

DUE DATE SLIP**GOVT. COLLEGE, LIBRARY**

KOTA (Raj)

Students can retain library books only for two weeks at the most

BORROWER S No	DUE DTATE	SIGNATURE

SHRIVIDYARNAVA TANTRA

PART II.

CHECKED 1965
Checker

Herbert College Library

KOTAH.

Class No

52962

Book No

5529

Accession No

13761

K P P 5010 248

Acc. 13/61
13761
(13)

Published by the gracious permission of
His Highness Shri Rajarajeshwar Maharajadhiraj
Maharaja Shri Harisingh Bahadur, G. C. S. I., G. C. I. E., K. C. V. O., etc
of Jammu and Kashmir from the original, manuscript in
His Highness private Library.

— oJ —

SHRIVIDYARNAVA TANTRA

PART II

EDITED BY

RAM CHANDRA KAK

AND

HARABHATTA SHASTRI.

1937.

SRINAGAR—KASHMIR

Printed at the
Kashmir Pratap Steam Press, Gd. Rdge
By
P. Vishal Nath & Sons, Srinagar, Kashmir

श्रीविद्यार्णवोत्तरभागे विषयानुक्रमणिका ।

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
एकौनविंशे श्यामे ।		लिङ्गाराधनमेव परं साधनम्	११
पदङ्गमन्त्राणां धामना	१	स्वस्वमार्गेणैव पूजाविधानम्	"
नेत्रमन्त्रस्यैकवचनान्तव्यवस्थया	२	यथायुग लिङ्गविशेषमाश्रम्यम्	"
स्वदेहे योगपीठकल्पनम्	२	कलौ पार्थिवार्चाप्रशसा	"
तच्छुक्तिन्यासः	"	गण्डागण्डविभागविषयः	"
मूलमन्त्रन्यास	"	घेदोक्त्यादिना पार्थिवार्चाकथनम्	१२
न्यासफलाभिधानम्	३	पार्थिवार्चान्यास-सूत्रार्णनम्	"
मुद्राया वन्दनपरित्यागयोः योजनमन्त्रकथनम्	"	नवाक्षरशेषमन्त्र-तद्रूप्यादिगदङ्गप्यानादिशः	"
तारापीठोद्धारः	"	प्रार्थनापञ्चानि	१३
ध्यानस्य द्वैविध्येन निरूपणम्	"	कामदुघमन्त्रोद्धारः	"
अन्तर्यजनप्रदर्शनम्	"	घैदिकमार्गेण शिवपूजा	"
पूजाचक्रस्थापनादिप्रकार	४	पारदलिङ्गविधान-तद्वचनफलम्	१४
कादिमतरीत्या पूजायन्त्रप्रतिष्ठाविधि	"	जयाविद्योद्धार	"
पूजाद्रव्यशोधनम्	"	आदिमूर्तेर्मूर्तिद्वादशरुभेद	"
अन्तरात्मिकाप्यर्णनम्	५	चतुर्विंशतिमूर्तिवर्णनम्	१५
तन्मन्त्ररूप-श्लोककथनम्	"	शुद्धादिप्रतीकैस्तादृशितायां मूर्ती नमस्त्वानिषेधः	१६
अन्तर्यामिन्द्रव्यापि	"	ब्राह्मणस्य संततवचनार्थजुननिषेधः	"
पीठपूजाचर्चनप्रकारः	"	सालिग्रामशिलालक्षणानि	"
तत्राधारशुक्त्यादिध्यानानि	६	तासां वर्णादिभेदेन गुणदोषवर्णनम्	"
रत्नसिंहासनपादरूप-धर्मादिध्यानानि	"	निष्कामार्चनविषये उक्तदोषाभाव	१७
तत्परोपरिस्वपद्मवर्णनम्	"	तासां लक्षणविशेषेण संग्राहिशेषाः	"
तत्तच्छुक्तिपूजनप्रकारः	"	सालिग्रामशिलायां हरिपूजामाहात्म्यम्	१८
भूताकारध्यानकथनम्	७	सालिग्रामबाहुल्ये फलविशेषः	२२
मूर्तिकल्पनाचर्चनमन्त्रोद्धारः	"	तत्राधाहनाद्यवश्यकार्थत्वम्	"
इष्टदेवतायाः पूजाङ्गत्वेन पार्थिवलिङ्गविधानम्	"	आवाहनस्वरूप-तत्पर्यायनिर्णयः	"
यथाकामं लिङ्गार्चनसंख्या	८	सकलकारणस्वरूपम्	"
फलविशेषार्थं लिङ्गनिर्माणद्रव्यविशेषनिर्णयः	९	देवशुक्तिः	"
यद्यत्पौष्पलिङ्गार्चनफलानि	१०	द्वैपिनीमन्त्रोद्धारः	२३
रत्नमयलिङ्गेषु अन्योन्यापेक्षया श्रेष्ठतानिरूपणम्	"	मुद्राशब्दनिश्चिन्ता	"
उत्तमादिना लिङ्गे त्रैविध्यम्	"	उपचारभेदकथनम्	"
	"	उपचारनिवेदनप्रकारः	"

विषय.	पृष्ठसंख्या	विषय	पृष्ठसंख्या
द्विजानां वैदिकपूर्वमेव तान्त्रिकपूजा	२४	निर्मात्यनिवेदनविधि.	३३
गणेशादिपञ्चदेवतानां वैदिकमन्त्रा.	"	अच्छिद्राद्यं भास्करार्घ्यदानम्	३४
आसनाद्युपचारनिर्णयः	"	निर्मात्यधारण-प्रसादस्वीकारास्वीकारव्यवस्था	"
पाद्याचमनयो समयभिधानम्	२५	शिवविष्णुगौरीनामन्तरकरणे दोष	"
शिवस्य शङ्खस्त्रापते मतभेद	"	नित्यपूजायामावश्यकरीयाविधानम्	३५
प्रदेयवस्त्रादिनिर्णयः	"	प्राणायाम-न्यासाद्यकरणे निन्दाश्रवणम्	"
गन्धादिकाना तत्तद्देवतवर्णनम्	२६	देशकालविशेषे मानसपूजनम्	३६
गन्धभेदलक्षणानि	"	दिने प्रतियामं कर्तव्यताविभाग.	"
पुष्पभेद-तदनुपयोगानिरूपणम्	"	मधुपर्कप्रतिविधि	"
देवताविशेषे पुष्पविशेषनिषेध.	२७	आतुरसूतकाद्यवस्थाया किंकर्तव्यता	"
पुष्पार्पणनिर्णय.	"	पूजाया ग्रंथालक्षणम्	३७
पर्युषितदोषादोषविचार	"	आराधने समर्थात्मर्थविधि.	"
पुष्पोपचाराद्यन्ते लयाद्धार्यनम्	२८	समर्थस्य विस्तारकरणे दोष	"
पङ्कजव्यवहाराणां	"	कामनाभेदेन पूजास्थानम्	"
पङ्कजपूजास्थाननिर्देश	"	विशेषे श्वासे ।	
आयरणाचनया आर्चीकरणेना	"	नित्यपूजाप्रयोग	३८
शुद्धमन्त्राणां होमपूजनयोर्निम.म्बाहान्तनानिर्णय	"	तत्र साधकस्य प्राप्त कृत्यविधि.	"
प्रत्यावरणाचनान्ते पुष्पार्पणमन्त्र	२९	तान्त्रिकज्ञानतिकर्तव्यता	३९
लोकपाल-तद्व्याणा ध्यानानि	"	तीर्थशक्तिध्यानमन्त्रौ	"
आयरणाचनान्ते देव्यर्चनमन्त्र	"	गङ्गामन्त्र	"
धूपद्रव्यभागनिरूपणम्	"	आत्मानुक्षणमन्त्रादिविधानम्	"
घण्टाचालनक्रमय- तन्मन्त्रकथनम्	३०	भस्मधारणविधि.	४०
धूपदीपनिवेदन तत्स्यापनादि	"	तान्त्रिकमन्त्रा	४१
पुंसो दीपनिर्वाणदोष	"	दीक्षितसभ्यात्रयावश्यकता	"
नैवेद्यद्रव्यसङ्कार-तद्भवेदन्तप्रकारः	३१	पापानि मारणकर्मसाक्षितिरूपणम्	"
नित्यदोषविधि	"	सूर्यार्घ्यदानविधि	"
पूजास्थाने भूतबलि	"	पूजामण्डपद्वारपूजाविधौतमारणदि	४२
नित्यदोमेऽन्याधानाभाव	"	दीपनायाचार्घ्यपूजाधारशक्तिपूजा	४३
उत्तरापोशान-ताम्बूलायात्रिकचर्चणम्	३२	यथाश्रम सृष्ट्यादिन्यासक्रम	४४
जपप्रकार	"	प्राणायामप्रयोगपूर्वपीठन्यास	"
मन्त्रशुद्धिलक्षणम्	"	शृग्वेदोक्तान्त्रिसूक्तम्	४५
जपमण्डलानियमस्तवपाठादि	"	कालीमते चक्रप्रतिष्ठाविधि तत्प्रयोग	"
यथाशा पीशाणिकस्तवपाठेऽपि निषेधतत्फलवचनम्	"	प्रतिष्ठितयन्त्रे शिवपूजाप्रकृति	४६
आराधनाद्वासनप्रकार	३३	नित्यपूजामण्डपप्रकार	४३

विषय	पृष्ठसंख्या	विषय	पृष्ठसंख्या
देवतामन्त्रयन्त्राणां कालीमते पार्थिवादिस्वरूपज्ञानविधिः	५४	शिवदूर्तानित्याप्रयोगविधिः	८७
कादिमते तु तज्ज्ञानार्थं षड्विधरश्मिप्रदर्शनम्	"	तस्या यन्त्रतद्विधानानि	"
षोडशानित्यानां पट्टमांनुसारेण स्थूलसूत्रादिसामान्यविशेषध्यानानि	५७	एकविंशो श्वासे ।	
कालीमते देवतादिस्वरूपज्ञानाय रश्मिक्रमप्रदर्शनम्	६१	स्वरितानित्याप्रयोगविधिः	६१
विद्याया मन्त्रस्य वा छन्दोज्ञानक्रम	६४	काम्यदोमविधिः	"
षोडशीविद्याया रश्मिचन्द्रसकलनम्	६५	यन्त्रोद्धारतद्रचनाप्रकार	"
पराप्रासादमन्त्रस्य रश्मिलंकलनम्	"	निग्रहयन्त्राणि तद्रचनाप्रकार	६३
तस्य छन्दोज्ञानक्रम.	६६	कुलसुन्दरीनित्याप्रयोगविधिः	६५
कालीविद्यायाद्वन्दोज्ञानविधिः	"	विद्यायास्वर्यामयत्वविवरणम्	"
कादिमते कामेश्वरीनित्याप्रयोग	"	त्रैपुरकन्दाविद्याभेदा.	६६
यन्त्ररचनाप्रकार.	"	संपन्करीविद्या-तज्ज्ञानविधानादि	६७
समययन्त्रयोर्द्धारक्रम	६७	यन्त्रविनियोग.	६८
यन्त्राणां फलानि	६८	नित्यानित्याप्रयोगविधि	"
अगममालिनौनित्याप्रयोगविधि.	६९	यन्त्रतत्फलानि	"
यन्त्ररचनाक्रम	७०	यज्ञयन्त्रनिर्माण तत्फलानि	६९
अमृतपञ्चकोद्धारः	"	डाकिन्यादीनां देहे स्थाननिरूपणम्	१००
यन्त्राणां विनियोग.	"	नीलपताकानित्याप्रयोगविधिः	१०२
अमृताण्यं यन्त्ररचनासंकलनम्	"	सिद्धिकौतुकविधानम्	"
प्रोक्तयन्त्राणां फलानि	७१	विद्याया दशधा भेदप्रदर्शनम्	"
कामेश्वर्यादोनां साधारणचक्रतद्वर्णनविधि.	"	पट्टविंशतिशक्तिर्णानामविद्या.	१०३
नित्यक्लिन्नाप्रयोगविधि	७२	चतुष्पष्टिचेटकनामविद्याः	"
तद्यन्त्राणामुद्धारः	७४	विद्यायन्त्रोद्धारः	१०५
यन्त्राणां विनियोग.	७५	यत्किष्णोचेटक-साधनप्रयोगः	"
भैरवज्ञानित्याप्रयोगविधि	७६	विजयानित्याप्रयोगविधिः	१०६
तद्यन्त्राणामुद्धारविनियोगादि	"	तद्यन्त्रफलानि	१०८
षड्विधासिनीनित्याप्रयोगविधि.	८०	सर्वमङ्गलाप्रयोगविधि.	१०९
तद्यन्त्रतत्फलानि	८१	पुरञ्चरुविधानम्	"
यन्त्ररचनाप्रकार.	८२	मातृकाक्षर्याक्रिनामानि	"
महावज्रेश्वरीनित्याप्रयोगविधि	८३	मूलविद्यायाः स्वरूपवाहुल्योपदेशनादे	११०
तद्यन्त्रतत्प्रयोगा	८४	चतुश्चत्वारिंशदधिकशतयन्त्राणामुपदेशः	"
यन्त्ररचनाप्रकार	८५	प्रोक्तयन्त्राणि अक्षर्यासभेदेनान्यनित्यापञ्च-	
		दशकस्यापि	"
	८५	उक्तयन्त्राणां विनियोगप्रकारा	"

विषय.	पृष्ठसंख्या	विषय.	पृष्ठसंख्या
लघुमन्त्रपूजाविधानम्	१११	सर्वविद्यात्तरौपधमस्मसाधनम्	११६
द्वादशारचक्रनिर्माणक्रम	"	आग्नेयाक्षरमेलितयन्त्राणि तैर्जाठराग्निप्रदीप्ति	"
तच्चक्रे लघुपूजा	"	यन्त्ररचनाप्रकार	"
षोडशानित्याना नामरूपविद्याभिर्द्वादशारचक्रपूजा	"	विचित्रानित्याप्रयोगविधि	"
प्रोक्तचक्रे ललिताराधनम्	"	काम्यहोमविधि.	"
षोडशानित्यानामविद्याभेदाविभि कोष्ठरूपवज्रय- न्निर्माणम्	११२	निग्रहहोमोपदेश	११७
यन्त्रयोगफलानि	"	अभिचारकर्तुं स्वरक्षारकम्	"
सर्वमङ्गलाविद्याजपफलम्	"	अभिचारेण गुणविधानम्	"
ज्वालामालिनीप्रयोगविधि	११३	तर्पणोपदेश	"
पुरश्चरणक्रम	"	पद्मविशतियन्त्राणि	"
दशयन्त्रनिर्माणम्	"	एतद्यन्त्ररचनाप्रकार	११८
दशयन्त्रप्रयोगविशेषा	"	कोष्ठवज्रयन्त्र तदनुभाष	"
स्वस्थावेशप्रकारादिकम्	११४	यन्त्ररचनाप्रकार	"
रोगवेशार्थं यन्त्रनिर्माणम्	"	मन्त्रप्रचारविधिषु अर्चनादिप्रक्रम	"
आकर्षणपरीकरणादिकम्	"	तिथिवृत्तदेवतानक्षत्रयोनय	११९
यामलयेध	"	रोगशान्तिस्मयज्ञानम्	"
त्रिविधे वेधे द्विवेधरूपादि	"	पदस्वाधारेषु यन्त्राणां भावनफलम्	"
वर्षादिप्रयोगा	"	प्रोक्तप्रायनाशकानां कार्यम्	"
द्वितीययन्त्रना ज्ञानि	११५	देव्या पञ्चाशन्मिथुनानां च खलिदानप्रकारफलम्	१२०
वैरिनिग्रह	"	कुरुवृत्तानित्याप्रयोगविधि	"
घृतादिषु जयः	"	मूलविद्याया पुरश्चरणम्	"
मर्त्यादिवश्यम्	"	कृतपुरश्चरणस्यैव प्रयोगयोग्यता	"
शशुस्तम्भनम्	"	नानाहोमात् नानाफलप्राप्ति	"
लक्ष्मीवासोभूषणप्राप्ति	"	यन्त्रनिर्माणं तत्प्रयोगपञ्चकम्	१२१
लोकल्लोवश्यासिद्धि	"	एतद्यन्त्ररचनाप्रकार	"
दशमयन्त्रफलप्राप्तिप्रयोग	"	द्वितीयविद्यया कोष्ठवज्रयन्त्रनिर्माणं तत्प्रयोग- चतुष्टयम्	"
यन्त्रेष्वभिषेकात् प्रहदोपशान्ति-	"	प्रथममूलविद्यया यन्त्रनिर्माणम्	१२२
नयप्रहशान्तिः	"	सप्तादायां यन्त्ररचनाप्रकार	"
यन्त्राद्भित्स्वर्णपट्टादिदानफलम्	"	स्वप्नप्रसारणात् त्रयोदशार्तरं यन्त्राष्टकोपदेश	"
जाठराग्निवृद्ध्युपाय	"	तद्विनियोग	"
प्रोक्तयन्त्रेषु मास्कराद्यर्चनफलानि	११६	एकविंशत्यधिकद्विंशत्कोष्ठरूपवज्रयन्त्र- निर्माणादि	१२३
सप्तमहपूजाफलम्	"	मन्त्रदेवतामाथनादिकम्	"
शुभमदनम्	"		"

विषय.	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
घाराहीनित्वाप्रयोगविधि	१२३	मातृदम्ब-तत्प्रयोगध्यानादि	१२८
मूलदेवतायाः पुरश्चरणादि	"	भुजगविपनाशनमौषधम्	"
प्रयोगभेदेषु ध्यानभेद	"	अध्वारूढाविद्या तद्ग्राहि	"
स्तम्भनप्रयोग	"	अध्वपूर्णाविद्या तद्ग्राह्यानसाधनप्रकाराः	"
मार्गरक्षाविधानम्	"	नगार्त्तविद्याध्यानं स्वरूपं च	१२६
समरविजयध्यानम्	१२४	देवीहृदयविद्या ध्यानादि	"
रिपुमारणप्रयोगादि	"	गौराविद्या तन्माधनध्यानादि	"
शोधस्तम्भनध्यानम्	"	तत्तनुवर्णदा विद्या तन्माधनं	"
सेनाविद्रावणादि तज्ज्ञानं च	"	निरुप्रयप्रदा विद्या तन्माधनादि	"
स्तम्भनीयपञ्चाङ्गादिकम्	"	अभीष्टयादिनां विद्या	"
रिपुवश्यप्रयोग.	"	मातृङ्गिर्नाविद्या तज्ज्ञानादि	१२७
मारणप्रयोग.	"	राज्यलक्ष्मीविद्या	"
लक्ष्मीप्राप्तिप्रयोग.	"	महालक्ष्मीविद्या तज्ज्ञानादि	"
होमद्रव्यभेदेन फलभेदः	"	मिदलक्ष्मीविद्या तद्ग्राहि	"
मारणप्रयोगहोम.	१२५	नित्याचनचक्रनिर्माणम्	"
ऐश्वर्यप्राप्तिहोम.	"	ललिताविद्याया गोपालस्वरूपत्वम्	१२९
वश्यादिकरणहोमः	"	सिद्धगोपालमन्त्रः	"
रिपुसेनास्तम्भनयन्त्रम्	"	पद्मविद्यगोपालमन्त्राः	"
यन्त्ररचनाप्रकारः	"	तेषां यन्त्राणि ध्यानादि	"
सर्वस्तम्भनयन्त्रम्	"	सर्वलोकवतानामपरोक्षोपायौषधयोगादिविधानम्	"
एतद्यन्त्ररचनाप्रकारः	"	षोडशानित्यानां स्वात्मत्वेन यासना	"
स्तम्भनयन्त्रान्तरम्	१२६	शालुग्रानत्रेयादीनि	"
रोगशान्तिकरणयन्त्रम्	"	अहंशुशादयः	"
स्तम्भकरकौष्ठयन्त्रम्	"	ललिताविद्याया अक्षरार्थः	"
अर्माष्टदमहावज्रयन्त्रम्	"	ब्रह्मविद्याप्रवचनम्	१३२
धञ्जुज्जाभिधयन्त्रम्	"	धुरिकाधारणयोगलक्षणानि	१३५
अखिलसिद्धिकरणयन्त्रम्	१२७	धारणालक्षणम्	१३६
कौमुदप्रकरणम्	"	देश्या यमनियमा.	"
सिद्धसारस्वतविद्या	"	प्रत्याहारलक्षणम्	"
विद्यानामङ्गध्यानयो परिभाषा	"	जालन्धरयन्त्र	"
विद्यासाधनप्रकार.	"	मर्मस्थानसंख्यादि	१३७
सृष्टुड्याविद्या तज्ज्ञानं च	"	उड्याणामूलयन्त्रशक्तिचालनानि	१३८
विपुटाविद्यास्वरूपम्	"	रसनामूले सिराबन्धच्छेद.	१३९
तस्या पदहादिकम्	१२८	बहारागलप्रवेशफलम्	"

विषय*	पृष्ठसंख्या	विषय	पृष्ठसंख्या
उत्क्रान्तिविधिः	१४०	मन्त्रान्तरोद्धार	१७६
कालवच्चनप्रकार*	१४१	जयदुर्गामन्त्र	१७८
पञ्चाशदसुखिभेदनिर्णय*	"	शूलिनिदुर्गामन्त्रप्रयोग	"
बेधप्रयोगीता	"	वनदुर्गाप्रयोगविधि	१८०
निध्याससंख्याभेद	"	प्रयोगभेदेन ध्यानाभेद	१८२
प्राणस्योर्ध्वमवप्रम्भेनोपाय	१४२	काम्यद्रव्ययजनविधानम्	"
		वनदुर्गापन्त्रोद्धार	१८४
द्वाविंशो भासे ।		दुर्गास्तोत्रम्	१८५
रत्नामन्त्रोद्धारः	१४३	नवार्थविघ्नोक्तमहालक्ष्मीपूजापद्धति.	१८६
तज्ज्ञानम्	"	महालक्ष्म्यादीनां ध्यानानि	१८७
तद्यच्चयजनादिप्रयोग*	१४४	आग्नेयमन्त्रप्रयोग	१९४
विनियोगफलम्	१४५	आग्नेयास्त्रप्रयोगविधि	१९५
यन्त्रान्तरोद्धार	"		
लक्ष्मीमन्त्रान्तर-तत्प्रयोगविषयः	१४७		
सप्तसूत्रपादिदेवीध्यानम्	१४८	त्रयोविंशो भासे ।	
राजनादिप्रयोगः	१५०	विनास्त्रद्रव्यास्त्रविधानम्	१९६
यथाकाम्य होमद्रव्यविधिः	१५१	लवणदुर्गापन्त्राखा विनियोगादि	२०२
अभिषेकविधि	"	लवणमन्त्रविधानम्	२०४
महालक्ष्मीयन्त्रान्तरम्	१५३	प्रतिमाप्रमाणम्	२०५
मन्त्रराजध्यानप्रयोगविधि*	"	लवणमन्त्रा	२०६
चतुर्विंशोकादशार्णादिमन्त्रोद्धार*	१५५	मन्त्रदेवताध्यानानि	२०७
सांक्रान्त्यलक्ष्मीमन्त्रयन्त्रादिप्रयोगः	१५६	साध्यानसप्तवृत्ता	"
सप्तार्थमन्त्र	"	अन्नपूर्णेध्वरीमन्त्रविधानम्	२०८
धीगुह्यविधानम्	१५७	तत्प्रयोग	२०९
धौमन्त्रजापिता नियमा	१५९	अन्नपूर्णास्तुतिरत्नम्	२११
धौमन्त्रयन्त्रविधि	१६०	अन्नप्रदामन्त्रविधानम्	"
मन्त्ररात्रे महालक्ष्मीपूजाप्रयोगः	१६१	तत्प्रयोगविधि	"
महालक्ष्मीशतनाम	१६७	अम्बारूढामन्त्रा	२१२
सत्मीहृदयस्तोत्रम्	१६८	तद्यन्त्रविधि	२१३
दुर्गामन्त्रोद्धार-तज्ज्ञानादि	१७४	शैरीमन्त्रोद्धार-	"
निहमनोद्धार	१७५	तन्मन्त्रप्रयोग	२१४
पूजाप्रयोगविधानम्	"	वशीकरखमन्त्रोद्धार-	"
दौर्गन्त्रविधि	१७६	पद्मावतीमन्त्र	२१५
मदिपमर्दिनीमन्त्रप्रयोग	"	तस्या यन्त्रोद्धार	"
	"	उपेष्टलक्ष्मीमन्त्र-	"

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
तत्प्रयोगः	२१६	यगन्नामुष्ठीप्रयोग	२४३
धिपुटामन्त्र	"	साधनादिनिर्णयः	२४४
तत्प्रयोगः	२१७	तद्यन्त्ररचनाप्रकार	२४७
तन्मन्त्रान्तरप्रयोग	"	यगन्नामुष्ठीस्तोत्रम्	२४६
नित्यक्रियामन्त्रोद्धारदि	२१८	चतुर्विंशो भासे ।	
तत्प्रयोगहोमविधिः	२१९		
तन्मन्त्रान्तरविधि	२२०	कालीमन्त्रप्रकरणम्	२४३
तत्प्रयोगः	२२२	तत्र श्यामामन्त्रः	"
धात्र्यादिनीलिङ्गामन्त्रप्रयोगः	"	अस्य पूजाप्रयोग	"
तन्मन्त्रान्तरप्रयोगविधि	२२३	ध्यानम्	२४५
बलिवांसिनीविद्या	"	पूजायन्त्रपीठपूजादि	२४६
तत्प्रयोगकाम्यहोमविधिः	२२४	मन्त्रान्तरतत्पूजाप्रकारः	२४७
घञ्प्रस्तारिणीविद्योद्धारदि	२२५	शुद्धकालीमन्त्रभेदाः	२६०
तत्प्रयोगहोमद्रव्यविधानम्	२२६	भद्रकालीविद्या	२६१
तस्या मन्त्रान्तरम्	२२८	श्मशानकालीविद्या	"
शिवदूतीमनोरथोद्धारदि	"	महाकालारिद्या	"
तत्प्रयोगकाम्यहोमविधि	२२९	तत्पूजायन्त्रम्	"
त्वरितामन्त्रोद्धारदि	२३०	ताराप्रकरणम्	२६२
तत्प्रयोग	"	ताराविद्याभेदा	"
वत्काम्यहोमविधिः	२३२	शापोद्धारविद्या	"
गङ्गाप्रयोगः	२३३	बधूर्वाजोद्धारः	२६३
अनुग्रहयन्त्राणि	"	पतासां विधानार्थं साधनस्थानम्	"
यन्त्ररचनाप्रकारः	२३४	तत्पूजाप्रयोगः	२६४
निग्रहाप्ययन्त्रोद्धारः	२३६	कोमलासनलक्षणम्	२६५
कालीविद्या-धममन्त्रोद्धारः	"	शासनपरिमाणम्	"
निग्रहयन्त्ररचनाप्रयोग	२३७	सारस्वतविशेषयन्त्रान्तरम्	२६६
त्रिकण्टकीविद्योद्धारदि	२३८	तारागुरुरूपइन्द्रियम्	२६९
महामायावैष्णवीविद्योद्धारदि	२३९	बलिमन्त्रः	२७०
तत्प्रयोग	"	मन्त्रध्यान-विद्याहोमौ	"
वैष्णव्या महामायायाश्च मन्त्रान्तरोद्धारः	२४०	कुल्लुकान्नावावश्यकता	२७१
नित्यकर्मादियोगे निमित्ताभिधानम्	"	रहस्यपुरस्करणम्	"
ब्रह्मास्त्रविद्यायगन्नामुष्ठीविधानम्	२४१	ताराभेदा	२७२
स्थिरमायापीठोद्धारः	"	एकजटाविद्याभेदः	"
पूजाविधिः	"	नीलसरस्वतीविद्याभेदविधिः	२७३

विषय	पृष्ठसंख्या	विषय	पृष्ठसंख्या
वागीश्वरी-विश्वेश्वरी-कुलजामन्त्रा	२७४	भोगमोक्षदानित्याभैरवी	३२७
कीर्तीश्वरी-अन्तरिक्षसरस्वतीमन्त्रा	२७५	रुद्रभैरवी-तत्पूजाप्रयोग	"
यटसरस्वती-नीला-त्रिषिसरस्वतीमन्त्राः	"	भुवनेश्वरीभैरवी	३२८
सारासल्लिङ्गव्यम्	"	बालात्रिपुरामन्त्रस्तद्धेदा	३२९
गुणभेदेन त्रिधा ध्यानम्	"	तटीपिनीविद्या	३३१
मन्त्रान्तरोद्धार	२७६	अन्नपूर्णेश्वरीभैरवीप्रयोग	"
पद्मावतीमन्त्रोद्धार	२७७	तत्पूजाव्यन्त्रम्	३३२
श्यामामन्त्राणां प्रसिद्धोद्धारकम्	"	प्रवण्डवण्डिकासन्त्रप्रयोग.	"
सारासल्लिङ्गरकम्	२७९	सन्मन्त्रान्तराणि	३३३
पञ्चश्रीविद्याभेदा	२८०	षोडशोविद्याप्रशसा	३३६
पञ्चमीभेदा	२८१	धूम्रावतीप्रयोग	३३७
सुन्दरीभेदा	"	भद्रकालीमन्त्र	३४०
श्रीविद्यापद्धति	"	महाकालीमन्त्र तद्धेदा	"
श्रीविद्याविशेषपद्धति	३८४	भद्रकालीप्रयोगविशेषविधि	३४१
साम्प्रदायविशेषार्थयोरुपस्थयकता	३८६	भ्रमशानकालीमन्त्र-तत्पूजाप्रयोग	३४२
		आर्द्रपटी-चर्मटिका-भ्रमशानभैरवी-ज्वाला-	
पञ्चविंशो श्लासे ।		मालिनीमन्त्रा	३४३
मन्त्रोद्धारपूर्वं भुवनेश्वरीपदव्युत्पत्तिः	३०५	निगडवन्धमोक्षणमन्त्र.	३४४
मन्त्रानुष्ठानविधि	"	त्रिदिग्मन्त्रविधि	"
तत्प्रयोग	"	आकर्षणविधानानि	"
संक्षेपपूजाप्रकारा	३०८	विद्वेषणविधानम्	३४५
यन्त्रोद्धार-तत्प्रयोगा	३१०	उच्चाटनविधि	"
इषट्कारमनु-तत्प्रयोगा	३१५	सुगन्धसन्त्रमन्त्र	३४६
घटार्गलाविद्यन्त्ररचना	३१६	अदर्शनप्रयोग	"
भुवनेश्वरीमन्तुति	३१९	योगिनीसाधनम्	"
त्रिपुरभैरवीमन्त्र-तत्पूजाप्रयोगः	३२१	पट्टात्रिंशत्पत्तिशीसाधनम्	३५०
पूजाव्यन्त्रम्	३२४	घनदायस्त्रिणीप्रयोग	३५५
संप्रदायभैरवी	३२५	मनुमतीयस्त्रिणीभेदा	३५६
पौलेशभैरवी	"		
सन्तलनिदिग्दभैरवी	"	पञ्चविंशो श्लासे ।	
शैतन्यभैरवी	३२६	यटवर्तिकादिभेदा	३५८
तन्वा यन्त्रपूजाविधिः	"	राजमातङ्गिनीमन्त्रविधानम्	३५९
फामेश्वरीभैरवी	"	तत्प्रयोग.	३६३
यटपूजाभैरवी	३२७	साम्यदोष	३६५

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
मातङ्गीमन्त्रविधिः	३६५	स्वप्नेभ्यरी	३६५
तस्या प्रयोगप्रकारः	३६७	शीतलामन्त्रः	"
जीवाकर्षणविधिः	३६६	कालरात्रिविधानम्	३६६
मातङ्गीयन्त्रधारणविधिः	३७०	तत्प्रयोग	३६७
मातङ्गा मन्त्रान्तराणि	३७२	जलौकाग्रहणमन्त्रः	३६८
तस्या मन्त्रभेद-प्रयोगविधिः	३७४	कञ्जलाभिमन्त्रणमन्त्रः	"
मन्त्रान्तरे प्रयोगविधानम्	३७५	स्तम्भनयन्त्रमन्त्रनिर्णयः	३६९
उच्छिष्टमन्त्रः	३७७	मोहनयन्त्रमन्त्रविधिः	"
सुमुखोपपानम्	३७८	आरुणविधानम्	"
सुमुखीसाधनविधानम्	३७९	तन्मन्त्रोद्धारः	"
परिमलमन्त्र-निरूपणम्	३८१	उद्याटनमन्त्रविधानम्	४००
तत्प्रयोग	"	चिद्वेषणमारणादि	"
तद्विनियोगविधिः	"	शारदामन्त्रोद्धार-तद्विधिनिरूपणम्	४०१
उच्छिष्टमन्त्रान्तरम्	३८३	तत्प्रयोग.	४०२
तत्प्रयोग	३८४	अष्टविधप्रयोगविधिः	४०३
लघुमातङ्गीनी	"		
घाराहीमन्त्रोद्धारः	३८५		
घाराहीयन्त्रविधिः	"	सप्तविंशे श्लासे ।	
तत्प्रयोग	३८६	वैष्णवमन्त्रविधानम्	४०५
निमहहोमविधिः	३८८	नारायणमन्त्रनिर्णयः	"
यन्त्ररचनाप्रकारः	३८९	व्यापिषन्त्यासा	४०६
निमहघाराहीमन्त्र	"	न्यासेऽङ्गुलिनियमः	"
तत्प्रयोग	"	मूर्तिपद्धतन्त्यासः	४०७
धूम्रघाराहीमन्त्रविधिः	३९०	किरीटादिमन्त्रा	"
तद्यन्त्रप्रयोग	३९१	तत्त्वन्त्यासानिर्णयः	४०८
म्यमनाराही	३९२	केशवनाशयणमूर्तिलक्षणम्	"
तत्प्रयोग	३९३	पीठपूजाविधिः	४०९
शबरीमन्त्रोद्धारः	"	तत्प्रयोग	४१०
तन्मन्त्रान्तरम्	"	कमलापरणीष्यानम्	"
कर्णपिशाचिनीमन्त्र	३९४	यजनद्रव्यादिनिर्णयः	४१२
तन्मन्त्रान्तरम्	"	मन्त्रवर्णव्यानानि	४१३
तत्पूजाप्रयोग.	"	यन्त्ररचनाप्रकार	"
सिद्धिलक्षणानि	३९५	अष्टवर्षमन्त्रस्यर्षिच्छन्दोदेवतावर्णस्वर-	
मन्त्रविशेषा	"	पार्थन्यवर्णनम्	४१५
	"	वर्षमूर्तिविधाने आचरणनिरूपणम्	"

विषय	पृष्ठसंख्या	विषय	पृष्ठसंख्या
लक्ष्मीनारायणमन्त्रोद्धारः	४१६	वेदशार्ङ्गमन्त्रविधि.	४३६
तद्यजनविधि	"	द्वयीज्ञेश्वरमन्त्रादि	४४०
यन्त्ररचनावर्णनम्	४१७	श्रीकरमन्त्रोद्धार	"
तत्प्रयोगपद्धति.	"	तस्य न्यासविधानम्	४४१
प्रयोगसाधनविधानम्	४१८	तत्प्रयोग.	४४२
झादशार्ङ्गमन्त्रोद्धार.	४१९	होमद्रव्यविधि	४४३
न्यसादिनिरूपणम्	४२०	श्रीमन्मन्त्र	४४४
तत्प्रयोगविधि	"	धीषुक्तोत्तममन्त्र.	"
सुतुर्दशाक्षरमन्त्रोद्धारः	४२१	तस्य षडङ्गद्रादशाङ्गवर्णनम्	४४५
तत्प्रयोग	४२२	चक्रशंखाद्यायुधमन्त्रा	"
हरिहरमन्त्रोद्धार	"	पक्षिराजमन्त्र.	४४६
तत्प्रयोग.	"	न्यासविधानम्	"
वृधिवामनमन्त्रोद्धार	"	योगपीठध्यानम्	४४७
तद्दर्चाप्रयोगपद्धति	४२३	पूजाप्रयोग.	४४८
होमद्रव्यविधानम्	४२४	यजनद्रव्यविधानम्	४४९
यन्त्ररचनाप्रकार	४२५	मन्त्रान्तरोद्धार	४५३
यज्ञवामनमन्त्र-तत्प्रयोगादि	"		
भोगवामनमन्त्रोद्धार	"	अष्टाविंशो श्लासे ।	
मायाबालकवामनमन्त्रोद्धारः	४२६	अष्टाक्षरद्वर्षिकेशमन्त्र. सप्रयोग	४५४
एतन्मन्त्रोपासकाना नियमः	"	मन्त्रान्तरम्	४५५
द्वयप्रौढमन्त्र.	"	श्रीधरमन्त्र	"
तत्प्रयोग.	४२७	अच्युतादिमन्त्रविधि	"
यन्त्रविधानम्	"	तत्प्रयोगविधि	४५६
तन्मन्त्रान्तरप्रयोग.	४२८	नृसिंहमन्त्रोद्धार.	"
घराहमन्त्रोद्धार	४२९	दशधा न्यास	४५७
तद्यजनादिप्रयोग	४३०	यजनविधि सप्रयोग.	४५८
यन्त्ररचनाप्रकार.	४३१	काश्यप्रयोगे ध्यानमेद्.	४६०
घराहबीजवर्णनम्	४३३	होमद्रव्यविनियोग.	४६१
मन्त्रान्तर-तत्प्रयोगविधिः	४३४	यन्त्ररचनाप्रकार	४६३
सुदुर्द्युतमनुकथनम्	४३५	एकान्तमन्त्रविधि	४६४
तद्यजनप्रयोगविधानम्	४३६	षडक्षरमन्त्रविधानम्	"
तद्यन्त्ररचनार्चनादि	४३७	तत्प्रयोग	४६५
विनियोगविधानम्	"	यन्त्रमन्त्रान्तरवर्णनम्	"
यन्त्रान्तराणा वर्णनम्	४३८	लक्ष्मीनृसिंहविधानं सप्रयोगम्	४६६

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
मन्वान्तराणां विधिः	४६८	गोपालगायत्री	५०४
वीरनृसिंहः	"	दशार्णमन्त्रः	"
सुदर्शननृसिंहः समयोगः	४६९	यन्त्रान्तरोद्धारः	"
तद्यन्त्रोद्धारः	४७०	श्लोकमन्त्रवर्णनम्	५०५
पदपराममन्त्रः	"	यन्त्रान्तरनिरूपणम्	"
तत्प्रमाणकथनम्	"	मुकुन्दमन्त्रविधानम्	५०७
एकापादिमालामन्त्रान्तानां विधानम्	४७२	वालकृष्णमन्त्रः	"
सौत्रालक्ष्मणमन्त्रः	४७५	अप्रप्रदमन्त्रः	५०८
पूजाविधिः	"	मन्त्रान्तरविधिः	"
तत्प्रयोगः	४७६		
कान्यप्रयोगविधानम्	४७८	एकोनविंशो भासे ।	
पञ्चोद्धारप्रकारः	४८०	श्रीकान्तमन्त्रः	५१०
रामानुजवृत्तिः	४८१	श्रीकान्तसाङ्गध्यानम्	"
हनुमन्मन्त्रप्रमाण	४८२	तरपूजाप्रकारः	"
तन्मन्त्र-मालामन्त्रविधानम्	"	मारमालामन्त्रः	५११
विनियोगविधिः	४८३	पूजाप्रयोगः	५१२
पञ्चोद्धारवर्णनम्	४८४	यजनविधिः	५१३
हनुमस्तुतिः	"	पूजायन्त्रविधिः	"
गोपालमन्त्रः	४८५	मन्त्रान्तराणां विधानम्	५१४
मन्त्रार्थकथनम्	"	बसुपुत्रदृष्टमन्त्रविधिः	"
न्यासनिरूपणम्	४८६	वागिभयं प्रदमन्त्रः	५१५
वृन्दावनान्तं रूप-साङ्गश्रीगोपालध्यानम्	४८७	नन्दपुत्रमन्त्रवर्णनम्	५१६
पीठार्चनक्रम	४८८	रुक्मिणीवल्लभमन्त्रः	"
पूजाप्रयोगः	४८९	लीलादण्डमहाविष्णुमन्त्रविधिः	५१७
श्रीहृष्यमन्त्र	४९३	गोवल्लभमहोरिमन्त्रविधानम्	"
मन्त्रार्थनिरूपणम्	"	गोविन्दमन्त्र सप्रयोगः	५१८
तत्प्रयोगः	४९४	पञ्चाध्यावालकृष्णमन्त्रस्य प्रयोगः	५१९
उक्तमन्त्रस्य त्रिकालार्वाविधानम्	"	सिद्धगोपालमन्त्रः	५२०
रासगोष्ठीलक्षणम्	४९७	एकादिदशार्णान्तमन्त्राः	"
अर्चान्ति तर्पणविधिः	४९८	वालगोपालमन्त्रविधिः	"
गोपालयन्त्रोद्धारः	४९९	मन्त्रान्तरवचनम्	५२१
मन्त्रान्तरवर्णनम्	"	यन्त्रोद्धार	"
काम्यकर्मसु विनियोगविधानम्	"	मन्त्रान्तरविधानम्	५२२
यन्त्रराजोद्धारनिरूपणः	५०३	संमोहनगोपालमन्त्रः	"

विषय	पृष्ठसंख्या	विषय	पृष्ठसंख्या
तस्य साङ्गध्याननिरूपणम्	५२३	तदर्चाविधानम्	५४६
तत्पूजाप्रयोग.	५२५	पूजाप्रयोग	५५०
यजनादिनिर्णय	५२६	अर्च्यदानविधि	५५१
सन्तानगोपालविधि सप्रयोग	"	यन्त्रोद्धारप्रकार	"
पूजायन्त्ररचना	५२७	मन्त्रान्तरविधानम्	५५३
निगडच्छेदनमन्त्र	"	भुवनाधीशामन्त्र. सप्रयोग	"
संमोहनरूपैकाक्षरमन्त्रविधानम्	"	इयत्तार्षविधान सप्रयोगम्	५५४
तत्प्रयोग.	५२८	पुत्रेष्टिविधि	५५६
काममन्त्रार्चनम्	५२९	सप्राप्तियज्ञयमन्त्र	५५६
तदर्चाप्रयोग	५३०	अज्ञपामन्त्रविधि सप्रयोग	"
तद्यन्त्राणामुद्धार.	५३१	मार्तण्डमैरवमन्त्र	५६१
प्रणवमन्त्र सप्रयोगविधि	५३२	तदर्चाविधानं सप्रयोगम्	"
कार्तवीर्यमन्त्रोद्धार	५३३	तद्यन्त्रचक्रवर्णनम्	५६२
तदर्चाविधानम्	५३४	महासौरमु	"
तत्प्रयोग	५३५	चन्द्रमन्त्र	५६३
यन्त्रोद्धारनिरूपणम्	५३६	तदर्चाविधि सप्रयोग	"
कार्तवीर्यमन्त्रदशविधभेदनिरूपणम्	५३७	विधामनु	५६४
तन्मन्त्राणां पङ्क्तिप्रयोगकथनम्	५३८	यन्त्ररचनाप्रकार	"
मन्त्रान्तरविधि	५४०	भौमादिग्रहाणां मन्त्रा	५६५
यन्त्ररचनाप्रकार	"	अग्निमन्त्रविधि सप्रयोग	५६६
महावीर्यमनुविधानम्	"	मन्त्रान्तरविधानम्	"
ध्यानभेदवर्णनम्	५४१	काम्यप्रयोग	५६८
यन्त्रोद्धारस्तम्भाहात्म्यम्	"		
पतद्यन्त्ररचनाप्रकार	५४२		
आनुष्टुभध्यानविधि	५४३	शैवपञ्चाक्षरमन्त्रोद्धारप्रकार	५७०
आनुष्टुभयन्त्रोद्धार.	"	तत्पूजाविधानम्	५७१
तद्गायत्रीमहिमा	५४४	मण्डलपूजाक्रम	"
यन्त्रान्तरविधानम्	"	पूजाप्रयोग	५७२
मातामन्त्र	"	मन्त्रविनियोगविधि	५७४
मालामन्त्रदेवताध्यानं सविधिकम्	५४५	उक्तमन्त्रस्य प्रत्यक्षर रूपावर्णस्वरदिक्वर्णनम्	५७६
दीपदानविधानम्	५४६	उमापतिमन्त्रविधानम्	५७७
दीपदानप्रयोग	५४८	पूजाप्रयोग	"
सौरमन्त्रमद्विमर्शणम्	"	प्राणादमन्त्रविधानम्	५७८
अष्टाक्षरसौरमन्त्र.	५४९	तदर्चा-प्रयोग.	५७९

त्रिंशोऽध्याये ।

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
अष्टाक्षरमन्त्रविधिः	५७६	तदर्चाविधानम्	६०३
दक्षिणामूर्तिमन्त्रविधानम्	५८०	एकादशधा न्यासः	"
साहस्रध्यानकथनम्	५८१	प्रेतवीजोद्धारन्यासः	६०४
पीठकल्पनम्	५८२	सिद्धवीजम्	"
पूजाप्रयोगः	"	काण्वीजम्	"
काम्यप्रयोगः	५८३	मन्थवीजम्	"
मन्त्रान्तरोद्धारः	"	महार्थवीजम्	"
तदर्चाविधानं सप्रयोगम्	५८४	प्राणवीजम्	"
काम्यप्रयोगविधि	५८५	घण्टावीजम्	"
दक्षिणामूर्तेर्मन्त्रम्	"	ध्यातिवीजम्	६०५
नवोत्तरमन्त्रविधानम्	५८६	मूलवीजम्	"
मृत्युञ्जयमन्त्रः सप्रयोगः	५८७	आमरीवीजम्	"
काम्यप्रयोगविधिः	५८८	आकृतवीजम्	"
मृत्युञ्जयमन्त्रम्	५८९	कालवीजम्	"
अथौरात्मन्त्रविधानम्	"	विद्यार्वीजम्	"
तत्प्रयोगः	५९०	शुद्धलान्यासः	६०६
काम्यविनियोगः	"	महापराध्यवीजम्	"
तद्यन्त्रोद्धारः	५९१	मातृकान्यासः	"
पाद्यपतात्रमन्त्रविधि	५९२	महासरस्वतीवीजम्	"
नीलकण्ठमन्त्रविधि	"	ध्यानाद्यर्चा	६०७
काम्यकर्मविनियोगः	५९३	पूजाप्रयोगः	६०८
सन्मन्त्रान्तरकथनम्	५९४	वीरसाधनविधानम्	६१०
चिन्तामणिमन्त्रः	"	तत्प्रयोगः	६१३
तद्विधानं सप्रयोगम्	५९५	काम्यसाधनम्	६१५
मन्त्रान्तरं तत्काम्यप्रयोग	५९६	राजस-तामस-ध्यानवर्णनम्	"
तुन्दुररुद्रमन्त्र	५९६	काम्यप्रयोगान्तरसाधनम्	६१६
तदर्चाविधानम्	"	मृत्युञ्जयविधिः	६१७
पूजाप्रयोगः	६००	राजसबलिविधानम्	६१९
काम्यसाधनम्	"	गजाश्वादिरक्षाप्रयोगः	"
यन्त्ररचनाप्रकार	६०१	वटुकयन्त्ररचना	६२०
क्षेत्रपालमन्त्र	"	सन्मन्त्रान्तरविधिः	"
तदर्चाविधिः	"	पूजाप्रयोगः	६२२
प्रयोगः	६०२	चण्डेश्वरमन्त्रविधिः	"
वटुकमैत्रवमन्त्रः	"	तत्प्रयोगः	"

विषय	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
काम्यविधानम्	६२३	गायत्रीहृदयम्	६४७
तस्य स्तोत्रम्	"	गायत्रीरुचयम्	६४६
		गायत्रीपूजाविधि	६५०
एकत्रिंशे श्लोके ।		तद्यन्त्रविधानम्	६५१
श्रेयम्यकर्मन्त्राभिधानम्	६२६	पात्रस्थापनलक्षणम्	६५२
मन्त्रनिरुक्ति	"	अर्घ्यादिद्रव्याणि	"
मन्त्रार्थयोजना	"	करशुद्धि	"
मन्त्रविधानम्	"	श्रावणपूजाविधि	"
पूजाप्रयोगः	६७७	काम्यप्रयोगः	६५३
होमद्रव्याणि	६२८	कादिप्रतरीत्या मन्त्रपारायणक्रम	६५४
न्यासविधि	६२९	ललितायाः स्वरूपभेदसमुत्पत्त्यन्त्राणामुपदेश	६६०
एतन्न्यासप्रयोग	"	अभिषेकमित्यपूजादौ चक्रमातम्	"
भद्रानृत्युत्पन्नमन्त्रोद्धारः	६३०	रत्नाद्यधिकरणे स्वच्छामानम्	"
तद्विधानम्	"	स्थितिसंहारात्मक-मध्यचक्रद्रव्योपदेश	"
तत्पूजाप्रयोग	"	सृष्टिचक्रनिर्माणोपदेश	"
सृष्ट्युत्पत्त्यभिधानम्	६३३	तस्य सङ्करप्रस्ताद-तन्म्यत्वम्	"
लिङ्गसुद्राविधिः	६३४	प्रोक्तप्रकारमन्त्रेषु चक्रनिर्माणेऽनर्थयिष्येय	६६१
पूजाविधानम्	"	उक्तप्रकारचक्रपूजने फलम्	"
प्रयोगविषयन्तरम्	६३६	चतुर्दशारादिकचक्रस्य मानम्	"
होमविधि	६३८	चक्रतत्पूजाफलोपदेश	"
काम्यप्रयोगा	"	अमृतघटाख्ययन्त्रप्रयोगफलम्	"
गायत्रीविधानम्	६३९	ऊर्मिकादिषु सर्वरत्नाविधानम्	"
तत्प्रयोग	६४१	यन्त्रस्य तदागादिषु स्थापनादि	"
उत्पत्तिन्यासः	६४२	सिद्धवज्रयन्त्रनिर्माणादि	"
स्थितिस्थानः	"	कोष्ठवज्रयन्त्रनिर्माणादि	६६२
लयन्यास	६४३	उक्तयन्त्राणां फलानि	"
चम्पकन्यासः	"	वज्रलिङ्गयन्त्रनिर्माणविधि	"
गायत्रीमन्त्रार्थः	६४४	मेरुलिङ्गयन्त्रनिर्माणादि	"
प्याहृत्यर्थः	"	महालिङ्गयन्त्रविधानम्	६६३
गायत्रीशिरसोऽर्घः	"	योगिचक्रनिर्माणादिकम्	"
तुरीयपादार्थः	"	वज्रयन्त्रनिर्माणादि	"
तद्विधानम्	"	विषयसमादिकोष्ठेषु यथोद्गाहलेखनेन यन्त्राणा-	"
प्रत्यङ्गतत्त्वशक्तिभ्यानाम्नि	६४५	मानस्यम्	"
तन्मुद्रानामानि	६४७		

विषय.	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
नित्यास्वरूपपरिवारन्यासजपतर्पणहोमा-		तत्प्रयोग	६७६
मिषेकोपचारादीनां धासनाः	६६४	काम्यकर्महोमः	"
सलिलाविधाया अक्षरवाच्यार्थकथनम्	६६५	क्षिप्रप्रसादनविनायकः	"
पिण्डादिमालान्तानां मन्त्राणां त्रैविध्यम्	"	तदर्चाविधि सप्रयोग.	६७७
अक्षरदिनराक्षरविधि मन्त्रजातस्य अक्षरसं-		काम्यहोमविधानम्	"
दमंजनितसंख्याक्रम.	"	चतुर्गुणैर्हरमन्त्रः	"
तेषां प्रस्नारक्रम.	"	तदर्चना सप्रयोगा	६७८
मन्त्राणा निर्माणप्रकारः	६६६	हेरभ्यगन्धोद्धारः	"
मन्त्राणां द्रुतसौम्यमिश्रत्यम्	"	सुप्रसन्नगणेशमन्त्रः	६७९
मन्त्रतदुपासकानां त्रैविध्यमर्थालोचनतत्फलं च	"	तदर्चा सप्रयोगा	"
मन्त्रविधादीनां सकारणं चैरम्	"	महागणेशमन्त्रः	६८०
मन्त्रवैद्यतानामुपासकदोषैर्यैरीकरणादि	"	तत्पूजाविधानम्	६८१
शुक्रमन्त्रवैद्यतानां सम्यक् भजनक्रमः	६६७	तस्य प्रयोग	६८३
मन्त्रविधादीनां अर्चाविधि-शुलिकाविनियोगः	"	काम्यकर्मप्रयोगा-	"
द्वात्रिंशे श्लोके ।		भूमिर्थाजोद्धार-	६८०
		महागणपतेर्यन्त्रवर्णनम्	"
महागणपतेरेकाक्षरमन्त्र.	६६८	यन्त्रविनियोग	६८१
तदर्चाविधि.	"	गणेशयन्त्रान्तराणि	६८२
अर्चापीठनिरूपणम्	६६९	सनादसूक्तम्	६८३
अष्टमादध्यायानि	"	कामनाभेदेन ध्यानभेद-	६८४
दिङ्पालानां ध्यायानि	"	काम्यतर्पणविधिः	"
पूजाप्रयोगः	६७०	श्रायुधमन्त्रेषु विशेष	६८५
काम्यहोमविधानम्	६७१	तर्पणप्रयोग.	"
एकार्णमन्त्रान्तरविधिः	६७२	तस्य प्रकारान्तरम्	६८७
चिरिगणेशमन्त्र-	"	द्रव्यविशेषैस्तर्पणे कलाविशेषः	६८८
तदर्चाविधि सप्रयोगः	६७३	त्रैलोक्यमोहनगणपति-	६८९
लक्ष्मीगणेशमन्त्रः	६७४	तदर्चाविधि सप्रयोग	"
तत्पूजाविधि	"	शक्तिगणेश-	"
पूजाप्रयोगः	"	तदर्चा-सप्रयोगा	"
काम्यप्रयोग	६७५	काम्यहोमविधि.	१७००
अक्षरशक्तिगणेश-मन्त्रः	"	भोगगणेशमन्त्रः	"
तत्पूजाप्रयोग.	"	तदर्चाविधानम्	"
काम्यप्रयोग	"	हरिद्रागणेशप्रभावः	१७०१
चतुर्वर्णशक्तिगणेश.	६७६	हरिद्रागणेशमन्त्र	"

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
तन्मन्त्रप्रहस्यप्रकारः	७०१	चरणाधुधमन्त्रः	७२०
तस्य ध्यानार्चनादि	"	तस्य ध्यानार्चनादिविधि-	"
स्तम्भनयन्त्रं तद्विनियोगः	७०२	प्रयोगः	"
आकर्षणयन्त्रं सविनियोगम्	७०३	काम्यसाधनप्रकारः	७२१
घश्ययन्त्रसाधनादि	७०४	शास्त्रमन्त्रः	"
उच्चाटनयन्त्रसाधनादि	७०६	तद्ध्यानार्चादिप्रयोगः	७२२
विद्वेषणयन्त्रसाधनादि	७०७	शास्त्रगायत्री	"
मारणयन्त्रसाधनादि	७०८	घंघस्यतमन्त्र सध्यान	"
वक्रतुण्डमन्त्र	७०९	चित्रगुप्तमन्त्र सध्यानादिक	७२३
तस्य ध्यानार्चादिप्रयोगः	"	आसुरीमन्त्र	"
काम्यहोमविधानम्	७१०	तस्य ध्यानार्चनादिविधि	"
तन्मन्त्रान्तरम्	७११	कुयेरस्य मन्त्रद्वयं सध्यानादि	७२४
आथर्वणिकमन्त्रः	"	विश्ववसुमन्त्र सध्यानार्चनादिक	"
गणेशगायत्री	७१२	शाताक्षरमन्त्र सप्रयोगः	७२५
उच्छिष्टगणेशविधानम्	"	काम्यसाधनविधि	५२६
काम्यसाधनम्	"		
घश्यप्रयोगः	"		
उच्चाटनप्रयोगः	"		
मारणप्रयोगः	७१३	शनाक्षरमन्त्रोद्धारः	७२७
तन्मन्त्रान्तराणि	"	तस्य धारणविधि	"
यलिमन्त्र	"	वरुणशुभ्रमन्त्रविधानम्	७२८
ध्यानविशेषः	"	तस्य ध्यानार्चादि सप्रयोगम्	"
काम्यसाधनविधि	७१४	काम्यसाधनविधि	७२९
तस्य मन्त्रान्तराणि	"	शृणुमोचनयन्त्ररचनाप्रकारः	"
ध्यानार्चनादिकाम्यप्रयोगः	"	उच्चरोम्रादिदिनाशुनयन्त्रम्	७३०
तन्मन्त्रान्तरम्	७१५	कृत्याभिभवयन्त्रम्	"
मन्त्रुघोषमन्त्रः	"	ग्रहोन्मादादिनाशुनयन्त्रम्	७३१
भुक्तिधरीविद्या	७१६	सर्वसमृद्धिप्रदयन्त्रम्	७३२
स्वार्थप्रविद्या	"	यलानिसूदनयन्त्रम्	७३३
यन्त्रोद्धारः स्तम्भनियोगः	"	तस्वयन्त्रान्तरम्	"
ध्यानार्चनादिविधि	"	यन्त्रधारणप्रथम सप्रयोगः	"
तन्मन्त्रान्त्रोद्धार	७१७	प्रदपोटाप्रशमनयन्त्रम्	७३४
तसाधनविधानम्	७१८	ग्रहाणां वेदोक्तं मन्त्रा	७३५
मन्त्रुघोषमन्त्रान्तरं ससाधनम्	७१९	सूर्यस्यार्चाध्यानादिविधि	"
		चन्द्रभौमयो ०	७३६

त्रयस्त्रिंशोः श्लोके ।

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
बुधवृहस्पत्यो०	७३७	सामविधानम्	७६०
शुक्रशनिश्चरयो ०	७३८	अथर्वविधानम्	७६१
राहुकेत्यो०	७३९	मृत्युञ्जयप्रयोगविशेषः	७६२
सूर्यमन्त्रप्रयोगः	७४०	पार्थिवपूजाविशेषविधानम्	७६३
सूर्यस्तोत्रम्	"	लिङ्गस्तव.	७६३
चन्द्रमन्त्रप्रयोगः	७४१	भयनाशनमन्त्रः	७६४
चन्द्रस्तोत्रम्	"	आपदिनाशनमन्त्रः	"
भौममन्त्रप्रयोगः	७४२	यालरक्षायन्त्रम्	"
भौमस्तोत्रम्	"	शुभेयन्त्रम्	"
बुधमन्त्रप्रयोगः	"	यन्दीमोक्षः	"
बुधस्तोत्रम्	७४३	भूरिविजयमन्त्रः	"
वृहस्पतिमन्त्रप्रयोगः	"	रत्नधारामन्त्रः	७६६
वृहस्पतिस्तोत्रम्	"	शुभेयन्त्रद्वोमप्रकारः	"
शुक्रमन्त्रप्रयोगः	७४४	विस्फोटकहरणम्	"
शुक्रस्तोत्रम्	"	पञ्चमुखदनुमन्त्रप्रदानम्	"
शनिमन्त्रप्रयोगः	"	तन्मन्त्रा	"
शनिस्तोत्रम्	७४५	तन्मन्त्रान्तराणि	७६७
राहुमन्त्रप्रयोगः	"	द्वादशार्णविधोद्धारः	७७३
राहुस्तोत्रम्	७४६	तदर्चाभ्यानादि	"
केतुमन्त्रप्रयोगः	"	वानरेयामुद्रा	"
केतुस्तोत्रम्	"	काम्यप्रयोगविधिः	"
नवग्रहाणां स्तारणस्तोत्रम्	७४७		
मङ्गलकल्प	"	चतुर्विंशो श्वासे ।	
मङ्गलमन्त्रोद्धारः	"	दनुमत्पूजायन्त्रम्	७७६
अर्चाभ्यानाविधिः	"	धारणयन्त्रविधिः	७७७
यन्त्ररचनाप्रकारः	७४८	प्रतिमायन्त्रविधानम्	७७८
तदर्चनादिविधानम्	"	द्वादशार्णविधाप्रयोगः	"
यन्त्रान्तरं तदर्चाप्रयोगः	७४९	दनुमन्मालामन्त्रः	७७९
मङ्गलप्रार्थना	७५०	तत्प्रयोगविधिः	"
शृणुमोचनस्तोत्रम्	७५१	मन्त्रान्तरम्	७८०
मङ्गलव्रतकथा	"	मालामन्त्रः	"
भौमव्रतोद्यापनम्	७५२	तदर्चाप्रयोगादिविधिः	७८१
शृण्विधानम्	७५३	रक्षायन्त्रोद्धारः	७८२
यजुर्विधानम्	७५७	अष्टाक्षरमन्त्रः	"

विषय	पृष्ठसंख्या	विषय	पृष्ठसंख्या
गन्धाष्टकम्	७८२	कामधेनुचरणविद्या	७६६
ज्वरादिनाशनमन्त्रः	"	निष्कलपादविद्या	"
अग्निचक्रपरिचिन्तनम्	७८३	सरुलपादविद्या	"
षड्विस्तिपति	"	शुक्लरत्नमिध्याचरणविद्या	"
अग्निमन्त्रपरित्यागविधिः	"	शुक्रप्रभो मूलमन्त्राश्च	८००
गुरोरभावे दीक्षाविधिः	७८४	सृष्टिक्रमेश मानसपश्चिमपूजा	"
मुद्रालक्षणानि	७८५	रश्म्याञ्जलध्यानम्	८०६
शैवगामे षडङ्गमुद्राविशेषः	"	परेश्वरकूटध्यानादि	"
आवहनादिमुद्राः	७८६	शुततमस्तोत्रम्	८०२
शक्तिमुद्रा	"	सामान्यार्घ्यविधिः	"
पंचरौप्यमाष	७८७	नवात्ममण्डलोद्धारप्रकारः	"
शणैशमुद्रा	"	मण्डलार्चनक्रमः	८०३
शाक्यमुद्रा	७८८	तिरस्करिण्या अर्चाध्यानादिकम्	८०६
गायत्रीमुद्रा	"	त्रिशेखरकूटध्यानादि	"
वैष्णवमुद्राः	७८९	नाभसरश्मिपूजा	"
सौरमुद्रे	७९०	रश्मिध्यानम्	८०७
शैवमुद्रा	"	हंसेश्वरकूटध्यानम्	"
आसनादिमुद्रा	७९१	वायव्यपश्चिमपूजा	८०८
पञ्चपायुमुद्रा	"	संवर्तकेश्वरक्रमः	"
वैश्वानर-नाराच-संहार-सृष्टि-कालकार्तिका-विस्मय- नादिविदुमुद्रा	७९२	सवर्तकेश्वरन्यास	८०९
स्थितिकाद्यासनलक्षणम्	"	तैजसरश्मिपूजा	"
षडन्वयशांभवरश्मिपूजाक्रमः	"	रश्मीना ध्यानम्	८१०
आभ्यन्तरज्ञानम्	७९३	द्विपेश्वरकूटध्यानम्	"
प्रानरादिसध्यापासनम्	"	जलरश्मिपूजा	"
संप्यालोपे प्रायश्चित्तम्	७९४	रश्मीना ध्यानम्	८११
सौम्यकण्ठक्रीध्यानम्	"	पार्थिवक्रमे न्यासः	"
तन्मन्त्रं	"	नवात्मेश्वरकूटध्यानम्	"
चतुर्न्वयिना सौरपूजाविधिः	"	तस्य शक्तिध्यानम्	"
शामनपूजाप्रयोगः	७९६	पार्थिवरश्मिपूजा	८१२
न्यासजालाविधानम्	७९७	रश्मीना ध्यानम्	"
परेश्वरध्यानम्	७९८	आयुधपूजा	"
नेदचर्चनाक्रमः	७९९	षट्न्वयार्चनविधिः	८१३
निर्वाणविद्या	"	सद्धारक्रमतोऽर्चनक्रमः	"
		वेदोक्तशांभवचरणमन्त्र	८१४

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
नवदुर्गाविधानम्	८१४	आकाशगमनादिसिद्ध्युपायः	८२५
चरितत्रयस्य विनियोगादिविधिः	८१५	संच्योत्क्रान्तेरुपायः	"
काम्यकर्मसाधनप्रकारः	८१६	परकायप्रवेशनादि	"
उत्कालत्रयम्.	"	योगसिद्धलक्षणानि	८२६
काम्ये साध्यकथने उत्कालत्रयकालश्च	"	आसनप्रमृशुचिह्नानि	"
एकादश्यादिपाठानां फलानि	८१७	देवीमाहात्म्यस्य पूज्यशक्तयः	८२७
प्रयोगविधिः	"	माहान्म्यपाठप्रमाणं तत्फलं च	८२६
चरित्राणां पृथक् २ फलानि	८१८	पोडशानित्यानां लोकात्मकत्वम्	"
पञ्चत्रिंशो भासे ।		नित्यायां कालविग्रहत्वम्	"
नित्यानां मातृकादीनां च प्राणात्मता	८१८	महानित्याया अपरिच्छिन्नकालात्मकत्वं अन्यासां	
एकस्य धारोद्धात्तमेदात् संज्ञामेदः	"	तदवयवभूतकालात्मकत्वं च	"
उद्भवदेश-तत्त्वोदय.	८१९	लोकरूपं तन्मानं च कालचक्रपरि-	
भ्वासानामुदयादिदिशेषै. चन्द्रसूर्यांजात्मकः प्रम्	"	वृत्तिकारणादि	"
चन्द्रादीनां सामान्यफलं तेषु कर्तव्यानि	"	कालचक्रे सप्तग्रहलोकास्थितिः	"
शिष्यमन्त्रोपदेशकाल	"	नित्यानां मेरुद्वीपादिपोडशविधदेशेषु	
इवासानां कालात्मकत्वम्	"	परिवृत्तिक्रमः.	"
प्राणोदयनिरूपणम्	"	नित्यानां कालचक्रमपत्वादि	"
यामदक्षिणोत्तरप्रवाहकाले यलाधिक्यम्	८२०	देशकालनिधिप्राप्तनित्यापूजनादि	"
इवासानां वासनाभ्यासि.	"	सप्तद्वीपनामादि	८३०
योगसिद्धस्य लक्षणम्	"	कालचक्रे ग्रहाणां स्थितिकारणम्	"
काम्यविधौ पूर्णमण्डलशक्त्यामानि	८२१	नित्यालोकावस्थानपूजाभ्यानादिकम्	"
पञ्चधा वर्णशक्तयः	८२३	नित्यालोकमानादिकम्	"
पदकर्मसु कां पूज्याः	"	पञ्चधा पोडशी विद्या	८३१
पद्शामवराशिमपूजाक्रम	८२४	रमादिपोडशीविद्याशक्तयः	"
नाडीचक्रस्वरूपम्	"	परादिपोडशीविद्याशक्तयः	"
अष्टात्रिंशन्मर्मस्थानानि	"	कामादिपोडशीविद्याशक्तयः	८३२
दशवासुनामकर्माणि	"	वागादिपोडशीशक्तयः	"
योगनिर्वचनम्	८२५	शक्त्यादिपोडशीशक्तयः	८३३
तदङ्गानि तत्प्रत्यूहा.	"	सूक्ष्महोमविधानम्	८३४
आसनप्राणायामभेदनिरूपणम्	"	सूक्ष्महोमस्य प्राणाग्निहोत्रविधया व्याप्तिः	"
योगसिद्धलक्षणम्	"	सूक्ष्महोमस्वरूपप्रकारादि	"
प्रत्याहारधारणास्वरूपम्	"	प्राणाग्निहोत्रमन्त्रादिकम्	"
धारणानिदिक्फलानि	"	शक्तिशिवयोस्तेजस्त्रयात्मकत्वादि	"
	"	कुर्यडलिनीस्वरूपम्	"

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
जीवन्मुक्तलक्षणम्	८३१	ब्रह्माणां स्वरूपादिकथनम्	८४०
मानसद्वैतस्यापि भक्तिः सिद्धिः	"	द्वादशविधप्रश्नाः	"
नित्याभक्तिवैभवं	"	जन्ममरणकारणम्	"
ब्रह्मादीनां नित्याभिरुतित्वम्	"	कालपरमात्मनो स्थितिः	"
सिद्धानामेव परहोमयोग्यता	"	मुक्तानामनावृत्तिः नेतरेषाम्	"
नित्याभक्तलक्षणम्	"	भूतानां स्थितिप्रकारः	"
परहोमस्वरूपम्	"	जीवानामागतिकथनम्	"
स्थूलसूक्ष्महोमयोः परहोमेन तादात्म्यम्	"	सिद्धानां मरणं निद्रया समम्	"
वारिष्वाग्निनी पूजा	८३६	साध्यसाधकसिद्धानां मरणे सुगतित्व-	
तदाचरणशुद्धयः	"	ज्ञापककालः	"
पूजाफलम्	८३७	बुद्धेर्यैवैधियकारणप्रश्नोत्तरम्	८४१
स्थितिक्रमपूजा	"	गुरुमुखादेव आत्मज्ञानम्	"
वारकर्मणः पदसु चक्रेषु पूजा	"	आत्मयतामेव सप्तचत्वारिंशत्लक्षणानि	"
शक्तिहृत्पाननाफलप्रकारः	८३८	आत्मयता समाचारः	"
पूजाक्रमः	"	जीवन्मुक्तानां ललितापूजाक्रमः	"
वाग्व्यवहारमन्त्राणां फलप्रकारः	"	तन्त्रार्थवेदिनः फलम्	८४२
त्रिनोणमध्ये ललितायजनम्	"	यन्त्रलेखने प्राग्विधिः	"
परमार्थस्वरूपादिप्रकाशे देवीप्रश्नाः	"	यन्त्रलेखनक्रमः	"
ब्रह्मार्थकथनपीठिकापुरःसरं तदुपकरणत्वम्	"	तद्गायत्री	८४३
देवीकृतप्रश्नानां उत्तरकथनम्	८३९	यन्त्रलेखनानन्तरविधिः	"
परमार्थतः स्वरूपोपदेशः	"	वश्यकत्पन्त्राणां विरचनक्रमः	"
तत्स्वरूपप्रकाशोपायः	"	द्विष्यस्नग्मनयन्त्रविधिः	"
प्रपञ्चप्रकाशकारणादि	"	भोहनयन्त्रक्रमः	"
प्राणिनां पुण्यपापात्मकत्वं जन्मकारणं च	"	मृत्युञ्जयार्ययन्त्ररचना	८४४
शुक्तिशंशाधं तद्धेतुश्च	"	विनादजयद्वययन्त्रम्	"
सखुतिशब्दाद्यं	"	धनिकवशीकरणयन्त्रम्	"
सुम्नी हेतुः तत्प्रकारश्च	"	दुष्टवश्ययन्त्रम्	"
संयुते परमकारणम्	"	मानजयप्रत्ययन्त्रम्	"
आनुमानादीनां तद्वारमकत्वम्	"	यावज्जीववशप्रत्ययन्त्रम्	"
युद्धे सत्ताधिकशतगुणभेदाः	"	वश्ययन्त्रान्तरविधिः	८४५
इन्द्रियाणां स्वरूपम्	८४६	भृत्यदुष्टप्रभुवशंकरे यन्त्रे	"
परिचितो पापघ्नयम्	"	स्त्रीणां भववशीकरणयन्त्रविधिः	"
प्राणानां जीवस्थं च स्वरूपम्	"	आकर्षणयन्त्रयोर्विधिः	८४६
कालस्थरूपं तद्धेदाश्च	"	यादिनः स्तम्भनयन्त्रम्	"

विषय	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
अग्नेर्निर्वर्तनयन्त्रम्	८४६	द्वितीयादिवर्षेजानि खण्डानि	८५५
विद्वपणमारणोष्णाद्यन्त्राणि	"	पञ्चमवर्षेजानि खण्डानि	८५६
उपसर्गादिदोषप्रहृतादि-स्वरसर्पभीतिमो- चन-पन्थमोक्षदयन्त्रविधिः	८४७	श्रीविद्यापद्धतौ प्रातः कृत्यम्	"
यन्त्राणां भेदाः	"	गुरुध्यानप्रार्थनादि अजपासंकरूपः	"
रक्षावदयन्त्रे	"	इंसरूपध्यानमजपाविशेषः च	८५७
सृष्टुंजय-स्वरम्-भुजङ्गहारियन्त्राणि	८४८	भृगुप्रार्थनापूर्व मन्त्रज्ञानविधि	"
धूमावतीमनु	"	विभूतिधारणविधानम्	"
शृङ्खाट-भूतादिवैरि-विद्वेषणयन्त्राणि	"	संख्यायन्दनम्	८५८
यमंष्टिकाविद्या	"	गायत्रीमन्त्र	"
प्रेतराजयन्त्रम्	८४९	प्रातरादिसंख्यासु ध्यानादि	"
यममन्त्र-अष्टाक्षर-द्वादशाक्षर-मन्त्रा निप्रहास्ययन्त्रम् तद्विधिः	"	तर्पणविधि विशेषाचमन च	८५९
कालीयममन्त्रौ	"	श्रीचक्रावरणदेवतातर्पणक्रमः	"
उष्णाटनवश्यविद्वेषणस्तम्भनादियन्त्राणि	८५०	मातृकामौजे आचारशक्तिपूजादि	"
गारुडयन्त्रम्	"	दीपनाद्यपूजाक्रमः	"
गारुडमन्त्र	८५१	गुर्वादिवन्दन-भूतापसारणादि	८६०
संजीवन-पिण्डयन्त्रतरफलम्	"	गणेश-पञ्चमी-दुर्गाविष्णुशरभाघोरसुदर्शनविद्या	"
वश्यकरं संजीवनारयं च यन्त्रम्	"	भूतशुद्धिप्रकार	"
स्वरभादियन्त्राणि	"	पापपुरपत्थानं तत्संदहनम्	८६१
जुन्मादिविद्याष्टकम्	८५२	भूतोत्पत्ति प्राणप्रतिष्ठा च	"
वाक्स्नम्भनादियन्त्राणि	"	प्राणशक्तिध्यानम्	"
लेखनद्रव्याणि	८५३	अन्तर्गद्दिर्मातृकान्यासः	८६२
यन्त्रधारणनिषेध	"	दशधामातृका-	८६३
शक्तिहृदयवर्णोद्भवानां खण्डानां यन्त्राणां च संख्या तत्फलानि	"	कलामातृकान्यास	"
विषमसमकोष्ठेषु विद्याहृदलेखनात् यन्त्राणामानन्वयम्	"	श्रीकण्ठादिमातृकान्यास	"
भवरोष्ठयन्त्रे अङ्कयोजने पदसंख्या	"	केशवादिमातृकान्यासः	८६४
आद्यवर्णादियन्त्राणां संख्या	"	लज्जावीजादिमातृकान्यास	८६५
पोडशकोष्ठयन्त्रविधि	"	रमावीजादिमातृकान्यासः	"
अङ्कवर्धनाविधि	८५५	कामवीजादिमातृकान्यासः	"
अङ्कमेलने यन्त्रकल्पनादि	"	त्रिशक्तिमातृकान्यास	"
आद्यवर्णजानि खण्डानि	"	प्रपञ्चयागमातृकान्यास	"
	"	बालामातृकान्यास-	८६६
	"	श्रीविद्यामातृकान्यासः	"
	"	परामातृकान्यास	"
	"	कामरतिन्यास	"

विषय	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
अष्टाविंशत्कलान्यास	८६७	अक्षरन्यास	८८२
पदत्रिंशे श्लासे ।		नवयोनिन्यास	"
		शुद्धलान्यासः	"
मासिनीन्यास	८६८	नवचक्रन्यास	८८३
लिङ्गन्यास	८६९	अष्टाष्टकन्यासः	"
करशुद्धिन्यासः	"	वशिन्यासप्रकन्यासः	"
नवासतन्यासः	"	भूपलन्यासः	८८४
परान्यास	८७०	पङ्क्तन्यासः	"
पश्यन्तीन्यासः	"	तन्त्रचतुष्टयन्यास	"
मध्यमान्यासः	"	अमठन्यास	८८५
वैखरीन्यासः	"	ऊर्ध्वासुरान्यासक्रम	"
कामकलान्यासः	८७१	ऊर्ध्वासुराग्रगन्थाः	"
कलालिकान्यासः	"	महापोदान्यासे शुभपानुक्तान्यास	"
कामरुलासोमकलान्यासः	८७२	पञ्चवक्त्रन्यास	"
योगपीठन्यासः	"	मूर्तिपङ्क्तन्यास	८८६
चतुष्पीठन्यास	८७३	महापोदान्यासव्याप्तम्	"
पञ्चप्रेतामनपडासतन्यासः	"	प्रपञ्चन्यास	"
चतुरासतन्यासः	"	भुवनन्यास	८८७
पोदान्यासे गणेशन्यासः	८७४	मूर्तिन्यास	"
प्रहलदचक्रन्यासः	८७५	मन्त्रन्यास	८८८
योगिनीन्यासः	"	दैवतन्यास	"
राशिपीठन्यासः	८७६	मातृकान्यास	८८९
श्रीचक्रे संहारक्रमतः प्रथमावरणन्यासः	८७६	विध्याग्नित्तरणन्यासः	"
द्वितीयावरणन्यास	८८०	प्रकाशवरणन्यास	"
तृतीयावरणन्यासः	"	पञ्चाम्बान्यास	८९०
चतुर्थीवरणन्यास	"	नाराकाशनाथ-पूज्यनवनाथ-स्वपारम्पर्यन्यास	"
पञ्चमावरणन्यासः	"	पोडशमूलविद्यान्यास	"
षष्ठावरणन्यास	८८१	षडाघातविद्यान्यास	८९१
सप्तमावरणन्यासः	"	मुद्रादशकम्	"
अष्टमावरणन्यासः	"	सप्तदशमुद्रालक्षणम्	"
नवमावरणन्यासः	"	पराध्यासादध्यानादिकम्	"
दशमवरणन्यासः	८८२	मण्डपार्चनविधि	८९२
स्थितिधोचक्रे विद्यान्यासः	"	अर्घ्यस्थापनक्रम	८९३
कुट्टन्यासः	"	पूजापकरशुद्धिपूर्वमात्मपूजनम्	८९४

विषयः	पृष्ठसंख्या	विषयः	पृष्ठसंख्या
पादुकास्मरणम्	८६	विद्याजपार्थ मन्त्रन्यासः	९०
ऊर्ध्वासनायक्रमे चरणविद्या	"	चतुरासनायपूजाक्रमः	"
नवनाथाः	"	षडदर्शनार्चनक्रमः	"
पोडशमूलाविद्या	"	सिद्धान्तविद्याभिरर्चनाविधिः	"
शुक्ररक्तचरणविद्ये	८७	देवताभिवन्दने-पञ्चमुद्राः	९७
निध्रचरणविद्या	८८	देवतोद्गासनादिशेषविधिः	"
पाँडपूजाविधिः	"	उपस्थानसहस्राक्षरी	"
मूर्ती आवाहनादिपरमौकरणपूर्व देवशुद्धिः	"	प्रस्तारसहस्राक्षरी	९८
महाभिपुरसुन्दरीध्यानम्	८९	आरण्यसहस्राक्षरी	९९
अन्तरयजनविधिः	९०	अन्तरयागविधिः	९०
यद्विर्यागध्यानान्तरम्	"	निष्कलग्रहविद्या	९१
आसनासुपचारपूजा	९१	निष्कलसंपुटिता प्रह्वविद्या	९२
तिथिनित्याद्यर्चनक्रमः	"	अन्त्येष्टिकर्तुं कृत्यानि	"
नारायणपूजाविधानम्	"	दीपनी-ज्वालामालिनीविद्या	९३
सप्तपदेवतार्चनम्	९४	भयमाक्षीमन्त्र	"
मूलदेव्यै धूपदीपनैवेद्यादि आराधिकदानम्	९५	योजनिकानन्तरं शेषकतर्प्यता	९५

श्रीविद्यार्णवोत्तरार्धे शुद्धिपत्रम् ।

पृष्ठे	पंक्तौ	अशुद्धम् ।	शुद्धम् ।
०	१०	पचोक्त	पचोक्तः
३	१५	मुद्रया	मुद्राया
४	१५	निमित्तको	नैमित्तिको
५	१०	वर्षापि	वर्षसि
६	१६	माण्डोपि	मण्डोपि
७	१	सर्वज्ञत्व	ज्ञत्वं
७	२१	प्रच्य	प्राच्य
७	२१	विवरं	विपिटं
८	१४	हर.	हरः
१६	२८	वदाति	ददाति
२१	१	मिदं	सिद्धी
२६	१	प्रान्तेच एदेशं	न्ते चएदेशं
३३	३१	पवित्वा	पठित्वा
३४	६	विष्णु	लक्ष्मी
३४	२६	विष्णु	विष्णो
३५	१२	मालिन्यै	मालिनि
३६	२४	रक्षाभुज	रक्षाभुज
४२	७	संपूज्य दक्षिणद्वारं	संपूज्य पूर्वद्वारं गत्या तथैवाभ्यु- च्य विप्रादि देहहृत्पन्तमभ्यर्च्य द्वारपार्श्वयो भृङ्गिरिटये नमः स्कन्दाय नम इति द्वारपालौ
४२	२६	सात्स्तु	सौरैस्तु
४५	२	सूक्तै	सूक्तै
४५	२	सूक्त	सूक्त
४६	२	कारयेत्	कारयेत्
५७	१६	विशुद्धे	विशुद्धौ
५८	२०	पद्मौ	पद्मौ
६६	१७	पट्चक्र	पट्चक्र
६६	११	स्वरे	स्वरे.

पृष्ठे	पंक्तौ	शुद्धम् ।	शुद्धम् ।
७१	१४	पञ्चशत्	पञ्चाशत्
७२	१७	ताञ्जलिम्	ताञ्जलिम्
७३	१५	प्लोद्केस्त	प्लोद्केस्त
७८	२८	ख्यासुष्ट	ख्यासुष्टु
८०	२१	भ्यिके	भ्यिके
८५	२७	सेघोजेयत्	सेघोजयेत्
८६	२५	ह्राप्ते	ह्राप्ते
१०३	६	देहाञ्जनं	देहाञ्जनं
१११	२२	पोडश्या	पोडश्या
११८	७	पदकोण	पदकोण
१२२	१८	त्राणि	त्रोणि
१२५	२०	पदकोणं	पदकोणं
१२८	२६	पयसं	पायसं
१३०	३	स्त्रीणीनि	स्त्रीणीति
१३२	२१	विशु	विष्णु
१३८	२२	मनसस्त्येति	मनसस्त्विति
१३६	१	प्रगृघण्टि	प्रागृघण्टि
१४०	१५	छेद् सिद्ध	च्छेद्. सिद्धः
१४२	१२	शोतर	शेतर
१५८	२३	यमस्व	समस्व
१६०	२७	द्वादशकमलं	द्वादशदलकमलं
१६७	२२	आ पद्म	ओं पद्म
१६७	३२	वर्तिसंयुक्तं	वर्तिसंयुक्तं
१७६	२६	युद्धमिष	युद्धमिषे
१८६	२८	दक्षिणनेत्रे	दक्षिणनेत्रे
१८८	२१	सर्वभूत	सर्वभूत
१८६	२८	भावयत्	भावयन्
१९०	१८	चतुरखाद्	चतुरस्राद्
१९४	६	शारदां	शारदायाम्
१९४	१२	रदना	रसना
१९४	१३	रुक्ति	रुक्ति
१९५	२१	शङ्कर	शङ्कर.

पृष्ठे	पङ्क्तौ	अशुद्धम्	शुद्धम्
		धनूर	धनूर
१६६	११	डमुक्	डमरु
२०३	१०	लरुणा	लवणा
२०४	१	डमुक्	डमरु
२०४	१४	मया	माया
२१३	२६	मन्वाणाश्च	मन्वाणाश्च
२१५	१४	सिक्कु	सिक्कुमिश्र
२२०	१८	त्वरित्वा	त्वरिता
२३०	४	भूयस्त्रिया	भूय. स्त्रिया
२३१	२०	तोतला	तोतुला
२३१	२२	स्त्रिमाया	स्त्रिमाया
२४१	१७	स्तम्भायेति	स्तम्भयेति
२४८	२७	बीज	बीज
२४८	२७	इत्यादिभि	इत्यादिभि
२४६	६	प्रयोग	प्रयोगे
२४६	२५	असितारय	असिताह्न
२६४	६	आग्नी	आग्नी
२६६	१४	कण्येति	कण्येति
२७०	१४	ताम्	त्वाम्
२७३	१०	चाभ्युक्षेत्	चाभ्युक्षेत्
२८३	११	सुन्दये	सुन्दर्ये
२८७	१५	मणिरन्धे	जातुनि
२८६	१८	दक्षकरे	कण्ठे
२६०	४	कामकोपीटाय	कामकोटिपीटाय
२६०	२६	मयूस्त्रि	मयूस्त्रि
२६५	१४	घनि मयी	धनिमयी
२६६	५	वपद्	वौषद्
२६७	१६	कयूरा	केयूरा
३०७	१	भूजादिप्यो	भूर्जादिपूरु
३१६	१	स्वरावन्दु	स्वराविन्दु
३२१	६	पार्श्वयो	पार्श्वयो
३२१	२६	भूयो	भूय
३२१	२८		

पृष्ठ	पंक्तौ	अशुद्धम् ।	शुद्धम् ।
३२२	२४	त्यासे	न्यासे
३२६	३	वाह्नवीजं	वाह्निवीजं
३२८	१३	पुन	पुन.
३३४	२१	पिबन्ती	पिबन्ती
३६५	२७	मद्वापुण्य	मद्वापुण्य
३६५	२७	पुण्याणा	पुण्यानां
३७१	३२	सदिता	संहिता
३७४	१४	दृद्	दृग्
३७६	२३	नियुतलक्षं	नियुतं दशलक्षं
३८६	१७	कृत्ति	कुत्ति
३९२	७	पूर्वोक्त	पूर्वोक्त
३९२	३०	पञ्चदशक्षरं	पञ्चदशक्षरं
३९५	१३	स्थाहा	स्थाहा
३९८	२५	यमलितय	यमालित्य
४११	१४	मर्ति	मूर्ति
४१६	२३	चरेद्वर्हि	चरेद्वर्हीः
४२०	२१	हृदय	हृदये
४२२	६	दाक्षिण	दाक्षिण
४२७	२	लक्ष्मी.	लक्ष्मीः
४३२	२६	कारिणकार्या	कारिणकार्या
४३५	६	श्रीपञ्चे	श्रीपञ्चसारे
४४०	१३	समावेष्ट्य	समावेष्ट्य
४४३	१०	मूलमन्त्रा	मूलमन्त्रा
४४६	११	शुण्मात्रं	शुण्मात्रं
४५५	६	रुद्ध	रुद्धं
४५७	६	स्पष्ट	स्पष्टं
४६८	८	वतरांश्च	वतरांश्च
४६०	१२	वंश	वंश
४९२	८	गौनम	गौनम
५००	८	दूर्वाकाण्ड	दूर्वाकाण्ड
५०१	४	पापयेत्	पापयेत्
५०१	१६	रुचट	रुचाट

शुद्धिपत्रम् ।

२८

पृष्ठे	पंक्तौ	अशुद्धम् ।	शुद्धम् ।
५०१	२६	जगद्व्यामा	जगद्व्योमा
५०२	२	सशय.	सशय
५०३	२	मन्त्राभ्योमता	मन्त्राभ्यामेता
५०४	१	मन्त्रा	मन्त्रा
५११	१५	प्रविष्टयेत्	प्रवेष्टयेत्
५१७	२२	तामुदा	ता मुदा
५२०	६	सर्गा	सर्गा
५२८	१०	तित्रै	तित्रै
५३४	७	सोत्तरिति	सोत्तरिति
५३४	६	इकारास्थाने	इकारस्थाने
५३७	११	विद्वेषण	विद्वेषण
५४४	२७	सप्रमे	संप्रामे
५४७	२३	कथंतेऽस्य	कथ्यतेऽस्य
५४६	२६	सौमयग्नि	सौम्याग्नि
५६१	२	भाम	भासा
५६३	६	स्फटिक	स्फटिक
५६३	२६	विन्यस्य	विन्यस्य
५७६	१	लक्ष	लक्ष
५७६	१७	भ्यच्य	भ्यर्च्य
५७६	१६	साधा	साधा
५८३	२६	दक्षार	दक्षार
५८४	११	द्वितीयाष्ट	द्वितीयाष्ट
५८६	७	विभागश	विभागश.
५८६	१३	वर्णा	वर्णा
५८६	२१	प्रणवाकारौ	प्रणवाकारौ
५९०	२१	ननुरूप	ननुरूप
५९२	२६	ऽनुर	ऽनुर
५९६	२६	प्रस्तजन्तो	प्रस्तजन्तो
६०६	१६	वायकर्ण	वायकर्ण
६१२	१३	हुडफन्त	हुडडन्त
६१४	१८	गृह	गृह
६१८	७	मन्त्रसंप्रदम्	मन्त्रसंप्रदम्

पृष्ठे	पंक्तौ	अशुद्धम् ।	शुद्धम् ।
६१६	*** ५	गन्घाय तं	गन्घाद्यैस्तं
६२०	** २५	दधिः	दधि
६५१	१७	मोक्षरूपा	मोक्षरूपा
६५५	२३	विशालेशा	विशालेशा
६५५	०५	प्रत्यक्षध्याना	प्रत्यक्षध्याना
६६५	*** ७	देव्या	देव्यः
६७३	२०	दलैरुत्पल	दलैरुत्पल
६७५	१५	धामोर्ध्वं	धामोर्ध्वं
६८८	*** १२	ऽस्तिम्	ऽस्मिन्
६८८	१६	प्रय	प्रयं
६६६	• १६	पातये	पतये
७१५	२१	म्याहा	स्थाहा
७३३	** १	त्रियस्त्रिंशः	त्रयस्त्रिंश'
७४४	• ६	प्राजापति	प्रजापतिः
७४५	१	त्रियस्त्रिंशः	त्रयस्त्रिंशः
७४६	** १	त्रियस्त्रिंश'	त्रयस्त्रिंशः
७५१	*** ०	त्रियस्त्रिंश	त्रयस्त्रिंशः
७५२	• २१	र्दीपाङ्किते	र्दीपाङ्किते
७५७	• १	त्रियस्त्रिंश	त्रयस्त्रिंशः
७५७	** १	आमयग्र	आमयग्रं
७५७	** २	त्रियस्त्रिंश'	त्रयस्त्रिंशः
७५६	• १	त्रियस्त्रिंश	त्रयस्त्रिंशः
७६५	*** १	त्रियस्त्रिंशः	त्रयस्त्रिंशः
७७०	** ११	तया	तथा
७७१	• १	त्रियस्त्रिंश	त्रयस्त्रिंशः
७८०	१२	समस्तेन	समस्तेन
७८५	१६	मध्यामना	मध्यमाना
७८८	** १	पूरुह्या	पूराह्या
७६३	• १६	निर्वत्य	निर्वत्यं
८०५	• ४	दुहिण	दुहिणं
८१५	१३	गायत्र	गायत्रं
८१५	२२	सयुक्त	संयुक्तः

पृष्ठे	पंक्तौ	अशुद्धम् ।	शुद्धम् ।
८८१	२	चतुष्पष्टि	चतुष्पष्टि
८८२	१७	रूपिली	रूपिणी
८८३	२५	नववरण	नवावरण
८८७	२८	कौमरी	कौमारी
८९१	१६	सुखोन्मुखाम्	सुखोन्मुखाम्
८९३	२४	त्रिपुराम्बा	त्रिपुराम्बा
८९६	५	मग्नना	मग्नानां
८९६	८	त्रिपुरसुन्दर्या	त्रिपुरसुन्दर्याः
८९६	२७	प्रपञ्चात्म्यैक	प्रपञ्चात्मैक्य
८९६	२७	प्रश्नना	प्रश्नाना
८९०	१३	अद्वैच्य	अद्वैच्य
८९१	१०	पष्ट्यन्तं	पष्ट्यन्तं
८९२	२५	पूजयेत्	प्रजयेत्
८९५	६	मातृकामण्डले	मातृकामयुजं
८९६	२६	ज्वालसमु	ज्वालासमु
८९१	१४	मया	माया
८९३	१८	शक्तिवण्डिका	शक्तिवण्डिका
८९४	२६	शिक्षाय	शिक्षायै
८७४	१४	अत्रोच्चा	अत्रोच्चा
८८५	१३	तुर्यं	तुर्यं
८८६	२६	त्रिशास्त्रत्वा	त्रिशास्त्रत्वा
८९५	७	माह	महा
८९६	२७	संपूज्य	संपूज्य
९०१	२३	भूपित	भूपित
९०४	२६		

श्रीविद्यार्णवोत्तरार्धे प्रमाणग्रन्थानां सूची ।

<p>१ नारदपञ्चरात्रागमः २ प्रथमतन्त्रम् ३ गौतमीयतन्त्रम् ४ दक्षिणामूर्तिसंहिता ५ प्रपञ्चसारः ६ ईशानशिवः ७ उत्तरतन्त्रम् ८ शारदातिलकम् ९ रुद्रयामलतन्त्रम् १० कुलाण्वयतन्त्रम् ११ कालिकापुराणम् १२ योगिनीतन्त्रम् १३ फेत्कारिणीतन्त्रम् १४ लक्ष्मणाग्रतन्त्रम् १५ सिद्धोन्वरतन्त्रम् १६ तन्त्रराजतन्त्रम् १७ प्रकाशोद्भवतन्त्रम् १८ ज्ञानार्णवतन्त्रम् १९ मन्त्रतन्त्रप्रकाश २० मैत्रवयामलतन्त्रम् २१ कुरुकुलापटलम् २२ देवीयामलतन्त्रम् २३ वामकेश्वरतन्त्रम् २४ लिङ्गपुराणम् २५ संमोहनतन्त्रम् २६ सनत्कुमारसंहिता २७ भूतडाभरतन्त्रम् २८ हयशीर्षपञ्चरात्रम् २९ सिद्धार्थसंहिता ३० बृहन्नारदपुराणम् ३१ स्कन्दपुराणम्</p>	<p>३२ अग्निपुराणम् ३३ धामपुराणम् ३४ पद्मपुराणम् ३५ गरुडपुराणम् ३६ यौघायन ३७ प्रेलोफ्यसमोहनतन्त्रम् ३८ मेरुतन्त्रम् ३९ भागवतम् ४० सिद्धान्तशेखरः ४१ नृसिंहपुराणम् ४२ तन्त्रान्तरम् ४३ कुलमूलावतारः ४४ भैरवीतन्त्रम् ४५ अमरकोश ४६ विश्वकोश ४७ नेमराशुः ४८ नृणांयाग ४९ अगस्त्यसंहिता ५० यामलतन्त्रम् ५१ ज्ञानमाला ५२ भविष्यपुराणम् ५३ दक्षिणामूर्तिकल्प ५४ कपिलपञ्चरात्रम् ५५ नृसिंहकल्प ५६ मालिनीतन्त्रम् ५७ शैवागम ५८ सनत्कुमारकल्प ५९ स्मृतिसमुच्चयः ६० आदिकल्प ६१ वसिष्ठसंहिता ६२ नारायणीयतन्त्रम्</p>
--	---

६३	कात्यायनीतन्त्रम्	१६	पञ्चपादाचार्य
६४	शिवरहस्यम्	१७	ईशानसाहिता
६५	गणेश्वरपरमार्थिनी	१८	पिप्पलादमतम्
६६	चामेदयतन्त्रम्	१९	केरलीययन्त्रसारः
६७	विजयमालिनीतन्त्रम्	१००	मृडानीतन्त्रम्
६८	घराहपुराणम्	१०१	तोतलामतम्
६९	श्रीमद्भगवद्गीता	१०२	योगार्थव
७०	विष्णुपुराणम्	१०३	मत्स्यपुराणम्
७१	श्रुति	१०४	देवीपुराणम्
७२	ब्राह्मचलकयस्मृतिः	१०५	भैरवतन्त्रम्
७३	विष्णुधर्मोत्तरम्	१०६	कालीतन्त्रम्
७४	तत्त्वसारसंहिता	१०७	घौरतन्त्रम्
७५	शिष्ययामलतन्त्रम्	१०८	कालीकम
७६	पञ्चवाहिनीतन्त्रम्	१०९	कुलचूडामणि
७७	ऋग्वेद	११०	विरुपाक्षमतम्
७८	मातृकापुंज	१११	स्वतन्त्रतन्त्रम्
७९	जयप्रथयामलतन्त्रम्	११२	कुमारीकल्प
८०	ब्रह्मविद्योपनिषत्	११३	नीलसारस्वततन्त्रम्
८१	छान्दोग्योपनिषत्	११४	वामुण्डातन्त्रम्
८२	अक्षरनिघण्टु	११५	विश्वसारतन्त्रम्
८३	दृढयोगप्रदीपिका	११६	सुरदमाज्ञातन्त्रम्
८४	गौरकपद्धति	११७	भाषातन्त्रम्
८५	सुरिकोपनिषत्	११८	मत्स्यसूक्ततन्त्रम्
८६	योगियाङ्गवल्क्यः	११९	तारापुंज
८७	सेचरीपटल	१२०	एकशीराकरप
८८	अध्यात्मविषेकः	१२१	नीलतन्त्रम्
८९	दीक्षापटल	१२२	तन्त्रचूडामणि
९०	कूर्मपुराणम्	१२३	श्रीकृततन्त्रम्
९१	सारसप्रद	१२४	फेत्कारिणीतन्त्रम्
९२	श्रीयन्त्रसार	१२५	गन्धर्पतन्त्रम्
९३	नारायणीयकल्प	१२६	सिद्धसारस्वततन्त्रम्
९४	प्रयोगसार	१२७	शङ्कराचार्यः
९५	अध्यात्मरहस्यम्	१२८	विद्याधराचार्य

१२६	तारिणीनिर्णयं	१६२	सङ्कल्पतन्त्रम्
१३०	ताराचूडामणि	१६३	विष्णुयामलतन्त्रम्
१३१	सोमसिद्धान्ततन्त्रम्	१६४	शङ्करकल्पः
१३२	स्वच्छन्दसंग्रहः	१६५	चैरानमपञ्चरात्रम्
१३३	समयांक	१६६	प्रयोगसारः
१३४	घाराहीनन्त्रम्	१६७	संमोहनतन्त्रम्
१३५	विशुद्धेश्वरतन्त्रम्	१६८	नृसिंहतापनीयोपनिषत्
१३६	कालीकुलसङ्गायतन्त्रम्	१६९	स्कन्दयामलतन्त्रम्
१३७	बृहत्स्तवराज	१७०	ग्रन्थारण्यपुराणम्
१३८	सोमभुजगायत्रीतन्त्रम्	१७१	उद्दामरेश्वरतन्त्रम्
१३९	कल्पसूत्रम्	१७२	मविष्योत्तरपुराणम्
१४०	नवरत्नेश्वरतन्त्रम्	१७३	स्यायम्भुयतन्त्रम्
१४१	योगिनीहृदयम्	१७४	भागुरिः
१४२	समयाङ्कतन्त्रम्	१७५	नन्दिकेश्वरमतम्
१४३	शुभाष्टयतन्त्रम्	१७६	श्रीकण्ठसंहिता
१४४	कुलोद्दडीशतन्त्रम्	१७७	कौलेशकोटिप्रभेदतन्त्रम्
१४५	भुवनेश्वरीपारिजाततन्त्रम्	१७८	वासिष्ठकल्पः
१४६	दशपटलीतन्त्रम्	१७९	श्रीधर्माचार्यः (लघुस्तव)
१४७	प्रयोगसारतन्त्रम्	१८०	ज्ञानार्णवतन्त्रम्
१४८	नियन्धतन्त्रम्	१८१	पिनायकसंहिता
१४९	श्रीक्रमतन्त्रम्	१८२	यप्रतुण्डकल्पः
१५०	त्रिपुरार्णवतन्त्रम्	१८३	आगमोत्तरतन्त्रम्
१५१	त्रिपुरासारतन्त्रम्	१८४	कुक्कुटेश्वरतन्त्रम्
१५२	करद्विषीतन्त्रम्	१८५	स्मृतिसंग्रहः
१५३	सिद्धशायरतन्त्रम्	१८६	अग्निपुराणम्
१५४	मातङ्गमनुकोश	१८७	हनुमद्भूतम्
१५५	कालमृत्युतन्त्रम्	१८८	ग्रहयामलम्
१५६	मात्स्येन्द्रसंहिता	१८९	लक्षणसंग्रहः
१५७	बाखुलतन्त्रम्	१९०	गोरक्षसंहिता
१५८	भूतडामरतन्त्रम्	१९१	लक्ष्मीकुलार्णवतन्त्रम्
१५९	त्रैलोक्यमोहनतन्त्रम्	१९२	शम्भुनिर्णयः
१६०	तन्त्रप्रकाश	१९३	शिवपञ्चव्याचनम्
१६१	अगस्त्यसंहिता	१९४	कुलप्रकाशतन्त्रम्

अथ

श्रीविद्यारण्यवतन्त्रम् ।

—:ॐॐॐॐ:—

श्रीविद्यारण्ययतिविरचितम् ।

—ॐॐॐॐॐॐॐॐ—

एकोनविंशः खामः ।

ॐ

नारदपञ्चरात्रे—

मंत्राभिमृष्टयोः पाख्योः पल्लवेऽङ्गानि विन्यमेत् । मूलाद्युगपदग्रान्तं ध्यापकत्वेन नारद ॥ १ ॥

अद्भुष्टेनाचरेन्त्यासमन्त्याद्भुलिसमाश्रयम् । अद्भुष्टविषयन्यासं तर्जनीशिरसैव हि ॥ २ ॥

इति । दडङ्कमन्त्राणां ध्यासना तु प्रथमतन्त्रे—

‘ बुद्धिगम्यं च हृन्मतम् । नत्या प्रथाम उक्तो हि हृदामौ क्रियतेऽधुना ॥ १ ॥

नमस्कृत्या बुद्धिगम्या ह्युच्चैरर्थः शिरो मतम् । स्वाहया च ततः स्वस्य विषयाहरणं मतम् ॥ २ ॥

ततः शिरोऽणुना सम्यक् प्रोक्तोच्चैर्विषयाहृतिः । शिखा महो वपद् चान्नं शिखायात्मतनुर्महः ॥ ३ ॥

प्रोक्तः कवः स्याद्ब्रह्मणे तद्युतं कवचं पदम् । हुं महः कवचेनास्य महसा गृह्यते ततः ॥ ४ ॥

शरीरं मन्त्रिणन्तद्वक्षेत्रं दृष्टिश्च दर्शनम् । वापद्वाच्यं तच्च दृशि तेन स्वात्तन्महः स्मृतम् ॥ ५ ॥

नेत्रं ह्यसुः क्षेपवाची तद्वत् त्रैः मुखनार्धकः । फट्कोऽग्निस्तेन चानिष्टमाक्षिप्प परिपालयेत् ॥ ६ ॥

इति । गौतमीये—

इष्यमानो हृदात्मार्यं हृदये स्वाधिदात्मनः । क्रियते तत्परत्वं तु हृन्मन्त्रेण ततः परम् ॥ १ ॥

सर्वज्ञाद्रिगुणोपेतं संनिद्रूपे चिदात्मनि । क्रियते निषयाहारः शिरोमन्त्रेण धीमता ॥ २ ॥

हृच्छिरोरूपचिदात्ममयताभावना दृढा । क्रियते निजदेहस्य शिखात्मन्त्रेण सादरम् ॥ ३ ॥

मन्त्रात्मकस्य देहस्य मन्त्रवाच्येन तेजसा । सर्वतो वर्ममन्त्रेण क्रियतेऽनन्यसंवृतिः ॥ ४ ॥

यद्ददाति परं ज्ञानं संविद्रूपे परात्मनि । हृदयादिमयं तेजः स्यादेतन्नेत्रसंज्ञकम् ॥ ५ ॥

१ 'मा' ग पाठ । २ 'मत' ग पाठ । ३ 'नयुत' ग पाठ । ४ 'तन्मन्त्रसु' क ग पाठ । ५ 'नय' ग. पाठ ।

आध्यात्मिकादिरूपं यत्साधकस्य विनाशयेत् । अविद्यामल्लजातं तत्परं धाम समीरितम् ॥ ६ ॥
इति । अत्र केचित् पदङ्गन्यासे “नेत्रत्रयाय धौपद” इति प्रयोग वदन्ति, तत्र प्रमाणं विन्यस्यम् । यस्तुतस्तु—
“हृदयशिरसो. शिखाया कयचाव्यखेपु मह चतुर्थाभि.” इति प्रपञ्चसारवचनात् । “पङ्क विन्यसेन्मन्त्री इ-
च्छिरस्य शिखा तत । कयच नेत्रमस्य च” इति दक्षिणामूर्तिमहितावचनात् । “हृदय च शिरो देवि शिखा च
कयचं तत. । नेत्रमस्य न्यसेत् डेन्त” मिति ज्ञानार्णववचनाच्च चतुर्व्यंकरवचनस्यैव दर्शनात् नेत्रायेति तत्त्वम् ।
अत एव—

पवित्रमनलारूढं कमलं गोपनाङ्कितम् । केवलः शङ्करश्चान्ते सरुंके (सरेफं) पश्चिमामुखम् ॥ १ ॥

अजितं धाम्नाधारमंसिंथेतं प्रोद्धरेत्ततः । धरेणं केवलं दर्या नेत्राय ज्यत्सर पदम् ॥ २ ॥

तदन्ते धौपडित्युक्तं नेत्रमत्रोऽप्ययं स्मृतः ।

इति नारदपञ्चरात्रे स्पष्ट एवोक्तं । अन्यथा डिनेत्रदेयतपले “नेत्राभ्या” इत्यादिपदान्तरप्रक्षेपापत्तिः ॥ प्रपञ्चसारे—

संदीक्षितो मनुमिगं प्रतिजप्तुमिच्छन् कुर्वाणनेत्रेण वपुर्ष्व सुयोगपीठम् ।

अंसोरुपुगमपदसानननाभिमूलपार्श्वेऽर्थाभिहितगात्रममुञ्ज्यात् च ॥ १ ॥

मध्येऽनन्तार्धरपि सज्ञानामान्तिकेवैजेन्मन्त्री । पीठार्यमन्त्रपश्चिम” मिति पञ्चपादान्तर्य । ईशानशिव —
“आधारात्प्या यजेच्छक्तिं हृदयेऽसे च दक्षिणे । धर्मं हान च सव्याखे ऊर्ध्वामान्ययोरपि । धराम्यसंज्ञमैश्व-
र्यं”मिति । अनन्तार्धरित्याग्रपदेन पञ्चम्यंमोमपक्षित्वरजस्तमश्रात्मान्तरात्मपरमात्मज्ञानात्मज्ञानतत्त्वमायात-
स्यकलातत्त्वविद्यातत्त्वपरतत्त्वाना ग्रहणम् ॥ उत्तरतन्त्रे—

मूलाधारं तु मण्डकं रुद्रं कालामिसंज्ञकम् । स्वाधिष्ठानेऽथ नाभ्यन्त्रे प्रकृतिं मूलपूर्विकां ॥ १ ॥

आधारशक्तिं हृदये विन्यस्य साधकोत्तमः । कूर्मान्तो वराह च धरणी च सुधार्यवम् ॥ २ ॥

रत्नद्वीपं च विन्यस्य तत्र स्वर्णमहीधरः । तद्भवे नन्दनोद्यानं तन्मध्ये मण्डिमण्डपम् ॥ ३ ॥

कोटिद्वयप्रभं हेमपाकारपरिवेष्टितम् । रत्नमण्डपमध्यस्थां वेदिकां हेमनिर्मिताम् ॥ ४ ॥

विन्यस्य तत्र मध्यम्यं ग्वाभिहासन शुभम् । शरीरं स्वस्य धर्माद्यः पीठकल्पनमाचरेत् ॥ ५ ॥

दक्षिणासे न्यमेद्धर्मं ज्ञानं वामांसेकं न्यसेत् । वामोरुमूले वैराग्यमैश्वर्यं दक्षिणे न्यमेत् ॥ ६ ॥

मुण्डेऽधर्मं वामपार्श्वे चाज्ञान नाभिमण्डले । अत्रैराग्यं दक्षपार्श्वे चानैश्वर्यं न्यसेत् क्रमात् ॥ ७ ॥

धर्मादीन् पीठपादाश्च गात्राण्यन्यान् प्रकल्पयेत् । हृद्यनन्तं न्यमेत् तस्मिन् पद्मं तत्कर्णिकोपरि ॥ ८ ॥

श्रुं च केमरे सोमं पत्रे वह्निं ततो न्यमेत् । तेषां कला न्यमेत्तत्तन्मण्डले तत्र तत्र वै ॥ ९ ॥

इति । तत्र तत्र तन्मण्डलन्यासममय एवेत्यर्थः । वैशन्दन्त्वरकारार्थवाचकः ।

न्यसेद्गुणत्रयं पथात् मन्त्रादिकमतः परम् । आन्मान्तरात्मपरमात्माविद्यानात्मकान् न्यमेत् ॥ १० ॥

ज्ञानभाषाकलाविद्यापरतत्त्वानि च क्रमात् । पीठमन्त्रं प्रविन्यमेत्ततो देशिकमततः ॥ ११ ॥

देहात्मके ततः पीठे ध्यायेदिष्टा च देवताम् ।

इति । अत्र पीठार्यपश्चिममिति, पीठमन्त्रमनन्तरमिति, पीठमन्त्रं प्रविन्यसेदिति च प्रपञ्चसार-शारदातिलका-

विद्वन्धनघने पीठशस्त्रिन्यायो नास्तीति प्रतीयते ॥ अथ मूलमन्त्रन्यायः । तत्र धीरुद्रयामले—

प्राणायामत्रयं कृत्वा मूलमन्त्रेण साधकः । विन्यमेत् तदृषिच्छन्दोर्देवतानि यथाविधि ॥ १ ॥

कराङ्गन्याममुल्यांस्तु न्यायानन्यान् ममाचरेत् । तत्तत्कल्पोदितान् मन्त्री ततो मुद्राः प्रदर्शयेत् ॥ २ ॥

इति । नाट्यपञ्चगवे—

एवं न्यायं पुग कृत्वा करयोर्विहरेत्ततः । मूलमन्त्रादिमर्वम्य न्यन्तमन्त्रगणस्य च ॥ १ ॥

यस्य मन्त्रस्य ये न्यायाः कर्तव्याः सिद्धिमिच्छता । ततो मन्त्रपुर्ववर्णमौलिकायाः सविन्दुभिः ॥ २ ॥

विन्यसेन्मन्त्रवित् सम्यक् शास्त्रदृष्टेन वर्त्मना । अथ बाह्यकरण्यामांस्ततो मुद्राः प्रदर्शयेत् ॥ ३ ॥

इति । धौतुनारगवे—

आगमोक्तेन मांगेण न्यायान्नित्यं करोति यः । देवनाभावमाप्नोति मन्त्रमिद्धिः प्रजापते ॥ १ ॥

यो न्यायकवच्छन्नो मन्त्रं जपति त प्रिये । दृष्ट्वा विघ्नाः पलायन्ते मिहं दृष्ट्वा यथा गजाः ॥ २ ॥

श्रुत्वा न्यायजातं यो मुद्रात्मा कुरुते जपम् । विघ्नैः न बाध्यते नूनं व्याघ्रैर्मृगशिशुर्यथा ॥ ३ ॥

इति । फालिकापुगवे—

न्यायानां प्रचुरत्ये हि फलानामपि भूगता । उक्तन्यायो नहि त्याज्यस्त्वधिकं तु ममाचरेत् ॥ १ ॥

इति । उत्तरनन्त्रे—

वाग्मवम्य द्वितीयेन कामराजेन भैरव । मुद्रया बन्धनं कार्यं मूलमन्त्रेण दर्शितम् ॥ १ ॥

परित्यागन्तु मुद्रायाम्स्तागरीजेन वाचरेत् । प्रान्तादिच्छन्दस्त्रिन्दुभ्या षष्टक्षरममन्वितम् ॥ २ ॥

तारागौजमिति प्रोक्तम् ।

इति । प्रान्तादिहंकार । अन्यन्मुगमम् । तथा—

ध्यानं कुर्यात्ततो मन्त्री तत्तत्कल्पोक्तवर्त्मना । ध्यानमात्मेष्टदेवस्य वेदनं मनमा मतम् ॥ १ ॥

तदेव द्विधिर्न प्रोक्तं मगुर्गं निर्गुणं तथा । ध्यानमनो हृदयाम्भोजं कर्णिकार्कसराङ्ग्वलम् ॥ २ ॥

प्रफुल्लं सोमसूर्याग्निमण्डलेन विराजितम् । स्त्रीषष्टदेवतां तत्र ध्यायेदागमवर्षाघिताम् ॥ ३ ॥

एवं षष्टेर्देवं तद्धि मगुर्गं ध्यानमुच्यते । यज्ञीनब्रह्मणोर्गम्यं सोऽहं स्यादिति वेदनम् ॥ ४ ॥

तदेव निर्गुणं ध्यानमिति ब्रह्मविदो विदुः ।

इति । ध्यानं तु तत्तत्करणेपु यज्यते । योगिनीनन्त्रे—

अथान्तर्यजनं बन्धे यथावदवधारय । वामनाडी समाकृष्य किञ्चिदाकुञ्चयेद्दृढम् ॥

अन्तर्यागमिदं देवि कथितं गुरुप्रापितम् ।

इति । फेनकारिखोलनन्त्रे— “आराध्य मनसा अस्त्या वाद्यपूजामयाचरेत्” इति । गौतमीये— “पूजां च मानसीं कुर्यात्ततोऽर्घ्यस्थापनं चरेत्” इति । उत्तरनन्त्रे—

ध्यात्वा बन्तर्जयेत् पीठं न्यासमांगेण मन्त्रवित् । तस्मिन् पीठे स्थितामिष्टदेवतामुक्त्वविग्रहाम् ॥ १ ॥

ध्यान्वा यजेच्चन्दतार्धमार्धमर्धमौजनान्तिगैः । भोजनावसरे चान्तर्वैश्वदेवं समाचरेत् ॥ २ ॥

मूलाधारे स्मरेत् कुण्डं कुरडन्यग्निमग्नवम् । आत्मान्तरात्मपरमज्ञानात्मचतुरस्रकम् ॥ ३ ॥

धर्माधर्मान्विते तत्र मूलमन्त्रपुरःसरम् । अमुं जुहोमि स्वाहेति प्रत्येकं जुहुयात्ततः ॥ ४ ॥

अहन्तासत्यपैशुन्यकामक्रोधादिकं हविः । मन एव छुवः प्रोक्तः सुषुम्णा सुगुदीरिता ॥ ५ ॥

तदन्ते तन्मयो भूत्वा यथाशास्त्रि जपेन्मनुम् । तज्जपं सर्वसपर्यं देवतायै समर्पयेत् ॥ ६ ॥

इति । जपनिवेदनमन्त्रस्तु “गृह्याती”ति प्रागेवोक्तं । तत्रसागरे—

इत्थं जपं यथाशास्त्रि कृत्वा देवि ममर्पयेत् । गुरु प्रणम्य विधितपूजाचक्रं समुद्धरेत् ॥ १ ॥

इति । निदीधरतन्त्रे—

प्रणम्य श्रीगुरुं भक्त्या साधकः कुङ्कुमादिभिः । स्वर्णादिरचितं पीठे पूजाचक्रं समुद्धरेत् ॥ १ ॥

संस्थाप्य पुरतो देवि शुभे पीठे मुखेश्वर । तथात् पुष्पाञ्जलिं तत्र मूलमन्त्रेण साधकः ॥ २ ॥

इति । अत्र पूजाचक्रविधिस्तु प्रागेव प्रदर्शितं ॥

अथ कादिमतरीत्या पूजायन्त्रप्रतिष्ठाधिधि । तत्र धीतन्त्रराजे—

चक्रे देव्यां तथा शिष्ये प्रतिष्ठा त्रिरिधोच्यते । या च तत्रपिदा कार्या संप्रदायानुरोधिना ॥

इति । चक्रे पूजाचक्रे । देव्या देवीमूर्तौ । देवीत्युपलक्षणं तेन स्वैष्ट्येयतामूर्तौ । तस्यापिदा चन्द्रसूर्येनादीप्यधु-
शिन्यादिपञ्चतन्त्रोदय-कालतत्फलानिदा, अथवा आत्मज्ञाननिदा । संप्रदायानुरोधिना गुप्तपारम्पर्यक्रमधेशुत्वगुप्त-
मण्डलपूजकत्व नित्यनिमित्तकोपास्तिनिरतत्वधिगिष्टेनेत्यर्थः । तथा—

स्थिरे शुभग्रहोपेतेऽनुकूले गुणगालिनि । मूर्तौ कार्येडिडान् पूर्णायां वा शुभे दिने ॥

इति । स्थिरे स्थिरमन्त्रे । बुधग्रहाक्रान्तम्य निषेधत्वादाह-शुभग्रहोपेते इति । तथाप्येतादृशगुणविशिष्टस्याष्टमचतु-
र्थद्वादशस्थमनि-कूलाद्योपबुधत्वादाह-अनुकूले इति । तथापि निर्दिष्टमूर्तौपान्यर्थेवात्वादाह-गुणशालिनीति । तथा
च स्वल्पदोषेऽधिकगुणे इत्यर्थः । मूर्तौ कारयेदिति । तथा—

चाद्राग्यदुग्धैः प्रथमं नारिकेलामममा ततः । अभिपिण्याथ तोयेन कथितेनाचरौषधैः ॥ १ ॥

आवाहाभ्यर्च्य तल्लक्ष्णे चक्रे संस्थाप्य पूजयेत् । नित्यातन्त्राप्तिकालोत्थविधयाभ्यर्च्य ताः क्रमात् ॥ २ ॥

स्पृशजपेत् कराग्रेण श्रीचक्रं पूजयेदपि । एवं दिनत्रयं कृत्वा ततो नित्यक्रमं भजेत् ॥ ३ ॥

गन्धैः पुष्पैर्नैवेद्यैर्दोषैर्नैवेद्यतर्पणैः । त्रिरात्रं पूजयेद्देवीं योगिनीयोगिभिः समम् ॥ ४ ॥

एव देवीप्रतिष्ठायां क्रमः मानिध्यकारकः ।

इति । तत्रसागरे—

आदौ वेदोदितैर्मन्त्रैरनुत्तारणमाचरेत् । धातुनिर्मितचक्राणां मूर्तानां च विशेषतः ॥ १ ॥

इति । अनुत्तारणप्रकारस्तु प्रागेव चक्ष्यते ॥ अथ पात्राभाधन, तत्त्वकारस्तु प्रागेव प्रपञ्चितं । शारदातिलके—

आत्मानं यागमस्तूनि मण्डलं प्रोक्षयेद्गुरु । प्रोक्षणीपात्रतोयेन मनुनान्यानपि क्रमात् ॥ १ ॥

इति । धीतुलाभे—

पूजाटन्याणि मंत्रोच्च मूलास्त्राभ्या विधानपित् । दर्शयेद्देवुमुद्रां च द्रव्यशुद्धिः प्रकीर्तिता ॥ १ ॥

इति । कट्यायले—“अयोक्षितं नैव दद्यात्प्राप्तोक्षितं समर्चयेत् ।” इति । शारदातिलके—

न्यासक्रमेण देहे स्वे धर्मादीन् पूजयेत् ततः । पुष्पाद्यैः पीठमन्वन्तं तस्मिन्पत्रे च देवताम् ॥ १ ॥
 पञ्चकृतः पुनः कुर्यात् पुष्पाञ्जलिमनन्यधीः । उत्तमाङ्गे हृदाधारे पादे सर्वाङ्गके क्रमात् ॥ २ ॥
 विना निवेद्यं गन्धाद्यैरुपचारैः समर्चयेत् । गुरुपादित्थविधिना शेषमन्यत् समापयेत् ॥ ३ ॥
 सर्वमेतत् प्रयुञ्जीत प्रोचणपद्भिः समाहितः ।

इति । धर्मादीनित्युपलक्षणम् । तेन मण्डूकादिपीठमन्वन्ता योगपीठदेवता योगपीठन्यासस्थानेषु पूज्या इत्यर्थः ।
 शेषं जपादिकम् । उत्तरतन्त्रे—

मूलाधारगते कुण्डे पूर्वाङ्गे चतुरस्रके । पूर्वचञ्जुहुयान्मन्त्री धर्माधर्मादिकं हविः ॥ १ ॥

इति । प्रकाशोदये—

अथवाभ्यन्तरे कार्यमधिकार्यं मन्त्रीमि तत् । चिदग्निमण्डले दण्डभूले कुण्डालित्पिपि ॥ १ ॥

अथ कुण्डे हुनेद्दुघ्त्सूर्यमण्डलवर्चपि ।

अथ अथचतुरस्रयो कुण्डयोर्विकल्प ।

वासनेन्धनसंदीप्ते पञ्चमिय समीरणैः ॥ २ ॥

संयुचिते प्रजुहुयादचट्चीरनन्तरम् । मूलविद्यां समुच्चार्य हुनेत् सप्ताहुवीस्ततः ॥ ३ ॥

मन्त्ररूपं पठेत्तलोकं परं गुरुतरं परात् । धर्माधर्महविर्दीप्ते आत्माशौ मनसा बुधा ॥ ४ ॥

सुपुष्पावर्तमाना नित्यमलवृत्तीर्जुहोम्यहम् । स्वाहान्तेनाहुतिं देत्वा हुनेत् पूर्णाहुतिं गुरुः ॥ ५ ॥

मूलविद्यां समुच्चार्य श्लोकमन्यं पठेद्दुग्म् । प्रकाशामर्शहस्ताभ्यामवलम्ब्योन्मनीक्षुचम् ॥ ६ ॥

धर्माधर्मकलालेहपूर्ववक्त्रां जुहोम्यहम् । स्वाहान्तेनाहुतिं हुत्वा प्राणायामनिरोधतः ॥ ७ ॥

निरस्तानिखिलोपाधिमात्मानं चिन्मयं सरेत् ।

इति ज्ञानार्णवे—

पुण्यपापे हविर्देवि कृत्याकृत्ये हविः प्रिये । संकल्पश्च विकल्पश्च धर्माधर्मां हविः प्रिये ॥ १ ॥

इति । हवनप्रकारस्तु प्रयोगे वक्ष्यते । मन्त्रतन्त्रप्रकारे—“अष्टोत्तरसहस्रं तु हन्यान्तर्गतमाद्रात् । जपेत्
 प्रतिदिनं मन्त्री” इति । अन्तर्देहे, यागं पूजा । उत्तरतन्त्रे—

आत्मपूजां विधायेत्यं यथाशक्ति जपं चरेत् । स्वष्टदेवतमात्मानं भावयन् यतमानसः ॥ १ ॥

एतेनाष्टोत्तरसहस्रं तु शरूपम् । तथा—

अध्यादकेन संप्रोच्य मूलमन्त्रेण मन्त्रविद् । पूजाचक्रं ततस्तत्र पीठपूजां समाचरेत् ॥ १ ॥

देवस्योचरतः पूजा गुरुपङ्क्तेस्ततः परम् । महागणपतिः पूज्यो दक्षिणे चन्द्रनादिभिः ॥ २ ॥

उत्तरतः उत्तरदिशि । तेन देवस्य दक्षिणभुजसमीपे इति । आवाहनमुत्तरत्र तथा वक्ष्यते । रुद्रयामले—

सर्वाधो मण्डूकाधारे रुद्रः कालानलो विभुः । रक्षां करोतु या नित्यं मे मूलप्रकृतिस्तथा ॥ १ ॥

ततश्चाधारशक्तिर्यां मम रक्षां करोतु सा । कर्मस्तु सततं पायादनन्तो रक्षयेत् सदा ॥ २ ॥

तस्य मूर्ध्नि स्थितशक्री वराहः परिरक्षतु । दन्ते तस्य स्थिता पृथ्वी पातु नित्यं वसुन्धरा ॥ ३ ॥

समुद्रः सर्वदा पातु सुरबैरमृतैर्जलैः । रत्नद्वीपस्तु मे रक्षां करोतु स्वर्गपर्वतः ॥ ४ ॥

पातु मां नन्दनोद्यानं रचन्तु कल्पपादपाः । अथस्तेषां सदा पातु विचित्रा रत्नभूमिका ॥ ५ ॥

श्रीरत्नमन्दिरं पातु मततं पातु वेदिका ।

इति । भैरव्यामले—

रत्नवर्णं महाकायं भयङ्कं प्रथम यजेत् । तत्र कालाधिकुद्रं च दशनाहुममन्वितम् ॥ १ ॥

पञ्चवक्त्रं रक्तकृष्णवर्णदत्तापराङ्गकम् । तद्ूर्ध्वं मूलप्रकृतिं वन्द्युकाभां वराभयाम् ॥ २ ॥

इति । उत्तरतन्त्रे—

अथः पीठस्य रत्नाभां पाशाङ्कुशवराभयान् । हस्ताङ्गैर्दधतीं सम्यग्यजेदाधारशक्तिकाम् ॥ १ ॥

तस्या उपरि संपूज्य कूर्मः स्वर्णरुचिर्दृढः । सहस्रशिरसं तत्र शुक्लवर्णमलंकृतम् ॥ २ ॥

नीलवस्त्रं महाकायमनन्तं सम्यगर्चयेत् । पीताम्बरधरं तत्र नीलवर्णं सुभूषणम् ॥ ३ ॥

शंखचक्रगदापद्मधारिणं पोत्रिणं यजेत् । श्रीधरशुक्रहस्ताब्जा वराभयधरां शुभाम् ॥ ४ ॥

तद्दंष्ट्रोपरि नीलाभां धरा धीरः समर्चयेत् ।

इति । रत्नद्वीपे नवरत्नमयद्वीपे । उक्तं श्रीतन्त्रराजे— “नवरत्नमय द्वीपं नवस्वर्णद्विराजितम् । पुष्प नील च वैडूर्यम्” इति विलोमेन नय रत्नमयानि खण्डानि मध्यान्तानि ध्येयानीत्यर्थं । तत्रैव कुङ्कुमापटले— “पश्चिमं पुष्परामं सुस्राप्यावतरेत् ततः” इति उक्तं न्यात् । रत्नमन्दिरं नवरत्नमयं माणिस्यमयं वा’ “स्वर्णप्राकारव्येष्टितं विचित्रमण्डपं” इति उत्तरतन्त्रवचनात् । “अमृताब्धां माण्ड्वीपे करपशुनवनेज्ज्वले । स्वर्णप्राकारम धीतं स्मरेन्माणिस्यमण्डपम्” ॥ इति त्रैलोक्यमलयचनाच्च । वेदिका स्वर्णमयी । “विशिष्टमण्डपं तत्र पूजयेत् स्वर्णवेदिकम्” । इत्युत्तरतन्त्रात् । उत्तरतन्त्रे— “रत्नसिंहासनं तत्र पूजयेन्मण्डलान्वितम्” इति । मण्डलान्वितं तत्तत्पूजाचक्ररूपमण्डलममन्वितमित्यर्थं ।

तरपादेषु यजेत् सम्यगाग्नेयादिशिवान्तकम् । धर्मं श्रुतानुं रत्नवर्णमादां समर्चयेत् ॥ १ ॥

सिंहाकारं ततो ज्ञानं स्यामवर्णं समाहितः । भूताकारं च वीरग्यं पीतरणं यजेत्ततः ॥ २ ॥

कृष्णवर्णं गजाकारमैश्वर्यं साधु पूजयेत् । अग्रदेशं समारभ्य चतुर्दिक्षु समर्चयेत् ॥ ३ ॥

अधर्मादींश्च पीठस्य चित्रगात्रधिया पुनः ।

इति । धामकेश्वरतन्त्रे— “मध्ये माया तथा नियां पूजयेत् साधकोत्तम ।” उत्तरतन्त्रे—

तत्पाकारं ततोऽनन्तं पीठमध्ये समर्चयेत् । तस्य मूर्ध्नि यजेत् पद्मं सर्वलक्षणसयुतम् ॥ १ ॥

आनन्दकन्दमभ्यर्च्य सपित्रालमनन्तरम् । प्रकृत्यात्मकपत्राणि विकारात्मककेसरान् ॥ २ ॥

तत्त्वरूपां कणिकां च मातृकावर्णविग्रहाम् ।

इति । लिङ्गपुराणे—

तस्य पूर्वदलं साक्षादग्निमामयमन्तरम् । लधिना दक्षिणं चैव महिमा पश्चिमं तथा ॥ १ ॥

प्राप्तिसर्वोत्तरं पत्रं प्राकाम्य पावकस्य तु । ईशित नैर्धृतं पत्रं वशित वायुगोचरम् ॥ २ ॥

सर्वज्ञत तथैशानं कर्णिका सोम उच्यते । सोमसाधस्तथा ध्यैस्तसाधः पावकः खयम् ॥ ३ ॥

इति । उत्तरतन्त्रे—

पत्रकोशेषु पत्रस्य सत्त्वादीन् क्रमतो यजेत् । सत्त्वपूर्वान् गुणान् ध्येयैन्द्रीनां मण्डलानि च ॥ १ ॥

ब्रह्मविष्णुमहेशारूपाणाद्यादींस्त्रीन् यथाक्रमम् ।

इति । संमोहनतन्त्रे—

विधिरूपः सत्त्वगुणो रजः प्रकृतिरूपकम् । तमोगुणो मोहरूपः प्रोक्तास्तेवं गुणाक्षयः ॥ १ ॥

इति । यामकेभ्यरतन्त्रे—

... .. ज्ञानतत्त्वात्मकं यजेत् । कालतत्त्वात्मकं चैव विद्यातत्त्वात्मकं तथा ॥ १ ॥

परतत्त्वात्मकं चैव क्रमेण परिपूजयेत् । चतुर्दिक्षु च मध्ये च ।

इति । प्रपञ्चसारे—

मध्येऽनन्तं पद्मस्मिंश्च ध्येयं सोम वाँह तारवर्षीर्विमक्तैः ।

सत्त्वादींश्च ग्रीन् गुणानात्मयुक्तान् शक्तीः किञ्चन्केषु मध्ये यजेच्च ॥ १ ॥

इति । उत्तरतन्त्रे—

केसरेषु ततो मध्ये पूर्वादिषु यथाक्रमम् । तत्तन्मन्त्रोक्तपीठस्य नव शक्तीः प्रपूजयेत् ॥ १ ॥

पीठमन्त्रेण गन्धाद्यैः पीठमध्ये ततो यजेत् ।

इति । सनत्कुमारसंहितायाम्—

प्रागाद्यष्टसु पत्रेषु कर्णिकायां यजेन्मूने । चतुर्थ्यां नमसा युक्तैः स्त्रैः स्त्रैरेव च नामभिः ॥ १ ॥

मध्ये पुष्पाञ्जलिं दद्यात् पीठमन्त्रेण मन्त्रवित् ।

इति । यजेत् प्रादक्षिण्येन । “ यता प्रदक्षिणं पूज्या ” इति मन्त्रतन्त्रप्रकाशवचनात् । पूर्वोद्विष्यित्यत्र पश्चि-

मस्यैव पूर्वत्वम् । “ स्वराः षोडश देवेशि युग्मयुग्मप्रभेदतः । दलाष्टकेषु संलेख्याः पश्चिमादिप्रदक्षिणम् ” इति

ज्ञानार्णवे यन्त्रे षण्णधिन्यासदर्शनात् । आचरणार्चनायां देवाग्रे प्रच्यभिधानाच्च अत्रापि तथा कल्पनात् ।

“ दक्षिणे च तथा शुक्लम् ” इति सङ्कर्षणवचनाच्च ॥ नारदपञ्चरात्रे, गुर्वर्चायां—“ मण्डले देवदेवस्य दक्षिणे

मण्डलोपरि । गुरुन्तमर्चये ” इति । अत एव देवदेवस्योत्तरत इति पूर्वोक्तस्यापि पूजामण्डलस्योपरि

पूजा ज्ञेया । धर्मादिपूजायामप्येवमेव देवाग्रे कटिपतप्राच्यनुसारेणैवाग्नेयादि कल्पयेत् । अत्र भाषिणि भूत-

वधुपचारः । “ आवाह्य मन्त्रेण मुने ” इत्यन्तरमावाहनोक्तेः । भूताकारमिति—भूता देवयोनि “ भूतोऽग्नी

देवयोनयः ” इति कोशात् । तत्स्वरूपं तु—“ शक्रवराधरा कृष्णा नखदंष्ट्रासुदंष्ट्रिका (?) । कर्त्रोत्पदाङ्गहस्ताश्च

राजसा घोररूपिण ॥ भूतास्तथैव दीनास्याः ” । इति भूताडामरोक्तस्वरूपा पीठशक्यः पीठमन्त्रास्तत्कल्पे

वदन्ते । उत्तरतन्त्रे—

पीठशक्तीर्नवाभ्यर्च्य केसरेषु च मध्यतः । वरदामयधारिण्यः पीठं पीठाणुना यजेत् ॥ १ ॥

मूलमन्त्रं समुच्चार्य पृष्ठान्तं देवनाम च । मूर्तिं च कल्पयामीति मूर्तिं मध्ये विनिलिपेत् ॥ २ ॥

पुनर्मूलं समुच्चार्य देवनाम च पूर्ववत् । मूर्तिं च पूजयामीति तां पुष्पेण समर्चयेत् ॥ ३ ॥

पूजामूर्तेः शिरः कुर्यात् कुसुमोपहितं सदा । पूजाकालं विना तस्या नोपरि भ्रामयेत् करम् ॥ ४ ॥

अधेष्टदेवताप्रोत्थं यजेदापतनान्यापि ।

इति । आद्यत्तनानि प्रागेद्योक्तानि । प्रागेद्य शिवलिङ्गप्रमाणविधिरपि प्रदर्शितः ॥

अधेष्टदेवताया पूजाङ्गत्वेन पार्थिवविधानम् । नारद उवाच

धर्मार्थकाममोक्षाणां साधनं परमं हितम् । तत्सर्वं कथयस्व लभनुग्राहोऽस्मि ते विभो ॥ १ ॥

सर्वपापक्षयकरं सर्गारिष्टनिवारणम् । सर्ववश्यकरं चैव कर्त्ता सर्वत्र सिद्धिदम् ॥ २ ॥

इश्वर उवाच

शृणु नारद वक्ष्यामि शिवपूजाविधानकम् । यस्मानुष्ठानमात्रेण कृतकृत्यो भवेन्नरः ॥ ३ ॥

॥ अकृत्वा पार्थिवं लिङ्गं योऽन्यदेवं प्रपूजयेत् । वृथा भवति सा पूजा ज्ञानदानादिकं वृथा ॥ ४ ॥

शुद्धां मृदं समानीय पुनः शोध्य विशेषतः । लिङ्गाकारं ततः कृपाद्योक्तविधिना पुमान् ॥ ५ ॥

पूजयेत् सविधानेन पार्थिवं लिङ्गमुत्तमम् । अपरएड कारयेद्यत्राद्दत्तयमार्यश्च नामभिः ॥ ६ ॥

मृदाहरणमंघट्टप्रतिष्ठाह्वानमेव च । स्नपनं पूजनं चैव समस्येति विसर्जनम् ॥ ७ ॥

हरो महेश्वरश्चैव शूलपाणिः पिनाकधृक् । पशुपतिः शिवश्चैव महादेव इति क्रमात् ॥ ८ ॥

द्विरएडं यः करोत्येव तस्य पूजापि निष्फला । पद्मजम्बूकलाकार सर्वकामप्रदं शिवम् ॥ ९ ॥

त्रिवरं यः करोत्येव हानिपीडाकरं भवेत् । कुर्यात् साक्षात् स्वर्गीजेन मूलमन्त्रेण पूजनम् ॥ १० ॥

चतुर्दशस्वरोपेतो हकारो त्रिन्दुमयुतः । शिवप्रसादजनकः शिवप्रणवसञ्जकः ॥ ११ ॥

शर्षो भयश्च रुद्रोऽग्नौ भीम इशानमञ्जकः । महादेवः पशुपतिर्भूर्तिर्भिर्धैव पूजयेत् ॥ १२ ॥

क्षितिरापोऽनलो वायुराकाशः सोमश्चर्यका । यजमान इति ह्यष्टौ मूर्तयः परिकीर्तिताः ॥ १३ ॥

नारद उवाच

देव केन विधानेन कर्तव्यं सर्वकामदम् । यस्मानुष्ठानमात्रेण कृतकृत्यो भवेन्नरः ॥ १४ ॥

इश्वर उवाच

मुने सर्वप्रपन्नेन पार्थिवं लिङ्गमुत्तमम् । कर्तव्यं हि नृभित्त्यं काममुद्विश्य यत्नतः ॥ १५ ॥

अपरएड पार्थिवं लिङ्गं द्विरएडं स्थावरं मतम् । पूर्वोक्तेन विधानेन पूज्यं लिङ्गं तु पार्थिवम् ॥ १६ ॥

सख्या पार्थिवलिङ्गानां यथाकामं निगद्यते । त्रिदार्थी लिङ्गसहितं धनार्थी शतपञ्चकम् ॥ १७ ॥

पुत्रार्थी सार्धसाहस्रं कान्तार्थी शतपञ्चकम् । मोक्षार्थी कोटिगुणितं भूकामस्तु सहस्रकम् ॥ १८ ॥

रूपार्थी त्रिसहस्रं च तीर्थार्थी द्विसहस्रकम् । मुहूर्त्कार्थी त्रिसहस्रं च शताष्टकम् ॥ १९ ॥

मारणार्थी सप्तशतं मोहनार्थी शताष्टकम् । उच्चाटनपर्यर्थं सहस्रं च यथोक्तिः ॥ २० ॥

स्तम्भनं तु सहस्रेण मारणं शतपञ्चकम् । निगडान्मुक्तिकामस्तु सहस्रं सार्धमीरितम् ॥ २१ ॥

महाराजमये पञ्चशतं चोरादिसङ्घटे । शतद्वयं तु टाकिन्या भये पञ्चशतं तु वा ॥ २२ ॥

दारिद्र्ये पञ्चमाहस्रमपुत्रं सर्वकामदम् । एकं पापहरं शौचं द्विलिङ्गं चार्थमिद्विदम् ॥ २३ ॥

त्रिलिङ्गं सर्वकामानां कारणं परमीरितम् । उच्चरोच्चरमेव स्यात् पूर्वोङ्गणनावधि ॥ २४ ॥

इति । ग्रन्थान्तरे—

लिङ्गानामप्युतं कृत्वा महाराजभयं हरेत् । सहस्राणि तथा पञ्च निगडान्मृत्त्रये ध्रुवम् ॥ १ ॥
काराग्रहादिमृत्त्रयमप्युतं कारयेद्बुधः । डाकिन्यादिमये मत्सहस्रं कारयेत्ततः ॥ २ ॥
महस्रं पञ्चपञ्चाशदपुत्रो हि प्रकारयेत् । लिङ्गानामप्युतेनैव कन्यकां सततं लभेत् ॥ ३ ॥
एवं लिङ्गार्चनेनैवमतुलां श्रियमाप्नुयात् । लक्षमेकं तु लिङ्गानां यः करोति नरो शुचि ॥ ४ ॥
शिव एव भवेत् मोऽपि नात्र कार्या विचारणा । अर्चा पार्थिवलिङ्गानां कोटियज्ञफलप्रदा ॥ ५ ॥
शुक्रिदा मुक्रिदा नित्यं तत्तन्कामार्थदा नृणाम् । ब्रह्मस्वपरिहारार्थं सार्वर्ण्यं लिङ्गमर्चयेत् ॥ ६ ॥
लक्षणेन च सौभाग्यं पार्थिवं सार्वकामिकम् । अनेकगुणमभूतं रेतोत्थं परिकीर्तितम् ॥ ७ ॥
ग्रामदं तिलपिष्टोत्थं तुपोत्थं मारणे स्मृतम् । अन्नोत्थमन्नदं प्रोक्तं गुडोत्थं प्रीतिवर्धनम् ॥ ८ ॥
गन्धोत्थं भोगदं चैव शर्करोत्थं सुरप्रदम् । पशुपिष्टोद्भवं लिङ्गं वंशकामोऽर्चयेत् पुमान् ॥ ९ ॥
तण्डुलानां च पिष्टेन पुत्रचाहुन्यमाप्नुयात् । सर्वरागविनाशाय गोमयोत्थं प्रपूजयेत् ॥ १० ॥
केशास्थिसंभवं लिङ्गं सर्वशत्रुविनाशनम् । आसुरं लवणोत्थं च सर्वलोकवशङ्करम् ॥ ११ ॥
स्तम्भने रजनीपिष्टमभवं लिङ्गमुत्तमम् । तण्डुलोद्भवपिष्टानां लिङ्गं विद्याप्रदं स्मृतम् ॥ १२ ॥
दधिदुग्धोद्भवं लिङ्गं कीर्तिलक्ष्मीसुरप्रदम् । धान्यदं धान्यजं लिङ्गं फलोत्थं फलदं भवेत् ॥ १३ ॥
पुण्याय सर्वसौभाग्यमुक्ताधात्रीफलोद्भवम् । नवनीतोद्भवं लिङ्गं कीर्तिसाम्राज्यदायकम् ॥ १४ ॥
दूर्वागुड्डीसंभूतमपमृत्युनिवारणम् । इक्षुदण्डोद्भवं लिङ्गं स्फुटमुच्चाटयेत् परम् ॥ १५ ॥
इन्द्रनीलमयं लिङ्गं बहुपोषणकामकृत् । स्फाटिकं बहुस्वामित्वफलदं धुनिभिः स्मृतम् ॥ १६ ॥
पितृणां मृत्त्रये पूज्यं लिङ्गं रजतसंभवम् । हेमजं सत्यलोकस्य प्राप्तये पूजयेत् पुमान् ॥ १७ ॥
पूजयेत् ताम्रजं लिङ्गं पुष्टिकामो हि मानवः । कृपिकामस्तु सततं लिङ्गं पित्तलसंभवम् ॥ १८ ॥
कीर्तिकामोऽर्चयेद्विद्धिं सदा कांस्यसमुद्भवम् । शत्रुमारणकामस्तु लिङ्गं लोहमयं सदा ॥ १९ ॥
ज्वरशान्त्यै चन्दनजमर्चयेद्विधिवत् सदा । कर्पूरसंभवं लिङ्गं शान्तिकामोऽर्चयेत् मदा ॥ २० ॥
कस्तूरीसंभवं लिङ्गं गन्धकामो हि पूजयेत् । लिङ्गं गोरोचनोत्थं च रूपकामस्तु पूजयेत् ॥ २१ ॥
क्लान्तिकामस्तु सततं लिङ्गं कुङ्कुमकेशरम् । श्वेतागरुमसुद्धत् महाबुद्धिविधनम् ॥ २२ ॥
धारणाशक्तिदं लिङ्गं कृष्णागरुसमुद्भवम् । यज्ञकर्दमसंभूतं लिङ्गं प्रीतिविवर्धनम् ॥ २३ ॥
गोधूमपिष्टजं लिङ्गं गोकामो हि प्रपूजयेत् । मुद्गपिष्टमयं लिङ्गं पूजयन्मुक्तिमाप्नुयात् ॥ २४ ॥
माषपिष्टमयं लिङ्गं नित्यमिष्टार्थमिद्धिदम् । चणकोद्भवपिष्टेन लिङ्गं बुद्धिविधनम् ॥ २५ ॥
लिङ्गं श्रीहिमयं पूज्यं धान्यकामेन नित्यशः । यवधान्यमयं लिङ्गं सर्वारिष्टनिवारणम् ॥ २६ ॥
यः करोति तिलैः श्वेतैस्तद्द्वीपे च महीयते । यः कृष्णैश्च तिलैः सम्यग्लिङ्गं कृत्वा र्चयेत् नरः ॥ २७ ॥

कामेशश्च प्रियो नित्यं भवेत् स्त्रीणां हि मानवः । ग्रामे च मल्लिकापुष्पसंभवं लिङ्गमुत्तमम् ॥ २८ ॥
 पूजयित्वा नरो भक्त्या प्राप्नोति महतीं कृपाम् । वर्षासु पूजयेद्भक्त्या लिङ्गं कनकपुष्पजम् ॥ २९ ॥
 इह चासुष्मिके लोके सुखीभवति चात्मनः । नीलोत्पलमय लिङ्गं कृत्वा शरदि मानवः ॥ ३० ॥
 पूजयेत् परमां सिद्धिं भक्त्या प्राप्नोति नित्यशः । ह्रमन्तीयैश्च कुसुर्मलिङ्गं कृत्वा मनोरमम् ॥ ३१ ॥
 भक्त्या चाभ्यर्च्य मतिमान् शिवेन मह मोदते । शिशिरे सर्वपुष्पोत्थ लिङ्गमभ्यर्च्य मानवः ॥ ३२ ॥
 मर्वपाप विहायाशु ब्रह्मणा मह मोदते । येन केन प्रकारेण यस्य कस्यापि वस्तुनः ॥ ३३ ॥
 कृत्वा लिङ्गं समभ्यर्च्य प्राजापत्यमवाप्नुयात् । विना लिङ्गार्चनं यस्य कालो गच्छति नित्यशः ॥ ३४ ॥
 महाहानिर्भवेत्तस्य सर्वश्रास्य दुरात्मनः । कृत्वा सर्वाणि दानानि व्रतानि विविधानि च ॥ ३५ ॥
 तीर्थानि नियमा यज्ञा लिङ्गार्चातः कृताः स्मृताः । कलौ लिङ्गार्चनं श्रेष्ठं यथा लोके प्रदृश्यते ॥ ३६ ॥
 ततोऽभ्यन्नास्ति नास्तीति शास्त्राणामेव निश्चयः । भुञ्जिभुञ्जिप्रदं लिङ्गं विधिधापन्निराणम् ॥ ३७ ॥
 पूजयित्वा नरो नित्यं शिवमापुज्यमाप्नुयात् । सिङ्गानामपि सर्वेषां पार्थिवं लिङ्गमुत्तमम् ॥ ३८ ॥
 कृत्वा सपूज्य विधिवत् सर्वान्कामानवाप्नुयात् । पापाणसंभव लिङ्गं संपूज्य परया मुदा ॥ ३९ ॥
 इह कामानवाप्नोति मदा चालुत्तमं सुखम् । पापाणात् स्फाटिकं श्रेष्ठं स्फाटिकात् पद्मरागजम् ॥ ४० ॥
 पद्मरागाच्च कार्शरीरं कार्शरीरात्पुष्परागजम् । पुष्परागादिन्द्रनीलमिन्द्रनीलाच्च गोमदम् ॥ ४१ ॥
 ततो भारतमत श्रेष्ठं तस्मान्माणिक्यसंभवम् । माणिक्याद्दिद्रुमं श्रेष्ठं विद्रुमान्मौक्तिकं परम् ॥ ४२ ॥
 मौक्तिकाद्वाजतं श्रेष्ठं सौवर्ण्यं राजतात्परम् । मौवर्णाद्दीरकं श्रेष्ठं हीरकात् पारदं स्मृतम् ॥ ४३ ॥
 पारदाद्वाणजं श्रेष्ठं ततः श्रेष्ठं न निघते । नर्मदाजलमभ्यर्च्य चाणलिङ्गमिति स्मृतम् ॥ ४४ ॥
 सर्वतीर्थानि यज्ञाच्च साङ्गदानव्रतानि च । त्रिमन्ध्यं योगसिद्ध्यादि वाणलिङ्गे च संस्थितम् ॥ ४५ ॥
 वाणसुरार्चितं लिङ्गं वाणलिङ्गं तदुच्यते । अभ्यर्च्य विधिवद्भक्त्या शिवलोके महीयते ॥ ४६ ॥
 वाणलिङ्गेन चण्डेशे नच निर्मान्यकल्पना । सर्पं वाणार्पितं ग्राह्यं शक्त्या भक्त्या नचान्यथा ॥ ४७ ॥
 वाणलिङ्गे स्वयंभूते चन्द्रकान्ते हृदि स्थिते । चान्द्रायणशतं ज्ञेयं शशुनैवेद्यभक्षणम् ॥ ४८ ॥
 ग्राह्याग्राह्याविभागोऽयं वाणलिङ्गे विधीयते । तदपि तिलं चिह्नं ग्राह्यं प्रसादमंजया ॥ ४९ ॥
 वाणे च रजते रत्ने स्फाटिके हेमनिर्मिते । कार्शरीरे चन्द्रकान्ते च लिङ्गे स्वायंभुवे तथा ॥ ५० ॥
 सदा सनिहितो देवः मत्स्यं मत्स्यं न सशयः । शिवनाभिमयं लिङ्गं नित्यं पूज्य महात्मभिः ॥ ५१ ॥
 एतच्च सर्वलिङ्गैर्भ्यः शस्तं पूजानिधानकं । उत्तमं मध्यमं नीचं त्रिविधं लिङ्गमीरितम् ॥ ५२ ॥
 चतुरङ्गुलसूत्राद्यं रम्यं वेदिकया शिरम् । उत्तमं लिङ्गमाख्यातं मुनिभिस्तत्रकोविदैः ॥ ५३ ॥
 तदर्थं मध्यमं प्राक्तं तस्यार्थं वाधमं स्मृतम् । एवं लिङ्गं समासाद्य श्रद्धामात्रिमन्वितः ॥ ५४ ॥
 पूजयित्वा लभेत् कामान्मनसा चाभिलाषितान् । शास्त्राण्वालोच्य सर्वाणि तदर्थान्परिभाष्य च ॥ ५५ ॥

पुरुषार्थप्रदं तत्त्वं निश्चितं लिङ्गपूजनम् । सर्वमूर्ताः परित्यज्य कर्मजालं विशेषतः ॥ ५६ ॥
 भक्त्या परमया विद्वोऽलिङ्गमेवं प्रपूजयेत् । लिङ्गार्चनेऽर्चितं सर्वं जगत् स्यात्प्रसन्नम् ॥ ५७ ॥
 संमाराण्यमघानां नान्यचारणमाधनम् । अज्ञानतिमिगन्धानां विषयामत्रचेतमाम् ॥ ५८ ॥
 भ्रुवो नान्योऽस्ति जगतो लिङ्गागधनमन्तरा । ब्रह्मादयः सुराः सर्वे मुनयो यत्नगताः ॥ ५९ ॥
 गन्धर्वाश्चरणाः मिद्धा दैतेया दानवास्तथा । पूजयित्वा महाभक्त्या लिङ्गं सर्वार्थमिद्विदम् ॥ ६० ॥
 अचिराल्लेभिरे नूनं सर्वान् कामान् ममीहितान् । ब्राह्मणः क्षत्रियो वैश्यो शूद्रो वाप्यनुलोमजः ॥ ६१ ॥
 पूजयेत् सततं लिङ्गं तत्तन्मन्त्रेण माधकः । द्विजानां वैदिकेनापि मार्गेणाराधनं परम् ॥ ६२ ॥
 अन्येषामपि जन्तूनां वैदिकेनापि मन्त्रतः । तन्त्रोक्तैर्वैदिकेनापि च तन्त्रेणापि विधानतः ॥ ६३ ॥
 स्मृतमाराधनं शम्भोर्नैव वैदिकवर्त्मना । वैदिकानां च सर्वेषां पूजा वैदिकमार्गतः ॥ ६४ ॥
 कर्तव्या नान्यमार्गेण चेत्याह भगवाञ्छिवः । ढर्षीचिर्गातमार्दीनां शतमंबदन्तमाम् ॥ ६५ ॥
 न जायतेऽन्यवर्त्मापि गर्भवैदिकवर्त्मना । यो वैदिकमनादृत्य कर्म स्मार्तमथापि वा ॥ ६६ ॥
 अन्यत् समाचरन्मर्त्यो न म कर्मफलं लभेत् । तत्रापि पार्थिवं लिङ्गं चिप्रसिद्धिप्रदं भवेत् ॥ ६७ ॥
 पार्थिवेन तु लिङ्गेन बहुमिद्धिमवाप्तुमान् । कृते ग्न्तमयं लिङ्गं त्रेतायां हेमसंभवम् ॥ ६८ ॥
 द्वापरं पारदं श्रेष्ठं पार्थिवं तु कलां युगे । अष्टमूर्तिषु सर्वान् मूर्तिषु पार्थिवी परा ॥ ६९ ॥
 एवं पार्थिवलिङ्गे तु नित्यं सनिहितः शिवः । यथा सर्वेषु देवेषु ज्येष्ठः श्रेष्ठो महेश्वरः ॥ ७० ॥
 तथा सर्वेषु लिङ्गेषु पार्थिवं श्रेष्ठमुच्यते । यथा सर्वेषु वेदेषु प्रथमश्च महान् स्मृतः ॥ ७१ ॥
 तथैव पार्थिवं श्रेष्ठं प्रारोच्यं पूजयेत् हि । पार्थिवाराधनं पुण्यमाप्तुर्नविवर्धनम् ॥ ७२ ॥
 प्रसन्न तुष्टिदं श्रीदं कार्यमाधनमिद्विदम् । यथामर्वोपचारैश्च भक्तिश्रद्धाममन्वितः ॥ ७३ ॥
 पूजयेत् पार्थिवं लिङ्गं शास्त्रोक्तविधिना नरः । पञ्चभूतविभागं च पार्थिवं न विचारयेत् ॥ ७४ ॥
 आकारमात्रं रचयेत् सर्वमिद्धिप्रदायकम् । द्विखण्डमत्र कुर्वाणो नैव पूजाफलं लभेत् ॥ ७५ ॥
 रत्नजं हेमजं लिङ्गं पारदं स्फाटिकं तथा । पार्थिवं पिष्टजं पौष्पं मापजं तु प्रकारयेत् ॥ ७६ ॥
 अखण्डं तु चरं लिङ्गं द्विखण्डमचरं स्मृतम् । खण्डाखण्डविभागोऽयं चराचरतया स्मृतः ॥ ७७ ॥
 वैदिका तु महाविष्णुलिङ्गं देवो महेश्वरः । अतोऽपि स्थावरं लिङ्गं स्मृतं शेषे द्विखण्डता ॥ ७८ ॥
 वैदिका तु महादेवी गिरिजा शिववत्प्रभा । पिण्डिका तु महेशानो द्वयोर्योगो द्विखण्डता ॥ ७९ ॥
 द्विखण्डं स्थावरं लिङ्गं कर्तव्यं हि विधानतः । अखण्डं जडमं प्राज्ञं शैवसिद्धान्तवैदिभिः ॥ ८० ॥
 द्विखण्डं तु चरं लिङ्गं कुर्वन्नज्ञानमोहितः । नैव मिद्धान्वेवचारा मुनयः शास्त्रपारयाः (?) ॥ ८१ ॥
 अखण्डं स्थावरं लिङ्गं द्विखण्डं चरमेव च । ये कुर्वन्ति नरा मृता न पूजाफलमाप्तुयुः ॥ ८२ ॥
 तस्माच्छास्त्रोक्तविधिना द्विखण्डं चरसंज्ञितम् । द्विखण्डं स्थावरं लिङ्गं कर्तव्यं परया मुदा ॥ ८३ ॥

अक्षरदे तु चरे पूजा संपूर्णफलदा स्मृता । द्विखण्डे स्थावरे पूजा संपूर्णफलदायिनी ॥ ८४ ॥
 द्विखण्डे तु चरे पूजा महाहानिः प्रजायते । अक्षरदे स्थावरे पूजा न पूजाफलदायिनी ॥ ८५ ॥
 अथ वैदिकमानानां पार्थिवार्चा निगद्यते । वेदोक्तविधिना सम्यक् संपूर्णफलमिदमे ॥ ८६ ॥
 सूत्रोक्तविधिना स्नात्वा सध्या कृत्वा यथानिधि । ब्रह्मयज्ञं विधायादौ उतस्तर्यणमेव च ॥ ८७ ॥
 नैमित्तं सकल कर्म विधायानन्तरं पुमान् । पूजयेत् परया भक्त्या पार्थिवं लिङ्गमुत्तमम् ॥ ८८ ॥
 नदीतीरे तडागादौ पर्वते काननेऽपि वा । शिवालये शुचां देशे पार्थिवार्चा विधीयते ॥ ८९ ॥
 शुद्धभदेशसंभूता मृदमाहृत्य यत्रतः । विप्रे गौरा स्मृता शोखा वाह्वजे वश्यजातिके ॥ ९० ॥
 पीता शूद्रे तु कृष्णा स्यादथवा यत्र या भवेत् । सत्राद्या मृत्तिका लिङ्गनिर्माणार्थं प्रयत्नतः ॥ ९१ ॥
 आनीय शुद्धदेशे तु सस्थाप्य मृदमुत्तमाम् । मशोऽव्य च जलं शुद्धं पिण्डीकृत्य शनैः शनैः ॥ ९२ ॥
 पश्चाद्विद्धं विधायाशु क्रमेणानेन भक्तिमान् । प्रणवादिचतुर्थ्यन्तः पूर्वोक्तैर्नामभिः क्रमात् ॥ ९३ ॥
 कर्तव्या मत्प्रिया पूजा भक्त्या परमया मुदा । प्राणायामत्रयं कुर्यात् मूलमन्त्रेण देशिकः ॥ ९४ ॥
 भूतशुद्धिं विधायादौ विन्यसेन्मातृकामयम् । पञ्चब्रह्ममयं न्यासमष्टात्रिंशत्कलात्मकम् ॥ ९५ ॥

इति । अत्र दशविधमातृकान्यासकरणशक्यो अन्तर्मातृकायतिर्मातृकाश्रीकण्ठादिमातृकाष्टात्रिंशत्कलान्यासा इति
 न्यासचतुष्टयमाशयकम् । तथा—

अर्घ्यादिपात्राण्यासाद्य शैवे पीठे शिवं यजेत् । उपचारैः प्रयत्नेन शैवमुद्राः प्रदर्शयेत् ॥ ९६ ॥
 पुष्पाञ्जलित्रयं दत्त्वा प्राणायामत्रयं चरेत् । प्रणवं पूर्वमुद्धृत्य महाप्रासादमुद्वरेत् ॥ ९७ ॥
 चिन्तारत्नं ममुद्धृत्य भुवनेशीमनन्तरम् । पञ्चाक्षरो महेशस्य मूलमन्त्रो नवाक्षरः ॥ ९८ ॥

“ॐ ह्रीं ह्रीं ह्रीं नमः शिवाय” इति नयाक्षर ।

वामदेव ऋषिश्छन्दो गायत्रि निचृदन्वितम् । पार्थिवेश्वरनामाटिचिन्तामणिरितीरिता ॥ ९९ ॥
 देवता कथिता बीजं महाप्रासादसंज्ञितम् । शक्तिस्तु भुवनेशानी नतिः कीलकमुच्यते ॥ १०० ॥
 निनियोगः नमारूपातः पुरुषार्थचतुष्टये । चत्वारि धीजान्मुच्चार्य सर्वज्ञाय हृदीरितम् ॥ १०१ ॥
 तथैव नित्यवृत्तय शिरसे वद्विवल्लभा । वदेदनादिवोधाय शिरसायै वपडित्यथ ॥ १०२ ॥
 स्वतन्त्रशक्तये प्रोक्त्वा कवचाय हृमीरितम् । अलुप्तशक्तये नेत्रत्रयाय धौपडुचरेत् ॥ १०३ ॥
 अनन्तशक्तये प्रोक्त्वा अस्त्राय फडिति क्रमात् । एवं पडङ्गं विन्यस्य ध्यायेदेवमतन्द्रितः ॥ १०४ ॥

कर्पूरगौरं करुणानतोर संसारसारं भुवनेन्द्रहारम् ।

सदा रमन्तं हृदयारविन्दे भव भगानीमहिर्नं नमामि ॥ १०५ ॥

वन्दे महेशं सुरमिदमेवितं भक्तैः मदा पूजितपादपद्मम् ।

ब्रह्मेन्द्रविष्णुब्रह्मरूपैश्च वन्दितं ध्यायेत् मदा कामदुघं प्रसन्नम् ॥ १०६ ॥

ध्यायेन्नित्यं महेशं रजतगिरिनिभं चारुचन्द्रावतंभं

रत्नाकल्पोज्ज्वलाङ्गं परशुमृगवराभीतिहस्तं प्रमन्नम् ।

पञ्चासीन ममन्ताद् मृतमभ्रमणैर्व्याघ्रकृत्ति चमानं

विश्वाद्यं विश्ववीजं निरिलभयहरं पञ्चवक्त्र त्रिनेत्रम् ॥ १०७ ॥

एवं ध्यात्वा महामन्त्रं जपेन्नियतमानमः । यथाशक्ति ततः कुर्यात् प्राणायामपटङ्गकम् ॥ १०८ ॥

गुह्यातिगुह्यगोप्ता सं गृह्यासाम्भक्तुनं जपम् । मिद्धिर्भवतु मे देव त्वप्रमादात् सुरेधर ॥ १०९ ॥

इत्युच्चार्य जपं हस्ते दत्त्वे देवस्य चार्थयेत् । प्रदक्षिणनमस्कारः परितोप्य मुहुर्मुहुः ॥ ११० ॥

प्रार्थयेत् परया भक्त्या देवदेवं जगद्गुरुम् । जय देव जगन्नाथ जय शाश्वत शङ्कर ॥ १११ ॥

जय सर्वसुराध्यक्ष जय सर्वसुरार्चित । जय सर्वगुणार्तीत जय सर्ववरप्रद ॥ ११२ ॥

जय नित्यनिराधार जय विश्वम्भगव्यय । जय विश्वरुवन्नेग जय नागेन्द्रभूषण ॥ ११३ ॥

जय गौरीपते शम्भो जय चन्द्रार्धनेसर । जय कोट्यर्कमकाग जयानन्तगुणालय ॥ ११४ ॥

जय रुद्र विरूपाक्ष जयाचिन्त्य निरञ्जन । जय नाथ कृपामिन्धो जय दुःस्योर्तिभञ्जन ॥ ११५ ॥

जय दुस्तरसंसारमागरोत्तारण प्रभो । प्रमीद मम देवेश संमारातस्य शिष्यतः ॥ ११६ ॥

सर्वपापक्षयं कृता मत्त मां परमेश्वर । महादारिद्र्यमग्रस्य महापापहर्ताजमः ॥ ११७ ॥

महाशोकनिर्ममस्य महारोगोत्तरस्य च । ऋणभारपगीतस्य दृष्यमानस्य कर्मभिः ॥ ११८ ॥

ग्रहैः प्रपीड्यमानस्य प्रसीद मम शङ्कर । दीर्घमाधुः सदारोग्यं शशोऽद्भिर्विलोन्नतिः ॥ ११९ ॥

ममास्तु नित्यमानन्दः प्रसादात्तव शङ्कर । शत्रवः संक्षयं यान्तु प्रमीदन्तु नवग्रहाः ॥ १२० ॥

नश्यन्तु दस्यवो राष्ट्रे जनाः सन्तु निरार्पदः । दुर्भिक्षमारीसन्तापाः शमं यान्तु महींतले ॥ १२१ ॥

वसुमस्यसमृद्धिं च ममानन्दं सदा दिश । प्रदोषे वापि पूजान्ते प्रार्थयेद्भक्तिवत्परः ॥ १२२ ॥

प्रमन्नोऽभीप्सित देवो ददाति गिरिजापतिः । एवं संप्रार्थ्य तत्तेजो बहन्नामापुटाध्वना ॥ १२३ ॥

ममानीय स्वहृदये महामंहारमुद्रया । शिवलिङ्गं तु नयादौ संस्थाप्य निहरेत् सुखी ॥ १२४ ॥

श्रुति । अत्र प्रायुक्तपार्ष्णिधेश्वरचिन्तामणिमन्त्रो वा जप्तयः, कामदुषामन्त्रो वा, कामदुषामन्त्रस्तु-

पट्टवरं ममुच्चार्य प्रपन्नैति पदं तथा । पारिजाताय चोच्चार्य बद्धिजायां समुद्धरेत् ॥ १२५ ॥

षोडशार्णा महेशस्य मन्त्रः कामदुषाह्वयः ।

“ओं नमः शिवाय ”प्रपन्नपारिजाताय स्वाहा” । एतस्य न्यासध्यानादिकं प्राग्वत् ॥

अथ वेदिकमार्गेण पूजां वक्ष्ये शिवस्य वै । सद्योजातेति मन्त्रेण मृत्तिकाग्रहणं भवेत् ॥ १२६ ॥

वामदेवेति मन्त्रेण जलैः संशोध्य यत्रतः । अधोरेण च मन्त्रेण लिङ्गाङ्कुरमुत्तमम् ॥ १२७ ॥

ततस्तत्पुरुषायेति वारुणं कुर्याद्विचक्षणः । ईशान इति मन्त्रेण वेदीवाण्य समाचरेत् ॥ १२८ ॥

पञ्चाक्षरेण मन्त्रेण उपचारैः समर्चयेत् । भवाय भवनाशाय महादेवाय धीमहि ॥ १२९ ॥

१ 'त्वयि स्थिता' क. पाठ । २ 'भक्ता' ग. पाठ । ३ 'सिधत' ग. पाठ । ४ 'निविष्टस्य' ग. पाठ । ५ 'मोहा' क. पाठ ।

६ 'कोश' ग. पाठ । ७ 'शुभ' ग. पाठ । ८ 'मया' क. पाठ । ९ 'प्रसन्न' क. पाठ । १० 'प्रमन्न' क. पाठ ।

उग्राय चोग्रनाशाय शर्वाय शशिमालिने । एभिर्मन्त्रैश्च वा पूजा कर्तव्या शुभमिच्छता ॥ १३० ॥
 यः कृत्वा पार्थिवं लिङ्गं पूजयेच्छुभवेदिकाम् । इहैव पुत्रवान्श्रीमास्ततो रुद्रतमाप्नुयात् ॥ १३१ ॥
 त्रिसन्ध्यं योऽर्चयेद्विङ्गं कृत्वाभितस्तु पार्थिवम् । दशैकादशकं यावत्तस्य पुण्यफलं शृणु ॥ १३२ ॥
 अनेनैव स्वदेहेन रुद्रतुल्यो भवेन्नरः । अथ पारदलिङ्गस्य विधानं वच्मि नारद ॥ १३३ ॥
 नित्यसपादनाशक्तौ प्रकारान्तरमुच्यते । निष्कत्रयं हेमपत्रं रसेन्द्रं नवनिष्करम् ॥ १३४ ॥
 अम्लेन मर्दयेद्यामं तेन लिङ्गं तु कारयेत् । दौलायत्रे सारनाले जम्बीरस्य दिनं पचेत् ॥ १३५ ॥
 तद्विङ्गं पूजयेन्नित्यं सुशुभैरुपचारकैः । लिङ्गकोटिमहत्सस्य यत्फलं सम्यगर्चनात् ॥ १३६ ॥
 तत्फलान् कोटिशुणितं रमलिङ्गार्चनाद्भवेत् । ब्रह्महत्यासदृशाणि गोहत्यानिपुतानि च ॥ १३७ ॥
 तत्कृत्वा द्विलयं यान्ति रसलिङ्गस्य दर्शनात् । स्पर्शनात् प्राप्यते मुक्तिरिति सत्यं शिवोदितम् ॥ १३८ ॥
 वाङ्मायाश्रीअधोरेण मन्त्रराजेन चार्चयेत् । अष्टादशभुजं शुभ्रं पञ्चवक्त्रं त्रिलोचनम् ॥ १३९ ॥
 प्रेताष्ट नीलकण्ठ रसलिङ्गं विचिन्तयेत् । तस्योत्सङ्गे महादेवमिच्छन्ना चतुर्भुजात् ॥ १४० ॥
 अक्षमालाङ्कुशौ दत्ते वामे पाशाभये शुभे । दधतीं तप्तहेमामा पीतवस्त्रा विभावयेत् ॥ १४१ ॥
 वाङ्मायाश्रीकामराजशक्तिवीजरसाङ्कुशा । ये नमो द्वादशाक्षेणा जयाविद्या रसाङ्कुशी ॥ १४२ ॥
 अनया पूजयेद्देवीं गन्धपुष्पाक्षतादिभिः । नन्दिमृद्धिमहाकालान् कुमारान्सर्वदिक्कृमात् ॥ १४३ ॥
 पूजयेन्नाममन्त्रैस्तु प्रशवादिनमोन्तकैः । सर्वान् कामानवाप्नोति पुत्रवान् धनवान् भवेत् ॥ १४४ ॥
 पराप्रासाददीवा च पारदेधरपूजनम् । महिम्नःस्तुतिपाठश्च नाल्पस्य तपसः फलम् ॥ १४५ ॥
 पराप्रासादमन्त्रेण रसलिङ्गं सपर्चयेत् । पणमामाभ्यन्तरेणैव सर्वमिद्वीश्वरो भवेत् ॥ १४६ ॥

इति । ह्यशीर्षपञ्चरात्रे-

आदिमूर्तिर्वासुदेवः सकर्षणमथासृजत् । शत्रुघ्नं चानिरुद्धं च स्वयमेवासृजत्प्रभुः ॥ १ ॥

इति । तथा—

चतुर्मूर्तिः परः प्राङ्ग एर्कको भिद्यते त्रिधा । केशवादिप्रभेदेन मूर्तिद्वादशकं स्मृतम् ॥ १ ॥
 पङ्कज दक्षिणे दद्यात् पाञ्चजन्यं तथोपरि । वामोपरि गदा यस्य चक्रं चाधो व्यवस्थितम् ॥ २ ॥
 आदिमूर्तेस्तु भेदोऽयं केशवेति प्रकीर्त्यते । अधरोत्तरभागेन कृतमेतत्तु यत्र वै ॥ ३ ॥
 नारायणार्या सा मूर्तिः स्थापिता भुक्तिशुक्तिदा । सव्याघः पङ्कज यस्य पाञ्चजन्यं तथोपरि ॥ ४ ॥
 दक्षिणोर्ध्वे गदा यस्य चक्रं चाधो व्यवस्थितम् । आदिमूर्तेस्तु भेदोऽयं माधवेति प्रकीर्तितः ॥ ५ ॥
 दक्षिणाधः स्थितं चक्रं गदा यस्योपरि स्थिता । वामोर्ध्वे संस्थितं पद्मं शंखं चाधो व्यवस्थितम् ॥ ६ ॥
 संकर्षणस्य भेदोऽयं गोविन्देति प्रकीर्तितः । दक्षिणोपरि पद्मं तु गदा चाधो व्यवस्थिता ॥ ७ ॥
 वामोर्ध्वे पाञ्चजन्यं च चक्रं चाधो व्यवस्थितम् । सरुर्षणस्य भेदोऽयं पिप्पुुरित्साभिधीयते ॥ ८ ॥

दक्षिणोपरि शंखं च चक्रं चाधः प्रदर्शयते । वामोर्ध्वे पङ्कजं यस्य गदा चाधो व्यवस्थिता ॥ ९ ॥
 मधुसूदननामार्यं भेदः संकर्षणस्य तु । दक्षिणोर्ध्वे गदा यस्य पङ्कजं चाप्यधः स्थितम् ॥ १० ॥
 वामोर्ध्वे संस्थितं चक्रमधः शंखः प्रदर्शयते । ब्रह्माण्डगं वामपादं दक्षिणं शेषपृष्ठगम् ॥ ११ ॥
 बलिवन्धनममंक्रं वामनं चाप्यधः स्थितम् । वामोर्ध्वे कौमुदी यस्य पुण्डरीकमधः स्थितम् ॥ १२ ॥
 दक्षिणोर्ध्वे सहस्रारं पाञ्चजन्यमधः स्थितम् । सप्ततालप्रमाणेन वामनं कारयेत्सदा ॥ १३ ॥
 ऊर्ध्वं दक्षिणतथक्रमधः पद्मं व्यवस्थितम् । वामोर्ध्वे कौमुदी यस्य पाञ्चजन्यमधः स्थितम् ॥ १४ ॥
 पद्मा पद्मकरा वामपाद्ये यस्य व्यवस्थिता । स्थितो वाप्युपविष्टो वा मानुरागो विलामवान् ॥ १५ ॥
 प्रद्युम्नस्य तु भेदोऽयं श्रीधरेति प्रकीर्त्यते । दक्षिणोर्ध्वे महाचक्रं कौमुदी तदधः स्थिता ॥ १६ ॥
 वामोर्ध्वे नलिनं यस्य तद्यः शंखो विराजते । हृषीकेश इति ज्ञेयः म्थापितः सर्वकामदः ॥ १७ ॥
 दक्षिणोर्ध्वे पुण्डरीकं पाञ्चजन्यमधस्तथा । वामोर्ध्वे संस्थितं चक्रं कौमोदी तदधः स्थिता ॥ १८ ॥
 पद्मनाभेति सा मूर्तिः स्थापिता मोचदायिनी । दक्षिणोर्ध्वे पाञ्चजन्यमधस्तात् तु कुशेशयम् ॥ १९ ॥
 सव्योर्ध्वे कौमुदी यस्य हेतिराजमधः स्थितम् । अनिरुद्धस्य भेदोऽयं दामोदर इति स्थितः ॥ २० ॥
 एतेषां तु स्त्रियः कार्याः पद्मवीणाधराः शुभाः ।

इति । निन्दार्थमहितार्यां तु चतुर्विंशतिमूर्तयः उक्ता -

वासुदेवो गदाशंखचक्रपद्मधरो मतः । पद्मं शंखं तथा चक्रं गदां वहति केशवः ॥ १ ॥
 शंखं चक्रं गदापद्मं धत्ते नारायणः सदा । गदां चक्रं तथा शंखं पद्मं वहति माधवः ॥ २ ॥
 चक्रं पद्मं तथा शंखं गदा च पुरुषोत्तमः । पद्मं कौमोदकीं शंखं चक्रं धत्ते ह्यधोक्षजः ॥ ३ ॥
 संकर्षणो गदाशंखपद्मचक्रधरः स्मृतः । चक्रं गदा पद्मशंखां गोविन्दो धरते भुजः ॥ ४ ॥
 गदां पद्मं तथा शंखं चक्रं विष्णुर्विभर्ति यः । चक्रं शंखं तथा पद्मं गदां च मधुसूदनः ॥ ५ ॥
 गदां सरोजं चक्रं च शंखं धत्तेऽच्युतः सदा । शंखं कौमोदकीं चक्रपुपेन्द्रः पद्मसुब्रह्मेत् ॥ ६ ॥
 चक्रशंखगदापद्मधरः प्रद्युम्न उच्यते । पद्मं कौमोदकीं चक्रं शंखं धत्ते त्रिविक्रमः ॥ ७ ॥
 शंखं चक्रं गदां पद्मं वामनो वहते सदा । पद्मं चक्रं गदां शंखं श्रीधरो वहते भुजः ॥ ८ ॥
 चक्रं पद्मं गदां शंखं नरसिंहो विभर्ति यः । पद्मं सुदर्शनं शंखं गदां धत्ते जनार्दनः ॥ ९ ॥
 अनिरुद्धश्चक्रगदाशंखपद्मलसद्भुजः । हृषीकेशो गदां चक्रं पद्मं शंखं च धारयन् ॥ १० ॥
 पद्मनाभो वहच्छंखं पद्मं चक्रं गदां तथा । पद्मं चक्रं गदां शंखं धत्ते दामोदरः सदा ॥ ११ ॥
 शंखं चक्रं सरोजं च गदां वहति यो हरिः । शंखं कौमोदकीं पद्मं चक्रं कृष्णो विभर्ति यः ॥ १२ ॥
 एताश्च मूर्तयो ज्ञेया दक्षिणाधःकरक्रमात् ।

इति । एवमेता विष्णुमूर्तयः शिवलिङ्गं वा शूत्रैः पूजिता ब्राह्मणादिभिर्न पूज्या न नमन्याश्च इत्याहुः । बृहदारदीये धर्ममगौरवसंबादे धर्मवाक्यानि -

प्रायश्चित्तनिहीनानि पापानि गृणु भूपते । सर्वपापानि यान्यत्र तानि त्वं सर्वभूपते ॥ १ ॥
 समस्तपापतुल्यानि महानरकदानि च । यः शूद्रेणाचितं लिङ्गं विष्णुं वा प्रथमेद्विजः ॥ २ ॥
 न तस्य निष्कृतिर्हन्त प्रायश्चित्तशतैरपि । नमेघः शूद्रसंस्पृष्टलिङ्गं वा हरिमेव वा ॥ ३ ॥
 स सर्वयातनाभोगो यावदाचन्द्रतारकम् । पाखण्डपूजितं लिङ्गं नत्वा पाखण्डतां व्रजेत् ॥ ४ ॥
 सर्ववेदविदो वापि सर्वशास्त्रविदोऽपि वा । आभीरपूजितं लिङ्गं नत्वा नरकमश्नुते ॥ ५ ॥
 योपिद्विः पूजितं लिङ्गं विष्णुं वापि नमेत्तु यः । स कोटिकुलसंयुक्त आरुण्यं रौरवं व्रजेत् ॥ ६ ॥
 यदा प्रतिष्ठितं लिङ्गं मन्त्रविद्विषयाविधि । तदा प्रभृति शूद्रश्च थोपितो वा न संस्पृशेत् ॥ ७ ॥
 स्त्रीणामनुपनीतानां शूद्राणां च नरेश्वर । स्थापने नाधिकारोऽस्ति विष्णोर्वा शङ्करस्य च ॥ ८ ॥
 अर्चितं राजशार्दूल क्षत्रे वापि न पूजयेत् । यः शूद्रमभ्युक्तं लिङ्गं विष्णुं वापि नमेद्विजः ॥ ९ ॥
 इहैवात्यन्तदुःखानि परयत्यामुष्मिके किमु । शूद्रो वानुपनीतो वा स्त्रियो वा पतितोऽपि वा ॥ १० ॥
 केशवं शङ्करं वापि स्पृष्ट्वा नरकमश्नुते । बौद्धालय विशेद्यस्तु महापद्यपि च द्विजः ॥ ११ ॥
 न तस्य निष्कृतिर्वृष्टा प्रायश्चित्तशतैरपि । बौद्धाः पाखण्डिनः प्रोक्ता यतो वेदविनिन्दकाः ॥ १२ ॥
 तस्माद्विनस्तास्त्रेतेत यदि देवेषु भक्तिमान् । यस्तु सतप्तशारिलिङ्गाङ्किततनुं नरः ॥ १३ ॥
 संभाष्य रौरवं याति यागदिन्द्राश्रतुर्दश । चक्राङ्किततनुर्नरः न तत्र दिवसं वसेत् ॥ १४ ॥
 यदि तिष्ठेन्महापापो सहस्रब्रह्महा भजेत् । गङ्गास्नानरतो वापि अश्वमेधरतोऽपि वा ॥ १५ ॥
 चक्राङ्किततनुं वृष्ट्वा परयेत्सूर्यं जपन्नरः । जपेत्स पौरुषं धृक्कमन्यथा रौरवं व्रजेत् ॥ १६ ॥
 लिङ्गाङ्किततनुं वृष्ट्वा परयेत्सूर्यं नरेश्वर । जपेच्च शतरुद्रियमन्यथा रौरवं व्रजेत् ॥ १७ ॥
 ब्राह्मणस्य तनुर्वैया सर्वदेवसमाश्रया । सा चेत् सतापिता राजन् किं वक्ष्यामि तदेनसः ॥ १८ ॥
 चक्राङ्किततनुर्नापि राजभिङ्गाङ्कितोऽपि वा । नाधिकारी परिज्ञेयः श्रौतस्मार्तेषु कर्मसु ॥ १९ ॥

इति । अथ शालग्रामलक्षणानि स्तान्दे—

स्निग्धा कृष्णा पाण्डुरा च पीता नीला तथैव च । रक्ता रूक्षा च वक्रा च महास्थूलाप्येलाञ्छिता ॥ १ ॥

कपिला कर्पूरा भग्रा बहुचक्रैकचक्रिका । बृहन्मुखी बृहच्चक्रा लघुचक्राथवा पुनः ॥ २ ॥

मधेचक्राथवा काचिद्भग्नचक्राप्यधोमुखी ।

इति । अथैतान्मा वर्णादिभेदेन गुणदोषां तथेव—

स्निग्धा मिद्विकरी मध्रे कृष्णा कीर्तिं ददाति च । पाण्डुरा पापदमनी पीता पुत्रफलप्रदा ॥ १ ॥

नीला सदृशते लक्ष्मीं रक्ता गज्यप्रदायिनी । रूक्षा चोद्वेगदा नित्य वक्रा दारिद्र्यदायिनी ॥ २ ॥

स्थूला निहन्ति चैत्रयुर्निष्फला तु अलाञ्छिता । कपिला कर्पूरा भग्रा बहुचक्रैकचक्रिका ॥ ३ ॥

बृहन्मुखी बृहच्चक्रा लघुचक्राथवा पुनः । मधुचक्राथवा या स्याद्भग्नचक्राप्यधोमुखी ॥ ४ ॥

पूजयेद्वा प्रमादेन दुःखमेव लभेत सः ।

इति । अग्निपुराणे-

तथा व्यालमुखी भद्रा विषभा बद्धचक्रिका । विकारावर्तनाभिश्च नारमिही तथैव च ॥ १ ॥
कपिला च भ्रमावर्ता रेखावर्ता च या शिला । दुःखदा सा तु विज्ञेया सुखदा न कदाचन ॥ २ ॥
लिङ्गा श्यामा तथा शुक्रा पीता वा समचक्रिका । घोषीमूर्तिरनन्ताख्या गम्भीरा संपुटा तथा ॥ ३ ॥
सूक्त्या मूर्तिश्च सुमुखी पूजिता सिद्धिदायिका । धात्रीफलप्रमाणा या करेणोभयमंपुटा ॥ ४ ॥
पूजनीया प्रयत्नेन मनत्या तां तु मपूजयेत् । पूजिते फलमाप्नोति इह लोके परत्र वै ॥ ५ ॥

इति । दोषाश्चैते स्वरामार्चनविषया । अत उक्तं श्रीभगवता स्कान्दे-

स्वण्डितं स्फुटितं भ्रमं सालग्रामं न दोषमाह । उष्टा तु यस्य या मूर्तिः स तां पत्नेन पूजयेत् ॥ १ ॥
चक्रं वा केवलं तत्र पद्मेन सह संपुतम् । केवला वनमाला वा हरिर्लेङ्ग्या सह स्थिता ॥ २ ॥
मुख्याः लिङ्गादयस्त्वत्र मुख्या रक्षादयो मताः । मुख्यामात्रे त्वमुख्या हि पूज्या इत्युच्यते परैः ॥ ३ ॥

इति । अथैतासामेव लक्षणविशेषेण संशयिशेषेण ब्राह्मे श्रीभगवद्ब्रह्मसंवादे-

निवसामि मदा ब्रह्मन् सालग्रामाख्यवेरमनि । तत्र च मुख्यचक्राङ्गभेदे नामानि मे शृणु ॥ १ ॥
द्वारदेशे समे चक्रे दृश्येते नान्तरायके । वासुदेवः स विज्ञेयः शुक्रामश्वातिशोभनः ॥ २ ॥
प्रद्युम्नः सूक्ष्मचक्रस्तु पीतदीप्तिस्त्वथैव च । सुपिरं छिद्रबहुलं दीर्घाकारं तु तद्भवेत् ॥ ३ ॥
अनिरुद्धस्तु नीलामो वर्तुलश्चातिशोभनः । रेखाद्वयं तु तद्द्वारं पृष्ठं पद्मेन लाञ्छितम् ॥ ४ ॥
मौमाग्यं केशवो दद्यात् चतुष्कोणो भवेत्तु यः । श्यामं नारायणं विद्यान्नाभिचक्रं तथोपरि ॥ ५ ॥
दीर्घरेखासमोपेतं दक्षिणे सुपिरं पृथु । ऊर्ध्वे मुखं विजानीयाद्द्वारे च हरिरूपिणम् ॥ ६ ॥
कामदं मोक्षदं चैव क्षयदं च विशेषतः । परमेष्ठी च शुक्रामः पद्मचक्रसमन्वितः ॥ ७ ॥
विन्वाकृतिस्तथा पृष्ठे सुपिरं चापि पुष्कलम् । कृष्णवर्णस्तथा विष्णुः स्थूले चक्रे सुशोभने ॥ ८ ॥
द्वारोपरि तथा रेखा दृश्यते मध्यदेशतः । कपिलो नारसिंहस्तु पृथुचक्रः सुशोभनः ॥ ९ ॥
ब्रह्मचार्याधिकारी न्यात् पूजनं नान्यथा भवेत् । ब्रह्मचर्येण पूज्योऽसावन्यथा विघ्नदो भवेत् ॥ १० ॥

इति । क्वचिच्च-

कपिलोऽधस्त्रिविन्दुः स्यात् कपिलः पञ्चविन्दुकः । ब्रह्मचर्येण पूज्यः स्यादन्यथा सर्वविघ्नदः ॥ १ ॥
स्थूलं चक्रद्वयं मध्ये गुडलाक्षासवर्णकम् । द्वारोपरि तथा रेखा पूजा कार्या सुशोभना ॥ २ ॥
स्फुटितं विषमं चक्रं नारसिंहं तु कपिलम् । संपूज्य मुक्तिमाप्नोति संग्रामे विजयी भवेत् ॥ ३ ॥

इति । पद्मपुराणे, कार्तिकेयमाहात्म्ये-

यस्य दीर्घं मुखं पूर्वं कथितैर्लक्षणैर्युतम् । केमराकारिका रेखा नारसिंहो मतः स तु ॥ १ ॥

इति । ब्राह्मे-

धराहं शक्तिलिङ्गे च चक्रे च विषमे स्मृतं । इन्द्रनीलनिभं स्थूलं विरेखालाञ्छितस्थलम् ॥ १ ॥

इति । पाद्मे च-

वराहाकृतिराशुप्रथकरेखास्त्रलङ्घतः । वाराह इति सप्रोक्तः ,

इति । ब्राह्मे-

दीर्घा काञ्चनवर्णाभा विन्दुत्रयविभूषिता । मत्स्पाख्या सा गिला ज्ञेया भुक्तिमुक्तिफलप्रदा ॥ १ ॥

कूर्मस्तथोन्नतः पृष्ठे वर्तुलः परिपूरितः । हरितं वर्णमाधत्ते कौस्तुभेन च चिह्नितः ॥ २ ॥

कूर्माकारा च चक्राङ्गा शिला कूर्मः प्रकीर्तितः ।

इति । ब्राह्मे-

हयग्रीवोऽङ्गुशाकारो रेखाः पञ्च भवन्ति हि । बहुविन्दुसमाकीर्णो दृश्यते नीलरूपकः ॥ १ ॥

इति । पाद्मे-

हयग्रीवा यथा लम्बरेखा वा या शिला भवेत् । तथा सौम्यो हयग्रीवः पूजितो ज्ञानदो भवेत् ॥ १ ॥

अश्वाकृति मुख यस्य सात्त्वमालाशिरन्तथा । पद्माकृतिर्भवेद्वापि हयशीर्षस्त्वमौ मतः ॥ २ ॥

वैकुण्ठं नीलवर्णाभं चक्रमेक तथा व्यजा । द्वारोपरि तथा रेखा पूजा कार्या मुशोभना ॥ ३ ॥

श्रीधरस्तु तथा देवचिह्नितो वनमालया । कदम्बकुसुमाकारो रेखापञ्चकभूषितः ॥ ४ ॥

वर्तुलधातिचिह्नश्च वामनः परिकीर्तितः । अतर्साकुसुमप्रख्यो विन्दुना परिशोभितः ॥ ५ ॥

इति । अन्यत्र च-

वामनाख्यो भवेद्देवो इस्वो यः स्यान्महाद्युतिः । वामपार्श्वे गटाचक्रे रेखे चैव तु दक्षिणे ॥ १ ॥

इति । पाद्मे-

चक्राकारेण पङ्क्तिः सा यत्र रेखामयी भवेत् । स मुदर्शन इत्येव ख्यातः पूजाफलप्रदः ॥ १ ॥

दामोदरन्तथा स्थूलो मध्ये चक्र प्रतिष्ठितम् । दूर्वाभ द्वारि मकीर्णं पीता रेखा तथैव च ॥ २ ॥

उपर्यधश्च चक्रे द्वे नातिदीर्घे भ्रुवे निलम् । मध्ये च रेखा लम्बिका मा च दामोदरः स्मृतः ॥ ३ ॥

इति । अन्यत्र च-

स्थूलो दामोदरो ज्ञेयः सूक्ष्मन्त्रो भवेत्तु यः । चक्रे च मध्यदेशस्थे पूजितः सुखदाः सदा ॥ १ ॥

नानावर्णो धनन्ताख्यो नागभोगेन चिह्नितः । अनेकचक्रसंभिन्नः मर्कामफलप्रदः ॥ २ ॥

अनेकचक्रो बहुभिधिर्हरप्युपलक्षितः । अनन्तः स तु विज्ञेयः सर्वपूजाफलप्रदः ॥ ३ ॥

त्रिदिक्षु दिक्षु सर्वासु यस्योर्ध्वे दृश्यते मुखम् । पुरुषोत्तमः स विज्ञेयो भुक्तिमुक्तिफलप्रदः ॥ ४ ॥

दृश्यते गिरिरे लिङ्गं शालग्राममुद्भवम् । तस्य योगीश्वरो नाम ब्रह्महत्या व्यपोहति ॥ ५ ॥

आ (रत्न्ये ? राधये) पद्मनाभाख्य पङ्कजच्छत्रमयुतम् । तुलस्या पूजयेन्नित्यं दगिद्रस्त्रीश्वरो भवेत् ॥ ६ ॥

चन्द्राकृति हिरण्यधाम्न्यं रश्मिजालं विनिर्दिशेत् । मुखार्थरेखामुलं स्फटिकद्युतिशोभितम् ॥ ७ ॥

इति । पाद्मे-

वज्रकीटोद्भवा रेखाः पंक्तिभूताश्च यत्र च । सालग्रामशिला या सा विष्णुपञ्जरमंजिता ॥ १ ॥
 नागवद् कृण्डलीभूतरेखापंक्तिः स शेषकः । पत्राकारे तु पंक्ती द्वे मध्ये लम्बा च रेखिका ॥ २ ॥
 गरुडः स तु विज्ञेयश्चतुश्चक्रो जनार्दनः । चतुश्चक्रः सूक्ष्मद्वारि वनमालाङ्कितोदरः ॥ ३ ॥
 लक्ष्मीनारायणः श्रीमान् भुक्तिमुक्तिफलप्रदः । अर्धचन्द्राकृतितेजो हृषीकेश उदाहृतः ॥ ४ ॥
 तमभ्यर्च्य लभेत् स्वर्गं विपयांश्च सर्वाहितान् । वामपार्श्वे समे चक्रे कृष्णवर्णः सविन्दुकः ॥ ५ ॥
 लक्ष्मीनृसिंहो विख्यातो भुक्तिमुक्तिफलप्रदः । त्रिचक्रमस्तथा देवः श्यामवर्णो महाश्रुतिः ॥ ६ ॥
 वामपार्श्वे तथा चक्रे रेखा चैव तु दक्षिणे । प्रदक्षिणावर्तकृतवनमालाविभूषितः ॥ ७ ॥
 या शिला कृष्णसंज्ञा सा धनधान्यसमृद्धिदा । चतस्रो यस्य दूरयन्ते रेखाः पार्श्वे सर्वापगाः ॥ ८ ॥
 द्वे चक्रे मध्यदेशे तु सा शिला तु चतुर्भुजा ।

शति । तथा—

एतल्लक्षणयुक्तास्तु सालग्रामशिलाः शुभाः । याश्च तास्वपि सूक्ष्माः स्युस्ताः प्रशस्ततराः स्मृताः ॥ १ ॥

शति । तथा च श्रीमन्महाभारतसंज्ञादे तत्रैव—

यथा यथा शिला सूक्ष्मा महत्पुण्यं तथा तथा । तस्मात्तां पूजयेद्वित्तं धर्मकामार्थमिद्वये ॥ १ ॥

तत्राप्यामलकीतुल्या सूक्ष्मा चातीव या भवेत् । तस्यामेव मदा ब्रह्मन् श्रिया सह वसाम्यहम् ॥ २ ॥

शति । अथ सालग्रामशिलायां हरिपूजासाहाय्यं पाप्मे माघमाहात्म्ये—

यः पूजयेद्धरिं चक्रे शालग्रामशिलोद्भवे । राजद्वयसहस्रेण तेनेष्टं प्रतिचामरम् ॥ १ ॥

वदामनन्ति वेदान्ता ब्रह्म नियुगमच्युतम् । तत्प्रमादो भवेन्नृणां शालग्रामशिलार्चनात् ॥ २ ॥

महाकाष्ठस्थितो वक्तिर्मध्यमानः प्रकाशते । अपि पापसमाचाराः कर्मण्यनप्रकारिणः । ३ ॥

शालग्रामार्चका वैश्यः नैव यान्ति यमालयम् । न तथा रमते लक्ष्म्या न तथा श्यपुरे हरिः ॥ ४ ॥

शालग्रामशिलाचक्रे यथा स रमते सदा । अग्निहोत्रं हुतं तेन दत्ता पृथ्वी मसागरा ॥ ५ ॥

येनार्चितो हरिश्चक्रे शालग्रामशिलोद्भवे । कामक्रोधमदलोर्भर्त्सासौ योऽत्र नगाधमः ॥ ६ ॥

सोऽपि याति हरेर्लोकं सालग्रामशिलार्चनात् । यः पूजयति गोविन्दं शालग्रामे सदा नरः ॥ ७ ॥

आभूतसंसारं यावन्न स प्रच्यवते दिवः । विना तीर्थंविना दानैर्विना यज्ञैर्विना मलैः ॥ ८ ॥

भुक्तिं यान्ति नरा वैश्य शालग्रामशिलार्चनात् । नरकं गर्भवासं च न तिर्यकरूढमियोनिक्मम् ॥ ९ ॥

न याति वैश्य पापोऽपि शालग्रामेऽच्युतार्चकः । दीक्षाविधानमन्त्रज्ञश्चक्रे यो बलिमाहरेत् ॥ १० ॥

स याति वैष्णवं धाम सत्यं सत्यं मयोदितम् । नैवेद्यैर्विधिः पुष्पधूपदीपविलेपनैः ॥ ११ ॥

गीतवादित्रस्तोत्रार्चैः शालग्रामशिलार्चनम् । कुरुते मानवो यस्तु कलां भक्तिपरायणः ॥ १२ ॥

कल्पकोटिसहस्राणि रमते संनिधौ हरः । लिङ्गैस्तु कोटिमिदृष्टैर्यत्फलं पूजितैश्च तैः ॥ १३ ॥

सालग्रामशिलायाम्बु एकेनापीह तन्फलम् । सालग्रामशिलारूपी यत्र तिष्ठति केशवः ॥ १४ ॥

तत्र देवासुरा यक्षा भुवनानि चतुर्दश । सालग्रामशिलायां तु यः श्राद्धं कुरुते नरः ॥ १५ ॥
 पितरस्तत्र तिष्ठन्ति वृषाः कल्पशतं दिवि । सालग्रामसमीपे तु क्रोशमात्र समन्ततः ॥ १६ ॥
 कीटकोऽपि मृतो याति वैकुण्ठं किमु मानुषः^१ । सालग्रामशिलाचक्रं यो दद्याद्दानमुत्तमम् ॥ १७ ॥
 भूचक्रं तेन दत्तं स्यात् सशैलवनकाननम् ।

इति । स्कान्दे-शिवस्कन्दसंवादे ,

सालग्रामशिलायां तु त्रैलोक्यं सचराचरम् । मया सह महामेन लीनं तिष्ठति मर्त्या ॥ १ ॥
 दृष्टा प्रणामिता येन स्नापिता पूजिता तथा । पुण्यकोटिमम पुण्यं गवां कोटिकलं लभेत् ॥ २ ॥
 कामासक्रोऽपि यो नित्यं भक्तिभारविचर्जितः । सालग्रामशिलां पुत्र सपूज्यवाच्युतो भवेत् ॥ ३ ॥
 सालग्रामशिलापि (म्बे ? म्य) हस्याकोटिचिनाशनम् । स्मृतं मकीर्तित ध्यात पूजित च नमस्कृतम् ॥ ४ ॥
 सालग्रामशिलां दृष्ट्वा यान्ति पापान्यनेकशः । सिंह दृष्ट्वा यथा यान्ति वने मृगगणा भयात् ॥ ५ ॥
 मनः करोति मनुजः शालग्रामशिलार्चने । पापानि विलथं धान्ति तमः सर्वोदये यथा ॥ ६ ॥
 कामासक्रोऽथवा क्रुद्धः सालग्रामशिलार्चनम् । भक्त्या वा यदि वाभक्त्या कृत्वा मुक्तिमवाप्नुयात् ॥ ७ ॥
 वैवस्वतभयं नास्ति तथा मरुजन्मनोः । यः कथा कुरुते विष्णोः सालग्रामशिलाप्रतः ॥ ८ ॥
 गीतैर्वाद्यैस्तथा स्तोत्रैः सालग्रामशिलार्चनम् । कुरुते मानवो यस्तु कलां भक्तिपरायणः ॥ ९ ॥
 कल्पकोटिसहस्राणि रमते विष्णुमग्ननि^१ । सालग्रामे नमस्कारो भावेनापि नरैः कृतः ॥ १० ॥
 भय नैव करिष्यन्ति मद्भक्ता ये नरा युवि । मद्भक्तिबलदर्पिष्ठा मत्प्रभु न नमन्ति ये ॥ ११ ॥
 वासुदेवं न ते ज्ञेया मद्भक्ताः पापिनो हि ते । सालग्रामशिलाया तु सदा पुत्र वसाम्यहम् ॥ १२ ॥
 दत्त देवेन तुष्टेन स्वस्थान नाम भक्तिः । पद्मकोटिसहस्रेस्तु पूजिते मयि यत्फलम् ॥ १३ ॥
 तत्फलं क्रोटियुषितं सालग्रामशिलार्चने । पूजितोऽहं न तैर्मन्त्रैर्नमितोऽहं न तैर्नरैः ॥ १४ ॥
 न कृतं मर्त्यलोके यैः सालग्रामशिलार्चनम् । सालग्रामशिलाग्रे तु यः करोति ममार्चनम् ॥ १५ ॥
 तेनार्चितोऽहं सततं युगानामेकमप्रतिः । किमर्चितैर्लिङ्गशतैर्विष्णुभक्तिविचर्जितैः ॥ १६ ॥
 सालग्रामशिलाभिन्म नाचितं यदि पुत्रक । अर्नहं मम नैवेद्य पत्रं पुष्यं फलं जलम् ॥ १७ ॥
 सालग्रामशिलालयं सर्वं याति पवित्रताम् । यो हि माहेश्वरो भूत्वा वैष्णवं लिङ्गमुत्तमम् ॥ १८ ॥
 द्रोष्टि वै याति नरकं यामदिन्द्राद्यतुर्दश । सकृदभ्यर्चिते विष्णोः सालग्रामसमुद्भवे ॥ १९ ॥
 मुक्तिं प्रयान्ति मनुजा नूनं साख्येन वर्जिताः । मल्लिङ्गैः कोटिभिर्दृष्टैर्यत्फलं पूजितैस्तु तैः ॥ २० ॥
 सालग्रामशिलायां तु एकेनापीह तद्भवेत् । तस्माद्भक्त्या च मद्भक्तैः प्रीत्यर्थं मम पुत्रक ॥ २१ ॥
 कर्तव्यं सततं भक्त्या सालग्रामशिलार्चनम् । सालग्रामशिलारूपी यत्र तिष्ठति केशवः ॥ २२ ॥
 तत्र देवासुरा यक्षा भुवनानि चतुर्दश । सालग्रामशिलाग्रे तु सकृत्पिण्डेन तर्पिताः ॥ २३ ॥
 वसन्ति पितरस्तस्य न संख्या तत्र तिष्ठते । श्रमाद्यमस्ति सर्वस्य सुकृतस्य हि पुत्रक ॥ २४ ॥

फलं प्रमाणहीनं तु सालग्रामशिलार्चने । यो ददाति शिलां विष्णोः सालग्रामसमुद्भवाम् ॥ २५ ॥
 विश्राय विष्णुभक्त्या तेनेष्ट बहुभिर्मरुतैः । मानुष्ये दुर्लभे लोके सालग्रामशिला नरैः ॥ २६ ॥
 प्राप्यते न विना पुण्यैः कलिकाले विशेषतः । म धन्यः पुरुषो लोके मफलं तस्य जीवितम् ॥ २७ ॥
 सालग्रामशिला शुद्धा गृहे यस्य च पूजिता । संनियम्येन्द्रियग्रामं सालग्रामशिलार्चनम् ॥ २८ ॥
 यः कुर्यान्मानवो भक्त्या स याति परमं पदम् । भक्त्या वा यदि वाभक्त्या यः करोति म पुण्यमाक् ॥ २९ ॥
 द्वेषेणापि च लोभेन दम्भेन कपटेन वा । सालग्रामोद्भवं देवं दृष्ट्वा पापात् प्रमुच्यते ॥ ३० ॥
 अशुचिर्वा दुराचारः सत्यशौचविवर्जितः । सालग्रामशिलां स्पृष्ट्वा सद्य एव शुचिर्भवेत् ॥ ३१ ॥
 तिलप्रस्थशतं भक्त्या यो ददाति दिने दिने । तत्फलं म समाप्नोति सालग्रामशिलार्चने ॥ ३२ ॥
 पत्रं पुष्पं फलं मूलं तोयं दूर्वाक्षताः सुत । जायते मेरुणा तुल्यं सालग्रामशिलार्पितम् ॥ ३३ ॥
 विधिहीनोऽपि यः कुर्यात् क्रियामन्नविवर्जितः । चक्रपूजामवाप्नोति सम्पद् शास्त्रोदितं फलम् ॥ ३४ ॥

इति । तत्रैवान्यत्र-

स्कन्धे कृत्वा तु योऽध्वानं बहते शैलनायकम् । तेनोदं तु भवेत् सर्वं त्रैलोक्यं मचराचरम् ॥ १ ॥
 ब्रह्महत्यादिकं पापं यत्किञ्चित् कुरुते नरः । तत्सर्वं निर्दहत्याशु सालग्रामशिलार्चनम् ॥ २ ॥
 न पूजनं न मन्नाद्यं न जपो नच भावना । न स्तुतिर्नोपस्कराश्च सालग्रामशिलार्चने ॥ ३ ॥
 सालग्रामशिला यत्र तर्त्तार्थं योजनत्रयम् । तत्र दानं च होमश्च सर्वं कोटिगुणं भवेत् ॥ ४ ॥
 सालग्रामशिलायां तु यः श्राद्धं कुरुते नरः । पितरस्तस्य तिष्ठन्ति दृष्ट्वाः कल्पशतं दिवि ॥ ५ ॥
 सालग्रामसमीपे तु क्रोशमात्रं समन्ततः । कीटकोऽपि मृतो याति वैकुण्ठमवनं नरः ॥ ६ ॥
 सालग्रामशिलाचक्रं यो दद्याद्दानमुत्तमम् । भूचक्रं तेन दत्तं स्याद् सशैलवनकाननम् ॥ ७ ॥

इति । गण्डपुराणे-

तिष्ठन्ति नित्यं पितरो मनुष्यास्तीर्थाग्निगङ्गागयपुष्कराणि ।

यन्नाश्वमेधाद्यपि पुण्यशैलाश्चक्राङ्किता यस्य वसन्ति गेहे ॥ १ ॥

इति । पाद्मे-

सालग्रामशिलायां तु यैर्नरैः पूजितो हरिः । संशोष्य तेषां पापानि मुञ्चये बुद्धिदा भवेत् ॥ १ ॥
 कार्तिके मधुरायां तु सारूप्यं दृश्यते हरिः । सालग्रामशिलायां च पित्रुन्दिरय पूजितः ॥ २ ॥
 कृष्णः समुद्ररेतस्य पितृनेतान् सलोकताम् ।

इति । बृहन्नारदीये-

सालग्रामशिलारूपी यत्र तिष्ठति केशवः । न वाघन्तेऽसुरास्तत्र भूतवेतालकादयः ॥ १ ॥

सालग्रामशिला यत्र तर्त्तार्थं तत्तपोवनम् । शतं वा पूजितं भक्त्या तदा स्यादधिकं फलम् ॥ २ ॥

इति । श्रय तासां बाह्वल्ये फलविशेष पाद्मे-

सालग्रामा युगाः पूज्या युगेषु द्वितयं नहि । अयुग्मा नैव पूज्यन्ते अयुग्मेष्वेक एव हि ॥ ३ ॥
 शिला द्वादश भो वैश्य मालग्रामसमुद्भवाः । विधिवत् पूजिता येन तस्य पुण्यं वदामि ते ॥ ४ ॥
 कोटिद्वादशलङ्गस्तु पूजितः स्वर्गपङ्कजः । यत् स्याद् द्वादशकर्णस्तु दिनेर्नैकेन तद्भवेत् ॥ ५ ॥
 यः पुनः पूजयेद्भक्त्या सालग्रामशिलाशतम् । तत्फलं नैव शक्नोऽहं वक्तु कल्पशतरपि ॥ ६ ॥

इत्याद्यास्ता विस्तर । अत्र केचित् सालग्रामे विष्णोर्नावाहनं कार्यमिति यदन्ति, तत्र प्रमाणं विन्य वस्तु-
 तस्तु स्कन्दपुराणादिदर्शनादावाहनमवश्यं कार्यमिति प्रतीयते । यथा स्कन्दपुराणे-

विप्रः पूर्वं निजे देहे स्मृत्युक्तेन न्यसेद्बुधः । ततस्तु प्रतिमायां च सालग्रामे विशेषतः ॥ १ ॥

क्रमेण च ततः पश्चात् कुर्यादावाहनादिकम् । आवाहयेच्च पुरतो ध्यानसेव्यं द्विजोत्तमः ॥ २ ॥

इति । अत एवावाहनाद्युद्घातनान्तमभिप्रयोक्त यौघायनेन-“सालग्रामे प्रतिमास्यप्रायश्चयावाहनादिविसर्जनं” मिति
 त्रैलोक्यसामोहनतन्त्रे-“सालग्रामं” इत्युपक्रम्य विसर्जनान्ता पूजोक्ता । अत्र-“सालग्रामशिलायां तु प्रतिष्ठा नैव
 कारयेत्” इति प्रतिष्ठाभावनियेधादावाहनप्रायश्चक विष्णोरन्यदेयताना चाप्रिक्रम्यमिति । “आवाहाचार्यादिषु
 स्थाप्य न्यस्ताङ्ग मा प्रपूजयेत्” ॥ इति भागवतेऽपि भगवता स्वयमभिधानात् । आदिपदेन मन्त्रादयो गृह्यन्ते ।
 तथा मेरुतन्त्रेऽपि सालग्रामशिलालक्षणे-

विष्णोर्भेदा इमे प्रोक्ता अत्रैवानाहयेद्धरिम् । विसर्जयेत् तु पूजान्ते प्रतिष्ठा नात्र कारयेत् ॥ १ ॥

इति । आवाहनस्वरूपमुक्त सिद्धान्तशेखरे-

स्वत एव प्रपूर्णस्य तत्रसेवार्चनादिषु । सादर संमुखीभावस्तदावाहनमिष्यते ॥ १ ॥

इति । तत्पर्यायमाह शारदातिलके-

मूलमत्र समुच्चार्य सुपुञ्जावर्त्मना सुधीः । आनीय तेजः स्वस्थानाभ्यासिकारन्ध्रनिर्गतम् ॥ १ ॥

करस्थमात्काम्भोजे चैतन्यं पुष्पसचये । संयोज्य ब्रह्मरन्ध्रेण मूर्तावावाहयेत् सुधीः ॥ २ ॥

इति । सुपुञ्जावर्त्मना ब्रह्मरन्ध्रेण दक्षिणनासात्करन्निर्गतमिति । गरुडपुराणे-“आगच्छेति प्रयोगेण मूलमन्त्रेण
 शङ्कर” । आवाहनं प्रकृतं व्यमिति । नृसिंहपुराणे-“आगच्छ नरसिंहे”ति । तन्मान्तरे-

आवाहनं स्थापनं च संनिधापनमेव च । संनिरोधनमित्युक्तं संमुखीकरणं ततः ॥ १ ॥

अथावगुण्ठनं प्रोक्तं सकलीकरणं ततः । अमृतीकरणं चैव परमीकरणं तथा ॥ २ ॥

विधाय स्वस्वमुद्राभिः प्राणस्थापनमाचरेत् ।

इति । सकलीकरणस्वरूपं च सिद्धान्तशेखरे-

अविभिन्नस्वभावानां यदाभिन्नप्रयोजनम् । अद्धानामङ्गिना सार्धं सकलीकरणं सिद्धम् ॥ १ ॥

इति । श्रीकृष्णार्णवे-

पीठे देवं प्रतिष्ठाप्य सकलीकृत्य मन्त्रविद् । मूलमन्त्रेण दीपिन्या मालिन्याध्वोदकेन च ॥ १ ॥

त्रिवारं शोचयेद्विद्वान् देवशुद्धिरियं प्रिये । पञ्चशुद्धिं विधायेत्यं पथाद्यजनमारभेत् ॥ २ ॥

सा पूजा सफला देवि चान्यथा निष्फला भवेत् ।

इति । तथा-

वाग्भवं वदयुग्मान्ते वाग्वादिनि च वाग्भवम् । कामराज ततः त्रिन्ने ज्ञेदिनि ज्ञेदयेति च ॥ १ ॥

महाज्ञोभ कुरुयुगं कामराजमतः परम् । तार्तीयं मोक्षशब्दान्ते कुरुयुगं वदेत्ततः ॥ २ ॥

स्यात् प्रासादपराभ्यान्ते सप्तत्रिंशद्भिर्चरः । दीपिनीमनुरित्युक्तः सर्वसिद्धिकरः प्रिये ॥ ३ ॥

इति । चकारात् कुरुयुग्मान्ते तार्तीयं तदनु पराप्रासादवीजमित्यर्थः । सप्तत्रिंशदक्षर इत्युक्ते । वाग्भवकाम-
राजनातीया यालाधिवाया ष्व सा त्वेन घञ्यते । पराप्रासादवीज तु पुग्स्तात्प्रयोगे श्रस्यैव मन्त्रस्यान्ते ड-
ष्टव्यम् । तथा-

सकलीकृत्य तत्प्राणांमदीयान्दिन्द्रियाणि च । प्रतिष्ठाप्यार्चयेद् देवमन्यथा निष्फल भवेत् ॥ १ ॥

इति । अत्र केचित्—“अस्मिन्प्राणप्रतिष्ठां तु प्रतिमापूजनादृते । न क्वचिन्नु युध कुर्यात्कृत्वा मृत्युमवाप्नुयात्” ॥
इत्युत्तरतश्चचनात्प्राणप्रतिष्ठा न कार्येत्याहुः । तत्र तस्य घञनस्यायाहनादिरहितस्य स्थितिजलादे पूजनवि-
पयत्वात् । अत एवान्न तत्रैव—“प्रतिमापूजनादृते” इति । प्रतिमा मूर्तिस्तस्यां मन्त्रमस्यामपि तथात्वात्,
अन्यथा कथं सकलीकरणमिति । उत्तरतन्त्रे—“मुद्रां प्रदर्श्य विधिचतुष्वपचारान्प्रकल्पयेत्” ॥ मुद्रास्तत्कल्पो-
पताम्नास्वप्ने घञ्यन्ते । कुलमूलावतारे-

शुद्ध स्वरूपलाभाख्यां देहद्वारेण वात्मनः । या क्षयन्त्ययत्नेन मुद्रास्ताः परिकीर्तिताः ॥ १ ॥

मोक्षयन्ति ग्रहादिभ्यो पापौघं द्रापयन्ति च । मोक्षेन द्रावणं यस्मान्मुद्रा शास्त्रेषु वर्णिता ॥ २ ॥

इति मुद्राशब्दनिरुक्तिः । प्रपञ्चसारे-

आसने स्नागते चार्धे पाद्ये साचमनीयके । मधुपर्काचमस्तानवमनाभरणान्यपि ॥ १ ॥

सुगन्धसुमनोभूषणीपनीवेद्यचन्दनम् । प्रयोजयेदर्चनायामुपचारांस्तु षोडश ॥ २ ॥

अर्घ्यपाद्ये साचमने मधुपर्काचमान्यपि । गन्धादयो निवेद्यान्ता उपचारा दश क्रमात् ॥ ३ ॥

गन्धादयो निवेद्यान्ता पूजा पञ्चोपचारिका । सपर्यास्त्रिविधाः प्रोक्ताम्नासामेकतया श्रयेत् ॥ ४ ॥

इति । अत्र पञ्चोपचारपूजापक्षे अर्घ्यादिस्थापने नान्ति प्रयोजनाभावात् । भैरवीतन्त्रे—“एकैकस्या तनो
मन्त्री प्रणम्य तु निवेद्ययेत् ।” तन्निवेदनप्रकारमाह नारदपञ्चरात्रे-

मणवान्ते त्रिधा कृत्वा प्राण व्योमविभूषितम् । इदमिदमिदं पश्चात्पद दद्यात्पडचरम् ॥ १ ॥

गृहाय च ततः स्वाहा मन्त्रः पञ्चदशाक्षरः । योज्यः सर्वोपचारेषु पाद्यादिषु सर्वैव हि ॥ २ ॥

इति । प्राणं हकार । व्योम विन्दु । अथ तृतीयहकारोपरिस्थितादिभ्योरिकारेण सह सन्धि कार्यस्तदा तु
भवति । उत्तरतन्त्रे-

मूलेनैवासनं दद्यात् तेन स्वागतमीरयेत् । ततोऽर्घ्यं मूर्ध्नि दद्याच्च स्वाहामन्त्रेण मन्त्रचित् ॥ १ ॥

पादान्ने देवतायास्तु हृदा पाद्यं प्रकल्पयेत् । दद्यादाचमनं वक्त्रे देवतायाः सुधाणुना ॥ २ ॥

सुधामन्त्रेण दद्याच्च मधुपर्कं मुस्ताम्बुजे ।

इति । अत्रार्घ्याचमनीयमधुपर्कमुत्प्रेष्यपि ऋद्धेर्नैव पदमेव स्वाहादिस्थाने प्रयोक्तव्यं प्राणुस्तुमुक्तेः । अथा-
च—“वैदिको मिथितो चापि विप्रादीनां विधीयते । तान्त्रिको विप्रमन्त्रस्य गृहस्यापि प्रकीर्तितः ॥” इति

पद्मपुराणवधनाद्गणनाक्षत्रियवेष्ट्यैर्गणेशादिषुशुद्धदेवताना तत्तद्वैदिकमन्त्रेण प्रथमं पूजां कृत्वा ततस्तत्तत्ताम्रिक-
मन्त्रेषु पूजा कार्या । फेचलताम्रिकयजनस्य गृहविषयत्वाद्दुष्कृतवचनात् ।

कदाचिदपि न त्याज्यो वेदमार्गो द्विर्जः सदा । वेदन्पुतानां निप्रल देवत्वं चापि दुर्लभम् ॥ १ ॥

वेदः कर्तुं तु नो शक्यस्तत्राणि तु युगे युगे । कन्मपं संभर्षिर्विर्मर्षन्नाम्ना कीर्तिताः सदा ॥ २ ॥

कलिना प्रेरिता विप्रास्तत्रन्प्रथगामिनः । कामलोभादिभिर्ग्रन्ता ब्राह्मण्येन विदारिताः ॥ ३ ॥

म्लेच्छास्ते ते भविष्यन्ति घ्राणपुण्याश्च रौरवे । पतिष्यन्तीति विज्ञाय न वै वैदिकमुत्सृजेत् ॥ ४ ॥

इति । तत्र वैदिकमन्त्रान्तु—“ गणाना त्वा ” इति गणपते । “ गौरीमिमाय ” इति भुवनेश्वर्यादिगौरीभेदानाम् ।
“ यद्वाक् ” इति भारत्या । श्रीसूक्त लक्ष्म्या । “ जाननेदसे सुनयाम ” इति दुर्गाया । विष्णो पुरण-
सूक्तम् । त्वे “ आरुष्येण ” इति । शिवस्य “ नम शुम्भये ” इति “ त्र्यम्बर यजामहे ” इति या ।
गणानां त्वेति गृह्यमदो गणपनिर्जगती । गौरीमिमायेति जगती दीर्घतमा । आरुष्येणेति हिरण्यस्तूप
सविता विष्णुः ॥ अथोपचारा, तत्रादायसनानि—

देवस्य वामभागे तु दद्यान्मूलेन चासनम् । पौषं दारुभयं वाह्यं चार्मकौशेयतैजसम् ॥ १ ॥

पङ्क्तिमासनं प्रोक्तम् ।

इति । उत्तरतन्त्रे-

पौषं पुष्पादिरचित कुशस्रन्नादिसयुतम् । अतिप्रीतिकरं देव्या ममाप्यन्यस्य भैरव ॥ १ ॥

यज्ञदारुसमुद्भूतमासनं चात्रण शुभम् । अन्यदारुभवं चापि दद्यादासनमुत्तमम् ॥ २ ॥

मकीटकचीरयुतं दारुमारविर्बर्जितम् । चैत्यश्मशानसंभूतं वर्जयित्वा विभीतकम् ॥ ३ ॥

इति । चैत्यो ग्रामप्रसिद्धिहेतुभूतो महान वृक्ष । दारुभयासने विशेषमाह रत्रयामले-

शाण्डिल्यभद्रसारस्य चासन हस्तमात्रकम् । सप्ताहुलोच्छ्रितं दद्याद्विष्टर वा विष्वक्त्रयः ॥ १ ॥

शाण्डिल्यो वित्तव । “ विल्वे शाण्डिल्यशैल्यौ मालूरश्रीफलावपि ” इत्यमर ॥ भद्रसारश्चन्दन । “ भद्रसारो
मलयजो भद्रथीश्चन्दनोऽखिया ” मित्यमर ॥ विष्टरो दर्भमुष्टि । सप्तविंशतिदर्भाणां वेद्यग्रे प्रस्थिभूपितम् ।
विष्टरं सर्षपनेपु लक्षण परिकीर्तितम् ॥ इति । यद्वा विष्टरश्चन्दन्यासनमात्रवाची “ विष्टरे विष्टरे दर्भमुष्टौ
पीठाद्यमासन ” मिति हि कोश । उत्तरतन्त्रे-

कोशजं वाल्कलं शाण्डिल्यमेतद्द्वयं स्मृतम् । रोमजं कम्बलं चैव वादरं च चतुष्टयम् ॥ १ ॥

वास्त्रेषु कम्बलं श्रेष्ठमासनं देवतुष्टये ।

वास्त्रमासनचतुष्टयमित्यर्थं । वादरं कार्पासम् । “ कार्पासं वादरं च त ” इति विश्वप्रकाशकोशात् च । तथा-
सिद्ध्यन्त्याप्रतरक्षणां व्यागस्य महिषस्य च । गजानां च तुरङ्गाणां कृष्णसारस्य चर्मणः ॥ १ ॥

राङ्गवं रोमजं श्रेष्ठं दारवं चन्दनोद्भवम् ।

राङ्गवं रहकुनामा मृगं काश्मीरदेशे प्रसिद्धं तद्रोमजं “ पामरी ” इति लोके प्रसिद्धा कम्बलविशेषः । तथा-
यचासनं कुशमयं तदासनमनुत्तमम् । योगपीठस्य सदृशमासनं कौशमुच्यते ॥ १ ॥

इति । तथा-

सर्वेषां तैजसानां चाप्यासनं श्रेष्ठमुच्यते । वर्जयित्वा लोहमयं कास्यं सीसकमेव च ॥ १ ॥

इति । अतः परमर्घ्यदानं, तच्च देवस्य शिरोहृणायैव शिरसि देयम् । नैवेद्यं पित्रर्घ्येणाध्यात्तिविप्रकरे दानादिति वाच्यं, तस्य पितृणां शिरोहृणायैव तत्र दानादिति सोमशंभुः —

आगताय तथार्चायां स्नातुमासनगाय च । पूजितागन्तुकामाय दद्यादर्घ्यं विचक्षणः ॥ १ ॥

आगते स्नानकाले च नैवेद्योपक्रमे तथा । पाद्यम्यापि समुद्दिष्टः समयस्त्रिविधो बुधैः ॥ २ ॥

पाद्ये च मधुपर्कं च स्नाने वस्त्रोपवीतयोः । भोजने चाचमं दद्यात् ।

इति । तूर्णायामे-

सुगन्धतैलैरभ्यर्च्य सुगन्धामलकादिभिः । उद्धर्तनं विधायाथ तर्पयित्वाथ वारिणा ॥ १ ॥

गन्धोदकैश्च मूलेन यथाशक्त्याभिषेचयेत् । महाभिषेकं सर्वत्र शंखैर्नव प्रकल्पयेत् ॥ २ ॥

सर्वमन्त्रे प्रशस्तोऽञ्जः शिवमूर्त्त्याचम विना ।

इति । अञ्ज शस्त्र । अगस्त्य -

स्नानं पुरुषमूत्रेण शुद्धशंखोदकेन च । क्षीरदध्याज्यमधुभिः स्वएतेन च पृथक् पृथक् ॥ १ ॥

नारिकेलोदकेनापि तथा तालफलाम्बुना । गन्धद्रव्यैश्च मधुभिस्तथा गन्धोदकेन च ॥ २ ॥

ऐक्ष्वेणोदकेनापि मकरपूर्यादिगन्धिना । कदलीपनसाम्रोत्यजलेनापि सुगन्धिना ॥ ३ ॥

शतं सहस्रमयुतं शक्त्या वाप्यभिषेचयेत् । शंखं मपूज्य तेनैव सपुष्पेण रघूचम ॥ ४ ॥

सकृत्प्यागुरुधूपेन धूपयेदन्तरान्तरम् । ततः शुद्धजलेनैव स्नापयेत् तपनन्यधीः ॥ ५ ॥

इति । अत्र शिवस्य शंखेन रूपेण निषिद्धं, पुगणे तु शंखेन रूपेण प्रशस्तं म्यते । स्कान्दे-

सुप्रनिष्ठितशंखस्यैर्तीर्थैः पञ्चाभृत्तरपि । अभिषिच्य महादेवं रुद्रयज्ञैः समाहितः ॥ १ ॥

इति । यामले-

पीतं कौशेयवसनं विष्णुप्रीत्यै प्रकीर्तितम् । रत्नं शक्त्यर्कविमानां शिवस्य च सितं त्रिये ॥ १ ॥

मलहीनं तथास्त्रिंशं वामं कार्पासमेव च ।

इति । मन्त्रतन्त्रप्रकाशे-

तैलादिद्रूपिताद्रोगैः सञ्चिद्राद् वाच्यता भवेत् । जीर्णार्थं दरिद्रता कर्तुर्मलिनात् कान्तिहीनता ॥ १ ॥

इति । कालिकापुराणे-

निर्देशं मलिनं जीर्णं छिन्नं गात्रावलम्बितम् । परकीयं चासुदृष्टं सूच्यविद्धं तथासितम् ॥ १ ॥

उपकेशमर्घ्यात् च श्लेष्ममूत्रादिद्रूपितम् । प्रदाने देवताभ्यश्च देवे पित्र्ये च कर्मणि ॥ २ ॥

वर्जयेत् स्वोपयोग्यं च यज्ञादावुपयोजने ।

इति । उत्तरतन्त्रे-

यज्ञोपवीतं दत्त्वाथ भूषणानि समर्पयेत् । तानि नानाविधानि स्युर्मुकुटादिप्रभेदतः ॥ १ ॥

स्त्रीपुंसप्रभेदतथापि विज्ञेयानि विचक्षणैः ।

इति । योगिनीतन्त्रे-

गन्धः पुष्पं तथा धूपो दीपो नैवेद्यमेव च । यस्य यद्दीपते वस्त्रमलंकारादिकाञ्चनम् ॥ १ ॥
 तेषां देवतमुच्चार्य कृत्वा प्रोक्षणपूजने । उत्सृज्य मूलमन्त्रेण प्रतिनाम्ना निवेदयेत् ॥ २ ॥
 वरुणस्य तु वीजेन तेषां प्रोक्षणमाचरेत् । अन्नस्य देवता लन्मारीश्ववापि श्रजापतिः ॥ ३ ॥
 सुवर्णं चाग्निदेवस्यं रजतं चन्द्रदेवतम् । हेरकं वारुणं ज्ञेयं रमानां पृथिवी तथा ॥ ४ ॥
 जलस्य वरुणा देवः पेयाना वरुणस्तथा । कृमरस्य रमा देवी परमानस्य चैव हि ॥ ५ ॥
 घृतप्रदीपके विष्णुस्तेलयोगे वनस्पतिः । गान्धर्वश्च तथा धूपो ह्यज्ञेयं चैवाग्निदेवतम् ॥ ६ ॥
 मधु वै वारुणं ज्ञेयं दधि क्षीरं च वैष्णवम् । वानस्पत्यं तथा पुष्पं वैष्णवञ्च गन्ध ईरितः ॥ ७ ॥
 मालायाश्च तथा दुर्गा मरुं वा विष्णुदेवतम् ।

इति । अत्र पूजन एव देवतोच्चार्यं “तेषां देवतमुच्चार्यं पूजयेच्च विचक्षण” इति स्वयमभिधानात् । उत्सर्गस्तु मूलमन्त्रेण “तद्योत्सर्गनिर्देवने” इति स्वयमभिधानात् । कालिकापुराणे-

चूर्णांकुतो वा घृष्टो वा टाहाकपित एव च । नसः संमर्दजो चापि श्राण्यङ्गोद्भव एव च ॥ १ ॥
 गन्धः पञ्चविधः श्रोत्रो देवानां प्रीतिकारकः । गन्धचूर्णं गन्धपत्रचूर्णं मुभनसस्तथा ॥ २ ॥
 प्रशस्तगन्धयुक्तानां पत्रचूर्णानि यानि च । तानि गन्धाहयानि स्युश्चूर्णजः प्रथमः स्मृतः ॥ ३ ॥
 घृष्टो मलयजो गन्धः मकलश्च नमेरुणा । अग्ररुमभृतिर्ध्वं यस्य पङ्कः प्रणीयते ॥ ४ ॥
 घृष्टेन घृष्टो गन्धोऽथ द्वितीयः पर्णितीतिः ।

इति । शारङ्गातिलके-

गन्धध्वन्दनकपूरकालागुरुभिरीगितः । देवदावंगरुद्रभ्रमरसारात् तु चन्दनात् ॥ १ ॥
 त्रियादीनां च यो दग्न्वा गृह्यते दारुजो रमः । स दाहारूपितो गन्धम्वृतीयः परिकीर्तितः ॥ २ ॥
 सुगन्धकरवीराद्य सुगन्धललिता तथा । सुगन्धात्परमो योऽर्मा निष्पीड्य परिगृह्यते ॥ ३ ॥
 स संमर्दजो गन्धः संमर्दज इतीप्पते । मृगनाभिममुद्गतस्तत्कोशोद्भव एव च ॥ ४ ॥
 गन्धः श्राण्यङ्गजो ज्ञेयो मोददः स्वर्गवातिनाम् ।

इति । मन्त्रनम्रप्रकाशे-

पुष्पं पञ्चविधं श्रोत्रं मुनिभिर्नारदादिभिः । परापरोत्तमं चैव मध्यमं च तथाधमम् ॥ १ ॥
 सौवर्णं परमित्युक्त्वापरं चित्रवस्त्रजम् । शृङ्गुन्मलतापुष्पमुत्तमं परिकीर्तितम् ॥ २ ॥

अरमं पत्रतोयादि मध्यमं तु फलात्मकम् । उत्सृष्टं न क्रियायोग्यं सदा योग्यं परापरे ॥ ३ ॥

इति । एषु यदुन्म्रप देवेष्वो दत्तं तत्पुन क्रियायोग्यं न भवतीत्यर्थं । परापरे इति-पर सौवर्णम्, अपर धातु, ते चानुन्म्रपे चेत्यत्रा योग्ये भवेता, देवतोपरि सदा धार्य इत्यर्थं । तयोरेकत्रमप्युन्म्रपे यदि भवति तदा तत्पुन क्रियायोग्यं देवपूजायोग्यं न भवतीत्यर्थं ॥ ज्ञानार्णवे-

पुष्पैः पर्युषितैर्देवि नार्चयेत् स्वर्णजैरपि । निर्मान्यभूतैः कुमुमैरुत्सृष्टैः परमेश्वरि ॥ १ ॥

इति । निर्मान्यभूतैरुत्सृष्टैर्देवैरिति शक्यत् । अथोन्म्रपे पूजायोग्यं । उत्तमपुष्पाग्युत्तरमन्त्रे-

शुक्रा कृष्णा च तुलसीं शुक्रं रक्तं च पङ्कजम् । केतकीपुगलं जातीद्वयं द्रव्द्रहयारिजम् ॥ १ ॥
 पुष्पायां दशकं ह्येतद् प्रशस्तं परिकीर्तितम् । रत्ननीलोत्पले शस्ते मल्लिकाकुमुदं तथा ॥ २ ॥
 कुन्दं कहारकं चैव मन्दारं तगरं पुनः । अर्जुनं किंशुकं रक्तं मन्दारं नागचम्पकम् ॥ ३ ॥
 अशोकं विन्धुपुष्पाणि पाटला नवमल्लिका । चम्पकं फणिकारं च पारिजाततरुद्रवम् ॥ ४ ॥
 शतवर्षोद्भवं पुष्पं कोरएटकुमुमानि च । इत्यादीनि सुपुष्पाणि गन्धवन्ति लसन्ति च ॥ ५ ॥
 तचन्मन्त्रविधानेषु विहितानि समर्पयेत् । म्लानानि चाम्युगान्येव शीर्णानि उमागतानि च ॥ ६ ॥
 यानि पर्युपितानि स्युः क्रिमिभिर्भक्षितानि च । कोरकाणि च दुष्टानि समाघ्रातानि नार्पयेत् ॥ ७ ॥

इति । मन्त्रतन्त्रप्रकाशे-

पत्रेषु तुलसी श्रेष्ठा विन्धुं दामनकं शुभम् । मरुवो देवकङ्गारि विष्णुकान्ता तथैव च ॥ १ ॥
 अपामार्गोऽथ गान्धारी पत्री सुरभिसंविता । नागवल्लीदलं र्वा कुशपुष्पं तथा मतम् ॥ २ ॥
 पत्रं चागस्त्यवृक्षस्य पुण्यं धात्रीफलं तथा ।

इति । ह्यानमालायाम्-

नाक्षत्रैरर्चयेद्विष्णुं न तुलस्या गणाधिपम् । न र्द्वया यजेद् दूर्गां विन्धुपत्रादिवाकरम् ॥ १ ॥
 देवीनामर्कमन्दारावादित्ये तगरं तथा । गणेशाय च सूर्याय रङ्गपुष्पमतिप्रियम् ॥ २ ॥
 शिवे कुन्दं मेदन्ती च यूधिं बन्धूककेतके । जपां रक्तां त्रिमन्थे द्वे सिन्दूरं कुटकानि च ॥ ३ ॥
 मालतीं पुस्यं रङ्गहारिं वर्षीरं त्यजेत् । उग्रगन्धमगन्धं च केशकिम्ब्यादिदूपितम् ॥ ४ ॥
 अशुद्रपात्रपाण्यङ्गवासोभिः कृत्सितरत्नभिः । आनीतं नार्पयेच्छम्भोः प्रमादादपि दोषकृत् ॥ ५ ॥
 कलिकामिस्तथा नेत्र्यं विना पङ्कजचम्पकैः । शुष्कैर्न पूजयेच्छम्भुं पत्रैः पुष्पैः फलैरपि ॥ ६ ॥
 स्नात्वानीतैः पर्युपितैर्याचितैः कृष्णवर्णकैः । स्वयं विकाशितैः पुष्पैः स्वयं च पतितैर्भुवि ॥ ७ ॥
 वर्जयेद् बृहतीपुष्पं काञ्चनारं कुरएटकम् । सर्वपुष्पैः सदा पूजा विहिताविहितैरपि ॥ ८ ॥
 कर्तव्या सर्वदेवानां भक्तिरेवात्र कारणम् ।

इति । अत्र ज्ञान्यानीतैर्मध्याह्नानोत्तरमाहृत्यानीतैरित्यर्थः । प्रातरुत्थानादिप्रात कालीनपूजान्तं प्रथमप्रहरकृत्य-
 मुन्वा “तत पुष्पफलादीनामुत्थायावर्चनमाचरे” इति द्वितीयप्रहरकृत्यत्वेन नारदपञ्चरात्रे पुष्पाहरणस्फोक्त-
 त्वात् । तथा-

पत्रं वा यदि वा पुष्पं फलं नेष्टमधोमुखम् । दुःखदं तत्समाख्यातं यद्योत्पन्नं तथार्पणम् ॥ १ ॥
 चित्रपूजासु सर्वासु न विरुद्धस्य दूपणम् । अधोमुखार्पणं नेष्टं पुष्पाञ्जलिविधौ न तत् ॥ २ ॥
 लक्षपूजासु सर्वासु पुष्पमेकैकमर्पयेत् । समुदायेन चेतूजा लक्षपूजार्पणं न तत् ॥ ३ ॥
 न पर्युपितदोषोऽस्ति जलजोत्पलचम्पके । तुलस्यगस्त्यवकुले विन्धे गङ्गाजले तथा ॥ ४ ॥
 इति । अत्र केचिदुत्पलपद्दर्शनात् जलजपदेन कमलमात्रं ग्राह्यमिति वदन्ति । तत्र “तुलस्यां विन्धुपत्रे च जलजे
 पु च सर्वेश । न पर्युपितदोषोऽस्ति मालाकार्येहेषु च” ॥ इति भविष्यपुराणवचनात् ॥ उत्तरतन्त्रे-

१ ‘इन्दुम’ क पाठ । २ ‘तिव’ क पाठ । ३ ‘माहला’ ग पाठ ।

परारोपितवृक्षेभ्यः पुष्पाण्यानीय चार्चयेत् । अविज्ञाय च तैर्यस्तु निष्कलं तस्य पूजनम् ॥ १ ॥

इति । शानमालायाम्—

फलेष्वामलक श्रेष्ठं वादर तिनित्शीफलम् । दाडिमं मातुलिङ्गं च जम्बीरं पनमोद्भवम् ॥ १ ॥

कदलीचूतसंभृतं श्रेष्ठं जम्बूफलं तथा । यजेदेतैः सदा विष्णु पत्रैः पुष्पैः फलैरपि ॥ २ ॥

इति । विष्णुमित्युपलक्षणम्

दिवसे दिवमोत्पुल्लैः पुष्पैः पूजा तथा निशि । पुष्पाभावे प्रवालैर्वा कारयेच्छृतकोरकैः ॥ १ ॥

इति । अत्र परमावरणपूजा । तत्र पुष्पोपचारान्ते उत्तरतन्त्रे—

मन्त्रमुटितैर्वर्णैर्मातृकायाः सान्निदुकैः । क्रमेण गन्धपुष्पाद्यैर्देवस्याङ्गे समर्चयेत् ॥ १ ॥

सयाङ्गमर्चयेद् देहे देवस्य मनुवित्तमः ।

इति । हानार्णधेऽपि—“लयाङ्गमर्चयेद् देहे न्यासस्थानेषु मन्त्रयित्” इति । शारदातिलके—

अङ्गादिलोकपालान्त यजेदावरणान्यपि । केसरेष्वाग्निशोणादि हृदयादीनि पूजयेत् ॥ १ ॥

नेत्रमग्रे दिशास्त्रस्त्र ध्यातव्याश्चाङ्गदेवताः । तुषारस्फटिकरयामनीलकृष्णारुणाचिपः ॥ २ ॥

वरदाभयधारिण्यः प्रधानतनवः स्त्रियः ।

अङ्गादीति विशेषानभिधाने लोकपालराज्येन तदस्त्राणामप्यादानम् । तत्राग्निशोणादीत्यादिपदस्य क्रमप्राहित्वाद्-
शिरान्तस्त्रवायव्येशानकोषेष्वङ्गचतुष्टयं यजेदिति यदन्ति । तत्र “अग्नीशामुरवायव्यमध्ये दिक्ष्वङ्गपूजन” इति
हानार्णधे—दक्षिणामूर्तिसंहिताधचनात् । “हृदय चाग्निदिग्भागे पेशान्थां च शिरो यजेत् । शिखा निष्कृतिदिग्भागे
धायव्ये कवच तथा ॥ अस्त्रमन्त्रं तथा दिक्षु नेत्रमग्रे प्रपूजयेत्” इति दक्षिणामूर्तिकल्पवचनात् ।

वह्नी हृदयमैशान्या शिरो रात्रिचरै शिखाम् । वायौ वर्म पुरो नेत्रमस्त्रं टिलु चतुर्णपि ॥ १ ॥

इति । फलपञ्चरात्रवचनात् । चतुर्वर्णैरिति दिव्यत्वाच्चतस्र्यित्यर्थः । “इष्टा हृदयमाग्नेय्यार्मशान्या च शिरो यजेत् ।

शिखा च नैर्ऋत्या पूज्या वायव्या कवच यजेत् ॥ अभ्यर्च्यं पुरतो नेत्रमस्त्रं टिलु समर्चयेत् ॥” इति सोमशमभुवचनात् ।

पूर्वयाम्पान्तरे विष्णोर्हृदय विनिवेशयेत् । शिरः पूर्वोत्तरे दद्याच्छिखां पश्चिमदक्षिणे ॥ १ ॥

पश्चिमोत्तरदिग्मध्ये कवच विन्यसेद्धरेः । अग्रतः केसरोद्देशे नेत्रं दिक्ष्वस्त्राद् तथा ॥ २ ॥

इति नारदपञ्चरात्रवचनोच्चेति अत्र “अथावरणपूजा स्यात्पुर प्राचीं प्रकल्पयेत् । तदादि परिवाराणां प्रादक्षिण्ये
न पूजनम्” ॥ इति नृसिंहकल्पवचनात् ।

“यन्मृगमिमुन्वा देवा देवामिमुखतो दश । प्राच्यादिहरितो ज्ञेया पूजाहोमादिकर्मतु” ॥ इत्युत्तरतन्त्रवचनात् ॥

“यत्रैव भास्वानुदयं प्रयाति प्राचीमिमा वेदविदो यदन्ति । मध्ये तु सा पूजकपुष्पयोश्च सदागमश्चै सततं विचिन्त्या” ॥

इति भैरवीतन्त्रवचनात् । देवाग्रं प्राचीं परिकल्प्य तदनुसारेणाग्नेय्यादिक कर्तव्यित्वाद्गानि पूजयेत् ॥ आवरणदेव-

ताश्चैवमेव प्रपूजयदिति ॥ महाकपिलपञ्चरात्रे—

शिरःप्रभृतिमन्त्रेषु पूजाया च नमोन्तता । शिरोभिन्नेषु मन्त्रेषु होमे स्वाहान्तता भवेत् ॥ १ ॥

इति । आवरणदेवतास्तत्कल्पेषु द्रष्टव्या । मालिनीतन्त्रे—“स्वै स्वै स्थाने चामिमुपान पूजयेत्सोमोत्तरादिभि ।”

अमिमुपान देवस्य । श्रीविद्यावरणपूजायां दक्षिणामूर्तिसंहिताया— “श्रीविद्यासंमुखी स्मरे” इत्युक्ते

तथा सिद्धेश्वरीतन्त्रे—

अवृष्यथ समर्थथ भार्वाण्डः स्वमरीचिभिः । तद्ददङ्गैर्निर्जैद्व्यो ध्यातव्याः स्वमरीचिभिः ॥ १ ॥
इति । तृतीययोगे—

देवीं ध्यात्वा तच्छरीरान्मयूखनिकरं त्रिभिः । विनिःश्रुत्य स्थिरीभूतं परिवारं विचिन्तयेत् ॥ १ ॥

अभ्यर्च्यारणं त्वार्धं मूलमुच्चार्य मन्त्रविद् । संपूज्य देवीं संशोध्य वदेन्मन्त्रमिमं ततः ॥ २ ॥

अमीष्टासिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले । भक्त्या समर्पये' तुभ्यं प्रथमावरणार्चनम् ॥ ३ ॥

इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा प्रणमेदतिभक्तिः । प्रत्यावरणमेवं तु तत्तन्नाम्ना समर्पयेत् ॥ ४ ॥

इत्यमावरणं सम्यग्भ्यर्च्य मनुवित्तमः । अन्ते यजेन्नोकपालांस्तत्तदंखाणि च क्रमात् ॥ ५ ॥

इन्द्रं सुराधिपं पीतं वज्रहस्तं सवाहनम् । अग्निं तेजोऽधिपं रक्तं शक्तिहस्तं सुभूपणम् ॥ ६ ॥

यमं प्रेताधिपं कृष्णं दण्डहस्तं समर्चयेत् । रघोऽधिपं निर्ऋतिं च खड्गहस्तं सुधूम्रकम् ॥ ७ ॥

पाणहस्तं मुशुभ्राङ्गं वरुणं यादनांपतिम् । वायुं प्राणाधिपं धूम्रमङ्कशाट्यकरं यजेत् ॥ ८ ॥

यक्षाधिपं कुबेरं च गदाहस्तं मितं यजेत् । विद्याधिपं शूलहस्तं स्फटिकामं शिषं यजेत् ॥ ९ ॥

नागाधिपमनन्तं च गौरं चक्रायुधं यजेत् । लोकाधिपं विधातारं रक्तं पद्मकरं यजेत् ॥ १० ॥

ऐरावतं तथा मेघं महिषं शृगपूरुषम् । मकरं शृगमत्स्यं च हृषं च विषहंसकौ ॥ ११ ॥

इन्द्रादिलोकपालानां वाहनानि विदुर्बुधाः । वज्रं पीतं सितां शक्तिं दण्डं कृष्णं समर्चयेत् ॥ १२ ॥

खड्गमाकाशसंकाशं पार्श्वं विद्युन्निभं यजेत् । अङ्कुरं रक्तपर्णं च शुक्रवर्णां गदां यजेत् ॥ १३ ॥

त्रिशूलं नीलवर्णं च यजेन्मन्त्री ततः परम् । रथाङ्गं कुरुविन्दामं पद्मं रक्तं समर्चयेत् ॥ १४ ॥

लोकपालायुधान्येवं क्रमेण परिपूजयेत् ।

इति । अत्र केचित्—“अन्ते यजेन्नोकपालान् भूत (मूल) पारिपशान्वितान् । हेतिजात्यधिपोपेतान् दिक्षु पूर्व्यादित् क्रमात्” । इति शारदातिलकवचनाद्यथास्थितपूर्वादिदिक्षु इन्द्रादिपूजनमिति यदन्ति, तत्र चतुरायतनवेधता-
स्थापनप्रकारेणोक्तयुक्ते सर्वोपाचारणानां देवाग्रत आरम्भाल्लोकपालावरणस्याप्यावरणत्वाच्च कल्पितप्राचर-
सुसारेणैव पूजनें युक्तमिति विचारतः प्रतिमातीति ॥

पुनर्मूलं समुच्चार्य साङ्कार्यं सपरीति च । वागर्थं नाम देव्याश्च चतुर्ध्वन्तमुदीर्य च ॥ १ ॥

नम इत्यर्चयेद्गन्धपुष्पाद्यैः साधकस्त्रिधा । ततो यजेद् धूपदीपनैवेद्यैः सुमनोहरैः ॥ २ ॥

इति । प्रपञ्चसारे—

सगुणुक्त्वगुरुशीरसिताज्यमधुचन्दनैः । साराद्गारविनिर्जित्तर्मन्त्री नीचैः प्रधूपयेत् ॥ १ ॥

इति । कुलमूलावतारे—

प्रालेयं मलयोद्भवं जतुनखं सर्जं च कुप्टं समं

सिल्लहाख्यागुरुयुग्ं जर्टां द्विगुणिता प्रत्येकसंचूर्णिता ।

षड्भागा वरमात्रिकस्य सुसिता चार्घ्याष्टभागान्विता

धूपोऽयं भुवि शंकरेण कथितः श्रीसुन्दरीवल्लभः ॥ १ ॥

इति । शैवागमे-

धूपभाजनमन्त्रेण प्रोच्याम्बुचर्चं हृदागुना । अक्षेण पूजितां घण्टां वादयन् गुग्गुलुं दहेत् ॥ १ ॥

इति । नारदपञ्चरात्रे-

आवाहनेऽर्घ्ये धूपे च स्नाने नैवेद्ययोजने । नित्यमेवं प्रयुञ्जीत तन्मन्त्रामन्त्रितामपि ॥ १ ॥

चक्रावाहीपेऽपि । तथा-

पूजाकालं विनान्यत्र हितं नास्याः प्रचालनम् । नानया च विना पूजां कारयेत् सिद्धिलालसः ॥ १ ॥

दद्यात् तारावमाने च गजध्वनिपदं ततः । मन्त्रमातःपद चैव स्वाहाचरसमन्वितम् ॥ २ ॥

एकादशाक्षरो मन्त्रो घण्टायाः सर्वसिद्धिदः ।

इति । उद्धार सुगम । कालिकापुराणे-

वामतस्तु तथा धूपमग्रे वा नतु दक्षिणे । न धूपं वितरेद्भूमौ नास्ने न घटे तथा ॥ १ ॥

यथा तथाधारगतं कृत्वा तं विनिवेदयेत् । भेदोमञ्जासभायुक्ताञ्च धूपान् विनिवेदयेत् ॥ २ ॥

न यत्तद्धूपं वितरेत् साधकस्तु कदाचन ।

इति । यक्षधूपस्तु रालेति लोके प्रसिद्धः । विष्णु-धूपार्थं न जीवतानमिति । प्रपञ्चसारे-

गोसर्पिणा वा तैलेन नर्त्या च लघुगर्भया । दीपितं सुरभिं शुभ्रं दीपमुर्ध्वः प्रदर्शयेत् ॥ १ ॥

इति । धारयन्नेनोभयोरमिध्रणमुक्तम् । “न मिथीरुत्थं दद्याच्च दीपलोहान् घृतादिकान् । श्रुत्वा मिथीरुर्न केर्दं
तामिध्रं नरकं नयेद् ॥” इति कालिकापुराणवचनात् । तूर्णार्थाग्रे-

पारानतभ्रमाकार दीपं नेत्रादि दर्शयेत् । दक्षिणे सर्पिणा दीपं तिलतैलेन वामतः ॥ १ ॥

सिन्हा घर्षिर्दक्षिणतो रक्ता घर्षिस्तु वामतः ।

इति । कालिकापुराणे-

वृक्षेषु दीपो दातव्यो नतु भूमौ कदाचन । कुर्वस्तु पृथिवीतापं यो दीपमुत्सृजेन्नरः ॥ १ ॥

स ताम्रवाप नरकं प्राप्नोत्येव शैतं समाः ।

इति । द्रव्यामले-

नैव निर्वापयेद् दीपं साधकस्तु कदाचन । यस्तु निर्वापयेद् दीपं तस्य लक्ष्मीर्विनश्यति ॥ १ ॥

कृष्णाण्डच्छेदिका नारी दीपनिर्वापकः पुमान् । विषवा च दरिद्रश्च भवेत् समसु जन्मसु ॥ २ ॥

इति । मन्त्रतन्त्रप्रकाशे—“पाद्यमाचमनीयं च दत्त्वा नैवेद्यमर्पयेत्” । इति । सनत्कुमारकल्पे-

इत्थं कृष्णं समभ्यर्च्य पञ्चानरण्यसंपुतम् । कदलीफलसंपुतं पायसं विनिवेदयेत् ॥ १ ॥

इति । आनरण्ये-

शुद्धसफटिकसंकाशं चन्द्ररश्मिसमप्रभम् । लसत्सुवर्णजे पात्रे चारु मृद्भोदनं मिषे ॥ १ ॥

हिदुजीरमरीचाघैराद्रकै रचितः शुभः । वटकः कुङ्कुमाकारः पायसं हिमसन्निभम् ॥ २ ॥

दुग्धमावर्तितं सम्यक् शर्करासारपूरितम् । कपिलाघृतसंयुक्तं भूर्जवच्चोमिमण्डकाः ॥ ३ ॥

शर्करा फालिताथैव सूपं मुद्गोद्भवं तथा । नानाविधानि पेयानि व्यञ्जानानि बहूनि च ॥ ४ ॥

इति । उत्तरतन्त्रे—

निधाय स्वर्णजे पात्रे साधारं तच्च मण्डले । संस्थाप्य चतुरस्रे च संस्क्रुयाच्छास्त्रमार्गतः ॥ १ ॥

अस्त्रमन्त्रेण संप्रोच्य चक्रमुद्राभिरचितम् । वायुवीजेन संशोष्यं वह्निवीजेन संदहेत् ॥ २ ॥

स्पृशन् दक्षकराग्रेण सुपात्रीजेन मन्त्रवित् । अमृतीकृत्य तत्सर्वं मूलमन्त्रेण तत्पुनः ॥ ३ ॥

स्पृशन् कराभ्यां विधिनदष्टधा चाभिमन्त्रयेत् । घेतुमुद्रां प्रदर्याथ गन्धपुष्पैः समर्चयेत् ॥ ४ ॥

देवमभ्यर्च्य कुर्याच्च पुष्पाञ्जलिमनन्यथाः । हेमपात्रस्थितं द्रव्यं परमार्चं सुसंस्कृतम् ॥ ५ ॥

पञ्चधा पङ्क्तोपेतं गृहाण मम सिद्धये । मूलमन्त्रं समुच्चार्य स्वाहान्तं जलमर्पयेत् ॥ ६ ॥

कराभ्यां तत्सद्बद्धृत्य पूजितं च सुधात्मकम् । निवेदयामि भवते सानुगाय जुषाण तत् ॥ ७ ॥

सर्वपूजासु तन्नाम्ना नैवेद्यस्य मनुस्तयम् । प्राणसंज्ञस्तथापानो ज्ञानोदानमनू ततः ॥ ८ ॥

समानो हेयुताः सर्वे प्रणवाद्या द्विष्ठान्तकाः । पञ्चमन्त्रा भवन्तीह क्रमेण परिकीर्तिताः ॥ ९ ॥

इति । प्राणादीनां मुद्रास्तद्यथे घट्यन्ते । नैवेद्यसंस्कारस्तन्निवेदनप्रकारश्च प्रयोगे बल्यते । स्मृतिसमुच्चये—

त्रिषु वर्णेषु दातव्यं विष्णवे पाकभोजनम् । स्रग्दाज्यादिकृतं पाकं न दुष्येच्छूद्रजन्मनः ॥ १ ॥

इति । श्राद्धकल्पे—शूद्रैस्त्वामाग्नेनैव दशाहादिकं पिण्डं देयमित्युक्तं, तेन देवतानैवेद्यमप्यामाग्नेनैव देयं तुल्य-
न्यायादिति । ज्ञानार्णवे—“संकल्प्य परमेशान्यै नित्यहोमविधिं चरेत्” इति संकल्प्य नैवेद्यम् । उत्तरतन्त्रे—

इत्थं तु संस्कृते बह्वै देवमावाह्य मन्त्रवित् । संपूज्य मूलमनुना पञ्चविंशतिमाहुतीः ॥ १ ॥

हुनेदाज्येन हविषा तिलैर्वा पायसैः शुभैः । तण्डुलैस्तिलमिधैर्वा केवलैर्वाथ पुष्पकैः ॥ २ ॥

अद्वावरणदेवानामेकैकामाहुतिं हुनेत् । उद्दास्य वह्निदेवं तु पूजास्थानं व्रजेत्ततः ॥ ३ ॥

उपविश्यासने मश्रीं दद्याद्भूतबलिं ततः । ईशाने मण्डलं कृत्वा साधारं तत्र निक्षिपेत् ॥ ४ ॥

अन्नव्यञ्जनतोयार्थं पात्रे पुष्पादिपूजिते । ध्यात्वा भूतानि संपूज्य ततस्तेभ्यो बलिं हरेत् ॥ ५ ॥

इति । भूतानां ध्यानं पीठपूजाप्रकरणे प्रोक्तम् । यल्लिमन्त्रो बल्युत्सर्गप्रकारश्च प्रागेवोक्तः । उद्दास्य पूजाचक्रे देवं
स्वार्त्तमिति बह्वै वेति अग्निसंस्कारः प्रागेवामिहितः । संक्षेपप्रकारेऽपि बसिष्ठ — “अग्न्याधानादिकं कर्म नित्य-
होमे न विद्यते” इति ॥ नारदीये—“पुनराचमनं दद्यात्करोद्भूतनैवेद्यं च” । पुनराचमनोयमुत्तरापोशानं चका-
राद् गण्डपद्मन्तधावनादीन्युक्तानि । प्रपञ्चनारे—“पुनर्नैवेद्यमुद्भृत्य पुरोवत्यरिपूज्य च । मुखवासादिकं दत्त्वा”
इति ॥ नारायणायि—

सकंपूरं च ताम्बूलं दद्यात्प्रीराजनं तथो । समर्प्य मुकुटादीनि भूषणानि विचक्षणः ॥ १ ॥

आदर्शयेत् तथादर्शं कल्पयेच्छत्रचामरे ।

इति । अगस्त्य—

कर्पूरशकलोन्मिश्रं नागवल्लीदलैर्युतम् । सुधानिन्दुसमायुक्तं पूगीफलमनोहरम् ॥ १ ॥

साम्भूलं गघुनाथाय दद्यात् कामानवाप्नुयात् ।

इति । सुधानिन्दुचूर्णम् । नीराजनमाह सोमयाम्भुः— “शिरस्थारोप्य देवस्य दूर्वाक्षतपरिग्रहम्” । इति नीराज-
नशब्देनारात्रिकमुच्यते । तत्र धानार्णवे—

॥ आरात्रिकं ततः कुर्यात्सर्वकामार्थमिद्वये । सौवर्णे राजते कांसे लोकरुनेत्रमनोहरम् ॥ १ ॥

कुङ्कुमेन लिखेत्पत्रं वसुपत्रं वरानने । टीपमेकं कर्णिकाया वसुपत्रेऽष्टदीपकान् ॥ २ ॥

यवगोधूमरचितान् शर्करादुग्धमयुतान् । बलयार्द्धितशोभाभिः शोभितान् घृतपूरितान् ॥ ३ ॥

अभिमन्थ्य ततो मन्त्री रत्नेश्वर्यां ततः परम् । मूलमन्त्रेण चाभ्यर्च्य तत्पञ्चारात्रिकं चरेत् ॥ ४ ॥

तत्पात्रं तु समुद्धृत्य मस्तकान्तं पुनःपुनः । नववारं महादेव्यास्ततो नीराजनं चरेत् ॥ ५ ॥

आरात्रिकं महादेव्याश्चक्रमुद्रां प्रदर्शयेत् ।

इति । रत्नेश्वरीमन्त्रं प्रागेवोद्धृतं । फाल्गव्यनीलन्त्रे—

इत्थमारात्रिकं कृत्वा प्रणम्य परदेवताम् । प्राणायामत्रयं कृत्वा मूलमन्त्रेण साधकः ॥ १ ॥

न्यामं कृत्वा यथापूर्वं देवीं व्याला हृदमुजे । मूलमन्त्रं यथाशक्ति जपेत्तद्व्रतमानसः ॥ २ ॥

इति । कुलार्णवे—

अथिता मातृकावर्णमूलमन्त्राक्षराणि च । क्रमोत्क्रमात् त्रिरात्र्या मन्त्रशुद्धिरितीरिता ॥ १ ॥

इति । शारदातिलके—

सहस्रकृत्तः सजप्य मूलमन्त्रमनन्यधीः । तं जप सर्वमपर्च्य देवतायं ममर्पयेत् ॥ १ ॥

इति । नित्यहोमे कालान्तरमाह— वज्रिणामूर्तिं, “यथाशक्ति जप कृत्वा नित्यहोमं समाचरेत्” इति । शैवागमे—

अष्टोत्तरसहस्रं तु तदर्धं त्रिशतं तु वा । अष्टोत्तरशतं वापि जपेन्नित्यमवन्द्भितः ॥ १ ॥

जपो जपममर्पणप्रकारश्च प्रयोगे वक्ष्यते ।

इत्थं जपं समर्प्याथ षष्ट्यावादनपूर्वकम् । स्तुवीत स्तुतिभिः सम्पत् साधको मक्तिर्मयुतः ॥ १ ॥

इति । उत्तरतन्त्रे—

पौराणिकैर्वदिकैश्च मूलमन्त्रेण चैव हि । प्रदक्षिणं प्रणामं च कुर्याद्धर्मार्थसाधनम् ॥ १ ॥

ततः क्षमापथेन्मन्त्रैर्त्रैच्यभार्णमेहेश्वरि ।

इति । क्षमापथमन्त्राः प्रयोगे वक्ष्यन्ते । अत्र पौराणिकैर्वदिकैरिति त्रैवर्णिकरूपम् । मूलमन्त्रेणेति शृङ्गपरं क्षेपम् ।

शृङ्गाणां पौराणिकमन्त्रवपाठेऽपि निषेधात् । यदुक्तं कालिकापुराणे—

मोहाद्वा कामतः शूद्रः पुराणं संहितां स्मृतिम् । पठन्नरकमाप्नोति पितृभिः सह पापकृत् ॥ १ ॥

इति । पञ्चरात्रार्थां तु अर्थेऽपि नाधिकारः । यदुक्तं नारदपञ्चरात्रे—

ब्राह्मणक्षत्रियविशां पञ्चरात्रं विधीयते । शूद्रादीनां न तच्छ्रोत्रपदवीमधिरोहति ॥ १ ॥

इति । तदुक्तं मेरुतन्त्रे—

ब्राह्मणो वेदमन्त्रार्थः चतुर्यः संहितादिभिः । पौराणिकार्थैर्वैश्वस्तु शूद्रस्तु प्राकृतादिभिः ॥ १ ॥
मोहाद्वा कामतः शूद्रः पुराणं संहितां स्पृष्टिम् । पठन्नरकमामोति पितृभिः सह पापकृत् ॥ २ ॥
यः शूद्रो बुद्धिपूर्वं तु शृणुमान्ब्राह्मणेषु द्विजः । वदन्तीं द्वौ दुःखितौ स्तोत्रस्मिन् भवेऽन्ते च नारकौ ॥ ३ ॥
अधिकारमदाद्यन्तु धनस्य मदतोऽपि वा । शूद्रश्च शृणुयाद्रेदं न निर्वशश्च निर्धनः ॥ ४ ॥
अज्ञानाच्चेच्छ्रुतो वेदः आवितो वा द्विजन्मना । प्राजापत्यत्रयं कृत्वा तौ द्वौ शुद्धौ भविष्यतः ॥ ५ ॥

इति । शैवागमे—

अर्घ्यपात्रं मयुद्धृत्य मूलप्रधार्य मन्त्रवित् । साधु वामाधु वा कर्म यत्पदाचारितं मया ॥ १ ॥
तत्सर्वं भगवच्छ्रद्धाम्बो गृहाणाराधनं परम् । इत्यर्घ्योदकमुत्सृज्य किञ्चिदेवम्य ढकिणे ॥ २ ॥
करे ममर्पयेद्विद्वान् कृतमागधनं शिवे ।

इति । कुलागमे—

कृतार्चनादिकं सर्वं समन्त्रोदपुरःसरम् । इतः पूर्वोद्विभनुना देवतार्थं समर्पयेत् ॥ १ ॥

इति । इतः पूर्वमिति मन्त्रः प्रागेव प्रदर्शितः । सनत्कुमार —“उद्भासयेत्ततो देवं परित्यारण्यैः सह” । इति ।
प्रपञ्चनारे—“स्तुत्येगदुषण्टपरिमण्डितमौलिमेघमुद्रामयेत्पुनरमुं हृदयाम्युजे स्वे” इति । शिघरहस्ये—

गदिरूपा महेशस्य पूजिता याश्च देवताः । श्रीशिवाङ्गे विलीनास्ताः मन्तु सर्वाः शुभावहाः ॥ १ ॥
इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा मण्यम्य परिभाषयेत् । देवस्याङ्गे विलीनं तद्रश्मिभृन्दमशेषतः ॥ २ ॥
तेजोरूपं शिवं ध्यात्वा क्षमस्वेति पुनः पुनः । क्षमाप्यारोपयेत् स्वीयहृदम्बोजे महेश्वरम् ॥ ३ ॥
गच्छ गच्छ परं स्थानं स्वस्थानं परमेश्वर । यत्र ब्रह्मादयो देवा न विदुः परम पदम् ॥ ४ ॥
त्रिसृज्यानेन मन्त्रेण ततः पूरकत्रापुना । ध्यार्पस्तु मन्त्रेणानेन नत्वा तं स्थापयेद्दृदि ॥ ५ ॥
तिष्ठ तिष्ठ परे स्थाने स्वस्थाने परमेश्वर । यत्र ब्रह्मादयो भवे सुराम्निष्ठन्ति मे हृदि ॥ ६ ॥

विच्छजेन्संहारमुद्रया ।

संहारमुद्रां बद्धा च तेजोरूपां महेश्वरीम् । विभाव्य पुष्पयोद्वत्य बह्वामाध्वना शिवे ॥ १ ॥
भवेत्य द्वादशान्तस्थसहस्रारसरोहरे । विश्राम्य मध्यानाह्वा तामानीय हृदयाम्युजे ॥ २ ॥
संस्थाप्य सम्यक् संपूज्य स्वात्मानं तन्मयं स्मरेत् ।

इति हंसपारमेश्वरवचनात् । कुलमूलायतार—

ऐशान्यां मण्डलं कुर्याद्द्वारपञ्चविवर्जितम् । विसर्जनाय निर्मान्यधारिण्याः पूजनाय वै ॥ १ ॥
नित्तिप्य तस्मिन्निर्मान्यं मन्त्रेण तु समर्चयेत् । चण्डेश्वर महादेवि निर्मान्यश्चन्दनादिभिः ॥ २ ॥
लेह्यचोष्पात्रपानादिनिर्मान्यस्रग्विलेपनम् । निर्मान्यभोजिन्यं तुभ्यं ददामि श्रीशिवाज्ञया ॥ ३ ॥
इति नैवेद्यशेषं तु दत्त्वा नत्वा विसर्जयेत् ।

इति । गणेश्वरपगमशिन्याम्—“लम्बोदराय निर्मान्यमैशान्यां मण्डलेन्यमेत्” इति । संमोहनपञ्चरात्रे—“विश्वक्-
सेनाय निर्मान्य नैवेद्यं च निवेदयेत्” । शैवागमे—

पूर्वात्तरदिशि प्रान्नेच एडेशं मण्डलेऽर्चयेत् । देवदेवस्य निर्मान्यैर्ध्यायन्तं चन्द्रशेखरम् ॥ १ ॥

इति । धामद्वेषनन्त्रे—

तेजश्चण्डोऽस्य निर्मान्यभोक्ता देवेषु यन्नतः । तस्मै ममर्पयन्नित्यं नाजिघ्रेन्नाक्रमञ्च तत् ॥ १ ॥

इति । उत्तरतन्त्रे—

ततो भास्करवीजेन महितेनामुना ततः । मन्त्रेण भास्करायाध्वमच्छिद्रार्थं निवेदयेत् ॥ १ ॥

ऊनमो विवस्वते ब्रह्मन् भास्वते विष्णुतेजसे । जगत्प्रवित्रे शुचये मवित्रे कर्मदायिने ॥ २ ॥

ततः कृत्वाञ्जलिर्भूत्वा पत्रित्वा मन्त्रमार्पितम् । एकाग्रमनसा वायोरच्छिद्रमवधारयेत् ॥ ३ ॥

ऊंयज्ञच्छिद्रं तपश्छिद्रं यच्छिद्रं पूजने मम । अच्छिद्रमस्तु तत्परं भास्करस्य प्रमादतः ॥ ४ ॥

भास्करयाजि व्यवहारमन्त्रं, स मन्त्रस्तत्रकण्ठे योद्धव्य । रिजयमालिनांतन्त्रे—

अथ्यतोयेन देवेषु गन्धं पूजायशोपितम् । आलोत्प्रेरिञ्चिन्मूलेन मन्त्रयेदष्टधा शिरे ॥ १ ॥ -

प्रोक्तयेत्तेन तोयेन स्वान्मानं मूलमन्त्रतः । निर्मान्य मन्त्रके धार्यं मूलमन्त्रेण मन्त्रिणा ॥ २ ॥

प्राश्य पादौदकं देवि नैवेद्यं विभजेत्प्रिये । तद्भक्त्यैः स्वयं भुक्त्वा तन्मयो विहरेत्सुरम् ॥ ३ ॥

ननु शिवादिप्रसादस्त्रीकारनिन्द्यावचनाभिगोचः, नभ्याशुचिपरत्वात् । स्कन्दपुराणे तन्निर्मात्यस्त्रीकारस्योक्तत्वात् । यथा—

ब्रह्महापि शुचिर्भूत्वा निर्मान्य यस्तु धारयेत् । तस्य पापं महच्छीघ्रं नाशयिष्ये महाव्रते ॥ १ ॥

स्नपयित्वा विधानेन यो लिङ्गस्नपनोदकम् । त्रिः पितृ त्रिपिधं पापं तस्येहापि प्रणश्यति ॥ २ ॥

लिङ्गस्नपनवार्भिर्घ्नः कुर्यान्मूर्धाभिषेचनम् । गङ्गास्नानफलं तस्य जायतेऽत्र विपाप्मनः ॥ ३ ॥

इति । तथा—

निर्मान्य हि त्तु यो भक्त्या शिरसा धारयिष्यति । अशुचिर्भिन्नमर्यादो नरः पापममन्वितः ॥ १ ॥

नरके पतते घोरे तिर्यग्योर्नो प्रजायते ।

इति । कालिदापुराणे—

फलं पुष्पं च ताम्बूलमक्षपानादिकं च यत् । अदन्वा तन्महादेव्यै न भोक्तव्यं कदाचन ॥ १ ॥

पथि वा पर्यताग्रे वा सभायामपि साधकः । तथा तस्मै निवेद्यैव स्वमर्थमुपरुणयेत् ॥ २ ॥

इति । बराहपुराणे—

विष्णुहृद्रान्तरं त्र्याक्षीर्गायोरन्तरं तथा । नाम्बिकानां तु मूर्खाणां वान्यं शास्त्रविगर्हितम् ॥ १ ॥

इति । भविष्यपुराणे—

यथा शिनस्तथा निष्पुर्णवा निष्णुस्तथा ह्युमा । उमा यथा तथा गङ्गा चतुरूपं न विद्यते ॥ १ ॥

इति । तन्त्रे—

निष्णुन्द्रान्तरं यस्तु त्रिगायोरन्तरं तथा । गङ्गागायोरन्तरं च यो ज्ञेत मूढधीस्तु सः ॥ १ ॥

सौरादिषु घोरेषु नरकेषु पतत्यधः ।

इति । भविष्योक्ते—

यो ब्रह्मा स हरिः प्रोक्तो यो हरिः स महेश्वरः । महेश्वरः स्मृतः सूर्यः सूर्यः पावक उच्यते ॥ १ ॥

पावरुः कार्तिकेयोऽसौ कार्तिकेयो विनायकः । गौरी लक्ष्मीश्च मावित्री शक्तिभेदाः प्रकीर्तिताः ॥ २ ॥
देवं देवीं समुद्दिश्य यः करोति व्रतं नरः । न भेदस्तत्र मन्तव्यः शिवशक्तिमय जगत् ॥ ३ ॥

इति । पद्मपुराणे—

सौराश्रयैर्वगाणेशा वैष्णवाः शक्तियाजकाः । मामेव ते प्रपद्यन्ते वर्षापः सागरं यथा ॥ १ ॥

एकोऽहं पञ्चधा जातः क्रीडया नामभिः किल । देवदत्तो यथा कश्चित् पृथाद्याहाननामभिः ॥ २ ॥

इति । विष्णुपञ्चम गीतासु—“अहं हि सर्वयामां भोक्ता च प्रभुरेव च ॥” इति । प्रभु कलनात् । विष्णुपुराणे—

यजन् यज्ञान् यजत्येन जपत्येन जपन् नृप । प्रस्तथान्यं हिनस्त्येन सर्वभूतो यतो हरिः ॥ १ ॥

इति । इत्थं सर्वत्र सर्वरूपेण धीविष्णोरेव क्रीडितत्वात् न्येष्टेदेवताभ्योपहारम्वीकारेण न शेषाद्यहं इति प्रतिभानि

विचारकाणामिति । अनादन्त्या तादित्येन निवेद्येत्यनेन च किञ्चिद्देव किञ्चिद्भोग्यामिति वा, यददेव तदथ भोक्ता-

म्यमिति वा विधीयते । अत्र केचिद्विनियुक्तविनियोगदोषाद्दत्तापहारप्रसङ्गाच्च पूर्वं पक्षं श्लाघायाम् इति वदन्ति ।

यस्तुनन्तु किञ्चिदप्रशेषादिवादाभावात् कर्मान्तराश्रितैर्नैव न भोजनयोगे कर्मकत्वाच्छ्रुतिसंवादात् तन्त्रेदेशितत्या-

द्योत्तरपक्ष एव श्रेयानिति । श्रुति—“तस्माद्द्विधांसे विष्णुर्यद्भुवन् भक्तयेषु ” इति । नारदपञ्चरात्रे—

यत्किञ्चित् स्वीयमश्रीयान् पुरो विप्र निवेदितम् । विष्णोर्वाङ्गायमनमा भूलं माष्टगत जपेत् ॥ १ ॥

इति प्रायश्चित्तमप्युक्तम् । धिमेति नारदस्मभ्योधनम् । निन्यपूजायां सत्केपप्रकारः, प्रयोगे वक्ष्यते ॥ अथ नित्यपूजा

यामपि याचत्यावश्यकं क्रिया तामाह, प्रपञ्चसारं—

अथ पुनराचम्य गुरुः प्राग्जनो विष्टोपविष्टः सन् । प्राणायामं सलिपिन्यामं कृत्वा न्यमेत्तदृष्यादीन् ॥ १ ॥

इति । अत एव प्राणायाम-मातृकान्याम-श्रृष्यादिकराङ्गन्यामानभिधायोक्तं तत्रैव—“जपारम्भे मनूनां तु सा-

मान्येयं प्रकल्पना” इतीयं प्राणायामादिक्रिया प्रारम्भेण कल्प्यते सम्पद्यते अधिकायने इति प्रकल्पना, अधिका-

रसंपादना सामान्या सर्ववर्णाश्रमसाधारणा, तेन नैरेव सर्वेषां पूजाधिकारः । अत एवनेपामकरणे निन्दा श्यते ।

यथागस्त्यसहितायाम्—

प्राणायामैर्विना यद्यत्कृतं कर्म निरर्थकम् । अतो यत्नेन कतव्याः प्राणायामाः शुभाधिभिः ॥ १ ॥

इति । वक्षिणामूर्तिकल्पे—

जपार्थं सर्वमन्त्राणां विन्यामेन लिपेर्विना । कृते तन्निष्फलं विन्द्याचस्मादादां लिपिं न्यमेत् ॥ २ ॥

इति । कपिलपञ्चरात्रे—

श्रुतिच्छन्दोदेवतानां विन्यामेन विना यदा । जप्यते साधितोऽप्येष तत्र तुच्छफल भवेत् ॥ १ ॥

इति । गौतमस्ये—

ध्यानं जपार्चना होमः सिद्धमन्त्रकृता अपि । अङ्गविन्यासविधुरा न दास्यन्ति फलं तमी ॥ १ ॥

अत एव विहिताननुष्ठाने दोषमाह याज्ञवल्क्य—

विधिदृष्टं तु यत्कर्म करोत्यविधिना नरः । फलं न किञ्चिदाप्नोति ज्ञेशमात्रं हि तस्य तत् ॥ १ ॥

इति । उत्तरतन्त्रे—

प्रवासे पथि दुर्गे वा स्थानप्राप्तौ जलेऽपि वा । कारागारनिवद्धो वा प्रायोवेगगतोऽपि वा ॥ १ ॥

मनोभये समुत्पन्ने भिह्व्याप्रममाकुले । परचक्रागमे चैव कुर्वीन्मानसपूजनम् ॥ २ ॥

मनसा हृदयस्यान्तर्ध्यात्वा योगान्धयपीठकम् । तत्रैव पृथिवीमध्ये पूजां तत्र समाचरेत् ॥ ३ ॥

मैत्रप्रमादनं स्वानं दन्तधातनकर्म वै । अन्यच्च सर्वं मनसा ध्यात्वा कुर्याच्च पूजनम् ॥ ४ ॥

यथा पुष्पादिभिः पूजा वहिर्देशे विधीयते । तथा हृद्यपि कर्तव्याः भर्ताश्च प्रतिपत्तयः ॥ ५ ॥

इति । जले प्रयत्नादौ । प्रायोवेगमनो गृहीतानशनप्रत । अन्यच्च भर्तामिति । मैत्रप्रमादनं दन्तधातन-
तिरिक्तमित्यर्थः । मेत्रादीनां मानसासम्प्रदानं । मैत्रम्—“य गौचनिर्गनो विप्र स वै मैत्र उदाहृतः” इति भाष्ये
रिक्तसमुच्चयलिपितत्त्वाएत्पुगणयचनात् । नाग्दपञ्चगने—

ब्राह्मद्यान्मुहूर्तादारभ्य प्रागश विप्रं वामगत् । जपध्यानार्चनास्तोत्रैः काथ्याङ्गमनसा युतैः ॥ १ ॥

अभिगच्छेज्जगतीं तद्याभिगमनं स्मृतम् । ततः पुष्पफलादीनामुत्थायार्चनमाचरेत् ॥ २ ॥

भगवद्यागनिष्पत्तिकरणं प्रहर परम् । ततोऽप्यङ्गेन यागेन पूजयेत्परमेश्वरम् ॥ ३ ॥

साधकः प्रहर विप्रं इत्याकालो हि स स्मृतः । अरण्यं चिन्तनं व्याख्या ततः पाठसमन्विता ॥ ४ ॥

स्याव्यापकालं तद्विद्धि कालं तं मुनिमत्तम । दिनावमाने सप्राप्ते पूजां कृत्वा समभ्यसेत् ॥ ५ ॥

योगो निशावमानेऽथ विश्रामैरन्तरैः कृतम् ।

इति । विप्रंति नाग्दस्योधनम् । आदिपदेन समिदाद्याहरणम् । “समित्युष्पुष्पादीनां स कालं समुदाहृतः” इति
वचनात् । अङ्गेन यागेनेति स्वयमेव विदूषोति । “मध्याज्येन च दध्ना च पूजा च पशुना च या । त्रितय-
तश्च यागाङ्गं तुर्यं मन्ये च पूजनम्” ॥ मध्याज्येनेत्यनेन मधुपर्कं उक्तं, पशुस्तेवद्भम्, विष्णुधर्मोत्तरे—

मधुपर्किकपथैर्वै ततो मात्रां निवेदयेत् । सहिरस्य र्थजिपात्रं द्रविणेन सदैव तु ॥ १ ॥

पशुं कर्त्वा न कतव्य इत्याह भगवान् भृगुः ।

इति । द्रविणं क्षिणा, पतन्मध्याह्नपूजनन्तरं सति समये कार्यम् । तथा तत्त्वसारसंहितायाम्—

आतुरी सांतिकी चैव शमी दौर्वोधकी तथा । माधना भाविनी चैति पञ्चधा भिद्यते पुनः ॥ १ ॥

यदि लङ्घनपर्यन्तो व्याधिगत्मानि दृश्यते । तदा पूजा न कर्तव्या व्यरिडले प्रतिमासु च ॥ २ ॥

न न्दानं दन्तकाष्ठं वा कुर्याद्दोममथापि वा । रविमण्डलमालोक्य घनिमामय वा पुनः ॥ ३ ॥

मूलमन्त्रं सकृज्जप्त्वा पुष्पं साक्षतमुत्क्षिपेत् । अन्ते व्याधिभिरत्युग्रैः ज्ञान्तर्धनोपनासकैः ॥ ४ ॥

न दोषोऽम्बिति सप्रार्थ्यं पुनः पूर्ववदाचरेत् ।

इति सप्रार्थ्यं जपहोमादिषु कार्यम् ।

यस्तु रोगवशान्मोहवशादौष उपागतः । जपेन क्षालनीयः स्याद् दानेन हवनेन च ॥ १ ॥

ध्यानेनापि मुनिश्रेष्ठं ज्ञात्वा कर्म जलापलम् ।

इति नाग्दपञ्चगवचनात् । तथा—

अथ मृतकिनः पूजा तदाभ्यागमप्रोषिताम् । स्नात्वा नित्यं च निर्वर्त्य मानसा क्रियया तु वै ॥ १ ॥

वाह्यपूजाक्रमेणैव ध्यानयोगेन पूजेत् । यदि कामी न चेत्कामी नित्यं पूर्ववदाचरेत् ॥ २ ॥

त्रामिनो वक्ष्यते पूजा यथैवागमवोधिता । लब्धं वा यदि बालव्यमर्घ्यपात्रादि साधनम् ॥ ३ ॥
 पूजोदकेन कर्तव्या तच्चैतोयं न विद्यते । तदा संपूजयेद् देवं भावनाकुसुमादिभिः ॥ ४ ॥
 दौर्बोधकीं प्रवक्ष्यामि पूजामागमवोधिताम् । मूर्खस्त्रीबालरूढाश्च दुर्बोधा इति भाविताः ॥ ५ ॥
 रत्नमण्डपधर्मादिचतुष्कपुरगाम्बुजम् । मूलमूर्तिः पटङ्गानि तेषां पूजा विधीयते ॥ ६ ॥
 अन्येषामपि सर्वेषां प्रोक्ता मन्त्रेषु कर्मणि । सर्वेषामेव वस्तूनां श्रद्धामेव भावनेव हि ॥ ७ ॥
 निर्मलेनोदकेनाथ पूर्यतेत्याह नारदः । तथा पुनस्त्रिधा पूजा उच्यते साधनमध्यमा ॥ ८ ॥

। पत्रपुष्पाम्बुनिष्पाद्या पूजा चाधममंत्रिका ॥ ९ ॥

विदिताखिलनेदार्धैर्ब्रह्मविष्टिरकल्पयैः । क्रियमाणा तु या पूजा मान्त्रिकी सा विमुक्तिदा ॥ १० ॥
 गर्जापिभिस्तपोनिष्ठैर्भगवत्तत्त्ववेदिभिः । या पूजा क्रियते सम्यक् राजर्षी सा सुखप्रदा ॥ ११ ॥
 स्त्रीबालरूढमूर्खार्थैर्मन्त्रैरक्षुद्रमानसैः । या पूजा क्रियते नित्यं ताममी मा प्रकीर्तिता ॥ १२ ॥

इति । उत्तरतन्त्रे—

आराधनासमर्थश्चेद् दद्यादर्चनसाधनम् । यो टातुं नैव शक्नोति कुर्यादर्चनदर्शनम् ॥ १ ॥
 नैकं तु यस्य विद्येत मोक्षो यात्येव नान्यथा । यस्तु भक्त्या प्रयत्नेन स्वयं संपाद्य चाखिलम् ॥ २ ॥
 साधनं चार्जयेद्विद्वान् न ममग्रफलं लभेत् ।

इति । कुम्भतन्त्रे—

स्वस्थः ममर्थः कुर्वीत चोत्तमरेव साधनैः । मध्यमो मध्यमेनैव न्यूनैर्न्यूनस्तपोधनैः ॥ १ ॥
 आपन्नधेत्तममर्थोऽपि न्यूनरेव ममाचरेत् । पूजाकर्म विशेषेण देशकालानुसारतः ॥ २ ॥

इति । तथा मेरुतन्त्रे—

अथ मूर्तकिनो नित्यं वैदिकं तु स्मृतीरितम् । कृत्वा तान्त्रिकपूजादि मनर्मव ममाचरेत् ॥ १ ॥

इति । मधिव्यपुराणे—

विभजे सति यो मोहान्न कुर्याद्विधिविस्तरम् । न तत्फलमवाप्नोति प्रलोभाक्रान्तमानसः ॥ १ ॥

इति । शिवयामले—

शिवपितृवनमेकलिङ्गशृङ्गोद्भवजलसंगमचत्वरे सुदेशे ।

अपि शिवगदितं विमुच्य शस्तं निजगृह एव तु पूजनं मुमुक्षोः ॥ १ ॥

अरण्ये स्वल्पकामानां सिद्धर्थे पूजनं हितम् । निष्कामानां मुमुक्षूणां गृहे शस्तं सदाचनम् ॥ २ ॥

—:०:०:०:०:०:—

इति श्रीमहामहोपाध्यायवर्यभगवत्पुन्यपादश्रीगोविन्दाचार्यशिर्य-श्रीमगवच्छुद्धराचार्यशिर्य-श्रीविष्णु-

शर्माचार्यशिर्य-श्रीप्रगल्भाचार्यशिर्य-श्रीविद्यारण्ययतिविरचिते श्रीविद्यालैवाख्ये तन्त्रे

विंशः श्वासः ।

— ०' ०' ०' ०' ०' —

अथ नित्यपूजाप्रयोग । तत्र श्रीमान्मातृकेन्द्रो रजनोत्प्रेयसि शयनाद्दक्षिणाङ्गं समुत्थाय, स्वष्ट्रं देवता स्मृत्वा यामपादं मुनि विन्यस्योत्थाय गृहाद्दक्षिणैर्गत्याग्रयकं कृत्वा हन्तीं पादौ च प्रक्षाल्य, गत्रियाम् परित्यज्य धोते यामसी परिधायान्त्रयं देवतायागमन्दिरं समाज्यं गोमयेनोषलित्यं चितानादिभिर्गलैर्गन्धैः, तत्र स्वास्त्रे उपविश्य पूजामूर्तेर्निर्माल्यमपठ्य प्रक्षाल्य सन्ध्याप्य प्राणायामादित्रयपर्यादिन्यासपूर्वकं पुर्यदिनपूजा-घण्टिप्रवादिना मूर्तिं त्रिरभ्यर्च्य पादान्मनोये दत्त्वा, देवाय कर्पूरगुलैर्दन्तधारणं कारयित्वा सुगन्धिजलैर्ग-ह्वृषमुखप्रक्षालनादि दत्त्वा पुनराचमनाय निवेद्य कटास्पृशेन्दुनाथं सूदामनिर्मलचक्रं दत्त्वा, शिरसि श्वेतसह-स्रदलकमलकर्णिकायां श्रीगुरुं श्वेतवस्त्राभरणभूषितं घग्भयमानमुद्रापुस्तकरुरं चन्द्रकान्तनिभं सुप्रसन्नं श्वेत-गन्धानुलेपनं श्वेतमाल्यविभूषितं यामाङ्गगतया रक्तजर्ण्या रक्तस्त्राभरणगन्धमाल्यधिभूषितया यामरुद्रधृतलौ-लाकमलया देव्या दक्षिणभुजेनालिङ्गितं त्रिनेत्रं शान्तमन्तमुग्धं शिवेरूपिणं ध्यात्वा, तच्चरणारजिन्दुयुगलानि स्त-तपीयूषधारया स्वदेहमभिषिक्तं सचिन्त्य “श्रीशुक्रानन्दनाथश्रीपादुकां पूजयामि” इति तद्हरणा तत्तन्नेतकृत-नाम्ना, तदगाने “श्रीगुरुभ्यो नमः । श्रीगुरुपादुकाभ्यो नमः ” इति मन्त्रेण वा गन्धादिभिरुपचारैर्मनसा वा सपूज्य ।

ज्ञानन्दमानन्दकरं प्रमन्नं ज्ञानम्वरूपं निजभाषयुक्तम् ।

योगीन्द्रमीड्यं भवदुःखैर्वैद्यं श्रीमद्गुरुं नित्यमहं नमामि ॥

इति प्रणम्य स्वहृदि लयं माधयेत् । ततो मूलाधारादिप्रसन्नान्तमुत्प्रेयसहस्रप्रभं सुपुञ्जान्तस्तेजोदण्डनिभं मूलमन्त्रं ध्यात्वा तत्तेजसा व्याप्तं स्वशरीरं संचिन्त्य दक्ष्यमाणविधिना मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा दक्ष्य-माणपर्यादिकरपडङ्गन्यामानं विन्यस्य हृदयकमले दक्ष्यमाणरूपं देवं ध्यात्वा मानसैरुपचारैः सपूज्य मूलमन्त्रं यथाशक्ति जपित्वा जपं समाप्य स्तुत्वा प्रणम्य ।

त्रैलोक्यचैतन्यमयादिदेवं श्रीशङ्करं त्वच्चरणाग्रपव ।

प्रातः समुत्थाय तव प्रियार्थं ममारयाग्रामनुवर्तयिष्ये ॥

ममारयाग्रामनुवर्तमानं त्पदाक्षया शङ्कर देवदेव ।

स्पर्धातिरस्कारकलिप्रमादभयानि मा माभिमघन्तु नाथ ॥

जानामि धर्मं नच मे प्रवृत्तिर्जानाम्यधर्मं नच मे निवृत्तिः ।

त्ययेन्द्रियाणामधिदेवतेनै यथा नियुक्तोऽस्मि तथा करोमि ॥

पते प्रार्थनाश्लोका गलेऽप्युपासर्त्तव्यथायोन्यमूढा , इति प्रार्थ्यं

ममुद्रमेखले देवि पर्वतस्तनमशठले । विष्णुपतिं नमस्तुभ्यं पादस्पर्शं चमस्व मे ॥

१ 'शान्त' ए पाठ । २ 'भद्ररोग' क पाठ । ३ 'एषया हृषीकेश हृदि स्थितेन' इति । "केनापि श्वेदेन मयि स्थितेन" इति वा पाठान्तस्य ॥

इति भूमिं प्राप्य, श्वात्मानुसारेण तस्यां पादं निघायेष्टदेवतानामोदोयौघाय षडे षडेऽत्रमन्त्रं स्मरन् प्रा-
माद्वहिर्याम्या नैऋत्यां वा दिशि जग्प्रक्षेपदुग्मन्तोय दृग्ं गन्था प्रमारोक्कप्रकारेण म्थानादृष्यादोनुह्वाम्य य-
थाविधि मूलमूयोन्मर्गं प्रमारोक्कविधिना शौचाचमनादिकं च विधायानिषिद्धदिनेषु गिहितं दन्तकाष्ठमाशय ' क्लीं
कामदेवाय सर्वजनप्रियाय नमः " इति मन्त्रेण दन्तघ्राचनं विधाय, दन्तकाष्ठं प्रजाल्य पुनः शूलदेशे प-
रित्यज्य, मूलमन्त्रेण मुग् प्रजाल्य रुशालेलगन्नाक्षतहुसुनघोतजग्मन्त्यादायाश्चादिमन्थितशङ्कुनोदधृतां शुचि-
म्थानानुत्तिरां च शूतोया उल्लाजय गन्थाचमनादिमन्थितजलेन तोषं पूजाल्य, नत्रामिमन्थितं कुशादिः
निघायोद्धृतजलेन तोषाद्द्विदि कटिरोचं कृत्वा स्वशागोक्कविधिना वैदिकस्नानं विधाय तदङ्गतर्पणं कृत्वा तीरं
गन्थाचमन्त्रेण सूक्तिसया मूर्धादिपादान् चितिल्य

“आधारः सर्वभूतस्य विष्णोर्गुणतलेज नः । नदृपाद्य ततो जानास्ता अपः प्रथमाम्यहम् ॥”
इति तीर्थजलं प्रणम्य सन्मुखोत्तरगमुद्रां बद्ध्या प्रादावापु निरन्धनं जलान् प्रविश्य, तृप्तां निमज्ज्यान्मज्ज्य ना-
मिमांसे जले स्थित्वा ' अग्नेहत्यादि अनुसोऽहमिष्टदेवतामीत्यर्थं नाग्निरुन्वानं करिष्ये ' इति संकल्प्य,
मूलमन्त्रेण प्राणायामप्रथं कृत्वा मूलमन्त्रं श्रुत्वादिकरपडङ्गन्यानाश्च कृत्वा, म्यपुरतो जले हस्तमाधं
चतुरस्रं तीर्थं परिकल्प्य

“ब्रह्माण्डोदरतीर्थानि क्लृप्तैः स्युष्टानि ते श्वे । तेन सत्येन देवेश तीर्थं देहि दिवाकर ॥”
इति मूर्धात्तीर्थं प्राप्य श्रोमिन्वदुशमुद्रया मूर्धमण्डलं मिरया

“गङ्गे च यमुने चैव गोदावशि मग्न्वति । नर्मदे मिन्धुकावशि जलेऽस्मिन् मन्निधिं कुरु ॥”
इति मूर्धमण्डलान् तीर्थमावाह्य पुनः कटिपततीर्थमण्डले संशोभ्य बन्धनाणनीर्धशक्तिमन्त्रेण तीर्थशक्तिमा-
वाह्य तत्र ता ध्यायेत् । यथा—

सर्वाण्डभयामिगेषुदूरितध्वमां मृगाङ्कप्रमा

अर्चनीं चोर्व्वेकरदयेन दधनीं पाश मृष्टिं च क्रमात् ।

दोभ्यां चामृतपूर्णाहेमकलशं मुक्ताचमालां वर

गङ्गामिन्धुमग्निद्वयादिसहितां शीर्तीधेशक्तिं भजे ॥

इति ध्यात्वा, “उं हां ह्रीं ह्रूं ह्रौं ह्रिं सर्वाण्डभये तीर्थशीकरं पेशेहि स्वाहा तीर्थशक्त्यै नमः ” इति तीर्थशक्तिं
संपूज्य, ‘ उं नमो भगवति अग्नये अम्बालिके अग्निरे महामालिन्यै पेशेहि भगवति अशेषनीर्धालवाल
ह्रीं शिषजटाधिरुदे गङ्गे गङ्गाम्यिके स्वाहा ” इति मन्त्रेणाष्टवारमभिमन्त्र्य नज्जलं ह्रींकारेणालोड्य
धनिने धैनुमुद्रयानुत्तिहृत्स्य, कथचमन्त्रेणालुगुण्डनमुद्रयाधगुण्डन्याचमन्त्रेण द्वोटिकाभिः, संशयः, तत्र मन्त्रं
भावरणं देवं ध्यात्वा जलमयं पञ्चोपचारैः संपूज्य मूलमन्त्रेणाष्टवारमभिमन्त्र्य, तत्र मूलमन्त्रं जपन् हृदि
देवं स्मरन् विनिमज्ज्यान्मज्ज्य कुम्भमुद्रां बद्ध्या मूलमन्त्रेण स्वागिरसि त्रिरभिषिच्य

“उं मिसृञ्चोर्निरसिं वंश्रं मुहुः शुक्रं प्रजायते । मातरः सर्वदेवानामापो देव्यः पुनन्तु माम् ॥”

इति मन्त्रेण चान्मानमभ्युज्य

“यन्मे केशेषु दौर्भाग्यं सीमन्ते यच्च मूर्धनि । ललाटे कर्णयोरच्छोरापस्तु भन्तु वो नमः ॥”
इति प्रणम्य स्वाहान्तेन मूलमन्त्रेण त्रिराचम्य मूलेन च त्रि सन्नर्थं देवं विस्मृत्य तीरमागत्य, धौंते वास-
नीं परिधायोरकरौ मृदाद्विञ्च प्रजात्पाचम्य, प्रमारोक्कस्ववर्णोचिहितं निलकमादीं विधाय शिवभक्ताङ्गभूतं

भस्माग्निपुण्ड्रधारणं कुर्यात् । तत्र प्राणलक्षणस्योर्ध्वपुण्ड्रं क्षत्रियस्य त्रिपुण्ड्रं वैश्यस्यार्धचन्द्राकारं शूद्रस्य वृत्ताकारम् ॥

अथ भस्मधारणविधिः — तत्राग्निहोत्रोद्भवं वैशाखाभ्युद्धयं वा पूर्वोक्ताविधिना घट्यमाणविधिना वा सस्कृतशिवारां प्रमाणोक्ताविधिनान्तरिते रुद्रोक्तगोमयपिण्डं शुष्कं मूलमन्त्रेण दग्धं देवोद्घातनात् पूर्वमेव रुद्रोक्तमेपकानिपकरहितं चनेत्रेण शोधितं कर्पूरादिमुद्यामिनं भस्म सगृह्य संस्थाप्य तेन वा त्रिपुण्ड्रधारणं कुर्यात् । तत्र प्रकारस्तु—मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि पिण्डलादग्त्रयमेव नमः, मुखे गायत्रीमुद्रन्तले नमः, हृदि श्रीगुह्याय देवतायै नमः, गुह्ये अग्निग्रीवाय नमः, पादयोः भस्मशक्त्रेयं नमः, मम मोक्षार्थं भस्मधारणे विनियोगः । इति श्रुत्यादिन्यासं विधाय, अद्भुष्टयोः कालाय नमो हृदयाय नमः, तर्जनीं कलविकरणाय नमः शिरसे श्वाहा, मध्यमयोः वलविकरणाय नमः शिखायै वन्द, अनामिकयोः वलप्रमथनाय नमः कवचाय हु, कनिष्ठिकयोः सर्वभूतदमनाय नमः नेत्रत्रयाय यौपर्, कर्तलकरपृष्ठयोः मनोमनाय नमः अत्राय फट, इति विन्यस्य, हृदयशिरः शिखाकरचनेत्रेषु प्राशुक्लमन्त्रान् विन्यस्य अत्रमन्त्रेण तालत्रयं व्रशदिवन्धनं च कृत्वा

“विभूते भूतिमानामिन्द्राभदेवः सदाशिवः । रघानन्धस्तया देवि रच मामनघे सदा ॥”

इति विभूतिं प्रणम्य, “सद्योजात” मित्यादिपञ्चानुवाकानां सांहीतिकी देवतापनिषदा ऋषयः प्रथमद्वितीयचतुर्यानुवाकानां अनुष्टुप् “अघोरेभ्य” इत्यस्य स्वराडनुष्टुप् अन्या गायत्री, सर्वेषां रुद्रो देवता इति श्रुत्यादिकं स्मृत्या विन्यस्य, “उँ सद्योजात प्रपद्यामि सद्योजाताय धै नमः । भये भये नातिभये भजस्य मां भवोद्भवाय नमः १ ॥ वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः, कालाय नमः, कलविकरणाय नमो वलविकरणाय नमो वलाय नमो वलप्रमथनाय नमः, सर्वभूतदमनाय नमो मनोमनाय नमः २ ॥ “अघोरेभ्योऽथ घोरेभ्यो घोरघोरतरंभ्यः । सर्वेभ्यः सर्वशर्वेभ्यो नमस्तऽस्तु रुद्र रूपेभ्यः । ३ ॥” तत्पुरुषाय विश्वे महादेवाय धीमहि तन्नो रुद्र प्रचोदयान् ॥ ४ ॥, ईशान सर्वविद्यानामीश्वर सर्वभूतानां प्रक्षाधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपतिर्ब्रह्मा शिवो मेऽस्तु सदाशिवो ॥ ५ ॥ इति मन्त्रान् पठित्वा विभूतिमादाय वामकोर्निधाय, भस्मानिमन्त्रेणमन्त्रस्य श्रुत्यादिन्यासं कुर्यात् । शिरसि अथर्वशिरसे ऋषये नमः । मुखे गायत्रीमुद्रन्तले नमः । हृदये श्रीरुद्रदेवतायै नमः । इति विन्यस्य “अग्निरिति भस्म वायुरिति भस्म जलमिति भस्म न्यलमिति भस्म ध्योमिति भस्म सर्वं ह वा इद् भस्म मन इत्येतां चक्षुषि भस्मानि ॥” इत्यभिमन्त्र्य, “आपो वा इत्यस्य प्रजापति ऋषि यजुरापो देवता इति श्रुत्यादिकं स्मृत्या विन्यस्य “आपो वा इदं सर्वं विभ्या भूतान्याप” प्राण वा आप पशव आपोऽन्नमाप सन्नाडापो विराडाप स्वराडाप इन्द्रान्यापो ज्योतीप्याप सत्यमाप सर्वा देवता आपो भृशुंस्वराप उँ” मिति मन्त्रेणाङ्गि संमिष्य । “मा नस्तोके” इत्यस्य भगवानृषि जगती रुद्रो द्विरल्यगमो देवता इति श्रुत्यादिकं स्मृत्या विन्यस्य, “उँ मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषि । वीरान्मा नो रुद्र प्रामितो वधीर्दधिपन्तो नमसा विधेम ते ॥” इति मन्त्रेण समर्थ, “तस्माद् ब्रह्मसृष्टेत्पाशुपत पशुपाशविमोक्षाय” इति मन्त्रेणैकादशमन्त्रमभिमन्त्र्य द्विधा कर्णकेन भागेन “ईशान सर्वविद्यानां” इति प्राशुक्लमन्त्रेण शिरसि । “तत्पुरुषाय” इति मुखे । “अघोरेभ्य” इति वाहो । “वामदेवाय” इति कर्णादिनाभ्यन्तम् । “सद्योजात” मिति ऊर्ध्वमूलादिपादद्वयपर्यन्तम् । इति सर्गाङ्गे भस्मोद्धूलनं कृत्वा इस्तीं प्रक्षाल्य द्वितीयभागमादाय, शिरसि उँह्रींहरहर उँ नमः शिखायै । ललाटे ब्रह्मणे नमः । हृदये हृदयवाहनाय नमः । नाभी स्कन्दाय नमः । कण्ठे पूषे नमः ।

दक्षवाहुमूले रद्राय नमः । दक्षवाहुमध्ये आदित्याय नमः । दक्षमणिवन्धे चन्द्राय नमः । वामवाहुमूले वामदेवाय नमः । वामवाहुमध्ये प्रभञ्जनाय नमः । वाममणिवन्धे वसुभ्यो नमः । ककुदि शम्भवे नमः । षष्ठे हराय नमः । ब्रह्मरन्ध्रे परमात्मने नमः । इति त्रिपुरेन्द्रधारणं कृत्वा वैदिकसंख्यां कृत्वा तान्त्रिकसंख्यां कुर्यात् ॥ अथ भस्मधारणविधिसंज्ञावर्णिकानामेव । अन्यैस्तु पञ्चाक्षरेण मूलमन्त्रेण वा त्रिपुरेन्द्रधारणं कार्यमिति । शास्त्रेस्तु कुङ्कुमयुक्त्रचन्द्रनादिनैव मूलमन्त्रेण त्रिपुरेन्द्रधारणं कार्यमिति ॥

अथ तान्त्रिकसंख्या—तत्र मूलमन्त्रेणाचम्य शिपां बद्ध्वा मूलेनैव प्राणायामत्रयं कृत्वा मूलमन्त्रस्य-
 ष्पादिकरपडङ्गन्यासान् विन्यस्य, स्वपुरतो धमिति धेनुमुद्रया जलममृतीकृत्य मूलमन्त्रेण अष्टवारमभिमन्त्र्य,
 तज्जलविन्दुभिः कुशोरकारादिद्वारान्तैरेकपञ्चाक्षरैश्चरैः सविन्दुभिः प्रत्यक्षरं शिरः प्रोक्ष्य, मूलेन च त्रिः प्रोक्ष्य,
 सूर्यमण्डले ध्योक्तरूपं ध्यात्वा देवं, दक्षिणकरेण जलमादाय वामकराग्रेण त्रिः प्रोक्ष्यावशिष्टं वामकरस्यं जलं
 वामनासासमीपं नीत्वा तेजोमयं वामनासारन्ध्रेण स्वदेहान्तः प्रविष्टं ध्यात्वा, तेन जलेन स्वदेहान्तःस्थं सफ-
 लकलुपं प्रक्षाल्य कृष्णवर्णं तज्जलं दक्षिणनासारन्ध्रेण विनिर्गतं ध्यात्वा दक्षिणकरेणादाय स्ववामभागे यज्जशि-
 लां ध्यात्वा “उत्तमोपगुहं फट्” इति पाशुपताक्षरेण तस्यामास्फाल्य, हस्तौ प्रक्षाल्य मूलमन्त्रेण त्रिराचम्या-
 ज्जलिना जलमादायोत्थाय स्वदेष्टवतागायत्रीमुच्चार्य “धीमहादेय एव तेऽर्घ्यं स्वाहा” । महादेवेत्युपलक्षणम् ।
 इति त्रिर्ष्यांजलिं सूर्याभिमुखमुत्तिष्ठ्य मूलमुच्चार्य “धीमहादेवं तर्पयामि नमः” इति त्रिः संतर्प्य, प्राग्बद्ध
 प्राणायामादिकं कृत्वा सूर्यमण्डले देवं ध्यायन् “उत्तमहेराय विद्महे वाग्विशुदाय धीमहि तन्नः शिवः
 प्रचोदपाद्” ॥ इति शिवगायत्रीं तत्तद्देवतागायत्रीं यथाशक्ति जपित्वा मूलमन्त्रं षाष्टोत्तरशतं जपित्वा
 जपं समाप्त्यं स्तुत्वा प्रणम्य सूर्यमण्डलाद् देवं हृदि विक्षुज्य धीगुरं प्रणमेदिति त्रिपुरे कालेषु तान्त्रिक-
 सन्ध्याविधिः ॥ गणेशपुत्रपासकैरप्युक्तयुक्त्या तत्तत्संख्या कार्या, तत्तद्वायव्यार्ष्यदानजपतत्तन्मूलमन्त्रजपश्च
 विशेषः । तत्तद्गायत्रीं तत्तत्कल्पे द्रष्टव्या । अथ—

“सन्ध्यालोपो न कर्तव्यः शम्भोराज्ञैवमेव हि । टीक्षितः सन्ध्या हीनो न दीक्षाफलमश्नुते ॥”

इति शिवरहस्यवचनात् सन्ध्यात्रयमावश्यकमिति । स्वमयेन न कृता चेत् सन्ध्या तदाष्टोत्तरशतजपं प्रायश्चि-
 त्तार्थं कृत्वा पूर्वसंख्यां कृत्वा तत्तत्कालसंख्यां कुर्यात् ॥

तत्र प्रकृते प्रातः सन्ध्यायन्तानन्तरं वैदिकतर्पणं निर्वर्त्य मूलेन प्राणायामत्रयर्ष्यादिन्यासपूर्वकं स्वपुरतो
 धमिति धेनुमुद्रया जलममृतीकृत्य, तत्र देवं सचक्र साङ्गधारणं ध्यात्वा मूलमन्त्रमुच्चार्य “धीं अमुकदेवतां तर्प-
 यामि नमः” इत्यष्टोत्तरशतवारं तदर्धमष्टाविंशतिवारं वा देवस्य मुखकमले परमामृतद्युञ्जा तर्पार्थंजलैः
 संतर्प्यावर्णदेवताश्च “अमुकं तर्पयामि नमः” इति प्रत्येकमेकैकाङ्गलिना संतर्प्य देवं स्वहृदि विक्षुज्य तार्थं
 च सूर्यं विक्षुज्य गुरुदिकृपतिप्रहानं प्रणम्य, शुद्धोदकपूर्णपात्रमादाय हृदि स्वदेष्टवतां स्मरन् मौनी स्वपदमा-
 ष्टुष्टिं सोजादिकं पठन् स्वगृहं गच्छेत् । ततो द्वारि स्थित स्वपापं मनसा संचिन्त्य,

“देव त्वं प्राकृतं चित्तं पापाकान्तमभून्मम । तत्रिःसारथ चित्तान्मे पापं फट्फट्फट् ते नमः ॥

सूर्यः सोमो यमः कालो महाभूतानि पञ्च च । एते शुभाशुभस्येह कर्मणो नव साक्षिणः ॥”

इति पठित्वा ‘हुंफट्’ इति क्रोधदृष्ट्या पार्श्वद्वयमूर्ध्वमधश्चावलोक्य सुमना भूत्वा गृहान्तं प्रविश्याङ्गणे
 स्थित्वा पादौ प्रक्षाल्याचम्याङ्गणमूमौ गोमयपोलिभाषां मिन्दूरादिना रचितवृत्तमण्डलमध्ये स्वासनमास्तीर्य

“ह्रीं आधात्शक्तिरुमलामनाय नमः” इत्यात्मने संपूज्य, तत्र प्राङ्मुख उपविश्य वक्ष्यमाणसूर्यमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि अजाय अयये नमः । मुने गायत्रीछन्दसे नमः । हृदये श्रीसूर्यदेवतायै नमः । इति विन्यम्य सूर्यार्थज्ञाने विनियोग इति कृताञ्जलिर्वेदेत् । ततः अङ्गुष्ठयो द्वा हृदयाय नमः । तर्जन्यो ह्रीं शिरसे स्वाहा । मध्यमयो ह्रू शिरसायै वषट् । अनामिकयो ह्रं कवचाय हुं । कनिष्ठिकयो ह्रीं नेत्रप्रयाय वौषट् । करनलकरपृष्ठयो ह्र अस्त्राय फट् । इति करयोर्विन्यम्येतानेष पञ्चमन्त्रान् हृदयशिर शिखा कवचमन्त्रेषु विन्यम्यास्त्रमन्त्रेण तालत्रयदशदिग्बन्धनं च कृत्वा,

रत्नाम्बुजामनप्रशेषगुणैकमिन्धु भानुं समस्तजगतामधिपं नमामि ।

पद्मद्वयाभयवरान् दधत करान्त्रैर्माणिक्यमौलिमरुणाङ्गरुचि त्रिनेत्रम् ॥

इति सूर्यं ध्यात्वा स्वपुरतः पुरस्तात्प्रयोगप्रकरणे वक्ष्यमाणप्रयोजनतिलकाव्यञ्जकमश्रोत्रविधिना साङ्ग सा धरणं संपूज्य, तदशक्तौ तन्मण्डले भाङ्गाग्रणं ध्यात्वा संपूज्य, स्वपुरतश्चतुरस्रवृत्तदिकोणात्मकं मण्डलं कृत्वा “श्रीसूर्यार्थात्मण्डलाय नमः” इति मण्डलं संपूज्य, तत्र साधार प्रत्यजलप्राहि ताभ्रपात्रं निधाय सूर्यमन्त्रेण शुद्धोदकेनापूर्वं तिलपयसर्पश्यामाककुशाप्रगन्धाक्षतरङ्गपुष्पाणि रत्नवन्दनं च निक्षिप्य कुशैराच्छाद्य तत्प्रात्रं कराभ्यामाच्छाद्य सूर्यमन्त्रमष्टोत्तराद्यै जपित्वा जानुभ्यामयनीं गतस्तत्प्रात्रं कराभ्यामामस्तकमुद्धृत्य पूर्वोक्तं सूर्यं निजैष्टदेवताभेदेन ध्यायन् “ओङ्कार्हासं सप्रहराशिनक्षत्रयोगकरणपरिवृत श्रीसूर्यं यष तेऽर्घ्यं. स्वाहा” इति सूर्यार्थार्घ्यं कृत्वा, तदर्घ्याम्बुपूत सूर्यं ध्यायन् तन्मन्त्रं यथाशक्ति जपित्वा सूर्यं स्तुत्वा प्रणम्य स्वपुर-पूजापत्ते त विद्युज्य, पूजामण्डपद्वारं गत्वा तत्र वक्ष्यमाणविधिना सामान्यार्घ्यं सस्याप्य, तदशक्तौ ताभ्रादिपात्रस्य जलं धेनुमुद्रया अमूर्तीकृत्य तेन जलेन वा पूजामण्डपस्य द्वारं प्रोक्ष्य द्वारस्योर्ध्वशाखाया मध्ये विधाय नमः । तद्वक्षिणे महालक्ष्म्ये नमः । यामे सरस्वत्यै नमः । पुनर्मध्ये द्वारस्थियै नमः । द्वारस्य वामदक्षिणशाखयो ग गणपतये नमः । ज्ञ क्षेत्रपालाय नमः । शस्त्रनिधिसुधारभ्यां नमः । पद्मनिधिवसुमतीभ्यां नमः । स मायाशक्त्यै नमः । सिं चिच्छुक्त्यै नमः । ग गङ्गायै नमः । य यमुनायै नमः । धं धात्र्यै नमः । विं विधात्र्यै नमः । इति ब्रह्मरन्मेषाघोऽथ संपूज्य, अघो देहस्यै नमः । वामदक्षिणयो नन्दिने नमः । महाकालाय नमः । इति द्वारपालौ संपूज्य, उत्तरद्वारं गत्वा तदर्घ्याम्बुना प्रोक्ष्य प्राग्बद्धिप्रादिदेहल्यन्तं मोक्षक्रमेण संपूज्य, द्वारपार्श्वयो गणेशाय नमः । वृषभाय नमः । इति द्वारपालौ संपूज्य, दक्षिणद्वारं गत्वा तर्ष्याम्बुवक्ष्य विप्रादिदेहल्यन्तमभ्यर्च्य, द्वारपार्श्वयो उमायै नमः । चण्डेश्वराय नमः । इति द्वारपालौ संपूजयेत् ॥ वैष्णवे तु नन्द-सुनन्द-चण्ड-प्रचण्ड-वल-प्रवल-भद्र-सुभद्रा प्रतिद्वारं द्विद्विक्रमेण पूजयेत् । गाणेशे चतुरस्रैकदंष्ट्रमहोदरगजाननलम्बोदरविकटविप्राजघृष्रवर्णास्तथैव पूज्या ॥ शास्त्रकारस्तु [१] द्वाभ्याघटमातरस्तु प्राग्वत्पूज्या । पुनः पश्चिमद्वारं गत्वास्त्रमन्त्रेण मसधाभिमन्त्र्य,

“अपक्रामन्तु भूतानि पिशाचाः प्रेतगुह्यकाः । ये चात्र निवसन्त्यन्ये देवता भुवि संस्थिताः ॥

अपमर्षन्तु ये भूता ये भूता भुवि संस्थिताः । ये भूता विघ्नकर्तारस्ते नश्यन्तु शिवाज्ञया ॥”

इत्यन्तेऽस्त्रमन्त्रं जपन् नाराचमुद्रया मण्डपान्तं प्रक्षिप्य, तस्मात्निर्गच्छता विप्राना स्वयामाह्नसक्रोचेन मार्गं वक्ष्यास्त्रमन्त्रं पठन् वामपार्श्विघातत्रयेण भौमान्, ऊर्ध्वोर्ध्वतालत्रयेणान्तरिक्षगान्, तिस्रमृष्टपायलांकनेन दिव्यान् विप्रानुत्सार्थं, दक्षिणपादपुरं सरं शाक्तं वामपादपुरं सरं देहलीमुखद्वारान्तं प्रविश्य वाससा द्वाग्माच्छाद्य पञ्चगव्यार्घ्यतोयाभ्यां घण्टावादनपूर्वकं मण्डपाभ्यन्तरं प्रोक्ष्य, मण्डपान्तं नैऋतकोणे चास्तुपुराया

नम । तत्रैव वास्त्वधीशाय ब्रह्मणे नमः । इति संपूज्य, मण्डपस्थेशनकोरे रूढादशशक्तिरहिताय श्रीदी-
पनाथाय नम । इति दीपनाथं संपूज्य,

“अतितीक्ष्ण महाकाय कल्पान्तदहनोपम । भैरवाय नमस्तुभ्यं ममात्रां दातुमर्हसि ॥”

इति भैरवात्रां प्रार्थ्य “अ फट्” इति मण्डपमध्यस्था पूजावेदीं गन्वा, गिरसि भैरुप्राय ऋषये नमः ।
मुखे सुनलाय हृन्से नम । हृदि पृथिन्यै देवतायै नम । इति विन्यस्य पृथिवीप्रार्थने विनियोगः इति
हृताञ्जलिरुन्वा,

“ओं पृथिव त्वया धृता लोका देवित्वं विष्णुना धृता । त्वं च धारय मां नित्यं पवित्रं कुरु चासनम् ॥”

इति पृथिवीं प्रार्थ्य, स्वामनस्थानं मूलमन्त्रेण वीच्यात्ममन्त्रेण प्रोक्ष्य तेनैव मन्त्रेण कुट्टे सन्ताड्य फचमन्त्रेणाभ्यु-
क्ष्य, तत्र मण्डूकादिवैदिकान्ता पांडदेवताः संपूज्य तत्र चैलाजिनकुयोत्तरं हस्तद्वयमात्रं चतुरर्चं चतुरङ्गुलोच्छ्रितं
स्वासनमालार्थं मूलमन्त्रेण द्वादशाभिमन्त्रितेन जलेनाभ्युक्ष्य “ह्रीं आधारशक्तिरुमलासनाय नम ” इति
संपूज्य, तत्र प्राङ्मुख उद्दक्षुग्णे वा स्वस्तिकुर्वीरसिद्धान्तमेनोपविश्य, आसनस्य स्वदाक्षिणाप्रकोणादिव-
तुकोरेषु प्रादक्षिण्येन ग गणपतये नम । हुं दुर्गायै नमः । सं सरस्वत्यै नम । सं क्षेत्रपालाय नम ।
इति संपूज्य गन्धपुष्पाक्षतादीनि पूजाद्रव्याणि स्वदाक्षिण्यभागे विधाय “ह्रांफट्” इति मन्त्रं स्मरन् दि-
व्यदृष्ट्या विलोम्य कर्पूरादिधामितशुद्धोदकपूर्णं धामभागस्थं कुम्भं धीमिति धामपाणिना संस्पृश्य दाक्षि-
णकराङ्गुल्यग्रेण त्रीं इति कुम्भस्थं जलं संस्पृश्य, रमिति दीपशिखां स्पृष्ट्वा करं प्रक्षाल्य हृताञ्जलिवामे
सुरभ्यो नमः । दाक्षिणे गणपतये नमः । अग्रे महादेवाय नमः । इति प्रणम्य, चन्द्रनसुगन्धपुष्पाणि ह्रौं
इति मन्त्रेणादायात्मन्त्रेण मर्दयित्वा करौ सुरभीकृत्य तत्पुष्पं वामकरेण स्वमूर्धानं परितो रोमिति आश्र-
यित्वाप्राय, ओं हौं

“ते सर्वे त्रिलयं यान्तु ये मां हिमन्ति हिंसकाः । मृत्युरोगभयङ्गेशाः पतन्तु रिपुमस्तके ॥”

इति पठित्वात्मन्त्रेण नाराचमुद्रया ईशान्यां दिशि दूरे प्रक्षिप्य, अस्त्रमन्त्रेण पुन करावन्वोन्यमार्जनेन सं-
शोभ्यात्मन्त्रेणोर्ध्वोर्ध्वतालत्रयमङ्गुष्ठतर्जन्युत्यशन्देन दशदिग्बन्धने कृत्वा विशलमुद्रामुद्रितौ व्यस्तां मणिव-
न्धेनान्योन्यसंपृष्ट्वा करौ स्वमूर्धानं परितोऽस्त्रमन्त्रं स्मरन् प्रादक्षिण्येन विश्रामयन् अग्निप्रकारत्रयं विधाय
नन्मध्यगतमात्मानं संबिन्य मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा भूतशुद्धिं कुर्यात् ॥

अत्र प्राङ्गुपरिपाठ्या भूतशुद्ध्यादिकं तु, प्रथमतो भूतशुद्धिः, ततः प्राणप्रतिष्ठा, ततोऽन्तर्मातृकान्या-
सः । अत्रान्तर्मातृकान्यासे मनसैव कार्यं । “पुष्पैरनामया चापि मनसा वा न्यसेदण्डम्” इति दाक्षिणा-
सृत्संहितावचनात् । “एषमन्तः प्रविन्यस्य मनसा नो यहिर्न्यसेत्” इति कुम्भसंभववचनात् । अत्र वा-
शब्दः समुच्चयः । अण्डं मन्त्रान् । अत्रैव व्यवस्था—पुष्पैर्देवतामूर्तौ, अनामया स्वदेहे, मनसा मूलाधा-
रादिबन्धेषु, तत्र करस्पर्शासंभवात् । अनामया साङ्गुष्ठ्या, । “अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां तु न्यासः सर्वत्र सं-
मतः” इति पञ्चाहिर्निर्वचनात् । ऋष्यादिकरपङ्क्त्यासव्यतिरिक्तेष्विव व्यवस्था श्रेया । ततानङ्गुष्ठानां सर्वा-
ङ्गुलीनां विहितन्यात् तथैव संप्रदायात् । पङ्क्तमन्त्राणामपि पृथक्पृथक्प्रतिपादनाच्चेति ।

ततो यहिर्मातृकान्यासः । अत्र यहिर्मातृकान्यासे केवले विन्दुयुक्त्रचमलराणां वीर्ययोजनार्थमिति
संप्रदायः । ततो विन्दुमातृकान्यासः । ततो विसर्गमातृकान्यासः । ततो विन्दुविसर्गयुक्त्रमातृकान्यासः । अत्र

यतिवानमन्धेरादौ सृष्टिस्ततः स्थितिस्ततः सहार इति कार्यं । गृहस्थैस्तु प्रथमं संहारस्ततः सृष्टिस्ततः स्थिति कार्या । ब्रह्मचारिभिः श्रादौ स्थितिस्ततः सहारस्ततः सृष्टि कार्या । अत्र केचित् “गृहस्थैः सृष्टिस्थितिसंहारानन्तरं पुनः सृष्टिस्थिती च कार्यं, तेन स्थित्यन्तता स्यात् । एतं ब्रह्मचारिभिः सृष्टिस्थितिसंहारानन्तरं पुनः सृष्टिन्यासः कार्यं । एवं कृते स्थित्यन्तता सृष्ट्यन्तता संहारान्तता च भवति” इत्याहुः । अत्र यथामुक्तरूपं कार्यमिति ॥

ततस्तारोत्तरैरुपश्रान्तकलाभामातृकान्यास । ततः केशवादिमातृकान्यास । ततः श्रीकण्ठोदिमातृकान्यास । ततो भुवनेश्वरीमातृकान्यास । ततः श्रीगीजादिमातृकान्यास । ततः कामगीजादिमातृकान्यास । ततः श्रीशक्तिरामतीजादिमातृकान्यास । ततः प्रपञ्चपागमातृकान्यास । ततस्तत्तद्देवतोपासकस्तत्तद्देवतोपासकान्यासं कृत्वा मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा योगपीठन्यासं कुर्यात् ॥

तत्र प्राणायामप्रयोग — तत्र दण्डप्रभासन ऋजुकाय समुपविश्य दक्षिणाङ्गुष्ठेन दक्षिणनासापुटे निरुह्य धामनासापुटेन वायुमाह्वय्य स्योदरे पूरयित्वा कनिष्ठानामिकाभ्यां धामनासापुटे च निरुह्य हृदि देवं ध्यायन् मूलमन्त्रं जपन् वायुह्वय्य वायु कुम्भकेन धृत्वा पुनर्दक्षिणनासापुटेन शनैःशनैर्यां त्यजेदित्येकः प्राणायामः । पुनर्दक्षिणनासापुटेन वायुमाह्वय्य तथैव कुम्भयित्वा पुनर्धामनासापुत्रेण तं वायुं त्यजेदित्यन्यः । पुनर्धामनासापुत्रेण प्राणवायुमाह्वय्य तथैव कुम्भयित्वा तथैव दक्षिणनासापुत्रेण तं वायुं त्यजेदित्यपरः । इत्थं प्राणायामत्रयं कृत्वा, मूलाधारे ‘मण्डूकाय नमः’ इत्यादिपरत्त्वात्तं प्राणकर्मण्ये धिन्यस्य “ॐ नमो भगवते सकलगुणात्मने शक्तिगुणात्मने त्वाय योगपीठात्मने नमः” इति मूर्धादिपादान्त व्यापकत्वेन न्यसेदिति योगपीठन्यासः । अत्र योगपीठस्थाने—गाणेशै सुधार्षवस्थाने इन्दुरससमुद्रो विष्णुसूर्वापासकैः क्षीरसमुद्रस्तत्र तत्तत्पीठमन्त्रश्च न्यस्य इति विशेषः ॥

अत्र मूलमन्त्रन्यासः, सच तत्तत्कल्पेषु बोद्धव्यः । ततस्तत्तत्कल्पोक्तमुद्रा विरच्य स्व्येष्टदेवताकल्पोक्तं स्वभेदेन ध्यात्वा स्थितिरिति मूलमन्त्रेण पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा पुनर्हृदयकमले ध्यात्वा, योगपीठपुर मरमानसैरुपचारैर्देवं साह सापरण सपूज्य मानसमेघं नैवेद्यं दत्त्वा देवं भुञ्जान ध्यायन्, मूलाधारे आत्मान्तरात्मपरमात्मज्ञानात्मेत्यात्मवत्तुष्काकारचतुरस्रे कुण्डमध्ये विचक्रुर्नि कुण्डलिनीं यद्विहवा ध्यात्वा मूलमन्त्रमुच्चार्य “ब्रह्मन्तां जुहोमि स्वाहा” । पुनर्मूलं “अमत्य जुहोमि स्वाहा” इत्यमहन्तासत्यपैशुन्यकामनोथलोभमदमोहमात्मर्याणि क्रमेण सुपुञ्जाशुगुणकर्मण्येण हत्वा प्राणायामर्षादिकरपडङ्गन्यासपूर्वकं मूलमन्त्रमष्टोत्तरतवारं जपित्वा शुद्धेत्वादिना समर्थं श्रीगुरुं प्रणम्य, पुरतश्चन्द्रनादिलिखिते श्रीपर्यादिपीठे सौधादिनिर्मिते स्थण्डिले वा कुङ्कुमादिना तत्तत्कल्पोक्तं पूजाचक्रं निर्माय, तत्र मूलमन्त्रेण पुष्पाञ्जलिं दद्यात् । यथा सुधर्षादिभिः शिल्पिपरैर्निर्मितं पूजाचक्रं चन्द्रनादिमण्डितं प्राणपर्यं पीठे स्थाप्य पुष्पाञ्जलिं दद्यात् । तत्र स्थण्डिल्यादिधानुनिर्मितस्य पूजाचक्रस्याम्बरसादिना सशुद्धन्यादौ वैदिकमार्गेषामनुचाराण्य कारयित्वा मधुसूतगोदुग्धनारिकेलजलैः पृथक्पृथगामिषिभ्यः पञ्चाशदूर्वापिधिकाधजलैस्तत्तन्मन्त्रोपधिकाधजलैर्वाभिषिञ्चेत् ॥

अत्र मन्त्रवर्णोपधिग्रहणे मन्त्रवर्णेषु पुनरुक्तवर्णानामोपधो यस्य चर्णस्य यावन्त्यं आवृत्तयो मन्त्रे दृश्यन्ते तस्योपधेस्तावन्तो भागाः प्राह्याः । तास्तु प्रागेव प्रदर्शिताः । ततः शुद्धजलैः प्रक्षाल्य चन्द्रनागरकूर्पूरकस्तूरीरुद्रकुमादिपट्टैरालिख्य पुरतः शुभे पीठे स्थाप्य तत्रच स्पृष्ट्वा मूलमन्त्रमष्टोत्तरमहस्रं जपित्वा मंशुद्धस्य तस्य चक्रस्य प्राशुक्तप्राथप्रतिष्ठामन्त्रे “अमुकदेवतापूजाचक्रस्य” इत्यादितत्तद्देवतानामपूर्यकं देवमागहा साह मावगण्य मपूज्य महानैवेद्यं बलिदानादिपूर्वकं महोन्मयं प्रत्यहं दिनत्रयपर्यन्तं कुर्यात् ।

दिनत्रयमपि, प्रथमदिने आयाहितं देवं न विसर्जयेत् । चतुर्थदिने नित्यपूजान्ते देवं विसर्जयेत् । इति प्रतिष्ठिते चक्रे नित्यनैमित्तिकादिपूजनं च कुर्यात् । अग्न्युत्थारणं तु ऋग्वेदोक्ताग्निस्त्वेनैव वा कार्यम् । मूकं तु—[५० १० मं० २० म०]

अग्निः मासिं वाजंभरं दंढात्यग्निर्वारं श्रुत्यं कर्मनिष्ठाम् ।

अग्नी रोदमी वि चरत्समञ्जन्नाग्निर्नारीं वीरकुंघिं पुरन्धिम् ॥ १ ॥

अग्नेरभमः समिदंस्तु मद्राग्निर्मही रोदमी आ विविश ।

अग्निरेकं चोदयन्ममत्स्वर्गिर्वृत्राणि दयते पुरुणि ॥ २ ॥

अग्निर्ह्यं त्यं जरतः कर्षभावाग्निर्द्रयो निरंदहज्जलंभम् ।

अग्निरत्रिं घर्म उरुप्यदन्तुगभिनृमेघं प्रजयासृजत्सम् ॥ ३ ॥

अग्निर्दा द्राविणं वीरपेशा अग्निर्घ्रापि यः सहसा मनोति ।

अग्निर्दिवि इव्यमा ततानाग्नेर्धामानि विभृता पुरुवा ॥ ४ ॥

अग्निमुक्थंश्चपंपयो वि ह्वयन्तेऽग्निं नरो वामनि वाधितासः ।

अग्निं वयो अन्तरिक्षे पतन्तोऽग्निः मुहस्ता परिं याति गोनाम् ॥ ५ ॥

अग्निं विश ईच्छते मानुषीर्वा अग्निं मनुषो नर्हपो वि जाताः ।

अग्निर्गान्धर्वी पथ्यामृतस्याग्नेर्गन्धर्वीतिर्धृत आ निपता ॥ ६ ॥

अग्नेये ब्रह्मं ऋभर्वस्ततस्तुग्निं महार्मवोचामा सुवृक्षिम् ।

अग्ने प्रावं जरितारं यविष्ठाग्ने महि द्रविष्णुमा र्यजन्व ॥ ७ ॥

अथैतस्य प्रयोगः—तत एभिर्मन्त्रैः प्रथमं प्रतिष्ठितस्य चक्रादिकमग्निशन्दरहितं शतावृत्त्या शुद्धजलेन मिषिच्यानन्तरमग्निशन्दमहितं शताद्यावृत्त्यामिषिचैदित्यग्न्युत्थारणविधिः ॥ ततः प्रत्यहमस्तादिभि शुद्धजलेन प्रक्षालनं धातुमयचक्रस्य, स्फटिकस्य जलेनैव क्षालनं कार्यमिति ॥ अथ कालीमते चक्रप्रतिष्ठाविधिस्तु वामकेश्वरतन्त्रे— शैरव्युवाच ।

चक्रमेदं महादेव तत्रसादान्मया श्रुतम् । इदानीं श्रोतुमिच्छामि प्रतिष्ठाक्रमनिर्णयम् ॥ १ ॥

शङ्कर उवाच

मृणु देवि महाभागे जगत्कारिणि कौलिनि । तस्थोद्यापनकर्माङ्गं सर्वकार्यविनिर्णयम् ॥ २ ॥

स्नाता मङ्कल्पयेन्मर्षी गुरोरर्वनमारभेत् । पञ्चगव्यं ततः कृत्वा शिवमन्त्रेण मच्चितम् ॥ ३ ॥

तत्र चक्रं क्षिपेन्मर्षी प्रणवेन समाकुलम् । समुद्धृत्य ततश्चक्रं स्थापयेत्पूर्णपात्रके ॥ ४ ॥

पञ्चामृतेन दुग्धेन शीतलेन जलेन च । चन्दनेन सुगन्धेन कस्तूरीकुङ्कुमेन च ॥ ५ ॥

पयोदधिघृतचौद्रशर्कराद्यैरनुक्रमात् । तोयधूपान्तरंः कुर्यात्पञ्चामृतविधिं बुधः ॥ ६ ॥

झटकैः कलशैर्देवीमष्टभिर्वारिपूरितैः । कपायजलसंपन्नैः कारयेत् स्नानमुत्तमम् ॥ ७ ॥

स्नानं समाप्य ता देवीं स्थापयेत् स्वर्णपात्रके । यन्त्रराजाय विग्रहे महायन्त्राय धीमहि ।

तन्नो यन्नं प्रचोदयात् ॥ = ॥

स्पृष्ट्वा यत्र कुशाग्रेण गायत्र्या चाभिमन्त्रयेत् । अष्टोत्तरशतं देवि देवताभावमिद्वये ॥ ८ ॥

आत्मशुद्धिं ततः कृत्वा पङ्कजैर्वतां यजेत् । तत्रावाह्य महादेवीं जीवन्त्यासं च कारयेत् ॥ १० ॥

उपचारैः षोडशभिर्हामुद्रादिभिः सदा । फलताम्यूलनैवेद्यैर्देवीं तत्र समर्चयेत् ॥ ११ ॥

पट्टद्वन्नादिक दद्याद्बालङ्कारभेदं च । मुकुटं चामरं घटां यथायोग्यं महेश्वरि ॥ १२ ॥

सर्वमेतत्प्रयत्नेन दद्यादात्महिते रतः । ततो जपेत्सहस्रं च सकलेष्पितसिद्धये ॥ १३ ॥

वलिदानं ततः कृत्वा प्रणमैचक्रराजकम् । अष्टोत्तरशतं हुत्वा सपाताज्यं विनित्तिपेत् ॥ १४ ॥

होमकर्मण्यशक्त्येदं द्विगुण्य जपमाचरेत् । धेनुभेका ममानीय स्वर्णमृद्गात्रलङ्कृताम् ॥ १५ ॥

गुरवे दक्षिणा दद्यात्ततो देव्या विसर्जनम् ।

अथ प्रयोग—तत्र साधकः कृतनित्यक्रिय स्यस्तिवाचनपूर्वकं सङ्कल्प कुर्यात् । अद्येहेत्यादि अमुं कगोत्रोऽमुंशर्मांमुकुर्येयताया पूजार्थममुकुर्यन्त्रसस्कारग्रह करिष्ये इति मङ्गल्य, पञ्चगव्यमानीय हौमित्य-
ष्टोत्तरशतमभिमन्त्र्य ओमिति यन्त्र तत्र नित्तिपेत् । तस्मादुत्तोल्य पात्रान्तरे स्थापयेत् । तत शीतल जलचन्दनकसूरीकुङ्कुमै स्थापयित्वा पञ्चामृत प्राग्वत् हौमिति शोधयित्वा स्थापयेत् ॥

तत्र क्रमस्तु—दौरेण स्थाप्य पुन शुद्धजलै काप्य धूपयेत् । एव धीघृतमगुशर्कराभि । ततोऽ
ष्टभि कलशे कुङ्कुमगोरोचनाचन्दनमिधिततोयै स्थापयेत् मूलमन्त्रेण सर्वत्र । ततो यन्त्रमुत्तोल्य कुशाग्रेण
स्पृशन् “यन्त्रराजाय विग्रहे महायन्त्राय धीमहि तन्नो यन्त्र प्रचोदयात् ” इत्यष्टोत्तरशतवारमभिमन्त्र्य प्रा-
णप्रतिष्ठा कुर्यात् ॥ ततस्तत्रेष्टदेवतामावाह्य षोडशोपचारै संपूज्य पङ्कजेन पूजयेत् । तत्र पट्टद्वन्नादिक
दत्त्वाष्टोत्तरसहस्रं जपेत् । शक्रध्वेद्वल्लिं दद्यात् । ततोऽष्टोत्तरशतहोमं कृत्वा प्रत्याहुनि सपात कुर्यात् ।
होमानामर्ष्यं द्विगुणजपं कार्यं । ततो गुरवे सुवर्णालङ्कृता गा दक्षिणा च दत्त्वाच्छिद्रानधारणं कु-
र्यादिति ।

इत्थं प्रतिष्ठितं प्रक्षालितं चन्दनादिमण्डितं पुरतः प्रोक्षणीं सस्थाप्य, तत्र मूलमन्त्रेण पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा
प्राणवदध्यादिपात्राण्यान्नाद्याध्वजलं किञ्चित् पात्रान्तरेणोदधृत्य तेन जलेन स्थात्मानं पूजाचक्रं पूजाद्वय्याणि
च मूलमन्त्रेण प्रोक्ष्य तेषु धेनुमुद्रां प्रदर्श्य, स्वदेहं गन्धादिभिरलङ्कृत्य त्रैष्टेदेवतारूपं सच्चिन्त्य स्वशि-
रसि श्रीगुरु, मूलाधारं गणपतिं च संपूज्य, प्रागुक्तयोगपीठदेवतास्तत्तत्तन्त्यासस्थानेषु संपूज्य हृदयकम-
लनेसरेषु तत्तत्पीठमन्त्रैश्च संपूज्य, तत्तत्पीठमन्त्रेण सर्वाङ्गेषु पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा स्वैष्टेदेवतारूपं स्थात्मानं ध्यायन्
मूलमन्त्रेण मूर्ध्नि हृदये गुह्ये पादयो सर्वाङ्गेषु च पञ्चस्थानेषु पञ्च पुष्पाञ्जलीन् दत्त्वा धूपदीपनैवेद्यैश्च प्राग्व-
न्मूलाधारं चतुरस्रं कुण्डं सच्चिन्त्य तत्र कुण्डल्यात्मरूपप्रसात्मवर्दिं सच्चिन्त्य मूलमन्त्रमुच्चार्य,

“धर्माधर्महविर्दक्षिं आत्माशौ मनसा श्रुचा । सुषुम्नावर्त्मना नित्यमन्नघृतीर्जुहोम्यहम् ॥”

पुण्यं जुहोमि स्वाहा । पुनर्मूलं प्रागुक्तलोकमन्त्रं च, पापं जुहोमि स्वाहा । इत्थं पुण्यपापे कृत्याकृत्ये सङ्-

ल्पविकल्पां धर्मं चं पृथक् हुत्वा पुनर्मूलं,

“प्रकाशाकाशहस्ताभ्यामवलम्ब्योन्मनीशुचम् । धर्माधर्मकलास्त्रेहपूर्यां वहौ जुहोम्यहं स्वाहा ॥”
इति धर्माधर्मोन्मकं सकलप्रपञ्चकं पूर्णाहुतित्वेन हुत्वा निरस्तनिगिलोपाधितया निरतिशयसुखानन्दचिद्धि-
लान्तात्मकं स्वात्मानं ध्यायन्, प्राणायामपर्यादिकरपडङ्गन्यासपूर्वकं मूलमन्त्रमष्टोत्तरशतवारं जपित्वा जपं स-
मपर्याध्यंजलेन पूजाचक्रमभ्युच्य, चक्रस्थोत्तरमाने एं गुरुभ्यो नमः । इति सं-
पूज्य पूजाचक्रस्थाधस्तादतलादिममपातालमाधनया ॐ मण्डूकाय नमः । एवं कालामिन्द्राय नमः । मूल-
प्रकृत्यै नमः । आधाराय नमः । कुर्माय नमः । अनन्ताय नमः । वराहाय नमः । इति संपूज्य, व-
राहस्य दंष्ट्रोपरि पूषित्यै नमः । तस्यां सुधाण्णाय नमः । तस्मिन् नगररत्नमयद्वीपाय नमः । तन्मध्ये स्वर्ण-
पर्वताय नमः । तदुपरि नन्दनोद्यानाय नमः । तदुपरि कल्पवृक्षेभ्यो नमः । तेषां मध्ये विचित्ररत्नभूम्यै
नमः । तन्मध्ये स्वर्णप्राकाराय नमः । तन्मध्ये रत्नमण्डपाय नमः । तस्यान्तः स्वर्णवेदिकायै नमः । तदुपरि
रत्नसिंहासनाय नमः । इति तत्तद्वाचनया संपूज्य पूजाचक्राधारपीठं सिंहासनत्वेन परिकल्प्य, तस्य चास्त्रे-
यादिकोणचतुष्टयस्य पादचतुष्टये धर्माय नमः । ज्ञानाय नमः । वैराग्याय नमः । ऐश्वर्याय नमः । इति
प्राङ्निष्ठेन संपूज्य, स्वाप्रादिपीठस्य गात्रचतुष्टये अघर्माय नमः । अज्ञानाय नमः । अवैराग्याय नमः ।
अनैश्वर्याय नमः । इति प्राङ्निष्ठेन पूजयेत् ॥

ततः सिंहासनस्य मध्ये, मायार्यै नमः । विघार्यै नमः । इति मायाविद्ये पट्टसूत्रमयपाट्टिकारूपेण लौ-
किकमञ्जरदोतप्रोतरूपेण प्रथिते स्थिते ध्यात्वा संपूज्य, तदुपरि अनन्ताय नमः । इति तत्पाकारमनन्तं
संपूज्य, तस्य मूर्ध्नि पद्माय नमः । आनन्दकन्दाय नमः । संविद्यालाय नमः । तद्दलेषु प्रकृतिमयपत्रेभ्यो
नमः । तत्केसरेषु विकृतिमयकेसरेभ्यो नमः । तत्कर्णिकायां पञ्चाशद्वर्ण्यजाटगरुर्भयतत्त्वरूपार्यै कर्णिकायै नमः ।
केसरेषु अं अर्कमण्डलाय नमः । कर्णिकायां उं सोममण्डलाय नमः । पत्रेषु अं बह्निमण्डलाय नमः ।
तथैव, ब्रह्मणे नमः । विष्णवे नमः । रुद्राय नमः । तत्रैव सं प्रयोघातने सत्त्वाय नमः । रं प्रकृत्यातने
रजने नमः । तं मोहान्तने तमसे नमः । आं आतने नमः । अं अन्तरातने नमः । पं परमातने नमः ।
ह्रीं ज्ञानातने नमः । सिंहासनस्य स्वाप्रादिचतुर्दिक्षु मध्ये च-ज्ञानतत्त्वातने नमः । माघातत्त्वातने नमः ।
कलातत्त्वातने नमः । विघातत्त्वातने नमः । परतत्त्वातने नमः । इति संपूज्य, तत्केसरेषु स्वाप्रादिप्राद-
न्तिष्ठेन गणेशादितत्तत्पीठस्य नवशङ्को पीठमन्त्रेण समस्तं पीठं च संपूज्य तत्तन्मूलमन्त्रमुच्चार्य “श्रीशिवा-
दिमूर्तिं परिकल्पयामि” इति पीठमध्ये शिवलिङ्गादि तद्भावे पुष्पादिकं वा नित्यं ध्यानाङ्गं मूर्तिं वि-
भावयेत् । “नमः” इति कल्पिता मूर्तिं पूजयेत् ॥

अथ पञ्चापतनी चेतु मध्ये शिवपूजायां देवस्याग्नेयादिकोणचतुष्टये सूर्यगणेशदुर्गाविष्णु संस्थाप्य गणेश-
शक्तिरमेण तत्तत्कल्पोक्तविधिना तत्तच्छब्दे तत्तत्पीठपूजापुरस्सरं पृथक्पृथक् साक्षात्करणान् सर्वोपचारैः सं-
पूज्य तत्तन्मन्त्रजपस्तोत्रपात्रप्रणामक्षमापनादिभिः परितोषयेत् । एवं विषयादिपूजायां प्रमाणोक्तप्रकारेण
कोणेषु देवता संस्थाप्य प्रमाणोक्तप्रकारेणायतनदेवता पूजयेत् । अत्र पञ्चायतनपूजायामपि पूज्यपूजकयो-
र्मध्ये प्राचीदिशि परिकल्प्य तदनुसारेणाग्नेयादिकं कल्पयेदिति । ततः पुनर्मूलमध्ये प्राणायामत्रयं मूलम-
न्त्रपर्यादिकांश्च कृत्वा कराभ्यां पुष्पाञ्जलिमादाय पद्ममुद्रां बद्ध्वा पूर्वोक्तमातृकाम्भोजत्वेन ध्यात्वा पद्मा-
सननोपविष्टः ऋजुकायोऽन्तर्मुखो गुदमेद्वयोरन्तराले सुपुद्गान्तश्चतुरक्षमभ्यस्थचतुर्दक्षजदलेषु विघातत्

यशःप्राणैश्चतुष्टयं सकेमरं पीतजर्णं मूलाधारं सचिन्त्य, तन्मध्ये सोममूर्वाग्निमयाक्रयादित्रिरेव त्रिकोणं विभाव्य तन्मध्ये मूर्धकोटिप्रतीकाद्यं चन्द्रकोटिसुशतिलं ज्ञपाकुसुमप्रमम ज्योतिर्लिङ्गं ध्यात्वा, तदुपरि चिद्रूपं तद्विकोटिप्रभादीनां विस्तन्तुतनीयसां प्रसुप्तभुजगीमित्रं सार्धत्रियलयेन सर्वान्तर्यामितया म्बितां परब्रह्मविनाभूता कुण्डलिनीं शक्तिं चिर विभाव्य, गुरुपदिष्टविधिना गुदाकुञ्जानपूर्वकं हुकारेण तां कुण्डलिनीं मुत्याप्य सुपुन्नावर्त्मना मूलाधारस्वाधिष्ठानमणिपूर्वकानाहतविशुद्धामार्यपदचक्रभेदेन ब्रह्मरन्ध्रं नीत्वा, तत्र स्थपरमात्मतामुद्यौ परमात्मनि सयोज्य शिशुशक्त्यात्मकं तत्तेजो बह्वभ्रासाध्वना नि सार्य करस्यपुष्पाञ्जलीं सयोज्य, मूलमन्त्रमुच्चार्य "श्रीशिव इहागच्छ इहागच्छ" इति चक्रमध्यस्थितमूर्ते शिरसि पुष्पाञ्जलिप्रक्षेपेण तत्तेज आवाहनीमुद्रया समाधारा तद् ब्रह्मरन्ध्रेण प्रविष्टं सचिन्त्य, श्रीशिरादिरूपेण परिलत ध्यानाङ्गरूपेण न ध्यायन् मूलमन्त्रमुच्चार्य "श्रीशिव इह तिष्ठ इह तिष्ठ" इति स्थापनीमुद्रा प्रदर्श्य,

"देवेश भक्तमुल्लभ भर्वाभरणसयुत । वावर्यां पूजयिष्यामि तादृच च्यिरो भव ॥ "

इति प्रार्थ्यं, पुनर्मूलमन्त्रमुच्चार्य "श्रीशिव इह सनिधोहे इह सनिधोहे" इति सन्निधापनमुद्रया सनिधाप्य, मूलमुच्चार्य "श्रीशिव इह सनिरजो भव इह सनिरजो भव" पुनर्मूल "श्रीशिव इह समुजो भव इह समुजो भव" इति तत्तन्मुद्रया विधाय, पुनर्मूल "श्रीशिव इहावगुण्डितो भव इहावगुण्डितो भव" इत्यवगुण्डित देवस्य हृदयाविषडङ्गन्यासस्थानेषु पङ्कमन्त्रान् विन्यस्य, मूलमुच्चार्य "श्रीशिव सकलीकृतो भव सकलीकृतो भव" इति सकलीकृत्य, धेनुमुद्रा यद्ब्रवा देवस्य मूर्ध्नि श्रमृतवृष्टिं धारयन् मूलमुच्चार्य "श्रीशिवामृतीकृतो भवामृतीकृतो भव" इत्यमृतीकृत्य महामुद्रा यद्ब्रवा मूलमुच्चार्य "श्रीशिव परमीकृतो भव परमीकृतो भव" इति देवस्य मूर्ध्नि परामृतवृष्टिं ध्यात्वा, मूलमन्त्र तत "पे वद वद वागवादिनि दे क्लिभे क्लेदिनि क्लेदय महाक्षौभं कुंर कुंर सौ इलौ" इति दीपनीमकारादित्कारान्तां मानृकां चोच्चार्यान्वाक्केन श्वं त्रि. प्रोक्ष्य देवस्य हृदयं स्पृशन् पूर्वोक्तप्राणप्रतिष्ठामन्त्रैर्ममपदस्थाने श्रीशिवस्वेति पद प्रक्षिप्य प्राणप्रतिष्ठामन्त्रं जपेत् । देवस्य प्राणप्रतिष्ठा विधाय, मूलमन्त्रमुच्चार्य "श्रीशिवाय नम" इति त्रि पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा लिङ्गयोगिनिश्यालासमालावराभयभृगुखट्वाङ्गरूपालङ्कारात्प्या दश मुद्रा प्रत्येक कामबीजेन विरच्य मूलमन्त्रेण प्रार्थ्यं इमिति मुञ्चेदिति दश मुद्रा प्रदर्श्य, मूलमुच्चार्य "श्रीशिव एतत्ते आसन नम" इति चार्त्तं चार्त्तं चाल् चाल् पोष्यं तैजस वा यथासमभवमासनं देवस्य वामभागे विन्यस्य, "हृंहं इदमिदमिदं गृहाण स्वाहा" इति निवेद्य मूलेन पद्ममुद्रा प्रदर्श्य, पुनर्मूलमुच्चार्य "श्रीशिवाय नम" इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, पुनर्मूलमुच्चार्य "श्रीशिव कुशल स्वागत" इति कुशलस्वागतप्रश्नं कृत्वा कुशलस्वागतप्रश्नमुद्रे प्रदर्श्य, पुनर्मूलमुच्चार्य "श्रीशिव एतत्स्वहा स्वाहा" इति पूर्वस्थापितार्थपात्रान्त्रभुष्पाञ्जलितयकुशाप्रतिलसर्पपट्टव्यान्वित जल पात्रान्तरेणोद्घृत्य देवस्य शिरसि दत्त्वा "ओं हृंहं इदमिदमिदं गृहाण स्वाहा" इति निवेद्यार्थमुद्रा प्रदर्श्य, मूलमुच्चार्य "श्रीशिवाय नम" इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, पुनर्मूलमुच्चार्य "श्रीशिव एतत्ते पाद नम" इति पादपात्राच्छुद्धामाकट्टव्यान्वितपुष्पाञ्जलान्वित जलं पात्रान्तरेणोद्घृत्य देवस्य पादयोर्दत्त्वा ओं हृंहं इमिति मन्त्रेण प्राणवशिवेद्य, मुद्रा प्रदर्श्य मूल प्राणवत्पुष्पाञ्जलिं दत्त्वात् । अथ सर्वोपचारेषु प्रोक्तमन्त्रेण निवेदेन मूलमन्त्रेण पुष्पाञ्जलिं च प्रत्युपचारं कुर्यात् ।

तत आचमनीयपात्राज्जातीफलतल्लककोलचूर्णयुतजलं पात्रान्तरेणोद्घृत्य, मूलमुच्चार्य "श्रीशिव एतत्ते आचमनीय मुधा" इति देवस्य मुखकमले दत्त्वा प्राणवशिवेद्याचमनीयमुद्रा प्रदर्श्य पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा मधुपर्कपात्रमुद्घृत्य, मूलमुच्चार्य "श्रीशिव एतत्ते मधुपर्कं मुधा" इति देवस्य मुखकमले दत्त्वा प्राणवशिवेद्य

मधुपर्कमुद्रा प्रदर्श्य पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा पुनराचमनीयपात्रात्पात्रान्तरेण जलमुद्धृत्य, मूलमुच्चार्य " श्रीशिव एतत्ते पुनराचमनीयं सुधा " इति पुनराचमनीयं दत्त्वा प्राग्व्यधिवेद्याचमनीयमुद्रां प्रदर्श्य पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, रत्नपादुके उपनीय " पादुकायुगमारुह्य भगवन् रत्ननिर्मितम् । आनमएडपमायाहि आनार्यं शक्रदिग्गतम् " ॥ इति प्रार्थ्यः, पूर्वस्यां दिशि विरचितं आनमएडपं नीत्वा प्राग्व्यदासनं दत्त्वाप्यपाद्याचमनीयानि प्राग्व्यधिवेद्य, सुगन्धतैलादिकमुपनीय " श्रीशिव एतत्ते सुगन्धतैलाभ्यङ्गसुगन्धामलकाद्युद्धर्तनादिकं नमः " इति सुगन्धामलकाद्युद्धर्तनादिकं च निधाय महाराजोपचारव्यधानाविधेर्जलैरभिमिश्रित्य गङ्गादितीर्थोद्याहृतजलपूर्णकनकफलशहस्राभिर्यकन्याभिरभिमिश्रितं मत्वा, प्राग्व्यधिवेद्य आनमुद्रां प्रदर्श्य मूलेन पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा प्राग्व्यदाचमनीयं दत्त्वा, जलापकर्षणार्थं वस्त्रं दत्त्वाङ्गप्रोद्भूतं परिकल्प्य श्वेतद्रुकूलयुगलमानीयं यमिति वरुणरीजेनाभिमन्त्र्य, जलेनास्त्रमन्त्रेण प्रोश्य ' बृहस्पतिदेवताभ्यां वासोभ्यां नमः " इति संपूज्य, मूलमुच्चार्य " श्रीशिव एते ते वाससी नमः " इति वाससी परिधाय पूर्वधिवेद्य वस्त्रमुद्रां प्रदर्श्य पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, पूर्ववदाचमनीयं दत्त्वा स्वर्णादिनिर्मितं यक्षोपवीतमानीय, मूलमुच्चार्य " श्रीशिव एतत्ते यक्षोपवीतं नमः " इति यक्षोपवीतं दत्त्वा प्राग्व्यधिवेद्य पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा यक्षोपवीतमुद्रां प्रदर्श्य प्राग्व्यदाचमनीयं निधेयः । रत्नपादुके उपनीय

" जौपादुकायुगमारुह्य भगवन् रत्ननिर्मितम् । आगच्छ निर्मितं याम्यमलङ्कारस्य मण्डपम् " ॥ इति इतिविशि तमलङ्कारमण्डपं नीत्वा तत्र सिंहासने उपवेश्य नानाविधालङ्कारानि समुपनीय, प्राग्व्यधिवेद्य " नानादेवतैभ्यो मुकुटामरणैभ्यो नमः " इति संपूज्य, मूलमुच्चार्य " श्रीशिव एतत्ते मुकुटं नमः, एतत्ते कुण्डलं नमः " इति नानामरणानि तत्तथाज्ञा समर्प्य निवेद्यामरणमुद्रां प्रदर्श्य पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, पादुके उपनीय

" पादुके परिधायैमे पञ्चबाधपुरःसरम् । यागमण्डपमायाहि परिवारगणैः सह " ॥ इति प्रार्थ्यं प्रधानमण्डपं नीत्वा तत्र प्राक्कल्पितयोगपीठे देवं समुपवेश्य छत्रचामरादिनानाविधोपकरणहस्तं परिवारदेवतागणं स्वर्गात् किरणसमूहमिष देवशरीरादिनिर्गत्य स्वे स्वे स्थाने समुपविष्टं विशेषगुह्यं प्रधानदेवतासदृशाकाराभरणायुधादिशोभित स्थिरीभूतं परितश्चक्रमध्ये ध्यात्वा, चन्द्रनाशुत्कर्पूरादिनागान्धमानीय प्राग्व्यधिवेद्य " गन्धर्वदेवन्याय गन्धाय नमः " इति संपूज्य, मूलमुच्चार्य " श्रीशिव एते ते गन्धो नमः " इति देवाय गन्धं समर्प्य

" शरीरं ते न ज्ञानामि चेष्टा नैव च नैव च । मया निवेदितान् गन्धान् प्रतिगृह्य विलिप्यताम् " ॥ इति संपूज्य, मूलमुच्चार्य " श्रीशिवेमानि ते पुष्पाणि वीषद् " इति नानाविधानि सुगन्धशुभ्रपुष्पाणि समर्प्य प्राग्व्यधिवेद्य पुष्पमुद्रां प्रदर्श्य देवं संपूज्य देवहृदयादिषु पङ्कनासस्थानेषु पङ्कानि लयाङ्गवेन संपूज्य " श्रीशिव परिवारदेवतापूजनाथमनुनां देहि " इति देवं प्रार्थ्यं तत्तत्कल्पोक्तावरणदेवताः पूजयेदिति ॥

इत्थमङ्गावरणदेवता संपूज्य तद्वाह्ये देवाप्राद्यष्टसु त्रिभु क्रमेण— इन्द्राय सुराधिपतये पीतवर्णीय वज्रहस्ताय ऐरावतवाहनाय नमः । रं अश्रये तेजोऽधिपतये रत्नवर्णीय शक्तिहस्ताय मेघवाहनाय नमः । इं यमाय प्रेताधिपतये कृष्णवर्णीय दृडहस्ताय महिषबाहनाय नमः । तं निश्चृतये रत्नोऽधिपतये धूम्रवर्णीय वज्रहस्ताय प्रेतवाहनाय नमः । वं वरुणाय जलाधिपतये शुक्लवर्णीय पाशहस्ताय भकरवाहनाय नमः । यं वायवे प्राणाधिपतये कृष्णवर्णीयाद्बृहहस्ताय भृगुवाहनाय नमः । नं कुबेराय यक्षाधिपतये मौक्तिकवर्णीय गदाहस्ताय नरवाहनाय नमः । हं ईशानाय विधाधिपतये स्फटिकवर्णीय शूलहस्ताय वृषभवाहनाय नमः । इति संपूज्य इन्द्रेशानयोर्मध्ये आं ग्रहणे लोकाधिपतये रत्नवर्णीय पशुहस्ताय हंसवाहनाय नमः । निश्चूतिव-

स्वयंमध्ये ह्रीं अनन्ताय नागाधिपतये गौरवर्णाय चक्रहस्ताय गण्डगाहनाय नमः , इति पूजयेत् ॥ एवं वि-
स्ताराशक्तौ सं इन्द्राय नमः । रं अग्नये नमः । ट यमाय नमः । सं निर्ऋतये नमः । व वरुणाय नमः ।
य वायवे नमः । सं कुंभराय नमः । हं ईशानाय नमः । आं ब्रह्मणे नमः । ह्रीं अनन्ताय नमः , इति प्राग्ग्रन्थपूज्य
इन्द्रादीनां समीपे वं यज्ञाय नमः । एव, श शक्ये नमः । इ दण्डाय नमः । रं राहाय नमः । पा
पाशाय नमः । प्रो अश्नुशाय नमः । गं गदायै नमः । शं विशालाय नमः । पं पद्माय नमः । च चत्राय
नमः , इति लोकपालानामुधानि च पूजयेत् । अत्र सर्ववावरणपूजायां प्रथमावरणपूजान्ते मूलमन्त्रेण देव
संपूज्य संशोष्य मूलमन्त्रमुच्चार्य

“अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सल । भक्त्या समर्पये तुभ्यं प्रथमावरणार्चनम् ” ॥

इति देवस्य धरण्योत्पत्तौदक पुष्पादिकं दद्यात् । एव द्वितीयावरणादिव्यप्यूहनीयम् ।

ततो मूलमुच्चार्य “साङ्गाय सावरणाय शिराय नमः ” इति त्रि पुष्पाङ्गलिना संपूज्यात्मन्त्रेण धूपमाजर्ज
संशोष्य हृदयमन्त्रेण धूपमाजर्ज गन्धादिभिरभ्यर्च्य , तत्र साराङ्गाग्राधिधाय यमिति धेनुमुद्रायामूर्तोरुत्प “ह्रीं
सुरभितेजसे स्वाहा ” इति मन्त्रेण गुग्गुलादिधूपं निक्षिप्य “गन्धर्बदेवताय धूपाय नमः ” इति धूपं स-
पूज्य, मूलमुच्चार्य

“वनस्पतिरमोत्पन्नो गन्धाढ्यो धूप उत्तमः । आग्नेयः सर्वदेवानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ” ॥

इति धूपमुत्पूज्य, स्वयामभागे घण्टा निधायात्मन्त्रेण प्रोक्ष्य तैत्तव मन्त्रेण “घण्टायै नमः ” इति त्रिरभिर्य
“जोगजभ्वनि मन्त्रमात स्वाहा ” इति घण्टामन्त्रेण ना त्रिभिरभिमन्त्र्य यामकरेण तां घण्टा चादयन्
“ उँ हँ हँ हँ इदमिदमिदं गृहाण स्वाहा ” इति मन्त्रेण नीचधूपं निवेश्य, धूपमाजर्ज देवस्य यामभागे निवेश्य
धूपमुद्रा प्रदर्श्य देव संपूज्य, दीपप्राप्तयेना गोपुत तिलगन्धं वा निक्षिप्य तत्र रुपूरगमिणीं यतिं निधाय
हीमिति प्रज्वाल्य “विष्णुदेवत्याय घृतप्रदीपाय नमः , “ वनस्पतिदेवत्याय तिलदीपाय नमः ” इति तैल-
दीपश्चेत्संपूज्य यमिति धेनुमुद्रायामूर्तोरुत्प, मूलमुच्चार्य

“सुप्रकाशो महादीपः सर्वत्र तिरिरापहः । सवाहाभ्यन्तरं ज्योतिर्दीपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ” ॥

इत्युच्चार्य “श्रीशिव एव ते दीपो नमः ” इति दीपमुत्पूज्य प्राग्गत घण्टा चादयन् देवस्य पादादिमूर्धार्त्त
दीपमुच्चैः प्रदर्श्य, धार्तधेद्वक्तभागे तैलदीपश्चेद्देवस्य यामभागे दीपं निवेश्य दीपमुद्रा प्रदर्श्य, देवं
संपूज्य प्राग्देवस्य पायाद्यमतीये दक्ष स्वर्गादिप्राप्ते मन्त्रभोग्येत्तद्विष्णुप्येवात्मकं पञ्चविधमन्त्र इन्द्रमन्त्र-
लवणतिक्तकपायमधुरात्मकपद्मलोपेतनानाविधव्यजनसमेत नैवेद्यमानीय “विष्णुदेवत्याय नैवेद्याय नमः ” इति
संपूज्य देवस्य पुरतः चतुरस्रमण्डले माधारं तत्प्रात्रं निधाय, मूलं वील्याख्येण प्रोक्षणजलेन प्रोक्ष्य
तैत्तव मन्त्रेण इशैस्त्रि सताद्य कवचमन्त्रेणाभ्युह्याधोमुनदक्षिणहस्तेोपरि तादृशं यामहस्तं निधाय य-
मिति धामुनीजेनाष्टवारमभिमन्त्र्य नैवेद्यगतस्पर्शादिदोषान् शोषयित्वा, पुनर्वामहस्तेोपरि दक्षिणकरं प्राग्
त्रिधायाधोमुपयामहस्तेनाच्छादयन् यमिति यक्षित्रीजमष्टवारं जपन् तद्वत्तदोषान् दग्ध्या, धेनुमुद्रा प्रदर्श-
यन् यमित्यमृतवीजमष्टधा जपन् नैवेद्यममूर्तोरुत्पयात्मन्त्रेण नैवेद्यस्योपरि चक्रमुद्रा दर्शयन् तत्तन्तद्वयं मूलम-
न्त्रेणाष्टवारमभिमन्त्र्य दक्षिणहस्तेन जलं गृहीत्वा

“हेमपात्रगत दिव्यं परमान्नं सुसंस्कृतम् । पञ्चधा पद्मोपेतं गृहाण परमेश्वर ॥”

इति नैवेद्यस्योपरि चुलुकोदकं निक्षिप्य मूलमुच्चार्य “श्रीशिव एतत्ते नैवेद्यं नमः ” इत्युत्पूज्य, कराभ्यां
नत्प्रात्रं स्पृशन् पूर्वोक्तमन्त्रेण निवेश्य पात्रान्तरे धेनुमुद्रायामूर्तोरुत्प देवस्य दक्षिणहस्ते तज्जलं किञ्चिददत्त्वा

“अमृतापस्तरणमसि स्वाहा” इति देवभाषामयित्वा वामकरेण विक्रोत्पलसन्निभा प्राप्तमुद्रां दर्शयन् वक्षिणकरस्थकनिष्ठानामिन्द्राद्गुह्ययोगेन “ओं प्राणाय स्वाहा” एवं पुनस्तर्जनीमध्यमानामिकाद्गुह्ययोगेन “ओं उदनाय स्वाहा ।” एवं प्रागुक्तपञ्चमुद्राभिः पञ्च प्रासान् प्रादयित्वा स्वर्णादिपात्रे जलं धेनुमुद्रया अमृतादृत्य

“नमस्ते देवदेवेश सर्ववृत्तिकरं परम् । अन्यानिवेदितं शुद्धं प्रकृतित्थं सुशान्तलम् ॥

परमानन्दमंपूर्णं गृहाण जलमुत्तमम् ।”

इति देवस्य धामभागे जलपात्र निवेश्य निवेद्य, पुष्पाञ्जलिं दत्त्वास्त्रमन्त्रेण दिग्ग्रन्थनं कुर्यान् देवं परितो जननिसां विभाव्य “अत्रान्तकं नेत्रेय नमः” इत्यङ्गुष्ठानामिकायोगरूपां करद्वयेन नैवेद्यमुद्रां प्रदर्शयं देवं भुञ्जान ध्यायेत् । यथा—

ब्रह्मेन्द्राद्यैः सरममभितः श्रुपविष्टैः समतो

देव्या शिञ्जद्वलयकरया मादगं वीज्यमानः ।

नर्मक्रीडाप्रहमनपरो हामयन् पद्भक्तिभोग्यान्

भुङ्क्ते पात्रे कनकघटिते पद्मान् देवदेवः ॥

इति ध्यायन् मूलमन्त्रं दशधा जपित्वा जपं समर्थं नित्यहोमं कुर्यात् । अत्र नित्यहोमविधानं तु प्रागेव दर्शितम् ॥ अत्रैवं विस्ताराशक्तौ “अभ्याधानादिकं कर्म नित्यहोमेन विद्यते” इति यशिश्रुसंहितायचनान्त् लौकिकान्नाशेष देवदेवं ध्यात्वा संपूज्य मूलमन्त्रेण पञ्चविंशत्याहुती पङ्कमन्त्रैश्च पञ्चाहुतीरावरणदेवतानामेकैकामाहुतिं च जुहुयात् । आवरणहोमाशक्तौ मूलमन्त्रेण पङ्कमन्त्रैश्चोक्तसंप्यया जुहुयादिति नित्यहोमं विधाय, पूजास्थानं गत्वा स्वासन उपविश्य मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा ऋष्यादिकरपरङ्गन्यासपूर्वकं मूलमन्त्रेण पुष्पाञ्जलित्रयं दत्त्वा पूजाचक्रस्थेशानकोणे वनुरस्त्रवृत्तिकोणमण्डलं कृत्वा साधारं सव्यज्जनाशौक्यपूरितं ताम्रपात्रं निधाय “सर्वभूतानीहागच्छत इह तिष्ठत” इत्यावाह्य “सर्वभूतेभ्यो नमः” इति पुष्पादिभिः सपूज्य,

“ये रौद्रा रौद्रकर्माणो रौद्रग्रन्थाननिवासिनः । योगिन्योऽप्युग्ररूपाश्च गणानामधिपाश्च ये ॥

भूचराः खेचराश्चैव तथा चै चान्तरिक्षगाः । सर्वे ते प्रीतमनसो भूता गृहन्तिमं बलिम् ॥”

इति धामकराहुलिभिरर्घ्यपात्रात्प्राप्तान्तरैणोद्भूत्य जलधारं बलिपात्रे निक्षिपन् यत्निमुत्सृज्य पुष्पाञ्जलिमादाय

“भूतानि यानीह वमन्ति भूतले बलिं गृहीत्वा विधिवत्प्रयुक्तम् ।

सन्तोषमामाद्य ब्रजन्तु मर्षे चमन्तु तान्यत्र नमोऽस्तु तेभ्यः ॥”

इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा प्रणम्य “यथामुलं निरन्तु भूतानि” इति नाराचमुद्रया विष्टन्यास्त्रमन्त्रेण शुद्ध-जलैः स्वात्मानं प्रोक्ष्य देवं तृप्त ध्यात्वा, पात्रान्तरे वमिति धेनुमुद्रया जलममृताकृत्य “अमृतापिधानमसि स्वाहा” इति देवायोत्तरापोशानं दत्त्वा नैवेद्यं गतसारमुद्भूत्य नैवेद्यां नैवेद्यपात्रं निधाय गोमयाद्विस्त्रमन्त्रेण तत्स्थानं शोधयित्वा तस्मात् किञ्चिच्छेषमादाय “निर्माल्यभोजिते नमः” इत्यैशान्यां नि-निन्य हस्त प्रक्षाल्य, देवाय करशोधनार्थं सुगन्धिवर्णादिकं करचालनाय च दत्त्वा करं क्षालयित्वा, ह-स्तशोधनार्थं कर्पूरशलाकादि दत्त्वा पुनर्गण्डपजलं दत्त्वा पादौ प्रक्षाल्य प्राग्भवचमनीयं दत्त्वा सूदमवस्त्रेण हस्नो पादौ प्रोक्ष्य सुगन्धिवर्णादिभिः कर्णौ सुरभिती कृत्वा ताम्बूलमादाय, मूलमुचार्य

हृदयमलमानीय

“ॐ तिष्ठ तिष्ठ परे स्थाने स्वस्थाने परमेश्वर । यत्र ब्रह्मादयः सर्पे सुरास्तिष्ठन्ति मे हृदि ॥”
इति स्वहृदि संस्थाप्य, तत्र यथोक्तरूपं देवं ध्यात्वा मानसैरुपचारैः संपूज्य स्वाभेदेन ध्यायन् प्राणायामत्र-
यर्थादिकरपङ्क्त्यासाञ्च विधायेशानकोणे चतुरस्रवेष्टितं त्रिकोणमण्डलं कृत्वा, पञ्चायतनी चेदीशानादिको-
राचतुके प्रादक्षिण्येन—लम्बोदराय नमः । चण्डेश्वर्यै नमः । विष्वक्मेनाय नमः । तेजश्चण्डाय नमः, इति
गणेशादिनिर्माल्येन संपूज्य, मध्ये चण्डेश्वराय नमः, इति देवस्य निर्माल्यपुष्पादिकैः नित्यं, नैवेद्य-
शेषं किञ्चिदानीय

“लक्ष्मणोप्याश्रयानादिताम्यूलं सन्विलेपनम् । निर्माल्यभोजने तुभ्यं ददामि श्रीशिवान्नया ॥”
इति तत्रैव नित्यं स्वकरं प्रक्षालयेत् । अन्यदेवतोपासकैरपि स्वप्रदेयताङ्गत्वेन पूर्वोक्तस्यापनक्रमेण गणेशा-
दीनां निर्माल्यदेयता पूज्या ॥ ततश्चादिप्राथम्ये गन्धपुष्पाभ्यां जलमापूर्य सूर्याभिमुख्यं स्थित्वा

“ॐ नमो विषम्वते ब्रह्मन् भास्वते विष्णुतेजसे । जगत्प्रवित्रे शुचये सवित्रे कर्मदायिने ॥”
इति पठित्वा “हांहोम श्रीसूर्ये षप तेऽर्घ्यं स्वाहा” इति सूर्यायर्घ्यं दत्त्वा, कृताञ्जलि

“यत्रच्छिद्रं तपदिच्छिद्रं यच्छिद्रं पूजने मम । अक्षिद्रमस्तु तत्सर्वं भास्करस्य प्रमादतः ॥”
इत्यक्षिद्रमथार्थं पूजास्थानं गत्वा पूजाचशिष्टं गन्धं किञ्चित् स्वयामकरे निधाय तत्रार्घ्यपात्रोदकं किञ्चित्
नित्यं पालेद्य मूलमन्त्रेणाष्टवारमभिमन्त्र्य तेन जलेन स्वात्मानं प्रोक्ष्य मूलमन्त्रेण निर्माल्यपुष्पं शिरसि नि-
धाय, मूलेनैव चण्डोदकं प्राश्य नैवेद्यं शिवमन्त्रेभ्यो विमज्ज्य दत्त्वा, स्वयमपि भुञ्ज्या श्रीशिवरूपं सुखं
विद्वरेत् ॥ इति नित्यपूजाविधिः ॥

अत्र स्कन्दपुराणे शिवनिर्माल्यधारणं तत्रिदोदितमक्षणं च तदुक्तं कर्तव्यमित्युक्त्यान्वयश्च कार्ष्णिमिति ।
यद्यु गिवनिर्माल्यधारणं नैवेद्यमक्षणादौ निषेधचचनं तदशुचिपरम् । अथाशुचिरनधिकारी अर्दाक्षित इति यावत् ।
अथैव विस्तरतो नित्यपूजा कर्तुमशक्यत्वे प्रातररथाय श्रीगुरु स्मृत्या प्रणम्य शौचादिकं विधायोक्तवि-
धिना स्नात्वा, स्नानेऽपि विस्ताराशक्तौ निर्मलादिस्नानानन्तरं कुम्भमुद्रया स्वशिरसि शिरभिपिञ्चेत् । उक्त-
विधिना त्रिपुण्ड्रं विधाय, तत्रापि विस्ताराशक्तौ मूलमन्त्रेणैवामभिमन्त्रितमभस्मना विधायोक्तविधिना संध्यात-
र्षणसूर्यार्घ्यदानानि कृत्वा, तर्षणेऽपि विस्ताराशक्तौ मूलमन्त्रेणाष्टाविंशतिवारं देवं संतर्प्य, सूर्यार्घ्यदाने वि-
स्ताराशक्तौ केवलसूर्यमन्त्रेणैवार्घ्यं दत्त्वा गृहं गत्वा प्राग्बद्धतोत्सादनं कृत्वा प्रागुक्तविधिना पश्चिमद्वारेणैव
संपूज्य, प्राग्बद्धं प्रविश्यामनं कल्पयित्वा आसनेऽपि विस्ताराशक्तौ “ह्रीं आघारशक्तिकमलासनाय नमः”
इत्यामनं संपूज्योपविश्य, प्राग्बद्धव्याख्यासाद्य भूतशुद्धिं विधाय, तत्रापि विस्ताराशक्तौ प्राग्बद्धदृष्टे जी-
वात्मानं ध्यात्वा तथैव ब्रह्मरन्ध्रे संयोज्य प्राग्बद्धं पापपुरणं ध्यात्वा तथैव यथोजेन संशोध्य रवीजेन संदह्य
यथोजेनासाव्य पुनर्ब्रह्मरन्ध्रात्जीवात्मानं हृदयमानीय प्राग्बद्धं प्राणप्रतिष्ठां मातृकान्यासांश्च कृत्वा, समस्तमा-
तृकान्यासकरणाशक्तौ केवलमातृकान्यासं श्रीकण्ठादिन्यासं च, तत्राप्यशक्यत्वे केवलमातृकान्यासमेव कृत्वा
प्राणायामयोगपीठन्यासं मूलमन्त्रन्यासांश्च कृत्वा ध्यानार्घ्यस्थापनादि सर्वं प्राग्बद्धं समापयेत् ॥

पाद्यादिप्रास्थापनाशक्तौ अर्घ्यपात्रं प्रोक्षणीपात्रं च संस्थाप्य प्रोक्षणीजलेनैव पाद्यादीनि कल्पयेत् ।
इतोऽपि मंक्षेपप्रकारं शास्त्राहुरुमुखादवगन्तव्यः । इयं संक्षेपपूजा विस्तरतं कर्तुमशक्यानामेव, शक्तौ चेदा-
लस्यादिना विस्तारं त्यक्त्वा सक्षेपेण क्रियते तदा शोपायं भवन्तीति । उत्तरतन्त्रे—

स्वरूपं मन्त्रयन्त्राणां देवतानां विशेषतः । अज्ञात्वा भजते मूढो न सिद्धिं प्राप्नुयात् क्वचित् ॥ १ ॥

मन्त्रविद्यानिचयं स्वरव्यञ्जनभेदतः । पृथक्पृथग्भिर्गर्भवं पाथिनाद्याश्च पडिधाः ॥ ७ ॥

रश्मयोऽपि ममालेख्यास्तेषु पाथिवसंचयम् । तथैवाप्य तैजसं च वायव्यं नामसं क्रमात् ॥ ३ ॥

मानसं रश्मिवृन्दं च षोडश संयोज्य मंलिखेत् । पडिधेषु च भूयस्त्वं यम्य तत् तत्स्वरूपकम् ॥ ४ ॥

इति । अस्यार्थः—मन्त्रे यावन्तो वर्णास्तान् स्वरव्यञ्जनरूपेण पृथक्पृथग्भिर्गलित्य प्रार मन्त्रवीर्यप्रकरणाश्रयेषु चतुर्विधेषु रश्मिपञ्चमत्तमं रश्मिक्रमं शृण्वित्वा प्रत्यक्षरस्य पडिधिरश्मिनां पृथक्पृथग्भिर्गलित्य, तत इयन्त पाथिवा, इयन्त आया, इयन्तमन्त्रजाया, इयन्तो वायव्या, इयन्तो नामसा, इयन्तो मानसा । एवं एद् घुन्तानि कृत्वा तेषु यन्याधिक्य दृश्यते तस्यरूप मन्त्रयन्त्रदेवतानां प्रातःयम् । इति कालीमते प्र काशित रश्मिवृन्दमेतस्यापि पित्रेको विविच्यत्रे षट्यते ॥ कादिमते तु मादृगाण्ये—

ऊर्ध्वाम्नाया इति ख्याता ऊर्ध्वमन्त्रादिनिर्गता । पूर्वाम्नायास्तु संप्रोक्ता मन्त्राः पूर्वमुत्सोदृवाः ॥ १ ॥

दक्षिणास्यात् समुद्भूता दक्षिणाम्नायमन्त्रकाः । पथिमानसभूताः पथिमान्नायमन्त्रकाः ॥ २ ॥

उत्तराम्नास्तु संजाता ह्युत्तराम्नायमन्त्रकाः । ऊर्ध्वमन्त्राश्च सभूता षडूर्ध्वाम्नायाभिधाः स्मृताः ॥ ३ ॥

पृथिवीजलतेजामि वायुरीकाशमेव च । क्रमेशाश्च तु विज्ञेय धराद्य भूतपञ्चकम् ॥ ४ ॥

मानसा रश्मयो ज्ञेया भूतशामे तु सर्वतः । ऊर्ध्वाम्नायक्रमे वन्मि रश्मिवृन्दं तु पडिधम् ॥ ५ ॥

आकाशार्णेषु दशसु पाथिनाद्याश्च रश्मयः । एकादिदशपर्यन्त क्रमात्पाथिन्मरश्मयः ॥ ६ ॥

एकमज्ञतितोऽशीतिपर्यन्त जलरश्मयः । एकादशोत्तरशताद्दशोत्तरशतात्तथाधि ॥ ७ ॥

तैजसाधैकपञ्चाशदुत्तराच्छततः क्रमात् । पष्टुत्तरशत यान्द्रायव्याः परिकीर्तिताः ॥ ८ ॥

नामसा रश्मयः सैकचत्वारिंशच्छतद्वयात् । पञ्चाशदुत्तरशतद्वयं यानत् प्रकीर्तितम् ॥ ९ ॥

प्रत्यक्षर तु द्वात्रिंशद्द्वान्त्रिंशन्मानमाशयः । दशाना वायुर्णानां बच्ये रश्मिक्रमं शृणु ॥ १० ॥

रुद्रादिदशतिपर्यन्त पाथिवा रश्मयः स्मृताः । एकपष्टिमितात्ममत्स्यन्तमाप्याः प्रकीर्तिताः ॥ ११ ॥

एकोत्तरशताच्चैव दशोत्तरशतात्तथाधि । तैजसाः सैकनवतिशताद्यावच्छतद्वयम् ॥ १२ ॥

वायव्या रश्मयो ज्ञेयाः सैकत्रिंशच्छतद्वयात् । चत्वारिंशोत्तरशतद्वय नामसरश्मयः ॥ १३ ॥

मानसा रश्मयः प्राग्गद् द्वात्रिंशत्समिताश्च ये । तैजसेषु दशांशेषु पाथिवाद्याश्च रश्मयः ॥ १४ ॥

एकविंशात् क्रमात् त्रिंशदावत्पाथिवरश्मयः । एकपञ्चाशतः पष्टियावदाप्याश्च रश्मयः ॥ १५ ॥

सैकचत्वारिंशताद्यावत्सार्धशत तथा । तैजसा रश्मयः सैकाशीत्युत्तरशतात् क्रमात् ॥ १६ ॥

सनवत्युत्तरशत वायव्याः सप्रकीर्तिताः । शतद्वयात् सैकविंशात् सत्रिंशद्द्विशत क्रमात् ॥ १७ ॥

नामसा रश्मयो ज्ञेयाः प्राग्गन्मानसरश्मयः । आप्येषु दशवर्णेषु क्रमाद्भिर्गमकम विदुः ॥ १८ ॥

सैकत्रिंशात् ततश्चत्वारिंशदावच्च पाथिवाः । तथैकनवतेर्यावच्छतमाप्याः प्रकीर्तिताः ॥ १९ ॥

सैकत्रिंशच्छताद्यावच्चत्वारिंशत्तान्ततः । तैजसा रश्मयश्चैकमत्स्यन्तुर्दशतात् क्रमात् ॥ २० ॥

साशीतिशतक यान्द्रायव्याः परिकीर्तिताः । एकादशोत्तरशतद्वयादिगच्छतद्वयम् ॥ २१ ॥

नामसा रश्मयो ज्ञेयाः प्राग्गन्मानसरश्मयः । पाथिवाण्येषु दशसु क्रमाद्भिर्गमकम बुधे ॥ २२ ॥

एकचत्वारिंशदङ्काद्यावत् पञ्चाशत् भवेत् । पार्थिवा रश्मयो ज्ञेयास्तथैकाशीतितः परम् ॥ २३ ॥
 यावन्नवति चाप्यास्ते सैकात्रिंशच्छतात् परे । सत्रिंशच्छतकं यावत्तैजसाः संप्रकीर्तिताः ॥ २४ ॥
 सैकपट्युत्तरशतात् सप्तसृध्वशत् तथा । वायव्या रश्मयो ज्ञेया एकोत्तरशतद्वयात् ॥ २५ ॥
 दशोत्तरं द्विशतकं नाभमाः पूर्ववत् परे ।

इति । परे मानमा- । पूर्ववद् द्वात्रिंशत्पर्यणं ज्ञेया इत्यर्थः । जयट्टयामले—

ऊर्ध्वाङ्गाये नभोवापुतेजोजलधरांशवः । पूर्वाङ्गाये पृथिव्यम्बुतेजोऽनिलनभःक्रमः ॥ १ ॥
 दक्षिणोऽनिलतेजोऽम्बुपृथिवीनभसां क्रमः । पश्चिमेऽम्बुपृथिव्यभ्रपवनानलरश्मयः ॥ २ ॥
 उत्तरेऽनलवाःपृथ्वीनभोवायुक्रमः स्मृतः ।

इति । मातृकाण्ये—

पद्पञ्चाशद्भकारस्य चाधारे पार्थिवांशवः । स्वाधिष्ठाने तु द्वापटिष्टेजमोपान्तरश्मयः ॥ १ ॥
 मणिपूरं द्विपञ्चाशद्भान्तस्मात्संख्यकाः । अनाहते यकारस्य चतुःपञ्चाशदानिलाः ॥ २ ॥
 द्वामहतिर्विशुद्धे तु हकारस्य च नाभसाः । आङ्गायां तु चतुष्पाटिष्ठान्ते मानसरश्मयः ॥ ३ ॥
 विमर्गस्ये विमर्गस्य कलाशतकमानसाः ।

इति । अस्यार्थ — ऊर्ध्वाङ्गाये आकाशात्मकेऽनिलमुत्तरे देवतामन्त्रयन्त्राणां स्वरूपज्ञानार्थं यत्किञ्चिदश्मयः प्रदर्श्य-
 स्ते । तत्राद्यावाकाशवर्णानां लृळ्ळअअणनमशहानां दशानां क्रमेण १ । २ । ३ । ४ । ५ । ६ । ७ । ८ । ९ । १० ।
 एवं क्रमेण पार्थिवरश्मयो ज्ञेया । अथाप्यरश्मय — ७१ । ७२ । ७३ । ७४ । ७५ । ७६ । ७७ । ७८ ।
 ७९ । ८० । अथ तैजसरश्मय — १११ । ११२ । ११३ । ११४ । ११५ । ११६ । ११७ । ११८ । ११९ ।
 १२० । अथ वायव्यरश्मय — १५१ । १५२ । १५३ । १५४ । १५५ । १५६ । १५७ । १५८ । १५९ । १६० ।
 अथाकाशरश्मय — २४१ । २४२ । २४३ । २४४ । २४५ । २४६ । २४७ । २४८ । २४९ । २५० । अथ मा-
 नसरश्मय — ३२ । ३२ । ३२ । ३२ । ३२ । ३२ । ३२ । ३२ । ३२ । ३२ ॥

अथ वायुवर्णानाम् अत्रापेकचतुस्रपयायां दशानां क्रमेण पार्थिवरश्मय — ११ । १२ । १३ । १४ ।
 १५ । १६ । १७ । १८ । १९ । २० । अथाप्यरश्मय — ६१ । ६२ । ६३ । ६४ । ६५ । ६६ । ६७ । ६८ ।
 ६९ । ७० । अथ तैजसरश्मय — १०१ । १०२ । १०३ । १०४ । १०५ । १०६ । १०७ । १०८ । १०९ ।
 ११० । अथ वायव्यरश्मय — १६१ । १६२ । १६३ । १६४ । १६५ । १६६ । १६७ । १६८ । १६९ । १७० ।
 अथाकाशरश्मय — २३१ । २३२ । २३३ । २३४ । २३५ । २३६ । २३७ । २३८ । २३९ । २४० । मानसर-
 रश्मय प्राग्वत्पर्यन्तं द्वात्रिंशद्द्वात्रिंशत्क्रमेण ज्ञेया ॥

अथ तैजसवर्णानां दशानाम् इदमेकचतुस्रफरक्षाणां पार्थिवादिरश्मय । तत्रादौ पार्थिवा —
 ०१ । ०२ । ०३ । ०४ । ०५ । ०६ । ०७ । ०८ । ०९ । १० । अथाप्यरश्मय — ५१ । ५२ । ५३ । ५४ ।
 ५५ । ५६ । ५७ । ५८ । ५९ । ६० । अथ तैजसरश्मय — १४१ । १४२ । १४३ । १४४ । १४५ । १४६ ।
 १४७ । १४८ । १४९ । १५० । अथ वायव्यरश्मय — १८१ । १८२ । १८३ । १८४ । १८५ । १८६ । १८७ ।
 १८८ । १८९ । १९० । अथाकाशरश्मय — २२१ । २२२ । २२३ । २२४ । २२५ । २२६ । २२७ । २२८ ।
 २२९ । २३० । मानसा- प्राग्वत् ॥

अथाप्यवर्णानां दशानाम् अत्रादौभ्रमभ्रमन्तानां दशानां क्रमेण पार्थिवादिरश्मय । तत्रादौ पार्थिवा —

१२६ । १३० । अथ वायव्या— २१ । २२ । २३ । २४ । २५ । २६ । २७ । २८ । २९ । ३० । अथ नामसा— ४१ । ४२ । ४३ । ४४ । ४५ । ४६ । ४७ । ४८ । ४९ । अत्रापि मानसाः प्राग्बत् ॥ इति पूर्वाम्नाये रश्मिक्रम ॥

अथ दक्षिणाम्नाये रश्मिक्रम । " दक्षिणेऽनिलतेजोऽम्बुपृथिवीनमसां क्रमः " । अत्रायमर्थः— पूर्वाम्नाये ये पार्थिवादिश्मयः पार्थिवदशार्णानामभिहितास्ते दक्षिणाम्नाये वायव्यदशार्णानां पार्थिवादिश्मयो ज्ञेयाः । अथ च पूर्वाम्नाये ये आप्यदशार्णानां पार्थिवादिश्मयः प्रोक्तास्ते दक्षिणाम्नाये तैजसानां दशार्णानां पार्थिवादिश्मयो ज्ञेयाः । अथ च पूर्वाम्नाये तैजसानां दशार्णानां ये पार्थिवादिश्मयः प्रोक्तास्तेऽत्र दक्षिणाम्नाये आप्यानां दशार्णानां पार्थिवादिश्मयो ज्ञेयाः । अथ च पूर्वाम्नाये वायव्यदशार्णानां ये पार्थिवादिश्मयः प्रोक्तास्तेऽत्र दक्षिणाम्नाये पार्थिवदशार्णानां पार्थिवादिश्मयो ज्ञेयाः । नामसा उमयत्र समाना इत्यर्थः । एवं क्रमेण

“ पृथिवेऽम्बुपृथिव्यभ्रपवनानलरश्मयः । उत्तरेऽनलवाःपृथ्वीनभोवायुक्रमः स्मृतः ॥ ”

पतङ्गानां पश्चिमाम्नायां उत्तराम्नाययो रश्मिक्रम ऊह्य । अथ पञ्चाम्नायेषु क्रमप्रातरश्मयोऽप्यधिकरश्मयो लक्ष्यवहडानां वर्णानां वर्णाणां पृथिव्यतेजोवाय्वाकाशमानसा मातृकार्णवोक्तरासा ज्ञेयाः । यथा— भूलाधारे चतुर्दलकमलकर्णिकामध्यस्थलकारस्य षट्पञ्चाशत्पार्थिवरश्मयो ज्ञेयाः । स्वाधिष्ठाने षट्दलकमलकर्णिकामध्यस्थलकारस्य द्विपञ्चाशत्पारश्मयो ज्ञेयाः । मणिपुरे दशदलकमलकर्णिकामध्यस्थरश्मयो ज्ञेयाः । अनाहते द्वादशदलकमलकर्णिकामध्यस्थलकारस्य चतुष्पञ्चाशत्पारश्मयो ज्ञेयाः । विशुद्धे षोडशदलकमलकर्णिकामध्यस्थलकारस्य द्वात्रिंशत्पारश्मयो ज्ञेयाः । आभाषा द्विदलकमलकर्णिकामध्यस्थलकारस्य चतुर्दलकमलकर्णिकोपरिष्ठाद्विसर्गस्थानत्यतश्च कारस्य षोडशजनमानसरश्मयो ज्ञेयाः ॥ अतन्प्राज्ञे—

अथ षोडशानित्यानां ध्यानानि विविगानि ते । कथयामि शृणु प्राज्ञे वाञ्छितार्थसुरद्रुमान् ॥ १ ॥

एकैकमङ्गाङ्गित्वेन तासां तच्छक्तिभिस्तथा । प्रयोगेषु समस्तेषु बाह्याभ्यन्तरतः क्रमात् ॥ २ ॥

श्रियै कौत्यै जपावाप्त्यै वरयाकर्षणसिद्धये । ध्यायेद्देवीः समस्ताश्च लोहिताकारमण्डनाः ॥ ३ ॥

विद्याप्त्यै शान्तिके मुक्ताग्निन्दुर्कपूर्वमग्निभाः । विद्वेषोच्चाटनिघननिग्रहेष्वमिताः सरेत् ॥ ४ ॥

चित्सादिभूतैः मर्यादित्गुणैरेकैकमहर्तैः । एतद्व्याप्तिसमारब्धैर्वर्णाकारैस्तु शक्यः ॥ ५ ॥

इति । अत्र क्लृप्तिवर्णानां दशानां सत्त्वादिद्येजनाप्रकारस्तु— सात्त्विकवर्णा । राजसवर्णा । तामसवर्णा । सात्त्विकमात्त्विका । राजसराजसा । तामसतामसा । सात्त्विकराजसा । राजससात्त्विका । सात्त्विकतामसा । तामससात्त्विका । राजसतामसा । तामसराजसा । एवं द्वादशधा क्लृप्तिवर्णाः । १०० । एवं मायवर्णा १२० । तैजसा १२० । वायव्या १२० । नामसा १२० । एवं मानसा अपि ज्ञेयाः ॥ तथा—

धूम्राभाश्चिन्दपेतु मर्वाः प्रोक्तेषुपादिसिद्धये । सर्वत्र स्वममाकारवर्णशक्तिभिरावृताः ॥ १ ॥

अमंल्याताः भवन्त्यासां कात्स्न्याद्ध्यान तु को वदेत् । को वा शृणोति साकल्यात् ततः किञ्चिद्ददामि ते । २ ।

भौमाकाराः पीतवर्णाः मर्वाः सत्त्वनकारिकाः । आप्याः सत्त्वगुणाः सर्वाः सिताकाराः समीरिताः । ३ ।

ताः सर्वा ज्ञानकान्तिश्रीकीर्तिर्माभाग्यमुक्तिदाः । आग्नेयो गजसाः सर्वा लोहिताकारसंयुताः ॥ ४ ॥
 वर्याकर्षणशान्तिश्रीसाभाग्यविजयप्रदाः । वायुरूपा धूम्रवर्णाः सर्वा द्वेपादिकारिकाः ॥ ५ ॥
 नाममा नीलवर्णास्ता मारयोद्याटयोः स्मृताः । आसां मुखशुजादेहविधान शृणु पार्वति ॥ ६ ॥
 एकवक्त्राश्रतुर्वक्त्रा नववक्त्रास्तथापराः । षोडशास्याः पञ्चविंशदशास्या अपि काश्चन ॥ ७ ॥
 षट्त्रिंशद्दनाः कापि चत्वारिंशन्नवाननाः । चतुःषष्टिमुखास्तद्वदेकाशीतिशताननाः ॥ ८ ॥
 बहुना किं मुखभुजसंख्या माधकवाञ्छया । तथापि दर्शितं किञ्चिद्वक्त्रे वक्त्रे भुजद्वयम् ॥ ९ ॥
 नामरूपाणिगा येन तेन सानन्तविग्रहा । न सन्ति नानारूपाश्च भवेयुर्भक्तवाञ्छया ॥ १० ॥
 अम्बायां ललितायाः स्पुरन्याः पञ्चदशाङ्गगाः । ललिताङ्गितरूपेण सर्वामामात्मविग्रहाः ॥ ११ ॥
 तेन तासां तु सर्वासां स्वतोऽन्याः परिचारिकाः । तत्तद्वर्णायुधाकारवाहनैश्च सुमधुताः ॥ १२ ॥
 तथाविधैः स्वस्वशक्तिद्वन्द्वैश्चावेष्टिता अपि । इति तासां ध्यानभेदाः प्रोक्ताः स्थूला महेश्वरि ॥ १३ ॥
 सूक्ष्मरूपाणि च तथा कथयामि तवानये । येन ते माधकाः सर्वे वाञ्छितं प्राप्तुयुः क्षणात् ॥ १४ ॥
 प्रोक्तेष्वाधारपद्मेषु लोहितार्त्मेक्यविग्रहाम् । विभाव्य तेजोनिचये तत्र सिद्धिं च चिन्तयेत् ॥ १५ ॥
 तेन सर्वमभीष्टं तु ममवामोत्थयन्नतः । पूजातर्पणहोमादिरहित भावनेन वै ॥ १६ ॥
 परं तु ध्यानमुदितमखण्डात्मनिर्गम्यतः । निर्वातदीपमङ्काशमात्मनात्मसमीरणार्त्तं ॥ १७ ॥
 स्थूलेन साधयेत्तच्चिदपि सर्वं शुभाशुभम् । प्रोक्तक्रमेण देवेशि सततं साध्यसाधकैः ॥ १८ ॥
 सिद्धस्तु सूक्ष्मरूपेण ध्यानेन सकलेष्मितम् । साधयेत् पररूपं तु साध्यं साधनसिद्धये ॥ १९ ॥
 ब्रूहि देव महेशान् स्थूलसूक्ष्मस्वरूपयोः । ध्यानयोः कर्मणा सिद्धिं विनिर्धां फलयोगतः ॥ २० ॥
 तासां तत्तत्करेपूत्रेष्वायुधान्यप्यशेषतः । शृणु वक्त्रे महेशानि क्रमेण तव माप्रतम् ॥ २१ ॥
 वामदक्षिणयोः स्थाता द्विशुभे च वराभये । पाशाङ्कुशा चतुर्पादौ षट्शुभे चापमायकौ ॥ २२ ॥
 चर्मखड्गौ चाष्टशुभे गदाशूले दशोदिते । मुखषाण्यायुधानां तु रूपसंख्यादिवाञ्छया ॥ २३ ॥
 यस्मिन् कर्मणि ता देवि यथा स्मरति माधकः । तथा तस्याग्रतो भूत्वा पालयन्ति तमादरात् ॥ २४ ॥
 सर्वत्र स्मेरवदननयनाः शुभकर्मसु । दष्टोद्या भीमनयनवदनाः क्रूरकर्मसु ॥ २५ ॥
 शुभेषु कर्मस्वामीनाः स्थिताः वाहनगा अपि । शुभेतरेषु ताः सर्वाः प्रयोगेषु तु सर्वदा ॥ २६ ॥
 हारग्रैपेषुक्रादिमुद्रिकान् पुरान्विताः । नवरत्नमयैः सर्वाः स्तवकैश्वोपशोभिताः ॥ २७ ॥
 चल्यैरङ्गै रत्नमयैरप्यङ्गुलीपकैः । त्रिराजमानास्ताः सर्वा दिव्याशुक्रधरा अपि ॥ २८ ॥
 एवं मामान्यमुदित ध्यानं तामा महेश्वरि । विशेषं शृणु वक्ष्यामि तत्तत्कर्मसु सिद्धिदम् ॥ २९ ॥
 गजवाजिरथारूढा विमानस्याश्च मिहगाः । व्याघ्रतार्च्यसमारूढा ध्येया रचासु सर्वदा ॥ ३० ॥
 समरेषु जयावास्ये नृपराष्ट्रादिरक्षणे । पिशाचचोरव्यालालादिदुर्गमैः सरणवर्त्मनि ॥ ३१ ॥

ध्यायेता देवताः सर्वाः सर्वशक्तिभिरावृताः । एकैकशः ममन्ता वा सुखीभवति निश्चितम् ॥ ३२ ॥
 ऋषवानरभ्रल्लुक्खरमैरिभवाहनाः । उच्चाटनेषु सर्वास्ता भीमा ध्येयाः सुदारुणाः ॥ ३३ ॥
 कङ्कन्येनयकक्रौञ्चकाककौशिकवाहनाः । विद्रेपयेषु सर्वास्ताः घोरयहरणाकुलाः ॥ ३४ ॥
 खड्गगोमायुगवयशललीहरिणाश्रयाः । चिन्तयेत् मकलाः सर्वक्षुद्रकर्मसु माघकः ॥ ३५ ॥
 पिशाचवेतालगता ध्येयाः सर्वत्र मारये । इति वाहनभेदेन फलभेदाः ममीरिताः ॥ ३६ ॥
 सर्वास्तार्च्यगता बद्धिबायुबाहुद्वयान्विताः । द्विनेत्रास्तेक्रवदना दर्पाष्टा भीमविग्रहाः ॥ ३७ ॥
 बहन्त्यो वैह्निनिबह ध्येयाः स्वाकारशक्तिभिः । भीमारवाभिरमिता वेष्टिता रणमूर्धनि ॥ ३८ ॥
 विजयो भवति चिप्रं वैगिमेनाचिनाशनः । पलायनात् मंग्रह्यात् पाठयोः पतनेन वा ॥ ३९ ॥
 चतुर्भुजा अष्टभुजा गृह्यन्ते महतीं चमूम् । विभाव्य विजय युद्धे प्राप्नोत्युत्क्रमेण वै ॥ ४० ॥
 नवाननाम्बद्द्विगुणभुजा वा भीमविग्रहाः । वामैः कोटएडनिधमन्यैर्वाणांश्च विभ्रतीः ॥ ४१ ॥
 ध्यात्वारिमेनां मकलां शरभिन्नकलेचराम् । चमडुधिरधारां च विजयं प्राक्क्रमाभुयात् ॥ ४२ ॥
 अथवा नवाभिः खेटमन्यैः खड्गं च विभ्रतीः । चतुरङ्गा रिपोः मेनादिछन्दतीस्तरवारिभिः ॥ ४३ ॥
 चिन्तयित्वा रिपुं युद्धे भीमाकारे सुदुर्जये । पंच्यश्वेमरयाटोपवाघनिःस्नानसंकुले ॥ ४४ ॥
 प्राप्नोत्ययत्नतः चिप्रं प्रागुत्क्रमयोगतः । अथवा नवभिर्हन्तैर्गदा वामैस्त्वयेतरैः ॥ ४५ ॥
 नखरान् पाणिभिर्मामान् दधतीः ममरे स्मरन् । तद्विन्नचतुरङ्गां च मेनां विजयमाभुयात् ॥ ४६ ॥
 तंथा स्थूलकुठारैर्धैः पातयन्तीर्दिपां बलम् । विजयी भवति प्राक्क्रमादीरो ग्याङ्गणे ॥ ४७ ॥
 तर्धं चर्मक्षुरिकानिवहैर्निमतीर्बलम् । ध्यात्वा वा विजयी भूयात् समरे रोमहर्षणे ॥ ४८ ॥
 निद्रातिमिरहन्ता वा मोहयन्तीर्दिपां बलम् । ध्यात्वा विजयमाप्नोति नियतं समरे नृपः ॥ ४९ ॥
 पिशाचमर्षहस्ता वा तैः मेनां मृष्टतीः स्मरन् । विजयं ममरे शश्वदक्षुते शङ्करोपमः ॥ ५० ॥
 पाशकर्तारिकाभिर्वा निमतीः पृथनां रणे । स्मृत्वा विजयमाप्नोति नृपः प्राक्तक्रमाद् ध्रुवम् ॥ ५१ ॥
 अशुशक्रकचाभ्यां वा टारयन्तीश्वरुः क्षणात् । चिन्तयन् ममरे भीमे विजयी स्यात् सुनिश्चितम् ॥ ५२ ॥
 हलैश्च सुसलीर्नित्यं प्रहरन्तीर्दिपां बलम् । स्मरन् प्रविजयं युद्धे प्राप्नोति ध्यानवैभवात् ॥ ५३ ॥
 तथा पौडशवक्रास्ता द्वाविंशद्बाहुभिर्युताः । प्राग्वत् प्रमथितारातिपृथनाधिन्त्ययत्नेत् ॥ ५४ ॥
 पञ्चविंशतिवक्रा वा पञ्चाशद्भुजमंयुताः । तथैकादशभिर्देवैरायुधैर्निमतीर्बलम् ॥ ५५ ॥
 विचिन्त्य जयमाप्नोति समरे सर्वदा नृपः । तथा स्मरणमंयुक्तः पूजयेच्चास्तदा गृहे ॥ ५६ ॥
 पद्विंशद्दधना देवीर्द्विमस्रितकराः स्मरन् । तथैकादशरूपैस्तैः धैरैः प्रहरयैर्युताः ॥ ५७ ॥
 पक्रोनपञ्चाशद्वक्रा हस्तैस्तद्द्विगुणैर्युताः । प्रहरन्तीस्तथारातीन् स्मृत्वा वा जयमाभुयात् ॥ ५८ ॥

१ 'रहु' क पाठ । २ 'द्वयोमा' ख पाठ । ३ 'दहन्यो वैरि' ख, पाठ । ४ 'सल' क पाठ । ५ 'वत्या शूज' क पाठ ।
 ६ 'त' क पाठ । ७ 'युना' क पाठ ।

षट्पष्टिमुखा देवीः करैस्तद्द्विगुणैर्घृताः । प्रहरन्तीः स्मरन् युद्धे जयी भवति निश्चितम् ॥ ५९ ॥
 एकाशीतिमुखा देवीस्तद्द्विगुणैश्चैर्घृताः । तथाविधैः प्रहरणैः स्मरन् युद्धे जयी भवेत् ॥ ६० ॥
 शतवक्त्रास्तद्द्विगुणकरास्तेतिभिर्घृताः । स्मृता विजयमाप्नोति ममरे तात्र षोडश ॥ ६१ ॥
 पञ्च वक्त्रैर्घृतास्त्वनैरिष्टरूपतः । तथा तैर्होतिनिर्घृताकुलक्रमहस्तकैः ॥ ६२ ॥
 अमंख्याता भवेयुस्ताः साधकाभीष्टमिद्विदाः । एतद्गुह्यमसमभरमङ्कटादिषु चिन्तयन् ॥ ६३ ॥
 देवीस्तास्तगति क्षिप्रमापदो मनुजोऽथवा । देवो वा गच्छसो यच्चः किन्नरो वा भुजङ्गमः ॥ ६४ ॥
 पिशाचो वा शुक्को वा सिद्धो वा दानयोऽथवा । न कदाचित् स्मरन्नित्य भङ्गमाप्नोति निश्चितम् ॥ ६५ ॥
 चोरादिसङ्केतस्य गिरिदुर्गमजर्मनि । द्विविधैर्वैरिभिर्जातैः कृच्छ्रे राजभये तथा ॥ ६६ ॥
 सुद्रपीडानु भूतापस्मारराचमकटे । पिशाचडाकिनीवृन्दघ्नराचमपीडने ॥ ६७ ॥
 अन्येष्वपि च कृच्छ्रेषु विस्तरेषु महत्स्वपि । स्मरन्नित्यं जयेत्सर्वा विपदो ध्यानवैभवात् ॥ ६८ ॥
 एकपक्ता द्विनयना द्विभुजाभीष्टधारिकाः । मपादुकाः समागत्य सर्वाभरणभूषिताः ॥ ६९ ॥
 स्वममानाभिरभितः शक्तिभिः पवित्राग्निताः । गायन्तीभिश्च नृत्येषु वनमालाभिरन्विताः ॥ ७० ॥
 ध्यायन्नभिमर्तं सर्वामुयात् षोडशापि ताः । नामाध्यमस्ति भुवने व्यानादामा महेश्वरि ॥ ७१ ॥
 अलङ्कृतहयारूढाः शक्तिभिश्च तथावृताः । स्मराननाश्च गायन्तीः स्मृता विश्व वश नयेत् ॥ ७२ ॥
 तथाविधा गजारूढास्तथा शक्तिभिरावृताः । मङ्गीतासङ्गमहिलावृन्दसङ्कुलमध्यगाः ॥ ७३ ॥
 स्मृता लक्ष्मीमवाप्नोति राजमान्यामतिश्रियम् । नानाभोगसमोपेता प्रख्याता निजवैभवात् ॥ ७४ ॥
 तथाविधरथारूढान्तथा शक्तिभिरावृताः । तथा रंगीतममक्तशक्तिवृन्दसमन्विताः ॥ ७५ ॥
 स्मरन् भूमिमवाप्नोति राजा चेद्वैरिमण्डलम् । एव तत् त्रिविधध्यानात् सौभाग्यं चातुलं यशः ॥ ७६ ॥
 कदलीकानने रम्ये निर्जने तास्तथा स्मरन् । पादुकासङ्कचरणा श्रान्दन्तीश्च शक्तिभिः ॥ ७७ ॥
 मण्डल माममर्षं वा जपन् त्रियां ततो वनेत् । निधिं संग्राह्य भवने भोगी स्यादावदायुषम् ॥ ७८ ॥
 पूगारामे तथा स्मृता निधिमाम्रोत्ययत्नतः । एव चम्पकपुष्पागनमेखकुलेष्वपि ॥ ७९ ॥
 तथा पर्यंतकुञ्जेषु स्मरंस्तथा वित्तमाप्नुवात् । राजतो धनितोऽन्यस्वाधेनार्तो स्यात् सुखी चिरम् ॥ ८० ॥
 समुद्रतीरे पुण्येषु तथा नित्य स्मरन् धिया । प्राप्नोत्यनर्घ्यरत्नानि बहूनि ध्यानवैभवात् ॥ ८१ ॥
 समुद्रगासरिन्धयत्तत्कवाटीषु ताम्पथा । स्मरन् कनकमाप्नोति वर्योत्कृष्टमख्यकम् ॥ ८२ ॥
 निर्जने विपिने स्मृता प्राप्नोति महिलाः शुभाः । रूपयौवनशीलाद्याः प्रेमान्मोस्तनन्यगाः ॥ ८३ ॥
 उज्जेषु तेषु स्थानेषु ह्यारूढाः स्मरन् नरः । नृपतिं कुरुते वश्य मनोवारूपायकर्मभिः ॥ ८४ ॥
 तेषु तेषु गजारूढाः स्मृता नारीर्निराचृपान् । वशीकरोति शूत्रे प्राप्नोत्यश्राविशेषतः ॥ ८५ ॥
 तथा तेषु ग्यारूढाः स्मृता देवीन्तयोदित्वाः । वाञ्छितं ममवाप्नोति मुक्तः स्यान्नगिण्डादितः ॥ ८६ ॥

शतवक्त्रास्तद्द्विगुणभुजास्तेष्वापुधान्यपि । वाञ्छितानि लिखिता ताः पटेषु नवसु स्फुटम् ॥ ८७ ॥
 पटान्तान् मध्यपर्यन्तद्वये संस्थापयेत् तथा । रथदन्तिहयानां तु तिरस्करणिकापुतान् ॥ ८८ ॥
 प्रतिमैन्व्याभिमुख्ये तु तांस्तु सम्यक्प्रदर्शयेत् । वज्रालिखितनिःमानभेरीपणवमर्दलान् ॥ ८९ ॥
 आहत्य चादयन् शृङ्गशंकाहलकादिकम् । व्रंजेदभिमुखं वीरी धावत्याशु पराजितः ॥ ९० ॥
 तत्मेना मयुखी पश्चान्न जातु भवति ध्रुवम् । इति ध्यानान्यशेषाणि कथितानि तवानये ॥ ९१ ॥
 सूक्ष्मध्यानेन सिद्धानां साधकानां फलोदयः । अतस्तच्छृणु वक्ष्यामि मर्वामीष्टाप्तिकारकम् ॥ ९२ ॥
 टाडिमीकेमरपरुषतेजोरूपाः स्मरन् धिया । तन्मध्ये माध्यरूपं च निजवाञ्छानुरूपकम् ॥ ९३ ॥
 नमस्ताभीष्टमाप्नोति शुभानप्यशुभानपि । तथा मुपुञ्जानस्तद्विचिन्त्येद्रा गमागमम् ॥ ९४ ॥
 तेनाखिल निजेष्ट तु प्राप्नोति ध्यानत्रैभवात् । साधकश्च तथा सिद्धस्त्वयैरेवाशुमिद्विकृत् ॥ ९५ ॥
 इति । अत्र मूलमन्त्रवर्णां स्वरव्यञ्जनरूपेण पृथरुक्ता तत्तदग्निमवृन्दमहितास्तत्तद्रूपेण ध्यातव्याः । मातृकावर्णाञ्च
 तथैव ध्यातव्या इत्यर्थः । षोडशानित्यासु ललिताया अहत्वेन पञ्चदशानित्या , पञ्चदशानित्यासु परस्परमङ्गाङ्कित्वेन
 तत्तन्मन्त्रवर्णां स्वरव्यञ्जनरूपेण पृथक्पृथग्विभज्य क्षित्यादिभूतवर्णां विभज्य तत्तदग्निपुञ्जसहितान् भाव-
 येत् । तत्तत्फल भवेत् ॥ इति कादिमते रश्मिक्रम ॥

अथ कालीने रश्मिक्रममाह । उत्तरतन्त्रे—
 मन्ता प्रस्तुतेयोंगया रश्मयो वर्णसंहतेः । देवतामन्त्रयन्त्राणां ज्ञायते यैः स्वरूपकम् ॥ १ ॥
 रश्मिक्रमस्य विज्ञानान्छिन्नोऽभून्नात्र भंशयः । अकारस्य तु विज्ञेयाः पार्थिवाश्च चतुर्दश ॥ २ ॥
 आप्याः पञ्च मयून्वाः म्युर्स्तेजसा दश चैव हि । वायव्यास्तस्य संप्रोक्ताः पटपुत्ररशांशवः ॥ ३ ॥
 चत्वारो नाभमा उल्लास्तथा अकारके स्मृताः । चतुर्दश ततः पञ्च ततः पट्पटिकं शतम् ॥ ४ ॥
 चत्वारथैव चत्वारः ईर्ष्वर्णद्वये पृथक् । शतं सप्तत्युत्तरं च ततः पञ्च ततो दश ॥ ५ ॥
 चत्वारथैव चत्वारः उऊर्ष्वर्णद्वये पृथक् । चतुर्दश ततो भौमाः नवपटपुत्रं शतम् ॥ ६ ॥
 ततो दश च चत्वारो वेदा ऋद्धये पृथक् । चतुर्दश ततः पञ्च ततो दश ततो युगाः ॥ ७ ॥
 पटपुत्ररशतं चैव ल्लूर्वर्णद्वये पृथक् । अर्ष्वर्णस्यैव संप्रोक्ता एकारस्य च रश्मयः ॥ ८ ॥
 ईर्ष्वर्णस्य यथा प्रोक्ता एकारस्य तथा स्मृताः । उवर्णस्यैव ओकारे ऋकारस्यैव औल्लिपेः ॥ ९ ॥
 लूर्वर्णस्यैव विज्ञेया अस्वरस्य च रश्मयः । [लूर्वर्णस्यैव विज्ञेया अःस्वरस्य च रश्मयः ॥ १० ॥]
 पार्थिवा रश्मयो ज्ञेयाः कवर्णस्य चतुर्दश । आप्याः पञ्चदश प्रोक्तास्तेजसाश्च ततः परम् ॥ ११ ॥
 वायव्या रश्मयः प्रोक्ताः पञ्चत्रिंशच्छतद्वयम् । नाभमाथैव चत्वारः खकारस्य चतुर्दश ॥ १२ ॥
 पार्थिवा जलजाः पञ्च ततथैव शतद्वयम् । सैकचत्वारिंशदनु तैजसा युगमंख्यकाः ॥ १३ ॥
 वायव्या नाभमाथोक्ताश्चत्वारो वेदमंख्यकाः । गवर्णे पार्थिवाः पञ्चचत्वारिंशच्छतद्वयम् ॥ १४ ॥
 पञ्चाप्या दश चाग्नेवा वायव्या वेदमंख्यकाः । नाभसाथैव चत्वारो धवर्णे मनुपार्थिवाः ॥ १५ ॥

आप्याः शतद्वयं चैव प्रोक्ताः पञ्चिंशदुत्तरम् । तैजसा दश वायव्याश्चत्वारो नाभसाः स्मृताः ॥ १६ ॥
 पञ्चत्रिंशच्छतद्वे च कार्यस्यैव चवर्णके । स्ववर्णस्यैव छार्णस्य गणवर्णस्यैव जार्णके ॥ १७ ॥
 पवर्णस्यैव भार्णस्य डवर्णस्यैव जार्णके । चवर्णस्यैव टार्णस्य द्यवर्णस्यैव ठार्णके ॥ १८ ॥
 शतद्वयं पञ्चनवत्पुत्र दस्य पार्थिवाः । घस्येव ढस्य संप्रोक्ता जार्णस्यैव च गार्णके ॥ १९ ॥
 ढस्यैव तस्य मप्रोक्ता मनवम्यस्य पार्थिवाः । पञ्चाप्या एरुनवतिद्विशतं चानु वायुजाः ॥ २० ॥
 चत्वारो नाभसाश्चैव ढस्यैव च ढवर्णके । ढस्यैव घस्य संप्रोक्ता एार्णस्यैव च नार्णके ॥ २१ ॥
 पार्णस्य पार्थिवाः प्रोक्ताश्चतुर्दश जलीयकाः । पञ्चैव तैजसाः प्रोक्ता दशैकनवतिस्तथा ॥ २२ ॥
 शतद्वयं तु वायव्याश्चत्वारो नाभसाः स्मृताः । थस्यैव फस्य संप्रोक्ता रश्मयः क्रमशो बुधैः ॥ २३ ॥
 वार्णस्य पार्थिवाः पञ्चचत्वारिंशच्छतांशवः । आप्याः पञ्चदशाग्नेया वायव्या नाभसाः स्मृताः ॥ २४ ॥
 चत्वारश्च तथा प्रोक्ता भार्णस्य मनुमंख्यकाः । पार्थिवाश्च सपञ्चत्रिंशत्पञ्चमंख्याशतानि च ॥ २५ ॥
 तैजसा दश वायव्याश्चत्वारो नाभसास्तथा । चतुर्दश मकारे तु रश्मयः पार्थिवाः स्मृताः ॥ २६ ॥
 आप्याः पञ्च दशाग्नेया वायव्या वेदसंत्यकाः । पञ्चत्रिंशत्पञ्चशत नाभसाः सप्रकीर्तिताः ॥ २७ ॥
 यार्णे चतुर्दश प्रोक्ताः पार्थिवाः पञ्च नीरजाः । तैजसा रश्मयः प्रोक्ता वायव्याश्च ततः परम् ॥ २८ ॥
 पञ्चत्रिंशत्पञ्चशतं चत्वारो नाभसाः स्मृताः । रैफस्य मनुमंख्याकाः पार्थिवाः पञ्चनीरजाः ॥ २९ ॥
 सैकचत्वारिंशदनु शतपञ्चकतैजसाः । वायव्याश्चैकचत्वारश्चत्वारो नाभसाः स्मृताः ॥ ३० ॥
 वार्णस्यैव लवर्णस्य [रश्मयः सप्रकीर्तिताः । वार्णस्य रश्मयः प्रोक्ताः] पार्थिवाश्चैव चतुर्दश ॥ ३१ ॥
 सपञ्चत्रिंशदष्टशतमाप्या वै दश तैजसाः । वायव्याश्चैव चत्वारश्चत्वारो नाभसाः स्मृताः ॥ ३२ ॥
 मनुसंत्याः शकारस्य पार्थिवाः पञ्च नीरजाः । तैजसा दश वायव्याश्चत्वारो नाभसाः स्मृताः ॥ ३३ ॥
 पञ्चत्रिंशच्चाष्टशतं पकारे मनुसंत्यकाः । पार्थिवाः पञ्च चाप्या वै तैजसाः दश कीर्तिताः ॥ ३४ ॥
 पञ्चत्रिंशच्चाष्टशतं वायव्या वेद नाभसाः । वार्णस्यैव सकारस्य हकारस्य चतुर्दश ॥ ३५ ॥
 पार्थिवाः पञ्च चाप्या वै तैजसा दश कीर्तिताः । वायव्याश्चैव चत्वारः सपञ्चत्रिंशदुत्तरम् ॥ ३६ ॥
 सप्ततिसहस्रं च नाभसाः परिकीर्तिताः । लकारस्येव कस्यैव चकारस्य चतुर्दश ॥ ३७ ॥
 पार्थिवाः पायसाः पञ्च रश्मयः परिकीर्तिताः । सैकचत्वारिंशदनु सप्ततिसहस्रकम् ॥ ३८ ॥
 तैजसा वेदे वायव्या नाभसाश्च तथा स्मृताः ।

कालीमते रश्मिक्रमः ॥

संख्या	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११	१२	१३	१४	१५	१६
वर्णाः	अ	आ	इ	ई	उ	ऊ	ऋ	ॠ	ऌ	ॡ	ए	ऐ	ओ	औ	अं	अः
मौमाः	१४	१४	१४	१४	१००	१७०	१४	१४	१४	१४	१४	१४	१७०	१४	१४	१४
आप्याः	५	५	५	५	५	५	१६६	१६६	५	५	५	५	५	१६६	५	५
तैजसाः	१०	१०	१६६	१६६	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१०	१६६	१०	१०	१०	१०
वायव्याः	१६०	१६०	४	४	४	४	४	४	२	२	१६०	४	४	४	२	२
नामसाः	४	४	४	४	४	४	४	४	१६०	१६०	४	४	४	४	१६०	१६०

संख्या	१७	१८	१९	२०	२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०	३१
वर्णाः	क	ख	ग	घ	ङ	च	छ	ज	झ	ञ	ट	ठ	ड	ढ	ण
मौमाः	१४	१४	२४५	१४	१४	१४	१४	२४५	१४	१४	१४	१४	२६५	१४	१४
आप्याः	१५	५	५	२३६	५	१५	५	५	२३६	५	१५	५	५	२३६	५
तैजसाः	१५	२४१	१०	१०	१०	१५	२४१	१०	१०	१०	१५	२४१	२४१	१०	१०
वायव्याः	२३५	२	४	४	४	२३५	२	४	४	४	२३५	२	२	४	४
नामसाः	४	४	४	४	२३५	४	४	४	४	२३५	४	४	४	४	४

संख्या	३२	३३	३४	३५	३६	३७	३८	३९	४०	४१	४२	४३	४४	४५
वर्णाः	त	थ	द	ध	न	प	फ	ब	भ	म	य	र	ल	व
मौमाः	१४	१४	२६५	१४	१४	१४	१४	१४५	१४	१४	१४	१४	१४५	१४
आप्याः	१५	५	५	२३६	५	५	५	५	२३६	५	५	५	५	२३६
तैजसाः	१५	२६१	२६१	१०	१०	१०	२६१	१०	१०	१०	१०	२६१	१०	१०
वायव्याः	२३५	४	२	४	४	२६१	४	४	४	४	२३५	४१	४	४
नामसाः	४	४	४	४	४	४	४	४	४	२३६	४	४	४	४

संख्या	४६	४७	४८	४९	५०	५१
वर्णाः	श	ष	म	ह	ळ	च
भौमाः	१४	१४	१४	१४	१४५	१४
आप्याः	५	५	२३६	५	५	५
तेजसाः	१०	१०	१०	१०	१०	७००४१
वायव्याः	४	२३५	४	४	४	४
नाभसाः	२३५	४	४	७००३५	४	४

मूलाधारस्यपद्मस्य कर्णिकायां शिवात्मकः ॥ ३६ ॥

पदपञ्चाशद्भिर्लक्षैश्च प्रसरद्भिर्दलाब्धिके । आदृतः पृथिवीवर्णः स्वाधिष्ठानाह्वयाम्बुजे ॥ ४० ॥

कर्णिकाया द्विपाद्विध मयूरैः परिवारितः । तेजोभिर्व्याप्तपत्रैश्चानलवर्णः शिवात्मकः ॥ ४१ ॥

मणिपूराख्यचक्रस्यकर्णिकाया समावृतः । द्वासप्ततिमयूरैश्चाभूताख्यैरभूतार्णकः ॥ ४२ ॥

अनाहताख्यचक्रस्यकर्णिकाया शिवात्मकः । चतुःपञ्चाशदुसैश्चावृतो मारुतवर्णकः ॥ ४३ ॥

विशुद्धाख्ये महाचक्रे कर्णिकाया समावृतः । द्वासप्ततिमयूरैश्च नाभसैः शिव एव हि ॥ ४४ ॥

आज्ञायाः कर्णिकामध्ये मनोवर्णः शिवात्मकः । चतुःपाद्विमयूरैश्चावृतोऽमृतमयः मदा ॥ ४५ ॥

सहस्रारे महापद्मे कर्णिकायां समावृतः । पद्मशताधिकमाहस्यमयूरैर्मनैः मदा ॥ ४६ ॥

दलैः सहस्रसंख्याकैः सहस्रकिरणात्मकैः । पद्मशतैः स्वाङ्गभूतैश्च त्रिसर्गात्मा शिवात्मकः ॥ ४७ ॥

विसर्गस्या मयूरैश्च पद्मचक्रस्याश्च रश्मयः । सोममूर्याग्निमयाष्टात्रिंशत्संख्याकलात्मभिः ॥ ४८ ॥

पञ्चब्रह्मात्ममन्त्राख्यमष्टात्रिंशत्कलात्मभिः । तेजोभिर्मिश्रिताः सन्तः प्रमर्षन्तः परस्परम् ॥ ४९ ॥

वाच्यवाचकरूपेषु जगत्सावरजङ्गमम् । व्याप्य तिष्ठन्ति वै सर्वे स्थापिस्थित्यन्तकारिणः ॥ ५० ॥

पोडशाणी महाविद्या चन्द्रमण्डलरूपिणी । पद्मत्रिंशत्चमपूर्णा मुधावृष्टिमयी सदा ॥ ५१ ॥

पूर्णमण्डलरूपा च सर्वतेजोमयी परा ।

इति । अत्र पाञ्चभौतिकरश्मिना सहस्रावस्थितमानसरश्मिना परस्परप्रतिफलनेन पञ्चाशद्भूतवर्णानां याचन्तो रश्मयः संभूयन्ते, तावन् प्रतिवर्णरश्मयो द्वात्रिंशद्द्वान्त्रिंशन्मानसरश्मिसञ्चये अथच द्वात्रिंशद्द्वान्त्रिंशन्मानसरश्मयः प्रतिवर्णं प्रतिफलन्तीत्यर्थः ।

ईशानत्रकसभूतकलानां पञ्चकस्य तु । एकैकस्याः कलायास्तु त्रिंशत् विशदुत्तरम् ॥ १ ॥

मानमात्मरश्मिनां क्रमो ज्ञेयो मनीषिभिः । मन्त्रस्य वाच्य विद्याया अष्टपाद्विमितार्णकाः ॥ २ ॥

द्वाविंशद्भिर्मानसैश्च गुणिताः पूर्णमानसैः । हृताश्चेत् तत्र यत्नस्य तच्छन्दस्तन्मनोः स्फुटम् ॥ ३ ॥

शेषाद्पूर्णरूपेण महाविद्या भवत्यसौ । न्यूनं न्यूना क्रमस्त्वेवं ज्ञातव्यः सिद्धिमिच्छता ॥ ४ ॥

इति । अत्र यस्या विद्याया मन्त्रस्य वा स्वरव्यञ्जनरूपेण पृथक् कृता वर्णा याचन्तो जायन्ते, तावन्तो द्वाविंशद्-
ङ्गेन गुणतोया । प्रत्येकं द्वाविंशद्द्वाविंशन्मानमरश्मिकमत्वात् । अथच पूर्णमानसै पद्दशतोत्तरमहस्रसंख्याकै-
र्भागहरणेन यत्नस्य तत्तन्मन्त्रस्य च्छन्दो प्रेयम् । तथापि पद्दशतोऽधिक लब्धं चेत्प्राप्यते तदपि पद्दश-
ता भागहरणेन यदुर्ध्वगि तच्छन्द इति प्रेयम् । तथा पूर्णमानसैर्भागहरणाद्यदुर्वरित, तत् पद्दसप्तत्युत्तरप-
द्दशतमत्वाद्भेदेत् मा विद्या महाविद्येति प्रेयम् । ततोऽधिक चेत्तदपि प्रेयं, न्यूनं चेत्न्यूनं ज्ञेयमित्यर्थः ॥

अत्र विद्यारूपस्य द्वाविंशद्गुणनेन च । हृतेन मानसैश्चापि क्वचिन्नोर्वरित यदि ॥ १ ॥

लब्ध पद्दविंशता चैव हरेत्लब्ध भवेच्च तत् । तच्छन्दः ॥ २ ॥

अस्यार्थ — मन्त्रस्य विद्याया वा वर्णा स्वरव्यञ्जनरूपेण पृथक् कृता द्वाविंशता गुणिता पूर्णमानसैर्हृताश्चे-
च्छेषाद्भो नोर्वरितस्तत्र लब्धमेव पद्दविंशता हरेच्छन्द प्राप्यते, एवं क्रम सर्वत्र ज्ञेय ॥

मन्त्रविद्यारूपं तु द्वाविंशद्गुणित यदि । पूर्णता न लभेद्यत्र दशमीकृत्य चाहरेत् ॥ १ ॥

अस्यार्थ — मन्त्रविद्यात्तराणि स्वरव्यञ्जनरूपेण पृथक् कृतानि द्वाविंशता गुणयेत् तदा पूर्णता षोडशशतानि न
जायते चेद् दशगुणित कृत्वा षोडशशतैर्भागमाहरेत् । अन्यत्सर्वं प्राप्यत् ॥

श्रीविद्यायाश्च षोडश्याः सहस्राणि च विंशतिः । षट्युत्तरं च त्रिंशतं भवेद्युर्नाभसांशवः ॥ १ ॥

पञ्चोत्तरं च नवतिर्द्विसहस्रं शताष्टकम् । पार्थिवा रश्मयश्चाथ पद्महस्राणि चैव हि ॥ २ ॥

अष्टौ शतान्येकपट्टिस्तैजसा रश्मयो षथ । पञ्चमप्त्युत्तरशतं महस्रं चापुररश्मयः ॥ ३ ॥

अष्टादशोत्तरं पञ्चशतं वेदसहस्रकम् । मयूखा द्यमृतात्मानो वच्ये सकीर्णरश्मिकम् ॥ ४ ॥

त्रिंशतं च चतुःषष्टिविंशद्वर्णेषु पार्थिवाः । षट्युत्तरं शतं चाप्यास्तावन्तस्तैजसाः स्मृताः ॥ ५ ॥

शतं च चत्वारिंशच्च वायव्याः संप्रकीर्तिताः । चतुर्विंशद्वेदशतं पार्थिवा द्यनलेषु च ॥ ६ ॥

शतं च पञ्चपञ्चाशदाप्याश्च शतमेव च । चतुर्विंशतिसंख्याका वायव्याः संप्रकीर्तिताः ॥ ७ ॥

तावन्तो नाभसाः प्रोक्तास्ततो भूर्वर्यसंचये । त्रिंशदाप्याश्च चाग्नेया अशीतिश्चतुरुचरा ॥ ८ ॥

वायव्याश्च चतुर्विंशतावन्तो नाभसाः स्मृताः । मत्स्युखाः सद्गुह्यैः चायुर्वर्णेषु पार्थिवाः ॥ ९ ॥

पञ्चविंशतिश्चाप्यास्तु पञ्चाशत्तैजसाः स्मृताः । नाभसा विंशतिः प्रोक्ताश्चाप्यवर्णेषु पार्थिवाः ॥ १० ॥

अष्टाविंशत्युत्तरं च शतसप्तकमेव च । तैजसाः मत्स्युखैश्च अष्टाविंशतिर्वायुजाः ॥ ११ ॥

तावन्तो नाभसा ज्ञेयाः संकीर्णा रश्मयस्त्वित्तमं । अत्र (न्ये) तद्भूतवर्णस्य तच्चतुर्दशोवा निजाः ॥ १२ ॥

इति । अन्ये भूतांशव संकीर्णा मानसा अपि तथैव ज्ञेया । ऊर्वाभ्रायक्रमे—मानसा सहजा, अन्ये संकीर्णा
इति केचित् । अत्र यद्यगुरुपदेशं बोद्धव्यम् ॥

परामासादमन्त्रस्य पञ्चोत्तरसहस्रकम् । आप्यास्तथा पञ्चनवत्युत्तरं च शताष्टकम् ॥ १ ॥

सहस्रं नाभसाः प्रोक्ताः मङ्कीर्णाः पार्थिवाः स्मृताः । षट्पञ्चाशत्समाख्याताश्चत्वारिंशच्च तैजसाः ॥ २ ॥

वायव्याः षोडश प्रोक्ता नाभसाः षोडशैव हि । आप्या दश समाख्याता मानसाः प्राग्बदेव हि ॥ ३ ॥

इति । प्रत्यक्षं द्वात्रिंशत्क्रमेणाष्टाविंशत्युत्तरशतं रश्मय इत्यर्थं ॥

पराप्रासादवर्षाधिं गुण्यात्तन्मानसांशुभिः । पङ्क्तिशता हरच्छेषं लब्धाङ्गेन पुनर्हरत् ॥ १ ॥

तल्लघं तस्य मन्त्रस्य च्छन्दो ज्ञेयं मनीषिभिः ।

इति । पराप्रासादमन्त्रस्य वर्षां मन्त्रव्यञ्जनरूपेण पृथक् कृता द्वात्रिंशद्विंशतिगुणिता पङ्क्तिशता इता शेष लब्धाङ्गेन हत तच्छेषं तल्लब्धाङ्गेन हरेश्छेष तच्छन्द इत्यर्थं ॥ तथा—

कालिकाया महाविद्यावर्षा द्वात्रिंशता इताः । इताश्च मानसैः पूर्णैः शेषं पङ्क्तिशता हरत् ॥ १ ॥

शेष लब्ध तु सयोज्य पुनः पङ्क्तिशता हरत् । शेष छन्दस्तु विज्ञेय सम्पक्व तत्त्वविशारदः ॥ २ ॥

इति । श्रव्यार्थं— विद्याया वर्षां मन्त्रव्यञ्जनरूपेण पृथक् कृता द्वात्रिंशद्विंशतिगुणिता पूर्णमानसांशुभिर्हता शेष पङ्क्तिशता हरत्, तच्छेषे तत्फल सयोज्य पुन पङ्क्तिशता हरत् तच्छेष छन्दो ज्ञेयमिति ॥

रससरूपाः चित्तैर्भागा द्वौ भागावमृतस्य च । द्वाविंशत्यग्निभागाश्च वायुभागाश्चतुर्दश ॥ १ ॥

पञ्चविंशतिभागाश्च व्योम्नश्च पारकीर्तिताः । अष्टोत्तर च द्विशतं सहस्रद्वयमेव च ॥ २ ॥

मानमा ररमयो ज्ञेया भूतभागोद्भवाशावः । प्रायुक्क्रमतो ज्ञेया रश्मिक्रम उदाहृतः ॥ ३ ॥

इति ॥
अथ कादिमते कामेभ्यर्थादिभित्त्याना प्रयोगविधिर्लिख्यते ॥ “ह्रींकीर्त्यम्बुली” इति पञ्चकामा भवन्ति ।
तन्मन्त्रज— [प० ७ श्लो० ३६]

एषा यन्त्राणि सर्वाणि त्रैलोक्यतोभगानि च । तानि क्रमेण कथयाम्याकर्ण्य समाहिता ॥ १ ॥

तेषु पञ्चसु बीजेषु पुनरुक्तविचरितैः । योजयेदष्टभिस्तैस्तैः स्वराण् पोडश भायया ॥ २ ॥

अष्टाविंशतिसयुक्तं शतं तेन भवन्ति वै । तैर्यन्त्राणि विधेयानि पञ्चानां क्रमतः शिवे ॥ ३ ॥

इति । श्रव्यार्थं— प्रोक्तपञ्चसु बीजेषु द्वितीयबीजस्य जठरे प्रथमबीजं । १ । तृतीयबीजजठरे द्वितीय बीज । २ । चतुर्थबीजजठरे तृतीय बीज । ३ । पञ्चमबीजजठरे चतुर्थ बीज । ४ । चतुर्थबीजजठरे पञ्चम बीजं । ५ । तृतीयबीजजठरे चतुर्थ बीज । ६ । द्वितीयबीजजठरे तृतीय बीज । ७ । प्रथमबीजजठरे द्वितीय बीज । ८ । एषमष्टौ बीजानि पुनरुक्तवर्जितानि भवन्ति । एतानि प्रत्येक पोडशमन्त्रयुक्तानि कर्तव्यानि, तदा सर्व्वव्या १२० बीजानि भवन्ति । एतैर्यन्त्राणि विधेयानीत्यर्थं ॥ यन्त्ररचनाप्रकारमाह—

वृत्तत्रयस्य पदकोणं कृत्वा मध्ये स्वमन्त्रम् । लिखेत् साध्याख्ययोपेत पदकोणेषु च तत्पुनः ॥ १ ॥

विभज्य विन्दुभायाभ्यामथ ऊर्ध्वं लिखेत् क्रमात् । वृत्तान्तरालयोर्षोडशोऽप्यष्टया द्विरालिखेत् ॥ २ ॥

एवं यन्त्राणि पञ्च स्युः पञ्चानां क्रमतः शिवे ।

इति । श्रव्यार्थं— प्रथमतः पदकोणं कृत्वा तद्द्विहृत्तत्रयं विधाय मध्ये साध्यनामसहितं प्रकृतिस्यपञ्चकामेषु प्रथमं बीजं विलिख्य पदसु कोणेषु तदथ बीजं विलिख्य प्रोक्ताष्टाविंशत्युत्तरशतं बीजानि चतुःपट्टया चतुःपट्टया द्विधा विभज्य वृत्तत्रयान्तरालद्वयेऽभ्यन्तरान्तराले विन्दुयुक्तानि प्रथमचतुःपट्टवीजानि पदतथाकारेण विलिख्य, तद्वाह्यान्तरगले द्वितीयचतुःपट्टवीजानि विसर्गयुक्तानि लिखेत्, इदं प्रथमं यन्त्रम् ॥ द्वितीयबीजं मध्ये साध्यसहितं विलिख्य पदकोणेषु द्वितीयमेव बीजं विलिख्य बहिरन्तरालद्वये साध्यद्विलिखेदिति द्वितीययन्त्रम् ॥ एवं तृतीयबीजेन तृतीयं यन्त्रम् ॥ चतुर्थबीजेन चतुर्थं यन्त्रम् ॥ पञ्चमबीजेन पञ्चमं यन्त्रम् ॥ इति

पञ्च यन्त्राणि भवन्तात्यर्थं ॥ अथ पञ्चार्थजैरेकमेव यन्त्रं लेसनीयमित्याह—

पञ्चभिस्लेकमस्त्यन्यद्यत्तं सुमहदद्भुतम् । द्वितीयजठरे त्वाद्यं सनामाभिलिखेत् तयोः ॥ १ ॥
वह्निस्त्वृवीरूपेण पदकोणेन प्रवेष्टयेत् । चतुर्थं विलिखेत् कोणेष्वेषु पदस्वपि पार्वति ॥ २ ॥
वेष्टयेत्पञ्चमेनैव तद्यत्र सर्वमोहनम् ।

इति । अस्यार्थ — द्वितीयर्षीजस्य ह्रींकारस्य जठरे प्रथमर्षीजं ह्रीमिति र्षीजं साध्यनामगर्भं विलिप्य, तद्-
हिस्तृतीयर्षीजेन ऐंकारेण अधरोत्तरयोगेन पदकोणं कुर्यात् । अत्र ऐंकारस्य त्रिकोणरूपत्वाद्दीजद्वयरूपत्रिको-
णद्वयेन पदकोणेनावेष्टय पदकोणेषु चतुर्थर्षीजं च्लंकारं विलिप्य पञ्चमर्षीजेन ह्रींकारेण पदकोणाद्वाह्निर्वेष्टयेत्,
यथा ह्रींकारगर्भं सर्वं भवति तथा कुर्यादित्यर्थं । एव पदस्वक्राणि जातानि ॥

अथ समययन्त्रयोरुद्धारकममाह—

तस्यापि परतो ब्राह्मे तैरावेष्टय पुरोदितैः । यन्त्रास्तरं तु जनयेद् ब्रह्मिर्मातृकयापि च ॥ १ ॥

इति । प्रोक्तपद्यन्त्रस्य वह्निर्वृत्तत्रय विधाय प्राग्वत् १= वीजैश्चतुःपट्टया द्विरालिखेत् सप्तमं यन्त्रं भव-
ति । एतस्यैव पद्ययन्त्रस्य वह्निर्वृत्तत्रयान्तगलद्वये प्राग्वद्धिन्द्रियुक्त्वं विसर्गयुक्त्वं च लिखेत्, इदमष्टमं य-
न्त्रं भवतीति ॥

यत्राप्यष्टौ भवन्त्येवं पञ्चकामात्मकानि वै । तैरसाध्यं जगत्सेषु किञ्चित्तु न कदाचन ॥ १ ॥

मनुजं मनुजेशं वा महिलां वा मदाविलाम् । अष्टसूत्रेषु मध्यस्य भावयेत् स्वेन तेजसा ॥ २ ॥

एकीभूतं जपेदेतान्यक्षराण्यपि पञ्च वै^३ । तेन ते वशगाः विप्रं यावज्जीवं न संशयः ॥ ३ ॥

तेष्वष्टमस्य मध्यस्यमात्मसाध्यं जपारुणम् । तन्मन्त्रार्थप्रकाशंश्च तथारुणतैरर्षुतम् ॥ ४ ॥

भावयन्नात्मना ग्रस्तं जपेर्त्ताराक्षराण्यपि । तेन ते वशगाः विप्रं दद्युः प्राणान् धनानि च ॥ ५ ॥

तस्य षष्ठस्य मध्यस्यर्षीजं मन्त्रेण वेष्टयेत् । प्राग्वन्नि (व^१ज) सुपुत्रान्त्वर्मावयेद्योनिमुद्रया ॥ ६ ॥

एतदष्टकमध्यस्यं कुम्भं कृत्वा यथाविधि । तेनाभिविञ्चेद् दौर्भाग्यरोगदारिद्र्यसुक्त्रये ॥ ७ ॥

कुचन्दनैर्वा सिन्दूरैर्वा रिकैर्दरैस्त वा । कृत्वा चक्राष्टकं भूर्मां फलकायां शिलासु च ॥ ८ ॥

मध्ये विद्यावृत्तं कृत्वा तत्रावाह्याभिपूज्य ताम् । कामेश्वर्यं तदग्रम्यो जपेत्तत्र पयोव्रततः ॥ ९ ॥

तेनास्य पूर्वजन्मान्तर्दृष्टकृतान्यपयान्ति वै । आसिञ्जन्मानि सल्लक्ष्मीमवाप्य सुखमेधते ॥ १० ॥

नरं नारीं नृप वान्यं नगरं वाथ पचनम् । देशं जनपदं विश्वं तन्मध्ये प्रविलिख्य तत् ॥ ११ ॥

पूजयेदरुणैः पुष्पैर्गन्धैः काश्मीरमभवैः । नैवेद्यैः कटलीदुग्धशर्करापायसादिभिः ॥ १२ ॥

मण्डलं वा तदर्थं वा सप्तवामरमेव वा । कन्दर्पमसौभाग्यो जायते नियतं नरः ॥ १३ ॥

सुवर्णादिषु सलिलस्य धारणाद्वरणीतले । लक्ष्मीकान्तिधनारोग्यैरायुः पूर्यमत्रामुपात् ॥ १४ ॥

अनादृष्टैस्तु विद्यार्थैः षोडशस्वरयोजनात् । द्वानवत्यां शतं वर्णां जायन्ते मन्त्रमेवमाः ॥ १५ ॥

१ 'व' क पाठ । २ 'तत्र' क पाठ । ३ 'त' क पाठ । ४ 'सुनिश्चिन्तम्' क पाठ । ५ 'नेषु मध्यस्यमाध्यस्यमात्मसाध्ये'
क पाठ । ६ 'जान्ति' क पाठ । ७ 'जे' क पाठ । ८ 'जा' क पाठ । ९ 'त' ग पाठ ।

इति । अर्थार्थ — कामेभ्यः मन्त्रस्येकादशाक्षरस्थानावृत्तौत्तराणि "अन्वकलहरनतयमदत्र" इति षट्शो
क्षराणि भवन्ति । ते षोडशस्वरयोगेनाद्भूत १६० वर्णा भवन्तीति ॥

स्वराणां सर्वमंत्रेषु योजनं केन हेतुना । क्रियते परमेशानं तन्मे कथय माप्रतम् ॥ १ ॥
स्वराः षोडश देवेशि व्यञ्जनानि तथा पुनः । पञ्चत्रिंशत् समान्यातं तयोरन्योन्यमंगतः ॥ २ ॥
भारत्या देहभूतैस्तैर्बुद्धनैः स्वरयोजनम् । तत्राख्ययोजनं विद्धि रत्नसं परमेश्वरि ॥ ३ ॥
भारत्या वर्णरूपाया हर्मौ नेत्रे समीरिते । प्राणाः स्वराः समाख्याता विन्दुमर्गा तु चेतना ॥ ४ ॥
अन्यान्यवयवानि स्फुरन्त्यानि परमेश्वरि । तेन तद्युक्तिं वर्णाः प्रसीदन्ति नचान्यथा ॥ ५ ॥
विन्दुमर्गा हसौ तुर्पस्वरश्चेति च पञ्चमम् । भारत्या मातृकादेहे विद्धि चैतन्यजृम्भणम् ॥ ६ ॥
तेन तैर्हीनरूपास्तु मन्त्रविद्यास्तथापरे । निष्प्राणदेहवत् कार्यकरखेप्यक्षमाः स्मृताः ॥ ७ ॥
तेन सर्वत्र तु मया स्वरयोगं उदीर्यते । ये ये मन्त्राः प्रोक्तावर्गविहीनास्तैश्च योजयेत् ॥ ८ ॥
तेन ते फलघनतः स्युः कार्येषु च फलान्विताः । तस्मात् सर्वत्र संयोगात् स्वरैः सर्वार्थमिद्धिदा ॥ ९ ॥
एवं तैरेव जायन्ते यन्त्राणि सवलानि वै । षात्रिंशद्दिनयोगाश्च वक्ष्ये तेषामनुक्रमात् ॥ १० ॥
वृत्तद्वयान्तः पदकोणं कृत्वा मध्ये निजेष्मितम् । मायागर्भं समालिख्य वेष्टयेन्मातृकाक्षरैः ॥ ११ ॥

इति । अस्यार्थ — प्रथमतः पदकोणं विलिख्य तद्द्विदृष्टुमद्वयं विधाय मध्ये स्नाध्यनामगर्भं हींकारं विलि-
ख्य, पदेषु कोणेषु दानवन्त्युत्तरशतवर्णेषु प्रथमतः षडक्षराणि विलिख्य बहिर्वृत्तद्वयान्तराले मातृकाक्षरै-
ष्टयेदिति प्रथमं यन्त्रं भवति ॥ द्वितीययन्त्रस्य पदेषु कोणेषु प्रोक्तावर्गमनुशास्य प्रथमतः पदवर्णान् वि-
ष्टाय सप्तमाक्षरतः पदवर्णान् त्रिलिखति द्वितीयं यन्त्रं भवति । एवं तृतीययन्त्रादिषु च क्रमेण पु-
नश्कवर्जिता पदपदवर्णां लेखनीया । अन्त्यममानम् । एवं यन्त्राणि ३२ जायन्ते ॥ तेषां फलान्याह—

प्रथमे कनकावाप्तिर्द्वितीये भूषणोदयः । तृतीये कर्णकामिद्धिश्चतुर्थे भूषणतिग्रहः ॥ १ ॥
पञ्चमे वाहनावाप्तिः षष्ठे स्त्रीरम्यमीरितम् । सप्तमे भवनावाप्तिरष्टमे धेनुमङ्गलः ॥ २ ॥
नवमे वशयेद्वपुः दशमे वारणं हयम् । एकादशेन विजयी नरः सप्तमीमनि ॥ ३ ॥
द्वादशे व्यवहारेषु घृतेषु द्वित्रिघेन्पि । द्वादशे चेप्सितावाप्तिः परेशारिविनाशनम् ॥ ४ ॥
गजवाजिसरोष्ट्राणां नरगोमृगपक्षिणाम् । भुजङ्गमेपमहिषंवाजिनां त्राशु नाशनम् ॥ ५ ॥
तत्तत्त्राचि च तद्द्रव्यलिखितं तत्र तत्र च । स्यात्पितृमण्डलान्मानात्सप्तसप्तत्रादथापि वा ॥ ६ ॥
चतुर्दशेन घृष्टिः स्यात्परेशं स्तम्भनं रिपोः । क्रोधवैरिमिश्रयोगगमनादेरपि ध्रुवम् ॥ ७ ॥
षोडशेन घृतेर्नासां भूताद्यैर्नव वाध्यते । ततः परेशं यन्त्रेण स्यात्तेन धरणीतले ॥ ८ ॥
रक्षा भवति सर्वत्र प्राणिनां जगति ध्रुवम् । अनन्तरानन्तराभ्यां खननात्फलकद्वये ॥ ९ ॥

१ 'ता' ग पाठ । २ 'तन्त्रे' ग पाठ । ३ 'वैर्' क पाठ । ४ 'नका' क पाठ । ५ 'परिमट' क पाठ ।
६ 'वि' क पाठ । ७ 'वैरानामाशु' ग पाठ । ८ 'वैरा' क पाठ । ९ 'दृष्टि' ग पाठ । १० 'जम्भण' क पाठ ।
११ 'वैर' क पाठ । १२ 'नासां' क पाठ । १३ अनन्तराभ्यां खननात् फलकोट्टेगोदयो' क पाठ ।

शस्त्रानां चद्रुभिः क्रेशनांशः स्याद्द्रुहामपि । देशानामपि चान्योन्यकलहात्पीडनं भवेत् ॥ १० ॥
 अनन्तरं यत्र यत्र विरोधो भूभुजा भवेत् । राज्यमन्धितले तस्य खननेनान्पकालतः ॥ ११ ॥
 एकविंशेन यत्रेण रोगार्ता वैरिणो ध्रुवम् । द्वाविंशेन गवां रोगस्त्रयोविंशेन दन्तिनाम् ॥ १२ ॥
 चतुर्विंशेन वाहाना पञ्चविंशेन भूभुजात् । षड्विंशेन प्रधानाना रोगावाप्तिर्दृढ भवेत् ॥ १३ ॥
 सप्तविंशेन तेषां तु शोकानां क्रेशनाशनम् । अष्टाविंशेन यत्रेण कृत्या प्रतिनिवर्तते ॥ १४ ॥
 धारणाद्भूपु खननाद्वाचाग्रादिषु चन्धनात् । तडागकूपवाप्यादिष्वर्पणात्प्राति ता ध्रुवम् ॥ १५ ॥
 ततः परेण यत्रेण वाग्मी मूकाऽपि जायते । अत ऊर्ध्वेन यत्रेण वैरिवाङ्मन्मन भवेत् ॥ १६ ॥
 एकत्रिंशेन यत्रेण वाहाना दन्तिनामपि । रक्षा भवति तद्भूपु खननाद्वाग्नाटपि ॥ १७ ॥
 द्वात्रिंशान्भुध्यां पोता न क्रियन्ति कदाचन । पार प्रयान्ति चाक्रेशाद्विचित्रा यत्रशङ्कयः ॥ १८ ॥
 षोडशानां तु नित्याना प्रत्येकं तिथिषु क्रमात् । तच्चत्थिर्था तद्भजनं जपहोमादिना चरेत् ॥ १९ ॥
 घृत च शर्करा दुग्धमधुषु कदलीफलम् । चाँद्र गुड नालिकेर फलं लाजा तिल दधि ॥ २० ॥
 पृथुकं चणक मुद्ग पापम च निवेदयेत् । प्रतिपत्तिधामारभ्य क्रमात् पञ्चदशमपि ॥ २१ ॥
 कामेध्वर्यादिशक्तीना सर्वामामपि चोदितम् । आद्याया ललितायाम्तु सर्वाण्येतानि सर्वदा ॥ २२ ॥
 निवेदयेच्च जुहुयाद्दह्नां दद्याच्चामपि । विद्याभक्तिमतां नित्यमभीष्टावाप्तयेऽनिशम् ॥ २३ ॥
 तच्चद्विद्याचरप्रोक्तमौषधं तत्प्रमाणतः । संपिष्य गुलिकीकृत्य तामि सर्वं च माधयेत् ॥ २४ ॥
 अर्घ्यानन्तरपेण नित्यं स्नानार्पानुयोजनम् । पाटीरसयुतं भाले धारणं सर्वसिद्धिकृत् ॥ २५ ॥
 राज्ञां विशेषतो रक्षा कुर्यादेतैस्तु नित्यशः । स्नाने पाने धारणं च गुलिकायोजनेन वै ॥ २६ ॥
 रोगापमृत्युकृत्यादिद्रोषा ग्रहममुद्रवाः । न बाधन्ते ततो नित्यमर्चयेत् स्वगृहे क्वचित् ॥ २७ ॥
 इति कामेध्वर्या प्रयोगविधिः ॥

अथ भगवान्निर्वाणित्यामयोगाधि । श्रीतन्त्रराजे— (प० = २० = २४)

काम्यहोममथो चक्ष्यं नानामीष्टासिदायकम् । त्रिमध्वर्कैः पुण्डरीकैर्होमादिप्रान् वशं नयेत् ॥ १ ॥
 आरग्वधैस्तु राजान करवीरैस्तु वैश्यकम् । उत्पलैर्वैशयेच्छूद्रं वनितां जपया हुतैः ॥ २ ॥
 विन्धैर्लक्ष्मीर्भवेद्दामं भूम्याद्यः कमलैर्हुतात् । वैरैर्वाहनावाप्तिरपुष्पैर्महद्यशः ॥ ३ ॥
 सौभाग्यं चम्पकैः सिद्धौ रत्नसौगन्धिकैर्हुनेत् । तर्पणैर्वस्त्रमभिर्द्धां पुंनागैर्भूषणस्यै ॥ ४ ॥
 मधुकैः कन्यकामिर्द्धां पलाशैः स्वर्णमिद्धये । किंशुकैरंशुकावाप्त्यै पाटलैः पशुसिद्धये ॥ ५ ॥
 रत्नात्पलैः सर्वांसिद्धैर्होमयेत् परमेश्वरि । अथ यन्त्राणि वक्ष्यामि वाञ्छितार्थप्रदानि तु ॥ ६ ॥
 चन्दनागुरुकर्पूरकर्तूरीशुद्धुमैलिखेत । सर्वाणि सर्वतो यन्त्राण्यभीष्टावाप्तिकाशुकः ॥ ७ ॥
 सुवर्णै रजते ताम्रे लंशुके भूर्जपत्रके । घाग्ण मूर्ध्नि वाहो वा कण्ठे कथ्या प्रकोष्ठके ॥ ८ ॥

१ 'चा' क पाठ । २ 'शू' क पाठ । ३ 'मि' ग पाठ । ४ 'जुट्टी' क पाठ । ५ 'अप्यन्' क पाठ ।

६ 'पान तु भोजन' क पाठ । ७ 'ता' क पाठ । ८ 'मै' क पाठ ।

निधाय कापि पूजां वा कुर्याद्यत्राप्यशेषतः । पदकोशं वृत्तयोर्मध्ये कृत्वा तन्मध्येतस्तथा ॥ ६ ॥
 योनिं विलिख्य तन्मध्ये माया साध्यसमन्विताम् । विलिख्य कौण्डिन्ये बहिः पदकोशस्य संलिखेत् ॥ १० ॥
 एकैकं वृत्तयोर्मध्ये शेषार्थानि समालिखेत् । बहिर्मातृकयापि वृत्तान्तविन्दुयुक्तया ॥ ११ ॥
 एव यत्राणि मन्त्राणिर्दशभिर्दशभिर्भवेत् । चरमेऽमृतपञ्चमं शेषं संपूरयेच्छिखरे ॥ १२ ॥

इति । अस्यार्थः—प्रथमतस्त्रिकोणं विलिख्य तद्बहिः पदकोशं कृत्वा तद्बहिर्वृत्तचतुष्टयं विलिख्य मध्ये साध्य
 नामगर्भं द्वाकारं विलिख्य त्रिषु कोणेषु प्रथमाक्षरमात्स्यं मूलमन्त्रस्याक्षरत्रयं विलिख्य, ततः पदसु कोणेषु
 पदसु कोणेषु विलिख्य तद्बहिर्वृत्तचतुष्टयान्तरालत्रयेऽभ्यन्तरान्तराले मूलमन्त्रस्य दशमर्थाजं विलिख्य, ततः
 एकाक्षरान्तरमात्स्यं तदन्तरालं यथा पूर्णं भवति तथा पञ्चविंशत्युत्तरशतमूलमन्त्राण्यं सयेष्टयं, तद्बहिर्नन्तराले
 विन्दुयुक्तमातृकाक्षरं सयेष्टयं तद्बहिर्नन्तराले विसर्गयुक्तमातृकाक्षरं सयेष्टयेत् । एष दशभिर्दशभिर्मूलमन्त्राण्यं
 कृत्वा त्रयोदश यन्त्राणि विलिख्यावशिष्टमूलमन्त्राक्षरं पञ्चमि महामृतपञ्चकं स्याज्यं, दशभिर्दशैः प्राग्दश
 विलिख्यामृतपञ्चकं पण्डहीनद्वादशस्वरमयोगेन परिधीजानि कृत्वा तानि विन्दुयुक्तानि विसर्गयुक्तानि च विं
 शत्युत्तरशतवर्णैः प्रथमान्तराले सयेष्टयं तद्बहिर्नन्तराले विन्दुविसर्गमातृकाभ्यां सयेष्टयं चतुर्दश यन्त्राणि
 विलिखेत् ॥ अमृतपञ्चकस्योद्धारमाह तत्रैव—

ज्या कं टाशोऽमृतं हृत् स्येन माययामृतपञ्चकम् । तत्पञ्चकं स्वरभेदादशीतिर्मायया तथा ॥ १ ॥

तथा अशीति ।

तैः पण्डहीनैः पण्डिः स्यान्मायया च तथा भवेत् । पटया जतं मधुद्विष्टं वसेष्वमृतविग्रहम् ॥ १ ॥

तेषां सर्वत्र तन्नेऽसिद्धं विनियोगो विधीयते ।

इया जकार , क झकार , दाघकार , अमृतवकार , इरसकार , जभठयस इति । स्येन विन्दुना पण्ड ।
 मायया विसर्गेण च योगे पञ्चेत्यर्थः । पण्डहीनस्वरयुक्तेन पण्डि । विन्दुविसर्गाभ्यां १०० । अमृतपञ्चकपोडश
 स्वरसंयोगेन ८० । विन्दुना विसर्गेण च १६० अक्षराण्यित्यर्थः ॥ तथा—

चतुर्दशानां यन्त्राणां विनियोगं शृणु प्रिये । वर्यमाकर्षणं स्तम्भमारोग्यं विजयं धियम् ॥ १ ॥

रक्षां गजाश्वगोमेपमटिपाणामनुक्रमात् । नरनारीनृपाणां च श्रोत्रयोगेन साधयेत् ॥ २ ॥

इति ॥ तथा—

अमृतार्थैः सैमूलार्थैर्लिखिता (!ललिता) रङ्गितस्तु तैः । नित्याचतुर्दशार्थैश्चाप्येकपटया शतं च ॥ १ ॥

पदपञ्चाशत्समेपतं चतुःशतमुदरितम् । तैर्ध्वरचनारयोग फलानि च शृणु प्रिये ॥ २ ॥

इति । अमृतार्थां पण्ड्युत्तरशतवर्णां, १६० मूलार्थं पञ्चविंशच्छतवर्णं १३५ ललितापण्डितचतुर्दशानित्यानां म-
 न्त्रार्थां एकपण्ड्युत्तरशतवर्णां १६१ सर्वं पदपञ्चाशदुत्तरचतुःशतवर्णां ४१६ भवन्ति ॥ तथा—

त्रिकोणमष्टयान्त्रं बहिर्वृत्तद्वयं तथा । विधाय मध्ये मायास्थं कृत्वा नाम त्रिकोणजम् ॥ १ ॥

अन्तरालत्रयस्यं च बहिःपत्राष्टगामि च । चतुर्दशार्थमालिख्य वृत्तमध्ये तु मातृकाम् ॥ २ ॥

विलिख्यार्चाहृतजपसंक्रान्तानि योजयेत् । अयस्त्रिंशच्चमं यच्च मशक्तममृतपञ्चकं ॥ ३ ॥

इति । अन्यार्थे — प्रथमनस्त्रिकोणं विलिप्य तदुपरि चूचं कृत्वा, तद्वहिवृत्तद्वयं कुर्यादिति यन्त्र निर्माणं मध्ये साध्यनामगमं ह्रींकारं विलिप्य त्रिषु कोणेषु तदन्तरालेषु पद्मबीजानि विलिप्याष्ट-
दलेष्वर्थांजानि विलिपेदिति प्रागुक्तवर्षसमुदायान् प्रथमतश्चतुर्दशाक्षराणि विलिप्य बहिर्वृत्तद्वयान्तराले मा-
तृकारैर्वेष्टयित्वा त्र्यर्थांशश्चतस्रयन्त्रस्यावशिष्टमूलवर्णाष्टके मायाबीजयुक्तामृतपञ्चकं मयोज्यं चतुर्दशाक्षराणि
पिधाय प्राग्वन्पूरयेत् ॥ फलानि ३३ यन्त्राणां क्रमेणाह —

ज्वरे घोरे शीतिकायां तथा चातुर्थिके गदे । स्फोटे ममूरिकायां च नेत्रार्थां कुक्षिसंभवे ॥ १ ॥

यक्षराक्षसगन्धर्वपिशाचोरगपीडने । बालप्रहातौ दौर्भाग्ये वन्ध्यास्त्रे वैरिपीडने ॥ २ ॥

बाढे चोन्मादके राजक्रोधे चौरभये तथा । डाकिन्यादिगणैः पद्मिराक्रान्त्या ब्रह्मगर्भतः ॥ ३ ॥

प्रमेहकामलाहृदिदोषजेषु त्रिषु क्रमात् । योजयेद्बुधविधिना त्र्यक्षिशंदितीक्ष्णरि ॥ ४ ॥

कामेक्ष्यादिनित्यानां माधारणमर्चनम् । मृणु देवि प्रवक्ष्यामि सर्वाङ्गाङ्गित्ययोगतः ॥ ५ ॥

तामां पञ्चदशानां तु मन्त्रवर्णाः मभीरिताः । शतद्वयं परणवतिः (२६६) तैश्चक्रं तत्र पूजनम् ॥ ६ ॥

प्राक्प्रत्यन्दाक्षिणोदक् च रेखाविंशतिमालिखेत् । तेन कोष्ठानि जायन्ते चतुरस्राणि पार्वति ॥ ७ ॥

शतत्रयं त्रैकपट्टया तेष्वीशादिप्रदक्षिणम् । प्रवेशगत्या विलिखेथावत्संख्यं यथान्तैरम् ॥ ८ ॥

पञ्चपट्टिस्तेषु दिक्षु प्रागादिषु चतुष्टयम् । अवशिष्टं भवेत्तेषु दिक्स्थेष्वेकीकृतेषु च ॥ ९ ॥

मायां चतुष्टयान्तस्यमालिखेद्वाञ्छितं क्रमात् । एकोनपञ्चशत्कोष्टेष्वेकीभूतेषु तत्र वै ॥ १० ॥

परं चतुर्दशदलं बहिर्वृत्तद्वयं तथा । लिखित्वा कर्णिकामध्ये योनिं मायोदगं लिखेत् ॥ ११ ॥

दलेष्वपि तथा शक्तिं चतुर्दशसु सतिरेत् । भगमाला मध्यशक्त्यामावाह्याभ्यर्चयेद्बहिः ॥ १२ ॥

पश्चिमादि तु वाय्वन्तमन्या आवाह्यं पूजयेत् । यथाक्रममिदं चक्रमायां माधारणं भवेत् ॥ १३ ॥

मध्ये मध्ये तु या पूज्या शेषार्त्नन्तदलशिखिताः । यथाक्रमेण चित्रान्ताः पूजयेद्बुधविग्रहाः ॥ १४ ॥

चतुरस्रद्वयं बाह्ये कृत्वा द्वाराणि दिक्षु च । द्वाराणां पार्श्वयोः कोणेष्वर्चयेद् द्वादश क्रमात् ॥ १५ ॥

ब्राह्मी माहेश्वरी द्वारे पश्चिमे मन्वटाक्षिणे । कामाग्नी वैष्णवी मांभ्ये चागह्वरी च पूर्वके ॥ १६ ॥

चामुण्डा समहालक्ष्मीर्याभ्यं वाय्वाटिकोणगाः । देशकालौ तथाकारशब्दौ प्रोक्तक्रमेण वै ॥ १७ ॥

अर्थात्तद्यन्त्ररचनाप्रकार — तत्र प्राक्प्रत्यगायता विशलिखेत्वा दक्षिणोत्तरायता विशतिं कोष्ठानि कृत्वा
तेषु कोष्टेष्वीशानगतकोष्ठमारभ्य प्रवेशगत्या प्रादक्षिण्येन पञ्चदशानित्यामन्त्राक्षराणि प्रोक्तानि परणवन्त्युत्तरगत-
द्वयसप्तकानि [२६६] विलिप्यावशिष्टपञ्चपट्टिकोष्टेषु प्रागादिदिक्षु कोष्टचतुष्टयक्रमेण षोडशकोष्ठानि मार्जयित्वा
तेषु साध्यनामगमं ह्रींकारं प्रतिदिशं विलिप्य मध्येऽवशिष्टान्येकोनपञ्चाशत् कोष्ठान्येकीकृत्य स्कारिकं चतुर्दश-
दलकमलं कृत्वा, तद्वहिवृत्तद्वयं विधाय कर्णिकामध्ये त्रिकोणं विलिप्य तन्मध्ये ह्रीमिति रीजं विलिप्य,
दलेष्वपि मायाबीजं विलिप्य बहिर्वृत्तद्वयं चतुर्दशयुक्तं कुर्यादिति यन्त्रं विलिप्य, मध्ये भगमा-
लामावाह्यं चतुर्दशदलेषु पश्चिमादिवाय्वन्तं नित्यङ्गिद्यादिविचित्रान्ताह्यचतुर्दशं नित्या आवाह्यं पूजयेत् ।

१ 'शान्तिोक्षरि' क पाठ । २ 'प्रदेश' क पाठ । ३ 'न्त्र' ग पाठ । ४ 'त्रेषु' ग पाठ ।
५ 'तथा' क पाठ । ६ 'स्तत्र' क पाठ । ७ 'पूजये' क पाठ ।

अथ मध्ये या नित्या पूज्यते तत्पत्नो नित्यामात्स्य चतुर्दश नित्या पूजयेत् । तद्विद्यतुर्हार्त्पाभ्यं
प्राह्णदिशस्तौ नृपुत्राद्रेयादिकोणेषु देशकालाकारशक्तौ संपूजयेत् ॥ तथा—

पूजयेत्प्रोक्तरूपेषु प्रोक्तरूपाश्च ता धजेत् । उपचारंश्रामवैश्र मत्स्यैः मारुतैः सुमंस्कृतैः ॥ १ ॥

अपूर्वैः पापमर्दुर्घैः सुश्रीतैः मिनमंयुतैः । कदलीपनमार्यैश्च फलैर्मधुभिरेव च ॥ २ ॥

नैवेद्यैः प्रीणयेद् देवीं नृत्यगीतादिभिस्तथा । एकरात्र त्रिरात्र च पञ्चरात्रं तु मत्त वा ॥ ३ ॥

नवरात्रं तथा पत्त मारुतं पूर्णादिकं तु वा । वर्षे वा फाल्गुनान्तं वा स्यात् ममस्तार्तिनाशनम् ॥ ४ ॥

ग्रहाणां प्रातिकूल्येषु दीर्घरोगेषु वैकुण्ठे । देवतानामधोत्पाते त्रिविधे तमिचारके ॥ ५ ॥

दारिद्र्ये विजयप्राप्त्या दूषिते शत्रुपीडने । कृच्छ्रेऽप्यनेषु घोरेषु पूजया सर्वकामदा ॥ ६ ॥

पीडे वा सुममे कृत्वा वेदिकापण्डपे तु वा । कृत्स्नतत् प्रोक्तरूपं च प्रोक्तरुच्यंस्तथार्चयेत् ॥ ७ ॥

नमेरुचम्पकाशोकपुनागकुलाम्बुजैः । मल्लिकामालतीजातीशतपत्रोत्पलादिभिः ॥ ८ ॥

सुगन्धिभिस्तथान्यैश्च पूजयेत् पूर्णमानसः । एतद्विद्याभक्त्युपास्तियुतानन्याश्च पूजयेत् ॥ ९ ॥

अथान्यदपि देवेशि चक्रमद्भूतदर्शनम् । योन्यर्थागार्यं चनितागर्वपर्वतवज्रकम् ॥ १० ॥

पार्श्विशालुमानेन कृत्वा योनिं ममे तले । तत्र द्युलमानेषु सुत्रार्थैकादशार्चयेत् ॥ ११ ॥

तेनात्र योन्यो जायन्ते त्रिकोणानि शतात्परम् । चत्वारिंशच्च चत्वारि तेषु मन्त्राक्षराणि तु ॥ १२ ॥

प्रादक्षिण्यप्रवेशेनैव विलिखेत्तु निरन्तरम् । मध्येऽवशिष्टनवके नववर्गममन्विते ॥ १३ ॥

नाधान्न न्न विलिखेत् पश्चात् माध्याह्न्यां कर्ममयुताम् । सर्वत्र विलिखेद्भूर्मा भूय आवर्धनेन तु ॥ १४ ॥

अर्धरात्रे तु ता साध्या मरन्मदनवह्निना । दक्षयाना हनन्वान्ता मस्तकस्थपिताञ्जलिम् ॥ १५ ॥

विकीर्णकेशीमालाललोचनामरुणारुणाम् । वायुप्रेङ्खत्पताकास्यपटोपमकलेवराम् ॥ १६ ॥

मिवेकान्धुरा मत्ता मानिलजामयातिगाम् । चिन्तयन्नर्चयेच्चक्रं मध्ये देवीं दिगम्बराम् ॥ १७ ॥

जपादाडिभन्युकार्किशुकार्यैः ममर्चयेत् । अन्यैः सुगन्धिषोफालिकुसुमार्यैः सुगन्धिभिः ॥ १८ ॥

त्रिमल्लरात्रादायाति प्रोक्तरूपा मद्राकुला । पारच्छरीर्यातं मा ह्यार्यवानपर्णाग्निनी ॥ १९ ॥

प्रयोगे न्यष्ट ॥ इति भगवतीनीप्रयोग ॥

अथ नित्यव्रिज्जाप्रयोगविधिः । तत्र श्रुतन्त्रराजे — [प० ६ श्लो० २३]

विद्यायाः साधनं सम्यक्मयीदितफलप्रदम् । शृणु देवि प्रनृच्यामि प्रयोगार्हो यतो भवेत् ॥ १ ॥

नितेन्द्रियो हनिप्याशी त्रिमध्यार्चरतो भवेत् । प्राग्ब्रह्म तद्दशाश कुर्याद्भोम च तर्पणम् ॥ २ ॥

मधूकपुष्पैर्मध्वर्कैर्नकुलोत्थैरथापि वा । चन्द्रचन्दनकस्तूरीवामितंस्तर्पयेज्जलैः ॥ ३ ॥

ततो विद्याप्रयोगार्हो नित्यार्चानिरतस्तथा । महस्रजापी तद्भक्तः कुर्याद्भुक्तं नचान्यथा ॥ ४ ॥

पथं रक्तैश्चिमध्वर्कैर्दोमाल्लचमीमवाभुवात् । तथैव कैरै रक्तैरङ्गनास्तु वश नयेत् ॥ ५ ॥

१ 'कमान' क पाठ । २ 'अथान्यं शृणु' क पाठ । ३ 'ने तु' क पाठ । ४ 'तु' क पाठ ।

५ 'गास्य मा' क पाठ । ६ 'म्व' ॥ पाठ ।

समानरूपवत्मायाः शुक्रायाः गोः पयःप्लुतः । मल्लिकामालतीजातीशतपत्रैर्हुतं भवेत् ॥ ६ ॥

कीर्तिविद्याधनारोग्यसांभाग्यविजयादिकम् । आरग्वधयस्रनस्तु चांद्रार्कैर्हवनान्नेवेत् ॥ ७ ॥

स्वर्णामिः स्तम्भनं शत्रोः नृपादीनां कुषोऽपि च । आज्याङ्कैः करवीरोत्थैः प्रथमैरुत्तैर्हुतः ॥ ८ ॥

रत्नाम्बराणि चनिताभूर्पामात्यवशं तथा । भूपात्राहनवाणिव्यसिद्वयश्चास्य वाञ्छिताः ॥ ९ ॥

लवणैः सर्पपैर्गैरैरितरैरार्थ होमतः । तच्चैल्लार्कैर्निशामध्ये त्वान्येद्वाञ्छितां वधुम् ॥ १० ॥

तैल्लार्कैर्जुहुयात् कृप्यादरपुष्पैर्निशान्तरा । मामादरातिस्तीव्रातिञ्चरेण भवति ध्रुवम् ॥ ११ ॥

आरुक्करघृताभ्यङ्गैस्तद्गीर्जैर्निशि होमतः । शत्रोर्दंहे व्रणानि स्युर्दुःमाध्यानि चिकित्मकैः ॥ १२ ॥

आरुक्करघृत भस्मातकतेलम् । तद्द्वैर्जैर्भस्मातकयीजै ॥

तैरेव दैलिताङ्गस्तु रिपुर्याति यमालयम् । तथा तच्चैल्लमंभिर्त्रैर्वाजङ्गूलैर्करापि ॥ १३ ॥

मरिचैः सर्पपाज्याङ्कैर्निशि होमात्तु मामतः । वाञ्छितां चनितां कामञ्ज्वरातां मानयेद् ध्रुवम् ॥ १४ ॥

मरिचैः सर्पयोपेतैः मंत्ररात्रं हुतैर्निशि । धैर्यमानकुलैर्नित्यं दुःप्रप्राप्तमानयेद् ध्रुवम् ॥ १५ ॥

अन्नाज्यैर्जुहुयान्नित्यं शतमष्टोत्तरं तु वा । तेनान्नपूर्णो भवने भोक्ता च भवति प्रिये ॥ १६ ॥

। शालीभिराज्ययुक्ताभिर्होमाञ्छालीमवाभुयात् । युद्धयुद्धं घृतराज्यामिष्टरिष्टं हुतैर्भवेत् ॥ १७ ॥

सार्धैश्चतुस्रभूर्तापिष्टपादरजःकृताम् । राजीमरिचलोपोत्थां पुच्छलां जुहुयान्निशि ॥ १८ ॥

मपदाभ्यां च जङ्घाभ्यां जानुभ्यामूर्युग्मतः । नाभेरधस्ताद्दृढपाद्भिरेवनाकण्ठतत्तया ॥ १९ ॥

शिरसा च मुत्तीच्छेद्येन छित्वा शस्त्रेण वै क्रमात् । एवं द्वादशधा होमाश्चरनारीनराधिपाः ॥ २० ॥

वदया भवन्ति मन्नाहाज्ज्वरार्ताश्चास्य वाञ्छया । प्रयान्ति निघ्नं चास्य वाञ्छयापानन्ययोगतः ॥ २१ ॥

अत्र साध्यनक्षत्रसभूतपिष्ट-साध्यपादरजो धूली-राजीमरिचलवणैरेभिः पञ्चदशैरेकैकपुच्छलिका प्राक्प्र-
योगोक्तप्रकारेण कृतप्राणप्रतिष्ठा । प्रपदाभ्यां १ जङ्घाभ्यां २ जानुभ्यां ३ ऊर्युग्मतः ४ नाभेरधस्ताद् ५
दृढपादाभिपर्यन्त ६ कण्ठतो हृत्पर्यन्त ७ शिरः =, पवमाहुत्यष्टकम् ॥ तथा—

पिष्टेन शुद्धयुक्तेन मरिचैर्वाजङ्गैर्हुतम् । कृत्वा पुच्छलिकां माध्यनामपुक्कामयो हृदि ॥ २२ ॥

सनामहोममपातघृते संपाच्य ता पुनः । स्पृशन् निजकराग्रेण सहस्र प्रजेपन्नुम् ॥ २३ ॥

अभ्यर्च्य तद्घृताभ्यङ्गं भक्षयेच्छद्विया जपन् । नरनारीनृपास्तस्य वरयाः स्युर्मैरणावाधि ॥ २४ ॥

अस्यार्थ — प्राग्बहुद्भ्युक्तएडलापिष्टमरिचञ्जोरकै पुच्छलिकां कृत्वा तस्या हृदि साध्यनाम विलिप्य,
कचिदग्निं संस्थाप्य साध्यानामिदंमूलमन्त्रेण घृतेनैव सहस्रं हृत्वोद्देशयामं कृत्वा कचिद्भाण्डे कृत्वा
तत्संपाताज्ये मूलमन्त्रं जपन् तां पुच्छलिकां पक्वान्नवत् संपाच्य, पुनर्निजकराग्रेण तां स्पृशन् मूलं सा-
ध्यविद्विभितं सहस्रं जपित्वा तस्यां देवतामावाह्याभ्यर्च्य, “अमुकं मे वशमानय, अमुकदेवतापादुका
पूजयामि” इति प्रत्यावरणशक्तिं संप्रप्य, धूपदीपादिकं सर्वं प्राग्बत्समाप्य प्राक्प्रोक्तसंपाताज्यसहितं
तां मूलं जपन् तद्विया भक्षयेदुक्तफले भवति ॥ तथा—

१ 'श्च' वा पाठ । २ 'नृमर्त्य' क पाठ । ३ 'ज्वलिता' क पाठ । ४ 'मन्वारा' क पाठ ।

५ 'प्या' क पाठ । ६ 'ता' क स ग पाठ ।

तेरेव पिष्टैर्धृतं तु कृत्वा तन्मध्यतस्तथा । साध्यनाम स्फुटं कृत्वा प्राग्वत्संपाच्य भक्षणात् ॥ २५ ॥

घरयास्ते वत्सरं भूपुस्तन्नामार्गान्वितस्तथा । कृत्वा विपाच्य खादस्तु वशयेत् तास्तदर्धकम् ॥ २६ ॥

अयमर्थ - प्रागुक्तपिष्टैर्नुलाकाग मुट्टा कृत्वा प्राग्पद्धत्येद्वन्मरमायं वशया भवेयु । अथ साध्यना मविदाभित्तं मूल जपन् प्रोक्षविधि विनापि परमात्ममध्ये यज्या भवेयु । तदुत्तरं पुन. दुर्यादित्यर्थः ॥
तथा—

नारिकेलफलाम्भोभिस्तर्पणाद्द्वानिता वशाः । कर्पूरवामितैस्तोर्यैर्भजुष्याः भ्युर्वशे स्थिताः ॥ २७ ॥

तर्पणाद्भवणांभोधिजलैः सरैऽस्य किंकराः । तथा लवणयुक्तेन तोयेन यनिता वशाः ॥ २८ ॥

शुद्धेन वारिणा माम तदर्धं सप्तरात्रकम् । तर्पयेद्यस्य नाश्र्वं स तस्य स्याद्दशोऽनिशम् ॥ २९ ॥

केतकैवासितैरिन्दुयुक्तैः केलफलोदकैः । तर्पणाद्द्वानिता यज्या दद्युः प्राणान्निजं धनम् ॥ ३० ॥

नमेरुवासितैस्तोर्यैस्तर्पणाद्भूमिपा वशम् । चम्पकैर्वासितजलैस्तर्पणं सरैरञ्जनम् ॥ ३१ ॥

पाटलीशतपत्राभ्या वामितैस्तर्पणं जलैः । सर्वलोकचमत्कारकारी भवति नित्यशः ॥ ३२ ॥

कस्त्रीवासिताम्भोभिस्तर्पणं सर्वभिद्रिकृत् । इन्दुचन्दनमौर्यववासिताम्भःप्रनर्पणम् ॥ ३३ ॥

वाञ्छितार्थमुमामिद्वि मण्डलाद् कुरुते धुम् । मक्तुमिथ्रजलैराटमो धनधान्यादिभिश्चिरम् ॥ ३४ ॥

शुडमिथ्रजलै रात्रौ तर्पणं विभ्रनाशनम् । विञ्चाफलरमोपैर्जलैर्द्वेषाय तर्पयेत् ॥ ३५ ॥

उष्णोदकैः समरिचैस्तर्पयेद्वैरिमृत्वये । केवलोष्णोदकैस्तस्यै तीव्रज्वरममुद्भवः ॥ ३६ ॥

निम्बपत्ररसोपैतैरभ्युभिस्तर्पणं द्विपाम । जायतेऽन्योन्यवैरस्यं येन ते नागमामुषुः ॥ ३७ ॥

सर्वथ सर्पपतिलैस्तर्पणाद्द्विरिणो भृशम् । अतीमारादिभिर्दोषैर्दारैः ज्ञेशमामुषुः ॥ ३८ ॥

स्पष्टार्थ ॥

अथ यन्त्राणि देवेशि शृणु वाञ्छाप्रदानि वै । वैः कृतैः मिद्वयो हस्ते भवन्ति भजनादपि ॥ ३९ ॥

पद्कोणवृत्तयोर्मध्ये कृत्वा वृत्तं सनामकम् । विद्याधर्मं विलिखेद् द्वितीयादीनि पद् क्रमात् ॥ ४० ॥

पद्सु कोणेषु विलिखेच्छिष्टमर्णचतुष्टयम् । वृत्तयोरन्तरा दिक्षु लिखेत् कोणान्तरालतः ॥ ४१ ॥

भूताक्षराणि क्रमशो दश द्वित्रिक्रमेण तु । एवमेकादशविधं मध्येऽन्येषां निवेशनात् ॥ ४२ ॥

भूताक्षराणि प्रत्येकयोगात् पञ्चशतान्वितम् । पञ्चकं परमेशानि शृणु तानि यथाक्रमम् ॥ ४३ ॥

एषु सर्वत्र तद्वाह्ये वृत्तं कृत्वा च मातृकाम् । विलिखेदमितः पश्चाद्विनियोगमथोच्यते ॥ ४४ ॥

वश्ये त्रयमथाकर्षे द्वय शान्त्या द्वय तथा । मध्ये नामाक्षरन्यासभेदास्तद्भेदकल्पनम् ॥ ४५ ॥

एव तत्फलभेदस्तु मन्त्रविशतिधा भवेत् । शेषाणि शृणु देवेशि क्रमेण विनियोगतः ॥ ४६ ॥

स्तम्भन मोहनं पश्चाद्विद्वेषोच्चारण तथा । मारण व्याधिभिः ज्ञेश कुलोन्सादकरं तथा ॥ ४७ ॥

गजाधोवृत्तराणा च रक्षा महिषमेपयोः । गवा नराणां नारीणा विजयः समरे द्विपाम् ॥ ४८ ॥

१ 'विपाच्य भक्षणात्' क पाठ । २ 'तस्मात्' क पाठ । ३ 'तथैवोद्योष्यसर्लिल' क पाठ । ४ 'रोदने वलेशमा-
वहेत्' क पाठ । ५ 'मथनात्' क पाठ । ६ 'वृत्वात्र' क पाठ । ७ 'कच्युतम्' क पाठ ।

दन्द्रयुदे तथा वादे व्यवहारेषु सर्वतः । धूते च रवा नगरग्राममण्डलके तथा ॥ ४६ ॥

इति । अस्वार्थं—प्रथमतो वृत्ते विधाय तद्दहि. पदकोणे विलिख्य तद्दहिवृत्तत्रय विधाय, मध्ये नित्यक्लिष्टविधाक्षरेष्वेकादशसु प्रथमबीजं साध्यनामयुक्तं विलिख्य, पदसु कोणेषु द्वितीयबीजादिपद्द्वीबीजानि विलिख्यावशिष्टाणंचतुर्थं पदकोणाद्दहिवृत्तद्वयान्तराले चतुर्दश विलिख्य, तद्दहिरन्तराले तत्तत्कार्यानुगु-
ल्यभूताणंदशक द्वित्रिक्रमणं चतुर्दश विलिख्य, तद्दहि. पुनर्वृत्तं कृत्वा तदन्तराले मातृकार्वाणैर्विष्टेयदिति प्रथमयन्त्रम् । द्वितीययन्त्रे मध्ये मूलमन्त्रस्य द्वितीयाक्षर विलिख्य शेषं प्राग्गलित्वेदिनि द्वितीयं यन्त्रं भवति । एवं तृतीयादियोजानां तृतीयादीनि यन्त्राणि भवन्ति । एवमेकादश यन्त्राणि जायन्ते । एवमेकादशयन्त्राणां सप्तविंशतिप्रयोगा भवन्ति । यथा—त्रिविधचक्षुषे प्रथमयन्त्रम् । द्विविधविद्वेषे द्वितीयं यन्त्रम् । द्विविधशान्त्यां तृतीयं यन्त्रम् । अन्येषामष्टयन्त्राणां प्रतियन्त्रं स्तम्भनादिप्रयोगत्रयं प्रयोगत्रयं द्वयं, मध्ये साध्याक्षरलेखनेभेदेन प्रयोगभेदस्तत्तत्कार्यानुनारिभूताणंदशकलेपनभेदश्च ज्ञातव्य इत्यर्थः ॥

अथ यन्त्रान्तरोद्धारमाह—

विधायान् पुनरुक्तानि हित्वा वर्णानि तान्यपि । एकादश स्युस्तैः प्राग्वत् स्वरयोगान्महेश्वरि ॥ ५० ॥

पद्मस्य शतं प्रोक्तं वर्णानां मन्त्रगामिनाम् । प्रोक्तयन्त्रेषु विलिखेदेकादशविभागतः ॥ ५१ ॥

मातृकाविधयावेष्टय कुर्यात् तन्नामयोजनम् । षोडशानां च यन्त्राणां विनियोगमयोच्यते ॥ ५२ ॥

अस्वार्थं—मूलविधया पुनरुक्तानि अनाद्युक्तान्यक्षराणि एकादश भवन्ति “हरन्तपकलमद्व-
स” इति । एते षोडशस्वरयोगेन पदसप्तयुत्तरशतं [१७६] वर्णा भवन्ति । प्राग्वदेषु वर्णेषु एकाद-
शैकादशवर्णानामेकमेकं यन्त्रं विलिखेदेवं षोडश यन्त्राणि जायन्ते ॥ तेषां फलान्याह—

मथमेन तु यश्चेत् कन्यकाः स्ववशं नयेत् । तेनैव तामामार्तिं च शमयेत् मेकधारणैः ॥ ५३ ॥

स्वभ्यावेशं च तेनैव कुर्यान्मन्त्रं जपन् धिया । तन्मयीं भावयेत्कन्यां धूपं सर्जरसैर्दहेत् ॥ ५४ ॥

आविष्टे तौ ममभ्यर्च्य प्रोक्तैस्तरुपचारकैः । पृच्छेत् तान्वाञ्छितानर्थानाचष्टे स्वात्मनस्तदा ॥ ५५ ॥

ततोऽभ्यर्च्यार्त्तना याज्यं तां तदात्मा भवेत्स्वयम् । तासामावर्शमन्यैश्च शमयेत्स्यं धारणात् ॥ ५६ ॥

द्वितीयेन तु यन्त्रेण कर्पटे गैरिकद्रवैः । लिखितेनैव अपेद्वादे प्रतिवादिनमन्तरा ॥ ५७ ॥

भ्यापनात्तस्य निघतमतिप्रार्थनाऽपि तत्त्वयात् । स्वन्धजिह्वा निरुद्योगः शुष्कास्यो लोललोचनः ॥ ५८ ॥

विलोकयन् दश दिशस्त्वङ्गलजः पलायते । पतेद्वा पादयोः चिप्रं जितोऽस्मीति त्वयावदन् ॥ ५९ ॥

तृतीयेन निशापिष्टतोयेन लिखितेन तु । कर्पटे खर्परे वापि स्थापितेनोष्णभूतले ॥ ६० ॥

चुङ्क्यधो वा दिनेद्वित्रैः भ्रम्ययेत् सुदृढं रिपोः । रोपं गतिं मतिं जिहा ममरं सर्वमेव च ॥ ६१ ॥

आयान्तमग्रतोः रात्रौ मार्गमध्ये रणेद्विदम् । वलिं दद्यात् तद्योन्वां तन्नवत्रोरुपा पुनः ॥ ६२ ॥

तेन तत्पुतना अष्टा स्नया गतसमुद्यमा । भीता नै तत्सुखा जातु घटने यश्चैवभावात् ॥ ६३ ॥

चतुर्थेनारिनक्षत्रवृक्षोत्पकलकातले । लिखितेन पुरोक्तेन स्थापितेन रिपोः पुरे ॥ ६४ ॥

नाशमेति रिपुः कुञ्चैरिरोगादिर्मभवैः । तेषु तेषु मद्योगेषु कुषार्द्रवामथात्मनः ॥ ६५ ॥

१ 'गा' क पाठ । २ 'मन्त्रत्रय' क पाठ । ३ 'पूर' क पाठ । ४ 'ने' क पाठ । ५ 'स्वय' क पाठ । ६ 'स्तम्भ' क पाठ । ७ 'उय' क पाठ । ८ 'अवस्था' क पाठ । ९ 'अस्य' क पाठ । १० 'जिह्वतेन' क पाठ ।

११ 'नविदम्' क पाठ । १२ 'तत्' क पाठ ।

पञ्चमेनाथ पष्टेन सप्तमेनाष्टमेन च । नवमेन च कुर्वीत रत्ना राष्ट्रपुरालये ॥ ६६ ॥
 प्रागादिषु चतुर्दिक्षु चरुयादिषुसदित्त्वपि । मध्ये च स्यापयेद्यत्र ताम्रपट्टेषु कल्पितम् ॥ ६७ ॥
 क्रमेण नवमं मध्ये स्थापयेदुक्त्रयोगतः । म्प्राष्ट्रे नगरे राजगृहे प्रोक्तक्रमात् खनेत् ॥ ६८ ॥
 तेन वैरिभूताः कृत्याप्रयोगाः क्रूरविग्रहाः । प्रवेष्टुमत्राशङ्कस्ते नाशयन्ति प्रयोजकम् ॥ ६९ ॥
 दशमं राजते पट्टे विलिख्य कर्चं दधत् । रणं वीरः प्रधिरयाशु नाशयेद् द्राम्येषु तत् ॥ ७० ॥
 एकादशं निशातोपेष्टुगैरिकलेखनात् । कर्पटे स्थापितं शीघ्रं शमयेद्भृतां रणम् ॥ ७१ ॥
 द्वादशेनेन्दुकारमीरालिखितेन धृतेन तु । भूर्जपत्रपुटे मय्यरु सर्वरक्षा भवेन्नुष्णाम् ॥ ७२ ॥
 त्रयोदशेन यन्त्रेण तालपत्रकृतेन तु । ताललिप्तेन कुर्व्यान्तःस्थापितेनार्चितेन च ॥ ७३ ॥
 गृहरक्षा भवेद्याधिचोरग्रहशुजङ्गमात् । राजतो वैरितो बाधादन्यक्षुद्रादितस्तथा ॥ ७४ ॥
 चतुर्दशेन यन्त्रेण भूर्जपत्रस्थितेन वै । धृतेन कामिनीनां तु साभाग्यमतुलं भवेत् ॥ ७५ ॥
 तथा पञ्चदशेनापि स्वर्णपट्टधृतेन तु । बन्ध्यापि लभते पुत्र गुणाह्व दीर्घजीवितम् ॥ ७६ ॥
 षोडशेनोक्त्ररूपेण साभिषेकं धृतेन वै । सपत्नीप्राधिका तेन भर्तुः मात्यन्तब्रह्मणा ॥ ७७ ॥
 भूर्जस्थेन धृतेनैव सर्वेषामपि सर्वदा । रक्षा भवति मर्त्यानां राजचौरग्रहादितः ॥ ७८ ॥

इति नित्यक्रियाप्रयोगः ॥

अथ भेरुएडानित्याप्रयोगविधिः । तत्र धीतन्त्राजे- (प० १० श्लो० ०१)

स्त्रातो मौनी पयोमद्यः प्रलपेभ्रमलक्षकम् । तद्दशाश हुन्दर्या त्रिमध्वकैः कुशेशयैः ॥ १ ॥
 तावच्च तर्पयेत्तौर्यैरिन्दुचन्दनवाभितैः । अर्चयेन्नित्यशो देवीं सहस्र प्रजपेदपि ॥ २ ॥
 ततः स्वगुरुणोदितप्रयोगान् विधिना चरेत् । अन्यथा निष्फल भूयात् प्रत्युत्तेन निहन्ति च ॥ ३ ॥
 द्वितीयाधैस्त्रिभिर्मात्रैः पष्टेन च समीरितम् । निग्रहाख्यमथान्यैस्तु त्रिभिरन्यद्वयेन च ॥ ४ ॥
 पद्कोणं वृत्तपुग्मं च कृत्वा तन्मध्येतो लिखेत् । द्वितीयाधै साध्यपुतं कोणेऽन्यत् त्रय लिखेत् ॥ ५ ॥
 अधरेषु समापानि तानि लेख्यानि सर्वदा । वृत्तयोरन्तरा साध्यसमेतैः पत्रनार्णकैः ॥ ६ ॥
 संवेष्टय तानि संजप्य रिपोरष्टमराशिमे । दमशाने स्यापयेत्तत्र लघे त्रिद्वेषणं भवेत् ॥ ७ ॥

अस्यायं — पद्कोणं विलिख्य तद्दहिर्वृत्तद्वयं विधाय भेरुएडाया मूलनवाख्येस्य द्वितीयाधरं साध्यनाम
 गर्भं “अमुकामुकेयोविद्वेषणं कुरु कुरु” इति स्वयोज्य मध्ये विलिख्य, मूर्तयं चतुर्थं पष्ट वीजत्रयं विन्दुयुक्तं
 पद्कोणस्योपरितनकोणत्रये विलिख्य, तान्येषु त्रिणि वीजानि पद्कोणस्याध्यस्तनकोणत्रये विरुग्मयुक्तानि
 विलिख्य तद्दहिर्वृत्तयोर्न्तराले बाधुवर्णदशकेन साध्यनामगर्भेणवेष्टयेदुक्तफलं भवति ॥ तथा—

निम्बपत्ररसैः पिष्टदमशानाङ्गारलेखनात् । शृपदास्तुतश्च च तत्सहस्रद्वयजापतः ॥ ८ ॥
 शृपन्माजारं । आणुर्मुपकं ।

१ 'तदप्रयोगत' क पाठ २ 'विष्टु मन्त्रा धराफाले' ग पाठ ३ 'चै' क पाठ ४ 'सोवषिष्ट' ग पाठ ५ 'द्वेषे पट्टे'
 ६ 'ख्येन' क पाठ ७ 'नार्चितेन' क पाठ ८ 'चै' क पाठ ।

द्वीपिवचनत्रयलिखेत् तद्यन्त्रं गोमुखत्रयलिखेत् । समालिख्यं च संज्ञान्तं पूर्वसिद्धुचरे रिपोः ॥ ९ ॥
उत्तराधरमाधाय शिलाधः संध्ययोजयेत् । जपिता श्रोत्रसंख्यं च जयेत्चं प्रतिवादिनम् ॥ १० ॥

रिपोरुत्तरत्रिंशि पूर्वदिशि वा उत्तराधरं उपरिष्टादधस्ताच्छिन्नाद्वयमित्यर्थः । संध्ययोः प्रातः सायम् ।
श्रोत्रमख्यं सदस्त्रम् ।

एतन्मुखावलोकनेन प्रतिवादी हवोद्यमः । निरुचरः पलायेत जितोऽस्मीति वदेत् वा ॥ ११ ॥

हरितालेन पिष्टेन निशारमयुतेन तु । विलिखेद्वादविजये यन्त्रमुक्कमेण वै ॥ १२ ॥

रुचर्मणि तद्रहलिखितं तद्रिपोर्गृहे । श्रोत्रकाले खनेदुक्कमपूजाजपान्वितम् ॥ १३ ॥

उच्चाटयेद्रिपून् मासान्नियतं यन्त्रवैभवात् । नृचर्मणि च तद्रहलिखितं तत् श्मशानके ॥ १४ ॥

पूजाजपक्रमोपेतं निखनेदुक्ककालतः । मामेन यानि वैरी तु दाहज्वरयुतो यमम् ॥ १५ ॥

तृतीयं मध्यतः कृत्वा लितरान् परितो लिखेत् ।

तृतीयं श्रोत्रयोजनचतुष्टयमध्ये तृतीयं योजमित्यर्थः ॥

माध्यर्षयोनेस्तत्रि तन्मधुच्छिष्टेन पीडितम् ॥ १६ ॥

श्मशानमस्मामिलितं निक्षिप्तं नष्टकूपके । श्रोत्रकालममोपेतं नाशयेत् सलिले रिपुम् ॥ १७ ॥

तदेव वह्निमूलेन पिष्टेन मनुजाष्टजा । लिखितं गोत्रिचि क्षिप्तं चुड्यामृपरि वह्निना ॥ १८ ॥

ञ्चलितेनानिज्ञं मामादग्निनामौ पतोद्रिपुः । तृतीयेन तु मध्येन वेष्टितैरितरैरपि ॥ १९ ॥

तृतीयेन तृतीययोजनेन ।

उलूककाकपद्माभ्यं प्रथमोद्घेन सलिखेत् । गर्दभत्रयि तत् खाला कुण्डमध्ये तदूर्ध्वतः ॥ २० ॥

साध्यवृक्षेऽन्धने बह्नी वीजैरुन्मचमंभैः । कद्रुतैलप्लुतैर्होमान्मत्तोऽरिर्भ्रियते ध्रुवम् ॥ २१ ॥

साध्यर्षवृक्षकीलं तु श्रोत्रयन्त्रममन्वितम् । खरस्त्रायुभिरावद्धं खातं वैरिपुरे निशि ॥ २२ ॥

राशौ तदष्टमे मामाचत्पुरं पितृकाननम् । काकोलूकबकरयेनकङ्कतित्तिरिपादयोः ॥ २३ ॥

विलिप्य यन्त्रायुक्कानि प्रेतचरीं निबध्य तत् । खनेन्मङ्गलवारे तु श्रोत्रकाले चतुष्पथे ॥ २४ ॥

त्रिमसाहात् ब्रजेद्वैरी स्यादुन्मत्तो दिशो दश । तान्येव तत्तन्मर्षस्य तदालयभुवि स्थितम् ॥ २५ ॥

शंभयेद्भजमर्त्याश्वगोखरोष्ट्राजमैरिभान् । सप्ताहात् तद्द्वयान्मामान्नियतं यन्त्रवैभवात् ॥ २६ ॥

तच्छान्तिं शृणु देवेशि यन्त्रध्यानाभिपेकतः । तन्मन्त्रवर्णैर्नन्त्रस्यैश्चित्रा मन्त्रार्थवैभवाः ॥ २७ ॥

पञ्चमष्टदलं कृत्वा मध्ये त्रायं सनामकम् । लिखित्वाएसु पत्रेषु चतुष्क तद्द्विरालिखेत् ॥ २८ ॥

बहिर्दृष्टान्तरा कुर्यान्मातृकाक्षरवेष्टनम् । प्रागुक्तेरेव तैर्द्व्यैः संपूज्य विनियोगतः ॥ २९ ॥

तत्तत्त्रैशविनाशः स्यात्तथा मन्त्रानुभावातः ।

१ 'स्वसज्ञा तु' क पाठ । २ 'घुष्टेन' क पाठ । ३ 'मिलित' क पाठ । ४ 'विष्टितम्' क पाठ । ५ 'लिखित' क पाठ । ६ 'नायुचा' ग पाठ । ७ 'नाशयेत्' क पाठ । ८ 'न्वा' क पाठ । ९ 'चात्' क पाठ ।

अत्र निप्रदयभ्रोक्ताक्षरचतुष्टये विदायोर्वरिताक्षरपञ्चकमध्ये प्रथम साध्यनामगर्भे कर्षितायामर्षचतुष्टय
द्विरावृत्त्याष्टदलेषु लिखेदित्यर्थ ॥

विजयं ममरे राजां शृणु वैरिरेनागनम् ॥ ३० ॥

मन्नाक्षराणि प्रत्येक योजयेत् षोडशस्वरैः । तेन मन्नाक्षराणि स्युः सत्यया च शतं पुनः ॥ ३१ ॥

चत्वारिंशच्च चत्वारि तैर्यन्त्रचनं शृणु ।

अत्र मूलमन्त्रस्यानावृत्ताक्षराणि कर्मभङ्गजमवद इति नयाक्षराणि षोडशमध्यरुक्मानि चतुश्चत्वारिंशद्
क्षरशतं १४४ भवन्ति ॥ तथा—

तेन सर्वत्र ममरे विजयो भवति ध्रुवम् ॥ ३२ ॥

प्राक्प्रत्यक्दक्षिणोदक् च कुर्याद्रेयास्त्रषोडश । तेन तावन्ति कोष्ठानि संभवन्ति ममन्ततः ॥ ३३ ॥

कुलाष्टान्तं ततो बाह्ये वृत्तयुग्मं ततो लिखेत् । अक्षराणि शिवाद्य तु निर्भ्रत्यन्तमनुक्रमात् ॥ ३४ ॥

तर्त्तन्मन्त्रार्णकोष्ठेषु नवस्वाख्या ममालिखेत् । बहिरष्टसु कोषेषु द्वितीयाद्यादि मलिखेत् ॥ ३५ ॥

यस्मिन् यस्मिन् कोष्ठेऽनावृत्ताक्षर पतित तस्मिन्तस्मिन् कोष्ठे साध्यनाम लिखेदित्यर्थ । द्वितीयाद्यैति
मूलमन्त्रपीजानीत्यर्थ ॥

अन्तरालेषु विलिखेदाद्यं वृत्तद्वयान्तरां । तान्येन मातृकाख्याभिर्विद्विर्भितमथो लिखेत् ॥ ३६ ॥

बहिरष्टकोशान्तरालेषु आद्यक्षर प्रणयमेव लिखेत् । तदन्तर्वदिवृत्तद्वयान्तराले मूलमन्त्राक्षरविद्विर्भितमा-
तृकाक्षरैर्वेष्टयेदित्यर्थ ॥

एतत्पटे समालिख्य भृञ्जीकृत्य रणोद्यमे । दर्शयेत् तेन रिपवः पलायन्ते दिशो दश ॥ ३७ ॥

प्रणमेयुर्निजां लक्ष्मीं प्राभृतीकृत्य तत्क्षणात् । तदेव वैरिशिविरे निरखनेद्रुदये शनैः ॥ ३८ ॥

सद्यस्त्वन्योन्यकलहाश्रममेति मुनिश्चितम् । तदेव स्वपुरे मध्ये स्थापयेदधिपणोदये ॥ ३९ ॥

पराभिचारकृत्यादिदुरितानि न तत्र वै । सस्पृशन्ति पुरान्तःस्थाद्यन्त्रशक्यत्वनुभावतः ॥ ४० ॥

तद्यन्त्र ताप्रपट्टे तु विलिख्याभ्यर्च्य तत्पुनः । स्थापयेत् साध्यभूभर्तुरेकादशसमुद्यमे ॥ ४१ ॥

गजवाणिशृङ्गे स्वस्य भाण्डागारे स्वमन्दिरे । अन्तःपुरे नगर्यास्तु दिक्षु मध्ये च तत् खनेत् ॥ ४२ ॥

यत्र संस्थापित यन्त्रं तत्रार्चा नित्यशो नृपः । कारयेत् तेन तत्तमं शाश्वत वृद्धये भवेत् ॥ ४३ ॥

पीजानि तानि प्रत्येकमष्टपत्रसरोरुहे । मध्ये दलेषु परितो लिखेदेकैकशः क्रमात् ॥ ४४ ॥

बहिर्मातृकापेष्टय संजघ्नाभ्यर्च्य नित्यशः । स्वजन्मर्चादिनवके कुर्यान्त्यान्तिमनुक्रमात् ॥ ४५ ॥

यत्रक्षत्रे भवेदस्य ग्रहतो राजवोऽपि वा । रोगतो वैरितो वापि तस्मिन्तनेन शामयेत् ॥ ४६ ॥

अथ यन्त्रान्तरमाह । बीजानीति—अष्टदलकमल विलिख्य मध्ये प्रथमर्चाज साध्यनामगर्भे विलिख्या-
सुष्टु दलेषु द्वितीयाद्यष्टपीजानि विलिख्य बहिवृत्तद्वयान्तराले मातृकाक्षरैर्वेष्टयेत् । एव द्वितीयाक्षरं मध्ये

१ 'तत्र' क पाठ । २ 'तत्र' क पाठ । ३ शनिरिपवोत्तरनुदयकाले ह्यर्थे, क पाठ । ४ 'मपट्टे' क पाठ ।

चेद् द्वितीयं यन्न भवति । एवं न न यन्त्राणि भवन्तीत्यर्थः ॥ तथा—

मन्त्रार्णोपधमध्यस्थं यन्त्रं कृत्वा तु तेन तु । रक्षा कुर्वीत सर्वेषां सवोपचारणाय वै ॥ ४० ॥
 तत्तद्यन्त्रं तद्दिनेषु स्नानपानाशनादिना । ग्रहजं वैरिजं दुःखं शाम्यत्येव न संशयः ॥ ४८ ॥
 क्रमेण नवयन्त्राणि नवग्रहमयानि च । तस्मात् तत्तद्ग्रहकेशं तत्तद्यन्त्रेण शामयेत् ॥ ४६ ॥
 मेकाशनिभ्रूत्यादिप्रयोगरुदितैः क्रमात् । विविधानि विषायेषुभिर्गन्त्रैर्जलनिवेशनैः ॥ ५० ॥
 नाशयेत् पानमेकाभ्यां धारणेनार्चनेन च । एभिस्तु नवभिर्गन्त्रैर्वन्न साध्यं न कुत्रचित् ॥ ५१ ॥
 देशे वा नगरे ग्रामे मण्डले खर्वटादिके । प्रथमं मध्यतः खाला प्रागादिषु ततोऽष्टसु ॥ ५२ ॥
 द्वितीयादीनि तु खनेत् तत्र लक्ष्मीरतिस्थिरा । धर्मायां ज्ञातिमंशुद्धौ भवेतामुत्तमयोगतः ॥ ५३ ॥
 द्वितीयं मध्यतः खाला त्वितराण्यभितः खनेत् । धार्मिकालेन तत्रस्थाः प्रसीदन्ति च देवताः ॥ ५४ ॥
 सप्तस्वल्पे च तथा कान्त्यारोग्यशोषलैः । पुत्रज्ञानधनधात्याः प्रभवन्ति च नित्यशः ॥ ५५ ॥
 दष्टेषु घोरैः फणिभिर्नवभिर्नवरन्ध्रगैः । ध्यातुंमृतोऽपि माहात्म्यान्मन्त्रस्पोत्तिष्ठते ध्रुवम् ॥ ५६ ॥
 अधिन्यादिषु ऋक्षेषु नवानि नवसु क्रमात् । विलिख्य देवीं तत्रस्थां नवाकारां नवस्वपि ॥ ५७ ॥
 पूजयेदुपचारैस्तां नित्यशो भक्तिमंपुतः । प्रागुक्तपरिधारादिराहतां पूजयन्नपि ॥ ५८ ॥
 सिद्धिमेति नरो भक्त्या परया चेत् समन्वितः । स्त्रीबालवृद्धाश्रानां गतिरेषा च सिद्धये ॥ ५९ ॥
 भेरुण्डां कर्णयोर्जप्यादिपार्तम्य तदैव सः । निर्दिषो जायतेऽचिन्त्यां मन्त्राणां शक्तयः शिवे ॥ ६० ॥
 त्रैलोक्यमोहिनी विद्या सर्वतो भवता स्तुता । न कदाचित् तु मा प्रोक्ता ता मे श्रुहि महेश्वर ॥ ६१ ॥
 सर्वेषामेव मन्त्राणां विद्यानां च यज्ञास्वनि । व्याप्तरूपं प्रवक्ष्यामि शृणु त्वमिदमद्भुतम् ॥ ६२ ॥
 येन नारीनानृपदेवताः सर्वजन्तवः । भजन्त्येनं यथा मां त्वं तत्प्रयोगवलाद् ध्रुवम् ॥ ६३ ॥
 अकागादिक्कारान्तर्मातृकार्णैः सविन्दुभिः । प्रत्येकं पुटितान् कृत्वा मन्त्रं विधामथापि वा ॥ ६४ ॥
 विधया मातृकावर्णां पुटयेन्मन्त्रतोऽपि वा । प्रोक्ते तद्यन्त्रनवके कुम्भं मस्थाय वै तथा ॥ ६५ ॥
 जपतर्पणहोमार्चामिद्रया सेक ईरितः । कुचन्दर्नैर्गैरिर्कैर्वा दरदैश्चन्दनैस्तथा ॥ ६६ ॥
 सिन्दूरस्तण्डुलैर्मुद्गैस्तिलैः कृष्णैः मितैरपि । नवानां नवभिः कुर्यादेभिर्गन्त्रप्रकल्पनम् ॥ ६७ ॥
 चैत्रादिविषुवद्द्रन्द्रे तथैवायनयोर्द्वयोः । दैत्रोत्तरार्हययोर्जन्मत्रितये पर्वणि क्रमात् ॥ ६८ ॥
 राजा वा राजमहिषी मेनापत्याधिपोऽथवा । अन्यो वा भक्तिशीलाद्यः कारयेदभिषेचनम् ॥ ६९ ॥
 दक्षिणामभिषेके च दद्याद्भिर स्वशक्तिः । विचशाख्यं न कुर्वीत यदि कुर्वीत लोभतः ॥ ७० ॥
 संदेहेचं यावत्तद् पुत्रलक्ष्मीकलत्रकैः । तस्मात् सर्वत्र तन्त्रेऽस्मिन् विचशाख्यं न चिन्तयेत् ॥ ७१ ॥
 अभिषेककल देवि शृणु वक्ष्ये यथाविधि । मोमसूर्याग्निरूपेण जलेनेप्सितमन्त्रतः ॥ ७२ ॥

१ 'मन्त्रार्णोपधमध्यस्थ' क पाठ । २ 'न्त्रे' क पाठ । ३ 'ध्याने' क पाठ । ४ 'विद्या' क पाठ । ५ 'रक्षो' क पाठ । ६ 'इयो' क य पाठ ।

जपपूजादिना मिद्वैभवेनाभिपेकनः । दुर्लक्षणममुत्थानि तथा दुष्कर्मजानि च ॥ ७३ ॥
 तद्वद्दूर्नातिजनितान्यन्यानि दुरितानि च । नाशयेत् तत्तृणदेव मलिलैरिव पात्रकः ॥ ७४ ॥
 अपुत्रो वित्तविद्यापुरारोग्यादिसमन्वितः । लभते च बहून् पुत्रान् सुखी च चित्रमेघते ॥ ७५ ॥
 केमद्रुमादियोगेषु जन्मना प्राङ्नाद्यतः । यो भृशं नित्यदारिद्र्यात् क्रिष्टः सोऽपि त्रियैधते ॥ ७६ ॥
 प्राग्जन्ममर्चितैः पारंपर्यादिनिषेधैः । अनीत्या वैरिर्विहितरभिचारादिभिस्तु वा ॥ ७७ ॥
 ये रोगाः पीडयन्त्येते ते विनश्यन्त्यशेषतः । कान्तिलक्ष्मीघनारोग्यविद्यात्रिजयकीर्तिभिः ॥ ७८ ॥
 सुचिरं जीवति ख्यातः पुत्रपौत्रादिभिर्भुतः । नगामिपेकं नगसु प्रोक्तेषु विधिना चरन् ॥ ८९ ॥
 अपमृत्युं विजित्यात्मद्रुः शुदान्तपानसः । जीवन्मुक्ताधिरं योगी भुवि जीवति मन्मथः ॥ ९० ॥
 इति भीरुद्वानित्याप्रयोगविधिः ॥

अथ वह्न्यासिनीनित्याप्रयोगः । तत्र अंतम्बराजे— (प० ११ स्तो० २६)

विद्यायाः माधनं तद्वत्त्रेऽग्निम् परमेश्वरि । अन्यतन्मानपेक्षितादुच्यतेऽत्रैव साधनम् ॥ १ ॥
 द्रव्यानुक्रौं होमनिर्धौ घृतमन्नाज्यमेव च । मन्त्र्यानुक्रौं महत्तं स्याञ्छत वा तन्नचोदितम् ॥ २ ॥
 विदध्यादुक्तलयेण पूर्णं लघुनाद्यसम् । काम्यहोमविधिं वक्ष्ये शृणु वाञ्छितदायकम् ॥ ३ ॥
 शालितण्डुलमादाय प्रस्यं भाण्डे त्रिनिर्वपेत् । मन्त्रानवर्णवत्साया रक्ताया गोः पयस्तथा ॥ ४ ॥
 द्विगुणस्तत्र निक्षिप्य श्रपयेन् मस्कृतेऽनले । घृतेन मिक्तं सिक्थं तु कृत्वा तत्समितं करे ॥ ५ ॥
 निधाय विधामष्टोर्ध्वं शतं जप्त्वा हुनेत्ततः । एव होमो महालक्ष्मीमावहेत् प्रतिपत्कृतैः ॥ ६ ॥
 सिद्धं पिण्डं, स्वस्ति मितया युनम् ॥ तथा—

शुक्रवारेऽप्यपि तथा वर्षान्नुपसमो भवेत् । पञ्चम्या तु विशेषेण प्राग्प्रदोम समाचरेत् ॥ ७ ॥
 तस्या तिथौ त्रिमध्वर्कर्मलिकार्थैः सितैर्हुनेत् । अन्नाग्माभ्यां तु नियतं हुत्वाद्वाढो भवेन्नरः ॥ ८ ॥
 यद्यद्वि वाञ्छित वस्तु तानि सर्गानि सर्वदा । घृतहोमादवाप्नोति तथैव मिलतण्डुलैः ॥ ९ ॥
 पञ्चमीषु विशेषेण पूजा कुर्याद् व्रती भवेत् । प्रतिपत्तिधमारभ्य पञ्चदश्यन्तमन्त्रिके ॥ १० ॥
 कामेध्वर्यादिचित्रान्तः देव्यस्तेकैकविग्रहाः । यतस्तेन स्वस्वतिथौ तास्ताः पूज्या हुतादिभिः ॥ ११ ॥
 ग्रीणयेद् व्रतमङ्गन्मममेवो भक्तिर्भुतः । तेनायुःश्रीघनारोग्यविद्याकीर्तिसमन्वितः ॥ १२ ॥
 जीवेद्दर्पशतं भूमौ स्वकुल्यायथ तत्त्ववितं । यत्तिथौ याः समाख्याताः स ताः सममवाप्नुयात् ॥ १३ ॥
 विद्या विधिवदेवैताः प्रोक्ताः पञ्चदशापि च । सप्राप्य जपहोमार्चायोगतर्पणमेकतः ॥ १४ ॥
 विद्यया देवतात्मानं सप्राप्याखिलमाचरेत् । विद्याप्राप्तिविधिं देव ब्रूहि मम्यद् समाधुना ॥ १५ ॥
 आया पञ्चदशाना च येनैताः साधकोन्मुखाः । शृणु वक्ष्यामि ते देवि विद्याप्राप्तिविधिं शुभाम् ॥ १६ ॥
 येन विद्यादेवताभ्यामैक्यं योगेन सिध्यति । तद्भार्गवार्णयोरेक्यरूपमानन्दविग्रहम् ॥ १७ ॥

१ 'मन्मथ' क पाठ । २ 'म' क पाठ । ३ 'नये' क पाठ । ४ 'पपत' ग पाठ । ५ 'तद्वत्ती' क पाठ ।

६ 'तन्नामभावयो' ग पाठ ।

यदवाप्तुं यजन्तेऽद्याप्यनेके मुनयोऽम्बिके । कुचन्दनैः कुङ्कुमैर्गा सिन्दूरैर्गौरिकैः शुभैः ॥ १८ ॥
 विदध्यादिपुलं चक्रे व्यकरोत् सुशोभनम् । यथा यच्चक्रमाख्यातं नित्यपूजाविधिक्रमे ॥ १९ ॥
 तत्र कुम्भं निधायान्तर्जले मंपूज्य देवताः । प्रोक्त्रक्रमसमोपेतं पूर्वेषुर्गातनृत्यकैः ॥ २० ॥
 कृत्वात्तत्रमथान्येषुः प्राग्दग्भ्यर्च्य तां तथा । तच्चिद्यौ प्रादमुत्सवं शिष्यमुक्कलवणमप्युतम् ॥ २१ ॥
 तथाविधो गुरुः कुम्भजलंस्तमभिषेचयेत् । तज्जलं प्रागुदङ्मध्यदिक्षुगं सर्वसिद्धिदम् ॥ २२ ॥
 अन्यासु क्रमतोऽनिष्टान्धामोति मुनिधितम् । बहिर्दाहं श्रुतिं रोगं दारिद्र्यं देशमोचनम् ॥ २३ ॥
 क्रमाद्ब्रह्मादिवाच्यन्ते फलानि स्युरिमानि वै । ततोऽर्घ्या परिधायाशु शुभ्रे शुद्धे च वाससी ॥ २४ ॥
 ममाचम्य निर्जघृते^१ यमस्तैर्वा पुरोदितैः । अभ्यर्च्य पादयोर्नाथं पञ्चश्लोकैः स्तुवंस्त्रिंशः ॥ २५ ॥
 प्रणम्योत्थाय पुरतो बद्धाञ्जलिकरो भवेत् । ततो गुरुस्तमाहूय चक्रमध्ये निवेश्य च ॥ २६ ॥
 मनसा भावधर्मेक्यमात्मानं देवतात्मना । प्रोक्त्रक्रमेण तां देवीं विद्यारूपां महाद्युतिम् ॥ २७ ॥
 समावाह्यास्य मूर्धादित्रिषु स्थानेष्वलुक्रमात् । संस्थाप्य प्रोक्त्ररूपां तां ध्यात्वाभ्यर्च्य वदेन्मनुम् ॥ २८ ॥
 जीवकर्णे त्रिंशः पूर्णदेवतात्मा समाहितः । ततस्तत्रैव तां विद्यां शतं जप्यात् तदान्मवान् ॥ २९ ॥
 पुनस्तदाज्ञोत्थाय पुष्पैरभ्यर्च्य तं स्तुवन् । प्रणम्य त्रिरूपातीत मूर्ध्नि बद्धाञ्जलिः स्तुवन् ॥ ३० ॥
 आहूय क्रममाचारान् प्रोक्त्रता मन्थग्भजति तम् । आदिशेद् देशिकस्तस्माद् दिनादारभ्य सोऽपि तम् ॥ ३१ ॥
 नित्यशो जपपूजाद्यैरूपातीत शिवं गुरुम् । एवं पञ्चदशानां च नित्यानां क्रम ईरितः ॥ ३२ ॥
 विद्याप्राप्तिविधौ देवि सर्वं मन्वक् समीरितम् । तामां नैमित्तिकं काम्यं ललितोक्तविधानतः ॥ ३३ ॥
 कुर्यात्प्रतिष्ठायां चैव यत एतौस्तु तन्मयः । आसामन्योन्यमङ्गाङ्गिपूजासु परमेश्वरि ॥ ३४ ॥
 एकाङ्गिते म्बितान्यास्तत्परिवारास्तथाविधाः । अन्यदा प्रोक्त्ररूपान्तास्तत्र तवार्चने मताः ॥ ३५ ॥
 तासां काम्यफलावाप्तिध्यानं तत्पटलोदितम् । एवं सर्वं समाख्यातं साधारणविधानकम् ॥ ३६ ॥
 विद्या मन्त्रा इति प्रोक्त्रा यत्तद्रेदं वद प्रभो । मृग्यु देवि विशेषं तु संदर्भत्वे^२ समेऽपि च ॥ ३७ ॥
 वर्णानां देवतामेदान् द्विधा स्युस्ते लशेषतः । तद्वैवल्याः स्मृता विद्या मर्दवत्यास्तु मन्त्रकाः ॥ ३८ ॥
 पुनरस्यास्तु यन्त्राणि तत्फलानि मृग्यु प्रिये । विद्याक्षरेष्वनावृत्तान्यक्षराण्यष्ट तैन्तथा ॥ ३९ ॥
 स्वराणां संगमादष्टाविंशत्या शतमीरितम् । विधाय वृत्तयोर्मध्ये खटकोर्यं ततो द्वयम् ॥ ४० ॥

अत्र अनावृत्ताक्षराणि 'हरवनसयम' इति । आदावकार , मिलित्वाष्टवक्षराणि षोडशस्वरयुक्तानि
 चेदष्टाविंशत्युत्तरांशं १२० वर्णा भवन्तीत्यर्थः ।

कृता तेषु न्यसेद्वर्णानष्टखर्यां तु मन्त्रतः । मायां नामाङ्कित्वा कृता तां तारेण प्रवेष्टयेत् ॥ ४१ ॥
 अन्तर्वृत्तान्तराले तौल्लिखेद्वर्णान् दश क्रमात् । कर्मानुरूपान् पञ्चाशद्विखेदुक्त्रक्रमेण वै ॥ ४२ ॥ ॥

१ 'वित्तं' 'चित्तं' 'व्यस्तै' 'य' पाठ । २ 'ताम्' क पाठ । ३ 'शिवा' क पाठ । ४ 'एया' क पाठ ।
 ५ 'मैवे' क पाठ । ६ 'निवता' क पाठ ।

बहिर्वृत्तान्तरा प्राग्गदादिघान्ताक्षराणि च । एवं षोडश यत्राणि जायन्ते तैर्यथारुमम् ॥ ४३ ॥
 इति ॥ अथैतद्यन्त्ररचनाप्रकारः—प्रथमतो मध्ये स्थाप्यनामगर्भं ह्रींकारं विलिख्य तत्प्रणयेन बहिराग्रेष्ट
 तद्बहिर्वृत्तद्वयं कृत्या तद्बहिरष्टकोणं चतुरस्रद्वयेन विरच्य, तद्बहिर्वृत्तद्वयं विधायाभ्यन्तरवृत्तद्वयान्तराले क
 मां तु सारोणि भूताक्षराणि दश द्विविध्विक्रमेण विलिख्याष्टकोणेषु अष्टाविंशत्युत्तरशत १२० वर्णेषु प्रथमा-
 ष्टवीजानि विलिख्य तद्बहिर्वृत्तद्वयान्तराले मातृकाक्षरं स्वेष्टयेत् । द्वितीययन्त्रस्याष्टकोणेषु प्रागुक्त्यणेषु प्र-
 थमाष्टकं विहाय द्वितीयाष्टकं लिखेत् । अन्यत्समानम् । एव षोडश यन्त्राणि भवन्तीत्यर्थं । तथा—
 तैर्यत्रैः साधयेन्नित्यं मनीषितमशेषतः । प्रथमं खर्परं रत्नवद्विमूलेन संयुतम् ॥ ४४ ॥
 सिन्दूरं तद्रसे पिष्ट्वा धत्तूररममंयुते । लिखित्वा खदिराङ्गारे तापयेन्निशि जापवान् ॥ ४५ ॥
 नारी नरो नृपोऽन्यो वा ममायाति च तद्वलात् । तदेव तेन ताप्रे वा कांभ्ये वा प्राग्गदालिसेत् ॥ ४६ ॥
 तत्तापनादपि भवेत् पूर्वोक्तं फलमीश्वरि । द्वितीयं खर्परं तेन विलिख्य निशि तापयेत् ॥ ४७ ॥
 नारी वरयं समायाति जन्माचारविलङ्घिनी । तृतीयं तेन तत्रैव लिखित्वा निशि तापयेत् ॥ ४८ ॥
 रमशानामौ मुक्तकेशः क्षणाद्वैरी ज्वरातुरः । तदेव दम्पतीदग्धनरूपङ्गारे तु निर्जने ॥ ४९ ॥
 रसे पिष्ट्वा लिखित्वाभौ सताप्य निखनेन ततः । रमशाने वैरिणा प्रोक्तकाले कृदाशयो जपन् ॥ ५० ॥
 मनुं तदेव सन्नतः पिशाचातो रिपुर्भवेत् । चतुर्थं विलिखेत् कृष्णपटचीरेऽमिताम्बरे ॥ ५१ ॥
 पूर्वेषु तत्र निरपनेद्रात्रानुक्रमेण तु । ढाहञ्चरेण मसाहाद्रिपुर्याति यमालयम् ॥ ५२ ॥
 पञ्चमेऽप्यथवा पष्टे द्वयोर्नाम लिखेत् द्वयोः । काकोलूकजपत्तौस्थलेऽपि न्या खर्परद्वये ॥ ५३ ॥
 रमशाने निखनेत् प्राग्गददीतीरद्वये द्वयम् । नद्या तु वारिपूर्वाया विद्वेपः स्यात् तयोर्मिथः ॥ ५४ ॥
 सप्तमे नाम बलिस्थे भौमपट्टे यथाविधि । शिरः कपाले निक्षिप्य रमशाने निखनेन्निशि ॥ ५५ ॥
 रिपोः पुरोक्तकाले च पिशाचैर्गृह्यते रिपुः । अष्टमं खर्परे कृत्वा रिपुद्वारे खनेन्निशि ॥ ५६ ॥
 सप्ताहात् तद्गृहाद्वैरी प्रयात्युच्चाटितोऽन्यतः । नवमं हेम्नि कृत्वा तद्दूर्मिकाया रवेर्दिने ॥ ५७ ॥
 सिद्धयोगे शुभे लग्ने धिपणोदय एव वा । कृत्यापमृत्युगेमादिदुःखेभ्यो मुच्यते नरः ॥ ५८ ॥
 दशमं राजते पट्टे कृत्वा वैरमनि कुञ्चिन् । निधाय पूजयेद्वैरमन्यरमपातादिशान्तये ॥ ५९ ॥
 तथा भूतशहातांश्च रक्षेदेतस्य धारणात् । एकादशं लिखेद्धर्मे पाटीरेन्दुद्रवस्तु तत् ॥ ६० ॥
 उक्त्तक्रममोपेतं गुलिनीकृत्य त पुनः । सितमिक्थमये लिङ्गे सत्याप्याभ्यर्चयेत् पुनः ॥ ६१ ॥

अत्र निर्यय मधुच्छिष्टम् ।

स्थापयेत् चौद्रमध्ये तु पूजयेन्नित्यशश्च तत् । मन्वासु समितैः पुर्वैः सौरभास्त्र्येर्विधानतः ॥ ६२ ॥
 मामात् तदधार्त्तं मसाहादृशे म्युः शत्रवो ध्रुवम् । भवेद्युर्वाधितास्तेनोद्धेतनारोग्यमाप्नुयुः ॥ ६३ ॥
 ज्वरातास्तु विशेषेण सुखिताः स्युरयत्नतः । आम्लमांवीरमध्यस्थे विद्वेषयति वैरिणौ ॥ ६४ ॥
 तत्रैव कथनाद्गोम द्वयोस्तसादयेदपि । शुष्ठीमारिचपिप्यन्यः सुख्यत्वं परिचूषिताः ॥ ६५ ॥
 लकुचम्य र्गोपेतास्तन्मध्ये नद्विनिक्षिपेत् । तापयेत् त्रिषु मध्यासु यत्रारातिस्तु तन्मुपम् ॥ ६६ ॥

श्राद्धकाले ज्वरैरारिस्तापत्प्यासमन्वितः । द्वादश कर्पटे रात्रिरसेनालिख्य तत्पुनः ॥ ६७ ॥
 श्लेष्कापुगमध्यस्थ कृत्वा तच्छ्लेषयेद् दृढम् । म्यापयेच्चण्डिकागेहे शास्तुरायतनेऽपि वा ॥ ६८ ॥
 स्वगेहभित्तिमध्ये वा शयनस्थानतोऽपि वा । स्तम्भयेद्द्वैरिणो रोपमुद्योगं बन्धचिन्तनम् ॥ ६९ ॥
 व्यवहारं रणं चान्पदस्याभिमत्तमात्मनः । त्रयोदशेन भूर्जस्थेनाशु धारणतोऽङ्गना ॥ ७० ॥
 बन्ध्यापि लभते पुत्रं विचित्रा यत्रशक्रयः । चतुर्दशगतं नाम कृत्वा भूर्जे च तत्तथा ॥ ७१ ॥
 सिक्थमध्यगतं कृत्वा त निशीथेऽभितापयेत् । सप्ताहाद्दशमायान्ति स्त्रियो वा पुरुषा नृपाः ॥ ७२ ॥
 गजा हया मृगास्त्वन्ये ये जीवा भूतलाश्रयाः । परेण नाम्ना युक्तेन फलकालिखितेन वै ॥ ७३ ॥
 मुखप्रसूतिः स्यात् स्त्रीणां तत्पूजा प्रेक्षणादिना । षोडशे नाम सलिख्य धारयेत् प्राणिनां तथा ॥ ७४ ॥
 रक्षा भवति सर्वत्र ग्रहरोगमयादिषु । तदेव स्वर्णपट्टस्य विधाय विधिना येतम् ॥ ७५ ॥
 ऊर्मिकाङ्गदभूपाढौ मूर्ध्नि वा विभृयात् ततः । आघिव्याधिविनिर्मुक्तो निःसपत्नो जितेन्द्रियः ॥ ७६ ॥
 भोक्ता कर्ता च पुण्यानां जीवेद्वर्षशतं भुवि ।

इति बह्विवासानौनित्याप्रयोगविधिः ॥ (११ प०)

अथ महावज्रेश्वरीनित्याप्रयोगविधिः । श्रीतन्त्रराजे— (१२ प० २२ श्लो०)

वमन्तकाले ग्रीमे वा पूर्णामारभ्य साधयेत् । इविष्याशी पयोभक्षः फलमूलाशनोऽथवा ॥ १ ॥
 स्नातः सुगन्धिसलिलैररुणांशुकवाञ्छुचिः । चन्द्रचन्दनकारमरिचर्चालोहितविग्रहः ॥ २ ॥
 अङ्गनाङ्गाक्षिपुगलस्ताम्यूलारुणवक्रवान । मृत्पार्पितेन्दुशकलो हृष्टचेता जितेन्द्रियः ॥ ३ ॥
 मौनी त्रिकालपूजासु कृतसंकल्पसाधनः । नत्राशी हुताशिष्टेन जपेद्विद्यां सैमीरिताम् ॥ ४ ॥
 नित्यशो भोजयोद्विप्रान् भक्तान् भजनकौतुकान् । अषादिहीनान् मधुरं पायसं भोज्यभक्तिमान् ॥ ५ ॥
 प्रणम्याभ्यर्च्य विष्टजेभित्तं सप्तदिनेषु तु । गुरुं जीवनमासाद्य प्रणम्यासकृदात्मवान् ॥ ६ ॥
 धनधान्याम्बराद्यन्तं संतोष्य तदनुत्तमा । कृत्तारम्भो नित्यशश पूजयेत्तं च भक्तिः ॥ ७ ॥
 श्यन्ते च विचैः स्तोत्रैश्च त संतोष्य कृती भवेत् । वित्तशाठ्यं च दम्भं च मोहं चासत्यमेव च ॥ ८ ॥
 न कदाचित् प्रकुर्यात् विशेषाद्गुरुसन्धिषी । एवं लक्षत्रयं जप्त्वा तद्दशार्शं हुनेद् घृतैः ॥ ९ ॥
 आरम्बघप्रमूर्नेवां प्रमूर्नेर्वकुलोद्भवैः । मधुकर्जैश्चम्पकैर्वा त्रिमश्वत्तैश्च नित्यशः ॥ १० ॥
 चन्द्रचन्दनकन्तरीकाशमीरसुरभीकृतैः । तपयेत् सलिलैस्तावद् दिनशो भक्तिमान् दृढः ॥ ११ ॥
 एवं मंसिद्धमञ्जस्तु कुर्यात् काम्यानि साधकः । गुरुभक्तो नित्यकृत्यकृतमकल्पमयुतः ॥ १२ ॥
 सहस्रजापी स्थिरधीर्ब्रवीथविदात्मजान् । यः सोऽपि काम्यान् कुर्वीत प्रयोगान् नान्यथा शिवे ॥ १३ ॥
 यद्यजानेन मोहेन चापत्नेनापि वा चरत् । अनर्थकेशरज्जादिपीडाः प्राप्नोति निश्चितम् ॥ १४ ॥
 अरुणैः पङ्कजैर्होमं कुर्यात् त्रिमधुराण्वृतैः । मण्डलाद्भवते लक्ष्मीं महतीं श्लाघ्यविग्रहाम् ॥ १५ ॥
 कहारैः चोद्गमिभैः^३ पौर्णार्थं तदिनावधि । जुहुयान्नित्यशो भक्त्या सहस्रं विकर्षैः शुभैः ॥ १६ ॥

तद्दिनेषु तु पूर्वोक्तान् भोजयेदुत्तररूपतः । तावच्च जप्याद्भोमान्ते यावत्संन्यं द्रुतं कृतम् ॥ १७ ॥
 चम्पकैः चाँद्रमंसिः महसहवनाद् ध्रुवम् । लभते स्वर्षनिष्काणां शत मासेन पूर्ववत् ॥ १८ ॥
 पाटलैर्घृतमंसिःकृत्स्निमदस्र ह्रुतस्तथा । दर्शादिभामाश्रयते चित्राणि घमनानि च ॥ १९ ॥
 कर्पूरचन्दनादीनि सुगन्धीनि च मामतः । वस्तूनि लभते हृद्यैरन्यैर्भोगोपयोगिमिः ॥ २० ॥
 शालीभिः क्षीरमिन्नाभिः सप्तमीषु शत हुनेत् । तेन शालिमृद्धिः स्थान्मार्मः पद्भिरसशयम् ॥ २१ ॥
 तिलैर्हुतैस्तद्विधमे वर्षात्रारोग्यमाश्रुयात् । स्वजन्मसु त्रिषु तथा दूर्वाभिर्जुहुयात् तथा ॥ २२ ॥
 निरासङ्गो महाभोगः शत वर्षाणि जीवति । सुदृचीतिलदूर्वाभिस्त्रिषु जन्मसु वा हुनेत् ॥ २३ ॥
 तेनायुःश्रीयशोभाग्यपुण्यनिध्यादिवान् भवेत् । घृतपायमदुग्धैस्तु द्रुतैस्तेषु त्रिषु क्रमात् ॥ २४ ॥
 आयुरारोग्यविभवैर्नृपमान्यो भवेत् तथा । सप्तम्या कदलीहीमात् सांभाग्यं लभतेऽद्भुतः ॥ २५ ॥
 दूर्वात्रिकैस्तु प्रादेशमात्रैस्त्रिस्वादुमयुतैः । जुहुयादिनशो घोरे सन्निपाते ज्वरे गदे ॥ २६ ॥
 महारोगेषु दूर्वाभिस्तिलैर्छिन्नोद्भवैस्तथा । त्रिभिर्वा नित्यशो होम कुर्यात् त्रिस्वादुमयुतैः ॥ २७ ॥
 एवमासादब्धतो वापि रोगान्मुक्तः सुखी भवेत् । तद्दिनेषु जपेद्विद्यां नित्यशः सलिलं मृशान् ॥ २८ ॥
 सहस्रवारं तत्तौर्यैः स्नानपान समाचरेत् । पाकाद्यमपि तैरेव कुर्याद्रोगविमुक्तये ॥ २९ ॥
 साध्यर्षष्टुक्त मचूर्यैः त्र्युषण सर्षपं तिलम् । पिष्टं च मास्यपादोत्तरजमा च समन्वितम् ॥ ३० ॥
 कृत्वा पुत्तलिकां तैस्तु हृद्ये नाममंयुताम् । प्राग्गञ्जिच्चायमैस्तीक्ष्णैर्निशि पुत्तलिका हुनेत् ॥ ३१ ॥
 एव दिनेः सप्तभिर्वा त्रिभिर्नैकदिनेन वा । माध्यो वश्यो भवेच्छीघ्रमपि दूरस्थितो वृद्धः ॥ ३२ ॥
 तथात्रिधा पुत्तलिका कुण्डमध्ये खनेद्भुवि । उपर्यग्निं निधायत्र विधया दिनशो हुनेत् ॥ ३३ ॥
 त्रिसहस्र त्रियामाया मर्षयन्तद्रनाप्लुतैः । शतयोजनद्राट्प्यानयेद्वनिता बलात् ॥ ३४ ॥

त्रियामाया निशीथे । तद्रनाप्लुते मर्षयन्तलाहै ॥

तां तु पुत्तलिकां मध्ये मधूच्छिष्टममन्विताम् । कृतप्राणप्रतिष्ठा च रमशाने नित्वनेत्रिणि ॥ ३५ ॥
 साध्ययोगिनि च तत्रैव चित्वा दद्यात् बलि ततः । कृताभियेकस्तां विद्या प्रजपेद्य शतत्रयम् ॥ ३६ ॥
 अरातेरष्टमे राशौ मासान्नानात्रिंशदपि । रोगैर्भूतादिसंक्लेशैर्नाशमेति मुनिथितम् ॥ ३७ ॥
 यद्यन्तरा समुद्भूय बलिले तां खनेत्रिणि । क्लेशैस्तैः स विनिर्मुक्तः सुखी जीवति भूतले ॥ ३८ ॥
 माध्यष्टकेण कृत्वा ता मर्षपाज्ये निवेशिताम् । तोयमध्ये निषार्यतत् काययेदुक्त्यासरेः ॥ ३९ ॥
 वैरी तीव्रज्वरेणातः कृती प्राग्भूत् सुखी भवेत् । तामेव चरिडकागदे तथा बलिपूता खनेत् ॥ ४० ॥
 साध्यो नरश्च नारी चेच्छास्तुरायतने खनेत् । तद्विधानेन सहित शश्रुन्मादवान् भवेत् ॥ ४१ ॥
 महावज्रं च वज्रं च यन्प्राण्येतान्यनुक्रमात् । प्रयोगानपि वक्ष्यामि समाहिताधिया शृणु ॥ ४२ ॥
 प्राग्प्रत्यग्दक्षिणोदक्च विंशत् सत्राणि पातयेत् । तेन कोष्ठानि जायन्ते त्वेकपथ्या शतत्रयम् ॥ ४३ ॥

तेषु कोणचतुष्केऽपि मार्जयेत् पञ्चकेन च । चत्वारिंशत्त्र शेषं वज्राकारं यथा भवेत् ॥ ४४ ॥
 दिक्षु चत्वारि चत्वारि मार्जयित्वा त्रिकोणम् । कुर्यान्धेपाणि कोष्ठानि पञ्चपट्टया शत भवेत् । ४५ ॥
 तेषु पूर्वादि परितो लिखेद्द्विधाक्षराणि तु । प्राग्बत् स्वराविभिन्नानि प्रागुक्त्रविधिना तथा ॥ ४६ ॥
 चत्वारि चत्वारिंशच्च शतं तेषां तु मध्यतः । एकविंशति कोष्ठानि गिष्टानि पुनरम्बिके ॥ ४७ ॥
 तेषु पर्यायनित्याणुवर्णपदक्रममन्वितम् । घटिकायुगवर्षां च लिखेत् प्रागुक्त्रयोगतः ॥ ४८ ॥
 शिष्टेषु विद्यावर्णाश्च लिखेद् द्वादश शेषयोः । माध्याख्यामालिखेदुक्त्रक्रमेण पुटयोर्द्वयोः ॥ ४९ ॥
 चतुर्दिक्षु लिखेद् कोणेष्वभितो भौतिकार्णकान् । द्वित्रिक्रमेण प्राक्प्रत्यङ्कोणयोस्तु त्रयं त्रयम् ॥ ५० ॥
 एतत् प्रोक्तेषु संलिल्य मंपूज्य विधिना युतम् । स्पृश्याञ्जपेन्मनुं पश्चात् त्रिमहस्र ततस्तु तत् ॥ ५१ ॥
 विनियुज्यादयोक्तेषु कार्येषु क्रमतः शिवे । भूताक्षराणि च पूनर्लिखेत् कार्यानुरूपतः ॥ ५२ ॥
 महावज्रमिति ख्यातं सर्वत्रैवापराजितम् । विजयस्तम्भविद्रेपवश्याघाटनकर्मसु ॥ ५३ ॥
 रैचा पुष्टिं च गान्तिं च तथैव रिपुनिग्रहे । देशराष्ट्रपुरग्रामनिवेशोर्दर्विशेषतः ॥ ५४ ॥
 घोरेपृथातजातेषु भूमौ संलिल्य गैरिकैः । मध्ये देवीं ममावाह्य पूजयेन्नित्यशः शिवाम् ॥ ५५ ॥
 मध्यासु तिस्रसु प्रोक्त्रक्रमान्नीराजनं तथा । कुर्यात् त्रिरात्रं द्विगुणं त्रिगुणं काम्परूपतः ॥ ५६ ॥
 राज्ञा वैरिनिरोधेन^१ पुरीमात्रावशेषिते । विभवे मण्डपे तस्य प्रोक्त्रवज्र लिखेन्महत् ॥ ५७ ॥
 दण्डेनार्चयेत् तस्य मध्ये देवीं शुचिस्मिताम् । नृत्यगीतादिभिः मार्धं सध्यासु च विशेषतः ॥ ५८ ॥
 एवं प्राग्बहिनैककूर्त्विजयी नृपतिर्भवेत् । वैरिनाशेन वा तस्य भङ्गाङ्गमनतोऽपि वा ॥ ५९ ॥
 ततस्तन्मार्जयित्वा तु भाले कृत्वा पुरीं पल्लः । परीयाद्दशिकं त्वग्रे गेजे जीवैश्चिरं सुखी ॥ ६० ॥
 निःसपहो निरातङ्कः पडङ्गख्यातैर्बभूव । एवमेतस्य वज्रस्य वैभवं को नु वक्ष्येत् ॥ ६१ ॥

अथैतन्नन्तरचनाप्रकार — तत्र प्राक्प्रत्यगायता दक्षिणोत्तरायताश्च विंशतिं विंशतिं रेखा कृत्वा समास्त-
 रालानि एकपट्टयुक्तचतस्रशतकोष्ठानि विलिप्य, कोणचतुष्टये प्रतिकोणं पञ्चचत्वारिंशत्पञ्चचत्वारिंशदिति अ-
 शीत्युत्तराशतं कोष्ठानि शुक्लपुत्रना मार्जयित्वा, तेषु स्थलेषु चत्वारि कोणानि विधाय लिङ्गेषु पञ्चपट्टयु-
 क्तचतस्रशतकोष्ठेषु १६५ मूलविद्याक्षरायनाष्टुत्तानि षोडशस्वरयुक्तानि चतुश्चत्वारिंशदुत्तरशताक्षराणि १४४ पू-
 र्वादिप्रादक्षिण्येन प्रवेशयत्वा विलिप्यावशिष्टैकविंशतिकोष्ठेषु तद्दिननित्याया वर्णत्रयं पर्यायनित्याया वर्णत्रयं
 पदक्रमेषु विलिप्य, घटिकाक्षरसहित युगाक्षरमेकस्मिन् कोष्ठे विलिप्यावशिष्टचतुर्दशकोष्ठेषु प्रतिकोष्ठमेकमे-
 कमिति मूलमन्त्राक्षराणि विलिप्यावशिष्टकोष्ठद्वये साध्याख्यां कर्म च विलिप्य दिक्चतुष्टयस्यकोणचतुष्टये
 तत्तत्कर्मानुसारीभूतवर्णान् द्वित्रिद्वित्रिक्रमेण विलिखेदेतन्नन्मुरुफलदं भवति ॥ तथा—

अथान्यवज्रजिर्माणविधानं च शृणु प्रिये । येन हस्तगतोऽपि स्वहस्तगाः ॥ ६२ ॥

प्राक्प्रत्यङ्दक्षिणोत्कच दशसूत्रनिपातनात् । तेनैकाशीतिकोष्ठानि जायन्ते तच्च पूर्ववत् ॥ ६३ ॥

१ 'रचयत् पुष्टिगन्धै क पाठ । २ 'दिवि' न पाठ । ३ 'विरोधेन' न पाठ । ४ 'नये' क पाठ ।

५ 'न्याम' पाठ ।

मार्जयेद्दशकोणेषु शिष्टेषु विलिखेत्तथा । त्रिकोणानि चतुर्दिक्षु तेषु तान्येव पूर्ववत् ॥ ३४ ॥
 विलिखेदवशिष्टेषु मन्त्राणांस्तद्द्विशस्तथा । एकमिन्मध्यमे शक्तिजठरे साध्यमालिखेत् ॥ ६५ ॥
 एतच्च पूर्वप्रोक्तेषु विनियुञ्ज्यान्निजेच्छया । न भेदस्त्वनयोरस्ति प्रयोगेषु तु सर्वतः ॥ ६६ ॥
 एतद्ब्रह्मस्य मध्यस्थं नाम कृता मदीभुजः । दशके हृदये शीर्षे सस्याप्य समरे कृते ॥ ६७ ॥
 निहत्य चाहिनीं शत्रोश्चतुर्द्वां मदीभुजः । अक्षताशेषसर्गाद्गो यशोलक्ष्मीघरांन्वितः ॥ ६८ ॥
 निर्वृत्य मुचिरं जीवेद् भूमौ भोगी निजेच्छया । एतच्चाप्रतले कृता स्थापयेदभितृद्धये ॥ ६९ ॥

अथैतद्वचनप्रकार — तत्र प्राक्प्रत्यगायता दक्षिणोत्तरायताश्च दश दश रेखा कृत्वा समान्तरालानि एका
 शीतिकोष्ठानि विधाय , चतुर्दिक्षु दश दश कोष्ठानि मार्जयित्वा एकचत्वारिंशत्कोष्ठोत्तमकं घञाकार निष्पाद्य ,
 दिक्षु चत्वारि चत्वारि कोष्ठानि मार्जयित्वा त्रिकोणानि विधाय , तेषु कर्मानुमान्प्राम्थवद्भूतार्णान् विलिख्य
 मध्यकोष्ठे मायावीजं साध्यनामगर्भं विलिख्यवाचशिष्टकोणेषु मूलमन्त्रस्य द्वादशाक्षराणि द्विशो विलिखेत् ।
 पतघञ्मुरुफुलद् भवति ॥ तथा—

विधाय वृत्तयोर्मध्ये पट्कोणं तस्य मध्यतः । बाह्ये च कृता विद्याया बीजमाद्यमथान्तिकम् ॥७०॥
 पदसु कोणेषु तु पुनरग्रपश्चिमयोर्लिखेत् । एकैकं पार्थकोणेषु द्वे द्वे वृत्तान्तरा पुनः ॥ ७१ ॥
 मातृकां विलिखेदादित्थान्ता विन्दुममन्विताम् । मध्यबीजस्य मध्यस्थं लिखेत् तन्निजवाञ्छितम् ॥ ७२ ॥
 भर्तृदर्शनैर्भीतानां कृमारीणांमिदं भुजे । कण्ठे वा धारयेत् मयौ बल्लभा तस्य जायते ॥ ७३ ॥

अथैतद्वचनप्रकार — प्रथमतः पट्कोणं विधाय तद्दहिर्द्वत्तद्वयं कृत्वा मध्ये साध्यनामगर्भं हींकार
 विलिख्य पदसु कोणेषु कोणामेषु कोणान्तगलेषु च मायावीजान्येव विलिख्य वृत्तद्वयान्तराले मायावीजद्व
 यसहितामकाटादित्थान्तरान्ता मातृका विलिखेत् । पतघञ्मुरुफुलद् भवति ॥ तथा—

स्वरप्रमारितैर्मन्त्रैः पद्मानि कारयेत् । वृत्ताष्टपत्रयुक्तानि षोडशानि मनोहरम् ॥ ७४ ॥
 कर्णिकाम् च पत्रेषु लिखेदेकैरुमचरम् । कर्णिकार्यस्य मध्यस्थं कुर्यान्नाम निजोप्सितम् ॥ ७५ ॥
 घटिकाक्षरसयुक्तं विनियुञ्ज्यात्तु नित्ययाः । अहोरात्र षोडशधा कृत्वा ता तेषु योजयेत् ॥ ७६ ॥
 समस्तं वाञ्छितं तत्र तन्मन्त्रं विलिखेत् तदा । धारयेदभिविच्छेधं जपोदिष्टार्थसिद्धये ॥ ७७ ॥

अथैतद्वचनप्रकार — प्रथमतो वृत्तं कृत्वा तल्लग्न्यष्टदलानि विधाय प्राक्प्रोक्तेषु षोडशस्यस्यसयुक्त-
 मूलविद्यानावृत्ताक्षरं चतुश्चत्वारिंशदुत्तरशनवर्षेषु १२४ प्रथमाक्षरं साध्यनामगर्भं कर्णिकाया विलिख्य तत्रैव
 घटिकाक्षरं सयोज्याष्टदलेषु द्वितीयावधौ वर्णान् विलिखेत् । पत्रं नवनवखरणांनानामेकमेकं यत्र भवति । पर
 षोडश यन्त्राणि भवन्तीत्यर्थं ॥ तथा—

प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदन्तं च पञ्च सूत्राणि पातयेत् । कोष्ठानि षोडशात्र स्पृष्टेषु पद्मानि कारयेत् ॥ ७८ ॥
 प्रगुक्तेषु विधायैवमर्चयेद्यामतः क्रमात् । देवीं तु स्यापयेद्गुमां सर्वमपदवाप्तये ॥ ७९ ॥
 स्पष्टोऽयमर्थः ॥ इति मन्त्रयज्ञेश्वरीनित्याप्रयोगविधिः ॥

अथ शिवदूर्तानित्याप्रयोगविधिः , श्रीतन्त्ररत्न — (१३ पृ २० पृ १०)

१ 'पना' क पाठ । २ 'दले' क पाठ । ३ 'मन्त्र' क पाठ । ४ 'ज्येष्' क पाठ ।

साधनं श्रोत्रमार्गेण कुर्यात्तद्वमतन्द्रितः । काम्यहोमविधिं देवि शृणु मंत्ररूपसिद्धिदम् ॥ १ ॥
 येनासौ वाञ्छितं चिप्रमवाप्नोति मुनिश्चितम् । वशयेद्वनिता होमाद् गुग्गुलर्मधुमिश्रितः ॥ २ ॥
 नारिकेलफलोपेतं शुद्धैर्लक्ष्मीमवाप्नुयात् । तथाज्यसिक्तं कहारैः चीराङ्कुररूपोत्पलैः ॥ ३ ॥
 त्रिमध्वैश्चम्पकैश्च प्रधूनैर्षकुलोद्भवैः । मधूकैः प्रमूनैश्च हुतैः कन्यामवाप्नुयात् ॥ ४ ॥
 पुनागनैर्हुतैर्वस्त्राण्यज्यैरिष्टमवाप्नुयात् । माहिष्यैर्महिषीराज्यैरजानु गन्धैश्च गास्तथा ॥ ५ ॥
 अवाप्नोति हुतैराज्यैरभेनाग्ने च साधकः । शालिपिष्टमयीं कृत्वा पुचलीं मितमंपुताम् ॥ ६ ॥
 हृद्देशान्यस्तनामाणां पचेत् तैलाज्ययोर्निशि । तामनश्चन् दिवा रात्रौ विद्याभ्रमा तु मचयेत् ॥ ७ ॥
 सप्तारात्रयोगेण नरो नारी नृपोऽथवा । दामवद्वशमायाति वित्तप्राणादिमर्षयेत् ॥ ८ ॥
 ह्यारिपुष्परुणैः मितैर्वा जुहुयात् तथा । त्रिसप्तारात्रान्महतीमवाप्नोति श्रियं नरः ॥ ९ ॥
 छागमार्गैस्त्रिमध्वैर्होमाद् स्वर्णमवाप्नुयात् । चीराङ्कैः शस्यमपूर्णां भुवमाप्नोति मण्डलात् ॥ १० ॥
 पद्माङ्गैर्हवनाङ्गैर्मवाप्नोति त्रिभिर्दिनैः । अथ यन्त्राणि वच्चाभि नानामीष्टप्रदानि ते ॥ ११ ॥
 शृणु तेषु विधानानि ममाहितमनाः शिवे । द्वातीनित्याचरेण्यु स्पुनानावृत्तानि वै दश ॥ १२ ॥

अत्रानावृत्ताक्षराणि “ हृत्क्षरशब्दतयनम् ” इति ।

तैः षोडशस्वरयुतैः पथ्या शतमुदीरितम् । चतुरस्रद्वयं कृत्वा तदन्तर्वृत्तयुग्मकम् ॥ १३ ॥
 तदन्तरष्टकोणं च तदन्तर्वृत्तयुग्मकम् । कृत्वा तत्र लिखेन्मध्ये विद्याद्यं नाममंपुतम् ॥ १४ ॥

विद्यायं ह्रींकारम् ।

वृत्तयोरन्तरा शेषं बहिः कोणेषु चाष्टसु । लिखेद् द्वेद्वेऽक्षरे तेषु बाहवृत्तद्वयान्तरा ॥ १५ ॥
 कर्मानुरूपान् भूतार्णान् दश भूपुरमध्यतः । मातृकां विलिखेद् दिक्षु द्वादश द्वादश क्रमात् ॥ १६ ॥
 अन्त्यं च त्रिषु कोणेषु शेषायां च विलेखने । स्वैर्विन्दु समायोज्य योजयेद् व्यञ्जने परम् ॥ १७ ॥
 एवं यन्त्राणि जापन्ते दश सिद्धयाम्यदानि वै । ॥ १८ ॥

अत्र प्रथमतो वृत्तद्वयं कृत्वा तद्वद्विष्टकोणं तद्वद्विष्टद्वयं तद्वद्विष्टतुरन्तद्वयं कृत्वा मध्ये साध्यनामगर्भं
 मायावीजं विलिप्य, तद्वद्विष्टद्वयान्तराले प्रथमवीजपरिहृतेर्मूलविद्यासत्त्वेद्यपित्वा तद्वद्विष्टकोणेषु षोडशस्वर-
 मयुक्तानावृत्ताक्षरेषु पथ्युत्तरशतमंय्याकेषु १६० प्रथमतः षोडशाक्षराणि प्रतिकोणं द्विद्विक्रमेण विलिप्य,
 तद्वद्विष्टद्वयान्तरे कर्मानुसारिभूताक्षरदशकं प्राग्वद्विलिप्य, तद्वद्विष्टतुरन्तद्वयान्तराले दिक्षु द्वादश द्वादश
 क्रमेण अकारादिमकारान्तमातृकावर्णान् विलिप्यामेथादिकोणेषु त्रिषु हलक्षान् विलिप्येशानकोणे हलंज्ञं इति
 विलिखेत् । एवं दश यन्त्राणि भवन्तीत्यर्थः ॥ तथा—

..... । प्रथमं गैरिकैः कृत्वा तत्रावाह्यं शिवां यजेत् ॥ १८ ॥
 सप्तम्यां त्रिषु मंध्याम् मितार्पणममन्वितम् । कृत्वा निवेद्यै पयसा प्रातर्मध्यन्दिने तथा ॥ १९ ॥

१ 'मागैरैवैरं' क पाठ । २ 'घ' ग. पाठ । ३ 'घ' क. पाठ ।

दधिभक्तं तु सायं तु चीरं मोचाफलं तथा । एवं मण्डलमर्घं वा कुर्यात् पूजा समाहितः ॥ २० ॥
 वाञ्छित प्राप्नुयाद् देव्याः प्रसादेनान्पयत्नतः । द्वितीय दरद्वैः कृत्वा तत्राग्राहाय तद्दिने ॥ २१ ॥
 सुपकङ्कागमार्गेण चौद्रमर्घं निवेदयेत् । तावद्भजेन्महीपाल वशे कर्तुमयत्नतः ॥ २२ ॥
 तथैव वनितां ह्यां वशयेद्यानरायणम् । तृतीयमपि मिन्दुरैर्निधायावाह्य तत्र ताम् ॥ २३ ॥
 तारादिनैस्तथावाह्य वशयेद्विधिधान् रिपून् । चतुर्थं कुङ्कुमं कृत्वा तत्र मध्येऽर्चयेत् तथा ॥ २४ ॥
 मत्ताहादापदः सर्वाः प्रयान्त्यस्या प्रयादतः । पञ्चमं चन्दनैः कृत्वा तन्मध्ये पूजयेच्छिवाम् ॥ २५ ॥
 केवल पायसं मोचा सित्ता घृतममन्विताम् । निवेदयंस्त्रिमध्यासु मामाद्रोगानशेषतः ॥ २६ ॥
 जित्वा सुखं चिरं जीवेच्छेषमायुरनिरामयः । अभिपिञ्चेद्य यत्र वै कुम्भं सस्थाप्य तैर्जलैः ॥ २७ ॥
 कृत्वा तस्य दक्षिणा च दद्याद्भूरि स्वशक्तिः । प्राणप्रदात्रे तस्य तु दद्यात् सर्वस्वमेव वा ॥ २८ ॥
 येनासौ तौपमायाति तावद्विच सभर्षयेत् । षष्ठं कर्पूरसंपुक्तं पाटीरैरालिखेत् ततः ॥ २९ ॥
 मस्यै वा शिलापट्टे पीठे वा मौषभूतले । अघ्राज्यपायमापूपव्यञ्जनानि निवेदयेत् ॥ ३० ॥
 पूजयेद्य त्रिसंध्यासु जपन् विद्या तदा वशी । त्रिसप्तत्रात्रमात्रेण वराद्रीमाभिचारजात् ॥ ३१ ॥
 मुच्यन्ते प्राणिनोऽचिन्त्याः शक्तयो मन्त्रयन्त्रयोः । सप्तमं ताम्रपट्टे तु कृत्वावाक्षाभिपूज्य च ॥ ३२ ॥
 स्थापयेन्मन्दिरे तस्मिन्नक्षीरास्तेऽतिमुस्थिरा । अष्टमं राजते कृत्वा विभूयात् सर्वमंपदे ॥ ३३ ॥
 ननमं हेमग कृत्वा भूपादौ धारयेच्छिवे । दशमे मर्वकार्याणि माधयन्नर्चयेच्छिवाम् ॥ ३४ ॥
 यद्यदि वाञ्छित कार्यं तच्चमन्थयन्तं तथा । कृत्वा ता पूजयेत् तत्र तत्कार्यं हृदये स्मरन् ॥ ३५ ॥
 तद्दिनैस्तदयाप्नोति नात्र कार्या विचारणा । दशैव तानि यत्राणि भूजं कृत्वाभिपूज्य च ॥ ३६ ॥
 सिद्ध्यनिर्मितपात्रं तु चौद्रमध्ये निवेशयेत् । त्रिसध्मर्चयेद्रक्तगन्धपुष्पैः समाहितः ॥ ३७ ॥
 साध्यस्याभिमुखो विद्या जपेन्नित्यमनुस्मरन् । पाशेन कण्ठमान्धय पातित निजपादयोः ॥ ३८ ॥
 न्यस्ताञ्जलिकर शीर्षे दामोऽहमिति वाटिनम् । त्रिसप्तत्रात्रादृश्याः स्युर्नरनारीनृपादयः ॥ ३९ ॥
 तदेव कोण्यं कृत्वा च सध्यासु त्रिषु नित्यशः । कामार्ता वनिताः कामञ्जरप्रस्ताशयाः शर्नः ॥ ४० ॥
 कुल लज्जा विनेक च परित्यज्यास्य किङ्कराः । भवेयुरिति यत्राणा प्रयोगास्ते मनीरिताः ॥ ४१ ॥
 प्राणप्रतिष्ठाविद्या ते यक्ष्येऽह शृणु पार्वति । वातो नभो धराम्युक्तं स्पर्शो व्याप्तं न मयुतः ॥ ४२ ॥
 जवी दाहमरुद्युक्तो व्योमापि मरुता युतम् । अग्निहर्मश्च पूर्वाशौं पश्चादादित्रय तथा ॥ ४३ ॥
 ज्यानद्विपुक्तान्तोऽम्यु स्यात् षष्ठमसभक्तौ पुनः । हृच्छिख्यग्निरथो धाया वातादिविर्तयं पुनः ॥ ४४ ॥
 हृददाहान्मुचरैः स्वेन गोत्रादाहाग्निभिः परम् । व्याप्तं मरुतमोपेतं व्योम्राग्निगमनन्तरम् ॥ ४५ ॥
 पुनराद्यत्रयं ताम्बु मरुद्बु नभसा युतम् । शून्यं मायान्वित पश्चाच्चतुर्थं पञ्चमं ततः ॥ ४६ ॥
 अग्निहर्मो मरुद्युक्तो व्याप्तं च मरुता युतम् । ख स्याद्रयधरायुक्तं हृदम्बु मरुदग्निपुतम् ॥ ४७ ॥

हंमश्च मरुता युक्तथतारिंशलिपिर्मनुः । ॥

‘अमुष्य प्राणा इह प्राणा अमुष्य जीव इह स्थिन अमुष्य सर्वेन्द्रियाणि अमुष्य वाङ्मन प्राणा इहा-
यान्तु स्वाहा ” इति ।

... । वादिसप्ताचरैः कुर्यात् पटङ्गानि द्वियोगतः ॥ ४८ ॥
सगादिषु च तान्येव न्यम्येच्छक्तिपुटस्थितम् । व्यायेद् देवीं प्राणशक्तिमरुणामरुणाम्बराम् ॥ ४९ ॥
अरुणाकल्पमुकुटामरुणाधरपल्लवाम् । अरुणायतनेत्राञ्जनयुगा चारुमिताननाम् ॥ ५० ॥
प्रसूतपिएडं पाश च दधानां पाणियुग्मतः । स्वममानाभिरभितो वेष्टितां दशशक्तिभिः ॥ ५१ ॥
अनन्तशक्तिपुक्ताभिः पूजयेत् पद्ममध्यतः । प्राणायानममानाश्च व्यानोदाना च शक्तयः ॥ ५२ ॥
नागा कूर्मा मकुरा देवदत्ता धनञ्जया । चतुरस्रद्वयं कृत्वा तदन्तर्द्विचतुष्पुङ्गवम् ॥ ५३ ॥
तदन्तर्दशपत्राञ्जं तदन्तन्तद्वयं तथा । कृत्वा मध्ये ममावाह्य कृत्वाध्वं पूजयेत् ततः ॥ ५४ ॥
लक्षं जपेत् पयोभक्षस्तद्दशांशं हुनेत् तथा । तिलैः शुद्धैः सर्पैश्च मिर्तमधुरसंयुतैः ॥ ५५ ॥
तर्पयेत् सौरभाघेन जलेनेत्यं सुमाघयेत् । तत्रेज्जम्बिन् यास्तु पुत्तल्या यन्त्रायपुक्ताणि सर्वतः ॥ ५६ ॥
अनया विद्यया तत्र साध्यप्राणान्नियोजयेत् । यश्चमस्याः शृणु प्राज्ञे मद्यःप्रत्ययकारकम् ॥ ५७ ॥
येन पुत्तलिका जीवस्पन्दयुक्ता मनोर्बलात् । प्रारुप्रत्यग्दक्षिणोदक च सूत्राययष्टा निपातयेत् ॥ ५८ ॥
कोष्ठान्येकोनपञ्चाशज्जायन्ते तेषु विन्यमेत् । प्रागुत्तरं समासित्यै परितोऽपि प्रवेशतः ॥ ५९ ॥
मध्येषु शिष्टद्वये लिखेद्दङ्कोदितात् क्रमात् । ततः शिष्टद्वये माध्यनामालिरुपाथ साधकः ॥ ६० ॥
सजप्य विद्यां हस्तेन मजीवेन स्पृशन् गतम् । तेन पुत्तलिकाः कुर्यात् मिद्वये नान्यथा भवेत् ॥ ६१ ॥
साव्यजीवाद्यानयनं शृणु वक्ष्यामि तेऽद्भुतम् । मन्त्रवीर्यस्मृतिं कुर्वन् तथा तदेहगर्भतः ॥ ६२ ॥
ज्ञानकर्मेन्द्रियाण्यर्थान्मनो जीवं तनुं तथा । तस्मात् साव्यशरीरान्तात् पुत्तल्या नामाभिस्तथा ॥ ६३ ॥
रत्नरज्ज्वा शक्तिमद्या तानानीयापियेदिया । विद्यायाम्बचरान्तेषु माव्यनाम नियोजयेत् ॥ ६४ ॥
एवं नियोजितां विद्यां महत्तं प्रजपेत् स्पृशन् । जीवहस्तेन तद्विद्यो निशामध्येषु साधकः ॥ ६५ ॥
एवं सस्थापितप्राणा पुत्तली स्पन्दते तदा । साध्यस्य जन्मनचत्राण्यकार्ण्य वदामि ते ॥ ६६ ॥
तज्जन्मलग्रमंजातनवांशं प्रमाणकम् । अन्यानि च नवर्त्वाणि नवग्रहसमन्वयान् ॥ ६७ ॥
तेषु तेषु प्रयोगास्तु वक्ष्याम्यपरहोमके । रिपोर्नखं च केशं च चरणोत्थं रजन्तथा ॥ ६८ ॥
अन्यानि चाङ्गरोमाणि पुत्तल्यां योजयेन्मूर्ता । वद्यादिषु च सर्वत्र पुत्तल्यां प्रोक्त्या तथा ॥ ६९ ॥
एवं सर्वं समाख्यात प्राणाकर्षणकर्मणि । अनया विद्यया कृत्वा प्राणाकर्षणयुक्ताम् ॥ ७० ॥
ततो निर्दिष्टपुत्तल्यां तत्र तन्त्रोक्तमाचरेत् । सर्वत्र मारुणे शोके साध्यर्त्तग्रहमंभ्यतिम् ॥ ७१ ॥
उक्तानां तत्र श्रुत्वाणा तथैवाष्टकवर्गकम् । दशास्थितिं च मंत्रीत्य कुर्यान्मारुणमात्मवान् ॥ ७२ ॥

अनवेक्ष्य कृतं कर्म स्वात्मानं हन्ति उत्तथात् । ब्राह्मणं धार्मिकं भूयं वनितामास्तिकं नरम् ॥ ७३ ॥
 वदान्यं सदस्यं नित्यमभिचारे न योजयेत् । योजयेद्यदि वैरेण प्रत्यगेनं निहन्ति तत् ॥ ७४ ॥
 अभिचारस्य विषयानाकर्ण्य वदामि ते । पापिष्ठान् नास्तिकान् घोरान् देवब्राह्मणनिन्दकान् ॥ ७५ ॥
 प्रजानां घातकान् सर्वद्वेषकर्मसु सन्धितान् । ज्ञेश्चिधनस्त्रीणामाहर्तारं कुलान्तकम् ॥ ७६ ॥
 निन्दक समयानां च पिशुनं राजघातकम् । विपात्रितुरशस्त्रार्धहिंसकं प्राणिनां सदा ॥ ७७ ॥
 नियोजयेन्मारणेषु कर्मस्वेतैर्न पातकी । कृत्वा तु मारणं कर्म तदन्ते स्पृधनार्धतः ॥ ७८ ॥
 पादतो वा शुरु विमानाराध्य स्येन नित्यया । अभिपिच्य ततो विद्या जपेत्त्रयं हविष्यभुक् ॥ ७९ ॥
 जन्मत्रयेऽप्यब्दमात्रमभिषेकं ममाचरेत् । सद्वाहोममन्दास्तु तत्पारंपरेण मुच्यते ॥ ८० ॥
 एतत्ते कथितं सर्वं दृष्टानित्याविधानकम् ।

इति शिवद्वृत्तीनित्याम्रयोगनिधि ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायवर्यप्रणवत्पूज्यपादश्रीगोविन्दाचार्यशिष्य—श्रीभगवच्छङ्कराचार्यशिष्य—श्रीविष्णु-
 शर्माचार्यशिष्य—श्रीप्रणवत्पाचार्यशिष्य—श्रीविद्यारण्ययतिविरचिते श्रीविद्यालंघनाद्ये तन्त्रे
 विश्व भवात् ॥ २० ॥

अथ

एकविंशः श्वासः ।

—ॐ०*०*०*०—

अथ त्परितानित्याया. प्रयोगविधि. । धीतन्त्रराजे— (१४ । २३)

ततः साधितविद्यस्तु प्रयोगानाचरेन्नरः । वैश्वेदशांशं जुहुयात् पत्राद्यैः माघने जपे ॥ १ ॥
एवं संसिद्धमश्रस्तु मश्रितैश्चुलुकोदकैः । फणितृष्टमृतानां तु मुखे सताद्य जीवयेत् ॥ २ ॥
तत्कर्णयोर्जपेद्विधां यष्टया वा जपसिद्धये । संताद्य शीर्षे सहसा मृतमुत्थापयेदिति ॥ ३ ॥
काम्यहोमविधिं देवि मृणु वक्ष्ये यथाविधि । कृत्वा योनिं कुण्डमध्ये तत्राग्रां विधिबद्धनेत् ॥ ४ ॥
तिलमर्पपगोधूमशालिधान्ययवैर्हुनेत् । त्रिमध्वङ्गैरेकशो वा नभेतैर्वा समुद्धये ॥ ५ ॥
वकुलैश्चम्पकैर्गजैः कङ्करीररुणोत्पलैः । कैरवैर्मल्लिकान्दमधूकैरिन्दिरास्ये ॥ ६ ॥
अशोकैः पाटलैर्विन्वैर्जातीविचकिलैः सितैः । नवनीलोत्पलैरश्वरिपुजैः फणिकारजैः ॥ ७ ॥
होमाल्लक्ष्मीं च सौभाग्यमायुर्विचं यशो निधिम् । यद्यदि वाञ्छितं भवमवाप्नोति मुनिश्चितम् ॥ ८ ॥
द्व्यागुट्ठीमश्वत्थं वटमारुग्वधं तथा । सितार्कस्रक्कं हुत्वा रोगान्मुक्तो नरोऽचिरात् ॥ ९ ॥
इज्जम्यूनालिकेरमोचागुडमितैर्हुतैः । अचलां लभते लक्ष्मीं भोग्ना च भवति ध्रुवम् ॥ १० ॥
एतैरुदीरितैराज्यमधुर्बीरपरिप्लुतैः । एकैर्नैर्वनिता वर्या यावज्जीवं धनादिभिः ॥ ११ ॥
तैस्तैराज्यप्लुतैर्भूपा वर्या स्युर्हवनात्प्रिये । चीरार्कस्तैर्हुतैर्मर्त्या वशे तिष्ठन्त्यशेषतः ॥ १२ ॥
सर्पपाञ्चैर्हुनेन्मृत्युकाष्टाग्रां वैरिमृत्यये । तदङ्कैर्वैरियोन्मुत्थमानैरपि च तत्कृते ॥ १३ ॥
अक्षेन्धनाग्रीं योन्मुत्थन्नतजोत्पादितं चरुम् । ध्यारुष्कारघृतोपेतं फणिशोर्षस्रुचा हुनेत् ॥ १४ ॥
कृष्णांशुकशिरोवैद्यः खड्गवाणिश्व रोपवान् । निशामध्ये हुनेत् सद्यो निहन्तुं वैरिणं हठात् ॥ १५ ॥
मृत्युकाष्ठानले तस्य फलैः पत्रैश्च होमतः । मत्स्यरात्रादरातेस्तु गजाद्या रोगमाप्नुयुः ॥ १६ ॥
चतुरङ्गुलजैर्होमाच्चतुरङ्गुलं रिपोः । सप्ताहाद्देगदुःखात् भवत्येव न मंशयः ॥ १७ ॥
एवमस्मान्तु विद्याया वैभवं को जु वर्णयेत् । तथापि तद्दिशा किञ्चिदुच्यते तच्छृणु प्रिये ॥ १८ ॥
अथ यत्राणि वक्ष्यामि ममस्तामीष्टमिदृशे । तानि सर्वाणि देवेशि कुरु चित्ते क्रमेण वै ॥ १९ ॥
प्राग्प्रत्यग्दक्षिणोदक्च सूत्राणि द्वादशार्पयेत् । तदग्राण्यमितः कुर्यात् त्रिंशित्खान्यस्य मध्यगे ॥ २० ॥
कोष्टे तारस्य मध्यस्थं नाम कृत्वा शिवादिषु । प्रादाद्विषयप्रवेशेन द्वादशावृत्ति मायया ॥ २१ ॥

विद्यामालिख्य संजय्य विभृयात् सर्वमिदये । त्रिषु कीर्त्यै च वरयाय मौभागयायाखिलाप्तये ॥ २२ ॥
विषग्रहगदोन्मादशान्त्यै युद्धे जयाप्तये । नरनारीनृपादीनां वरयाय विभृयाच्च तत् ॥ २३ ॥

अस्यायं — प्राग्प्रत्यगायता दक्षिणोत्तरायताश्च द्वादश रेखा विलिख्यैकत्रिंशन्नुत्तराशनकोष्ठानि (१२१)
कृत्वा, रेखात्रेषु नयेषु त्रिंशदानि विलिख्य तन्मध्यकोष्ठे मसाध्य प्रथम विलिख्येशानकोष्ठमारभ्य प्रादक्षिण्यद
प्रवेशगत्या त्वरिताविद्या प्रणवद्वितीयहृत्क्षेपाविधुष्य द्वादशावृत्ति विलिखेत् । गनद्यन्ममुक्तफलद भवति ॥
तथा—

प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदरुच्च नव सूत्राणि पातयेत् । जायन्ते च चतुःषष्टिकोष्ठानि परमेश्वरि ॥ २४ ॥
तेषु शर्वनिर्ऋत्यादि लिखेत्तन्ममं क्रमात् । चाहिस्तूर्णावर्तन्ते षडधुर्ऋस्तु वेष्टयेत् ॥ २५ ॥
अनुग्रहं महाचक्रं विद्यां शृणु महेश्वरि । सर्वतोमयविन्यामानुष्टुभं सर्वमिद्विदम् ॥ २६ ॥
दाहवह्नियुतं चाद्यं विषद्वन्द्वमरुता ततः । नभश्च महतोपेतं व्याप्त तेन समन्वितम् ॥ २७ ॥
एतान्येव विलोमानि प्रथमं चरण भवेत् । द्वितीयादि द्वितीय स्याद्द्वारा शून्य द्वितीयकम् ॥ २८ ॥
तृतीयं च चतुर्थं स्याज्ज्या तु साभ्रचरा ततः । प्रतिलोम तथैतेषां द्वितीयं चरण भवेत् ॥ २९ ॥
तृतीयतुर्यां परत इला वह्न्या ततस्त्रिला । मरुद्युता प्राग्देवतत्प्रतिलोमं तृतीयकम् ॥ ३० ॥
चतुर्थं द्वादश त्रिंश तदात्रैते त्रिलोमगाः । एतच्चतुर्थं चरण श्रीविद्याया महेश्वरि ॥ ३१ ॥
सर्वतोभद्ररूपं विद्या सर्वार्थमाधिका । यत्र स्थितासौ चक्रव्या न तत्राशुभमं कथा ॥ ३२ ॥

“श्रीनामायायामानाश्री भानोयात्रेयानोन्मा । मायालीलास्तालीयामा यामेलालीलालोत्रया” ॥ इति । अर्धतच-
न्त्ररचनाप्रकार — तत्र प्राग्प्रत्यगायता दक्षिणोत्तरायताश्च नव रेखा कृत्वा चतुःषष्टिकोष्ठानि चतुरन्त्र श्रीचक्र
परिकल्प्य, तत्र सर्वोपरिगतपङ्क्ते प्रथमकोष्ठमारभ्य स्वयमादिदक्षिणान्तक्रमेण षडङ्गिचतुष्टयगतेषु द्वात्रिंश-
त्कोष्ठेषु प्रोक्तसर्वतोमयविन्यासमन्त्रस्य द्वात्रिंशदक्षराणि विलिख्य, पुनरधोगतपङ्क्तिचतुष्टयेऽपि सर्वाध पङ्के
प्रथमकोष्ठे अदक्षिणैरक्षरैरभ्यधामान्तमुपयुं परि षडङ्गिचतुष्टये तस्यैव मन्त्रस्य द्वात्रिंशदक्षराणि विलिख्य
तद्बहिः प्रागादिषु चतसृषु विष्णु ईशादीशान्त चतुरावृत्ति तद्बाह्यरेखास्पृष्टा त्वरिताविद्यामन्तर्गतयदकायामा-
लिख्य तद्बहिर्निमित्तमृतवीजिन यष्टयेत् । गनद्यन्ममुक्तफलद भवति ॥ तथा—

दशमूत्रनिपातेन कृत्तैकाणीतिरु पदम् । तन्मध्यकोष्ठे दास्य कृता नामास्य बीधिषु ॥ ३३ ॥
लिखेद्वर्णचतुष्क तु शृणु भद्रं यथाविधि । ज्याधरास्यैर्मायया हृततोऽन्वु स्पर्गया इला ॥ ३४ ॥
ततः श्रियो लिखेद्विद्यां शिवरचोदिगादिकाम् । प्राग्त्तूर्णामृतास्यैर्वैष्टयेत् काङ्कोर्जितं ॥ ३५ ॥
ततोऽन्वु म्वयुत तेन मालाकलितरूपिणा । वृत्तद्वयेन निष्पाद्य कुम्भं पद्माधरोत्तरम् ॥ ३६ ॥
कृता सर्वादिपूत्रेषु सपञ्चाभ्यन्त्ये तत्पुनः । श्यापयेत्पममिद्व तेषु पूर्वोदितेषु वै ॥ ३७ ॥
तत्र लक्ष्मीरतिस्फीता नीरोगाश्च प्रजास्तथा । गजाश्चपशान्स्तन्ये भाषिणः सुखिनोऽनिशम् ॥ ३८ ॥
भूतप्रेतपिशाचादिपीडामु विभृयाद्विदम् । अलक्ष्मीशान्तये वन्यामिद्वये सर्वसंपदे ॥ ३९ ॥

अथैतदन्त्ररचनाप्रकार — तत्र प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदरुच्च ममान्तगलानि दश दश सूत्राण्यास्कार्यैकाशीति-

पदानि विधाय, तत्र मध्यकोष्ठे सविन्दुकउत्कारोदरे मध्यनामानित्य तन्कोष्ठपार्श्वस्थपूर्वापरायतपङ्क्तिद्वयेन दक्षिणोत्तरायतपङ्क्तिद्वयेन च संभूय चतसृषु पङ्क्तिषु चतुश्चतुष्कोष्ठान्मिकासु स्वाम्रादिप्राञ्जित्यक्रमेण 'जूस वपद्' इति च प्रतिकोष्ठमेकैकमध्यन्तराश्रिर्गमगत्या विलिप्य, तत ईशानदिनिर्भृत्यादिकं च प्रागुक्तश्रीविद्यानुष्ठम् मध्यवीर्याचतुष्टयवर्जमालित्य, सर्वगोष्ठेऽभित ईशादीशान्तं नृणामृत्नाक्षराणि वतुरावृत्त्या प्राग्बत्समालित्य सर्वमध्यकोष्ठमध्यकोष्ठमवष्टभ्य चतुष्कोष्ठस्य तूर्णाक्षरमानेन श्रमेण वृत्तं निष्पाद्य, तद्ब्रह्मे-
ऽङ्गुलमानेन तथा वृत्तान्तरं कृत्वाथ उपरिभागे च मध्यतश्चतुरङ्गुलान्तरालं वृत्तद्वयं मार्जयित्वा तदप्रचतु-
ष्टयमानमयक समान्तरालमुपरि चतुरङ्गुलकुम्भमुखाकारं यथा भवति तथा समुद्रमय्य कुम्भमुत्ते त्रियेप्रत्वा-
द्वयं प्रमार्य, तत्कुम्भवीधीमध्यमन्योन्यस्पृष्ट्यकारप्रालया शृङ्खलारूपयान्तर्मुखया समापूर्य सर्वत्रोपरि विन्दुं
समालित्य, कुम्भाघस्तापघ तत्कार्णिकारुपकुम्भं यथा भवति तथा समालित्य प्रोक्तक्रमेण मनीषितेषु
विनियोगात् प्रोक्तफलानि भवन्ति । इत्यनुग्रहयन्त्राणि ॥ अथ निग्रहयन्त्राणि (तत्रैव) —

निग्रहं शृणु देवेशि शत्रवो यस्य शङ्किताः । स्वल्पेनैव तु कालेन भवन्त्येव परासवः ॥ ४० ॥

प्राग्बदेकाशीतिपदं कृत्वा तन्मध्यकोष्ठके । दाहगर्भे नाम कृत्वा तथा दिग्वीथिषु क्रमात् ॥ ४१ ॥

लिखेद्द्विजचतुष्कं तु वह्निमारुतनिग्रहम् । यैः सद्यो वरिणः स्वरं विमुञ्चन्ति कलेवरम् ॥ ४२ ॥

रमो दाहचाम्बपुतो ग्रामो दाहचमया स्वगः । प्रभा दाहचाम्बपुता हर्मो दाहादिसंपुतः ॥ ४३ ॥

ईशरक्षोदिगारम्भाद् पङ्क्तिशो विलिखेत्ततः । काल्या यमस्य क्रमतो विद्यामैत्र च संक्रमम् ॥ ४४ ॥

सर्वतोभद्ररूपं तु कान्यतुष्टुममीश्वरि । शृणु वक्ष्यामि परतो यमानुष्टुममीदृशम् ॥ ४५ ॥

प्राणो मरुत्समोपेत इला वह्न्या समन्विता । नभो मरुद्युतं दाहश्चतुर्णां प्रतिलोमतः ॥ ४६ ॥

प्रथमं चरणं तस्य द्वितीयं शून्यमेव च । नभो भ्रुवां प्रास एतत्प्रतिलोमाद् द्वितीयकम् ॥ ४७ ॥

तृतीयमेकादशमं ततो गोत्रा चरान्विता । रयस्तेषां विलोमं च तृतीयं चरणं मैतम् ॥ ४८ ॥

चतुर्थं द्वादशं विंशं रयोऽम्बाधो विलोमकम् । चतुर्थं चरणं प्रोक्तं विद्यया सर्वनाशिनी ॥ ४९ ॥

व्याप्तं कालीतृतीयं च मरुताम्बुममन्वितम् । नाद एषां विलोमं च प्रथमं चरणं यमे ॥ ५० ॥

एतद्द्वितीयतुर्थां च नभमा भूश्च नादकम् । एतेषां प्रतिलोमं च द्वितीयं चरणं मनोः ॥ ५१ ॥

अम्बुपुक्तो मरुवासिन्नेकादशकमेव च । रसः चमया वह्निदाहैः प्रतिलोमं तृतीयकम् ॥ ५२ ॥

नादो नादो दाहवह्नी रयोऽम्बा तदनन्तम् । प्रतिलोमं तु तेषां स्याच्चतुर्थं चरणं शिवे ॥ ५३ ॥

एव मनुद्वयं कोष्ठेष्वालित्य बहिरप्यथ । वेष्टयेद् व्याप्तदाहाभ्यामुक्तक्रममन्वितम् ॥ ५४ ॥

मर्कटीदण्डिगारलैरालिप्तं स्थापितरेकम् । जपन् विनिश्चिपेदक्षविरे चत्तरेऽथवा ॥ ५५ ॥

वल्मीके मातृभवने शास्तुरायतनेऽथवा । श्मशाने प्रोक्तसमये प्रोक्तक्रममन्वितम् ॥ ५६ ॥

“कालीमारुत्प्रालीका लीनमोक्षमोनली । मामोदेततेदमोमा रक्षतत्वत्वतक्षर ॥” इति काल्यनुष्टुभम् ॥

“यमावाटट्टवामाय माटमोटटमोटमा । वामोभूरीरीभूमावा टटरीत्वत्वरोटट” इति यमानुष्टुभम् ॥ “भ्रूँभ्रूँ”

इति निग्रहवीजचतुष्टयम् ॥ अथैतच्चिग्रहयन्त्ररचनाप्रकार — तत्र प्राग्बदेकाशीतिपदोपेतं चक्रं विरच्य तन्म-

अथकोष्ठे सविन्दुकरेकोष्ठे साध्यनामालिख्य प्राग्वत् तत्पार्श्वपदङ्कितेषु चतुष्कोष्ठेषु प्रागुक्तक्रमेण 'ध्रुवुद्' इत्यक्षरचतुष्टयमभ्यन्तराग्निरुपगततयाभित. समालिख्य, आभिचार्यं पुरुषधेदन्त काल्यनुमुम् बहिर्यममन्त्रं, वनिता चेदन्तयममन्त्रं यदि कालीविद्या च समालिख्यत् । लेखने तु—इंशानादिकं निम्नत्यादिकं च काली-विद्याम्, अन्यथा तथा यममन्त्रं विलिख्य अन्यतरं यदिगेशानादिनिम्नत्यन्तं निम्नत्यादीशान्तं च निरन्तरं द्विरालिख्य, तद्वहिर्यन्तरं विन्दुयुक्तं यकारं रेफं चेशादीशान्तं यथाक्रममन्तर्वहिर्यमोगेन समालिख्य मनीषितेषु विनियुञ्ज्यात् । एतावन्निषेदाभिचार्यं, पुरुषधेत् काल्यादिशङ्करापतनं, स्त्री चेत् शास्त्रुरायतनं यथाप्रमाणेऽधस्तादिति सप्रदाय. । प्रपञ्चसारोः—

सीसकृते नवपट्टे शावभवे कर्पटके वा । प्रस्तरके वा विपमस्या सलिख काकमुपत्रैश्च ॥ १ ॥

चलरके वा कलिद्वये स्थापितमेतदरीणां हि । मृत्युकरं न्यापिकृतं स्यात् पुत्रसौख्यविपत्करं च ॥ २ ॥

इति । तन्त्रराजे—

यत्र देशादिके यत्र तत्रालक्ष्मीर्गदैः समम् । मारी सुदुस्तरासाध्या सर्वदेवासुरैरपि ॥ ५७ ॥

भागवत् नवमिः सूत्रैरष्टाक्षरपदं शिवे । कृता तेष्वीशरचोदिनारम्भात् कालिकामनुम् ॥ ५८ ॥

त्रिलिख्य यममन्त्रेण प्रोक्तरीजद्रूपेण च । वेष्टयित्वा बहिष्कृतं स्थापयेत्तदधोमृदुम् ॥ ५९ ॥

एतच्च पूर्वचक्रोक्तफलकृत् परमेश्वरि । अनुकृष्वपि नामानि योजयेत् कोष्ठमध्यतः ॥ ६० ॥

सवणोपणमेहाम्बुगृहधूम्राग्निर्नियुतम् । शमशानाङ्गारनिम्बोत्थनिर्यासो विपरीरितम् ॥ ६१ ॥

ऊरणमूपर इति मनोरमाकारैर्व्याख्यातम् । मेहाम्बु प्रखव । अग्निश्चक्रकम् ॥ यन्त्ररचनाक्रमो यथा—तत्र प्राग्वत् नवमिर्नवमि सूत्रैश्चतुष्कोष्ठकानि कृत्वा तेष्वीशानादिकं निम्नत्यादिकं चाभिचार्यं पुरुषधेदन्त कालीविद्यां बहिर्यममन्त्रं च, स्त्री चेदन्तयममन्त्रं यदि कालीविद्यां च प्राग्वत् समालिख्य प्राग्वत् सविन्दु-यकाररेफाभ्यां सवेष्टय प्रोक्तक्रमेण प्रोक्तस्थानेषु स्थापनात् प्रोक्तफलनिर्दिष्टमेवतोति । तथा—

विषाद्यवर्णजठरे साध्यमालिख्य तद्बहिः । अष्टद्वये फङ्गुर्व्यमालिखेदष्टवर्णकम् ॥ ६२ ॥

कर्णिकार्थं ततोऽञ्जं च वेष्टयेन्मायया ततः । बहिः कुम्भं विदध्याच्च प्रोक्ताक्षरविधानतः ॥ ६३ ॥

पञ्चमन्त्रैश्च नवमिर्विद्यावर्णयथाक्रमम् । विदध्यान्न यन्त्राणि दशानां च फलं शृणु ॥ ६४ ॥

यन्त्ररचनाक्रमो यथा—तत्राष्टदलकमलं सकर्णिकं विलिख्य तद्वहिर्युत्तरे विधाय कर्णिकाया विद्याग्रन्थं साध्यनाममन्त्रं विलिख्य, तद्वहिर्यापार्श्वेन सवेष्टयाष्टदलेषु फङ्गुर्व्यं द्वितैत्याद्यष्टौ योजयति विलिख्य तद्वहिर्यापार्श्वेन सवेष्टयत् । एव द्वितीयवर्जं कर्णिकाया विलिख्य द्वितीयं यन्त्रं भजति । एव तृतीयवर्जादिकं ज्ञेयम् । एवं दश यन्त्राणि भवन्ति ॥ फलान्याह—

सर्वरक्षा जयं वर्यं नरनारीनृपादिनाम् । स्तम्भं लक्ष्मीयशोहेममसामि च समामुयात् ॥ ६५ ॥

अनादृचान्यचराणि मन्त्रेष्वेकादशाय तैः । स्वरभिन्नैर्भवेत् मरुत्या पद्मसप्तत्या शतं मृतम् ॥ ६६ ॥

'अद्वयवद्वलमनफद' इति ।

तैर्पञ्चकरण्य तेषां फलानि च यथाक्रमम् । शृणु वक्ष्यामि देवेशि साधकाभीष्टमिद्वये ॥ ६७ ॥

युत्तयैर्मध्यमा कृता यत्र षोडशपत्रकम् । तन्मध्ये कर्णिकापथे शक्तिं माध्यममन्त्रिताम् ॥ ६८ ॥

परेषु षोडशार्णानि ज्ञेयं तच्च मायया । वृषयोरन्तरा नाथे कुम्भं शोक्तं ममालिखेत् ॥ ६९ ॥

एवमेकादशोक्त्रानि यन्त्राणि प्रथितानि वै । ... ॥

अत्र सकर्णिकं षोडशदलेषु विलिख्य बहिर्वृत्तद्वयं विधाप्य, कर्णिकायां साध्यनामगर्भं हीकारं विलिख्य तन्मायया संवेष्ट्य षोडशदलेषु षोडशवीजानि विलिख्य, वृत्तद्वयान्तराले मायावीजे. सर्वेष्वप्य प्राक्प्रोक्तप्रकारेण तद्वहिः कुम्भं विलिखेत् । एवमेकादश यन्त्राणि भवन्ति । तथा—

... । विनियोगानर्थतेषा क्रमेण शृणु पार्वति ॥ ७० ॥

प्रथमं गर्जरत्नाकृद् द्वितीयं हेमरत्नकम् । तृतीयं नूपरचायां चतुर्थं इन्द्ररत्नकम् ॥ ७१ ॥

पञ्चमं कुरुते राजवेश्मरचां तु सर्वतः । षष्ठं सचिवरचाकृत् सप्तमं पुररत्नकम् ॥ ७२ ॥

अष्टमे गृहरत्ना स्यात् सर्वेषामपि सर्वदा । कण्ठिचोरग्रहादिभ्यो भयेभ्यः शत्रुतस्तथा ॥ ७३ ॥

नवमं सर्वरोगार्तां सर्वेषामपि सर्वदा । उचारकं स्याद् देवेशि प्राक्प्रोक्तविधिना युतम् ॥ ७४ ॥

दशमं भूर्जग कृत्वा प्राग्बत् मिवयोत्थलिङ्गकम् । स्थापयेच्छीतले तांये घटादां सविधंश्च तम् ॥ ७५ ॥

पूजयेत् तानि च यजेत् स्पृशञ्जीवकरेण तम् । घोराभिचारकृत्यादिजातो दाहञ्चरः क्षणात् ॥ ७६ ॥

विमुच्य तं प्रयोहारं नाशयेत् तत्क्षणात् प्रिये । एवमेतानि यन्त्राणि नामतः सर्वकार्यकृत् ॥ ७७ ॥

सर्वासामपि नित्यानां प्रातरेव समृद्धये । पूजादां च बलिं दद्यात् षोडशार्येण पार्वति ॥ ७८ ॥

शक्ति त्वरितानेत्याप्रयोगविधिः ॥

अथ कुलसुन्दरीनित्याप्रयोगविधिः । र्थातन्त्रराजे— (१५ । २५)

एवं नित्यार्चनं कुर्यान्नित्यहोमं घृतेन वै । प्रातः सलिलपानं च कुर्याद्विद्यात्मसिद्धये ॥ १ ॥

चन्दनोशीरकपूर्कस्तूरीरोचनान्वितैः । काश्मीरकालागुरुभिर्मृगस्वेदमयैरपि ॥ २ ॥

आलिप्तगात्रो हृष्टान्तःकरयो मौनमन्वितः । चित्रभूपाभ्यरत्नग्री जपेद्विद्यां निशामुत्से ॥ ३ ॥

पूजयेच्च शिवाभैर्तर्गन्धैः सर्वार्थमिद्धये । सर्वाभिरपि नित्याभिः प्रातर्मातृकया समम् ॥ ४ ॥

त्रिजगन्नाभिः पिबेत्तोषं तथा वाक्सिद्धये शिवे । अन्यैरपि च मन्त्रैस्तैर्विद्याभिस्तद् प्रसिद्धयति ॥ ५ ॥

प्राग्बद्धचत्रयं जप्त्वा तद्दशांशं च तर्पयेत् । मुग्धनिःसलिलैर्होमं तावत् त्रिमधुराण्डुतैः ॥ ६ ॥

पलाशपुष्पैर्विकचैरदुष्टैरत्रिषष्टिडतैः । मिद्विद्यः पुनः कुर्यात् काम्यकर्माणि साधकः ॥ ७ ॥

देव्या वर्णत्रिभेदेन फलभेदाः समीगिताः । विद्यास्वरूपभेदांस्तु शृणु बन्धुये यथात्रिभिः ॥ ८ ॥

त्रयीमयत्वं विद्यायास्तथा व्यञ्जनसङ्गमात् । बान्धवाचकरूपस्य प्रपञ्चस्यामितात्मनः ॥ ९ ॥

कारणत्वं परात्मत्वममेयत्व च वै क्रमात् । कथयामि शृणु प्राज्ञे विचित्रास्तव वैभवाः ॥ १० ॥

अकारादिः मामन्वेदो ऋग्वेदस्तु तदादिकः । यजुर्वेद इकारादिस्तेषां संयोगतः शुचिः ॥ ११ ॥

तान्निष्पात्तं शृणु प्राज्ञे श्रोत्रं पूर्वापरक्रमात् । विलिखेद्योजयेत् पूर्वं शब्दशास्त्रानुमारतः ॥ १२ ॥

गुणसंध्या ऋग्यजुषा ततस्तेनापरं तथा । वृद्धिमंध्या समायुञ्ज्यादित्युत्पन्नं शुचैर्ध्रुपुः ॥ १३ ॥

तेन त्रयीमयी विद्या कार्यकारणयोगतः । आद्यक्षरप्रसूतानि सर्वाण्यन्यानि येन वै ॥ १४ ॥

मध्यमार्थगतप्राणा व्यञ्जनादेस्तु मातृका । प्राग्भूत् कारणकार्यत्वयोगाद्वाचकरूपता ॥ १५ ॥
 तदर्थंकरसायोगाद्भूतादित्वेन वाच्यता । इति वाचकरवाच्यत्वरूपा विश्वात्मतोदिता ॥ १६ ॥
 परारूपं तृतीयेन त्रिंशकोक्त त्रिकात्मकम् । एवमेवा विश्वमयी विद्यारूपमिदं शृणुं ॥ १७ ॥
 शुचिराद्या वारुणरूपा द्वितीया चङ्गिरीरिता । विन्दुमर्मात्मनोरैक्यरूपा मा त्वावयोर्वपुः ॥ १८ ॥
 तेन बीजेन विश्वात्मरूपा मा सम्पगीरिता । वन तृतीयमाख्यातं भाषया स्वेन वा धुनर्भुं ॥ १९ ॥
 एषा त्रैपुरकन्दा स्यात् मङ्गलेन निगद्यते । ज्ञातृज्ञानज्ञेयदोषगुणनेजस्त्वयात्मिका ॥ २० ॥

'ऐरंश्रौ' इति श्लोक्तविद्या । त्रैपुरकन्द त्रिपुरामन्त्राणा मूलमित्यर्थ । वन तृतीय आकार । मायया विमर्गेण ,
 स्वेन विन्दुना धति विरूप ॥ तथा—

अस्यास्तु मध्यमे बीजे रमाप्राणनियोजनात् । वाच्यवाचकरूपात्मा प्रपञ्चस्य हि कारणम् ॥ २१ ॥
 तृतीये हृन्ममायोगात् त्रिकविश्वात्मतोदिता । हंमहद्योगतस्तेषु जङ्गमस्थावरात्मता ॥ २२ ॥

'पेंक्रींश्रौ , पेंक्रींश्रौ , हंमहत्सङ्गोहंमो' । एतानु विद्यानु काश्चिद्विद्युत्प्रियञ्जनात् । तथा—
 एकद्वयादिममायोगाद् व्यञ्जनानां तथा त्रिषु । ज्ञातु न शक्यते मंख्या विद्याना परमेधरि ॥ २३ ॥
 त्रिषु विमर्जेषु ।

एवं सानन्तविमवा ता निःशेष वदन्त कथम् । तथापि सक्रमत्राखहेतोः काचन वच्मि ते ॥ २४ ॥
 आयुर्लक्ष्मीकीर्तिभोगमौन्दर्यारोनेयदायिकाः । ऐहिकासुष्मिकज्ञानमय्यः सङ्कल्पमिद्विदाः ॥ २५ ॥
 विद्यायाः कुलमुन्दर्या हसयोगात् त्रिषु क्रमात् । विजयाख्या महाविद्या विश्वमत्राणतत्पग ॥ २६ ॥

अत्र 'हृत्क्रीतमौ' इति विजया ।

हृत्समायोगतस्तेषु बीजार्यां विश्वविन्मयी । द्वयोर्निर्बोजनात्तेषु जायते माययोर्वपुः ॥ २७ ॥

केवलतन्कारयोगाद्बीजात्पया । द्वयोर्हकारमकारयोर्योगाद्विश्वविन्मयी ।

हृदादिस्त्विन्मयी विद्या हंमादिर्भन्मयो मनुः । तेषु दाहमयायोगाद्विद्याख्या विश्वविग्रहा ॥ २८ ॥

अत्र मन्त्र इति विद्येति श्लेषद्वयम् । दाहो रेफ ।

प्रत्येक शक्तिपुटिता विद्या त्रिश्रविमोहिनी ।

॥

मायानीजपुटिता प्रत्येकम् ।

। मन्त्रराशुरसोषेवमाया-या शुटिता तु सा ॥ २९ ॥

त्रिपुरामृतमञ्जा मा सर्वाप्यायनविग्रहा । हान्तेहो इति ।

। मायाया मोहिनी प्राक्का तन्मध्या ज्योतिशी मर्ता ॥ ३० ॥

तदन्ता ज्जंदिनी ख्याता गतादिः स्यान्महोदया । त्रयोदशीति कथिता त्रिपुरानिघयः स्मृताः ॥ ३१ ॥

आमां क्रमविपर्यामजाता विद्याष्टमहतिः । तामा त्रिधानं ते प्रोक्तमशेष लक्ष्मागरे ॥ ३२ ॥

संपत्करीति काप्पस्ति विद्या र्याचिन्त्यैभवा । ता रक्ष्ये शृणु देवेशि मायकाशीष्टसिद्धये ॥ ३३ ॥

१ 'मिदा शुभा' क पाठ । २ 'ता' क पाठ । ३ 'यकल' क पाठ । ४ 'जिवात्पया' क पाठ । ५ 'ये' क पाठ ।

६ 'मदा' क पाठ । ७ 'विद्ये' क पाठ । ८ 'मा' क पाठ ।

प्राणो रसा मरुद्वह्निस्त्रयोगादाद्यमीरितम् । वातेन च चरस्त्राभ्यां द्वितीयमपि पार्वति ॥ ३४ ॥
हंसहृद्भनमायाभिस्तृतीयं परमेश्वरि । एवं त्रिवर्णा सा विद्या विधानं चाथ कथ्यते ॥ ३५ ॥

‘कळशार्द्रं, अप्यं, हसौ’ ।

तृतीयधीनेनाङ्गानि दीर्घस्वरयुजा क्रमात् । कुर्यात् कराङ्गयोः प्राग्वद्विद्यं ध्यायेच्च तां पराम् ॥ ३६ ॥
दाडिमीकेसरप्रव्यदेहवामोत्रिभूषणाम् । चतुर्भुजां त्रिनयनां प्रमन्नम्पेरववक्रकाम् ॥ ३७ ॥
रत्नाभिपेकसंभिन्नामष्टपत्रान्जमध्यगे । त्रिकोणे स्वस्तिकासीनां करुणानन्दमन्दिराम् ॥ ३८ ॥
प्रवालाक्षस्रजं रत्नचपकं रत्नपूरितम् । पुस्तकं च चर हस्तैर्दधानां सर्वमङ्गलाम् ॥ ३९ ॥
अकारादिमकारान्तपोडशत्रयकल्पिते । कुलामने हळचार्यमध्ये तद्विद्ययान्विते ॥ ४० ॥
समावाह्यार्घ्यसंकल्पपूर्वं तामर्चयेत् क्रमात् । मध्ये त्रिकोणकोणेषु रतिं प्रीतिं मनोभवाम् ॥ ४१ ॥
अप्रादिसव्यगास्तद्वदष्टपत्रेषु मातरः । चतुरस्रे लोकपालान् प्राग्वच्छक्त्रीः समर्चयेत् ॥ ४२ ॥
विधानमष्टसप्तत्या इति सम्यक्समीरितम् । बलिद्वयं च होमं च प्राग्वदन्यत् समुन्नयेत् ॥ ४३ ॥
चतुर्गुणचतुर्थांशस्वसमाननियोजितैः । ब्राह्मीरभवचादुर्गंधः शृतं सर्पिंस्त्रिभिर्दिनैः ॥ ४४ ॥
सयन्त्रं मातृकाविद्याजप्तं त्वयुतमादरात् । दिनशो विलिखेत् प्रातरन्दान्मूको भवेत् कविः ॥ ४५ ॥
शिवोऽम्बिका कुमारश्च विधिर्विष्णुस्तथा रमा । कुबेरो रविचन्द्रारवग्रगुरुसितसौरयः ॥ ४६ ॥
चारेशास्तेषु चारेषु तांस्तद्दिनजविद्यया । नामसप्ताक्षरीयुक्त्या पूजयेत् तर्पयेद्भुजेत् ॥ ४७ ॥
चण्णौपधिमस्युत्पेन भक्षना मन्त्रितेन तु । मातृकान्याससहितं स्पृशेद्रक्षाकृतेन तु ॥ ४८ ॥
विशेषतो महीपानामार्तानां च विधिं चरेत् । तेन ते सुखिनो भूयः सान्त्वया यावदायुषम् ॥ ४९ ॥
कूरेषु व्याधिषु प्राप्तैष्वभ्यर्चयं च तु भगडले । नवकोष्ठे नव प्रोक्तान् राहुकेतुसमन्वितान् ॥ ५० ॥
मध्येन्द्रयमपाशीन्दुबहिरज्ञोऽनिले शिवे^१ । कोष्ठे तांस्तैर्जपेत् सद्यो मुक्कुरोगः सुखी भवेत् ॥ ५१ ॥
अहार्तिषु रिपुक्रेशे दुर्भिक्षे त्रिविधे तथा । उत्पन्ने समरोगोगे कुर्यादुक्ताचर्चनादिकम् ॥ ५२ ॥
संपूज्य तद्विदां सम्भग्दद्याद्वा स्वर्णमन्वरम् । तेन सर्वापदुन्मुक्तः सुखी जीवति भूतले ॥ ५३ ॥
श्रुहि मे मातृकान्यासं तद्यन्त्रं परमेश्वर । कथयामि द्वयं तेऽद्य वक्ष्ये तत्पटलेऽखिलम् ॥ ५४ ॥
इस्वदीर्घस्वरद्वन्द्वपुटितैः पण्ठवर्जितैः । कुर्यादङ्गानि पङ्क्तैः पञ्च पञ्चदशाक्षरैः ॥ ५५ ॥
स्वरेषु मध्यतः श्रोत्राश्रुत्वारः पण्ठवर्जिताः । कगङ्गयोर्विधायेत्यमादिचान्ताचराणि वै ॥ ५६ ॥
भाले वक्त्रावृत्तौ नेत्रश्रोत्रनासाकपोलतः । ओष्ठदन्तशिरोजिह्वास्वकशो विन्यसेत् स्वरान् ॥ ५७ ॥
करयोः पादयोर्मूलमध्यसन्धिष्वयाग्रतः । विन्यसेच्च चतुर्वर्गं पञ्चम पार्श्वपृष्ठतः ॥ ५८ ॥
नाभौ हृदि च विन्यस्य व्यापकान् दशघातुषु । लगसृष्ट्वांसमेदोऽस्थिमज्जाशुक्रान्तगामिषु ॥ ५९ ॥
माणशक्त्यात्मसु तथा न्यसेदेवं समाहितः । हृदयस्पर्शितां तेषां स्मरन् घातुषु विन्यसेत् ॥ ६० ॥

अथ वाङ्मये स्कन्धयुगे च विक्रमयोः । हृदयाघस्तथा पादजठरे वटने न्यसेत् ॥ ६१ ॥
 वृत्तद्वयवृत्तं चाष्टपत्रमञ्जं महीपुरम् । त्रिधाय त्रिलिखेन्मध्ये हस्तद्वन्द्वशक्तिम् ॥ ६२ ॥
 कूटं खरान् केमरेषु वर्गान्पत्रेषु चालिषेत् । पञ्चपञ्चाचरोपेतान् दावाभ्यु दिग्दिक्षु च ॥ ६३ ॥
 खरेष्वपुनरुक्तानि पञ्चान्यानि तु पञ्च वै । मन्वज्जनाव्यज्जनत्वमेदतोऽभूद् द्विरन्वयः ॥ ६४ ॥
 सवाताग्रिधराखेन शक्तिस्तत्पञ्चक भवेत् । अन्यान्येकादश शिवे मन्धिमात्रादिसंभवाः ॥ ६५ ॥
 एतद्यज्ञस्य मध्यस्थ नाम कृत्वा प्रयोजयेत् । प्रातर्भूमिं सरोदिन्दुविम्बस्यं सर्वसपदे ॥ ६६ ॥
 अभिषेकाद् धारणाच्च पूजनाल्लोहकल्पिते । स्नापनाद् गृहदेशाटां यत्र सर्वार्थमिद्धिदम् ॥ ६७ ॥
 एतद्यज्ञस्य मध्यस्था देवताः सकला अपि । संनिधिं फलदानं च साधकानां वितन्वते ॥ ६८ ॥
 निर्घां ता तु नरो मूर्त्तौ जडो मूर्कोऽतिपातकी । नित्यशो जपपूजायैः काले मत्समता व्रजेत् ॥ ६९ ॥
 जिह्वायामधराएतान्यसकृद्भावयन् धिया । प्रविष्टो विद्वद्रोष्ठीषु पूज्यते वाग्मिभिर्जनैः ॥ ७० ॥
 मूर्ध्निन्दुविन्ध्यमध्यस्य सुधार्षविधायिनम् । विभाषयन्निति मनु जपेदेकाग्रमानसः ॥ ७१ ॥
 मण्डलात् कथितासिद्धिः सर्वभाषामयी भवेत् । वाटादिषु तु सर्वत्र देवतात्मा जयी भवेत् ॥ ७२ ॥
 यन्प्राणं नित्याविद्यायाः समान्येकात्मयोगतः । तेनात्मनोक्तानि शिवे सर्वमिद्विकराणि वै ॥ ७३ ॥
 षोडशस्यपि त्रिधासु यन्प्रादन्वयत् ममीरितम् । प्रयोगजातमन्योन्यं विदध्यार्दक्ययोगतः ॥ ७४ ॥
 वृत्तपुग्मं पटम् च कृत्वा मध्याघमन्यतः । नामालिख्य वटिः पटसु तत्त्रयं स्वेन मायया ॥ ७५ ॥
 विलिख्य मातृका वृत्तं कृत्वा तद्वारणान्मुखे । जिह्वाया भावनात् सर्वमोष्ठीप्रप्रं विगाहते ॥ ७६ ॥

इति बुलमुन्दरीनित्याप्रयोगविधिः ॥

अथ नित्यानित्याप्रयोगविधिः । श्रीतन्त्ररात्रे— (१६ प० । २१ श्लो०)

विदध्यान् साधनं प्राग्दर्शणलक्षं यथाश्रितः । त्रिखाद्युसिक्तरुणैरभुजैर्देवन तथा ॥ १ ॥

जपतर्पणहोमाचामेकोसिद्धमनुर्नरः । कुर्यादुक्तान् प्रयोगान्श्च नचेत् तदातुदेवताः ॥ २ ॥

श्राणास्तस्य श्रमन्त्येव कुपितास्तत्त्वण्य शिवे । अनया विद्यया लोके यत्र साध्यं न तरकथित् ॥ ३ ॥

विद्याक्षराणि सप्त स्युक्तैः प्राग्नुत् खरमयुतैः । शत द्वादशसयुक्तै र्यथाणि वदामि ते ॥ ४ ॥

वृत्तद्वयान्तः पटकोणं तदन्वृत्तपुग्मकम् । त्रिधाय मध्ये मायायमेकमक्षरमाख्यया ॥ ५ ॥

वटिः पडालिगेत् पटसु वृत्तयोर्धृतमातृकाम् । कृतान्तर्वाहिरेवं स्युः क्रमाद्यन्प्राणि षोडश ॥ ६ ॥

इति ॥ अन्वयार्थं — अन्वया अनाधुत्ताक्षराणि सप्त “ हन्कलरट्टय ” इति । ते षोडशस्वरयुक्ता द्वादशोत्त
 शतं चर्णा ११२ भवन्ति ॥ प्रथमतो वृत्तद्वयं कृत्वा तद्वटि पटकोणं तद्वटिर्धृतद्वयं त्रिधाय मध्ये साध्यना-
 मगर्भमायायीजे परमक्षरं विलिख्य, तद्वटिर्धृतद्वयान्तरालं कर्मानुसारीणि तत्तद्भूताक्षराणि प्राग्बद्धविलिख्य,
 तद्वटि पटसु कोणेषु पटक्षराणि विलिख्य तद्वटिर्धृतद्वयान्तर्गले मातृकाक्षरैर्विधेयं । एव षोडश यन्प्राणि
 भवन्ति ॥ फलान्याह—

प्रथमेन धृतेन स्वादादरव्याधिसंहतिः । द्वितीयेन शिरोरोगा नश्यन्ति परमेश्वरि ॥ ७ ॥
 तृतीयेनाचिरूक्षान्तिः श्रोत्रजानां परेण तु । पञ्चमेन भुजारोगाः प्रयान्त्युर्ध्वेन पादजाः ॥ ८ ॥
 सप्तमेनान्तराधिस्या धृतेन निधेनाश्रयाः । धृतेनाष्टमयन्त्रेण ज्ञानेन्द्रियगता गदाः ॥ ९ ॥
 परेण कर्मेन्द्रियगा दशमेनानिलोद्भवाः । एकादशेन पिचोत्था द्वादशेन कफोद्भवाः ॥ १० ॥
 त्रयोदशेन दोषाणां संनिपातसमुद्भवाः । प्रयान्ति विलयं मद्यो यन्त्राणां शक्तिवैभवात् ॥ ११ ॥
 चतुर्दशेन यन्त्रेण भूतप्रेतपिशाचकाः । प्रयान्ति भीताः क्षणतः सर्वेऽन्येऽपि ग्रहाः शिवे ॥ १२ ॥
 तत्परेण महारोगाः धृतेनाष्टौ न बाधकाः । षोडशेन धृतेन स्वादापुरारोग्यमीश्वरि ॥ १३ ॥
 यन्त्राणि षोडशैतानि धारयेच्चाधिशान्तये । सर्वेषां प्राणिनां सम्यगनुक्रेपु गदेष्वपि ॥ १४ ॥
 सर्वत्र यन्त्रधरणं साभिपेक सदक्षिणम् । सवन्दनं मन्त्रिश्वासं फलत्वेवान्यथान्यथा ॥ १५ ॥
 कुर्विहीना तु सा विद्या पञ्चकूटाभिधा शिवे । वाक्पिदिमन्यत् सकलं कुन्ते त्त्रभिदान्यपोः^१ ॥ १६ ॥
 तद्विद्याकूटभेदाः स्युर्विशत्या शतसप्तकम् । त्वंजयन्त्रनिर्माणं फलानि च मृणु प्रिये ॥ १७ ॥
 प्राक्प्रत्यग्रक्षिणोदक्ष च त्रयाण्यष्टादश चिपेत् । तंस्तु कोष्ठानि जायन्ते नवाशीतिशतद्वयम् ॥ १८ ॥
 प्राग्बत् तत्कोणकोष्ठानि पदत्रिंशन्माजयेत् क्रमात् । मध्ये वज्र यथा भूयात् तथा कुर्यात् समन्ततः ॥ १९ ॥
 मपञ्चक्षरार्शिव शतकोष्ठैस्तु वज्रकम् । त्र्यस्राणि क्षरार्थप्राणि चतुष्कोष्ठैस्तु पूर्ववत् ॥ २० ॥
 विधाय तस्य मध्याधः कोष्ठमारभ्य मंलिखेत् । प्रादाधिययप्रवेशेन कूटांस्तस्याद्यत्खण्डजान् ॥ २१ ॥
 मध्येऽत्रशिष्टनवके चामदक्षत्रयद्वये । प्रतिलोमानुलोमात्मविद्याद्वयमथालिखेत् ॥ २२ ॥
 शिष्टेषु त्रिषु कोणेषु साधकारुया तदूर्ध्वे । कर्म मध्येऽधरे माध्यमालिखेदपि सर्वतः ॥ २३ ॥
 चतुस्त्रिकोणमध्यस्थं द्विरंखाभिर्नवीकृतम् । मध्यवद्विलिखेत् तेषु वज्रयन्त्रमितीरितम् ॥ २४ ॥
 एवमन्यः पञ्चभिश्च खण्डैः पञ्च प्रकल्पयेत् । इति पञ्चयन्त्राणि प्रोक्तानि क्रमतः शिवे ॥ २५ ॥
 अथैतद्यन्त्ररचनाप्रकारः— तत्र प्राक्प्रत्यगपत्ता दक्षिणोत्तरपयताश्चाष्टादशाष्टादश रेखा विलिप्य, समा-
 न्तरालानि नवाशीत्युत्तरशतद्वय (२०६) कोष्ठानि कृत्वा, चतुर्दिक्षु पदात्रिंशत् पदात्रिंशत्कोष्ठानि गुरुकृत्वुत्पत्त्या
 मार्जयित्वा पञ्चबत्वारिंशदुत्तरशत (१४४) कोष्ठात्मकं यज्ञान्तर निष्पाद्य, चतुर्दिक्षु कोष्ठचतुष्टयं कोष्ठचतुष्टयं
 मार्जयित्वा त्रिकोणानि विधायवाशिष्टेष्वेकोनत्रिंशदुत्तरशत (१२६) कोष्ठेषु मध्याध कोष्ठमारभ्यादकूटखण्डजान्
 विंशत्युत्तरशत (१२०) भेदान् विलिप्य, मध्येऽत्रशिष्टनवकोष्ठेषु चामपार्श्वस्थत्रिषु कोष्ठेषु प्रतिलोमाविद्यां त्रिधा
 विलिप्य दक्षपार्श्वस्थकोष्ठत्रये तथैवानुलोमाविद्यां विलिप्य, मध्यस्थकोष्ठत्रये ऊर्ध्वकोष्ठे साधकनाम तदध-
 कोष्ठे कर्म तदध. कोष्ठे साधननाम विलिप्य, चतुर्दिक्षु चतुस्त्रिकोणेषु द्विद्विरंखात्योगेन नव नव त्रिकोणानि
 विलिप्य तेषु तेषु मध्यनवकोष्ठवद्विलिखेत् । एव पदकूटखण्डजैः पञ्चयन्त्राणि भवन्तीत्यर्थः ॥ तथा—
 लोहत्रयकृते पट्टे शिलायां वा चतुर्षु वा । पट्टे वा फलकायां वा पदकं पदसु प्रकल्पयेत् ॥ २६ ॥
 चतुर्षु वेति लोहत्रयं शिला वा ।

१ 'विधिना' ग पाठ । २ 'धारणं' क पाठ । ३ 'म भिदा तयो' ख पाठ ।

फलकापटयोः पूजा कुर्यान्नित्यश एव तु । इतराण्ये तु सत्याप्य यजेत् तत्रैव ता शिराम् ॥ २७ ॥
 तत्स्थापनमदेशे तु विदधान्मसङ्घर्षं शुभम् । नवहस्तायामततं पताकातोत्स्थान्वितम् ॥ २८ ॥
 फलपुष्पवितानाद्यैरुपेतं परिक्ल्पयेत् । उत्सेधायामविस्तारहस्तां वेदीं च मध्यतः ॥ २९ ॥
 एकं चेत् पद्ममथ चेत् कुर्याद्विद्यादिकं तथा । ईशमप्यद्विरर्चोम्नुवाय्वादीनां यथाक्रमम् ॥ ३० ॥
 प्रथमं राक्षसे तन्यान्यन्मेषूक्त्रक्रमेण वै । निवेश्य गन्धपुष्पाद्यैर्नृत्यगीतादिभिस्तथा ॥ ३१ ॥
 समाराध्यमेव तु त्रिदिनं प्रोक्षशक्तिभिः । हुत्वा जपित्वा जीवोन्ने भान्त्र्ये वा स्थिरोदये ॥ ३२ ॥
 स्ववामगे भूम्युदये संस्थाप्य परमेश्वरि । देव्यात्मा तच्छिल्पाभिस्तु दृढमावध्य तत्र वै ॥ ३३ ॥
 देवीं पद्मभिर्वृतां तामिर्डाकिन्यादिभिरम्बिके । मूर्तिसप्तकयुत्पाद्य प्रतिष्ठाप्य समर्चयेत् ॥ ३४ ॥
 नित्यशान्तपुरो घिघामजनं वापि कारयेत् । यत्र तत्र गढालक्ष्मीरिपुग्रहपिशाचकाः ॥ ३५ ॥
 दुर्भिक्षसुद्रुमौल्यर्पाढाः कृत्याः परेरिताः । न कदाचित् मभवन्ति विधायन्नानुभावतः ॥ ३६ ॥
 मङ्गलान्येव जायन्ते सर्वेषां सर्वतः मदा । धार्मिकाश्चैव राजानः पूर्णसप्ताङ्गमपुताः ॥ ३७ ॥
 फलकापटयोः कल्पपूजातो निजमन्दिरे । वाञ्छितं ममवाप्नोति भण्डलान्मामतोऽपि वा ॥ ३८ ॥
 आसा देहस्थितिं वच्चे शृणु सर्वार्थदायिनीम् । सुपुत्रामध्यमस्येषु पढाधाराम्युजेषु ताः ॥ ३९ ॥
 तिष्ठन्ति प्राणिना देव्यः मिच्छन्ति ज्ञानपूजिताः । चरिथ मसङ्गले पूर्णां निग्रहानुग्रहात्मिकाम् ॥ ४० ॥
 विशुद्धाख्ये कण्ठदेशे षोडशस्वरत्रके । धूम्रवर्णाम्बुजे देवीं डाकिनीं तत्तमाकृतित्म् ॥ ४१ ॥
 शक्तिभिः स्वरूपाभिरावृता तत्र पूजयेत् । तथा सर्वत्रतामिर्दिर्मन्त्रेण न सशयः ॥ ४२ ॥
 अनाहताख्ये हृददेशे निन्दुरारुणपङ्कजे । राकिणीं द्वादशदलं कादिठान्ताक्षरामभिः ॥ ४३ ॥
 शक्तिभिः पूजयेन्नित्यं कौर्त्यायुःश्रीघनाप्तये । माणिक्यसंज्ञे च नाभित्ये दशपत्रके ॥ ४४ ॥
 इन्द्रनीलनिभे डादिदशवर्णात्मशक्तिके । लाकिनीं पूजयेददेवीं विजयश्रीममृद्धये ॥ ४५ ॥
 धनमूले ममस्तापचारणायैष्टिमिदये । वादिषड्दर्शशक्तीभिरावृता कारिणीं यजेत् ॥ ४६ ॥
 स्वाधिष्ठानाह्वये पदं बालार्कलपि पङ्कले । आधाराख्ये चतुष्पत्रे सुवर्णामि मरोरुहे ॥ ४७ ॥
 वादिमान्ताणशक्तीभिरावृता लाकिनीं यजेत् । पायुधजान्तरा श्यस्रमध्ये तेजःममन्विताम् ॥ ४८ ॥
 आज्ञारण्येऽङ्गे भ्रुवोर्मध्ये द्विले शुद्धविग्रहे । सैजिता हृद्यशक्तिभ्या हाकिनीं पूजयेत्तथा ॥ ४९ ॥
 त्रिकालज्ञानतं सर्वत्रैकात्म्यकारिणी । विश्वसृष्टिस्थितिधनशक्तिद्रामप्ययन्ततः ॥ ५० ॥
 उक्त्रक्रमनिर्पामो निग्रहोऽन्तर्वहस्तथा । पूजनं सर्वदुःखातिशयनं सपदास्पदम् ॥ ५१ ॥
 भूमौ विधाय पद्मकौस्तुभसप्तकं योज्जदिक्कृमात् । मध्ये च तत्र ता नित्यानित्या गन्धादिभिर्यजेत् ॥ ५२ ॥

१ 'न्यासेषु' ग पाठ । २ 'तरर' ग पाठ । ३ 'विद्या' ग पाठ । ४ 'देहे' ग पाठ । ५ 'पूता रिमका' क पाठ । ६ 'वैर्' क पाठ । ७ 'सा' ग पाठ । ८ 'शुभ' क पाठ । ९ 'जो नर सर्वविन्ताज्ञोक्तकारिणीम्' क पाठ । १० 'सा' क पाठ ।

अभितस्तु पदक्षेपु तत् पदकं तत्क्रमाद्यमेत् । बाहोष्वपि च ताः प्राग्बन् प्रोक्तवर्णाः ममर्चयेत् ॥ ५३ ॥
 तामा पक्षामपि तथा पदसु कोणेषु शक्रयः । पदत्रिंशत् ताः समा देव्याः मर्वा रूपायुधादिभिः ॥ ५४ ॥
 प्राग्बन् स्वरण पञ्च स्युरपूर्वाः कादिमान्तिकाः । परेषु यंत्रलक्षार्यारहितैस्तथाचयेत् ॥ ५५ ॥
 तेषामपि च चक्राणां शक्तिनां च विलोमतः । पूजा निग्रहसंज्ञा स्यात्मा शत्रूणां विपत्तये ॥ ५६ ॥
 पदचक्रेषु च पद कुम्भाग्निधायारिमर्हारुहाम् । काथतोयाभिसंपूर्णान् कृष्णाश्वरममन्वितान् ॥ ५७ ॥
 अर्घरात्रे यजेत्तास्तु तद्योनिलिदानतः । चिप्रं लगादिभिस्ते स्युः पूर्णाः शत्रोः कलेत्रयोः ॥ ५८ ॥
 निवेद्य योनिरङ्गेन सपन्न चरुणा त्रिपोः । होमं च कुर्यात्तैव फणिसीर्षश्रुचा कृपा ॥ ५९ ॥
 ध्यायेद् देवींश्च कुपिता दष्टाष्टा बाहुभिर्भिजैः । प्रहरन्तीः पिशाचेभ्यो विकिरन्तीश्च तत्तनुम् ॥ ६० ॥
 जपागुलुञ्चविकेत्कण्ठेष्ठा भीमार्तनिःस्वनाः । ध्यात्वैवं निग्रहं कुर्याद्रिपूणां मारणाय वै ॥ ६१ ॥
 चक्रं च निग्रहे प्रोक्तं वज्ररूपं भयङ्करम् । कांक्षे सान्निध्यं वा कृत्वा स्यापयैर्द्विभूमिषु ॥ ६२ ॥
 प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक् च दशशत्रुनिपातनात् । एकाशीतिपदानि स्युस्तेषु क्रौञ्चतुष्टये ॥ ६३ ॥
 प्रत्येकं दशकोष्ठानि मान्येष्विष्टवज्रकैः । चतुर्दिक्षु त्रिकोणानि चतुष्कोष्ठैः प्रकल्पयेत् ॥ ६४ ॥
 तेषु मध्यस्थकोष्ठे च साध्यं कर्म समालिखेत् । शिष्टेषु मध्याघःकोष्ठमारभ्य प्रतिलोमजान् ॥ ६५ ॥
 विद्याहृदास्तु पदत्रिंशदालिखेदग्रदक्षिणम् । माध्ययोन्यसृजा पिष्टं तद्बुद्धिचोदलेपितम् ॥ ६६ ॥
 स्यापयेत् प्रोक्तसमये रिपुक्षेत्रगृहादिके । श्मशाने चण्डिकागहे कुलोत्सादकरं भवेत् ॥ ६७ ॥
 इति निग्रहमाख्यातं समस्तरिपुर्मर्दनम् । अनुग्रहं शृणु प्राज्ञे पूजाचक्रविधानतः ॥ ६८ ॥
 देवीस्ताः प्रोक्तरूपास्तु ध्यात्वा चक्रेषु पूजयेत् । नैवेद्यमामां संश्रोक्तं यदासां प्रीतिदायकम् ॥ ६९ ॥
 पायसान्नं गुडान्नं च दृढमिन्द्राश्रकं तथा । हरिद्रान्नं तिलान्नं च शुद्धान्नं पदकमेव च ॥ ७० ॥
 चक्रेषु सप्तसु तथा तद्वर्णाश्वारुविग्रहाः । युवतीसप्तकं स्थाप्य प्राग्बन्धव्यर्च्य ताः क्रमात् ॥ ७१ ॥
 भूपणाम्बरगन्धाद्युज्ज्वलाद्यैस्तु तोषयेत् । तुष्टामु तामु तुष्टाः स्युः शक्रयस्ताः समास्तदा ॥ ७२ ॥
 प्रागुक्तवज्रे साध्याख्यां तथालिख्यानुलोमजान् । कूटानुक्रममारम्भान् प्रादाक्षिण्येन मंलिखेत् ॥ ७३ ॥
 मोक्षेषु प्रोक्तरूपेण स्थापयेत् प्रोक्तभूमिषु । प्रोक्तान्येव फलानि स्युर्वोगोऽयं लघुविग्रहः ॥ ७४ ॥
 आदिदान्ताक्षरैः प्राग्बद्धपिण्डीशक्तिसंयुतैः । बीजद्वयाद्यैः सप्ताक्षर्यन्तैः पञ्चदशाक्षरैः ॥ ७५ ॥
 पञ्चाशच्छक्रयः पूज्याः पञ्चाशत्क्षेत्रपालकैः । सप्ताक्षर्या च संयुक्ता मन्त्राः पञ्चदशाक्षराः ॥ ७६ ॥
 चतुःषष्टिपदे मध्यचतुष्के दिनविद्यया । दिनेषु घटिकायोगान् पञ्चाशन्मिथुनान्यपि ॥ ७७ ॥
 तेषां बीजद्वय वर्णरूपक्षेत्रेशसंयुताः । मनीषितं समालेख्य तेषु तन्मिथुनानि वै ॥ ७८ ॥
 घटिकाक्रमयोगेन हन्मायामध्यमोऽर्चयेत् । एव मण्डलमामार्घान् प्राप्तोत्येवामिवाञ्छितम् ॥ ७९ ॥

१ 'न्तका' क पाठ । २ 'चवल' ग. पाठ । ३ 'दुपा' क पाठ । ४ 'वराट' क पाठ । ५ 'विलसकणा' क. पाठ । ६ 'देवि' ग पाठ । ७ 'शुक्त' ग पाठ । ८ युवती सप्त संस्थाप्य' क पाठ ।

नित्यशस्तां समावाह्य तस्मिंश्चक्रे समर्चनात् । समस्तवाञ्छितप्रशंसिः सदा भवति सर्वतः ॥ ८० ॥
शक्ति नित्यानित्याप्रयोगविधि ॥

अथ नीलपताकानित्याप्रयोगविधि । श्रीमन्मन्त्राजे— (१७ । १८)

सर्वत्र नित्यहोमं तु कुर्यादन्नाज्यतोऽपि वा । तिलतण्डुलकैर्वापि प्रोक्तं द्रव्यानुदीरणे ॥ १ ॥
विद्याचाराणां सर्वेषां स्वरव्यञ्जनविन्दुकान् । पृथक् कृत्वाथ गणितैस्त्रिपञ्चाशच्चवन्ति हि ॥ २ ॥
तेन तद्वत्सवरूपं तु जपेद्विद्या प्रयत्नतः । तद्दशांशं हुनेदग्रां सर्वत्राचरत्तत्के ॥ ३ ॥
प्राद्युक्तो नित्यपूजासु माधनषु च साधकः । नित्यानामपि सर्वाणां वासनायामुदीरितम् ॥ ४ ॥
ततः मिद्धमनुर्मथी कुर्यात् सिद्धिषु कौतुकम् । तद्विधानं शृणु मात्रे वक्ष्ये विद्याविभेदतः ॥ ५ ॥
दशानामपि सिद्धीनां विद्यास्तासां भिदागताम् । संख्यां च ताश्च मंत्रोक्ताः क्रमेणामां कलानि च ॥ ६ ॥
विद्यादिकूटे त्राये तु योजयेद् दशासु क्रमात् । ताभ्यामेव त्रिलोमाभ्यां पुटयेदुपरीरितान् ॥ ७ ॥
मन्त्रवर्णान् दशानां च तत्तत्संख्याश्च ताः शृणु । परस्तात्तत्प्रभेदानां मन्त्रान् वक्ष्ये यथाविधि ॥ ८ ॥
चतुर्विधः स्याद्विजयो इन्द्रे मन्त्ररङ्गके । कृतपुटे दुर्गजे च तेषां मन्त्राश्चतुर्विधाः ॥ ९ ॥
कामरूपतमुदितं खेच्छ्यामीष्टविग्रहम् । विधातुमात्मनः शक्तिं स एको मन्त्र ईरितः ॥ १० ॥
पादुकायुगलं विद्यावैभवात्तं तु पादयोः । कृत्वा स्फेदाञ्छितं तु देवं तत्र तदा स्थितिः ॥ ११ ॥
तन्मन्त्रः स्यादेकविधस्तथैवाञ्जनमीरितम् । येनाह्नाक्तो निधिं परयेद् देवावांश्चान्तरिचगान् ॥ १२ ॥
एतद्गन्तव्यं शोक्तः करस्थेनाहिताः जगताः । पलायिता वा पदयोः प्रणमेषुर्विशगताः ॥ १३ ॥
वेतालाः स्युरमख्याताः मिच्छन्ते चैकैविद्यया । निधाय मापकं स्कन्धे चरेयुर्वाञ्छयास्त ते ॥ १४ ॥
विहृताङ्गसुखाः केचित् केचित्चिर्दुःखताङ्गकाः । केचिद्भीषणनैवादाङ्गा वेताला बह्वुविग्रहाः ॥ १५ ॥
सर्वेऽपि वशया वाक्पादस्तं शनून् ग्रसन्ति च । किङ्कराः प्रोक्तकरणाद्भवेयुर्वावदायुषम् ॥ १६ ॥
पिशाचास्तादृशाः प्रोक्ताः कार्यवैरूप्यविग्रहाः । कुद्राः क्षुद्राशयाः प्रोक्तकारिणः स्युरमख्यकाः ॥ १७ ॥
तेषामेका भजेद्विद्या तथा ते किङ्कराः सदा । तैरेव ग्रहरेच्छुभ्रजातमनिशं रणे ॥ १८ ॥
पटत्रिंशद्पस्युक्ता यच्चिण्यो वाञ्छितप्रदाः । मूर्खा द्विभुजाश्चित्रसनाभरणान्विताः ॥ १९ ॥
ससहाया यान्नादयाः क्षणालेपनमैरमैः । समेत्य सर्वाभीष्टानि दद्युस्ताः माघकाय वै ॥ २० ॥
तामा विद्यास्तु पटत्रिंशद्वक्ष्ये ताश्च शृणु म्रिये । याभिः मिद्धाभिरानिश साधकाः सर्वभेदताः ॥ २१ ॥
चैतकाश्च चतुःषष्टिस्तथा मन्त्राश्च तत्तमाः । तेषुपि नानाविधाकाराः सिद्धास्ते दधुरीप्सितम् ॥ २२ ॥
मायामन्त्राधिन्नरूपाश्चित्राण्यस्येच्छयानिशम् । वस्यन्पुपहरेभुस्ता विद्यैका तत्प्रमाधने ॥ २३ ॥
विद्याया नवमार्गादिवर्णैः पञ्चभिरुदीरितैः । दश विद्याः प्रजायन्ते शृणु वक्ष्ये च ताः क्रमात् ॥ २४ ॥
नित्येति विजय देहीत्युक्ता मंपुटमेत् ततः । विद्या सा विजयप्राप्त्या चतुर्धकादशाचराः ॥ २५ ॥

अथ ' नित्याधिजय देहि मद्द्रवे' इत्येकादशाक्षरो मूलभूतश्चतुर्था । तथा— "नित्यद्वन्द्वयुद्धे विजयं देहि मद्द्रवे" (१) । "नित्यचतुरङ्गयुद्धे विजयं देहि मद्द्रवे" (२) । 'नित्यद्वन्द्वयुद्धे विजयं देहि मद्द्रवे' (३) । नित्यदुर्गयुद्धे विजयं देहि मद्द्रवे" (४) इति । तथा—

मदेति कामरूपं मे देहीति पुटयेत्तथा । त्रयोदशाक्षरीं विद्यां कामरूपप्रदेहिता ॥ २६ ॥

"मदकामरूपं मे देहि त्रवे नित्य" । इति

नित्ये पादुकां देहीन्युक्ता कुर्वाञ्च संपुटम् । द्वादशार्णां मवेद्विद्यां सिद्धां दद्याच्च पादुके ॥२७॥

"नित्ये पादुकां देहि मद्द्रवे" । इति ।

तथा नित्यमदेन्युक्ता देहज्जनमितोरयेत् । पुटयेत् तद् द्रव्येनायं द्वादशार्णां ममीरिता ॥ २८ ॥

"त्रवे नित्यमद देहज्जनं त्रवे" । इति

द्रवनित्ये देहि खड्गमित्युक्ता पुटयेत् तथा । द्वादशार्णां मवेत् सिद्धां खड्गं दद्यात् सुशोभनम् ॥२९॥

"द्रवनित्ये देहि खड्गं द्रवनित्ये" इति ।

नित्यद्रवेति चेतालान् देहीति पुटयेत् तथा । त्रयोदशाक्षरीं विद्यां सिद्धां तान् दर्शयेत्तथा ॥ ३० ॥

"नित्यद्रवे चेतालान्देहि नित्यद्रवे" इति ।

पिशाचान्मे प्रयच्छेति पूर्वं नित्यमद्द्रवे । पुटयेत् पूर्ववद् द्वाभ्यां विद्यां सप्तदशाक्षरी ॥ ३१ ॥

"नित्यमद्द्रवे पिशाचान्मे प्रयच्छ नित्यद्रवे" इति ।

पद्त्रिंशदुक्ता यक्षिण्यः सर्वा वाञ्छितसिद्धिदाः । तासां नामानि विद्याश्च शृणु वक्ष्ये यथाविधि ॥३२॥

विचित्रा विभ्रमा हंसी भीषणी जनरञ्जिका । विशाला मद्रना तुष्टा कालकण्ठी महामया ॥ ३३ ॥

माहेन्द्री शंखिनी चान्द्री मङ्गला वटवासिनी । मेखला सकला लक्ष्मीर्भालिनी विश्वनायिका ॥ ३४ ॥

मुलोचना सुशोभा च कामदा सविलासिनी । कामेश्वरी नन्दिनी च स्वर्णरेखा मनोहरा ॥ ३५ ॥

प्रमोदा रागिणी मिद्धा पद्मिनी सरतिप्रिया । कन्याणदा कलादवा ततश्च सुगुन्दरी ॥ ३६ ॥

इति पद्त्रिंशदाख्याता यक्षिण्योऽभीष्टदायिकाः । तामां विद्याः क्रमेण स्युस्तद्गीजद्रवसंपुटैः ॥३७॥

नित्यद्रवमदेत्यंतः^१ पङ्क्त्यांशोक्तनामभिः । विद्याः पद्त्रिंशदाख्यातास्ताः सिद्धाः दद्युरीभितम् ॥३८॥

तामां विद्यार्णसंख्यास्तु शृणु वक्ष्ये यथाक्रमम् । पञ्चमी पञ्चदशमी विशतिश्च यथान्तिमा ॥ ३९ ॥

चतस्रः पञ्चदशकास्तृतीया माष्टमी तथा । त्रयोदशी माष्टदशां द्वाविंशा द्वादशाक्षरा ॥ ४० ॥

मैकत्रिंशच्च तद्वत् स्युश्चतुर्दशसमन्विताः । नवमी दशमी चैकविंशा तद्वदन्तरम् ॥ ४१ ॥

चतुर्विंशा पञ्चविंशा सप्तविंशा तद्दर्धगा । त्रयस्त्रिंशादिकान्तिस्त्रयोदशयुताः पराः ॥ ४२ ॥

चेदकानां चतुःषष्टिं तन्मन्त्राश्च वदामि ते । शृणु सिद्धास्तु ते नित्यं माघयेयुः समीहितम् ॥४३॥

विभ्रमो वाट्को वीरो विकर्षः कोरकः कविः । सिंहादो महानादः सुग्रीवो मर्कटः शंठः ॥ ४४ ॥

१ 'पूर्वयेत् तद्द्रव्येनात्र' क पाठ । २ 'रुद्धा' क पाठ । ३ 'शशिनी' क पाठः । ४ 'स्वर्णरेखा' क पाठ । ५ 'यैव' क पाठ । ६ 'सन्ते पद्मवै स्त्री' क पाठ । ७ 'आष्टदशी' क पाठ । ८ 'सौकत्रिंशा' क पाठ । ९ 'नोरकः' क पाठ । १० 'मदा' क पाठ ।

विडालाचो विडालास्यः कुमारः खेचरो भवः । मयुरो मङ्गलो मीमो ड्रीपिचक्रः खराननः ॥४५॥
 मातङ्गश्च निशाचारी विपग्राही वृकोदरः । सैरिभास्यो गजमुखः पशुभक्तो मृगाननः ॥ ४६ ॥
 क्षोमको मणिभद्रश्च क्रीडकः सिंहवक्त्रकः । रथेनास्यः कङ्कवदनः काकास्यो ह्यवक्त्रकः ॥४७॥
 महोदरः स्थूलशिरा विकृतास्यो धराननः । चपलः कुक्कुटास्यश्च मायानी मदनालसः ॥ ४८ ॥
 मनोहरो दीर्घजङ्घः स्थूलदन्तो दशाननः । सुमुखः पिण्डहठः क्रुद्धो वराहास्यः सटामुखः ॥४९॥
 कपटः कौतुकी कालः किङ्करः कितवः एलः । भक्षको भयदः मिद्रः सर्वगश्चेति कीर्तिताः ॥५०॥
 वीजद्वयपुटान्तस्थैर्मदनित्यद्रवे-युतैः । नामभिस्तैर्द्वितीयान्तैर्देहीति पदमयुतैः ॥ ५१ ॥
 एव मन्त्राधत्तुःपाटिः क्रमादुक्ता महेश्वरि । तेषां संख्यामपि तथा शृणु वच्ये यथाविधि ॥ ५२ ॥
 चतुर्दशान्नरास्तेषु नव मन्त्राः समीरिताः । तथा पञ्चदशार्णास्तु षड्विंशतिरितीरिताः ॥ ५३ ॥
 षोडशार्णास्तु मननः पञ्चविंशतिरिताः । तथा सप्तदशार्णश्च चत्वारो व्याकुलाः क्रमात् ॥ ५४ ॥

इति ॥ (१) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मद्विचित्रे श्रींहीं" १३ ॥ (२) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मद्विचित्रे श्रींहीं" १३ ॥ (३)
 "ह्रींथीं नित्यद्रवे मद्वहनि श्रींहीं" १० ॥ (४) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मद्विषाले श्रींहीं" १३ ॥ (५) "ह्रींथीं नि-
 त्यद्रवे मद्वज्जलज्जिके श्रींहीं" १७ ॥ (६) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मद्विशाले श्रींहीं" १३ ॥ (७) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मद्वमदन
 श्रींहीं" १३ ॥ (८) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदनुष्टे श्रींहीं" १२ ॥ (९) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदकालकण्ठि श्रींहीं"
 १४ ॥ (१०) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदमहाभये श्रींहीं" १४ ॥ (११) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदमहोद्वि श्रींहीं" १३ ॥
 (१२) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदशयिनि श्रींहीं" १३ ॥ (१३) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदद्यान्त्रि श्रींहीं" १२ ॥ (१४)
 "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदमङ्गले श्रींहीं" १३ ॥ (१५) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदवद्यवास्तिनि श्रींहीं" १५ ॥ (१६)
 "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदमैखले श्रींहीं" १३ ॥ (१७) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदसकले श्रींहीं" १३ ॥ (१८) ह्रींथीं
 नित्यद्रवे मदलक्षि श्रींहीं" १२ ॥ (१९) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदमालिनि श्रींहीं" १३ ॥ (२०) ह्रींथीं नित्यद्रवे
 मदनिम्बनायिके श्रींहीं" १५ ॥ (२१) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदसुलोचने श्रींहीं" १५ ॥ (२२) ह्रींथीं नित्यद्रवे
 मद(सु)शोभे श्रींहीं" १३ ॥ (२३) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदकामदे श्रींहीं" १३ ॥ (२४) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मद
 (स)गिलासिनि श्रींहीं" १५ ॥ (२५) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदकामेश्वरि श्रींहीं" १४ ॥ (२६) ह्रींथीं नित्यद्रवे मद-
 चन्द्रिनि श्रींहीं" १३ ॥ (२७) ह्रींथीं नित्यद्रवे मदस्वर्णरेले श्रींहीं" १४ ॥ (२८) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदमनोहरे
 श्रींहीं" १३ ॥ (२९) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदममोदे श्रींहीं" १३ ॥ (३०) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदरागिणि श्रींहीं"
 १३ ॥ (३१) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदसिडे श्रींहीं" १२ ॥ (३२) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदपथिनि श्रींहीं" १३ ॥ (३३)
 "ह्रींथीं नित्यद्रवे मद(स)रतिप्रिये श्रींहीं" १५ ॥ (३४) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदकुरुयाण्डे श्रींहीं" १५ ॥ (३५)
 "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदकलादले श्रींहीं" १५ ॥ (३६) "ह्रींथीं नित्यद्रवे मदसुरसुन्दरि श्रींहीं" १५ ॥ इति.
 पदान्त्रशयिणीमन्त्रा ॥

अथ चतुष्पदिश्रेयका यथा— (१) "ह्रींथीं मद्वनित्यद्रवे विभ्रम देहि श्रींहीं" १५ ॥ (२) "ह्रींथीं मद्वनित्यद्रवे
 घाटक देहि श्रींहीं" १५ ॥ (३) "ह्रींथीं मद्वनित्यद्रवे वीर देहि श्रींहीं" १४ ॥ (४) "ह्रींथीं मद्वनित्यद्रवे विकर्ष
 देहि श्रींहीं" १५ ॥ (५) "ह्रींथीं मद्वनित्यद्रवे वीरक देहि श्रींहीं" १५ ॥ एव—अपि सिंहनाद महानाद सुश्रीय

मर्कटे शठं विडालाक्षं विडालास्यं कुमारं खेचरं भव मयूरं मङ्गलं भीमं द्वीपिवन्त्रं खराननं मातङ्गं निशाच-
रिणं विपप्रसिद्धिं घृणोदरं सैरिभास्यं गजमुखं पशुघ्नं मृगाननं शोभकं मरिचमृदं फ्रीडकं सिंहवन्त्रं श्ये-
नास्यं कङ्कदण्डं फामास्यं ह्यवन्त्रकं महोदरं स्थूलाशिरसं विहृतास्यं चराननं चपलं कुन्कुटास्यं मायाविनं
मदनालसं मनोहरं दीर्घजहं स्थूलदन्तं दशाननं सुमुग्धं पिण्डितं क्रुद्धं वराहाम्यं सटामुखं कपटं कौतुकिनं
कालं किङ्करं कितव्यं खल भक्तकं भयदं सिद्धं सर्वगं (६४) इति चतुःषष्टितका ॥ तथा—

विद्याक्षरेष्वेनाष्टुचान्यक्षराणि चतुर्दश । सस्वरैस्तर्भवेत् सख्या चतुर्विंशच्छतद्वयम् ॥ ५५ ॥

अथ “हरफसफञ्जलघनतपमदध” इति ।

तैर्वन्त्राणि च सप्त स्युस्तेषु प्रोङ्गक्रमाद्यजेत् । देवताः सप्तवारेषु भास्करादिषु मङ्गिताः ॥ ५६ ॥

वाराख्यां सप्तमीयुक्तामिदं देहीति चालिखेत् । यन्त्रस्य मध्ये मायास्यं तत्र सिद्धीश्च पूजयेत् ॥ ५७ ॥

वृत्तयोर्नवयोनिं च कृत्वा बाधेऽष्टकोणकम् । बहिः कलाञ्जभूसंघयुगं कुर्याद्यथाविधि ॥ ५८ ॥

विलिख्य तेषु क्रमतो वर्णान् द्वात्रिंशदालिखेत् । दलेषु कोशेषु तथा वृत्तमध्ये द्वये पुनः ॥ ५९ ॥

मातृकामरुधायां चै विलिखेदान्तरक्रमात् । तस्य कोणान्तरालेषु ह्रस्वार्थान् समालिखेत् ॥ ६० ॥

अत्रात् प्रदक्षिणं त्वेवं सप्त यन्त्राणि तैर्भवेत् । सिद्धीनां चेटकानां च यक्षिणीनां तर्पणशः ॥ ६१ ॥

चेटकानां विशेषोऽयं मध्येऽष्टच्छदमम्बुजम् । तेषामुक्तक्रमेषु च साधनानि फलानि वै ॥ ६२ ॥

प्रयोगाद्भूषणु देवेशि चैः सिद्धो मत्समो भुवि । पूज्यते सर्वलोकेश्च सर्वतः सर्वदापि वा ॥ ६३ ॥

सिन्धुतीरवने चैता यक्षिणीः साधयेत् त्रिशः । एकैकस्मिन् वर्णलक्षं जपेदुक्तविधानतः ॥ ६४ ॥

अरण्यवटमूले च पर्वताग्रे गुहासु च । उद्यानमध्ये कान्तारे मातृपादपमूलतः ॥ ६५ ॥

तद्दशार्शं तर्पणं च होमं कुर्यात् प्रघनकैः । कदम्बवन्धूकजपाहयमारेश्च लोहितैः ॥ ६६ ॥

ततः प्रीताः समागत्य मत्स्यज्ञा वाञ्छितप्रदाः । सुवर्णानि च वासांसि भूषणानि फलानि च ॥ ६७ ॥

आस्वाद्यानि च लेहानि भोज्यानि त्रिविधानि च । आलेपनानि मान्यानि दधुराजीवित्वावधि ॥ ६८ ॥

आयाताः सर्वदा मङ्गं प्रत्यक्षा देहि वाञ्छितम् । इत्युक्त्वा नित्यशस्तास्तु पूजयेच्च जपेत्तथा ॥ ६९ ॥

अष्टोत्तरमहस्रं तु तां तां विद्यामनन्यधीः । एवं ताः सर्वपाक्षिण्यः फलं दद्युर्यथेप्सितम् ॥ ७० ॥

चेटकानां तु सर्वेषां तेषु तेषु क्रमेश्च वै । एकस्मिन् पञ्च पञ्च स्युः सिद्धाः सिन्धुतटे नव ॥ ७१ ॥

तेषां च वर्णलक्षं तु जपमुक्तविधानतः । मौनं दिनेषु सततं कुर्यात् सिद्धे न चालयेत् ॥ ७२ ॥

मध्यरात्रे सदा होमं तर्पणं च समीरितम् । जपेद् द्विवानिशं प्रोक्तं सर्वेषामपि साधने ॥ ७३ ॥

चेटकास्तं समागत्य मध्यरात्रेऽतिमीषणाः । क्षोभयेयुरसुं क्षोभं न चेदेत्याथ तत्पुरः ॥ ७४ ॥

मत्स्यज्ञाः किं तवेष्टं तद् करोमीति वदेन्निशि । प्रत्येकं ते तथेत्युक्त्वा न मां भुञ्जत इत्यपि ॥ ७५ ॥

नित्यशस्तां जपार्चाभिरुपासीताचरेद् ततः । स्मृते तमेत्य संदिष्टं साधयेयुः समीहितम् ॥ ७६ ॥

१ 'रै' क पाठ । २ 'भूषण' क पाठ । ३ 'लिखेत्' क पाठ । ४ 'क्रमात्' क पाठ । ५ 'कलाञ्जलि.' क पाठ । ६ 'वेद्यानि' क पाठ । ७ 'आयाने सर्वदा' 'आह' क पाठ. । ८ 'रै' क पाठ । ९ 'तेषु' क पाठ । १० 'तदर्थे' क पाठ । ११ 'पुन' क पाठ ।

शत्रूणां समरे भङ्गं प्रहारमहिते जने । कुर्वन्ति प्रार्थितार्थानां प्रदानं ते दिवानिशम् ॥ ७७ ॥
 आनयेपुश्च वनिता बाञ्छितास्तत्तच्छाद् ध्रुवम् । निशलीकुर्वते मघ दन्तिन वा ह्य नरम् ॥ ७८ ॥
 नित्वापोदशके मिद्धे देवर्षिपितृराक्षसैः । पिशाचैरुगैः सिद्धैः किन्नरैरप्सरोगणैः ॥ ७९ ॥
 भरुद्भिर्वसुभिः सप्तऋषिभिर्यक्षदानवैः । रुद्रैरेकादशविधैः साध्वैश्च नवभिर्गणैः ॥ ८० ॥
 द्वादशार्किलोकपालैस्तथान्यैरपि दैवतैः । राजभिर्षेनितान्निश्च नरैरन्यैर्मृगैस्तथा ॥ ८१ ॥
 पूज्यते सर्वदा सिद्धः समीहितमुत्साम्पदः । हृष्टाशयो वदान्यश्च दयावान् सुपुत्रः क्षमा ॥ ८२ ॥
 पूर्णाश्रयः मदानन्दो निरपेक्षः कलान्वितः । धनी भोक्तापरद्वेषी प्रेमभूरावयोर्भवेत् ॥ ८३ ॥

इति नीलपताकानित्याप्रयोगविधिः ॥

अथ विजयानित्याप्रयोगविधिः । श्रौतम्भराजे— (१८ । २६)

पूर्वाङ्कक्रमतो विद्या वर्णलक्ष जपेत् सुधीः^१ । होमं रक्ताम्बुजैः कृत्वा मिद्धमन्त्रो दयान्वितः ॥ १ ॥
 प्रयोगानाचरेमन्त्री होमयन्त्राविधानतः । जपेन्न तर्षणेनापि पूजनेन यथाविधि ॥ २ ॥
 कमलैः करैश्च रक्तैः सितैः सौगन्धिकोत्पलैः । सुगन्धिशोफालिकया त्रिमध्वङ्गैर्यथाविधि ॥ ३ ॥
 होमात् समस्त धारेषु कुर्यात् प्रोक्तैस्तु सप्तभिः । प्रोक्तवारेशयोश्चापि^२ तन्मण्डलत एव च ॥ ४ ॥
 विजयं समयाप्नोति समरे इन्द्रयुद्धके । मर्त्ययुद्धे शत्रुयुद्धे वादे द्यूतद्वयेऽपि च ॥ ५ ॥
 व्यवहारेषु सर्वत्र जयमाप्नोति निश्चितम् । चतुरङ्गलङ्गेः पुष्पैर्होमात् संस्वस्मयेद्विपूर्व ॥ ६ ॥
 तथैव कर्णिकारोत्थैः पुनागोत्थैर्नैरुजैः । चम्पकैः केतकै राजवृक्षजैर्माधिवोद्भवैः ॥ ७ ॥
 प्राग्बद्धारेषु जुहुयान् क्रमात् पुष्पैस्तु सप्तभिः । प्रोक्तेषु स्तम्भन शत्रोर्भङ्गो वा भवति ध्रुवम् ॥ ८ ॥
 शत्रोर्नक्षत्रवृक्षाणां तत्समिद्धिस्तु होमतः । सर्पपाञ्चान्प्लुताभिस्त्वैः प्रणमन्त्येव पादयोः ॥ ९ ॥
 मृत्युकाष्ठानले मृत्युपत्रपुष्पफलैरपि । समिद्धिर्जुहुयात् सम्यग् धारेशार्चनपूर्वकम् ॥ १० ॥
 अरविशत्रुरङ्गं तु बलं रोगार्दितं भवेत् । तेनास्य विजयो भूयान्निधनेनापि वा पुनः ॥ ११ ॥
 अर्कवारैः^३ कर्जैरुर्मैः समिद्धेऽग्नौ तदुज्रवैः । पत्रैः पुष्पैः फलैः काण्डैर्भूलैश्चापि हुनेत् क्रमात् ॥ १२ ॥
 सर्वर्षिकण्यनरमाया घृतासिक्तैस्तु मण्डलात् । अरातिदिद्मुखो भूत्वा कुण्डे त्र्यसे विधानतः ॥ १३ ॥
 पलायने वा रोगार्तः प्रथमेद्वा भयान्वितः । वैरी बलसमश्रोऽपि शौर्यमानान्वितोऽपि च ॥ १४ ॥
 पलायोऽधमानले तस्य पञ्चाङ्गैस्तद्घृताप्लुतैः । होमेन सोमवारेषु भवेत् भाग्यव्य संशयः ॥ १५ ॥
 खादिरेऽधमानले तस्य पञ्चाङ्गैस्तद्घृताप्लुतैः । वारे भौमस्य इवनात् तदामोति सुनिश्चितम् ॥ १६ ॥
 अपामार्गेऽधमे वदौ तत्समिद्धिर्हुनेत् तथा । पुष्वारेषु शुभ्रायाः मन्त्रसाया घृतान्वितम् ॥ १७ ॥
 पूर्वाङ्कफलससिद्धिर्भवेत्तत्र च तद्दिनैः । तत्तद्द्वारेषु भजनात् पूर्वमेव हुतक्रिया ॥ १८ ॥
 सर्वत्र प्रोक्तमेवाञ्जलयन्त्रादिकर्मसु । तत्तत्तन्वित्याचनं तत्तद्द्वारेणद्वयपूजनम् ॥ १९ ॥

१ 'वपुः' क पाठ । २ 'वशी' क पाठ । ३ 'योगार्चो' 'वोरच' ग पाठ । ४ 'महा' क पाठ । ५ 'मगशो' क पाठ । ६ 'भाग्य' क पाठ । ७ 'मय' क पाठ । ८ 'च' क पाठ । ९ 'प्रोक्तहोमा' क पाठ ।

विधाय पश्चात्कर्माणि तानि कुर्यात् समाहितः । शीघ्रं तत्फलसंसिद्धौ भवत्येवान्यथान्यथा ॥२०॥
 पिप्पलाग्रौ गुरोर्वारे तदुत्थैस्तदघृतप्लुतैः । हुनेत्तथा तन्फलाग्निभ्रतद्दिनैः स्यादमंशयम् ॥ २१ ॥
 उदुम्बराग्रौ भृगुजे वारे होमं तदुद्भवैः । तत्सिद्धैर्विदधीतेत्यं तद्दिनैस्तत्र सिध्यति ॥ २२ ॥
 शमीवह्नौ तदुत्थैस्तु जुहुयात् कृष्णगोष्ठैः । तद्दिनात् तत्फलानि स्युरिति वारेषु सप्तसु ॥ २३ ॥
 विजयो विहितः सम्यग्हवनात् तिथिञ्चयोः । विजयं शृणु देवेशि कथयामि क्रमेण ते ॥ २४ ॥
 प्रतिपत्तिमारभ्य पञ्चम्यन्तक्रमेण वै । शालीचणकमुद्गैश्च यवमापैश्च होमतः ॥ २५ ॥
 महिषाज्यप्लुतैस्ताभिस्तिथिभिः समवाप्नुयात् । पण्ड्यादि च दशम्यन्तमजामवघृतैस्तदा ॥ २६ ॥
 प्रागुक्तैर्निस्तुपहोमात् प्रागुक्तं फलमाप्नुयात् । तद्ध्यं पञ्चदश्यन्ते समस्तैश्च तिलद्वयैः ॥ २७ ॥
 सिताङ्कैः^१ पायसैः मिर्कैराविकैस्तु घृतैस्तथा । हवनात् फलमाप्नोति यदादौ फलमीरितम् ॥ २८ ॥
 एवं नक्षत्रवृत्तोत्थवह्नौ तैस्तेर्मधुप्लुतैः । हवनादपि तत्प्राप्तिर्मवत्येव न संशयः ॥ २९ ॥
 विद्यायां प्राग्दर्शानि पञ्च युञ्ज्यात् स्वरैस्तथा । अशीत्यर्णवती विद्या तैर्यन्त्राणि शृणु म्रिये ॥ ३० ॥
 प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक् च दश सूत्राणि पातयेत् । एकाशीतिपदानि स्युस्तपु तानि लिखेत् क्रमात् ॥ ३१ ॥
 मध्यकोष्ठेऽभिषां कृत्वा प्रागुक्तविधिना युतम् । शूलीकृत्य च रत्नाप्राण्यत्रावाह्याभिपूज्य ताम् ॥ ३२ ॥
 उपासीत पुरो विद्यां जपं नित्यं समर्चयेत् । विद्याक्रमं तत्र यन्त्रे यजेत् तत्फलमाप्नुयात् ॥ ३३ ॥

अत्र यन्त्रलेखनक्रमः सुगमः । तथा—

प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक् च चतुःसूत्रनिपातनात् । नवानि संभवन्त्यत्र कोष्ठानि परमेश्वरि ॥ ३४ ॥
 तेषु प्रत्येकमञ्जानि साष्टपत्राणि संलिखेत् । तेषु मध्यस्थपद्मस्य कार्णिकायां समालिखेत् ॥ ३५ ॥
 नामगर्भा तु तां विद्यां तद्गहिष्वाष्टपत्रके । तेष्वदितोऽष्टौ सलिरूप बिन्दुना तद्गहिस्तथा ॥ ३६ ॥
 कार्णिकाया तु नामकं घहिरष्टौ तथाष्टसु । एवमष्टसु संलिख्य वेष्टयेन्मातृकारैः ॥ ३७ ॥
 विलोमैरनुलोमैश्च मायाविन्दुसमन्वितैः । चतुरस्रत्रये बाह्ये ङ्कारवैभ्रे समालिखेत् ॥ ३८ ॥
 एवं कृत्वा हस्तयुग्ममाने कुम्भं विधाय तम् । विद्याक्षरौपिकाथजलैरपूर्य पूर्ववत् ॥ ३९ ॥
 अभ्यर्च्य विद्यामयुत जपित्वा तैर्विधानतः । अभिषिञ्चेत् ततः क्रेशैर्विशुद्धो जायते सुखी ॥ ४० ॥
 विजयं सर्वतो भूयात् प्रोक्तेष्वपि च सप्तसु । नवग्रहातौ रिपुभिः सर्वतः क्रेशसंभवे ॥ ४१ ॥
 समरस्योद्यमे कीर्तिमृद्धोरप्यवाप्तये । पुत्रास्यै वाञ्छितप्राप्त्यै त्रिषु जन्मसु कारयेत् ॥ ४२ ॥
 एतद्यन्त्रं गैरिकेण पीठे संलिख्य तत्र ताम् । देवीमाताञ्च संपूज्य जपेद्विद्या तथायुतम् ॥ ४३ ॥
 एवं त्रिःसप्तभिः सप्तरात्राद्विंशं वशं नयेत् । राजान वनितां मर्त्यान्न्यांश्च प्राणिनोऽखिलान् ॥ ४४ ॥
 हरिद्राट्यंपटे कृत्वा कलशे वा शरावयोः । निधाय भित्तिमध्ये वा शयनस्थानके निजे ॥ ४५ ॥

१ 'मिहित' क पाठ । २ 'बलि' क पाठ । ३ 'सिताङ्कै' क पाठ । ४ 'सूत्रनिपातनात्' क पाठ ।

५ 'पाद्' ग पाठ । ६ 'यन्त्रत्या' क पाठ । ७ 'नि' क पाठ । ८ 'त्रि' क पाठ । ९ 'या' क पाठ ।

अभ्यर्च्य विद्यया जापं कुर्यात् सध्यासु नित्यशः । सहस्रं श्लोककलनात् स्वम्भयेदखिलं दृढम् ॥ ४६ ॥
 शत्रोरुद्योगरोषाभ्यामनिष्टकरणं तथा । व्यवहारे रणोद्योगे वादे वाच रूपं मतिम् ॥ ४७ ॥
 एतद्रागुक्त्सुरभिद्रव्यैरालिख्य तत्र ताम् । संध्यासु पूजयेन्नित्यं महस्रं प्रजपेत्तथा ॥ ४८ ॥
 श्लोककालप्रयोगेण श्रिय प्राप्नोति पुष्कलाम् ।

इति । अथैतद्यन्त्ररचनाप्रकार — तत्र प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदरं च चतुश्चतुस्त्रनिपातनात् समान्तरालानि
 नव कोष्ठानि कृत्वा, तेषु नवसु कोष्ठेषु अष्टदलपद्मानि सरुर्गणिकानि नव कृत्वा, मध्याष्टदलकर्णिकायां सा-
 ध्यनामयुक्ता विजयाविद्या विलिख्य, बाहिरष्टसु दलेषु प्रागुक्ताशीत्यक्षरेषु प्रथमतोऽष्टाक्षराणि विलिख्य,
 पूर्वदिग्गताष्टदले कर्णिकाया नयमाक्षरं साध्यनामगर्भे विलिख्याष्टदलेष्वष्टाक्षराणि विलिख्य, तथैवाग्नेय-
 विन्ध्याष्टदलपत्रेषु विलिख्य यहिश्चतुरक्षत्रयं कृत्याभ्यन्तरगले विसर्गयुक्ता विलोममाटुकां विलिख्य तद्-
 द्विर्लक्ष्म्या वेष्टयेत् । एतद्यन्त्रमुक्त्सुरफलदं भवति ॥ तथा—

। अथान्यद्वज्ररूपं तु यन्त्रं वचयेऽतिवैभवम् ॥ ४९ ॥

प्राग्बद्धिमत्तुरुपाया^१ पातेनोत्पादयेत् तथा । कोष्ठानि नवपट्या च युतं शठमतिस्फुटम् ॥ ५० ॥
 तच्चतुष्कोणकोष्ठानि मार्जयेत् सैकविंशतिम् । मध्ये वज्रं भवेत् पञ्चाशीतिकोष्ठैर्पथाविधि ॥ ५१ ॥
 तच्चतुर्दिक्षु विलिखेत् त्रिकोणान्येककोणतः । सर्वमध्यस्यकोष्ठं च चतुर्दिक्षु न्यसेत् तथा ॥ ५२ ॥
 विद्या नामोदरा कृत्वा प्राग्द्वर्णास्तु मंलिखेत् । एतदग्रचतुष्कस्य स्पर्शात् त्रिचतुरस्रकम् ॥ ५३ ॥
 विधाय तत्र विलिखेत् मातृका प्राग्निधानतः । एतेनै वज्रपन्त्रेण विजया विनयप्रदा ॥ ५४ ॥
 एतत्पत्रेण मलित्य स्यापयेत् श्लोकरूपतः । विजयं समनाप्नोति श्लोकैश्चपि च सततु ॥ ५५ ॥
 विलिख्याश्वत्थफलकातले यन्त्रं कुचन्दनैः । जपाराधनमंसिद्धं स्यापयेच्छून्यवेदमतु ॥ ५६ ॥
 देशे वा तत्र दिनशो वर्धते श्रीरचञ्चला । पिशाचा राक्षसाः कृत्या वेतालाः स्युर्न तत्र वै ॥ ५७ ॥
 पलाशफलकाया तु विलिख्यैतद्यथानिधि । स्यापयेद्यत्र कुत्रापि तत् क्षेत्रं ब्राह्मणास्पदम् ॥ ५८ ॥
 पूजोक्तस्थापनाद् राजधानी भवति सुस्थिरा । वटे विलिख्य एतन्नात् पत्तने भवति ध्रुवम् ॥ ५९ ॥
 उदुम्बरे विधायेत्तं स्थापनादचिरेण वै । अहितानाश्रयं स्थानं भवत्येव न संगयः ॥ ६० ॥
 वज्रस्य दिक्त्रिकोणान्तरालात् कुर्यात् त्रिशूलकम् । दाहव्याप्ते स्वसपुत्रे लिखेत् तच्छृङ्गमप्ययोः ॥ ६१ ॥
 तत्र सध्याप्य गदिक्षु विद्याजर्तत्रिभूतिना । भालस्थेनाभिजोत्तनं तमान्दिश गदो वदेत् ॥ ६२ ॥
 स्वावेशकारणं कर्म स्वापयानक्रमं तथा । ग्रहयूतपिशाचाणां अस्याविरघापयान्ति वै ॥ ६३ ॥
 (तदैव दामनत् तस्य वज्रे भवति तद्वलात् ।) यन्त्रभेदाद्विलिख्याप्रमथ्यर्च्यं स्थापयेत् क्वचित् ॥ ६४ ॥
 राज्ञो गेहे तस्य रात्रः समा सुञ्जति नान्ययम् । स्थाने गजानां चाहानां नव कृत्वा नमस्वपि ॥ ६५ ॥
 स्थानेषु स्थापितान्येतान्यर्चयेद् दिनशस्तथा । दिक्षु मध्ये च तत्रैव रोगाः कृत्याः परेरिताः ॥ ६६ ॥

१ 'सहस्रं श्लोककलनात्' क पाठ । २ 'चतुर्दिक्षु' ग पाठ । ३ 'सृष्ट्या' क. पाठ । ४ 'कोष्ठ' क पाठ ।

५ 'पत्रेण' क पाठ । ६ 'जप' ग पाठ ।

वीचितुं भुवनं नैव शक्नाः स्युस्तत्प्रभावतः । चन्द्रचन्दनकार्मरैरालिख्याभिन्वे पटे ॥ ६७ ॥
 अभ्यर्च्य विद्याजप्तं तं पटमास्तीर्य शाययेत् । दाहृच्चरार्तमचिरान्मूच्यते तज्ज्वरेण सः ॥ ६८ ॥
 अन्येऽपि गटेऽप्येव कारयेत् तद्विशुद्धये । समरेषु महीपानां यन्त्रमेतदुदीरितम् ॥ ६९ ॥
 निःसाने पटदेऽन्येषु वाद्येषु च समालिखेत् । दरदेनाथ तन्मध्ये तामावाह्य समर्चयेत् ॥ ७० ॥
 विजयां विजयावाप्त्यै युगपत् ताडयन् ब्रजेत् । प्रत्यर्थिसेना तच्छब्दाकर्णनेन पलायते ॥ ७१ ॥
 दिशो दश भयोद्विग्रा नामियाति कदाचन । सजीवयूतकालेषु यन्त्रमेतद्विनिर्मितम् ॥ ७२ ॥
 गुलिकीकृत्य तत्कण्ठे च्छ्वा पथात् तु योजयेत् । एतद्दर्शनमात्रेण पलायन्ते दिशो दश ॥ ७३ ॥
 निर्जायेषु च तद्यन्त्रं जयमाप्नोति सर्वतः । नासाध्यं विद्यते तेन वज्रयन्त्रेण पार्वति ॥ ७४ ॥
 ध्यायेद्वक्त्रे रिपोर्यन्त्रं विद्यां वा लोहिताकृतिम् । तदैव दासवत् तस्य वशो भवति तद्बलात् ॥ ७५ ॥
 इति ते विजयानित्यात्रैभवास्तु समीरिताः ।

एतद्ब्रह्म (स्य ? स्तु) सुगमत्याग्र विल्लारितः । इति विजयानित्याग्रयोगविधिः ॥

अथ सर्वमङ्गलाप्रयोगविधिः । तत्र धीतन्त्रराजे— (१६ । १७)

जपं तु नित्यशः कुर्यादग्रे तस्याः सहस्रकम् । प्राग्बत् तां साधयेद्विद्यां द्वात्रिंशल्लक्षमानतः ॥ १ ॥
 होमं दशांशतः कुर्यादन्नाज्याभ्यां पृतेन वा । एवं संसिद्धविद्यस्तु कुर्यात् प्रोक्तानशेषतः ॥ २ ॥
 प्रयोगानन्यथा तस्य नैऋत्यमयशो मृतिम् । विदध्यात् तेन वा प्रोक्तक्रमेणाराध्य मङ्गितः ॥ ३ ॥
 संसाध्य पश्चात् कुर्वीत मङ्गलान्मङ्गलोदितान् । प्रयोगार्थां वर्णशर्त्तुर्वच्ये देवि मृणु म्रिये ॥ ४ ॥
 सोमध्वर्याग्निरूपाथ ताश्चाष्टत्रिंशदेव ताः । अमृता मानदा पूषा तुष्टिः पुष्टी रतिर्धृतिः ॥ ५ ॥
 शशिनी चन्द्रिका कान्तिर्ज्योत्स्ना श्रीः प्रीतिरङ्गदा । पूर्णा पूर्णामृता कामदायिन्यः स्वरजाः कलाः ॥ ६ ॥
 एताः षोडश चन्द्रस्य कलाः कल्पद्रुमोपमाः । तापिनी तापिनी धूम्रा मरीचिर्ज्वलिनी हविः ॥ ७ ॥
 सुपुत्रा भोगदा विश्वा धोभिनी धारिणी जमा । एतास्तुं शक्रयः प्रोक्ताः क्रमाद् द्वादश मानुजाः ॥ ८ ॥
 भकारादिहकारान्तवर्णोच्चारो विलोमतः । धातार्यमा च मित्रश्च बरुणो सौमगस्तथा ॥ ९ ॥
 विवस्वानिन्द्रपूषार्काः पर्जन्यः समनन्तरः । त्वष्टा विष्णुरिति प्रोक्ता द्वादशार्काः क्रमेण वै ॥ १० ॥
 कादिठान्ताण्यतनवः सर्वगाः सर्वसिद्धिदाः । धूम्राचिरूष्मा ज्वलिनी ज्वालनी विस्फुलिङ्गिनी ॥ ११ ॥
 सुथीः सुरुषा कपिला हन्यकव्यवहे अपि । यादित्तान्तात्तरमयाः शक्रयो दश कीर्तिताः ॥ १२ ॥
 तेषां दशानां नामानि वासन्तोक्तानि ते शिवे । कादिठान्ताचराणां तु द्वात्रिंशन्मिथुनानि वै ॥ १३ ॥
 भोक्तक्रमेण संपूज्य विनियुञ्ज्यात् तु सर्वतः । स्वराणां तु स्वतन्त्रत्वात् स्वतन्त्राः शक्रयस्तथा ॥ १४ ॥
 तासां नायास्तत्सदृशानामरूपाः समीरिताः । मिथुनान्येवमुक्तानि त्रिंशदष्टक्रमेण वै ॥ १५ ॥
 तानि संपूज्य तच्चेजस्रयात्मनि जले शिवे । भोक्तानि देवतारूपाण्यवाहाभ्यर्च्य तैर्जलैः ॥ १६ ॥

अभिपेकात् तच्चेजस्यं देव्यात्मता भवेत् ।

अत्र स्वराभिव्याना द्वाविंशतिभिर्भुजानि सूर्यस्याग्नेश्च कलाद्वाविंशतित्वात्स्वरैर्मिलित्वा अष्टात्रिंशत् । तथा—

। वातायैर्ग्राममायान्तैः षट्सप्ततियुतैः शतैः ॥ १७ ॥
पञ्चभिर्योजयेन्नित्या विद्यां तां सर्वमङ्गलाम् । ततस्तस्या वनस्थाने स्वरान् षोडश योजयेत् ॥ १८ ॥
ततः सहस्रैर्नवभिर्द्विंशतेन च षोडश । रूपाणि नित्याविद्याया जायन्ते परमेश्वरि ॥ १९ ॥
तैर्येन्त्राणि प्रयोगाश्च फलानि च वदामि ते ।

अस्यायं—वातायैरकाराद्यैर्ग्रामायान्तैर्ग्रामो क्षकार माया विसर्गस्तत्सहितक्षकारान्तैः षट्सप्तत्युत्तरपञ्चशत (५७६) वर्णैः, पूर्णमण्डलरूपैरित्यर्थः । ततः सर्वमङ्गलाविद्याया वनस्थाने श्लोककारस्थाने षोडशस्वरान् योजयेत् । तद्वर्णजनेषु षोडशस्वरयुक्तं कुर्वन्वित्यर्थः । एवं षोडशस्वरयुक्तसर्वमङ्गलावयवितेन षष्ट्युक्तपूर्वमण्डलवर्णान् योजयेत् । यथा—स्थभ्रंस्वभ्रास्वह्रस्विह्र इत्यादि स्वज्ञः इत्यन्तं (५७६) । एवं स्वाभ्रस्वाभ्रास्वाह्रस्वाह्र इत्यादि स्वाज्ञः इत्यन्तं (५७६) । स्थिभ्रंस्विभ्रास्विभ्रस्विह्र इत्यादि स्थिज्ञः इत्यन्तं (५७६) । एवं तत्र सहस्राणि षोडशोन्नतद्विंशतवर्णाः (६२१६) जायन्ते इत्यर्थः ॥ तथा—

। वृक्षद्वयं विद्यायास्य बहिः षट्कोणमालिखेत् ॥ २० ॥
तद्बहिःपश्चात्पश्चान्न तद्बहिस्तत्प्रयं तथा । कृत्वा तेषु न्यसेद्विद्याकूटान्भुजक्रमेण वै ॥ २१ ॥
तेष्वर्धं मध्यतः माध्यममेत विलिखेद् बहिः । षट्सु कोणेषु चत्वारि प्रत्येकं विलिखेद् ततः ॥ २२ ॥
अष्टच्छेदेषु प्रत्येकं पञ्च पञ्च ममालिखेत् । चरिर्वृत्तान्तरपुगे माहृकां माययान्विताम् ॥ २३ ॥
विलोमामनुलोमां च स्वेन सम्पक् ममालिखेत् । अन्तः षडन्तरालेषु पर्पायादिनसंमये ॥ २४ ॥
नित्ये लिखेद्ग्रन्थस्तु प्रादक्षिण्येन सर्वतः । एवं यन्त्राणि जायन्ते तैः कूटैरुक्तभेदतः ॥ २५ ॥
शतं च चत्वारिंशच्च चत्वारि च ततः क्रमात् । एवमन्यानि कूटानि प्रोक्तानि विलिखेद् क्रमात् ॥ २६ ॥
मध्ये नामसमेतानि तदन्यान्यमितो लिपेत् । त्रयोदशभिर्तैर्लक्षैः सप्तविंशतिसंख्यकैः ॥ २७ ॥
सहस्रैश्च शतेनापि चतुर्भिस्तानि मन्थया । यन्त्राणि तेन जायन्ते तैश्चामां सर्वमङ्गला ॥ २८ ॥
एवमासा तु नित्याना यन्त्राणि स्युः पृथक् पृथक् । तस्मादाभिरसाध्यानि न कदाचिच्च कुत्रचित् ॥ २९ ॥
विद्यन्ते तेषु यत् किञ्चिद्द्रव्ये कोऽप्यपतो वदेत् । नाथात्मकानि येन स्युस्तेन तानि नवक्रमैः ॥ ३० ॥
भिन्ना षोडशधा देवि विट्प्याद्विनियोगकम् । विशालमध्यविन्यास विधाय नवकोष्ठकम् ॥ ३१ ॥
प्रागादिमध्यपर्यन्तं प्रादक्षिण्यकमास्त्रिषेत् । भवानि नवसु श्रावै तेषु च्छायाणि चालिषेत् ॥ ३२ ॥
महस्या साध्यमंशुश्च नाथान् देवीश्च तत्क्रमात् । यद्यद्वि वाञ्छितं कर्म तच्च तेषु विलिप्य वै ॥ ३३ ॥
पीठे वा भूतले वापि पूजयेत् श्रोत्रगामरे । तस्यः प्राप्ते वाञ्छितार्थे स्वात्मन्युद्भास देवताः ॥ ३४ ॥
चक्रं प्रचान्य तत् तोयं केदारादिषु निक्षिपेत् । एवमन्यानि यन्त्राणि प्रोक्तानि क्रमतः शिवे ॥ ३५ ॥

विनियुञ्ज्यादभीष्टेषु कार्येषु क्रमतः शिवे । परसंख्यासमेतानि तेषु तेष्वप्ययं विधिः ॥ ३६ ॥
 सर्वतः सौम्यकर्माणि सिध्यन्त्येवानया ध्रुवम् । चरयेषु ज्ञानसंप्राप्तौ सर्वप्रत्यूहशान्तये ॥ ३७ ॥
 लक्ष्मीप्राप्तौ तथारोग्यसिद्धौ रोगार्तिशान्तिषु । विज्ञयाय समस्तापचारखायाभिद्वये ॥ ३८ ॥
 पुत्राप्त्यै सर्वरक्षायै पूजयेत् तेषु तत्क्रमात् । गजाश्वगोखरोष्ट्राजमहिर्पीणा विद्वये ॥ ३९ ॥
 तेषां रोगादिपीडासु तच्छान्त्यै च यथाक्रमात् । निर्माय नवयन्त्राणि तत्र तत्रार्चयेच्छिवाम् ॥ ४० ॥
 तेषु तेषूक्तकार्येषु तत्तत्संग्राहितवै । नव प्राकारयुक्तानि षोडश प्रथमादिषु ॥ ४१ ॥
 तिथिषु प्रोक्तरूपाणि तत्र तां सर्वमङ्गलाम् । पूजयेद्वाञ्छितावाप्त्यै प्रथमे सर्वदा यजेत् ॥ ४२ ॥
 एवमेवा महासिद्धिकरी पूजाजपादिना । लघुमन्त्रक्रियामामां पूजां मवार्थमिद्विदाम् ॥ ४३ ॥
 पूर्णामनतिविस्तारां मङ्गलां श्रद्धे मे शिव । देवर्षिसिद्धगन्धर्वयजदेषाङ्गनाथयाम् ॥ ४४ ॥
 पूजां वक्ष्यामि देवेशि गुहां शृणु मनोहराम् । विद्यया कुलसुन्दर्यां कराङ्गन्यासपूर्वकम् ॥ ४५ ॥
 अर्घ्यं तथा विधायथ पीठे चक्रं विधाय तत् । चन्दनागुरुर्षुरोचनादरदादिषु ॥ ४६ ॥
 एकेन तत्र ताः सम्यगुक्तरूपमथार्चयेत् । रत्नादिपूक्रेष्वालिख्य प्रतिष्ठाप्यात्र पूजयेत् ॥ ४७ ॥
 वृत्तस्यायामविस्तारद्वये लेकतुरीयतः । वृत्ते विधाय चिह्नानि तेषु सूत्राणि पातयेत् ॥ ४८ ॥
 त्रयमन्तरतो भुक्त्वा तेन द्वादशकोणकम् । तेषां मर्मसु मध्ये च विदध्याद् वृत्तयुगमकम् ॥ ४९ ॥
 मध्यवृत्तस्य मध्ये तु शोर्नि कुर्यात् समासकम् । प्राग्वत् तिस्रोऽर्चयेन्नित्यास्तत्कोणेषु प्रदक्षिणम् ॥ ५० ॥
 अन्या अन्येषु कोणेषु पूजयेद् द्वादश क्रमात् । अग्रात् प्रदक्षिणं पश्चाद्दक्षिणं दध्याद्यथाविधि ॥ ५१ ॥
 सप्ताक्षर्यां केवलया केवलां ललितां जपेत् । नित्यानां ललिताद्यानां षोडशानां च नामभिः ॥ ५२ ॥
 नित्यामसाचरीभिः स्युर्विद्याः पूजासु सर्वदा । ताभिः षोडशविद्याभिर्नित्यास्ताः षोडशार्चयेत् ॥ ५३ ॥
 तद्विद्यावरसंख्यास्तु शृणु वक्ष्ये यथाक्रमम् । प्रथमायाश्च सप्तम्या विद्या स्यात् षोडशाक्षरी ॥ ५४ ॥
 द्वितीयायाश्चतुर्ध्यास्तु चतुर्दशभिरक्षरैः । तृतीयायाश्च षष्टयाश्च दशम्या दशपञ्चकम् ॥ ५५ ॥
 द्वादशरयाः सचतुर्दशरयाः पञ्चदशरयाः क्रमेण वै । पञ्चम्याश्च नवम्याश्च त्रयोदशरयाश्च षोडश ॥ ५६ ॥
 एकादशरयास्तु सप्तम्याः षोडशरया द्वादशोदिताः । असिन्नेवाचर्चयेच्चक्रे चतुर्विंशतिभिस्तया ॥ ५७ ॥
 सविंशतिशता विद्या जपेत्तास्ताश्च सिद्धये । अन्या विंशत्सप्तशतं तैर्षन्नेष्वेव पूजनम् ॥ ५८ ॥
 आसां पूजाजपाद्येषु यन्त्रेषु च सर्मारितम् । एतद्गुणप्रकारं तु यथं सर्वार्थदायकम् ॥ ५९ ॥
 तेन तत्रोक्तमखिलं साधयेद्ब्रह्मरूपिणा । ॥

शुनि । अत्र “ वृत्तद्वयं विधाय ” इत्यादिश्लोकपदकस्यायमर्थः — प्रथमतो वृत्तद्वयं विधाय तद्वहिः पदकोणं कृत्वा तद्वहिरष्टदलपञ्च विरच्य तद्वहिरवृत्तद्वयं कृत्वा मध्ये साध्यगर्भमाचकूटं विलिप्य, पदकोणे प्रतिकोणं चत्वारि चत्वारि कूटानि विलिप्याष्टपत्रेषु प्रतिपत्रं पञ्च पञ्च कूटानि विलिप्य, बहिरवृत्तान्तरालद्वयस्याभ्यन्तरान्तराले विमर्गसहितां प्रतिलोममावृत्तां विलिप्य, यद्यान्तराले विन्दुयुक्तामनुलोममावृत्तां विलिप्यान्तः

पटकोणान्तगतेषु पर्यायनित्यातद्दिवनित्येषां षडक्षगणैस्त्रयाद्वात् प्रादक्षिण्येन विलिपेदिति । एवं मध्य-
कूट तथैव स्थापयित्वा द्वितीययन्त्रेऽग्निमकूटानि त्रिलिगेदप्य तृतीयं तदग्निमकूटानि विलिगेत् । एवमेक-
स्यैकस्य कूटस्य चतुर्धन्वार्शिशुद्धरशत (१५४) यन्त्राणि जायन्ते । एव क्रमेण सदाणि यन्त्राणि त्रयोदश-
क्षराणि सप्तविंशतिसहस्राणि चतुर्दशरशतसत्प्यानि (१३२७०४) भवन्ति । एवमन्यासा नित्याना यन्त्राणि
भवन्तीत्यर्थः । यन्त्राणां विनियोगानाह— 'नाथात्मकानि' इति । अस्यायमर्थः— विशालायाम् नवकोष्ठयन्त्र-
सकं विलिख्यैकैकस्मिन् कोष्ठे सूत्रयनिपातनात् षोडश कोष्ठानि विलिख्यैकैकस्मिन् कोष्ठे एकमेक यन्त्र विलि-
खेत् । एवं चतुर्धन्वार्शिशुद्धरशत (१५४) यन्त्राणि भवन्ति । नवकोष्ठेषु त्रिवारुत्या सप्तविंशतिसहस्राणि
विलिख्य नवसु नयनायान् विलिख्य, सप्तम्यन्त साध्यनाम "घान्जित् कर्म देहि" इति विलिख्य प्रोक्त-
मेण पूजादिकं कुर्यात्, प्रोक्तफलानि मयन्तीत्यर्थः । एवमन्येषा यन्त्राणामपि प्रोक्त एव क्रमो ज्ञेयः । "लघु-
मन्त्रक्रिया" मित्यादिश्लोकेऽप्युक्तं । तत्र चतुर्दशर विलिख्य, मध्ये उपर्युक्तं विधाय तन्मध्ये ललिताऽप्यख्ये
तिक्त्वा चतुर्दशस्वरेषु चतुर्दशानित्याः पूजा इत्यर्थः । तत्राष्टिद्याया उच्चारणाशक्तौ नाममन्त्रे पूजा कार्यत्याह-
'प्रथमायाश्च' इत्यादिश्लोके । ते मन्त्रास्तु तत्तत्संख्यां ज्ञात्वोद्यात् । 'अस्मिन्नेवाच्येयक्रे' इत्यादिश्लोकेन
चतुर्धन्वार्शिशुद्धरशतकूटानि प्रागुक्तान्यन्यस्मिन्नेव चक्रे जपेदित्यर्थः । अन्यानि नित्याप्रकरणे प्रोक्तानि विश-
रुद्धरसहस्रशत (७२०) कूटानि तत्रोक्तयन्त्रेष्वेव पूजयेदित्यर्थः ॥ तथा—

। तद्वर्जं द्विविधं प्रोक्तं कोष्ठकोशात्ममेदतः ॥ ६० ॥

कोशात्मवर्जनिर्माणप्रयोगाः परतः शिवे । तयोस्तु कोष्ठरूपं तु वर्जं वक्ष्ये यथाविधि ॥ ६१ ॥

यत्माधकेऽपिस्तावाप्यै सुराद्भिपसमो भवेत् । प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक्ष चतुर्विंशतिवृत्ततः ॥ ६२ ॥

नवविंशतिभिः पञ्चशतं कोष्ठानि तेषु वै । कोष्ठेषु भाजयेत् पद्भिः पष्टिकोष्ठानि पूर्ववत् ॥ ६३ ॥

शिष्टेषु वर्जकोष्ठानि पञ्चपञ्चा शतद्वयम् । तेषु प्राग्वत् त्रिकोष्ठानि चतुर्दश चतुष्टयः ॥ ६४ ॥

कोष्ठैर्विधायाधो मध्ये बाधारम्भात् प्रदक्षिणम् । प्रवेशगत्या विलिखेद्विप्रादिललितान्तकम् ॥ ६५ ॥

मध्येऽशिशेष्टेष्वन्यार्थचतुर्विंशतिमालिखेत् । ललितार्थचतुर्भेदजनिता नामशक्तिषुक् ॥ ६६ ॥

ललितां साध्यगर्भां तु विलिखेन्मध्यकाणतः । एवं वर्जं समालिख्य शिलाखोदप्रयादिषु ॥ ६७ ॥

सन्ध्याप्य कुत्रचित् स्थाने पूजयेद्वाञ्छिताप्तये । यस्मिन् देशे वज्रयन्त्रं स्थापितं योजनावधि ॥ ६८ ॥

मङ्गलान्येव जायन्ते नामङ्गलकथा कैचित् । पूजाचक्रे च तासां तु नामानि शक्तिरोगकम् ॥ ६९ ॥

विलिख्य मध्ये ललिता साध्यगर्भां समालिखेत् । बहिर्वृत्ते मातृकां च तद्यकं व्यापयेद् भुवि ॥ ७० ॥

तेनापि पूर्ववत् प्रोक्तं देशे न स्यादमव्यक्तम् । तस्मिन् सर्त्रं संलिख्य ता विद्यां सर्वमङ्गलात् ॥ ७१ ॥

मध्ये माध्याह्नरोपेतं व्यापयेत् तत्कलाप्तये । प्रागुक्ते वज्रयन्त्रे वा द्वादशारेऽपि वा शिवे ॥ ७२ ॥

सन्ध्याप्य कुम्भं तद्वर्णभूदृक्कायपूरितम् । विधया विधिवज्रैरभिषिञ्चेज्जलैः शुभैः ॥ ७३ ॥

जन्मक्षेत्रे विशेषेण समस्तामयशान्तये । पूर्णसंपत्समृद्धौ च ग्रहरोगादिशान्त्रये ॥ ७४ ॥

तथान्यमपि देवेशि प्रयोगं सर्वपावनम् । दारिद्र्यजनदावापि पापान्धिवदवानतम् ॥ ७५ ॥

सङ्कोचध्वान्तमार्तएडं सन्तोषान्धिविधूदयम् । प्रागुक्ताचरमभिन्नां विद्यां नित्यां समाहितः ॥ ७६ ॥
मौनी जपेत् प्रह्वनैथ पूजयेत् सौरभान्वितैः । तर्पयेत् सलिलैः सिन्धुगामिनीमभवैः शिब्रे ॥ ७७ ॥
सौरभाढ्यैस्तिलैः शुभ्रैस्तण्डुलैर्विधिवद्भुनेन । संस्थाप्य कुम्भं प्रोक्तान्पूर्णां संपूज्य मङ्कितः ॥ ७८ ॥

प्रोक्तान्बु अक्षरौपधिकान्धम् ।

समस्तं तत् क्रमादेकवारं तैरभिपेकतः । घोरभिचारकृत्यादिदुःखेभ्यो मुच्यते क्षणात् ॥ ७९ ॥
भूतप्रेतपिशाचापसाराराक्षसयक्षकाः । कुमार गुह्यका वीरा डाकिन्यश्चातिदारुणाः ॥ ८० ॥
विमुच्य तत्क्षणाद्गीताः प्रयान्त्येवान्यतः क्षणात् । समुद्रगामरिचोये ताः ममावर्तयेत् स्थितः ॥ ८१ ॥
कण्ठमात्रे मण्डलात् प्राग्जन्मार्घैर्विमुच्यते । तथैव घृन्होमेन तर्पणाञ्चाङ्गिभ्यारिभिः ॥ ८२ ॥
एवं सकलकल्याणा सप्रोक्ता सर्वमङ्गला । नामानुरूपं भजनां कृपया फलदानतः ॥ ८३ ॥
क्षिप्रमादतो नित्य हर्षोत्पादनतोऽपि च ।

इति सर्वमङ्गलान्तत्याप्रयोगविधिः ॥

अथ ज्वालामालिनीनित्याया प्रयोगविधिः । तन्वराजे— [२० । १४]

अष्टलक्षं हविष्याग्नी जपेद्विद्यां जितेन्द्रियः । तद्दशांशं तर्पणं च होमं कुर्याच्च गोघृतैः ॥ १ ॥
एवं सान्निद्धमन्त्रस्तु कुर्याद्यन्त्राण्यनुक्रमात् । पूजाचक्रे बहिर्भूतचतुरस्रे त्वखाण्डिते ॥ २ ॥
विधाय तत्र विलिखेदक्षराणि यथाविधि । सर्वमध्ये तारगर्भे शक्तिमाख्यासमन्विताम् ॥ ३ ॥
त्रयं च त्रिषु कोणेषु पदसु पदकमथापसु । अष्टकं बहिरप्येवं बाह्ये दिक्षु नव क्रमात् ॥ ४ ॥
एवं मूलाक्षरैः कृता यच्च तेनैव साधयेत् । समस्तं वाञ्छित पूजाधारणस्थापनैः शिबे ॥ ५ ॥

अथैतदन्वचनप्रकारः— तत्र मध्ये त्रिकोणं तद्वह्निः पदकोणं तद्वहिरष्टाक्षं तद्वहिरष्टदलकमलं तद्वह्नि-
द्वारद्विधे चतुरस्रमिति चक्रं निर्माय, मध्ये साध्याप्यागर्भे मायायीजं प्रणवेन्दे विलिख्य त्रिषु कोणेषु त्री-
ण्यक्षराणि पदसु कोणेषु पदक्षराणि चाष्टकोणेष्वष्टाक्षराणि अष्टदलेष्वष्टाक्षराणि चतुरस्रे प्रागादिदिक्चषाव-
क्षराणि मूलमन्त्रस्य लिखेत् । षट्पञ्चमुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

अकारादिक्षरान्तवर्णेषु स्वरयोगिषु । चतुष्टयं प्रोक्तयन्त्रं^३ वर्णैस्त्वत्स्थानतो लिखेत् ॥ ६ ॥
शिष्टमेकं लिखेत्मध्ये साध्याचरसमन्वितम् । एवं यन्त्राणि जायन्ते दश तेषामनुक्रमात् ॥ ७ ॥
विनियोगात् फलावाप्तिं प्रवक्ष्यामि शृणु प्रिये । चैरिष्टमखिलं प्राप्तोत्थयन्नात् साधको ध्रुवम् ॥ ८ ॥
द्वितीयादीनि यन्त्राणि मातृकार्ययुतानि च । क्रमान्नवग्रहाणां स्युस्त्वच्चन्द्रारेषु तद्वदिगि ॥ ९ ॥
तेषु देव्यर्चनात् प्रीतास्तनिष्टं ते न कुर्वते । राहुकेतु स्थितौ यत्र तद्वाशयधिपवारके ॥ १० ॥
पञ्चाक्षरान्तरालेषु ग्रहनाम द्वितीयाया । विमलया भाजने सम्यक् प्रीणयामीति संलिलेत् ॥ ११ ॥
आधे तु यन्त्रे संलिल्य प्रोक्तक्रममयार्चयेत् । सर्वेष्वपि च वारेषु सर्वेषां प्रीतिसिद्धये ॥ १२ ॥
अनिष्टशान्त्यै नियतमर्चयेत् तान् ग्रहान् प्रिये । एवं यन्त्रेषु दशसु पूजिता नित्यया सह ॥ १३ ॥

भीताः क्रूरा अपि तथा क्रूरव्या अपि सर्वदा । मांभ्याः सौम्यगतानां तु फलान्येव वितन्वते ॥ १४ ॥
 दशस्यपि च यत्रेषु दरद्वैर्गिरिकैस्तु वा । लिखितेष्विचितेष्वेव कुमारं कन्यका तु वा ॥ १५ ॥
 सुशुभावयवां मुग्धां स्यातां घौताम्बरा शुभाम् । तथात्रिंशं कुमारं वा संस्थाप्याभ्यर्च्य विद्यया ॥ १६ ॥
 स्पृष्टृश्रीषो जपेद्विद्या शतवार तथाचयेत् । प्रमूर्नरुणैः शुभ्रैः सौरमाहूर्तरथापि वा ॥ १७ ॥
 दद्याद् शुग्गुलधूप च भावस्कार्यावसानकम् । ततो देव्या समाविष्टे तस्मिन् सपूज्य भक्तिः ॥ १८ ॥
 ततस्तामुपचारस्तैः प्रागुक्तैर्विद्यया वशी । प्रजपेत् ता ततः पृच्छेदभीष्टं कथयेच्च सा ॥ १९ ॥
 भूतं भवद्भविष्य च यदन्वन्मनसि स्थितम् । जन्मान्तराण्यतीतानि सर्वं संपूजिता वदेत् ॥ २० ॥
 ततस्तां प्राग्बद्धभ्यर्च्य स्वात्मन्पुद्गलस्य वा जपेत् । महस्रवारं स्थिरधीः पूर्णात्मा विचरेत् सुखी ॥ २१ ॥
 तथा षट्कोणकोशेषु मध्ये चालिरूप दाहकम् । तत्र सस्याप्य गदिनमभ्यर्च्योद्दौरितक्रमात् ॥ २२ ॥
 आवेश्य रोगिणं रोगं पृच्छेत् तत्कारणं शभम् । प्रोक्ष्वा तत्सकलं तस्य निर्देशादपयाति च ॥ २३ ॥
 प्रथमं स्त्रीकपालस्य मध्यम्यं तापयेन्नशि । जपन् विद्यां सरन् साध्यां सद्यः आकृष्यन्तस्य सा ॥ २४ ॥
 भीतिलज्जाभिमानादिरहिता वेपिताङ्गका । निरन्तेतरसद्भावा यन्मथार्तामिषाति सा ॥ २५ ॥
 तद्यज्ञं पुष्कपालस्य स्थापयेत् प्रजपेत् तथा । राजानो राजपुत्रा वा तथान्ये वापि केचन ॥ २६ ॥
 विवेकविधुरा मृदास्त्यक्रजातिकूलक्रमाः । वशाया दामवद्भूमौ तिष्ठन्त्यामरणाद् ध्रुवम् ॥ २७ ॥
 सर्वांसामपि नित्यानामुपदेशेषु तं गुरुः । तत्र चक्रम्य मध्यम्यं चेष्टविद्यारजपान्वितम् ॥ २८ ॥
 वहिज्ज्वालापरीताङ्गं भावयन्निन्द्रियाण्यपि । मनःपट्टानि बैकप्येन्मनसा प्राग्बद्धात्मनि ॥ २९ ॥
 एवं कृते ज्ञानादेव विसङ्गो निपतेद् भुवि । ततस्तमुत्थाप्य मुक्ते प्रक्षिप्तान्मु चदेत्ततः ॥ ३० ॥
 एष वेधविधा प्रोक्तः सद्यः प्रत्ययकारकः । शास्त्रशास्त्रमववेधाभ्या द्वयोरैतमैक्यमामलात् ॥ ३१ ॥
 शिष्यस्य मूलाधारादिस्थानेषु अक्षरध्रुके । सर दाहार्णकान् सप्तत्युक्त्वा प्राग्बद्धदीक्षणात् ॥ ३२ ॥
 विदध्याच्छास्त्रवेधं तु देशिकः सिद्धदिद्यया । शास्त्रभवं तु मृणु प्राप्ते वेधमद्भुतनिग्रहम् ॥ ३३ ॥
 तूर्ण्यां संस्थापितं शिष्यं तत्तच्चक्रे तदात्मना । स्वयं प्रविश्य तदेहमेकीभूत्वा पुनः स्वकं ॥ ३४ ॥
 समागत्यात्मरूपेण तदात्मानं विभाव्य वै । कृतन्यासजपार्चस्तु तत्रतु वहिना ददेत् ॥ ३५ ॥
 स्यादेव शास्त्रमवो वेधः प्रोक्तः प्रागेव यामलः । इति वेधत्रयं प्रोक्तं भावनासिद्धिसूचकम् ॥ ३६ ॥
 यामले तु विशेषोऽयं विद्वंः पश्चाद्गुरोः श्रुतम् । ज्ञानमन्यच्च मकलं संक्रमेत् तेन तत्समः ॥ ३७ ॥
 रत्नचन्दनपङ्केन लिखित्वा प्रथमं शिवे । लोहैर्विरचिते पट्टे फलकायां शिलातले ॥ ३८ ॥
 भूर्मा वा सुसमे शुद्धे लोपाङ्गारविचर्जिते । देवीभाषाह तत्रैव पूजयेच्छक्तिभिर्दत्ताम् ॥ ३९ ॥
 दिनं दिनत्रयं सप्तवारं पंचमेव वा । माम भण्डलमित्येवं क्रमादिष्टमनामुपात् ॥ ४० ॥

१ 'स्पृष्टृ' शीषे 'व' पाठ । २ 'यत्न' 'न्य' पाठ । ३ 'धा' 'व' पाठ । ४ 'विपनायाम्बु' 'व' पाठ । ५ 'रैकवारम-
 यामलात्' 'व' पाठ । ६ 'श्वदाव' 'व' पाठ । ७ 'विद' 'व' पाठ ।

वश्यमाकर्षणं क्षम्भं निग्रहं लाभमीप्सितम् । अन्यच्च मकलं लिष्टप्रवाप्तोत्सर्चनाद् द्रुतम् ॥ ४१ ॥
 तदा प्रोक्तगदानसर्वाङ्गं जयेदन्यांस्तथाखिलान् । साधयेत् प्रथमेनैव यन्त्रेणामन्ततः शिवे ॥ ४२ ॥
 द्वितीयं दरदः^१ कृत्वा प्रोक्तेषूपचते रवौ । पूजयेत् प्रोक्तकालेन फलान्युक्तान्यवाप्नुयात् ॥ ४३ ॥
 विलिख्य राजने पट्टे जपिता दिनशः स्पृगन् । महस्रारं ता नित्या त्रिणा तद्गामिताम्बुभिः ॥ ४४ ॥
 स्नानं पानं पाकजातं कुर्याद्भूजदिनं ततः । प्रमहंस्त्रिविधैर्वैरैर्मृत्कृच्छ्रैः सुदारुणैः ॥ ४५ ॥
 अदमरीमूत्रघातादिरोगमुक्तः सुखी भवेत् । जीवेच्च सुचिरं भूमौ नीरोगः स्वस्वमानसः ॥ ४६ ॥
 तृतीयं गैरिकं कृत्वा वैरिनचत्रवृक्षजे । तले भूमौ ततः खात्वा तत्राग्निं ज्वालयेत्तदा ॥ ४७ ॥
 प्रोक्तेस्त्वैर्वाभैर्वैरी ढाहज्वरगदादिभिः । तच्च नोद्धृत्य सलिले प्रक्षिपेच्चैद्विनश्यति ॥ ४८ ॥
 चतुर्थं रोचनापङ्कुरालिख्योक्तप्रपूजनात् । प्राप्नोति विजयं प्रोक्तेष्वखिलेषु सुनिश्चितम् ॥ ४९ ॥
 वादे च द्विविधे घृते श्रेष्ठेष्वन्येषु सर्वतः । सर्वदा जयिनः सर्वे भवन्त्येतस्य वैभवात् ॥ ५० ॥
 पञ्चमं कुडूमैः कृत्वा तत्र तत्पूजनाद्दिनैः । वशं भवन्ति मनुजा दन्तिनो वाजिनः स्त्रियः ॥ ५१ ॥
 षष्ठं हरिद्रयालिख्य कर्पटे नाममयुतम् । मन्दोषे स्थापयेत् क्वापि सुवर्द्धं लिष्टकापुटे ॥ ५२ ॥
 शत्रोर्जिह्वां गतिं दोषं दिव्यं राजां ममूद्यमम् । वादेच्छां सकलं चान्यदनिष्टं स्वम्भयेद् ध्रुवम् ॥ ५३ ॥
 सप्तमं चन्दनैरिन्दुमिलितैरालिखेत्तथा । तत्रार्चयेत् नित्यशस्तां सन्ध्यासु भुवने निजे ॥ ५४ ॥
 तद्दिनैरिन्दिरा तस्य सर्वलोकातिशायिनी । भवत्येव महेशानि विचित्रा यन्त्रशक्त्यः ॥ ५५ ॥
 अष्टमं त्रगुरुहोदैरालिखेत् फलकापुटे । पीठे वा तत्र तां देवीं गुरावुच्यते दिने ॥ ५६ ॥
 तदुच्चकाले सुरभिप्रमूनेस्त्वेवमर्चयेत् । वामासि च विचित्राणि भूषणान्यप्यवाप्नुयात् ॥ ५७ ॥
 नृगस्त्रैर्दन्तु नम्रममालिख्याभ्यर्च्य तत्र ताम् । तदालितो ब्रजेयत्र कुत्रापि जनमंसदि ॥ ५८ ॥
 सर्वे तं गुरुवद् बुद्ध्या वशे स्युर्वनिता यदि । तदिष्टसाधिका यावज्जीवमस्यानुभावतः ॥ ५९ ॥
 विलिखेद् दशमं प्रोक्तद्रव्यैः सर्वैस्तथैकशः । संघस्त्वीरितं सर्वं कार्यमेतत् सुमाधयेत् ॥ ६० ॥
 प्रोक्तेषु दशसु प्रोक्तद्रव्यैरालिख्य तेषु च । संस्थाप्य कुम्भं विधिना जापतोर्ग्रहहे तदा ॥ ६१ ॥
 अग्निपिञ्ज्रे तद्ग्रहस्य दोषस्थानगतं फलम् । न भवेच्छुभमेव स्यादेवं यन्त्रेणशेषतः ॥ ६२ ॥
 तथा तदुधे तत्पूजां होममन्त्राज्यपायसैः । निवेद्य च प्रणम्यार्घ्यपुत्रं दद्याच्छिवात्मवान् ॥ ६३ ॥
 तत्तद्ग्रहातिषु विप्र ते ग्रहास्तत्प्रभावतः । एकादशस्थफलदा नित्यशो यजनदापि ॥ ६४ ॥
 सुवर्णै रजते वा तद्यन्त्रेष्वन्यतमं शिवे । विलिख्याभ्यर्च्य तद्विद्याविदे दद्यात् सुपूजितम् ॥ ६५ ॥
 षोडशद्रादशनवपत्रिनिष्कप्रकल्पितम् । नित्यार्चकस्य नित्यानामेकां पूजयितुं तु वा ॥ ६६ ॥
 दद्याद् गन्वादिनार्च्यैतं प्रणम्य ग्रहविग्रहम् । पश्चिमासुखमामांनं तस्मै प्रोक्तविधानतः ॥ ६७ ॥
 विद्याजप्ताम्बुपानेन वर्धते कुक्षिगोऽनलः । युक्ते च जठरस्पर्शजपादपि सुनिश्चितम् ॥ ६८ ॥

१ 'दे' ख पाठ । २ 'शेष', ख पाठ । ३ 'तन' ग पाठ । ४ 'रवैर्वैरिणा' ग, पाठ । ५ 'यद्यथा' ख पाठ ।

६ 'उमे' ख पाठ ।

मेपादिराशिगे भानौ मामेषु द्वादशस्वपि । प्रोक्तेषु दशयन्त्रेषु प्रत्येकं त्रिचिवासरम् ॥ ६६ ॥
 पूजयेदेवमन्त्रेन धनधान्यगृहादिभिः । मष्टदौ जीवति चिग्मरोगः सुमना भुवि ॥ ७० ॥
 यद्राशौ यो ग्रहस्तिष्ठत्येको द्वौ बहवोऽप्यथा । तददिनेषु तदुचेषु कालेषु च तदर्चनात् ॥ ७१ ॥
 तत्तद्ग्रहाः सुसंप्रीताः पालयन्त्यनिश च तम् । तथा वर्षणहोमाभ्या जपदानादिनापि वा ॥ ७२ ॥
 नवस्वपि च यन्त्रेषु नवग्रहमयवतः । तत्तत्त्वोमं विलिख्यान्तः पूजयेद्वैरिर्मर्दने ॥ ७३ ॥
 रिपुनामपुतान्युक्त्वाण्यालिख्य रविचन्द्रयोः । उपरागे सप्ते भूमौ दिनशो जयमाप्नुयुः ॥ ७४ ॥
 विद्याक्षरार्थधानां तु प्रत्येकं कर्षमार्षितम् । भाण्डे नवे पञ्चगव्ये स्नाने पवेच तत् ॥ ७५ ॥
 विद्यया संस्कृते वही ततस्तदुदरोत्थियते । घृतेन विद्यया हुता तन्नस्मादाय तत्र वै ॥ ७६ ॥
 यन्त्राणि दश निष्पाद्य तत्र देवीं यजेत्तथा । ततस्तद्भस्म सगृह्य निदध्याद् दिनशोऽर्चयेत् ॥ ७७ ॥
 तन्नस्म सर्वरक्षाकृत्सर्वाभिरपि साधयेत् । गडचोरग्रहारिष्टकेशा न स्युश्च तद्गृहे ॥ ७८ ॥
 नित्यशो धारणे देहे श्रीकण्ठार्थविलेपितम् । भक्षण सर्वकृत्यादिदुरितार्तिविमञ्जकम् ॥ ७९ ॥
 बह्व्यवहारेषु दशसु व्यञ्जैः सप्तभिः पृथक् । स्वरत्रय क्रमाद्युज्ययात् तेन तान्येकविंशतिः ॥ ८० ॥
 त्रिकोणद्वयमालिख्य वाद्याभ्यन्तरयोगतः । तदन्तर्दृष्टमध्यस्थं पदस्रं च विधाय तु ॥ ८१ ॥
 नामार्थं विलिखेन्मध्ये पदकोणेषु च पद क्रमात् । विलिखेदग्रमार्भ्य प्रादक्षिण्येन पार्श्वेति ॥ ८२ ॥
 त्रिकोणान्तरतो लिख्य चतुर्दश तथा क्रमात् । शिष्टे साध्याक्षरं तत्र लिखेत् पञ्चदशस्वपि ॥ ८३ ॥
 क्रमेण मध्ये तन्येषां निवेशादेकविंशतिः । भवन्ति यन्त्राणि तथा तैः कृद्दयभिः प्रथयेत् ॥ ८४ ॥
 त्रिकोणाकारके पृष्टे ताम्रे तानि विलिख्य वै । स्पृशन् विद्या जपेत्तत्र तद्वर्णकृतमंपुटाम् ॥ ८५ ॥
 तत्तोपमाण्डे दिनशो निक्षिपेज्जपपूजितम् । तत्तोर्यैः पाकपानाभिषेकतो भवति ध्रुवम् ॥ ८६ ॥
 प्रदीर्घनिर्णयस्तु प्रागजन्माद्यक्षयेण वै । जायते परमेशानि नित्यानां वैभवादिनि ॥ ८७ ॥

अथैतद्यन्त्ररचनाप्रकार — प्रथमं पदकोण विरच्य तद्विष्टं च तद्वहिरन्तर्बहिर्विभागेन त्रिकोणद्वयं विधाय
 धर्मेर्दशाक्षरेषु नवम्यञ्जानि स्वरत्रययोगेनैकविंशतिर्भवन्ति । तेष्व्याद्य साध्यनाप्रगर्भे मध्ये विलिख्य द्विर्तुः
 पादिषडक्षराणि पदसु कोणेषु विलिख्यावशिष्टचतुर्दशाक्षराणि त्रिकोणद्वयान्तरालेऽप्यात् प्रादक्षिण्यक्रमेणावेष्टय
 शिष्टे षड्यक्षरे साध्यनामगर्भे छत्राप्रेषु विलिखेत् । एव मध्याक्षरभेदेनैकविंशतिर्भवन्ति, प्रोक्ताकलेषु योजयानि
 प्रोक्ताफलानि भवन्ति ॥ इति ज्यालामालिनीनित्याप्रयोग ॥

अथ चिन्त्रानित्याप्रयोगविधि । तत्र धीतव्यराजे— (२) । (१३)

काम्यहोमविधिं वक्ष्ये शृणु सर्वार्थदायकम् । येनातिमन्दमाग्नोऽपि श्रीमान् भोक्ता सुखी भवेत् ॥ १ ॥
 मधुरत्रयसंसिक्तेरस्यैरभ्युर्जः श्रियम् । प्राप्नोति मण्डलाद्दोमात् सिवैस्त्वथ महद्यशः ॥ २ ॥
 घौडार्कैरुत्पलैः रत्नैर्हवनात् प्रोक्ताकालतः । सुवर्णं ममवामोति निर्धिं वा चसुषां तु वा ॥ ३ ॥
 क्षीराकैः कैरवैर्होमात् प्रोक्ताकालमवाप्नुयात् । धान्यानि विविधान्याशु सुभगस्तु भवेन्नरः ॥ ४ ॥
 आऽप्यार्कैरुत्पलैर्होमाद्वाभ्छितं ममवाप्नुयात् । तदङ्कैरपि कद्दारैर्हवनाद्वाजन्ममः ॥ ५ ॥

पलाशपुष्पैस्त्रिखादुपुष्पैस्तत्कालहोमतः । चतुर्विधं तु पाण्डित्यं भवत्येव न मंशयः ॥ ६ ॥
 लाजैस्त्रिमधुरोपेतैस्तत्कालहवनेन वा । कन्यकां लभतेऽपत्न्यात् समस्तगुणसंयुताम् ॥ ७ ॥
 नारिकेलफलचोदं ससितं सगुडं तु वा । चौद्राकं जुहुयात् तद्वदयन्नाद् धनटोपमः ॥ ८ ॥
 तथैवान्नाज्यहोमेन सतपडुलतिलैरपि । प्रभूर्नैरुणैस्तद्वत् तथा बन्धूकर्मवैः ॥ ९ ॥
 सितैः प्रभूर्नैर्वाक्सिद्धिं हवनात् ममवाप्तुयान् । मितरङ्गैस्तु मिलितैरायुरारोग्यमाप्नुयात् ॥ १० ॥
 दूर्वात्रिकैस्त्रिमध्वरङ्गैर्हवनात् जयेद्भद्रान् । तथा गुट्चया होमेन पाययेन तिलेन च ॥ ११ ॥
 श्रीखण्डपङ्ककपर्पूरमिलितैः शतपत्रकैः । हवनाच्छ्रियमाप्नोति या तदन्वयगामिनी ॥ १२ ॥
 कुङ्कुमं हिमतोषेन पिष्ट्वा कर्पूरसंयुतम् । उत्पङ्कमर्दितहोमात् कृद्धारैर्विकर्चैः शुभैः ॥ १३ ॥
 राजकल्पः श्रिया भूपाजीवेद्वर्षगतं भुवि । निःसपत्नो निरातङ्को निर्द्वन्द्वो निर्मलाशयः ॥ १४ ॥
 इक्षुकाण्डस्य शकलैर्हवनाद्भस्त्रमामुयात् । तथैव करवीरोत्थैः प्रभूर्नैरुणैः सितैः ॥ १५ ॥
 चौद्राकैः पाटलीपुष्पैर्हवनाद् वशयेद् बधूः । तथैव चम्पकैर्होमाद्भूपाजीवां वशं नयेत् ॥ १६ ॥
 सरूपवत्मासितगोक्षीराङ्गसितहोमतः । लभतेऽनुपमां लक्ष्मीमपि पाण्डित्यचेतनः ॥ १७ ॥
 मौवीराङ्गैस्तु कार्पासवीजैस्तत्कालहोमतः । अर्धेन्दुकुण्डे नियतं विद्विष्टा रिपवोऽभ्युक्ते ॥ १८ ॥
 अरिष्टपत्रैस्तद्बीजैस्तत्तैलाङ्गैस्तथा हुतैः । मृत्युबीजैर्निम्बवैलसिकैर्होमात् दन्तिनः ॥ १९ ॥
 रोगार्वास्तुरगास्तद्वत् तत्पञ्चाङ्गैर्हुतैर्ध्रुवम् । अक्षवीजैस्तु वैलाङ्गैर्होमैः सर्वविनाशनः ॥ २० ॥
 कञ्जबीजैस्तस्त्रिकैर्होमादङ्गैः पिशाचवान् । तथैवान्नतद्भूतपञ्चाङ्गैर्हवनादपि ॥ २१ ॥
 निम्बवैलाङ्गैस्तैरक्षुभवीजैस्तु होमतः । तद्दिनैः स्वादपसारि वैरी भवति निश्चितम् ॥ २२ ॥
 अरातेर्जन्मनक्षत्रबुधेन्मनगतेऽनले । तद्योनिपिथितैर्मन्त्रैश्च हवनं मृत्युकृदिषोः ॥ २३ ॥
 यक्षाक्षवीजैः सर्पपतैलाङ्गैर्हवनात् तथा । जायन्ते वैरिणः कुष्ठरोगा देहविलोपकाः ॥ २४ ॥
 मरिचैः सर्पपैर्होमात् तैलाङ्गैर्मध्यरात्रके । टाहञ्चरेण ग्रन्तः स्वादरातिस्तद्विनेर्ध्रुवम् ॥ २५ ॥
 एवं निग्रहहोमेषु स्वरक्षायै तथान्वहम् । स्निग्धैः संप्राप्तमन्त्रैस्तु अपहोमादि कारयेत् ॥ २६ ॥
 मृत्युञ्जयेन वा तद्वत् प्रयोगस्ताभिरेव च । विद्याभिरन्भयामिद्मन्त्रमाशु विनाशयेद् ॥ २७ ॥
 प्रागुक्तानां तु कुर्वीत निग्रहं स्वस्म रोपतः । विद्याशया वा न कदाप्याचरेद्भक्तिकामुकः ॥ २८ ॥
 नित्यक्लिन्नाविधौ प्राक्कैर्लप्यैस्तानि साधयेत् । अनया विद्यया कर्माण्यप्यशेषाणि महेश्वरि ॥ २९ ॥
 अथ वन्त्राणि वक्ष्यामि नानामीष्टमदानि वै । यैः सर्वे सर्वदा सर्वसमीहितमवाप्नुयुः ॥ ३० ॥
 स्वरयुक्लिपित्रातगर्भा विद्यां समालिखेत् । सर्वत्रोक्तेषु विधिवत् स्थानेषु परमेश्वरि ॥ ३१ ॥
 त्रिकोणं वृत्तयुग्मं च षड्कोणं तद्द्वयं तथा । तद्वहिः षड्दलं पञ्च तत्त्रयं च समालिखेत् ॥ ३२ ॥
 आद्यकूटं लिखेत् साध्यगर्भं मध्ये विधानतः । त्रिकोणेषु च षड्कोणेषु पञ्चत्रेषु समालिखेत् ॥ ३३ ॥

निघायाभ्यर्च्य गदिनमभिषिञ्चेत् ततः सुखी । एवमन्यानि यन्त्राणि प्रोक्तेषु विनियोजयेत् ॥ ४७ ॥
 तेषां विलेखनद्रव्याण्यकार्ष्य वदामि ते । कुचन्दनं चन्दनं च मिन्दूरं सेन्दुरोचनम् ॥ ४८ ॥
 कारमीरमगुरुं कृष्टमेलाकबोलजातिभिः । स्वर्चट्टचैर्द्वादशभिर्हिमाम्बुपरिपेषितैः ॥ ४९ ॥
 जलेर्नक्षत्रवृक्षौत्थै रमैर्वा सूक्ष्मपेषितैः । द्वितीयं विजयप्राल्प्यं विदध्यात् प्रोक्तरूपतः ॥ ५० ॥
 वादे विवादे समरे द्यूतेषु च जयी भवेत् । उतीवाद्येषु नवसु ग्रहान् नव समर्चयेत् ॥ ५१ ॥
 देव्यात्मरूपान् तेनास्य तर्वाद्या न भवेद् ध्रुवम् । स्तम्भयेद् द्वादशेनाद्यु प्रोक्त्रक्रमविधानतः ॥ ५२ ॥
 संग्रामगमनं वर्षामुद्योगं वाचमाग्रहम् । त्रयोदशार्घ्वैर्जान्तैर्यज्ञैन्तियिमर्यरापि ॥ ५३ ॥
 तत्तत्तिथिषु तैः प्राग्बद्धाञ्छितान् प्राप्नुयाद् ध्रुवम् । तेषु तेषु तु यज्ञेषु तत्तत्तिथिदिनाधिपान् ॥ ५४ ॥
 वारेशानपि संपूज्य तत्तत्फलमवाप्नुयात् । कार्योद्येगेषु रोगेषु वाञ्छितेष्वितरेष्वपि ॥ ५५ ॥
 वारर्क्षतिथिसंप्रोक्त्रयज्ञे तां तैश्च दैवतैः । आवृतामर्चयेदग्निरचोवाय्वीशदिशगतैः ॥ ५६ ॥
 रोगशान्तिसमुद्योगफलामीष्टान्यवाप्नुयात् । वाराणामधिपाः प्रोक्त्रास्तियिनक्षत्रदेवताः ॥ ५७ ॥
 ऋक्षवृक्षांस्तथा योनीर्वदामि परमेश्वरि । वह्निदस्त्राणुमा विमो भुजङ्गः पद्ममुखो रविः ॥ ५८ ॥
 मातरश्च तथा दुर्गा दिशो घनदकेशवौ । यमो हरः शशी चेति तिथीशाः परिकीर्तिताः ॥ ५९ ॥
 नक्षत्रदेवताश्चापि शृणु वक्ष्ये यथाविधि । अश्विनौ च यमो वह्निर्घाता चन्द्रः शिवोऽदितिः ॥ ६० ॥
 गुरुः सर्पाश्च पितरस्त्वर्यमा भग एव च । दिनकृच्च तथा तृष्टा मरुदिन्द्राग्निमित्रकाः ॥ ६१ ॥
 इन्द्रो निरृष्टतितोपाख्यौ विश्वेदेवा हरिस्तथा । वसवो वरुणः पश्चादजएकपदस्तथा ॥ ६२ ॥
 अहिर्बुध्न्यस्तथा पूषा प्रोक्त्रा नक्षत्रदेवताः । कारस्करथामलकोदुम्बरो जम्बुकस्तथा ॥ ६३ ॥
 खदिरः कृष्णवंशौ च पिप्पलो नागरोहिणी । पलाशस्रक्तकाम्बष्ठविल्वार्जुनविकङ्कताः ॥ ६४ ॥
 पकुलः सरलः सर्जो वञ्जुलः पनसस्तथा । अर्कः शमी कदम्बश्च चूतो निम्बस्तथान्तिमः ॥ ६५ ॥
 मधुकश्चेति संप्रोक्त्रा वृक्षा भानां क्रमादमी । अश्वगजमर्जं सर्पसर्पिणीश्वविडालिकाः ॥ ६६ ॥
 अजामार्जारमूषाश्च मूपिका वृषमाहिर्षा । व्याघ्रश्च महिषो व्याघ्री शृगी मृगशुनी कपिः ॥ ६७ ॥
 गौसृङ्गो वानरी मिही तुरगी सिंहगोगजाः । यदा रोगादिदुःखार्तिर्भवेत् तत्पूर्वगैर्दिनैः ॥ ६८ ॥
 मुहूर्तैः संख्ययाऽहोभिः शान्तिः स्याद् द्विगुण्येन वा । आधारे पञ्च यन्त्राणि स्वाधिष्ठाने चतुष्टयम् ॥ ६९ ॥
 प्रोक्तेषु भावयेत्तानि तावन्ति मणिपूरके । अनाहते ततः पञ्चयन्त्राणि परिभाषयेत् ॥ ७० ॥
 विशुद्धाख्ये च चत्वारि पञ्चाज्ञायामिति क्रमात् । तत्तत्तिथिदिनेष्वेव भावयेत् षोडशीं शिवाम् ॥ ७१ ॥
 तत्तच्चक्रगताः सर्वा भावयेत् सर्वसंपदे । आधारादिषु चक्राणि भावयेदुक्त्रयोगतः ॥ ७२ ॥
 नतु सर्वत्र सर्वाणि भावयेन्न कदाचन । भावनायामशङ्कानां तत्तद्यन्त्राह्विस्तथा ॥ ७३ ॥
 प्रोक्त्रान्याधारपद्मानि कृत्वा तत्रार्चयेच्छिवाम् । एवं दिनेषु वारेषु नक्षत्रेषु त्रिषु क्रमात् ॥ ७४ ॥

संपूज्य देवीमिष्टानि प्राप्नुयात् प्रोक्तधामरैः । तत्र च दद्यात् तेष्वेव नामरेषु यथाविधि ॥ ७५ ॥
 पञ्चाशान्मिथुनानां च प्रोक्तचक्रैर्धरात्रके । मध्याद्दे सन्ध्ययोश्चापि चक्रस्थानामपीश्वरि ॥ ७६ ॥
 मिथुनोक्त्रक्रमे शक्तिमन्त्रचक्रगामिनाम् । कृटानां मन्त्ररूपाणि प्रोक्तानि स्फुटमीश्वरि ॥ ७७ ॥
 तैस्तेषां तेषु कालेषु चलि दद्यात् तथैरितः । देव्यास्तनुग्रहप्रोक्तनिवेद्यैः सिद्ध्यकं महत् ॥ ७८ ॥
 विधाय तस्य मध्ये तु कृत्वा दीपं घृतप्लुतम् । त्रिधाय तत्तन्मन्त्रैस्तु त्रिदध्यात् तान्यनुक्रमात् ॥ ७९ ॥
 प्रत्येकं देवतानां वा मिथुनानां तथापि वा । इत्यु कार्यस्य गुरुतालाघवापेक्षया दिनैः ॥ ८० ॥
 साधयेत् सप्तभिः पञ्चान्मासान्मण्डलतोऽपि वा । दद्यात्पूपपनसमोचागुदघृतान्वितम् ॥ ८१ ॥
 कुन्माषाः पायसाश्च च न्यज्जमं द्यामयासयुक् । मिथुनानां चलि दद्यात् प्रतिमामं गृहेऽर्चयेत् ॥ ८२ ॥
 प्रत्यहं वा गृहे मन्त्री जीवेदादयो महोदयः । एव कालात्तममिथुनचलिदानेन पूजनात् ॥ ८३ ॥
 सरयात् कीर्तनात् सर्ववाञ्छितानामुपनरैः । मिथुनानां बलिद्रव्यायाकार्णव्यं महेश्वरि ॥ ८४ ॥
 यैस्तुष्टिं प्रापितान्याद्यु प्रयच्छन्त्यभिग्राञ्छितम् । दशानां पायस दद्यात् दशानां तु गुर्दादनम् ॥ ८५ ॥
 पञ्चानां मुद्गमिन्नात्र पञ्चानां दधिभक्तकम् । दद्यात्पूप पञ्चानां पञ्चानां चीरगर्करे ॥ ८६ ॥
 पञ्चानां नारिकेलस्य फलस्रोतं गुडान्वितम् । पञ्चानां मितमक्ताभ्यां भोचाफलमुदीरितम् ॥ ८७ ॥
 मिथुनार्चरतौ नित्यं योऽसौ स्थान्मान्त्रिकाप्रणीः ।

इति त्रिचिन्तानित्याप्रयोगविधिः ॥

अथ कुट्टकुञ्जानित्याप्रयोगविधिः । तत्र श्रीतन्त्रराजे— (३२ । ३२)

प्राग्भद्रत्रनपुतो मिद्यां पञ्चविंशतिलक्षकम् । जपित्वा पूजयेत् सन्ध्यास्यथ तर्पणहोमतः ॥ १ ॥
 कुर्यादित्योदितेऽन्वयतमेन हवनक्रियाम् । एवं ममिद्विधस्तु नित्यार्चानिरतस्तथा ॥ २ ॥
 प्रयोगानाचंन्द्रलया काम्यान् प्रोक्तक्रमेण वै । होमेन पूजया मन्त्रमावनेन च तान् शृणु ॥ ३ ॥
 घृताङ्कं मर्पर्वहोमात् त्रशयेद् वनिताजनम् । मर्पर्वहोममिक्कैर्भरिचैरानयेच्च ताः ॥ ४ ॥
 तैलाङ्कैस्तु तिलैर्होमान्मध्यरात्रे यथाविधि । नारीनरनृपानन्यान् त्रशयेत्प्रात्रदापुषम् ॥ ५ ॥
 अजाघृताङ्कैर्नभूककुसुमैर्भधरात्रके । हवनादृनिताः सर्वा भोदयेत् प्रेमकौतुकैः ॥ ६ ॥
 चीराङ्कैर्मल्लिकापुष्पैर्हवनाद् ब्राह्मणान् नृपान् । वषायेच्छतपर्वस्तु तथा त्रिचकिलैः शुभैः ॥ ७ ॥
 सबत्ससितगोदुग्धममेतैर्नारिकेलजैः । फलस्रोतैः मितयुतैर्हवनात् स्वर्णमाप्नुयात् ॥ ८ ॥
 नारिकेलफलस्रोतैर्गुडस्रोतप्लुतैः । प्रागुक्तकालतो मित्तनिचयं ममवाप्नुयात् ॥ ९ ॥
 कदलीफलहोमेन स्यादाद्व्योऽम्बुजहोमतः । कद्दारहोमतोऽर्षाष्ट लभते कुमुदद्रव्यैः ॥ १० ॥
 उत्पलैः पूजयेद् देवीं ममस्तापद्विशुद्धये । पद्मैः मितैर्लोहितैश्च पूजयेदिन्द्रिराप्नुये ॥ ११ ॥
 कुमुदाभ्यां यजेद्विललाभाय यगमे तथा । जपाच्चन्द्रककुसुमैस्तथा दादिमर्जरपि ॥ १२ ॥

सौगन्धिकैर्विचकिलैः कुटजैः शतपत्रकैः । पुंनागजैः पाटलैश्च चम्पकोत्थैर्यजेच्छिवे ॥ १३ ॥
सप्तभिः मत्सवारैषु भास्करादिषु पूजयेत् । श्रोत्रकालेषु चित्ताद्यो धराधान्यांशुकादिमान् ॥ १४ ॥
चन्द्रनैरर्चयेन्नित्यं ममस्तमपि वाञ्छितम् । लभते श्रोत्रकालेन तथा कालामुरुद्वैः ॥ १५ ॥
कुंसुमैर्नित्यशः पूजां कुर्यात् सांभाग्यासिद्धये । कर्पूरैरायुषः मिष्टैश्च वश्यश्रीघनसिद्धये ॥ १६ ॥
मृगस्वैदमदाभ्यां च पूजयेन्मासमात्रकम् । कन्दर्पसमसांभाग्यो वनितासु नरो भवेत् ॥ १७ ॥
एलावङ्गककोलजातीभिर्नित्यशो यजेत् । अष्टमात्रं ततो लोके विश्रुतः स्यात्स वैभवेः ॥ १८ ॥
कर्पूरशकलैः पूजा सर्वाभीष्टप्रदा भवेत् । पूजिनैस्तैस्तु जग्वैः स्यान्नरो यात्याखिलप्रियः ॥ १९ ॥
वृत्तत्रयं तथाष्टारमञ्जं तन्मध्येतस्तथा । नवयोनिं विधायात्र मध्ये मायां ससाध्यकाम् ॥ २० ॥
आलिख्याष्टसु कोणेषु मन्त्रार्थाष्टकमालिखेत् । बहिर्दलेष्वपि तथा लिखेद् द्विद्विक्रमेण वै ॥ २१ ॥
बहिर्मातृकया मायास्वगया प्रतिलोमया । क्रमेण चाभिमंवेष्ट्य तेन यन्त्रेण साध्येत् ॥ २२ ॥
समन्तं वाञ्छितं पूजाधारणस्यापनादिना । यन्त्रं रोचनयालिख्य भूर्जे वा चौमखण्डके ॥ २३ ॥
गुलिकांकृत्य सिक्कस्य मध्यगं तद्विधाय तु । तापयेद्रात्रिषु दिनैः प्राशुकैः स्त्रियमानयेत् ॥ २४ ॥
दरदेन विलिख्यैतत् पटे वा फलकोदरे । तत्र देवीं समावाह्य पूजयेत् तैर्दिनेर्भवेत् ॥ २५ ॥
वशे त्रिभुवनं मवं नरनारीनृपादिकम् । गजवाजितरुच्चादितिर्यग्जातीरापि ध्रुवम् ॥ २६ ॥
तद्यत्रं सिन्धुतीरे वा नदीतीरेऽथवा लिखेत् । गैरिकेण समावाह्य देवीं तत्रैव पूजयेत् ॥ २७ ॥
समस्तरोगदुःस्वार्तिशान्तिः स्वाद्दुदितैर्दिनैः । लभेच्च पूजनाच्च पशुदासीपनादिकम् ॥ २८ ॥
तद्यत्रं चन्दनैः कृत्वा पीठे तद्दिनपूजनात् । पुत्रपौत्रकुलव्राजाधनधान्यादिमान् भवेत् ॥ २९ ॥
तद्यत्रं हेम्नि रूप्ये वा भूर्जे बालिख्य धारणात् । समस्तरोगदुःस्वार्तिरहितो बर्धते सुखी ॥ ३० ॥

अथैतद्यन्त्ररचनाप्रकारः—प्रथमतो नवयोनिचक्रं विलिख्य तद्बहिर्द्वदलकमलं तद्बहिर्द्वारं तद्बहिर्द्वृत्तत्रयं च विलिख्य, मध्ये सन्नाथं ही. इति शीर्षं विलिख्य तद्बहिर्द्वारसु कोणेषु मूलपञ्चविंशत्क्षेत्रस्याष्टौ वर्णान् विलिख्य, तद्बहिर्द्वदलेष्वष्टारव्यापि तद्बहिर्द्वारेष्वपि शिश्यान्वष्टारव्यापि विलिख्य तद्बहिर्द्वन्तराले विसर्गयुक्त्यालुलोममादकया तद्बहिर्द्वन्तराले विन्दुयुक्त्या विलोममादकया च भेष्येत् । एतद्यन्त्ररूपफलदं भवति ॥
तथा—

प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदकूचं सूत्रपद्मनिपातनात् । कोष्ठेषु पञ्चविंशत्सु त्रीणि कोणेषु मार्जयेत् ॥ ३१ ॥
कोष्ठैर्व्रजं ततः शोषैस्त्रयोदशभिरारितम् । तन्मध्ये शक्तिमायास्थामालिख्याख्यां ततोऽभितः ॥ ३२ ॥
लिखेद्विद्यां ततस्तस्मिन् पूजयेदर्धरात्रके । वाञ्छितां वनितां मानकुललज्जाविलाहिनीम् ॥ ३३ ॥
तुष्यराजदले कृत्वा यत्रं सर्पपहिड्ढुभिः । - - - - - ॥

पराजदले तालपत्रे ।

... .. । पट्टशुण्ठीमागधिकाभरिचार्कपयोद्युतम् ॥ ३४ ॥

निशासु सिरूथग दीपवह्नी मतापयेजपन । विद्या त्रयोदशाखा तु तद्दिहूवको दिनैः स्त्रियम् ॥ ३५ ॥
 आकर्षयेन्नवागच्छेत् तत्र कामञ्जराञ्जतैः । अवस्थाभिश्च दशभिरुत्तिमेति मुनिश्चितम् ॥ ३६ ॥
 भूर्जे वा तालपत्रे तदालिख्य स्पष्टविग्रहम् । मधुच्छिद्यप्रतिकृतैर्नृजु त तापयेत्तथा ॥ ३७ ॥
 नरं नारीं नृपं चान्धं प्राणिन स्नेहविह्वलम् । करोति यागदृष्टेहान्तं ते प्रतीषा लपन्ति च ॥ ३८ ॥
 कञ्जलैर्यन्त्रमालिख्य भूर्जे चामे तितेऽथवा । जपित्वा धारयेत् सर्वरोगदुःपारतिनाशनम् ॥ ३९ ॥
 गैरिकैश्चन्दनोपेतैरालिख्य विमलाम्बरे । तदारुनीर्यं शयानस्य चौरैरुणो दाममक्षिभाः ॥ ४० ॥
 धृत्तद्वयान्तरा कृत्वा पदकोणं तस्य मध्यत । भूःस्वर्गभगतां नाम विलिख्याधिपु पदस्यपि ॥ ४१ ॥
 पदक्षराणि विलिखेत् सप्ताक्षर्या क्रमेण वै । यन्त्रमेतत्तालपत्रे भूर्जे चामेऽर्कपत्रके ॥ ४२ ॥
 प्रजप्य विद्यामयुनं वर्न्मीके निक्षिपेच्च तत् । तत्र स्थिता ये भुजगा पलायन्तेऽथ तद्दिने ॥ ४३ ॥
 तद्दुर्मिकादौ सलिलस्य सज्जप्याभ्यर्च्यं कुत्रचित् । निषाय नित्यशः पूजाममेते रक्षतो गृहे ॥ ४४ ॥
 भूतप्रेतपिशाचापस्मारवेतालराक्षसाः । यक्षगन्धर्वभुजगवृथिकाद्या न तत्र वै ॥ ४५ ॥
 तत्क्षिप्त्वा कुम्भमलिले जपित्वा विद्ययानया । महत्तार मलिलैराक्षेकः च्चैवनाशनः ॥ ४६ ॥
 तत्प्रांतं जठरे प्राप्तमशेष नाशयेद्विपम् । देहग परमेशानि त्रिविध भीषणात्मकम् ॥ ४७ ॥
 ताडिलिख्य नखाग्रेण नारिकेलदले सरन् । तद्रूप फणिन विद्याजपपूर्वं नखादिना ॥ ४८ ॥
 पीडनात् परनाज्ञोमी पीडितः पाटितो भवेत् । पव मयं त्रिप्रकार यत्तं नाशयेद्विदम् ॥ ४९ ॥
 बालुकासु सुमलिलस्य यन्त्रमभ्यर्च्य देवताम् । तत्र तैर्द्वेषेत् सुप्तं भोषितं न व्रजेद्ब्रह्मिः ॥ ५० ॥
 अथ त्रयोदशाक्षरमन्त्रस्य यन्त्ररचनप्रकार — तत्र प्राकृत्यगदक्षिणोदक्च पदसूत्रनिपातनात् पञ्चविंशति-
 कोष्ठरत्मकं यन्त्रं पिरच्य चतुष्कोणेषु प्राणि त्रीणि कोष्ठानि मात्रैरित्वा त्रयोदशकोष्ठात्मकं यन्त्ररूपं निष्पाद्य
 मध्यकोष्ठं ही इति मायायीज म्वाध्यगर्भं विलिख्यावशिष्टानि विद्याया अक्षराणि प्रवेशयत्या विलिखेत् ।
 एतद्यन्त्ररूपफलदं भवति ॥
 अथ सप्ताक्षर्या यन्त्ररचनप्रकार — तत्र धृत्तद्वयमध्यस्थं पदकोणं विलिख्य मध्ये प्रणवगर्भं साध्यना-
 मालिख्य पदसु कोणेषु पदक्षराणि विलिखेत् । एतद्यन्त्ररूपफलदं भवति ॥ तथा —
 अनादृत्तानि विद्यायामक्षराणि त्रयोदश । तैः षोडशक्षरौपैतैः सख्याष्टौ च शतद्वयम् ॥ ५१ ॥
 तानि पूर्वाद्यन्त्रे तु विलिखेन्मध्यतो द्वयम् । षटिः प्राणवत् ततस्तैः स्याद्यन्त्राण्यष्टौ महेश्वरि ॥ ५२ ॥
 तेष्वर्धं सर्ववारेषु विनियुङ्ग्यादुदीरिते । द्वितीयादीनि यन्त्राणि सप्त मान्वादिवारके ॥ ५३ ॥
 विनियुङ्ग्यात् शोःकर्मस्वाख्यालेखनपूर्वकम् । वाराख्या मन्मयीयुक्तामालिखेत् साधयेति तत् ॥ ५४ ॥
 बदयार्कपणशान्त्यार्ष्यं विदध्यादाद्यन्त्रतः । श्रेष्ठक्रमेण विधिना श्रान्तिमर्चनतस्तथा ॥ ५५ ॥
 सप्तमं पूजितं कापि स्थापितं पोतगर्भके । न नाशयति तत्पोतमम्बुधौ सर्वदा शिवे ॥ ५६ ॥
 तथा वारेषु तेषूहान्यालिख्याभ्यर्चयेच्छिवाम् । वाञ्छितेषु समस्तेषु तैर्दिनेस्तान्ययासुयात् ॥ ५७ ॥

रोगशान्तिं जयं लाभं नानाभीष्टार्थविग्रहम् । शत्रुभङ्गं वशं नारीनृपमर्त्यादिजन्मिनाम् ॥ ५८ ॥
 प्राग्प्रत्यग्दक्षिणोदकं च सूत्राण्यस्फालयेत् क्रमात् । द्वाविंशतिं ततः मूकचन्वारिंशच्चतुःशतम् ॥ ५९ ॥
 तेषु क्रोशेषु परितो मार्जयेत् पूर्ववत् क्रमात् । पञ्चपञ्चाशदन्त्यानि क्रोष्टवन्ने महेश्वरि ॥ ६० ॥
 शतद्वयं सैकविंशत् तेषु दिक्षु त्रिकोणकम् । कुर्यात् प्राग्बच्चतुःकोष्टैस्तथा प्राग्घृतः शिवे ॥ ६१ ॥
 प्रादक्षिण्येन विलिखेत् प्रवेशक्रमयोगतः । मध्येऽवशिष्टनवकमध्ये नामोदरां लिखेत् ॥ ६२ ॥
 माषां तदभितो मन्त्रवर्णास्त्रिक्रमेण वै । त्रिकोशेषु च माध्यानि लिखेद्वन्नमितीरितम् ॥ ६३ ॥
 तद्वन्नपन्नं तु पटे चोमे वा सुसिने शुभे । विलिख्याभ्यर्च्य तद्यन्त्रं पोतं रक्षति वारिधौ ॥ ६४ ॥
 प्रागुक्तानि समस्तानि साधयेद्वन्नरूपिणा । यन्त्रेणानेन कालेन श्रोत्रेण नियतं शिवे ॥ ६५ ॥
 तां देवीं पाशमन्दं साध्यमङ्कुशताडनार्त् । आकर्षन्ती स्वपादान्ते माञ्जलिं प्रयतं मुहुः ॥ ६६ ॥
 रच रक्षेति भाषन्तं स्मरन् विद्यां जपन्निशि । साध्यो नरोऽथ नारी वा वशमेति मुनिश्चितम् ॥ ६७ ॥
 अथवा साञ्जलिं साध्यं प्राग्गदादिनमङ्कुशे । श्रोतकेशममकृष्टं जपेत् प्राग्बद् वशो भवेत् ॥ ६८ ॥
 मन्त्राक्षराणां तेजोभिः परीतं वा तथाविधाम् । स्वयमेवानयेत् तां तु स्मरन् जापैर्वशं नयेत् ॥ ६९ ॥
 एव सा कुरुकुल्ला ते श्रोत्रा सर्वाथमाधिका । ललिताविग्रहा येन वशिण्यादियुता ततः ॥ ७० ॥

इति कुक्कुलानित्याप्रयोगविधिः ॥

अथ वाराहानित्याप्रयोगविधिः । तत्र श्रोतन्वराजे— (२३ । १०)

जितेन्द्रियो हविष्याशी मौनी मन्ध्यासु पूजयेत् । विद्यां जपेन्नक्षत्राणां तद्दर्शगिन तर्पणम् ॥ १ ॥
 अर्चनं हवनं कृत्वा मिद्धमन्त्रो दयान्वितः । गुरुभक्तः सुमन्तुष्टः शान्तचित्तः क्षमान्वितः ॥ २ ॥
 प्रयोगानाचरेद्भक्त्या चरितमग्निलं क्षयात् । मिध्यत्ययन्नतो देव्या प्रसादाद्भैरवादिपि ॥ ३ ॥
 ध्यायेच्च देवीं कोलास्यां तप्तकाञ्चनसन्निभाम् । आकण्ठवनिवारुपां ज्वलत्पिङ्गशिरोरुहाम् ॥ ४ ॥
 त्रिनेत्रामष्टहस्तां च चक्र शङ्खमथाङ्कुशैश्च । पाशं च मुमलं सीरमभयं वरदं तथा ॥ ५ ॥
 दधानां गरुडस्कन्धे सुलासीनां विचिन्तयेत् । नित्यपूर्वासु तच्छक्तीस्तत्प्रमानाः स्मरोच्छिवे ॥ ६ ॥
 प्रयोगेषु स्मरेद् देवीं सिद्धस्थां व्याघ्रगामपि । गजारूढां ह्यारूढां तार्क्ष्यारूढां च शक्तिभिः ॥ ७ ॥
 रयामाभ्यर्च्यरुणा पीतामसितां धूम्रविग्रहाम् । तत्तत्प्रयोगेषु तथा ध्यायेत् तत्तदवाप्तये ॥ ८ ॥
 अरुणामरुणाकल्पामरुणाम्बुस्तु शक्तिभिः । आवृतां पञ्चर्मा ध्यायन् जपेद्वरयाप्तयेऽनिशम् ॥ ९ ॥
 पीतां पीतान्वरां पीतभूषणस्रग्विलेपनाम् । पीतशक्त्यावृतां ध्यायेत् स्तम्भनेषु तु सर्वदा ॥ १० ॥
 रयामां च दुर्गमे मार्गे सिद्धस्थां भीमविग्रहाम् । शक्तिभिः स्वसमानामिरनन्ताभिः समावृताम् ॥ ११ ॥
 चिन्तयन् प्रजपन् विद्यां प्रैजपेच्छक्तिमध्यगम् । स्वात्मानं भावयन्मन्त्री प्रयात्पैङ्गिष्टवैभवः ॥ १२ ॥

१ 'धारणात्' क ग पाठ । २ 'यन्' ख पाठ । ३ 'यावृत्तम्' ख पाठ । ४ 'यनेत्तच्छक्तिप्रप्यत' ख पाठ । ५ 'मन्त्रे' ख पाठ ।

मिहर्षेदीपिशरभम्वङ्गिमेरिभमृकृतः । गवयंभुजगैर्भामैर्दन्तिभिर्मदमन्वरः ॥ १३ ॥
 चौरः कुन्तप्रहरणः चूरैरन्यैर्भयावहैः । भूतप्रेतपिशाचाघराकुले रयसङ्कटे ॥ १४ ॥
 अलम्भमागं विपिने गिरिशृङ्गे नथाविधे । स्मरन् देवीस्युक्तरूपा निरातङ्को व्रजेत सुखी ॥ १५ ॥
 समरेष्वपि भीमेषु पत्न्यश्वरथदन्तिभिः । मङ्कटेषु दुग्न्तेषु स्मृत्वेत्य विजयी भवेत् ॥ १६ ॥
 नखरं चुरिका खड्गं बाणं शूलं भद्रां सणिम् । चक्रं च दक्षिणैर्विभ्रन् वाहुभिर्भामप्रिग्रहात् ॥ १७ ॥
 तर्जनी खेटकं चर्म चाप डमरुकं हलम् । पाश गङ्गं च दधतोमन्यनीलां मृगशक्तिभिः ॥ १८ ॥
 गजाधिष्ठिता द्विर्दंशकघातहैः ममावृताम् । वैरिमेनां ममस्तां च निपात्य परिघर्षुरि ॥ १९ ॥
 तदुपर्यमितः प्रेरुस्तत्कटलीकेनुरुसुलम् । चग्नी शक्तिवृन्दैश्च भीमागर्वमद्रोद्धतैः ॥ २० ॥
 भानुमण्डलमव्यम्भा शूलप्रोतारिनिग्रहाम् । तद्देहनिर्घट्टकाङ्गशूला देवीं विचिन्तयेत् ॥ २१ ॥
 कण्ठमात्रे जले स्थित्वा जपेद्विद्यामनन्यधीः । सप्तगात्रप्रयोगेण वैरिण्य मारयेच्चरार्त् ॥ २२ ॥
 देव्याः मपारिवाराया हेविभिः शकलीकृतम् । रिपुदेह स्मरन् फेरुकङ्ककव्यादकुचकुरः ॥ २३ ॥
 भक्ष्यमासं जपेद्विद्या त्रिदिन मालिले स्थितः । यात्रचावद्दिनैर्नवारिहन् श्रुन्वा ममुत्तरेत् ॥ २४ ॥
 द्विभुजां भ्रूचरणां च माध्यजिह्वाहृदमुजे । उत्पाटयन्तीं संचिन्त्य जपञ्च्यु यमं नयेत् ॥ २५ ॥
 तथाविधां पीतवर्णां स्मृत्वा मज्जप्य वैरिणः । क्रोधं मंगमयेद्वाटे विवाटे समरेऽपि च ॥ २६ ॥
 तार्क्ष्यारूढा च तां तार्क्ष्यगणस्थाभिश्च शक्तिभिः । वृता तार्क्ष्यगणोद्यामपनमाकृतमूर्च्छिताम् ॥ २७ ॥
 स्मृत्वा जपेद्विप्रोः सेना दूरतो द्रावयेत् क्षणात् । तथैवाष्टभुजैः खड्गान् दधाना शक्तिभिर्भुताम् ॥ २८ ॥
 तथैवारातिपृतना समरे नाशयेत् क्षणात् । विकीर्यं केजानरुणवारनाखधरो हर्षः ॥ २९ ॥
 तरजुकेमरिकपिकोल्मर्गकण्डस्थितः । शक्तिवृन्दैश्चिशूलाग्रप्रोतपत्न्यश्वरारणैः ॥ ३० ॥
 क्रीडाभिर्नोदा माणिक्यमण्डपे मिहविष्टैः । व्याघ्रगतैः पृतनां नाशयेत् स्वैर्बलैर्नृपः ॥ ३१ ॥
 पीतप्रसृतैः पीताभामर्चयेत् स्तम्भनाय वै । प्राशुर्कर्मण्डलाद्यैस्तु वामरैः परमेश्वरि ॥ ३२ ॥
 शरातीना गतिं मेना मतिं जिह्वां मधुवमम् । दृष्टमन्यत्र मकल स्तम्भयेत् माधक क्षणात् ॥ ३३ ॥
 अरुणामरुणैः पुष्पैरर्चयेन्मध्यरात्रतः । निहन्तुकाममप्याशु रिपुं कुर्याद्विधेपतार्म् ॥ ३४ ॥
 विपनाद्या दग्धयोगे मृतियोगे मनागके । यमकण्ठककाले वा कृष्यैः पुष्पैश्चविधिषाम् ॥ ३५ ॥
 पूजयेत्तद्दिनैः शत्रून् जीरितेगपुर जयेत् । श्यामा च मौरमाद्यैस्तैः पुष्पैरभ्यर्च्य वामरैः ॥ ३६ ॥
 तद्दिनैरिन्द्रिगद्व्यः स्याद्रोगः सुमना वर्गी । सुगी जीरति भूर्मा स गत र्पाणि रिभुतः ॥ ३७ ॥
 होमं कुर्यात् तथा रात्रौ चतुरसेऽथ कुण्डके । इरिद्रामिलितैरन्नैस्तिलैर्मौष, मतण्डलैः ॥ ३८ ॥
 पीतैः पुष्पैश्चया पीतैः फलैस्तालदलैरपि । मकलीकृत्य लिखितमाध्यरणममन्त्रितैः ॥ ३९ ॥

१ 'शक्तिवृन्दैः' स्य पाठ । २ 'श्वरथ' स्य पाठ । ३ 'क्ष' स्य पाठ । ४ 'श्यामा' स्य पाठ । ५ 'जयेत्' स्य पाठ ।

६ 'बले श्रुतम्' स्य पाठ । ७ 'यन्' स्य पाठ । ८ 'जन्ते' स्य पाठ ।

निशाघृतसमोपेतैः स्तम्भयेत् प्राग्द्वारिणान् । निशाचूर्णैर्घृतार्कैस्तु होमात् संस्तम्भयेत्तथा ॥ ४० ॥
 अर्धरात्रेऽरिघृत्तेऽवहौ तद्योनिदेहजः । मांसैस्तद्देहमभूतस्नेहाङ्गैर्हवनाद् दिनैः ॥ ४१ ॥
 मारयेद्वैरिणं रोगशास्त्रशृङ्गफर्णाजलैः । दहनैर्वास्त्रैरन्यैः प्रमादैः कण्ठकादिभिः ॥ ४२ ॥
 निर्याततरुकुड्यादिपतनाद् विपभक्षणात् । शत्रुभिर्वा प्रयोगामीं न भवन्त्येव भङ्गुराः ॥ ४३ ॥
 धूम्रां कङ्कममारुद्रा नखराघायुर्घृताम् । ध्यायन् रिपोरष्टमे तु राशां ह्याघृताप्लुतः ॥ ४४ ॥
 मरीचैः सर्पपहोमान् तद्दिनैर्मारयेद्रिपून् । तीव्रदाहज्वरैर्ग्रन्थं विमञ्जं विकृताङ्गकम् ॥ ४५ ॥
 बालार्काभां स्मरन्नाद्यहेतिभिः संयुतां शिवाम् । नरूपवत्मारुणगोघृतार्करुणैः शुभैः ॥ ४६ ॥
 प्रसूतैः किंशुकोद्भूतैस्तथा बन्धूकमभवेः । जपाप्रसूतैः पालाङ्गैः करवीरममुद्भवैः ॥ ४७ ॥
 कहारैरुत्पलै रक्तैः कमलैः पाटलाद्भवैः । अशोकजैः कुमुमोत्थैरन्यैः पुष्पैश्च लोहितैः ॥ ४८ ॥
 हवनात् नृपतुल्यः स्यादश्वर्येणाजया घनैः । अन्यैरपि च तत्साम्यकरैरङ्गैः सुनिश्चितम् ॥ ४९ ॥
 अरुणा नखराघैश्च युतां ध्यायन् ममाहितः । मध्यरात्रे हुनेत् माध्यदिदमुत्तो मरिचैस्तथा ॥ ५० ॥
 प्रोक्तेर्दिनेर्नृपो नारी नरलोकोऽपि वा वशे । भवेत् कीर्तान्दिरापुत्रारिचरं जीवति भूतलं ॥ ५१ ॥
 विलिख्य भूपुरं मध्ये निजसाध्यं समालिखेत् । मांभावराणि तद्बाह्वे दशायादभितो लिखेत् ॥ ५२ ॥
 बहिरष्ट्यब्दं पञ्चं कृत्वा तत्र लिखेत् क्रमात् । मन्त्राचराणि ऋतुशस्तद्विद्वृत्तयुगमकम् ॥ ५३ ॥
 तत्रापि पार्थिवान् वर्णान् बहिः पद्कोणमालिखेत् । तत्कोणेष्वन्तरालेषु मन्त्रार्थान् भूदशान्वितान् ॥ ५४ ॥
 विलिखेत् प्राग्बदभितो बहिर्द्वृत्तद्वयं लिपेत् । विलोमां मातृकां तत्र न्यस्य भूमिपुरं बहिः ॥ ५५ ॥
 कृत्वा नुलोमामालिख्य मातृकां मूलविधया । पूजयन्निखिलं लोकं स्तम्भयेदरिवाहिनीम् ॥ ५६ ॥

अथैतद्यन्त्ररचनाप्रकारः—तत्र मध्ये भूपुरं विलिख्य तन्मध्ये साध्यनामं लिखित्वा तद्वहिः पार्थिववर्णैर्दशभिरावेष्टय तद्वहिरष्ट्यब्दपञ्च निर्माय दलेषु मूलमन्त्राक्षराणि प्रतिबलं पदपद क्रमेण विलिख्य, तद्वहिरद्वृत्तद्वयं विधाय तदन्तराले पार्थिववर्णैर्दशभिरावेष्टय. तद्वहिः पद्कोणं विलिख्य तत्कोणेषु मन्त्रवर्णान् पार्थिववर्णान्महितान् पदपद क्रमेण विलिख्य, तद्वहिरद्वृत्तद्वयं विधाय तदन्तराले विलोममातृकाक्षरैर्वेष्टयेत् । तद्यन्त्रमुक्त्वा लङ्गे भवति ॥ तथा—

नवाक्षं शृत्तयुगं च वस्वस्त्रं तद्वृत्तं बहिः । चतुरस्रं च संलिख्य मन्त्रार्थान् पदपडालिखेत् ॥ ५७ ॥
 अष्टान्तरालेष्वेकैकं ब्राह्मशृत्ते तु मातृकाम् । चतुरस्रे च विलिखेत् प्रतिलोमानुलोमकाम् ॥ ५८ ॥
 माध्याह्न्यां सर्वतो लिख्याद् ध्यायेदष्टभुजां शिवाम् । स्तम्भः स्यान् पूर्वभुजानां विधानात् परमेश्वरि । ५९ ।

अथैतद्यन्त्ररचनाप्रकारः—तत्र प्रथमतो नवाक्षं विलिख्य तद्वहिरद्वृत्तद्वयं तद्वहिरद्वृत्तद्वयं तद्वहिरद्वृत्तद्वयं विलिख्य, मध्ये साध्यनामं वर्णसहितं विलिख्य नवकोणेषु प्रतिकोणं पदपद क्रमेण मूलमन्त्राक्षराणि विलिख्याष्टकोणेष्वपि तथैवाष्टकोणान्तरालेष्वेकमेकं मूलमन्त्राक्षरं विलिख्य, मध्यवृत्तान्तरालद्वयेऽपि पार्थिववर्णान् प्राग्ब्रह्मविधिया साध्यसाहितान् विलिख्य, बाह्यवृत्तान्तरालेषु मातृकाक्षरै र्वेष्टयेत् तद्वहिरद्वृत्तद्वये

१ 'म' स्तम्भयेने च पाठ । २ 'वेद' च पाठ । ३ 'मरुपो' च पाठ । ४ 'कम्' च पाठ । ५ 'न्ययनेत्' च पाठ ।

‡ प्रयोगा यमा इति दिग्बन्धान् पदभेदः ।

प्राग्दत्तं प्रतिसोमानुलोममातृकां विलिखेत् । तद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

वृत्तं त्र्यस्रं पुनर्वृत्तं पदस्रं वृत्तधुगमकम् । अष्टास्रं तद्दृढिर्वृत्तामिति कृत्वा निवेदयेत् ॥ ६० ॥
एकं मध्ये षड्भिः कोशेष्वन्तरालेषु च क्रमात् । त्रयं त्रयं समालिख्य षड्भिः शिष्टं तु पार्थिवैः ॥ ६१ ॥
विलिख्य साध्यनामापि जपिसाध्यर्ण्यं साधकः । स्थापयेत् कापि तत्रैव नित्यशश्व बलिं क्षिपेत् ॥ ६२ ॥
कृत्वा पदद्वयोऽङ्गानि पदकोशानि पृथक् पृथक् । क्रमात् त्रिकोशवृत्तान्तरालान् पदकोणसंयुतान् ॥ ६३ ॥
बाह्यात् क्रमेण मध्यमन्तं नक्षत्रतिथिवारयुक् । विलिखेद्विपिशाः सर्वा मातृका शक्तिंसंयुताम् ॥ ६४ ॥
साध्यं सप्तमु मध्येषु विलिखेच्च प्रदक्षिणम् । मायामध्यगतं देवि धारयेत् सर्वमिदमे ॥ ६५ ॥
भूतप्रेतपिशाचादिशान्त्यै सर्वातिशान्तये । गजगजिखरोप्रादिरोगशान्त्यै च धारयेत् ॥ ६६ ॥

प्लेषां पृथक्पृथक्करणे शुभमत्याज्ज विन्तारितम् ॥ तथा—

प्राक्प्रत्यन्दक्षिणोदक् च रेखा द्वादश संलिपेत् । रेखाग्रार्त्तमर्वतः शूलास्तन्मध्याग्रे च पार्थवोः ॥ ६७ ॥
स्तम्भयेति समालिख्य मध्यकोष्टेरिनाम च । परितो विलिखेन्मन्त्रवर्णान् भौमममन्वितान् ॥ ६८ ॥
गैरिकेणाथ निशर्वा तालेन विलिखेच्छुभम् । म्थापयेद्विचित्रमध्ये च भूमौ च क्रमतः शिवे ॥ ६९ ॥
भूर्जे वा कर्पटे लोहे शिलाया वा समालिखेत् । गृहपत्तनयोर्लोहद्वृपदोरिष्टसिद्धिदम् ॥ ७० ॥
नित्यशः पूजयेत् पुष्पैः सुगन्धैः प्रजपेत्तथा । यावत्फलाप्तिं कुर्वान् नियतं संध्ययोर्द्वयोः ॥ ७१ ॥

इदमपि यन्त्रं सुगमम् ।

प्राक्प्रत्यन्दक्षिणोदक् च कुर्यात् शूराणि षोडश । तैस्तु कोष्ठानि जापन्ते पञ्चविंशच्छतद्वयम् ॥ ७२ ॥
तेषु कोष्ठेषु परितो मार्जयेत् प्राग्गदीश्वरि । अष्टाविंशतिकोष्ठानि ततः शिष्टेषु दिक्ष्वपि ॥ ७३ ॥
प्राग्देकैकतः कुर्यात् त्रिकोष्ठानि यथाविधि । मध्ये त्रिषु तु कोष्ठेषु साध्यसाधककर्म च ॥ ७४ ॥
उपर्वेषां मध्यतरश्च शेषेषु प्राग्गदालिखेत् । मन्त्रार्थानग्रमारभ्य विलिखेदमितः शिवे ॥ ७५ ॥
एतद्गजं महायन्त्रं समस्ताभीष्टदायकम् । यत्रैतत् स्थापितं लोहशिलादिलिखितं शिवे ॥ ७६ ॥
तत्र चौरग्रहन्धाधिरिषुमर्षयसुदत्रा । भूतप्रेतपिशाचादिकोपजारचाप्सुपलवाः ॥ ७७ ॥
न भवन्ति कदाप्यत्र संभवन्ति च सपदः । वास्तुमर्मादिदुःखादि शमयेद्रेहग च यत् ॥ ७८ ॥
यस्मिन् गृहे स्थापितं तद्यन्त्रं तद्गृहवर्तिनाम् । कृत्याभिचारस्तुद्रादिपीडा न भवति ध्रुवम् ॥ ७९ ॥
वाय्वग्निर्नैर्ऋतेशं च कुर्यात् द्वादशसूत्रकम् । तैर्वज्ररूपकोष्ठानि तैर्काव्यंश शतं भवेत् ॥ ८० ॥
तेषु मध्ये समालिख्य साध्यनाम ततो षड्भिः । अग्रार्धमित एवान्पान्पचराणि समालिपेत् ॥ ८१ ॥
निर्गमेन मटौवर्णपूर्वाणि क्रमतः शिवे । यत्रैतत् स्थापितं लोहशिलादिलिखितं शिवे ॥ ८२ ॥
रोगभूतग्रहान्मादपिशाचापस्मृतिद्विषः । अन्यानि क्लेशकारीणि यानि तानि विनाशयेत् ॥ ८३ ॥

१ 'ले' इति कुरवात्र विन्यसेत् ॥ पाठ । २ 'मध्ये' एव पाठ । ३ 'प्रे' एव पाठ । ४ 'शिलाया' एव पाठ । ५ 'कोष्ठेषु' एव पाठ । ६ 'साध्यकम्' एव पाठ । ७ 'तत्' एव पाठ । ८ 'द' एव पाठ । ९ 'कावि' एव पाठ ।

श्रोत्रेष्वातिष्वापि तथा तद्वज्रं धैरिकैर्भुवि । विलिख्य मध्ये कुम्भं तु चीरद्रुकाथपूरितम् ॥ ८४ ॥
निधाय देवीं सलिले ममावाद्याभिपूज्य च । स्पृशञ्जलं जपेद्विद्यां सहस्रत्रयमात्मवान् ॥ ८५ ॥
तेर्जलैरभिमिश्रेत् तं गदिनं प्राङ्मुखं ततः । तैः क्रेशैर्मुक्तदेहस्तु सुखी जीवति भूतले ॥ ८६ ॥
विद्याप्राप्त्यभिषेकं तु वज्रेऽस्मिन् कोष्ठवच्चक्रे । सैकविंशशते वापि कुम्भं संस्थाप्य सेचयेत् ॥ ८७ ॥
वेदाङ्गुलपरिभ्रान्त्या वृत्तं कृत्वा ततो वहिः । अङ्गुले अङ्गुले कुर्यादेकादश ततः क्रमात् ॥ ८८ ॥
तेषु अङ्गुलमानेषु तिर्यक्सूत्राणि पातयेत् । एकादश ततस्तेषु प्राङ्मध्यात्तु प्रदाक्षिणम् ॥ ८९ ॥
भूदशाख्यंस्तु ता विद्यामालिखेर्भिर्गमक्रमात् । रेखाग्राणि च शूलानि कृत्वा साध्यं च मध्यतः ॥ ९० ॥
तद्यन्त्रं प्राग्बदस्विलचिनियोगेषु योजितम् । नामाध्यमस्ति भुवने विद्यया सिद्धयानया ॥ ९१ ॥

इति धारहोतित्याप्रयोगविधिः ॥

अथ कौतुकप्रकरणम् । श्रीतन्त्रगजे— (३४ । १)

अथ षोडशानित्यानां विद्याकौतुकिनामिह । चमत्कारकरां विद्यां वदामि मृणु मुन्दरि ॥ १ ॥
मिद्वसारस्वतं मृत्युञ्जयं त्रिपुटगरुडे । अथास्तुडामन्नपूर्णां नवात्मानं नवात्मिकाम् ॥ २ ॥
ततश्च देवीहृदयं गौरीविद्यां च लक्ष्माम् । निष्कत्रयप्रदामिष्टवादिनीं च मतङ्गिनीम् ॥ ३ ॥
राज्यलक्ष्मीं महालक्ष्मीं मिद्वलक्ष्मीमनन्तरम् । गोपालभेदानौषध्यां च दाम्भ्युक्त्रक्रेण वै ॥ ४ ॥
शुचिः स्नेन ततो माया विषद् दाहस्ववहियुक् । हंसहृषेजसां योगाद् द्युतिदाहचरस्वकैः ॥ ५ ॥
पुनश्च हंसहृदंसद्वयदाहवनैरपि । ममार्यरुदिता विद्या पञ्चार्णामृतविग्रहा ॥ ६ ॥

“ वै ह्रीं श्रीं ह्रन्जम् ह्रन्जह्रौ ” ।

पटलेऽस्मिन्तुङ्गानामङ्गानि निजविद्यया । मायया वा विदध्याच्च ध्यानं चाद्यानुदीरिते ॥ ७ ॥
पयोव्रतः पञ्चलक्षं जपित्वा कुलमुन्दरीम् । ध्यात्वा सिद्धमनुः पश्चाद्विदध्याद्वििनियोगकम् ॥ ८ ॥
अनया भाषितैरद्भिः शोधयित्वा तु कन्यकाम् । पायापित्वा च तां त्रयाञ्जलोकपेति समाहितः ॥ ९ ॥
गङ्गाप्रवाहवत् तस्या भारती निःसरेन्मुखान् । आचष्टे च त्रिकालस्यानर्थान् पृष्ट्वा महाद्भुतम् ॥ १० ॥
भूःस्नेन ज्या घरास्वेतां हृष मायासमन्वितम् । पालयेति द्विरुक्त्वा तत्प्रविलोममुदीरयेत् ॥ ११ ॥
विद्या मृत्युञ्जयाख्यामौ दीर्घस्वरयुजा हृदा । विधायार्ङ्गानि नियतं स्वात्मानं चिन्तयेदिति ॥ १२ ॥

“ ओंजुम् पालय पालय न जुंजो ” । सार्सी इत्यादिना पङ्कन्यास ॥

आद्यमध्यतृतीयार्थानालपद्मसुकरिणिके । समासीनं सुघार्द्राङ्गं मौलाविन्दुकलायुतम् ॥ १३ ॥

सुसितं हरिखाद्यस्रक्चिन्तापाशकरं हरम् । स्वैक्येन भावयन्निर्व्यं जपन् दीर्घायुरेषते ॥ १४ ॥

तृतीयममृताख्याया द्वितीयं तदनन्तरम् । रसावहिस्रसाहितप्राणतैस्त्रिपुटोदिता ॥ १५ ॥

“ श्रीं ह्रीं क्लीं ” ।

१ 'दायिनी' ख पाठ । २ 'चा' ख पाठ । ३ 'विद्यया' ख पाठ । ४ 'जय' ख. पाठ ।

† उना महिनेत्यर्थः । ‡ चिन्तेति ध्यात्वावमुक्ता, इति मनोरथकारः ।

त्रिभिर्द्विरङ्गैरङ्गानि कृता नित्या तु नित्यशः । जपेदहो मृगं खैवध भाग्यंस्त्रिमहसकम् ॥ १६ ॥
 तेन विद्यां धिय कान्ति कविता गानकौशलम् । नरनारीनृपाणा च वाल्लभ्यं लभते नरः ॥ १७ ॥
 अरुणामरुणाञ्जल्यां प्रसन्नवदनाम्बुजाम् । पुष्पेप्पङ्कगपत्रानि पद्मपाशेलुचापकान् ॥ १८ ॥
 दधानां बाहुभिः पद्भिर्माणिक्यमुकुटोज्ज्वलाम् । शृङ्गारभूषापिटकचामरादर्शपादुकाः ॥ १९ ॥
 दधानाः परितस्तस्या गायन्त्यश्वापि शक्रयः । परिवार्यं स्थितास्ताभिर्वृतां तां खैवपतः स्मरेत् ॥ २० ॥
 भूःस्वेन इमदाहाभ्यां मरुद्बद्धिचमया युताः । वैरिमोहीत्यवराणा चतुष्कं गरुडेति च ॥ २१ ॥
 जवी सयद्भिर्ग्रामश्च इमर्हिंसद्रय तथा । स्वाहान्तो गदितो मध्रन्मार्च्यस्याखिलरवितुः ॥ २२ ॥
 प्रयोविशार्णको मन्त्र उपरागे सुसाधितः । ॥

“उँद्वाहोँद् वैरिमोहिगरुडपक्षी हमहमर्हिंमर्हिंस स्वाहा” ।

। फण्डिदष्टान् पिशाचाद्यैः क्रिष्टानन्यांश्च रोगिणः ॥ २३ ॥

विपार्तास्त्रिविधैरुग्रैर्मूर्च्छितांश्च गतासुकान् । पालयेच्छतजप्तेन तोपेनाभ्युत्तणान् क्षणात् ॥ २४ ॥
 कुर्वतस्तापडवं शम्भोरग्रे मेरुमम त्रिभुम् । अहितानि च खादन्तं सरस्वार्च्यमनुं जपेत् ॥ २५ ॥
 पद्माक्षरीजतैलेनाप्याशु नख्येन नाशयेत् । गरलं भुजगानां च समस्त्वानामयन्नतः ॥ २६ ॥
 प्रणवं चरहंमाग्निर्जवी दाहो नमश्चरौ । शून्याभ्युषियुतो दाहो इदम्बु मरुदन्वितम् ॥ २७ ॥
 ईसश्च मरुता युक्तः प्रोक्ता त्रिधा दशाक्षरी । पडङ्ग मायया कृता जपेदक्षरलक्षकम् ॥ २८ ॥

“उँ षड्दि पत्मेभ्वरि स्वाहा” ।

ततो यमुद्दिश्य जपं निशि कुर्यादयन्नतः । ममानयेत् स्वगेहे तमानाशात् प्रोक्त्वाकारिणम् ॥ २९ ॥
 षश्यमार्कषण लक्ष्मीं सुर्यं वाञ्छितानि च । प्राप्नोत्ययन्नादनया विद्यया सिद्धयानिश्च ॥ ३० ॥
 लोहितां लोहिताश्वस्था लोहिताम्बरभूषणाम् । चतुर्भुजा त्रिनयना प्रसन्नवदनाम्बुजाम् ॥ ३१ ॥
 मङ्ग दक्षेण वामेन चर्मयष्टिं ममुञ्ज्वलाम् । अन्याभ्यां हेमपाशेन कण्ठे बद्ध्वा स्वमाध्यकम् ॥ ३२ ॥
 हेमवेत्राहव बर्देकरयुगकृताञ्जलिम् । दामोऽहमिति भाषन्त पतितं निजपादयोः ॥ ३३ ॥
 स्मरन् विद्यां जपेन्मर्त्यो वशीकुर्षादयन्नतः । समस्तं जीवभुवनमथारूढात्पविद्यया ॥ ३४ ॥
 प्रणवं नममा युक्तं तथा भगवतीति च । माहेश्वरीति प्रोक्त्वाश्रुपूर्णे स्वाहेति तन्मनुः ॥ ३५ ॥
 त्रिषाय माययाङ्गानि जपेद्विद्यामहर्मुखे । सहस्रवारं नियतं तस्य स्याददरिद्रता ॥ ३६ ॥

“उँनमो भगवति माहेश्वरि अश्रुपूर्णे स्वाहा” ।

भुजगनामकरणनृचौमङ्गावलोकिनीम् । स्मितवक्त्रा हेमपात्रात् पयसं दधतीं स्मरेत् ॥ ३७ ॥
 भयानीं सर्वदा विद्याजपवान् कदाचन । उशुचितो मवेदेव न कदाचिन्न कुत्रचित् ॥ ३८ ॥
 तथा नृत्यास्वित मा ता तदालोकनकौतुकाम् । आभ्या भजन्वित्यशो यो मन्त्राभ्यां याचते चरम् ॥ ३९ ॥

तस्यावयोः प्रसादेन सिध्यत्येवाद्यु चिन्तितम् । तिष्ठेद्योपरि सर्वेषां सर्वथा सर्वतः सदा ॥ ४० ॥

हंमहद्ग्यामनभमां रमाम्बुव्याप्तदाहकैः । रमास्वयोगान्नामत्रय नवात्मा नवमिथ तैः ॥ ४१ ॥

“हस्तमलवयरू” ।

तस्यैव च्माचरं हित्वा वद्विं तत्र प्रयोजयेत् । नवात्मिका तु ते विद्या द्रावेतां सर्वसिद्धये ॥ ४२ ॥

“हस्तमलवयरी” ।

प्रणवं त्रिपुटान्त्यार्णं नमसा चतुरचरी । देवीहृदयमंत्रामौ विद्या सर्वार्थसिद्धिदा ॥ ४३ ॥

“डॉक्लीनम” ।

ध्यानमुक्कममुष्यास्तु सततं सर्वमङ्गलम् । मितकृष्टं स्वर्णपुष्पीमूलं तत्पत्रवारिणा ॥ ४४ ॥

पिष्टा शुद्धः पायसाशी विद्याजापी नितेन्द्रियः । भूमौ शयीत तां रात्रिं विजने सुशुभे गृहे ॥ ४५ ॥

तद्विज्ञानाकण्ठहृत्कस्तत्रालिखितप्रायकः । स्वपञ्चशीयिनीविद्यां जपन्नाज्ञास्यितां तथा ॥ ४६ ॥

अतिलोहितरूपां तां विद्या तां देवतामपि । स्वमे सा तं समासाय वदेदस्याभिवाञ्छितम् ॥ ४७ ॥

देवीहृदयविधेयं स्त्रीणां सद्यः फलप्रदा । सौभाग्यलक्ष्मीकीर्त्यापुरारोग्यविजयावहा ॥ ४८ ॥

प्रणवं रुद्रदयिते तथा योगेश्वरीति च । स्वाहान्तिका तु विधेयं कथिता द्वादशाचरी ॥ ४९ ॥

“डॉक्टरदयिते योगेश्वरि स्वाहा” ।

गौरीविधेयसौ प्रोक्ता लब्जज्ञानुमारतः । ध्यानात् प्राग्बद्धयारूढा देवी साधयतीप्सितम् ॥ ५० ॥

निशामध्ये तु निशया निजवामोर्दशतः । साध्यनामसमोपेतामालिख्यैतां तु तन्मनाः ॥ ५१ ॥

ध्यायंस्तथा जपेद्विद्यां तदैवाकर्षयेत् प्रियाम् । नानया सदृशी विद्या विद्यते बनितावशे ॥ ५२ ॥

राजवरये तथा लोकवरये स्त्रीवरयकर्मणि । न विद्याः सन्ति विषये ह्यगौरीमनुद्वयात् ॥ ५३ ॥

अभिर्नादश्च तद्युक्तस्तावेवाप नमोषरे । एतद् द्वितीयं तौ स्पर्तां काकण्ठेति ततः परम् ॥ ५४ ॥

शुण्डिस्वाहेति विधेयमुक्ता पञ्चदशाचरी । ॥

“इदिरटिसुटिसुटिकाकण्ठमुण्डि स्वाहा” ।

. । कृताङ्गो मायया ध्याता तां देवीं सर्वमङ्गलाम् ॥ ५५ ॥

जपेद्विद्यां मौनयुतः कदलीपूगमध्यतः । त्रिसन्ध्यार्चासमोपेतं सा प्रीता लक्ष्मिदा दिनैः ॥ ५६ ॥

प्रणवं नवकेशी च कनकं वतिसंयुतम् । स्वाहान्ता द्वादशाख्येयं विद्या निष्कत्रयप्रदा ॥ ५७ ॥

“डॉ नवकेशी कनकवति स्वाहा” ।

नित्यशो गिरिमुङ्गस्यवटमूले त्रिलवकम् । जपितावरशो विद्या फलमुक्कमवामुयात् ॥ ५८ ॥

चरः प्राणो मरुद्युक्तो व्याप्तं प्राणो धरान्वितः । व्यामद्वयं मरुद्युक्तं रयश्च धरया युतः ॥ ५९ ॥

चरः प्राण इति प्रोक्ता विद्याभीष्ट वदेन्मिथः । ॥

“एकायकृष्णतुष्क” ।

। जातीपुष्पैर्निशामध्ये पूजिता मङ्गलाकृतिः ॥ ६० ॥

मिद्धसारस्वतस्यादौ च्यवराणि तनः परम् । मातङ्गिन्यै तथा स्वाहा पुनस्त्रीणीनि तन्मनुः ॥ ६१ ॥

“पेंहीर्थी मातङ्गिन्यै स्वाहा पेंहीर्थी” ।

द्वादशार्ण्यमचिरात् सौभाग्य करिता श्रियम् । गानाभियोगं विशेषा मान्यता च प्रयच्छति ॥ ६२ ॥

मायाकृताङ्गो नित्यशस्तां जपेदुदये रवेः । सहस्रवारं तेनासां सिद्धा सर्वं प्रयच्छति ॥ ६३ ॥

इन्द्रवीलनिगं रङ्गवमनाभरणोज्ज्वलाम् । प्रलम्बवेशीसन्नद्धसौगन्धिकसमुज्ज्वलाम् ॥ ६४ ॥

तत्त्वत्तप्तपुण्डमालां च युक्तास्त्वक्कशीभिताम् । ऊर्मिकावीरकरकनकपुर्यैर्मण्डिताञ्जलिकाम् ॥ ६५ ॥

चादयन्तीं सदा वीणा स्वसमानाङ्गनाजनैः । स्तूयमानां च परितो ध्यायेद् देवीं शुचिसिताम् ॥ ६६ ॥

मातङ्गिन्या द्वितीयं च तृतीयं तदनन्तरम् । रमाचरम्परंभ्यु स्याद्वातापी तदनन्तरम् ॥ ६७ ॥

राज्येते राज्यलक्ष्मीति ह्यन्माया व्युत्क्रमात् प्रथम् । विद्यासां राज्यलक्ष्म्यास्तु षोडशार्णा समीरिता ॥ ६८ ॥

“श्रीर्धावल्लभरराज्येदे राज्यलक्ष्मि स ल्लैर्धाँही” ।

ध्यात्वा सा विज्रपाधिद्या अपेक्षित्यं च पूजयेत् । राज्यं प्रयच्छति प्रीता साधकायाविलम्बितम् । ६९ ॥

मखव श्रीपुटा माया कमले तदनन्तरम् । कमलातो लये पश्चात्प्रसीद हितयं पुनः ॥ ७० ॥

आद्यत्रय महालक्ष्म्यै नमः प्रोक्त्वा महेश्वरि । विद्या ते सप्तविंशार्णा समस्ताभीष्टदानिशम् ॥ ७१ ॥

“शौर्धौर्धाँही कमले कमलातये प्रसीदप्रसीद शौर्धौर्धाँही महालक्ष्म्यै नमः” ।

वीजत्रयैः षडङ्गानि द्विरुक्तैर्विहितानि वै । ध्यानं च विनयारूपं प्रजपेद् दिनशस्तथा ॥ ७२ ॥

कीर्तिलक्ष्मीधरारोग्यत्रिजयाद्यखिलेष्टदा । तुलास्थे भास्करे पूजा पूर्णार्णां सकलेष्टदा ॥ ७३ ॥

व्यासकदाहवह्निस्वाश्रमो ह्यमो भृगुतुतः । चण्डतेजश्च भर्कष्यर्णाः स्पुस्तदनन्तरम् ॥ ७४ ॥

व्योमात्म्या कालिमन्थाने वर्षा हंमथ मायया । मिद्धलक्ष्म्याश्च विद्येयं प्रोक्त्वा सप्तदशान्नरा ॥ ७५ ॥

“जम्कर्त्त महाचण्डतेज सकर्षणि कालिमन्थाने ह ” ।

आद्येन कृत्वा चाङ्गानि जपेद्विद्यां तु नित्यशः । प्रातः सहस्रवारं तु तर्पयेद् तद्दशांशकम् ॥ ७६ ॥

प्रसन्ना वर्षतो नित्यपूजाया साधकस्य सा । प्रयच्छति जयं युद्धे श्रिय सर्वातिशायिनीम् ॥ ७७ ॥

भूतप्रेतपिशाचापस्मारकृत्यादिवारणम् । करोति मार्गे कान्तारगिरिकुण्ड्लेऽभिरक्षति ॥ ७८ ॥

ध्यानं तु तस्या देवेशि मङ्गले मङ्गलासमा । युद्धमार्गादिरसासु शृणु वन्द्ये यथाश्रिधि ॥ ७९ ॥

गतशीर्षां त्रिनयनां प्रतिवक्त मयानकाम् । इस्ताद्विशतमयुक्ता स्वसमाकारशक्तिभिः ॥ ८० ॥

वृतामनन्तंहस्तेषु भाषकाभीष्टेतिक्ताम् । ध्यात्वैवमर्चयन्निष्टमवाप्नोत्यखिल धुरम् ॥ ८१ ॥

प्राङ्प्रसन्नादक्षिणोदक् च कृत्वा मूत्राष्टकं तनः । यार्जयेद् जम्बारीथीषु पञ्च पञ्च तथैकया ॥ ८२ ॥

तदन्तरपि कोशेषु त्रयमेकीकृते ततः । मध्यादि विलिखेन्मन्त्रवर्णान् षोडशनाम च ॥ ८३ ॥

प्रदक्षिणत्रयान्मध्ये पूजयेत्तत्र तां सदा । समस्ताभीष्टसंसिद्धौ सिद्धलक्ष्मीं तु नित्यशः ॥ ८४ ॥
 कदाचिदाद्या ललिता पुरुषा कृष्णविग्रहा । सर्वनारीसभारम्भादकरोद्विवशं जगत् ॥ ८५ ॥
 ततः स गोपीसंज्ञाभिरावृतोऽभूत् स्वशक्तिभिः । तैतस्तेन विनोदाय स्वं षोढाकल्पयद्गुः ॥ ८६ ॥
 तेषां पद्मां च पद्मन्त्राः समस्ताभीष्टदायकाः । तैर्यन्त्रपूजाहवनजपतर्पणसेचनैः ॥ ८७ ॥
 भवन्ति लक्ष्मीकान्तिश्रीविजयारोग्यसपदः । शृणु तान् पदक्रमान्त्रान् ध्यानार्चात्रिनियोगकैः । ८८ ॥
 स्थिरारसाव्याप्तवनस्वरुक्तेभून्महामनुः । प्रणवद्वयमध्यस्थः सिद्धगोपालकाभिधः ॥ ८९ ॥

“ उँग्ल्याँउँ ” । (१)

प्रोक्तैस्तैः पञ्चभिः काममन्त्रैरेकेकतः क्रमात् । पुटनाश्रामतस्तत्साद्धार्यैस्तैः पुटनाद्भवेत् ॥ ९० ॥
 संमोहनाख्यस्तेषु च सप्तगभून्महामनुः । ॥

“ इँग्ल्याँड्रीं (२) । क्लीग्ल्याँक्रीं (३) । ऐँग्ल्याँपै (४) । प्लँग्ल्याँप्लँ (५) । खँग्ल्याँख्रीं (६) ।
 डाँड्रींक्लींत्स ग्ल्याँ स प्लँक्लींड्रींडा (७) ।

. । त्रायः पञ्चाङ्गको मन्त्रस्ति तरे स्युः षडङ्गकाः ॥ ९१ ॥
 तत्तद्धीजादिकेन स्यात् षडङ्गानि यथाविधि । अष्टपत्रान्जमध्यस्थं पूजयेत् सप्त तान् क्रमात् ॥ ९२ ॥
 यन्त्राणि तानि तन्मन्त्रपुतमध्यान्यलुकृमात् । वारेषु भास्कराद्येषु तेषां पूजा क्रमेण वै ॥ ९३ ॥
 सकलेष्टप्रदा नित्य दुग्धचांद्रघृताश्रकैः । पायसैर्नारिकेलैश्च ससितैः कदलीफलैः ॥ ९४ ॥
 क्रमादारेषु नैवेद्य दद्यादिष्टार्थमिदये । इतीरितैः सप्तभिस्तैः सर्वमिष्टमवाप्नुयात् ॥ ९५ ॥
 अरुणं षड्भुजं वंशवादिनं पाशमङ्कुशम् । पुण्ड्रेज्जुचापपुष्पेषून् दधानं शक्तिभिः सरत् ॥ ९६ ॥
 सुवर्णपुष्पीमूलेन पिष्टेन निजवारिणा । हृत्कण्ठात्रालेपनतो देवतादर्शनं भवेत् ॥ ९७ ॥
 उग्रगन्धां च नीलां च घातकीं फलसंपुताम् । आरग्वध मुष्टिडनीं च शाखोटं जम्बुमूलकम् ॥ ९८ ॥
 कर्णिकारं हंसपर्दां वागर्हां शृङ्गराजकम् । कोरएटं कर्पटं कूत्रं त्रिफलां चूर्णयेत् समम् ॥ ९९ ॥
 सितेनाज्येन मधुना जग्ध्वा तल्लिप्ततन्त्रयः । भावयस्तन्मयो भूयाद् दिवसैः कँधिदात्मवान् ॥ १०० ॥

शक्ति ॥ अथ वासना तत्र श्रीतन्त्रराजे— (३५ । १)

अथ षोडशानित्यानां स्वात्मले वासनां शृणु । यया तन्मयतामिद्धिः प्रत्यक्षा भवति ध्रुवम् ॥ १ ॥
 गुरुराद्या भवेन्नक्तिः सा विमर्शमयी मता । नवलं तस्य देहस्य रन्त्रलेनावभामते ॥ २ ॥
 बलिदेव्यः स्वमायाः स्युः पञ्चमी जनकात्मिका । कुरुकुल्ला भजेन्माता पुरुषार्थास्तु सागराः ॥ ३ ॥
 रत्नदीपो भवेद्देहो नवलं घातुरोमभिः । सङ्कल्पाः कल्पतरवः स्वाधारा ऋतवः स्मृताः ॥ ४ ॥
 ग्रहर्चराशिचक्रेण कालात्मा पश्चिमामुखः । तेन पूर्वाभिमुख्य स्यादन्यत्चे कथित मिथः ॥ ५ ॥
 ज्ञाता स्वात्मा भवेज्ज्ञानमर्घ्यं ज्ञेयं बहिःस्थितम् । श्रीचक्रपूजनं तेषामेकीकरणमीरितम् ॥ ६ ॥
 श्रीचक्रे मिदयः प्रोक्ता रमा नियतमिथुताः । ऊर्मयः पुण्यपापे च ब्राह्मणाद्या मातरः स्मृताः ॥ ७ ॥

१ 'प्रादक्षिण्यक्रमात्' ख पाठ २ 'तदा' ख पाठ ३ 'मृगराजकम्' ख पाठ ४ 'विपश्चमूत्' ख पाठ ५ 'द' ख पाठ ।

भूतेन्द्रियमनासेव क्रमान्नित्याकृताः पुनः । कर्मेन्द्रियार्था दोषाश्च ज्ञेयाः स्युः शक्रयोऽष्ट वै ॥ ८ ॥
 नाह्यशतुर्दश प्रोक्ताः क्षोभिण्याद्यास्तु शक्रयः । वायव्ये दश मप्रोक्ताः सर्वसिद्ध्यादिशक्रयः ॥ ९ ॥
 बह्व्यो दश संप्रोक्ताः सर्वज्ञाद्यास्तु शक्रयः । शीतोष्णसुखदुःखेच्छा शुखाः प्रोक्ताः क्रमेण वै ॥ १० ॥
 बशिन्याद्याः शक्रयः स्युस्तन्मात्राः पुष्पसायकाः । मनो भवेदिच्छुष्युः पाशो राग इतीरितः ॥ ११ ॥
 द्वेषः स्यादङ्गुशः प्रोक्तः क्रमेण वरवर्णिनि । अन्यत्रादृष्टमितृदाकाराः प्रतिलोमतः ॥ १२ ॥
 कामेश्वर्यादिदेव्यः स्युः सवित्कामेश्वरः स्मृतः । स्वात्मैव देवता प्रोक्ता ललिता विश्वविग्रहा ॥ १३ ॥
 लौहित्य इद्विमर्शः स्यादुपास्तिरिति भावना । सिद्धिस्त्वनन्यचित्तल मुद्रा वैभवभावना ॥ १४ ॥
 उपचाराशक्तलेऽपि तन्मयत्ताप्रमत्तता । प्रयोगास्तु विकल्पानां हेतोः स्वात्मनि नाशनम् ॥ १५ ॥
 यन्त्राणि मन्त्राः सर्वत्र स्वात्मते धैर्यसाधनम् । संध्यासु भजन देव्या आदिमध्यान्तमङ्गनम् ॥ १६ ॥
 अन्यास्तु शङ्खयश्चक्रगामिन्यो याः समन्ततः । तास्तु विश्वविकल्पानां हेतवः समुदीरिताः ॥ १७ ॥
 न्यासस्तु देवतालेन स्वात्मनो देहकल्पनम् । जपस्तन्मयतारूपभावनं सन्मयीरितम् ॥ १८ ॥
 होमो विश्वविकल्पानामात्मन्यस्तमयो मतः । तेषामन्योन्यसंभेदभावनं तर्पणं स्मृतम् ॥ १९ ॥
 मोहाज्ञानादिदुःखनामात्मन्यस्तमयो दृढम् । अभिपेकस्तु विद्या स्यादात्मा सर्वार्थयो महान् ॥ २० ॥
 उपाधीना तु राहिन्यमुपदेश इतीरितः । दक्षिणा भेदशून्यत्वं शुश्रूषा स्वैर्यमुच्यते ॥ २१ ॥
 तिथिरूपेण कालेन परिखामावलोकनम् । नित्याः पञ्चदशैताः स्युरिति प्रोक्तास्तु वासनाः ॥ २२ ॥
 पृथिव्यादीनि भूतानि कनिष्ठाद्याः क्रमान्मताः । तेषामन्योन्यसंभेदप्रकारैस्तत्प्रपञ्चता ॥ २३ ॥
 ललितायास्त्रिभिर्वर्णैः सकलाद्योऽभिधीयते । शेषेण देवीरूपं तु तेन स्यादिदमीरितम् ॥ २४ ॥
 अशेषतो जगत् कृत्स्नं हृद्रेखात्मकमीरितम् । तस्यान्वार्थस्तु कथितः सर्वतन्त्रेषु गोपितः ॥ २५ ॥
 व्योम्ना प्रकाशमानत्वं असमानत्वमग्निना । तयोर्विमर्श ईकारो विन्दुना तन्निफालनम् ॥ २६ ॥

इति ॥ अथ प्रणवस्वरूपनिरूपणम् । तत्रोपनिषद्ग्रन्थम्—

ॐ ब्रह्मविद्या वक्ष्यामि सर्वज्ञानमनुत्तमाम् । यत्रोत्पत्तिं लयं चैव ब्रह्मविरणुमहेश्वरात् ॥ १ ॥
 प्रसादान्तःसमुत्पत्त्यस्य विष्णोरद्भुतकर्मणः । रहस्यं ब्रह्मविद्यायां ध्रुवाग्निः संप्रचक्षते ॥ २ ॥
 ओमित्येकाक्षरं ब्रह्म यदुक्तं ब्रह्मवादिभिः । शरीरं तस्य वक्ष्यामि स्थानं कालं लयं तथा ॥ ३ ॥
 तत्र देवास्त्रयः प्रोक्ता लोका वेदास्त्रयोऽन्ययः । तिस्रो मात्रार्थमात्रा च त्र्यक्षरस्य शिवस्य च ॥ ४ ॥
 ऋग्वेदो गार्हपत्यश्च पृथिवी ब्रह्म एव च । अकारस्य शरीरं तु न्यारूपात् ब्रह्मवादिभिः ॥ ५ ॥
 यजुर्वेदोऽन्तरिक्षं च दक्षिणाग्निस्तथैव च । विष्णुश्च भगवान् देव उकारः परिकीर्तितः ॥ ६ ॥
 सामवेदस्तथावीरवाहवनीयस्तथैव च । ईश्वरः परमो देवो मकारः परिकीर्तितः ॥ ७ ॥

१ 'वदीरित' एव पाठ । २ 'स्वैर्य' एव पाठ । ३ 'काक्षर' एव पाठ ।

४ निप लय तात्पर्यविषयनिर्णयविरहितम् ।

सूर्यमण्डलमिवाभात्यकारः शङ्खमध्यगः । उकारश्चन्द्रसङ्काशस्तस्य मध्ये व्यवस्थितः ॥ ८ ॥
 मकारश्चाग्निस्ङ्काशो विभूमो विद्युतोपमः । तिस्रो मात्रास्तथा ज्ञेयाः सोमसूर्याग्निजेभ्यः ॥ ९ ॥
 शिखाभा दीपमङ्काशा यस्मिन्नुपरि वर्तते । अर्धमात्रा तु सा ज्ञेया प्रणवस्योपरि स्थिता ॥ १० ॥
 पञ्चमूत्रानिभा मृचमा शिखाभा दृश्यते परा । सा नाडी सूर्यसङ्काशा सूर्यं भित्त्वा तथापरम् ॥ ११ ॥
 दामहानिमद्वसाणि सूर्यं भित्त्वा तु मूर्धनि । वरदः मर्वभूतानां सर्वं व्याप्यैव तिष्ठति ॥ १२ ॥
 कास्यघण्टानिनादस्तु यथा लीयति शान्तये । अकारमनु तथा योग्यः शान्तये मर्वमिच्छता ॥ १३ ॥
 यस्मिन् सलीयते शब्दन्तपरं ब्रह्म गीयते । ध्रुवं हि चिन्तयेद्ब्रह्म सोऽमृतताय कल्पते सोऽमृ-
 तताय कल्पते ॥ १४ ॥

इति । अस्यायं — ब्रह्मविद्या प्रवक्ष्यामीति श्लोक क्वचिद्वादां पठयेत् । ब्रह्म प्रणवस्तस्य विद्या ज्ञानं, तां
 किंभूता, सर्वेषां ज्ञानं ज्ञानोपायभूतां, प्रणवेन ब्रह्मणि ज्ञाते मर्धस्य विमानात् । तथा यत्र विद्यायां देवत्र-
 यादुत्पत्तिं लय वकारात् पालनं च वक्ष्यामीति पूर्वेष्वन्यत्र श्रुते प्रतिशेयम् ॥ प्रसादिति विष्णोः ब्रह्मवि-
 द्यायां रहस्यं ध्रुवाग्निः प्रणवतेज इति संप्रवचने युधा इत्यन्यत्र, विष्णुनेयं विद्या प्रयतिर्तित्यर्थः । कादृ-
 शस्य प्रमादेन भङ्गरूपया अन्तः अन्तरात् स्तम्भमध्यात् समुत्थस्य नृसिंहरूपेण प्रकटीभूतस्य, यद्वा
 “ प्रसादो देवभूमोजा ” मिति कोपात् क्षीरोदारवर्षकुण्डलगिरिगृहद्वारादेः प्रासादस्यान्तराजगद्गण्डपाथे
 प्रकटीभूतस्य, यद्वा प्रसादं लिङ्गाद्यपेक्षया प्रसन्नरूपो जीवस्तस्यान्तरमावरणमविद्यादि, ततः समुत्थस्य
 निजान्तस्याविद्यावरणरहितस्येत्यर्थः । यथोक्तं छान्दोग्ये— “ अथ य एष संप्रसादोऽस्माच्छरीरात्समु-
 त्थाय परं ज्योतिरुपसंघट्टयेत् रूपेणामिसंघट्टते स उत्तमपुरुष ” इति । अद्भुतरूपेणो मत्स्यादिरूपेण
 उँकारो ध्रुवोऽक्षरनिघण्टाशुक्लः । तथाहि—

“ उँकारो वर्तुलस्वारो त्रिन्दुः शक्तिर्देवतः । प्रणवो मन्त्रगर्भश्च पञ्चदेवो ध्रुवः शिवः ॥

मन्त्राद्यः परमं धीजं मूलमाद्यश्च तारकः । शिवादि व्यापको व्यक्तः परं ज्योतिश्च सविदः ” ॥

इति ॥ स्थानं कालं लयं तथेति कालशब्दो मेघकवाचको वर्णं लक्षयति, तेन वर्णं वक्ष्यामीत्यर्थः ।
 वर्णमित्येव शङ्खे कालग्रहणं मात्रारूपकालस्यापि संप्रार्थमिति द्रष्टव्यम् । अवयवशः शरीरं तावदाह
 तत्र देवा इति, इत्यक्षरस्य शिवस्य चेति । शिवोऽर्धमात्रार्थः । तिस्रो मात्रा इत्यक्षरस्य, अर्धमात्रा शिवस्येत्यर्थः
 प्रणवस्य देवात्रयस्य उक्ता । त्रयस्ययोऽनुपदमेव वक्ष्यन्ते । तिस्रो मात्रा अर्धमात्रा चेति शङ्खे छान्दस-
 मन्धिः । तदुक्तं दृष्टप्रतीपिकायाम्—

“ अकारश्च उकारश्च मकारो त्रिन्दुमंजकः । त्रिधा मात्रा स्थिता यत्र तत्परं ज्योतिरोमिति ” ॥

त्रय इत्युक्तं तदेव विभजते ऋग्वेद इत्यादिना । ब्रह्म एव चेत्यत्र छान्दसो ह्रस्वः प्रकृतिभावश्च, ब्रह्मा देव
 इत्यर्थः । खण्डान्तेन अन्येन शरीरमित्युक्तं संप्रति स्थानं वर्णसहितमाह सूर्येति, सूर्यमण्डलमिवाभाति अकारः ॥
 शङ्खो ललाटास्थि तन्मध्ये नेत्रस्थानं तत्र वर्तमानं “ योऽयं दक्षिणेऽक्षनुरय ” इति श्रुते । “ शङ्खो नि-
 ध्यन्तरे कम्बुललाटास्थिनखेषु चेति ” विश्वः । तस्य मध्ये शङ्खस्यैव मध्येऽर्धाद्दामनेत्रे स्थितः । मकार इत्य-
 त्त्रापि तस्य मध्ये इत्यपेक्षते । शङ्खस्य मध्ये अर्थात् तृतीयनेत्रे व्यवस्थितः । अत एव याप्रवक्ष्येनोक्तम्

“इडायां पिङ्गलाया च चरतश्चन्द्रभास्करौ । इडाया चन्द्रमा त्रेयः पिङ्गलायां रविः स्मृतः ” ॥
इति ॥ खचर्यां च—

“जिह्वामूले स्थितो देवि सर्वतैजोमयोऽनलः । तदग्रे भास्करश्चन्द्रस्तालुमध्ये प्रतिष्ठितः ॥
एतं यो वेत्ति तच्चेन तस्य भिद्धिः प्रजायते” ॥

इति । निम्नो मात्रा अक्षरद्वयः । अनेन काल उक्तः । नामसर्वाग्निनेजम् इत्यनेन वर्णा उक्ताः । यस्मिन्
शुद्धे उपरि तृतीयनेत्रादुपरि, अनेनार्धमात्रास्थानमुक्तम् । पद्मस्थानिभेति तस्या वर्ण उक्तः । शिषाभा
ज्वालाभा ऊर्ध्वतायेश्चाभ्याम् । तथा मूले स्थूला उपर्युपरि तन्वी च ।

“शिरसा शिफाया ज्वालायां चूडायामग्रमात्रके । लाङ्गल्या चापि शान्वाया चूडायां च शिखाएडनः” ॥
इति विश्वः । आ नाडी सुपुञ्जा तस्या एष वा पूर्वार्णे विशेषणानि । सूर्यं चतुर्धिएन अथवा सूर्या-
ङ्गधर्तृशमत्वात्मनोऽधिष्ठानश्चन्द्र सूर्यस्त मित्या तथा अपरमथ कन्दे द्वास्तसतिमहत्तनाडीभिन्त्या ऊर्ध्वं
गता ॥ तदुक्तं (शारदकेण)—

“ऊर्ध्वं मेऽद्बोधो नामेः कन्दयोजिः सगाएडवत् । तत्र नाड्यः समुत्पन्नाः महत्त्राणि द्विमहातिः ” ॥
इति । पुनरधिदेवत सूर्यं मित्या मूर्धनि ब्रह्मलोके द्वादशान्ते च दृश्यते इत्यनुपह्नुः ॥ तदुक्तं याज्ञवल्क्येन—

तासां मुख्यतमा तिस्रस्तिस्रस्प्रेकोत्तमोत्तमा । युक्तिमार्गेति सा प्रोक्ता सुपुञ्जा विश्वधारिणी ॥ १ ॥
कन्दस्या मध्यमे मार्गे सुपुञ्जा सुप्रतिष्ठिता । पृष्ठमध्यस्थिता नाडी सा हि सूर्धि व्यवस्थिता ॥ २ ॥

युक्तिमार्गे सुपुञ्जा सा ब्रह्मरन्ध्रे प्रतिष्ठिता । अन्धकालेनैव विज्ञेया सूत्रमा सा वैष्णवी स्थिता ॥ ३ ॥
इति । प्रणवो नादरूपेण सर्वं व्याप्येय तिष्ठतीत्याह वरद इति । अनेन ऊर्कारोऽनादृतशब्दो विष्णुर्ब्रह्म इ-
त्युक्तं भवति । इदानीं लयमाह कास्थघण्टेति । यथा लीयति नीनो उपरतव्यापारो भवति ऊर्कारस्तथा
शान्तये योज्यं, प्लुततरो जगन्त्य इत्यर्थः । सर्वे सर्वात्मभाव ब्रह्मभावमिच्छता । यस्मिन् लीयते इति ,
यद्ब्रह्मचतुर्भ्य शब्दो विषयो नोपलभ्यते विलीयते तत्परं ब्रह्म ॥ तदुक्तं प्रदीपिकायाम्—

काष्ठे प्रवर्तितो वह्निः काष्ठेन सह शान्तयति । नादे प्रवर्तितं चित्तं नादेन सह लीयते ॥ १ ॥
रिष्टज्य मकलं शक्यं नादे दुग्धाम्बुजन्मनः । एकीभूवास्य मनसा ब्रह्माकाशे विलीयते ॥ २ ॥
इति । लयलक्षणं तु—

लयो लय इति प्राहुः क्वीदृशं लयलक्षणम् । अपुनर्वासन्नोत्थानाल्लयो विषयविस्मृतिः ॥ १ ॥
यदा यतो वाचो निपतन्ते, इत्यर्थः । उपलंहरति ध्रुवमिति । ध्रुवमोकार हि ब्रह्म चिन्तयेत्, ध्रुवमे-
करूपं वा एकाग्रतया वा ब्रह्म चिन्तयेत् । द्विरुक्तिं समाप्त्यर्थं ॥

अथ प्रसङ्गतो योगलक्षणमाह सुरिकायाम्—
सुरिका सप्रवक्ष्यामि धारणा योगमिदृशे । या प्राप्य न पुनर्जन्म योगयुक्तः सं जायते ॥ १ ॥
वेदत्रयार्थविहितं यथोक्तं हि स्वधर्म्युता । निःशब्दं देशमात्याय तनासनमवस्थितः ॥ २ ॥
कूर्मोऽङ्गानीव महत्य मनो हृदि निरुध्य च । मात्राद्वादशयोगेन प्रणयेन शनैः शनैः ॥ ३ ॥

पूरयेत् सर्वमात्मानं मर्षद्वारान् निरुध्य च । उरोमुखकटिशीर्षं किञ्चिद् हृदयमुन्नतम् ॥ ४ ॥
 प्राणान् संचारयेद्योगी नामाभ्यन्तरचारिणः । भूत्वा तत्र गतः प्राणान् शनैरथ समुत्सृजेत् ॥ ५ ॥
 थिरमात्रादृढं कृत्वा अद्भुष्टे तु समाहितः । द्वे तु गुल्फे च कुर्वीत जह्वे चैव त्रयस्त्रयः ॥ ६ ॥
 द्वे जानुनि तथोरुभ्यां गुदे शिथ्ने त्रयस्त्रयः । चाधोरायतनं चार्धे नाभिदेशे समाश्रयेत् ॥ ७ ॥
 तत्र नाडी सुपुत्रा तु नाडीभिर्वहुभिर्वृता । अणुरक्राश्च पीताश्च कृष्णास्ताम्रविलोहिताः ॥ ८ ॥
 अतिदृक्त्वां च तन्वीं च शुक्लं नाडीं समाश्रयेत् । ततः संचारयेत् प्राणानूर्णनाभीं च तन्तुना ॥ ९ ॥
 तत्रै रक्तोत्पलाभास पुरुषायतन महत् । दहरं पुण्डरीकेति^१ वेदान्तेषु निगद्यते ॥ १० ॥
 तद्भिन्वा कण्ठमायाति तां नाडीं पूरयन्त्यतः । मनसन्तु क्षुरं गृह्य सुतीक्ष्णं बुद्धिनिर्मलम् ॥ ११ ॥
 पादस्योपरि मर्द्दय्य तद्रूपं नाम कृन्तयेत् । मनोद्वारेण तीक्ष्णेन योगमाश्रित्य नित्यशः ॥ १२ ॥
 इद्रवज्र इव प्रोक्तं मर्मजहानुकीर्तनम् । तद्धानयलयोगेन धारणाभिर्निकृन्तयेत् ॥ १३ ॥
 ऊरोर्मध्ये तु संस्थाप्य मर्मप्राणविमोचनम् । चतुरभ्यामयोगेन छिन्देदनभिःशङ्कितः ॥ १४ ॥
 ततः कण्ठान्तरे योगी समूहभाडिसञ्चयम् । एकोत्तरं नाडिशतं तासां मध्ये वराः स्मृताः ॥ १५ ॥
 शडा रक्षतु यामनं पिङ्गला दक्षिणेन तु । तयोर्मध्ये वरं स्थानं यस्तं वेद म वेदवित् ॥ १६ ॥
 सुपुत्रा तु परे लीना विरजा ब्रह्मरूपिणी । द्वाभ्यन्तरेऽसहस्राणि प्रति नाडीर्मुत्तैतिलम् ॥ १७ ॥
 छिद्यते ध्यानयोगेन सुपुत्रैका न छिद्यते । योगनिर्मलधारेण क्षुरेणानलवर्चमा ॥ १८ ॥
 छिन्देन्नाडीशतं धीरः प्रभावादिह जन्मनि । जातीपुष्पसमायोगैर्यथा वाम्यन्ति तैतिलम् ॥ १९ ॥
 एवं शुभाशुभमर्षैः ना नाडी तां विभावयेत् । तद्भाविताः प्रपद्यन्ते पुनर्जन्मविवर्जिताः ॥ २० ॥
 ततो निदितचित्तस्तु निःशब्दं देशमाश्रितैः । निःमङ्गस्तत्त्वयोगज्ञो निरपेक्षः शनैः शनैः ॥ २१ ॥
 पाशं क्षिप्त्वा यथा हंमो निर्विशङ्कः खमुत्क्रमेत् । क्षिप्रपाशस्तथा जीवः संमारं तरते तदा ॥ २२ ॥
 यथा निर्वाणकाले तु दीपो दग्ध्वा लयं व्रजेत् । तथा सर्वाणि कर्माणि योगी दग्ध्वा लयं व्रजेत् ॥ २३ ॥
 प्राणायामसुतीक्ष्णेन मात्राधारेण योगवित् । वैराग्योपलघुष्टेन छित्त्वा तन्तुं न बध्यते । छित्त्वा
 तन्तुं न बध्यते ॥ २४ ॥

इति । अस्वार्थ —

“क्षुरिका शस्त्रिका प्रोक्ता तत्तुल्या धारणा यतः । तद्वाचकस्त्रिस्रण्डोऽयं क्षुरिकाग्रन्थ उच्यते” ॥
 श्रुतं प्रार्थवद्यस्य तत एव लक्षणज्ञानप्रणयमन्त्रस्य षडङ्गयोगेऽधिकार इति तदर्थमुत्तरो ग्रन्थः क्षुरिकामि-
 त्यादि । क्षुरिकामिव संसारोच्छ्रित्तये शस्त्रिकामिव रूपक धारणात्मानमनि चित्तावस्थानलक्षणम् । उक्तं च
 योगियाज्ञवल्क्येन—

१ 'तस्मिन्' क पाठ । २ 'धा' क पाठ । ३ 'समुच्चयेत्' क पाठ । ४ 'चाप' क पाठ । ५ 'तत' क पाठ ।
 ६ 'तु' क पाठ । ७ 'येच्छुनै' 'येद्यत' क पाठ । ८ 'नाडीतु' क पाठ । ९ 'मल' क पाठ । १० 'स्थित' क-
 पाठ । ११ 'नयेत्' क पाठ ।

“शमादिगुणयुक्तस्य मनसः स्थितिरात्मनि । धारणेत्युच्यते सद्भिः शास्त्रतात्पर्यवेदिभिः” ॥
 इति । न पुनर्जन्म भवतीति शेषः । स धारणावान् कुतश्चिदपराधापादो योगभ्रष्टो भवति तर्हि जन्मान्तरे योगयुक्त एव जायते इत्यर्थः । “योगश्चित्तवृत्तिनिरोधः” । “तत्र तं बुद्धिसंयोगं लभते पर्यवदे-
 द्विक” मिति स्मृते ॥ वेदेति । इदं योगस्वरूपं वेदेन तच्चार्येण परमार्थेन विहितं विधिविपर्योहेन स्व-
 यंभुवा ब्रह्मणा यथोक्तं यथा वर्तते तथोक्तं न विसेवादीत्यर्थः । तदुक्तं योगियाह्वरकस्येन — “वदामि यो-
 गसर्वस्वं ब्रह्मणा कौर्तितं पुरा” इति । “यथोक्तं परमोष्ठिना” इति च ॥ योगस्वरूपं साधयितुं पदज्ञा-
 न्याह नि शब्दामिति । यदुक्तं ‘कान्तारे त्रिजने देशे फलमूनोदकान्धिते । तपश्चरन् वसेधित्य’ इति ॥
 पदज्ञानदणानि प्रागुक्तानि । यमादीनां पूर्वकाण्डादेव निवृत्त्यादिदानविधानं, नतु कापालिकवदनहीकारात् ।
 यमा दश यथा—

“अहिंसा सत्यमस्तेयं ब्रह्मचर्यं दयाजवम् । क्षमा धृतिर्मिताहारः शौचं चेति यमा दश” ॥
 इति । नियमा दश यथा—

“तपः सन्तोष आस्तिक्यं दानमीश्वरपूजनम् । सिद्धान्तश्रवणं चैव ह्रीर्मतिश्च जपो हुतम्” ॥
 इति ॥ अवस्थित आदिधत आरूढ । तदुक्तं गीतासु—

“शुचौ देशे प्रतिष्ठाप्य स्थिरमासनमात्मनः । नान्बुद्धिस्तु नातिनीचं चैलाजिनकुशोत्तरम्” ॥
 इति । तथा तन्त्रेणाम्नेन पपायास्थितमित्यपि बोद्धव्यम् । तदुक्तं हठयोगप्रदीपिकायाम्—

“हठस्य प्रथमाङ्गत्वादामने पूर्वमुच्यते । तद् कुर्यादासनस्थैर्यमारोग्यं चाङ्गपाटवम्” ॥
 इति ॥ कुर्मोऽङ्गानिवेति प्रत्याहार उक्तः । अत्र इन्द्रियाणीति शेषः । तदुक्तम्—

“इन्द्रियाणां विचरतां विषयेषु स्वभावतः । बलादाहरणं तेषां प्रत्याहारः स उच्यते” ॥
 इति । आन्तरप्रत्याहारसिद्धये मन इति । इदि हृत्पुण्डरीके । मनोऽनिरौदे दोषस्मरणान् । तदुक्तम्—

“कर्मेन्द्रियाणि संयम्य य आस्ते मनमा स्मरन् । इन्द्रियाणान् विमूढात्मा मिथ्याचारः स उच्यते” ॥
 इति । भाषेति द्वादश भागा नादन्दिनाबुक्ता ‘घोषिणी प्रथमा भागा’ इत्यादिना तत्रैव द्रष्टव्याः । प्रण

येन शनैः शनैश्चारीतेन वायुं पूरयेत् । कीदृशेन भागा अकारोकारमकारार्थमात्राव्याधत्तस्तला प्रत्येक
 तिक्रान्तिरुो भागा घोषिण्यादयो भूमिपत्यादिकला द्वादश, तासां योगश्चिन्तनं यस्मिन्स्तेन प्रथमेन पूरयेत् ।
 यदा द्वादशभिः प्रणवैः पूरणं तदाष्टवत्वारिंशद्भिः कुम्भन, चतुर्विंशतिभिः रेचनम् । यदा तु षोडशभिः
 पूरणं तदा अतुष्टयष्टिभिः कुम्भन द्वाविंशद्भिः रेचनम् । यदा त्वष्टिभिः पूरणं तदा द्वाविंशद्भिः कुम्भन
 षोडशभिः रेचनमिति निवेकः । सर्वमात्मानं नतु कतिपर्याङ्गनिरोधेनोपविशेत् । तथा सति वायुवैषम्य
 स्यात् । सर्वद्वारान् सर्वद्वाराणीत्यर्थः । अथोद्वारे आकुञ्चनमूलबन्धाभ्यामूर्ध्वद्वाराणि जालन्धरवन्धेन ।
 उरोमुखकटिग्रीवमुग्रत धारयेदिति शेषः । तदुक्तं गीतासु— “समं कायशितोभ्रिव धारयन्नवलं स्थिरम्” ।
 इति । हठयं किञ्चिदुन्नतं धारयेत्, अनेन जालन्धरवन्धं सूचितं । स यथा—

“कण्ठमाकुञ्च्य हृदये स्थापयेच्चिबुक्कं दृढम् । बन्धो जालन्धराख्योऽभिमृताक्षकारकः” ॥
 इति ॥ मञ्जारयेत् पूरकमात्रामिस्तिम्भन् हृदये । भाषेति तेन मुखेन पूरकरेचकौ निषिद्धौ, मुखेनैव पूरणे

शिरानैर्मल्यासिद्धेः । भूयति प्राणस्तत्र सर्वशरीरे गतः प्रविष्टो भूत्वा तिष्ठतीति शेषः, एनेन कुम्भक उक्तः ।
 सच पूरकमात्रापेक्षया चतुर्गुणामिर्मात्राभिः कार्यः । अथ रेचकमाह शनैरिति । समुत्सर्जनं च पूरणापेक्षया
 द्विगुणामिर्मात्राभिः । शीघ्रोत्सर्जने विभागं धायुर्गच्छेत् । स्थिरैति स्थिराभिरकरोपाभिर्मात्राभिर्दृष्टं स्थिर
 प्राणं कृत्वा केवलकुम्भके सिद्धे इत्यर्थः । ततो धारणामि प्रत्याहारमभ्यनेदित्याह अद्भुष्टे इत्यादिना ।
 अद्भुष्टे इत्यादौ जातायेकवचनम् । अद्भुष्टयोर्गुलकयोर्जेह्योरित्यादि बोद्धव्यम् । अद्भुष्टपोधारणे कुर्मित्य-
 न्वयः, हे तु, धारणे कुर्यादित्यर्थः । त्रयस्त्रय इति (जडे प्राप्य) आद्यन्तमभ्येषु निरोधा कर्तव्या
 इति शेषः । जातुनि आद्यन्तयोरुक्त्या साधनाभ्या ऊर्वोरपि तथा हे इत्यर्थः । गुदेति मूलाधारं स्या-
 धिष्ठाने चाद्यन्तमभ्येषु निरोधः । वायोरिति, अत्र नाभिदेशे वायोरायतनं मुख्यं स्थानमस्ति । तत्र धार-
 णया समाभ्येदित्यर्थः । तत्रेति, तत्र नामौ सुषुम्ना मध्यनाडीं यद्भूमिर्दांसनिःसृष्टैर्गुता । मूलं तु
 तस्या कन्दमध्ये कन्दस्तु— 'गुद्व्यजान्तरे कन्दमुत्सेषाद्द्वद्भुलं विदुः' इत्युक्तः । 'गुदमेहान्तरे पदं—
 वेणुकन्दं तदुच्यते' इति च । वेणुः सुषुम्ना सा च पदचक्रवर्ती मूलाधारदण्डान्तर्जियरगता मूर्धानं मित्या
 प्रहलोकान्तं निर्गता । यच्छान्त्रोमे— 'शने खका च हृदयस्य नाड्यन्नासा मूर्धानमभिनिःसृता' इति ।
 नामेरुषं तु चनानुक्रमेण धारणा मूर्धान्तं दृष्टव्या । उक्तं च योगिपामवलक्येन—

मर्मस्थानानि सिद्ध्यर्थं शरीरे योगक्षेमयोः । तानि सर्वाणि वक्ष्यामि यथावच्छृणु सुप्रते ॥ १ ॥

मर्मस्थानसंज्ञा तु—

"पादाङ्गुष्ठौ तु गुन्कां च जहामर्ष्यां तथैव च । तपोर्मूलं च जान्वाश्च मध्ये चौरुमयस्य च ॥ २ ॥
 पायुर्मूलं ततः पश्चान्मध्यदेहश्च मेदूकम् । नाभिश्च हृदयं गार्गी कण्ठकूपतथैव च ॥ ३ ॥
 तालुर्मूलं च नामाया मूलं चाच्छोश्च मण्डले । भ्रुवोर्मध्यं ललाटं च श्रोत्रानि मुनिसत्तमैः ॥ ४ ॥
 मर्मस्थानानि चैतानि ॥ इति पतेषु च तत्रैव धारणा—

स्थानेष्वेतेषु मनसा वायुमारोप्य धारयेत् । स्थानान् स्थानं सर्वाकृष्य प्रत्याहारं प्रकुर्वतः ॥ १ ॥
 सर्वे रोगाश्च नश्यन्ति योगाः मिध्वन्ति तस्य च । ॥

इति । प्रपञ्चसारेऽपि— (१६ । ४१)

अद्भुष्टगुल्फजानुद्वितीयं च गुदं च मीननी मेदूम् । नाभिर्हृदयं श्रीवा सलम्बिकाग्रं तथैव नासा च ॥ १ ॥
 भ्रूमध्यललाटाग्रं सुषुम्नाग्रं दादृशान्तमित्येवम् । उत्कान्तां परकायप्रवेशने चागतौ च पुनः स्वतनी ॥ २ ॥
 स्थानानि धारणायाः श्रोत्रानि मरुत्प्रयोगविधिनिपुणैः । ॥

इति । अद्भुष्टादूर्ध्वमारोहे फलमित्युक्तम् । मूर्ध्नाङ्गुष्ठपर्यन्तावरोहेऽपि च धारणानां फलमुक्तम्—

"स्थानाद् स्थानं समाकृष्य वस्त्रेवं धारयेत् सुधीः । सर्वपापविशुद्धात्मा जीवेदाचन्द्रतारकम् ॥ ॥

इति । अणुरङ्गाञ्चेत्यादीनां नाडीनां विशेषणम् । तदुक्तं छान्दोग्ये— "अथ या एता हृदयस्य भाङ्गास्ताः
 पिङ्गलस्यापिङ्गलसिध्मन्ति शुकस्य नीलस्य पीतस्य लोहितस्य" इति ॥ अथावश्च ता रङ्गास्मान् समीपि ।

१ 'चित्तो' ग. पाठ । २ 'शङ्खानि' ग. पाठ । ३ 'मूर्धा च' क. पाठ । ४ 'मे' क. पाठ । ५ 'मर्मस्थाने' क.
 पाठ । ६ 'समुत्सर्ज्य' क. पाठ । ७ 'हृदयोनिगुदं' क. पाठ ।

एवं वेचलकुम्भके सिद्धे प्राणमनसो. स्थानविशेषेषु प्रत्याहारमर्भ्यस्य धारणासिद्धये सुषुप्ताया प्राणमनसो प्रवेश. धर्तव्य' । तत्रोपायः— मूत्रोष्णजालन्धरबन्धैः शक्तिचालनेन स्वपानमूर्ध्वमाकुञ्च्य तेन देहमध्ये अग्निं प्रज्वाल्य तज्ज्वालया कुण्डलिनीं प्रताप्योद्दोष्य प्रसंगनाडीद्वारमर्भ्यस्यतन्मुखप्रसारणेन तत्र वायुमनो-
वहनीं प्रवेशयेदित्याशयेन आह— अतिसूत्रमामिति । तत्र जालन्धरबन्ध उक्तः । उज्ज्वाणं यथा-

“उदरे परिचम तानं नाभेरूर्ध्वं तु कारयेत् । उदियाथो ह्ययं बन्धो मृन्दुमातङ्गकेमरी” ॥
इति ॥ मूलबन्धो यथा—

“पार्श्विभागेन संपीड्य योनिमाकुञ्चयेद् गुदम् । अपानमूर्ध्वमाकृष्य मूलबन्धो निगद्यते” ॥
इति । शक्तिचालने यथा—

नन्यासनस्यस्य फणावती सा प्रातश्च सायं प्रहरार्धमात्रम् ।
प्रपूर्वं सूर्यात् परिधानयुक्ता प्रदह्य नित्यं परिचालनीया ॥

इति । अतिसूत्रमा तन्वीं शालाग्रत(सहचान्त)भागोपमा नाडीं सुषुप्तां समाश्रयेत्, अन्या नाडीद-
स्तुज्य तत्रैव मनो रक्ष्यादित्यर्थः । ततस्तयेत्यर्थः । सुतीपार्थे तानिः । तन्तुना इति प्रतियोगिनि वृतीपाश्व-
र्यात् । सुषुप्ताया प्राणान् सञ्चारयेदूर्ध्वं नयेत् । ऊर्णनामी कीटविशेषो सूताख्य स तन्तुना ययोर्ध्वं
सञ्चरति तथा सञ्चारयेदित्यर्थः । तत इति । तत्र सञ्चारानन्तर तद्भित्वा इत्यप्रतनेनान्वयः । तत्
पुण्डरीकं कीदृशं गङ्गापलवदाभाम रक्तवर्णं, नानावर्णनाडीयोगात् उच्यते । “पुण्डरीकं सिताभ्युजे” इति
कोषात्, सितत्वेऽपि औपाधिकी उच्यते । पुरुषायतनं जीवनीड. महत् सर्वावभासकत्वात् । दृष्ट
दत्त सूत्ररूपत्वेन पुण्डरीकेः इत्यग्रे दहराख्यमाकारां घेदान्तेषु छान्दोग्यादिषु निगद्यते पठ्यते । तद्यथा—
“अथ यद्विदमस्मिन् ब्रह्मपुरे नृहर पुण्डरीकं चेश्म दहरोऽस्मिन्नन्तराकारस्तस्मिन् यद्वन्तस्तदन्वेदस्य
तद्वा यं विजिज्ञासितव्यम्” इति । तद्विद्वेति, तत्पुण्डरीकमनाहताख्य कुण्डलिनीं मन प्राणाग्निभिर्भित्वा
करुणं विशुद्धिचक्रस्थान अगला भेनुमायानि जीव । ता सुषुप्तां पूरवन् वयान्नुवन् यत प्रयत साव-
धान 'पूरयन् दिवि' इति पाठे दिवि इति निमित्तसप्तमी, फलमपि च निमित्त भवति, दिव प्राण्यर्धं
ऊर्ध्वमागोद्द्वेक्ष्यर्थः । मनसत्येति मन प्रकृतिकं चुर शास्त्रनिष्पात मन पठेत्यर्थः । सुतीत्य तर्कैश्च धर्-
शोपलेन निर्वृष्टे शाण्ड्यानीयया बुद्ध्या निर्मलम् । पाठस्येति, ब्रह्मण पादस्य धृत्यन्तगोक्तस्य पुंस्वादेश्चानी-
यस्योपरि तदुपासनया मर्भ्यस्य निर्मलीकृत्य, शृजेयङ्गन्तात् ल्यप् छान्दसः । ब्रह्मण पादा यथा— 'तद्व-
श्चतुष्पाद् ब्रह्म वाक् पाद प्राण पाद चक्षुः पाद ओत्र पाठ, इत्यध्यात्मम् । अथाधिदैवत 'अग्निः पादो
वायु पाद आदित्य पादो दिश पाद् इत्युभयमेवादिष्ट भवति अथ्यात्म चाधिदैव चेति । अथया प्र-
णवस्य चत्वार्यंशराशेध जाप्रदादिकरूपाणि पादा । 'आग्निष्येतदक्षरस्य पादाश्चत्वार' इत्यधर्षणशिलोके ।
तत् प्रसिद्ध रूप भूनादिस्वरूप नाम तद्वाचक शब्द तद्द्वय ब्रह्मणो लोमस्थानीय स्वरूपाद् बाह्य कृन्त्ये-
धियतंयेत्, तद्विषया कूर्त भूतशुद्धिमागंण त्यजेदित्यर्थः । इदमेव तस्य निरुन्तनं यदविपर्ययकार्यं मनोम-
यवात् ससागस्य मनसानुपरिष्कृत्य स्वरूपामावात् । इउपले उत्तरमार्गरोधकः सप्रग्नि नाडीचक्रः छिन्द्यात् ।
तदुत्तम—

नासादक्षिणमार्गवाहिवचनः प्राणातिद्विर्घ्नितश्चन्द्राम्भःपरिपूरितामृततनुः प्रगुष्पिष्टकायां तदा ।
द्विन्द्यात् कालविशालवह्निवशतो' भ्रून्त्रनाडीगणान् तत्कार्यं कुरुते पुनर्नवतरं छिन्नद्रुमस्कन्धवत् ॥

इति । किं कृत्वा निरुन्तयेदत आह मन इति । मनसा उपायेन नित्यगोऽर्माद्यैः योगं जीवात्मपरमात्म-
नोरैक्यं पक्षान्तरे योगमुद्योगमाश्रित्य । इन्द्रेति । कौटूश योगं इन्द्रवज्र इवेति । तथा प्रोक्तं यथा इन्द्रो
वज्रण भेद्यं भिनत्ति, एवमयं योगश्चेद्य वासनाजालम् । इन्द्रवज्रो विद्युत् तनुल्यया कुण्डलिन्या नाडीजालं
च द्विनत्ति । पुन कौटूशं, मर्मणो जहाया अनुकीर्तनं यस्मिन् स त जहारूप मर्म ध्यानस्थान यत्र कथितम् ।
जहाप्रहणमद्गुष्टादेरप्युपलक्षणं नुत्यन्यायत्वात् । अद्गुष्टादिमूर्धान्ताना मर्मणामनुकीर्तनात् । 'मर्मजहानुकीर्तनं'
इति पाठे यथा नापितेन क्षुरस्य तैक्यजानाय जहा अनुकृत्यते मुएत्यते, तथाद्गुष्टादिमर्मस्थानानि नाडीमला-
पनुसैयं निर्मलान्क्रियन्ते इत्यर्थः । तद्ध्यानेति, तच्छन्देन योग्यताद्यथाद् मर्म जहादि गुणाभूतमपि परामृ-
श्यते । तद् सेनामकं मर्मादि धारणाभि द्विन्द्यात् । अथवा व्यवहितमपि रूपं नाम तच्छन्देन परामृश्यते,
स एवार्थः । इममिन्द्रवज्रयोगं जिह्वायास्तालुमूले प्रयेगार्थं जिह्वामूलस्त्रन्दन्तरूप इदयोगिनो धर्यायन्ति ।
तदुक्तं खचर्याम्—

तालुमूलं मयुदृष्ट्य सप्तवामरमात्मवित् । खगुरूक्तप्रकारेण मलं मर्वं विशोषयेत् ॥ १ ॥

स्तुहीपत्रनिभं शङ्खं सुतीक्ष्णं त्रिगुणनिर्मलम् । समाधाय यतस्तेन रोममात्रं समुच्छिदेत् ॥ २ ॥

द्वित्रया मन्धवपध्याभ्यां चूर्णं तेन प्रषर्पयेत् । पुनः सप्तदिने प्राप्ते रोममात्रं समुच्छिदेत् ॥ ३ ॥

एवं क्रमेण परमामं नित्ययुक्तः ममाचरेत् । एवमामाद्रमनामूले शिराबन्धः प्रणश्यति ॥ ४ ॥

इति । ततो देहनमुक्तम् ।

अथ वागीश्वरी नाम शिरोवस्त्रेण वेष्टयेत् । शनैरुत्कर्षयेद्योगी कालवेलाविधानवित् ॥ ५ ॥

इति । प्रवेशोऽप्युक्तः—

यदात्तैवाहमार्गेण जिह्वा ब्रह्मविलं विशेत् । तदा ब्रह्मार्गलं देवि दुर्भेद्यं त्रिदशैरपि ॥ ६ ॥

अहुल्यग्रेस मधुष्य जिह्वां तत्र प्रवेशयेत् । ॥

इति । ततो जिह्वा मयनाभ्यासात् फलमप्युक्तम्—

एवं द्वादशवर्षान्ते संसिद्धिः परमेश्वरि । शरीरे सकलं विश्वं पश्यत्यात्माविभेदतः ॥

इति । स इदतर. पन्था । ऊरोरिति । ऊरप्रहणमुत्तरोपरस्थानोपलक्षणम्, ऊरोर्मध्ये समनरुक्तं प्राणं नं-
स्थाप्य मर्मण प्राणस्य च विमोचनं कर्तव्यम् । 'अस्मिन् मर्मण्यहं स्थित' इत्यभिमानं त्यक्त्वा निराल-
म्बस्तिष्ठेदित्यर्थः । एवं स्थानान्तरेष्वप्यहम् । अथवा सर्वत्रावच्छेदेन व्यवधायकं नदद्यादि विदार्य स्थानात्
स्थानान्तरे गमनं च ॥ चतुरिति, ऊरोरचरेषु चतुर्षु गुदादिभ्रनाभिहृदयस्थानेषु अभ्यासयोगेन नामरू-
पमर्मप्राणान् द्विन्देत् । अथवा चतुर्वारं चतुरावृत्त्या प्रातर्मध्याह्ने सायं निशीथे च सर्वेषु स्थानेषु अभ्या-

१ 'शगान्' क पाठ । २ 'मलानुकृन्तनेन' क पाठ. । ३ 'मनादीक' क ग पाठ । ४ 'ध' क पाठ ।

५ 'व्य' ग पाठ । ६ 'मन्त्रेन्' क पाठ ।

सयोगेन । नन्वेव छेदने देहाभिमानत्यागेन देहपात स्यादत आह—अनभिगृहीत इति । अयं भाग—
 न हाभिमानत्यागेन देहपातो भवति, सुषुप्त्यादिषु तथादर्शनात् । ध्यानिना चिरकाल देहायस्थानस्मृतेश्च ।
 नवा यथादिग्भेदेत्यपि सा शब्देनि ॥ तत्र इति, तदनन्तर योगी कण्ठान्तरे कण्ठमध्ये नाडीमन्त्रस्य स-
 मूह्य महीकुर्वन् छिन्देदित्यनुषङ्ग । कियन्त्यो नाट्य सन्तीत्यपेक्षाया मध्यममेवामाह—एकेति । घरा
 उत्तमा ॥ इडा रक्षयेति, । इडा यामेन पिङ्गला दक्षिणेन इत्येवं यक्रये रक्षतुशब्दप्रयोग शिष्याणामा-
 शिष्ये विद्यासंप्रदायोच्छेदो मा भूदिति । वर स्थान सुषुप्ताप्य, त तदधिष्ठातार पुलिङ्गनिर्देशात् । किं
 तत् स्थान कश्च तदधिष्ठाता इत्यपेक्षायामाह—सुषुप्ता इति । परे परपुण्ये ब्रह्मणि लोना विरजा निर्मला
 ब्रह्मरूपिणी ब्रह्मस्थानत्वात् सुषुप्तौ वर स्थानं पर एव तदधिष्ठाता इत्यर्थ । कथंभूता सुषुप्ता, नाडीपु-
 म्पये द्वासप्ततिसहस्राणि नाडी प्रलि तैतिलमुच्छ्रियं गण्डकम् । यथा गण्डकाधारे उत्तमाङ्गं तिष्ठति पर
 सुषुप्ताधारे सर्वा नाड्य स्थिता इत्यर्थ । “तैतिलो गण्डके प्रोक्तस्तैतिल करणान्तरे” इति विश्व ॥
 छिद्यते इति । ध्यानयोगेन ताश्चिद्यन्ते, तासां छिद्यन्त्याहुश्चायचदेशेषु उक्तान्तो जीवस्य गमन भयतीत्यर्थ ॥
 यदुक्तम्—‘तयोर्वेमाद्यमनुमन्यमेति धिष्यन्त्या उरुमले भवन्ति’ इति ॥ एका सुषुप्ता न छिद्यते, तस्या-
 परमसूहमेव मनोधिष्यत्वायोग्यात्मान् मनोधिष्यत्स्य योयेन च्छेद्यत्वात् श्रुजुतयाऽप्रतिङ्गित्वाच्च ॥
 योगनिर्मलेति, योग एव निर्मला धारा यस्य तेन लुरेण मनसा अनंलवचंसा पाठस्योपरि स्रु(ष्ट)ष्ट्यानि-
 र्मलेतेजसा नाडीशतं छिद्येत् । तासां छेदे तत्रमृतस्य द्वासप्ततिसहस्रस्यापि छेद सिद्ध । धीरे धीमान्,
 प्रभावायोगलामध्यात्, इहजन्मनि मनुष्यशरीरे । तैतिलं सुषुप्तायाः साधुश्रान्तरमाह—जानीपुष्येति ।
 जानी मालती तस्याः पुष्पाणां समायोगं सयोगं कृत्वा यथा प्रसाधकामौक्तिकं गण्डकं चास्यति
 वासेन परिमलेन युरू कुर्वन्ति एव सा नाडी शुभाशुभभावैवांस्यते इति धिपरिणाम । पुष्पाधिवासाधयो
 यथा गण्डकं भवति तथेय नाडी वासनाधय इत्यर्थ । तर्हि किं कार्यमन आह—नामिति ।
 चिन्तनफलमाह—तदिनि प्रपद्यन्ते स्वपद्यन्ते ॥ तत इति, विदित धितं येन स्व विदितचित्त । मात्राधारेण
 मात्रा द्वादशादिसप्त्या प्रणवमात्रान्ता एव धारा यस्य मन लुरस्य स्व तथा, तन्तुं वासनारूप नाडीरूपं
 च, । द्विरक्तिर्निश्चयार्थ । समापयर्थ इति शब्द । अथमारोटप्रकार उत्क्रान्तिसमये खेचरीपटले
 उक्त, यथा—

यदा तु योगिनो बुद्धिस्त्यक्तुं देहमिम भवेत् । तदा स्थिरामनो भूत्वा मूलाब्जं ससृज्जलाम् ॥ १ ॥
 सूर्यकोटिप्रतीकाशा भावयेच्चिरमात्मनः । आपादतलपर्यन्तं प्रसृतं जीवमात्मनः ॥ २ ॥
 संहृत्य क्रमयोगेन मूलाधारपदं नयेत् । तत्र कुण्डलिनीं शक्तिं सवर्तनिलसंनिभाम् ॥ ३ ॥
 जीवं निज चेन्द्रियाणि ग्रसन्तीं चिन्तयेद्विद्या । मंत्राप्य कुम्भकारस्थां तडिज्ज्वलनभास्वरां ॥ ४ ॥
 मूलाधाराद् यतिर्देवि स्वाधिष्ठानपदं नयेत् । तत्रस्थ जीवमखिलं ग्रसन्तीं चिन्तयेद् प्रती ॥ ५ ॥
 तडिक्कोटिप्रतीकाशां तस्मादुन्नीय सत्वरम् । मणिपुरपदं प्राप्य तत्र पूर्ववदाचरेत् ॥ ६ ॥
 तत्र स्थिता चर्या देवि पूर्ववद्योगमार्गवित् । अनाहतं नयेद्योगो तत्र पूर्ववदाचरेत् ॥ ७ ॥
 ततो त्रिशुद्धावानीय कुण्डलीं पूर्ववचरेत् । उन्नीय तस्माद् भूमध्ये नीरक्षीरं ग्रसेत् पुनः ॥ ८ ॥
 अस्तं क्षीरं महाशक्त्या कोटिर्ग्रयसमप्रभम् । मनसा सह दागीरया मित्रा ब्रह्मार्गलं कृणात् ॥ ९ ॥

परामृतमहाम्भोधौ विश्रान्ति तत्र कारयेत् । तत्रस्थं परमं देवं शिवं परमकारणम् ॥ १० ॥
 शक्त्या सह समायोज्य तयोरेक्यं निभावयेत् । ॥
 इति । ज्ञातमुत्क्रान्तिरूढं यञ्चयित्वा यदि जीवितुमिच्छेत् तदावरोहं कुर्यात्, इत्यपि तत्रोक्तम् । तद्यथा—
 यदि यञ्चित्तुमुद्यत्कः कालं कालविभागावित् । कालस्तु यावद्ब्रजति तावत्तत्र सुखं वसेत् ॥ १ ॥
 ब्रह्मद्वारगर्गलसाधो देहं कालप्रयोजनम् । तस्माद्ध्वं पदं देयं नहि कालप्रयोजनम् ॥ २ ॥
 यदा देव्यात्मनः कालमतिक्रान्तं प्रपश्यति । तदा ब्रह्मार्गलं भित्त्वा शक्तिं मूलपदं नयेत् ॥ ३ ॥
 शक्तिदेहप्रसृतं तु स्वजीवं चेन्द्रियैः सह । तत्तत्कर्मणि संयोज्य स्वस्यदेहः सुखं व्रजेत् ॥ ४ ॥
 अनेन देवि योगेन यञ्चयेत् कालमागतम् । ॥

इति । अत्रारोहावरोहाभ्यास एव योगशास्त्रेषु मुख्यो योग इति द्रष्टव्यम् । स चात्र प्रकाशितः । अत्र पञ्चाशद्-
 दलगामिनि चित्ते पञ्चाशदयुक्तयो जायन्ते । तदुक्तमध्यात्मविषेके—

गुदलिङ्गान्तरे चक्रमाधारं तु चतुर्दलम् । परमः सहजस्वददानन्दो वीरपूर्वकः ॥ १ ॥
 योगानन्दश्च तस्य स्यादीशानादिदले फलम् । स्वाधिष्ठानं लिङ्गमूलं पदपत्रं चक्रमस्य तु ॥ २ ॥
 पूर्वादिषु दलेष्वाहुः फलान्येतान्यनुक्रमात् । प्रथमः क्रूरा गर्वनाशो मूर्खा ततः परम् ॥ ३ ॥
 अब्रह्मनमविश्रामो जीवस्य चरतो ध्रुवम् । नामौ दशदलं पदं मथिपूरकमङ्गकम् ॥ ४ ॥
 सुषुप्तिरत्र नृपणा स्यादीर्घ्या पिशुनता पुनः । लज्जा भयं घृणा मोहः क्रुधिताथ विषादिता ॥ ५ ॥
 हृदयेऽनाहतं चक्रं दलैर्द्वादशभिर्पुतम् । लीन्यमणाशः कपटः वितर्कोऽप्यनुतापिता ॥ ६ ॥
 आशा प्रकाशयन्ति च समीहा ममता ततः । क्रमेण दम्भो वैकल्पविवेको हुंकृतिस्तथा ॥ ७ ॥
 फलान्येतानि पूर्वादिलक्ष्यस्यात्मनो विदुः । कण्ठेऽस्ति भारवीस्थान विशुद्धिः षोडशच्छदम् ॥ ८ ॥
 तत्र प्रणव उद्गीयो हुंफट्ठ्वौपद्वपद्वसुधा । स्वाहा नमोऽमृतं मम स्वराः पद्मादयो मताः ॥ ९ ॥
 इति पूर्वादिपत्रस्थे फलान्यात्मनि षोडश । ॥

इति । षोडशच्छद्रे त्वन्यत्र विशेष उक्तः—

कृपा क्षमार्जवं वैष्यं वैराग्यं च धृतिस्तथा । हास्यं रोमाञ्चनिश्चयो ध्यानं सुस्थिरता तथा ॥ १० ॥
 गाम्भीर्यमृद्यमं सत्त्वं चौदार्यंकाग्रता तथा । एते पूर्वादिपत्रेषु गुणाः ॥ ११ ॥
 इति । “तत्सर्वपदार्थाभ्यासो द्रष्टव्यो द्विदले पुनः” इति । अत्र वायोऽरुपापनं तु आधारस्वाधिष्ठानयोरन्तरेऽग्निपुराणं
 तन्मूले मनो दध्यात् । यत्र यत्र मनस्तत्र तत्र प्राय आयाति । प्राणवायुयोगेनाग्निर्दीप्यते स चोर्ध्वंज्वलन-
 स्वभावः । तस्मिन्श्च ज्वालिते वायुर्ध्वं गच्छति ततः पदचक्रभेदो भवति । स्वाधिष्ठान लिङ्गचक्रं त्रिप्रदलि-
 षीरुत्प विराडुत्प, तत्र कुण्डलिनीमिति अत एव बचनानुसृतं । तदुक्तं दीक्षापटले—
 तत्र वेधमर्षो दीक्षां वच्ये संसारमोचनीम् । ध्यायेच्चिप्यतनोर्मध्ये मूलाधारे चतुर्दले ॥ १ ॥
 त्रिकोणमध्ये विमले तेजस्त्रयविलुम्बिते । नलयत्रयसंयुक्ता तद्वित्कोटिममप्रभाम् ॥ २ ॥
 शिवशक्तिमर्षो देवीं चेतनामात्रविग्रहाम् । सूत्रमात् सूत्रमतरां शक्तिं भित्त्वा पदचक्रमञ्जमा ॥ ३ ॥
 गच्छन्तीं मध्यमार्गेण दिव्यां परशिवावधि । वाग्निमान्तदलस्थार्थान् संहरेत् कमलामन ॥ ४ ॥

इत्यादिकुण्डल्यनुसारेण चायोरपि चोर्ध्वं गच्छतस्त्रि परिश्रुति । मणिपूर्वकनाभिवर्णं गत्वा प्राप्य, अनाहतं
दृष्ट्वा; तदप्यतिक्रम्य, विशुद्धौ कण्ठप्रदेशे प्राणान् वायुधिरुध्याशामाशाचक्रं श्रमभ्यवर्त्यनुप्रायान् अथो नाद
प्रायान् । कीदृशम् आधारमारभ्य ब्रह्मरन्ध्रपर्यन्तं प्रतीपमानं तथोज्ज्वलं, स वै नादं ब्रह्मं प्राणात्मा परमा-
त्मैवेति । ते प्राणा पदशताधिकैकविंशतिसहस्रसंख्याका प्राक्प्रोक्ता । ग्रन्थान्तरेषु तु पदुत्तरपदशताधि-
कैकविंशतिसहस्रसंख्याका (२१६०६)" इत्युक्तं । अन्यत्र ग्रन्थेषु "अशीति पदशतं चैव सहस्राणि
प्रयोदश । तत्र चैकं च निश्वासा अहोरात्रप्रमाणतः " इति सहाभेद उक्तः । अङ्कतः (११३६००)
भवन्ति । तन्ग्रन्तरे तु—

उत्प्लासे चैव निःश्वासे हंस इत्यवरद्वयम् । तस्मात् प्राणस्तु हंसारूप आत्माकारेण मस्थितः ॥ १ ॥
नाभेरुच्छ्वासनिःश्वासा हृदयाग्रे न्यवस्थिताः ।

इति । *शुद्धं पायुमवष्टभ्य दृष्ट्वा आधापान्मूलाधारचक्राद्वायुं प्राणायाममृत्था-योर्ध्वंमवष्टभ्य, अवष्टम्भनोपायो
योगियाहवष्टभ्येनोक्तः -

दक्षिणोत्तरगुण्ठने सीवनीं पीडयेद् दृढम् । अथस्तादण्डयोः सूक्ष्मां सन्धोपरि च दक्षिणः ॥ १ ॥
अहोभोरन्तरं योगी निश्चिद्रं बन्धयेद् दृढम् । समग्रीवशिरःस्कन्धः समपृष्ठः समोदरः ॥ २ ॥
इत्यादि ॥ अत्र कादिमतोक्तश्वासक्रमोऽग्रे वक्ष्यते ॥

—:००००:—

इति श्रीमहामहोपाध्यायभगवन्पूज्यपादश्रीगोविन्दाचार्यशिष्य—श्रीभगवच्छुद्धाचार्यशिष्य—श्रीविष्णु-
शर्माचार्यशिष्य—श्रीप्रगल्भाचार्यशिष्य—श्रीविद्यारण्ययतिविरचिते श्रीविद्यार्णवाख्ये तन्त्रे
पकविंशतितमः श्वासः ॥ २१ ॥

* अथ टीकाभागे मूलश्लोकस्यासौ सदित्थः ।

द्वाविंशः श्वासः ।

अथ लक्ष्म्यादिमन्त्राणामुच्चारणयोगविधिः । कूर्मपुराणे—

श्रियं ददाति विपुलां पुष्टिं मेघां यशो बलम् । अर्चिता भगवत्पत्नी तस्मान्नद्धमीं समर्चयेत् ॥ १ ॥

इति । सारसंग्रहे—

अथोच्यते रमामम्ना लक्ष्मीसौभाग्यदा भृशम् । दुर्गेत्युद्धारणे शक्तास्त्रिवर्गफलदायकाः ॥ १ ॥

संवर्ताद्दामतः षष्ठं व्योमसप्तमसंयुतम् । तुरीयस्वरचन्द्रार्धकलानादार्याधिष्ठितम् ॥ २ ॥

एकाक्षरो रमामभौ मनोरथसुरद्रुमः । ॥

इति । संवर्तात् सकाराद्दामतो विलोमेन षष्ठं शकारः, व्योमसप्तमोऽपि तथैव, तेन देवस्तयुक्तं, तुरीयस्वरः ई, चन्द्रार्धकला अर्धचन्द्रः, नादो विन्दुः, तेन धीवीजमुक्तम् । तथा—

भृगुरस्य मुनिः प्रोक्तञ्छन्दश्चास्य निवृन्मत् ॥ देवता गदिता लक्ष्मीर्भोगमोक्षफलप्रदा ॥ ३ ॥

द्विसव्यनेत्रकर्णेन मन्वन्तस्वरसंयुता । भषेयैव षडङ्गानि जातिपुक्तानि कल्पयेत् ॥ ४ ॥

सव्यनेत्र ईकारः, कर्ण ऊ, कर्णस्यापि सव्यत्वं समासात् । इतो द्वादशस्वरः, मनुश्चतुर्दशस्वरः, अन्वो विसर्गः, एतेन धार्ध्वाध्वाध्वाध्वा इति षडङ्गमन्त्रा उक्ता । ध्यानम्—

पद्मार्हदा नवकनकरक् पद्मयुग्माभयेष्टप्रोधदस्ता हिमगिरिनिर्भैवेदसंल्यैरिभेन्द्रेः ।

इस्तोत्तिष्ठाभृतभृतघटैः^१ सिच्यमानाद्भयष्टिर्भूयाद्भृत्यै रुचिरङ्कुटा क्षौमवस्त्राब्जनेत्रा ॥

दक्षार्धयोपाद्ये तदापघ-स्थयोरन्व्ये, इत्यायुधध्यानम् ।

“चतुर्भुजां सुवर्णाभां सपद्मोर्ध्वकरद्वयाम् । दक्षिणाभयहस्तां तां वामहस्तवरप्रदाम्” ॥

इति नारायणीयवचनात् । ‘हिमगिरिनिर्भैपिति श्वैत्यमुक्तं, ‘युग्माभामेव’ इति दक्षिणामूर्तिवचनात् ॥ दक्षिणा-

१ ‘नादविमुषितम्’ ख पाठ । २ ‘ब्रह्मदेव’ ख पाठ ।

वतयथा—भूयाद्भूयो द्विपद्माभयवरदकरा तप्तकार्तिस्रवामा, युग्माभामेवयुग्मद्वयकरधृतकुम्भाङ्कितसिच्यमाना ।

रत्नौघानुमोनिर्विमलनरदुक्तावैवालपनाट्या. पद्माक्षी पद्मनाभोगमि कृतवन्नि पद्मगा श्री क्षियं व ॥

मूर्तिसंहितायाम्—

अष्टपत्रं लिखेत् पत्रं त्रिभूविम्बमालिखेत् । मध्ये बीजं विनित्तिप्य नव शक्तीः समर्चयेत् ॥ १ ॥
इति । सारसंग्रहे—

अष्टपत्राम्बुजद्वन्द्वं कर्णिकाकेसरोज्ज्वलम् । चतुर्द्वारमयायुक्तं चतुरस्रत्रयावृतम् ॥ १ ॥

इति पूजावक्रमुदघृतम् । तत्रैव—

धर्मादिकल्पिते पीठे नवशक्तिसमन्विते । रमामावाहा गन्धार्घ्यैर्भजेत् साधकपत्तमः ॥ २ ॥
इति । इक्षिणामूर्तिसंहितायाम्—

विभूतिरुन्नतिः क्रान्तिर्हृष्टिः' कीर्तिश्च सन्नातिः । व्युष्टिस्तृष्टिर्नृष्टिश्च वसुष्टिस्तु प्रपूजयेत् ॥ १ ॥
मध्ये सिंहासनं पूज्य सर्वशक्तिमयं प्रिये ।

इति । शास्त्रान्तिके— "बीजाद्यमासन दद्यात् मूर्तिं मूलेन कल्पयेत्" । सर्वशक्तिपद प्रोक्त्या डेन्तं च कमलासनम् । नम इत्यासनं पूज्य तत्तद्दीक्षादिकं शिष्यं ॥ १ ॥

इति । तेन योजानन्तर 'सर्वशक्तिकमलासनाय नम' इति पाठमन्त्रो ज्ञेयः । तदुक्तम्—

सर्वशक्तिपदं प्रोक्त्वा डेन्तं च कमलासनम् । नम इत्यासनं पूज्यं तत्रद्वीजादिकं शिष्ये ॥
इति । पद्मपादाचार्यास्तु—'श्रीश्रीदेव्यामनाय नम श्रीश्रीदेवीमूर्तये नम.' इत्याह । सनत्कुमार— "सक-
ल्यान्मूर्तौ शुभ्रं कर्णिकाया यजेच्छ्रियम् ।" इति । सारसंग्रहे—

तस्मिन् पीठे ममावाहा देवीं गन्धादिभिर्भजेत् । पुराङ्गानि समभ्यर्च्य वासुदेवादिमूर्तिभिः ॥ १ ॥
इमैर्निधिपुगेनान्या वलाकाद्याभिरीरिता । लोकेशैरपराष्टचित्तदत्तैश्च परा स्मृता ॥ २ ॥

बलाकां विमला चैव कमला वनमालिका । विभीषिका मालिका च शाकरी वसुमालिका ॥ ३ ॥
पङ्कजद्वयहस्तास्ता मुक्ताहारममप्रभाः । अनेन विधिना मन्त्री मन्त्रमेत भजेत् तु यः ॥ ४ ॥

वसुभ्रमकुला लक्ष्मीं स प्राप्नोत्यचिराद् ध्रुवम् ।

अत्र वासुदेवादिपत्रनिधयन्त द्विर्तायावरणम्, "मूर्तीमघनुष्कनिधियुगैर्यगा" (प्रपञ्चमते १२।१०) इत्याचा-
योक्ते । यस्तु "आग्नेयादिषु पत्रेषु गुग्गुलुध्रं कुर्यात्कः । दमकं सलिलम्" इति नारायणपिपयचनं
तत्प्रकृतदिकपरम् ॥

अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कल्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि भृगुश्रुपये
नमः । मुखे निवृच्छन्दसे नमः । हृदि त्रियै देवतायै नमः । शुक्रे शं बीजाय नमः । पादयो ईश्वरपुत्रे
नमः । नाभौ रं कौलकाय नमः । इति विन्यस्य, प्राग्बद्धिनियोगमुक्त्वा श्रीं हृदयाय नमः, श्रीं शिरसे
स्याहा, श्रु शिखायै वषट्, श्रीं कवचाय हु, श्रीं नेत्रत्रयाय वौषट्, धं अस्त्राय पद्, इति पङ्क-
मश्रान्हुष्टादितलान्तं कल्पोद्भेदयादिपङ्कटेष्वपि विन्यस्य, ध्यानमानसपूजान्ते चतुर्द्वारयुक्तचतुरस्रत्रयावृतमष्टदल-
द्वयमर्वापीठं निर्माय, प्राग्बद्धं पुरतो निधायाथर्वस्यापनादिपरतत्याचान्ते, ओं विभूतये नमः, रतये नमः,
काम्यै नमः, हृष्ट्यै नमः, कीर्त्यै नमः, सन्तत्यै नमः, व्युष्ट्यै नमः, उत्कृष्ट्यै नमः, मध्ये भ्रष्ट्यै
नमः, इति स्वाप्रादिप्रादक्षिण्येन पाठशक्तीं संपूज्य, श्रीसर्वशक्तिकमलासनाय नमः, इति समस्तपीठं

संपूज्यावाहनाद्यह्नपूजान्तेऽन्तरालाद्यदले देव्यग्रमदिचतुर्दलेषु— ॐ वासुदेवाय नमः, सहस्रपणाय नम, प्रगुह्याय नम, अनिरुद्धाय नम, इति संपूज्याग्नेयादिविदित्तु दमकाय नम, सलिलाय नम, गुग्गु-
ल्वे नम, कुण्डलकाय नम, इति संपूज्य, देवाद्यज्ञानदलाग्ने ॐ शंखनिघये नम, वामदलाग्ने ॐ
पद्मनिघये नम, इति संपूज्य, द्वितीयाद्यदले— ॐ वलाकायै नम, ॐ विमलायै नम, ॐ कमलायै नम,
ॐ यनमालायै नम, ॐ विभीषिकायै नम, ॐ मालिकायै नम, ॐ शार्ङ्ग्यै नम, ॐ वसुमालिकायै
नम, इति संपूज्य लोकपालाचार्ये सर्वे समापयेत् इति ॥ तथा—

जपेद्भ्राह्मणरत्न च तत्सहस्रं हुनेत् ततः । पञ्चस्रिस्वाद्युसंयुक्तैस्तिर्वा श्रीफलैरथ ॥ ५ ॥

त्रिभिर्वा मधुराङ्गैश्च जुहुयाद्विजितेन्द्रियः । तर्पणादि ततः कुर्याद् द्विजार्चान्तं प्रसन्नधीः ॥ ६ ॥
इति । भास्करलक्षं द्वाशरत्नम् । तत्सहस्रमित्युक्तेऽङ्गायो होम । वैल्यै समिद्धैरित्याचार्यचरणा ॥
त्रिभिरीरिति पर्यङ्केन सहस्रचतुष्टयं ननु मिलितैस्तेषां तु द्रव्यान्तरन्येन त्रिभिर्होमाम्भवादिनि । तदुक्तं मट्टचरणै—
नैवं त्रीहिभिरीष्टं स्याद्यद्येनैव यथाश्रुतं ॥ मिथैरित्येत चेदिति " मिथ्याणां विषयदर्शना " इति च,
तर्हि त्रिमधुराङ्गं चिद्वदिति चेत् न " सर्वे त्रिमधुरोपेतं होमद्रव्यमुदाहृतम् । " इति षचनात् तद्योगस्य
पशुपुरोडाशावदानानामुपस्तरणामिधाराज्ययोगवदचिद्वत्त्वात्तिति ॥

ततः सिद्धमनुमन्त्री साधयेन्नजवाञ्छितम् । वक्षोमदग्ने पयासि विष्टुर्नर्कगतां त्रिषम् ॥ ७ ॥

संस्तृत्य मनुमेनं च जपेद्भ्रजत्रयावाधि । सोऽचिरैस्सैव कालेन दारिद्र्यान्मुच्यते नरः ॥ ८ ॥

मधुसूदनगेहस्यनिन्वाद्य उपनिरय च । त्रिलक्षं प्रजपेन्मन्त्री वत्सराद्वाञ्छितप्रदः ॥ ९ ॥

अधिकं वसुसंघातं लभते नान्यथाचिरात् । अशोकैर्ध्वञ्चिते बह्नां मथूर्तस्त्वदुल्लैर्हुनेत् ॥ १० ॥

मन्त्री त्रिभुवनं सर्वं वश्यत्येव नान्यथा । खादिरैः शकलैः मय्यगेधितेऽग्नां यथाविधि ॥ ११ ॥

तण्डुलैस्त्रिस्वादुपुङ्खैर्जुहुयान्मन्त्रविचमः । तेन राजकुलं वरयं धनदादर्धवान् भवेत् ॥ १२ ॥

अर्कबह्नां हुनेन्मन्त्री सुशुद्धैः शालितण्डुलैः । निरुतं राज्यलक्ष्मीं च राजपुत्रो लभेद् ध्रुवम् ॥ १३ ॥

त्रिस्वादुपुङ्खैर्नलिर्नलक्षमेकं हुनेत् सुधीः । अलक्ष्मीसहितो मर्त्यो लक्ष्मीं प्राप्नोति निश्चितम् ॥ १४ ॥

धनधान्यादिसंपत्त्या तोषयेत् तां च माषकः । करुणार्द्रं सनाथा सा कुलं तस्य न मुञ्चति ॥ १५ ॥

ब्राह्मणः स्वगृहे विन्वं समारोप्य च वर्षयेत् । श्रीसूक्तं च जपेन्नैप तत्पत्रैर्जुहुयात् ततः ॥ १६ ॥

त्रिस्वादुपुङ्खैः कुसुमैः फलैश्चापि समिद्धैः । स्कन्धभेदैस्तस्य नरन्तन्मूलैश्चापि संहुनेत् ॥ १७ ॥

विन्वमिथ्रहविष्याशी मण्डलात् प्राक् स्वयं रमा । प्रत्यक्षा च भवेत्तस्य कथमग्नीः कुले भवेत् ॥ १८ ॥

इति । श्रावण्यन्यासः—

कर्णिकायां साध्यनामगर्भं तारं विलिप्य च । एवा पित्र्ये ऋचः पादचतुष्कं चापि तद्दले ॥ १ ॥

अष्टपत्रे गूपमिति दिक्ष्वेवेन्द्रादि चाग्निषु । पादा लेप्यास्ततो ब्राह्मणदलपोडशके क्रमात् ॥ २ ॥

आलिखेत् षोडशदले तं सोमाद्यस्य चाप्यृचः (प्रचिकीटपृचः) । त्रीण्यचराणि प्रथमे द्वितीये सप्त सप्त च । ३ ।

तृतीये च चतुर्णांस्तृतीये पञ्च पञ्चमे । षष्ठे षट् चतुरो वर्णान् सप्तमेऽष्ट दलेऽष्टमे ॥ ४ ॥

प्रजापते ऋचो वर्णाश्रुतुरो नवमे दले । दशमे च दले वर्णान् पञ्च त्रैकादशेऽपि पद् ॥ ५ ॥
 द्वादशे चतुरो वर्णान् दले चापि त्रयोदशे । [चतुर्दशे चतुर्वर्णान् मस्य पञ्चदशे दले] ॥ ६ ॥
 पौडशे चापि षड्वर्णान् विलिख्य च दले बहिः । आग्नेय लिप्या श्रीबीज विलिखेद्गुरास्तिपु ॥ ७ ॥
 यत्र ऋरूपञ्चकस्यनद्धनधान्यधरामुतैः । गोगजाश्यानिमाहिपसस्यभूपारिंसंकुलाम् ॥ ८ ॥
 लक्ष्मीं ममात्रहेद्रस्या पुत्रपौत्रादिगामिनीम् ।

॥

इति । अर्थार्थ — तत्र चतुर्दलकमलकर्णिकामध्ये मसाध्य प्रणव विलिख्य, तददलेषु “पद्यापित्रे” इति ऋच
 पादचतुष्टय म्याप्रादिप्रादक्षिण्येन प्रतिदलमेक पाद विलिख्य, तद्द्विहृष्टदल कमल कृत्वा तस्य दिग्दलेषु
 “यूय” इत्याश्रुच पादचतुष्टय, कालदलेषु “प्येन्द्राग्नी” इत्याश्रुच पादचतुष्टय विलिख्य, तद्द्विहृष्ट
 शदल कमल कृत्वा तद्दलेषु “त्व सोम” इत्यादि ऋगङ्गथस्य प्रथमदले त्रिंश्वहाराणि, द्वितीये मस
 तृतीये मस, चतुर्थे चत्वारि, पञ्चमे पञ्च, षष्ठे षट्, सप्तमे चत्वारि, अष्टमेऽष्ट, “प्रजापते न त्वदे”
 इति ऋचो नवमे चत्वारि दशमे पञ्च, एकादशे षट्, द्वादशे चत्वारि, त्रयोदशेऽपि चत्वारि, चतु
 र्दशे चत्वारि, पञ्चदशे मस्य पौडशे षडक्षराणि चेति धियज्य विलिख्य, तद्द्विहृष्टदलस्य विषाय तपोरन्तरा-
 लक्ष्मीध्याम् अकाराविलकारान्मान मातृकाराणां मविन्दुकारं घेषनरूपेण विलिख्य, तद्द्विहृष्टदलस्य कृत्वा
 तत्कोशेषु श्रीबीज लिपेन । एतद्यन्त्रमुक्त्वा लब्ध भवति ॥ ऋष्यपञ्चक तु ऋष्येदे— यामङ्गस्य घृहस्पति- निष्टुप् ।
 “एवा पित्रे विश्वदेवाय वृष्णे यज्ञैर्विधिं नमसा इतिभिः । वृहस्पते सुप्रजा वीरवन्तो वयं स्याम
 पतयो रयीणाम्” ॥ १ ॥ “युग्मस्मान्भयत वस्यो अन्धा निरहतिभ्यो मक्ता गृहानाः । जुषध्वं
 नो हन्वदाति यजत्रा वयं स्याम पतयो रयीणाम्” ॥ २ ॥ प्येन्द्राग्नी इत्यस्य कुत्सः इन्द्राग्नी
 त्रिष्टुप् । “प्येन्द्राग्नी पयिवाभा सुतस्य विश्वात्मस्य स जयत धर्मानि । तस्यो मित्रो बह्वो माम-
 हन्तामितिः मिन्धुः पृथिवी उत द्यौः” ॥ ३ ॥ गौतमस्य त्रिष्टुप् । “ल सोम प्रचिकितो
 मनोपा ल रजिष्ठमनु नेपि पन्धाश्च । तत्र प्रथीती पितरो न इन्दो देवेषु रक्षममजन्त धीरोः” ॥४॥
 प्रजापते इति हिरण्यगर्भ ऋषिः को देवता त्रिष्टुपकण्डः । “प्रजापते न त्देतान्यन्यो विश्वा मा-
 तानि परि ता बभूव । यत्कामान्ते जुष्टमन्त्रो यस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम्” ॥ ५ ॥
 इति । श्रीपञ्चमारे—

मध्ये तार माध्ययुक्त शिथं कोणेषु पदस्वपि । अष्टपत्रे केसरोद्यत्स्परद्वे क्रमेण च ॥ १ ॥

या लक्ष्मीरित्युचो वर्णाश्रुतुराश्रुतुरो बहिः । अश्वदाया ऋचा हन्मिश्च मवेष्टय कुशुदात्रिषु ॥ २ ॥

श्रिय समासिन्वेद्यन्त्र व्यापितं यत्र मन्दिरे । धर्नैर्धान्यैश्च विमर्वरन्त्यश्राश्वगवादिभिः ॥ ३ ॥

आभूरयन्ती मततं तत्रैव रमते रमा ।

॥

इति । अर्थार्थ — अष्टदलपञ्चोदरे पदकोशे कृत्वा तन्मध्ये मसाध्य प्रणव विलिख्य, पदकोशेषु श्रीबीज
 विलिख्याष्टदलकेसरेषु इन्द्रश्च म्वाग्नालिख्याष्टदलेषु “या लक्ष्मी” इत्युचो वर्णाश्रुतुराश्रुतुरो विलिख्य,
 बहिर्द्वैतयान्तालद्वयेऽन्तर्गतान्तराले श्रीसूक्तं अत्र यद्यमानं— “अश्वदाय गोदाय* ” इति ऋचा स-

* ‘अश्वदाय गोदाय धनदाय महाधनि । धनं मे जुषता देवि सर्वकामाश्च देहि मे ॥’

वेष्ट्य तद्वर्हिर्गतान्तराले कादिदान्तवर्णैरावेष्ट्य तद्वह्निश्चतुरस्रं कृत्वा तत्कोणेषु श्रीवर्जं लिखेत् । पतयन्-
मुक्तफलदम् । " या लक्ष्मी सिन्धुसंभवा भूतिर्धेनु पुरुचसु । पद्मा विभ्वा घसुदेवी सदा नो ज्ञुपतां गृहे ॥ "
इति ऋक् । तथा—

। सद्याद्य विन्दुमहितं द्वितीयं भुवनेश्वरी ॥ ४ ॥

तृतीयं च रमावर्जं चतुर्थं कामराजकम् । समुद्रवर्णो घर्भार्यकाममोक्षफलो मतः ॥ ५ ॥

सद्याद्य ये विन्दुयुते तेन ये, अन्यत् प्रसिद्धम् । तथा—

ऋषिर्भृगुर्निचृत्पूर्वमनुष्टुप् छन्द ईरितम् । देवता कमला प्रोक्ता सर्वसपत्करी शुभा ॥ ६ ॥

पूर्वमश्रवदेवास्य पदङ्गानि प्रकल्पयेत् ।

॥

अथ ध्यानम्—

माणिक्याभा इरगिरिनिभैः कुञ्जरेन्द्रैश्चतुर्भि-

र्नासाग्रोधन्मणिमयघटाम्भोभिरासिच्यमाना ।

अम्भोजम्भा वरसरसिजद्वन्द्वकामीतिहस्ता

लक्ष्मीः पायादमरनिकरैः भोविताद्द्वयम्बुजा सा ॥ ६ ॥

आयुधध्यानं प्राग्वत् ।

पूर्वोदिते रमापीठे यजेद्देवीं च पूर्ववत् । अर्कलक्षं जपेन्मन्त्री नियताशी च संहुनेत् ॥ ७ ॥

तत्सहस्रं सरोजैश्च रत्नैस्त्रिस्वादुर्मयुतैः । पूर्वानुरूपयोगांश्च कुर्यान्मन्त्री यथाविधि ॥ ८ ॥

साधको मनुवर्यस्य निधिभिः सेव्यते स्वयम् ।

॥

प्रयोग सुगम । तथा—

कामिकापञ्चमं कालो अन्त्यस्वरविभूषितः । वर्गादिः च्चेडमचला वरुणो दीर्घपुक्भृगुः ॥ ९ ॥

अक्षियुक् धान्तपवनमद्याद्यश्च द्विठावधिः । दशाक्षरो निगदितो मन्त्रः प्रोक्तफलप्रदः ॥ १० ॥

इति । कामिकापञ्चमं न, कालो म, अन्त्यस्वरो विसर्गस्तेन म, वर्गादि क, च्चेडं म, अचला क्ष, वरु-
णो व, दीर्घपुक् वा, भृगु स अक्षियुक् सि, धान्तं न, पवनो य, सद्याद्य ये तेन म्ये, द्विठ स्वाहा, ॥ तथा—

ऋष्याद्या दक्षमविराट्कमलाः मयुदीरिताः । देवी च पद्मिनी विष्णुपत्नी च वरदा मता ॥ ११ ॥

रूपान्ता कमला चाभिर्द्धे-नमोन्ताभिरुक्तवत् । पञ्चाङ्गानि मनोरस्य जातियुक्तानि कल्पयेत् ॥ १२ ॥

इति । शारदायाम्— " नमोन्ता प्रणवादिका " इत्यङ्गमन्त्रा उदिता । ध्यान तु—

तडित्युज्जाभामा कमलयुगदानामयकरा

शरीरोद्यन्नामा भुवनविवरं भामयति या ।

सरोजस्या काञ्चीमणिसुकुटमञ्जीररुचिरा

त्रिये भूयाङ्गन्मीः कुचकलशभारानततलुः ॥ १३ ॥

आयुधध्यानं प्राग्वत् ।

रमापीठे पुग प्रोक्ते यजेद्देवीं यथाविधि । आटावङ्गानि तद्भावे चलाक्याद्यष्टशङ्खः ॥ १४ ॥

तद्वाये लोकापालाश्च तदस्त्राणि नतो ब्रह्मिः । एतन्भ्यर्चयेन्नर्त्तनी भवेत् मावाद्भनाधिपः ॥ १५ ॥

अथ प्रयोग — प्राग्ब्रह्मोपासनान्तरे भूलेन प्राणायामप्रथमं कृत्वा, शिगमि दत्ताय ऋषये नमः । मुचे विरादलुन्दमे नमः । इति श्रीरुमलार्थं देवतार्थं नमः । इति विन्यस्य प्राग्ब्रह्मिनियोगमुक्त्वा मूलमन्त्रं करयो-
र्ध्यापस्यं, ॐ देवे नमः हृदयस्य नमः, ॐ पश्चिन्यं० शिरसे० ॐ विष्णुपत्न्यं० शिखायै०, ॐ वन्दार्यं० कवचाय०,
ॐ कमलरूपायै० अस्त्राय०, इति पञ्चाङ्गमन्त्रानुद्गादिनिष्ठान्तं करयन्विन्यस्य, नेश्वरं हृदयादिपञ्चाङ्गेष्वपि वि-
न्यस्य, ध्यानाद्यङ्गपूर्वज्ञाने प्राग्ब्रह्मदेवे वलाक्षयात्रयशुद्धौ सपूज्य इन्द्राद्यर्चादि सर्वं प्राग्ब्रह्म समापयेदिति ॥ तथा—

पङ्किलं जपेन्मन्त्रं इविष्याशी जितेन्द्रियः । तद्दशांशं मरमिजैस्त्रिंसाद्दूर्द्धनेत सुधीः ॥ १६ ॥

नद्या समुद्रगामिन्या कण्ठदमे जले स्थितः । लक्षत्रयं जपेन्मन्त्री भवेदर्धान्विता नरः ॥ १७ ॥

नद्यावर्तमसूतैश्च जुहुयादुत्तराहंभे । रमा सपूज्य साहस्रं तावद्दूर्ध्वैर्मधुप्लुतः ॥ १८ ॥

फलैर्हुनेत् पौर्यमास्या पञ्चम्या वा मितान्भुजैः । शुक्रवारे श्वेतपुष्पैर्माम यो जुहुयान् सुधीः ॥ १९ ॥

संघस्रगाढन पूर्णं लभते नात्र मगयः । किं बहूक्तेन भभते मनुमेन जितेन्द्रियः ॥ २० ॥

स वाञ्छितार्थार्थं लभते वसुधान्यममृद्विपुः ।

॥

इति । तथा—

वाकशक्तिं श्रीकामरु च साशिसद्यान्तमर्गयुक् । चरुनीपं च वर्गादितृतीयं केवलश्च तः ॥ २१ ॥

लोहितोऽग्निपुत्रो वामश्रुतिषुग् भृगुरीरितः । तुर्यवर्गादिपरममद्याहृदयावधि ॥ २२ ॥

द्वादशांगो महालक्ष्मीमन्त्रः प्रोक्तस्तु स्मरिभिः । प्रणयाद्योऽयमेव स्वान् सर्वनिद्विकृतो मनुः ॥ २३ ॥

इति । वाक् वागीज, शक्तिं भुवनेऽर्वागीजं, कामस्तद्वीजं, ए इ. स स्वरूपं, अग्नी रेफ, मद्यान्त ओ, वरुणो विसर्ग, पभि पिण्डित दर्शना, च-तृतीयं ज, वर्गादितृतीयं ग, क्रयलश्च त तकाग स्वररहितः, लोहितं प, अग्निपुत्रं भोग्फ तेल प्र, वामश्रुतिषुग् ऊर्वायुक् भृगु स तेन मू, तुर्यवर्गादि न, परमं य, मद्याहृदये तेन त्ये, हृदयं नमः, प्रणयाद्यन्वयोऽशास्त्र ॥ तथा—

ऋष्याद्या ब्रह्मगायत्रीमहालक्ष्म्यः समीरिताः । मशोध्वं मनुना पाणीं प्रणवाद्यं हृदन्तकम् ॥ २४ ॥

अहुलापु क्रमान्मन्त्री विन्यमेर्द्वाजपञ्चकम् । मन्त्रशेषं न्यसेन्मन्त्री [तल्लयोरुभयोरेपि ॥ २५ ॥

मूर्धादि चरणं यावन्मन्त्रेण व्यापकं न्यसेत् । मूर्धाविप्रतोऽगुह्याद्घ्रां पञ्च रीजानि विन्यसेत् ॥ २६ ॥

शेषं सप्तार्थकं मन्त्री] विन्यसेत् हृदि घातुषु । पञ्चरीजैः पञ्चमन्त्रान् शिष्टैः षष्टं तु कल्पयेत् ॥ २७ ॥

चतुर्ध्वर्नैर्जाभसुर्वयुक्तं वापि षट्पञ्चकम् । ज्ञानेश्वर्ये शक्तिवले रीर्यं तेजश्च पद् क्रमात् ॥ २८ ॥

एवं न्यस्ततनुर्मन्त्री चिन्तयेदिष्टदेवताम् । आदौ स्मरेत् समुधानं सर्वतुष्टिप्रतिशोभितम् ॥ २९ ॥

वस्तुर्लनामरद्वैश्च रमालैः श्रीदूर्ध्वगपि । तालैस्तमालैर्हिन्तालैः शालैश्च ऋकुलैरपि ॥ ३० ॥

कर्कशुपन्सुवीर्यैश्च चम्पकैरुपशोभितम् । मन्दान्दोलितकपूर्वकदलीदलमण्डितम् ॥ ३१ ॥

अशोकपाटलानागकांविटाग्मनोरमम् । मल्लिकायूथिकाकुन्दमदनतीमुगान्धिकम् ॥ ३२ ॥

द्राक्षावल्लीनागवल्लीमाधवीदेवदारुभिः । नमेरुभिर्लवङ्गैश्च बकुलैस्तिलकैस्तथा ॥ ३३ ॥
 शोभितं कार्णिकारैश्च चन्दनैः रक्तचन्दनैः । वञ्जुलैर्मातुलुङ्गैश्च दाडिमीलकृचैः शुभैः ॥ ३४ ॥
 नारिकेलैश्च खर्जूरैः पूगैः कुरवकैर्द्वयम् । मालतीकेतकीजातोपीरन्तीतुलसीशृतम् ॥ ३५ ॥
 नन्दावर्तेर्दमनकैः सर्वर्तुकुसुमोज्ज्वलम् । अमन्दैः पिचुमन्दैश्च मन्दारैरुपशोभितम् ॥ ३६ ॥
 विशिष्टैः पनसैरुचैः शाखोटैः कूटजैर्गणैः । अथैगपनस्पृष्टसुमनोगन्धमञ्जुलम् ॥ ३७ ॥
 महामरस्तस्य मध्ये सरेन्मञ्जी मनोरमम् । वरटाहंससद्वाद्यचक्रकारण्डकोज्ज्वलम् ॥ ३८ ॥
 अमद्भ्रमरमालाभिरलकृतचतुर्दिशम् । केकिकेकारवाकीर्णं लक्ष्मणामारसैर्द्वयम् ॥ ३९ ॥
 फुल्लैः मरसिजैः रम्यैः कहारैः कैरवैरपि । नीलेन्दीवरसङ्घैश्च सुगन्धिकुसुमैर्द्वयम् ॥ ४० ॥
 सर्वर्तुशोभिकल्पद्रुवनमण्डितमुञ्ज्वलम् । पुलिनं तत्र तन्मध्ये मण्डपं रत्नकुट्टिमम् ॥ ४१ ॥
 मसुद्यदर्कमंदोहकिरणशुतिभास्वरम् । द्विमरिमकगत्रातसिन्धुमृतसुरीतलम् ॥ ४२ ॥
 प्रोन्नमद्गालितस्वर्णप्राकारसुमनोहरम् । नानारत्नौघचित्तुर्द्वारममन्वितम् ॥ ४३ ॥
 नवरत्नमयप्रोद्यदरराष्टकशोभितम् । नूतनोऽयन्महारत्नं रचितोत्तुङ्गगोपुरम् ॥ ४४ ॥
 तप्तगालितहेमोद्यदण्डध्वजसमूहकम् । वैदूर्यादिमहारत्नरचितस्तम्भराजितम् ॥ ४५ ॥
 मंतस्वर्णरचितगवाक्षशतमङ्गलम् । हेमदण्डम्फुरद्वीपसदसुमनोहरम् ॥ ४६ ॥
 नानाविधसौमवत्सरचिताभिश्च काञ्चनैः (?) । मसुद्रघण्टिकापुरुषपताकाभिरथावृतम् ॥ ४७ ॥
 शरद्राकासुधारशिमदूकूलरचितैः शुभैः । विचित्रवमनोद्भूतैर्द्वयं चन्द्रातर्पणम् ॥ ४८ ॥
 काञ्चनोर्ध्वमणिद्रातकुट्टिमालं कृतं शुभम् । धनमारागुरुम्बन्धुकुम्भुकीकुम्भैरपि ॥ ४९ ॥
 तमालैर्द्रव्यं (व) जातैश्च सुगन्धिभिरथैतैः । आमोदितचतुर्द्वारं मण्डपं प्रविचिन्तयेत् ॥ ५० ॥
 (तदन्तः पारिजातस्य मूलं मिंडामनं नवम् । नानारत्नगणाकीर्णं तत्र देवीं विचिन्तयेत् ॥)
 बालभास्करमत्कान्ति शशिशेखरमण्डिताम् । मुक्ताहारोज्ज्वलां रम्यां रत्नारूपविभूषिताम् । ५१ ।
 हस्ताम्भोजैश्च विभ्राणां नूतनां शालिमञ्जरीम् । पद्मद्वयं कौस्तुभं च मन्मितास्पमरोन्मिताम् । ५२ ।
 विक्रान्तपलमंशोभिलोचनत्रयमयुताम् । कण्ठपुरमंफुल्लरत्नोत्पलपद्मद्वयम् ॥ ५३ ॥
 नितम्बविम्बविलमद्रशनादाममञ्जुलाम् । बलित्रयलमद्वैटिमन्व्यदेशशुशोभिताम् ॥ ५४ ॥
 गम्भीरावर्तहं (भृ) न्नाभिद्रुमण्डलमण्डिताम् । बच्चकर्मसंलक्षितपानोचनधनस्तनीम् ॥ ५५ ॥
 कुम्भिकुम्भोद्भवप्रोद्यन्मुक्तादामविराजिताम् । सौमोत्तरामङ्गवर्तीं पुष्पदामसुभूषिताम् ॥ ५६ ॥
 गालितस्वर्णसंचितवैदूर्याद्याङ्गटोञ्ज्वलाम् । काञ्चनोद्यन्पद्मरागमणिसंवद्रकङ्कयाम् ॥ ५७ ॥
 नानाविधलमद्रत्नमुद्रिकालं कृताङ्गुलीम् । कम्बुकण्ठकलारावां स्वर्णश्रेयैरराजिताम् ॥ ५८ ॥
 विचित्रनालङ्कारालङ्काराङ्गां शुचिस्मिताम् । उद्यदकर्ममामास्वद्रवतादङ्गशोभिताम् ॥ ५९ ॥

कर्णप्रीकृतस्वर्णचंद्ररत्नाङ्गुशा शुभाम् । प्रवालविलमत्कान्तिकचिराधरपद्मवाम् ॥ ६० ॥
 शोखरप्रो(शङ्करो) जलसद्रम्यदशनात्रलिशोभिताम् । निर्लाञ्छनशरद्राकातागधिपशुभाननाम् । ६१ ॥
 पञ्चमायकक्रोदएडविलासाधिकभ्रूयुगाम् । विश्राणां नामिका प्रोद्योचितलपुष्पजयोद्यताम् ॥ ६२ ॥
 शीतांशुशकलाकाररुचिरालिकराजिताम् । धनमौगन्ध्यसपञ्चमृगनाभिविशेषकाम् ॥ ६३ ॥
 मनाक्कुञ्चितसुन्निग्धनीलमञ्जुलमूर्धजाम् । पारिजातद्रुकुसुमगन्धवाहिसुमूर्धजाम् ॥ ६४ ॥
 [अनर्घ्यरत्नघटितमुकुटाङ्कितमस्तकाम्] । तप्तहाटकमंजुनानारत्नवयोशेखराम् ॥ ६५ ॥
 सौन्दर्यभूमेरवधि तेजसा जन्मभूमिकाम् । विलामलक्ष्मीभवने महालक्ष्मीं विचिन्तयेत् ॥ ६६ ॥

५. कामाध कृत्मारण्य दत्ताध करण्यन्तमायुधध्यानम् ।

पुगाप्रोक्ते रमापीठे देवीं मन्थक् प्रपूजयेत् । दद्याद्बीजेनासन च स्वाधुना मूर्तिकल्पना ॥ ६७ ॥
 दक्षभागं यजेद्देव्या गणपं चान्यतस्तथा । सुमनोज्जलिहस्तं च पुष्पधन्वानमर्चयेत् ॥ ६८ ॥
 अङ्गानि पूजयेदादां यथाभ्यानेषु मन्थयेत् । अष्टपत्रेष्विभाः पूज्या उमा श्रीश्च सरस्वती ॥ ६९ ॥
 दुर्गा धरणिगायत्र्यौ देव्युपा चेति शक्यः । नानालङ्करणाढ्याः स्युरम्भोजद्रवपाणयः ॥ ७० ॥
 अहमिप्रचालनार्थं च प्रोद्यते जहनुर्धयजे । पूजनीये प्रयत्नेन कराभ्यां धृतचामरौ ॥ ७१ ॥
 निधीं पूज्यां च वरुण पक्षिणे छत्रधारिणम् । परितश्च यजेत् राशीन् अङ्गान् च ततोऽर्चयेत् ॥ ७२ ॥
 चतुर्दिग्गन्तान् दिग्गजाश्च यजेदाशानु मभ्रन्ति । लोकपालास्तदस्त्राणि तचढाहो यजेत् सुधीः ॥ ७३ ॥
 ऐरावतः पुण्डरीको वामनः कुमुदोऽञ्जनः । दुष्पदन्तः मार्भामः सुप्रतीकरच ते क्रमात् ॥ ७४ ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्राग्गतं प्रातः कृत्वादियोगपीठन्यासान्ते मूलतः प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि ग्रहणं
 शूण्ये नमः । मुखे गायत्रीमन्त्रं नमः । हृदि श्रीमहालक्ष्मीदेवतायै नमः । इति विन्यस्य, प्राग्गतिनियोगमु-
 स्कीर्त्य (मूलमन्त्रेण करयोन्यांपत्रं कृत्वा, अष्टपृष्ठो षे नमः, तर्जन्यो ह्रीं०, मध्यमयो धीं०, अनामिकयोः
 क्लीं०, कनिष्ठिकयोः ह्रीं०, कर्णलयां जगत्प्रमूर्त्यं नमः ॥ मूर्ध्नि षे नमः, चक्षुषो ह्रीं०, वक्षसि धीं०,
 गुह्ये क्लीं०, पादयोः ह्रीं०, हृदि सप्तधातुषु—त्वचि ज नमः, रक्ते ग०, माले अं०, मेदसि स्०, अस्त्रि त्वं०,
 मज्जाया न०, शुक्रे म नमः इति विन्यस्य,) पैशानाय नमः हृदयाय नमः । ह्रीं०धर्याय नमः शिरसे स्वाहा ।
 श्रीमङ्कये नमः शिर्षायै वषट् । क्लीं०नाय नमः कवचाय हु । ह्रीं० वीर्याय नमः नेत्राभ्यां वौषट् । जग-
 त्प्रमूर्त्यं तेजसे नमः अस्त्राय कद् । इति षडङ्गमन्त्रानुष्ठानवितानान्तं मूलमन्त्राभिसृष्टयोः करयोन्यस्य हृदया-
 विपदङ्गेष्वपि न्यसेत् । ततः सनेसरमष्टदलकमलं तद्वह्निर्द्वादशदलकमलं तद्वह्निर्द्वयदलकमलं तद्वह्निश्चतुर्द्वी-
 रयुतचतुर्द्वयमिति पूजाचक्रं निर्माय, प्राग्गतं पुरतः मन्थाप्य ध्यानादिपुष्पोपचारान्ते कर्णिकाया देव्या
 दक्षिणे गणपतये नमः वामे कामदेवाय इति संपूज्य, प्राग्गतं पदङ्गानि संपूज्याष्टदले उमायै नमः,
 ध्रिपे०, सरस्वत्ये०, दुर्गायै०, धर्मिण्यै०, गायत्र्ये०, देव्यै०, उपायै०, इति स्वाप्रादिप्रादक्षिण्येन
 संपूज्य, देव्या दक्षिणचरणमूर्धये गङ्गायै नमः, वामसर्धये यमुनायै नमः । देवीदक्षिणे शङ्क-
 निषये नमः । धीमं पञ्चनिषये नमः, इति संपूज्य, द्वादशदले मेपाय नमः, कृपाय० मिथु-
 नाय० कर्काय० सिंहाय० कन्यायै० नुलायै० वृश्चिकाय० चतुषे० मकराय० कुम्भाय० मीनाय नमः । तद्व-

हिनवदले रवये नम , सोमाय० मङ्गलाय० बुधाय० वृहस्पतये० शुक्राय० शनैश्चराय० राहवे० केतुभ्यो नम ।
तद्दक्षिणतुरन्नेकमलयोरन्तराले देव्यग्राद्यष्टदिक्षु पेरवताय नम , पुण्डरीकाय० वामनाय० कुमुदाय० अञ्जनाय०
पुष्पदन्ताय० सार्वभौमाय० सुप्रतीकाय नम । इति प्रादक्षिण्येन संपूज्य , प्राग्बह्वीर्याद्वये दिगीशान्
तदस्त्राणि च समभ्यर्च्य धूपदीपादिशेष प्राग्बत् समापयेदिति । तथा—

जपेन्द्रास्करलक्ष च नियताशीर्षतत्रतः । तद्दशांशं प्रजुहुयाद् घृतैस्त्रिस्तादुमंयुतैः ॥ ७५ ॥

पञ्च रमाद्रुमफलैः प्रत्येकमयुत हुनेत् । वासितैः शुचिभित्तोयैस्तर्पयेद्युतद्वयम् ॥ ७६ ॥

इति । अत्र घृतेदशाशहोमे विधाय तद्दशाशतर्पणादि निर्वृत्य पश्चाद्युतद्वयहोममयुतद्वयतर्पणं च विदध्यात्,
इत्यमन्त्रेभ्यो विशेष ॥ तथा—

एवं सिद्धमनुर्भन्त्री गुरुभक्तो दृढव्रतः । कुर्यात् काम्यानि कर्माणि स्वाभीष्टानि च मन्त्रवित् ॥ ७७ ॥

आज्याप्लुताभिर्दूर्वाभिरायुष्कामो हुनेन्नरः । सहस्रं दशरात्रं च समिद्धे हव्यवाहने ॥ ७८ ॥

शताहाभिर्गुडूचीभिरष्टोत्तरमहस्रकम् । सप्ताहं जुहुयाज्जीवेद् वत्सराणां शतं सुधीः ॥ ७९ ॥

शताहाभिर्दूर्वाभि ।

दीर्घायुश्च घृताभ्यङ्गैस्त्रिलैः प्रजुहुयाद्बुधः । आरोग्यकामो जुहुयादारभ्यार्कदिनं सुधीः ॥ ८० ॥

दशांशं प्रत्यहं चापि मर्षिरङ्गान् समिद्धरान् । कण्ठदग्ने जले स्थित्वा महालक्ष्मीमनुस्मरन् ॥ ८१ ॥

समिद्धरानर्कजान् ।

अष्टाधिकसहस्रं च प्रोर्ध्ववाहुर्जपेन्मनुष्य । स वाञ्छितार्थं लभते आरोग्यमपि साधकः ॥ ८२ ॥

अन्वहं जुहुयादष्टसहस्रं शालिभिर्ध्रुवम् । सोऽचिरालम्बते लक्ष्मीं महतीं माघकोत्तमः ॥ ८३ ॥

अष्टमहस्रमष्टाधिकमहस्रमित्यर्थ ।

रमास्ताप्रश्नैर्वा नन्द्यावर्तसमुद्भवैः । श्वेतसर्पकैराज्यप्लुतेर्वा जुहुयाद्बुधः ॥ ८४ ॥

प्रथीयमीं रमामामोत्यचिरात् साधको ध्रुवम् । मान्यते च तथा सर्वैर्जन्तुभिर्नान्यथात्र च ॥ ८५ ॥

नालिकेरनोयुक्त्रैर्मरिचैर्जीरकान्वितैः । गुडयुक्तेर्घृतपकैरपूपैर्जुहुयात् सुधीः ॥ ८६ ॥

मंयतः प्रत्यहं चाष्टशतं पायमधुग् द्विजः । मण्डलाच्च ध्रुवं साक्षाद् भवेद्वैश्वानस्तथा ॥ ८७ ॥

गुडामिश्रहविष्यस्य होमादन्नसमृद्धिमान् । अष्टोत्तरसहस्रं च जपास्तनानि महुनेत् ॥ ८८ ॥

संगृह्य तद्भस्म मर्षी नागवस्त्रारसेन च । महितं तिलकं कुर्यात् मर्ववश्यं भवेद् ध्रुवम् ॥ ८९ ॥

पलाभोत्थसमिद्धिश्च कुसुमैर्जुहुयात् तथा । वय्या भवेयुर्भुवज्जा वशिनस्तस्य मश्रिणः ॥ ९० ॥

जातिकाकुसुमैर्मर्षी राजानं वशमानयेत् । जुहुयादरुणाम्मोजैर्वेद्याः स्युस्तेन वश्यगाः ॥ ९१ ॥

नीलोत्पलानां होमेन वश्याथरणसंभवाः । वशयेत् प्रमदा विद्वान् मधूककुसुमैर्घृतैः ॥ ९२ ॥

नवकोष्ठारमकं सम्पङ्कमण्डलं रचयेत् सुधीः । मध्ये यत्र च रुचिरं कल्पयेच्च यथाविधि ॥ ९३ ॥

यन्त्रं वक्ष्यमाणम् ।

तेषु कोष्ठेषु नवसु त्रिन्यसेत कलशान् नव । शुभांश्चन्दनकारमीरलिप्तसर्वाङ्गकान् नवान् ॥ ९४ ॥

कूर्त्तपण्डुलमंथुकान् मर्षदृष्टिमनोहगान् । पूजयेच्च यथावत् तान् वामितैर्त्तार्षपुष्करैः ॥ ९५ ॥

कर्णस्त्रोत्रं रचितं नवरत्नसमन्वितम् । कर्णिकामध्यविलमयत्रं पद्य तु कारयेत् ॥ ८६ ॥
मध्यस्थकलशे रम्यं यथावत् तद्विनिक्षिपेत् । पञ्चरत्नानि सर्वेषु कलशेषु विनिक्षिपेत् ॥ ८७ ॥

पञ्चरत्नानि तु—

वज्रं मुक्ताफलं नीलं पद्मरागं तथैव च । मरकतेन समायुक्तं पञ्चरत्नमिदं विदुः ॥ १ ॥

इति पुराणोक्तानि । तथा—

पटीरोशीरकायमीरचन्द्रागुरुतमालकम् । जातीककोलसंयुक्तं सपिप्येत् तातिं भागशः ॥ ८८ ॥
कलशेषु च सर्वेषु यथाविधि विलोडयेत् । मटाभद्रा च दुर्वा च देवी श्रीश्च मधुव्रता ॥ ८९ ॥
अपामार्गस्य पत्राणि मुशली वज्रवल्गरी । चक्रप्रियङ्गुप्रीतिश्च मृद्गगोधुमतण्डलान् ॥ ९० ॥
शालिमाषारश्च सतिलान् यवान् प्राक्षिप्य निक्षिपेत् । कदलीनारिकेलश्रीधात्रीलकृचभूरुहाम् ॥ ९१ ॥
फलानि पद्मवकुलजातिसौगन्धिकानि च । मल्लिकाचम्पकाशोकपुनागोत्थानि निक्षिपेत् ॥ ९२ ॥
पुष्पाणि केतकीं तद्वत् तुलसीपल्लवानि च । न्यग्रोधोदुम्बरसल्लर्चत्वानां धद्रुर्चकम् ॥ ९३ ॥
प्राक्षिप्य घटपक्ताणि ञ्जादयेत् भूपकैः शुभैः । साद्यतैः सफलैस्तारश्च वेदयेत् द्यौमवासमा ॥ ९४ ॥
तेषु मध्यस्थकलशे समावाह्य महेश्वरीम् । महालक्ष्मीं चन्दनार्चरूपचार्शश्च संयजेत् ॥ ९५ ॥
शिष्टेष्वष्टसु कुम्भेषु ह्युपाग्राः क्रमतो यजेत् । सुगन्धैश्चन्दनैः पुष्पैर्मनोर्ज्ञैर्धूपदीपकैः ॥ ९६ ॥
अच्यभोज्यनिवेद्यैश्च यथाविधि यजेत् सुधीः । सस्पृश्य तान् घटान् मन्त्री त्रिमहर्षं मर्तुं जपेत् ॥ ९७ ॥
ततः नाध्य समानीय संयत स्वशिदले शुभे । सुपीठे तं निवेदयार्थं तस्मिन् माध्ये तु धोजयेत् ॥ ९८ ॥
मनोहरैरलङ्कारैर्विधैर्वसनेरपि । आदरात् तमलङ्कृत्य सुरङ्गं सुमनोवृतम् ॥ ९९ ॥
सुवासिनीभिर्योषामिर्षितानां द्विजन्मनाम् । सहस्रैर्वचनैः सर्ववाद्यानां निन्दैः सह ॥ १०० ॥
वेदयोपेयं च सह लभे च न मुशोभने । तेषु मध्यस्थित कुम्भं समुद्धृत्य गुरुः स्वयम् ॥ १०१ ॥
मूलमधं जपन मिञ्चेत् साध्यशीर्षं ततोऽपरैः । कलशैः पूर्ववत् मिक्ता हस्तेनास्य शिशोःगिरैः ॥ १०२ ॥
संस्पृशन् वेदगदितामाशिषं च प्रघच्छति । कन्याशमस्तु च सदा संपदश्च निराकुलाः ॥ १०३ ॥
प्रसीदतु महालक्ष्मीः सकला देवता अपि । रक्षन्तु तां सर्वदैव विजयोऽस्तु सुखी भव ॥ १०४ ॥
इत्थं दक्ष्याशिषः पश्चाद्दामसी परिघाप्य च । आचन्तः प्रक्षमेत् सम्यग्यथाविधि गुरु शिशुः ॥ १०५ ॥
नानाविधैश्च वसनेर्नानालङ्करणैरपि । धनैर्धान्यै रत्नगोभिर्महिषीभिश्च दामकैः ॥ १०६ ॥
दासीभिर्देवतापुद्गा गुरुं संतोषयेत् सुधीः । नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैर्लक्ष्म्यैश्चोपैन्तयेतैः ॥ १०७ ॥
दीनान्चक्रुपणैः सार्धं भोजयेच्च द्विजन्मनः । ततः स्वमन्दिरे कुर्यादुत्सवं वन्दुमिः सह ॥ १०८ ॥
पद्मिनेकाहर्म्यं च ततः न नृवरः स्वयम् । कृतार्थं मन्यते सम्यगात्मानं नान्यथात्र हि ॥ १०९ ॥
राना शत्रून् विजयनेऽभिपिक्श्व यथाविधि । राजपुत्रश्च राज्येषुगिरादायुवात् पदम् ॥ ११० ॥

बन्ध्याभिषिक्ता रमणी ह्यचिराद्वाञ्छितं सुतम् । महामतिं च लभते नात्र कार्या विचारणा ॥ १२१ ॥

महाभयेषु भूतादिनिमित्ताद्यभयेषु च । कृत्याद्रोहादिदोषे च प्रकुर्यादभिषेचनम् ॥ १२२ ॥

अभिषेकेणाद्युना च नृणां भवति निश्चितम् । सर्वसंपन्न सौभाग्यं सर्वाभयशमस्तथा ॥ १२३ ॥

सर्वापदवारणं चैव सर्वसौख्यानि निश्चितम् । ॥

पाटीरञ्जन्दन । उशीरो बालक । काश्मीर कुङ्कुमं केसरमिति प्रसिद्धम् । चन्द्र कर्पूर । तमालकं पत्रजं । जाती जातीफल, कफोलकोल इति प्रसिद्धम् । भागश समभागेन । सदाभद्रा मुस्ता । देवी सहदेवी । श्रीरपराजिता । मधुवता भृङ्गराज । मुशली तालमूली । वाज्रिवहरी इन्द्रवारुणी । प्रियङ्गुकाङ्गुनी । भी विल्व । धार्वा आमलकी, लकुचो वडहर इति प्रसिद्ध । यकुल यैलसरीति प्रसिद्धः । मन्ना पाकडिति प्रसिद्ध । चैत्यो ग्रामप्रसिद्धिहेतुभूतो महावृक्ष । ब्रह्मदृक् पञ्चगव्य । भृषकैराच्छादनपात्रै ॥ तथा—

श्रीमायाकामयुक्तं प्रणवगतमथो साध्यमालिख्य मध्ये

किञ्जल्केपूङ्गरीजत्रितयमपि लिखेद् युग्मशश्वार्कपत्रे ।

मन्त्रार्थान् षोडशारं खरलमितदलं कादियुक्पत्रमूलं

हृद्योद्यत्कोणभूर्मीगृह्युगलवपद्प्रान्ततूर्णार्णवृतं स्यात् ॥ १२४ ॥

यश्चेतन्महालक्ष्म्याः प्रोक्तं सपत्करं परम् । सर्वभौभाग्यदं चापि सर्वदुःखविमोचनम् ॥ १२५ ॥

आपन्निवारणं प्रोक्तं किं बहुहेन सर्वदम् । ॥

इति । अस्यार्थ — द्वादशदलं पञ्चं विरच्य तत्कारिणीयाया प्रणवं विलिप्य तस्योदरे श्रीमायाकामधीजानि (माष्यनाम च विलिप्य तत्केसरेषु प्रोक्तश्रीमायाकामधीजानि) प्रतिकेसरेकेकमिति बीजत्रयस्याष्टाष्टय्या चतुर्ध्यानिकेसरेष्वपि विलिप्य, द्वादशपत्रेषु मूलमन्त्रस्य वर्णानेकेकयो विलिप्य, तद्बहिः षोडशदलं पञ्चं कृत्वा तत्केसरेषु फकारादिसकारान्तान् वर्णान् द्वात्रिंशत् द्वन्द्वशो विलिप्य दलेषु षोडश स्वरान् विलिप्य, तद्बहिःशतुरस्रद्वयेनाष्टकोणं कृत्वा, तत्कोणेषु प्रतिकोणं हस्तौ विलिप्य वपडन्त्या त्वरिताविद्यया वेष्टयेत् । अत्र त्वरिताविद्यावेष्टने तु अष्टकोणाद्बहिर्वृत्तद्वयं कृत्वा तयोरेन्तरालवीथ्या यथोक्त्या त्वरिताविद्यया वेष्टयेदिति सप्रदाय । एतन्नम्बुमुद्रफलदम् ॥ तथा—

तारश्रीशङ्खिलक्ष्मीकर्मणाः शिवयुता धरा । चतुराननवर्षां च दीर्घयुक्तः पुरन्दरः ॥ १२६ ॥

उपान्त्यः शिवयुगत्वाल्लोहितोऽग्नियुतो भृगुः । चतुर्थस्वरयुक्तं धान्तः पुनरेतत् प्रयं वदेत् ॥ १२७ ॥

बीजत्रयं महालक्ष्मि हृदन्तो गदितो मनुः । नर्षटो वै महालक्ष्म्या मन्त्रराजः प्रकीर्तितः ॥ १२८ ॥

इति । तार. प्रणव, श्री. श्रीबीज, शङ्खर्भुवनेशी, लक्ष्मी श्रीबीजं, क स्वरूपं, सूर्यो मकार, शिव ए धरा ल तेन ले, चतुरानन. क, सूर्यो म, दीर्घयुक्तं पुरन्दर ला, उपान्त्यो ल, शिव ए, वायु य, तेन ये । लोहित. प, अग्नि रेफस्तेन प्र, भृगु म, चतुर्थस्वर ई तेन सी, धान्तो द, पुनरेतत्त्रयं प्रसिद्धेति । बीजत्रयं श्रीशङ्खिलक्ष्मीबीजानि । महालक्ष्मि स्वरूप, हृदन्तो नमोन्त ॥ अत्र केचित् लक्ष्मीशब्दे चतुर्थ्यन्तत्वेनेच्छन्ति, 'महालक्ष्म्यै' इत्येचोद्धरन्ति । तथाच प्रपञ्चमार "समहालक्ष्म्यै हृदिन्द्रियामन्त्र." इति (१२ । २७) । मारसंग्रहे—

त्रिभीनपुटितैर्मन्त्रवर्णैः पञ्चाङ्गमीरितम् । त्रीष्वग्निवाहिवेदैश्च ततो देवीं विचिन्तयेत् ॥ १ ॥

इषु ५ अग्नि. ३ वेद ४ । ध्यानम्—

मिन्दूरारक्तकान्तिः मरमिजवमतिरचारुलावणभूमि-

ईस्तान्नै रनपात्र मरसिजयुगल दर्पणं भवहन्ती ।

दामीभिरचाभिबीता मणिमयमुकुटा हरसत्कुण्डलाढ्या

काञ्चीप्रोद्यन्नितम्गाह्नदलसितशुजा श्रेयमे वोऽस्तु लक्ष्मीः ॥ ० ॥

यामाद्य करमारभ्य वक्षिणाद्य करपर्यन्तमायुधध्यान दक्षाधिस्तादात्तस्य वा ।

पूर्वादिते यजेत् पीठे वक्ष्यमाणेन वर्त्मना । पुराङ्गानि यजेत् पश्चात् श्रीधरादींस्ततः सुधीः ॥ ३ ॥

श्रीधरश्च हृषीकेशो वैकुण्ठो विश्वरूपकः । वामुदेवाटयश्चेमे चत्वारः ममूदीरिताः ॥ ४ ॥

भारत्यादिभिरन्या स्यात् भारती पार्वती तथा । चान्द्री शची च संप्रोक्ता दमकाद्यान् यजेद्भजान् ॥ ५ ॥

यजेद्भजान् महालक्ष्म्या अनुरागादिकान् बहिः । अनुरागो विसवादो पित्रयो बल्लभो मदः ॥ ६ ॥

इषो वलरश्च तेजश्च यजेन्नोकेश्वरान् बहिः । तदायुधानि तद्वाते पूजयेच्चन्दनादिभिः ॥ ७ ॥

एवं मंपूजयेन्नक्ष्मी यो मत्स्यो विधिनामुना । तत्र नित्य महालक्ष्मीर्विधेते न जहाति तम् ॥ ८ ॥

इति । अथ प्रयोग — प्रातः कृत्यादियोगर्पाठन्यासान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रय कृत्वा, शिगमि दक्षप्रजाप-

तये श्रुपये नम । सुगे गायत्रौच्छन्दने नम । हृदये श्रीमहालक्ष्मीदेवतायै नम । इति विन्यस्य प्राग्-

द्विनियोगमुक्त्वात्यं, श्रीर्द्धीर्द्धी कमले श्रीर्द्धीर्द्धी हृदयाय नम । श्रीर्द्धीर्द्धी कमलालये श्रीर्द्धीर्द्धी शिरसे स्वाहा ॥

श्रीर्द्धीर्द्धी प्रसीद श्रीर्द्धीर्द्धी शिखायै वषट् । श्रीर्द्धीर्द्धी प्रसीद श्रीर्द्धीर्द्धी कन्याय इ । श्रीर्द्धीर्द्धी महालक्ष्म्यै

श्रीर्द्धीर्द्धी अन्नाय फट् । इति पञ्चाङ्गमन्त्रान् मूलाभिसृष्ट्या करयोरुद्ग्रादिकनिष्ठिकान्तान्त्वहुलीपु विन्यस्य,

नेत्रयजं हृदयादिपु च न्यमेत् । ततो ध्यानमानमपूजान्तेऽष्टदलकमलत्रय चतुर्द्वारयुतचतुरस्रययावृत्तं पूजा-

चक्रमुद्भूत्य, अर्घ्यस्थापनाद्यङ्गपूजान्तेऽन्तरष्टदलेपु उँधीधराय नम । ट्पीकेशाय नम । वैकुण्ठाय ० ।

विश्वरूपाय ० । वासुदेवाय ० । रुद्ररूपाय ० प्रमुद्गाय ० अग्निर्द्धाय ०, इति दैव्यप्रादि प्राश्नक्तिष्येन

संपूज्य, द्वितीयेऽष्टदले दिक्षुपनेपु भाग्यै नम । पार्थत्ये ० । न्यायै ० । शन्यै ० । आग्नेयादिपु पत्रेषु

दमकाय नम, सलिलाय ०, गुग्गुलवे ०, कुरण्टकाय ०, इति संपूज्य, तृतीयेऽष्टदले अनुरागाय नम ।

विलंबादाय ०, विजयाय ०, यल्लभाय ०, मदाय ०, हर्षाय ०, उलाय ०, तेजसे ०, इति संपूज्य प्राग्द-

विगोशादि शेष नमापयेत् इति ॥ दक्षिणामूर्तिमहिताया तु— अङ्गं प्रथमारण्यं, भारत्यादिचतसृभि

श्रीधरादिभिश्चतुर्भिश्च द्वितीयम्, अनुरागादिभिश्चतुर्भिः, ततो लोनेशान्नेतेतयश्च इति पञ्चाधरण्यमुक्त्वा ।

दक्षिणामूर्ति —

लक्ष जपेत् फलैर्बन्धुर्लुह्यान्मधुरोचितैः । दशाश सन्कृते बहौ भारुप्रोक्तेनैव वर्त्मना ॥ १ ॥

इति । ण्य जप रत्नशुभण ।

एव मिद्रमनुर्मन्त्री सायषेदिष्टमात्मनः । चन्दनाङ्कैः सरसिजैर्लक्ष प्रजुहुयात् मुधीः ॥ २ ॥

लभते नृपतिर्गैरिमाप्राज्यं ममरं विना । महालक्ष्मीमन्तुं चैव जपन् राजमर्भां व्रजेत् ॥ ३ ॥

तत्र समान्यते नित्यं नात्र कार्या विचारणा । सहदेवी रभा दुर्गा क्रान्ता भद्रा मयुत्रता ॥ ४ ॥

शक्रवक्षी चाञ्जलिनी मृशाली हरिचन्दनम् । धनमारं चन्दन च सङ्कल गेचन च रुद् ॥ ५ ॥

भापूरकेसरी सर्वे पिष्ट्वा सम्यग् हरिद्रया । संजप्तं मनुजा सम्यगष्टोचरसहस्रतः ॥ ६ ॥

अनेन तिलकं कृत्वा सर्ववर्यं भवेद्ध्रुवम् । ॥

रमा श्रीलता । काम्ता अपराजिता । हृदिचन्दनं रक्तचन्दनम् । “हरिर्ना कपिले त्रिषु” इति कोशात् । घमसार कर्पूर । रक् कुष्ठम् ॥ सारसग्रहे—

प्रशुभ शुद्धवासान्ते से हृदन्ते महापदम् । डेन्तथ्रीहृन्मनुः प्रोक्त्वात्तुर्दशभिरक्षरैः ॥ १ ॥
शुद्धवात् स्वरूप । से स्वरूप । हृद्यम् । महा स्वरूपं । डेन्ता श्री श्रियै । हृद्यम् ।

मनोः पदैश्च पञ्चाङ्गं पूर्ववद् ध्यानपूजनम् । जपसिल्लक्षमेतस्य पद्मैर्होमो दशांशतः ॥ २ ॥

पूर्ववत् महालक्ष्मीमन्त्रवत् । जप कलियुगपर । तेनर्प्यादिकमपि तत्रोक्तं ज्ञेयम् । तथा—
यौतौमौतभये प्रोक्ता श्रियै श्रीर्नम इत्यथ । एकादशांशो मन्त्रोऽयं जपदग्निर्मुनिर्मतः ॥ ३ ॥
यौतौमौतभये स्वरूपं, श्रियै श्रीर्नम इत्यपि स्वरूपम् ।

त्रिष्टुप्छन्दो रमादेवी देवता परिकीर्तिता । आद्यपणमन्त्रवर्णैश्च हृदन्तर्हृदिठान्तकैः ॥ ४ ॥

शिरः, शिखा वपद् भूपो हृत् (ह्रुं) प्रान्तैः कवचं मतम् । श्रियै नेत्रं श्रीर्नमोऽस्त्रं विदध्याद् ध्यानमुक्त्वत् ।

ध्यानमित्युपलक्षणम् । पूजादिकमपि तथा ज्ञेयम् । अथ प्रयोग—प्राग्ब्रह्मयोगपीठन्यासान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि जमदग्नेये ऋषये नम, मुखे त्रिष्टुप्छन्दसे नम, हृदि श्रीमहालक्ष्म्यै देवतायै नम, इति विन्यस्य प्राग्ब्रह्मिनियोगमुक्त्वा, यौतौमौतभये नम. हृदयाय नम, यौतौमौतभये स्वाहा शिरसे स्वाहा, यौतौमौतभये वपद् शिखायै वपद्, यौतौमौतभये ह्रुं कवचाय ह्रुं । श्रियै नेत्रत्रयाय वौषट् । श्रीर्नम अस्त्राय फट् । इति पङ्क्तमन्त्रान् प्राग्बत् करयोर्हृदयादिषु च विन्यस्य शेषं महालक्ष्मीपत् सर्वं कुर्यात् ॥ तथा—

नित्यं द्वादशमाहसं सप्तरात्रं मनुं जपेत् । तेन सिद्धो भवेन्मन्त्रः सापकस्य न संशयः ॥ ६ ॥

अत्र होमो नोक्तः । तथापि पूर्वोक्तमन्त्रहोमद्वयैर्जपदशांशतो होम कार्य, इति सांप्रदायिका । तथा—

लक्ष्मीं सुवर्णाब्जकरां ध्यात्वा मन्त्रमिमं जपेत् । अष्टोचरसहस्रं च स लमेष्टाञ्छितां श्रियम् ॥ ७ ॥

जपसदृशतं त्रिंशं तिलकादृशयेद् ध्रुवम् । मामत्रयं तथा जप्त्वा ग्रामं मर्षी समाप्नुयात् ॥ ८ ॥

इति । तथा—

पद्मप्रमेपदं पद्मसुन्दरीति पदं वदेत् । पक्षर्षेऽग्निवधूर्मन्त्रश्चतुर्दशभिरक्षरैः ॥ ९ ॥

मन्त्रोद्धारस्तु सुगम ।

पदैश्चतुर्भिः सर्वेषु पञ्चाङ्गं गदितं मनोः । जपपूजादिकं सर्वमस्य पूर्ववदाचरेत् ॥ १० ॥

पूर्ववदेकादशाक्षरोक्तवत् । “इयं सिद्धा महाविद्या मन्त्रानां कल्पवाञ्छिका ।” एतेन पुस्तककरणमपि तत्रोक्तमेव ॥

अथ शक्तिलक्ष्मीमन्त्रं सत्तु चक्षुष्यात्त्रिष्टुष्टामन्त्र एव (२२ श्वा०) । यजनविधिरपि तत्रोक्तः एव ज्ञेयः ॥
दक्षिणामूर्तिसंहितायाम्—

अथ वच्ये महादेवि सर्वसाम्राज्यदेवताम् । यस्मा आराधनाद् विष्णुरभूत्क्ष्मीपतिः स्वयम् ॥ १ ॥

१ 'कुर्वात्' क पाठ ।

चन्द्रः समदनं च्मेशो वह्निदीर्घाचिमीहृतः । बिन्दुदूरेधरीयुक्तो विद्योयं वैष्णवी प्रिये ॥ २ ॥

श्रीवीजं संपुटं कुर्यात् सर्वसाम्राज्यदायिनी ।

इति । चन्द्र म, मदन ककार, च्मा लकार, ईशो हकार, वही रेफ, दीर्घांती ईकार, बिन्दुशब्देन नादो गृह्यते जनकजन्ययोस्तद्वारमेदात् । नादविन्दोर्जनकजन्यत्वम् । तत्र शारदातिलके— 'आम्बोन्द्रस्मि-स्ततो नादो नादाद्बिन्दुसमुद्भव' (१।७) इति । अन्दरेधरी बिन्दु पतेन मायादधृता । तथा—

। ऋषिर्दरिस्तथा छन्दो गायत्री चास्य संमता ॥ ३ ॥

देवता मोहिनी लक्ष्मीः सर्वसाम्राज्यदायिनी । त्रीज कूटं ममाख्यातं शक्तिः श्रीवीजमुच्यते ॥ ४ ॥

पद्भिः कूटं स्वर्गैर्मित्वा पडङ्गानि प्रविन्यसेत् । अतमीषुष्पमंकाशा रत्नभूषणभूषिनाम् ॥ ५ ॥

शङ्खचक्रगदापद्मशार्ङ्गबाणधरा करैः । पद्भिः कराभ्यां देवेशि वरदाभयशोभिनाम् ॥ ६ ॥

ध्यायेदिति शेष । वामाशुभयोराजे, तदाद्यस्य स्वयोरपरं, नदाद्यस्य स्वयोरगिते इत्यायुधध्यानम् । तथा—

यधोद्धारं शृणु प्रिये । त्रिकोणं चाष्टपदं च भूमिभ्य च ततो लिपेत् ॥ ७ ॥

षतद्वारोपशोभाञ्च यत्रमेतत् समालिखेत् । अस्मिन् समावाह्ये देवीं पूजयेदुपचारकैः ॥ ८ ॥

पूर्वैश्च परमेशानि पडङ्गावरणं यजेत् । गायत्री चैव सावित्री मरम्यत्यत्रकोणतः ॥ ९ ॥

क्रमेण पूजयेन्मन्त्री ब्राह्म्याद्याश्च स्मरैः पृथक् । अष्टपत्रेषु भूमिभ्य चैकोच्चारेण पूजयेत् ॥ १० ॥

अष्टादशमहाकोटियोगिनीभ्यो नमो लिखेत् । अनेन मनुना पथादिन्द्रादीन् पूजयेत् ततः ॥ ११ ॥

पुनर्देवीं ममभ्यर्च्य गन्धपुष्पाक्षतादिभिः । बटुकवेत्रपालेभ्यो योगिनीभ्यो यलि हरेत् ॥ १२ ॥

अत्र बटुकवेत्रपालेभ्य इति बहुवचनं गणेशान्यापि ग्रहणार्थम् । तेन बटुकवेत्रपालाण्येभ्य इत्यर्थः । अथ प्रयोग — तत्र प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि हरेये ऋषये नमः, मुखे गायत्रीहृत्क्षे नमः, हृदये धीमर्धनासाम्राज्यलक्ष्म्यै देवतायं नमः, गुह्यं सकलहर्षीजाय नमः, पादयोर्धौशक्त्ये नमः, इति विन्यस्य ममेत्यादि प्राग्बहिर्नियोगमुक्त्वा सकला हृदयाय नमः, सकलां शिरसे स्वाहा, सकल शिखायै वषट्, सकले कवचाय हुं, सकलां नेत्रत्रयाय वाँपद्, सकल अस्त्राय फट्, इति पडङ्गप्रभैः प्राग्बत् करपडङ्गन्यासं कृत्वा, ध्यानाघातपूजान्ते प्रागुक्तं लक्ष्मीपीठमन्थर्यावाहनादिपुष्पैः पञ्चारान्ते प्राग्बद्धानि नपूज्य, त्रिकोणाप्रादिप्रादक्षिण्येन उर्वा गायत्र्यै नमः, सावित्र्यै नमः, मरम्यत्यै नमः । इति नपूज्याश्चलेषु प्राग्बत् ब्राह्म्याद्या नपूज्य, चतुर्भ्यं 'अष्टादशमहाकोटियोगिनीभ्यो नमः' इति देवीं परितः नपूज्य लोफेशाब्दादि प्राग्बत् समापयेदिति ॥ तथा—

“एवमष्टभुजा ध्यात्वा त्रिलोकं प्रजपेत् सुधीः । तद्दशाशोचं पर्यस्तु हुनेत् साम्राज्यसिद्धये ॥ १३ ॥

जितोन्द्रिय सन् विधिवत्” इति । अत्र विधिचरित्यनेन तर्पणादिप्राह्मणभोजनान्तं कर्तव्यमित्युक्तम् ॥ तथा समाप्तं प्रहो—

हृदयं पञ्चतनया मनुजन्तो रमामनुः । सप्तार्णो-गदितरर्चास्य पडङ्गान्यस्युनैव हि ॥ १४ ॥

नमो ह०, पञ्चतनये शि०, नमः शिखा०, पञ्चतनये कञ्जा०, नमो नेत्रा० पञ्चतनये अस्त्रा० । “ध्यानं पूजाहृतादीनि पूर्वयथास्य कर्तव्यम्” । इति । पूर्वयदेनात्तरोक्तं तथा—

रामान्त्रेषु यो मन्त्रः श्रीसूक्तं स जपेत् सुधीः । विधानं वच्यते सम्यक् पञ्चदशर्चकस्य हि ॥ १ ॥
 हिरण्यवर्णामित्यस्या ऋचो लक्ष्मीर्मुनिर्मतः । छन्दोऽनुष्टुप् समाख्यातमन्यासां ध्रुवयः क्रमात् ॥ २ ॥
 आनन्दकर्मदचिद्वीतरथीपुत्रा अमी मताः । तामभावहजाताश्चपूर्वामित्यनयोर्मतः ॥ ३ ॥
 छन्दोऽनुष्टुप्च कामोस्मितामसा वृहती मतम् । चन्द्रां प्रमादित्यवर्णामनघोस्त्रिष्टुबीरितम् ॥ ४ ॥
 उर्षेत मां क्षुत्पिपासा गन्धद्वारां दुरेति च । मनमः कर्दमेनापः सृजन्त्यार्द्रां च मत्तमी ॥ ५ ॥
 आद्रां पुष्करिणीमासामष्टचां च प्रकीर्तितम् । छन्दोऽनुष्टुप् तथा ताम् आवहास्याः प्रकीर्तितम् । ६ ॥
 प्रस्तारपङ्क्तिः सर्वांसां देवते श्रीविंशत्यसुः । मूर्धाच्चिकर्णनामास्यगलदेह्निस्मनाभिषु ॥ ७ ॥
 गुह्यपायुरुगुगुजानुजहापत्सु न्यमेदृचः । हिरण्यवर्णी च चन्द्रा च तृतीया रजतस्रजा ॥ ८ ॥
 हिरण्याद्या स्रजा तन्या हिरण्या च तथापरा । हिरण्यवर्णा चैताभिः कुर्याद्द्वान्नि पद् क्रमात् ॥ ९ ॥
 एतामिधुर्धनमोन्नाभिः । “एताभिर्द्धनमोन्नाभिरङ्गकल्पनमोरितम् ।” इति मन्त्रतन्त्रप्रकाशवचनात् ॥

ध्यानम्—

मंरक्तोद्यत्मरसिजरजःपुञ्जवर्णा कराञ्जैरिष्टाभीठी कमलपुगलं धारयन्ती मनोज्ञा ।
 मन्मकशोखप्रवरनलिने मन्थिता चारुभूषा भूयाद्भृत्यं ध्रुवननननी श्रीरियं रत्नमौलिः ॥ १० ॥

एकाक्षरोऽक्षरदासुधध्यानम् ।

यजेद् देवीं पुराप्रोक्ते पीठे आवाह्य मन्त्रित । यजेदङ्गानि पद्याद्या लोकपालाः सहेतयः ॥ ११ ॥
 आवाहनं चासनं सादृर्ध्वपाद्याचमानि च । मधुपर्कामिषेकौ च वस्त्रालङ्कारचन्दनम् ॥ १२ ॥
 पुष्पं धूपं दीपभोज्ये श्रोत्रासनमथापि च । एतानि मन्त्रवित् कुर्याद्वृक्षपञ्चदशकेन हि ॥ १३ ॥
 पद्याद्या पद्मवर्णान्या पद्मस्यार्द्रां तुगीयका । तर्पयन्ती सत्त्वान्या ज्वलन्ती सत्तमी मता ॥ १४ ॥
 स्वर्णप्रकारसन्नेयमष्टमी मधुदाहृता । ॥

इति । अथ प्रयोग— प्राग्ब्रह्मयोगपीठन्यासान्ते प्रत्येन श्रीवीजेन वा प्राणायामत्रय कृत्वा, शिरसि आन-
 न्दकर्मदचिद्वीतरथीपुत्रेभ्य ऋषिभ्यो नमः । मुखे अनुष्टुपवृहतीविष्टुपअनुष्टुपप्रस्तारपङ्क्तिभ्यश्छन्दोभ्यो नमः ।
 हृदि श्रीविंशत्यसुभ्यां देवताभ्यां नमः, इति विन्ध्यस्य प्राग्ब्रह्मिनियोगानुकरत्या, हिरण्यवर्ण्यै नमः हृदयाय
 नमः, चन्द्राय नमः शिरसे साद्रा, रजतस्रजायै नमः शिखायै वषट्, हिरण्यस्रजायै नमः कथचाय हुं,
 हिरण्यायै नमः नेत्रत्रयाय वौषट्, हिरण्यवर्णायै नमः अन्वायफट्, इति पञ्चमन्त्रानुष्टुपादित्तान्तं करयो-
 र्हृदादिपङ्क्त्येष्वपि विन्ध्यस्य, शिरसि उँहिरण्यवर्णामित्यादि० नमः । नेत्रयो ओँताम्भ आवह० नमः । कर्णयो ओँ
 अश्वपूर्वा० नमः । नासायां ओँकांसोसिता० नमः । मुखे ओँचन्द्रां० नमः । गले ओँआदित्यवर्णे० नमः । बाह्वोः
 ओँउर्षेतु मां० नमः । हृदि ओँक्षुत्पिपासा० नमः । नाभौ ओँगन्धद्वारां० नमः । गुह्ये ओँमनस० नमः । गुदे ओँ
 कर्दमेन० नमः । ऊर्वो ओँआप सृजन्ति० नमः । जान्वो ओँआद्रां० नमः । जह्वयो ओँआद्रां० नमः ।
 पादयो ओँताम्भ० नमः ॥ एवमेता ऋचं प्रणवादिनमोन्ता विन्ध्यस्य ध्यानमानसपूजान्ते चतुर्द्वारयुतं चतु-
 रस्रप्रयावृतमष्टदलकमलं पूजाचक्रं निर्माय, प्राग्ब्रह्म पुरतो निधायाध्यस्थापनादिपीठार्चनान्ते,
 ‘ उँ हिरण्यवर्णा हरिणीं सुवर्णैरजतसंज्ञाम् । चन्द्रां हिरण्यवर्णीं लक्ष्मीं जातवेदो ममावहं ॥ १ ॥
 इत्युक्त्वा प्राग्ब्रह्मवाहनीयमुद्रयावाह्य आवाहनादिपरमैकरणान्तं तत्तन्मुद्रया विधाय, उँ ताम् आवह-

जातवेदो लक्ष्मीमनपगामिनीम् । यस्यां हिरण्यं विन्देयं गामर्थं पुरुषानहम् ॥ २ ॥ श्रीरेतत्त आसमं
 नमः ॥ ॐ अश्वपूर्वा रथमध्यां हस्तिनादप्रमोदिनीम् । श्रियं देवीमुपह्वये श्रीर्मा देवीलुपताम् ॥ ३ ॥
 श्रीरेतत्त अर्घ्यं स्वाहा ॥ ॐ कामोम्बिता हिरण्यप्राकारामाद्रां ज्वलन्तीं त्वां तर्पयन्तीम् । पद्मे स्थितां
 पद्मवर्णां तामिहोपह्वये श्रियम् ॥ ४ ॥ श्रीरेतत्ते पाद्यं नमः ॥ ॐ चन्द्रा प्रभामा यशसा ज्वलन्तीं
 श्रियं लोके देवजुंष्टासुदाराम् । तां पद्मनीमं शरणं प्रपद्ये अलक्ष्मीमं नम्यतां तां वृणोमि ॥ ५ ॥
 श्रीरेतत्ते आचमनीय सुधा ॥ ॐ आदित्यमुखे तपसोऽधिजातो वनस्पतिस्तव वृक्षोऽप्य विल्वः । तस्य
 फलानि तपसा जुदन्तु मायान्तरार्थं वाद्या अलक्ष्मीः ॥ ६ ॥ श्रीरेप ते मधुपर्कः सुधा ॥ ततः पूर्व-
 वदाचमनीयम् । ॐ उषैतु मा देवमरुः कीर्तिश्च मणिना मह । प्रादुर्भूतोऽस्मि राष्ट्रेऽस्मिन् कीर्तिं वृद्धिं
 ददातु मे ॥ ७ ॥ श्रीरेतत्ते स्नान नमः । ॐ क्षुत्पिंपामामला ज्येष्ठा अलक्ष्मीनीं शयाम्यहम् । अर्भूति-
 मत्सृष्टिं च सर्वां निर्मुद मे गृहातु ॥ ८ ॥ श्रीरेते ते वाससी नमः ॥ ततः पूर्ववदाचमनीयम् ॥
 ॐ गन्धद्वारा दुराधर्षा नित्यपुष्टा करीपिणीम् । ईश्वरीं सर्पभूताना तामिहोपह्वये श्रियम् ॥ ९ ॥
 श्रीरेतानि ते भूषणानि नमः ॥ ॐ मनमः काममाङ्गतिं वाचः सत्यर्षशीभिः । पशूनां रूपमन्नस्य मपि
 श्रीः श्रयता यशः ॥ १० ॥ श्रीरेप ते गन्धो नमः ॥ ॐ कर्दमेन प्रजा भूता मयि सत्रम कर्दम ।
 श्रियं वासत्यं मे गृहे मातरं पद्ममालिनीम् ॥ ११ ॥ श्रीरेतत्ते पुष्प वीपद् । इति पुष्पाणांनुपचारा-
 नुपचर्य्य पूर्ववदङ्गानि संपूज्याष्टदले स्वाग्नादिभादतिथयेन, ॐ पद्मवै नमः, ॐ पद्मवर्णायै नमः
 ॐ पद्मस्थायै नमः, आर्द्रायै नमः, तर्पयन्त्यै नमः, त्वायै नमः, ज्वलन्त्यै नमः, स्वर्णप्राकारायै नमः,
 इति संपूज्य प्राग्ब्रह्मकपालास्तदाधुधानि च संपूज्य, ॐ आपः सृजन्ति स्निग्धानि चिक्रीत वसं मे
 गृहे । नि च देवीं मातर श्रियं गामर्थं मे कुले ॥ १२ ॥ श्रीरेप ते धूपो नमः ॥ ॐ आर्द्रां पुष्करिणीं
 याष्टिं सुवर्णां हेममालिनीम् । चन्द्रां हिरण्यया लक्ष्मीं जातवेदो ममावह ॥ १३ ॥ श्रीरेप ते दीपो
 नमः ॥ ॐ आर्द्रां पुष्करिणीं पुष्टिं पिङ्गलां पद्ममालिनीम् । सूर्यां हिरण्ययां लक्ष्मीं जातवेदो
 ममावह ॥ १४ ॥ श्रीरेतत्ते नैवेद्य नमः ॥ ततः पुनराचमनादिक दत्त्वा ताम्भूलादि सर्वं प्रारूपजा-
 प्रकरणोक्तप्रकारेण कृत्वा, ॐ ताम्भू आर्धं जातवेदो लक्ष्मीमनपगामिनीम् । यस्यां हिरण्यं प्रभूतं गावो
 दास्योऽर्घान् विन्देय पुरुषानहम् ॥ १५ ॥ श्री चमस्य, इति विसृज्य शेष प्राग्कृत्वा समापयेदिति ॥
 अथ सर्वपूषचारुणु प्राग्बत् पूजाप्रकरणोक्तप्रकारेण अथ यद्यत् कर्तव्यं तत्र तत्तत् सर्वं कुर्यात् ॥ तथा—

। प्रारभ्य शुक्रप्रतिपद्यावदेकादशी भवेत् ॥ १५ ॥

तावद् द्वादशमाहस्य अपन् निधलमानसः । ब्रह्मचर्यरतः शुद्धवस्त्रदन्ताटकः सुधाः ॥ १६ ॥

पद्मैस्त्रिमधुरोपैतैर्घृताङ्गैः पयोन्धमा । श्रीमभिष्टिः सर्पिषा च प्रत्येक त्रिशत हुनेत् ॥ १७ ॥

श्रीमभिष्टिः त्रिंशत्सप्तमिष्टिः ।

डादरया द्वादशैवाय विप्रार्थैव तु भोजयेत् । तेन भिदो पद्मेनमो नाथ कार्या विचारणा ॥ १८ ॥

अथ द्वादशमाहस्यसृवा नतु मूकस्य, इति संप्रदाय । एकादशभिदिने मूकस्य द्वादशमाहस्यसृवात्तत्संभ-

वादशम्यत्वाच्च । तदा त्वेकादशभिर्दिनैरष्टशतावृत्तिं सूक्तस्य कार्या । नत्राष्टदिनपर्यन्तं प्रत्यहं त्रिसप्तत्यावृत्ति-
सूक्तस्य कार्या । अनन्तरदिनत्रये द्वासप्तत्यावृत्तिं प्रत्यहं कार्या, तेन द्वादशसाहस्रमृचामावृत्ति-
भवतीति ॥ तथा—

कुन्दमन्दारकुमुदमालतीपद्मकेतकाः । नन्द्यावर्तद्वयं जाती कङ्कारं चम्पक तथा ॥ १६ ॥

रत्नोत्पलादिपुष्पाणि लक्ष्म्याश्चानिप्रियाणि हि । स्नानकाले च तैः सूक्ष्मैरभिषिञ्चेत् त्रिशः सुधीः ॥ २० ॥

यावज्जपेत्प्रविश्वस्तर्पयेत् तावदेव तु । पूर्वोक्तविधिना मम्यक् पूजयेत् परमेश्वरीम् ॥ २१ ॥

त्रिवार प्रत्यहं मन्त्री जुहुयाच्च यथाविधि । एवमास यः करोत्येवं साक्षाद्भ्रमोपतिः स्वयम् ॥ २२ ॥

विकचन्मात्र एवाग्ने नवनीतं प्रविन्यमेत् । मध्ये सकेसरे पथे सम्यक्पत्रान्तरालके ॥ २३ ॥

सुसामिद्वेऽनले तच्च समुद्धृत्य हुनेत् सुधीः । अन्त्यर्चाष्टोत्तरशत जपंश्च भृगुवासरैः ॥ २४ ॥

चत्वारिंशद्भिरस्य स्यान्महालक्ष्मीरचञ्चला । तुरीयर्चा च जुहुयाद्घृतेनैकादशाहुतीः ॥ २५ ॥

एवं कुर्वत एवास्य परमाप्नोति स्यान्महेन्दिरा । प्रधानतर्पणान्ते च संतर्प्याः शक्त्यास्तिमाः ॥ २६ ॥

प्रणवाद्या हृदन्ताश्च श्रीलक्ष्मीर्वरदायिका । विष्णुपत्नी च वसुधा रूपाप्यन्या हिरण्यतः ॥ २७ ॥

स्वर्णमालिन्यपि परा ततः स्याद् रजतस्रजा । सुवर्णादिगृहा स्वर्णप्राकारा पद्मवासिनी ॥ २८ ॥

पद्महस्तप्रिया * मुक्तालङ्कारा ध्वजकापरा । चन्द्रा विश्व[विन्व]प्रियेश्वर्यां मुक्तिश्चापि प्रमुक्तिपुङ् ॥ २९ ॥

विश्ववृद्धिः[भृत्युद्धी]समृद्धिश्च तृष्टिः पुष्टिर्धनार्घदा । भुवनेशी च शुद्धा स्याद्योगिनी भोगदा मता ३०

घात्री विधात्री द्वात्रिंशत्त्रयः समुदीरिताः । द्वात्रिंशद्भिरच पूजान्ते मन्त्री मन्त्रैर्षलि हेतु ॥ ३१ ॥

मन्त्रैर्नाममन्त्रै , धारेष ते यत्किञ्चन इत्यादिभि ।

श्रीमन्त्रजापिनां केचिदुच्यन्ते नियमा इह । तैलाभ्यङ्गश्च नाश्रीपान्नप्रस्तोये न संविशेत् ॥ ३२ ॥

अशुचिर्न च्चपेत् कापि लभ्यद्वादशुचिर्भवेत् । लवणं तिलमभूतं नाश्रीयात् केवलं सुधीः ॥ ३३ ॥

लिम्पेद्वरिद्रां वक्त्रे नो नानृतं प्रवेदत् कचित् । कदाचिन्मलिनो न स्याद्भुवं नैवालिलेद्वृथा । ३४ ॥

श्रीकलाम्बुजमद्रोणान् न मूर्धनि च धारयेत् । तथा च निर्मलाचारः शुक्लः शुद्धमना भवेत् । ३५ ॥

शुद्धमाल्यानुलेपश्च शुद्धाभरणभूषितः । श्वेतवस्त्रपरीधानः शुद्धदेहः स्वलंकृतः ॥ ३६ ॥

उत्कृष्टमन्धानुलेपः शुद्धदन्तश्च सखस्रः । विष्णुभङ्गश्च विमलरम्यशय्यो भवेत् सुधीः ॥ ३७ ॥

निन्दितान्त्रयसंभूतां दुष्टां च क्लहप्रियाम् । दुष्टयोनिमनिष्टां च रोगग्रहनिषेचिताम् ॥ ३८ ॥

अन्यासक्लामशक्ता च कृप्याङ्गी सुदृहत्तनुम् । अतिदृत्वां सुदीर्वां च विरस्यां भोगलोलुपाम् ॥ ३९ ॥

अन्यपुरुषलोलां च काकाङ्क्षीं राजयोपितम् । रजस्वलामेकचारां योषितं न स्पृशेदपि ॥ ४० ॥

शान्तः शुचिस्मितो वाग्मी मधुगलपवान् भवेत् । दयार्द्रचित्त आचार्यदेवातिथ्यर्चनारतः ॥ ४१ ॥

सुर्वप्रिपूजानिरतः पुण्यशीलो वृद्धव्रतः । नित्यस्नायी परिचमाशामुत्साशी शीलवान् भवेत् ॥ ४२ ॥

१ 'रे' क 'ने' ग पाठ । २ 'पादपाद' क स पाठ । ३ 'श्वश' ग पाठ । ४ 'सयोगिनी' स पाठ ।

५ 'दृगा' स पाठ । * पद्महस्ता पद्मप्रियेति द्वे नामनो ।

वर्षाश्रमरतः स्वोयदारुतुष्टोऽल्पभाषणः । एतादृशश्च नियमैर्मुक्तो लक्ष्मीं लभेत सः ॥ ४३ ॥
इति ॥ नाटावर्णय—

नाजिघ्रेन्नाक्रमेच्चाञ्जं तद्वीजं नच भक्षयेत् । न स्यान्मलितो न च्छिन्द्याद्विन्वं भूमौ शयीत सः ॥ १ ॥
लवणामलके वज्रं नागादित्यतिथौ क्रमात् । पञ्चम्यामुच्यते च स्त्री वज्र्यां प्रत्यङ्मुखोऽशने ॥ २ ॥
नागादिन्यतिथौ पञ्चमीसप्तम्यौ ।

बिल्वैर्न मार्जयेदन्तान् त्रिसंध्य प्रणमेच्च तान् । प्रातर्भक्ष्यास्त्रिलास्ते च धार्या लक्ष्मीं * च भक्षयेत् ॥ ३ ॥
धारयेन्मूर्ध्नि तत्पुष्पचूरे मधुरान्नशुक्र । पापमं विल्वबीजं च भक्षयेच्छुक्रपर्वणि ॥ ४ ॥
शुक्रपर्वणि पूर्वमायाम् ॥ शतशतिलके— (= ११६३)

शयीत शुद्धशय्यायां रुक्म्या सह नान्यथा । (नमो नागतरदम्भस्तंलाभ्यक्तो न भक्षयेत् ॥ १ ॥
हरिद्रां न मुखे लिम्पेन्न स्वपेदशुचिः क्वचित् । न वृथा विलिखेद्भूमिं न बिल्वं द्रोणममृजम् ॥ २ ॥
धारयेन्मूर्ध्नि नैवाद्यान्नोष्णं तैलं च केरलम् ।) मलिनो न भजेजातु कुत्सितान्नं न भक्षयेत् ॥ ३ ॥
द्रोणपङ्कजाविल्वानि पश्या जातु न लहयेत् । सहदेवीमिन्द्रवर्द्धां श्रीदेवीं विष्णुवल्लभाम् ॥ ४ ॥
कन्यामृजप्रवालं च धारयेन्मूर्ध्नि भर्षदा ।

श्रीदेवीं श्रीलता । विष्णुवल्लभा अषाढाजिता । कन्या कुमारो । प्रयोगसारे—

धान्यगोगुरुदुताशनराणां न स्वपेदृपरि नाप्यनुवंशम् ।

नोत्तरापगशिरा नच नमो नार्द्रपाणिचरणः त्रिषमिच्छन् ॥ १ ॥

इति । पञ्चम्या—

श्रीबीजं साध्यसपुक्र कणिकाया विलिख्य च । वस्त्रादित्यद्यष्टसख्यपत्रेष्वपि यथाक्रमम् ॥ १ ॥
श्रीसूक्तस्याप्यर्धमर्धमृचामालित्यं तद्वह्निः । यः शुचिः प्रपतो भूतेस्तृचा मातृकयापि च ॥ २ ॥
सवेष्ट्य च धराबिम्बकोशेषु त्रिषमालिखेत् । श्रीसूक्तपत्रमेतत्तु धारयेद्यो यथाविधि ॥ ३ ॥
पुत्रारोग्यधराधान्यधनगोसस्यशालिनीम् । लब्ध्वातिबहुला लक्ष्मीं जीवेच्च शरदा शतम् ॥ ४ ॥
इदमेव ताप्रपट्टं विलिख्य जप्या च सिक्रसपातम् । सस्थाप्याह्ननभूमौ लक्ष्मीमावाहा साधु संपूज्य ॥ ५ ॥
भूयः परिवारपुता वलिं इरेद्रुतल समीकृत्य । यस्मिन्नेव क्रियते वर्ज्येते तत्र सपटो नित्यम् ॥ ६ ॥
पुत्रैर्देवैर्विभवं श्रुत्यैरिष्टैर्धनं च धान्यैश्च । नार्गं रथैस्तुरङ्गैर्वृषभैर्गोभिरच संख्यया हीनैः ॥ ७ ॥
रमयन्ती गेहेऽग्निं विहरत्याभूतसंज्ञं लक्ष्मीः ।

इति । अस्मार्थ — अष्टदत्तकमलं कृत्वा तत्कणिकाया श्रीबीजं भाग्यसहितं विलिख्याद्यष्टलेषु 'द्विरण्यवर्णा'
मित्यारभ्य 'तामिहोपह्वये धिय' मित्यन्तश्चामर्धमर्धमालित्यं, तद्वह्निर्वाग्नाक्रमलं कृत्वा तद्दलेषु स्या-
दादिप्रादक्षिण्येन 'चन्द्रा प्रभासा' मित्यारभ्य 'मयि श्रीधियता यश' इत्यन्तश्चामर्धमर्धमालित्यं तद्व-
ह्निं पौडशदत्तकमलं कृत्वा गृहलेषु पूर्ववत् श्रीसूक्तस्य चामर्धमर्धमालित्यं अन्यदत्तद्वये 'य शुचि'
इत्यर्धेन्य विलिख्य तद्वह्निं चैतन्न एत्याभ्यन्तरधीय्या "य शुचि प्रपतो मृचा जुहुयाद्वाज्यमन्वहम् ।

धिय पञ्चदशर्चे च श्रीकाम सततं जपेत्" इत्युक्त्वा संवेष्ट्य बहिर्वीथ्यां मातृकया सवेष्ट्य तद्बहिश्चतुर-
स्रं विलिप्य तत्फोलेषु श्रोत्रोजमालिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्त्वा फलद भवति ॥

अथाभिनन्दनवरात्रे चेतोऋषकरेण महालक्ष्मीपूजनं वक्ष्यते । तत्र ब्राह्मे सुहृते उतथाय श्रीगुरुरसरणकु-
ण्डलिनीध्यानाजपासंकरपशौचदन्तधावनस्नानमन्त्रस्नानतिलकधारणवैदिकरुसन्धानन्तरतान्त्रिकसन्ध्यासूर्यार्घ्यदेव-
पिपितृनर्पणानि विधाय, स्वाम्ने समुपाविश्य भृशुद्धिदीपनायचन्द्रनक्षिप्रोत्सारणकुशुद्धिदिव्यन्धनाग्निप्राका-
रत्रयशान्तिपाठभूतशुद्धिप्राणप्रतिष्ठामातृकान्यासादियोगपोठन्यामान्त विधाय, मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा
गणपतिकुलदेवतामाह्वयार्दान् नमस्कृत्य,

सुमुखैर्कदन्तरच कपिलो गजकर्णकः । लम्बोदरश्च विकटो विघ्ननाशो विनायकः ॥

धूम्रकेतुर्गणाध्यक्षो भालचन्द्रो गजाननः । द्वादशैतानि नामानि यः पठेच्छृणुयादपि ॥

विद्यारम्भे विवाहे च प्रवेशे निर्गमे तथा । मंत्राग्रे सङ्घटे चैव विघ्नस्तस्य न जायते ॥

शुक्लाम्बरधरं विष्णुं शशिवर्णं चतुर्भुजम् । प्रमन्नवदनं ध्यायेत् सर्वविघ्नोपशान्तये ॥

अभीष्टितार्थमिच्छत्यै पूजितो यः सुरैरपि । सर्वविघ्नच्छिदे तस्मै श्रीगणाधिपतये नमः ॥

यत्र योगेश्वरः कृष्णो यत्र पार्थो घनुर्धरः । तत्र श्रीविजयो भूतिर्धुवा नीतिर्मतिर्मम ॥

अनन्यारिचन्तयन्तो मां ये जनाः पर्युपासते । तेषां नित्याभियुक्तानां योगक्षेमं वहाम्यहम् ॥

स्युते मकलकल्याणभाजनं यत्र जायते । पुरुषस्तमज नित्यं ब्रजामि शरणं हरिम् ॥

मर्येष्वाम्भकार्येषु नाम्नि तेषाममङ्गलम् । येषां हृदिभ्यो भगवान् मङ्गलायतनो हरिः ॥

तदेव लग्नं मुदिनं तदेव तारावलं चन्द्रवलं तदेव ।

विद्यावलं देववलं तदेव लक्ष्मीपते तेषु त्रियुग सरामि ॥

इति मङ्गलं कृत्वा, अथाभिनन्दे मासि चैत्रे वा अमुकगोत्रोत्पद्योऽहमस्युत्प्रेवशर्मा श्रीमहाकाली-महालक्ष्मी-
महामरस्वतीप्रतिपूर्वकद्विरितनिवारणक्षेमस्वर्गयुगारोग्यैश्वर्याभिवृद्धिकाम प्रतिपदमारभ्य नवमीपर्यन्तामि
ष्टदेवतान्स्वरूपिण्या श्रीमहालक्ष्म्या पोडशोपचारपूजां तद्वद्भूतश्रीसूक्तवर्णोपाठतद्दशाशहोमाश्च निर्दिष्टार्थ
गणपतिपूजनं च करिष्ये, इति मन्त्रप्य ततो रक्ताक्षनादिभिरष्टदलकमल षोडशैरिच्य, तत्र— ॐ भूर्भुव-
स्वर्महागणपते सिद्धिबुद्धिमदित सवाहन सायुध सपरिवार इहागच्छ,

हे हेरम्ब लमेहोहि अम्बिकाअम्बिकात्मज । सिद्धिबुद्धिप्रदे अथ लक्ष्मिभयितः पितः ॥

नागास्य नागहार त्वं गणराज चतुर्भुज । भूषितः स्वायुधैर्दिव्यैः पाशाङ्गुशपरश्वधैः ॥

आवाहये तां पूजार्थं रक्षार्थं च मम क्रतोः । इहागत्य गृहाण त्वं पूजा कर्तुरेव रक्ष मे ॥

आवाह्वयं गणेशानं पूजाद्वयैः प्रपूजयेत् । " ॐ गणानां त्वा गणपतिं हवामहे प्रियाणां त्वा-

प्रियपतिं हवामहे निर्धनानां त्वा निधिपतिं हवामहे वमो मम । आहर्मजानि गर्भधमालमार्जासि

गर्भधम् ॥ ॐ गणानां त्वा गणपतिं हवामहे कविं कवीनामुपम श्रवस्तमम् । ज्येष्ठराजं

ब्रह्मणः ब्रह्मणस्पत आ नः भृएवन्तृतिभिः भीद सादनम्" ॥

इति मन्त्रेणावाहनं स्वागतं पाद्यमर्घ्यमाचमनीयं मधुपर्कं पुनराचमनीयं स्नानं पसनमाभरणानि गन्धपुष्पधूपदीपनैवेद्यतामधूलप्रदक्षिणमस्कारान् समर्प्यं, हस्तद्वये नारिकेलान्दिग्मर्घ्यपात्रस्थं सपुष्पं गृहीत्वोत्थाय प्रार्थयेत्—

रक्ष रच गणध्वजं त्र्यम्बकं त्रैलोक्यरक्षक । मङ्गलनामभयं कर्ता शक्ता भव भार्गवात् ॥
 द्वैमातुरं कृपासिन्धो पाण्मातुराग्रज प्रभो । वरद त वर देहि चाञ्छितं चाञ्छितार्थद ॥
 ज्ञानेन फलदानेन फलदोऽस्तु सदा मम । ॥

इति फल दत्त्वा प्रार्थयेत् ।

विघ्नेश्वराय वरदाय सुमप्रियाय लम्बोदराय सकलाय जगद्धिताय ।
 नागाननाय धृतिपद्मविभूषिताय गौरीसुताय गणनाथ नमो नमस्ते ॥
 भक्तार्तिनाशनपराय गणेश्वराय सर्वेश्वराय शुभदाय सुरेश्वराय ।
 विद्याधराय विकटाय च वामनाय भक्तप्रसन्नवरदाय नमो नमस्ते ॥

नमस्ते ब्रह्मरूपाय विष्णुरूपाय ते नमः । विश्वरूपस्वरूपाय नमस्ते ब्रह्मचारिणे ॥
 भक्तिप्रियाय देवाय नमस्तुभ्यं मिनायक । ॥

इति नमस्कृत्य ।

त विघ्नेश्वरदत्तेनेति च सुन्दरेति भक्तप्रियेति फलदेति सुखप्रदेति ।

विद्याप्रदेत्यपरेति च ये स्तुवन्ति तेभ्यो गणेश वरदो भव नित्यमेव ॥

इति सम्यक् प्रार्थ्यं, ऋग्विष्णुसूर्य कृत्वा यवान् धापयित्वा तन्मध्ये कलयत्यापनं कुर्यात् । तद्यथा—

ॐ भूमी धौः पृथिवी च न इमं यज्ञं विमिच्छताम् । पिपृता नो भरीमभिः ॥ इति भूमिं स्पृष्ट्वा ।
 ॐ स्योना पृथिवि भवानृचरा निवेशिनी । यच्छा नः शर्म सप्रथा ॥ इति भूमिं प्रार्थ्यं ।
 मृत्तिके हर मे पार्ष० इति मृत्तिकां क्षिप्त्वा । ॐ ओषधयः सर्वदन्ते सोमेन सह राज्ञा ।
 यस्मै कृषोर्तिं ब्राह्मणस्तं राजन् पारयाभामि ॥ इति यवान् क्षिप्त्वा । ॐ आञ्जिन्नं कर्त्तव्यं
 मया तं विशन्तिर्नद्वेषः । पुनरूर्जा निर्वर्तस्य मा नः सहस्रं धुचुरोर्धारा पयस्वती पुनर्मा वि-
 शताद्रयिः ॥ इति तत्र कलशं निधाय । ॐ वर्कणस्योत्तमर्भनमसि । वर्कणस्य स्कम्भस-
 र्जनीस्थो वर्कणस्य ऋतसदंन्यसि । वर्कणस्य ऋतमदंनमसि वर्कणस्य ऋतसदंनमायीद ॥ इति
 जलेन पूरयित्वा । ॐ या ओषधीः पूर्वा ज्ञाना देवेभ्यस्त्रिपुमं पुरा । ममै नु बभ्रवांसिह
 शत धामानि मम च ॥ इति सर्वांषधीः स्थापयित्वा । ॐ स्योना पृथिवि नो भवा नृचरा
 निवेशिनी । यच्छा नः शर्म सप्रथा ॥ इति पञ्चमृत्तिकां निक्षिप्य । ॐ ओषधयः स-
 वदन्ते ॥ इति यवान् निक्षिप्य । ॐ काण्डार्त्काण्डात् प्ररोहन्ती परुषः परुषपरि । एवा नो

द्वे प्रतनु सहस्रेण शतेन च ॥ इति द्वा निःक्षिप्य । उँ अश्वत्थे वो निषदनं पशे वो वसतिष्कृता । गोभान् इत्किलांशुय यत्सनवथ पूरुपम् ॥ इति पञ्चपल्लवानिःक्षिप्य । उँ याः फलिनीर्या अफला अपुष्या याश्च पुष्पिणीः । बृहस्पतिप्रसूतास्ता नो भुञ्चन्त्वहंसः ॥

इति फलं क्षिप्त्वा । उँ परि वाजपतिः कविराग्निह्वान्यकमीत् । ढधद्रत्नानि दाशुपे ॥ इति पञ्चरत्नानि निःक्षिप्य । उँ हिरण्यगर्भः मर्मवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत् । स दांधार पृथिवीं द्यामुते मां कस्य देवाय इविषा विधेम ॥ इति हिरण्य दत्त्वा । उँ युवा सुवामाः परिवीत आगात्म उ श्रेयान् भवति जायमानः । तन्धीरांसः क्रव्य उन्नयन्ति स्वाध्या मर्नसा देवयन्तः ॥ इति रक्त्वस्त्रेण सूत्रेण वावेष्ट्य । उँ गन्धद्वारा दुराधर्षा नित्यपुष्टा करीपिणीम् । ईश्वरीं मर्वभूतानां तामिहोपहये थियम् ॥ इति गन्धं दत्त्वा । उँ पूर्णादिवि परायत सुपूर्णा पुनरापत । वस्त्रेव विक्रीणावहा उपमूर्जे शतकतो ॥ इत्युपरि धान्यपूर्णपात्रं

विन्यस्य तदुपरि नारिकेलफलं सस्थाप्य । “उँ तच्चा यामि ब्रह्मणा बन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः । अहंक्रमानो वरुणेह बोधयुर् शंसमान आयुः प्रभापीः ॥ इति मन्त्रेण चत्वारः

वाहनं कृत्वा तेनैव मन्त्रेण षोडशोपचारं पूजयेत् ॥ तत—

ब्रह्माण्डोदरतीर्थानि करैः स्पृष्टानि ते रवे । तेन मत्येन देवेश तीर्थं देहि दिवाकर ॥ इति काँ इत्यङ्कशमुद्रया च रश्मिभङ्गलाद् तीर्थान्याहृष्य ।

गङ्गे च यमुने चैव गोदावरी सरस्वति । नर्मदे सिन्धुकावेरी जलेऽसिन् सन्निधिं कुरु ॥ सर्वे समुद्राः सरितस्तीर्थानि जलदा नदाः । आयान्तु लक्ष्मीपूजार्थं दुरितक्षयकारकाः ॥ इत्यावाह्यं , चन्द्रमास्तपुष्पमाल्यादिभिः कलशमलंकृत्य ।

उँ कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः ममाश्रितः । मूले तु मंथितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्थिताः ॥ कुर्वा तु सागराः सर्वे सप्तद्वीपा वसुन्धरा । ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदो ह्यथर्वणः ॥ अङ्गैश्च महिताः सर्वे कलश तु समाश्रिताः । ॥

इति कलशमभिमन्त्र्य , देवदानवसंवादे मध्यमाने महोदधौ । उत्पन्नोऽसि तदा कुम्भ विधृतो विष्णुना स्वपम् ॥ त्वचाये मर्वतीर्थानि देवाः सर्वे त्वयि स्थिताः । त्वयि तिष्ठन्ति भूतानि त्वयि प्राणाः प्रतिष्ठिताः ॥ शिवः स्वयं तमेवासि विष्णुस्त्वं च प्रजापतिः । आदित्या वमवो रुद्रा विश्वेदेवाः सपैतृकाः ॥ त्वयि तिष्ठन्ति सर्वेऽपि यतः कामफलप्रदाः । तत्प्रसादादिमं यज्ञं कर्तुमीहे जलोद्भव ॥ मानिर्घ्यं कुरु मे देवं प्रसन्नो भव सर्वदा । ॥

इति प्रार्थयेत् । इत्थं कलशस्थापनं विधाय मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा , उँ अस्य श्रीसृष्टस्य , शिवाय आनन्दकर्ममिच्छीतश्रीपुत्रेभ्य ऋषिभ्यो नम । इदि श्रीविभावसुभ्या देवताभ्यां नम । मुखे अनुष्टुप्प्रहतीत्रियनुष्टुप्प्रस्तारपद्मिभ्यश्छन्दोभ्यो नम । इति विन्यस्य मम सकृद्भ्रमस्य क्षेमस्यैर्यायुरा-

१ 'मे देव तीर्थ' क पाठ । २ 'सूता,' क पाठ । ३ 'स' क पाठ । ४ 'देवेग' क पाठ ।

रोग्याभिवृद्धये विनियोग , इति कृताञ्जलिस्मृत्या , ओं हिरण्यायै नमो हृदयाय नमः । ओं चन्द्रायै नमः शिरसे स्वाहा । ओं रजतस्रजायै नमः शिखायै वषट् । ओं हिरण्यस्रजायै नमः कवचाय हु । ओं हिरण्यायै नमः नेत्रत्रयाय यौषट् । ओं हिरण्यवर्णायै नमः अस्त्राय फट् । इति पङ्कमन्वानहृष्टादितलान्तं करयोर्हृदयादिपङ्केर्वापि न्यसेत् ॥ शिरसि हिरण्यवर्णां । नेत्रयो ताम्रं आजहं । कण्ठयो अश्वपूर्वां । नासिकाया फासोस्मितां । मुखे चन्द्रा प्रभां । गले आदित्यवर्णैः । बाह्वो उर्पेतु मां । हृदि क्षुत्पिपासां । नाभौ गन्धद्वारां । गुह्ये भवस कामं । शुदे कर्दमेन । ऊर्ध्वो थाप सृजन्ति । जान्वो आद्रां । जह्वयो आद्रां । पादयो ताम्रं आवहं । इति विन्यस्य , आर्ध्रांश्रुर्ध्रथोश इत्यपि पङ्कानि विन्यस्य प्रागुक्तरीत्या स्वहृत्कमले देवां ध्यायेत् ।

अरुणकमलसस्या तद्रजःपुञ्जवर्णां करकमलधृतेष्टामीतिपुग्माम्बुजा च ।

मणिमुकुटविचित्रासङ्कृता कल्पजातैः भवतु श्रुवनाता मन्तव्यं श्रीः श्रिये वः ॥

इति ध्यात्वा मानसोपचारैराराध्यार्घ्यादिस्थापनान्ते “ ओंहीहम् सोऽह स्वाहा ” इति मन्त्रेणात्मपूजा विधाय पीठपूजामारभेत् । ओं मण्डकाय नमः । ओं कालाग्निरद्राय नमः । एव ओं मूलप्रह्वयै । आधारात्म्यैः , कूर्मायं , अनन्तायं , चराहायं , पृथिव्यैः , सुधासमुद्रायं , श्वेतद्वीपायं , एरण्यपर्वतायं , नन्दनोद्यानायं , कल्पवृक्षधनायं , स्वर्णप्राकारायं , कल्याणोपपरिचयैः , स्वर्णमण्डपाय नमः । पूर्वद्वारे—द्वारश्रियै नमः , इन्द्रायं , ब्रह्मणेः , सत्यायं , ऋग्वेदायं , आत्मनेः , कालतत्त्वायं , अभ्यिकायैः , इन्द्रायैः , वेदमात्रेः , शैलपुत्र्यैः , त्रस्यधारिण्यैः , चण्डचण्डायैः , स्कन्दमात्रेः , कान्यायन्यैः , कालरात्र्यैः , गौर्यं नमः । ततो दक्षिणद्वारे—द्वारश्रियै नमः । यमायं , शान्तायैः , सिद्धायैः , क्षमायैः , विष्णवेः , यजुर्वेदायं , रजसेः , विद्यातत्त्वायं जगन्मात्रेः , मायायं , शिवायैः , गान्ध्यायैः , प्रभायैः , ह्रींकारायैः , क्लींकारायैः , मायाशक्त्यैः , वीरायैः प्रवीरायैः , अन्तरात्मनेः , ऋणधराय नमः । तत पश्चिमद्वारे—द्वारश्रियै नमः , धरण्यायं , इन्द्रायं , सामवेदायं , तमसेः , आदिरघायं , वान्यैः , शंखायुधायैः , हंसवाहिन्यैः , जगर्जावायैः , जगद्गीतायैः , गोत्रशकलायैः , पूर्णकलशायं , विनियैः , विधमालायैः , चित्रायैः , चामुण्डायं नमः । तत उत्तरद्वारे—द्वारश्रियै नमः , कपालधारिण्यैः भङ्गवर्णलायैः , ह्रींकारायैः , क्षाकारायैः , विमलरूपायैः ईशानायं , पारित्यैः , ब्रह्मणेः , अधर्षणवेदायं , धाम्नेः , ज्योत्स्नायैः , कर्पायैः , शर्मायैः , चन्द्रकलायैः , चन्द्रवदनायैः , विभूर्त्यैः , परमविभूर्त्यैः , भस्मधारिण्यैः , पायनायैः , गङ्गायैः , भार्गवर्य्यैः , योदावर्य्यैः , प्रवरायैः , प्रथतायैः , क्षाकारायैः , क्लींकारायैः , सर्वरीजाम्बनेः , वीजप्रवाहिन्यै नमः । ततो मध्ये—रत्नवेदिशायै नमः , रत्नमहासनायं , धर्मायं , ज्ञानायं , वेदाय्यायं , शेषवर्षायं , अधर्मायं , अज्ञानायं , अवैराग्यायं , अनेकवर्षायं , श्वेतचन्द्रायं , विन्दक्यैः , मायाशक्त्यैः , आनन्दरुन्दायं , संविद्यालायं , प्रहृतिमयपत्रेभ्योः , विकारमपकेसरभ्योः , पञ्चाशद्वर्षवीजाट्ठासर्वतत्त्वरूपायै कर्णिकार्यैः , अ अर्कमण्डलायं , भ वक्षिमण्डलायं , सं सोममण्डलायं , स सत्त्वायं , रं रजसेः , त तमनेः , आ आत्मनेः , अ अन्तरात्मनेः , प परमात्मनेः , ह्रीं शान्तात्मनेः , आत्मतत्त्वायं , मायातत्त्वायं , विद्यातत्त्वायं , कलातत्त्वायं , परतत्त्वाय नमः । इति सपूज्य , केसरेषु पूर्वाद्यष्टदिक्षु मध्ये च— ओं विभूर्त्यै नमः , उग्रत्यैः , कान्त्यैः , हृष्ट्यैः , कीर्त्यैः , सधृत्यैः , व्युष्ट्यैः , उत्कृष्ट्यैः , मल्यैः , ऋष्ट्यैः , इति सपूज्य , ‘ ओंश्रीं सर्वशक्तिकमलसनाय नमः ’ इति

उं पथो दधि घृतं चैव शर्करामधुसंपुतम् । पञ्चामृतं मयानीतं गृहाण परमेश्वरि ॥
 आदित्यवर्णे०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, मद्रावै नम श्रीरेतसे पञ्चामृतस्नान नमः । पुष्पमूक्रेण गुस्ते-
 दकेन स्नानम् । जातवेदसे० इति पुनराचमनीयम् ।

उं दिव्याम्बर नवं श्वेनं चौमं चातिमनोहरम् । त्रैलोक्यजननि देवि दीपमान गृहाण मे ॥
 उपैतु मां०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, श्रीलक्ष्म्यै नम पतसे वरुणयुग्मं नम ।

एहि देवि विभूपार्थं नेपथ्यागारमुत्तमम् । विभूषामभनान्याय तथादर्शं त्रिलोक्य च ॥
 केशप्रसाधनं कृत्वा भूषणान्यङ्गमात् कुरु । रत्नकङ्कणवर्णैर्हृष्यमूकहाहाराद्रिकानि च ॥

सुप्रसन्ने महालक्ष्मि भूषणानि गृहाण मे । ॥
 क्षुत्पिपासा०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, हिरण्वायै नम श्रीरेतानि ते भूषणानि नम ।

एहि देवि निम्नं स्थानं सिंहामनमनुचमम् । पूजाचक्र समास्याय गन्धं देव्यङ्गसात् कुरु ॥
 चन्दनागुरुकूपूरकुङ्कुमाद्यैः समन्वितम् । कन्दूरीरोचनायुतं गन्धं देवि गृहाण मे ॥
 गन्धद्वारा०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, श्रीरेप ते गन्धो नम ।

शुद्धमुक्ताफलाभैस्तैरक्षतैः शशिसंनिभैः । सर्वाधिपे महालक्ष्मीर्घोतयामि सुभक्तितः ॥
 जातवेदसे०, नमो देव्यै०, देव्यै नम श्रीरेते ते अक्षता नम ।

हरिद्रां च मयानीता देवि कल्याणदायिनि । सौभाग्यवर्धना नित्य गृहाण हरिवल्लभे ॥
 जातवेदसे०, नमो देव्यै०, हरिद्रियायै नम श्रीरेतसे हारिद्र नमः ।

कुङ्कुम शोभन दिव्य मर्बटा मङ्गलप्रदम् । मयानीत महादेवि तुभ्यं दास्यामि सुन्दरि ॥
 जातवेदसे०, नमो देव्यै०, मङ्गलायै नम श्रीरेतसे कुङ्कुमं नम ।

सिन्दूर शुभद नित्य महाशक्तिप्रियं सदा । प्रयच्छामि महादेवि सर्वसौभाग्यदायिनि ॥
 जातवेदसे०, नमो देव्यै०, महादेव्यै नम श्रीरेतसे सिन्दूर नम ।

मालतीमद्विकादीनि नजानि कुमुदानि च । एकनाथे प्रयच्छामि पुष्पाणि प्रतिगृह्यताम् ॥
 मनस काममाङ्कति०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, एकनाथायै नम । श्रीरेतानि पुष्पाणि वीर्यद ।

रत्नैः श्वेताम्बुजैः पुष्पैर्मल्लिकादिविचित्रितैः । पुष्पमाला प्रयच्छामि प्रमीद त्व सुरेश्वरि ॥
 जातवेदसे०, नमो देव्यै०, श्रीरेया ते पुष्पमाला नम ।

सुगन्धं शीतलं शुभ्रं नानागन्धसमन्वितम् । प्रीत्यर्थं तत्र देवेशि मच्चूर्णं प्रतिगृह्यताम् ॥
 जातवेदसे०, नमो देव्यै०, सुगन्धायै नम श्रीरेतसे परिमलद्रव्यं नम ।

अथाङ्गपूजा- उं चञ्जलायै नम पादौ पूजयामि । उं जपलायै नम गुल्फौ० । कान्त्यै नम जानुनी० । मङ्गलायै
 नम जह्वे० । मद्रावायै नम ऊरु० । कमलिन्यै नम कटि० । शिवायै नम नाभि० । ज्ञमायै नम उदरं० । गौर्यै
 नम हृदय० । सिंहवाहिन्यै नम स्तनद्वय० । स्कन्दमात्रे नम भुजद्वय० । कम्बुकण्ठायै नम फाट० । सरस्व-
 त्यै नम मुख० । सुवामिन्यै नम नाभिरु० । स्वर्णपुण्डलायै नम कर्णद्वय० । चण्डिकायै नम नेत्रद्व-
 य० । शिवायै नम ललाट० । वुमार्थं नम शिर० । सर्वरूपायै नम सर्वाङ्ग पूजयामि, इति संपूज्याष्टो-

त्तरशतनामभि पूजयेत् ॥

ओं अस्य श्रीमहालक्ष्म्या अष्टोत्तरशतनाममन्त्रस्य ब्रह्मा ऋषि , अनुष्टुप् छन्द , श्रीमहालक्ष्मीदेवता श्रीमहालक्ष्मीप्रतीत्यर्थं श्रीमहालक्ष्मीमष्टोत्तरशतनामभि पूजयिष्ये । ततः श्रीबीजपदकेन पङ्क्त्यासं कृत्वा " लक्ष्मीं क्षीरसमुद्रे " ति ध्यात्वा पुष्पैरक्षतैर्वा पूजयेत् । तद्यथा—
 ॐ महालक्ष्म्यै नम एवं महाकाल्यै०
 महासरस्वत्यै० महाकन्यायै० महागौर्यै० महादेव्यै० भ्रूणानुग्रहकारिण्यै० स्वप्रकाशात्मरूपिण्यै० महामायायै० महेश्वर्यै० (१०) वागीश्वर्यै० जगद्धात्र्यै० कालरात्र्यै० त्रिलोचनायै० भद्रकाल्यै० कपालिन्यै० महाशौर्यायै० त्रिलोकात्मिकायै० सिद्धलक्ष्म्यै० क्रियालक्ष्म्यै० (२०) लोकमार्गप्रदायिन्यै० अरूपायै० सुरुपायै० द्विभ्रूरूपिण्यै० पञ्चभूतात्मिकायै० देवमात्रे० सुरेश्वर्यै० दारिद्र्यार्थसिन्धुयै० वीणापुस्तकधारिण्यै० सर्वशक्त्यै० (३०) ब्रह्मात्मिकायै० अष्टाङ्गरूपिण्यै० नवदुर्गारिण्यै० अष्टमैरत्र्यै० गङ्गायै० शारदायै० वेणुयै० सर्वशास्त्रधारिण्यै० समुद्रवसनायै० ब्रह्माण्डमण्डमेखलायै० (४०) अवस्थात्रयनिर्मुक्त्यायै० गुणत्रयविचारिण्यै० योगध्यानैकलन्त्यासिन्यै० योगध्यानैकरायणायै० त्रयत्रयविशोक्त्यायै० वेदान्तज्ञानरूपिण्यै० पद्मावत्यै० विशालात्र्यै० नागयज्ञोपवीतिन्यै० सूर्यचन्द्रार्घमासायै० (५०) प्रहलन्तरूपिण्यै० वेदिकायै० वेदरूपिण्यै० गिरिसंभवायै० कैवल्यदायै० विभ्रंखलायै० सूर्यमण्डलसंस्थितायै० सोममण्डलमध्यस्थायै० वायुमण्डलसंस्थितायै० बह्निमण्डलसंस्थितायै० (६०) शक्तिमण्डलसंस्थितायै० चक्रिकायै० चक्रमध्यस्थितायै० चक्रमार्गप्रदायिन्यै० सर्वसिद्धान्तमार्गयायिन्यै० पद्मगर्वजितायै० प्रत्यक्षादिप्रमावृतायै० विद्यामूर्तायै० त्रैलोक्यमोहिन्यै० विद्यायै० (७०) चर्मदायै० रत्नायै० ब्रह्मस्यापितरूपायै० कैवल्यज्ञानगोचरायै० करुणायै० धरुणायै० मधुकैटभमार्दिन्यै० अचिन्त्यलक्षणायै० गोष्ठ्यै० सप्तमङ्गाघनाशिन्यै० (८०) महारमायै० परमेश्वर्यै० सुसिद्धलक्ष्म्यै० महाकालिन्यै० रुघोजातायै० वामदेव्यै० अघोरायै० तत्पुत्रायै० ईशानरूपिण्यै० पक्ताक्षरदेव्यै० (९०) योगिन्यै० योगध्यानपराक्रमायै० श्रीसिद्धलक्ष्म्यै० धीर्यै० कमलायै० कमलालयायै० पद्मायै० नलिनयुग्मकराब्जुजायै० शैलपुत्र्यै० ब्रह्मचारिण्यै० (१००) अष्टादशयुगै० कृष्णमन्त्रे० काल्यायिन्यै० कालरात्र्यै० महागौर्यै० सिद्धिदायै० सर्वात्मिकायै नम (१०८) इति सपूज्य , कर्णिकार्या—
 धा हृदयाय नम । श्रीं शिरसे स्वाहा नम । श्रीं शिलायै वषट् नम । श्रीं कवचाय हुं नम । श्रीं नेत्रत्रयाय वीं पद् नम । श्रीं अस्त्राय फट् नम । ततोऽष्टदलेषु—
 पूर्वादि , श्रीं पद्मासनायै नम , श्रीं पद्मवर्णायै० , श्रीं पद्मस्थायै० , श्रीं आर्द्रायै० , श्रीं तर्पयन्त्यै० , श्रीं तृप्तायै० , श्रीं ज्वलन्त्यै० , श्रीं स्वर्णमाकारायै नम । ततो दलात्रेषु—
 ब्राह्म्यै नम , माहेश्वर्यै० , कौमार्यै० , वैष्णव्यै० , वाराह्यै० , इन्द्रायै० , चामुण्डायै० , महालक्ष्म्यै नम ॥ ततो भूपुरे—
 लं इन्द्राय साधुधाय सवाहनाय सपरिधाय सशक्तिकाय नम । एषं रं अन्नये० , ट यमाय० , सं निःश्रुतये० , वं बरुणाय० , य वायवे० , सं कुवेराय० , ह्रीं ईशानाय० , श्रीं ब्रह्मणे० , ह्रीं अनन्ताय नम । तद्वहि —
 वं वज्राय नम , शं शङ्कर्यै० , दं दण्डाय० , लं रुद्राय० , श्रीं पाशाय० , श्रीं अङ्गुशाय० , ग गदायै० , शं शलाय० , पं पशाय० , वं चक्राय नम , इति सपूज्य देव्यै पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा ।

ओं दशान्नं गुग्गुलं धूपं चन्दनागुरुसद्युतम् । भक्त्या दत्त मया देवि प्रसीद त्वं महेश्वरि ॥

वर्धमेन० , जातवेदसे० , नमो देव्यै० , श्रीमहालक्ष्म्यै नम श्रीरेव ते धूपे नम ।

ओं कर्पूरवर्दिसंपुङ्क गोघृतेन समन्वितम् । दीपं गृह्णाण देवेशि महालक्ष्मि नमोऽस्तु ते ।

आप सृजन्ति०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, श्रीमहालक्ष्म्यै नम श्रीरेप ते दीपो नम ।

ॐ नैवेद्यं गृहता देवि भक्त्यभोज्यममन्त्रितम् । पङ्क्तै रचितं दिव्यं घृतेन परिपूरितम् ॥
आर्द्रा०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, पूर्णमालिन्यै नम श्रीरेतत्ते नैवेद्यं मुधा । मध्ये पानीयम् । उत्तर-
रापोशनम् । पुनराचमनीयम् ।

ॐ कर्पूरचन्दनोन्मिश्र दिव्यगन्धममन्त्रितम् । करोद्धर्तनकं नित्यं गृहाण परमेश्वरि ॥
जातवेदसे०, नमो देव्यै०, माद्वेभ्यै नम श्रीरेतत्ते करोद्धर्तनं नम ।

ॐ पूर्वाफलैः सर्पूरैर्नागवल्लीदलैर्घृतम् । कर्पूरचूर्णमंशुक्लं ताम्बूलं प्रतिगृहताम् ॥
आर्द्रा०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, पिङ्गलायै नम श्रीरेतत्ते ताम्बूलं नम ।

। ॥

जातवेदसे०, नमो देव्यै०, देव्यै नम श्रीरेतत्ते मुञ्जपुष्पे नम ।

ॐ इदं क्ल मया देवि स्थापितं पुरतस्तत्र । तेन मे मकलावाग्निर्भवेज्जन्मनि जन्मनि ॥
जातवेदसे०, नमो देव्यै०, सिद्धिदायै नम श्रीरेतत्ते फलम् ।

ॐ तं क्षर्षचन्द्रज्ञानि विद्युदग्निरत्नमेव हि । नीराजन मया दत्तं गृहाण परमेश्वरि ॥
ताम्र आबह०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, यमुनाडियामिन्यै नम । श्रीरेतत्ते नीराजनम् । गौरीर्मिमाद्य०,
जातवेदसे०, प्रणो देवी०, समस्तश्रीसूक्तं पठित्वा श्रीरेतत्ते नैवेद्यं नम । ॐ महाकाल्यै नम, महा-
लक्ष्म्यै नम, महात्तरस्वत्यै नम श्रीरेतत्ते भस्त्रपुष्पं नम । ॐ सव्यस्वरूपे०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०,
महाकाल्यै नम श्रीरेतानि प्रदक्षिणानि । ॐ सर्वतः पाणिपाद् नै०, य शुचिं प्रयत्नो०,

नमस्तेऽस्तु महादेवि नमस्तेऽस्तु हरिप्रिये । नमस्तेऽस्तु जगद्वाग्नि नमस्ते शिवबल्लभे ॥
जातवेदसे०, नमो देव्यै०, महामायायै नम श्रीरेतानि ते यन्दनानि । पद्मप्रिये०, या नमःप्रत०, पद्मात्-
नद्या०, या माया मधुसूदने०, जातवेदसे०, नमो देव्यै०, श्रीरेया ते प्रार्थना । तत श्रीसूक्तं चण्ड-
पाठनमर्वाहृदयादिकं पाठयित्वा 'गुह्यं' व्यादिना जप समर्पयेत्, इति लक्ष्मीपूजा ॥

अथ लक्ष्मीहृदयम् ।

अस्य श्रीलक्ष्मीहृदयस्य शिरसि भ्राम्याय ऋषये नम । मुखे विष्णुवादिच्छन्देभ्यो नम । हृदये
महालक्ष्म्यै देवतायै नम । इति विन्ध्यस्य ममालक्ष्मीपतिहारपूर्वकदीर्घाधुर्नैक्यमहेश्वर्यंफलाबाप्स्यर्थं लक्ष्मी
हृदयपाठे त्रिनियोगः, इति कृत्याञ्जलिर्वेदेत् । तत्र आधीमिति मन्त्रे पङ्क्त्याम विधाय श्यायेत् ।

हस्तद्वयेन कमले धारयन्तीं तु लीलया । डारनूपुरसमुद्रा लक्ष्मीं देवीं विचिन्तये ॥ १ ॥

वन्दे लक्ष्मीं परशिवमयीं शुद्धलाम्बूनदाभा तेजोरूपा कनकजमना सर्वभूषोऽञ्जलाङ्गीम् ।

वीजापूर कनककलश हेमपत्रे दधानामाद्यां शक्तिं सकलजननीं विष्णुवापाङ्गमस्थाम् ॥ २ ॥

श्रीमत्सौभाग्यजननीं स्तौमि लक्ष्मीं मनातनीम् । सर्वकामफलानामिवाधर्नैरसुराराह्याम् ॥ ३ ॥

नमामि नित्यं देवेशि तया शेरितमानसः । तदाज्ञा शिरसा धृत्वा भजापि परमेश्वरीम् ॥ ४ ॥

समस्तमपत्मुखदा महाश्रिय समस्तसौभाग्यकरिं महाश्रियम् ।

ममस्तकल्याणकरिं महाश्रिय भजाभ्यर्हं ज्ञानकरिं महाश्रियम् ॥ ५ ॥

विज्ञानसंपत्सुसदां सनातनीं विचित्रवाग्भूतिकरीं महेश्वरीम् ।

मनोहरानन्तसुभोगेदायिनीं नमाम्यहं भूतिकरीं हरिप्रियाम् ॥ ६ ॥

ममस्तभूतान्तरसम्यिता त्वं ममस्तभूतेश्वरि विश्वरूपे ।

तन्नास्ति यत् त्वद्व्यतिरिक्तवस्तु तत्पादपद्मं प्रणमाम्यहं श्रीः ॥ ७ ॥

दारिद्र्यदुःखौघतपोपद्वर्षी तत्पादपद्म मायै मन्निधत्स्व ।

दीनार्तिविच्छेदनहेतुभूतः कृपाकटाक्षैरभिपिञ्च मा श्रीः ॥ ८ ॥

अम्ब प्रमीद करुणामुधयाद्रदृष्ट्या मा तन्कृपाद्रविणगेहमिम कुरुष्व ।

शालोकनप्रणयिहृदतशोकहन्त्री तत्पादपद्मयुगलं प्रणमाम्यहं श्रीः ॥ ९ ॥

शान्त्यै नमोऽस्तु शरणागतरक्षणायै कान्त्यै नमोऽस्तु कमनीयगुणाश्रयायै ।

चान्त्यै नमोऽस्तु दुरितक्षयकारणायै धान्त्यै नमोऽस्तु धनधान्यममृद्धिदायै ॥ १० ॥

शक्त्यै नमोऽस्तु शशिशेखरमन्तुतायै गत्यै नमोऽस्तु रजनीकरमोदरायै ।

भक्त्यै नमोऽस्तु भवमागतारकायै मत्यै नमोऽस्तु मधुसूदनवल्लभायै ॥ ११ ॥

लक्ष्म्यै नमोऽस्तु शुभलक्षणलक्षितायै सिद्धायै नमोऽस्तु शिवसङ्गसुपूजितायै ।

धृत्यै नमोऽस्तुमितदुर्गतिभङ्गनायै गत्यै नमोऽस्तु वरमद्वैतिदायिकायै ॥ १२ ॥

देव्यै नमोऽस्तु दिवि देवगणाचितायै भूत्यै नमोऽस्तु भुवनातिविनाशिकायै ।

दान्त्यै नमोऽस्तु धरणीधरवल्लभायै पुष्ट्यै नमोऽस्तु पुरुषोत्तमवल्लभायै ॥ १३ ॥

सुतीव्रदारिद्र्यविदुःखहर्त्र्यै नमोऽस्तु ते सर्वभयापहन्त्र्यै ।

श्रीविष्णुवद्वःस्यलमंस्यितायै नमो नमः सर्वविभूतिदायै ॥ १४ ॥

जयतु जयतु लक्ष्मीलक्षणात्कृतौङ्गी जयतु जयतु पद्मा पद्ममन्नाभिवन्द्या ।

जयतु जयतु विद्या विष्णुवामाङ्गमंस्या जयतु जयतु मम्पक्मर्धमंपत्करी श्रीः ॥ १५ ॥

जयतु जयतु देवी देवसहाभिपूज्या जयतु जयतु भद्रा भागवती भाग्यरूपा ।

जयतु जयतु नित्या निर्मलज्ञानवेद्या जयतु जयतु मत्या सर्वभूतान्तरम्या ॥ १६ ॥

जयतु जयतु रम्या रत्नगर्भान्तरस्या जयतु जयतु शुद्धा शुद्धजाम्भूनदामा ।

जयतु जयतु कान्ता कान्तिमद्भाभिताङ्गी जयतु जयतु शान्ता शीघ्रमायाहि सौम्ये ॥ १७ ॥

यस्याः कलायाः कमलोद्भवाद्या रुद्राश्च शक्रप्रमुखाश्च लेखाः ।

जीवन्ति सर्वेऽपि नशक्यस्ते प्रभुत्वमापुः परमायुपस्ते ॥ १८ ॥

१ 'मनोहरम्' पाठ । २ 'अनन्तनाभोदमुलप्रणयिनी' पठ । ३ 'सिद्ध' पाठ । ४ 'सगति' पाठ । ५ 'याका-
लिता' ख पाठ ।

लिलेखं निटिले विधिर्मम लिपिं विसृज्यान्तरं

तथा विलिपितन्यमेतदिति तत्फलावाप्तये ।

तदन्तर इह स्फुट कमलवामिनि श्रीरिमां

ममर्पय स्वमुद्रिका सकलभाग्यमसूचिकाम् ॥ १६ ॥

नदिदं तिमिरं भाले स्फुटं कमलवामिनि । श्रिय ममुद्रजा देहि सर्वभाग्यस्य सूचिकाम् ॥ २० ॥

कलया ते यथा देवि जीवन्ति मन्वराचराः । तथा मपत्करी लक्ष्मि सर्वदा मप्रमीद मे ॥ २१ ॥

यथा विष्णौ ध्रुवे नित्यं स्वकलां मन्ववेशयः । तथैव भवकलां लक्ष्मिर्मयि मन्वर्षु समर्पय ॥ २२ ॥

सर्वमौक्त्यप्रदे देवि भक्तानामभयप्रदे । अचला कुरु यत्नेन कलां मयि निवेशिताम् ॥ २३ ॥

मदाला मङ्गलं परमपदलक्ष्मीः स्फुटकला

मदा वैकुण्ठश्रीनिवमतु कला मे नयनयोः ।

धमेन्मत्स्ये लोके मम वचमि लक्ष्मीर्वरकला

श्रियः श्वेतद्वीपे निवमतु कला मे स्वकरयोः ॥ २४ ॥

तावन्नित्य ममाङ्गेषु जीराण्यौ श्रीकला धमेत । सूर्याचन्द्रमर्मा यात्रघावल्लक्ष्मीपतिः श्रिया ॥ २५ ॥

सर्वमङ्गलसंपूर्णा सर्वैश्वर्यसमन्विता । आद्यादिश्रीर्महालक्ष्मीः तत्कला मयि तिष्ठतु ॥ २६ ॥

अज्ञानतिमिरं हन्तुं शुद्धज्ञानप्रकाशिका । सर्वैश्वर्यमदा मेऽस्तु तत्कला मयि सुमिरा ॥ २७ ॥

अलक्ष्मीं हरतु क्षिप्र तमः सूर्यप्रभा यथा । विननोतु मम श्रेयस्त्वत्कला मयि तस्थिता ॥ २८ ॥

ऐश्वर्यमङ्गलान्पतिस्त्वत्कला या निधीयते । मयि तस्मात् कृतार्थोऽस्मि पात्रमस्मि स्थितेऽस्तु ॥ २९ ॥

भवदावेशभाग्याहो भाग्यवानस्मि भार्गवि । तत्प्रसादात् पवित्रोऽहं लोकमातर्नमोऽस्तु ते ॥ ३० ॥

पुनासि मा त्वं कलयैव यस्मादतः समागच्छ ममाग्रतस्तम् ।

पर पद श्रीर्भव सुप्रमन्ना मय्यच्युतेन प्रविशादिलक्ष्मि ॥ ३१ ॥

श्रीवैकुण्ठस्थिते लक्ष्मि समागच्छ ममाग्रतः । नारायणेन सह मा कृपावृष्ट्यावलोकय ॥ ३२ ॥

सत्यलोकस्थिते लक्ष्मि त्वं समागच्छ मन्निधिम् । वामुदेवेन माहिता प्रसीद वरदा भव ॥ ३३ ॥

श्वेतद्वीपस्थिते लक्ष्मि शीघ्रमागच्छ सुव्रते । विष्णुना सहिते देवि जगन्मातः प्रमीद मे ॥ ३४ ॥

धीराम्बुधिसिधते लक्ष्मि समागच्छ ममाधशे । तत्कृपावृष्टिसुधया सतत मा विलोकय ॥ ३५ ॥

रत्नगर्भस्थिते लक्ष्मि परिपूर्णे द्विरमयि । समागच्छ ममागच्छ तिष्ठस्व पुनतो मम ॥ ३६ ॥

स्थिरा भव महालक्ष्मि निश्चला भव निर्मले । प्रसन्ने कमले देवि प्रमच्छहृदया भव ॥ ३७ ॥

श्रीधरे श्रीमहाभूते सन्त-स्थ महानिधिम् । श्रीधमुद्बुल्य पुरतः प्रदर्शय ममर्पय ॥ ३८ ॥

१ 'विसृज्या' न्न पाठ । २ 'धमे' न्न पाठ । ३ 'कलाया निधीयते अहं नन्दमा' क म पठ । ४ 'श्रिय' न्न पाठ । ५ 'धमे' न्न पाठ ।

वसुधरे श्रीवसुधे वसुदोग्नि कृपामयि । तत्कृत्तितमर्वस्वं शीघ्रं मे सप्रदर्शय ॥ ३९ ॥
 विष्णुप्रिये रत्नगर्भे ममस्तफलेदे शिवे । तद्दर्भगतहंमार्दीन् प्रदर्शय प्रदर्शय ॥ ४० ॥
 रमात्लगते लक्ष्मि शीघ्रमागच्छ मत्पुरः । न जानं परम रूप मातर्मे संप्रदर्शय ॥ ४१ ॥
 आविर्भव मनोवेगाच्छीघ्रमागच्छ मे पुरः । मा वत्म भौरिहंत्युक्ता कामं गौरिव रच माम् ॥ ४२ ॥
 देवि शीघ्र समागच्छ धरणीगर्भमंभ्यते । मातस्त्वद्भृत्यभृत्योऽह मृगयं त्वां कुतूहलात् ॥ ४३ ॥
 उत्तिष्ठ जागृहि त्व मे समुत्तिष्ठ मुजागृहि । अचयान् हेमकलशान् सुवर्णेन सुपुरितान् ॥ ४४ ॥
 निक्षेपान्मे समाकृष्य समुद्धृत्य ममाग्रतः । ममुन्नतोन्नतां भूता ममृच्छंहि धरान्तरात् ॥ ४५ ॥
 मत्सन्निधि समागच्छ मदाहितकृपारमात् । प्रसीद श्रेयसा दोग्नि लक्ष्मि मे नयनाग्रतः ॥ ४६ ॥
 अत्रोपविष्य लक्ष्मि त्व स्थिरा भव हिरण्मयी । मुस्थिरा भव मंप्रीत्या प्रसन्ना वरदा भव ॥ ४७ ॥
 आनीतांस्तास्तया देवि निधीन मे संप्रदर्शय । अद्य क्षणेन महमा टन्वा मरत्त मा सदा ॥ ४८ ॥
 मयि तिष्ठ तथा नित्यं यथेन्द्रादिषु तिष्ठसि । अमयं कुरु मे देवि महालक्ष्मि नमोऽस्तु ते ॥ ४९ ॥
 समागच्छ महालक्ष्मि शुद्धजाभ्वूनदप्रभे । प्रसीद पुरतः स्थिता प्रणत मां विलोक्य ॥ ५० ॥
 लक्ष्मि भुवि गता भामि यत्र यत्र हिरण्मयी । नत्र तत्र स्थिता त्वं मे तव रूप प्रदर्शय ॥ ५१ ॥
 क्रीडासि त्वं च बहुधा परिपूर्णकृपामयि । मम मूर्धनि ते हस्तमविलम्बितमर्पय ॥ ५२ ॥
 फलद्वाग्योदये लक्ष्मि ममस्तपुरवासिनि । प्रसीद मे महालक्ष्मि परिपूर्णमनोरथे ॥ ५३ ॥
 अयोध्यादिषु सर्वेषु नगरेषु ममास्थिते । वैभवैर्विधिर्घुषुक्ता ममागच्छ बलान्विता ॥ ५४ ॥
 ममागच्छ समागच्छ ममाङ्गे भव सुस्थिरा । करुणारमनिःस्पन्दनेद्रद्वयविलामिनि ॥ ५५ ॥
 संनिधत्स्व महालक्ष्मि तत्पाणिं मम मस्तके । करुणासुधया मां त्वमभिषिञ्च स्थिरं कुरु ॥ ५६ ॥
 टीनस्य मस्तके हस्तं मम त्वं कृपयार्पय । आयादिश्रीमहालक्ष्मि विष्णुवामाङ्गसंस्थिते ॥ ५७ ॥
 भवभीतिपरित्रस्तभङ्गत्राणपरायणे । प्रत्यक्षीकुरु रूप मे रच मां शरणागतम् ॥ ५८ ॥
 सर्वराजगृहाङ्गलक्ष्मि समागच्छ गुणान्विता । स्थित्वा तु पुरतो मेऽय प्रमादेनाभयं कुरु ॥ ५९ ॥
 प्रसीद मे महालक्ष्मि मुप्रसीद महाशिवे । अचला भव मुप्रीत्या सुस्थिरा भव मद्गृहे ॥ ६० ॥
 यावत्तिष्ठन्ति देवाश्च यावत्सर्वत्राम तिष्ठति । यावद्विष्णुश्च यावच्च तावत् कुरु कृपां मयि ॥ ६१ ॥
 चान्द्री कला यथा शुक्ले वर्धते मा दिने दिने । तथा दया ते मय्येव वर्धतामभिवर्धताम् ॥ ६२ ॥
 यथा वैकुण्ठनगरे यथा वै क्षीरमागरे । तथा मद्भवने तिष्ठ स्थिर श्रीर्विष्णुना सह ॥ ६३ ॥
 योगिना हृदये नित्यं यथा तिष्ठसि विष्णुना । तथा मद्भवने तिष्ठ स्थिर श्रीर्विष्णुना सह ॥ ६४ ॥
 नारायणस्य हृदये भवती यथास्ते नागयणोऽपि तव हृत्कमले यथास्ते ।

१ 'तामना' ख पाठ । २ 'समाधेहि' ख पाठ । ३ 'स्थिते' ख. पाठ । ४ 'य' ख पाठ । ५ 'हिरण्मयी',
 ख पाठ । ६ 'त्व मम तिष्ठसि' ख पाठ ।

नारायणस्त्वमपि नित्यशुभां तथैव तौ तिष्ठतां इति ममापि दयावति श्रीः ॥ ६५ ॥

विज्ञानवृद्धिं हृदये कुरु श्रीः सौभाग्यमिद्धिं कुरु मे गृहे श्रीः ।

दयासुपूर्णिं कुरुता मयि श्रीः सुवर्णवृद्धिं कुरु मे करे श्रीः ॥ ६६ ॥

न मा त्यजेथाः श्रितकल्पवालि सद्भक्तिचिन्तामणिकामधेनो ।

विश्वस्य मातर्भव सुप्रसन्ना गृहे क्लृप्तेषु च पुत्रवर्गे ॥ ६७ ॥

आद्यादिभाषे तमजाण्डवीज त्वमेव माकारनिराकृतिस्त्वम् ।

त्वया धृताश्चाञ्जमवाण्डमघाश्रित्रं चरित्र तव देवि विष्णोः ॥ ६८ ॥

ब्रह्मरुद्रादयो देवा वेदाश्चापि न शक्नुयुः । महिमानं तव स्तोतु मन्दोऽहं शक्नुयां कथम् ॥ ६९ ॥

अन्व इन्द्रत्मवाक्पानि सृष्टावृत्तानि यानि च । तानि स्त्रीकुरु सर्वत्रे दयालुत्वेन सादरम् ॥ ७० ॥

भवती शरण गत्वा कृतार्थाः स्युः पुरातनाः । इति संचिन्त्य मनसा त्वामहं शरणं ब्रजे ॥ ७१ ॥

अनन्तानन्तसुखिनस्त्वज्जगत्प्रपराषणाः । इति वेदप्रभाषाद्दि देवि त्वा शरणं ब्रजे ॥ ७२ ॥

तव प्रतिष्ठा मद्भ्रजा न नश्यन्तीत्यपि क्वचित् । इति मंचिन्त्य मंचिन्त्य प्राणान् मन्धारपाम्यहम् ॥ ७३ ॥

त्वदधीनस्त्वहं मातस्त्वत्कृपा मयि विद्यते । यावत् सपूर्णकामः स्या तावद् देहि कृपानिधे ॥ ७४ ॥

क्षयमात्र न शक्नोमि जीवितु त्वत्कृपां विना । न जीवन्तीह जलजा जलं त्यक्त्वा जलग्रहाः ॥ ७५ ॥

हितां हि पुत्रवात्सल्याज्जन्नी प्रस्तुतस्तनी । परत त्वरितमागत्य सप्रीणयति बन्मला ॥ ७६ ॥

यदि स्यां तव पुत्रोऽहं मातस्त्व यद्वि मामकी । दयापयोधरस्तन्यसुधाभिरभिपिञ्च माम् ॥ ७७ ॥

मृग्यो न गुणलेशोऽपि मयि दोषैकमन्दिरे । पामूना वृष्टिचिन्दूना दोषाणां च न मे मितिः ॥ ७८ ॥

पापिनामहमेवाध्यां दयालूनां त्वमग्रणीः । दयनीयो महन्योऽस्ति तव कोऽत्र जगत्त्रये ॥ ७९ ॥

बिधिनाहं न सृष्टश्चेत् स्यात् तव दयालुता । आमयो वा न सृष्टश्चेदौषधस्य वृथोदयः ॥ ८० ॥

कृपा मदग्रजा किं ते ह्यह वा किं तदग्रजः । विचार्य देहि मे वित्त तव देवि दयानिधे ॥ ८१ ॥

माता पिता त्व गुरु सद्भक्तिः श्रीस्त्वमेव सजीवनहेतुभूता ।

अन्यं न मन्ये जगदेकनाथे त्वमेव सर्वं मम देवि सत्यम् ॥ ८२ ॥

आद्यादिलक्ष्मीर्भव सुप्रसन्ना विशुद्धविज्ञानसुखैकदोग्नि ।

अज्ञानहृदि धिगुणातिरिक्ता प्रज्ञाननेत्रे भव सुप्रसन्ना ॥ ८३ ॥

अशेषागृजाख्यमलापहारिणि नव नवं स्पष्टसुवाक्प्रदायिनि ।

ममैहि जिह्वाग्रसुरङ्गनर्वकी भव प्रसन्ना वदने च मे श्रीः ॥ ८४ ॥

ममस्तमपत्सुविराजमाना ममस्ततेजःसु विराजमाना ।

विष्णुप्रिये त्वं भव दीप्यमाना वाग्देवता मे भवने प्रसन्ना ॥ ८५ ॥

भक्त्या नतानां सकलार्थदे त्वं प्रभासुलावण्यदयामुद्रोग्नि ।

सुवर्णदे त्व सुमुखी भव श्रीर्हिरण्यमे मे भव सुप्रसन्ना ॥ ८६ ॥

सर्वार्थदा सर्वजगन्प्रदतिः सर्वेश्वरी सर्वभयापहन्त्री ।

सर्वोन्नता त्व सुमुखी भव श्रीर्हिरण्यमे मे बर्दने प्रसन्ना ॥ ८७ ॥

समस्तविघ्नोघविनाशकारिणी समस्तविघ्नोद्धरणे विचक्षण्य ।

अनन्तसौभाग्यसुरस्रप्रदायिनी हिरण्यमे मे बर्दने प्रसन्ना ॥ ८८ ॥

देवि प्रसीद दयनीयतमाय मह्यं देवादिनाथभवदेवगणाभिवन्द्ये ।

मातस्तथैव भव सन्निहिता दृशोर्मे पत्या समं मम मुखे भव सुप्रसन्ना ॥ ८९ ॥

मा वत्त भैरभयदानकरोऽर्पितस्ते मौलौ ममेति माथि दीनदयानुकम्पे ।

मातः ममर्पय श्रुदा करुणाकटाक्ष माङ्गल्यवीजमहिमानुसृष्टं समार्त्तः ॥ ९० ॥

- कटाक्ष इह कामधुक् तव ममास्तु चिन्तामणिः

करः सुरतरुः सदा नवनिधिस्तमेवेन्दिरे ।

भवेत् तव दयारसो रसरसायनं खन्वह

श्रुत तव कलानिधिविधिविधवाञ्छितार्थप्रदम् ॥ ९१ ॥

यथा रसस्पर्शनतोऽयसोऽपि सुवर्णता स्यात् कमले तथा ते^१ ।

कटाक्षसंस्पर्शनतो जनानाममङ्गलानामपि मङ्गलत्वम् ॥ ९२ ॥

देहीति नास्तीति ध्वजः भवशास्त्रीतो रमे त्वां शरणं प्रपन्नः ।

अतः सदासिद्धमयप्रदा त्वं सहैव पत्या मम मन्त्रिणेहि ॥ ९३ ॥

कल्पद्रुमेण मणिना सहिता सुरम्या श्रीस्ते कला मयि रसेन रसायनेन ।

आस्तां यतो मम च दृक्शिरपाणिपादस्पृष्टाः सुवर्णवपुषः स्थिरजङ्गमाः स्युः ॥ ९४ ॥

आद्यादिविष्णोः स्थिरधर्मपत्नी लमम्ब पत्या मम सन्निधेहि ।

आद्यादिलक्ष्मीस्तदनुग्रहेण पदे पदे मे निधिदर्शनं स्यात् ॥ ९५ ॥

आद्यादिलक्ष्मीहृदयं पठेद्यः म राज्यलक्ष्मीमचला तनोति ।

महादरिद्रोऽपि भवेद् घनाढ्यस्तदन्वये श्रीः स्थिरतां प्रयाति ॥ ९६ ॥

यस्य स्मरणमात्रेण तृषा स्याद्विष्णुवल्लभा । तस्यामीष्टं ददात्याशु तं पालयति पुत्रवत् ॥ ९७ ॥

इदं रहस्यं हृदयं सर्वकामफलप्रदम् । जपः पञ्चमहस्रं तु पुरश्चरणमुच्यते ॥ ९८ ॥

१ 'नयने' ख पाठ । २ 'नयने' ख पाठ । ३ 'मर्तोदरे' ख पाठ । ४ 'सिंह न. सृज जन्ममान' ख पाठ.

५ 'भवे' ख. पाठ । ६ 'मम' ख पाठ । ७ 'यैव' ख पाठ । ८ 'मृष्टि' ख पाठ ।

त्रिकालमेककालं वा नरो भक्तिममन्वितः । यः पठेच्छृणुयादापि स याति परमा श्रियम् ॥ ९९ ॥
महालक्ष्मीं समुद्दिश्य निशि भागवतामरे । उद् श्रीहृदयं जप्त्वा पञ्चवारं घनी भवेत् ॥ १०० ॥
अनेन हृदयेनाद्यं गर्भियाया अभिमन्त्रितम् । ददाति तत्कुले पुत्रो जायते शीघ्रतः स्वयम् ॥ १०१ ॥
नेत्रेण्यप्यथा नार्या लक्ष्मीहृदयमन्त्रिते । जले च पीते तद्वशे मन्दभाग्यो न जायते ॥ १०२ ॥

य आश्रिते मामि च शुक्रपत्रे रमात्मने मन्त्रिहितैकभक्त्या ।

पठेत् तथैकोत्तरवारपुष्ट्या लभेत सौख्यमर्थां च वृद्धिम् ॥ १०३ ॥

य एकमन्त्रोऽन्वहमेकवर्षं विशुद्धीः सप्ततिवारवार्या ।

स मन्दभाग्योऽपि रमाकृपावाद्भवेत् महत्साधुशताधिकृषीः ॥ १०४ ॥

श्रीशाङ्गिभक्तिं हरिदासदास्य प्रमत्तमन्त्रार्थदृढैकनिष्ठाम् ।

गुरोः स्मृतिं निर्मलबोधवृद्धिं प्रदेहि मे देहि पर पद श्रीः ॥ १०५ ॥

पृथ्वीपतित्व पुरुषोत्तमत्व विभूतिवाम विविधैर्दिसिद्धिम् ।

सपूर्णासिद्धिं बहुवर्षभोग्या प्रदेहि मे देहि पुनः पुनस्त्वम् ॥ १०६ ॥

वार्धमिद्धिं बहूलोकवश्यं वयःस्थिरत्वं ललनासुभोगम् ।

पौत्रादिलब्धिं सकलार्थमिद्धिं प्रदेहि मे भार्गवि जन्मजन्मनिः ॥ १०७ ॥

ध्यायेत्क्षेत्रीं प्रहमितश्रुतीं कोटिपालार्कभामा विशुद्धशाम्बरवरधरा भूपणाढ्यां सुशोभाम् ।

बीजापुर सरमिजपुगं विभ्रतीं स्पर्शापात्रे भर्त्रा युक्ता मुहुरभयदा शम्भदप्यच्युतश्रीः ॥ १०८ ॥

इत्यधर्षणरहस्ये लक्ष्मीहृदयस्तोत्रं सपूर्णम् ॥ सागम्यग्रह—

अधोच्यन्ते महामन्त्रा दुर्गायाः वाञ्छितावेदाः । त्रिवर्गफलसौख्यसिद्धिदायका त्रिजयप्रदाः ॥ १ ॥

सद्यः सदयही हृल्लेखा मधृतिहादिनीन्दुपूरु । अत्रीन्धिके विमर्गः स्मृतिप्रतिष्ठे श्रिया मह ॥ २ ॥

धृन्नाचिः स्यात् टपत्तयर्षस्तन्द्रानन्तेऽष्टवर्णकः । दुर्गामनुः समारुपातो मजना सर्वकामदः ॥ ३ ॥

सद्य ओ, षण्डी अनुस्वारस्तनुकस्तन प्रणय, हृल्लेखा भुवनेश्वरीबीज, धृतिरकारो, ह्लादिनीं दकार इन्दु

अनुस्वारस्तेन दु अविदेकार इति एका उकार विमर्गयुक्तस्तेन दुः स्मृतिर्गकार प्रातष्टा आ तेन गा,

श्री एकार धृन्नाचिर्गकार तेन धं, टपतघणो नकार, तन्द्रा म, अनन्तो विमर्ग, तस्यात्र "समञ्ज-

सो र" रिति रेफ, तेन दुर्गा इत्यस्य मन्विमन्तेन दुर्गायै इति मन्त्रे बोद्धव्यम् ॥

मुनिः प्रोक्तो नारदाख्यो गायत्रं छन्द ईरितम् । दुर्गा च देवता प्रोक्ता दृष्टदृष्टफलप्रदा ॥ ४ ॥

पददीर्घपुत्रै राघवर्तमनुपूर्वपदार्थकैः । जातिपुत्रैः पदज्ञानि मनोरस्य प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥

* सुवर्णवृद्धिं कुरु मे गृहे श्री कल्याणवृद्धिं कुरु मे गृहे श्री ।

विभूतिवृद्धिं कुरु मे गृहे श्रीः सौभाग्यवृद्धिं कुरु मे गृहे श्रीः ॥

इति पुस्तकान्तरेऽधिकं श्लोकः ।

तेन ॐ ह्रीं दुर्गायै हां हृदयाय नम , इत्यादिपङ्कमत्वा उधेया । तदुक्तमाचार्यचरणैः—“तारो माया च दुर्गायै हामाघन्ताङ्कल्पना” इति । चकार दु समुचिनेतीति पत्रपादाचार्ये ॥ ध्यानम्—

सिंहासनां मरकतद्युतिमिन्दुचूडां शंखं हारिं करतलैर्दधतीं शशासम् ।

चाणं त्रिनेत्रलासिता भवदुःखहर्त्रीं दुर्गां नमामि मण्डिभूषणभूषिताङ्गीम् ॥ ६ ॥

वामाघूर्ध्वयोराधे तदाघध स्थयोरन्ये , इत्यायुधध्यानम् । तथा—

अष्टपत्राम्बुजद्वन्द्व चतुरस्रत्रयावृतम् । चतुर्द्वारसमायुक्तं कुङ्कुमादिभिरुदरेत् ॥ ७ ॥

कुर्याच्च पीठपूजायां नवशक्तिममर्चनम् । ताश्च प्रभा समाया मजया सूचमा विशुद्धा स्यात् ॥ ८ ॥

नन्दिन्या सुप्रभया विजया सर्वादिमिदिर्नवमी । एकवाहिशेरङ्गीवहीनैरग्निः प्रपूजयेत् ॥ ९ ॥

पकेति अइउऊभृएल् इति सप्तम्यररहितेरग्नि आइऊप्येओभ्राँअंश्च इति नवमि स्वरे सहितानवराक्षय पूज्या इत्यर्थः ।

तारो वज्रनखदंष्ट्रायुधाय च महापदम् । सिंहाय वमान्ननतिप्रान्तः सिंहाणुरीरितः ॥ १० ॥

आमनं मनुनानेन दद्यान्मूलेन कल्पयेत् । ॥

वमं हुं, अख फद, नतिर्नम ।

मूर्तिमावाह्य तस्यां तां पूजयेच्चन्दनादिभिः । प्रथमावृतिरङ्गैः स्याज्जयादिभिः परा परा ॥ ११ ॥

शङ्खादिकैरायुधैः स्याच्चतुर्थीन्द्रादिभिः परा । तदायुधैश्च दुर्गायाः पूजनं समुदीरितम् ॥ १२ ॥

सत्रया विजया कीर्तिः प्रीतिः प्रभा समीरिता श्रद्धा । मेधा श्रुतिः स्वनामाघचरपूर्वाः समभ्यर्च्याः ॥ १३ ॥

अरिदरगदामिपाशाङ्कुशशरघनूंष्यायुधानि गदिताति ।

इत्थं दुर्गामर्चं यो भजते स नर इन्दिरां लभते ॥ १४ ॥

अथ प्रयोग—तत्र प्रातरुधाय योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ॐ नादाय ऋपये नम, मुखे गयत्रीछन्दसे नम, हृदये श्रीदुर्गायै देवतायै नम, इति विन्यस्य कृताञ्जलिर्मम सर्वांगीष्टसिद्धये विनियोग इत्युक्त्या, ॐ ह्रीं दुर्गायै हा हृदयाय नम, ॐ ह्रीं दुर्गायै ह्रीं शिरसे० इत्यादिपङ्कमन्त्रानहुष्टादितलान्तं हृदयादिपङ्केष्वपि विन्यस्य, ध्यानादिमानसपूजान्ते स्वर्णादिपट्टे चन्दनादिभिरन्तर्बाहिर्विभागनाष्टदलकमलं कृत्वा तद्बहिर्भ्रतुर्द्वारयुक्तचतुरभ्रयं कुर्यादिति पूजाचक्रनिर्माणं, प्राग्बत् स्वपुरतं सस्थाप्याभ्यंस्थापनादिपरतत्वाचान्तं विधाय, अष्टदलकेसरेषु स्वाम्रादिप्रादक्षिण्येन आं प्रमाये नम, ईं मायाये०, ऊं जयाये०, ऐं सुवमाये०, ऐं विशुद्धायै०, औं नान्दये०, ओं सुप्रमाये०, अं विजयायै०, मध्ये अ सर्वांसिद्धेयै नम, इति संपूज्य “ॐ वज्रनखदंष्ट्रायुधाय महासिंहाय हु फद नम” इति पीठस्य मध्ये समभ्यर्च्यावाहनादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्बद्धानि सपूज्यान्तरष्टलेषु स्वाम्रादिप्रादक्षिण्येन ॐ जं जयायै नम, ॐ वि विजयायै०, ॐ किं कीर्त्यै०, ॐ प्रि प्रीत्यै०, ॐ प्रं प्रमायै०, ॐ थ थद्वाये०, ॐ मे मेधायै०, ॐ श्रु श्रुत्यै नम, इति संपूज्य चाष्टाष्टलेषु ॐ शंखाय नम, चक्राय०, गदायै०, खड्गाय०, पाशाय०, अङ्कुशाय०, शेरभ्य =, धनुषे नम, इति प्रादक्षिण्येन संपूज्य, प्राग्बद् चोयीद्वयं लोकपालतटस्त्राचान्तिं सर्वं समापयेत् ।

तथा—

जितेन्द्रियो हविष्याशी वसुलन जपेन्मनुम् । तन्महसं निलैः म्वादुलोलितैर्वा पयोन्धमा ॥ १५ ॥

जुहुयादेषिते वदौ तर्पणादि तन्त्रश्रेत् ।

॥

पमुलतामष्टलक्षं, स्वाद् विमपु ।

। एव मिद्धमनुर्मन्त्री प्रयेतानाचरेत् सुधीः ॥ १६ ॥

यद्योत्रेन विधानेन नम कुम्भान् मनोरमान् । पञ्चगवसमायुक्तान् नवग्रहानेषु विन्यसेत् ॥ १७ ॥

मन्त्री दुर्गा यजेन्मध्ये तन्त्र च जयादिकाः । चन्दनाद्यैः समभ्यर्च्य धूपदीपैश्च मन्त्रवित् ॥ १८ ॥

अभिपिञ्चेत् प्रिय माध्य राजान वा शिशु वुषः । विजयश्रीसमायुक्तो राजा भवति नान्यथा ॥ १९ ॥

भूतापम्पारवेतालपिशाचार्घ्यवियुज्यन्ते । वन्ध्या च ललना पुत्रं विनीत प्राप्नुयाच्छुभम् ॥ २० ॥

आमयान्मुच्यते मर्त्यो दीर्घायुश्च न मृशयः । अनेनैव विधानेन जनानामनुग्रजनम् ॥ २१ ॥

एव दुर्गामनु मर्त्यो यो भजेद्विधिनामुना । न दीर्घायुश्च दुरित जयेत् सुविजितामयः ॥ २२ ॥

पद्मे तारगता शक्ति मसाध्या तदलेष्वथ । मन्त्रवर्णाङ्गिस्त्रेदृष्टं त्रिष्टुभधेन वेद्येत् ॥ २३ ॥

मातृकार्णपेदिर्वीत चतुरश्रेण वेद्येत् । टाँग यस्मिन् प्रोक्त मर्वासादिकम् परम् ॥ २४ ॥

अपस्मारमहाभूतक्षुद्रज्वरनिवारणम् । नृणां विजयत्र स्त्रीणां पुत्रद नात्र मंशयः ॥ २५ ॥

इति । अश्वार्य — अष्टदलपद्म हत्वा तन्मध्ये तार तस्योदरं शक्तिरीजं तदुदरं स्नायनानाम च विलिख्य,

तद्वत्तु मन्त्रवर्णानेकैकशो विलिख्य, त्रिष्टुभधेन कृत्याऽन्तर्घाध्या 'जातवेदसे सुनवामे' ति त्रिष्टुभधेन

स्वेष्ट्य, तद्वद्विधितुष्यं कुर्यात् । एतत्पञ्चमुक्तकलदं मन्त्रं । पूर्वोक्तमनुग्रहस्थानमस्त्रिभवे यन्त्रे ज्ञेयम् ॥

नारायणायै—

विषं हि मज्जा कालोऽधिरात्रिनिष्ठो निठद्वयम् । मन्त्रो महिपमर्दन्त्याः प्रोक्तो वस्वस्वरात्मकः ॥ १ ॥

विष म, हि स्वरूप मज्जा प कालो म, अत्रि २, अत्रिनिष्ठो दकारव्यस्तेन दं, नि स्वरूप, दद्व-
य स्वाहा ।

मार्कण्डेयो मुनिः कण्डो गायत्र देवता मनोः । सुरामुग्गता देवी प्रोक्ता महिपमर्दनी ॥ २ ॥
शारदातिलके — (११) २२)

महिपमर्दिनि हुफद् हृदयं परिकीर्तितम् । महिपशत्रुत्मादि हुफद् शिरोऽङ्गं ममुदीरितम् ॥ १ ॥

महिप भीषणद्वन्द्वं हुफडन्तः शिखामनुः । महिषं इनयुग्मान्ते देवि हुफद् तनुच्छदम् ॥ २ ॥

महिषान्ते सृष्टनि हुफडन्तं चान्धमीरितम् । मन्त्रैरतैर्जातियुक्तैः पञ्चाङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ ३ ॥

गारुडीपलसन्निभा मणिमौलिकुण्डलमण्डिताम् । नामि भालाश्लोचना महिपोत्तमाङ्गनिपेदुपीम् ॥ ४ ॥

शखचक्रकृपाणखेटकपाणकार्मुकशूलकान् । तर्जनीमपि विभ्रतां निजवाहृभिः शशिशेखराम् ॥ ५ ॥
वृत्तापूर्योत्पद्ये तदाद्यध म्पयोरन्ये , इत्यायुधध्यानम् ॥ ईशानशिवे तु—

ध्यायेत् ग्रामा महादुर्गा मर्वाभरणभूषिताम् । जटामुकुटशोभादद्या स्फुरचन्द्रकलान्विताम् ॥ १ ॥

पीताम्बरधरा देवी पीनोन्नतकुचद्वयाम् । शङ्खचक्रलसद्वस्ता तदधः खड्गखेटकौ ॥ २ ॥

बालवापौ च तदधः सशूला तर्जनीमधः ।

॥

तर्जनीति तर्जनीमुद्रा । तल्लक्षणं यथा— " तर्जन्येकाकिनी ऊर्ध्वं शेषाः संनमितास्त्वधः । मुट्रेयं तर्जनी प्रोक्ता वन्तुधोत्रोस्तु भंतिदा ॥ " इति सारसप्रहोक्ता ।

। ततः पूर्वोदिते पीठे यजेन्महिषमर्दिनीम् ॥ ३ ॥

प्रथमावृत्तिरङ्गैः स्याद् दुर्गाद्याभिः परा परा । ध्यानोक्त्रैरायुर्धैर्यैर्लोकपालैः परीरिता ॥ ४ ॥

तदायुधैः पञ्चमी स्यादेव पूजा समीरिता । दुर्गाद्या वरवर्णिन्या ह्यार्या च कनकप्रभा ॥ ५ ॥

कृत्तिका ह्यभयाद्या च प्रदा कन्या स्वरूपिका । दीर्घस्वराद्याः क्रमतः पूजयेन्मच्चवित्तमः ॥ ६ ॥

इति । दीर्घाद्या क्लीबान्स्वरहितदीर्घस्वराद्या । नारायणीये पूर्वं पटलेऽनन्तत्र्यान्धियोन्यादीन्त्युस्वोत्तरपटले आद्यै स्वैरै क्रमादित्युक्तम् । आद्यै— आर्जुणपेडोडोअ इति परस्परैरिति टीका । याद्यैर्वाग्निभिर्हान्तैरिति ॥ अथ प्रयोग— तत्र प्राग्ब्रह्मयोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि मार्कण्डेयाय ऋषये नमः मुखे गायत्रीहृन्दसे नमः, हृदये श्रीमहिषमर्दिनीयै देवतायै नमः, इति विन्यस्य विनियोगमुत्कीर्त्य, महिषमर्दिनी- ह्रुंफद हृदयाय नमः । महिषशशशुत्सादिह्रुंफद शिरसे स्याहा । महिषं ह्रेष्य० ह्रुंफद शिखायै षपद । महिषं हनहन देषि ह्रुंफद कथवाय ह्रुं । महिषमृदनि ह्रुंफद अत्रायफद । इति पञ्चाङ्गमन्त्रान् मूलमन्त्रा- भिमृष्टयो पाण्योरङ्कुष्ठादिकनिष्ठिकान्तास्यङ्कुलिषु विन्यस्य, नेत्ररहितेषु हृदयादिपञ्चाङ्गेषु विन्यस्य, ध्यानमा- नसपूजान्ते पूर्वमन्त्रोक्तं पूजाचक्रं निर्मायाच्येस्थापनाद्यङ्गपूजान्ते तदपटलेषु स्वाम्रादिप्रादाक्षिण्येन आं दुर्गायै नमः, ई वरवर्णिन्यै नमः, ऊ आर्यायै०, ए कनकप्रभायै०, ऐ कृत्तिकायै०, ओ अभयप्रदायै०, औ कन्या- यै०, अं स्वरूपायै नमः, इति संपूज्य, द्वितीयेऽपटले स्वाम्रादिप्रादाक्षिण्येन यं शङ्काय नमः, रं वज्राय०, लं वज्राय०, वं शेटकाय०, शं बाणाय०, षं पाणसाय०, सं शलाय०, हं तर्जन्यै नमः, इति संपूज्य दिर्गा- शार्चादि शेष प्राग्बत् समापयेदिति ॥ तथा—

प्रजपेद्ब्रह्मलक्षं च तत्सहस्रं तिलैर्हुनेत् । एवं मिद्धमनुर्मधीं प्रयोगानाचरेत् ततः ॥ ७ ॥

तिलहोमाद्रशीकारो नृणां स्त्रीणां भवेद् ध्रुवम् । आमयान्मुच्यते मर्त्यः सद्यः सर्पपद्मोमतः ॥ ८ ॥

पद्महोमाचथा राहः महामे विजयो भवेत् । दुर्गाहोमेन मर्त्यानां रोगशान्तिर्भवेद् ध्रुवम् ॥ ९ ॥

ब्रह्मपृच्छात्थकुसुमैर्लभते पुष्टिमृत्तमाम् । धान्यहोमेन धान्याग्निः काकपचहुतेन च ॥ १० ॥

विद्वेषो जायते लोके ह्यत्यन्तं सुहृदोरपि । शशुर्गच्छति पञ्चल मर्त्यं मरिचहोमतः ॥ ११ ॥

एवं यो भजते देवीं दुर्गां महिषमर्दिनीम् । स नाशयेत् सुदृभूतचोरादीन् दर्शनादपि ॥ १२ ॥

इति । सारसंग्रहे—

वेदादिर्दुर्गाम्बुद्धिद्वितयं बद्धिरन्त्यगः । टपञ्चमः मनयनः कृशानुगृहीथी ततः ॥ १ ॥

पटत्पञ्चरो मनुः प्रोक्तो भजतां सर्वमिद्धिदः । ॥

वेदादि प्रणव । दुर्गाम्बुद्धिद्वितयं दुर्गे दुर्गे इति । चर्ही रेफ । अन्त्यग क्षकार टपञ्चमो गकार मनयन इकारसहितस्तेन णि । कृशानुगृहीथी स्वाहा ॥ शारदातिलके— " तारो दुर्गेयुग रक्षमन्य दान्तं सलोचनम् " इत्युद्भूत, तत्र सलोचनमिति पदमन्यस्य दान्तस्य च विशेषणमिति द्वयोर- पीकारयोग उक्तस्त्वेकाहता अपेक्षिताथयोतनिकाकारेण । तेन द्विण्य इति केचिद्वदन्ति, तत्र रम्यम् । ' तारो दुर्गेयुग बद्धिरन्त्यं दान्तं मद्भृक् प्यार " इति नारायणीयचरणात् ।

वद्विभार्या स्वरः पष्ठो ढान्तः प्रान्त्योऽप्रिरेव च । दुर्गे द्विरिति सौकारो दुर्गामन्त्रः स्मृतो युधैः ॥
 इति कालिकापुराणाद्य ॥ अत्र पष्ठ स्वर इकार समस्वराङ्गीकारात् । इन्द्रदीर्घयोगेकत्वात् व्युत्क्रमेण इकारस्य
 पष्ठत्वात् मन्त्रिधिम्येन दान्तेनैव ग्रन्थान्वये जाते कयलप्रान्तप्रतोत्तरप्रशारदानिलकम्प्यापि लाघवादेकस्यैव
 मलोचनमिति पञ्च विरोपणमित्यर्थ ॥ अत्र व्युत्क्रमेण मन्त्रोच्चारो बोद्धव्य ॥ तथा नारायणायै—
 नारदो मुनिगण्ययातो निगदच्छन्द उदाहृतम् । जयदुर्गा देवता स्यान्नुक्तिमुक्तिफलप्रदा ॥ १ ॥
 ताराद्यैः पञ्चभिर्मन्त्रपदैः सर्वेण संमता । जातिपुङ्गवैरङ्गनलतिः ॥

इति । शान्तातिलक—

दुर्गे च हृदय प्रोक्तं दुर्गे शिर इतीरितम् । दुर्गायै स्याच्छिद्धवा चर्म भूतरवणि कीर्तितम् ॥ १ ॥
 तारादि दुर्गे—द्वितयं रचयत्यस्य मकीर्तितम् ।
 इति पञ्चमन्त्रा उक्ता । अत्र केचिन् तागदीति चमोन्तमन्त्रमन्त्रान्तयेदन्ति । घस्तुनस्तु तयोन्क्रमभ्ये
 तदन्तर्भाव इति तत्तम् । ध्यानम्—

जलदधुतिभिन्दुकिरीटा चक्रदरामिञ्जः करपद्मैः । दक्षती नयनत्रययुक्ता सिङ्गता प्रणमेद्भयदुर्गाम् । १ ।
 रक्त्रिजलम् । बामोर्ध्वादिग्रामाद्य करान्तमायुधध्यानम् । दक्षोर्ध्वादितदधोऽन्तं वा । तथा—

दौर्गे पीठे यजंद्देवीमुक्त्वागौण मन्त्रवित् । मजपेत् पञ्चलक्ष च तद्दशाश हुनेद् घृतैः ॥ १ ॥
 उक्तमार्गेण प्रथमाद्यानरोक्तमार्गेण ।
 नर्पणादि ततः कुर्यात् ततः सिद्धो भवेन्मनुः । ततः सिद्धमनुर्मन्त्री प्रयोगानाचरेत् सुधीः ॥ २ ॥
 इम मन्त्र जपन् भूयः प्रविशेच्छत्रुसङ्करम् । अशेषेण रिपु हन्यान्नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥
 विवादे व्यवहारादौ जप्तो विजयदो भवेत् । अनपाह्याणि विद्वानि गह्वराणि सुयहून्पपि ॥ ४ ॥
 मुजप्तानि च महप्रामे सम्यग्भिजयदानि च ।

इति । नारदमंत्र—

तारो हृन्मन्त्रतो दुर्गेद्वयं रचयि च द्विष्टः । द्वादशाक्षो मनुः प्रोक्तो मुन्याद्य पूर्ववच्चरेत् ॥ १ ॥
 व्यन्तेन च समस्तेन मन्त्रेणाङ्गानि पद् क्रमात् । ध्यानपूजादिक सर्वमस्य पूर्ववदाचरेत् ॥ २ ॥
 द्विष्टः स्वाहाकार । पूर्ववद् दुर्गाष्टाक्षरवत् ॥ तथा—
 प्रणवो हृद्भगती ज्वालाभालिनि शूत्रगः । शूलोहितो रिजुने च द्विदान्तः परिकीर्तितः ॥ ३ ॥
 द्वाविंशत्यर्थाङ्गो मन्त्रः सर्वकामफलप्रदः ।

ह्रस्वम् । लोहित प । द्विष्ट स्वाहा । अन्यानि पदानि स्वरूपाणि ॥
 । त्रिचतुर्ष्वक्षरमन्त्रैर्मिश्रैर्मन्त्राण्यैः क्रमान् ॥ ४ ॥
 पञ्चाङ्गानि मनोरस्य जातिपुक्त्वाणि कल्पयेत् । अन्यन्ञ्जलितनिदुर्गात् सर्वमस्य प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥
 इति ॥ अथ शूलनिदुर्गाविधिर्लिंग्यन्त । नारदमंत्रे—
 अथ शूलनिदुर्गाया मनु वच्ये यथाभिनि । चतुर्नीयं सुषायुक्त धम ह्येतद्द्वयं ततैः ॥ ६ ॥

१ 'नारादिदुर्गे हृदय' इत्य पाठ । २ 'पञ्चदशैर्मितितेमन्त्रा' क ॥ पाठ । ३ 'पुत्र' इत्य, पाठ ।

मरुत्पक्षम च वामश्रुतीनां भूमिरक्षिण्युक् । दीर्घां तृतीयस्वरमुक् त-तृतीयश्च कर्णायुक् ॥ ७ ॥
एप्रभ्योम च वर्मासाराद्विषोपापसानकः । अयं शूलिनि दुर्गाभास्तिभिषणो मनुर्गतः ॥ ८ ॥

मरुत्तीयं ज . राधा स . तमुक्तं तेन जव . भरा ल . एतत्पठ्य जलजपल इति । मरुत्पक्षम श . वाम-
श्रुतिः ऊ तेन श । भूमिले अक्षि इ तेन लि । दीर्घां म . तृतीयस्वर इ तेन नि । ततृतीया द . कर्णं
उ तेन दु । एप्र स्वरुप । ध्योम ह . वर्मं हृ . अत्र फट . तद्विषोपा स्थादा ॥

मुनिर्दीर्घतमाच्छन्दः कक्षुपूः च देवता । शूलिन्प्राहा महादुर्गां छुद्रदृष्टिभिनाशिनी ॥ ९ ॥
दुर्गं स्याद् हृदयं शीर्षं वरटे विन्ध्यवासिनी । शिरसा वर्मासुरान्ते च मर्दन्यन्ते ततो वदेत् ॥ १० ॥
युद्धप्रिये पदं पश्चात् त्रासय-द्वयमीरितम् । पश्चाङ्गमप्रा उदिष्टा एवं न्यस्तस्य मन्त्रिणः ॥ ११ ॥
रक्षाकृच्छ्रदुदापममङ्गकर्म भवेद् ध्रुवम् । एवं न्यस्तगरीरोऽगो भ्यामेद् दुर्गां सुरैर्नुताम् ॥ १२ ॥

पश्चाङ्गमप्रागाह— 'दुर्गां स्याद्पृथय' गित्यादि । तेन शूलिनि इत्यादायन्ते देवविजेत्यादि । तमुक्तं
नारायणीय-

पयमादौ शूलिनीति पदं तारादिकं वदेत् । अवगाने ॥ सर्वेषां देवमिद्धसुपूजिते ॥ १ ॥
नन्दिनीरक्षयुग्मं च महायोगेश्वरीमपि । वर्मास्तपीजे चामूनि महरक्षाकराणि दि ॥ २ ॥
पश्चाशदावृतिन्प्रासाज्ज्वरस्तीप्रोऽपि नश्यति । ॥

तारादित्यं च ज्वरप्रयोगे । तथा

नीलाम्बोधरकान्तिभिन्दुमुकटां मिहाभिरूटां करैः
शूलं पाणमसि मरि दरगदापापान् सपाशाश्चुभैः ।
विभ्रानामपिण्डेषुकञ्जतलाभिः कन्माभिरारादृतां
नानाभूषणभूषितां त्रिनमनां दुर्गां गजे शूलिनीम् ॥

शिलाप्रःकरमारण्य सामाध करपर्यन्तमायुधभ्यानाम् ।

..... । दुर्गापीठे पुरा प्रोक्ते भ्याता देवी प्रपूजयेत् ॥ ३ ॥
वक्ष्यमाणेन विधिना पुराङ्गानि प्रपूजयेत् । दुर्गादिभिर्दिनीया स्यादायुधैश्चापरा स्मृता ॥ ४ ॥
दिशाभिनभैर्वैत्रावरेवमर्चा मभीरिता । दुर्गां च वरदा विन्ध्यवासिन्यसुरमर्दिनी ॥ ५ ॥

प्रोक्ता युद्धप्रिया देवमिद्धसुपूजितापि च । नन्दिन्या समहायोगेश्वरीति मदिताश्च ताः ॥ ६ ॥
आमुषानि तु— "सकदर्यावताशरशरागर्वात्रिशण्वाशकाणि विदुः" ॥ अथ मयंयोग— तत्र प्राययोग
पीठम्यागान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायाममन्त्रं कृत्वा . शिरसि शीर्षतमने न्यस्य मम । मुखे ष.कृपङ्गुदं मम ।
हृदि शूलिनोदुर्गायै देवतायै मम । हृदि विन्ध्यस्य विनियोगमुकत्या . शूलिनि युगे देवविजेत्सुपूजिते . हृदयाय
मम । शूलिनि वरटे देवविजेत्सुपूजिते . शिरसे स्थादा । शूलिनि विन्ध्यवासिनि देवविजेत्सुपूजिते .
शिखायै मपद । शूलिन्परसुर्मर्दिनि देवविजेत्सुपूजिते . कवचाय हूं । शूलिनि मुञ्जामय त्रासय २ देववि
जेत्सुपूजिते . अत्राय फट . इति पश्चाङ्गमन्त्रान् मूलमन्त्रान्मष्टयैः पाण्यंरङ्गछादिकनिष्ठारक्षकलीसु विन्ध्यम
हृदयादिषु नेत्रमर्दिनेषु पश्चाङ्गु च विन्ध्यस्य . भ्यानादिपश्चाङ्गुजान्तेऽष्टदलेषु स्वामादिप्रादक्षिण्येन श्यं द्

दुर्गायै नमः , एवं चरदायै० , विन्ध्यवामिन्यै० , अमुरमदिन्यै० , युद्धप्रियायै० , देवमिङ्गमुपूजितायै०
नन्दिन्यै० , महायोगेश्वर्यै नमः , इति संपूज्य , द्वितीयाष्टले स्वाध्यायिप्रादक्षिण्येन श्रौ चक्राय नमः , शशा-
य० , खड्गाय० , गदायै० , बाणाय० , चापाय० , शलाय० पाशाय० , इति संपूज्य त्रिगोशार्चादि श्रेयं
प्राप्सवत् समापयेत् ॥ तथा—

वर्षालक्षं जपेन्मन्त्रं जुहुयात् तद्दशाशतः । आभ्येन प्राज्यहविषा तर्पणादि ततश्चेत् ॥ ७ ॥

आगन्ध विप्रान् विधिवद्भक्त्याभ्यर्च्य गुरु ततः । एवं सिद्धमनुर्मन्त्री प्रयोगान् मनमीप्सितान् ॥ ८ ॥

विदर्षीत विधानेन गुरोराज्ञापुनःसरम् । शूलाद्यायुधमयूकामुग्धा स्वं शूलिनीं तथा ॥ ९ ॥

विचिन्त्य प्रजपेन्मन्त्रं ग्रस्तं स्पृष्ट्वा विधानतः । तमाधिष्ठ्य क्षणं भवं वदेत् पश्चाद्दिनयति ॥ १० ॥

मन्त्रावृत्त्या तदानीं च भूतमहः पलायते । स्मृतान्मरोगिणोर्मध्ये शूलिनीमायुधैर्घृताम् ॥ ११ ॥

जपतो विद्रवन्त्याशु ग्रहा अवशाविग्रहाः । दुःसर्पवृथिकाद्युत्थ बहुपातकुक्कुरोद्भवम् ॥ १२ ॥

लूतिकादिकक्रीडोत्थ धिप नाशयति क्षणात् । निशिते मायके देवीमाध्यायेव च शूलिनीम् ॥ १३ ॥

चेमङ्करीं पूजयित्वा मनुमेन जपेत् सुधीः । परायुधानि गृह्णाति सेना निश्चेष्टका भवेत् ॥ १४ ॥

तिलयुक्तैः सर्पपैश्वैरिणो नामसयुक्तैः । लक्षं प्रजुहुयाच्छत्रुरामयागिष्टविग्रहः ॥ १५ ॥

यन्नातिथिलमायाति नात्र कार्या विचारणा । त्रिभुवाद्भक्तैस्तिरलैरष्टमहसं प्रत्यह हुनेत् ॥ १६ ॥

अष्टमहस्येनोत्तरमहस्यमित्यर्थः ।

शक्तिरत्याप्रतिहता बत्सरात् प्राग्भवेदैलम् । घृतेनाष्टशतं मन्त्री जुहुयाद्वाञ्छित लभेत् ॥ १७ ॥

वत्सरात् प्राग् दुर्षया च मधुरत्रययुक्ताया । मय्यगष्टोत्तरशतं जुहुयादीप्सित लभेत् ॥ १८ ॥

छुरिकाखड्गनाराचाः मञ्जुता मनुनामुना । संपातघृतमिन्नाथ संग्रामेऽहतशक्रयः ॥ १९ ॥

अष्टोत्तरशतं मन्त्री गुलिका गोमयस्य च । जुहुयात् सप्तदिवसैरिष्टौ द्विष्टौ स्त आदरात् ॥ २० ॥

अस्पृष्टभूम्यन्तरेषु गृहीत्वा गोमय शुभम् । त्रिमहस्यमितं जप्त्वा ययासोर्द्वारि संरनेत् ॥ २१ ॥

तस्य सस्तम्भन मद्भु भवेन्नैवात्र सशयः । सेनामुखे निपात च सेनास्तम्भ करोत्वलम् ॥ २२ ॥

ग्रामं वा नगर गच्छन् मस्मरेदम्बिका सुधीः । पानीपान्नकरां चैत्र प्रसन्नो प्रजपेन्मनुम् ॥ २३ ॥

वर्षयित्वा प्रनिष्टस्तं प्रायुषादिष्टभोजनम् । सह च भृत्यवर्गेण साधको नात्र सशयः ॥ २४ ॥

अर्कतृलमिन्द्रिथ त्रिमध्वज्ञामिरुक्तात् । जुहुयाद्भविमाहम् याजुर्द्वारि तु साधकः ॥ २५ ॥

भवन्त्येव हि ते वरयास्तथाश्वत्थसमिद्धरैः । प्रसन्नचेताथ विलैः पूर्वकर्मणि वा हुनेत् ॥ २६ ॥

दुर्गाकल्पोदितान् सर्वान् प्रयोगान् साधयेत् सुधीः ।

॥

पञ्चम्यतिगिक्कानिति ॥ तथा सारमग्रहे—

अथातो वनदुर्गायाः प्रैच्यते मन्त्र उत्तमः । घृतिश्च कामिकादन्द्र तृष्टिपुग् वृषटान्तकः ॥ १ ॥

रमेधुम्बरयुक्ता च परा विष्णुयुताक्षिपुक् । मञ्जा जया तृष्टिभिन्दुयुक्ता हयश्च बालयुक् ॥ २ ॥

१ 'अधुम' ग पाठ । २ 'कुम्किदि' ग पाठ । ३ 'जपेत्' क पाठ । ४ 'प्रचक्षुषा' क ग पाठ ।

लोहितो नेत्रसहितो मन्त्रपट्टाक्षरं वदेत् । झिन्वा सदण्डी वसुधा विष पङ्क्तिस्वराण्युक् ॥ ३ ॥
 प्रभा महाकालश्रोत्रशूरः स्थयर्धेन्दुयुग्धारिः । मरुन्मुत्तचक्षिणी सन्ध्या वयम सन्ध्यावध विन्दुमत् ॥४॥
 घृन्मा कान्तियुता शुद्धिर्दीर्घकाले स्वरान्विता । विधमूर्तिः प्रभा बालः कामिकेयुग् वृषभकः ॥५॥
 वैकुण्ठो वसुधा चाग्निकान्ता मनुस्य मतः । प्रवरो वनदुर्गायाः मसप्तत्रिंशदर्णकः ॥ ६ ॥

धृतिरुकारः । कामिकादन्द्र च । तुधियुग् इकारयुक्तेन त्ति । वृष. प म एव उन्वस्तेन छ । रमा प इयु-
 स्वर उ तदयुक्तेन पु । परा रेफ विष्णुयुत उकारयुक्तेन क । अक्षियुक् प्रभा पि । जया क तुष्टिरकारः
 विन्दुरनुस्वारस्तेन किं । हंस स बालयुग् धकारयुक्तेन स्व । लोहित प नेत्रसहित इकारयुक्तेन पि । म-
 न्त्रपट्टाक्षर पि । झिन्वा भ । सडरडीवसुधा य । विष म पङ्क्तिस्वराण्युक् तेन मे । प्रभा स । महा-
 कालो म श्रोत्र उ तेन मु । शूर. प । स्थि स्वरूप । अर्धेन्दुयुग्धारि तं । मरुत् य । मुत्तचक्षिणी दि ।
 सन्ध्या श । वयम स्वरूप । सन्ध्या श । वय विन्दुमत् वय । सुन्मा व कान्तियुक्तेन धा । शुद्धि
 त । दीर्घकालेस्वरान्विता मकारएकारयुक्तो नकारस्तेन न्ये । विधमूर्ति भ । प्रभा ग । बालो व ।
 कामिकेयुक् तकार- इकारयुक् तेन त्ति । वृषभ श । वैकुण्ठो म । वसुधा य । अग्निकान्ता स्वाहा ॥ अत्र
 वा तन्मे इत्यक्षराणि कीलकानि ॥ ईशान संहितायाम्— ' गुणवीजं समुद्धृत्य उत्तिष्ठेति पद तत. ' इत्यादि ।
 "एवमेवा महाविद्या निष्काला सर्वसिद्धिदा । गुणान्ते भुवनेशानी दुर्गावीजं नियोजयेत् ॥ मनोरन्ते त्रयं
 बीजं मुक्त्वा चान्ते विलोमत । पूर्वोक्तबीजत्रितयं योजयेत् कौत्सद्वारण ॥ " बीजत्रयं प्रणवमापादुर्गा-
 बीजानि विलोमत दुर्गाभाषाप्रणवत्रयेण । एतावता ध्यातौ बीजपञ्चकप्रवन्तर मन्त्रस्तदनु विलोमेन त्रिबी-
 जमिति मन्त्र सिद्ध ॥ तथा—

आरण्यको मुनिः प्रोक्तोऽत्यनुष्टुप्छन्द ईरितम् । वनदुर्गा देवतास्य सर्वशत्रुविधातिनी ॥ ७ ॥
 ऋत्तव्यष्टाष्टर्तु-बाणमितैर्मन्त्रार्णकैः क्रमात् । जावियुक्तैः षडङ्गानि मनोरस्य प्रकल्पयेत् ॥ ८ ॥
 पादाष्टसन्धिके गुदे लिङ्गाधारोदरेपुच । पार्श्वयुग्मे हृदि कुचद्वन्द्वे कण्ठेऽष्टसन्धिषु ॥ ९ ॥
 करयोर्वेदने नामागण्डदृक्कार्ययुग्मके । भूमध्ये मूर्धनि मनोर्वर्णान् न्यमेधयाविधि ॥ १० ॥

ध्यानम्—

विद्युद्दामप्रभाभां कनकसरमिजे मंशितां सत्त्रिनेत्रा
 हस्ताम्भोजवर्हन्तीमरिदरवरटाभीतिसंज्ञाः क्रमेण ।
 स्वर्णोत्कान्तिवस्त्रा शशिकलितलसद्वल्लचूडा प्रमत्नां
 पार्श्वोद्यत्सन्मृगेन्द्रा हृदि वनवसतिं दावदुर्गा स्मरेऽहम् ॥ ११ ॥

दत्ताष्टव्योराद्ये तदाद्यध स्थयोरन्ये . इत्याद्युधध्यानम् ।

इति ध्यात्वा महादेवीं पूजयेद्भक्तिवत्परः । पूर्वोदिते शुभे दौर्गे पीठे दुर्गा प्रपूजयेत् ॥ १२ ॥
 पूर्वमङ्गानि पूज्यानि तत्र आर्यादिकान् यजेत् । चक्राद्यस्त्राणि मातृश लोकेशानायुधानि च ॥ १३ ॥
 आर्या दुर्गा भद्रा सभद्रकान्यम्बिका क्षेम्या । वेदाद्या गर्माख्या क्षेमर्क्यष्टमी शोक्ता ॥ १४ ॥
 चक्रशङ्खाभिखेटेषुधनु-रज्जुकरोटिकाः । तदायुधानीरितानि दुर्गापूजनभीरितम् ॥ १५ ॥

म्क विगलम् । नृकरोटिनुंकपालम् ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्राग्बधोगर्पाटन्यान्तन्त्रे मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रय
 कृत्वा . शिरसि आरत्न्यकाय त्रये नमः । मुखे अत्यनुपुपुच्छन्त्रे नमः । हृदि श्रीवदनदुर्गादेवतार्थं नमः ।
 इति विन्यस्य प्राग्वाहिनियोगमुक्तीत्यं . उनिष्ठं पुष्पि हृदयाय नमः । किं स्वपिपि शिरसे स्वाहा । भय
 मे समुपस्थित शिवायै वषट् । यदि शम्भमशक्य वा कञ्चाय हु । तन्त्रे भगवति नेत्रत्रयाय वीषट् ।
 शम्भय स्वाहा अस्त्रायफट् , शक्तिं पदङ्गमस्त्रानुष्ठादितलान्त कर्योद्दृष्टयादिपदङ्गेषु च विन्यस्य , दक्षपादा
 हृत्लीमूले उ नमः । गुल्फे त्ति नमः । जानुनि ष्ट नमः । ऊर्मूले पु नमः । वामपादाहृत्लीमूले ऋ नमः ।
 शूल्के पि नमः । जानुनि किं नमः । ऊर्मूले स्वं नमः । गुटे पि नमः । लिङ्गे पि नमः । मूलाधारे
 भे नमः । उदरे ये नमः । दक्षपाभ्यं मे नमः । वामपाभ्यं स नमः । हृदि मु नमः । दक्षस्तने पं नमः ।
 वामस्तने द्विं नमः । कण्ठे त नमः । दक्षकराहुल्लिमूले य नमः । दक्षमणिग्रन्थे दि नमः । कुपरे श नमः ।
 बाहुमूले कथ नमः । वामकराहुल्लिमूले म नमः । मणिग्रन्थे श नमः । कुपरे कथ नमः । बाहुमूले वां नमः ।
 मुखे लं नमः । दक्षनाम्बापुटे न्मै नमः । धामे भ नमः । दक्षगण्डे य नमः । धामे य नमः । दक्षनेत्रे ति नमः ।
 धामे श नमः । दक्षकण्ठे म नमः । धामे य नमः । भ्रूमध्ये स्वा नमः । शिरसि हा नमः , इति विन्यस्य
 प्राग्बद्धं ध्यानमानसपूजान्तेऽष्टदलकमलत्रयात्मकः प्राग्बद्धं पूजाधकः निर्मायापर्यस्यापनाद्यष्टपूजान्ते प्रथमेऽष्ट-
 दले— आर्यायै नमः । दुर्गायै नमः । भद्रायै नमः । भद्रकाल्ये नमः । अम्बिकायै नमः । क्षेत्र्यायै नमः ।
 वेदगर्भायै नमः । क्षेमकूप्यै नमः । द्वितीयेष्टदले— चक्राय नमः । शृङ्गाय नमः । लङ्काय नमः । श्वेटकाय
 नमः । बाणाय नमः । चापाय नमः । शलाय नमः । कपालाय नमः । तृतीयेष्टदले— प्राग्बद्धं द्वाहम्प्राया
 संपुन्य दिगीशावादिं स्वयं पूर्वंवन् समापयेत् । इति । नारायणायै—

वेदलक्ष जपेन्मम तद्दशाश हुनेत् तिलैः । ब्राह्म्याद्यास्तिलदुग्धान्त्रैर्दुर्गां सचिन्त्य चानले ॥ १ ॥

तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणाराधनं तथा । धनधान्यादिभिः सम्पृष्टं तोषयित्वा निर्जं गुरुम् ॥ २ ॥

एष सिद्धमनुमन्त्री वाञ्छितायान् प्रसाधयेत् । दुर्गाप्रयोगभेदेन चिन्तयेद्भनवामिनीम् ॥ ३ ॥

श्रिये च दुर्गा महिषोत्तमाङ्गस्थिता च द्वादिदलरुग् (वा) चहन्तीम् ।

मचक्रशङ्खासिखेटबाणचापान् भुजैस्तर्जनिका चहन्तीम् (त्रिशूलम्) ॥ ४ ॥

शङ्खचक्रकृपाणखेटकबाणधनुषि शूलवत् । पुररूपालयच्छटिकान् घुमलकुन्तनन्दकान् ॥ ५ ॥

सत्करैर्षलयसद्रदाभिषिष्टपालकशक्तिकान् । विभ्रतीं जलदद्युतिं महिषोत्तमाङ्गनिपेदुधीम् ॥ ६ ॥

पावकौल्लमितद्युतिं हृदि भीममिह (समा) गताम् । श्यामला कमलस्थिता नयनत्रयाङ्गमिता शुभाम् ॥ ७ ॥

व्याघ्रचर्मसदशुकामहिचक्रकुन्तलशोभिताम् । चन्द्रशोभितशेखरा मुरदानवामयर्भीतिदाम् ॥ ८ ॥

प्रजपेत् प्रत्यहं मन्त्री म्बरत्वाय शतं ह्यथ । महस्र वा तदन्ते च प्रयोगान् कर्तुमर्हति ॥ ९ ॥

यद्यदुद्दिश्य च मनुं महस्रं वायुत जपेत् । अचिराद्भवेत् तत्तदमाध्यममपि साधकः ॥ १० ॥

प्रातःस्नान्या सपूर्वं म्बरन् देवीमनन्यधीः । नित्यं सहस्रं प्रजपेन्मन्त्रं साधकमत्तमः ॥ ११ ॥

ज्वरमपेद्रोत्थाथ दोषान् प्रणमयेत् सुधीः । हुनेदारण्यकतिर्ल राजिकाभिश्च वा हुनेत् ॥ १२ ॥

अयामार्गसमिद्धिश्च नाशयेत् मकलाभयान् । अपस्मारादिकान् मन्त्री नात्र कार्या विचारणा ॥ १३ ॥

न्यग्रोषोन्यसमिद्धिर्वा सशुद्धाभिर्दुर्नेत सुधीः । अप्रुतं मर्वसंपत्तयै सर्वापन्मुक्तयेऽपि च ॥ १४ ॥
 प्रदादिशान्त्यै च तथा ह्यभिचारादिशान्तये । अरुवृचममुद्रतैर्जुह्याद्य च समिद्धैः ॥ १५ ॥
 आग्भ्य रविवारं च तद्द्वयं प्रत्यहं सुधीः । दशाहृतो वाञ्छितार्थमिद्धिर्भवति नान्यथा ॥ १६ ॥
 व्यहं वा सप्तगत्रं वा चैभ्यैः मागममुद्रैः । एकैक शकलं मन्त्री ह्येन्द्राञ्छितमिद्धये ॥ १७ ॥
 विशञ्चरान् गिताश्राश्र निधाय जुह्याद्बुधः । कर्तृतेलैः महस्रं वा ह्ययुतं तदनन्तरम् ॥ १८ ॥
 मंपाततेलेन शरान् समभ्युच्य यथाविधि । पूर्ववत् प्रजपन्मन्त्रं ताञ्जगरान् अथ भूपतिः ॥ १९ ॥
 शुद्धाचारश्च धीरश्च घन्वी मंथतमानमः । शृहीता परसेनाया मय्यै गच्छेदभीः क्षिपेत् ॥ २० ॥
 मा धावति दिग्मः सर्वाः मंत्रान्ता विह्वला तदा । न आगत्य पूनर्भूयो गुरुं धान्यैर्धेनुरपि ॥ २१ ॥
 वञ्चालङ्करणैश्च तांपयेज्यदायिनम् । अष्टाधिकगतेनाय सज्जतं शत्रुभम् च ॥ २२ ॥
 निक्षिपेद्यस्य शिगमि म विद्रिष्टो भवेज्जनैः । देशाद् देशान्तरं चैत्र कारुवद् भ्रमते सदा ॥ २३ ॥
 कारम्करद्रुमोर्न्यैश्च परैर्वाद्युनिपातितैः । महस्रं जुह्यान् पादरजोभिः सह वैरिणः ॥ २४ ॥
 उचाटोऽस्य भवेत् सत्रो, विषवृचममुद्रयैः । पुष्पैर्दुर्नेत महस्रं च मेना संसम्भवेत् बुधः ॥ २५ ॥
 तावद्विस्तस्य पत्रैश्च मन्त्री मेनां निवर्तयेत् । विषवृचसमुद्रतां शत्रोः प्रतिकृतिं शुभाम् ॥ २६ ॥
 कृता प्रतिष्ठितप्राणां स्रष्टं स्रष्टं कर्तृनिशि । कृष्णपवचतुर्दरया काकोलूकवमाप्लुतैः ॥ २७ ॥
 तद्वाश्रिर्विपिने होमः कर्तव्योऽष्टमहस्रकम् । चतुर्दशीत्रयादेव नागमेति निपुष्पम् ॥ २८ ॥
 उलूकवायमपर्वः भवमारङ्गस्युतैः । होमाद्रिपुर्नाशमेति हुन्मत्तममिधं तथा ॥ २९ ॥
 होमान्मत्तां रिपुर्नूनं भवत्येव सहस्रतः । वैरिणः प्रतिमा कृता सम्पूह संस्थापितानिलाम् ॥ ३० ॥
 विषत्रिकडुकालिप्तां सम्यगुष्णे जले क्षिपेत् । प्रजपेद्य मनुं सद्यो ज्वराक्रान्तो भवेद्विपुः ॥ ३१ ॥
 दुग्धाधिपेकतः गान्तिर्भवत्यस्य न मंशयः । प्रतिमां विषवृचोत्था निःक्षिपेदुष्णवारिणि ॥ ३२ ॥
 उन्मादश्च रिपोः मद्यः पूर्ववन्ध्यान्तिरीरिता । धूर्यविभ्येऽन्तरारङ्गां शूलतर्जिनिकाकाराम् ॥ ३३ ॥
 व्यात्तायुतं प्रजप्याथ मारयोद्विपुमञ्चयम् । अमिग्वेटराकेत्या कुद्धा सा वनवाग्निनी ॥ ३४ ॥
 मंम्भृता मन्त्रजपे तु शमयेन्नुमञ्चयम् । शरधनुष्करा मिह्विथितां पावकमन्त्रिभाम् ॥ ३५ ॥
 मंम्भृत्य मन्त्रं प्रजपन् विप्रमृचाटयेदरीन् । कारम्करद्रुसमिधामयुत जुह्यात् सुधीः ॥ ३६ ॥
 रोगिणः करिणः सर्वे जायन्ते ह्यचिराद् सदा । विषवृचोत्थितैः पत्रैरभी नाशं प्रयान्ति च ॥ ३७ ॥
 तद्दूत्तसुमनोभिः स्याद्घाटः करिणां ध्रुवम् । राजवृत्तसमिद्धिर्वा रोगा नश्यन्ति दन्तिनाम् ॥ ३८ ॥
 विषवृचप्रमूर्नेश्च त्रिमन्त्रैस्तु मानवः (वारणः) । वशीभवेत् तथा शीघ्रं पत्रैरानित्यशोभितैः (कोट्टवैः) ।
 त्रिभ्यापुष्पैः करिणां ह्यनिमत्ता भवन्ति च । अभ्यङ्गः पञ्चगव्येन लोके रचाकरः परः ॥ ४० ॥
 करिणा मनुजसोऽयं प्रोक्तो मन्त्रविदुत्तमः । मर्षिस्तिलानित्यैस्तु राजिकापञ्चगव्यकैः ॥ ४१ ॥

दुग्धतरदुलकैश्चैव प्रत्येकं च सदस्यतः । जुहुयाद्विभमहानां वृद्धिर्भवति नान्यथा ॥ ४२ ॥
 महान्तं विषं (द्विज) वृत्तं च क्षिप्या निर्भिधं पञ्चधा । दिरूकमेख्यं पञ्चैवमायुधानि प्रकल्पयेत् ॥ ४३ ॥
 सम्यक् शिन्पविदा शङ्खो नन्दकथक्रशङ्खौ । कौमोदकीति क्रमेण प्रोक्तमायुधपञ्चकम् ॥ ४४ ॥
 भिलिप्य पञ्चगव्ये तु जपेन्मन्त्रसहस्रकम् । तावच्चाज्येन जुहुयात् सपातं तत्र पातयेत् ॥ ४५ ॥
 भृयश्च पूर्वसंख्याकं जपं कुर्याद्विचक्षणः । विदध्यादायुधानं पञ्च पञ्चगव्यप्रपूरितान् ॥ ४६ ॥
 मध्यायुधे स्वा (मध्यायुधेषु) युधानि निक्षिपेत् (तत्र तत्र च । बलिं हरेत् समीकृत्य तन्मन्त्रमन्त्रिणा तथा ।
 कार्या रक्षा राष्ट्रपुरग्रायाणां भवेत्तत्र च । यत्रैव विहिता रक्षा लक्ष्मीः) तत्र च वर्षते ॥ ४८ ॥
 धनधान्यममृद्धिः स्थाष्ट्रिपुर्चार्भयं न च । पञ्चनृपं वशीकुर्यात् तत्पत्नीरूपलैरपि ॥ ४९ ॥
 ब्राह्मणान् कुमुदैर्हुत्वा वहारैर्विंश एव च । शूद्रोत्पन्नहोमेन ग्रामं जातिप्रसूनकैः ॥ ५० ॥
 चक्रशङ्खगदाम्भोजहस्तं सञ्चिन्तयेच्छुभम् । रविभिन्ने युक्तुन्दं च मनु व्यत्यस्तलिङ्गकम् ॥ ५१ ॥
 प्रजपेच्चाथ पुरुषभगवत्पदयोरेव । सर्वमिद्विकरः प्रोक्तः प्रकारोऽयं सुमन्त्रिभिः ॥ ५२ ॥
 साध्यनामाक्षरैः सम्यग्बिन्दुभिर्मितमनु लिखेत् । यन्त्रे (पत्रे) ततः कुलालस्य करलभं प्रगृह्य मूर्तं ॥ ५३ ॥
 तथा कृता या प्रतिमा तस्याश्च हृदि संन्येतेत् । मन्थाप्य स्वाभिमुख्ये ता सप्ताहं प्रजपेन्मनुम् ॥ ५४ ॥
 मध्याह्नये शतं चाष्टाधिकं वश्यो भवेत्तु सः । धीर्हीन् हुनेददशतं प्रत्यहं वत्सराद्भवेत् ॥ ५५ ॥
 त्रीर्हीमान् गोपयोभिश्च पशुमान् भवति ध्रुवम् । घृतद्रोमान्मन्त्रिणः स्यात् काञ्चनाग्निर्महीपती ॥ ५६ ॥
 दध्ना सर्वसमृद्धिः स्यादन्नरत्नममृद्धियुक् । मधुहोमेन रवाना निर्धिर्भवति नान्यथा ॥ ५७ ॥
 दूर्वाहोमेन दीर्घायुर्मन्त्री भवति निश्चितम् । श्वेतगुञ्जाः समानीष कुडवप्रमिताः शुभाः ॥ ५८ ॥
 एतन्मन्त्रसुजसाश्च विकिरेच्छुसैन्यके । स्वयं मन्त्री सुगुप्तः मन् तेनात्मा वैरिणश्चम् ॥ ५९ ॥
 ज्वरादिकैर्महारोगैः पीडिता स्यान्मृताचिरात् । मेनाधिपतिस्त्रुत्याना परस्परविरोधतः ॥ ६० ॥
 एतदुपद्रवैर्नानाविधनागं प्रयाति च । ॥

तारे शक्तिं सप्ताध्या लिखतु रविदले मध्यतः पत्रमूले

मर्दिन्या वर्षयुग्मं दलमनु विलिखेद्विद्विशो मूलवर्णान् ।

अन्त्ये प्र (चा) न्त्येकधीजं बहिर्य लिपिभिर्भूपुरद्वन्द्वमथ

दुर्गाया यन्त्रमेतद्युवतितनयदं सर्वरक्षाकरं स्यात् ॥ ५९ ॥

सर्वसंपत्कारं नृणां भवसौभाग्यप्रदायिदम् । राज्यलक्ष्मीविहीनानां भूपतीनां च राज्यदम् ॥ ६० ॥

आमयग्रस्तनृणां च रोगशान्तिकरं परम् । जपहोमाज्यसंपातमाधितं यन्मृत्तमम् ॥ ६१ ॥

प्रोक्तं च धनदुर्गायाः सर्वदे नात्र मंगयः । ॥

रिति । अथार्थ — द्वादशदत्तपत्रं विरच्य तन्मध्ये तारं तस्योदरे शक्तिं तदन्तः साध्यनामं च विलिप्य ।

तत्केसरेषु महिषमर्दिन्यथातरमन्त्रस्य त्रिरावृत्त्या प्रतिकेसरं चण्डद्वयं चण्डद्वयमालिङ्ग्य, मूलमन्त्रस्य चर्णान् प्रतिदले विश्व आलिरयान्तिमाक्षरमन्त्रिमदले विलिख्य पद्माद्द्विद्विद्वयं विरच्य तयोरन्तराल-
खीष्यां प्रत्यक्षरं सविन्दुकां मातृकां विलिख्य तद्द्विद्वयसंयुक्तरूपेणाष्टकोणेन घेष्टयेत्, एतद्यन्त्रमु-
क्ताफलदं भवेत् ॥ नारायणीये— 'अत्रिरत्र समाख्यातस्तद्भोजं शिवसर्गावान्' । अत्रि दकार शिव
उ सर्गो विसर्ग तेन दु । तद्भोजं तस्या दुर्गाया बीजम् । (अस्य) कश्यप ऋषि, गायत्रो
छन्दः, श्रीदुर्गा देवता, पद् दार्घ्ययुक्ताभोजेन पडङ्गानि धीजेन सविसर्गण । सर्वत्र अष्टकमलदले
दूर्वादयामा धिनेशां शूलयाणचक्रशयपद्मवेदधनु कपालानि दक्षिणाघ करक्रमेण धारयन्तीं ध्यायेत् ।
लक्ष्मणे दशांशहोम पूजादिकं वनदुर्गावज्जेयम् । अयं लक्ष्मण कृतयुगपरः ॥ अथ स्तोत्रम्—

यत्कर्मधर्मनिलयं प्रवदन्ति तज्जाः यज्ञादिपुण्यमखिलं सकलं न्वयैव ।
त्व चेतना यत इति प्रविचार्य चित्ते नित्यं त्वदीयचरणां शरणां प्रपद्ये ॥ १ ॥
पायोऽधिनाथतनयापतिरेप शेषपर्यङ्कलालितवपुः पुरुषः पुराणः ।
त्वन्मोहपाशविशो जगदम्ब सोऽपि व्याधूर्णमाननयनः शयनं चकार ॥ २ ॥
तत् कौतुकं जननि यस्य जनार्दनस्य कर्णप्रक्षतमलर्जा मधुकुंठभारुथौ ।
तस्यापि यौ न भवतः सुलभौ निहन्तुं त्वन्मायया कवलितौ विलयं गतौ तौ ॥ ३ ॥
यन्माहिषं वपुरपूर्वबलोपपन्नं यन्नाकनायकपराक्रमजित्तरं च ।
यन्नोकशोकजननप्रतपद्महादं तस्मिन्निवैव दलितं गिरिजे भवत्या ॥ ४ ॥
यो धूम्रलोचन इति प्रथितः पृथिव्यां भस्माधिभूव स रणे तव हुंकृतेन ।
सर्वासुरक्षयकरे गिरिराजकन्ये मन्ये स्वमन्युदहने कृत एष होमः ॥ ५ ॥
केषामपि त्रिदशनायकपूर्वकाणां हन्तुं न जातु सुलभाविति चण्डमुण्डौ ।
तौ दुर्मदौ सपदि चाम्बरतुन्यमूर्तेर्मातस्तवासिकुलिशात् पतितौ विशीर्यौ ॥ ६ ॥
दौत्येन ते शिव इति प्रथितप्रभावो देवोऽपि दानवपतेः सदनं जगाम ।
भूयोऽपि तस्य चरितं प्रथयांचकार सा त्वं प्रसीद शिवदूति विजृम्भितेन ॥ ७ ॥
चित्रं तदेतदभैरवि ये न जेयाः शस्त्रामिघातपतिताद्गुधिरादपणै ।
भूमौ बभूवुरमिताः प्रतिरञ्जवीजास्तेऽपि त्वयैव गगने गिलिताः समस्ताः ॥ ८ ॥
आश्वर्धमेतदतुलं वदभूत् सुरारी त्रैलोक्यवैभवत्रिलुण्ठनहृष्टपार्थी ।
शस्त्रैर्निहत्य श्चित्रि शुम्भनिशुम्भसज्ञौ नीतौ त्वया जननि तावपि नाकलोकम् ॥ ९ ॥
त्वचेजसि प्रलयकालद्रुताशनेऽस्मिस्तस्मिन् प्रयान्ति विलयं श्वनानि सद्यः ।
तस्मिन्निपत्य शलभा इव दानवेन्द्रा भस्मीभवन्ति हि भवानि किमत्र चित्रम् ॥ १० ॥
तत्किं गृणामि भवती भवतीव्रतापनिर्वापणप्रणयिनीं प्रणमज्जनेषु ।
तत्किं गृणामि भवती भवतीव्रतापमं वर्द्धनप्रणयिनीं विपदि स्थितेषु ॥ ११ ॥

वामे करे तदितरे च तथोपरिष्ठात् पात्र सुधारसयुतं वरमातलुङ्गम् ।
 खेट गदां च दधतीं भवतीं भवानि ध्यायन्ति येऽरुणानिमा कृतिनस्त एव ॥ १२ ॥
 यद्वाङ्मयात् परमिदं यदि मानवस्ते वीजं स्मरेदनुदिनं दहनाधिरुद्रम् ।
 मायाङ्कित तिलाकितं तरुणेन्दुनिन्दुनादरमन्दमिह राज्यममौ भुनाक्ति ॥ १३ ॥
 आधाहने यजनवर्खनमाग्निहोत्रं कर्मापणं तव विमर्जनमत्र देवि ।
 मोहान्मया कृतमिदं सरुलापराध मातः क्षमस्व वरदे वहिरन्तरस्थे ॥ १४ ॥
 अन्तः स्थिताप्यखिलजन्तुषु जन्तुरूपा विद्योतसे वहिरिनासिलविश्वरूपा ।
 का भ्रारिशन्दरचना वचनाधिका मा दीनं जन जननि मामव निप्रपञ्चम् ॥ १५ ॥
 एतत् पठेदनुदिनं दनुजान्तकारि चण्डीचरित्रमतुल भुवि यत्त्रिकालम् ।
 श्रीमान् सुखी स निजयी सुभगः कृती स्यात् त्यागी चिरन्तनवपुः कविचक्रवर्ती ॥ १६ ॥
 श्रीमिदनाथापरनामधेयः श्रीशम्भुनाथो सुवर्नैकरनाथः ।

तस्य प्रमादात् मरुलागमश्रीः पृथ्वीधरस्तोत्रमिदं चकार ॥ १७ ॥

अथ नवार्णविधानोक्तमहालक्ष्मीपूजा लिख्यते । तत्र प्रातः कृत्यादिमातृकाम्यासान्तं विधाय मूलमन्त्रेण
 प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मविष्णुरडेभ्यो नमः । मुखे गायत्र्युष्णिगनुष्टुपद्युम्नोभ्यो नमः । हृदि
 श्रीमहालक्ष्मीमहाकालीमहासरस्वतीदेवताभ्यो नमः । गुह्ये परमशिवलिङ्गाय धीजाय नमः । पादयो
 कालीशिवदूतीप्रजापतिभ्यः शक्तिभ्यो नमः । नामौ ह्रीं कीलकाय नमः । इति चिन्मयस्य मम सर्वार्णोपसिद्धये
 जपे धिनियोगः । इति स्तनाञ्जलिस्त्वा ओं पैँह्रीँह्रीँ हृदयाय नमः, एवं पञ्चङ्गन्यासं विदध्यात् । अत्रै-
 कादशम्यानेषु मातृकान्यासः प्रथमः । पञ्चङ्गन्यासो द्वितीयः । ततः — अर्धाँ ब्रह्माणी मे पूर्वं पातु । २
 महालक्ष्मीं ईशान्या पातु । ३ द्योमेँरी मे ऊर्ध्वं पातु । ४ सप्तद्वीपिभ्वरी मे मध्यं पातु । ५ नागे-
 श्वरी मेऽधः पातु । इति तृतीयो न्यासः ॥ ततः — ओँह्रीँ मम पुर्वाङ्गं नन्दजा पातु नमः । एवं ७
 दक्षिणाङ्गं रङ्गदन्तिका०, ८ पश्चिमाङ्गं शाकम्भरी०, ९ वामाङ्गं दुर्गा०, १० मूर्धादिपादान्तं भीमा०, ११ पादा-
 दिमूर्धान्तं भ्रामरी पातु नमः । इति चतुर्थो न्यासः ॥ पादादिनाभिपर्यन्तं १ ब्रह्मा पातु नमः । नाभे
 कण्ठपर्यन्तं २ विष्णु पातु नमः । कण्ठाद्ब्रह्मरन्ध्रान्तं ३ ऋ पातु नमः । पादद्वये ४ ईस पातु नमः ।
 नेत्रयो ५ वृषभ पातु नमः । सर्वाङ्गे ६ गजानन पातु नमः । ब्रह्मरन्ध्रे ७ हरिः पातु नमः । मध्य-
 देहे ८ महालक्ष्म्य नमः । मन्मके ९ सन्म्वल्यै नमः । पादयो १० महालक्ष्म्यै नमः । करयो ११ सिंहाय
 नमः । नेत्रयो १२ परमहन्मय नमः । पादयो १३ महिषसहितप्रेताय नमः । सर्वाङ्गे १४ महेशाय नमः । पुत्र
 सर्वाङ्गे १५ अतिउकार्यै नमः । इति षष्ठो न्यासः । ततो ब्रह्मरन्ध्रे ओँँ नमः । दक्षिणकर्णे ओँँ नमः ।
 वामकर्णे ओँँ नमः । दक्षिणनेत्रे ओँँ नमः । वामनेत्रे ओँँ नमः । दक्षिणामार्या ओँँ नमः । वाम
 नामार्या ओँँ नमः । मुखे ओँँ नमः । लिङ्गे ओँँ नमः । इति सप्तमो न्यासः ॥ ततो गुह्ये ओँँ नमः ।
 लिङ्गे ओँँ नमः । मुखे ओँँ नमः । वामनासाया ओँँ नमः । दक्षिणासाया ओँँ नमः । वामनेत्रे
 ओँँ नमः । दक्षिणनेत्रे ओँँ नमः । वामकर्णे ओँँ नमः । दक्षिणकर्णे ओँँ नमः । इत्यष्टमो न्यासः ॥

स्वपूर्वाङ्गे मूर्धादिपादान्तं मूलमन्त्रमुच्चार्य नमः । एवं दक्षिणपाश्वे, पृष्ठभागे, वामभागे, पुनर्वामे, पृष्ठे, दक्षभागे, पूर्वाङ्गे व्यापकत्वेन न्यसेत्, इति नवमो न्यासः ॥ ततो मूलमन्त्रमुच्चार्य हृदयाय नमः । इत्येवं पङ्क्त्यान्तं कुर्यात् । इति दशमो न्यासः ॥ 'स्वङ्गिनी शलिनी घोरा' इत्येक श्लोकं कृष्णवर्णं ध्यात्वा सर्वाङ्गे व्यापकम् । 'शैलेन पाहि नो देवि' इत्यादि 'रक्ष सर्वत' इत्यन्तं श्लोकचतुष्टयं बालार्कवर्णं ध्यायन् व्यापकम् । 'सर्वस्वरूपे सर्वेश' इत्यादि 'चरिडके त्वा नता वयम्, इत्यन्तं श्लोकपञ्चकं शुद्धस्फटिकसङ्काशं ध्यायन् सर्वाङ्गे व्यापकं न्यसेत् । इति एकादशो न्यासः ॥ अथ म्वहृदये घट्यमाणं पूजापीठं विभाव्य तन्मध्ये मूलमन्त्रस्य बीजत्रयं ध्यात्वा मध्यबीजे श्रीमहालक्ष्मीं सर्वदेवशरीरगर्भजम्भोद्भवा ध्यायन् -

सर्वदेवशरीरेभ्यो याविर्भूतामितप्रभा । विचित्रजयना चित्रमाल्याम्बरविभूषणा ॥ १ ॥

चित्रानुलेपना कान्तिरूपसौभाग्यशालिनी । अष्टादशभुजा पूज्या मा महाम्भुजा मती ॥ २ ॥

आयुधान्यत्र वच्यन्ते दक्षिणाधःकरक्रमात् । अक्षमाला च कमलं शार्ङ्गार्भा मुमलं गटा ॥ ३ ॥

चक्रं त्रिशूलं परशुः शङ्खो घण्टा च पाशकः । शक्तिर्दण्डधर्म चापः पानपात्रं कमण्डलुः ॥ ४ ॥

अलङ्कृतभुजामेभिरायुधैः कमलासनाम् । सर्वदेवमयीमीशां महालक्ष्मीमिमां नृप ॥ ५ ॥

पूजयन् सर्वदेवानां लोकानां च प्रभुर्भवेत् । " " " " ॥

इति महालक्ष्मीं ध्यात्वा प्रथमबीजे महाकालीं ध्यायेत् ॥

दशवक्त्रा दशभुजा दशपादाञ्जनप्रभा । विशालया राजमाना त्रिशूलोचनमालया ॥ १ ॥

स्फुरद्दशनदंष्ट्रा सा मीमरूपा लभ्यभृप । रूपसौभाग्यकान्तीनां सा प्रतिष्ठा महाश्रियाम् ॥ २ ॥

खड्गबाणगदाशूलचक्रपाशशृङ्गाण्डभृत् । परिधं कार्मुक शीर्षं निरच्योतद्रुधिरे दधौ ॥ ३ ॥

एषा सा वैष्णवी भाया कालरात्रिर्दूरत्यया । आराधिता वर्षाकुर्यात् पूजाकर्तुश्चराचरम् ॥ ४ ॥

इति महाकालीं ध्यात्वा महालक्ष्म्या वामभागे सरस्वतीं तृतीयबीजे ध्यायेत् -

गौरीदेहात् समुद्भूता या मत्स्यैकगुणान्विता । साक्षात् सरस्वती प्रोक्ता शुम्भासुरनिवर्हिणी ॥ १ ॥

दधानाष्टभुजा बाणान् मुमलं चक्रशूलभृत् । शङ्खं च लाङ्गलं घण्टां कार्मुकं वसुधाधिप ॥ २ ॥

एषा मंपूजिता भक्त्या सर्वज्ञत्वं प्रयच्छति । " " " " ॥

इति महासरस्वतीं च ध्यात्वा घट्यमाणपीठपूजापुर सरं महालक्ष्मीं साङ्गा सावर्णा मानलोपचारैः स्वमूलाधारे आत्मात्रिचतुष्टयरूपं चतुरश्रं कुर्यादत्यग्निसमुत्पन्नं ध्यात्वा, मूलमन्त्रमुच्चार्य " अहन्ता शुभोमि स्वाहा " पुनर्मूलमुच्चार्य " अमत्य जुहोमि स्वाहा " इत्येवं अहन्तापैगुन्यकामतोषलोभमोहमदमास्यर्षाणि सुपुण्यासक्युत्तम सुखेण पृथक् पृथक् हत्वा, निर्दग्धनिमित्तवैरिण्यं स्त्रियचो मूलमन्त्रं यथाशक्ति जपित्वा जपं समर्थं याष्टपूजां समारभेत् ॥ तत्र स्वर्णादिपीठे कुङ्कुमादिना पदकोणं तद्वद्विचूर्तं तद्वज्रं सकेसरमण्डलं तद्वद्विचूर्तं तद्वद्विचूर्तुर्हारयुतं चतुरश्रत्रयं रचयेत्, इति पूजाचक्रं निर्माय, पदकोणमध्ये वाग्भयमायाकामराजवज्रत्रयं पङ्क्त्याकारेण विलिख्य स्वाप्रादिपदकोणेषु प्रादक्षिण्येन च अकारादियोज-पदकं विलिखेत् । ततोऽर्घ्यादिपात्राण्यासाय पूजापकरणानि संप्राप्य ' ओम्हांस सोहं स्वाहा ' इति मन्त्रेण स्वशरीरं गन्धादिभिरलङ्कृत्य, स्वात्मानं देवीरूपं विभाव्य प्राग्भूत् मूलाधारे चतुरश्रं कुर्यादतिक-

परमं नचिन्त्य, मूलं०

धर्माधर्महविर्दत्तं आत्माशौ मनसा मुचा । सुपुण्यावर्त्मना नित्यमचबृत्ती जुहोम्यहं स्वाहा ॥

एव पापं जुहोमि स्वाहा, इत्थं पुण्यपापकृत्याकृत्यसङ्करपविकरपधर्मान् हुत्वा, पुनर्मूलं०

प्रकाशामर्शहस्ताभ्यामवलम्ब्योन्मनीच्छुचम् । धर्माधर्मकलानेहपूर्णां वदौ जुहोम्यहम् ॥

अधर्मं जुहोमि स्वाहा, इति पूर्णाहूर्तिं हुत्वा देवीरूपमात्मानं ध्यात्वा मूलमन्त्रं यथाशक्ति जपित्वा जपं समाप्त्यं, पूजापीठमस्पर्शकेनाभ्युक्ष्य, पदकोणे ओंकारपाठाय नमः । अष्टदले ओं पूर्णगिरिपीठाय नमः ।

चतुश्चै— ओं कामपीठाय नमः । इति संपूज्य, पीठाद्वह्निधनुर्दिक्षु ओं गणेशाय नमः, ओं क्षेत्रेभपालाय नमः, ओं बुधुर्गायै नमः, ओं घबडुकाय नमः, इति संपूज्याग्नेयादिकोणेषु ओं जजयाम्यै नमः, ओं विविजयाम्यै, ओं जजयन्त्यै, ओं अग्रपराजितायै नमः । पद्मनालमूले आ आधारास्तथै नमः, कुं कूर्माय नमः, शं शेपाय० पृ पृथिव्यै०, ना नालाय०, प पद्माय०, इति संपूज्याष्टदलकणिकायां पदकोणाद्वहि ओं वि विष्णुमायायै नमः, एष चं चेतनायै०, सु सुख्यै०, नि निद्रायै०, क्षुं क्षुधायै०, इति पञ्चशक्तीं संपूज्य, दक्षिणदिशि ओं ह्रां ह्यायाम्यै नमः, श शक्त्यै, वृ वृष्णायै०, हा ह्यन्त्यै०, जा जात्यै०, लं लज्जायै०, इति शक्तिपदकं संपूज्य, पश्चिमदिशि ओं शा शान्त्यै नमः, थ थज्जायै०, का कान्त्यै०, लं लज्जायै०, पुं धृत्यै०, वृ वृत्यै०, इति शक्तिपदकं संपूज्य, उत्तरदिशि ओं स्मृ स्मृत्यै नमः, दं दयायै०, तु तुष्ट्यै०, पुं पुष्ट्यै०, मा मात्रे०, भ्रा भ्रान्त्यै०, इति शक्तिपदकं संपूजयेदिति प्रादक्षिण्येन त्रयोविंशतिदेवता संपूज्य, मध्यपीजे मूलं “ श्रीमहालक्ष्म्या मूर्तये नमः ” इति मूर्तिं संपूज्य, कराभ्यां पुष्पाञ्जलिमादाय हृदयकमले यथोक्तरूपा साङ्गा सायरण महालक्ष्मीं ध्यात्वा, तत्तेजोरूपतामादाय सुपुण्यावर्त्मना ब्रह्मरन्ध्रं नीत्वा प्रब्रह्मासारन्ध्रेण पुष्पाञ्जलौ सयोज्य मूलेन तत्तेज समानीय,

व्यायामि मनसा दुर्गा नाभिमध्ये व्यवस्थिताम् । आवाहयेत् ततो दुर्गा संसारभयतारिणीम् ॥ १ ॥

कन्याण्यजननीं मत्या कामदा करुणाकराम् । अनन्तशक्तिमंपद्मां दुर्गाभावाहयाम्यहम् ॥ २ ॥

महापद्मवचनान्तःस्थे कारणानन्दविग्रहे । सर्वभूतहिते मातरेखेहि परमेश्वरि ॥ ३ ॥

इति पुष्पाञ्जलिप्रक्षेपेणावाह्यं आवाहनादिनवमुद्रा प्रदर्श्यं,

देवेशि भक्तिमुलभे मन्त्रावरणसंयुते । यावत् तां पूजयिष्यामि तावत् तं सुखिरा भव ॥ ४ ॥

इति प्रार्थं

ओं दुर्गे देवि सुगेशानि ज्ञानमार्गप्रदे शिवे । आसनं मम भूत्यर्थं गृहाण तं सुरेश्वरि ॥ ५ ॥

इत्यासनम् ।

ओं आगत कुशलं पृच्छे महादेवि महेश्वरि । सुखागतं तया भद्रे कृपया भद्रवत्सले ॥ ६ ॥

इति स्वागतम् ।

जगत्पूज्ये त्रिलोकेशि दैत्यदानवभञ्जनि । अष्टाङ्गान्यं गृहाण तं देवि विश्वार्तिहारिणि ॥ ७ ॥

इत्यर्घ्यम् ।

काल्यायनि महादुर्गे चामुण्डे शङ्करप्रिये । पादं गृहाण देवेशि भद्रकालि नमोऽस्तु ते ॥ ८ ॥

इति पाद्यम् ।

मर्लोकस्य या माता या माता लोकपावनी । दृढाम्याचमनं तस्यै महालक्ष्म्यै प्रयत्नतः ॥ ९ ॥

इत्याचमनीयम् ।

कपिलादाधि कुन्देन्दुधवलं मधुमंयुतम् । स्वर्णपात्रस्थितं देवि मधुपर्कं गृहाण मे ॥ १० ॥

इति मधुपर्कम् ।

कर्पूरवासितं वारि निर्मलं शुद्धिहेतुकम् । गृहाण परमेशानि पुनराचमनीयकम् ॥ ११ ॥

इति पुनराचमनीयम् ।

ज्ञानमूर्ते भद्रकालि दिव्यमूर्ते सुरेश्वरि । स्नान गृहाण देवेशि तीर्थोदिकविभूषितम् ॥ १२ ॥

इति स्नानम् ।

वस्त्र स्वच्छं महाई वै पद्मश्रीविनिर्मितम् । गृहाण सुभगे देवि मे दुकूल सुरार्चिते ॥ १३ ॥

इति वस्त्रम् ।

सुरासुरशिरोरत्ननिर्घृष्टचरणाम्बुजे । अलङ्कारान् गृहाण तं नानारत्नविभूषितान् ॥ १४ ॥

इति अलङ्कारः ।

श्रीखण्डागुरुकर्पूररोचनानाभिर्मंयुतम् । गृहाण गन्धं मे देवि सर्वकामफलप्रदे ॥ १५ ॥

इति चन्द्रनम् ।

नानापुष्पविचित्राढ्यां पुष्पमालां सुशोभिताम् । प्रयच्छामि महादेवि गृहाण तं सुरेश्वरि ॥ १६ ॥

इति पुष्पाणि । इति पुष्पान्तानुपचारानुपचर्य, श्रीमगवति परिवारपूजार्थमनुष्ठाप्येति इति प्रार्थ्यं, मध्ये प्रथमरीजे ओं महासरस्वत्यै नमः । द्वितीयरीजे ओं महाकाल्यै नमः । महालक्ष्म्याः पृष्टे ब्रह्मसरस्वतीभ्यां नमः । महासरस्वतीपृष्टे रद्रगौरीभ्यां नमः । महाकार्या पृष्टे हृषीकेशलक्ष्मीभ्यां नमः । महालक्ष्म्या वामाग्रे मं महिषासुराय नमः । दक्षिणे सिं सिंहाय नमः, इति संपूज्य पदकोशेषु पूर्वादि ओं नन्दजायै नमः, ओं रक्तइन्दिकायै०, ओं शाकम्भर्यै०, ओं दुर्गायै०, ओं भीमायै०, ओं भ्रामर्यै नमः इति संपूज्य, पदकोशद्विदिः कर्णिकायामेवं पङ्क्तानि संपूज्य, अष्टदलेषु प्राङ्म्याघटमादका संपूज्य, चतुरद्रे प्रथमवीथ्यामिन्द्रादीन्, द्वितीयवीथ्यां वज्रादीन् संपूज्य, मूलं साहायै सपरिवारयै श्रीमहालक्ष्म्यै नम इति पुष्पाङ्गलान् वचात् ।

गुग्गुलं घृतमंयुक्मगुर्वादिममाहितम् । दशाङ्गं गृहाण धूपं भद्रकालि नमोऽस्तु ते ॥ १७ ॥

इति धूपम् ।

रत्नश्रृङ्गलमद्गतिं गोघृतेन च धूरितम् । द्रौपं गृहाण देवेशि नमस्त्रैलोक्यसुन्दरि ॥ १८ ॥

इति धूपम् ।

टिन्व्याञ्चं रससंपुष्टं नानामन्त्रैस्तु मंस्कृतम् । चोप्यपेयसमायुक्तमञ्जं देवि गृहाण मे ॥ १९ ॥

इति नैवेद्यम् । इति नैवेद्यं समर्प्य देवीं भुञ्जतां भावयत् मूल उश्वारं जपित्वा शुद्धोदकं देव्यै निवेद्य, स्नातार्त्नां मूलेन पञ्चविंशत्याहुतीर्हुत्वा पङ्क्तमन्त्रं पडाहृती, आवरणदेवतानामेकैकामाहुतिं हुत्वा पूजास्या-नमागत्य, स्ववामाग्रे त्रिकोणमण्डलेऽव्ययजनयुतं साधारणलिपात्रं निधाय 'उम्हा सर्वविघ्नहृद्भ्यः सर्वभूतेभ्यो हुं फट्' सर्वभूतेभ्य एष वलिर्नमः । इति मन्त्रेण वलिमुत्सृज्य देव्यै उत्तरगोशानादिकं दत्त्वा, ततः

गृहाण देवि ताम्बूलं कर्पूरेण सुवासितम् । पूगीफलसमायुक्तं मन्त्रं मुखमण्डनम् ॥ २० ॥

इति ताम्बूलम् ।

मङ्गले कालिके दुर्गे महिषामुखदानि । नीराजनं मया दत्तं गृहाण सुरसुन्दरि ॥ २१ ॥

इति नीराजनम् ।

दुर्गं देवि नमस्तुभ्य सकलामुग्नाग्निनि । पुष्पाञ्जलिं गृहाण तं मया दत्तं सुरार्चिते ॥ २२ ॥

इति पुष्पाञ्जलि ।

मर्वमङ्गलमाङ्गले शिवे मर्वार्थमाधिके । शरण्या इयम्बके दुर्गे कात्यायनि नमोऽस्तु ते ॥ २३ ॥

इति नमस्कृतम् ।

मया जन्ममङ्गलेषु अञ्जितं पापमञ्चयम् । तत्सर्वं नाशय त्विदं प्रदक्षिणपदे पदे ॥ २४ ॥

इति प्रदक्षिणम् ।

पूजायाः महुशार्थं तु दक्षिणा दीयते मया । तां गृहाण महेशानि पूजां मे सफला कुरु ॥ २५ ॥

इति हिरण्यम् ।

महिषादि महामाये चामुखे पापहारिणि । यशो देहि धनं देहि तव भक्तिं च देहि मे ॥ २६ ॥

इति प्रार्थना । ततो मूलमन्त्रं यथाशक्ति अपित्वा जपं समर्थं सप्तशतीपाठं कुर्यात् ॥ तत्र अथेत्यादिस-

कृत्यं कृत्वा, प्रथमचरित्रम्यं प्रह्ला ऋषि, गायत्री छन्दः, महाकाली देवता, ऋद्रान्तिका धीजं, नन्दा शक्ति, अग्निमन्त्रं प्रथमचरित्रजपे विनियोग । मध्यमचरित्रम्यं विष्णुऋषि, पेंक्तिऋद्रं, महाल-
क्ष्मीदेवता, दुर्गा धीज, शाकम्भरी शक्ति, वायुस्त्रं मध्यमचरित्रजपे विनियोग । उत्तमचरित्र-
स्य रुद्र ऋषि, अन्नमुष् छन्द, महामरस्वती देवता, आमरी धीजं, भीमा शक्ति, म्यंस्त्रं उत्तम-
चरित्रजपे विनियोग, इति त्रिम्यस्य पठेत् ॥ पूजायन्त्रस्य चतुस्त्राद्देहि प्राच्या ऽ उत्याणपीठाय नमः,
मुखेश्वरनाथाय नमः, मुगटाम्यापाडुका पूजयामि नमः । एव आग्नेयं ऽ मातृकापीठाय०, मातृकाचके-
श्वरनाथाय०, मातृकाम्यापा० । दक्षिणे ऽ जालधरपीठाय०, जालामुपनाथाय०, जालाम्यापा० । नैऋत्ये
ऽ कोलापुपीठाय०, कोलापुरेश्वरनाथाय०, कोलाम्यापा० । पश्चिमे ऽ पूर्णेश्वरपीठाय नमः, पूर्णेश्वरना-
थाय०, पूर्णाम्यापा० । वायव्ये ऽ चौहारपीठाय०, चौहारनाथाय०, चौहाराम्यापा० । उत्तरे ऽ कोलागि-
रिपीठाय०, कोलनाथाय०, कोलाम्यापा० । पेशाम्या ऽ कामरूपपीठाय०, कामरूपनाथाय०, कामाम्यापा० ।
मध्ये ऽ योगिनीपीठाय नमः । तत आग्नेयादिगेषु वेतालान् पूजयन्त, अग्निमुखाय नमः, प्रेतनाहनाय०
ज्वालामुखाय नमः, धूम्रादाय नमः । ततो मध्ये पदकोणेषु शुक्रभ्यां नमः, परमशुक्रभ्यां०, परमेष्ठि-
भ्यां०, गणेशाय०, हरये०, हराय नमः । ततो मध्ये देवीपृष्ठभागे महालक्ष्मीकेशाभ्यां नमः,
मरुत्पत्नीविगिञ्चिभ्यां०, उग्रामहेश्वरभ्यां० । दक्षिणे कालाय०, रुद्राय०, महाविनाय० । दामे मृत्युपे०,
मध्ये निजयाय०, गणपयाय०, मणिपयाय०, शक्तिकार्ये०, । उत्तरे नासाय०, दक्षिणे यमाय नमः । इति
संपूज्य योनिमुद्रा प्रदर्शयेत् ॥

अथ जातवेदसादिमन्त्रा — ब्राह्मे मुहूर्ते उत्याय पूर्वोक्तग्रहभ्यानाजपाखाननमंभ्याभूतशुद्धादिमातृकान्या-
मान्त विधाय, मूलमन्त्रं प्राणायामत्रयं कृत्वा मन्त्रन्यासान् कुर्यात् ॥ अथ धीजातवेदसे—म-
हामन्त्रस्य मरीचिकत्रयं ऋषि, त्रिमुष् छन्द, जातवेदसेऽङ्गिररूपिणां दुर्गा देवता ममार्षिप्रति-
श्रयं विनियोग । मरीचिकत्रयपञ्चमये नमः शिगिनि, त्रिमुष् छन्दसे नमो मुने, जातवेदसेऽङ्गिर-

रुपिणीदुर्गादेवतायै नमो हृदि, प्रमाभीष्टसिद्धये विनियोगाय नम सर्वाङ्गेषु । जातवेदसे हृदयाय नम ,
सुनवाम सोममरातीयतो शिम्भे स्वाहा, निदहाति वेद. शिम्बायै वषट्, स न परं प्रति कृपयाय हुं,
दुर्गायै विम्बा नावेव नेत्रत्रयाय धौपद्, सिन्धु दुस्तात्यग्नि अस्त्राय फट् । षष्ठमनुत्तान्यास ॥

ओं जां नमो दक्षपादाङ्गुष्ठे । ओं तं नमो घामे । ओं वं नमो दक्षगुल्फे । ओं द नमो घामे । ओं मे नमो दक्ष-
जहाया । ओं सुं नमो वामाया । ओं नं नमो दक्षजानुनि । ओं वां नमो घामे । ओं म नमो दक्षोर्गे ।
ओं सौं नमो घामे । ओं मं नमो दक्षफट्या । ओं अरं नमो वामायां । ओं तीं नम अन्धुनि । ओं य
नमो नाभौ । ओं तौं नमो हृदि । ओं निं नमो दक्षस्तने । ओं दं नमो वामस्तने । ओं ण नमो दक्ष-
पाथ्ये । ओं तिं नमो वामपाथ्ये । ओं वं नमो पृष्ठे । ओं दं. नमो दक्षस्त्रय्ये । ओं स नमो घामे । ओं
नं नमो मध्ये । ओं पं दक्षगुहूमूले । ओं रं नमो घामे । ओं पं नमो दक्षोपयातां । ओं दं नमो घामे ।
ओं तिं नमो दक्षकूपरे । ओं दुं नमो घामे । ओं गां नमो दक्षप्रकोष्ठे । ओं णिं नमो वामे । ओं विं
नमो दक्षमण्डिगन्धादितलान्ते । ओं थ्यां नमो घामे । ओं नां नमो मुखे । ओं वं नमो दक्षनासिकाया ।
ओं थं नमो वामायां । ओं सिं नमो दक्षनेत्रे । ओं न्युं नमो घामे । ओं टं नमो दक्षकण्ठे । ओं रिं नमो
घामे । ओं तां नमो ललाटे । ओं ल्यं नमो मन्त्रिके । ओं श्रिं नमो मूर्ध्नि । इत्यङ्गान्यास ॥

. जात शिखायां । वेदसे ललाटे । सुनवाम कर्णयोः । सोमं नासिकायां । अरातीं चक्षुषोः । यत्
श्रोष्ठयोः । नि दन्तेषु । दहाति तालुनि । वेद. जिह्वायां । स प्रीवाया । न. बाहोः । परंत् स्तनयोः ।
अति हृदये । दु. कुक्षौ । गण्डि नामौ । विम्बा पृष्ठे । नावा पायां । इव वृषणयोः । सिन्धुं शिम्भे ।
दु. कट्यो । इता ऊर्ध्वौ । अति जङ्घयोः । अग्नि. पादयोः । अग्नीं रक्षतु । इति पदन्यासे रूद्रि ॥ तत्-
समप्रमन्त्रेण व्यापकं विन्यस्य ,

. जातवेदसे पादयोः । सुनवाम अङ्गुलीषु । सोम जानुनोः । अगनायतो ऊर्ध्वोः । नि मुखे । दहाति
कट्योः । वेदः नामौ । स हृदये । न शृष्ठे । परंत् बाहोः । अति कण्ठे । दुर्गायै वषट् । विम्बा चक्षुषोः ।
नाथेव नासिकयोः । सिन्धुं कर्णयोः । दुर्गता ललाटे । अग्नि मुखटे । अग्निः मूर्ध्नि ॥

पादयोः विष्णवे नम । हृदि ब्रह्मणे नम. । मूर्ध्नि परमात्मने नम । शिखायां सप्तऋषिभ्यो नम. ।
नासिकायां सप्तवायुभ्यो नम । चक्षुषो शशिभास्कराभ्यां नम । श्रोत्रयो अश्विनीवदेवाभ्यां नम । जि-
ह्वायां सरस्वत्यै नमः । वाचि अग्नये नम. । दन्तेषु मरुद्भ्यो नम । कण्ठे देवेभ्यो नमः । हृदि वरुणाय
नम । उदरे हृद्यबाहनाय नमः । कुक्षौ पृथिव्यै नम । कट्या नवग्रहेभ्यो नम । नामौ मेरुवे नमः ।
अखे जातवेदसे नम. । शिखायां आन्यस्वार्यै नम. । शिरसि आन्याय नम । नेत्रयो ज्योतिषे नम. ।
कवचे बर्हिषे नम. ॥ उद्यन्त शक्तिं ज्वलन्त प्रहरणं यद्गोघातुतिशालं ,

यस्याः सिंहो रथे युक्त्वा व्याघ्रा यम्यानुगामिनः । तामिमां रुद्रमेषुक्त्वां दुर्गामानहयाम्यहम् ॥
आयातु दुर्गा दुर्गरूपा अग्रथं मे ददातु तां दुर्गां कुमारीमृषिभिश्च पूजिता शररुमहं प्रपद्ये । ओं दुर्गायै
नम, ओं याम्यै०, ओं रौद्र्यै०, ओं आदित्यायै०, ओं काल्यायन्यै०, ओं गार्थ्यै०, ओं धार्यै०, ओं
शक्त्यै०, ओं चामुण्डायै०, ओं सरस्वत्यै०, इति नवशक्तिपुत्रां ,

शङ्खं खेटं तथा चाणान् वामे चाभयदायिनीम् । धनुश्चक्रं तथा पात्रं टात्रिणे सुवरप्रदम् ॥
चक्रखड्गाराराञ्छूलं लोहशुद्धं च तोमरम् । वलयं भिरिडपालं च दधाना चाक्षरे भुजे ॥
परिधं चाङ्गुशं चैव धारयन्तीं त्रिलोचनाम् । मिथ्यान्नि सर्वकार्याणि निश्चितं हि द्विजानाम् ॥

ऋग्वेदसंस्तुता देवी करुण्येन प्रकीर्तिता । जातवेदःप्रभां देवीं शुक्तिशुक्तिविधायिनीम् ॥

मेरुपर्वतकुभां व्याघ्रानुसारिणां सिद्धचतुर्मुखवाहिनीमष्टादशभुजां शुक्लवर्णां शुक्लासिनीं सर्वामरणभूमिता जा-
तवद्देसेदेवीं ध्यान्या मानसैरुपचारैः सपूज्य, तदेव देवोस्वरूप स्यात्मानमित्यमेदभावनां कृत्वा रक्षापडङ्गं
कुर्यात् । श्रौं हृत्कारिणि मालिनि शूलिनि दुष्टप्रहनिवारिणिभ्यां स्वाहा हृदयाय नमः । अग्निजेज्ज्वाला-
मालिनि शिरसे म्याहा । चन्द्रतेजोज्वालामालिनि शिखायै वषट् । ब्रह्मतेजोज्वालामालिनि 'कवचाय
हृ । आदित्यतेजोज्वालामालिनि नेत्रत्रयाय वौषट् । विष्णुतेजोज्वालामालिनि सर्वतैजोज्वालामालिनि
ज्वलज्वालामालिनि शूलिनि दुष्टप्रहनिवारिणि देवि दह जातवेदमसंभूते स्वाहा अस्त्रायफट् । इति
पठङ्गं कृत्वा ,

“ उं जातवेदसे सुनयाम सोम सुरासुरैर्द्विजगणैः पिशाचोगराक्षसि गत्रौ भये समुत्पन्ने अरा-
तीयतो निदहाति वेद् राजहारे भये घोरं सन्नामे शशुषुद्वटे सर्वं रक्षाने दुरित मन परंशति दुर्गाणि
विश्वा महद्भये समुत्पन्ने स्मरन्ति च पठन्ति सर्वं तराति दुर्गां नावेव सिन्धु दुरितात्यग्नि ” इति पठन्
स्वात्मानं स्वप्रकाशचिदानन्दमग्नं देवतामवं ध्यात्वा मूलपडङ्गं कुर्यात् । उं जातवेदसे सुनयाम हलाहलिनि
ज्वलज्वालामालिनि यद्गोधाङ्गुलित्राणिनि हृदयाय नमः । सोममरतापता हलाहलिनि ज्वलज्वालामा-
लिनि यद्गोधाङ्गुलित्राणिनि शिरसे स्वाहा । निदहाति वेद् हलाहलिनि ज्वलज्वालामालिनि यद्गोधाङ्गुलि-
त्राणिनि शिखायै वषट् । स न परंशति हलाहलिनि ज्वलज्वालामालिनि यद्गोधाङ्गुलित्राणिनि कवचाय
हुं । दुर्गाणि विश्वा नावेव हलाहलिनि ज्वलज्वालामालिनि यद्गोधाङ्गुलित्राणिनि नेत्रत्रयाय वौषट् ।
सिन्धुं दुरितात्यग्निं हलाहलिनि ज्वलज्वालामालिनि यद्गोधाङ्गुलित्राणिनि अस्त्रायफट् । इति पठङ्गं
कृत्वा मन्त्रेण सर्वाङ्गं व्याप्य, स्वयामभामे कलशस्थापनं कृत्वा, स्वदक्षिणभागे शङ्खं सन्धाप्य मध्येऽ-
र्घ्यादिपञ्चपात्राणि सन्धाप्य, देवीसूत्रेण देवीमभिषिच्य पीठपूजां कुर्यात् । उं कालान्निद्राय नमः ।
मण्डूकाय०, आधात्यक्षयै०, कूर्माय०, अनन्ताय०, शराहाय०, पृथिव्यै० । एतमुपयुं परि सपूज्य,
क्षीरसमुद्राय नमः, भैरवोपाय०, कल्पवृक्षाय नमः, रजवोदेकायै नमः, रक्षासिंहासनाय नमः । आग्नेयादि
धर्माय०, ज्ञानाय०, वैराग्याय०, ऐश्वर्याय०, एते पादरूपिणः ॥ अघर्माय०, अज्ञानाय०, अद्वैरा-
ग्याय०, अनैश्वर्याय०, एते सिंहासनगात्ररूपिणः, इति संपूज्य, तदुपरि ह्रीं मायायै०, ह्रीं विच्छे-
त्तयै० । तदुपरि आनन्दकन्दाय०, रूषिप्रालाय०, महतिप्रवचनेभ्यो०, धिकारमयकेसरभ्यो०, पञ्चाशद्वर्ण-
धोजाटसर्वतन्त्ररूपायै कर्णिकायै० । तदघ अ अक्रमण्डलाय०, सं सोममण्डलाय०, रं धक्षिमण्डलाय०,
सं सत्त्वाय०, र रजसे०, त तमसे०, रं अन्तरामने०, आ आत्मने०, प परमात्मने०, ह्रीं ज्ञाना-
त्मने०, आत्मतत्त्वाय०, मायातत्त्वाय०, विद्यातत्त्वाय०, कलातत्त्वाय०, मध्ये परमतत्त्वाय०, इति संपूज्य
केसरेषु पूर्वाघटदिगु मध्ये च पीठशक्तीं प्रपूजयेत् । ह्रीं ज ज्ञायै०, ह्रीं वि विज्यायै०, ह्रीं मं मद्रा-
यै०, ह्रीं म मद्रकाल्यै०, ह्रीं सु सुमुत्प्यै०, ह्रीं हु हुमुत्प्यै०, ह्रीं व्या व्याघ्रमुख्यै०, ह्रीं सिं सिंहरमुख्यै०,
मध्ये—ह्रीं हु दुर्गायै०, इति सपूज्य ' उं वज्रनक्षदग्रायुघाय महासिंहाय हुं फट् नमः, इति पीठं स-
पूज्य, तदुपरि मूलमन्त्रमुच्चरन् देवीयन्त्रं मस्याप्यावाहनं कुर्यात् ।

यस्याः सिंहां रये युक्ते व्याघ्रा यस्यानुगामिनः । तामिमां रुद्रमंयुक्तां दुर्गापाराहयाम्बहम् ॥

इत्यावाह आवाहिता मय, आस्थापिता भव, सन्निरोधिता मय, संमुनी रता भव, अवगुण्डिता
मय, यन्त्रीकृता मय, परमौकता मय, अमृतीकृता भव, इत्युच्चरन् तत्तन्त्रमुद्रां प्रदर्शयेत् ॥ ५११११—

विद्युद्दामसमप्रभां मृगपतिस्कन्धस्थिता भीषणां

कन्याभिः करवालखेटविलसद्स्ताभिरामेविताम् ।

हस्तैश्चक्रगढामिखेटविशिखं चापं गुणं तर्जनीं

विभ्राणामनलात्मिकां शशिधरां दुर्गां त्रिनेत्रां स्मरेत् ॥

इति ध्यात्वा, मूलमन्त्रेणार्घ्यपाद्याचमनीयमधुपर्कादिषोडशोपचारपूजा कृत्वा आवरणपूजामाभेत् । यथा आप्त्यकोणे जातवेदसे मुनवाम हृदयाय नमः । ईशानकोणे सोममरातायतः शिरसे स्वाहा । नैऋत्ये निदहाति वेद शिखायै वयम् । वायव्ये स नः पर्यदति कवचाय हुं । मध्ये दुर्गाणि विश्वानावेव नेत्रत्रयाय वीषद । पूर्वादिचतुर्दिक्षु सिन्धुं दुरितात्पान्नि अस्त्राय फट । इति षडङ्गपूजाप्रथमावरणम् ॥

ततोऽष्टदलेषु पूर्वादिप्रादक्षिण्येन जातवेदसे नमः, सप्तजिह्वाय नमः, हन्यवाहनाय०, अश्वोदरजाय०, वैश्वानराय०, कोमारतेजसे०, विश्वमुखाय०, देवमुखाय नमः । इति द्वितीयावरणम् ॥

ततः पत्रात्रेषु पूर्वादिचतुर्दिक्षु ओं शृथिव्यात्मने०, सलिलात्मने०, अग्न्यात्मने०, धाव्यात्मने० । आप्त्येयादिकोणेषु निवृत्त्यै०, प्रविष्टायै०, विद्यायै०, शान्त्यै नमः । इति तृतीयावरणम् ॥

ततः पूर्वादिकोणेषु (दिग्बिन्दुषु) प्रादक्षिण्येन वचनात्मिकाभिमुखीभ्योऽधोमुखीभ्यः स्त्रीदेवताभ्यो नमः, ओं जां जागरायै०, ओं तं तपनायै०, ओं वं वेदगर्भायै०, ओं दं दहनरूपिण्यै०, ओं सं सेरदु-खण्डायै० । शन्दस्पर्शरूपरसगन्धात्मिकाभिमुखीभ्यस्तिर्यङ्मुखीभ्यः स्त्रीदेवताभ्यो नमः, ओं हुं सुम्भह-स्यै०, ओं नं नभश्चारिण्यै०, ओं वां वागीश्वर्यै०, ओं मं मन्दवाहायै०, ओं सां सोमरूपायै० । पादकोशिकमयात्मिकाभिमुखीभ्यस्तिर्यङ्मुखीभ्यः स्त्रीदेवताभ्यो नमः । ओं मं मनोजवायै०, ओं मं मरु-द्रेणायै०, ओं रां रात्र्यै०, ओं तां तीव्रकोपायै०, ओं यं यशोवत्यै०, ओं तां तोयात्मिकायै० । पङ्क्यात्मिकाभिमुखीभ्यः ऊर्ध्वमुखीभ्यः स्त्रीदेवताभ्यो नमः । ओं नि नित्यायै०, ओं दं दयावत्यै०, ओं हा हारिण्यै०, ओं ति तिरस्त्रियायै०, ओं वं वेदमात्रे०, ओं दं दमनप्रियायै० । सप्तधात्वात्मिकाभिमुखीभ्यः उभयमुखीभ्यः स्त्रीदेवताभ्यो नमः । ओं सं समाराध्यायै०, ओं नं नन्दिन्यै०, ओं पं पराक्ष्यै०, ओं रं रिपुमर्दिन्यै०, ओं यं यष्ट्यै०, ओं दं दण्डिन्यै०, ओं ति तिग्मायै० । पञ्चभूतात्मिकाभिमुखीभ्यस्तिर्यङ्मुखीभ्यः स्त्रीदेवताभ्यो नमः । ओं हुं दुर्गायै०, ओं गां गायत्र्यै०, ओं लि निरवघायै०, ओं वि विशालाक्ष्यै०, ओं श्वां श्वासोद्वाहायै० । कर्मन्द्रियात्मिकाभिमुखीभ्यः ऊर्ध्वमुखीभ्यः स्त्रीदेवताभ्यो नमः । ओं नां नादिभ्यै०, ओं वं वेदनायै०, ओं यं यद्विगर्भायै०, ओं सिं सिंहवाहाद्वयायै०, ओं धुं धुर्यायै० । शानेन्द्रियात्मिकाभिमुखीभ्यः ऊर्ध्वमुखीभ्यः स्त्रीदेवताभ्यो नमः । ओं हुं दुर्विषयायै०, ओं रिं रिरिंसायै०, ओं तां तापहारिण्यै०, ओं ल्यं ल्यक्रुदोपायै०, ओं मिं नि सपत्नायै० । धत्ताः प्रज्वलत्केशवदनाः भीमदंष्ट्रा भयापहा भ्येया । इति चतुर्थावरणम् ॥

ततस्तद्बहिः पूर्वादिदले सं इन्द्राय०, रं अग्रये०, मं (टं) यमाय०, सं निर्ऋतये०, वं व-रुषाय०, यं वायवे०, सं कुवेराय०, हौ ईशानाय० । इति पञ्चमावरणम् ॥

ततस्तद्बहि वं वज्रायुधाय०, शं शक्त्यायुधाय०, दं दण्डायुधाय०, ख खड्गायुधाय०, पां पा-

शायुधाय०, मों अङ्कशायुधाय०, ग गदायुधाय०, शं शलायुधाय० । इति षष्ठापरणम् ॥ एव स-
पुत्र्य नैवेद्यादिक निवेद्य आरात्रिकापुष्पाञ्जल्यन्त समर्प्य, मूलमन्त्रेण प्राणायामप्रयं कृत्वा यथाशक्ति
जपित्वा "गुहाति०" इति मन्त्रेण जपफलं समर्प्य पूर्वोक्तमन्त्रैर्दक्षपालेभ्यो यत्नं हरेत् । एवं गा-
यत्रीजपद्विगुणसहितचतुश्चत्वारिंशत्सहस्राणि जपित्वा तिलसर्पपत्रिप्रमूलसमिद्धिरुडम्बरसक्ताश्वत्थसमिद्धिरा-
ज्यारुहविष्याद्येन दशाशतो होतव्यं, कृतपुरश्चरणो भवति । तत आग्नेयास्त्राधिकारी भवति ॥ तदु-
क्तं शास्त्रम्— (२१ । ३५)

आग्नेयमभिधास्यामि भयं सर्वार्थसाधनम् । मारीचः करवपः श्रोत्रो मुनिरस्य महामनोः ॥ १ ॥
त्रिष्टुप्छन्दो देवतात्र जातवेदोऽग्निरीरितः । नवभिः सप्तभिः षड्भिः सप्तभिः पुनरष्टभिः ॥ २ ॥
सप्तभिः मूलमन्त्रैः षडङ्गविधिरीरितः । अद्भुष्टगुण्जङ्घासु जानुनोरुहपुग्मके ॥ ३ ॥
कठ्यन्धुनाभिषु हृदि स्तनयोः पार्श्वयोः द्वयोः । पृष्ठतः स्कन्धयोर्मध्ये बाहुमूलोपवाहुषु ॥ ४ ॥
प्रकूर्परमकोष्ठेषु मण्डिपन्धतलेष्वपि । मुखनासादिकर्णेषु मलमस्तिष्कमूर्धसु ॥ ५ ॥
क्रमेण विन्यसेद्दर्णान् मथी मन्त्रसमुद्भवान् । शिरसाललाटनयनकर्णोष्ठरदनासथ ॥ ६ ॥
सकण्ठबाहुहस्तकृचिकटिगुह्योरुजालेषु । जङ्घयोः पादयोर्न्यसेत् पदान्यस्य मनोः सुधीः ॥ ७ ॥
"विद्युद्दामसमप्रभा" इत्यादिष्वानम् ।

मन्त्रवर्णसहस्राणि जपेन्मन्त्रं विशालग्रीः । तदन्ते तिलासिद्धार्थत्रिमूलैः समिद्धैः ॥ ८ ॥
चरिद्रुमाणामाज्येन हविष्याकैर्भूतप्लुतैः । चतुश्चत्वारिंशदाद्य चतुःशतममन्वितम् ॥ ९ ॥
चतुःसहस्रं जुहुयादचित्ते हव्यवाहने । मण्डले सर्वतोभद्रे पद्कोणाङ्कितकर्णिके ॥ १० ॥
विधिना वच्यमाणेन पीठं देव्याः प्रपूजयेत् । जयाख्यां विजया भद्रां भद्रकालीमनन्तरम् ॥ ११ ॥
सुष्टुर्वां दुर्मुखीसंज्ञां पथाव्याप्रसृतीं पुनः । अथ सिंहसूतीं दुर्गां नवशक्तीः प्रपूजयेत् ॥ १२ ॥
आसनं सिंहमन्त्रेण दद्यादुक्तेन देशिकः । प्रणवानन्तरं वज्रनखदंष्ट्रायुधाय च ॥ १३ ॥
महाभिर्हाय धर्मास्त्रनतिः सिंहमनुः स्मृतः । मूर्तिं मकल्प्य मूलेन तस्यामावाह्य पूजयेत् ॥ १४ ॥
षडङ्गानि यथापूर्वं केमरेष्वर्षयेत् सुधीः । ग्यादिपादाष्टकोत्पन्ना मूर्तयोऽर्च्या षडिः पुनः ॥ १५ ॥
जातवेदाः मत्सजिह्वो हव्यवाहनमंशुकः । अश्वोदरजसंज्ञोऽन्यः पुनर्वैश्वानराह्वयः ॥ १६ ॥
कौमारतेजाः स्याद्विभ्रमुषो देवमुखस्ततः । ततो भूषलिलाग्रीरानात्पनेनान् नमोन्वितान् ॥ १७ ॥
चतुर्दिक्षु समभ्यर्चेत् कोणेषु तत्कलाः पुनः । पूर्वादिदिक्षु संपूज्या जाणार्थाः सार्थशक्रयः ॥ १८ ॥
जागरा तपना वेदमर्मा दहनरूपिणी । सेन्दुरस्यहा सुम्भहश्चौ नभश्चारिखयनन्तरम् ॥ १९ ॥
वार्गाश्वरी मन्दवाहा सोमरूपा मनोजवा । मन्त्रेण रात्रिसंज्ञा तीव्रकोपा यशोवती ॥ २० ॥
तोषात्मिका पुनार्नित्या दसानत्यपि हाग्निणी । तिरस्क्रिया चेदमाता तत्परा दमनप्रिया ॥ २१ ॥
ममाराध्या नन्दिनी च पराकी रिपुमर्दिनी । षष्ठी च दण्डिनी विग्मा दुर्गा गायत्र्यनन्तरम् ॥ २२ ॥

निरवधा विशालाक्षी श्यामोद्गाहा च नादिनी । वेदना वह्निगर्भाख्या सिंहवाहाह्वया तथा ॥ २३ ॥
 धुर्या दुर्विषयां पश्चात् रिरंमा तापहारिणी । त्यङ्गदोषा निःसपत्ना चत्वारिंशच्चतुर्भुताः ॥ २४ ॥
 लोकपालांस्ततोऽभ्यर्चेंद्रजाधायुधसयुतान् । इत्थं जपादिभिः मिद्रे मन्त्रेऽस्मिन् माधकोत्तमः ॥ २५ ॥
 आप्रेयास्त्राधिकारी स्यात् तद्विधानमिदोच्यते ।

अस्य श्री आप्रेयास्त्रमन्त्रस्य मरीचिपुत्रकश्यप ऋषि त्रिष्टुप् छन्द उग्रहृत्या देवता शुक्लपार्श्वे जपे
 त्रिनियो । प्रतिलोममन्त्रेण करशुद्धिं कृत्वा 'मिस्तदतारिदु धुसि' अस्त्रायफट् । ध्वेना प्रोवि-
 लि गांडु' नेत्रत्रयाय षोडश । 'तित्रपरप न स' रुचचाय हु । दधे तित्ताग्नि' शिखायै षण् । 'तो-
 यतीराममनो' शिरसे स्वाहा । 'मवानसु सेवेवतजा' हृदयाय नमः । इति षट्क कृत्वा, अक्ष-
 रग्यासपदन्यासान् प्रतिलोमेन कृत्वा गुरुपदिष्टमाण्यं ध्यात्वा, ब्रह्मास्त्रद्विगुणजपसहितं प्रतिलोममन्त्रं च-
 तुश्चत्वारिंशत्तद्वत्संख्याकं जप्त्वा पञ्चगव्येन पक्त्वा चरणा द्वाग्रायेण होम कार्यं । अस्त्रसिद्धिर्भवति ॥
 तथा—

... । आप्रेयास्त्रमिति प्रोक्तं विलोमोच्चरितो मनुः ॥ २६ ॥
 पूर्वोक्ता एव मुन्याद्या मन्त्रस्यास्य प्रकीर्तिताः । प्रतिलोमक्रमदास्य षडङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ २७ ॥
 वर्षान्यामपदन्यासान् विदध्यात् प्रतिलोमतः । ध्यानभेदान् विजानीयात् गुर्वदेशान्नवान्यथा ॥ २८ ॥
 पूर्ववज्रपवलिभिः स्याज्जुहुयात् पूर्वसख्यया । पञ्चगव्यमुपकेन चरुणा तस्य मिद्वये ॥ २९ ॥
 अर्चनं पूर्ववत् कुर्याच्छक्नेस्तु प्रतिलोमतः । सर्वत्र देशिकः कुर्याद् गायत्र्या द्विगुणं जपम् ॥ ३० ॥
 कूरकर्माणि कुर्वीत प्रतिलोमविधानतः । शान्तिकं पौष्टिकं कर्म कर्तव्यमनुलोमतः ॥ ३१ ॥
 प्रयोगकाले प्रजपेदष्ट पादान् विलोमतः । माधितो जायते पश्चान्मन्त्रोऽस्य विधिनाम्नुना ॥ ३२ ॥
 ग्यादिपञ्चाक्षरः पादो ज्ञेयो ज्ञानेन्द्रियात्मकः । धुमाद्योऽस्यः पञ्चवर्णः स्मृतः कर्मेन्द्रियात्मकः ॥ ३३ ॥
 श्वाद्यस्तृतीयः पञ्चार्यः पञ्चभूतमयः स्मृतः । त्याघः सप्ताक्षरः पादश्चतुर्थो धातुरुपकः ॥ ३४ ॥
 षःपूर्वः पञ्चमः पाद ऊर्मिरूपः शडक्षरः । तोवर्णादिः षडण्योऽस्यः पादकोशिकमयो मतः ॥ ३५ ॥
 सोपूर्वः पञ्चवर्णोऽस्यः शब्दादिमय ईरितः । सेवर्णाद्यष्टमो ज्ञेयः पञ्चाण्यो वचनादिकः ॥ ३६ ॥
 एवं तच्चसमायोगात् पादत्रयसिद्धीरिता । तत्तत्पादाक्षरोत्पन्नास्तावत्यो वर्णदेवताः ॥ ३७ ॥
 प्रधानमूर्तिप्रतिमाः स्वस्ववर्णोदितप्रभाः । प्रज्वलत्केशवदना भीमदंष्ट्रा भयपहाः ॥ ३८ ॥
 देवता इन्द्रियात्पन्ना ऊर्ध्वदृष्टय ईरिताः । देवता भूतपादोत्थास्तिर्यग्बक्ताः प्रकीर्तिताः ॥ ३९ ॥
 धातुरुपाक्षरोद्भूता उभयाननशोभिताः । ऊर्मिजा ऊर्ध्ववदनाः कोशोत्थास्तिर्यगाननाः ॥ ४० ॥
 एताः सर्वाः स्मृताः क्लीवा इन्द्रियार्थोद्भवाः स्त्रियः । अघस्तिर्बहुलोपेता ईरिता वर्णदेवताः ॥ ४१ ॥
 अभिमुख्यः स्मृताः सौम्ये पराङ्मुख्योऽस्यकर्मणि । आभ्योऽसंख्याः समुत्पन्ना देवता ज्वलिताननाः ४२
 याभिर्मन्त्री दहेच्छत्रो राज्यं सगिरिकाननम् । अर्हं मनुष्यनक्षत्रेणारभेत विचक्षणः ॥ ४३ ॥

१ 'पहा' ख पाठ । २ 'पडितो' ख पाठ । ३ 'सोवर्णो' ख पाठ ।

आसुरीषु प्रयुज्जीत देवतारासु संहरेत् । पूर्वोत्तरत्रयं पश्चाद्भरण्याद्वायं रोहिणी ॥ ४४ ॥
 इमानि मानुष्याण्यहूर्नक्षत्राणि मनीषिणः । ज्येष्ठाशतभिषामूलधानिष्ठाश्लेषकृत्तिकाः ॥ ४५ ॥
 चित्रामघाविशाखाःस्युस्तारा राक्षसदेवताः । अश्विनी रेवती पुष्यस्वाती हस्तः पुनर्वसुः ॥ ४६ ॥
 अनुराधा मृगशिरः श्रवण देवतारकाः । उपक्रमेत नन्दासु रिक्तास्वस्त्रं विसर्जयेत् ॥ ४७ ॥
 भद्रास्वाहरण कुर्याज्यास्वत्यन्तमुत्तमम् । उपक्रमो भौमवारे शनिवारे विसर्जनम् ॥ ४८ ॥
 प्रतिसंहरणं वारे गुरोः शुक्रस्य वा भवेत् । मानुना मोक्षसंहारो कुर्यात् पक्षद्वये सुधीः ॥ ४९ ॥
 स्थिरेषु राशिप्यारम्भधरेषु स्याद्विमर्जनम् । अस्त्रसंहरणं कुर्याद्भुभयेषु विचक्षणः ॥ ५० ॥
 कृष्णपक्षेऽनलेनास्त्रं विस्फुरेच्छशिना पुनः । शुक्रपक्षे क्रमादस्त्रं पुनरात्मनि संहरेत् ॥ ५१ ॥
 पश्चिमाभिमुखो भूत्वा कर्म सर्वत्र कारयेत् । नक्षत्रवृक्षशरूतान् साध्याख्याकर्ममयुतान् ॥ ५२ ॥
 तत्तन्मन्त्राचरोपेतान् मन्त्री मन्त्रार्णसंस्तया । जुहुयादेधिते वही मारयेद्विपुमात्मनः ॥ ५३ ॥
 कृष्णाष्टमीं समारभ्य यावत्कृष्णचतुर्दशीम् । धत्रविपट्टाच्चभूकहोत्थान् समिद्वरान् ॥ ५४ ॥
 गजौतैलेन संयुक्तान् पृथक्सप्तमहस्रकम् । जुहुयात्संयतो भूत्वा रिपुर्धमपुं व्रजेत् ॥ ५५ ॥
 सप्तारात्रं प्रजुहुयात् मिदार्थस्त्रेहलोलितैः । आर्द्रयस्त्रो विष्टिकाले मरिचैर्मनुनामुना ॥ ५६ ॥
 निगृह्यते ज्वरेणारिः प्रलयाप्रिमयेन सः । तालपत्रे समालिख्य शत्रुनाम यथाविधि ॥ ५७ ॥
 आप्रेयास्त्रेण मवेष्ट्य कुण्डमध्ये निरागतयेत् । जुहुयान्मरिचैः क्रुद्धो ज्वराक्रान्तः स जायते ॥ ५८ ॥
 तदादाय लिपेत् तोये शतिले न वशो भवेत् । पिष्ट्वापामार्गरीजानि मरीचमधुमयुतम् ॥ ५९ ॥
 अत्युष्णे लवणे तोये निःक्षिप्य काययेत् ततः । अक्षतृक्षप्रतिकृतेर्हृदये वदने नमि ॥ ६० ॥
 किञ्चित्किञ्चित् लिपेत् तोयं दर्ष्या कारस्करोत्थया । आप्रेयशुघ्रन् मन्त्री सोऽक्षिराज्ज्वरितो भवेत् ॥ ६१ ॥
 कथितेऽम्भमि ता क्षिप्त्वा इत्याच्छत्रुमपत्ततः । तीक्ष्णस्त्रेण संलिप्त्वा शत्रोः प्रतिकृतिं निशि ॥ ६२ ॥
 तापयेदेधिते वही प्रतिलोममुं जपन् । ज्वरेण बाध्यते मघो मामादस्य मूर्तिर्भवेत् ॥ ६३ ॥
 सामुद्रे सलिले हिडुनिपर्जारकलोलिते । कथिते पुच्छलीं साधनचक्रतस्त्रनिर्मिताम् ॥ ६४ ॥
 अधोवक्त्रा विनिक्षिप्य यस्या विपतरुत्थया । तन्निष्ठस्ताडनं कुर्वन्नुपेदस्त्रं विलोमतः ॥ ६५ ॥
 सप्तहान्मरणं याति शत्रुर्ज्वरविमोहितः । आदित्यरथनागेन्द्रग्रस्ताङ्गि तद्विपाहतम् ॥ ६६ ॥
 नश्रं तलेन लिप्त्वा दग्धं मानुमरीचिभिः । अपोमुखं निजरिपुं ध्यात्वा कथितवारिणा ॥ ६७ ॥
 तापयेद्भानुमालोक्य शत्रुर्भूत्युग्रियो भवेत् । विप्रतीं म्रुमलं शूलं ध्यायन् कालघनप्रभाम् ॥ ६८ ॥
 कार्पासवीर्जनिभ्यस्य पत्रमेषीघृतप्लुतैः । हुत्वा विद्वेषयेच्छत्रुनस्त्रेणानेन देगिरुः ॥ ६९ ॥
 विश्राणा तर्जनीं शूलं ध्यात्वा दुर्गा मयङ्करीम् । माहिषीघृतसंस्तुतर्पणैर्विपट्टाजैः ॥ ७० ॥

१ 'साधयेत्' ख पाठ । २ 'लिप्त्वा' ख पाठ । ३ 'मन्त्री' ख पाठ । ४ 'स्त्रेण' ख पाठ । ५ 'स-
निपे' ख पाठ ।

हुत्वा रिपोः क्षणात् सेनायुच्चाटयति मन्त्रवित् । ध्यात्वा देवीं पुरा प्रोज्झां चतुर्भिर्मरिचान्वितैः ॥७१॥
 अजारुधिरसयुक्त्रैर्जुहुयाद् दिवमत्रयम् । रिपोरुच्चाटनं कुर्यात् सेनाया नात्र संशयः ॥ ७२ ॥
 असिशूलकरां दुर्गां ज्वलन्तीं प्रलयाप्रिवत् । ध्यात्वा सर्पपतैलाङ्गेवीजैर्घृत्तरमंभवैः ॥ ७३ ॥
 हुत्वा विमोहयेच्छून् मरिचैर्वा ससर्पैः । कालाञ्जननिभां दुर्गां शूलखड्गधरा स्मेत ॥ ७४ ॥
 नक्षत्रवृत्तसंभूर्तैर्ब्रह्मकृतस्त्रेहलोलितैः । समिद्धैः प्रजुहुयाद्वन्यान्मासेन वैरिणम् ॥ ७५ ॥
 मिहारूढां प्रधावन्तीं धावमानं रिपुं प्रति । शरान् कार्मुकनिर्घुञ्जान् वह्निज्वालासमौकुलान् ॥७६॥
 मुञ्चन्तीं संसरन् दुर्गां तर्पयेदुष्णवारिणा । मानुषिभ्यं समालोक्य रिपोरुच्चाटनं भवेत् ॥ ७७ ॥
 अतिदुर्गामयोपधिगद्राहन्ता विचिन्तयेत् । विद्युद्दामममानाभां महिषीघृतमंस्तुतैः ॥ ७८ ॥
 पुलाकैर्जुहुयाच्चिन्वैर्बभौतिकमभिद्धैः । कोद्रैर्वरधवा जत्रोः मेनायाः स्तम्भनं भवेत् ॥ ७९ ॥
 आत्तपाशाङ्कुशां रक्तां गाण्डिदुर्गामतुं स्मरेत् । लोणैः समयुतैः माध्यवृत्तकाष्ठैर्घृतेऽनले ॥ ८० ॥
 जुहुयाच्चिन्ना सप्ताहान्मन्त्रप्रद्वशयेन्नृपान् । पाशाङ्कुशधरा रक्ता विश्वदुर्गा विचिन्तयेत् ॥ ८१ ॥
 फलिनीडुसुमैः कुम्भैश्चन्दनाम्भःसमुच्चितैः । जुहुयाच्चिन्ना यो मन्त्री तस्य विश्वं वशं भवेत् ॥ ८२ ॥
 शरच्चन्द्रनिभां देवीं विगलत्परमामृताम् । पाशाङ्कुशधरां ध्यात्वा मिन्धुदुर्गां समिद्धैः ॥ ८३ ॥
 वैतसैर्मधुरामिक्तैर्जुहुयाद् शृष्टिसिद्धये । कपालं त्रिशिखं पाशमङ्कुशं विभ्रतां करैः ॥ ८४ ॥
 जपाकुसुममङ्गाशामप्रिदुर्गां विचिन्तयेत् । हुत्वा लवणपुच्छ्या मधुरत्रययुक्ताया ॥ ८५ ॥
 आकषेद्वाञ्छितान् साध्यान् मन्त्रविघ्नान् सशयः । अतिदुर्गेयमित्याद्या फडन्ता त्रिपुर्वीरिता ॥८६॥
 दुर्वर्णान्ता च गाण्याद्या गाण्डिदुर्गां मभीरिता । विश्वाद्या एयक्षरान्ता सा विश्वदुर्गा समीरिता ॥८७॥
 सिन्धवाद्या गा वकारान्ता सिन्धुदुर्गा निगद्यते । त्यन्तामभ्यादिकामेनामप्रिदुर्गां विदुर्बुधाः ॥ ८८ ॥
 अङ्गणे स्थण्डिलं कृत्वा सुगन्धकुसुमादिभिः । देवीमभ्यर्चयेन्नित्यं प्रागुक्तेनैव वर्त्मना ॥ ८९ ॥
 आहरेद्वात्रिषु बलिं चरुणा तस्य मिद्धये । कृत्यारोगग्रहघ्नेहभूतादीन् नाशयेदयम् ॥ ९० ॥
 यथावदप्रिमाराध्य गन्धपुष्पैर्मनोहरैः । स्थित्वा तस्याग्रतो मन्त्री जपेन्मन्त्रमनन्यधीः ॥ ९१ ॥
 जपोऽयं सर्वसिद्धौ स्यान्नात्र कार्या विचारणा । लवणैर्मधुरामिक्तैः जुहुयात् पश्चिमासुखः ॥ ९२ ॥
 मन्त्रार्थसंख्यया मन्त्री रिपुमात्मवशं नयेत् । शालान् पञ्चाल्य संशोध्य शुद्धान् कुर्वीत तण्डुलान् ॥
 पाचित्वा पञ्चगव्येषु संस्कृते हव्यवाहने । चरुं पचेज्जपन् मन्त्रमत्रतार्थं पुनः सुधीः ॥ ९४ ॥
 अर्चयित्वा त्रिशदधीर्देवीमग्रौ यथा पुरा । जुहुयाच्चरुणा तेन साज्येनाष्टमहसकम् ॥ ९५ ॥
 पात्रे संपातनं कुर्यात् साध्यं तत्प्राशयेत् पुनः । शिष्टं त निरुनेद् द्वारि भंपातं प्राङ्गणान्तरे ॥ ९६ ॥
 कृत्यारोगा विनश्यन्ति महभूतग्रहामैयैः । परैरुत्पादिता कृत्या पुनस्तानेव भवेयत् ॥ ९७ ॥

१ 'समिद्धैः' ख पाठ । २ 'अग्नि' ख पाठ । ३ 'सुक्ता' ख पाठ । ४ 'आकषेद्वाञ्छितान्' ग पाठ ।
 ५ 'साध्यान् मन्त्री न' क पाठ । ६ 'जपित्वा' ख पाठ । ७ 'हासुरै' ग पाठ ।

त्रीहिभिर्हविषा चीरं पयोवृत्तसमिद्धरं । आर्ज्यमधुत्रयोपंतरैर्तदशशतं पृथक् ॥ १८८ ॥
 जुहुयात् सपदा भूमिः साधको भवति ध्रुवम् । भास्करे मेपराशित्ये मन्त्रबोऽनुगुणे दिने ॥ १८९ ॥
 नद्या समुद्रगामिन्या म्नात्ता मन्त्री यथाभिधि । उद्धृत्यादाय सिकृताः सशोध्य परिशोधयेत् ॥ १९० ॥
 न्यस्प ताः पञ्चगव्येषु सस्कृते हव्यग्राहने । भर्जयेन्मनुना मिद्धं दर्व्या ब्रह्मतस्त्यया ॥ १९१ ॥
 सिंहमेपधनुःभ्येऽर्के कृष्णपत्रेऽष्टमीतिथ्या । विशारत्ताकृत्तिकामूलहस्तोत्तरमघास्त्रय ॥ १९२ ॥
 रोहिण्या श्रवणे वारौ मन्दवारूपतिदेवता । विहायान्येषु कुर्वति सिकृतास्थापनं सुधीः ॥ १९३ ॥
 गृहग्रामादिराष्ट्राणा रत्नार्थं मिकताः शुभाः । प्रस्थादकथयोन्याना मध्यादिपत्रवटेष्विमाः ॥ १९४ ॥
 नवसु प्राल्लिपेज्जहास्तेषु मपूजयेत् क्रमात् । मध्यादिदेवीमन्त्राणि कपालान्तानि देशिकः ॥ १९५ ॥
 चक्रं शङ्खमसिं रेतद वाण चाप विशूलकम् । कपाल स्वस्वमन्त्रेण संपूज्यान्ते बलिं हरेत् ॥ १९६ ॥
 नवग्रहहराशीना लोकेशाना बलिं हरेत् । विहिता यत्र रत्नेय वर्धन्ते तत्र संपदः ॥ १९७ ॥
 जुद्धग्रहमहारोगचोरभूतसरीसृपाः । अमुना विलयं यान्ति विधिना नात्र संशयः ॥ १९८ ॥
 सिकताना निशुद्धाना पिकारकुल्य सुधीः । पञ्चगव्ययुत पात्रे ब्रह्मवृक्षेण निर्मिते ॥ १९९ ॥
 त्नेक्षिप्य विधिना यत्र स्थापयेत्तत्र सपदः । दिने दिने प्रवर्धन्ते कालविष्ट्यादिभिः सह ॥ २०० ॥
 महोत्पाता विनश्यन्ति कृत्वाद्रोहमहाग्रहाः । चक्रं गव्यात्मना कुर्यात् स्थापनं विधिनामुना ॥ २०१ ॥
 गोमूत्रं प्रस्थमानं स्याद्रोमयाभस्तदर्थकम् । आज्यात् समगुणं चीरं गोमूत्रात् त्रिगुणं दधि ॥ २०२ ॥
 गोमूत्रेण समं सधिः सर्वं वा सममुच्यते । गावः स्युः कपिलाः श्वेतश्यामवृन्नारुणप्रभाः ॥ २०३ ॥
 अभावे गादिताः सर्वाः सर्पं वा कपिलोद्भवम् । एकोनपञ्चाशत्कोष्ठे फलके ब्रह्मशाखिनः ॥ २०४ ॥
 विहाय कोणकोष्ठानि शक्त्याद्य जातवेदसम् । लिखित्वा मध्यकोष्ठादि पूजयेत् तत्र देवताम् ॥ २०५ ॥
 कृत्वा होमं ससंपातं निखनेत् तद्यथा पुरा । दद्याद्बलिं यथापूर्वमस्य पूर्वोदितं फलय ॥ २०६ ॥
 मध्ये मायामष्टकोष्ठेषु पादानां कृत्वा मातृकार्णः प्रवीतम् ।
 भूविम्बम्यं सर्वभूतामयमं रत्नाद्युःश्रीकीर्तिदं यन्मतेत् ॥ २०७ ॥
 आग्नेयास्त्रस्य जानाति विमर्गादानकर्मणी । यः पुमान् गुरुणा शिष्टस्तस्वाधीन जगत्त्रयम् ॥ २०८ ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायभगवत्पुन्यपाठार्थागोविन्दचार्यशिष्य-श्रीभगवच्छंकराचार्यशिष्य-श्रीचिप्यु-
 शर्मन्चार्यशिष्य-श्रीप्रमत्तार्यशिष्य-श्रीविचारव्ययतिविरचिते श्रीविद्यालंकारे तन्त्रे
 द्वाविंशतितमं श्रवणं ॥ २२ ॥

त्रयोविंशः श्वासः ।

—:०*०*०:—

तथा— (२२ । १)

अथो दिनाखं कृत्याखं वक्ष्ये शशुविमर्द्धनम् । अतिदुर्गामनुं प्राहुर्दिनाखं मन्त्रवित्तमाः ॥ १ ॥
 प्रतिलोममिभं मन्त्रं कृत्याखं च प्रवचते । दिनाखस्य षडङ्गादीन् प्रतिलोमोदितान् विदुः ॥ २ ॥
 (इममतिदुर्गामन्त्रं, सतु— अतिदुर्गाणि इत्याख्य पर्यदित्यन्तम् । प्रतिलोममिति तप्य इत्यादि गांडुतिभ्र
 इत्यन्तम् । दिनाखस्य कृत्याखस्येति शेषः, प्रतिलोमोदितानि षडङ्गानि त्वाग्नेयाख्यवेद्य । आदिप-
 देन वर्णन्यासपदन्यासवर्णशक्तिपूजासु प्रातिलोम्यं सूच्यते । तथाच षड्वाचक्षरादिमन्त्राक्षरपर्यन्तं क्रमेण,
 नतु क्रमेण त्रिष्टुप्मन्त्रस्य प्रातिलोम्यम् ।)

मानुषिन्मगत् शत्रुमधोवर्कं विपाहतम् । मूलादुत्थितया ग्रस्तं कुण्डल्या भावयन् सुधीः ॥ ३ ॥
 मूलाधारे क्षिपेत् सद्यः प्रस्फुरत्कालपावके । दिनत्रयाज्ज्वराक्रान्तो रिपुर्यमपुरं व्रजेत् ॥ ४ ॥
 दिनाखप्रतिविद्वाङ्गं स्वाधिष्ठानगतं रिपुम् । पञ्चवायुसमिद्धेन वह्निना दग्धविग्रहम् ॥ ५ ॥
 ध्यायेन्मनुं जपेत् सद्यः स भवेद्यमवल्लभः । मणिपूरगतं शशुमणिना दीप्तविग्रहम् ॥ ६ ॥
 ध्यायन् दिनाखं प्रजपेत् स मृत्युग्रासर्तौ व्रजेत् । अनाहवाहितः शशुर्निर्दग्धो मन्त्रवह्निना ॥ ७ ॥
 पाशेन बद्ध्वा शीघ्रेण नीयते यमकिङ्करैः । विशुद्धस्थानगो वैरी दिनवाखेन पीडितः ॥ ८ ॥
 अधोमुखः स्मृतस्त्वं परासुः स्याद् दिनत्रयात् । आज्ञायां निहितं शशुं दहेद् दिनाग्निना धिया ॥ ९ ॥
 पुत्रमित्रकलत्रादीन् हिता मृत्युमुपाश्रेयत् । नाभिमात्रोदके स्थिता ध्यायन् विन्धे दिनेशितुः ॥ १० ॥
 वैरिणं दग्धसर्वाङ्गं मन्त्रमष्टोत्तरं शतम् । जपेत् सप्तदिनादर्वाङ्गं यमलोकं स गच्छति ॥ ११ ॥
 आरवारं समारभ्य सप्ताहं प्रजपेन्मनुम् । धर्मोदर्यं समारभ्य वावदस्तमयो भवेत् ॥ १२ ॥
 सन्निपातज्वराविष्टो यमग्रस्तो भवेदरिः । स्थिता दुर्गालये मर्षी त्रिरात्रं व्रजितारानः ॥ १३ ॥
 दिनत्राणेन विद्वाङ्गं वैरिणं प्रविचिन्तयन् । जपेन्मनुमिभं शशुर्ज्वरितो मरणं व्रजेत् ॥ १४ ॥
 स्पृष्ट्वा दुर्गां जपेन्मन्त्रमनश्चिदिदिनं स्मरन् । शूलप्रोतं निजरिपुं दिनाखेण प्रपीडितम् ॥ १५ ॥
 ज्वरेण महताविष्टो जायतेऽर्मा यमातिथिः । रविमण्डलगं शशु दष्टं तद्रथपन्नगैः ॥ १६ ॥
 विपाशिदग्धसर्वाङ्गं ध्यायन्नुष्णेन वारिणा । तर्पयेद् दिनवाखेन स्यादमौ यमवल्लभः ॥ १७ ॥

१ 'उद्धृत' ग क पाठ । २ रिपुं प्राणान् विमुञ्चति' ख पाठ । ३ 'खेण प्रवि' ख पाठ ।
 ४ 'वशता' ख पाठ ।

रवित्रिन्नादागतया ज्वालया अस्तविग्रहम् । रिपुं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं स क्रीडति यमान्तिके ॥१८॥
 ग्रहग्रस्तोर्कविम्बस्थं विद्धं मन्त्रमपैः शरैः । प्रतिपद्य निजं शत्रुं जपेदयुतमह्ववित् ॥ १९ ॥
 रिपुं जयति शीघ्रिण्य यमदूतो यमालयम् । प्रलयानलमकाशकालरात्रिमित्रापराम् ॥ २० ॥
 शूलपाशाघरां घोरान् सिंहस्कन्धनिषेदुपीम् । मवितुर्मण्डलान्तःस्थां रङ्गनेत्रत्रयोद्गतैः ॥ २१ ॥
 विस्फुलिङ्गैर्निर्दहन्ती रिपुमाकुलविग्रहम् । स्पष्टदंष्ट्राधरा नृत्यद्भ्रुकृटीभीषणाननाम् ॥ २२ ॥
 तर्जयन्ती निज शत्रुं तर्जन्या भीमरूपया । दृष्टामयुसज्जालेन द्योतयन्ती दिगन्तरम् ॥ २३ ॥
 शूलैः वैरिणो बन्धो दास्यन्ती भयङ्करीम् । जपेद् दिनत्रयं मन्त्री मार्येष्टिपुमारमनः ॥ २४ ॥
 अस्रमन्त्रकृतन्यासः प्रलयाग्निसमप्रभः । रङ्गवस्त्रघरां हुन्दा रङ्गनेत्रप्रयान्विताम् ॥ २५ ॥
 सिंहाधिहृदां धावन्तीं धावमाने रिपुं प्रति । खड्गेन तच्छिररिक्तत्वा क्षणाद् व्योमस्थलं गताम् ॥२६॥
 ध्यात्वा दुर्गां जपेन्मन्त्रं त्रिदिनं वज्रिताशनः । अनेनैव विधानेन रिपुर्मृत्युमिषो भवेत् ॥ २७ ॥
 कर्माण्येतानि कुर्वीत दिवसे नतु रात्रिषु । ॥

इति । अथ रात्रिकृत्यम्—

। पश्चिमापुरलिङ्गस्य सजीवं महिषं पुरः ॥ २८ ॥

निखाय तस्य गिरसि कुण्डं कृत्वा त्रिकोणकम् । तस्मिन् समेषिते बहौ यथावद् देशिकोत्तमः ॥ २९ ॥
 सत्रिकोणान् सप्ताभ्यर्चसाध्यनामसमन्विताम् । अजारक्रेन संसिक्तान् कारस्करसमिद्वरान् ॥ ३० ॥
 सहस्र जुहुयाद् देवीं ध्यात्वा सविष्टमण्डले । प्रलयाग्निसर्मां घोरा द्वात्रिंशद्भुजशोभिताम् ॥ ३१ ॥
 उद्यदायुधसत्रीणां नृत्यन्तीं सिंहमस्तके । महादंष्ट्रां महाभीमौ ज्वलत्केशीं नदन्मुखीम् ॥ ३२ ॥
 रत्नाद्रमासदनां घृणितोर्ग्रन्थिलोचनाम् । अनेन विधिना शत्रुर्महाज्वरनिपीडितः ॥ ३३ ॥
 विमुञ्चति निज देहं पुत्रमित्रादिभिः सह । ऊर्ध्वमुखाम्भसो मन्त्री लम्बयित्वा भुजङ्गमम् ॥३४॥
 बालुपिम्बगता दुर्गा सहस्रादित्यमग्निभाम् । सहस्रपाण्डिचरणा सहस्राब्धिशिरोमुखीम् ॥ ३५ ॥
 सहस्रनागबद्धाङ्गीं त्रासयन्तीं जगतत्रयम् । ध्यायन्ननेन सर्पास्ये तर्पयेदुष्णवारिणा ॥ ३६ ॥
 संयतः कालपाशेन वरीं मुञ्चेत् स्वजीवितम् । मध्याह्नाकांशुतप्रख्यां नदन्तीं नरसिंहवद् ॥ ३७ ॥
 घोरसिंहमामीना महाम्रीषणदर्शनाम् । शूलभोनाहिता ध्यायन्नपेन्मन्त्रमनन्यधीः ॥ ३८ ॥
 तर्पयेदुष्णतोयेन सर्पवक्त्रे दिनत्रयम् । यमस्य भ्रुवन् गच्छेदरातिनेत्रि सशयः ॥ ३९ ॥
 अक्षतृणमतिकृतिं प्रतिष्ठितसमीरणाम् । उष्णोदके विनिक्षिप्य विपाह्ये विधिना ततः ॥ ४० ॥
 अक्रन्दनलमंकाशां खड्गरोटकधारिणीम् । नभनत्रयनिर्गच्छद्विस्फुलिङ्गशताकुलाम् ॥ ४१ ॥
 मिहन्त्या सर्पभूपाटना त्रैलोक्यभयकारिणीम् । खड्गकृत्वाहितां ध्यायन् प्रजपेदयुतं मनुषु ॥ ४२ ॥

१ 'युमा' ख. पाठ । २ 'ममन्त्राणां' ॥ पाठ । ३ 'माया' ग. पाठ । ४ 'सूर्यदेहा' ग
 पाठ । ५ 'दायिनीम्' ख. पाठ ।

विधानेनामुना शत्रुर्ग्रस्तो भवति मृत्युना । प्रकल्प्य दुर्गापतने त्रिकोणं कुर्यदमृतमम् ॥ ४३ ॥
 तत्र संज्वालिते वक्रौ महिर्षीशकृता कृताम् । पुचलीमजरकाङ्कां प्रतिष्ठितसमोरणाम् ॥ ४४ ॥
 द्वित्वा च्छित्त्वा प्रजुहुयादजरकान्वितां निशि । ध्यात्वा दुर्गां प्रनृत्यन्तीं मङ्घिपोरःम्यलान्तरे । ४५ ॥
 शूलेन महिपसाङ्गं भिन्दतीं घोरदर्शनाम् । अट्टहासैरजस्रोत्थैर्मोपयां सुरसेविताम् ॥ ४६ ॥
 प्रलयानलमंकाशां भ्रमन्नेत्रत्रयान्विताम् । सदष्टाधरमंभिन्नां दंष्ट्राभीममुखांमुजाम् ॥ ४७ ॥
 खड्गखेटकयुक्ताभिः कल्पकाभिः समावृताम् । अनेन विधिना शत्रुः प्रयाति यममन्दिरम् ॥ ४८ ॥
 दिनास्रमेवं विहितं शत्रुनिग्रहकारणम् । कृत्यास्त्रचोदितान् कुर्यात् प्रयोगान् मन्त्रवित्तमः ॥ ४९ ॥
 आधारादुद्रतां देवीं कुर्यदलीं सर्परूपिणीम् । मुपुद्गारन्त्रमार्गेण यातां व्योमस्यलं ततः ॥ ५० ॥
 मुखेन शत्रुमादाय निवृत्तां स्वगृहं प्रति । ज्वलत्कालानलोदीप्तां विचिन्त्य प्रजपेन्मनुम् ॥ ५१ ॥
 मत्तभिर्वासरैः शत्रुर्मृत्युमोप्नोति मोहितः । अङ्गारवारे चित्यग्रीं मर्षपलेहलोलितम् ॥ ५२ ॥
 मिद्वार्धकुडव जप्त्वा जुहुयात् पद्ममात्रतः । कृत्यास्त्रज्वालवा दग्धो रिपुर्मपपुर व्रजेत् ॥ ५३ ॥
 चतुर्दश्यामर्षरात्रे चितास्थीन्यत्र माधकः । त्रयतैलविलिप्तानि चिताग्रीं जुहुयात् ततः ॥ ५४ ॥
 अनेन विधिना शत्रुर्मृत्युमेप्यति कातरः । तुपास्थिनिर्मितां शत्रोत्रैश्चतैलपरिप्लुताम् ॥ ५५ ॥
 प्रतिमां स्थापितप्रायां जुहुयान्निशि साधकः । द्वित्वा च्छित्त्वाजरक्तेन सप्ताहान्निप्रपेते रिपुः । ५६ ॥
 श्मशानवालुकाः स्पृष्ट्वा माचता नियतं जपेत् । विक्रिरेत्तास्तडागादौ कृत्यास्त्रकथितं जलम् ॥ ५७ ॥
 तदीयं पीतमचिरान्निहन्ति सरुलाञ्जनान् । कृष्णाङ्गारचतुर्दश्यां प्रजप्तैः प्रेतभस्माभिः ॥ ५८ ॥
 महिष्याज्येन लुलितस्तन्मन्त्राक्षरमंख्यया । निर्माय गुलिकामेनां सम्यग्जप्तसमीरणाम् ॥ ५९ ॥
 चित्तिकाष्टधिते वक्रौ जुहुयाद् वृद्धमानसः । चतुर्दशीत्रयादवार्सु शत्रुर्मृत्युप्रिधो भवेत् ॥ ६० ॥
 श्मशानमस्य सिद्धार्थान् पञ्चगव्ये विनिक्षिपेत् । महिपस्थां सरन् देवीं कालामिसदृशप्रमाम् ॥ ६१ ॥
 भर्जमेत् प्रजपन्मन्त्रं विपकाष्टश्रितानले । दुर्गागारे प्रजुहुयादनेनापुतमस्त्वधिद् ॥ ६२ ॥
 पुनरादाय तद्भस्म मेनायां वैरिणः क्षिपेत् । मा सेना बहुधा भिन्ना ज्वररोगविमोहिता ॥ ६३ ॥
 आयुधानि परित्यज्य युधकाले पलायते । गेहश्रामादिषु क्षिप्तं कुर्यादुच्चाटनं क्षणात् ॥ ६४ ॥
 सप्तारवारे गुलिको दुर्गावेशमसु शर्कराः । सप्त माहेन्द्रादिग्गर्जं गृहीत्वा प्रजपेन्मनुम् ॥ ६५ ॥
 माहिर्षीपञ्चगव्येषु भर्जयेत्तां यथापुरा । भूयो जापित्वा विक्रिरेद्गेहग्रामपुरेष्विमाः ॥ ६६ ॥
 स देशो नश्यति क्षिप्तं दग्धो मन्त्रमवाधिना । ब्रह्मदरदो मर्कटिकां क्रकोशानिकात्रयम् ॥ ६७ ॥
 भौमवारस्य गुलिके गृहीत्वा प्रजपेन्मनुम् । चतुर्दश्यां रिपुर्गेहे निखनेत् प्रजपेन्मनुम् ॥ ६८ ॥

१ 'पिता' ख पाठ । २ 'संनिधिम्' ख पाठ । ३ 'कथिन' ख. पाठ । ४ 'दर्शिताम्' ख पाठ ।
 ५ 'स्तु प्रा' ख पाठ । ६ 'न्यट' ग पाठ । ७ 'का पता' ख पाठ । ८ 'रया' ग पाठ ।
 ९ 'वरो' ख पाठ । १० 'चिता' ख पाठ । ११ 'सप्तवारेषु कुलिके' ख पाठ । १२ 'ख्येन' ग पाठ ।

सार्धं पुत्रकलत्राद्यैश्चाष्टौ जायते रिपोः । एकैकं वा जपेन्मन्त्री मण्डलात् तत्फलं लभेत् ॥ ६६ ॥
 पङ्क्तिन्दुस्यैष्टं पुत्रल्यां निरसनेदोदनाप्लुतम् । स्पृष्ट्वा ता प्रजपेदस्र कृष्णाष्टम्यां निशार्धतः ॥ ७० ॥
 शत्रुनामसमापुक्तं रमशाने नितनेदिमाम् । प्रणम्यति रिपुः शीघ्रं सकृद्दम्भः सगन्धवः ॥ ७१ ॥
 कपालशकलान् मन्त्री कृत्यास्त्रावरसंस्थकान् । सस्पृशन् प्रजपेन्मन्त्रं प्राणस्थापनपूर्वकम् ॥ ७२ ॥
 कृष्णाङ्गारचर्तुदश्यां रमशाने निषृचजे । जुहुयादजग्जाक्रान् कृत्यास्त्रज्वालया हतः ॥ ७३ ॥
 रिपुर्यमपुर गच्छेन्महाज्वरविमोहितः । अजारक्रेन सपूर्णे कलशे निक्षिपेदहिम् ॥ ७४ ॥
 कपालेन पिधायैत्र छादयेद्रक्तवामसा । पूजयेद्रक्तपुष्पाद्यैः स्पृष्ट्वा तमपुत्रं जपेत् ॥ ७५ ॥
 भौमवारो निशामध्ये कारस्करसमेधिते । रमशानवह्नौ जुहुयाद्रच्छेत्रमपुर रिपुः ॥ ७६ ॥
 साध्यनक्षत्रवृक्षेण कृत्वा कुम्भं प्ररूपेत् । माहिषैः पञ्चगव्यैस्त त्रिडालं तत्र निक्षिपेत् ॥ ७७ ॥
 जपपूजादिकं सर्वं यथापूर्वं समाचरेत् । कारस्करधिते वर्हा कृत्यास्त्रेण समेधिते ॥ ७८ ॥
 अपुत्रं व्रणतैलेन हुत्वा चान्ते घट पुनः । आमस्तर्कं ममुद्धृत्य जपेन्मन्त्रमनन्यधीः ॥ ७९ ॥
 जुहुयाद्विधिनानेन त्रिदिनेप्रियते रिपुः । सुन्दरं महिषीवत्समेकरात्रमुपोषितम् ॥ ८० ॥
 पाषयेन्महिषीसर्पिः प्रस्थ मन्त्रेण मन्त्रितम् । कुर्याः स वदसर्वाङ्गं स्थापितप्राणमञ्जमा ॥ ८१ ॥
 कारस्करैधिते वर्हा व्रणतैलेन मन्त्रितम् । होम कृत्वापुत्र वत्स जुहुयाद्यतमानसः ॥ ८२ ॥
 एकैकं दिवसेनारिर्गच्छेद्यमपुरं सुखी । त्रिकोणकुण्डे निहिते वर्हा मन्त्रेण दीपिते ॥ ८३ ॥
 अर्चिते गन्धपुष्पाद्यैरयुतं जुहुयात् क्रमात् । राजीमल्लानकतिलतैलैः मत्स्यदिन ततः ॥ ८४ ॥
 प्रद्वतिसमर्थं प्राप्तं महिषीं स्थापितानिलाम् । पूजिता गन्धपुष्पाद्यैः स्पृशन् कर्चेन ता जपेत् ॥ ८५ ॥
 मस्तकापोनिर्षयन्त धिया वत्समनुसरन् । आकृष्य हस्ते पतितं जुहुयादेधितेऽनले ॥ ८६ ॥
 एवं कृते समुत्पन्ना कृत्या दीप्ता हुताशानात् । भक्षयेदचिराच्छत्रुमीश्वरेणापि रक्षितम् ॥ ८७ ॥
 पुनरमौ विशल्येया कर्तारमनुकाङ्क्षिणी । एवंविधानि कर्माणि यः कुर्यान्मन्त्रवित्तमः ॥ ८८ ॥
 स जपेदात्मरक्षार्थं मन्त्रान् मृत्युञ्जयादिकान् । ॥

अथ लक्षणदुर्गामन्त्राः । एषा श्रीलक्षणदुर्गामन्त्राणां अक्षिरसकृपये नम शिरसि । अनुष्टुप्छन्दसे नमो
 मुखे । अग्निगत्रिदुर्गामन्दकालीदेवताभ्यो नमो हृदये । इर्वीजाय नमो मुखे । केशशक्ये नमो ज्ञान्यो ।
 आकालकाय नम पादयो । मम सकलजगदर्थार्थं जपे विनियोग सर्वाङ्गेषु । ओं चिदि चिदि
 हृदयाय नम , स्रएडालि शिरसे स्वाहा, मटाचएडालि शिखांये यषट्, अमुक मे कयचाय हु, पश-
 मानय नेत्रत्रयाय धौगट्, स्वाहा अस्त्राय फट् । पधमहुस्तान्याम ॥

अधाक्षरन्याम — ओं ओं नमो भूमिं, ओं चि नमो भाले, ओं टि नमो दक्षत्रे, ओं चि नमो
 धामनेत्रे, ओं टि नमो दक्षकर्णे, ओं च नमो यामकर्णे, ओं एडा नमो दक्षनासिकायां, ओं लि नमो
 धामनासिकायां, ओं म नमो मुखे, ओं हा नमश्चिपुके, ओं च नम कार्णे. ओं एडां नमो हृदि.

१ 'जससो' ग पाठ । २ 'स्वने' ख पाठ । ३ 'कीटविशेष' ख पाठ । ४ 'स्पृष्ट्वा साम्प्रजपेदस्र' ख
 पाठ । ५ 'मपानिते' ग पाठ । ६ 'जनवरया' ग पाठ ।

ओं लिं नमो दत्तस्तने, ॐ श्रं नमो वामस्तने, ॐ मु नम कुक्षी, ॐ कं नमो नाभौ, ॐ में नमो दक्षिणा, ॐ वं नमो वामक्षणा, ॐ श नमो भेट्टे, ॐ मां नम पार्श्वयो., ॐ नं नम ऊरुद्वये, ॐ यं नमो जानुयुगे, ॐ स्वा नमो जह्वायुगे, ॐ ह्रा नम पादद्वये, इत्यक्षरन्यास ॥ श्वानम—

नवकुङ्कुमसन्निभं त्रिनेत्रं रुचिराकल्पशतं नमामि वह्निम् ।

स्रुवशाक्त्रिवराभयानि दोभिर्दधतं रत्नमरोरुहे निषण्णम् ॥ १ ॥

कालाम्बुवाहद्युतिमिन्दुवक्त्रा हारावलीशोभिपयोधराट्ट्याम् ।

कपालपाशाङ्कुशशूलहस्तां नीलांशुकां यामवतीं नमामि ॥ २ ॥

नीलाञ्जनाभामरिशङ्खशूलखट्वाङ्गहस्तां तरुणेन्दुचूडाम् ।

भीमां त्रिनेत्रां जितशशुवर्गा दुर्गां भजे दुर्गातिभङ्गदत्ताम् ॥ ३ ॥

दङ्कं कपालं द्युतु त्रिशूलं संधिभ्रती चन्द्रकलावर्तमा ।

पिङ्गोर्ध्वकेशी सितभीमदंष्ट्रा भूयाद्विभूर्त्वं मम भद्रकाली ॥ ४ ॥

इति ध्यात्वा ।

श्लक्ष्णक जपेत् सम्यग्युतं तद्दशांगतः । हविषा घृतमिहनेन जुहुयादचित्सनले ॥ ५ ॥

एवं कृतपुरश्चर्यः प्रयोगे कुशलो भवेत् । अग्निर्यामवती ध्येया वदयाकर्षणकर्मणोः ॥ ६ ॥

स्मरेद् दुर्गां भद्रकालीं मन्त्री भारण्यकर्माणि । ॥

इति । अथ प्रयोग — ब्राह्मे मुहूर्ते चोत्थाय शुक्लनमस्कारस्नानमन्ध्यामावृजान्यासपात्रासादनान्तं कर्म समाप्य, पीठे मण्डूकादिचमलान्तं संपूज्य केसरेषु पूर्वाद्यष्टदिषु मध्ये च पीठशुक्लां पूजयेत् ।

भीषणीं बहुरूपा च तीक्ष्णदंष्ट्रा मदोत्कटा । स्मरणी मोहिनी कान्ता कमण्डलुधरा परा ॥७॥

इति क्रमेण भीं भीषण्यै नम इत्यादि संपूज्य उत्कण्ठिकाया ' ॐ ह्रीं आघात्पृक्किमलासनाय नम ' इति पीठमण्डुं विन्यस्य तदुपरि पदकोणाष्टदलकमलभृगृहयन्त्रं विभाव्य मध्ये इष्टदेवतामावाह्य षोडशोपचारैः पूजां कृत्वा पदकोणेषु पूर्वोदि, ॐ चिटि चिटि इत्ययं नमः । इति रीत्या षडङ्गानि संपूज्य, अष्टदलेषु पूर्वोदि

शूलहस्ता विकेशी च दारुणा लवणप्रिया । परा कराला अत्युग्रा ताममी चाष्ट सिद्धयः ॥ ८ ॥

ओं श्रं शूलहस्तायै नम , इति रीत्या संपूज्य, केसरेषु पूर्वोदि ,

वत्कटो विकटाक्ष शूलहस्तो महाबलः । अग्निजिह्वः खड्गधरः कपाली वारणप्रियः ॥ ९ ॥

ओं उं उत्कटाय नम , इति रीत्या संपूज्य, पश्चात्तु पूर्वोदि ॐ श्रं श्रं असिताम्बरवसाहितघ्राह्यै नम , ॐ इं ईं ररभैरवसाहितमोहभ्यै नम , ॐ उं ऊं चण्डभैरवसाहितकौमार्यै नमः , ॐ श्रं श्रं क्रोधभैरवसाहितवैष्णव्यै नमः , ॐ लृ लृ उन्मत्तभैरवसाहितवाराह्यै नमः , ॐ पं पं कपालिभैरवसाहितेन्द्रायै नमः , ॐ श्रं श्रं भीषणभैरवसाहितचामुण्डायै नम , ॐ अं अं संहारभैरवसाहितमहालक्ष्म्यै नम , इति संपूज्य, भृगुहे लोकपालान् संपूज्य यहिर्वजाचायुधानि संपूज्य, षडाघरणसाहितामिष्टदेवता संपूज्याष्टोत्तरमहस्रं जपित्वा " गुहातिगुहा " इति मन्त्रेण तेजोरूपं फलं देव्या हस्ते समर्पयेत् ॥ दशमहस्रजप पुरश्चरणम् । मान्येन हविषा दशांगुहोम ।

अथो लवणमन्त्रस्य विधानप्रमिधीयते । ऋगाद्या कथिता पूर्वं लक्षणात्मसि-पूर्विका ॥ १ ॥
 लवणादि द्वितीया स्याद् दहाद्या परिकीर्तिता । तं दग्ध्वाद्या चतुर्थी स्याद्या ते-पूर्वादि पञ्चमी ॥२॥
 अङ्गिरा मुनिराख्यातश्छन्दोज्जुबुदाहृतः । अग्नी रात्रिः पुनर्दुर्गा भद्रकाली च देवताः ॥ ३ ॥
 चिटिमन्त्राक्षरैः कुर्यात् पडङ्गानि समाहितः । पञ्चभिर्हृदय श्रोत्रं त्रिभिर्वर्णैः शिरः स्मृतम् ॥४ ॥
 पञ्चवर्णैः शिखा शोभा कवचं करणाक्षरैः । पञ्चभिर्नेत्रमुदित युगलेनास्त्रमीरितम् ॥ ५ ॥
 ताराश्चिटिद्वय पश्चाच्चाण्डालि तदनन्तरम् । महत्पदाद्या ता त्रूपादमुकं मे ततः परम् ॥ ६ ॥
 वशमानय ठडन् चिटिमन्त्र उदाहृतः । चतुर्विंशत्यक्षरात्मा सर्वकामफलप्रदः ॥ ७ ॥

नवकुङ्कुमसनिभ त्रिनेत्र रुचिरकल्पशत नमामि^१ वदिसु ।

सुवशास्त्रिचराभयानि दोर्भिर्दघत रक्त्तमरोरुहे निषामम् ॥ ८ ॥

कालाम्बुवाहद्युतिमिन्दुवक्त्रां हाराजलीशोभिपयोधरात्पाम् ।

कपालपाशाङ्कुशशूलहस्तां नीलांशुकां^२ यामवतीं नमामि ॥ ९ ॥

नीलाञ्जनाभामरिशखशूलखट्वाङ्गहस्तां तरुणेन्दुचूडाम् ।

भीमा त्रिनेत्रा जितशस्त्रवर्गा दुर्गा भजे दुर्गातिभङ्गदक्षाम् ॥ १० ॥

टङ्ग कपाल डग्रुं विशूलं संविभ्रती चन्द्ररुलारतमा ।

पिङ्गोर्ध्वकेशी सितभीमदष्टा भूयाद् विभूत्यै मम भद्रकाली ॥ ११ ॥

ऋक्पञ्चक जपत् सम्यगयुज तददशाशतः । हविषा घृतमिन्त्रेण जुहुयादर्चितेऽनले ॥ १२ ॥

एव कृतपुरश्चर्यः प्रयोगे कुशलो भवेत् । अग्रियामरती ध्येयां वश्यार्कषणकर्मणोः ॥ १३ ॥

स्मरेद् दुर्गा भद्रकालीं मन्त्री भाण्डकर्मणि । जानुप्रमाणे सलिले स्थित्वा निशि जपेन्मनुषु ॥१४॥

अनेन वाञ्छितः साध्यः किङ्करो जायतेऽचिरात् । नाभिशात्रोदके स्थित्वा जपेन्मन्यामिम सुधीः ॥१५॥

अष्टोत्तरसहस्रं यस्तस्य साध्यो वशो भवेत् । ऋक्पञ्चक जपेन्मन्त्री कण्ठभात्रोदके स्थितः ॥१६॥

सप्तभिर्दिवर्तभ्रूपात्र वशयेद्विधिनायुना । विलिख्य तालपत्रे त साध्यनाम्ना विदर्भितम् ॥ १७ ॥

निःक्षिप्य बारसामिथ्रे जले तत् काथयन्निशि । वश्यो भवति साध्योऽस्य नात्र कार्या विचारणा ॥ १८ ॥

तालपत्रे लिपित्वैव भद्रकालीगृहे खनेत् । वश्याय सर्वजन्तूना प्रयोगोऽयमुदाहृतः ॥ १९ ॥

ताप्रपत्रे समालिख्य मन्त्र सार्धंविदर्भितम् । तापयेत् खादिरे वटौ मासाद्वश्यो भवेन्नरः ॥२०॥

त्रिकोणकुण्डमापाद्य सम्यक् शास्त्रोक्तलक्षणम् । तस्मिन् होमं प्रकुर्वीत संस्कृते हन्यवाहने ॥ २१ ॥

प्रदान्य गन्धदुग्धेन सशोध्य लवणं^३ सुधीः । सुचर्षितं तज्जुहुयात् सप्ताहादशयोजनात् ॥ २२ ॥

१ 'नमामि' ग पाठ । २ 'म्बहा' ग पाठ । ३ 'कालाम्बुदाभा' ग पाठ । ४ 'वश्यात्' ग पाठ । ५ 'मन्यवधी' ग पाठ । ६ 'तापपत्रे लिख्य मन्त्र सार्धसाम' ख पाठ । ७ 'एव ल-
 वणम्' ग पाठ । ८ 'जगन्' ग पाठ ।

दधिमध्वाज्यसंमिक्तैः सैन्धवैर्जुहुयात् तथा । वशयेत् सकलान् देशान्चिरात् किमु पार्थिवान् ॥ २३ ॥

विशुद्धलवणं प्रस्थं विभक्तं पञ्चधा पृथक् । एकैकया प्रजुहुयाद्वा पञ्चादमादगत ॥ २४ ॥

यस्य नास्ति स वश्यः स्यादनेनैव न मशवैः । शुद्ध लवणमादाय जुहुयान्मधुरान्वितम् ॥ २५ ॥

ऊनपञ्चाशदाहुत्या वशं नयति वाञ्छितम् । नित्यं शुद्धेन लोणेन कृत्वा शत्रुन वशं नयेत् ॥ २६ ॥

मधुरत्रयमंपुङ्गुर्लवणैः साधुचूर्णितैः । जुहुयाद् वश्येश्वरीर्नगन नरपतीन्पि ॥ २७ ॥

मन्त्रं कृष्णवृतीयादि प्रजपेद्यावदष्टमी । पुत्तलीः पञ्च कुर्वीत माहोपाङ्गाः समाः शुभाः ॥ २८ ॥

एका माव्यद्रुमेण स्यादन्वा पिष्टमयी मता । चक्रिहस्तमृदान्या स्यादन्वा मित्रयमयी स्मृता ॥ २९ ॥

लवणं पातमभूतं चूर्णितं परिशोधितम् । बुडव प्रोक्षयेत् चीरदध्याज्वमधुभिः क्रमात् ॥ ३० ॥

गुढाज्यमधुभिः मन्त्रदामिधितेनामुना ततः । कुर्वीत पुत्तलीं माँम्यां सर्वात्रयवशोभिताम् ॥ ३१ ॥

प्राणमन्त्रकृतं यन्त्रमासां हृदि विनिःक्षिपेत् । आसु प्राणान् प्रतिष्ठाप्य पूजयेत् कुसुमाद्रिभिः ॥ ३२ ॥

पश्चात् कृष्णाष्टमीरात्रौ याममात्रे गते सति । विधाय मातृकान्यासं मन्त्रन्यासमनन्तरम् ॥ ३३ ॥

चिटिमन्त्रसमुद्गतान् चतुर्विंशतिवसंख्यकान् । ताराद्यान् विन्यसेद्वर्णान् स्थानेष्वेव समाहितः ॥ ३४ ॥

मूर्ध्नि भाले वृशोः श्रुत्वोर्नामाम्यचिबुकेऽपथ । कण्ठहनुस्तेनयुग्मेषु कृत्वा नामौ कटिद्वये ॥ ३५ ॥

मेढ्रे पार्श्वौ प्रविन्यभ्य शिष्टवर्णचतुष्टयम् । ऊरुद्वये जानुयुगे जह्वायुग्मे षट्द्वये ॥ ३६ ॥

एवं विन्यस्तमर्वाङ्गो रक्षमान्यानुलेपनः । रक्तवस्त्रधरः शुद्धः पुत्तलीं दारुणा कृताम् ॥ ३७ ॥

अधोमुखीं खनेत् कुण्डे पिष्टजामामनादयः । मृन्मयीं प्रतिमां पाददेशे न्यस्येत् तथात्मनः ॥ ३८ ॥

मधुचिद्धदमयीं व्योम्नि कुण्डस्योर्ध्वं प्रलम्बयेत् । लवणेन कृतां पश्चात् पुत्तलीं संस्पृश्याज्जपेत् ॥ ३९ ॥

ऋक्पञ्चकं यथान्यायमष्टौचरसहस्रकम् । संहृत्या चिटिमन्त्रार्णान् पुनस्त्वस्यास्तनौ न्यसेत् ॥ ४० ॥

अक्षुष्टमन्धिप्रपदजह्वाजानुरूपायुषु । लिङ्गदेशे पुनर्नामौ जठरे हृदयाम्बुजे ॥ ४१ ॥

स्तनद्वये कन्धरायां चिबुके षट्ने पुनः । प्राणयोः कर्णयोरच्छोर्ललाटे मूर्धनि न्यसेत् ॥ ४२ ॥

सम्प्रतिमाप्रमाणं तु—

आयामः पादयोस्तस्या आकट्याचतुरङ्गुलम् । पाटोन्बहुलात् कुचिन्तावदेवाहुलोदरम् ॥ १ ॥

अङ्गुलद्वयमावकत्रात् कण्ठदेशस्य मानकम् । शिरसो वच्यमाणं स्वात् मार्षद्वयमिहाहुलम् ॥ २ ॥

इति द्वादशाहुलप्रमाणप्रतिमेत्यर्थः ॥

अग्निमादाय संदीप्य साध्यनक्षत्रदारुभिः । तम्भिन्नभ्यर्च्य मन्त्रोक्ता देवतां रूपपात्रके ॥ ४३ ॥

कुशीतराजिपुष्पाद्भिर्दन्वार्यं प्रथमेत् सुधीः । मन्त्रैरेतैः प्रयोगात्प्रावन्ते संयतमानसः ॥ ४४ ॥

उो तमनेनाप्यमिन्नं निशायां हच्यवाहन । हविषा मन्त्रजप्तं तप्तो भव तया मह ॥ ४५ ॥

१ 'देवान्' ख पाठ । २ 'कमशा जु' ग पाठ । ३ 'न विधिवाचिरात्' ग. पाठ । ४ 'स्वमाननम', क पाठ । ५ 'इतेन' ख पाठ ।

जातवेदो महादेव तमजाम्बुनदप्रम । म्वाहापने विश्वमक्ष लसयं दह श्रवहन् ॥ ४६ ॥
 द्ये शर्वरि शर्वांगि श्रुत्तं श्रुत्तं न्वया जगत् । महादेवि नमस्तुभ्यं वरुटे कामदा भव ॥ ४७ ॥
 तनोमधि महादेवि महादेवस्य मुत्रने । त्रियामे' पुण्यं इन्वा वगमानय देवि' मे ॥ ४८ ॥
 दुर्गे दुर्गादिगदिने दुर्गमेगोषनाकुले । चक्रगन्धर्वो देवि दुष्टशत्रुमयदृशि ॥ ४९ ॥
 नमस्ते दह शत्रुं मे वशमानय चाण्डिके । गाक्रमणि महादेवि शरयं मे भवानये ॥ ५० ॥
 मद्रकाले भवामीष्टे मद्रमिद्रिप्रदायिनि । नपवान मे हनं हन दह शोषय तापय ॥ ५१ ॥
 शुलापिशक्तिवज्राप्रभृन्शक्त्युत्प माग्य । महादेवि महाकालि रघाम्मानवगन्धिके ॥ ५२ ॥
 माध्यं मन्मूर्त्यं निमित्त्य पुननी नमवा ततः । ऋत्पञ्चकं मधुवार्य जुहुयादेधितेऽन्ते ॥ ५३ ॥
 प्रथमो दविणः पादस्पर्शकृत्पदनन्तुग्म् । गिग्मूर्त्तापमाग्यात्तं वामहस्तस्त्रवः परम् ॥ ५४ ॥
 मध्यादूर्ध्वं पञ्चमः स्यादवाङ्गुलं षष्ठं शीतैः । नममो वानपादः स्यादेवं मागक्रुदः स्युतः ॥ ५५ ॥
 मनुप्रद्विनागो वा शोकेष्वेषु यथाविधि । हृत्स्वन्नर्चयिन्वाग्निं प्ररामेद् दृष्टवन्नतः ॥ ५६ ॥
 यत्रमानो यन्नर्वात्यैः प्रीणयेद्दृग्मान्मनः । अनेन विधिना मन्त्रो वशयेत् मसुगामुगन् ॥ ५७ ॥
 किं पुनस्तुज्ञान भूपानमानवान् वारंषोपितः । मागो पूर्वमंत्रां पुत्तलीनां चतुष्टयम् ॥ ५८ ॥
 निवेशयेद्यथापूर्वं माषकैन्त्रो विद्यानिवित्त । अयमं वच्यमाणेन विद्यानेन प्रकल्पयेत् ॥ ५९ ॥
 वगहपागवत्रविदितिन्यूपगगमर्तः । व्रतकृदिम्बाविद्वाधमाध्यवासांश्रिण्णुभिः ॥ ६० ॥
 मटिपीनूत्रमंपिष्टैः पूर्वोहलवगान्वितैः । विद्याय पुत्तलीं नम्यत् प्राग्स्थापनमाचरेत् ॥ ६१ ॥
 नचपूजादिकं नवं कुर्यात् प्रागुक्त्वावर्तना । ततः पूर्वोदिते कुर्यात् गत्रो प्रञ्चलितेऽन्ते ॥ ६२ ॥
 दुर्गा वा मद्रकाली वा नमागन् यथाविधि । धारयेन्नित्यं शुभं न्यवहन्नेन माषकः ॥ ६३ ॥
 वानपादं नमागन् दक्षिणादप्रवमानकम् । छिन्वा छिन्वा प्रसुहृत्प्राश्रिगहारं जितेन्द्रियः ॥ ६४ ॥
 कृष्णादहर्मा नमागन् यान्कृष्णावतुदंशम् । अनेनैव विद्यानेन होमं कुर्याद्विचक्षणः ॥ ६५ ॥
 विननाहप्रयोगेन नास्येतिपृमान्नः । ॥

अथ लक्षणम्—

लवगान्ममि तीक्ष्णांश्च्युश्रोत्रिणि हृदयं तव । लवगस्य शृषिर्वां प्राजा लवगस्य वरुणः पिता ॥ १ ॥
 लवगं हृदमानं तु कुतो निद्रा कुतो गतिः । लवगं यचति पाव लवगं छिन्दति भिन्दति ॥ २ ॥
 अमुप दह गावाणि दह मांसं दह त्वचम् । दह त्वगन्धिमज्जानि अस्थिम्यो मज्जिकां दह ॥ ३ ॥
 यदि वचति योन्नयने नदीनां वा शतान्तरे । नयेत् लोहप्राकारे कृष्णयर्षशतार्णले ॥ ४ ॥
 न दग्धान्न भे शर्मिन्ने लोणम्य तेजना । वशमायानु लवगमन्त्रशक्तिपुरस्कृतः ॥ ५ ॥

१ 'पुत्रं' क पठ । २ 'देह' क पठ । ३ 'मर्मा' क. पठ । ४ 'गच्छे' क पठ । ५ 'हन दह
 केशं तव तव तव' ख पठ । ६ 'मन्त्र' ख ग पठ । ७ 'दृ' ख पठ । ८ 'मन्त्रदेन' द. पठ

या ते रात्रिः शल्यविद्धस्य शूलाप्रारोपितस्य च । या ते रात्रिर्महारात्रिः सा ते रात्रिर्महानिशा ॥ ५ ॥

इति । एतेषु ऋगादिषु प्रणवान् सयोष्य प्रणवपाशादि स्वस्त्यादि चिट्टिमन्त्रमेत ऋक्पञ्चक जपेत् ।
अथवा सर्वेषु ऋगादिषु चिट्टिमन्त्रादौ च आवरन् देवतादिषु च प्रणवपाशादिस्वस्त्ये योजयत् ॥
पिप्पलादमते अथ लरणमन्त्रा —

लरणाम्भासि तिक्रोऽसि उग्रोऽसि हृदय तप । लवणस्य पृथिवी माता लवणस्य जल पिता ॥ १ ॥
लरणं दहति पचति लरणं छिन्धि भिन्दति । लवणे हृयमाने तु कुतो निद्रा कुतो रतिः ॥ २ ॥
अमुकस्य दह मात्राणि दह मांसं दहनलम् । दह त्वगस्थिमज्जाणि अस्थिभ्यो मज्जिकां दह ॥३॥
यदि वसति योजनशते नदीनां च शतान्तरे । स दग्धा च स मे शीघ्रमंगलवर्णतेजसा ॥ ४ ॥
या ते रात्रिर्महारात्रिर्वीतिरात्रिर्महानिशा । या रात्रिः शल्यविद्धस्य शूलाप्रारोपितस्य च ॥ ५ ॥

ह्रीं चिट्टि चिट्टि चण्डालि महाचण्डालि अमुकः मे वशमानय स्वाहा, इति लवणमन्त्राः ॥ अस्या-
ह्निरा अग्निः, अनुष्टुप् छन्दः, अक्षिरात्रिषुगोभद्रकाल्यो देवताः, मन्त्रस्य हला धीजानि, स्वराः शक्रपा-
लवणाऋसि—तपणे हृयमाने—दह त्वगस्थि—सद्गन्धा—या ते रात्रिरित्येतेः पञ्चमन्त्रैः पञ्चाह्नानि । अथवा
चिट्टिमन्त्राक्षरैः पञ्चत्रिपञ्चतृपञ्चद्विसप्त्याकैः क्रमात् पञ्चानि ॥ ध्यानम्—

अरुणोऽरुणपङ्कजसंनिपणः स्रुशक्रिवराभयभृक्करः ।

अमिताक्षिरजातगतिर्विलासकमनत्रितयोऽनृत वो दहनः ॥ १ ॥

नीलतरांशुककेशकलापा नीलतनुर्निचिडस्तनभारा ।

साङ्गुशापाशशूलकपाला यामवती भवतोऽनृत नित्यम् ॥ २ ॥

करकमलविराजचक्रशंखाशिशूला परिलासितकिरीटा पातितानेकदंत्वा ।

त्रिनयनलासिताङ्गी तिग्गरदिग्मकाशा पवनरात्मनिभाङ्गी पातु कात्यामनी वः ॥ ३ ॥

सुरौद्रसितदंष्ट्रिका त्रिनयनोर्ध्वकेशोन्वणा कपालपरशुल्लासङ्गमरुका त्रिशूलोऽञ्जला ।

घनाघननिभा रणदुचिराकिङ्किणीमालिका भवद्विभवसिद्धये भवतु भद्रकाली चिरम् ॥ ४ ॥

इति ध्यानम् । श्रुतजपः पुरधरणम् । अत्यन्तानियतस्य त्रिसहस्रजपः पुरधरणम् । द्वात्र्यचक्रणा वर्षा-
शहोमः । अष्टमीमारस्य चतुर्दशीपर्यन्त रात्रिषु प्रतिदिन वृद्धवपरिभित्तवलाचूर्णैर्भुरत्रधोपैतैरष्टोत्तरं द्वि-
शत जुहुयात् । एष साराप्रहोमंन साध्ये दासवदस्यो भवति । प्रयोगकाले मन्त्रस्यामुकपदस्थाने
साध्यनाम निलिप्य जुहुयात् प्रजपेच्च ॥ साध्यनक्षत्रवृत्तास्तु—

कारस्क्रोऽथ धात्री स्यादुद्भ्रतरतकः पुनः । जम्बूः खदिरकृष्णाट्यां वंशपिप्पलासंज्ञकौ ॥ १ ॥

नागरोहिणनामानौ पलाशसप्तसहस्रौ । अम्बष्टभिन्वार्जुनाप्यविशङ्कतमहीकदाः ॥ २ ॥

बकुलः शम्बरः राज्ञो बञ्जुलः पानमार्कसौ । शमीकदम्बाघनिम्बमधुका अक्षशाकिनः ॥ ३ ॥

इति ॥ अथाधपूर्णेभ्वरीमन्त्रा शान्णवे— (६ प० ६५ स्तो०)

तारं च भुवनेशानी श्रीर्वाजं कामराजकम् । हृदन्ते भगवत्यर्णान् माहेश्वरिपद वदेन् ॥

अन्नपूर्णेऽग्निजाया च त्रिघेपं विशदक्षरी । ॥

तारं प्रत्यक्षं भुवनेशानी मायावीजं, धौर्वाजं धौमिति, कामराजकं ज्ञा, हृदन्ते, भगवति स्वरूपं, माहेश्वरं अन्नपूर्णे स्वरूपं अग्निजाया स्वाहाकार । अत्र माहेश्वर्यधूर्णे इति पद्येन मन्त्रविशदक्षरीत्युक्ते ॥ तथा— (६-१६)

अपिर्भ्रमास्य मन्त्रस्यानुष्टुप् छन्दोऽभिधीयते । अन्नपूर्णेभ्वरी देवी देवता परिकीर्तिता ॥ १ ॥

बीजं तु भुवनेशानी श्रीर्वाजं शक्तिरुच्यते । कीलकं कामराजं स्यात् षट्ङ्गानि ततः परम् ॥ २ ॥

इति । दक्षिणामूर्ति— (१६ प० ७ स्तो०)

पट्टीर्धरमंभिर्वा हृद्रेखा कुरु पार्वति । एभिरङ्गानि विन्यस्य वर्यान्वाममयाचरेत् ॥ १ ॥

ब्रह्मरन्ध्रे च नीमन्ते भालभूमध्ययोर्ननि । बक्के कण्ठे च हृदये कुक्षिनाभिषु लिङ्गके ॥ २ ॥

आधारे सिन्धुद्वये चौरुद्वये जानुद्वये तथा । पादयोर्द्वेचदेवेशि (पदन्वामं तत्क्षरेत् ॥ ३ ॥

नवद्वारेषु देवेशि पदन्वामः उदाहृतः । ॥

शान्णवेत्तु— (६-७३)

पदानि नच देवेशि) नवद्वारेषु विन्यसेत् । मूर्धादिगुदपर्यन्तं पुनस्तेषु वरानने ॥ ४ ॥

गुदादिब्रह्मरन्ध्रान्तं पदानां नवकं न्यसेत् । ॥

गुदा पर्यन्तो दशमो येषां ब्रह्मरन्ध्रादीनामित्यर्थे । तेन ब्रह्मरन्ध्रादिलिङ्गपर्यन्तं नच पदानि विन्यस्य पुनर्गुदादिदक्षिणान्तानि तान्येव पदानि न्यतर्नायान्ति ।

ब्रह्मरन्ध्रासहृदयमूलाधारेष्वनुक्रमान् । चतुर्धाजानि विन्यस्य स्वरेष्वन्यात् प्राविन्यसेत् ॥

गोलकं च ततो देवि विन्यसेद्विधिवन् प्रिये । ॥

गोलकं व्यापकम् ॥ “मूलेन व्यापकं न्यासे कुर्याद् देहस्य विद्वये” इति दक्षिणामूर्त्येकवाक्यात् । स्वरेषु स्वरन्वामन्यासेत् । ध्यानम्—

तप्तकाञ्चनसंकाशां भालेन्दुकुतशेखराम् । नवरत्नप्रभादीप्तसुकुटां कुङ्कुमारुणाम् ॥ १ ॥

चित्रवस्त्रपरीधानां शफरावां त्रिलोचनाम् । सुवर्णकलशाकारपीनोन्नतषट्स्तरनीम् ॥ २ ॥

नृत्यन्तमीशमनिगं दृष्ट्वानन्दमयीं पराम् । सानन्दशुखलोलालावां मेखलाढ्यां नितम्बिनीम् ॥ ३ ॥

अम्रदानरतां नित्यं भूमिभ्रीभ्यां नमस्कृताम् । ॥

अपदानरतामित्यनेन वामहस्तेऽधपात्रं दक्षिणहस्ते दवां घृतवर्तति ज्ञेयम् ।

“अथवा दक्षिणे हस्ते दवां ध्यायेत् सुवर्णजाम् । दुग्धाब्जभरितं पात्रं दिव्यरत्नविभूषितम् ॥

वामहस्ते महेशानि” इति संहितोक्तेः ।

१ 'हृदिरदुन्दुभिर्धियते' क पाठ । २ 'बीजं' क पाठ । ३ 'षट्ङ्गा' क पाठ । ४ 'शावकापी' क पाठ । ५ 'पञ्चकृता' क पाठ ।

मानाङ्गि— (६-२५)

त्रिकोणं च चतुष्पत्रं वसुपत्रं ततः परम् । कलापत्रं च भूविम्बं सचतुर्द्वारमालिखेत् ॥ १ ॥
भूविम्बं चतुरस्रपद्यान्मकं, चतुरस्रपत्रं च कुर्यात् । चतुर्द्वारिण्योमितमिति संमोहनपञ्चगवात् । पत-
त्त्वंदेवतपरं प्रेम् । “ सर्वेष्वेव विद्यातर्ष्यं पूजाचक्रेषु भृशुद् ” इति स्वयमभिधानात् ।

निहामनस परितः पीठदेवीः मधर्चयेत् । मिठासने दौचयेत् तु कथिताः पीठनायिकाः ॥ २ ॥

ता एव पूजिताः पीठे वामाद्याः परमेश्वरि । ॥

वामाद्याः शैवपीठशक्तयः । अथवा—

मनम्यर्च्यं जयाप्राप्तुं पीठशक्तीन्व क्रमात् । पीठं च पीठमन्त्रेण हल्लेखाद्याः प्रपूजयेत् ॥ १ ॥
इति संमोहनतन्त्रप्रवचनात् । “ जयादिनवशक्तीश्च पूजयेत्तदनन्तरम् ” इति स्मरसंग्रहप्रवचनात् । पूर्वो-
क्तमुच्यतेश्वरीपीठस्य जयादिनवशक्तयः, तन्पीठमन्त्रश्च वा ग्राह्यः । तथा— (६-३४)

एवं ध्यात्वा यजेद्देवीं पङ्कजावरणं यजेत् । तारं प्रामादवीजं च हस्त्रिवाय ततः परम् ॥ १ ॥

सप्तार्चगं महाविद्या अनया देवि पूजयेत् । गोक्षीरधामधवलं पञ्चवर्कं त्रिलोचनम् ॥ २ ॥

प्रसन्नवदनं शान्तं नीलकण्ठविराजितम् । कपर्दिनं स्फुरन्मर्षभूपयं कन्धुमान्नमम् ॥ ३ ॥

नृत्तन्तनीश्वरं देवं त्रिकोणाग्रे सुरेश्वरि । जौ नमः पदमामाप्य ततो मगवतेपदम् ॥ ४ ॥

ततो वराहरूपाय भूर्भुवःसःपतिन्तथा । डेन्नं भूमिपतित्वं च मे देहि च ददापय ॥ ५ ॥

वह्निजायान्वितो मन्त्रो वराहस्य वरानने । अनया विद्यया देवि वामकोण्ये प्रपूजयेत् ॥ ६ ॥

जौ नमःपदमामाप्य डेन्नं नारायणं लिखेत् । नागयणं दक्षकोण्ये क्रमेश परिपूजयेत् ॥ ७ ॥

वामद्रक्षिणयोः पूज्ये भूश्रियां परमेश्वरि । एकेन मनुना देवि कथयामि तवानघे ॥ ८ ॥

अन्नमहि पदं चान्नं मे देवन्नाधिपान्तिके । तये ममान्नमामाप्य प्रदापय ततः परम् ॥ ९ ॥

वह्निजायान्वितो मन्त्रः संपुटीकृत्य पूजयेत् । ग्लौमात्मकेन रमया वामद्रक्षिणयोः क्रमात् ॥ १० ॥

ततश्चतुर्दले पूज्याः पश्चिमादिक्रमेश तु । तारेण परविद्यां च भूचनेशीं तदात्मना ॥ ११ ॥ ॥

कमलां रमया मन्त्रे कामेन सुभगां यजेत् । वसुपत्रे महेशानि ब्राह्म्याद्याः पश्चिमादितः ॥ १२ ॥

पोडशारे महेशानि चन्द्रमण्डलरूपिणीः । कलाः षोडश संपूज्याः पश्चिमादिक्रमेश हि ॥ १३ ॥

अमृता मानदा पुष्टिस्तुष्टिः प्रीती रतिस्नया । इीश्च श्रीश्च सुधा रात्रिज्योत्स्वा हैमवती तथा ॥ १४ ॥

छाया च पार्थिभा नित्या अमावास्या तु षोडशी । शेषैर्वर्णैः प्रपूज्याश्च अन्नपूर्णांशब्दकाः ॥ १५ ॥

चतुरस्रे लोकपालान् क्रमेश परिपूजयेत् । ॥

इति । अथ प्रथमप्रयोगः— तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि
ब्रह्मणे ऋषये नमः । मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये श्रीब्रह्मपूर्वायै देवनायै नमः । गुह्ये

१ 'कुन्द' ग. पाठः । २ 'पूजा' ग. पाठः ।

ह्रीं धीजाय नमः । पादयोः श्रीं शक्येय नमः । नाभौ क्लीं कौलकाय नमः । इति विन्यस्य
ममात्रसमृद्धये जपे विनियोगः । इति कृताञ्जलिस्तवा, हां हृदयाय नमः । ह्रीं शिरसे स्वाहा ।
ह्रीं शिखायै वषट् । ह्रीं कनकाय हुं । ह्रीं नेत्रत्रयाय वौषट् । ह् अस्त्राय फट् । इति पङ्कम-
न्धानहुष्टादितलान्तं करयोर्विन्यस्य हृदयादिपङ्केष्वपि न्यस्य, शिरसे जौं नमः । सीमन्ते ह्रीं
नमः । भाले श्रीं नमः । भ्रुमध्ये क्लीं नमः । नासाया न नमः । मुण्डे मौं नमः । कण्ठे
अं नमः । हृदि गं नमः । उदरे व नमः । नाभौ तिं नमः । लिङ्गे मा नमः । आधारे ह्रं
नमः । दक्षिणदिशि थं नमः । वामे रिं नमः । दक्षिणैश्रि नमः । वामोर्गैश्रि नमः । दक्ष-
जानुभि पूं नमः । वामे ऐं नमः । दक्षपादे स्वा नमः । वामे ह्रा नमः । इति षण्णव्यासः ॥

ततो ब्रह्मरन्ध्रे औं नमः । दक्षनेत्रे ह्रीं० । वामे श्रीं० । दक्षश्रोत्रे क्लीं० । वामे नमो० ।
दक्षनासारन्ध्रे भगवति० । वामे माहेश्वरि० । मुखे अन्नपूर्णे० । लिङ्गे स्वाहा० । इति विन्यस्यैता-
न्येव पदानि शुद्धलिङ्गमुखनामदक्षनासारन्ध्रवामदक्षिणश्रोत्रवामदक्षनेत्रेषु । इति पदव्यासः ॥ ततो ब्रह्म-
रन्ध्रे औं नमः । मुण्डे ह्रीं नमः । हृदये श्रीं नमः । मूलाधारे क्लीं नमः । इति विन्यस्य शिष्टं
षोडशस्वरन्ध्यासस्थानेषु न्यसेत् । ततो मूलेन व्यापक कृत्वा ध्यानाद्यात्मपूजान्ते प्रागुक्तभुवनेश्वरीपीठ
समन्वयार्थाहाहनादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्वदह्नामि संपूज्य, त्रिकोणाग्रे "श्रीं ह्रीं नमः शिवाय शिवाय
नमः" इति मन्त्रेण नृत्यन्त शिव संपूज्य, वामकोणे "औं नमो भगवते वराह्रूपाय भूर्भुवःसर्पतये
भूपतित्व मे देहि ददापय स्वाहा वराहाय नमः" । इति वराहं संपूज्य, दक्षकोणे "औं नमो
नारायणाय नारायणाय नमः" इति संपूज्य, त्रिकोणाभ्यन्तरे देव्या वामभागे "ग्लौं अक्षमहाक्ष मे देहि
अन्नाधिपतये ममात्र प्रदापय स्वाहा ग्लौं भूम्यै नमः" इति संपूज्य, दक्षभागे "श्रीं अक्षमहाक्ष
मे देहि अन्नाधिपतये ममात्र प्रदापय स्वाहा श्रीं ध्रिये नमः" इति संपूज्य, वस्तुदलेषु देव्यग्रा-
दित — औं परविद्यायै नमः । ह्रीं भुवनेश्वर्यै नमः । श्रीं कमलायै नमः । क्लीं सुभगायै नमः ॥
ततोऽष्टदलेषु ग्राह्याद्या संपूज्य, षोडशदलेषु देव्यग्रादि प्रादक्षिण्येन नं अमृतायै अन्नपूर्णायै०
मौं मानदायै अन्नपूर्णायै० अ पुष्ट्यै अन्नपूर्णायै० गं तुष्ट्यै अन्नपूर्णायै० व प्रीत्यै अन्नपूर्णायै० तिं
रस्यै अन्नपूर्णायै० मा द्वियै अन्नपूर्णायै० ह्रं श्रियै अन्नपूर्णायै० थं स्वधायै अन्नपूर्णायै० रिं रात्र्यै
अन्नपूर्णायै० अं ज्योत्स्नायै अन्नपूर्णायै० अ ह्रींमवत्यै अन्नपूर्णायै० पूं द्वायायै अन्नपूर्णायै० ऐं पू
लिंभ्यायै अन्नपूर्णायै० स्वा नित्यायै अन्नपूर्णायै० हां अमावास्यायै अन्नपूर्णायै नमः । तद्ब्रह्मिष्ठपुरले
प्राग्वदिन्द्रादीन् संपूज्य शेष सम्राज्येदिति ॥ दक्षिणामूर्तिः— (१६ । १७)

सर्वं जपेत् सनियमो दशारोण तु होमयेत् । रम्यपायसमर्पिभ्यां सिद्धिदा भवति ध्रुवम् ॥ १ ॥
इति । सारसंग्रहे—

तर्पणादि ततः कुर्यात् पूर्वोक्तविधिना मुर्धाः । अन्नपूर्णेश्वरी देवी पूजितानसुवर्षदा ॥ १ ॥

अनया विधया जातः कुबेरो घननायकः । अन्नपूर्णेश्वरी नाम सर्वसंपत्समृद्धिदा ॥ २ ॥

इति । तथा—

नीनहीनेयमेव सात् षोडशार्णा तथा परे । मायाद्या साय ताराद्या भवा सप्तदशाचरा ॥ १ ॥

मायातारादिका चान्या गदिताष्टादशार्णका । मुन्याद्याः पूर्वमुदिता माययाङ्गक्रिया मता ॥ २ ॥
 अर्चनाङ्गेन्द्रवज्राद्यैः साधयेत् पूर्ववच्च ताः । ॥

भगवति भवरोगात् पीडितं दुष्कृतोत्थार्त् सुतदुहितृकलत्रोपद्रवेणानुयातम् ।

विलसदमृतदृष्ट्या वीच्य विभ्रान्तचित्तं सकलशुचनमातस्त्राहि माम्भौनमस्ते ॥ ३ ॥

माहेश्वरीमाश्रितकल्पवल्लीमहं भवोन्वेदकर्ता भवानीम् ।

सुधार्तिजायातनयासुपेतस्तामन्नपूर्णे शरणं प्रपद्ये ॥ ४ ॥

दारिद्र्यदावानलदहमानं पाह्यन्नपूर्णे गिरिराजकन्ये ।

कृपाम्बुधौ मज्जय मां तदीये तत्पादपद्मापंतचिचष्टुत्तिम् ॥ ५ ॥

इत्यन्नपूर्णास्तुतिरन्नमेतच्छ्लोकत्रयं यः पठतीह भक्त्या ।

तस्मै ददात्यन्नसमृद्धिमन्वा श्रियं च विद्यां च यशश्च शुक्तिम् ॥ ६ ॥

अन्नप्रदाण्यमन्त्रस्य पूर्वोक्तस्योच्यते विधिः । अष्टपिर्वक्षा समाख्यातवर्द्धन्दश्चातिकृतिर्मतम् ॥ ७ ॥

देवने भूश्रियाँ प्रोक्ते धनधान्यप्रदे शुभे । वेदेषुपण्मुनिद्वन्द्वमितर्मन्त्रार्णकैः पृथक् ॥ ८ ॥

पञ्चाङ्गानि मनोः कुर्यात्प्रातिपुङ्गानि मन्त्रावित् । ॥

शीरान्धौ रजतोच्चवप्रकनकद्वीपे सुराद्ये (?) शुभे

कल्पद्रुजशोभिते मणिमये सद्विचपस्वाग्रतः ।

आर्मानि चसुधाश्रियाँ धनसमूहात् संसृजन्त्यौ मुहु-

र्भक्ताय प्रविचिन्तयेद् दिनमुखे धान्वाभ्रमपचये ॥ ९ ॥

आनाह वैष्णवे पीठे देवीं गन्धादिभिर्जेत् । पुराङ्गानि यजेद्वाहो दिक्षु भूतानि संयजेत् ॥ १० ॥

आधानि चत्वारि पुनर्विदिक्षु पूजयेदिमाः । निवृत्त्याद्याश्चतस्रस्तु बलाकपाद्यास्ततः परम् ॥ ११ ॥

इन्द्रादयस्तदस्त्राणि चैवं पूजा समीरिता । ॥

इति ॥ अथ द्वितीयप्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलाविधया प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि
 ग्रहणे अष्टपदे नमः । मुखे अतिकृतिच्छन्दसे नमः । हृदये भूश्रीभ्यां देवताभ्यां नमः इति विन्यस्य मम
 धनधान्यसमृद्धये विनियोग इति वृताञ्जलिरन्त्वा, मूलमन्त्रेषामभिमुख्योः पाणयोः अन्नमहि अङ्गुष्ठान्यां
 नमः । अन्नं मे देहि तर्जनीभ्यां नमः । अन्नाधिपतये मध्यमाभ्यां नमः । ममार्धे प्रदापय अनामिकाभ्यां
 नमः । स्वाहा कनिष्ठिकाभ्यां नमः । इति विन्यस्य हृदयादिष्वपि नेत्रहनिषु पञ्चाङ्गेषु न्यसेत् । अन्नमहि
 हृदयाय नमः । अन्नं मे देहि शिरसे स्वाहा । अन्नाधिपतये शिखायै वषट् । ममार्धं प्रदापय कवचाय
 हुं । स्वाहा अस्त्राय फट्, ततो ध्यानादिमानसपूजान्ते चतुर्द्वारयुक्चतुरश्रत्रयवेष्टितमष्टदलकमलद्वयं
 पूजाचक्रं कृत्वा, प्राग्बत् संस्थाय संपूज्य तत्र बन्धमायवेष्णवपीठं संपूज्य, तत्र भूधियाँ समावा-
 ह्यासनादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्बद्धानि संपूज्य, प्रथमाष्टलस्य दिग्दलेषु ओं आकाशाय नमः । ओं वायवे
 नमः । ओं अग्नये नमः । ओं जलाय नमः, इति संपूज्य, विदिग्दलेषु ओं निवृत्त्यै नमः । प्रतिष्ठायै

नमः । विद्यायै नमः । शान्त्यै नमः । इति संपूज्य, द्वितीयाष्टदलेप्येकाक्षरलक्ष्मीप्रकरणोक्तयलान्याद्यष्टशक्ती
संपूज्य प्राग्वदिन्द्रादिपूजामारभ्य शेषं समापयेदिति । तथा—

निघृतं प्रजपेन्मन्त्रं तद्दशाशं च मन्त्रवित् । जुहुयादाज्यसंपूर्णेनात्रेण च यथाक्रमम् ॥ १ ॥

तर्पणादि ततः कृत्वा विप्रान् संभोज्य यत्नतः । गुरुं सन्तोष्य यत्नेन मन्त्रसिद्धिमवाप्नुयात् ॥२॥

दिनादौ भजपेन्मन्त्रमष्टोत्तरशतं मुधीः । क्षेत्रधान्याधरत्नौघमसृद्धो भवति ध्रुवम् ॥ ३ ॥

इति ॥ अध्याभ्यारूढामन्त्रा । मारसप्रहे—

योनिर्द्वियत् सनेत्रं च परमेषदमुचरेत् । अस्थिगं भेदयुक्ता च रक्तस्थं दृक् द्विटावपि ॥ १ ॥

प्रणवाद्यो दशार्णोऽप्यमश्चारूढामनुर्मतः । ॥

योनिरेकार, विदरुकार सनेत्रं इकारयुक्तं तेन हि, परमे स्वरूपं, अस्थि शकार भेदो घकार तेन
ध्व, रक्त रेफ दृक् इकार तेन रि, द्विठ स्वाहाकार । तथा—

। अष्टपिर्ब्रह्मा विराट् छन्दो देवता परिकीर्तिता ॥ २ ॥

अश्चारूढा त्रिभिः पादैः प्रणवाद्योर्द्विरीरितः । षडङ्गानि मनोरस्य जातिपुक्कानि कल्पयेत् ॥ ३ ॥

अश्चारूढा नवशशियुता मालनेत्रां च दोष्णा

पाशाबद्धं मदननिवशं साध्यमाख्यानयन्तीम् ।

दत्तेषोघत्कनकरचिता वेत्रयष्टौ दधाना

बन्धूकाभा मनसि कलये पीनवक्षोजनप्राम् ॥ ४ ॥

इति । तन्त्रराजे तु— (३४ । ३१)

“ लोहितां लोहिताश्वस्था लोहिताम्बरभूपण्याम् । चतुर्भुजां त्रिनयनां प्रसन्नवदनान्बुजाम् ॥ १ ॥

भद्रा दत्तेण नामेन चर्मयष्टिं समुज्ज्वलाम् । अन्याभ्यां हेमपाशेन कण्ठे बद्ध्वा स्वसाध्यकम् ॥ २ ॥

हेमवेत्राहतं बद्धकरयुग्मकृताञ्जलिम् । दासोऽहमिति भाषन्तं पातितं निजपादयोः ॥ ३ ॥

स्मरन् ” । इति चतुर्भुजध्यानसूक्तम् ।

शाक्ते पीठे यजेद्देवीं पुराङ्गानि प्रपूजयेत् । मातृरिन्द्रादिकान् बाह्ये तदन्त्राणि ततो बहिः ॥१॥

पूजेयमश्चारूढायाः प्राक्ता सर्वसमृद्धिदा ।

॥

इति । अध प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मण्ये
ऋषये नमः । मुखे विराजे छन्दसे नमः । हृदये अश्चारूढायै देवतायै नमः, इति धिन्यस्य चर्चयार्थं
विनियोगः । इति कृताञ्जलिक्रमत्वा, एहि हृदयाय नमः । परमेश्वरि शिरसे स्वाहा । स्वाहा शिखायै
वपद । एहि कयचाय हु । परमेश्वरि नेत्रत्रयाय वौपद । स्वाहा अन्त्राय फद, इति करपङ्कन्यासं
कृत्वा ध्यानादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्वदङ्गानि संपूज्य, (अष्टदलेषु प्राग्वद् ब्राह्म्याद्या संपूज्य) चतुरस्रे
लोकपालान् संपूज्य धृपादिशेषं प्राग्वत् समापयेत् । तथा—

जपेद्युतसंख्याकं तद्दशांशं हुनेद्दृष्टैः । तर्पणादि ततः कुर्यात् पूर्वोक्तविधिना मुधीः ॥ १ ॥

इत्थं ध्यात्वैव सकलं विश्वं वशयतेऽचिरात् । आख्यान्न जुहुयान्मन्त्री लभते वाञ्छितं फलम् ॥२॥
 त्रिमध्वकैस्तथा लोचैर्हृतेर्वश्या नृपाः किल । प्रोक्तेनैव विधानेन वश्याः स्युर्वनिता अपि ॥३॥
 अनया विद्यया सर्पिर्होमः काञ्चनदो मतः । त्रिस्वाद्गुभिः सहस्रं च हुनेत् स्त्रीवरपसिद्धये ॥४॥
 पूर्वोक्तेनैव होमेन नारीमाकर्षयेद् ध्रुवम् । प्रणवाद्यय मायादिरयमेकादशार्णकः ॥ ५ ॥
 पद्दीर्घमाययैवास्य षडङ्गविधिरीरितः । ॥

इति । तथा—

प्रणवं पाशहृल्लेखे षड्शशाधोऽयभीरितः । त्रयोदशार्णको द्वाभ्यामेकेनकेन युग्मतः ॥ ६ ॥

पञ्चभिश्च तथा द्वाभ्यां षडङ्गविधिरीरितः । ॥

पाश आ, हृल्लेखा ह्रीं, अङ्कुरा क्रौं, अयं वशार्णं ।

पुरश्चरणमस्याणोः पञ्चलक्षं प्रकीर्तितम् । पूजादिकं स्यादनयोः पूर्वमन्त्रानुसारतः ॥ ७ ॥

कोष्ठानां द्वादशकं कृत्वा मध्यम्यवेदमित्ते कोष्ठे । प्रणवं साध्यसमेतं शिष्टेषु द्वादशाय मन्त्रार्णान् ॥८॥

अशेषनारीनरपनरवश्यप्रदं मतम् । अशारूढायन्त्रमेतत् पूजितं सर्वकामदम् ॥ ९ ॥

इति । केरलीये यन्त्रसारे—

मध्ये शक्तिं समाध्यां ज्वलनपुरयुगासिष्वयो पाशशक्तिं

क्रौंमंक्रौंसौःक्रमेण प्रविलिखतु बाहिर्मन्त्रवर्णान् दलेषु ।

एकैकं भानुसंख्येष्वपि मदनशरैर्नित्यया मातृकार्णै-

श्चावीतं यन्त्रमेतद्वरणिपुरगतं भीकरं वश्यकारि ॥

अस्यार्थं—पदकोणमध्ये ससाभ्यं शक्तिबीजं विलिख्य (तत्कोणेषु आह्रींक्रौंमंक्रौंसौ इत्येकमेकं बीजं विलि-
 ख्य यदिद्वादशदलेषु शक्तिरहितद्वादशाक्षराणि एकैकं क्रमेण विलिख्य) यहिर्बुत्तचतुष्टयं कृत्वा प्रथम-
 बीज्यां पूर्वोक्तैर्याण्यबीजैर्द्वितीयबीज्यां चक्ष्यमाणित्यक्रिआनित्याविद्यया तृतीयबीज्यां मातृकार्णैश्च निरन्तरं
 संश्लेष्य तद्बहिर्धतुरत्वं कुर्यादेतदुक्तफलत्वं भवति । तथा—

प्रणवो भुवनाधीशा नमो भगपदं वति । माहेश्वर्येहि परमेश्वरि स्वाहान्तिको मनुः ॥

एकविंशार्णकः प्रोक्तः पूजाय चास्य पूर्ववत् । ॥

भुवनाधीशा ह्रीं, अग्न्यस्तुभगम् । अत्र माहेश्वर्येहिपदयोर्न सन्धिरेकविंशाक्षर इत्युक्ते ॥

अथ गौरीमन्त्रा । सारसंग्रहे—

मयां वदेद्गौरि रुद्रदमिते योषदं वदेत् । गेश्वर्यन्ते च वर्मात्तद्विठान्तः षोडशाक्षरः ॥ १ ॥

माया ह्रीं, वर्मं हुं, अलं फद्, द्विठ स्याद्वा ।

अजोऽस्य ऋषिराख्यातोऽनुष्टुप् छन्दश्च देवता । गौरी सौभाग्यसद्गुणसर्वसंपत्प्रदापिका ॥ २ ॥

पद्दीर्घमायया कुर्यात् षडङ्गानि मनोरथ । हेभामां विभ्रतां दोभिर्देषखाञ्जनसाधने ॥ ३ ॥

पाशाङ्कुरां सर्वभूषां तां गौरीं सर्वदा स्मरेत् ।

वामाशुर्ध्वयोराधे तदाद्यथ स्थयोरन्ये, इत्याद्युध्यानम् ।

। शाक्ते पीठे यजेद्गौरीं चन्दनार्घमनोहरैः ॥ ४ ॥

अङ्गानि पूर्वमभ्यर्च्य सुभगाद्यास्ततो यजेत् । सुभगा ललिता चान्या कामिनी काममालिनी ॥१॥

पाशाङ्कुशौ दर्पणोऽञ्जनशलाकाष्टमी मता । शक्रादयस्तदस्त्राणि गौरीपूजा समीरिता ॥ ६ ॥

इति । प्रपञ्चसारे तु—

धर्मादिकल्पिते पीठे पीठशक्तीरिमा भजेत् । प्रभा ज्ञाना च वाग्वागीश्वरी स्थाज्ज्वालिनी परा ॥१॥

वामा ज्येष्ठा च रौद्री च गुह्यशक्तिश्च ता नर । इस्त्रत्रयङ्गीववर्ज्यस्वराट्त्रयभृगुणान्विता ॥ २ ॥

दूस्त्रत्रय अरुड, क्रांवा अश्लक्ष्, भृगु सकारः ।

गौंगौरीमूर्तये ह्यत्र पीठमन्त्रश्च कल्पिते । एवं पीठे यजेद् देवीं चन्दनार्घमनोहरैः ॥ ३ ॥

सुभगार्यै च विश्रान्ते हेअन्ते काममालि च । न्यै स्याद्दीमहि तन्नो च गौरी स्यात्तु प्रचोदयात् ॥४॥

गायत्र्या त्वनया सर्वानुपचारान् प्रकल्पयेत् । अङ्गानि पूर्वमभ्यर्च्य सुभगाद्यास्ततो यजेत् ॥ ५ ॥

भृगुः साम्बुः सद्दितुर्पेष्टाकेन्दुस्वरादेकाः । सुभगा ललिता चान्या कामिनी काममालिनी ॥ ६ ॥

दिच्यन्यत्र स्वापुधानि लोकपालैस्तदायुधैः । ॥

भृगु सकार अम्बु वकारः द्वि आ, तुयं ई, पष्ठ ऊ, अकं दे, तेन स्वांस्वोऽस्वूंस्वूं । आपु-
धानि धर्पणाञ्जनसाधनपाशाङ्कुशा ।

अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियोगर्पाठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्या, शिवासि अजस्रपये
नमः । मुर्ये अनुन्दुपल्लन्दले नमः । इदये श्रीगौर्यै देवतायै नमः । इति विन्यस्य ममार्भाष्टार्घसिद्धये
धिनियोगः, इति हृताञ्जलिचन्त्या श्राद्धीमित्यादिना करपटङ्गन्यासं विधाय, ध्यानाद्यात्मपूजान्ते मण्डूकादि-
पटतत्त्वान्त पीठमभ्यर्च्यार्घ्याष्टदलकेसरेषु स्यात्प्रादिप्रादक्षिण्येन सां प्रभायै नमः, सां शानायै० स्वं वावे०
सं वागीश्वर्यै० से ज्यालिन्यै० सां वामायै० सां ज्येष्ठायै० सं रौद्री० स शुद्धशक्त्यै नमः । इति स-
पूज्य, गौं गौरीमूर्तये नमः इति समस्तं पीठं संपूज्यावाहनादिमुद्रादर्शनान्ते “सुभगार्यै विश्रान्ते काममा-
लिन्यै धीमहि तन्नो गौरी प्रचोदयात्” इति गायत्र्या आमनादिसर्धानुपचारान् दद्यात् । ततः पुष्पो-
पचारान्ते पूर्ववदङ्गानि संपूज्याष्टदलेषु दिग्दलेषु ॐ स्वां सुभगार्यै० ॐ स्वां ललितायै० ॐ स्वं कामि-
न्यै० ॐ स्वं काममालिन्यै० । विदिशु पाशाय० अङ्कुशाय० दर्पणाय० अञ्जनशलाकायै० इति तदप्रादिप्रादक्षिण्येन
संपूज्य तद्दक्षिणतुरन्ते लोकपालास्तदस्त्राणि च संपूज्य धृपादि श्रेयं प्राप्यत् समापयेदिति । तथा—

एकलक्षं जपेन्मन्त्रं तददशाशं हुनेद्दृष्टैः । तर्पणादि ततः कुर्याद् गुरु सन्तोष्य यत्नतः ॥ १ ॥

सिद्धे मन्त्रे प्रकुर्वीत मन्त्री काम्यानि नान्यथा । वामाचीणा च निशया वामोरौ विलिखेन्नशि ॥ २ ॥

आच्छादयन् वामदोष्णा तन्मनाः प्रजपेन्मनुम् । शवं सहस्रं लोलाचीमानयेत् काममोहिताम् । ३ ॥

एतन्मन्त्रेण सजस्रं मन्त्रपुष्पफलादिकम् । दत्तं समेवित मर्वजनतावश्यकारकम् ॥ ४ ॥

इति । तथा—

अथान्यं संप्रवक्ष्यामि समस्तस्त्रीवशंकरम् । काचितस्त्रीविशगन्द् करिसुदु पृथग् द्वयम् ॥

येद्वयं वाद्वयं स्त्रींस्वाहेति मन्त्रोऽयमीरितः । एकोनविंशत्यर्णाट्यो मन्त्रः स्त्रीवश्यदः परः ॥
अस्य पूजादिकं सर्वं मन्त्री पूर्ववदाचरेत् । अस्थाद्यवर्णतस्त्वरवाक् साध्यनाम प्रयोजयेत् ॥
जपेन्मन्त्रं शतं वापि स वश्यो भवति ध्रुवम् । ॥

इति ॥ अथ पञ्चावतीमन्त्राः । सारसंग्रहे—

माया सलोहिता यावति स्वाहा सप्तवर्णकः । पञ्चावत्या मनुः प्रोक्तः सर्ववश्यप्रदायकः ॥ १ ॥
माया भुवनेश्वरीबीजं, लोहितं प, यावति स्वरूपम्, स्वाहा स्वरूपं । तथा—

ऋषिर्ब्रह्मा समुद्रदिष्टो गायत्री छन्द उच्यते । पञ्चावती देवतास्य ह्रींबीजं शक्तिरस्य तु ॥ २ ॥
स्वाहा स्थान्माययाङ्गानि षड्दीर्घस्वरभिन्ना । कृत्वा देवीं ततो ध्यायेत् साधकः स्थिरमानसः ॥३॥
रक्तोत्पलकरद्वन्द्वाम्बजस्थां कमलाननाम् । बन्धूकामां त्रिनयनां नानाकल्पोज्ज्वलां स्मरेत् ॥ ४ ॥
शक्तिपीठे यजेद् देवीं पुराङ्गानि च मातरः । लोकपालांस्तदस्त्राणि पञ्चावत्यर्चना मता ॥ ५ ॥

प्रयोग- सुगम । तथा—

पुरश्चरणमस्यैकं लक्षं प्रोक्तं च मन्त्रिभिः । तद्दशांशेन च घृतैर्जुहुयान्मन्त्रवित्तमः ॥ ६ ॥
एनं मनुं यो भजते सुभगः सर्वयोपिताम् । पद्कोणान्तर्लिखेच्छक्तिं पद्कोणेषु च संलिखेत् ॥ ७ ॥
मन्त्राणांश्च ततो बाह्ये लिपिबीतमिदं मतम् । रम्यं पञ्चावतीमन्त्रं वश्यदं नात्र संशयः ॥ ८ ॥

लिपिबीतं मातृकया । अन्यत् सुगमम् । तथा—

वाग्भवं प्रथमं बीजं द्वितीयं भुवनेश्वरी । तृतीयं च रमाबीजं आद्यलक्ष्मीपदं ततः ॥ ९ ॥
स्वयंभुवे पदान्ते च प्रदद्भुवनेश्वरी । ज्येष्ठायै हृदयं चैव मन्त्रः सप्तदशाक्षरः ॥ १० ॥

वाग्भवं दे, हृदयं नमः । अन्यत्सुगमम् । तथा—

ऋषिरस्य स्मृतो ब्रह्मा छन्दोऽष्टिः समुद्राहृतम् । देवता ज्येष्ठलक्ष्मीश्च श्रीमाये शक्तिबीजके ॥११॥
प्रमुञ्च त्रिः करौ विद्वानङ्गन्यासमथाचरेत् । त्रिवेदाब्धीन्द्रशिषुग्भवैरङ्गानि पद क्रमात् ॥ १२ ॥
शिरोभूमध्यवक्त्रेषु बीजानां त्रितयं न्यसेत् । हृन्नाभ्याधारजान्दशौ पदानां पञ्चकं न्यसेत् ॥१३॥
पञ्चासनस्थामरुणामरुणाम्बरधारिणीम् । कुङ्कुमच्चोदलिप्तार्ङ्गीं प्रोत्फुल्लकमलेक्षणाम् ॥ १४ ॥
मन्दस्मितमुखीं ज्येष्ठां कलशं वसुपात्रकम् । दधानामूर्ध्वबाहुभ्यां पाशमप्यङ्कुशं तथा ॥ १५ ॥
चिन्तयेत् परया भक्त्या देवीमित्थं प्रपूजयेत् । ॥

शामाशूर्ध्वयोराद्ये । तदाद्यद्य स्थयोरन्ये, इत्यायुधध्यानम् । कलशं सुधाद्यम् ।

सम्यग्धर्मादिभिः पीठे मन्त्रवित् परिकल्पयेत् । लोहिताक्षी विरुपाक्षी कमला नीललोहिता ॥ १६ ॥
समदा वारुणी पुष्टिरमोघा विश्वमोहिनी । पूर्वादिदलमूलेषु मध्ये चार्च्याः क्रमादिमाः ॥ १७ ॥
वदेच्च रक्तज्येष्ठायै विग्रहे नीलशन्दतः । ज्येष्ठायै धीमहि प्रोक्त्वा तन्नो लक्ष्मीः प्रचोदयात् ॥१८॥
अनयाबाह्य तां ज्येष्ठां पूजयेच्चन्दनादिभिः । अङ्गानि मातृलोकेशास्तदस्त्राणि प्रपूजयेत् ॥ १९ ॥

१ 'पद्कोण विलि' ग पाठ । २ 'चर' क पाठ ।

इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसे ब्रह्मणे ऋषये नमः । मुखे अष्टिच्छन्दसे नमः । हृदये ज्येष्ठालक्ष्म्यै देवतायै नमः । गुह्ये शीर्षाजाय नमः । पादयोर्द्वौशक्त्यै नमः, इति विन्यस्य, मूलविधया करौ प्रमृज्य, ॐ ऐं ह्रीं श्रीं हृदयाय नमः । आद्यलक्ष्मी शिरसे स्वाहा । स्वयंभुवे शिष्याय वन्द । ह्रीं कवचाय हु । ज्येष्ठायै नेत्राभ्यां धौषद् । नमः अस्त्राय फद्, इत्यङ्गमन्त्रैः करपङ्क्त्यासं विधाय, ध्यानाद्यात्मपूजान्ते मण्डकादिपरतत्त्वान्तर्पाठं सपूज्याप्रदलकेसरेषु श्यामादिमध्यान्ते लोहितार्थ्यै नमः । विरूपार्थ्यै नमः । कमलायै०, नीललोहितायै०, मदायै०, चारुयै०, पुष्ट्यै०, श्यामायै०, विभ्रमोहिन्यै०, इति प्रादक्षिण्येन संपूज्य 'ऐं ह्रीं श्रीं सर्वशक्तिकमलासनाय नमः' इति समस्त पीठ संपूज्य "रक्षज्येष्ठायै विद्महे नीलज्येष्ठायै धीमहि तन्नो लक्ष्मी प्रचोदयात्" इत्यनया गायत्र्याद्याह्य मूलविधयासनादिपुष्पोपचारान्तं कृत्वा प्राग्यदङ्गानि सपूज्याप्रदले प्रादभ्याद्याश्चतुरश्रे लोकपालान्तदश्राणि च सपूज्य धूपदीपादि शेष प्राग्वन् समापयेत् इति ॥ तथा—

लक्षं तु प्रजपेन्मन्त्रं जुहुयात् तद्दशाशतः । पायमेन सुशुद्धेन सर्पिःसिक्तेन साधकः ॥ २० ॥

तर्पणं मार्जनं कृत्वा कुर्याद् ब्राह्मणभोजनम् । ॥

ज्येष्ठामनु यो भजते मनुष्यः सन्यासपूजाजपतर्पणैश्च ।

भोगानिह प्राप्य बहून् स मर्त्यः परत्र विष्णोः पदमेति नित्यम् ॥ २१ ॥

इति । सारसंग्रहे—

अथ वक्ष्ये मन्त्रवर त्रिपुटामंत्रक शुभम् । लोकरञ्जनकर्तारं चतुर्वर्गफलप्रदम् ॥ १ ॥

यशस्करं पुत्रपौत्रफलदं कविताकरम् । कमला भुवनेशानी तृतीयश्च मनोभवः ॥ २ ॥

वर्षत्रयात्मा त्रिपुटानामको मन्त्र ईरितः । ॥

कमला श्रीं, भुवनेशानी ह्रीं, मनोभव ह्रीं । दक्षिणामूर्तिसंहितायाम्— ऋषिर्ग्रह्यास्य मन्त्रस्य गायत्र छन्द ईरितम् । शारदातिलके— "ऋषिः समोहन" इत्युक्तम् । आचार्यवररौ किमपि नोक्तम् । सारसंग्रहे—

। भृगुः समोहनोऽस्पर्षिः ब्रह्मो गायत्रमुच्यते ॥ ३ ॥

देवता त्रिपुटाख्या स्याद्द्विरुक्तेनाणुनाङ्गकम् । अथवा भुवनेशान्या षडङ्गानि प्रविन्यसेत् ॥ ४ ॥

हेमाभां पारिजातद्रुमरुचिरवने मण्डपे स्वर्णधूमौ

रत्नोद्यत्कृष्टिमेऽग्रे लमदमरतगोशारसिंहासनोर्ध्वे ।

पद्मोत्थस्था स्मरेऽहं कमलपुगगुणानङ्कुरां चापवाणीं

विप्राणा हस्तपर्वमैशिमयम्लकुटा चारुभूपा विनेत्राम् ॥ ५ ॥

द्वौभिक्षामरादर्शमभुद्रककरण्डकान् । ताम्बूलं च बहन्तीभिरावृतां परितः शुभाम् ॥ ६ ॥

द्वौभिर्घृषिण्यादिभिः । नारायण्यै— सौम्यादि घृषिर्नां सूर्यामादित्या च प्रमायती' मिति । तथा—

पीपूयदृष्ट्या पश्यन्ती साधकं च मनोहरम्' इति । दक्षिणामूर्तिः—

पद्मकोषं पूर्वमालिख्य मध्ये विद्या लिखेत् सुधीः । वीप्सया तां तु पद्मकोषकोषेषु क्रमतो लिखेत् ॥ १ ॥

वामाधूर्वयोराद्ये, तदाद्यध स्थयोरन्ये, इत्यायुवध्यानम् ।

शक्ते पीठे यजेद्देवीं हल्लेरात्तायाभिरङ्गकैः । मारुभिलोकपालैश्च वज्राद्यैः पञ्चमावृत्तिः ॥ ६ ॥
इति । अथ प्रयोग — प्रातः कृत्यादियोगार्थीठन्यासान्ते भूलविद्यया प्राणायामत्रय कृत्वा, शिरसि अज-
ऋण्ये नम । मुखे गायत्रीछन्दसे नम । हृदये शङ्खे देवतायै नम, इति विन्यस्य स्त्रीवश्याकर्षणे
विनियोग, इति कृताञ्जलिरस्तुवा हार्द्रा इत्यादिना करपङ्कन्यास कृत्वा, हृदये आ नम । शिरसि
धौं नम । शिरसाया ह्रीं नम । कचचस्थाने ज्ञीं नम । नेत्रस्थाने ज्ञीं नम । अक्षे ह्रीं नम । उदरे
धौं नम । पृष्ठे कौं नम, इति विन्यस्य ध्यानादिपुष्पोपचारान्ते, मध्ये हल्लेरायै नम । अग्रे गगनायै०,
दक्षिणे रक्षायै०, उत्तरे करालिकायै०, पश्चिमे महोच्छुम्पायै०, इति संपूज्य प्राग्भ्यदङ्गानि संपूज्याष्टदलेषु
प्राग्भ्याया संपूज्य चतुरस्रे लोकेशार्चादि प्राग्बत् समापयेदिति । तथा—

अष्टलक्षं जपेत् सार्धैर्दशाश जुहुयात् तिलैः । तर्पणादि ततः कुर्यादैर्ष मित्रो भवेन्मनुः ॥
इति ॥ अथ नित्यक्रियाप्रयोग । सारसद्वय—

भुजङ्गेशसमारूढा लक्ष्मीलौलाक्षिसप्तुता । श्रीमुखीविलसञ्जीर्षा मेघो नपनसप्तुतः ॥ १ ॥
पूतना सुमुखीयुक्ता महाकाली समाधवी । सूत्रमेण सहिता मेपद्वयं क्षिपटीशसप्तुतम् ॥ २ ॥
जया च योगिनी चैव रेवतीयुक् च वारुणी । सार्धकेशी च सहजा राज्ञीशं विरजान्वितम् ॥ ३ ॥
सानन्तो नकुलीशश्च नित्यक्रियामनुर्मतः । एकादशान्तरः सर्वसौभाग्यैश्वर्यदायकः ॥ ४ ॥
इति । भुजङ्गेशो रेफ, लक्ष्मी हकार, लोलाक्षी ईकार, श्रीमुखी विन्दु, मेघो हीं । मेघो नकार,
नपन ईकार, तेन नि । पूतना ल, सुमुखी य तेन त्य । महाकाली क, माधवी ल, सूत्रम इ तेन
क्षि । मेपद्वयं नकारद्वय, क्षिपटीश ए तेन छे । जया म, योगिनी न्, रेवती रेफ चकारात्पुनर्दकार
तेन द्र । वारुणी व, ऊर्ध्वकेशी ए तेन वे । सहजा म्, राज्ञीशं व, विरजा आ तेन स्वा । नकुलीशी
ह, अनन्त आ तेन हा ॥ तथा—

ऋषिर्ब्रह्मा त्रिष्टुबुक्कं छन्दो मन्त्रस्य देवता । नित्यक्रिया च गदिता चतुर्वर्गफलप्रदा ॥ ५ ॥
वक्षिणामूर्तिवैदितायाम्— “ वीजमद्य बदिजाया शक्तिं कौलिक ” मिति ‘विरादछन्द’ इति च ।
आद्येन मन्त्रवर्णेन हृदयं सप्तुदीरितम् । ततो द्वाभ्या पुनर्द्वाभ्या द्वाभ्या द्वाभ्यां द्वयेन च ॥ ६ ॥
कुर्वाण्यिष्टानि चाङ्गानि करयोश्च न्यसेत् क्रमात् । हृदि दृक्श्रोत्रयोर्द्वन्द्वे त्वाचि लिङ्गे च गुह्यके ॥ ७ ॥
पादयोश्चैव मन्त्राणान् विन्यसेन्मन्त्रविचमः । अरुणामरुणाकल्पामरुणाशुक्धारिणीम् ॥ ८ ॥
अरुणसङ्गिवलेपा ता चारुमेरमुखाम्बुजाय । नेत्रत्रयोन्नसद्वक्त्रा भाले धर्याम्बुमौक्तिकैः ॥ ९ ॥
विराजमानां मुकुटलसदर्थेन्दुशेखराम् । चतुर्भिर्वाहुभिः पाशमङ्कुश पानपात्रकम् ॥ १० ॥
अमय मित्रतीं पद्मध्यामीना मदालसाम् । ध्यातैव पूजयेन्नित्या शक्प्रोक्तशक्तिपीठके ॥ ११ ॥
पद्ममष्टदलं मध्ये वङ्गिगेहसमन्वितम् । चतुरस्रद्वयं बाह्वे प्राक्प्रत्यङ्गद्वारसंपुतम् ॥ १२ ॥
तत्र मध्ये यजेद् देवीं चन्दनादिरुचते । कार्णिकायोनिमध्यस्वदेशे बाध्वीशचक्षिपु ॥ १३ ॥
नैश्वर्या पुरतो दिक्षु यजेद्भानि पद् क्रमात् । चोभिणीं मोहिनीं लोला त्रिषु कोणेषु पूजयेत् ॥ १४ ॥
नित्या निरञ्जना क्रिया ज्ञेदिनी मठनातुरा । मदद्रवा द्राविणी च द्रविणा चाष्ट पत्रगा ॥ १५ ॥

मदाविला मङ्गला च मन्मथार्ता मनस्विनी । मोहामोदा मानमर्था माया मन्टा मितावती ॥ १६ ॥
 द्वारपार्श्वेषु कोशेषु दिक्षु ता दश पूजयेत् । लोकेशानपि तद्वक्ष्ये तदस्त्राणि ततो बहिः ॥ १७ ॥
 इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्वादियोगपाठन्यासान्ते मूलविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मणे
 ऋषये नमः । मुखे त्रिपुण्ड्रन्दसे नमः । हृदये श्रीनिव्यक्लिष्टायै देवतायै नमः, इति विन्यस्य मम चतु-
 र्विधपुरुषार्थसिद्धये विनियोगः, इति कृत्वाञ्जलिरक्त्या, ह्रीं हृदयाय नमः । नित्यं शिरसे स्वाहा । क्लिप्ते
 शिखायै वषट् । मद् कवचाय हु । ऋचे नेत्रत्रयाय वौषट् । स्वाहा अस्त्राय फट्, इति करपङ्कन्यास
 विधाय, हृदि ह्रीं नमः । दक्षनेत्रे नि नमः । वामे त्र्यं नमः । दक्षधोत्रे क्लि नमः । वामे ह्रीं नमः ।
 दक्षनासाया मं नमः । वामे दं नमः । सर्वाङ्गे ड्र नमः । लिङ्गे वै नमः । शुद्धे स्वा नमः । पादयो हा
 नमः, इति विन्यस्य मूलविद्यया व्यापकं कृत्वा ध्यानादिपङ्कपूजान्ते, त्रिकोणे ज्योतिषायै नमः, मो-
 हिन्यै०, लोलायै०, इति देव्यप्रादिकोणत्रये संपूज्याएदलेषु देव्यग्रदलमारभ्य प्राङ्गक्षिण्येन नित्यायै नमः,
 निरञ्जनायै०, क्लिष्टायै०, क्लेदिन्यै०, मदनानुरायै०, मद्भवायै०, द्रावियै०, द्रविणायै०, इति संपूज्य, चतुरस्रे
 देव्यग्रद्वारस्य वामपार्श्वमारभ्य मदाविलायै०, मङ्गलायै०, मन्मथार्तायै०, मनस्विन्यै०, मोहायै०, आमोदायै०,
 मानमर्थायै०, मायायै०, मन्टायै०, मितावत्यै०, इति द्वारपार्श्वद्वयाग्नेयदाक्षिण्यभिर्भूति-पश्चिमद्वारपार्श्वद्वयवाय-
 प्योत्तरेणानेषु दशदिक्षु संपूज्य, मध्येस्वायामिन्द्रादीन् सर्ववाद्योरेत्वात्पां चन्द्रार्दींश्च संपूज्य धृषदीपादि सर्व
 प्राग्वत् समापयेदिति ॥ तथा—

ध्यात्वैवं प्रजपेन्नक्तं मनुमेनं दशांशतः । मधूकपुष्पैः स्वाद्भङ्गैर्जुहुयात् हविषाधवा ॥ १८ ॥

तद्दशांशं तर्पयित्वा जलैः कर्पूरवासितैः । आत्मानमभिषिच्यथा ब्राह्मणान् भोजयेत् ततः ॥ १९ ॥

विचभूपाम्बराद्यैश्च संतोष्य गुरुमात्मनः । सिद्धमन्त्रः प्रकुर्वीत प्रयोगान् मन्त्रवित्तमः ॥ २० ॥

ततो विद्याप्रयोगार्हो नित्यार्चानिरतस्तथा । सहस्रजापी तद्भक्तः कुर्याद्युक्तं नचान्यथा ॥ २१ ॥

पञ्च रत्नैस्त्रिमध्वरैर्होमाल्लक्ष्मीमवाप्नुयात् । तथैव कैरवै रक्तैः राक्षस्य स्ववशं नयेत् ॥ २२ ॥

समानरूपवत्मायाः शुक्लाया गोः पयःप्लुतैः । मल्लिकामालतीजातीशतपत्रैर्हुतैर्भवेत् ॥ २३ ॥

स्वर्णाम्बुः स्तम्भनं शत्रोर्नृपादीनां कुधोऽपि वा । आज्याङ्कैः करवीरैर्यैः प्रसूनैरक्यैर्हुतैः ॥ २४ ॥

रत्नाम्बराणि वनिता भूपमर्त्यं वश नयेत् । भूपावाहनवाणिज्यामिद्वयः स्युः स्ववाञ्छिताः ॥ २५ ॥

लवणैः सर्पपंगौरतिलैर्वीर्यैश्च होमतः । तच्चैलाङ्गैर्निशामध्ये त्वानयेद्वाञ्छितां वधूम् ॥ २६ ॥

तैलाङ्गैर्जुहुयात् कृष्णदरपुष्पैर्निशान्तरे । मासादरातिस्वीव्रातिज्वरेण परिपीड्यते ॥ २७ ॥

आस्फुरघृताभ्यङ्गैस्तद्द्विजैर्निशि होमतः । अग्नाः शरीरे शत्रोः स्युर्दुःसाध्याश्च चिकित्सकैः ॥ २८ ॥

तैरेव दलितान्नुस्तु रिपुर्याति यमालयम् । तथा तत्तैलसंसिद्धैर्वीरैर्द्वोल्लजैरपि ॥ २९ ॥

मरिचैः सर्पपाज्याङ्गैर्निशि होमात्तु मासतः । वाञ्छिता च रमा कामञ्ज्वरार्तामानयेद् ध्रुवम् ॥ ३० ॥

मरिचैः सर्पपोषैतैः सप्तरात्रं हुतैर्निशि । दानंमानकुलैर्नित्यं दुःप्रापामानयेद् वधूम् ॥ ३१ ॥

अन्नाज्यैर्जुहुयादित्यं शतमष्टोत्तरं तु वा । तेनान्नपूर्णां भवने भोक्ता च भवति ध्रुवम् ॥ ३२ ॥

शालीभिराज्ययुक्ताभिर्होमाञ्छालीनवाप्रुयात् । साध्यर्चवृचसंभूतामिष्टपादरजःकृताम् ॥ ३३ ॥
 राजीमरिचलोद्योत्थां पुत्तलीं जुहुयान्निशि । प्रपदाभ्यां च जह्वाभ्यां जानुभ्यामृत्पुग्मतः ॥ ३४ ॥
 नामेरधस्ताद् हृदयाद्गलेनाकण्ठतस्तथा । शिरमथ सुतीर्चयेन च्छिन्वा शशेण वै क्रमात् ॥ ३५ ॥
 एव द्वादशाषा होमान्नरनारीनराधिपाः । वरया भवन्ति मप्ताहादरातिरस्यै वाञ्छया ॥ ३६ ॥
 प्रयाति निघनं चास्य वाञ्छयानन्ययोगतः । पिष्टेन गुडयुग्मेन मरीचैर्जिरैर्कुर्यात् ॥ ३७ ॥
 कृत्वा पुत्तलिकां साध्यनामयुक्तामथो हृदि । सनामहोममंपातघृते संपाच्य तां पुनः ॥ ३८ ॥
 स्पृशन् निजकराग्रेण सहस्रं प्रजपेन्मनुम् । अभ्यर्च्य तदघृताभ्यक्ता मन्त्रपेत्तद्गंधिया जपन् ॥ ३९ ॥
 नरनारीनृपास्तस्य वरयाः स्युर्भरणावधि । तरेव पिष्टैर्वृच तु कृत्वा तन्मध्यतस्तथा ॥ ४० ॥
 साध्यनाम स्फुटं कृत्वा प्राग्बत्संपाच्य मन्त्रणात् । वरयास्ते बत्सरं भूपुस्तन्प्रागार्णान्वितस्तथा ॥ ४१ ॥
 कृत्वा विपाच्य खादस्तु वशोपत् तांस्तदर्धकम् । नारिकेलफलाम्भोभिस्तर्पणाद्गनिता वशाः ॥ ४२ ॥
 फर्पूरवासितैस्तोयैर्मनुष्याथ वशे स्थिताः । तर्पणाद्भवन्नाम्भोभिः सर्वे स्युस्तस्य किङ्कराः ॥ ४३ ॥
 तथा लवणयुग्मेन तोयेन वनिता वशाः । शुद्धेन चारिणा भासं तदर्धं सप्तवारकम् ॥ ४४ ॥
 तर्पयेद्यस्य नागैव स तस्य खाद् वशोऽनिशम् । केतकीवामितैश्चेन्दुयुक्तैः केरफलोदकैः ॥ ४५ ॥
 तर्पणाद्गनिता वरया दद्युः प्राणाग्निजं घनम् । नमेरुवासितैस्तोयैस्त्वर्पणाद्गमिषा वशाः ॥ ४६ ॥
 चम्पकैर्वासितजलैस्तर्पणं सर्वरञ्जनम् । पाटलीशतपत्राभ्या वासितैस्तपणैर्जलैः ॥ ४७ ॥
 सर्वलोकचमत्कारकारी भवति नित्यशः । कस्तूरीवासिताम्भोभिस्तर्पणं सर्वमिदिकृत् ॥ ४८ ॥
 इन्दुचन्दनसौरभ्यवासिताम्भःप्रतर्पणम् । वाञ्छितावर्षस्य संसिद्धिं भण्डलात् कुरुते ध्रुवम् ॥ ४९ ॥
 (सिवतुमिथजलैराद्यो घनधान्यादिभिश्चिरम् । गुडमिथजलै रात्रौ तर्पणं विघ्ननाशनम् ॥ ५० ॥
 चिञ्चाफलरसोपैर्तैर्जलैर्द्वेषाय तर्पयेत् ।) उष्योदकैः समरिचैस्तर्पयेद् वैरिमृत्यये ॥ ५१ ॥
 केवलोप्योदकेन स्यात् तीव्रम्बरसमुद्भवः । निम्बपत्रमोपैर्तैरभ्युभिस्तर्पणाद् द्विषाम् ॥ ५२ ॥
 जायतेऽन्योन्यवैरस्यं येन ते नाशमाप्नुयुः । तर्पवात्युष्यासालिलैस्तर्पणाद् वैरियो भृशम् ॥ ५३ ॥
 अतिसारादिभिर्दोषैरौदरैः ज्ञेशमाप्नुयुः । वनितानवनीतस्य द्रावकोऽग्निर्जपादिना ॥ ५४ ॥
 जायते साधको नित्यं कन्दर्पाधिकसुन्दरः । ॥

इति ॥ तथा—

प्रणवं चाथ हृल्लेखा वाग्बीजं नित्यशब्दतः । जिह्वे मदब्रजे वाचं मायामशिवधू वदेन् ॥ १ ॥
 नित्यजिह्वाभिधो मन्त्रः श्रोत्रः पञ्चदशाक्षरः । ॥

इत्येता इति, वाचम् ऐ, अशिवधू स्वाहाकार । तथा—

शृषिः संमोहनः श्रोत्रो विराडुक्तं च देवता । नित्यजिह्वाभिधा देवी चतुर्वर्गफलप्रदा ॥ २ ॥

विना वाग्भवर्जां त्तु द्विद्वियुग्मेपुयुगकैः । समस्तेनाद्गुपदकं स्यान्नित्यङ्गिभ्यां स्मरत्ततः ॥ ३ ॥

सुराब्धिमध्ये पृथुलं सुचारुं द्वीपं सरेत् कल्पतरुपशोभि ।

पिकालिभृङ्गाबलिमञ्जुनादं मन्देन मंसेवितमीरणेन ॥ ४ ॥

मनोज्ञवीरुत्सुमावकीर्णश्रुद्यञ्जशाङ्गप्रतिमस्वररिमम् ।

माखिक्यसहामलमणद्वर्षं च सिंहासनं रत्नमयं च तत्र ॥ ५ ॥

त्रिकोणमध्यं ललिताष्टपत्रं संचिन्त्य पद्यं स्मर तत्र देवीम् ।

शीतांशुचूडामरुयोत्पलामां करैः सपाशाङ्कुशकल्पवल्लीः ॥ ६ ॥

कपालमन्थेन च धारयन्तीं द्वाभ्यां कराभ्यां कलनादवीणाम् ।

त्रैलोक्यसंमोहनकारिणीं तां नित्यां भजे चारुर्चिं त्रिनेत्राम् ॥ ७ ॥

इति । वामाधूर्ध्वयोराद्ये, तदादिमध्ययोरन्ये, तद्यस्तनाभ्यां योरा, इत्यायुधध्यानम् ॥

इति ध्यात्वा यजेत्पीठं चतुःशक्तिपुतं सुधीः । सयोनिकर्णिकं पद्ममष्टपत्रविराजितम् ॥ ८ ॥

बहिः पञ्चदल पद्यं तद्बहिर्देशपत्रकम् । चतुरस्रत्रयं बाधे चतुर्द्वारविराजितम् ॥ ९ ॥

(इति संमोहनपञ्चरात्रोक्तमिति ।

चतुर्दले द्वाविण्पादीरीशाद्यश्रिषु पूजयेत् । प्रादक्षिण्येन मन्त्रज्ञ उच्यन्ते ता यथाक्रमम् ॥ १० ॥

पूर्वा स्याद् द्वाविणी वामा ज्येष्ठा साहादकारिणी । अपरा चोभिणी रौद्री गुह्यशक्तिश्चतुर्थिका ॥ ११ ॥

मायाघमासनं देयं मूर्तिं मन्त्रेण कल्पयेत् । ॥

द्वाविण्यापास्तिस्त्रो धामाघानां तिसृणां विशेषभूताः । “कोणेष्वैशादिमप्ये च तत्र शक्तीर्न्यसे-
दिमा ” इति नारायणीयबचनस्य कोणेषु मप्ये चेत्यर्थः ।

“नित्याङ्गिभ्यां तत्र यजेत् वक्ष्यमाणेन वर्त्मना । केसरेष्वङ्गपूजा स्यात् पत्रेष्वेताः प्रपूजयेत् ॥

सपण्ठाघन्तयुक्स्वरवर्जमष्टस्वरादिकाः ” । ॥

सपण्ठाघन्तयुक्स्वरवर्जमित्यर्थः । अञ्जलूलसहितानुसारविसर्ग—अञ्जादित्यष्टस्वररहिता स्वरादिका इत्यर्थः ।

नित्यादिमा सुमद्रा समङ्गला वनचारिणी । सुमगा दुर्मगा स्यान्मनोन्मनीं रुद्ररूपिणी ॥ १२ ॥

बल्लकीवादनपरा दूलो रक्ता मनोहराः । मदमन्थरगामिन्यः सुवेशाश्चारुभूषणाः ॥ १३ ॥

अरुणांशार्वलङ्कारान् पञ्च कामान् प्रपूजयेत् । व्यामसर्गाद्यकन्दर्पवीजाद्यास्ति तनङ्गकः ॥ १४ ॥

सरमन्मथकामाश्च मारः पञ्चम ईरितः । पञ्चपुष्पेषुपाशाहमाङ्कुशेनुधनुर्धृतः ॥ १५ ॥

पृष्ठभागे तूष्णयुक्ताः शक्तीस्तत्पार्श्वसंस्थिताः । भूषायुक्ताः स्मेरवक्रकमलाः माधु पूजयेत् ॥ १६ ॥

सभिन्दुङ्गीवौष्ठचवर्जस्वरवर्गादिमादिकाः । ता रतिविरतिः प्रीतिर्विप्रीतिर्मतिदुर्मती ॥ १७ ॥

धृतिः स्याद्विधृतिस्तुष्टिर्निस्तुष्टिर्दश संस्मृताः । अरुणारुणभूपाढ्या वीणाहस्ताः मिताननाः । १८ ।
लोकपालास्ततो वाद्ये तद्वेतीथ ततो वहिः । ॥

इति ॥ अथ प्रयोग — मत्र प्रातः कृत्वादिवोगपीठन्यायान्ते मूलेन प्राणायामप्रय कृत्वा, शिरानि समो हनाय ऋषये नम । मुखे विरादुद्धन्दसे नम । हृदये श्रीमित्यक्रिचापै देवतायै नम । इति चिन्त्यस्य ॐ ह्रीं हृदयाय नम । नित्य शिरसे म्यादा । क्रिचे शिर्षायै० । मद्द्रवे ह्रीं कथ्याय० । स्वाहा नेत्रत्रयाय० । ॐ ह्रीं नित्यक्रिचे मद्द्रवे ह्रीं स्वाहा अन्नायफद । इति षडङ्गमन्त्रानुष्ठानादितला-
न्तं करयोर्चिन्त्यस्य ध्यानादिपरत्तयान्तं षड्दलेकेसंरक्षीशानकोणादि आ द्वापरिष्यै यामायै० । ईं हृ-
दिन्ये ज्येष्ठायै० । ऊं क्षोभिष्ये रौद्र्यै० । ऐं गुह्यारक्ष्यै० इति पीठशक्ती सपूज्य, ह्रीं सर्वशक्तिरु-
मलासनाय नम, इति समस्त पीठं सपूज्य मूलनिधया मूर्तिं प्रकृत्यावाहनादिपटङ्गपूजान्ते अष्ट-
दलेषु १ नित्यायै० । २ सुभद्रायै० । ३ मङ्गलायै० । ४ धनचारिण्यै० । ५ सुभगायै० । ६ दुर्भगायै० । ७
मनोमन्त्र्यै० । ८ रत्नरुपिण्यै०, इति सपूज्य, (तद्वहि षड्दलेषु देव्यप्रादि ह्रीं अनङ्गाय० । ह्रीं स-
राय० । ह्रीं सम्मथाय० । ह्रीं कामाय० । ह्रीं भाराय० । इति सपूज्य) तद्वहिर्दशदलेषु देव्यप्रादिमात्र-
स्येन क रत्यै० । का विरत्यै० । किं प्रीत्यै० । कीं विप्र्रीत्यै० । कु मत्यै० । कू दुर्मत्यै० । कौ धृत्यै० । कौ-
विधृत्यै० । क नुष्यै० । क वितुष्यै०, इति सपूज्य लोकेश्वर्यादि सर्वं समाप्येदिति ॥ तथा—

वहिलक्ष जपेन्मथ तद्दशशश हुनेत् ततः । धृतेन तर्पणाद्यं च कृत्वा संतोष्य देशिकम् ॥१९॥
धनधान्यादिभिः मम्यरू प्रयोगानाचरेत् ततः । एष मन्त्रोदितान् सम्यक् पूर्वोक्तविधिना सुधीः । २० ।
एवं यः पूजयेद्भक्त्या नित्यक्रिचा नरोऽनहम् । प्राप्नोति महतीं लक्ष्मीं प्रार्थयते प्रमदाजर्जनः ॥२१॥
इति ॥ तथा—

बालान्त्यहीना नित्यान्ते इत्य विन्दुविवर्जितम् । कामवीजं नद्वयं च शिवयुक् च मदीं वदेत् ॥ १ ॥
द्रान्तेऽस्तु शिवयुग् हादिजलानन्ताः सकान्ति यम् । अयं वाग्वादिनीक्रिन्नामन्त्रो द्वादशवर्णकः । २ ।
यालाविद्या पूर्वोद्धृता मा अन्त्यहीना वर्तायगीजरहिता तेन ऐं ऊं इति धीजद्वयमुद्धृतम् ।
नित्य स्वरूप, कामवीज इत्वं ह्रस्वेकारयुक्तं विन्दुविवर्जितं तेन क्रि इति । नद्वय शिवयुगेकार-
युक्तं तेन न्न इति । मदीं मकारवकारौ, द्र स्वरूपं, अशु बकार, शिव एकार तयुक्तं तेन
ये इति । हादि सकार, जल बकार, अनन्त आकारस्तं स्या इति । सकान्ति जम् आ-
कारयुक्तो हकार तेन हा इति ॥

ममोहननिचृन्त्रिलक्रिन्ना मुन्यादिका मताः । वाग्मनेन षडङ्गानि कृत्वा नित्या प्रिचिन्तयेत् ॥ ३ ॥
रक्षा सुरक्रवसनामरुणाङ्गरागां हस्ताम्बुजैः कमलपाशसूचीन् कपालम् ।
साभिन्वीं त्रिनयना शशिशेखरां ता नित्या सरदेदुदि मदाकृलिताङ्गपाष्टम् ॥ ४ ॥
दत्ताध करमारुभ्य वामाध करपर्यन्तमायुधध्यानम् ।

शाक्ते पीठे यजेद्देवीं प्रोत्रेऽङ्गानि पुरा यजेत् । पूर्वोक्ताश्च ततो द्वाष्टशक्तीनित्यादिका यजेत् ॥ ५ ॥
अरुणा नीलकमलकपालाढ्यराम्बुजाः । शतक्रतादिकान् वाद्ये वज्रादीनि ततो वहिः ॥ ६ ॥

अथ प्रयोग — तत्र भ्रातृकृत्यादियोगर्पाठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि संमो-
हनाय ऋषये नमः । मुखे निवृच्छन्दसे नमः । हृदये नित्यक्लिन्नानित्यायै देवतायै नमः, इति वि-
न्यस्य इष्टमिदये विनियोगः इत्युक्त्वा, षे हृदयाय० इत्यादिकरपठङ्गन्यास कृत्या ध्यानाङ्गपूजान्ते
अष्टदलेषु पूर्वोक्तैकादशाक्षरौक्लानित्याद्यष्टशक्लौ, संपूज्य लोकेशाचादि सर्व समापयेन्निति ॥ तथा—

संबुद्धन्ता मता नित्यक्लिन्ना तद्वन्दद्रवा । कामिकापञ्चमः कालः मविमर्गा दशाक्षरः ॥ १ ॥

नित्यक्लिन्नामनुः प्रोक्तो भजतां सर्वमिद्विदः । ॥

संबुद्धन्ता नित्यक्लिने, तद्वत् मन्द्रवे, कामिकापञ्चमो नकारः कालो म मविमर्गो म इति ।

“ . . . । ऋषिरात्रिस्त्रिपुत्रं हन्दो नित्या च देवता ॥ २ ॥

नित्यायै हृदयं स्वाहा नित्यायै शिर ईरितम् । क्लिन्नेस्वाहा शिखा नित्यक्लिन्नं कवचं मतम् ॥ ३ ॥

नित्यक्लिन्ने नमश्चासु ध्यानं पूर्ववदाचरेत् । पूजादिक चास्य मन्त्री पूर्ववत् परिकल्पयेत् ॥ ४ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग — मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि अत्रये ऋषये नमः, मुखे त्रिपु-
च्छन्दसे नमः, हृदये ध्यानित्यक्लिन्नायै देवतायै नमः, इति विन्यस्य सर्वांगीष्टार्यामिदये विनियोगः, इति
प्राग्बहुन्त्वा मूलेन कर्त्योर्न्यापकं कृत्वा, नित्यायै हृदयाय नमः । नित्यायै शिरसे स्वाहा ।
क्लिन्नेस्वाहा शिखायै० । नित्यक्लिन्ने कवचाय हुं । नित्यक्लिन्ने नमः अस्त्राय फट्, इत्यङ्गुष्ठादिकनि-
ष्टान्तं करयोर्धिन्यस्य हृदयादिष्वपि नेत्रहानेषु पञ्चाङ्गेषु न्यसेत् । ततो ध्यानपूजादिकं सर्वं पूर्व-
मन्त्रवन् कुर्यात् ॥ तथा—

एकलक्षं जपेन्मन्त्रं तद्दशांशं हुनेत् तिलैः । तर्पणादि ततः कुर्यात् पूर्वोक्तविधिना सुधीः ॥५॥

नित्यामन्त्रं जपेद्यः बहुतविधिर्जपैः मार्चनार्तर्पणैश्च

स स्याद् दारिद्र्यदुःखामयगणविपुतो वत्सराथा शतं च ।

जीवेद्विधं समग्रं वशयति मनुविन्मोहयत्याशु लोकं

देहान्ते भुक्तिमिष्टां परमविविमलां प्राप्नुयान्नान्यथात्र ॥ ६ ॥

इति ॥ सारसंग्रहे—

प्रखवं भुवनेशानी जलं वङ्गयन्मूनन्तयुक् । केन्तं सिनीपदं हृष नववर्षा ममीरिता ॥ १ ॥

विद्येयं वद्विवासिन्याः सर्वसौख्यफलप्रदा । गस्ताः सरणतो वदयं जायते भुवनत्रयम् ॥ २ ॥

इति । (जलं व, वद्वि स्वरूपं, अमु व, अनन्त आ, तयुक्कस्तेन वा, टेन्तं सिनी मिन्यै, हृषम. ।)

शक्तिपार्ष्णिसंहितायाम्— (२२ प०)

ऋषिर्वसिष्ठश्चन्द्रः स्याद्गायत्री देवता त्रियम् । आद्यन्ते बीजशक्ती तु कीलकं मध्यमेव च ॥ १ ॥

इति । देवता त्रिय वद्विवासिनी ॥ सारसंग्रहे—

विद्याद्वितीयबीजेन दीर्घस्वरयुजा सुधीः । मायान्तेन पदज्ञानि कुर्यान्मन्त्री कराङ्गयोः ॥ ३ ॥

नवाचाराणि विद्याया नवरन्ध्रेषु विन्यमेत् । व्यापकं च समस्तेन कुर्याद् देव्यात्मसिद्धये ॥ ४ ॥

तप्तकाञ्चनसङ्काशां नवयौवनसुन्दरीम् । चारुस्मेरमुस्ताम्भोजविलसन्नवनत्रयाम् ॥ ५ ॥

अष्टभिर्वाहुभिर्पुंकां माणिक्याभरणोज्ज्वलाम् । रत्नाञ्जकम्बुपुण्ड्रेक्षुचापपूर्णैन्दुमण्डलान् ॥ ६ ॥
 दधानां वाहुभिर्वामैः कङ्कारं हेममृद्गुरुम् । पुष्पेषु मातुलुङ्गं च दधानां दक्षिणैः करैः ॥ ७ ॥
 स्वममानाभिरभितः शक्तिभिः परिवारिताम् । नवयोनिकर्णिकाया कृता तद्वहिरभ्युजम् ॥ ८ ॥
 द्वादशच्छदसंयुक्तं विदध्यात् च मनोहरम् । तद्वहिश्रुतुरस्रे द्वे द्वारद्वयममन्विते ॥ ९ ॥
 पूर्वपश्चिमयोस्तस्मिन्शक्रे देवीं समर्चयेत् । मध्ये ममाराह्यं वह्निवासिनीं विश्वविग्रहाम् ॥ १० ॥
 गन्धपुष्पैर्निवेद्यान्तैरुपचारैर्यजेत् क्रमात् । अङ्गानि पूर्वमभ्यर्च्य वच्यमाणाश्च शक्तयः ॥ ११ ॥
 अष्टकोशेषु संपूज्यास्तदश्रात्तु प्रदक्षिणम् । ज्वालिनीविस्फुलिङ्गिन्यां मङ्गला समनोहरा ॥ १२ ॥
 कनका कितवा विश्वा विविधा चेति शक्तयः । दलेषु द्वादशस्वेता राशिशक्तीः समर्चयेत् ॥ १३ ॥
 मेया धृवाहृया शक्तिं मिथुना कर्कटामपि । मिहा कन्यां तुला कीटा चापा च मकरामपि ॥ १४ ॥
 कुम्भा मीना यजेत् प्राग्दशदशारभ्य मन्त्रवित् । चतुरस्रद्वारयुग्मपार्श्वयोः कोयदित्तु च ॥ १५ ॥
 मन्त्रवित् वच्यमाणाश्च दश शक्तीः समर्चयेत् । घस्मरा सर्वभर्त्रा च विश्वा च विविधोद्भवा ॥ १६ ॥
 चित्ररूपा निःसपत्ना निरातङ्गा च पावनी । अचिन्त्यैवभवया रत्ना दशमी परिकीर्तिता ॥ १७ ॥
 लोकपालास्ततो वाद्ये तदस्त्राणि ततो वाहः । पूज्यं वह्निवामिन्याः प्रोक्त्वा सर्वसमृद्धिदा ॥ १८ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्वा ज्योतिषीणां गणपतिपूजां कृत्वा मूलविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा ।
 शिरसि यशिष्ठाप ऋषये नमः, मुखे गायत्रीद्वन्द्वं नमः, हृदये श्रीवह्निवासिनीनित्याये देवताये नमः, गुह्ये
 ज्ञेयं बीजाय नमः, पादयो नमः शक्रे नमः, नामौ वह्निवासिन्यै कौलकायै नमः, इति विन्यस्य
 (इति मिति करपङ्कन्यास विधाय, दक्षिणे ओं नमः, धामे ह्रीं, दक्षिणे व, धामे किं, दक्षिणे
 वां, धामे सिं, मुखे न्यं, लिङ्गे न, गुह्ये म नम इति विन्यस्य) मूलविद्यया मूर्धाविधादान्तं व्यापकं
 कृत्वा ध्यानादिमानसपूजान्ते प्रमाणोक्तचक्रमुदधृत्याभ्यस्थापनादिस्थाप्यपूजान्ते भुवनेश्वरीपीठ संपूज्या-
 याहनादिपुष्पापचारान्तेऽङ्गानि संपूज्य, अष्टयोनियुं देव्यप्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन— ज्वालिन्यै नमः । विस्फु-
 लिङ्गिन्यै० मङ्गलायै० मनोहरायै० कनकायै० कित्वायै० विश्वायै० विविधायै नमः । इति अष्टशक्ती
 संपूज्य, ततस्तद्वाहिर्द्वादशदलेषु प्रादक्षिण्येन मेयायै नमः, वृषायै०, मिथुनायै०, कर्कटायै०, सिंहायै०, कन्यायै०,
 तुलायै०, कीटायै०, चापायै०, मकरायै०, कुम्भायै०, मीनायै०, इति राशिशक्तीं संपूज्य, चतुरस्रे
 देव्यप्रमारभ्य दक्षिणभागमारभ्य प्रादक्षिण्येन घस्मरायै०, सर्वभर्त्रायै०, विश्वायै०, विविधोद्भवायै०, चित्र-
 रूपायै०, निःसपत्नायै०, निरातङ्गायै०, पावन्यै०, अचिन्त्यैवभवयायै०, रत्नायै०, इति देव्यप्रमारपाश्वर्द्धयाग्नेय-
 दक्षिणनिर्ऋतिवायव्यकोशेषु देव्या पृष्ठभागद्वारपाश्वर्द्धित ईशानकोणावधि संपूज्य तद्वाद्ये लोकपा-
 लास्तदस्त्राणि संपूजयेत् । पतङ्गफलद् भवति ॥ तथा—

एकलक्षं जपेन्मन्त्रं तद्दशशं हृन्नेद् घृतैः । तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणाराधनं तथा ॥ १९ ॥
 सिद्धमन्त्रः प्रकुर्वीत प्रयोगान्निजवाञ्छितान् । काम्यहोमविधिं वच्ये सम्यग्वाञ्छितदायकम् ॥ २० ॥
 शालितएतुलमाधाय प्रस्थं भाण्डे नये क्षिपेत् । समानवर्णान्स्ताथा रत्नाथा गोः पयस्तथा ॥ २१ ॥

द्विगुणं तत्र निक्षिप्य श्रपयेत् संस्कृतेऽनले । घृतेन मित्रं सम्यक् तु कृत्वा च संमितं करे ॥२२॥
 निधाय विधामष्टोर्ध्वशतं जप्त्वा हुनेत्ततः । एवं होमो महालक्ष्मीमावहेत् प्रतिपत्कृतः ॥ २३ ॥
 शुक्रवारेष्वपि तथा वर्षान्नूपममो भवेत् । पञ्चम्यां च विशेषेण प्रान्वद्धोमं ममाचरेत् ॥ २४ ॥
 तस्यां तिथौ त्रिमञ्चरैर्मल्लिकाद्यैः मितैर्हुनेत् । अन्नाज्याभ्यां च नियतं हुत्वा त्वाट्यो भवेन्नरः ॥२५॥
 यद्यदि वाञ्छितं वस्तु तानि मर्वाण्ये मर्बदा । घृतहोमादवाप्नोति तथैव तिलतण्डुलैः ॥ २६ ॥
 पञ्चमीषु विशेषेण पूजां कुर्याद् व्रती भवेत् । ॥

इति ॥ अथ वज्रप्रस्नारिणीप्रयोग सारसंग्रहे—

वज्रप्रस्तारिणीविद्यामिन्दिरामन्दिरं शुभम् । वक्ष्य लोकादितीर्थाय यथावच्च नमामतः ॥ १ ॥
 सर्वनारीनरपतिनरसंमोहकारिणीम् । कान्तारसागरद्वन्द्वःसमंधानतारिणीम् ॥ २ ॥
 अरुणाक्रोधिनी शान्तिपुङ्गा सृष्टिक्रियाक्षियुक् । तपञ्चमद्वयं रुद्रपुङ्गं ज्ञानामृतेन्दुपुरु ॥ ३ ॥
 जयेन्द्रग्न्याप्यायनीयुक् दीर्घा विधेव कामिका । लुधावती विषं धान्तं पुनस्तद्वीर्ययुतम् ॥ ४ ॥
 उत्कारी शिवयुक् प्रोक्तवा वीजमाद्यं पुनर्वदेत् । द्वादशार्णा महाविद्या प्रोक्ता सर्वममृदिदा ॥ ५ ॥

अरुणा हकार , अं स्वरूपं, क्रोधिनी रेफ , शान्तिरीकार , पमिर्मायादीजमुद्घृतम् । सृष्टि
 ककार , क्रिया लकार , अक्षि इकार , एमि ङ्कि इति । तपञ्चमद्वयं नकारद्वयं, रुद्र एकारस्त्व-
 युक्तं तेन ज्ञे । धानामृता ऐकार इन्दुरनुस्वारस्तेन ऐ इति । जया ककार , इन्दुरनुस्वार , अमी
 रेफ , आप्यायनी ओकारस्तेन ओ, दीर्घा न विद्या इ तेन नि, कामिका त, लुधावती य ,
 तेन ल्य । विधे म, धान्तं द् , पुनस्तेदेव ढकार , वली रेफस्त्वयुतं ड । उत्कारी यकार , शिव
 एकार , तेन वे । आद्यर्थाजं मायादीजम् ॥ दक्षिणामूर्ति— (२२ प०)

द्वादशार्णा पराविद्या ऋषिर्ब्रह्मा च गीयते । गायत्री ह्यन्त आरूपातं देवता परमेश्वरी ॥ १ ॥
 परमेश्वरी वज्रेश्वरी । सारसंग्रहे—

आद्यन्ते वीजशक्ती तु वाग्भवं कौलकं भवेत् । त्रिभे हृदयमं प्रोक्तं शिरस्यैवाङ्कुशः शिखा ॥ ६ ॥
 नित्यं वर्म मड नेत्रं द्रवेऽस्त्रं समुदीरितम् । मायया पुटितानेतानङ्गपङ्के प्रकल्पयेत् ॥ ७ ॥
 मत्केकं शक्तिपुटितान् मन्त्रार्णान् दश त्रिन्वसेत् । श्रोत्रनासाकपोलाक्षिनाभिगुह्येष्वलुकमात् ॥ ८ ॥
 ततः संचिन्तयेद् देवीं सर्वसौख्यप्रदायिनीम् । रत्नां रत्नान्वरां रत्नगन्धमाल्यविभूषणाम् ॥ ९ ॥
 चतुर्भुजां त्रिनयनां माणिक्यमुकुटोऽञ्जलाम् । पाशाङ्कुशात्रिलुचापं दाडिभीमायकं तथा ॥ १० ॥
 दधानां बाहुभिर्नैत्रैर्दयामर्दसुरीतलैः । पश्यन्ती माषकं त्र्यसपङ्कोणाञ्जमहीपुरे ॥ ११ ॥
 चक्रमध्ये सुखामीना स्तेरवक्त्रमरोरहाम् । शक्तिभिः स्वस्वरूपाभिरावृतां पोतमध्यगाम् ॥ १२ ॥
 सिंहामनेऽभितः प्रेङ्खत्यांतर्ध्यामिथ शक्तिभिः । वृतां ताभिर्विनोदाश्च यातायातादिभिः नदा ॥ १३ ॥
 कुर्वाणामरुणान्मोर्धा चिन्तयेन्मन्त्रनायिकाम् । ध्यानोदिते मण्डले च शक्तिपीठमुशक्तिं ॥१४॥

१ ' शिवय ' ख पाठ । २ ' मृत्त ' क य पाठ । ३ ' दम ' ख पाठ । ४ ' तत्तन्मभि ' न पाठ ।

शोणाब्धि हेमपोतं च सिंहासनमनन्तरम् । तत्र चक्र ततो देवीं सम्यग्गतां पूजयेत् ॥१५॥
 अरुणैर्गन्धकुसुमैर्धूपदीपनिवेद्यैः । अङ्गानि पूजयेदादीं त्रिकोणस्यास्तु पूजयेत् ॥१६॥
 इच्छाज्ञानक्रियासंज्ञाः पद्कोणव्यर्चयेत् ततः । डाकिनीं राकिणीं चैव लाकिनीं काकिनीं ततः ॥१७॥
 शाकिनीं हाकिनीं चैव पद्मद्वादशपत्रगाः । हृत्पत्रा त्रेदिनीं त्रिभ्रा चोभिणीं मदनातुरा ॥१८॥
 निरञ्जना रागवती तथैव मदनावती । भग्वला द्रापिणी वेगवती द्वादश शक्यः ॥ १९ ॥
 ततः षोडशपत्रेषु वक्ष्यमाणाः प्रपूजयेत् । कमला कामिनी कल्पा कला कलितकौतुके ॥ २० ॥
 किराता कालकदने कौशिकी कम्बुवाहिनी । कातरा कपटा कीर्तिः कुमारी कुङ्कुमापि च ॥२१॥
 चतुरस्रगताश्चापि शक्तीर्विद्ये यथाकामात् । मगिनी वेगिनी नागा चपला पेशला सर्वा ॥ २२ ॥
 रतिः श्रद्धा भोगलोला मटोन्मत्ते मनस्विनी । द्विचु द्वाराप्रपाश्वेषु कोणद्विचु च संस्थिताः ॥ २३ ॥
 द्वादशैता महादेव्यश्चतुरसेऽभिधो यजेत् । यजेदाशाधिपान् बाधे तदस्त्राणि ततो बहिः ॥२४॥
 एतत्संपूजनान्मत्तो दात्रिद्वान्मुच्यतेऽधिरात् । रोगापमृत्युदौर्भाग्यजरादोषैर्बिर्वाजितः ॥ २५ ॥
 देहान्ते भवभीतेषु मुच्यते नात्र संशयः ।

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादिभोगपीठन्यासान्ते मूर्त्तेन प्राणायामप्रथं कृत्वा, शिरसि
 अक्षणे ऋषये नमः । मुखे गायत्री छन्दसे नमः । हृत्त्रये श्रीपञ्चेश्वरीनित्यार्यै देवतायै नमः । पादपो-
 हीं शक्ये नमः । नाभां प कालकाय नमः, इति विन्ध्यस्य भ्रमेष्टांशित्तये विनियोग, इति क-
 ताञ्जलिरत्नवा, ह्रींक्षिर्ह्रीं हृदयाय नमः । ह्रींषीं शिरसे स्थाहा । ह्रींक्रौं शिखायै वषट् ।
 ह्रींनित्यह्रीं कवचाय हु । ह्रींमदह्रीं नेत्रत्रयाय वौषट् । ह्रींत्रयेह्रीं अस्त्राय फट्, इति करपङ्कन्यासं कृत्वा,
 दक्षभ्रमे ह्रींक्षिर्ह्रीं नमः । यामे ह्रींक्षिर्ह्रीं नमः । उत्तलसि ह्रींषीं नमः । यामे ह्रींक्रौं नमः । दक्ष-
 कपोले ह्रींनिर्ह्रीं नमः । यामे ह्रींत्वंह्रीं नमः । दक्षनेत्रे ह्रींमह्रीं नमः । यामे ह्रींदिह्रीं नमः । नाभौ
 ह्रींत्रह्रीं नमः । शुष्णे ह्रींवेह्रीं नमः, इति विन्ध्यस्य मूलविधया व्यापकं कृत्या ध्यानादिमानसपूजान्ते
 द्वादशदलकमलं कृत्वा, तरकरिणिकाया पद्कोण, तन्मध्ये त्रिकोण, द्वादशदलाद्बहिः षोडशदलं, तद्बहिःश्चतु-
 रस्रप्रय चतुर्द्वारयुक्तं दुर्यादिति पूजाचक्र निर्माण, पुनत प्राग्गन्त् सस्यावाभ्यर्च्यार्यस्यापनादिकमा-
 त्मपूजान्तं कृत्या पीठपूजाया मण्डकदिपृथिव्यर्चान्ते शोणान्धौ हेमपोतं तन्मध्ये रत्नभिहासतं च संपूज्य,
 धर्मादिपङ्कपूजान्ते त्रिकोणस्यात्रकोणमारभ्य उँ इच्छाशक्त्यं नमः । ज्ञानशक्त्यं । क्रियाशक्त्यं ।
 इति संपूज्य, पद्कोणेषु देव्या वामकोणे डाकिन्यै नमः, दक्षिणे राकिन्यै० । पृष्ठकोणे लाकिन्यै० ।
 पृष्ठवामकोणे काकिन्यै० । पृष्ठदक्षिणकोणे शाकिन्यै० । देव्यत्रकोणे हाकिन्यै नमः, इति संपूज्य, द्वाद-
 शदलेषु देव्यप्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन हृत्पत्रायै नमः, त्रेदिन्यै०, त्रिभ्रायै०, चोभिण्यै०, मदनातुरायै०,
 निरञ्जनायै०, रागवत्यै०, मदनावत्यै०, भग्वलायै०, द्रापिण्यै०, वेगवत्यै०, इति संपूज्य, षोडशदलेषु कम-
 लायै नमः, कामिन्यै०, कल्पायै०, कलायै०, कलितायै०, कौतुकायै०, किरातायै०, कालायै०, कदनायै०,
 कौशिन्यै०, कम्बुवाहिन्यै०, कातरायै०, कपटायै०, कीर्त्त्यै०, कुमार्थै०, कुङ्कुमायै०, इति संपूज्य, चतुरस्रं
 देव्यप्रद्वारस्य दक्षिणार्धमारभ्य द्वावर्षाभ्येपु कोणेषु च प्रादक्षिण्यक्रमेण भगिन्यै०, वेगिन्यै०, नागायै० ।

चपलाये०, पेशलाये०, सत्ये०, रत्ये०, श्रद्धायै०, भोगलोलाये०, मद्रायै०, उन्मत्ताये०, मनस्विन्यै०, इति संयूज्य, लोकेशार्वादिस्वै प्राग्त् समापयेदिति ॥ तथा—

मघ्नी लनत्रयं जप्त्वा तद्दशांशं हुनेद् घृतैः । आरग्वधप्रमूर्त्तैर्वा प्रमूर्त्तैर्वकुलांजुवैः ॥ २६ ॥
 मधुकर्त्रेथ पद्मैर्वा त्रिमधुर्त्रैश्च मन्त्रवित् । चन्द्रचन्दनकम्तूरीकारमीरमुरभीकृतैः ॥ २७ ॥
 तर्पयेद् दिनशस्तद्वत् सलिलैर्भक्तिमान् सुधीः । आत्मानमभिपिच्यथ तर्पयेद् ब्राह्मणानपि ॥ २८ ॥
 एवं मंमिद्धमन्त्रन्तु नित्यार्चानिरतस्तथा । गुरुभक्तः प्रकुर्वीत प्रयोगान् निजवाञ्छितान् ॥ २९ ॥
 महस्रजापी स्थिरधीर्मन्त्रवीर्यविदात्मवान् । यः मोक्षपि काम्यान् कुर्वति प्रयोगान्नान्यथा क्वचित् ॥ ३० ॥
 यदाज्ञानेन मोहेन चापलेनाथ वाचरेत् । अनर्थकेशराजादिपीडाः प्राप्नोति निश्चितम् ॥ ३१ ॥
 अरुणैः पङ्कजैर्होमं कुर्यात् त्रिमधुराप्तुतैः । मण्डलाङ्गभते लक्ष्मीं महतीं श्लाघ्यविग्रहाम् ॥ ३२ ॥
 कर्हार्ः चाद्रमंयुक्तैः पूर्याथ तद्दिनावधि । जुहुयान्नित्यशो भक्त्या महस्र विकचैः शुभैः ॥ ३३ ॥
 तत्तद्दिनेषु पूर्वोक्तान् भोजयेदुक्तरूपतः । तावच्च जप्याद्रोमोऽथ यावत्संस्वयं हुतं कृतम् ॥ ३४ ॥
 चम्पकैः चाद्रममिक्तैः सहस्रहवनाद् ध्रुवम् । लभते स्वर्णनिष्काणां शतं मासेन पूर्ववत् ॥ ३५ ॥
 पाटलैर्घृतमैमिक्तैस्त्रिमहस्रहुतस्तथा । दर्शादिमासाल्लभते चित्राणि वसनानि च ॥ ३६ ॥
 कर्पूरचन्दनाद्यानि सुगन्धीनि च मामतः । वस्तूनि लभते हृदयरन्यभोगोपयोगिभिः ॥ ३७ ॥
 शालीभिः क्षीरमिक्ताभिर्मन्त्रविच्च शतं हुनेत् । तेन शालीममृद्धिः स्वान्मार्गैः पद्भिरमंशयम् ॥ ३८ ॥
 विल्लङ्घनेन्नशतं वर्षादारोग्यमाप्नुयात् । स्वजन्मसु त्रिषु तथा दुर्वाभिर्जुहुयात् सुधीः ॥ ३९ ॥
 निरातङ्गो महाभोगः शतं वर्षाणि जीवति । गुह्यचित्तिलदुर्वाभिः त्रिषु जन्मसु संहुनेत् ॥ ४० ॥
 चिरायुःश्रीयशोधान्यभोगपुण्यादिभाग् भवेत् । घृतपापसदुग्धैश्च हुतैस्तेषु त्रिषु क्रमात् ॥ ४१ ॥
 आयुरारोग्यविभवैः नृपमान्यो भवेत् तथा । सप्तम्यां कदलीहोमात् सौभाग्यं लभते ध्रुवम् ॥ ४२ ॥
 दुर्वात्रिकैस्तु प्रादेशमात्रैः त्रिस्वाहुसंयुतैः । एषमासादब्दतो वापि रोगान्मुक्तः सुखी भवेत् ॥ ४३ ॥
 तद्दिनेषु जपेद्विंशतिं नित्यशः सलिलं स्पृशन् । सहस्रवारं तपोयैः स्नानं पानं समाचरेत् ॥ ४४ ॥
 पाकाद्यमपि तैरेव कुर्याद्रोगविमुक्तये । साध्यर्चवृत्तसंघर्षत्र्युपसर्पपास्तिलाः ॥ ४५ ॥
 पिष्टं च साध्यपादोत्थरजमा च ममन्वितम् । कृत्वा पुचलिकां तैस्तु हृदये नामसंयुताम् ॥ ४६ ॥
 शग्गच्छिन्वायमंस्तीर्णैः शस्त्रैः पुचलिका हुनेत् । एवं दिनैः सप्तकैर्वा त्रिभिर्वैकदिनेन वा ॥ ४७ ॥
 साध्यो वश्यो भवेच्छीघ्रमतिदूरास्थितोऽपि च । तथाविधा पुचलिका कुण्डमध्ये खनेद्विधि ॥ ४८ ॥
 उपर्याधि निधानात्र त्रिद्यया दिनशो हुनेत् । त्रिसहस्रं त्रियामाया सर्पपंस्तद्रसाप्तुतैः ॥ ४९ ॥
 शतयोजनदूरादप्यानथेद्वनितां वलात् । तां तु पुचलिकामधमधूच्छिष्टसमन्विताम् ॥ ५० ॥
 कृतप्राणप्रतिष्ठां च श्मशाने निरखनेन्निशि । माध्यगोर्नि च तत्रैव च्छित्वा दत्त्वा बलि ततः ॥ ५१ ॥

कृत्वाभियेकं तां विद्या प्रजपेच्च शतत्रयम् । अरातेरष्टमे राशौ मामान्नानाभिधैरपि ॥ ५२ ॥
 रोगैर्भूतादिसंज्ञेशैर्नाशमेति मुनिश्चितम् । यद्यन्तरात् समुद्भूत्य सलिले तां खनेन्निशि ॥ ५३ ॥
 ज्ञेशैस्तैः स विनिर्मुक्तः सुखी जीवति भूतले । साध्यमृचैण कृत्वा वा सर्षपाज्यनिवेशिताम् ॥ ५४ ॥
 तोयमध्ये निर्धार्यतत् काथयेदुक्तवासरैः । वैरी घोरज्वरेणार्तः कृते प्राग्वत् सुखी भवेत् ॥ ५५ ॥
 तामेव चरिडकागेहं तथा वलिपुंतां रनेत् । साध्यो नरश्चेत् नारी चेत् शास्तुरायतने खनेत् ॥ ५६ ॥
 तद्विधानेन सततं शत्रुहन्मादवान् भवेत् । ॥

इति ॥ तथा—

अथ वाग्नादिनीक्रिन्नाद्वितीयाण्ये तु योजयेत् । माया मेपा द्वादशार्णा वज्रप्रस्तारिणी मता ॥ १ ॥
 वाग्नादिनी क्रिन्ना पृथोक्ता मन्वा द्वितीयाण्ये द्वितीयाण्यस्थाने माया भुवनेश्वरीयीजे योजयेत्, तत्र
 स्थितं कामराजमपास्येत्यर्थः । तथा—

मुनिः स्यादङ्गिरास्त्रिष्टुप् छन्दः प्रोक्तोऽस्य देवता । वज्रप्रस्तारिणी प्रोक्ता सर्वराजवशांकरा ॥ २ ॥
 बीजेनाद्येन चाङ्गानि कल्पयेत् पद् क्रमात् सुधीः । ध्यानपूजादिकं सर्वमस्याः पूर्ववदाचरेत् ॥ ३ ॥
 पूर्ववद्वज्रप्रस्तारिणीयम् । ह्रीं ह्रींमिष्टादिना पडङ्गन्यास । अन्तरसुगमम् ॥ अथ शिवदूती, सारलं प्रहे—
 भुवनेशी चतुर्ध्वन्तशिषदतीपद सहत् । सप्तार्णोऽय मनुः प्रोक्तः शिवदूत्यास्त्रिर्गदः ॥ १ ॥
 भुवनेशी ह्रीं, चतुर्ध्वन्तशिषदती शिवदूत्यै, इष्टम् ॥ दक्षिणामूर्ति — (२२ प०)

श्रीभी रुद्रोऽस्या गायत्री छन्दः स्याद्देवता शिवा । आद्यन्ते बीजशक्ती च मध्ये कीलकमुच्यते ॥ १ ॥
 शिवा शिषदती । तथा—

पद्दीर्घस्वरपुङ्गेन बीजेनाद्येन कल्पयेत् । पडङ्गानि मनोरस्य आविद्युक्तानि मन्त्रविद् ॥ २ ॥
 तैनेव पुटितैरन्ध्रैर्मन्त्राण्यविन्धसेत् तनी । श्रोत्रनासाकपोलाक्षिनाभिषु क्रमतः सुधीः ॥ ३ ॥
 पष्ठं मनासे विन्ध्यस्थ व्यापकं विधया न्यसेत् । निदाषकालमध्याह्नदिवाकरसमप्रभाम् ॥ ४ ॥
 नवरत्नकिरीटा च श्रीचणामरुणाम्बुगम् । नानाभरणमभिभ्रदेहकान्तिरिराजिताम् ॥ ५ ॥
 शुचिसिनामदम्बुजां स्तयमाना महर्षिभिः । पाशं द्युटं गदां रत्नचपकं वामनाह्वभिः ॥ ६ ॥
 दक्षिणैरङ्गुशं खड्गं कुटारं कमलं तथा । दग्धना साधकाभीष्टदानोधपसमन्विताम् ॥ ७ ॥
 ध्यात्वेवं पूजयेद् देवीं दूर्तीं दुरितनाशिनीम् । वृत्तद्वयं बहिस्त्वयं तद्वयं पद्दलाम्बुजम् ॥ ८ ॥
 तथा पडङ्गमष्टासं तद्वदष्टदलाम्बुजम् । भूपुरं वह्निवासिन्याः कृत्वा तन्मध्यगां शिवाम् ॥ ९ ॥
 आवाह्याभ्यर्चयेद् देवीं दूर्तीं दुर्नातिवारिणीम् । श्राक्त्रे पीठे गन्धपुष्पैरुपचारैः समाहितः ॥ १० ॥
 वृत्तमध्ये द्वितीये च वृत्ते चाङ्गानि पूजयेत् । इच्छाज्ञानक्रियाशक्तीः त्रिषु कोणेषु पूजयेत् ॥ ११ ॥
 शिवा वाणीं दूरसेद्धां त्व्यविग्रहवतीमपि । नादा मनोन्मनीं पद्सु पत्रेषु परिपूजयेत् ॥ १२ ॥
 डाकिन्याद्याः पडङ्गेषु सर्वास्तप्रात् प्रदक्षिणम् । मूलदेवीसमाकारवर्णापुष्पसमन्विताः ॥ १३ ॥

सुमुखी सुन्दरी सारा सुमना च सरस्वती । समया सर्वगा सिद्धेत्युक्ता अष्टास्रशक्यः ॥ १४ ।
वागीशी वरदा विश्वा विनदा विघ्नकारिणी । वीरा विघ्नहरा विद्या पूज्याः पत्राष्टके त्विमाः ॥ १५ ।
विह्वला कर्पिणी लोला नित्या मदनमालिनी । प्रमोदा कौतुका पुण्या पुराणा चतुस्त्रगाः ॥ १६ ।
पूज्या बाधे लोकपालास्तदस्त्राणि च तद्दहिः । एवं पूजा मया प्रोक्ता गिवदृत्या यथाविधि ॥ १७ ॥

इति । अथ प्रयोगः— तत्र प्रातः कृत्यादियोगपौडन्यासान्ते मूलाविधया प्राणायामत्रयं कृत्वा , शि-
रसि रुद्राय श्रुपये नमः । मुखे गायत्रीछन्दसे नमः । हृदये श्रीशिवदूर्तानित्यायै देवतायै नमः ।
गुह्ये ह्रींयाजाय नमः । पादयोः नमः शक्ये नमः । नाभौ शिवदूर्तये कीलकाय नमः , इति वि-
न्यस्य सर्वाभौष्टसिद्धये विनियोगः , इति प्राग्बहुक्त्या ध्यानादिमानसपूजान्ते स्वर्णादिपट्टे चन्दनादिना वृत्त-
द्वयं कृत्वा (तद्दहि स्वामिमुखाग्रं त्र्यम्ब तद्दहिः पुनर्वृत्तद्वयं तद्दहिः पद्दलेपत्रं) तद्दहिः षट्कोणं
तद्दहिरष्टकोणं तद्दहिरष्टदलं कमलं तद्दहिः पूर्वपश्चिमयोर्द्वारं द्वादशदुर्गं चतुरस्रप्रथमिति पूजाचक्रं निर्माणं ,
संस्थाप्य अर्घ्यस्थापनादिपुष्पोपचारात्पते वृत्तान्तराले षडङ्गानि प्राग्बत् संपूज्य , त्रिकोणस्याप्रकोणाविप्रा-
दाक्षिण्येन ऊर्ध्वच्छायात्पते नमः । ज्ञानशक्त्यै० । क्रियाशक्त्यै० , इति संपूज्य , षडदलेषु शिवायै नमः ।
वायै० वृत्तसिद्धायै० त्वैविग्रहवत्यै० नादायै० मनोन्मन्यै० इति संपूज्य , षट्कोणेषु देव्यप्रकोणादिप्राद-
क्षिण्येन हाकिन्यै नमः । राकिन्यै० शाकिन्यै० लाकिन्यै० काकिन्यै० डाकिन्यै० इति संपूज्य , अष्टको-
णेषु सुमुख्यै नमः , सुन्दर्यै० सारायै० सुमनायै० सरस्वत्यै० समयायै० सर्वगायै० सिद्धायै० इति सं-
पूज्य , अष्टदलेषु वार्तायै नमः , वरदायै० विश्वायै० विनदायै० विघ्नकारिण्यै० वीरायै० विघ्नहरायै०
विद्यायै० इति संपूज्य , चतुरस्रे देव्यप्रद्वारस्य दक्षिणभागमारन्य प्रादक्षिण्येन विह्वलायै नमः , आर्कायै०
लोलायै० लोलायै० नित्यायै० मदनायै० मालिन्यै० प्रमोदायै० कौतुकायै० पुण्यायै० पुराणायै० इति संपूज्य,
लोकपालाचांदि प्राग्बत् समापयेदिति ॥ तथा—

एकलक्षं जपेन्मन्त्रं जुहुयात् माघकोत्तमः । तद्दशांशं पयोधेन सर्पिरक्त्रेण भञ्जित् ॥ १८ ॥
तर्पयेत् तद्दशांशेन सुगन्धिसलिलैः शुभैः । आत्मानमभिषिच्यथा ब्राह्मणास्तोपयेद्गुरुम् ॥ १९ ॥
एवं संमिद्धमन्त्रस्तु प्रयोगान् कर्तुमर्हति । काम्यहोमविधिं वक्ष्ये सम्पक् सङ्कल्पसिद्धिदम् ॥ २० ॥
येनासौ बाञ्छितं क्षिप्रमवाप्नोति सुनिश्चितम् । वशयेद्भनिता होमाद् गुग्गुलैस्तिर्लामिश्रितैः ॥ २१ ॥
नारिकेलसमोपेतैर्गुडैर्लक्ष्मीमवाप्नुयात् । तथाज्यसिक्त्रैः कर्हारैः क्षीराक्षैरुणोत्पलैः ॥ २२ ॥
त्रिमध्वक्त्रैश्चम्पकैश्च प्रध्वनैर्वकुलोद्भवं । मधूकजप्रसूनैश्च हुतैः कन्यामवाप्नुयात् ॥ २३ ॥
पुंनागर्जुहैर्तैर्वस्त्राण्याज्यैरिष्टमवाप्नुयात् । माहिर्पर्महिषीराजैरज्जा गव्यैश्च गास्तथा ॥ २४ ॥
अवाप्नोति हुतैः साज्यै रत्नै रत्नानि साधकः । शालिपिष्टमयीं कृत्वा पुचूर्त्वा सितसंपुताम् ॥ २५ ॥
हृद्देशे न्यस्तमाध्याख्या पचेत्तैलाज्ययोर्निशि । तां मन्त्री च दिवा रात्रौ विद्याजप्तौ तु भक्षयेत् ॥ २६ ॥
ममरात्रप्रयोगेण नरो नारी नृपोऽथवा । दासवच्च समायाति विन्नं प्राणादि चार्पयेत् ॥ २७ ॥
ह्यारिपुष्पैररुणैः मितैर्वा जुहुयात् तथा । त्रिसप्तत्रान्महतीमवाप्नोति शिषं नरः ॥ २८ ॥

द्वागमार्गस्त्रिमन्त्रैर्होमात् स्वर्णमयामुपात् । चीराकैः शस्त्रमपन्ना युव प्रामोति मण्डलात् ॥ २६ ॥
पञ्चार्हवनाल्लक्ष्मीमवाप्नोति त्रिभिर्दिनेः । समस्तापचारिणीयं मोहिनी विश्वरजिनी ॥ ३० ॥
श्रीकरी शिवदूत्याहा प्रोक्ता मर्ममष्टिदा । ॥

इति ॥ अथ (त्वरित्वा,) सारमन्त्रे—

त्वरितामन्नमथ ते वक्ष्यामि सर्वमिन्द्रिदम् । सर्वापत्तारक मर्वसंपत्मन्तानमिन्द्रिदम् ॥ १ ॥

मूर्धपुग्दन्तपक्रिश्च हृल्लेखा कञ्चान्त्यका । दत्तदोःकूर्परोष्टीं स्तो वामदेर्मूलकं ततः ॥ २ ॥

तद्दन्त्योष्ठावन्तिमं च भृगुणान्तिमरेफयुक् । मशान्तिः सं वामकर्णविन्दुयुक् मेम्वरोऽन्तिमः ॥ ३ ॥

शक्तिरस्त्रान्तको मन्त्रो द्वादशार्थः समीरितः । ॥

दन्तपक्रि ऊकार, मूर्धयुक् पिन्दुयुक्, तेन उं । हृल्लेखा सुयनेश्वरोऽंश ही । कञ्च ह्र ।
दत्तदो कूर्पर स्वकार ओष्ठ प तेन ने । वामदेर्मूल चकार, दन्त्योष्टीं छकारकारौ ताभ्या च्छे ।
अन्तिम क्षकार । भृगु लकार, णन्तेन तकारेण रेफेण च युक् । मशान्ति ईकारयुतद्दे स्त्री ।
स हकार, वामकर्ण ऊकार, विन्दुनुस्वार पत्ते ह् । अन्तिम क्षकार, स एकारयुक्तताभ्या
क्षे । शक्तिः ही, अन्त्य फदकार । तथा—

। अष्टम्याया अर्जुनविरादत्तरिताहाः समीरिताः ॥ ४ ॥

कूर्मार्थः मत्स्यैः पूर्वपूर्वहीनैः पङ्क्तकः । द्वाभ्या द्वाभ्यां विना माया कृता मन्वर्यकान् न्यसेत् ॥ ५ ॥

कूर्मक्षकार । द्वाभ्यामित्येन 'चञ्छे ह्र' च्छेत् शिर, इत्यादि प्रयोगे वक्ष्यते । नागयणायै तु—

नचमादित्तुर्तापान्तं यदस्या वर्णसप्तकम् । तेनाङ्गानि द्विवर्णानि कर्तव्यान्पुपदेशतः ॥ १ ॥

उपदेश इत्येन पूर्वपूर्वत्याग सूचित । तेन 'खेव ह्र', चञ्छे शिर, इत्यादि यथागुरूपदेशं कार्यम् ।

कमालकण्ठहृत्त्राभिगुद्योरुपु सजानुपु । जङ्गयोः पादयोर्मथी सर्वेण व्यापक न्यसेत् ॥ ६ ॥

लसञ्चयामतनु रत्नपद्मोद्यत्पदाम्बुजाम् । ताटङ्गाङ्गदणियोतिरशनानुपुरात्मकः ॥ ७ ॥

विप्रक्षत्रियपिद्मद्रजातिभिर्भामविग्रहैः । द्विद्विक्रमादष्टनामैः कल्पितोद्यत्सुभूपणाम् ॥ ८ ॥

शेषथ नासुकिर्विर्भा तद्वक्तकौटकौ नृपौ । वैश्वौ पद्महापद्मौ तुषौ क्लिकगङ्गपौ ॥ ९ ॥
शङ्खप शङ्खपाल ।

पल्लवाशुकर्मवीता शित्विषिञ्चकृतैः शुभैः । वलयैर्भूषितभुजां माणिक्यमुकुटोच्चरलाम् ॥ १० ॥

वर्हिर्वर्हकृतापीडा तच्छत्रा तत्पताकिनीम् । गुञ्जाफललमद्वारपिलमत्कुचमण्डलाम् ॥ ११ ॥

त्रिनेत्रा चारुवदना मन्दसितमुराराम्बुजाम् । वराभयकरां मण्डद्वयीमुकुरशोभिताम् ॥ १२ ॥

तनुमध्यलताभ्रपुष्पुलस्तनयुग्मकाम् । अरुणायतमत्रेत्रा सुशोणानरपल्लवाम् ॥ १३ ॥*

* दक्षवामयोर्विरामये विप्रनागावन्तकुलिकौ वर्हिर्वर्णां, प्रत्येक सहस्रफलात्कृतौ, नृपौ चासुकिशङ्ख-
पालौ पातवर्णां प्रत्येकसहस्रतफलात्कृतौ, वैश्वौ तत्कर्महापद्मो नीलवर्णो प्रत्येक फलापञ्चशतान्कृतौ,
धूपलौ पद्मगार्ज्जकौ मिनवर्णौ प्रत्येकं विशतफलात्कृतौ तत्तदाभरणभूतां ध्वयौ, इत्याधिक. पाठ शि-
वार्चनचन्द्रिकायाम् ।

विलासमन्दिरं देवीं तरुणीं संसृजेत् मुर्धाः । आसने हेमराचिते तष्टमिहृष्टतेऽभितः ॥ १४ ॥

सरोजमष्टपत्रं स्याद्दृष्टयुग्मं ततो भवेत् । तद्वहिर्भूपुग्द्वन्द्वं पश्चिमद्वारमंपुतम् ॥ १५ ॥

मायापीडोदिता अत्र नवशक्तीः प्रपूजयेत् । तरितां वक्ष्यमाणेन विधानेनात्र संयजेत् ॥ १६ ॥

अन्त्यं सदण्डीं वर्माथं ये सदण्डीं मुधा जडे । त्रियञ्जान्त्यः सकर्णाशिरम्पेतद्द्वन्द्वकं पुनः ॥ १७ ॥

अन्त्यं सनेत्रार्धचन्द्रो गुलुगर्जद्वयं वदेत् । उपान्त्यस्वरयुग्व्योम वर्मान्त्यो दीर्घविन्दुयुग् ॥ १८ ॥

हेन्तं पञ्चाननं ह्यत्र पाठमत्र उदाहृतः । ॥

अन्त्यं क्षकार, सदण्डीं मानुस्वार तेन क्ष । धर्मं हु । खं ङकार सदण्डीं मानुस्वार तेन हं । मुधा घकार । जडे स्वरूपं । वियत् हकार । भान्त्य मकार कर्णं उ तेन मु । अर्धी रेफ अपिशङ्गादुकार तेन ङ । पुनरेतद्द्वयं मुक् इति । अन्त्यं क्षकार, सनेत्र, इकारसहित, अर्धचन्द्रो विन्दु तेन क्षि इति । गुलुद्वयं गर्जद्वयं चेत्यर्थ । उपान्त्यस्योरे विन्दु, तद्युग्व्योम हकार तेन हं । धर्मं हु । अन्त्य क्षकार, दीर्घ आकार, विन्दुरनुस्वार तेन क्षां । हेन्तं पञ्चाननं पञ्चाननाय । इत् नम ॥

अनेन मनुना दद्यात्प्रामनं मूर्तिकल्पना । मूलमन्त्रेण कर्तव्या तरितां पूजयेत् ततः ॥ १९ ॥

यथावत् केमरेष्वङ्गपूजा कार्या विपश्चिता । प्रणीतां चैव गायत्रीं यजेत्तत्रैव मन्त्रविन्दु ॥ २० ॥

तत्रैव मन्त्रमाष्टमकेसरेषु । षडङ्गानि संपूज्यावशिष्टकेसरोर्विपश्चितेत्यनेन षडङ्गपूजायां विशेष उक्तः । यथा अत्र देव्यप्रसेनरभारभ्य प्रादाक्षिण्येन षडसु केसरेषु षडङ्गानि संपूज्यावशिष्टकेसरद्वये शक्तिद्वयं पूजयेदिति ॥ उक्तं च मृदान्तमन्त्रे—“अष्टसिंहासने पूज्या दले प्र्यादिकं क्रमात्” । इति “अङ्गं प्रणीतां गायत्रीं” इति तोतलामतेऽपि । “यजेत् तत्राष्टपत्रेषु (पूर्वांशचङ्गदेशता । सौम्ये प्रणीतामैशे च गायत्रीमभिपूजयेत् ॥” इति । षडपादाचार्यांश्च पूर्वादिषट्सु केसरेषु) षडङ्गानि संपूज्य उत्तरैशानयोर्ममं पूजयेदिति ॥ प्रपञ्चसार— (१३ । ३३) “हंकार्याख्या नेत्ररिचण्डे सच्छेदनी तथा क्षेपणी । भूमखियाद्वाहुंकारित्तोमङ्ग्यं च संपूज्या ॥ १ ॥ मधीर्वाजा लोकेशयुधभूषणान्विता दलाग्रेषु ।” इति लोकेशबाहनमपि क्षेपम् । “इन्द्रादिलोकपालानां वर्षां बाहायुधैः नमा” इति तोतलामतात् । तथा—फट्कारो ब्राह्मणे सचापंशरधारिणी च तद्वाहे ॥ २ ॥ मस्वणैवेयप्रययौ ह्य स्थे पूज्ये पुनर्जयाविजये । कृष्णो वर्षरकेशो लकुडधर किङ्करश्च तन्पुरतः ॥ ३ ॥ वर्षरं उद्भूषितः, धूमर इति यावत् । लकुड. गदा । ‘कृष्णवर्णो गदापाणि’ इति सारसंप्रद्वेषचनात् ॥ सारसंग्रहे—

किङ्कराय रक्षयुगं तरिताज्ञास्थिरो भव । कवचान्ते फट्च वदेदनेन मनुना ततः ॥ १ ॥

आरत्रैर्वनसंभूतैर्मनोजैश्च सुगन्धिभिः । धूपदीपादिभिर्नृत्यगीतैः संपूजयेच्छिवाम् ॥ २ ॥

एवं पूजां विधायाग्रे जपेद्विद्यां सहस्रकम् । शतं वा कृत्वहोमस्तु श्रावत् पूजां समापयेत् ॥ ३ ॥

इति । अथ प्रयोग— तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलविद्यया प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरस्त्रि अर्जुनाय श्रुपये नमः । मुग्धे विराजे छन्दसे नमः । हृदये श्रोत्ररितानित्यायै देवतायै नमः । गुह्ये उर्वाजाय नमः । पादयोर्ह्यौ शक्ये नमः, इति विन्यम्य मम सखलपुरुषार्थसिद्धये विनियोग, इति

१ 'शराम' न पाठ । २ 'वर्षर' कुटिल इति तन्वगपटीकारः ।

कृताञ्जनिरन्त्या, चक्षे हृदयाय नमः । क्षेच्छ शिरसे स्वाहा । क्षत्री शिष्यायै वषट् । स्त्रांशु कवचाय
 हुं । हुंक्षे नेत्रत्रयाय वौषट् । क्षेफक्षेत्रायाय फट्, इति करपटङ्गन्यासं विधाय ध्यानाद्यत्मपूजान्ते भुवनेश्वरी-
 पाठमभ्यर्च्योवाहनादिपुष्पोपचारान्तेऽष्टदलकेसरेषु । देव्यप्रादिवदकेसरेषु पटङ्गानि संपूज्य, अन्तमकेसर-
 यो — ओं प्रथितायै० ओं गायत्र्यै० इति संपूज्य, अष्टदलेषु— ओं एकार्यै०, नेत्र्यै०, चण्डायै०, चण्डेदित्यै०,
 क्षेपण्यै०, स्त्रियै०, हुकार्यै०, क्षेमङ्क्यै०, इति संपूज्य, देव्यग्रं ओं फट्कार्यै० नमः, देव्यप्रद्वारदत्तनामपाश्वर्यो
 ओं जपायै०, विजयायै०, इति संपूज्य, द्वारत्रे एव 'क्रिदराथ रक्ष रक्ष स्वन्तितानाश्विरो भय हुंफट्' कि-
 ङ्कणाय नमः, इति संपूज्य लोकेगाद्यादि श्रावत् समापयेदिति ॥ अथ एकार्यादिशक्तानां लोदेशारमकल्या-
 ङ्गोरुपालार्चा भास्तीति केचित् ॥ श्रुतानोलम्बं—

सरितादेवि शब्दान्ते विग्रहे तूर्णमुद्वरेत् । विचार्य धीमहि श्रेष्ठा तत्रो देवी प्रचोदयात् ॥ १ ॥

गायत्री सरितायास्तु जपात् सान्निध्यकारिणी । ॥

इति गायत्र्युक्ता ॥ प्रपञ्चसारे— (१३ । ३१)

दीक्षा प्राप्य सुरोत्थ लक्ष जप्याद् दशाशक्तं जुहुयात् ।

निन्वमामिद्विस्त्रिमधुरसिन्हाभिः साधकः सुमंयतधीः ॥ १ ॥

व्रति । सारसंग्रहे—

एव मस्मृत्य लक्षैक प्रजपेन्मनुचित्तमः । मध्वङ्गविन्वमामेधो जुहुयात् तद्दशाशक्तः ॥ १ ॥

सुगन्धिमलिलैर्धैव तर्पयत् सरितां पराम् । आत्मानमभिषिच्यथ कुर्याद् ब्राह्मणभोजनम् ॥ २ ॥

एव सिद्धे मनां तस्मै नरनारीनगाधिपाः । नमस्क्रिया प्रकुर्वन्ति नात्र कार्या विचारणा ॥ ३ ॥

देवदानगन्धर्वयत्तचारणयोषितः । सिद्धिप्रियाधराणां च योषा ह्यप्सरमस्तथा ॥ ४ ॥

विस्पृष्टजपनोरस्काः स्पृष्टदोर्मूलमञ्जुलाः । प्रस्त्रलत्पदविन्यासाः प्रस्पन्दिदशनाशुकाः ॥ ५ ॥

रम्यभीषदुन्मिलितनयनेन्दीपराथ ताः । श्लथमानाङ्गमनाः श्लथकुञ्चितमूर्धजाः ॥ ६ ॥

मन्दस्खलितभाषिण्यः प्रसादाकाङ्क्षया मुहुः । सम्पक् शिरोधिरचितनत्यञ्जलय उत्कटम् ॥ ७ ॥

पश्य वाच प्रयच्छाशु ह्याश्लेषमुखमेधिनः । एहि रम्यं सुरोद्यानं रंस्वामोऽव निम्रेच्छया ॥ ८ ॥

निरातङ्ग मदेत्यादिकादिनीभिरहोर्भशम् । प्रलोभ्यमानो मन्त्रज्ञो यदा विक्रियते न सः ॥ ९ ॥

तदैत्य वाञ्छित तस्मै ददाति सरितापिलम् । मंजप्य कर्णयोर्विद्यां यष्ट्या च जपतिद्वया ॥ १० ॥

संताप्य शीर्षे सहसा शृतमुत्थापयेदसौ । ॥

मूल सर्पादिदृष्टमिति शेष । तथा—

काम्यहोमविधिं बन्धे यथाविधि विधानवित् । कृता योनिं कुण्डमग्ने समाधायाग्निमत्र ताम् ॥ १ ॥

योनिं स्वाभिमुत्वाग्निंकोणम् ।

संपूज्य पूर्वाभिधिना देवतां पूर्ववत् सुधीः । तिलमर्षपगोधूमशालिधान्ययवैर्हुनेत् ॥ २ ॥

त्रिमध्वङ्गैरेकशो वा समेतैर्वा समद्वये । वकुलैश्चम्पकै रङ्गकृद्गौरैरुषोत्पलैः ॥ ३ ॥

कैरवैर्माद्विज्ञानकुन्दमृकैरिन्दिरासये । अशोकैः पाटलैर्विन्धैर्जातीविचकिलैः सितैः ॥ ४ ॥

नवैर्नीलोत्पलैरश्वरिपूजैः कर्णिकारजैः । होमाल्लक्ष्मीं च सौभाग्यमायुर्नित्यं यशो निधिम् ॥ ५ ॥
यद्यद्वि बाञ्छितं सर्वं तच्चदामोति निश्चितम् । दूर्वा गुडचीमश्वत्थं वटमारुगंधं तथा ॥ ६ ॥
मिताञ्जलचक्रं हुता रोमान्मुक्तो नरोऽचिरात् । उज्जम्बूनारिकेलमोचागुडासिता हुनेत् ॥ ७ ॥
अचलां लभते लक्ष्मीं भोक्ता च भवति ध्रुवम् । एतैरुदीरितैराज्यमधुचीरप्लुतैर्हुनेत् ॥ ८ ॥
एकैर्कैर्निता वरया यावज्जीवं घनादिभिः । तैस्तराज्यप्लुतैर्भूपा वरयाः स्युर्हवनान्ततः ॥ ९ ॥
चीराक्तैस्त्वैर्हुतैर्मर्त्या वशे तिष्ठन्त्यशेषतः । सर्पपाज्यैर्हुनेत् मृत्युकाष्ठान् चैरिमृत्यवे ॥ १० ॥
तदङ्गैर्वैरियोन्मुत्थमांसेरपि च तत्कृते । सन्नेन्धनाग्नौ योन्मुत्थत्तज्जात्पाचितं चरुम् ॥ ११ ॥
आरुक्करघृतोपेतं फणिशर्पिलुचा हुनेत् । कृष्णांशुकशिवोवष्टः सङ्गपाणिश्च रोपवान् ॥ १२ ॥
निशामध्ये हुनेत् सद्यो निहन्तुं वैरिणं इडात् । मृत्युकाष्ठानले तस्य फलैः पत्रैश्च होमतः ॥ १३ ॥

मृत्यु कारत्कर ।

सप्तत्रादरातेस्तु गजाश्या रोगमाशुयुः । चतुरद्वुलजैर्होमाच्चतुरद्वुले रिपोः ॥ १४ ॥
मन्नाहाद्रोगदुःस्वार्तिर्भवत्येव न संशयः । मन्त्रजप्तोदकैः सेकात् च्चेडशान्तिर्मविप्यति ॥ १५ ॥
तज्जमयष्टिघाताच्च तज्जप्तुलुकोदकात् । होमसंख्या यावती स्याजपसंख्या च तावती ॥ १६ ॥
तत्कर्णैर्नन्त्रजापाच्च सद्यो न स्युर्विपग्रहाः । तद्यन्त्रस्थापनं चैव विपभृतादिनाशनम् ॥ १७ ॥
एवमस्यास्तु विद्याया वैभवं को नु वरयेत् । तथाप्यनुग्रहात्तस्याः किञ्चिदुक्तं मया त्विदम् ॥ १८ ॥
वैरियोन्मुत्थमांसैर्गैरिनक्षत्रयोनिसांसैरित्यर्थः । नक्षत्रयोनयस्तु तोतुलामते—
अश्वहस्त्यजसर्पाथ सर्पिणी च त्रिडालिका । मेपो मिडालकथास्तुर्मूपको गौर्धूपस्तया ॥ १ ॥
महिषो व्याघ्रमहिषीन्याग्रैर्षाहरियाः शुनी । वानरो नकुलधैव नकुली वानरी तथा ॥ २ ॥
सिंहो ह्यवधू. सिंहो छागी हस्तिन्यपि क्रमात् । भानां तु योनयो देवि कथितास्तव सुव्रते ॥ ३ ॥
अत्र द्वितीयनकुलशब्दोऽभिजिदमिप्रायेणोक्तः, अत एवाष्टाविंशतिगति । सारसंग्रहे—
अथानुग्रहयन्त्राणि वच्यन्तेऽत्र समासतः । ॥

कोष्ठचतुःपष्टिं च लिखिता तेषु च शर्वाद्यं कृष्णपादि ।

श्रीमनुमालिख्य शिखाशेषं तूर्थामनुं बाह्येऽमृतवीतम् ॥ १ ॥

काञ्चनपट्टेऽप्ये वसने वा संलिखितं च स्थापितमेतत् ।

सस्यसमृद्धिदायिन्यः समये स्युस्तत्र वृष्टयः फलदाश्च ॥ २ ॥

यन्त्रमिदं चानुग्रहसंज्ञं यत्र निखातममङ्गला वार्ता ।

तत्र भवेत् मत्वं न काचिच्छ्रीमनुमेनं संश्रति वच्ये ते ॥ ३ ॥

विधिन्दुका रमाथ सा विषं च दीर्घमंयुतम् । मरुच्च दीर्घसंयुतो विलोपगानिमान् वदेत् ॥ ४ ॥

भृगुश्च कान्तिमंपुतस्तपश्चमथ मद्ययुक् । अनन्तयुक् मरुद्भवेत् ज्ञमेयुतं पुनर्देत् ॥ ५ ॥

इमान्विलोमगांस्ततश्च मा मरुच दीर्घयुक् । धरा च वामनेत्रयुक् वसुन्धरा धनन्तयुक् ॥ ६ ॥

इमान्विलोमगान् पठेत् ततश्च याजमेयुतम् । वदेच्च लापदंचली सुवैपरीत्यगानिमान् ॥ ७ ॥

वदेद्भ्रामानुर्मतः स सर्वकार्यसाधकः ।

॥

इति । चिबिन्दुका रमा श्री इति, सा स्वरूपम्, विषं मकार, दीर्घं आकार, तेन मा । म-
रुच् यकार, दीर्घं आकारस्तेन या । विलोमगान् यामानार्थी । भृगु सकार, कान्तिः आ-
तेन मा इति । तपश्चम नकार, मद्य ओकारस्तेन नो । अनन्त आ, तद्युक्ते मरुच् यकार-
तेन या । इत्यस्वरूप, तत् पयुतं तेन मे । इमान् विलोमगान् प्रेषयानोमा । मा स्वरूप, मरुच् यकार-
दीर्घं आ तेन या इति, धरा लकार, वामनेत्र ईकार, तेन लीं, वसुन्धरा लकार, अनन्त आ
तेन ला । विलोमगान् लालीयामा । धा स्वरूपं, इ पयुतं एकारयुक्ते तेन मे । ला स्वरूपं, लीं
स्वरूपं, वैपरीत्यगान् लीलांशया इति ॥ अथैतद्यन्त्ररचनाप्रकार —

तत्र प्रारप्रत्यगापता नञ् रेखा दक्षिणोत्तरापता भव रेखाश्च कृत्वा चतुष्पष्टिकोष्ठयुतं चतुरस्रं चक्र
परिकल्प्य, तत्र सर्वापरिगतपदङ्के प्रथमकोष्ठमारभ्य स्वयामादिदक्षिणान्तक्रमेण पदङ्कितचतुष्टयगतेषु द्वा-
विंशत्कोष्ठेषु प्राङ्मुखतोमद्रात्पयलक्ष्मीमन्त्रस्य द्वाविंशदक्षराणि विलिप्य, पुनरुधोगतपदङ्कितचतुष्टयेऽपि स-
र्वाङ्घ्रपत्रे प्रथमकोष्ठे स्वदक्षिणस्वमारभ्य यामान्तमुपर्युपरि पदङ्कितचतुष्टये तस्यैव मन्त्रस्य द्वाविंशदक्ष-
राणि विलिप्य, तद्द्विदि प्रागादिषु चतसृषु दिक्षु ईशानादीशान्त चतुरावृत्त्या तद्द्वारोपेयास्त्रुष्टं त्वरि-
ताविद्यामन्तर्गतचपदकारामालिप्य तद्द्विदि यमित्यमृतवीजेन धेपयेत् । एतद्यन्त्रमुक्त्वा फलदं भवति ॥

इतः पञ्चमं प्रश्नं ते मनोज्ञ यन्त्रमुत्तमम् । प्राङ्मुख्यगायतैः ध्वजैस्त्वथा दक्षोत्तरायतैः ॥ १ ॥

दशभिर्देशभिः कुर्यादैकाशीतिपदानि वै । समान्तरालकान्यत्र मध्यकोष्ठे समालिखेत् ॥ २ ॥

समाध्य उपरं मन्त्री विन्दुयुक् च तद्द्विदिः । चतसृषुऽपि वीर्येषु चतुष्कोष्ठारिमकासु च ॥ ३ ॥

दिग्गतानु क्रमाद्वर्णात् वक्ष्यमाणान् समालिखेत् । चतुर्वीर्यं वामकर्णयुक्तं विन्दुविभूषितम् ॥ ४ ॥

त्रिमर्गाद्यो भृगुन्तोय श्वेतेशः खेचरी ततः । केवला च ततः प्राग्ब्रह्मवीर्या समालिखेत् ॥ ५ ॥

उज्ज्वर्णविहीनषु कोष्ठेषु मनुवित्तमः । ततस्तूर्णाभृताप्यैस्तेष्वेष्टेषुदशद्विहृक्त्वात् ॥ ६ ॥

मूलविद्याक्षराण्येव वषड्युक्ताणि मन्त्रिभिः । फट्कारादिहोतानीह तानि प्रोक्तानि चागमे ॥ ७ ॥

शब्दः कूर्मं विद्ध्याच्च परं तदधरोत्तरम् ।

॥

इति । अथैतद्यन्त्ररचनाप्रकार — तत्र प्राङ्मुख्यदक्षिणोत्तर च समान्तरालानि दश दश सूत्रा-
ण्याम्फाल्य एकाराश्रितेपदानि विद्याय, तत्र मध्यकोष्ठे स्वविन्दुकडकारोदरे साध्यनामालिप्य, तत्को-
ष्ठपार्श्वम्यपूर्वापरायतपरद्विन्दुये च समूय चतसृषु पदङ्कितेषु चतुष्टय कोष्ठारिमकासु स्वामादिपदक्षिण-
क्रमेण "जुम वषट्" इति च प्रतिकोष्ठं प्रति कोष्ठमेकैकमभ्यन्तराश्रितमगत्या विलिप्य, तत ईशा-
नादिनैः सैव्यादिश्च य प्राङ्मुख्यविद्यानुष्ठवं मध्यवीर्यचतुष्टयवर्जमालिप्य सर्वाहोऽभित ईशानादीशान्त
दूर्णाभृताक्षराणि चतुरावृत्त्या प्राग्ब्रह्ममालिप्य, सर्वमध्यकोष्ठमवष्टय्य चतु कोणस्य दूर्णाभृताक्षरमानध-
नेन वृत्त निष्पाद्य तद्द्वारोऽङ्गुलमानेन तथा वृत्तान्तर कृत्वा, अथ उपरि भागे च मध्यतः चतुर-

साध्ययुतं तारकमिह मध्ये कोष्ठशते चैक विशतिसहितेऽत्र ।

द्वादशधा शूलमिह विवाधं संलित्य विंशद्युगवसुशूलम् ॥ १८ ॥

मूलजप्तं यत्रवर्षं संपाताज्यसुसंयुतम् । च्वेडग्रहादि हरति जयलक्ष्मीयशःप्रदम् ॥ १९ ॥

अस्वार्थः— प्राग्प्रत्यगावता दक्षिणोत्तरायताश्च द्वादश द्वादश रेखा विलिख्यैकविंशत्युत्तरशतकोष्ठानि कृत्वा, रेखाग्रेषु सर्वेषु विशूलानि विरच्य, तन्मध्यकोष्ठे समाप्य प्रणव विलिख्येशानकोष्ठमारभ्य प्रादक्षिण्येन प्रवेशगत्या त्वरिताविद्या प्रणवद्विनामद्वेलेगामिधुरा द्वादशाशुक्ति लिखेत् । एतद्यन्त्रमुत्कल्प-
त्वं भवति ॥ तथा—

एकाशीतिपदं चक्रं कृत्वा तन्मध्यकोष्ठके । रेफोदरे समालिख्य साध्यनाम यथामिभि ॥ २० ॥

लिखेद्बीजचतुष्कं तद्वीथीषु च यथा पुरा । वक्ष्यमाणां ततः प्राग्बत्कालीविद्या समालिखेत् ॥ २१ ॥

चतुःपदिपदेर्वीशादिषु च कुशपादिषु । यममन्त्रावृत्तं वाक्षे वह्नियुसमावृतम् ॥ २२ ॥

निग्रहाख्यमिदं यन्त्रं सर्वेशत्रुनिबर्हणम् । धद्विस्थ पत्तुरीयं स्वाहामकर्णैन्दुभूपितम् ॥ २३ ॥

प्रथमं बीजमुदितं सर्वतोऽभ्यासनेन्दुयुग्म् । सवामकर्णौ ह्यपरं कूर्मान्तार्थान्दुवह्नियुग्म् ॥ २४ ॥

तृतीयं व्योमवह्न्यर्धविन्दुभिः परमोरितम् । एतद्बीजचतुष्कं तु शशुमंहारकारकम् ॥ २५ ॥

पत्तुरीयं भकार, धद्विस्थ रेफोपरि स्थित, वामकर्णमुकार, इन्दुरनुस्वार एतै र्भू । सर्वतं
क्षकार अग्न्यासनेति रेफस्थ, इन्दुरनुस्वार, वामकर्ण उकार तेन वृं । कूर्मान्तं क्ष, अर्धौ
उकार, इन्दुरनुस्वार वह्नियुग् संरेफ एतै र्भू । व्योमं हकार, दक्षी रेफ, अर्धौ उकार,
विन्दुरनुस्वार एतै र्भू । इति ॥ तथा—

क्रोधीशः कान्तिमान् शक्रो वामनेत्रं ततः परम् । कालोऽनन्तयुतो वह्निविपरीतानिमान् वदेत् ॥ २६ ॥

शक्रो युतश्च लोलाक्ष्या भेपो भान्तश्च सद्युग्म् । सर्वतः पुनरेवैतान् विपरीतान् समुद्वेरेत् ॥ २७ ॥

कालोऽनन्तयुतः सोऽथ सद्युग्म् तत्तृतीयकः । भिण्टीयुता पूतना च विपरीतानिमान् वदेत् ॥ २८ ॥

वह्निरन्त्यः पूतना च सा जलस्था वदेदिमान् । विपरीतानिर्धं प्रोक्त्वा कर्त्तव्यारिघातिनी ॥ २९ ॥

इति । क्रोधीश उकार, कान्तिराकारस्तेन का, शक्रो ल, वामनेत्रं ईकारस्तेन ली । कालो
मकार, अनन्त आकारस्तेन मा । यद्वी र । विपरीतान् रमालीका इति । शक्रो ल, लोलाक्षी
ईकार, तेन ली । भेपो नकार, भान्तो मकार, सद्य ओकारस्तेन ऽ । सर्वतं क्ष । विपरी-
तान् ह्यमोनली इति, कालो मकार, अनन्त आ तेन मा । स एव सद्युग्म् तेन मो । तत्तृतीयो
द, भिण्टी ए तद्युतो दे, पूतना त । विपरीतान् तदमेममा इति । इति रेफ, अन्त्य क्षकार,
पूतना त, सैव जले स्थिता चकारोपरि स्थिता तेन त्व । विपरीतान् त्वतक्षर इति ॥ तथा—

वायुः कालोऽनन्तयुतो जल कान्तिसमन्वितम् । सोमश्च खेचरी तोय कान्तिम् सा जयान्विता ॥ ३० ॥

वायुः कालः कान्तियुतः खेचरी सद्युग्म् विपम् । सोमेशः खेचरी कालः सद्युग्म् खेचरी विपम् ॥ ३१ ॥

कान्तिमज्जलकान्ती च कालः सद्युगुतः पुनः । पत्तुरीयो वामकर्णयुतोऽग्निनेत्रवान् पुनः ॥ ३२ ॥

स एव तादृशो भूयः पतुरीयश्च पूर्ववत् । कालः सद्युतस्तोयं कान्तिशुक् खेचरीद्वयम् ॥ ३३ ॥
 वह्निः मवामनेत्रश्च ततस्तोयं च पूतना । तथाविधा पुनः सैव वह्निर्वामाक्षिसंयुतः ॥ ३४ ॥
 सोमेशः खेचरी चेति यममन्त्र उदाहृतः । सर्वशत्रुघ्नपकरो यन्त्रविन्यासतः मदा ॥ ३५ ॥
 इति । वायुर्यकार, कालो मकार. अनन्त आकारस्तद्युतो तेन मा । जलं वकार ,
 राकारस्तेन वा । सोम ट, खेचरी ट, तोयं व, कान्ति आ तेन वा । सैव नि
 ता तेन मा । वायुः यकार , कालो म, कान्तिराकारस्तेन मा । खेचरी ट, सद्युक्
 युतं, विप मकारस्तेन मो । सोमेश ट, खेचरी ट, कालो म सद्युक् आकारयुतस्तेन
 खेचरी ट, विपं मकार कान्तिमदाकारयुक्तस्तेन मा । जलं व कान्ति आ तेन वा । कालो
 सद्य ओ तेन मो । पतुरीयो म, यामरुणं ऊ तेन भू । अग्नि र, नेत्रं इ तेन रि । ले
 स्तादृशो नेत्रयुत इकारयुक्तस्तेन रि । पतुरीयो म, पूर्ववत् ऊकारयुक्तस्तेन भू । कालो म, स
 तेन मो । तोयं व, कान्ति. आ तेन वा । खेचरीद्वयं टट इति, वह्नि र, वामनेत्रं इ
 री । तोयं व, पूतना त तेन त्व । सैव पूतना तथाविधा तकार एव वकारयुत इत्यर्थं ,
 त्व इति । वह्नि. र, वामाक्षि ई तेन री । सोमेश ट खेचरी ट इति ॥

अथैतन्निग्रहयन्त्ररचनाप्रकारः— तत्र प्राग्बद्धेदिकायामेकाशीतिपदोपेतं धर्कं विरच्य,
 रदुकरफोदेरे साध्यनामालिष्य, प्राग्बत् पार्श्वपङ्क्तिषु चतसृषु चतुष्कोष्ठेषु प्रागुक्तक्रमेण अर्धचन्द्रं
 षण्चतुष्टयं आभ्यन्तराग्निर्गमनगत्या अभित. समालिष्य, अभिचार्यं पुरुषश्चेदन्त-काल्यनुष्टुभं
 वनिता चेदन्तर्यममन्त्रं बहिःकालीविद्यां च समालिषेत् । लेखने तु ईशानादिकं निःश्रुत्यादिकं च
 लीविद्या, अन्यथा तथा यममन्त्रं (विलिष्य अन्यतरं बहिर्देशादिनिःश्रुत्यन्तं निःश्रुत्यादीशान्तं च
 रन्तरं द्विर्द्विरालिष्य तद्—) बहिस्तद्विन्तरं विन्दुयुक्तं यकारं रेफं च ईशादीशान्तं
 बहिर्विभागेन समालिष्य मनीपितेषु विनिष्कुर्यात् । एतदक्षिपे चाभिचार्यं पुरुषश्चेद्
 हेरायतनेऽग्रे स्त्री चञ्छास्तुरायतने एवाग्रभागे अधस्ताद्विष्वेदिति संप्रदाय ॥ तथा—

सीसकृते नवपट्टे शावभवे कर्पटके वा । प्रस्तरके वा विपमस्या संलिष्य काकसुपत्रैश्च ॥ ३६ ॥
 चत्वरके वा कलिष्टुचे स्थापितमेतदरीणां हि । मृत्युकरं व्याधिकरं स्यात् पुत्रस्त्रीवियुतन्वकरं च ॥ ३७ ॥
 इति । तथा—

प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक् च नव सूत्राणि पातयेत् । जायन्ते च चतुष्पाष्टिः कोष्ठानि सुममानि च ॥ ३८ ॥
 मन्त्री तेष्वीशनैर्ऋत्यादिगाद्यं कालिकामनुम् । विलिष्य यममन्त्रेण प्रोक्तृबीजद्वयेन च ॥ ३९ ॥
 वेष्टयित्वा बहिःधर्कं त्रिपेशैश्च च लेपयेत् । ब्रह्मदण्ड्या च मर्कट्या लिप्तं जप्तमघोमुखम् ॥ ४० ॥
 जिप्तं देशादिके यत्र तत्रालक्ष्मीर्गर्देः समम् । मारी तु सुस्थिरासाध्या भवेद्देवातुरैरपि ॥ ४१ ॥
 यन्त्ररचनाक्रमो यथा— तत्र प्राग्बद्धविमर्गभिः सूत्रैश्चतुष्पाष्टिकोष्ठकानि कृत्वा तेष्वीशादिकं नि.
 श्रुत्यादिकं चाभिचार्यं पुरुषश्चेदन्त कालीविद्यां बहिर्यममन्त्रं च, स्त्री चेदन्तर्यममन्त्रं बहिः काली-
 विद्यां च प्राग्बत् समालिष्य प्राग्बत् सविन्दुयकाररेफाभ्यां सवेष्ट्य प्रोक्तृक्रमेण प्रोक्तेषु स्थानेषु स्था-
 पनात् प्रोक्तृफलसिद्धिर्भवति ॥ तथा—

अनुक्तेष्वपि नामानि योजयेत् कोष्टमध्यतः । लवणोपणमेहाम्बुगृहधूम्राग्निंसंयुतम् ॥ ४२ ॥

श्मशानाङ्गारनिम्बोत्थनिर्यासो विपमीरितम् ।

॥

ऊपरमूपर इति मनोरमाकारिव्याख्यातम् । मेहाग्न्यु प्रसव , अग्निधिप्रकम् । मारुतप्रोह—

खौ खेऽन्तोऽन्त्यकलायुक्तास्त्रिवर्णेषु त्रिकण्टकी । ऋष्यादिकं पुरा प्रोक्तं द्विरुक्ताः पठद्भक्तम् ॥४३॥

ख द्वकार उ स्वरूपं तेन हं । ख स्वरूप । अन्त्य क्षकार अन्त्यरूपा विवर्ण , तेन ख इति ।

नाभेर्नीलानिभामघोऽकण्ठस्य कण्ठात् सिताभानना

तुन्दालम्बिभिराननैर्गुणमित्तैर्द्रोक्तैर्भाषणाम् ।

दीपद्वन्द्वदरारिहस्तकमला चन्द्रोल्लसन्धेसरा-

मुद्यद्भालपिलोचना भयहरां देवीं सदा भावयेत् ॥ ४४ ॥

युगमितेऽस्तुभिः । वर शय । अरिश्चक्र । यामानृषयो शयश्चक्रे , अन्ययोरन्त्यतरे । इत्या-
युष्प्यानम् ।

ततः पूर्वोदितेनाथ वर्तमानाम् भजेत् सुधीः । यखलक्षं जपेदन्ते दशांशेन घृतं हुनेत् ॥ ४५ ॥

आत्मानं देवतारूप ध्यात्वा रूपं (बद्धा) करद्वये । शूलमुद्रा ग्रहग्रस्त स्पष्टैव प्रजपेन्मनुम् ॥ ४६ ॥

आशु ग्रहान् प्रमुच्येत नरो मन्त्रप्रभातः ।

॥

इति । तथा—

ईशान्युक् पूर्वमन्त्रान्त्यां मध्ये योपिद्भोदियम् । वरया त्रिकण्टकीविद्या ऋष्यां मन्त्रिभिरोरिता ॥४७॥

पूर्वमन्त्रान्त्यां तेन इति षण्णां ईशयतावेकारयुक्तौ , एतद्वयोर्मध्ये योपित् स्त्री इत्यक्षरं यदि
भजेदित्यर्थं ।

पूर्वोक्तवर्त्मर्षमस्य कुर्यान्मन्त्री यथाविधि ।

॥

पूर्वम् त्वरितावत् । पतन्मन्त्रद्वयस्यापि द्वेयम् ॥ अथ महामाया वैष्णवी उत्तरतन्त्रे—

हान्तान्तपूर्वो मान्थ नान्तो यान्तस्तथैव च । कैकाटश आदिपटुः यान्तो विष्णुपुरःसरः ॥१॥

एभिरंशाक्षरैर्मन्त्रः शोणपद्मसमप्रभः । उकारं पूर्वतः कृत्वा जप्यः सर्वैस्तु साधकैः ॥ २ ॥

हान्तान्तपूर्व शकार , मान्तो यकार , नान्त पकार , यान्तस्तकार , कैकाटश टकार ,
आदिपटुश्चकार , यान्त ककार , विष्णुत्कार पुर सर इत्यनेनाकारादिशकारान्तो मन्त्रः उक्तः ।

नारदोऽस्य ऋषिः प्रोक्तश्चन्द्रोऽनुष्टुप् च वैष्णवी । देवता मुनिभिः प्रोक्ता सर्वसिद्धिप्रदा तथा ॥३॥

मूलमन्त्रार्चनैः कुर्यात् त्रिभिस्त्रिभिरनुकमात् । एकैकं वर्जयेत् पश्चाद्भानि पठनुकमात् ॥ ४ ॥

अरुच हत्, कचट शिर , इत्यादिप्रणयपूर्वं बुधात् । “ अरुचैते सप्रणवा. ” इति हयशी-
र्ष्यचमात् ।

ततस्तु मूलमन्त्रस्य वक्त्रे शृष्टे तयोदरे । बाह्योर्मुखे पादयोश्च जह्युर्जघने क्रमात् ॥ ५ ॥

विन्यमेदन्नराण्यष्टौ उकार च तथा अग्नेत् । शोणपद्मप्रतीकाशां मुक्तमूर्धजलभिनीम् ॥ ६ ॥

चलरकाञ्चनसंभूतङ्कण्डलोज्ज्वलशालिनीम् । स्वर्णरत्नसमुन्नद्धकिरीटसूत्रधारिणीम् ॥ ७ ॥
 शुक्लकृष्णारुणैर्नैत्रैस्त्रिभिश्चारुविभूषिताम् । बन्धुकदन्तवसनां शिरीषप्रभनामिकाम् ॥ ८ ॥
 कम्बुग्रीवां विशालार्चीं सूर्यकोटिसमप्रभाम् । चतुर्भुजां विवसनां पीनोन्नतपयोधराम् ॥ ९ ॥
 दक्षिणोर्ध्वेन निस्त्रिंशं परेण सिद्धसूत्रकर्म । विप्रतीं वामहस्ताभ्यामभीतिवरदायिनीम् ॥ १ ॥
 आनमनागनामोरं घृत्तगुल्फां सुपाष्णिकाम् । गात्रेण रत्नस्तम्भं च सम्यगालम्ब्य संस्थिताम् ।
 किमिच्छसीति वचनं व्याहरन्तीं मुहुर्मुहुः । पञ्चाननं पुरःसंख्यं निरीवन्तीं श्वाहनम् ॥ १ ॥
 ईदृशीमम्बिकां ध्यात्वा उँनमः फडिति मस्तके । स्वकीये सुमनो दद्यात् साहमेवं विचिन्त्य च ॥
 पञ्चाननं भण्डलस्य मध्येऽवश्यं प्रपूजयेत् । आवाहनं ततः कुर्याद् गायत्र्या शिरसा सह ॥ १ ॥
 महामायायै विग्रहे चण्डिकायै च धीमहि । एवमुक्त्वा ततः पश्चात्तत्रो देवीं प्रचोदयात् ॥ १ ॥
 ततस्तु मूलमन्त्रेण गन्धं पुष्पं सधूपकम् । दीपादिकं च दद्यात् मोदकं पायसं तथा ॥ १ ॥
 पुष्पाञ्जलित्रयं दद्यान्मूलमन्त्रेण शोभनम् । एवं संपूज्य मध्ये तु मन्त्रेणाङ्गानि पूजयेत् ॥ २ ॥
 सिद्धसूत्रं च खड्गं च खड्गमन्त्रेण पूजयेत् । शैलपुत्रीं चण्डघण्टां स्कन्दमातरमेव च ॥ १० ॥
 कालरात्रीं च दिक्पत्रेष्वर्चयेच्चन्दादिभिः । चण्डिकामथ कृष्णार्हणीं तथा कात्यायनीं शुभाम् ॥ १ ॥
 महागौरीं चाग्निकोणे नैर्ऋत्यादिषु पूजयेत् । ततः संपूज्य लोकेशान्तद्वारायै च मन्त्रावित् ॥ २ ॥
 महामायां नमामीति मूलमन्त्रेण चाष्टया । पूजयेत् पद्ममध्ये तु सुमनोञ्जलिभित्तया ॥ २१ ॥
 सर्वमङ्गलमाङ्गल्ये शिवे सर्वार्थसाधिके । शरण्ये त्र्यम्बके गौरि नारायणि नमोऽस्तु ते ॥ २२ ॥
 सप्तधावर्तनं कृत्वा स्तुतिमेनां तु साधकः । पञ्च मणामान् कुर्वीत ऐर्हींभीमिति मन्त्रकैः ॥ २३ ॥
 योनिमुद्रां ततः पश्चाद् दर्शयित्वा विसर्जयेत् ।

अथ प्रयोग.— तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणव्यामत्रयं कृत्वा, शिरसि रदाय ऋषये नमः । मुले अत्रुष्टुपञ्चन्दसे नमः । हृदये श्रीवैष्णव्यै महामायायै देवतायै इति धिन्यस्य मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोग, इति कृताञ्जलिदस्त्वा, अकच हृदयाय नमः कचट शिरसे स्वाहा । घटत शिखायै वषट् । टतप कवचाय हुं । तपय नैत्रत्रयाय वौषट् । यश अस्त्राय फट्, इति मन्त्रे करपङ्क्त्यासं कृत्वा ध्यानानन्तरं 'उँ नम फट्' इति २५ रसि पुष्पं दत्त्वा मानसपूजादिपरतत्त्वपूजान्ते 'उँ पञ्चाननाय (नम ' इति पीठमध्ये संपूज्य महामायायै विग्रहे चण्डिकायै धीमहि तत्रो देवीं प्रचोदयात् स्वाहा ।) इत्यन्तं " श्रीवैष्णव्यां गच्छागच्छ " इत्यावाहा मूलेन स्थापनादिपरमीकरणान्तं कृत्वा प्राणस्थापनादिपुष्पोपचारान्ते मूलमन्त्रेण पुष्पाञ्जलित्रयं दत्त्वा प्राणवद्भानि संपूज्य, हुं सिद्धसूत्राय नम हाँईंहीँस खड्गाय नम इति देव्या दक्षिणाघूर्णकरयो संपूज्याददलेषु देव्यग्रादिचतुर्दलेषु उँ शैलपुत्र्यै नम । चण्डघण्टायै० स्कन्दमात्रे० कालरात्र्यै०, आग्नेयादिदलेषु उँ चण्डिकायै० कृष्णार्हण्यै० कात्यायन्यै० महागौरीयै० इति प्रादक्षिण्येन संपूज्य, इन्द्रादिपूजानन्तरं मूलान्ते " महामाया नमामि " इति पुष्पाञ्जल्यष्टकं देव्यै

समर्प्य धूपादिभवं प्राग्वत्समर्पयेत् ॥ तथा—

लक्षद्वयं भवेदस्य पुरधरसकर्म वै । दशांशहोमश्चाज्येन कर्तव्यस्त्वर्षसादिकम् ॥ २४ ॥

इति ॥ तथा—

ओंमोऽन्ते महाभाषायै मनुर्वमुवर्षकः । ओंमोऽन्ते च वैष्णव्यै मन्त्रः श्रोत्रः षडक्षरः ॥
एतन्मन्त्रद्वयस्यापि सर्वं पूर्वाङ्गमाचरेत् ।

इति । कालिकापुराणे—

अशुचिर्न महाभाषा पूजयेत् कटाचन । अपरयं तु मरेन्मन्त्रं योऽतिभक्तियुतो नरः ॥ १ ॥
दन्तरक्ते समुत्पन्ने स्मरणं च न विद्यते । सर्वेषामेव मन्त्राणां स्मरणान्नरकं व्रजेत् ॥ २ ॥
जानूवर्षव्रतजे जाते नित्यकर्माणि संत्यजेत् । नैमित्तिकं तु तदधः स्रवद्रक्तो न चाचरेत् ॥ ३ ॥
स्रोतके तु समुत्पन्ने सुरकर्माणि मैथुने । धूमोद्गारे तथा वान्ते नित्यकर्माणि संत्यजेत् ॥ ४ ॥
द्रव्यशुक्तेऽप्यर्जार्णं च नैव भुवता च किञ्चन । कर्म कुर्णान्नरो नित्यं स्रतके स्रतके तथा ॥ ५ ॥
जलस्यापि नश्रेष्ठ भोजनाद्रेपजास्ते । नित्याक्रिया निर्वर्तत सह नैमित्तिकैः सदा ॥ ६ ॥
जलौका गूढपाद च कृमिगणहूपदादिकम् । कामाद्गस्तेन संस्पर्शय नित्यकर्माणि संत्यजेत् ॥ ७ ॥
विशेषतः शिवापूजां प्रमीतपितृको नरः । यावद्भ्रतसरपर्यन्त मनसापि न चाचरेत् ॥ ८ ॥
महागुरुनिपाते च काम्यं किञ्चिन्न चाचरेत् । आतिज्यं ब्रह्मयज्ञं च श्राद्धं देवक्रिया तथा ॥ ९ ॥
गुरुमाधिप्य रिभं च प्रहृत्यैव च पाणिना । न कुर्यान्नित्यकर्माणि रेतःपाते च भैरवि ॥ १० ॥

स्मरन्त ध्यायेन्नमसा जपेदित्यर्थ । अतिभक्तियुतः सततप्रेक्ष्यतागतचित्तो नित्यमाधि नाचरेदित्यर्थः ।

अथदिनि वर्तमानमधिघणितम् ।

नाभेरूर्ध्वमथो वापि यस्य चरति शोणितम् । अशुचिस्तदहः कर्म कुर्वन्नरकमाप्नुयात् ॥ १ ॥

इति भविष्यपुराणवचनात् । भेदादयो जात्वथ नित्यं कुर्यादेवेत्यर्थं स्रोतकेऽभ्युज्जते । स्रोतमनुष्णं चो-
दितमिति शिष्यप्रकाशकोपात् । द्रव्येऽन्नादौ । गूढपाद सर्प । गणहूपद किञ्चुलिक । आतिज्यम्
श्रुतिजमाधिप्य निरस्कृत्य पाणिनेत्युपलक्षणम् ॥ योगार्थे—

वान्तीद्गारे च स्रतजे स्रोतके च समुद्भवे । गूढपादस्पर्शने च उपत्यस्पर्शने तथा ॥ १ ॥

रेतःपाते तथा क्षीरे प्रमीतपितृके तथा । नित्यं नैमित्तिकं काम्यं मनसापि न चाचरेत् ॥ २ ॥

उद्गारे धूमोद्गारे । स्रोतके क्रन्दनादौ वा ।

क्रन्दनादशुपाते तु नित्यनैमित्तिकं त्यजेत् । तदेव हर्षात् सजातं कर्म कुर्वन् न दुष्पति ॥ १ ॥

इति मत्स्यपुराणवचनात् । उपन्यस्यर्षोऽङ्गमत्त । शौचे 'शृद्धीतशिश्वोत्थाव' इति तत्स्पर्शोक्ते ।
प्रमीतपितृक इत्युपलक्षणम्, तेन मातृकं चि प्रमेतव्यम् ।

प्रमीतौ पितरौ यस्य देहस्तस्याशुचिर्भवेत् । नापि देव नरा पैत्र्यं यावत् पूषोऽथ वत्सरः ॥ २ ॥

इति देशपुराणवचनात् । एतत्सर्वं महाभाषोपासकपरम् । अथवा सकामपरम् ॥ "अथ स्रतकिना
पूजा यदाभ्यागमयोधिता" मित्यादिमान्पूजाप्रकरणोक्ततत्त्वसागरसहितावचनात् । इति अथवा पुर-

अरण्यकरणे लिखितवचनानां धैर्य्यापत्ते ॥

अथ ब्रह्माख्यविद्या, तत्र धर्माभैरययामले— श्रोदेष्युवाच

प्रभो त्वं भैरवश्रेष्ठ सर्वतन्त्रानुजीवक । नानारहस्यसारं च तत्प्रसादाच्छृणोम्यहम् ॥ १ ॥
दिव्यतन्त्रं महातन्त्रं पूर्वपश्चिमसंज्ञकम् । ढचिणोत्तरमूर्ध्वं च ह्युपायाः कथिताः प्रभो ॥ २ ॥
व्याकर्षणदिव्यानि मारणोच्चाटनादिकम् । विद्वेषं मोहनं चान्पद् द्विचिधं कामनादिकम् ॥
विस्तारपूर्वं कथितं ज्ञानं न्यामेन तन्मया । उदानीं स्तम्भनं देव कथयस्व प्रमादतः ॥ ४ ॥
कथयस्व सुरश्रेष्ठ यद्यहं तव बल्लभा । ॥

धर्माभैरव उवाच

साधु साधु महाभागे सर्वतन्त्रार्थसाधिके । न कस्यचिन्मयाख्यातं शृष्टं वापि न केनचित् ॥ ५ ॥
गुहाद् गुह्यतरं देवि त्वत्स्रोत्रात् प्रकाशयते । अयातः संप्रवक्ष्यामि शृणु चैकाग्रमानसा ॥ ६ ॥
विद्या या परमा गुप्ता महास्तम्भनकारिणी । तारं प्रथममुच्चार्य स्थिरमायामधोच्चरेत् ॥ ७ ॥
संयोगधनपदं देवि ब्रह्म बगलामुखीम् । तदग्रे सर्वदुष्टानां ततो वाचं मुखं पदम् ॥ ८ ॥
स्तम्भयेति पदं जिह्वां कीलयेति ततः परम् । बुद्धिं विनाशयेत्यस्मात् स्थिरमायां पुनर्लिखेत्
लिखेच्च पुनरौकारं स्वाहेति पदमन्ततः । पञ्चशदक्षरा विद्या महास्तम्भनकारिणी ॥ १० ॥

इति । जयप्रथयामले—

पूर्वोक्तमायावीजे तु व्योमरेकान्तरालके । भूवीजं योजयेदेया स्थिरमाया प्रकीर्तिता ॥ ११ ॥

मायावीजे भुवनेश्वरीवीजे भूवीजं लकारं, सुगममन्वत् (तन्त्रान्तरे ' ब्रह्मिहीनेन्द्रियुग्माया
प्रकीर्तिता ' इति मतान्तरम् ।) भुवनेश्वरीवीजस्य सर्वेषु स्थलेषु उद्घृतत्वात् पूर्वोक्तेऽनुक्तिः ।

गजानां च रथानां च दुर्जनान् शीघ्रकारिणः । स्तम्भयेच्च महावाचं बृहस्पतिमुखोद्गताम् ॥ १२ ॥

महापर्वतवृक्षाणां सरितां सागरत्रयाम् । चतुष्पदां पक्षिणां च सर्पाश्रिवायुविद्युताम् ॥ १३ ॥

स्तम्भयेत् पञ्च दिव्यानि मानुष्येषु च का कथा । त्रैलोक्यस्तम्भनी विद्या देवी श्रीबगलामुखी ॥ १४ ॥

तारं प्रणवं, स्थिरमाया ह्रस्वावीजं, संयोगधनपदं बगलामुखि, सर्वदुष्टानां स्वरूपं, वाचं स्वरूपं,
मुखं स्वरूपं, पदं स्वरूपं, स्तम्भय स्वरूपं, जिह्वां कीलय स्वरूपं, बुद्धिं विनाशय स्वरूपं,
स्थिरमायां प्राग्वह्वीजं, प्रणवमौकारं, स्वाहा स्वरूपम् ॥ तथा—

नारायण ऋषिस्त्रिष्टुप् छन्दश्च बगलामुखी । देवता गदिता देवि त्रैलोक्यस्तम्भकारिणी ॥ १५ ॥

स्थिरमाया भवेद्बीजं शक्तिः स्वाहा ममीरिता । विनियोगस्तु विख्यातः पुरुषार्थचतुष्टये ॥ १६ ॥

स्थिरमाया च हृदयं शिरश्च बगलामुखी । सर्वदुष्टं शिखां न्यस्य क्वचं स्तम्भयान्तिकम् ॥ १७ ॥

जिह्वां कीलय नेत्रे च बुद्धिं विनाशयान्तिकम् । ॥

सर्वदुष्ट इति समग्रपदस्य ब्रह्मणं तेन सर्वदुष्टानां शिखायै इति । स्तम्भयान्तिकमित्यनेन वाचं

मुग्ध पदं स्तम्भय इति पदञ्चतुष्टय कञ्चे प्रोक्तम् । सुगममन्यत् ।

मूर्ध्नि भाले भ्रुवोर्मध्ये नेत्रयोः श्रोत्रयोर्नेसोः । गण्डयोरोगुष्ठयोर्वेत्रे चित्रुके च गले त्रिये ॥ १८ ॥

दोःपत्सन्धिषु साग्रेषु मन्त्रवर्णान् न्यसेत् क्रमात् । एवं न्यासत्रिभिः प्रोक्तस्ततो ध्यानं शृणु त्रिये ॥ १९ ॥

यस्याः स्मरणमात्रेण त्रैलोक्य स्तम्भयेत् क्षणात् । गम्भीरां च मदोन्मत्ता तप्तकाञ्चनमुद्रभाम् ॥ २० ॥

✓चतुर्भुजा त्रिनयनां कमलासनवासिताम् । मुद्गरं दक्षिणे पाशां वामे जिह्वां च वज्रकम् ॥ २१ ॥

पीताम्बरधरा सान्द्रवृत्तपीनपयोधराम् । हेमकुण्डलभूषा च पीतचन्द्रार्धशेखराराम् ॥ २२ ॥

पीतभूषणभूषा च स्वर्णसिंहासनस्थिताम् । एवं ध्यात्वा च देवेशि शशुस्तम्भनकारिणीम् ॥ २३ ॥

महाविद्या महामाया साधकैष्टफलप्रदाम् ।

दक्षिणाथ उत्तरयोर्मुद्गरपाशां , वामाथ उत्तरयोर्जिह्वावज्रे , जिह्वा साधकधिपक्षजनस्येति , " धृत्-
मुद्गरधेभिर्जिता " मिति चचनात् ॥

श्रीदेव्युवाच ।

ध्यानं तु कथितं देव महाधर्ममदायकम् । इदानीं कथयस्वेष पूजन विधिपूर्वकम् ॥ २४ ॥

श्रीमैत्रव उवाच ।

पूजनं शृणु देवेशि माघके भिद्धिदायकम् । नित्यं नैमित्तिकं काम्यं पूजनं त्रिविधं त्रिये ॥ २५ ॥

भूप्रदेशे मनोरम्ये पुष्पामोदः सुपूपिते । गोमयेनाय सलिले पुष्पप्रकरशोभिते ॥ २६ ॥

मण्डपे विधिवत्तत्र आसनं तु समर्चयेत् । मांवर्ये वाथ रौप्ये वा पैचले वाथ भूर्जके ॥ २७ ॥

कर्पूरगण्डकस्तूरीश्रीरजण्डकुङ्कुमैरपि । लिरोद् ध्वजं प्रयत्नेन लेरिन्या हेमवारया ॥ २८ ॥

मध्ये योनिं समालिख्य तद्बाधे तु पङ्क्तकम् । तद्बाधेऽष्टदल पद्म तद्बाधे षोडशच्छदम् ॥ २९ ॥

चतुरस्रत्रयं वाद्ये चतुर्दशोपशोभितम् ।

इति । अत्र तु—

यत्र नोक्तं महादेवि पीठं वा पीठशक्यः । तत्र मायोदितं पीठं ज्ञेयं ता एव शक्यः ॥ ३० ॥

तद्दोर्जेनैव पीठं च यजेन्मायाणुनाथ वा ।

इति श्रीशिवयामलवचनाद्भुवनेश्वरीपीठमध्यन्धं तत्र श्रीगलामुखीमन्यां वा देवीमनुकूपीठं यजेत् ।
मायाणुना भुवनेश्वरीजित । तथा—

तथावाद्यं यजेद् देवीं सुपीतैरुपचारकैः । अङ्गानि पूर्वमध्यर्च्य यथास्थानं महेश्वरि ॥ ३१ ॥

पूर्वद्वारे गणेश च दक्षिणे वटुकं यजेत् । पश्चिमे योगिनीः पूज्याः क्षेत्रपाल तथोत्तरे ॥ ३२ ॥

ईशानादीनिर्ऋत्यन्तं गुरुपङ्क्तिं समर्चयेत् ।

ईशानादीनि तन्त्रेषु पङ्क्तपूजाक्रमे अर्घ्यानामुत्खायव्येत्युक्तमस्य कतिपतप्रत्यनुसारादीशानस्यादि-
भूतमात्रेण तदारभ्य निर्ऋतिदिक्ष्वर्षन्तं गुरुपङ्क्तिं पूजयेदित्यर्थं । तदा तु यथास्थितवायव्यादीशानान्त

गुरुरपह्निपूजा कार्येत्यायातम् ॥ तथा—

। चगला पूर्वपत्रे तु सत्स्मिनी च ततः परम् ॥
जम्भिनी मोहिनी वश्या अचला च चला तथा । दुर्द्वारा कल्पना धीरा कल्पना कालवर्षिणी ॥
आमिका मन्दगमना भोगालया चैव योगका । एताः षोडशपत्रेषु गन्धपुष्पाक्षतैर्यजेत् ॥ २
षोडशस्वरसंयुक्ताः मंत्रदायात् कुलागमे । यजेच्च पत्रमध्येषु कल्पिते चाष्टपत्रके ॥ ३६ ॥
ब्रह्माण्याद्याष्ट पूर्वादां वाहनाकल्पसंयुताः । स्थिरमायावीजपूर्वाः परिपूज्याः कुलागमे ॥ ३७
डादिहान्ताः पडम्बेषु पूज्याः पड्यातुमावृकाः । लोकेशांश्च तदस्त्राणि पूजयेद्वाहतः प्रिये ॥
योनिमध्ये मूलदेवीं त्रिरञ्जलिभिरर्चयेत् । धूपदीपसुनैवेर्द्यर्गन्धताम्यूलदीपकैः ॥ ३९ ॥
नीराज्य विधिवत् पश्चात्पुष्पाक्षयां निवेदयेत् । पवित्रारोपणं देवि दमनेन च पूजयेत् ॥ ४०
पलित्रयं ततो दद्यात् पीताम्नादीनि साधकः । ॥

यलित्रयमित्युपलक्षणं यलिपञ्चकं दद्यादित्यर्थं । अथ प्रयोग — तत्र ॥ ३० ॥ ३० ॥ ३० ॥ ३० ॥
मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि नारायणञ्चप्ये नमः । मुने त्रिष्टुपहृन्मसे नमः । ८
चगलामुर्यै देवतायै नमः । नामौ ह्रींशोजाय नमः । गुह्ये स्वाहा शक्ये नमः । पादयो ५० ॥
तुष्टये विनियोगाय नमः, इति इताञ्जलिरस्त्वा, ह्रीं हृदयाय नमः । चगलामुक्ति शिरसे . . .
सर्वदुष्टानां शिखायै यद् । वाचं मुखं पदं स्तम्भय कथञ्चाय हुं । जिह्वां कौलप नेत्राभ्यां च . . .
बुद्धिं चिन्ताय अस्त्राय फट् । इति करपडङ्गन्यासं कृत्वा, शिरसि उँ नमः । ललाटे ह्रीं
भ्रम्ये यं नमः । दक्षनेत्रे गं नमः । वामे लां नमः । दक्षभोत्रे मुं नमः । वामे
नमः । दक्षनसि सं नमः । वामे वै नमः । दक्षगण्डे तुं नमः । वामे षां नमः । ७० ॥
नां नमः । अघरोष्ट्रे वां नमः । मुखे चं नमः । चिबुके मुं नमः । गले खं नमः ।
हृमूले पं नमः । मध्ये दं नमः । मणिरन्ध्रे स्तं नमः । अङ्गुलिमूले र्भं नमः । अग्ने
नमः । वामयोहुमूले जिं नमः । मध्ये ह्रीं नमः । मणिरन्ध्रे कीं नमः । अङ्गुलिमूले . . .
नमः । अग्ने य नमः । दक्षोरमूले तु नमः । जानुनि दिं नमः । गुह्ये विं नमः । अङ्गु
लिमूले नां नमः । अग्ने श नमः । वामोरमूले थं नमः । जानुनि, ह्रीं नमः । ८० ॥ लिमूले
स्वां नमः । अग्ने हां नमः, इति विन्यस्य, ध्यानाद्यतमैपूजान्ते पूर्वाङ्गुल्युत्तमभ्रारोपीडं संपूज्य तत्र
न्यशाङ्गिपूजान्ते 'ह्रीं सर्वशक्तिमलासनाय नमः' इति सप्तस्तं पीडं संपूज्यावाहनादिपडङ्गपूजान्ते दे-
व्यप्रद्वारमारभ्य प्रादक्षिण्येन चतुर्द्वारेषु, गणेशाय नमः । बटुकाय नमः । योगिनाभ्यो नमः ।
क्षेत्रपालाय नमः । इति संपूज्य, स्ववामभागे कल्पितप्राच्यनुसारोत्तरादिनिर्ध्वान्तं, गुरुभ्यो नमः ।
परमगुरुभ्यो नमः । परमेष्ठिगुरुभ्यो नमः । परापरगुरुभ्यो नमः । अस्मद्गुरुभ्यो नमः । इति
गुरुरपह्नि संपूज्य, षोडशश्लेषु देव्यप्रादिप्रादक्षिण्येन अं चगलायै नमः, आं स्तम्भिन्यै०, ईं जम्भिन्यै०,
ईं मोहिन्यै०, उं वश्यायै०, ऊं अचलायै०, ऊं चलायै०, ऋं दुर्द्वारायै०, ऌं कल्पनायै०, ॡं धीरायै०,
एं कल्पनायै०, ऐं कालकार्थिन्यै०, औं आमिकायै०, औं मन्दगमनायै०, अं भोगायै०, अं योगायै०

१ 'ईशानादिनिर्ध्वस्त' ख पाठ ।

नम , इति संपूज्य । अष्टदलेषु प्रादक्षिण्येन- हलीं ब्रह्मण्ये नम , माहेभ्यं नम इत्यादि स्थि-
रमायारीजाद्या अष्ट मातृ संपूज्य , अन्त पदकोशेषु देव्यप्रादिप्रादक्षिण्येन डा डाकिन्यै नम । रां
राकिन्यै नम । ला लाकिन्यै नम । का काकिन्यै नम । शा शाकिन्यै नम । हा हाकिन्यै
नम , इति संपूज्य , मध्ये वेदीं पुनस्त्रिमूर्तविद्यया संपूज्य लोकेशपूजादि सर्वे नित्यहोमान्त कृत्वा
याताप्रकरणोक्त्यद्वलित्प्रय दत्त्वा शेष प्राच्यत् समापयेदिति ॥ तथा—

साधन संप्रवक्ष्यामि साधकानां हिताय वै । सर्वपीतोपचारेण पीताम्बरधरो नरः ॥ ४१ ॥
जपमाला च देवेशि हरिद्राप्रान्थिसंभवा । पीतमासनमारूढः पीतध्यानपरायणः ॥ ४२ ॥
पीतपुष्पाचर्चनं नित्यमधुतं जपमाचरेत् । दशाशेन कृतो होमः पीतद्रव्यैः सुशोभितैः ॥ ४३ ॥
नर्पणादि ततः कुर्यान्मन्त्रः सिध्यति मन्त्रिणः । साध्यसंज्ञा समुच्चार्य स्तम्भयेति ततः परम् ॥ ४४ ॥
गतिस्तम्भकरी विद्या अरिस्तम्भनकारिणी । मेघां प्रज्ञा च शस्त्रादीन् देवमानवपन्नगान् ॥ ४५ ॥
स्तम्भयेद्य महाविद्या मत्य सत्य वरानने । ॥

श्रीदेव्युवाच ।

अधुना साधनं देव शीघ्रप्रत्ययकारकम् । मन्त्रयन्त्रौपधजपहुतार्घ्यैः कथयस्व मे ॥ ४६ ॥

साधन कामितार्थस्य , मन्त्रसाधनस्य प्रागेवोक्त्यात् । धीर्भरव उवाच ।

मृष्टु प्राज्ञे महागुप्तं प्रकटीक्रियतेऽधुना । एकान्ते निर्जने रम्ये शुची देशे गृहेऽपि वा ॥ ४७ ॥
कुण्डं मललक्षणं कृत्वा भेखलात्रयशोभितम् । योनिर्वितस्तिमात्रा तु पदकर्माण्यत्र साधयेत् ॥ ४८ ॥
नानाविधामने देवि क्रमोद्दिष्टं समाचरेत् । मधुरत्रितिलाज्येन वश्यलामानि साधयेत् ॥ ४९ ॥
तथाकर्षणकामस्तु लोखं त्रिमधुरान्वितम् । निम्नपत्रैस्तैलपुत्रं विद्वेषणकरं परम् ॥ ५० ॥
हरिताल हरिद्रा च लवणैरेव संयुतम् । स्तम्भने होमवेद् देवि प्रज्ञां चैव गतिं मतिम् ॥ ५१ ॥
स्तम्भयेदिति शेष ।

राजिकाष्ठस्य सारेण माहिष्या रुधिरैश्च च । रिपूणा मारणे देवि रमशानामौ हुनेक्षिशि ॥ ५२ ॥
राजिकाष्ठमार आमुदीक्षेह ।

शुभ्राणामपि काकानां गृहधूमयुतेन वै । पंचेण जुहुयाद् देवि (शत्रोरुखाटनाय वै ॥ ५३ ॥
दूर्वाङ्गुरामृताप्लीङ्गण्डाश्च चतुरहुलाः । लाजास्त्रिमधुयुक्ताश्च सर्वरोगोपशान्तये ॥ ५४ ॥
लक्ष्मणं जपेद् देवि) ब्रह्मचारी दृढव्रतः । पर्यताग्रे महारण्ये सिद्धशैलमये गृहे ॥ ५५ ॥
मङ्गलं च महानद्योनिशायामपि साधयेत् । श्वेतव्रह्मतरौर्भूलपादुकां चैव कारयेत् ॥ ५६ ॥
अलक्ष्मणं तु रागेण रजिता च हरिद्रया । पद्मिंशदचरीविद्या लक्ष्मणेन तु मथिता ॥ ५७ ॥
शतयोजनमात्रं तु मनश्चिन्तितमाव्रतः । ॥

गच्छेदिति शेषः ।

रसं मनःशिलां तालं मादिकेण ममन्वितम् । पिष्ट्वाभिमन्त्र्य लक्ष्मं मर्वाङ्गे लेपनं कृतम् ॥
 अद्भ्यकारकं देवि लोके च महददस्युतम् । सुरमेरेकवर्णाया धारोष्णं वीरमाहरेत् ॥ ५६ ॥
 शर्करामधुसंपुङ्कं त्रिवारं तेन मन्वितम् । पायायिता तु हरते विषं स्यात्वरज्जमम् ॥ ६० ॥
 दारिद्र्यमोचनं देवि लक्ष्मकं जपेन्नरः । दशांशेन कृतो होमः एभिर्द्रव्यैः पृथक्पृथक् ॥ ६१ ॥
 लक्ष्मीयुक्तो मवेद् देवि दारिद्र्यं नाशयेद् ध्रुवम् । अयान्वत् संप्रवक्ष्यामि कामनां यत्रतः पराम्
 पटे वाप्यय पापाय साध्यमंज्रां तु कारयेत् । आद्यन्ते स्थिरमायां च हरिद्रातालकैर्लिखेत् ॥ ६२ ॥
 उन्मत्तरसमंयुक्तैर्गाढं त्रिवलयं लिखेत् । गर्भस्तम्भं गतिस्तम्भं चमत्कारकरी पग ॥ ६४ ॥
 करोतीति शेषः ।

भूर्जपत्रे समालिख्य तालोन्मचनिशारमैः । पद्कोणं तस्य मध्ये तु विद्यां वलयतो लिखेत् ॥ ६६ ॥
 साध्यसंज्ञा विद्यया वेष्टयेदित्यर्थः ।
 साध्यमंज्रा ततो देवि पीतमूत्रेण वेष्टयेत् । चक्रं भ्राम्यत्कुलालस्य विपरीतं तु मृत्तिकां ॥ ६६ ॥
 वृषभं कारयेत् तस्या विलिप्तं तालकेन च । तन्मध्ये निक्षिपेद् यश्चमारुहं वृषभोपरि ॥ ६७ ॥
 नासायां निक्षिपेद्रज्जु पीतवस्त्रेण वेष्टयेत् । बाह्योपचारपूजाभिः स्वगृहे तु पूजयेत् ॥ ६८ ॥
 अर्चयेत् चतुष्कालं साध्यनामात्र साधकः । दुष्टानां स्तम्भयेद्भ्रं साक्षाद्वाचस्पतेरपि ॥ ६९ ॥
 अथोम्लं श्मशानस्थं दृढं खर्परमानयेत् । गृहीत्वा वामहस्तेन श्मशानाङ्गारकैर्लिखेत् ॥ ७० ॥
 दक्षहस्तेन देवेशि लिखेन्नाम प्रयत्नतः । ममघा तु ठकारेण पूरकेणाभिमन्त्रयेत् ॥ ७१ ॥
 तन्मध्ये विलिखेद्बीजं त्रिवलीकारतः प्रथे । पष्ठ्यन्तसाध्यनामान्ते मुखं स्तम्भय चालिखेत् ॥ ७२ ॥
 बाह्ये न्यस्तं महाबीजं चतुःसंख्यं समालिखेत् । माध्यनामाचर देवि चाभिमन्त्र्यार्थं विद्यया ॥ ७३ ॥
 पष्ठ्यन्तं साधकं चोक्त्वा साध्ये संबोधनं वदेत् । मा भुञ्चेति पदं पश्चाद्देदाप्तेडितान्वितम् ॥ ७४ ॥
 पीतोपचारैः संपूज्य मुखस्तम्भममुचमम् । एतद्यन्त्रं वरारोहे श्मशानवसने लिखेत् ॥ ७५ ॥
 भेकस्य वदने क्षिप्वा पीतमूत्रेण वेष्टयेत् । भूमिष्टं मण्डलं कृत्वा पीतपुष्पैः ममर्चयेत् ॥ ७६ ॥
 उत्सारीतसर्गमन्त्रे च पदमुच्चारयेत् स्फुटम् । वामपादेन संपूज्यं कुलालोद्भवमृत्तिकां ॥ ७७ ॥
 पूरकस्य प्रयोगेण प्रयोगः प्रत्ययावहः । आलिखेच्चतुरः पादान् कुञ्जर्तां कुञ्जता गतान् ॥ ७८ ॥
 अन्योन्यं मिलितत्वेन कृतोऽर्धो(तोर्ध्वा)धः समन्ततः । वामदाक्षिण्यसंबन्धाद् द्वां द्वां पादां प्रकल्पयेत् ७९ ॥
 नाम माध्यस्य पष्ठ्यन्तं गतिं च स्तम्भयेति च । पूर्ववन्मायया नामालिख्यं भूवीजमालिखेत् ॥ ८० ॥

१ एभिर्धारोष्णवीरशर्करामधुसंपुङ्कैर्लिखेदित्यर्थः । 'पीत' क पाठ । २ 'द्रुवम्' ख. पाठ । ३ 'तन्मृदा' ख पाठ ।
 ४ 'न्य स्ववि' ख पाठ । ५ 'वास्तरे' गे पाठ । ६ 'वक्त्रा' ख पाठ । ७ 'पूर्य' ग पाठ ।
 ८ 'भद्र' वाक्' ख पाठ । ९ 'न्मध्यमालिख्य' ख पाठ । १० 'जं तन्मया' ग पाठ ।

पादशाखास्तदग्रेषु तन्मध्ये बीजमालिखेत् । पूर्वोक्तैर्वस्तुमालिख्य पापाण्ये वाथ पट्टके ॥ ८१ ॥
 पूर्वोक्तैः सपुटीकृत्य वेष्टयेत् पीततन्तुभिः । शय्यायाः स्थलसंस्थ च स्तनेत स्वातं प्रयत्नतः ॥ ८२ ॥
 वामहस्ते न्यमेघन्नं पीतपुष्पैस्तु पूजयेत् । महदाश्रयदं भद्रे रेतःस्तम्भनमुत्तमम् ॥ ८३ ॥
 रमशानखर्परं ग्राह्य रमशानाङ्गारमाहरेत् । मायापीजं त्रिपालिख्य साध्यसंज्ञां च मन्व्यतः ॥ ८४ ॥
 अपमन्वेन बलना रेखात्रिपलानया । वामहस्तेन निखनेत् खर्परं तदधोमुत्तमम् ॥ ८५ ॥
 छादयेद्दामपादेन भलोत्सर्गं तथोपरि । स्तम्भन चैव देवेशि रिपूणां मुत्तमन्वनम् ॥ ८६ ॥
 ताटङ्गप्रमादाय लिखेत् साध्यं तु नामतः । आद्यन्ते विलिखेद्वीजं त्रिविधोत्तरकं लिखेत् ॥ ८७ ॥
 वामहस्तपुटं कृत्वा करपिण्डायकण्टकात् । सप्तमंस्त्याकण्टकानि भिन्ना चैव पुटीकृतम् ॥ ८८ ॥
 पृथग्निद्या च चोच्चार्य नाम सा-न्यस्य साधकः । भाण्डमध्ये क्षिपेत् च सौरीरेण च पूरयेत् ॥ ८९ ॥
 स्वगृहे वाह्यदेशे तु चायस्यै चैव कोणके । वामहस्ते खनेत् स्वातं वामपादेन पूरयेत् ॥ ९० ॥
 गतिमतिस्तम्भकारः प्रयोगः प्रत्येकारहः । दिव्यस्तम्भकरं देवि नान्यप्रन्वेद्यपीरितम् ॥ ९१ ॥
 तत्रप्रीत्या कथयाम्यद्य शृणु त्वं प्रियमुत्तमम् । यत्र स्थाने भवेद्दिव्यं देवालयगृहेऽपि वा ॥ ९२ ॥
 तत्र स्थाने लिप्येद्विद्या साधकात् साध्यनामतः । आटरूपस्य पत्राणि परिशुज्य तथोपरि ॥ ९३ ॥
 स्तम्भयेत् मत्तं दिव्यानि कृतदोषोऽपि शुध्यति । उत्तरानारुणीमूलं सप्तविद्यामिमन्त्रितम् ॥ ९४ ॥
 जलमध्ये तु तत् त्रिपा तैनेव स्नानमाचरेत् । महाकृतस्य दोषस्य कृतदिव्यो विशुध्यति ॥ ९५ ॥
 अथवा दीपमार्गेण रात्रौ कृत्वा तु मण्डलम् । भूर्जपत्रे ममालिख्य पूर्वोक्तद्रव्यकेण च ॥ ९६ ॥
 दीपं प्रज्वालयेत्पलात् कपिलास्येन पूरितम् । तावत्तु दीपयेद् दीपं वाचद् दिव्यं प्रशाम्यति ॥ ९७ ॥
 पर्वं ते कथिता भद्रे कामना प्रत्येकारहा । इयं तु परमा विद्या किमन्यत् परिपृच्छसि ॥ ९८ ॥

इति । जयद्वयामले—

पीताम्बरधरो भूत्वा पूर्वशाभिमुखस्ततः । लवमेकं जपेन्मन्त्रं हरिद्राप्रन्थिमालया ॥ १ ॥
 ब्रह्मचर्यरतो नित्यं जपतो ध्यानतत्परः । प्रियद्गुपायमैर्वापि पीतपुष्पैश्च होमयेत् ॥ २ ॥
 कृते होमे दशाशेन मिद्ध्यति वगलागुणी । कुस्ते वाग्गतिस्तम्भं दुष्टानां बुद्धिनाशनम् ॥ ३ ॥
 जपहोमप्रयोगेषु मन्त्रं चाप्ययुतं जपेत् । ॥

एतेन पूर्वं पुरश्चरण्येनोक्तयुतजपस्तु प्रयोगसिद्ध्यर्थं प्रयोगारम्भकाले कर्तव्यत्वेनोक्तं इति
 प्रतीयते, नतु पुरश्चरण्येन । अत एवात्रोपमप्रकारे युक्तं इति, तैनेव लतजप एव पुरश्चरणम् ।
 अथं लतजपं कृतयुगपरं ।

हरिद्राहरितालाभ्यां जुहुयाद्भवणं निशि । स्तम्भयेत् पञ्च दिव्यानि नात्र कार्या विचारणा ॥ ४ ॥
 स्तम्भनेषु च सर्वेषु प्रयोगः मत्स्यवारहः । अथवा पीतपुष्पैर्वा त्रिमन्त्रैश्च होमयेत् ॥ ५ ॥
 उक्त्यायोः मंगुलस्योर्ध्वार्धः शिरमालिखेत् । मध्यगं नाम साध्यस्य तद्वाह्ये चात्तरद्वयम् ॥ ६ ॥

वीजं द्वितीयवर्गस्य तृतीयं विन्दुभूपितम् । चतुर्दशस्वरोपेतं संलिखेत् प्रथिवागतम् ॥ ७ ॥
 ठकारेण समावेष्ट्य चतुष्कोणपुटं वहिः । तत्कोणरेखासंभ्रं शूलचन्नाष्टकं लिखेत् ॥ ८ ॥
 त्रिशूलमध्यरेखासु पृथ्वीवीजानि पार्श्वयोः । अष्टस्वपि च कोणेषु तदकैकं समालिखेत् ॥
 प्रथिव्यान्तरपार्श्वे च मातृकोपरि मण्डलम् । आवेष्ट्य च ततः पश्चात्तद्वाह्ये स्थिरमायया ॥
 निरोध्याद्गुशशीजेन नादसंमिलिताद्ग्निरा । लिखेत् पूर्वोक्तमावेष्ट्य ठकारं वगलामुखीम् ॥ १
 वगलामुखां तद्विधाम् ।

पापाणपट्टं वाध पटे हरिद्रोन्मत्ततालके । गर्भस्तम्भं गतिस्तम्भं लिखित्वा गाढमाक्रमेत् ॥ १
 विधादश्यातिरिक्तेषु स्तम्भनकृत्येषु प्रोक्तं यन्त्र पटे वा पापाणे विलिख्य अथ ऊर्ध्वं च ५।
 निदृश्य स्थापयित्वा तत्र देवीं पूजयेत् । विवादे तु वश्यमाणविधिं कुर्यात् ।
 विवादे यन्त्रमालिख्य भूजै तैरेव वस्तुभिः । कुम्भकारस्य चक्रस्थां भ्रमन्तीं विपरीतगाम् ॥१
 मृत्तिकां सद्युपादाय धृपभं कारयेत् ततः । यन्त्रं तदुदरे न्यस्य तालकेन विलिख्य च ॥१
 तन्नामायां विनिक्षिप्य पीतरज्जुं निजे शुंह । अर्चयित्वा चतुष्कोणे नित्यं पीतोपचारकैः ॥ १५
 दुष्टस्य स्तम्भपरपेद्यं भुजं वाचस्पतेरपि । ॥

इति । अथैतद्यन्त्ररचनाप्रकार — तत्र ऊर्ध्वधामस्तकर्मोकारद्वयमालिख्य
 कारद्वयमित्येवमोकारचतुष्टयं विलिख्य, तन्मध्ये साध्यनामालिख्य ओंकारयोरेन्येन्यसंमुखयो
 द्वये ग्लौ इति धरावीजं विलिख्यैतत्सर्वं वृत्तेन संवेष्ट्य, तद्वहिः पुनर्वृत्तं कृत्वा
 मूलं विलिख्य, तद्वहिरष्टकोणं कृत्वा तेषामत्रयादिविदिरुस्थकोणचतुष्टयगतरेखाष्टके
 वज्रमिति वज्राष्टकं विधाय, दिग्गतकोणचतुष्टयस्थरेखाष्टके त्रिशलाष्टकं कृत्वा, त्रिकोणोदरेषु
 मध्येष्वानु त्रिशूलपार्श्वेषु च प्रागुक्त धरावीजं विलिख्य, वज्रयुक्तचतुष्टयस्य कोणपार्श्वेषु च
 वीजं विलिख्याष्टकोणाद्विद्वृत्तचतुष्टयं कृत्वा, तदन्तरालधीधीमध्ये सर्वाभ्यन्तरवीध्या मातृकया
 तद्वाह्यवीध्या स्थिरमायावीजेन श्लोकारेण तद्वाह्यवीध्या नोमित्यद्गुशशीजेन संवेष्टयेदिति
 प्रोक्तद्वयैर्विलिख्य विनियोगात् प्रोक्तफलसिद्धिर्भवति ॥ तथा—

वृद्धं खर्परमादाय श्मशानस्यमघोमुसम् । वामहस्ते समावेश्यं तदङ्गारं तु दक्षिणे ॥ १६ ॥
 अङ्गारं 'कोरला' इति नन्यसि ।

अभिमन्त्र्य ठकारेण सप्तधा कृतपूरकः । तस्योदरगत वीजं बलयाकारमालिखेत् ॥ १७ ॥
 साध्यं मध्ये च पट्टयन्तं तन्मुखं स्तम्भयेति च । पृथ्वीवीजानि चत्वारि व्यस्तशीर्षाणि संलिखेत् ॥१८॥
 ततः परं प्रकूर्वात यन्त्रं देवेशि पूर्ववत् । साध्यसंबोधनं कृत्वा पट्टयन्तं साधकं लिखेत् ॥ १९ ॥
 मा भुञ्चेति पदं पश्चात्तद्वाह्येऽपि लिखितम् । पूजयेत् पीतपुष्पाद्यैर्मुखस्तम्भोऽयमुत्तमः ॥ २० ॥
 पूर्वद्रव्यैः श्मशानोत्थवमने व्यक्तमालिखेत् । मेकस्य वदने क्षिप्त्वा कीलयेत् पीततनुभिः ॥ २१ ॥
 क्षिप्त्वा क्षोण्यां यजेत् पुष्पैः पीतवशैस्तु मण्डले । अनुचारादि मन्त्रस्य स्फुटमुच्चारमाचरेत् ॥ २२ ॥

१ 'मावेश्यात्' स पाठ ।

पूरकस्य प्रयोगेण प्रयोगः प्रत्ययावहः । चत्वरः पादानालिख्य मप्रत्तत् कुञ्जता गतान् ॥२३॥

मग्रत्वात् वृटितन्वाशुनुर्धा विमक्रत्वादित्यर्थः ।

अन्योन्यमितिलिखत्वेन तं चोर्ध्वार्धः सपन्ततः । वामदक्षिणसंबन्धं द्वौ पादां तस्य कल्पयेत् ॥२४॥

आलिखेन्नाम पण्डयन्तं गतिं च स्तम्भयेति च । मध्ये लिखित्वा सलित्ख्य पृथ्वीराजानि चाग्रतः ॥२५॥

पादाग्रेष्वित्यर्थः । अग्रेषु शाखा इति च । 'अग्रत पादशाखान्ते परं मध्ये तु संलिखेत्' ।
पादाभ्यां चतुरस्र प्रापते इति साप्रदायिका ।

पटे पापाणपट्टे चा प्रोक्तंश्चैव त्रिभिस्त्रिभिः । ग्राम्भूत् संपुटयोगेन चत्वार्य पीतगुणैर्दृष्टैः ॥ २६ ॥

गतिस्तम्भो भवत्येवं यन्त्रस्यास्य प्रमावतः । शिलातालहरिद्राभिर्भेषुत्रसमन्वितैः ॥ २७ ॥

कोकिलाक्षस्य लेखिन्या निजरङ्गपटे लिखेत् । माध्यस्य नाम षष्ठयन्तं कुम्भकेन च वायुना ॥२८॥

स्वम्भन नात्र संदेहः सप्ताहाज्ञायते ध्रुवम् । शिलातले हरिद्राभिः करपत्रयुगे लिखेत् ॥ २९ ॥

कोकिलस्य च लेखिन्या स्तम्भने त्रिपुनाम वा । त्रिकोणैः सुमन्नावेष्ट्य तद्वाह्ये पार्थिवं पुरम् ॥३०॥

वज्राष्टकैः समोपेतं रेफपेडशसयुतम् । मायावीजेन संवेष्ट्य चाङ्कुशेन निरोधितम् ॥ ३१ ॥

तद्योगं योजयित्वा तु कटं कूर्बलयेत् ततः । विप्ला वल्मीकमध्ये तु पापास्यैस्त्र पुरयेत् ॥ ३२ ॥

पश्चात् समारभेद्युद्धं विनाद वापि कारयेत् । गतिस्तम्भो मनःस्तम्भो वाचा स्तम्भस्तथैव च ॥ ३३ ॥

जिहास्तम्भो विवादे च परास्तो जायते ध्रुवम् । कृष्णकर्पटके यन्त्र विपरन्त्रेन संलिखेत् ॥ ३४ ॥

त्रिधाविदग्धं नाम जलमध्ये विनिक्रिपेत् । निवयक्तेन भृशं वेष्ट्य दिव्यस्तम्भनमुत्तमम् ॥३५॥

स्तम्भयेत् पञ्च दिव्यानि नात्र कार्या विचारणा । अभिषं तु तमेवं तु अनेन विधिना भवेत् ॥३६॥

त्रिषु स्थानेषु कर्तव्यं त्रिकोणमायसे लिखेत् । शिल्पिपिच्छेन तन्मध्ये नाम विद्याविदग्धितम् ॥३७॥

तद्वाह्ये चाग्निवीजेन भावशुद्धोऽपि यो नरः । विपरन्त्रेन संलिख्य कपटे तु रमशानके ॥ ३८ ॥

विदग्धितं यस्य नाम रमशाने भस्ममृत्तिकायां । गृहीत्वा चाकृतिं कृत्वा यथं तद्दृष्टिं संविपेत् ॥३९॥

कपटकर्षयेन् प्राज्ञः स्पृता विद्यां पुनः पुनः । वेधिते प्रभवत्यस्य दुःखं स्पादातिवेदना ॥ ४० ॥

सर्वाङ्गैः श्रियते विद्वः शूलैश्चैव सुदारुणैः । अलास्य त्रिषु लोकेषु दुर्लभं त्रिदशैरपि ॥ ४१ ॥

गोपनीयं प्रयत्नेन न देयं यस्य कस्यचित् । गुरुभक्ताय दातव्यं वत्सराघोषिताय च ॥ ४२ ॥

इति । वृद्धमित्यादिभिरत्तम इत्यन्तं पञ्चमि श्लोकेऽन्यानन्तरमाह— तत्र रमशानस्यमधोमुखं स्वपर-
मादाय तद्ग्रामहन्ते निधाय दक्षिणहस्तेन रमशानाङ्गारं गृहीत्वा तद्द्वयं उकारेण सप्तधाभिमन्त्र्य,
तस्मिन् स्वपरे तेनाङ्गरेण वृत्तं कृत्वा तन्मध्ये स्थिरमायावीजे विलिख्य, तन्मध्ये अनुकस्य मुखं
स्तम्भायेति विलिख्य योजयित्वा पूर्वोक्तं धीजे चतुर्दिक्षु मध्ययोज (७) तद्द्विदृष्टकोणादि सर्वं पूर्वोक्तं

१ 'वृत्तवर्ध' ख पाठ । २ लिख्य 'त्रिषु' ग पाठ । ३ 'त्रिषु' ग पाठ । ४ 'इकार' ख. पाठ.

५ 'त्रिधादृश' ख पाठ । ६ 'ईद' क पाठ ; ७ 'लिखेत्' क पाठ । * यत्र वृत्तिरस्तीति अनुमीयते ।

यन्त्रं कृत्वा क्वचित् संन्याप्य मूलविद्यायां सर्वदुष्टपदस्थाने अमुकं अमुकस्य मा भुञ्ज्य मा पदं दत्त्वा, पीतोपचारैस्तास्मिन् यन्त्रे देवीमावाह्य पूजयेत्. मुखस्तम्भो भवति । इदमेव यन्त्रं ऋद्धिद्रादिद्रव्यैः श्मशानवस्त्रे विलिप्य शुलिकाकृत्य, मण्डकस्य सर्जावस्य मुले विन्यस्य ॥ तन्मुखं वृद्धं यद्वा, तं मण्डकं भूमौ खत्वा तदुपरि पीतवर्णं पूजामण्डपं कृत्वा, तत्र पीतपुष्पादिभिः पूजयेदुक्तफलसिद्धिर्भवति ॥

चन्द्र इत्यादिभिः प्रभायत इत्यन्तैरन्ध्रान्तरमाह— तत्र चत्वर इति दिव्यन्वात्, अयं यन्त्रचतुष्टयकारः, चतुर्द्वारयुक्तं चतुरस्रं कृत्वा तन्मध्ये अमुकस्य गतिं मतिं मुखं स्तम्भस्य स्तम्भेति विलिप्य, विद्या चतुर्धा विमन्य प्रथमपादमूर्ध्वगत्या पूर्वद्वारान्तं, द्वितीयपादमधोगत्या, पश्चिमद्वारान्तं, तृतीय तिर्यग्गत्या उत्तरद्वारान्तं, चतुर्थं पादं तिर्यग्गत्या दक्षिणद्वारान्तमिति मध्यालिखिताक्षरसमुदायस्य दिक्षु विलिप्य, चतुष्पादाग्रेषु चतुरस्रस्य चतुष्कोणेषु पूर्वोक्तं भूर्वाजं विलिखेदिति पूर्व पापाणे वा पट्टे वा विलिप्य, पीतज्जुभिर्वेषयित्वापर्वध पापाणेन निरुध्य स्थापनात् फलसिद्धिर्भवति ॥

शिलेत्यादिश्लोकाभ्यां पूर्वोक्तस्यैव यन्त्रस्य लेखनद्रव्यविशेषं लेखनी च लेखनसमये कर्तव्यत्वेनोक्तम् पुनः शिलेत्यादिभिर्धुंधमित्यन्तैः पञ्चभिः श्लोकैः पूर्वोक्तयन्त्रं लेखनविशेषेण प्रयोगविशेषमाह— अयमर्थः, तत्र पूर्वोक्तस्यैव यन्त्रं कल्पत्रये विलिप्य तत्र स्वरविदम्बितं मध्ये विलिप्य तद्यन्त्रं वृत्तत्रयेणावेष्ट्य तद्द्विद्विचतुरस्रं कृत्वा, तद्रेखाचतुष्कोणके वज्रपादक कृत्वा, वज्रपादार्थयोः रेफद्वयमिति संभूय रेफपोडशकं सविन्दुकं विलिप्य, तद्द्विद्विचतुरस्रं कृत्वा, तच्चतुष्टयेऽभ्यन्तराले स्थिरमायाबीजेन संवेष्ट्य, बाह्यरन्तरालत्रयेऽपि अङ्कशुभाजैर्वेषयित्वा, मूलविद्याया विदम्बितं साध्यनाम विलिप्य वेष्टयित्वा, घटीरुमध्ये नि लिप्य पापाणी. प्रयित्वा पूजां कारयेत् । राजा स्वकटकैः शत्रुसैन्यं संवेष्ट्य युद्धमारभेत् । विवादाकर्ता च विवादं कुर्यात् । पतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥

कृप्येत्यादिश्लोकाभ्यामेतदुक्तं भवति, तत्रैतदेव यन्त्रं कल्पवस्त्रे विपरकमिलिते पूर्वोक्तद्रव्यैर्विलिप्य (तन्मध्ये मूलविद्याया विदम्बितं साध्यनाम विलिप्य) मधुच्छिद्येन वृद्धं संवेष्ट्य जलमध्ये नि लिप्य तत्र दिव्यं कारयेत्, कृतदोषोऽपि विशुद्धो भवति ॥

विपरकनेत्यादिभिः श्लोकैः पूर्वोक्तस्यैव यन्त्रस्य प्रयोग (विशेषमाह— तत्र श्मशानवस्त्रे पूर्वोक्तं यन्त्रं मूलविद्याविदम्बितसाध्यनामगर्भितं विषयुक्तक्रेन विलिप्य श्मशान) भस्ममृद्भ्यां पुस्तलां निर्माणं तस्या हृदि यन्त्रं निक्षिप्य विद्यां स्मरन् कण्टकैस्ता सर्वाङ्गेषु वेधयेदुक्तफलायातिर्भवति । तत्र शत्रु शीघ्रं त्रियते इति ॥

अथ यगलामुखीस्तोत्रम् । अस्य श्रीवगलामुखीस्तोत्रमन्त्रस्य भगवाद्धारद ऋषिः बाह्यच्छ्रुन्दांसि यगलामुखी देवता स्थिरमाया बांजं, स्वाहा शक्ति, कीलय कीलकं, मम संनिहिताना वृत्स्थाना दुष्टानां विरोधिनां पदजिह्वामुख्युद्धिन्तमन्मनायं औपरमेश्वरीप्रोत्यर्थं च जपमहं करिष्ये,

मय्येसुधाधि मणिमण्डपरत्नत्रेधां मिहामनोपरिगतां परिपीतवर्णां ।

पीताम्बराभरणान्यविभूषिताङ्गी देवीं भजामि धृतशुद्धरवैरिजिह्वाम् ॥ १ ॥

विह्वाशमादाय करेण देवीं धामेन शशून परिपीडयन्तीम् ।

गदाभिघातेन च दाक्षिणेन पीताम्बरगच्छा द्विभुजा नमामि ॥ २ ॥

त्रिशूलधारिणीमम्बा सर्वसौभाग्यदायिनीम् । सर्वाभरणशोभाढया देवीं ध्यातां प्रपूजयेत् ॥ ३ ॥

पीताम्बरो त्रिनेत्रा च द्विभुजां द्वादशकोज्ज्वलाम् । शिलापर्वतहस्ताङ्गी रिपुस्तम्भां मदोत्कटात् ॥ ४ ॥

वैरिनिर्दलनार्थाय स्मरन्तां वगलाशुर्षीम् । गर्भरा च मदोन्मत्ता स्वर्णकान्तिमयप्रभाम् ॥ ५ ॥

चतुर्भुजा त्रिनयना कमलामनमंथिताम् । हेमकुण्डलभूषा च पीतचन्द्रार्धशेखराम् ॥ ६ ॥

पीतभूषणभूषा च स्वर्णमहिमाने ख्यिताम् । मानन्दमपि देवेशि अरिलम्भनकारिणीम् ॥ ७ ॥

मदनमय रतेर्धैव ग्रीतिस्तम्भकरा पराम् । महाविद्यां महाभाया साधकस्य बलप्रदाम् ॥ ८ ॥

यस्याः स्मरणाप्रेण धैलोवयं स्तम्भयेत् क्षणात् । वामे पाणायदुशं च तस्याधस्ताद्वरं शुभम् ॥ ९ ॥

तस्यैवाधःकरे चाक्षयं च पद्ममुत्तमम् ।

एवं दक्षिणपाणिक्रमतः पाशामयाक्षयत्रयानि ।

केयूराद्भद्रकुण्डलभूषां बालां हिमयुतिमंस्कृतमुकटात् ॥ १० ॥

तरुणादित्यप्रतिमां कौशोर्षाशुकलप्रनितम्बाम् ।

तन्वीं कल्पद्रुमाप्रे हेमशिलाया प्रमुदितचित्तोल्लसत्कान्तिम् ॥ ११ ॥

पञ्चप्रेतसमारूढा भद्रजनविधेयकामलीलाम् ।

ध्वनिधां ता वगला ध्यायेन्मनमि शुद्धेन्दोरनीलाम् ॥ १२ ॥

चलत्कनककुण्डलोच्छ्रंसितचारुण्यदृश्यला

ससत्कनकचम्पकछुतिविराजिचन्द्राननाम् ।

गदाहतविपक्षका कलितलोलनिहाञ्चला

भ्रमामि वगलाशुर्षीं विशुद्धिनां मुत्सस्तम्भिनीम् ॥ १ ॥

पीयूषोदधिमध्यचारुनिलसद्रुमोज्ज्वले मण्डपे

यैः मिहासनमौलि [गा नि] पाटितरिपूं प्रेतासनाध्यासिनीम् ।

स्वर्णाभा करपीडितारिभनां भ्राम्यद्भद्राविभ्रमां

नित्यं ध्यायति यान्ति तस्य विलय सद्योऽन्य सर्वापदः ॥ २ ॥

मन्त्रस्तावर्दल विपक्षदलने स्तोत्रं पवित्रं च ते

यत्रं वाटिनियन्त्रं त्रिजगता जैत्रं च चित्रं च ते ।

मातः श्रीवगलेति नाम लेलित यस्यास्ति जन्तोर्मुखे

१ 'स' ख पाठ । २ 'विवाद्' ख पाठ । ३ 'सर्' ख पाठ । ४ 'शुभे' ख पाठ । ५ 'हृद्य' ख पाठ । ६ 'अय' ग, पाठ ।

तन्नामग्रहणेन मंसदि भुस्तस्तम्भो भवेद्वादिनाम् ॥ ३ ॥
 देवि तच्चरणाभ्युजार्चनविधौ^१ यः पीतपुष्पाञ्जलिं^२
 भक्त्या वामकरे निघाय च पुनर्मन्त्री मनोज्ञाचरम् ।
 पीतध्यानपरोऽथ कृष्णकवशाद्भोजं स्मरेत् पार्थिवं
 तस्यामित्रशुक्लस्य वाचि हृदये जाड्यं भवेत् तत्त्वणार्त्वं ॥ ४ ॥
 वार्दा भृकति रङ्गति क्षितिपतिर्वैश्वानरः शीतति
 क्रोधी शाम्यति दुर्जनः मुञ्जनति क्षिप्रानुगः खञ्जति ।
 गर्वा खर्वति सर्वविष्व जडति तन्महिषा भन्त्रितः
 श्रीनित्ये वगलाम्बुक्षि प्रतिदिनं कन्याणि तुभ्यं नमः ॥ ५ ॥
 दुष्टस्तम्भनमुग्रविघ्नशमनं दारिद्र्यविद्रावणं
 गर्वस्तम्भकरं परं मृगदृशां चेतःममारुपणम् ।
 सौभाग्यैकनिकेतनं मम दृशोः कारुण्यपूर्णांशृतं
 मृत्योर्भारणमाधिरस्तु पुरतो मातस्तदीयं वपुः ॥ ६ ॥
 मातर्भङ्गय मद्विपचवदनं जिह्वां बर्लात्कीलय
 ब्राह्मीं मुद्रय मुद्रयांशु धिपणामुग्रां गतिं स्तम्भय ।
 शत्रून्चूर्णय चूर्णयार्थु गदया गौराङ्घ्रि पीताम्बरे
 विघ्नौघं वगले हर प्रतिदिनं कारुण्यपूर्णेवये ॥ ७ ॥
 संकष्टे चौरक्षेपे महरणसमये बन्धने वारिमध्ये
 विद्यावादे विवादे प्रकुपितनृपतौ दिव्यकाले निशायाम् ।
 वश्यले स्तम्भने वा रिपुवधसमये दीर्घक्षेत्रे रणे वा
 गच्छंस्तिष्ठत्त्रिकालं यदि पठति शिवं प्रामुपादाशु धीरः ॥ ८ ॥
 मातर्भरवि भद्रकालि विजये वाराहि विश्वाश्रये
 श्रीविद्ये^३ वगले महेशि समये कामेशि वामे रमे ।
 माताङ्घ्रि त्रिपुरे परात्परतरे स्वर्गापवर्गप्रदे
 दासोऽहं शरणागतः करुणया विश्वेश्वरि त्राहि माम् ॥ ९ ॥

१ 'कृते' स पाठ । २ 'जान् शुद्ध' स. पाठ । ३ 'मनु' स पाठ । ४ 'वाग्वुद्वयपीतम्भो
 भवेद्वादिनाम्' क ग पाठ । ५ 'वीर्यगमनं' क ग पाठ । ६ 'च सकी' क पाठ । ७ 'नाशया'
 स. पाठ । ८ 'देवि स्तीक्ष्ण' स पाठ । ९ 'प्रथमता' स पाठ । १० 'स्तम्भे चौरसये' स
 पाठ । ११ 'निर्जने वा' स. पाठ । १२ 'नित्ये' स. पाठ ।

त विद्या परमा त्रिलोकजननी विमोक्षसंछेदिनी

योपारूपणकारिणी च मुमुहूर्द्धिर्मांससंछेदिनी ।

दुष्टोच्चाटनकारिणी जनमनःभ्रमोहमदायिनी

जिह्वाकीलनवैभवा विजयते ब्रह्मास्त्रविद्या परा ॥ १० ॥

नित्य यस्तु मनोहरं स्तवमिमं देव्याः पठेत् मादरं

घृता यश्चमिदं तथैव समरे वाहौ करे वा गले ।

राज्ञानो वैरयोपितोऽथ करिणः सर्पा मृगेन्द्राः रुमा-

स्ते वै यान्नि विमोहितां रिपुगणा लक्ष्मीः स्थिरा सिद्धयः ॥ ११ ॥

अनुदिनमभिरामं साधको यत्कालं पठति भुवनमातुः पूज्यते देववर्गः ।

भवति परमकृत्यं तस्य दृष्टैव लोके भवति परममिद्धा लोकमाता परा च ॥ १२ ॥

विद्या लक्ष्मीः सर्वसौभाग्यमायुः

पुत्राः सपदान्यमिष्टार्थसिद्धिः ।

मातः श्रेयः सर्ववश्यतासिद्धिः

प्राप्ता प्राप्ता भूतलेऽस्मिन् नरेण ॥ १३ ॥

यत् कृतं जपमनाह गदितं परमंश्वरि । शश्रूषा स्तम्भनार्थाय तद्गृह्णाण तमोऽस्तु ते ॥१४॥

ब्रह्मास्त्रमिति विख्यातं त्रिषु लोकेषु दुर्लभम् । गुरुभक्त्या दातव्यं न देयं यस्य कस्याचित् ॥ १५ ॥

इति श्रीरुद्रयामले बगलामुखीस्तोत्रं संपूर्णम् ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायभगवत्पूज्यपादश्रीगोविन्दान्ध्याचार्यशिष्य—श्रीभगवन्सुब्रह्मराचार्यशिष्य—श्रीविष्णु-

शर्माचार्यशिष्य—श्रीप्रगतभाचार्यशिष्य—श्रीविद्यारण्यव्यतिथिचित्ते

श्रीविद्यार्णवाचार्ये तन्त्रे त्रयोविंशोऽध्यायः ॥ २३ ॥

१ 'प्यरयो मदान्धरविष्य' ल पाठ । २ 'दाघ' क पाठ । ३ 'दृश्यते यस्य सख्यात चिन्तन' क म पाठ ।

चतुर्विंशः श्वासः ।

—०:=:#:=:०—

अथ कालीप्रकरणं, तत्र भैरवतन्त्रे—

अथ वक्ष्ये महाविद्याः कालिकायाः सुदुर्लभाः । यासां विज्ञानमात्रेण जीवन्मुक्तो भवेन्नरः ॥१॥
नात्र वित्तादिशुद्धिः स्यान्नारिभ्रादिलक्षणम् । न वा प्रयामवाहुर्न्यं समयासमयादिकम् ॥ २ ॥
न वित्तव्ययवाहुर्न्यं कायकेशकरं नच । य एनां चिन्तयेन्मन्त्री सर्वकार्यममृद्धिदाम् ॥ ३ ॥
तस्य हस्ते सदैवास्ति सर्वसिद्धिर्न संशयः । गद्यपद्यमयी चायां सभायां तस्य जायते ॥ ४ ॥
तस्य दर्शनमात्रेण वादिनो निष्प्रभां गताः । राजानोऽपि च दासत्वं भजन्ते किं परे जनाः ॥ ५ ॥
दिश्वारात्रिण्यत्ययं च वशीकर्तुं क्षमो भवेत् । अन्ते च भजते देव्या गणतं दुर्लभं नरः ॥ ६ ॥

इति । अथ श्यामामन्त्र । तत्र कालीतन्त्रे—

वामत्रयं वह्निसंस्थं रतिविन्दुसमान्वितम् । कूर्चयुग्मं तथा लज्जायुगलं तदनन्तरम् ॥ १ ॥
दक्षिणे कालिके चेति पूर्वबीजानि चोद्यते । अन्ते वह्नियुग्मं दद्याद् विद्याराज्ञी प्रकीर्तिता ॥ २ ॥
मन्वर्धमाह, रुद्रयामले—

ककाराञ्जलरूपत्वाद् केवलं मोक्षदायिनी । ज्वलनार्थसमायोगात् सर्वतेजोमयी शुभा ॥ १ ॥
मायाबीजत्रयेणैव सृष्टिस्थित्यन्तकारिणी । विन्दुनां निष्कलत्वाच्च कैवल्यफलदायिनी ॥ २ ॥
बीजत्रयाणां युक्त्या सा केवलं ज्ञानचित्कला । शब्दबीजद्रोपेनैव (शब्दराशिप्रबोधिनी ॥ ३ ॥
लज्जाबीजद्वयेनैव) सृष्टिस्थित्यन्तकारिणी । संबोधनपदेनैव सदा सन्निधिकारिणी ॥ ४ ॥
स्वाह्वया जगतां माता सर्वपापप्रदाहिनी ।

इति । एवं वीरतन्त्रे—

अथातः सप्रवक्ष्यामि दक्षिणां कालिकां शुभाम् । कामाक्षरं वह्निसंस्थं वामनेत्रविभूषितम् ॥ १ ॥
विन्दुनादसमायुक्तं बीजमेतत्त्रयं लिखेत् । कूर्चयुग्मं ततो देवि लज्जायुगममनन्तरम् ॥ २ ॥
दक्षिणे कालिके चेति संबोधनपदान्वितम् । सप्तबीजं पुनः प्रोच्य स्वाह्वान्तं मनुष्यद्वरेत् ॥ ३ ॥
अथास्य पूजाप्रयोग — तत्राचमनं भैरवतन्त्रे—

कालिकाभिस्त्रिभिः पीत्वा कान्यादिभिरुपस्पृशेत् । द्वाभ्यामोष्ठी द्विरुन्मृज्य चैकेन जालयेत् करौ ॥१॥

१ 'चिन्ताविशुद्धि' ख पाठ. । २ 'नाम' ख पाठ । ३ "दृष्यम्" क पाठ. ।

मुख्योत्प्रेक्षणश्रोत्रनाभ्युरःकं भुजौ क्रमात् । आचम्यैवं भवेत् काली वत्सराणां (ता) प्रपश्यति ॥२॥

आचम्यैव त्रयेण द्वादशमेत् । ओं काल्यै नम , ओं कपालियै नम. , इति श्रोत्रौ द्विगन्मृजेत् । ओं कुलायै नम , इति करं चालयेत् । ओं कुरुकुलायै नम , इति मुखे । ओं विरोधिभ्यै नम. , इति दक्षिणनासायां । ओं विश्वचित्तायै नम , इति वामनासाया । ओं उग्रायै नम. , ओं उग्रप्रभायै नम , इति नेत्रयो । ओं दोषायै नम , ओं नीलायै नम , इति श्रोत्रयो । ओं धर्षायै नम नामौ । ओं यलाकार्यै नम , इति वक्षसि । मान्धार्यै नम शिरसि । मुद्रायै नम , मितायै नम हृत्संयोग , इति ग्रन्थाचमनम् । ततः प्रातः कृत्यादियोगपोढन्यामान्ते भूतशुद्धान्त कर्म विधाय , मायायोजन वधाविधि प्राणायामत्रय कृत्वा ऋष्यादिन्यास कुर्यात् । तद्यथा— अग्न्य भ्रम्रस्य भैरव ऋषिः , उष्णिन् छन्दः , दक्षिणकालिका देवता , ईशान् , इ शक्ति , कर्वा कौलक पुण्यायसिद्धये अये विनियोग । शिरसि भैरवऋषये नम । मुखे उष्णकन्दले नम । हृदि दक्षिणकालिकादेवतायै नम । गुह्ये ह्रीं योजाय नम । पादयो ह शक्ये नम । सर्वाङ्गे कर्वा कालिकाय नम ॥ तथाच कालीतन्त्रे—

✓ भैरवोऽस्य ऋषिः प्रोक्त्वा उष्णिक् छन्द उदाहृतम् । देवता कालिका प्रोक्त्वा लज्जानीजं तु योजकम् ॥१॥
शक्तिस्तु कूर्चनीज स्यादनिरुद्धमरस्वती । कविसार्थं विनियोगः स्यादेवं ऋषिकल्पना ॥ २ ॥
इति । कालीतन्त्रे— " कौलक चाग्रयणं स्थायतुपुंशांशिक्षिद्धये ।" कवित्वायं इत्युपलक्षणं , तन्त्रान्तरे फलान्तरधरणाय । कुलचूडामर्णा—

भैरवोऽस्य ऋषिः प्रोक्त्वा उष्णिक् छन्द उदाहृतम् । दक्षिणा कालिका देवी चतुर्वर्गफलप्रदा ॥ १ ॥
इति । अथ करान्यासो , यथा कालीतन्त्रे—
अङ्गन्यामकरन्यामौ यथावदभिधीयते । षड्दीर्घमाना बीजेन प्रणवाद्येन कल्पयेत् ॥ १ ॥
इति । वीरतन्त्रेऽपि— " दीर्घपदकयुताद्येन प्रणवाद्येन कल्पयेत् । " तद्यथा— ओं ह्रीं अङ्गुष्ठाभ्यां नम । ओं ह्रीं तर्जनीभ्यां स्वाहा इत्यादि । एवं शौं ह्य हृदयाय नम , इत्यादि । ओं क्रां अङ्गुष्ठाभ्यां नम , इत्यादिना या । ततो वरुण्यास— अथाईईउऊञ्चञ्चललं नम , इति हृदये । एवंओंओंअश्र रुक्मयं नम , इति दक्षिणाहरी । उचछज्जंभनटंठडद नम , इति वामपादौ । एतंध-
दधनंरुंफधम नम इति दक्षिणादे । मयंरलंवरुणंमंहळल नम , इति वामपादे । विरूपाक्षमते तु सविन्दुत्वेन न्यास , तन्त्रे पुनर्निर्दिष्टम् । यथा वीरतन्त्रे— " अथाईईउऊञ्चञ्चललं वै हृदये न्यसेत् " । इत्यादि ॥ कालीतन्त्रेऽपि— " अथाईईउऊञ्चञ्चललं वै हृदये न्यसेत् । " इत्यादि । अथ योदान्यास , तदुक्तं वीरतन्त्रे—

केवलां मातृका कृत्वा मातृका वारसपुटात् । मातृकापुटितं वारं न्यसेत् साधकसूचनम् ॥ १ ॥
श्रीवीरानुष्ठिता ता तु मातृकापुटितं तु तत् । कामेन पुटिता देवी (तत्पुटं काममेव च ॥ २ ॥)
शक्त्या च पुटिता देवी शक्ति च तत्पुटां न्यसेत् । द्वीन्द्रं च पुनर्न्यस्य ऋश्चल्लं च पूषेत् ॥ ३ ॥
मूलं पुटिता देवी तत्पुट मन्त्रमेव च । अनुलोमविलोमेन न्यस्य मन्त्रं यथाविधि ॥ ४ ॥
मूलनाश्रुतं कुर्याद् न्यायक तदनन्तरम् । ॥

यथा— लोत्रां , अंदां , अंश्रीं , अंश्रीं , एवं तथैव मातृकापुटितम् । एवं कामपुटिता ता तत्पुटितं

कामम् । एवं शक्तिपुटितां तां तत्पुटितां शक्ते न्यसेत् । तथा द्वन्द्वपुटितां तां तु म
टितं द्वयम् । तथा ऋञ्जल्लं च पवेद्यत् । एव मन्त्रपुटितां मातृकां मातृकापुटित मनुं ,
रनुलोमजिलेमेन मन्त्रं मातृकास्थाने न्यस्य मूलेनाद्योत्तरस्थानेन व्यापकं कुर्यात् । ॥ १ ॥
अपि बोद्धव्यः । " इति गुंतेन दुर्गाया अङ्गपोढा प्रकीर्तिता । ताराया फालिकायाश्च
तथापरा ॥ कृतेऽस्मिन् न्यासवर्षे च सर्वपापं प्रणश्यति " । ततस्तत्त्वन्यास — मनु त्रिषण्ड
प्रथमखण्डान्ते ओं आन्मत्स्वाय स्वाहा, पादगदेनाभिपर्यन्तम् । द्वितीयान्ते ओं विद्यातस्वाय
नाभ्यादिहृदयान्तम् । तृतीयखण्डान्ते ओं शिवतस्वाय स्वाहा, हृदयादिशिरोपर्यन्तम् ॥ तदुक्तं

मूलविद्यात्रिखण्डान्ते प्रणवाद्यैर्यथाविधि । आत्मविद्याशिवैस्तत्त्वैर्न्यासं तत्र समाचरेत् ॥ १ ॥
इति । अथ बीजन्यास । तदुक्तं कुमारीरूपे—

ब्रह्मरन्ध्रे भ्रुवोर्मध्ये ललाटे नाभिदेशके । गुह्ये वक्त्रे च मर्वाङ्गे सप्तबीजे क्रमान्यसेत् ॥
तद्यथा— आद्यबीजं ब्रह्मरन्ध्रे । द्वितीयं बीजं भ्रुमध्ये । तृतीयं बीजं ललाटे । चतुर्थं बीजं नामो
पञ्चमं बीजं गुह्ये । षष्ठ्यं बीजं यन्त्रे । सप्तमं बीजं सर्वाङ्गे । एतत् त्रयं काम्यम् । मूलेन
व्यापकं कृत्वा यथाविधि मुद्रां प्रदर्शयेत् ॥ तदुक्तं भैरवीतन्त्रे— ' पञ्चधा नवधा वापि मूलेन
तथा । " स्वतन्त्रेऽपि— " मूलेन व्यापकं न्यासं नवधा कारयेद्दुष्य " । ततो देवीं ध्यायेत् ।
तद्यथा फालीतन्त्रे—

करालवदनां धोरां मुक्केशीं चतुर्भुजाम् । कालिकां दक्षिणां दिव्यां भ्रुण्डमालाविभूषिताम् ॥ १ ॥
सद्यद्विद्वन्नाशिरःखड्गवामाधोर्ध्वकराम्बुजाम् । अभयं वरदं चैव दक्षिणाधोर्ध्वपाणिकाम् ॥ २ ॥
महाभेधप्रभां श्यामां तथा चैव दिग्म्बराम् । कण्ठावसक्तमूण्डालीगलद्रुधिरचर्चिताम् ॥ ३ ॥
कर्णावतंसतानीतशचयुग्मभयानकाम् । धोरदंष्ट्रां करालास्यां पीनोभवपयोधराम् ॥ ४ ॥
शवानां करसंधातैः कृतकाञ्चीं हसन्मुखीम् । स्रक्द्रयगलद्रुधराविस्फुरिताननाम् ॥ ५ ॥
धोररावो महारौद्रीं श्मशानालयवासिनीम् । (बालाकर्मण्डलाकारलोचनत्रितयान्विताम्) ॥ ६ ॥
दन्तुरां दक्षिण्यपिमुक्कालाम्बिकवोद्ययाम् । शबरूपमहादेवहृदयोपरि संस्थिताम् ॥ ७ ॥
शिवाभिर्धोररावाभिश्चतुर्दिक्षु समन्विताम् । महाकालेन च समं विपरीतरतातुराम् ॥ ८ ॥
मुखप्रसन्नवदनां स्मेराननमरोहाम् । एवं संचिन्तयेत् कालीं श्मशानालयवासिनीम् ॥ ९ ॥
शिवयुगेति, धोरकर्णावतंसेति, प्रेतरुणंपुरेति च, ' शकुन्तपत्नसेयुक्कवाणकर्मविभूषणाम् " इति ।
" विगतासुकिशोराभ्यां कृतकर्णावतंसिनीमिति " पठनादुभयमेव पाठः ॥ ध्यानान्तरं स्वतन्त्रे—
अञ्जनाद्रिप्रभां देवीं करालवदनां शिवाम् । भ्रुण्डमालावलीकर्णां मुक्केशीं स्मिताननाम् ॥ १ ॥
महाकालहृदम्भोजस्थितां पीनपयोधराम् । विपरीतगतामङ्गां धोरदंष्ट्रा शर्वः सह ॥ २ ॥
नागपद्मोपवीताढ्या चन्द्रार्धकृतशेखराम् । सर्वालङ्कारमंयुक्तां भ्रुण्डमालाविभूषिताम् ॥ ३ ॥
मृतहस्तवहसैस्तु वदकाञ्चीं दिगंशुक्ताम् । शिवाकोटिमहसैस्तु योगिनीभिर्विराजिताम् ॥ ४ ॥

रङ्गपूर्वाभ्युत्थान्मोजा मद्यपानप्रसक्तिकाम् । बह्वर्केशशिनेत्रां तु रक्विस्फुरिताननाम् ॥ ५ ॥

विगतासुकिशोराभ्या कृतरुर्णाघिर्तमिनीम् । कण्ठवसत्रस्रमुण्डालीगलदुधिरचर्चिताम् ॥ ६ ॥

रमशानवद्विभयस्था ब्रह्मकेशवचन्दिताम् । सद्यरेखत्राशिरःसङ्गवराभीतिकराम्बुजाम् ॥ ७ ॥

इति ध्यात्वा, मानसोपचारे संपूज्य अर्घ्यस्थापन कुर्यात् । यथा— स्ववामे भूमौ 'हुमिति' अर्घ्य-
स्थापनीयगर्भे त्रिनेत्रेण विलित्य, तत्रार्घ्यपात्र संस्थाप्य मूलेन शुद्धजलादिना शंकादिपात्रमापूर्य 'ओं
हा हृदयाय नमः' इत्यादिपङ्कजमन्त्रेणैशासुरवायुषु, अप्रे श्रीं हां नेत्रत्रयाय वीषद् । चतुर्दिक्षु
ह्र अत्राय फद्, इत्यभ्यर्च्य, तदुपरि मत्स्यमुद्रयाच्छाद्य, तदुपरि मूलमन्त्रं दशधा जप्या धेनुमुद्रया
अमृतीकृत्य, अन्वयेण सरस्य भूतिनीयानिमुद्रे प्रदर्श्य, तज्जल प्रोक्षणीपात्रे किञ्चिद्विलित्य, तेनोदकेनात्मान
स्वपूजापरकृत्य चाभ्युदय पीठपूजामात्मेत् । अन्या पूजायन्त्रम्— आर्द्रां त्रिन्दु स्वर्धाज भुवनेश्वरीं च
विलित्य, तनस्त्रिनेत्रेण तद्वासे त्रिनेत्रेणचतुष्टय वृत्तमष्टदलं पद्मं पुनर्वृत्तं चतुर्द्वारमरु भृगुह यन्त्रमात्मेत् ।
तत पीठपूजा, वुमार्गमन्त्रे—

पीठपूजा ततः पश्चादाधारशास्त्रिपूर्वकम् । प्रकृतिं कमठं चैव शेषं पृथ्वीं तथैव च ॥ १ ॥

मुधाम्बुधिं मणिद्वीपं चिन्तामणिगुहं तथा । रमशानं पारिजातं च तन्मूले रत्नवेदिकाम् ॥ २ ॥

तस्योपरि मणोः पीठं न्यसेत् साधकमत्तमः । चतुर्दिक्षु भुनीन् देवान् शिवाश्च शवमुण्डकात् ॥३॥

'धर्मात्सर्वादिभ्ये' इति ॥ तत पीठन्यासोक्ताधारशक्त्यादि ह्ये ज्ञानारम्भेन नमः इत्यन्तं संपूज्य, केसरेषु
पूर्वादि 'इन्द्राज्ञानक्रियाश्चैव कामिनी कामशायिनी । रती रतिप्रियानन्दा मध्ये चैव मनोमन्त्री " ॥
सर्वत्र प्रणवार्द्रानमोऽग्नेन पूजयेत् । तदुपरि "इती सदाशिवमहामैत्रयन्त्रासनय नमः" पीठस्योत्तरे
गुहपूजा । पुनर्भ्यान्त्रा पुष्पाञ्जलायानीय मूलमन्त्रकटिपतमूर्त्तौ आवाहयेत् । " देवेशि मङ्गितुलभे
परिवारसमन्वित । यावत्त्या पूजयिष्यामि तावच्च सुखिरा भव " ॥ ततो मूलमुच्चार्य "अमुके
देवि इहावह २ इह तिष्ठ २ इह सतिधेहि २ इह सनिस्त्वह २ " । ततो हुमित्यवगुण्ड्य
ब्रह्ममन्त्रं सकलीकृत्य, धेनुमुद्रया अमृतीकृत्य, परमीकरणमुद्रया परमीकृत्य, भूतिनीयानिमुद्रे प्रदर्श्य
प्राणप्रतिष्ठा विधाय मूलेन पावादिभि पूजयेत् । मूलमुच्चार्य अमुकेदेवतायै एतत्पाद्यं नमः । इदमर्घ्यं
स्वाहा । इदमात्रमनीय स्वधा । क्वानीय निवेदयामि । पुनराचमनीयं स्वधा । एष गन्धो
नमः । एतानि पुष्पाणि वीषद् । ततो मूलेन पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा मूलमुद्धार्य एष वीषो नमः ।
ततो घण्टा संपूजयेत्— 'ओं जगद्ध्वनि मञ्जमात स्वाहा' इति घण्टां संपूज्य वादयन् धूपं दत्त्वा
दीपं वृष्टिपर्यन्तं दत्त्वात् । ततो मूलेन पुष्पाञ्जलिभयं दत्त्वा यथोपपन्नं नैवेद्यं दद्यात् ॥

तत आररणपूजामात्मेत् । तत "अमुके देवि आररणं ते पूजयामि" इत्यासां शृङ्खला,
केसरेषु अग्निनेत्रेण ओं हा हृदयाय नमः । ईशाने ओं ही शिरसे स्वाहा । नैऋत्ये ओं हूं शिघ्रायै
वषद् । वायो ओं ॥ करवाय ह । आग्नेये ओं हां नेत्रत्रयाय वीषद् । चतुर्दिक्षु ओं ह्र अत्राय
फद् । ततो यदि षट्कोशे ओं धात्यै नमः, एवं फपालिन्यै०, वृक्षायै०, सुरकुक्षायै०, विरोधि-
न्यै०, विप्रचित्तार्थं नम उद्धार्य०, उग्रप्रभार्य०, दीप्तार्य०, (इत्यन्तइत्ये । नीलायै०, घनायै०, यला-
कार्य०, इति छिर्तायै०) । गारायै०, मुद्रायै०) त्रितायै नम इति तृतीयाइत्ये । "सर्वा. श्यामा
अग्निपरा मुण्डमालाविभूषणा । तर्जनीं वामहस्तेन धारयन्त्य शुचिस्मिता ॥ दिगम्बरा हसन्मुख्य-

स्वस्वभर्तृसमन्विताः । " इति ध्यात्वावर्षेत् ॥ ततोऽष्टपत्रेषु पूर्वोदिक्रमेण ओं प्रादुर्भ्यं नमः, नारायण्यै०, मादेभ्य्यै०, चामुण्डायै०, कोमार्यै०, श्यपराजितायै०, चारातौ०, नारासिण्यै० । " गन्धादिभिः सपूज्य, पश्चात् अमिताभ्यादिभैरवान् पूजयेत् । ततो मूलन पुष्पाञ्जलिययं दद्यात् तत पाद्यादिना देव्या दक्षिणे भागे महाकालं पूजयेत् ॥ कुमारीरूपे— " देव्याश्च दक्षिणे भागे प्रपूजयेत् " । " हुंसांपारातावाहांक्रो महाकालभैरव सर्वोद्यमान् नाशय ० ह्रींश्रीफदस्वाहा " । पाद्यादिभिराराध्य विस्तपंपित्वा मूलन देवीं पञ्चोपचारैः पूजयेत् । तथाच कालीतन्त्रे— " महाकालं यजेद्यत्नात् पश्चाद् देवीं प्रपूजयेत् " । ततो देवीं ध्यायेत् । ततो यथाशक्ते जपित्वा शुद्धत्यादिना जपं देव्या वामहस्ते समर्पयेत् । तत स्तुत्या प्रशस्तिणीकृत्याष्टाङ्ग प्रणामं कुर्यात् । धौजगन्मङ्गलं नाम ऋचं पठेत् । ततस्त्रिज पुष्पेण मारुतं हृदि आरोपयेत् । (ततो नियमं निवेदयित्वा) तन्निषेधं किञ्चित् " उच्छिष्टचण्डालिन्यै नमः " इत्येकान्यां दिशि दत्त्वा शेष शिष्टेषु दद्यात् । किञ्चित् स्वोक्त्य पादोदरं किञ्चित् पीत्वा, निर्माल्यं घृत्वा यजेच्छुद्धिरोदात् । ततो मूलेनाष्टोत्तरशताभिर्मन्त्रितं " पुष्पं च चन्दनं धूत्या त्रैलोक्यं वशमानयेत् । सर्वोन्मिदियुतो भूत्वा भैरवो यत्सराङ्घ्रयेत् " ॥ इति । अस्य पुरश्चरणं लक्षद्वयजप । तन्क्रमस्तु कालीतन्त्रे—

लक्षमेकं जपेद्विधा हविष्याशी दिवा शुचिः । रात्रौ ताम्बूलपुरास्यः शय्यायां लक्षमानतः ॥ १ ॥ इति । ध्ययस्यामाह स्वतन्त्रतन्त्रे—

दिवा लक्षं शुचिर्भूता हविष्याशी जपेन्नरः । ततस्तस्य दशांशेन हविष्याशौ समर्पयेत् ॥ १ ॥ इति । अथाङ्गस्य कालान्तरमाह, नीलसारास्वतन्त्रे— " लक्षमेकं जपेन्मन्त्रं हविष्याशी दिवा शुचिः । अशुचिश्च तथा रात्रौ लक्षमेकं तथैव च ॥ दशांशं होमयेन्मन्त्री दशांशमभिषेचयेत् । " इति सां-
प्रदायिका । वस्तुतस्तु कुमारीरूपे—

लक्षमेकं जपेन्मन्त्री हविष्याशी दिवा शुचिः । रात्रौ ताम्बूलपुरास्यः शय्यायां लक्षमानतः ॥ १ ॥ एवं लक्षद्वयं जप्त्वा तद्दशांशेन मन्त्रवित् । अयुतं होमयेत् देवि दिवारात्रिमभेदतः ॥ २ ॥ इति दशनाद् दिवा लक्षं जप्या तद्दशांशहोमं कुर्यात् । रात्रौ लक्षं जपित्वा रात्रौवैव तद्दशां-
शहोमं कुर्यात्, इति रहस्यार्थं ॥ अत्र मन्त्रभेदाः—

वर्गार्थं वह्निंयुक्तं रतिविन्दुसमन्वितम् । एकाक्षरो महामन्त्रः सर्वकामफलप्रदः ॥
त्रिगुणस्तु विशेषेण सर्वशास्त्रप्रबोधकः । ॥
पूजादिकं तु—प्रातः कृत्यादिप्राणायामान्तं करं विधाय पूर्वोक्ता श्रापिच्छन्दोदेवता विन्यस्य वर्णन्यासं कृत्वा कण्ठन्यासं कुर्यात् । तथा— ओं का अङ्गुष्ठाग्रामित्यादि । एवं श्रीं हृदयमित्यादि कल्पयेत् । एवं— " पद्भ्यानि मनोरस्य जातियुक्तानि देशिक " । अन्यत्सर्वं पूर्ववत् । अनयोः पुर-
श्चरणं लक्षजप । तथा च सिद्धेश्वरीतन्त्रे—

एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं लक्षमेकं विधानतः । तद्दशांशं विधानेन होमयेत् साधकोत्तमः ॥ १ ॥
मायाद्वयं कूर्चपुगं ऐन्द्रान्तं मादनत्रयम् । मायाविन्द्रीधस्युतं दक्षिणे कालिके पदम् ॥ २ ॥
संहारक्रमयोगेन बीजसप्तकमुदरेत् । एकाविंशाक्षरो मन्त्रस्तारायः कालिकामनुः ॥ ३ ॥

इन्द्रस्य समीपे पेन्द्रं रेफमित्यर्थं । तेन प्रणव मायाद्वयं कूर्चयुग्म निजगीजद्वय दक्षिणकालिके निजगीजत्रयं कूर्चद्वयं मायाद्वयमित्येकविंशत्यक्षर । अस्य पूजादिक दक्षिणावत् । पुरश्चरण तु लक्षजप । होमस्तु तद्दशाशत ।

स्वाहान्तश्च प्रयोर्विंशत्तरोऽप्य मनुराजकः । स्वाहां विनैकविंशत्यक्षरः कामप्रदो मनुः ॥ ४ ॥

विंशत्यर्था महाविद्या स्वाहाप्रणववर्जिता । ध्यानपूजादिकं सर्वं दक्षिणावदुपाचरेत् ॥ ५ ॥

इति । स्वतन्त्रे—

प्रणव पूर्वमुद्ध्यत्य ह्रस्वस्वामीजमुद्धरेत् । रतिबीज समुद्ध्यत्य पपञ्चम भगान्वितम् ॥ १ ॥

ठद्वयेन ममायुक्ता विद्याराज्ञी प्रकीर्तिता । . . . ॥

रतिबीज निजगीजम् । तथाच चामुत्तडातन्त्रे— 'रत्याद्या कालिका पातु ह्यविंशत्यक्षरपिणी, इति कवचे प्रतिपादितम् । तेन प्रणवो माया निजगीजं पपञ्चममेकारयुक्तं वद्विवल्लभा ।

अस्य पूजा— प्रातः कृत्यादिप्राणायामान्त विधाय ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् । अस्य मन्त्रस्य श्रेयः श्रुति, विराट् छन्द, मिट्टिकाली ब्रह्मरूपा त्रिमुखेश्वरी देवता, निजगीज बीज, लज्जा शक्ति, षण्ण्यासकराङ्गन्यासौ च दक्षिणावत् । ध्यान तु—

स्वप्नोद्भिन्नेन्दुभिर्भ्रस्रवदसृतरसास्त्राविताङ्गी त्रिनेत्रा

सन्धे पाणौ कपालाद्गलदसृजमथो मुक्केशी पिनन्ती ।

दिग्गम्वा चद्रकाञ्ची मणिमथमुकुटार्चयुता दीप्तजिह्वा

पायार्त्तलोत्पलभा रविशशिविलसत्कुण्डलालीढपादा ॥

एव ध्यात्वा पूजादिक दक्षिणावत् कुर्यात् । पुरश्चरण त्वेकविंशतिसहस्रजप । तदुक्तं कालीतन्त्रे— जपेर्दिशतिमाहसं सहस्रैकेन संयुतम् । होमयेत् तद्दशाशोऽनं मृदुपुष्पेण मन्त्रवित् ॥ १ ॥

इति । प्रराटन्तर विश्वम्भारे—

मूलबीजं ततो माया लज्जागीजं ततः परम् । महाविद्या महाकाल्या महाकालेन भाषिता ॥ १ ॥

वर्गात्रं वद्विमपुङ्कं रतिविन्दुममन्त्रितम् । एतत्त्रयं क्रमेणैव तदन्ते वद्विवल्लभा ॥ २ ॥

निजबीजत्रयं फट् वद्विवल्लभा (३) निजगीजत्रयं कूर्चगीजं लज्जा पुनस्तान्येव वद्विवल्लभा (४) ।

षाण्णय नम मूलबीजं पुनस्तदेव कालिकायै वद्विवल्लभा (५) ।

अस्य पूजाप्रयोग— प्रातः कृत्यादिप्राणायामान्त विधाय ऋष्यादिन्यासं कुर्यात्, अस्यैकादशाक्षरस्य दक्षिणामूर्ति श्रुति, पङ्क्ति छन्द, कालिका देवता, शिनेमुखद्वयेषु श्रुतिच्छन्दैर्देवता विन्यस्य ध्यायेत् । तथा—

चतुर्भुजा कृष्णवर्णा गुण्डमालानिभूषिता । पङ्क्तं च दक्षिणे पाणौ त्रिभ्रतीन्दीवरद्वयम् ॥ १ ॥

कर्त्री च स्वर्परं चैव क्रमाद्गमे सुविभ्रती । द्यां लिपन्ती जटामेका विभ्रती शिरसा द्वयीम् ॥ २ ॥

गुण्डमालाधरा शीर्षे श्रीवापामपि चापराम् । वक्षसा नागहार च विभ्रती रङ्गलोचना ॥ ३ ॥

कृष्णवस्त्रधरा कट्यां व्याघ्राजिनसमन्विता । वामपादं शवहृदि संस्थाप्य दक्षिणं पदम् ॥ ४ ॥

विलाप्य सिंहपृष्ठे तु लेलिहाना शवद्वयम् । साट्टहासा महाधोररावयुक्ता सुभीषणा ॥ ५ ॥

इति । एवं ध्यानम् । अन्यन्मवै दक्षिणावत् । पूर्वोक्तानां मन्त्राणा च सर्वे दक्षिणावद्बोद्धव्यम् । अस्य पुरश्चरणं लक्ष्मणजप । अन्यासा मन्त्रवर्णमन्थलक्षजप । तदुक्तं तत्रैव—

लक्ष्मणं जपेद्विद्यां पुरश्चरणकर्मणि । अन्यासां वर्णलक्षं तु कथितं पद्मयोनिना ॥ १ ॥

इति । भेदास्तु— (१) निजवीजं कूर्चवीजं माया दक्षिणेकालिके बह्विषल्लभा । (२) निजवीजं कूर्चं लज्जा दक्षिणेकालिके फट् । (३) मूलवीजद्वयं कूर्चद्वयं लज्जाद्वयं दक्षिणेकालिके पूर्वपद्मीजानि बह्विषल्लभा । (४) निजवीजं बह्विषल्लभा । (५) निजवीजद्वयं कूर्चद्वयं लज्जाद्वयं बह्विषल्लभा । (६) मूलवीजं कूर्चं लज्जा बह्विसुन्दरी । (७) मूलवीजं दक्षिणेकालिके बह्विषल्लभा । (८) निजवीजं कूर्चं माया पुनस्तान्येव बह्विषल्लभा । (९) मूलद्वयं कूर्चद्वयं मायाद्वयं पुनस्तान्येव बह्विषल्लभा । (१०) मूलत्रयं कूर्चद्वयं लज्जाद्वयं पुनस्तान्येव बह्विषल्लभा । (११) हृदयं वाग्भवं मूलद्वयं कालिकायै दध्यं । (१२) हृदयं पारोद्वयं अक्षुण्णद्वयमखं बहिजाया कालि कालिके दीर्घतनुच्छदं भुवनेयी कूर्चमखम् । (१३) लज्जावीजं क्रोधमखं । एतासां पूजादिकं सर्वं दक्षिणावत् ॥ एषां पूजा— शान्तकृत्यादि-प्राणायामान्तं कर्म विधाय ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् । एषां दक्षिणामूर्तिं ऋषि पङ्क्तिरुन्द-दक्षिणाकाली देवता, अन्यत् सर्वं दक्षिणावद्बोद्धव्यम् । अस्यास्तु पुरश्चरणं लक्षजप । एतासां पूजायन्त्रं कालीतन्त्रे—

आदौ त्रिकोणं विन्यस्य त्रिकोणं तद्ग्रहिन्यसेत् । ततो वै विलिखेन्मन्त्री त्रिकोणत्रयस्युत्तमम् ॥ १ ॥

ततो वृचं समालिख्य लिखेदष्टदलं ततः । वृचं विलिख्य विधिवल्लिखेद्भूपुरमेककम् ॥ २ ॥

इति । कुमारीकल्पे— “ मध्ये तु यैन्दवं चक्रं बीजमायाविभूषितम् ” इति । यन्निर्माणपात्रं मुण्ड-मालातन्त्रे—

वाप्रपात्रे कपाले वा श्मशानकाष्ठनिर्मिते । शनिभौमदिने वापि शरीरे मृतमंभवे ॥

स्वर्णरूप्येऽथवा लोहे चक्रं कार्यं विधानतः । ॥

इति । एतासा प्रमाणं विश्वसारतन्त्रे—

अथ पञ्चाक्षरीं विद्यां शृणुष्व कमलानने । प्रजापतिं समुदधृत्य बह्व्याख्यं प्रजापतिम् ॥ १ ॥

चतुर्थस्वरसंपुङ्गं नादविन्दुविभूषितम् । द्विगुणं च ततः कृत्वा डेन्तं च कालिकापदम् ॥ २ ॥

स्वाहान्ता कथिता विद्या श्रिय एकादशाक्षरी । ऋषिः स्याद् दक्षिणामूर्तिः पङ्क्तिरुन्द उदाहृतम् ॥ ३ ॥

परात्परतरा शक्तिः कालिका देवता सृता । एकादशाक्षरी विद्या कालिकायाः सुदुर्लभा ॥ ४ ॥

लक्ष्मणं जपेद्विद्यां पुरश्चरणकर्मणि । अन्यासां वर्णलक्षं स्यात् कथितं पद्मयोनिना ॥ ५ ॥

इति । अन्यासां पञ्चाक्षरीप्रभृतीनाम् । अस्या ध्यानम्— “ चतुर्भुजा कृष्णवर्णा ” इत्यादि ।

मूलवीजं ततो मायां लज्जावीजं ततः परम् । दक्षिणे कालिके चेति अस्त्रान्ता समुदीरिता ॥ ६ ॥

अथापरां प्रवक्ष्यामि विद्यां विंशतिवर्षकाम् । यस्याः प्रमादमात्रेण भवेद्भूमिपुरन्दरः ॥ ७ ॥

मूलबीजद्वयं दद्यात् ततः कूर्चद्वयं वदेत् । लज्जापुगं समुद्धृत्य संयुद्धन्तं पदद्वयम् ॥ ८ ॥
 पूर्ववत् पद् तथा बीजान्यन्ते च वह्निसुन्दरी । ऋषिः स्याद् दक्षिणामूर्तिः पंक्तिरद्वन्द उदाहृतम् ॥ ९ ॥
 देवता कथिता सद्भिः काली दक्षिणपूर्विका । अथापरां प्रवक्ष्यामि विद्यां त्रिभुवनेश्वरीम् ॥ १० ॥
 निजबीजं समुद्धृत्य तदन्ते वह्निसुन्दरीम् । भैरवोऽस्य ऋषिः प्रोक्तो नानातन्त्रमन्वितः ॥ ११ ॥
 अष्टाक्षरी तु या प्रोक्ता सर्वतन्त्रेषु गोपिता । निजबीजद्वय कूर्चद्वय लज्जाद्वय ततः ॥ १२ ॥
 स्वाहान्ता कथिता विद्या (सर्वकामफलप्रदा । निजं कूर्चं तथा लज्जा तदन्ते वह्निसुन्दरी ॥ १३ ॥
 पञ्चाक्षरी महाविद्या पञ्चवक्त्र ऋषिः स्मृतः । नवाक्षरीं महाविद्यां शृणुष्व कमलानने ॥ १४ ॥
 निजबीजत्रयं कूर्चपुगं लज्जापुगं ततः । स्वाहान्ता कथिता विद्या) सर्वमंपत्करा मया ॥ १५ ॥
 अथापरा प्रवक्ष्यामि विद्या ता च नवाक्षरीम् । मूलबीजं समुद्धृत्य संयुद्धन्तं पदद्वयम् ॥ १६ ॥
 स्वाहान्ता कथिता विद्या सर्वशुचयद्गुरी । अथवाष्टाक्षरीं विद्यां शृणुष्व कमलानने ॥ १७ ॥
 निजबीज ततः कूर्चं ततो माया समुद्धरेत् । पुनस्तान्येव उच्चार्य स्वाहान्ता षोडश्यायिनी ॥ १८ ॥
 अथापरा प्रवक्ष्यामि दशतन्त्रसमन्विताम् । मूलद्वय कूर्चपुग तथा लज्जाद्वय तथा ॥ १९ ॥
 पुनस्तान्येव बीजानि तदन्ते वह्निसुन्दरी । चतुर्दशाक्षरी विद्या चतुर्वर्गफलप्रदा ॥ २० ॥
 ब्रह्मत्रय समुद्धृत्य रतिवह्निसमन्वितम् । नादविन्दुसमायुक्त लज्जाकूर्चद्वयं ततः ॥ २१ ॥
 पुनः क्रमेण षोडश्यां वह्निसमायुक्तमनुः । षोडशीय समाख्याता विद्या कल्पद्रुमोपमा ॥ २२ ॥

इति । मायातन्त्रे—

हृदय वाग्भ्य देवि निजबीजपुगं ततः । कालिकार्यै पदं चोक्त्वा तदन्ते वह्निसुन्दरी ॥ १ ॥

तन्त्रान्तरं—

नमः पाशाङ्कुशौ द्वेषा फट्स्वाहाकालिकालिके । दीर्घतनुच्छदं कालीमनुः पञ्चदशाक्षरः ॥ १ ॥

अस्य पुरश्चरण लज्जापुगं । तथाच—

लज्जामंग्यं जप कुर्यात् पुरश्चरणसिद्धये । एतासां पूजनं चैव दक्षिणावत् सुरेश्वरि ॥ २ ॥

मन्त्रसूत्रे— “ लज्जाबीजं ततः क्रोधं फट्स्वाहा इत्यक्षरी भवेत् ” । इति कालीमन्त्रा ॥ अथ गुह्य-
 काली विश्वान्तरं—

अथ वक्ष्ये महेशानि विद्या सर्वफलप्रदाम् । चतुर्वर्गप्रदां सात्वान्महापातकनाशिनीम् ॥ १ ॥

सर्वमिन्द्रिप्रदा विद्या भुक्तिभुक्तिप्रदायिनीम् । गुह्यकालीमहाविद्यां त्रैलोक्ये चातिदुर्लभाम् ॥ २ ॥

इन्द्रादिसिद्धं वर्गाद्यं गतिविन्दुसमन्वितम् । त्रिगुणं च तथा कृत्वा ईशानं च समुद्धरेत् ॥ ३ ॥

पद्मस्वरसमायुक्तं विन्दुनादकलान्वितम् । द्विगुणं च ततः कृत्वा ईशानद्वयमुद्धरेत् ॥ ४ ॥

वामाक्षिवह्निसंयुक्तं नादविन्दुविभूषितम् । तद् गुह्ये कालिके प्रोक्त्वा अथवा दक्षिणे वदेत् ॥ ५ ॥

मूलबीजं पुनः पूर्वक्रमेण योजयेत् ततः । वह्निसमायुक्तविधिः प्रोक्त्वा विद्या त्रैलोक्यमोहिनी ॥ ६ ॥

अथवेति गुह्यशालिके दक्षिणेशालिके वा मन्त्र ।

कामबीजं तथा कूर्चं तदन्ते भुवनेश्वरी । गुह्ये च कालिके चापि तथा बीजद्वयं भवेत् ॥ ७ ॥

स्वाहान्ता कथिता विद्या सर्वतन्त्रेषु गोपिता । एषा तु षोडशी विद्या चतुर्वर्गफलप्रदा ॥ ८ ॥

अस्यार्थ — आदौ निजबीजं कूर्चं माया तत. स्वोद्यनपदद्वयं ततो निजबीजद्वयं कूर्चद्वयं यादयं यद्विषयज्ञमा । " कामबीजद्वयं हित्वा भवेद्विद्या चतुर्दशी " । अस्य मन्त्रस्येति शेष ।

सप्तबीजं पुरा प्रोक्तं गुह्ये च कालिके पुनः । स्वाहान्ता कथिता विद्या सर्वतन्त्रेषु गोपिता ॥ ९ ॥
एषापि चतुर्विंशतरी । तथा—

दक्षिणे पदमाभाष्य भवेत् पञ्चदशान्तरी । कामबीजं समुद्धृत्य मम्बुद्धयन्तं पदद्वयम् ॥ १० ॥

पुनः कामं तदन्ते च दद्याद्ब्रह्मेश्वर्यं सुन्दरीम् । एषा नवाक्षरी विद्या गुह्यकान्त्याः समीरिता ॥ ११ ॥

दक्षिणे पदमाभाष्य भवेद्विद्या दशाक्षरी । कामबीजं परित्यज्य अथवा षोडशान्तरी ॥ १२ ॥

तेन षोडशान्तविद्याया कामबीजाभावे पञ्चदशी भवति । एतासा पूजनं तु—

पूर्ववन्न्यासवर्गस्तु पूर्ववत् पूजयेच्छिवाम् । पूर्ववच्च जपेद्विद्यां मर्षं पूर्ववदेव हि ॥ १३ ॥

यत्निदानं तथा यन्त्रं पूर्ववत् परिकल्पयेत् । ॥

यलिमन्त्रस्तु— ओं ह्रीं ऐं ह्रीं परमेशानि जगन्मातर्जगतां जननि शुद्ध २ मम यलि सिद्धि देहि देहि शत्रुक्षयं कुर्व कुरु ओं ह्रीं ह्रीं फद् ओं कालिकायै नम. फद् स्वाहा ॥ यद्वा गुह्यकाल्या अयं यलिमन्त्र., ह्रीं नमो एहि २ गुह्यकालिके शुद्ध २ मम शत्रु नाशय २ खादय २ तुर्कं २ छिन्दि २ सिद्धि देहि २ हुं २ स्वाहा ॥ तथायमानमन्त्र— ओं ह्रीं नम्राशिवमहाप्रेताय गुह्यकाल्यासनाय नम, गुह्यकाल्यै ह्रीं नम. ।

भद्रकान्त्यादयो विद्याः कथ्यन्ते सुरमुन्दरि । कामबीजादिकं बीजं सप्त पूर्वापरं यजेत् ॥ १४ ॥

भद्रकालीं तथा हेन्तां बीजमध्ये नियोजयेत् । स्वाहान्ता कथिता विद्या विशद्वर्णात्मिका परा ॥ १५ ॥

चतुर्वर्गप्रदा विद्या भद्रकाली शुभावहा । सप्तबीजं मम्बुद्धृत्य रमशानकालिके तथा ॥ १६ ॥

पुनर्बीजं क्रमेणैव स्वाहान्ता सर्वसिद्धिदा । विशत्येकाक्षरी विद्या रमशानकालिका मता ॥ १७ ॥

बीजानि चोचरेत् पूर्वं महाकालिपदं ततः । तदन्ते सप्तबीजानि स्वाहान्ता सर्वसिद्धिदा ॥ १८ ॥

विशत्यर्णा महाविद्या महाकान्त्याः प्रकीर्तिता । ॥

एतासां जपपूजनं दक्षिणावत् । विशेषस्तु— भूपुरे इन्द्रादिवज्रादान् पूजयेत् । शुद्धम्य पूर्वादिद्वारेषु विष्णुं शिवं सूर्यं गणेशं पूजयेत् । तत्रैव—

भूपुरे लोकपालांश्च तदस्त्राणि ततो बहिः । भूपुरेषु चतुष्कोणे पूजयेत् क्रमतः सुधीः ॥ १९ ॥

विष्णुं शिवं तथा सूर्यं गणेशं पूजयेत् ततः । ॥

अथास्यां पूजायन्त्रम्—

त्रिकोणं चैव पद्कोणं नवकोणं मनोहरम् । त्रिवृत्तं चाष्टपत्रं च सुकिञ्जल्कसमन्वितम् ॥ २० ॥

भूपुरव्रितयारूढं योनिमण्डलमण्डितम् । त्रिपञ्चारमिदं चक्र सर्वतन्त्रेषु कीर्तितम् ॥ २१ ॥

त्रिकोण त्रिकोणाकारमित्यर्थ । ध्यान तु—

महामेघप्रभा देवी कृष्णपद्मपिद्यायिनीम् । ललाजिह्वां घोरदंष्ट्रा घोररावां ह्रमन्मुखीम् ॥ २१ ॥

नागहारलतोपेता चन्द्रार्धकृतशेखराम् । या लिखन्ती जटामेका (लेलिहानामव स्वयम् ॥२२॥

नागयज्ञोपवीताङ्गी) नागशय्यानिषेदुपीम् । पञ्चागन्मुण्डमयुक्कनरमाला महोदरीम् ॥ २३ ॥

सहस्रफणसपुत्रमनन्त शिरसोपरि । चतुर्दिक्षु नागफणोपेष्टिनां गुयकालिकाम् ॥ २४ ॥

तदकनर्पराजेन वामकङ्कणभूषिताम् । अनन्तनागराजेन हृतदक्षिणकङ्कणाम् ॥ २५ ॥

नागेन्द्ररशनाहारकल्पिता रत्ननुपुगाम् । द्विभुजा चिन्तयेद् देवीं नागयज्ञोपवीतिनीम् ॥ २६ ॥

नरदेहसमारब्धकुण्डलश्रुतिमण्डिताम् । प्रमत्तरदना मौम्यां नवरत्नभूषिताम् ॥ २७ ॥

नारदाद्यर्धुनिगणैः मेवितां शिवगे(मो)हिनीम् । ऋद्धायां महाभीमा साधकाभीष्टदायिनीम् ॥२८॥

जटामेका धारयन्तीमिति शेष । अनन्त शिरसोपरि दधतीमिति शेष । गुद्येत्युपलक्षणम् । पूजादिक तु दक्षिणावत् कार्यम्, इति कालीमन्त्राः ॥

अथ ताराप्रकरणम्—

अथ भेदान् प्रपन्न्यामि तारिण्याः सर्गमिद्धिदान् । येषां विज्ञानमात्रेण जीवन्मुक्तस्तु साधकः ॥ १ ॥

कविता लभते शुद्धामनर्षलविज्ञम्भिणीम् । पाण्डित्यं सर्गशास्त्रेषु धनधान्यपतिर्भवेत् ॥ २ ॥

राजद्वारे सभाया च त्रिपदे व्यवहारे । सर्वत्र जयप्राप्नोति बृहस्पतिरिवापरः ॥ ३ ॥

इति । तथाच मन्त्रपसूक्ते—

मायार्वाज ममुद्गत्य तारैकं वद्विमयुतम् । मायानिन्दुस्वरयुत द्वितीयं बीजमुद्धृतम् ॥ १ ॥

कूर्चवीजं तृतीयं च फट्कार तदनन्तरम् । संपूर्णं मिद्धमत्रं तु रश्मिपञ्चकमयुतम् ॥ २ ॥

रश्मिपञ्चक पर्वपञ्चकमित्यर्थ. (एकरजटापक्षे रश्मिपञ्चक वक्ष्यंश्चक, नीलसरस्वतीपक्षे प्रणवमित्यर्थ)

लीलया चान्प्रदा चेति तेन नीलसरस्वती । तारकत्वात् सदा तारा सुखमेवप्रदायिनी ॥ ३ ॥

उग्रापत्तारिणी यन्मातृगुणतारा प्रकीर्तिता ।

॥

इति । ताराशुचि—

वर्मिष्ठाराधिता विद्या ननु शीघ्रफला यतः । अतस्तेनापि मुनिना शापो दत्तः सुदाहणः ॥ १ ॥

ततः प्रभृति विद्येय फलदात्री न कस्यचित् ।

॥

शापोद्धारमाह—

चन्द्रवीज त्रपान्तत्र बीजोपरि नियोजितम् । ततः प्रभृति विद्येयं बधूरिव यशस्विनी ॥ १ ॥

फलिनी सर्वत्रियाना जयिनी जयकाङ्क्षिणाम् । विपत्तयकरी विद्या अमृतलप्रदायिनी ॥ २ ॥

१ 'कोटरार्धा' स पाठ । २ 'सोमवेदभूषणम्' स पाठ । ३ 'तकार' क पाठ । ४ 'चिन्दी' अर' र पाठ ।

५ 'शाके' स पाठ ।

मन्त्रस्य ज्ञानमात्रेण विजयी भुवि जायते । ॥ १ ॥

एकवीराकल्पेऽपि—

लज्जावीजं वधुवीजं कूर्चवीजं तथाच फट् । एषा पञ्चाक्षरी विद्या पञ्चभूतप्रकाशिनी ॥ १ ॥

तथा च तत्रैव—

पोडशव्यञ्जनं वद्विद्यामादिबिन्दुमंघ्रुतम् । चन्द्रबीजसमारूढं वधुवीजमिदं स्मृतम् ॥ १ ॥

वधुवीजं स्त्रीकारम् । तथा च विश्वसारे— 'स्यवीजे च महेशानि वधुवीजं प्रकीर्तितम्' इति ।

नीलतन्त्रे—

तारायाः पञ्चवर्ण्यं श्रीमन्नीलमरम्बती । सर्वमापामयी शुद्धा सर्वाम्नायैर्नमस्कृता ॥ १ ॥

इति । ताराण्येऽपि—

अनुत्तरं समुद्धृत्य माघोत्तरमतः परम् । पपञ्चमसमायुक्तं पञ्चारिम प्रकीर्तितम् ॥ १ ॥

जीवनी मध्यमा पश्चादेकाक्षी तदनन्तरम् । उग्रटपं ततो दद्यात्सं देवि प्रकाशितम् ॥ २ ॥

एकाक्षी स्त्री, एतेन सर्वत्र शापोद्धारः । पञ्चारिमधिकृत्य तन्त्रे—

श्रीवीजाद्या यदा विद्या तदा श्रीः सर्वतोमुखी । एषैव हि महाविद्या मायाद्या सकलेष्टदा ॥ १ ॥

वाग्भवाद्या यदा विद्या वागीशलप्रदायिनी । वितारं कजटा वैषा महामुक्तिररी मता ॥ २ ॥

तारास्वरहिता श्यर्णा महानीलमरम्बती । कुल्लुकैर्यं समाख्याता सर्वतन्त्रेषु गोपिता ॥ ३ ॥

एषा क्रमगता प्राप्ता मतभेदादनेकधा । ॥ १ ॥

एषा पञ्चाक्षरी । तदेवाह— "पञ्चाक्षरी एकजटा ताराभावे महेश्वरि । ताराद्या तु भवेद्देवि श्रीमन्नीलसरस्वती ॥ उग्रतारा श्यर्षरी च महानीलसरस्वती " कुल्लुका च । अन्यास्तां विद्यानामेकजटैव देवता प्रकृतित्वात् । एताम्ना साधनस्थानं नीलतन्त्रे—

एकलिङ्गे श्मशाने वा शून्यागारे चतुष्पथे । (शवस्योपरि श्युष्टे वा जले वाक्यटपूरिते ॥ १ ॥

मंग्रामभूमौ योनौ वा स्थले वा विजने वने ।) तत्रत्यः साधयेद्योगी विद्यां त्रिभुवनेश्वरीम् ॥ २ ॥

इति । तत्रैव—

पञ्चक्रोशान्तरे यत्र न लिङ्गान्तरमीक्षते । तदेकलिङ्गमाख्यातं तत्र सिद्धिरनुत्तमा ॥ १ ॥

इति । अन्यत्रापि—

उज्जटे पर्वते वापि निर्जने वा चतुष्पथे । देवागारे च शून्ये च निर्जनैकान्तवेरमनि ॥ १ ॥

इति । वीरतन्त्रेऽपि—

शून्यागारे श्मशाने यदि जपनि जडंस्तेकलिङ्गे तडागे

गङ्गागर्भे गिरौ वा शुचिनिर्मलमतिः सर्वदा मक्तिपुङ्गः ।

विद्या श्रीनीलवाण्या भुवनजनपतिः सर्वशास्त्रार्थवेत्ता

देहान्ते योगिसुर्यः परमसुखपदं ब्रह्म निर्वाणमेति ॥ १ ॥

इति । ताराचमन भेषजतन्त्रे—

ताराभेदैस्त्रिभिः पीत्वा मायया क्षालयेत् करम् । स्त्रीं हृ श्रोणीं द्विरुन्मृष्य फट्कारैः क्षालयेत् करम् ॥ १ ॥

आस्थनासेचणश्रोत्रनाभिवन्दःशिरोभुजान् । वैरोचनादिभिः स्पृष्ट्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ २ ॥

आचम्य भैरवो भूत्वा वत्सराचा प्रपश्यति ।

“ ॥ ”

ताराभेदैरिति— उप्रतापा एकजटा नीलभरस्वती च । वैरोचनादयस्तु— वैरोचनशपपाण्डुरपग्रनाभ
(श्रुतिताप्य) मामकनामकनारकपाण्डुरपधान्तऋयमान्तकविघ्नान्तकनरकौन्तका सचतुर्थ्यां प्रथयादिनमो-
न्तका । इति ।

अथ पूजा— प्रातः कृत्यादिस्नानान्तं कर्म विधाय यागस्थाने गत्वा “ ओं वज्रोदके हुफद् स्वाहा ” इति
मन्त्रेण जलमधिष्टाय पतञ्जल पूजार्थं विधाय तत्र किञ्चिद्वज्रजले निलिप्य तेनैव धारिणा “ ओं ह्रीं-
विशुद्ध सर्वपापानि शमयाशेषविकल्पमपय हुफद् स्वाहा ” इति हस्तपादौ प्रताप्य कुलकुशान् तु-
षणोत्तजतरुपाद् यथासत्येन हस्ते दत्त्वा “ ओं ह्रींस्वाहा ” इत्याचम्य पादौ ध्वञ्चितयेत् । कुलकुशास्तु—

सुवर्णं रजतं चैव जपपूजादिकर्मसु । कुशकार्यकर प्रोक्तं न तु वन्याः कुशाः कृणाः ॥ ३ ॥

इति । तत—

जलशङ्खं करे कृत्वा तिष्ठेद् द्वारि महेश्वरि । क्षालयेद्वस्तुपादौ च वक्ष्यमाणं चर्मना ॥ १ ॥

इति । मत्स्यसूक्ते— “ तार वज्रोदके हुफद् स्वाहा जलमधिष्ठानम् । ” तथाच—

(तारं) लज्जा विशुद्धान्ते सर्वपापानि चैव हि । शमयान्ते त्रशेषान्ते विकल्पपदमुच्चयेत् ॥ १ ॥

अपनयान्ते वर्म फट् स्वाहा पादविशुद्धये । ओं माया वाहेजाया च तथा चाचमने मनुः ॥ २ ॥

इति । तथा—

रमशानि तत्र सञ्चिन्त्य तत्र कल्पद्रुमं स्मरेत् । तन्मूले मणिपीठं च नानामणिविभूषितम् ॥ १ ॥

नानालङ्कारभूषाद्यै युजितैश्च शोभितम् । शिवाभिर्द्रुमामास्थिमोदमानाभिरेन्वितम् ॥ २ ॥

चतुर्दिक्षु शिवाभ्युपहृष्टाङ्गारास्थिभूषितम् । तन्मध्ये भावयेद् देवीं यथोक्तध्यानयोगतः ॥ ३ ॥

इति ध्यात्वा ‘ ओं मणिविधारे वज्रिणि महाप्रतिन्दरे हुफद् स्वाहा ’ इति शिवानन्देन कुर्यात् । सामान्याप्ये-
विधाय फट् इति त्रिवार सप्रोक्ष्य गां गणेशाय नमः । एव वा वटुकाय०, छा क्षेत्रपालाय०, या यो-
गिनीभ्यो नमः । इति द्वार संपूज्य वास्तुपुरुष पूजयेत् । शिवानन्दनानन्तरं मत्स्यसूक्ते सामान्याप्येमाह—

फडित्पुञ्जं हुदापूर्य तारेण दश भक्षयेत् । फटा द्वारं प्रोक्ष्येच्च बीजेनाभ्यर्चयेत् सुरान् ॥ १ ॥

गावावाया च बीजानि तान्युक्त्वा महेश्वरि । गणेशे वटुक क्षेत्रपाले च योगिनीर्पजेत् ॥ २ ॥

डेन्तानेताश्च सर्वान्ते हृन्मन्त्रं विलिपेत्ततः । पूजयित्वा ततो गेहं प्रविशेद् गृहं मध्यतः ॥ ३ ॥

ब्रह्माण वास्तुदेवं च तारादिहृदयान्तकम् ।

॥

इति । ऊर्त्तरत्नहुफद् स्वाहा इति जलमेकाद्भूमिं शोधयेत् । “ ओं सर्वविघ्नानुत्तारय हुफद् स्वाहा ”

१ ' वान्तगा ' च. पाठ । २ ' इति त्रिस ' ए पाठ । ३ ' वटु ' ख पाठ । ४ ' वास ' स-
पाठ । ५ ' रामिकेकात् ' ए पाठ ।

इति नाराचमुद्रया श्रततप्रक्षेपेण वामपार्श्वेघातत्रयेण (भौमानूर्ध्वतालत्रयेणान्तरिक्षगान् दिव्यदृष्ट्या
व्यानिति) त्रिविधविघ्नान् दिव्यान्तरिक्षभौमानुत्मारयेत् । “ ओंपविघ्नवज्रभूमे हुंफद स्वाहा ” इति
मभिमन्त्र्य तत्र कोमलमन्त्रलविष्टराद्यामनानि यथाप्राप्तान्यान्वीर्यं “ ओंआ सुरेरे वज्ररेखे हुंफद स्वाहा
इति रङ्गचन्दनगन्धपुष्पादिना समभ्यर्च्य स्वन्तिफाटिप्रक्षेण तत्रोपविशेत् । तदुक्तं मन्त्र्यसूक्ते—

मृदुकोमलमार्मीनो हान्येषु कम्बलेषु च । विष्टरेषु ममार्मीनः माधयेत मिद्विमृत्तमाम् ॥ १ ॥

(मग्नमे पतितं बालं मपादितमत्रडकम् । एएमामनिःसृतं प्राप्य चितायां वा तदन्तिके ॥ २ ॥)

इति । तन्त्रचूडामणौ—

(तत्र मृद्वामनं देवीपीठमन्त्रेण पूजयेत् । तारं मँकामपीठाय हृदयान्तोऽयमीरितः ॥ १ ॥

तत्र बद्धामन बीरः स्वान्मानं गोधयेत्ततः ।)

इति । कोमलादिलक्षणमाह श्रीरामे—

(वीरामनाद्यभावे तु मृतामनं मृणु प्रिये) । पञ्चवर्षोत्तरं यावन्मृतं बालमचूडकम् ॥ १ ॥

एएमामाभ्यन्तर चैव दशमामास्य पूर्वकम् । गर्भन्युत्तमृतं बालं गर्भाएमात् पुरःसरम् ॥ २ ॥

एतत्कोमलमित्याहुर्विष्टरेषु कुशेषु वा ।

इति । तथाच तन्त्रे—

अमृतचूडको बालो हीनोपनयनः पुमान् । यो मृतः पञ्चमे वर्षे तमेव कोमलं विदुः ॥ ३ ॥

पञ्चमे वर्षे पञ्चमवर्षे पूर्णे । श्रामनपरिमाणमाह

एकद्वस्तं द्विहस्त वा चतुरस्रे ममन्ततः । विशुद्धे श्रामने कुर्यात् संस्कारं पूजनं बुधः ॥ ४ ॥

कृष्णसारव्याघ्रचर्मोद्योषि आसनम् । “ कृष्णसारद्वीपिचर्म अचूडं कम्बले तथा । पीतं च श्वेनवर्णं वा
आसनाय प्रकल्पयेत् । प्रोतं च विस्नुरेणाय ह्ययवा कुण्डलीकनम् । ” इत्यादि । विष्टरेष्वित्यादि कु-
शपत्रशतकेन षड्भुजं निर्माय तत्र शयप्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् । तत्रैव—

ओंकारं आःसुरेखे च वज्ररेखे ततः परम् । हुंफदस्वाहा च कुर्यात्तु मण्डलं च शवामनं ॥ ५ ॥

वीरामनेनोपाविश्य मंपूज्यासनमेव च । चतुरस्रे चतुर्द्वारमेवं मण्डलमालिखेत् ॥ ६ ॥

इति । “ ओंमण्डिधरि बज्रिणि महाप्रतिमेरे रत्न रत्न मा हुं फद स्वाहा ” इति ब्रह्माञ्जले ब्रह्माग्निं
बन्धयेत् । “ ओंआ हुंफद स्वाहा ” इति व्यापकनया कायवाक्चित्तं शोधयेत् । “ ओं पुष्पकेतुराजार्हते
शताय सम्यक्संवन्धाय ” ओंपुष्पे पुष्पे महापुष्पे मुपुष्पे पुष्पभूषिते पुष्पचयावकीर्णे हुं फद स्वाहा ” इति
व पुष्पादि मन्त्रमयं कृत्वा स्वर्णोद्विपीठे गोरोचनकुङ्कुमादिलिप्ते ‘ ओंआ. सुरेखे वज्ररेखे हुं फद स्वाहा ’
इति मन्त्रेणाधोमुम्बत्रिकोपगर्माष्टलपत्रं वृत्तं चतुरस्रं चतुर्द्वारयुक्तं यन्त्रमुद्धरेत् । पश्चम्य पूर्वोद्दिश्लेषु म-
न्वाक्षराणि लिखेत् । तथाच कुलचूडामणौ—

ततः कुलरैमेनैव पीठं निर्माय यत्नतः । आः सुरेखे वज्ररेखे हुंफद स्वाहा समन्वितम् ॥ १ ॥

मन्त्रेणानेन संलिख्य वसुपत्रं मनोहरम् । चतुरस्रं चतुर्द्वारमेवं मण्डलमालिखेत् ॥ २ ॥

कुलरसेन स्वयंभूस्तेन । वर्षे लिखनप्रकारमाह फेन्कारिणे—

स्त्रीकारं हृदि पीतामं तद्द्रुतेन वायुना । भस्म प्रोत्मारितं कृत्वा ललाटे चिन्तयेत् ततः ॥ २ ॥
 कूर्चं तुपारवर्णाभं तद्द्रुतामृतेन च । तदस्य प्लावितं कृत्वा तारात्मानं विचिन्तयेत् ॥ ३ ॥
 मर्वव्यथा विनिर्मुक्तं निर्मलं देवतामयम् । भूतशुद्धिं विधायेत्थं शून्यं विश्वं विचिन्तयेत् ॥ ४ ॥
 निर्लेपं निर्गुणं शुद्धमात्मानं देवतामयम् । अन्तरिक्षे ततो ध्यायेदाःकारांद्रव्रपद्मजम् ॥ ५ ॥
 (भूयन्तस्योपरि ध्यायेत् टांकारात् श्वेतपद्मजम् । तस्योपरि पुनर्ध्यायेद् हंकारं नीलमनिभम् ॥ ६ ॥
 ततो हंकाराधीजात् कर्त्रिकां बीजभूषिताम् ।) भूयस्तस्योपरि ध्यायेदात्मानं तारिणीमयम् ॥ ७ ॥

इति । ततो ध्यानम्—

प्रत्यालीढपद्मं घोरां घृण्डमालाविभूषिताम् । खर्वी लम्बोदरिं भीमा व्याघ्रचर्मावृतां कटां ॥ ८ ॥
 नवयौवनमपन्नां पञ्चमुद्राविभूषिताम् । चतुर्भुजा ललजिह्वां महाभीमां वरप्रदाम् ॥ ९ ॥
 खड्गकर्त्रिसमायुक्तमन्येतरभुजद्वयाम् । कपालोत्पलमंयुक्तमन्यपाणियुगान्विताम् ॥ १० ॥

पिङ्गाग्रैकजटां ध्यायेन्मालावचोभ्यभूषिताम् । बालार्कमण्डलाकारलोचनत्रयभूषिताम् ॥ ११ ॥

इति । पञ्चमुद्राविभूषितामिति, ललाटे श्वेतास्थिपर्षिकावतुष्टयान्वितकपालपञ्चकान्वितामित्यर्थं । श्रीशङ्कराचार्येणाप्युक्तं— “ विचित्रास्थिमालां ललाटे करालां कपालं च पञ्चान्वितं धारयन्ती ’ मिति । ततः प्राणायामः, धामनासापुटेन मूलं चतुर्द्वारं जप्या वायुं पूरयेत् । तदनु नासापुटौ धृत्वा योडशवारजपेन वायुं कुम्भयेत् । तदनु दक्षिणनासापुटेन धाराप्रकाशवर्तनेन रेचयेत् । पुनर्दक्षिणेनापूर्यं वामेन रेचयेत् । पुनर्वामेनापूर्यं दक्षिणेन रेचयेत्, इति प्राणायामत्रयं भवति । तत आध्यादिन्यासः । तद्यथा— शिरसि अक्षोभ्यश्रयणे नमः । मुखे बृहतीछन्दसे नमः । हृदि श्रीमदेकजटात्रिवेदताभ्यां नमः । मूलाधारे हृवीजाय नमः । पादयो फट् शङ्खे नमः । शेषाण्युत्तगण्युच्चार्यं सर्वाङ्गे स्त्रीकोलकाय नमः । तदुक्तं यौरतन्त्रे—

अक्षोभ्य श्रुपिरतस्या बृहती छन्द इरितम् । नीलासरस्वती देवी त्रिषु लोकेषु गोपिता ॥ १ ॥
 हृवीजमस्रं शक्तिः स्याच्चतुर्वर्गफलप्रदा । ॥

इति । तत कालोत्तन्त्रोक्तमाह्वान्यासः । तथाचोक्तम्— “ यथा काली तथा नीला तत्क्रमेणाह्वाक्या न्यसेत् ” । तद्यथा— अंआईईईईऊंऊंऊंऊं नमो हृदि । एंएँओँओँअक्षकक्षगंय नमो दक्षभुजे । उँचंछंजंभ्रंजंउँउँउँ नमो वामभुजे । एतंयंदंघनपर्ववंभे नमो दक्षिणजङ्घायां । मयैरंलवंशंपेतंहृदी नमो वामजङ्घाया । ततः कराङ्गन्यासो— हां अखिलवाग्द्रुपिएँयै अङ्गुष्ठाभ्यां नमः । हां अखण्डवाग्द्रुपिएँयै तर्जनीभ्यां नमः । हूं ब्रह्मवाग्द्रुपिएँयै मध्यमाभ्यां नमः । हँ विष्णुवाग्द्रुपिएँयै अनामिकाभ्यां नमः । हां रद्रवाग्द्रुपिएँयै फणिकाभ्यां नमः । हं सर्ववाग्द्रुपिएँयै करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः ॥ हां अखिलवाग्द्रुपिएँयै हृदयाय नमः । हां अमण्डवाग्द्रुपिएँयै शिरसे स्वाहा । हूं ब्रह्मवाग्द्रुपिएँयै शिवायै वषट् । हँ विष्णुवाग्द्रुपिएँयै कवचाय हुं । हां रद्रवाग्द्रुपिएँयै नेत्रत्रयाय यौषट् । हं सर्ववाग्द्रुपिएँयै अन्धाय फट् ॥ अङ्गुलिनिरणये उक्तं । अयं तु नीलासरस्वतीपते । तथाच तारामधिकृत्य सिद्धसारम्बने—

१ ' वेन वायुना ' ख पाठ । २ ' भाव ' ख पाठ । ३ ' मेल ' ख पाठ । ४ ' तारिणी ' ख पाठ । ५ ' नाकाया ' ख पाठ । ६ ' कन्युगिरमत ' ख पाठ । ७ ' भीमस्या ' ख पाठ ।

अखिलवाग्पिणीं प्रोच्य हृदयाय नमो वदेत् । अथएववाग्पिणींति शिरमे वद्विब्रह्मा ॥ १ ॥
 ब्रह्मवाग्पिणीत्युक्त्वा शिखायै वषट्कृत्य । विष्णुवाग्पिणीं प्रोच्य ऊचयाय हुमादिशेत् ॥ २ ॥
 रुद्रवाग्पिणीत्युक्त्वा नेत्राभ्यां वषट्कृत्यपि । सर्ववाग्पिणीमुक्त्वा अस्त्राय फडिति स्मरेत् ॥ ३ ॥
 षड्दीर्घमायथा चैव वीजान्ते तानि योजयेत् । ॥

इति । हा एकजटाय अहुष्टाभ्यां नम । हां तारिण्यै तर्जनीभ्यां स्वाहा । हु चजोदके मध्यमाभ्यां व-
 पद । हे उग्रजटे अनामिकाभ्यां हु । हां महाप्रतिसरे कनिष्ठिकाभ्यां वषट् । ह पिङ्गोऽग्रकजटे करपू-
 ष्टाभ्यां फट् । एष हृदयादियु न्यसेत् ॥ तथाच एकजटामाधिकृत्य नीलतन्त्रे—

वीजान्ते एकजटायै हृदयं परिकीर्तितम् । तारिण्यै शिरमे तद्वद् ब्रजोदके शिरसा ततः ॥ १ ॥
 उग्रजटे च कवच महाप्रतिसरे तथा । पिङ्गोऽग्रकजटे तद्वद्नेत्रास्त्रे परिकीर्तयेत् ॥ २ ॥
 षड्दीर्घया मायया च वीजान्ते नाम वाचयेत् । ॥

अत्र वर्णन्यासपीठन्यासां न लिखिनौ, अनुकृत्यात् । तथाच फेत्कारयै— "अथोक्तमाचरेत् मन्थ्य
 नाम्नोक्तमाचरेत् बुध " । कालोषोढा वा कर्तव्या । ततो मूलमुच्चार्य शिर आदिपादपर्यन्तं पादादिशिरोन्त
 हृदयादिमुखपर्यन्तमिति व्यापकत्रयं न्यसेत् । ततोऽर्घ्यस्थापनं तथाच— स्वयमे त्रिकोणभूतचतुरस्रमण्डलं
 कृत्वा, तत्र साधार पात्र विधाय मूलविद्यया जलाडिनापूर्य रक्तवन्दनविद्यवप्राणि अहतार्दाभित्तिव्य, ।
 अर्घ्यन्यासोशासुराद्युमध्ये दिक्षु च— हा अखिलवाग्पिण्यै हृदयाय नम, इत्यादि । हा एकजटायै हृ-
 दयाय नम, इत्यादि वा षडङ्गानि विन्यस्य, अर्घ्यपात्र मन्थ्यमुद्रयाच्युष मूलमन्त्रं दशधा जपेत् ।
 तथाच— 'दशहन्वो जपेद्विद्या देवताभावसिद्धये ' इति । ततोऽश्लेषं मन्थ्य धनुयोनिसुद्रे प्रदश्यं तेजो-
 मयं तज्जल विभाष्य किञ्चित् प्रोक्षणीयपात्रे निक्षिप्य, ततोऽदकेनान्मानं पूजोपकरणं चाभ्युक्ष्य पूजा-
 मारभेत् । नूनमुद्व्यनन्तं वा । तथाच फेत्कारयै—

भूतशुद्धिं निधायैत्थमर्घ्यादित्यापनं चरेत् । प्राणायामं ततः कृत्वा श्रुत्वादिन्यासमारभेत् ॥ १ ॥

इति । तत पुष्पाङ्गलिं निरच्य आत्मानेदेन देवां ध्यायेत् । तथा—

प्रत्यालीढपदापिताङ्गिशवहृदोराट्टहासा परा खड्गेन्दीवरकर्त्रिस्पर्धरां हूकारधीजोद्भवा ।

खर्वा नीलाग्निशालपिङ्गलजटाजटैकनागैर्घुता नाड्य न्यस्य फपालके त्रिजगता हन्तुप्रतारा स्वयम् ॥
 एष विभाष्य, करकलितदृवांशतरक्तवन्दनं (वज्रपुष्पादि) मिलितदिवरकरकिरणार्यकुसुमाङ्गलौ मातृकायन्त्रं
 ध्यात्वा हृदयान्मूलमन्त्रतेजोमयीं शुद्धकालचैतन्यमयीं पदचक्रभेदेन शिर स्थितमहद्वलकमलकणिकान्तर्गतप-
 रमाशिव प्रापग्य त्रियासमभिःपाटोरेण तद्रम्यान्युधौ विधाय तदभूतलोलीभूता चैतन्यानन्दमयीं ता प्र-
 वष्टास्तापुटादानांय मूलेन कर्त्तव्यमूर्तायावाहयेत् ॥ तन्त्रान्तरे—

देवीं सुपुष्पामागेशं चानीयं ब्रह्मरन्ध्रकम् । बहन्नामापुटे ध्यायेन्निर्यान्वीं स्वाङ्गलिस्थिते ॥ १ ॥

पुष्पे आरोग्यं नरपुष्पं प्रतिमार्दां निधापयेत् । देवेशि भक्तिमुलभे परिवारममन्त्रिते ॥ २ ॥

यावत् ता पूजयिष्यामि तावत् तं सुस्थिरा भव । ॥

तत पूर्वाङ्कमेणावाहनादिकं कृत्वा योन्यादिपञ्चमुद्रा प्रदर्शयेत् ॥ " आवाहनादिमुद्राभिः पञ्चमुद्राः दर्शये " इति भैरवीयात् । तस्तु मुद्राप्रकरणेऽनुसन्धेया । ' आहोमो स्वाहा ' इति प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् तत " ओं श्रीमदेकजटे बज्रपुष्पं प्रतीच्छ हृफद् स्वाहा " इत्यनेन षोडशोपचारेण पञ्चोपचारेण वा जयेत् । " ताराद्यमाग्निजायान्तमुदीर्य यजनं शरेत् " । तार कूर्चस्तदादि हृफडित्यर्थः । सच बह्विजायान्त इति । (ओं भगवत्येकजटे ह्रीं विशुद्धधर्मगात्रि सर्वपापानि शमय सर्वविकल्पानपनय हृफद् स्वाहा पाद्यं नम । तारिणि ह्रीमदमाचनोय स्वधा । ह्रीं मणिधरि यज्ञिणि) महाप्रतिसरे इदमर्थे स्वाहा ह्रीं कपालिनि मधुपर्कं स्वधा । श्रीमदेकजटे इदमाचमनोय सुगन्धिजलं नमः । गन्धपुष्पयोर्विशेषस्त्वयम् — " परमानन्दसौरभ्यपरिपूर्णदिगन्तरम् । शृङ्गाण परम गन्ध हृपया परमेश्वरि ॥ " श्रीमदेकजटे एव गन्धो नम । " नुरीयघनसभृत नानागुणमनाहरम् । आनन्दसौरभं पुष्पं शृङ्गातां परमेश्वरि ॥ " इयं बबोरचता विद्याधराचार्यसंभता । महातन्त्रे तारिणीर्णये— " प्रणवं भगवत्येकजटे माया ततः परम् । (विशुद्धधर्मगात्रित सर्वपापानि तत्परम् ॥ शमय सर्वविकल्पानपनय हृफद् शिरः । अयं पाद्यमनुदीर्य आचमनोयमनुं शृणु । तार यज्ञिणि मायेति तारो माया ततः परम् ।) मणिधरि यज्ञिणीति महाप्रतिसरे मनुः ॥ माया कपालिनि मन्त्रो मधुपर्कं सुरेश्वरि । " ततो योनिमुद्रा प्रदर्श्य, देवि आक्षापय भगवत्या परिवारान् पूजयामि, इति प्रार्थ्य आवरणान् पूजयेत् । तथा कैसरेषु आग्नीशासुरघायुमध्ये दिक्षु च षडङ्गानि पूजयेत् । आग्नेय्यां ह्रीं एकजटे हृदयाय नमः । ऐशान्यां ह्रीं तारिणि शिरसे स्वाहा । नैऋत्यां हूं यज्ञोदके शिषायै षपद् । वायव्या ह्रूं कपालिनि कवचाय हुं । मध्ये ह्रीं महाप्रतिसरे नेत्रत्रयाय षोपद् । चतुर्दिक्षु ह्रं पिङ्गोर्गैकजटे अस्त्राय फद् ॥ नीलसरस्वतीपक्षे तु— ह्रीं अखिलवाशुपिण्यै हृदयाय नमः, इत्यादिना षडङ्गानि पूजयेत् । ततो देव्या मौली " अक्षोभ्यवज्रपुष्पं प्रतीच्छ ह्रं फद् स्वाहा " इति संपूजयेत् । तदुक्तं भैरवीये—

वज्रपुष्पं प्रतीच्छेति ह्रं फद् स्वाहेति मन्त्रतः । एतन्मन्त्रे नाममात्र भिन्नं चैव न संशयः ॥

अनेन मनुना सर्वान् परिवारान् समर्चयत् ।

सर्वत्र प्रणव । तदुक्तं तत्रैव— " प्रणवं बह्विजायान्तं बज्रपुष्पं विनिसिपेत् । " ततः पीठस्थोचरे षाय-
ध्यादीशानपर्यन्तं गुरपरिङ्गं पूजयेत् । तथाच ताराचूडामणौ—

अथ तारागुरुं वक्ष्ये वृष्टावृष्टफलप्रदान् । ऊर्ध्वकेशो व्योमकेशो नीलकण्ठो वृषध्वजः ॥ १ ॥

दिव्यांशाः मिद्विदा देवि सिद्धींशाञ्छृणु तस्वतः । वशिष्ठः कर्मनाथश्च भीमनाथो मेहेश्वरः ॥ २ ॥

हरिनाथो मानवैधानथ वक्ष्यामि तद्गुरून् । तारावती भानुमती जया विद्या महोदरी ॥ ३ ॥

सुखानन्दः परानन्दः पारिजातः कुलेश्वरः । विरुपाक्षः फेरवी च कथितं तारिणीकृलम् ॥ ४ ॥

अशक्तश्चेदक्षोभ्यमात्रं पूजयेत् । ततः पूर्वादिदलमूले—

महाकाल्यथ रुद्राणी मया भीमा तथैव च । घोरा च आमरी चैव महारात्री च सप्तमी ॥ ५ ॥

अष्टमी भैरवी प्रोक्ता योगिनीस्ताः प्रपूजयेत् ।

तत पूर्वादिचतुर्दलेषु चामावतनं, ह्रीं वैरोचनशंखपाण्डुरपद्मनाभासिताङ्गान् पूजयेत् । ततः बहयादिचतु-

॥ पञ्चमुद्रास्त— सुमुखं चतुस्त्र च चतुर् गोमुखमेव च । योनिमुद्रेति विन्यायात् मुद्रा, पञ्च नमस्कृतौ ॥

१ ' हेश्वरी ' ख पाठ । २ ' भैर ' ख पाठ । ३ ' उमा ' ख. पाठ. ।

द्वेषु दक्षिणावर्तेन मामकनामकपाण्डुरतारकान पूजयेत् । तत पूर्वादिद्वारेषु एशान्तपथमागतकविघ्नान्तक-
नरकान्तकान पूजयेत् । तथाच सिद्धसारस्वते—

तथा वैरोचनं शङ्खापाण्डुरं पद्मनाभकम् । अमिताङ्ग यजेन्मन्त्री दिचिन्द्रादिचतुर्दले ॥ १ ॥

नामकं मामकं चैव पाण्डुरं तारकं तथा । वह्न्यादिकचतुष्कोणे मन्त्रैः स्वैः स्वैः क्रमाद्यजेत् ॥ २ ॥

द्वारपूर्वादितस्तद्वत् पद्मान्तकयमान्तकौ । विघ्नान्तक ममभ्यर्च्य पूजयेन्नरकान्तकम् ॥ ३ ॥

इति । नीलतन्त्रे— “ वामावर्तक्रमेणैव पूजयेद्ब्रह्मदेवता ” । इति । ततो वलिं दद्यात् । “ पूजान्ते भो-
जनादौ च यत्ति मन्त्रेण द्वापयेत् ” । तत्र क्रम — ह्यवामे विकोणवृत्तचतुस्त्रयमण्डलं कृत्वा पुष्पैस्तम-
भ्यर्च्य, तत्र विहितयत्तिद्वैत्यभरितं साधारं पात्रं त्रिपायं तद्गामाहुष्टानामाभ्यां स्पृष्ट्वा “ उर्ध्वोपरुजटे महाय-
क्षाधिपतये मधोपनीतयत्तिं गृह्य ७ गृह्यापय ७ मम सर्वशान्तिं कुः २ परविद्यामाहात्म्यं २ कुट्ट २ छिन्धि २
सर्वजगद्गशमानय ह्रींस्यादा ” इति त्रि पठित्वा वलिं दद्यात् । तथाच सिद्धसारस्वते— यत्तिलम् ।

प्रणयं पूर्वमुच्चार्य हृल्लेखा च ततः परम् । एकजटे पदान्ते च महागण्डमुदीरयेत् ॥ १ ॥

यक्षाधिपदमाभाष्य पतये पदतो मया । उपनीतपदं चोच्चा यत्तिं गृहेति च द्विधा ॥ २ ॥

गृह्यापय द्विधा श्रोत्रता मम सर्वपदं तथा । शान्तिं कुः द्विधा चैव परविद्यामनन्तरम् ॥ ३ ॥

द्विधाकर्षेति च त्रूपात् कुट्टं छिन्नीति च द्विधा । सर्वजगत्पदं चोचत्वा यशमानय इत्यनु ॥ ४ ॥

माया व्याहेति मन्त्रोऽयं उच्यते विहितः स्मृतः । ॥

इति । ततो वह्न्यमालया निगदेन्नापाशुना मानमेन बाघोत्तरसहस्रं शतं वा जपेत् । तथाच—

अष्टोत्तरशतं जाप्यं यात्र (दर्शित) जीवितिसहस्रया । सहस्रं वा जपेद्वेदिनि नित्यपूजाविधौ पुनः ॥ १ ॥

अशुक्लैर्द्विधैस्तन्त्रे नूतं जपेत् । तथाच नीलतन्त्रे— “ महद्यं शूलं विशतिं वा जपेद्ब्रह्ममालया । ” तत्र
जपरहस्यं यथा— मूलाधारस्त्राधिष्ठानमक्षिपूरकेषु यथासंख्यं योजयत्यर्थात् तदितिकोटिभास्वरं परस्पर-
नुन्युता त्रिभाष्यं सर्वमेजोमयं फटकारं विश्रान्तिरूपं ध्यात्वा उच्चारयेत् । तथाच नीलतन्त्रे—

मन्त्र-यानं प्रवक्ष्यामि जपात् मार्गज्ञदायकम् । मन्त्रध्यानान्महेशानि शुद्धयेत् ब्रह्महा यतः ॥ १ ॥

मूलतन्त्रे तु हृल्लेखो सर्वकोटिममप्रभाम् । स्वाधिष्ठाने पीतवर्णं त्रितीयं तु विभाषयेत् ॥ २ ॥

नामौ जामृतसकाशं कर्चवीजं महाप्रमम् । अस्त्रबीजं हृदि ध्यायेत् कालाग्रिसदृशप्रमम् ॥ ३ ॥

मूलादिब्रह्मरन्ध्रान्तं सर्वा विद्या विभाषयेत् । सर्वकोटिप्रतीकाशां योगिभिर्दृष्टपूर्विकाम् ॥ ४ ॥

इत्येव यथाशास्त्रे जपित्वा समर्थं नित्यदोमादिकं चरेत् । तदुक्तं सोमभिक्षान्ते—

नाजप्तः मित्यते मन्त्रो नाहूतश्च फलप्रदः । नाभिष्ठौ यच्छते कामान् तस्मान् श्रितयमाचरेत् ॥ १ ॥

पूजया लभते पूजा जपात् सिद्धिर्न भंगयः । विभूतिं चाग्रिकार्येण सर्वमिद्विं च निन्दति ॥ २ ॥

इति । नीलतन्त्रेऽपि—

विद्यादोमं प्रवक्ष्यामि सर्वा मिद्विं च निन्दति । मपर्यामर्चमापाद्य वलिपूर्वं चरेद्विधिम् ॥ १ ॥

ततो जपं तर्पणं च चरेत् साधकमत्तमः । वलिपर्यादिकं चैव ब्राह्मणः समुपाचरेत् ॥ २ ॥

विधिवदप्रिमानोप क्व्यादेभ्यो नमस्तदा । मूलमन्त्रं मधुस्वार्थं कुराडे वा स्पण्डलेऽपि वा ।
भूमौ वा संस्तरेदग्निं व्याहृतित्रितयेन तु । स्वाहान्तेन त्रिधा कृत्वा षडङ्गत्रितयं ततः ॥ ४ ॥
ततो देवीं समावाह्य मूलेन षोडशाहुतीः । हुत्वा स्तुत्वा नमस्कृत्वा विसृजेद्विन्दुमण्डले ॥ ५ ॥
ततो विसर्जनान्तं कर्म समापयेत् । अस्य पुरश्चरणं लज्जप्रप । तद्दशांशो होम । तथाच—
एवं कृत्वा इविष्याशी जपेन्नचमनन्यधीः । रहस्यमालामादाय लज्जेर्मेकं सदा जपेत् ॥ ६ ॥

रहस्यमाला यथा—

अकस्मान्निहिता मिट्टिर्भद्राशङ्खाक्षमालया । पञ्चाशन्मणिभिर्माला निर्मिता सर्वमिद्रिता ॥ ७ ॥
महाशङ्खामायेऽपि स्फाटिकी माला कर्तव्या । तथाच— “महाशङ्खेऽप्यगङ्गधेन् स्फाटिकीमालया जपेत्” ।
तारामन्त्रे तु कुल्लुकाया शानमाचम्यकम् । तथाच मन्त्र्यमूत्रे—

कुल्लुकां च न जानाति महामन्त्रं जपेन्नरः । पञ्चलं जायते तस्य अथवा वातुलो भवेत् ॥ ७ ॥
इति । मायातन्त्रे—

कुल्लुकां धारयेच्छीर्षे लिखिता भूजपत्रके । राजद्वारे सभाया च विजयी भवति ध्रुवम् ॥ १ ॥
एवमुक्तेन जप्त्वा तु तद्दशांशस्य होमतः । तद्दशांशं तर्पणं तद्दशांशं ब्राह्मभोजनम् ॥ २ ॥
तर्पयेच्च परां देवीं तत्प्रकार इहोच्यते । ॥

ततो सुरदक्षिणामावरेत् । तथाच मित्रमारस्वते—

एवं जपं पुरा कृत्वा दशांशमसितोत्पलैः । आङ्ग्यार्कैर्जुहुयान्मन्त्री तद्दशांशेन तर्पणम् ॥ १ ॥
कालागरुद्रवोपैतैर्विमलैर्गन्धवारिभिः । तर्पयेच्च परां देवीं तत्प्रकार इहोच्यते ॥ २ ॥
जले चावाह्य विधिवत् पाद्याद्यैरुपचारकैः । संतर्प्य विधिबद्धं देवीं परिवारान् सकृत्सकृत् ॥ ३ ॥

इति । अभियेको यथा—

देवीबुध्यात्मनात्मानं संपूज्य साधकोत्तमः । तारिण्यां सिञ्चयामीति जलं मूर्ध्नि विनिधिषेत् ॥ ४ ॥

इति । अथ रहस्यपुरश्चरणम् । यथा—

अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमिष्यते । कुजे वा शनिवारे वा नरमुण्डं ममाहृतम् ॥ १ ॥
पञ्चगव्येन मिलितं चन्दनार्घ्यैरुपशतः । निक्षिप्य भूमौ हस्तार्धमानतः कानने वने ॥ २ ॥
तत्र तद्द्विवमे रात्रौ सहस्रं परिमाणतः । एकाकी प्रजपेन्मन्त्रं स भवेत् कल्पपादपः ॥ ३ ॥
अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमिष्यते । अष्टम्यां च चतुर्दश्यां पत्न्योरुभयोरपि ॥ ४ ॥
सूर्योदयं ममारभ्य यावत् सूर्योदयान्तरम् । तावज्जप्त्वा निरातङ्कः सर्वभिद्धीश्वरो भवेत् ॥ ५ ॥

इति । मुण्डमालातन्त्रे—

अथवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमिष्यते । शरत्काले चतुर्थ्यादिनवम्यन्तं विशेषतः ॥ १ ॥
भक्तिः पूजायिता तु रात्रौ तावत्सहस्रकम् । जपेदेकाकी विजने केवलं तिमिरालये ॥ २ ॥
अष्टम्यादिनवम्यन्तमुपवामपरो भवेत् । कृष्णाष्टमीं समारभ्य यावत्कृष्णाष्टमी भवेत् ॥ ३ ॥

महत्ससंग्ये जप्ते तु पुरश्चरणमिष्यते । कृष्णां चतुर्दशीं प्राप्य नमस्यन्त महोत्सवे ॥ ४ ॥
 अष्टमीं नवमीं रात्रौ पूजा कुर्याद्विशेषतः । दशम्यां पारणं कुर्यान्मत्स्यमासादिभिर्द्युतम् ॥ ५ ॥
 पद्मसदृशं जपेन्मन्त्रं नित्यं भक्तिपरायणः । चतुर्दशीं समारभ्य यावदन्वा चतुर्दशी ॥ ६ ॥
 तावज्जाप्या महेशानि पुरश्चरणमिष्यते । केवल जपमात्रेण मन्त्राः सिद्धा भवन्ति हि ॥ ७ ॥
 ह्यत्यादिक वीरसाधनायाश्चादि प्रागुक्त बोद्धव्यम् ॥ अथ श्यामातारयोर्मन्त्राणां लघुद्वारकमन्तु तन्त्रान्तरे—
 ताराभेदा अधोऽन्यन्ते शीघ्रमिन्द्रिप्रदायिनः । त्रिद्विनामाक्षिप्रिन्द्रादद्या कामिका भुवनेश्वरी ॥ १ ॥
 भुवनेशी वर्मरुद्धा फडन्ता प्रणवादिक्ता । सप्तक्षरं महाविधा विरिञ्चितमुपासिता ॥ २ ॥

" उँर्वाहोहोहो हृ फट । " इति स्वरूपम् । तथा—

वाभूजति कमला कामो हंसोऽनुग्रहमर्गवान् । वर्मोप्रतारं वर्मास्रं विष्णुर्न्यां द्वादशाक्षरी ॥३॥

" वैर्होर्वाहोहोहो हृ उप्रतारे हृ फट । " इति स्वरूपम् । तथा—

तारं वर्मं शिवा कामो मनुसर्गपुत्रो भृगुः । वर्मास्रमेवा सप्तार्णां मिद्रिदा विष्णुमेविता ॥ ४ ॥

" जेहोहोहोहो हृ फट । इति स्वरूपम् ।

एतयोः पञ्चमे बीजे मकारो हादिगन्तितः । तदा विद्याद्वयं प्रोक्त्वा चतुर्भुवसमर्चितम् ॥ ५ ॥

" वैर्होर्वाहोहोहो हृ उप्रतारे हृ फट । उँर्वाहोहोहोहो हृ फट । " इति स्वरूपद्वयम् । " तारो जाया वर्मं
 जाया वर्मास्रं च सप्तक्षरी । " " उँर्वाहोहोहो हृ फट " इति स्वरूपम् । तथा—

हारिप्रिञ्जिर्मूर्त्तान्द्रुग्धर्मपुटिताद्रिजा । अस्त्रान्ता पञ्चवर्ण्यं प्रोक्त्वा एकजटाह्वया ॥ ६ ॥

" जौहोहोहो हृ फट इति स्वरूपम् । तथा—

रेफशान्तीन्द्रियुग् सान्तो वर्मास्रं कामवाग्भवे । नागयणोपासितेयं पञ्चार्णां मर्वमिद्रिदा ॥ ७ ॥

" वौहोहोहोहो " इति स्वरूपम् ।

अमूपामधरियानामृपिः शक्तिर्वशिष्टजः । गायत्रीतारके छन्दोदेवते परिकीर्तिते ॥ ८ ॥

न्यासं तु पूर्ववत् कृत्वा ध्यायेत् तारां हृदम्बुजे ।

श्वेताम्यगा शारदचन्द्रकान्तिं सद्भूषणां चन्द्रकलातरताम् ।

कर्त्तव्यकपालाञ्चितपाणिपद्मा तारा त्रिनेत्रा प्रभजेऽपिलज्जं ॥ ९ ॥

जपपूजादिक सर्वमामा पूर्ववदाचरेत् । मधुयुक्परमाद्येन होमाद् विद्यानिर्धर्मवेत् ॥ १० ॥

रक्तां दशे स्वर्णारणां सप्तमने मारणोऽमितम् । उच्चाटने धूम्रारणां शान्तौ श्वेता खरेदिताम् ॥ ११ ॥

भरिणा क्रिमिहोत्रेण विद्या एताः प्रसारिताः । धृतमन्त्रविलसं नृणां मनोरथमिह ध्रुवम् ॥ १२ ॥

इति । तथा—

मायाहृद्भगवत्येकजटे मम जल स्थिरा । वहन्मासनगता पुष्पं प्रतीञ्जानलवज्जभा ॥ १३ ॥

डाधिशत्यक्षरो मन्त्रस्तारादि पूर्वसिद्धिदः ।

॥

उँर्होहोहो मम भगवत्येकजटे मम यज्ञपुष्पं प्रतीञ्ज न्यादा " इति स्वरूपम् ।

श्रुतिः पतञ्जलिदृष्टन्दो गायत्र्येकजटा पुनः । देवता दीर्घपङ्काथमायया स्यात् पडङ्कम् ॥२१॥
ध्यानार्चनप्रयोगांस्तु कुर्यात् पूर्वोक्तमन्त्रवत् । " " ॥

इति । तथा—

रमा माया हमा व्यापिन्यारुढौ मर्गमंयुना । वर्मास्र नीलभृगुरस्वत्यै उद्वयमीरितः ॥ २२ ॥
प्रणवाद्यो मनुः मर्वमिद्विदो मनुवर्णकः । ॥

" ओंश्रींहींसौ हुंफद नीलसरस्वत्यै स्वाहा । " इति स्वरूपम् ।

श्रुत्याद्या ब्रह्म गायत्री तथा नीलसरस्वती । नेत्रचन्द्रेन्दुनेत्राङ्गनेत्राणिरङ्गकल्पना ॥ २३ ॥
मन्त्रोत्थितैरथो ध्यायेद् देवीं सर्वैष्टसिद्धिदाम् । ॥

घण्टा शिरः शूलमणिं कराग्रैः मंविभ्रती चन्द्रकलावतसाम् ।

प्रमर्षन्ती पादतले पशुं ता मजे भुदा नीलमरस्वतीं ताम् ॥ २४ ॥

जपपूजादिकं सर्वमस्याः पूर्ववदीरितम् । विशेषाज्यदा वादे विधेयं साधिता नृणाम् ॥ २५ ॥

इति । तथा—

माया सैवानन्तपुत्रा वर्महृत्तुडेयुता पुनः । तारा महापदाद्या मा भृगुब्रह्मानलान्तिमाः ॥ २६ ॥
दुस्तरं तारयद्रुदं तरयुमं च उद्वयम् । द्वात्रिंशदश्यां ताराया मुनिभिः पूर्ववन्मता ॥ २७ ॥

इति । " ओंश्रींहींसौ हुंमस्तारायै महातारायै सकलदुस्तरं तारय २ तर २ स्वाहा " इति स्वरूपम् । तथा—

विद्यारात्रीमयो वक्ष्ये सुरेन्द्रस्यापि दुर्लभाम् । लब्ध्वा या मानवाः स्वेषान् माधयन्त्यर्चने रताः ॥१॥

वाद्याया श्रीमनोजन्मा हंमोऽनुग्रहविन्दुयुक् । कामः शास्त्रिश्च वाग्बीजं फान्तो लार्घीशविन्दुयुक् ॥२॥

स्त्रीबीजं नीलतारे स्यात् सम्बुध्यन्ता सरस्वती । अत्री मरेफां क्रमतः शेषवामाक्षिसंप्रुतौ ॥ ३ ॥

सानुस्वारौ कामबीजं फान्तो मांमाप्रिधिन्दुकः । सर्गां भृगुर्वाग् हलेखा रमा कामश्च सौद्वयम् ॥४॥

सर्गान्तं भुवनेशानी स्वाहा द्वात्रिंशदक्षरा । महाविद्या समाख्याता सेविता भोगमोक्षदा ॥ ५ ॥

" ऐंश्रींहींहींहींहींहींहींहीं नीलतारे सरस्वति द्वात्रिंशत्पल्लव ऐंश्रींहींहींहीं नीं हीं स्वाहा " इति स्वरूपम् । तथा—

ब्रह्मानुष्टुप्सरस्वत्योऽर्शुन्याया अङ्गकल्पना । पञ्चपञ्चाष्टपञ्चेप्युगार्णमन्त्रसंभवैः ॥ ६ ॥

नीकामनां सर्पविभूषणाख्यां कत्रीं कपालं चपकं विशूलम् ।

करैर्दधानां नरमुण्डमालां त्र्यर्वां मजे नीलमरस्वतीं ताम् ॥ ७ ॥

चतुर्लवं जपेद्विद्यां किंशुकैर्मेधुरान्वितैः । दशांशं जुहुयाद्ब्रह्मै अद्रापूर्वमचन्द्रितः ॥ ८ ॥

पूर्वोक्ते पूजयेत् पीठे वक्ष्यमाणेन वर्त्मना । आदौ त्रिकोणं पञ्कोणमष्टषोडशपत्रके ॥ ९ ॥

द्वात्रिंशत्पत्रमन्त्रं स्याच्चतुःपण्डितं ततः । त्रिरेखाटयधरागेहं चतुरस्रमतः परम् ॥ १० ॥

एवं यन्त्रं समालिख्य बाह्यतः पूजनं चरेत् । चतुरस्राधिकोणेषु विभ्रेशं परिपूजयेत् ॥ ११ ॥

वायुकोणे क्षेत्रपालमीशाने भैरवं तथा । नैश्वर्ये योगिनीस्तर्च्या वामभागे गुरुं यजेत् ॥ १२ ॥

भृगुहस्ताद्यरेखायामखिमा लघिमा तथा । मदिमा चैजिता पूज्या वशिता कामपूरुषी ॥ १३ ॥
 गरिमा प्राप्तिरित्येताः पूज्याः पूर्वादिदिक्कमात् । धरागृहस्य रेखाया द्वितीयायां तु भैरवान् ॥ १४ ॥
 श्रमिताङ्गो रुद्रखण्डः क्रोधोन्मत्तकपालिनः । भीषणश्चाथ मंहार एतेऽष्टौ भैरवाः स्मृताः ॥ १५ ॥
 भूमिगेहवृत्तीयायां रेखायां मातरः पुनः । ब्राह्मी माहेश्वरी चाथ कामारी वैष्णवी तथा ॥ १६ ॥
 बाराहीन्द्राणिका चैव चापुण्ड्रा मत्तमी स्मृता । महालक्ष्मीर्दलेऽप्यर्चाः पूर्वादिषु यथानामम् ॥ १७ ॥
 इत्यमाद्याष्टिं चैद्वा योगिमुद्रां प्रदर्शयेत् । चतुःषष्टिले पद्मे शक्तोरचैश्च तावतीः ॥ १८ ॥
 कुलेशी कुलनन्दा च वागीशी भैरवी तथा । उमा श्रीः शान्तपा चण्डा भृङ्गा काली कपालिनी ॥ १९ ॥
 महालक्ष्मीश्च कङ्काली रुद्रकाली सरस्वती । वाग्वादिनी च नकुली भद्रकाली शशिप्रभा ॥ २० ॥
 प्रत्यङ्गिरा मिद्वलक्ष्मीरमृतेशी च चण्डिका । खेचरी भूचरी मिद्धा कामाख्या हिङ्गुला धरा ॥ २१ ॥
 जया च विजया चाथ जिता नित्यापराजिता । ग्लामिनी तथा योग चित्रा मुग्धा धनेश्वरी ॥ २२ ॥
 सोमेश्वरी महाचन्द्रा विद्या हंसी विनायका । वेदगर्भा तथा भीमा उग्रा वैद्या च मद्रतिः ॥ २३ ॥
 उग्रेश्वरी चन्द्रगर्भा ज्योत्स्ना मत्या यशोवती । कुलिका कामिनी कामा ज्ञानरस्यथ डाकिनी ॥ २४ ॥
 राकिणी लाकिनी चाथ काकिनी शाकिनीत्यपि । हाकिनीति चतुःषष्टिशक्यः मिद्धिदायिकाः ॥ २५ ॥
 दर्शयेत् खेचरीमुद्रां द्वितीयावरणोऽर्चिते । द्वात्रिंशत्पत्रमध्ये तु पूज्या एतास्तु शक्यः ॥ २६ ॥
 किराता योगिनी वीरा बेताला यक्षिणी इरा । ऊर्ध्वकेशी च मातङ्गी मोहिनी वंशवर्द्धिनी ॥ २७ ॥
 मालिनी ललिता दूती मनोमया पथिनी धरा । बर्षरी छत्रहस्ता च रत्ननेत्री विचारिका ॥ २८ ॥
 मातुका दूरदर्शी च चेत्रेशी रङ्गिनी नदी । शान्तिर्दाता बज्रहस्ता भृङ्गा श्वेता सुमङ्गला ॥ २९ ॥
 इत्या तृतीयावरणं बीजमुद्रां प्रदर्शयेत् । ततः षोडशपत्रेषु पूज्याः षोडशशक्यः ॥ ३० ॥
 मुग्धा श्रीः कृष्णहस्ता च त्रिपुरा तोतला क्रिया । रतिः श्रीतिस्तथा बाला सुमुखी रयामलायिला ॥ ३१ ॥
 पिशाची च बिदारी च शीलला बज्रयोगिनी । सर्वेश्वरीति संपूज्य सृष्टिमुद्रां प्रदर्शयेत् ॥ ३२ ॥
 अष्टपत्रे स्वस्वमन्त्रैर्यजेत् षट् सरस्वतीः ।

॥

इति । ना यथा—

वारो ह्योहितः सत्यो वैकुण्ठानन्तसंपुतः । भृगुर्जेश्वररूपे वाग् भावा कामो वद द्वयम् ॥ १ ॥
 वाग्नादिन्यशिकान्तान्तो मन्त्रो वेदाधिबर्णवान् । अनेन मनुना पूर्वपत्रे वागीश्वरीं यजेत् ॥ २ ॥
 “ उन्मत्त पद्मान्तं शन्दरूपे वैद्वीर्द्धीं वद भद्र वाग्वादिनि स्वाहा । ” इति वागीश्वरीमन्त्र ॥ १ ॥
 बाराहमन्त्रक्रेन्द्रसंपुता भुवनेश्वरी । वदयुग्मं च चित्रेश्वरि वाग्वीजानन्तप्रिया ॥
 द्वादशार्शेन मनुना वदौ चित्रेश्वरीं यजेत् । ॥
 “ दसकलहो वदवद चित्रेश्वरि वै स्वाहा । ” इति चित्रेश्वरीमन्त्र ॥ २ ॥ तथा—
 वाग्वीजं कुलने वारुच सरस्वत्यमलाङ्गना । एकादशार्शमनुना कुलजा दक्षिणे यजेत् ॥ ४ ॥

“पं कुलजे पं नरस्वति स्वाहा ।” इति कुलजामन्त्र ॥ ३ ॥

वाङ्माया श्रीर्वदद्वन्द्वं कीर्तीधरि वसुप्रिया । त्रयोदशार्णेन यजेन्नैर्धृत्ये कीर्तिनायिकाम् ॥ ५

“पँह्रीर्धी वद वद कीर्तीधरि स्वाहा ।” इति कीर्तीधरामन्त्र ॥ ४ ॥

वाङ्माया चान्तरिक्षान्ते सरस्वति च ठद्वयम् । रन्यर्णेन यजेत् प्रत्यगन्तरिक्षमरस्वतीम् ॥ ६ ॥

“पँह्रीं अन्तरिक्षसरस्वति म्याहा ।” इति अन्तरिक्षसरस्वतीमन्त्र ॥ ५ ॥

वराहंसचण्डीशजनादनेकशालुयुक् । सेन्दुर्योनिश्च नकुलिभृगुरघेन्दुयुग्मनुः ॥ ७ ॥

अरुणाभृगुशिख्यप्रिसंयुता शान्तिरिन्दुयुक् । वाङ्मायाश्रीपुत्रीजानि श्रीं घटान्ते सरस्वति ॥ ८ ॥

घटे वदतरद्वन्द्वं रुद्राज्ञया युता मम । अभिलापं कुरुद्वन्द्वं प्रेयसी कृष्णवर्त्मनः ॥ ९ ॥

गुणवेदारणेन यजेद्रायौ घटसरस्वतीम् । ॥

“हसखर्कं हसौ हसर्फी पँह्रींधीं ड्रांङ्ग्रींङ्ग्रीं-लंस-म्रीं घटनरस्वति घटे यदतर वदतर रुद्राज्ञया ममभिलापं कुरु कुरु स्वाहा ।” इति घटसरस्वतीमन्त्र ॥ ६ ॥

भूपरेन्द्रपुतोऽर्धाशो विन्दुदाट्यो वै वदद्वयम् । त्रींहुंफद् नववर्णेन नीलामर्चेन्दुदग्दिशि ॥ १० ॥

“ल्लुंघं वद वद त्रींहुंफद् ।” इति नीलामन्त्र ॥ ७ ॥

वाग्नीजमधराक्रान्तो नकुली विन्दुमान् पुनः । शान्तिचन्द्राद्र्यमाकाशं क्शिण्वद्वन्द्वं सद्रृगजलम् ॥ ११ ॥

कूर्मद्वन्द्वं भगाक्रान्तं नवार्येनामुना यजेत् । मन्त्रेणेशानदिग्भागे क्शिण्विसंशां सरस्वतीम् ॥ १२ ॥

“पँह्रींहीं क्शिण्वि क्शिण्वि विष्वे ।” इति क्शिण्विसरस्वतीमन्त्र ॥ ८ ॥

पञ्चमावृतिमाराध्य चोभसुद्रा प्रदर्शयेत् । डाकिन्याद्याः पूर्वसुक्ताः पदकोषे पद् प्रपूजयेत् ॥ १३ ॥

दर्शयेद् द्राविणीसुद्रां पृष्ठावरणपूजने । परा बाला भैरवीति पूजनीयास्त्रिकोणके ॥ १४ ॥

सप्तमावृतिपूजायां सुद्रां कुर्याच्च कर्पिणीम् । इत्थं संपूज्य तारेर्शां मनोऽभीष्टमवाप्नुयात् ॥ १५ ॥

गणेशाय क्षेत्रपालयोगिन्यै भैरवाय च । तारायै चापि वितरेद्वलि नित्यं चतुष्पथे ॥ १६ ॥

मासमापात्रशाकाज्यपापसापूपकादिकम् । शलिद्रव्यं ममाख्यातं तेनेष्टं सा प्रयच्छति ॥ १७ ॥

तस्या ध्यानं त्रिधा वच्मि मन्त्रादिगुणभेदतः । श्वेताम्बराढ्या हंसस्थां मुक्तामरणभूषिताम् ॥ १८ ॥

चर्तुवक्त्रामष्टजुर्जैर्दधानां कुण्डिकाम्बुजे । वराभये पाशशक्ती अक्षसङ्कृप्पमालिके ॥ १९ ॥

शब्दपाधोनिर्घौ ध्यायेत् सृष्टिध्यानं समीरितम् । रत्नाम्बरां रत्नमिहामनस्थां हेमभूषिताम् ॥ २० ॥

एकवक्त्रां वेदसंख्यैर्भुजैः सविभ्रतीं क्रमात् । अक्षमाला पानपात्रमभयं वरसुत्तमम् ॥ २१ ॥

श्वेतद्वीपस्थितां व्यायेत् स्थितिध्यानं समीरितम् । कृष्णाम्बराढ्यां नौमस्थामस्थ्याभरणमंयुताम् ॥ २२ ॥

नववक्त्रां सुजैरष्टादशभिर्दधतीं वरम् । अभयं परशुं दर्वीं खड्गं पाशुपतं हलम् ॥ २३ ॥

भिण्डिं शूलं च मुशलं कर्मां शक्तिं त्रिशूलकम् । महारात्रं वज्रपाशौ खड्गं गड्या सह ॥ २४ ॥

रत्नाम्भोर्धौ स्थिता ध्यायेत् संहारध्यानमीदृशम् । कर्मसु ह्रमौम्येषु ध्यायेन्मन्त्री यथातथा ॥ २५ ॥

एवं मिद्रे मर्नौ मन्त्री गिरा वाचस्पतिर्भवेत् । दूर्वात्थया तु लेखिन्या रोचनारमयुक्ताया ॥ २६ ॥

उष्णवर्णा रेफः । जीवो हकारः । निगमस्वरः ईकारः । तत्त्वरग्निमर्वधुवीजं । कपिलो हकारः । शवान्तं फडन्तं । तेन पञ्चाक्षर उदधृत । फडन्तश्चैका विद्या । तेन पञ्चाक्षरश्च प्रकृति । मत्स्यस्यैति तेन वर्धमाया कूर्चं फट् । विपरीतमिति, तेन कूर्चवधुमायाफट् । कूर्चंति कूर्चमायावधुफट् । मायः धूकूर्चं फट् । वधुमायाकूर्चं फट् । मायाकूर्चवधुफट् । अष्टममिति वधूकूर्चमायाफट् । स्पष्ट यथा—
खीहँ फट् ॥ १ ॥ खीहँहँ फट् ॥ २ ॥ हँखीहँ फट् ॥ ३ ॥ हँहँखी फट् ॥ ४ ॥ हँखीहँ फट् ॥ ५ ॥ खीहँहँ फट् ॥ ६ ॥ हँहँखी फट् ॥ ७ ॥ खीहँहँ फट् ॥ ८ ॥ इति ,

ऋषिः सादष्टकरद्वन्दोऽनुष्टुप् च देवता तथा । शम्भुपत्नी महेशानि चतुर्वर्गेषु योजयेत् ॥ ६ ॥
त्र्यक्षरस्यैव भेदोऽयं फटौ यत्र न तत्र च । जाप्ये तु त्र्यक्षर त्रैयं न्यासे सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ ७ ॥
काललक्षं जपेन्मन्त्रमेवमुक्तेन वर्त्मना । ध्यानपूजादिकं सर्वं पूर्ववत् समुपाचरेत् ॥ ८ ॥
इति । “ प्रणवं तारे तुतारे तत्ता स्वाहा । ” तदुक्तं गन्धर्वतन्त्रे—

प्रणवं पूर्वमुद्धृत्य तारे तुतारे च तथा । तत्ता स्वाहेति मन्त्रोऽयं दशाक्षर उदाहृतः ॥ १ ॥
इति । अस्या ध्यान स्यतन्त्रतन्त्रे—

रयामवर्णा त्रिनयना द्विभुजां रत्नपद्मजे । विभ्राणां बहुरुपाभिर्बहुवर्णाभिरावृताम् ॥ १ ॥
शक्तिभिः स्मेरवदना स्मेरमौक्तिकभूषणाम् । रजपादुकपोर्नैल्लपादान्भुजयुगां स्मेरेत् ॥ २ ॥
अस्याः पूजादिकं सर्वं पूर्ववत् । पुत्रधरणं तु दशलक्षजप । तदुक्तं तन्त्रे—

वर्षालक्षं जपेद्दीमान् नियमेन यथाविधि । दशांशं जुहुयान्मन्त्री घृताकै रत्नपुष्पकैः ॥ १ ॥
“ वाग्भवं भुवनेश्वरी प्रणवं वाग्भवं भुवनेश्वरी फट् स्वाहा । ” तदुक्तं मातृकार्यवे—
वाग्भवं कुलदेवीं च तारकं वाग्भवं तथा । हृत्प्रेखा चास्त्रमन्त्रान्ते वक्षिजापात्रधिर्मनुः ॥ १ ॥
अष्टाक्षरो मनुः प्रोक्तो वेदमातुरनुचमः । पञ्चाङ्गान्यस्य मन्त्रस्य पञ्चवीजैः प्रकल्पयेत् ॥ २ ॥
अहं शोपाक्षरैर्न्यस्य कृतकृत्यो भवेन्नरः । ध्यानपूजादिकं सर्वं पूर्ववत् समुपाचरेत् ॥ ३ ॥

इति । मत्स्यसूक्ते—
प्रणवं पूर्वमुद्धृत्य पद्मेयुगं तथैव च । महापद्मेपदं त्र्याप्तं पञ्चाक्षरि पदं ततः ॥ १ ॥
माये स्वाहेति मन्त्रोऽयं प्रोक्तः सप्तदशाक्षरः । पूजा पूर्ववदुद्दिष्टा अर्धरात्रे चतुष्पदे ॥ २ ॥
जपमस्याचरेद्यस्तु म स्याद् द्रुतकविस्त्रया । हसन्न प्रणवं माया वधूः कूर्चश्च हंसकः ॥ ३ ॥
अष्टाक्षरी महाविद्या हंमाद्यन्ता सुदुर्लभा । ॥

इति । प्रणवं माया वधुवीजं कूर्चं हंसः । तदुक्तं स्वच्छन्दसंग्रहे—
शिववीजं महेशानि शक्तिरीजं ततः परम् । बिन्दुमर्गममापुक्तं वेदाद्यं तदधः क्रमात् ॥
मायास्त्रीवर्धवीजान्तं हंमवीजमुदाहृतम् । एषा लष्टाक्षरी विद्या कथिता भुवि दुर्लभा ॥
पञ्चाक्षरी च या विद्या हंमाद्यन्ता महोदया । केवलं तन्मयनेन तव सेहात् प्रकीर्तिता ॥
अनयोर्नैपपूजादीन् पञ्चाक्षरीवदाचरेत् । ॥

अथ श्यामातारव्योर्लघुपूजानुष्ठानिकाप्रसिद्धमन्त्राणामुच्चारणमः प्रदर्शयते । तत्रादौ श्यामाया उत्तरतन्त्रे—

वर्गाद्याद्य वद्वियुतं रतिविन्दुसमन्वितम् । त्रिगुणं च ततः कूर्चयुग्मं लज्जायुग्मं ततः ॥ १ ॥
दक्षिणे कालिके चेति पूर्ववच्च ततः पुनः । उदयेन समायुक्ते मन्त्रमेने विदुर्गुधाः ॥ २ ॥

इति । “ श्रीं श्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं दक्षिणे कालिके श्रीं श्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं स्वाहा । ” अथ मन्त्रराज । कालिकायै
विग्रहे इमशानयानिन्यै धीमहि तपो घोरा प्रचोदयान् । इति कालीगायत्री । “ श्रीं ह्रीं श्रीं ह्रीं फट् । ” इति
कालिकाया कुलिङ्गा । षोडशोप्यै परायै परपरायै विरूपायै इमां सदाशिवमहाप्रितपशामनाय
नमः । इति कामिकाया पीठमन्त्रः । ‘सिंहव्याघ्रमुखा मृगमेघमुखा गजवाजिमुखा विद्यालमुखा क्रोन्टु-
मुखा ह्रस्वदीर्घमुखा लम्बोदरमुखा ह्रस्वजङ्घा काकजङ्घा लम्बोष्ठी प्रलम्बोष्ठी ।’ एता कालिकाया द्वार-
पालिका । “ ओं महाकाल प्रसीद ० ह्रीं ० स्वाहा । ” इति महाकालमन्त्रः । “ उँवजोदके हुं फट्
स्वाहा ” इति जलप्रदणमन्त्रः । ‘ उँहंस्वाहा ’ “ उँहंस्वयिश्चुद्धयमेगात्रि सर्वपापनिशामयाशेषधिकल्पानपनय
ह्र स्वाहा ” इति मन्त्रद्वय पादप्रहासने । “ उँमणिर्षाणि चञ्जिणि शिपिणि सर्वाशक्तिणि महाप्रतिस्वदे
ह्र फट् स्वाहा ” इति शिवानन्दधनमन्त्रः । “ उँरक्तं रक्तं ह्र फट् स्वाहा ” इति भूमिसेचनमन्त्रः । “ उँ
सर्वविघ्नानुत्सारय ह्र फट् स्वाहा ” इति विघ्नोत्सारणमन्त्रः । “ उँपविप्रयज्ञभूमे ह्र फट् स्वाहा ” इति
भूम्यभिमन्त्रणमन्त्रः । “ आ सुरवे वज्रोवे ह्र फट् स्वाहा ” इति आसनपूजामन्त्रः । “ उँहो आध्यात्
ह्रिकमलासनाय नमः ” इत्यासनमन्त्रः । “ उँशताभिपंके शनाभिपंके ह्र फट् स्वाहा ” इति पुष्पाधिष्ठान-
मन्त्रः । “ उँपुष्पकेतुप्राज्ञे शताय सम्यक् समृद्धाय, पुष्पे पुष्पे महापुष्पे सुपुष्पे पुष्पसमवे पुष्पचया-
यकीण्ये हु फट् स्वाहा ” इति पुष्पाभिमन्त्रणमन्त्रः । “ उँद्याह्र फट् स्वाहा ” इति कायवाचचित्तशोधन-
मन्त्रः । ‘ रज रक्तं ह्र फट् स्वाहा ’ इत्यामरत्नामन्त्रः । “ प्रहादानन्दनाथाय नमः कानन्द एव च । कुमा-
रानन्दनाथश्च धरिष्ठानन्द एव च ॥ क्रोधानन्द शुक्रानन्दो भवानानन्दस्तथ परम् । बोधानन्दस्ततश्चैव
कुलान्द्या युग्व स्मृता ॥ ” इति कुलगुरुः । ‘ श्रीगुरु परमगुरु परपरगुरु परमेष्ठिगुरु ’ एते सा-
मान्यगुरवः । “ महादेवी महादेवस्तथा त्रिपुरसेन्ये । ” इति त्रिपुरीया । ‘ ब्रह्मानन्द पूण्यदेवध्यातचित्तब-
लाचल । इमार बोधनश्चैव वन्द स्मरदीपन । माया मायाजती चैव सिद्धीया संप्रकीर्तिता ॥ ’
एते सिद्धीया । ‘ विमल तुशलश्चैव भीममेन मुक्ताकर । मीने गोरसकश्चैव भोमदेव प्रजापति ॥
मूलदेवो रन्तिदेवो धिरेश्वरहृताशनो । सन्तोष नमयानन्दो मानवौगा प्रकीर्तिता ॥ ’ एते सप्तदावगुरवः ।
‘ इच्छा ज्ञाना त्रिया चैव कामिनी कामदायिनी । रती रतिधियानन्दा मध्ये चैव मनोन्मनी ॥ ’ इति
कालिकाया पीठशुक्ल्य ॥ अथ मन्त्रभेदा — ‘ श्रीं ’ इत्येकाराक्षर । ‘ श्रीं श्रीं श्रीं ’ इति त्र्यक्षरमन्त्रः ।
‘ श्रीं ह्रीं ’ इत्यपि द्व्यक्षर । ‘ श्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ’ इति षट्क्षर । ‘ षोडशोप्यै ह्र फट् स्वाहा ’ इत्यष्टाक्षर । ‘ श्रीं-
दक्षिणे कालिके श्रीं स्वाहा ’ इति दशानक्षर । ‘ ह्रीं श्रीं दक्षिणे ह्रीं स्वाहा ’ इत्यन्ये दशानक्षर । ‘ उँ-
ह्रीं श्रीं स्वाहा ’ इति कालीह्रस्वयम् । ‘ श्रीं ह्रीं दक्षिणे कालिके श्रीं ह्रीं स्वाहा ’ इति षतुर्दशानक्षरी । ‘ उँ-
ह्रीं ह्रीं ह्रीं श्रीं दक्षिणे कालिके श्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं स्वाहा ’ इति एकविंशानक्षरी । ‘ उँह्रीं ह्रीं ह्रीं श्रीं श्रीं श्रीं दक्षिणे
कालिके श्रीं श्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं स्वाहा ’ इति त्रयोविंशानक्षरी । ‘ ह्रीं ह्रीं ह्रीं श्रीं श्रीं श्रीं दक्षिणे कालिके श्रीं श्रीं श्रीं ह्रीं-
ह्रीं ह्रीं ’ इति त्रिंशत्यक्षरी । ‘ उँह्रीं श्रीं मे स्वाहा ’ इति षट्क्षरी । ‘ श्रीं ह्रीं ह्रीं ’ इति त्र्यक्षरी । ‘ श्रीं श्रीं श्रीं स्वाहा ’
इति पञ्चाक्षरी । ‘ श्रीं ह्रीं श्रीं दक्षिणे कालिके स्वाहा ’ इति अष्टाक्षरी । ‘ ये नमः श्रीं श्रीं कालिकायै स्वाहा ’ इति
पञ्चदशानक्षरी । ‘ श्रीं ह्रीं दक्षिणे कालिके स्वाहा ’ इत्यप्येकादशानक्षरी । ‘ श्रीं ह्रीं दक्षिणे कालिके फट् ’ इति
दशानक्षरी । ‘ श्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं दक्षिणे कालिके श्रीं श्रीं ह्रीं ह्रीं स्वाहा ’ इति विंशानक्षरी । ‘ श्रीं स्वाहा ’ इति

कलरलहो' इयं नागराजोपासिता । 'कहरलहो' इकलरलहो' सरकलरहो' इयं वायुपासिता । ' ईरलहो' इकदलरहो' सहकरहो' इयं बुधोपासिता । 'कदलहो' इकदलरहो' सकलहो' इयमीशानो-
पासिता । 'कपरलहो' इसकदलहो' सकलहो' इयं रत्युपासिता । 'कपरलहो' इसकदलहो' सकलहो' स-
कलहो' इसकदलहो' कपरलहो' नारायणोपासितेयम् । 'कपरलहो' इकदसरहो' हमकलहो' ब्रह्मोपासिते-
यम् । 'हसकलहो' इकदसरहो' हमकलहो' जीवोपासितेयम् । एते शुद्धाः २५ । अशुद्धाः २५ । शुद्धा-
शुद्धाः २५ । शबला २५ । एष शतं भेदाः ॥

अथ पञ्चमोभेदा — (१) 'कपरलहो' इसकलहो' इकदलहो' कदयलहो' इसकलहो' (२) 'कपरलहो' इसक-
लहो' इकदलहो' कदयलहो' सहकलहो' । (३) 'सकदलहो' कपरलहो' इसकदलहो' सकलहो' इकलसहो' । (४)
सकदलहो' कपरलहो' इसकदलहो' सकलहो' ईकलहो' । (५) 'ककलहो' कपरलहो' इसकदलहो' सकलहो' सह-
कलहो' । (६) 'ईकलहो' कपरलहो' इसकदलहो' सकलहो' इकलसहो' । (७) 'परकलहो' कपरलहो' इसकदलहो'
सकलहो' महकलहो' । (८) 'परकलहो' कपरलहो' इसकदलहो' सकलहो' इकलसहो' । (९) 'कपरलहो'
इसकलहो' हमकदलहो' इकदलहो' सकलहो' । (१०) 'कपरलहो' हमकलहो' इसकदलहो' सकलसहो' सकल-
हो' । (११) 'कपरलहो' इसकलहो' महकलहो' सहकलहो' सकलहो' । (१२) कपरलहो' इसकलहो' स-
इकदलहो' सकलहो' महकलहो' ॥ 'कदलहो' कपरलहो' इसकलहो' इसकदलहो' इकलसहो' ।
एषा प्राग्वदष्टया । अन्या चतुर्धा १० ॥ 'कदलहो' कपरलहो' इसकदलहो' इसकलहो' सकलहो' एषा
पूर्ववदष्टया । अन्या चतुर्धा । एवं पदात्रिंशद् ३६ भेदाः पञ्चम्याः । एतासां पञ्चमविधानां भेदांहे
इति योजत्रयं संपुटत्वेनाद्यन्तयोः सयोज्य, मध्यस्थकामराजकूटत्रयादो कामराजवीजं संयोज्य जपो विधेयः ॥

अथ सुन्दरीभेदा — 'ईकलहो' हमकदलहो' सकलहो' इति प्रथमसुन्दरी १ । परकलहो' हमकदलहो'
सकलहो' २ । 'कपरलहो' इसकदलहो' सकलहो' इत्यमन्तसुन्दरी ३ । 'सदलहो' इसकदलहो' सकलहो'
इति पश्चिमाज्ञायसुन्दरी ४ । हमसकलहो' हमकदलहो' सकलहो' इत्युत्तराज्ञायसुन्दरी ५ । 'हसहो' कदहो'
सहो' इयं उद्योगिनी पूर्वाज्ञायसुन्दरी ६ । 'कलहो' कदलहो' सकलहो' इति दक्षिणाज्ञायसुन्दरी ७ ।
'कदलसहो' इसकदलहो' सकलहो' इत्यूर्धाज्ञाय शिवसुन्दरी ८ । 'सदलसहो' महकदलहो' सकलहो'
इत्यूर्धाज्ञाय शक्तिसुन्दरी ९ । 'दलसहो' हमकदलहो' सकलहो' इति सर्वसुन्दरी १० । सहकलहो' इ-
कदलहो' इकलसहो' इति सोमाग्या ११ । 'इकलसहो' कदलसहो' कलसहो' इयं भाषा १२ । 'इसक-
लहो' इकदलहो' सकलहो' इयं सृष्टिः १३ । 'इकलसहो' कदलसहो' कदलसहो' इति स्थितिः १४ ।
'इकलसहो' इसकलहो' इकदलहो' इति संहतिः १५ । 'लकलहो' महकलहो' हमसदलहो' निराख्या १६ ।
'कदलसहो' हमसदलहो' महकदलहो' निराख्या १६ । 'इकलसहो' इकदलहो' इसकलहो' म्बप्रायती १७ ।
'कदलसहो' कदयलहो' कदलसहो' इयं मधुमती १८ । 'कपरलहो' हमकदलहो' सपरलहो' सहकलहो' इकदल-
हो' कदलहो' ततः पञ्चम्याः पञ्चकूटं । इयमेकादशकूटा । एवं पदात्रिंशत्पञ्चमोनां पञ्चपञ्चकूटयोजने-
नैकादशकूटा । एवं शुद्धाशुद्धादिभेदे. सह विचतुर्ष्वपदसप्तानुवप्टयोजनेन सुन्दरीभेदा यद्व सन्ति ।
जपे तु सर्वासा सुन्दरीविधानामाद्यन्त्रेषु प्राशुक्लवीजत्रयसंपुटीकरणमावश्यकम् ॥

अथ दशविधान्तर्गतत्वेन संक्षेपतः श्रीविधायः पद्धतिः । तद्यथा— तत्र प्रातः कृत्यादिप्राणायामान्तं विधाय ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् । अस्य श्रीत्रिपुरसुन्दरीमन्त्रस्य दक्षिणामूर्तिः शक्तिः, पङ्क्तिः, त्रिपुरसुन्दरी देवता, वाग्भवं वीजं, कामराजं कीलकं, तार्तीयं शक्तिं, पुरुषार्थचतुष्टयसिद्धये विनियोगः ।

१ 'इकलहो' स पाठ । २ 'महकलहो' स पाठ । ३ 'हमकदलहो' स पाठ । ४ 'इकलहो' स, पाठ ।

शिरसि दक्षिणामूर्तये ऋषये नमः । मुखे पङ्क्तिच्छन्दसे नमः । हृदि त्रिपुरसुन्दरीदेवतायै नमः । गुह्ये वाग्भवर्वाजाय नमः । पादयोः तार्तपिशङ्कये नमः । सर्वाङ्गे कामराजकीलकाय नमः । इति ।
तथाच समयाङ्के—

त्रिपुरसुन्दरीमन्त्रस्य दक्षिणामूर्तये तथा । ऋषये नमः शिरसि पङ्क्तये छन्दसे नमः ॥ १ ॥
मुखे त्रिपुरसुन्दर्यै देवतायै नमो हृदि । ॥

तथाच वाग्भवादिस्वरूप दक्षिणामूर्ती—

निःसंरन्ति महामन्त्रा महाश्रेष्ठ स्फुलिङ्गवत् । तथैव मातृका वर्णा निःसृता वाग्भवात् प्रिये ॥ १ ॥
अत एव तदेव स्याद्वाग्भव वीजपुत्रपते । योपित्पूरुपरूपेण स्फुरन्ती विश्वमातृका ॥ २ ॥
महामोहेन देवेशि कीलयन्ती जगत्त्रयम् । अतस्तत्कीलकं देवि तेन मौमान्यगर्विता ॥ ३ ॥
पालयन्ती जगत् सर्वं तेनेयं शक्तिरुच्यते । ॥

इति । ज्ञानार्णवे—

वीजं तु वाग्मरं शक्तिस्तार्तपि कीलकं ततः । कामराज महेशानि वीजन्यामस्ततः परम् ॥
इति । अथ वशिण्यादिन्यास — यथा , अं १६ स्त्रुं वशिणीवाग्देवतायै नमः अक्षरन्ध्रे । क ५ कलहो कामे-
श्वरीवाग्देवतायै नमः ललाटे । च ५ नवलीं मोदिनीवाग्देवतायै नमः धूम्रध्वे । ट ५ पलं विमलाधाग्दे-
वतायै नमः कर्णयोः । त ५ जमर्त्तं अरुणावाग्देवतायै नमः हृदये । प ५ हसलवयूं जयिनीवाग्देवता-
यै नमः नाभौ । य ५ अमृत्यू नवशंखरीवाग्देवतायै नमः आधारे । शं ५ त्मूर्त्तं कौलिनीवाग्देवतायै नमः
मयाङ्गे । तथाच ज्ञानार्णवे—

अवर्गान्ते लिखेद्वीजं रेकान्ते ब्रह्मान्वितम् । वामकर्णविशोभाढ्यं विन्दुनादाङ्कितं प्रिये ॥ १ ॥
वशिनीं पूजयेद्वाचां देवतां देवि सुव्रते । कवर्गान्ते महेशानि कलह्रीं वीजमुक्तम् ॥ २ ॥
कामेश्वरीं ममुबार्यं वाग्देवीं पूजयेत्ततः । चवर्गान्ते धान्तलान्तत्त्वमातुर्यस्वरान्वितम् ॥ ३ ॥
मोदिनीं पूजयेद्वाचं नादविन्दुविभूषिताम् । टवर्गान्ते वायुवीजं भूमिपूर्वं महेश्वरि ॥ ४ ॥
वामकर्णेन्दुविन्दुवाढ्यं विमला वाग्धीश्वरीम् । तवर्गान्ते जमपान्तं वामनेत्रविभूषिताम् ॥ ५ ॥
विन्दुनादाङ्कितं वीजं वाग्देवीमरुणां यजेत् । पवर्गान्ते व्योमचन्द्रन्मतायानिलसंपुतम् ॥ ६ ॥
ऊकारस्वरमयुक्तं विन्दुनादकलान्वितम् । जयिनीं पूजयेद्वाचा देवता वीरवन्दिने ॥ ७ ॥
यवर्गान्ते जान्तकालरेफवायुसमन्वितम् । वामकर्णेन्दुशोभाढ्य सर्वेशीं परिपूजयेत् ॥ ८ ॥
चमवह्निगतं तुर्यस्वरेण परिवेष्टितम् । विन्दुनादकलाक्रान्तं कौलिनीं वाचमर्चयेत् ॥ ९ ॥
शवर्गान्ते महेशानि न्यमेत् सर्वार्धसिद्धये । शिरोललाटभ्रमध्यकर्णहृत्त्राभिगोचरे ॥ १० ॥
आधारे व्यूहके यावत् न्यसेद् देवि परा प्रिये । ॥

इति । अथ करन्यास — अ मध्यमाग्या नमः । आ अनामिकाग्या नमः । सौ कनिष्ठिकाग्या नमः । क

अहुष्टाभ्यां नम । आं तर्जनीभ्यां नम । सौ. करतलकरपृष्ठाभ्यां नम । अथाङ्गन्यास.— ऐं नम । झीं शिरसे स्वाहा । सो. शिखायै वषट् । ऐं कवचाय हुं । झीं नेत्रत्रयाय वौषट् । सौ फट् । ततो मूलेन व्यापकं कृत्वा ध्यायेत् । यथा—

वालार्कमण्डलाभासा चतुर्बाहु त्रिलोचनाम् । पाशाङ्कुशशरंश्चापं धारयन्तीं शिवां भजे ॥

इति ध्यात्वा, मानसोपचारैः सपुत्र्य आनन्दोऽहमिति विभाज्य शङ्खस्यापनं कुर्यात् । यथा— श्रीचक्र-पुरत स्वयामे पदकोणमध्ये त्रिकोणं विलिख्य, तत्र त्रिपादिका मस्याप्य मूलेन पदकोणं पूजयेत् । फट् इति शङ्खं प्रक्षाल्य तत्र गन्धपुष्पादिकं निक्षिप्य, मूलेन जलेनापूर्य मण्डलादिकं पूजयेत् । मं वद्वि-मण्डलाय दशकलात्मने नमः इति त्रिपादिकायाम् । अं सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने नम इति शंखे । उं सोममण्डलाय षोडशकलात्मने नमः इति जले । ततः " गङ्गे च यमुने चैव " इत्यादिना तीर्थमा-वाह्य, हु इत्यवगुण्टर पङ्कजेन सपुत्र्य, धेनुमुद्रां प्रदर्श्य, मूलमष्टधा जप्त्वा तज्जलं किञ्चित् प्रोक्षणी-तोष्ये निक्षिप्य तेनोदकेनात्मानं पूजोपरकरणं चाभ्युक्षयेत् । तद्दक्षिणे पादादिपार्श्वे संस्थाप्यासनपूजामा-रभेत् । यथा उपसुंपरि यन्त्रस्य— उं आधातराङ्गये नम । एवं प्रकृतये०, कूर्माय०, अनन्ताय०, पृथि-थ्यै०, रसाम्बुधये०, रत्नाहीपाय०, नन्दनोद्यानाय०, रत्नमण्डपाय०, कल्पवृक्षाय०, रत्नवेदिकायै०, रत्नासिंहासनाय नम । पीठोपरि वैन्दवचक्रे— ह्रमौ सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नम । वैन्दवे— ह्रस्रौ ह्रस्रकलरी ह्रस्रौ इति मन्त्रेण मूर्तिं संकल्प्य त्रिखण्डां मुद्रा बद्ध्वा पूर्ववद् ध्यात्वा, प्रवहन्नासापुटेन तेजोमयं पुष्पाञ्जलायानीय " उं महापद्मनान्त स्थे कारणानन्दविग्रहे । सर्वभूतहिते मातेरहोहि परमेश्वरि ॥ " इति मूर्तिं मस्याप्यावाहनादि यथाशक्त्युपचारेण पूजां विधाय पङ्क्तानि पूजयेत् । अग्नीशासुरवामुमध्ये दिक्षु च, वामबहुदमुधार्य हृदयाय नम । कामराजमुधार्य शिरसे स्वाहा । शक्तिहृदमुधार्य शिखायै वषट् । पुनर्वाग्बहुदमुधार्य कवचाय हुं । कामराजमुधार्य नेत्रत्रयाय वौषट् । शक्तिहृदमुधार्य अस्त्रा-य फट् । ततो मध्यप्राङ्मध्यमन्त्रेण गुरपङ्क्तिं पूजयेत् । ऐं ह्रीं भ्रोगुरपङ्क्तिभ्यो नमः । ॐ शुक्पादुकाभ्यो नमः । एवं परमगुरुं तत्पादुकां, परपरगुरुं तत्पादुकां, आचार्यं तत्पादुकां च पूजयेत् ।

अथावरणपूजा— तत्र चतुरस्रस्य प्रथमरेखायां— ॐ अणिमाद्यष्टदेवीश्रीपादुकां पूजयामि नम । एवं मध्यरेखायां— ॐ शक्तिन्याद्यष्टदेवीश्रीपादुकां पूजयामि नमः । अन्तरेखायां— ॐ सर्वसैतोभिरयादिमुद्राश्रीपादुकां पूजयामि नम । सर्वशावरणपूजायां श्रीपादुकापदप्रयोग । तथाच तन्मान्तरे—

श्रीपदं पूर्वमुधार्य पादुकापदमुदरेत् । पूजयामि नमः पश्चात् पूजयेदङ्गदेवताः ॥ १ ॥

इति । चक्राग्रे ॐ त्रिपुराचक्रनायिकाश्रीपादुका पूजयामि नम । अत्र त्रैलोक्यमोहनचतुरस्रचक्रे त्रिपु-राचक्रनायिकाधिष्ठिते पदा अणिमाद्याः प्रकृत्योगिन्यः समुद्रा सायुधा सपरिवारः सवाहना, पूजि-तास्तपिता सन्तु, इत्यर्घ्यजलेन मूलदेव्यै समर्पयेत् । त्रिपुरापदव्युत्पत्तिस्तु वाराहीये—

ब्रह्मविष्णुमहेशाचार्यैस्त्रिदशैरर्चिता पुरा । त्रिपुरेति तदा नाम कथितं देवतैस्त्वत्र ॥ १ ॥

इति । तर्पणं तु वामहस्तेन । तथाच स्वतन्त्रतन्त्रे—

अहुष्टानामिकायोगाद्ब्रह्महस्तेन पार्वति । तर्पयेत् सुन्दरीं दिव्यां समुद्रां च सवाहनाम् ॥ १ ॥

ततः षोडशदले— अं १६ ऐं ह्रीं श्रीकामाकार्पण्यादिषोडशनित्याकलाश्रीपादुका पूजयामि नम । च-क्राग्रे— ॐ त्रिपुरेशीचक्रनायिकाश्रीपादुका पूजयामि नमः । अत्र सर्वशापरिपूरके षोडशदलचक्रे त्रिपुरेशी-

चक्रनायिकाधिष्ठिते एताः कामाक्षीप्रियाद्या गुप्तयोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् ॥

ततोऽष्टदले— ३ अन्नङ्गकुसुमादिदेवीश्रीपादुका पूजयामि नमः । चक्राग्रे— ३ त्रिपुरसुन्दरीचक्रनायिकाश्रीपादुका पूजयामि नमः । अत्र सर्वसत्त्वोभक्ते अष्टदलचक्रे त्रिपुरसुन्दरीचक्रनायिकाधिष्ठिते एता अन्नङ्गकुसुमाद्या गुप्ततरयोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् ॥

सप्तधनुर्दशरचक्रे— ३ सर्वसत्त्वोभियादितुदंशदेवीश्रीपादुका पूजयामि नमः । चक्राग्रे— ३ त्रिपुरयासिनीचक्रनायिकाश्रीपादुका पूजयामि नमः । अत्र सर्वसौभाग्यश्रायके चतुर्दशरचक्रे त्रिपुरयासिनीचक्रनायिकाधिष्ठिते एता सर्वसत्त्वोभियादय मप्रदाययोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् ॥

ततो षट्दशरचक्रे— ३ सर्वसत्त्वोभियादय मप्रदाययोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् ॥ अत्र सर्वांशनाथके षट्दशरचक्रे त्रिपुराश्रीचक्रनायिकाधिष्ठिते एता सर्वसत्त्वोभियादय मप्रदाययोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् ॥

ततोऽन्तर्दशरचक्रे— ३ सर्वसत्त्वोभियादय मप्रदाययोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् ॥ अत्र सर्वरत्नाकरे अन्तर्दशरचक्रे त्रिपुरामालिनीचक्रनायिकाधिष्ठिते एता सर्वज्ञादिदशदेव्यो निगमयोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् ॥

ततोऽष्टारचक्रे— ३ यशिन्याद्यष्टदेवीश्रीपादुका पूजयामि नमः । चक्राग्रे— त्रिपुरामिद्धाचक्रनायिकाश्रीपादुका पूजयामि नमः । अत्र सर्वरोगहृत्कारचक्रे त्रिपुरामिद्धाचक्रनायिकाधिष्ठिते एता यशिन्याद्या रहस्ययोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् ॥

अत्रान्तर्गतन्यक्रे मूलविषया षडङ्गानि पूजयेत् ॥ ततोऽग्रकोणे ३ कामेश्वरीनित्याश्रीपादुका पूजयामि नमः । दक्षिणकोणे ३ शैलेश्वरीनित्याश्रीपादुका पूजयामि नमः । वामकोणे ३ भगमालिनीनित्याश्रीपादुका पूजयामि नमः । चक्राग्रे ३ त्रिपुराम्बिकाचक्रनायिकाश्रीपादुका पूजयामि नमः । अत्र सर्वसिद्धिप्रदेऽयचक्रके वाणपाशाङ्कुशत्रिभूषिताभराले त्रिपुराम्बिकाचक्रनायिकाधिष्ठिते एता कामेश्वर्याद्या रहस्यातिरहस्ययोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् ॥

ततो विन्दुमध्ये— ३ श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीनित्याश्रीपादुका पूजयामि नमः । इत्यादि वारत्रयं पूजयेत् । वामे ३ योनिमुद्राश्रीपादुका पूजयामि नमः । चक्राग्रे— ३ त्रिपुरभैरवीश्रीपादुका पूजयामि नमः । अत्र सर्वानन्दमये परब्रह्मस्वरूपिणि वैन्दवचक्रे त्रिपुरभैरवीचक्रनायिकाधिष्ठिते एता सर्वचक्रेश्वरीयोगिन्य समुद्रा सवाहना सपरिवारा मायुष्या पूजितास्तर्पिता सन्तु, इति मूलदेव्यै समर्पयेत् । ततो धूपादिनिर्जनास्तं कर्म समापयेत् । अस्या पुरश्चरण लक्षणम् ॥ तथाच वामकेश्वरवतन्त्रे—

तत्र स्थिता जपेन्न च साक्षाद् देवीस्वरूपदृक् । किंशुकैर्हवन कुर्याद् दशांशं च वरानने ॥ १ ॥

कुसुम्भकुसुमैर्वापि मधुरत्रयमिधितैः । इति ।

अथ श्रीविद्याविशेषपद्धति यथा—

माझे मुहूर्ते उरघाय रात्रिवान् परित्यज्य, गुरुं योऽङ्कुरं ध्यात्वा “ पेंद्रार्थाहमस्वर्गे हस्तमलयरूपं सद्ब्रह्मलवरर्षा हसौ स्तौ अमुकानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि नमः ” अमुकशक्त्यम्बार्थीपा-

दुःखं पूजयामि नमः, इति स्मृत्वा मानसेगन्धादिभिः पूजयेत् । यथा— पेंहार्थोलंपुधिष्यात्मकं गन्धं
पेयामि नमः, कनिष्ठाभ्यां । पेंहार्थोद्दे आकाशात्मकं पुष्पं समर्पयामि नमः, अङ्गुष्ठाभ्यां । ३
वाय्वात्मकं धूपं समर्पयामि नमः, तर्जनीभ्यां । ३ रं बह्वात्मकं द्रव्यं समर्पयामि नमः, मध्यमा-
भ्यां । ३ व अमृतात्मकं नैरेद्यं समर्पयामि नमः, अनामिकाभ्यां । ३ ऐं ताम्बूलं समर्पयामि नमः
अञ्जलिना ॥ यथा विद्युत्तेश्वरे—

एवं ध्यात्वा पुनश्चैव पञ्चभूतात्मकैर्यजेत् । गन्धतत्त्वं पार्थिवं तु कनिष्ठाङ्गुलियोगतः ॥ १ ॥

पुष्पमाकाशात्मकं च अङ्गुष्ठाभ्यां समर्पयेत् । वाय्वात्मकं महाधूपं तर्जनीभ्यां समर्पयेत् ॥ २ ॥

तेजोमयं महादीपं मध्यमाद्रययोगतः । अमृतात्मकं नैरेद्यमनामिकायुगेन च ॥ ३ ॥

नमस्कारेणाञ्जलिना ताम्बूलं च समर्पयेत् । स्मृतं तु स्वस्वधीजान्ते सर्वान्ति तु नमस्किया ॥४॥
इति । ततो योन्यञ्जलिमुद्रे प्रदर्श्य नमस्कृत्य स्मृतिं कुर्यात् । “अम्बुदमण्डलाकार” मित्यादि । शेषं सामा-
न्यपद्धत्युक्तनेण कुर्यात् ।

अथ शीघ्रिघाया विशेषज्ञानम् । वैदिकज्ञानं विधायाचमनं कृत्वा पङ्क्तानि विधाय, क्रौं इत्यङ्गामुद्रया
सावित्रमण्डलात् तीर्थमावाहा, मूलविधाय शक्तिमुच्चार्य योनिमुद्रां तज्जले निक्षेप्य, धेनुयोनिसुद्रे प्रदर्श्य
मूलवाग्भववीजेन दशवारमभिमन्त्र्य, आनन्दामृतवारिमन्त्र्यस्थां देवीं विचिन्त्य मूलविधाय सप्तवारमभिमन्त्र्य
तन्मुखाग्निद्विनिर्गतामृतधारावुद्धया मूलेन सप्तवारमन्त्रानामभिपिच्य, पुनरेकविंशतिवारं मूलविधायुद्धरत्
तज्जले देवीपादारविन्दाधोगलदमृतधारया त्रिवारं निमज्ज्योत्थाय, पुनर्योनिमुद्रया सप्तवारं त्रिवारं वा
शिरस्यभिषेकं विधाय तत्रैवाचामेत् । यामले तु—

यालाबीजत्रयैः पीत्वा द्वाभ्यामोष्ठौ प्रमार्जयेत् । दुर्गाभ्यां च त्रिकं मृज्य मायया चालयेत् करम् ॥१॥

श्रीमायावाक्पराकामात्रिपुटायोनिवर्तुलैः । कामकलाङ्गुशाभ्यां च मुखनासाक्षिकर्णकान् ॥ २ ॥

नाभ्युरस्कं भ्रुवौ स्पृष्ट्वाप्यधिकारी जपार्चने । आचम्यैवं यजेद् दुर्गां जीवन्मुक्तो भवेन्नरः ॥ ३ ॥

दशावृतः । यथा— पेंहार्थो इति पिथेत् । हार्थो इति श्रोत्रे द्वि प्रमार्जयेत् । दुर्गे दुर्गे रक्षिते स्वाहा
इति मार्जयित्वा । ह्रीं इति करत्तलनम् । श्रीं मुखे, ह्रीं नसे, सोः क्रौं चक्षुषेः, ह्रींश्रौं कर्णयोः ।
ऐं नाभौ, ह्रीं वक्षसि, ईं वक्षसे, क्रौं वामांसे, इति स्पृष्ट्वा, तीरमागत्यानुपहते वासन्तो परिधाय मूल-
मन्त्राभिमान्त्रनयुद्धयज्ञमस्मना त्रिपुण्ड्रं त्रिरेखात्मकमर्धचन्द्राहतिं विधायाधमर्पणान्तं कृत्वा तर्पणं कुर्यात् ।
तथाच—

पङ्क्तान्यपि विन्यस्य तीर्थमङ्गुशमुद्रया । क्रौंमन्त्रेण समाकृष्य ततः सवित्मण्डलात् ॥ १ ॥

शक्तिबीजं ममुच्चार्य निक्षेपयोनिमुद्रया । धेनुमुद्रायोनिभूदे नतन्त्र प्रदर्शयेत् ॥ २ ॥

मूलवाग्भववीजेन मन्त्रयित्वाथ देवताम् । आनन्दामृतवारीणां मध्यस्थां परिचिन्तयेत् ॥ ३ ॥

देवीमुखारविन्दाच्च निर्गतामृतधारया । सप्तकलो जपेद्विद्यामभिषिञ्चेत् स्वकां तनुम् ॥ ४ ॥

एकविंशतिवारानि जपेद्विद्यामनन्तरम् । देवीपादारविन्दाधोगलदमृतधारया ॥ ५ ॥

वाग्रथं ततः पश्चात् निमग्ज्योत्तीर्थं साधकः । योनिना च तथा देवि मूर्ध्नि संक ममाचरेत् ॥६॥
 त्रिसप्त वा तथा वारान संचयेत् साधकाग्रणीः । ततस्तीरं समामाद्य कर्म कुर्याद्यथेप्सितम् ॥७॥
 उचिते वस्त्रमी पश्चात् परिदध्यादनन्तरम् । आचम्य प्राङ्मुखो भूत्वा मूलमन्त्राभिमन्त्रितम् ॥८॥
 गृत्वा भालतले भस्म पूर्ववच्छ्रेणीगुरु स्मरेत् । सूर्यमण्डलवासिन्यै देवतायै ततः परम् ॥ ९ ॥
 अर्घ्यमञ्जलिनादाय गायत्र्या च त्रिरुत्क्षिपेत् । यथाशाक्तिं जपेद् देवीं गायत्रीं परमाचरीम् ॥१०॥
 तर्पणार्थं समाचम्य प्राणानाचम्य साधकः । वसन् रुद्रांस्तथादित्यास्तथैवाङ्गिरस ततः ॥ ११ ॥
 देवान् गात्रं ततो ब्रह्मविष्णुरुद्रान् ग्रहानपि । लोपामुद्रामहल्यां चानुमूषामृषितीर्थके ॥ १२ ॥
 नक्षत्रराशियोगांश्च करणानि यथाक्रमम् । चतुर्थैवाङ्गिराण्यन्तं देवतार्थिनं तर्पयेत् ॥ १३ ॥
 मरीचिमन्त्रिं पुलहं पुलस्त्यं क्रतुमेव च । वासिष्ठं च भरद्वाजं गांतमागस्त्यनामकौ ॥ १४ ॥
 अग्निष्वात्तान् वरिषदः पितृन् स्वपितृकृमम् । त्रिधा हेन्तं हृदन्तं च पितृतीर्थेन तर्पयेत् ॥१५॥
 भैरवान् क्षेत्रपालाश्च कुमारीगौगिनीस्तथा । भूतानि सर्ववस्त्रानि तृप्पन्तगतानि तर्पयेत् ॥ १६ ॥
 ततो देवीं तर्पयेत् । दक्षिणामूर्तं महितायाम्— “ तर्पणं च नतं कुर्याद् देवर्षिपितृपूर्वकम् ” । ततस्तस्मि-
 ज्जले त्रिकोणधुत्तचतुरस्रं विभाष्य, गणेशवदुक्तौ चन्द्रवामदक्षिणतः सतर्प्य, त्रिकोणधुत्तचतुरस्रान्तराले
 ईशानादियाद्यव्यान्ताः पश्यमाणमुत्पत्तिं सन्तर्प्य, त्रिकोणमधये साध्याभिसंज्ञासनमन्त्रैश्चन्द्रमाणैः सतर्प्य, जले
 भगवतीमात्राद्य परमामृतधारया त्रिवारं पूर्वोक्तश्रेणं सन्तर्प्य, त्रिकोणेषु कामेश्वर्यादिदेवीत्रयं पश्यमा-
 णसमयाधिधया संतर्प्य, चतुरस्रमण्डलेष्वङ्गदेवतास्तर्पयेत् । तत आवरणद्वेषताना तर्पणम् । ततः सूर्याया-
 र्थं दत्त्वा “ हसं मोहं ” मित्युपस्थाय स्वधितुमण्डले तीर्थं निधाय दत्तवचनो यागस्थानमागच्छेत् ।
 यागस्थानं तु कालीकुलसङ्घाते—

अरघयं स्वल्पकामाना मिद्वर्धं पूजने हितम् । निष्कामाना सुमुत्तूणा गृहे शस्तं सदाचनम् ॥ १ ॥
 श्रयणीया मुनिमुख्यानां दीक्षिताना द्विजन्मनाम् । गृहेऽपि वज्रं शस्तं रसैर्वा चेलुमंभवैः ॥ २ ॥
 इति । कुलाणवेऽपि—

एकान्ते निर्जने रम्ये देशे वाधाविवर्जिते । सुरासने समासीनः प्राङ्मुखो वाप्युदङ्मुखः ॥ १ ॥
 इति । तत्राद्यं सूर्यपूजा । तदुक्तं उद्रयामले—
 आदित्यं पूजयेदादौ प्रत्यक्षं लोकसाक्षिणम् । अन्यथा नैव सिद्धिः स्वात् कल्पकोटिशतैरपि ॥१॥
 इति । बृहन्तवराजैरपि—

मूलेन (स्नानं तु) विधिवत् मन्त्र्यां तर्पणं सूर्यपूजनम् । पूजालये तथागत्य पञ्चमीपूजनं चरेत् ॥ १ ॥
 इति । ततः पूजाप्रणवमालया, ओंआत्मतत्त्वाय स्वाहा, ओंविद्यातत्त्वाय स्वाहा, ओंशिवतत्त्वाय स्वाहा,
 इत्यनेनाचम्य नामान्याथ्यं विधाय द्वारपूजां कुर्यात् । तद्यथा— बालया द्वारमभ्युच्य दक्षिणवामपार्श्वयो-
 रुपर्यं च पङ्क्तिर्धौ गणपतये नमः । ३ं तु दुर्गायै नमः ३ं वा चतुर्काय नमः । ३ं चा क्षेत्रपालाय नमः ।
 ३ं द्वारार्थये नमः । ३ं देहार्थये नमः । ततो वामपादपुरस्सरं गृह्य प्रविश्य, अन्यथादिकोणेषु ३ं गणपतये
 नमः । ३ं तु दुर्गायै नमः । ३ं वा चतुर्काय नमः । ३ं चा क्षेत्रपालाय नमः । मध्ये ३ं रत्नमण्डपाय

नमः । दिवु ३ कामदेवाय रत्यै नमः । ३ वसन्ताय प्रीत्यै नमः । ३ गां गणपतये नमः । ३ नां स्वत्यै नमः । ३ र्थां ध्रियै नमः । इति । सोमभुजगावल्याम्— “ सरस्वतीं श्रियं माया दुर्गां च न्तरम् । भद्रकालीं ततः स्थस्तिं स्वाहा चैव शुभद्वराम् ॥ गौर्यै च लोकधार्यां च तथा वागीश्वरीमपि । इति । एता पूजयेत् । ततः पंक्त्यां रक्तवर्णद्विदशशक्तिस्तृताय दीपनाथाय नमः , इति पुष्पाञ्जलित्रयं तु ज्ञेत् । विभ्वसारे—

समुद्रमेखले देवि पर्वतस्तनमण्डले । विष्णुपतिं नमस्तुभ्यं पादस्पर्शं चमस्व मे ॥ १ ॥

इति प्रसाध । ‘ पृथिव्य त्वया धृता लोका ’ इति निवेद्य, ततोऽख्येण वामपाणिघातत्रयेण भौमान् विभ्रानुत्सार्य, अख्येण जलेनान्तरिक्षगान्, श्रीषातान्यस्ततिम्बदृष्टयवलोकनेन दिव्यविभ्रानुत्सार्य, निद्वार्यान्तकुसुमान्यादाय “ ३ अपसर्पन्तु ते भूताः ” इत्यादिना क्षिप्या विभ्रानुत्सार्य, निद्वार्यान्तकुसुमान्यादाय रक्षेत् । ततो मैत्र्या ३ प्रहणे नमः, ३ वास्तवधिपतये नमः, ३ आधाराशक्तिमलामनाय नमः, इत्यासनं संपूज्य तत्रोपविश्य, भूतशुद्धिमानृकान्यामादिप्राणायामान्तं विधाय श्रुत्यादिन्यासं कुर्यात् ॥ कल्पसूत्रं यद्यपि बाह्यमिन्तिलालात्मकप्राणायामैः शोषणदाहनप्लावनरूपं भूतशुद्धिं विधाय त्रिः प्राणानायस्य मातृकान्यासं कुर्यात्, इति नियमः, तथापि मातृकान्यासानन्तरं प्राणायामो बोद्धव्यः । तथाच तन्त्रान्तरे—

भूतशुद्धिं विधायैतथं मातृकान्यासमाचरेत् । प्राणायामत्रयं कृत्वा न्यामानन्यान् समाचरेत् ॥ १ ॥

इति । यथा— शिरसि दक्षिणामूर्तये श्रुपये नमः । मुखे पङ्क्तिच्छन्दने नमः । हृदि श्रीत्रिपुरसुन्दर्यै देवतायै नमः । गुह्ये वाग्भवराजाय नमः । पादयोः शक्तिकृतशक्तये नमः । सर्वाङ्गे कामराजकीलकाय नमः ॥ तथाच तन्त्रान्तरे—

श्रुपिं न्यसेन्मूर्ध्नि देशे छन्दस्तु मुपपङ्कजे । देवता हृदये चैव बीजं तु गुह्यदेशके ॥ १ ॥

शक्तिं च पादयोश्चैव सर्वाङ्गे कीलकं न्यसेत् । ॥

ततः करन्याय । यथा— अं मध्यमाभ्यां नमः । आ अनामिकाभ्यां नमः । सौ कनिष्ठिकाभ्यां नमः । अं अङ्गुष्ठाभ्यां नमः । आ तर्जनीभ्यां नमः । सौ करतलपृष्ठाभ्यां नमः ॥ तथाच नवरत्नेश्वरे—

एतद्बीजद्विरावृत्त्यां मध्यमाद्यङ्गुलीषु च । शुद्धिं करस्य कुर्वीत तलपोः पृष्ठयोरपि ॥ १ ॥

चतुर्थानतिसंपुङ्गनाममर्धैः पृथक् पृथक् । बालाबीजत्रयं पूर्वं तयो विपुरसुन्दरि ॥ २ ॥

आत्मानं रक्ष रक्षेति कुर्याद्रक्षा हृदि स्पृशन् । तथैवाक्षेण मुद्रया कुर्याद् दिग्बन्धनं ततः ॥ ३ ॥

ततो बालान्ते अमृताण्यवासनाय नमः, पादयोः । बालान्ते त्रिपुरसुन्दरीपोताम्बुजासनाय नमः, जानुद्वये । ह्रीं ह्रीं ह्रीं त्रिपुरसुन्दरीदेव्यात्मामनाय नमः, ऊरुद्वये ॥ यामलतन्त्रे—

अमृताण्यवशब्दान्ते आसनाय ततो नमः । पादयोर्विन्यसेत् पश्चाद्बालान्ते त्रिपुरेश्वरी ॥ १ ॥

पोताम्बुजासनापान्ते नमो जानुनि विन्यमेत् । ह्रीं ह्रीं ह्रीं त्रिपुरेत्सुकता सुन्दरीति पदं ततः ॥ २ ॥

हेन्तं देव्यामनं चान्ते नम ऊरुद्वये न्यमेत् । ॥

हृदि ह्रीं ह्रीं ह्रीं त्रिपुरवासिनीचक्रामनाय नमः, स्फिकद्वये । हसौ हसकौ हसौ । त्रिपुरार्थीसर्वमन्त्रामनाय नमो शुभे । ह्रीं ह्रीं ह्रीं त्रिपुरमालिनीसायसिद्धासनाय नमो नामिदेशे । हसौ हसकलरौ हसरो । त्रिपुराम्बाय-

१ ‘ एतद्विधा द्विचार्थं ’ च पाठः । २ ‘ महा ’ च पाठः ।

यैः शक्तिपीठामनाय नमो, वक्षामि । ततो मूलविद्यान्ते श्रीमहात्रिपुरभैरवीयदाशिवमहाप्रेतपदामनाय नमो
ब्रह्मरन्ध्रे । तथाच यामले—

हं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं च त्रिपुरावासिनीति च । चक्रासनापेत्यमुना स्फिग्द्वये परिविन्यसेत् ॥ १ ॥

हसं हसं ह्रीं ह्रीं श्रेति त्रिपुराश्रीपदं ततः । सर्वपद्मामनायान्ते नमो गुह्ये प्रविन्यसेत् ॥ २ ॥

ह्रीं ह्रीं ह्रीं त्रिपुरमालिन्यन्ते साध्यासिद्धपदं वदेत् । आमनाय नम इति नाभिदेशे प्रविन्यसेत् ॥ ३ ॥

हसं हसकलरीं हस्रौरन्ते त्रिपुराम्बापदं ततः । पर्यङ्कपीठामनं डेन्त नमो वक्षामि विन्यसेत् ॥ ४ ॥

त्रिकूटविद्यापीठान्ते महात्रिपुरभैरवी । मदाशिवमहाप्रेतपदात् पद्मामनाय च ॥ ५ ॥

नम इत्यमुना ब्रह्मरन्ध्रस्थाने प्रविन्यसेत् ।

" " " "

अथ षडङ्गन्यास — षं सर्वत्रताशाक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी हृदयाय नमः । ह्रीं नित्यतृप्तिशक्तिश्रीमहा-
त्रिपुरसुन्दरी शिरसे स्वाहा । नमो अनदिबोधशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी शिखायै षषट् । ऐं स्वतन्त्रश-
क्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी कवचाय ८ । ह्रीं नित्यमलुप्तशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी नेत्रत्रयाय षौषट् । सो
अनन्तशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी अग्राय षट् ॥ तथाच नवरत्नेश्वरे—

सर्वज्ञता नित्यसुतृप्तता च अनदिबोधश्च स्वतन्त्रता च ।

अलुप्तशक्तिमनन्तता च षडाङ्गज्ञाने बुधाः शिवायाः ॥ १ ॥

इति । तथाच— “ योजान्ते नाम स्वयेत्य जातियुक्त षडङ्गकम् ” । ततो वशिण्यादिन्यासः । सत्त्व सं-
क्षेपप्रयोगे षड् । ततो नवयोन्यात्मन्यासः । तथाच— “ पाताया त्रिपुरेशान्या नवयोन्यात्मक न्य-
सेत् ” । प्रयोगस्तु भैरवीप्रकरणे उक्तः । पुनर्वाला समुच्चार्य गोलकस्थेन चिन्तयेत् । पुनर्वाला समुच्चार्य
चतुरस्र विचिन्तयेत् ॥ अथ पाठन्यासः । यथा मूलवात्मभवमुच्चार्य अग्निचक्रे कामगिर्यलये मित्रेशना-
थात्मके रद्रात्मशक्तिश्रीकामेश्वरीदेवीश्रीपादुकायै नमः, आधारे । द्वितीयकूटमुच्चार्य, सूर्यचक्रे पूर्णगिरि-
पीठे षष्टेशनाथात्मके विपावात्मशक्तिश्रीचन्द्रेश्वरीदेवीश्रीपादुकायै नमो इति । तृतीयकूटमुच्चार्य सोमचक्रे
जालन्धरपीठे उद्दीशनाथात्मके ब्रह्मात्मशक्तिश्रीमगमालिनीदेवीश्रीपादुकायै नमः, ललाटे । त्रिकूटमुच्चार्य पर-
ब्रह्मचक्रे उद्दिवापनिपीठे श्रीचर्यानाथात्मके ब्रह्मात्मशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरीदेवीश्रीपादुकायै नमो ब्रह्मरन्ध्रे ॥
अथ तत्त्वन्यास — धामभवमुच्चार्य, आत्मतत्त्वव्यापिकार्यै श्रीमन्महात्रिपुरसुन्दर्यै नमो आधारे । काम-
राजमुच्चार्य, विद्यातत्त्वव्यापिकार्यै श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमो हृदये । तृतीयकूटमुच्चार्य, शिवतत्त्वव्यापिका-
र्यै श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमो ललाटे । त्रिकूटमुच्चार्य, सर्वतत्त्वव्यापिकार्यै श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नमः ब्रह्म-
रन्ध्रे ॥ तत षड्दशान्यास — यथा मूले इति चक्षुषो कर्णयो नसोमुखे भुजयुगपृष्ठजातयुगलनाभिषु
प्रत्येकं नमोऽन्तं मूलज्यै न्यसेत् ॥ अथ षोडशान्यास —

ब्रह्मरन्ध्रे च सपूर्णा विद्यां रक्षा विचिन्तयेत् । सांभार्यदण्डिनीं मुद्रा वामाभे भाजयेत् सुधीः ॥ १ ॥

रिपुजिहाग्रहा मुद्रा वामपादतले न्यसेत् । व्यापकान्ते योनिमुद्रा मुले चिन्ताभिवन्ध च ॥ २ ॥

पुनर्ब्रह्मरन्ध्रे मणिवन्धे ललाटे मालिकाया षोडशान्यासं न्यसेत् । तत —

पादयोर्जिह्वयोर्जान्त्रोः कट्यामन्धुनि षष्टके । नामौ पार्श्वद्वये चापि स्तनयोर्सयोस्तथा ॥ ३ ॥

करयोरब्रह्मरन्ध्रे च वदने भुवि पर्वति । कर्णप्रदेशे च तथा करवेष्टनयोः क्रमात् ॥ ४ ॥

इति संहारन्यासः ॥ अथ स्थितिक्रम — करयोरङ्गुलीषु पञ्च । ब्रह्मरन्ध्रे मुखे हृदि त्रयं । नाभ्यादिपाद-
पर्यन्तमेकं । फण्डान्नामिपर्यन्तमपरं । ब्रह्मरन्धात् करत्रपर्यन्तमेकं । पादयोः पञ्चाङ्गुलीषु पञ्च ॥ अथ
सृष्टिन्यासः— ब्रह्मरन्ध्रे ललाटे नेत्रे ध्रुवे घ्राणे श्रोत्रे दन्ताधरुच्ये जिह्वायां चित्तुके पृष्ठे सर्वाङ्गे हृदि
स्तनयो कुक्षौ लिङ्गे च षोडशार्णान् विन्यसेत् । अथ षोडशान्यासः— षोडशीं अ विभ्रेभ्वरर्थाभ्यां नम-
शिरसि । ३ आं विभ्रराजहोभ्यां नमो मुखवृत्ते । ३ ईं विनायकपुष्टिभ्यां नमो दक्षवज्रुषि । ३ शि-
वोत्तमशान्तिभ्यां नमो वामवज्रुषि । ३ उं विभ्रहृत्पुष्टिभ्यां नमो दक्षरुणे । ३ ऊं विभ्रकर्तृस्वस्वतीभ्यां
नमो वामकर्णे । ३ ऋ विभ्रराजरतिभ्यां नमो दक्षनासि । ३ ॠ गणनायकमेघाभ्यां नमो वामनासि । ३ लं
एकदन्तकान्तिभ्यां नमो दक्षगण्डे । ३ लृ द्विदन्तकामिनीभ्यां नमो वामगण्डे । ३ एं गजवक्त्रमोहिनी-
भ्यां नमः श्रोत्रे । ३ ऐं निरञ्जनजटाभ्यां नमः अघरे । ३ आं कपर्दिनीमाभ्यां ऊर्ध्वदन्ते । ३ आं दीर्घ-
मुखञ्जालामुखीभ्यां अधोदन्ते । ३ अं शुकुर्कणनदाभ्यां ब्रह्मरन्ध्रे । ३ इं अः वृषभ्यजस्वरसाभ्यां मुखे ।
३ कं गणनायकामरूपिणीभ्यां दक्षस्कन्धे । ३ स्वं गजेन्द्रशुभ्राभ्यां दक्षकूर्परे । ३ गं शूर्पकर्णजपिनीभ्यां
नमो मणिवन्धे । ३ घं त्रिनेत्रसंतीभ्यां अङ्गुलिमूले । ३ ङं लम्बोदरविभ्रेयाभ्यां अङ्गुल्यग्रे । ३ चं महा-
मो(ना)दृश्वरूपिणीभ्यां वामस्कन्धे । ३ छं चतुर्मुखकामदाभ्यां नमः कूर्परे । ३ जं सदाशिवमदविह्वलाभ्यां नमः
वाममणिवन्धे । ३ झं आमोदविकटाभ्यां वामाङ्गुलिमूले । ३ ञं दुर्मुखधूम्राभ्यां वामाङ्गुल्यग्रे । ३ टं सुमु-
खभृतिभ्यां दाक्षिणकन्धे । ३ ठं प्रमोदभृतिभ्यां जानुनि । ३ डं एकपादसतीभ्यां गुल्फे । ३ ढं द्विजि-
ह्वरमाभ्यां अङ्गुल्याधः । ३ णं शूरमानुषीभ्यां अङ्गुल्यग्रे । ३ तं वीरभ्रकरध्वजाभ्यां वामकन्धे । ३
थं परमुखात्रिकर्णाभ्यां मणिवन्धे । ३ डं धरदध्रुकुटीभ्यां गुल्फे । ३ धं वामदेवलजाभ्यां अङ्गुल्यधः ।
३ नं चतुर्ण्डदीर्घघोषाभ्यां अङ्गुल्यग्रे । ३ पं द्विरदधनुर्धराभ्यां दक्षपार्श्वे । ३ फं सेनानीयामिनीभ्यां नमः
वामपार्श्वे । ३ बं प्रामिणीरात्रिभ्यां पृष्ठे । ३ भं मत्तचण्डिकाभ्यां नामौ । ३ मं विमलशशिप्रभाभ्यां नमः
उदरे । ३ यं मत्तवाहनलोलालीभ्यां हृदि । ३ रं जटिलवपलालीभ्यां दक्षस्कन्धे । ३ लं मुण्डिभ्रद्विभ्यां नमः
कङ्कडि । ३ वं सङ्गिदुर्भगाभ्यां वामस्कन्धे । ३ शं चरेष्यसुभगाभ्यां हृदयादिदक्षहस्ते । ३ षं वृषकेतुशि-
वाभ्यां हृदयादिवामहस्ते । ३ सं मन्वयमियदुर्गाभ्यां हृदयादिदक्षपादे । ३ हं गणेशगुहप्रियाभ्यां हृदयादि-
वामपादे । ३ लं मेघनादकामिनीभ्यां हृदयाधुदरे । ३ लं गणेश्वरकालाजिह्वाभ्यां मुखे । एतान् नमोन्ता-
न् विन्यसेत् ॥

अथ ग्रहन्यास — ३ अं १६ आ आदित्यरुचिभ्यां नमो हृदये । ३ यं ४ सौ सोममेघाभ्यां नमो
भ्रूमध्ये । ३ कं ५ अं अङ्गारकरक्लाभ्यां नमो नेत्रत्रये । ३ चं ५ बुधज्ञानरूपाभ्यां हृदयोपरि । ३ टं ५
रं वृहस्पतियशस्विनीभ्यां नमः कण्ठे । ३ तं ५ शं शुक्राद्यादिनीभ्यां हृदये । ३ पं ५ शं शनैश्वरशक्लि-
भ्यां नामौ । ३ शं ४ रां राहुकृष्णाभ्यां नमो वक्षसि । ३ लं कं केतुवायवीभ्यां नमो गुह्ये ॥ तथाच

ज्ञानार्थे— “सुरैरर्कं हृदि न्यसेत् यथोण शशी ततः । भ्रूयुगे ” इत्यादि ॥

अथ नक्षत्रन्यासः— ३ अश्रा अभिन्यै नमो ललाटे । ३ इ भरग्यै० दक्षिणे । ३ ई उं उं शक्तिकाये नमो वामनेत्रे । ३ ऋ ऋल्लु रोद्धिग्यै० दक्षिणे । ३ ए मृगशीर्षायै० वामकर्णे । ३ ऐं आट्टायै० दक्ष नासिकाया । ३ आँ आँ पुनर्वसुने नमो वामनासिकायां । ३ क पुष्यायै नमो दक्षिणे । ३ संग अनेत्रायै नमो दक्षस्कन्धे । ३ घट मघायै नमो वामस्कन्धे । ३ चं पूर्वाषाढायुन्यै नमो दक्षकूर्परे । ३ छत्त उत्तराषाढायुन्यै० वामकूर्परे । ३ झझ हस्तायै नमो दक्षमण्डले । ३ टं टं त्रिषायै नमो वाममण्डले । ३ ड ड्यायै नमो दक्षदक्षतले । ३ ढण विशाखायै नमो वामदक्षतले । ३ तथं अनुराधायै नमो नामौ । ३ ध ज्येष्ठायै० दक्षकटौ । ३ नपक मूलायै नमो वामकटौ । ३ ष पूर्वागढायै नमो दक्षोत्तरे । ३ भ उत्तराषाढायै नमो वामोत्तरे । ३ म धनुरायै नमो दक्षजातुनि । ३ यर धनिषायै नमो वामजातुनि । ३ ल शतभिषायै नमो दक्षगुल्फे । ३ वश पूर्वाभाद्रपदायै नमो वामगुल्फे । ३ पंसं उत्तराभाद्रपदायै नमो दक्षपादतले । ३ ञ्ज देवयै नमो वामपादतले ॥

अथ योगिन्यासः— ३ अ १६ उमलरयू डाकिन्यै मां रत्न २ त्वगात्मने नमः करुणे । ३ क ५ व १ टट रातारमलरयू राकिन्यै मा रत्न २ अस्वात्मने नमो हृदये । ३ डडणत ५ पफं ला-लौल्लमलरयू लाकिन्यै मा रत्न २ मात्मात्मने नमः नामौ । ३ वंभमपरंलं कांकीकुंकमलरयू काकिन्यै मा रत्न २ भेदात्मने नमः स्वाधिष्ठाने । ३ यशपम सांसासुसमलरयू साकिन्यै मा रत्न २ मज्जात्मने नमो मूलाधारे । ३ इडंल दाहोहृदमलरयू हाकिन्यै मा रत्न २ अस्थ्यात्मने भूमध्ये ॥ एवमसु-काममेवमज्जास्थीनि राकिण्यादिषु योग्यानि ॥

अथ राशिन्यासः— ३ अश्राई मेघराशये नमो दक्षपादे । ३ उं उं वृषराशये नमो दक्षवृषणे । ३ ऋ ऋल्लु मिथुनराशये नमो दक्षकुलो । ३ ऐं ऐं कर्कराशये नमो दक्षोरसि । ३ आँ आँ सिंहराशये नमो दक्षराहुमूले । ३ अश्र श ६ कन्याराशये नमो दक्षमस्तके । ३ कं कं तुलाराशये नमो वाममस्तके । ३ चं चं बुधिराशये नमो वामराहुमूले । ३ टं टं धनूराशये नमो वामहृदये । ३ तं तं मकरराशये नमो वामकुक्षौ । ३ पं पं कुम्भराशये नमो वामवृषले । ३ म ४ मीनराशये नमो वामपादे ॥

अथ पीठन्यासः— ३ अं वाराणसीपीठाय नमः । ३ आं कामरूपपीठाय० । ३ इ नेपालपीठाय० । ३ ई ई पौण्ड्रवर्धनपीठाय० । ३ उं उं पुरस्विरपीठाय० । ३ ऊं ऊं काम्यकुञ्जपीठाय० । ३ ऋं ऋं पूर्णेशपीठाय० । ३ ॠं ॠं अनुधपीठाय० । ३ लं लं आश्रितेश्वरपीठाय० । ३ लं लं एकाग्रपीठाय० । ३ ण तिष्ठोत पीठाय नमः । ३ ऐं ऐं कामकोपीठाय० । ३ औं औं मृगुनगरपीठाय० । ३ औं औं केदारपीठाय० । ३ अ चन्द्रपुरपीठाय० । ३ अ. धीपुरपीठाय० । ३ क उंकारपीठाय० । ३ ख जालन्धरपीठाय० । ३ ग मालवपीठाय० । ३ घ भद्रपीठाय० । ३ ङ देवीमोटपीठाय० । ३ चं चं गोकर्णपीठाय० । ३ छं छं मानेश्वरपीठाय० । ३ ज मङ्गलकोटपीठाय० । ३ झ अष्टद्वामपीठाय० । ३ ञं ञं सर्वाज्ञपीठाय० । ३ टं टं राजशुद्धपीठाय० । ३ ठं ठं महापवपीठाय० । ३ डं डं कोलागिरिपीठाय० । ३ ढ ढ ऐलापुरपीठाय० । ३ ण वापीश्वरपीठाय० । ३ त जयन्तीपीठाय० । ३ थ उ-

द्वयिनीपीठाय० । ३३ दं चरित्रापीठाय० । ३३ धं क्षीरिकापीठाय० । ३३ नं हस्तिनापुरपीठाय० । ३३ पं
 इडाशपीठाय० । ३३ फं प्रयागपीठाय० । ३३ बं पद्मपुरपीठाय० । ३३ भं मायापुरपीठाय० । ३३ मं जले
 श्वरपीठाय० । ३३ यं मलयगिरिपीठाय० । ३३ रं श्रीशैलपीठाय० । ३३ लं महामेरुपीठाय० । ३३ वं नि
 पीठाय० । ३३ शं महेन्द्रपीठाय० । ३३ षं वामनपीठाय० । ३३ सं हिरण्यपीठाय० । ३३ हं महालक्ष्मीपुरपी
 ठाय० । ३३ लं उद्दयानपुरपीठाय० । ३३ क्षं छायाच्छत्रपीठाय० नमः । एतानि नमोन्तानि ॥ ॥ ॥ ॥ ॥
 कर्तव्यानीति षोढान्यासः । अथ षोढान्यासो मातृकान्यासानन्तरं कर्तव्य इति ॥

अथ त्रिपुरान्यासः — तथाच तन्त्रान्तरे “त्रिपुरान्यासं ततः कुर्वात् सर्वकामार्थसिद्धये । आसां तु
 न्यासमात्रेण सदाशिवो भवेत्परः” ॥ ३३ अं कामिनीत्रिपुरायै नमः । ३३ आं मालिनीत्रिपुरायै० । ३३ ई
 मदनान्त्रिपुरायै० । ३३ ईं उन्मादिनीत्रिपुरायै० । ३३ उं द्राघिणीत्रिपुरायै० । ३३ ऊं सेचरीत्रिपुरायै० । ३३ ऋं
 धरिष्टिकात्रिपुरायै० । ३३ ॠं कलावतीत्रिपुरायै० । ३३ ऐं क्रेदिनीत्रिपुरायै० । ३३ ऐं शिवदूतीत्रिपुरायै० ।
 ३३ ऐं सुभगात्रिपुरायै० । ३३ ऐं भगावहात्रिपुरायै० । ३३ औं विद्येश्वरीत्रिपुरायै० । ३३ औं सिद्धीश्वरीत्रि
 पुरायै० । ३३ अं उमात्रिपुरायै० । ३३ अं महोमात्रिपुरायै० । ३३ कं कपालिनीत्रिपुरायै० । ३३ खं व्यापि
 नीत्रिपुरायै० । ३३ गं सुभगात्रिपुरायै० । ३३ घं वार्णाश्वरीत्रिपुरायै० । ३३ ङं कालिकात्रिपुरायै० । ३३ चं
 पिङ्गलात्रिपुरायै० । ३३ छं भगसर्पिणीत्रिपुरायै० । ३३ जं सुन्दरीत्रिपुरायै० । ३३ झं नीलपताकात्रिपुरायै० ।
 ३३ ञं महासिद्धेश्वरीत्रिपुरायै० । ३३ टं अमोघात्रिपुरायै० । ३३ ठं रत्नमालात्रिपुरायै० । ३३ डं मङ्गलात्रि
 पुरायै० । ३३ ढं विजयात्रिपुरायै० । ३३ णं भगमालिनीत्रिपुरायै० । ३३ तं रौद्रीत्रिपुरायै० । ३३ थं योगेश्व
 रीत्रिपुरायै० । ३३ दं अम्बिकात्रिपुरायै० । ३३ धं अट्टहासात्रिपुरायै० । ३३ नं व्योमव्यापिनीत्रिपुरायै० । ३३
 पं बन्नेश्वरीत्रिपुरायै० । ३३ फं क्षोभिलीत्रिपुरायै० । ३३ बं शम्भ्वीत्रिपुरायै० । ३३ भं अनङ्गीत्रिपुरायै० ।
 ३३ मं लोकेश्वरीत्रिपुरायै० । ३३ यं रक्षात्रिपुरायै० । ३३ रं सुस्थात्रिपुरायै० । ३३ लं शुक्लात्रिपुरायै० । ३३
 वं अपराजितात्रिपुरायै० । ३३ शं संवतीत्रिपुरायै० । ३३ षं विमलात्रिपुरायै० । ३३ सं अघोरात्रिपुरायै० ।
 ३३ हं शैरवीत्रिपुरायै० । ३३ लं अमोघात्रिपुरायै० । ३३ क्षं नर्वाकर्षिणीत्रिपुरायै नमः । एता नमोऽन्तेन मा
 दकास्थानेषु विन्यसेत् ॥

अथ कामरतिन्यासः । यथा— ऐंहीर्धीर्कीं अं कामरतिभ्यां नमः । ३३ आं कामदमीतिभ्यां० । ३३ ईं
 कान्तकामिनीभ्यां० । ३३ ॠं आन्तिमोहिनीभ्यां० । ३३ उं काममधुकरकलाभ्यां० । ३३ ऊं कामाचारविलासि
 नीभ्यां० । ३३ ऋं कामिकल्पलताभ्यां० । ३३ ॠं कामलक्ष्म्यामलाभ्यां० । ३३ ऐं कामवर्द्धकशुचिसिताभ्यां० ।
 ३३ ऐं कामविजयाभ्यां० । ३३ ऐं रमणविशालातीभ्यां० । ३३ औं भ्रमणललिहानाभ्यां० । ३३ आं रतिनाथदि
 गम्बराभ्यां० । ३३ आं रतिप्रियरमाभ्यां० । ३३ अं रात्रिनाथकुञ्जिकाभ्यां० । ३३ अं सरसेनकान्ताभ्यां० । ३३
 कं रमणनित्याभ्यां० । ३३ खं निशाचरकल्याणीभ्यां० । ३३ गं नन्दकमोहिनीभ्यां० । ३३ घं नन्दनकामदाभ्यां० ।
 ३३ ङं मदनसुलोचनाभ्यां० । ३३ चं नन्दविदुसुलापिनीभ्यां० । ३३ छं निशाचरमर्दिनीभ्यां० । ३३ जं रतिस-

सकलहृदियाभ्यां । ॐ मं पुण्यधन्ववरातीभ्यां । ॐ अ महाधनु सुमुखाभ्यां । ॐ ट भ्रामणीनलिनीभ्यां ।
 ॐ ठ भ्रमणजटिनीभ्यां । ॐ डं भ्रममाणपालिनीभ्यां । ॐ ढं भ्रमशिक्षिनीभ्यां । ॐ ण भ्रान्तमुग्धाभ्यां ।
 ॐ त भ्रामकरमाभ्यां । ॐ थ भृङ्गभ्रमाभ्यां । ॐ दं भ्रान्तचारलोलाभ्यां । ॐ घ भ्रमापहसुचञ्चलाभ्यां ।
 ॐ न मोहनदीर्घजिह्वाभ्यां । ॐ पं मेवकमद्विभ्यां । ॐ फं मुग्धलोलातीभ्यां । ॐ बं मोहवर्धनभृङ्गिनी-
 भ्यां । ॐ भं मोहकपाटलाभ्यां । ॐ म मन्मथमदनाभ्यां । ॐ य मतङ्गमालिनीभ्यां । ॐ र भृङ्गनाप-
 कहसिनीभ्यां । ॐ लं गायकनिभ्यतोमुखीभ्यां । ॐ व गीतजगदानन्दिनीभ्यां । ॐ शं नर्तकराजिनीभ्यां । ॐ
 चं लोलकान्तिभ्यां । ॐ स उन्मत्तकलकण्ठीभ्यां । ॐ हं मत्तकनूकोदरीभ्यां । ॐ छं त्रिलासिमेघश्या-
 माभ्यां । ॐ ज्ञं कामवर्धनसोमस्ताभ्यां नम । एता नमोऽन्ता भ्राष्टकाष्यनिषु विन्यसेत् ॥

अथ षोडशानित्यान्यासः । षोडशानित्या यथा ज्ञानार्णवे—

भयमा सुन्दरी नित्या महात्रिपुरसुन्दरी । कामेश्वरी समाख्याता तथैव भगमालिनी ॥ १ ॥

नित्यक्रिन्ना च भेरुण्डा तथैव वदिवामिनी । वज्रेश्वरी च दूती ज्ञ त्रिखरिता कुलसुन्दरी ॥ २ ॥

नित्या नीलपताका च विजया सर्वमङ्गला । ज्वालामालिनिविभ्रान्ताः पञ्चदश प्रकीर्तिताः ॥३॥

इति । एतास्ता मन्त्रास्तु ज्ञानार्णवे—

मृग्यु देवि प्रवक्ष्यामि नित्यामण्डलमुत्तमम् । (१)वासां तारं च हृत्प्रान्ते कामेश्वरिपदं वदेत् ॥ १ ॥

इच्छाकामफलस्यान्ते प्रदे सर्वपदं ततः । ततः सत्त्ववशं भूयः करे सर्वजगत्पदम् ॥ २ ॥

चौमणान्ते करि श्रूयाद् हुंकारत्रयमालिखेत् । पञ्चशाशान् समालिख्य संहारेण कुमारिकाम् ॥३॥

एषा कामेश्वरी नित्या प्रमद्गात् कथिता शिवे, । (०)राग्भवं भगशब्दान्ते श्रुजे भगिनि चालिखेत् ॥४॥

भगोदरि भगाङ्गे च भगमाले भगावहे । भगगुह्ये भगप्रान्ते तथापोनि भगान्तिके ॥ ५ ॥

निपातिनि च सर्वान्ते ततो भगवशङ्करि । भगरूपे ततो लेख्य नीरजायतलोचने ॥ ६ ॥

नित्यक्रिन्ने भगप्रान्ते स्वरूपे सर्वे चालिखेत् । भगानि मे ज्ञानयान्ते वरदेऽथ समालिखेत् ॥७॥

रेते सुरते च भगक्रिन्ने क्रिन्नद्वे ततः । क्रैदय द्रावय चाथ सर्वसत्त्वान् भगेश्वरि ॥ ८ ॥

अमोघे भगविषे च जुम चौमय सर्वे च । सत्त्वान् भगेश्वरि श्रूयाद्भाग्यं वल्लुजमादिकम् ॥ ९ ॥

मैल्लुंमैल्लुं च ईल्लुं च क्रिन्ने ततः परम् । सर्वाणि च भगान्धन्वे मे वशमानयेति च ॥१०॥

स्त्रीर्वाजं च हरप्रान्ते बलेमात्मकमचरम् । श्रुवनेशीं समालिख्य विधेयं भगमालिनी, ॥ ११ ॥

(३)पराबीजं समुच्चार्य नित्यक्रिन्ने मदद्रुपे । अग्निजायान्वितो मन्त्रो नित्यक्रिन्नेयमीरिता, ॥१२॥

(४)भयवं पूर्वमुच्चार्य तयाङ्कुशयुगं वदेत् । तन्मध्ये त्रिलिखेत् देवि हरोमात्मकमचरम् ॥ १३ ॥

चतुर्धशस्वरोपेत विन्दुनादाङ्कित पृथक् ॥ १४ ॥

वद्विजायान्विता विद्या भेरुण्डा देवता भवेत् । (५)परा त्रिलिख्य वद्वन्पञ्चवासिन्यै नम इत्यपि ॥१५॥

अष्टार्णव महेशानि देवता वद्विजासिनी, । (६)नित्यक्रिन्ना समालिख्य श्रुये तारं समालिखेत् ॥१६॥

ॐ लृ पॅक्रॉसो कुलसुन्दरीनित्याकलायै नमः ॥ (१०) ॐ लृ पॅक्रॉसो हसकलरडे हसकलरडो हसकलरडो ट्रां-
 ट्रींक्रॉसुसः स्त्री क्रॉपे नित्यानित्याकलायै नमः । अथवा पॅहॉर्थोत्वं ट्रांट्रींक्रॉसुसः नित्येत्यादि ॥ (११) ॐ
 पं उँह्रिंक्रॉसुसो नित्यमददधे हुभ्रॉहो नीलपताकानित्याकलायै नमः ॥ (१२) ॐ पं भ्रमर्या विजयानित्या-
 कलायै नमः । अथवा ॐ पं भ्रमर्या विजयेत्यादि ॥ (१३) ॐ ओं स्वोँ सर्वमद्भलायै नमः सर्वमद्भलानित्या-
 कलायै नमः ॥ (१४) ॐ श्रीं उँ नमो भगवति ज्वालामालिनि देवि २ सर्वभूतसहकारिके ज्ञातवेदासि
 ज्वलन्ति २ ज्वल २ प्रज्वल २ हुहुहुं ररर हुंफद स्वाहा ज्वालामालिनीनित्याकलायै नमः ॥ (१५) ॐ श्रीं
 चक्रौं विधिधानित्याकलायै नमः ॥ (१६) ॐ अ मूलविद्यामुधार्यै महाविपुलसुन्दरीनित्याकलायै नमः ॥
 यद्वा— ॐ अ कामेश्वरीनित्याकलायै नमः ॥ इति षोडशविद्यान्यासः । असिन् काले वा खृष्टि-
 स्थितिन्यासः कार्यः ॥

अथ प्रकृतयोगिनीन्यास — मूलाधारे, पॅहॉर्थो प्रकृतयोगिनीभ्यो नमः । स्वाधिष्ठाने, ॐ शुक्तयो-
 गिनीभ्यो नमः । नामौ, ॐ शुक्तययोगिनीभ्यो नमः । ह्रदि, ॐ सप्रदायरहस्ययोगिनीभ्यो नमः । करे, ॐ
 तुलकौसिनीयोगिनीभ्यो नमः । भ्रूमध्ये, ॐ निगर्मयोगिनीभ्यो नमः । नादे, ॐ रहस्ययोगिनीभ्यो नमः ।
 नादान्ते, ॐ अतिरहस्ययोगिनीभ्यो नमः । ध्रुवरेत्रे, ॐ परमातिरहस्ययोगिनीभ्यो नमः ॥

अथाधुधन्यास — ट्रांट्रींक्रॉसुस यारालावाशास्य समोहनाय कामेश्वरधनुषे नमः । या ५ द्रा ५ थं
 संमोहनाय कामेश्वरीधनुषे नमः । एतद्द्वयं यामाधोहन्ते । द्रा ५ या ५ जं जुम्भणेभ्य कामेश्वरवाषेभ्यो
 नमः । या ५ द्रा ५ जं जुम्भणेभ्य कामेश्वरीवाषेभ्यो नमः दक्षिणाधःकरे । द्रा ५ या ५ आ धरीकरणा-
 य कामेश्वरपाशाय नमः । या ५ द्रा ५ ह्रीं धरीकरणाय कामेश्वरीपाशाय नमः वामोर्ध्वे । द्रां ५
 या ५ क्रौं सर्वस्तम्भनाय कामेश्वराङ्गुशाय नमः या ५ द्रा ५ प्रौं सर्वस्तम्भनाय कामेश्वरङ्गुशाय नमो
 दक्षिणोर्ध्वे ॥ ततो वक्ष्यमाणक्रमेण कामकलां ध्यात्वा न्यन्ते ।

एवं कामकलारूपं देवतामयमात्मनः । वपुर्विचिन्त्य शिवयोरपुध्ध्यानमाचरेत् ॥ १ ॥

ट्रांट्रींक्रॉसुसः इत्येते कामवाणाः प्रकीर्तिताः । यांरालावाशासिद्ं कामेश्वरीवाशपञ्चकम् ॥ २ ॥

ट्रादीनि पश्चादादीनि धममोहनशब्दतः । डेन्तं कामेश्वरधनुर्देनमोऽन्तं समुदरेत् ॥ ३ ॥

अनेन च स्ववामाधोहस्ते संधारयेद् धनुः । यादिद्रादीनि थं डेन्तं समोहनपदोपरि ॥ ४ ॥

कामेश्वरीधनुर्देन्तं नमोन्तमित्यधःकरे । वामे देव्यान्तथा मथी धारयेदैक्षं धनुः ॥ ५ ॥

द्रादियादीनि जं जुम्भणेभ्यः कामेश्वरं पदम् । वाषेभ्यो नम इत्येव दक्षिणाधःकरे निजे ॥ ६ ॥

शैवान् प्रविन्धसेद्राणान् पौष्पान् माधकसत्तमः । यादिद्रादीनि जं जुम्भणेभ्यः कामेश्वरीपदम् ॥ ७ ॥

वाषेभ्यो नम इत्येव दक्षिणाधःकरे निजे । देव्याः प्रविन्धमेदं वाणान् पौष्पानां च साधकः ॥ ८ ॥

द्रादियादीनि भूयोऽपि सुखसुखं मनिन्दुकम् । स्वाद्रशीकरणायैति कामेश्वरपदं ततः ॥ ९ ॥

पाशाय नम इत्यन्तं वामोर्ध्वे विन्धसेत् करं । यादिद्रादीनि भगनें वद्विवासाक्षिन्दुमत् ॥ १० ॥

स्वाद्रशीकरणायैति ततः कामेश्वरीपदम् । पाशाय नम इत्येवं वामोर्ध्वे विन्धमेत् करे ॥ ११ ॥

द्रादियादीनि क्रौं सर्वस्तम्भनाय पदं ततः । कामेश्वरपदात् पश्चादङ्कुशाय नमो लिखेत् ॥ १२
दक्षिणोर्ध्वकरे चैवं विन्यसेदङ्कुशं ततः । यादिद्रादीनि क्रौं सर्वस्तम्भनाय ततः परम् ॥ १३ ।
कामेश्वरीपदादूर्ध्वमङ्कुशाय नमो लिखेत् । दक्षिणोर्ध्वकरे देव्या विन्यसेदङ्कुशं ततः ॥ १४ ॥

इति । ततो मूलेन व्यापकं कृत्वा नवमुद्रा- प्रदर्शयेत् । यथा— द्रौं सर्वमंत्रोमणिं, द्रौं सर्वविद्राविद्यां,
ह्रीं आकर्षिणीं, व्लूं सर्वावेशिनीं, सः सर्वोन्मादिनीं, क्रौं मदाङ्कुशं, ह्रस्वसकं धेकरं, ह्रसौः बीजमु-
द्रा, ऐं योनिमुद्राम् ॥ न्यासकालस्तु योगिनीहृदये—

प्रातःकालेऽथवा पूजामये होमकर्मणि । जपकाले वापि तासां त्रिनियोगः पृथक् पृथक् ॥ १ ॥
पूजाकाले समस्तं वा कुर्यात् साधकसत्तमः । ॥

इति । ततो ध्यानं यथा—

ततः पद्मनिभां देवीं बालार्ककिरणोज्ज्वलाम् । जपाङ्कुसुमसङ्काशो दाडिमीङ्कुसुमोपमाम् ॥ १ ॥

पद्मरागप्रतीकाशा कुङ्कुमारुणसन्निभाम् । स्फुरन्मुकुटमाणिक्यकिङ्किणीजालमण्डिताम् ॥ २ ॥

कालालिकुलमङ्गाशकुटिलालकपल्लवाम् । प्रत्यग्राणमङ्गाशवदनाम्भोजमण्डलाम् ॥ ३ ॥

किञ्चिदधेन्दुकुटिलललाटमृदुपट्टिकाम् । पिनाकिधनुराकारभ्रूलतां परमेश्वरीम् ॥ ४ ॥

आनन्दमुदितोल्लासलीलान्दोलितलोचनाम् । स्फुरन्मयूखिसङ्काशविलमद्भ्रमण्डलाम् ॥ ५ ॥

सुगण्डमण्डलाभोगजितेन्द्रमृतमण्डलाम् । विश्वकर्मविनिर्माणसूत्रसुस्पष्टनामिकाम् ॥ ६ ॥

ताम्रविद्रुमविन्वाभरह्रींष्टीममृतोपमाम् । स्मितमाधुर्यविजितमाधुर्यरमसागराम् ॥ ७ ॥

अनौपम्यगुणोपेतचिबुकोदेशशोभिताम् । कम्पुग्रीवां महादेवीं मृणालललितैश्वर्यैः ॥ ८ ॥

रक्तोत्पलदलाकारसुकुमारकराम्बुजाम् । कराम्बुजनखज्योतिर्वितानितनभःस्यलाम् ॥ ९ ॥

शुक्लाहारलतोपेतममृन्नतपयोधराम् । त्रिवलीबलर्यायुक्तमध्यदेशसुशोभिताम् ॥ १० ॥

लावण्यसरिदावर्तकारनाभिविभूषिताम् । अनर्घ्वरत्नघटितकाञ्चीपुतानितम्बिनीम् ॥ ११ ॥

नितम्बविम्बद्विरदरोमराजिवराङ्कुशाम् । कदलीललितस्तम्भसुकुमारोरुमीश्वरीम् ॥ १२ ॥

लावण्यकसुमाकारजानुमण्डलबन्धुराम् । लावण्यकदलीतुल्यजङ्घायुगलमण्डिनाम् ॥ १३ ॥

गूढगुल्फपदद्वन्द्वप्रपदाजितकच्छपाम् । तनुदीर्घाङ्गुलीस्वच्छनखराजिविराजिताम् ॥ १४ ॥

ब्रह्मविष्णुशिरोरत्ननिर्घृष्टचरणाम्बुजाम् । शीतांशुशतमङ्गाशकान्तिमन्तानहासिनीम् ॥ १५ ॥

लौहित्याजितमिन्दूरजपादाहिरागिणीम् । रक्तवस्त्रपरीधानां पाशाङ्कुशकरोधताम् ॥ १६ ॥

रत्नप्रानिविष्टां तु रक्ताभरणभूषिताम् । चतुर्भुजां त्रिनेत्रां तु पञ्चबाणधनुर्धराम् ॥ १७ ॥

कर्पूरशकलोन्मिश्रताम्रूलपूरिताननाम् । महाभ्रमदोहामङ्कुमारुणविग्रहाम् ॥ १८ ॥

सर्वशृङ्गाखेपाट्यां सर्वाभरणभूषिताम् । जगदाहादजननीं जगद्रञ्जनकारिणीम् ॥ १९ ॥

जगदाकर्षणकरीं जगत्कारणरूपिणीम् । सर्वमन्त्रमयीं देवीं सर्वमौमाग्यसुन्दरीम् ॥ २० ॥

मर्बलचमीमयीं नित्यां सर्वशाक्तिमयीं शिवाम् । एवं ध्यायेत् परेशर्त्मीं महात्रिपुरसुन्दरीम् ॥ २१ ॥

इति । एवं रूपमात्मानं ध्यात्वा मानसै पूजयेत् । तद्यथा— हृत्पद्ममध्ये देवीं विभाज्य शुण्डालेनोपात्र-
स्थेन सहस्रारामृतेन पात्रं देव्याश्चरणयोर्दद्यात् । ततो मनश्चाप्यं दत्त्वा सहस्रदलपद्मभृङ्गात्कालितपरमामृत-
जलेनाचमनीयं मुखे । चतुर्विंशतितत्त्वेन, गन्ध च अहिंसा विघ्नानं क्षमा दयां चालोभममोहममात्सर्यम-
मायामनहङ्कारमरागमद्वेषमिन्द्रियाणि दशैतानि पुष्पाणि च प्रदापयेत् । वायुरूप धूप, तेजोरूपं च दीप-
म्, अश्वरं चामर, सूर्यं दण्डं, चन्द्रं चंद्रं, पर्णं च भेषलां, आनन्दद्वारसूत्रमुज्ज्वल, अनादृत्यमिति
मयीं यष्टा निवेदयेत् । तत सुधारम्नाभ्युधि भासपर्वतं ब्रह्माण्डपुरितं पायसं च दत्त्वा, “मनोवर्तकम्
सालै शृङ्गाराद्विरसोद्भवै । नृत्यैर्गौतेश्च वाद्यैश्च तोपयेत् पद्मेभ्यरीम् ” ॥ एष संपूज्याभेदेन जप
कार्यं । ततो यहि पूजामारभेत् । तत्रार्थस्थापनम् । प्रथमं सामान्यार्थं । तत्र क्रम — आदौ
स्वयामं जलेन चतुरस्र विधाय तदन्तर्द्वयमालिलेत् । उमण्डलाय नम, इति पुष्पैरभ्यर्च्य, तत्र
साधारं पात्र स्थापयित्वा बालया तमभ्यर्च्यं शुद्धजलेन तमापूर्यं ‘ए सर्वप्राणिक्रिश्मीमहात्रिपुरसुन्दरी-
हृदयाय नम,’ इत्यादिप्रमेषेण षडङ्गानि संपूज्य तदुपरि मूलमष्टपा जपेत् ॥ ततो विशेषार्थस्थाप-
नम् । तत्पात्रं तु तन्त्रान्तरे—

पात्र काञ्चनकाचरूप्यजनित मुक्ताकपालोद्भवं

विश्वामित्रमथ च कामदमिदं हैमं धिये स्फाटिकम् ।

ताम्रं प्रीतिदमिष्टसिद्धिजनकं धीनारिकेलोद्भवं

कापालं स्फुटमत्र सिद्धिजनकं मुक्तिप्रदं मौक्तिकम् ॥ १ ॥

इति । नवरत्नेश्वरे—

नरपात्र महेशानि विज्ञेयं चोत्तमोत्तमम् । नारिकेलोद्भवं पात्रं ज्ञेयं चोत्तमरूपकम् ॥ १ ॥

रत्नपात्रं च सुशोणि ज्ञेयं चोत्तममध्यमम् । मध्यमोत्तमग बलवं ब्रह्मवृक्षजमेव च ॥ २ ॥

कल्पं च मध्यमं प्रोक्तं सृष्टमथ कल्पमध्यमम् । वरवाकर्षणकर्माणि हेमपात्रेषु शोभने ॥ ३ ॥

शान्तिके पौष्टिके वापि राजतं कारयेत् धिये । लोहपात्रं विजानीयान्मारणोच्चाटने तथा ॥ ४ ॥

स्तम्भकार्येषु पापाण विद्वेषे लोहमृष्टमयम् । सर्वकार्येषु कर्तव्यं विश्वामिदं च सुव्रते ॥ ५ ॥

कुलोत्सादनकार्येषु काचपात्र विशिष्यते । काष्ठपात्र विजानीयान्मभ्राराधनकर्मणि ॥ ६ ॥

नरपात्रं तु गृहीयादुक्तिमुक्तिप्रदायकम् । दृष्टार्धपात्रं देवेशि ब्रह्माद्या देवताः सदा ॥ ७ ॥

नृत्यन्ति सर्वयोगिन्यः श्रीनाः सिद्धिं ददत्यपि । “ ” “ ” ॥

इति । सामान्यविशेषार्थयोरवश्यकृत्यमाह । तत्रैव—

एकपात्रं न कुर्वीत यदि सात्त्वान्महेवरः । मन्त्राः पराङ्मुखा यान्ति आपदश्च पदे पदे ॥ १ ॥

इह लोके ऋद्धिः स्यान्मृते च पशुता व्रजेत् । “ ” “ ” ॥

इत्यादि पात्रलक्षणं ज्ञेयम् । तत आत्मर्थावक्रयोरमध्ये सामान्यार्थजलेन त्रिकोणवृत्तपदकोणचतुरस्रमण्डलं
रुत्वा त्रिकोणमध्ये मूलविद्यया मध्यं संपूज्य, त्रिकोणं प्रत्येकं छूट पूजयेत् । अन्नपादिकोणक्रमेण पद-
कोणे मूलविद्यया द्विरावृत्त्या षडङ्गानि पूजयेत् । तत्र त्रिपादिका संस्थाप्य, पैर्दार्थां म अग्निमण्डलाय

दशन्लात्मनेऽर्घ्यपात्राधाराय नमः, इत्याधारे संपूज्य तत्र वृत्ताकारेण वद्वेदश कला पूजयेत् । यथा-
 पेंहोर्ध्नीं यं धृत्रायै नमः । ३ रं नीलवर्णायै नमः । ३ लं कपिलायै नमः । ३ वं विस्कुलिङ्गिन्यै नमः ।
 ३ शं ज्वालिन्यै नमः । ३ पं हेम(तेजो)वलयै नमः । ३ सं हव्यवाहनायै नमः । ३ हं कव्यवाहनायै नमः ।
 ३ लं रौम्यै नमः । ३ लो संकर्षणायै नमः । इति संपूज्य, तदुपरि पात्रं संस्थाप्य, पूर्ववत् तत्र मन्त्रमा-
 लित्य संपूज्य च, पेंहोर्ध्नीं ऊो अं सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मनेऽर्घ्यपात्राय नमः, इति संपूज्य वृत्ताका-
 रेण सूर्यस्य द्वादशकला पूजयेत् । यथा— पेंहोर्ध्नीं कंम तपिन्यै नमः । ३ खं वं तपिन्यै नमः । ३
 गंफ धृत्रायै नमः । ३ घप विवुधायै नमः । ३ ङंन योधिन्यै नमः । ३ चंघं कातिन्यै नमः । ३
 छंदं शोपिन्यै नमः । ३ जघ वरेण्यायै नमः । ३ ङंनं आकर्षणायै नमः । ३ ञंणं मायायै नमः ।
 ३ टंढं विवस्वलयै नमः । ३ डंढं हेमप्रभायै नमः इति संपूज्य, पेंहोर्ध्नीं सौः सोममण्डलाय षोडश-
 कलात्मने नमः, इत्यनेन मूलेन च जलादिनापूर्वं, पूर्वधम्मन्त्रमालित्य त्रिकोणे अफपादित्रिरेखां हस्तौ च
 मध्ये चिन्तयेत् । तत पूर्ववत् संपूज्य, छं उं सोममण्डलाय षोडशकलाव्याप्त्यात्मनेऽर्घ्यादृताय नमः,
 इति संपूज्य वृत्ताकारेण सोमकला पूजयेत् । यथा— पेंहोर्ध्नीं अं अमृतायै नमः । एवं ३ आं मान-
 दायै० । ३ ईं तुष्ट्यै० । ३ ईं पुष्ट्यै० । ३ उं प्रीत्यै० । ३ ऊं रत्यै० । ३ अं भ्रियै० । ३ ऋं क्रियायै० । ३ लं स्व-
 धायै० । ३ लं रात्र्यै० । ३ ए ज्योत्स्नायै० । ३ ऐ हेमवलयै० । ३ ओं त्रायायै० । ३ ओं पूर्णायै० । ३ अं विद्या-
 यै० । ३ अ. अमावास्यायै नमः । इति संपूज्य, मध्ये— हंस आग्नेने नमः । ततो हससमलवरयूं
 आनन्दमैरवाय वषट्, हससमलवरयां सुधादेव्यै वषट्, इति संपूज्य, मत्स्यमुद्रया तज्जलमाच्छाद्य मूल-
 विद्यामष्टधा जपेत् । धूपदीपादीन् निवेद्य नव मुद्रा प्रदर्श्य, ब्रह्ममयं तज्जलं किञ्चित् पात्रान्तरे नि-
 लित्य, मूलेन तज्जलेनात्मानं पूजोपकरणं चान्युत्स्य सर्वं ब्रह्ममयं कुर्यात् । “पूजासमाप्तिर्षवत् स्यात् ताव-
 दर्थं न चालयेत्” इति ममयाह्ने । सुन्दरीविद्यया अङ्गदेवतापूजा तु अर्घ्यस्थापनानन्तरम् । तथाच—
 आत्मानं यागवन्तूनि प्रोक्षयित्वा यथाक्रमम् । चिन्मयं तद् मदा मक्या चिन्तयेन्मन्त्रवित्तमः ॥

तन्माषक्रवतुर्दिशि क्रमवशाभिर्माय चक्रं शुभं

सूर्यं हस्तिमुखं परं स्मरहरं गोपालमेवं तथा ।

ध्यात्वावाह्य च तांस्ततो बहुविधैः पुष्पैश्च पाद्यादिभि-

र्नानाद्रव्यमुद्यन्धिषोडशकलैरुद्धामयेत् स्वे हृदि ॥

इति । ततो महावक्त्रे— ओं अमृताम्भोनिधये नमः । एवं रत्नहोपाय०, नानावृत्तमहोदानाय०, कल्पवृत्त-
 वाटिकायै०, संतानवाटिकायै०, हरिचन्दनवाटिकायै०, मन्दारवाटिकायै०, पारिजातवाटिकायै०, कद-
 म्बतरवाटिकायै०, हेमप्राकाराय०, पुष्परत्नप्राकाराय०, पद्मरत्नप्राकाराय०, गोमेदरत्नप्राकाराय०
 इन्द्रनीलरत्नप्राकाराय०, चतुरत्नप्राकाराय०, वैदूर्यरत्नप्राकाराय०, मुक्तारत्नप्राकाराय०, विद्रुमरत्नप्राका-
 राय०, माणिक्यरत्नप्राकाराय०, माणिक्यमण्डपाय०, सहस्रस्तम्भमण्डपाय०, अमृतवापिकायै०, आ-
 नन्द्यापिकायै०, विमर्शवापिकायै०, बालातपोद्वाराय०, चन्द्रिकोद्वाराय०, महापद्मद्वारपरिक्लायै०, महा-
 पद्माट्यै०, चिन्तामणिरुद्राजाय०, पूर्वोन्नायपूर्वद्वाराय०, दक्षिणोन्नायदक्षिणद्वाराय०, पश्चिमोन्नायप-

श्रीमद्द्वाराय०, उत्तरात्रायउत्तरद्वाराय०, रत्नद्वीपबलपाय०, महासिंहासनाय०, ब्रह्मयैकमञ्जपादाय०, विष्णुमयैकमञ्जपादाय०, रुद्रमयैकमञ्जपादाय०, ईश्वरमयैकमञ्जपादाय०, सदाशिवमयमञ्जफलकाय०, हस्तत्वलमहोपधानाय०, कौसुम्भास्तरणाय०, महावितानिकायै०, महाजवनिकार्यं नमः । तदुपरि हसौ. सदाशिवमहाप्रेतपद्माननाय नमः । ततः पुनर्ध्यात्वा, त्रियण्डामुद्रा बद्ध्वा तदुपरि शिखरे मातृकायन्त्रे समानीय 'पँहँशीं सौं त्रिपुरसुन्दरीमूर्तिं कल्पयामि' इति त्रिन्दौ करिपतभूर्तावावाहयेत् 'हसरं हसकलरौं हसरौं' इत्युच्चार्य ,

“ महापद्मवनान्तःस्थे कारणानन्दविग्रहे । सर्वभूतहिते मातरेषोहि परमेश्वरि ” ॥

इति । वैन्दवचक्रे परचित्तिमाघाहा, आवाहनादिमाणप्रतिष्ठान्तं कर्म समाप्य चाक्षकोदण्डपाशाङ्कुशादिमुद्रा प्रदर्शयेत् । ततो यथोपचारैः सपुण्य त्रिधा सन्तर्पयेत् । तथायं क्रमः— सपुण्यहस्ताङ्गुष्ठानामानामाम्रेण धृतश्रीपादार्याविन्दुना अन्यहस्ततिसपुष्पाक्षतैः “ श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीं तर्पयामि ” इति त्रिस्तर्पयेत् ॥ तदुक्तं स्वतन्त्रग्रन्थे—

अङ्गुष्ठानामिकायो (ग्यां) द्वामहस्तस्य पार्वति । तर्पयेत् सुन्दरीं देवीं समुद्रा च सवाहनाम् ॥

तर्पणानि ततो देव्यास्त्रिणार भूलविद्यया । अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां तु नरैर्निर्दिष्टमुद्रदृष्टम् ॥

श्रीपात्रस्योदकं विन्दु तर्पयेत् कुलनायिकाम् । अङ्गुष्ठौ भैरवो देवि अनामा चण्डिका त्रिये ॥

सन्धेन हस्तयोगेन तर्पयेद्वा कुलेश्वरीम् । ॥

इति । विशेषस्तु—

अङ्गुष्ठानामिकाभ्यां तु चर्यकर्मणि तर्पयेत् । अङ्गुष्ठमध्यमाभ्यां तु शान्तिकर्मणि तर्पयेत् ॥

तर्जन्यङ्गुष्ठयोगेन तर्पयेदभिचारके । कनिष्ठाङ्गुष्ठयोगेन स्वप्नने तर्पयेत् त्रिये ॥

ततो देव्या अङ्गे पङ्क्त्यानि पूजयेत् । यथा— पँ सर्वज्ञाशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी हृदयाय नमः । श्रीं नित्यशुभशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी शिरसे स्वाहा । सौं. अनादिवोधशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी शिखायै वषट् । ऐं स्वतन्त्रशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी कनकाय ह्र । श्रीं नित्यमनुभूतशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी नेत्रत्रयाय वौ-पद् । सौं. अनन्तशक्तिश्रीमहात्रिपुरसुन्दरी अस्त्राय फट् । ततः स्वशरीरे कामकलां भावयेत् । तथाच—

त्रिन्दुं सरुत्पवक्त्रं तु तदधश्च कुचद्वयम् । तदधः सपरार्थं तु चिन्तयेत् तदधोमुखम् ॥

इति । ततोस्तोत्रानित्या अर्चन्तः । महाशय्ये वामावर्तेन अकारादिपञ्च, ऊकारादिपञ्च, एकारादिपञ्च विभाव्य मध्ये निम्नं, तेषु वामावर्तेन शुक्लपक्षे कामेश्वर्यादिविचिन्तान्तं, कृष्णपक्षे विचित्रादिकामेश्वर्यन्तं पूजयेत् । तद्यथा— प्रतिपदि अकारे पँहँशीं तत्तन्मन्त्रं चोच्चार्य कामेश्वरीनित्याकलाश्रीपादुका पूजयामि नमः । प्वं आकारे द्वितीयाया भगमालिनीं, इकारे तृतीयाया नित्याक्रिया, ईकारे चतुर्थ्या भैरव्या, उकारे पञ्चम्या चक्रिभानिनीं, ऊकारे षष्ठ्या महावज्रेश्वरीं, ऋकारे सप्तम्या शिवदूर्तां, ॠकारे अष्टम्या त्वरिता, लकारे नवम्या कुलसुन्दरीं, लृकारे दशम्या नित्या, एकारे एकादश्या नीलपताकां, ऐकारे द्वादश्या विजया, ओकारे त्रयोदश्या सर्वमङ्गला, औकारे चतुर्दश्या ज्वालामालिनीं, अकारे पौर्णमास्या विचित्रा, निम्नं त्रिपुरसुन्दरीं पूजयेत् । कृष्णपक्षे प्वं विचित्रादिकामेश्वर्यन्तं पूजयेत् । पूजामन्त्रस्तु तन्मान्ते—

श्रीपद् पूर्वमुच्चार्य पादुकापदमुदरेत् । पूजयामि नमः पश्चात् पूजयेदङ्गदेवताः ॥

इति । ततो मध्ये शक्येद्यमध्येषु गुरुपाङ्के पूजयेत् । तथा—

आनन्दनाथशब्दान्ता विज्ञेयाः परमेश्वरि । अम्बान्ता गुरवः प्रोक्ताः स्त्रीलिङ्गा वीरवन्दिते ॥

इति । तथा— षोडशोपरप्रकाशानन्दनाथश्रीपादुका पूजयामि नम । एवं परशिवं०, परशकर्म्यां० । एवं कौलेश्वरं०, गुरुदेव्यं०, कुलेश्वरं०, कामेश्वर्यम्बिकां०, एते दिव्यौघाः । भोगं०, क्रिच्छं०, समयं०, वेदं, सहजं०, एते मिडौघा । गगनं०, विभ्वं०, विमलं०, मदनं०, भुवनं०, नीलं, एते मानवौघा । ततो गुरुं परमगुरु परापरगुरुं परमेष्ठिगुरुं केवलं गुरुं वा । एते ७ कामराजविद्यास्तदुघटितायाश्च गुरव । लोपायास्तदुघटितायाश्च परमशिवं, कामेश्वर्यम्बिकां, दिव्यौघं, महौघं, सर्वानन्दं, प्रज्ञादेवीं, प्रकाशं (७) एते दिव्यौघाः । दिव्यं, चित्रं, कैवल्यं, दिव्याम्बा, महोदर्यं (५) एते सिद्धौघाः । सिद्धिदशरुक्, रमानन्द., कमल, परानन्दो, मगोहरः, स्वात्मानन्द., प्रतिमा । एते मानवौघा ७ । तत पूर्ववद् गुरुत्रयमेकं वा पूजयेत् ।

अथ सामान्यगुरुपाङ्के पूजयेत् । षोडशो गुरुभ्यो नम । एवं ३ गुरुपादुकाभ्यो नम । ३ परमगुरुभ्यो नमः । ३ परमगुरुपादुकाभ्यो नमः । ३ परापरगुरुभ्यो नमः । ३ परापरगुरुपादुकाभ्यो नमः । ३ परमेष्ठिगुरुभ्यो नमः । ३ परमेष्ठिगुरुपादुकाभ्यो नमः । आचार्येभ्यो नमः । आचार्यपादुकाभ्यो नमः ॥ सर्वज्ञादौ त्रितारी द्वितारी वा योज्या । तथाच हानार्णवे—

मापालक्ष्मीमयं बीजयुग्मं पूर्वक्रमेण हि । कथितं योजयेद् देवि तत्रयं वा परेश्वरि ॥

इति । कल्पसूत्रे सर्वेषां मन्त्राणामादौ त्रितारी—‘वाङ्मया कमला चेति’ । ततल्लोलोत्पमोहनान्दिशुष्टिके, ४ हस्तरिं नद्वौ श्रिं कलहौं पूर्वाज्ञायउन्मनीदेवीश्रीपादुकांपू० ॥ स्थितिके, षोडशे कूर्तं मद्रये कुले हस्तौः दक्षिणाज्ञायभोगीनीदेवीश्रीपादुकांपू० ॥ तत. सर्वसौभाग्यादिसंहारारत्नकचिके, ४ हसलकं हस्तौः श्रौं नमो, भगवति हस(ख)कं कुजिके हला हलं अघोरे घोरे (अ)घोरमुखि कूर्तं किण्णि किण्णि विधे, विलोमतपूर्वाङ्कानि योजानि च पश्चिमाज्ञायकुम्भिकदेवीश्रीपादुकांपू० ॥ सर्वचके, ४ हसलकं महाचण्डयोगेश्वरि उच्चराज्ञायकालिकादेवीश्रीपादुकांपू० ॥ ततो वैन्दवे, शैवदर्शनाय नम । तत्परित. शाक्तदर्शनाय नमः । भूचिन्मे प्रहदर्शनाय नम । शिवस्य वामतो वैष्णवदर्शनाय नमः । सृष्टिके सूर्यदर्शनाय नमः । स्थितिके बौद्धदर्शनाय नमः । ततोऽग्नीशासुरवायव्यमध्ये (दिशु च) मूलेन पङ्कानि पूजयेत् । तथाच हानार्णवे—

अयाङ्गावरयं कुर्यात् श्रीविद्यामनुसंभवम् । अग्नीशासुरवायव्यमध्ये दिश्वङ्गपूजनम् ॥

ततो बाह्यचतुरस्रे पश्चिमादिद्वारचतुष्टयेषु अणिमादिसिद्धी पूजयेत् । पश्चिमादिनियमस्तु गुहार्णवे— यदाशाभिमुखो मन्त्री त्रिपुरां परिपूजयेत् । देवीपथात् ततः प्राचीं प्रतीचीं त्रिपुराप्रतः ॥

३ अणिमासिद्धिशीपा० । ३ लघिमासिद्धिशीपा० । ३ महिमासिद्धिशीपा० । ३ ईशित्वसिद्धिशीपा० । चायस्यादिकोणचतुष्टयेषु, ३ वाशित्वसिद्धिशीपा० । ३ प्राकाम्यसिद्धिशीपा० । ३ भक्तिसिद्धिशीपा० । ३ इच्छासिद्धिशीपादुकांपू० । अथ. ३ प्राप्तिसिद्धिशीपा० । ऊर्वे ३ सर्वज्ञासिद्धिशीपा० ॥ मध्यचतुरस्रस्य पश्चिमादिद्वारचतुष्टयेषु, ३ श्रां ब्रह्मार्णवीशीपा० । ३ ईं माहेश्वरीशीपा० । ३ ऊं चौमारीशीपा० । ३ ऋं वै-

* कामराजविद्याया कालीमते एते दीपगुरव । दक्षिणामूर्तिमप्रदायेन इति सौभाग्यरत्नाकर ।
* एते दीपगुरवो लोचामुद्रागणस्यमप्रदायिभि पूज्या । एते कालीमवतानुसारेण ज्ञेया ।

एतदीश्रीपा० । वाग्वादिचतुष्कोलेषु, ३ ल वाग्दीश्रीपा० । ३ षे इन्द्राणीश्रीपा० । ३ आ चामुण्डाश्री-
पा० । ३ अ महालक्ष्मीश्रीपा० ॥ आभ्यन्तरचतुरस्रस्य पश्चिमादिद्वारचतुष्टयेषु, ३ डा संयमोभिणीमु-
द्राश्रीपा० । ३ ट्री सर्वविद्याविणीमुद्राश्रीपा० । ३ ङी सर्वाकर्षिणीमुद्राश्रीपा० । ३ च्छ सर्ववशङ्करीमुद्रा-
श्रीपा० । वाग्वादिचतुष्टयेषु, ३ म सर्वोन्मादिनीमुद्राश्रीपा० । ३ षो महाङ्कुराश्रीपा० । ३ हन्-
रभ्रं खेचरीमुद्राश्रीपा० । ३ हसौ सर्वगोपमुद्राश्रीपा० । अथ ३ ऐ योनिमुद्राश्रीपा० । ऊर्ध्वे ३ ऐङ्गी
मौ, त्रिखण्डामुद्राश्रीपा० । चक्राग्रे सपूर्णचक्रे ३ त्रैलोक्यमोहनचतुरस्रचक्राय नमः । अर्थांसां, त्रिपु-
राश्रीपादुका पूज० । पतस्या दक्षिणे ३ डा सर्वमत्तोभिणीमुद्राश्रीपा० । वामे ३ अ अष्टिमासिद्धिश्रीपा० ।
३ चार्वाकदर्शनाय नमः । अत्र पैलोक्यमोहनचतुरस्रचक्रे त्रिपुराचक्रनायिकाधिष्ठिते एता अष्टिमाषा प्र-
कटयोगिन्य समुद्रा, मवाहना समिद्धय सायुधा सपरिवारा समोपचारं पूजितास्तर्पिताः सन्तु,
इत्यर्घ्यजलेन मूलदेव्यै नमःपयेत् ॥ डा इति सर्वमत्तोभिणी मुद्रा प्रदर्शयेत् । ऐ आत्मतत्त्वाय स्वाहा,
ङ्गी विद्यातराय स्वाहा, मौ शिवतत्त्वाय स्वाहा, इति त्रिवारमर्घ्योदकेन तर्पयेत् ॥

तत पोडशदलेषु पश्चिमदलादारभ्य घामावर्तेन, ३ थ कामाकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । एवं सर्वत्र
कलाप्रयोगः । तथाच नवरत्नोत्थरं— “ विलोमेन यजेदेता ऋमाधित्याकला पुनः ” । ३ आ बुद्ध्या
कर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ इ अहङ्कारकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ ई शब्दाकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० ।
३ उं स्वर्णाकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ ऊ कथाकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ ऋ रत्नाकर्षिणीनित्याक-
लाश्रीपा० । ३ ॠ गन्धार्काकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ ए विद्याकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ ऐ धैर्वाकर्षि-
णीनित्याकलाश्रीपा० । ३ षं स्मृत्याकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ षं नामाकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० ।
३ ओ गीताकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ आ आत्मार्काकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । ३ अ अमृतार्काकर्षिणीनि-
त्याकलाश्रीपा० । ३ अ शरीरार्काकर्षिणीनित्याकलाश्रीपा० । चक्राग्रे सर्वशापरिपूरकपोडशदलचक्राय नमः ।
३ ऐङ्गीमौ त्रिपुरेशीचक्रनायिकाश्रीपा० । पतस्या दक्षिणे ट्री सर्वविद्याविणीमुद्राश्रीपा० । वामे लक्ष्मीमा-
सिद्धिश्रीपा० । ३ चैष्टदर्शनाय नमः । अत्र सर्वशापरिपूरकपोडशदलचक्रे त्रिपुरेशीचक्रनायिकाधिष्ठिते
एता नामानर्पित्वाद्या गुप्तयोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै नमःपयेत् । ट्री इति सर्वविद्याविणीमुद्रा
प्रदर्श्य, ए आत्मतत्त्वाय स्वाहा इति पूर्ववत् ॥

अष्टदलचक्रे पूर्वादिचतुर्दलेषु, घामावर्तेन ३ कं ५ अनङ्गसुमादेवीश्रीपा० । ३ ख ५ अनङ्गमेगलादि-
घोडेवीश्रीपा० । ३ ट ५ अनङ्गमदनादेवीश्रीपा० । ३ त अनङ्गमदनातुरादेवीश्रीपा० । आम्नयादिचतुर्द-
लेषु, ३ पं ५ अनङ्गरेखादेवीश्रीपा० । ३ य ५ अनङ्गवेगिनीदेवीश्रीपा० । ३ श अनङ्गाङ्कुरादेवीश्रीपा० । ३ ल
क्ष अनङ्गमालिनीदेवीश्रीपा० । चक्राग्रे ३ सर्वमत्तोभयाष्टदलचक्राय नमः । ३ ऐङ्गीमौ त्रिपुरसुन्दरीचक्र-
नायिकाश्रीपा० । पतस्या दक्षिणे ३ ङी सर्वाकर्षिणीमुद्राश्रीपा० । वामे ३ महिमासिद्धिश्रीपा० । जि-
नेन्द्रदर्शनाय नमः । अत्र सर्वमत्तोभयाष्टदलचक्रे त्रिपुरसुन्दरीचक्रनायिकाधिष्ठिते एता अनङ्गसुमाद्या
गुप्तयोगिन्य समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै नमःपयेत् । ङी इति सर्वाकर्षिणीमुद्रा प्रदर्श्य, ऐ आत्मतत्त्वाय
स्वाहा इति नमःनम् ॥

चतुर्दशारचक्राग्र्य समारभ्य वामावर्तेन पश्चिमादि दक्षिणं यावत्, ३ सर्वसंतोभिणीशक्तिशीला० । एवं सर्वचित्राविर्पाशीला० । ३ सर्वाकर्षिणीशीला० । ३ मर्धाहादिनीशीला० । ३ सर्वसंमोहिनीशीला० । ३ स्वस्तम्भिनीशीला०, ३ सर्वजृम्भिणीशीला०, ३ सर्वसत्त्ववशङ्करीशीला०, ३ सर्वरञ्जनीशीला०, ३ सद्योन्मादिनीशीला०, ३ सर्वार्थसाधिनीशीला०, ३ सर्वसंपत्तिपूरणीशीला०, ३ सर्वमन्त्रमयीशीला०, ३ सर्वद्वन्द्वतयङ्करीशक्तिशीला० । इति सर्वत्र । चक्राग्रे सर्वसौभाग्यदायकचतुर्दशारचक्राय नमः । ३ हँ ह्रक्लौ ह्रसौः त्रिपुरवासिनीचक्रनायिकाशीला० । एतस्या दक्षिणे ब्लं सर्ववशङ्करीमुद्राशीला० । वामे ३ ईशित्वासिदिशीला० । ३ सात्यमीमासमन्यायदर्शनेभ्यो नमः । अत्र सौभाग्यदायकचतुर्दशारचक्रे त्रिपुरवासिनीचक्रनायिकाधिष्ठिते एताः सर्वसंतोभिण्याद्याः शक्य मन्त्रदाययोगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् । ब्लं सर्ववशङ्करीमुद्रा प्रदर्श्य, ऐं आत्मतत्त्वाय स्वाहा, इति समानम् ॥

पश्चिमादिदक्षिणान्तम्, ३ सर्वविद्धिप्रदाशीला०, ३ सर्वसंपत्प्रदा०, ३ सर्वप्रियङ्करी०, ३ सर्वमङ्गलकारिणी०, ३ सर्वकामप्रदा०, ३ सर्वदुःखविमोचिनी०, ३ सर्वमृत्युप्रशमनी०, ३ सर्वधिग्निवारिणी०, ३ सर्वाङ्गसुन्दरी०, ३ सर्वसौभाग्यदायिनीदेवीशीला० । इति सर्वत्र । चक्राग्रे सर्वार्थसाधकपश्चिमादिदशारचक्राय नमः । ३ ह्रँ ह्रक्लौ ह्रसौ त्रिपुराश्रीचक्रनायिकाशीला०, । एतस्या दक्षिणे ३ सः सर्वोन्मादिनीमुद्राशीला० । वामे वशित्वासिदिशीला० । ३ ब्राह्मवैदिकदर्शनाय नमः । अत्र सर्वार्थसाधके पश्चिमादिदशारचक्रे त्रिपुराश्रीचक्रनायिकाधिष्ठिते एताः सर्वसिद्धिप्रदाया देव्यः कुलकौलिनीयोगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् । स सर्वोन्मादिनीमुद्रा प्रदर्श्य, ऐं आत्मतत्त्वाय स्वाहा । इति समानम् ॥

अन्तर्दशारचक्राग्र्य समारभ्य पश्चिमादि दक्षिणान्तं, ३ सर्वज्ञादेवीशीला०, ३ सर्वशक्तिमयी०, ३ सर्वशर्वदायिनी०, ३ सर्वज्ञानमयी०, ३ सर्वध्याधिधिनाशिनी०, ३ सर्वार्घारस्वरूपिणी०, ३ सर्वपापहरा०, ३ सर्वानन्दमयी०, ३ सर्वरक्षास्वरूपिणी०, ३ सर्वोपितफलप्रदादेवीशीला० । एव सर्वत्र । चक्राग्रे— ३ सर्वरक्षाकरान्तर्दशारचक्राय नमः । ह्रँ ह्रक्लौ त्रिपुरमालिनीचक्रनायिकाशीला० । एतस्या दक्षिणे श्री महाङ्कशमुद्राशीला० । वामे ३ प्राकाम्यसिद्धिशीला० । ३ सौरदर्शनाय नमः । अत्र सर्वरक्षाकरान्तर्दशारचक्रे त्रिपुरमालिनीचक्रनायिकाधिष्ठिते एताः सर्वज्ञाया देव्यो निगमयोगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् । श्री महाङ्कशां मुद्रा प्रदर्श्य, ऐं आत्मतत्त्वाय स्वाहा इति समानम् ॥

ततोऽष्टारचक्राग्र्य समारभ्य पश्चिमादि दक्षिणान्तं यावत्, ३ श्री १६ रवल् चरिनीवाग्देवताशीला० । ३ कं ५ कलहँ कामेश्वरीशीला० । ३ वं ५ नवलीं मोदिनीवाग्देवताशीला० । ३ टं ५ यल् विमलावाग्देवताशीला० । ३ तं ५ जमरीं अण्णावाग्देवताशीला० । ३ पं ५ हमलय्यू जयिनीवाग्देवताशीला० । ३ यं ५ ऊमर्यू सर्वेश्वरीवाग्देवताशीला० । ३ शं ५ क्षमरीं कौलिनीवाग्देवताशीला० । चक्राग्रे ३ सर्वरोगहराष्टारचक्राय नमः । ह्रँ ह्रक्लौ त्रिपुरासिद्धानित्याशीला० । एतस्या दक्षिणे ह्रसक्लौ खेचरीमुद्राशीला० । वामे ३ मुक्तिसिद्धिशीला० । ३ वैष्णवदर्शनाय नमः । अत्र सर्वरोगहराष्टारचक्रे त्रिपुरासिद्धावक्रनायिकाधिष्ठिते एता वशिन्याद्या योगिन्यः समुद्रा इत्यादि मूलदेव्यै समर्पयेत् । ह्रसक्लौ खेचरीमुद्रां प्रदर्श्य, ऐं आत्मत-

त्वाय स्वाहा इति समानम् ॥

त्रिकोणाद्येऽप्रतो वामावर्तेन पश्चिमादि दक्षिणान्तं यावत्, ३ द्वात्रिंशत्श्लेषः यारलांवाशा कामेश्वर-
कामेश्वरीजुम्भलाशेषो नम । ३ द्वा २ या ५ ध थ सर्वममोहनाय कामेश्वरकामेश्वरीधनुषे
नम । ३ द्वा ५ या ५ आहोवशीकरस्थाय कामेश्वरकामेश्वरीपाशाय नम । ३ द्वा ५ या ५ श्रौं
सर्वस्तम्भनाय कामेश्वरकामेश्वरधनुषाय नम ॥

ततस्त्रिकोणाप्रदक्षिणोत्तरकोणेषु, मूलरागभवमुच्चार्य अग्निचक्रे, कामविर्यालये मित्रशनाथात्मके रुद्रा-
त्मशक्तिकामेश्वरीधरीपा० । कामराजमुच्चार्य सूर्यचक्रं पूर्णगिरिपिठे पृथ्वीशनाथात्मके विष्णुकात्मशक्तिवज्रे-
श्वरीदेवीश्रीपा० । शक्तिकूटमुच्चार्य सोमचक्रे, जैलन्धरपीठे उद्दृशनाथात्मके ब्रह्मात्मशक्तिभगमालिनीदे-
वीश्रीपा० । चक्राग्रे सर्वसिद्धिप्रदाद्यचक्राय नम । हसरं हम्भकलरीं हम्भकलरीं त्रिपुराम्याशक्तिनित्याकला-
श्रीपा० । पतस्या दक्षिणे हसौ रीजमुद्राश्रीपा० । वामे इच्छाशक्तिश्रीपा० । ३ शक्तदर्शनाय नम ।
अत्र सर्वसिद्धिप्रदाद्यचक्रे षण्णचापपाशाकुशशुभ्रपतान्तराले त्रिपुराभ्याचक्रनायिकाधिष्ठिते एता कामेश्वर्याद्या
अतिरहस्ययोगिन्य नमुद्रा इत्यादि मूलेदेवै समर्पयेत् । हसौ रीजमुद्रा प्रदर्श्य, ऐं श्रातमत्तत्वाय स्वाहा
इति समानम् ॥

ततो वैन्दवचक्रे, मूलमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीनित्याश्री० इति त्रि सपूज्य, चक्राग्रे ३ सर्वान-
न्दमयवैन्दवचक्राय नम । मूलमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीचक्रनायिकाश्रीपा० । पतस्या दक्षिणे ऐं योनि
मुद्राश्रीपा० । वामे ३ प्रामिमिद्धि० । ३ मोक्षसिद्धिश्रीपा० । ३ शैवदर्शनाय नमः । कुलोद्दृशये यथा

“ततो मूल समुच्चार्य महात्रिपुरसुन्दरीम् । पूजयेद् देवतारूपा बिन्दौ चक्रेश्वरीं पुनः” ॥
यथा नवरत्नेश्वरे—

“वैदं ब्राह्म तथा मैरं शैवं वैष्णवमेव च । शाक्तं पृष्ठं तु विज्ञेय चक्रं षड्दर्शनात्मकम्” ॥
दृष्टयामलेपि—

“चतुरस्र वैदभेदं ब्राह्मं वै षोडशच्छदम् । वैष्णवं शैवभेदं च मन्त्रं सौरमुच्यते ॥

अष्टासं द्विदशारस्तु मध्यं शास्त्रं समीरितम्” ॥

शुक्रस्थाने तत्तददर्शनपूजा । अत्र सर्वात्मन्यपे वैन्दव चक्रे परब्रह्मस्वरूपिणीपरापराशक्तिमहात्रिपुर-
सुन्दरीसमस्तचक्रनायिकासविकिरूपाचक्रनायिकाधिष्ठिते त्रैलोक्यमोहन—सर्वांशापरिपूरक—सर्वसंज्ञोभका-
रक—सर्वसाम्राज्यदायक—सर्वार्थमायक—सर्वरत्नाकर—सर्वरोगहर—सर्वसिद्धिप्रद—सर्वानन्दमयश्रीचक्रलमुन्मी
लिनसमस्तप्रकटगुणगुणतन्मप्रदाय—कुलकौलिनी—निगमरहस्यानिरहस्य—परापररहस्य—समस्तयोगिनीपरिवृता
श्रीत्रिपुरा—त्रिपुरेश्वी—त्रिपुरसुन्दरी—त्रिपुरवामिनी—त्रिपुराश्री—त्रिपुरमालिनी—त्रिपुरसिद्धा—त्रिपुराभ्या—तत्तच्च
क्रनायिकायन्त्रचक्ररुमला श्रीमहात्रिपुरसुन्दरी नित्यादेवी सर्वचक्रेश्वरी—सर्वमन्त्रेश्वरी—सर्वविद्येश्वरी
सर्वप्रेतेश्वरी—सर्वकामेश्वरी—सर्ववीरेश्वरी—त्रैलोक्यमोहिनी—जगदुत्पत्तिमातृ—सर्वचक्रमयी—तत्तच्चक्रना
यिकासहिता नमुद्रा ममिद्धि सायुषा मवाहना सपरिवारा सगोपचारै श्रीमहात्रिपुरसुन्दरी परा
पराय नमर्या पूजिता तर्पिताऽस्तु, इति विशेषार्घ्योदकालतकुशुमै प्रधानदेव्या वामहस्ते समर्पयेत् ।

ततो नवमुद्रां प्रदर्श्य, ऐं आत्मतत्त्वाय स्वाहा, ऊँ विघाततत्त्वाय स्वाहा, सौ विघाततत्त्वाय स्वाहा, इति विरह्योदकेन तर्पयेत् । ततो गन्धपुष्पप्रवाततमाल्यादीनि दत्त्वा, ऐं इत्युक्त्या यत्तद्वादनं मूलमुच्चार्य,

“ॐ वनस्पतिरसोत्पन्नो गन्धाटो गन्ध उत्तमः । आग्नेयः सर्वदेवानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम्” ॥ इति धूपं दद्यात् । ततो मूलमुच्चार्य,

“स्वप्रकाशो महादीपः सर्वतस्तिभिरापहः । सर्वाह्वाभ्यन्तरं ज्योतिर्दोषोऽयं प्रतिगृह्यताम्” ॥ इति दीपं दद्यात् । ततो मूलमुच्चार्य श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यै नैवेद्यं कल्पयामि नमः । इति दद्यात् ॥ ततो नित्यहोमं कुर्यात् । तद्यथा—परिपिच्य भूमौ मूलमुच्चार्य प्राणाय स्वाहा, अपानाय स्वाहा, समानाय स्वाहा, उदानाय स्वाहा, व्यानाय स्वाहा, पङ्कजनाहुतिपट्टकं । ततः स्ववामे त्रिकोणं वृत्तं चतुरस्रं कृत्वा, ऐंहींथीं व्यापकमण्डलाय नम इति संपूज्य

“अर्घान्नि पूर्णसलिलं स्थापयेत् तत्र भाजनम् । त्रिधा पठन् कलावर्णमनुं दद्याद्गलिं ततः” ॥ ॐहीं सर्वविघ्नहृद्भयं सर्वभूतेभ्यो हुं स्वाहा, इति सामान्याभ्योदकेन दत्त्वा मुद्रां प्रदर्शयेत् । ततो षट्कादिभ्यो गलिं दद्यात् । ईशानवायुनिर्भ्रतिबह्निर्कोषेषु त्रिकोणवृत्तमण्डलानि कृत्वा, तेषु या षट्काय नमः । या योगिनीभ्यो नमः । गां गणपतये नमः । सां क्षेत्रपालाय नमः । इति पाद्यादिभिः संपूज्य तेषु द्रव्यभरितपात्राणि निलिप्य गलिं दद्यात् । “यद्योदित् देवीपुत्र षट्कनाथ कपिलजटाभारभास्वर विनेत्र ज्वास्तामुख सर्वविघ्नान् नाशय २ भवोपचारसहितं गलिं गृह्ण २ स्वाहा” इत्यनेन मन्त्रेण षट्काय गलिं दत्त्वा वामाहुष्टानामिकायोगेन मुद्रां प्रदर्शयेत् ॥

ऊर्ध्वं ब्रह्माण्डतो वा दिशि गगनतले भूतले निस्तले^१ वा

पाताले वातले वा सलिलपवनयोर्पत्र कुत्र सिता वा ।

क्षेत्रे पीठोपपीठादिषु च कृतपदा धूपदीपादिमांसैः^२

प्रीता देव्यः सदा नः शुभवलिबिधिना पान्तु वीरेन्द्रवन्द्याः ॥

“यां योगिनीभ्य स्वाहा सर्वयोगिनीभ्यः हुं फट् स्वाहा” इत्यनेन गलिं दद्यात् । वामहस्ताहुष्टतर्जनीमध्यमानामाभियोन्याःशरेण मुद्रा प्रदर्शयेत् । “सांसींस्त्रींसींक्ष-स्थानक्षेत्रपाल धूपाविसहितं गलिं गृह्ण २ स्वाहा” इत्यनेन क्षेत्रपालगलिं हरेत् । वाममुष्टेस्तर्जनीं सरलां कृत्वा मुद्रां दर्शयेत् । “गांगीं गणपतये वरवरद सर्वजनं मे बशमानय गलिं गृह्ण २ स्वाहा” इत्यनेन गणपतये गलिं हरेत् । वामामुष्टेर्मध्यमाङ्गलिं षण्डबत् कृत्वा मुद्रां प्रदर्शयेत् । त्रैवीविद्यया चैतद्गलित्वतुष्टयं कर्तव्यम् । सर्वांग्ते भूतबलिर्वा^३ तन्त्रे गलिमधिकृत्य—

अदत्त्वा षट्कादीनां यः पूजयति चण्डिकां । पूजा च विफला तस्य देवीशापश्च ज्ञापते ॥

ततो मूलदेव्यै श्रावणनीयादिकं दत्त्वा सुवासितं ताम्बूलं दद्यात् । तत आराविकं दद्यात् । तद्यथा—सुवर्णसंस्थादिभाजने कुङ्कुमादिना बालायाश्चकं बिलिप्य, तत्र कर्पूरगाम्भण्या वत्यां घृतपूरितानष्टयोनिष्वष्ट प्रदीपान् निधाय, मध्ये पिष्टकादिरचितमस्तर्षोपरि महादीपं संस्थापयेत् । “श्रींहींग्लैस्त्रैस्त्रैस्त्रैस्त्रैंहींथीं

इति मन्त्रेण मूलमन्त्रेण चाभ्यर्च्य तत्पात्र मस्तकान्त समुदधृत्य नवगण नीराजयेत् । तथाच ग्रामार्णवे—
 आरात्रिकमतः कुर्वात् सर्वकार्यमिदमे । मौक्तिके रामते काम्ये म्यालके परमेश्वरि ॥
 कुङ्कुमेन लिखेद्यन्त्रं नवकोणं मनोहरम् । चन्द्ररूपं चरु कृत्वा तन्मध्ये मस्तके शिवे ॥
 दीपमेकं त्रिनिक्षिप्य वसुकोशेऽष्ट दीपकान् । यवगोधूममुद्गादिरचितान् शर्करापुतान् ॥
 चणकादितशोभाभिः शोभितान् घृतपूरितान् । अभिमन्त्र्य महेशानि रत्नेश्वर्या ततः परम् ॥

इति । ततो मूलसुधार्य

समस्तचक्रकेशीपुते देवि नवात्मिके । आरात्रिकमिदं भद्रे गृहाण मम मिदमे ॥

इति । ततश्चन्द्रमुद्रा प्रदर्शयेत् । ततो विमर्जमानं कर्म समापयेत् ॥ इति संक्षेपश्रीविद्यापद्धति ।

इति श्रीमहामहोपाध्यायभगवत्पुत्र्यपादश्रीगोविन्दाचार्यशिष्य—श्रीभगवच्छङ्कराचार्यशिष्य—श्रीविष्णु-
 शर्माचार्यशिष्य—श्रीभगवत्सामाचार्यशिष्य—श्रीविद्यारण्ययतिधिरचिते श्रीविद्यार्णवाख्ये तन्त्रे
 चतुर्थेऽध्याये ॥ २५ ॥

मंहारमातृकां सृष्टिमातृकां विन्यसेत् ततः । देव्येकतापादनाय मनुन्यासं समाचरेत् ॥ २ ॥

त्रयोदशैकादशेषुबहिसोमस्वरादिकाः । हृल्लेखाया भूतनिमा न्यस्तव्या भद्रिणा तनी ॥ ३ ॥

त्रयोदश ओ , पञ्चादश ए, इयु व , धदिः इ , सोमः अ , इति पञ्चस्वराद्या ह्रस्वेषाद्याः शक्यो न्य-
स्तव्या इत्युक्तम् । केचित्तु—

सद्योऽष्टयुतिनेत्राद्यैर्विद्यां संभेद्य भवन्ति । ह्रस्वेषाद्याः प्रविन्यमेद्ययान्यां विचक्षणः ॥ १ ॥

इति दशपटलीपचनात् । ह्रस्वेषाद्याः इति पञ्चगोत्रादिकास्ताः शक्य इत्याहुः । तत्र यद्योपदेशं कार्यमिति ।

मूर्ध्नि वक्त्रे हृदि गुह्ये पादयोश्च ययाक्रमम् । ऊर्ध्वेन्द्रमौम्याभ्याशाप्रत्यग्वक्त्रेषु च न्यसेत् ॥ ४ ॥

ह्रस्वेषा गगना रक्षा चतुर्थी च करालिका । पश्चमी च महोच्छुम्भा पुनरङ्गानि विन्यसेत् ॥ ५ ॥

कण्ठे न्यसेच्च गायत्रीं सावित्रीं वामगे कुचे । सरस्वतीं दक्षकुचे ब्रह्माणं वामगोऽपके ॥ ६ ॥

हृदि विष्णुं महेशं च दक्षिणैऽसे प्रविन्यसेत् । वामे धनपतिं युक्तं शिवा श्रोत्राग्रके न्यसेत् ॥ ७ ॥

सरं रत्या युतं वक्त्रे गण पुष्ट्या युतं न्यसेत् । दक्षधोत्राग्रके मन्त्री निषी शक्तिपूतौ न्यसेत् ॥ ८ ॥

ब्रह्माणं विन्यसेद्ब्रह्मे गायत्र्या सहितं सुधीः । विष्णु कपोले सावित्र्या युतं दक्षे प्रविन्यसेत् ॥ ९ ॥

महेशं वामगण्डे च वामीश्वर्या युतं न्यसेत् । अयः कपोलान्तरयोर्मूलं वक्त्रे न्यसेत् ततः ॥ १० ॥

गलमूले कुचयुगे पार्श्वे हृदि दक्षिणे । अंभे पार्श्वयुगे चैतान् न्यसेन्मर्षी ममाहितः ॥ ११ ॥

अष्ट मातृन्यसेद्ब्रह्मे ह्रस्वे पार्श्वे तयोदरे । पार्श्वे चासे च मन्त्रस्तया परगले हृदि ॥ १२ ॥

व्यापय्य मूलमनुना तनुं देवीं ततः स्मरेत् । उद्यटादित्यणचिरं शीताशुकतशेखराम् ॥ १३ ॥

पद्मासना त्रिनेत्रां च पाशाङ्कुशवराभयेः । अलङ्कृतचतुर्बाहुं मन्दीक्षितलम्बमुखीम् ॥ १४ ॥

कुचभारविनेत्राङ्गलतां देवीं हृदि स्मरेत् । ॥

वामोर्ध्वकर्णादेवामाद्यः करपर्यन्तमायुधध्यानम् । दशपटलार्था तु— “ इत्येऽङ्कुशाभये प्रोक्ते वामे पाशमघेष्ट-
वम् ” इत्युक्तम् । अत्र यद्योपदेशं यद्येष्टं वा ध्यानम् ॥ तथा—

आदौ कृत्वा तु पदकोणं तद्बाह्येऽष्टदलाम्बुजम् । तद्बाह्ये षोडशदलं चतुरस्रत्रयं चहिः ॥ १५ ॥

चतुर्द्वारमनेपतं मण्डलं प्रोक्तमुत्तमम् । तत्र पीठं यजेत् पूर्वं नवशक्तिमन्त्रितम् ॥ १६ ॥

जया च विजया चैवाजिताख्या चापराजिता । नित्या विलासिनी दोग्ध्री ह्यचोरा महङ्गा ततः ॥ १७ ॥

एवास्तु शक्यः पूज्याः केसरेण च मध्यके । दद्यान्मूलेनासनं तु मूर्तिं तेनैव कल्पयेत् ॥ १८ ॥

देवीमात्राहयेत् तस्यामङ्गावरणमपुताम् । पाशाङ्कुशवराभीतिकरा भूतनिमाश्च ताः ॥ १९ ॥

ह्रस्वेषाद्याः ममभ्यर्च्य विविचाभरणोञ्ज्वलाः । मध्येऽग्रयाम्योदकश्रुत्यरुस्यानेषु क्रमतस्ततः ॥ २० ॥

अमीशामुरवायव्यकोणेष्वग्रे हृदादिकान् । यजेदस्रं तथाशासु कोणाग्रे मिथुनानि च ॥ २१ ॥

गायत्रीमरुणाभासामरुणाकल्पभूषिताम् । चतुर्भुजां करैर्दण्डं कुण्डिकामक्षमालिकाम् ॥ २२ ॥

अमीतिं त्रिभ्रतीं तद्वद्ब्रह्माणं पुरतो यजेत् । सावित्रीं हस्तकमलैररिशङ्खं गदाम्बुजे ॥ २३ ॥

विभ्राणां पीतव्रमनां कयूराद्भूषणाम् । किरीटहारशशानानूपुरैरुपशोभिताम् ॥ २४ ॥

तादृशं महाविष्णुं रचःकोशाग्रं यजेत् । शुभ्रां त्रिनेत्रामत्यन्तशुभ्रवस्त्रविराजिताम् ॥ २५ ॥

टङ्काक्षमूत्रामयदवरयुक्कचतुर्भुजाम् । सरस्वतीं यजेद्वार्यां कोणे चेशं च तादृशाम् ॥ २६ ॥

लक्ष्मीं प्रियाङ्गमंस्थां च दक्षेणालिङ्गा ब्राह्मणा । पतिं वामेन कमलं धनदं च प्रधूदरम् ॥ २७ ॥

पीते रत्नवटं रवकरणं त्रिभ्रतीं यजेत् । आग्नेये रमणाङ्गस्थां रतिं सव्येन पाणिना ॥ २८ ॥

श्यालिङ्गा रमणं पद्ममन्येन दधतीं स्मरेत् । चन्द्रकाशं वाणमुण्डाणिचापधरं जले ॥ २९ ॥

जले पश्चिमे ।

ऐशाने पूजयेत् मम्यक् विभ्रगजं प्रियान्वितम् । सृष्टिपाशधरं कान्तावराङ्गस्युक्कराङ्गुलिम् ॥ ३० ॥

माध्वीपूर्णाकपालान्धं विभ्रराजं दिगम्बरम् । पुष्करे विलेसद्रनस्फुरत्त्रयकधारिणम् ॥ ३१ ॥

सिन्दूरसदृशाकारामुद्राममदविभ्रमाम् । धृतरत्नोत्पलामन्यपाणिना तद्ध्वजस्फुशम् ॥ ३२ ॥

आश्लिष्टकान्तामरुणां पुष्टिमर्चेद् दिगम्बराम् । कर्णिकायां निधीं पूज्यौ पद्मकोणस्याथ पार्श्वयोः ॥ ३३ ॥

आद्या त्वनङ्गकुसुमा त्वनङ्गकुसुमातुरा । पश्चादनङ्गमदना त्वनङ्गमदनातुरा ॥ ३४ ॥

भुवनाद्या पालिनीं स्यात् तथा च गगनादिका । वेगा स्याच्छशिरेखान्या रेखा गगनपूर्विका ॥ ३५ ॥

इत्यष्ट शङ्खयः पूज्याः पत्रेषु परितः स्थिताः । पाशाङ्कुशवराभीतिकरा ग्नाः सुभूषिताः ॥ ३६ ॥

ततः षोडशपत्रेषु कराली विकरान्युमा । मरुत्वती श्रीर्दुर्गोपा लक्ष्मीः श्रुतिः स्मृतिर्भृतिः ॥ ३७ ॥

श्रद्धा मेधा मतिः कान्तिरर्या षोडश शङ्खयः । खड्गखेटकधारिण्यः स्थामाः पूज्याः प्रदक्षिणम् ॥ ३८ ॥

ब्राह्मणाद्यास्तद्बहिः पूज्याः पत्रमन्धिषु दिक्क्रमात् । पद्माद्बहिः समभ्यर्च्याः शङ्खयः परिचारिकाः ॥ ३९ ॥

प्रथमानङ्गरूपा स्यादनङ्गमदना ततः । मदनातुरा भुवनवेगा भुवनपालिका ॥ ४० ॥

स्यात् सर्वाशिशिरानङ्गमदनाङ्गमेखला । चपक तालवृन्तं च ताम्बूलं छत्रमुज्ज्वलम् ॥ ४१ ॥

चामरे चांशुकं पुष्पं विभ्राणाः करपङ्कजैः । ॥

एता द्विभुजा वामेन रत्नोत्पलं दक्षिणेनैकैकशङ्खपकादिकं च दधाना ध्येया ॥ प्रयोगसारे—

रक्षा रत्नोत्पलाकारा रत्नाम्बरविलेपनाः । रत्नोत्पलकरा ध्येयाः सुन्दर्याः परिचारिकाः ॥

इति । तथा—

सर्वाभरणसंदीप्तान्नोपकपालान् चदियेजेत् । वज्रादीन्पि तद्बाह्वे देवीमित्यं प्रपूजयेत् ॥

पूज्यते सकलैर्देवैर् किं पुनर्मनुजोत्तमै ॥ इति । अथ प्रयोगः— षोडश्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि शक्तिऋषये नमः । मुखे गायत्रोद्गन्धे नमः । हृदि श्रीभुवनेश्वरीदेवतायै नमः । गुह्ये हं बीजाय नमः । पादयोः ईं शङ्खये नमः । नाभौ रं कीलकाय नमः, इति विन्यस्य मम चतुर्विधपुरुषार्थमिदमे विनियोग इति कृताञ्जलिरुक्त्वा, द्वार्हा इत्यादिना करन्यासे विधाय हृदयादिपङ्क्त्येवपि न्यसेत् । मूर्ध्नि ओं हल्लेखायै नमः । एवं चपत्रे पं गगनायै नमः, हृदि ईं रक्षायै नमः, गुह्ये आ करालिकायै नमः, पादयोः अं महोच्छुम्पायै नमः,

१ 'विगलद्' ख पाठ । २ 'रायां' ख पाठ । ३ 'वेदना' ख पाठ ।

ऊटे गायत्र्यै नमः । चामकुचै सावित्र्यै नमः । दक्षे सरस्वत्यै नमः । चामासे ब्रह्मणे नमः ।
 हृदि विष्णवे नमः । दत्तासे महेशाय नमः । चामश्रोत्रे ध्रियै धनपतये नमः । मुने रत्ये कामाय
 नमः । दत्तकण्ठे पुष्ट्यै गणपतये नमः । दत्तकण्ठे कपोलभोग्ये चमुधारायै शंखनिधये नमः । चामे वसु-
 मस्यै पद्मनिधये नमः । ललाटे गायत्र्यै ब्रह्मणे नमः । दत्तकपोले सावित्र्यै विष्णवे नमः । चामे चागौश्व-
 र्यं महेशाय नमः । मुने हौं नमः । इति विन्यस्य, गलमूले चामदत्तकुचयोर्वामामहृदयदाक्षिणानेषु
 दत्तवामपार्श्वयोश्च प्रोक्त्रमियुनाष्टकं विन्यस्य, ललाटे आ ब्राह्मणे नमः । चामासे ई महेश्वर्यं नमः । इत्यादि-
 भेण चामपार्श्वोर्दत्तवामपार्श्वदत्तककुत्सु श्रीमार्पादिमहालक्ष्मण्यन्त विन्यसेत् । ततो मूलमन्त्रेण व्यापकं कृत्वा
 ध्यानमानसपूजागते स्वर्णादिपट्टे कुङ्कुमादिनाष्टदलरुमल कृत्वा तत्कार्णिकाया पदकोश विधाय, तद्वातेऽष्टदलपत्रं
 विधाय, पद्मादिति पोडशदलं पत्र विरच्य, तद्बहिर्द्विगुणैर्युक्तं चतुरस्रपत्रं कुर्यादिति पूजाचक्र निर्माणं
 पुरतः सस्थाप्याभ्यांघातमपूजागते मण्डुकादिज्ञानात्मान्त पीठमभ्यर्च्य, केसरेषु स्वाम्रादिप्रादाक्षिण्येन, जयायै
 नमः । एषं विजयायै०, अजितायै०, अपराजितायै०, नित्यायै०, विलासिन्यै०, दोग्ध्रेण०, अघोरायै०,
 अङ्गलायै नमः, इति भष्पमान्तं संपूज्य, कार्णिकाया हौं त्र्यंशकैरुमलासनाय नमः इति चमस्तं पीठ सं-
 पूज्य, मूर्तिरूपनादिपुष्पोपचारागते लयाङ्गमभ्यर्च्य, पदकोणाभ्यन्तरे मध्ये देव्यग्रे देव्या दक्षिणोत्तरपृष्ठेषु
 च हल्लेजाद्याः पञ्चशक्ती संपूज्य, प्राग्भत् पद्मज्ञान्यभ्यर्च्य, पदकोणस्य देव्यमकोणपत्रे गायत्रीयुताय
 ब्रह्मणे नमः । निःश्रुतिकोणे सावित्रीयुताय विष्णवे नमः । वायव्ये सरस्वतीयुताय वृत्राय नमः । य-
 द्धिकोणे लक्ष्मीयुताय धनदाय नमः । पश्चिमे रवियुताय कन्दर्पाय नमः । ईशाने पुष्टियुताय गणपतये
 नमः । इति मिथुनपदकं संपूज्य, पदकोणम्य दत्तवामपार्श्वयो शं शङ्खनिधिवसुधाराभ्या नमः । पं पद्म
 निधिवसुमतीभ्या नमः । इति संपूज्य, अष्टदलेषु देव्यप्रदलमात्स्य प्रादाक्षिण्येन अनङ्गकुसुमायै नमः ।
 अनङ्गकुसुमातुरायै नमः । अनङ्गमदनायै नमः । अनङ्गमदनातुरायै नमः । भुवनपालिन्यै नमः । गग-
 नवेगायै नमः । शशिनेवायै नमः । गगनरेखायै नमः । इति संपूज्य, पोडशदलेषु कराव्यै नमः । एष
 विरुदाव्यै०, उमायै०, सरस्वत्यै०, ध्रियै०, दुर्गायै०, उपायै०, लक्ष्म्यै०, श्रुत्यै०, स्मृत्यै०, धृत्यै०,
 धृष्टायै०, मन्त्रायै०, मत्स्यै०, कान्त्यै० आर्यायै नमः । इति प्रादाक्षिण्येनाभ्यर्च्य, तद्बहिर्दलसंधियु अष्टदिक्षु
 प्राहृष्याद्यष्टकं संपूज्य, पोडशदलचतुरस्रात्तरालेऽष्टदिक्षु देव्यममात्स्य अनङ्गरूपायै नमः, अनङ्गमदनायै, अन-
 ङ्गमदनातुरायै, भुवनवेगायै, भुवनपालिकायै, सर्वशिशिरायै, अनङ्गवेर्दनायै, अनङ्गमेखलायै नमः । इति
 संपूज्य प्राग्भोजकपालार्वादिमन्त्रं समाप्येदिति ॥ अत्रैव विस्तारपूजाशक्तौ संक्षेपमाह महासमोहनतन्त्रे—

चतुर्भिर्वा त्रिभिर्वापि द्वयेनैकेन वा पुनः । सर्वैर्वावरस्यैरेव भोगार्थो विस्तरं त्यजेत् ॥ १ ॥

चतुर्भिः, हल्लेखादिपङ्क्तलोकपालतदायुधैः । त्रिभिः, अङ्गलोकेशतदस्त्रैः । द्वयेन अङ्गलोकपालाभ्या । ए-
 केन अङ्गद्वयेनैव । इति संक्षेपप्रकाराद्यन्वयः ॥ तथा—

द्वात्रिंशलक्ष्मणानेन जपेनमन्त्रं समाहितः । तद्दशांशं हुनेदष्टद्वयैस्त्रिसाद्संपुर्तः ॥ १ ॥

तर्पणादि ततः कुर्यान्मन्त्री शास्त्रोक्तवर्तना । अथत्योदुम्बरलक्ष्मणप्रोधसमिधस्तथा ॥ २ ॥

तिलसर्पपद्मधाज्यं द्रव्याण्यष्टौ मतानि च ।

॥

प्रतिद्वयेण पृथग्युतचतुष्टयं होतव्यम् ॥

अथवाच्यप्रकारेण पुरश्चरणमुच्यते । एकलिङ्गे शिवागारे दक्षिणामूर्तिमाश्रितः ॥ १ ॥
 वद्धपद्मानो मस्मत्प्रायी च कुलविष्टरः । कृष्णाष्टमीं समारभ्य यावत् कृष्णचतुर्दशी ॥ २ ॥
 नित्यं विष्णुं शिवं शक्तिं जपेन्मन्त्रं सहस्रकम् । ढधिचौदश्रुताभ्यङ्गा व्याघातसमिधो हुनेत् ॥ ३ ॥
 ततः साग्रं सहस्रं च ध्यायेत् सर्वेश्वरीमुदाम् । ततः सिद्धो भवेन्मन्त्रो नात्रकार्या विचारणा ॥ ४ ॥

व्याघात शारङ्गध ।

एवं मिद्धमनुर्भूमी सर्वान् कामान् प्रमाधयेत् । नित्यं मौभाग्यदं पञ्चविंशज्जवाभिषेचनम् ॥ ५ ॥
 मेषावी च भवेद्भाग्यी तावज्जप्तान्मुपानतः । जिह्वाग्रे न्यस्य संजप्तं वाक्सिद्धिकविताकम् ॥ ६ ॥
 तज्जप्तमङ्गलं वरयं कर्पूरारगुमिश्रितम् । सासृग्भस्मालुणालेर्षवैश्याय तिलकक्रिया ॥ ७ ॥
 जानुमाग्रे जले स्थित्वा निश्चलोन्मीलितेक्षणः । जपेत् महस्र तद्रात्राविष्टामाकर्षयेत् स्त्रियम् ॥ ८ ॥
 लाजः कन्यामवाप्नोति निलैरारोग्यमरनुते । पुष्टिमान् ढधिहोमेन तण्डुलैश्च तथा भवेत् ॥ ९ ॥
 ब्राह्मीरमपुर्ताज्ञानं वक्ष्या च ममान्वितान् । त्रिसहस्रेणाभिमन्त्र्य माममेकं च मजयेत् ॥ १० ॥
 घृहृष्टरितसमो मन्त्री सर्वविद्याधिपो भवेत् । अथत्यममिधः स्वाद्रभ्यङ्गा हुता द्विजानमी ॥ ११ ॥
 वशयेत् पद्महोमेन राजस्तन्मन्त्रिणस्तथा । कुमुदै राजपत्नीश्च ब्रह्मज्ञपयश्चरुः ॥ १२ ॥
 तण्डुलाना पिष्टकृतां प्रतिमां न्यादुसंस्तुताम् । कृतप्राणप्रतिष्ठांतां मंजसां मनुनाभुना ॥ १३ ॥
 भधयेत् तामर्कवारो ततः कुर्यादशं नरम् । राजानं प्रमटां वापि यं च वाञ्छत्यनुत्तमम् ॥ १४ ॥
 फलके भूतिना शक्तिं समाभ्यां विलिखेत् सुधीः । गर्भियेयै दर्शयेदाशु सा सुखप्रसवा भवेत् ॥ १५ ॥
 अभिषेकविधानं तु वक्ष्यते वाञ्छितार्थदम् । मण्डपे मण्डलं कुर्याद् देवीपीठान्वितं शुभम् ॥ १६ ॥
 यथावत् पीठमभ्यर्च्य कलशान् विन्यसेत् सुधीः । कर्णिकायां दलाग्रेषु स्वर्णरौप्यमुताम्रान् ॥ १७ ॥
 मार्तिकान्वा न्यसेत् कुम्भान् पञ्चकं वापि मञ्जवित् । महता वाद्यघोषेण मधुना पूरयेद् घटम् ॥ १८ ॥
 कला आचाक्ष्य परितो वस्त्राभ्यां वेष्टयेत् ततः । सर्पिणा पूर्वदिकसंस्थं दक्षा दक्षिणदिग्गतम् ॥ १९ ॥
 चोरेण पश्चिमाशासं तैलेनेचोत्तरस्थितम् । पुष्पवीरमहीरुहृत्तगदशमूलोद्भवैः शुभैः ॥ २० ॥

दशमूलानि वैद्यकशास्त्रोक्तानि त्रियानि ।

कार्यैर्विदिक्स्थितान् कुम्भान् पूरयेन्मञ्जवित्तमः । यदि पञ्चात्र कलशास्तदा तान् पूरयेत् क्रमात् ॥ २१ ॥
 गोमूत्रेणैव पूर्वसं गोमयेनापि याम्यगम् । दुग्धेन वारुणं कुम्भं दक्षा चोत्तरदिक्स्थितम् ॥ २२ ॥
 गोमयेन गोमयोदकेन । " गोमूत्रगोमयोदकपयोत्रधिघृतांशकाः " इति आचार्येचरयोक्ते ।

आज्येन कलशं मध्यं पूरयेत् क्रमशः सुधीः । ऋग्मिश्र प्रणवोत्त्याभिः पञ्चगव्यानि योजयेत् ॥ २३ ॥
 प्रणवस्य पञ्च ऋव प्रागेव क्षीनाप्रकरयोक्तु बोद्धव्या ।

आत्माष्टान्नरमन्त्रैर्वा पञ्चभिस्तानि योजयेत् । एकार्षसप्तत्रितयभूमितानि ममानि वा ॥ २४ ॥
 एकार्षेत्यादिपञ्चभागकथनं तूत्तरे चैककलशपद्मे पञ्चगव्यपूरणे ज्ञेयम् ।

पञ्चाशदोपधिकायंपेद्येकः कलशस्तदा । अथवा पञ्चगव्यैश्च मन्त्रयित् तं प्रपूयेत् ॥ २५ ॥
 अत्रोत्तरस्यामाशया स्थापयेत् पङ्कजे घटम् । संपूरणीयो ब्रह्मद्रुकायाम्भोभिरनुत्तमः ॥ २६ ॥
 अत्रोत्तरस्यामितिश्लोकेन यो घट उक्तः स तु मण्डलाद्वह्निप्रदलकमले स्थाप्य ।
 सुवर्णनखादिपुतः शुद्धः स कलशो मतः । द्वारेषु मण्डपस्यास्य कुम्भौ द्वौ जलपूर्णौ ॥ २७ ॥
 मंथ्याप्योत्तमवस्त्राद्यैर्वस्त्राभिरुजयेत् । पूर्ववद् देवता तत्र समावाह्य प्रपूजयेत् ॥ २८ ॥
 पूर्वोक्तरूपचारैस्तु निजेशायै च मन्त्रयित् । " " " " " " " " ॥
 पूर्ववद् देवतामित्यनेन मण्डलमध्यस्थापितकुम्भे देवतावाहनादिकुम्भकमिति श्रेयम् ।
 घटेष्वन्येषु मंपूज्या मातरो दिक्कृमाद् बुधैः । यदि स्युः पञ्च कलशा मध्यादिषु यजेत् क्रमात् ॥ २९ ॥
 हृष्टोत्साद्याः पञ्च सुधीर्गमिष्वेत् ततोऽन्तर्यम् । प्रथमं घृतकुम्भेन कपायेण ततः परम् ॥ ३० ॥
 दध्ना पश्चाच्च पयमा कपायेण ततः परम् । " " " " " " " " ॥
 दध्ना चेति चकारात् कपायेणाभिषिच्य पश्चात् पयसा ।
 तैलेन च कपायेण मधुना च ततः परम् । द्विजवृत्तलचः क्षारैरभिषिच्य ततः सुधीः ॥ ३१ ॥
 द्वारकुम्भजलैः पश्चादन्तरामेकमाचरेत् । वक्त्रदस्तपदवालाचयान्यपि च मन्त्रयित् ॥ ३२ ॥
 वक्त्रदस्तपदवालाचयान्यपि च मन्त्रयित् । द्वारकुम्भजलैर्मुग्गरचरणजालनमाचमनं च
 कार्यमिच्छुक्तम् ।
 कारयेत् तेन नीरेण ज्वे सिक्रो नरोत्तमः । ज्ञानाणान् भोजयेन्नानाविधैर्मन्त्रैश्च तापयेत् ॥ ३३ ॥
 आसौति महतीं लज्मीं मर्वाटा विजयी भवेत् । वैप्रब्रह्मद्रुविल्वाना पलं श्राद्धं पलार्धकम् ॥ ३४ ॥
 वैप्रद्रुः श्वग्य । प्रसृष्टः यलाग ।
 अग्निमन्थस्रजमेव्यक्तानां कर्षं विदुस्तथा । प्रसारिणीकारमरिकाशोहिणीनां तदर्धकम् ॥ ३५ ॥
 उदुम्बरी पाटली दृष्टकमागाः सर्पारिताः । " " " " " " " " ॥
 अग्निमन्थ अगथ इति मध्यदेशमापया प्रसिद्धः । प्रसारिणी गन्धप्रसारिणीति असिद्धः । रोहिणी ह्रज
 विश्वेयो विन्ध्यपाञ्चेषु प्रसिद्धः । काशमरी त्वंमारीति प्रसिद्धा । दृष्टको घृतविशेषः ।
 एतत्कार्योदकेनामां(सुं) पूरयेत् कलशं ततः । अमूना प्रतिगर्षं च सेकाद् दीर्घाप्सुरुत्तमः ॥ ३६ ॥
 शिन्दिरावानामयैश्च रहितस्तेजसा शविः । कपला किङ्करी तस्य तं दृष्ट्वा विविधामयाः ॥ ३७ ॥
 नरयन्ति वर्षते तत्र धनधान्यादिकं महत् । येषु देवा नमस्तर्म्मं कुर्वन्ति फणिनश्च तम् ॥ ३८ ॥
 न दशन्ति च तन्पुत्राः सपत्न्याः पौत्रमंपुताः । देहान्ते परमा मुक्तिं मधीं याति न मंशयः ॥ ३९ ॥
 (शारदाया- ६ पृ ५० श्लो०)

अत्तन्तःस्थितमाध्यकर्मपाने वक्ष्यते शक्तिमि-

वाद्ये कोणगतयुतं हरिहरैर्वैश्वः कपोलापिर्तः ।

पश्चात् तैः पुनरीयुतैर्लिपिभिरप्यात्रीतमिष्टार्थदं

यत्रं भूपुरमध्यगं त्रिगुणितं मौभाग्यसंपत्प्रदम् ॥ ४० ॥

दीर्घायुष्यप्रदं वरयकरं सर्वार्थमिद्विदम् । ॥

कोणगतेयुतमिति कोणगतेन इकारेण युतमित्यर्थः । मन्विन्दुना इति मंत्रप्रायः ॥ अस्वार्थं — इन्द्रजोषा-
मुदिगगतकोणत्रयं इत्यत्रमप्रिमण्डलं विधाय तन्मध्ये भुवनेश्वरीबीजं विलिख्य, तस्य रेफस्थाने मा-
ध्यनाम इकारस्थाने साधकनाम तयोर्मध्ये कर्म च विलिख्य, तद्भुवनेश्वरीबीजैरावेष्टय त्रिकोणस्य कोण-
त्रयाभ्यन्तरे सान्द्रिकुर्माकारे विलिख्य त्रिकोणाग्रेषु भुवनेश्वरीबीजं प्रतिकोणं विलिख्य, तेषां त्रयाणामे-
कैकस्य बीजस्य रेफेण तत्तद्बीजं प्रदक्षिणीकृत्याभ्याम्यस्येकाराग्रे परस्परं वर्धनीयात् । ततः कोणत्रयपाश्वयो-
र्हृदिहृत् इति वर्णचतुष्टयं विलिख्य बहिर्द्वैतत्रयं कृत्वा तन्मध्यगतबीजाद्वये प्रथमबीज्यां स्वामिप्रदि प्राद-
क्षिण्येन हृदिहृत्वर्यं, पुनः पुनरीयुतैरेवेष्टय, द्वितीयबीज्यामकारादिसकाशात् तैः मन्विन्दुकैर्मातृकाक्षरैः स्वा-
मिप्रदि प्रादक्षिण्येन वेष्टयित्वा, सर्वबाह्यं चतुरस्रं कुर्यात् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

अत्रापि संपदे देवीं पूजयेत् साधको यदि । तद्बाह्यसोपरि प्राज्ञो विदध्यादपत्रकम् ॥ ४१ ॥
तसोपरि च रात्रपादिविकृतं चापिमण्डलम् । तत्रावाह्य यजेद् देवीं यथाविधि समाहितः ॥ ४२ ॥
हृद्भ्रूवाद्याः समभ्यर्च्य पूर्ववत् साधकः भव्यम् । अङ्गानि पूजयेत् पश्चाद् गायत्र्याद्याः प्रपूजयेत् । ४३ ॥
प्रागग्रबीजे गायत्रीं सावित्रीं दक्षिणासंगे । सरस्वतीं मातृतम्ये ब्रह्माण्यं बहिगे तथा ॥ ४४ ॥
बानुषे विष्णुमीशं च यजेदीशे ततो बहिः । ब्रह्माण्याया लोकापालास्तद्रात्रे कृलिशादयः ॥ ४५ ॥
एवं त्रिगुणिते देवीं पूजयेत् भागकोत्तमः ।

इति । शाग्नातिलके— (६ पं ५३ त्रयो०)

बीजान्तःस्थितमाध्यनाम शरशो मायारमामन्मर्थ-
वीतं बह्निपुग्द्वये रमपुष्टेष्वालिस्य बीजत्रयम् ।
सात्मानात्मकर्माशिसं हरिहरैरामद्वयणदं बहिः
पद्मीजैरनुपद्मसंधिलिपिभिर्वीतं गृह्णाभ्यां भुवः ॥ ४६ ॥

चिन्तामणिनुसिंहाभ्यां लसत्कोणमिदं लिखेत् । बहिः षोडशशुलाङ्कमतीव च मनोहरम् ॥ ४७ ॥
एतत् षड्गुणितं यन्त्रं सर्वसिद्धिकरं परम् । ॥

अस्वार्थः— तत्र स्वेष्टमानभ्रमेण वृत्तं कृत्वा तत्र प्राक्प्रत्यक् ब्रह्मसूत्रमास्फाल्य तदग्रयो मन्दिम-
धपन्ध, वृत्तार्चपरिमाणेन सूत्रेण वृत्तसन्दर्भे मत्स्यद्वयं दक्षिणोत्तरयो कुर्यात् । एवं कृते मत्स्यचतुष्टयं
संपन्नं भवति । ततः पूर्वमत्स्यद्वये पश्चिममत्स्यद्वये च दक्षिणोत्तरं त्रिर्यक्सूत्रद्वयमास्फाल्य ब्रह्मसूत्रस्य
प्रागग्रे निधाय, पश्चिममत्स्यद्वयोर्द्वयोस्तिर्यक्सूत्रद्वयमास्फालनेन ब्रह्मसूत्रपश्चिमग्रे निधाय, पूर्वदिग्म-
त्स्योदत्योः सूत्रद्वयमास्फालयेत् । एवं कृते बह्निमण्डलद्वयं जायते । ततो वृत्तं प्रार्चाम्बुं च मार्जये-
त्, इत्येवं पदकोषं कृत्वा तन्मध्ये शक्तिबीजं विलिख्य, तस्य रेफभागे साध्यनामालिख्य, तस्येकार-
स्वरभागे साधकनामालिख्य रेफैकारयोरेतत्पले साधकाशे कर्म लिखेदित्येवं स्वामिमते विलिख्य, म-

१ ' धिते ' स पाठः । २ ' रवहृद् ' स पाठः ।

ध्यस्थवीजपरितो येष्टप्रकारेण पञ्चधा शक्तिबीजं विलिख्य, तद्वदि पञ्चधा श्रीबीजं पुनस्तद्वदि पञ्चधा कामबीजं विलिख्य, पदकोणस्य ऊर्ध्वगतत्रिकोणत्रये तान्येव बीजानि विसर्गयुक्तानि समन्वयनामानि दक्षिणमध्योत्तरक्रमेण विलिख्य, पदस्वपि त्रिकोणोदरेषु (सन्दिन्दुचतुर्थस्वरमालिख्य, पदकोणस्य प्रतिकोण-पार्श्वयोर्द्विरिह इति द्वादशधा विलिख्य पदसु त्रिकोणाग्रेषु) प्रतित्रिकोणाग्रमेकमेकं शक्तिबीजं विलिख्य पूर्ववदेकैकान्तरितं यन्नीयात् । उक्तं चाचार्यचरणैः— “ एकैकान्तरितास्तास्तु संव्युत्तरितरेतम् ” इति (१० प० ४३ श्लो०) ततो वहिर्द्वन्द्वत्रयं कृत्वा वीथीद्वयं निष्पाद्य, तत्राभ्यन्तरवीथ्या स्वाप्रादि प्रादक्षिण्येन (सविन्दूनकारादिककारान्वान् मातृकार्णानालिख्य, यहिर्वीथ्यां तानेव क्षकाराद्यकारान्तक्रमेण प्रादक्षिण्येन) लिपेत् । उक्तं चाचार्यचरणैः— “ याद्यरेखामन्तरा स्युर्वर्णाः क्रमगता शुभाः । तद्वदिः प्रति-लोमाश्च ते स्युर्लम्बकपाटवात् ” (१० प० २६ श्लो०) इति ॥ ततो वहिरष्टकोणं विधाय तस्य दिग्गतकोणस्येत्वाष्टकं प्रान्तयोदशके षोडश त्रिशूलानि कुर्यात् । उक्तं चाचार्यचरणैः— “ यदि षोडशगुणाद्दशोभत इत्यर्णवर्णवत् ” । एतत् षड्गुणितं यन्त्रमुक्तकलदं भवति । तथा—

अत्र देव यजेन्मन्त्री पद्मस्योपरिशोभनम् । पद्मं द्वादशपत्रं च पदत्रिंशत्केसरान्वितम् ॥ १ ॥

वहिक्ष रारयादिकेन युक्तं कुर्यान्मनोहरम् । नवशक्तिपुतं पीठं सपूज्यावाह्यं देवताम् ॥ २ ॥

संपूजयेच्चन्दनाद्यैरुपचारैश्च पूर्ववत् । प्रोक्तवच्च पदङ्गानि मिथुनानि च संयजेत् ॥ ३ ॥

वहिरद्वादशशक्तीश्च रक्ताद्यास्तु यजेत् क्रमात् । रक्ता चानङ्गकुसुमा नित्या च कुसुमातुरा ॥ ४ ॥

अनङ्गमदना तद्वज्रवेद्य मदनातुरा । गौरी च भगना तद्वद्वेखान्तं गगनं पदम् ॥ ५ ॥

पद्मा भवप्रमथिनी द्वादशी शशिशेखरा । बाह्ये मातृश्च लोकेरान् कुलिशादीनि तद्वदिः ॥ ६ ॥

तद्वज्रवेद्य मदनातुरेति, अनङ्गमदनातुरेत्यर्थः । रेखान्तं गगनं पद्ममिति गगनरेपेत्यर्थः ।

अनेन विधिना मन्त्री योऽर्चयेद्भुवनेश्वरीम् । स लक्ष्मीनिलयो भूत्वा त्रिदशैश्चाभिवन्दितः ॥ ७ ॥

देहान्ते शिवसायुज्यं सप्राप्नोति सुनिश्चितम् ।

॥

इति । शास्त्रायाम्— (६-४५)

बीजं व्याहृतिभिर्भूतं गृह्युगद्वन्द्वं बसोः कोणं

दौर्गं बीजमनन्तरं लिपियुगैरानद्गणद लिखेत् ।

गायत्र्या रविशक्तिपद्विवरं त्रिष्टुभृतं तत्ततो

वीर्यं मातृकया धरापुरयुगे सत्सिंहचिन्तामणिम् ॥ १ ॥

यत्र दिनेशुगुणितं प्रोक्तं रचामृद्धिदम् । सर्वसौभाग्यजननं सर्वशुनिवारकम् ॥ २ ॥

इति । अन्वयार्थः— तत्र गायत्र्यं पदकोणमालिख्य तस्य सन्धिपदके त्रिकोणपदकं यथा व्यक्तं भवति तथा गुरुकयुक्त्या पदकोणान्तरं विलिख्य, तन्मध्ये प्राग्बत् सान्ध्यसाधककर्मयुक्तं शक्तिबीजमालिख्य तत्प्रति लोमेन व्याहृतिभिर्षेष्टयेत् । तदुक्तमाचार्यैः— “ शक्तिं प्रवेष्टयेच्च प्रतिलोमःपाहृतिभिरन्त स्यात् ” इति । ततो द्वादशत्रिकोणादरेषु दुर्मिति दुर्गाबीजं विलिख्य तदुपरि च सानुस्वारं चतुर्थस्वरं लिखेत् । उक्तं चाचार्यचरणैः— (११ । ८ “ गायत्रीं प्रतिलोमत प्रविलिपेद्रे कपोलम् ” इति । ततः पूर्वद्वादशत्रिको-

शास्त्रेषु शक्तिवीजानि विलिख्य तानि परस्परं पूर्ववदेकान्तरं चर्ध्यायात् । तद्बहिर्वृत्तद्वयं विधाय तयोस्त-
रालगतवीर्यां “ जातधेदसे सुनयाम मोममरातीयतो निदहाति वेदः । स नः पपदति दुर्गाणि धिध्वा
नायेव सिन्धुं दुरितात्यागि ” ॥ इति त्रैष्टुभमन्त्रस्य सयिन्दुभिर्वणैः प्रतिलोमेन वेष्टयत् । तदुक्तमाचार्य-
चरणैः — “ बहिश्च रचयेद्भ्यस्तथा त्रैष्टुभम् ” इति (११ । २) तत्र श्रीपद्मपादाचार्याख्या— तथा त्रि-
ष्टुभमिति प्रतिलोमेनेत्यर्थः । तत्र प्राग्बन्धुलोममातृकया विलोममातृकया च संवेष्टय, तद्बहिर्दृष्टकोणं
कृत्वा प्राग्बन्धु तत्कोणेषु तृसिंहवोज चिन्तामणिवर्जं च विलिख्य, तथैव षोडशशलयुक्तं कुर्यात् ।
एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

भुवनेशीमत्र यजेद्यत्रे साधकमत्तमः । तदास्य विलिखेद्ब्राह्मे पञ्च षोडशपत्रकम् ॥ १ ॥

बहिश्च राशिधीर्यादियुतं नेत्रमनोहरम् । तत्र मध्ये यजेद् देवीमहृगानि तदनन्तरम् ॥ २ ॥

हृल्लेखाद्याश्रतन्त्रोऽपि ब्राह्म्याद्याश्च ततो यजेत् । करालाद्याः षोडश च पूजयेच्च ततो बहिः ॥ ३ ॥

द्वात्रिंशच्चैव विद्याद्या चतुःषष्टिस्ततो बहिः । पिङ्गलाचयादिका बाह्ये लोकपालास्तथायुधैः ॥ ४ ॥

एवं यः पूजयेच्चतया पूर्वोक्तं द्विगुणं फलम् । लभते मायकः शीघ्रं देवानामपि दुर्लभम् ॥ ५ ॥

विद्याहीषुष्टयः मज्ञा मिनीवाली कुहस्तया । रुद्रवीर्या प्रभानन्दा पोषिणी सिद्धिदा शुभा ॥ ६ ॥

कालरात्रिर्मर्द्रकाली महारात्रिः कपालिनी । विष्णुनिर्दाण्डिमुण्डिन्यौ सेन्दुस्तण्डा शिखण्डिनी ॥ ७ ॥

निशुम्भशुम्भमथनी महिसासुरमर्दिनी । इन्द्राण्यौ चैव रुद्राण्यौ शङ्करार्थशरीरिणी ॥ ८ ॥

नारी नारायणी चैव त्रिशूलिन्यपि पालिनी । अम्बिकाद्यादिनी चैव द्वात्रिंशच्चक्रयो मताः ॥ ९ ॥

पिङ्गलाची विशालाची समृद्धिर्बुद्धिरेव वा । श्रद्धा स्वाहा स्वधान्या च मायाभिलया वसुधरा ॥ १० ॥

त्रिलोकधात्री गायत्री सावित्री त्रिदशेश्वरी । सुरूपा बहुरूपा च स्कन्दमाताऽच्युतप्रिया ॥ ११ ॥

विमला मामला चैव अरुणा आरुणी तथा । प्रकृतिर्विकृतिः सृष्टिः स्थितिः संहतिरेव च ॥ १२ ॥

संध्या माता मती हंभी मर्दिका वज्रिका परा । देवमाता भगवती देवकी कमलासना ॥ १३ ॥

त्रिमुखीसप्तद्वयौ च सुरासुरविमर्दिनी । मलम्बोष्ठपूर्ध्वकेदयौ च बहुशिखा वृकोदरी ॥ १४ ॥

रथरेखाह्वया चैव शशिरेखा तथापरा । पुनर्गगनवेगाख्या बेगा च पवनादिका ॥ १५ ॥

भूषो भुवतपालाख्या तथैव मदनातुरा । अनङ्गानङ्गमदना भूषधानङ्गमेखला ॥ १६ ॥

अनङ्गकुसुमा विश्वरूपाऽसुरभयङ्करी । अतोभ्यासत्यवादिन्यौ वज्ररूपा शुचित्रता ॥ १७ ॥

वरदा चैव वार्गीशी चतुष्पाष्टिः प्रकीर्तिताः । ॥

इति । तथा— शास्त्रातिलके (६ पृ ५७ पृ १०)

लिखेत् सरोजं रसपत्रयुक्तं मध्ये दलेष्वप्याभिलिख्य मायाम् ।

स्वराश्रितं यन्त्रमिदं बधूनां पुत्रप्रदं भूमिगृहान्तरस्वम् ॥ १ ॥

अस्वार्थः— भूर्जादी पद्दलकमलं विधाय तन्मध्ये सप्तार्थं शक्तिवीजमालिख्य, पदसु दलेष्वपि शक्ति-
वीजमेवाल्लिख्य, तद्बहिर्वृत्तद्वयं विधाय, तयोस्ताराले सयिन्दुभिः षोडशस्वरैरावेष्टय तद्बहिर्दृष्टकोणं कु-

यात् । एतद्यन्त्रमुक्तफलद भवति । (तथा— पदकोणमध्ये प्रविलिख्य शक्तिं कोणेपु तामेव विलिख्य मूय । ससाध्यगर्भे वसुधापुरस्थे यन्त्रे अथेद्वयकरे नरणांम् ॥ अस्यार्थ— प्राग्बत् पदकोणं विधाय तन्मध्ये तत्कोणेष्वेव सनाभ्य शक्तिर्जीवमालिख्य तद्द्विद्वयतुरन्ध्रं कुर्यादेतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥) तथाच सारसंग्रहे—

ज्ञानामृता दण्डियुक्ता याष्टमो वह्निपुष्टियुक् । मनिन्दुर्मृत्युरूपायुक् शान्तिविन्दुविभूषिता ॥ १ ॥

त्र्यक्षरात्मा मनुः प्रोक्तश्चतुर्वर्गफलप्रदः । ॥

ज्ञानामृता ऐ, दण्डी अनुस्वार, तद्युक्तत्वेन ऐं । याष्टमो ह वह्निपुष्टियुक् रेफतुर्पस्वर (युक्तं तेन ह्रीं । मृत्यु श ऊर्मायुक् रेफयुतं शान्तिरीकार) एभि ओं इति । तथा—

पूर्वोदिताश्च मुन्याद्या मन्त्रिभिः मंत्रकीर्तिताः । आद्याधेन च मध्येन दीर्घभाजाङ्गकल्पनम् ॥ २ ॥
तेन ऐं ह्रीं हृदयाय नमः, ऐं ह्रीं शिरसेऽ इत्यादिव उक्तमत्रा उक्तं । तथा— “पुरोक्तमन्त्रप्रयत्नासान्नापि परिकल्पयेत् ।” इति । ध्यानम्—

बन्धूकामा त्रिनयनयुतां वदचन्द्रार्धमालिं

दोभ्यां पूर्णं विविधमग्निमी रत्नपात्रं वहन्तीम् ।

पद्म र्भाम्यामुक्कचयुगा स्मेरवक्त्रेन्दुविम्बा

व्यापेद् देवीं धृतमण्डितप्रोत्तमस्मन्पादात् ॥ १ ॥

धामे रत्नपात्र, दक्षिणे पद्ममित्यायुधध्यानम् । (“यदि पुरोदिते देवीं यजेत् पूर्वोक्तमर्चना ” । अथ प्रयोग— तत्र प्राग्बत् योगपरिष्कान्तेन एकाक्षरोक्तः स्यादित्यासात्विधाय ऐं ह्रीं हृदयाय० ऐं ह्रीं शिरसे० इत्यादिकरपङ्क्त्यासान्विधाय एकाक्षरोक्तान्याञ्च न्यासान् कृत्वा, अत्र प्रमाणोक्त्यानादिमानसपूजात् एकाक्षरोक्तवत्सर्वं कुर्यात् ॥) तथा—

जपेद् द्वादशशतं च शुद्धयात् तद्दशांशतः । त्रिस्वादयुक्तहविषा तर्षणादि तलश्चरेत् ॥ ३ ॥

ततः प्रयोगान् कुर्वीत मन्त्री स्वेष्टफलाप्तये । ब्रह्मवृक्षप्रघ्नैश्च होमो लक्ष्मीप्रदो मतः ॥ ४ ॥

संबत्सराजस्रामीमर्षिः पानात् कवित्तरात् । गौरसर्पपुण्ड्रोद्योहोमात् तु वशीयेत् स्त्रियम् ॥ ५ ॥

नरान् नरपतिं वान्यान् वशीयेत्तत्र मंशयः । आरग्वघोतयैः कुसुपैः संसिक्तैश्चन्दनाम्भसा ॥ ६ ॥

त्रैलोक्यं च वशीकर्तुं होमोऽर्थं मन्त्रिणो मतः । त्रिस्वादयुक्ते रत्नान्त्रै राज्यलक्ष्मीं च चिन्दति ॥ ७ ॥

तैलैस्तण्डुलमंत्रिर्होमात् पूर्वोदितं फलम् । पुरोदितान् प्रयोगाश्च कुर्यादत्रापि साधकः ॥ ८ ॥

इति ॥ तथा—

पूर्वाष्टवादिकमाद्यन्ते मध्यस्थ मध्यमोरितम् । त्र्यक्षरोऽर्थं मनुः प्रोक्तः सर्वसिद्धिप्रदायकः ॥ १ ॥

पूर्वाष्टवादिकं वाग्मय तदाग्रन्तये, मध्यस्थं मुच्यते श्वरीबीजं, मध्ये, तेन ऐं ह्रीं ऐं इति ॥ तथा—

अष्टप्याद्यास्तस्य मन्त्रस्य पूर्वोक्ता एव समताः । आद्यन्तपुष्टितेनैव दीर्घपुग्मध्यमेन च ॥ २ ॥

जातिभाजा पङ्क्तानि विदध्यान्मन्त्रचित्तमः । एकाक्षरोदितान् न्यासान् कुर्यान्मन्त्री समाहितः ॥ ३ ॥

अम्भोदोद्योतिमूर्तिं त्रिनयनलसितां पीनवक्षोजनम्रां
हस्ताम्भोजैर्वहन्तीं वरदसरसिजे रत्नपात्राभये च ।
नित्यं रक्ताम्बुजश्यां शशिशकललमच्छेतरां हारभूषा
विधाघोशाचिताङ्घ्रि निजहृदि कलये भास्वरामाम्बिकां ताम् ॥ ४ ॥

दत्ताधःकरमारभ्य यामाध करपर्यन्तमायुधध्यानम् । तथा—

एकाक्षरोदिते पीठे पूजयेद्भुवनेश्वरीम् । पूर्वोक्ताः पूर्ववत् पूज्या हृल्लेखाद्याश्च मन्त्रिणा ॥ ५ ॥
संपूजयेत् कोणपदके पूर्ववन्मिथुनानि च । किङ्कलेषु पङ्क्तानि पूजयेच्च दलेषु ताः ॥ ६ ॥
ब्राह्म्याद्या निजनाथाङ्गाभ्यताः संगननालमाः । असिताङ्गा रुरुक्षएडः क्रोधोन्मत्तौ कपान्यथ ॥७॥
भीषणश्चैव मंहारः प्रोक्तास्तत्पतयस्त्रिमे । शूलं कपालं प्रेतं च क्षुद्रदुन्दुभिरेव च ॥ ८ ॥
विभ्राणाः पाणिभिर्हस्तित्वमन्त्रा भीमविग्रहाः । (सर्वन्या वक्रकेशाश्च पूजाकाले च मन्त्रिणा ॥ ९ ॥
दीर्घाया मातरः प्रोक्ता ह्रन्वाद्या भैरवाः स्मृताः । पूज्याः षोडशपत्रेषु करालाद्याः पुरोदिताः ॥१०॥
तद्भावेऽनङ्गरूपाद्याः लोकेशास्त्राणि तद्बहिः ।) ॥

अथ प्रयोग.— तत्र प्राग्धत् प्रातः कृत्यादियोगपठन्यासान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा एकाक्षरोक्तां
श्रुत्वादीन् विन्यस्य ष्ण्वापि हत्, ष्ण्वापि शिरः, ष्ण्वापि शिखा, इत्यादिकरपङ्क्त्यासान् विधाय, ए-
काक्षरोक्तास्यासान् विधाय, एकाक्षरोक्तानन्यांश्च न्यासान् कृत्वा, अथोक्तरूपां भगवतीं ध्यात्वा, मानस-
पूजादिपुष्पोपचारान्ते एकाक्षरोक्तायत् हृल्लेखाद्या मिथुनानि संपूज्याएदलकेसरेषु पङ्क्तानि संपूज्य, अ-
एदलेषु— आं ब्राह्मणे नम अं असिताङ्गभैरवाय नम, ईं माहेश्वर्ये० ईं रुद्रभैरवाय०, ऊं कौमार्ये० उं
षण्डभैरवाय०, ऋं वैष्णव्ये० ॠं क्रोधराजभैरवाय०, लृं वाटाल्यै० लृं उन्मत्तभैरवाय०, एं इन्द्राण्यै० एं
कपालभैरवाय०, औं चामुण्डायै० औं भीषणभैरवाय० अ. महालक्ष्म्यै० अं स्वहारभैरवाय०, इति भैर-
वाहृत्या ब्राह्मणाद्या प्रादक्षिण्येन संपूज्य, तद्बहिः षोडशपत्रेषु प्रागुक्ता करालाद्या संपूज्य, तद्बहिः
प्राग्धत्नङ्गरूपाद्यास्तद्बहिरिन्द्रादीन् वज्रादींश्च संपूज्य शेषे प्राग्धत् समापयेत् इति ॥ तथा—

मनुं जपेत् तत्रवलचं ब्रह्मवृक्षप्रसूनकैः । त्रिमध्वकै राजवृक्षपुष्पैर्वातद्दशांशतः ॥ ११ ॥
जुहुयात् तर्पणादीनि कुर्यान्मन्त्रस्य सिद्धये । एवमुक्त्वधिधानेन यो भजेद्भुवनेश्वरीम् ॥ १२ ॥
मदन्निह्लयोपाश्च राज्ञश्च वशयेत् सुधीः । एकाक्षरोदितान् सर्वान् प्रयोगानत्र चाचरेत् ॥ १३ ॥
तेन सिद्ध्यन्ति कर्माणि तन्त्रोक्ताण्यखिलान्यपि । " " " " ॥

इति ॥ तथा मारसंप्रदे—

सदापिड मुखवृत्तं स्याद् द्वितीयं भुवनेश्वरी । दक्षदोर्मूलकं साग्नि सद्यार्धेन्दुयुतं मनुः ॥ १ ॥
त्र्यर्णः प्रोक्त्वा पाशादिह्लोकाव्यवशायाकः । एकाक्षरोक्तामृष्यादि माययाङ्गानि कल्पयेत् ॥ २ ॥
सदापिड मुखवृत्तं आ, भुवनेश्वरी ह्रीं, दक्षदोर्मूलकं क, साग्नि सरेफः, सद्य ओ, अर्धेन्दुरजुस्वार, तेन क्रौं ।
अङ्कुशं वरगुणामयं करैर्विभ्रतीं कमलसंसितां पराम् ।

प्रोद्यदकगणकान्तिसत्तनु सम्परेच भुवनेश्वरीं हृदि ॥ १ ॥

दक्षोर्ध्वाधः करयोरारोधे, तथा वामकरयोग्ये, इत्यायुधध्यानम् ।

इति ध्याता यजेत् पीठे पूर्वोक्ते भुवनेश्वरीम् । बन्धमाद्येन मार्गेण हृत्स्वाद्या यथा पुरा ॥ ४ ॥

किञ्चलकेषु पटङ्गानि ब्राह्म्याद्या दलमध्यतः । ततः शक्रादयो वाहे हेतिः पूज्या च तद्बहिः ॥ ५ ॥

एवं यः पूजयेद्भक्त्या स भवेच्च कुनेरवत् । अनुरक्ताः सर्वलोका भवेद्युस्तस्य मन्त्रिणः ॥ ६ ॥

अथ प्रयोग — ततः प्रातःस्थानादियोगपीठन्यासान्ते एकत्रोक्तमृत्पादिकं विन्यस्य, पद्ददीर्घयुक्तमा-
ध्यायीजेन पटङ्गानि विन्यस्य, ध्यानादिपुष्पोपचारान्तेऽष्टदलकर्णिकाया प्राग्द् हृत्स्वाद्यास्तत्केसरेषु पट-
ङ्गानि, तद्दलेषु ब्राह्म्यादीं, तद्बहिःश्चतुरन्त्रे लोकपालास्तथायुधानि च संपूज्य शेषं प्राग्वत् समापयेदिति ।
तथा—

मनु जपेत् तत्त्वलक्षं जुहुयात् तत्सहस्रकम् । त्रिस्रादुयुग्दुग्धवृत्तसमिद्धिः प्रोक्तसंख्यया ॥ ७ ॥

शुद्धैस्त्रिलैः पयोयुक्तैस्तर्पणादि ततश्चरेत् । ॥

तत्त्वलक्षं चतुर्विंशतिलक्षम् । तत्सहस्रं चतुर्विंशतिसहस्रं । दुग्धवृत्ता अश्वत्थोदुग्धरसस्रवटा । एकैकेन
पद्सहस्रं । प्रोक्तसंख्ययेत्यस्य तिलैरिति सवन्ध । तेन तावत्तिलैरपि जुहुयादित्यर्थं । “ तिलैश्च ताव-
ज्जुहुयात् पयोक्तैः ” (११ प० ४३ श्लो०) इति प्रपञ्चसारवचनात् ।

महसा धर्मसवृशस्तेनाधिष्ठितमन्दिरम् । रजन्या निष्प्रदीपं च प्रदीपशतसंकुलम् ॥ ८ ॥

विलोकयते सर्वजनैरेतन्मन्त्रप्रसादतः । लवणोन्मिश्रसिद्धार्थैः रजन्या घृतसुप्लुतैः ॥ ९ ॥

जुहुयाच्चैव राजानं राजपत्नीं वशं नयेत् । अन्नहोमेन मन्त्रज्ञः समृद्धान्नपृष्टो भवेत् ॥ १० ॥

विक्रमत्पद्महोमेन लक्ष्मीरेनं न संत्यजेत् । चतुरदुलपुष्पैश्च होमः स्यात् कनिताप्रदः ॥ ११ ॥

तिलहोमेनामयानां नाशो मन्त्रिण एव हि । आयुष्कामो धृतेनैव जुहुयान्मन्त्रविद्यमः ॥ १२ ॥

पूर्वोदितान् प्रयोगाश्च कुर्यादत्रापि मन्त्रयित् । ॥

इति । प्रपञ्चसारे— (प० ११ श्लो० २८)

अष्टाशाचागलाविर्हलवचरयुतापूर्वाथात्पपर्कं

क्रौञ्चोद्यत्स्वाङ्गसाष्टाचरपुगपुगलाष्टाचरास्यं बहिश्च ।

मायोपेतात्मयुग्मस्वरमिलितलसत्केसर साष्टपत्रं

पत्रं तन्मध्यपङ्क्तिवितयपरिलमत्पाशक्त्यद्गुशाख्यम् ॥ १ ॥

पाशाङ्गुश्याधृतमनुप्रविलोमर्गैश्च वृक्षैः सराजपुटितेन घटेन चापि ।

आधीतमिष्टफलभद्रफट तदेतद्यन्त्रोत्तमं त्विति घटार्गलनामधेयम् ॥ २ ॥

प्राग्प्रत्यगर्गले डलमथ पुनराग्रेयमारुते च इयम् ।

दक्षोचरे हरार्थं नैर्घृतशंघ हर द्विपङ्क्तिशो विलिपेत् ॥ ३ ॥

विलिखेच्च कर्णिकायां पाशाङ्कुशमाध्यसंपुतां गच्छिम् ।

अभ्यन्तराष्टकोष्टेष्वद्धान्यवशेषितेषु चाष्टार्थां ॥ ४ ॥

कोष्टेषु षोडशस्वय षोडशवर्णं मनुं तथा मन्त्रां ।

पद्यस्य केमरेषु च युगस्वरान्मान्वितां तथा मायाम् ॥ ५ ॥

एकैकेषु दलेषु विश्विगः कर्णिकागतान् मन्त्रान् ।

पाशाङ्कुशबीजाभ्यां प्रवेष्टयेद्वाह्यतश्च नलिनस्य ॥ ६ ॥

अनुलोमविलोमगतैः प्रवेष्टयेदचरंश्च तद्वाये ।

तदनु घटेन मरोज्ज्वितेन तदृक्केऽभ्युजं च विलिखेत् ॥ ७ ॥

इति ॥ सारसंग्रहे— 'घटांगलामिध यन् सर्वसंपर्करं परम्' इति । अथैतद्यन्त्रवचनाप्रकारः— तत्र स-
मचतुरश्रद्वयसंपुटितमष्टकोणं विधाय, तस्य कोणाष्टगतेरेखाप्रकाणि ऋज्वाकाराणि स्वाभिमतमानेन प्रसार्य,
तद्रेखाप्रषोडशकस्पृष्टं घृत्तं कृत्वा पद्माद्वन्दिरप्येकाङ्गुलान्तराने जुद्धद्विभ्यङ्गुलान्तराले च घृत्तद्वयं कृत्वाभ्य-
न्तरवार्ध्यां समान्तरालामि षोडशरेखामि' केसराणि परिकल्प्य, बाह्यवार्ध्यामपि समान्यष्टदलानि कृत्वा,
पद्माद्विद्वृत्तत्रय कृत्वा, तद्वाह्ये घटमालिष्य घटस्य घृष्टे ऊर्ध्वमुजं घटस्य मुखेऽधोमुखं चेति पद्यद्वयं विरच्य,
चतुरश्रद्वयगतरेखाष्टमन्त्रमन्थानेमादत्तं बाह्याभ्यन्तररूपेषु घृत्तद्वयं कुर्यात् इति यन्त्रशरीरं निष्पाद्य, त-
त्तस्मिन्मध्ये पाशाद्विष्यत्तमन्त्रमालिष्य, तन्मध्येगतशक्तिर्याजमध्ये प्राग्भूत् सार्धसार्धककमर्त्यालिवद्य, अष्टको-
णस्य प्रथममन्त्रिमेद्वृत्तस्थाभ्यन्तरगतकोष्टाष्टके अग्रेशासुरखायस्यस्वाग्रगत (कोष्टपञ्चके हृद्यादिनेत्रान्ताम्
पञ्च मन्त्रानालिष्य प्रागाद्वचतुर्दिग्गत) कोष्टचतुर्केऽत्रमन्त्रं प्रतिकोष्टमालिषेदिति षडङ्गमन्त्रानालिष्य, प्र-
थमवृत्तबाह्यगतचतुरश्रद्वयस्याष्टसु कोणेषु स्वाप्रादिप्रादक्षिण्येन 'आंभ्रीह्रींक्लींक्लींह्रींभ्रींकां' इत्यष्टाक्षराणि
प्रतिकोणमेकमेकं (विलिख्य कोणाष्टकान्तगतवर्तुलगतकोष्टाष्टके च स्वाप्रादिप्रादक्षिण्येन "कामिनि रञ्जिनि
म्वाहा" इति षर्णाष्टकं प्रतिकोष्टमेकैकं) विलिष्य, तद्वाह्यगतषोडशकोष्टेषु "ह्रींगोदि रुद्रदयेते योगेश्वरि हुं
फद् स्वाहा" इति षोडशाक्षरमन्त्रस्यैकैकमक्षरे विलिष्य, अगलान्मु प्रसारितरेखाद्वयपार्श्वयो पूर्वांगला-
यां बहिर्वृत्तमारभ्योत्तरेखापार्श्वे 'ह्रलंल्लाह्रलं' इति विलिष्यान्यरेखापार्श्वेऽभ्यन्तरवृत्तमारभ्य 'ह्रल्लंल्लु-
ह्रल्लं' इति विलिष्य, पश्चिमार्गलायां तथैव बहिर्वृत्तमारभ्य रेखापार्श्वयो 'ह्रल्लंल्लेदल्लं' इति एकपार्श्वे,
द्वितीये 'ह्रल्लंल्लंल्लं' इति बहिर्वृत्तपर्यन्तं प्रवेशनिर्गमनरीत्या विलिष्य, आग्नेयार्गलायां तथैव 'ह्रंह्रं-
ह्रिंह्रिंल्लुंल्लुं' इति प्रादक्षिण्येन प्रवेशनिर्गमनरीत्या विलिष्य, आरुतांगलायां 'ह्रंह्रंह्रंह्रंह्रंह्रं' इति प-
दकं विलिष्य, ततः दक्षिणोत्तरार्गलयो प्रागृक्ष्युस्य 'ह्रंह्रंह्रिंह्रिंल्लुंल्लुंल्लुंल्लुंल्लुं' इति विलिष्य 'इंशा-
ननैऋत्यांगलयो 'ह्रंह्रंह्रिंह्रिंल्लुंल्लुंल्लुंल्लुंल्लुं' इति पूर्वोक्ष्युस्य विलिष्य, तद्वाह्यद्वदलमूलस्यकेसरेषु—प्र-
थमे अंह्रंइस आं, द्वितीये इंह्रंइस ईं, तृतीये उंह्रंइस ऊं, चतुर्थे ऋंह्रंइस ऋं, पञ्चमे लंह्रंइस लं, षष्ठे एं-
ह्रंइस एं, सप्तमे ओंह्रंइस ओं, अष्टमे अंह्रंइस अः, इति लिखेत् ॥ अत्र केचित्— "अथात. सं-
प्रवक्ष्यामि बाह्यस्यैव घटनम् । इंस पदं वामनेत्रं विन्दिन्दुपरिभूषितम् ॥ इंसः पदं चैव प-
श्चात्पश्चार्थं मनुमालिखेत्" इति दक्षिणामूर्तिसंहितावचनात् अंह्रंइस.ईंइस आमित्यादि प्रतिकेसरं समा-

क्षराणि लेख्यान्तीति वदन्ति । अन्ये तु— “ मायोपेतात्मयुग्मस्वरामिलितलसत्केसर ” (११ । २८) इति श्रीशङ्कराचार्यवचनस्य श्रोत्रप्रादाचार्यव्याख्या-माया ईकार, आत्मा हंस, मायोपेतेनात्मना युग्मस्वरौ-त्यर्थः । इति पदव्याख्यानं कृत्वा, तत्र युग्मस्वरा दत्तमूलग्रन्थेषु लेखनीया ग्रन्थोर्मध्ये हकारस्वकारयो-र्मध्ये माया लेख्येति लेखनप्रकारः, इति लिखितत्वात् पञ्चाक्षराख्येवेति वदन्ति । तत्र यद्योपदेश लेख्यम् । ततोऽष्टदलोदेषु तिर्यग्पदकृत्याकारेण चाहाभ्यन्तरक्रमेण पाशादिव्यहरे त्रिशस्त्रिंश प्रतिदलं विलिख्य, पञ्चवाह्यगतवी (धीत्रये आभ्यन्तरवीध्या स्वाग्रमार्ग्य प्रादक्षिण्येन आर्द्रो इति पाशाङ्कुशवीजाभ्यां पुन पुनर्निरन्तरलिखिताभ्यां वेष्टयित्वा, तद्वर्द्धिर्व्याख्या) कारादिककारान्तैः सविन्दुभिर्मातृकारैः प्रदक्षिणं खं वेष्टय तद्वर्द्धिर्व्याख्या क्षकाराद्यकारान्तैः सविन्दुभिर्वेष्टयेत् ॥ एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ सारसंग्रहे—

विन्दूनन्तौ रमा माया मारौ चैव सशक्तिकौ । रमाङ्कुशोऽष्टवर्णोऽस्य द्वितीयोऽष्टार्ण उच्यते ॥ १ ॥

कामिन्यन्ते रञ्जिनि स्याद्वाह्निजायावधिर्मनुः । मायां वदेद्द्वारि रुद्रदयिते यो-पदं वरेत् ॥ २ ॥

गेश्वर्यन्तं च वर्मास्त्रद्विडान्तः षोडशार्णकः ।

॥

पते मन्त्रा प्रागेव व्याख्यातत्वात् व्याख्यायन्ते । तथा—

इदं यन्त्रं भूर्जदले लिखितं रोचनादिभिः । दत्तहृत्वेतरे कण्ठे स्वशीर्षे वापि धारयेत् ॥ ३ ॥

तस्य भूपतयः सर्वे वशगा मनुजा अपि । रोचनेभमदोषैतैः कारमीरमृगममदैः ॥ ४ ॥

अलक्ष्मणमार्कंश्च लिखेद्यन्त्राणि मन्त्रवित् । नीलपट्टे विधानेन यन्त्रमालिख्य उत्तुनः ॥ ५ ॥

शुलिकीकृत्य माध्यस्य प्रतिमा भिषयममगाम् । कृता (वक्त्रमि विन्यस्य पात्रे मंस्यापयेत् सुधीः । ६ ।

त्रिस्रादुपरिपूर्णं च पूजयेच्च विधानवित् । गन्धपुष्पादिकैः सम्पत् वलिं रात्रौ निवेदयेत्) ॥ ७ ॥

तद् स्पृष्ट्वा प्रत्यहं मन्त्री शतमष्टाधिकं जपेत् । ततो मन्त्री सप्तदिनादिष्टा धोपां स कर्षयेत् ॥ ८ ॥

पुनरेतस्त्रिपेदूषे शुलिकीकृतमुक्त्वात् । जतुना शुद्धताम्रेण रजतेनापि मन्त्रवित् ॥ ९ ॥

वेष्टयेत् तद् सुवर्णेन कलशे तद् प्रविन्यसेत् । ध्रुवनेशीं तत्र यजेच्चन्दनादिभिरुक्त्वात् ॥ १० ॥

सहस्रद्वादशमितं तद् स्पृष्ट्वा प्रजपेन्मनुम् । तेनोदकेन शिष्य वा प्रियं साध्यमथो सुतम् ॥ ११ ॥

राजानं वाभिषिष्याथ तद्भाले यन्त्रमुत्तमम् । आग्नीयात् स्वयं मन्त्री वंदाशीर्षचनैः सह ॥ १२ ॥

गत्वाभ्यपतमारोग्यं धनं कान्तिं यशामि च । पुष्टिं च लभते मयो नात्र कार्या विचारया ॥ १३ ॥

यन्त्रं कुट्ये समालिख्य हर्षयेच्च पुरोक्त्वात् । तं द्रष्टुं नैव शक्ताः स्पृष्टुमेतपिशाचकाः ॥ १४ ॥

समालिख्य च तद्यन्त्रं मन्त्र्यकूपजादिसाधितम् । धृतं मटेन गुरुटे कुरुते रिपुसंक्रटे ॥ १५ ॥

रिपून् महाभटान् हता जयसत्त्वमाधुतां भवेत् ।

॥

इति । तथा—

शिशिगेहयुग्ममथ चन्द्रविहितं सह साध्यकेन लिख्यं मूलमत्र च ।

मन्त्रं तदेव विलिखेत् तदभिषु प्रवेष्ट्य तेनैव वहिष्य वृचके ॥ १ ॥

भूजादिष्वोक्तुमुत्तरोचनालिखितं सवरयविजयाधरोगटम् ।

अस्यार्थः— पट्कोणं विलिख्य तत्कोणेषु यद्वापि कृत्वा तन्मध्ये समाप्यं मूलमन्त्रं विलिख्य, पट्सु को-
णेष्वपि पुनस्तदेव विलिख्य यद्विचित्रमर्थं कृत्वा तदन्तर्गतवाचीद्वये मूलमन्त्रेणैव वेद्येदेतदन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥
स्वरकेमरे वसुदत्तदले वर्गाष्टकशोभिते धराधिगेहगते ।

गुणशश्व पाशलमदङ्कुशवद्धां विलिखेत् सशक्तिमथ साध्यमंपुताम् ॥ २ ॥

अखिलोत्तम तरितवाञ्छितदं रणमंकटे विजयदं च ततः ।

सकलामयान सपदि नाशयति मुभगतदं ह्यविरतं खलु नृणाम् ॥ ३ ॥

अस्यार्थः— अष्टदलपत्र विलिख्य तन्मध्ये पाशाङ्कुशाभ्या यदां शक्तिं त्रिशो विलिख्य, तत्केसरेषु स्वरात्
विलिख्य, तत्पत्रेषु अष्टवर्गात् विलिख्य यद्विचित्ररत्नं कुर्यात्, एतदन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ दशपटल्यां—

सर्वान्ते मोहिनी देवता विघ्ने तदनन्तरम् । विश्वशब्दं जनन्यै च धीमहीति ततो बदेत् ॥१॥

तत्रः शक्तिः प्रशब्दान्ते चोदयादिति चोद्येत् । गायत्र्यैषा ममाख्याता भुवनेश्याः समृद्धिदा ॥२॥

इति । प्रपञ्चसारे— (११ पृ० ४७)

एभिर्विधानैर्भुवनेश्वरीं तां समर्चयित्वायं जपेच्च मन्त्री ।

स्तुत्यानया स्तौतु सदां समप्रप्राप्त्यै समस्तार्तिविमञ्जिकायाः ॥ १ ॥

प्रसीद प्रपञ्चस्वरूपे प्रधाने प्रकृत्यात्मिके प्राणिनां प्राणसंज्ञे ।

प्रयोतुं प्रभो भारभे प्राञ्जलिस्त्वां प्रकृत्याप्रतर्क्यप्रकामप्रवृत्ते ॥ २ ॥

स्तुतिर्वाक्यबद्धा पदात्मैव वाक्यं परं त्वचरात्माधरं त्वं महेशि ।

धुवं त्वां त्वमेवाक्षरैस्त्वन्मयैः स्तौष्यतेस्त्वन्मयी वाक्प्रवृत्तिर्यतः स्यात् ॥ ३ ॥

अजाधोक्षजत्रीक्षयाश्चापि रूपं परं नाभिजानन्ति मायामयं ते ।

स्तुवन्तीशि तां त्वार्थमी स्थूलरूपां तदेतावदम्बेह युक्तं ममापि ॥ ४ ॥

नमस्ते समन्तेशि विन्दुस्वरूपे नमस्ते परत्वेनं तत्त्वाभिधाने ।

नमस्ते महत्त्वं प्रपत्रे प्रधाने नमस्ते त्वद्द्वारतत्त्वस्वरूपे ॥ ५ ॥

नमः शब्दरूपे नमो व्योमरूपे नमः स्पर्शरूपे नमो वायुरूपे ।

नमो रूपतेजोरसाम्भःस्वरूपे नमस्तेऽस्तु गन्धात्मिके भूस्वरूपे ॥ ६ ॥

नमः श्रोत्रचर्मोक्षिनिहाख्यनासास्रवाक्पाणिपत्यायुसोपस्यरूपे ।

नमो बुद्ध्यहङ्कारवित्तस्वरूपे विरूपे नमस्ते त्रिभो विश्वरूपे ॥ ७ ॥

रवित्तेन भूलान्तरात्मा दृष्टासि प्रजाश्वेन्द्रमस्तेन पुण्यामि भूयः ।

१ ' समर्चयं सिद्धये तु ' ख पाठः । २ ' यमस्तुवता ' ग. पाठः । ३ ' के ' ग. पाठः । ४ ' स्तोष्यसि ' ग.
पाठः । ५ ' मये ' ग. पाठः । ६ ' मति ' ग. पाठः । ७ ' बरत्वेन-रवित्तेन ' ग. ख पाठः । ८ ' ताम '
ख. पाठः ।

दहस्पतिमूर्ति दधत्याहुति वा महादेवि तेजस्रपं सच एव ॥ = ॥
 चतुर्वक्त्रयुक्ता लसद्वंमवाहा रजःसञ्चिता ब्रह्मसंज्ञा दधाना ।
 जगत्सृष्टिकार्या जगत्मातृरूपे वरं सत्पदं ध्यायसीशि तमेव ॥ ६ ॥
 विराजत्किरीटा लमञ्छट्खचक्रा बहन्ती च नारायणाख्यां जगत्सु ।
 गुणं सत्त्वमास्थाय विश्वस्थिति यः करोतीह सौंशोऽपि देवि तमेव ॥ १० ॥
 जटानद्वचन्द्राद्दिग्गता त्रिनेत्रां जगत् सहरन्ती च कल्पावमाने ।
 तमःसंश्रिता रुद्रसंज्ञा दधाना वदन्ती परश्चक्षमाले विभासि ॥ ११ ॥
 सचिन्ताचमाला सुधाकुम्भलेखाधरा श्रीचणार्धेन्दुराजत्कपर्दी ।
 सुशुक्लाशुकाकल्पदेहा मरस्वत्यपि तन्मयैवेशि चाचामधीशा ॥ १२ ॥
 लसच्छट्खचक्रा चलद्दशभ्रमीमा नदस्तिहवाहा ज्वलत्तुङ्गपौलिः ।
 द्रवददैत्यवर्गा स्तुवात्सिद्धवर्गा तमम्बेशि दुर्गापि मर्गादिहीने ॥ १३ ॥
 पुरारातिदेहार्धभागा भवानी गिरीन्द्रात्मजास्त्रेण येषा विभासि ।
 महायोगिवन्द्या महेशा सुनाथा महेश्यम्बिका तत्तत्स्वन्मयैव ॥ १४ ॥
 लसत्कौस्तुभोद्भासिते व्योमनीले वसन्ती च वचःस्थले कैटभारेः ।
 जाद्वल्लभां सर्वलोकैकनाथां श्रियं तां महादेव्यह तामवैमि ॥ १५ ॥
 अजाद्रीड्गुहाब्जावपोत्रीन्द्रकाया महाभैरवस्यापि चिद्ग वदन्त्यः ।
 विभो मातराः मम तद्रूपरूपाः स्फुरन्त्यस्तदंशा महाऽपि ताश्च ॥ १६ ॥
 ममृचद्दिवाकृतसहस्राभभासा सदा सन्तताशेषविश्रावकाशे ।
 लमन्मौलिबद्धेन्दुलेखे सपाशाङ्कुशभीत्यभीटात्तहस्ते नमस्ते ॥ १७ ॥
 प्रभा कीर्तिकान्ती दिवारात्रिसन्ध्याः क्रियाशा तमिस्रा जुषावुद्धिमेधाः ।
 धृतिर्वाग्मतिः सन्मतिः श्रीध कान्तिस्त्वमेवेशि येऽप्ये च शक्तिप्रभेदाः ॥ १८ ॥
 हरे विन्दुनादः सयाज्ञयारूपशान्तैर्नमस्तेऽस्तु भेदप्रभिन्नैरभिन्ने ।
 सदा ममपातानलोकाचलाब्धिग्रहद्वीपघातुखरादिस्वरूपे ॥ १९ ॥
 नमस्ते नमस्ते समस्तस्वरूपे समस्तेषु वस्तुष्वनुस्यूतरूपे ।
 अतिस्थूलसूक्ष्मस्वरूपे महेशि स्मृते बोधरूपेऽप्यबोधस्वरूपे ॥ २० ॥
 मनोवृत्तिरस्तु म्मृतिर्ल समस्ता तथा वाक्प्रवृत्तिः स्तुतिः स्यान्महेशि ।
 शरीरप्रवृत्तिः प्रणामक्रिया स्यात् प्रसीद क्षमस्व प्रभो सन्ततं मे ॥ २१ ॥

१ 'वदन्त्या' म्. पाठ । २ 'मते पा' ख पाठ । ३ 'नेवेति' ख पाठ । ४ 'दुर्बंभा' ख. पाठ. ।
 ५ 'भक्ति' ग पाठ । ६ 'शपे श्रितम्भ' म्. पाठ ।

हृत्प्रेराजपविधिमर्चनाविशेषानेतांस्तां स्तुतिमपि नित्यमादरेण ।

योऽभ्यमेत् स खलु परां श्रियं च गत्वा शुद्धं तद् व्रजति पदं परस्य धाम्नः ॥ २२ ॥

इति ॥ अथ भैरवीप्रकरणं शारदायाम्— (१२ । १)

अथ वक्ष्ये महोविद्यां त्रिपुरामतिगोपिताम् । यां ज्ञात्वा सिद्धिसङ्घानामधिपो जायते नरः ॥ १ ॥

विषद्भृगुहृताशस्यो भौतिको त्रिन्दुशस्त्रः । विषचदादिकेन्द्राग्निसितं वामाक्षिनिन्दुमत् ॥ २ ॥

आकाशभृगुवह्निस्यो मनुः सर्गेन्दुखण्डवान् । पञ्चकूटात्मिका विद्या वेद्या त्रिपुरभैरवी ॥ ३ ॥

प्रथमं वाग्भवं बीजं द्वितीयं कामबीजकम् । तृतीयं शक्तिबीजौख्यं त्रिभिर्बीजैरुदाहृतम् ॥ ४ ॥

इति । अस्यार्थः— शिवचन्द्रचक्रियाग्भवम्, शिवचन्द्रकामपृथिवीषाद्विचतुर्थस्वरयिन्दुमत्, शिवचन्द्ररेफपुरु-
चतुर्दशस्वरावन्दुविसर्गा ॥

अस्य पूजा— प्रातःहृत्वादिप्राणायामान्तं कर्म विधाय पीठन्यासं कुर्यात् । पूर्वोक्तक्रमेणाधारश-
क्त्यादि ' ह्रीं ज्ञानात्मने नमः ' इत्यन्तं विन्यस्य, हृत्पद्मस्य पूर्व्यादिकेसरेषु ओं इच्छायै नमः । एवं ज्ञा-
नायै०, क्रियायै०, कामान्वै०, कामदायिन्यै०, रत्यै०, रतिप्रियायै०, मन्दायै०, मध्ये मनोन्मन्यै नमः ।
तदुपरि पं परायै अपरायै परापरायै ह्रसौ सदाशिवमहाप्रेतपद्मसनाय नमः, इति विन्यस्य ऋष्यादिन्यासं
कुर्यात् । यथा शिरसि दक्षिणामूर्तिसंज्ञपये नमः । मुखे पंक्तिच्छन्दसे नमः । हृदि त्रिपुरभैरव्यै देवतायै
नमः । गुह्ये वाग्भवाय बीजाय नमः । पादयोः तार्तियाय शक्रये नमः । सर्वाङ्गे कामराजाय कीर्तकाय नमः ॥
दक्षिणामूर्तिसंहितायाम्—

धृषिञ्च दक्षिणामूर्तिरं शिरसि विन्यसेत् । छन्दः पंक्तिस्तु विज्ञेयं मुखे विन्यस्य देवताम् ॥ १ ॥

हृदये त्रिपुरेशानीं वाग्भवं बीजमुच्यते । शक्तिबीजं शक्तिरेव कीलकं कामराजकम् ॥ २ ॥

नाभ्याद्विचरणपर्यन्तं ह्रसै नमः । हृदयाभ्यामिपर्यन्तं हसकलरी नमः । शिरसो हृदयान्तं ह्रसौ नमः ।
एवं आद्यबीजं दक्षिणकरे । द्वितीयबीजं वामकरे । तृतीयबीजमुभयरूपयोः । ततो मूर्ध्नि मूलाधारे हृदि
यथासंख्येन त्रीणि बीजानि विन्यसेत् ॥ तथाच निबन्धे—

नामेराचरणं न्यसेद्वाग्भवं मध्ववित्तमः । हृदयाभ्यामिपर्यन्तं कामबीजं प्रविन्यसेत् ॥ १ ॥

शिरसो हृत्प्रदेशान्तं तार्तियां विन्यसेत् ततः । आद्यं द्वितीयं करयोस्तार्तियमुभयोन्यसेत् ॥ २ ॥

मूर्ध्न्याधारे हृदि न्यसेद्भूयो बीजत्रयं क्रमात् । ॥

इति ॥ ततो नवयोनिन्यासः— आद्यं बीजं वक्ष्ये ॥ द्वितीयं बीजं वामकर्णे । तृतीयबीजं चिबुके ।
एवं शङ्खयोर्वदने, नेत्रयोर्नसि, अंसयोर्जठरे, कुर्परयोः कुक्षौ, जानुनोर्ब्रह्मनि, पादयोर्गुह्ये, पाश्वयोर्हृदि,
स्तनयोः कण्ठे इति ॥ तथाच निबन्धे—

नवयोन्यात्मकं न्यासं कुर्याद्बीजैस्त्रिभिः क्रमात् । कर्णयोश्चिबुके भूयो शङ्खयोर्वदने पुनः ॥ ३ ॥

नेत्रयोर्नसि विन्यसेदंसयोर्जठरे पुनः । ततः कुर्परयोः कुक्षौ जानुनोर्ब्रह्मनि ॥ ४ ॥

पादयोर्गुह्यदेशे च पार्श्वयोर्हृदयाम्बुजे । स्तनयोः कण्ठदेशे च रत्यादिमथ विन्यसेत् ॥ ५ ॥

१ ' परा विद्या ' ख. पाठ । २ ' वृट ' ख पाठ । ३ ' शकं ' ख पाठ । ४ ' कूटायै ' ख. पाठः ।
५ गण्डयो ' ख पाठ । ६ ' गण्डयो ' ख पाठ ।

इति ॥ अथ रत्यादिन्यास— मूलाधारे ऐ रत्वे नमः । हृदि क्लीं प्रीत्यै नमः । अग्रये सौः मनोभवायै नमः । पुनश्चन्द्रये सौः अमृतेश्यै नमः । हृदि क्लीं योगेश्यै नमः । मूलाधारे ऐ विश्वयोन्यै नमः इति । तथाच निबन्धे—

मूले रतिं हृदि प्रीतिं भुवोर्मध्ये मनोभवाम् । वालाग्रीजैस्त्रिभिर्न्यसेत् स्थानेष्वेपु विलोमतः ॥ ६ ॥

अमृतेशीं च योगेशीं विश्वयोनिं क्रमादिमाः । विलोमबीजैर्विन्यस्य मूर्तिन्यासमथाचरेत् ॥ ७ ॥

इति । अथ मूर्तिन्यास— मूर्ध्नि स्त्रीं ईशानमनोभवाय नमः । वक्त्रे स्त्रीं तत्पुरुषमकरध्वजाय नमः । हृदि स्त्रीं अघोरकन्दर्पकुमाराय नमः । गुह्ये स्त्रीं धामदेवमन्मथाय नमः । पादयो स्त्रीं सद्योजातकामदे-
धाय नमः । पवमूर्ध्वप्रागदक्षिणोत्तरपश्चिमेषु मुखेषु ईशानमनोभवादिपञ्चमूर्त्तिस्तर्जनीजपूरिका विन्यसेत् ।
तथाच निबन्धे (शाखाया)

स्वस्वरीजादिक पूर्णं मूर्ध्निशानमनोभवम् । न्यसेद्वक्त्रे तत्पुरुषमकरध्वजमात्मवित् ॥ ८ ॥

हृद्यघोरकुमारारुष्य कन्दर्पं तदनन्तरम् । गुह्यदेशे प्रविन्यसेद्दामदेवादिमन्मथम् ॥ ९ ॥

सद्योजातं कामदेवं पादयोर्निन्यसेत्ततः । ऊर्ध्वप्राग्दक्षिणोदीन्यपश्चिमेषु मुखेषु तान् ॥ १० ॥

प्रविन्यसेद्यथापूर्वं भृगुव्योमाश्रिसंस्थितान् । सद्योदिपञ्चदृष्ट्वाह्यं बीजमेपां प्रकीर्तितम् ॥ ११ ॥

ततो धाणन्यास यथा— द्रा द्राघियै नमः, अहुष्टयो । क्लीं क्षोभियै नमस्तर्जयो । क्लीं वशीकरि-
ण्यै नमो मध्यमयो । स्त्रीं आकर्षियै नमोऽनामेरुयो । स उन्मादिन्यै नमः कनिष्ठिकयोः ॥ क्लीं
धामाय नमः । क्लीं मन्मथाय नमः । ऐं कन्दर्पाय नमः । स्त्रीं मकरध्वजाय नमः । स्त्रीं मीनकेतये
नमः ॥ तथाच ज्ञानार्थे—

पञ्चधाखान् क्रमेणैव कराहुलियु विन्यसेत् । अहुष्टादिकनिष्ठान्तं क्रमेण परमेश्वरि ॥ १ ॥

धान्तद्वयं समालिख्य वह्निसंस्थं क्रमेण तु । अहसृष्टेन नेत्रेण वामेन परिमण्डितम् ॥ २ ॥

पाण्ड्रभमिदं प्रोक्तं भदनं भूमिसंस्थितम् । चतुर्थस्वरविन्द्राह्यं नादरूपं वरानने ॥ ३ ॥

फाणं शक्रेण सयुक्तं वामकर्णविभूषितम् । निन्दुनादसमायुक्तं सर्गनाथन्द्रमाः प्रिये ॥ ४ ॥

पञ्चधाखान् महेशानि नामानि शृणु पार्वति । द्रावणः क्षोभणो वरपत्तधारुर्णमंत्रकः ॥ ५ ॥

उन्मादश्च क्रमेणैव नामानि परमेश्वरि । ॥

त्याम् तु सर्पत्र स्त्रीलिङ्गेन प्रयोगः ॥ तथा निबन्धे—

द्रामाद्यां द्राघिणीं मूर्ध्नि द्रीमाद्यां क्षोभिणीं पदे । क्लीं वशीकरिणीं वक्त्रे गुह्ये म्लंजीजपूरिकाम् ॥ १ ॥

आकर्षिणीं हृदि पुनः सर्गान्तभृगुसंयुताम् । संमोहिनीं क्रामदेवं वाणन्यासोऽयमीरितः ॥ २ ॥

अत्रोन्मादनमोहनयोरेकपर्यायत्वम् ।

कामास्तत्रैव विज्ञेयास्तेषां बीजानि मशृणु । पराबीजं मध्यवाणं चाग्रमवं परमेश्वरि ॥ ३ ॥

तुर्थाङ्गं तत्रैव स्त्रीर्नामं च क्रमात् प्रिये । पञ्चकामा इमे देवि नामानि शृणु वल्लभे ॥ ४ ॥

काममन्मथकन्दर्पमकरध्वजसंज्ञकाः । मीनकेतुर्महेशानि पञ्चमः परिकीर्तितः ॥ ५ ॥

इति ॥ ततः ऋगह्न्यासो— स्त्रीं अहुष्टाभ्यां नमः । हृत्स्त्रीं तर्जनीभ्यां नमः । हृत्स्त्रीं मध्यमाभ्यां नमः ।

ह्रस्व अनामिकाभ्यां नम । ह्रस्वा कनिष्ठिकाभ्यां नमः । ह्रस्व- करतलपृष्ठाभ्यां नमः । एवं हृदयादिषु । तथाच निबन्धे— “ पद्भ्योर्ध्वयुक्तेनाद्येन योजेनाङ्गक्रिया मनो ” इति ॥ ततो याणण्यास- भूर्भिं द्रां द्राधिण्यै नमः । पादे द्रौ क्षोभिण्यै नमः । वक्त्रे झौ वशोकरिण्यै नमः । गुह्ये ब्लूं आकर्षिण्यै नमः । हृदि सः संमोहिन्यै नम ॥ एषु स्थानेषु कामान् विन्यसेत् ॥ तथाच श्लोकम्—

ललाटे वदने देवि हृदि नामौ च गुह्यके । एषु कामांस्तु विन्यस्य ताराद्याः सुभगादिकाः ॥१॥
इति न्यसेदिति शेष ॥ तथा सुभगादिन्यास- भाले पेंझूंलूंखूंलूंम- सुभगायै नम । भ्रूमध्ये ५ भगायै नम । वदने ५ भगसर्पिण्यै नम । लम्बिकायां ५ भगमालिन्यै नम । कण्ठे ५ अनङ्गायै नमः । हृदि ५ अनङ्गकुसुमायै नम । नामौ ५ अनङ्गमेखलायै नमः । लिङ्गमूले ५ अनङ्गमदनायै नमः ॥ तथाच निबन्धे—

भालभ्रूमध्यवदनलम्बिकाकण्ठहृत्सु च । नाभ्यधिष्ठानयोः पञ्च ताराद्याः सुभगादिकाः ॥ १ ॥

(न्यस्तव्या विधिना देव्यो मन्त्रिणा सुभगा भगा । भगसर्पिण्यथ परा भगमालिन्यनन्तरम् ॥ २ ॥

अनङ्गा) नङ्गकुसुमा भूयश्चानङ्गमेखला । अनङ्गमदना सर्वा मदविह्वलमन्यराः ॥ ३ ॥

(प्रधानदेवता वर्णभूषणार्धरलंकृताः । अचस्रकृपुस्तकार्मीतिवरदात्यकराम्बुजाः ॥ ४ ॥)

वाक्कामवीजं ब्लूंखूंलूंसस्ताराः पञ्चोदितास्त्वमी । न्यासं कुर्याद्भूषणार्णं ततः साधकसत्तमः ॥ ५ ॥

इति ॥ अथ भूषणन्यास — शिरसि अं नम । भाले आं नमः । भ्रुवो इं नमः, ईं नम । एवं कर्णयोः उं नमः, ऊं नमः । नेत्रयोः ऋं नम, ॠं नमः । नालि लूं नमः । गण्डयोः लूं नमः, पं नमः । ओष्ठयो ऐं नम, औं नम । दन्तपंक्तयो- ओं नमः, अं नम । मुखे अ- नम ॥ चिबुके कं नमः । गले खं नम । कण्ठे गं नमः । पार्श्वयो- घं नमः, ङं नम । स्तनद्वये च नम, छ नमः । दोर्मूलयो- जं नमः, ङं नम । कुर्परयो जं नम, टं नम । पाण्यो- ठं नम, डं नम । करपृष्ठयो- ढं नम, णं नम । नामौ, तं नम । गुह्ये धं नमः । ऊर्वो वं नम, धं नम । जानुनो- नं नमः, पं नमः । जङ्घयो- फं नम, वं नमः । सिक्चो अं नमः, मं नम । पक्षयो यं नम । चरणान्गुष्ठयो रं नम । काञ्च्यां खं नम । प्रीषायां लं नमः । कटकं लं नमः । हृदि पं नमः । गुह्ये स्रं नमः । कर्णकुण्डलयो सं नम, शं नम । मौलौ हं नम ॥ सर्वत्र नमोऽन्तं न्यसेत् । तथाच निबन्धे—

न्यसेच्चिरसि भालभ्रूकर्णाक्षिपुगले नसि । गण्डयोरोगुष्ठयोर्दन्तपंक्तपोरासे न्यसेत् स्वरान् ॥ १ ॥

चिबुकेऽथ गले कण्ठे पार्श्वयोः स्तनपुग्मके । दोर्मूलयोः कुर्परयोः पाण्योस्तत्पृष्ठदेशतः ॥ २ ॥

नामौ गुह्ये पुनश्चोर्वोर्जानुनोर्जङ्घयोस्ततः । सिक्चोः पक्षयोः पञ्चचरणान्गुष्ठयोर्द्वयोः ॥ ३ ॥

कादिरान्तान् न्यसेद्दर्श्यान् स्थानेष्वेषु समाहितः । काञ्च्यां ग्रैवेयके पश्चात् कटके हृदि गुह्यके ॥ ४ ॥

कर्णकुण्डलयोर्मौलौ वलज्जान् पक्षसान् शहौ । अष्टत्वेतान् प्रविन्यसेदेवं देशिकसत्तमः ॥ ५ ॥

इति । ततस्त्रिस्रण्डां मुद्रां बद्ध्वा ध्यायेत् ।

उद्यद्भानुसहस्रकान्तिमरुणचौमां शिरोमालिकां

रूपात्मपयोधरा जपवटीं विद्यामभीतिं वरम् ।

हृन्तान्त्रैर्दधतीं त्रिनेत्रविलसद्ब्रह्मरारिबन्धियं

देवीमर्षहिमाशुरस्तमुकुटा वन्दे सुमन्दस्मितार्पुं ॥ १ ॥

एव ध्यात्वा, मानसोपचारे सपूज्य शङ्करुपापन कृत्वा, आधाराशक्त्यादि ह्रीं ज्ञानान्मने नम इत्यन्तं संपूज्य पूर्वादिक्सेत्रेषु मध्ये च, शारदाया— “ इच्छा ज्ञाना क्रिया पश्चात् कामिनी कामदायिनी । रती रतिप्रिया नन्दा नवमी च मनोमयी ” एता प्रणवादिनांऽन्तेन पूजयेत् । तत— ऐं पराये अपरायै परापरायै ह्रसौ सदाशिवमहाप्रेतपद्मासनाय नम । प्राग्योनिमध्ययोन्योरम्बराले श्रीविद्योक्तगुरुपरिहृत् पूजयेत् । तथाच निरन्धे—

बाग्भवं लोहितोरार्यै श्रीकण्ठं लोहितोऽनलः । दीर्घवान्यं परापश्चादपरायै ह्रसौः पुनः ॥ १ ॥

सदाशिवमहाप्रेतदेऽन्तं पद्मासनं नमः । अनेन मनुना दद्यादासनं श्रीगुरुक्रमम् ॥ २ ॥

प्राङ्मध्ययोन्यन्तराले पूजयेत् कल्पयेत् पुनः ।

॥

तदशक्तीं ओं गुरुभ्यो नम । ओं गुरुपादुकाभ्यो नम । एव परमगुरुभ्यो नम । परमगुरुपादुकाभ्यो नम । परापरगुरुभ्यो नम । परापरगुरुपादुकाभ्यो नम । परमोष्ठिगुरुभ्यो नम । परमोष्ठिगुरुपादुकाभ्यो नम । आचार्यभ्यो नम । आचार्यपादुकाभ्यो नम ॥ अस्या पूजाया यन्त्र, निरन्धे—

पद्मं वसुदलोपेतं नवयोन्याद्व्यकर्णिकम् । चतुर्द्वारसमायुक्तं भूगृहं विलिखेत ततः ॥ १ ॥

इति । ‘ ऐं ह्रीं ईं ह्रसौ ह्रसौ ’ इति मन्त्रे च विन्दुचक्रे मूर्ति संकल्प्य त्रिखण्डामुद्रया पूर्ववद् देवीं श्यात्वा बाहयेत् । “ देवेशि भक्तिसुलभे परिवारस्मन्विते । यावत् त्वा पूजयिष्यामि तावत् त्वं सुखिष्यता भव ” ॥ श्लोचिनावाहयेत् । तथाच निरन्धे—

पञ्चभिः प्रणवैर्मूर्तिं तस्मान्वावाह देवताम् । पूजयेदागमोक्तेन विधानेन समाहितः ॥ १ ॥

तारावाक्शक्तिमला ह्रमस्रं ह्रमोः पुनः ।

॥

तत आवाहनादिपञ्चपुष्पाक्षलिदानपर्यन्त विधावाचरणपूजामारभेत । यथा त्रेत्या नामकोले उँरत्यै नम । एवं दक्षिणकोले क्लीं प्रीत्यै नम । अग्रे मनोमय्यायै नम । तत केसरेवश्रीश्यासुत्वायुमभ्ये विद्धुं च पूर्वोक्ताङ्गमस्रै पूजयेत् । तथाच ज्ञानार्णवे— “ अग्निशानुत्वायव्यमभ्ये दिव्यरूपपूजनम् ” । तत उच्चरे क्लीं द्वाविण्यै नम, क्लीं क्षोभिण्यै, दक्षिणे क्लीं वशीकरिण्यै, ऋं आकर्षिण्यै, अग्रे स संमोदिष्ये । एवमुत्तरे ह्रीं कामाय, क्लीं मग्मथाय, दक्षिणे ऐं कन्दर्पाय, ह्रं मकरध्वजाय, अग्रे स्त्रीं मेनकेतये नम ॥ तथाच ज्ञानार्णवे—

उत्तरस्था द्वय देवि दक्षिणस्था द्वय दिशि । अग्रे चैक क्रमेणैव पञ्चवाणान् क्रमाद्यजेत् ॥ १ ॥

पञ्चकामास्तथा देवि राणवत् पद्मिपूजयेत् ।

॥

ततोऽष्टयोनित्तु पूर्वादि ऐं ह्रीं ईं ह्रसौ ह्रसौ सुमगायै नम, एव ५ भगायै०, ५ भगसर्पिण्यै०, ५ भगमालिभ्यै०, ५ अनङ्गायै०, ५ अनङ्गकुसुमायै०, ५ अनङ्गमेखलायै०, ५ अनङ्गभदनायै० । ततोऽष्टपत्रेषु पूर्वादि

१ ‘ शारिबन्धिताम् ’ ख पाठ । २ ‘ तदशक्तीं आगमोक्तविधानात्कौ ’ इत्यर्थं । ३ ‘ स्मृता. ’ ख पाठ ।

असिताङ्गनालीभ्यां नमः । एवं रुद्रमाहिभ्यरीभ्यां०, चण्डकौमारीभ्यां०, क्रोधवैष्णवीभ्यां०, उन्मत्तवारा-
हीभ्यां०, कपातीन्द्राणीभ्यां०, भीषणवामुण्डाभ्यां०, महारमहालक्ष्मीभ्यां नमः ॥ तथाच निरग्ये—

अष्टयोनिष्वष्टशक्तीः पूजयेत् सुमगादिकाः । मातरो भैरवाङ्गस्या मदविभ्रमविह्वलाः ॥ १ ॥

अष्टपत्रेषु संपूज्य यथावत् कुसुमादिभिः । ॥

ततस्तद्विद्विः पूर्ववदिन्द्रवज्रादीन् संपूज्य धूपादिविसर्जनान्तं कर्म समापयेत् । किन्तु नैवेद्यान्तरं श्वापिण्डो-
द्गालिचतुष्टयमत्र देयमिति । अस्य पुरश्चरणं दर्शलक्षजपः । होमस्तु (पलाशपुष्पैः) द्वादशमहद्यम् ॥
तथाच निरग्ये—

दीर्घां प्राप्य जपेन्मन्त्रं तत्त्वलक्षं जितेन्द्रियः । पुष्पैर्भानुमहसाणि जुहुयाद् ब्राह्मवृक्षकैः ॥ १ ॥

इति त्रिपुरामैरवी ॥ अथ संपन्नदाभैरवी ज्ञानार्णवे— (६ । ३)

यथामां त्रिपुरां बालां तथा त्रिपुरभैरवी । सपत्प्रदा नाम तस्याः शृणु निर्मलमानंसे ॥ १ ॥

शिवचन्द्रौ बह्निर्मस्यौ वाग्भव तदनन्तरम् । कामराजं तथा देवि शिवचन्द्रान्वितं ततः ॥ २ ॥

पृथ्वीधीजान्तवह्न्याद्यं तार्तीयं शृणु बल्लभे । शक्तिर्वाजे महेशानि शिववह्नी निषोजयेत् ॥ ३ ॥

कुमार्याः परमेशानि हित्वा नमं च बैन्दवम् । त्रिपुराभैरवी देवी महासंपत्प्रदा प्रिये ॥ ४ ॥

इति । अस्यार्थ — त्रिपुरभैरवी विसर्गसहिता वेत्संपन्नदा भवति । अस्या ज्ञानम्—

आवाभ्रार्कसहस्रामां स्फुरच्चन्द्रकलाजटाम् । किरीटरत्नविलसच्चित्रचित्रितमौक्तिकाम् ॥ ५ ॥

श्ववद्रुधिरपङ्कट्यमुण्डमालाविराजिताम् । नयनत्रयशोभात्या पूर्णेन्दुवदनान्विताम् ॥ ६ ॥

मुक्ताहारलताराजरीनोन्नतघटस्तनीम् । रत्नाम्बरपरीधानां यौवनोन्मत्तरूपिणीम् ॥ ७ ॥

पुस्तकं चाभयं वामे दक्षिणे चाक्षमालिकाम् । वरदानरतां नित्यां महासंपत्प्रदां सरेत् ॥ ८ ॥

इति । न्यासपूजादिकं च पूर्ववत् । अहमन्त्रे तु विशेषः । “ द्विरुक्तेष्व विभिर्बीजैः करङ्गन्यासकल्पना ”

अस्या. पुरश्चरणं त्रिलक्षजपः । ज्ञानार्णवे— “ बालावदस्याः पूजादि कुर्यात् साधकस्ततमः । शुण्डलक्षं

जपेन्मन्त्रं जुहुयात् तद्दर्शयत् ॥ ” इत्युक्त्यात् । तथाच “ न्यासपूजादिकं सर्वं कुमार्या इव जुवते ।

एकलक्षं जपेन्मन्त्रं सिद्धये माधकोत्तम ॥ ” इति बचनात् एकलक्षं पुरश्चरणमिति केचिद्, सिद्धि-
घात्वात् ॥ अथ कौलेशभैरवी ज्ञानार्णवे—

संपत्प्रदाभैरवीवद् विद्धि कौलेशभैरवीम् । हसाया सैव देवेशि त्रिषु बीजेषु पार्वति ॥ १ ॥

इयं तु महाराद्या स्याद् ध्यानपूजादिकं तथा । ॥

इति । अस्यार्थ — त्रिकूटे सकारादिष्वेत तदा कौलेशभैरवी भवति, दक्षिणामूर्ती तथा दर्शनात् । पू-

जादिकं तु संपत्प्रदाभैरवीवद् बोद्धव्यं । संपत्प्रदाभैरवी आद्यन्ते रेफवर्जिता चेद्भयविष्वसिनी भवति, दक्षि-

णामूर्ती तथा दर्शनात् । पूजादिकं तु संपत्प्रदाभैरवीवत् ॥ अथ सकलसिद्धिदाभैरवी ज्ञानार्णवे—

एतस्यां एव त्रिषाया आद्यन्ते रेफवर्जिते । तदेयं परमेशानि नाम्ना सकलसिद्धिदा ॥

ध्यानपूजादिकं तु संपत्प्रदावत् ॥ अथ चैतन्यभैरवी ज्ञानार्णवे— (६ । १८)

१ 'पञ्च' म पाठ । २ 'मद्याणवहमे' क. पाठ । ३ 'कु' क पाठ । ४ 'जं तु' क. ग. पाठ. ।

५ 'कौलेशभैरव्या' इत्यर्थः ।

वाग्भवं चीजमुच्चार्य जीवप्राणसप्तमन्त्रितम् । सकला भुवनेशानीं द्वितीयं चीजमुद्धरेत् ॥ १ ॥

जीवप्राणं वद्विसंख्यं शक्रस्वरविभूषितम् । विसर्गाढ्यं भवेशानि विद्या त्रैलोक्यमातृका ॥ २ ॥

इति । अस्वार्थ — चन्द्रशिवद्वादशस्वरयुक्तं विन्दुनादकलाढ्यं, चन्द्रकामपृथिवीमाया, चन्द्रशिववाह्वरीजं च तुर्दशस्वरयुक्तं सर्गाढ्यं च । अस्या पूजायन्त्रं तत्रैव—

त्रिकोणं चैव पदकोणं वसुपत्रं वरानने । चतुरस्रं चतुर्द्वारमेवं मण्डलपालिसेत् ॥ १ ॥

अस्या पूजा— प्रातः कृत्यादिकं विधाय आघारशक्त्यादि ॥ हां प्राणात्मने नमः ॥ इत्यन्तं विन्यस्य हृत्पद्मस्य केसरेषु पूर्वोदितमेण— ओं घामायै नमः एवं ज्येष्ठायै० रौद्रायै० अम्बिकायै० इच्छायै० क्षात्रायै० नित्यायै० कुञ्जिकायै० विश्रायै० विषयिकायै० दूनयै० नन्द्यायै० मध्ये— हसौ सदाशिवमहाप्रेतपञ्चासनाय नमः । संप्रदासालाकौलेरीसकलेष्टदाविद्याना एता एव पीठशक्तयो ज्ञानार्णवे उक्तत्वात् । तत्र ऋष्यादिव्यास — शिरसि दक्षिणाभूतयै ऋषये नमः । मुखे पद्मिच्छन्दसे नमः । हृदि चैतन्यभैरव्यै देवतायै नमः । ततः कराङ्गन्यासौ— पूर्वशीजमुच्चार्यं अङ्गुष्ठाभ्यां नमः । द्वितीयवीजं तर्जनीभ्यां नमः । तृतीयवीजं मध्यमाभ्यां नमः । पूर्वगीजं अनामिकाभ्यां नमः । द्वितीयवीजं कनिष्ठिकाभ्यां नमः । तृतीयवीजं करतलकरपुष्पाभ्यां नमः । एष हृद्यादिषु । तथाच तत्रैव— "द्विरावृत्त्यां पदङ्गानि श्यासं सर्वाङ्गरक्षणम्" । इति । ततो ध्यानम्—

उग्रद्वानुमहस्रभां नानालङ्कारभूषिताम् । सुकृटाग्रलघुचन्द्ररेखां रक्ताम्बरान्विताम् ॥ १ ॥

पाशाङ्कुशवरा नित्या वामहस्ते कपालिनीम् । वरदाभयशोभाढ्या पीनोन्नतघटस्तनीम् ॥ २ ॥

पदं व्यात्वा मानसोपचारैः संपूज्य, शङ्खस्थापनं कृत्वा आघारशक्त्यादिषोडशजं कुर्यात् । यामान्येष्वादि-पीठशक्ती पीठमनु च पूजयेत् । ततो भैरव्युक्तगुरुपङ्क्तिं संपूज्य, पुनर्ध्यात्वावाहनादिषु पुष्पाञ्जलिपर्यन्तं त्रिधाय आवरणपूजामारभेत् । यथा— मयमं षडङ्गपूजा, अम्बिकायै प्रथमवीजमुच्चार्यं हृदयाय नमः । ईशाने द्वितीयवीजमुच्चार्यं शिरसे स्वाहा । भैरव्यै तृतीयवीजमुच्चार्यं शिलायै वषट् । बायव्ये प्रथमबीजमुच्चार्यं कवचाय हुं । मध्ये द्वितीयवीजमुच्चार्यं नेत्रत्रयाय वौषट् । नतुदिंशु तृतीयवीजमुच्चार्यं अस्त्राय फट् । ततः पूर्ववत्प्रादिकं संपूज्य, अग्रे ओं वसन्ताय नमः । यामे ओं कामदेवाय नमः । दक्षिणे ओं चापाय नमः ॥ ततः पूर्ववत् वाणान् संपूज्य, पदकोणे पूर्वादि ओं शक्तिभ्यै नमः । एवं राक्षस्यै०, लाक्ष्म्यै०, काक्ष्म्यै०, शाक्ष्म्यै०, हाक्ष्म्यै० नमः, इति प्रणवादिनमोन्तेन पूजयेत् । ततोऽष्टदलेषु पूर्वादि पूर्वोक्तानङ्गकुसुमाद्या पूज्या । पत्रात्रेषु पूर्वादि ओं पदभूताय नमः । एव सारस्ताय०, शुक्राय०, मेघच्छापाय०, (मेघायेति वा) अषाढाय०, धूलिलामाय०, हावाहाय० भेषाय नमः ॥ ततः इन्द्रादीन् चतुर्दश संपूज्य धूपादिविसर्जनात् कर्म समापयेत् । अथ पुरश्चर्ये लक्षजपं ज्ञानार्णवे "एकलक्ष जपेन्मन्त्रम्" इत्यादिवचनात् ॥ अथ कामेश्वरीभैरवी ज्ञानार्णवे— (६। ३२)

कामेश्वरीं च रुद्राणीं पूर्वभिहासने स्थिता । प्तस्ता एव विद्याया वीनद्वयमुदाहृतम् ॥ १ ॥

तदन्ते परमेशानि नित्यङ्गिन्ने मद्रव्रे । एतस्या एव तार्त्वीयं रुद्राणीं परमेश्वरीं ॥ २ ॥

ध्यानपूजादिकं देवि चैतन्माथैव पूर्ववत् । त्रिकोणे तु विशेषोऽस्ति कथयामि वरानने ॥ ३ ॥

अग्रकोणे क्रमेणैव नित्याङ्गिर्नां मदद्रवाम् । पङ्कजावरणं पश्चात् पूजयेत् सर्वसिद्धये ॥ ४ ॥

इति ॥ अथ पद्भुजैरवी । ज्ञानार्णवे— (= ११)

डाकिनीं राकिणीं वीजे लाकिनीं काकिनीं युगम् । माकिनीं हाकिनीं वीजे आशुत्य मुरमुन्दरि ॥ १ ॥

आद्यमैकारसंयुक्तमन्यदीकारसंयुतम् । शक्रस्वरान्वितं देवि तार्तीयं वीजमालिखेत् ॥ २ ॥

विन्दुनादकलाक्रान्तं द्वितीयं शैलमभवे । ॥

तृतीयं त्रयं सविमर्गमिति, तन्प्रान्तं—

डरौ च्चा मादनं वान्तं शिवमत्र विधा लिखेत् । अक्षेण मायाशक्राभ्यां क्रमात् तन्माण्डितं कुरु ॥ १ ॥

विन्दुनादान्वितं चाद्यपुग्ममन्त्रं विसर्गवत् । ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि सर्वभूतनिहन्तनम् ॥ २ ॥

बालद्वयप्रभां देवीं जपाद्भुजसंनिभाम् । शुण्डमालावलीरम्यां बालद्वयसमांशुक्ताम् ॥ ३ ॥

सुवर्णकलशाकारपीनोन्नतपयोधराम् । पाशाङ्कुरां पुन्तकं च तथा च जपमालिकाम् ॥ ४ ॥

दधतीमिति शेषः ।

एवं ध्यात्वा यजेद् देवीं मानमैरुपचारकैः । द्विराशुत्या पङ्कजानि विधाय परमेश्वरि ॥ ५ ॥

यत्रमस्या वरारोहे त्रिकोणं तत्पुटं लिखेत् । बहिरष्टदलं पञ्चं रविपञ्चं ततो लिखेत् ॥ ६ ॥

चतुरस्रं चतुर्द्वारमेवं मण्डलमालिखेत् । पङ्कजावरणं देवि पूर्ववत् पूजयेच्छिवे ॥ ७ ॥

रत्यादिव्रतयं देवि त्रिकोणे परिपूजयेत् । डाकिन्याद्यान्तु पद्मोणे वसुपत्रे ततः परम् ॥ ८ ॥

श्राद्ध्यादियुगलं पश्चाद्रविपत्रे ततः परम् । बालायाः पीठशक्तीस्तु वामाद्याः पूजयेत् क्रमात् ॥ ९ ॥

चतुरस्रे लोकपालान् साधुषान् परमेश्वरि । अनेन विधिना चैव नित्याख्यां भैरवीं यजेत् ॥ १० ॥

इति ॥ अथ भोगमोक्षदा नित्यामैरवी । ज्ञानार्णवे— (= ११७)

एतस्या एव विधायाः पद्भुजां क्रमवः स्थितात् । विपरीतात् वदेत् श्रौटे विधेयं भोगमोक्षदा । १ ।

नित्याख्याभैरवीं देवि रिपुभारनिहन्तनी । न्यामपूजादिकं सर्वमस्याः पूर्ववदाचरेत् ॥ २ ॥

इति ॥ अथ रङ्गभैरवी । ज्ञानार्णवे— (७ । ५)

शिवचन्द्रौ मादनान्तं पान्तं बद्धिसमन्वितम् । शक्तिभिन्नं विन्दुनादकलाद्यं चाग्मवर्षाजं, शिवच-

संपत्प्रदाया भैरव्याः कामराजं तथैवं हि । सदाशिवस्य वीजं तु महासिंहामनस्य च ॥ २ ॥

एषा विद्या महेशानि वर्णितुं नैव शक्यते । ॥

इति । अर्थार्थ — शिवचन्द्रकामतपान्तवाहियुक्तमैकादशस्वरविशिष्टं विन्दुनादकलाक्रान्तं चाग्मवर्षाजं, शिवचन्द्रकामपृथिवीवद्विचतुर्थस्वरविशिष्टं नादविन्दुकलाक्रान्तं कामराजवर्षाजं, प्रेतवीजं शक्तिकूटं तृतीयम् । अस्या पूजायन्त्रं— “ त्रिकोणं चैव वृत्तं च वृत्ताष्टदलनोरजम् । वृत्तं भूमण्डलं च ” इत्यादि ॥ अस्य पूजा— मात-कृत्यादिप्राणायामान्तं विधाय (चैतन्यभैरवावत्) पीठन्यासं कुर्यात् । यथा आधारशक्त्यादि ह्यौ ज्ञानात्मने नमः, इत्यन्तं विन्यस्य, पूर्वादिक्रमेण ओं वामायै नमः । एवं ज्येष्ठायै, सौष्ठव्यै, काश्यै, कलविकर- एष्यै, बलविकर- एष्यै, बलप्रमथिन्यै, सर्वभूतदमन्यै, मध्ये मनोन्मन्यै, इति पीठशक्तीर्विन्यस्य, मध्ये पीठमण्ड-

न्यसेत् । अत्र पीठमन्त्रस्तु— “ भ्रघोरे पं घघोरे ह्रीं घोरखोरत्तरे ह्रीं मन्वंत सर्वशर्षेभ्यो नमस्ते रद्र-
रूपेभ्यः पेंह्रीं ” । तत ऋष्यादिन्यास । शिरसि दक्षिणामूर्तये ऋषये नम । मुखे पङ्क्तिच्छन्दसे नम ।
हृदि रद्रभैरव्यै देवतायै नम । तत. कराङ्गन्यासौ । प्रथमबीजमुच्चार्य अहुष्टाभ्यां नम । द्वितीयबीज-
मुच्चार्य तर्जनीभ्यां स्याद् । तृतीयबीजमुच्चार्य मध्यमाभ्यां वषट् । प्रथमबीजमुच्चार्य अनामिकाभ्यां हुं ।
द्वितीयबीजमुच्चार्य कनिष्ठिकाभ्यां धौषट् । तृतीयबीजमुच्चार्य करतलपृष्ठाभ्यां फट् । एवं हृदयादिषु । ततो
ध्यानम्—

वद्यद्भानुमहस्रामां चन्द्रचूडां त्रिलोचनाम् । नानालङ्कारमुभगा सर्वैरिनिकृन्तनीम् ॥ १ ॥

वमद्बुधिरपुएडालीकलितार् रक्वाससम् । त्रिशूलं दयक सङ्ग तथा खेटकमेव च ॥ २ ॥

पिनाकं च शरान् देवि पाशाङ्कुशयुगं क्रमात् । पुस्तकं चाचमालां च शिवांसिंहासनस्थिताम् ॥ ३ ॥

एवं ध्यात्वा मानमोपचारं संपूज्य, शङ्खपापन कृत्वा पीठन्यासक्रमेण चैतन्यभैरव्युत्कृष्टपीठपूजा विधाय,
एतन्मन्त्रोरूपीठमन्त्रेण पीठं संपूज्य, पूर्ववद् ध्यात्वावाहनादिपञ्चपुष्पाञ्जलितानपर्यन्तं विधायारणपूजामार-
भेत् । यथा— अग्निकोणे प्रथमबीजमुच्चार्य हृदयाय नम । ईशाने द्वितीयबीजमुच्चार्य शिरसे स्याद्वा ।
नैर्ऋते तृतीयबीजमुच्चार्य शिखायै वषट् । वायव्ये पुन प्रथमबीजमुच्चार्य कण्ठाय हुं । मध्ये द्वितीयबी-
जमुच्चार्य नेत्रत्रयाय वौषट् । विषु तृतीयबीजमुच्चार्याख्याय फट् । ततस्त्रिकोणे रत्यादिकमभ्यर्च्य, पत्रमूले
अनङ्गकुसुमादिका पूजयेत् । पत्रेषु पूर्वोदि अलिताङ्गनाहस्यादीन् संपूज्य, भृगुहो इन्द्रादीन् धजादीन्
संपूज्य धूपदीपादिविसर्जनान्तं कर्म समापयेत् । अस्या पुरधरं लक्षणम्, “ लक्ष्माश्च जपेन्मन्त्रम् ”
इति वचनात् ॥ अथ भुवनेश्वरीभैरवा । ज्ञानार्थवे— (६ । २)

इसाध चाभ्रवमाद्यं इसकान्ते सुरेश्वरि । भ्रुवीजं भुवनेशानी द्वितीयं बीजमुद्द्युतम् ॥ १ ॥

शिवचन्द्रौ महेशानि भुवनेशी च भैरवी । ॥

तथा च त्रिपुरार्थवे—

हंसाक्षपो दन्त्यमकाररुटा वस्राग्धिपङ्क्तिस्वरमंविभिन्नाः ।

आद्यौ सविन्दु परतो विसर्गो मध्यं विरिञ्चिन्द्रहराप्रियुक्तम् ॥ १ ॥

इति । अस्यार्थः— शिवचन्द्रायाम्भवा इति प्रथमं बीजं, शिवचन्द्रकामपृथिवीमहाभाषा इति द्वितीयबीजं,
शिवचन्द्रचतुर्दशस्वराविसर्गास्तृतीयं बीजम् । अस्या पूजायन्त्रं चैतन्यभैरव्याङ्गपीठस्थास कृत्वा ऋष्यादिन्यासं कुर्यात् । यथा— शिरसि
दक्षिणामूर्तियुक्ते नम । मुखे पङ्क्तिच्छन्दसे नम । हृदि भुवनेश्वरीभैरव्यै देवतायै नम । तत कराङ्ग-
न्यासः— “ मध्यबीजेन देवेशि पद्मदीर्घस्वरप्रेदिना । पद्मह्रानि च विन्यसेदित्यादि ” । मध्यबीजेन
पद्मदीर्घप्रेदिनाङ्गन्यास । यथा— हसकलहा अहुष्टकाम्या नम । हसकलहौ तर्जनीभ्यां स्याद्वा इत्यादि ।
एव हृदयादिषु । ततो ध्यानम्—

जपाङ्गमुममकाशा टाडिमीङ्गुसुमोपमाम् । चन्द्रेखाजटाजूटा त्रिनेत्रा रक्वाममम् ॥ १ ॥

नानालङ्कारमुभगा पीनोन्नतघटस्तनीम् । पाशाङ्कुशवराभीतीर्धारयन्तीं शिवा श्रये ॥ २ ॥

१ ' भ्रघोरे पं घोरे ह्रीं मन्वंत सर्वशर्षेभ्यो चारोत्तरे ह्रीं नमस्ते रद्ररूपेभ्यः पेंह्रीं ' इत्येव । २ ' कराङ्ग ' इत्येव ।

अन्यत्सर्वं चैतन्यभैरवीयत् कर्तव्यम् ।

भुवनेदयाश्च भैरव्या भेदान्तरमथोच्यते । सहाद्या सैव देवेशि तदा सा सकलेश्वरी ॥ १ ॥

ध्यानपूजादिकं सर्वमेतस्या एव पूर्ववत् । ॥

इयं सहाद्या चेत्सकलेश्वरी, ध्यानपूजादिकं तु पूर्ववत् ॥ अथ बालाधिपुरामन्त्रस्तत्र शास्त्राद्यम्—
अधरो विन्दुमानाद्यं ब्रह्मेन्द्रस्थः शशीयुतः । द्वितीयं भृगुसर्गाद्यो मनुस्तार्तीयमीरितम् ॥ १ ॥
एषा बालेति निख्याता त्रैलोक्यवशकारिणी । ॥

अस्यार्थः— वाग्भयं, कामगोजं, चन्द्रवीजं सविसर्गरुचतुर्दशस्वरसंयुक्तम् । अस्याः पूजादिकं तु त्रिपु-
रभैरवीवच्छास्त्राद्यामुक्तत्वात् । ज्ञानार्णवे तु विशेषः । न्यासादिकं त्वेतद्बीजेन कुर्यात् । कराङ्गन्यासस्तु
द्विन्द्व्या “ पङ्कमाचरेद्देवि द्विरावृत्त्या क्रमेण तु । ” इति वचनात् । अस्या पुरश्चरणं त्रिलक्षणम् ।
तथाच ज्ञानार्णवे—

वर्णलक्ष जपेन्मन्त्रं दशांशं हवनं भवेत् । तर्पणं च तथा कुर्यात् सर्वसौभाग्यभागभवेत् ॥ १ ॥
इतरेषां लक्षणम् आधिद्यायामुक्तत्वात् ॥ मन्त्रान्तरं श्रीक्रमे—

सूर्यस्वरं ममुच्चार्य विन्दुनाटकलान्वितम् । स्वरान्तं पृथिवीसंस्थं तुर्यस्वरमन्वितम् ॥ १ ॥

विन्दुनाटकलान्तरं सर्गवान् भृगुरव्ययः । शक्रस्वरममोपेता विधेयं ज्येष्ठी मता ॥ २ ॥
अव्ययो विन्दु । दाक्षिण्यमूर्तिसंहितायामप्येवं, तथा विसर्गविन्द्वन्ता शशा । एतां विद्यामुद्घृत्य सारसमु-
च्चार्याद्यै शोषबोधनात् । तद्यथा त्रिपुरामारे— (= प० १= श्लो०)

विद्यामूलोत्पत्तिरेषा मयोक्ता ज्ञातव्येयं सर्वथा सिद्धिकामैः ।

देव्यां शशा येन विधेयमाद्या पूर्वं तेन प्राणहीना भवेत् सा ॥ १ ॥

इति । मुण्डमालातन्त्रेऽपि—

कुमारी या च विधेयं त्वया शशा पतिव्रते । तथाद्येन तु शशा सा मध्यमेन तु कीलिता ॥ १ ॥

अन्तिमेन तु सभिन्ना तेन विद्या न सिध्यति । ॥

नचैव शास्त्रादौ उक्तविद्यापि शशा स्यादिति वाच्यं, तस्या ज्ञानार्णवोक्तविन्दुचदितत्वात् । शापोऽप्यह
मुण्डमालातन्त्रे— “ केवलं शिवरूपेण शक्तिरूपेण केवलम् । मया प्रतिष्ठिता विद्या ” इति । हकारस्कारौ
वाग्भवे कामराजे च । तृतीयवीजे तु हकारः, वक्ष्यमाणसारसमुच्चये तथा दर्शनात् ॥ (त्रिपुरासाठेऽपि—
(२-२०) शिवशक्तिवीजमत एव शंभुना निहितं तयोरुपरि पूर्वबीजयोः । अकुलं कुलोपरि च मध्य-
माचरे दहनं ततः प्रभृति सार्जिताभवत् ॥) रट्टयामलेऽपि—

वाग्भवं प्रथमं देवि कामराजं द्वितीयकम् । तृतीयं शक्तिवीजं तु शिवयुक्तं सदा भवेत् ॥ १ ॥

एषा बाला ममाख्याता सर्वदोषविवर्जिता । (आद्यवीजं भवेन्मध्ये मध्यं चादौ नियोजयेत् ॥ २ ॥

एवं यो जपेत् मन्त्रं त्रैलोक्यैश्वर्यभागभवेत् । आद्यमन्त्येऽन्तिमं मध्ये मध्यं चादौ नियोजयेत् ॥ ३ ॥

एवं कृत्वा जपेन्मन्त्रं सर्वसिद्धिमवाप्नुयात् । ॥

इति । तथा मन्त्रान्तरं श्रीक्रमे—

वाग्भवं त्रेदिनीर्बीजमीकारान्तं ततः पठेत् । शक्तिमौकारसंयुक्तं विसर्गं तदद्यः पठेत् ॥ १ ॥
 बिन्दुनाटकलाक्रान्तं बीजं परमदुर्लभम् । एतद्बीजत्रयं देवि ह्यसौःक्यं च ततः परम् ॥ २ ॥
 इयं पञ्चाक्षरी विद्या कथिता भुवि दुर्लभा । ॥

इति । मन्त्रान्तरं तत्रैव—

बालाबीजत्रयं देवि हंसाद्यं वा जपेत् मुधीः । हंसान्तं वा महादेवि शापादिदोषशान्तये ॥ १ ॥

इति । तत्रैव—

पाशबीजं महेशानि शक्तिं शिवं सवद्विकम् । द्वादशस्वरसंयुक्तं नादाबिन्दुविभूषितम् ॥ १ ॥
 कामराजं प्रबक्ष्यामि ह्येकार शक्तिशैवकम् । मादनं चेन्द्रबीजं च वद्विवाभाक्षिबिन्दुमत् ॥ २ ॥
 शक्तिकूटं महादेवि क्रोकारं शक्तिशैवकम् । वद्विबीजं मनुयुक्तं नादाबिन्दुसमर्गकम् ॥ ३ ॥
 चतुर्दशाक्षरी विद्या कथिता भुवि दुर्लभा । हंसबीजं ततः पश्चात् षोडशी कथिता मया ॥ ४ ॥

इति । अथ नवकूटा तत्रैव—

बालाबीजत्रयं देवि कूटत्रयं नवाक्षरी । वियत्कूटत्रयं देवि भैरव्या नवकूटकम् ॥ १ ॥

इति । मन्त्रान्तरं तत्रैव—

शिवः शक्तिश्च वाग्बीजं नादाबिन्दुसमन्वितम् । वाग्भवं कथितं देवि कामराजं शृणु मिये ॥ १ ॥
 शिवशक्तिमादनेन्द्रवाह्यमायासमन्वितम् । नादाबिन्दुकलाक्रान्तं कूटं परमदुर्लभम् ॥ २ ॥
 शिवश्चन्द्रश्च सद्योन्तः सर्गबिन्दुसमन्वितः । एषा नवाक्षरी बाला सर्वदोषविवर्जिता ॥ ३ ॥

इति । अस्यायं — शिवचन्द्रवाग्भवं प्रथमम् । शिवचन्द्रकामभूयद्विन्दुस्वरबिन्दुयुक्तं द्वितीयम् । शिवच-
 न्द्रचतुर्दशस्वरविमर्गयुक्तं तृतीयम् । अपरं सकारादिमन्त्रान्तरं । तथाच त्रिपुरासारे— (२५० २० श्लो०)

शिवशक्तिबीजमत एव शम्भुना विहितं तथोरुपरि पूर्वबीजयोः ।

अकूलं कुलोपरि च मायमाधरे दहनं ततः प्रभृतिं सोमिता भवेत्+ ॥ १ ॥

भैरवीयमुदिताऽकूलपूर्वा देशिकैर्यदि भवेत् कुलपूर्वा ।

भैव शीघ्रफलदा भुवि विद्येत्युच्यते पशुजनेष्वातिगोप्या ॥ २ ॥

इति । मन्त्रान्तरं तत्रैव—

शिवाष्टमं केवलमादिबीजं भगस्य पूर्वाष्टमबीजमन्यत् ।

परं शिरोन्तं गदिता त्रिवर्णाः संकेतविद्या गुरुवरुंगम्या ॥ १ ॥

इति । मन्त्रान्तरं श्रावणे—

शक्तिः शिवो वद्विबीजं द्वादशस्वरबिन्दुकम् । शक्तिर्भदेशः कामश्च इन्द्रो वद्विन्दुमायया ॥ १ ॥

शक्तिः शिवश्च वद्विश्च मनुस्वरविमर्गकः । नादाबिन्दुकलायुक्तं बीजमेतत् प्रकीर्तितम् ॥ २ ॥

१ 'शिवा' ख पाठ । २ 'षोडशीं शृणु चाशिवे' ख पाठ । + अथुज इ, कुजस्यान्त्यबीजयोपरि निहित ।
 मध्यबीजाभाषो रेण इत्यर्थः । * शिव उकाररत्नमाष्टम मे । मग एकार तस्य पूर्वाष्टमि । गिरो बिन्दु तदन्तो यस्य स श्री ।

इति । एतासां पूजापत्रं ध्यानं पूजादिकं च भैरवीवत् । पुरश्चरणं सप्तजपः श्रीकमोक्तत्वात् । एतासां दीपितोविद्या श्रीक्रमे—

वदयुग्मं महेशानि वाग्वादिनि ततः परम् । एषा त्वष्टाचरी विद्या बाग्मवाद्ये नियोजयेत् ॥१॥

क्लिन्ने क्लेदिनि देवेशि महाद्योमं ततः कुरु । कामवीजं समुद्यार्यं प्रथवं तदनन्तरम् ॥ २ ॥

महामोचं कुरु पश्चाच्छक्रिकटं तयोचरेत् । जपेदादौ जपेत् पश्चात् सप्तवारमनुकृत्वात् ॥ ३ ॥

इति ॥ अथ अन्नपूर्णेभ्यर्चोभैरवीं ज्ञानार्णवे—

तारं च भुवनेशानीं श्रीवीजं कामवीजकम् । हृदन्ते भगवत्स्वर्णान् माहेश्वरिपदं लिखेत् ॥ १ ॥

अन्नपूर्णे ठयुगलं विधेयं विशदचरी । " " " " " " ॥

तथाच कल्पे—

कामवीजं विना देवि श्रीवीजपूर्विका यदा । ऊनविंशाक्षरी देवी धनधान्यसमृद्धिदा ॥ १ ॥

इति ॥ अस्याः पूजा— प्रातःकृत्यादिसामान्यपूजापद्धत्युक्त्यात्पूजासामान्तं विधाय केसरेषु, पूर्वादि उँ धामा-
दे नमः, एवं ज्येष्ठायै०, रौद्रायै०, काल्यै०, कलविकरिण्यै०, पलविकरिण्यै०, यलप्रमधिन्त्यै०, सर्वभूत-
द्विन्यै०, मध्ये मनोन्मन्यै०, तत्समीपे तु जयायै नमः, विजयायै०, अजितायै०, अपराजितायै०,
नित्यायै०, विलासिन्यै०, दोग्रयै०, अघोरायै०, मध्ये भङ्गलायै नमः । तदुपरि ह्रौं सदाशिवमहामे-

तपभासनाय नमः । ततः ऋष्यादिन्यासः । शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः । मुले पाङ्क्तिच्छन्दसे नमः ।
हृदि अन्नपूर्णेभ्यर्चोभैरव्यै देवतायै नमः । शूरे ह्रींशुजाय नमः । पादयो र्धौशुक्रये नमः । स्वर्गाङ्गे ह्रीं
कीलकाय नमः । तथाच ज्ञानार्णवे— " वीजं च भुवनेशानीं श्रीवीजं शक्तिरच्यते । कीलकं कामवीजं
स्यात् " इति । ततः कराङ्गन्यासौ, हा अङ्गुष्ठाभ्यां नमः । हा हृदयाय नमः, इत्यादि च । तथाच ज्ञानार्णवे—

" भुवनेशया महेशानि पद्द्वीपस्वरभिप्रथा । पद्द्वानि " इति ॥ ततः पदन्यासः— मूर्ध्नि उँ नमः ।
चक्षुषोः ह्रीं नमः, र्धौ नमः । कर्णयो ह्रीं नमः, नमो नमः । नमो भगवति नमः, माहेश्वरि नमः ।
मुखे अन्नपूर्णे नमः । शूरे स्याहा नमः । पुनर्गुल्फादिमूर्धान्तं न्यसेत् ॥ तत्रैव—

एकमेकं तत्तथैकं पुनरेकं द्वयं चतुः । चतुश्चतुस्तथा द्वाभ्यां पदान्येतानि पार्वति ॥ १ ॥

पदानि देवदेवेशि नवद्वारेषु विन्यसेत् । मूर्धादिगुह्यपर्वन्तं पुनस्तेषु वरानने ॥ २ ॥

गुह्यादिब्रह्मरन्धान्तं पदानां नवकं न्यसेत् । " " " " " " ॥

ततो ब्रह्मरन्ध्रमुखहृदयमूलाधारेषु चतुर्धाजानि विन्यसेत् । ततः शेषम्

भ्रूमध्वनामिकाकण्ठनाभिलिङ्गेषु पञ्चसु । पूर्ववत् क्रमतो देवि नमःप्रभृतिकं न्यसेत् ॥ १ ॥

इति । ततो मूलेन व्यापकं कृत्या ध्यायेत् ।

तप्तकाञ्चनवर्णाभां बालेन्दुकृतशेखराम् । नवरत्नप्रभाशुक्लशुक्ला कुटुमारुणाम् ॥ २ ॥

चित्रवस्त्रपरीधानां शफराक्षीं त्रिलोचनाम् । सुवर्णकलशाकारपीनोन्नतपयोधराम् ॥ ३ ॥

गोर्धारधामधवलं पञ्चवर्कं त्रिलोचनम् । प्रसन्नवदनं शम्भुं नीलकण्ठविराजितम् ॥ ४ ॥

कपर्दिनं स्फुरत्सर्पभूषणं कुन्दसन्निभम् । नृत्यन्तमनिशं हृष्टं द्वृद्धानन्दमयीं पराम् ॥ ५ ॥

१ 'प्रभादील' न पाठः । २ 'शावकापी' न पाठः । ३ 'शाम्भु' न पाठः । ४ 'वस्त्र' न पाठः । ५ 'शिवी' न पाठः ।

सानन्दमुग्धलोलाक्षीं भेषलाह्यां नितम्बिनीम् । अन्नदानरतां नित्या भूमिर्भ्यामलङ्कृताम् ॥६॥

एवं व्यात्वा मानसोपचारैः संपूज्य शङ्खस्थापनं कुर्यात् । अस्या पूजापन्त्र तु—

त्रिकोणं च चतुष्पत्रं वसुपत्रं ततः परम् । कलापत्रं च भूमिर्भ्यं चतुर्द्वारं समालिखेत् ॥ ७ ॥

इति । ततः षोडशपूजां विधाय, पुनर्ध्यात्वावाहनादिपञ्चपुष्पाञ्जलिदानपर्यन्तं विधाय आवरणपूजामारभेत् ।
 कर्षिक्राया— अग्न्यादि मध्ये त्रिलु च हा हृदयाय नम इत्यादिना पङ्क्तानि पूजयेत् । त्रिकोणपत्रे ओं
 हा नम शिवाय (नम.) इति शिब पूजयेत् । घामकोणे “ ओं नमो भगवते वरारहुराया भूर्भुवःस्व प-
 तये भूमिपतिव्य मे देहि ददापय स्वाहा ” इति वराहं पूजयेत् । दक्षिणकोणे “ नमो नारायणाय ”
 इति नारायणं पूजयेत् । ततो वामे दक्षिणे च “ ग्लोर्थां अथ देहि अन्नाधिपतये ममाग्रं प्रदापय स्वाहा
 आगला ” इत्यनेन भूमिधियौ पूजयेत् । ततश्चतुर्दलेषु पुरत आरभ्य ओं पराविद्यायं नम., हां भुवनेशा-
 न्यै नम, श्रीं कमलायै नम, त्र्यं सुमगायै नम । तथाच ज्ञानार्णवे— “ तत्रेण परधियां च भुवने-
 शां नदात्मना । कमला रमया भद्रे कामेन सुमगा यजेत् ” ॥ इति, अप्रपञ्चेषु पश्चिमादितः ग्राह्या-
 दिमात् पूजयेत् । षोडशपत्रेषु पूजादि नं अमृतायै अन्नपूर्णायै नम, मां मानदायै०, भं तुष्टयै०, ग
 पुष्टयै०, वं श्रीस्यै०, ति रत्यै०, मां हियै०, हं ध्रियै०, श्वं सुधायै०, रि रायै०, अ त्योक्त्यायै०,
 चं हैमवत्यै०, पूं छायायै०, शैं पूर्णैमायै०, स्या नित्यायै०, हा अमावास्यायै नम । एता अन्नपूर्णाश-
 न्दान्ता भोगेन्ताश्च पूजयेत् । तथाच ज्ञानार्णवे— “ शैवैर्यैर्षं प्रपूज्याश्च अन्नपूर्णांस्तश्रिता ” । ततश्चतु-
 रङ्गे लोकपालान् पूजयेत् । तत्रैव— “ चतुरङ्गे लोकपालान् क्रमेण परिपूजयेत् ” इति । ततो धूपादि-
 बिसर्जनांत कर्तुं समापयेत् । अस्या पुरश्चरणं लक्षणम् । तथाच कल्पे—

एव ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं लक्षसप्तमनन्यधीः । साज्येनाथेन जुहुयात् तद्दशाशमनन्यधीः ॥ १ ॥

इति भैरवीप्रकरणम् ॥ अथ प्रचण्डचण्डिकामन्त्रा—

प्रचण्डचण्डिका वक्ष्ये सर्वकामफलप्रदाम् । यस्याः प्रमादमात्रेण सदाशिवो भवेन्नरः ॥ १ ॥

अपुत्रो लभते पुत्र दरिद्रो धनमाप्नुयात् । कविलं च सुपाण्डित्यं लभते नात्र संशयः ॥ २ ॥

इति । विश्वसारे यामले च—

लक्ष्मीं लज्जा ततो माया मात्रा द्वादशिकामपि । चञ्चर्वैरोचनीये द्वे माये फद् स्वाहया युतम् ॥१॥

लक्ष्मीबीजं यदायं स्यात् तदा श्रीः सर्वतोमुखी । लज्जाबीजेन चाद्येन वरयता यान्ति योपितः ॥२॥

मायाबीजेन चाद्येन महापातकनाशनम् । मात्राद्वादशिकाबीजमायं स्यान्मुक्तिदायकम् ॥ ३ ॥

अत्र लज्जापदं कामबीजपरम् । तथाच—

अत्र लज्जापदे देवि कामबीजं वितन्पते । महाकालपतं प्रोक्तं मन्त्रोद्धारं शुभावाहम् ॥ १ ॥

पूर्वमायापदे देवीति पाठे मायाया पूर्वं लज्जाबीजं तस्मिन्नित्यर्थः । तथाच पूर्वमायापदेन लज्जाबीजमुच्यते
 अन्यथा तापिन्यादिविरोधः स्यात् । तथाच—

कामाया वाग्मवाया वा मायाया वा जपेत् सुधीः । लक्ष्म्याद्या वा जपेद्विद्या चतुर्वर्गफलप्रदाम् ॥ १ ॥

अन्येषां सुनीनां च मते सर्वथ मायापदं हूनेपरम् । तत्रैव—

वान्तं वद्विसमारुढं रतिविन्दुसमन्वितम् । लक्ष्मीबीजमिदं प्रोक्तं सर्वकामार्थसिद्धिदम् ॥ १ ॥

वामाक्षिवद्विसंपुक्तं नादविन्दुविभूषितम् । शिवबीजं महेशानि लज्जाबीजमुदाहृतम् ॥ २ ॥

ईशानमुद्धृत्य पुरारिवीजं सविन्दुकं नादविभूषितं च ।

सवामकर्णं परितः प्रकल्प्य मायां वटन्तीह मनीषिणस्ताम् ॥ ३ ॥

द्वादशस्वरवर्णं स्याद्वादविन्दुविभूषितम् । वाग्मवं बीजमित्युक्तं सर्ववाक्यविशुद्धये ॥ ४ ॥

इति मन्त्रचतुर्णोजघ्याख्यानात् सर्वत्र मायापदं कृत्रं परम् । अयं तु पक्ष-समीचीनः । अस्य पूजामयो-
ग — श्रावणकृत्यादिभिः कृत्वा मन्त्राचमनं कुर्यात् । यथा—

लक्ष्मीमायाकूर्चबीजैस्त्रिभिः पीताम्बु साधकः । वाग्मवेनौष्ठौ संमृज्य मायाभ्यां च द्विरुन्मृजेत् ॥ १ ॥

कूर्चेन जालयेत् पाणी एभिर्मन्त्रैश्च विन्यसेत् । श्रीमायाकूर्चवारूकामत्रिपुटाभगवर्णकैः ॥ २ ॥

कामकलाङ्कुशाभ्यां च वक्तृनामाक्षिभ्रोत्रयोः । नाभिह्रन्मस्त्रकं चांघ्रां स्पृष्ट्वा शंभुर्भवेत् जगन् ॥ ३ ॥

आचम्यैवं द्विभ्रमस्तां व्रत्सरान्तां प्रपश्यति । ॥

ततः प्राणायामान्तं कर्म कृत्वा षोडश्यामं कुर्यात् ।

मन्त्रषोढां ततः कुर्यात् त्रैलोक्यवशकारिणीम् । श्रीचालात्रिपुटापोनिप्रासादप्रख्यैस्तथा ॥ ४ ॥

कालीविध्वङ्कुशैः कामकलाकूर्चास्त्रकैः क्रमात् । षोडशममवर्णैश्च घृणगष्टादशाक्षरैः ॥ ५ ॥

पभिर्बीजमार्तुकार्यान् श्लेषु स्यान्षु विन्यसेत् । एषा ब्रह्मस्वरूपा द्वि बीजषोढा प्रकीर्तिता ॥ ६ ॥

अस्याश्च न्यसनात् सर्वे वज्रदेहा भवन्ति हि । सर्वैश्चर्ययुतास्ते हि जीवन्मुक्ता दशाब्दतः ॥ ७ ॥

ततः ऋष्यादिन्यासः— यथा शिपिनि क्रोधभूषितभैरवश्चर्यये नमः । सुषे सप्रदादुन्दने नमः । हृदि प्रव-
एडचण्डिकायै (द्विभ्रमन्त्रायै) देवतायै नमः । गुह्ये ह्रींबीजाय नमः । पादयो स्वाहाशङ्खये नमः ॥
तथाच—

अस्या ऋषिर्भैरवो वा नाम्ना च क्रोधभूषितः । सप्राद् छन्दो देवता च च्छिन्नमस्ता प्रकीर्तिता ॥ १ ॥

माया बीजं स्वाहा शक्तिः कथिता ब्रह्मपोनिना । ॥

ततः करह्न्यासौ । आं स्वहाय हृदयाय स्वाहा, कनीयस्यो । ई सुखज्ञाय शिरसे स्वाहा, पवित्राङ्गुल्यो ।
ऊं सुवज्ञाय शिखायै स्वाहा, मध्यमयो । ऐं पाशाय कवचाय स्वाहा, तर्जन्यो । औं अक्षरुणाय नेत्र-
त्रयाय स्वाहा, अङ्गुष्ठयो । अः मूरत्तासुरत्ताय अस्त्राय फट, करतलपृष्ठयो ॥ पर्यं हृदयादिषु । तदुक्तं
भैरवीतन्त्रे—

उच्चरेत् पूर्वमाकारं विन्दुलाञ्छितमस्तकम् । स्वज्ञाय हृदयाभेति स्वाहायुक्तं कनीयमि ॥ १ ॥

ईकारं च ततो देवि चन्द्रकोटिममप्रभम् । सुखज्ञाय ततो वाग्यं शिरसे तदनन्तरम् ॥ २ ॥

स्वाहायुक्तं ततो वाच्यं पवित्राङ्गुलिसंयुतम् । ऊकारं च ततो वाच्यं विन्दुलाञ्छितमस्तकम् ॥ ३ ॥

सुवज्ञाय ततो वाच्यं शिखायै तदनन्तरम् । स्वाहान्तं मध्यमायां च विन्यसेत् तदनन्तरम् ॥ ४ ॥

मात्रां द्वादशिकां देवीं विन्यसेच्च ततः परम् । पाशायेति सपुञ्जार्थं प्रवदेत् करचाय च ॥ ५ ॥

स्वाहान्तं विन्यसेन्मन्त्रं तर्जन्यां तदनन्तरम् । औंकारं च ततो देवि चाङ्गुशं तदनन्तरम् ॥ ६ ॥

नेत्रत्रयाय स्वाहान्तमहुष्टे करयोर्द्वयोः । अकारं च वितर्गान्तं मुरचाचरसंयुतम् ॥ ७ ॥
 अमुरचाय-संपुङ्गमस्त्रापेति ततः परम् । फडचरमभायुक्तं विन्यसेत् करयोर्द्वयोः ॥ ८ ॥
 हृदि मूर्ध्नि शिखायां तु कवचे नेत्रमण्डले ! यावदस्त्रं चतुर्दिक्षु विदिक्षु च यथाक्रमम् ॥६॥
 ततो मूलेन मस्तकादिपादपर्यन्तं पादादिमस्तकान्तं चारश्रयं व्यापकं कृत्वा ध्यायेत् । यथा—
 स्वनाभौ नीरजं ध्यायेदूर्ध्वं निकसितं सितम् । तत्पद्मकोशमध्ये तु मण्डलं अण्डरोचिपः ॥१॥
 जपाकुसुममङ्गाशं रङ्गन्भूक्तसिन्धुम् । रजःसत्त्वतमोलेस्त्रायोनिमण्डलमण्डितम् ॥ २ ॥
 मध्ये तु ता महादेवीं श्र्वकोटिममग्राम् । क्षिप्रमन्ता करे चामे धारयन्तीं स्वमस्तकम् ॥ ३ ॥
 प्रसारितमुखा भीमां लेलिहानाप्रजिह्विकाम् । पिबन्तीं रौधिरां धारां निजकण्ठविनिर्गताम् ॥ ४ ॥
 विकीर्णकेशपाशां च नानापुष्पसमन्विताम् । दक्षिणे च करे कर्त्रीं मुण्डमालाविभूषिताम् ॥ ५ ॥
 दिग्मन्त्रां महाघोरां प्रत्यालीढपदस्थिताम् । अस्थिमालाधरा देवीं नागयज्ञोपवीतिनीम् ॥ ६ ॥
 रतिकामोपविष्टां च भद्रा ध्यायन्ति भविष्यः । भद्रा षोडशवर्षीयां पीनोन्नतपयोधराम् ॥ ७ ॥
 विपरीतरतस्थां^१ तु ध्यायेद्भक्तिमनोभवौ^२ । डाकिनीवर्षिणीयुक्ता वामदक्षिणयोगतः ॥ ८ ॥
 देवीगलोच्छलद्रुधारापानं प्रकुर्यतीम् । वर्षिणीं लोहिता मौम्या मुक्तकेशीं दिग्म्बराम् ॥ ९ ॥
 कपालकर्त्रिकाहस्ता वामदक्षिणयोगतः । नागयज्ञोपवीताह्वरा ज्वलत्तेजोमयीमिव ॥ १० ॥
 प्रत्यालीढपदां दिव्या नानालंकारभूषिताम् । सदा द्वादशवर्षीयामम्बिमालाविभूषिताम् ॥ ११ ॥
 डाकिनीं वामपार्श्वे तु कल्पवर्षानलोपमाम् । विद्युज्जटा त्रिनयना दन्तपङ्क्तिबलाकिनीम् ॥ १२ ॥
 दंष्ट्राकरालवदना पीनोन्नतपयोधराम् । भद्रादेवीं महाघोरा मुक्तकेशीं दिग्म्बराम् ॥ १३ ॥
 लेलिहानमहाजिह्वा मुण्डमालाविभूषिताम् । कपालकर्त्रिकाहस्ता वामदक्षिणयोगतः ॥ १४ ॥
 देवीगलोच्छलद्रुधारापानं प्रकुर्यतीम् । करस्थितकपालेन भीषणेनातिभीषयाम् ॥ १५ ॥
 आभ्या निषेव्यमाना ता ध्यायेद् देवीं निचचक्षुः । " " ॥

पिबन्तीमिति तेन मुलेनेति शेषः । तथाह—

स्वमस्तक मसर्परं रूपाधाराभिः पूरितम् । ललाजिह्वं महामीमं धृत्वा वामधुजे तथा ॥ १ ॥
 इति भैरवतन्त्रपाठात् । एवं ध्यात्वा मानसोपचारैः भूष्य तारिणीषच्छङ्खस्थापनं कुर्यात् । अस्या
 पूजायन्त्रम्—

त्रिकोणं विन्यमेदादौ तन्मध्ये मण्डलत्रयम् । तन्मध्ये विलिखेद्योनिं द्वारत्रयसमन्वितम् ॥ १ ॥
 वदिरण्डल परमं भूविम्बत्रितयं ततः । कुर्वन्नीजं लिखेन्मध्ये त्रिकोणे फट्समन्वितम् ॥ २ ॥
 यद्वा पतद्धानोक्तयन्त्रं । ततः षोडशपूजा— ओं आधात्शुभ्रतये नमः, एवं प्रहृत्तये०, हूर्माय०, अनन्ता-
 य०, पृथिव्यै०, क्षीरममुद्राय०, रत्नह्रीपाय०, कल्पवृक्षाय०, तदद्य स्वर्षासिंहासनाय०, आनन्दक-
 न्दाय०, नवित्रालाय०, सर्वतत्त्वात्मकपद्माय०, स भस्वाय०, रं रजसे०, त समले०, ह्रीं आत्मने०

अं अन्तरात्मने० , पं परमात्मने० , ह्रीं ज्ञानात्मने० , पद्ममध्ये- रतिकामाभ्यां नमः । रतिकामोपरि
 “ वज्रवैरोचनीये देहिर् एहिर् गृह्णर मम सिद्धिं देहिर् मम शत्रून् मारयर् करालिके हुं फट् स्वाहा ”
 इति पीठमन्त्रः । ततः पूर्ववद् ध्यात्वावाहयेत् । यथा— “ ओं सर्वसिद्धिर्वाणिनीये सर्वसिद्धिर्वाणिनीये
 वज्रवैरोचनीये इहावहर ” । पुनस्तन्मन्त्रमुच्चार्य , “ इह तिष्ठर् इह सन्निधेहिर् इह सन्निरुध्यस्वर् ”
 इत्यनेनावाहा “ आर्हाँक्रौँहंस ” इत्यनेन प्राणप्रतिष्ठा कृत्वा , “ आ खड्गाय स्वाहा हृदयाय नमः ” इत्या-
 दिना पङ्क्तानि विन्यस्य , यथाशक्ति पूजा कृत्वा बलिं दद्यात् । यथा— वज्रवैरोचनीये देहिर् एहिर्
 गृह्णर इम बलिं गृह्णर मम सिद्धिं देहिर् मम शत्रून् मारयर् करालिके हुं फट् स्वाहा ” इति मन्त्रेण ।
 ततो देव्या वक्षिणे ओं वरिण्यै नमः । धामे ओं डाकिन्यै नमः । ततो देव्यङ्गे पङ्क्तानि संपूज्य , दक्षिणे
 ओं शङ्खनिधये नमः । धामे ओं पद्मनिधये नमः । पूर्वादिदिक्षु लक्ष्मीं लज्जा माया धारिणीं च पूजयेत् ।
 विदिक्षु ब्रह्मविष्णुरुद्रेश्वरान् । मध्ये सदाशिवमहाभैरवपद्माननाय नमः , इति प्रणवादिनमोन्तेन पूजयेत् ।
 पुष्पाञ्जलिं दत्त्वावरणपूजामारभेत् । ततोऽग्नीशासुरायापच्यमध्ये दिक्षु च , आं खड्गाय नमः हृदयाय स्वाहा ,
 इति पङ्क्तानि पूजयेत् । अष्टपत्रेषु पूर्वादिक्रमेण ओं काल्यै स्वाहा । एवं वरिण्यै० , डाकिन्यै० ,
 भैरव्यै० , महाभैरव्यै० , इन्द्रायै० , पिशाच्यै० . सर्पारिण्यै स्वाहा । सर्वत्र प्रणवादिस्वाहान्तेन पूजयेत् । यथा—

एकां नामाभिधां कालीं योगिनीं (वरिणिनीं) डाकिनीं तथा । भैरवीं च महापूर्वां भैरवीं तदनन्तरम् ॥१॥

इन्द्राक्षीं च मपिद्वाक्षीं ततः संहारकारिण्याम् । पूर्वादिके दले पूजयाः शक्यश्च यथाक्रमम् ॥२॥

प्रणवादिस्वाहान्तेन । लज्जारीजं ममुच्चरन् , पद्ममध्ये हुंहुं फट् नमः । देव्या दक्षिणे स्रग्दाहृन्दले नमः ।
 देव्या उत्तरे ओं सर्ववर्षेभ्यो नमः । पुनर्दक्षिणे ओं वाजराक्षिभ्या नमः । पञ्चाप्रेषु पूर्वादिक्रमेण ब्राह्मी
 माहेश्वरी कौमारी वैष्णवी धारिणी इन्द्राणी चामुण्डा मटालक्ष्मी प्रणवादि नमोन्तेन पूजयेत् । तत-
 अतुर्दिक्षु हुं करालाय नमः । हुं विकरालाय नमः । हुं अतिकरालाय नमः । हुं महाकरालाय नमः । यथा—

पूर्वद्वारे करालं च विकरालं च दक्षिणे । पश्चिमेऽतिकरालं च महाकरालमुत्तरे ॥ १ ॥

ततो धृपादिबिसर्जनान्तं कर्म समापयेत् । बिसर्जने त्वयं विशेषः , संहारमुद्रां प्रदर्श्यांजलावारोप्य धाम-
 नासापुटेन योगिनिमुद्रां दीपकलिकाकारां कृष्णप्रतिपञ्चन्द्रकलामिव क्रमेण सूक्ष्मतां गतां चण्डरश्मौ निवेदे-
 येत् । मन्त्रस्तु “ उत्तरे शिखरे देवि भूम्यां पर्वतमूर्धनि । ब्रह्मणा च ममुत्पद्ये गच्छ देवि ममान्तरम् ” ॥
 इति । भैरवीये—

योगिनिमुद्रां समारूढा प्रदीपकलिकोऽञ्जवलाम् । कृष्णपद्मे विभुमिव क्रमेण क्षीणतां गताम् ॥ १ ॥

इमं मनुं समुच्चार्य चण्डरश्मौ निवेदयेत् । ॥

इमं मनुं “ उत्तरे शिखरे ” इति । अस्य पुरश्चरणं लक्षजपः । सिद्धविधात्वात् ॥ मन्त्रान्तरम्—

शुवनेशीं कामवीजं कूर्चवीजं च वाग्भवम् । शुवनेशीं कूर्चवीजं वाग्भवं तदनन्तरम् ॥ १ ॥

वज्रवैरोचनीये हुं फट् स्वाहा तदनन्तरम् । ॥

अस्या अङ्गन्यासपूजादिकं सर्वं षोडशीवद्बोद्धव्यम् ।

ह्रस्वेखा भादनं कूर्चं वाग्भवं कूर्चमेव च । अस्त्रान्तां च्छिन्नमस्ताया महाविद्या प्रकीर्तिता ॥ १ ॥

१ ‘ निवेशयेत् ’ स पाठ । २ ‘ नासिनि । ब्रह्मयोगिमनुष्ये ’ स पाठ । ३ ‘ निवेशयेत् ’ स पाठ ।

४ ‘ खड्गां ’ स पाठ ।

अस्या हि सदृशी विद्या जगत्स्वपि न विद्यते । पङ्क्त्याऽयं मनुः सादान्मोक्षदो नात्र संशयः ॥२॥

अस्या ध्यानमहं वक्ष्ये शृणुष्व कमलानने । ॥

प्रत्यालीढपदां सदैव दधतीं छिन्नं शिरः कर्त्रिकां

दिग्बन्धां स्वकवन्धशोणितमुष्माधारा पिवन्तीं मुदा ।

नागापद्मशिरोमणिं त्रिनयनां हृद्युत्पलालङ्कृता

रत्यामक्रमनोभवोपरिदृढा ध्यायेज्जपामग्निभाम् ॥ ३ ॥

दत्ते चातिसिता विष्णुकाचिकुरा कर्त्री तथा खर्परं

हस्ताभ्या दधती रजोगुणभवा नाम्नापि मा वलिनी ।

देव्यारिद्धकवन्धतः पतटस्रग्धारां पिवन्तीं मुदा

नागापद्मशिरोमणिर्मनुविदा ध्येया सदा सा सुरैः ॥ ४ ॥

वामे कृष्णतनु तथैव दधतीं खर्जरं तथा खर्परं

प्रत्यालीढपदा कवन्धविगलद्रक्तं पिवन्तीं मुदा ।

सैषा या प्रलये समन्तशुदन भोक्तु क्षमा तामसी

शाक्तिः सापि सदा परा भगवती नाम्ना परा डाकिनी ॥ ५ ॥

इति ध्यानम् । अस्या पूजादिकं सर्वं षोडशीवत् कार्यम् ।

तारं लज्जाद्रूपं बज्रवैरोचनीये हुं फट् स्वाहा । ध्यानपूजादिकं सर्वं षोडशीवदुपाचरेत् ॥ ६ ॥

वियत् स्रग्धरा विन्दुनादयुक्तं ततः त्रिये । एकादरी महाविद्या त्रैलोक्यसोभकारिणी ॥ ७ ॥

एव दीर्घं उक्त्वा ।

ठठान्तैषा महाविद्या त्रैलोक्यमोहकारिणी । ताराद्यन्ता भवत्येषा चतुर्वर्गफलप्रदा ॥ ८ ॥

बज्रवैरोचनीये च कूर्चयुग्मं सफट् ठठः । ताराद्येषा महाविद्या सर्वलेशोपहारिणी ॥ ९ ॥

वाग्भवाद्या यदा विद्या वागीशत्वप्रदायिनी । त्रैलोक्यमाकर्षिणी विद्या चतुर्वर्गफलप्रदा ॥ १० ॥

ध्यानपूजादिकं सर्वं षोडशीवत् समाचरेत् । ॥

इति ॥ इदानीं षोडशीविद्याप्रशंसाभाह—

तथा सर्वप्रयत्नेन सर्वोपास्या च षोडशी । लक्ष्मीर्वाजादिका सैव सर्वैश्वर्यप्रदायिनी ॥ १ ॥

लज्जाया स्वर्गभूनागयोपिटाकर्षिणी परा । कूर्वाद्या सर्वजन्तुना मदापातकनाशिनी ॥ २ ॥

वाग्भवाद्या यदा देवी वागीशत्वप्रदायिनी । एषा तु षोडशीविद्या देया सप्तदशाचरी ॥ ३ ॥

श्रीदेविपुटिता मा च लक्ष्मीद्विकरी सदा । लज्जया पुटिता विद्या त्रैलोक्यमाकर्षिणी परा ॥ ४ ॥

कूर्वेण पुटिता सर्वपापिना पापहारिणी । वाग्वाज्ञपुटिता चैषा कवित्वादिप्रदायिनी ॥ ५ ॥

चतुर्विधेति विद्येषा त्रिये सप्तदशाचरी । ताराया षोडशी चान्या भवेद् सप्तदशाचरी ॥ ६ ॥

एषा विद्या महाविद्या भुक्तिमुक्तिप्रदायिनी । कमला भुवनेशानीं कूर्चवीजं सरस्वती ॥ ७ ॥
 वज्रवैरोचनीये च पूर्ववीजानि चोचरेत् । फद् स्वाहा च महाविद्या वसुचन्द्राक्षरी परा ॥ ८ ॥
 ताराद्यैकोनविंशत्यां ब्रह्मविद्यास्वरूपिणी । एते विद्योचमे देवि भुक्तिमुक्तिप्रदे शुभे ॥ ९ ॥
 लक्ष्म्यादिपुटिता पूर्वा रन्ध्रचन्द्राक्षरी भवेत् । चतुर्धा च महाविद्या चतुर्वर्गफलप्रदा ॥ १० ॥
 प्रणवाद्या यदा चैषा भोगभोचकरी सदा । विद्यान्तरं प्रवक्ष्यामि सावधानावधारय ॥ ११ ॥
 हृल्लेखा कूर्चवाग्नीजवज्रवैरोचनीये हुम् । अक्षं स्वाहा महाविद्या चतुर्दशाक्षरी मता ॥ १२ ॥
 सर्वैश्वर्यप्रदा चैषा सर्वमोहनकारिणी । भुवनेशी त्रितन्त्रं च वाग्नीजं प्रणवं ततः ॥ १३ ॥
 वज्रवैरोचनीये च फद् स्वाहा च ततः परा । चतुर्दशाक्षरी चैषा चतुर्वर्गफलप्रदा ॥ १४ ॥
 एषा विद्या महादेवि जन्ममृत्युविनाशिनी । रमा कामस्तथा लज्जा वाग्भवं वज्रवैपदम् ॥ १५ ॥
 रोचनीये लज्जाद्वन्द्वमत्तं स्वाहासमन्वितम् । इयं सा षोडशी प्रोक्ता सर्वकामफलप्रदा ॥ १६ ॥
 कथिताः सकलाः विद्याः सारात् मारतराः पराः । आमां ऋषिर्भैरवोऽहं नात्रा च क्रोधभूषतिः ॥१७॥
 सन्नाद् छन्दो देवता च च्छिन्नमस्ता प्रकीर्तिता । पद्दीर्घमाकृश्वरेणैव प्रणवाद्येन सुन्दरि ॥१८॥
 खड्गाद्येन ठठान्तानि षडङ्गानि प्रकल्पयेत् । नारिदोपादिकं चासां ताः सुसिद्धाः सुरासुरैः ॥१९॥
 सकलेषु च वर्णेषु मकलेष्वाश्रमेषु च । अन्तिमेषु च वर्णेषु भुक्तिमुक्तिप्रदायिनी ॥ २० ॥
 प्रणवाद्या च या विद्या शूद्रादौ न ममीरिता । अस्यां चैव विशेषोऽयं योषित् चेत् मनुपासयेत् ॥२१॥
 डाकिनी सा मवत्येव डाकिनीभिः प्रजायते । पतिहीना पुत्रहीना यथा स्यात् मिद्वयोगिनी ॥२२॥
 इति ते कथितं तत्त्वं रहस्यमखिलं प्रिये । अतिलेहतरङ्गेण मन्त्र्या दासोऽस्मि ते प्रिये ॥ २३ ॥
 इति । पतासां ध्यानपूजादिकं सर्वं षोडशीवद् बोद्धव्यम् । इति च्छिन्नमस्ताप्रकरणम् ॥ अथ धूमावतीप्र-
 करणम् । तत्र फेत्कारिणीतन्त्रे—

धूमावतीप्रयोगोऽयमधुना कथ्यते मया । दान्तावर्षांशविन्दन्तौ बीजे धूमावती द्विष्टः ॥ १ ॥
 धूमावतीमनुः प्रोक्तः शशुनिग्रहकारकः । पिप्पलादो धुनिरद्धन्दो निचुङ्ग्येष्टा च देवता ॥ २ ॥
 चतुर्थेन च वर्णेन विन्दुनादयुतेन च । षड्दीर्घजातिव्युक्तेन कुर्यादङ्गानि मन्त्रवित् ॥ ३ ॥
 दान्तौ धकाच्छयं, अर्धांशविन्दन्तौ पृथगुकारसंयुक्तौ विन्दुयुक्तौ च धूमावती स्वरूपं, उद्वयं स्वाहाकारः ।
 यां हव्याय नमः । र्धां शिरसे स्वाहा, इत्यादिकरणपङ्क्त्यास । तथा ध्यानम्—

विवर्णा चञ्चला कृष्णां दीर्घां च मलिनाम्बरा । विमुक्ककुन्तला रूपा विषवा विरलद्विजा ॥४॥
 काकध्वजरयारूढा विलम्बितपयोधरा । शूर्पहस्ता विरूपाक्षी ध्वजहस्ता वरान्विता ॥ ५ ॥
 प्रवृद्धलोमां तु भृशं कुटिला चाकुलेर्षणा । क्षुत्पिपासादिता नित्यं सदा कलहत्परा ॥ ६ ॥
 एवंविधां सदा ध्यायेत् ततः कर्म समाचरेत् । पूर्वोक्तं पूजयेत् पीठे जयादिनवशक्ति ॥७॥
 केसरेषु षडङ्गानि पूजयेत् प्रोक्तवर्त्मना । अष्टपत्रेषु संपूज्याः शङ्खयोऽष्टौ क्रमेण हि ॥ ८ ॥

जुधा तृष्णा रतिर्निद्रा निर्धर्तिर्दुर्गती रुषा । अक्षमोति च भूविभ्ये इन्द्राया हेतयो बहिः ॥६॥
 इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातःकृत्यादियोगधीन्यासान्ते मूलेन आणायामत्रयं कृत्वा शिरसि पिप्पलादाय
 श्लेषे नमः । मुखे निवृच्छन्दसे नमः । हृदये धूमावलयै देवतायै नमः । इति विन्ध्यस्य यथाधिधिवि-
 नियोगमुपत्वा, धा हृदयाय नमः । धीं शिरसे स्वाहा । धूं शिखायै वषट् । धं कवचाय हुं । धौ ने-
 त्रत्रयाय वीषट् । घ. अस्त्राय फट्, इति विन्ध्यस्य ध्यानादिभानसंपूजान्ते कुङ्कुमादिना अष्टदलकमलं
 विरच्य, तद्वह्निर्द्वैतं तद्वह्निश्चतुरस्रं चतुर्द्वारपुत्रं लिखेत्, इति पूजायन्त्र निर्माणं पुरतः सस्थाप्याभ्यर्च्य
 अर्प्यादिस्थापनायात्मपूजान्ते मण्डकादिपरमत्त्वान्तं मुखवेश्वरीपीठमभ्यर्च्यार्थाननादिपुष्पोपचारात्केसरेष्व-
 श्रीशास्त्ररथापव्यमप्ये दिक्षु च पदङ्गानि संपूज्य, अष्टदलेषु देव्यप्रादिप्रादाक्षिण्येन जुधायै नमः । तृष्णा-
 धै०, अरत्यै०, निद्रायै०, निश्रुत्यै०, दुर्गत्यै०, रुषायै०, अक्षमयै नमः । इति संपूज्य, चतुरस्रे
 लोकपालान् तद्वह्निर्ब्रह्माद्यायुधानि च संपूज्य धूपदीपादिकं सर्वं प्राग्वत् समापयेदिति । तथा—

जपेत् कृष्णचतुर्दशया पुरश्चरणसिद्धये । उपवासपरो मन्त्री शून्वागारे दिवानिशम् ॥ १० ॥

अयं जप पूर्वसेवार्यं, लक्षजप पुरश्चरणम् ।

, रमशाने विपिने चैवं जपेन्नरं तु चाग्यतः । सोष्णीपः सार्द्रवासारश्च पुरश्चरणकर्मणि ॥११॥

अत्र होमोऽपि धृतेनैव तर्पणादिकं च प्राग्वदिति ।

ऋतुयापर्यन्तमालिख्य तस्मिन् स्यात्प शिवं जपेत् । अबष्टभ्य शिवं शशुनाम्नाय प्रजपेन्मनुम् ॥१२॥

सहस्राद्धर्वतः शशुर्वरेण परिगृह्यते । पञ्चगव्येन शान्तिः स्याज्ज्वरस्य पयसापि वा ॥ १३ ॥

मन्त्राक्षरमालिख्य शशुनाम ततः परम् । द्वितीयान्त मनोः शश्रोर्नामैवं मनुना लिखेत् ॥१४॥

रथोऽप्युतजपान्छत्रोर्निश्चितं मरणं भवेत् । कृत्वा यथे रिपोराख्यामरथे यामिनीदले ॥ १५ ॥

उत्तादो जायते शश्रोर्मनोरप्युतजापतः । दग्धा कारुं रमशानाथौ तद्भस्मादाय मञ्चितम् ॥१६॥

विरोधिनाम्नाद्याशास्तु सद्य उच्चाटन रिपोः । रमशानभस्मना कृत्वा शिव तस्योपरि न्यसेत् ॥१७॥

विरोधिनामसंरुद्धं कृष्णपक्षे समर्चयेत् । महिषीक्षीरधूपं च दद्यात् शशुविपत्करम् ॥ १८ ॥

महिषीरूपमासाद्य स्वप्ने शशुं निपातयेत् । मध्वेणानेन निस्सनेत् तद्भस्म रिपुमिन्द्रे ॥ १९ ॥

शशुमुच्चाटयेत् तूर्णं नात्र कार्या विचारणा । न्यस्य पाणितले शशोरात्मानं चितिभस्मना ॥२०॥

बह्नायथोमृखं रुद्धं सापयेदप्युतं जपन् । धूमावतीमजुं मन्त्री शशुं यमपुरं जपेत् ॥ २१ ॥

प्राभवत् करतले नामार्थद्वयोर्ध्वे रिपोर्न्यसेत् । जलस्यः पूजयेन्मन्त्री हुंकारावाशयेदरीन् ॥ २२ ॥

रमशानभस्मना लिङ्गं कृत्वा पुष्पादिनाचयेत् । भगवन्निति संभाष्य मनसा कर्षं चिन्तयन् ॥ २३ ॥

निम्बकाकच्छदावेकीकृत्य चाष्टशतं जपेत् । दद्याद्दूपं साध्यनाम्ना सद्यो त्रिवेपयेदरीन् ॥ २४ ॥

(चिताकाष्ठानले क्षीरहोमोऽञ्जान्तिः प्रजायते । रजोधूमप्रधानेन गृष्टरूपेण कालिका ॥ २५ ॥

१ 'वधि' ल पाठ । २ 'आश्वोपरि लिखेन्मन्त्र' ल पाठ । ३ 'यजेत्' ल पाठ । ४ 'विपेदितयं' ।

५ 'दधन्' ल पाठ । ६ 'गृष्टमागल' क पाठ । ७ 'रूपेणागत्य' ल पाठ । ८ 'पुष्पा' ल पाठ ।

मारयत्यरिमागत्य शान्तिर्निर्मान्यधूपतः ।) वराहबालधूपेन हंन्यात् सूकररूपिणी ॥ २६ ॥
 अश्वत्थपत्रधूपेन शान्तिर्भवति नान्यथा । शान्तिः सर्वाभिचारस्य पञ्चगव्येन जायते ॥ २७ ॥
 चीरेण वापि देवेशि मधुरत्रितयेन वा । कीले च्चेडतरोर्देवि शत्रोर्नाम समालिखेत् ॥ २८ ॥
 विदर्भ्य मूलमन्त्रेण माघ्यनामाक्षराणि वै । जप्त्वा पदद्वये मन्त्री खनेदुच्चाटनं रिपोः ॥ २९ ॥

(कीले चीरतरोर्विदर्भ्य विलिखेन्मन्त्रेण नामाक्षर

जप्त्वाल्लिख्य पदद्वयेन निखनेदुच्चाटनं विद्विषाम् ।

तत्पादद्वयधूलिकीर्णहविषा दत्त्वा द्विजेभ्यो बलिं

तज्जप्त्वा चित्तभसकीर्णितमरंगेहे तदुच्चाटनम् ॥)

ज्येष्ठागारे श्मशाने वा निर्मान्ये पादगोचरे । गर्दभावासभूमौ वा प्रेतस्थाने चतुष्पथे ॥ ३० ॥
 ऊपरे मेहनोद्भूमौ पुष्पितावामके स्वयम् । आनीय शर्करा मन्त्री दिग्बामा दक्षिणामुखः ॥ ३१ ॥
 श्मशानलोष्टे निक्षिप्य चिताग्नौ भर्जयेत् तथा । चूर्णं तसु जपेन्न च निक्षिपेच्छत्रुवैभ्रमनि ॥ ३२ ॥
 सेनामध्ये तु सर्वेषां क्षणादुच्चाटनं भवेत् । गते पिपीलिकानां तु पादधूलियुतान् कथ्यान् ॥ ३३ ॥
 सष्टतान् सप्तवारं तु जुहुयान्मन्त्रविभिनि । भ्रमते काकवत् सर्वा महीमाचरणादिषु ॥ ३४ ॥
 कृत्वा प्रतिकृतिं शत्रोर्जन्मवृत्तेर्ण मन्त्रवित् । कृतप्रतिष्ठितप्राणां विद्धा मर्मसु कण्टकैः ॥ ३५ ॥
 आयसैर्मन्त्रमावर्त्य वक्ष्यमाणैः प्रवेष्टयेत् । पूर्वोक्तशर्कराभिस्तु जप्त्वा नित्यं प्रतापयेत् ॥ ३६ ॥
 सप्तत्रयेण तस्याशु रिपोरुच्चाटनं भवेत् । मुखे च शिन्ध्या लेख्यौ सारमेयवराहयोः ॥ ३७ ॥
 मन्त्रेण दर्भितौ साध्यौ भौमवारे द्वापाहिवा । घृतरससंयुक्तचिताङ्गारेण मन्त्रिणा ॥ ३८ ॥
 घृषस्य पृष्ठतो बद्धा केशपाशेन वं जपेत् । श्मशाने शत्रुमार्गे वा तद्गृहे निखनेभिनि ॥ ३९ ॥
 विद्वेषणं भवेत् सद्यो गौरीशङ्करयोरपि । अश्वत्थत्वाच्चि मन्त्रार्थैर्दभितं साध्यमालिखेत् ॥ ४० ॥
 अन्यद्विपतरोस्तद्रज्जप्त्वा उद्धृतया न्यसेत् । पूर्वोक्तकण्टकैर्विद्धा जपेत् स्पृष्ट्वा शतं शतम् ॥ ४१ ॥
 विद्विष्टौ भवतस्तौ तु नाप्नानामपि च तत्क्षणात् । ॥

वर्णास्तान् विलिखेद् विदर्भ्यमभितः कोशेषु मन्त्राक्षरैः

मंरुद्धान् परितः प्रमञ्जनगृहे मध्ये च साध्यं पृथक् ।

अङ्गारैः कनकोत्तरैरपि पदैर्भ्रं जपंस्ताडयेत्

कार्पासेन रणे कुजार्कदिवसे भूलोकविद्वेष्यताम् ॥ ४२ ॥

आपाद्य पूर्वमूर्तिं च शत्रोरालेख्य शोषयेत् । तापयोनिशि वा जप्त्वा त्रिकल्पे बलिं यचेत् ॥ ४३ ॥

एवं सप्तदिनं रात्रावाज्जप्यालिप्य शोधयेत् । व्योपाग्निलशुनोन्मत्तहिङ्गुसिद्धार्थसूरयैः ॥ ४४ ॥

१ ' हुनेत् सूकररूपिणीम् । २ ' जप्त्वा वासे ' ख पाठ । ३ ' लक्ष्मण ' ख पाठ । ४ ' सप्तवारं ' ख. पाठ. ।
 ५ ' पूर्वं महीमामारणा ' ख पाठ । ६ ' ऋषेण ' ख पाठ । ७ ' कृत्वा प्रतिष्ठां प्राणस्य ' ख पाठ ।

पिण्डैर्लवणसंभूतैरुन्मत्तद्रवसंयुतैः । पेयायित्वा तेन सम्पग् लिखेन्मन्त्री मनुं जपेत् ॥ ४५ ॥
 वलिमध्ये खनेत् कीलं शुक्लरूपं तथोपरि । वह्निं प्रज्वान्य तत्काष्ठैर्द्रव्ययुक्तैर्हुनेजपेत् ॥ ४६ ॥
 निक्षिप्य प्रतिमां तत्र ज्वरे नित्यं जपेन्मनुम् । सम्रात्रं ततः कुण्डे रत्यागारेऽप्यवा हुनेत् ॥ ४७ ॥
 त्रिकोणशूलदीप्ताग्रपेरकायतनान्वितम् । तथापि निखनेत् कीलं वह्निं प्रज्वान्य पूर्ववत् ॥ ४८ ॥
 ततः प्रतिकृतिं मन्त्री बद्धेरुपरि लम्बयेत् । उरुद्रव्येण संलिप्तामूर्ध्वपादामधोमुखीम् ॥ ४९ ॥
 रक्तद्रव्यैः समाराध्य प्रज्वान्य विषयुक्तैः । इन्धनैः प्रतिमा यावत् समित्पुञ्जनिमां हुनेत् ॥ ५० ॥
 अनिलादिभिरामृत्योर्विशं याति न संशयः । " " " " " ॥

इति । अथ भद्रकालीमन्त्राः । फेत्कारिणीतन्त्रे—

प्रासादबीजमुद्धृत्य कालीति पदमुधरेत् । महाकालीपदं चोचता किण्चियुग्मतः परम् ॥ १ ॥
 अत्रमधिम्रियान्तोऽयं भद्रकालीमहामनुः । पदैः पद्भिः षडङ्गानि जातियुक्तानि कल्पयेत् ॥ २ ॥
 प्रासादबीजं बह्यते । अन्यत्पदमयं स्वरूपं । युग्ममिति द्विवचोरदित्यर्थं । अत्र फट् । अन्निमिया स्था-
 हाकार । हौं ह्रस्वः, कालि शिष्टः, महाकालि शिवा, किण्चिकिण्चि कचचम्, फट् नेत्रं, स्वाहा अत्रम् ।
 ध्यातव्येयं महादेवी भद्रकाली भयापहा । आराध्य प्रजपेन्नित्यमष्टाधिकशतं तु ॥ ३ ॥

सुत्त्वामा कोटराक्षी मपिमालिनमूर्त्वी शुक्लकेशी हसन्ती

नाह तृप्ता वदन्ती जगदखिलमिदं ग्रासमेकं करोमि ।

हस्ताभ्या धारयन्ती ज्वलदनलाशिखासन्निभं पाशमुग्रं^१

दन्तैर्जम्बूफलाभैः परिहरतु भयं पातु मा भद्रकाली ॥ ४ ॥

आराध्य प्रजपेन्मन्त्रं नित्यमष्टोत्तरं शतम् । रिष्टमाला विधातव्या शतेनाष्टोत्तरेण च ॥ ५ ॥
 प्रयोगश्चात्र कर्तव्यः सामान्यपटलोदितः । अशेषं कालिकातन्त्रे कथितं कार्यासिद्धये ॥ ६ ॥
 सामान्यपटलोदितः फेत्कारिणीतन्त्रे सामान्यपटले प्रोक्तः । कालिकातन्त्रे कथितं शम्भानकालिकात-
 न्त्रे कथितम् ।

इय देवी महादेवी शत्रुनिग्रहकारिणी । यथेष्टचेष्टया चिन्त्या धर्मकामार्थमिदिदा ॥ ७ ॥

इति । फेत्कारिणीतन्त्रे—

श्रयातः संप्रवक्ष्यामि महाकालीमहामनुम् । मस्य विज्ञानमात्रेण नासाध्यं विद्यते भुवि ॥ १ ॥
 प्रलयाक्षी रत्नगतावूर्ध्वकेशीसमन्विता । नादविन्दुसमायुक्तावेवं क्रोधिद्वयं पुनः ॥ २ ॥
 पशुं गृहाणपटवो वर्मान्जानलवज्जमा । चतुर्दशाक्षरी प्रोक्ता महाकाली ध्रुवादिना ॥ ३ ॥
 प्रलयाक्षी लज्जार्द्रयं, रक्तो रेफः, ऊर्ध्वकेशी एकारः, नादविन्दु प्राग्भवत् । तेन ह्रौं इति, क्रोधी
 फकारद्वयं, पवमित्यनेन रेफगतमेकारनादविन्दुयुक्तं चेत्यवगन्तव्यं । तेन कैः, यमं हुं, अत्र फट्,
 अनलवज्जमा स्वाहा । तथा—

न्यामशुद्धी न श्रम्यादि नात्र किञ्चिद्विचारणा । कृष्णतोषेण संपूर्णै कुम्भै चैत्राय कालिकाम् ॥ ४ ॥

ब्राह्मणादिभिश्च द्वीभिर्पुत्रां संपूज्य भक्तिः । पञ्चवक्त्रा महारौद्रीं प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनाम् ॥५॥
शक्तिशूलधनुर्बाणखेटखड्गवराभयान् । दक्षादक्षभुर्जर्देंवीं विभ्राणां भोगिभूपणाम् ॥ ६ ॥
ध्यातैवं साधकः साध्यं साधयेन्मनसि स्थितम् । ब्राह्मी माहेन्द्री चैव कौमारी वैष्णवी तथा ॥७॥
वाराही चैव माहेन्द्री चामुण्डा चण्डिकाष्टमी । पूर्वादीशानपर्यन्तं कुम्भाङ्गुशंस्थिता इमाः ॥ ८ ॥
कर्त्रिकायां ततो देवीं महाकालीं भयापहाम् । नामाधारखसंरन्धं बह्वै प्रज्वालिते खरे ॥ ९ ॥
शुद्ध्याद्वैरिणं क्रुद्धो देवीमश्रं जपस्तथा । समिधः पिचुमन्दस्य विभीताचितिकाष्टकाः ॥ १० ॥
हरं विपं राजिकां च कण्टजालरसान्विताः । गृहधूमरमशानासिविभीताङ्गारहोमतः ॥ ११ ॥
सप्ताहद्वैरिणं हन्ति कालीमश्रप्रयोगतः । उच्चाटनं चापराहे सन्ध्यायां मारणं तथा ॥ १२ ॥
दाक्षिणस्यां दिशि स्थिता ग्रामादेर्दक्षिणाग्रतः । ॥

इति । मन्त्रान्तरं फेत्कारिणीतन्त्रे—

गृध्रकार्थिपदं प्रोचत्वा विरूपाक्षिपदं ततः । लम्बस्तनिपदं पश्चान्महोदरिपदं वदेत् ॥ १ ॥
उत्पाटय पदं भूपस्तथैव मारयेति (१) च । पदान्येतानि वीप्स्याथ वदेद्बर्मास्त्रमेव च ॥ २ ॥
चक्षिजायापदं चोचतेति ।

वीप्स्येति द्विरुच्चार्य, घर्मं हुं, अळं फट्, वाक्षिजाया स्वाहाकारः । तथा—

पिप्पलादो मुनिः प्रोक्तो निचुच्छन्द उदाहृतम् । भद्रकाली देवता स्यात् पञ्चाङ्गं स्वयमेव तु ॥३॥
स्वयमेव मूलमन्त्रेषु च । यथा—वीप्सितेनापपदद्वयेन हृत् । तदूर्ध्वपदद्वयेन शिरः । तदूर्ध्वपदद्वयेन शिखा ।
बर्मास्त्राभ्यां कथयं । स्वाहायात्ममिति । तथा—

अतिरौद्रा महादंष्ट्रा भृशं दीर्घा कृशोदरी । सुष्टुचनयनारूढा दीर्घघोषा मदातुरा ॥ ४ ॥
स्निग्धगम्भीरनिर्घोषा नीलजामृतसन्निभा । झुकुट्यादृष्टसंदिग्धा महारदनभीषणा ॥ ५ ॥
दंष्ट्रोग्रकोपताम्राक्षी रक्तदीर्घशिरोरुहा । त्रिशूलव्यग्रदोर्दण्डा नरकीटपलाशिनी ॥ ६ ॥
अतिरक्ताम्बरा देवी रक्तमांसासवाप्रिया । शिरोमालाविचित्राङ्गी पिबन्ती शोणित्तासवम् ॥ ७ ॥
नृत्यन्ती च हसन्ती च पिशाचगणसेविता । पिशाचस्कन्धभारुक्ष भ्रमन्ती वसुधातले ॥ ८ ॥
शङ्करस्य मुखोत्पन्ना योगिनीयोगिवल्लभा । इत्यंभूतां भद्रकालीं मातृभिः परिवारिताम् ॥ ९ ॥
ध्यात्वा सम्यक् समाराध्य ततो मन्त्रं जपेद्बुधः । अयुतं जैपसिद्धयर्थं मातृकान्यासतत्परः ॥१० ॥

ततो होमादिकमपि कार्यम् । होमस्तु घृतेनैव प्रागुक्तवचनादिति । तथा—

धूमावत्यां च यत् प्रोक्तमनयापि तदाचरेत् । उक्तः प्रयोग एवात्र विशेषविधिरुच्यते ॥ ११ ॥
ऋज्ज्वाभतं तु निर्दोषमर्कमूलं वनान्तरात् । विषवृचं समादाय ततो होमं समाचरेत् ॥ १२ ॥
शून्यागारे तथा कुण्डं कृत्वा तत्र त्रिकोणकम् । विषवृचनेनार्धं प्रज्वालन्यादाय तत् सुधीः ॥१३॥
ततो दण्डं जपन्मन्त्री विषवृत्तस्य साधकः । अष्टोत्तरशतं बह्वै तं दण्डं निक्षिपेद्बुधः ॥ १४ ॥

१ 'कुम्भाकार' ख पाठ । 'कुम्भस्थाने' ख पाठ । २ 'शुद्धो' ख. पाठ. । ३ 'लम्ब' ख. पाठ ।

सुविनीतं द्विजं वीरं कृता चोत्तरसाधकम् । दिक्षु सर्गोसु मन्थाप्य स्वभटान् राह्वहस्तकान् ॥१५॥

कृतरत्नः समाराध्यं वद्विं क्रोधसमान्वितः । अष्टोत्तरशतं जप्त्वा दण्डाग्रं जातवेदमि ॥ १६ ॥

दत्त्वा सिद्धार्थकं मन्त्री जुहुयात् सवनद्वयम् । ॥

पश्याग्रमग्रौ विनिवेश्य पश्चात् सिद्धार्थकंस्तैलसमुचितैश्च ।

हुनेत् सहस्रद्वयमत्र धीमान् विसृज्य वद्विं वलिदानपूर्वम् ॥ १७ ॥

ध्यायेद् देव्याः स्वरूपं प्रलयघननिभं रत्नवर्णोन्ननेत्रं

शूलाग्रप्रोतमिह तरुणरशिरःस्रग्धरं तीक्ष्णदंष्ट्रम् ।

उल्काव्यग्रोर्ध्वहस्तं रुधिरमधुमदभ्रान्तचिचं सुषौरं

शश्वर्णां शङ्खध्वजैः करविधृतशिलादण्डनिर्घातघोरम् ॥ १८ ॥

भावयित्वा करेणोल्कां दक्षिणेन रिपोर्ध्वरुम् । गत्वा दूरेण विसृजेत् तद्वत् क्रुद्धा नभःस्थिता । १९ ॥

सप्तहापस्ततस्तीर्थं गच्छेत् पश्चात् वाग्यतः । स्नात्वावश्यं शुचिर्भूत्वा कण्ठमात्रोदके स्थितः ॥२०॥

जपेत् सुदर्शनं दुर्गा सावित्रीं च समाहितः । अष्टोत्तरसहस्रं तु जपेदन्यच्छतं शतम् ॥ २१ ॥

उष्णीपवासा आच्छाद्य सप्तहाय. सुरालयम् । गत्वा तु महतीं पूजां कृत्वा देवस्य चक्रिणः ॥२२॥

पादयुग्मं समालम्ब्य वर्णलज्जं जपेद् बुधः । तावज्जप्या घटे मन्दिरमभिषिञ्चेत् स्वकं वपुः ॥ २३ ॥

दक्षिणां विधिवद् दत्त्वा शान्तिहोमं च कारयेत् । यद्वा दुर्गां जपेन्न सावित्रीं च तथैव च ॥२४॥

कृत्वाभिर्षकं ताभ्यां तु शक्तितो भोजयेद् द्विजान् । दक्षिणाः शक्तितो दत्त्वा सिद्धो भवति साधकः २५

रुद्रद्वयप्रयोगोऽप्य दारुणो रणसूदनः । पुरा देवासुरे युद्धे हरेण किल निर्मितः ॥ २६ ॥

वत्प्रयोगमहं वक्तुं न शक्नोमि तथापि चेत् । प्रयोगमात्रं तद्वच्ये विद्वेषोच्छाटनादिकम् ॥ २७ ॥

पिभीतफलके शत्रोर्लिखेन्नामविदर्भितम् । मन्त्रं जप्या संरोपं तत् खनेत् पितृजने बुधः ॥ २८ ॥

उच्छाटनं भवेत् विग्रमचलस्यापि किं पुनः । मानवानां द्विजश्रेष्ठे न कर्तव्यं मनीषिभिः ॥ २९ ॥

तथैव किल तस्मैव त्रिकारणोऽधोमुखं खनेत् । धत्तूराजवृक्षेण जपत्वा बालिप्य तत् त्यजेत् ॥३०॥

खनेदुच्छाटयेच्छयून् वाताहतरजो यथा । ॥

शक्ति ॥ अथ रमशानकाली—

बायां माया ततो लक्ष्मीं कामराजमतः परम् । कालिकेमंपुटलेन चतुष्कं बीजमालिखेत् ॥ १ ॥

एकादशार्णां देवेशि चतुर्वर्गप्रदायिनी । ॥

शक्ति । अस्या पूजायन्त्रम्—

पद्ममण्डलं त्रुलं तद्भावे धरणीतलम् । चतुर्द्वारसमायुक्तं मध्ये मूलं समालिखेत् ॥ २ ॥

दलेष्वष्टसु मिलिखेत् कर्णार्घ्यप्रार्णकम् । धरण्या विलिखेदाद्यं चतुष्के ॥ ३ ॥

सहस्रेणाभिमन्त्रितं यस्य गृहे निखनेत् यस्य नाम्ना श्मशाने वा निखनेत् स उन्मत्तो भवति ॥
 " ॐ इंडाडिडौडुडूडैडैडौडौडंड. अमुकं गृह्णतु ॐ ठ ठ " अनेन मन्त्रेण मनुष्यादिभयं फीलकं चितस्तिप्र-
 माणं सहस्राभिमन्त्रितं यस्य गृहे श्मशाने वा निखनेत् तस्य समन्तपरिवागे नश्यति । उद्भूते खलु
 शान्ति । यथा— " ॐ हम् ससह अमुकस्य शान्तिर्भूतु स्यादा " अनेन मन्त्रेण घृतमधुभिर्कृत्तं चौरं
 हुनेत् तेन शान्तिर्भवति ॥ तथा— " ॐ ढढादिढौढुढुढैढौढौढुढ अमुकं मारयतु ॐ ठ ठ. " अनेन
 मन्त्रेण गद्गद्भास्त्रेभयं फीलकं त्रयोदशाङ्गुलं सहस्रेणाभिमन्त्रितं चितामध्ये निखनेत् स ज्यरेण विन-
 श्यति ॥ " ॐ एंणालिंलींणुखंणैणैंणैंणैण " अनेन मन्त्रेण रादिकाष्टमयं फीलकं षडङ्गुलं सहस्रेणा-
 भिमन्त्रितं यस्य गृहे निखनेत् यस्य नाम्ना श्मशाने वा निखनेत् तस्य सर्वं नाशयति ॥ अथ निगड
 षण्मोक्षणम्— " ॐ नमो निष्कृतेर तिग्मतेजो यग्मयं विघ्नतायघ्नेतं यमेन वक्तं तस्यासायिदानोत्तमे-
 नाजे अघोरेद्वैर " । अस्य निगडमन्त्रमन्त्रस्य प्रजापतिर्भूषि, निष्कृतिर्देवता, त्रिषुप् उद्भू, षण्धा-
 दिन्वन्तपरिहारे विनियोग । षष्मृत्यादिकं विन्यम्यायुतं जपेत् ततो षण्धव्यमनाम्नुजो भवति नान्यथा ॥

अथ चिटिमन्त्र—

तार चिटिर्द्वयं पश्चाच्चण्डालि तदनन्तरम् । महत्पदाद्या वा वृयादस्युक् मे ततः परम् ॥ १ ॥

पशमानय ठड्रुदं चिटिर्मन्त्र उदाहृतः । सप्तभिर्वशयेद्रूपान् दिवसैर्विधिनामुना ॥ २ ॥

विधिमाह—

त्रिलिख्य तालपत्रे त साध्यनाम्ना विदभितम् । निक्षिप्य चीरसंमिश्रे जले च काथयेन्निशि ॥ ३ ॥

वश्यो भवति साव्योऽस्य नाशकार्या विचारणा । तालपत्रे लिखितेन भद्रकालीगृहे एनेत् ॥ ४ ॥

षड्याय मर्जन्तूना प्रयोमोऽयमुदाहृतः । ॥

इति ॥ अथाकर्षणम्—

अथाकर्षविधानानि कथयामि समासतः । षट् वृष्टं त्रैपुरे तन्ने षट् वृष्ट भूतहामे ॥ १ ॥

भीवीजं मान्मथं बीजं लजाबीजं समुद्धरेत् । प्रथमं प्रखवं दत्त्वा त्रिपुरादेविपदं ततः ॥ २ ॥

अमुकौविषदद्वन्द्वमाकर्षय द्विधा षट् । साहान्तमप्रमुदुल्य जपेत् दशसहस्रकम् ॥ ३ ॥

षट्कोणं च सतालिल्य रक्तचन्दनकुङ्कुमैः । षडङ्गं कारयेन्मर्षी लजाबीजसमन्वितम् ॥ ४ ॥

षड्दार्धभाक्खरेणैव नादधिन्दुनिभूषितम् । रक्तपुष्पाक्षतधूपनैवेद्यैः परिपूज्य ताम् ॥ ५ ॥

भावपक्षेतसा देवीं त्रिनेत्रा चन्द्रशेखराम् । शालार्ककिरणप्रख्यां सिन्दूरारुणविग्रहाम् ॥ ६ ॥

पर्यं च दक्षिणे पार्श्वे जपमाला च वापके । भद्रसास्य प्रभावेणै रम्भामपि तथोर्वशीम् ॥ ७ ॥

आकर्षयेन्न सन्देहः किंपुनर्मानुषोभिह । भूर्जपत्रे ममालिल्य ककुभालरूपारिणा ॥ ८ ॥

कारभौरागरुहस्तूरीरोचनामिलितेन च । अनामारक्तमिश्रेण कामसाक्षीमनुं जपेत् ॥ ९ ॥

" ॐ र्थकिमलाति अमुकौ आकर्षयतु ॐ फट् "

डमं मन्त्रं जपेदादौ सहस्रैकं ततः पुनः । भूजपत्रे समापय्य गुलिका कारयेत् सुधीः ॥ १० ॥

१ 'वृष्ट' एव पाठ । २ 'चिटि' एव पाठ । ३ 'चिटि' एव पाठ । ४ 'महदाद्या ततो' एव पाठ ।

५ 'चिटि' एव पाठ । ६ 'रुमै' एव पाठ । ७ 'प्रसादेन' एव पाठ । ८ 'तदृभूजपत्रमादाय' एव पाठ ।

तेनैव साध्यपादोत्थमृत्तिकापङ्कवेष्टितम् । शोषितं तेजसा भानोर्वेष्टयेत् त्रिकुटं पुनः ॥ ११ ॥
 प्रतिमां स्त्रीनिर्मां कृत्वा तस्यास्तयोदरे विषेत् । गुलिकां पातयेत् पात्रे प्रतिमां साध्यरूपिण्याम् ॥ १२ ॥
 तदाशाभिमुखो भूत्वा निर्जने निशि साधकः । यावद्दृच्छति चिर्चं च तावद्दृषं जपेन्मनुम् ॥ १३ ॥
 यावदायाति मंत्रस्ता मदनालमविग्रहा । ॥

शक्ति ॥ अथ विद्वेषणम्—

अन्योन्यसमरारम्भाद्रेऽपिर्ता समरे युता । तदीयनखरोड्डीनधूलिमादाय माभक्त. ॥ १ ॥
 धूलिना तेन विद्वेषस्ताडनादभिजायते । परस्परं रिपोर्वरं मित्रेण सह निश्चितम् ॥ २ ॥
 महिषाश्वपुरीपाभ्यां गोमूत्रेण समालिखेत् । ययोर्नाम तयोः शीघ्रं विद्वेषं च परस्परम् ॥ ३ ॥
 गृहेन माहिषाश्वेन श्मशानवासिने लिखेत् । यस्य नाम भवेत् तस्य विद्वेषं च परस्परम् ॥ ४ ॥
 पद्कोणचक्रमध्ये तु रिपोर्नामसमन्वितम् । मन्त्रं च संप्रवक्ष्यामि महामैरवसंज्ञकम् ॥ ५ ॥
 " ओं नमो महामैरवाय श्मशानवासिने अमुकामुकयोर्विद्वेषं कुरु कुरु मुद मुद स्वाहा "
 एतन्मन्त्रं लिखेत्तत्र विद्वेषो जायते ध्रुवम् । अन्ययोगमहं वक्ष्ये दुर्लभं वसुधातले ॥ ६ ॥
 ज्ञानमात्रेण शश्यां विद्वेषो जायते ध्रुवम् । ॥

" ओं नमो भगवति श्मशानकालिके अमुकं विद्वेषणं हनहन एषपच मयमय हं पद स्वाहा " ।
 अमुना मन्त्रराजेन साध्यन्त प्रयतः सुधीः । बहिष्कृष्टे निम्बपत्रेण कटुतैलान्वितेन च ॥ ७ ॥
 प्रञ्चान्य स्वादिरं बहिः श्मशानोत्थं ततः पुनः । दशसाहस्रसंयुक्तं तिलयवाक्षतान्वितम् ॥ ८ ॥
 भावयन् कुपितो देवीमिन्द्रनीलमणिप्रभाम् । व्योमनीलां महाचण्डां सुरासुरविमर्दिनीम् ॥ ९ ॥
 त्रिलोचनां महारौद्रीं सर्वाभरणभूषिताम् । कपालकार्त्रिकाहस्तां सूर्यचन्द्रोपरि स्थिताम् ॥ १० ॥
 शवयानगतां चैव प्रेतमैरववेष्टिताम् । बमन्तीं पितृकान्तारे सर्वसिद्धिप्रदायिकाम् ॥ ११ ॥
 होमयोद्विविधैः पुष्पैर्वलिच्छागोपहारकैः । पूजयित्वा महेशानीं भक्तिपुङ्गेन चेतसा ॥ १२ ॥
 तद्भस्म च समादाय धारयेदभिमन्त्रितम् । भस्मना तेन यं हन्याद्विद्वेषस्तद्भवेन्नृणाम् ॥ १३ ॥
 बाधिः शीतलतां याति पतद्भूमौ तथा रविः । यदा शुभ्यति पाथोधिश्चन्द्रमाः पतितो यदि ॥ १४ ॥
 तदा मिथ्या भवेद्देवि योगगजः सुदुर्लभः । पद्कोणं चकराजं तु शश्यां नामटाङ्कितम् ॥ १५ ॥
 पूर्वद्रव्येण विद्वेषं कारयेदथ साधकः । ॥

" ओं त्रं विद्वेषिणि अमुकामुकयोर्विद्वेषं कुरु स्वाहा । "

यन्त्रबाह्ये लिखेन्मन्त्रमिमं पूर्वोक्तवस्तुभिः । परस्परं भवेद्द्वेषो योगोऽयं कुञ्जिकामने ॥ १६ ॥

शक्ति ॥ अथोच्चाटनम्—

अथोच्चाटविधि वक्ष्ये यथोक्तं श्रीमतोत्तरे । निम्बपट्टे लिखेन्नाम महिषाश्वपुरीषकैः ॥ १७ ॥
 काकपत्तस्य लेखिन्या लेखनीयमनन्तरम् । ॥

१ ' कुरु कुरु हं पट्ट' इव पाठ । २ ' कालिका ' इव पाठ । ३ ' जीना ' इव पाठ । ४ ' शवा ' इव पाठ ।

“ ॐ नमः काकमुष्टिद धवलामुष्टि अमुकमुष्टाटय उच्चाटय हुं फट् । ”

एतन्मन्त्रं समभ्यर्च्य लिखित्वा पूर्ववस्तुभिः । निम्बवृक्षस्थितं सर्वं काकालयं हुनेदथ ॥ १८ ॥

श्मशानवद्भिमानीय धत्तूरकाष्ठदीपितम् । वद्भि कृत्वा महातलैरथवा कटुवस्तुभिः ॥ १९ ॥

पूर्वोद्भिमतुना तस्य परं गजीकडुप्लुतम् । संपूज्य धवलामुष्टीं पञ्चोपचारपूजया ॥ २० ॥

तद्भस्त्रं प्रतिपेञ्चत्रोर्निदरोपरि मन्त्रविद् । ध्यानपुक्तेन मनसा शत्रोरुच्चाटनं भवेत् ॥ २१ ॥

धृग्वर्णा महादेवीं त्रिनेत्रा शशिशेरराम् । जटाजूटसमायुक्तां व्याघ्रचर्मपरिच्छिन्नाम् ॥ २२ ॥

कृशाङ्गीमस्थिमालाढ्यकटिकाढ्यकाराम्बुजाम् । कोटरार्चीं सुदृष्टां च पातालमनिमोदराम् ॥ २३ ॥

एवविधा धिया भाग्य कार्ययुच्चाटनं रिपोः । एष योगविधिः प्रोक्तो धीरतन्त्रे महेश्वरि ॥ २४ ॥

गोपनीयं प्रयत्नेन न प्रकाशयं कदाचन । ॥

इति । तथा—

सौरारयोर्दिने श्रायं नरास्थि चतुरस्रगुलम् । निशारक्षेन संलिप्य प्रधानमवने द्विषेत् ॥ २५ ॥

सप्ताहाभ्यन्तरे शत्रोरुच्चाटनकरं भवेत् । “ ” ॥

मन्त्रन्तु— हु अमुकभ्योच्चाटनं कुरुर स्वाहा । (हुं अमुकं) इत इत स्वाहा ॥ अथ सुप्रसन्नमन्त्रः—
ॐ मन्त्रध मन्त्रध धादि धादि लयोवर मुञ्च मुञ्च स्वाहा । ॐ मुक्ता. पाशा विपाशाश्च मुक्ता. स्वर्ण
रुपय । मुक्त मर्त्ययादृम परोहि मा विर (विर) स्वाहा ” ॥ एतदभ्यन्तरेणाष्टवार जलमभिमन्त्र्य
पेयं तत सुप्रसन्नवो भवति ॥ अथादर्शनप्रयोग—

अर्कशान्तलिकार्पासपट्टपङ्कजतन्तुभिः । पञ्चभिर्वीतंकाभिस्तु नृकपालेषु पञ्चसु ॥ १ ॥

नरतलेन दीपाः स्युः कञ्जलं नृकपालके । ग्राहयेत् पञ्चभिर्विजात् पूर्ववच्च शिवालये ॥ २ ॥

पञ्चव्यानीपजातं तु एकीकुर्याच्च तं पुनः । लाययिताञ्जनं नेत्रे देवैरपि न दृश्यते ॥ ३ ॥

मन्त्रस्तु— “ ॐ हुं फट् कालि २ मटाकालि मासगोखितं खाद्य २ देवि मा परपतु मानुषेति हुं फट्
स्वाहा ” इति मन्त्रेणाष्टोत्तरसहस्रव्याभिमन्त्रितं कृत्वा तत्कञ्जले नेत्रे दृष्ट्वा त्रिलोक्यादृश्यो भवति ॥

अथ योगिनीस्वाधनम् । भूतडामरे—

अथातः मंत्रवचयामि योगिनीमात्रनोचमम् । सर्वार्थमाधनं नाम देहिनां सर्वसिद्धिदम् ॥ १ ॥

अतिगुह्या महाविद्या देवानामपि दुर्लभा । यामामभ्यर्चनं कृत्वा भवेशोऽभूच्च धनाधिपः ॥ २ ॥

तासामाद्या प्रवक्ष्यामि मुगणा मुन्दर्या प्रिये । अस्मा अभ्यर्चनेनैव राजत्वं लभते नरः ॥ ३ ॥

अथ श्रातः समुत्थाय कृत्वा स्नानादिकं शुभम् । प्रासादं च समासाद्य कुर्यादाचमनं ततः ॥ ४ ॥

प्रणवान्ते सहस्रार हुं फट् दिग्मन्धनं चरेत् । प्राणायाम ततः कुर्यान्मूलमन्त्रेण मन्त्रविद् ॥ ५ ॥

पङ्क मायया कुर्यात् पद्ममट्टलं लिखेत् । तस्मिन् पथे तथा मन्त्र जीवन्त्यां समाचरेत् ॥ ६ ॥

पीठे देवीं ममभ्यर्च्य ध्यायेद् देवीं जगत्प्रियाम् । पूर्णचन्द्रानना गौरां विचित्राम्बरधारिणीम् ॥ ७ ॥

१ ' मन्त्रादि' च ' मन्त्रेण ' च वाच्यं । २ ' पीठदेवीं समासाद्य ' च वाच्यं ।

पीनोत्तुङ्गकुचां वामां सर्वज्ञामभयप्रदाम् । इति ध्यात्वा च मूलेन दद्यात् पाद्यादिकं शुभम् ॥ ८ ॥
 पुनर्धूपं निवेद्यैव नैवेद्यं मूलमधतः । गन्धचन्दनताम्बूलं सकर्पूरं सुशोभनम् ॥ ९ ॥
 प्रणयान्ते भुवनेशीमागच्छ सुरसुन्दरि । वह्नेर्जायां जपेन्मन्त्रं त्रिमन्ध्यं च दिने दिने ॥ १० ॥
 महसैकप्रमाणेन ध्याता देवीं सदा बुधः । मासान्ते व्याप्य दिवसं बलिं पूजां सुशोभनाम् ॥११॥
 कृता तु प्रजपेन्मन्त्रं निशीथे याति सुन्दरि । सुदृढं साधकं दृष्ट्वां याति सा साधकालये ॥ १२ ॥
 सुप्रसन्ना साधकाग्रे सदा सेरमुखी ततः । दृष्ट्वा देवीं साधकेन्द्रो दद्यात् पाद्यादिकं शुभम् ॥१३॥
 सुचन्दनं सुमनसा ज्ञात्वाभिलषितं वदेत् । मातरं भगिनीं चाथ भार्या वा भक्तिभावतः ॥ १४ ॥
 यदि माता तदा वित्तं द्रव्यं च सुमनोहरम् । भूपतित्वं प्रार्थितं यत् तद् ददाति दिने दिने ॥ १५ ॥
 पुत्रवत् पतितं लोके सत्यं सत्यं सुनिश्चितम् । यद्यद्भवति भूतं च भविष्यतीति यत् पुनः ॥१६॥
 तत्सर्वं साधकेन्द्राय वदतीति सुनिश्चितम् । स्वसा ददाति द्रव्यं च दिव्यवस्त्रं तथैव च ॥ १७ ॥
 दिव्यकन्यां समानीय नागकन्यां दिने दिने । यद्यत् प्रार्थयते सर्वं ददाति सा दिने दिने ॥१८॥
 भ्रातृवत् पतितं लोके कामनाभिर्मनोगतैः । भार्या सा स्वाद्यदा देवी साधकस्य मनोहरा ॥ १९ ॥
 राजेन्द्रः सर्वराजानां संसारे साधकोत्तमः । स्वर्गं मर्त्यं च पाताले गतिः सर्वत्र निश्चितम् ॥ २० ॥
 यद्यद् ददाति सा देवी कथितं नैव शक्यते । तथा सार्धं च संभोगं करोति साधकोत्तमः ॥२१॥
 अन्यस्त्रीगमनं त्यक्त्वा अन्यथा नश्यति ध्रुवम् । (२) ततोऽन्यत् साधनं बन्धे निर्मितं ब्रह्मणा पुरा ॥२२॥
 नदीतीरं समासाद्य कुर्यात् स्नानादिकं ततः । पूर्ववत् सकलं कार्यं चन्दनैर्मण्डलं लिखेत् ॥ २३ ॥
 स्वमन्त्रं तत्र संलिख्यावाह्य ध्यायेन्मनोहराम् । ॥

कुरङ्गनेत्रां शरदिन्दुवक्त्रां विम्बाधरां चन्दनगन्धलिप्ताम् ।

चीनांशुकां पीनकुचां मनोहरां श्यामां सदा कामदुषां विचित्राम् ॥ २४ ॥

एवं ध्यात्वा पूजयेच्च देविमगुरुधूपकैः । गन्धं पुष्परसं चैव ताम्बूलादीश्च मध्यर्तैः ॥ २५ ॥
 तारं मायागच्छ मनोहरे पावकवल्गवा । कृत्वायुतं प्रतिदिनं जपेन्मन्त्रं प्रमत्तधीः ॥ २६ ॥
 मासान्ते व्याप्य दिवसं कुर्याच्च जपमुत्तमम् । आनेशीर्थं जपेन्मन्त्रं ज्ञात्वा च साधकं दृढम् ॥२७॥
 गत्वा च साधकाभ्याशे सुप्रसन्ना मनोहरा । वरं वरय शीघ्रं त्वं यत्ते मनमि वर्तते ॥ २८ ॥
 साधकेन्द्रेऽपि तां भक्त्या पाद्याद्यैर्व्येन्दुदा । चन्दनोदकपुष्पेण हस्तेन च मनोहराम् ॥ २९ ॥
 ततोऽर्चिता प्रसन्ना सा पुष्पाति प्रार्थितं च यत् । स्वर्गं शतं साधकाय ददाति सा दिने दिने ॥३०॥
 मादेशेण व्ययं कुर्यात् स्थिते तत्रैव न दास्यति । अन्यस्त्रीगमनं तस्य न भवेत् मत्स्यमीरितम् ॥३१॥
 अग्राह्यतगतिस्तस्य भवतीति न संगयः । इयं ते कथिता विद्या सुगोप्या च सुरामुरैः ॥३२॥
 तव स्नेहेन भक्त्या च वदोऽहं परमेश्वरि । (३) ततो बन्धे महाविद्यां शृणुष्वैकमनाः प्रिये ॥३३॥

१ 'मत्स्य' ख पाठ । २ 'मूलत' ख पाठ । ३ 'तच्छ' तस्मिन्' ख पाठ । ३ 'या' ख पाठ ।

गत्वा वटतलं देवीं पूजयेत् साधकोत्तमः । प्राण्यायामं पङ्कजं च मायया समाचरेत् ॥ ३४ ॥
 सद्यो मासवर्तिं दत्त्वा पूजयेत् तां समाहितः । अर्घ्यमुच्छिष्टरक्तेन तस्यै दद्याद् दिने दिने ॥ ३५ ॥
 प्रचण्डवदनां गौरिं पद्मपत्राण्येक्षयाम् । परुबिम्बाधरां वालीं सर्वकामप्रदां शुभाम् ॥ ३६ ॥
 एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रमयुतं साधकोत्तमः । सप्तदिनं समभ्यर्च्य चाष्टमे विधिवच्चरेत् ॥ ३७ ॥
 कायेन मनसा वाचा पूजयेच्च दिने दिने । तारं मायां तथा कूर्चं रत्न कर्मणि तद्वहिः ॥ ३८ ॥
 आगच्छ कनकान्ते च वति स्वाहा महामनुः । आनिशीर्थं जपेन्मन्त्रं वलिं दद्यान्मनोहरम् ॥ ३९ ॥
 साधकेन्द्रं दृढं ज्ञात्वा आयाति साधकालये । साधकोऽपि च तां दृष्ट्वा दद्यादर्घ्यादिकं ततः ॥ ४० ॥
 ततः सपरिवारेण भार्या स्यात् कामभोजनैः । बस्त्रभूषादिकं त्यक्त्वा याति सा निजमन्दिरम् ॥ ४१ ॥
 एवं भार्या भवेन्नित्यं साधकाज्ञानरूपतः । आत्मभार्या परित्यज्य भजेत् तां च विचक्षणः ॥ ४२ ॥
 (४) ततः कामेश्वरीं वक्ष्ये सर्वकामफलप्रदाम् । प्रणवं ध्रुवनेशीं चागच्छ कामेश्वरि ततः ॥ ४३ ॥
 वह्निभार्या महामन्त्रः साधकानां सुखावहः । पूर्ववत् सकलं कृत्वा धूर्जपत्रे सुशोभने ॥ ४४ ॥
 गुरोचनानभिः प्रतिमां निर्माय च खलङ्कृताम् । शय्यामारुह्य प्रजपेन्मन्त्रमेकमनास्ततः ॥ ४५ ॥
 सहस्रैकप्रमाणेन साममेकं जपेद्बुधः । घृतेन मधुना दीपं दद्याच्च सुसमाहितः ॥ ४६ ॥
 कामेश्वरीं शशाङ्कास्यां खलैतत्खञ्जनलोचनाम् । सदा लोलगतिं कान्ता कुसुमाश्लिशीलुषाम् ॥ ४७ ॥
 एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं निशीथे याति सा सदा । गत्वा च साधकश्रेष्ठमाज्ञा देहीति तं वदेत् ॥ ४८ ॥
 स्त्रीभावेन मुदां तस्यै दद्यात् पाषादिकं ततः । मुद्रसन्ना मुदां देवीं साधकं तोषयेत् सदा ॥ ४९ ॥
 अथाद्यै रतिभोगेन पतिवत् पालयेत् सदा । नीला शक्तिं सुखैर्भर्षदंत्वा च विपुलं धनम् ॥ ५० ॥
 बस्त्रालङ्कारद्वयौदीन् प्रभाते याति निश्चितम् । एवं प्रतिदिनं तस्य निद्रिः स्यात् कामरूपतः ॥ ५१ ॥
 (५) ततः पटे विनिर्माय पुत्तलीं ध्यानरूपतः । सुवर्णवर्णां गौराङ्गीं सर्वालङ्कारभूषिताम् ॥ ५२ ॥
 त्रपुराङ्गदहाराद्यां रम्यां च पुष्करेक्षयाम् । एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं दद्यात् पाद्यमनुत्तमम् ॥ ५३ ॥
 श्रीचन्दनेन पुष्पेण जातीपुष्पेण पानवः । गुग्गुलं धूपदीपं च दद्यान्मूलेन साधकः ॥ ५४ ॥
 तारं माया तथागच्छ रतिसुन्दरिपदं ततः । बद्धिजायाष्टसाहस्रं जपेन्मन्त्रं दिने दिने ॥ ५५ ॥
 मासान्ते दिवसं व्याप्य कुर्यात् पूजादिकं शुभम् । घृतदीपं तथा गन्धं पुष्पं ताम्बूलमेव च ॥ ५६ ॥
 तावन्मन्त्रं जपेद्द्विद्वान् यावदायाति सुन्दरी । ज्ञात्वा दृढं साधकेन्द्रं निशीथे याति निश्चितम् ॥ ५७ ॥
 ततस्तामर्चयेद्भक्त्या जातीकुसुममालया । सुसन्तुष्टा साधकेन्द्रं तोषयेत् प्रीतिभोजनैः ॥ ५८ ॥
 भूता भार्या च सा तस्यै ददाति वान्छितं वरम् । भूषादिकं परित्यज्य प्रभाते याति सा ध्रुवम् ॥ ५९ ॥

१ 'पराबिम्बाधरा' शिष्ये । २ 'कामेश्वरधरा' ख पाठ । ३ 'मत्वा' ख पाठ । ४ 'अजन्' ख पाठ । ५ 'दृष्ट्वा'
 तु 'ख पाठ । ६ 'न्दा' ख पाठ । ७ 'वदा' ख पाठ । ८ 'व्याधि' क पाठ । ९ 'सचन्दनेन' ख,
 पाठ । १० 'रति' ख पाठ ।

साधकाज्ञानुरूपेण प्रयाति सा दिने दिने । निर्जने प्रान्तरे वापि सिद्धिः स्थान्नात्र मंशयः ॥ ६० ॥
 त्यक्त्वा भार्या भजेत् तां च अन्यथा नश्यति ध्रुवम् । [६] ततोऽन्यत् माधनं वच्ये स्वगृहे शिवमन्त्रिणौ
 वेदाद्यं भुवनेशीं चागच्छ पश्चिनि वल्लभा । पावकस्य महामन्त्रं पूर्ववत् सकलं ततः ॥ ६२ ॥
 मण्डलं चन्दनैः कृत्वा मूलमन्त्रं लिखेत् ततः । पञ्चाननां श्यामवर्णां पीनोत्तुङ्गपयोधराम् ॥६३॥
 कामलाङ्गीं स्मेरमुखीं रक्तोत्पलदलेक्ष्याम् । एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं सहस्रं च दिने दिने ॥६४॥
 मासान्ते पूर्णिमां प्राप्य विधिवत् पूजयेन्मुदा । आनिशीथं जपं कुर्यात् तदाभ्यासेन माधकः ॥६५॥
 सर्वत्र कुशलं दृष्ट्वा याति सा साधकालयम् । भूत्वा भार्या साधकं हि वोषयेद्विधिधरिणि ॥ ६६ ॥
 भोगद्रव्यभूषणार्थः पश्चिनी सा दिने दिने । पतिवत् पातितं लोके नित्यं स्वर्णं च सर्वदा ॥६७ ॥
 त्यक्त्वा भार्या भजेत् तां च माधक्रेन्द्रः सदा प्रिये । [७] ततो वच्ये महाविद्यां विश्वामित्रेण धीमता
 ज्ञाता यां माधिता विद्या चला चातिचला प्रिये । प्रथवान्ते महामायां नटिनि पावकप्रिया ॥ ६९ ॥
 महाविघेह कथिता गोपनीया प्रपन्नतः । अशोकस्य तटं गत्वा स्नानं पूर्ववदाचरेत् ॥ ७० ॥
 मूलमन्त्रेण सकलं कुर्याच्च सुसमाहितः । त्रैलोक्यमोहिनीं गौरिं विचित्राम्बरधारिणीम् ॥ ७१ ॥
 विचित्रालङ्कृतां रम्या नर्तकीवेषधारिणीम् । एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं सहस्रं च दिने दिने ॥७२॥
 मांसोपहारैः संपूज्य धूपदीपां निवेदयेत् । गन्धचन्दनताम्रमूलं दद्यात् तस्मै सदा वुधः ॥ ७३ ॥
 मासमेकं तु तां भज्या पूजयेत् साधकोत्तमः । मासान्ते दिवसं प्राप्य कुर्याच्च पूजनं महत् ॥७४॥
 अर्परात्रे भयं दत्त्वा किञ्चित् माधकसत्तमे । सुदृढं साधकं मत्वा सा याति साधकालयम् ॥७५॥
 विद्याभिः सकलाभिश्च किञ्चित्स्मेरमुखी ततः । नरं वरय शीघ्रं तं यचे मनसि वर्नते ॥ ७६ ॥
 तच्छुक्त्वा माधकश्रेष्ठो भावयेन्मनसा धिया । मातरं भगिनीं वापि भार्यां वा प्रीतिभावतः ॥७७॥
 कृत्वा सन्तोषयेद्भक्त्या नटिनीं तत्करोत्यलम् । माता स्याद्यदि सा देवी पुत्रवत् पालयेन्मुदा ॥७८॥
 स्वर्णं शतं सिद्धद्रव्यं ददाति मा दिने दिने । भगिनी यदि सा कन्या देवस्य नागकन्यकाम् ॥७९॥
 राजकन्यां समानीय ददाति सा दिने दिने । अतीतानागतां वार्तां सर्वं जानाति साधकः ॥८०॥
 भार्या स्याद्यदि सा देवी ददाति विपुलं धनम् । अन्नाग्रैरुपहारैश्च ददाति कामभोजनम् ॥ ८१ ॥
 स्वर्णं शतं सदा तस्मै ददाति मा धुवं प्रिये । यद्यद्वाञ्छति तत् सर्वं ददाति नात्र मंशयः ॥८२॥
 (८) महाविद्यां प्रवक्ष्यामि सावधानावधारय । कुङ्कुमेन समालिख्य भूर्जपत्रे स्त्रियं मुदा ॥ ८३ ॥
 ततोऽष्टदलमालिख्य कुर्यान्घासादिकं प्रिये । जीवन्यासं ततः कृत्वा ध्यायेत् तत्र प्रमन्नर्थाः ॥८४॥
 शुद्धस्फटिकमङ्गाशां नानारत्नविभूषिताम् । मञ्जीरहारकेयूररत्नकुण्डलमण्डिताम् ॥ ८५ ॥
 एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं सहस्रं च दिने दिने । प्रतिपदि समारभ्य पूजयेत् कुसुमादिभिः ॥८६॥
 धूपदीपविधानैश्च त्रिमध्यं पूजयेन्मुदा । पूर्णिमां प्राप्य गन्धाद्यैः पूजयेत् माधकोत्तमः ॥८७॥

घृवदीपं तथा धूपं नेत्रेण च मनोहरम् । रात्रौ च दिवसे जाप्यं कुर्याच्च सुममाहितः ॥ ८८ ॥
 प्रभातसमये याति साधकस्यान्तिकं ध्रुवम् । मत्तन्नरदना भूत्वा त्र्योषोद्वेतिभोजनैः ॥ ८९ ॥
 देवदानरगन्धर्वविद्याभृग्यक्षरचक्षुषाम् । कन्यामी रत्नभूपायिः साधकेन्द्रं सुदुर्मुहुः ॥ ९० ॥
 चर्व्यनोष्पादिकं सर्वं द्रव्यं ददाति सा ध्रुवम् । स्वर्गे मर्त्ये च पाताले यदस्तु विद्यते प्रिये ॥ ९१ ॥
 आनीय दीपते सापि साधकाज्ञानुरूपतः । स्वर्णं शतं सदा तस्मै ददाति सा दिने दिने ॥ ९२ ॥
 साधकाश्च परं दत्त्वा याति सा निजमन्दिरम् । तस्याः वरप्रसादेन चिरंजीवी निरामयः ॥ ९३ ॥
 सर्वज्ञः सुन्दरः श्रीमान् सर्वगो भवति ध्रुवम् । रमेत् सार्धं तथा देवि साधकेन्द्रो दिने दिने ॥ ९४ ॥
 तारं माया तयागच्छानुरागिण्यि मधुनाप्रिये । चन्द्रिभार्या मनुः प्रोक्तः सर्वमिद्विप्रदायकः ॥ ९५ ॥
 पद्मा मधुमती तु स्पात् सर्वसिद्धिप्रदा प्रिये । गुह्याद्गुह्यतरा विद्या तत्र खेहात् प्रकीर्तिता ॥ ९६ ॥

श्रीदेव्युवाच

श्रुते च साधनं पुण्यं यद्विष्णोना सुखप्रदम् । कस्मिन् काले प्रकृतं च विधिना केन वा प्रमो ॥ ९७ ॥
 अत्राधिकारिणः के वा ममासेन वदस्व मे । ॥

ईश्वर उवाच

वसन्ते साधयेद्वीमान् हविष्याशी जितेन्द्रियः । सदा ध्यानपरो भूत्वा तद्दर्शनमहोत्सुकः ॥ ९८ ॥
 उज्जटे भ्रान्तरे वापि कामरूपे विशेषतः । स्थानेष्वेकतमं प्राप्य साधयेत् सुममाहितः ॥ ९९ ॥
 अनेन विधिना साक्षाद्भवन्ति दिन संशयः । देव्याश्च सेवकाः सर्वे परं चात्राधिकारिणः ॥ १०० ॥
 इति । प्रत्याप्तरे—

श्रियुरान्धगजभंसपरिहृतस्यास्यपङ्कजात् । करद्विण्याश्च तन्त्रेऽस्मिन् मिद्वशापरतन्त्रके ॥ १ ॥
 निर्गतं तत्प्रसङ्गेन किञ्चिद्बुद्धिदशयते मया । विचित्रा विभ्रमा हंती मीपयती जनरञ्जिनी ॥ २ ॥
 विशाला मदना धयटा कालकण्ठी महामया । माहेन्द्री शंसिनी चान्द्री रमशानी वटयक्षिणी ॥ ३ ॥
 मेखला विकला लक्ष्मीर्मानिनी शतपत्रिका । सुलोचना मुशोभाख्या कपाली च सुपासिनी ॥ ४ ॥
 नटी कामेश्वरी स्वर्णरेखा च सुरसुन्दरी । मनोहरा प्रमोदानुरागिणी नखकेशिका ॥ ५ ॥
 भामिनी पयसिनी च सुदती च रतिप्रिया । इति षट्षिंशदाख्याता यक्षिण्यो वरासोद्भवाः ॥ ६ ॥
 करद्विण्याश्च तन्त्रे तु शम्भुदेवेन सापिताः । (१) विचित्रे पद्मामाष्य विचित्रेति पदं ततः ॥ ७ ॥
 रूपे मिद्धि कुम्भुगं स्वाहान्तोष्पं महामनुः । लक्षद्वयं जपेन्मन्त्रं मध्वाज्यैः क्षीरमिश्रितैः ॥ ८ ॥
 कृण्डे त्र्यस्रे दशांशेन जुहुयात् पूर्णयापुतम् । ततः सिद्धा भवेद् देवी विचित्रा वाञ्छितमदा ॥ ९ ॥
 (२) तारो माया विभ्रमाङ्गरूपे च विभ्रमे पद्म् । कुम्भुगं तथैवेहि मगरत्यश्रिवल्लभा ॥ १० ॥
 विभ्रमाया महामयः सर्वमश्रोचषोत्तमः । लक्षद्वयं जपेन्मन्त्रं रमशाने निर्भयो नरः ॥ ११ ॥

घृताङ्गुगुल्लहोमे दशांशेन कृते सति । विभ्रमा तोपमायाति पञ्चपरमातुषैः समैः ॥ १२ ॥
 ददाति भोजनं दिव्यं प्रत्यहं परितोषिता । (३) प्रणवो हंसि हंसान्ते जाते कामोऽग्निवल्गभा ॥ १३ ॥
 हंस्यास्त्वयं महामन्त्रः सर्वमन्त्रोत्तमोत्तमः । प्रदेशे नगरस्थाऽथोर्लक्षसंख्यं जपेच्छुचिः ॥ १४ ॥
 पद्मपत्रैर्धृताक्तैश्च कृते होमे दशांशके । प्रयच्छत्यञ्जनं हंसी येन परयति भूनिधिम् ॥ १५ ॥
 मुखेन तं च गृहाति न विभ्रैः परिभूयते । (४) प्रणवं च महानादे भीषणि द्वां ततः परम् ॥ १६ ॥
 द्वां स्वाहा भीषणीमन्त्रः सर्वमन्त्रोत्तमोत्तमः । त्रिपथस्यो जपेन्मन्त्रं लक्षसंख्यं दशाशतः ॥ १७ ॥
 घृताङ्गुगुल्लहोमाङ्गीपथी चिन्तितमदा । (५) प्रणवं रञ्जनान्ते च राज्ञिकेऽग्निवधूस्तथा ॥ १८ ॥
 मन्त्रोऽयं जनरञ्जिन्याः सर्वसौभाग्यदायकः । कदम्बाषो जपेन्मन्त्रं लक्षद्वयमनन्यथाः ॥ १९ ॥
 घृताङ्गुगुल्लहोमादेपा सौभाग्यदायिनी । (६) तारं सविन्दुर्किण्टीशो विशाले द्वां ततः परम् ॥ २० ॥
 द्वां त्रिंस्वाहेति मन्त्रोऽयं विशालायाः सुसिद्धिकृत् । चिञ्चावृत्तले लक्षं मन्त्रमावर्तयेच्छुचिः ॥ २१ ॥
 शतपत्रमवैः पुष्पैः सघृत्वैर्होममाचरेत् । ततः सिद्धा भवेद् देवी विशालाकाशगामिनी ॥ २२ ॥
 ददाति मन्त्रिणे तुष्टा रमं दिव्यं रसायनम् । (७) प्रणवं मदने चैव मदनान्ते विडम्बिनि ॥ २३ ॥
 मूलीयसङ्गमं देहि देहि श्रीमग्निवल्गभा । लक्षसंख्यं जपेन्मन्त्रं राजद्वारे शुचिः स्थितः ॥ २४ ॥
 ससिद्धैर्मालतीपुष्पैः कृते होमे दशांशतः । मदनापचिणी मिद्धा गुटिकां संप्रयच्छति ॥ २५ ॥
 तथा मुखस्थपादुरयो विरसायी नरो भवेत् । (८) प्रणवं बाग्भवं चैव जगदन्ते प्रजास्तिति ॥ २६ ॥
 चोभयेति पदं चैव ततो भगवतीति च । गम्भीरान्ते स्वरे रे च स्वाहान्तोऽपि महामनुः ॥ २७ ॥
 घण्टां च बादपन्मन्त्री जपेन्मन्त्रायुतद्वयम् । ततः चोभयते लोकान् घण्टिका च सुसिद्धिदा ॥ २८ ॥
 निर्गुणहीतरमूले तु स्थिता मन्त्रं जपेत् सुधीः । ततो द्वादशसाहस्रं पूर्वोक्तफलदो भवेत् ॥ २९ ॥
 (९) तारं सविन्दुर्किण्टीशः कालकण्ठि च उद्वयम् । स्वाहान्तोऽयं महामन्त्रो जपेन्नक्षत्रं जितेन्द्रियः ॥ ३० ॥
 मधुराङ्गुधृतैर्होमे कालकण्ठी प्रसीदति । सैन्याधारास्पवह्वधमोगतिस्तम्भकरी भवेत् ॥ ३१ ॥
 सततं तां स्मरन् मन्त्री विविधाश्रयकारिणी । (१०) प्रणवं मदने चैव मेखले च दिरुच्चरेत् ॥ ३२ ॥
 महामये च स्वाहान्तो मन्त्रराजसुरद्रुमः । अस्थिमृद्राघरो लक्षं श्मशाने प्रजपेन्मनुम् ॥ ३३ ॥
 ततो महाभया सिद्धा यच्छत्यस्य रसायनम् । (११) वाद्महाहेन्द्रि कुरुयुगं मुरुयुग्मतः परम् ॥ ३४ ॥
 हंसः स्वाहेति मन्त्रोऽयं माहेन्द्रथाः सर्वसिद्धिदः । शतपत्रवनान्तःस्थो मन्त्री लक्षं जपेन्मनुम् ॥ ३५ ॥
 चीराज्यहोमतो यच्छेद्रमसिद्धिं च भूनिधिम् । (१२) तारं च भुवनेशानी शङ्खिन्येहोहि उद्वयम् ॥ ३६ ॥
 (१३) एवं चान्द्री समुद्रदिष्टा साधनं पूर्वमापितम् । ॥

“ जैहो शङ्खिनि एहिस्वहा । जैहो चान्द्री एहिस्वहा ” । पूर्वमापितं माहेन्द्रया. प्रोक्तं पुर-
 शरणं फलं च मन्त्रद्वयस्य ज्ञातव्यमित्यर्थः । तथा—

(१४) द्वां त्रिंस्वाहेति तु समुच्चर्य श्मशानान्ते च वासिनि । स्वाहा श्मशानवासिन्या मन्त्र एव उदाहृतः । ३७ ।

नमो भूता श्मशानस्थो लक्षमावर्तयेन्मनुम् । श्मशानवासिनी तस्यै पदं तुष्टा प्रदास्यति ॥ ३८ ॥

तेत प्रावृत्तगात्रस्तु अदृश्यो भवति क्षणात् । देववत् पश्यति क्षिप्तं त्रैलोक्यं सचराचरम् ॥३६॥
 निधिं पश्यति गृह्णाति न विद्वैः परिभूयते । (१५) प्रणवं चटपच्यन्ते शिलासिनि सरद्वयम् ॥४०॥
 प्रिया मे भद्र शब्दान्ते द्विधा मे भव उद्वयम् । मन्त्रो वै चटयक्षिण्याः सर्वसिद्धिप्रदायकः ॥४१॥
 मन्स्तीरे जपेदर्धलक्षं मन्त्रं तु साधकः । घृताऋगुग्गुल्लहोमाद् देवी साभाग्यदा भवेत् ॥४२॥
 (१६) तारं द्रौं मदनान्ते च मेखले उद्वयं ततः । स्वाहान्तो मेखलायास्तु मन्त्रः सर्वार्थसाधकः ॥४३॥
 मधुघृततले मन्त्रं चतुर्दशदिनावधि । प्रजपेन्मेखला तुष्टा ददात्यन्नमद्युतमम् ॥४४॥
 [१७] प्रणवं विकले वाणीं मायां श्रीकामराजकम् । स्वाहान्तो विकलायास्तु मन्त्रः सद्भिर्द्वैरितः ॥४५॥
 गुहान्तःस्थो घरे भामत्रयं मन्त्रं जपेन्नरः । ततः मिद्धा भवेद् देवि विकला वाञ्छितप्रदा ॥४६॥
 घरे पर्वते ।

[१८] प्रणवं वाग्भवं लक्ष्मि कपलान्ते च धारिणि । द्वांसःस्वाहेति मन्त्रोऽयं लक्ष्मीपद्याः सुसिद्धिदः ४७
 स्वगृहस्थोऽर्चयेद्ब्रह्मकरवीरप्रसन्नकैः । लक्ष्मावर्तयेन्मन्त्रं दूर्वाज्याभ्यां दशाशतः ॥ ४८ ॥
 होमे कृते भवेत् सिद्धा लक्ष्मीर्नाम्नास्य याक्षिणी । रमं रमायनं दिव्यं निधानं मंप्रयच्छति ॥ ४९ ॥
 [१९] तारं चाद्मानिनि द्रौं च एहिपुग्मं च सुन्दरि । हसद्वयं समीहं मे सङ्गमान्ते य ईरितः ॥ ५० ॥
 स्वाहान्तोऽयं महामन्त्रो मानिन्याः सर्वसिद्धिदः । लक्ष्मावर्तयेन्मन्त्रं त्रिपथस्थो जितेन्द्रियः ॥५१॥
 होमे विन्वप्रसन्नैश्च सितगव्यान्वितैः कृते । मानिनी जायते तुष्टा दिव्यं खड्गं प्रयच्छति ॥५२॥
 तत्प्रभावेन लोकेऽस्मिन्नखण्डे राज्यमाप्नुयात् । (२०) प्रणवं द्वा शतान्ते च पत्रिका द्वां ततः परम् ॥५३॥
 द्रौंस्त्रीस्वाहेति मन्त्रोऽयं सर्वसिद्धिप्रदायकः । महाव्रतधरो मन्त्री कपालौदनमोजनः ॥ ५४ ॥
 लक्ष्म्यजपत्यान्ते कपालं लभते मुनिः । आकाशगमनं दूरध्वरणं दूरवर्तनम् ॥ ५५ ॥
 दूरदर्शनमित्यादि साधकाय प्रयच्छति । (२१) प्रणवं न्यूनं सुलोचान्ते न सिद्धिं देहि उद्वयम् ॥५६॥
 सुलोचनाया मन्त्रोऽयं साधितः सिद्धिदो नृणाम् । नदीतीरस्थितो लक्ष्म्यं मन्त्री जपेन्मनुम् ॥५७॥
 घृतहोमे दशांशेन कृते देवी प्रसीदति । ददाति पादुकायुग्मं यदारूढो भुवस्तले ॥ ५८ ॥
 मनःपत्रवेगेन याति चायानि योगवित । [२२] प्रणवं चाशोकपदं पल्लवाकारके ततः ॥ ५९ ॥
 कुरु मे शोभनं श्रीं च स्वाहा मन्त्र उदाहृतः । पुण्याशोकतलं गता चन्दनेन सुमण्डलम् ॥ ६० ॥
 कृता देवीं समभ्यर्च्य धूपं दत्त्वा सहस्रकम् । मन्त्रमावर्तयेन्मासं नरुभोजी नरन्ततः ॥ ६१ ॥
 रात्रौ पूजां शुभां कृत्वा जपेन्मन्त्रं निशार्धतः । नदीतीरेऽथवा मन्त्री चतुर्दशदिने जपेत् ॥६२॥
 ततः मिद्धा भवेद् देवी शोभना शुमदायिनी । [२३] प्रणवं वाग्भवं चैव सतथैव कपालसिनि ॥६३॥
 पञ्चबाणाञ्च समुद्घृत्य शङ्खिकूर्तं समुदधरेत् । अस्त्र स्वाहेति मन्त्रोऽयं कपालिन्याः समीरितः ॥६४॥
 कुङ्कुमेन समालिख्य भूर्जे देवीं सलक्षणां । प्रतिपक्षिण्यारभ्य पुष्पदीपादिकार्चनाम् ॥ ६५ ॥
 कृता ममाहितो मन्त्र त्रिमध्यं परिवर्षेत् । मासमेकं ततः पूजां कृत्वा मन्त्रं पुनर्जपेत् ॥ ६६ ॥

अर्धरात्रे तथा देवी वाञ्छितार्थं प्रयच्छति । ॥

सुवासिनी नदी कामेश्वरी स्वर्णरेखा प्रागेवोक्ता । तथा—

(२८) प्रणवं भुवनेशीं च कुरुपुमं ततः परम् । आगच्छ युगलं चैव ततो वै सुरसुन्दरि ॥६७॥
 स्वाहान्तोऽप्यं महामन्त्रः सर्वसिद्धिप्रदायकः । चतुष्पथे स्थितो लक्ष सपादं प्रजपेन्मनुम् ॥ ६८ ॥
 लाजादिकुसुमैर्होमे कृते देवी प्रसीदति । (२९) प्रणवं भुवनेशीं च सर्वान्ते कामदे पदम् ॥६९॥
 मनोहरे ततः स्वाहा मन्त्रराजो नमो नमः । नदीतीरे शुभे देशे चन्दनेन सुमण्डलम् ॥ ७० ॥
 विधाय पूजयेद् देवीं साधकोऽथ मनोहरम् । मन्त्रायुतं जपेन्मन्त्री प्रत्यहं दिनसप्तकम् ॥ ७१ ॥
 आदायातिप्रसन्नास्मै दीनाराणां शतं शतम् । ददाति प्रत्यहं देवी व्ययं कुर्याद् दिने दिने ॥७२॥
 तद् व्ययाभावतो देवी नो ददात्यतिकुप्यति । (३०) प्रणवं भुवनेशीं च प्रमोदायै च ठडयम् ॥७३॥
 प्रमोदाया महामन्त्रः सर्वसिद्धिप्रदायकः । अर्धरात्रे समुत्थाय सहस्रं प्रजपेन्मनुम् ॥७४॥
 माममेकं ततो देवी निधिं दर्शयति ध्रुवम् । (३१) प्रणवं भुवनेशीं च कामं ब्लू च ततः परम् ॥ ७५ ॥
 चन्द्रेखे पदं चैवागच्छपुग्मं च ठडयम् । मन्त्रोऽयमनुरागिएयाः प्रोक्तः सर्वार्थसाधकः ॥७६॥
 षट्मूले पुनर्गला कृष्णाष्टम्यां समाहितः । मण्डलं कारयेत् तत्र अष्टपत्रं सुशोभितम् ॥७७॥
 पश्चात् प्रपूजयेद् देवीं गन्धपुष्पाक्षतादिभिः । बलिं च टापयेत् पश्चाद् दिग्विदिक्षु मन्त्रैः ॥७८॥
 अर्धरात्रे पुरःप्राप्तिः सिद्धिर्भवति तत्त्वयात् । वरं ददामि वरय किं कार्यं साधकोत्तम ॥७९॥
 साधकेन तु वक्रव्यमस्सार्कं चेष्टिके भुवि । रमं रसायनं दिव्यमजरामरता दिश ॥ ८० ॥
 अव्याहतगतिं देवि भुवनेषु सदैव हि । इष्टमिदं च मे देहि जीवनं ब्रह्मया सह ॥ ८१ ॥
 साधकाय तथा दत्त्वा सा गन्धेऽभिजमन्दिरे । (३२) प्रणवं भुवनेशीं चागच्छान्ते नखकेशिनि ॥८२॥
 स्वाहान्तोऽप्यं महामन्त्रः सर्वमन्त्रोत्तमोत्तमः । (३३-३५) आसिन्नेव महामन्त्रे भाभिनीति पयस्विनि ॥८३॥
 सुदतीति च संवोध मन्त्रत्रयमुदाहृतम् । एतासां साधनं सर्वं पश्चिनीवत् समाचरेत् ॥ ८४ ॥
 (३६) रतिप्रियाया वक्ष्यामि साधनं भुवि दुर्लभम् । यस्य विज्ञानमात्रेण दारिद्र्यान्नाभिभूयते ॥८५ ॥

इति । करद्विशीतन्त्रे—

प्रणम्य शिरसा देवीं वभापे सर्ववित् प्रभो । येन कल्पेन दारिद्र्यं विनश्यति च तद्दद ॥ १ ॥
 थुला गौरीवचः शंभुः स्मितवाक् शुभवीक्षणैः । मृणु लं देवदेवेशि दारिद्र्यस्य विनाशनम् ॥२ ॥
 पुरा विश्वसृजा प्रोक्ता कुबेराय महात्मने । विद्या दारिद्र्यसंहर्त्री यक्षिणी पापखण्डिनी ॥ ३ ॥
 तेन तां तु ममादाय भासमाराधिता सुरी । तस्मान्निधिवराणां तु नायको निश्चितोऽभवत् ॥ ४ ॥
 निर्धनेन महीपेन विद्या सा ब्रह्मणो मुखात् । थुला कुबेरवक्षेण सोऽभवत् परमेश्वरः ॥ ५ ॥
 तच्छ्रुत्वा गिरिजा देवी पुनः प्राह च शङ्करम् । कृपा ते विद्यते चित्ते तदा ता मां प्रबोधय ॥ ६ ॥

१ 'केशिके' ख पाठ । २ 'आभ्युमानन' ख पाठ ।

श्रुता पुनश्च पार्वत्या चाम्रपत्रं प्रहस्य च । शंभुः प्राह न जानासि भवत्या मूर्तिरेव सा ॥७॥
 यां स्मृता याति रद्भोऽपि भूपालतं न मंशयः । विद्याधरतमामोति किंपुनः बहुभाषितैः ॥८॥
 याति लक्षेश्वरतं च तद्भक्तो देवि सर्वथा । तद्विद्याराधको लोके यस्मिन् रद्भेऽपि भाषते ॥ ९ ॥
 भव त्व विचित्रानेवं सोऽपि लक्षेश्वरो भवेत् । वर्षेणापि द्वि यो मन्त्रं सरेट्द्रुघनेश्वरः ॥१०॥
 नोपमर्षति दारिद्र्यं तार्क्ष्यं भोगिकुलं यथा । अस्य मन्त्रस्य चोद्धारं प्रवक्ष्ये शृणु पार्वति ॥११॥
 यस्यैव ज्ञानमात्रेण महादारिद्र्यनाशनम् । मत्तुरीयं विन्दुयुतं लज्जावीजमनन्तरम् ॥ १२ ॥
 लक्ष्मीवीजं ततः प्रोक्तत्वा सर्वोध्य च रतिप्रियाम् । वह्निजायान्वितो मन्त्रः सर्वमन्त्रोत्तमोत्तमः ॥ १३ ॥
 लज्जावीजं ह्रीं, लक्ष्मीवीजं ध्रौं, सर्वोध्य च रतिप्रिया रतिप्रिये, वह्निजाया स्वाहाकार । तथा—
 नाङ्गन्यासकरन्यासौ न चन्दो नास्य देवता । ध्यानमस्थाः प्रवक्ष्यामि शृणु तं शैलसंभवे ॥१४॥

हेमप्राकारमध्ये सुरविटपितले हेमपीठाधिरुद्रा

यची वाला विमर्षत्परिमलानहुलोलोन्नामिषम्मिल्लभारा ।

पीनोतुङ्गमनाङ्ग्या कुवलनयनया रङ्गवर्णा करार्ध-

ध्राम्यद्रक्तोत्पला भानवरिवभना रक्तभूषाङ्गरागा ॥ १५ ॥

इति ध्यानं विधातव्यं चन्दनेनानुलेपिते । ताम्रपात्रे विधातव्यं मण्डलं सुमनोहरम् ॥ १६ ॥

तत्र पूजा प्रकर्तव्या देव्या एव मनीषिणा । कुर्वरेण मतेनासाः पूजैव क्रियते सदा ॥ १७ ॥

ऋषाम्य प्रयोग.— तत्र प्राग्ब्रह्मातृकान्यामान्तं विधाय मूलं शान्थानायम्य, देवीं ध्यात्वा मानसपूजां विधाय, प्राग्दर्श्यादिस्थापनाचार्यमपूजान्ते चन्द्रानुलिखे ताम्रादिपात्रे चतुरस्रवेष्टितं शृङ्गं मण्डलं कृत्वा, तत्र श्रेणीमाहाहाहाहनादिपरमीकरणान्तं तत्तन्मूढा विधाय, आत्मनात्रियोदशोपचारैः संपूज्य दुग्धदधि-स्वण्डपायमशकरामैवेद्यं कृत्वा ताम्रमूलं समर्प्य, मूलमन्त्रं यथाशक्ति जपित्वा, जपं वेद्या चामहस्ते समर्प्य, प्रदक्षिणमन्कारैः परितोष्य विवृजेत् । तथा—

महस्रं सप्ततिस्त्रात्रं पुरश्चरणिमिष्यते । तथा घृतेन खण्डेन मधुना च दशाशकम् ॥ १८ ॥

होमोऽपि च विधातव्योऽस्मिना दारिद्र्यमुक्त्वे । रात्रौ च जप्यते चाष्टसहस्रं मन्त्रवासरान् ॥ १९ ॥

मुक्त्वे वाष्पयत्राशुक्ते पायमानं प्रदापयेत् । घृतेनापि च मिद्धिः स्यात् पुरश्चर्याधिका भवेत् ॥ २० ॥

बहु किं कप्यते देवि निशापां जप्यते सदा । शतं वा दशकृत्वो वा सकृदापि च किं पुनः ॥ २१ ॥

न भवेद् तस्य दारिद्र्यमभिजानीहि पार्वति । चन्द्रस्रग्गण्डे चापि जप्त्वा दारिद्र्यमुक्त्वे ॥ २२ ॥

विचं दृष्टान्यलोकस्य जपेददृशन् मनुम् । तत्कामाय ददात्येव सर्वं तद्विधाय च ॥ २३ ॥

अष्टयत्तमष्टोत्तरस्थानमित्यर्थं । तद्विधाय ताम्रशाय द्रिद्रियेति यावत् ।

यद्यप्यं जप्यते मन्त्रः श्वेतपुष्पैश्च पूजयेत् । दरिद्राय स्वयं दत्ते शृहमानीष हेम च ॥ २४ ॥

येतार्मा जप्यते मन्त्रः सदा यत्किंपुरःपरम् । तस्य पुत्रश्च पौत्रश्च प्रपौत्रश्चापि तत्सुतः ॥ २५ ॥

दारिद्र्याभिमर्षं याति न कदाचित्च मंगयः । मय प्राहेति सा यची यो मा मरति नित्यशः ॥२६॥

तस्य दारिद्र्यशमनं दासीवत् करवाण्यहम् । ॥

इति । घनदायकविषोपविधिं सिद्धशावतन्त्रे—

लपूर्वं विन्दुसंपुङ्कं लक्ष्मीप्रखण्डमेव च । मायावीजं समुद्धृत्य संबोध्य च रतिप्रियाम् ॥ १ ॥

वह्निजायावधिः श्रोत्रो मथुराजोत्तमोत्तमः । ॥

लक्ष्मीप्रखण्डं श्रोत्राजम् । कुबेरानुमतोऽयं मन्त्रः । अस्य पूजाप्रयोगः— तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिपिसि कुबेराय श्रुष्ये नमः । मुखे पद्मिन्दुन्दमे नमः । हृदि घनदायै देवतायै नमः, इति विन्यस्य ममार्माष्टायै विनियोगः, इति कृताञ्जलिस्तथा “हां हृदाय नमः” इत्यादिना करपङ्कजन्यासं विधाय ध्यायेत् ।

कुङ्कुमोदरगर्भामां किञ्चिद्यौवनशालिनीम् । मृणालकोमलशुभां केयूराङ्गदभूषिताम् ॥ २ ॥

कराभ्यां भ्राम्पत्कहारां रक्तवस्त्राङ्गरागिणीम् । हेमप्राकारमध्यस्थां रत्नसिंहासनोपरि ॥ ३ ॥

ध्यायेत् कल्पतरुमूले देवीं तां घनदायिकाम् । ।

एवं ध्यात्वा मानसोपचारैः संपूजयेत् । अस्या यन्त्रम्—

नवयोन्पारमकं चक्रं विलिखेत् कर्णिकोपरि । दिग्दलं पद्ममालिख्य चतुरस्रं ततो बहिः ॥ ४ ॥

कोशेषु वज्रान् संलिख्य मध्ये बीजं समुदरेत् । ॥

ततोऽयंस्थापनम्— फणिसि पात्रे प्रस्ताह्य, नम इत्यापूर्य, ततः प्रणवेन गन्धपुष्पं निसिष्य, तीर्थमावाह्य धेनुमुद्रां प्रददर्प, तेनोदकेनात्मानं पूजोपकरणं चाभ्युक्ष्याद्यत्प्रादिनात्मानान्तं पीठं संपूज्य ‘पद्माय नमः’ इति समस्तं संपूज्य पुनर्ध्यात्वा बाह्यपञ्चोपचारैः पूजयेत् । ततो योनिमुद्रां प्रददर्प्याङ्गानि केतरेषु मध्ये दिव्यं च ‘हां हृदाय नमः’ इत्यादिना पङ्कजानि पूजयेत् । ततो दलेषु उँ ध्रियै नमः । एवं लक्ष्म्यै०, परमायै०, पद्मनेत्रायै०, पद्मालपायै०, रमायै०, हृदिप्रियायै०, तारायै०, कमलायै०, अम्बायै नमः । इति संपूज्य, पुनर्मध्ये देवीं संपूज्य भृष्णीपादिकं सर्वे प्राग्बत् समर्थं वयायाङ्गि जपित्वा जपे समर्थं जमस्वेति विसर्जयेत् । अस्य पुरश्चरणं लताजप । तथा—

प्रजपेदक्षत्रेण रत्नादिककृतेन तु । लक्ष्मणे मन्त्रमिद्विः पुरश्चर्या समाचरेत् ॥ ५ ॥

विनियोगान्यथा कुर्यात् साधकः स्वप्नोरथान् । रात्रौ च जपते साष्टसहस्रं सप्तवासरान् ॥ ६ ॥

एतेनैव सुसिद्धः स्यात् पुरश्चर्यादिको विधिः । किमिहासुलभं देवि साधयेद्यदि मानवः ॥ ७ ॥

शुक्त्वा वाप्यवशाशुक्त्वा पायमानं प्रदापयेत् । दशकृतोऽथवा शौचमकृत्वा च कुचैलवाम् ॥ ८ ॥

यः स्मरेत् देवि विद्यां तां दारिद्र्यनिर्नाभिभूयते । कामदेवं यजेत् पार्श्वे देव्याः प्रत्यहमादरान् ॥ ९ ॥

तेन शीता महादेवी वाञ्छितार्थं प्रयच्छति । पूजान्ते च समायाति रात्रौ देवी घनेश्वरी ॥ १० ॥

सर्वालङ्कारमुत्सृज्य दत्त्वा याति निजालयम् । घनं च विपुलं दत्त्वा साधकस्य मनोरथान् ॥ ११ ॥

पूजयित्वा महेशानि वशागा जापते शुभा । यद्वा मत्स्या महादेवि चन्दनेनानुलेपनम् ॥ १२ ॥

दातव्यं सर्वदा तस्यै नित्यं दारिद्र्यशान्तये । यच्चिषी स्वयमाहेति यो मां शरति मानवः ॥ १३ ॥

तस्य दारिद्र्यनिर्नाशं दासीवत् करवाण्यहम् । सहस्रमप्ततिर्वावत् पुरश्चर्यामिष्यते ॥ १४ ॥

घृतेन खण्डेन तथा मधुना च दशांशतः । होमोऽपि च विधातन्त्रः क्षणाद् दारिद्र्यशान्तये ॥१५॥
 पूजा कार्या महादेव्याश्चन्देनानुलोपिते । ताप्रपात्रे तथा कार्यं मण्डलं सुमनोहरम् ॥ १६ ॥
 तत्र पूजा विधातव्या देव्या एवं मनोपिणा । कुतो दारिद्र्यशङ्कास्य स हि कोटीश्वरो नरः ॥१७॥
 नाङ्गन्यासकरन्यासौ नाङ्गं चैवास्य देवता । कुबेरस्य मतेनास्याः पूजापि क्रियते तथा ॥ १८ ॥
 इति धनदापरिच्छेद ॥ अथ यत्निशीमेदा । तत्रादौ मधुमती—

पाशं मायामङ्कुशं च कामराज च कूर्वकम् । तारमग्निप्रियान्तोऽयं वसुवर्षः प्रकीर्तितः ॥ १ ॥
 “आर्होर्होर्होर्होस्वाहा ” ॥

मधुच्छन्द ष्टपिस्त्रिष्टुप् छन्दो मधुमतीति च । मुन्याद्याः पञ्चभिर्नाजैः पञ्चाङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ २ ॥

जो स्वाहेत्यक्षमन्त्रः स्वाद् देवो ध्यायेत् समाहितः । मणिक्राञ्चनपीठस्थां सुपर्वाण्युत्प्रेताम् ॥३॥

दोर्भ्यां नीलाम्बुजयुग दधानां विशदप्रभाम् । चारुमित्तमुखाभ्योऽज्ञा देवीं मधुमतीं स्मरेत् ॥४॥

अष्टलव जपितान्ते जुहुयात् तद्दशांशतः । विन्वपत्रैर्घृतार्कश्च ततो विप्रान् समर्चयेत् ॥ ५ ॥

यनेजपादिके पीठे नवशक्तिसमन्विते । केसरेषु पटङ्गानि वसुप्रप्रेषु शक्रयः ॥ ६ ॥

निद्रा क्षया चमा तृण्या काग्निरार्या धुतिः स्मृतिः । भूपुरं लोकपालांश्च तदक्ष्णाणि च तद्गहिः । ७ ॥

एवं देवीं पूजयित्तुस्तस्य श्रीः सर्वतोमुत्ती । भ्रूपतीन् रक्तकमलैस्ताम्बुलैर्भोषितो हुतैः ॥ ८ ॥

वशयेत् पाथसैर्भोगान् प्रामोति विपुलान् नरः । मधुमत्याः परो मन्त्रो भौतिको विन्दुना युतः ॥९॥

विन्दुना युतो भौतिकः ५ इति ।

ध्यायेत् कुमारिकां देवीं पूर्वघञनादिकम् । अर्धकोटिजपादेव नानाविधानिर्धर्मेवत् ॥ १० ॥

माया प्रमदे स्वाहेति पङ्क्तौ मन्त्रीरिना । अग्निः शक्तिः स्मृत छन्दो गायत्रं प्रमदाह्वया ॥११॥

देवता पद्दीर्घयुगलजाषीजेनाङ्गक्रिया मता । सुवर्णाभरणैर्घुङ्गा कराभ्या च वराभये ॥ १२ ॥

दधाना मधवाद्यैश्च सेवितां निद्राकिञ्चरः । सुवर्णवर्णां प्रमदां भावयेत् माधकोत्तमः ॥ १३ ॥

रसलक्षं जपेन्मन्त्रं तद्दशांशं मृतैर्हुनेत् । अङ्गुडिष्पालवस्त्रार्थैश्चिभिरावरणैर्भजेत् ॥ १४ ॥

ततो वने धिविके तु अयुतं नियतो हुनेत् । पापमात्रेण जुहुयात् तद्दशांशं ततः स्वपेत् ॥ १५ ॥

एकविंशं दिनं यावदेवमाचरतो निशि । आगत्य देवीं साभीष्टं ददात्येव न संशयः ॥ १६ ॥

प्रमदोतिपदं हिला प्रमोदे पदमुद्धरेत् । प्रमोदाया महामन्त्रो वाञ्छितार्थप्रदायकः ॥ १७ ॥

भ्रामदृष्यादिपूजा स्यात् पूर्वमेवा च पूर्ववत् । कृता सरित्ते विद्वान् मण्डलं चन्दनेन च ॥ १८ ॥

जपो होमश्च कर्तव्यः प्रमोदां पश्यति भ्रुम् । ततो हिलिद्वयं वन्दीदेव्यं हृच्छिववर्णकः ॥१९॥

भैरवोऽस्य अग्निः प्रोक्तस्त्रिष्टुप् छन्दश्च देवता । वन्दीदेवीं सयुद्धिष्टां लोकेशं हृद्दीपितम् ॥ २० ॥

ततो द्विशः पटङ्गानि कृता ध्यायेत् परा शिवाम् । नीलजीमूतसङ्काशा रत्नसिंहामनस्यिताम् ॥२१॥

वरामये कराभ्यां च दधतीं पानपात्रकम् । सेवितां सुरकन्याभिर्भजे वन्दी भवच्छिदे ॥ २२ ॥
 लक्ष्मद्रयं जपित्वान्ते पायसेन ससर्पिषा । तद्दशांशं हुनेत् पीठे प्राक्प्रोक्ते पूजयेच्छिवाम् ॥ २३ ॥
 कार्तिकायां पडङ्गानि शङ्गीः पत्रेषु संयजेत् । कालीं तारां मगवतीं कुञ्जाख्यां शीतलापि च ॥ २४ ॥
 त्रिपुरा मातृका लक्ष्मीलोकेशानायुषैः सह । एवमाराधिता वन्दी साधकाय समीहितम् ॥ २५ ॥
 दद्यात् त्रिसप्तदिवसमयुतं प्रत्यहं जपेत् । गणेशं पूजयित्वादौ नियमेन समन्वितः ॥ २६ ॥
 ततः कारागृहान्मृत्त्रिमेवं कुर्याद्विचक्षणः । अपूपे चतुस्त्रान्तष्टकारे साध्यनामकम् ॥ २७ ॥
 घृतेन विलिखेन्मायां दिक्षु संलिख्य तत्परम् । अष्टादशार्णमन्त्रेण चतुरस्रं प्रवेष्टयेत् ॥ २८ ॥
 तारत्रयं बन्धसुप्त्य बन्धान्मोचं कुरुद्वयम् । स्वाहान्तेन ततो बन्धां स्थिताय तमपूपकम् ॥ २९ ॥
 दद्यात् स भक्तपित्वा तु बन्दीमुक्तौ मवेन्नरः ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायाचार्यवर्यमगवन्पुण्यपादश्रीगोविन्दाचार्यशिष्य—श्रीमगवच्छुङ्गराचार्य-
 शिष्य—श्रीत्रिप्रगुशर्माचार्यशिष्य—श्रीमगल्लभाचार्यशिष्य—श्रीविद्यारण्यवदिविरचिते
 श्रीविद्यारण्यवाक्ये नाम्ने पञ्चविंश श्वासे ॥ २५ ॥

बद्विंशः श्वासः ।

अथ यक्षिणीमन्त्राः । सिद्धशास्त्रतन्त्रे—

अथ वक्ष्ये महादेवि समस्ताभीष्टसिद्धिदाम् । महाविद्यां महागोप्यां संप्रीत्या वटयक्षिणीम् ॥१॥

एहोहि यक्षियुगलं महायक्षिपदं ततः । वटवृक्षनिवासन्ते नि-शीघ्र मे च सर्वं च ॥ २ ॥

सौख्यं कुरुयुगं स्वाहा मन्त्रो द्वात्रिंशदर्णकः । श्रद्धयिः स्याद्विश्रवारुन्दोऽनुयुष् स्वाद् देवता तथा ॥३॥

यक्षिणी वटपूर्वा च बहुशब्दयन्धिवसुन्मितैः । मुन्यक्षैश्च पठद्धानि कुर्यान्मूलाणुवर्णकैः ॥ ४ ॥

मूर्ध्नि नेत्रद्वये वक्षे नासाकर्णास्युग्मरः । कुचयोः पार्श्वयोश्च हृदि नाभौ तथोदरे ॥ ५ ॥

कटपूरुनामिजङ्घासु जान्बोध मणिवन्धयोः । करयोर्मस्तके न्यसेन्मन्त्रवर्णान् विशालधीः ॥ ६ ॥

रक्तमान्पान्मरधरां रक्तगन्धानुलेपनाम् । रक्तभूषणभूषाङ्गीं नीलतोपदसंनिभाम् ॥ ७ ॥

नागवल्लीदलपुतलताक्रमुकमञ्जरीम् । दधानां मृगनेत्रां च संसरेद्वटयक्षिणीम् ॥ ८ ॥

लक्षयुगलं वटाधस्ताज्जपेद् बन्धूकसंभवैः । कुसुमैस्तद्दशांशेन जुष्टुयान्मन्त्रसिद्धये ॥ ९ ॥

शाक्ते पीठे धनेद् देवीं प्रोच्यन्ते पीठशक्रयः । कामदा मानदा रक्ता मधुरा मधुरानना ॥१०॥

नर्मदा भोगदा भन्दा प्राणदा पीठशक्रयः । मनोहराय यक्षिण्या योगपीठाय हुन्मनुः ॥ ११ ॥

कणिकाया धडङ्गानि यत्रैवष्टसु शक्रयः । सुनन्दा चयिदेका हासा सुलाया मदविह्वला ॥१२॥

आमोदा च प्रमोदा च सुखदाष्टौ च सिद्धयः । चतुरमे लोकपालान् वज्राघायुधसंयुतान् ॥१३॥

विविक्ते विविने गत्वा न्यग्रोधाधस्तले जपेत् । सहस्रं प्रत्यहं मन्त्री सप्तमे दिवसे तथा ॥ १४ ॥

मण्डलं चन्दनैः कृत्वा पृथदीर्षं प्रकाशयेत् । तन्मण्डले बजेद् देवीं नियतो वटयक्षिणीम् ॥१५॥

आनिर्वाणं तदग्रे तु प्रजपेन्मन्त्रनायकम् । मञ्जीरशब्दं गीतं च श्रुत्वा निर्मयतो जपेत् ॥१६॥

देवीं प्रत्यक्षतां याति तदा वै सुरतार्थिनी । तत्कामपूरणेनासौ दद्याद्वाञ्छितसुखम् ॥ १७ ॥

तदारभ्य च भार्गवत् माधकस्यानुतिष्ठति । रमाद्वयं यक्षिणी ईश्वरं स्वाहा महामनुः ॥ १८ ॥

“श्रीश्री यक्षिणि हृदयं स्वाहा ।”

दशाक्षरो मुनिः प्राग्बत् पंक्तिरुद्धं उदाहृतम् । यक्षिणीं देवता प्रोक्त्वा मेकैकात्रियुग्मरः ॥१९॥

मंदरङ्गक्रिया प्रोक्त्वा ध्यायेत्सम्पत्कालने । सिंहासने समामीनां स्वर्णरत्नविभूषणाम् ॥ २० ॥

रत्नान्मरधरा रत्नमम्परोगणसेविताम् । ध्यात्वैव मजपेन्नचं जपायुष्पदैशाशतः ॥ २१ ॥

हुनेत् पूर्वोदिते पीठे यजेत् सर्वेष्टदा भवेत् । मणवं क्रोधियुक् सेन्दुमनुग्रहमुदीरयेत् ॥ २२ ॥
मदनान्ते मेखले स्यान्नमःस्वाहान्तको मनुः । रव्यर्षोऽस्याः समर्चादि प्राक्श्रोक्तविधिना चरेत् ॥ २३ ॥

“श्रीं कौं मदनमेखले नमः स्वाहा”

मधूकतरुमूले तु चतुर्दशदिनावधि । अपुतं प्रत्यहं जप्यात् महसं जुहुयात् सुधीः ॥ २४ ॥
मधुरात्रैर्मधूकोत्थपुष्पैस्तकाष्ठदीपिते । वटौ तुष्टाञ्जनं यच्छेद्येन परयानि भूमिधिम् ॥ २५ ॥
तारं चाग्भवमुद्भृत्य विशाले भुवनेश्वरी । श्रीः कामः स्वाहया युक्तो मन्त्रः प्रोक्तो दशाक्षरः ॥ २६ ॥
प्राग्बन्धुन्यादिकं ज्ञेयं चिञ्चावृत्तले शुचिः । जपेन्नघं दशाशेन शतपत्रैर्हुनेत् ततः ॥ २७ ॥
विशाला यन्त्रिणां तुष्टा माघकाय रसायनम् । प्रयच्छेद्येन दीर्घायुराप्नुयात् माघकोत्तमः ॥ २८ ॥

इति यक्षिणीप्रकरणम् ॥ अथ मातङ्गोप्रकरणम् । उत्तरतन्त्रे—

राजमातङ्गिनीमन्त्रं प्रवक्ष्यामि यथाविधि । यत्पादद्वन्द्वभरसीरुहमंस्मृतिगो नरः ॥ १ ॥
लभते मुक्तिमतलां दुष्प्रापां मिद्विसञ्चर्यैः । येन चार्कषणं साध्यवशाकारो यतो भवेत् ॥ २ ॥
येन बाञ्छितमामोति यशस्वी नियतं भवेत् । दुरितौघप्रविध्वंसः सौभाग्यामिश्र निश्चिता ॥ ३ ॥
सेवितं सन्ततिकरं (न स्यात्) निगडवन्धनम् । समन्तेषु च शास्त्रेषु पाण्डित्यमधिकं भवेत् ॥ ४ ॥
विशिष्टशिष्टगम्भीरपदविन्यासकोमले । ललिते च कवित्वेऽर्मा प्रगल्भः सुतरां भवेत् ॥ ५ ॥
सङ्गीते सर्वविद्यासु चात्यन्तं निपुणो भवेत् । मन्दिरे तस्य कमला साध्वनश्वरविभ्रमा ॥ ६ ॥
निरन्तरं च वसति नात्र कार्या विचारणा । किमत्र बहुनोत्रेण वचसां पतिरेव सः ॥ ७ ॥
कान्त्या रतिपातिलञ्ज्या कमलापतिरप्यर्सा । द्वादशो दण्डियुग् व्योम वह्निदण्डिद्वित्रिमूर्तियुक् ॥ ८ ॥
तादृशं भवेदस्य सद्यो विन्दुयुतं च हृत् । भ्रूलोर्मध्ये गवाणो स्तो विविन्दुः कमला विपम् ॥ ९ ॥
कान्तियुक् कामिका विन्दुयुता काञ्च तृतीयकम् । शिवयुक् श्वरिशब्दान्ते भृगुरामिश्र केवलः ॥ १० ॥
अम्बु द्वितीयवर्गस्य मध्यस्य च तपञ्चमम् । विषं नो व्योमा वह्निदृक् सर्वान्ते सु च कात्परम् ॥ ११ ॥
राजिसर्वमुखं प्रोक्त्वा सविन्दुर्वह्निरीरितः । जिग्यन्ते प्रवदेत् सर्वं वशंकर्योस्तु मध्यतः ॥ १२ ॥
राज स्त्रीपुरुषं दृष्टमृगं सखं चतुर्थं च । स्थानेषु सर्वलोकान्ते विषं तत्कर्णयुक् च कम् ॥ १३ ॥
आदित्यः शिवयुग्-नीरं तदन्ते कान्तियुग् रविः । दीर्घा मरुच भृग्वम्ब्या व्योम कान्तियुतं मनुः ॥ १४ ॥
अष्टाशीत्यक्षरः प्रोक्तः सर्वकामसमृद्धिदः । रचार्थं मर्वलोकानामायुरारोग्यवर्धनः ॥ १५ ॥
शान्तिके पौष्टिके चैव वृद्धिमिद्धिकरः प्रिये^१ । अपमृत्युजयः शौदो ह्यपस्मारघ्नयङ्करः ॥ १६ ॥
सर्वज्वरांश्च शूलानि शक्नो नाशयितुं चणत् । राजद्वारे विशेषेण संग्रामे रिपुमङ्कटे ॥ १७ ॥
अग्निचोरनिपातेषु मर्वग्रहनिवारणे । सन्नसेषु पिशाचेषु गन्धर्वेषु च ॥ १८ ॥
नदीप्रतरणे दुर्गे संग्रामे प्राणसंशये । अर्मा मन्त्रः प्रयुक्तः स्यादेतत्सर्वनिवारणः ॥ १९ ॥

स्त्रीणां सौभाग्यहीनानामपुत्राणां विशेषतः । अपुष्पा धानपत्या या सदा पुष्पवती च या ॥ २० ॥
 पतिद्वेष्या च या नारी दुष्टा स्वश्रूजनं प्रति । या वन्द्या मृतपुत्रा च निद्रालस्यमहाभयैः ॥ २१ ॥
 इत्येवमादिदोषैश्च दुष्टानां योपितामयम् । शक्रस्तददोषहरणे स्मरणदेव निश्चितम् ॥ २२ ॥
 स्त्रीवरनरवरयादिसर्ववश्यजयप्रदः । स्त्रीणां संमोहने शक्रो नराणां च विशेषतः ॥ २३ ॥
 मतङ्गमुनिना पूर्वं गीतस्तेनाप्यनुष्ठितः । वासुदेवेन गीतोऽयं तुभ्युरुग्रशुखादिभिः ॥ २४ ॥
 जप्तः सदा महामन्त्रो वमिष्टाद्यैर्महर्षिभिः । ॥

द्वादश ये दण्डी अनुस्वारस्तयुक्तेन ये । व्योम ह, धर्मा रेफ, दण्डी अनुस्वार, त्रिमूर्ति ई
 तेन ही । अस्थि शकार । तादृशेषु बह्विदण्डिभिमूर्तियुतमित्यर्थे तेन थौ । सघ. श्रोकार । त्रिन्दुरनु-
 स्वारस्तेन जौ । इन्नम । अथोमंथे गणार्णौ तेन भगवति । विविन्दु. कमला श्री । त्रिपं म कान्तियुक्
 आकारयुक्तं तेन मा । कामिका त, त्रिन्दुयुता तेन त । कर्तनीयं ग, शिष्य ए तेन ने । श्वरि
 स्वरूपं । भृगु स । अग्नी रेफ केवल स्वररहितोऽभ्यु चकारस्तेन ये । द्वितीयवर्गस्य मध्यस्थं ज,
 तपञ्चमं न, विष म, नौ स्वरूपं, व्योम ह, आ स्वरूपं तेन हा, बह्वि र दृक् इ तेन रि । सर्वे
 स्वरूपं, सु स्वरूपं, फात्पर ख, राजि स्वरूप, सर्वमुत्त स्वरूप, त्रिन्दुबह्वि रं, जिनि स्वरूप, सर्व-
 यशङ्गयोर्मध्ये राजपदं खीपुदपपदं दुष्टमृगपदं सत्यपदं च प्रत्येकं वदेत् "चतुर्षु स्थानेषु" इत्युक्ते ।
 सर्वलोक स्वरूप, विष म, तत्कर्मयुक्तं तेन मु । कं स्वरूपं । आदित्य म, शिन्दुगोकारयुक्तं तेन ने । नीरं
 घ, तद्वत् श, फातियुप्रथिमां, वीघां न, मरुत् य । भृगुः स, अस्तु व, आ स्वरूपं तेन स्वा ।
 व्योम ह, फान्ति आ तेन हा, ॥ स्पष्टम्— "पैर्होर्थाङ्गो नमो भगवति श्रीमातङ्गेश्वरि सर्वजनमनोहरि
 सर्वमुखराजि सर्वमुखराजिनि सर्वराजवशङ्करि सर्वस्त्रीपुत्रवशङ्करि सर्वदुष्टसुगवशङ्करि सर्वसत्त्ववशङ्करि स-
 र्वलोकममुक मे वशमानय स्वाहा" (८८) ॥ तथा—

दक्षिणामूर्तिरस्य स्याद्वृषिगुण्ड उदाहृतम् । गायत्र देवता प्रोक्ता मातङ्गी सर्वसिद्धिदा ॥ २५ ॥

एकविंशतिभिर्वर्णैर्हृदयं समुदाहृतम् । त्रयोदशभिर्गणैः स्यान्निष्कराष्टादशार्णकैः ॥ २६ ॥

शिक्षा तावन्निरर्थैः स्यात् कवचं दशभित्तिभिः । नेत्रं द्वाभ्यामथास्त्रं स्यान्मन्त्रवर्णैर्विभागणः ॥ २७ ॥

बाह्यायाकमलाद्याद्यैर्न्यासं कुर्यात् कराङ्गयोः । ॥

आद्ये प्रथमोऽङ्केकविंशतिभिर्वर्णैः तेन चतुर्विंशतिवर्णान्मको हृदयमन्त्र । "वर्णैश्चतुर्विंशत्या स्याद्-
 द्वादशि" शारदातिलरुचचनात् ।

शिरोललाटभूमध्ये तालुकपटगलोरसि । अनाहते भुजद्वन्द्वे जडरे नापिसण्डले ॥ २८ ॥

स्वाधिष्ठाने गुह्यदेशे पादयोर्दक्षिणान्ययोः । मूलाधारे शुद्धे न्यसेत् पदान्यष्टादश क्रमात् ॥ २९ ॥

पण्डस्तन्मणि, गलमन्त्रश्च ।

मुखैरुडिचतुःपदभिर्मुपट्पूर्वाष्टभिः । दशपत्तपट्वेदान्निचन्द्रपुनमगुणाविभिः ॥ ३० ॥

गुणाव्यय, जमयोऽर्था, पर्वता सप्त, पद्भिर्दश, वेदाश्चत्वार, अन्नपल्लव, चन्द्र एक, अस्ति द्वयम् । तथा—
 पदपद्भिरिय प्रोक्ता मन्त्रवर्णैर्वयाक्रमम् । (रत्याद्या मूलहृदयभूमिषु त्रिचक्षुः ॥ ३१ ॥

चारुगन्धिलक्ष्मीबीजाया मातङ्गन्ताः प्रविन्यसेत् । शिरोपदनहृद्गुणपादेषु च प्रविन्यसेत् ॥ ३२ ॥

हृल्लेखां गगनां रक्षां भूयो मन्त्री करालिकाम् । महोच्छुम्भां स्वनामाद्यवर्षवीजपुरःसराः ॥ ३३ ॥
मातङ्गन्ताः प्रविन्यस्य वाणन्यासमथाचरेत् । मूर्ध्नि पाटास्यगुह्येषु हृदम्भोजे प्रविन्यसेत् ॥ ३४ ॥
द्राविणीं शोषिणीं भूयो वन्धिनीं मोहिनीं पुनः । आकर्षिणीं स्वनामाटिबीजाद्याः शुभलक्षणाः ३५
स्वनाम्नामाचरणां एव बीजानि यासां तास्तदाद्या इत्यर्थः । (केचिच्च स्वनामादौ पूर्वोक्तबीजाद्या इति
वदन्ति , एवं चेदाद्यशब्देन्यर्थप्रसङ्गो दुष्परिहरः ।)

मातङ्गन्तास्ततो न्यमेन्मन्मथान् वदनामयोः । पार्थकृत्योर्नाभिदेशे कटिपार्श्वसके पुनः ॥ ३६ ॥
बीजत्रयादिकान् मन्त्री मन्मथं मकरध्वजम् । मट्टन पुष्पधन्वानं पञ्चमं कुसुमायुधम् ॥ ३७ ॥
पष्ठं कन्दर्पनामानं मनोभवरतिप्रियौ । मातङ्गन्तास्ततो न्यमेत् स्थानेष्वेतेषु मन्त्रवित् ॥ ३८ ॥
बीजत्रयं मूलमन्त्राद्यम् ।

प्रथमानङ्गकुसुमा भूयोऽन्यानङ्गमेखला । अनङ्गमटना तद्वदनङ्गमटनातुरा ॥ ३९ ॥
अनङ्गमदनाद्रेगा भूयश्चानङ्गसंभवा । सप्तम्यनङ्गभुवनपालिनी स्यादथाष्टमी ॥ ४० ॥
अनङ्गशशिरेखाख्या मातङ्गन्ताः प्रकीर्तिताः । विन्यस्तव्यास्ततो मूलेऽधिष्ठाने माण्डपूरके ॥ ४१ ॥
हृत्कण्ठास्ये भ्रुवोर्मध्ये मस्तके मन्त्रिणा ततः । आद्ये लक्ष्मीरस्वत्यौ रतिः प्रीतिश्च कीर्तिका ॥ ४२ ॥
शान्तिः पुष्टिस्तथा तुष्टिर्मातङ्गीपदशेखरा । मूलमन्त्रं प्रविन्यस्य निजमूर्धनि मन्त्रवित् ॥ ४३ ॥
(आघारदेशेऽधिष्ठाने नाभौ पश्चादनाहते । कण्ठे वक्त्रे भ्रुवोर्मध्ये मस्तके विन्यसेत् क्रमात् ॥ ४४ ॥
ब्राह्मणाद्याः पूर्वमुद्दिष्टा मातङ्गीपदपश्चिमाः । एषु स्थानेषु विन्यसेदमिताङ्गादिभैरवान् ॥ ४५ ॥
आसिताङ्गो रुद्रयण्डः क्रोधोन्मत्तकपालिनः । भीषणाख्यश्च संहार इत्यष्टौ भैरवाः स्मृताः ॥ ४६ ॥)
आघारदेशेऽधिष्ठाने नाभौ पश्चादनाहते । कण्ठदेशे भ्रुवोर्मध्ये विन्दौ भूयः कलापदे ॥ ४७ ॥
निरोधिकायामर्धेन्दौ नादनादान्तयोः पुनः । उन्मन्यां विषुवक्त्रे च ध्रुवमण्डलके शुभे ॥ ४८ ॥
भूमभ्यादिशिवान्तानि स्थानान्यूर्ध्वोर्ध्वं ज्ञेयानि ।

प्रमथा भाविनी विद्युन्माला चिच्छक्तिरप्यथ । ततश्च सुन्दरानन्दा नागवर्ष्नीरिति क्रमात् ॥ ४९ ॥
शिरोभालहृदाधारेष्वेता बीजत्रयादिकाः । मातङ्गन्ताः प्रविन्यसेद्यथावद् देशिकोक्तमः ॥ ५० ॥
मातङ्गी महदाद्यन्तां महालक्ष्मीपदादिकाम् । सिद्धलक्ष्मीपदाद्यन्तां मूलमाधारमण्डले ॥ ५१ ॥
न्यस्य तेनैव कुर्वीत व्यापकं देशिकोक्तमः । एवं न्यस्तशरीरोऽसौ चिन्तयेन्मन्त्रदेवताम् ॥ ५२ ॥
अश्रुतोदधिमध्येस्ये रत्नद्वीपे मनोरमे । स्वर्णप्राकारसन्वीते मण्डपे रत्ननिर्मिते ॥ ५३ ॥
कदम्बीवल्वकङ्कारकल्पवृक्षोपशोभिते । (वेदिमध्ये सुखास्तीर्थे रत्नमिहासने शुभे ॥ ५४ ॥
अष्टपत्रं महापत्रं केमराढ्यं मकरार्णिकम् । तन्मध्ये च त्रिकोणं स्यादष्टपत्रं ततो बहिः ॥ ५५ ॥
पुनः षोडशपत्रं स्याच्चद्वाह्ये स्याच्चतुर्दलम् । वेदासं सचतुर्द्वारं मण्डलं प्रोक्तमुत्तमम् ॥ ५६ ॥)
तस्य मध्ये सुखामीनां श्यामवर्णां शुचिस्मिताम् । कदम्बमालाभरणां पूजितां च सुरासुरैः ॥ ५७ ॥

प्रलम्बालकसंपुक्ता चन्द्रलेखावर्तसिकाम् । ललाटे तिलकोपेतामीपत्प्रहसिताननाम् ॥ ५८ ॥

किञ्चित्स्वेदाम्बुमधुरललाटफलकोज्ज्वलाम् । बलीतरङ्गमध्या तां रोमराजीभिराजिताम् ॥ ५९ ॥

सर्वाभरणसंपुक्तां युक्ताहारविभूषिताम् । नानामणिगणोन्नद्धकटिस्त्रैरलङ्कृताम् ॥ ६० ॥

चलयं रत्नखचितैः केयूरैर्मणिभूषितैः । भूषितां द्विभुजा बालां मधुवृणितलोचनाम् ॥ ६१ ॥

आपीनमण्डलभोगसमुन्नतपयोधराम् । प्रलम्बकर्णाभरणा कर्णोत्तमविराजिताम् ॥ ६२ ॥

तमालनीलां तरुणीं मधुमत्तां मतङ्गिनीम् । चतुःषष्टिरुलारूपपार्श्वस्थशुकशारिकाम् ॥ ६३ ॥

कोटिशालार्कसङ्काशां जपाकुसुमसनिमाम् । एवं वा पीतवर्णां वा ध्यायेन्मातङ्गिनीं पराम् ॥ ६४ ॥

एवं ध्यात्वा समाराध्य मानमैरुपचारकैः । अर्घ्यादिपात्राद्यायामाद्य पूजयेत् परमेश्वरीम् ॥ ६५ ॥

इति । मातङ्गमुकोशे— " मध्यादि शक्तिरेजो रसवसुचतुरक्षस्थमाधारमन्त्रे. पात्र सूर्यस्य सोमस्य च विमल-
जल मण्डल भाषयित्वा ।" इति अर्घ्याधारमण्डलमाह— मध्यादिग्नि । शक्तिर्भुवनेश्वरीनीजं, यत्किं (यदि) धिकोण-
मिति यावत् । रत्न पदकोण । चसु अष्टकोणं । मण्डलमित्यङ्गरित्यादिषु त्रिषु स्थानेषु मन्त्रप्राप्ति । सारमन्त्रप्रहे—

धर्मादिवत्पते पूर्वाङ्के पीठे शक्तीर्नवाचयेत् । मातङ्गन्ता विभूतिर्ध्व उन्नतिः कान्तिरेव च ॥ १ ॥

सृष्टिः कीर्तिः मनतिश्च व्युष्टिरुत्कृष्टिरेव च । अद्विश्च नवमी प्रोक्ता मातङ्गाः पीठभर्चयेत् ॥ २ ॥

वाय्वायाक्रमलामवशक्त्यन्ते कमलापदम् । सनाय नम ट्युक्त्वा मातङ्गाः पीठभर्चयेत् ॥ ३ ॥

देव्या मूर्तिं च भूलेन कल्पयित्वा यथाविधि । पुनर्मूलं परस्य श्रीमातङ्गामूर्तये नमः ॥ ४ ॥

अर्चयेद्ग्रन्थपुष्पाद्यैस्तां मूर्तिं माधकोत्तमः । तस्याभावाहयेद् देवीमर्चयेत्क विधानविद् ॥ ५ ॥

रत्याद्याः पूजयेन्मन्त्री त्रिषु कोणेषु च क्रमात् । पुरतो दक्षिणे सव्ये रतिः श्रैति (मनेभवा) ॥ ६ ॥

पाशाङ्कुशकरे श्वेतामिते चान्ये च मात्रजलिः । अरुणा सेजुकोदण्डपञ्चबाणसत्करा ॥ ७ ॥

मध्ये दिक्षु च सपूज्या हृत्त्रेखाद्या यथाक्रमम् । गुरुसूत्रयभयेष्टानि बहन्त्यो भूतसप्रभाः ॥ ८ ॥

अग्नीशरत्नः पवनकोणेष्वग्रे दिशामु च । यजेदङ्गानि मन्त्रज्ञः पञ्चबाणास्ततोऽर्चयेत् ॥ ९ ॥

दिक्चग्रे क्रमतो युक्तास्वर्णविद्रुमहीरकान् । अमलाकणभाग्यकान् धनुर्बाणधरास्तथा ॥ १० ॥

दलेषु पूजयेदग्रादनङ्गकुसुमादिकाः । गुरुसूत्रयभयेष्टानि धारयन्त्योऽरुसप्रभाः ॥ ११ ॥

अग्रे दलानां संपूज्या रत्याद्याधारभूषणाः । लक्ष्मीर्हेमप्रभा पद्मकरान्या शङ्खसन्निभा ॥ १२ ॥

चिन्मूद्रापुस्तककरा धनुर्बाणकरे परे । श्वेतासिते कुन्दसमा चिन्मूद्राञ्जकरा परा ॥ १३ ॥

चिन्मूद्रामययुक्तां शान्तिररुणान्ये भयेष्टे । द्वितीयेऽष्टदले पूज्या मन्मथाद्या मदोद्धृताः ॥ १४ ॥

पुर आकृष्टचापज्याः पृष्ठतः सनिपद्मकाः । पत्रसंख्या मातरः स्युस्तदग्रे चाष्टभैरवाः ॥ १५ ॥

कपालशूलदमरुचेत्तालामरुपाणयः । दीर्घम्बराद्या द्वाहम्पाद्या दम्बाद्या भैरवा अपि ॥ १६ ॥

ततः पोटशपत्रस्था वामाद्याः श्यामविग्रहाः । आदर्शा रत्नदीपं च व्यजनं च ततः परम् ॥ १७ ॥

नागवल्लीदलं चैव चामरं ज्ञानकोशकम् । वासोमान्यातपत्राण्यामरयं शुक्रशारिके ॥ १८ ॥
 चामरं रत्नचपकं तालदृन्तं प्रदीपकम् । त्रिभ्राणा वामहस्तैश्च देव्यग्रे नतिपाणयः ॥ १९ ॥
 रत्नवर्णाश्च विमला भावयन्त्रर्चयेद्विमाः । वादयन्त्यः सदा वीणां चतुष्पत्रे नतोऽर्चयेत् ॥ २० ॥
 मातङ्गाद्यास्तासु चाद्या पाशाङ्कुशवराभयैः । अलङ्कृतभुजा रक्ता द्वितीया चेन्दुमप्रभा ॥ १२ ॥
 असिखेटकशूलादमुण्डहस्ता तथापग । पाशाङ्कुशमरोजानि शालिपुङ्खं च विभ्रती ॥ २२ ॥
 अरुणा चान्तिमा हेमरत्नपात्रे वराभये । दधाना श्यामवर्णा च ध्यातव्या मन्त्रिमत्तमैः ॥ २३ ॥
 अभिनैर्भ्रतवायव्यरुद्रकोशेषु मंथजेत् । गणेशदुर्गावट्टकञ्जैतपांस्तद्विहितैः ॥ २४ ॥
 चतुरस्रे लोकपालान्स्दत्त्वाणि च तद्विहिः । ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपठन्यामान्ते मूलन प्राणायामप्रयं कृत्वा, शिरसि ओं
 दक्षिणामूर्तये श्रुयये नमः । मुखे गायत्राञ्छन्दसे नमः । हृदि श्रीमातङ्गीश्वरीदेवतायै नमः । इति विन्यस्य
 मम सर्वाभ्यांशुसिद्धये विनियोग, इति कृताञ्जलिहस्ता, पैर्हार्थींशुं नमो भगवति श्रीमातङ्गीश्वरि स-
 र्वजनमनोहारि हृदयाय नमः । ॐ सर्वमुखराजि सर्वमुखराजिनि शिरसे स्वाहा । ॐ सर्वराजवशङ्करि स-
 र्वश्रीपुरपवशङ्करि शिखायै वषट् । ॐ सर्वदुष्टमृगवशङ्करि सर्वसत्त्ववशङ्करि कवचाय हुं । ॐ सर्वलोक-
 ममुकं मे वरमनाय नेत्रत्रयाय वौषट् । ॐ स्वाहा अन्नाय फट् । इति षोडाविमहैर्मन्त्रवर्णं कल्पदृ-
 न्यासान् विधाथ, शिरसि पैर्हार्थी नमः । ललाटे ओं । भ्रम्ये नमो । तालुनि भगवति । कंठे श्रीमात-
 ङ्गीश्वरि । गले सर्वजनमनोहारि । उरसि सर्वमुखराजि । अनाहते सर्वमुखराजिनि । दक्षमुजे सर्व-
 राजवशङ्करि । वामे सर्वश्रीपुरपवशङ्करि । जठरे सर्वदुष्टमृगवशङ्करि । नामौ सर्वसत्त्ववशङ्करि । स्वा-
 धिष्ठाने सर्वलोकं । लिङ्गे अमुकं । दक्षपादे मे । वामे वशं । मूलाधारे ज्ञानयं । गुदे स्वाहा
 नमः ॥ मूलाधारे पैर्हार्थी रं रत्यै मातङ्गी नमः । हृदि ॐ श्रीं प्रीत्यै मां । भ्रम्ये ॐ मं मनोभवत्यै मां ।
 शिरसि ॐ हुं हृत्त्रेत्वायै मां । यदने ॐ गं गणनायै मां । हृदि ॐ रं रक्षायै मां । गुह्ये ॐ कं क-
 रालिकायै मां । पादयो ॐ मं महोच्छुष्मायै मां । शिरसि— ॐ त्रां त्रावित्यै मां । पादयो ॐ शौं
 शोषित्यै मां । मुखे ॐ यं वन्धिन्यै मां । गुह्ये ॐ मां मोहित्यै मां । हृदये ॐ आं आकषित्यै
 मां ॥ ततो मुखे ॐ मन्मथाय मां । वामांसे ॐ मकरपञ्चाय मां । वामपार्श्वे ॐ मदनाय मां ।
 वामरुद्राय ॐ पुष्पधन्वने मां । नामौ ॐ कुसुमायुधाय मां । दक्षरुद्राय ॐ कन्दर्पाय मां । दक्षपार्श्वे
 ॐ मनोभवाय मां । दक्षांसे ॐ रतिप्रियाय मां ॥ मुखे ॐ अनङ्गकुसुमायै मां । वामांसे ॐ अनङ्ग-
 भेललायै मां । वामपार्श्वे ॐ अनङ्गमदनार्यै मां । वामरुद्राय ॐ अनङ्गमदनानुरायै मां । नामौ ॐ अ-
 नङ्गमदनोद्देगायै मां । दक्षरुद्राय ॐ अनङ्गसंभवायै मां । दक्षपार्श्वे ॐ अनङ्गभुवनपालिन्यै मां । दक्षांसे
 ॐ अनङ्गशिशेखायै मां ॥ मूलाधारे ॐ लज्ज्यै मां । लिङ्गमूले ॐ नरस्वत्यै मां । मण्डिपूरे ॐ रत्यै
 मां । हृदि प्रीत्यै मां । कण्ठे कौल्यै मां । मुखे वान्यै मां । भ्रम्ये पुष्ट्यै मां । शिरसि तुष्ट्यै
 मां । मूर्ध्नि मूलमन्त्रं न्यसेत् ॥ मूले ॐ ब्राह्म्यै मां । स्वाधिष्ठाने माहेभ्य्यै मां । नामौ दौमाय्यै

१ ' देवामान्यपादय. ' व. पाठ ।

लक्ष्म्ये मा०, सृष्ट्यै मा०, मोहिन्यै मा०, प्रमथायै मा०, भाषिन्यै मा०, वियुक्ततायै मा०, विच्छ्रुतयै मा०, सुन्दरानन्द्यायै मा०, नागवह्न्यै मा० । ततश्चतुर्दशेषु— ३ मातंग्यै मा० । ३ महामातंग्यै मा० । ३ महालक्ष्म्यै मा० । ३ मिदलक्ष्म्यै मा० । इति न्यून्य, चतुरस्राभ्यन्तरे आग्नेयादिचतुष्कोणेषु प्रादक्षिण्येन ओं गणेशाय नमः । ओं दुर्गायै नमः । ओं चटुकाय नमः । ओं क्षेत्रपालाय नमः । इत्यभ्यर्च्य, तद्वदि प्राग्चन लोकपालार्चादि न्यै समापयेदिति । तथा—

प्रजपेदयुतं मर्षा मन्त्र पश्चाद् दशांशतः । त्रिभ्यादुपुक्तैर्जुहुयान्मधूककुसुमैर्वशी ॥ २५ ॥

तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणाराधनं तथा । एव मिद्धमनुर्मर्षा माधवोन्नजवाञ्छितम् ॥ २६ ॥

भाग्यार्थी जुहुयाज्जातीमालिकानागकेमरः । श्रीफलैश्चापि तत्पत्रैर्होमाद्राज्यश्रियं लभेत् ॥ २७ ॥

राजपुत्रः पद्मजः स्त्रा श्रियमाप्तोत्यनिन्दिताम् । लक्ष्मीपुष्पैरुत्पलैश्च वशयेत् सकलं जगत् ॥ २८ ॥

जपानधूकवकुलैर्गणेशममुद्धवः । सुमनोभिश्च जुहुयाद्वरयापैव तु मन्त्रवित् ॥ २९ ॥

मधुना च हुनेन्मन्त्री मर्वसिद्धिर्भवत्यलम् । त्रिस्त्रादुपयुतैः मन्त्रैश्च वेतसोत्तैः समिद्धैः ॥ ३० ॥

जुहुयाद् वृष्टिकामस्तु गुट्टचीभिर्वरं हरेत् । कदम्बकुसुमैर्हुता वशयेत् प्रमदाजनान् ॥ ३१ ॥

आयुष्कामः प्रजुहुयाद् दूर्वाभिर्नात्र संशयः । अन्नं प्रजुहुयान्मन्त्री अन्नवानचिराद्भवेत् ॥ ३२ ॥

गालितएडुलहोमेन घनाकुलगृहो भवेत् । होमद्रव्यं तु यत् प्रोक्तं त्रिस्त्रादकं तु तद्भवेत् ॥ ३३ ॥

नन्दावर्तप्रसूनैः स्याद्दोमो न्नास्मिद्धिदः परम् । निम्बप्रघ्ननहोमात्तु कमला वाञ्छितां लभेत् ॥ ३४ ॥

हुनेत् किंशुकपुष्पर्यः स भवेत् तेजसां निधिः । चन्दनागुरुकूर्पूररोचनाङ्कुसुमैरपि ॥ ३५ ॥

होमात्तु विश्वं सकलं वशयेन्नात्र संगमः । अष्टाभिर्जपेत्तैस्तु तिलकं जनमोहनम् ॥ ३६ ॥

सिन्दुवारस्य मूलाग्निं होमयेद् बन्धमुद्धये । उग्रगन्धस्य तैलेन संमिश्रैर्लवणैर्हुनेत् ॥ ३७ ॥

अचिराच्छुसुहं स नाशयेन्नात्र संशयः । संचूर्णितनिशामितैर्लवणैः स्तम्भयेदरीन् ॥ ३८ ॥

परिपकैरतिरसैः फलैः पुष्पैः सुगन्धिभिः । होमाद्राञ्छितमामोति नात्र कार्या विचारणा ॥ ३९ ॥

इति । सारसंग्रहे—

बालात्रिबीजं वाग्बीजं भाषां च कमलां वदेत् । तारं हृद्गणपानीपं ति श्रीमातं पदं वदेत् ॥ १ ॥

गौश्वर्यन्ते मर्वजान्ते दीर्घा कालरच नो वियत् । रिसर्वमुखं भाषां नि सरः शक्तिरिन्दिरा ॥ २ ॥

मध्ये सर्ववशंकरयोः पञ्चध्वजारयेत् क्रमात् । राज-स्त्रीपुरुषं दुष्टमृग सत्त्वपदं वदेत् ॥ ३ ॥

लोकं स्यादमुक्तं मे वशमानयं ठयुग्मकम् । वैपरीत्येन चायुक्त्वाजपेत्कान्तिको मनुः ॥ ४ ॥

अर्धरं एनवतिर्मितरुदित आदरात् । अयं मन्त्रस्त्रिभुवनवशीकारकरः परः ॥ ५ ॥

आचार्यानुग्रहाद् प्राप्यो महपुण्यतमैरयम् । दुष्प्राप्योऽकृतपुण्यायासां मुनीन्द्राद्येभ्यः सेवितः ॥ ६ ॥

वाञ्छावितरणे कल्पपादपः परिकीर्तितः । ॥

वालात्रियोजं पूर्वोक्तं । वाग्बीजं ऐं । भाषा ही । कमला थीं । तारं ओं । हृद्गमः । मग स्वरूपं । पा-

१ 'नन्द बुद्धय' ख, पाठ । २ 'पत्रै' ख पाठ । ३ 'गे' ग पाठ ।

नीय च । ति स्वरूपं । श्रीमान् स्वरूप । गोश्वरि स्वरूप । भवंज स्वरूपं । दीर्घा न । फालो
 म । नो स्वरूपं । वियत् ह । रि स्वरूपं । सर्वसुगर्तं स्वरूपं । भाषं ज । ति स्वरूपं । स्रः
 क्रीं । शक्ति ह्रीं । इन्दिरा श्रीं । सर्वराजशंकरि , सर्वस्त्रीपुरपवशंकरि , सर्वदुष्टमृगवशंकरि , स-
 र्वसत्त्ववशंकरि , सर्वलोकवशंकरि , अमुक स्वरूप । अत्र न सन्धि अष्टनवत्यक्षरानुपपत्तेः । मे वशमानय
 स्वरूपं । ट्युगमक स्वाहा । वैपरीत्येन श्रीह्रीं सौं क्रीं इति क्रमेण ॥ स्पष्टम् पंक्तीसौःपंहींश्रीं ओं नमो भगवति
 श्रीमातर्ङ्गीश्वरि सर्वजनमनोहारि सर्वसुखरञ्जनि क्रींहींश्रीं सर्वराजवशंकरि सर्वस्त्रीपुरपवशंकरि सर्वदुष्टमृगवशं-
 करि सर्वसत्त्ववशंकरि सर्वलोकवशंकरि अमुक मे वशमानय स्वाहा श्रीह्रीं सौं क्रीं (६८) ॥ मतङ्गमनु-
 कोशे— " निन्देऽष्टनवतिवर्णात्मके मन्त्रे सर्व एव पठितफला भवन्ति , तस्मान्मन्त्रमिमं सर्वदेवं जपेदिति " ।
 तथा—

ऋष्याद्याः पूर्वमुदिता मन्त्रस्यास्य भवन्ति हि । ततस्तु मातृकां न्यमेद् देवताभावमिदृशे ॥ ७ ॥
 पञ्चब्राह्मणनङ्गुलीषु विन्यसेत् साधकोत्तमः । मकरध्वजमत्रं च तलयोर्विन्यसेत् सुधीः ॥ ८ ॥
 मकरध्वजं—माया—हृदन्तो वाग्भवादिक् । मकरध्वजमन्त्रोऽयं सर्वरयरुः परः ॥ ९ ॥
 शिखाशिरोललाटेषु मध्ये नेत्रपुग्मके । श्रोत्रयोर्ग्राणयोर्विक्ते गण्डयोः ककुदि क्रमात् ॥ १० ॥
 असंयोहरसि न्यसेत् स्तनयोर्हृदयाम्बुजे । नाभिमण्डलके लिङ्गे मूलाधारं पदान्यथ ॥ ११ ॥
 त्रयोविंशतिसंख्यानि त्रिभ्यैकाद्विचतुस्तथा । षडष्टकमसप्तैकचन्द्राष्टदशपत्तिभिः ॥ १२ ॥
 वक्ष्ये चन्द्रादिचन्द्राविधिद्विभिविक्रमान् न्यमेत् । (चन्द्रः १ पक्ति १० वसु ८ बक्ति ३ अक्षि २) ॥
 एकौनविंशतिं स्वप्ता मन्त्रार्थानादितः क्रमात् । पदैः षड्भिः षडङ्गानि त्रिताराद्यैः प्रकल्पयेत् ॥ १३ ॥
 मतङ्गमनुकोशे तु— ऋष्यादिग्यासानन्तरं , " अङ्गुलीषु तलयोरथ न्यसेत्पञ्चनखमकरध्वजान्यथा । अ-
 ङ्गुलपट्टमथ मातृकावर्ति मूलमन्त्रमपि खण्डश कृतम् " ॥ इति न्यासक्रम उक्तः । यद्योपदेशं कार्यमिति ।
 द्रावियाद्याः पुनः पञ्च कुर्वी पार्श्वयुगे हृदि । मणिपूरक एव स्याद् ब्राह्मणाद्या विन्यमेत् ततः ॥ १४ ॥
 पद्मचन्द्रमन्त्रिषु ततो ह्यष्टौ लक्ष्म्यादिका न्यसेत् । सव्यमारभ्य टोर्द्वन्द्वमन्त्रिषु क्रमतः सुधीः ॥ १५ ॥
 लक्ष्म्याद्याः पूर्वमुदिताः शक्तीरष्टौ भविन्यसेत् । क्रान्ते चैव भुवोर्मध्ये नेत्रधोत्रगुदेषु च ॥ १६ ॥
 नामायुगे मुखे गण्डद्वन्द्वे त्रिहाग्रदेशके । मूलाधिष्ठानतार्त्तौ च वामाद्याः षोडश न्यसेत् ॥ १७ ॥
 दक्षिणामारभ्य पद्मचन्द्रमन्त्रिषु भैरवान् । मातङ्ग्यादिचतुष्कं च हृदि नाभौ शिरोयुगे ॥ १८ ॥
 गणेशदुर्गावहुकक्षेत्रपालास्ततो न्यसेत् । कर्भूमध्यास्यकण्ठेषु मूलेन व्यापकं न्यमेत् ॥ १९ ॥
 सरस्वतीं तथा लक्ष्मीं निधिपुग्य प्रविन्यमेत् । आनने च भुवोर्मध्ये चरणादय एव च ॥ २० ॥
 एत न्यस्ततनुर्मन्त्री व्यासेद् देवीभिनयघोः । ॥
 अमृतमहोदधिमध्ये रत्नद्वीपे मकल्पवृक्षवने । मणिमयमण्डपमध्ये मणिमयमिहामनस्योर्ध्वे ॥ २१ ॥
 मातङ्गी मधुपूरपानमुदितामापूर्यमानेक्षणा मन्त्रिघट्टना कदम्बकुसुमप्रोक्ष्णासिमद्वेषिकाम् ।
 वीणाशोभिकरा सुररत्नसनामापकनिम्बाधरां कस्तुरीतिलका शशाङ्कमुकुटा मञ्जुपात्रश्रुतिम् ॥ २२ ॥

आपीनोन्नतशोभुरोजविनमन्मध्यां शुक्रश्यामलां

श्रैवेयाङ्गदचारुहाररसनामञ्जीरसंशोभिताम् ।

भङ्गायं वरहास्यसम्मितट्टशा संतर्पणन्तीं मुदा

ध्यायेत् पार्श्वगतं तथाखिलकलारूपं शुक्रं शारिकाम् ॥ २३ ॥

पूर्वोक्ते च शुभे पीठे यश्चमेतत् प्रकल्पयेत् । त्रिकोणं पञ्चकोणं चाप्यष्टपत्रं कलाच्छदम् ॥ २४ ॥

अष्टपत्रं वेददलं चतुरस्रं मनोहरम् । चतुर्द्वारसमायुक्तं सर्वदृष्टिमनोहरम् ॥ २५ ॥

अत्रावाह्यं यजेद् देवीं मन्त्रीं शृङ्गारवेपगान् । आदौ लयाङ्गमभ्यर्च्य भोगाङ्गं पूर्ववधजेत् ॥ २६ ॥

पूर्वाङ्गवच्च रत्याद्या यजेन्मन्त्रीं यथाविधि । द्वाविण्याद्याः पञ्च कोणेष्वभ्यर्च्या मन्त्रिणा सदा ॥ २७ ॥

अष्टपत्रे यजेन्मातृर्लक्ष्म्याद्याश्च तदग्रतः । वामाद्याः षोडशदले दद्याद्येऽष्टदले पुनः ॥ २८ ॥

भैरवानष्ट चाभ्यर्चेत् दद्याद्ये च चतुर्दले । मातङ्गाद्या यजेन्मन्त्रीं दद्याद्ये गणपादिकान् ॥ २९ ॥

सरस्वत्यादिकान् मन्त्रीं तथा च प्रयजेत् उचः । लोकपालान् यजेद्वाद्ये तदक्षिण्य ततो बहिः ॥ ३० ॥

एवं संपूज्य मातङ्गीं यथाशक्ति मनुं जपेत् । पुनरभ्यर्च्याङ्गपदकं सुमिष्टान्नैश्च पानकैः ॥ ३१ ॥

सुदुग्धैश्च निवेद्याथ देवीं नत्वा ततो बलिम् । दद्याद् भक्तेन मन्त्रज्ञस्तेनेष्टं लभतेऽचिरान् ॥ ३२ ॥

नमो भगवतीत्पुत्रता मातङ्गीधरि तत्परम् । इमं बलिं गृह्युग्मं स्वाहाशब्दमयोषरेत् ॥ ३३ ॥

बलिमन्त्रोऽयमाख्यातः सर्वकामफलप्रदः । ॥

इति । अथ प्रयोगः— तत्र प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि दक्षि-
णाभूर्तिच्छ्रये नमः । मुखे गायत्रीछन्दसे नमः । हृदि मातङ्गीश्वरीदेवतायै नमः । इति विन्यस्य मम
सर्वाभीष्टनिश्चये विनियोगः, इति कृताञ्जलिस्तवा प्राग्बन्मात्का विन्यस्य, अङ्गुष्ठयोः द्वां द्वाविण्यै मा-
तङ्गीश्वरीदेवतायै नमः । तर्जन्योः शौं शोषिण्यै मा० । मध्यमयोः वं बाधिण्यै मा० । अनामिकयोः मौं
मोहिण्यै मा० । कनिष्ठिकयोः आं आकारिण्यै मा० । करतलयोः ऐं मकरध्वजाय ह्रीं नमः । इति वि-
न्यस्य, शिखायां ऐं ह्रीं शौः नमः । शिरसि ऐं ह्रीं शौं नमः । ललाटे उं नमः । भूमध्ये नमो० । दक्षिणे
भगवति० । वामे धीमातङ्गीश्वरि० । दक्षिणे सर्वजनमनोहरि० । वामे सर्वमुखरञ्जनि० । दक्षिणासायां ह्रीं०
यामायां ह्रीं० । मुखे शौं० । दक्षिणहस्ते सर्वराजवशङ्करि० । वामे सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करि० । ककुदि सर्वदुष्ट-
सृगवशङ्करि० । दक्षिणे सर्वसत्त्ववशङ्करि० । वामे सर्वलोकवशङ्करि० । उरसि अमुकं० । दक्षिणे मे० ।
वामे वशं० । हृदि आनय० । नामौ स्वाहा० । लिङ्गे श्रीं ह्रीं ऐं० । मूलाचारे सौं ह्रीं ऐं० । इति विन्य-
स्य, ऐं ह्रीं शौं सर्वजनमनोहरिं हृदयाय नमः । ३ सर्वमुखरञ्जनिं शिरसे स्वाहा । ३ ह्रीं ह्रीं शौं सर्वरा-
जवशङ्करिं शिखायै वषट् । ३ सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करिं कवचाय हुं । ३ सर्वदुष्टसृगवशङ्करिं नेत्राभ्यां वौषट् ।
३ सर्वसत्त्ववशङ्करिं अस्त्राय फट् । इति करपङ्कन्यासं विधाय, कुक्षिदक्षवामपार्श्वहृदयनाभिषु पुनर्त्र्यं-
विएयाया पञ्च विन्यस्य, दक्षपादाङ्गुलिमूले आं आह्रम्यै मा० । एवं गुल्फसन्धि-दक्षजानु-दक्षोरुमू-
लवामोरुमूल-तज्जानुगुल्फसन्ध्यङ्गुलीमूलेषु माहेश्वर्यादिमहालक्ष्म्यन्ता विन्यस्य, वामदोर्मूले लक्ष्म्यै मा० ।
तन्मध्यसन्धौ सरस्वत्यै मा० । मणिवन्धे रत्यै मा० । अङ्गुलीमूले श्रौत्यै मा० । दक्षकराङ्गुलीमूले कीर्त्यै

मा० । मण्डिबन्धे कान्त्यै मा० । मध्यसन्धौ पुष्ट्यै मा० । मूले तुष्ट्यै मा० ॥ शिरसि वामायै मा० ।
 भ्रूमध्ये ज्येष्ठायै मा० । दक्षनेत्रे रौद्र्यै मा० । वामे शान्त्यै मा० । दक्षकर्णे श्रद्धायै मा० । वामे वा-
 गीश्वर्यै मा० । गुदे क्रियाशक्त्यै मा० । दक्षनासि लक्ष्म्यै मा० । वामे सृष्ट्यै मा० । मुखे मोहिन्यै
 मा० । दक्षगण्डे प्रथम्यै मा० । वामे भागिन्यै मा० । जिह्वे विद्युत्प्रताप्यै मा० । भ्रूलाघारे चि-
 च्छुत्तयै मा० । स्वाधिष्ठाने सुन्दरानन्द्यै मा० । तालुनि-नागवर्ण्यै मा० । इति विन्यस्य, दक्षपादा-
 ङ्गुलिमूले अं अमिताभैरवाय नमः । गुत्फसधौ इ इरभैरवाय नमः । जानुनि उं चण्डभैरवाय नमः ।
 दक्षोरमूले अं क्रोधभैरवाय नमः । वामे ह्र उन्नतभैरवाय नमः । जानुनि घ वपालिभैरवाय नमः ।
 गुत्फसन्धौ ओं भीषणभैरवाय नमः । अङ्गुलिमूलेषु अ सहारभैरवाय ॥ इति मानहो मा० । नामौ म-
 हामातयै मा० । शिरसि सिद्धलक्ष्म्यै मा० । गुदे लक्ष्म्यै मा० ॥ शिरसि गणेशाय मा० । भ्रूमध्ये दु-
 र्गायै मा० । मुखे बभ्रुकाम्यै मा० । कण्ठे त्रेत्रपालाय मा० । इति विन्यस्य, मूलेन सर्पाङ्गे घ्यापकं कृ-
 त्वा मुञ्जे सरस्वत्यै मा० । भ्रूमध्ये लक्ष्म्यै मा० । दक्षवर्ण्ये शङ्खनिधये मा० । इति विन्यस्य, ध्यानादिमा-
 नसपूजान्ते स्वर्णादिपट्टं कुङ्कुमादिना त्रिकोणं विधाय, तद्वहि पञ्चकोणं तद्वहिरष्टदलं तद्वहि षोडशदलं
 तद्वहि पुनष्टदलं तद्वहिश्रुतुदलं तद्वहिश्रुतुद्वारोपेत चतुरस्ररूपमिति पूजायनः निर्माण, स्वपुरतः पीडादौ
 संस्थाप्य मूलेनाभ्यर्च्यार्च्यारिस्थापनाद्यात्मपूजान्ते प्राग्बत् मानहोपीठमभ्यर्च्य, तत्र प्राग्बन्मूर्तिकल्पनादिपु-
 ष्पोपचारात्ते लयाद्गमभ्यर्च्य, त्रिकोणाभ्यन्तरे प्राग्बत् षडङ्गानि सपूज्य, त्रिकोणे प्राग्बत् रत्यादिब्रह्म-
 भ्यर्च्य, पञ्चकोणेषु द्वाविण्वादिपञ्चकं देव्यप्रादिप्रादाक्षिण्येनाभ्यर्च्य, अष्टपत्रेषु प्रादस्याद्यष्टकं तदत्रेषु ल-
 क्ष्याद्यष्टकं षोडशपत्रेषु वामादिशक्तिषोडशकं चारुष्टपदले भैरवाद्यष्टकं चतुर्दले मानहोपिचतुष्कमन्तश्चतुर्द-
 स्यात्रेयादिकोणेषु गणेशादिचतुष्कं देव्यप्रादिद्वारचतुष्टये स्यालोकं सरस्वत्यादिचतुष्कं तद्वहिलोकपालास्तद्व-
 हिरस्तद्वह्यापि च सपूज्य, मूलमन्त्रमप्यादिन्यामपूर्वकं यथाशक्ति जपिन्वा जप समर्थं धूपदीपौ निवेद्य,
 नैवेद्यं प्राग्बत् संस्तव्य " उं नमो भगवति मातङ्गीश्वरि इमं वलिं यद्द २ स्वाहा " इति नैवेद्यमुत्पं-
 ज्य । देव्या उत्तरं भागे चायव्याशीशानान्नं पङ्क्तिमेण— ३ गुणभ्यो नमः । एवं परमगुणभ्यो नमः ।
 परमेशिगुणभ्यो नमः । परमान्वार्यगुणभ्यो नमः । आदिसिद्धगुणभ्यो नमः । अस्मद्गुणभ्यो नमः । इति
 सपूज्य नमनापयेत् इति ॥ तथा—

पूर्वमेव जपेन्न ह्युरश्वरश्चिद्वये । पलाशपुष्पैस्त्रिन्वाद्दुपुष्पैरन्तेऽपुत हुनेत् ॥ ३४ ॥

तर्पणं मार्जमं कुर्याद्भोजयेद् भूसुरानपि । कुमारीर्भोजयेद्यापि वशयेत् क्षौभयेज्जगत् ॥ ३५ ॥

मातङ्गीमिश्रदेवं भूला सर्वकर्मणि साधयेत् । कुरडे वा स्यादिडले वाय विट्पाशु काम्यकर्म च ॥ ३६ ॥

रञ्जवस्त्रपरीताङ्गो रत्नमान्यानुलेपनः । शृवाङ्कैर्गुम्बुलैर्हुता राज्ञः स वशयेत् सुधीः ॥ ३७ ॥

मल्लिकान्जातिपुंनागैर्हुत्वाद् भाग्यमान् भवेत् । राज्यार्थी विल्वत्रयैश्च हुनेत् पदैर्निशेपतः ॥ ३८ ॥

श्रीकामः श्वेतपुष्पैश्च पीतवर्षाभि च संहुनेत् । उत्पलैर्धनकामस्तु सत्कर्मोपुष्पैश्च होमयेत् ॥ ३९ ॥

बन्धुर्कथंनै वागर्थी किंशुर्कथंहुनेत् । वर्यार्थी मधुमंशुर्कथंशुसुपैर्हुनेत् ॥ ४० ॥

आरुपणे तु लम्बेस्तिर्लम्बुरससुतैः । बन्धुलैर्दृष्टिमाप्नोति गुह्यीभिर्ष्वरैर्दरेत् ॥ ४१ ॥

अन्नाय जुहुयादत्र अनार्थी शालितदण्डुलैः । गन्धद्रव्येण होमस्तु सर्वसाभाग्यदो भवेत् ॥ ४२ ॥

अर्चनीयाश्च मन्त्रैः सर्वभावेन मन्वेदा । मयी नायौ भावनीयाः ययामा एवात्र मन्त्रिणा ॥ ४ ॥
 भौमवारे तथा पिष्टमयान् दीपान् प्रकारयेत् । प्रज्वालयेद् धृतेर्नैतान् मातङ्गीप्रीतये बुधः ॥ ५ ॥
 मातङ्गीप्रीतये मन्त्री योगिन्यष्टाएक यजेत् । वाग्मवाचाः प्रपूज्याश्च प्रोन्यन्ते ता यथारुमम् ॥ ६ ॥
 दिव्याद्या योगिनी पूर्वा महदाद्या तथा परा । सिद्धादिका गणेश्वर्या प्रतामिन्धपि कीर्तिता ॥ ७ ॥
 द्वाकिनी च तथा काली कालरात्री निशाचरी । ऊर्ध्वकेशी विष्वाची शुष्काङ्गी भोगिनी मता ॥ ८ ॥
 जटाधारिण्यपि तथा वीरभरण्यपीरिता । ध्रुवाची पोडशाप्येता ईशानादि मपूजयेत् ॥ ९ ॥
 कलहाद्या प्रिया चान्या राचस्यन्या प्रकीर्तिता । गदिता घोररक्ताची विश्वरूपा भयङ्करी ॥ १० ॥
 वाराह्या च कुमारी स्यान्मुण्डधारिण्यपीरिता । मयामुरा रुद्रहंकार्यपि प्रोक्ता च भीषया ॥ ११ ॥
 त्रिपुरान्तकभैरव्यौ धंसिन्यपि च संमता । ज्योतिनी दुर्भेदा ज्ञेया आग्नेयादि मपूजयेत् ॥ १२ ॥
 हंसा च दिव्या खट्वाङ्गी दीर्घा लम्बोष्ठयान्विता । सापिनीमन्त्रयोगिन्यां कास्ताग्निर्ग्राहिणी परा ॥ १३ ॥
 चक्रिण्यन्या च कङ्काली भुवनेश्वर्यपीरिता । हुकारी स्याच्च कौमारी यमदुर्गा करालिनी ॥ १४ ॥
 नैर्ऋत्यादि यजेदेता योगिनीः पोडश क्रमात् । केशिनी मदिता पश्चाद्भोगमह्या तथा परा ॥ १५ ॥
 अपधारिण्यपि परा आमरी कार्युकी मता । लोमकाधोमुखी तद्वन्मता कुण्डोग्ररूपिणी ॥ १६ ॥
 ध्यात्री मर्वनटी चान्या विकटा घोरया सट । कपालिनी समुद्रदिष्टा पोडश्यरिषिनाशिनी ॥ १७ ॥
 बाणव्यादि यजेदेता योगिनीः षोडश क्रमात् । लघार्थं प्रजपेन्मद्य चोभयेत् सर्वघोषितः ॥ १८ ॥
 पृथ्वीश्वरास्तदर्धेन वशयेन्नात्र सशयः । तदर्धेन च सत्त्वानि वशयानि भवन्ति हि ॥ १९ ॥
 दूरस्था योषितः सर्वा आयान्त्ययुतजापतः । नैदीयस्त्वस्तदर्धेन ममायान्त्येव निश्चितम् ॥ २० ॥
 सहस्रत्रयंतः सर्वा पाञ्चितामिर्भवेद् ध्रुवम् । मातङ्गीशोमहामन्त्रिणु लोकेषु विश्रुतः ॥ २१ ॥
 सकृदुच्चारमात्रेण सर्वलोकप्रियो भवेत् । गोपनीया प्रयत्नेन भोगमोचकलप्रदा ॥ २२ ॥

आर्ता बहिपुरे लिखेत् प्रविलमडाभूशक्रिमाराचरा-

स्तत्कोणेषु मनोमवाट्टितनयालक्ष्मीमन्तु बाढतः ।

पटकोणेषु च बीजपद्मपरान् पत्रेषु पञ्चस्वधो

वहधम्भोधिरसाष्टसप्तकमितान् मन्त्रस्य वर्णान् बहिः ॥ २३ ॥

पत्रेष्वष्टसु रुद्रदिग्युगबसुद्वन्द्वग्रहञ्चरा-

नन्ते तर्कमितास्तथां मन्त्रपरितो मन्त्रेषु सवेष्टयेत् ।

बाह्ये मातृकया क्रमोत्क्रमवशात् माध्याह्नरैर्ध्रुवरं

भूगोहासिषु माध्यनाममदित कामं लिखेन्मन्त्रवित् ॥ २४ ॥

१ 'नेतामिन्यपि' स पाठ । २ 'शुक्लाङ्गी' स . पाठ । ३ 'मन्त्रिण्यपि' स पाठ । ४ 'जयत' स पाठ ।

५ 'मन्त्र' स पाठ ।

सुवर्णरचिते पट्टे लेखन्या स्वर्णरौप्ययोः । रजते फलके चापि भूर्जे वा सुमनोहरे ॥ २५ ॥

मौरीचानाकुङ्कुमचन्दनेन कस्तूरिकालक्तकरङ्गसैतैः ।

स्वयं शुचिः साधकमानवाना सौभाग्यसिद्धं च लिखेत् सुयधम् ॥ २६ ॥

एतद्यन्त्रं लिखितैवं घृतसंपातपूर्वकम् । हुत्वा प्रजप्य संपूज्य गुलिनीकृत्य साधकः ॥ २७ ॥

सामिषेकः स्वयं चाहौ दक्षिणे तद्धि धारयेत् । पूज्यते विदशाद्यैश्च किं पुनर्मानुषोत्तमैः ॥ २८ ॥

आयुरारोग्यमैश्वर्यमन्यघघत् स्ववाञ्छितम् । पुत्रपौत्रादिकं चापि लभते नात संशयः ॥ २९ ॥

इति । अस्यार्थः — भूर्जादौ प्रोक्तद्वयैरङ्गलेखन्या त्रिकोणमालिख्य, तन्मध्ये साधकनामसहितं वाग्बीजं शक्तिबीजं मारवीजं चालिष्य, तत्कोणेषु कामबीजं शक्तिबीजं श्रीबीजञ्चालिष्य, तद्वहिः पट्टकोणं कृत्वा तत्कोणेषु स्वाम्रादि प्रादाक्षिण्येन मन्त्रादिगतबीजपदकमालिष्य, तद्वहिः पञ्चदलपत्रं विरच्य, तत्र प्रथमदले जैनमो, द्वितीये भगवति, तृतीये मातङ्गाभ्यारि, चतुर्थे सर्वजनमनोहारि, पञ्चमे सर्वमुखरञ्जिनि, इति स्वाम्रादिप्रादाक्षिण्येन विलिष्य, तद्वहिरपदलपत्रं विरच्य तददलेषु स्वाम्रादिप्रादाक्षिण्येन प्रथमे—कामशक्ति श्रीबीजाणि सर्वराजवशङ्करि, इति विलिष्य, द्वितीये—सर्वस्त्रीपुरपयशङ्करि इति, तृतीये—सर्वदुष्टमृगवशङ्करि इति, चतुर्थे—नर्बसत्ववशङ्करि इति, पञ्चमे—सर्वलोकवशङ्करि इति, पट्टे—अमुकं मे यशमानय इति, सप्तमे—स्वाहा इति, अष्टमे—अन्तिमबीजपदकं विलिष्य, तद्वहिवृत्तं कृत्वा तत्रन्वयीध्यां स्वाम्रादिप्रादाक्षिण्येन सविन्दुभिर्मातृकावर्षैरावेष्टयान्ते साध्यनामालिष्य तद्वहिवृत्तं कृत्वा तत्रन्वयीध्यां साध्यनामाक्षराणि विलोमनीत्या विलिष्य, क्षकाराद्यकारान्तान् मातृकावर्षान् सविन्दूनालिष्य, तद्वहिवृत्तोरुक्त्वा तत्कोणेषु साध्यनामसहितं कामबीजं विलिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्त्वा भवति ॥ जीवस्याकर्षणे क्रमस्तु—साध्यन्तवृत्तेण मधुच्छिद्येन शालितण्डुलपिष्टेन कुलालहस्तमृदा चैकैकां पुत्तलां कृत्वा, तासां हृदयेषु “अमुकं मे यशमानय” इति साध्यनामालिष्य, तासु साध्यप्राणान् संस्थाप्य ता स्पृष्ट्वा प्रत्येकं प्रत्येकं मूलमन्त्रमष्टोत्तरशतं जपेत् । अत्र मूलमन्त्रजपे अमुकपदस्थाने साध्यनाम योजयित्वा जपेत् ।

अमुकपदं यद्वर्षं यत्र मन्त्रेण दृश्यते । साध्याभिधानं तद्वर्षं तत्र स्थाने निवेशयेत् ॥

इति मारुतपणीयवचनात् ॥ कुण्डमध्ये घृह्णलाध. काष्ठमर्थां पुत्तलीमुत्तानरूपा निखाय स्वास्तनस्याधस्तथा पिष्टमर्थां स्वपादस्यासस्थाने मृगमर्थां गितिषेत् । अत्र लयणेन सह निखनेदिति संप्रदायः । ततो मधुच्छिद्यमयीमधोमुखीमूर्ध्वपादात्मकं नूतन्तुना पादयोर्वदन्त्वा, कुण्डादूर्ध्वं धूमेन स्पृश्यमानां लभयित्वा, कुण्डयामां लयणं घृतमधुगुडसहितं ऋक्षं पेपयित्वा, तेन पुत्तलां कृत्वा स्वयं ययोः प्रवेशन्यासादियुक्तो लवणमर्या पुत्तलां भूलिचियाया. प्रोक्तपदानि संहारणीत्या विन्ध्यस्य, अन्यान्पि स्वदेहहतन्यासान् संहारणीतैव विन्ध्यस्य कृतप्राणप्रतिष्ठासूत्रमूलात् पादद्वयाप्रान्तां एकैकं भागं कटे कण्टावधिं देव्येण द्विधाकृतभागद्वयं चाहृदयेन मगद्वयं कण्टादूर्ध्वं भागमेकमिति सप्तधा तीक्ष्णशस्त्रेण च्छित्त्वा, घृतप्लुतमेकमेकं भागं सच्छेत्तेऽग्रां साध्यन्तवृत्तसमिद्धे साध्यं स्मरद्विशामुत्ते मूलमन्त्रेण जुह्यात् । साध्य. पुरपद्येत्तदा दक्षिणपादमारभ्य जुह्यात्, स्त्री चेद्वामपादमारभ्येति । अथवैकमेकं भागं सप्तधा सप्तधा कृत्वाऽऽभिधाना जुह्यात् । यद्वा—गुल्फद्वये जानुद्वये वेदेनैकादशधा कृत्वा जुह्यादिति । पुत्तलीमानं तु मान्येन्द्रसहि-

तायाम्—

आयामः पादयोस्तस्या आकटेऽर्धतुल्यम् । पादोनशुक्ला कुचिस्तावदेवशुक्लः करः ॥ १ ॥

अशुक्लद्वयमावक्तात् कण्ठदेशस्य मानकम् । मशिरोवक्त्रमानं तु सार्धशुक्लमीरितम् ॥ २ ॥

द्वादशाङ्गुलिभिः सर्वाः सम्म्यक् पुचलिकाः शुभाः । ॥

इति । मानङ्गमनुकोशे— श्रेष्ठसर्वपदतस्नातार्थं राज्यलक्ष्मीं च । प्रदे इति पदेऽन्ते पञ्चनवत्यक्षरो मन्त्रः ॥

अपमर्थ — प्रागुद्धृताष्टाशीत्यक्षरराजमानह्रिनीमन्त्रे सर्वसत्त्ववशङ्करीति पदानन्तरं “ सौ राज्यलक्ष्मी-
प्रदे ” इति सप्ताक्षराणि संयोज्यानन्तरं सर्वलोकममुकमित्यादि वदेदिति । एव पञ्चनवत्यक्षरो मन्त्रो
भवति । तथा—

ऋष्यादि पूर्वमुक्तं पञ्चदशयुजा स्वरेणाङ्गविधिः । निन्यस्याङ्गानि ततो विविन्त्येन्मनुदेवतामेवम् ॥ १ ॥
दीर्घयुजा स्वरेण । तेन आरंभ इत्याद्य षडङ्गमन्त्रा । पद्य पूर्वोक्तप्रकारेण । तेन राजमातङ्गिनीचर्य
ध्यानपूजादिकु सर्वं ज्ञेयम् । तथा—

मायाहृदोरयान्ते ब्रह्मश्रीराजितेऽक्षरान् प्रोचता । षट्मथ राजपूजिते इति तत्परतो जये विजये ॥ १ ॥

गौर्यथ गान्धारि ततो देयं त्रिभुवनशङ्करीति पदम् । सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करी सुसुदुदुधे ततो ये च ॥ २ ॥

वाहामायास्वाहान्तः प्रणवादिग्य मयेन्मन्त्रः । ॥

माया ह्रीं, इत्य मः, अन्यत्सर्वं स्वरूप । तेन चतुष्पञ्चाशदक्षरोऽय मन्त्र । उं ह्रींनमो ब्रह्मश्रीराजिते
राजपूजिते जये विजये गौरि गान्धारि त्रिभुवनशङ्करी सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करी सुसुदुदुधेधेवावा ह्रीं स्वा-
हा । अथ मन्त्र प्रणवादि । प्रपञ्चसारे तु— सत्रिभुवनवशङ्कर्यन्ते सर्वलोकवशङ्करीति (सर्वस्त्रीपुरुषव-
शङ्करीति च) पद्य श्रेष्ठ । प्रणवो नोद्धृतस्तेनैकाधिकपञ्चदशरो मन्त्र । तत्र गौरि देवता त्रिचुच्चन्द ।
अत्र चतुष्पञ्चाशदक्षरे तु—

ऋषिरस्पाज-ञ्चन्दो निचूद्गायत्रमीरित प्राज्ञैः । वाञ्छितफलदा देवी प्रोक्ता श्रीराजमानङ्गी ॥ ३ ॥

अङ्गानि मायया स्वाद् ध्यानं पूर्वोक्तमेव विज्ञेयम् । ॥

ध्यानमित्युपनक्षरं तेन पूजाजपादिकमपि तथैव ज्ञेयम् ॥ गौरी देवता पक्षे तु प्रपञ्चसारे— (३२ प० । श्लो० ३७)

सचतुर्दशभिर्दशभिस्तथाष्टमिथाष्टमिस्तथा दशभिः । एकादशभिर्मन्वाचरैः क्रमाद्दृष्टते षडङ्गविधिः ॥
ह्रीं नमो ब्रह्मश्रीराजिते राजपूजिते इत्याद्य नमः । जये विजये गौरि गान्धारि शिरसे स्वाहा । त्रिभुवनव-
शङ्करी शिरसे । सर्वलोकवशङ्करी कवचाप० । सर्वस्त्रीपुरुषवशङ्करी नेत्रत्रयाप० । सुसुदुदुधेधेवावाह्रीं स्वाहा
अल । ध्यान तत्रैव—

असकलयशिरानन्यौलिरागदृपाशाङ्कुशचिरकरान्जा ग्रन्धुर्जावारुणाङ्गी ।

अमरनिकरवन्द्या त्रीचणा शोणलेपाशुककुसुमयुता स्यात् संपदे पार्वती नः ॥ ४ ॥

“आराधयेत् तदङ्गैर्मातृमिठाराधिवास्त्रैश्च” इति मातृभिर्मातृम्यादिभि । अत्र गौरिदेवतापक्षे भुवनेश्व-
रीपीठपूजनं ज्ञेयम् । (तदग्रे वक्ष्यते)

अयुत प्रजपेज् जुहुयात् पायसर्षपतप्तुर्दशाशेन । तद्वच तर्पणादि कुर्यादिष्टार्थसिद्धये मन्त्री ॥ ५ ॥
इति । मानङ्गमनुकोशे—

राजमुक्ति-पदाद्राजामिमुक्ति वश्यपूर्वमुक्ति च पदम् । भुवनेशीश्रीकामान् वदेत् ततो देवदेवि पदम् ॥
तदन्ते महादेविपदं पदमथ देवाधिदेवीति । सर्वजनस्य मुखं मम वश्यं कुरु द्विस्ततः स्वाहा ॥
प्रणवादिस्थं मन्त्रः श्रोत्रः श्रीवश्यमातङ्गाः । जपपूजायं सर्वं श्रोत्रं श्रीराजमातङ्गावत् ॥

इति । प्रपञ्चसारे— (३२-४६)

दशभिः सप्तभिरचैव चतुर्भिः करणाचरैः । पञ्चभिः सप्तदशभिर्वर्णैरङ्गक्रिया मनोः ॥ १ ॥

करणानि चत्वारि । तेन ओं राजमुक्ति राजामिमुक्ति हृदयाय० । वदयमुक्ति हीर्थाङ्गी शिरसे० । देवदेवि शिखा० । महादेवि कवचाय० । देवाधिदेवि नेत्र० । सर्वजनस्य मुखं मम वश्यं कुरुकुरु स्वाहा अस्त्राय० ।
मातङ्गमनुकोशे—

मायाहृदोरथान्ते हिलिहिलिपदमुचरेच्च ततः । चण्डपदान्मातङ्गिं वह्निजायेति मन्त्रोऽयम् ॥ १ ॥

पूजाजपादि सर्वं संमोहं राजमातङ्ग्याः । अपुतजपाद् घृतपायसहोमात् सिद्धो भवेन्मन्त्रः ॥ २ ॥

इति । तथा—

वाग्मवं हृदयं चाथ श्रीराजमातङ्गि-पदम् । वदेदमोषे मत्यवादिनि मम कर्णे-पदं ततः ॥ १ ॥

अचरतरपदं वीप्स्य सत्यं कथेति कथ पदम् । एषोहि पदाभ्यां परतः श्रीमातङ्ग्यं नमन्तदनु ॥ २ ॥

वीप्स्य द्विरुच्चार्य ।

मन्त्रोऽयं लक्षजपाद् दशांशहोमाच्च पायमघृताद्यैः । मिद्वः कर्णे कथयति शुभाशुभं पृच्छकस्यायु ॥ ३ ॥

इति । तथा—

तस्मादपि शतगुणफलदं देव्या मूलमन्त्रमथ वच्मि । मिद्वेन येन बहवो मन्वाः पठनेन सिद्ध्यन्ति ॥

वाङ्मायाश्रीबीजं बालाबीजवयं ततः कामः । मायाश्रीबीजमथो श्रीमातङ्गीश्वरीति पदम् ॥ २ ॥

मर्ववशङ्करिपदतः स्वाहाकारं ततश्च वदेत् । मद्यः फलदो ज्ञेयः श्रीमातङ्गा मूलमन्त्रोऽयम् ॥ ३ ॥

तस्मादित्यष्टनवत्यक्षरमन्त्रात् । मन्त्रोद्धारः सुगम । तथा—

ऋपिरस्य दक्षिणामूर्तिरलन्दो निचृदान्विता च गायत्री । वाञ्छितफलदा ज्ञेया श्रीमातङ्गीश्वरी देवी ॥

बालाबीजैस्त्रिभिरथ द्विश्रोत्रैः करपटङ्गविधिः । ध्यात्वा प्राग्वद् देवीं सम्पत् गन्धादिनार्चयेद्भक्त्या ॥

प्राग्वदष्टनवत्यक्षरमन्त्रवत् । पूजनमपि तत्रोक्तमेव । तथा—

श्रीमातङ्गीदेव्याः मिद्व्यति मन्त्रास्त्रिलक्षजपात् । पुष्पैर्मधुक्त्रैरथ मधुरतयलोलितैः कृतो होमः ॥६॥

सघृतेन पायसेन च फलैस्तथा कटुव्या फलदायी । ॥

इति । प्रपञ्चसारे— “ कामिनि रञ्जिनि उद्वयमित्यपरम् । उद्वयं स्वाहाकारः ।

ऋपिः संमोहनः श्रोत्रो निचृच्छन्दोऽस्य देवता । सर्वसंमोहिनी चाङ्गं द्विराष्ट्रचैर्पदैर्मवेत् ॥ १ ॥

श्यामाङ्गी बल्लकी दोर्भ्यां श्रादयन्ती सुभूषणा । चन्द्रावतंता विविधैर्गानैर्मोहयते जगत् ॥ २ ॥

पूजा मातङ्गिनीपीठे रत्याद्यास्तु निकोणगाः । पञ्चबाणास्तताः पूज्याः केसरेष्वङ्गपूजनम् ॥ ३ ॥

अनङ्गकुमुमाद्यास्तु पत्रेष्वग्रेषु मातरः । लोकपालैश्च वज्राद्यैः मत्स्राष्ट्रचिरियं मता ॥ ४ ॥

१ 'विज्ञेय' म् पाठ । २ 'अथ वीषट् सर्वतो हिलि' म् पाठ । ३ 'मातङ्गिनि' ख पाठ ।

प्रजपेदयुतद्वन्द्वं दशांशं जुहुयात् ततः । मधुकञ्जैस्त्रिमध्वन्तः सर्वं संमोहयेज्जगत् ॥ ५ ॥
प्रयोग. सुगम इति । मातङ्गमनुकोशे—

उच्छिष्टशब्दं पुरतो निधाय चण्डाले मातङ्गि पदे च भूपः ।

पदं ततः सर्ववशकरीति नमोऽग्निपत्न्योर्मनुरेष मध्ये ॥ १ ॥

नम.पदादिस्थाष्टापदान्त एकोनविंशत्यक्षरो मन्त्र । अत्र केचित्— चण्डालीति दीर्घं चकारं घञ्ति, तत्र
“ हृत्त्रेत् (कर्ण.) चान्तनेत्रे ए कर्मध्वेन्दुखण्डवान् ” इति मारुतप्रहवचनान्मन्त्रोद्घारे चकारस्य ह्रस्वत्व-
दर्शनात् । अस्य भेदानाह तत्रैव— “ तात्त्रयादिर्मनुरेष सद्य. सर्वार्थसिद्धिं विदधाति नूगम् । ” तात्-
त्रयं वाइमापार्थीर्थाजाम्कम् । तथा—

कामराजभुवनेश्वरीरमानीजयुक् सपदि विश्ववरपकृत् ।

मन्त्र एष यदि वा स्मरादिकः स्यादग्नेपजनरज्जने क्षमः ॥ १ ॥

इति । प्रथमोक्तत्रितारादिमन्त्रस्य सन्तुम्बुरनारद ऋषि । इतरयोन्तु—

मदनोऽस्य ऋषिः शोकरज्जन्दो निचृदन्विता च गायत्री । विश्वस्य वशहेतुर्मातङ्गीश्वरी देवता प्रोक्ता ॥

दृग्बहिलोकानलपङ्क्तिबर्षैरङ्गिकाप्यस्य मनोः प्रदिष्टा । अङ्गानि मन्त्रार्थैरथं कृत्वाथ देवता ध्यायेत् ॥
कृद् द्वयम् । बह्वयन्वय । लोकावन्वय ।

मातङ्गी नयानकाद्भ्रं चरणाशुभ्लासिकृष्णाशुका

वीणोल्लामिकरा सधुन्नतकुचा मृगाप्रारालानलीम् ।

हृषार्ङ्गी सितशङ्खकुण्डलधरा विन्नाधरा सस्मिता-

माकीर्णालकवेष्टिमञ्जनयना ध्यायेन्नुक्तरयामलाम् ॥ ४ ॥

अथ बसुदलपुमं चतुरथ षोडशतस्याः । अथ्रेऽर्ण्या रत्याद्याः पत्रेषु ब्राह्मणाद्यास्ततोऽभ्यर्च्याः ॥५॥

मातङ्गन्ताः सर्वा अनङ्गसुमादिकाश्च पत्रेषु । देवीपादतलाग्रे पृथ्यास्ता बाणदेवताः सर्वाः ॥ ६ ॥

अङ्गानि च तरपार्श्वे मध्ये देवीं च यजेत् पुनः । ॥

इति । अथ प्रयोग— तत्र प्राग्ब्रह्मपट्टिन्यास्तान्ते मूलेन प्राणायामप्रथं कृत्वा कैवल्यविषया तारत्रय-
दिविषया वा सन्तुम्बुरेव नारदाथऋषये नम । इतरविषयोर्मदनाय ऋषये नम । निचृद्रागत्रीऽङ्गद्वय-
नम । श्रीमातङ्गीश्वरीदेवतार्थं नम । इति यथास्थाने विन्मय्य मम सर्वार्थोत्तित्त्वये विनियोग, इत्यु-
क्त्या । नमो हृदयाय० । उच्छिष्ट शिरसे० । चण्डाले शिवायै० । मातङ्गि कधचाय० । सर्ववशकरि-
नेत्रत्रयाय० । स्वाहा अत्रयाय० । इति कर्पपङ्कन्यास विधाय ध्यानमानसपूजान्ते प्राग्त्रयं स्वर्णादिपदे
कुङ्कुमादिनाष्टद्वन्द्वमन्त्रैर्दिविमायेन कृत्वा, तदन्तरष्टदलकमलकर्णिकाया स्वामिमुखान्न त्रिकोण विधाय,
पद्माहृदिधनुर्द्वारयुक्तं चतुरस्रप्रथं च कुयोदिति पूजाचक्र निर्माय, स्वपुरतः सस्याप्याभ्यर्च्यार्थादिपात्र-
स्थापनाद्यात्मपूजान्ते प्राग्बत् मातङ्गीश्वरीपीठमभ्यर्च्यं आवाहनादिपुष्पोपचारान्ते त्रिकोणकोणेषु प्राग्त्र-
त्याद्या सपुत्र्य, त्रिकोणादि पञ्चकर्णिकायामेव प्राग्बत् पञ्चराणान् पङ्कानि च स्तपूज्य, प्रथमाष्टदलेषु
यात्रयाद्या, द्वितीयाष्टदलेषु नङ्कुमुमाद्या संपूज्य, चतुरस्रे लोकपालास्तदस्त्राणि च सपूत्र्य धृपशीर्षादि
भवे शेषं समापयन्ति ॥ तथा—

अयमनुलोमविलोमितनालान्तःस्यस्तदा जप्तः । वाग्मिता च कवित्वं दत्ते गानस्य शक्तिमपि ॥ ७ ॥

अन्यत् सर्वं प्राग्वदृपिरस्य दक्षिणामूर्तिः । अङ्गक्रिया पुरोवद् बालावीनतयाभ्यासात् ॥ ८ ॥

अंने वेणीं कुसुमनिचयां चूलिकानीलचूडां
मुक्ताभूषां पृथुकुचनतां वल्लकीं वादयन्तीम् ।
माञ्चीमचां मधुरवचनां श्यामला कोमलाङ्गीं
मातङ्गीं तां सकलफलदा सन्ततं भावयामि ॥ ९ ॥

त्रिकपञ्चकाटपुगलं षोडशकाष्टौ चतुष्कं च । पीठेऽस्मिन् संपूज्या श्रीदेवी भक्तिभावेन ॥ १० ॥
त्रिकं त्रिकोणं, पञ्चकेति, पञ्चदलादीनि पद्यानि ॥

ज्येष्ठेऽर्च्या रत्याद्या इच्छाज्ञानक्रियाशक्तीरच । पञ्चदलेषु ततोऽर्च्याः प्राग्वत्ता बाणदेवताः कन्याः ॥ ११ ॥

अष्टदलेषु ब्राह्मणाद्याः कन्या दीर्घस्वरैः क्रमात् पूज्याः । बाधेऽष्टदलेऽपि यजेदनुङ्कुसुमादिकाश्च कन्यास्ताः
पूज्याश्च षोडशारे षोडश कन्यास्तु गन्धाद्यैः । उर्वशीकन्यकां पूर्वं मेनकां कन्यकां ततः ॥ १२ ॥

रम्भाघृताच्यौ कन्ये च मञ्जुकेशीं च कन्यकाम् । तथैव काश्यपीं कन्यां सुकेशीं कन्यकां तथा ॥ १४ ॥
मञ्जुसुलीं कन्यका च पूजयेद्रक्तिभावतः । सनागयद्यगन्धर्वसिद्धिकन्नरकन्यकाः ॥ १५ ॥

विद्याधरकिंपुरुषपिशाचानां च कन्यकाः । पूजयेद्गन्धपुष्पाद्यैः स्वनामाद्यचरान्विताः ॥ १६ ॥
अभ्यर्चयेत् ततोऽष्टारे ह्यणिमासिद्धिकन्यकाम् । महिमासिद्धिकन्यां च लघिमासिद्धिकन्यकाम् ॥ १७ ॥

परकायप्रवेशिन्या पूजयेत् कन्यका ततः । कन्यका दूर्दाशिन्या गुटिकासिद्धिकन्यकाम् ॥ १८ ॥
कन्यामङ्गनसिद्धेरच पादुकासिद्धिकन्यकाम् । ततश्चतुर्षु द्वारेषु पूजयेद् द्वारदेवताः ॥ १९ ॥

ततं च बिततं चाद्य धनं च सुपिरं सह । अग्निकोणेऽथ बहुक गणेशं नैर्ऋते यजेत् ॥ २० ॥
चेत्तपालं च वायव्यामैशान्यां योगिनीरपि । उच्छिष्टशब्दपुरतः पादुकां पूजयाम्यथ ॥ २१ ॥

स्वनामाद्यचरं बीजं कृत्वा गन्धादिनार्चयेत् । पुनः सर्वोपचारैरच मध्ये भगवतीं यजेत् ॥ २२ ॥
स्रराः सर्वे श्रुतिपुता ग्रामभागे ततः परम् । (रामाश्च रागिणीपुक्ताः पूज्याः पार्श्वे च दक्षिणे ॥ २३ ॥

अभ्यर्च्य परमेश्वर्याः पार्श्वयोः शुक्रमारिके । पुरतो गुरुपङ्क्तिं च स्वगुरुं पूजयेत्ततः ॥ २४ ॥)

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्राग्वद्योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामप्रयं विधाय, शिरसि दक्षिणामूर्ति-
श्रृणुये नम । मुखे निष्प्रायत्रीछन्दसे नम । हृदि श्रीमातङ्गीश्वर्यं देवतायै नम । इति विन्यस्य मम
सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोग, इति कृताञ्जलिस्तवा । ऐ नमो हृदयाय० । ऊँ उच्छिष्ट शिरसे० । स्तौ-
चण्डालि शिखा० । ऐ मातङ्गि कवचा० । ऊँ सर्ववशङ्करे नेत्र० । नौ. स्वाहा अस्त्रा० । इति षडङ्गं वि-
धाय "अंने वेणी" मित्यादिपूर्वोक्तेन ध्यात्वा, ध्यानमानसपूजान्ते त्रिकोणगर्भे पञ्चदलकमलं तद्वहिरष्ट-
दलद्वयं तद्वहि षोडशदलं तद्वहिरष्टदलं तद्वहिस्रुतुर्द्वारोपेतं चतुरस्रत्रयमिति पूजाचक्रं निर्माय, प्राग्वद्-
भ्यर्च्यार्च्यादिस्थापनाघातमपूजान्ते प्राग्वत् मातङ्गीपीठमभ्यर्च्योवाहनादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्वत् लयाङ्गं सं-
पूज्य, त्रिकोणे स्वाम्रादिप्रादक्षिण्येन— रं रत्युच्छिष्टपादुकां पूजयामि । श्रीं श्रीत्युच्छिष्टपादुका पृ० । सं

मनोभवोच्छ्रिष्टपा० । पुनस्त्रिकोणेषु— ई इच्छाशक्त्युच्छ्रिष्टपादुका० । ज्ञा ज्ञानशक्त्युच्छ्रिष्टपा० । किं कि-
 याशक्त्युच्छ्रिष्टपा० । तत पूर्ववद्वानि संपूज्य, पञ्चदलेषु— द्रा द्राविषीकन्योच्छ्रिष्टपा० । शौ शोपिणी-
 कन्योच्छ्रिष्टपा० । वं वन्धिनीकन्योच्छ्रिष्टपा० । मों मोहिनीकन्योच्छ्रिष्टपा० । आं आकापिणीकन्योच्छ्रिष्टपा० ।
 ततोऽष्टदलेषु— आं ब्रह्माकन्योच्छ्रिष्टपा० । ईं मादेश्वरीकन्योच्छ्रिष्टपा० । इत्याद्यष्टशक्तीं संपूज्य, त्रिती-
 याष्टदले— अं अनङ्गकुसुमाकन्योच्छ्रिष्टपा०, इत्यादिपूर्वाङ्गाः संपूज्य, षोडशदलेषु— उ उर्वशीकन्योच्छ्रि-
 ष्टपा० । में मेनका० । रं रम्भा० । घृ घृताचीक० । मं मञ्जुकेशी० । कां काश्यपीकन्यो० । सुं सुकेशी
 कन्योच्छ्रिष्टपा० । म मञ्जुस्थलोक० । ना नागक० । थं थत्क० । ग गन्धर्वक० । सिं सिद्धक० ।
 किं किन्नरक० । विं विद्याधरक० । किं किंपुरुषकन्या० । पिं पिशाचकन्या० । इति संपूज्य, तद्दहि-
 रष्टदलेषु— अं अणिमानिद्धिकन्या० । मं महिमानिद्धिक० । ल लघिमानिद्धि० । पं परकायप्रवेशिनी-
 सिद्धिक० । दू दूरदर्शिनीसिद्धिक० । यु युटिकासिद्धिक० । अं अन्नसिद्धिक० । या पादुकासिद्धिक० ॥
 ततश्चतुर्दारेषु— त ततोच्छ्रिष्टपा० । थिं थिततोच्छ्रिष्टपा० । थं थनोच्छ्रिष्टपा० । सुं सुपिरोच्छ्रिष्टपा० ॥
 तत आग्नेयादिकोणेषु— थं थट्टकोच्छ्रिष्टपा० । गं गणेशोच्छ्रिष्टपा० । सैं सैत्रपालोच्छ्रिष्टपा० । यों योगि-
 न्युच्छ्रिष्टपा० । इति संपूज्य, दिगोपार्चादिदिशिपान्त अष्टनख्यत्तरप्रकरणोक्तवलिमन्त्रेण नैवेद्यमुत्सृज्य, तत्रो-
 क्तां शुद्धपर्ङ्ग देव्या पुरतोऽभ्यर्च्य प्राग्वत् सर्वं समापयेदिति । अत्र यद्यपि मन्त्रभेदेन पूजाभेद उक्त-
 योपि तन्मान्तरदर्शनामन्त्रभेदवन्तुष्टयस्यापि स्तोत्रोपास्तारकथनार्थमेव द्वैविधं प्रतीयते नतु मन्त्रभेदपर-
 ल्येनेति ॥ तत्राद्य मारुतग्रहे—

“बालाघ्नीनपूरीं वा मायाप्रो मदनाटिकः । त्रिवाराग्रो मारुशक्तिरुमलाद्योऽपि वा भवेत् ॥ १ ॥
 वाग्भवाद्योऽयस्य मन्त्र । ” इति मन्त्रभेदानुक्त्यान्ते विस्तारपुत्रनस्यैवोक्तवात् । एवमेव मारुत्येन्द्रसदि-
 तायामपीति ॥ मातङ्गमनुकेशे—

सर्गां सुवस्त्रः शुचिरप्रमत्तः प्रशान्तचित्तो नियुतं प्रजप्य ।

उच्छ्रिष्टमन्त्रेण बलिं निवेश्य मन्त्रां निशि स्यादिति मन्त्रमिदं ॥ १ ॥

बलिनैवेद्यम् । अयमर्थः— प्रोक्तव्येव. पुन प्रोक्ताविधिना रात्रौ देवां संपूज्योच्छ्रिष्टमन्त्रादिना देवै नैवेद्य
 निवेद्य उच्छ्रिष्टमुत्सृज्य एव नित्यजपं पारश्वरणजप चान्यत् काम्यादि वा सर्वं कुर्यादिति । नियुतलक्ष
 ‘एका च दश च शत च सष्टस्र चायुतं च लक्ष च नियुतं च’ इति श्रुते । अत्र पुरश्चरणान्नदो-
 ष्य नोक्तं तत्र पूर्वोक्तमेव पालाशमुष्य आशाम् “पालाशकुसुमे स्वाह्युक्तैर्मन्त्री यथाविधि ” इति सार-
 मन्त्रग्रहेऽहम् ॥ सारमन्त्रे तु “वर्णलक्ष जपेन्मन्त्रम् ” इत्युक्तं वर्णलक्षंकोनविंशतिलक्ष स्तोत्रोपास्वमन्त्रवर्ण-
 संक्षेपलक्षं वा । एकलक्षपदान्तु स्वगुरुजसमन्त्रपर इति साम्प्रदायिका । मारुसंग्रहे—

कुमारीपूजनं श्रेयं कुर्यादश्रुति साधकः । (योगिन्यष्टाष्टकस्यापि पूजा कार्यात्र मन्त्रिणा ॥ १ ॥

उच्छ्रिष्टमन्त्रशेषेण रात्रौ तस्यै बलिं हरेत् । पूर्वोदितेन मनुना मन्त्रोऽथ तेन भिद्यति) ॥ २ ॥
 पूर्वोदितेनाष्टनख्यत्तरप्रकरणोक्तवलिमन्त्रेण ।

चतुर्दशावृत्ति जपेद्भोगनानन्तरं मनुम् । नृपतीना पूजनीयो नारीणा च विशेषतः ॥ ३ ॥

अष्टोत्तरसहस्रेण ताम्बूलं मनुनायुना । प्रजप्तं भक्त्येवा स्त्री याचितानङ्गभोगिका ॥ ४ ॥

मन्त्रिणस्तु वशे तिष्ठेयावदायुर्न संशयः । सहदेवी तथा दूर्वा शुभली मधुपटिका ॥ ५ ॥

भद्रा च विष्णुदयिता लक्ष्मीवल्लीन्द्रवल्गपि । अञ्जलिन्यपि ममोक्ता पृथगेताः स्पृशञ्जपेत् ॥५॥
 अष्टोत्तरशतं मध्वं ततस्ना मूर्ध्नि धारयेत् । नरनारीनृपतयो धत्ते हर्षसमूहकम् (१) ॥७॥
 इन्द्राग्निविश्वपुग्मर्तुमन्वष्टवसुदिङ्मिताः । पृथग्जप्त्वा शतशतमेपां संयोज्य पेपयेत् ॥ = ॥
 शुष्कास्तद्दृष्टिका मन्त्रे जप्त्वा चाथ महस्रशः । ललाटे च धृताः मम्यर्क सर्वस्त्रीजनरञ्जिकाः ॥ ६ ॥
 भवन्ति सर्वलोकस्य दत्ता रञ्जनकर्माणि । एतस्य गुटिकारणुयोगेन मनुवित्तमः ॥ १० ॥
 तुलवर्त्या च कृष्णाज्यशुक्रया कज्जलं धृतम् । सहस्रं मनुना जप्तमज्जनं नेत्रयोः शुभम् ॥ ११ ॥
 प्रत्यहं च जगद्दृश्यनारीमन्त्रोभकारकम् । प्रेतग्रहगणादींश्च नाशयेदचिरादापि ॥ १२ ॥
 पूर्वोक्तैर्दशाभिर्द्रव्यैः पञ्चगव्यैश्च कापिलैः । युक्त्रैश्च भमित जप्तं सहस्रं मनुनामुना ॥ १३ ॥
 धृतं ललाटे वशयेत् ध्रुवनं नैत्र चान्वया । चौमपट्टे प्रविन्यस्य वार्तिका रचिता शुभा ॥ १४ ॥
 विष्वास्पकुम्भुददयामपन्नरेणुसुगर्भिता । कृष्णगोमर्षिया दीप्ता तदुत्पन्ना च या मसी ॥ १५ ॥
 मातङ्गीमनुना जप्ता नेत्राङ्गा रञ्जने नृणाम् । यद्वा नमस्कारिणी सा गद्वितात्र न संशयः ॥ १६ ॥
 लक्ष्मीः सविष्णुदयिता भृङ्गराजोद्भवं रजः । एतज्जावितवर्तिः सा कपिलाज्येन दीपिता ॥ १७ ॥
 तज्जाता या ममी पूर्वफलदा नात्र संशयः । कर्पूरचन्दनं पद्मयुगं वकुलरोचने ॥ १८ ॥
 त्रैलोक्यं वशयत्येया मयी तत्संभवा भृशम् । निजपञ्चेन्द्रियाणां च मलं क्रकचमंभवे ॥ १९ ॥
 फले निवेश्य नीलैश्च तन्तुभिर्वेष्टयेत् फलम् । ध्रुवः धृतोर्दिने भूर्मा स्यापयेत् उत्कलं ततः ॥२०॥
 आभौमवारं संजप्तं कर्पूरं तत्समं ततः । (पिष्ट्वा चात्मान्मुना जप्त्वा गुलिकाः कारयेद् बुधः ॥२१॥
 मस्तके कारिता एता राजादिवश्यटाः परम् । हेमपञ्चाङ्गकं चात्ममलपञ्चकसंयुतम्) ॥ २२ ॥
 सहस्रजप्तं भक्षेपु प्रयुक्तं पानकेषु च । यस्मै दत्तं नरेशाय स वश्यो नात्र संशयः ॥ २३ ॥
 पूर्वमश्रोदितान् मवान् प्रयोगानत्र चाचरेत् । ॥

पूर्वैति राजमातङ्गाप्रकरणेऽदितान् ॥

मातङ्गिनी यो भजते जपाद्यैः कृत्वा जगद्दृश्यमशेषमत्र ।

स साधकेन्द्रो निखिलांश्च भोगान् ध्रुवना परत्रापि च मुक्तिमेति ॥

अथोच्छिष्टमन्त्रा । फेरकारिणीतन्त्रे— श्रीद्विच्युवाच ।

सूचिता मे पुरा शम्भो मन्वा नैकविधास्तथा । इदानीं श्रोतुमिच्छामि देवीमुच्छिष्टपूर्विकाम् ॥१॥

ईश्वर उवाच ।

शृणु देवि वरारोहे देवीं तां कथयाम्यहम् । यया विज्ञातया देवि ह्ययं गच्छन्ति चापटः ॥ २ ॥

स्याग्रं जज्ञमं चैव कृत्रिमं चाङ्गं तथा । विषं जयति देवीशी स्वपराङ्गसमाश्रितम् ॥ ३ ॥

इयं विद्या परा विद्या सर्वपापापहारिणी । स्वर्गदा मोक्षदा चैव राज्यसौख्यफलप्रदा ॥ ४ ॥

लक्ष्मेकं जपेन्मन्त्रं दशांशं किञ्चकोद्भवैः । पुष्पैः समिद्धैर्वापि जुहुयान्मन्त्रमिदमे ॥ ७ ॥
 कालीपीठे यजेद् देवीं पञ्चकोषात्मकशक्तिं । अष्टपत्रे षोडशारवृत्ते भूपुरमंभृते ॥ ८ ॥
 मूलेन मूर्तिं मङ्कल्प्य पाद्यादीनि प्रकल्पयेत् । चन्द्रां चन्द्राननां चारुमुखीं चामीकरप्रमाम् ॥ ९ ॥
 चतुरां पञ्चकोषेषु केसरेष्वङ्गदेवताः । ब्राह्मण्याद्या अष्टपत्रेषु षोडशारे कलादिकाः ॥ १० ॥
 कला कलानिधिः काली कमला च क्रिया कृपा । कुला कुलीना कल्याणी कुमारी कलभाषिणी ॥ ११ ॥
 करालाख्या किशोरी च कोमला कुलभूषणा । कल्पदा भूपुरे पूज्या इन्द्राद्या हेतयोऽपि च ॥ १२ ॥
 इत्यं जपादिभिः मिद्रे पनां काम्यानि माघयेत् । भुक्तवाँदनमनाचम्य जपेन्मन्त्रमनन्यधीः ॥ १३ ॥
 उच्छिष्टोऽप्युत्तमैक यः न भवेत् संपदां पदम् । उच्छिष्टेनैव भक्तेन बलिं दद्यान्निरन्तरम् ॥ १४ ॥
 दशाम्बुधैः प्रजुहुयात्त्रयं मिद्वार्थतद्गुलैः । राजानो मन्त्रिणस्तस्य भवन्ति वशगाः क्षणात् ॥ १५ ॥
 शस्त्राणि वशगानि स्पृहूतान्मार्जारमामतः । घनद्विंद्वद्भागमांसेन त्रिधामाप्तिस्तु पायसैः ॥ १६ ॥
 मधुपायससंपृक्तस्त्रीरजोयुक्तवाससा । होममाचरतः पुंसो जनता वशवर्तिनी ॥ १७ ॥
 मधुमर्षिपुर्वैर्नागवल्लीपत्रैर्महाश्रियः । मद्योनिहतमार्जारमांसेन मधुसर्षिषा ॥ १८ ॥
 युक्तेनान्त्यजकेशार्थैर्हुतैराकर्षयेत् स्त्रियः । भवन्नशशमांसेन तत्फलं विधया मह ॥ १९ ॥
 उन्मत्ततरुभिर्दाप्तिं चिताम्रौ जुहुयाच्छ्रुतैः । कोकिलाकाकयोर्मन्त्री मारयेदचिरादरीन् ॥ २० ॥
 वायसोलूकयोः पत्रैर्होमाद् विद्रेपयेदरीन् । गर्भपातः सगर्भाणांशुलूकच्छ्रुतैर्नैवेत् ॥ २१ ॥
 आश्याङ्गैर्विन्वपत्रैर्यो माममेक सहस्रकम् । प्रत्यहं जुहुयात् तेन वन्ध्यापि लभते सुतम् ॥ २२ ॥
 सौभाग्यार्थं दुर्भगाया वन्धूककुसुमैर्नैवः । मधुराङ्गैः प्रजुहुयात् स्त्रीयामाकृष्टेऽपि तैः ॥ २३ ॥
 निर्जने सघनेऽरण्ये प्रेतावामे चतुष्पये । बलिं दत्त्वा प्रजपतां सहस्रं चाष्टमंशुतम् ॥ २४ ॥
 उच्छिष्टस्य च मा देवीं प्रत्यक्षा जायतेऽचिरात् । यत्र नोक्ता होमसंख्याऽप्युतं तत्र विनिर्दिशेत् ॥ २५ ॥
 वाममार्गेण सुमुखी शीघ्रं कामविधापिनी । भोजनान्ते यथोच्छिष्टैर्जेष्या मा स्वेषासिद्धये ॥ २६ ॥
 न शीघ्रफलदा देवी सुमुखीमदृशी परा । यस्या मन्त्रजपाद्देवि प्रसिद्धघन्ति मनोरयाः ॥ २७ ॥

शक्ति । सारसंग्रहे—

न तिथिर्न च नक्षत्रं नचाङ्गन्यायमेव च । नारिदोषो नवा विघ्नं नाशौचं नियमो न च ॥ १ ॥
 यस्य तिष्ठति मन्त्रोऽर्थं न स विघ्नस्तु बाधयेत् । ध्यानमस्याः प्रवक्ष्यामि यथावज्जगदीश्वरि ॥ २ ॥
 शवोपरि समामीनां रक्ताम्बरपरिच्छिन्नाम् । रक्तालङ्कारसंयुक्तां गुञ्जाहारविराजिताम् ॥ ३ ॥
 रक्ता षोडशवर्षा च पीनोन्नतघनस्वनीम् । कपालकात्रिकाहस्तां परमज्योतीरूपिणीम् ॥ ४ ॥
 वामदक्षिणयोगेन ध्यायेन्मन्त्रविदुत्तमः । उच्छिष्टेन बलिं दत्त्वा जपेत् तद्गतमानसः ॥ ५ ॥
 उच्छिष्टेनैव कर्तव्यो जपोऽस्याः सिद्धिमिच्छता । उच्छिष्टजपमानस्य जायन्ते सर्वसिद्धयः ॥ ६ ॥

अपरं च प्रवक्ष्यामि शृणु देवि फलप्रदम् । होमं संतर्पणं चास्याः सहसा कार्यसिद्धये ॥ ७ ॥
 स्थण्डिले मण्डलं कृत्वा चतुरस्र समाहितः । पूजयेन्मण्डलं देव्यां भूलमन्त्रेण मन्त्रवित् ॥ ८ ॥
 तत्र चाग्निं समाधाय बहिरूपा व्यवस्थिताम् । देवीं ध्यात्वा चोद्दामं (दधिमिद्वार्धतण्डुलैः ॥ ९ ॥
 सहस्रैकं विधानेन राजा भस्मि वश्यगः । मार्जारस्य च मामेन यो देव्यै होममाचरेत् ॥ १० ॥
 स प्राप्नोति परां विद्यां शस्त्रशास्त्रवशीकृताम् । कुर्याच्छ्रागस्य मामेन होमं मधुरसान्वितम् ॥ ११ ॥
 सहस्रैकं विधानेन भवन्ति धनसिद्धयः । विद्याकामश्चेद्दोम) शर्करावृतपायसः ॥ १२ ॥
 मासात् तस्य भवन्त्येव सिद्धा विद्याश्चतुर्दश । रजस्प्रलाया बन्धेण मधुना पायसेन च ॥ १३ ॥
 होमं कृत्वा महादेवि त्रैलोक्यं वश्यमानयेत् । नागवह्न्या चरेद्दोमं मधुना सह सर्पिणा ॥ १४ ॥
 अयुक्तैकं विधानेन सिद्धिरिष्टा भवेद् ध्रुवम् । मद्योमार्जारमासेन घृतेन मधुना मह ॥ १५ ॥
 चण्डालकेशयुक्तेन भवेदाकर्षणं ध्रुवम् । शशकस्य तु मासेन मधुना लोलितेन च ॥ १६ ॥
 कृत्वा होममाप्नोति विद्यावित्तवरास्त्रियः । धतूराकस्य होमेन चितावह्नौ तु मन्त्रवित् ॥ १७ ॥
 कोकिलाकाकपक्षैश्च होमाच्छ्रुत्वा विनाशयेत् । उखाटनाय शत्रूणां होमं कुर्याच्च मन्त्रवित् ॥ १८ ॥
 पूर्वोक्तेन विधानेन चिताकाण्डह्वाशने । उल्लूकाकपक्षाभ्या कृत्वा होमं निरन्तरम् ॥ १९ ॥
 (शत्रून् विद्वेषयेद् द्विष्टौ अन्योन्यं कलहाकृत्वा । उल्लूकपक्षहोमेन गर्भपातो भवेत् स्त्रियः ॥ २० ॥
 सहस्रैकविधानेन कुर्याद्दोमं समाहितः । त्रिन्वपश्रैः ममध्वार्ज्यभाममेकं निरन्तरम् ॥ २१ ॥)
 बन्ध्यायि लभते पुत्रं चिरजीविनमुत्तमम् । श्वधूककुसुमं हुत्वा रक्तं मधुसमान्वितम् ॥ २२ ॥
 दुर्भगाया हठाद् देवि मौमाग्यसुखदायकम् । प्रातस्तथाय यः कश्चित् कुर्याद्दोमं दिने दिने ॥ २३ ॥
 जपापुष्पराज्ययुक्तेरष्टोत्तरशतं त्रिये । पयसासस्य प्रयोगेण भवेदाकर्षणं ध्रुवम् ॥ २४ ॥
 देवबन्धर्वकन्याश्च कन्या नागाङ्गनागणाः । ईडादागत्य क्रामार्ता बलाढालिङ्गयन्ति तम् ॥ २५ ॥
 विद्यायै क्रियते होमन्तिलैः पायसमिश्रितैः । ममाप्नोति महाविद्यां शास्त्रीधपदशालिनीम् ॥ २६ ॥
 मधुना रुक्मासेन होमं कुर्यात् प्रयत्नतः । विद्यावान् धनवान् विद्धि शस्त्रशास्त्रवशीकृतः ॥ २७ ॥
 इय देवी महादेवि वाभाचारफलप्रदा । दाक्षिणाचारयोगेन न भवेत् फलदायिनी ॥ २८ ॥
 भोजनानन्तरं चास्या वालं कृत्वा दिने दिने । उन्मिष्टेन जपेन्मन्त्रं शतमष्टोत्तरं त्रिये ॥ २९ ॥
 उटत्रे वा श्मशाने वा शून्यागारे चतुष्पथे । बलिप्रधानतो देवी प्रत्यक्षा भवति ध्रुवम् ॥ ३० ॥
 एषा देवी मया जप्ता भैरवाकारमिच्छता । इत्येषा कथिता देवी सर्वपापपहारिणी ॥ ३१ ॥
 मन्त्रसोचारणाद् देवि सर्वपापविवर्जितः । उन्मिष्टदूषणं हिक्त्वा म परित्रो भवेद् ध्रुवम् ॥ ३२ ॥
 उन्मुन्मिष्टचण्डालिनीं देवीं ध्रुवनपिशुता । गोपनीयां प्रयत्नेन कथनीया न कस्यचित् ॥ ३३ ॥
 गुम्भाक्रिदच कर्तव्या कथेन च धनेन च ।

॥

लोकापवादे नच देवि पापं नैवापरा तिष्ठति मर्त्यलोके ।
मोचैकसारा धनदैकसारा विचैकसारा शृणु सिद्धविद्या ॥

इति । फेत्कारिणीतन्त्रे—

अथातः संप्रवक्ष्यामि मंत्रं परिमलात्मकम् । येन विज्ञातमात्रेण नासाध्यं भुवनत्रये ॥ १ ॥

रुद्रजाया महायोगिन्यन्ते गौरिपदं वदेत् । भुवनमयङ्करीति वर्मान्तमुच्चरेन्मनुम् ॥ २ ॥

रुद्रजाया मायावोजे, महायोगिनि स्वरूपं, गौरि स्वरूपं, भुवनमयङ्करी स्वरूपं, वर्म हुंकार. । तथा—

अङ्गिराश्च ऋषिदेवी गायत्रीच्छन्द ईरितम् । मिहवक्त्रा च भूतानां भयकारिण्यतः परम् ॥ ३ ॥

महाकृत्या देवता चेत्युक्त्वा न्यासं समाचरेत् । पद्दीर्घयुक्त्रबीजेन मन्त्रार्धेनास्त्रयोगिना ॥ ४ ॥

हृदयं च ततोऽर्धेन मन्त्रार्धेन शिरः क्रमात् । शिखा कवचनेत्रेऽङ्गमेवं न्यासक्रमस्ततः ॥ ५ ॥

सिंहासनं कृष्णमुखीं लम्बमानपयोधराम् । दंष्ट्राकरालवदनां त्रिनेत्रां सर्वतोऽज्वलाम् ॥ ६ ॥

कृष्णकञ्चुकमंवीतां विधूमाग्रिसमप्रभाम् । त्रिशूलचक्रचपकतटाङ्गकरपङ्कजाम् ॥ ७ ॥

लोहितानमहाजिह्वां विद्युत्प्रेक्षणभीषणाम् । ध्याता कृत्यां विधानेन पूजयेन्मन्त्रविचमः ॥ ८ ॥

ध्याता कृत्यामर्चयति रक्तपुष्पैश्च वश्यकैः । कृष्णां मारणकृत्येषु मांसरक्तासवैस्तथा ॥ ९ ॥

कृत्यां च मदना मर्वकृत्यामुत्सादिनीं तथा । भीषिणीं श्रीमतीं चैव प्रतिष्ठां च ततः परम् ॥ १० ॥

विद्यामभ्यर्चयेदष्टपत्रेषु क्रमतः सुधीः । पूर्वे तु शाङ्करीं नाम शुभ्रवर्णां वरान्विताम् ॥ ११ ॥

द्विभुजां सौम्यवदनां पाशाङ्कुशधरां शिवाम् । हृद्ये भयङ्करीं नाम लम्बजिह्वामधोमुखीम् ॥ १२ ॥

कृष्णवर्णां रक्तकेशीं रक्तमाल्यानुलेपनाम् । चतुर्भुजां सिंहनादां ज्वलच्छूलकपालिनीम् ॥ १३ ॥

खड्गहस्तां शिरोमालां सर्वाभरणभूषिताम् । पश्चिमे चारुणीं नाम स्वर्णवर्णां हसन्युखीम् ॥ १४ ॥

सुवर्णमालिकां शुभ्रदंष्ट्रामभयदां सदा । उत्तरे भीषिकां नाम चतुर्बन्धनां भयङ्करीम् ॥ १५ ॥

पूजयित्वा जपेन्मन्त्रं नित्यमष्टोत्तरं शतम् । * * * ॥

अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि—अङ्गिरसे ऋषये नमः । मुखे— देवीगायत्रीच्छन्दसे नमः । हृदये—महाकृत्यायै देवतायै नमः । इति विन्यस्य मन्त्रं सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृताञ्जलिरेकत्वा, ह्रींह्रींमहायोगिनि गौरि फद् हृदयाय नमः । ह्रींह्रींभुवनमयङ्करी हुंफद् शिरसे स्वाहा । ह्रींह्रींमहायोगिनि गौरि फद् शिखायै वषट् । ह्रींह्रींभुवनमयङ्करी हुंफद् कवचाय हुं । ह्रींह्रींमहायोगिनि गौरि फद् नेत्रत्रयाय वौषट् । ॥ ह्रींभुवनमयङ्करी फद् अस्त्राय फद् । इति षडङ्गमन्त्रं. करपङ्कन्यासं कृत्वा, ध्यानाघातमपुजान्ते भुवनेशीपीठे संपूज्य तत्रावाद्याहपुजान्तं प्राग्बद्धिघाय, देव्या पुरोभागे जंशाङ्कर्यं नमः । दक्षिणे भयङ्कर्यं नमः । पश्चिमे चारुण्यै नमः । उत्तरे मीषिकार्यै नमः । इति संपूज्य, अष्टदलेषु देव्यग्रमारभ्य, कृत्यायै नमः । एवं मदनायै । सर्वकृत्यायै । उत्सादिन्यै । भीषिण्यै । श्रीमत्यै । प्रतिष्ठायै । विद्यायै । इति संपूज्य, अथवा षडङ्गपुजानन्तरं अष्टदलेषु प्रोक्तशक्तीं संपूज्याभ्यन्तरे प्रोक्तशक्तिचतुष्टयं संपूज्य दिक्पालार्चादि पूर्ववत् कुर्यादिति । तथा—

अथास्या विनियोगस्तु कर्तव्यो मन्त्रिणा सदा । कालं विदित्वा प्रतिमां मधुच्छिष्टेन कारयेत् ॥१६॥

द्वादशाङ्गुलिका शत्रोर्नखलोममन्त्रिताम् । हृदये नामधेयं च फट्कारः मन्त्रमर्के ॥ १७ ॥
 अमुष्य प्राणा इह चामुष्य जीव इह स्थितः । अमुष्य सर्वेन्द्रियाणि अमुष्य वाय्वनश्चक्षुः ॥ १८ ॥
 श्रोत्रजिह्वाप्राणमाणा इहागत्याधिपल्लभा । इति प्राणान् प्रतिष्ठाप्य मरिचैलेपयेत् ततः ॥ १९ ॥
 मृतब्राह्मणचण्डालकेशाभ्या पादयोः पृथक् । बद्ध्वा कारस्करमये नोरणे वाप्यधोमुखीम् ॥ २० ॥
 तस्याधो मेखलायुक्त्रिकोणं बद्धिकुण्डकम् । चन्द्रगौरं विधायाम्नें परिस्तीर्य शरैर्मन्त्रैः ॥ २१ ॥
 विभीतकपरिध्या च कल्पयेद्यस्य मारणम् । जुहुयान्मिन्मृतैलाङ्गैः काकोलूकोत्यपिच्छकैः ॥ २२ ॥
 दारयैन शोषयैन मारयेत्याभिधाय च । अष्टोत्तरशतैर्नैनमनया जुहुयाद् बुधः ॥ २३ ॥
 होमान्ते विधिवत् कृत्यामाराध्यामंथ सन्निधौ । यो मे कण्ठग्रहो वातिदूरस्थो वान्तिकेऽपि च ॥ २४ ॥
 पिन क्रव्यमसृक् तस्येत्येवमुक्त्वा निजेदयेत् । संख्याशिविधानेन नवरात्रं ममापयेत् ॥ २५ ॥
 मृतस्तिष्ठति तेनांशलावदस्य रिपोर्मृतिः । अर्कक्षीरेण मरिचं पिष्ट्वा मिद्वार्यमेव च ॥ २६ ॥
 जले सलोब्ध मन्त्रेण रिपुं ध्यात्वा निरुद्धवृक् । कृष्णाम्बरोत्तरीयोऽग्रपादेनाक्रम्य तत्रिपुम् ॥ २७ ॥
 वज्रशूलमिति ध्यात्वा अग्निस्तस्योपरि क्षिपेत् । नवरात्रान्तरे शत्रुस्त्रियते नात्र संशयः ॥ २८ ॥
 हर (सुप्त) मिद्धे चितावद्गौ तैलसिक्तैर्विभीतकैः । जुह्वतो त्रियते शत्रुः सत्यमौशनसोदितम् ॥ २९ ॥
 रिपोः प्रतिकृतिं कृत्वा माध्यर्धफलकेऽमले । अर्कक्षीरेण मरिचं पिष्ट्वा तत्रैव लेपयेत् ॥ ३० ॥
 फट्कारं हृदये कृत्वा शिवं निर्माय कूपके । क्षिपेत् कृष्णचतुर्दश्यां जज्ञा मन्त्रं सहस्रशः ॥ ३१ ॥
 सयोऽवगाहनं कृत्वा तस्यामेध च रक्षणम् । मन्त्रं जज्ञा विधानेन भेदयेत् सिंहसुद्रया ॥ ३२ ॥
 पपमानान्त्रियते शत्रुः संध्ययोरुभयोरपि । बाह्यसमुद्धृतं पत्रं शुष्क वैभीतिकं ततः ॥ ३३ ॥
 शृङ्गीला च लिखेन्मन्त्रं कृष्णमर्षस्य शोणितैः । नामधेयं रिपोरन्ते वायुवर्जिन वेदयेत् ॥ ३४ ॥
 निखनेत्तस्य गेहे तु काकवद् भ्रमते ध्रुवम् । वातोद्धूतैः शुष्कपत्रैः काष्ठैरशनिपातितैः ॥ ३५ ॥
 चप्रास्तिना शवाङ्गारैः शत्रोरुच्चाटनं भवेत् । दूर्वागुट्टचीगव्येन सर्पिणा तिलतण्डुलैः ॥ ३६ ॥
 अन्नैः समिद्धिः पालाशः शान्तिं कुर्वाद्रिचक्षुः । लक्ष्मीविन्वफलैः पत्रैर्नन्यावर्तैः श्रिये तथा ॥ ३७ ॥
 रक्तुपैरपामर्गिरङ्गारैश्च सुभद्रकैः । मधुरत्रयसंसिक्तैरेभिः कुर्वात् तु वरयकम् ॥ ३८ ॥
 उक्तमौशनसे तन्त्रे च्यवनस्यापि कथ्यते । शान्तिं कृत्वा विधानेन जपेत् परिमलं सिद्धम् ॥ ३९ ॥
 महाव्याधिप्रशमनं नित्यमष्टाधिकं शतम् । जपेदेकाग्रचित्तन्तु लोकत्रयकर परम् ॥ ४० ॥
 मनसा चिन्तयेत् कृत्वा गजारूढा विषदृताम् । तस्य वरया भवेत् क्षिप्रमश्मारूढा तथा भवे ॥ ४१ ॥
 चौरन्याग्रमृगादीनां सलिलादिभयापहम् । सकृच्छ्रवणमात्रेण सर्वपापविनाशनम् ॥ ४२ ॥
 सप्ताभिमन्त्रितं तोय पीत्वा मन्त्री समाहितः । मेघादीं च भवेद्वाग्मी तावज्ज्ञानाभिप्रेकतः ॥ ४३ ॥
 मन्नाभिमन्त्रितं कृत्वा विषमप्यमृतं भवेत् । पक्षं मासं द्विमासं वा षण्मासं वत्सरं तु वा ॥ ४४ ॥

एवं यः कुरुते मर्त्यः स पुण्यां गतिमाप्नुयात् । अथ वक्ष्ये विशेषेण महाशान्तिविधिक्रमम् ॥४५॥
 सर्वसिद्धिकरं पुण्यं सर्वपापविनाशनम् । सर्वमुद्राप्रहरणं सर्वादिष्टविनाशनम् ॥ ४६ ॥
 अकालमृत्युमथनं मदा विजयवर्धनम् । आयुष्यं पावनं पुष्टिलक्ष्मीसौभाग्यवरयकृत् ॥ ४७ ॥
 पुत्रदं पौत्रदं चैव अलक्ष्मीमलनाशनम् । महान्याधिप्रशमनमपसाराविनाशनम् ॥ ४८ ॥
 योगिनीभूतवेतालाः प्रेतकृष्णाण्डपद्मगाः । तत्र स्थाने न तिष्ठन्ति ढाकिन्याद्या विशेषतः ॥४९॥
 कृत्यामभ्यर्चयेद्दत्स यथाविधिपुरःसरम् । षोडशारं लिखेत् पद्मं योनियुक्तं मन्दिदुकम् ॥ ५० ॥
 तन्मध्येऽष्टदलं लिख्य मङ्कारादीन् न्यसेत् क्रमात् । तन्मध्ये रमकोणं तु लिखेन्मूलमनुं सरन् ॥ ५१ ॥
 चन्द्रबिम्बं लिखेन्मध्ये तस्योर्ध्वे प्रेतमालिखेत् । तस्य मध्ये न्यसेत् कुम्भं वज्रस्रग्गतभूषितम् ॥५२॥
 कुम्भमध्ये न्यसेत् कृत्या सर्वलक्षणसंयुताम् । अर्चयेच्च यथान्यायं पायसं तु निवेदयेत् ॥ ५३ ॥
 परितोऽष्टौ घटे न्यसेदसिताङ्गादिभैरवान् । गन्धपुष्पादिनाभ्यर्च्य तद्वाद्ये क्षेत्रपालकान् ॥ ५४ ॥
 लोकेशान्तं यजेद्देवीं तदग्रे होममाचरेत् । जुहुयादाज्यममिक्त्रापामार्गातिलसर्षपान् ॥ ५५ ॥
 दूर्वाप्रस्रदिराश्वत्थैः प्रत्येकं तु शताष्टकम् । कुण्डे वा स्पष्टिदले वापि होमकर्म समाचरेत् ॥ ५६ ॥
 तस्य दक्षिणपार्श्वे तु लक्ष्मीं ध्यायेद् यथाविधि । कुम्भमध्ये न्यसेद् देवीं दक्षिणे तु श्रियं सरत् ॥५७॥
 वामपार्श्वे यजेद् देवीं हृष्टेखा परमेश्वरीम् । तस्यैव वामपार्श्वे तु पूजयेद् गणनायकम् ॥ ५८ ॥
 अयुतं मूलमन्त्रं तु जपेन्मृत्युविनाशनम् । निपुतं भूखहत्यायां जपेत् परिमलं विदुः ॥ ५९ ॥
 महान्याधिप्रशमनं तावज्जप्ताभिषेकतः । एवं यः कुरुते मर्त्यः स पुण्यां गतिमाप्नुयात् ॥ ६० ॥
 येन ज्ञातं परिमलं यस्य वक्त्रे स्थितं सदा । तस्यासाध्यं न विद्येत न्याध्यरिभ्यो भयं नहि ॥६१॥
 इत्यादि बासुलो तन्ने ख्यातः परिमलो मनुः । महाशान्तिकरः पुंसां दुःखदारिद्र्यनाशनः ॥६१॥

शति । तन्त्रान्तरे—

प्रणवं ध्रुवनेशी च वाग्भवं कमला च इत् । ततश्च भगवत्यन्ते उच्छिष्टपदनीरयेत् ॥ १ ॥
 चण्डालि श्रीपदं मातङ्गीश्वरीति पदं ततः । सर्वान्ते जनमुच्चार्य वशंकर्यप्रिवल्लमा ॥ २ ॥
 द्वात्रिंशदक्षरो मन्त्रः सर्वलोकवशंकरः । ॥

“जोहोर्ध्वो नमो भगवति उच्छिष्टचण्डालि श्रीमातङ्गीश्वरि सर्वजनवशइरि स्वाहा ” ॥ (३२)
 मतङ्गो मुनिराख्यातोऽनुष्टुप् छन्दश्च देवता । श्रीमातङ्गीश्वरी देवी सर्वलोकवशङ्करी ॥ ३ ॥
 वेदाङ्गाङ्गरसाष्टाक्षिमितैर्मन्त्रममुद्भवैः । वर्यैः कुर्यात् पदङ्गानि ततो देवीं विचिन्तयेत् ॥ ४ ॥
 नीलजीमूतसङ्काशां रत्नासिंहासनस्थिताम् । इस्तन्यस्तशुकप्रौढवार्तालापं च शृण्वतीम् ॥ ५ ॥
 रत्नवस्त्रपरीधाना वीणावादनतत्पराम् । सरोजन्यस्तपद्युग्मां मधुमत्तां मतङ्गिनीम् ॥ ६ ॥
 एवं ध्यात्वार्चयेत् पीठे राजमातङ्गिकोदिते । त्रिकोणमटपत्रान्जयुगपोदशपत्रकम् ॥ ७ ॥

चतुरस्रं विधायान् पीठपूजां समाचरेत् । तारमायावाग्रभाटि सर्गशक्तिपदं ततः ॥ ८ ॥
 कमलासनमुच्चार्य हेन्तो हृत्पीठमन्त्रकः । अनेन मनुना सम्पत् पीठं देव्याः प्रपूजयेत् ॥ ९ ॥
 मूर्तिं मूलेन सकल्प्य तस्यामावाद्य पूजयेत् । रत्नादीश्च त्रिकोणेषु केसरेष्वङ्गदेवताः ॥ १० ॥
 श्रष्टपत्रेषु ब्राह्मयाद्या द्वितीये भैरवास्तथा । षोडशारे तु पूर्वादि पूज्याः षोडश शक्तयः ॥ ११ ॥
 वामा ज्येष्ठा च गौरी च शान्तिः श्रद्धा महेश्वरी । क्रिया लक्ष्मीश्च शृष्टिश्च मोहिनी प्रमयाभिनी ॥ १२ ॥
 विद्युलता च चिन्मक्तिः सुरापानन्द्या सह । षोडशौ नन्दनुद्विस्तु पूननीया विशेषतः ॥ १३ ॥
 मातङ्गीपूजने प्रोक्ताश्चतुरस्रे प्रपूजयेत् । लोकरपालांस्तदस्त्राणि पूजयेत् भाग्यहेतरे ॥ १४ ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगांशोऽभ्यासान्ते मूलेन प्राणापानप्रदं कृत्वा, शिरसि मन्त्र-
 कृत्यपये नमः । मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये श्रीमातङ्गीश्रृंगदेवतायै नमः । इति विष्णवे,
 नमः सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोग इति कृत्वाञ्जलिस्त्रुतां, उर्ध्वोर्ध्वो हृदयाय नमः । तमो भगवति शि-
 रसे स्वाहा । उच्छिष्टश्चाण्डालि शिरसायै वषट् । श्रीमातङ्गीश्रृंगि कथञ्चाय इ । सर्वजनशङ्करि नेत्रप्रपाय
 वौषट् । स्वाहा अस्त्राय फट् । एव फट्पङ्कन्यासं विधाय, च्यानमानसपूजाचार्यस्यापानाद्यात्मपूजान्ते
 स्वर्णादिपट्टे कुङ्कुमादिना त्रिकोण, तद्वहिरष्टदलकमल, तद्वह्नि पुनरष्टदलं, तद्वह्नि षोडशदलं, तद्वह्नि-
 श्वनुद्वारपुष्पं चतुरस्रं कुर्वाणिति पूजाचक्र निर्माणं, तत्र मातङ्गीपीठं संपूज्य, उर्ध्वोर्ध्वो सर्वशक्तिः कमला-
 स्नाय नमः । इति ममस्तु पीठं संपूज्य, मूर्तिकल्पनादिपुष्पोपचारान्ते त्रिकोणत्रिकोणेषु— रत्यै नमः । प्री-
 त्यै० । प्रनोभयायै० । इति संपूज्य, केन्नेषु प्राग्बत् पङ्कानि संपूज्य, प्रथमाष्टदलेषु ब्राह्मयादिमातङ्का-
 द्वितीयाष्टदलेऽसिताङ्गादिभैरवाञ्च संपूज्य, षोडशदले— वामायै नमः । ज्येष्ठायै० । गौरीयै० । शान्त्यै० ।
 श्रद्धायै० । माहेश्वर्यै० । क्रियायै० । लक्ष्म्यै० । शृष्ट्यै० । मोहिन्यै० । प्रमयायै० । अस्तिन्यै० । विद्यु-
 लतायै० । विच्छिन्त्यै० । सुरापानन्द्यायै० । नन्दनुद्वयै० । इति संपूज्य, चतुरस्रे मातङ्गादिशक्तिचतु-
 ष्यं कोणेषु विघ्नेशादिचतुष्टयं प्राग्बत् संपूज्य लोकेशादिसमर्चनादि प्राग्बत् समापयेत् इति ॥ तथा—

अयुतं प्रजपेन्मन्त्रं जुहुयात् तद्दशाशतः । मधुकपुष्पैस्त्रिस्वादुपुष्पैर्मन्त्रस्य सिद्धये ॥ १५ ॥

राजमातङ्गिनीप्रोक्ताप्रयोगानत्र चाचरेत् । " " ॥

इति । तथा—

बागुच्छिष्टपदं चैव चाण्डालिपदमुदरेत् । कामराजं च मातङ्गि तावींषं मर्गुदरेत् ॥ १६ ॥

वशङ्कर्व्यजिज्यायान्तो लघुमातङ्गिमंजकः । विंशद्गणो महामन्त्रः सर्वलोकेशङ्करः ॥ १७ ॥

" ये उच्छिष्टश्चाण्डालि क्रीं मातङ्गि सौ सर्ववशङ्करि स्वाहा " ॥ २० ॥

मत्तङ्गोऽस्य श्रुतिः प्रोक्तेऽनुष्टुप् छन्द उदाहृतम् । लघुमातङ्गिनी देवी देवता परिकीर्तिता ॥ १८ ॥

बागभवं बीजमित्युक्तं स्वाहा शक्तिरुदाहृता । कौलकं कामगजं स्याद्विनियोगस्तु पूर्ववत् ॥ १९ ॥

बालावीजत्रिराट्ट्या पङ्कन्यासमाचरेत् ।

॥

सरेत् प्रथमपुष्पिणीं रुधिरनिन्दुनीलाम्बरा

शुहीतमधुपात्रिका मदविभूर्धनेत्राञ्चलाम् ।

धनस्तनभरालसां गलितचूलिकां बालिकां

करस्फुरितवल्लकीं विमलशङ्खताटङ्किनीम् ॥ २० ॥

एवं ध्यात्वा जपपूजाप्रयोगादिकं प्राग्बत् कुर्यादिति ।

बाणी शुक्रप्रिया डेन्ता विग्रहे कामराजकम् । कामेश्वरी धीमहीति तार्वीपं च समुषरेत् ॥२१॥

तद्वः श्यामीपदं प्रोक्त्वा ततः श्यामा प्रचोदयात् । एषा प्रोक्ता तु मातङ्गी गायत्री सर्वसिद्धिदा ॥२२॥

इति ॥ अथ वाराहोपकरणम् । तत्र दक्षिणामूर्तिसंहितायाम् । ईश्वर उवाच ।

पञ्चमीं रत्नदेवेशीं कथयामि शृणु प्रिये । यस्याः स्मरणमात्रेण पवनोऽयं स्थिरो भवेत् ॥ १ ॥

वाग्भवं धीजमुच्चार्य गलानुग्रहविन्दुभिः । नादेन भूपितं धीजं पार्थिवं चोषरेत् ततः ॥ २ ॥

पुनराद्यं नमोऽन्ते भगवतीति समालिखेत् । वातालिपुग्मं वाराहि पुनरेतद्द्वयं लिखेत् ॥ ३ ॥

वराहमुखि च द्वन्द्वं संधिहीनं ततः परम् । अन्धे चान्धिनि सप्तार्ण्यं हृदन्तेन भवेत् प्रिये ॥ ४ ॥

रुन्धे रुन्धिन्यतो हृद्भ्रज्जम्भे जम्भिनि हृत्ततः । मोहे मोहिनि दृष्ट्यापि स्तम्भे स्तम्भिनि हृत्ततः ॥ ५ ॥

एतदुत्त्वा महेशानि सर्वदुष्टं प्रदुष्टं च । सान(आनाम)न्तं च सर्वेषां सर्ववागिति चिच्च ॥ ६ ॥

चक्षुर्मुखगति प्रोक्त्वा जिह्वास्तम्भं कुरुद्वयम् । शीघ्रं वरयं कुरुद्वन्द्वं वाग्भवं पार्थिवं पुनः ॥ ७ ॥

ठ(ठः)कारस्य चतुष्कान्ते कवचास्त्राग्निवल्लभा । चतुर्दशोत्तरशतं मन्त्रवर्णा भवन्ति हि ॥ ८ ॥

"पैंगलीं नमो भगवति वातालि २ वाराहि २ वराहमुखि २ अन्धे अन्धिनि नमः रुन्धे रुन्धिनि नमः जम्भे जम्भिनि नमः मोहे मोहिनि नमः स्तम्भे स्तम्भिनि नमः सर्वदुष्टप्रदुष्टानां सर्वेषां सर्ववाक्चित्तचक्षुर्मुख-गतिजिह्वास्तम्भं कुरु कुरु शीघ्रं वरयं कुरु २ पैंगलीं ठ ठ ठ ठ इ कद स्वाहा " (११४)

चतुश्चत्वारिंशतिभिः पदैर्न्यासस्तु कीर्तितः । मातृकावन्त्यमेदृक्के पदानि दश मन्त्रवित् ॥ ९ ॥

दोःपत्संधिषु साप्रेषु न्यसेद् विंशतिसंख्यकान् । पदार्यानिथ विन्यस्य पार्श्वपारेकमेतयोः ॥ १० ॥

अनेनैव प्रकारेण मातृकावन्त्यमेत् सुधीः । ततः पडङ्गविन्यासं कुर्याद् देहाविशुद्धये ॥ ११ ॥

वार्ताल्यास्तु पदद्वन्द्वं हृदयं च ततः परम् । वाराहियुगलं देवि शिरो मन्त्र उदाहृतः ॥ १२ ॥

वराहमुखिपुग्मं तु शिखा सप्ताक्षरं ततः । कवचं च ततः सप्तवर्णनेत्रं (प्रकीर्तितम् ॥ १३ ॥

ततोऽङ्गं सप्तभिर्वर्णैः पडङ्गानि) न्यसेत् क्रमात् । यश्चोद्धारं प्रवक्ष्यामि येन त्रैलोक्यमुत्तमम् ॥१४॥

ताम्रे वा राजते स्वर्णमये वा भूर्जपत्रके । लिखेद्रोचनया वापि कुङ्कुमागुरुचन्दनैः ॥ १५ ॥

हरिद्रया वारुण्या लिखेच्चक्रं मनोरमम् । त्रिकोणं पञ्चकोणं च पट्कोणं वसुपत्रकम् ॥ १६ ॥

शतपत्रं सहस्रारं ततो भूमिम्बमालिखेत् । चतुर्दशविंशोऽमाङ्ग्यं मध्ये सिंहासनं यजेत् ॥ १७ ॥

बाणीभूर्वीजपुग्मेन संपूज्य सर्वमातृकाः । स्फटिकाचलमध्यस्थं पीठमेतद्विचिन्त्य च ॥ १८ ॥

देवीमात्राहयेत् तत्र ध्यानं कुर्याद्विचक्षणः । प्रत्यग्राख्यसङ्काशां पैदान्तर्गतवासिनीम् ॥ १९ ॥

इन्द्रनीलमहातेजःप्रकाशा विश्वमातरम् । रुण्डं च मुण्डमालाट्यां नवरत्नविभूयिताम् ॥ २० ॥

अन्ध्वरत्नवटितमुकुटश्रीविराजिताम् । कांशेयाघोरकौं चारुप्रालम्बिभूषिताम् ॥ २१ ॥
 हलेन मुसलेनापि वरदेनाभयेन च । विराजितचतुर्बाहुं कपिलातीं सुमध्यमाम् ॥ २२ ॥
 नितम्बिनीमुत्पलामा कठोरघनसक्तुचायु । कोलाननां यजेद् देवीमुपचारैः महेतुभिः ॥ २३ ॥
 गन्धपुष्पादिभिः सम्पूज्य सर्वाकार्यसिद्धये । दशसप्तसद्व्याणि पुरश्चरखण्डिद्वये ॥ २४ ॥
 तद्दशशंशेन होमस्तु तिलैर्बन्धूकपुष्पकैः । विमन्धर्जैर्हेतुमिधैर्द्विद्राचन्दनैर्हनेत् ॥ २५ ॥
 लाक्षागुरुपुरुद्वयैः पिशितैर्विभिर्धरापि । सिद्धिर्भवाति देवेशि मन्त्रिणां नात्र मशयः ॥ २६ ॥
 आदावद्गाहति पश्चादग्नीशामुरवायुषु । मध्ये गिञ्जु विक्रोशान्तस्त्रिषु कोणेषु मन्मृणु ॥ २७ ॥
 वामवामेतराग्रेषु क्रमेण वितयं यजेत् । जम्बिनीं स्तम्बिनीं चैव मोहिनीं सर्वमिद्वये ॥ २८ ॥
 अन्धिन्मायास्तु देवेशि स्तम्बिन्यन्ताः प्रपुजयेत् । पञ्चकोणे महादेवि पुरआदिक्रमेण तु ॥ २९ ॥
 मनुष्या एव तद्दत्तौ ततो मायर्चन भवेत् । पडरे पुरश्चरभ्य प्रादक्षिण्येन पूजयेत् ॥ ३० ॥
 ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौमारी वैष्णवी प्रिये । माहेंद्री चैव चाभ्रुण्डा डाकिन्याघान्ततः शृणु ॥ ३१ ॥
 डाकिनी राकिणीदेवि लाकिनी काकिनी तथा । गाकिनी हाकिनी चैव ततः पद्कोणके यजेत् ३२
 पद्कोणपार्श्वयोः पूज्ये देव्यौ सर्गार्थसिद्धये । हस्त कपालं दधतीं क्रोधिनीं वामतो यजेत् ॥ ३३ ॥
 मुसलेटकरा देवीं स्तम्बिनीं दक्षिणे यजेत् । चण्डोच्चण्डं महेशानि पद्कोणपुरतो यजेत् ॥ ३४ ॥
 नागं कपालं डमुकं त्रिशूल दधत प्रिये । नग्नं नील जटाराजमस्तकं पञ्चमीयुतम् ॥ ३५ ॥
 ततोऽष्टदलपत्रेषु वातान्यापटक यजेत् । शृणु तमेवं तस्याग्रे पूजयेन्महिपाटकम् ॥ ३६ ॥
 शृङ्गाभ्यां चानरकारिकृच्चिबन्तनिकृन्वनम् । नीलजीमूतसङ्काशं रिपुभूषणतरिचगम् ॥ ३७ ॥
 शतपत्रं क्रमात् पूज्य रुद्रार्कवसुदत्तकैः । त्रयस्त्रिंशद्दलगतस्त्रिंशवारोच्चारितैः पृथक् ॥ ३८ ॥
 अत्रशिष्टे दले पूज्या स्तम्बिनी जम्बिनीयुता । शताराग्रे महेशानि महाभिह ममचयेत् ॥ ३९ ॥
 सहस्रपत्रे संपूज्य वाराहीणा महेश्वरम् । अद्भुशान्ते महेशानि वाराग्रे नम आलिखेत् ॥ ४० ॥
 अनेन मनुना देवि पूजयेत् तु सहस्रभा । भूविम्बे बहुकक्षेत्रयोगिनीगणपान् यजेत् ॥ ४१ ॥
 पुनर्देवीं समाराध्य गन्धपुष्पादितर्पणैः । अक्षमाला हरिद्राया मुत्पया स्वम्भनकारिणी ॥ ४२ ॥
 स्फाटिकी वायु पद्माक्षरुद्रावादिमपूजया । ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगर्षाडन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि दक्षिणा-
 मूर्तिं श्रुपये नम । मुखे गायत्रीं श्रुपये नम । हृदये धीवारादीदेवतायै नम । इति विन्यस्य मन्त्रार्थाष्टमिद्वये
 त्रिनियोगः, इति वृत्ताञ्जलिदत्त्वा, शिरसि षं । मुखवृत्ते र्त्वा । नेत्रयो षं । श्रोत्रयो. नम । नासि-
 कयो भगवति । गण्डयो वातालि । शोष्ठयो वातालि । दन्तपङ्क्तिद्वये वारादि । मूर्ध्नि चारादि ।
 आस्थं वराहमुपि । दक्षदीर्घले वराहमुपि । दक्षमक्षिण्ये अन्धे । दक्षकराङ्गुलिमूले अन्धनि । दक्ष-
 राग्रे नम । वामबाहुमूले रुन्धे । वामकूर्परे रुन्धनि । वाममक्षिण्ये नम । वामकराङ्गुलिमूले जम्बे

वामकरात्रे जम्भिन । दत्तोत्सूले नम । दत्तजानुनि मोहे । दत्तगुल्फे मोहिनि । दत्तापादाहुलिसूले नमः ।
 दत्तापादत्रे स्तम्भे । वामोत्सूले स्तम्भिन । वामजानुनि नम । वामगुल्फे सर्वदुष्टप्रदुष्टानां । वामपादाहु-
 लिसूले सर्वेषां । वामपादात्रे सर्ववार्चिचक्षुमुपगतिजिह्वास्तम्भं । पार्श्वयोः कुरु । पृष्ठे कुरु । नामौ
 शीघ्रं । जडरे वयं । हृत्पूर्वे कुरु । दत्तांसे कुरु । अपरगले ऐं । वामाने न्नां । हृदादिदत्तकराप्रान्तं
 ङ । हृदादिवामकराप्रान्तं ङ । हृदादिदत्तपादाप्रान्तं ङ । हृदादिवामपादाप्रान्तं ङ हृदयादिनाभ्यन्तं
 हं । हृदादिवन्त्रान्तं फट् । शिरसि स्वाहा । इति विन्यस्य पङ्क्तं कुर्यात् ॥ वातालि ० हृदयाय नम ।
 वाराहि २ शिरसे स्याहा । वराहमुखि ० शिखायै वषट् । अन्धे अन्धिनि नमः कवचाय हं रन्धे
 रन्धिनि नम नेत्राभ्या वाँपट् । जम्भे जम्भिन नम अन्धाय फट् । इति विन्यस्य ध्यानमानसपूजान्ते
 स्वपुरत स्वर्णात्रिपट्टे कुङ्कुमादिना त्रिकोणं तद्वाते पञ्चकोणं, तद्वाहि पदकोणं, तद्वाहिरष्टदलकमलं, तद्वाहिः
 शतपत्रकमलं, तद्वाहि सहस्रपत्रकमलं, तद्वाहिस्रतुङ्गार्युक्तं चतुरस्रं लिखेदिति पूजापत्रं निर्माय, पुरतः
 संस्थाप्याभ्यर्च्यार्थादिस्थापनाद्याम्पूजान्ते भुवनेश्वरीपाठमभ्यर्च्यावाहनादिपुष्पोपचारान्ते त्रिकोणमध्ये अ-
 ष्टीशासुरवायव्यमध्ये दिक्षु च प्राग्वात् पङ्क्तानि संपूज्य, त्रिकोणाग्रेपु—जम्भिन्यै नम । स्तम्भिन्यै० । मो-
 हिन्यै० । इति संपूज्य, पञ्चकोणकोशेषु अग्निधन्यै नम रन्धिन्त्यै० । जम्भिन्यै० । मोहिन्यै० । स्तम्भिन्यै० ।
 इति संपूज्य, पदकोणकोशेषु—डाकिन्यै नमः । राकिन्यै० । लाकिन्यै० । काकिन्यै० । साकिन्यै० । हाकिन्यै० ।
 इति संपूज्य, अष्टदलेषु ब्राह्मणादिमानुजाः संपूज्य, पदकोणपार्श्वयोः—हृत्कपालघोरियं क्रोधिन्त्यै० । मुसलेष्ट-
 करायै स्तम्भिन्यै० । इति संपूज्य, पदकोणपुरत—चंडोद्यएडाय नम । ततोऽष्टदलेषु—वातालयै नमः । वातालयै० ।
 वाराहै० । वाराहै० । वराहमुख्यै० । वराहमुख्यै० । अन्धिन्त्यै० । रन्धिन्त्यै० इति संपूज्य, अष्टदलाग्रेषु—अष्टम-
 हिषेभ्यो नम । इति संपूज्य, शतपत्रेषु—एकाग्र रुद्रा, द्वादशादिन्या, अष्टौ वसवः, द्वादशिवनीकुमारकौ
 षेति त्रयस्त्रिंशद् देवतारिखा संपूज्यावशिष्टदले—स्तम्भिन्यै जम्भिनीयुतायै नमः । इति संपूज्य, पत्राग्रेषु—म
 हासिंहाननाय नम । इति संपूज्य, सहस्रपत्रेषु—कौ वाराहै नमः । इति मन्त्रेण सहस्रवाराहैः संपूज्य,
 भूपरकोशेषु—घट्टकक्षेत्रपालयोगिनीगणपान् संपूज्य, लोकेशाचांदि सर्व प्राग्वात् समापयेदिति । तथा—
 अथातः मंत्रवचसांनि तर्पणं भुवि दुर्लभम् । तिलभैरेषवन्धूककुसुमैस्तर्पयेच्छिवाम् ॥ ४३ ॥

मनोहरे सुवर्णादिपात्रे संपूज्य पूर्ववत् । अनेन विधिना देवीप्रियो भवति निश्चयात् ॥ ४४ ॥
 एतस्या एव विद्याया कुण्डेऽस्ति परमेश्वरि । विशेषः कथ्यते सोऽत्र सर्ववैरिनिकृन्तनः ॥ ४५ ॥
 एकहस्तमित कुण्डमधो इत्सेन विस्तृतम् । हस्तप्रातं मनोरम्यं होमो यत्र निगद्यते ॥ ४६ ॥
 स्तम्भने शिवदिग्भागे निग्रहे यमदिग् भवेत् । असिन् कुण्डे महेशानि भैरवाग्नि प्रपूजयेत् ॥ ४७ ॥
 लौकिकै वा यजेन्मन्त्रैर्वच्यमाणैः परेश्वरि । हृदयं भुवनेशान्या भुवनेशीं च संलिखेत् ॥ ४८ ॥
 तस्या एव शिखा देवि वीजत्रयमिदं शिवे । उक्त्वा भैरवमुच्चार्य चतुर्थ्यन्तं नमो लिखेत् ॥ ४९ ॥
 हांहीं इति । भैरवाय नम इति ।
 इत्यग्निपूजनं कृत्वा ततोऽग्रेराहुतिं यजेत् । पूर्ववीजत्रयं भैरवाग्रये द्विठमालिखेत् ॥ ५० ॥
 हांहीं भैरवाग्रये स्वाहा इति ।
 अनेनैकां हुतिं दत्त्वा नीलोत्पलपुचानले । नीलोत्पलैर्भैरवाग्निं तापिच्छैरपि वा यजेत् ॥ ५१ ॥
 तापिच्छैः स्तम्भने होमो विधेयस्तु चतुःशतम् । देवदारुतिलैर्लाक्षाहरिद्रामिस्तथा भवेत् ॥ ५२ ॥

त्रिसप्तमध्वरात्रेषु प्रत्येक साष्टक शतम् । हरिणीमुद्रया होमः काथितस्तव मुन्दरि ॥ ५३ ॥
 दक्षिणे होमकुण्डस्य हस्तमात्रास्तिलान् प्रिये । प्रसार्य भाण्डे स्पर्शादौ वृत्ते वा लोहसंभवे ॥ ५४ ॥
 कृष्णशटीपरिचिह्नोत्पलतापिच्छपुष्पिणीम् । तिलमिश्रैरम्बुमिस्तं पूरयेन्मनुविचमः ॥ ५५ ॥
 वाग्भवं धरणीमुपला कर्पणादिहलाय च । नवाचरमिदं चोक्त्वा हृदन्तं मन्त्रमालिखेत् ॥ ५६ ॥
 ये धरणीकर्णहलाय नम इति । ऋहुं मुसलाय नमः इति ।
 अङ्कुशं कोपितं देवि मुमलाय नमो लिपेत । सप्तविंशतिकृतस्तु देवीमथ समुद्येत् ॥ ५७ ॥
 घटं स्पृष्ट्वा हृदि ध्यात्वा पञ्चमीं परमेश्वरीम् । तदटस्थोदकैः शत्रुमभिपिञ्चेद् विचक्षणः ॥ ५८ ॥
 कफान्वितक्षयी वैरी वरयो भवति निश्चयात् । अथ निग्रहहोमस्य विधिं वक्ष्ये शृणु प्रिये ॥ ५९ ॥
 खरमेपाङ्गरक्तेन लाजाचूर्णविलैः सह । मिश्रं पिण्डं तु पिण्डेन मेलयेद्वेतुना प्रिये ॥ ६० ॥
 पिशितैर्गन्धपुष्पाद्यैर्धूपदीपैश्च साधकः । तर्पयेद्योगिनीपिण्ड परमानन्दमुन्दरम् ॥ ६१ ॥
 सपत्नवेश्म संकल्प्य मृदा वा लोहकेन वा । निवेश्य कुण्डे वस्त्रे वा हुनेन्न जागज्ज्वरैः ॥ ६२ ॥
 अयुतं संजपन् देवि त्रिसप्तवणदा हुनेत् । तगृह्णामभेदोत्थिमज्जाशुक्राणि वैरिणः ॥ ६३ ॥
 योगिनीना मुखे देवि पतन्त्यत्र न संशयः । अथातः संप्रवक्ष्यामि साधकानन्दकारकम् ॥ ६४ ॥
 प्रणव प्रणवेनैव संपुटीकृत्य योजयेत् । औभ्यामौभ्या च साध्याख्या ठकारेण च वेष्टयेत् ॥ ६५ ॥
 अष्टमिः कुलिशैर्भिरवा ग्लौणौमिति तदन्तरे । कुलिशाग्रे तारवीज पाथिषं मण्डलं ततः ॥ ६६ ॥
 कुलिशान्ते लिखेन्नाम चान्ते विद्या समालिखेत् । बहिरङ्कुशमरुदं सर्वमेतद्भरानने ॥ ६७ ॥
 रुद्रस्वरे समारोप्य पीतपुष्पैः समर्चयेत् । पञ्चमीशकटं यन्त्रं त्रिषु लोकेषु दुर्लभम् ॥ ६८ ॥
 सहस्रसंख्ययानेन निशामाण्डे विषेद् बुधः । खनेद्रात्रौ भूर्जपत्रे लिखित्वा स्थापयेत् सुधीः ॥ ६९ ॥
 श्यामलोद्दितमन्त्रज्ञो रक्तपुष्पैः समर्चयेत् । प्रेतधूमानले त्पित्वा यजेद् गुरुर्विधानतः ॥ ७० ॥
 सौवर्णं राजतं ताम्रं क्रमेणैतत् समर्चयेत् । कटकार्थं हरिद्राङ्कः पुष्पैराराधयेच्चिबाम् ॥ ७१ ॥
 धान्यराशौ च सायाद्दे विनिधिष्य च तद्भवेत् । नूतने कुम्भकारस्य स्वपरे यन्नमालिखेत ॥ ७२ ॥
 अञ्जनार्भैः समभ्यर्च्य कुसुमैः पथि देशिकः । उच्चाटयेत् तदा शीघ्रं कोट्यन्दमुत्थिरं रिपुम् ॥ ७३ ॥
 तद्भाण्डे तु मपीद्रव्यैर्भिन्नभिनाञ्जनप्रभैः । समुद्धृत्य समभ्यर्च्य लोहकारगृहे लिपेत् ॥ ७४ ॥
 बन्धमानो रोगजालैर्मरणं प्राशुयाद्रिपुः । निःसन्ने पट्टे बाधे विलिखेन्मनुविचमः ॥ ७५ ॥
 युद्धे तद्घ्ननिमाकर्ष्य पलायन्ते महाबलाः । धूमचितौ समालिख्य धूमाभैरर्चयेत् प्रिये ॥ ७६ ॥
 नरयन्ति दृष्टयस्तेपा शत्रूणां नान्यथा भवेत् । हरिद्रया शिलामध्ये समालिख्यार्चयेत् सुधीः ॥ ७७ ॥
 पीतपुष्पेषु तद्यन्मधोवक्त्रं विनिधिषेत् । वाक्स्तम्भो जायते शीघ्रं वादिना परमेश्वरि ॥ ७८ ॥
 अथ सीसे समालिख्य सीसार्भैः कुसुमैर्ब्रजेत् । शिलाघस्ताद्विनिधिष्य न्यवहारं जयी भवेत् ॥ ७९ ॥

सार्धं लोहमये पात्रे सितपुष्पैः समर्चयेत् । वाक्पतिर्जायते मञ्जी मध्वमारोऽथ संल्लिखेत् ॥८०॥
 पञ्चवर्णैः प्रद्वेनैश्च पूजयेत् सर्वकर्मकृत् । अथातस्तिमिरामिश्रे सीसयुग्मे लिखेद् बुधः ॥ ८१ ॥
 अर्घ्यैः कुसुमै रम्यैः प्रेतभूमौ प्रतापयेत् । तेनाकृष्टिर्भवेदाशु पुंसां वा योपितामपि ॥ ८२ ॥
 वृचगर्भे न्येबक्रं सीसपात्रे सुरञ्जिते । त्रिदृष्टा ग्राममाग्रेभ्यः संप्रविष्टा भवन्ति हि ॥ ८३ ॥
 साध्यनक्षत्रवृक्षस्य गर्भे चक्रं प्रविन्यसेत् । वृक्षस्य यत्कृत देवि साध्यस्य भवति स्फुटम् ॥८४॥
 जले चिम्बे दोषदायि वद्भौ चिम्बे तु तापकृत । योगदं भसानि चिम्बे हितदं भूमिगं प्रिये ॥ ८५ ॥
 अन्नगं कामिनीं दद्यात् कुम्भे चिम्बे सुतप्रदम् । पूर्वस्यां दिशि संचिम्बं रिपुणां भयदं भवेत् ॥८६॥
 आग्नेये यमदिग्भागे वैरिणां मृत्युदं भवेत् । तथा नैश्वर्यदिग्भागे शत्रुनादानकारणम् ॥ ८७ ॥
 पश्चिमे रोगदं तेषां भीतिदं वायुदिग्गतम् । धनदं चोचरे भागे साधकस्य न संशयः ॥८८॥
 ईशानगं भ्रान्तिकरं वैरिणां परमेश्वरि । मध्यगं सर्वकार्याणि शत्रूणां नाशनं ध्रुवम् ॥ ८९ ॥
 एतस्या एव विद्याया मध्यरात्रेऽर्चनं भवेत् । अन्यथा देवताशापो जायतेऽतीव दुस्तरम् ॥९०॥

इति । अथैतधन्वरचनाप्रकार — तत्र प्रोक्तभूर्जादौ प्रोक्तद्वेषैरष्टकोणं विलिख्य कोणाग्रेषु कुलिशानि वि-
 धाय, मध्ये यत्र (प्रणव) द्वयसंपुटं प्रणवं विलिप्य, तदुपरिष्टादधस्ताच्च औकारद्वयमध्यं साध्यनाम
 विलिप्य, तत्सर्वं ठकारेण संबेष्टम्, तद्बहिर्द्वारस्याष्टकोणेषु तत्कुलियोषु च ग्लौहौ इति योजद्वयं प्रति-
 कोणं प्रतिकुलिशं विलिप्य, कुलियोषु साध्यनाम विलिप्य तत्सर्वं मूलमन्त्रेण संबेष्टम्, कुलिशाग्रेषु
 प्रणवं विलिप्य, तद्बहिर्भूपुरं विलिख्य, तत्सर्वमङ्कुरार्थजेन संबेष्टम् सर्वं यन्त्रमेकारमन्त्रे यथा भवति
 तथा विलिखेत् । एतधन्वमुक्तफलदं भवति । इति स्तम्भनाद्याखिलेष्टसाधने वाराहप्रकरणम् ॥ अथ नि-
 ग्रहवाराही— । उत्तरतन्त्रे—

वाग्भवं पृथिवीबीजं ठकारत्रितयं तथा । विन्दुपुङ्गं ततश्चैव कूर्चवीजासिद्धिना ॥ १ ॥

“पैग्लौठंठंठं स्वाहा” ।

अष्टाक्षरी महाविद्या शशुनिग्रहकारिणी । कपिलोऽस्य मुनिरखन्दोऽनुष्टुप् च परिकीर्तितम् ॥२॥

वाराही देवता प्रोक्ता वाताली पदपूर्विका । द्वयैकैकभूमिचन्द्रद्विबयैरङ्गक्रिया मनोः ॥ ३ ॥

विद्युद्दामसमानाङ्गी पार्श्वं शक्तिं च मुद्गरम् । अक्षुर्ध्वं त्रिभ्रती दोर्भिनैत्रत्रयविराजिताम् ॥ ४ ॥

नानालङ्कारभूषाङ्गी वाराही संसरेत् तदा । प्रारुप्रोक्ते पूजयेत् पीठे अङ्गदिकपालहेतिकैः ॥ ५ ॥

इति । अथ प्रयोगः— तत्र प्रातःइत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि कपिल-
 श्वपये नमः । मुखे अनुष्टुपपद्वस्ते नमः । हृदये श्रीवातालीवाराहीदेवतायै नमः । इति विन्यस्य
 मम सर्वान्नाष्टसिद्धये विनियोग, इति कृताञ्जलिगृत्वा, पैग्लौ हृदयाय नमः । ठं शिरसे० । ठं शि
 खापै० । ठं कवचाय० । हूं नेत्रत्रयाय० । स्वाहा अस्त्राय० । इति करषडङ्गन्यासं विधाय, ध्यानमा-
 नसपूजान्ते स्वपुरत स्वर्णादिपट्टे कुकुमादिना पट्टकोणवृत्तमुपुरात्मकं यन्त्रं विलिप्य पुरतः संस्थाप्या-
 म्यर्घ्यार्घ्यादिस्थापनायात्तमपूजान्ते भुवनेश्वरोपीठमभ्यर्घ्यावाहनान्दिद्युष्योपचारान्ते षट्कोणेषु पटङ्गानि सं-
 पूष्य तद्बहिर्लोकपालार्चादि सर्वं प्राग्बद्धं समापयेत् इति । तथा—

वमुलवं नपेन्मन्त्रं विन्वपत्रैर्हयारिजैः । धार्त्राफलैर्भृङ्गरानपत्रैर्भेदंशागतः ॥ ६-॥

जुहुवान्मन्त्रमंसिद्धौ ततः कर्माणि नाधयेत् । अद्भुतेनारिमादाय दृढ वद्धा गुणेन च ॥ ७ ॥
 प्रहारं कुर्वतीं भूमिं मुद्गरेण सरत्न जपेत् । अयुतं जुहुवाच्छुद्धैरयुतं वनगोमयैः ॥ ८ ॥
 वापीरूपतडागेषु प्रतिपेद्रेभ्य तद्भवम् । तत्र तज्जलपानेन श्रियन्ते शत्रवो भृशम् ॥ ९ ॥
 पलायन्ते च रिपवो दिशो दश सुनिश्चयात् । - - - - - ॥

इति निग्रहवाराहो ॥ अथ धृत्रवाराहो । तत्र कात्तमृत्युतन्त्रे— देवुवाच ।

कालमृत्यु नमस्तुभ्यं कालाधार नमानमः । अधुना धृत्रवाराहा मन्त्रयोग वद प्रभो ॥ १ ॥
 ईश्वर उवाच ।

कालमृत्युमयं प्रोक्तं शाश्वतप्रदायकारकम् । मारणास्त्रमिदं देवि सर्वतन्त्रेषु गोपितम् ॥ २ ॥
 मन्त्रोद्धारं प्रवक्ष्यामि न्यामध्यानादिकं तथा । यत्र प्रयोगं गिरिजे धृत्रवाराहिणि प्रिये ॥ ३ ॥
 वेदादि विलिखेत् पूर्वं धृक्काण्डयमेव च । मृत्युधूमे तु भोषापुनः धुंकारमुचरेत् ॥ ४ ॥
 धुंकारं कालधूमे च पुनः धृकारमेव च । धृत्वं धृत्रशब्दं च वागहीति पदं वदेत् ॥ ५ ॥
 हुंकरुद्वाहा समायुक्तो धृत्रवाराहिलो मनुः । पञ्चविंशतिवर्षोऽप्यं मन्त्रराजेभ्यरेभ्यः ॥ ६ ॥

“ उधृधृ मृत्युधूमे धृधृ कालधूमे धृधृ धृत्रवाराहि हुं फट् स्वाहा ” ।

कालमृत्युर्धृषिः प्रोक्तो बृहती छन्द एव च । देवता धृत्रवाराही नियोगः शत्रुमारणे ॥ ७ ॥
 धुं बीज ए तथा शक्तिः कीलकं प्रखण्डं तथा । न्यामत्रालं प्रवक्ष्यामि तव पर्वतनन्दिनि ॥ ८ ॥
 मन्त्रमिदं पुनः षड्भिर्द्वाभ्या वेदैर्द्विका(द्वाभ्या विक्र)न्विभिः ।

न्यासं चैवानुलोमेन विलोमेन पुनर्न्यसेत् ॥ ९ ॥

एवं न्यासविधिं कृत्वा मात्राद् देवीमयो भवेत् । अथ ध्यानं प्रवक्ष्यामि सावधानावधारय ॥ १० ॥
 वाराही धृत्रवर्णा च मन्त्रमन्ती रिपून् मदा । पशुरूपांश्च मुनिसुरैर्वन्दितां धृत्ररूपिणीम् ॥ ११ ॥
 एव ध्यात्वा मन्त्रराजमयुतं जपमाचरेत् । तर्पणं शुद्धतोषेण पूजयेच्चन्दनादिभिः ॥ १२ ॥
 होमं दशांशं कुर्वीत तर्पणम्याप्ययं क्रमः । - - - - - ॥

जपदशांशहोमः । जपदशांशतर्पणमित्यर्थः ।

हुनेल्लपदशांशं तु त्रिमध्वङ्गुदौदनैः । अथवा जुहुयाद् देवि मधुककुसुमेन च ॥ १३ ॥
 तर्पणं तददशांशेन ब्राह्मणान् भोजयेत् प्रिये । एवं चानुष्ठितो मन्त्रो मन्त्रिणः मिद्धिमाभुयाद् ॥ १४ ॥
 पुनः प्रयोगमतुलं कृत्वा शब्दं निवारयेत् । पूर्वोक्तविधिना ध्यात्वा वाराही धृत्ररूपिणीम् ॥ १५ ॥
 त्रिमदसं जपेन्मन्त्रं गर्भितं शत्रुनामभिः । आगत्य धृत्ररूपेण तच्छब्दं मन्त्रयन्त्यपि ॥ १६ ॥
 शम्भूश्च शत्रुमेनां च धूममध्ये ममाकुलाम् । एवं ध्यात्वा रिपून् सम्पगयुतं जपमाचरेत् ॥ १७ ॥
 मृत्युना ग्रस्तदेहाश्च श्रियन्ते नात्र संशयः । गृहधूमं समानीय चारनालेन मंयुतम् ॥ १८ ॥
 मन्त्रयेच्चतवारं तु लोहपात्रमये ततः । तदंशं विन्दुमात्रेण खाने पाने च वैरिणः ॥ १९ ॥

दातव्यं यत्नतो देवि स रिपुस्त्रियते ध्रुवम् । अथवा चारनालं तु निचिपेद्रोमये प्रिये ॥ २० ॥
 तापञ्चरेण महता तच्छुभ्रिप्रियते ध्रुवम् । सहस्रत्रयमाजप्य ध्यायेद् देवीमनन्यधीः ॥ २१ ॥
 शतयोजनगः शत्रुस्त्रियते पचमात्रतः । गृहधूमं गं चैव गान्धारीद्रवयोगतः ॥ २२ ॥
 मर्दयेत् मूत्रमकल्कं तु कुर्याद्दुलिक्रमादगत । पूजयेदुपचारेण वैरिप्राणान् निवेदयेत् ॥ २३ ॥
 महस्रद्वितयेनैव शत्रुः क्षयमवाप्नुयात् । चागही धूम्ररूपेण चिन्तयेत् तस्य मध्यगाम् ॥ २४ ॥
 रिपुं मञ्जुभितं ध्यायेन्नित्यमष्टोत्तर जपेन । मण्डलाद्वैरिणं च भायावन्धुममन्वितम् ॥ २५ ॥
 कुलक्षयं नयेच्छीघ्रं पशुमित्रादिभिः सह । यक्षधूपं समानीय मन्त्रयेन्मूलमन्त्रतः ॥ २६ ॥
 शतमष्टोत्तरं चैव जपित्वा पूर्वमेव च । शनैः शनैर्धूपयेच्च जपन्नष्टोत्तरं शतम् ॥ २७ ॥
 त्रिदिनैः पञ्चदिवसैश्चतुर्भिरियते ध्रुवम् । शत्रुमारण्यकार्येषु प्रोक्तसंख्याजपात् प्रिये ॥ २८ ॥
 वृद्वते धूम आद्यन्तमाश्रयंकरमेव च । तदानीमेव तच्छत्रुर्मृतवानिति निश्चितम् ॥ २९ ॥
 एव सिद्धमनुर्देवि दुर्लभो भुवि पार्यति । न वक्रव्यं न वक्रव्यं न वक्रव्यं कदाचन ॥ ३० ॥
 धूम्रधूसरवान् देवि रममाणप्रिये शिवे । शत्रुमारण्यकार्येषु ध्यायेन् क्रोडमुत्तीं ततः ॥ ३१ ॥
 देव्युवाच ।

नमः कैलासनायाय करुणाकर शङ्कर । अधुना धूम्रवागव्या यन्त्रयोगं वद प्रभो ॥ ३० ॥
 ईश्वर उवाच ।

विन्दुत्रिकोणं पद्मकोशमष्टपत्रं कुलेश्वरि । शृत्वं च भूपुरद्वन्द्वमष्टवज्रसमन्वितम् ॥ ३३ ॥
 विन्दुमध्ये लिखेद् देवि धुंकारं यत्नतः प्रिये । ग्लौकारेण च संवेष्ट्य पश्चाद् धुंकारतः प्रिये ॥ ३४ ॥
 त्रिकोणे विलिखेद्वर्णान् वाराहीति त्रिमन्त्रिणान् । पद्मकोणे विलिखेद्वर्णान् वाराहीति पडचरी ॥ ३५ ॥
 कोशरन्ध्रेषु गिरिजे धुंकारं च यथाक्रमम् । अष्टपत्रे लिखेद् देवि वाराहप्राचरं तथा ॥ ३६ ॥
 केसरेषु च पूर्वादि षोडशस्वरयुग्मकान् । आद्ये शृत्ते लिखेन्मन्त्रं धूम्रवाराहिर्भाषितम् ॥ ३७ ॥
 द्वितीयवृत्ते विलिखेदस्त्रवाराहिंगं मनुम् । तृतीयवृत्ते विलिखेत् प्राणव्यापनगं मनुम् ॥ ३८ ॥
 अष्टवज्रेषु विलिखेत् कचटगष्टवर्गकान् । एवं यन्त्रवरं देवि लिखेत् कार्यानुसारतः ॥ ३९ ॥
 स्वर्णे वा रजते वापि शान्तिवश्येषु संलिखेत् । पाषाणे म्बम्बने पत्रे लिखेद्वाटकर्मणि ॥ ४० ॥

पत्रे विर्मातपत्रे ।

ताम्रे विद्वेषकार्येषु मारणे प्रतवस्त्रके । एवं यन्त्रवरं सम्यग् लिखेद् ग्रन्थोक्तमार्गतः ॥ ४१ ॥
 आशु प्रयोगाः सकलाः संभवन्ति न मंशयः । स्वर्णपट्टे लिखेद्यन्त्रं वज्रकार्ये विशेषतः ॥ ४२ ॥
 पूजयेद्रक्तपुष्पैस्तु परमाश्रं निवेदयेत् । त्रिसहस्रं जपेन्मन्त्रं श्राचिर्भूत्वा तु नित्यशः ॥ ४३ ॥
 मातृकान्तरितं साध्यं वाराहीमैक्रमार्गतः । मण्डलं चैव गिरिजे भक्त्याप्येवं समाचरेत् ॥ ४४ ॥

नीलाञ्जनगिरिश्यामां हेमरत्नविभूषिताम् । अश्वारूढां च चाराहीं पाशाङ्कुशधरां शुभाम् ॥ ६६ ॥
भीमरूपां महादेवीं खड्गखेटकधारिणीम् । चतुर्भुजां तीक्ष्णदंष्ट्रां दंप्राप्रस्थवसुधराम् ॥ ७० ॥
दृष्टसंहरणोद्युक्तां माधकस्य वरप्रदाम् । ॥

ध्यायेदञ्जनभूधरोज्ज्वलनिमामथाधिरूढां कर्त-

विभ्राणां मण्डिहेमभूषितननुं पाशाङ्कुशौ भैरवीम् ।

रत्नं खेटकमग्रदंष्ट्रविलमत्पृथ्वीमरिध्वंसिनीं

देवीं तुङ्गपयोधरामनुदिनें श्रीस्वमवाराहिकाम् ॥ ७१ ॥

एवं ध्यात्वा यजेद् देवीं प्राङ्प्रोक्तविधिना सुधीः । ॥

प्रागुक्तस्तम्भनचाराहीपूजनमत्रापि कुर्वादेत्यर्थः ॥ अथ प्रयोगः— तत्र प्रातः कृत्वादिद्योगपीठन्यासान्ते मूलेत
प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ईश्वरभूषणे नमः । मुखे गायत्रीमन्त्रे नमः । हृदये श्रीस्वमवारा-
हीदेवतायै नमः । गुह्ये उमीजाय नमः । पादयोः स्वाहारुरूपे नमः । नामौ ह्रींकीलकाय नमः । इति
विन्यस्य, ममामीष्टसिद्धये विनियोगः । इति कृताञ्जलिकृत्वा, उर्ध्वोहृदयाय नमः । नमो शिरसे० । चारा-
हि शिखा० । अघोरेश्वरि कथचा० । स्वप्नं ठड नेत्रत्रयाय० । स्वाहा अस्त्रायफट् । इति, एवं कल्पद्रुमन्यासं
विधाय, पादद्वय-जानुद्वय-कटिद्वय-कंठगण्डद्वयासिद्धय-श्रुतिद्वय-नासिकाद्वयमस्तकेषु पञ्चदशाक्षराणि
विन्यस्य, प्रणवमायासिद्धितमूलेन सर्वाङ्गे व्यापकं विन्यस्य, ध्यानमानसपूजान्ते भुवनेश्वरीपीठमध्यस्थं
स्तम्भनचारागुरुपूजां विदध्यात् ॥ तथा—

जपेच्च वर्षसाहस्रं पुरश्चरणसिद्धये । दशांशं जुहुयाद् देवि तापिच्छैरुत्पलैः शुभैः ॥ ७२ ॥

जलैर्वा तर्पयेद् देवीं दशांशैर्नारिकेलजैः । भूतं भव्यं भविष्यं च स्वप्ने कथयति ध्रुवम् ॥ ७३ ॥

इति चाराहीप्रकरणम् ॥ अथ शवरीमन्त्रः ।

वदाम्याकर्षिणीं विद्यां शीघ्रसिद्धिविधायिनीम् । बकेशोऽनन्तसंपुक्रविन्दुभूषितमस्तकः ॥ १ ॥

अद्गीशस्तावृशो ज्ञेयोऽप्यथ गावरिशक्तिौ । डेन्तौ हृदन्तौ मन्त्रोऽयं नवार्यः परिकीर्तितः ॥ २ ॥

“शांशाशचय्यं शक्त्यै नमः” ।

जावालिरस्यर्षिः प्रोक्तोऽनुष्टुप् छन्दः प्रकीर्तितम् । शवरी देवता प्रोक्ता शां बीजं दां च शक्तिम् ॥ ३ ॥

आकर्षयाकर्षयेति कीलकं परिकीर्तितम् । शांदां शीदीमिति न्यस्येत् पद्दीर्घस्वरयुक्तिः ॥ ४ ॥

रत्नवर्णा वज्रनाध्यां पाशेनानीय तं क्षणात् । वरप्रदां महादुर्गां शवरीं शरणं भजे ॥ ५ ॥

अष्टलक्षं जपित्वाते पलाशकुसुमैर्हृनेत् । ब्राह्मणान् भोजयेत् पश्चाद् दीनान्धकूपणैः सह ॥ ६ ॥

ततः सिद्धो भवेन्नम्रः प्रयोगेषु चमः सदा । स्फटिकावसजा जप्यात् प्रयोगेऽप्ययुतं सुधीः ॥ ७ ॥

नववर्णान्तके दद्यात् तमाकर्षय-युग्मकम् । शतयोजनगं माध्यं शीघ्रमाकर्षयेद् ध्रुवम् ॥ ८ ॥

कांमामिति समुच्चार्य शवरान्ते च देवतां । डेन्तां त्रिलिख्य शक्त्यै तमुच्चाटययुगं ततः ॥ ९ ॥

त्रिजनायान्वितो मन्त्र एकविंशार्णकस्तथा । ॥

“कांमां शवरदेवतायै शक्त्यै नमुच्चाटयोच्चाटय स्वाहा (११)”

पूर्वादे किञ्चिन्नपं कृत्वा मध्यादे एकभक्तं निरामिपं भुक्त्या रात्रावापि तत्संगं जपेत् । जपस्य दशांशं तर्पणम् । " ॐ कर्णपिशाचीं तर्पयामि ह्रीं स्वाहा " एवं क्रमेण लक्षमेकं पुरश्चर्यं कृत्वा दशांशं होमयेत् । तदमात्रे दशाशतर्पणं कृत्वा वरं प्रार्थयेत् । मूल रक्तचन्दनेन लिङ्गित्वा यन्त्रोपरि इष्टदेवतां पूजयेत् ॥ अथ मिञ्जिलक्षरमुच्यते - गगनमण्डले हंकारादिश्रवणद्वीर्घांशिशिखारूपमन्दर्यानात् सिद्धिर्भविष्यतीति मान्या तथाविधमाचरेत् । मन्त्रान्तरम्- प्रणवं मायाकर्णपिशाचि मे कर्णे कथय ह्रं फट् स्वाहा । इति प्रदीपतैलं पादयोर्दत्त्वा रात्रौ लक्षं जपेत् । तत सर्वज्ञो भवति नास्य पूजाध्यानम् । तथा— " तार कामजीवं जयादेवी स्वाहा " श्रम्यापि न्यासादेरभाव । पूर्वं लक्षं जप्त्वा गृहगोपिका निपात्य तदुपरि जयादेवीं यथाशक्ति संपूज्य तावन्नपेत् यावत्सा जीवति ततः मियाति । सिद्धिस्तु— मानसादिप्रभे कृते सा आयाति तस्या वृष्टे सर्वं भूतमपिप्यादिकं पश्यति । " ॐ वाचस्वराजालि चिचचइडालि स्वाहा " इति फलके भूमौ वा वाण्डालिरूपमालिच्य पोडशोपचारं संपूज्य संध्यात्रयेऽष्टोत्तरशतं जपेत् । अष्टदिनावधि आकर्षणं भवति (१) । ॐ चिचचइडालि रुचिचइडालि स्वाहा " इत्यभिलषितव्रीरूपं नामसहितं चित्तिर्योपचारं । संपूज्य पूर्ववदष्टोत्तरशतं जपेत्कारुण्यं भवति (२) । ॐ नमो भगवति ललिताङ्गभूमिपि त्रिभुवनतिलकि सर्वजनवशंकरि ह्रींहाह्रं स्वाहा " इत्यष्टोत्तरशतं जपेत् खीज्यम् ॥ (३) ॥ ॐ नमो भगवति शुचिचण्डालिनि श्मशानवासिनि स्वाहा " इति शयनसमये पश्चिमाभिमुखोऽष्टोत्तरशतं जपेत् आकर्षणं भवति । सा स्त्री नागता चेतद्वेदे स्फोटका भवन्ति (४) । ॐ हाह्रं खीं खीं रुचिरचेरुचे स्वाहा " इति सप्तदिनानि नित्यमष्टोत्तरशतं जपेत् नारी समायाति (५) । ॐ हिरह्रि ॐ नमो भगवति भूतेश्वरि मङ्गलस्य मङ्गलस्य हरेपुरहं पुरकोला भगवति रत्राय स्वाहा " इति नागजन्तुदले खीनाम विलिख्य दीपशिखायां तापिनं चेत् स्वकारुण्यं भवति (६) । एते डामरोक्तमन्त्रविशेषा पद्मदा ॥ भूतडामरे—

प्रणवं कमलाशीलं स्वप्नेश्वरि पदं ततः । कार्यं मे वद शब्दान्ते बद्धिजायान्तिको मनुः ॥१॥

" ॐ श्रीं स्वप्नेश्वरि कार्यं मे वद भ्याहा " (१३)

त्रयोदशावरो मन्त्रः स्वप्नेश्वर्याः फलमदः । उपमन्पुर्ध्वपिः प्रोक्तो वृहतीं जन्द एव च ॥ २ ॥

स्वप्नेश्वरी देवता स्यादक्षिवेदाक्षिभूयुगेः । नेत्रार्णश्च पडङ्गानि न्यस्य ध्यायेच्च देवताम् ॥ ३ ॥

वराभये पद्मयुगं दधती शुभ्रवासमम् । कनकामनमारुढां शरच्चन्द्राद्युत्प्रभाम् ॥ ४ ॥

रत्नभूषणभूपाद्यां स्वप्नेशीं हृदि भावयेत् । लक्षमंल्यं जपितान्ते विन्वपत्रैर्दशांशतः ॥ ५ ॥

शुहुयाद् भुवनेश्वर्याः धीते देवीं समर्चयेत् । अङ्गदिकपालवज्राद्यैरावृत्तव्रतसंयुताम् ॥ ६ ॥

रात्रौ देवीं समभ्यर्चयितुं देव्यग्रतो जपेत् । ततः शयीत भूमौ तु ब्रह्मचर्येण मन्त्रित् ॥ ७ ॥

दर्मास्तरणके देव्यै स्वस्वकार्यं निवेदयेत् । स्वप्ने वठति मा देवी शुभाशुभफलं भुवम् ॥ ८ ॥

इति ॥ अथ शीतलामन्त्र —

नारं च भुवनेशानीं श्रीदीजं शीतलापदम् । ये नमोन्तो महामन्त्रो नववर्णात्मकः शिवे ॥ १ ॥

" ॐ ह्रीं श्रीं शीतलायै नमः " । (२) ।

पूर्वोक्ता एव मुन्याद्या दीर्घपट्टकयुजा तथा । शक्तिलक्ष्मीद्वयेनैव पडङ्गन्वामकल्पना ॥ २ ॥

रत्नाम्बरां कराभ्यां च शूर्पं मार्जनिकां तथा । दधानां रासमभ्यां च नीलजीमूतसंनिभाम् ॥ ३ ॥

रत्नाङ्गरागवनां रङ्गमान्धविभ्रपिताम । एवं ध्यायेच्छीतलां च रोगनाशाय सर्वदा ॥ ४ ॥

अपेदयुतसंरुपाकं पाक्षेन दशारातः । हुनेत् प्राग्यजत्रे देवीं स्फोटाना नाशनाय च ॥ ५ ॥
नाभिमात्रेऽम्भसि स्थिता सहस्रं प्रलयेन्मनुम् । तेन स्फोटामयाः शीघ्रं विनयन्त्यविदारुणाः ॥ ६ ॥
इति ॥ अथ कालरात्रिप्रकरणम् । देव्युवाच ।

देव देव जगन्नाथ भक्तानामिष्टदायक । सत्प्रमादान्मया सर्वं श्रुतं मन्त्रममुच्चयम् ॥ १ ॥
इदानीं श्रोतुमिच्छामि कालरात्रिविधानकम् । मन्त्रयन्त्रयोगादि तत्सर्वं कृपया वद ॥ २ ॥

इत्थर उवाच

शृणु शुद्धतम देवि न कस्य कथितं मया । इदानीं कथयिष्यामि मृत्युर्वैकाग्रमानसा ॥ ३ ॥
प्रणव वाग्भवं शक्तिः कायरात्रं रमा तथा । काद्वेश्वरि सर्वजनमनोहारि च सर्वं च ॥ ४ ॥
सुप्रस्तम्भिनि सर्वान्ते राजेति च वशशरि । नर्वदुष्टनिर्दलिति सर्वस्त्रीपुरुषेति च ॥ ५ ॥
कर्पिणीति ततो वन्दी शृङ्खलास्रोतयद्रथम् । सर्वशयूत्र भञ्जय द्वे द्वेषिणो दलय-द्रथम् ॥ ६ ॥
मर्व स्तम्भय-सुग्मं च मोहनाखेण तत्परम् । द्वेषिणः पदतः पश्चाद्घाटय-पुगं ततः ॥ ७ ॥
सर्वं वशं कुरुपुगं स्वाहान्ते देहिपुगकम् । मर्व च कालरात्रि च कामिनि च गणेश्वरि ॥ ८ ॥
नमोन्तेय महाविद्या यद्दधमिनिविधुष्यंका । ॥

' ओं ऐं ह्रीं क्लीं श्रीं काद्वेश्वरि सर्वजनमनोहारि सर्वमुखस्तम्भिनि सर्वराजवशंकरि सर्वदुष्टनिर्दलिति सर्वस्त्री-
पुरुषाकर्पिणि वन्दीशृङ्खलास्रोतय २ सर्वशयूत्र भञ्जय २ द्वेषिणो दलय २ सर्व स्तम्भय २ मोहनाखेण द्वेषिण
पश्चादयोश्चाटय सर्व वश कुरु २ स्वाहा देहि २ सर्वे कालरात्रि कामिनि गणेश्वरि नमः ' (१३३) "

श्रुतिर्दक्षो निगदितरुद्रोऽसिजगती स्मृता । देवता कालरात्रिः स्यादलर्कपुरवामिनी ॥ ९ ॥
मायाधीनं तु वीम स्यादलर्कपुरवामिनी । मायाराज्ञीति शक्तिः स्यान्नमः कीलकमुच्यते ॥ १० ॥
पञ्चाङ्गुलीषु विन्यसेत ताराद्यं पञ्चशोभिकम् । हृदयं चतुर्विंशतिभिः पञ्चविंशतिभिः शिरः ॥ ११ ॥
शिखैकविंशत्येवंश्च वर्माष्टादशवर्णकैः । नेत्रं षड्विंशत्यैश्चोन्विशत्यर्थकैस्ततः ॥ १२ ॥
अस्रं तारास्रमादौ च दक्षान्ते पदपटानि च । जगत्त्रयविमोक्षन्ते नि चतुर्दशमीरयेत् ॥ १३ ॥
ध्रुवनव्यापिनि ततो दण्डधारिणि तत्परम् । दुर्गा दुर्गतिहन्त्रीति नानासिद्धिबिधापिनि ॥ १४ ॥
सर्वं वशं कुरु कुरु स्वाहेति पदमीरयेत् । षट्कृमेवं विन्यस्य ध्यायेद् देवीं गणेश्वरीम् ॥ १५ ॥
आरक्तमानुसदृशीं कामिनीं मदनातुराम् । चतुर्भुजा त्रिनयनां क्वररीमुक्तकोशिकाम् ॥ १६ ॥
मोहनभद्रचिणे हस्ते वरदं च तथोपरि । ध्रुवनं वामहस्ते च अशोदण्डं मुशोभितम् ॥ १७ ॥
चूडाकलापिकाशोभां मातृकापरिवेष्टिताम् । कृष्णाम्बरधरां देवीं कृष्णकञ्जकभूषिताम् ॥ १८ ॥
कर्णाटाटङ्गसयुक्ता नानारत्नसुभांशुकिकाम् । विचित्रचाम्पेयपुष्पैः वेणिनद्धां सुकृन्तलाम् ॥ १९ ॥
मुनामामौक्तिका चाखताम्बूलाभूरिताननाम् । ग्रन्थेयद्वारपदकस्तनाभरणभूषिताम् ॥ २० ॥
श्रुतिभिः सिद्धगन्धर्वैः स्तूपमानां भदालसाम् । कन्यकागण्यसंसेव्यां मायाराज्ञीं गणेश्वरीम् ॥ २१ ॥

ध्यादिस्थापनाद्यान्मपूजान्ते कालोपेठ समभ्यर्च्यावाहनादिपुष्पोपचारान्ते विक्रमेणु— संमोहिन्यै नमः ।
 मेगहिन्यै० । विमोहिन्यै० । इति संपूज्य, षट्कोणकोणेषु प्राग्गत् षट्द्रानि संपूज्य, तद्ददिवृत्ते—श्रं नमः ।
 आ नमः । इत्यादिषोडशस्वरान् संपूज्य अष्टसु दलेषु ब्राह्म्यादिमातृका- प्राग्गत् संपूज्य, तद्ददिवृत्ते—
 कं नमः । खं नमः । इत्यादि क्ष नमः इत्यन्ते व्यञ्जनानि संपूज्य, षोडशश्लेषु देव्यभ्रादिप्रादक्षिण्येन—
 उर्वर्यै नमः । मेनकायै० । रत्नायै० । घृतायै० । मन्त्रुघोषायै० । सहजायै० । सुकेष्ये० । तिलोत्त-
 मायै० । गन्धर्वकन्यायै० । सिद्धकन्यायै० । किष्काकन्यायै० । नागकन्यायै० । विद्याधरकन्यायै० । किमु-
 र्यकन्यायै० । यक्षकन्यायै० । पिशाचकन्यायै० । इति संपूज्य, तदुपरि वृत्ते स्त्राग्रादिप्रादक्षिण्येन—
 लो षट्बिद्यायै नमः । षे सरस्वत्यै० । ह्रीं मुषनेभ्यर्च्ये० । ह्रीं मनोमयायै० । ह्रीं ऋष्यै० । पञ्चगण-
 धीजानि तदधिदेवता मातङ्गीप्रकरणीका संपूज्य, भूपुरान् स्वभादिप्रादक्षिण्येनाणिमादिमिद्धीं संपूज्य,
 प्रथमेरेलाया— इन्द्राशक्त्यै नमः । धानशक्त्यै० । त्रियाशक्त्यै० । इति संपूज्य, द्वितीयरेलाया— शिव-
 ब्रह्मरमाधिपान् संपूज्य, तृतीयेरेलाया— सत्वरजम्भोगुणान् संपूज्य, पूर्वादेषु चतुर्षु द्वारेषु— गणेशशंभु-
 पालवटुकयोगिनी संपूज्य, तद्दक्षिणैकपाद्मदरनाथि च संपूज्य, मध्ये देव्या पूर्वभाग— मायायै नमः ।
 कालरात्र्यै० । षट्धासत्र्यै० । दक्षभागे— भण्डभ्यर्च्ये० । काण्डभ्यर्च्ये० । व्यापिकायै० । पश्चिमे— छलकं
 धासिन्यै नमः । प्रायारात्र्यै० । मदनप्रियायै० । उत्तरे— रक्ष्यै नमः । लदायै० । काण्डभ्यर्च्ये० । इति संपूज्य
 धूपदीपादिसर्वं प्राग्गत् समापयेत् इति । तथा—

प्रज्ञपेदयुत मन्त्र तद्दशाश हुनेत् विलैः । चीरद्रुमममिद्धिर्वा तर्पणादि तदथरेत् ॥ ३७ ॥
 मार्जेन तद्दशाशेन ब्राह्मणान् भोजयेत् मुषीः । एवं समिद्धमन्त्रस्तु प्रयोगानाचरेत् पुषः ॥ ३८ ॥
 सन्याया शानिवारे तु रभ्यं गच्छेत् सरोवरम् । मन्त्रेणानेन संपूज्य हरिद्रादत्तपुष्पैः ॥ ३९ ॥
 तार नमो जलौकायै द्विधा सर्वजन वराय् । कुरुद्वन्द्वं हुमन्तोऽथ मन्त्रस्तेनैव पूजयेत् ॥ ४० ॥
 “ जं नमो जलौकायै जलोकायै सर्वजन वर्ये कुरु कुरु इ (२२) । ”

ततश्च गृहमागत्य देवीं ध्यायन् शुचिं स्त्रयेत् । प्रातस्त्वेव गत्वा च जलौकाद्वितयं ततः ॥ ४१ ॥
 गृहीत्वा तु तदागत्य ञ्जायाया परिशोपयेत् । कृष्णकर्पामितन्तुनैतच्चूर्णसहितं शिवे ॥ ४२ ॥
 पतिं वृद्धरा कृत्वा कुम्भकारस्थ चरुतः । मृदमानीय यत्नेन तथा पात्रं तु कारयेत् ॥ ४३ ॥
 भ्रमधन्प्राह्न तैल तस्मिन् पात्रे चिपेच्छुचि । कोकिलाद्येन्धनेराधमाहरेद्रणिकागृहात् ॥ ४४ ॥
 त्रिकोणद्रुममालिख्य तद्ददिवृत्तं लिखेत् । निशारमेन रचिते लाजासुतममन्त्रिते ॥ ४५ ॥

मण्डले इति शेषः ।

दीप प्रज्वाल्य दीपाग्रे कालरात्रिं प्रपूजयेत् । सर्वावरणमपुष्कां कञ्जलाहरणाय च ॥ ४६ ॥
 नवीनं पात्रमुपरि विन्यसेत् साधकोचमः । जातं कञ्जलमाहृत्य पश्चिमाभिमुखो नरः ॥ ४७ ॥
 चन्द्रमण्डलेन मन्त्रेण त्रिशत् मन्त्रयेन्मणीम् । प्रणवं वाग्भव मार माया रम्य भूमिं ब्लुं हसौः ॥ ४८ ॥
 नमः काहेश्वरिपद्म मयान्मोहय मोहय । कृष्णे च कृष्णवर्षे च कृष्णाम्बरममन्त्रिते ॥ ४९ ॥
 सर्वानाकर्षययुषु श्रीं वर्यं कुरुद्वयम् । वर्षं वाग्भुवनेशी च कामराजं रमा तथा ॥ ५० ॥
 अष्टपञ्चागदण्डं कञ्जलम्पाभिमन्त्रये । ॥

“उपेक्षांक्रोधीर्गालाब्धमौः नम कादेश्वरि सर्वांमोहय मोहय कृष्णे कृष्णवर्णे कृष्णाम्बरमन्विते सर्वांना-
कर्षयाकर्षय शीघ्रं घश्यं कुरु कुरु हुंघोर्होर्होर्हो ” (५८)

कपिलानवनीतेन मर्दयेत् कज्जलं शुभम् । अष्टोत्तरशतावृच्या मूलमन्त्रेण मन्त्रयेत् ॥ ५१ ॥
हुनेदष्टोत्तरशतं मधुककुसुमैः प्रिये । सुवामिर्ना कुमारी च वदुकं भोजयेन्मुदा ॥ ५२ ॥
तेनाञ्जनेन तिलकं कुर्यात् साधकमत्तमः । वशयेत् सकलांलोकान् नरनारीनरेश्वरान् ॥ ५३ ॥
दत्तं तदन्नपानादां तेनापि च वशं नयेत् । स्तम्भनं ते प्रवक्ष्यामि हारिद्रे कपटे लिखेत् ॥ ५४ ॥
हरिद्रारोचनाकृष्णाञ्जनैर्गोभूत्रपेषितैः । लिनेदष्टदलं पद्मं कर्णिकाकेमरोज्ज्वलम् ॥ ५५ ॥
कर्णिकायां माध्यनाम दलेषु प्रणवद्वयम् । भूवीजयुग्मं द्विचटं पीतशृङ्गेण वेष्टयेत् ॥ ५६ ॥
सप्तभिः कोकिलाक्षदुकण्डकैः परिकीलयेत् । अर्कपत्रैः सुमंवेष्टय क्षिपेद्वल्मीकरन्ध्रके ॥ ५७ ॥
मेघमूत्रेण संपूर्य पाषाणैर्घटयेद् दृढम् । सहस्रं प्रजपेन्मूलमन्त्रं राक्षसादिदुष्टतः ॥ ५८ ॥
हरिद्रामालिकां कृत्वा वदमुद्राकरान्वितः । मनुं वक्ष्ये ध्रुवो छांहीह्लू कामान्नि ततः परम् ॥ ५९ ॥
मायारूपिणि सर्वान्ते मनोहारिण्यनन्तरम् । स्तम्भय द्वे रोधय द्वे मोहय-द्वितयं ततः ॥ ६० ॥
कामबीजं त्रिधा दीर्घैः कामान्नि च ततः परम् । कादेश्वरि त्रिवर्माणि पञ्चाशद्वर्णवान् मनुः ॥ ६१ ॥
“उंछांहीह्लू कामान्नि मायारूपिणि सर्वमनोहारिणि स्तम्भय स्तम्भय रोधय रोधय मोहय मोहय क्रांक्रोर्होर्हो-
कामान्नि कादेश्वरि हुंहुंहु ” (५०)

जपादेतस्य मन्त्रस्य शश्या स्तम्भनं भवेत् । रविवारे हरिद्रां च स्त्रीस्तन्येन च पेपयेत् ॥ ६२ ॥
तत्कल्केन लिखेद् भूजे कामराजं मनोहरम् । तद्दृष्टिवेष्टयेद् वृत्तं कामराजदशान्वितम् ॥ ६३ ॥
तद्दृष्टिवेष्टयेद् वृत्तं पाण्डशम्बरसंयुतम् ॥ ६४ ॥
पद्मकोणं तद्दृष्टिवेष्टयेद् कामं कोणेषु विन्यसेत् । तत्सर्वं वाग्भवान्तःस्थं यन्मोहनकारकम् ॥ ६५ ॥
दशवर्णं मनुं जप्यात् तदुपर्युपविश्य च । ध्रुवो डेन्तं कामपदं कामराजमतः परम् ॥ ६६ ॥
कामिन्यै कामराजं च द्वितीयं कामराजकम् । ॥

“उं कामाय क्रां कामिन्यै क्रांक्रो ” (२०)

पञ्चाहं प्रजपेत् क्रुद्धः महस्रं नित्यमादरात् । ततो होमं प्रकुर्वति तद्दशशं तिलैः शुभैः ॥ ६७ ॥
आज्याङ्गैस्तद्भस्मना च तिलकं विश्वमोहनम् । आकर्षणविधानं तु शृणु वक्ष्ये यथाविधि ॥ ६८ ॥
कृष्णाष्टमीदिने मूले मौमयुक्तेऽथवा रवौ । उपःकाले नामिदमे जले स्थिता सहस्रकम् ॥ ६९ ॥
सशतं मूलमन्त्रं तु जपित्वा गृहमागतः । तैलाभ्यङ्गः पीठिकादौ विलिखेत् प्रतिमां स्त्रियः ॥ ७० ॥
नराकृतिं चा मपिभिर्धजेज्जालुपत्रकैः । तन्मूलजै रमैः मोचेत् तदग्रे प्रजपेन्मनुम् ॥ ७१ ॥
नखद्वयार्णं तं वक्ष्ये तारं च हृदयं ततः । कालिकायै पदं सर्वाकर्षिण्यै अमुकीं ततः ॥ ७२ ॥
आकर्षय-द्वयं शीघ्रमानय-द्वितयं ततः । पाशमायाङ्कुशा मद्रकान्यै हृदयमन्ततः ॥ ७३ ॥

“उं नम कालिकायै सर्वाकर्षिण्यै अमुकीं आकर्षय आकर्षय शीघ्रमानय आनय अर्होकीं मद्रकाल्यै नम. ५० ”

अष्टोत्तरशतं जप्त्वा लोहितैश्च इयारिजैः । पञ्चाशद्विर्जनेत्रं पुत्तलीं तु समाहितः ॥ ७४ ॥

एकैकं मात्रकावणं तन्नामार्कष्य-द्वयम् । नम इत्यभिसंजप्य पुष्पमेकैकमर्पयेत् ॥ ७५ ॥

“ अं अनुकामार्कष्य आर्कष्य नम । ” इति करवीरपुष्पे पूजयेदित्यर्थं ।

धूपादिकं निवेद्यापि चण्डिकाज्यसम्प्लुतः । जुहुयान्मन्त्रव्यंशं प्रोक्तेनाकर्षणात्मना ॥ ७६ ॥

कृष्णकार्पाससूत्रस्य कुमारीनिर्मितस्य च । यत्पत्रत्यजुलायामष्टाविंशतितन्तुकम् ॥ ७७ ॥

रज्जुमाकृष्य मनुना ग्रन्थीनष्टोत्तर शतम् । दद्यात् तद्दंडोरकं हस्ते घृतमार्कष्येत् स्त्रियम् ॥ ७८ ॥

पुरुषं वा त्रिरात्राद्य एकग्रामस्वभानयेत् । देशान्नराक्षसाहाच दंडाटार्कष्येद् ध्रुवम् ॥ ७९ ॥

अथोच्चाटविधिं वक्ष्ये शृणु देवि समाहिता । कृष्णाद्धारचतुर्दश्या प्रयोगं शून्यमन्दिरे ॥ ८० ॥

यमद्विग्वदनः कुर्यात् कुक्कुटासनमस्थितः । नीलाम्बरधरो मुक्ककञ्जो मन्त्रमिमं जपेत् ॥ ८१ ॥

मौञ्जीरज्जुकृतग्रन्थिमालया मुक्ककन्तलः । ब्लूस्लूस्लूस्लू कालरात्रि महाध्वात्स्यसुक पदम् ॥ ८२ ॥

आशुष्वाटययुग्मं च द्विन्धि भिन्धि शुचिप्रिया । प्रामादवीज कामाक्षि सृष्टयन्तः प्रसन्नादिकः ॥ ८३ ॥

“ उँम्लस्म्लंस्लंस्लू कालरात्रि महाध्वाक्षि अमुक्कमाशु उच्चाटय उच्चाटय द्विन्धि भिन्धि स्वाहा हा कामाक्षि
क्रौं ” (३६) इति स्पष्टम् ।

अर्धरात्रे जपेन्मन्त्रं सहस्रद्वयमेव च । ततो होमं मर्पयेत्सु दशाशं च दिने दिने ॥ ८४ ॥

बलिं दद्यात् प्रयत्नेन तैलोदकयुत ततः । तथा मर्पयिष्यात्कृशाकृपिष्टं च मूलकम् ॥ ८५ ॥

मुद्रया सह तेनैव मनुना मन्त्रवित्तमः । एव यः कुरुते नित्यं सप्ताहाच्चाटयेद् ध्रुवम् ॥ ८६ ॥

प्रातिभा देवतानां च का कथा मानसादिषु । अथ विद्वेषणं देवि शृणु गोप्पागमाह्वयम् ॥ ८७ ॥

तालवृक्षस्य फलकद्रवमानीय त नरः । विपैरथभिराष्टुष्य स्नुहीदुग्धेन साधकः ॥ ८८ ॥

लिप्रेन्नाम तयोः माध्वेऽयग रूपं तु कारयेत् । नतस्तु फलके पूज्ये षट्चक्रसुर्मस्तया ॥ ८९ ॥

प्रोक्षयेत् तेन मारेण अष्टाविंशतिसहस्रया । तत् स्पृष्ट्वा प्रजपेन्मन्त्रं सहस्रमधियामिति ॥ ९० ॥

द्वौलौहिसौ ततो आं च भगवन्त्यन्तदण्ड च । धारिष्यमुक्कममुक्कं शीघ्रं विद्वेषय-द्वयम् ॥ ९१ ॥

रोधय-द्वितयं चैव भञ्जय-द्वितयं रमा । मायाराधये ततस्तारो गुणशः कवचं पठेत् ॥ ९२ ॥

पञ्चाशदक्षरो मन्त्रस्तारादिद्वेषकारकः । ॥

“ उँह्लाँलौहिसौभ्रौ भगवति दण्डधारिणि अमुक्कममुक्कं शीघ्रं विद्वेषय विद्वेषय रोधय रोधय भञ्जय भञ्जय
श्रीमायाराधये उँहृदृदृ ” (२०) इति मूलम् ।

जया फलकयुग्मं तु बद्ध्वा रज्ज्वा परम्परम् । त्वरतैरिभगन्धर्वपुच्छरोमसमुत्थया ॥ ९३ ॥

वन्धीकरन्ध्रे निद्विष्य तारत्नस्य जपेन्मनुम् । सप्ताहाज्जायते वैरं रामलक्ष्मणयोरपि ॥ ९४ ॥

अथ भारण्यकं कर्म कथयामि सविस्तरम् । न प्रयोगं प्रकुर्वीत ब्राह्मणस्योपरि प्रिये ॥ ९५ ॥

ब्राह्मणेन विना सर्वं ज्ञातव्यं रिपुवज्रगत् । बहूनां पीडको यन्तु सर्वोपद्रवकारकः ॥ ९६ ॥

यन्त्रोद्धार प्रवक्ष्यामि सर्वतन्त्रेषु गोपितम् । सर्वसंमोहनं यन्त्रं मर्वाशापरिपूरकम् ॥ १३ ॥
 विन्दुगर्भं त्रिकोणं च तद्वही रसकोणकम् । अष्टपदं षोडशानं भूपुर विलिखेत् प्रिये ॥ १४ ॥
 लयाङ्गमथ वक्ष्यामि तव प्रीत्या वरानने । यन्त्रमभ्यर्च्य विधिवन् साधको मुक्तिमाप्नुयात् ॥१५॥
 गणेशो धर्मराजश्च वरुणश्च कुपेरकः । एते द्वाःस्थाः सयाख्याता द्वावर्तेन पूजयेत् ॥ १६ ॥
 जया च विजया दुर्गा शाम्बरी रुद्रदन्तिका । शाकम्बरी च चामुण्डा शिवा च शिवदूतिका ॥१७॥
 शीतला सुप्रभा शान्ता रतिः प्रीतिः स्थितिर्मतिः । इति षोडशपत्रेषु पूज्याः षोडश देवताः ॥१८॥
 करालो विकरालश्च संहारो रुरुभैरवः । महाकालोऽपि कालाग्निरुन्मत्तः सुप्तभैरवः ॥ १९ ॥
 पूज्या अष्टदले देवि स्वमन्त्रैरष्ट भैरवाः । शारिका च तथा राज्ञीदेवी ज्वालामुखी ततः ॥ २० ॥
 कालिका त्रिपुरा देवि सुमृषी परमेश्वरि । एताः पद्मकण्ठमध्यस्थाः पूज्याः साधकसत्तमैः ॥ २१ ॥
 भवानी बगला तारा पूजनीयास्त्रिकोणगाः । मूलेन शारदादेवीं विन्दौ विद्या सरस्वतीम् ॥२२॥
 पूजयेद् भक्तिभावेन गन्धपुष्पाक्षतादिभिः । शूलं प्रामं तथा पद्म पाशं कलशमेव च ॥२३॥
 व्यूहमित्यायुधान् विन्दौ पूजयेत् साधकोत्तमः । स्वामे पूजयेद् देवि गुरुपञ्चकमादरान् ॥२४॥
 खदक्षे धर्मवैराग्यं पूजयेत् क्रमशस्ततः । ऊर्ध्वं क्षेत्रेश्वराश्चैत्र यथावद्वर्ष्यते मया ॥२५॥
 क्रोष्टुवक्त्रं हृदयवक्त्रं ततोऽञ्जनाञ्जक शिरो । मिहवक्त्र महादेवि पूजयेच्चतुरस्रके ॥ २६ ॥
 शिव रुद्र मृडं भीमं भैरव परमेश्वरि । विन्दौ सपूजयेन्मन्त्री लयाङ्गमिदमुच्यते ॥ २७ ॥
 मन्त्रस्यास्य महादेवि भैरवो ऋषिरारितः । छन्दस्त्रिष्टुप् समाख्यात देवता शारदा स्मृता ॥२८॥
 माया बीज शरः शक्तिः स्तम्भ कीलकमुच्यते । धर्मार्थकाममोक्षार्थे विनियोग इति स्मृतः ॥२९॥
 तारमाधारस्मरार्थैश्च वरुणः पद्दीर्घभागिभिः । कन्यामः ममारुपातो हृदयादिपङ्कजम् ॥ ३० ॥
 अश्मरीबीजरूपेण कुर्याद् दिग्बन्धनं सुधीः । ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र यात हृत्वं निर्द्वयं शौचादिक विधाय, स इति शक्तिबीजेन दन्तान् त्रिशो-
 ध्य, प्रबंधनं मुखं प्रकाटय, ओं ऋणोपरचक्रिणि हंशिलापरिन्ते रत्न रत्न ठ ठ ठ फट् ब्लाहा " इति
 मन्त्रेण शिखा उद्भवा मलन्तानं विधाय मन्त्रन्तानार्थं स्वपुरतस्तीर्षणमण्डलं परिकल्प्य प्राग्बत् हीर्षीग्यानाद्य,
 तत्र " शारदे चरद् मातमातुकाक्षरभूषिते । परिवारयुते देवि यन्त्रेऽस्मिन् संनिधिं कुरु ॥ " इत्यावाहा-
 न्यत् सर्वं प्राग्बिधाय, ओं शारदायै विशदो सतदशाकार्यं धीमहि तथ सरस्वती प्रबोद्धयात् । इति
 गणेशो सध्याउद्गादितर्षणमन्त्रं परमं समाया यगगृहमापत्य, योगपीठन्यामान्ते मूलेन प्राणेश्यामत्रयं कृत्वा,
 शिरसि मेरुत्राय ऋषये नमः । मुखे त्रिष्टुप्लन्दसे नमः । हृदये श्रीशारदायै देवतायै नमः । मुखे हीर्षी-
 जाय नमः । पादयोः कौशलेयै नमः । नाभौ न कीलकाय नमः । इति विन्यस्य मम चतुर्वर्गफललि-
 ख्यं विनियोग इति वृत्ताङ्गलिखत्वा, ओंहाङ्गा इत्यादि पद्दीर्घपुष्टेन ऋणपङ्कन्यामं कुर्यात् । ततः ओं
 हीर्षीं नामरुपपाठाय नमः हृदयाय नमः । एवं जालन्यपुष्पगिरि-उत्पल्यधराखसीगारदापीठाना पङ्-
 कन्यामं कुर्यादिति पाठपङ्क विधाय, प्रागुक्तरीत्या शारदामातुका विन्यस्य आरमभिव्याशिवगुरशिवशक्ति-
 तरयानि पङ्कनेषु न्यवेदिति तत्रपङ्क विधाय, ओंनमः शिरसि । एव हीर्षीमो मुखे । क्लींमो हृदये ।

सःनमो नाभौ । नं पृष्टे । मों भेटे । भं गुह्ये । भं फट्यां । वं जानुनि । ख्ये जह्यायां । शां गुल्फ-
योः । रं पादयोः । दां शिरसः पादपयन्तं । ये पादादिमूर्धान्तं । ही मूर्ध्नि । स्वां मुखे । हां नमः
सर्वाङ्गेषु । एवं न्यासं विधाय . धीगुरुं ध्यान्वा देवीं ध्यायेत् ।

उद्यद्दालार्कविम्बद्युतिमनलशिखाकोटितेजस्विनीं तां

भास्वचन्द्राग्निनेत्रां त्रिविधमणिशिलारश्मिभामात्किरीटाम् ।

नारार्णोत्तीं च मायामदनविलमिता शक्तिवर्णकरूपाम्

चन्द्रे मिहामनम्यां प्रहमितवदना शारदा पद्भुजाढ्याम् ॥ १ ॥

अरुणार्कनिभां त्रिलोचनां कमलप्रामकशूलधारिणीम् ।

कलशच्युटकपाशपद्भुजां हृदि देवीमनिशं भजामहे ॥ २ ॥

इति ध्यात्वा मानसोपचारोत्तराद्य, स्वपुरतश्चन्द्रनादिपांटे कुङ्कुमादिना त्रिन्दुगर्भे त्रिकोणं विलिख्य तद्द-
हि. पद्कोणं, तद्वाहिरुदलं, तद्दहि षोडशदलं, तद्वाहिरुदलं, तद्वाहिरुदलं चतुरस्रं कुर्यादिति पूजायाम् विर-
च्य, पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्य, अर्घ्यादिस्थापनाघातमपूजान्ते भुवनेश्वरीपाठमभ्यर्च्य, मूलेन मूर्तिं परिकल्प्या-
घातनादिपुष्पोपचारान्ते धिन्दावग्रीशामुरवायव्यमप्ये दिक्षु च पद्भुजानि संपूज्य, चतुरस्रे धायप्यादीशान्तं
शुद्धपङ्क्तित्रयं संपूज्य, गणेशधर्मराजवर्णकुर्योरान पूर्वादिदिक्षु पूजयेदिति प्रथमावरणम् ॥ ततः षोडश-
दले देव्यप्रादिप्रादक्षिण्येन— जयार्थं नमः । विजया० । नुगां० । शायरी० । रक्तान्तिका० । शाकम्बरी० ॥
चामुण्डा० । शिवा० । शिवदूती० । शीतला० । रुद्रभा० । शान्ति० । रति० । प्रीति० । स्थिति० ॥
मति० । इति द्वितीयावरणम् ॥ ततोऽष्टदले देव्यप्रादिप्रादक्षिण्येन— करालभरवाय नमः । विक-
राल० । संदार० । रर० । महाकालभै० । कालाग्नि० । उन्मत्त० । सुतभै० । इति तृतीयावरणम् ॥
ततः पद्कोणे— शारिकायै नमः । राज्ञा० । उवालामुखी० । कालिका० । त्रिपुरा० । सुमुखी० । इति
चतुर्थावरणम् ॥ ततस्त्रिकोणे— भवान्यै नमः । धगला० । तारा० । इति पञ्चमावरणम् ॥ विन्दौ— श्रीं
आनन्दमैरवसहितायै शारदायै नमः इति सप्तशरामभ्यर्च्यं, पुनस्त्रिकोणे— भवान्यै नमः । धगला० ।
तारा० । पूजयेदिति षष्ठम् ॥ शूलप्रासपद्भुजशुद्धान् पूजयेदिति सप्तमम् ॥ स्वयामे— पुनर्गुरुपङ्क्तित्रय-
मभ्यर्च्यं, स्वदले— धर्मज्ञानवैराग्यानि संपूज्य, चतुरस्रे— ऊर्ध्वे हृष्यवन्ध- मोषुष्य- अजवन्ध-
सिंहवन्ध- सौत्रेगान् संपूज्य, पुनः शिवरुद्रमृडमौमैरवान् संपूजयेदित्यष्टमावरणम् ॥ एवं संपूज्य धू-
पदीपादिर्नयेधान्तं दद्यात् जपत्वा जप समर्प्य प्राग्बद्धकृदादिभ्यो बलीनुत्पञ्च्यारार्णिक सर्वं समापयेदिति ।
पुरञ्चरणं तु प्रागेवोक्तम् । तथा—

प्रयोगानष्ट वक्ष्यामि भाषकानां द्वितीय वै । स्तम्भनं मोहनं चैव मारणाकर्षणे तथा ॥ ३१ ॥

उच्चाटनं वशीकारं शान्तिकं पौष्टिकं तथा । उपचारं तथैतेषां शृणु वक्ष्यामि पार्वति ॥ ३२ ॥

रवां प्रभातवेलायां गत्वा प्रेतशृङ्गे शिवे । भसना स्नानमङ्गेषु कृत्वा साधकमचमः ॥ ३३ ॥

मूलं जप्त्वापुत्रं मर्चां होमं कुर्यात्तितानले । दशांशं घृतपद्मालयवमापाजमेदकैः ॥ ३४ ॥

गतिस्तम्भं भवेच्छीघ्रं दस्युवतार्कपायमाप्तम् । वादिना च मुखस्तस्मिन् कामिनां रेतसस्तथा ॥ ३५ ॥

चन्द्रे मध्याह्नवेलायां स्नात्वा शून्यम्वलं त्रयेत् । मूलमत्रं महादेवि जपेद्व्युत्संख्यया ॥ ३६ ॥

होमः सर्पिर्मधुचौद्रमालतीकनकादिभिः । तद्भस्मना चरेद्भाले तिलकं माघकोत्तमः ॥ ३७ ॥

तस्य दर्शनमात्रेण त्रिजपन्मोहमेव्यति । भौमेऽर्धरात्रसमये गत्वा रमशानमण्डले ॥ ३८ ॥
 पशु भूजयेत् तत्र मूलेनात्रं च साधकः । तदग्रे च जपेन्मन्त्रं मालयापुतसंख्याया ॥ ३९ ॥
 वलिं निवेद्य तत्राज्यं जुहुयात् तस्य भेदके । सर्पिणा च महत्पुत्रं तथात्राणि दशांशतः ॥४०॥
 शेषं संमोजयेच्छीघ्रं यावत्तृप्तो भविष्यति । कर्मणा मनसा वाचा सत्यं सत्य कुलेश्वरि ॥ ४१ ॥
 शत्रुः कालसमानोऽपि मृत्युमेभ्यति नान्यथा । पुषे सार्यं समागत्य नदीतीरं च साधकः ॥४२॥
 स्नात्वा रहो जपेन्मन्त्रमयुतं दिव्यमालया । होमो घृतगुह्य्यादिद्रव्यशुक्रादिशुद्धिभिः ॥ ४३ ॥
 तत्रैव महसा स्त्रीणां भवेदाकर्षणं शुभम् । गुरौ निशीथकाले तु गत्वा तु शत्रुमग्रनि ॥ ४४ ॥
 चित्तायामासनं दद्यात् जपेदयुतसंख्यया । होमो घृतेन मीनैश्च कपोतान्त्रममन्त्रितैः ॥ ४५ ॥
 कडुतैलेन काकाना पक्षैः कार्यो विधानतः । कर्मणा मनसा वाचा रिपुमुखाटयेद् ध्रुवम् ॥४६॥
 शुके ब्राह्मे मुहूर्ते च गत्वा वटतले जपेत् । मूलं वायुतमंरुपाकं साधको मधसाधकः ॥ ४७ ॥
 होमं कुर्यात् तदा सर्पिर्मधुगोधूमचूर्णकैः । रजस्वलाम्बरै रक्कैः पीतपुष्पैर्महेश्वरि ॥ ४८ ॥
 माघकस्य तदा देवि श्रैलोक्ये घशमेव्यति । शनौ रात्रियुक्ते देवि गृहे वा वनभूमिषु ॥ ४९ ॥
 जपेन्मन्त्रायुतं देवि होमयेत् सर्पिणा तिताम् । नारिकेलं च पापघटं मीनकण्टकमंयुतम् ॥ ५० ॥
 वह्निग्रहादिपीडानामतिवृष्टिभयस्य च । मारीदुर्भिवर्भतीनां सद्यः शान्तिर्भविष्यति ॥ ५१ ॥
 सर्वगारेषु सर्वत्र पौष्टिकं साधकश्चरेत् । शुभेऽङ्कि शुभनक्षत्रे गृहे जप्यायुतं मनुषु ॥ ५२ ॥
 होमः सर्पिर्दधिचोदणपायमाचैश्च थीफलैः । खगाण्डाविद्युतैः कार्यः साधकैः सर्वमाघकैः ॥५३॥
 देवीनां देवतानां च महापुष्टिः प्रजायते । सर्पिर्यवादिगोधूमशालिद्रव्यादिभिः शिवे ॥ ५४ ॥
 होमो दशांशतः कार्यः सारकैः सर्वसिद्धये । इतीदं साधनं देवि शारदाया मया स्मृतम् ॥५५॥
 शुभं गोप्यं न दातव्यं भक्तिहीनाय पार्वति । कुलीनाय च शान्ताय गुरुभक्तिरताय च ॥ ५६ ॥
 दद्यात् मद्यां भवेत् मिद्विरन्मत्रं मिद्विहानिता । शारदामाघनं द्रव्यं गोपनीयं विशेपतः ॥ ५७ ॥
 सर्वदा गोपयेद्यन्त्रादित्याज्ञा पारमेश्वरी । शारदोपासको देवि दरिद्रो न भवेत् कश्चित् ॥ ५८ ॥
 मूर्खतं च न प्राप्नोति मत्स्यं मत्स्यं न संशयः ।

इति श्रीमदामहोपाध्यायाचार्यभगवत्पूज्यपादश्रीगोविन्दार्चार्थशिष्य—श्रीभगवच्छङ्कराचार्यशिष्य—
 श्रीविष्णुशर्माचार्यशिष्य—श्रीभगवत्पूज्यपादश्रीगोविन्दार्चार्थशिष्य—श्रीविद्यारण्ययनिविरचिते श्रीविद्यार्णवतन्त्रे
 तन्त्रे पञ्चविंशः श्रवण ॥ २६ ॥

“पदा विभक्तिगुह्याना भवेदन्तेऽशिवलिम्बा” इति तन्त्रप्रकाशवचनाद्य । नारायणायै— “कनिष्ठादितदन्ताना-
मङ्गुलीनां विपर्वसु । ज्येष्ठप्रेषण नमस्ताररत्नानघातरे न्यसेत्” ॥ इति । प्रपञ्चसारे— (२० पं ६ श्लो०)
“अघातरेण व्यस्तन कुर्यादघातकं सुधी । महच्चिर शिलावर्मेनवासोदरपृष्ठके” ॥ इति । तथा—
“मन्त्रालान्नपदकेषु जटरे पृष्ठके ततः । दिग्बन्धमस्त्रमन्त्रेण विद्वान्मन्त्रावित्तमः” ॥ हृदये उन्नमः इत्यादि ।
उदरे या नमः । पृष्ठे य नमः । इति प्रयोग । केचित्तु— उँहृदयाय नमः , नं शिरसे० इत्यादिन्यासं
यदन्ति, तत्र, अन्यथस्यैवोक्त्याभावात् ॥ अपरे— णं हृदयाय नमः , यं पृष्ठाय नमः , इति न्यासं यदन्ति
तत्र, श्यानानामधिकरणत्वात् नैव वर्णानामेवविन्यास स्यात् । अन्यथा, अं शिरसे नमः , अं सु-
यवृषाय नमः इत्यादिन्यासापत्ते । अघातरेणेति विन्दुयुक्तेन ॥ तथा चेशानाशिव— “वर्णां विन्दुस-
मायुक्ता” इति । प्रपञ्चसारे— “अस्त्रमन्त्रेण उद्घातो मन्त्रवर्णास्तनौ न्यसेत्” ॥ अस्त्रं चक्रम् । “य
जदिक वक्रमन्त्रेण” इति शारदातिलकात् । चक्रमन्त्रोऽप्रे घटपते दिग्बन्धानन्तरम् । हृदयशीर्षपञ्चरात्रे—
“मूर्धाक्षिसुखद्वयमिगुत्यजानुपदसु च । सुष्टिगान्मोऽयमुष्टि संहायश्चरणादिक ॥ मूर्धान्त क्षितिस्त्रिपुक्ते
नाभ्यादिहृदयान्तिक ॥” इति । उत्तरतन्त्रे—

स्थानेषु वक्ष्यमाणेषु अनुवर्णान् न्यसेत् सुधीः । विन्पस्तमर्षिर्पेदेहे भवेन्नारायणः स्वयम् ॥ १ ॥
आधारहृदयाननभुजपदमूलकनामिषु प्रथमः । गतनाभिहृत्कुचद्वयपार्श्वद्वयपृष्ठकेन्द्रपरः ॥ २ ॥
शीर्षानननयनभुजपदमूलकनामिकापुटेऽन्यः । बाहुद्वयपादद्वयसन्धित्रितपशरभिताहुलिषु ॥ ३ ॥
हृदि सप्तधातुवापुषु कटुगायहृदुरःसोऽरुज्जासु । पादयोश्च तथान्यो गण्डासोर्वेष्टिषु न्यसेत् ॥ ४ ॥
चक्राङ्गगङ्गसगदापङ्कस्थानेषु विन्यसेद्वर्णान् । तच्चन्द्रापूर्वकमुक्ता एव दश न्यासाः ॥ ५ ॥
प्रपञ्चसारे— “विन्पस्तैर्षमन्त्रश्री मन्त्रवर्णात्मको हरिः” ॥ अत्र पञ्चपादाचार्यां— मन्त्री मन्त्रव-
र्णात्मक इत्यनेन न्यासे मन्त्रवर्णानां प्रणवपुटितत्वे प्रतिपत्त्याय व्यापकन्याससङ्कोह इति ॥ मन्त्रतन्त्रप्रका-
शे— “दिग्भेदवर्णमन्त्रैक विन्दुन्तं ध्रुवस्थितम्” इति । उत्तरतन्त्रे—

क्षितिमालिलानलपवनन्योपाहं कृतिमहत्कृत्याल्पेषु । क्रमगदितैरेतैः क्रमगतपचार्यसंयुतैर्मन्त्री ॥ १ ॥
चरणान्पुहृदययककद्वयव्यापकेषु च विन्यसेत् । संहारोऽर्थं गदितो निपरीता सृष्टिरस्य निर्दिष्टा ॥ २ ॥
निपरीता प्रहृत्यादि । अत्र न्यासे अङ्गुलीनियमश्च तत्रैव—

उन्नाङ्गुलीमिन्वर्षाद्यः स्थाच्चिरस्यैकैव न्ययमा । तर्जनीमध्यमाभ्या तु चतुषोर्न्यास उच्यते ॥ १ ॥
अनुष्ठानानामिकाभ्या तु मूले न्यामः प्रकीर्तितः । हृदये ज्ञानमुद्रा स्यादङ्गुष्ठं कनिष्ठिका ॥ २ ॥
नाभौ प्रकीर्तिता गुह्ये अनङ्गुष्ठाः प्रकीर्तिताः । सर्वा जानी च पादे च पञ्चापि परिकीर्तिताः ॥ ३ ॥
इति । तथा—

विन्दुनादशत्रिंशान्तिरूपमात्मचतुष्टयम् । न्यसेत् सर्वतनौ मन्त्री देवताभावमिद्वये ॥ १ ॥
इति । नारायणायै—

द्वादशाक्षरमन्त्राया अर्धमस्त्रवीजकाः । केशवाद्या घातपूर्वमूर्धा न्यस्ता जमोन्तकाः ॥ १ ॥
इति । सारसप्तदं—

मूर्तिपञ्जरनामानं कुर्याद्व्यामान्तरं शुभम् । ग्रहच्वेडहरं श्रीदं यशःपुष्टिमुत्पावहम् ॥ १ ॥
 अष्टवर्णस्यास्य मनोः पूरणार्थावर्णकः । स्वरणीयो मनुः मन्मथ मन्त्रशास्त्रविशारदैः ॥ २ ॥
 अष्टप्रकृतिरूपोऽयमष्टवर्णो मनुर्भनः । तामामात्मचतुष्कस्य मेलनाद्विधिवद् बुधैः ॥ ३ ॥
 उदितो मनुवर्णोऽयमर्कमण्डलाक्षरः क्रमात् । अतस्तेनैव तद्दर्शान् विपण्टस्वर्णपूर्वकान् ॥ ४ ॥
 द्वादशार्कयुतान् न्यसेत् प्रोक्तान् द्वादशकेशवान् । ॥

प्रोक्तान् केशवादिमादकान्यामे . अकारादिद्वादशस्वरंशन्देन ।

भाले कुर्वा हृदि गले पार्श्वसकण्ठेषु च । टचिणेषु च वामेषु शृष्टे ककुदि च क्रमात् ॥ ५ ॥
 कुक्षिपदेन साध्रिध्याप्रामिमामो लक्ष्यते । "सलाटनाभिहृदयकण्ठपार्श्वानकण्ठरं । पार्श्वान्तरंजेन ग्रीवायां
 शृष्टे ककुदि च क्रमात् ॥ " इत्यगस्त्यवचनात् । न्यायममुषे नारासिंहं च—

केशवं विन्यमेत्तार्च्यं मूर्धदेशेऽथ विष्णुना । नार्भो नारायणं देवं विष्णन्तेन समन्वितम् ॥ १ ॥
 माधवं हृदि विन्यमेन्मन्मथेन समन्वितम् । मन्मथान्तेन मंथुकं गले गोविन्दमंत्रकम् ॥ २ ॥
 विष्णुं भूतस्वरेणाथ दक्षपार्श्वे प्रविन्यमेत् । तदंसे मातृतीयेन हृदने मधुपूर्वकम् ॥ ३ ॥
 विन्दुना शिवयुक्तेन दक्षकर्णे त्रिविक्रवम् । वामनं शीघरं चैव हृषीकेशमतः परम् ॥ ४ ॥
 वामेष्वेकारमौकारमौकारं विन्दुना सह । विन्दुना पश्चनामं च शृष्टदेशे तदन्तयुक् ॥ ५ ॥
 अन्त्यं ककुदि दामेन द्वादशाङ्गमिति स्मृतम् । द्वादशेषानि बीजानि नादविन्दुयुतानि च ॥ ६ ॥
 आदित्या द्वादश तथा द्वादशोद्धारसंयुताः । ॥

विष्णु अ, विष्णवन्त आ, मन्मथ इ, मन्मथान्त ई, भूतस्वरः उ, मा लडमीस्तेन ईकारः, तनुतीयः
 ऊ, शिव ए, तदन्तं औकारान्त अ, अन्त्य अ., इति ॥ आदित्यास्तु— "घातायमा च मित्रश्च व-
 र्णोऽणुर्मगन्तथा । विवस्वदिन्द्रौ पूषा च पर्जन्यो दशम स्मृत ॥ त्वष्टा च विष्णुरित्येते " इति कु-
 म्भसंभवोक्ता., अंशु अंशुमत्त्वात् । "अंशुस्त्वमंशुधारित्वाविति " विष्णुधर्मोत्तरवचनान् । प्रपञ्चनारे—
 (२० । २०)

द्वादशाक्षरमर्षं तु मन्त्रविन्मूर्ध्नि विन्यमेत् । मूर्धस्यो वासुदेवस्तु व्याप्नोति सकला तनुम् ॥
 मन्त्रविन्मूर्ध्नोऽल्पक्षरेण साधमित्यर्थ इति पञ्चपादाचार्या । मन्त्रतन्त्रप्रकाशे— "अष्टाक्षरेण सहितं
 विन्यसेद् द्वादशाक्षरम् " इति । न्यायप्रकारमाह कुम्भसम्भव—

(प्रणवश्च स्वरन्तद्द्वादशमुदेवाक्षरन्तथा । श्रीराममन्त्रवर्णाश्च ततः स्युः केशवादयः ॥
 युवादयो नमोऽन्ताश्च न्यस्तव्या न्यामयोजने) । ॥
 इति । राममन्त्रवर्णा इति तत्प्रकरणे । प्रपञ्चसारे— (२० । २१)

पुनस्तत्प्रतिपत्त्यर्थं किरीटादिमनुं जपेत् । किरीटकेशूरहारपदान्याभाष्य मन्त्रवित् ॥ १ ॥
 मकरान्ते कुण्डलं च शङ्खचक्रगडादिकम् । अब्जहस्तपदं शोक्ता पीताम्बरधरेति च ॥ २ ॥
 श्रीवत्साङ्कितमामाष्य वक्त.स्थलमथो वदेत् । श्रीभूमिसिद्धिं स्वात्मज्योतिर्द्वयपदं वदेत् ॥ ३ ॥
 टीप्तिमुक्त्वा करायेति महत्सादित्यतेजसे । हृदन्तः प्रणवादिः स्यात् किरीटादिमनुस्त्वयम् ॥ ४ ॥

जपेत् सर्वदेहे स्पृशन्निति । " तत किरीटमन्त्रेण सर्वाङ्गे व्यापकं न्यसेत् " इति संकर्षणवचनात् । मन्त्रे सर्वाणि पदानि संयुञ्जन्तानि ज्ञेयानि । मन्त्रविदित्यनेन मकरान्ते कुण्डलमित्यलङ्कृतपदाध्याहार सूचि-
त , इति पद्यपादाचार्या ॥ मन्त्रतन्त्रप्रकारोऽपि—

वारः किरीटकेयूरहारान्ते मकरं-पद्म । कुण्डलालङ्कृतेत्यन्ते शङ्खचक्रगदापदम् ॥ १ ॥
इति । सारसंग्रहे—

अतः परं प्रवक्ष्यामि तत्त्वन्व्याममुत्तमम् । यस्तत्त्वन्व्यामभात्रेण तत्त्वात्मा संप्रजायते ॥ १ ॥
ध्रुवान्ते मादिकान् वर्यान् कान्तासुवला हृदन्तकान् । परायति पद तत्त्वान्मान्ते तत्त्वशब्दतः ॥ २ ॥
आत्मने नमसा युक्तास्तत्त्वमन्त्रान् समुद्धरेत् । जीवप्राणौ सर्वतनौ न्यस्य बुद्धिं ततः परम् ॥ ३ ॥
अहङ्कारं मनश्चैव हृद्येतानि प्रविन्यसेत् । मस्तकाननहृद्दृष्यपाठेशोऽप्यतः परम् ॥ ४ ॥

शब्दम्पदौ रूपरसगन्धास्तु क्रमतो न्यसेत् । श्रोत्रत्वग्निजिह्वास्थघ्राणेषु श्रोत्रपूर्वकान् ॥ ५ ॥
श्वभ्रम्यानेषु चागादिकर्मेन्द्रियगण न्यमेत् । मूर्ध्नि वक्त्रे हृदि शिवे पादयोर्विद्यदादिकान् ॥ ६ ॥
हृत्पुण्डरीकमङ्गं हि हृदये भण्डलानि च । अर्कपोडशदिक्रमलयाकलायुक्तानि च क्रमात् ॥ ७ ॥

मोमर्ष्यकृशानुना श्वेताकारेन्दुवह्निभिः । अथाकाशादिभूतानां न्यासस्थानेषु विन्यमेत् ॥ ८ ॥
परार्धं मेष्टिनं चैव पुमामं विश्वसत्तकम् । निवृत्तिं सर्वनामान्तः पोयरावलवर्णकैः ॥ ९ ॥
नारायणान्नकान् वासुदेवाग्नान् विनियोजयत् । परमेष्ठ्यादिभिः पश्चान्मूर्ध्निहृद्वीजपूर्वकम् ॥ १० ॥
कोपतत्त्वं च मूर्द्धादिपादान्तं व्यापयेत्ततः । एव विन्यस्य त्रिभिन्नत् साक्षान्नारायणो भवेत् ॥ ११ ॥
स्वररागाभिचारायाः प्रलय यान्ति नान्यथा । भ्रुवप्रेतपिशाचाश्च तथैव ब्रह्मराक्षसाः ॥ १२ ॥
ब्रह्माण्डार्थं ङाकिन्यो नैव द्रष्टुमपि क्षमाः । एव न्यस्तशरीरोऽयौ स्मरेद्विष्णुमनन्यधीः ॥ १३ ॥

हस्तैश्चक्रदरौ गदामरमिजे विभ्राणमकौञ्ज-

स्कान्तिं श्रीधरणीविभूषितलमत्पार्श्वे किरीटान्वितम् ।

श्रीवन्माङ्गमकौस्तुभोरुपदकं केयूरहारोञ्ज्वल

राजन्कुण्डलमण्डितं हृदि भजे पीताम्बर शार्ङ्गियम् ॥ १४ ॥

चामाद्यद्य कर्तव्योत्तमं तदाष्टध्वयोरन्ये इत्यायुधध्यानम् ।

पङ्कजं दक्षिणे यस्य पाश्चान्न्यं तथोपरि । चामाद्यस्तु गदा यस्य चक्रं चोर्ध्वं व्यवस्थितम् ॥ १५ ॥
इति केशवतन्त्रमुक्त्वा .

अधरोत्तरभावेन कृतमेतत्तु यत्र वै । नागवणाख्या मा ज्ञेया ध्यापिता मुक्तिमुक्तिदा ॥ २ ॥
इति दृश्यशार्पञ्चरात्रवचनात् ।

मन्त्रान्यपार्श्वौ प्रथमे तु पद्य विभ्राणमन्त्रे तदनन्तरेण ।

आग्ने गदा चामक्रेऽथ चक्र विराजयन्त सुतनानि भामा ॥

इति मन्त्रतन्त्रप्रशासकवचनात् च । मन्त्रान्यपार्श्वौ दक्षिणे । अञ्ज शङ्खम् । तथा— (प्रपञ्चमारे २० । २५)

कृता स्पष्टिलमस्मिन् निःश्लिष्य निजामनिका ममुपविश्य ।

पीठादिकं निजान्ने प्रपूज्य गन्धादिभिः मुशुद्धमनाः ॥ १ ॥

मन्दादशावगन्तं प्रपूज्य विधिवत् करीटमध्रेण । कुर्यात् पुष्पाञ्जलिमपि निजदेहे पञ्चशोऽथवा त्रिशः ॥
इति । मारुतग्रहे —

नवशक्तिरसायुक्ते पीठे देवं यजेत् ततः । त्रिमला मोन्कपिणी च ज्ञाना स्याच्च क्रियान्विता ॥ १ ॥

योगा प्रही तथा मत्या मेगानानुग्रहा मता । तारो हृद् डेन्तभगवत्पद विष्णुं च हेयुतम् ॥ २ ॥

सर्वभूतान्मने-शब्द इदेद्वामुपट नतः । डेन्तं देवं च सर्वान्ममयोगपदमुच्येत् ॥ ३ ॥

योगपत्रपदं प्रोक्त्वा पीठात्मा हेयुतो नमः । अथमामनमन्त्रः स्यात् प्रदद्यादमुनामनम् ॥ ४ ॥

तारः प्रणवः । इत्यम । डेन्त भगवत्पदं ममने । विष्णु हेयुतं विष्णोः । सर्वैत्यादिपदं स्वरूपं ।
वासु स्वरूपं । डेन्तं देवं देवाय । सर्वान्ममयोग स्वरूपं । योगपत्र स्वरूपं । पीठात्मा हेयुत पी-
ठान्मने । नम स्वरूपं । " मूलेन मनुना मूर्तिं कल्पयेद्देवमर्चयेत् । " तारद्वयत्राये—

पीठरूपा विनिष्पाद्य गन्धपुष्पादिभिः क्रमात् । पश्चादावाहयेद् देवं मन्त्रेणानेन केशवम् ॥ १ ॥

पद्मेहि भगवन् देव लोकानुग्रहकारक । यत्रमार्गं गृहाण त्वं वामुदेव नमोऽस्तु ते ॥ २ ॥

मारुतग्रहे—

आवाय तत्र विविधदुपचार्ययोगितैः । कर्णिकायां यथास्थानं यनेदङ्गानि पूर्ववत् ॥ १ ॥

केसरपु यजेत् परचान्मन्त्रगणान् ममाहितः । वामुदेवादिना मूर्तिश्चतस्रो विधिपूर्वकम् ॥ २ ॥

दिकूपत्रेषु ममभ्यर्च्यास्तामां नामान्यमूनि हि । वामुदेवस्तथा प्रोक्तः संकर्षणममाह्वयः ॥ ३ ॥

प्रयुञ्जश्चानिरुद्धश्च पीतवस्त्रैरलङ्कितः । गौगहारिडनीलाङ्गपशकनीलनिभाः क्रमात् ॥ ४ ॥

दरचक्रगदापद्मधारिणश्च चतुर्भुजाः । क्रोणपत्रस्थिता एताः शान्तिः श्रीश्च मरस्वती ॥ ५ ॥

रतिमंत्रा भवेदन्या पूज्यादश्च यथाक्रमम् । शुक्रवर्णपयःश्याममङ्गाशारचारुभूषिताः ॥ ६ ॥

दलाग्रेषु ततः पूज्या यथावद्वरिदेवतयः । अग्निं शं दं स्वच्छं गदां पीतां च पद्मजम् ॥ ७ ॥

स्वर्णमं कान्तुमं श्यामं कृष्णमं मुमलं यमिम् । सुवर्णं वनमालां च शुभ्राभां च क्रमाद्यजेत् ॥ ८ ॥

दिग्गताश्च ततो वाद्ये पूज्या एते यथाक्रमम् । ध्वजः कृष्णो वैनतेयो रत्नामः शङ्खमन्त्रिधिः ॥ ९ ॥

शुक्रः पद्मनिर्घा रत्नां विभो रत्नस्तथार्थकः । श्यामः श्यामनिष्ठा दुर्गा विश्वमनेनो निशानिमः ॥ १० ॥

आप्रेयाद्विदलेप्रेते संपूज्या विधिवत् क्रमात् । लोकपालान्ततो वाद्ये वज्रादीन्यायुधान्यपि ॥ ११ ॥

विष्णोः पूजाविधानं तु पढावग्ममीरितम् । इति । महाकपिलपञ्चरात्रे—

नागायलाय विग्रहे वामुदेवाय धीमहि । तत्रो विष्णुः पुनस्तद्वदन्ते चैव प्रचोदयात् ॥ १ ॥

गायत्री वृष्णवी प्रोक्त्वा सर्वपापहरा त्रियम् । अङ्गानि प्रथमं मूर्तिशक्यः केशवादिकाः ॥ २ ॥

लोकेशस्तद्वेतयश्च पूज्याः सर्वैष्टमिद्वये । वामुदेवादिकानानां चक्रशङ्खध्वजादिकान् ॥ ३ ॥

केशवाद्यान् द्वादशाथ चक्रवर्जादिकान्यजेत् । वासुदेवान् ध्वजादीरत्र लोकपालास्तदायुधैः ॥ ४ ॥

प्रोक्ते विधिचतुष्केऽत्र हरिमेकेन संयजेत् । " ॥

अत्रापि तृतीयचतुर्थप्रकारयोरेकानि पूज्यान्वेष । अथ प्रयोगः— तत्र प्रातः कृत्यादियोगपठित्वान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि साध्यनाराधणाय श्रुत्ये नमः । मुखे देवीगायत्र्यै हृदये नमः । हृदये श्रीपरमात्मने देवतायै नमः । इति विन्ध्यस्य प्रमेष्टार्थं विनियोगः, इति कृताञ्जलिस्तथा, मूलमन्त्रं करयोर्वापश्य, दृघोदकाय स्वाहा हृदयाय नमः । महोन्काय० शि० । रथोदकाय० शि० । घृतकाय० कच० । सहस्रोदकाय० अरु० । इति पञ्चाङ्गमन्त्रानुष्ठानादिपञ्चाङ्गुलीषु विन्ध्यस्य, दक्षकानिष्ठामूलपर्यादितर्ज्जम्यग्रपर्यान्तेषु द्वादशस्थानेषु— उँउँउँ नमः । उँनउँ नमः । उँमँउँ नमः । उँनाउँ नमः । उँरँउँ नमः । उँपँउँ नमः । उँणँउँ नमः । उँयँउँ नमः ॥ पुन उँउँउँ नमः । उँनँउँ नमः । उँमँउँ नमः । उँनाउँ नमः । उँरँउँ नमः । उँपँउँ नमः । उँणँउँ नमः । उँयँउँ नमः । इति विन्ध्यस्य, वामतर्जनीमूलादिपर्यान्वेषे तन्त्रनिष्ठिकाग्रपर्यान्तेषु द्वादशस्थानेषु— उँगँउँ नमः । उँयँउँ नमः । उँणँउँ नमः । उँयँउँ नमः । पुन— उँउँउँ नमः । उँनँउँ नमः । उँमँउँ नमः । उँनाउँ नमः । उँरँउँ नमः । उँपँउँ नमः । उँणँउँ नमः । उँयँउँ नमः । इति त्रिपञ्चनया मूलमन्त्राक्षराणि विन्ध्यस्य, हृत्त्रिपुर शिखाकषचास्त्रेषु प्रोक्तेषुञ्जाङ्गानि विन्ध्यस्य, हृदये उँनमः । शिरसि नं नमः । शिखाया मां नमः । कचचे० ना नमः । अस्त्रस्थाने रा नमः । नेत्रयो य नमः । (इति पञ्चमिवर्षे पञ्चानि विन्ध्यस्य) कुत्तौ षां नमः । पृष्ठे थं नमः । इति विन्ध्यस्य, पँहँ नमः । यन्मामि नमश्चकाय स्वाहा, आभ्रयँ नमः । यन्मामि स्वाहा । इत्यादितत्तद्विद्युद्देन दशविद्युद्मन्त्रेण कृत्वा, मूर्ध्नि उँउँउँ नमः । नेत्रयो उँनँउँ नमः । मुखे उँमँउँ नमः । हृदि उँनाउँ नमः । नाभौ उँपँउँ नमः । गुह्ये उँपँउँ नमः । जान्त्रो उँणँउँ नमः । पादयो उँयँउँ नमः । इति सृष्ट्या विन्ध्यस्य, पादयो उँउँउँ नमः । जान्त्रो उँनँउँ । गुह्ये उँमँउँ । नाभौ उँनाउँ । हृदि उँरँउँ नमः । मुखे उँयँउँ । नेत्रयो उँणँउँ । मूर्ध्नि उँपँउँ । इति संहारेण विन्ध्यस्य, नाभौ उँउँउँ नमः । गुह्ये उँनँउँ । जान्त्रो उँमँउँ । पादयो उँनाउँ । मूर्ध्नि उँपँउँ । नेत्रयो उँयँउँ । मुखे उँणँउँ । हृदि उँयँउँ । इति स्थित्या विन्ध्यस्य, मूलाधार उँउँउँ नमः । हृदि उँनँउँ । मुखे उँमँउँ । दक्षबाहुमूले उँनाउँ । वामबाहुमूले उँराउँ । दक्षोर्मूले उँयँउँ । वामोर्मूले उँणँउँ । नाभौ उँपँउँ । ततो मूलेन व्यापकं कृत्वा, करेड उँयँउँ नमः । नाभौ उँनँउँ । हृदि उँमँउँ । दक्षस्तने उँनाउँ । वामे उँपँउँ । दक्षपार्श्वे उँयँउँ । वामे उँणँउँ । पृष्ठे उँयँउँ । पुन पृष्ठे उँयँउँ । इति व्यापकम् । एव प्रत्यावृत्तिं कुर्यात् । मूर्ध्नि उँयँउँ नमः । मुखे उँनँउँ । दक्षनेत्रे उँमँउँ । वामे उँनाउँ । दक्षकर्णे उँराउँ । वामे उँयँउँ । दक्षनासि उँणँउँ । वामे उँपँउँ । ततो व्यापकम् । दक्षबाहुमूले उँयँउँ नमः । बाहुमध्ये उँनँउँ । मणिवन्धे उँमँउँ । दक्षबाहुमूलेऽप्यग्रेऽपि पञ्च वर्णानि न्यसेत् । वामबाहुमूले उँउँउँ । बाहुमध्ये उँनँउँ । मणिवन्धे उँमँउँ । वामाङ्गुष्ठमूलेऽप्यग्रेऽपि पञ्च वर्णानि न्यसेत् । एव दक्षोर्मूलजान्त्रमुत्फाङ्गुष्ठादिषु न्यसेत्, एवं वामेऽपि । हृदि एवं त्वगसुर्मासमेवेऽस्थिमज्जाग्रेषु मन्त्रेषु घातुषु मन्त्र वर्णानि विन्ध्यस्य अग्रमं वायौ न्यसेत् । मूर्ध्नि उँयँउँ नमः । नेत्रयो उँनाउँ नमः । मुखे उँमँउँ । हृदि उँनाउँ । उदरे उँपँउँ । ऊर्ध्वे उँयँउँ । उद्वयो, उँणँउँ । पादयो उँयँउँ । गण्डयो उँउँउँ । अग्रयो उँनँउँ । उर्वो उँमँउँ । पादयो उँनाउँ । वामाध करे उँराउँ । दक्षध करे उँयँउँ । वामोर्ध्वरे उँणँउँ । दक्षोर्ध्वकरे उँयँउँ । इति विमूलेषुऽस्थानान् ॥ पादयो

गोनमः पराय पृथ्वीतत्त्वान्मने नम । लिङ्गे गेनं नम पराय जलनत्त्वान्मने नम । हृदि गेमां नम पराय तेजस्तत्त्वान्मने नम । मुग्गे जानां नम पराय वायुनत्त्वान्मने नम । मूर्ध्नि गेरा नम. परायाकाशतत्त्वान्मने नम. । हृदि गेपं नम परायाद्द्वारतत्त्वान्मने नम । सर्वाङ्गे गेरां नम पराय महत्तत्त्वान्मने नम । गेयं नम पराय प्रकृतितत्त्वान्मने नम । इति महत्या न्यस्य, सर्वाङ्गे य नम पराय प्रकृतितत्त्वान्मने नम, एा नम पराय महत्तत्त्वान्मने नम । हृदि य नम परायाद्द्वारतत्त्वान्मने० । मूर्ध्नि रां नम परायाकाशतत्त्वान्मने० । मुग्गे नां नम पराय वायुनत्त्वान्मने० । हृदि मां नम पराय तेजस्तत्त्वान्मने० । लिङ्गे नं नम पराय जलनत्त्वान्मने० । पादयो गे नम पराय पृथ्वीनत्त्वान्मने० । इति सृष्टया त्रिन्यस्य, ततः सर्वाङ्गे गेया चिन्द्ररूपायात्मने नम । गेये नादरूपायान्तरात्मने नम । गेय शक्तिरूपाय परमात्मने नम. । गेयां ज्ञानिनरूपाय ज्ञानात्मने० । इति विन्यस्य, ललाटे गेयं केशत्राय धाम्ने नम । वदे नंघ्रां नारायणायाम्ने० । हृदि माई माधवाय मित्राय० । कण्ठे भई गोविन्दाय धरण्याय० । दक्षपाभ्यं गेयं विष्णवे श्रयणे० । दक्षाम्ने यङ्गे मधुसूदनाय भगवाय० । गलदक्षभागे तेष त्रिविक्रमाय त्रिस्वते० । धामपाभ्यं धाये वामनायन्द्राय० । धामाम्ने सुभ्रां श्रीधराय पूण्ये० । गलधामभागे देव्यां हृदीकेशाय परंज्याय० । पृष्ठे चाश्रं पद्मनाभाय त्वष्ट्रे० । ककुद् यंश्रं शमोदराय विष्णवे० । शिरसि गे नमो नारायणाय, गे नमो भगवते वासुदेवाय नमः । इति न्यस्येदिति मूर्तिपञ्जरस्याम । ततः किराटकेयूट्टहारककुण्डलालङ्कनशंखत्रयगदा-जहस्तपाताम्यरधराश्रयन्मालङ्कनवक्त्र-स्थलश्रीभूमिसहितात्म-ज्योतिर्द्वयदीप्तिकराय महेश्वादिन्यतेजने नमः, इति सर्वाङ्गे व्यापकं न्यसेत् ॥ सर्वाङ्गे गेम नमः पराय जीवात्मने नम । गेमं नम पराय प्राणतत्त्वान्मने नम. । हृदि गेयं नम पराय शुद्धितत्त्वा० । गेफं नम परायाहृद्वाते० । गेपं नम पराय मनस्त० । मूर्ध्नि गेनं नम पराय शब्दत० । मुग्गे गेयं नम पराय स्पर्शतत्त्वा० । हृदि गेदं नम पराय रूपत० । गुग्गे गेयं नम पराय रसत० । पादयो गेतं नम. पराय गन्धत० । ऊर्णयो गेणं नम पराय श्रोत्रत० । सर्वाङ्गे गेदं नम पराय त्वष्ट-त्त्वा० । अक्षयो गेडं नम पराय नेत्रन० । जिह्वाया गेटं नमः पराय जिह्वात० । घ्राणयो गेटं नम पराय घ्राणन० । मुग्गे गेनं नम पराय वाक्त्त० । पादयो गेभं नम पराय पाणित० । पादयो गेजं नम पराय पादत्त० । पायौ गेडं नम पराय पायुन० । गुह्ये गेयं नम परायोपरूपतत्त्वाय० । मूर्ध्नि गेटं नम परायाकाशत० । मुग्गे गेयं नम. पराय वायुन० । हृदि गेग नम. पराय तेजस्तत्त्वा० । लिङ्गे गेखं नम पराय जलत० । पादयो गेकं नम पराय पृथ्वीत० । हृदि गेपं नमः पराय हृत्पुण्ड-रीकत० । तत्रैव, गेहं नम पराय सूर्यमण्डलत० । गेमं नम पराय सोममण्डलत० । गेरं नम. पराय यक्षिमण्डलत० ॥ मूर्ध्नि गेपां नम. पराय परमेष्ठिने वासुदेवत० । मुग्गे गेयं नम पराय पुरुषाय सङ्क-पंपान० । हृदि गेरं नमः पराय विश्वाय प्रयुञ्जत० । गुह्ये गेव नम पराय निवृत्तयेऽनिरञ्जत० । पाद-यो गेलं नम पराय सर्वाय नारायणत० । उर्त्राङ्गे नम पराय ज्ञानेहाय कोपतत्त्वान्मने नम. । इति मूर्धादिपादान्तं व्यापकत्वेन विन्यस्य, श्रीनारायणात्मकं स्वात्मानं ज्ञात्वा प्रासुरु " उधत्कोटिद्विकारा-म " मिन्यादि (= । १७०) ध्यायेत् ॥ ध्यानविशेषस्तु—

वामे विचिन्त्या कमलायताची हेमाञ्जवर्णा कमला च देवी ।

विभूतिकामेन मुरल्लहारा प्रेम्णा सज्जन्ती नयने हरौ या ॥ १ ॥

तं च देव मुवर्णामं चिन्तयेद्रत्नभूपितम् । क्षेत्रधान्यसुवर्णाना प्राप्तये धरणीं स्मरेत् ॥ २ ॥

देवीं दुर्वादत्तश्यामा दधानां शालिमञ्जरीम् । चिन्तयेद्भारतीं देवीं वीणापुस्तकधारिणीम् ॥ ३ ॥

दक्षिणे देवदेवस्य पूर्णचन्द्रनिमाननाम् । चीराब्धिफेनपुञ्जाभे वमाना श्वेतवाससी ॥ ४ ॥

भारत्या सहितं विष्णु ध्यायेदेवं परात्परम् । वेदवेदार्थमवेदी जायते सर्वत्रिभुवः ॥ ५ ॥

इति । नारायणाय नमः—

प्रणवद्वयमध्यस्थो नमोन्तश्च सर्वाजकः । विवीजो भोक्तृकृन्मन्त्रो यथोक्तप्रणवादिकः ॥

इति । अथ ध्यानात्मन्तरं श्रीवत्सकौस्तुभवनमालामुद्रा प्रदर्शयेत् । ततो ध्यानाद्यात्मपूजान्तं कुर्यात् । आत्मपूजाया विशेषस्तु— स्वैष्ट्येदेवतारूपध्यानान्ते विभूतिपञ्चरन्व्यासक्रमेण न्यासस्थानेषु न्यासमन्त्रेण गन्ध-पुष्पादिभिः संपूज्य, फिरोटमन्त्रेण पुष्पाञ्जलिपञ्चकं प्रथं वा स्रद्धे दत्त्वा योगपीठेऽथवापूजादि यथोक्त-विधिना सर्वं कुर्यादिति । ततो मण्डूकादिपृथिव्यन्ते क्षीरसमुद्रं श्वेतद्वीपं च संपूज्य नन्दनोद्यानादि परतस्त्वपूजान्तेऽप्यदलकेसरेषु स्वाम्नादिमध्यान्त प्रादाक्षिण्येन— विमलायै नमः । उत्कर्षायै० । हलायै० । क्रियायै० । योगायै० । प्रहृष्टे० । सन्नायै० । ईशानायै० । अनुग्रहायै० । इति संपूज्य, ' वनमो भगवते त्रिष्यवे सर्वभूतात्मने वासुदेवाय सर्वात्मसंयोगयोगपीठात्मने नमः ' इति मन्त्रेण समस्तं पीठं संपूज्य, मूलमुच्चार्य " श्रीविष्णुमूर्तिं कल्पयामि " इति मध्ये मूर्तिं परिकल्प्य, पुनर्मूलमुच्चार्य " श्रीविष्णुमूर्तये नमः " इति संपूज्य, चतुरायतनदेवता गणेशादिकाः समभ्यर्च्य, प्र(मा)णोक्तायाहनमन्त्रेणा-द्याय स्थापनादिप्राणस्थापनान्ते धैष्यमुद्रा प्रदर्श्य आसनादिपुष्पोपचारान्ते कर्णिक्रिया प्राग्गत् पञ्चाङ्गानि संपूज्य अप्यदलकेसरेष्वेव स्वाम्नादिप्रादाक्षिण्येन— उतं नमः । मं नमः । ना नमः । रा नमः । य नमः । शा नमः । ष नमः । इति संपूज्य. अप्यदलेषु स्वाम्नादिदिस्वरूपचतुष्टये— वासुदेवाय नमः । संकल्प-णाय० । प्रयुक्ताय० । अनिरुद्धाय० । विदिग्दलेषु— शान्त्यै नमः । धियै० । सरस्वत्यै० । रत्यै० । ततो दलात्रेषु स्वाम्नादिप्रादाक्षिण्येन— चक्राय नमः । शङ्काय० । गदायै० । पद्माय० । कौस्तुभाय० । मुल-लाय० । स्वप्नाय० । वनमालायै० । ततश्चतुरस्रप्रथमरेखाया देवाद्यादिप्रादाक्षिण्येन चतुर्दिक्षु— ध्वजाय नमः । गरुडाय० । शङ्खनिधये० । पद्मानिधये० । विदिक्षु— विप्राय नमः । आर्याय० । दुर्गायै० । विश्वसेनाय० । इति संपूज्य, द्वितीयरेखाया इन्द्रादीन्, तृतीयरेखायां बज्रादींश्च संपूज्य धूपादिकं सर्वं समापयेदिति ॥ सारसंग्रहे—

द्वात्रिंशल्लक्षमानेन पादोनेनार्धतोऽपि वा । तदर्धेनाथवा मन्त्री जपेन्मन्त्रपनन्यधीः ॥ १ ॥

सुदृष्ट्या तद्दशशो न त्रिभुवः सरोरुहैः । तर्धयेच्चन्द्रकाशमीरमृगनाभिसुवामितैः ॥ २ ॥

मलिलैः स्वामिपेकान्ते तर्धयेद् ब्राह्मणानपि । सुकुलीनमदाचारान् विष्णुभक्तानतन्द्रितः ॥ ३ ॥

इति । अत्रेय जपसप्तया कलियुगादिदशयुगान्तपरा भेदा । अन्यत्र तु— विकारलक्षं प्रजपेन्मनुमेनं समाहित । तद्दशशो मरसिजैर्जुह्यान्मधुराप्लुनं ॥ पीठे संपूजयेद् देवं विमलादिमन्त्रिते इति । तथा—

एवं मिद्रमनुर्धमी प्रयोगान् साधयेत् सुधीः । सायुधाष्टशुजं मौस्यं सर्वाङ्गधवलद्युतिम् ॥ १ ॥

निर्विपीकरणे ध्यायेद् विष्णु गरुडाहनम् । एतमेव हरिं ध्यायेद्भोगसहारकर्षणि ॥ २ ॥

दधिमध्वाज्यसयुक्ताश्चतुरङ्गुलमम्बिताः । गृह्णीरयुतं हुन्वा मृत्युमेतान्तिरते ॥ ३ ॥

शनिश्रदिनेऽथत्यं सम्यगालम्ब्य पाणिना । जपेदष्टशतं शुद्धो प्रियते नापमृत्युना ॥ ४ ॥
 पञ्चविंशतिकं जप्त्वा मर्षी शुद्धाः पिबेदपः । निरन्तपानको भूता हारोगी ज्ञानवान् भवेत् ॥५ ॥
 जप्त्वापुतेन बुम्भाङ्गिः मेचनं सर्वरोगनुत् । भुञ्जानः महजपान्त्रं श्रीगुद्द्व्यागोन्ववान् भवेत् ॥६ ॥
 चन्द्रसूर्योपरागे च त्रिदिनं दिनमेव वा । उपोष्याष्टमहस्यं तु स्पृष्ट्वा ब्राह्मीघृतं जपेत् ॥ ७ ॥
 यः पिबेन्नमने मेषां कविलं चादितां च मः । विन्दैरयुतहोमेन सद्यो धनपतिर्भवेत् ॥ ८ ॥

विल्यैस्त्वफले पत्रैर्या ।

पद्यन्तुमयं सूत्रमनुतेनाभिमान्त्रितम् । धारयेद् दक्षिणे हस्ते सर्वत्र स्यात् सुराचिनः ॥ ९ ॥

मन्त्रयगांध्यानमुक्ते महाकपिलपञ्जराधे—

ऊंकारं तु मदा ध्येयं ज्योतिर्मातासमाकुलम् । नकारं मेघवर्णमं मोंकारं चिन्तयेत् सदा ॥१॥
 भिन्नाञ्जनसमाकारं तृतीयं बीजमुत्तमम् । नकारं रयामवर्णमं मौम्यरूपं सुगोभनम् ॥ २ ॥
 राकारं जलवर्णमं मय्यरू मंत्रीसूतेजमम् । धूम्रवर्णं मदा ध्येयं यकारं परमुत्तमम् ॥ ३ ॥
 अनापम्यगुणाकारं एाकारं च विचिन्तयेत् । यकारं तु ततो ध्येयं पद्मरागमममम् ॥ ४ ॥

इति । अथ उद्देश्ये श्रीगंजादिज्ञप्तयः । तदुक्तम्— " श्रीबीजेन युते मन्त्र तत्कामस्त्वमना जपेत् " इति ।
 कामनायामपि विधेयः ।

नारसिंहमिवात्मानं देवं ध्यात्वातिर्भरवम् । मन्त्रेण स्पर्शयेच्छस्त्रं नाविजित्य निवर्तते ॥ १ ॥
 नारसिंहेन बीजेन मन्त्रं योज्यं सदा जपेत् । शतमष्टोत्तरं जप्त्वा वामहस्ताभिमन्त्रितः ॥ २ ॥
 पुनः पुनश्च यः मिञ्चेत् सर्षदष्टोऽपि जीवति । गारुडेन समापुङ्कं पञ्चाक्षेण सदा जपेत् ॥ ३ ॥
 निर्विपीकरणे ध्यायेद् विष्णुं गरुडवाहनम् । अशोकफलके पत्नीन्द्रमालिरुयाशोकसंहतौ ॥ ४ ॥
 अशोकपुष्पैराराध्य भगवन्तं तदग्रतः । जुहुयात् वानि पुष्पाणि त्रिसंध्यं सप्तरात्रकम् ॥ ५ ॥
 प्रत्यक्षो जायते पत्नी वरमिष्टं प्रयच्छति । गाणपत्यसमापुङ्कं जपेन्नृचं पयोव्रतः ॥ ६ ॥
 महागणपतिं देवं प्रत्यक्षमिव पश्यति । भारतीनीजसंयुक्तं पण्यमानात् तज्जपार्चनात् ॥ ७ ॥
 साक्षात् मरस्वतीं देवीं प्रत्यक्षामिह पश्यति । यो जपेत् प्रणवपूर्वं मन्त्रं त्रैवर्णिकः पुमान् ॥ ८ ॥
 योपितश्च तथा शूद्रा जपेयुः प्रणवं विना । आदावष्टाक्षरस्य स्यात् प्रणवः सर्वकामिकः ॥ ९ ॥
 आदावन्ते यदा क्षेपं ज्ञानशुद्धिस्तदा भवेत् । आदितः संहितां कुर्यादन्तस्तु न संहिताम् ॥१०॥

इति । ऋषोक्तं यन्त्रमुच्यते—

अष्टपत्रं च पद्कोणं रविमन्त्र्यदलाम्बुजम् । दन्तपत्रं च तद्बाह्ये वृत्तं भूमिपुरं शुभम् ॥ १ ॥
 ससाध्यं कर्णिकायां तु लिखेदाद्यस्वरं सुधीः । अष्टपत्रेषु मूलार्थान् पत्राध्रे श्रीकरं लिखेत् ॥२॥
 पद्कोणे चक्रमन्त्रार्थान् सूर्यारे द्वादशार्थकम् । दन्तपत्रे मन्त्रराजं वृत्ते नृहरिबीजकम् ॥ ३ ॥
 प्राणार्थैरपि संयुक्तं माचादिष्योश्च मन्दिरम् । आवाह्यं मन्त्रैराराध्य सर्वैर्बद्धा वृद्धं वहन् ॥ ४ ॥

सर्वथा तस्य वर्द्धन्ते धनारोग्यार्थसंपदः । सापुज्यं साष्टिसालोक्ये साम्नीष्यं वाथ वाञ्छितम् ॥५॥
इति । सारसंग्रहेऽपि—

पदकोणे प्रणवान्तरे प्रणवगं साध्यं लिखेन्मध्यतः
पदकोणेषु लिखेत् सुदर्शनमनुं पद्येऽष्टपत्रे ततः ।
अष्टार्थं च दलाग्रतः प्रपिलिखेत् त श्रीकराष्टादरं
बाह्ये द्वादशवर्णमत्रसहितं स्याद् द्वादशार ततः ॥ १ ॥
द्वात्रिंशद्दल आलिखेन्नरहरेराजुष्टुमाखांस्वत-
स्तद्वीजेन च वेष्टयेद्गोहिरिडं यत्र हि विष्णोः परम् ।
पूजाहोमसुमाधितं करधृतं भूतादिरक्षारं
लक्ष्मीकीर्तिविवर्धनं परमिदं मोक्षार्थिनां मुक्तिदम् ॥ २ ॥

इति । अस्मार्थ — पदकोणं कृत्वा तन्मध्ये प्रणवादेरे प्रणव विलिख्य, तन्मध्ये साध्यनामालिख्य
पदकोणेषु स्वाप्नादिप्रादक्षिण्येन चक्ष्यमाणसुदर्शनपङ्क्तारस्यैकैकमक्षरं प्रतिकोणं विलिख्य, तद्गोहिरिडदलपत्र
कृत्वा तद्दलेषु नारायणाष्टाक्षरपर्यानालिख्य, तद्दलाग्रेषु प्रागुक्तश्रीकराष्टाक्षराणि आलिख्य, तद्गोहि-
रिडदलादल इत्या तद्दलेषु चक्ष्यमाणवासुदेवद्वादशाक्षराणि आलिख्य, तद्गोहिर्द्वारिडदलपत्रं विरच्य त-
द्दलेषु चक्ष्यमाणनृमिहृदमन्त्रस्य द्वात्रिंशद्वर्णानैकैकश समालिख्य, तद्गोहिर्द्वारिडदलपत्रं कृत्वा वृत्तयोरन्तराले स्वा-
प्नादिप्रादक्षिण्येन मध्यस्याक्षरमनुं यथा भवति तथा निरन्तरं नृमिहृद्वीजेन वेष्टयेदित्येतद्यन्त्रमुक्तादर्थं भव-
ति ॥ श्रीयन्त्रान्तरं—

पदकोणकोणिकामध्ये तारं माध्यसमन्वितम् । सुदर्शनपङ्क्तं च पदसु कोणेषु सन्धिषु ॥ १ ॥
पङ्क्तानि धनुष्यत्रकेसरेषु क्रमेण च । गोपालकचतुर्गणमन्त्रस्यैकैकमक्षरम् ॥ २ ॥
दलेषु द्वादशार्णस्य त्रीणि त्रीण्यक्षराणि च । अष्टपत्रे केसरोद्यदष्टार्णैकैकवर्णैके ॥ ३ ॥
नृमिहानुष्टुमो वर्णश्वतरश्वतरस्ततः । सुदर्शनअष्टपत्रकेसरे षोडशच्छेदे ॥ ४ ॥
श्रुत्वा पुरुषसूक्तस्य क्रमात् षोडशकं बहिः । मातृकार्षोऽल्लसद्वृत्तं भूपुराश्रित्यतारकम् ॥ ५ ॥
यत्रं पुरुषसूक्तस्य पुत्राणु कीर्तिकान्तिदम् । सर्वपापहर श्रीदं धर्मार्थतृप्तमोक्षदम् ॥ ६ ॥
हृदङ्गमिने प्रविलिख्य यत्र त्रिवान्मेतत् प्रविज्य सङ्गम् ।

प्रातःसमद्यादृनिता विदग्धं पुत्र प्रथले सकलागमत्रम् ॥ ७ ॥
धरे निषे धोरतरेऽभिचारे धारे ज्वरे धोरतरे च शूले ।
ग्रभन्नेत् तन्प्रशमाय जप्त्वा " ॥ ८ ॥

इति । अस्मार्थ — पदकोणं कृत्वा तत्कोणिकामध्ये मन्त्राध्यं प्रकथं विलिख्य, तत्कोणेषु सुदर्शनपङ्क्तारम-
न्त्रस्यैकैकमक्षरं स्वाप्नादिप्रादक्षिण्येन विलिख्य, तन्मध्येषु सुदर्शनपङ्क्तारस्य पङ्क्तमन्त्रानालिख्य, तद्गोहिर्द्वारि-
डदलपत्रे इत्या तत्दलेषु गोपालकचतुर्गणमन्त्रस्यैकैकमक्षरं विलिख्य, तत्पत्रेषु वासुदेवद्वादशाक्षरमन्त्रस्य

अथाष्टाङ्गस्याष्टवर्णसंज्ञानामष्टमूर्तीनां विधानमाह— अष्टवर्णस्येति । दर. शङ्खः । नमोर्णधोर्मूर्त्याः
 पूर्ववदायुधध्यानम् । अन्यासा तु वजाघ फगमारभ्य प्रादक्षिण्येन दक्षोर्ध्वरूपयन्तं चक्रशङ्खगदापद्मानि
 ध्वेयानि ॥ या मूर्तिरिति— या मूर्तिं प्राधान्येनार्चयितुरिष्टा सा मध्ये पूज्या । इतरा सत मूर्तेषु पू
 र्वादिषोऽन्यान्तास्तु दिशास्तु पूज्या । ईशानकोणे तु पुन प्रधानमूर्तिरेव पूज्या । अथग्रेष्णशे “स्वय या
 त्यङ्गता पुन ” इत्युक्ते । अथ द्वितीयमूर्तिपूजाया तृतीयमूर्तिपूजाया सञ्चयानन्तरमाद्यां द्वितीया च पूजयेदेवं
 तृतीयमूर्तिपूजाया प्रथममङ्गावृत्ति द्वितीया अष्टमूर्तिमि, तृतीयमूर्तिपूजाया सशङ्खशैवीसुदे
 वादिभिरारमादिभिः, शान्त्यादिभिश्चतुर्थी, चक्रादिभिः पञ्चमी, ध्वजादिभिः शक्रादिभिः तदर्थश्च षष्ठी ॥ नार्ण
 मूर्त्यर्थाया— तृतीया वासुदेवादिभिः, सशान्त्यादिभिर्ध्वजादिभिश्चतुर्थी, पञ्चमी षष्ठी च शक्रादिभिस्तदर्थश्च ।
 मोर्णमूर्तिपूजाया— तृतीया रत्यादिभिः, सशान्त्यादिभिर्ध्वजादिभिश्चतुर्थी । नार्णजे विधाने— रत्यादिभिस्तृ
 तीया । रार्णविधौ— आरमादिभिस्तृतीया, तत्र माया महामाया योगमायेति शङ्खत्रयताम ज्ञेयम् । रार्ण
 विधौ— तृतीया शङ्खादिभिः । शाकारविधौ— तृतीयानन्तादिभिः । यकारमूर्तिपूजाया— प्रथमा अङ्गावृत्ति,
 द्वितीया वासुदेवादिभिः शान्त्यादिभिश्च, तृतीया केशवाद्यै, तुरीया ध्वजाद्यै, पञ्चमी भक्त्यादिभिः, लो
 केश्यै. षष्ठी, तदर्थै मन्त्रमी, इति ॥ त्रयाम्बल— महादेव उवाच ।

मन्त्रोद्धारं प्रवक्ष्यामि लक्ष्मीनारायणस्य ते । अष्टमिद्विप्रदं सद्यः माधकानां सुखावहम् ॥ १ ॥
 तार परां च हरितं परा लक्ष्मीं ततोऽभिधाम । लक्ष्मीनारायणायेति विश्वमन्त्रे मनुः स्मृतः ॥ २ ॥
 तार प्रणव । परा ह्रीं । हरितं दसां । परा ह्रीं । लक्ष्मीं श्रीं । लक्ष्मीनारायणाय स्वरूपे । “ जौह्वी
 हस्तौ ह्रींश्रीं नमो लक्ष्मीनारायणाय ” ॥ तथा—

नाम्य निम्नो नवा दोषो न भीतिर्न विषयः । मात्मान्मोक्षप्रदो मन्त्रः सर्वार्थफलदायकः ॥ ३ ॥
 वर्षालक्ष्मी पुरश्चर्या विनायर् चामिन दोषभाक् । जीवहीनो यथा देही सर्वकर्मसु न वमः ॥ ४ ॥
 पुरश्चरणहीनोऽपि न मन्त्रः फलदायकः । वटेऽण्ये श्मशाने च शून्यागारे चतुष्पथे ॥ ५ ॥
 अर्धरात्रे च मध्याह्ने पुरश्चर्यामाचरेत् । वर्षालक्ष्मी पुरश्चर्यां तदर्धं वा महेश्वरि ॥ ६ ॥
 एकललावधिं कुर्यान्नातो न्यून वटाचन । प्रथमं गुरुहस्तेन साधकस्य करेण वा ॥ ७ ॥
 ततः स्नय चरेद्वाङ्गि पुरश्चर्याविधानतः । जपाद् दशाशतो होमस्तद्दशाशो न तर्पणम् ॥ ८ ॥
 मार्जनं तद्दशाशो न तद्दशाशो न भोजनम् । पिना दशाशाहामेन न तत्फलमवाप्नुयात् ॥ ९ ॥
 पञ्चरत्नेश्वरीं विद्यां लक्ष्मीनागायणस्य हि । जपेत् ता पञ्चभिः सार्धं पुरश्चर्याफलं लभेत् ॥ १० ॥
 मन्त्रस्यास्य महादेवि शक्तिताऽत्र ऋषिः गिरिः । त्रिष्टुप् छन्दः समाख्यतं देवतापि समीरिता ॥ ११ ॥
 लक्ष्मीनारायणो देवि त्रैलोक्यं लक्ष्मीच्छाहता । शक्तिः परा तथा तारं फीलकं समुद्राहृतम् ॥ १२ ॥
 भोगापवर्गसिद्धयर्थं विनियोगः प्रकीर्तितः । व्यानमस्य प्रवक्ष्यामि लक्ष्मीनारायणस्य ते ॥ १३ ॥
 येनैव ध्यानमात्रेण लक्ष्मीमिद्विभृणयति । पूर्णैन्दुवदन पीतवामनं कमलासनम् ॥ १४ ॥
 लक्ष्म्याधिनं चतुर्बाहुं लक्ष्मीनागायणं मजे । तारमायूतिरीजैश्च पद्मीर्धानैर्महेश्वरि ॥ १५ ॥
 न्यामं कुर्यात् पटङ्गानि कस्त्युदवादिपूर्वकम् । मन्त्रोद्धारं प्रवक्ष्यामि सर्वशासिद्विदं परम् ॥ १६ ॥

सर्वसंमोहनं यन्त्रं वाञ्छितैकप्रदायकम् । विन्दुत्रिकोणं वस्त्रं वृत्ताष्टदलमण्डितम् ॥ १७ ॥
 पोडशां च वृत्तं च भूगेहेनोपशोभितम् । लक्ष्मीनारायणस्यतन्त्रीचक्रं परमार्थदम् ॥ १८ ॥
 लयाङ्गं देवि चक्ष्यामि भोगमोक्षप्रदायकम् । वेदागमरहस्याष्टां पूजाकोटिकलप्रदम् ॥ १९ ॥
 चक्रगण्डितद्वयद्वयपाशयष्टिचक्रान्तया । शूलं पूज्याः शिवे चैव वाद्यद्वारेषु सर्वदा ॥ २० ॥
 इन्द्राग्निप्रमामादवरुणानिलचित्पाः । सैधराः माधकैः पूज्या ब्रह्मानन्तादयस्तथा ॥ २१ ॥
 केगवं माधवं कृष्ण गोविन्त्रं मधुसूदनम् । गदाधरं गङ्गाधरं चक्रपाण्यं चतुर्भुजम् ॥ २२ ॥
 पद्मायुधं कैटभारिं घोरदंष्ट्रं जनार्दनम् । वैकुण्ठं वामनं चैव पूजयेद्भक्तव्रजम् ॥ २३ ॥
 पोडशारेषु देवेशि यामाधत्तेन माधकः । तत्रार्चयेन्महादेवि मन्त्री गुरुचतुष्टयम् ॥ २४ ॥
 अमृताङ्गं हंमकेतुं वंशपाण्यं च पूजयेत् (श्रीपातिं) । वृत्तत्रयेषु देवेशि साधको गन्धपुष्पकैः ॥ २५ ॥
 महारं रुक्मं चण्डं भूतेशं कालमैरवम् । कपालं भीषणं चैव तथा श्मशानभैरवम् ॥ २६ ॥
 पूजयेत् साधकः मिद्धै वसुपत्रे महेश्वरि । विष्णुं च वामुदेवं च देवि दामोदरं तथा ॥ २७ ॥
 नरसिंहं च देवेशि देवि मंकर्पण्यं तथा । शिविक्रमं चानिरुद्धं विश्वरमेनं च साधकः ॥ २८ ॥
 लक्ष्मीशङ्कान्तिकं देवि वसुकोशेषु पूजयेत् । गङ्गां च यमुनां चैव त्र्यम्बकं सरस्वतीं तथा ॥ २९ ॥
 पूजयेद्ग्रन्थीशक्रमयोगेन पार्वति । लक्ष्मीनारायणं देवं पूजयेद् विन्दुमण्डले ॥ ३० ॥
 गन्धाक्षतप्रघ्नानाद्यैर्गुर्मान्द्यविभूषणैः । ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादिस्नानान्तं कर्म समाप्य “ ओं ह्रीं लक्ष्मीनारायणाय विद्महे, ह्रीं सौ. पर-
 ब्रह्मणे धीमहि, ह्रीं धीं तन्न परमात्मा प्रचोदयात् ” इति गायत्र्या मंत्र्यावन्दनं विधाय ततो यागगृहप्र-
 वेशादि योगपाठन्यासान्तं कृत्या मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्या, शिरसि सदाशिवाय ऋषये नमः । मुखे दि-
 ष्टुप्लुन्दसे नमः । हृदये धीलक्ष्मीनारायणाय देवतायै नमः । गुह्ये श्रीबीजाय नमः । पादयोः ह्रीं शङ्कर्ये
 नमः । सर्वाङ्गे श्रीं कालकाय नमः । इति ऋष्यादिकं यथास्थानं विन्यस्य मम चतुर्वर्गफलासिद्धये विनि-
 योगः, इति कृताञ्जलिक्रम्या, आह्वां हृदयाय नमः । श्रीं शिरसे स्वाहा । श्रुं ह्रीं शिवायै वषट् । श्रुं ह्रीं
 कवचाय हुं । श्रीं ह्रीं नेत्रत्रयाय वीषट् । ॐ ह्रीं अस्त्राय फट् । इति पङ्क्तमन्त्रानह्वष्टादित्तान्तं करयो-
 विन्यस्य हृदयादिपङ्क्तेष्वपि न्यसेत् । ततः करशुद्धिरूपपङ्क्तं न्यसेत् । यथा—ओं कामरूपपीठाय नमः
 अङ्गुष्ठहृदययोः । ह्रीं जालन्धरपीठाय नमः तर्जनीशिरसो । ह्रीं मूर्ध्नि पूर्णगिरिपीठाय नमः मध्यमाशिश्वयोः ।
 धीवाराणसीपीठाय नमः अनामिकाकवचयोः । ह्रीं अयन्तीपीठाय नमः करतलकरपृष्ठाक्षयोः । इति विन्य-
 स्य, श्रं = वामपादादि गुल्फान्तं, लं = दक्षपादादि गुल्फान्तं, कं ५ गुल्फादि वामपादमूलान्तं, चं ५ गुल्फा-
 दि दक्षपादमूलान्तं, टं ५ नाभ्यादि वामबाहुमूलान्तं, तं ५ नाभ्यादि दक्षबाहुमूलान्तं, पं ५ कट्यादि स्क-
 न्धान्तं, थं ५ स्कन्धादि कर्णान्तं, थं ६ शिरसि. पादपर्यन्तम् । इति त्रिविधापरकम् । ततो मातृकापङ्क्तं वि-
 न्यस्य मातृकास्थानेषु विन्दुयुक्तां मातृकां विन्यस्य, ओं ओं इत्यादि ज्ञान्तं न्यसेत् । ओं ओं इति च ज्ञान्तं
 विन्यस्य, श्रं श्रं इति ज्ञान्तं, ह्रीं श्रं इति च ज्ञान्तं, श्रीं श्रीं इति च ज्ञान्तं, प्रं प्रं इति च ज्ञान्तं, स्तं स्तं इति च ज्ञान्तं ।

योदान्यासं विधाय, मूलेन त्रिव्यापकन्यासं विधाय ध्यानादिभानमपूजात्वेऽर्थादिस्थापनाद्यात्मपूजा - वि-
 धाय, मण्डूकादिपीठमन्वन्तं प्राग्बह्वैष्णवं पीठमध्यन्त्रं, मूलेन मूर्तिं परिकल्प्यावाहनादिपुष्पोपचारान्ते देवा-
 नामादाय परिवारदेवता पूजयेत् । मध्ये त्रिकोणकोणेषु—सू० श्रीमहालक्ष्मीपादुका पूजयामि नम ।
 एव सू० महापद्मलक्ष्मीपा० । सू० महामिन्दलक्ष्मी० । इति म्याप्रादिप्रादक्षिण्येन पूजयेदिति प्रथमावरणम् ।
 ततस्त्रिकोणप्रेषु—ॐ ह्रीं ह्रौं सं गङ्गाश्रीपा० । ॐ य यमुनाश्री० । ॐ स सरस्वतीश्री० । इति द्विती-
 यावरणम् । ततोऽन्तपल्लवके—ॐ शङ्खाश्री० । ॐ चक्रश्री० । ॐ गदाश्री० । ॐ पद्मश्री० । इति तृती-
 यावरणम् । ततोऽष्टकोणेषु—ॐ लक्ष्मीत्रिपुण्ड्रश्री० । ॐ लक्ष्मीगामुदेवश्री० । ॐ लक्ष्मीदामोदरश्री० । ॐ
 लक्ष्मीनरसिंहश्री० । ॐ लक्ष्मीनन्दनश्री० । ॐ लक्ष्मीत्रिजिनमश्री० । ॐ लक्ष्मीश्रिनन्दनश्री० । ॐ लक्ष्मी-
 विभवमेनश्री० । इति चतुर्थावरणम् । ततोऽष्टश्लेषु—ॐ सहारभैरवश्री० । ॐ रुरुभैरवश्री० । ॐ च-
 रुभैरवश्री० । ॐ भूतेशभैरवश्री० । ॐ कालभैरवश्री० । ॐ कपालभैरवश्री० । ॐ धीवरभैरवश्री० ।
 ॐ इमशानभैरवश्री० । इति पञ्चमावरणम् । ततो हस्ताप्रेषु—ॐ अमृताङ्गश्री० । ॐ हंसकेतुश्री० । ॐ
 वंशपाणिश्री० । ॐ श्रीपातिश्री० । ॐ श्रीशुक्रश्री० । ॐ परमशुक्रश्री० । ॐ परपरशुक्रश्री० । ॐ परमेष्ठिगु-
 ष्ठी० । इति षष्ठावरणम् । ततः षोडशश्लेषु—ॐ केरुवश्रीपा० । ॐ भाधर० । ॐ हृत्पण० । ॐ गीर्वाण-
 न० । ॐ मधुसूदन० । ॐ गदाधर० । ॐ शङ्खाधर० । ॐ चक्रपाणि० । ॐ चतुर्भुज० । ॐ पद्मायुध० । ॐ
 कैटभासि० । ॐ घोरभृङ्ग० । ॐ जनाडेन० । ॐ वैकुण्ठ० । ॐ वामन० । ॐ गरुडध्वज० । इति सप्तमा-
 वरणम् । ततश्चतुरस्रे लोकापालैरष्टमम्, तद्वादिस्त्वदायुर्जैत्रमम्, इति नवावरणपूजा कृत्वा मूलेन साक्षात्-
 स्वादिना पुष्पाङ्गलित्रय वरगा धूपदीपादिक सत्तं प्राग्त्वं समापयेदिति । अथ पुरश्चरणं प्रागेवाहम् ।
 तथा—

प्रयोगानथ पार्षति । वक्ष्ये येन भवेत् सिद्धिर्भन्त्रस्थास्य विशेषतः ॥ १ ॥

सम्भन मोहनं चैव मारणाकर्षणे ततः । वशीकारं तथोच्चाट शान्तिकं पौष्टिकं ततः ॥ २ ॥

एतेषां साधनं वक्ष्ये प्रयोगाणां महेश्वरि । एषां साधनमात्रेण सन्त्रयिद्धिः प्रजापते ॥ ३ ॥

श्रौं त्वात्ता महादेवि गताश्च्यवतराम्बलम् । जपेदधुतभीगानि हुनेत् तत्र दशाशतः ॥ ४ ॥

घृतमत्स्यपण्डुदन्तैः पुष्पैरानन्दमितैः । स्विम्भन जायते सग्रे वादिवाताकपाथनाम् ॥ ५ ॥

चन्द्रेर्धरात्रवेलाया गता शृङ्गाटकं मुधीः । दिशो बद्धामनं शोभ्य प्राणायामविधानतः ॥ ६ ॥

जपेन्मूलं हरिं ध्यात्वा हुत्वा देवि दशाशतः । घृतनागरपुत्रागकरस्रक्कुमुमानि च ॥ ७ ॥

तर्पयित्वा दशाशेन मार्जयित्वा महेश्वरि । तद्गम्यन्ना चरेद्दाले तिलकं साधकोत्तमः ॥ ८ ॥

त्रैलोक्य महमा दृष्ट्वा मोहमेप्यपि तन्मृषम् । भांमे गत्वा रमगानं च जपेदधुतमेरुपथा ॥ ९ ॥

हुनेद् दशांगतो देवि सर्पिर्गोत्रमपाथमः । दूर्गापत्रममायुर्कर्मृद्युथ श्रियते चण्णात ॥ १० ॥

पुष्टे गताटर्गा इ जपेज् कर्मानदे गिबे । अमृतं मूलमन्त्रं च हुनेत् सर्पिर्नपाकग्याः ॥ ११ ॥

दूर्वात्तामपमावपत्राणि कुमुमानि च । रम्भापि पुरतस्तस्य सद्यः प्रादुर्भविष्यति ॥ १२ ॥

गुरौ गता नर्दातीर जपेत् तत्र दशाशतः । हुनेद्वाग्येन मधुना शटीचन्द्रकरीकान् ॥ १३ ॥

तद्भलना माधितेन त्रैलोक्यं वशमेप्सति । शुक्रेशोक्तवरं गता जपेदयुतमंख्यया ॥ १४ ॥
 हुता सर्पिर्नागपुटं शालिचूर्णं तुपाकूलम् । तर्पयेदासनाज्येक्षुरमैशुक्त्वा दशांशतः ॥ १५ ॥
 शत्रोः शंभुममानस्य भवेदुच्चाटनं ध्रुवम् । शनौ गता नदीतीरं जपेदयुतसंख्यया ॥ १६ ॥
 होमो दशांगतः कार्यो धृतपापसकृद्भूमिः । सारनालैर्जम्बुफलैः शान्तिकं जायते क्षपात् ॥ १७ ॥
 शुभघ्नं शुभवारे वा गतोपवनमण्डलम् । जपेदयुतमीशानि हुनेदाज्येन पङ्कजैः ॥ १८ ॥
 मोत्पलं सकलं साम्लं महापुष्टिः प्रजायते । एतद्रहस्यं परमं तत्र भक्त्या मयोदितम् ॥ १९ ॥
 लक्ष्मीनारायणस्येदं सर्वस्वं परमार्थदम् । न टातन्यमभक्त्रेभ्यो दृष्टेभ्यो वीरवन्दिते ॥ २० ॥
 महाचीनपद्व्येभ्यो भोगः मोक्षदं शिवे । कलौ गोप्यं गुह्यतमं गुह्याद् गुह्यतमं प्रिये ॥ २१ ॥
 आनन्दकरणं गोप्यं गोपनीयं स्वपोनिवत् । ॥

इति । सारसंग्रह—

अथ वक्ष्ये द्वादशार्णमन्त्रं सर्वार्थमिद्विदम् । सर्वापचारणं पुंसां शुक्तिमुक्तिप्रदायकम् ॥ १ ॥
 ध्रुवं नमःपठं ध्रुवात् हेन्तं च भगवत्पदम् । वामुदेवपदं तद्वद् द्वादशार्णो मनुर्मतः ॥ २ ॥
 ध्रुव प्रपद्यः, नमः स्वरूपं, टेन्तं भगवत्पदं भगवते, तद्वद्दामुदेवपदं वामुदेवाय । “ उँनमो भगवते धा-
 सुदेवाय ” इति स्पष्टम् ॥ तथा—

मुनिः प्रजापतिः प्रोक्तो गापत्री छन्द ईरितम् । देवता स्याद्दामुदेव एकग्रन्थिशारार्थकैः ॥ ३ ॥

अग्रथयश्चत्वारः । शरा पञ्च । तथा—

समस्तेन च पञ्चाङ्गं द्वादशाङ्गं ततो न्यसेत् । हृदादिनेत्रजठरपृष्ठबाहुरुजानुषु ॥ ४ ॥

मपाठेषु मनोरथैर्नमोऽर्च्यैः माघकोत्तमः । ॥

अत्राख्यानन्तरं नेत्रन्यासः । पद्मपादाचार्यास्तु—पुरुषमत्याच्युतवास्तुदेवसङ्करणप्रयुक्तानि रुद्धनारायणसहस्रविभुषु-
 मिह्वराहायां द्वादशाङ्गयोगमाहुः । उक्तं च विष्णुयामले— “ आदौ तु पुरुष मत्याच्युतौ पञ्चान्महेश्वरि ।
 वामुदेवाद्यो नारायणो ब्रह्मा ततः परम् ॥ नृसिंहश्च धराहश्च द्वादशाङ्गेष्विमान् न्यसेत् ॥ ” इति । तथा—

मन्त्रमपुटलिप्यर्थैर्यासान् न्यमेत् ततः । त्रिशस्तारप्रपुटितमूलेन व्यापकं न्यसेत् ॥ ५ ॥

मन्त्रार्थैस्त्रिविधं न्यामं न्यसेन्मन्त्री समाहितः । कपालदृक्चक्रकण्ठदोर्हृजठरनाभिषु ॥ ६ ॥

लिङ्गजान्त्रद्विषु प्रोक्तः स्यादन्यामथ मन्त्रिभिः । हृदादिकान्तावधिकं स्थितिन्यामं प्रचक्षते ॥ ७ ॥

पादादारभ्य शीर्षान्तं न्यामं संहारमृचिरे । एवं क्रमो यतीनां स्वादिलोभेनोच्यते क्षमौ ॥ ८ ॥

पूर्वाश्रमयुतानां च स्थितन्तो गृहमेधिनाम् । संहाराद्यो निगदितो मन्त्रशास्त्रविशारदैः ॥ ९ ॥

संहृतेर्दोषसंहारः सृष्टेश्च शुभसृष्टयः । स्थितेश्च शान्तिर्विन्यामः तस्मात् कार्यस्त्रिधा युधैः ॥ १० ॥

व्यापकत्वेन मन्त्रार्थान् पुनन्यसेत् तनौ सुधीः । कपालदृक्चक्रकण्ठदोर्धुग्महदयेषु च ॥ ११ ॥

कुर्वां लिङ्गे पादयुग्मे मूलेन व्यापकं न्यसेत् । तच्चन्यासं प्राविन्यस्य विन्यसेन्मूर्तिपञ्जरम् ॥ १२ ॥

तत्त्वानि द्वादशानि तु— " जीवप्राणविषयिष्ठं हृत्पत्रं सूर्यमण्डलम् । चन्द्रमण्डलमग्रेषु मण्डले स्वरकला-
न्यितम् ॥ वासुदेवाद्यञ्चेति तरजाति द्वादशापदत् । " इति हयशीर्षपञ्चरात्रोक्तानि । अत्र तत्त्वानां न्यास-
स्थानानि प्रागुक्ततत्त्वानामप्रकरणे यस्य तत्त्वस्य यत्स्थानमुक्तं तत्र तत्तत् न्यसेत् । एतेषां द्वादश-
तरजानां तदन्तर्गतत्वादेवात्र पृथक्पृथक् न्यासस्थानानि नोक्तानि । सासंसंग्रहे—

ततः समाहितो भूत्वा वासुदेवं हृदि स्मरत् । मध्ये दुग्धाम्बुधि द्वीपे दिव्ययोफानिपेविते ॥ १ ॥

तत्र सञ्चिन्त्य विपिनमखिलर्तुनिषेवितम् । तन्मध्ये कल्पवृक्षं च दिव्यमद्भुतदर्शनम् ॥ २ ॥

वस्यापस्ताद्रजमञ्चे कमलं विमलप्रभम् । शरत्पूष्पेन्दुविलमत्प्रभापटलराजितम् ॥ ३ ॥

तत्र सचिन्तयेद् देवं वासुदेवं सिताननम् । कुन्देन्द्राभ गदाचक्रपद्मर्षासलमत्करम् ॥ ४ ॥

चन्द्रापुतलमत्कान्त्या मोहयन्त जगत्त्रयम् । केयूराङ्गदमराजदोर्दण्डं रत्नभूषणम् ॥ ५ ॥

श्रीवत्साङ्ग लसद्गङ्गुकुटं कौस्तुभान्वितम् । अरिन्ददलाताम्रसुरम्यापतलोचनम् ॥ ६ ॥

कुण्डलप्रोन्नमदण्डमण्डल पीतवाससम् । प्रैषहारमंशोभिकम्बुकण्ठ सुकङ्कणम् ॥ ७ ॥

विशालवक्षसं राजत्रफुल्लवनमालिकम् । मनकादिशुनीन्द्रेषु तत्त्वनिर्णयकाङ्क्षया ॥ ८ ॥

निषेवितं दिव्यदितिजातिगन्धर्वमञ्चयैः । मिद्विद्याधरावैश्व सेवितं च महोरगैः ॥ ९ ॥

इति । यामोर्भादि तदथ करान्तमायुधध्यानम् । " वासुदेवं तु कुर्वीत चतुर्विधं सुरेश्वरम् । दक्षिणोपरि
चक्रं च पद्मं चाध प्रकल्पयेत् ॥ यामोपरि गदा कर्पां शङ्खं चाध सुशोभनम् । " इति हयशीर्षपञ्चरात्र-
वचनात् । तथा—

एवं व्याला वासुदेवं स्वाभेदेन जगत्प्रसूम् । पूर्वोदिते यजेत् पीठे देवमावाह्य मन्त्रवित् ॥ १० ॥

मूर्तिं मूलेन संकल्प्य गन्धार्घ्यतत्र पूजयेत् । पूर्वमङ्गानि संपूज्य वासुदेवादिशङ्कराः ॥ ११ ॥

दिग्निदिक्षु च संपूज्यास्तनो द्वादश मूर्तयः । केशवाद्याः समभ्यर्च्या लोकेशाः स्वायुधैः सह ॥ १२ ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्राग् कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि प्रजापतये
ऋषये नमः । मुखे गायत्रीसुन्दसे नमः । हृदये श्रीवासुदेवाय देवतायै नमः । हस्ते विन्ध्यस्य समार्नीष्ट-
सिन्धये त्रिनिभोग, इति कृताञ्जलिः कृत्वा, मूलेन करपोद्घोषकं कृत्वा, ॐ हृदयाय नमः । नमः शिरसे
स्वाहा । भगवते शिरसा० । वासुदेवाय कञ्च० । नमो भगवते वासुदेवाय । इति पञ्चाङ्गमन्त्रानुष्ठा-
दिकनिष्ठान्तं कान्योर्विन्ध्यस्य, नेत्रवर्षं हृदाद्यन्तं च विन्ध्यस्य, हृदये ॐ पुर्याय नमः । शिरसि नं
सत्याय नमः । शिखाया मों अच्युताय० । कथवस्थाने मं वासुदेवाय० । अस्त्रस्थाने मं सङ्कर्षणाय० ।
नेत्रयोः वं प्रद्युताय० । उदरे तं अनिष्टहाय० । पृष्ठे वा नारायणाय० । बाह्वोः सु प्रहणे० । ऊर्ध्वे दे
धिष्णये० । जात्रुनां वा नृसिंहाय० । पादयोः य चराहाय० । ततः शिरसि—ॐ नमो भगवते वासुदे
वाय, अं विलोममन्त्रं नमः । एष २२ आ १० नम इत्यादि मूलमन्त्रपुष्टितात्र मानृकान्यासस्थानेषु वि-
न्ध्यस्य, प्रणयुष्टितेन मूलमन्त्रेण स्वदेहे निर्वापकं कृत्वा, पादयोः ॐ नमः । जात्रुनां तं नमः । लिङ्गे
मों नमः । नामौ मं० । उदरे गं० । हृदये वं० । बाह्वोः तै० । पृष्ठे वां० । मुखे सु । दृशो दे० ।
भाले धा० । शिरसि यं नमः । इति सहोत्थं विन्ध्यस्य, शिरसि ॐ नमः । भाले नं नमः । दृशोः
मों नमः । मुखे अ नमः । कण्ठे गं नमः । बाह्वोः वं नमः । हृदये तं नमः । उदरे वा नमः ।

नामौ सुं नमः । लिङ्गे दे नमः । जानुनो यां नमः । पादयो य नमः । इति गृष्टिन्याम् । ततो-
 हृदि उं नमः । उदरे न नमः । नासां मां नमः । लिङ्गे भ नमः । जानुनो मं नमः । पादयो यं
 नमः । यादो तं नमः । कण्ठे यां नमः । मुखे सुं नमः । दृशो- दे नमः । भाले वा नमः । शि-
 रसि यं नमः । इति स्थितिन्याम् । एव शृद्धर्थं कर्तव्य । यत्रिभिस्तु स्योष्टिन्यामित्यारप्रमेप कार्य ।
 वणिर्मस्तु स्थितिमेद्वारख्यप्रमेप न्यभनद्य इति । “पने चर्गा प्रणपुष्टिता न्यस्तया ” इति केचि-
 त् । तत्र पुनर्मन्त्रेषां च भृग्भालनेत्रयकण्ठयाहृदयहृदयजठरलिङ्गपादहृदयेषु द्वादशस्थानेषु प्राग्निहृदयस्य
 पुनर्मन्त्रेषु व्यापकं कृत्वा, सर्वाङ्गे उं नमः पराय जाउतत्त्वात्मने नमः । नं नमः पराय भापतत्त्वा-
 त्मने नमः । हृदये मां नमः पराय शुद्धितत्त्वात्मने नमः । भ नमः मनस्तत्त्वा० । स नमः हृत्पद्मनत्त्वा-
 त्म० । यं नमो द्वादशकलाटयर्म्यमण्डलन० । तं नमः षोडशकलाग्नितचन्द्रमण्डलत० । वा नमो दश-
 कलान्वितयन्मण्डलत० । शिरसि सुं नमो वामुदेवत० । मुखे दें नमः संवर्णत० । हृदि वा नमः
 प्रद्युत्त० । गुह्ये यं नमः परायानिरुद्धत० । इति द्वादशतत्त्वानि त्रिण्यस्य, प्राग्निहृत्पञ्चरश्मिं दि-
 धाय, ध्यानादिपुष्पोपचारान्तेऽङ्गानि संप्रत्याष्टनेषु प्राग्निहृत्सुदेवादिर्मन्त्रिण्यस्य, संपूज्य, तद्बहिर्द्विदशदले-
 पु—उं केशराय नमः । नारायणाय० । माघवाय० । गोविन्दाय० । विष्णवे० । मधुसूदनाय० । वि-
 क्रमाय० । धामनाय० । धोधराय० । हृषीकेशाय० । पद्मनाभाय० । दामोदराय० । इति देवाम्नादिमा-
 दक्षिण्येन संपूज्येन्द्राद्यन्नादि प्राग्निहृत्सुदेवैः समापयेदिति तथा—

एवं संपूज्य त्रिभिर्द्वर्णलक्षं मनुं जपेत् । तत्तदहसं च फलैर्जुहुयान्मधुराप्तुतैः ॥ १३ ॥

वर्णलक्षं द्वादशलक्षम् ।

तिलैः शुद्धैरथेच्छितैः केचिदाज्यपरिप्लुतैः । तर्पणादि ततः कुर्याद्यथाकविधिना सुधीः ॥ १४ ॥

एवं सिद्धमनुर्भूत्री वाञ्छितार्थान् प्रमाधयेत् । स्तनजद्रुमसंभूतसामिद्विर्णापमुक्त्रये ॥ १५ ॥

स्तनजद्रुमः शीरवृक्षः ।

- पयोक्ताभिः प्रजुहुयात् साधकोऽर्कमहस्रकम् । माज्येन हविषा चैव जुहुयाच्चित्तशुद्धये ॥ १६ ॥
- पायसेन तिलैः शुद्धैः नमिदाज्यैर्धुनेत् त यः । शालीभिश्चान्वहं मन्त्री सोऽपीष्टफलभागभवेत् ॥ १७ ॥
- अपुत्रो लभते मुक्तिं नियतात्मा न संशयः । द्वादशाक्षरमन्त्रस्य विधानं परिकीर्तितम् ॥ १८ ॥
- अशेषतः साधकानां भुक्तिमुक्तिप्रदायकम् । ॥

इति । तथा सारसंग्रहे—

मायाद्वयं रमाद्वन्द्वं लक्ष्मीपदमथोचरेत् । वामुदेवं चतुर्थ्यन्तं नमोन्वथ ध्रुवादिकः ॥ १ ॥

मनुसंख्याचरः प्रोक्तो मनुः सर्वसमृद्धिदः । ॥

मायाद्वयं भुजेशीद्वयं ह्रीर्हो, रमाद्वयं श्रीर्श्री, लक्ष्मी स्वरूपं, वामुदेवं चतुर्थ्यन्तं वामुदेवाय, ध्रुवादिकः प्रण
 वाय । मनुसंख्याचरश्चतुर्दशाक्षरः । उर्होर्होर्श्रीर्श्रीर्लक्ष्मीवासुदेवाय नमः । तथा—

- श्रुतिः प्रजापतिश्चन्द्रो मायत्री देवत्व मता । मनोर्लक्ष्मीवामुदेवो देवदानवन्दिवः ॥ २ ॥
- द्वाभ्यां द्वाभ्यां ततो द्वाभ्यां पञ्चभिर्द्वितयेन वा । पञ्चाङ्गानि मनोर्वर्णैः प्रख्यातैः प्रकल्पयेत् ॥ ३ ॥

पुरोदिते यजेत् पीठे द्वादशाक्षरवर्त्मना । ॥

उद्यत्समीटामिनीरुक् शशाघररुचिरं भूपूर्भूपिताङ्गं

एकोभूतं वपुः श्रीकमलनयनयोः सम्भगाश्लेषलोभात् ।

लक्ष्मीं दिश्याद् सदा नो लिखितभरसिजे दर्पण रत्नकुम्भं

सधिभ्रद् हस्तपद्मैः सरसिरुद्रगदाशङ्खचक्राङ्गवानि ॥ ४ ॥

षामभागस्थै करैरूर्वादिभिर्लिखितादीनि दाक्षिण्ये नरमोरद्वादीनि च । अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादि-
योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि प्रजापतये ऋषये नमः । मुखे गायत्रीकुण्डले नमः ।
हृदि श्रीलक्ष्मीवासुदेवाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य मन्त्राभ्युपनिषद्ये विनियोगः, इति कृताञ्जलिदत्तत्वा-
जोर्होर्हो हृदयाय नमः । ओंघोर्शा शिरसे स्वाहा । ओंलक्ष्मी शिखायै वषट् । ओंवासुदेवाय कथंवाय हुं ।
ओंनमः अत्राय फट् । इति पञ्चाङ्गमन्त्रान्मूलाभिमुख्ये पाण्योक्तुलीषु विन्यस्य, नेत्ररहितेषु हृदादिषु च
त्रियस्य, यथाङ्गरूपं ध्यान्वा मानसपूजादिसर्वे द्वादशाक्षरवत् कुर्यादिति ॥ तथा सारसंग्रहे—

वेदादिभाषया धुक् होत्रीजं शङ्करं वदेत् । डेन्तं नारायणं प्रोक्षाद्दन्तं ह्येव वदेत् ततः ॥ १ ॥

हृत्लेखाप्रणयान्तश्च मन्त्रो हरिहरात्मकः । सर्वसंपत्प्रदो नित्यं षोडशाक्षर ईरितः ॥ २ ॥

वेदादि प्रणयः । माया भुषन्ध्वरीधीजः । ह्येव स्वरूपः । शङ्कर स्वरूपः । डेन्त नारायण नारायणाय ।
इत् नमः । हृत्लेखा ह्येव । “ओंहोर्होशङ्करनारायणाय नमः होर्होर्हो” । तथा—

ऋषिः नारायणः प्रोक्तरुद्रन्दोऽनुपुषुदाहृतम् । देवता स्याद्हरिहरः सर्वाभीष्टप्रदायकः ॥ ३ ॥

पद्दूर्ध्वयुग्मायथा च पद्दङ्गानि प्रकल्पयेत् । शूलं चक्र पाञ्चजन्यमभीर्तं दधत् करैः ॥ ४ ॥

स्वस्वरूपाघनीलार्धदेहं हरिहरं भजे । ॥

दक्षोर्ध्वादि तदधोन्तमायुधध्यानम् ।

देव प्रपूजयेद् पीठे पूर्वोक्ते नवशक्तिं । पूर्वमङ्गानि संपूज्य शक्तीरेताः संपूजयेत् ॥ ५ ॥

लक्ष्मीनारायणी यूक्थरा स्यादम्बिका तथा । त्रैयम्बिका तथा गौरी गङ्गा घर्माष्टमी तथा ॥ ६ ॥

लोकेशास्तद्ग्रहिः पूज्या वज्रादीन्यायुधान्यपि । एवं सम्यक्प्रकारेण पूजितेऽभीष्टमाप्नुयात् ॥ ७ ॥

इति । अथ प्रयोग— तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि नाराय-
णाय ऋषये नमः । मुखे अनुपुषुकुण्डले नमः । हृदये श्रीहरिहराय देवतायै नमः । इति विन्यस्य, मन्त्र
सर्वाभीष्टप्रसिद्धये विनियोगः । इति कृताञ्जलिदत्तत्वा, ह्येव हृदयाय नमः । ह्येव शिरसे स्वाहा । हुं शि-
खायै वषट् । हुं कथंवाय हुं । हुं नेत्रत्रयाय वौषट् । हुं अत्राय फट् । इति पञ्चाङ्गमन्त्रान्मूलादिदि-
लान्त वरयोर्न्यास्य हृदयादिष्वपि विन्यस्य, श्वालायङ्गुजान्तेऽष्टदलेषु— लक्ष्म्ये नमः । नारायण्ये०,
भूम्ये० । धरार्थे० । अम्बिकायै० । त्रैयम्बिकार्थे० । गौरार्थे० । गङ्गार्थे० । घर्मायै० । इति देवाप्रादिषु प्रा-
दक्षिण्येन संपूज्येन्द्राघर्मादि सर्वे प्राग्वत् समापयेदिति ॥ सारसंग्रहे—

अथोच्यते मन्त्रवरो दधिपामनमंत्रकः । येन प्रजप्तमात्रेण मिद्ध्यन्ते च मनोरयाः ॥ १ ॥

उंनमो विष्णवे भूयात् सुरान्तं पतये महा । जलाप्राप्तिवर्धुर्मन्त्रोऽष्टादशाक्षर ईरितः ॥ २ ॥

“उंनमो विष्णवे सुषुपतये महाउलाय स्वाहा” । तथा—

मुनिरिन्दुः समाख्यानो विराट् छन्द उद्राहृतम् । दधिवामनसंज्ञोऽस्य विष्णुर्देवः मर्षारितः । ३ ।
हृदयं प्रणवेन स्थानमोमन्त्रेण वै शिरः । विष्णवे च गिखा वर्म मुगणं पतये स्मृतम् ॥ ४ ॥
महात्रलाप नेत्रं स्यात् स्याहास्त्रमङ्गरूपना । भूमध्यकण्ठहृदयनाभ्यन्धाधारकेषु च ॥ ५ ॥
पंस्पदानि मनोर्न्यस्य वर्णान् न्यसेत् ततः सुधीः । मूर्ध्नि दृक्श्रवणद्वन्द्वे नामाया मुग्ममध्यतः ॥ ६ ॥
कण्ठे हृद्वाद्युग्मे च नामौ पृष्ठे च गुह्यके । जान्त्रोश्च पादयोस्तद्वत् न्वानेप्येपु यथाक्रमम् ॥ ७ ॥
इति । शारदातिलके तु—(१५ । ५=) " मूर्ध्नि जाले दृशोर्गुग्मे कर्णनासोष्ठनासुषु । कण्ठपादुदये पश्चाद्-
हृदयोदरनामिषु ५ गुह्यादिजानुदुग्मेषु जङ्घयो पादयोर्न्यसित् । पश्चात्पृष्ठे " इत्युक्तम् । अत्र यद्योपदेशं न्या-
स कार्यः । ध्यानम्—

राकेन्द्राभः सितान्त्रे स्रग्दमृतमणिच्छत्रतोऽधोनिरिष्टः

श्रीभूम्याश्रितृपार्थः स्फटिकमणिनिर्भांशेपभृपाविशेषः ।

यामे दध्यन्नपूर्णं कनकजचपक खण्णीयूपकुम्भं

विभ्रन्त्रीवामनारुपः सततमरतु बो विष्णुरिष्टार्थदायी ॥ ८ ॥

यामेऽन्नपात्रमित्युक्तेन्द्राक्षेणे पूर्णकुम्भ भवेत् ।

पूजा तु वैष्णवे पीठे कर्तव्या माघकोत्तमः । आदात्रङ्गानि संपूज्य पश्चाच्छ्रीः संपूजयेत् ॥ ९ ॥

शुभ्रवर्णाः सुभृपाश्च वराभयकराः शुभाः । पूषा च सुमनां प्रीतिस्तुष्टिः पुष्टिस्तथैव च ॥ १० ॥

श्रद्धिर्धृतिश्च सौम्या च मरीचिन्यंशुमालिनी । शशिनी दुर्गमा चैव लक्ष्मीरह्मया तथैव च ॥ ११ ॥

संपूर्णमण्डला चैवममृता पोडशी कला । सशशीन् वामुदेवाद्यांस्तूर्तोयावरणेऽर्चयेत् ॥ १२ ॥

केशवाद्यैश्चतुर्थं स्यात् पञ्चमं कुमुदादिभिः । शुभ्रवर्णैः गह्वचक्रगदापङ्कजपाणिभिः ॥ १३ ॥

कुमुदः कुमुदाक्ष्य पृण्डरीकोऽथ वामनः । शङ्खकर्षः सर्वनेत्रैः समुत्तः सुप्रतिष्ठितः ॥ १४ ॥

यजेत् पृष्ठे लोकपालान् सप्तमे दिग्गजानपि । , ॥

अपिशन्देन चन्द्रादिपूजानन्तरं दिग्गजपूजेत्युक्तम् । " पञ्चारीन् दिग्गजान् सप्तावरणमौरितम् " इति शारदाति-
लकवचनात् । " प्रागुक्ते वैष्णवे पीठे चन्द्रमण्डलपञ्चमे । चन्द्रान्तर्हिते पीठे प्रागुक्ते तं समर्चयेत् (१५ । ६२) " ।
इति शारदातिलकात् सूर्यमङ्गलमण्डले समभ्यर्च्य पश्चात् सोममण्डलमर्चयेदित्यर्थः । चन्द्रासनत्वविधाना-
देतदन्तैरेवानुवाचति केचित् । " धर्मज्ञानत्रये पीठे पूजयेच्चन्द्रमण्डले । विष्णवे सहस्रोमाय त्रैलोक्यशया-
यनाय च ॥ स्याद्गततारङ्गपूर्वमन्त्रेणैवाच्येष्व तत् । " इति मन्त्रतन्त्रप्रकाशवचनात् तदिति चन्द्रमण्ड-
लम् । एतेन पीठमन्त्रान्तं योगपीठं संपूज्य तदेव चन्द्रमण्डलत्वेन ध्यात्वोक्तमन्त्रेणाम्यर्च्य तत्र देवं पूजये-
दिति । पीठ इति प्रागुक्ते योगपीठे । तत्तु मण्डलादि पीठपर्यन्तमभ्यर्च्य तस्यैव अन्यथा नवशक्त्यर्चनाभाविऽपि
पीठयानुपपत्तेः ॥ अथ प्रयोगः तत्र प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि
दन्त्रे ऋषये नमः । मुखे विराजे छन्दसे नमः । हृदये श्रीदधिवामनाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य
प्राग्वहिनियोगमुक्त्वा, उद्दृष्टाय नमः । नमः शिरसे स्वाहा । विष्णवे शिष्यायै । सुरपतये कवचा-

यं । महाप्रलाय नेत्रत्रयाय० । स्वाहा अस्त्राय० ॥ भूमध्ये उँनम । कण्ठे नमो नम । हृदये वि-
 ष्यये नम । नामौ सुरपतये नम । लिङ्गे महाबलाय नम । मूलाधारे स्वाहा नम ॥ मूर्ध्नि उँनम ।
 दक्षनेत्रे न० । वामे मौ० । दक्षधोत्रे वि० । वामे प्ण० । नामाया यँ० । मुखे सुं० । कण्ठे रं० । हृदि
 पं० । दक्षगह्वौ तं० । वामे यँ० । नामौ म० । पृष्ठे हां० । शुद्धे व० । दक्षजातुनि ला० । वामे यं० ।
 दक्षपादे स्वा० । नामौ हा० । इति विन्यस्य, ज्यानाद्यात्मपूजान्ते योगपीठे संपूज्य “ उँनमो विष्यये
 महमोमाय वैलौक्याप्यायनाय स्वाहा चन्द्रमण्डलाय नम ” । इति योगपीठमध्ये चन्द्रमण्डलमभ्यर्च्य ।
 आवाहनाद्यह्वाचान्ते षोडशदलेषु देवाग्नादिप्रादक्षिण्येन— पूषायै नम । सुमनायै० । प्रीत्यै० । तुष्ट्यै० ।
 पुष्ट्यै० । ऋष्यै० । धृत्यै० । सौम्यायै० । मरीचिन्यै० । अशुमालिन्यै० । शशिन्यै० । दुर्मगायै० । ल-
 ह्यै० । ह्य्यायै० । संपूर्णमण्डलायै० । अमृतायै० । इति संपूज्य, अष्टदलेषु त्रिविधैस्तु प्राग्गद्गामुदे-
 षादिमूर्ता शान्त्यादिशक्तौश्च संपूज्य, नद्विद्विर्दशदलेषु प्रागुक्तैश्चादिद्वादशमूर्ताः संपूज्य, अष्टदलेषु—कु-
 सुदाय नम । कुसुदाक्षाय० । पुण्डरीकाय० । धामनाय० । शत्रुकराय० । संधनेत्राय० । सुमुखाय० ।
 सुमतिष्ठिताय० । इति संपूज्य प्रथमचतुरस्रे—इन्द्रादीन्, द्वितीये पद्मादीन्, तृतीये लक्ष्मीप्रकरणोक्तान-
 धौ दिग्गजाश्च संपूज्य वृषदीपादि सय प्राग्बत् समापयेत् ॥ तथा—

दीक्षा प्राप्य शुचिर्भूत्वा जपेद् द्वादशलक्षकम् । तदर्धं वा तदर्धं वा जपेन्मन्त्रमनन्यधीः ॥१५॥
 तदन्ते जुहुयाद्विद्वान् पायमेन दशांशकम् । तर्पणादि ततः कुर्यान्मन्त्री मन्त्रस्य सिद्धये ॥१६॥
 एवं मिद्रे मनौ मन्त्री वाञ्छितार्थान् प्रसादयेत् । ॥

श्रीमन्दिरे मण्डलमध्यभागे मायावटुं वामनमर्चयित्वा ।

दध्योदनं निर्मलशर्कराक्ष्य निषेदयेत् तस्य सदा विभूत्यै ॥ १७ ॥

अन्नकामो हुनेन्नित्यमष्टानिशातिमंरयया । मितान्नं श्रुतमिधं तु माप्नुयादन्नमन्नयम् ॥ १८ ॥
 अपूर्णं पद्मोपेत हुनेदष्टदहस्रकम् । अलक्ष्मीर्नाशमायाति महतीं त्रियमाप्नुयात् ॥ १९ ॥
 अपुतं मन्त्रविद् हुत्वा दध्यन्न शर्करान्नितम् । अन्नपुतंतामप्रोति यत्र यत्र स गच्छति ॥ २० ॥
 हुनेद् विन्ममभीपस्यः पद्माक्षरयुत नरः । वसुधारामहालक्ष्मीर्वसु वर्षति तत्र च ॥ २१ ॥
 त्रिदार्थी प्रजपेन्नक्त ध्यायेद् देवं जनार्दनम् । जुहुयात् पायसं मन्त्री साक्षाद्वागीश्वरो भवेत् ॥२२॥
 पुत्रकामो जपेन्नक्त पुत्रजीनफलैर्हुनेत् । तत्काष्ठदीपिते ब्रह्मापुत्रं पुत्रमाप्नुयात् ॥ २३ ॥
 ध्यात्वा त्रिदिक्रमं देव रत्नाम फरदीरकैः । हुनेदपुतंमर्ष्यैश्च सर्वत्र विजयी भवेत् ॥ २४ ॥
 राज्यकामोऽपि पद्मानामयुतं जुहुयान्नरः । ध्यात्वा चन्द्रपदं राज्यं लभेत्वाशु ह्यकरटकम् ॥ २५ ॥
 अपामार्गदलैर्हुत्वा लज्जैर्वा मनुष्यैः । अपुतं माध्यनामाद्य स वश्यो भवति ध्रुवम् ॥ २६ ॥
 आरोग्यकामो जुहुयादपामार्गैः शत शतम् । मग्नहान्युच्यते रोगी तानदेव जपेत् सुधीः ॥२७॥
 आयुष्कामस्त्रिमन्त्रैश्चित्तदूर्वाहुगच्छतः । अपुतं जुहुयात् तानजन्मपेदायुर्लभेचिरम् ॥ २८ ॥
 स्मृत्वा त्रिदिक्रमं रूपं जपेदष्टसहस्रकम् । मुक्तमन्यो भवेत् मयो नात्र कार्यं विचारया ॥२९॥
 अष्टदहमष्टोत्तरसहस्राभित्यर्थं । पव नमं ज्ञेयम् ।

पद्मे सप्तदशारे तु कर्षिकायां ध्रुवं लिखेत् । स्वरैः संवेष्टितं तत्र केसरेषु च कादिकान् ॥३०॥
चान्तान् द्विशो लवज्यांश्च मन्त्रवर्णान् दले लिखेत् । शिष्टान् चाष्टे च संवेष्ट्य प्रणवाभ्यां ततो बहिः ३१
श्रीबीजाभ्यां वेष्टयेच्च यन्त्रं श्रीपुत्रमित्रदम् । ॥

इति । अस्यार्थ—सप्तदशदलं पद्मं विरच्य तन्मध्ये स्वरपोडशकवेष्टितं प्रणवं मन्त्राभ्यं विलिख्य, तत्केसरेषु कादिकान्तान् द्विशो लवज्यांश्च मन्त्रवर्णान् दले लिख्य, दलेषु मन्त्रवर्णान्यशिशान् सप्तदश प्रतिदलेमेकैरु-
शो विलिख्य, सपुटाकारेण प्रणवद्वयेन मध्ये यन्त्रं यथा भवति तथा संवेष्ट्य तद्बहिरपि तथैव श्रीयो-
जद्वयेन वेष्टयेत्, एतद्यन्त्रमुत्कलदं भवति ॥ तथा—

ससाध्यनामप्रणवाञ्जमध्यमष्टाक्षरैरुज्ज्वलपत्रमूलम् ।

मन्त्राक्षराणि द्विज आलिन्येव पत्रेषु शिष्टद्वयमन्त्यपत्रे ॥ १ ॥

बहिर्वृतं द्वादशवर्णकैः ततो बहिर्मातृकया च वीतम् ।

मंपूजितं चन्दनपुष्पवर्ष्यं यन्त्रं त्विदं श्रीकृदभीष्टं च ॥ २ ॥

इति । अस्यार्थ—अष्टदलं पद्मं कृत्वा तन्मध्ये साध्यनादितं प्रणवं विलिख्य, तत्केसरेषु नारायणाष्टाक्ष-
रवर्णान्कैकश समालिख्य, तत्पत्रेषु मूलमन्त्रद्वयं वर्णान् द्विशो विलिख्यावशिष्टवर्णद्वयमन्त्यपत्रे विलि-
ख्य, पद्माद्बहिर्वृत्तप्रथं कृत्वाभ्यन्तरवीथया वासुदेवद्वादशाक्षरमन्त्राक्षरैर्निःकृतरं वेष्टयित्वा बाह्यवीथ्यां मा-
तृकाक्षर्यंस्तथैव वेष्टयेत्, एतद्यन्त्रमुत्कलदं भवति । तथा— " तारकामरनामौषधैर्वीजैर्युक्तो मनुर्मत. " । पूर्वम-
न्त्रस्यादौ प्रणवकामवीजश्रीबीजानि योजयेदित्यर्थः । तथा—

च्यवनो मुनिराख्यातो गायत्री छन्द ईरितम् । देवता चास्य संप्रोक्तः सन् यज्ञेश्वरवामनः ॥ १ ॥

पद्दीर्घकामरीजेन पङ्क्तानि प्रविन्यसेत् । कर्पूरधवलं देवं निविष्टं सरसीरुहे ॥ २ ॥

सुप्रसन्नं मुनेत्रं च चारुसितमनोहरम् । दण्डं चामृतकुम्भं च शरच्चन्द्रममप्रभम् ॥ ३ ॥

दक्षिभ्रं सोपदेशं वसुपात्रं च त्रिभ्रतम् । चिन्तयेन्नगतामाद्यं जगदार्तिहर परम् ॥ ४ ॥

अस्य पूजादिकं सर्वं पूर्वोक्तेनैव वर्त्मना । ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र योगपीठ्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि च्यवनाय ऋषये नमः ।
मुखे गायत्रीछन्दने नमः । हृदये श्रीयज्ञेश्वराय वामनाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य, ज्गोर्गा इत्या-
दिना करपङ्क्त्यासं विधाय ध्यानमानसपूजादि सर्वं प्राग्वत् कुर्यादिति ।

कुर्यात् ततो मन्त्रमिदः काम्यान् खाभीष्टदायकान् । सहस्रं हविषा होमास्त्रिचमीधान्यमवाप्नुयात् ॥ ५ ॥

धान्यहोमेन वीजैश्च शतपत्रसमुद्भवं । सहस्रहोमाद्भीतीनां नाशो भवति निश्चितम् ॥ ६ ॥

दध्यन्नाग्नेन जुहुयाद् दारिद्र्यान्मुच्यते नरः । त्रिविक्रमं वामनस्य रूपं ध्यायन् मनुं जपेत् ॥ ७ ॥

घोराद्भयान्मुच्यतेऽसौ देवेशं च पटे लिखेत् । भिर्त्वा वालिख्य गन्धार्थैर्महती श्रियमाप्नुयात् ॥ ८ ॥

उंनमः पदमुक्त्वा तु ततो भगवते-पदम् । विष्णवे-पदमारभ्य पूर्वमन्त्रं समुचरेत् ॥ ९ ॥

श्रुतिः कपिल आख्यातो गायत्रं छन्द उच्यते । उदीरितः सर्वबन्धो देवता भोगवामनः ॥ १० ॥

पद्भिर्मन्त्रपदरुक्कः पडङ्गविधिरुत्तमः । नीलार्णवधत्तुर्गाहः शहचक्रगदान्जभृत् ॥ ११ ॥

सर्वान् भोगान् ददात्येष भक्तानां भोगवामनः । अस्य पूजादिकं सर्वं मन्त्री पूर्ववदाचरेत् ॥ १२ ॥
 जैनमो हृदयाय नमः । भगवते शिरसे० । विष्णवे शिष्यै० । सुरपतये कन्याय० । महाप्रलाय नेत्रा
 ष्या० । स्वाहा अस्त्राय० । अन्यत्पूर्ववत् । तथा—

तारो हृदयमायाजालकान्ते विष्णवे-पदम् । आरभ्योत्राणुरस्यर्षिर्ब्रह्मा गायत्रमुच्यते ॥ १ ॥

छन्दस्य देवता प्रोक्ता मायाजालकवामनः । पडङ्गानि च मन्त्रस्य पदंः पद्भिः समाचरेत् ॥ २ ॥

पीताम्बरोत्तरीयोऽर्धौ मौञ्जीकौपीनशृङ्गारिः । कमण्डलु च दध्यञ्जं दण्डं छत्रं करैर्दधत् ॥ ३ ॥

यज्ञोपवीती नीलामो ध्यातव्यश्छन्नवामनः । पूजादिकं पूर्वमथ कुर्यान्मन्त्री यथाविधि ॥ ४ ॥

अन्नविद्याभूतिदोऽयं भक्तानामभयेष्टुदः । ॥

एतन्मन्त्रोपासकानां नियममाह कपिलपञ्चरात्रे—

नाश्रीपात् कुण्डलीशाकं तथा चोदुम्बरं फलम् । करक पञ्चरीजं च मन्त्रयेन्न कदाचन ॥ १ ॥

कारकं वर्षोपलम् ।

पञ्चपत्रे न भुञ्जीत तथा चार्कदलेष्वपि । तन्तुकार्पासरीजानि न स्पृशेच्च कदाचन ॥ २ ॥

बन्मीकं गोमयं विप्रच्छायायामपि न लङ्घयेत् । देवाग्निगुल्फूजां च कुर्याद्भस्मिन्निवृतः ॥ ३ ॥

इति ॥ सारसंग्रहे—

अथोच्यते इयग्रीवमन्त्रः सर्वममृद्धिदः । चन्द्रस्यं गगनं चामकर्णविन्दुसमन्वितम् ॥ १ ॥

एकाक्षरो मनुः प्रोक्तो इयग्रीवस्य मन्त्रिभिः । ॥

चन्द्र सकार । गगन हकार । चामकर्ण ऊकार । विन्दुस्तुस्वार । एतै ह्यस् इति बीजमुद्घृतम् ॥
 शङ्कररूपे—

शून्यं शून्यममायुक्तं जीवभ्योपरि सस्थितम् । अतुग्रहयुतं कृत्वा वागीशं सर्वकामदम् ॥ १ ॥

इति । शून्य हकार । शून्यसमायुक्तं विन्दुयुक्तं जीवस्य सकारस्थोपरि स्थितम्, अतुग्रहेण चोकारेण युतं, तेन शून्या इति बीजमुद्घृतम् । केचिदस्मिन्नेव श्लोकेऽनुग्रहेणेत्यत्र रुद्रेणैति पठन्ति । इष्ट प्रकारस्तेन ह्यस् इति बीजं यदन्ति । एष त्रिविधमिदं बीजम् । सारसंग्रहे—

ऋषिर्ब्रह्मा मनुश्चिष्टः त्रिष्टुप् छन्द उदाहृतम् । देवता च इयग्रीवो मुक्तिमुक्तिप्रदायकः ॥ २ ॥

पडङ्गीर्षुङ्गमूलेन पडङ्गविधिरितः । ॥

धवलनलिननिष्ठ क्षीरगौरं करान्जर्जपत्रलवमरोजे पुन्तकाभीतिदाने ।

दघतममलवम्बाकल्पत्रालाभिगम तुरगवदनविष्णु नामि देवारिजिष्णुम् ॥ ३ ॥

दशोच्चादितद्घोन्तमायुधध्यानम् ।

पुरोक्ते प्रयत्नेन पीठे गायत्र्यानाम्न मन्त्रिनः । हेन्त वागीश्वरपद विचिह्ने पदमुचरेत् ॥ ४ ॥

इयग्रीवश्च हेन्तः स्यात् धीमहीति मनो वदेत् । ततो वदेच्च मन्त्रज्ञतन्त्रो हंसः प्रचोदयात् ॥ ५ ॥

प्रथमावृत्तिर्गङ्गाः स्याद् द्वितीया चाष्टभिर्हयैः । प्रजाहयस्तथा मेघाहयः स्मृतिहयस्तथा ॥ ६ ॥

विद्याहयः श्रीहयश्च वागीशीहय एव च । विद्याविलामहयतो हयान्तो नादमर्दनः ॥ ७ ॥

लक्ष्म्यादिभिस्तृतीया स्यात् ताश्च लक्ष्मीः सरस्वती । रतिः प्रीतिः कीर्तिकान्ती तुष्टिः पुष्टिस्तथाष्टमी ॥ ८ ॥

चतुर्थी इमुदायैः स्याल्लोकापालेभ्यु पञ्चमी । तदायुर्धस्तु षष्ठी स्यादेवं पूजा समीरिता ॥ ९ ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कन्यादियोगपीठन्यामान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः । मुखे त्रिषुपञ्चदशे नमः । हृदये श्रीहयश्रीश्राय देवतायै नमः । इति विन्यस्य प्राग्बद्धिनियोगमुक्त्वा, ह्नाहर्मा इत्यादि षण्णद्वयान्ते कृत्वा, ध्यानादिपीठपूजान्ते ' अंशगोश्वराय विद्महे हयश्रीवाय धीमहि तन्नो ह्ये प्रचोदयात् ' इत्यनया नायश्यायाहा, मूलेन स्थापनाद्यज्ञपूजान्ते तदष्टदलेषु—देवाप्रसारस्य, अंशगोश्वराय नमः । मेधाहयाय० । स्मृतिहयाय० । विद्याहयाय० । श्रीहयाय० । वागीशीहयाय० । विद्याविलामहयाय० । नादमर्दनहयाय० । इति संपूज्य, द्वाप्रेषु—लक्ष्म्यै नमः । सरस्वत्यै० । रत्यै० । प्रीत्यै० । कीर्त्यै० । कान्त्यै० । तुष्ट्यै० । पुष्ट्यै० । इति संपूज्य, द्वितीयाष्टदलेषु दधिधाननपूजोक्तुमुद्राद्यष्टमूर्ताः संपूज्येन्द्रादिपूजादिकं प्राग्गत् कुर्यादिति । तथा—

वेदलक्षं जपित्वान्ते तद्दशाशं हुनेद् घृतैः । तर्पयित्वाथ मलिलैः सुशुद्धैश्च सुगन्धिभिः ॥ १० ॥

श्वात्माभिपेकं कृत्वा च तर्पयेंद् भूसुरानपि । ततः मिद्धमनुर्मची प्रयोगान् विदधीत वै ॥ ११ ॥

शशिमण्डलमध्यस्थं हिमकृन्दनिभं मनुम् । करे ध्यात्वा न्यसेद्वक्त्रे मभापूज्यः ॥ १२ ॥

अथवा तं करे कुम्भे न्यस्य तज्जलमेचनात् । प्रातःगहनित् लूतादिर्दोर्भाष्यं पञ्चधा विपम् ॥ १३ ॥

योऽम्भस्त्रिः सप्तसप्तं तु प्रभाते प्रत्यहं पिबेत् । संपूज्य जायते तस्य दिव्या वाणी मनोरमा ॥ १४ ॥

इन्दुमण्डलमध्यस्थं लकारे न्यस्य मन्त्ररुम् । पीतं वादिमुखे भूत्वा स्तम्भयेत् तस्य भारतीम् ॥ १५ ॥

प्रणवद्वयमध्यस्थहकारद्वयमध्यगम् । वादिनाम लिखेद्भ्रमे भूर्जपत्रे हरिद्रया ॥ १६ ॥

(पत्राष्टके हयश्रीवाद्यान्तरं स्वरकेमरे । कादिवान्तावृत्तं बाह्ये तद्गहिर्भूपुरं लिखेत्) ॥ १७ ॥

यत्रं प्रतिष्ठितप्राणं शरावद्वयमंपुटे । वेष्टितं पीतमृत्रेण मूकत्वं कुरुतेऽचिरात् ॥ १८ ॥

मृद्गाटपुष्टमध्यस्थं रेफाक्रान्तं तु वीजकम् । ज्वालामालाकुलं ध्यायेत् स्वप्नं परमं मतम् ॥ १९ ॥

ऋगाहं विष्णोणम् ।

वायुमण्डलमध्यस्थं वायुवीजमन्त्रितम् । संहारकमिदं ध्यानं विपाटीनां न संशयः ॥ २० ॥

जलमण्डलमध्यस्थं ध्यात्वा चन्द्राशुनिर्मलम् । आप्पावनकरं ह्येतत् मर्षरोगविनाशनम् ॥ २१ ॥

शून्यगर्भगतं यत्रं हिमगोचीरमनिमम् । ध्यायेद् हृत्पद्ममध्यस्थं निर्विपीकरणं परम् ॥ २२ ॥

लिखेद्रोचनया भूर्जे यत्रं बाहौ विधारयेत् । महारचा भवेदेया सर्वदोषविनाशिनी ॥ २३ ॥

वीजं रेफममायुक्तं हंकारद्वयमध्यगम् । यस्य नाम्ना जपेन्मन्त्रं मारयेत् तं न संशयः ॥ २४ ॥

वीजं रेफममायुक्तं सकारहकारयोरथः । हंकारद्वयमध्यस्थं मन्त्रवीजमनुचमम् ॥ २५ ॥

विद्वेषयेज्जगत् सर्वं मामं जप्तं न संशयः । ॥

इति ॥ तथा—

पूर्वं वेदद्विरेत्प्रणवोद्गीथपदं वदेत् । सर्ववागीश्वशब्दान्ते ततो रेश्वरशब्दतः ॥ २६ ॥

मर्ववेदपदं प्रोक्त्वा मयाचिन्त्य-पदं वदेत् । सर्वं स्याद्बोधयद्ब्रह्मं स्वाहान्तं केचनोच्चैरे ॥ २७ ॥

स्वयीजप्रणवाभ्यां च संपुटः पनिकीर्तितः । पद्मत्रिशदक्षरो मन्त्रो ह्यग्रीवहरेः शुभः ॥ २८ ॥

स्वयीज ह्यग्रीवयीज पूर्वोद्भूतम् । अन्यत्सर्वं सुगमम् । पद्मत्रिशदक्षर स्वाहात्तरहितपत्ते । तद्योगे त्वष्टा-
त्रिशदक्षर । तथा—

ऋषिर्ब्रह्मानुष्टुक्रं छन्दो देवोऽस्य कीर्तितः । वागैश्वर्यप्रदो नित्यं ह्यग्रीवहृदिः स्वयम् ॥ २९ ॥

पञ्चाङ्गानि मनोस्त्वारमन्त्रपादैर्भवन्ति हि । ह्यग्रीव चतुराङ्गं शरदम्भोरुहप्रभम् ॥ ३० ॥

शङ्खारिपाणिमथास्यं जालुन्यस्तकर भजे । पूर्वोदिने यजेत् पीठे देवमावाह्य मन्त्रावित् ॥ ३१ ॥

वामदक्षोर्ध्वयो शङ्खचक्रे ।

एकाक्षरेण मूर्तिं तु कल्पयित्वा विधानतः । दिग्गजाश्वतुरो वेदान् यजेत् केमरगास्ततः ॥ ३२ ॥

ऋग्वेदः श्वेतवर्णस्तु द्विष्टुजो रासमाननः । अक्षमालाभयः सौम्यः पीतरचाध्यापनोद्यतः ॥ ३३ ॥

अजास्यः पीतवर्णस्तु यजुर्वेदोऽक्षयत्रकः । वामः कुलिशपाणिः स्याद्भूतिदो मङ्गलप्रदः ॥ ३४ ॥

नीलोत्पलदलाभासः सामवेदो हयाननः । अक्षमालान्विनो दक्षे वामे कुम्भधरः स्मृतः ॥ ३५ ॥

अथर्वणाभिधो देवो ऽवलो मर्कटाननः । अक्षमालान्वितो दक्षे वामे कुम्भधरः स्मृतः ॥ ३६ ॥

कोणकेमरगानङ्गस्मृतिन्यापास्तथाचर्षेत् । सर्वशास्त्रं च पत्रेषु पठद्भानि समर्षेत् ॥ ३७ ॥

लोकपालान् न्यसेद्ब्राह्मे तेषामस्त्राणि तद्गृहिः । विधानेनाहुना देवं भजेन् वाचस्पतिर्भवेत् ॥ ३८ ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातः टत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः । मुखे अनुष्टुपुष्टन्दने नमः । हृदये श्रीह्यग्रीववाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य प्राण्वडि-
नियोगमुत्तवा, ऊँहृदयाय नमः । उद्विरेत्प्रणवोद्गीथं शिरसे० । सर्ववागीश्वरेऽश्वर शिष्या० । सर्ववेदमयाचि-
न्त्य कवच० । सर्वं बोधयन् अस्त्र० । इति पञ्चाङ्गमन्त्रान् मूलमन्त्राभिमृष्टकराङ्गुलीषु न्यस्य, नेत्रत्रयं
हृदयादिषु च विन्यस्य, ध्यानादियोगपीठपूजान्ते एकाक्षरेण मूर्तिं परिकरव्याघाटनादिपुष्पोपचरान्तेऽ-
ष्टलकेमरेषु देवाप्रादि चतुर्दिक्षु—ऊँऋग्वेदाय नमः । यजुर्वेदाय नमः । सामवेदाय नमः । अथर्ववेदाय
नमः । इति संपूज्य, अग्न्यादिशेषकेसरेषु—पटङ्केभ्यो नमः । स्मृतिभ्यो नमः । न्यायशास्त्रेभ्यो नमः ।
सर्वशास्त्रेभ्यो नमः । इति संपूज्याष्टलेषु प्राणवदङ्गानि संपूज्य लोकेशाचादि सर्वं कुर्यादिति । तथा—

पद्मत्रिशदक्षकं जपत्वा तदन्ते जुहुयात् सुधीः । कुन्दैस्त्रिभ्वाटुमंथुकैस्त्वर्षणादि ततश्चरेत् ॥ ३८ ॥

लक्ष्मीकामः प्रजुहुयाद्विन्वपत्रैः सुशोभनैः । वाक्कामो जुहुयान्नित्यं कुन्दैस्त्रिभपुराप्नुते ॥ ३९ ॥

आर्यं ब्राह्मीरभे पक्वं मन्त्रैरानेन साधितम् । सेवितं त्रिभिन्ना प्रातरनर्गलकवित्त्वदम् ॥ ४० ॥

साधिता मन्त्रत्रयैश्च वचामनुदिनं सुधीः । भवयेत् सर्वशास्त्राणा व्याख्याता भवति ध्रुवम् ॥ ४१ ॥

ऋग्यजुःसामरूपं च वेदाभरणकर्म च । शम्भोद्गीथवपुषे महाशिरसे पदम् ॥ ४२ ॥

हेन्तं पादद्वयं पूर्वं नमोन्ते सोहंपूर्वकम् । हंमादिरश्वयज्जस्य मोक्षः पदशिशदघरः ॥ ४३ ॥

हेन्तं पूर्वपादद्वये अश्वयजुःश्यामरूपाय वेदाभरणकर्मणे इति । अश्वयजुगमम् ।

त्रिषोत्तीर्णपदं मोरता स्यात् स्वरूपाय चिन्मयः । नादान्ते रूपिणे तुभ्यं पदं प्रोक्ता नमो वदेत् ॥ ४४ ॥

हयश्रीवपदं पश्चाद्विद्याराजाय विष्णवे । स्याद्वा मोहं च हंमादिरष्टशिशदघरो मनुः ॥ ४५ ॥

अप्याद्यद्विविधध्यानपूजाकाम्यानि मन्त्रवित् । कुर्यादानुष्ठुभोक्त्रेण विधानेन विधानवित् ॥ ४६ ॥

पश्चाद्धानि प्रथममन्त्रपादैः । पुरश्चरणं च पदशिशदघरम् । तथा—

स्ववीजं पूर्वमुद्घृत्य हेन्तं हयशिरो वदेत् । हृदन्तोऽष्टाघरो मन्त्रो हयश्रीरभ्य चेरितः ॥ ४७ ॥

हेन्तं हयशिरः हयशिरसे । एषम ।

अप्याद्यद्विविधध्यानपूजा यथाविधि । एकाचरोहमागं चन्द्रन्तोऽनुष्ठुभुदाहृतम् ॥ ४८ ॥

कनिताश्रीप्रदो नित्यमस्मादन्यो न कुत्रचित् । ॥

पश्चाच्चमालालिखितेष्टदानि दधानमम्भोरुहसंनिविष्टम् ।

कर्पूरभङ्गाधिकशुभ्रकान्ति हयाननं सौम्यमहं मरामि ॥ ४९ ॥

दक्षिणाद्य करमारभ्य धामाद्यः करपर्यन्तमायुधध्यानम् इति ॥ सारसंप्रोह—

अयोच्यतेऽर्चाविधानं धाराहस्य मनोः क्रमात् । साद्रहोनाभिपेकं च सप्रयोगसनापकम् ॥ १ ॥

भगवत्पदमाभाष्य हेन्तं स्याद्य वरापदम् । हेन्तं हस्त्वमामाष्य व्याहृतीथ ततो वदेत् ॥ २ ॥

हेन्तं पतिं भूपतित्वं मे देहि दपदं वदेत् । दापय स्यादत्रं प्रोक्ता हान्तस्तारहृदादिकः ॥ ३ ॥

त्रयस्त्रिंशद्गणसंख्यो वराहमनुरीरितः । ॥

भगवत्पदे हेन्तं भगवते । वरा स्वरूपं । हस्त्वपद हेन्तं हस्त्वपाय । व्याहृतीः भूर्भुवःश्यामः । हेन्तं पतिं पतये । भूपतित्वं मे देहि । द स्वरूपं । दापय स्याद्वा स्वरूपं । तारहृदादिकः तारः प्रणयः, हृदः धमः । अत्र सन्धिः, जौनमो इत्यादि । तथा—

अप्यादयो भार्गवानुष्ठुभुराहाः समीरिताः । हेन्तो हृदेकगृहं स्याद् व्योमोन्कस्तावृशः शिरः ॥ ४ ॥

शिला तेजोधिपतये त्रिश्वरूपाय वर्म च । महादंष्ट्राय चात्रं स्यात् पश्चाद्विधिरिरितः ॥ ५ ॥

इति । प्रपञ्चसारे—“ नसभिश्च पुन पद्मि नसभिश्चाथ पञ्चभिः । अष्टभिर्मूलमन्त्रार्णविदध्यादङ्गकल्पना-
म् ॥ ” (१३, १७) इत्युक्तम् । सारसंप्रोह—

अथवा मन्त्रवर्णस्तु सप्तपण्डुनिमायकैः । वसुभिश्चापि पश्चाद् विदध्यान्मनुवित्तमः ॥ ६ ॥

मुनयः सप्त । स्यात्का पञ्च । यमवोऽष्टौ ।

जान्त्वोः पदावधि सुवर्णनिभं च नाभेराजानु चन्द्रधरत्वं च गलाद् हृदन्तम् ।

वद्विप्रमं शशिनिभं गिरसो गलान्तं मौलित्वलाद्वियत एन्दुनिभं च कान्तम् ॥ ७ ॥

संविभ्रतं करतलैरिशद्वज्रान् खेटं गदां तदनु शक्तिवराभयानि ।

सर्वसहायरणशोभिमेकदंष्ट्रमात्रं वराहमनिश प्रभजस्व चित्ते ॥ ८ ॥

दत्ताष्टसूत्र्योराद्ये, तदघ स्थयोरन्त्ये, तदघ स्थयोरपरे, तदघ-स्थयोरितरे, इत्यायुधप्यानम् । तथा—
 धराररशरीरं वा नीलजीमूतसनिभम् । उदघ्नुपरिग ध्यायेत् मितदंष्ट्राट्टाचलम् ॥ ९ ॥
 हेमामं पार्थिवे ध्यायेन्मण्डले हिममंनिभम् । वारुणे मण्डले वहेः कृशातुभमथानिले ॥ १० ॥
 कृष्णं वियत्पृथग्भ स्यादेवं ध्यायेच्च युक्तम् । दंष्ट्रायां वमुधां ध्यायेत् मशीलवनकाननाम् ॥ ११ ॥
 वारीशीं हृत्कौटौ ध्यायेत् पवनं श्मिति तथा । बाहोर्वाभान्यधोऽन्तर्मुखांशुदरगान् वसून् ॥ १२ ॥
 ब्रह्माणं पादयोर्ध्यायेद् हृदये च हरिं तथा । शङ्करं च मुखे ध्यायेत् " " " " ॥ १३ ॥
 इति । तथा—

पद्ममण्डलोपेतमृद्धमत्कारिणं शुभम् । मण्डलं विरचयेवं क्रौटिर्ष्यसमप्रभम् ॥ १४ ॥
 तत्र सपूजयेत् कोल वक्ष्यमाणविधानतः । भूलेन मूर्तिं संकल्प्य कोलमागृहयेत् ततः ॥ १५ ॥
 तत्र गन्धादिभिः सम्यग् देवं सपूज्य सुकरम् । कोलदंष्ट्राद्यङ्गगतान् वसुधादीन् प्रपूजयेत् ॥ १६ ॥
 विदित्स्वर्चमधश्चापि पूजयेदस्त्रमुत्तमम् । चक्रादीनि च तद्भावे चक्रशङ्खासिखेटकान् ॥ १७ ॥
 गडाश्रीं वराभीती लोकपालानथो यजेत् । तदस्त्राणि च तद्भावे कोलपूजा समीरिता ॥ १८ ॥
 इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपटित्यात्मन्ते मूलेन प्राणायामश्चर्यं कृत्वा, शिरसि भागंवा-
 य श्रुत्ये नमः । मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये श्रीवराहदेवतायै नमः । इति विन्यस्य मम सर्वाभी-
 श्चनिद्वये विनियोगः । इति कृताञ्जलिरन्तः, एकश्रुत्याय इदयाय नमः । ध्योमोत्काय शिरसे स्वाहा ।
 तेजोविपनये शिखा० । विश्वरूपाय वक्ष्चं० । महादंष्ट्राय अस्त्रं० । इति पञ्चाङ्गमन्त्रान्, मूलमन्त्रानिमिष्ट-
 यो पाण्योरङ्गुष्ठादिकनिष्ठान्त्वद्गुलीपु विन्यस्य, नेत्ररहित पञ्चाङ्गेषु च विन्यस्य, ध्यानादिपुष्पोपचा-
 नान्ते देवस्य वद्व्याया वसुधायै नमः । अष्टदलकेसरेषु देवाप्रादिकनुर्विलु हृदयादिकवचान्तं संपूज्याप्रादि-
 केषु दंष्ट्रेशानयोर्मन्त्रे निर्गुणिवरुणयोर्मन्त्रे चान्तं संपूज्य, अष्टदलेषु देवाप्रदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन—
 चनाय नमः । शङ्काय० । खड्गाय० । खेटाय० । गदायै० । शस्त्यै० । वराय० । अमयाय० । इति
 संपूज्य लोकपालादीं प्राग्लु कुर्वदिति । तथा—

एकलक्षं जपेन्मन्त्रं नियमस्थो जितेन्द्रियः । तद्दशांशं प्रजुहुवात् (पथैः स्वादुपरिप्लुतैः ॥ १९ ॥
 तर्पणादि ततः इत्याद् ब्राह्मणाराधनावधि । त्रिन्वद्वचं स्पृशन्नित्य जपेन्मांसं महत्सकम् ॥ २० ॥
 दशांशं जुहुयादश्रीं पुरश्चरणवान् भजेत् । अर्थो ध्यानाञ्जपाद् भूमिर्जपवृजानुवैः क्रमात् ॥ २१ ॥
 धनधान्यधरालक्ष्म्यो भवन्त्येव न नशयः । भूमण्डले सदा ध्यातः प्रयच्छति भुञ्जं शुभाम् ॥ २२ ॥
 वारुणे तृचकैः शान्तिमाश्रेये च प्रयच्छति । वश्यं ज्वरादिक सम्भगुच्चाटो वायुमण्डले ॥ २३ ॥
 सुमण्डले प्राप्नुतग्रहस्वेडादिरक्षणम् । मिहस्ये शुक्रपञ्चे हि रत्नै श्वेतशिला शुभाय् ॥ २४ ॥
 पञ्चगव्याग्निनिक्षिप्तं सत्रज्ञामप्युतेन च । उदङ्मुखो जपेन्मन्त्रं क्षेत्रे तत्र निरखेत् ततः ॥ २५ ॥
 शक्या सतिरोषो हि क्षेत्रस्यास्य विनश्यति । अर्कोदयेऽङ्गारवारो जपेन्मन्त्रं नमाहितः ॥ २६ ॥

वैरिरुद्धादपि क्षेत्रान्मृदमानीय यत्नतः । तां च त्रिधा विभज्यांशं तुल्यामेकं मिलिष्य च ॥२७॥
 पाकपात्रे परांशं च पयसन्मं तृतीयकम् । संस्कृते दृव्याग्रे च तदङ्गुलैश्च पचेद्यकम् ॥ २८ ॥
 तत्र देवं यथाश्च धूपदीपादिभिर्यजेत् । साज्येन तेन हविषा हुनेदष्टाधिकं शतम् ॥ २९ ॥
 एवं भौमाष्टवारेषु कुर्यान्नियतर्थाः क्रमात् । ततः शुशुभ्रुर्हृतं च क्षेत्रं मंप्राप्यतेऽचिरात् ॥३०॥
 अहो मुखे भौमवारे मृदं मंग्यं पूर्ववत् । पूर्वपथ चक्रं कृत्वा जुहुयात् प्रोक्तवर्त्मना ॥ ३१ ॥
 बलिं च दद्यात् क्षेत्रस्य विरोधो नश्यति ध्रुवम् । ॥

बलिं च देवस्य । हुतशेषेण देवस्य नैवेद्यं दद्यादित्यर्थः ।

सप्तभिर्दिवसैश्चाथ डाकिनीविकृतीर्हरेत् । तामेव मृत्तिकां दुग्धे विलोड्याज्येन संहुनेत् ॥ ३२ ॥
 अष्टाधिकं महस्र च मण्डलद्वितयं ततः । निःमपत्ता समृद्धास्य महार्था च मही भवेत् ॥ ३३ ॥
 आरग्वधसमिद्धिश्च जुहुयादयुत सुधीः । तस्य सर्वममृद्धिः स्यान्नभेत् क्षेत्रादिकं बहु ॥ ३४ ॥
 अष्टाधिकं शनं मन्त्री शालीभिर्दिनगो हुनेत् । न तु मंत्रवरात् मन्मथं ग्रीहिपूर्णगृहो भवेत् ॥३५॥
 अनेन जुहुयादाज्यं सहस्रं प्रत्यहं पुषः । तेन स्वर्गममृद्धिः स्यादञ्जलिन्वाः प्रह्नकैः ॥ ३६ ॥
 सहस्रं स्वादुमष्टकैर्वाममा ष्टद्विरिष्यते । लाजाहोमाद्य कन्यासिक्तपलैः श्रीर्भवत्यलम् ॥ ३७ ॥
 विवाहक्षेत्रमामाद्य तस्य जन्मदिने शुभे । तत्रासीनो जपेन्मन्त्रमष्टोत्तरमहस्रकम् ॥ ३८ ॥
 एवं कृतपतस्तस्य भूमिवादो विनश्यति । ॥

तस्य पादिनः । जन्मदिने जन्मनक्षत्रदिने ।

आत्मानं मेरुमदृशं वराहं चिन्तयेद् पुषः । अद्भारवारे यत्क्षेत्रं जपन् सप्तप्रदक्षिणम् ॥ ३९ ॥
 कृत्वा मृदं तु गृहीयात्तस्य क्षेत्रं भविष्यति । नित्यं भूमिं स्पृशन् मन्त्री जपेदष्टमहस्रकम् ॥४०॥
 विन्दते महतीं भूमिं शमयेत् सर्वरुष्टकम् । भृगुवारे तथा प्रोक्ते भौमवारे विशेषतः ॥ ४१ ॥
 जपेत् मतिष्ठाकामस्तु महतीं भूमिमाप्नुयात् । नित्यमष्टमहस्रं तु यो जपेद्दरिमर्चयेत् ॥ ४२ ॥
 महतीं श्रियमाप्नोति महाराजो भवत्यलम् । लक्षहोमजपान्ते स्याद् गर्व्यैश्च सपायसैः ॥ ४३ ॥
 सप्तदीपानपानोति नाश्र कार्या विचारणा । दधिमध्वाज्यासिक्ताश्च चतुरङ्गुलमंमिताः ॥ ४४ ॥
 शुद्धीरमष्टमहस्रं हुनेद् व्याधिर्दिनश्यति । आभ्रपण्यैर्हुतैर्नित्यं ज्वरशान्तिर्भविष्यति ॥ ४५ ॥
 गृहीत्वा हस्तयोर्नारं जपेदक्षरमंख्यया । मुखे सुप्तः क्षिपेन्नित्यं मुखश्रीत्सस्य वर्धते ॥ ४६ ॥

अक्षरमंख्यया मूलमन्त्राक्षरमंख्यया ।

ममाध्यं पङ्कोथे प्रणवगतरीजं तरिमनुं
 पडास्त्रिपङ्कानि प्रमिलिष्यतु मंधिष्वथ सुधीः ।
 द्विशो षष्टार्थाणुं निगमदलमूले दलगतान्
 मनोरथानिर्घां समधिकमथान्ले चहिरथो ॥ ४७ ॥

चमुमितदले किञ्चल्केषु स्वरात् द्विश आलिखेद्
 दलमनु मनोवर्णान् वेदमितानधिकोऽन्विमे ।
 विकृतिविचरे किञ्चल्केऽथो लिपिं द्विश आलिखेद्
 दलमनु मनोवर्णानन्तेऽन्विमे बहिरावृतम् ॥ ४८ ॥
 वेदादिचितिकोलवीजमनुभिः साध्याख्यया संपुटे-
 स्तद्व्यादे मनुवर्णदमितलसप्तसाध्याख्यया चावृतम् ।
 भूविभ्यावृतमभ्रिगर्मविलमत्साध्याख्यभूवीजकं
 श्लेषु चित्तिकोलावीजलासितं यन्त्रं वराहस्य तत् ॥ ४९ ॥
 लाक्षाकूर्पूकृष्णागुरुमलयजमद्रोचनाकुडुमैस्त-
 त्मपिष्टैर्गोमयादिः शुभतरदिभवे सलिखेच्चारुहंम्या ।
 लेखन्या म्वर्णपट्टे रजतजफलके राज्यमाग्रामलाम-
 स्ताम्रे म्वर्णं निजेष्टं पिचुतस्जदले भूफलं चौमपट्टे ॥ ५० ॥
 भूर्जे संमारयात्रा भवति च नितरा मायु जप्तं च यन्त्रं
 मंपाताभ्याभिपिक्तं निजहितफलदं राशिषर्षे घृतं तत् ।
 स्व घ्यान्वा कोलरूप तदपि च निखनेद् साध्यदेशे वराहं
 लाभासाह्यानि दिक्षु शयजतु स भवेत् छुद्रोर्गविमूकः ॥ ५१ ॥

इति । अत्यायः—आद्यौ पदकोशं कृत्वा तन्मध्ये प्रखंडं विलिप्य, तस्योदरे हूमिति यराहपीजं तत्र
 साध्यनाम चालिप्य, तस्य पदसु कोशेषु स्वाप्रादिप्रादक्षिण्येन बध्यमाणसुदर्शनपडस्तत्सम्बन्धैकैकमकारमा
 लिप्य, पदनौणसन्धिषु सुदर्शनपडवर्णस्य पडङ्गमन्त्रानालिप्य, तद्विद्विधतुर्दलकमलं कृत्वा तत्कैमरेषु द्वि-
 ष्टिनोरपयादाक्षरमन्त्रार्थनालिप्य, वराहानुष्ठुममन्त्रस्य वर्णोच्चतुष्पत्रेषु प्रतिपत्रमद्यावद्यानालिप्य, अस्तिमद-
 लंज्यरर्णमालिप्य, तद्विद्विधतुर्दलकमलं कृत्वा तत्कैसरव्याने स्वरात् उन्वयो विलिप्य, अष्टदलेषु वरा-
 हमन्त्रवर्णोच्चतुष्पत्रे विलिप्यान्त्यवर्णमन्त्रदले विलिप्य, (तद्विद्विधो पांडुशदलं पत्रं विलिप्य, तत्कैसरेषु
 द्विश कोटिनान्ताम् वर्णानालिप्य, दलमध्येषु मूलमन्त्राणां द्व्यष्टयं संलिप्य अन्तिमार्धमन्त्रितमदले वि-
 लिप्य,) तद्विद्विधुसवतुष्टय कृत्वा बीधीधयं विरच्य, सर्वाभ्यन्तरवर्णया साध्याक्षरेषु संपुटितप्रखण्डेन
 मनेष्टय, द्वितीयवर्णया ग्लो इति वराहपीजेन तथैव संवेष्टय, तृतीयवर्णया हूं इति वराहपीजेन साध्य-
 संपुटितेन संवेष्टय, तद्विद्विध पुनर्दुत्तं कृत्वा तद्वीथ्या मूलमन्त्रार्णविद्विधिसाध्याख्ययावेष्टय, तद्विद्विधतुष्पत्रं
 कृत्वा, तत्कैसरेषु ग्लो इति मूर्धाजं साध्याख्यार्णमितं विलिप्य, चतुरस्रस्वरेष्वानुष्वाद्यष्टकेषु विश्रुताष्टक
 कृत्वा, तेषु श्लेषु वराहवीज वसुधार्धाजं च लिखेत्, पतच्छुभ्रफलदं भवति ॥ श्रीकैरलीये यक्षकारे—
 कार्ष्णिकाया कोलगर्मं तारं साध्यममन्त्रितम् । चक्रमन्त्रं कोशपट्टके पडङ्गानि च सन्धिषु ॥ १ ॥
 अष्टपत्रे केमगोत्रदष्टार्णद्वयवर्णके । चतुश्चतुर्गो वर्णान् कोलमन्त्रस्य चाष्टमे ॥ २ ॥
 पञ्च चालिग्न्य वागे च पत्रे पांडुगमंत्रके । चैत्रम्येत्यादिमूक्याप्यर्धमर्धमृचां लिखेद् ॥ ३ ॥

धरामन्त्रेण संपेष्टय चात्वे मातृक्यापि च । भूपुराश्रिषु भूमीं दिक्षु ह्येवांजमालिक्षेत् ॥ ४ ॥
 क्षेत्रस्तेत्यादिमृक्षस्य यश्चमेतच्छुभे दिने । ताम्रपेटे ममालिख्य स्वर्णमृच्या यथाविधि ॥ ५ ॥
 स्थापितं भवने यद्वा क्षेत्रे वा नगरेऽपि वा । देशे वा तत्र उर्ध्वन्ते दिनशः मरुसंपदः ॥ ६ ॥
 गजाश्वेनुमहिषीगृपमेपस्तरादिभिः । धनधान्यधराध्यक्षामोरसत्रिविभूषणैः ॥ ७ ॥

आहादयन्ती विभवेरन्यथ स्यात् सदा रमा । ॥ ८ ॥

इति । अस्वार्थ — अष्टदलकमलं कृत्वा तत्कर्णिकायां पदकोणमध्ये प्रखण्डेरे सनाध्य धाराद्वयजं वि-
 लिख्य, पदकोणेषु सुदर्शनपदपरि, तत्तन्निधु सुदर्शनमन्त्रस्य पदङ्गमन्त्रान्, अष्टदलकमरेषु नारायणश-
 ष्टस्य वधयमाणजारादाष्टाक्षरस्य चैकैकमक्षरं, दक्षेपु धराहमन्त्रस्य चत्वारि चत्वार्यक्षराणि, सर्गान्दले
 पञ्चाक्षराणि, तद्बहि स्थण्डिलशदलेषु “ क्षेत्रस्य पतिना ” इत्यारिसूक्तस्य प्रथमार्धमर्धे, यदिगुत्तत्रयान्तरा-
 लयोरभ्यन्तरान्तराले वेष्टनत्वेन च धरामन्त्र, याहान्तराले मातृकां, चतुरस्रकोणेषु भूमीं, दिक्षु परा-
 ह्योजं च लिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥

क्षेत्रस्य पतिना वयं हितेनेव जयाममि । गामर्धं पोषयित्वा न नेमृच्छातदृशे ॥ १ ॥ क्षेत्रस्य
 पने मधुमन्तमूर्ध्नि घेनुरिव पर्या अमासु धुक्च । मधुगुच्छुते गृनमिव सुर्पतमृनस्यं नः पतयो मृळय-
 न्तु ॥ २ ॥ मधुमतीरोपधीर्घाव आपो मधुमन्नो भवत्वन्तारिणम् । क्षेत्रस्य पतिर्मधुमात्रो अस्तरि-
 प्यन्तो अन्वेनं चरेम ॥ ३ ॥ शुनं वाहाः शुनं नरः शुनं कृपतु लाङ्गलम् । शुनं वरत्रा वध्य-
 न्तां शुनमष्टामुदिगय ॥ ४ ॥ शुनांसीराविमां वाचं जुषेथां यद्दिवि चक्रधुः पथः । तेनेमासुर्पं
 सिञ्चतम् ॥ ५ ॥ अर्वाचीं सुमगे भव सीते चन्दांमहे त्वा । यथा नः सुमगांमसि यथा नः सु-
 फलांमसि ॥ ६ ॥ इन्द्रः सीतां नि गृह्णातु तां पूषातु यच्छतु । सा नः पर्यस्वती दुहामुत्तरामु-
 चरां समां ॥ ७ ॥ शुनं नः फाला वि कृपंतु भूमिं शुनं कीनाशां अभि यंतु वाहैः । शुनं प-
 र्जन्यो मधुना पर्याभिः शुनांसीरा शुनमस्मासुं दत्तं ॥ ८ ॥ (४ । ५७)

क्षेत्रस्य पतिनेति सूक्तस्य । वामदेव ऋषिः । पुरउपिगनुष्टुप् त्रिष्टुभ छन्दोऽस्ति । क्षेत्रस्य पतिर्देवता ॥
 वैशानसपञ्चरात्रे—

तिथिस्वरयुतं व्योम वामकर्णविभूषितम् । वराहवीजमुदितं सर्वमपत्प्रदायकम् ॥ १ ॥
 तिथिस्वरये त्रिन्दुः । व्योम हकारः । वामकर्ण ऊकारः । सारसंप्रदे—“हयग्रीय ऋषिः श्रोत्रद्वन्द्वोऽ-
 नुष्टुप् च देवता । वराहो दीर्घयुक्तेन बीजनेत्राङ्गकल्पनम् । ध्यानपूजादिकं सर्वमस्य पूर्ववदाचरेत् ” इति ।
 महासंमोहनतन्त्रे—“नाभिर्गामथयः सर्गां तस्य वीजमितोच्यते । ” इति नाभिर्भकारः । वामध्रुवः ऊ-
 कारः । सर्गां विसर्गस्तेन भू इत्युद्भूतम् । अस्य प्राग्बदेव करपङ्कध्यानपूजादिकं श्रेयम् । यथा
 संपदार्थं जपः । तथा—

अष्टाक्षरे महामन्त्रे वेदादिः प्रथमाक्षरम् । द्वितीयं व्याहृतिस्तसाद्राहाय हृदन्वता ॥ १ ॥

वेदादि. प्रणव । व्याहृतिर्भू । इन्द्रम ।

ऋषिर्ब्रह्मा च जगती छन्दो वराह एव च । देवताङ्गानि च पदैः समस्तेन च कल्पयेत् ॥२॥

कृष्णाङ्गं ततिनीलवक्त्रनलिनं पद्मस्थितं स्वाङ्ग-

चोशीशक्तिमुदारवाहुभिरयो शङ्खं गदामम्बुजम् ।

चक्रं निभ्रतमुग्रकान्तिमनिशं देव वराह भजे

भूलक्ष्मीरतिकान्तिभिः परिवृत चर्माभिमंटीप्तिभिः ॥ ३ ॥

धामोर्ध्वमारभ्य दक्षिणोर्ध्वपर्यन्तमायुधप्यानम् । जपपूजादिकं सर्वमस्य वराहमन्त्रवदेव श्रेयम् । अथ प्र-
योग.—तत्र मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि प्रहारे ऋषये नम । मुखे जगतीछन्दसे नम । इ-
न्द्रे श्रीवराहदेवतायै नम । इति विन्ध्यस्य, उँहृदयाय नम । भू शिरसे० । वराहाय शिखा० ।
नम कवच० । उँभूर्वराहाय नम अस्त्र० । इति पञ्चाङ्गं प्राग्गद्विन्ध्यस्य ध्यानादि शेषं सर्वं प्रागुक्तवरा-
हानुष्टुमधिधिना कुर्यादिति ।

एव मनु यः प्रजपेत् म भवेच्च धरापतिः । अन्ते विष्णोः परं नित्यं पदमाप्तोत्संशयः ॥ ४ ॥
इति । सारसमेह—

ध्रुवं नमः—पद् म्याद्भगवत्यै वदेत्ततः । धरण्यै—पद्मस्यै धराणि स्याद्द्वाराधरे' ॥ १ ॥

एकोनविंशत्यर्थात्मा स्वाहान्तो मनुरीरितः । वराहद्वयमंज्ञोऽयं भूगतिलप्रदायकः ॥ २ ॥

ध्रुव प्रणव । अन्यानि पदानि स्वरूपाणि । अत्र सन्धिवत्तेन उँनमो भगवत्यै इत्यादि । तथा—

ऋषिर्ब्रह्मा आख्यातो निचृच्छन्दश्च देवता । पृथिवी सर्वजननी वृष्टानुष्टुफलप्रदा ॥ ३ ॥

शिभिर्देक्षिभिर्भूतर्द्धाभ्या द्वाभ्या तथा भवेत् । मूलमन्त्रमवैवेणैः पदङ्गानि सजातिभिः ॥ ४ ॥

इन्दीवरपुगं शालिमञ्जरीं दधती शुक्रम् । धरा पद्मासना ध्वेषा श्यामा तन्वी सुभूषिता ॥ ५ ॥

धामोर्ध्वार्धितदधोन्तमायुधप्यानम् ।

पूजा तु त्रैलोक्ये पीठे तद्विधानमुदीर्यते । आदावङ्गानि सपूज्य दिग्दलेषु ततो यजेत् ॥ ६ ॥

ध्रुव वहि जल वायुं तरकलाः कोणपत्रगाः । इन्द्रादीन् पूजयेद्ब्राह्मे वज्रादीनि ततः परम् ॥७॥
इति । अथ प्रयोग.—तत्र प्रातः कृत्वादिप्रयोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि वराहऋ-
षये नम । मुखे निचृच्छन्दसे नम । इन्द्रे श्रीधरण्यै देवतायै नम । इति विन्ध्यस्य मम सर्वाभीष्ट-
मिन्द्रे विनियोग इति कृताञ्जलिः कृत्वा, उँनम इदयाय० । भगवत्यै शिरसे० । धरण्यै शिखा० ।
धराणि कवच० । धराधरे नेत्र० । स्वाहा अस्त्र० । इति करपङ्कजन्यास कृत्वा ध्यानादिप्रयोगपीठ(कला)-
नगरात्पूजान्ते वैष्णवपीठमन्त्रन्यासे “सौं वसुन्धराय योगपीठाय नम ” इति पीठं संपूज्यावाहनाद्यङ्गान्ते
दिग्दलेषु—मुखे नम । वदये० । जलाय० । वायवे० । विदिग्दलेषु—निचृच्छये नम । विद्यायै० । प्रतिष्ठा-
यै० । शान्त्यै० । इति सपूजयेन्नाद्यर्चादिकं प्राग्गत् कुर्यादिति । तथा—

दशापुत्र जपेन्मत्र जुहुयात् तद्दशाशतः । हविषा घृतसिक्तेन तर्पयेत्तन्निषेचयेत् ॥ ८ ॥

१ 'धरे धरे' इति पाठ समुच्चिन । धरण्यन्तधरे इन्द्रदिति शारदागिबकोत्ते ।

ब्राह्मणान् भोजयेत् पश्यान्मन्त्री मन्त्रस्य सिद्धये । विधिनानेन मंदिद्वे मनौ काम्यानि साधयेत् ॥६॥
 रकोत्पलानि जुहुयात् स्वाह्नानि सहस्रकम् । भुवमिष्टामयामोति नीलोत्पलहुतात् तथा ॥ १० ॥
 प्रियक्षुप्पहोमेन मधुराग्नेन मन्त्रवित् । चमुधान्यघराश्री(स्त्री)यां मत्स्यं भवति भाजनम् ॥ ११ ॥
 मयुरार्द्रतरां हुत्वा नूतना शालिमञ्जरीम् । घरापतिर्भवेन्मन्त्री मण्डलेन न मजयः ॥ १२ ॥
 प्रातर्भृगुदिने मन्त्री माध्यक्षेत्रान्मृदं हरेत् । शुद्धतोये समालोच्य ता च तत्र पवेद्यहम् ॥ १३ ॥
 अग्नौ दुग्धघृताभ्यङ्गं जुहुयात् तद्यथाविधि । भासपदकं भृगोर्वारिष्वेव कृत्वा लभेद्दराम् ॥ १४ ॥

वाराहं भजति मनुं युतं धराया मन्त्रेण प्रजपहुतार्चनादिभिर्भयः ।

तस्य द्रारु सकलमहीपतिन्वमुर्ध्वरेष्वर्यं भवति च धान्यवीर्यशुद्धिः ॥ १५ ॥

इति । धीयन्त्रे—

मध्ये तारं वसुपुरयुनाश्रिण्यो कोलवीजं

पत्रेष्वष्टस्वापि गुणमितान् मन्त्रवर्गान् क्रमेण ।

आवेष्टयार्णैः किटिमनुभवैर्मातृकार्णैश्च यन्त्रं

भूगेहस्यं वितरति घरास्वर्णधान्यादिकानि' ॥

इति । अस्यार्थ — अष्टकोणमर्मष्टदलं पत्रं कृत्वाष्टकोणमध्ये सप्तार्ण्यं प्रणयं विलिख्याष्टकोणेषु घाटाहवीजं विलिख्याष्टदलेषु घाटामन्त्रस्य प्रणवविधुराणि शीथि प्रीत्यक्षराणि विलिख्य, यद्विचूर्णयं कृत्वाभ्यन्तरधीष्यां पूर्वोक्तब्राह्ममन्त्राणां विलिख्य, बाह्यधीषीं मातृकार्णैः संवेष्टय यद्विश्वतुरन्त्रं कुर्यात्, एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ शीथ्यन्त्रसारे घाटामन्त्रविशेष उक्तः । यथा—“हृदयं भगवत्यै च धरत्यै च धरत्यय । धरे हृदयं यद्विषधूर्मन्त्र. प्रोक्तोऽखिलाद्यं ॥ तात्पर्याघरावीजैः पुटितस्तत्त्ववर्णकः” । इति । माया ह्यौ । घरा स्त्री । प्रणवानन्तरं बीजद्वयं, पञ्चाङ्गमन्त्रः । पुनर्वपरीत्येन बीजद्वयम् अन्ते प्रणव । तत्त्ववर्णक्षतुविंशत्य- र्णैः । सारसंग्रहे—

अथ सम्यक् प्रवक्ष्यामि सुदर्शनमनूतमम् । येन सिध्यन्ति सकलाः साधकानां मनोरथाः ॥१॥

यात् मन्त्रं तदन्त्यं च भृगुश्री दीर्घसप्तुतौ । यान्त्यं व्योम दक्षकर्णयुक् पान्त्यं केवलश्च टः ॥ २ ॥

वेदाद्याद्यक्षक्रमश्चः सप्तवर्ण उदाहृतः । ॥

यात् सप्तमं सकार । तदन्त्यं हकार । भृगु सकारः अश्री रेफः । दीर्घ आकारः, तेन स्त्रा । यान्त्यं रेफः । व्योम हकारः, शं अणुस्वारः, दक्षकर्ण उकारः, तेन हं । पान्त्यं फकारः । केवल. टः, विस्व- र । वेदाद्याद्यः प्रणवाद्य । तथा—

ऋषिः प्रोक्तो ह्यहर्षुध्न्योऽनुयुष् छन्दश्च देवता । सुदर्शनात्मा च महाविष्णुर्मुनिभिरीरितः ॥ ३ ॥

चक्रायान्तैराविसुधीमज्जालाशब्दकैः पृथक् । पडङ्गमनवो ह्यस्य जातियुक्ता द्विद्वान्तकाः ॥ ४ ॥

पेन्द्रचाद्यधोर्ध्वक्रमशश्चक्रेणेति ततो वदेत् । वदेद्भूमामि हृदयं डेन्तं चक्रपदं शिरः ॥ ५ ॥

दिशामपि दक्षाना स्याद्बन्धोऽनेनाणुनात्र च । त्रैलोक्यं प्रणवाद्यं च रत्नयुगं तनुवकम् ॥ ६ ॥

अक्षरशर्पितो मन्त्रो ह्यग्निप्राकारमंत्रकः । अनेन मनुना स्वस्य परितोऽग्निमयं युषः ॥ ७ ॥
 प्राकारं परिकल्प्याथ न्यासानन्यान् ममाचरेत् । शुभ्रारक्तामिताभं तु प्रखवं शिरसि न्यसेत् ॥ ८ ॥
 भूमध्याननहृद्यजानुपदद्वन्द्वसन्धिषु । इतरान्द्वितुल्याभान् वर्णान्मर्षी प्रतिन्यसेत् ॥ ९ ॥
 दिग्बन्धादिमन्त्रा प्रयोगे एव स्पष्टीक्रियन्ते । पदद्वन्द्वसन्धिर्गुणः । “जानुगुह्ये विन्यसेत्” इति
 कपिलवचनात् ।

रथाङ्गदरसद्गदाञ्जमुमलं धनुःपाशकौ

सृष्टिं दधतमर्कमप्रभकचिं कराम्भोरुहैः ।

स्यदेदरुचिभिर्जगन्मनसि मासयन्तं सरेद्

हरिं रथपदाह्वयं विकटमीमर्दप्राननम् ॥ १० ॥

रथाङ्गं चक्रं । दरं गृह्ण । सृष्टिं गृह्ण । दक्षादयूध्वयोरुपये, तदाद्यथ स्वयोरुपये, तदाद्यथ स्वयोरुपये,
 तदाद्यथ स्वयोरितरे, इत्याद्युध्वयानम् । तथा—

पूजयेद्वैष्णवे पीठे गन्धपुष्पादिभिस्ततः । मूलेन मूर्तिं संकल्प्य तत्रावाह्यं च पूर्ववत् ॥ ११ ॥

अङ्गानि चक्राद्यन्त्राणि लक्ष्म्याद्या लोकपालकान् । तदायुधानि च यजेत् क्रमाद् देशिकसूतमः ॥ १२ ॥

रथाङ्गं च दरश्वेपे गदाञ्जे घुसल तथा । धनुः पाशाङ्कुशौ प्रोक्ताः पीतरक्तमित्तासिताः ॥ १३ ॥

द्विशश्च शक्रयोऽभ्यर्च्यो विष्णुमानिव्यकारिकाः । दर्शयेश्चक्रगायत्र्या ततो मूद्रा च मन्त्रवित् ॥ १४ ॥

मुद्रा चकाराचक्रमुद्रा ।

मुदर्शनाय विवदेत्तत्र विग्रहे महा । ज्वालाय धीमहि ततस्तन्नाथकं प्रचोदयात् ॥ १५ ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायाममयं कृत्वा, शिपिले अहिर्बु-
 ध्याय ऋषये नमः । मुले अनुसुप्तन्दते नमः । हृदये श्रीसुशर्चनाय महाविष्णवे देवतायै नमः । इति
 विन्यस्य मन्त्रार्थे जपे विनियोगः । इति प्राग्बहुस्मरा, आचक्राय स्वाहा हृदयाय० । विचक्राय स्वाहा
 शिखे० । मुचक्राय स्वाहा शिखा० । धीचक्राय स्वाहा कवच० । सचक्राय स्वाहा नेत्र० । ज्वालाचक्रा-
 य स्वाहा अन्नम्० इति मन्त्रैः करपङ्कग्यासं कृत्वा, पैर्दी चक्रेण यन्मामि नमश्चक्राय स्वाहा । अग्नेर्षी
 चक्रेण यन्मामि नमश्चक्राय स्वाहा । इत्यादिभ्युत्था दशदिग्गन्धनं दक्षकरतर्जन्यङ्गुष्ठोत्थशब्देन विधाय, ओं
 जैलान्य रक्ष २ ५ फट् स्वाहा, इति मन्त्रेण प्राग्बहुस्मिप्राकारं कृत्वा, शिरसि औत्तम । धूमश्वे हं
 नमः । मुले हं नमः । हृदि स्वा नमः । गुह्ये २ नमः । जानुने हं नमः । गुणयो फट् नमः । इति
 विन्यस्य ध्वानादिप्राणप्रतिष्ठाते वैष्णवमुद्रा प्रदर्शय, “ओत्सुदर्शनाय विग्रहे महाज्वालाय धीमहि तत्र-
 कं प्रचोदयात् ॥” इति गायत्र्या पुनश्चक्रमुद्रां प्रदर्शयान्ताद्यद्वाचान्तेऽष्टदलेषु—चक्राय नमः । शङ्का-
 य० । गदाय० । पद्माय० । सुसनाय० । घट्टये० । पाशाय० । अङ्कुशाय० । इति संपूज्य, दलामेषु ह्य
 प्रीवपूजोक्तद्वयाद्यष्टगुह्यं संपूज्य लोकेशादीं सर्वं प्राग्गत् कुर्यादेतत् । तथा—

जपेद् दशशलच तु तत्तमहसं हुनेत् तिलैः । सर्पपर्विन्वटाग्धात्पुर्वमेशी यथाविधि ॥ १६ ॥

वित्पर्वित्पत्रैः । ‘सर्पपर्वित्पत्रैश्च’ इति प्रयोगसारवचनात् । एकैकरुच्यंश्चतुशताधिकसहस्रसंरपाको
 होमः । तिलादित्रयचतुष्टये त्रिमधुयोग कार्यं । ‘त्रिमधुसुवै’ इति प्रयोगसारात् । तथा—

तर्षणादि ततः कृता कुर्याद् ब्राह्मणभोजनम् । मिद्रे मनो विदध्याच्च प्रयोगानिष्टदायकान् ॥१७॥
चक्रयुग्मं लिखेन्मन्त्री सौम्ययाम्पगतं क्रमात् । आलिखेत् प्रणवं मध्ये पद्कोणेष्वणुवर्णकान् ॥१८॥
चक्रयुग्मं पद्कोणद्वयम् ।

पीताभा कर्णिकां कुर्याद्भ्रशरं श्याममन्तरम् । मितां नेमिं शिखिशिखापरीतं पार्थिवाशृतम् ॥१९॥
तत्र सौम्ये च कलशं शोणाम्भःपूर्णमत्र च । चक्राह्वयं समासाद्य हरिं मध्यक् प्रपुष्य च ॥ २० ॥
याम्ये कुर्याद्दोषकर्म पद्त्रिंशच्चतमंभितैः । आज्यापामार्गकमामिदृचताराजिकान्तिलैः ॥ २१ ॥
हरिणा पञ्चगव्यंश्च हुनेटाज्यप्लुतैः क्रमात् । प्रतिद्रव्यस्य संपातान् कुम्भतोपे विनिश्चिपेत् ॥२२॥
(प्रथापार्श्वकृतं पिण्डं मध्यक् कुम्भोदकं सुधीः । याम्बाशायामुपावेश्य माध्यं नीराज्य तत्र च ॥२३॥
सद्रव्यं तं घटमारान्नाशानपमके चिपेत् । तन्मामय्यादिकमपि चिपेत् तद्दक्षमागके ॥ २४ ॥
ततो बलिं हरेद्वीमान् हुतशिष्टाद्यकेन च । मन्त्रेणानेन हृदयं पठेद्विष्णुगणे ततः ॥ २५ ॥
वदेद्भ्योऽन्ते सर्वशान्तिकरेभ्योऽन्ते बलिं हरेत् । प्रतिशृङ्खन्तु शान्त्यै च हृदयं तदनन्तरम् ॥२६॥
विश्रान्तं संभोज्य गुरवे टाक्षिणां च मरुत्पथेत् । ज्वरादिरोगमघातान् प्रयोगोऽयं विनाशयेत् ॥ २७ ॥
अपमारुजं चैत्र विशाचग्रहवैकृतम् । रवोभूतादिपीडां च नाशयेन्मद्भ्यः त्रिधिः ॥ २८ ॥

इति । अन्वयार्थः—सुशुभे स्थाने गोमघोपलिप्तं दक्षिणोत्तरदिशिभागेन हस्तान्तराले पद्कोणद्वयं घृत्तघोषितं
वह्निधनुस्त्राशृतं च हृत्वा, तन्मध्ये दीप्तोक्तगतजन्मापूर्णं पद्कोणोदरं रक्तेनापूर्णं, तदन्तरालपद्कं श्या-
मरजन्मापूर्णं देवा. मन्त्राद्य तैनापूर्णं, तन्मध्ये प्रणवं बिलिष्य, दशप्रादिपद्कोणके मूलमन्त्रस्य द्वितीयाणां-
दिवर्णपद्कं बिलिष्य, (तत्रोत्तरदिग्गतचक्रैः सुकुमादिमिधरकृतलपूर्णं शुभ्य दक्षिणादिधानोक्तकारेण सं-
स्थाप्य) तत्र पीठपूजापुर मरुं सुदर्शनं सम्यगावाह्य, पञ्चापचारकैः साहाय्यकरणं संपूज्य, दाक्षिणादिगतवक्रैः
दीप्तोक्तविधानेन नित्यदोमोक्तविधिना या वैष्णवार्ति संस्थाप्य प्रोक्तद्रव्यैः प्रतिद्रव्यं हुतरोषं (पद्त्रिंशदधिकं
शतं प्रत्याहुतिं प्रतिद्रव्यं) सुवलयं कुम्भतोपे संपातयन्नुदुयात् । ततो होमं समाप्य कुम्भे पिण्डं प्रस्था-
पान्मण्डलं निष्पाय, साध्य स्वदक्षमणे समुपवेश्य त कुम्भमुद्घृत्य साध्यस्योपरि त्रि परिभ्राम्योक्तस्थाने दूरे तं
घटं निक्षिप्य, सामप्रपादि सर्वं तद्दक्षभागं निक्षिप्य, हुतशिष्टाद्येन “ नमो विष्णुगणेश्वर्यः सर्वशान्तिकरेभ्यो
बलिं प्रतिशृङ्खन्तु शान्त्यै नमः ” इति बलिं दद्यात् स्वगृहभागच्छेत् । ततो यजमानो ब्राह्मणान्नादिभिः परितो-
प्य स्वगुरुं प्रयोगकर्तारं गोभूदेरव्यवहारादिभिः सम्भष्ट पारितोषयेदुक्तकलभात् भवेत् ॥ तथा—

स्तनजट्टममंभृतैः कलकैः पञ्जरं शुभम् । कृता मन्त्री पञ्चगव्यैः पूरयेत् साध्वमत्र च ॥ २९ ॥
निवेशयेच्छुद्धनखं शुद्धाङ्गं त स्पृशजपेत् । मनुं कृगातुं वह्योदिदिक्षु संस्थाप्य मन्त्रवित् ॥३०॥
त्रिप्रवर्यैः कारयित्वा होमं पूर्वोदितैः क्रमात् । द्रव्यैस्तांस्तोषयेद्विश्रान्तं यजमानो गुरुं तथा ॥३१॥
घनधान्यादिकर्नला सन्तोष्य प्रीणयेत् तथा । एष योगः सर्वरोगापमृत्युद्रोहनाशकः ॥ ३२ ॥
गव्यैः समस्तैः चारद्वचमोत्यंश्च कषायकैः । एभिः संशूरितैः कुम्भैर्जप्तैः संपातसंप्रुतैः ॥ ३३ ॥

नाथं ग्रहाविष्टमनेन मिश्रदुष्प्रामिचारात्तुगुप्रपीडम् ।

म्वन्थो भवेत् तेन नरोऽतिनष्टु मानोदिने नाषु नुमाधिर्तमैः ॥ ३४ ॥

योषां संन्यापयेत् तैश्च मुखेन प्रनयो भवेत् । घृतपहं पञ्चगव्ये संजप्तनमुनाखुना ॥ ३५ ॥

ग्रहपीडानिरुद्धानां गर्भिणीनां दिवावहम् । ननुं जपेद् दशगतं पञ्चगव्यं मृगन सुधीः ॥ ३६ ॥

पद्मपत्रे ब्रह्मवृक्षपत्रे विन्वफलोऽपि वा । तद्वन्धु तत्स्रोतगृहे निखनेच परस्य वा ॥ ३७ ॥

रत्ना भवसि ददेहे मंपदवृद्धिश्च जायते । पलागस्तनमद्रुत्तरचन्दनं गुग्गुलं तथा ॥ ३८ ॥

बुधरां च हरिद्रा च रोचना विन्वगामिका । अपानागितिलादूर्वा विष्णुक्रान्ता तुलस्यपि ॥ ३९ ॥

दृष्या च तुलसी प्रोक्ता चरोऽर्कद्रुम एव च । सहदेवां तथा लक्ष्मीकुम्भागोनयमद्रवाः ॥ ४० ॥

कमलं रोचना पञ्चगव्ये मंदाथयेन्मुहुः । मिद्रेऽत्रौ भस्म यावत् स्यादेतत् सर्वेष्टायकम् ॥ ४१ ॥

सिद्धे संख्येन ।

संजमे मनुनानेन मन्थक् च शिरसा घृतम् । नर्वभूतग्रहव्याधिहृत्यादुःखादिचारणम् ॥ ४१ ॥

द्रोहोन्नादिगिपुत्राननर्वपापहर भवत् । आपन्नागकमेतत् स्यात् बधयदं शिवदं परम् ॥ ४२ ॥

फलत्रययुतैः कर्कैः पञ्चगव्ये पचेद् घृतम् । प्रस्यं च कन्कटव्याधि घनं शुयलौ निशा तथा ॥ ४३ ॥

घनं मुक्ता ।

चित्रकैलामषोर्धाष्टिर्वा पाठा हृषा तथा । मार्दका च विठङ्गं च मञ्जिष्ठा टारुरोहिणी ॥ ४४ ॥

मुनुना तेन संजम् बन्वापुत्रप्रदायकम् । भूतप्रेतपिशाचादिमयमं नात्र संशयः ॥ ४५ ॥

पञ्चगव्याज्यमेतत् त्यक्तमरंसाकरं परम् । गुटिकां च पुरोः कृत्वा सहस्राष्टं हुनेत् उतः ॥ ४६ ॥

पुरो गुगुले ।

दिवनाश्रितय दापि चतुर्दिवसमेव च । भवेत् सर्वोपद्रवाणां नागो मरुत्तु गदस्य च ॥ ४७ ॥

अपानागिमिदृश्च हुनेदपुत्रस्रुपया । भूतञ्जरमयव्याधिहृत्यापन्नारनाशनम् ॥ ४८ ॥

घृताङ्गैः कमलैर्दुक्ता श्रीवृद्धि लभते नरः । आख्याताभिश्च दूर्वाभिर्हीनो दीर्घायुषे भवेत् ॥ ४९ ॥

पलागभूटदमिद्रिमेघावृद्धिर्भवेत् किल । बह्मार्थी श्वेतकुमुदीराञ्चार्कैर्बुधुयाकरः ॥ ५० ॥

पशूनाशुदिसृच्छेत् स हुनेत् केवलं घृतैः । उदुम्बरमिद्रोनात् पुत्रलामो भवत्यलम् ॥ ५१ ॥

अष्टोत्तरमहत् च हुनेदभ्रत्यत्रैस्तथा । ममिद्वरैरेकवर्षं मुक्तयेष्यं विधिः स्मृतः ॥ ५२ ॥

चक्रमध्यास्थितं स्वं च चिन्तयंश्च मनुं जपेत् । एकोऽपि दुर्जयो युद्धे मत्स्यो भवति मन्त्रविद् ॥ ५३ ॥

कन्वान्नादिनिभं चक्रं वैरियो यस्य मूर्धनि । मरेत् भगदिनं तस्य ज्वलनप्रतिभो ज्वरः ॥ ५४ ॥

भवेत् त्रिशुद्धिर्नैश्चात्र प्राप्नोति मरणं ध्रुवम् । मकारं स्वरपर्वतिं साहायिपद्रवोऽष्टम् ॥ ५५ ॥

संमरेदयम् शोषेऽथ तस्योच्चाटो दगाहव । मरुदन्तान्मरणं चाति गान्तं काकानिभं रियोः ॥ ५६ ॥

मूर्ध्नि स्नेषे नगाहादुच्चाटो वा सृत्रिभवेत् । गरुडगाहप्रतिभं सुधाधाराभिवर्षणम् ॥ ५७ ॥

सकारं संस्मरेन्मूर्ध्नि स जीवेच्छरदां शतम् । बह्निगेहयुगे आया(यान्ता)न् मत्स मध्ये पडशिषु ॥५६॥

मन्त्रार्णानथ तेष्वेव लिखेत्प्रथमिदं शुभम् । आपञ्चिवारणं मम्यग् भूतप्रेतभयापहम् ॥ ६० ॥

इति । अस्वार्थः—पद्कोणं विलिख्य तन्मध्ये पद्कोणेष्वपि उकारमालिख्य तेषु उकारेषु मन्त्रार्णानेकैकशो विलिखेत् मध्ये साध्यनाम चेति संप्रदायः । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

बह्निगेहयुगे साध्यं लिखेत् तारगठाचक्रम् (ठार्णगम्) । पद्सु कोणेषु मन्त्रार्णान्स्तत्सन्धिष्वङ्गमन्त्रकान् ॥६१॥

ततः षोडशपत्रं स्यात् षोडशाणान्शुभंयुनान् । वेष्टितं भूपुरेणाथ कृतमपातमुच्यते ॥ ६२ ॥

गर्भिणीगर्भरक्षार्थं हितं परमदुर्लभम् । उन्मादग्रहभूतादीनाभिचारान्श्र नाशयेत् ॥ ६३ ॥

इति । अस्वार्थः—पद्कोणमध्ये उकारं तन्मध्ये प्रणवं ससाध्यमालिख्य, पद्कोणेषु शिष्टार्णानालिख्य, पद्कोणसन्धिष्वङ्गमन्त्रानालिख्य, तद्बहिः षोडशदल पत्रं कृत्वा, तद्दलेषु षोडशाकारमन्त्रस्यैकैकमक्षरमालिख्य पदिष्वतुरस्त्रेण घेष्टयेदुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

पद्कोणे प्रणवगतं च कर्म मध्ये मन्त्रार्णान् दहनयुगस्य कोणकेषु ।

अङ्गाण्यन् विलिखतु सन्धिष्वङ्गमेतच्चौरादिग्रहभयनाशकं च यन्त्रम् ॥ ६४ ॥

इति । अस्वार्थः—पद्कोणमध्ये ससाध्यं प्रणवं विलिख्य कोणेषु शिष्टार्णान् सन्धिष्वङ्गमन्त्रान्श्र विलिखेत्, एतदुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

कृशानुगृहयुगमेके लिख ससाध्यतारं लिखेत्

पडशिषु मनुं च सन्धिविवरे तथाङ्गानि च ।

स्वरद्वयसुकेमरं वसुदलं लिखाष्टार्णयुग्

लिपिद्वयसुकेमरं विहृतिवर्णयुग्मद्दलम् ॥ ६५ ॥

हृत्वाभ्यां स्नात्पया बीतं पाशाङ्कुशवृतं त्रिषा । चक्रपन्त्रमिदं प्रोक्तं सर्वाभयनिवारणम् ॥ ६६ ॥

सर्वभीतिप्रशमनं छुद्रचौरविनाशनम् । ~~~~~ ॥

इति । अस्वार्थः—पद्कोणं विलिख्य तन्मध्ये ससाध्यं प्रणवं विलिख्य, पद्कोणेषु मन्त्रार्णान्स्तत्सन्धिषु ऋङ्गमन्त्राक्षरालिख्य, तद्बहिःषोडशदलरुमलं कृत्वा, तत्केसरेषु षोडशस्वरान् सन्धिष्वङ्गानालिख्य तद्दलेषु नारायणाष्टाक्षरवर्णान् सन्धिष्वङ्गानेकैकशो विलिख्य, तद्बहिः षोडशदलपत्रं कृत्वा तत्केसरेषु फादिसाम्प्रतान् सन्धिष्वङ्गान् द्वादशो विलिख्य, तत्पत्रेषु घट्टमाणसुदर्शनषोडशाक्षरमन्त्रस्यैकैकमक्षरं विलिख्य, पद्माद्बहिःसप्तवृत्तानि कृत्वा वीथीपदकं परिकल्प्य, तास्यभ्यन्तरगतान्शु तिष्ठयु हकारसकारयोर्मध्ये साध्यनामाक्षराणि कृत्वा संघेष्ट्य, पाद्यास्तु तिष्ठयु पाशाङ्कुशबीजाभ्या घेष्टयेत् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

तारं हृद्गव प्रोक्त्वा ते महासुपद वदेत् । दर्शनाय तुमस्त्रान्तः षोडशाणो मन्तव्यः ॥ ६७ ॥

तार प्रणव. । हृद्गव. । अर्धं फट् । अन्यानि पदानि स्वरुपाणि । अथ सन्धि, औंमो भगवते इति ।

यत्रेयु लिखितो ह्येष सर्वाभीष्टफलप्रदः । अष्ट रेखा लिखेत् तत्र युगशः संप्रवर्धयेत् ॥ ६८ ॥

अष्टार्णान्तरितान् पादान् हृषीकेशमनोर्लिखेत् । चतुष्कोष्ठे मध्यकोष्ठत्रितये साध्यनामयुक् ॥ ६९ ॥

चक्रमन्त्रं लिखेन्मन्त्री भवेत् तत्सप्तकोष्ठके । यत्र भूर्जे चौमपटे कोमले कर्पटेषु वा ॥ ७० ॥

सम्पन् च गुलिर्कीकृत्य लाक्षाभिः मन्मगावृणम् । कृतमपातपातं च मर्वापवाग्नं स्मृतम् ॥७१॥
 इति । अथमर्थे—प्राग्प्रत्यगायता अष्टौ रेखा इत्य रेखात्रिनयं त्रितयमन्तर्गन्ध्या सर्वरेषाग्राणि प्रज्ञोयात् ।
 परं हृते कोष्ठमन्तरं जायते । तत्राप्यन्तरे मोष्टय विहाय पार्वन्ध्यवर्तिकोष्ठचतुष्टये नाययणाष्टाक्षरमन्त्र-
 योद्वयमर्थक्यं “ स्याने हृषीकेश तप ” इति श्लोकस्य चरणचतुष्टयं स्वग्राममागमात्स्य वृत्तिदान्तमालि-
 न्य, मन्त्रोद्वयये माध्यात्तां कर्मसद्विधा सुदर्शनमन्त्रजाडयान्त स्थिनामालिनेत् । यथा अमुं देवदत्तं यज-
 दत्तस्य वधं इह २ इ इत्याद्यभ्यूह्य निगेत् । एतद्यज्यनुकूलदं भवति ॥ तथा—

स्याने हृषीकेश तव प्रकीर्त्याय जगत्स्य च । हृष्यत्यनुरगुब्दान्ते उरते च पदमूर्चरेत् ॥ ७२ ॥
 रक्षामि मीवानि त्रिशो ब्रवन्ति च पदं बदेत् । सर्वे नमस्यन्ति च मिदमद्वाः प्रकीर्तयेत् ॥ ७३ ॥
 हृषीकेशमनुः प्रोक्तः सर्वस्वाक्षरः शुभः । ॥

मन्त्रोद्धार शुभम । अर्थान्वयात्—

पदकोषार्थिकामध्ये तारं कोषेषु पदम्वापि । चक्रमर्थं पदद्वयानि तस्मिन्विषु टलेष्वपि ॥ १ ॥
 अतुपञ्चतुपञ्चतुपञ्चतुपञ्चनंग्यकान् । स्याने हृषीकेश-मनोवर्णानष्टमु केमरे ॥ २ ॥
 अष्टाक्षरमनोवर्णानेकमकं विलिख्य च । मात्रकार्णैः ममारंश्च भूषुरण च वेष्टयेत् ॥ ३ ॥
 गीतानिष्टुत्तन्मिदं नमरेवाक्षर परम् । ॥

इति । अस्माय—पदकोष इत्या तन्मध्ये मन्त्रार्थं तारं विलिख्य, पदकोषेषु सुदर्शनपदमपातपातपि, पद-
 कोषमन्त्रेषु आयजान्ते पदद्वयमन्त्रान्, तदाहिरष्टतलेसरेषु नाययणाष्टाक्षरयोषाष्टकं, अष्टतलेषु स्याने हृषी-
 केश तवेति श्लोकमन्त्रस्य पदपञ्चपदपञ्चपदपञ्चपदपञ्चमेण वर्णान् विभज्य विलिख्य, अष्टितुल्योत्पत्तले
 मात्रकार्णैर्वेष्टय्य गृह्णन्तुर्वै कुर्यात्कूलदं भवति ॥ तथा—

तारं इत् स्याद्भगवते महा प्रोवता च देयुतम् । सुदर्शनपदं तद्वन्महाचक्राय वै महा ॥ १ ॥
 ज्वालाशंक्ता महादीप्तरूपायेति च सर्वतः । रक्षयुग्मं मां पदान्ते महान्ते च बलाप च ॥ २ ॥
 स्यादान्तरमन्त्रोऽप्य गदितः सर्वकर्मसु । रक्षाकरः प्रविष्टोऽयं किमपाण्डु कपेसु ॥ ३ ॥
 अस्माचर्नादिकं सर्वं मन्त्री पूर्ववदाचरेत् । ॥

इति । तार भगवत् । इष्टमन्त्र । भगवते इत्यनेन मन्त्रिः । नमो भगवते इति । देयुते सुदर्शनपदं सुदर्श-
 नाय । रक्षयुग्मं मां पदान्ते मां रक्षतेति । अस्यानि पदानि स्वस्वाणि ॥ मन्त्रमंभदे—

अथ प्रन्त्राभि मनुं श्रीकृतं माधनामकम् । येन प्रजस्रमात्रेण श्रुको लेमे शिवं पराम् ॥ १ ॥
 श्रुतिः शुद्धिपुगं तुष्टिपुर्न प्रता च दान्तपुम् । रमा विन्दुमिष्टा च जयाभिर्मृगुलान्तर्का ॥ २ ॥
 मर्दपि कान्तिभशोमत्वशार्णः श्रीकर्म मनुः । प्रगुत्तारं रमारं वा केचनेत्यन्ति मृग्यः ॥ ३ ॥
 पुनिककार । शुद्धिपुगं तकापदयं, तुष्टिपुर्नभिरारुक्तं, तेन चि । प्रता परात्, दान्तपुम् टकारपुक्तं,
 नेन इ । रमा विन्दुमिष्टा श्री । जया ककार । अर्था रेक । मृगुलान्तर्का मकारपकारे, मर्दपिमा-
 कारपुत्री, तेन र्वा । कान्तिप्रद व्योम अकारपुत्री इकारत्वेन हा इति । तथा—

शामदेव ऋषिः पक्तिश्चन्द्रो विष्णुश्च देवता । इष्टीपयपुगं हं च इमन्तं श्रापय-इयम् ॥ ४ ॥

शिरः शिखा च वर्मान्तं प्रमर्दययुगं मतम् । चर्म प्रध्वंमययुगं वर्मान्तं रचयद्वयम् ॥ ५ ॥
 हुमन्तमस्त्रं मंत्रोक्तं पञ्चाङ्गानि मनोः क्रमात् । अष्टाङ्गानि न्यसेन्मन्त्रवर्णैर्मन्त्री यथाविधि ॥ ६ ॥
 पञ्चाङ्गनेत्रजठरपृष्ठेषु क्रमतो न्यसेत् । विदव्यात् करयोर्न्यामं मन्त्रारोहरष्टभिः नुर्थाः ॥ ७ ॥
 दक्षतर्जनीयदिका च यावत् स्याद्ग्रामतर्जनी । सृष्टिरेतद्वैपरीत्यं महारो गदितः न्यतिः ॥ ८ ॥
 दक्षान्यतर्जनीपूर्वा कनिष्ठायुग्मकान्तिका । कामयागानुजुलीषु षडुष्ठादिधनद्वकान् ॥ ९ ॥
 न्यसेत् चाणार्णपुटितमानुकां विन्यसेत् सुधीः । अष्टौ तत्त्वानि विन्यसेच्छरीरे देशिकोत्तमः ॥ १० ॥

प्रकृतिमहदहंकृत्याकाशानिलवाङ्मिनीरभ्यूयान्यः ।

मन्त्रार्णयुनैः पदान्धुहृदास्त्रहृद्दहृदयमकलतनुषु ॥ ११ ॥

न्यसेत् संहारयुप्रौऽयं सर्गनादिपरीतकः । तान्मंडपुटमूलेन त्रिगो न्यसेत् तनीं पुषः ॥ १२ ॥
 'कान्चास्यहृन्नाभिगुह्यजानुपादेषु विन्यसेत् । एषा सृष्टिश्च नाभ्याद्या हृदन्ता स्थितिरिरीता ॥ १३ ॥
 मर्गव्युत्क्रमतथापि संहारो मन्त्रिभिर्मतः । मूर्ध्नि मध्यातर्जनीं स्यान्नेत्रेऽङ्गुष्ठस्तनामया ॥ १४ ॥
 वक्त्रेऽङ्गुष्ठस्तर्जनीं च हृद्यङ्गुष्ठकनिष्ठिके । नाभाचङ्गुष्ठवर्ज्याश्चाङ्गुलयो गुह्यजानुषु ॥ १५ ॥
 माङ्गुष्ठाः पादयुग्मे च न्यसेन्मन्त्रार्णकांस्तनी ।

न्यासेष्वयमहृत्लिनयमो वैष्णवमन्त्रेषु । यत्र सृष्टिस्थितिसंहारपास उरुस्तत्र सर्वत्र च श्रेयः ।
 ब्रह्मवारं समाश्रुत्वा देशिको यतमानसः । मूलाधारमहृद्वक्त्रकरपन्मूलनामिषु ॥ १६ ॥
 गलतुन्दहृदि कूचपार्श्वद्वन्द्वे मपृष्ठके । आसनेत्रश्रोत्रधोखाहस्ताग्रे मखिवन्धके ॥ १७ ॥
 कूर्परामे वृतीयं स्याच्चतुर्थी च तथा भवेत् । पादाग्रकुण्डलानुनितम्बद्वयकेषु च ॥ १८ ॥
 टोःपादमन्धिशाखासु चतुराश्रुत्तयः स्मृताः । करपादाङ्गुलीयुग्ममध्ये न्यागद्वयं भवेत् ॥ १९ ॥
 मूर्धाच्चिकण्ठहृदयजठरोरुपद्वन्द्वे । हृदि न्यसेत् सानिलेषु धातुषु क्रमतः सुधीः ॥ २० ॥
 गण्डांमस्तनपार्श्वेऽस्त्रिगूह्यजानुषु द्वयम् । प्रथमार्णं पादमूले परं पादाग्रजानुषु ॥ २१ ॥
 गुदाण्डगुह्यकन्द्रेऽयं पार्श्वनाभौ चतुर्थकम् । वक्त्रःपृष्ठहृदंमेष्यं कण्ठवक्त्रनमान्तरे ॥ २२ ॥
 श्रोत्रनेत्रद्वये चान्यं ललाटेऽष्टममोरितम् । शिरोनेत्रादिगदितस्थानेष्वप्रपदं न्यसेत् ॥ २३ ॥
 ततस्तनीं मूलमनुं व्यापथेन्मूर्तिपञ्जरम् । विप्रादिकांश्चतुर्वर्णान् आस्यहस्तोरुपत्सु च ॥ २४ ॥
 इति । शारदातिलके तु(१७) (६६)— मुखं न्यसेद् ग्राहणोऽस्य मुखमासोदिमं ननुम् । बाहू राजन्यः कृतोऽयं
 न्यस्तव्यो बाहूयुग्मके ॥ १ ॥ ऊरू तदस्य यद्वैश्य इममूरुद्वये न्यसेत् । पदद्वये न्यसेन्मन्त्रं पदभ्यां यद्वे
 अजायत ॥ २ ॥ इति ॥

न्यसेदाभरणानिह त्वायुजानि च देशिकः । नतः सञ्चिन्तयेद्विष्णुं श्रीकरं हृदयाम्बुजे ॥ २५ ॥
 "लोलकलाले"त्यादि शूद्रदध्याने प्रागेवोक्तम् (पूर्वार्धे एकादशे भासे २५-पत्रे) । अथ वामाद्यध-स्वयोर्मांसा-
 क्मले, तदाद्यर्धयोः शंखचक्रे, इति हेतिष्यामम् ।

१ 'योगोप' ख पाठ । २ 'योद्रोहजानुपद्वये' इति पाठ उचित । ३ 'न्यसेत्' क पाठ । ४ 'तत्रे' ल पाठ ।

एवं ध्यात्वा मुकुन्दं तं पीठे पूर्वोदिते यजेत् । मूर्तिं मूलेन संकल्प्य तस्यामावाह्य मन्त्रवित् ॥ २६ ॥
 अङ्गानि कर्णिकाया च पूजयेन्मन्त्रत्रिचमः । दिग्दलेषु च संपूज्याः श्री रतिश्च तथा धृतिः ॥ २७ ॥
 कान्तिश्च वर्षाभेदैस्तु रश्मिश्चेतासितादिभिः । मूर्तीर्थयोद्विदिकपत्रेष्विन्द्रादींस्तद्वहिः क्रमात् ॥ २८ ॥
 वज्रादींश्च यजेत् पश्चाच्छीकरार्चा समीरिता । ॥

इति । अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्यादियोगशौचन्यासान्ते मूलेन शरणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि वामदेवाय
 अर्पये नमः । मुखे पंक्तिच्छन्दसे नमः । हृदये श्रीकराय देवतायै नमः । इति विन्यस्य ममेष्टसिद्धये विनि-
 योग इति प्राग्बहुक्त्वा, भीषय २ हुं हृदयाय नमः । वास्य २ हु शिरसे० । प्रमर्दय २ हु शिखा० । प्रध्वं-
 मय २ हुं कवचं० । रक्षय २ हु अस्त्र० । इति पञ्चाङ्गमन्वान् प्राग्बह्विन्यस्य, हृदये उनमः । शिरसि
 त्तिनमः । शिखाया ष्टनमः । कवचस्थाने आंनमः । अस्त्रस्थाने कंनमः । नेत्रयो रंनमः । इति नेत्रान्तं षड्
 ज्ञेषु विन्यस्य, उदरे स्थानमः । शृष्टे हानमः । इत्यष्टाङ्गं विन्यस्य, (दक्ष) तर्जन्या उंनमः । मध्यमाया सिं० ।
 अनामिकाया षं० । कनिष्ठिकाया थीं० । (वाम) कनिष्ठ्याया कं० । अनामिकाया रं० । मध्यमाया स्वा० ।
 तर्जन्या हानमः । इति सृष्टिः । वामतर्जनीमारभ्य दक्षतर्जनीपर्यन्तं संहारः । दक्षतर्जन्या उंनमः । मध्यमाया
 सिं० । अनामिकाया षं० । कनिष्ठ्याया थीं० । वामतर्जन्या कं० । मध्यमाया रं० । अनामिकाया स्वा० ।
 कनिष्ठ्याया हानमः । इति स्थितिन्यासः ॥ अत्र प्रथमतः संहारन्यासं कृत्वा ततः सृष्टिस्थितिन्यासां कार्यां ॥ अङ्ग-
 ष्टयोः द्वादशैर्यै नमः । तर्जन्योः द्वात्रिंशद्वैर्यै० । मध्यमयोः क्वांशैर्यैर्यै० । अनामिकयोः श्लैष्मिक-
 र्पर्यै० । कनिष्ठयोः स मोहिर्न्यै० ॥ अङ्गुष्ठयोः द्वात्रिंशद्वैर्यै० । तर्जन्याः क्वांशैर्यै० । मध्यमयोः श्लैष्मिक-
 र्पर्यै० । अनामिकयोः श्लैष्मिकरध्वजाय० । कनिष्ठयोः श्लैष्मिकरध्वजाय० ॥ द्वात्रिंशद्वैर्यै० अं स श्लैष्मिकीर्द्विंश-
 नमः ॥ एव रीत्या मातृका विन्यस्य, पादयोः द्वापृथिवीतत्त्वाय नमः । लिङ्गे स्वांजलतत्त्वात्मने नमः । इति
 रंअभितत्त्वात्मने नमः । मुखे कंवापुतत्त्वात्मने । शिरसि थींश्चाकाशतत्त्वात्मने नमः । इति षंअहृत्तत्त्वा-
 त्मने० । हृदये सिंमहत्तत्त्वात्मने० । सर्षोङ्गे उंअभितत्त्वात्मने नमः । इति संहारन्यासः ॥ ततः सर्षोङ्गे—
 उंअभितत्त्वा० । हृदये सिंमहत्तत्त्वा० । इति षंअहृत्तत्त्वा० । शिरसि थींश्चाकाशतत्त्वा० । मुखे कंवापुतत्त्वा० ।
 इति रंअभितत्त्वात्मने० । लिङ्गे स्वांजलतत्त्वात्मने० । पादयोः द्वापृथिवीतत्त्वा० ॥ इति सृष्टिन्यासः । अत्रापि उनमः
 परायेत्यादिना न्यासे प्राग्बह्वोजनीयम् ॥ ततः प्रणवसंपुटितमूलमन्त्रेण त्रिदशोपकन्यासं कृत्वा, ततः पादयोः
 उनमः । जातुनो सिं० । गुह्ये ष्टनमः । नाभौ थीं० । इति कं० । मुखे रं० । नेत्रयोः स्वां० । शिरसि
 हा० । शिरसि उंनमः । नेत्रयोः सिं० । मुखे षं० । इति थीं० । नाभौ कं० । गुह्ये रं० । जातुनो स्वां० ।
 पादयोः हानमः ॥ नाभौ उंनमः । गुह्ये सिं० । जातुनो ष्ट० । पादयोः थीं० । शिरसि कं० । नेत्रयोः रं० ।
 मुखे स्वां० । इति हानमः ॥ अत्र न्यासे प्रमाणोक्ताङ्गुलयोः ग्राह्याः । (१) मूलाधारे उनमः । इति सिं० । मुखे
 षं० । दक्षबाहुमूले थीं० । वामे कं० । दक्षोरमूले रं० । वामे स्वां० । नाभौ हां० ॥ (२) गले उंनमः ।
 उदरे सिं० । इति ष्ट० । दक्षस्तने थीं० । वामे कं० । दक्षपादौ रं० । वामे स्वां० । शृष्टे हां० ॥ (३) मुखे
 उनमः । नेत्रयोः सिं० । श्रोत्रयोः षं० । नभौ थीं० । हस्ताग्रयोः कं० । मणिवन्धयोः रं० । कूर्परयोः
 स्वां० । अंसयोः हां० ॥ (४) दक्षपादाग्रे उनमः । वामे तिनमः । दक्षगुह्ये ष्ट० । वामे थीं० । दक्षजातुनि
 कं० । वामे रं० । दक्षनिर्दरे स्वां० । वामे हां० ॥ (५) दक्षदोर्मूले उंनमः । मध्ये सिं० । मणिवन्धे ष्ट० ।

शुद्धादिपञ्चाहुलापु एवं पञ्चवर्षान् न्यसेत् ॥ (६) एवं घामदोर्मूलादिषु न्यसेत् ॥ (७) एव दन्तोर्मूलजानुगुल्फ-
पञ्चाहुलापु न्यसेत् ॥ (८) एव दामोदर्मूलादिषु ॥ (९) दक्षहराहुष्टतजंभ्यामध्यधामारभ्य घामाहुष्टतजंभ्याम-
ध्यमावाधि त्वष्टम् स्थानेषु न्यसेत् ॥ (१०) एव पादयोर्मूलादिषु ॥ (११) मूर्ध्नि उनम । नेत्रयोः त्ति० ।
कण्ठे ष्ट० । श्वादे धा० । उदरे कं० । ऊरुद्वये र० । जानुने स्या० । पादयोः द्वा० ॥ (१२) हृदये त्वचि
३० । रक्ते त्ति० । मांसे ष्ट० । मेढ्रासु था० । आम्नि कं० । मज्जाया र० । शुक्रे स्या० । प्राणे हानिम ॥
(१३) दक्षगण्डे उनम । दक्षान्ने त्ति० । दक्षस्तने ष्ट० । दक्षपाभ्यं था० । दक्षाम्फिजे कं० । दक्षगं रं० ।
दक्षजङ्घाया स्या० । दक्षपादे हां० ॥ (१४) एव घामगण्डादि ॥ (१५) पादतलयोः उनम । पादाग्रजानुषु
त्ति० । गुदवृषणगुह्यमूलेषु ष्ट० । पाभ्यंद्वयनाभेषु थां० । घन पृष्टदन्तेषु कं० । कण्ठवक्षत्रनासानु र० ।
श्रोत्रनेत्रेषु स्यां० । ललाटे हां० ॥ (१६) गिरान्ने उनम । नेत्रयोः त्ति० । मूर्ध्नि ष्ट० । हृदये थां० ।
नाभौ कं० । गुह्ये रं० । जानुने स्यां० । पादयोः हानिम ॥ इति पादगन्धा मूलमन्त्राक्षराणां विन्यस्य,
मूलेन व्यापकं कृत्वा प्राग्गुरुमतिपञ्चरन्त्यास कृत्वा सुगंधात्तण्डुलस्य सुगन्धामांशुम । हस्तयोः वाहू राज-
स्य कृतं० । ऊर्वो ऊरु तदस्य यद्व्ययं० । पादयोः पदभ्यां शूद्रा अजायत० । इति विन्यस्य, गिरान्नि
किरोटाय नम । कर्णयोः अक्षरपुतङ्गताय नम । गतो कोन्तुभाय प्रियेयाय० । घननि श्रांघ्रमाय हाराय० ।
वाहुषु अङ्गदेभ्यो केयूरभ्यो नम । शूद्रा भण्डमेरुलाये० पातामरराय० इति विन्यस्य, घामदोर्मूलहस्तयोः
शङ्खाय० चक्राय० । घामदलाधोहस्तयोः गदाये० । पद्माय० । इति विन्यस्य, ध्यानादिपुष्पापचारान्तं फणि-
कायामेवाह्वानि सपूज्य, द्विदलेषु धिये नम । रत्नं० । धृत्यं० । काग्ये० । इति सपूज्य, विद्विद्वलपु पृषोक्त-
वासुदेवादिचतुर्मुर्ती सपूज्य लोकपालाचार्यं प्राग्गन्तुं कुर्यादिति । तथा—

अष्टलक्ष जपेन्मन्त्र नियमस्यो जितेन्द्रियः । जुहुयात् तद्दशांशेन पिन्वदुग्धद्रुतपर्णैः ॥ २६ ॥
तर्पणे समिद्धिः ।

अग्निदुग्धानसुधृतैर्नर्पणादि ततश्चरेत् । गुरुं सन्तोष्य त्रिचार्यैः पिद्वमन्त्रो भवेद् ध्रुवम् ॥ ३० ॥
ततः कुर्वीत मन्त्रज्ञः प्रयोगानिष्टमिद्वये । दुग्धाप्लुतैः सरसिर्जरयुते जुहुयाच्चिद्वये ॥ ३१ ॥
अयुते अयुतद्वयम् ।

मधुरत्रयमपुक्तैः पलाशकुसुमेहुनेत् । मेघावो जायते शीघ्रं यशमे च तिलैर्हुनेत् ॥ ३२ ॥
कान्त्यै प्रजुहुयाद्दीमान् केवलान्ज्येन मन्त्रावित । पयःप्लुतगुट्ट्याश्च खण्डैः प्रजुहुयाद् बुधः ॥ ३३ ॥
दीर्घमायुरप्राप्नोति क्षरोणी मन्त्रवित्तमः । त्रिस्तादुयुक्तं लवणं हुनेन्निशि सहस्रकम् ॥ ३४ ॥
अष्टाधिकं च मामेन सोऽपरस्त्रीर्वशं नयेत् । का कथा मर्त्ययोपासु वाङ्मात्रचशामासु च ॥ ३५ ॥
दशपुष्पदारुमस्म सजसं मनुनामुना । त्रिसहस्रं घृतं मूर्ध्ना पापरोगहरं परम् ॥ ३६ ॥
जनतावश्यकृदेतत् प्रथितं सर्वकामदम् । घृताङ्गदूयां चरुभ्यां हुनेदयुतसंख्यया ॥ ३७ ॥
शुद्धीयाद् हुतशिष्टं च चरुं दद्याच्च दक्षिणाम् । गुरवे तर्पयेद्विप्रान् बस्त्रालङ्कारणैः शुभैः ॥ ३८ ॥
शापापमृत्युरोगादि नश्यत्यापुत्रं विन्दति । उत्तिष्ठवाहुः पुरुषः प्रत्यहं रश्चिविम्बके ॥ ३९ ॥
न्यस्तदृष्टिआष्टाशतं जपेत् प्राभोत्वतन्द्रितः । महाधनाट्टमचिरादन्नायं पशुकादिकम् ॥ ४० ॥
दुग्धमध्ये प्रातरसुं रमेशं तर्पयेद्बुधः । अष्टाधिकं सहस्रं तु स लभेदचिराद्धनम् ॥ ४१ ॥

सुसृष्टमन्नं च वने लभते भृत्यवर्गयुक् । वश्यारूपेणसंमोहस्तम्भोच्चाटनमारणम् ॥ ४२ ॥

कुर्वादेनेन मनुना यथाद्रव्यैः सुशोभनैः । किं बहूक्तेन मनुना निरितलं साधयेत् सुधीः ॥ ४३ ॥

य एवं श्रीकरं विष्णुं भजेद्भक्तिद्युतो नरः । शुक्येह सकलान् भोगान् याति विष्णोः पर पदम् ॥ ४४ ॥

इति ॥ तथा—

श्रीमन्नारायणस्य तदनु चरणौ शरणं स्यात्प्रपद्ये । हेन्तं श्रीमन्चरणमपि च नमस्तत्रवर्णोऽयमुक्तः ॥ ४५ ॥

"श्रीमन्नारायणस्य चरणौ शरणं प्रपद्ये श्रीमन्चरणाय नमः" १ (२४) (तत्रप्रणवश्चतुर्विंशतिवर्षं ॥) तथा—

श्रृङ्गाद्याः पूर्वमुक्तासमशरमनुना पञ्च चाङ्गानि कुर्यात् ।

पूजाहोमादि सर्वं समुदितविधिना मुक्तिदो मन्त्र एषः ॥ ४६ ॥

असमशरमनुना कामर्थीजेन, तेन क्लृप्तोऽकृत्कृत्कृत् इति ॥ संमोहनतन्त्रे—

अथ वक्ष्ये महादेवि मन्त्रं शोपुरुषोत्तमम् । धर्मार्थसुखमोचाप्तिफलदं योपितां नृणाम् ॥ १ ॥

प्रवरं मन्त्ररत्नं ते मरुतश्रेणु गोपितम् । अतिगुह्यतमं देवि दौर्भाग्यव्याधिनाशनम् ॥ २ ॥

दारिद्र्यनाशकं देवि जराभरणनाशकम् । शोकभीतिहरं देवि मन्त्रं त्रैलोक्यमोहनम् ॥ ३ ॥

वश्यारूपेणनिद्रेपमारण्योच्चाटकारकम् । स्तम्भकारकमन्तर्धिविलामिद्विकरं परम् ॥ ४ ॥

शत्रुभिः परिभूतैश्च सर्वविघ्नैरुपद्रुतैः । हतार्यैः द्विष्टमसारवामिभिर्दुःखितैर्जनैः ॥ ५ ॥

भर्तृराजामिभूतैश्च निघातैः पुत्रकाङ्क्षिभिः । मृत्युार्थिभिश्च संग्रामे विजयाकाङ्क्षिभिर्जनैः ॥ ६ ॥

योपामिथैव ससेव्यं मन्त्रं श्रीसुखमोचदम् । मृष्टुं सम्यक् समासेन सर्वलोकसुखप्रदम् ॥ ७ ॥

मायारमातारमारीजानि हृदयं वदेत् । लोहितं कर्णयुक्तं च वदेद्द्विमुना तथा ॥ ८ ॥

पोत्तमाप्रतिरूपं च लक्ष्मीषदमतः परम् । निवाससकलं प्रोक्त्वा जगत्त्रोभणमुचरेत् ॥ ९ ॥

भवस्त्रीहृदयान्ते विदारणस्त्रिसुतो वनम् । मनोग्मादकरान्ते च स्वप्ननवौ सुरं वदेत् ॥ १० ॥

मनुजं सुन्दरं चैव जनसुहृता मनामि च । तापयेति द्विरुच्चार्य वदेद् दीपय शोपय ॥ ११ ॥

मारय स्तम्भय द्वात्रिंशत्कर्षय पदं दिशः । आदेशय च परम सुभग सर्वमुचरेत् ॥ १२ ॥

सौभाग्यान्ते करपदं सर्वकामप्रदेति च । अलक्ष्मीर्हिनयुग्म च चक्रेण गदया पुनः ॥ १३ ॥

रत्नेन सर्वमाणैश्च भिन्दयुग्म ततो वदेत् । पाशेन बन्धद्वितयमङ्कुशेन द्विताडय ॥ १४ ॥

तुरुयुग्म च किं तिष्ठमि तावद्यावदीरयेत् । समोहितं च मे सिद्धं भवति क्लीं सर्वमे च ॥ १५ ॥

अल्लहृन्धक्किमामारप्रणवाश्च सगुचरेत् । पुरुषोत्तममन्त्रोऽयं प्रोक्तः सर्वसमृद्धिदः ॥ १६ ॥

पूर्वरीजेन मायान्तेनान्त्यरीजेन चौचिरे । आचार्याः केचनेत्युक्त्वा ह्यनेशय—पदद्वयम् ॥ १७ ॥

मोहय—द्वितयं नृयुस्तम्भयद्रवतः परम् । हु मादौ क्लींश्च नेच्छन्ति तथा परमपूर्वतः ॥ १८ ॥

समन्तशब्दं प्रोचुथास्तक्ष्मीयानेऽगुक्तं पदम् ।

इति । माया ही, रमा श्री, तार प्रणय, मार क्लीं, हृदयं नम, लोहितं यकार कर्ण उ तेन पु, वही रेफ उना उकारेण तेन ह, पोत्तमाप्रतिरूप स्वरूप, लक्ष्मी स्वरूप, निवाससकल स्वरूपं, जगत्त्रोभण

स्वरूपं, सर्वलोहदय स्वरूपं, विदारण त्रिभुवनमनोन्मादकर स्वरूपं, सु स्वरूप, अग्नी रेफ. अनन्त ध्या
तेन रा, सुर स्वरूपं, मनुजसुन्दरीजन स्वरूपं, मनासि स्वरूपं, तापयेति द्विस्तापय तापय, दीपय
शोषय मारय स्तम्भय द्रापयारुपयं, द्विशन्तत्पदानि द्विद्विरुधोपेतित्यर्थं । आवेशय स्वरूपं, चकाराद्वि ।
परमभुगममर्थ स्वरूपं, सौभाग्यकर स्वरूप, सर्वकामप्रद स्वरूपं, अलक्ष्मी स्वरूपं, हनयुग्मं हनहन,
चक्रैः गदया स्वरूपं, यज्ञेन सर्वयाज्ञैश्च स्वरूप, भिन्द्युग्मं भिन्दाभिन्द, पाशेन स्वरूप, बन्धद्वितयं
बन्धबन्ध, अद्भुतेन स्वरूप, द्विस्ताडय ताडय ताडय, तुरुयुग्मं तुरुतुरु, किं तिष्ठानि तापघापस् स्वरूपं,
समीहित मे सिद्धं भवति स्वरूपं, क्रीं स्वरूपं, धर्मं हूं, अख फट्, हृप्रन, शक्ति. ह्रीं, मा धीं, मारः
क्रीं, प्रणवः ओं, । तथा—

जैमिनिर्मुनिरस्योत्तरद्वन्दाऽमितमितीरितम् । त्रैलोक्यमोहनतनुर्देवता पुरुषोत्तमः ॥ १९ ॥

पडङ्गानि मनोर्धेवि नेत्रान्तानि प्रकल्पयेत् । हुंफडन्तानि च शिवे तारमारादिकानि च ॥ २० ॥

वदेत् पूर्वं च पुरुषोत्तमं त्रिभुवनं वदेत् । मनोन्मादकरं हृद्य सकलान्ते जगत्पदम् ॥ २१ ॥

चोभयं प्रवदेत्समीदापितेति शिरो मतम् । मन्मथोचं वदेन्माङ्गकामान्ते च टीपन ॥ २२ ॥

शिखामश्रय परमं वदेत् सुभगशन्दतः । सर्वसौभाग्यकरतो वदेदप्रतिरूपक ॥ २३ ॥

केशव सरयुग्वर्म सुरासुरपदं वदेत् । मनुजान्ते सुन्दरी च हृदयान्ते विदारण ॥ २४ ॥

सर्वप्रहरणान्ते च धरसर्वपदं वदेत् । कामिकं हनयुग्मं च हृदयान्ते च बन्धना ॥ २५ ॥

न्याकर्षयाकर्षयाथ वदेच्चाथ महानलम् । अस्त्रमश्रित्त्रिभुवनेधरसर्वजनं वदेत् ॥ २६ ॥

मनांसि हनयुग्मं च दारय-द्वन्द्वतश्च मे । वशमानययुग्मं च नेत्रमश्र उदाहृतः ॥ २७ ॥

विन्यस्यैवं पडङ्गानि द्वादशाङ्गानि विन्यसेत् । हृदाद्युदरपृष्ठेषु करपृष्ठोरुजानुषु ॥ २८ ॥

पादे च कुर्यान्मश्रस्य पदानि द्वादशैव तु । शक्तिश्रीमारचीजानि संयुद्ध्यन्तान्यथोर्न्यमेत् ॥ २९ ॥

तारादीनि हृदाद्यानि परायेत्यस्य चोर्ध्वगम् । मूर्तयो द्वादश तथा पुरुषाद्याः परेश्वरि ॥ ३० ॥

आत्महेन्ताः नमोन्ताश्च पुरुषः सत्यकाच्युतौ । चतारो वामुदेवायास्तद्भारारण्यः शिवे ॥ ३१ ॥

ब्रह्मविष्णुनृसिंहाश्च वराहो द्वादशः स्मृतः । ततो व्यापकमश्रेश्च व्यापकं विन्यसेत् तनौ ॥ ३२ ॥

त्रैलोक्यमोहनपदं हृषीकेशप्रतीति च । रूप मन्मथ सर्वस्त्रीहृदयाकर्षणं वदेत् ॥ ३३ ॥

आगच्छ हृदयं चैव व्यापकाणुः समीरितः । आयुधानां च मनवो वक्ष्यन्ते क्रमशः शिवे ॥ ३४ ॥

वेदादिमारवीजाद्याः सर्वे मन्त्राः महेश्वरि । सुदर्शनमहाचक्रराजान्ते दहयुग्मकम् ॥ ३५ ॥

सर्वदुष्टभयं धृयात् कुरु छिन्द द्विभिन्द्युक् । भूयो विदारय-द्वन्द्वं परमचान् प्रसह्यम् ॥ ३६ ॥

भक्त्यपदयं भूतानि त्रामय द्विर्हृमस्तकम् । स्वाहा चक्राय हृदयं चक्रमत्र उदाहृतः ॥ ३७ ॥

अखं फट्, हृदयं नमः । सुगममन्यत् ।

वदेजलचरायेति द्विष्टः शङ्खमनुः मिये । हुंफडन्तः रङ्ग तीक्ष्ण भिन्द्युग्मं वदेत्ततः ॥ ३८ ॥

खड्गमन्त्रो महेशानि धनुर्मन्त्रं शृणु प्रिये । शार्ङ्गाय मशरायाथ हुफडन्तो गदामनुः ॥ ३६ ॥
 कौमोदकि महाशब्दधले सर्वासुरान्तकि । प्रमोद हुंफड स्वाहान्तः संवर्तकपदं वदेत् ॥ ४० ॥
 मुमलं पोथयद्वन्द्व हुफड स्वाहान्तको मनुः । मुमलस्थाङ्कुश्याणुरङ्कुश कचयुग्मकम् ॥ ४१ ॥
 हुफड स्वाहान्तकः प्रोक्तः पाथा वन्ययुगं वदेत् । आरुप्ययुग हुफड स्वाहान्तः पाशमन्त्रकः ॥ ४२ ॥
 एवमायुधमन्त्रास्ते मया प्रोक्ता महेश्वरि । पश्चिराजायाग्रिमधूः पश्चिराजमनुर्मतः ॥ ४३ ॥
 त्रैलोक्यमोहनपाथ विग्रहेऽन्ते स्मराय च । धीमहीति ततस्तत्रो वदेद्विष्णुः प्रचोदयात् ॥ ४४ ॥
 पुरुषोत्तमगायत्री जपार्चासु विशिष्यते । नव. कराङ्गुलिप्रेतान् वाणान् कामाश्च विन्यमेत् ॥ ४५ ॥
 द्रामाद्या द्वारिणीं देवि द्रामाद्या चोभिणीमपि । त्र्यंबशीकरिणीं भद्रे व्लूरीजाया महेश्वरि ॥ ४६ ॥
 आरुपिणीं महेशानि मर्गान्तभृगुपूर्वकम् । संभोहिनीं क्रमादेव धाण्य्यामोऽवमीरितः ॥ ४७ ॥
 काममन्त्रकन्दर्प-मकरध्वजयजकाः । मीनकेतुर्महेशानि पञ्चमः पत्निकीर्तितः ॥ ४८ ॥
 परावीजं मध्यराण वाग्भय परमेश्वरि । तुर्यवाण ततश्चैव स्त्रीवीजं च क्रमात् प्रिये ॥ ४९ ॥
 कामरीजप्रसुदिता मातृका विन्यसेत् प्रिये । विन्यसेन्मार्गमाला तु वर्णानानामि मन्त्रयित् ॥ ५० ॥
 चत्वारिंशन्मातृका च ततः पञ्च न्यमेत् सुधीः । जठरे हृदये कण्ठे उरजे नमि ततः प्रिये ॥ ५१ ॥
 शीनखान् व्यापयेद् देहे समन्तेन मकृत्तथा । व्यापक विन्यसेद् देहे कामांश्चैव सशक्तिकान् ॥ ५२ ॥
 कन्दर्पमातृकापूर्वान् मातृकान् प्रविन्यसेत् । दाडिमीकुसुमाभाश्च वामाङ्गे शक्तिमेषुतान् ॥ ५३ ॥
 शोम्बान् रत्नाम्बरान् मर्दान् पुष्पराशेक्षुकार्मुकान् । विभ्राणान् सर्वभूपाढरान् मन्त्री कामान् सरैव प्रिये ॥
 शकृषः कुङ्कुमनिभाः मर्माभाणभूषिताः । नीलोत्पलकरा भ्येयाः स्त्रैलोक्याकर्षणमयाः ॥ ५५ ॥
 न्यसेत् कामरतीं पश्चात् कामद च सुरेश्वरि । श्रीर्तिं च कामिनीकान्तौ कान्तिमान् मोहिनीयुतः ॥ ५६ ॥
 कामगः कमला तद्वत् कामरायो विलासिनी । कामकल्पलते तद्वत् कामकुरयामले तथा ॥ ५७ ॥
 कामरामनमपृक्ता विज्ञेया च शुचिस्मिता । रामश्च विस्मिताशी च निशालाक्षीयुतो रमः ॥ ५८ ॥
 रमणो लेलिहाना च रतिनाथदिगम्बरे । रतिप्रियश्च रामा च राविनाथश्च कुञ्जिका ॥ ५९ ॥
 रमकान्तयुतो कान्ता रममाणश्च नित्यथा । निशाचरश्च कल्याणी नन्दको भोगिनीयुतः ॥ ६० ॥
 नन्दनः कामटायुक्तो नन्दो चापि सुलोचना । सुलोपिन्या युतो देवि तथा नन्दयिता पुनः ॥ ६१ ॥
 पञ्चराणश्च मर्दिन्या कलहप्रियया युतः । विजयकैव महादेवि रतिपूर्वमया प्रिये ॥ ६२ ॥
 पुष्पयन्ता वरार्क्षी च सुमुख्या च महाधनुः । भ्रामणो नलिनीयुक्तो भ्रमणो जटिनीयुतः ॥ ६३ ॥
 (भ्रममाणश्च पालिन्या भ्रमश्च शिखाया युतः । भ्रान्तयुग्ध ततो देवि भ्रामको रमया युतः) ॥ ६४ ॥
 भृङ्गो भ्रमा ततः पश्चाद् भ्रान्तचारश्च लोलया । भ्रामवहश्चञ्चला च मोहनो दीर्घनिहया ॥ ६५ ॥
 गतिप्रियामोहको च लोलाचरा मोद एव च । मोहमर्धनभृङ्गिनी मदनः पाटलायुतः ॥ ६६ ॥

मन्मथो मदनायुक्तो मातङ्गो मालया युतः । भृङ्गनायकहंमिन्यां गायनो विश्वतोमुखी ॥ ६७ ॥
जगदानन्दनीयुक्तो गीतिव्रजस्तदनन्तरम् । नर्वको रमणीयुक्तो खेलकः कान्तिसंयुतः ॥ ६८ ॥
चन्मत्तः कलकण्ठी च मत्तकदच वृकोदरी । विलासिमिषदयामे च सोन्मत्तो लोभवर्धनः ॥ ६९ ॥
तत्त्रन्यासं ततः कुर्यात् पार्श्वद्वययुतेषु च । नाभिमुखयुग्रेषु स्यात् पादमन्ध्यकुलीषु च ॥ ७० ॥
अर्काभमारवीजस्य न्यामः सर्वसमृद्धिदः । द्वादशाक्षरमन्त्रस्य न्यासत्रयमथो युषः ॥ ७१ ॥
कुर्यात् संहारसृष्टी च स्थितिर्द्वैच प्रकीर्तिता । मूर्तिपञ्जरविन्यासं कुर्यान्मन्त्री ममाहितः ॥ ७२ ॥
पूर्वोदिताया गायत्र्या वर्णान् न्यसेत् तनौ युषः । कमालदृक्द्वन्द्वतोःपत्संध्यग्रेषु तनौ च सः ॥ ७३ ॥
पङ्क्तं द्वादशाक्षं च ध्यायानङ्गान् प्रविन्यसेत् । श्रीं स्थां श्रिये नमस्तेषु धियो मन्त्र उदाहृतः ॥ ७४ ॥
सच्चोरीं विन्यसेदेवं मन्त्रं देवेशि मन्त्रवित् । लक्ष्म्याद्याः पुष्टिपर्यन्ता देयुताश्च हृदन्तिकाः ॥ ७५ ॥
ह्रस्वत्रयद्वीविन्यदुवर्ष्यस्वरयुतो भृगुः । लान्तपुक् सन्दुरण्डः स्ववीजन्यासं महेश्वरि ॥ ७६ ॥
न्यस्तव्या बीजपूर्वास्ताः कास्यकण्ठेषु गुणके । ककुद्दन्नाभिमर्वाङ्गे व्यापकाणुं न्यमेत् प्रिये ॥ ७७ ॥
ऋष्यादिकं च विन्यस्य भूषणानि न्यसेत् प्रिये । आयुधाणून् यथास्थानं तत्तन्मूत्राभिराद्रिजे ॥ ७८ ॥
विन्यसेन्मन्त्रिवर्योऽसौ श्रीव्रतसं कौस्तुभं तथा । वनमालां मारवीर्जिर्षयास्थानं न्यमेत् प्रिये ॥ ७९ ॥
ऊर्वाङ्गुष्ठौ मिथः श्लिष्टौ मुष्टिं मूर्ध्नि नियोजयेत् । त्रैलोक्यमोहनाख्येयं मुद्रनां मूर्ध्नि विन्यसेत् ॥ ८० ॥
एवं न्यस्तशरीरोऽसौ ध्यायेच्छ्रीपुरुषोत्तमम् । उद्यानं संस्मरेदादौ सर्वपुष्पोपशोभितम् ॥ ८१ ॥
अनन्यकल्पविदपिमञ्जरीराजिराजितम् । मञ्जरीसुराभिपूरप्रिताशास्रुखं प्रिये ॥ ८२ ॥
निरन्तरपरिभ्रान्तमधुव्रतकदम्बकम् । आमोदपण्यस्थानामभिन्दिष्याणां सुखप्रदम् ॥ ८३ ॥
आत्मयोनेरिव प्रायो मनोत्रं जननस्यलम् । मृङ्गारलक्ष्म्या इव सत्केलिसद्य मनोरमम् ॥ ८४ ॥
रते रतिसुखप्रायमृत्तनां जन्मभूरिव । उपमानं मनोहानां नेत्रसाकण्यकारकम् ॥ ८५ ॥
आश्रयभूतवस्तूनां दृष्टान्तं केवलं प्रिये । असिन् कल्पद्रुमं देवि शरन्मन्त्री समाहितः ॥ ८६ ॥
सामन्महावीर्जैमशिष्यममूलमनोरमम् । प्रत्यग्रवज्जारममयप्रकाण्डविलसत्तनुम् ॥ ८७ ॥
श्रीह्लासिजाम्बूनदवद्दीर्घशाखमकृत्रिमम् । हरिन्मणिश्रीददलं लसद्विद्रुमपल्लवम् ॥ ८८ ॥
अनर्घ्यमणिपुष्पं च मुक्ताकरिचक्रेमरम् । निर्धाय पीयूषनिर्भं मधु पुष्पोदरोद्भूतम् ॥ ८९ ॥
रागाञ्जरामतीतैस्तैः पद्मदानां समूहकैः । निजयोपित्महायैश्च गीयमानं विलासिभिः ॥ ९० ॥
शाखासुजैरर्थिजनत्रजायाशु घनत्रजम् । प्रयच्छन्तं, स्रवचोयधाराः पुष्परसोद्भवाः ॥ ९१ ॥
दानाम्बुधाराश्रियमुद्बहन्तीव च यस्य, तम् । विवर्तमानरुचिरभ्रमरान्यक्षिमालकम् ॥ ९२ ॥
मूर्ध्ना घोरातपोद्घोतसेवितैः सुमनोजलैः । स्नातं तथा तपस्यन्तं नेतुं प्रत्यक्षतामिव ॥ ९३ ॥
श्रीमन्तमम्बुजाचं तं तस्य मूले मनोहरे । माणिक्यकण्टिमोद्भूतभूतले पीठमुत्तमम् ॥ ९४ ॥

अरुणाभुजमध्यस्थमस्मिन् प्रद्योतनप्रभम् । गरुड पक्षिराज तत्स्कन्धास्त्रमथास्य तम् ॥ ९५ ॥
 स्मरेद् रथाङ्गपार्श्वे तु सूर्यकोटिमप्रभम् । लाण्यपरिपूर्णोद्यन्नवयौवनकोमलम् ॥ ९६ ॥
 अङ्गसौन्दर्यशोभोच्चधिवकृताङ्गवर्षकम् । मन्दान्तोलितरङ्गात्तं कामपाण्यौघविह्वलम् ॥ ९७ ॥
 मणिभूषणदीप्राङ्ग दिग्धगन्धाम्भरावृतम् । प्रभयारुणया विश्व रज्जयन्तं महेश्वरि ॥ ९८ ॥
 यत्नगन्धर्वदेवौषकामिनीशतसेवितम् । नीलकुञ्चितकेशौघविलसत्सुप्रयत्नरुम् ॥ ९९ ॥
 माध्वीकलोलुपालीना हृद्यनादमनोरमम् । कन्दपंचापविलमच्चट्टलालिमट्टगुम्भुवम् ॥ १०० ॥
 पद्मपत्रविशालाच लोकनैः कामिनीजनम् । मोहयन्त महारघमौलिद्युतिविराजितम् ॥ १०१ ॥
 उल्लमद्विद्रुमशिलाशकलाकलिताधरम् । पक्वविम्भाधर देवि नामावंगमनोरमम् ॥ १०२ ॥
 आलोलकूपडलरुचा समुद्योतिकपोलकम् । विलमत्कल्पपुष्पौघदामभूपितमद्गलम् ॥ १०३ ॥
 वाह्यैकं तथा ध्यायेत् कथत्कङ्कणमण्डितम् । अशोकपल्लवाकारविलमद्विद्रुमोपमाः ॥ १०४ ॥
 कराद्यङ्गुलयो ध्येया नानारत्नाङ्गुलीयकाः । दक्षिणाधःकरे चक्र चिन्तयेदकभास्वरम् ॥ १०५ ॥
 स्वङ्ग तथोपरितने मुमल च तदुत्तरे । तयोर्ध्वदक्षिणे हस्ते चिन्तयेद्गुचिराङ्गुशम् ॥ १०६ ॥
 वामोर्ध्वे चिन्तयेत् पाग तदधः शङ्खमेव च । सशर च धनुर्वामे गर्दा ध्यायेदधः करे ॥ १०७ ॥
 वज्रःश्वल हरेर्ध्यायेद्भक्तमोक्षुचविमर्दितम् । श्रीरत्सकौस्तुभोद्भ्रामि विशालरुमनोयकम् ॥ १०८ ॥
 मनोरममुद्योतिवतमालाञ्जलिङ्गम् । गम्भीरदक्षिणावर्तनाभिमण्डलमण्डितम् ॥ १०९ ॥
 हेमाभपीतवस्त्रेण सशोभि जघन स्मरेत् । आरङ्गनखरत्नेश्च म्बहुलीयैर्विराजितौ ॥ ११० ॥
 रत्नोत्पलनिर्भा पादौ चिह्नितौ ध्वजशरिजैः । सुनूपुरौ हरेर्ध्यायेज् ज्ञानधर्मपदायकौ ॥ १११ ॥
 वामोरी मथिता ध्यायेद्भक्तमी स्वर्णममप्रभाम् । कननूपुरपादाब्जां वृहद्रत्ननितम्बिनीम् ॥ ११२ ॥
 तनुमथ्या वनोत्तुङ्गचारुपीनपयोधराम् । रणत्कङ्कणवाह्या नानारत्नाङ्गुलीयकाम् ॥ ११३ ॥
 विद्रुमारुणविम्बोर्ध्वौ नीलोत्पलविलोचनपम् । दीर्घालिकान्तिमदक्षिणधनोलकुञ्चितमूर्द्धजाम् ॥ ११४ ॥
 मृत्कामाला गिरौभागाद् दधाना लोलकूपडलाम् । कण्ठोत्त स्तनयुग थावन्युक्तादामविराजिताम् ॥ ११५ ॥
 धीराग्निफेनरुचिरे वमाना श्वेतवामनी । दक्षेण बाहुना देव गाडमालिङ्घ्य संव्यताम् ॥ ११६ ॥
 प्रियाङ्गमङ्गमान्मत्सु ज्ञानरोमाञ्चकञ्जुकाम् । देवस्थास्य समालोक्य सरथाश्विमोहिताम् ॥ ११७ ॥
 दक्षिणे देवदेवस्य गद्यपद्यमयी गिरम् । वदन्ती भारती ध्यायेद्दोषाणामुत्कथापरिणीम् ॥ ११८ ॥
 भित्तचन्दनलिप्ताङ्गी पीनोन्नतपयोधगम् । विशाललोचनां देवीं मुक्ताहारविभूषिताम् ॥ ११९ ॥
 सृजन्ती लोचनैर्भाविन् विष्णोर् देवीं शुचिस्मिताम् । विद्यामौभाग्यलाभाय ध्यायेदेवं परां गिरम् ॥ १२० ॥
 परिनी वासुदेवाद्या ध्यातव्या मूर्तयो हरेः । श्यामशृङ्गकण्ठपीताः क्रमशः सर्वभूषणाः ॥ १२१ ॥
 लक्ष्म्याद्याः शक्रयो ध्येया रणत्कङ्कणनाटुकाः । सितचामरधारिण्यो मुक्ताहारसुमध्यमाः ॥ १२२ ॥

कनकनूपुरपादाब्जाः पानोलुङ्घयधराः । त्रैलोक्यमोहनं देवं वीक्षमाणाः स्मरार्दिताः ॥ १२३ ॥
 गौरीं लक्ष्मीमखत्यौ रतिप्रीती तथारूणे । शशाङ्कध्वले ज्ञेये कान्तिकीर्ती हरिप्रिये ॥ १२४ ॥
 तृषिपुष्टी तथा श्यामे ध्यातव्ये हरिवल्लभे । नरेन्द्रदेवदैत्वानां प्रमदाः स्मरविह्वलाः ॥ १२५ ॥
 गृहीत्वा चन्दनार्दानि हेमरत्नस्रजः शिपे । आयान्त्यः परितो ध्येया देवदर्शनलालसाः ॥ १२६ ॥
 हेमप्रम्वनमालाभिधन्वनेर्विधिवैः शुभैः । त्रैलोक्यमोहनं देवं पूजयन्त्यो निरन्तरम् ॥ १२७ ॥
 शृपयः सिद्धगन्धर्वमनुजा मनुजाधिपाः । स्तुवन्तः परितो ध्येया हरिं सर्वप्रियं मिये ॥ १२८ ॥
 इन्द्रार्धलोकपालैश्च समन्तात् परिवारितम् । आब्रह्मपुत्रनान्तःस्यमर्वलोकैः प्रपूजितम् ॥ १२९ ॥
 कोटियोजनविस्तीर्णं हेमरत्नविनिर्मिते । मनःप्रीतिकरे देवि सायकामीष्टदायके ॥ १३० ॥
 धर्माद्यैर्निर्मिते देवि मण्डलत्रितयान्विते । विमलादिसुशक्तियुगे योगपीठे महाप्रभे ॥ १३१ ॥
 आमीनं चिन्तयेद् देवं सर्वमन्त्रविमोहनम् । भुवनानि महादेवि भामयन्तं निजलिपा ॥ १३२ ॥
 किन्नरोगगन्धर्वचारुणैः रोचरप्रज्ञैः । शीयमानगुणप्रावं मर्ववाञ्छितमिद्विदम् ॥ १३३ ॥
 सुपर्णयि-पट प्रोचता विग्रहे-पदमीरयेत् । पञ्चराजय धीशब्दं महि तन्नो-पदं वदेत् ॥ १३४ ॥
 गरुडः-शब्दमुशार्थं प्रवद्रेच प्रचोदयात् । गायत्र्येपा समाख्याता भिद्विदा मूलमन्त्रतः ॥ १३५ ॥
 मूर्तिं प्रकल्प्य देवेशं पूजयेच्चन्दनादिभिः । सर्वादिकं च भूपान्तमर्चयित्वा रमा ततः ॥ १३६ ॥
 ऊरौ दचेतरे चेद्वा ह्यङ्गानि पूजयेत् ततः । यर्मान्तकानि चाशासु विदित्चक्रं पुरो दिशाम् ॥ १३७ ॥
 दलेषु लक्ष्म्यादिकाश्च पूर्वाद्याशासु संयजेत् । दरचक्रगदाचारुमुसलानि विदित्चक्र ॥ १३८ ॥
 शार्ङ्गखड्गशुशोदयोतिपाशान् आशाधिपास्तथा । वज्रादीनि ततो बाह्ये कुमुदाद्यान् राहिर्यजेत् ॥ १३९ ॥
 ततो दद्यात् धूपदीपौ पूजयेच्च मनोः पदैः । देवि द्वादशभिः-पुष्पैः मारवाजस्य चोर्ध्वगम् ॥ १४० ॥
 त्रैलोक्यमोहनयेति युतैर्हृदयान्तकैः । पञ्चभिश्चाथ पुरुषोत्तमाधैः पूजयेत् क्रमात् ॥ १४१ ॥
 शक्तिश्रीमारदीजाद्यैर्हृदयैश्च नमोऽन्तकैः । पुरुषोत्तमसंज्ञश्च हृषीकेशाह्वयः मिये ॥ १४२ ॥
 विष्णुश्रीधररामाश्च ज्ञेयाः पञ्चापि ते क्रमात् । पडावरणमंयुक्तं पुरुषोत्तमपूजनम् ॥ १४३ ॥
 यः करोति भवेत् सोऽथ भाजनं सर्वसंपदाम् । ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपठित्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि जैमिनये
 ऋषये नमः । मुखे अमिताय च्छन्दसे नमः । हृदये श्रीपुरुषोत्तमाय देवतायै नमः । इति त्रिन्यस्य,
 प्राग्वहिनियोगमुक्त्वा, उँङ्गाँ पुरुषोत्तम त्रिभुवनमनोन्मादकर हुँ फट् हृदयाय नमः । १ सकलज-
 गत्तोभण लक्ष्मीदयित हुँ फट् शिरसे रथाहा । २ मन्मथोत्तमाङ्गज कामदीपन हुँ फट् शिखायै
 वपद् । ३ परमसुभग सर्वसौभाग्यकराप्रतिरूपक केशव स्वर हुँ फट् कवचाय हुँ । ४ सुरासुरमनुज-
 सुन्दरीहृदयविदारण सर्वप्रहरणर सर्वकामिक हन ५ हृदयबन्धनान्याकर्षय ६ महाबल हुँ फट् अत्राय फट्

२ विभुवतेश्वर सधंजनमनांसि हन ० द्वाय २ मे वशमालय ० हु फट् नेत्रत्रयाय वोपट् । इति नेत्रान्तपडहमन्त्रान-
 द्वादिदितान्तं करयोर्विन्यस्य नेत्रमन्त्रं कनिष्ठयोर्विन्यस्य, हृदायस्थानं विन्यस्य पद्माश्रेत्रे न्यसेदिति
 नेत्रान्तं पडहानि विन्यस्य, हृदये औंनम ह्रीं पराय पुर्यान्मने नम । शिरसि औंनम ध्रीं पराय सत्यात्मने
 नम । शिखायां औंनम ह्रीं परायच्युतात्मने नम । कवचस्थाने औंनम पुरयोत्तम पराय वासुदेवात्मने नम ।
 अस्त्रस्थाने औंनमोऽप्रतिरूप पराय संदर्पटात्मने नम । नेत्रयो औंलक्ष्मीनिधान पराय प्रभुजात्मने नम ।
 उदरे औंनम सकलजगदोभय पराय (अनिरुद्धात्मने नम । पृष्ठे औंनम सर्वस्वाहृदयाविदारण पराय नाटय-
 यात्मने नम । करयो औंनम शिशुभ्रमनमोन्मादकर पराय) ब्रह्मणे नम । ऊर्ध्वे औंनम परमसुभग पराय
 विष्णुवात्मने नम । जानुनो औंनम सौभाग्यकर पराय नृसिंहात्मने नम । पादयो औंनम सर्वकामप्रद
 पराय वराहात्मने नम । " वैतोऽप्यनोहनदृषीनेऽप्यप्रतिरूपमन्त्रश्च—सर्वस्वाहृदयाकर्षणं च नम " इति
 व्यापकं विन्यस्य, श्रीकरप्रकरोहवत् पञ्चवापात् पञ्चकामाश्च विन्यस्य, ऊर्ध्वं ह्रीं नम इत्यादि मातृकां
 विन्यस्य, अग्रे यद्यमातृकाममालान्त्रस्य वर्येण चत्वारिंशद्द्वारानादित् " शिरोयदनकृत्स्नादि " मातृकाव-
 र्णन्यासस्थानेषु नाभिपर्यन्तेषु विन्यस्याद्यशिष्टाक्षरेषु पञ्चवार्यान्वृत्त्ययकरऽमुसुखनामिकासु विन्यस्याक्षरत्रयं
 पृथक्कृतवादे व्यापकत्वेन विन्यस्य, मूर्ध्णामालानन्त्रेण सहृदयापकं विन्यस्य, ऊर्ध्वं कामाय रत्यै नम ।
 ऊर्ध्वां कामदाय प्रीत्यै नम । ऊर्ध्वं कान्ताय कामिन्यै नम । ऊर्ध्वं कान्तिमते मोहिन्यै नम ।
 ऊर्ध्वं फानगाय कनकस्यै नम । ऊर्ध्वं कामवाताय तिलात्मिन्यै नम । ऊर्ध्वं कामिने क्लरलतायै ।
 एवं ऊं कामुकाय श्यामलायै । लं कामवर्धनाय शुचिस्मितायै । लं कामाय विस्मितायै । एं रमाय
 विशालायै । ऐ रमणाय लेखिनायै । औं रतिनाथाय दिग्मय्यै । औं रतिप्रियाय रामायै ।
 अं रतिनाथाय कुन्दिनायै । अ रमाकान्ताय काम्यायै । कं रमणाय नित्यायै । खं निगावराय क-
 ल्यायै । ग नन्दकाय भोगिन्यै । घं नन्दनाय कामदायै । ङं नन्दिने सुलोचनायै । चं नन्द्यायै
 मुक्तायै । छ पञ्चशायय मर्द्विन्यै । जं रतिसलाय कलाप्रियायै । झ पुष्पधन्वने वरायै । ञं
 महाधनुषे सुमुद्यै । टं भ्रमणाय कलिन्त्यै । ठं भ्रमणाय जटिन्यै । डं भ्रमणाय पालिन्यै ।
 टं भ्रमाय शिवायै । ए भ्रान्ताय मुग्धायै । तं भ्रमकाय रमायै । थं भृङ्गाय भ्रमायै । दं भ्रान्तवा-
 राय लोलायै । ध भ्रमावहाय चञ्जलायै । नं मोहनाय दीर्घाञ्जलायै । पं मोहकाय रतिप्रियायै । फं
 मोहाय लोलायै । बं मोहवर्षकाय भृङ्गिन्यै । भं मन्दनाय पाटलायै । म मन्मथाय मन्दनायै । य
 मातङ्गाय मालायै । रं भृङ्गायकाय हंसिन्यै । लं गायनाय विभ्वतोमुख्यै । वं गीतिसाय जगदान-
 न्दिन्यै । श नर्तकाय रमण्यै । षं खेलकाय कान्त्यै । सं उन्नतकाय कलकण्ठ्यै । हं मत्तकाय वृ-
 ष्कोद्वयै । ङ विलामिने मेघश्यामायै । छ लोभवर्धनायोन्मत्तायै । इति मातृकास्थानेषु विन्यस्य, ततः
 श्रीकृष्णकरयोगानि द्वादशतन्त्राणि संहारात्मणो विन्यस्य, पार्श्वद्वयनामिगुणगुणद्वेस्मूलद्वयजानुद्वयगुणद्वया-
 हुलापु ऊर्ध्वे इति कामयान्तं प्रतिस्थानं विन्यस्य, पूर्वं वासुदेवप्रकरणोक्तप्रकारेण चन्मन्त्राङ्गरम्यासान्
 संहारासुष्टिस्थितिक्रमेण विन्यस्याद्यक्षरप्रकरोक्तमूर्तिपञ्चन्यासं कृत्वा, शिरसि त्रैणम । ललाटे तौनमः ।
 दक्षिणे फयनम । वामे मौनम । दक्षिणोर्मले हंनम । मध्ये नांनमः । मण्डिन्ये यंनम । अङ्गुलिमूले
 विंनमः । अग्रे यंनम । वामोर्मूले हंनम । मध्ये स्मंनम । माण्डिन्ये यंनम । अङ्गुलिमूले यंनम ।
 अग्रे धौनम । दक्षिणोर्मले यंनम । जानुनि हंनम । शूके तंनम । अङ्गुलिमूले धौनम । अग्रे विंनम ।

वामोऽमूले प्लुनमः । जानुनि प्रनमः । गुल्फे चानमः । अङ्गुलिमूले दानमः । अग्रे यातनमः ॥ नतः
 प्रागुक्ताद्ब्रह्मदादशाङ्गगणकामन्यानाम्बिधाय, वामे धौत्वां श्रिये नमः इति विन्यस्य, शिरानि स्वां लक्ष्म्यै० ।
 मुले स्वां सस्वत्यै० । कण्ठे स्तू त्त्यै० । गुह्ये स्तू प्रौत्त्यै० । कजुदि स्तू कान्त्यै० । हृदि स्वां कीर्त्यै० ।
 नाभौ स्वां तुष्ट्यै० । सर्वाङ्गे स्वः पुष्ट्यै० ॥ ततः प्राग्वद् व्यापकमन्त्रेण व्यापकं विन्यस्य, पुनरपि ष्ट-
 प्यदिन्यासं विधाय, यत्तस्मिं क्लीं धीरन्साय नमः । कण्ठे क्लीं कौस्तुभाय नमः । स्कन्धादिपादान्तं
 क्लीं वनमालाय नमः । दक्षिणपाद-करे श्रीं क्लीं सुदर्शनमहाचक्रराज दह २ सर्वदुष्टमयं कुह १ छिन्द २ भि-
 न्द २ विदारय २ परमस्नानं ब्रह्म २ भक्त्य २ भूतानि प्रासय २ हुं फद् स्वाहा चक्राय नमः । इति वि-
 न्यस्य, तद्दृष्ये हस्ते ओं क्लीं धृद तीक्ष्ण भिन्द २ हुं फद् स्वाहा चक्राय नमः । तद्दृष्ये ओं क्लीं संवर्तकमु-
 सल पोषय २ हुं फद् स्वाहा मुमलाय नमः । तद्दृष्ये दक्षिणहस्ते ओं क्लीं क्व क्व हुं फद् स्वाहा
 अक्रुशाय नमः । वामोर्ध्वे ओं क्लीं पाश यन्त्र २ हुं फद् स्वाहा पाशाय नमः । तद्दृष्ये ओं क्लीं
 जलचराय स्वाहा शङ्गाय नमः । तदध ओं क्लीं शाङ्गाय मशराय हुं फद् धनुषे नमः । तदध ओं क्लीं कौ-
 मोदकि महायले स्यांमुरान्तकि प्रसौद २ मर्दय २ हुं फद् गदायै नमः ॥ ततस्त्रैलोक्यमोहिनीमुद्रां कामवी-
 जनुबन्धुं भूमिं विन्यस्योक्तविधिना ध्यात्वा मानसपूजादियोगपञ्चाङ्गान्ते पतिराजाय स्वाहा । इति गण्डं
 संपूज्य, आगहनान्दिवुपोपचारान्ते देवस्य वामोरौ "श्रीं श्रियै नमः" । इति लक्ष्मीं संपूज्य, अष्टदलेकसरेषु देवा-
 प्रादि चतुर्दिक्षु हृदायद्गन्तुष्यं कोणेष्वर्ध्वं पुरतो नेत्रमिति पङ्क्तानि संपूज्य, अष्टदलेषु लक्ष्म्याद्यष्टशक्तिः प्रा-
 शुहा संपूज्य, दिग्दलाग्रेषु शङ्गाय नमः । चक्राय० । गदायै० । मुमलाय० । कोणदलाग्रेषु शाङ्गाय नमः ।
 महाय० । अक्रुशाय० । पाशाय० । इति संपूज्य लोकपालान् वज्रादींश्च संपूज्य बहिः पूर्वोक्तान् कुमुदा-
 रान् संपूज्य, धूपदीपौ समर्प्य, क्लीं त्रैलोक्यमोहनाय ह्रीं पराय पुरुषात्मने नमः । क्लीं त्रैलोक्यमोहनाय
 श्रीं पराय सन्यात्मने नमः । क्लीं त्रैलोक्यमोहनाय क्लीं परायाच्युतात्मने नमः । क्लीं त्रैलोक्यमोहनाय
 पुण्योत्तमाय पराय चानुदेवात्मने नमः । क्लीं त्रैलोक्यमोहनायामतिरूपाय क्लीं पराय संकल्पणात्मने नमः । क्लीं
 त्रैलोक्यमोहनाय लक्ष्मीनिधामाय पराय प्रयुक्तात्मने नमः । क्लीं त्रैलोक्यमोहनाय सकलजगत्क्षोभणाय परा-
 यानिरुद्धात्मने नमः । क्लीं त्रैलोक्यमोहनाय सर्वत्राहृदयविदारणाय पराय नारायणात्मने नमः । क्लीं त्रैलो-
 क्यमोहनाय त्रिभुवनमनेग्मादकराय पराय ब्रह्मात्मने नमः । क्लीं त्रैलोक्यमोहनाय परमसुभगाय पराय विष्णुवात्मने
 नमः । क्लीं त्रैलोक्यमोहनाय सर्वसौभाग्यकराय पराय नृसिंहात्मने नमः । क्लीं त्रैलोक्यमोहनाय सर्वकामप्र-
 दाय पराय वराहात्मने नमः ॥ ह्रीं श्रीं क्लीं पुण्योत्तमाय नमः । ह्रीं श्रीं क्लीं हृषीकेशाय नमः । ह्रीं श्रीं क्लीं विष्णवे
 नमः । ह्रीं श्रीं क्लीं श्रीधराय नमः । ह्रीं श्रीं क्लीं रामाय नमः । इति देवं संपूज्य नैवेद्यसमर्पणादि शेषं स-
 भापयेत् । तथा—

एवं संपूज्य विभिवल्लवमंरुषं जपेन्मनुम् । तद्दशांशं हुनेत् कण्ठे अर्षराकेशमन्त्रिमे ॥ १४४ ॥
 पलाशपुष्पैर्मनुना तद्वायव्याथवा श्रिये । वर्षं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणां भोजयेत् ततः ॥ १४५ ॥
 एवं मिदमनुर्देवि काम्यकर्माणि साधयेत् । ॥

अथ लक्ष्म्यं कृतयुगपत् । "एवं ध्यात्वा चतुर्लक्षं जपेन्मन्त्री समाहितः" इति सारसंग्रहचरणात् ।
 सारसंग्रहे—

मेविते नभवर्यम् संवेदाषु विधानकम् । पुन्योत्तमदेवस्य गदितं च मया प्रिये ॥ ४ ॥
गोपनीयं प्रवचनं सुस्मिन्सुस्मिन्मनसम् ।

इति ॥ नारदप्रदे—

तारमाग्ना नान्तः कर्णयुग्माद्विनश्यितः । डेयुक् शोनमगन्ध्य वसास्वात्रिवपुयुतः ॥ १ ॥
वयोदशाक्षणे मन्त्रः कीर्तितः पौन्योत्तमः ।

तारः प्रथमः । मारः द्विः । रमा थो । नान्तः प ऋणं ड, नेन पु । वसां गन्त, उन्म्यत उक्तागोपिते
न्यितन्नेन क । डेयुक् गोपनः गोपनान् । वसें हुं । अन्त्र फट् । अत्रियुः स्याद्वा । तथा—

श्वपित्रिमा च मारव्री छन्दः शौरं च देवता । पुन्योत्तमसंज्ञेन विश्वुत्तमोक्तमोदनः ॥ २ ॥

अङ्गवर्ष पूर्ववर्षैः षड्विध्यैर्भोजनया वचन् ।

ओ इति । स्तोत्रं शिवाः । थो शिवा । पुन्योत्तमः क्वचं । हुं फट् नेत्रं । स्वाहा अन्त्रमिति ॥

संज्ञेन मरुतं विष्णुं गङ्गवर्णं चतुर्भुजम् । शङ्खचक्रगदापद्मधारिणं पुन्योत्तमम् ॥ ३ ॥

शानादूर्ध्वगोत्रे तदाद्यन्ययोरन्ये ।

पूर्वोदिते तदः पीठे देवमानाद्य मन्त्रिन । अङ्गानि संवेदं दिक्षु वामुदेवादिकान् यजेत् ॥ ४ ॥

शङ्खः कोणगाः पूजाः शङ्खादीनि ततो यजेत् । (कुम्भनाग्नं लोकपालान् वज्रादीनि ततो यजेत्) । ५ ।

प्रयोगः सुगनः । तथा—

अपेन्मनुं वरुणलक्षं तन्मद्वक्षं हुनेव तथा । प्रकृष्टैः कमलैः परचान् तर्पणादि मनाचरेत् ॥ ६ ॥

पत्रं पिद्धमनुः कुर्यान् प्रयोगान् पूर्वमभवत् ।

इति श्रीनिदानदोषाध्यायाचार्यमगवन्पुण्यपादुश्रीगोविन्दाचार्यशिर्य—श्रीनगवच्छुद्धराचार्यशिर्य—
श्रीविष्णुगर्नाचार्यशिर्य—श्रीप्रगल्भाचार्यशिर्य—श्रीविद्यारत्नयतिविगचिते श्रीविद्या—
शंवाच्ये तन्त्रे मनविद्या श्यामः ॥ २० ॥

अष्टाविंशः श्वासः ।

अथ हृषीकेशमन्त्र । सारसंग्रहे—

अथोच्यते हृषीकेशमनुः सर्वार्थसाधकः । कामं ततो हृषीकेशा चायुर्नत्यन्त ईरितः ॥ १ ॥

अष्टाक्षरो मनुः प्रोक्तो हृषीकेशस्य शोभनः । ऋषिर्ब्रह्मा समुद्दिष्टोऽनुष्टुप् छन्द उदीरितम् ॥ २ ॥

देवता च हृषीकेशः सुरासुरनमस्कृतः । पद्दीर्घयुक्तमारुणं पङ्क्तानि प्रकल्पयेत् ॥ ३ ॥

कामं कामबीजं, हृषीकेशा स्वरूप, चायुर्यकार, नत्यन्तो नमोन्त । तथा—

शङ्खचक्रगदापद्धारिणं संसरोद्विष्टम् । गरुडोपरि सविष्टं शुभ्रवर्णं सुभूषणम् ॥ ४ ॥

पूर्ववदायुधध्यानम् ।

ततः पूर्वोदिते पीठे मूर्त्तिं देव समर्चयेत् । कर्णिकाया समावासा हृषीकेश समाहितः ॥ ५ ॥

अङ्गानि च ततः पश्चात् पूजयेदुक्तमार्गतः । वक्षःस्थले दक्षभागे श्रीवत्सायेति पूजयेत् ॥ ६ ॥

वामे च कौस्तुभायेति प्रीवाया पूजयेत् ततः । नमोन्तवनमालायै मुकुन्दायेति संयजेत् ॥ ७ ॥

मूर्त्तौ च कर्णिकाया तु पश्चिराजाय वै नमः । नमः पद्मजनाभाय गरुडोपरि पूजयेत् ॥ ८ ॥

ततोऽष्टदलपत्रे तु वक्ष्यमाणान् प्रपूजयेत् । पुरुषोत्तमको लक्ष्मीनिवासस्तदनन्तरम् ॥ ९ ॥

सकलाद्यो जगन्नाथो जगत्सौभाग्यकस्तथा । सर्वस्त्रीहृदयं पश्चान्मनोन्मादक एव च ॥ १० ॥

सम्यक्(तद्वत्)त्रिभुवनायश्च सर्वसौभाग्यदस्तथा । सर्वकामप्रदः परचाचतुर्थ्यन्तान् नमोन्तकान् ॥ ११ ॥

तत उत्तमङ्गा देवीं पूजयेत् श्रीं श्रिये नमः । ततश्च परितो देवान् पूजयेन्मन्त्रवित्तमः ॥ १२ ॥

लोकेशादच ततो वास्ये चञ्जारीनि ततो बहिः । ॥

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि प्रक्षये ऋषये नमः । मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये श्रीहृषीकेशाय देवतायै नमः इति विन्यस्य, प्राण्वहिनियोगमुक्त्वा नृता हृदयाय नमः इत्यादिपङ्क्तध्यानं कृत्वा, ध्यातायष्टपूजान्ते देवस्य वक्षसि दक्षभागे श्रीवत्साय नमः । वामभागे कौस्तुभाय नमः । प्रीवाया वनमालायै नमः । देवमूर्त्तौ मुकुन्दाय नमः । कर्णिकाया पश्चिराजाय नमः । तदुपरि पद्मजनाभाय नमः । अष्टदलेषु पुरुषोत्तमाय नमः । लक्ष्मीनिवासाय० । सकलजगन्नाथाय० । जगत्सौभाग्याय० । सर्वस्त्रीहृदयमनोन्मादनाय० । त्रिभुवनमनोन्मादनाय० । सर्वसौभाग्यदाय० । सर्वकामप्रदाय० । इति देवप्रादिप्रादक्षिण्येन सपूज्य, देवस्य वामोत्सङ्गे श्रीं श्रिये नमः । देवस्य परितः सर्वदेवताभ्यो नमः । इति सपूज्य लोकेशावादि सर्वे प्राण्यत् समापयेदिति ॥ तथा—

वर्णतन्त्रं जपेन्मन्त्रं तद्दृशांशं हुनेद् शुभः । आज्याङ्गैः कमलैः कुङ्कुमैः शोभनमन्त्रवित्तमः ॥ १३ ॥
 तर्पणं न्यामिपेकं च कुर्याद् ब्राह्मणभोजनम् । एवं सिद्धमनुः मन्मथ् साधयेदिष्टमात्मनः ॥ १४ ॥
 मंमोहनीप्रसूनेश्च तर्पणं सर्वकामदम् । तथा पूर्वमनुः सोऽपि हृषीकेशस्य निद्विदः ॥ १५ ॥

(मंमोहनी विजया)

स्याने हृषीकेश इति ऋषिरर्जुन इरिति । छन्दोऽनुष्टुप् देवता च हृषीकेशः मनीरितः ॥ १६ ॥
 अङ्गानि मारवीजेन ध्यानपूजादि पूर्ववत् । ॥

इति । मारुतप्रहे—

रमारुद्धं मारवीजं श्रीघणाय ततो वदेत् । त्रैलोक्यमोहनायेति नत्यन्तः षोडशाक्षरः ॥ १ ॥
 मारवीजं कामवीजं, तद्रमारवीजेन वन्दं ध्यात्, तेन योऽङ्गोऽर्थो इति । नत्यन्तो नमोन्तः । तथा—
 ऋषिर्ब्रह्मा समुद्रदिष्टो गायत्रं छन्द इरितम् । देवता श्रीघरः प्रोक्तः सर्वदेवाघान्दितः ॥ २ ॥
 श्रीवीजेन षडङ्गानि कुर्याद् दीर्घयुजा सुधीः । ॥

दुग्धान्धौ सकलर्तुमोचितवने द्वीपे च कल्पद्रुमं

तस्यायः कमलोरुपीठत्रिलमल्पघीन्द्ररम्पासने ।

विभ्राणं करपङ्कजैरिदरौ मम्मगृगदामभ्युजं

स्वर्णामं मुहुटोल्लमन्मणिरुचा दीप्तं भजे श्रीघरम् ॥ ३ ॥

जपपूजादिकं सर्वमस्य पूर्ववदाचरेत् । पूर्ववत् हृषीकेशवत् ।

लक्ष्मिकं जपेन्मन्त्रं तद्दृशांशं हुनेद् घृतैः । तर्पणादि ततः कुर्यात् पूर्ववत् साधकोत्तमः ॥ ४ ॥
 ततः सिद्धे मनौ मन्त्री काम्यकर्म समाचरेत् । सुगन्धैः श्वेतपुष्पैश्च होमो लक्ष्मीकरः शुभः ॥ ५ ॥
 श्रीकराद्युदितान् योगान् विदध्यात् तत्र साधकः । ध्यानपूजाजपाद्यैर्यो भजते श्रीघरं नरः ॥ ६ ॥
 पुनर्पात्रैश्चर्षकीर्तौः प्राप्नोत्यखिलमंपदः । अपुत्रः परमं विष्णोर्धाम संविशते पुनः ॥ ७ ॥

इति ॥ तथा—

अच्युतानन्दगोविन्द-पदं डेन्तं ममुचरेत् । हृदन्तोऽयं मनुः प्रोक्तो रुद्रमख्याक्षरः पुनः ॥ १ ॥
 अथर्वेते त्रयो मन्त्राः प्रोच्यन्ते सर्वकामदाः । अच्युताय नमो हेकोऽनन्ताय नम इत्यपि ॥ २ ॥
 गोविन्दाय नमः प्रोक्तस्तृतीयो देशिकोचमैः । समुदायैकमन्त्रस्य ऋषिः शौनक इरितः ॥ ३ ॥
 विराद् छन्दो देवता च परमात्मा हरिः स्मृतः । षडङ्गविधिरुक्तो हि द्विरुक्तैर्मन्त्रनामभिः ॥ ४ ॥
 मन्त्रत्रितयपक्षे तु देवता छन्द इत्युभे । पूर्वोक्ते च मुनिः प्रोक्तः सम्यक् पराशरस्तथा ॥ ५ ॥
 व्यामश्च नारदश्चैव मन्त्रवर्णैः षडङ्गकम् । शङ्खचक्रधरं देवं चतुर्बाहुं किरीटिनम् ॥ ६ ॥
 सर्वायुधैरुपेतं तं गरुडोपरि संस्थितम् । मनकादिमुनीन्द्रैस्तु सर्वदेवैरुपासितम् ॥ ७ ॥
 श्रीभूमिमाहितं देवमुद्यदादित्यसंनिभम् । प्रातरुत्पहसांशुमएहलोपमकुरएहलम् ॥ ८ ॥

मर्लोकस्य रक्षाधर्मनन्तं नित्यमेव हि । अमयं वरदं देवं धारयन्तं श्रुदान्वितम् ॥ ६ ॥
 पूर्वोदिते यजेत् पीठे वैष्णवे तूत्रभर्तृना । देवमावाद्य मन्त्रार्द्धः प्रथमायुतिरिष्यते ॥ १० ॥
 चक्राद्यैश्च द्वितीया स्यात् तृतीया सनकादिभिः । सनकः स्यात् ततस्तद्वत् सनन्दनसनातनौ ॥ ११ ॥
 सनत्कुमारश्च पराशरो व्यामरश्च नारदः । शौनकोऽष्टम एवं स्याच्चतुर्था लोकपालकैः ॥ १२ ॥
 तदायुग्मैः पञ्चमी स्यादेवं पूजा मधीरिता । ॥ ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगर्षाडन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि शौनकाय
 ऋषये नमः । मुखे विराजे छन्दसे नमः । हृदि हृद्ये परमारम्भे देवतायै नमः इति विन्यस्य, त्रिनियो-
 गमुक्त्वा, अञ्चयुताय हृदयाय नमः । अञ्जन्ताय शिरसे० । अञ्जोविन्दाय शिखा० । अञ्चयुताय
 कवचाय० । अञ्जन्ताय नेत्र० । अञ्जोविन्दाय श्रवणा० । इति षट्पङ्क्त्यात् कृत्वा व्याताद्यङ्गार्धान्ते अष्ट-
 धलेषु प्रागुक्तचक्रायुषाष्टकं सप्तम्यं, द्वितीयाष्टके—सनकाय नमः । सनन्दनाय० । सनातनाय० । सनत्कु-
 माराय० । पराशराय० । व्यामराय० । नारदाय० । शौनकाय० । इति सप्तम्यं लोकेशाचांदि सर्वं प्राग्ज-
 त्तमाप्येदिति । तथा—

लक्ष्मणेक जपेन्मन्त्रं तद्दशांशं हुनेद् घृतैः । तर्पणं स्यादभिषेकं च कुर्याद् ब्राह्मणभोजनम् ॥ १३ ॥
 एवं कृतमतस्तस्य रोगनाशो भविष्यति । कन्यार्यां लाजहोमेन लक्ष्मणार्थं विन्द्वहोमतः ॥ १४ ॥
 वस्त्रार्थं पुण्यहोमेन दारोग्यार्थं तिलैर्द्वैतैः । तत्तत्फलमवाप्नोति मन्त्रविभ्रात्र संशयः ॥ १५ ॥
 रविशरं जले स्थिता नामिमात्रे जपेद् बुधः । अष्टोत्तरसहस्रं तु वरनाशो भविष्यति ॥ १६ ॥
 विनाहार्यां जपेन्माम शशिमेण्डलमण्डनम् । देव व्याघ्रेणभेत् कन्यां शोभना च कुटुम्बिनीम् ॥ १७ ॥
 जपहोमार्चनाभिर्यो भजेन्मन्त्रं समाहितः । श्रुतेह सकलान् भोगान् याति विष्णोः परं पदम् ॥ १८ ॥
 इति ॥ अथ नृसिंहमन्त्रः । मारुतश्रेष्ठ—

अथ वक्ष्ये समासेन नरसिंहमनोः शुभम् । विधानं सजपध्यानं पूजाहोमादिभेदतः ॥ १ ॥
 संमारातिप्रशमनं दृःखदारिद्र्यनाशनम् । सर्वरोगहरं मृत्युनाशनं मोक्षदायकम् ॥ २ ॥
 विष्णुः शार्ङ्गो बह्निविन्दुयुतो नीरं त्रिमूर्तियुक्तः । बह्निविन्दुयुतः कालो व्योम दीपयुतं जलम् ॥ ३ ॥
 मनेत्रं देगिकं, प्रोक्तं तदन्तं कर्णविन्दुयुक्तः । शान्तो दान्तानिषिष्टश्च चतुर्वीयो जलान्वितः ॥ ४ ॥
 माम् विन्दुयुतं प्रोक्तं तद्वत् शान्तं (सर्प) च पूतना । सद्ययुक्ता सकर्णोऽथ कालः कान्तः सविन्दुयुक्तः ॥ ५ ॥
 त्रिभिरुमयुता दीर्घा भृगुः नेत्रेन्दुमयुतः । व्योम विन्दुयुतं नामिन्त्रिमूर्तिः श्वेत एव च ॥ ६ ॥
 दान्तो विन्दुयुतो नामिस्तूर्णाधरविन्दुयुक्तः । कालस्त्रिभिरुमयुतः पूतना वालिकर्णयुक्तः ॥ ७ ॥
 विभिरुमयुतः सूर्यः शुद्धिः कर्णविन्दुयुक्तः । दीर्घा कालोऽनन्तयुतो रविशयुममन्वितः ॥ ८ ॥
 व्योम विन्दुयुतं प्रोक्तो मन्त्रो द्वाविंशदक्षरः । वेदादिमायापुटितं केचिदाहुर्मनीषिणः ॥ ९ ॥
 इति । विष्णु उ । शार्ङ्गो ग, बह्नि र, विन्दु, अं, ताभ्या युक्तस्तेन अ । नीरं च, त्रिमूर्ति ई, तेन

दी । वङ्गि र, विन्दु अं, तेन र । फालो म । व्योम ह, दीर्घ आ, तेन हा । जलं य, सनेत्रं इयुतं, तेन वि । शान्तः ए, दान्तो ए, कर्णं उ, विन्दु अं, तं प्लुं । चतुर्तीयो ज, जलं य, तेन ज्य । मासं ल, विन्दु अं, तेन लं । शान्तं त, तद्वत् विन्दुमत्तेन तं । सर्वं स्वरूप । पूतना त, सद्य ओ, तेन तो । कालो म, कर्णं उ, तेन मु । (शान्त) ए, विन्दुरनुस्वारस्तेन ग । त्रिविक्रम ऋ, तद्युता दीर्घा न तेन नृ । भृगु न, नेत्रे इ, इन्दुरनुस्वारस्तेन मि । व्योम ह, विन्दुयुत तेन ह । नाभिः भ, त्रिमूर्ति- ई, तेन मी । श्वेत प । दान्तो ए, विन्दु अ, तेन एं । नाभिः म । ततुर्तीय इ, रम्यरूपं, विन्दु अं, तेन ङं । फालो म, त्रिविक्रम ऋ, तेन नृ । पूतना त, चाली य, कर्णं उ, तेन ल्यु । त्रिविक्रम ऋ, स्युं म, तेन नृ । शुद्धि त, कर्णं उ, य स्वरूप, विन्दु अं, तेन ल्यु । दीर्घा न । कालो म, धनन्त आ, तेन मा । रवि म, घायु य, तेन ग्य । व्योम ह, विन्दु अं, तेन हं इति । स्पष्ट तु— "उग्रं वीरं महाविप्लुं प्रलम्भं सव्यं तामुपमम् । नृमिहं भीषणं भद्रं नृच्युमृत्युं नमाम्यहम् ॥" इति ॥ तथा—

ब्रह्मा ऋषिः समुद्रदिष्टोऽनुष्टुप् छन्द उदाहृतम् । देवता नरसिंहोऽर्धं सुरामुरनमस्कृतः ॥ १० ॥
 वेदैश्चतुर्भिर्वसुभिः पद्भिः पद्भिश्च वेदकैः । पङ्क्तुमुक्तं मन्त्रार्थैः केचित् पद्द्विर्धमायया ॥ ११ ॥
 सहितैरङ्गमिच्छन्नि परे पञ्चाङ्गमूचिरे । पादैः सर्वेषु मन्त्रेषु वर्णन्यासमायाचरेत् ॥ १२ ॥
 पञ्चाहं तु श्रुतिर्नमतम् । तथा वेदे चाद्यर्षण्ये नृसिंहतापनीये— "तस्य हि पञ्चाङ्गानि भवन्ति । चत्वारः पाशाश्चत्वार्यङ्गानि भवन्ति सप्तण्यं सर्वमेव भवतीति" इति । तथा—

शीर्षेऽलिके नेत्रयुग्मे आस्यटोऽपादमन्धिषु । अग्रयुक्तेषु कण्ठे च हृदि नामौ च पार्श्वके ॥ १३ ॥
 ष्टे कङ्कदि विन्यस्येत् क्रमान्मन्त्रार्थकान् सुधीः । नृमिहमानिध्यकरो न्यासो दशविधस्तिहः ॥ १४ ॥
 सप्रोच्यते तत्र पूर्वमद्गुलीन्याम उच्यते । दशाङ्गुलीनां प्रत्येकं पर्वण्यं त्रितयेषु च ॥ १५ ॥
 त्रिंशद्वर्णान् क्रमान्वस्य शिष्टौ द्वौ तलयोर्न्यसेत् । द्वितीयमचरन्यामं देहे कुर्याद्विचक्षणः ॥ १६ ॥
 ब्रह्मरन्ध्रे च शिरसि भाले भ्रूमध्यके ततः । नयने नयनाधश्च कपोले कर्णमूलयोः ॥ १७ ॥
 दन्तपञ्चयोश्च चिबुके उत्तरोष्टेऽधरोष्टके । कण्ठे नामौ भुजे ढले वामे च हृदये तनौ ॥ १८ ॥
 अन्त्यं दक्षे करतले वामे चापि कटौ तथा । भेद्रे चोरो तथा जानुजङ्घागुल्फेषु मन्त्रवित् ॥ १९ ॥
 पादाङ्गुलीषु च ततो बाहोरङ्गुलिषु क्रमात् । पर्वमधिषु मद्रोमकृपेषु क्रमतो न्यसेत् ॥ २० ॥
 रक्षास्थिमज्जानु तथा न्यसेद्वर्णान् क्रमात् सुधीः । तृतीयो वर्णविन्यामः प्रोच्यते सर्वकामदः ॥ २१ ॥
 पादे गुल्फे च जङ्घायां जान्वोरुत्तौ तथा कटौ । नामौ हृदि न्यसेद् बाहोः कण्ठे च चिबुके ततः ॥ २२ ॥
 दन्ते चोष्टे कपोले च कर्णास्ये च तथा नाभि । नेत्रे च मूर्धनि तथा मन्त्री वर्णान् समाहितः ॥ २३ ॥
 चतुर्थोऽयं पदन्याम उच्यते श्रुतिमुक्तिदः । शिखायां मूर्ध्नि नामाया नेत्रे श्रोत्रे तथा मुखे ॥ २४ ॥
 हृदि नामौ कटौ जान्वोः पादयोः क्रमतो न्यसेत् । चतुरक्षरसंज्ञोऽयं न्यासः पञ्चम उच्यते ॥ २५ ॥
 नामाग्रे नयने श्रोत्रे नामौ हृदि च मूर्धनि । बाह्वोश्चरणयोर्न्यसेच्चतुरर्थकामाद् बुधः ॥ २६ ॥
 षष्ठः पादैश्च विन्यासो मन्त्रविद्धिः प्रकीर्तितः । मूर्ध्नि वक्षसि नामौ च सर्वाङ्गे क्रमतो न्यसेत् ॥ २७ ॥

(सप्तमः स्यादथ न्यासो मूर्धादि-हृदयावधि । पादादि-हृदयान्तं च न्यस्येदर्धद्वयं मनोः ॥ २८ ॥
 उग्रादिरष्टमो न्यासो निम्बजिर्गदितः शुभः । उग्राद्युग्रादि च पुनः पदानीह नमाम्यहम् ॥ २९ ॥
 इत्यन्तकानि नवसु स्थानेषु क्रमतो न्यसेत् । मुखे शिरसि नासायां चक्षुषोः श्रोत्रयोस्तथा ॥ ३० ॥
 के शिखास्थानके तद्वद् हृदि नामौ ततो न्यसेत् । कठ्यादि-पादपर्यन्तं क्रमात् न्यस्येत् यथाविधि ॥ ३१ ॥
 वीराख्यो नवमो न्यासः प्रोच्यते सर्वकामदः । वीरादिकानि पूर्वोक्तपदानि नव विन्यसेत् ॥ ३२ ॥
 नमाम्यहं-पदान्तानि पूर्वोक्तस्थान एव च । नृसिंहाख्यश्च दशमः प्रोच्यते न्याम उत्तमः ॥ ३३ ॥
 नृसिंहपदपूर्वाणि पदान्युग्रादिकानि च । स्थानेषुकेषु विन्यस्य नवसु क्रमशः सुधीः ॥ ३४ ॥
 मूलाधारे षडङ्गानि विन्यमेनमन्त्रविचमः । मूलाधारात् तथा नामौ न्यस्येद्वर्णत्रयं बुधः ॥ ३५ ॥
 नाभेर्हृदयपर्यन्तं न्यस्येद् वर्णचतुष्टयम् । हृदोऽभ्रमभ्यपर्यन्तं न्यस्येद् वर्णचतुष्टयम् ॥ ३६ ॥
 वर्णद्वयं पादयुगे शिष्टं वर्णद्वयं न्यसेत् । मूर्धादि-पादपर्यन्तं चिन्तयेन्नृहरिं विशुम् ॥ ३७ ॥
 नृसिंह मजे जानुविन्यस्तवाहु त्रिनेत्रं शुजपोल्लमञ्चक्रशङ्खम् ।
 कृशानूपमभ्योतिषा ग्रस्तदैत्यं शिरःशोभिदंप्रासुदीप्तद्विजिह्वम् ॥ ३८ ॥

इति ध्यानम् । दक्षनामयोश्चक्रशङ्खौ ।

यजेत् पूर्वोदिते पीठे वैष्णवे प्रोक्तवर्मना । मूलेन मूर्तिं संकल्प्य देवमावाह्य मन्त्रवित् ॥ ३९ ॥
 तस्मां मूर्तिं विधानेन नृसिंहं पूजयेत् ततः । वामाङ्के नृहरेः पूज्या लक्ष्मीर्भूपर्णभूषिता ॥ ४० ॥
 वामे पद्मधरा दक्षबाहुना नृहरिं विशुम् । आश्लिष्यन्ती शान्तमूर्तिस्ततोऽङ्गानि प्रपूजयेत् ॥ ४१ ॥
 पूजयेद् दिक्षु पद्मीन्द्रं तथा शर्वमनन्तरुम् । भव कमलपूर्वं च विदिक्षु च यजेच्छुभम् ॥ ४२ ॥
 द्विपुष्टिं च पुष्टिं च द्वितीयावृत्तिरारिता । ततोऽष्टभिर्नृसिंहैश्च तृतीयावृत्तिरिष्यते ॥ ४३ ॥
 शङ्खिन चक्रिणं स्वर्णवर्णं यामलनामसम् । नृसिंहं स्तम्भनायेति दले प्राच्या प्रपूजयेत् ॥ ४४ ॥
 धृताम्बुजगदाशङ्खचक्रं वरपक्रियाक्षमम् । सिन्दूरारुणमाग्नेयं पूजयेद् दक्षिणे ततः ॥ ४५ ॥
 आत्रमातां शङ्खचक्रे गदा खड्गं च विभ्रतम् । भिन्नदैत्यहृदं कृष्णं त्रिनेत्रं मारणक्षमम् ॥ ४६ ॥
 विद्वेषोच्चाटनकर नीलोत्पलसमप्रमम् । शङ्खचक्रगदालोहदण्डं निश्चैत्रिणे दले ॥ ४७ ॥
 मूर्तीर्घ्यां शङ्खचक्रासिपाशान्वितकराम्बुजम् । शक्रियुक्तं जपापुष्पनिभमार्कणक्षमम् ॥ ४८ ॥
 (वायवीये तु शवलं शङ्खचक्रे गदामये । त्रिभ्राणं पुष्टिदं नेत्रत्रितयालङ्कृताननम् ॥ ४९ ॥
 उदरदले नृसिंहं तं पाञ्चजन्यं सुदर्शनम् । गदानिधीं च विभ्राणं लक्ष्म्या युक्तं निधिप्रदम् ॥ ५० ॥
 त्रिधामूर्तिमुदक्पूर्वं धीराभ पीतवामसम् । पाशाङ्कुशधरोद्भाङ्कुशङ्खचक्रधरं विशुम् ॥ ५१ ॥
 हृत्सरोरुहमध्यस्थं चन्द्रपुञ्जमुनिर्मलम् । लक्ष्म्या युक्तं नारसिंहं पूजयेत् साधकः सदा ॥ ५२ ॥
 चक्रं खड्गं महापद्मं मुमलं देवदक्षिणे । शङ्खं खेटं गदां शङ्खं पूजयेद् देववामतः ॥ ५३ ॥

एभिश्चतुर्थांशैः स्वाङ्गज्यादिभिरनन्तरम् । लक्ष्म्यां दक्षिणतस्तुष्टिं वामे तत्रैव कौस्तुभम् ॥ ५४ ॥
 श्रीवत्सं दक्षिणे मध्ये वनमालां च पूजयेत् । पीताम्बरं ब्रह्मयज्ञं नामिषणं किरिटकम् ॥ ५५ ॥
 भूषणानि च सर्वाणि पुरोभागे प्रपूजयेत् । पट्टी श्रद्धादिभिः प्रोक्ता श्रद्धा मेधा च कामिका ॥ ५६ ॥
 भीमा मा चैव समया चकान्द्री (१) दीप्तिरष्टमी । लोकेशः सप्तमी प्रोक्ता वज्राद्यैरष्टमी मता ॥ ५७ ॥
 एवं संपूज्य विधिवत् माघकोऽभीष्टमाशुष्यात् । ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातःहत्यादियोगपठित्यासांग्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि प्रक्षेपे ऋषये नमः । मुपे अहुपृष्टन्दमे नमः । हृदये धौर्निह्नाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य प्राग्बद्धिनियोगमुक्त्वा, उग्रं वीरं हृदयाय नमः । महाविष्णुं शिरसे । ज्वलन्तं सर्वतोमुखं शिखा । नृसिंहं भीषणं कवचाय । भद्रं मृत्युमृत्युं नेत्रत्रयाय । नमाम्यहं अस्त्राय । इति करपङ्कन्यासं कृत्वा, ओं उं नमः शिरसि । एवं प्रं ललाटे । वां दक्षनेत्रे । रं वामनेत्रे । मं मुपे । दां दक्षदेमूले । विं रूंपरे । षण्ं मण्डिवग्धे । ज्यं अहु-
 लिमूले । लं अग्रे । तं वामदेमूले । मं रूंपरे । रं मण्डिवग्धे । तां अहुलिमूले । मुं अग्रे । सं दक्षो-
 मूले । नृं जानुनि । मिं गुल्फे । हं अहुलिमूले । भीं अग्रे । पं वामोक्तमूले । एं जानुनि । भं गुल्फे ।
 टं अहुलिमूले । मूं अग्रे । त्वं कण्ठे । मूं हृदि । त्वु नामौ । नं दक्षपाभ्यं । मां वामे । म्यं पृष्ठे । हं
 कटुदि ॥ (१) इत्तकराहुष्टमूलादिपर्यत्रये उग्रं वीर्यं । तर्जनीपर्यत्रये रंमहां । मध्यमापर्यत्रये विष्णुं ज्यं । अनामा-
 पर्यत्रये लंतंमं । कनिष्ठापर्यत्रये वंतौमुं । वामकनिष्ठापर्यत्रये संनृंमिं । अनामापर्यत्रये हंमंपं । मध्यमा-
 पर्यत्रये रंमंडं । तर्जनीपर्यत्रये मूंरुंमूं । तदहुष्टपर्यत्रये त्वुंनंमां । दक्षकरतले म्यं । वामे हं ॥ (२)
 प्रह्वरन्ध्रे उंनमः । शिरसि प्रं । भाले वां । भ्रुमध्ये रं । नेत्रयोः मं । नेत्राद्य हां । कपोलयोः
 विं । कर्णमूलयोः षण्ं । दन्तपंतयोः ज्यं । चिबुकं लं । उत्तरोष्ठे तं । अधरोष्ठे सं । कण्ठे वं ।
 नामौ तां । दक्षमुजे मुं । वामे रं । हृदये नृं । सर्वाङ्गे मिं । दक्षकरतले हं । वामे भीं । कटौ
 पं । लिङ्गे एं । ऊर्ध्वं भं । जानुनोः टं । जङ्घयोः मूं । गुल्फयोः त्वं । पादाहुलीषु मूं । कराहु-
 लीषु त्वं । सर्वाङ्गरोमत्रयेषु नं । रक्ते मां । अन्ध्रि म्यं । मञ्जालु हं ॥ (३) दक्षपादे उंनमः ।
 वामे प्रं । दक्षगुल्फे वां । वामे रं । दक्षजहाया मं । वामजहाया हां । दक्षजानुनि विं । वामे षण्ं ।
 दक्षोत्तौ ज्यं । वामे लं । दक्षशटौ तं । वामे सं । नामौ वं । हृदि तां । दक्षकरं मुं । वामे
 सं । कण्ठे नृं । चिबुकं मिं । ऊर्ध्वदन्तेषु हं । अधोदन्तेषु भीं । ओष्ठे पं । अधरोष्ठे षं ।
 दक्षकपोले भं । वामे टं । दक्षकर्णे मूं । वामे त्वं । मुखे मूं । दक्षनसि त्वं । वामे नं । दक्षनेत्रे
 मां । वामे म्यं । मूर्ध्नि हंनमः ॥ (४) उग्रंनमः शिखायां । वीरं मूर्ध्नि । महाविष्णुं नासायां । ज्वलन्तं
 नेत्रयोः । सर्वतोमुखं श्रोत्रयोः । नृसिंहं मुखे । भीषणं हृदि । भद्रं नामौ । मृत्युमृत्युं कटौ । नमामि
 जानुनो । अहं पादयोः ॥ (५) उग्रवीरं नमः नासाग्रे । महाविष्णुं नेत्रयोः । ज्वलन्तं स श्रोत्रयोः । र्वतो-
 मुखं नामौ । नृसिंहं भीं हृदि । पणं भद्रं मूर्ध्नि । मृत्युमृत्युं वाहो । नमाम्यहं पादयोः ॥ (६) उग्रं-
 वीरं महाविष्णुं नमो मूर्ध्नि । ज्वलन्तं सर्वतो मुखं नमो वक्षसि । नृसिंहं भीषणं भद्रं नमो नामौ । मृत्यु-
 मृत्युं नमाम्यहं नमः सर्वाङ्गे ॥ (७) मूर्धादि उग्रवीरमित्यादि पूर्वार्धं नाभ्यन्तं न्यस्येत् । नाभ्यादिपादान्तं
 नृसिंहमित्युत्तरार्धं न्यसेत् ॥ (=) उग्रमग्रे नमाम्यहं नमो मुखे । उग्रं वीरं नमाम्यहं नमः शिरसि । उग्रं
 महाविष्णुं नमाम्यहं नमो नासायां । उग्रं ज्वलन्तं नमाम्यहं नमश्चतुषोः । उग्रं सर्वतो मुखं नमाम्यहं नमः ।

श्रोत्रयोः । उग्रं नृसिंहं नमाम्यहं नमो ब्रह्मरन्ध्रे । उग्रं भीषणं नमाम्यहं नमो हृदि । उग्रं भद्रं नमाम्यहं नमो नाभौ । उग्रं मृत्युमृत्युं नमाम्यहं नम कठ्यादिपादद्वयाग्रान्तम् ॥ (६) वीरमुग्रं नमाम्यहं नमो मुखे । वीरं वीरं नमाम्यहं नम शिरसि । वीरं महाविष्णुं नमो नाम्नायां । वीरं ज्वलन्तं नमाम्यहं नमश्चक्षुषोः । वीरं सर्वतो मुखं नमाम्यहं नम श्रोत्रयोः । वीरं नृसिंहं नमाम्यहं नमो ब्रह्मरन्ध्रे । वीरं भीषणं नमाम्यहं नमो हृदये । वीरं भद्रं नमाम्यहं नमो नाभौ । वीरं मृत्युमृत्युं नमाम्यहं नम कठ्यादिपादान्तं ॥ (७) नृसिंहमुग्रं नमाम्यहं नम मुखे । नृसिंहं वीरं नमाम्यहं नमः शिरसि । नृसिंहं महाविष्णुं नमो नाम्नाया । नृसिंहं ज्वलन्तं नमाम्यहं नम चक्षुषोः । नृसिंहं सर्वतो मुखं नमाम्यहं नम श्रोत्रयोः । नृसिंहं नृसिंहं नमाम्यहं नम ब्रह्मरन्ध्रे । नृसिंहं भीषणं नमाम्यहं नमो हृदये । नृसिंहं भद्रं नमाम्यहं नमो नाभौ । नृसिंहं मृत्युमृत्युं नमाम्यहं नम कठ्यादिपादान्तं ॥ ततो मूलपङ्क्तानि चिन्त्यस्य ध्वानादिपुष्पोपचारान्ते, देवस्य धामाङ्के श्रीलक्ष्म्यै नम इति लक्ष्मीं संपूज्य, ततः प्राम्बत् पङ्क्तानि संपूज्य दिग्दलेषु देवाग्रादि—पर्लान्त्राय नम । शर्वाय० । अन्नन्ताय० । कमलमध्याय० । विदिग्दलेषु—श्रियै नम । द्विष्यै० । तुष्ट्यै० । पुष्ट्यै० । द्वितीयाष्टदले—देवाग्रादि—स्तम्भननृसिंहाय नम । यशस्यनृसिंहाय नम । मारुणनृसिंहाय नम । विद्वेषोष्ठाटननृसिंहाय नम । आकर्षणनृसिंहाय नम । तुष्टिद्विनृसिंहाय नम । निधिप्रद्वनृसिंहाय नम । विद्यामूर्तिनृसिंहाय नम इति संपूज्य, दक्षिणेषु देवस्य दक्षिणस्थेषु—चन्द्राय नम । श्रद्धाय० । पद्माय० । मुक्ताय० । वामस्थेषु—शर्वाय नम । खेटाय० । गदायै० । शार्ङ्गाय० । इत्युपर्यपरिभावेन संपूज्य, पुनर्देवस्थैव दक्षिणे लक्ष्म्यै नम । वामे तुष्ट्यै० । वामे कौस्तुभाय० । दक्षिणे श्रीघन्ताय० । मध्ये वनमालायै० । देशाग्रे ब्रह्मन्त्राय० । पीताम्बराय० । नाभिपद्माय० । किरीटाय० । सर्वभूषणेष्व्यो० । तृतीयेऽष्टदले—भद्रायै नम । मेधायै० । कामिकायै० । भ्रामायै० । प्रायै० । भवाय० । चक्रास्थै(?) । दीप्त्यै० । इति संपूज्य लोकेशार्चाविसर्गं समापयेदिति ॥ वैखानसपञ्चरात्रे—

अष्टलक्ष जपेन्मन्त्रं दीक्षितो विजितेन्द्रियः । तद्दर्शनेन जुहुयाद् घृताङ्गद्विपाञ्जले ॥ १ ॥
एव कृतयुगपरः ।

द्वात्रिंशलक्षमानेन जपेन्मन्त्रं जितेन्द्रियः । तत्सहस्रं प्रजुहुयाद् घृताङ्गद्विपा ततः ॥ १ ॥
इति सारमग्रहाद् । अत्र शताशो होम उक्तः । एव विकल्पः । बाहुल्याद्दशरूपयो वा । तथा—
सर्वेषां मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणाराधनं तथा । कुर्यात् ससिद्धमशस्तु प्रयोगानाचरेत् ततः ॥ १ ॥
काम्यप्रयोगसिद्धयर्थं ध्यानभेदोऽयं कथ्यते । ॥

समुद्यत्सहस्रार्कमामं त्रिनेत्रं प्रभाभीषणं वज्रतुल्यं चरन्तम् ।

कृशानुं धनैर्कैर्भूषैर्भीषणाङ्गं स्वहस्ताग्रजोद्भिन्नदैत्य भजे तम् ॥ २ ॥

शूरकर्मादिविषये सरेद् देवं भयानकम् । विश्वरूपमयं ध्यानं नृहृगः प्रोच्यतेऽयुना ॥ ३ ॥
नृसिंहं तं महाभीमं कालानलमममम् । अश्रमालाधरं रौरवं कण्ठहारेण शोभितम् ॥ ४ ॥
नागयज्ञोपवीतं च पञ्चाननमुशोभितम् । चन्द्रमौलिं नीलकण्ठं प्रतिवर्कं त्रिलोचनम् ॥ ५ ॥
भुजैः परिवस्यकाशैर्दशभिः परिशोभितम् । अक्षयुजं गदां पञ्च शङ्खं गोक्षीरमञ्जितम् ॥ ६ ॥

धनुश्च सुमलं चैव विभ्राणं चक्रमुत्तमम् । मद्रं च शूलं बाणं च नृहरिं रुद्ररूपिणम् ॥ ७ ॥
 इन्द्रगोपकनीलामं श्यामं चन्द्रमग्निमम् । पूर्वादि चोत्तरं यावद्दर्शानं सर्वगणम् ॥ ८ ॥
 एतमुग्रं हरिं ध्यायेत् सर्वव्याधिनिवृत्तये । सर्वमृत्युहरं दिव्यं स्मरणात् सर्वमिदये ॥ ९ ॥
 ध्येयो यदा मद्रन्कर्म तदा षोडशहस्तवान् । नृमिहः सर्वलोकेशः सर्वाभरणभूषितः ॥ १० ॥
 द्वौ विदारणकर्मादौ द्वौ चाश्रोत्रगोत्रान्वितौ । शङ्खचक्ररावण्यान्यौ बाणधनुर्वरौ ॥ ११ ॥
 सद्गन्धर्वराजन्यां द्वौ गदापद्मधारिणौ । पाशाङ्गुणत्ररावण्यां द्वौ ग्निर्मुकुटार्पितौ ॥ १२ ॥
 इति षोडशदोर्दण्डमण्डितं नृहरिं त्रिभुम् । ध्यायेदम्बुदनीलामसुग्रकर्मण्यनन्वयाः ॥ १३ ॥
 ध्येयो मद्रत्तमं कार्यं दण्डपङ्क्तिगहस्तवान् । नृहरिः सर्वभूषाढ्यः सर्वमिद्विकरः प्रभुः ॥ १४ ॥
 दक्षिणे चक्रसङ्घौ च परशुं पागमेव च । हस्तं च सुमलाभनीं बाहुशं बाहुपद्मजैः ॥ १५ ॥
 पङ्क्तिं भिन्दिपालं च संश्रानामसुद्रगन् । वामभागे करैः शङ्खं रत्नं पाणं च शूलकम् ॥ १६ ॥
 अग्निं च वटं गरिं कृषिटकां टपतं परैः । कामुकं तर्जनीं मुद्रां गदाडमकर्मकान् ॥ १७ ॥
 कण्ठन्दैः क्रमाच्छत्रोर्जातुमन्कपत्तनम् । ऊर्ध्वोक्तान्यां हस्तान्यामप्रमालावरं हरिम् ॥ १८ ॥
 अश्वःश्विनान्यां हस्ताभ्यां डिण्यकृषिदारणम् । त्रियङ्गुरं च भ्रानानां टैत्यानां च मयङ्करम् ॥ १९ ॥
 नृमिहं संस्मरेद् दिव्यं मद्रामृत्युमवापहम् । ॥
 अश्वान्येन ध्यानमन्यन्मृगगोमहं परम् । विपरोगहरं मृत्युहरं शत्रुभयापहम् ॥ २० ॥
 स्वर्गोपाभे सुपर्णे स्थितमनिसुमुस्यं कोटिपूर्णेन्दुवर्षं
 विद्युन्मालामदृग्भिन्निभिगतिमुदगं पीतवर्षं सुभूषम् ।
 हनोत्प्रयत्नगङ्गाभयवर्गमविलम्बेत्तरेणापमृत्युन
 र्ध्वनिर्ध्वमयन्तं सुगनुतमनिशं संस्मरेच्छ्रीनिर्मिहम् ॥ २१ ॥

इति ध्यानम् । तथा—

लक्ष्मीकामस्त्रिमयूरैः सुगन्धैः कृसुपैर्दुनेत । अप्रुतं मधुनाञ्ज्वैश्च दग्धो न भवेत् कुले ॥ २२ ॥
 उदन्मृगमिद्रोमाद् धान्यमिद्विर्भवेद् ध्रुवम् । अपूपलवहोमेन घनदेन समो भवेत् ॥ २३ ॥
 कुद्रम्यं मनिवौ रात्रौ जपेटोत्तरं गतम् । सप्तो नैर्नैव्यमाप्रोति प्रमाटं चाधिगच्छति ॥ २४ ॥
 कुन्टप्रसूनहोमेन गर्मादयमत्राप्यति । मधुकपुष्पहोमेन चेशसिद्धिर्भविष्यति ॥ २५ ॥
 तुलसीपत्रहोमेन कीर्तिर्भवति नान्यथा । मरुतहोमेन शालीनां वर्षाकरणमुत्तमम् ॥ २६ ॥
 हरिद्रास्वदहोमेन सम्भनं भवति ध्रुवम् । रुदलीफलहोमेन सर्वविघ्नः प्रणश्यति ॥ २७ ॥
 दक्षिणध्वाज्यमिद्राश्च मुद्रुचीश्वरुद्रुलाः । जुहुयादपृतं योऽसौ गतं जीवति वत्सरान् ॥ २८ ॥
 गनैश्चरद्विनेऽश्वत्थं मृष्ट्या चाद्योत्तरं शतम् । जपेत् जिला सोऽप्यमृत्युं शतं वर्षाणि जीवति ॥ २९ ॥
 श्रीप्रघ्नैः प्रजुह्यात् तन्काष्ठैर्विलितेऽनले । सदस्यमात्रेण ततो लक्ष्मीं प्राप्नोति निधितम् ॥ ३० ॥

दूर्वाहोमादरोगी स्याल्लक्ष्मीवान् श्रीफलस्तथा । अनेन मनुना जप्ता अग्रहं च सिता वचा ॥ ३१ ॥
 अशिता प्रातरुत्थाय वाक्सिद्धिं मा प्रयच्छति । जले नृसिंहं मंपूज्य चन्दनेन च तत्र च ॥ ३२ ॥
 अष्टोत्तरशतं नित्यं दूर्वाभिर्जुहुयात् सुधीः । जुहुभूतज्वगस्तस्य नरयन्त्वैवोपमर्गजाः ॥ ३३ ॥
 रात्रौ दृष्टे तु दुःस्वप्ने मन्त्री स्वात्मा मनुं जपेत् । सुसप्तो जायते तस्य यष्टिं निद्रा न गच्छति ॥ ३४ ॥
 कान्तारे व्याघ्रचौरादिसकुले च मनुं जपेत् । रक्षा करोति भूतैभ्य इतरेभ्योऽपि मन्त्रिणः ॥ ३५ ॥
 मनुनाभेन संजप्तं तस्य नाशयति क्षणात् । च्चेदग्रहमहारोगान् घोरं चाधाधिचारकम् ॥ ३६ ॥
 गदोन्मादमहोरपातभये धुमा स्मरेन्मनुम् । तद्दुःखं महादुःख नाशमेति सुमन्त्रिणः ॥ ३७ ॥
 क्रूरं नृसिंहं मस्त्वय शत्रु च मृगशावकम् । रुन्धरायां गृहीत्वा तं निविष्टं दिक्षु चिन्तयेत् ॥ ३८ ॥
 सवान्मवस्य भ्रष्टति द्युबायो भवति ध्रुवम् । कृत्वा करैश्च युगपत् पातित हरिणा स्वयम् ॥ ३९ ॥
 नखरैर्दार्यमाणं त संसरेन्निसितं शरैः । अष्टाधिरुशवं चापु जपेन् मनुगन्धधीः ॥ ४० ॥
 मण्डलस्यैव मध्ये स्याद्विपुर्वचखताविधिः । कलिद्रुमभवैः काष्ठैः सम्यक्मदीपितेऽनले ॥ ४१ ॥
 रिपुसहस्रयकरं नृसिंहं चन्दनादिभिः । समभ्यर्च्य प्रजुहुयाच्चरान् माम्रान् समूलकान् ॥ ४२ ॥
 सहस्रमेकं च मनु भक्षयन् शत्रुमुत्कटम् । जपन् शरान् विनिक्षिप्य शत्रुमेना पिनाशयेत् ॥ ४३ ॥
 जुहुयात् सप्तदिवसं ततो राजशुभं सुधीः । सुदिने च शुभे क्षणे शत्रुसैन्याजिगीपया ॥ ४४ ॥
 प्रस्थापयेत् तां सुदृढा दंसितां बलिभिर्वरैः । तदग्रे चिन्तयेद् देव नृसिंहं शत्रुमञ्जयम् ॥ ४५ ॥
 भक्षयन्तं जपेन्मन्त्री कुर्यादायाति सा चमूः । यावत् तावद्विपूजिता मर्वान् राजधिया सह ॥ ४६ ॥
 आगच्छेद्दूषतिः शूराः पथान्मन्त्रिणमादरात् । तोषयेत् क्षेत्रमसुमिर्वत्सालङ्कारैः शुभैः ॥ ४७ ॥
 मन्त्रिणो यदि मन्तोषो न भवेद्दूषतेस्तदा । अनर्थः सुमहानेव जायते दुःमहो भृशम् ॥ ४८ ॥
 तस्माद् गुरुं समभ्यर्चेत् तोषयेन्नतु दूषयेत् । ॥

कृशानुगेहयुग्मके विलिख्य तारमध्यगम् । नृसिंहमस्य कोणके सुदर्शनं मनुं तथा ॥ ४९ ॥
 स्वशक्तिवेष्टितं रहितथाष्टपत्रमके । बसन्मितीर्णवर्णकांश्च मायया बहिर्धृतम् ॥ ५० ॥
 ततः पतद्गपत्रके च वासुदेवसन्मनुम् । लिखेत् सुगन्ध्य मायया च षोडशारके स्वरान् ॥ ५१ ॥
 बहिश्च शक्तिवेष्टितं ततो ऽनुष्ठुभापि तत् । दले तदर्णमंयुते च शक्तिवेष्टितं बहिः ॥ ५२ ॥

ततः पूर्वभागे लिखेत् काटिर्वाण्येकं दक्षिणे भादिकान् रुद्रसहस्रान् ।
 लिखेत् पश्चिमे नादिकान् डादशार्णान् द्वय पार्श्वयुग्मं लिखेद्यत्रमेवत् ॥ ५३ ॥
 वर साधितं होममपातपूजाजपार्थयुतं स्वात्मसन्तर्पणैश्च ।
 शुभं सञ्चर्तुर्गवाञ्छाफलौघप्रदं नारसिंहं महाचक्रमेवत् ॥ ५४ ॥

शक्ति । अस्वार्थ — आदौ षट्कोणं दृष्ट्वा तन्मध्ये षण्कोणं समार्थं नृसिंहवीजमालिख्य, षट्कोणेषु सुदर्श-
 . २ 'दृष्ट्वा' न वा २ 'मचवान्' न वा ३ 'आपतेत्' न वा ४ 'सुचय' न वा १

नपडत्तरस्यैकैकमक्षरं विलिख्य, तद्वादिद्व्युत्तद्वयं कृत्वा तयोरन्तराले निरन्तरं भायार्थजिन संप्रेष्य, तद्वादि-
द्वयपत्रेषु नारायणोष्टाक्षराणि विलिख्य, तद्वादिः प्राग्गन्मायया संयेष्य, द्वादशदलेषु वासुदेवद्वादशाक्षराणि
आलिख्य, षट्तिमाययायेष्य, तद्वादिः षोडशदलेषु षोडश स्वरान् सविन्दुकान् विलिख्य, षट्तिः प्राग्गन्माय-
यायेष्य, तद्वादिर्द्वात्रिंशद्दलेषु मूलमन्त्राणां विलिख्य, प्राग्गच्छुपत्या संयेष्य, तद्वादिद्व्युत्तं कृत्वा तदन्तराले
पूर्वभागे फंरांगघङं चंछंजं—इत्यष्टयणांनालिख्य, तद्वादिषोणान्तराले भ्रजटडं डडं छंथधंध—इत्येकादशयणांनालि-
ख्य, ततपश्चिमान्तराले नंपंफंयंभंयंरंलंरंशंयं—इति विलिख्य, तदुत्तरान्तराले सधं—इति विलिख्य, तत्पार्श्व-
योदंते छं यामे छं इति विलिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्त्वा फलदं भवति ॥ तथा—

प्राग्प्रत्यङ्गनररेसाश्च पञ्च स्युर्दन्त्रिणोत्तरम् । द्वात्रिंशत्प्रमितान्येवं जायन्ते कोष्ठकानि च ॥ ५५ ॥
तस्याग्रिमगता रेषाः फणाकाराश्च कारयेत् । लिखेन्नृमिहधीजं च द्वात्रिंशत्कोष्ठेषु च ॥ ५६ ॥
मन्त्रराजं समालिख्य द्वयो रेषाश्च वर्धयेत् । पुच्छाकाराश्च तास्त्रय साध्यनाम लिखेत् सुधीः ॥ ५७ ॥
संपातयेद् होमशिष्टैः सर्वैर्गोमादिनाजन्तम् । ॥

इति । अस्वार्थ — तत्र प्राग्प्रत्यक्ष नव रेखा दक्षिणोत्तरं पञ्च रेखाश्च कृत्वा, ताभिर्द्वात्रिंशत्कोष्ठानि निष्पा-
द्य, तस्य पूर्वप्रनररेखाभिः पञ्च फणान् कृत्वा, तेषु फणेषु नृसिंहधीजं विलिख्य, द्वात्रिंशत्कोष्ठेषु पदकत्या-
कारेणेशानकोष्ठानि क्रमेण मूलमन्त्रस्य द्वात्रिंशद्वर्णनालिख्य, अधोगतनररेखाः पञ्च पुच्छाकारेण वर्धयित्वा तेषु
पुच्छेषु साध्यनाम लिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्त्वा फलदं भवति ॥ तथा—

अष्टपत्रे कर्णिकाया साध्याख्याकर्मसयुतम् । नृसिंहधीजं विलिखेदष्टपत्रेषु संलिखेत् ॥ ५८ ॥
चतुर्वर्णप्रमाणेन मन्त्रराजं सुसाधितम् । यन्त्रं क्षुद्रामपमं च सररं चाकरं परम् ॥ ५९ ॥

इति । अस्वार्थ — अष्टदलकमलं कृत्वा तत्कर्णिकायां ससाध्यं नृसिंहधीजं विलिख्य, अष्टसु दलेषु मन्त्रा-
क्षराणि चत्वारि २ विलिख्य विनियुज्यात् । एतदुक्त्वा फलदं भवति ॥ तथा—

समाध्यनिजनीजयुग्मसुदले मनोवर्णकारचतुष्परिमितांस्त्रिखेल्लिपिषुतं बहिः कारयेत् ।

स्वधीजयुतकोणयुक् चित्तिपुरद्वयेनाष्टवं रिपुग्रहविपत्रजामयहरं च लक्ष्मीप्रदम् ॥ ६० ॥

इति । अस्वार्थ — अष्टदलकमलं कृत्वा तत्कर्णिकायां ससाध्यं नृसिंहधीजं विलिख्य, तद्दलेषु मूलमन्त्रा-
णांभ्यनुत्तरो विलिख्य, षट्द्व्युत्तद्वयं कृत्वा तदन्तरालयोप्या सविन्दुकान् मातृकाणां विलिख्य, तद्वादिद्व-
यो विलिख्य तत्कोणेषु नृसिंहधीजं विलिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्त्वा फलदं भवति ।

एतद्यन्त्रयुतं सम्पद्यमण्डलं लक्षणांनितम् । रम्यं नवपदं कृत्वा कलशान् स्थापयेत् सुधीः ॥ ६१ ॥

नव संशोभनांस्तत्र कपायोदकपूरितान् । चक्षुयुग्मसमायुक्तानावाह्यं नृहरिं विभुम् ॥ ६२ ॥

संपूजयेच्चन्द्रनाद्यैः शान्तकार्यं मनोरमम् । पूर्वादिषु स्तम्भनादीन् यजेन्मन्त्री समाहितः ॥ ६३ ॥

अष्टाधिकं ततो मन्त्रं सहस्रं प्रजपेत् सुधीः । एवं जलैः साधितैस्त्वेनरं मन्त्रं त्रिरुचरन् ॥ ६४ ॥

अभिषिञ्चेन्नृत्यमुत्सादवरयं स निवर्तते । ग्रहाभिचारभूतादिभयं नश्यति तत्क्षणात् ॥ ६५ ॥

भोजयेद् देवतायुद्धा भूदेवास्तोत्रपदेदिपि । प्राणप्रदाने भुरवे विचशाष्टाविवर्जितम् ॥ ६६ ॥

स्वकीयार्थानुरूप्येण प्रदद्याद् दक्षिणां नरः । स सैद्धिकीं लभेत् सिद्धिं परत्रापि च मोदते ॥ ६७ ॥

इति । तथा—मन्त्रान्तरम्

वर्षान्त्याग्नी सभुवनौ विन्दुनादोत्तमाङ्गौ । नृसिंहबीजमाख्यातं सर्वसिद्धिप्रदायकम् ॥ १ ॥

ह्रस्वोत्सङ्गुटे केचित् सगिरन्ते मनुं तिमम् । ॥

घर्णान्त्य, चकार, अग्नी रेफ, भुवन औंकार, विन्दुरनुस्वार, नादोऽर्धचन्द्र, पीम त्वा इति नृसिंहबीजं भवति । तथा—

ऋपिरविश्व गायत्री ब्रह्मः श्रीनृहरिः शुभः । देवता दीर्घयुग्मीजनैर्गाहं परिकल्पयेत् ॥ २ ॥

सूक्तं इत्यादि पठनम् ।

ध्यानार्चाजपहोमादि सर्वं पूर्वमदाचरेत् । एकलाचं जपेन्मन्त्रं हविष्याशी मितेन्द्रियः ॥ ३ ॥

सदृशंशं हुनेत् सम्यग् धृताङ्गैः पायमैः शुभैः । तर्पयेच्छुद्धमलिलैः कृत्वा चारमाभिषेचनम् ॥ ४ ॥

ब्राह्मणान् मन्वगाराध्य मिदमन्त्रः समाचरेत् । मन्त्ररात्रौदिनान् सर्वान् प्रयोगानत्र साधकः ॥ ५ ॥

अष्टाधिकमहस्त्रेण जप्तैश्च कनशोदकैः । निपार्तमभिषिञ्चेत् सुप्तते हि विषेण सः ॥ ६ ॥

मूच्यतेऽन्यथ सर्पादिलूतामृषकनैरपि । बहृपाद्दृष्टिकोत्थैश्च विषैर्भुक्ते भवेद् शुभम् ॥ ७ ॥

अन्नं मनुना जप्त मसाष्टोत्तरक शतम् । शिरोऽञ्जिरुर्षहृत्कृचिकण्ठरोगान् विनाशयेत् ॥ ८ ॥

विमर्षिणीं वमिं दिवा अवरं चैव विनाशयेत् । मन्त्रौषधाभिचारादिमभूताश्च विकारकान् ॥ ९ ॥

शमयेद्ब्रह्म संजप्त नाश कार्या निचारणा । मृत्युस्थाने लिसेन्मन्त्रं ससाध्यं च दहन्निव ॥ १० ॥

ब्रूयेण चक्षुषा मन्त्रं जपेदष्टदिनावधि । अष्टाधिकं महसं च त्रिषते रिपुरस्य तु ॥ ११ ॥

वश्यमाकृष्टिविद्वेषमोहोद्यादादिकानि च । कुर्यादपुतनापेन तत्तदहंण कर्मणा ॥ १२ ॥

एवमेकाक्षरो मन्त्रः प्रोक्तः सर्वसमृद्धिदः ।

. ॥

इति ॥ सान्मग्रहे—मन्त्रान्तरम्

पटञ्जरस्य मन्त्रस्य विमानमभिधीयते । पाशवीज शक्तिवीज स्वर्गीजाङ्गुशरीजके ॥ १ ॥

कवचास्त्रान्तिकः प्रोक्तः पठणो नृहरेर्भुवः । ॥

पाय आ, शक्ति, ह्रीं, स्वर्गीज नृसिंहबीज त्वां, अङ्गुश कौं, कवचं हु, अस्त्र फट् ॥

ऋष्याद्या ब्रह्मपङ्क्तिश्रीनृमिहाः मंत्रकीर्तिताः । मन्त्रार्थैरङ्गपटकं स्यात् ततो देव विचिन्तयेत् ॥ २ ॥

पायात् क्रोधप्रदीप्तः स्वविकृतरदनः शोषवर्षश्च नाभे-

रुच्ये चन्द्रौषदीप्तिः रविशशिशुतभुग्नेत्र उग्रोरुदंष्ट्रः ।

हस्ताञ्जश्चक्रगह्वौ शुभस्यशिकुलिशान् सद्गदां दारणारूपां

विभ्राणो भीमकायां त्रिभिधमणिगणैर्भूषितो वो नृसिंहः ॥ ३ ॥

दत्ताष्टर्षयोपाये । तद्वाचघ स्थगोरन्धे । तद्वाचघ स्थगोरन्धे । सर्वाय स्याम्या दारणापुत्रा । तस्या लत-
णं तु नैवानसपञ्चरात्रं—“मिध. मन्त्रिष्टमन्त्रुत्थोऽङ्गुलय ऋचवधोमुखा । स्वस्थानम्ब्रह्माङ्गुष्ठा मुद्रैषा दारणा
मिध” ॥ इति ॥

पूर्वोदिते शुभ पीठे मूर्तिं मूलेन कल्पयेत् । तस्यां मूर्तौ ममावाह्यं देव सर्वोपचारकैः ॥ ४ ॥

संपूज्यावरणं पश्चात् क्रमतः परिपूजयेत् । पुराङ्गानि समभ्यर्च्य ह्यापुधानि प्रपूजयेत् ॥ ५ ॥
 अरिं शङ्खं गुणं चैव स्यात् च कुलितं गदाम् । खड्गं खेटं समभ्यर्च्य लोकपालान् बहिर्जयेत् ॥ ६ ॥
 वजादीनि ततो बाह्वे पूजयेद् गन्धपुष्पकैः । ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातःकृत्यादियोगोपाठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि-प्रसृषे
 ऋषये नमः । मुखे-पाङ्क्तिच्छन्दसे नमः । हृदये-धूम्रसिंहाय देवताये नमः । इति विन्यस्य प्राग्बद्धिनियो-
 गमुपन्या, मूलपङ्क्तिं पङ्क्त्यानि विन्यस्य ध्यानाचक्रार्चान्तेऽष्टदलेषु-चक्राय नमः । शूद्राय० । पाशाय० ।
 अङ्गुशाय० । यज्ञाय० । गदाय० । खड्गाय० । खेटाय० । इति संपूज्य लोकेशार्चादि सर्पे प्राग्वत् समाप-
 येदिति । तथा—

वर्णलघं जपेन्मन्त्रं केवलेन घृतेन च । जुहुयात् तद्दशशंशेन तर्पणादि ततश्चरेत् ॥ ७ ॥
 एवं संसिद्धमन्त्रस्तु प्रयोगान् साधयेत् ततः । तत्तत्कल्पोदितान् स्वार्थं परार्थं बाणुवित्तमः ॥८॥
 अषामार्गसामिन्द्रिक्च प्लुताभिः पञ्चगव्यकैः । जुहुयाच्च सहस्रैकं सप्ताहं भूतशान्तये ॥ ९ ॥
 गुह्यचीसमिधो दुग्धलोलितास्त्रिसहस्रकम् । चतुर्दिनं प्रजुहुयान् श्वरशान्तिर्भविष्यति ॥ १० ॥
 रक्तोत्पलैः प्रत्यहं यो मधुरत्रयलोलितैः । (सहस्रसंख्यं जुहुयात् मासेनेष्टमबामुष्यात् ॥ ११ ॥
 मन्त्रं जपेद्दत्तसरेण धनधान्यसमृद्धियुक् । प्रफुल्लैरकृष्णाम्बोजैर्मधुरत्रयलोलितैः) ॥ १२ ॥
 सहस्रद्वादशमितं लक्ष्मीवाजायते भुवि । सर्वलोकाप्रियः साध्यो भवेन्नैवात्र संशयः ॥ १३ ॥
 प्रातस्त्रिमधुरोपेतलाजाभिः पञ्चमात्रकम् । सहस्रं जुहुयात् कन्यां कन्यार्थी लभतेऽचिरात् ॥१४॥
 परार्थिनी लभेताशु वरं सर्वमनोहरम् । विलराजी (ः) तपामार्गपायसाज्यैर्हुनेद् सुधीः ॥ १५ ॥
 स दीर्घायुरयामोति विपुक्रः सकलैर्गदैः । कलत्रपुत्रादियुतो धनधान्यसमन्वितः ॥ १६ ॥

शिरिगेहपुगोदरे लिलेद् भुवनेशीमथ साध्यसंपुताम् ।

विलिखात्रिषु मूलमन्त्रकं वसुपत्रे स्वरकेसरे चतुः ॥ १७ ॥

मनुराजसदर्थकाल्लिखेल्लिपिसंवीतमथो बहिः पुनः ।

वसुधापुरसंश्रुतं बहिस्तथ चिन्तामणिकोणमञ्जुलम् ॥ १८ ॥

नृहरेरथ यन्त्रमुत्तमं लिखितं भूर्जदले शिरोधृतम् ।

विपरोगरिपुग्रहादिकं भयभूतञ्चरमाशु नाशयेत् ॥ १९ ॥

इति । अस्यार्थ—तत्र पदकोणमध्ये हृत्क्षेत्रं ससाध्यामालिख्य, तत्कोणेषु मूलमन्त्रस्य षडक्षराण्यलि-
 प्य, तद्बाह्येऽष्टदलेषु मूलेषु द्वन्द्वशः स्वरनालिख्य, दलेषु मन्त्रराजस्य षष्ठीश्चतुरश्रतुरो विलिख्य, तद्दक्षिण-
 द्ययान्तराले सविन्दुकान् कादित्त्वान्तानालिख्य, तद्बाह्यश्चतुरश्रं कृत्वा तत्कोणेषु चर्यमाणशैवचिन्तामणि-
 पीजं विलिखेत् । एतदुक्तफलदं भवति ॥ तथा—मन्त्रान्तरम्

तारं नृसिंहवीजं हृद् डेषुतं भगवत्पदम् । डेषुतो नरसिंहः स्यात् ज्वालामाली च डेषुतः ॥१॥

डेषुक् च दीर्घदंष्ट्रः स्यादधिनेत्रश्च डेषुतः । सर्वरक्षोमाय-पदं सर्वभूतविनाशना ॥ २ ॥

य सर्वज्ञं च (वि) श्रोत्रता नाशनाथ दहद्वयम् । पञ्च-रस्युर्गं हुंफद् बह्निजायात्रधिर्मतुः ॥ ३ ॥
सप्त (अष्ट) पृथक्चरः प्रोक्तो ज्वालामालीति निश्चुतः । ' ' ॥
तार. प्रणवः । नृसिंहबीजं त्रै । हृत्त्रम । चक्रिजाया स्यादा । सुगममन्यत् ।

ऋषिः प्रजापतिरचन्द्रो गायत्रं देवता हरिः । नृसिंहरुपी मन्त्रार्णः षडङ्गानि प्रविन्यसेत् ॥ ४ ॥
त्रयोदशदशस्याएवष्टादशार्कान्धिभिः क्रमात् । षडङ्गानि मनोः कुर्यात्जातियुक्तानि मन्त्रवित् ॥ ५ ॥
स्थाण पञ्चादश । अर्का द्वादश । अन्वयश्चत्वार । ध्यानम्—

उद्यत्कालानलाभं प्रलयहुतवहोर्ददीप्तद्रोन्कटासं

विद्युद्दामामिरामप्रसुरधनमटाटोपभीमं त्रिनेत्रम् ।

हस्ताब्जैः शङ्खचक्रे दधतममित्रं खेटकं श्रीनृमिहं

वन्दे दैत्यान्तक तं भुनिमुरनिकरैः स्तूयमान सर्वैश्च ॥ ६ ॥

धामोष्वाहितद्बोन्तमायुषध्यानम् । असिउर खड्गश्रेष्ठम् ।

पूर्वोदिते यजेन् पीठे नृहर्षिं सर्पकामदम् । षडचरोत्रनिधिना सर्वदेवीधवन्दितम् ॥ ७ ॥

उर्जा नमो भगवते नरसिंहाय हृदयाय नम । ज्वालामालिने दीप्तदंष्ट्रस्य शिरः । अग्निनेत्राय सर्वरक्षो-
घ्नाय शिवाय० । सर्पनृत्तनाशनाय सर्वज्ञरविनाशनाय कञ्चाय० । इह २ पथ २ रक्त २ नेत्रत्रयाय० ।
हुंफद् स्यादा अलाय० । इति करपडङ्गन्यासः । प्रयोग सुगमः । तथा—

लक्ष्मीकं जपेन्मन्त्रं तद्दशाय हुनेत् ततः । कपिलामर्षिणा बह्वैर् तर्पणादि विधाय च ॥ ८ ॥

मन्त्राजयदेनात्र प्रयोगान् साधयेत् ततः । विशेषतः क्षुद्रभूतञ्चरनाशकरः परः ॥ ९ ॥

महोदितेनात्र च किं जपन् मनुं मनुष्यवर्षो य द्वाहात्तमेगकः ।

स निग्रहानुग्रहशक्तिमान् भवेत् परत्र विष्णोः पदमेति शाश्वतम् ॥ १० ॥

इति ॥ सारसंग्रहे—मन्त्रान्तरम्

अथ लक्ष्मीनृमिहस्य विधानमभिधीयते । सर्वापचारकं दिव्यं सर्वाभीष्टफलप्रदम् ॥ १ ॥

प्रणवः श्रीशक्तिरुचमीनीजानि जयशब्दतः । लक्ष्मीश्रियपदं हेन्तं नित्यप्रमुदितं वदेत् ॥ २ ॥

चेतसे प्रदेह्लक्ष्मीश्रितार्थं डन्तदेहकम् । रमाशक्तिरमायुग्ं हृत् स्यात् त्रयस्त्रिंशदर्शकः ॥ ३ ॥

लक्ष्मीनृमिहमन्त्रोऽयं जपता सर्पकामदः ।

॥

प्रणव उं । श्रीजीजं श्री । शक्तिर्भुजनेश्वरीबीजं । लक्ष्मी श्री । जय स्वरूपे । लक्ष्मीश्रिय हेन्तं ल
क्ष्मीश्रियाय । नित्यप्रमुदितचेतसे स्वरूपे । लक्ष्मीश्रितार्थं स्वरूपं । टेन्तदेहकं देहाय । प्रणवरहितं
बीजत्रय । हृत्त्रम । तथा—

ऋषिः प्रजापतिरचन्द्रोऽनुष्टुप् लक्ष्मीनृसिंहकः । देवता निजरीजेन षडङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ ४ ॥

निजरीजेन नृसिंहरीजेन ।

पुरस्तात् केशवः पातु चक्री जाम्बूनदमभः । पञ्चाक्षरायणः शङ्खी नीलजीमूतमन्त्रिभः ॥ ५ ॥

दन्दीनरदलरयामो नामपार्श्वं गदाधरः । गोविन्दो दाबिणे पार्श्वे धन्वी चन्द्रशेखो महान् ॥ ६ ॥

उचरे हलशुभिविष्णुः पयकिञ्चल्कसात्रिमः । आग्नेय्यामराविन्दाभो भुसली मधुसूदनः ॥ ७ ॥
 त्रिविक्रमः राङ्गपाणिर्नैर्ऋत्यां ज्वलनप्रमः । वायव्यां वामनो वजी वरुणादित्यदीप्तिमान् ॥ ८ ॥
 ऐशान्यां पुण्डरीकाक्षः श्रीधरः पाट्टेशायुधः । विद्युत्प्रभो हृषीकेशो ह्यवाचपां दिशि मुद्री ॥ ९ ॥
 हृत्पद्मे पद्मनाभो मे सहस्रार्कममप्रमः । सर्वायुधः सर्वशक्तिः सर्वज्ञः सर्वतोमुखः ॥ १० ॥
 इन्द्रगोपकसङ्काशः पाशहस्तोऽपरानजितः । सवाह्याभ्यन्तरं देहं व्याप्य दामोदरः स्थितः ॥ ११ ॥
 एवं सर्वत्र निश्चिद्रं नामद्वादशपञ्जरम् । अत्रिष्टोऽहं न मे किञ्चिद्भयमस्ति कदाचन ॥ १२ ॥
 इति न्यासं विधायार्द्रौ लक्ष्मीनरहरिं स्मरेत् ।

संपन्द्रभोगनिलयः सुफलातपत्रो विद्युद्भगाङ्गरुचिरः परमो नृसिंहः ।

आलिङ्गितश्च रमयावतु दिव्यभूपो हस्तैर्दरारिकमलाभयदान् दधानः ॥ १३ ॥

दक्षाय कर्माख्य वामाय रूपयन्त्रमायुधध्यानम् ।

देवमावाह्य पूर्वोक्ते पीठे सम्पूर्य प्रपूजयेत् । प्रथमाङ्गाश्रुतिः प्रोक्ता द्वितीया शक्तिभिः स्मृता ॥ १४ ॥

भास्वती भास्करी चित्रां द्युतिरुन्मीलनी तथा । रमा कान्तिर्धृतिश्चेति शक्रयोऽष्टौ रमापतेः ॥ १५ ॥

तृतीयाश्रुतिरिन्द्रार्घ्यशतुर्थी च तदायुधैः ।

इति । अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपाठन्यासान्ते भूलेन प्राणायामत्रयं कृत्या, शिरसि-प्रजापतये ऋषये नमः । मुनि-अनुष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये-श्रीलक्ष्मीनृसिंहाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य, प्राग्ब-
 द्विनियोगमुक्त्वा त्रान्तीं इत्यादिना परपञ्चन्यासं विधाय, पूर्वोक्तश्लोकैर्नामद्वादशपञ्जरन्यासं कृत्वा ध्यानापह्ना-
 चान्तोऽष्टसु दलेषु-भास्वत्यै नमः । भास्कर्यै० । चित्रायै० । द्युत्यै० । उन्मीलन्यै० । रमायै० । कान्त्यै० ।
 धृत्यै० । इति संपूर्य लोकेषार्चादि प्राग्बत् कुर्यात् । तथा—

पैष्ट्युत्तरत्रिलोकं तु प्रजपेत् तत्सहस्रकम् । मध्वङ्गमल्लिकापुष्पैर्जुहुयान्मन्त्रविचमः ॥ १६ ॥

अभ्यर्च्य सलिले टेवं तर्पयेन्मनुना ततः । अभिषिञ्चेत् स्वमूर्धानं ब्राह्मणान् भोजयेत् ततः ॥ १७ ॥

ततः प्रयोगान् कुर्वीत साधको निजवाञ्छितान् । मल्लिकाकुसुमैर्होमः सर्वकाम्यकरः शुभः ॥ १८ ॥

इति ॥ तथा—मन्त्रान्तरम्

तारो लक्ष्मीनृसिंहः स्थात् डेन्तः श्रीपूर्वकः परः । मन्त्रो लक्ष्मीनृसिंहस्याष्टार्षोऽयं समुदीरितः ॥ १ ॥

लक्ष्मीनृसिंहो डेन्त श्रीपूर्वकः श्रीलक्ष्मीनृसिंहायैति । तथा—

ऋषिः प्रजापतिश्चन्द्रोऽनुष्टुप् देवो विशारदः । नृसिंहश्च स्वधीजेन दीर्घयुक्तेन मन्त्रवित् ॥ २ ॥

पङ्कानि मनोरस्य विदध्यात् प्रोङ्गवर्त्मना । ध्यानपूजादिकं सर्वं पङ्कचरवदीरितम् ॥ ३ ॥

वर्णलक्षणं जपेन्मन्त्रं तद्दशशं घृतप्लुतैः । पायसैर्जुहुयान्मन्त्री तर्पणादि ततश्चरेत् ॥ ४ ॥

इति ॥ तथा—मन्त्रान्तरम्

जयशब्दं द्विरुचार्य श्रीनृसिंहैति चोच्चरेत् । अष्टार्षो मयुरारुयातो ऋध्याद्यं पूर्ववचरेत् ॥ १ ॥

१ 'चिन्ता' ग पाठ । २ 'द्वि' ग पाठः । ३ 'जपेत् पट्टिपह्नास्यं' ल पाठ ।

पूर्ववत् पूगोक्ताष्टाक्षरवत् । अर्थात्पूजा च षडक्षरवत् ॥ तथा—मन्त्रान्तरम्

वदेद्भोजं हेन्तमत्स्यं वीजं हेन्तं च कूर्मकम् । वीजं हेन्तं च वाराह वीजं हेन्तं नृसिंहकम् ॥ १ ॥

वीजं हेन्त वामनयुक् त्रिवीजं हेन्तरामयुक् । वीजं कृष्णाय वीजं स्यात् कल्किने जययुग्मकम् ॥ २ ॥

शालग्रामाभिवाग्निने दिव्यसिंहस्वयम्भुयुक् । पुरुषो देयुतो हृत्स्वीजान्त्योऽयं मनुमेतः ॥ ३ ॥

नृसिंहवीजं मन्त्राय । पुनर्नृसिंहराजं कूर्माय । इत्यादि त्रिरिति विद्यार वीजं रामाय । पुनर्वीजं रामाय । पुनर्वीजं रामायैति ह्यजम् ।

ऋष्याद्या अश्रयतिऋन्टोऽनृसिंहा गदिताः क्रमात् । पड्दीर्घयुक्स्ववीजेन षडङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ ४ ॥

मन्त्रराजवदेवास् ध्यानपूजादिकं भवेत् । अङ्गान्ते चाथ मत्स्यादिऋतवरांश्च पूजयेत् ॥ ५ ॥

इति । अथ प्रयोग —प्रातः कृत्यादिप्रात्याषामत्रयं विधाय अग्निहोत्रे नमः शिरसि । अतिच्छन्दसे छन्दसे नमो मुखे । श्रीनृसिंहाय देवतायै नमः हृदये । इति विन्ध्यस्थः प्राग्बद्धितिविषेणमुत्त्वा क्षात्रां इत्यादिना षडङ्गन्यास । अङ्गपूजानन्तर उक्तस्याय नमः । कूर्माय० । इत्यादिभिः पूजयेत् । तथा—

अयुतं प्रजपेन्मन्त्रं नास्येन हनिषा ततः । ऋष्यात् तददगांशेन तर्पणादि ततश्चरेत् ॥ ६ ॥

काम्यकर्माणि चान्यानि मन्त्रराजवदेव हि । (१) अथ वीरनृसिंहस्य मन्त्रः संप्रोच्यतेऽयुता ॥ ७ ॥

प्ररात्रो हृद्गगते वीरसिंहाययोनौ च । ज्वालामालापिण्डाङ्गायाग्निनेत्राय सर्वभू ॥ ८ ॥

तस्मिन्निशानाय—पदं दहयुग्मं पचद्वयम् । रत्नयुग्मं शक्तिपुङ्गवस्त्वानलवभूस्तथा ॥ ९ ॥

इति । वीरसिंहाययोनौ चेति वीरपद्मसिंहायपद्मयोमंभ्ये नृ इत्यर्थः । तेन वीरनृसिंहापेति । पचमप्रेऽपि । शक्तिपुङ्गवं माषानीजद्वयं । सुगममन्त्रम् । तथा—

(२) मन्त्रान्तरमथो वक्षिं तस्यैवाशु फलप्रदम् । प्रणवो हृद्गगते वीरसिंहाययोनौ च ॥ १ ॥

हेन्तं ज्वालामालापिण्डं दीप्तद्वयं च डेयुतम् । अग्निनेत्राय सर्वान्ते रत्नोत्साय पदं वदेत् ॥ २ ॥

सर्वभूतविनाशान्ते नायान्ते सर्वशन्दतः । ज्वरं विनाशयेति स्नाद्धनपुग्मं दहद्वयम् ॥ ३ ॥

पचद्वयं बन्धयुग्मं रक्षयुग्मं वदेत् ततः । वर्मात्त्राधिकपूर्वीरनृसिंहस्य मनुमेतः ॥ ४ ॥

(३) अथ मन्त्रान्तरं तस्य चक्षते सर्वकामदम् । अग्निनेत्रायान्तकं तु पूर्वमन्त्र उदाहृतः ॥ ५ ॥

ततो वदेत् सर्वभूतविनाशाय ततो वदेत् । सर्वज्वरविनाशं च नाय सर्वं च दोषवि ॥ ६ ॥

नाशनाय हनद्वन्द्वं दहयुक् पचयुग्मकम् । बन्धगन्धयुग्मं पश्चान्मायाहुफट्टं द्विटावाधेः ॥ ७ ॥

एतन्मन्त्रत्रयस्यापि विधानं पूर्वमीरितम् ।

॥

पूर्वमीरितं मन्त्रराजोक्तम् । मन्त्रान्तरम्—

तारं नृसिंहवीजं च महासिंहाययोनौ च । हृदन्तो दशवर्षः स्यान्नृसिंहमनुरुक्तमः ॥ १ ॥

ऋषिथं वापदेवास्तो विराट् छन्द उदाहृतम् । नृसिंहो देवता चास्य सर्वदेवोपवन्दितः ॥ २ ॥

पड्दीर्घयुक्स्ववीजेन षडङ्गन्यासमाचरेत् । ध्यानपूजादिकं सर्वमस्य पूर्ववदाचरेत् ॥ ३ ॥

पूर्ववदेति अष्टाक्षरन्मानीनृसिंहवत् । आदिपदेन पुरश्चरवत्तद्वैमल्यद्वैदिकं शृत्वा । तदा तत्र चण्डलक्षमित्युक्ते-
रथापि वर्णलक्षं दशतक्षं प्रोच्यते । मन्त्रान्तरम्—

तारं नृमिहवीजं हृद् हेतुं च भगवत्पदम् । नरमिहाय मन्त्रोऽयं त्रयोदशभिरक्षरैः ॥ १ ॥
 वामदेवो मुनिः प्रोक्तो जगती चन्द्र ईरितम् । देवता नरमिहोऽत्र स्ववीजेनाह्नकल्पनम् ॥ २ ॥
 ध्यानपूजाजपार्चादि पडचरवदीरितम् । तारं सहस्रारपदं ज्वालान्ते वर्तिने पदम् ॥ ३ ॥
 नृसिहवीजं हनयुग् हुंफट् स्वाहान्तिको मनुः । एकोनविंशत्यर्थोऽयं नृहरेत्थरुमंत्रकः ॥ ४ ॥

तारः प्रथम । नृसिहवीजं पूर्वोक्ते । हनयुग् हनहनेति । तथा—

ऋषिर्जयन्त आख्यातश्चन्द्रो गायत्रमिष्यते । मुद्दर्शननृमिहोऽस्य देवता परिकीर्तिता ॥ ५ ॥
 चक्रराजाय हृत् प्रोक्तं ज्वालाचक्राय वै शिरः । जगच्चक्राय च शिखा कवचं तस्य संमत्तं ॥ ६ ॥
 असुरान्तकचक्राय ह्यस्त्राणुरच महापरम् । मुद्दर्शनायेति मनुः पञ्चाह्नं समुदीरितम् ॥ ७ ॥
 चक्रासनस्य मध्यस्यकालामिसदृशद्युतिम् । चतुर्भुजं विट्चासं चतुरचक्रधरं हरिम् ॥ ८ ॥
 कोटिमास्त्रन्महद्वर्णं त्रिनेत्रं चोश्रविग्रहम् । ध्यायेत् ममस्तदुःखाघञ्जरभूतविनाशनम् ॥ ९ ॥
 पूर्वोक्ते वैष्णवे पीठे पूजयेद्भयर्तना । अङ्गानि पूजयेद् दिक्षु जयाद्याः पूजयेत् क्रमात् ॥ १० ॥
 जया च विजया परचाटजिता चापराजिता । विदिक्षु पूजयेत् पश्चान्मदनां मोदिनीं तथा ॥ ११ ॥
 सहाख्यां सिद्धिमंत्रां च पुरतः पूजयेत्ततः । कृष्णाम्भौ मितदंष्ट्रौ तौ(?)द्वितीयावृत्तिरीरिता ॥ १२ ॥
 अङ्गा(इन्द्रा)दिभिस्त्रुतीया स्याद्भ्रजादिभिरनन्तरम् । ॥

इति । अथ प्रयोग.—तत्र प्रातः कृत्वादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि—जयन्ताय ऋषये नमः । मुने—गायत्रीचन्द्रे नमः । हृदये—श्रीमुद्दर्शननृमिहाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य, चक्र-
 राजाय हृदयाय नमः । ज्वालाचक्राय शिरसे० । जगच्चक्राय शिखा० । असुरान्तकचक्राय कवचाय० । महासु-
 दर्शनाय अस्त्राय० । इति पञ्चाह्नमन्त्रान्मूलाभिसृष्टकुराहुलीषु विन्यस्य, नेत्रयुग्ं हृदयादिपञ्चाङ्गेषु विन्यस्य
 ध्यात्वादिपुष्पोपचारान्तेऽङ्गानि संपूज्य, दिग्दलेषु—जयायै नमः । विजयायै० । अपराजिता-
 यै० । विदिग्दलेषु—मदनायै० । मोदिन्यै० । सहायै० । मित्र्यै० इति संपूज्य, लोकेशार्चादि प्राग्गत् कुर्यात् ।
 तथा—

रविलक्षं जपेन्मन्त्रं तद्दर्शांशं शुभैस्तिलैः । हुनेत् पुष्पैस्तर्पयेच्च चत्वारिंशत्सहस्रकम् ॥ १३ ॥
 आज्येन जुहुयान्मन्थी महस्रं च नमस्क्रियाम् । तर्पयादि ततः कुर्यात् पूर्वोक्तविधिना सुधीः ॥ १४ ॥
 ततः सिद्धमनुर्मुधी काम्यकर्माणि साधयेत् । ॥

तिलैः पुष्पैः घृतेश्च प्रतिदिव्यं चत्वारिंशत्सहस्रमित्यर्थः । रविलक्षं द्वादशलक्षम् । तथा—

ब्राह्मणो जप्तमिच्छेत् कुशानास्तीर्थं भूतले । तस्मिन् देशे समाराध्य मुद्दर्शननृसिंहकम् ॥ १५ ॥
 मन्त्रं सहस्रमावृत्त्य हुनेद् देवस्य सनिधौ । सहस्रं मूलमन्त्रेण ह्यपामार्गसमिद्धरैः ॥ १६ ॥
 तद्भ्रसविलकं कृत्वा निर्गच्छेच्छुभान्निधौ । दासवत् कुरुते शत्रून् स सद्यो नात्र संशयः ॥ १७ ॥
 अथ शत्रुमनुस्मृत्य तर्पणं चापि कारयेत् । अयुतं जयमाप्नोति नात्र कार्या विचारणा ॥ १८ ॥

अथोद्ग्वरपीठे तु देवदेवं निवेशयेत् । तस्याग्रे वर्तुले कुण्डे होतव्या खादिरी समित् ॥ १६ ॥
 अयुतं यो घृताङ्गं तु मध्वक्कां वा जितेन्द्रियः । जयमाप्नोति स वादे नित्यं परशुरामवत् ॥ २० ॥
 तज्जप्तहाटकं पट्टं रचयित्वा तु चक्रकम् । तेनाद्गुलीयकं कृत्वा जपहोमादिसाधितम् ॥ २१ ॥
 धारयेद् दक्षिणे हस्ते मृत्युं रोगाङ्गयेदरीन् । राज्ञः सकाशात् पूजां च लभते धारयन् सदा ॥ २२ ॥
 जलं त्रिसप्तजप्तं तु सर्वोदरगदान्तरुम् । पूर्वं नैवशिकानिष्कत्रयं लवणसयुतम् ॥ २३ ॥
 स्पृष्ट्वा जप्तं तप्तजले गुन्मशूलादि मासतः । मासमेकं प्रतिदिनं दुर्वाहोमं सहस्रकम् ॥ २४ ॥
 कृत्वा मंपूजयेद् देवं राज्यवत्प्राप्तं प्रशस्यति । तिलैर्वा मधुना वापि तादृग्होमः प्रमेहनुत् ॥ २५ ॥
 नेत्ररोगः महत्सेण पद्महोमेन नश्यति । त्रिसप्तजप्ततोयेन चालनं नेत्ररोगनुत् ॥ २६ ॥
 दशधा जप्ततोयेन करकेणैव मेचयेत् । तारद् सुमथितेनापि नयनीतेन लेपनात् ॥ २७ ॥
 सप्ताहं बार्धसप्ताहं नाशयन्ति विमर्षकात् । अपामार्गेण जुहुयान्नित्यमष्टोत्तरं शतम् ॥ २८ ॥
 जप्त्वा तावन्नमस्कारं कुर्यान्नाममत्तन्द्रितः । अपस्मारादिकानन्यान् ग्रहान् सर्वान् विनाशयेत् ॥ २९ ॥
 शुद्धाङ्घ्रिः पूरितं कुम्भं चन्द्रमण्डलमध्यगम् । सुदर्शननृमिहं तु सुधाविग्रहधारिणम् ॥ ३० ॥
 यथावश्विन्तयेत् तत्र पूजयेच्चोपचारकैः । जप्त्वा शतं सहस्रं वा दष्टं तेनैव सेचयेत् ॥ ३१ ॥
 तथा स्पृशेद्गामहस्ते ह्यम्भःस्पर्शाद्विष हरेत् । ॥

पञ्चं पङ्क्तिदलं हनद्वययुतं मध्ये ससाधं ध्रुवे

मन्त्रार्थान् दिश आलिखेद् दलमनुप्रान्तेऽन्तिमं तद्ग्रहिः ।

पदकोषे निजशैजमग्निमदनं ज्वालापरीतं लिखेद्

शैलं जापहुतादिसाधितमिदं रक्षाकरं शशुह्व ॥ ३२ ॥

इति । अत्रार्थ — त्रिकोणाभ्यन्तरे पदकोषं तदन्तर्दशदलकमलं च कृत्वा तत्कार्यकार्यां प्रणवमध्ये "अमुकं हन २" इति शशुनामं निलिख्य (दलेषु नञ्जु मन्त्राक्षराणि ह्यन्वयोऽष्टादश विलिख्य) दशमदलेऽन्वयमन्त्रं मन्त्र-
 स्य विलिख्य पदकोषेषु नृमिहं त्रिजं विलिख्य तद्ग्रहिभूपुरण्यं कुर्यात् । जपहोमपूजादिभिः साधितमेतद्युग्मं
 शशुनागर्नं रक्षाकरं च भवतीति ॥ अथ श्रीराममन्त्राः । सारमंत्रे—

शयं राममन्त्रं वक्ष्ये श्रेष्ठान् वैष्णवतन्त्रके । तत्रादौ मन्त्रराजस्तु पदार्थः प्रोच्यतेऽधुना ॥ १ ॥

गाणपत्येषु सारेषु शाकण्वेष्वेवमौष्टयः । वैष्णवेष्वपि सारेषु राममन्त्रः फलाधिकः ॥ २ ॥

गाणपत्यादिमन्त्रेषु कोटिकोटिगुणाधिकः । मन्त्रास्तेष्वप्यनायासफलदोऽयं पदक्षरः ॥ ३ ॥

पदक्षरोऽयं मन्त्रस्तु सर्वाघोषविनाशनः । मन्त्रराज इति प्रोक्तः सर्वेषामुत्तमोत्तमः ॥ ४ ॥

दैनन्दिनं च दुरितं पचमामर्तुवर्षजम् । सर्वं दहति निःशेषमूर्त्त्याचलमिधानलः ॥ ५ ॥

ब्रह्महत्यामहत्साणि ज्ञानाज्ञानकृतानि च । स्वर्णस्तेषुसुरापानगुरुतन्पायुतानि च ॥ ६ ॥

सर्गाद्यपि शमं यान्ति मन्त्रराजानुकीर्तनात् । ब्राह्मणं क्षत्रियं वैश्यं शूद्रं हत्वापि कन्मयम् ॥ ७ ॥

मञ्चिनीति नरो मोहाद्व्यस्तदपि नाशयेत् । आमारस्यपशुभ्रतमञ्चितं दुरितं च यत् ॥ ८ ॥

निःशेषं नाशयत्येव रामात्मा मन्त्रराजकः । मद्यपानेन यत् पापं तदप्याशु विनाशयेत् ॥ ९ ॥
 अभक्षभक्षणोत्पन्ने मिथ्याज्ञानममुद्भवम् । सर्वं विलीयते राममन्त्रस्यास्यैव कीर्तनात् ॥ १० ॥
 श्रोत्रियस्वर्णहरणार्थिनो यदुपगच्छति । रत्नादेरपहारेण तदप्याशु विनाशयेत् ॥ ११ ॥
 गत्वा तु मातरं मोहादगम्यां वापि योषितम् । उपास्यानेन मन्त्रेण रामं तदपि नाशयेत् ॥ १२ ॥
 महापातकयुक्तानां सङ्गत्या सञ्चितं च यत् । नाशयेत् तत्कथालापशयनासनभोजनैः ॥ १३ ॥
 पितृमातृवधोत्पन्नं बुद्धिपूर्वमथं च यत् । निःशेषं नाशयत्येव कालत्रयसमुद्भवम् ॥ १४ ॥
 तदनुष्ठानमात्रेण सर्वमेव प्रलीयते । यत् प्रयागादित्तिथेषु प्रायश्चित्तादिकैरपि ॥ १५ ॥
 नैवापनुद्यते पापं तदप्याशु विनाशयेत् । कृच्छ्रैस्तप्तपराकाशैर्नानाचान्द्रायणैरपि ॥ १६ ॥
 पापं च नापनोद्यं यत् तदप्याशु विनाशयेत् । आत्मतुन्यसुवर्णादिदानैर्बहुभिर्घैरपि ॥ १७ ॥
 किञ्चिदप्यपरिशील्यं पापं तदपि नाशयेत् । भूतभेदपिशाचाद्याः कृष्णाण्डग्रहराक्षमाः ॥ १८ ॥
 दूरादेव पलायन्ते मन्त्रराजप्रभावतः । मालिन्यमपि साङ्कर्यं यच्च यावच्च दूषणम् ॥ १९ ॥
 सर्वं विलयमामोति मन्त्रराजाजुकीर्तनात् । अन्नलक्ष्यदोषाश्च नियमातिक्रमोद्भवाः ॥ २० ॥
 स्त्रीणां च पुरुषाणां स्पुर्मन्त्रेणानेन नाशिताः । शान्तः प्रसन्नो वरदोऽक्रोधनो भ्रूवत्सलः ॥ २१ ॥
 मन्त्रराजममो मन्त्रो जगत्स्वपि न विद्यते । सकामानां भुक्तिदोष्यं निष्कामाणां च मुक्तिदः ॥ २२ ॥
 नृणामुभयकामानां भुक्तिमुक्तिप्रदायकः । रात्यभीष्टं महीसंस्थो राजते वा महीस्थितः ॥ २३ ॥
 अथवा राक्षसा यस्मान्मरणं यान्ति सर्वतः । ॥

इत्यादि । अथैव पङ्क्तमन्त्रप्रभावकथनं सर्वेषामपि राममन्त्राणां स्नाधारणं बोद्धव्यम् । अथत्रैकाक्षरमात्रस्य
 क्रमेण सर्वे मन्त्रा उद्भिद्यन्ते । नत्र श्रीस्कन्दयामले—

बह्विधं शयनं विष्णोरर्धचन्द्रविभूषितम् । एकाक्षरो मनुः प्रोक्तो मन्त्रराजसुरद्रुमः ॥ १ ॥
 यद्वा रेफः । विष्णो शयनमनन्त. आ । अर्धचन्द्रोऽनुस्वारस्तेन रां । अस्यार्थतत्त्वैव—
 रेफोऽभिरहेमेवोक्तो विष्णुः सोमो म उच्यते । मध्यगस्तावयोर्ब्रह्मा रविराकार उच्यते ॥ २ ॥
 ज्योतीषि सर्कलीकृत्य श्रीण्याकाशो विभुः स्वयम् । नादोऽपि घत्ते सन्मात्रं तामेव परमेश्वरीम् ॥ ३ ॥
 इति । सारसंग्रहे—

मूर्तिपञ्जरनामानं तत्रन्यासं च कारयेत् । ब्रह्मा शुनिः स्याद्ब्राह्मणं छन्दो रामोऽस्य देवता ॥ १ ॥
 दीर्घार्धेन्दुयुजाङ्गानि कुर्याद् बहून्यात्मना मनोः । (बहून्यात्मना रेफेण ।)
 सरयूतीरमन्दारवेदिकापङ्कजासने । श्यामं वीरासनासीनं ज्ञानमुद्रोपशोभितम् ॥ २ ॥
 चामोहन्यस्ततद्वस्त सीतालक्ष्मणसंयुतम् । अवेक्षमाणमात्मानमात्मन्यमिततेजसम् ॥ ३ ॥
 शुद्धस्फटिकसङ्काशं केवलं मोक्षकाङ्क्षया । चिन्तयेत् परमात्मानं भातुलक्षं जपेन्मनुम् ॥ ४ ॥
 भातुलक्षं द्वादशलक्षम् । तथा—

“वह्निर्नारायणेनाढ्यो जाठरः केरलोऽपि च । एकाक्षरोऽष्टमृष्यादि स्यादाद्येन पडङ्गकम्” ॥१॥
केवल इत्यनेन दीर्घादाहित्यमुक्तं नतु व्यञ्जनमात्रम् । इति । तथा—

तारमाधारमानद्वाक्स्वर्वाजैश्च पड्विधः । अक्षरो मन्त्रराजः स्यात् सर्वाभीष्टफलप्रदः ॥ १ ॥
तार. प्रणव । माया भुवनेऽधरीबीजं । रमा श्रीबीजं । अनङ्ग कायराजं । वाधाणां बीजं । स्वमूर्तरामबीजं । इति तथा—
अक्षरचन्द्रमन्द्रान्तो द्विविधश्चतुरक्षरः । ऋष्यादि पूर्ववन् ज्ञेयभेतेषा च विचक्षणैः ॥ २ ॥
तथा—“मप्रतिष्ठौ रमो वायुद्वैतज्ञाणो मनु स्मृत” । प्रतिष्ठा आ । रमो रेफमकारः । वायुर्गकारः । ह्रस्वम ।
विश्वामित्रो मुनिः प्रोक्तः पङ्क्तिश्छन्दोऽस्य देवता । राममद्रो बीजशक्ती प्रथमार्यान्ती क्रमात् ॥ ३ ॥
भ्रूम्ये हृदि नाभ्यन्धोः पादयोर्विन्यसेन्मनुम् । पडङ्गं पूर्ववद्यद्वा मन्त्रार्यैर्मुनूनास्त्वकम् ॥ ४ ॥
मयेवम कश्चपरोर्धुले पुष्पलतामने । सक्षमणेन प्रगुणितसन्ध्यासतृणसायकम् ॥ ५ ॥
अवेक्ष्यमाणं जानक्या कृतव्यजनमीश्वरम् । जटामारलसच्छीर्षं श्यामं मुनिगणायुतम् ॥ ६ ॥
सक्षमणेन धृतच्छत्रमथवा पुष्पकोपारे । दशास्यमथन शान्तं ससुग्रीवविभीषणम् ॥ ७ ॥
विजयाधीं विशेषेण वर्षलक्ष जपेन्मनुम् । ॥
इति । तथा—

सकामशक्तिवाग्लक्ष्मीताराद्यः पञ्चवर्णकः । पडक्षरः पड्विधः स्याच्चतुर्वर्णफलप्रदः ॥ ८ ॥
पञ्चाशन्मातृकामन्त्रवर्णप्रत्येकपूर्वकः । लक्ष्मीवाग्मन्मथादिश्च तारादिः स्यादनेकधा ॥ ९ ॥
श्रीमापामन्मथकैकरीजाघन्तगतो मनुः । चतुर्वर्णः स एव स्यात् पड्वर्णो वाञ्छितप्रदः ॥ १० ॥
स्वाहान्तो हुक्कडन्तो वा नत्यन्तो वा भवेदयम् । ॥

स चतुर्वर्णो यः पूर्वमुक्तो राममद्ररामचन्द्र इत्येवंरूपो द्विविधः । पञ्चाशद्वर्णपूर्वो बीजपूर्वश्च पडक्षरः ।
तेन श्रीभ्रारामचन्द्र श्रीभ्रारामचन्द्रेत्यादि पञ्चाशत् । एव वाग्वीजादि पञ्चाशत् । कामवीजादि पञ्चाशत् ।
सात्तादि पञ्चाशत् । इति शतद्वयम् । एवं श्रीभ्रारामभद्रेत्यादि, तेन सतु शतम् ॥ अगस्त्योऽपि—(८ अध्या०)
राविल्येकाक्षरो मन्त्रो राम इत्यपरो मनुः । चन्द्रान्तश्चैव भद्रान्तः पुनर्द्वेषा विभिर्नैते ॥ १ ॥
पञ्चाशन्मातृकामन्त्रवर्णप्रत्येकपूर्वकम् । लक्ष्मीवाग्मन्मथादिश्च सर्वत्र प्रसवादिक्तः ॥ २ ॥
श्रीमायेत्यादि पूर्वोक्तो यो नमोन्त. पड्विध स स्वाहान्त पड्विध, हुक्कडन्त. पदप्रकारः । एवमष्टादश
भेदाः । तेनाष्टादशाधिकचतु शतसस्यश्चतुरक्षरपञ्चाक्षराम्यामुत्पन्ना पडक्षरभेदा इति । तथा—
ब्रह्मा संमोहनः शक्तिर्दक्षिणामूर्तिरेव च । अगस्त्यः श्रीशिवः प्रोक्ता मुनयोऽनुक्रमादिभे ॥ ३ ॥
छन्दो गायत्रसंज्ञं च श्रीरामो देवता मता । अथवा कामवीजादेर्विश्वामित्रो मुनिर्मनोः ॥ ४ ॥
छन्दो देव्यादिगायत्री राममद्रोऽस्य देवता । बीजशक्ती यथापूर्वं पड्वर्णान् विन्यसेन्मनोः ॥ ५ ॥
श्रीबीजयुक्त्याधिकशतत्यागस्त्यश्रुतिर्विश्वामित्रो वा । कामवीजयुक्त्याधिकशतस्य समोहनो विश्वामित्रो वा ।
एवं वाग्बीजयुक्तस्य दक्षिणामूर्तिर्विश्वामित्रो वा । (एवं तारादे शिवो विश्वामित्रो वा ।) एतेन स्वबीजयु-
क्तस्य ब्रह्मैव । मायायुक्तस्य शतद्वयस्य शक्तिरेव । तथा स्वाहान्तानां षण्णा हुक्कडन्ताना षण्णा च विश्वामि-
त्र एतेति सभूप द्वादशाधिकशतमन्त्राणां न एवेति । तथा—

१ 'प्रगुणितमथवा कोशेन' च पाठः । २ 'विमज्यते' स पाठः । ३ 'मातृकवर्णो प्रत्येक रामपूर्वका' स पाठः ।

ब्रह्मरन्ध्रे-भ्रुवोर्मध्ये हृत्काष्पन्पुष्प-पादयोः । चीजैः पञ्चदीर्घयुक्तेर्वा मन्त्रार्थैर्वा, पङ्कजम् ॥ ६ ॥

ध्यायेत् कल्पवृक्षेर्भूले सुवर्णमयमण्डपे । पुष्पकारयत्रिमामान्तःसिंहासनपरिच्छदे ॥ ७ ॥

पद्मे वसुदले देवमिन्द्रनीलमण्डपप्रमम् । वीरामनसमामोर्नि व्याख्यासुद्रोपशोभितम् ॥ ८ ॥

चामोरुन्यस्तवत्तद्वस्तं सीतालक्ष्मणमण्डपम् । सर्वोभरणसंपन्नं वर्षेणलक्षं जपेन्मनुम् ॥ ९ ॥

वर्षेणलक्षं पद्मलक्षम् । मन्त्रान्तरम्—

रामश्च चन्द्रमद्रान्तो हेन्तो नतिपुनो द्विधा । तारादिसहितः सोऽपि मन्त्रस्तथापरः स्मृतः ॥१०॥

तारादयं पदं प्रागुक्तास्ते साहितः स द्विविधः सप्तसरस्तेनाष्टाक्षरो ब्राह्मणप्रकारः । “ताराचक्रगतः सोऽपि नयाणं स्यादेतच्छेषः” । स सप्तार्थं एव तारादिपद्यमध्ययनेरकैकेन संपुटितः । तेन नयाणांऽपि ब्राह्मणविधिः ।

तारं रामश्चतुर्थ्यन्तः श्रोत्रोद्यं वाक्त्रेवृत्तमा । अष्टाक्षोऽयं परो मन्त्रश्चाद्यादि स्यात् पङ्कजवत् ॥११॥

श्रोत्रः हुं । अस्त्रं फट् । वाङ्मयमया स्यादा । मन्त्रान्तरम्—

गुणधीर्जं वदेन्मायां हृद्रामाय पुनश्च ताम् । शिवोमागाममन्त्रोऽयं वस्वर्यः स्ववसुप्रदः ॥ १२ ॥

गुणधीर्जं प्रवच । माया भुजेशीर्जांजं । हृद्राम । तां मायां । स्ववसुप्रदो भुक्तिमुक्तिप्रदः ।

श्रुतिः मदाशिवः श्रोत्रो गायत्रो छन्द उच्यते । शिवोमारामचन्द्रोऽस्य देवता परिकीर्तिता ॥१३॥

दीर्घया माययाङ्गानि तारपञ्चार्ययुक्ता । ॥

डॉनमोरामाय हा हृदयाय नमः । डॉनमोरामाय ह्रीं शिष्टेऽ इत्यादि प्रयोगः । ध्यातम्—

रामं त्रिनेत्रं सोमार्धधारिणं शूलिनं चरम् । मम्मोद्दलितसर्वाङ्गं कपर्दिनमुपासहे ॥ १४ ॥

रामाभिरामां मौन्दर्यमीमां मोभावतंसिनीम् । पाशाङ्कुशधनुर्बाणधरां ध्यायेत् त्रिलोचनाम् ॥१५॥

ध्यायन्नेवं वर्षेणलक्षं जपेत् त्रिमधुराण्डुतैः । विन्ववत्रैः फलैः पुष्पैस्तिलैर्वा पङ्कजैर्हुनेत् ॥ १६ ॥

दशांशमिति शेषः । मन्त्रान्तरम्—

जानकौवल्लभं हेन्तं स्वाहान्तश्च हुमादिकः । दशाक्षरोऽयं मन्त्रः स्याद्वासिष्ठोऽस्य मुनिः स्वरान् ॥१७॥

छन्दश्च देवता रामः सीतापाणिपरिग्रहः । आद्यं शोभं द्विष्टः शक्तिः कामेनाङ्गक्रिया मता ॥१८॥

द्विष्टं स्वाहाकारः । कामेन पद्मदीर्घयुक्तेन । तथा—

शिरोललाटधूमध्वतालुकण्डेषु हृद्यपि । नाभ्यनुजानुपादेशु दशाक्षान् विन्वसेन्मनोः ॥ १९ ॥

अयोध्यानगरे रत्नाचित्रे सौवर्णमण्डपे । मन्दारपुष्पैरामद्वयिताने तोरणाञ्चिते ॥ २० ॥

सिंहासने समाहूढं पुष्पकोपरि राघवम् । रक्षोभिर्हरिभिर्देवैर्दिन्ययानगतैः शुभैः ॥ २१ ॥

सन्तुष्टमानं मुनिभिः प्रहृद्य परिसेवितम् । सीतालङ्कृतवामाङ्गं लक्ष्मणेनोपशोभितम् ॥ २२ ॥

दयामं प्रसन्नवदनं सर्वाभरणभूषितम् । ध्यायन्नेवं जपेन्मन्त्रं वर्षेणलक्षमनन्यधीः ॥ २३ ॥

वर्षेणलक्षं दशलक्षम् । तथा मन्त्रान्तरम्—

रामं हेन्तं धनुष्पाण्येऽन्ते स्याद्द्विहसुन्दरी । दशाक्षरोऽयं मन्त्रः स्यान्मुनिर्ब्रह्मा चिराद् स्मृतम् ॥ २४ ॥

१ 'सम' स पाठः । २ 'समाहूढं' घ. पाठ । ३ 'सद्' घ. पाठ ।

छन्दोऽस्य देवता प्रोक्तो रामो राक्षसमर्दनः । आद्यो बीजं द्विष्ठः शक्तिस्तेनैवाङ्गानि पूर्ववत् ॥ २५ ॥
आद्य रा इति । तेनैव कामेन ।

वर्णन्यास तथा ध्यानं पौरश्वरणि कं विधिम् । दशाचरोऽक्रवत् कुर्वाद्यापवाणधरं स्मरेत् ॥ २६ ॥
ठाँहृङ्गवते रामचन्द्रमद्रौ च डेषुतौ । अर्काथो द्विविधो ह्यस्य ष्टापिध्यानादि पूर्ववत् ॥ २७ ॥
रामेति स्वरूपम् । पूर्ववत् दशाक्षरवत् । तथा—

श्रीपूर्वं जयमध्यस्थं तद्विध रामनाम च । त्रयोदशार्णं ष्टप्यादि पूर्ववत् सर्वकामदः ॥ २८ ॥
श्रीरामजयतामजयतामजय (१३) ।

पदत्रयेद्विराष्ट्रैरङ्गं ध्यानं दशार्णवत् । मत्तार हृङ्गवते रामो हेन्तं महा ततः ॥ २९ ॥
पुरुषाय—पठं पश्चात् हृदन्तोऽष्टादशाक्षरः । विश्वामित्रो मुनिरछन्दो गायत्रं देवता मनोः ॥ ३० ॥
दशास्यदर्पदलनो रामभद्रः प्रकीर्तितः । तारं बीजं नमः शक्तिः पठङ्गं कल्पयेत् ततः ॥ ३१ ॥
मूलमन्त्रं कोसलेन्द्रं सत्यसन्धमनन्तरम् । रावणान्तकनामानं सर्वलोकहित तथा ॥ ३२ ॥
स्वादुप्रसन्नमदनं चतुर्धा नमसा वदेत् । ॥

मूलमन्त्रेण हृत् । कोसलेन्द्राय नमः शिर । मलयसन्धाय नमः शिवा । रावणान्तकाय नमः कवचं ।
सर्वलोकहिताय नमः नेत्र । स्वादुप्रसन्नमदनाय नमः अक्षर । ध्यानम्—

नन्दिग्रामस्योपवने भरतायतनाश्रिते । रम्ये सुगन्धिपुष्पाट्टैर्दृष्टवृन्दैश्च शोभिते ॥ ३३ ॥
निगानभेरीपटहशङ्खतूर्यादिनिःस्वने । प्रवृत्तनृत्ये परितो जयमङ्गलभाषिते ॥ ३४ ॥
पाटीरघुस्योशीरकर्पूरामरुगन्धिते । जानाकुसुमसौरभ्यवाहिगन्धवहाश्रिते ॥ ३५ ॥
देवगन्धर्वनागीभिर्गायन्तीभिरलङ्किते । सिंहासनममारूढ पुष्पकोपरि राघवम् ॥ ३६ ॥
मौमिश्रीमौतासहित जटाशुकटशोभितम् । चापनाणधरं श्याम ससुग्रीवविभीषणम् ॥ ३७ ॥
हस्ता रात्रणभाषान्तं कृतत्रैलोक्यरक्षणम् । रामचन्द्र हृदि ध्यायन् दशलक्ष जपेन्मनुम् ॥ ३८ ॥
(होमपूजाप्रयोगादि सर्गं ज्ञेयं पठयन्तम् ।) तथा—

रामभद्रं महैर्ष्वं ध्यामाश्रित्य च घृतः परम् । शीरं नृपात्तमपद दशास्यान्तक मां ततः ॥ ३९ ॥
ततो रच ततो देदि पञ्चाद् टापय मे श्रियम् । ॥

श्रीं रेफ । शंङ्ङो मन्त्र ।

द्वात्रिंशत्तरो मन्त्रो विश्वामित्रो मुनिर्मनोः । छन्दोऽनुष्टुप् देवता च रामभद्रः प्रकीर्तितः ॥ ४० ॥
चतुष्करणवेदादिष्वसंख्यैरङ्गकल्पना । ॥

करणानि चरगारि । वेदाद्यन्वार । अन्वयव्यन्वार । चन्वोऽष्टौ । रामभद्रं हृत् । महैर्ष्वस्तो शिरः । रघु-
धरि शिवा । नृपोत्तम कवचं । दशास्यान्तक मा रत्न नेत्रं । देदि टापय मे श्रियं अक्षरम् ।

मूर्ध्नि भाले दृशोः श्रोत्रमण्डलभ्रुग्ने मनाभिके । आस्यदोःसन्धिधनुगले स्वनहृन्नाभिमण्डले ॥ ४१ ॥
कटा मेदे पार्श्वपादमन्वित्रार्णान् न्यसेन्मनोः । पूर्वोक्तं ध्यानमत्रापि त्रिलवं नियतो जपेत् ॥ ४२ ॥

दृशोर्वाङ्मयं, गण्डयोश्च, द्विचचनयुग्मपदाभ्याम् । दोष्यन्तन्धयः षोडश ।

पीतं वा चिन्तयेद्ग्रामं धनार्थं यो मनुं जपेत् । सतारं हृद्भ्रगवते चतुर्ध्यां रघुनन्दनम् ॥ ४३ ॥

रक्षोघ्नविशदं तद्रन्मधुरेति वदेत्ततः । प्रसन्नवदनं हेन्तं वदेदमिततेजसे ॥ ४४ ॥

बलरामौ चतुर्ध्वन्तौ विष्णुं हेन्तं नतिं ततः । प्रोक्तो मालामनुः सप्तचत्वारिंशद्विरचरः ॥ ४५ ॥

अमिततेजसे इत्यत्र पूर्वपदेन न सन्विरक्षरसंस्थानुपपत्तेः । तथा—

मुनिः पितामहश्छन्दः स्यादनुष्टुप् च देवता । राज्याभिषिक्तो रामश्च वीजशक्ती यथा पुरा ॥४६॥

यथा पुरा तारनती । "सप्ततुमसदशपद्दुदमंरये षडङ्गकम्" । ज्ञानमो भगवते इत् । रघुनन्दनाय शिरः ।
रक्षोघ्नविशदाय शिवा । मधुरप्रसन्नवदनाय कवचं । अमिततेजसे नेत्रं । बलाय रामाय विष्णवे नमोऽस्तम् ।

शिरस्याननवृत्ते च भ्रूमध्येऽक्षिद्वयोरपि । श्रोत्रयोर्ग्रार्णयोश्चैव गण्डयोरौष्ठयोरपि ॥ ४७ ॥

दन्तयोरास्पदेशे च दोष्यत्संध्यप्रकेषु च । कण्ठे हृदि स्तनद्वन्द्वे पार्श्वयोः पृष्ठयोस्ततः ॥ ४८ ॥

जठरे नाभ्यधिष्ठाने गुह्ये वर्णान् प्रविन्यसेत् । ध्यानं दशाक्षरप्रोक्तं लक्षमेकं जपेन्मनुम् ॥ ४९ ॥

द्विचैः प्रघ्नैः पत्रैर्वा फलैस्त्रिमधुराप्लुतैः । मधुरत्रयपुक्तेन पापसेनापवान्युजैः ॥ ५० ॥

होमं दशांशतः कुर्यात् तथा सर्वत्र तर्पणम् । रमा सीता चतुर्ध्वन्ता स्वाहान्तोऽयं षडक्षरः ॥ ५१ ॥

सीतामब्रथ कथितः स्वतप्तोऽङ्गपरोऽपि च । जनकोऽस्य श्रुतिश्छन्दो गायत्रं देवता मनोः ॥ ५२ ॥

सीताभगवती प्रोक्ता श्रीवीजं शक्तिरन्त्यकौ । दीर्घस्वरयुजा स्वेन षडङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ ५३ ॥

पूजयेद्द्वैष्णवे पीठे ध्यायेद्वाघवसंयुताम् । स्वर्णभामम्बुजकरां रामालोकनतत्पराम् ॥ ५४ ॥

वर्णालक्षं जपेन्मन्त्रमिष्टार्थं साधयेत् ततः । रेफपूर्वं समुद्धृत्य सेन्दु लक्ष्मणसंयुतम् ॥ ५५ ॥

हेन्तोऽयं लक्ष्मणमनुर्नमसा च समन्वितः । अगस्त्य श्रुतिरस्याथ गायत्रं छन्द उच्यते ॥५६॥

लक्ष्मणो देवता प्रोक्तो लंवीजं शक्तिरस्य हि । नमः स्याद्विनियोगो हि पुरुषार्थचतुष्टये ॥ ५७ ॥

रेफपूर्वं लकात्म् । तथा—

द्विभुजं स्वर्णरुचिरतनुं पद्मनिभेवणम् । धनुर्वाणकरं रामतेवामंसकमानसम् ॥ ५८ ॥

पूजा तु वैष्णवे पीठे साक्षावरणवर्जिता । सप्तलक्षं पुरश्चर्या ततः मिदीस्तु साधयेत् ॥ ५९ ॥

भरतस्यैवमेव स्याच्छत्रुघ्नस्याप्ययं विधिः । आदौ वाप्यन्ततो वापि पूजायां राघवस्य तु ॥६०॥

एतेषामपि कर्तव्या मुक्तिं मुक्तिमभीप्सुभिः । अङ्गत्वेनोदिता ह्येते प्राधान्येनापि सुन्दरि ॥ ६१ ॥

वदेद् दाशरथायेति विग्रहे च पदं ततः । सीतापदं समुद्धृत्य बल्लभाय ततो वदेत् ॥ ६२ ॥

धीमहीत्वपि तन्नोऽथ ततो रामः प्रचोदयात् । एषा स्याद्रामगायत्री भक्तानां मुक्तिमुक्तिदा ॥६३॥

जन्मममृति यत् पापं दशभिर्थाति संक्षयम् । पुराकृतं शतैर्नैव सहस्रेण जपेन वा ॥ ६४ ॥

पुरश्चरणमस्याश्च चतुर्लक्षजपावधि । यच्च यावच्च पूजादि सर्वं पूर्ववदाचरेत् ॥ ६५ ॥

तारादिरेषा गायत्री मुक्तिमेव प्रयच्छति । (मायादिरपि वैदुष्यं रमादिश्च श्रियं पराम् ॥ ६६ ॥

मदनेनापि संयुक्ता संमोहयति मेदिनीम् । अनयाराधितो रामः सर्वाभीष्टं प्रयच्छति ॥ ६७ ॥)

पूजयेद्वेषवे पीठे मूर्ति मूलेन कल्पयेत् । श्रीमतीत्यै द्विटान्तेन सीतां पार्श्वगतां यजेत् ॥ ६८ ॥
पार्श्वे वामे । “वाममागे” स्मरान्तामिति वचनात् ।

ततो दक्षिणकोशाग्रे मन्त्राय लक्ष्मणं यजेत् । वामपार्श्वे त्रिकोणस्य ज्ञाह्ने दक्षिणतः गरान् ॥६९॥
वामादि किञ्चिदग्रे । “अग्रपार्श्वेद्वे श्राह्नेयराजानि तदग्नि” इति मारुतप्रदान् । तथा—

अज्ञोऽगामुदवापव्यमध्ये दिक्षु च पूजयेत् । वेमरेषु पदङ्गानि प्रथमावृत्तिरीरिता ॥ ७० ॥

द्वितीयात्मादिभिः प्रोक्ता चतुर्भिश्च महात्रिकैः । आत्मा चैगन्तगत्मा च परमात्मा तृतीयकः ॥७१॥

ज्ञानात्मा चेति दिक्षुपश्चात्प्रेवादिदलेष्वथ । निवृत्तिं च प्रतिष्ठां च विद्यां शान्तिं यजेत् क्रमान् ॥७२॥

तृतीया वासुदेवाघैर्दलेष्वप्यु चैरिता । वासुदेवः संकर्षणः प्रद्युम्नश्चानिरुद्धरः ॥ ७३ ॥

श्रीय शान्तिस्तथा प्रीतिश्रुतयो च गतिः स्मृता । दिग्विदिङ्क्रमतः पूजा गन्धपुष्पादिभिः प्रिये ॥७४॥

चतुर्थी वायुपुत्राद्यैः पद्मग्रे पूवनः क्रमान् । हनुमन्तं मत्स्योर्वं मरुत मविमोषणम् ॥ ७५ ॥

लक्ष्मणान्द्वन्द्वशुभान् जाम्बवन्तं तदग्र्यः । आजनेनं च देवाग्रे वाचवन्तं च पुम्भकम् ॥ ७६ ॥

दक्षान्पयोश्च भरतगजुनावाचामरौ । धारवन्तं च पाणिभ्यां छत्रं पृष्टं च लक्ष्मणम् ॥ ७७ ॥

सृष्ट्यादिमन्त्रिणः पूर्वदिङ्क्रमेण कृताञ्जलीन् । सृष्टे जयन्तं विजयं सुराष्ट्रं राष्ट्रवर्धनम् ॥ ७८ ॥

अक्रोपं धर्मशालाग्नं सुमनं च नमायजेत् । वसिष्ठं वामदेवं च जायान्ति गौतमं तथा ॥ ७९ ॥

नरदानं कश्यपं च कौशिकं वाञ्छिकं तथा । नागद मनकं चैव मनातनमतः परम् ॥ ८० ॥

सनन्दमात्रं च यजेद् द्वादशारे विष्वक्पणः । नीलं नलं मुषेयं च मैत्रं च गरमं ततः ॥ ८१ ॥

द्विषिष चन्द्रगङ्गावा किराटं च कुण्डलम् । श्रीवल्लं कौस्तुभं गङ्गं चक्रं गदां च पद्मकम् ॥ ८२ ॥

पौडगान्तेऽर्चयेत् पूर्वदिङ्क्रमेण कृताञ्जलीन् । ध्रुवो ध्वरश्च मोमश्च आपश्चैवानिलोऽनलः ॥ ८३ ॥

प्रस्युपश्च प्रसामश्च वमवोऽष्टौ प्रकीर्तिताः । वीरमद्रथं नृमुद्य गिरीगन्ध महायगाः ॥ ८४ ॥

अर्मकपादाद्दिर्बुध्यः पिनाकी चापराजिनः । सुवनापीधरश्चैव कपाली च दिशांपतिः ॥ ८५ ॥

स्याणुर्मगध मगवान् स्याश्चक्राटशु* स्मृताः । वरुणः सूर्यवेदाङ्गौ मानुरिन्द्रो रविस्तथा ॥ ८६ ॥

गमस्त्रिंशद्वयः स्युरेताश्चाथ दिवाकरः । मित्रो विष्णुरिति प्रोक्ता आदित्या द्वादश क्रमान् ॥ ८७ ॥

धात्रागमन्ते प्रयजेद् द्वात्रिंशद्दत्ता इमे । ध्रुवापर्यष्टमी त्रेया द्वात्रिंशद्दलप्रके ॥ ८८ ॥

इन्द्रार्घ्यं पृष्टे वारे नवमासग्यं यजेत् । तदन्वैर्वज्रशुक्लार्घ्यं दशमासग्यं स्मृतम् ॥ ८९ ॥

अङ्गुलमादिभिर्वासुदेवायै वायुजादिभिः । सृष्ट्यादिभिलोकपालैस्तदन्वैर्वा यजेत् प्रद्युम् ॥ ९० ॥

चन्द्रार्घ्यायै वायुपुत्राद्यैः सृष्ट्यायै दिशाधिर्षेः । तदन्वैश्च यजेद् देवं संक्षेपायां ममीरिता ॥ ९१ ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातः स्नानादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, स्नानादि गङ्गामन्त्रज-
यन्ते उक्तमो भगवते ग्युनन्दनाय रत्नोद्गावेशनाय मधुप्रमधुप्रदानाय अमिततज्जने धलाय रामाय

विष्णवे नमः । इति मन्त्रेराष्टाध्यायमभिमन्त्र्योक्तविधिना स्नानादिकं कृत्वा, मन्ध्यापन्त्रेणऽप्यधमर्षणान्तरं पुन-
र्जलमादाय “हुंजानकीवल्लभाय स्वाहा” इति मन्त्रेण जलमभिमन्त्र्य, तत्रल पांथाचमनादितपणान्तं कृत्वा,
प्राणायामादिपूर्वकं “दाशरथाय विश्वे सोतायल्लभाय धामिद् तन्नो रामः प्रचोदयान्” इति गान्गायत्रीं
यथाशास्त्रं जापत्वा, मूलमन्त्रजपादि परतत्त्वान्तं योगपठन्यामं कृत्वा, मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा,
शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः । मुखे गायत्रोद्गन्धे नमः । हृदये थोरामदेवतायै नमः । इति विन्यस्य
प्राग्ब्रह्मिण्योगमुक्त्वा, रा हृदयाय नमः । रा शिरसे स्वाहा । रु शिरसाय वषट् । रे कथयाय हु । रो नेत्र-
त्रयाय वौषट् । र अश्राय फट् । इति फरषड्गन्ध्यामं कृत्वा, शिरसि रामः । भूमिष्य शंनमः ।
हृदि मानमः । नाभो यनमः । गुह्यं जनमः । पादयो मनमः । इति विन्यस्य, प्रागुक्तमार्तिपञ्चकन्यामं
तत्त्वन्यासे च विधाय, पानादिमानमपूजांते सुयर्थादिपट्टं कुङ्कुमादिना त्रिकोणगर्भमण्डलपञ्च कृत्वा, तद्
द्विः पुनरुदलं तद्बहिर्द्वन्द्वदलं तद्बहिर् पादशदलं तद्बहिर्द्विभ्रंशदलं तद्बहिर्द्विभ्रंशदलं चतुरस्रत्रयासितं पृ-
जाचक्रं कृत्वा, पुरतः मन्ध्याप्याभ्यर्च्यार्घ्यांदिपूजनादिपुष्पोपचारान्तं, देवस्य वामभागे—श्रींस्तीतायै स्वाहा
सीतायै नमः इति सीतां संपूज्य अक्षयभागे—सं लक्ष्मणाय नमः । इति लक्ष्मणं संपूज्य, किञ्चिद् देव-
स्य धामाग्रे—शङ्कराय नमः । दक्षिणाग्रे—डोंशेरभ्यो नमः । इति प्राधानार्चा कृत्वा प्राग्ब्रह्मिण्यं संपूज्य,
अष्टदलमूलेषु दिक्षु—डोंश्रां आत्मने नमः । डोंश्र अन्तरात्मने नमः । डोंष परमात्मने नमः । डोंश्रां ज्ञा-
नात्मने नमः । कोरुषु—डोंनवृत्त्ये नमः । प्रविष्टायै । शान्त्यै । ततो दलमध्येषु दिक्षु—
डोंवासुदेवाय नमः । सद्गुरुरायै । प्रसुप्तायै । अनिरुद्धायै । विदेक्षु—श्रिये नमः । शान्त्ये । प्रीत्ये ।
रत्ये । द्वितीयाष्टदलाग्रेषु—इजुमते नमः । सुश्रांवायै । भरतायै । विभोषणायै । लक्ष्मणायै । अङ्ग-
दायै । शशुप्रायै । जाण्ययते । अग्रप्रथये—सृष्टये नमः । जयन्तायै । विजयायै । सुराष्टायै । राष्ट्र-
वर्धनायै । अकोपायै । धर्मपालायै । सुमन्त्रायै । द्वादशदलेषु—वासिष्ठाय नमः । धामदेवायै ।
जाबाल्ये । गोतमायै । भरद्वाजायै । कश्यपायै । कोशिकायै । वारमीक्ये । नारदायै । सनका-
यै । सनातनायै । सनत्कुमारायै । षोडशदलेषु—नीलाय नमः । नलायै । सुयैरायै । मैन्द्रायै ।
शरभायै । द्विविधायै । चन्द्रनायै । गवाक्षायै । किरोदायै । कुण्डलायै । श्रौवत्सायै । कोस्तु-
भायै । शलायै । चक्रायै । गदायै । पद्मायै । ततो द्वाविंशद्दलेषु—ध्रुवाय नमः । धरायै ।
सोमायै । आपायै । अनिलायै । अनलायै । प्रत्यूषायै । प्रभासायै । वारभद्रायै । शम्भवे ।
गिरिशायै । अजेकपदे । अहिर्बुध्न्यायै । पिनाकने । मुवनाधीश्वरायै । रूपालिने । दिक्ष्पतये ।
स्याण्ये । भगायै । वरुणायै । स्यायै । वेदाङ्गायै । भानवे । इन्द्रायै । रवये । गभस्तये ।
यमायै । स्वर्णरेतसे । दिवाकरायै । मिश्रायै । विष्णवे । धाम्रे नमः । इति संपूज्य लोफेशाचांदि
सर्वे प्राग्बत् कुर्यात् । मन्त्रान्तराणां न्यासघ्यानादिविशेष्य । अर्चने तु समानमेव ॥ सारसंग्रहे तु
द्वाविंशद् देवतानां पूजानन्तरम्—

वषट्कारं च पुरतः प्रैषजेत् सगुरुत्रयम् । ततो मेपादिराशींश्च यजेन्नागाष्टकं ततः ॥ १ ॥

अनन्तो वासुकिः स्याणुः कार्कोटः पन्न एव च । महापद्मस्तथा शङ्खः कुलिकथाष्टमः स्मृतः ॥ २ ॥

इत्यावरणान्तरमुक्त्वा । एते चतुर्विंशतिसंख्यका द्वाविंशद्दलपद्माद्बहिर्द्विभ्रंशदलपद्मेषु पूज्याः । अधि-
कस्याधिकं फलमिति । तथा—

पद्महस्त सहस्रं च त्रिशतं शतमेव वा । प्रत्यहं प्रजपेन्मन्त्री नोचेत् प्राप्नोत्यधोगातिम् ॥ १ ॥

इति । तथा सारसग्रहे—

पद्मलव प्रजपेन्मन्त्रं जुहुयात् तद्दशांशतः । कमलैर्मधुराभङ्गैरधितेऽग्नौ संपूजिते ॥ १ ॥

तर्पयेत् सलिलैः शुद्धैः शीतलैश्चन्द्रवासितैः । अग्निपिक्तः सभन्धन्व्यं ब्राह्मणान् भोजनादिभिः ॥२॥

चन्द्र कर्पूर ।

गुरुमध्यर्च्य विभवेस्तोपमेद् भक्तिसंपुतः । तदात्रयाथ कुर्वीत मयोगान् निजवाञ्छितान् ॥ ३ ॥

धनाप कमलैर्जातीपुष्पैश्चन्दनलोलितैः । जुहुयाद् धनाधिपगन्धोत्पलद्रुतेन च ॥ ४ ॥

वशायेद्विश्वमखिलं विन्दन्पुष्पैर्धनाप्तये । (हुतं दीर्घांपुष्पैर्द्वारकान्जर्धनप्राप्तये) ॥ ५ ॥

आघाय कृण्डे त्रिधिवदग्निं पूर्वोक्तवर्त्मना । तत्र देवं समावाह्य पूजयेदुपचारकैः ॥ ६ ॥

पञ्चभिर्वा षोडशभिः पूजोपकरणैः पृथक् । पलाशाश्वत्यावदिरोद्गुरास्रद्रुमेन्धनैः ॥ ७ ॥

(अग्निं प्रज्वालयेत् सम्यक् कर्पूरैरधवेन्धनैः) । तत्र संपूजयेत् सम्यग् राघवं प्रोक्तवर्त्मना ॥८॥

लक्षं तदर्धमथवा ऋषित्वा तद्दशांशतः । तिलैर्वा कमलैर्हुत्वा पद्यादिष्टं तदाभुयात् ॥ ९ ॥

त्रिन्वप्रसूनैरैश्वर्यमधितेऽग्नौ हुतैर्भवेत् । पलाशकुसुमैर्हुत्वा मेधावी वेदादिद् भवेत् ॥ १० ॥

दूर्वाभिश्च शुद्धीभिः प्रत्येकमपि वा हुतैः । निरामयश्च दीर्घायुर्भवत्येव न संशयः ॥ ११ ॥

ध्यात्वाथ मन्मथ राम मीतामपि रतिं स्मरेत् । सर्ववर्यं प्रयोगेषु जपहोमादिकर्मसु ॥ १२ ॥

रामं नवोटया सार्धं सरन्नाराध्य भक्तिः । उपैति सदृशीं कन्यां लाजाहोमेन सायकः ॥ १३ ॥

रामं त्रिधिवदाराध्य ज्वलितेऽग्नौ प्रयोगयित् । मधुरत्रययुक्तेन पायसेन हुनेत् सुधीः ॥ १४ ॥

सर्वाधिपत्य वैदुष्य भवेदेव न संशयः । तिलैश्च तण्डुलैराज्यैर्हुत्वा लोकस्य पूजनम् ॥ १५ ॥

आराध्य बत्सर यावत् पद्महस्त दिने दिने । जपेच्च जुहुयादग्नौ तद्दशांशं घृतान्धमा ॥१६॥

अपमेरात्रदो लोके सर्वेषामपि जायते । त्रिन्वप्रसूनैः कृण्दैस्तथा विन्वदलैरपि ॥ १७ ॥

हुत्वा तु स लभेन्नस्मीराचिरान्मन्त्रसाधकः । आराध्य रामं चण्डांशुमण्डले वत्सरात् सुधीः ॥१८॥

उदयाद्यावदस्त स्वाञ्जपेन्मन्त्रमनन्धवीः । फलं भवति तस्याशु देवानामपि दुर्लभम् ॥ १९ ॥

वैदुष्येणाग्निपत्येन नराणांमुत्तमा भवेत् । पूर्णिमायां निशीथिन्ध्याशुदयास्तमयं विधोः ॥ २० ॥

सन्तमरं प्रकुर्वीत जपहोमादिकं बुधः । रात्रौ जपेद् दिवा होमं कुर्यादेवापरेऽहनि ॥ २१ ॥

ब्राह्मणान् भोजयित्वा तु व्रतमेतद् समापयेत् । सोमसूर्यादिकं यस्तु व्रतं कुर्यात् मानवः ॥२२॥

शुक्तिं शुक्तिं च लभते इह लोके परत्र च । रत्नपद्मैश्च बन्धुकेस्तथा रक्तोत्पलैरपि ॥ २३ ॥

थमीदल्लोकवश्यार्थं जुहुयादाचितेऽनले । राज्यैश्चर्योपभोगार्थं जपेन्नमनन्धवीः ॥ २४ ॥

पद्मैर्त्रिन्वप्रसूनैर्वा दशांशं जुहुयात् सुधीः । ममूद्वीरे गोष्ठे वा लक्षजापी पयोवदः ॥ २५ ॥

पापसेनाज्ययुक्तेन हुत्वा विद्यानिधिर्भवेत् । मन्त्रवित् स्वाधिपत्याय शाकाहारो जलान्तरे ॥ २६ ॥
जपेन्न च जुहुयाद्विन्वपत्रैर्दशांशतः । तदेव पुनरायाति स्वाधिपत्यं न संशयः ॥ २७ ॥

उपोष्य गङ्गादिजलान्तरस्थो रामं समाराध्य जपेच्च लक्षम् ।
हुत्वा दशांशं कमलैस्तिलैर्वा जपोऽग्रसूनेर्मधुरत्रयाङ्कैः ॥ २८ ॥
राजश्रियं विन्दति मन्दभाग्यो ह्यमुष्य राज्यं च सदा स्थिरं स्यात् ।
रामं ममाराध्य च यो हुनेच्च राज्यश्रियं विन्दति सेन्दुखण्डैः ॥ २९ ॥

वैशाखे राघवं मूर्ध्ने परयन्ननिमिषेक्ष्यः । निराहारो जपेन्न च मानी पञ्चाग्रिमध्यतः ॥ ३० ॥
दशांशं कमलैर्हुत्वा सर्वभोगो भवेद् ध्रुवम् । माघमासे जले स्थित्वा कन्दमूलफलाशनः ॥ ३१ ॥
जपेन्न च जुहुयात् पापसेनाचित्सेनले । दशांशं पुत्रपौत्राद्यैरुपेतः प्राप्नुयाच्छ्रियम् ॥ ३२ ॥
श्रीरामसदृशः पुत्रः पौत्रोऽप्यस्य प्रजायते । बलिष्टैः शत्रुभिर्मन्त्री परिभूतोऽय मानवः ॥ ३३ ॥
तदा इनहनेत्युबला मायान्ते वा रथे यजेत् । ध्यात्वा रघुपतिं शुद्धं कालानलमिवापरम् ॥ ३४ ॥
(आकर्णसशराकृष्टकोदपडश्रुजमण्डितम् ।) रथाङ्गने रिपूजितौ तीक्ष्णमार्गणशृष्टिभिः ॥ ३५ ॥
संहरन्तं महावीरमुग्रमन्द्ररथस्थितम् । लक्ष्मणादिमहावीरैर्युतं हनुमदादिभिः ॥ ३६ ॥
कोटिकोटिमहावीरैः शैलवृक्षकरोद्धतैः । बजीकरणैर्हुंकारभौंकारसुमहारवैः ॥ ३७ ॥
नदाङ्गिरपि धावन्निः समरेऽरिगणं प्रति । एवं ध्यात्वा निराहारो मारणाय रिपोः पुनः ॥ ३८ ॥
जुहुयाच्छान्मलीपुष्पैर्दशांशं मन्त्रसाधकः । अत्यन्तं तु समृद्धोऽपि न शत्रुरवशिष्यते ॥ ३९ ॥
वैरिण्यं राघव्यं ध्यात्वा तथात्मानं रघूद्रहम् । विधाय पूर्ववत् सर्वमनायासेन मारयेत् ॥ ४० ॥
सीताहरणशोकाच्च स्तब्धीभूतमचेतसम् । जपेद्रघुपतिं ध्यायन्निराहारो जले वसन् ॥ ४१ ॥
दशांशं च तिलैर्हुत्वा स्तम्भयेच्छत्रुसंहतिम् । निधाय वायुबीजान्ते तन्नाम भ्रामयेति च ॥ ४२ ॥
जपेन्न च निराहारो जुहुयाच्च तिलैरपि । रामं ध्यात्वा विपण्य तु सीतान्पणकावरम् ॥ ४३ ॥
भ्रामयत्यचिरं सान्नाद्धेमाद्रिमपि वैरिणम् । समुद्रतीरे लङ्कायां हेमप्राकारसन्निधौ ॥ ४४ ॥
सुग्रीवादिभिरन्यैश्च दैवतैर्नारदादिभिः । उपास्यमानं सदासि ध्यात्वा देवं सलक्ष्मणम् ॥ ४५ ॥
विभीषणायामताय ध्यात्वैर्न शरणागिने । वरदं तं जपेन्न च जुहुयात् पङ्कजैरपि ॥ ४६ ॥
स्वस्थानमानयेच्छीघ्रं राजानमथवा प्रशुम् । निमीन्य चक्षुषी लोहादुपलभ्य पुनः पुनः ॥ ४७ ॥
प्रमोहयन्तं सहसा विराघान्मारुतिप्रियम् । रामं ध्यात्वा जपेन्न च हुत्वा रक्ताम्बुजैरपि ॥ ४८ ॥
संमोहयति वेगेन राजानमपि वा प्रशुम् । तारादिर्मुक्तये क्षेप रमादिर्मुक्तये तथा ॥ ४९ ॥
वाक्सिद्धये च वाग्बीजं प्रथवान्ते नियोजयेत् । मान्मथं सर्ववरयाय वदेत् तत्त्रिवयं पुनः ॥ ५० ॥

तारान्ते चैव तन्मन्त्रौ सर्वार्थं विनियोजयेत् । ॥

इति । स्कन्द्यामले—

श्राद्धौ विरच्य पदकोणं तन्मध्ये बीजमालिखेत् । तद्विजान्तरधः साध्यं साधकाख्या तदूर्ध्वतः ॥ १ ॥
 पदयोः(साध्या)धः साधकं कर्म मध्ये तत्पार्श्वयोः क्रियाम् । रमाबीजं च तस्थान्तस्तत्सर्वं वेष्टयेत् ततः । २ ॥
 संसृष्टाभ्यां तु ताराभ्यां कोणेष्वङ्गमूर्त्तिखेत् । पदकोणपार्श्वयोर्मायाश्रीबीजेषु मन्मथम् ॥ ३ ॥
 पदसन्धिषु च हुंबीजं तत्सर्वं वेष्टयेत् ततः । वाग्मवेन बहिः पञ्चमष्टपत्रं सकेसरम् ॥ ४ ॥
 केमरेषु स्वरात् षण्णान् पत्रेषु विलिखेत् क्रमात् । पत्राग्रेषु लिखेन्मालामन्त्रवर्णान् षट्स्त्रिंशत् ॥ ५ ॥
 पञ्च चान्त्यदले धाले पुनरष्टदलाम्बुजम् । तत्केमरेषु श्रीबीजं दलेष्वष्टाक्षराणि च ॥ ६ ॥
 नारायणमनोर्षाणि पत्र द्वादशभिर्दलैः । तत्केमरेषु चत्वारि चत्वारि विलिखेत् क्रमात् ॥ ७ ॥
 अकारादिज्ञकारान्तान् मातृकार्यान् सत्रिन्दुकान् । शिष्टानन्ते तददलेषु विलिखेत् परमेश्वरि ॥ ८ ॥
 वासुदेवमनोर्षाणान् द्वादशैर्कैश्याः क्रमात् । बहिः षोडशपत्रं च मायाबीजाद्व्यकेसरम् ॥ ९ ॥
 तत्पत्रेषु च वर्मास्त्रिदन्तान् द्वादशार्णकान् । विलिख्य तन्मन्धिषु तु वायुपुत्रादिबीजकान् ॥ १० ॥
 द्वात्रिंशददलसंयुक्तं पत्रं कृत्वाथ तद्विहः । तन्मूलेषु लिखेच्छक्तिश्रीभारवीजकामि च ॥ ११ ॥
 रामानुष्टुभमन्त्राणान् नृमिहानुष्टुभार्णकान् । दलेष्वैकैशो देवि विलिखेत् तदनन्तरम् ॥ १२ ॥
 पत्राग्रेषु च सप्तमौ षडङ्गित्तरद्वयम् । बहिर्भूपुरमालिख्य वज्राष्टकविराजितम् ॥ १३ ॥
 नृमिहनीजं तद्विदुः चाराहं कोणकेषु च । लिखेच्छ्रीरामयंत्रं हि सर्वयज्ञोचर्म प्रिये ॥ १४ ॥
 सापितं जपहोमाभ्यां हौममयातसेकतः । श्वेत शिरसि वा बाह्यानापुरारोग्यदं नृणाम् ॥ १५ ॥
 रक्षाकर महेशानि महर्दक्ष्यर्गर्धनम् । वन्ध्यानामपि नारीणां पुत्रदं मुत्तदं परम् ॥ १६ ॥
 सुश्लिष्टप्रदं चैव गोपनीयं सुरेश्वरि । यस्मै कस्मै न देयं च त्रिषु लोकेषु दुर्लभम् ॥ १७ ॥
 किं बहूक्तेन देवेशि सर्वदं नात्र संशयः । ॥

इति । अस्यायमर्थ—पदकोणं कृत्वा, तन्मध्ये श्रीरामबीजं विलिख्य, (तन्मध्ये साध्यनाम विलिख्य)
 तत्तन्मध्येन्योन्यानिमुद्रप्रणामाभ्यां सत्रेष्टय पदेषु कोणेषु पदङ्गमन्त्रानालिख्य, पदकोणपार्श्वयोर्षोणं मायां
 दक्षिणे धीबीजं च विलिख्य तत्कोणेषु क्रामबीजं विलिख्य, पदकोणसन्धिषु हुंबीजमालिख्य, तद्विदुः-
 चद्वयं कृत्वा तदन्तरालनीच्या वाग्मरबीजानि निरन्तरं (वृत्ता) कारेण विलिख्य, तद्वाहोऽष्टदलं कृत्वा त-
 त्केसरेषु द्वन्द्वश (षोडश) स्वरात् विलिख्य, तददलेषु कचदत्तपयश्वरारवाणष्टवर्णानालिख्य, तत्पत्राग्रेषु
 पूर्वोक्तमालामन्त्रवर्णान् पदपद समालिख्यान्तमे पञ्चवर्णानालिख्य, तद्विहं पुनरष्टदलपञ्च कृत्वा, तत्केसरेषु
 श्रीबीजं, दलेषु नारायणाष्टाक्षराणि विलिख्य, तद्विदुःषोडशदलकमलं कृत्वा, तत्केसरेषु मातृकार्याश्चतुरश्र-
 तुम् आलिख्य, तददलेषु वासुदेवद्वादशाक्षराणि पञ्चैशो विलिख्य, तद्विहं षोडशदलकेसरेषु मायाबीजं प्र-
 तिरेसर विलिख्य, दलेषु पूर्वोक्तद्वादशाक्षराणि द्वादशदलेषु विलिख्यावशिष्टदलचतुष्टये “हृ फट् नमः” इति
 पदेष्वनुष्टयं प्रानिदलमेकैकं विलिख्य, तददलान्तदलेषु प्राशुक्तनुमदाचष्टकसुप्रवाद्यष्टकयोर्नामाद्यक्षराणि स-

विन्दुनि लिखित्वा, तद्बहिर्द्वारत्रिगुणदलेषु पूर्वोक्तश्लोकरूपद्वाराप्रशुद्धतराममन्त्राणां नृसिंहव्याघ्रशुद्धतरावर्णा-
ञ्चकैकयो विलिख्य, तत्केसरेषु प्रतिकेसरे शक्तिश्रीकामबीजानि विलिख्य, पत्राग्रेषु प्रत्यग्रं वषट्कं विलि-
ख्य, तद्बहिर्द्वारत्रयं घञाष्टकयुक्तं कृत्वा तत्र दिक्षु प्रोक्तनृसिंहबीजं, विदित्वा चाराहबीजं विलिखेत् । एतद्य-
न्त्रमुक्त्वा फलदं भवति ॥ मारसंग्रह—

दहनपुरयुगे च कामबीजे विलिखतु माध्यसमन्वितं च बीजम् ।

वृत्तमिदमणुवर्षकैश्च शिष्टैस्तदनु दशाचरमन्त्रवर्णवीतम् ॥ १ ॥

पडपि च हृदयादि मुख्यकोणेषु लिखतु शक्तिरमे च कोणपार्श्वे ।

कवचमनुमयो लिखेत्तदग्रे वसुदलकेपरगान् दिशः स्वरांश्च ॥ २ ॥

श्रुतुपरिमितवर्णकांश्च मालामनुमुपगंश्च तदन्तिमेऽन्तिमांश्च ।

कमुगुलिपिपुत्रं घगपुरस्यं दिशि नृहरेश्च चराहबीजमस्य ॥ ३ ॥

जपहोमादिना ममक् माधितं यच्चमुत्तमम् । सर्वेष्टफलदं भोवदायकं श्रीकरं परम् ॥ ४ ॥

इति । अस्यार्थ—पद्कोणं विरच्य तन्मध्ये कामबीजेदरे श्रीरामबीजं प्राग्वत् सप्ताध्यं विलिख्य, अथ-
शिष्टमूलमन्त्रवर्णरावेषु, तद्बहिर्द्वार “हुंजानकांघञ्जमाय स्वाहा” इति मन्त्रेण विलिख्य, पद्कोणेषु प्राग्वत् पड-
ङ्गमन्त्रानालिख्य, पद्कोणपार्श्वयोर्धामदक्षिणयोः शक्तिबीजं मायाबीजं चकैकयो विलिख्य, कोणप्रेषु हुं इत्या-
लिख्य, बहिर्द्वारदलकमलं कृत्वा तत्केसरेषु द्वन्द्वशः स्वरानालिख्य, तद्दलेषु प्राग्वन्मालामन्त्रवर्णानालिख्य,
बहिर्वृत्तत्रयं कृत्वा तदन्तरालबीज्यां कादिज्ञान्तवर्णैः स्यादुक्तैरावेषु, बहिर्द्वारत्रयं कृत्वा तस्य दिक्षु नृसि-
हबीजं कोणेषु चराहबीजं च लिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्त्वा फलदं भवति ॥ तथा—

पद्कोणे प्रणवं च साध्यसहितं मूलाणुमश्रिष्वथो

मन्विष्वङ्गमनूय शक्तिमदनां पद्कोणपार्श्वे लिखेत् ।

किञ्चिन्केषु कला दिशश्च दलगे मालाणुपद्वयं कं

चान्त्यं चान्त्यदले दशार्थमनुना कार्यं श्रुतं भूषितम् ॥ ५ ॥

दिशि विदिशि नृसिंहवराहकौ लिखतु भूर्जदले कनकोद्भवे ।

राजतेऽथ च सुमाधितमुत्तमं विभवकीर्तिरमाविजयप्रदम् ॥ ६ ॥

इति । अस्यार्थः—तत्र पद्कोणं कृत्वा तन्मध्ये सप्ताध्यं प्रणवं विलिख्य, कोणपद्के मूलमन्त्रस्य पडर्णा-
नालिख्य, पद्कोणमन्धिषु पडङ्गमन्त्रानालिख्य, पद्कोणपार्श्वयोः शक्तिबीजं स्ववामे दक्षिणे कामबीजं विलि-
ख्य, बहिर्द्वारदलकमलं कृत्वा, तत्केसरेषु द्वन्द्वशः स्वरान् दलेषु प्राग्वन्मालामन्त्रवर्णांश्च विलिख्य, तद्ब-
हिर्वृत्तत्रयं कृत्वा मन्त्रबीज्यां दशाक्षरमन्त्रेण पूर्वोक्तेनावेषु, बहिर्वृत्तत्रयं कादिज्ञान्तवर्णरावेषु, बहिर्द्वार-
त्रयं कृत्वा तस्य दिक्षु नृसिंहबीजं, विदित्वा चराहबीजं च विलिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्त्वा फलदं भवतीति ॥
अथ रामानुस्मृतिः । श्रीब्रह्मवाच ।

वन्दे रामं जगदन्तं सुन्दरास्यं शुचिसितम् । कन्दर्पकोटिस्त्रायस्यं कामितार्थप्रदायकम् ॥ १ ॥

मास्वत्किरीटकटकटिसूत्रोपशोभितम् । विशाललोचनं आजचरुयास्यकृण्डलम् ॥ २ ॥

नीलजीमूतसङ्काशं नीलालकट्टताननम् । ज्ञानसुद्रालसददचवाहु ज्ञानमयं विशुम् ॥ ३ ॥
 वामजाजुपरिन्यस्तवापाम्बुजकर हरिम् । वीरामने समाधीन विशुत्पुञ्जनिमाभ्रम् ॥ ४ ॥
 कोटिद्वैतैतौकाशं कोमलावयवोज्ज्वलम् । जानकीलक्ष्मणाभ्या च वामदक्षिणशोभितम् ॥ ५ ॥
 हनुमद्रूपिपुत्रादिकपिपुल्यैर्निर्णयितम् । दिव्यरत्नममायुक्किदामनगतं प्रथम् ॥ ६ ॥
 प्रत्यहं प्रातरुत्थाय ध्यातैव राघवं हृदि । एभिः षोडशभिर्नामपदैः स्तुता नमोदरिम् ॥ ७ ॥
 नमो रामाय शुद्धाय युद्धाय परमात्मने । विशुद्धज्ञानदेहाय रघुनाथाय ते नमः ॥ ८ ॥
 नमो रावणहन्त्रे ते नमो बालिबिनाशने । नमो वैकुण्ठनाथाय नमो विष्णुस्वरूपिणे ॥ ९ ॥
 नमो यज्ञस्वरूपाय यज्ञभोक्ते नमोऽस्तु ते । योगिध्येयाय योगाय परमानन्दरूपिणे ॥ १० ॥
 शङ्करप्रियामित्राय ज्ञानवयाः पतये नमः । य इदं प्रातरुत्थाय भक्तिश्रद्धाममन्त्रितः ॥ ११ ॥
 षोडशैतानि नामानि रामचन्द्रस्य नित्यशः । षोडशैतानि स्मरेन्नाम स एव स्याद्रघूत्तमः ॥ १२ ॥
 श्रीरामभक्तिरतुला भवत्येव हि सर्वदा । जगत्पूज्यः सुखं जीवेद् राममद्रप्रसादतः ॥ १३ ॥
 मरये समनुप्राप्ते श्रीरामः सीतया सह । हृदि संदृश्यते तस्य साक्षात् मौमित्रिणा सह ॥ १४ ॥
 नित्यं चापररात्रेषु रामस्वभा समाहितः । मुच्यतेऽनुस्मृतिं जप्त्वा मृत्युदारिद्र्यपातकैः ॥ १५ ॥
 इति श्रीब्रह्महृदयपुराणे ब्रह्मनारदस्मयादे रामालुम्बुनि संपूर्णा ॥ अथ हनुमन्मन्त्रा । स्यात्स्तब्रहे—
 अजनेयमनुलोकं भुक्तिमुक्त्येकमाधनम् । प्रकाशितः शङ्करेण लोकानां हितमिच्छता ॥ १ ॥
 भूतप्रेतपिशाचादिडाकिनीब्रह्मराक्षसाः । वृष्ट्वावशाः पलायन्ते मन्वानुष्ठानतत्परान् ॥ २ ॥
 चतुष्पादं ह्यपसारान् पांडिशतिमतिग्रहान् । शतं शिशुग्रहास्तद्वत् त्रिषादं ब्रह्मराक्षसान् ॥ ३ ॥
 गन्धर्वान् द्वादश तथा भूतान्नामाविधान् ग्रहान् । सप्तधा राजयक्षणां तथा चाष्टविधं ज्वरम् ॥ ४ ॥
 चतुर्भिर्शाडिभ्यो रमन्पान् दंशानमख्यकान् । डाकिनीत्यादिकान्गन्धान् स्मरणादेव नाशयेत् ॥ ५ ॥
 गुटिकां पादलेपं च रम चैव रमायनम् । खड्गं सद्भजनं चैव रेचनं पादुकादिकान् ॥ ६ ॥
 विद्वेषणं मारणं च वश्यमार्कषणं तथा । उच्चाटनं मोहनं च सप्तद्वीपाधिपत्यकम् ॥ ७ ॥
 विद्याधराया नभेषा चक्रवर्ती न मशयः । (प्रधानगच्चाङ्गभूतोऽयं मन्त्रराजो ह्यनुत्तमः ॥ ८ ॥
 पूर्वं नमःपद्भुक्त्या ततो भगवते-पदं । आज्जनेय-पदं हेन्तं महाबलपदं ततः ॥ ९ ॥
 वद्विजायान्त एवायं मन्त्रो हनुमतः परः । सर्वमिद्विकरः प्रोक्तो मन्त्ररचाष्टदशाक्षरः ॥ १० ॥
 मालारूपोऽपरमत्रोऽपि मारुतेः सर्वमिद्विदः । प्रथमं पूर्वमुच्चार्य नमो भगवते पदम् ॥ ११ ॥
 हेन्तं प्रस्फुटमपुक्कं पगाक्रमपदं वदेत् । तथाक्रान्तपदोपेतं दिव्यएडलसुदीरयेत् ॥ १२ ॥
 यशोनितामघवलीकृतजगत्पदं वदेत् । त्रितयाय-पदं वज्रदेहकृत्स्नवतारतः ॥ १३ ॥
 मनुद्वयन्तं पदं लङ्कापुरीदहनभीरयेत् । उदधिलङ्घनं चापि दशग्रीवकृतान्तकम् ॥ १४ ॥

भीताश्चासनशब्दं च ह्यञ्जनागर्भसं-पदम् । भूतान्ते रामलक्ष्म स्यात् शानन्दकरमीरयेत् ॥ १५ ॥
 कपिमैत्र्यप्रा-पदान्ते कारसुग्रीवमा-पदम् । धारखान्ते पर्व-पदं तोत्पाटन-पदं वदेत् ॥ १६ ॥
 बालब्रह्म-पदं चारिणे गर्भार-पदं वदेत् । शब्दसर्वग्रहं प्रोक्त्वा विनाशनमधोश्चरेत् ॥ १७ ॥
 सर्वञ्चरहरं डाकिनीविध्वंसनमीरयेत् । ततस्तारं समुच्चार्य महामायां त्रिरञ्चरेत् ॥ १८ ॥
 एहि सर्वविषं परचाद् हर सर्वबलं पदम् । चोभयान्ते च मे सर्वकार्याणि माधयद्रूपम् ॥ १९ ॥
 बर्मास्त्रायङ्गनान्तोऽप्य हनुमन्मन्त्र ईरितः । ऋषिरीथर एव स्यादनुष्टुप् छन्द उच्यते ॥ २० ॥
 हनुमान् देवता प्रोक्तः सर्वाभीष्टफलप्रदः । नमो भगवते चाञ्जनेयापानेन हृन्मतम् ॥ २१ ॥
 रुद्रमूर्त्य इत्येवं शिरोमन्त्र उदाहृतः । हेन्तो वायुसुतरचायं शिखामन्त्र उदाहृतः ॥ २२ ॥
 अग्निगर्भाय च ततः कवचाणुरयं मतः । (रामदूताय च पुननेत्रमन्त्रः समीरितः ॥ २३ ॥
 ब्रह्मास्त्रतो निवारान्ते शायेत्यस्त्रमनुमंतः । एवं पडङ्ग च सुधीः कृत्वा ध्यायेदनन्यथाः) ॥ २४ ॥
 स्फटिकामं खणकान्तिं द्विभुजं च कृताञ्जलिम् । कुण्डलद्वयमंशोभिमुत्खाम्भोजं मरेन्मुहुः ॥ २५ ॥
 पूजां तु वैष्णवे पीठे शैवे वा विदधीत वै । आरूढानि विना नित्यं वरिष्ठैश्चन्दनादिभिः ॥ २६ ॥
 अयुतं च पुरश्चर्यां रामस्याग्रे शिवस्य वा । ॥

“द्रव्यानुष्ठौ घृत होमे” इति कपिलवचनात् घृतेनैव दशांशो होमः । तर्पणमार्जनादि च ॥ नमो भगवते
 चाञ्जनेयाय हन् । रुद्रमूर्तये शिरः । वायुसुताय शिखा । अग्निगर्भाय कवचं । रामदूताय नेत्रं । प्रहा-
 स्त्रनिवारणाय अस्त्रं । इति करपडङ्गन्यासः । तथा—

जितेन्द्रियस्तु नङ्गाशी हनुमद्ध्यानतत्परः । क्षुद्ररोगनिवृत्त्यर्थमष्टोत्तरशतं सुधीः ॥ २७ ॥
 जप्त्वा त्रिदिनमेकान्ते तेभ्यो मुच्येत तत्त्वयात् । क्षुद्रभूतप्रशान्त्यर्थं शतमष्टोत्तरं पुनः ॥ २८ ॥
 दिनत्रयमथो जप्त्वा भूतानां मुच्यते भयात् । भूतप्रेतपिशाचादिशान्तेऽष्टोत्तरं शतम् ॥ २९ ॥
 जप्त्वा च तत्त्वयानुष्ठौ भवेदेव न संशयः । महारोगादिशान्त्यर्थमष्टोत्तरसहस्रकम् ॥ ३० ॥
 जप्त्वा तस्मात् प्रमुच्येत निशीथे नियताशनः । जयामिकाङ्कविणां राज्ञामस्मादन्यो न वर्तते ॥ ३१ ॥
 ध्यायेत चान्नहन्तारमयुतं नियताशनः । जपन्निवृत्तमाश्रेव जयेद् दुर्जयमप्यरिम् ॥ ३२ ॥
 सम्यक् च रामसुग्रीवसन्धातारं स्मरन् सुधीः । अयुतेन च विच्छिन्नं सन्धिमाप्तोत्यसंशयम् ॥ ३३ ॥
 लङ्काया दाहकं ध्यायञ्जपेदयुतमञ्जमा । शत्रुराष्ट्रं दहेदेव दुग्धान्बावपि संस्थितम् ॥ ३४ ॥
 जयार्थं रिपुसंहानामस्मादन्यो न विद्यते । यस्तु गेहे हनुमन्तं सर्वदैव प्रपूजयेत् ॥ ३५ ॥
 मन्दिरे मन्त्रिणस्तस्य भवेन्नक्ष्मीरचञ्चला । दीर्घमायुर्मवेदेव सर्वत्र विजयी भवेत् ॥ ३६ ॥

इति ॥ धीयन्त्रस्तारे—

१ 'वदेत्' ख पाठ । २ 'विद्यते' ख पाठ ।

मध्ये तारं खरयुगलसत्केसरे चाष्टपत्रे

मन्त्रस्वार्थान् जलनिधिमितान् अन्तरालिख्य कार्थैः ।

वीतं मालामनुवरधृत भृपुरस्थं इन्म-

ध्वं चौरग्रहकृमिगदध्वंसि रचाकरं च ॥ १ ॥

शक्ति । अस्वार्थ — अष्टदलपत्रं कृत्वा तन्मध्ये ससाध्यं प्रणवं विलिख्य, तत्रेसरेषु स्वरात् द्विश्र आलिख्य, दलेषु वक्ष्यमाणहनुमन्मन्त्राणांश्चतुरश्रतुरे विलिख्य, यदिदं स्योरन्तराले ककारादितकारान्तवर्णैराविष्ट्य, यदि पुनर्द्वैतयोरन्तराले यीथ्या वक्ष्यमाणहनुमन्मालामन्त्रेण संजप्य यदिश्चतुरश्रं कुर्यात् । एतच्चन्द्रसुरूपफलदं भवति ॥ ॐ नमो भगवते पद्मनाभजाय राघवप्राणसमाय हृदयप्राणदात्रे सीतादुःखविनाशनाय राघवदर्पघ्नाय सर्वदुःखविनाशनाय रिपुवैरव्याघ्रवराहहस्मिपद्मदिदुष्टसत्त्वविनाशनाय हुंपद स्वाहा ॥ अयं दलेषु लेख्यो मन्त्र ॥ अथ हनुमन्स्तुति —

नमो हनुमते तुभ्यं नमो मारुत्वन्तरे । नमः श्रीरामभक्षाय श्यामश्यामाय ते नमः ॥ १ ॥

नमो वानरबीजाय सुग्रीवसख्यकारिणे । लङ्काविदाह्नार्थाय हेलासागरवारिणे ॥ २ ॥

सीताशोकविनाशाय राममुद्राधराय च । रावणादिकुलच्छेदकारिणे ते नमो नमः ॥ ३ ॥

भेषनादवरध्वसकारिणे भयहारिणे । वायुपुत्राय वीगय आकाशोदरगाभिने ॥ ४ ॥

वनपालशिरश्छेत्रे लङ्काप्रासादभञ्जने । ज्वलत्कृशानुवर्णाय दीर्घलाङ्गूलधारिणे ॥ ५ ॥

सौमित्रिजयदात्रे च रामभङ्गाय ते नमः । अन्नस्य बधक्रे च ब्रह्मशक्तिनिवारिणे ॥ ६ ॥

संयुगे च महाशक्तिवातक्षेपविनाशिने । रचामाय रिपुभाय भूतभाय नमो नमः ॥ ७ ॥

शृङ्गवानरबीरैकपाण्डात्रे नमो नमः । परसैन्यवत्सङ्गाय शस्त्रौघभाय ते नमः ॥ ८ ॥

विपन्नाय द्विप(६)भाय चरभाय नमो नमः । महारिपुभयभाय मन्त्रत्राणैककारिणे ॥ ९ ॥

परमेरितमन्त्राणा यन्त्राणा स्तम्भकारिणे । पयःपापाणतखकारणाय नमो नमः ॥ १० ॥

दालार्कमण्डलप्रासकारिणे भयतारिणे । नस्त्रायुधाय भीमाय दशायुधधराय च ॥ ११ ॥

रिपुमानविनाशाय रामाङ्गलोकधारिणे । श्रितग्रामस्थिवाधाथ रचोवलवधाधिने ॥ १२ ॥

करालशैलशस्त्राय हुमशस्त्राय ते नमः । बालैकब्रह्मचर्याय रुद्रमूर्तिधराय च ॥ १३ ॥

विशङ्काङ्गाय सर्वाय वज्रदेहाय ते नमः । कौपीनवामने तुभ्यं रामभङ्गिरताय च ॥ १४ ॥

दक्षिणागामास्कराय सता चन्द्रोदयात्मने । कृत्याकृत्यत्रिपन्नाय सर्वकेशहराय च ॥ १५ ॥

श्याम्पाद्गापार्थसंग्रामसख्ये सजयदायिने । भङ्गाना द्विव्यवादेषु संग्रामे जयदायिने ॥ १६ ॥

किङ्किला-बुम्बुका-घोरघोरशब्दकराय च । सर्वोपव्याधिर्मस्तम्भकारिणे वनचारिणे ॥ १७ ॥

मदा वनफलाहारसंभ्रमाय विशेषतः । महार्णवशिलाबद्धमेतुजन्माय ते नमः ॥ १८ ॥

वादे त्रिनादे मंग्रामे मये घोरे महावने । सिंहव्याघ्रतम्करेषु पठन् स्तोत्रं भयं नहि ॥ १९ ॥

दिव्यभूतभये व्याधौ विषे म्यावरजङ्गमे । राजशत्रुभये चोग्रे तथा ग्रहभयेषु च ॥ २० ॥
जलसर्पमहावृष्टौ दुर्भिक्षे व्रणमंशवे । पठन् स्तोत्रं प्रमुच्येत भयेभ्यः सर्वतो नरः ॥ २१ ॥
तस्य कापि भयं नास्ति हनुमत्स्तवपाठनाद् (तः) । एककालं त्रिकाल वा पठन्नित्यमिमं स्तवम् ॥ २२ ॥
मर्वांन् कामानवाप्नोति नात्र कार्या विचारणा । विभीषणकृतं स्तोत्रं तात्पर्येण समुदीरितम् ॥ २३ ॥
ये पठिष्यन्ति भक्त्या वै मिद्वयस्तत्कृते स्थिताः । ॥

इति हनुमन्स्तुति । अथ गोपालमन्त्र । श्रीगोपालमन्त्रे—

श्रीगोपालमनुं वच्ये मरुसंपत्प्रदायकम् । ग्रहरोगविपारिणं व्याधिदारिद्र्यनाशनम् ॥ १ ॥
पुत्रमित्ररुलव्रादिभोगमोक्षफलप्रदम् । विद्याविभयदं नृणां विशिष्टकविताकरम् ॥ २ ॥
समस्तवनिताचिचराजवश्यकरं परम् । पञ्चान्तकोऽध्वरान्तान्बो लोहितोऽथ त्रिमूर्तियुक् ॥ ३ ॥
चतुराननमेर्षो च खड्गीशश्च ततः परम् । पिनाकीशद्वयं भूयो द्विरण्डेगश्च दीर्घवान् ॥ ४ ॥
वाली चन्द्रसुधादीर्घा नकुलीशश्च कान्तिपुक् । मघो दशाक्षरः प्रोक्तो गोपालस्य महात्मनः ॥ ५ ॥
विष्णुपादान्बुजद्वन्द्वभङ्गिषुद्धिकरः परः । ॥

इति । पञ्चान्तको ग, अधराप्तं ओ, अन्ते यस्य म तेन गो । लोहित परार, त्रिमूर्ति ई, तेन पी ।
चतुराननो ज । मेघो न । खड्गीशो च । पिनाकीशद्वयं झ । द्विरण्डेगो भ, दीर्घ आ, तेन भा । वाली
य । चन्द्र स, सुधा व, दीर्घ आ, तेन म्या । नकुलीयो ह, कान्ति आ, तेन हा । तथा—

गोपायत्यसिलं लोकं गोपयेत् पुरुषं परम् । तनं गोपी ममाख्याता प्रकृतिर्मूलकारणम् ॥ ६ ॥
यतोऽपि जायते विश्वं जनशब्देन गयते । आश्रयतेन वै गोपीजनयोः प्रेरणादयम् ॥ ७ ॥
बल्लभः प्रोच्यते तज्जैर्नित्यानन्दं महोऽद्भुतम् । स्वाहाशब्देन चात्मानं महमे प्रापयाम्यहम् ॥ ८ ॥
उत्पाद्योत्पादकाधीशो विष्णुर्वै परमात्मना । मन्त्रार्थो विष्णवे तत्त्वं माघकल्प्य भवेद् ध्रुवम् ॥ ९ ॥
विश्वरक्षणसामर्थ्यसंघातो वा निगद्यते । गोपीजनभेदेनास्य स्वात्माभिन्नस्य बल्लभः ॥ १० ॥
प्रभुः प्रिय इति ख्यातं स्वाहार्थः पूर्ववद्वेत् । गोपाङ्गनाश्रियायासं स्वात्मानं च स्वकीयकम् ॥ ११ ॥
जुहोमि सगुणे ब्रह्मरथीयं भवानिरुक्तयः । नारदोऽस्य मुनिः प्रोक्तो विराद् छन्द उदीरितम् ॥ १२ ॥
देवता नन्दपुत्रोऽत्र कृष्णो दैत्यविघातकृत् । कलमावाशिरोभिस्तु धीर्जं मन्त्रस्य कीर्तितम् ॥ १३ ॥
शक्तिः स्वाहा समाख्याता मन्त्रव्यस्य देशिकैः । धर्मार्थकाममोक्षास्तौ विनियोगो भवेदिति ॥ १४ ॥
कृष्णः प्रकृतिरित्युक्तो दुर्गाधिष्ठातृदेवता । आचक्रेण विचक्रेण सुचक्रेण ततः परम् ॥ १५ ॥
त्रैलोक्यरक्षणायै चक्रेण तदनन्तरम् । असुरान्तकचक्रेण चतुर्थन्तैस्तु पञ्चभिः ॥ १६ ॥
स्वाहान्तैर्जातिमयुक्तैः पञ्चाङ्गानि प्रकल्पयेत् । हृदये शीर्षके चैव शिखायां कवचे तथा ॥ १७ ॥
अखे पार्श्वद्वये कत्र्यां पृष्ठे मूर्धनि च क्रमात् । मन्त्रार्थान् विन्यमेन्मन्त्री विन्दन्तान् नमसा युतान् ॥ १८ ॥

करयोर्मध्यतः पृष्ठे तपोः पार्श्वे च मन्त्रित् । प्रणवाद्य तदन्तं च व्यापयेद् दशवर्णकम् ॥ १६ ॥

(दशवर्णकं समस्तमूलमन्त्रम्)

ध्रुवसंपुटितैर्वर्णैर्दशभिश्च नमोषुतैः । दशाङ्गुलित्पु विन्यस्येत् त्रिपर्वव्याप्तितो बुधः ॥ २० ॥

दक्षिणाङ्गुष्ठमारभ्य वामाङ्गुष्ठानपि न्यमेत् । इस्त्रगा छट्टिराख्याता युग्माङ्गुष्ठादिका स्थितिः ॥२१॥

वामाङ्गुष्ठादिको न्यासो दक्षाङ्गुष्ठावधिर्भवेत् । सहारो मृनिभिः प्रोक्तः करन्यामत्रयं त्विदम् ॥२२॥

करयुगे दशाङ्गं च पञ्चाङ्गं पूर्ववन्त्यसेत् । मन्त्रसंपुटितैर्वर्णैर्मातृकाया न्यसेत् ततः ॥ २३ ॥

दशतत्त्वानि विन्यस्येन्मन्त्रवर्णैः सह क्रमात् । अनुलोमेन मन्त्रार्णान् संहारे योजयेद् बुधः ॥२४॥

मन्त्रवर्णास्तथा सृष्टौ प्रनिलोमेन योजयेत् । उद्धारः पूर्ववन् ज्ञेयो न्यासं वच्मि तु सांप्रतम् ॥२५॥

पृथिवीजलतेजांसि वायुराकाशकं तथा । अहकारो महचरं प्रकृतिः पुरुषः परः ॥ २६ ॥

नामानि दशतत्त्वानां स्थानेष्वेव प्रविन्यसेत् । पादयुग्मे शिवे वक्षोमुखयोर्मस्तके न्यमेत् ॥२७॥

तत्त्वयुग्मं ततो मध्ये सर्वाङ्गे तत्त्रयं न्यसेत् । तद्विपर्ययतो न्यासो गुप्तस्तत्त्वदशात्मकः ॥२८॥

नर्वगोपालमन्त्रेषु विहितः शीघ्रमिद्वये । मस्तकादि तु पादान्तं कराभ्या व्यापकं न्यसेत् ॥२९॥

वेदादिपुटित मन्त्रं त्रिवार मन्त्रविचमः । मस्तके नयने कर्णनामिकाननहस्तु च ॥ ३० ॥

तुन्दाङ्गुजातुपादेषु मन्त्रार्णान् विन्यसेत् क्रमात् । छट्टिन्पास्तत्त्वयं प्रोक्तः स्थितिन्यासं समाचरेत् ॥३१॥

हृदयादिद्विखान्तोऽसौ सृष्टेस्तु विपरीतकः । संहारः कथितो न्यास एवं न्यासत्रयं भवेत् ॥ ३२ ॥

मूलाधारे ध्वजे नाभां हृदयेऽथ गले मुखे । अंसपोरुहयुग्मे च न्यास एकः प्रकीर्तितः ॥ ३३ ॥

स्कन्धदेशे च नाभां च कुक्षौ हृदि कुचे तथा । पार्श्वयुग्मे च पृष्ठे च श्रोणियुग्मे द्वितीयकः ॥३४॥

मन्तकाननयोरक्षयोः कर्णयोर्नामिकाद्वये । गण्डयोश्च तृतीयः स्याद् दक्षहस्तस्य मन्त्रेषु ॥३५॥

तदङ्गुलित्पु श्रोत्रत्रुथो न्यास उत्तमः । इत्यं वामकरे दक्षरामयोः पादयोरपि ॥ ३६ ॥

न्यासत्रयं समाख्यातं मस्तके तदनन्तरम् । तत्पूर्वादिषु दिग्भागेषु सपूर्णे शिरस्यथ ॥ ३७ ॥

बाहुयुग्मे सन्धियुग्मेऽथाष्टमः परिकीर्तितः । मस्तके नयने चास्ये कण्ठे हृदि च तुन्दके ॥३८॥

मूलाधारे च लिङ्गे च जानुनि प्रपदे पुनः । नवमो न्यास आख्यातः कर्णयोगेऽङ्गयोस्तथा ॥३९॥

अमयोः स्तनयोः पार्श्वयोः स्फिचोश्चोरुयुग्मके । जानुनोर्बहुयोरङ्गयोर्दशमो न्यास ईरितः ॥ ४० ॥

एषु स्थानेषु मन्त्रार्णान् न्यमेन्मन्त्री मुहुर्मुहुः । विश्रुतिपञ्जरन्यासो दशावृत्तियमो मनोः ॥४१॥

आपुरारोग्यधर्मार्थकीर्तिकान्त्यादिकारकः । नरनारीनेन्द्राणां वरयकर्मणि शस्यते ॥ ४२ ॥

भुक्तिदो मुक्तिदो भक्तिप्रदो विष्णोः पदाभ्युजे । कुर्यान्मन्त्री ततो न्यासं पूर्ववन्मूर्तिपञ्जरम् ॥ ४३ ॥

पुनः सृष्टिसिधिन्याम दशाङ्गन्याममाचरेत् । पञ्चाङ्गन्यासं कृत्वा तु मृन्यादिन्यासमाचरेत् ॥४४॥

वक्ष्यमाख्याततो मुद्रा दर्शयेद्भास्वतपरः । एवं कृत्वा विधानेन मन्त्री मन्त्रकलेवरम् ॥ ४५ ॥

विश्वेत्पत्तिस्थितिध्वमनिधानं त्वादिवाजिनम् । त्रयन्ते रोषितं नित्यं कृष्णं ध्यायेज्जगत्पतिम् ॥४६॥

पूर्वं वृन्दाननं रम्यं स्मरेन्मन्त्री सुमंथतः । नानाकुसुममंशोभि पुष्पप्रचयशालिभिः ॥ ४७ ॥
 नरीनपल्लवोदकेफलसपत्तिभिस्तथा । लसद्विशिष्टमच्छायाशालीभिः सर्वतो वृतम् ॥ ४८ ॥
 निर्गच्छन्मञ्जरीसंघलतासहतिसेवितम् । (भ्रमरोत्तमसर्पश्च गुञ्जद्विर्मुखरीकृतम्) ॥ ४९ ॥
 मधुपैः कृतभङ्गरैः पाचिभिश्च सुखावहम् । कीरजनागिरा व्याप्त पारावतरुताकूलम् ॥ ५० ॥
 कोकिलप्रमुत्तानां च सुनादैर्चाप्लदिद्गुञ्जम् । नृत्यन्मयूरमघातसंभित च दिवानिशम् ॥ ५१ ॥
 बायुभिर्विक्रचरपद्मध्यकिञ्चलकसङ्घिभिः । पुष्पान्तरान्तरुद्गतरजोभिश्च सुवासितैः ॥ ५२ ॥
 आदित्यतनयायांश्च लहरीकणशीतलैः । मन्मथानलमन्द्रीस्रवज्ज्वलीचीरकम्पनैः ॥ ५३ ॥
 सर्वदाधुपितं सम्पगश्मिन् कल्पतरुं स्मरेत् । नृतनान पल्लयांस्तस्य वैद्युमास्तदनन्तरम् ॥ ५४ ॥
 पत्रजाल मारकतं प्रसूनकालिका अपि । यज्ञशृङ्गादिकार्थं च पद्मरागफलोञ्ज्वलम् ॥ ५५ ॥
 ऋतुभिः सेवितं सर्वैरेकदाभीष्टसिद्धिदम् । स्वर्णशाखाग्रमंथुक महोच्छ्वाशशिखान्वितम् ॥ ५६ ॥
 दिव्यामृतीधवपेण स्रवन्तं विश्वमञ्जमा । उद्यत्प्रघातनप्रख्यामधोऽस्य चरमेदिनीम् ॥ ५७ ॥
 ज्वलद्रत्नसमावृद्धां पुष्परेणुविभूषिताम् । पद्मिरेद्वितां मन्त्री चिन्त्येदित्सिद्धये ॥ ५८ ॥
 माणिक्यवद्द्विमं तत्र योगपीठं विचिन्तयेत् । पद्मनष्टलं तत्र यथोरुं रत्नवर्णकम् ॥ ५९ ॥
 तस्य मध्ये सुर्यामीनं कृष्णं ध्यायेदनन्यधीः । उद्यदादित्यसङ्काशं प्रसन्नवदनं विभुम् ॥ ६० ॥
 इन्द्रीलमाणिप्रद्वयस्निग्धदीर्घशिरोरुहम् । मायूरेण सुपिच्छेन राजमानोत्तमाङ्गकम् ॥ ६१ ॥
 भ्रमराक्रान्तकल्पद्रुपुष्पमंशोभिस्तकम् । संकुलनूनोत्पन्नकर्णपूरीकृतोत्पलम् ॥ ६२ ॥
 कुटिलालकविभ्राजललाटमृदुपट्टिकम् । गोरोचनाममासक्तविलक चोन्नतध्रुवम् ॥ ६३ ॥
 अरुलङ्कशरद्राकाचन्द्रनिम्बाद्गुणाननम् । कुशेशपदलाकारसुन्दरापतलोचनम् ॥ ६४ ॥
 अनर्धमणिसन्दीप्तमकराकारकुण्डलम् । कपोलखललावणपवित्रितस्त्रच्छदर्पणम् ॥ ६५ ॥
 अगस्त्यकुसुमाकाराद्भुतोन्नतसुनामिरुम् । जिगविद्भुममौन्दर्यपकविम्बफलाधरम् ॥ ६६ ॥
 दाडिमीशीजमकाशदन्तपङ्क्तिविराजितम् । धवलीकृतदिक्चक्रमीपद्मास्पद्विजाशुना ॥ ६७ ॥
 आराण्यपल्लवैः पुष्पैः कृतग्रंथेयमंपदम् । अतिरम्यत्रिरेखाङ्कुरुसुन्दरकन्धरम् ॥ ६८ ॥
 मधुलोलुपभृङ्गालीमङ्गलैश्च मुगन्धिभिः । अम्लानैः कल्पवृक्षस्य प्रथमप्रचयैः शुभैः ॥ ६९ ॥
 कृतदामलसत्स्कन्धं शृङ्गाहारविभूषितम् । कौस्तुभप्रभया दीप्तविशालोन्नतवत्सलम् ॥ ७० ॥
 श्रीवत्साङ्गाङ्कितोरस्कमुन्नतस्कन्धशालिनम् । महापरिषमङ्गाशजानुलम्बिमहाभुजम् ॥ ७१ ॥
 बलित्रितयसंशोभिकिञ्चिद्भृङ्गुरितोदरम् । टचिण्यावर्तसंपुङ्गनाभीपल्लमण्डितम् ॥ ७२ ॥
 पद्मप्रमदापङ्क्तिशोभिमोमावलीभुवर्म् । अनेकरत्नमंपद्मवलयान्नाङ्गद्वन्द्विकम् ॥ ७३ ॥
 ग्रैवेयौदरिकावन्धतुलाकोटिसुमण्डितम् । क्षुद्रपण्टिकया चद्रकटिदेशनिभूषितम् ॥ ७४ ॥

दिव्योत्तमाङ्गलेपेन भूपिताशेषात्ररुम् । पीताम्बरधरं सम्यग्भूजानुमनोहरम् ॥ ७५ ॥
 मयूरगलसङ्काशाजहापुगलमण्डितम् । लसत्प्रपदशोभाभिर्निरस्तकञ्चपप्रियम् ॥ ७६ ॥
 माणिक्यमुक्तराकारनखराजिविराजितम् । सुष्ठुशोणाङ्गुलीपत्रविकामिचरणाम्बुजम् ॥ ७७ ॥
 चक्रशङ्खलसत्प्रसाराङ्कुशगदादिभिः । कुलिशप्रभ्रुवैथिहैरङ्कितारकूपचलम् ॥ ७८ ॥
 सौन्दर्यनिधिसंभाररचित विलमाच्छ्रया । सम्यग्विजितकन्दर्पगात्रशोभामनोहरम् ॥ ७९ ॥
 सुखाभुजमामङ्कवंशच्छिद्रापिताङ्गुलिम् । तदुत्थदिन्यसद्रागश्रवणाहृतमानसम् ॥ ८० ॥
 अपाङ्गैः प्राणिक्रान्तं तु मोहयन्तमनारतम् । परमानन्दमन्दोहमपूर्णाङ्कितमामसम् ॥ ८१ ॥
 सुखप्रसक्तमामङ्कस्वान्तनेत्राभिरावृतम् । गोभिरुधोभराक्रान्तमन्दयानाभिरेव च ॥ ८२ ॥
 कवलीकृतसत्यकथासलेशाभिरप्यर्थ । भूमिस्पृष्टमहास्थूलवालयीभिर्निरन्तरम् ॥ ८३ ॥
 प्रस्तुतस्तनपात्रेण सभृतानननिर्गतेः । डिण्डीरापिण्डमयूकैः दुर्गदृष्टिमनोहरैः ॥ ८४ ॥
 वंशवादनसद्गीतगीताकर्णनलालसैः । उत्तमिभतीकृतश्रोत्रपुष्टयुग्मैश्च तर्णकैः ॥ ८५ ॥
 किंनिपाशाङ्करोद्वृत्तिजातकण्टकमस्तकैः । परस्परनिर्मदार्थं सुरगृष्टमहीतलैः ॥ ८६ ॥
 त्रिगुणैर्गुहाभिरुत्पुञ्जैः । सुशोभिगलकम्बलैः । धत्तवत्सीममृदैश्च संवृतं तदनन्तरम् ॥ ८७ ॥
 कृतहुभाशंभ्रजालैर्गुरुदीर्घरुकुद्धरैः । उच्चकर्णपुटापीतवेणुशब्दसुधापासैः ॥ ८८ ॥
 कृताङ्गुलैर्गुणैर्गुणैः । महाविद्युतनाभिकैः । विद्यासुरभाववर्णादिक्रीडानेपथ्यधारणैः ॥ ८९ ॥
 समानता गतैर्गोपैर्वयःसाम्ययुतैरपि । वंशवादनशीलैश्च रम्यरागकृतश्रमैः ॥ ९० ॥
 वल्लकीकास्यतालादिश्रुतमौरममस्वरैः । वल्लद्वाहुलताचेपं नृत्यदम्भिमौर्वगभित्तम् ॥ ९१ ॥
 जङ्घिकाकटिदेशेषु किङ्किणीजालमण्डितैः । इतस्ततश्चलाङ्गिश्च मञ्जुमापण्यतत्परैः ॥ ९२ ॥
 मधुराकृतिभिर्भालैरस्पदाद्भुवमापण्यैः । शार्दूलनखमवल्लसगलाकर्णपट्टैश्च वया ॥ ९३ ॥
 ततो गोपपुरःप्रीणा स्मरेद् वृन्दं समाहितः । ॥

तद्दशहृद्यस्वनधीररागनिःस्पन्दपीयूषसायत्सेकात् ।

मञ्जातवोधाङ्गजभून्हस्य श्रीकोरकाकारविशिष्टरुदैः ॥ ९४ ॥

रोमोद्गमैर्भूषितदेहकाना तन्मन्दहामामृतमानमानाम् ।

मपर्कतो वृद्धसुरागवाचा रागैस्तरङ्गैरिव रागवार्द्धैः ॥ ९५ ॥

प्रखेदजालैः समता गतैस्तैः मभूषिनाशेषशरीरकाशाम् ।

तद्भ्रुवतुःप्रेरितवीक्ष्यदृष्टि-पञ्चेपुपञ्चेपुममूलवर्षैः ॥ ९६ ॥

मंभिन्नवन्धाच्छिथेलोकृताङ्गमञ्जातकम्पाद्भुतवेदनानाम् ।

तद्वात्रलावण्यसुधारमौषयाने सत्पञ्चेक्ष्यपङ्कजानाम् ॥ ९७ ॥

सखेहमालस्यवलत्सुरम्यसाह्लादभावाद्भुतलोचनानाम् ।

धम्मिल्लशैथिल्यवशात् परत्सु प्रफुल्लपुष्पेषु परागलुब्धैः ॥ ६८ ॥

धीरं सुमुञ्जद्विरनेरुभृङ्गैरामादितानां मधुराकृतानाम् ।

मनोजवेगोन्मदमानसानां मदस्त्वलद्वाग्निभवाद्भुतानाम् ॥ ६९ ॥

शैथिल्यसंजातसुनीविकानां श्रोणीमरैर्दृष्टिपथं गतानाम् ।

मृदुस्खलितपादान्जधीररम्यगर्तैरपि । मुखरोकृतदिकानां चरणामृतशन्दतः । १०० ॥

निमीलक्षेत्रपथानां चलदोष्टयुजां मुहुः । ओष्ठम्लानि वहनीनां दीर्घनिःश्वासयोगतः ॥ १०१ ॥

अनेकप्राभृतासङ्ग्रहस्तपश्चयुजां तथा । पङ्क्तिभिर्विष्टितं मम्यक् पूर्वतश्च ततो बहिः ॥ १०२ ॥

एतासां नेत्रपथानां मालाभिर्भूषिताङ्गकम् । महानन्दनिभं सर्वविलासभुवनं प्रभुम् ॥ १०३ ॥

वल्लवीवल्लवगनां देववृन्दं बहिः स्मरेत् । संमुखे देवदेवस्य काङ्क्षन्तं घनमक्षयम् ॥ १०४ ॥

ब्रह्मेशाखएडलश्रेष्ठे स्तुतिं कुर्वाणमादरात् । श्लाघामहं तथा दत्त्वे वेदाध्ययनतत्परम् ॥ १०५ ॥

धर्माधिपः स्मरेत् पश्चात् मनकप्रमुखांस्तथा । योगीन्द्रान् ध्याननिष्ठांस्तान् निःश्रेयसफलाधिपः ॥ १०६ ॥

सखीकान् वामभागे च यच्चगन्धर्वकिन्नरान् । मिद्वविद्याधारांथापि चारयान् साप्सरोगणान् ॥ १०७ ॥

गीतनर्तनवाद्यादीन् कुर्वतः कामतत्परान् । चन्द्रकूर्पूरकुन्दामं काशपुष्पनिभं मृनिम् ॥ १०८ ॥

मञ्चतन्त्रप्रवहारं विद्युद्दामसदृग्जटम् । विष्णुपादाम्बुजदन्त्रे भक्तिमिच्छन्तमद्वयम् ॥ १०९ ॥

त्यक्त्वा न्यमर्चमङ्गं तं वेदवेदार्थपारगम् । अनेकश्रुतिसंपन्नमत्सरागसमन्वितम् ॥ ११० ॥

ग्रामत्रयीसमासङ्गमूर्च्छनाभिर्यथाविधि । सम्यग्जाताभिरारागाद् गावन्तं कृष्णवेणुकम् ॥ १११ ॥

आकाशे नारदं ध्यायेन्मृनिर्वयं गतस्मयम् । ध्यात्वैवं परमात्मानं नन्दपुत्रं विशालधीः ॥ ११२ ॥

यजेत् पूर्वोदिते पीठे वैष्णवे नवशक्तिके । पूर्वमर्घ्यादिभिर्मन्त्री मानसैरुपचारकैः ॥ ११३ ॥

सर्वैः पूज्यतमं कृष्णमिष्ट्रा भक्तिपरायणः । स्त्रीये देहमये पीठे भगवन्तं पुरोक्तवत् ॥ ११४ ॥

ततो बहिःस्थितैर्द्रव्यैः पूजयेत् माधकोत्तमः । तत्साधनविधिः सम्यक् श्रोन्वते मन्त्रसिद्धिदः ॥ ११५ ॥

मूलमन्त्रेण मन्त्रज्ञो मूर्तिमस्य प्रकल्पयेत् । तत्रावाह्यं यजेद् देव सर्वावरणसंपुतम् ॥ ११६ ॥

आमनादिविभूषणान् उपचारान् प्रकल्प्य तु । न्यामोक्तक्रमतः पश्चाद् गन्धाद्यैर्देवमर्चयेत् ॥ ११७ ॥

सृष्ट्या स्थित्वा च संपूज्य पञ्चाङ्गं च दशाङ्गकम् । वेणुं प्रपूजयेत् पश्चाद् वनमालामनन्तरम् ॥ ११८ ॥

श्रीवत्सं कौस्तुभं मन्त्री देहे कृष्णस्य पूजयेत् । मूलेन चात्यपूजादावावृत्तीः पूजयेत् ततः ॥ ११९ ॥

कर्णिकायां चतुर्दिक्षु देवस्य परितोऽर्चयेत् । दामं मुदामनामानं वसुदामं च किङ्किणीम् ॥ १२० ॥

चक्रापचतुर्थोऽपि दामशब्दान्तः । "वसुदामं समभ्यर्च्य किङ्किणीदाममर्चयेत्" इति त्रैलोक्यसंमोहनतन्त्र-
वचनात् ।

तेजोरूपधरा द्योते केसरेष्वङ्गपूजनम् । रुक्मिणीप्रसुखा ह्यष्टौ पत्रेषु महिर्षिर्जित् ॥ १२१ ॥
 कमल चार्ध्यपात्रं च करयोर्दक्षिणान्ययोः । विभ्रतीर्दिव्यशुक्लामवखलेपादिभिर्पुताः ॥ १२२ ॥
 रुक्मिणीमत्यभागे द्वे नाग्निजित्यपरा मता । सुनन्दा मित्रविन्दा चापग चापि मुलचमया ॥ १२३ ॥
 मुशीलान्या जाम्बवती स्वर्णमारकतप्रभाः । द्विश एवं क्रमान् ज्ञेयाः सर्वा एता मनीषिभिः ॥ १२४ ॥
 स्तनभारनता नानारत्नजालविभूषणाः । पत्राप्रेषु ततः पूज्या वसुदेवश्च देवकी ॥ १२५ ॥
 नन्दगोपो यशोदा च बलभद्रः सुभद्रिका । गोपाला गोपिकाः कृष्णमुखामङ्गहृदीक्षणाः ॥ १२६ ॥
 स्वर्णाभो बसुदेवस्तु शुक्रो नन्दः प्रकीर्तितः । ज्ञानमुद्रां धारयन्तौ दत्ते वामेऽभयं तथा ॥ १२७ ॥
 दिव्यवस्त्रानुलेपादिपुष्पालङ्कारसयुते । रङ्गरयामनिभे तदन्मातरां दक्षिणे करे ॥ १२८ ॥
 वर नामे वहन्त्यौ तु पात्रे च पायमाशृतम् । मुक्ताहारधरे रत्नकण्डलादिभिर्भूषिते ॥ १२९ ॥
 धलभद्रस्तु कुन्दाभो मुसली हलसयुतः । नीलाम्बरो मदोन्मत्तश्चञ्चलशैकण्डलः ॥ १३० ॥
 श्यामा तन्वी सुभद्रारूपा चारुभूपणभूषिता । पीताम्बरा च युवती विभ्राणा वरदाभये ॥ १३१ ॥
 गोपाला यशवीर्यादिदलमृङ्गलसत्कराः । नानोपायनहस्ताब्जा गोपपत्न्यः सुभूषिताः ॥ १३२ ॥
 तट्टाहिः पञ्च सपूज्याः कल्पवृक्षा इमे युधिः । मन्दारः प्रथमो ज्ञेयः सन्तानस्तदनन्तरम् ॥ १३३ ॥
 पारिजाताहायः पश्चात् कल्पवृक्ष इतीरितः । हरिचन्दननामा तु मध्ये दिक्षु च संस्थिताः ॥ १३४ ॥
 दीर्घनम्रहृद्व्याखाः साधकेष्टफलप्रदाः । (तद्वासे लोकपालास्तु वज्रादीन् पूजयेत्ततः ॥ १३५ ॥
 आङ्घ्रिरीत्यमभ्यर्च्य गन्धपुष्पे निवेद्य च । धूपदीपां समर्प्याथ नैवेद्यं च निवेदयेत् ॥ १३६ ॥
 पूर्वोक्तविधिना सम्यग् सस्कृतं भक्तिरत्परः । शर्करादाधिमुक्क सघृतं गोपयो हविः ॥ १३७ ॥
 नारिकेलगुडापूपनवनीतमितोपलम् । मोचाफलं सोपदशं सवौद्र रुचिरं शुचिः ॥ १३८ ॥
 ततः सरुष्प्य नैवेद्यं ग्रासमुद्रा प्रदर्श्य च । प्राणादिपञ्चवायूनां मुद्रा दक्षेय दर्शयेत् ॥ १३९ ॥
 अहुष्टाभ्यामनामे द्वे स्पृष्ट्वा पाणितलद्वये । नैवेद्यस्य ततो मुद्रा दर्शयेन्मन्त्रमुचरेत् ॥ १४० ॥
 लाङ्गलीजलसयान्तशिरोभिः महितो नतिः । परायंति समुच्चार्य ब्रह्मात्मपदमुचरेत् ॥ १४१ ॥
 नेऽनिरुद्धं चतुर्ध्वन्तं निवेद्य कल्पया-पदम् । निवेद्यदानमन्त्रोऽयं स्यन्तो विंशतिपर्णकः ॥ १४२ ॥
 लाङ्गली उक्ता । जलं च । मद्यान्तं श्रीं । शिरोऽङ्गु, पदैर्द्वै । इति । नतिर्नम । पत्न्य स्वरूपं । ब्रह्मात्म स्वरूपं । नेऽनिरुद्धं चतुर्ध्वन्तं तेन नेऽनिरुद्धाय । निवेद्यं स्वरूपं । कल्पया स्वरूपं । स्यन्तो मि-इत्यन्तरान्तरस्तेन कल्पयामि । तथा-

ममर्धेन निवेद्यं हि कुर्यादन्यत् पुरोक्तवत् । ततश्चन्दनपङ्केन स्वीयेदहं विधूपयेत् ॥ १४३ ॥
 मूलमन्त्रेण मन्त्रज्ञो मूर्तिपञ्जरमन्त्रैः । ललाटादिषु कुर्वीत तिलकानि क्षनामया ॥ १४४ ॥
 कुर्वात् पुष्पाञ्जलीन् पञ्च तुलसीपुष्पतौ बुधः । मूलमन्त्रं समुच्चार्य पादपद्मद्वये विभोः ॥ १४५ ॥
 करवीरद्वयेनाथ म-पदेहे प्रकल्पयेत् । अम्भोजपुग्मतः पश्चाद्भुक्तमाङ्गे निरेदयेत् ॥ १४६ ॥

एभिः सर्वैः सर्वगात्रे तावतः कुमुमाञ्जलीन् । देवस्य दक्षिणे दद्याच्छुक्रपुष्पाणि मन्त्रवित् ॥ १४७ ॥
 रङ्गपुष्पाणि वामे तच्छ्रोत्ररङ्गपटीरकैः । सप्तावरणमंयुःकमित्यं कृष्णस्य पूजनम् ॥ १४८ ॥
 सर्वसंपत्करं पुंसां भोगमोक्षफलप्रदम् । अङ्गैरिन्द्रादिभिर्वज्रप्रमुत्तराश्रुतित्रयम् ॥ १४९ ॥
 पूजयेदथवा ह्येवं संचेषात् साधकोत्तमः । एवं गन्धादिभिः सम्यक् पूजयित्वा शिषानवित् ॥ १५० ॥
 अष्टौ कृष्णान् यजेत् पश्चात् सुगन्धिकुमुमादिभिः । कृष्णश्च वामुदेवश्च नारायण इतीरितः ॥ १५१ ॥
 देवकीनन्दनश्चाथ यदुभ्रेऽस्ततः परम् । वार्ष्णेयश्चासुरकान्तमारहारी ततो भवेत् ॥ १५२ ॥
 धर्ममंथ्यापकम्बलन्यो हेनमोन्ता धुवाटिकाः । एतैरेव त्रिघातव्या कृष्णाचार्यपथवा बुधैः ॥ १५३ ॥
 भवान्धेः पारमिञ्जद्विः नर्ममंरात्तिमिद्वये । मूलमन्त्रं यथाशक्ति जपित्वा तं जपं बुधः ॥ १५४ ॥
 समर्पयेदर्घ्यजलैर्गन्धपुष्पाञ्जतान्वितैः । ततो नानाविधैः स्तोत्रैः स्तुत्वा देवं विशालधीः ॥ १५५ ॥
 प्रणम्यान्तर्हृदम्भोजमुद्रास्य प्रजपेत् ततः । ॥

इति । अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामश्चयं कृत्वा, शिरसि नारदाय
 श्लेषये नमः । मुखे विराट्छन्दसे नमः । हृदये श्रीकृष्णाय देवनायै नमः । (गुरोरे क्लींश्रींजाय० । पादयोः
 स्वाहाश्रुतेः । सर्वशक्ते कृष्णाय प्रकृतये नमः । हृदि श्रीदुर्गायै अधिष्ठात्रै देवतायै नमः) । इति विन्ध्यस्य
 मम चतुर्विधपुरुकार्थसिद्धये विनियोगः इति कृताञ्जलिहस्ता, मूलमन्त्रेण करयोर्धार्पकं कृत्वा, आचक्राय
 स्वाहा हृदयाय नमः । त्रिचक्राय स्वाहा शिरसे स्वाहा । सुचक्राय स्वाहा शिखायै षड् । त्रैलोक्यपरत्त-
 णचक्राय स्वाहा कथवाय हुं । असुरान्तकचक्राय स्वाहा अस्त्राय फट् । इति पञ्चाङ्गमन्त्रानुष्ठादिक-
 निष्ठातं करयोर्विन्ध्यस्य, हृदयादिष्वचान्तं देदे चाङ्गचतुष्टयं विन्ध्यस्यास्त्रमन्त्रेण तालत्रयं दशदिग्बन्धनं च
 कृत्वा, हृदि गौनमः । शिरसि पौनमः । शिखायां जंनमः । कञ्चस्थाने नंनमः । अस्त्रस्थाने धंनमः ।
 दक्षपार्श्वे हंनमः । वामे भानमः । कट्पां यंनमः । पृष्ठे स्यांनमः । मूर्ध्नि हानमः ॥ ततो गोपीजनश-
 भाय स्वाहा इति करतलयो वृष्टयोः करपार्श्वयोश्च प्रत्येकं मन्त्रमुचरन् ध्यापकं कृत्वा, वामाङ्गुष्ठे औंघौं
 नमः । तर्जण्या औंघौंघौंनमः । मध्यमायां औंघौंघौं । अनामायां औंघौंघौं । कानिष्ठिकायां औंघौंघौं । दक्षक-
 निष्ठिकाया औंघौंघौं । अनामायां औंघौंघौं । मध्यमाया औंघौंघौं । तर्जण्यां औंघौंघौं । अङ्गुष्ठे औंघौंघौं ॥
 इति संहारेण प्रथमं विन्ध्यस्य, पुनर्दक्षानुष्ठादिवामाङ्गुष्ठपर्यन्तं दशजालानुक्रमकारेण कृत्वा विन्ध्यस्य, अङ्गुष्ठद-
 यमारभ्य दक्षगामक्रमेण कनिष्ठाद्वयपर्यन्तं स्थित्वा, वामाङ्गुष्ठमारभ्य दक्षानुष्ठातं संहत्वा सधिसुधिसर्गान्
 विन्ध्यस्य, कराङ्गुलिपु(ष्ठादि)दशाङ्गं पञ्चाङ्गं च प्राग्वाटिन्यस्य मूलमुच्चार्य, अं पुनर्वैपरीत्येन मूलं नमः ।
 मूलं पुनः आं विपरीतं मूलं नमः । इत्यादियुक्त्या मातृकां विन्ध्यस्य, (१) पादयोः गौनमः पराय वृधि-
 धीतत्त्वात्मने नमः । लिङ्गे पौनमः पराय अक्षत्त्वात्मने नमः । वज्रसि जंनमः पराय तेजस्तत्त्वात्मने नमः ।
 मुखे नंनमः पराय वायुतत्त्वात्मने नमः । शिरसि धंनमः परायाकाशतत्त्वात्मने नमः । हृदि हंनमः परा-
 याहृद्धारतत्त्वात्मने नमः । भानमः पराय महत्तत्त्वात्मने नमः । सर्वशक्ते यंनमः पराय प्रकृतितत्त्वात्मने
 नमः । स्वांनमः पराय पुरुषतत्त्वात्मने नमः । हानमः पराय परतत्त्वात्मने नमः ॥ (२) सर्वशक्ते हानमः
 पराय परतत्त्वात्मने नमः । स्वांनमः पराय पुरुषतत्त्वात्मने नमः । यंनमः पराय प्रकृतितत्त्वात्मने नमः ।
 हृदि भानमः पराय महत्तत्त्वात्मने नमः । हंनमः परायाहृद्धारतत्त्वात्मने नमः । शिरसि धंनमः पराया-
 काशतत्त्वात्मने नमः । मुखे नंनमः पराय वायुतत्त्वात्मने नमः । वज्रसि जंनमः पराय तेजस्तत्त्वात्मने

मितरूपस्यैवस्य सर्वगात्रे श्वेतदृष्टतुलसीभि श्वेतरक्तमलं श्वेतरक्तकर्योरैरन्यश्च पञ्च पुष्पाञ्जलिन् दत्त्वा पुनर्मूलमुच्चार्य श्रोत्राण्यथ नम । पर श्रोत्रामुदेवाय० । श्रोत्रागतयथाय० । श्रोत्रैवकान्तमन्त्राय० । श्रोत्र-दुष्टेष्टाय० । श्रोत्राप्नोयाय० । श्रोत्रमुराकान्तभूमाद्वारिणे० । श्रोत्रमसंस्थापकाय नम । इत्यष्टौ दृष्ट्यान् संपुन्य राजोपचारादि सर्वे प्राप्नुवन् कुर्यादिति । तथा—

ध्यात्वैवं परमात्मानं नन्दपुत्रं विशालधीः । पूर्वोक्तविधिना मम्यग् दीवितः प्रजपेन्मनुम् ॥१५६॥
मन्त्रार्थं चिन्तयेन्मन्त्री नियमस्यो जितेन्द्रियः । चत्वारिंशत्सहस्राणि श्वेतपद्मान्तमालया ॥ १५७ ॥
पथान्मन्त्रस्य सिद्धयर्थं दशलक्ष जपेत् सुधोः । लक्षं ह्यनेकप्रपुष्पैः मितामिर्मधुप्लुतैः ॥ १५८ ॥
गर्कगमधुपुक्तेन हविर्दन्वेण वा हुनेत् । तर्पयेत् मलिलैः शुद्धैश्चन्द्रचन्दनवामितैः ॥ १५९ ॥
आत्मानिपेकं कृत्वाथ भूदेवान् भोजयेत् ततः । नानाविधैर्भक्ष्यभोज्यैस्ताम्भूलैश्च सुदक्षिणैः ॥१६०॥
ततो निजगुरुं सम्यक् प्राणैपत्य यथाविधि । धनधान्याम्बराद्यैश्च वितशाठ्याविवर्जितः ॥ १६१ ॥
तोपयेत् पर्या भक्त्या निजकार्यस्य सिद्धये । ततः सिद्धयनुर्ध्वं प्रयोगान् निजवाञ्छितान् ॥१६२॥
कुर्याद्भक्तिपुतः सम्यक् नित्यनैमित्तिके रतैः । ॥

इति । प्रयोगस्यत्रे वक्ष्यते ॥ अथ श्रोत्राण्यन्तः । सारसंग्रह—

अथो वदामि कृष्णस्य मन्त्रं सुगोपितम् । त्रैलोक्यस्यातमामथ्यं नारदाद्यैरुपासितम् ॥ १ ॥
धर्मार्थकाममोक्षार्थकरं वर्यादिमाधनम् । अज्ञानन्धनकालाग्निं योगैश्वर्यफलप्रदम् ॥ २ ॥
अकालमृत्युमंहाति दुग्दृष्टनिवारणम् । गलग्रहमदारोगभूतराचननागनम् ॥ ३ ॥
संग्रामं जयदं नृणामरण्ये चामयप्रदम् । भृत्यदामीगजाश्वादिरयधेनुधनावहम् ॥ ४ ॥
चेत्रपुत्रकलत्रादितेजःकान्तिशयस्करम् । धैर्यगाम्भीर्यशौर्यादिमर्यादाप्रतिभाकरम् ॥ ५ ॥
ब्रह्माण्डबोधजनकं शिष्टयष्टकममृद्धिदम् । किमत्र बहुनाम्नेन सर्वदं नात्र संशयः ॥ ६ ॥
चक्रौ पुरन्दरारूढस्त्रिमूर्तान्दुसमन्वितः । बीजमाद्यं भवेदेतत् क्रोधीशासत्रिविक्रमः ॥ ७ ॥
श्वेतो नरकजित् कान्तिर्वायुः शार्ङ्गा तु सद्युक् । अमृताचीन्द्रवः पश्चादात्रिर्दधियुतस्ततः ॥ ८ ॥
वायुर्दशाक्षरदशाष्टादशाष्टौस्यं मन्त्रमैः । मत्ताभिधायकः शब्दः कृपीति समुदाहृतः ॥ ९ ॥
आनन्दार्थो णकारोऽपि कृष्णस्तसात्तदर्थकः । कर्पणात् पापजातस्य भङ्गानां कृष्ण उच्यते ॥१०॥
मन्त्रात्मकशरीरस्य तद्वर्णताश्च देशिकैः । गौणव्याचक्रत्वात्तु ज्ञानं तत्तेन लभ्यते ॥ ११ ॥
वेत्ति शब्दमशेषं वा गोविन्दो गोविचारयात् । दशाक्षं एवं तुर्यार्थस्तदर्थश्चापि पूर्ववत् ॥ १२ ॥

इति । चक्रौ ककारः, पुरन्दरो लकारः, त्रिमूर्तिर्लकारः, दन्दु विन्दु, तै त्रौ इति कामबीजमुद्भूतम् । श्रोधीश ककारः । त्रिविक्रम श्रुकार । तेन कृ । श्वेत. प, नरकाजित् णकार । कान्तिराकारस्तेन ष्या । वायु यकारः । शार्ङ्गा गकारः । सद्य ओकार । तेन गो इति । अमृतं वकार, अति इकार, दन्दु विन्दुस्तेन वि । अत्रिर्दकार, दीर्घा आकार, तेन दा । वायुर्वाकारः । दशाक्षर पूर्वोक्तगोपालदशाक्षर ।

१ 'वृत्तयुक्तेन' ख पाठ । २ 'तत' ख पाठ । ३ 'मन्मथ' ख पाठ । ४ 'दशाक्षं एव तुर्यार्थं' क पाठ ।

नारदो मुनिराख्यातो गायत्रं छन्द ईरितम् । श्रीकृष्णो देवता प्राज्ञो वीजशक्त्यादि पूर्ववत् ॥१३॥

अन्तःकरणवेदान्धिचतुर्भिर्पुंगवलेन च । मूलमन्त्रविभक्तार्थः पञ्चाङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ १४ ॥

इति । सन्तुष्टमारकल्पे तु— “ मन्त्रस्यास्य ऋषिर्ब्रह्मा गायत्रं छन्द उच्यते । गोपनेश्वरौ विष्णुर्देवता प-
रिर्कौर्तित ॥ १ ॥ चण्डेनैकेन हृदय त्रिभिर्पुंगं शिरो मतम् । चतुर्भिश्च शिरसा प्रोक्ता तावन्त्रि कवचं
मतम् ॥ २ ॥ नेत्रं तथा चतुर्वर्णैर्द्वान्म्यासमाचरेत् तथा मुने ” इत्युक्तम् । अत्र यथागुरुर्वेदं शरणमिति ।

पञ्चाङ्गानि न्यसेत् पश्चाद्दुलीपु करद्वये । मूलमन्त्रेण सर्वोद्दे विवार व्यापकं न्यसेत् ॥ १५ ॥

ध्रुवं व्यापय्य चान्ते तु मन्त्रार्णव्यासमाचरेत् । के ललाटे ध्रुवोर्मध्ये कर्णयोर्नेत्रयोर्नसोः ॥१६॥

मुखे श्रीपाहृदोर्नाभी कटोर्लिङ्गे ततः परम् । जानुपुगे पदद्वन्द्वे न्यसेदकैकमक्षरम् ॥ १७ ॥

वेदादिं मस्तके न्यस्य पदान् पञ्च त्रयिन्यसेत् । शिरोरदनहृद्द्वयपादेषु मनुवित्तमः ॥ १८ ॥

पञ्चाङ्गानि पुनन्वस्य न्यसादिन्यासमाचरेत् । न्यामान्तरादिकं सर्वं दृग्गुणोद्देशवदेत् ॥ १९ ॥

ध्यानं चोक्तप्रकारेण पूजनं च तथा भवेत् । ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातःकृत्वादियोगपीठन्यासागते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि नार-
दाय ऋषये नमः । मुखे गायत्रीछन्दसे नमः । हृदये श्रीकृष्णाय देवतायै नमः । इति त्रिन्यस्य, श्री-
जगत्सादिन्यास पूर्ववत् कुर्यादिति । क्लींरुष्णाय हृदयाय नमः । गोविन्दाय शिरसेऽ० । गोपीजन शि-
वायै० । ब्रह्मनाथ करवाय० । स्वाहा अस्त्राय० । इति पञ्चाङ्गमन्त्रान् प्राग्गद्विन्यस्य, मूलमन्त्रेण प्राग्बद्धं
व्यापकं त्रि कृत्वा ससृत् प्रणयेन व्यापकं विन्यस्य, शिरसि क्लींनमः । ललाटे कूं० । भ्रूमध्ये ष्णो० । ह-
स्तकूर्णे यं० । वामे गौं० । दक्षिणेने विं० । वामे दा० । दक्षिणनि यं० । वामे गौं० । मुखे परं० । प्रीथायां ज० ।
हृदि न० । नामौ चं० । दक्षिणैर्द्वौ जं० । घामे भा० । लिङ्गे यं० । जानुनो र्चं० । पादयोर्हानमः ॥
शिरसि जौंनम इति प्रणय च विन्यस्य, शिरसि क्लींनमः । मुखे रुष्णाय० । हृदि गोविन्दाय० । मुखे
गोपीजनब्रह्मनाथ० । पादयो स्वाहा० । इति त्रिन्यस्य पञ्चान्न्यासं कृत्वा, दशालरोक्तान्, न्यासांश्च
विधाय ध्यानविमर्शं दशान्तरेऽङ्गान् कुर्यादिति । तथा—

अपुतद्वयमरण्यातमविकारार्थमादरात् । पञ्चलबं जपेत् पश्चाद् दशोशं पूर्वमनुनेत् ॥ २० ॥

तर्पेयादि ततः सर्वं पूर्वोक्तविधिना चरेत् । अथ माधितमन्त्रस्य साधकस्य फलाप्तये ॥ २१ ॥

त्रिकालार्चाविधि वक्ष्ये गोविन्दस्य जगत्पतेः । उक्ते वृन्दावने रम्ये स्वर्णधूमौ तु मण्डपम् ॥ २२ ॥

रम्यं वनप्रभं दिव्यं स्मरेत् कल्पतरोरधः । नानारत्नमूले मध्ये रत्नसिंहासने शुभे ॥ २३ ॥

यथोक्तप्रक्रममध्यस्थं वासुदेव विचिन्तयेत् । इन्द्रनीलनिभं कान्तं गिञ्जं सुमधुराकृतिम् ॥ २४ ॥

स्निग्धवक्रललाटागतलोलमूर्धजसंचयम् । बृह्ममधसमासत्रपञ्चमुन्दरमनुत्तम् ॥ २५ ॥

इन्दौरदलकागशोभिनेवद्वयान्वितम् । चैलत्कण्ठलमंशोभिपृष्णपण्डमुपाण्डितम् ॥ २६ ॥

रत्नाधरं सुनासं च हसन्तं हृष्टमानसम् । नानारत्नगणाकीर्णैरुपश्रमणभूयितम् ॥ २७ ॥

गोमूले मूमरोरस्कं शार्दूलनसं गरिणम् । त्रिशिष्टपुष्टमद्वेहं स्वर्णैर्नपद्मदीपितम् ॥ २८ ॥

कटिदेशलज्जहाद्वयवन्धनमोग्रम् । रमकाञ्चनमंठिमिकिङ्किणीजालमालया ॥ २६ ॥
 निरन्कुर्वन्तमत्यर्थं वन्युकप्रमवाश्रयम् । अत्यन्तान्गमन्ज्वानहस्तपाटान्त्रयोमया ॥ ३० ॥
 पवः मान्द्रुतं पिएडं नवनीतं नवं शुभम् । दक्षिणेतगयोः पाण्योर्वहन्तं स्वाद् ममृडम् ॥ ३१ ॥
 शुषिन्वुद्रेगकर्तृणां वैत्वानां दृष्टचेतमाम् । पूननाशकटादीनां विनागाय कृतोद्यमम् ॥ ३२ ॥
 गोपीगोपालधेनुनां मधुदेनावृतं मदा । आत्तएडलमुर्वैदेवैः सेवितं कामतन्परैः ॥ ३३ ॥
 मानरेवंविधं कृष्णं ध्याता सुखिग्मानमः । प्रागुक् एव पीठे तु हरिं संपूजयेत् प्रभुम् ॥ ३४ ॥
 अङ्गावगणमाद्यं म्याद् द्वितीयां लोकपालकैः । वज्रादिभिश्चूर्नीयं च पूजयित्वा प्रमद्वर्षाः ॥ ३५ ॥
 पकरम्भाकृतं सएडं नवनीतं हविर्दधि । मेलयित्वा तु नैवेद्यं निवेद्य ग्रीणयेत् विभुम् ॥ ३६ ॥
 उपम्येवं विधानेन श्रद्धामत्रिममन्वितः । श्रीकृष्णं पूजयेद् यन्तु पूजोपकरणैः शुभैः ॥ ३७ ॥
 ऐदिकीं नवमंरातिं प्रागेव प्राप्नुयात्तु नः । देहान्ते विष्णुमापूज्यं प्रयाति नियतं कृती ॥ ३८ ॥
 प्रगे प्रत्यहमेवं हि पूजयित्वा नरो हरिम् । गणं दयि निवेद्यान्मं गुडपुङ्गमयापि वा ॥ ३९ ॥
 तद्वृध्वा शुद्धनीरेण तर्पयेत् मूले हरेः । अटोत्तमदहनं तु मूलमद्यं जपेत्तनः ॥ ४० ॥

तद्वृध्वा गोदधिबुद्ध्या ।

मन्वाग्निने पयैञ्चातिमुन्दराकृतिमद्भुतम् । देवैर्पिदेवमिद्वौषैः सेवितं खेचरैस्तथा ॥ ४१ ॥
 गवां गोपालगोपीनां समूहैः परितो वृतम् । नीलाम्बुवाहसत्कान्तिविशिष्टाङ्गश्रियं विभुम् ॥ ४२ ॥
 नीलकण्ठस्य मत्पिच्छैः केगमारैः सुमण्डितम् । उद्वृतभूलतं देवं पद्मपत्रनिमेचणम् ॥ ४३ ॥
 पूर्णचन्द्रलमदकं रत्नकुण्डलमण्डितम् । गण्डमण्डलमंशोभिमुषांशं मन्विताननम् ॥ ४४ ॥
 पीतवस्त्रधरं चारुमुक्ताहारविभूषितम् । काञ्चीकटककेयूरमुद्रिकान्पुरादिभिः ॥ ४५ ॥
 अलङ्कृतशरीरं तमङ्गगगपिशङ्कितम् । मुक्तामाणिक्यमञ्जन्नवनमालाद्भुतांसकम् ॥ ४६ ॥
 कामवायमविद्वान् वेणुवादनतत्परम् । हन्ते च विभ्रतं वेणुं वामे शङ्खं सुचेत्रकम् ॥ ४७ ॥
 अभिरामतरं वज्रोत्त्रश्रेष्ठमभीष्टदम् । ध्यात्वैवं विधिना देवं पूजयेद्विष्टमिद्वये ॥ ४८ ॥
 दामाद्यैरङ्गकैश्चापि महिषीभिश्च तत्परम् । वामुदेवादिभिः पश्चात् कल्पवृक्षैरनन्तरम् ॥ ४९ ॥
 उन्द्राद्यैश्च तदस्त्रैश्च सप्तावरणमंशुतम् । अर्चयित्वा तु गोविन्दं विधिवत् साधकोत्तमः ॥ ५० ॥
 नैवेद्यं काञ्चने पात्रे पूर्वोक्तं त्रिनिवेदयेत् । अष्टाधिकं गतं पदचादुनेत् स्वाद् पयोन्धमा ॥ ५१ ॥

पयसा दुग्धेन युते यदन्धो मरुं तेनेत्यर्थः ।

शर्करावृतयुक्तेन वलिं पश्चात् प्रकल्पयेत् । देवर्षियतिमद्भेषो ह्युपदेवेभ्य आदरात् ॥ ५२ ॥

स्वस्वदिक्रमतो विद्वान् मन्त्रियुक्तः प्रमद्वर्षाः । ॥

उपदेवा गन्धर्वयज्ञादयः । 'स्वस्वदिक्रमतो ध्याने देवानेवं बहिः स्मरेत् । मंभुले देवदेवभ्ये' त्युक्तदिश्र क्रमेण वलिं पायसादिभिः । तन्निवेदनप्रकारस्तु—देवाग्नादिवत्तुर्दिसु पायसादिकं पात्रेषु साधारेषु निधाय

‘देवेभ्य एव गन्धो नमः’ इत्यादिगन्धादिपञ्चोपचारोः संपूज्य, स्वहस्ते जलमाधाय ‘देवेभ्य एव यति-
नमः’ इति यतिमुत्सृज्य, पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा प्रणमति । पवमृषिभ्यो यतिभ्यो गन्धर्वादिभ्यश्च वलिं संपूज्य
दद्यात् । तथा—

नवनीतहविर्बुद्ध्या तोयैः संतर्प्य तन्मूले । सहस्रं शतमानं वा संपूज्य माएकं जपेत् ॥ ५३ ॥
साष्टकमिति शतं सहस्रं चेत्यात्रापि सवध्यते ।

मध्याह्ने कृष्णमेवं यः पूजयेद्भक्तिस्वरः । गीर्वाणवृन्दवन्योऽपौ संमतः सर्वजन्तुषु ॥ ५४ ॥

आयुर्बुद्धीन्द्रिराकान्तिसुभगत्वादिभ्युतः । सत्सन्ततिसुहृद्गणपशुत्रेघननादिभिः ॥ ५५ ॥

सर्वेश्वर्यममेतोऽत्र सुख भुक्त्वा हरिं व्रजेत् । अपराह्वार्येण भेदमद्वीकुर्वन्ति तद्विदः ॥ ५६ ॥

सध्यायामूर्चिरे केचिद् रात्रिरेवापरे तथा । अष्टादशाक्षरान्मन्त्रान् संध्याकाले समर्चनम् ॥ ५७ ॥

यामिन्या सर्वयंपत्तेर्दशार्णमनुना यदि । कालद्वयेऽपि मन्त्राभ्यां पूजने केऽपि संमताः ॥ ५८ ॥

मध्याया द्वारकामध्ये रम्यारामाश्रिते शुभे । गृहैः षोडशसाहस्रैः सर्वतः परिवेष्टिते ॥ ५९ ॥

पञ्चेन्द्रीवरकहारसंभृतैः मुजलाशयैः । हसादिपक्षिभिर्घ्रातैः संवृतैऽद्भुतमन्दिरे ॥ ६० ॥

उद्यदादित्यस्काशे चित्रितेऽद्भुतमण्डपे । (कोमलास्तरणे दिव्यस्त्रणपङ्कजमण्डपे ॥ ६१ ॥)

स्रपविष्टं परात्मानं कृष्ण व्यायन्ममाहितः । नारदादिमुनिश्रेष्ठैः सचृतं मोक्षकाङ्क्षिभिः ॥ ६२ ॥

अद्वैतार्थनिचारेण मुनिवर्षेभ्य एव तु । आत्मरूपं परं तेजो दिशन्त मन्त्रगौरवात् ॥ ६३ ॥

नीलेन्द्रीवरमन्कान्ति शान्तिमूर्तिगुणालयम् । मरौजदलसंकाशनेत्रं मकरकुण्डलम् ॥ ६४ ॥

स्निग्धालकाग्रसंभ्रमुकुटाद्भुतमस्तकम् । अत्यन्तमधुराकारं प्रमत्तप्रखण्डजम् ॥ ६५ ॥

श्रीवरमाङ्कितवचस्कं वनमालामिभूषितम् । कौस्तुभप्रमया दीप्तकुङ्कुमाकणवज्रमम् ॥ ६६ ॥

वनमालालङ्कृताम पीतवस्त्रावृतं प्रभुम् । नूपुराङ्गदहारादिफटिस्रजादिभूषितम् ॥ ६७ ॥

द्रीकृतधराभार प्रसन्नहृदयं विश्रुम् । दराग्निगदापन्नधारिणं मुचतुर्भुजम् ॥ ६८ ॥

इत्थ मन्दिन्य देशं गोविन्दं सम्पगर्चयेत् । अद्वैतप्रियाभिश्च प्रथमावरणद्वयम् ॥ ६९ ॥

ततो नारदनामान् पर्वत जिष्णुमेव च । निशटं चोद्धवं चैव दारुकं तदनन्तरम् ॥ ७० ॥

विश्वरुमेनं ततो मन्त्री शैनेयं पूजयेत्ततः । पूर्वादिपूजितैरेतैस्तृतीयावरणं भवेत् ॥ ७१ ॥

अग्रे गण्डमाराध्य लोकपालान् प्रपूजयेत् । तदस्त्राणि च तद्वाद्ये पञ्चावरणसंभनम् ॥ ७२ ॥

नैवेद्यं पायसं दद्यात् मध्यक् पूजानसानके । खण्डाकक्षीरमद्भुद्भ्या नीरैः कृष्णं प्रतर्पयेत् ॥ ७३ ॥

अष्टोत्तरशत पञ्चाङ्गं जपेत् कृष्णं विचिन्तयन् । सर्वाचीसुं हृनेनमन्त्री मध्याह्ने वा यथाविधि ॥ ७४ ॥

अष्टोत्तरशतमिति तर्पणजपयोः सन्ध्यने ।

अत्रमानार्णविज्यन्तं विधाय स्तुतिभारभेत् । नला निवेद्य चात्मानं त्रिसृज्य स्वहृदि प्रभुम् ॥ ७६ ॥

न्यस्य देवमयो भूत्वा स्वात्मान पूजयेत्ततः । मंध्याकाले हर्षिं तेषं प्रत्यहं योऽर्चयेद् वृषभः ॥ ७७ ॥
 इह भोगान् बहून् भुक्त्या ब्रजेदन्ते च मत्ततिम् । नन्दात्मजं यजेद्भ्रातॄं कामाहलितचेतसम् ॥ ७८ ॥
 रासकीडामाक्रान्तबल्लवीचक्रनेष्टितम् । त्रितस्त्युच्च सुवृत्तं च स्थूलं विगणमद्भुतम् ॥ ७९ ॥
 निखातं शङ्कुमाकम्ब पादाभ्यां च परस्परम् । भ्रमिर्हृताहस्तैर्या रामगोष्ठं तु मा भवेत् ॥ ८० ॥
 स्तलपङ्कजपुष्पाणा मध्येरुषुपूतेन च । विद्वत्तरङ्गचिन्दा ममहाद्रेण यापुना ॥ ८१ ॥
 कालिन्दीर्मरुते शुभ्रे शीतले तापहारिणि । कामयागमयिद्वाङ्गदिव्ययीकोटिकोटिभिः ॥ ८२ ॥
 सधृते चन्द्रकिरणमधुद्योतितदिग्दुष्ये । चलद्भृङ्गाङ्गनागन्दराचालितदिगन्तरं ॥ ८३ ॥
 मिद्भगन्धर्वदेवीषयलक्ष्मिपन्नगः । विद्याधरैः सपत्नीर्त्तैर्विमानेषु कृतापनैः ॥ ८४ ॥
 आकाशे संचरन्निस्तैः पुष्पपङ्कतोद्भवे । परस्परगचद्दहन्तमुन्दरीनालनिर्मिते ॥ ८५ ॥
 रामक्रोडाविधौ रसगङ्गुं परमेश्वरम् । एतद्देहनमास्त्वत्सदिव्यानेरुकरुरम् ॥ ८६ ॥
 नार्गीणां युग्मयोर्देवं प्रत्येक चान्तरा गतम् । तत्तत्कण्ठ समालम्ब्य चाहुद्वन्द्वरिराजितम् ॥ ८७ ॥
 आत्ममंचदमंजातकामानलमुदीपनाव् । सोमोद्गमममाक्रान्तगात्रयत्नीयुजां शुभुः ॥ ८८ ॥
 भ्रमन्तमार्भी रज्यन्त महामणिपरिष्कृतैः । कृतचारुश्वनैः सर्वालङ्कारिर्हृदयङ्गमम् ॥ ८९ ॥
 इत्थं पृथक्शरीरं तं संयुतं मणिभिर्यथा । द्विरणपरचितैः मम्पक् सक्तं मारकतं तथा ॥ ९० ॥
 मणिशङ्खौ मुक्तीर्यौ रक्तपद्मगतं प्रभुम् । अतमीयनमद्गाश यौवनभीममन्वितम् ॥ ९१ ॥
 तदानीं फलरक्ताविन्दच्छद्विलोचनम् । नूननैर्विधिधैश्वरपद्मैर्वैर्नगुञ्जकैः ॥ ९२ ॥
 शितिकण्ठशिरणैश्च चद्रमूर्ध्वजमंचयम् । मद्भुजं चन्द्रमद्गाशमुन्दराननपङ्कजम् ॥ ९३ ॥
 (रत्नकुण्डलमंशोभिगण्डमण्डलमण्डितम्) । पक्रमिन्प्रफलाहाररक्ताधराविरामितम् ॥ ९४ ॥
 नानारत्नममास्त्वत्सर्वभूषणभूषितम् । स्पर्शार्थलमद्रस्यभिन्नमश्रीगृहं परम् ॥ ९५ ॥
 नवप्रवालशुचिरदस्तपादतल त्रिशुम् । भ्रमरालीलसत्पद्ममांशुशोभिभुजद्रपम् ॥ ९६ ॥
 अङ्गनाकुचमंशुपलप्रकुटुमत्रचमम् । महोत्तचारुगमनं वंशयादनमादरम् ॥ ९७ ॥
 अनङ्गायासंविद्धं सर्वलोकैकमद्गतम् । ध्यात्वेत्थ प्रोक्तस्तथीष्टे लक्ष्मीक्रान्तं प्रपूजयेत् ॥ ९८ ॥
 अद्वैतावरणं पूर्वं मिथुनैस्तदनन्तरम् । केशवाद्याः पुरा प्रोक्ताः षोडश स्वरमूर्तयः ॥ ९९ ॥
 कीर्त्यादिशक्तिमहिता लक्ष्मीमन्मथपूर्विकाः । प्रत्येकं स्वरमंयुक्ता मिथुनानि भवन्ति हि ॥ १०० ॥

श्रीक्रीडां केशवाय कीर्त्यं नम इत्यादि प्रयोग ।

षोडशारदलेष्वर्च्यो रासकीडनतत्पराः । इन्द्रादीन् पूजयेद्वाक्षे वज्रादींश्च ततः परम् ॥ १०१ ॥
 इत्थमावरणैर्धुंक्तं चतुर्भिः पूजयेत् प्रभुम् । ततः सुकथितं दुग्धं सितशर्करया युतम् ॥ १०२ ॥
 राजते भाजने सम्यक् संस्कृत्य विनिवेदयेत् । कांक्षयात्रेषु नैवेद्यं स्वरसंरूपेषु कल्पयेत् ॥ १०३ ॥

१ 'तोद्भवे' ख. पाठ । २ 'सपुट' ख. पाठ । ३ 'षोडशपुटै' ख. पाठ. । ४ 'समायुक्त' ख. पाठः । ५ 'तपरम्' ख. पाठः ।

प्रत्येकं विधुनेभ्यश्च पयस्तादृक् च वैभवात् । अन्यत् सर्वं यथापूर्वं कृत्वा पूजां समापयेत् ॥ १०४ ॥
रात्रावेव विधिं यो वै भजेल्लोकवशाकरः । इन्दिरामन्दिर भूयात् मर्वीराध्यः स मुक्तिमाक् ॥ १०५ ॥
रात्रावहो विगमे वा प्रत्यह यस्तु पूजयेत् । तुल्यं फल ममाप्नोति भवान्येः पारगो भवेत् ॥ १०६ ॥

इत्थं मन्त्रकलेवर कमलजाजानिं तु कालत्रये

भक्त्याभ्यर्चयन्तोह धः स नियतं भूलाकभर्ता भवेत् ।

धर्मे नित्यमतिमहाहविमवः कामान यथेष्टान् भजे-

दन्ते विष्णुपुर प्रयाति परम मिद्वीधमेवेवितम् ॥ १०७ ॥

अर्चान्ते देवदेवस्य तर्पणानां विधिं श्रुवे । पुरोक्तानां च काम्यानां माघकेष्टफलप्रदम् ॥ १०८ ॥
पूजनव्यतिरेकेऽपि तत्फलं लभ्यते बुधैः । पीठाणुभिस्तर्पणादां मकृन्मूलेन चैकशः ॥ १०९ ॥

तत्रावाह्य यजेद् देव जलैरेवोपचारकैः । धेनुमुद्रा अदर्यात्र स्मृत्वा तर्पणमाधनम् ॥ ११० ॥

तद्विधा जलमादाय स्वर्णपात्रीकृतेन तु । सम्पगज्जलिना देवं तर्पयेन्मूलशुभरम् ॥ १११ ॥

त्रिकालं तर्पयेन्नित्यमष्टाविंशतिमरुयया । तच्छकालोचितान् पश्चात् तर्पयेत् परिवारकान् ॥ ११२ ॥

एकैकवारं मन्त्रज्ञो मूलेनापि अर्पयेत् । क्षौद्रयुक्तं दाधि प्रातर्नवनीतयुतं द्विभिः ॥ ११३ ॥

अहो मध्ये समाख्यातं मन्ध्याया दुग्धशुभ्रमम् । मितोपलपिमिश्रं तु तर्पणद्रव्यमीरितम् ॥ ११४ ॥

वाचयं तु पूर्ववद् विद्यादन्त्यत् मर्वं तथा भवेत् । तत्प्रसादजलैः पश्चात् मिञ्चैदात्मानमात्मवित् ॥ ११५ ॥

मूलमथाभिसज्जस्रं जलं मर्षी पिवेत्ततः । हरिसुहृदास्य मन्त्रज्ञो जपेन्मन्त्रं तु तन्मयः ॥ ११६ ॥

काम्यतर्पणवस्तूनि तत्रो वक्तव्यानि यानि तु । भजेदुक्तप्रकारेण समालम्ब्यैकमादरात् ॥ ११७ ॥

सकृजलेन सन्तर्प्य दुग्धैर्वाश्चतुष्टयम् । पश्चात् षोडशभिर्द्रव्यैश्चतस्रस्तेकशः क्रमात् ॥ ११८ ॥

आट्टवीस्तर्पणमश्रीं मूलमत्रेण संयुतः । चतुर्वारं पुनः क्षीरैरेकवारं जलेन च ॥ ११९ ॥

अन्यद् दुग्धाम्बुना दद्याद्भ्यश्च समितोपलम् । प्रातरेवं तर्पयेद्यश्चतुःसप्ततिमंरुयया ॥ १२० ॥

कृष्णं प्रतिदिनं विद्वान् श्रद्धाभैरिश्च तत्परः । तस्य मण्डलमात्रेण वाञ्छितं भवति ध्रुवम् ॥ १२१ ॥

पायसं दधिभक्तं च तिलतण्डुलमेव च । गुडभक्तं च दुग्धं च दध्यतो नवनीतकम् ॥ १२२ ॥

घृतं च कदलीं मोक्षां ततश्चैव रजम्बला । मोक्षमोदकपूपाश्च पृथुकाश्चैव लाजकाः ॥ १२३ ॥

द्रव्याणि षोडशैतानि ऋषयन्ति मनीषिणः ।

॥

मोक्षा रजस्वला मोक्षश्च कदलीमेदा एव, तेन चत्वारं कदलीभेदा एव ज्ञेया ।

अपरं तर्पणं वक्ष्ये तुल्यं पूर्वेण यत्फलम् । धारोप्यकथिते दृगे दधिदध्युत्थकैः पुनः ॥ १२४ ॥

सर्पिपि पायसं चैव मत्स्यएढीं क्षौद्रमेव च । पञ्चामृतं नवैतानि द्वादशाहुतिं तर्पयेत् ॥ १२५ ॥

धारोप्यं तत्कालं दुग्धवर्णनि । मत्स्यएढीं षण्डशर्कराविशेषः ।

प्रत्येकं द्रव्यतस्तेतैरष्टोत्तरशतं विदुः । तर्पणानि विधानेन कृतानि यशमे तथा ॥ १२६ ॥
लोकसंवलनार्थं च कथितानि मनोपिभिः । स्वपटमिश्रितधारोष्णदुग्धपुञ्जा जलैः शुभैः ॥ १२७ ॥
कृष्णं संतर्प्य गच्छेद्यो ग्रामं वा नगरं तथा । (स तु नानारसोद्भूतं भक्ष्यं भोज्यं च विन्दति ॥ १२८ ॥
वस्त्रं वस्त्रधान्यादि मनोर्भाष्टं च यद्भवेत् । तर्पणं यावदाख्यात जपस्तावानिह स्मृतः) ॥ १२९ ॥
इह संतर्पणादेव फलमाप्नोति वाञ्छितम् । भिक्षुको ब्राह्मणो नित्यं स्वयं गोविन्दरूपधृक् ॥ १३० ॥
भूत्वा नानाविधैर्भावेरंभिरन्यैर्गृह्यैर्दुः । मनोभिः सह गोपीनां टपिदुग्धघृतादिकम् ॥ १३१ ॥
बलाद् गृह्णन्तं भिचामाप्नोति महतीं ह्युतम् । षट्काणान्तर्लिखेत् कामं माध्याख्याकर्मसयुतम् ॥ १३२ ॥
पट्टचरमनोर्वर्णान् पट्सु कोशेषु संलिखेत् । पञ्च दशदलं चाक्षे रचयेत्तत्रान्वितम् ॥ १३३ ॥
विंशत्यर्थमनोर्वर्णान् किञ्चनकेषु द्विशो लिखेत् । कोशेषु मदनाकान्तभूशुं रचयेत्ततः ॥ १३४ ॥
रोचनालिखितं ह्येतत् सम्यक् स्वर्णशलाकया । हेमपट्टे त्रयानेन गुलिर्नीकृत्य पूजितम् ॥ १३५ ॥
सम्यक् सपातसंसिद्ध मशितं मूलमन्त्रतः । गोपालयन्त्रमेतद्धि पुण्यवृद्धिः करे धृतम् ॥ १३६ ॥
त्रैलोक्यवन्द्यकर्मादां समर्थं चातिगोपितम् । कीर्त्यादिवर्धनं राज्यपुत्रप्राप्तघनप्रदम् ॥ १३७ ॥
कान्तिरक्षाकरं नृणां सर्वमौभाग्यदायकम् । अप्पारमतिभ्रंशमोहमूर्च्छाञ्जरादिभिः ॥ १३८ ॥
राक्षसोन्मादभूतार्थैः पीडितानां च मस्तके । एतद्यन्त्रं सुरेन्द्रमन्त्रं जपेन्नश्यति तद्व्यायत् ॥ १३९ ॥
अस्यायं.—पट्टकोषं कृत्वा तन्मध्ये समाधुं कामधीजं विलिप्य, तत्कोशेषु गद्यमाद्यगोपालपट्टचरमन्त्रा-
णानेकैकशो विलिप्य, तद्द्विदशदलपत्र कृत्वा, तत्केन्द्रेषु घट्यमाणगोपालविंशत्यक्षरमन्त्रार्थान् (द्विद्विशो
आलिप्य दशेषु पूर्वोक्तदशाक्षरवर्णान्येकैकशो) विलिप्य, तद्द्विदशतुरक्षं कृत्वा तत्कोशेषु कामधीजं लिखेत् ।
पतद्यन्त्रमुत्तमफलं भवति । तथा—
कामो ब्रह्मा भारभूतिः प्यात्रायुर्नममान्वितः । पट्थो मनुराकृतः सर्वसंपत्प्रदायकः ॥ १४० ॥
कामस्तद्वीजं, ब्रह्मा क, भारभूति ऋ, तेन कृ । प्या स्वरूप । वायुर्यं । नमता नम शब्देन । तथा—
“मायालक्ष्मीपुत्रोऽष्टादशाक्षो विंशत्यक्षो मनु ” । माया भुवनेश्वरीधीजं । लक्ष्मी- अर्षीज । पतद्वीजद्वयादिः
पूर्वोक्ताष्टादशाक्षरो विंशत्यक्षमन्त्र ॥ सारतप्तं—
अथ काम्यानि कर्माणि वक्ष्यन्ते मन्त्रयोर्द्वयोः । देवकीतनयं कृष्णं तदानीं जातमद्भुतम् ॥ १ ॥
शङ्खचक्रगदापञ्चधारिणं गगनप्रभम् । पीतवस्त्रसद्गात्रशोभिसर्वाङ्गसुन्दरम् ॥ २ ॥
एवं संचिन्त्य संजप्य रात्रिशेषे दशायुतम् । त्रिमध्वन्नैर्दशाशं तु किंशुकमसवैर्दुनेत् ॥ ३ ॥
मन्त्रयोरेकतो मन्त्री यः करोतीत्यमादरात् । वीर्यं वज्रा स्मृतं प्राप्य करीनामग्रणीर्भवेत् ॥ ४ ॥
त्यक्तदिव्याद्भुताङ्गं तं मातृक्रोडगतं शिशुम् । चलत्पादकरन्यासं चिन्तयन्नयुतं जपेत् ॥ ५ ॥
तावत्संख्यं हृन्देद्रौ धृतेनैव सुसाधकः । स लभेत् परमा भक्तिमालिकः शान्तचेतनः ॥ ६ ॥
रुदन्तं बालशयने गोपीभिर्दोलितं शिशुम् । ध्यात्वा क्षीरधिया तोषैस्तर्पयन्लभतेऽशनम् ॥ ७ ॥

सुद्रालग्रहप्रेतस्मृतिनाशादिभीतिषु । विचन्त पूतनास्तन्यं ग्रस्तस्य शिरामि स्मरन् ॥ ८ ॥
 शतं साग्रं जपेन्मन्त्रं रुदतीं पूतनां तथा । सप्राणचृपणाशेषपञ्चमर्मकलेपरात् ॥ ९ ॥
 तदानीं प्रकटीभूय प्रोक्त्वा नश्यन्ति राक्षसाः । हुनेत् सुखगमज्जर्याः समिगस्तचितेऽनले ॥ १० ॥
 पञ्चगव्योद्धिताः मय्यम् पूतनावीरिणो मुखे । पाययेद्दुतशिष्टं तु द्रव्यैः पीतनर ततः ॥ ११ ॥
 सहस्रमश्रितैस्तोयैः कुम्भगैरभिषेचयेत् । ग्रहपीडानियुक्त्यर्थं दुःखौघध्वसनाय च ॥ १२ ॥
 रूकीयचरखोत्तचिमशाकट भावयन् मनुम् । अयुतं प्रजपेत् सर्वविघ्नमद्भ्यः शममिवात् ॥ १३ ॥
 नीलग्रात्र स्वहस्ताभ्या नवनीत नवं हविः । दधान किङ्किणीमहतरत्नसुनस्रभूपणम् ॥ १४ ॥
 एवं ध्यात्वा हुनेन्मन्त्री दूर्गाक एहात्रिकैः शुभैः । दुग्धान्यहोर्लिर्तर्लक्षं तान्मन्त्र जपेद्बुधः ॥ १५ ॥
 गुरुं सन्तोष्य वसुभिस्तर्पयेच्च द्विजोत्तमान् । आधिण्याधिविनिर्मुक्तो दीर्घजीवी भवेत्तु नः ॥ १६ ॥
 बाहुभ्या वक्रमादाय पाटयन्त हि तुएहयोः । कृष्णं ध्यायंस्तु बालाना भये स्पृष्ट्वा जपेन्मनुम् ॥ १७ ॥
 अभिमन्त्रितैलेन लिम्पेत्तदुपशान्तये । गोगण साधु रचन्त चारपन्तमितस्ततः ॥ १८ ॥
 वेषु वमन्तं गोविन्दं ध्यायेत् पूर्वोदित फलम् । महामर्षगरप्राप्तां चिन्तयन् दृष्टमस्तके ॥ १९ ॥
 कालीपस्य फणामध्ये नृत्यन्तं कृष्णमज्रमा । सुधादृष्ट्याभिबीजं(वर्ष)न्तं तद्वात्र प्रजपेन्मनुम् ॥ २० ॥
 वामहस्तस्य तर्जण्या तर्जयन् मन्त्रिमत्तमः । सुरगैरोति विषिण कालदष्टमपि क्षणात् ॥ २१ ॥
 कालीपमर्दनं कृष्णं ध्यात्वा कुम्भे प्रयुजयेत् । अष्टोत्तरशत जपसा न्नापयेत् तजलेन यम् ॥ २२ ॥
 कालकटविपप्रस्तः सुवीभयति मेचनात् । गोवर्धनगिरिं वामबाहुदसहेन विभ्रतम् ॥ २३ ॥
 दशहस्तसुशाखाभिर्गुणोजितमन्सुरम् । कृष्ण मञ्जिनयेन्मन्त्रं गच्छन् द्रवमृते जपन् ॥ २४ ॥
 भौतिदास्त्वं न वान्ते विद्युद्रपणवायवः । व्यर्थमेधीषमायान्त वामरं चिन्तयन् हुनेत् ॥ २५ ॥
 अयुतं लवणैः शुद्धैरनावृष्टिर्भवेद्भुजम् । कलिन्दतनयातोये विहारनिरत मुदा ॥ २६ ॥
 मञ्जोन्मञ्जनाधैश्च तरलैः जलसेचनैः । गोपाङ्गनाममूढेन सिच्यमानं सुदुर्षुहुः ॥ २७ ॥
 कृष्ण सचिन्त्य मषत्रो वेतमोर्त्यः ममिद्वरैः । हुनेदयुतमंरुष्याकैः क्षीराकैर्वी यथाविधि ॥ २८ ॥
 भूयसीं वृष्टिमिष्ट हि कुषादसमयेऽपि नः । एममेव स्मरन् कृष्णं पीडितस्य तु भक्तके ॥ २९ ॥
 मोहनार्तिगरस्फोटभूतराक्षसपन्नगैः । अथ जपेत् तदानीं स सुखीभवति नान्यथा ॥ ३० ॥
 वैततेयगतं कृष्णं मप्रद्युम्न प्लान्त्रितम् । आत्मज्वरपराभूतज्वरेण स्तुतमादरान् ॥ ३१ ॥
 एवं ध्यात्वा ज्वरक्रान्तमस्तके मजपेन्मनुम् । महाघोरज्वरो दुष्टस्तदानीं नाशामुवात् ॥ ३२ ॥
 एव ध्यात्वानले कृष्णमभ्यर्ष्याङ्गादिमयुतम् । गुहर्चाशकलैर्दृष्ट्वा क्षीराक्षैरयुत बुधः ॥ ३३ ॥
 अरज्वरमशक्यं च नाशयेन्नात्र संशयः । तीक्ष्णवाणप्रविद्धाङ्गमीन्मपीडाहरं हरिम् ॥ ३४ ॥
 व्यात्वा जपेत् स्पृशन्नार्तं पाणिभ्यां स सुखी भवेत् । कृष्ण सादीवनेः पुत्रप्रदं ध्यात्वायुत हुनेत् ॥ ३५ ॥
 दुग्धान्युत्तैर्गुहर्चीना शकलैरर्चितेऽनले । अपमृत्युर्निनश्येत् कृत्याः क्रूरा अपि क्षणात् ॥ ३६ ॥

कृष्णं पुत्रान् प्रयच्छन्तं द्विजाय मृतमनवे । ध्यात्वा पार्ययुतं लघं जपेत् पुत्रममृदये ॥ ३७ ॥
 पुत्रजीवोत्थकाष्टेन ज्वलिते इन्धवाहने । फलैस्तदीर्यजुङ्गुयदयुतं मधुराप्सुतैः ॥ ३८ ॥
 पुत्रान् बहूनगोमान् स लभते चिरजीविनः । (दुग्धवृत्तत्रया कार्यः घटमापर्य रात्रिषु ॥ ३९ ॥
 पूजयित्वायुतं जप्त्वा श्रातयोषां पतिव्रताम् । श्रमिपिन्य विधानत्रो घृतं जप्तं च पापयेत्) ॥४०॥
 नित्यकर्मोदितनैवं म पुत्रान् बुद्धिशालिनः । वन्ध्यापि सा समाप्नोति नीरुजो दीर्घजीविनः ॥४१॥
 घोषिपत्रपुटे तोयं जप्तमष्टोचरं शतम् । मांनं कृत्वा पित्रेन्नारी प्राग्वर्षात् सा सुतं लभेत् ॥ ४२ ॥
 कृत्यां क्रूरां महाभीमां कागिराजेन योजिताम् । पराजित्यात्मचक्रेण कार्गी तद्भववाहिना ॥ ४३ ॥
 गोपेण मन्मीकुर्वन्तं कृष्ण सम्यग् विचिन्तयन् । जुहुयान्निशि मिद्वार्यैः स्वीयर्तलनिलोलितैः ॥ ४४ ॥
 एवं कृते तु मत्ताहं वैरिणा केनचित्कृता । कृत्या भूयन्तमेवाशु नाशयेन्नात्र संशयः ॥ ४५ ॥
 आश्रमे रुचिरे दिव्ये बटरीवृक्षभूषिते । मूपनिष्टं स्पृशन्तं च इमताम्युजयुगेन च ॥ ४६ ॥
 घण्टाकर्णस्य सर्वाङ्गं स्मृत्वा गोविन्दमादरात् । मधुराङ्गंस्मिर्ललंजं जुहुयादेधितेऽनले ॥ ४७ ॥
 अशेषपापनाशार्थं पुष्टयर्थं वा जपेत् ततः । रुचिनयं बलमद्रं च दीव्यन्तं चाक्षकर्मणा ॥ ४८ ॥
 ध्यायन् कृष्णं द्वेषयन्तं होमयेद् गुलिकाः शुभाः । गोमयोत्याः क्षणाद्द्वेषः प्रीतये जायते ध्रुवम् ॥४९॥
 खगेश्वरममारुढं कुर्वन्तं वाणवर्षणम् । धावमानं रिपुगणमनुधावन्तमाशुगम् ॥ ५० ॥
 जपेत् सप्तमहस्त्राणि कृष्णं ध्यात्वा मजुं बुधः । मत्ताहाहंरिणो भूयाद्दृष्टो देशतो ध्रुवम् ॥ ५१ ॥
 कपित्थफलमंपातने वने वत्सकं विपन् । कृष्णो भ्येषोऽयुतं जप्यो मरुचुष्टकृद्रिपोः ॥ ५२ ॥
 ध्यायन् स्वं कंसमथनं स्वेन मञ्जादधःकृतम् । वैरिणं कंसरूपं च कर्षन्तं प्राणजितम् ॥ ५३ ॥
 अयुतं प्रजपेन्मन्त्रं हुनेद्वा तत्समं बुधः । ममिन्द्रिर्जन्मनचत्रतरूणां तस्य मन्त्रवित् ॥ ५४ ॥
 शत्रुनिधनमाप्नोति सुधामक्षोऽपि नान्यथा । कलिद्रुममभिर्दर्पनिम्बैस्तैलप्लुतैर्हुनेत् ॥ ५५ ॥
 यामिन्यामयुत स्वस्थो रिपुर्धमपुरं व्रजेत् । कार्पासवीजवृक्षाणि विशानिम्बदलानि च ॥ ५६ ॥
 पेरण्डतैलमित्रानि हुनेत् त्रिकटुकानि च । रात्रौ रमशानभूमिस्थो रिपुनाशाय मान्त्रिकः ॥५७॥
 मारुणं निन्दितं कर्म यदि कुर्यात् साधकः । अयुतं प्रजपेन्मन्त्रं यावद्वा हविषा हुनेत् ॥ ५८ ॥
 मन्त्री तत्पापनाशाय शान्तचेता दृढव्रतः । पुरन्दरमुखान् जित्वा हरन्तं सुरपादपम् ॥ ५९ ॥
 कृष्णं ध्यायन्नपेक्षं सर्वतो जयमाप्नुयात् । व्याख्यानमुद्रया कृष्णं गीतार्थं फ्रान्गुनाय च ॥ ६० ॥
 कथयन्तं रथारुढं भावयन् प्रजपेन्मनुम् । धर्मवृद्धिर्भवेत् तस्य योगमिद्विधं जायते ॥ ६१ ॥
 त्रिस्त्रादुयुक्त्रैर्लघं यः किंशुकप्रसवैर्हुनेत् । महारुचिः स वादीन्द्रो वेदवेदाङ्गपारगः ॥ ६२ ॥
 कोटिभास्करमङ्गाशं विश्वरूपशरीरिणम् । तप्तहाटकमत्कान्तिमशीपोमशरीरिणम् ॥ ६३ ॥
 सर्पानलस्फुरद्वक्त्ररथाम्बुजमण्डितम् । विविधानेकसद्धेतिं दिग्घनेपध्वधारिणम् ॥ ६४ ॥
 जगन्नामान्तरालेषु व्याप्तं कृष्णं विचिन्तयन् । मन्त्रश्रेष्ठं जपेत् मन्थकू महस्रं माएकं बुधः ॥६५॥

देशगेहपुरग्रामवास्तुस्वात्मसु रक्षणम् । भवेद् दशार्णमन्त्रेण तद्दृष्टयादगार्णतः ॥ ६६ ॥
 उक्तानेतान् प्रयोगांस्तु यदृच्छातः समाचरेत् । वश्यकर्माभ्युना वक्ष्ये मन्त्रद्वयत आदरात् ॥६७॥
 यत् कृत्वा विधिना मन्त्री सर्वलोकाप्रियो भवेत् । अस्त्वयोऽन्नमस्तुभ्योऽन्नैरुचैरुचैः शुभैः ॥ ६८ ॥
 मध्याह्नोक्तविधानेन पूजयित्वा गृहे हरिम् । प्रत्यह दशवर्ण यः महम् माष्टकं जपेत् ॥ ६९ ॥
 मण्डलाद् द्विजपुत्र्यानां चक्र तस्य वशी भवेत् । मालतीकुमुदः श्रेष्ठगोपयेत् यथा पुरा ॥ ७० ॥
 कृष्णमध्यर्च्य नृपतीन् वशी नयति दासवत् । क्रीडन्तं रक्तकुमुदमरुमममुद्रवैः ॥ ७१ ॥
 वैश्यान् नीलोत्पलैः शूद्रानिष्टा गायन्मन्त्रपुतम् । तण्डुलैः शुभ्रपुष्पैश्च घृताक्ष्ण महस्रकम् ॥७२॥
 अन्वहं मत्सरात्रं तु हुन्वा तद्रम्य धारयेत् । अलिके धारणाप्रागे स्त्रपुमामं वगं नयेत् ॥ ७३ ॥
 पुरुषश्च तथा नागं दामोदक्यान्न मगयः । पुष्पतान्मूलनामांमि कञ्जलालेपनादिकम् ॥ ७४ ॥
 एकेन मन्त्रयेन्मन्त्री महस्रमामिमन्त्र्य च । दद्यादेभ्यः मदा ते स्युः किद्गा मरुणान्तिकम् ॥७५॥
 आपणे व्यवहारार्दां त्रिशटे राजवेन्मसु । पस्तिघत्रकर्मादां गते माश्रं जपेत्तु यः ॥ ७६ ॥
 तत्र यद्दत्तं नृयात्तंनैव न जयी भवेत् । मृषाविष्टं कदम्बाघो वल्लवीभिः मदाच्युतम् ॥ ७७ ॥
 हृद्यगानरत ध्यात्वा हुत्वा त्रिमधुराप्तुनैः । अपामार्गमामिन्त्रेष्ट्रैर्वैलोचं वशमानयेत् ॥ ७८ ॥
 रामक्रीडारत कृष्णं ध्यान्वा मन्त्रं दशाक्षरम् । जपेत् महम् नित्यं यो माममात्रेण माधकः ॥७९॥
 इष्टां कन्यामवाभोति दुर्लभामापि नान्यथा । अयुञ्जन्नुन्मन्त्रं मारुदं कृष्णं ध्यात्वा महस्रकम् ॥८०॥
 मायं जप्त्वा तु या कन्या प्रत्यहं मण्डलादि मा । मन्त्रस्यास्य प्रभावेन वाञ्छितं वृणुयाद्वरम् ॥८१॥
 गोपीहस्तसरोजानि धृत्वा नृत्यन्तमञ्जमा । कृष्णं मञ्चिन्त्य मन्त्रं यो जपेदष्टादशाक्षरम् ॥ ८२ ॥
 लक्षं मधुप्लुतंवापि चूर्णलाजममुद्रवैः । हुन्वायुतं जपेत् तावत् कन्यामिष्टां लभेत् मः ॥ ८३ ॥
 अष्टादशार्णमधेय पलाशमिष्टोऽभ्युतम् । मधुप्लुतैः कुर्वीतपि हुनेदा तिलतण्डुलैः ॥ ८४ ॥
 वशीभवन्ति भूदेवा दन्वा मर्त्यस्वमादगात् । कुनमालप्रसन्नैश्च कुरएत्कुसुमगपि ॥ ८५ ॥
 हुत्वा वशीकरोत्येव भूपालान् सर्पोरुन्धदान् । बहूलोद्भवमस्युष्पैः पाटलोत्थैश्च तैरपि ॥ ८६ ॥
 अर्जुनविट्तुरीयां च श्यावर्चा कुरुते क्षणात् । नूननोऽङ्गुलमस्यमैः सुगन्धैरुषोत्पलैः ॥ ८७ ॥
 मध्वैश्चम्पकैरापि पाटलोत्थैः प्रसन्नकैः । हुन्वायुतं क्रमेणैव वशयेद् वैश्यायोपिनः ॥ ८८ ॥
 अश्वमारप्रसन्नैर्यो मध्वैः प्रत्यहं हुनेत् । रात्रौ महस्रमस्यानैः सप्तगात्रमन्त्रितः ॥ ८९ ॥
 पण्डराङ्गनाना माहम् चारुर्थावनगार्वितम् । पञ्चराणप्रविदाङ्ग दामीकुर्यान्न मगयः ॥ ९० ॥
 मिद्वार्थैर्लवणोपर्वैर्मध्वैस्त्रिमहस्रकम् । डोमं प्रकुर्वतो रात्राविट्रोऽपि द्राम् वशी भवेत् ॥ ९१ ॥
 श्रीवृक्षस्य फलैः पर्वस्तन्फलैश्च प्रसन्नकैः । त्रिस्तादुमंयुर्दहंमात् पञ्चमण्डुलमंयुतैः ॥ ९२ ॥
 प्रत्येकद्वयतो लक्ष्मीं वशीकुर्यान्निजालये । वामामि वल्लवस्त्रीणां मनोभिः सह केगयम् ॥ ९३ ॥

समादाय कटम्बं तु नमस्कृतं तु चिन्तयन् । जप्यात् महश्चमानं यो रात्रौ स दशभिर्दिनैः ॥६४॥
 शर्चामप्यानयन्मन्त्री शीघ्रमेव न सशयः । किं बहुक्तेन मन्त्राभ्योमताभ्यां मृदृशोऽपरः ॥ ६५ ॥
 नास्ति वश्ये तथाकृष्टौ देवदानवयोपिताम् । चन्द्रकुन्दमुर्गाराङ्गं रक्तपद्मदलेदणम् ॥ ६६ ॥
 अरिकम्बु * गदापत्रे वाहुदण्डैस्तु विभ्रतम् । दिव्यंश्च मण्डनान्तेपैः पद्मदान्ना च भूपितम् ॥ ६७ ॥
 पीताम्बरलभद्रात्रं तरुणं मुनिमेवितम् । विकचत्पद्ममध्यस्थं ध्यात्वा नन्दात्मजं प्रभुम् ॥ ६८ ॥
 स्वहृत्पद्मगतं देवं पुराणपुरुषं नवम् । नीलनेचानिम वापि द्रुतहेमद्युतिं तु वा ॥ ६९ ॥
 जपदेकतरं मन्त्री ध्रुवाभ्यां पुटितं कृत्वा । लवद्वादशकं मम्पक्त् तत्सहस्रं समिद्रैः ॥ १०० ॥
 दुग्धाप्लुतैर्हृनेन्मन्त्री पयोद्भुमंसमुद्भवैः । मध्वाज्यलोलितेनापि हविषा वा जितेन्द्रियः ॥ १०१ ॥
 पश्चाद्विश्वाधिपं नित्याचिदानन्दकलेवरम् । मन्त्रान्कारतरणिं स्त्रीपद्मरसीरुहे ॥ १०२ ॥
 आत्माभेदेन सञ्चिन्त्य प्रत्यहं परमेश्वरम् । त्रिमहस्रं जपेन्मन्त्री यजेत् सांध्योक्तवर्त्मना ॥ १०३ ॥
 विधिमेतं भजेद्यन्तु श्रद्धाभाक्त्रिमन्वितः । संनाराण्वि महाभीमं जरामृत्युमहाहयैः^३ ॥ १०४ ॥
 अत्युच्चैर्लहरीजालैर्विषयग्राहमेयुतम् । समुल्लङ्घ्य परं तेजो जीवन् विश्वोर्निरञ्जनम् ॥ १०५ ॥
 चञ्चरस्तस्य नामानि पिबंस्तस्य कथामृतम् । आकारांस्तस्य च ध्यायन् तत्पादाब्जं नमस्कृति ॥१०६॥
 मन्त्र्या परमयोपेतो जीवन्मुक्तः स कथ्यते । ॥

पिण्डं बीहपुटे सुवृत्तविवरे संलिल्य तत्कोणगान्

पद्मवर्णान् पुनरङ्गपञ्चकलमत्सर्णान् दलेष्वष्टसु ।

अष्टाणान् वसुयुग्मवर्षसुमनुं तत्संख्यपत्रम्वितं

बाह्येऽष्टादशपत्रपद्मलसितान् तन्संख्यवर्षोऽल्लिखेत् ॥ १०७ ॥

पद्मं तच्चदलं ततः प्रतिदलं गायत्रिवर्षोऽल्लिखेत्

मंत्रेष्टय सरबीजतः पुनरयो त्रिंशद्विपत्राम्बुजम् ।

तत्रानुष्टुभवर्णकाननुदलं बीतं च पिण्डेन तत्

पञ्चाशद्विभिभिः क्रमेण च पुनः पाशाङ्कशाभ्यां वृतम् ॥ १०८ ॥

मन्त्रं वृत्तेन मन्त्री यन्त्रमेतत् प्रकल्पितम् । यन्त्रराजमिति ख्यातं सर्वविषयप्रमोहनम् ॥ १०९ ॥

कामधर्मार्थफलदं शकुटस्थनिवारणम् । कीर्तिकान्तिघनारोग्यरक्षाश्रीविजयप्रदम् ॥ ११० ॥

पुत्रपौत्रमदं लोके भूतवेतालनाशनम् । लिखितं भूर्जपत्रादौ पूजितं चाभिमन्त्रितम् ॥ १११ ॥

धारितं सर्वकामानां वृद्धिदं नात्र संशयः । ॥

इति । अत्र्यार्थ—पद्कोणं कृत्वा तन्मध्ये वृत्तं विलिख्य, तस्योदरे पिण्डं शोपालैकाक्षरं बीजं विलिख्य, तन्मध्ये साध्यनाम स्पुटं कृत्वा, पद्कोणेषु पूर्वोक्तपदार्थमन्त्रवर्णानेकैकशो विलिख्य, तत्सन्धिषु "श्रावकाय

* अरिकम्बु । कस्तु शम् । १ ' ध्रुवाभ्यां प्रथवाभ्याम् ' ॥ २ ' पयोद्भुमाः विप्लवाद्यः । ३ ' सभाद्वयै ' ख. ११३ ।

स्थाहा "इत्यादिपूर्वोक्तपञ्चाङ्गमन्त्रानालिख्य, तद्वाद्येऽष्टदलकमल कृत्वा तद्दलेषु चक्ष्यमाणपृष्ठाष्टाक्षरवर्णानालि-
ख्य, (तद्वादि षोडशदलपत्र कृत्वा तद्दलेषु चक्ष्यमाणकृष्णषोडशार्धमन्त्रवर्णान् विलिख्य, तद्वाहिरष्टादशदलं
कृत्वा तद्दलेषु पूर्वोक्ताष्टादशाक्षरमन्त्रवर्णानालिख्य) तद्वाद्ये चतुर्विंशतिदल पत्र कृत्वा तद्दलेषु चक्ष्यमाणकृ-
ष्णगायत्रीवर्णानालिख्य, तद्वाहिरष्टद्वय कृत्वा तदन्तरालवीथ्या कामबीजन संवेष्ट्य, तद्वाहिरष्टाविंशददल पत्रं
कृत्वा तद्दलेषु चक्ष्यमाणगोपालानुष्टुभवर्णानालिख्य, तद्वाहिरष्टचतुष्टयमालिख्य, धीर्धामत्रयं निष्पाद्याभ्यन्तर-
धीर्धामं पिएडगोपालमन्त्रेणावेष्ट्य, द्वितीयवीथ्या मालुकावर्णैरारोप्य, तृतीयवीथ्यां पाशाङ्कुशगोत्राभ्या निर-
न्तरं संवेष्टयेत् । एतच्चन्द्रमुक्ताविधिना साधितं धृतमुक्ताफलदं भगति ॥ तथा—“काम. कृष्णाय गोविन्दो
डेयुरगस्वहरो मनु ” । काम कामबीजं क्लीं । कृष्णाय स्वरूपं । गोविन्दो डेयुक् गोविन्दाय । चक्ष्यमाणोऽ-
ष्टाक्षरः । तथा—“तारं मम मदं कृष्णं चतुर्ध्वजं यदेतत् । देवतं च देवकीपुत्रं धर्मात्मानं द्विभान्त-
कं ॥ मनु षोडशवर्णोऽथ षोडशारे प्रकृतिपत्नः । तारं प्रणवः । मम स्वरूपं । कृष्णं चतुर्ध्वजं कृष्णाय ।
देवतं देवकीपुत्रं देवकीपुत्राय । धर्मा हं । अक्षरं फट् । द्विभं स्थाहा । तथा—

दामोदरं चतुर्ध्वजं विश्वे तदनन्तरम् । वासुदेवाय चेत्यन्ते धीमहीति पदं वदेत् ॥ ११२ ॥

तन्नः कृष्ण इति शोक्त्वा पुनर्ध्यात् प्रचोदयात् । गायत्रीयं समाख्याता गोपालस्य जगरपतेः ॥ ११३ ॥

दामोदरं चतुर्ध्वजं दामोदराय । सुगममन्यत् । तथा—

पिएडमारहुदन्तेऽपि डेषुतं भगवत्पदम् । नन्दपुत्रपदं ज्ञेयं चालतो वपुषे तथा ॥ ११४ ॥

रयामलाय पदस्यान्ते दशवर्णमनुं वदेत् । द्वित्रिंशदक्षरो मन्त्रस्तस्तरुण्यदलकन्वितः ॥ ११५ ॥

पिएडं श्लोकीजं । मारं कामबीजं । दृष्टम । डेषुतं भगवत्पदं भगवते । नन्दपुत्रं देवतं नन्दपुत्राय ।
यालयपुषे स्वरूपं । रयामलाय स्वरूपम् । दशवर्णमनुं शोक्त्वागोपालदशाक्षरमन्त्रं । एतन्मन्त्रचतुष्टयं यन्त्रे
लेप्यम् । तथा—

पद्कोणे पिएडबीजं द्विनवलिपितुं क्रोशपट्के पडणं

दिक्पत्राब्जे दशार्धं विलिखतु च ततो वेष्टितं मारबीजैः ।

किञ्जल्केषु च्चराढ्यं द्विनसुदललमत्पोडशार्धं च पत्रं

कादीन् किञ्जल्कसख्यान् रददलालिरितानुष्टुभार्थं च पद्यम् ॥ ११६ ॥

पाशाङ्कुशावृतं धाद्ये भ्रुविभ्रुद्विदपात्रिषु । वस्त्रवर्णमन्त्रमंयुक्तं कृष्णयन्त्रमिदं रिदुः ॥ ११७ ॥

रक्षाकुद् घोरमारित्रं चतुर्वर्गफलप्रदम् ।

॥

इति । अस्वार्थं—पद्कोणमध्ये पिएडबीजं ससाधं विलिख्य, तद्बीजमष्टादशाक्षरमन्त्रेण संवेष्ट्य, पद्कोणेषु
शोक्त्वाष्टाक्षरमन्त्रवर्णान् विलिख्य, तद्वाहिरष्टदलपत्रं कृत्वा तद्दलेषु पूर्वोक्तगोपालमन्त्रस्य दशाक्षराण्यालिख्य,
तद्वाहिरष्टद्वय कृत्वा तयोर्न्तरालवीथ्या कामबीजेर्निरन्तरं संवेष्ट्य, तद्वादि षोडशदलकमल कृत्वा तत्केस-
रेषु (षोडशस्वरान् तद्दलेषु शोक्त्वाषोडशाक्षरमन्त्रवर्णानालिख्य, तद्वाहिरष्टाविंशददलकमल कृत्वा तत्केसरेषु)
कादिसाम्नात् वर्णानालिख्य तद्दलेषु शोक्त्वात्रिंशदक्षरमन्त्रवर्णानालिख्य तद्वाहिरष्टचतुष्टयमन्त्रेण पाशाङ्कुशवी-
जाभ्यामारोप्य, तद्वादि मण्डितचतुरस्रद्वयात्मकमष्टकोणं कृत्वा तत्कोणेषु शोक्त्वाष्टाक्षरमन्त्रवर्णानालि-
ख्येत् । एतच्चन्द्रमुक्ताफलदं भगति । तथा—

कृत्वा नवपदं मन्त्रा मण्डलं चान्जशूलकम् । मध्यकोणे लिखेच्छूलोकं वर्तुलद्रुपशोभितम् ॥११०॥
 वृत्ताकारेण मन्त्रज्ञो मध्यादिमध्यपश्चिमम् । अष्टार्थं शिष्टकोरुषु द्वादशार्थेन वेष्टितम् ॥ ११६ ॥
 कृष्णयन्त्रमिति ख्यातं सर्वरत्नाकरं परम् । भूर्जपत्रे लिखित्वा तु पूजितं म्यापितानिलम् ॥१२०॥
 करेण धारितं नित्यं सर्वेषुसुखवर्धनम् । द्विजद्रुपट्टिकामध्ये सम्यगालिख्य पूजितम् ॥ १२१ ॥
 शालादां निहितं यन्त्रं गवा वृद्धिकरं सदा । " . . . " ॥

इति । अस्वार्थं—प्राकृत्यत्पत्रमृषचतुष्टयं दक्षिणोत्तरमृषचतुष्टयं च कृत्वा नवकोष्टयुत चक्रं विरच्य फोणच-
 तुष्टये शूलचतुष्टयं कृत्वा तन्मध्येकोष्टमध्ये वर्तुलद्वयं विरच्य तत्र यद्यमाणश्लोकमन्त्राक्षराणि यद्यमाण-
 प्रकारेण लिखेत् । तथा—प्रथमवर्तुले पृथार्थं प्रतिलोमतां त्रिलिप्य द्वितीयवर्तुले द्वितीयार्थं तथैव लि-
 खेत् । अथशिष्टकोष्टेषु पूर्वोक्तगोपालाष्टाक्षरं (मन्त्रयणानिकमेकं लिखेत्, ततस्तद्द्विचतुष्टयोरन्तराले पूर्वोक्त-
 द्वादशाक्षरं) मन्त्रेण वेष्टयेत् । एतच्चन्द्रमुक्तफलदं भवति ॥ तथा—

तमुकीतिपदं भ्रूयाद् देवदेवेन उच्यते । तत्र देवस्यो भ्रूयाद्रतं च तरतो वदेत् ॥ १२२ ॥
 रुढतो ख्यातशब्दान्ते तख्यातो पदमुच्यते । देवकीमुतशब्दान्तः श्लोकमन्त्रोऽयमारितः ॥१२३॥
 तथाचायं मन्त्रः—“ तमुकी देवदेवेन तथेदेवरतो रतम् । तरतो रुढतो ख्याततख्यातो देवकीमुत. ॥ ”
 इति । तथा—

श्लोकमन्त्रं षडेशानि चतुष्पष्टिपदे लिखेत् । राक्षसादि च यद्भयः सर्वतोभद्रनामकम् ॥ १२४ ॥
 यन्त्रं पुष्टिन्नारोग्यकीर्तिलक्ष्मीजयप्रदम् । सारजे फलके कृत्वा निखातं गोष्ठमध्यतः ॥ १२५ ॥
 दस्युमारीग्रहादिभ्यो रक्षां कुर्याद्गवां सदा । क्षीरगोपपदं प्रोक्त्वा पगोरचीति चोदरेत् ॥ १२६ ॥
 रक्षमाक्षपदं पश्चात् क्षमाक्षरपदं ततः । गोमानो-पदमाख्यातं गगनोमापदं वदेत् ॥ १२७ ॥
 गोपक्षपदं प्रोक्त्वा त्यत्यगक्षपमुच्यते । अयं श्लोकमनुः प्रोक्तो द्वितीयः सर्वमिद्विदः ॥ १२८ ॥

मन्त्रस्तु यथा— “ क्षीरगोपे पगोरची रक्षमाक्ष क्षमाक्षर । गोमानो गगनोमापो पक्षगत्य त्यगक्षप ॥ ”
 इति ॥ फेरलीये यन्त्रसारे—

साध्यगर्भं लिखेत् कामं बह्निगेहयुगोदरे । पदसु कोणेषु पङ्क्त्याश्चतुष्पत्राम्युने ततः ॥ १ ॥
 केमरोद्यन्तुर्वर्णे द्वादशार्थमनोर्लिखेत् । त्रीणि त्रीणि च वर्णानि प्रतिपत्रं ततो बहिः ॥ २ ॥
 पथे दिक्पत्रके राजद्दशार्थमनुकेसरे । विशत्यर्थमनोर्न्यान् प्रतिपत्रे द्विशो लिखेत् ॥ ३ ॥
 बहिः षोडशपत्रेषु स्वरोद्यत्केसरेष्वथ । आगावो ह्यस्य ब्रह्मस्य चार्धमर्धमृचां लिखेत् ॥ ४ ॥
 बहिः संवेष्ट्य काद्यंश्च ततो भूर्जिन्ममालिखेत् । वाराहवीजं तद्दक्षिणं भूर्वीजं कोणगं लिखेत् ॥ ५ ॥
 गोपालयन्त्रमेतद्विधिना म्यापितं गृहे । तत्र गावः पयस्विन्यः सर्वप्राथ निरामयाः ॥ ६ ॥
 पीनोद्यो बहुरूपाश्च मुशीलाश्च भवन्ति हि । धनधान्यधरास्त्रशालिनी तस्य मन्दिरे ॥ ८ ॥
 लक्ष्मीरतिस्थिरा भूत्वा वसेदाभूतसंज्ञवम् । " . . . " ॥

इति । अस्वार्थं—पदकोणं विलिख्य तन्मध्ये सप्तार्थं कामबीजं विलिख्य . पदकोणेषु पूर्वोक्तकृष्णपङ्क्त-
 रमन्त्रार्णानिलिख्य , नद्विद्विचतुष्टयं कृत्वा तत्केसरेण “ क्षीरगोपक्षी ” इति मन्त्रस्यैकैकमतरं विलिख्य

(तद्दलेषु पूर्वोक्तद्वादशाक्षरमन्त्रस्य त्रीणि त्रीण्यक्षराणि आलिख्य तद्द्विदशदलपत्रं कृत्वा तत्केसरेषु पूर्वोक्तद्वादशाक्षरमन्त्रार्णान् विलिख्य) तद्दलेषु पूर्वोक्तविंशतियर्षमन्त्रस्य द्विद्विरुमादिशतितर्पणालिख्य, तद्द्विदशदलपत्रं कृत्वा तत्केसरेषु त्रयोदशस्वरानालिख्य, तद्दलेषु ऋग्वेदोक्तस्य “आगावो अमन्नुत” इत्येतत्सूक्तस्य प्रतिदलं ऋचामर्धमर्धं विलिख्य, तद्द्विदशदलपत्रे ककारादित्तकारान्तैरावेष्ट्य, तद्द्विदशदलपत्रं कृत्वा तस्य चतुर्विंशत्तरादधीज कोणेषु भूर्वाजं चालिषेत् । एतत् यन्त्रमुक्तफलदं भवति । तथा—
मध्ये तारं समाध्वं वसुदलविषये गव्यसूक्तस्य चर्चा-

मेकामेका क्रमेण प्रभिलिखतु बहिर्वैष्टित मातृकार्णैः ।

आगावो-सूक्तयन्त्रं कुगृहगतमिदं स्थापितं मन्दिरादां

दद्याद्रोगुष्टिमत्तर्षकवृषमर्हिषैः संकुलाभाशु लक्ष्मीम् ॥ = ॥

इति । अस्यार्थ—अष्टदलकमलमध्ये समाध्वं प्रणयं विलिख्य, दलेषु त्रयमाशु “आगावो” सूक्तस्य-कैकामृच विलिख्य, वृत्तयोरन्तराले मातृकरावेष्ट्य तद्द्विदशदलपत्रं कुर्यात्, यन्त्रमुक्तफलदं भवति ॥
आगावो-सूक्तस्य ऋचस्तु—

आगावो अमन्नुत मद्रमक्रन् सीदन्तु गोष्टे रणयन्न्स्मे । प्रजावतीः पुरुरुपां इह स्युरिन्द्राय
पूर्वारूपतो दृहानाः ॥ १ ॥ इन्द्रो यज्वने षण्णते च शिचत्युपेर्ददाति न खं सुपायति । भूयो
भूयो रयिमिदंभ्य वधेयन्नभिन्ने सिन्धे नि दधाति देयुम् ॥ २ ॥ न ता नरपन्ति न दंभा-
ति तस्करो नसामामिन्नो व्यथिरा दधपति । देवाश्च यामिर्भनति ददाति च ज्योगित्ताभिः सचते
गोपतिः सह ॥ ३ ॥ न ता अर्वा रेणुककाटो अरतुने न संहृतत्रशुषं यति ता अभि । उरु-
गायमभयं तस्य ता अनु गावो मर्तस्य वि चरन्ति यज्वनः ॥ ४ ॥ गावो भगो गाव इन्द्रो
मे अच्छान् गावः सोमस्य प्रथमस्य भुक्तः । इमा या गावः स जनाय इन्द्रे अच्छामीदृघा म-
र्नमा चिद्विन्द्र ॥ ५ ॥ यूयं गावो मेदयथा कुश चिदधीर चित्कृणुया सुप्रतीक । मद्रं गृहं कृ-
णुथ मद्रवाचो वृहद्वो वयं उच्यते सभासु ॥ ६ ॥ प्रजावतीः सुषवंसं रिशंतीः शुद्धा अपः
सुप्रपाणे पिरतीः । मा र्वः स्नेन ईगतं माघशमः पारं वो हेती रुत्सं वृज्जाः ॥ ७ ॥

उपेदमुपवर्चनमासु गोपुषं पृच्यता । उप' अष्टमस्य रेतस्सुपेन्द्रं तव वीर्यं ॥ ८ ॥

इति । तथा—

पट्टेथे कथिकायां अरमय विलिखेत् कोणपट्टे पट्ठं

पत्रेप्रेकैकवर्षं दशमु च दशनवर्षस्य वार्षं मारस्य ।

आवीत मातृकार्णैरपि च कुगृहं साधुगोपालयन्त्रं

श्रोत्रं धर्मार्थकामप्रसुगमुत्तर श्रीप्रदं वश्यकारि ॥ ९ ॥

पञ्चाङ्गानि पुरोक्तानि ध्यानं पूर्वोदित भवेत् । पूजा चाङ्गेन्द्रयज्ञाद्यैः पुरश्चर्यादि पूर्ववत् ॥ ११ ॥
जपादिकर्मभिर्मन्त्रः सेरितः सर्वमिद्विदः । ॥

ध्यानं मातुरङ्गतत्त्वं ध्येयम् ॥ तथा—

अन्नरूपपदं प्रोक्त्वा रसरूपेति चोचरेत् । तृष्टिरूपं च हृद्युग्ममन्त्राधिपतये परम् ॥ १२ ॥

ममानं च समुच्चार्य प्रयच्छ्याधिवधूर्मतः । अन्नप्रदोऽयमाख्यातस्त्रिशद्वर्णो भनूत्तमः ॥ १३ ॥

आदिपदत्रयं स्वरूपम् । हृद्युग्मं नमोदयम् अन्नप्रिमपदचतुष्टयं स्वरूपम् । अन्नप्रियधुः स्वाहाकार । अन्न
नम पदाक्षपदयोर्विसन्धिः 'त्रिशद्वर्ण' इत्युक्ते ॥ तथा—

ऋषिर्ब्रह्मा मयुर्द्विष्ट्यङ्गोऽनुपुत्रुदाहृतम् । अन्नान्नाधिपतिः कृष्णो देवता प्रोच्यते बुधैः ॥ १४ ॥

अन्नदो जायते मन्त्री मन्त्रमेतं भजेत् मदा ।^१ द्वादशाक्षरमन्त्रान्ते चर्मास्त्राधिवधूपुतः ॥ १५ ॥

प्रसिद्धो यो चासुदेवद्वादशाक्षरमन्त्रं पूर्वोक्तं स चर्मान्नाधिपञ्चन्तो यदा भवति तदा षोडशाक्षरमन्त्र-
स्यात् । वरं ह । अन्न फट । अन्नप्रियधुः स्वाहाकार ।

षोडशाक्षर्यो मनुः प्रोक्तो ब्रह्मा मुनिरुदाहृतः । मायत्र च्छन्द इत्युक्तं देवता च निगद्यते ॥ १६ ॥

ग्रहभो देवकीपुत्रो दृष्टग्रहनिनाशनः । सर्वग्रहमये चोरे जप्तत्पोऽयं यनूलमः ॥ १७ ॥

एतेषां मन्त्रवर्षाणां पञ्चाङ्गानि दशाङ्गवत् । अर्चनाङ्गैर्लोरुपालैर्विजाद्यैश्च समीरिता ॥ १८ ॥

तत्तद्विशेषफलदा मन्त्रा एते न संशयः । (तथा—) द्वादशाक्षरमनोरन्ते पुरुषोत्तमशब्दतः ॥ १९ ॥

आयुर्मे च ततो देहि चतुर्ध्या विष्णुप्रचरेत् । तादृशं प्रमविष्णुं हृन्मन्त्रो द्वात्रिंशदक्षरः ॥ २० ॥

द्वादशाक्षरं धातुदेवद्वादशाक्षर्यं । पुरुषोत्तम स्वरूपम् । आयुर्मे देहि स्वरूपम् । अत्र न सन्धिः । चतुर्ध्या
विष्णुं विष्णवे । तादृशं प्रमविष्णुं प्रमविष्णुवे । इत्यम ।

नारदो मुनिरस्य स्याच्छन्दोऽनुपुत्रुदाहृतम् । श्रीकृष्णो देवता प्रोक्तः पञ्चाङ्गविधिकल्पते ॥ २१ ॥

द्वादशाक्षरान् ममुच्चार्य हृदानन्दात्मने भवेत् । पञ्चाक्षरान्ते वदेत् शीत्यात्मने च शिरमो मनुः ॥ २२ ॥

ज्योतिरात्मन इत्यादौ भूतवर्णा शिखा मता । मायात्मने चतुर्वर्णं कवचं परिकीर्तितम् ॥ २३ ॥

चिदानन्दात्मने पूर्वं द्वाभ्यामस्रमुदाहृतम् ।

॥

दंतमो भगवते चासुदेवायानन्दात्मने इत्याय नमः । पुरुषोत्तमशीत्यात्मने शिरसे० । आयुर्मे देहि ज्योतिरा-
त्मने शिवा० । विष्णुवे प्रमविष्णुवे मायात्मने कवचाय हं । नम विदात्मने अन्त्राय फट् । इति प-
ञ्चाङ्गानि प्राग्ग्रह्यत्वेत् ।

अङ्गलोकेशचन्द्रार्चनोक्ता जपेन्मनुम् । लक्ष्मिकं दशांशेन जुहुयात् पायसैः शुभैः ॥ २४ ॥

दुग्धाज्यसंस्पृशैर्दूर्वात्रिंशद्विंशतिलैः । जुहुयाद् दीर्घजीवित्वं लभते नात्र संशयः ॥ २५ ॥

इति । तथा—

दन्तं बालवपुः प्रोक्त्वा शिरः महार्थको मनुः । बालानां भयशान्त्यर्थं रचाद्यं च जपेन्मनुम् ॥ २६ ॥

दन्तं बालवपुः बालवपुषे । शिरः स्वाहा । तथा—

१ 'नारदो मुनिरस्य स्यात्' च पाठ । २ 'इति । तथा ह्यधिक' ग पाठ ।

गोपालकवेषधराय च । चतुर्ध्या वासुदेवं च कवचास्रद्विष्टान्तकः ॥ २७ ॥

गोपालकवेषधराय स्वरूपं । वासुदेवं चतुर्ध्वन्तं वासुदेवाय । कवचं ह्यं । अथ फट् । द्विष्ट स्वाहा ।

अष्टादशाक्षरो मन्त्रो नारदोऽस्य मुनिर्मतः । गायत्री क्षन्त् इत्युक्तं देवता कृष्ण ईरितः ॥ २८ ॥

आचक्रादिभिरङ्गानि पूजा पूर्वोक्तवर्त्मना । गृहगोपालरक्षादौ प्रशस्तः शान्तिकेऽपि च ॥ २९ ॥

पूर्वोक्तवर्त्मना अङ्गेन्द्रयन्त्राद्यैः ॥

कालीयस्य पदं प्रोक्त्वा फणामध्ये ततो वदेत् । दिव्यनृत्यं-पदस्यान्ते करोति तं-पद ततः ॥ ३० ॥

नमामीति मधुचार्य देवकीपुत्रमप्यय । नृत्यराजानमामाप्य वदेदच्युतमन्ततः ॥ ३१ ॥

द्वात्रिंशदक्षरो मन्त्रः सर्वत्रवेडनिवारणः । ॥

अयं मन्त्रः—“कालीयस्य फणामध्ये दिव्यनृत्यं करोति तम् । नमामि देवकीपुत्रं नृत्यराजानमच्युतम् ॥”

इति श्लोकरूपः ।

मुनिर्नारद आख्यातश्छन्दोऽनुष्टुप्पुरितम् । कालीयमर्दनः कृष्णो देवता सर्ववन्दितः ॥ ३२ ॥

चतुष्पादैश्च सर्वेण मनुनाङ्गविधिः स्मृतः । अङ्गैरिन्द्रादिभिः पश्चाद्ब्रह्माद्यैरर्चनेरिता ॥ ३३ ॥

एकलक्षं जपित्वाप्रौ जुहुयादयुतं घृतैः । विपनाशकरा योगाः कर्तव्या मनुनाम्बुना ॥ ३४ ॥

एतन्मन्त्रभावेन नश्यन्ते च महोरगाः । एतन्मन्त्रसमानोऽन्यो विपन्नो नैव विद्यते ॥ ३५ ॥

शुकश्चोत्थपश्चाङ्गैर्गोमूत्रेण सुषोषितैः । निर्भिता गुलिका सम्पग् मन्त्रेणानेन मन्त्रिता ॥ ३६ ॥

नस्यालेपाङ्गनैः पानकर्मणा च्चेडनाशिनी । मृकन्दाघेतदन्तानां मन्त्राणां क्रमतो घुघः ॥ ३७ ॥

दशार्णाणुप्रयोगास्तु ध्यानभेदान्नं कल्पयेत् । ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायाचार्यभगवत्पूज्यपाद-श्रीगोविन्दाचार्यशिष्य-श्रीभगवच्छुद्धरा-
चार्यशिष्य-श्रीविष्णुशर्माचार्यशिष्य-श्रीप्रगल्भाचार्यशिष्य-श्रीविद्यारण्यवृत्ति-
धिरचित्ते श्रीविद्यार्णवाख्ये तन्त्रे अष्टाविंशः भावः ॥ २८ ॥

१ 'भेदाप्रकल्पयेत्' न पाठः ।

एकोनत्रिंशः श्वासः ।

अथ श्रोकान्तमन्त्र । तथा सारसंग्रहे—

माधारमादिकोऽष्टादशाक्षो त्रिंशाक्षरो मनुः । एतन्मन्त्रसमानोऽन्यः सिद्धिदो नैवं धिघते ॥ १ ॥

सुनिर्घ्नन्नास्य मन्त्रस्य गाथयो छन्द ईरितम् । श्रीकृष्णो देवता वीजगजपायुक्त्वदीरयेत् ॥ २ ॥

श्रीकान्तस्य प्रवक्ष्यामि ध्यानमन्त्रोत्तमोत्तमम् । कुरेरादिघनाभ्यक्षैः मर्गदा यद्विधीयते ॥ ३ ॥

अक्षयस्य धनस्यापि कर सप्तप्रभं (कर) शुभम् । कोटिभास्करसङ्काशैर्द्वारकाया गृहोत्तमैः ॥ ४ ॥

बहुभिः कल्पतरुभिर्वैष्टिते रत्नमण्डपे । विद्योतन्मणिवर्षांघस्तम्भद्वारान्तभित्तिके ॥ ५ ॥

विकचत्पुष्पमालाभिः सहितानन्तमौक्तिकैः । पुष्परागपराशोभिरत्ननद्योरथान्तरे ॥ ६ ॥

निरन्तरस्रवद्रत्नमुधाधाराभिर्वापिणः । अघः कल्पकवृक्षस्य शास्त्राव्याप्तस्य सर्वतः ॥ ७ ॥

ञ्जलद्रवप्रदीपालिसमुद्योतितदिङ्मूले । उद्योतद्रविन्मग्नभरत्तसिंहासनाम्पुजे ॥ ८ ॥

स्रपविष्ट रमाक्रान्त द्रुतस्वर्णनिभ संरेत । सप्तोद्यद्रविचन्द्रौघनिद्युत्कोटिनिभच्छविम् ॥ ९ ॥

हृद्याङ्गं सर्वतः सौम्य नानालङ्कारमण्डितम् । अरिशङ्खगटापघधारिण्य पीतवाममम् ॥ १० ॥

स्पृशन्त कलग रच्योतन्मणिधारमहर्निशम् । सन्धेन चरणान्जनेन विद्रुमद्युतिकारिणा ॥ ११ ॥

कविमयीसत्यभामे द्वे दक्षवामस्थिते प्रभोः । उत्तमाङ्गेऽभिपिञ्चन्त्या नानारत्नसुधारया ॥ १२ ॥

लमत्स्वीयकराम्भोजगृहीतघटजातया । यञ्चन्त्यौ नाम्रजित्पाह्ममुनन्दे सुषट्स्तयोः ॥ १३ ॥

मिश्रविन्दा तथैवान्या परा चैत्र मुलक्षणा । एतयोर्नाम्नारत्पाह्ममुशीले दक्षवामगे ॥ १४ ॥

रत्नधुन्योः ममादाय कलगौ रत्नमभृती । अर्षयन्त्यौ विलासेन ध्यातव्ये मन्त्रवित्तमैः ॥ १५ ॥

ततः षोडशमाहस्रमिता नार्यः समन्ततः । सर्वन्याः स्वर्णरत्नादिधारापुग्घटमत्कराः ॥ १६ ॥

सरेदद्य निर्धन् तामा धनान्यावर्षतो बहिः । वृष्णीथ तद्विर्भूयो देवादीनपि पूर्ववत् ॥ १७ ॥

एवं मन्त्रित्य देवेश ततः पूजा ममारभेत् । पुरोदितप्रकारेण पीठन्यासावसानकम् ॥ १८ ॥

कर्म निर्णयं मन्त्रो मूलमन्त्रेण मन्त्रवित् । प्राणायामत्रयं कृत्वा ऋष्यादिन्याममाचरेत् ॥ १९ ॥

कान्दुलीषु तल्लयोः षडङ्गन्याममाचरेत् । व्यापक मूलमन्त्रेण विन्यस्य करयोः तथा ॥ २० ॥

पुनः षडङ्ग विन्यस्य देहे देशिकसत्तमः । पुटिता मूलमन्त्रेण मातृका च प्रविन्यमेत ॥ २१ ॥

चकारात् पुन षडङ्गन्याम उक्त । 'पुन षडङ्गं कृत्वा तु मन्त्रवर्णास्तस्यै न्ययेत् ।' इति स्वन्दकुमा-

रचनान् ।

संहारवर्त्मना सृष्ट्या दश तत्त्वानि विन्यसेत् । व्यापकं च प्रविन्यस्य मन्त्रार्णव्याममाचरेत् ॥ २२ ॥
 उत्तमाङ्गे ललाटे च भ्रूमध्ये दृक्श्रुतिद्वये । नामिकाननयोश्चैव चिबुके च गले पुनः ॥ २३ ॥
 बाहुमूले हृदि स्कन्धे नाभिदेशे शिवे तथा । मूलाधारे कटिद्वन्द्वे जानुयुग्मे च जङ्घयोः ॥ २४ ॥
 गुल्फयुग्मे पादयुग्मे न्यसेद्वर्णान् मनोः क्रमात् । सृष्टिन्यामोऽप्यपाख्यातो हृदयाद्या स्थितिस्तथा ॥ २५ ॥
 बाहुमूलान्तिरुः श्रोतः मंहारोऽपि पदादिकः । स्थित्यन्तं पञ्चधा केचिद्व्यसोक्तं मूर्तिपञ्जरम् ॥ २६ ॥
 न्यस्य सृष्टिस्थिती पश्चात् पटङ्गानि प्रविन्यसेत् । त्रिवह्निमार्गवैद्वेदवेदनेत्रैः क्रमाद्गुह्यः ॥ २७ ॥

पद्मयस्त्रय । सागराश्चत्वारः । नेत्र द्वयम् ।

मूलमन्त्रभवंवर्णैर्हृदादौ जातिमयुतैः । दर्शयित्वा किरीटादिमुद्रा दिग्गन्धनं चरेत् ॥ २८ ॥
 मूर्तिपञ्जरतो देवं सपुञ्ज्याङ्गे निजे ततः । देवस्य बाह्वपूजार्थमुच्यते यश्चमुत्तमम् ॥ २९ ॥
 गोमयेनोपलिप्तायां पीठं भूर्मां प्रविन्यसेत् । पूर्वोक्तगन्धपट्टेन संलिप्त्वाञ्च वसुच्छदम् ॥ ३० ॥
 विलिख्य कर्णिकामंथमग्रिमण्डलमंपुटम् । भादनं माध्यमहितं मन्त्रवीजं निवेशयेत् ॥ ३१ ॥
 (तद्भूर्ध्वगैस्ततो वर्यैस्तदेव परिवेष्टयेत् । शक्रराक्षमवायूना कोणगा कमलां लिखेत् ॥ ३२ ॥
 अन्येषु च त्रिकोणेषु मायावीजं प्रकल्पयेत् ।) कोणमन्त्रिषु तद्वर्णान् दलमूलेषु चाग्निशः ॥ ३३ ॥
 गायत्री कामदेवस्य मालावीजं चाष्टपत्रगम् । रसाक्षरंक्रमात् पश्चान्मातृकार्णैः प्रविष्टयेत् ॥ ३४ ॥
 धरापुरचतुर्दिक्षु रमां मायां च कोणगाम् । निलिख्यैवं महायन्त्रं पट्टे स्वर्णादिजे पुष्पः ॥ ३५ ॥
 सम्पक् सजप्य संपूज्य धृतं च मनुजोत्तमैः । करोति लोकपूज्यतं राजगरयं च सर्वदा ॥ ३६ ॥

यन्त्रोद्धारः प्रयोगे धर्यते ।

कामदेवं चतुर्ध्वन्तं विश्वे तदनन्तरम् । देयुतं पुष्पवाण्य च प्रवेद् धीमहीति च ॥ ३७ ॥

तत्रोऽन्तेऽनङ्ग इत्युक्तत्रा प्रवेदेश प्रचोदयात् । ॥

कामदेवं चतुर्ध्वन्तं कामदेवाय । विश्वे ह्यस्वरं । देयुतं पुष्पवाण्यं पुष्पवाणाय । धीमहि स्वरूपं । तत्रोऽनङ्गः स्वरूपं । प्रचोदयात् स्वरूपम् ।

गायत्रीयं समाख्याता जपेदेना प्रयत्नतः । सर्वगोपालमन्त्राणां जपादौ वर्यकारिणी ॥ ३८ ॥
 हृदन्ते देयुतं कामं देवं सर्वजनप्रियम् । तथा सर्वजनस्नान्ते डेन्तं संमोहनं वदेत् ॥ ३९ ॥
 ज्वल संवीक्ष्य मन्त्रज्ञः प्रज्वलेति प्रभाषयेत् । सर्वान्ते जनशब्दं च पञ्चान्तं हृदयं ततः ॥ ४० ॥
 ममेति च ममुच्चार्य वश श्रोतत्रा कुरुद्वयम् । द्विठान्तो मारमालाणुश्चतुर्विंशद्द्वयाक्षरः ॥ ४१ ॥
 जपादिममये चायं कामवीजादिको भवेत् । राजादिमर्वलोकानां परो वर्यकरो मतः ॥ ४२ ॥
 हृदम. । देयुतं कामदेव कामदेवाय । सर्वजनप्रियं तथा सर्वजनप्रियाय । सर्वजन स्वरूपं । डेन्तं संमो-
 हनं संमोहनाय । ज्वल संवीक्ष्य जल २ । प्रज्वल स्वरूपं । सर्व स्वरूपं । जन पञ्चान्त जनस्य । हृदयं स्वरूपं । मम

स्वरूपे । वसं स्वरूपे । कुण्डल्ये कुरु २ । द्विठ स्वाहा । चतुर्विंशद्वयम् अष्टाचर्यात् । तथा—
 अस्मिन् मन्त्रे पीठपूजां कृत्वा पूर्वोक्तवर्त्मना । तत्र मूर्तिं प्रकल्प्यास्यां कृष्णमावाद्य पूजयेत् ॥ ४३ ॥
 आसनप्रमुखैर्मन्त्री भूपान्तरुपचारकैः । मुहुर्न्यामिक्रमेषुैव पूजयेद्भक्तिरतत्परः ॥ ४४ ॥
 आदौ सृष्टिः स्थितिः पश्चात् पटङ्गानि किरीटकम् । कुण्डलद्वितयं भूयां हारिं जलजकं गदाम् ॥ ४५ ॥
 जलजं शङ्खम् ।

पद्मं च वनमालां च श्रीवस्त्र कौस्तुभं तथा । चन्दनाचतपुष्पाद्यैः पुरोवन्मूलतोऽर्चयेत् ॥ ४६ ॥
 पद्सु कोणेषु चन्द्र्यादि पटङ्गानि यजेत् पुरा । वामुदेवादिका मूर्तीः कोणकेमग्गा यजेत् ॥ ४७ ॥
 (शान्तिं श्रियं मरुत्या राते दिग्दलमूलगाः । ततः पूर्वादिपत्रेषु रुक्मिणीप्रमुखाः यजेत् ॥ ४८ ॥
 दक्षवामक्रमात् पश्चादेकदंष्ट्रं समर्चयेत् ।) षोडशस्त्रीसहस्राणि देवदेवस्य शार्ङ्गिणः ॥ ४९ ॥
 दलाप्रस्थालतः पूज्या निघणोऽष्टौ क्रमादमी । इन्द्रो नंलो मुकुन्दश्च मरुतोऽनङ्गकच्छयी ॥ ५० ॥
 शङ्खपद्मौ च तद्गह्वरे लोकेशापुषपूजनम् । इत्थं संपूज्य गोविन्दं नैवेद्य हविरर्पयेत् ॥ ५१ ॥
 हवि पायसम् ।

एतदाज्यदधिभिः पश्चाच्छ्राद्धानि निवेदयेत् । स्तुता प्रणम्य चोद्वास हरिं सावरणं हृदि ॥ ५२ ॥

पुनर्विन्यस्य संपूज्य स्व जपेच्छक्तितो मसुम् । ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मणे
 ऋषये नमः । मुखे गायत्रीसूत्रे नमः । हृदये श्रीकृष्णाय देवतायै नमः । मुखे क्लींषीजाय नमः (पादयो-
 स्वाहा शक्तये नमः) इति विन्यस्य मम चतुर्विधपुराणसिद्धये विनियोगे इति कृताञ्जलिस्त्वा, ह्रींश्रीं ह्रीं
 हृदयाय नमः । कृष्णाय शिरसे स्वाहा । गोविन्दाय शिखायै यष्ट । गोर्षाजन कवचाय टं । बल्लभाय
 नेत्रत्रयाय धौपद् । स्वाहा अन्वाय फट् । इति करपङ्कज्यास कृत्वा, मूलमन्त्रेण मूर्धादिपादान्तं व्यापकं
 कृत्वा, मूलपुटिता मात्रा विन्यस्य, संहारस्त्रिक्रमेण दशाक्षरोरूपकारेण दश तत्त्वानि विन्यस्य पुनर्मू-
 लमन्त्रेण प्रणवपुटितेन त्रिवर्णाक कृत्वा, पुनः पटङ्गानि विन्यस्य, शिरसि ह्रींनमः । भाले धीं० । भ्रुवो-
 र्मध्ये ह्रीं० । नेत्रयो हं० । धोत्रयो णा० । नासिकाया यं० । मुखे गौं० । त्रिभुके बिं० । गले दां० ।
 बाहूमूलयो यं० । हृदि गौं० । उदरे पीं० । नामौ जं० । लिङ्गे नं० । मूलाधारे वं० । कर्षो. ह्रं० ।
 जानुनो भां० । जहयो यं० । गुल्फयो स्वां० । पादयो. हानमः । एवं सृष्ट्या विन्यस्य, हृदि ह्रींनमः ।
 उदरे धीं० । नामौ ह्रीं० । लिङ्गे हं० । मूलाधारे णा० । कर्ष्या यं० । जानुनो गौं० । जहयो बिं० ।
 गुल्फयो दां० । पादयो यं० । शिरसि गौं० । भाले पीं० । भ्रुमध्ये जं० । नेत्रयो नं० । धोत्रयो वं० ।
 नासिकाया ह्रं० । मुखे भां० । त्रिभुके यं० । कण्ठे स्वां० । बाहूमूले हानमः । इति स्थित्या विन्यस्य,
 पादादिमस्तकात्तं संहारेण विन्यस्येत् । एव ब्रह्मस्तु यतीना, गृहस्थेभ्यो संहारस्त्रिस्थितिक्रमेण कार्या ।
 वर्णमिस्तु—स्थितिसंहारस्त्रिक्रमेण कार्या इति । ततः पूर्वोक्तमूर्तिपञ्चरण्यासं कृत्वा, पुनरत्रोक्तप्रकारेण
 सृष्टिस्थितिन्यासां कृत्वा पटङ्गानि विन्यस्य, बद्धमाणप्रकारेण वैष्णवमुद्रा दर्शयित्वा, दिग्गन्धं कृत्वा निजे
 देहे मूर्तिपञ्चरण्यासक्रमेण देवं संपूज्य, पुरतश्चन्दनादिना पीठे कुङ्कुमादिनापटलं पद्मं निरक्ष्य, तत्कर्णिकाया
 पटोर्णं कृत्वा, तन्मध्ये समाख्य कामवीजं विलिख्य 'कृष्णाय' इत्यादिभिः सप्तदशभिरक्षरैः कामवीजं संवेष्ट्य,
 पटोर्णस्य पूर्वनिर्घ्ननिवायुकोशेषु श्रीर्षाजं सिष्टकोशेषु मायावीजं च विलिख्य, पटोर्णसन्धिषु पूर्वोक्तकृष्णपट-

क्षरमन्ववर्णानालिख्य, तत्केसरेषु श्रोत्रकामगायत्रावर्णान्निश्रयश्च आलिख्य, तद्वत्तेषु श्रोत्रमकरध्वजमा-
 लामन्वाणान् पदपदालिख्य, तद्वद्विद्युत्तद्वयान्तराले मातृकार्णौ सविन्दुमि- संवेष्ट्य तद्वद्विद्युत्तरां कृत्वा
 तस्य चतुर्दिशु र्थावीजं कोशेषु माषावीजं च आलिख्य, तत्र प्राश्वन् पाँटपूजां कृत्वा मूर्तिरूपनादि-
 पुष्पोपचारान्ते देवस्य देहे स्पृष्ट्वान्यासक्रमेण श्रितिन्यासक्रमेण च संपूज्य, लयाङ्गत्वेन देवस्य देहे षड-
 ङ्गन्यासस्थाने षडङ्गानि संपूज्य, देवस्य शिरसि मूलमुखायै किराटाय नमः । कर्णयोः सुगडलाभ्यां नमः ।
 दक्षोर्ध्वहस्ते चप्राय नमः । वामोर्ध्वहस्ते शङ्गाय नमः । वामाध करे गदायै नमः । दत्ताय करे पद्माय
 नमः । शङ्खादिपादागतं (नाभ्यन्तं वा) वनमालायै नमः । वक्षसि र्थावत्माय० । कण्ठे कौमुद्याय
 नमः । इति मूलेनैव संपूज्य, पदकोशेषु प्राश्वन् षडङ्गानि संपूज्य, कोणकेसरेषु धामुदेवादिमूर्त्तौः दिग्ग-
 तकेसरेषु शान्त्यादिशङ्कोश संपूज्य, इलेषु देवस्य दक्षगामक्रमेण कान्तमगथाचष्टमहर्ग्य संपूज्य, षोडशम-
 हस्रसंख्याभ्यो देवाभ्यो नमः इति देवस्य परितः संपूज्य, दत्तात्रेय—इष्टाय नमः । नीलाय० । मुकुन्दाय० ।
 मकराय० । अन्नज्ञाय० । कच्छपाय० । शङ्खाय० । पद्माय० । इति निच्यष्टकं संपूज्य लोकेशाचादि प्राश्वत्
 समापयेदिति ॥ तथा—

एवमभ्यर्च्य देवेशं वेदलक्षं जपेन्मनुम् । सर्षपा जुहुयात् पश्चाद् दशांशं तर्पयेत्ततः ॥ ५३ ॥
 म्वाभिषेकं विधायाथ ब्राह्मणान् भोजयेत्ततः । इत्थं साधिनमन्त्रस्तु प्रयोगान् विदधीत वै ॥ ५४ ॥
 पूनयित्वाऽन्ते कृष्णं श्वेतप्रश्नतपहृलैः । अपुतं घृतमंपुत्रैर्हुत्वा तद्रस्स धारयेत् ॥ ५५ ॥
 समस्तघनधान्याप्तिः स्त्रीवदयं च भवेद् ध्रुवम् । रत्नाग्नेर्लक्षमंल्यं यो हुनेन्मघुरलोलितैः ॥ ५६ ॥
 गोघृतैर्वापि जुहुयाद् तस्य लक्ष्मीः स्थिरा भवेत् । रत्नादिनमनाकाङ्क्षी हुनेत् पुष्पैश्च तादृशैः ॥ ५७ ॥
 मधुराङ्गैर्घृतान्निर्वाप्यष्टोत्तरमहस्रकम् । मधुना संपुतः श्वेतकूमरैरष्टमंपुतम् ॥ ५८ ॥
 सहस्रमन्वहं हुत्वा मामभाश्रेण माषकः । रात्रः पुरोहितो भूयान्मश्रियो वा न संशयः ॥ ५९ ॥
 प्रयोगजपहोमादि दशाष्टादशवर्षत्रयम् । मन्त्रेणानेन कुर्वीत तान्यां मन्त्रोक्तमादरात् ॥ ६० ॥
 न्यामध्यानजपार्चादिहोमतो यो भजेन्मनुम् । रत्नकाञ्चनधान्यायैः समृद्धं तस्य मन्दिरम् ॥ ६१ ॥
 जायते हस्तगा तस्य सकला बहुधाऽचिरम् । पुत्रपौत्रकलत्रायैर्भुक्ता भोगान् बहूभिह ॥ ६२ ॥
 अन्ते याति परं धाम वैष्णवं मुनिदुर्लभम् । * * * * * ॥
 इति । श्रीदशसारे—

पट्टोत्कर्णिकामध्ये ससाध्यं मदनं लिखेत् । पट्टसु कोशेषु पदत्रयं चतुर्वर्णं चतुर्दले ॥ १ ॥
 दशपत्रे केसरोत्तमदशार्णकैकवर्णकैः । विशत्यर्णमनोर्वर्णान् क्रमाद् द्वौ द्वौ विलिख्य च ॥ २ ॥
 मालामन्त्रेण मारस्स वाथैर्मातृकयापि च । वेष्टितं भूपुराश्रित्यशक्तिर्भावसुधास्मरम् ॥ ३ ॥
 विशत्यर्णमनोर्वर्णं श्रोत्रमेतद् यथाविधि । गोपनीयं प्रयत्नेन न देयं यस्य कस्यचित् ॥ ४ ॥
 धर्मार्थकाममोक्षायुःपुत्रधान्यधराप्रदम् । रत्नाकरं वरयकारि कान्तिसौभाग्यकीर्तिदम् ॥ ५ ॥
 किमत्र बहुनेनेन काङ्क्षितार्थसुरद्रुमम् । * * * * * ॥

इति । अस्वार्थः—पदकोशं कृत्वा तन्मध्ये ससाध्यं कामबीजं विलिख्य, पदकोशेषु षडर्णं विलिख्य,
 यदि स्थचतुःपत्रेषु चतुरङ्गरं विलिख्य, तद्वद्विदशकेसरेषु दशाक्षरं विलिख्य, दशपत्रेषु विशत्यर्णमन्त्रवर्णान्

श्रीं द्वौ विलिख्य, चद्विचुत्तचतुष्टयं कृत्वा तदन्तरालनीचीषयेऽभ्यन्तरगीर्ध्यां पूर्वोक्तकाममालामन्त्रेण तद्वादि-
र्घीया पूर्वघत् पञ्चगणैस्तद्द्विर्घीया मातृकारैश्च निरन्तरं सवेष्ट्य, चदि स्थचतुरस्रकोणेषु प्रतिकोणं
शक्तिर्घीयमुपाकामवीजानि लिखेत् । एतच्चन्द्रमुरुफलदम् । पूर्वोक्त पूजायन्त्रं साधितं धारणयन्त्रं भवति ।
तदपि यथाग्निधि (कृष्ण ? घृतं) यथोक्तफलदं भवति ॥ सारमंत्रे—

रमामायासरान्तं च चतुर्ध्यां कृष्णमीरयेत् । गोविन्दं देयुतं चाप स्वाहान्तो द्वादशाक्षरः ॥ १ ॥
रमा श्रीवीजं । माया तद्बीजं । स्मरं श्रीं । चतुर्ध्यां कृष्णं कृष्णाय । गोविन्दं देयुतं गोविन्दाय ,
इति । तथा—

मन्त्रे ब्रह्मा मुनिः प्रोक्तो गायत्रं छन्द ईरितम् । श्रीकृष्णो देवता चन्द्रधरेन्द्रयन्धिनेत्रकैः ॥ २ ॥
मूलमन्त्रमर्चयेत् पङ्क्तानि प्रकल्पयेत् । ध्यानपूजाजपाद्यस्य विंशार्थोक्तमुदाचरेत् ॥ ३ ॥
कामयन् सर्वमर्पितं मन्त्रमेतन् भजेद् बुधः । ॥
श्रीं ह्ये । श्रीं शिर । श्रीं शिखा । कृष्णाय कथंचं । गोविन्दाय नेत्रं । स्वाहा अन्त्रं । तथा—
लक्ष्मीशक्तिमनोजातनीजान्ते दशवर्णकम् । काममायेन्द्रिगन्तोऽयं षोडशाक्षो मनुर्मतः ॥ ४ ॥
लक्ष्मी श्रीवीजं । शक्तिर्मायावीजं । मनोजातं कामवीजं । दशवर्णं पूर्वोक्तं । कामस्तद्बीजं । माया श्रीं ।
इन्द्रिया श्रीवीजं ।

ऋष्यादिकं दशाक्षोक्तं पञ्चाङ्गमपि तादृशम् । पूजा विंशत्प्रोक्ता ध्यानं तस्य निगद्यते ॥ ५ ॥
ब्रामयकराब्जाभ्यामालिङ्गन्तं प्रियाङ्गके । अञ्जोत्पललमद्वस्ते ताभ्यामालिङ्गितं मुदा ॥ ६ ॥
धारयन्त रथाङ्गं च गङ्गा भव्यकलेवरम् । एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं दशलक्षं समाहितः ॥ ७ ॥
तावत्संख्यासहस्राणि हुनेदायमनुत्तमम् । तर्पणार्घ्यैर्भवेन्मन्त्रः सिद्धः स्वेष्टफलप्रदः ॥ ८ ॥
मायाश्रीसहितो मन्त्रो दशाक्षो द्वादशाक्षरः । विधानमस्य विज्ञेयं षोडशाक्षोक्तवर्त्मना ॥ ९ ॥
सुगमम् ।

काममायेन्द्रिापूर्वो मायाश्रीकामतस्तथा । लक्ष्मीमायाम्बराद्यश्च मन्त्रराजो दशाक्षरः ॥ १० ॥
त्रयोदशाक्षरा मन्त्रास्त्रय एते उदाहृताः । मुन्याद्यङ्गविविधैस्तेषां पङ्क्त्यणोक्तविधानतः ॥ ११ ॥
ध्यानं तृतीयमन्त्रे तु दशाक्षोक्तमुदाहृतम् । विंशार्थोक्तं द्वितीये तु प्रथमेऽप्य निगद्यते ॥ १२ ॥
दरारिचापमद्राशुगुणाद्दृशकराम्बुजम् । वेणुमादाय हस्ताभ्या वाटयन्तं मुदान्वितम् ॥ १३ ॥
रविमण्डलगं कृष्णं ध्यायेदष्टफलाप्तये । अङ्गैर्विन्द्रादिवज्राद्यैर्चर्चना सर्वनिदिता ॥ १४ ॥
वाखलर्त्नं जपित्वाशौ दशाश हनिषा हुनेत् । तर्पणादि ततः कुर्यात् विद्वन्मन्त्रः समाचरेत् ॥ १५ ॥
कान्तिपुष्टिधनारोग्यकामो मन्त्रैः प्रयोगकान् । ॥

वाखलश्च पञ्चलक्षम् । तथा—

अष्टादशल्लिपिर्मन्त्रः कामान्तो वसुधुवदः । मुनिर्नारद आख्यातो गायत्री छन्द ईरितम् ॥ १६ ॥
श्रीकृष्णो देवताङ्गानि पङ्क्त्यर्धेण स्मरेण हि । ब्राह्मी इत्यादिना पङ्क्तकम् ।

वालं नीलमुदारकान्तिविभवं हस्ताम्बुजे दक्षिणे
विभ्राणं परिपकदौग्धकवलं नन्दात्मजं सुन्दरम् ।
वामे तद्दिनजातमुद्धतरसं दध्युत्थापिण्डं शुभं
वैवाघ्रेण नयेन राजितगलं त्यक्त्वांशुकं भावयेत् ॥ १७ ॥

अङ्गलोकेशवन्नाद्यैरर्चनास्य समीरिता । एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रमेकलक्षमनन्यधीः ॥ १८ ॥
शर्कराघृतयुक्तेन दशांशं हविषा हुनेत् । तर्पणादि ततः कुर्यात् पूर्वोक्तविधिना सुधीः ॥ १९ ॥
सरोजमध्यगं कृष्णं पूजयित्वा विधानतः । तस्यैव धीमुत्साम्भोजे तर्पयेन्मन्त्रमुच्चरन् ॥ २० ॥
गोदुग्धेन सुशुद्धेन सुपक्वैः कदलीफलैः । दध्ना च नवनीतेन पुत्रमामोति वत्सरात् ॥ २१ ॥
यद्यदिच्छति तत्सर्वं तर्पणेनैव मिच्छति । ॥

इति । तथा—

अधरो विन्दुमान् कामो डेयुरू कृष्णश्च मायया । गोविन्दो डेयुतो लक्ष्मीर्दशार्णोत्तदनन्तरम् ॥ २२ ॥
भृगुर्मनुविसर्गाटो द्वाविंशार्णो मनुर्मनः । वागैश्वर्यप्रदो नित्यं माघकानामभीष्टदः ॥ २३ ॥
अष्टादशलिपिप्रोक्तं मुन्यार्घं चाङ्गकल्पनम् । ॥

अधर ए, विन्दुमान् विन्दुयुक्तस्तेन ए । कामस्नहीजं । डेयुर कृष्ण कृष्णाय । मायया तद्द्विजेन सहैति शेष । गोविन्दो डेयुतो गोविन्दाय । लक्ष्मी. धीर्गजं । दशार्णं पूर्वोक्त । भृगु. सकार. , मनु श्री, वि-सर्ग. अ, तेन सौ । विद्यात्तरोक्ता सपर्या । ध्यानमुच्यते ।

दक्षोर्ध्वे हस्तपद्मे स्फटिकजपवटीं मातृकावर्णरूपां
वामोर्ध्वे सर्वविद्याकलितमभिनवं पुस्तकं मंदघानः ।
शुद्धन्नक्षैकवेणुं करयुगलधृतं वादयञ् श्रेयमे वो
गायन् पीठाम्बरोऽर्धो भवतु मुरारिपुः श्यामलः कोमलाङ्गः ॥ २४ ॥

मयूरपत्रसंनद्धकेशजालश्रियान्वितः । सर्वज्ञो मुनिवृन्देन सेवितः सर्ववेदिना ॥ २५ ॥
इत्थं संचिन्त्य देवेशं नारीनेपध्यधारिणम् । ॥

नेपथ्यमलङ्कारस्तेन स्त्रीरूपधारी ध्येय । “युधतीवेशलाघण्यरमणीयतनुं हरिम्” । इति गौतमीयतन्त्र-यचनान् । क्लींकृष्णाय हृदयाय० । गोविन्दाय शिरसे० । गोपीजन शिखायै० । बल्लभाय कवचाय० । स्वाहा अस्त्राय० । इति पञ्चाङ्गम् । अन्त्यस्तुगमम् । तथा—

वेदलक्षं मनुं जप्त्वा किंशुकैर्मधुराप्लुतैः । दशांशं जुहुयादशां माघको मन्त्रमिद्वये ॥ २६ ॥
तर्पणादि ततः कुर्यान्मन्त्री पूर्वोक्तवर्त्मना । मन्त्रमेतं जपेद्यस्तु मन्त्री पूर्वोक्तवर्त्मना ॥ २७ ॥
देवस्यानुग्रहात् तस्य मुखपद्माद्विजृम्भते । गङ्गातरङ्गकल्लोलवाग्बिलाममनोहरा ॥ २८ ॥
गद्यपद्यात्मिका सम्यक् प्रचण्डा भारती सदा । अशेषदेवैर्दार्ढ्यमर्वशास्त्रविशारदः ॥ २९ ॥
राजैश्वर्यं महत् प्राप्य मुक्तिमेति परां कृती । ॥

इति । तथा—

वेदादिहृदयस्यान्ते डेयुतं भगवत्पदम् । नन्दपुत्राय नन्दान्ते वपुषे श्री दशाक्षरः ॥ ३० ॥

अष्टाविंशत्तरो मन्त्रो भजतां कामदो मयिः । ॥

वेदादि प्रणवः । हृदयं नमः । डेयुतं भगवत्पद भगवते । नन्दपुत्राय स्वरूप । नन्दवपुषे स्वरूप । श्री स्वरूपं । दशाक्षरः पूर्वोक्तः । तथा—

नारदो मुनिरस्य स्यादुष्णिक् छन्द उदाहृतम् । देवता नन्दपुत्रोऽस्य चिन्तितेष्टफलप्रदः ॥ ३१ ॥

आचक्रादिपदैरद्रपञ्चकं परिकीर्तितम् । रत्नपात्रं करे दत्ते हेमवेत्रे च वामतः ॥ ३२ ॥

बहन्तं भाषयेत् कृष्णं स्त्रीभ्यामालिङ्गितं मुदा । अङ्गलोकेशवच्चार्यैरर्चना फलमिदये ॥ ३३ ॥

दशायुतं जपित्वान्ते जुहुयाद् हविषायुतम् । साधिते माषको मन्त्री भवेत् सर्वममृष्टिमान् ॥ ३४ ॥

इति ॥ तथा—

नन्दपुत्राय शब्दान्ते श्यामलाङ्गाय भाषयेत् । डेन्त बालवपुः प्रोक्ता चतुर्थ्या कृष्णमीरयेत् ॥ ३५ ॥

नारगोविन्दशब्दान्ते दशार्णं च मनुं वदेत् । मन्त्रोऽय साधुमप्रोक्तो द्वाविंशद्वर्ण उच्यते ॥ ३६ ॥

मुन्याद्या नारदानुष्टुपकृष्णा अन्यत् पुरोक्तवत् । ॥

पुरोक्तवत् अष्टाविंशत्तरोक्तवत् ॥ तथा—

प्रणवान्ते रमा माया हृदयं भगमास्ततः । डेयुक् च नन्दपुत्राय च्छगलाएडोऽप्यनन्तयुक् ॥ ३७ ॥

(इन्द्रतो वपुषे शूपात् श्यामलाङ्गं च डेयुतम् ।) अष्टादशल्लिपिर्मन्त्रो द्विचत्वारिंशद्वर्णवान् ॥ ३८ ॥

रमा श्रीनील । माया तर्हीज । डेयुर्भगवान् भगवते । नन्दपुत्राय स्वरूप । छगलाएडो वकार , अनन्त आ , तेन वा । एडो ल । वपुषे स्वरूप । श्यामलाङ्गं डेयुत श्यामलाङ्गाय । अष्टादशल्लिपि पूर्वोक्तः । तथा—

ब्रह्मानुष्टुप् च कृष्णार्या मुन्याद्याः कथिता बुधैः । अन्यत् सर्वं पुरोक्तेन विधानेन समं भवेत् ॥ ३९ ॥

वह्न्यैकादशभूतेषु घृतिसर्ल्यैस्तु मन्त्रवित् । मूलमन्त्रमवैरैर्यैः पञ्चाङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ ४० ॥

घट्टयन्त्रय । भूतानि पञ्च । इष्य पञ्च । घृतिरष्टादश । और्ध्वाहो हृदयाय० । नमो भगवते नन्दपुत्राय शिर० ।

बालवपुषे शिखा० । श्यामलाङ्गाय कन्याय० । क्लीष्टघ्णाय गोविन्दाय गोपीजनवल्लभाय स्वाहा अस्त्राय० ॥

अन्यदष्टाविंशत्यपर्यन्तम् । “ मन्त्रोऽयं सकलैर्भयंकारहितैर्कार्यसाधनम् । ” इति तथा—

धुनश्च हृदयं चैत्रं चतुर्थ्या भगवत्पदम् । रुक्मिणीवल्लभायान्यत् स्वाहान्तः षोडशाक्षरः ॥ ४१ ॥

धुव । प्रणवः । हृदयं नमः । चतुर्थ्या भगवत्पद भगवते । रुक्मिणीवल्लभाय स्वरूपम् ।

मुनिर्नारद आख्यातश्छन्दोऽनुष्टुप्वृत्तिरितम् । रुक्मिणीवल्लभाः कृष्णो देवता सर्वसिद्धिदः ॥ ४२ ॥

भृङ्गन्धयुतिपातालयुग्मार्णैरङ्गकल्पनम् । (भूः एकः । युतयश्चत्वारः । पातालाः सप्त ।)

कलायश्यामलं कृष्णं नानालङ्कारमण्डितम् । पीतकौशेयमद्वलं स्पर्शवेत्रविभूषितम् ॥ ४३ ॥

करपद्मेन दक्षेण श्लिष्यन्तं वामपाणिना । चिन्तारत्नवर्ता देवीमङ्गला ऋञ्चनप्रमा ॥ ४४ ॥

वामहस्तवृताम्भोजामन्येनालिङ्गितप्रियाम् । अर्द्धनारदमुख्यैश्च लोकपालैस्तदायुधैः ॥ ४५ ॥

पूजनं धर्मकामार्थनिःश्रेयसफलवहम् । एरुलक्षं जपेन्मन्त्रं हुनेन्मधुरलोलितैः ॥ ४६ ॥

दशांशं कमलैः पश्चात् तर्पणादि समाचरेत् । महदैश्वर्यवरयादि काङ्क्षिभिः सेव्यतां मनुः ॥ ४७ ॥

उद्धत् । नमः शिरः । भगवते शिखा । रुक्मिणीवल्लभाय कवचं । स्वाहा अग्रम् ॥ तथा—

वदेल्लीलापदसान्ने दण्डगोपीजनं पुनः । संसक्तदोःपदं पश्चाद् दण्डबालपदं वदेत् ॥ ४८ ॥

रूपमेघपदं प्रोक्त्वा रयामं भगपदं वदेत् । चन्द्र विष्णो वद्विबध्वन्त एकोनविंशदक्षरः ॥ ४९ ॥

लीलादण्डगोपीजनसंसक्तदोर्दण्डबालरूपमेघयाम भगवन् विष्णो इति पदानि स्वरूपाणि । वद्विबधूः स्वाहा ।

मन्त्रो निखिलसद्व्यसिद्धिमंपत्प्रदो मतः । नारदोऽस्य मुनिरछन्दो गायत्री देवता मता ॥ ५० ॥

लीलादण्डमहाविष्णुः सर्वदेवौघवन्दितः । चतुर्दशचतुर्वेदत्रयचरैरङ्गकल्पनम् ॥ ५१ ॥

लीलादण्डगोपीजनसंसक्तदोर्दण्ड इत् । बालरूप शिरः । मेघयाम शिखा । भगवन् कवचं । विष्णो स्वाहा अक्षयम् ।

वामहस्ताम्बुजन्त्येन लीलादण्डेन गोपिकाः । पुराङ्गनाथ साकृत् मोहयन्तं महामष्टम् ॥ ५२ ॥

आत्मनः प्रियमित्रस्य स्कन्धन्यस्तान्यहस्तकम् । इतर्कमं स्मरेत् कृष्णमभ्रमेयपराक्रमम् ॥ ५३ ॥

अङ्गैरिन्द्रादिवज्राधैरर्चनास्य भतान्वहम् । लक्ष्मणं जपेन्मन्त्रं दशांशं तिलतण्डुलैः ॥ ५४ ॥

त्रिमध्वक्त्रैर्हुनेत् पश्चात्तर्पणादि ममाचरेत् । नियमस्यो नरो योऽष्टं लीलादण्डमनुं भजेत् ॥ ५५ ॥

सुभगः स जगद्वन्द्यो रमाया भवनं भवेत् । ॥

इति ॥ तथा—

शाङ्गी सघेन सन्दीप्तो बाल इन्द्रद्वयं तथा । विलोमाद् यतुर्वीयश्च सानन्तोऽथ समीरणः ॥ ५६ ॥

कृशानुदयितोपेतो मन्त्रोऽयं धातुवर्णकः । ॥

शाङ्गी ग । सघ ओ, तेन गो । बाल व । इन्द्रद्वयं ज्ञ । विलोमाद्यतुर्वीयो म, अनन्त आ, तेन भा । समीरणो य । कृशानुदयिता स्वाहा । धातुवर्णः सप्तार्णः । तथा—

नारदो मुनिरस्य सादुष्णिक् छन्दश्च देवता । गोबल्लभो हरिः भोक्तो गवां वृद्धिकरः परः ॥ ५७ ॥

दशाणोरुविधानेन पञ्चाङ्गविधिरीरितः । इन्द्रनीललमत्कान्ति पीतवामममच्युतम् ॥ ५८ ॥

सर्पारिपिच्छनिकरैः सम्पक्वल्लभावतंसकम् । वेणुं वामकरे दत्त्वे यष्टिं पार्श्वं च विभ्रतम् ॥ ५९ ॥

कपिलाजातमध्यम्याहायन्त च ताम्रदा । एवं ध्यात्वा यजेत् सम्यक् पीठे पूर्वोदिते शुभे ॥ ६० ॥

आटावह्नानि संपूज्य पूजयेद्गोमणाष्टकम् । सुवर्णवर्णा प्रथमा द्वितीया गौरपिङ्गला ॥ ६१ ॥

तृतीया रङ्गपिङ्गला चतुर्थी गलपिङ्गला । पञ्चमी बभ्रुवर्णा सादुचमा कपिला गवाम् ॥ ६२ ॥

षष्ठी चतुष्कपिङ्गला स्यात् सप्तमी सर्मापिङ्गला । अष्टमी कपिला गोषु विज्रेया पुच्छपिङ्गला ॥ ६३ ॥

पुरन्दरमुखास्तेपामायुधानि ततः परम् । ध्यात्वा मन्त्रं जपेत् सम्यग् वर्णलक्षं जितेन्द्रियः ॥ ६४ ॥

तत्सहस्रं हुनेन्मन्त्री गोदुग्धैस्तु पुरोक्तवत् । गोदुग्धैः प्रत्यहं मासं सहस्रं जुहुयात्तु यः ॥ ६५ ॥

मासाधेन गवां वृद्धिर्जायते तस्य भूयसी । दशाक्षरोक्तवत् सर्वं विधानं च प्रकल्पयेत् ॥ ६६ ॥

इति ॥ तथा—

श्रूयात् तारहृदोरन्ते चतुर्थ्या भगवत्पदम् । अस्थयप्रिवामनेत्रान्ते गोविन्दं तादृशं वदेत् ॥ ६७ ॥

१ 'स्वनपिङ्गला' च पाठः ।

रूप्यो मसुराख्यातो नारदोऽस्य मुनिर्भवेत् । गायत्री छन्द इत्युक्तं देवता कृष्ण ईरितः ॥ ६८ ॥
 तार प्रणवः । हृद्यम् । चतुर्धा भगवत्पदं भगवते । अस्थि ऋ । अश्री र । वामनेत्रं ई, तेन श्री ।
 गोविन्द तादृशं चतुर्थायुत तेन गोविन्दाय ।

चन्द्रनेत्राग्निषाणार्णैर्मन्त्रेषाप्यङ्गकल्पनम् । कल्पद्रुमतले रम्ये रत्नमिहासने शुभे ॥ ६९ ॥

सर्वलक्षणसन्दीप्तं निषिष्टं नन्दनन्दनम् । प्रस्तुतस्तनभारेण गोबुन्देन वृत्तं सरत् ॥ ७० ॥

मेघरयामतनुं सुपीतवसनं वेत्रं दरं विभ्रतं

हस्ताभ्या कमलायताक्षमनिगं मन्दर्पमीमास्पदम् ।

देवाधीश्वरहस्तपुग्मविलसत्सार्णसत्कुम्भतो

निर्यातामृतधारया हरिमद संमिच्यमानं भजे ॥ ७१ ॥

दत्ते वेत्रं । वामे शङ्ख इत्याद्यध्यानम् ।

संपूज्य वैष्णवं पीठ तत्राप्राप्त यजेद्हरिम् । देवस्य दक्षिणे भागे कर्णिक्राया तु रुक्मिणीम् ॥ ७२ ॥

मत्यभामां च तद्दामे वासवं चाग्रदेशतः । सुरभिं पृष्ठतोऽभ्यर्च्य दलमूलेषु मन्त्रमिदं ॥ ७३ ॥

हृदादिकवचान्तानि दिग्दलेषु समर्चयेत् । चत्वार्यङ्गानि कोणेषु सम्यगक्षं यजेत् ततः ॥ ७४ ॥

पूर्णादिपत्रमध्येषु कालिन्दीं रोहिणीं तवः । नागजित्यादिकाश्चापि पञ्चशक्रीः क्रमशोऽर्चयेत् ॥ ७५ ॥

तद्बहिर्वह्निकोणादिशिवान् सम्यगर्चयेत् । किंकिणीधामपटीस्तु वेणुं पश्चात् पुरोगतौ ॥ ७६ ॥

श्रीनस्तकौस्तुभौ पूज्यौ वनमाला पुरोऽर्चयेत् । पूर्वादि तद्बहिः शङ्खं गदा चक्रं ततः सुधीः ॥ ७७ ॥

वसुदेवाभिध पश्चाद् देवकीं नन्दगोपकम् । यशोदा धेनुगोपालगोपिकाः पूजयेत् ततः ॥ ७८ ॥

लोकपालांस्तदस्त्राणि कुमुदादींश्च पूजयेत् । उत्तरे तद्बहिः पश्चाद्विष्वक्सेनं विधानतः ॥ ७९ ॥

कुमुदः प्रथमो ज्ञेयः कुमुदान्नो द्वितीयकः । पुण्डरीकस्तुवीपश्च वामनस्तदनन्तरम् ॥ ८० ॥

शङ्खकर्ष्यः पञ्चमश्च सर्वनेत्रस्ततः परः । मुसुरः सप्तमः पश्चादष्टमः सुप्रतिष्ठितः ॥ ८१ ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रात उत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रय कृत्वा, शिरसे नारदाय श्रुत्ये
 नमः । मुखे गायत्रीछन्दसे नमः । हृदये श्रीऋष्णाय देवतायै नमः । इति मन्त्रस्य प्राग्गद्दिनियोगमुक्त्वा,
 उहृदयाय नमः । नमः शिरसे स्नाहा । भगवते शिष्यायै । श्रीगोविन्दाय कथञ्चायै । ज्ञानभोगभगवते
 श्रीगोविन्दाय अस्त्रायै । इति पञ्चाङ्गानि प्राग्गद्दिन्यस्य, व्यानादिपुष्पोपचारान्तं कर्णिक्राया देवस्य दक्षिणे
 श्रीरुक्मिण्यै नमः । वामे सत्यभामायै नमः । अग्रे इन्द्रायै । पृष्ठे सुरायै नमः । दिग्गतकेसरेषु हृद-
 यादिऋचान्तानि कोणकेसरेषु चाख सपूज्य, दलेषु देवाप्रादि—कालिन्दीयै नमः । रोहिण्यै । नागजित्यै ।
 मुनन्दायै । मित्रविन्दायै । सुलदमणायै । जाम्बवत्यै । सुशीलयै । अष्टदलाद्बहि चतुरस्राभ्यन्तरे
 बह्निकोणादि—किंकिणीभ्यो नमः । दामभ्यो । यष्ट्यै । वेणुवे । इति ईशानान्तमभ्यर्च्य, देवाग्रे—
 र्थावत्साय नमः । कौस्तुभायै । वनमालायै । चतुरस्रे देवप्रादिप्रादक्षिण्येन—शङ्खाय नमः । गदायै ।
 चक्रायै । वसुदेवायै । देवभ्यै । नन्दगोपायै । यशोदायै । धेनुभ्यो । गोपालेभ्यो । गोपिकाभ्यो
 इति सपूज्य, लोकपालान्दस्त्राणि च तद्बहि सपूज्य, तद्बहि — कुमुदाय नमः । कुमुदान्नायै । पुण्ड-

रौकाय० । यामनाय० । शङ्कुकर्णाय० । सर्वनेत्राय० । सुमुखाय० । सुप्रतिष्ठिताय० । इति । तद्यदि-
 देवस्योत्तरे— विष्वक्सेनाय नम इति संपूज्य, धूपदीपादि सर्वं प्राग्भूत् कुर्यादिति । तथा—
 एवं संचिन्त्य देवेशं वर्षालक्षं जपेन्मनुम् । तत्सहस्राणि गोचीरैर्लुह्यात् तर्पयेत् ततः ॥ ८२ ॥
 ब्राह्मणाराधनान्तं तु प्राग्भूत् कुर्यादितन्द्रितः । दिनादौ चाथ मध्याह्ने समयत्रितये तथा ॥ ८३ ॥
 गोष्ठाभ्याशगतं कृष्णमर्चयन् विधिनामुना । भक्त्या परमयोपेतो गोभ्यश्च तृणमर्चयन् ॥ ८४ ॥
 दीर्घायुर्निर्भयश्चैव धनधान्यघरादिभिः । पुत्रैः पौत्रैश्च सन्मित्रैराढ्योऽन्ते विष्णुमेति च ॥ ८५ ॥
 इति ॥ तथा—

स्मृतिरप्यायनीयुक्ता सृष्टिरिन्धिकयान्विता । क्रिया दीर्घा प्रतिष्ठाया वरदा तादृशी मता ॥ ८६ ॥
 जुषा दीर्घा च तन्द्रारूपा रमनादीपिता भवेत् । अष्टाक्षरैः समाख्यातो मूलमन्त्रो मनीषिभिः ॥ ८७ ॥
 स्मृतिः ग, आप्यायनी श्रो, तेन गो । सृष्टि' क, इन्धिका उ, तेन कु । क्रिया ल । दीर्घा न, प्रतिष्ठा
 आ, तेन ना । वरदा ध, तादृशी आकारयुक्ता तेन या । जुषा य । दीर्घा न । तन्द्रा म, रसना विस-
 र्ग, तेन म । तथा—

ब्रह्मा मुनिस्तु गायत्री च्छन्दो देवो हरिर्मतः । वर्षद्वन्द्वक्रमादङ्गं सकलेनापि कल्पयेत् ॥ ८८ ॥
 वन्दे नीलकलेवरं रुचिरया कान्त्या महत्या युतं
 बालं कुन्तलजालरुद्धनयनं पञ्चाब्धिकं चाङ्गने ।
 धावन्तं रशनासुनूपुरमणिप्रवेयहाराङ्गदै-
 रारामं सरलं स्तुतं मुनिगणैर्हृष्टं यशोदासुतम् ॥ ८९ ॥

श्रीकृष्णं पूजयेन्नित्यं पीठे पूर्वसमीरिते । दिग्विदिक्कमतः पूर्वं पूजयेदङ्गपञ्चकम् ॥ ९० ॥
 दिक्पत्रेषु यजेन्मूर्त्तीर्वासुदेवादिकास्ततः । रुक्मिणीं सत्यभामां च लक्ष्मणां तदनन्तरम् ॥ ९१ ॥
 ततो जाम्बवतीं मन्त्री कोणपत्रेषु पूजयेत् । तद्बहिर्वासवादीनां वसादीनां च पूजनम् ॥ ९२ ॥
 इति । अथ प्रयोग—तत्र प्राग्व्योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मणे श्रुपये नम ।
 मुखे गायत्रीछन्दसे नम । हृदये श्रीकृष्णाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य पूर्ववाहिनियोगमुत्त्वा, गोकु-
 हृदयाय नमः । लना शिरसे स्वाहा । धाय शिखायै० । नम कवचाय० । गोकुलनाथाय नमः ब्रह्माय० ।
 इति पञ्चाङ्गानि विन्यस्य, ध्यानादिपुष्पोपचारान्ते देवाभ्यादिकेसरचतुष्केऽङ्गचतुष्टयं कोणकेसरेषु अक्षमिति
 पञ्चाङ्गानि विन्यस्य, दिग्दलेषु वासुदेवादिमूर्त्तिचतुष्टयं संपूज्य, कोणपत्रेषु—रुक्मिण्यै नमः । सत्यभामायै० ।
 लक्ष्मणायै० । जाम्बवत्यै० । इति संपूज्य दिगीशार्चादि प्राग्भूत् कुर्यादिति । तथा—

संपूज्यैवं मनुं जप्त्वा वर्षालक्षं हुनेत्ततः । वसुसाहस्रसंख्यातैः पलाशोत्थसमिद्धैः ॥ ९३ ॥
 पायसैरथवाज्याकैस्तर्पणादि ततश्चरेत् । मधमेनं भजन्त्रित्यमन्वहं श्रद्धयान्वितः ॥ ९४ ॥
 सर्वैश्वर्यसमृद्धोऽन्ते विष्णुसायुज्यमाप्नुयात् । " " " " " " " " ॥

इति ॥ तथा—
 ध्रुवो रमा महामाया कामान्ते डेषुतं वदेत् । श्रीकृष्णं तादृशं चैव श्रीगोविन्दमपीरयेत् ॥ ९५ ॥

श्रीगोपीजनशब्दान्ते चक्रमाय ततो वदेत् । त्रिः श्रीमत्सद्गुतो मन्त्रः सिद्धगोपालसंज्ञकः ॥ ६६ ॥
 सुय प्रणय । रमा श्रीबीजं । महामाया भुवनेशीबीजं । काम कामबीजं । डेयुतं श्रीकृष्णं श्रीकृष्णाय ।
 तादृशं गोविन्दं श्रीगोविन्दाय । श्रीगोपीजनचक्रमाय स्वरूपं । त्रिः श्री त्रिवारं श्रीबीजं च वदेदित्यर्थः ।

तेत्रितौ चैततेयेन माधवी मण्डपस्थितौ । रमन्तौ दिव्यभावेन चलकृष्णौ तु संसरेत् ॥ ६७ ॥
 इति ॥ तथा—

सर्गां तिथीशयुक् चक्री मन्त्र एकाक्षरो भवेत् । अर्थः कृष्णेति ताराद्यो गुणवर्णोऽयमेव हि ॥ ६८ ॥
 चक्री ककारः सर्गां विमर्गयुक् । तिथीश ऋ, तेन कृ इति मन्त्रः ॥ कृष्ण इति अर्थः । अयं अर्थस्तादायः
 अणवाद्यशब्द गुणवर्णस्यक्षर । उँकृष्ण इति ॥

वेदार्याः स चतुर्थ्यन्तः कृष्णाय हृदयान्तकः । (कृष्णाय हृदयं चेति पञ्चाक्षर्यं मनुर्मतः) ॥ ६९ ॥
 स अर्थश्चतुर्थ्यन्तश्चेद्वेदार्यं । उँकृष्णाय इति ॥ कृष्णाय स्वरूपं । हृदयम् । एष पञ्चार्यं कृष्णाय नमः इति ॥

बाणार्याः कामयुगमान्तः कृष्णायेति परो मनुः । गोपालो डेयुतो मन्त्रो द्विठान्तोऽयं पदचरः ॥ १०० ॥
 बाणार्यं पञ्चाक्षरोऽस्य पूर्वेषु सम्बन्धः । कामयुगम् कामबीजद्वयं तयोर्मन्त्रमध्ये कृष्णाय स्वरूपं । परः पञ्च-
 अर्थ इत्यपरः । उँकृष्णायर्त्ना इति । गोपालो डेयुतो गोपालाय । द्विठ स्वाहा । गोपालाय स्वाहा इति ॥

मारान्ते डेयुतं कृष्ण पदयोऽय्यः शिरोऽन्तकः । डेन्तः कृष्णश्च गोविन्दस्तादृक् सप्ताक्षरो मनुः ॥ १०१ ॥
 मार कामबीजं । डेयुत कृष्णं कृष्णाय । शिर स्वाहा । उँकृष्णाय स्वाहा इति ॥ डेन्तः कृष्णः कृष्णाय ।
 गोविन्दस्तादृक् गोविन्दाय । कृष्णाय गोविन्दाय इति ॥

रमामायासरान्ते तु चतुर्थ्यां कृष्णमीरयेत् । कामान्तः सप्तवर्णोऽयि द्वितीयः परिकीर्तितः ॥ १०२ ॥
 रमा श्रीबीजं । माया शक्तिबीजं । स्मरः कामबीजं । चतुर्थ्यां कृष्ण कृष्णाय । कामस्तद्वीजं । श्रीर्त्नार्त्ना
 कृष्णायर्त्ना इति ॥

कामः कृष्णाय गोविन्दश्चतुर्धर्माष्टाक्षरो मनुः । द्वितीयोऽष्टाक्षरो डेयुक् दक्षिणक्षण्टकयम् ॥ १०३ ॥
 काम कामबीजं । कृष्णाय स्वरूपं । गोविन्दश्चतुर्धर्मा गोविन्दाय । उँकृष्णाय गोविन्दाय इति ॥ डेयुक् द-
 क्षिणक्षण्टकयम् दक्षिणक्षण्टकाय । दक्ष्यं स्वाहा ॥

सुप्रसन्नात्म-शब्दान्ते ने हृदस्वर्णकोऽपरः । सरः कृष्णाय गोविन्दो डेन्तोऽनङ्गो नवाक्षरः ॥ १०४ ॥
 सुप्रसन्नात्मने स्वरूपं । हृदयम् । हृदस्वर्णोऽष्टाक्षरः ॥ स्मर कामबीजं । कृष्णाय स्वरूपं । गोविन्दो डेन्तो
 गोविन्दाय । अनङ्ग कामबीजम् ॥

अयमेव हृदन्तोऽय्यो विना कामं नवाक्षरः । (हृदयम् । विना कामं कामद्वयत्रिपुरः ।)
 कामसद्गुटितं पिएडं श्यामलाङ्गश्च डेयुतः । ह्युतो दशवर्णाद्वयः सर्वमपत्सद्गुद्विदः ॥ १०५ ॥
 कामबीजगुटितं पिएडं म्ली इति । श्यामलाङ्ग डेयुत श्यामलाङ्गाय हृदयम् ॥

बालान्ते वपुषे कृष्ण डेन्तं स्वाहान्तिकोऽपरः । कामः कृष्णाय बालान्ते वपुषे चद्रिवल्लभा ॥ १०६ ॥
 बालवपुषे स्वरूपं । कृष्णं डेन्तं कृष्णाय । अपरोऽय्यो दशाक्षरः ॥ काम कामबीजं । कृष्णाय स्वरूपं
 बालवपुषे स्वरूपं । चाद्रिवल्लभा स्वाहा । अयमेकादशाक्षरः ॥ तथा—

नारदो मुनिरेतेषां मन्त्राणां छन्द उच्यते । सम्यग् देव्यादिका प्रोक्ता गायत्री देवता पुनः ॥ १०७ ॥

बालगोपालसंज्ञोऽत्र सर्वदेवौघवन्दितः । पङ्दीर्घपुङ्गकामेन षडङ्गविधिरीरितः ॥ १०८ ॥

वन्दे वालं मुकुन्दं सरसिजनिलयं रत्नपद्मामनेत्रं

नीलाम्भोजच्छविं तं कटितटकरणत्किङ्किणीजालनद्रुम् ।

हस्ताभ्यां धारयन्तं दधिजमभिनवं पायमं दिक्षु वीतं

गोगोपीगोपवृन्दैः करुनस्वलमितं कण्ठदेशेऽतिरम्ये ॥ १०९ ॥

दधिजं नवनीतम् ।

यजेत् पूर्वोदिते पीठे बहोशासुरवायुषु । हृदादिकवचान्तानि चत्वार्यङ्गानि मायकः ॥ १११ ॥

दृशं तत्पुरतोऽभ्यर्च्य दिक्ष्वर्चं तद्गृहस्ततः । आस्रएडलमुखात् देवान् वज्रादींश्च ममर्चयेत् ॥ ११२ ॥

इति । प्रयोगस्तु सुगमः । तथा—

विचिन्त्यैनं जपेन्मन्त्रमेकमेकं दशाधुतम् । सितोपलघृवाङ्गेन दशांशं हविषा हुनेत् ॥ १०६ ॥

तर्पेन्मन्त्रमिदध्वर्यं तावन्मन्त्री जितेन्द्रियः । मूलमन्त्रेण मूर्धानमभिषिचयाथ तर्पयेत् ॥ १०७ ॥

ब्राह्मणानघपानेन गुरुं वसुभिरादरात् । एवं यो मजते मन्त्रमेपामेकं दिने दिने ॥ १०८ ॥

चतुर्वर्गफलं प्राप्य देवः माद्यान् स जायते । मन्त्रान्तरमथो वच्मि चतुर्वर्गसमृद्धिदम् ॥ १०९ ॥

कामः कृष्योति कामश्च मन्त्रः शीघ्रफलप्रदः । मुन्यादींश्च षडङ्गानि विदुरुक्तेन वर्त्मना ॥ ११० ॥

कामः कामबीजं । कृष्य स्वरूपं । पुनः कामबीजं । वर्त्मना एकाक्षराद्युक्तमार्गेण ।

श्रीमद्गीर्वाणभूमोरुहृतलविकचाम्भोजसंस्थं मुकुन्दं

शास्त्राभ्यस्तस्य नम्रप्रमुदितकमलप्रोद्भवानेकरत्नैः ।

संसिक्तं स्वर्णवर्णं निजवपुषि लसचेजसा व्याप्तलोकं

वन्देऽहं पायसादं दधिजमभिनवं भवयन्तं सुशान्तम् ॥ १११ ॥

अद्वैतारण्यं पूर्वं निधिभिस्तदनन्तरम् । लोकपालैश्च वज्रायैः पश्चादावरणद्वयम् ॥ ११२ ॥

प्रयोगः सुगमः ।

एवं ध्यात्वा जपेन्नृचं नियतं विजितेन्द्रियः । दशांशं जुहुयाद्रथौ श्रीफलैर्मपुराञ्जुतैः ॥ ११३ ॥

तर्पयादि ततः कुर्यात् पूर्वोक्तं मन्त्रमिदमे । एवं संपूज्य गोविन्दं तर्पयेत् प्रत्यहं बुधः ॥ ११४ ॥

मधुरत्रयसद्बुद्ध्या शुद्धतोयैर्दिनागमे । ॥

इति । श्रीयन्त्रसारे

सरं कर्णिकायां षडसे षडर्थं चतुष्पत्रराजचतुर्वर्णमन्त्रम् ।

वृत्तं मातृकार्थैर्धराभेहसंस्थं चतुर्वर्णमन्त्रं समस्तार्थदायि ॥ १ ॥

इति । अस्यार्थं— षट्कोणमध्ये सप्तार्थं कामबीजं विलिख्य षट्कोणेषु पूर्वोक्तपङ्क्तिपर्यायानालिख्य, षट्कोणद्विधत्तु(दिलकमलं कृत्वा तद्)दलेषु चतुरस्रमन्त्रवर्णानालिख्य, बहिर्वृत्तयोर्न्तराले मातृकार्थैः संवेष्ट्य

बहिधतुरक्षं कुर्यात् । एतदुक्तफलदे भवति ॥ तथा—

असैव कामयोरिन्द्रौ बहिर्दीप्तानवधो यदि । अन्यो मन्त्रस्तदा ज्ञेयः सर्वथेष्टो मनोपिभिः ॥११५॥
पूर्वाक्रमत्रस्य कामवीजद्वयगतलकारयोर्दक्षस्ताद्रेके । इत्तेऽन्यो मन्त्रो भवेदित्यर्थः । पूर्वा कृष्ण पूर्वा ।

पद्दीर्घभाजा बीजेन तादृशेनाङ्गकल्पना ।

शोणोद्यानगदेववृक्षशिसरे सौवर्ण्यदोलागतं

नीलाकुञ्चितमूर्धज कटितटे सत्किञ्चिषीमण्डितम् ।

रेतनद्वीपिनलप्रकल्पितगलाकल्पं मुदा प्रेक्षितं

गोपीभ्यामतिसुन्दर मुररिषु वन्दे यशोदासुतम् ॥ ११६ ॥

पूर्वादिते यजेत् पीठे पूर्वाङ्गविधिना हरिम् । सम्यगभ्यर्च्य गोविन्दं जपेन्मन्त्री पुरोक्तवत् ॥११७॥

मधुराक्तैर्हुनेन्मन्त्री रक्तपर्णैर्दशांशतः । तर्पणं पूर्वमंख्यं स्याद्रूक् यत्नेन तोपयेत् ॥ ११८ ॥

मधुरत्रयसंमिक्तामारजा शालिमञ्जरीम् । जुहुयान्नित्यशोऽष्टोर्ध्वशतमेकेन मन्त्रयोः ॥ ११९ ॥

मण्डलात् सर्वशस्त्राद्या वसुधा इस्तगा भवेत् । घनघान्यसमृद्ध्यां च संकीर्णं मन्दिरं भवेत् ॥ १२० ॥

पूजाहोमजपयोगविधिभिर्मन्त्री य एकं मजेद्

भक्त्या काम इवापरः स युवतीवृन्देन संभाष्यते ।

लक्ष्म्यायुध यशश्च सर्वविभवान् कामांश्च लब्ध्वा ततो-

ऽप्यन्तेऽनन्तसुखप्रबोधजनकं लोकं व्रजेद्वैष्णवम् ॥ १२१ ॥

इति ॥ सात्सप्तहो—

अथ गोपालमन्त्राणां वक्ष्ये श्रेष्ठतमं मनुम् । कविताश्रीमदं वरयमोहनादिकरं परम् ॥ १ ॥

वाङ्मायाविष्णुपत्न्यन्ते ह्यादिनीन्द्रप्रिभूषिता । दीर्घा स्थिरा स्थितिः प्रोक्ता साप्रिशास्त्रिसुधाकराः । २ ॥

जप मंत्रीपस्य कृष्णं च दीर्घां लोचनशालिनी । रक्तेन्दु कामिकारकौ स्पृष्ट्वाग्नी वामवृगुतौ ॥ ३ ॥

नन्द्यनन्तापुतो जीवधर्मी कामिकया युतः । पार्श्वरके रविश्रोत्रे सत्यनेत्रे च कामिका ॥ ४ ॥

हूर्मो भ्रिएठीशसंयुक्तः कामिका च सुधाकरः । भ्रिएठीशो नित्यशब्दान्ते पार्श्वीसी नेत्रभूषिते ॥ ५ ॥

वायव्यनन्तौ पुनर्वायुः कृष्णो देन्तो रविप्रियः । दशार्ण्यं सम्यमायावाग्भवान्तो मनुपतः ॥ ६ ॥

वैदुष्यवरयलक्ष्मीदो द्विपञ्चाशद्विरत्नैः । ॥

धाक् ऐं । माया ह्रीं । विष्णुपत्नी श्रीं । ह्यादिनी इ, अत्र ईकारस्य अन्त्रेपत्तेन ई स्वरूपं, अग्नी र, इन्दुर्विन्दु, तेन द्रौं । दीर्घां न, स्थिरा ज, स्थितिः झ, एते चर्षां पृथक् अग्निना रेफेण शान्त्या ईकारेण सुधाकरेण विन्दुना च युक्तास्तेन त्रौंत्रौंस्त्रीं । जयं संवोप्यव जय जय । कृष्णं च चकाराङ्गी-पस्य तेन कृष्ण कृष्ण । दीर्घां न, लोचन इ, तेन नि । रक्त र, इन्दुर्विन्दु तेन रं । कामिका त । रक्तं र । सृष्टि क, अग्नी र, वामदृक् ई, तेन श्रीं । (नन्दी ट, अनन्त आ, तेन डा । जीव स ।

चक्रो क, कामिका त, तेन ह्र । पार्श्वे प, रक्तं र, तेन प्र ।) रवि म, श्रेष्ठं उ, तेन मु । सत्य द, नेत्रं इ, तेन दि । कामिका त । पूर्वं च, भिष्मिण्य ए, तेन वे । कामिका त । सुधाकर स, भिष्मिण्य ए, तेन से । नित्य स्वरूपं । पार्श्वे प, अग्नी र, नेत्रं इ, तेन प्रि । वायु य, अनन्त आ, तेन या । वायु य । कृष्णो टेन्त कृष्णाय । रतिप्रिय क्रौ । दशार्णं पूर्वोक्तगोपालदशाक्षरः । रमा श्रीरीजं । माया तदोजं । वाग्मय ए ॥ तथा—

आनन्दनारदाख्योऽस्य मुनिश्चन्द्रो विराद् भवेत् । अमृताद्यं तु मंपूर्वो देवता मोहनो हरिः ॥ ७ ॥

अष्टभिर्हृदयं वर्णैः शिरो द्वादशभिः स्मृतम् । घातमंख्यैः शिरसा वर्म बखर्णैर्नेत्रमात्मना ॥ ८ ॥

पद्मकयशंसस्त्रमुद्दिष्टं त्रिषोडशपुरित्तैः क्रमात् । एवं मूलभवंवर्णैः पठङ्गं समुदीरितम् ॥ ९ ॥

घातय. सप्त । वस्यर्षे. अष्टभिः । आत्मना पञ्चन । पद्मकयशंसं. दशभिः ।

एतत्करणमात्रेण लोकमंजनं भवेत् । भूतशुद्धादिकं कृत्वा देहे पीठं प्रवक्ष्य च ॥ १० ॥

हस्तद्वये दशाक्षोक्तिविधिना न्याममाचरेत् । पडङ्गं न्यस्य कामानां पञ्चकं च प्रविन्यसेत् ॥ ११ ॥

त्रिवारं मूलमनुना व्यापकं च प्रविन्यसेत् । काममंपुटितान् न्यसेन्मातृकार्णान् यथापुरा ॥ १२ ॥

दशतत्त्वादिकान् न्यामान् मूर्तिपञ्जरपश्चिमान् । सृष्टिस्यतिपडङ्गानि बाणान् न्यस्पेश पूर्ववत् ॥ १३ ॥

सर्वमन्यत् पुरोक्तेन विधानेन विधाय वै । साधकः सर्वलोकेशं ध्यायेत् संमोहनं हरिम् ॥ १४ ॥

पुरोत्तमे निजे रम्ये सर्वतोऽम्बुधिमध्ये । विमलोद्यमहादुर्गगोपुरादिसुधीयिके ॥ १५ ॥

भेषोच्छ्रितमुधाघौतसौघजातसमाकुले । रक्तमन्दिरविस्तीर्णकपाटद्वारमण्डिते ॥ १६ ॥

भूदेववाहुजविशां वृषलानां गृहोत्तमैः । नानाशिल्पिगृहैषाणि हस्त्यश्वोष्ट्रखरालयैः ॥ १७ ॥

गोच्छागमहिषादीनामसंख्यातैर्गृहैर्युते । बह्वापणगतानेकमाधुलोकममाहृतैः ॥ १८ ॥

क्रयविक्रयकार्पायै वस्तुमहैश्च मण्डितैः । लोकस्वान्तवशीकारदचनारीनिकेनैः ॥ १९ ॥

दीर्घानेकमुदीर्षिकाजलसमुत्फुल्लाम्बुजान्तः स्तर-

मध्वास्वादकृतादर्रजलचरैः भृङ्गैश्च हर्मः शुभैः ।

कारणटाटिगर्णै रथाद्द्विहर्गैरन्यैश्च सर्वैस्तथा

संतुष्टैरनिशं प्रियासहचरैः पद्यादिभिः सेविते ॥ २० ॥

पुल्लानेऋसुगन्धिपुष्पनिचयामकैर्भ्रमद्भृङ्गै-

र्व्याप्तैः वन्यकपाटपैरनुदिनं कामान् यथेष्टान् मुहुः ।

यच्छद्भिर्मनुजेभ्य आटरपरैः शीतैश्च मन्दानिलै-

लोल्लत्वर्षिशिरैर्युते मणिमये सन्मण्डपे भास्वरे ॥ २१ ॥

पङ्क्तिर्भा रत्नदीपानां समुद्द्योतितमध्यके । नानावर्णवितानेन मौक्तिकालम्बिना युते ॥ २२ ॥

बहुवर्णसुपुष्पाभिर्मालाभिः शोभितान्तरे । सम्पक्सुगन्धिना गन्धवारिष्या सिक्रभूतले ॥ २३ ॥

मङ्गलस्रोसहस्रायैमदाधूर्णितलोचनैः । कामालसर्गवैर्हस्तपद्मलोलमुचारैः ॥ २४ ॥
 पृथुन्नतकुचाभारवृट्पत्नीयावलम्बकैः । स्रवन्मधुरवाग्गुम्फैरभितः नेवितेऽनिशम् ॥ २५ ॥
 निरन्तरं महारत्नपारीयं वर्षतोऽद्भुतम् । परानन्दसुधासम्पदं स्रवतः स्वस्तोरश्वः ॥ २६ ॥
 रत्नभूमौ सहस्राकर्मस्वत्सिद्धासनाम्बुजे । लक्ष्मीकान्तं ममासीन्नं चिन्तयेदित्यदिदृशे ॥ २७ ॥

उद्यन्नूतननीलनीरजलमत्कान्तिं जगत्कारयं

वक्रस्निग्धसुमूर्धजातकुमुप मारिक्वयमौलिं प्रसृम् ।

सम्यक्शोभितलालटनामिकमुदञ्जलतालदूतं

मंत्रत्रायतलोललोचनपुग रत्नोल्लमत्तृणदलम् ॥ २८ ॥

श्रीमद्गण्डतलं विनिजितलमद्भृकशोशापरं

धामश्रीविजदीकृताखिलादिग प्रस्विन्नमुग्धाननम् ।

स्फूर्जद्द्रिपमहाघरवनिकरप्रत्युत्तभूपागणै-

मुक्ताहारयुसैर्विभूषिततनु रोमोद्गमालदूतम् ॥ २९ ॥

कर्पूरागरुकुङ्कुमद्रवविलिप्ताद् स्वतः सुन्दरं

धृत्तभ्रूलसुदीर्घकोमलधुनैर्दिद्वानमंरुप्यैर्पुतम् ।

रत्नाञ्जघुतिपाटपद्मयुगलं कामार्तिचिन्ताकुलं

स्वाङ्गन्यस्तकराम्बुजद्वयमतस्तत्र सिनाया भृगम् ॥ ३० ॥

रुक्मिण्या लनद्रुपुगमपिहितं सत्स्वर्यकान्तिं प्रिया-

मालिङ्गन्तमस्रु करान्जयुगलेनामङ्गभावां वृढम् ।

बाहुभ्या भगवन्तमार्द्रजघनामालिङ्गा सम्यक् स्थिताम्

रोमाञ्चाञ्चितदेहवज्रिलमितामानन्दभाराहताम् ॥ ३१ ॥

प्रस्वेदञ्चमपुङ्गाभिर्भूषिताङ्गां मनोरमाम् । तसिन्नेव समामङ्गसर्वेन्द्रियगणां धुवम् ॥ ३२ ॥

तरङ्गरहितैरङ्गैर्मज्जन्तीं मुखमागरे । स्वदधस्थितयाश्चितं श्यामया मत्यभामया ॥ ३३ ॥

दिव्यचौमानुलेपायैर्युक्तया सर्वभूपणैः । कामवाणमविद्याङ्गा बाहुना परिरच्यया ॥ ३४ ॥

(मुखाम्बुजममास्रुनेत्ररोलम्बया मदा । सर्वाङ्गमव्ययात्यर्यं पद्मघोतिकरान्जया) ॥ ३५ ॥

रक्तया जाम्बवत्या च श्लिष्ट वामस्थया तथा । तामुजलचणोपेतामालिङ्गन्तं स्वबाहुना ॥ ३६ ॥

कालिन्ध्या च परीरन्धं पृष्टदेशस्थया विभुम् । करोऽत्यग्रया नीलमेघश्यामरुचा ततः ॥ ३७ ॥

अनङ्गवाणमंतापभौतया भूषिताङ्गया । पद्मं गदां चक्रगङ्गां चतुर्भिर्दधत्तं करैः ॥ ३८ ॥

कन्द्यलमद्रेणुन्धिद्रार्पितमुखाम्बुजम् । चतुर्दिक्षु बहिर्देवैर्मुनिभिः सैचरैर्वृतम् ॥ ३९ ॥

मत्यभामां जाम्बवतीं कालिन्दीं च संपूज्य, पट्टोलेषु प्राग्वत् वटङ्गानि संपूज्य, केसरं च प्राग्वन् पञ्चश-
यानभ्यर्च्य, दलाष्टके लक्ष्म्याद्या प्रागुक्ता संपूज्य, देवाग्रदलस्थाम्रे भ्रजाय नमः । पृष्ठे दलाग्रे विषाण्य ॥
दत्तदलाग्रे शङ्खनिधये नमः । वामे पद्मनिधये ॥ आग्नेयादिदलाग्रेषु हेरम्बाय नमः । शाखे ० । दुर्गायै ० ।
विश्वक्सेनाय ० । इति संपूज्य तद्दक्षिणतुरन्त्रे लोकपालार्चादि सर्वं प्राग्वत् कुर्यादिति । तथा—

दीक्षितो विधिना मध्वं प्राप्यामुं सद्गुरोः कृती । दर्शनेन भाषणं स्पर्शं वचनं श्रवणादिकम् ॥ ५४ ॥
वर्जयेत् प्रजपेद्ध्वं स्त्रीमात्रस्य गुरोरपि । सितज्यमधुमिश्रेण दशांशं हविषा हुनेत् ॥ ५५ ॥
हविषा पायसेन ।

तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणान् भोजयेत्ततः । मन्त्रमेतं जपेद्यस्तु प्रत्यहं विधिनामुना ॥ ५६ ॥
तमर्चयन्ति गीर्वाणा लोकानन्दकरश्च सः । दिनादौ शर्करायुक्तदुग्धबुद्ध्या जलैः शुभैः ॥ ५७ ॥
अन्वहं तर्पयेद्यस्तु शतं सायं भवेद् ध्रुवम् । इन्द्रार्जुलविन्दाभा तद्विभूतिमहार्णवे ॥ ५८ ॥
चन्द्रचन्दनपङ्काङ्कमालतीकुसुमैर्नैवैः । अणुव मन्त्रवर्णेण यो जुहोति विभावसौ ॥ ५९ ॥
त्रैलोक्यं तद्वशे सिद्धेन् ख्यातः कनिवरो भवेत् । मन्त्रिणो ध्यानमात्रेण मन्त्रस्यास्य यथाविधि ॥ ६० ॥
वस्त्रा भवन्ति सततं स्मरार्ताः सुरयोषितः । जपादिकर्मभिर्नूनमस्मात् किं किं न लभ्यते ॥ ६१ ॥
स्पर्धां स्वाभाविकीं त्यक्त्वा चित्रमेतत् सुमषिणाम् । सदेन्दिरासरस्वत्यौ भवेते मङ्गितरपदे ॥ ६२ ॥
व्याधिदारिद्र्यपापौघज्वरमोहविषादिभिः । जरापृच्छुदौर्भाग्यदुःखादिरहितः सदा ॥ ६३ ॥
पुत्रपौत्रधनारोग्यबलस्त्रीरान्धवादिभिः । उपेतः सर्वसंपन्नः यशसी दीर्घजीवितः ॥ ६४ ॥
उपासकोऽस्य मन्त्रस्य भवत्येव न चान्यथा ।

इति ॥ अथ मन्तानगोपालस्य । सारसग्रहे—

अथ संतानगोपालमन्त्र वच्मि सुतप्रदम् । देवकीसुतशब्दान्ते गोविन्देति सभिरयेत् ॥ १ ॥
वासुदेवपदात् पश्चात् सम्बुद्धन्त जगत्पतिम् । देहि मे पदयामाप्स्य तनयं कृष्णध्वजरेत् ॥ २ ॥
सामहं शरतो ब्रूयाद् यं गतोऽयं मनुर्भवेत् । द्वात्रिंशत्चरो मन्त्रो नारदोऽस्य ह्युनिर्धनोः ॥ ३ ॥
छन्दोऽनुष्टुप् देवता च कृष्णः संतानसिद्धिदः । पादैश्चतुर्भिः सर्वेण यञ्जाङ्गानि मनोर्विदुः ॥ ४ ॥
शङ्खचक्रधरं देवं श्यामवर्णं चतुर्धनम् । सर्वाभरणसंदीप्तं पीतवाससमच्युतम् ॥ ५ ॥
मयूरपिच्छसयुक्तं विष्णुं तेजोपर्व्वहितम् । समर्पयन्ते विप्राय नष्टानां च बालकान् ॥ ६ ॥
करुणामृतसंपूर्णचेष्टकनिलयं प्रभुम् ।

चतुर्धुजमित्यनेन गदाम्बुजे स्मृतिने । वामाधूर्व्वयोपचे तदाचन्ययोरन्ये, इत्यायुधध्यानम् । स्त्रीभिस्तु—

स्वाह्ये संमुरसनिविष्टममले रक्ताम्बुजे बालकं

माशिशोऽञ्जलवालभूपणगणं श्रोत्रमहेमस्युतिम् ।

भ्रेष्णालिङ्गं मुहुर्मुहुः सुखवशात् संलालितं स्वात्मना

पुत्रत्वेन विभावयेन्मुररिपुं पुत्रार्थिनी कामिनी ॥ ७ ॥

इति देवो ध्येयः ।

ध्याता जपार्चनादीनि कुर्याद्भक्तिपरायणः । अर्चनाङ्गेन्द्रवजाद्यैरुदितास्य महामनोः ॥ ८ ॥

अथ प्रयोग—तत्र श्रावणं कृत्यादियोगपाठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा शिरसि नारदाय श्रुपये नमः । मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः । हृदि श्रीकृष्णाय देवतायै नमः । इति मूर्धादिषु विन्यस्य मूलमध्येण करयोर्न्यापकं विन्यस्य, देवकीसुतगोविन्द इदयाय नमः । बासुदेवजगत्पते शिरसे स्वाहा । देहि मे तनयं कृष्ण शिवायै० । त्वामहं शरव गतं कवचाय० । देवकीसुतगोविन्द यासुदेव जगत्पते । देहि मे तनयं कृष्ण त्वामहं शरव गतं अस्त्राय० । इति पञ्चाङ्गमन्त्रानुष्ठानादिपञ्चाङ्गुल्यांषु विन्यस्य, हृदादिष्वपि विन्यस्य ध्यानमानसपूजादि सर्वं समापयेदिति । तथा—

लक्षं जज्ञा तद्दशांशं जुहुयाद् गोघृतेन च । तर्पणादि ततः कुर्वाणमन्त्रः मिच्छति मन्त्रिणः ॥ ९ ॥

दशम्यामर्षरात्रे तु शुक्रपक्षेषु मन्त्रवित् । पुत्रार्थी स्वस्तिके न्यस्य तत्संस्थं विष्णुमर्चयेत् ॥ १० ॥
स्वस्तिके मण्डले ।

य एवं भजते मन्त्रं साधकः पुत्रकाङ्क्षया । सोऽवरयं लभते पुत्रं विनीतं चिरजीविनम् ॥ ११ ॥

इति ॥ यन्त्रसारे—

कामं मध्ये स्वरयुगलमत्केमरैर्यष्टपत्रै-

प्वालिख्यान्तर्जलनिधिमितान् मन्त्रवर्णान् क्रमेण ।

भूयो हन्मिर्षाहिरमिशृतं भूपुरसं तदेतद्

यन्त्रं सद्यो वितरति नृणां पुत्रपौत्राभिर्वृद्धिम् ॥ १ ॥

इति । अस्वार्थ—अष्टदलकमलं कृत्वा तत्कारिकायां समाप्यं कामवीजं यिलिख्य तत्) केसरेषु द्वन्द्वशः स्वरान् विलिख्य, तद्दलेषु मूलमन्त्राक्षराणि चत्वारि चत्वारि विलिख्य, बहिर्वृत्तद्वयान्तराले कादिसान्तब-
पैरावेष्य बहिर्भ्रतुरक्षं सकामवीजकोणचतुष्टयं कुर्यात् । एतद्यन्त्रमुरुफलदं भवति । सारसंप्रद्वे—

वासुदेवं चतुर्थ्यन्तं निगडच्छेदं—पदं बदेत् । दनं वा-शब्दतो भ्रूमात् सुदेवं डेसमन्वितम् ॥ १२ ॥

वर्मास्त्रवद्विजायान्तो विशाखोऽयं मनुर्मतः । ॥

वासुदेवं स्वरूपं । अत्र कर्मणि द्वितीया । निगडच्छेदने चतुर्थ्यन्तं निगडच्छेदनाय । वासुदेवं डेसमन्वितं वासुदेवाय । वर्मं हं । अत्रं फट् । बद्धिजाया स्वाहा । तथा—

नारदोऽस्य मुनिः प्रोक्तो गायत्री छन्द ईरितम् । श्रीकृष्णो देवता प्रोक्तो निगडच्छेदनाह्वयः ॥ १३ ॥

न्यामध्यानजपार्चादि दशवर्णोक्तवद् भवेत् । अथ वक्ष्ये महामन्त्रमेकाक्षरसमाह्वयम् ॥ १४ ॥

घनपुत्रकलत्रादिभोगमोक्षफलप्रदम् । मिद्धर्षियोगिवृन्दानां पुरारेरपि मोहनम् ॥ १५ ॥

नरोरगमुरस्त्रीणां वर्याकर्षकरं परम् । जयाभूशान्तिविन्दात्मा मन्तुरेकाक्षरस्तपम् ॥ १६ ॥

जया ककारः, भूलंकारः, शान्तिरोकारः, विन्दुरनुस्वारस्तेन क्रीं । तथा—

मुनिः संमोहनायोऽस्य नारदो गदितो युधेः । मन्त्रतन्त्ररहस्यैरञ्जन्दो गायत्रीरितम् ॥ १७ ॥
 जगत्संमोहनः कृष्णो देवता देववन्दितः । पङ्दीर्घाद्येन बीजेन षडङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ १८ ॥
 आमनं न्यासपर्यन्तमुक्तीत्या विधाय तु । अद्गुलीषु न्यसेदङ्गं हस्तयोस्तलपोरपि ॥ १९ ॥
 पञ्चाद्गुलीषु वायांश्च पूर्वोत्रांस्तत्क्रमान् न्यसेत् । बीजमंपुटितान् न्यसेन्मातृकार्णाननन्तरम् ॥ २० ॥
 षडङ्गानि पुनर्न्यस्य यथास्थानं शरानून्वमेत् । शिरोवदनहृद्विहङ्गपादेषु क्रमतः सुधीः ॥ २१ ॥
 शोषणप्रमुखान् हेन्तान् हृदन्तान् बीजपूर्वकान् । जगत्संमोहनं कृष्णं ध्यायेत् पश्चात् समाहितः ॥ २२ ॥
 वृन्दावनद्रुमोद्यानविक्रमत्कल्पशासिनः । मूले रत्नस्थलीराजद्रत्नसिंहासनोपरि ॥ २३ ॥
 उद्यदादित्यमंकाशं विश्वप्राणस्वरूपिणः । महतो वैनतेयस्य वामस्कन्धोपरि स्थितम् ॥ २४ ॥
 वन्धूककुसुमामं तं शम्भुरारिसवर्णकम् । अरिशङ्खसूचीन् पाशं पुष्पवाणेषुकार्मुके ॥ २५ ॥
 पद्मं गदा च हस्ताब्जैरष्टभिर्दधत् त्रिजैः । स्निग्धारुणनिशालोद्यद्वृण्णितानि द्वयाम्बुजम् ॥ २६ ॥
 रत्नप्रत्युत्सुकुटं मणिकुण्डलमण्डितम् । मुक्ताहारलसद्वनकङ्कणाङ्गदमुद्रिकम् ॥ २७ ॥
 क्रिष्णान्पुराद्यंश्च रत्नमान्यैरलङ्कृतम् । शोणालेपं स्वर्णकान्तिक्षौमाभ्यंरविराजितम् ॥ २८ ॥
 आत्मबामोरुर्षाठस्या लक्ष्मीमालिङ्गितमियाम् । वामबाहुपृथाम्भोजं क्रिष्णमदनमन्दिराम् ॥ २९ ॥
 कामोन्मदमदव्याप्तव्याकुलाङ्गलतोऽञ्जलाम् । रम्यमालाविलेपाङ्गीं सर्वभूषणभूषिताम् ॥ ३० ॥
 सूचमश्रुकुमुवस्त्राढ्या कान्तसद्गदनाम्बुजे । प्रेरितालोलनीलामनेत्रपदपदमण्डिताम् ॥ ३१ ॥
 सेच्छुचापेन वामेन बाहुना तर्कणीमिमाम् । आलिङ्गन्तमष्टं तज्जपरमानन्दनन्दितम् ॥ ३२ ॥
 सुरासुरभुजङ्गेन्द्रमिद्वगन्धर्वयोषिताम् । वृन्दैर्भूतं सुभूपार्द्वैः कामशाननिपीडितैः ॥ ३३ ॥
 सर्वलोकगुरुं देवं मत्पानन्दं विचिन्तयेत् । ॥ ॥

इति चतुर्ध्वयोरारोहे, तदादिद्वन्द्वरूपेणापोऽधोऽन्यान्वपि बोद्धव्यानि ।

विशाक्षरकृते यन्त्रे प्रत्यहं कृष्णमर्चयेत् । आदावध्यादिभूषान्तैरुपचारैर्यथाविधि ॥ ३४ ॥
 पश्चादङ्गानि वायांश्च न्यासमार्गेण पूजयेत् । किरीटं मस्तके श्रोत्रद्वये कुण्डलपुगमकम् ॥ ३५ ॥
 चक्राद्यस्त्राणि हस्तेषु श्रीवत्सं कौस्तुभं ततः । कुचोर्ध्वदेशतः कण्ठे वनमालां नितम्बके ॥ ३६ ॥
 पीताम्बरा महालक्ष्मीं वामाङ्गे बीजपूर्विकाम् । अभ्यर्च्य कार्णिकामध्ये दिग्निदिक्चन्द्रदेवताः ॥ ३७ ॥
 तद्विद्वत्तरो वाणान् दिक्षु कोणेषु पञ्चमम् । थलेदग्रादिपत्रेषु लक्ष्म्याद्याः शोकलक्षणाः ॥ ३८ ॥
 दिग्बाम्बरानुलेपार्धैर्भूषणार्थं भूषिताः । श्वेतचामरधारिण्यः कामार्ताः सस्मिताननाः ॥ ३९ ॥
 द्वादीन् पूजयेद्वाह्ये वज्रादीन्यायुधानि च । एकाक्षरमनोरिथं पूजा सम्यक् समीरिता ॥ ४० ॥
 इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि संमोहननार-
 दाय अर्पये नम । मुखे गायत्रीमन्त्रे नम । हृदये जगत्समोहनाय कृष्णाय देवतायै नम । गुह्ये कं

वीजाय नम । पादयोः ई शक्यं नमः । (नामो लं कालकाय नम) इति विन्यस्य, मम सर्वाभिप्रासिद्धये विनि-
योगः इति कृताञ्जलिरुक्त्वा, प्राङ्गो इत्यादिना करयोः षडङ्गमन्त्रन्यास कृत्वा (करयो पञ्चाङ्गुलीषु पुरयोत्तमप्र-
करणोक्तान् पञ्चपाणान् विन्यस्य कामर्थाजपुटितमाकृन्त्यासं कृत्वा) पुनर्हृदयादिषु षडङ्गानि विन्यस्य, शिरो
वदनहृदयलिङ्गपादेषु पञ्चपाणान् विन्यस्य, ध्यानाघातमपुजान्ते विशत्वस्त्रोक्तं यन्त्रं कृत्वा, पीठपूजादिपुष्पो-
पचारान्ते देवस्य देहे न्यासस्थानेषु षडङ्गानि पञ्चधाषांश्च संपूज्य, देवस्य शिरसि किराटाय नम । कर्ण-
योः कुण्डलाभ्यां नमः । चक्राय० । शङ्खाय० । अङ्कुशाय० । पाशाय० । पुष्पवाणेभ्यो० । इन्दुधनुषे० ।
पद्माय० । गदायै०, इति देवस्य हस्तेषु ध्यानोक्तप्रमाणे संपूज्य, यत्न स्थले धातुरसाय नमः । कान्तुमाय० ।
कण्ठ वनमालाय० । नितम्बे पाताम्बराय० । धामाङ्गे धीलम्ब्यै० । कर्णिकायां देहाप्रादिचतुर्दिषु चतुष्को-
णेषु षडङ्गानि संपूज्य, केसरेषु देहाप्रादिचतुर्दिषु बाणचतुष्टयं चतुष्कोणेषु पञ्चमिति पञ्चपाणान् संपूज्य,
अष्टदलेषु लक्ष्म्याद्याः प्रागुक्ताः संपूज्य लोकेशाचांदि सर्वे प्राग्बत् समापयेदिति । तथा—

एकाक्षरमनुं जप्त्वाद् भानुलक्षं त्रितेन्द्रियः । पलाशकृसुमैः स्वादुन्नयाङ्गरचितेऽनले ॥ ४१ ॥
हुनेत्रविमहस्राणि तोयैस्तावच्च तर्पयेत् । आत्माभिपेकं कृत्वाय विप्रानभ्यर्च्य तोषयेत् ॥ ४२ ॥
त्रैलोक्यमोहनं देवन्तं प्रवदेद्विषहे-पदम् । चतुर्ध्वन्तं सरं मृषाद् धीमहि तदनन्तरम् ॥ ४३ ॥
तन्नो विष्णुरिति प्रोच्य ततो मन्त्री प्रचोदयात् । गायत्र्येषा जपात् पूर्वं जप्त्वात् पापविशुद्धये ॥ ४४ ॥
जपपूजाहुताद्यैश्च लक्ष्मीद्विकरी मता । शुद्ध्यर्थमेतया मन्त्री पूजाद्रव्यादि मेचयेत् ॥ ४५ ॥
अनेन मनुना तोयैर्मोहिनीपुष्पसंपुतैः । दिनाटावन्वहं मन्त्री तर्पयेद्यः शतं हि मः ॥ ४६ ॥
सर्वान् कामानवाप्नोति वाञ्छितान् मन्त्रवर्जितात् । अपुतं सर्पिषा हुता समपातं हुताशने ॥ ४७ ॥
तावज्जप्तं च संपातघृतं स्नां भोजयेत् श्रियाम् । यस्तस्य वशगा सा स्यात् सोऽपीत्थं वशगो भवेत् ॥ ४८ ॥
अष्टादशलिपिभोक्तं वश्यकर्मात्र साधयेत् । विधिनानेन यो मन्त्रं भजेदेनमनन्यधीः ॥ ४९ ॥
लोकत्रयं वशीकृत्य भोगान् भुक्त्वा मनोरमान् । स याति वैष्णवं धाम दाहप्रलयवर्जितम् ॥ ५० ॥
इति ॥ अथ काममन्त्रः, सारसंग्रहे—(अथमेव श्रोत्रकृष्णैकाक्षरमन्त्र)

अथायमेव कामस्य मनुरेकाक्षरो भवेत् । संमोहानो मुनिरुद्धन्दो गायत्रं देवता स्मरः ॥ १ ॥
अस्याङ्गानि स्वर्धनेन दीर्घभाजा प्रकल्पयेत् । ॥

रङ्गं रङ्गविलेपनं सुकचिरं रङ्गाभ्रं विभ्रतं

रत्नोद्यन्मुकुटादिभूषणगणैरादीप्तदेहं प्रभुम् ।

पाशं साङ्कुशभिस्तुचापमुमनोवाणान् बहन्तं करैः

रङ्गाभ्योजनिकेतनं मनमिजं देवं सदा यावयेत् ॥ २ ॥

धामापूर्वकरयोराद्ये । तदाद्यच्च स्थयोत्थ्ये । इत्यायुष्यन्यायम् ।

पीठे संपूजयेत् कामं संमोहिन्यादिशक्तिम् । मोहिनी चोभिणी चैव त्रासिनी स्तम्भिनी तथा ॥ ३ ॥
आकार्पिणी ट्राविणी च ह्यादिनी तदनन्तरम् । जिज्ञा स्यात् क्रेदिनी प्रोक्ता कामपीठस्य शक्यः ॥ ४ ॥
आसनं मनुना दधानमूर्तिं भूलेन कल्पयेत् । तत्रावाब स्रं मक्ष्या पूजयेद्विधिनानुना ॥ ५ ॥

अङ्गानि पूर्वमारार्य मध्ये दिक्षु शरान् न्यमेत् । उक्तीनादिकानष्टदलेष्वर्चा इमाः क्रमात् ॥ ६ ॥
 प्रथमानङ्गरूपार्याप्यनङ्गपदना ततः । अनङ्गमन्मथानङ्गकुसुमाह्वा परा मता ॥ ७ ॥
 पञ्चमी च ततः प्रोक्ता ह्यनङ्गकुसुमातुरा । अनङ्गशिशिरा पृष्ठी भूयश्चानङ्गमेखला ॥ ८ ॥
 अनङ्गदीपिकाः सर्वाः पद्महस्ताः स्वलङ्कृताः । स्वरमंख्यदलेष्वर्चा बहिस्तत्संख्यशक्यः ॥ ९ ॥
 सुवतिः प्रथमा ज्ञेया विप्रलम्भा ततः परा । ज्योत्स्ना सुभ्रूस्ततश्चैव पञ्चमी च मदद्रवा ॥ १० ॥
 सुरतावाक्यीसत्रे लोकार्काले परे मते । मौदामिनी ततः कामच्छत्रार्या चन्द्रलेखया ॥ ११ ॥
 शुकी मदनया पुक्ता योनिर्मायावती ततः । कहारहस्ताः कामार्ता तरुण्यः ससिताननाः ॥ १२ ॥
 पत्राग्रेषु ततोऽभ्यर्चाः कामस्य परिवारकाः । शोकमोहौ विलासारूपो विभ्रमो मदनानुरः ॥ १३ ॥
 अपत्रपद्युवानां च चन्दनस्तदनन्तरम् । चूतपुष्पाह्वयश्चैव ज्ञातव्योऽयं रतिप्रियः ॥ १४ ॥
 ग्रीष्माभिषलापनारूपोऽप्युज्ज्वल हेमन्तसंज्ञकः । शिशिरारूपो मदः पुष्पबाणेषु जघनुर्धराः ॥ १५ ॥
 घृष्टोऽर्पिततूर्णाराः शोणाः स्त्रीसङ्गमानसाः । तद्गहिः पूजयेदष्टौ दिक्क्रमेण रतिप्रियान् ॥ १६ ॥
 परभ्रूत्सारसारुषौ तु शुको मेघस्ततः परम् । अपाङ्गो भ्रूविलासश्च हावो भावो रतिप्रियाः ॥ १७ ॥
 भ्रूगृहस्य च कोणेषु चतस्रः पूजयेदिमाः । माधवार्या मालती च हरिण्यादी मदीकटा ॥ १८ ॥
 श्वेतचामरसद्वस्ताः ययामा श्रुपितविग्रहाः । इन्द्रार्दाथ ततो बाधे वज्रादीन्यपि पूजयेत् ॥ १९ ॥
 एवमारार्ययेद्यस्तु गन्धपुष्पादिभिः सरम् । सौभाग्यनतुलं कामान् महालक्ष्मीं स विन्दति ॥ २० ॥
 इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राग्बाधमत्रय कृत्या, शिरसि संमोहनाय
 ऋषये नमः । मुखे गायत्रीलुन्दसे नमः । हृदये श्रीकामाय देवतायै नमः । प्राग्बीजगन्ध्यादि विन्यस्य
 विनियोग । क्लृप्ता इत्यादिना प्राग्वत् करपङ्क्त्यासं कृत्या ध्यानादिपरतस्वार्त्तान्ते अष्टदलकलरेषु—मोहि-
 न्यै नमः । लोभिन्यै० । त्रासिन्यै० । स्तम्भिन्यै० । आकर्षिन्यै० । भ्रात्रिन्यै० । आह्वानिन्यै० । क्रिन्नायै० ।
 क्लेदिन्यै नमः । इति स्वाग्नादिमध्यान्त संपूज्य, क्लीसर्वशक्किकमलासनाय नमः । इत्यासनं समस्त पीठे
 संपूज्याऽहनादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्बद्धानि संपूज्य, कर्णिकाया मध्ये चतुर्विंशु च बाणान् प्राग्वत् संपूज्या-
 ष्टदलेषु—अनङ्गरूपायै नमः । अनङ्गमेखलायै० । अनङ्गमन्मथायै० । अनङ्गकुसुमायै० । अनङ्गकुसुमातुरायै० ।
 अनङ्गशिशिरायै० । अनङ्गमेखलायै० । अनङ्गदीपिकायै नमः । इति संपूज्य, बहि षोडशदलेषु—सुवत्यै नमः ।
 विप्रलम्भायै० । ज्योत्स्नायै० । सुभ्रूये० । मदद्रवायै० । सुरतायै० । वाक्यायै० । लोकार्यै० । लीलायै० ।
 मौदामिन्यै० । कामच्छत्रायै० । चन्द्रलेखायै० । शुक्यायै० । मदन्यायै० । योन्यायै० । मायावत्यै नमः । इति
 प्रादक्षिण्येन देवाग्नादित संपूज्य, षोडशदलाग्रेषु—शोकाय नमः । मोहाय० । विलासाय० । विभ्रमाय० ।
 मदनानुराय० । अपत्रपाय० । यून्यै० । चन्दनाय० । चूतपुष्पाय० । रतिप्रियाय० । ग्रीष्माय० । ताप-
 नाय० । ऊर्जाय० । हेमन्ताय० । शिशिराय० । मदाय नमः । इति संपूज्य, चतुरस्रस्याष्टदिक्षु देवा-
 ग्रात् प्रादक्षिण्येन—परभ्रूते नमः । सारताय० । शुकाय० । मेघाय० । अपाङ्गाय० । भ्रूविलासाय० । हाया-
 य० । भानाय नमः । इति संपूज्य, चतुरस्रचतुष्कोणेषु आग्नेयादि—माधव्यै नमः । मालत्यै० । हिरण्या-
 र्यै० । मदीकटायै नमः । इति संपूज्य, यहिर्लोकपालार्चादि सर्व समापयेदिति । तथा—

संचिन्त्येनं जपेन्मन्त्रं रागिलचं विधानतः । तद्दशांशं त्रिमध्वर्कः किंशुकप्रसवैर्हुनेत् ॥ २१ ॥
 तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणानपि भोजयेत् । ततोऽभ्यर्च्यं गुरुं विचैः प्रणम्य परितोपयेत् ॥ २२ ॥
 (एव सिद्धमनुर्भूमी प्रयोगानाचरेत् ततः । अशोककुसुमैः स्वादुत्रपात्रैस्त्रिदिनं हुनेत्) ॥ २३ ॥
 अष्टाधिकं सहस्रं यः सर्वेषां स भियो भवेत् । गोघृतेन ममंपातमष्टोत्तरशतं हुनेत् ॥ २४ ॥
 सम्यक्संपूजिते वर्द्धा मन्त्रेणानेन मन्त्रवित् । संपातसर्पिणा तेन नारीं स्वां भोजयेत् प्रियाम् ॥ २५ ॥
 आज्ञानुवर्तिनी मास्य भवेज्जन्मान्तरेऽपि च । दध्यप्ललाजाहोमेन प्रत्यहं मण्डलावधि ॥ २६ ॥
 वाञ्छितां लभते मन्त्री कन्या मापि प्रिय पतिम् । ॥

पट्टेण मदन समाध्यमथ तत्कोणेषु चान्नं वहि-

र्गावध्या गुणशो विभज्य बिलिखेद् चर्णान् दलेष्वपसु ।

तेषामग्रगतांश्च तर्कममितान् मालाणुवर्णास्तथा

भूमेहाश्रिपु मन्मथेन लमितं यन्त्रं शुभं मान्मथम् ॥ २७ ॥

पूजितं धारितं देतल्लोकत्रयवशीकरम् । ॥

अस्यार्थः— पट्टेण मदनमष्टदलकमलं कृत्वा, पट्टेणमध्ये ससाध्यं कामबीजं बिलिख्य, कोणेषु पट्टकमन्त्रान-
 पदलेषु पूर्वोक्तकामगायत्र्या वर्णत्रयं त्रयं प्रतिदले प्रयिलिख्य, दलाग्रेषु पूर्वोक्तकाममालामन्त्रस्य पदपञ्चपान्
 विभज्य बिलिख्य बहिर्दक्षिणतुल्यकोणेषु कामबीजं बिलिखेत् । एतदुक्तफलदं भवति । तथा—

साध्याख्याणैर्पुट्टीकृतैस्तु मदनैः कामं लिखेद् वेष्टितं

मध्ये तारविसर्गपत्रलिपिभिर्ऋद्ध्या सगान्तार्थया ।

पट्टैकादशपत्रभिश्च लमितैरष्टच्छदैर्म्युजं

दिक्शूलाढ्यंभिदं मनोहरतरे ताम्बूलपत्रे कृतम् ॥ २८ ॥

यन्त्रमेतद्विधानेन पूजितं स्थापितानिलम् । मूलमन्त्रेण मंत्रं नारीं यां खादयेन्निति ॥ २९ ॥

मन्त्री सा तद्दशे तिष्ठेद्यावज्जीवं न संशयः । ॥

इति । अस्यार्थः—अष्टदलकमलं सुगन्धिद्रव्यैर्नागवल्लीदले कृत्वा तत्कार्षिकार्यां साध्यनामात्तरसंपुष्टितैः का-
 मबीजैर्वेष्टितं कामबीजं बिलिख्य, पूर्वादिदलेषु—ॐम् आद्यपञ्च इत्यष्टौ वर्णानेकेकशो बिलिख्य दिग्दला-
 ग्रेषु त्रिशलं कुर्यात् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति । इति ॥ केरलीये यन्त्रसारे—

मदनमामितमध्यमथेन्द्रियच्छट्ठनिराजितपञ्चमनोभवम्

स्वरशरैर्लिपिभिश्च समाष्टवं कुशूहकोणविराजितमन्मथम् ॥ १ ॥

लिखतु पञ्चमनोभवपञ्चमित्युदितमेतदशोपमष्टद्विदम् ।

कनकनिर्मितपट्टतले ततः शुभतरे दिवसे विष्टुं हुतम् ॥ २ ॥

मकलमानवभिदसुराङ्गनाहृदयरजनभीष्मितभिद्विदम् ।

सदीक्षितो विधानेन क्रोटिसंख्यं जपेन्मनुम् । हविषा घृतसिक्नेन दशांशं जुहुयात् ततः ॥ १२ ॥
समिद्धरैः पलाशोत्थैराज्याङ्गैरथवानले । तर्पयित्वा तद्दशांशं शुद्धतोर्यैथाविधि ॥ १३ ॥
आत्माभिपेचनं कृत्वा ब्राह्मणान् भोजयेत् ततः । गुरुमभ्यर्च्य वित्ताद्यैः प्रणम्य परितोपयेत् ॥ १४ ॥
एवं सिद्धमनुर्मन्त्री कृतकृत्यो न संशयः । घृतं हविष्यं शालीश्र तिलाश्र समिधोऽमृतम् ॥ १५ ॥
क्रमेण जुहुयाद्यस्तु मन्त्रेणानेन मन्त्रवित् । अभीष्टमिद्विस्तस्य स्यादिह लोके परत्र च ॥ १६ ॥

इत्थं मन्त्रवरं जपार्चनद्वैतैः^१ भवते साधकः

सद्गत्या प्रख्यं निराकुलमतिर्विध्वस्तपापप्रजः ।

पत्नीपुत्रविशिष्टमित्रसहितः सत्संपदा सयुतो

लोकेऽस्मिन् पुनरप्यवाप्तविलज्जानो व्रजेत् मद्रतिम् ॥ १७ ॥

इति श्रीकृष्णप्रकरणम् ॥ अथ कार्तवीर्यमन्त्रा—उद्दामरेभ्यरतन्त्रे, देव्युवाच ।

देवदेव महादेव देवारिवलमूदन । देववर्द्धन देवेन्द्रवन्दितेन्दुशिखामणे ॥ १ ॥
पृच्छे भवन्तं भगवान् कार्तवीर्यस्य भूपतेः । महात्म्यं मन्त्रराजस्य विस्तरेण ब्रवीतु मे ॥ २ ॥
कार्तवीर्यमनोर्देवं विधानं वक्तुमर्हसि । सरहस्यं महापुण्यं श्रोतुमिच्छामि तच्चतः ॥ ३ ॥
ईश्वर उवाच ।

मृणु देवि महामन्त्रं विस्तरेणाखिलार्थदम् । चौरमारीविपचायां विशेषेणापकृन्तनम् ॥ ४ ॥
महद्भयकरं शीघ्रं राज्ञां विजयवर्धनम् । भजतां सर्वपापघ्नं सर्वसौख्यकरं परम् ॥ ५ ॥
सर्वसंपत्करं मन्त्रमुद्धरिष्येऽधुना प्रिये । इन्दो रुद्रार्णरूढोऽग्निः सवारोऽधेन्दुनादयुक् ॥ ६ ॥
तन्मन्त्रबीजं मुनिभिर्गदितं चोभकारकम् । तस्य साधनेर्हामायाविन्दुनादैश्च सङ्गमम् ॥ ७ ॥
इच्छन्त्येके महात्मानो लोकैवश्याभिकाङ्क्षिणः । तस्य साधनेर्दाबिन्दुयुक्तस्य परमेश्वरि ॥ ८ ॥
इच्छन्त्यन्ये महात्मानो भौतिकेन समागमम् । (तस्य साधनेर्धैतिकार्थचन्द्रेण च समागमम् ॥ ९ ॥
इच्छन्त्यन्ये सुयारुसिद्धिकामा देवि महर्षयः ।) इत्थं स्वरूपां तद्वीजं समुद्भृत्य च मानवः ॥ १० ॥
द्वितीयमुद्धरेद्वीजं सर्वशत्रुविनाशनम् । द्वितीयबीजं वक्ष्यामि प्रतिलोमेन सुन्दरि ॥ ११ ॥
सूर्योद्दिशतिवर्षस्तु तत्तृतीयं त्रिमूर्तिना । संपुङ्गं चार्धशशिना नादेन च पुनः प्रिये ॥ १२ ॥
सेन्द्रं षष्ठं द्वितीयास्तु प्रतिलोमेन मायया । नादेन विन्दुना युक्तं तृतीयं लोकवन्द्यम् ॥ १३ ॥
तृतीयं प्रथमात् तस्मात् चतुर्थेन चतुर्थकम् । वामकर्णेन्दुनादेन प्रोक्तं संस्तम्भनं चयात् ॥ १४ ॥
मुखवृत्तं विन्दुनादसंपुङ्गं परमेश्वरि । पञ्चमं च महावीजं क्षयादाकृष्टिकारकम् ॥ १५ ॥
व्योमाधेन्द्रप्रिदेव्या च युक्तं षष्ठं समीरितम् । उद्धरेत् सप्तमं च क्रौं विन्दुत्थं विन्दुवाहिनां ॥ १६ ॥

१ 'ससेवते' ख पाठ । २ 'भगवन्' क ग पाठ । ३ 'चै.राकर्षणकाक्षिण' ख पाठ । ४ 'सूर्योद्दिशतिवर्षस्तु च द्विदेव्यधेचन्द्रकं । विदित चोद्धरिष्यामि तृतीय बीजमुत्तमम् । ख पाठ । ५ 'संसक्त' क ग पाठ । ६ 'ममीरयेन्' ग पाठ । ७ 'विन्दुनादिना' ख पाठ ।

वर्गान् च संयुक्तपद्यं युनिमिः स्पृशम् । ईंक्षद् च कर्तव्यार्तिनामन्युक्त्वा नतिं वदेत् ॥ १७ ॥
 विद्युत्वाः स्पृशो मन्त्रनागादिभूमिभिः स्पृशः । एकानविगुत्वाः स्याद्विनागे योऽ माष्यते ॥ १८ ॥
 कर्तव्यार्तिनामन्युक्त्वा नतिं वदेत् ॥

इति ॥ अर्द्धं रेणुः, न इत्योः उच्चारणोऽप्युक्तं पञ्चाङ्गोऽपि पञ्चात्मनाहृतः । यथा, पुण्यात् प्रतिनिती-
 नेति स्वयमुक्त्यादवाप्यादात् । इन्द्रुः महात्मन्नादा प्रतिगमेनेकादश्याः पञ्चाङ्गः । मन्त्रा उच्चारण-
 ङ्गः । अत्र तारगण्डेन केवलमश्वमेधोऽङ्गत्वात् उच्यते । अर्धेन्द्रादिभूमिनि स्वयमुक्त्यात् । अर्धेन्द्रार्थवत्त्वात् ।
 नाते विन्दुः । एतन्मन्त्रे भेदनात् तस्यैव—अत्र तच्छब्देन पञ्चाङ्गो गृह्यते सांख्येति स्वयमुक्त्यात् ।
 नद्यामाया ईकारः । तेन तद्भाज्यं प्रयोगस्वत्वेनास्य तन्मन्त्रे ईकारो योजनीय इत्यर्थः । पुनः प्रकाश-
 न्त्येनाह—नौतेक पञ्चाङ्गः, इकाङ्गत्वेन पञ्चाङ्गं योजनीय इत्यर्थः । द्वितीयादि—मन्त्रेणैकापद् प्रतिनि-
 नेन विनेनेन विद्युत्वात्वात् वाङ्मन्त्राः । तन्मन्त्रं नापृशति ननु तन्मन्त्रेण रेणुः । विन्दुर्वि-
 काः । अर्धेन्द्रादि इत्यादि प्राप्सन् । तेन श्रीं इति विद्वन् । द्वितीयाद् द्वितीयांजादप्युक्त्यात्
 प्रतिनिनेन षष्ठमर्धं पञ्चाङ्गम् । ननु महात्मनाहिनं, नापदा ईकारेण, नातेन विन्दुना च युक्त्येनैव कान-
 योऽहं । अयनात् अयनवीजान् पञ्चाङ्गान् एतानि जहाः । तस्मात्पञ्चाङ्गानुष्ठानेन रेणुं यान्ताहं उच्ची-
 रेणुं नातेन विन्दुना च युक्ते तेन नृं इति जाते । मुक्त्वृणनाद्यां विन्द्यादि प्राप्सन् । तेन श्रीं इति ।
 व्यान इकारः, अर्द्धं रेणुः देवी ईकारः, अर्धेन्द्रादि प्राप्सन् तेन नागावीजनुद्वृत्ते । श्रीं स्वयम् ।
 विन्दुः वेदन्तुपनमित्य तन्मन्त्रेणैकापद्यात् । तथा च श्रुति—“अभ्युत्थानं ज्ञानं विन्दुः इति ।” तेन,
 महात्मनाहं अर्धेन्द्रं गृह्यते । वही रेणुः । कल्पेन चतुर्ध्वजे ईकारेण युक्तः । विन्दुनाही प्राप्सत्,
 तेन श्रीं इत्युद्वृत्ते । ईंक्षद् स्वयं । कर्तव्यार्तिनामन्युक्त्वात् । नतिं वदेत् । तथा—

नक्षत्रात् पुगं श्रांतीं युनिनिर्भूमिगम्बिके । दत्तात्रेय आदिद्वन्द्वोऽप्युद्वस मनोः स्पृशम् ॥ २० ॥

देवता चाहुनो नाम कर्तव्यार्तिपदादिकः । मूलवीजैः स्वगतैः कृत्वा पञ्चाङ्गं मुधीः ॥ २१ ॥

शान्त्यां द्वितीयमन्त्रसंयुताभ्यां शान्त्यां तृतीयमन्त्रसंयुताभ्याम् ।

शान्त्यां च षष्ठमन्त्रसंयुताभ्यां शान्त्यां तथा द्वादशसंयुताभ्यां ॥ २२ ॥

शान्त्यां च वर्णविनशाद्विगम्बिकानि कृत्वाप्यविगम्बिकैः ।

संयुतासंयुताभ्यां संयुताभ्यां कर्तव्यार्तिपदादिभिरुच्यते ॥ २३ ॥

द्वितीयमन्त्रे आ । तृतीयमन्त्रे ई । षष्ठमन्त्रे ऊ । द्वादशमन्त्रे ऐ । एतद्वाक्यैस्त्वयं । तथा—

इदं तन्मन्त्रमननगुणसदृशमोक्षानुसङ्गालये । मूर्धनि तुङ्गकस्युत्थितोचननासासकण्ठकादौ च ॥ २४ ॥

तदुच्यते इति प्रथमं तन्मन्त्रमननगुणसदृशमोक्षानुसङ्गालये । मूर्धनि तुङ्गकस्युत्थितोचननासासकण्ठकादौ च ॥ २४ ॥
 तदुच्यते इति प्रथमं तन्मन्त्रमननगुणसदृशमोक्षानुसङ्गालये । मूर्धनि तुङ्गकस्युत्थितोचननासासकण्ठकादौ च ॥ २४ ॥
 तदुच्यते इति प्रथमं तन्मन्त्रमननगुणसदृशमोक्षानुसङ्गालये । मूर्धनि तुङ्गकस्युत्थितोचननासासकण्ठकादौ च ॥ २४ ॥

अभ्यान् सर्वेनान् प्रकाशितस्तुः प्रयोगोऽप्युच्यते ।

स्वयं च कर्तव्यार्तिपदादिभिरुच्यते ।

१. इति विन्दुः विन्दुः । २. 'नक्षत्रात्पुगं श्रांतीं युनिनिर्भूमिगम्बिके' च पठः । ३. 'दत्तात्रेय' च पठः ।

नानाकल्पविभूषितः करसहस्रार्धाचवाणामनो

वाणाचार्यमहस्रवाङ्मुरानिशं भुवन्नमो नः प्रभुः ॥ २७ ॥

मत्तदीपकनाथः सवित्तसमरुचिः सर्वदुष्टान्तको नः

पायादञ्जायताक्षो रथवरनिलयः स्थूलकायोऽतिभीमः ।

चापान्तेषु त्रिलोकीं करधृतधनुषां निखनैस्त्रासयन् यः

म श्रीमान् कार्तवीर्यो निखिलनृपनताङ्गधम्बुजः चिप्रकारी ॥ २८ ॥

एवं सरोन्नित्यमतीव भक्त्या ममर्चयेद् ईहयवंशनाथम् ।

गन्धादिभिवैष्णवपीठमध्ये स्वीयाङ्गमूर्त्यैकशङ्खियुक्त्म् ॥ २९ ॥

तस्माङ्गमूर्तयः पञ्च स्फटिकाभा मनोरमाः । खड्गचर्मधरा वीराः सर्वाभरणभूषिताः ॥ ३० ॥

बाणवाणासनधरा मूर्तयो रङ्गरोचिषः । सर्वाभरणमंपुङ्गा ध्येयाः सर्वममृदये ॥ ३१ ॥

चौरमार्यरिसुरारिपदाद्यान् दिक्षु तन्मदविभञ्जनकारुष्यान् ।

दुष्टदुःखदुरितामयाधानाह्वयानमियजेच्च विदिक्षु ॥ ३२ ॥

चेमङ्करी वर्यकरी श्रीकरी च यशस्करी । आयुष्करी तथा प्रज्ञाकरी विद्याकरी तथा ॥ ३३ ॥

धनङ्करी च पूर्वादिदिक्षु पूज्याः सितप्रभाः । ॥

वरदान्मुञ्जलमत्करा रङ्गांशुकहारद्वण्डलोल्लसिताः ।

ईहयनाथमनोज्ञा ध्येयाः सौन्दर्यलालिताः प्रमदाः ॥ ३४ ॥

लोकेशाद्यां बहिः पूज्या गन्धपुष्पाक्षतादिभिः । षोडशैरुपचारैस्तु पूजयेद्यो दिने दिने ॥ ३५ ॥

कार्तवीर्यं महावीर्यं परिचारप्रियं श्रद्धम् । सर्वान् कामानवाप्येह प्राप्यते हरिमन्दिरम् ॥ ३६ ॥

एवं यः पूजयित्वा दिनमनु विधिर्नैवाप्नुना मधुसूत्यं

जप्याद्भक्त्या स विन्याद् बलधनबलशौर्यैर्धुरारोग्यविधाः ।

श्रीमेषाकान्तिपुष्टीर्धृतिमतिवचमां भाजनं स्वाश्रोत्रै-

नरीभिः पूजितः स्यादनुगतधुवनश्चाप्रधृष्यश्च लोकैः ॥ ३७ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्वादियोगपीठन्यासान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि द्वा-
त्रेयञ्चपये नमः । मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये श्रीकार्तवीर्याङ्गुनाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य,
मम सर्वाभीष्टसिद्धये जपे विनियोगः इति कृताञ्जलिरक्त्वा, मूलमन्त्रेण करधोर्व्यापकं विन्यस्य, फाञ्जां
हृदयाय नम । फाञ्जां शिरसे स्वाहा । ऊँ ह्रीं शिखायै वषट् । क्रौञ्चै कवचाय हुं । हुंफट् अस्त्राय फट् ॥
इति पञ्चाङ्गमन्त्रानङ्गुष्टादिकनिष्ठान्तास्वङ्गुलीषु विन्यस्य, नेत्ररहितेषु हृदयाद्यस्त्रान्तेषु पञ्चाङ्गेषु च विन्यस्य,
ऊँकार्तवीर्याङ्गुनाय नम इति सर्वाङ्गै व्यापकं कृत्वा, हृदये ऊँफाँऊँ नमः । उदरे ऊँञ्जाँऊँ । नामौ
ऊँफाँऊँ । जघने ऊँभ्रूँऊँ । गुह्ये ऊँआँऊँ । पादयोः ऊँह्रीँऊँ । ऊँवौँ ऊँकौँऊँ । जानुनोः ऊँध्रीँऊँ ।

जह्वयो उँहुओं । मूर्ध्नि उँफ्टुओं । शिलाया उँका नमः । भूमध्ये उँतं नमः । ध्रुवो. उँवो० ।
 नेत्रयो उँयो नमः । नासया उँजु नमः । मुखे उँना नमः । कण्ठे उँयं नमः । दन्तयाहो उँनं नमः । घामयाहो
 उँमं नमः । इति विन्ध्यस्य, ध्यानपाठस्यपूजान्ते प्रागुक्तं वैष्णव पीठमन्थर्यं, तत्र देवमावाहाङ्गाचान्तं प्राग्वत् ह-
 त्वाष्टदलेषु देवाप्रादिप्रादक्षिण्येन दिग्दलेषु—चौरमदविभञ्जनाय नमः । मारामदविभञ्जनाय० । शरिमदविभञ्ज-
 नाय० । सुरारिमदविभञ्जनाय० । विदिग्दलेषु—दुष्टमदविभञ्जनाय नमः । दुःखमदविभञ्जनाय० । दुरिमदविभञ्ज-
 नाय० । आमयमदविभञ्जनाय० । इति संपूज्य, दलाप्रेषु—उँत्तेमद्वर्यं नमः । वद्यकर्यं० । धीकर्यं० ।
 यशस्कर्यं० । आपुकर्यं० । प्रज्ञाकर्यं० । विद्याकर्यं० । धनकर्यं० इति देवाप्रादिप्रादक्षिण्येन संपूज्य,
 तद्बुद्धिधत्तुम्ने प्रायश्चोक्तपाठान्दन्वयाण्ये च संपूज्य धूपदीपादिसर्वं प्राग्वत् कुर्यादिति । तथा—

इत्यं ध्यात्वा मन्त्रवर्यं प्रजप्य लक्षाष्टश्या मन्त्रवित्त प्राप्तदीचः ।

नदास्तीरे गुर्वनुज्ञानुपूर्वं पश्चात् कुर्याच्चोरोपीठाप्रयोगान् ॥ ३८ ॥

कुम्भोदकासिद्धतनुः प्रजप्य मन्त्रेण होमं प्रकरोति मन्त्री ।

पयोन्धशामौ तिलतण्डुलैर्वा दद्यात्प्रमानं सपृथैव मन्त्री ॥ ३९ ॥

इति । एष लक्षणप हतवृणपत् । कलावैतन्तुगुणजप. कार्य । इति प्राग्गतपदं सधावत्कुर्यादिति । तथा—

(एवं मिद्धमनुर्नरः सुविहितान् कुर्यात् प्रयोगान् प्रिये)

वश्यादीन् विधिवद्विशिष्टचरितभौरापहत्यं भृशम् ।

दृष्टानामपि वक्ष्यमाणविधिना मर्हन्तेस्तपैव—

ध्यानैर्मन्त्रविशेषकैश्च मतिमान् गुर्वाज्ञया तत्परः ॥ ४० ॥

लिखेदष्टल पत्रं कर्णिकाकेमरोम्भजलम् । वृत्तं बहिर्भूपुराङ्गं वज्राष्टकविभूषितम् ॥ ४१ ॥

तद्दीप्तं कर्णिकामध्ये साध्याख्याकर्मसपुतम् । लिखेत् सपीरबीजं च सहतारगतं प्रिये ॥ ४२ ॥

सवागमं च पूर्वादिपत्रेषु निलिखेत्ततः । सर्वमन्तानि बीजानि शिष्टार्णान्तरालके ॥ ४३ ॥

केसरेषु स्वरान्मवर्णयुक्तान् समर्पयेत् । वृत्तं प्रवेष्टयेद्द्वयैः क्रादिभिरचोम्भवर्जितैः ॥ ४३ ॥

भूमिकोलचतुष्केऽथ भूतवर्णान् समर्पयेत् । संस्थाप्य विधिवत् प्रात्रः कलशं सम्यगर्चयेत् ॥ ४५ ॥

तोषामिषेकः कर्षव्यो नृणाभीहितसिद्धये । वन्ध्याया पुत्रमप्राप्त्यै दीचावै (वशासे) चापुषे तथा ॥ ४६ ॥

घनार्थं रोगनाशाय चोरशान्त्यै विशेषतः । वश्याय च हितार्थं बर्कसिद्धयै चाण्डिष्यमिद्धये ॥ ४७ ॥

तद्यत्रारूढकुम्भाम्बुनामिषिक्लृप्तं सुन्दरि । किं न सिध्यति लोकेऽसिन् कामिना मनसेऽप्यितम् ॥ ४८ ॥

तद्यत्रस्यापनाद्राज्यं आमं पुरमयापि वा । रचयेच्चाभितोऽरिभ्यो मन्त्रः रोगविषादितः ॥ ४९ ॥

(सर्वभूतादिमंत्रात्मकृदेवभगनन्दिनि ।) न प्रकारं हि मूर्खीय स्तेनाय पिशुनाय च ॥ ५० ॥

गुरुप्रियाय धीराय दवाय शुद्धचेतसे । ईर्ष्याद्विषविहीनाय देयं स्वाचारशालिने ॥ ५१ ॥

हिंमारातान् दृष्टविज्ञान् द्वेषयैव परस्परम् । कर्षयेद्दामयेच्चौरान् दमयेच्च ज्वरादिकान् ॥ ५२ ॥

१ 'लिखेत्' स पाठ । २ 'व विद्यो' पाठस्य' स पाठ । ३ 'महते तथा । प्रकाशयतेतच्छ हि मन्त्र च परमेश्वरि । मोहयेत्
 चोमपेप्रम्यो माभेष्वाटयेदते' । एतेन वशयेत् किञ्च देवेषु परस्परम्' स पाठोऽधिकः ।

तत्तद्बीजार्षणाद् देवि चिभ्रं सिध्यन्ति मन्त्रिणः । बहुनोत्रेन किं देवि मन्त्रोऽप्यमखिलार्थदः ॥५३॥

इति ॥ अर्थः— यथोद्भूतस्य मण्डलकमलं कृत्वा, तद्द्विदृष्टं तद्द्विदृष्टव्यञ्जकं चतुरलं च कृत्वा, तत्कालिकायां ससाध्यं कार्त्तवीर्यबीजं यमिति घायुबीजं यागमयं च प्रणवोदरे विलिख्य, तत्केसरेषु द्वन्द्वश स्वरान् शपसह इति घण्टाकैकशो द्विरावृत्त्या विलिख्य, पूर्वादिदलेषु द्वितीयबीजादिह्रुंयी-जान्तानि अष्टौ बीजानि प्रतिदलमेकैकशो विलिख्य, अन्तिमदल पय फट्कारं (विलिख्यावाशिष्टानवान्तराले विलिख्य, तद्द्विदृष्टद्वयं कृत्वा तद्) न्तरालबीज्यां ककारादिसकारान्तैः शपसहयजितैरावेष्ट्य, चतुरस्रस्य कोणचतुष्टये तत्तत्कार्योपयोगिनो भूतघणान् दश दश विलिख्य, तत्र दीशोक्तापिघना कुम्भं संस्थाप्य, तत्र देवमाघाद्य साङ्गं सायरणं संपूज्य, मूलमष्टोत्तरसहस्रं तत्कुम्भं स्पृश्यापित्वा तत्कुम्भजलेनाभिपेकादुक्तफलासिद्धिर्भवतीति ॥ भूतघर्षास्तु-शान्तौ (श्शुभ्रोग्रमदधभवस इति जलघर्षां दश लेख्याः । व-श्याकर्षणे तु ईर्ष्यलुब्धयफरत्त इत्यप्रिघर्षां दश लेख्या । स्तम्भेने उज्जोग्रजडदयतल इति भूमिघर्षां दश लेख्या । उष्णाने अग्नापेकचटतपय इति घायुघर्षां) दश लेख्या । विद्वधपमारणयोः लुब्धं-उग्रजलमशह इत्याकाशघर्षां दश लेख्या इति । (अथ भूतघर्षणलेखनप्रकारस्तु आग्नेयकोलादारभ्य प्रादाक्षेप्येन चतुर्षु कोणेषु द्विप्रक्रमेण विभज्य दशघर्षणांशुलेदिनि संप्रदायः) । तथा—

कृतवीर्यात्मजस्याथ मन्त्रभेदान् हि मन्त्रिणः । हिताय देवि वक्ष्यामि दशधैकोऽपि विद्यते ॥५४॥

कार्त्तवीर्यस्य मन्त्राणामृपिकेः स्मृतः पुरा । दत्तात्रेयो महाप्राज्ञः साक्षात्तारायणांशजः ॥ ५५ ॥

देवता च स्वयं प्रोक्तो मन्त्रभेदेषु सुन्दरि । अमौ चक्रहरेरंशादुत्पन्नो ईहयान्वये ॥ ५६ ॥

आज्ञया देवदेवस्य सर्वदुष्टप्रशान्तये । यस्मिन् गर्जति दैत्येन्द्रस्त्रीणां गर्भा बलाद्गृशम् ॥ ५७ ॥

प्रच्यवन्ति स चक्राल्यो हरिरामौ चिर्त्वा स्वयम् । कृतवीर्यस्य भार्यायां माहिम्त्यां पुरोत्तमे ॥५८॥

रेवातीरे समुत्पन्नो नास्त्राजुन इतीरितः । दत्तात्रेयात् प्राप्तविषस्तत्प्रियम् द्विजप्रियः ॥ ५९ ॥

राजराजो महातेजाः सहस्रकिरणोपमः । सहस्रबाहुर्दोदण्डः स विष्णोरंशसंभवः ॥ ६० ॥

शीघ्रगामी महावीर्यः सर्वदुष्टान्तकः प्रभुः । सर्वदा सर्वदुष्टमः पुरम्यो बहुरूपवान् ॥ ६१ ॥

सप्तद्वीपवतीं पृथ्वीं तपोबलपराक्रमैः । दमयन् सर्वदुष्टान् यो ररच स हरिः स्वयम् ॥ ६२ ॥

एकस्य मूलमन्त्रस्य दशधास्य महात्मनः । कार्त्तवीर्यस्य वक्ष्यामि भेदांश्च मृणु सुन्दरि ॥ ६३ ॥

छन्दोभेदांश्च देवेशि ध्यानभेदांश्च तच्चतः । कार्त्तस्यादौ तस्य मूलं जपेत् सर्वार्थसिद्धये ॥ ६४ ॥

दशाक्षरविधानेन अवशिष्टाक्षरान् प्रिये । मूलबीजं च चाष्टुएटाबीजयुक्तं नवाक्षरम् ॥ ६५ ॥

जपेत् संस्तम्भनायाशु चोराणां वसुहारिणाम् । मूलेन सह मन्त्रशुशीजं देवि नवाक्षरम् ॥ ६६ ॥

प्रजपेन्नरनारीणां नृपाणां मोहनाय च । स्वमूलं चैव रावार्थमाहितं तु नवाक्षरम् ॥ ६७ ॥

(आमणोच्चाटनद्वेषमारणाय जपेद्दुषः । मन्त्री स्वमूलं मापायबीजयुक्तं नवाक्षरम् ॥ ६८ ॥

पापक्षयाय वरयाय मोहनाय शुभाय च । स्वमूलं पाशबीजेन युक्तं देवि नवाक्षरम् ॥ ६९ ॥

आकर्षणाय चोराणां चिभ्रं देवि न संशयः । (स्वमूलं मायया चैव सहितं तु नवाक्षरम् ॥ ७० ॥

उच्चाटयेद्युष्टानां हिंसापैशुन्यचेतसाम् । स्वबीजं पाशबीजेन सहितं तु नवाक्षरम् ॥ ७१ ॥

अन्नदानैर्द्विजान् भक्त्या प्रीणयेत् सर्वकर्मसु । वस्त्रार्थैर्वत्माहितवित् प्रारभेत् मर्यकर्म च ॥ ८८ ॥
 विप्राणां वचनैः कुर्यात् कर्माणि कमलोक्षये । मितसर्पपहोमेन मारयेत्प्रिष्ठमान्मनः ॥ ८९ ॥
 कार्पासलशुनारैर्द्विपशुदलैस्तथा । कनकैर्होमयेचौरान् स्तम्भयेन्मोहयेत् तथा ॥ ९० ॥
 विभीतजैः स्वादिरोत्थैः समिद्धिश्चाटयेच्चिरम् । निम्बैर्विद्रेपयेन्मन्त्री चाकर्षेन्मधुरत्रयैः ॥ ९१ ॥
 नीलोत्पलैश्च वशयेत् तत्त्वणाद्भुवनत्रयम् । पद्मैः साज्यैः श्रिये होमः स्यात् तथा सुमहान् वशः ॥ ९२ ॥
 तिलहोमेन पापानि व्यपेहेद् गोघृतेन वा । तिलतण्डुललोणाञ्जलाजमिद्वार्थमिश्रितैः ॥ ९३ ॥
 मधुराङ्गैर्हुनेदेतैर्वश्याथ च तत्त्वणात् । लोणैश्च सर्ववर्णानां वश्याथै पावके हुनेत् ॥ ९४ ॥
 सर्पासिद्ध्यै च दूर्वाभिः पयोभिश्च तथायुपे । लक्ष्म्यै दूर्वामृताह्वापामार्गार्कममिदादिभिः ॥ ९५ ॥
 होमो रोगविघ्नकथं ग्रहशान्त्यै तथायुपे । बटोटुम्बरविन्वानां समिद्धिरभिट्दये ॥ ९६ ॥
 हुनेद्दनाप्तये वापि चौराज्याङ्गैर्विशेषतः । केवलेनैव पयसा हुनेद्गोकुलवृद्धये ॥ ९७ ॥
 ब्रह्मवृक्षमामिद्धिश्च ब्रह्मवर्चःसमृद्धये । अश्वत्थैर्मनसः शान्त्यै प्लवैः सन्ततिवृद्धये ॥ ९८ ॥
 भूतशान्त्यै गुग्गुलुभिः स्त्रीवश्याय प्रियङ्गुभिः । पुष्पैर्हुनेश्च वस्त्रार्थो तत्त्वङ्गर्मनोहरैः ॥ ९९ ॥
 शालिहोमेन भूमान् स्यादक्षरस्मादिमान् भवेत् । गोरोचनागोमयाभ्यां सेनायाः स्तम्भनं भवेत् ॥ १०० ॥
 होमेन देवि शश्यां गोमूत्रेण विशेषतः । कार्पासगृध्रमादिपादपांसुविमिश्रितैः ॥ १०१ ॥
 चौरवृक्षममिद्धिश्च हुनेन्निशि निशातपीः । अङ्गनाशाय चौराणां विद्रेष्टी मारणाय च ॥ १०२ ॥
 मर्पनिर्मोककनकमिद्वार्थैर्हवनक्रिया । लवणैः सह चौराणां कुलनाशाय तद्भवेत् ॥ १०३ ॥

सर्पनिर्मोकः सर्पमुह्रतयर् ।

तर्पयेच्च दशांशेन शुद्धतोयेन नित्यशः । हुतसंग्या च माहसं महस्रादयुतान्तका ॥ १०४ ॥
 लघुगौरवकार्येषु विचार्य निपुणश्चरेत् । पुष्पहोमः प्रयोगोर्कैर्द्रव्यैः साज्यैर्विधीयते ॥ १०५ ॥
 रोगशान्त्यायुपे तद्दृश्ययाय मधुरैः सह । मारणद्रेपणोच्चाटस्तंभमोहनकर्मसु ॥ १०६ ॥
 तीक्ष्णतैलपुतैर्द्रव्यैर्माहिष्याज्यपुतैस्तथा । पयष्टविषयुक्त्रैर्वा चरेत् कर्माग्न्या गुरोः ॥ १०७ ॥
 एवं पद्मकर्म संप्रोक्तं मनुनानेन सुन्दरि । हिताय मन्त्रिणां सम्यग् ईदृयाधिपतेर्विभोः ॥ १०८ ॥
 मन्त्रसिद्धस्य सिध्यन्ति कर्माण्येतानि तत्त्वतः । यस्यासिद्धो मनुहोमात् म पुमान्नाचरेत् क्रियाम् ॥ १०९ ॥
 न सिध्यति ह्यसिद्धस्य कर्णोक्तं कर्मणां फलम् । सदा वैदिकजज्ञस्य शुद्धस्य ब्राह्मणस्य च ॥ ११० ॥
 न्यायागतमनोः किञ्चित् क्रियास्यापि प्रसिध्यति । तस्मात् सदाचारवता गुरुभक्तेन सुन्दरि ॥ १११ ॥
 जज्ञव्यो मन्त्रवीर्यो हि पुरुषेण मनुजमः । रचितं पुरराष्ट्रदीन् स्त्रीवालादीन् स मन्त्रवित् ॥ ११२ ॥
 गोब्राह्मणवरांश्चापि स्वात्मानं च विशेषतः । कुर्यात् प्रयोगान् त्रिधिवन्मारणादीनि मिये ॥ ११३ ॥
 सर्वथा चौरजातीनां मारणात्प्रान्ति पातकम् । यदि स्यात् प्राणिहनना न्यायमेतेन नाशयेत् ॥ ११४ ॥

अन्नगोभूमिदानाद्यैराज्यहोमैश्च मन्त्रवित् । व्यपोहैचौरहत्यायं प्राणायामजपादिभिः ॥ ११५ ॥
 जपेच्च देवीं गायत्रीं सर्वपापापनुत्तये । सहस्रं नित्यशो देवीं सर्वैरचार्यमात्मनः ॥ ११६ ॥
 गायत्रीं जपमानस्य द्विजातेः संयत्तात्मनः । किममाध्यं प्रयोगेषु वैदिकेषु विशेषतः ॥ ११७ ॥
 गायत्रीजापकं भक्त्या ब्राह्मणं सुसमाहितम् । न स्पृशन्ति महात्मानं पापहत्यादयोऽपि च ॥ ११८ ॥
 किमु भूतादयः सर्वे घोरा रुधिरभोजनाः । तस्माज्जपेच्च गायत्रीं प्रयोगादौ समाहितः ॥ ११९ ॥
 प्रयोगान्ते च गायत्रीं नियतः सर्वकर्मणि । अन्धानपि प्रवक्ष्यामि मन्त्रान् क्षिप्रप्रसाधकान् ॥ १२० ॥
 कृतवीर्यात्मजसात्मभूतान् देवि शृणुष्व तान् । यैः कुर्युः पुरराष्ट्राणां रक्षयं मिद्धमन्त्रिणः ॥ १२१ ॥
 मन्त्रैर्लोसैरपि भवेद्द्रोभिश्च जलादिभिः । ताराश्रिजाययोर्मध्ये नमः कार्ताचरान् वदेत् ॥ १२२ ॥
 वीर्यार्जुनाय हुंफट् च ऋष्याद्याश्च पुरोदिताः । चतुर्दशाक्षौ मन्त्रोऽपमनेनाङ्गं ममाचरेत् ॥ १२३ ॥
 तार प्रणय । आग्नेजाया स्वाहाकार । जुगममन्यत् ।

तारणे नतिना सप्तवर्णैर्मस्रठद्रवैः । कुर्यात् पञ्चाङ्गकं मन्त्री ध्यायेत् पूर्वोक्तमार्गतः ॥ १२४ ॥
 ओं हृदयं । नम शिर । कार्तावीर्यार्जुनाय शिष्या । हुंफट् क्वच । स्वाहा अक्षम् ।
 नमोऽन्ते कार्तपोः पूर्वं स्याच्चैन्नगवते पदम् । तदाष्टादशवर्णः स्यान्मनुरेप मन्तमः ॥ १२५ ॥
 “ओं नमो भगवते कार्तावीर्यार्जुनाय हुंफट् स्वाहा” इति ।

मूलमन्त्रेण पञ्चाङ्गं कुर्यात् पूर्ववदेव तु । सतारनतिर्नव स्यात् तदा हृदयमम्बिके ॥ १२६ ॥
 ओं नम हृदय । भगवते शिर । सप्तमि शिखा । द्वाभ्या कवचं । द्वाभ्यामखं । ध्यानं पूर्वोक्तमेव ।
 यन्त्र लिखेच्च चौराणां भारणादिषु मन्त्रवित् । पट्टोष्णमध्ये तद्ग्रीजं लिखेत् कोष्णपट्टचरम् ॥ १२७ ॥
 लिखेच्च द्वादशदले शिष्टान् न द्वादशाक्षरान् । स्वरवेष्टितपट्टकोषं कादिभिर्वृत्तपञ्चकम् ॥ १२८ ॥
 भूताक्षरद्विःकोषं भूतमण्डलवेष्टितम् । तच्चकार्यवशाद् देवि तचन्मण्डलमासिखेत् ॥ १२९ ॥
 ताले च फलके कुट्टमूले चोरकृते विले । विलिखेत् सर्वसपत्न्यै चौराणां स्तम्भनाय च ॥ १३० ॥
 एतद्यन्त्रं मन्त्रजप्तं स्यापितं यत्र कुत्रचित् । मयानि न भ्रन्त्यत्र देशे देव्यस्तिलानि च ॥ १३१ ॥
 ताले तालपत्रे ॥ अष्टैतद्यन्त्ररचनाप्रकारः—द्वादशदलं पद्म विरच्य, तत्कर्णिकायां वृत्तद्वयधीतं पट्टकोषं
 कृत्वा तन्मध्ये कार्तावीर्याङ्गं ससाध्य विलिख्य, पट्टु कोष्णेषु मूलमन्त्रस्य “ओंनमो भगवते” इति षडक्ष-
 रान् भविन्दून् विलिख्य, पट्टकोष्णाद्विर्वृत्तद्वयान्तराले षोडशस्वरैरावेष्ट्य, द्वादशदलेषु शिष्टद्वादशवर्णान्
 सविन्दून् विलिख्य, प्राग्ब्रह्मकार्याण्यपयोगीनि भूताक्षराणि चतुस्त्रकोष्णेषु विलिख्य तद्वद्विस्तत्तद्भूतमण्डलं
 विलिखेत्, उक्तफलमिद्विर्मवति ॥ तथा मन्त्रान्तरम्—

महावीर्यमनुनाम कार्तावीर्यस्य वचपते । सरणादपि नश्यन्ति तस्य चौरकृत्तादयः ॥ १३२ ॥
 नमो भगवते प्रोच्य श्रीकार्तार्यान् समुद्धरेत् । वीर्यार्जुनापेति ततः सर्वदुष्टान्तकाय च ॥ १३३ ॥
 तपोयलपदस्यान्ते पराक्रमवितीरयेत् । परिपालितमद्गदीपाय सर्वपद ततः ॥ १३४ ॥
 राजन्यचूडामणये महाशक्तिमते तथा । महत्सदलनायान्ते हुंफटित्युचरेदिदम् ॥ १३५ ॥

चतुष्पट्यक्षरो मन्त्रो वाञ्छितार्थप्रसाधकः । ॥

अयमपि मन्त्रः प्रणवादिरिति शेषः । चतुष्पट्यक्षर इत्यायुक्त्वात् ।

ऋष्याद्याश्च हुताद्याश्च पूर्वोक्तास्तु स्मृताः श्रिये । जपश्चायुतसंख्यः स्याच्छन्दोऽस्य त्रिष्टुबुच्यते ॥ १३६ ॥

राजन्यचक्रयुतवर्ति च वीरशूरमाहिष्मतीपतिपदैश्च चतुर्थियुक्तैः ।

रेवाम्बुलीलापरिवृत्त-पदेन कारामेहप्रवाधितदशास्य-पदेन चाङ्गम् ॥ १३७ ॥

राजन्यचक्रवर्तिने इत् । घोराय शिष्टः । शत्रवाय शिखा । माहिष्मतोपतये कवचं । रेवाम्बुलीलापरिवृत्ताय नेत्रं । कारामेहप्रवाधितदशास्याय अस्त्रं । तथा—

एवं कृता पठङ्गं नृपकुलतिलकं कार्तवीर्यं महान्तं

ध्यायेद्रेवातटस्थं युवतिभिरभितः क्रीडमानं मदान्धम् ।

मज्जन्तं नम्ररूपं प्रमुदितमनसं लोलरङ्गायताचं

हस्ताञ्जैः स्वैः सहस्रैर्भृशपरिवितर्तं रुध्यमानं जलौघान् ॥ १३८ ॥

एवं ध्याता जपेन्मन्त्री मन्त्रवर्षमनुत्तमम् । सर्वार्थसिद्धौ सम्पक् च वरयायाशु विशेषतः ॥ १३९ ॥

जले भयं यदि स्याच्चैत तदैवं संसरेद् बुधः । अन्यथा वच्यते ध्यानं राजपैश्वर्यसमृद्धये ॥ १४० ॥

माहिष्मत्यां महात्मा कनकमणिगणालङ्कृताङ्गं मभाया-

भासीनं मन्त्रमध्ये रविरुच्चिनिलसद्रत्नपीठे प्रसन्नम् ।

ध्यायेत् स्वैर्बाहुदण्डैर्धृतशरनिकरेष्वासवर्माभिपाश-

श्रासाद्यैः सर्वसिद्धौ सकलदुरितचौरापहत्यै च लक्ष्म्यै ॥ १४१ ॥

परचक्रमये प्राप्ते तावद्ब्राह्मो महात्मनः । अथवा वच्यते ध्यानं रक्षायै वाशु सर्वदा ॥ १४२ ॥

दशशतहययुतरथवरनिलयं त्रैलोक्यशमीषण्यं ध्यायेत् ।

मध्याह्नार्कममानं गर्जनतस्तर्जयन्तं परबलान् ॥ १४३ ॥

दोर्दण्डमण्डलैरायुधमण्डलान् आचिपन्तमाशुचरम् ।

कुण्डलमण्डितगण्डं खण्डितसर्वाभिरण्डलं मन्त्री ॥ १४४ ॥

नानायुधनिकरधरैः पदातिभिर्वेष्टितं तथा रथिभिः ।

अभितो गजयुथयुतैर्हयसादिभिरुन्वयैश्च पच्यङ्गैः ॥ १४५ ॥

ध्याता यो वै मन्त्रमिति प्राद्मुखो जपेन्नियतः ।

स तु सकलवाञ्छितार्थान्मासेन लभेदयन्नवानपि च ॥ १४६ ॥

यन्त्रं चासोल्लिखेद् देवि सर्वकामार्थसिद्धये । आदौ चतुर्दलं पद्मं लिखेदष्टदल ततः ॥ १४७ ॥

तद्वहिः षोडशदलं द्वात्रिंशच्चद्विर्दलम् । कर्णिकायां लिखेद्वीजं कार्तवीर्यस्य भूपतेः ॥ १४८ ॥

वेदादिनतिमध्यस्थं साध्यनाम च दिग्दले । दत्ताष्टके द्विशो लिख्यान्मन्त्राणां त्रिन्मुमुयुतान् ॥ १४६ ॥
 षोडशारदले लिख्यात् कामराजमनूत्तमम् । द्वात्रिंशत्दिदले तस्यानुष्ठुपर्णान् समालिखेत् ॥ १५० ॥
 एकैकशो चहिर्मालाभन्त्रेण तत्प्रयेष्येत् । तद्वहिः कादिभिर्नित प्रतिलोमानुलोमतः ॥ १५१ ॥
 कृष्णगुग्महारीजैश्चतुर्भिः पूजयेत् सुधाः । चतुर्दलान्तराले तु चूर्णंजुम्बुं पुनस्तथा ॥ १५२ ॥
 चूर्णं महावीजैः न्युदधु पुनस्तथा । पूषुवर्भुं महावीजैः सूर्यलूनु पुनस्तथा ॥ १५३ ॥
 शूपसूतं पुनर्पत्रमैतैर्वीजैः समाहितः । द्विराष्ट्रया लिखेद् देवि चहिर्वै भूतमण्डले ॥ १५४ ॥
 भूताक्षराणि विलिखेत् तत्तत्कार्यममाप्तये । एतद्यन्त्रस्य माहात्म्यं को नु जानाति पार्वति ॥ १५५ ॥
 किमु देवादयः सर्वे सुरासुरनमस्कृते । अहं जानामि त्रिण्युथ दत्तात्रेयश्च तद्गुरुः ॥ १५६ ॥
 प्रमाणमस्य देवेशि यथस्यासिलभूपतेः । तद्यन्त्रं मारकं वृष्ट्वा भीता भूतादिवैरिणः ॥ १५७ ॥
 चोररोगादयश्चापि प्रद्रवन्ति न संशयः । स्वर्णपत्रस्थितं यन्त्रमेतत् सर्वार्थदं क्षयात् ॥ १५८ ॥
 विश्वेश्वर्यमदं विश्वमोहन चोभकारकम् । राजते विलिखेद्येत्तद्वायुजलाभाय मन्त्रवित् ॥ १५९ ॥
 ताम्रे च सर्वरक्षायै फलके चाभ्यरेऽपि वा । भित्तौ वा सर्वरथाय भूर्जपत्रे समालिखेत् ॥ १६० ॥
 चन्दनागरुकपूररोचनासुगुणीकैः । लाक्षासृगमदाद्यैश्च विलिखेद् वर्यकर्मसु ॥ १६१ ॥
 लिखेद्वष्ट्रपिषेयाथ मारणादिषु कर्मसु । अष्टगन्धेन वा देवि गुर्वनुजापुरःसरम् ॥ १६२ ॥
 कारस्करस्य फलके तथा वैकडूतोद्भवे । अक्षजे चाथ पाषाणे शराने वा समाहितः ॥ १६३ ॥
 एतद्यन्त्रं न्याजाग्रस्य युध्यमानस्य शत्रुभिः । एतद् वृष्ट्वायः सर्वे प्रद्रवन्ति न संशयः ॥ १६४ ॥
 यत्र यत्र स्थितं यन्त्रं तत्र तत्र जयो भवेत् । नागाश्च नागकन्याश्च यन्त्रिण्यथ सुराङ्गनाः ॥ १६५ ॥
 नरनारीनुपगणा वृष्ट्वा तद्यन्त्रधारिणम् । आगत्य वृष्ट्वा मोहेन तस्मै दशुश्च वाञ्छितम् ॥ १६६ ॥
 तद्यन्त्रकलशामेकाद्वन्ध्या पुत्रं प्रसूयते । राजाभिपिक्तो भवति शत्रुनिर्घातवानपि ॥ १६७ ॥
 त्रैलोक्यमपि चानेन रक्षयेत् समाहितः । बहुना किमिहोक्तेन यन्त्रमेतदनुत्तमम् ॥ १६८ ॥
 सर्वकार्यार्थदं नृणां कुर्यान्मन्त्री विचक्षणः । ॥

इति ॥ अथैतद्व्यवहाराप्रकारः— तत्र प्रथमं चतुर्दलकमलं विनिष्य तद्वहिरष्टदले तद्वहिः षोडशदलं तद्द्वि-
 त्वात्रिंशदलम् इति कमलचतुष्टयं कृत्वा, तत्कार्यिकायां सप्तमं कार्त्तवीर्यवीजं विलिष्य, चतुर्दले—
 “ ॐ अमुकं मे यथमानय नम ” इति प्रतिदलं विलिखेत् । अत्र वशाभिःसुपलक्ष्यं स्तम्भय मोहय द्वेष-
 येत्यादि स्वेष्टकर्मपदं लिखेत् । ततोऽष्टदलेषु त्रिंशत्क्षरमूलमन्त्रस्य प्रणवमूलवीजनम-पदात्मकाक्षरचतुष्टयं
 विहाय द्वितीयवीजादि नाय नम इत्यन्तान् षोडशवर्णान् सविन्दून् द्विशो द्विशः प्रतिदलं विलिष्य, (तद्द-
 द्वि षोडशदलेषु प्रतिदलं कामराजमालोच्य तद्द्विद्विंशदलेषु एकैकशो चक्षयमाणानुष्ठुपर्णमन्त्रवर्णान् विलिष्य,)
 तद्द्विद्विंशदलान्तराले पूर्वोक्तवस्तुष्वर्थमालामन्त्रेण स्पृशेत्, तद्द्विद्विंशत्क्षरान्तरालगतवीर्यद्वयेऽन्तर्गतवीर्या

प्रतिलोमेन ककारादित्तकारान्तैर्बर्णैः सेवेष्ट्य, यद्दिर्गतवीध्यामनुलोमेन तैरेष बर्णैरावेष्ट्य, चतुर्दलस्यान्तरालचतुष्टये प्रमाणोक्तककारादिदकारान्तेष्वष्टाविंशतिर्बर्णेषु कथगोतयं बीजचतुष्टयमष्टदलान्तरालेषु (चटयगोतय-बीजाष्टकं, षोडशदलान्तरालेषु तपषगोतयं बीजाष्टकं यादिवगोतयं बीजाष्टकं च विलिप्य द्वाविंशद्दलान्तरालेषु पुन कादिद्धान्तानि अष्टाविंशतिबीजान्य)ष्टाविंशत्यन्तरालेषु प्रथमं विलिख्य, पुन' कथगोतयं बीजचतुष्टयं शिष्टान्तरालचतुष्टये लिखेत् । अत्र केचिदाष्यबीजचतुष्टयं चतुर्दलान्तरालेषु प्रथमं विलिख्य पुनस्त-दाद्यान्यष्टाविंशतिबीजान्यष्टादशान्तरालादिषु द्विरावृत्त्या लिखेदिति वदन्ति, नैतदस्मदाराध्यवरणसंमतम् । यथागुरूपदेशं लेख्यमिति । ततस्तद्ददिस्तत्कार्योपयोगिभूतमण्डलं विरच्य तत्र तत्तद्गताक्षराणि च प्रागु-क्तयुक्त्या लिखित्वा यथाविधि विनियुञ्जति, यथोक्तफलसिद्धिर्भवति ॥ तथा अनुष्टुभम् —

अनुष्टुच्यतेऽथास्य कार्तवीर्यस्य भूपतेः । एतत् सौम्यं च रौद्रं च सर्वकामफलप्रदम् ॥ १६६ ॥
कार्तवीर्यार्जुनो नाम राजा वाहुसहस्रभार्क । तस्यानुस्मरणादेव हृतं नष्टं च लभ्यते ॥ १७० ॥
स्वयं छन्दः स्मृतं पादैः सर्वैः पञ्चाङ्गकं भवेत् । अनुष्टुचस्ततो ध्यानविधिं वच्येऽधुना प्रिये ॥ १७१ ॥

कैलासाद्रिसमप्रभेभपतिपृष्ठस्य महामीपणं
नागैस्यन्दनसप्तपत्तिनिकरंराधूर्णितैरावृतम् ।

दोर्दण्डाम्बुजबद्धचापसशरं पाशाङ्कुशैरावृतं

ध्यायेद् यान्तमरातिवर्गहननापातीव मंपचये ॥ १७२ ॥

बने महाचौरभये गजानां युद्धे त्त्रातिग्रहरक्षणाय ।

एवं स्मरन् मन्त्रवरं प्रजप्त्वादानुष्टुमं संपतधीर्हि देवि ॥ १७३ ॥

स्वैर्हस्ताब्जैः सहस्रैर्धृतकमलसहस्रं स्मरन् मन्त्रमेनं

जप्त्वादासीनमब्जे निखिलमणिगणालङ्कितान् प्रसन्नम् ।

बुद्धेनं योगनिष्ठं मुनिभिरभिवृतं दीप्तमकौषतुन्यं

स्वर्णास्यं गोसमृद्धै सकलधनसमृद्धै च मन्त्रं महान्तम् ॥ १७४ ॥

सर्कषणाय जनानां दीर्घापूर्वधनाय रोगायाम् । शान्त्यै च वसुसमृद्धै ध्यायेदित्यं महाभयेऽपि च ॥

तथानुष्टुभम्—

आशापत्रे सरोजे दलमनु चतुरोऽनुष्टुबर्णान् विलिख्यात्

तटीजं कर्णिकायां स्वरयुगललमत्केसरं कादिवीतम् ।

मालामन्त्रार्णवीतं दलविवरलसचस्य गायत्रिवर्णा—

स्त्रिस्त्रिभूर्तार्णवृचं सकलसुखकरं यन्त्रमानुष्टुबाह्यम् ॥ १७६ ॥

इति । अस्यार्थः—तत्राष्टदलकमलं कृत्वा तत्कर्णिकाया ससाध्यं कार्तवीर्यबीजं विलिख्य, तत्केसरेषु द्वन्द्व-शः स्वरान् विलिख्य, तद्वलेषु आनुष्टुभमन्त्रस्य वर्णाश्चतुरध्वतुरो विलिख्य, तेष्वेव चक्ष्यमाणकार्तवीर्यगाय-

धीवर्षास्त्रिंशत्त्रिंशो विलिख्य तद्द्विचतुष्टयं विधाप्य तदन्तर्गतधीर्धाद्वयेऽभ्यन्तरवीर्याणां ककापादिसकारान्तै-
र्वर्षावेष्ट्य, षड्विंशत्यां प्रायुक्तवतु पृष्ठचरमालामन्त्रेण संयेष्ट्य, तद्द्विचतुष्टं कृत्वा वृत्ताभ्यन्तरे प्राग्द
कार्यानुसारेण भूतवर्षान् विलिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्तं भवति ॥ षातंवीर्याण्य विष्टे सद्दृष्टकराय धीम-
द्दि तपोऽर्जुन. प्रबोदयाम्, इति गायत्री ।

सर्वमद्यप्रयोगेषु जम्ब्येषां हितार्थिना । गायत्री जपमात्रेण मन्त्रवीर्यप्रवर्धिनी ॥ १७७ ॥
मन्त्रस्यास्य जपाद् देवि नष्टद्रव्यं च लभ्यते । हवाशरीरा भविष्यन्ति नष्टद्रव्यं च मिथ्यति ॥ १७८ ॥
इति ॥ यन्त्रसारे—

सौवीर्यान्तःस्यसाध्यं दहनपुरयुगाधिप्वयो चक्रमञ्ज

सन्धिष्वप्यङ्गुलं स्वरयुगललसन्केसरे चाष्टपत्रे ।

आलिख्यानमन्त्रवर्षाञ्जलधिपरिमितान् वेष्टेयमञ्जनाद्यै-

र्भूगेह्यं तटेतन्निखिलसुखकरं कार्त्तवीर्यस्य यन्त्रम् ॥ १ ॥

सर्वरक्षाकरमिदं धनधान्यसमृद्धिदम् । स्थापितं भवने चैत्रे सर्वसंपत्करं नृणाम् ॥ २ ॥

चौरभूतपिशाचादिभ्याम्रादिभयनाशनम् । ॥

करधृतमेतद्यन्त्रं विलिख्य कटक्यादिषु च युद्धेषु ।

वितरति योद्धुर्विजयं रक्षां च महत्तरां लक्ष्मीम् ॥ ३ ॥

अस्यार्थ.— अष्टलकमलमध्यस्थपद्कोणमध्ये समाधोदरं त्रिसहस्रीज विलिख्य पदसु कोलेषु सुद-
शनपङ्क्तौ कोशतन्धिषु तत्पङ्क्तानि केसरेषु युग्या स्वरात् दत्तेषु “ओंमो भगवते कार्त्तवीर्याञ्जुनाय महाव-
लाय सर्वदुष्टविनाशनाथ हुंक्त् स्वाहा” इति मन्त्रस्य चतुरस्रतुरो वर्षान् विलिख्य, तद्द्विचतुष्टयोरन्तराले
वादिक्षान्ताद्यै संवेष्ट्य तद्द्विचतुष्टयुग्यात् । एतद्यन्त्रमुक्तं भवति ।

तद्यन्त्रस्यापनान्नुष्यां रक्षां सर्वत्र जायते । वाञ्छितार्थाः प्रसिध्यन्ति भृताद्यापि तथा मिथे ॥ ४ ॥

आनुष्टुभजपाद्वात्रौ तपःस्वाध्यायतत्परः । निष्ठन् प्रत्यहमुक्तो नित्यं शतमष्टोत्तरं मिथे ॥ ५ ॥

मण्डलान्मिथे चौरौ विकलाङ्गोऽप्यवा भवेत् । जपमात्रेण वाऽचौरौ भविष्यति न संशयः ॥ ६ ॥

यस्या दिशि भयं देवि विद्यते मन्त्रवित्तमः । नित्यं उत्संगुक्तो रात्रौ जपेच्चानुष्टुभं मनुष्य ॥ ७ ॥

भयानि न भवन्त्यस्य नात्र कार्या विचारणा । आसीनो वा जपेन्मन्त्री मन्त्रसाधनकर्मणि ॥ ८ ॥

अनेन तर्पयेत् शार्ङ्गो वाञ्छितार्थं जलैः सुधीः । हुनेद्वा पूर्वमंप्रोक्तद्रव्यैर्मन्त्री सुरेशरि ॥ ९ ॥

आनुष्टुभेन मन्त्रेण साधयेत् साधकोत्तमः । सर्वकर्मैश्चि संसिद्धः स्वयं मन्त्री समाहितः ॥ १० ॥

इत्यानुष्टुभमन्त्र. ॥ तथा मालामन्त्र —

प्रवक्ष्यामि च मिच्छर्थं सर्वकार्येषु सुन्दरि । येनाशु मुनयः सिद्धिं गताः पूर्वं महाहवे ॥ १ ॥

ओंमो भगवते धीकार्त्तवीर्याञ्जुनाय द्वैद्यनाथाय श्रीकार्त्तवीर्याञ्जुन सद्दृष्टकरसदृष्ट सर्वदुष्टप्रन्तक सर्वशोष्टि-
धि-

प्रेष्ट सर्वत उदधेरागन्तुकामान् अस्मद्भसुविलुम्पकांश्चौरममृद्धान् स्वकरसहस्रैर्निवारय २ रुन्धय २ स्वपाशसह-
स्रैर्वन्धय २ अद्भुशसहस्रैराकर्यय २ स्वचापोद्भूतबाणसहस्रैर्भिन्धय २ स्वदस्तोद्भूतपद्मसहस्रैरिन्धय २ स्वदस्तो-
द्भूतमुमलसहस्रैर्मारय २ स्वशङ्कोद्भूतनादसहस्रैर्भोषय २ स्वदस्तोद्भूतचक्रसहस्रैर्निहन्तय २ परकृतां त्रासय २
गर्ज २ आकर्यय २ भ्रामय २ मोहय २ उद्भामय २ उन्मादय २ तापय २ विनाशय २ विदारय २ स्तम्भय २
जृम्भय २ मारय २ वशङ्कुर २ उच्चाटय २ विनाशय २ दत्ताश्रेयशोपादाप्रियाय नम आकार्तवीर्यांजुंन स-
र्वत उदधेरागन्तुकामान् अस्मद्भसुविलुम्पकान् चोरममृद्धान् सम्यगुन्मूलय २ हुं फट् स्वाहा ॥ मालामम्रोऽयम् ।

अस्य मालामन्त्रस्य दत्ताश्रेय श्रुति , गायत्री लृन्द , आकार्तवीर्यांजुंनो देवता सर्वाधस्ताधनाय विनियोगः ।
दत्ताश्रेयप्रियतमाय हृदयाय नमः । माहिष्मर्तानाथाय शिरसे० । रेवाजलक्रीडासंस्काराय शिष्याय० । हैह-
याधिपतये कथचाय० । महस्त्रयाहये अत्राय० । ध्यानम्—

दोर्दण्डैकसहस्रममितकरेभ्येतेष्वजस्र दधत्

कोदण्डैः मशरैरुदग्रविगिंसैरुद्याद्विस्वत्प्रभः ।

ब्रह्माण्डं परिपूरयंस्तदखिलं गण्डव्यलान्दोलित-

घोतत्कुण्डलमण्डितो विजयते श्रीकार्तवीर्यप्रभुः ॥ २ ॥

एवं ध्यात्वा समभ्यर्च्य सर्वकर्माणि कारयेत् । (त्रिसहस्र जपः प्रोक्तः शेषं पूर्ववदाचरेत् ॥ ३ ॥

मन्त्रभेदेषु पूजायामृष्यादिन्यामतत्त्वतः । पूजयेत् तत्तद्वाङ्गं पूर्वोक्तावरणैर्धुषः ॥ ४ ॥

अनेन मन्त्रवर्षेण सर्वकार्याणि कारयेत् ।) मालामन्त्रजपाच्चञ्चौरांश्चापि महाबलान् ॥ ५ ॥

क्षपयेत् स्तम्भयेद्वापि चाटयेन्मारयेत्तथा । वशयेत् तत्तद्याद् देवि त्रैलोक्यमपि मन्त्रवित् ॥ ६ ॥

घोमयेत् स्तम्भयेत् प्राज्ञः शमयेच्च ज्वरादिकान् । चिप्रं समीहितार्थास्यै मालामन्त्रः प्रजायते ॥ ७ ॥

वक्ष्यमाणप्रकारेण ध्यायेत् तन्मन्त्रदेवताम् । ध्यानम्

चक्रेषुचापसुसलासिक्वुठारपाशप्रामात्यचर्मधृतशङ्खधरैः स्वहस्तैः ।

दत्तोत्तरैः प्रतिशतैरुष्णाम्बराढ्यं मध्यन्दिनार्कमदृशं सरतातिघोरम् ॥ ८ ॥

रत्नाम्बराचमतिभीषणमेकनार्थं नीलाम्बुदाभगजपृष्ठगतं स्वहस्तैः ।

संवेष्टितं सकलदुष्टहरं विशिष्टं शिष्टेष्टदं सकलदुःखनिवारणाय ॥ ९ ॥

एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्री मालामन्त्रं मनुत्तमम् । अर्धरात्रे विशेषेण नष्टद्रव्याप्तिमिद्वये ॥ १० ॥

चौरैर्हृतं समानेतुं नित्यमष्टोत्तरं शतम् । जपेन्निरयैकपादेन सदा रात्रौ विचक्षणः ॥ ११ ॥

हृतं द्रव्यं प्रगृह्णातिकृच्छ्रेण आन्तमानसाः । समेत्य मन्त्रिणे चोराः प्रार्पयिष्यन्त्यमंशयम् ॥ १२ ॥

नायाति चेन्मृतिस्त्वस्य षण्मामाजपमात्रतः । चौरैर्हृतान् पशून् मन्त्री ययानेतुं समीहति ॥ १३ ॥

अनेन मनुना तेषां कण्ठपाश जपेन्निशि । प्रगृह्य देवता ध्यायन् नित्यमष्टोत्तरं शतम् ॥ १४ ॥

आयान्ति स्वगृहं गावो द्वादशशहे विमोचिताः । आयान्ति त्रिदिने देवि सितसर्पपद्मोमतः ॥ १५ ॥

१ 'सर्वत्र उद्भूतपदे 'उद्भूत' इति क ग पाठः । २ 'आगन्तुकान्' ख पाठः । ३ 'कार्याणि' ख पाठः । ४ 'विदिने मन्त्री गुर्वा-
देरेण त' चर्पात् । इति द्वादशशहे देवि' ह्यधिक ख पाठः ।

हृत्शोषेद्दुनेद्रात्रौ चौरैर्द्रव्यैः समाहितः । त्रीधिधान्यादिकं मन्त्री गुर्वादेशेन तत्त्वशात् ॥ १६ ॥
 हृतं प्रकारयते देवि चौरैर्भट्टिति नान्यथा । बाष्पान् प्रवेशयेद्रात्रौ धनुषा ध्वानतत्परः ॥ १७ ॥
 दशदिक्षु जपन् मन्त्रं गृहस्थ नगरस्य वा । राष्ट्रस्य चापि देशस्य वरुणस्याप्यथो गवाम् ॥ १८ ॥
 मन्त्रमूर्तिः स्वयं भूत्वा रचायै जगतो मयात् । मन्त्रेण परिजप्तानि पार्थिवानि रजांसि च ॥ १९ ॥
 क्षिप्तानि मन्त्रिणा यत्र तत्र रचा भवेन्नशि । तर्पयेद्वा हुनेद्वापि जपमानेन नित्यशः ॥ २० ॥
 सर्वार्थसिद्धौ लक्ष्म्यै च रचायै च विशेषतः । सर्वत्र भूपतेर्ध्यानं विना ध्यान न सिध्यति ॥ २१ ॥
 यथा च लभ्यते ध्यानं गुरुभक्तेन सुन्दरि । नान्येन लभ्यते ध्यानं मन्त्रिणा चेति निश्चयः ॥ २२ ॥
 सर्वदा कुर्वतः कर्म जपहोमार्चनादिभिः । विना ध्यानेन चेत्सर्वं तत्फलं नास्य सिद्ध्यति ॥ २३ ॥
 गुर्वाज्ञातत्परश्चेत् स्याद्विना ध्यानादपि प्रिये । सिध्यन्ति सर्वकार्याणि तस्य नास्त्यत्र संशयः ॥ २४ ॥
 तस्माद् प्राज्ञः सदा यत्नाद्गुरुभक्तिं समाचरेत् । प्राणैर्धैर्यै धनैः सर्वैः कर्मखा मनसा गिरा ॥ २५ ॥
 सर्वदा सर्वदेवेशि गुरोराज्ञा न लहयेत् । कृतवीर्यसुतस्यास्य मन्त्रभेदं सुदुस्तरम् ॥ २६ ॥
 गदितं तव देवेशि मया गुप्तमनुत्तमम् । त्वया चैतन्महामन्त्रं न प्रकार्य दुरात्मने ॥ २७ ॥
 विष्णुभक्त्या दातव्यमतिगुह्यं सुदुर्लभम् । सर्वरक्षाकरं देवि चौरनाशं मलापहम् ॥ २८ ॥
 भुक्तिमुक्तिप्रदं देवि सत्यं सत्यं न मंशयः । ॥

अथ दीपविधि ॥ श्रीविष्णुवाच ।

. । देवदेव महादेव भक्तानुग्रहकारक ॥ २९ ॥
 पृच्छामि त्वां सुरश्रेष्ठ लोकानां हितकाम्यया । कार्तवीर्यस्य नृपतेर्वेद दीपविधिं प्रभो ॥ ३० ॥
 ईश्वर उवाच
 शृणु देवि प्रवक्ष्यामि लोकानुग्रहकाम्यया । गुह्यं च मम सर्वस्वं नचाख्येयं दुरात्मने ॥ ३१ ॥
 राजचारादिपीडासु ग्रहरोगभयेषु च । नानादुःखेषु देवेशि सुखप्राप्त्यै तथैव च ॥ ३२ ॥
 दीपं कुर्वीत विधिगुरुदक्षितमार्गतः । सौवर्णे राजते ताम्रे कास्ये लौहिस्थ मृन्मये ॥ ३३ ॥
 गोधूममापमुद्गानां चूर्णेन घटितेऽपि वा । सौवर्णे कार्षसिद्धिः स्याद्रौप्ये वशं जगद्भवेत् ॥ ३४ ॥
 ताम्रे तपोरभावेऽपि कास्ये विद्वेषणं भवेत् । मारुणं लोहपात्रे तु उच्चाटो मृन्मये तथा ॥ ३५ ॥
 गोधूमचूर्णघटिते विवादे विजयो भवेत् । मापे शत्रुमुखस्तम्भः स्थान्युद्धे शान्तिरुत्तमा ॥ ३६ ॥
 अलामे सर्वपात्राणां ताम्रे कुर्याद्विचक्षणः । सप्त पञ्च तथा तिस्र एका वा धर्तिका भवेत् ॥ ३७ ॥
 गुरुकार्येऽधिका कार्या स्वल्पे तन्या मता प्रिये । स्रष्टं श्वेत तथा पीतं भाङ्गिष्ठं च कुसुम्भकम् ॥ ३८ ॥
 कृष्णं च कर्बुरं चैत्रं क्रमतो विनियोजयेत् । सर्वाभावे मितेनैव कुर्याद्दत्तौः पृथक् प्रिये ॥ ३९ ॥
 दश पञ्चाधिकाश्चैव विंशतिस्त्रिंशदेव च । चत्वारिंशच्चथा कार्या पञ्चाशदपि वा भवेत् ॥ ४० ॥

तत्कार्यवशाद् देवि कुर्यात् तन्तून् समाहितः । गोघृतेन प्रकर्तव्यो दीपः सर्वार्थसिद्धये ॥ ४१ ॥
गोमयेनोपलिप्तायां भूमौ यन्त्रं समालिखेत् । (कपिलागोमयेनैव पद्कोणं कारयेत्ततः ॥ ४२ ॥
मारवीजं कणिकायां पद्कोणे बीजपद्कम् । दिक्षु बीजचतुर्कं च शेषैः संवेष्टयेद्दि तत्) ॥ ४३ ॥
तत्र मत्स्यमुक्तो दीपः स्याप्यः सर्वाङ्गसुन्दरि । प्राणानायम्य विधिवन्मूलेनाङ्गं समाचरेत् ॥ ४४ ॥

मूलेन प्राणानायम्य प्रागुक्तं पञ्चाङ्गं कुर्यादित्यर्थः ।

अथराजं लिखित्वा तु ताम्रपात्रेऽष्टमन्धकैः । स्यापयेत् पूर्ववत्तस्य कुर्यात् सहस्रपमादरात् ॥ ४५ ॥
तारं पूर्वं समुद्भृत्य वक्रवृत्तं समुद्धरेत् । संयोजयेत् तत्सोमार्धनादेन च पुनः सति ॥ ४६ ॥
व्योमार्धेन्द्राग्निना देव्या युक्तं तदपि संलिखेत् । वपस्पदं ततः कार्तवीर्यार्जुनपदं तथा ॥ ४७ ॥
माहिष्मतीनाथपदं सहस्रकाहुमुद्धरेत् । सहस्रकतुर्दीचित-दत्तात्रेयप्रियस्तथा ॥ ४८ ॥
हेन्तान्येतानि संप्रोच्य आत्रेयाय पठेत् पुनः । अनुसूयागर्भरत्नपदं हेन्तं समुद्धरेत् ॥ ४९ ॥
व्योमाग्निवामकर्णेन्दुनादयुक्तं पुनः प्रिये । चक्रिणं पुनरुद्धृत्य वह्निनादेन संयुतम् ॥ ५० ॥
वामकर्णेन्दुसंयुक्तमिमं दीपं पुनर्वदेत् । गृहाणोति-पदं पश्चादमुक्तं रत्न रत्न च ॥ ५१ ॥
दुष्टान् नाशय पातय धातयेति वदेद् द्विशः । शम्भुजहि जहीत्युक्त्वा मायाप्रणवमुद्धरेत् ॥ ५२ ॥
स्वबीजं मारवीजं च वामाग्निं बिन्दुसंयुतम् । वह्निजायां वदेत् पश्चान्मघशास्त्रविशारदः ॥ ५३ ॥
अनेन दीपवर्षेण पश्चिमाभिमुखेन च । मां रघु च वदेद् देवि देवदत्त-पदं तथा ॥ ५४ ॥
वरप्रदानाय-पदं व्योमयुग्मं वदेत्ततः । (वामकर्णेन्दुना युक्तं नादेन च पुनः प्रिये ॥ ५५ ॥
व्योमाग्निमायामंयुक्तं नादयुक्तं पुनर्वदेत् । तारं मारं द्वितीयं च बीजं प्रोच्य वदेत्ततः) ॥ ५६ ॥
वह्निजायां ततो देवि जलं भुवि विनिक्षिपेत् । ॥

मन्त्रः प्रयोगे स्पष्टयितव्य । तथा—

तपवर्गां सनादौ च वेदादिर्वह्निवह्निभा । पश्चिमाभिमुखो भूत्वा कृत्वा च करसंपुटम् ॥ ५७ ॥
सकृज्जवा पुनर्मन्त्री जपेन्मन्त्रं समाहितः । तारं नारायणं सेन्दुं, व्योमाग्निनादसंयुतम् ॥ ५८ ॥
मायायुक्तं समुद्धृत्य प्रथमं मायया युतम् । उच्येच्च द्वितीयं तु बीजं स्याद्द्विवह्निभा ॥ ५९ ॥
चक्रिणं वह्निसंयुक्तं तारनादयुतं प्रिये । तारमुद्धृत्य प्रजपेद् दीपाग्रे वै सहस्रकम् ॥ ६० ॥
अनेन विधिना देवि कार्तवीर्यस्य गोपतेः । दीपो देयः प्रयत्नेन सर्वं कार्यमधीप्सता ॥ ६१ ॥
गुरोराज्ञां पुरस्कृत्य कुर्याद् देवि प्रयत्नतः । अन्यथा हि कृतं लोके विपरीतफलं भवेत् ॥ ६२ ॥
विधानं दीपदानस्य कृतमे पिशुनाय च । ब्रह्मकर्मविहीनाय न ब्रह्मण्यं कदाचन ॥ ६३ ॥
सुभक्ताय सुशिष्याय साधकाय विशेषतः । विधानं देवि ब्रह्मण्यं मम मीतिकरं शिवे ॥ ६४ ॥
किं बहूक्तेन भो देवि कन्पोऽपमखिलार्थदः । अथाभिधीयते मानमाज्यस्य वरवर्णिनि ॥ ६५ ॥

साधकानां हितार्थाय सर्वार्थस्य च सिद्धये । पत्नानां पञ्चविंशत्या दीपो भूतविनाशनः ॥ ६६ ॥

पञ्चाशता घृतपलैश्चौरशान्त्यै च कारयेत् । शत्रुवरषाय च तथा सन्धिकार्ये तथैव च ॥ ६७ ॥

पञ्चसप्ततिभिर्देवि शत्रुणां स्यात् परानयः । श्वेन शत्रुनाशः स्यात् सहस्रेणाखिलाः क्रियाः ॥ ६८ ॥

सिध्यन्ति साधकानां हि प्रयोगा येऽपि दुष्कराः । नित्यदीपे न मानं हि सोऽपि कार्यः स्वशक्तिः ॥ ६९ ॥

यथाकथञ्चिद् देवेशि नित्यदीपं प्रकल्पयेत् । कार्तवीर्याय देवाय सर्वकल्याणसिद्धये ॥ ७० ॥

गुरुकार्येऽधिकं मानं कर्तव्यं देवि सर्वदा । अल्पद्रव्यैः प्रकृत्यैः स्वल्पे कार्ये वरानने ॥ ७१ ॥

विना मानं न कुर्वीत कार्तवीर्यस्य भूपतेः । दीपं देवेशि कार्याये कुर्वन्नेष्टमवामुयात् ॥ ७२ ॥

अथ दीपदानप्रयोग—तत्र साधकं कृत्वा नित्यक्रियं शुभे स्थाने रहसि त्रितानादिभिस्त्रिंशद्भूते गृहे गोमयेनोप-
लिप्ते स्थाने कपिलागोमयेन पट्फोणमण्डलं कृत्वा, तन्मध्ये शुद्धमचन्दनार्द्राभिः कामपीजं विलिख्य, पदसु-
कोणेषु मूलादिशत्यक्षतम्बस्य प्रणवादि कामरीजरहितं पीजपट्टकं (ओंक्रोंंओंभ्रंआह्रोंं) विलिख्य, पट्फोणस्य
चतुर्विंशु स्यात्प्रादि शिष्टं पीजचतुष्टयं (क्रोंंभ्रंओंफट्) विलिख्य, कार्तादिनवमिषवर्षं (कार्तवीर्यार्जुनाय नमः)
पट्फोणं संवेष्ट्य, तत्र कार्यानुसूत्रेषु प्रोक्तदीपपान्त्रे प्रोक्तवर्तानिसिख्यं प्रज्वाल्य, पट्फोणमध्ये पश्चिमाभि-
मुखं दीपं निधाय, मूलमध्येण प्राणायामत्रयं कृत्वा ऋष्यादिन्यासजातं विधाय, तान्त्रपान्त्रे वैष्णवाष्टगन्धै-
कार्तवीर्यस्य यन्त्र (अष्टदलगन्धचतुरस्ररूपं) प्रायुक्तं विलिख्य, दीपस्य पूर्वभागे गोमयोपलिप्ते स्वाधिसुखं
संस्थाप्य, अपोत्यादितिथ्याद्युल्लेखनान्ते स्वगोत्रनामाद्युच्चार्य “अमुककार्यसिद्धये दीपदानमहं करिष्ये” इति
सद्ब्रुव्यं, तस्मिन् यन्त्रे देवमायाहा सधोपचारैः साहं साधरणं संपूज्य, दक्षिणहस्तेन जलमादाय “ओंआ-
ह्रोंंघपट्कार्तवीर्यार्जुनाय माहिष्मतीनाथाय सहस्रबाहवे सहस्रभक्तुदीलिताय दत्तात्रेयप्रियाय आत्रेयाय अनुस्वा-
गमन्तव्याय हूं हूं हूं दीपं गृहाह्यं अमुकं रक्षरक्षं दुष्टान् नाशय २ पातय २ धातय २ शत्रुञ्जिह्वं २ ह्रोंंओंक्रोंंक्रोंं स्वाहा” इत्येव
अनेन दीपवर्षेण पश्चिमाभिमुखेन भा रणे “देवदत्तवरप्रदानाय ह्रोंंह्रोंंह्रोंंओंक्रोंं स्वाहा” इत्येव मन्त्रं जपित्वा तज्जलं
भूमौ निलिप्य पश्चिमाभिमुखो भूया कृत्वा जलि “तंयदघनसंप्रथममंजो स्वाहा” इति सद्ब्रुव्यं जपित्वा,
ओंआह्रोंंक्रोंंक्रोंं स्वाहा क्रोंंओं” इति मन्त्रं सहस्राधृत्या जपित्वा ततो यावदीपस्तिष्ठति तावत्प्रत्यहं तस्मिन्
यन्त्रे देवं पूजयेत् । दीपनिर्वापणे देवं विसर्जयेत् । इति देवाय जपे समर्थं स्तुत्या प्रणमेत् । इत्यं
प्रत्यहं घृतममासिर्विप्रायश्च कार्यासिद्धिस्तावत् कुर्यादिति दीपदानविधिः । इति वैष्णवं प्रकरणम् ॥

अथ सौरमन्त्रा उद्ग्राह्यन्ति—तत्र सारमन्त्रे—

अथोच्यन्ते सौरमन्त्राः सर्वांगमसुगोपिताः । आपुरारोग्यधनदाः कीर्तिदाः पुत्रपौत्रदाः ॥ १ ॥

सर्वसौभाग्यजनकाः सर्वापन्नाशकाः मदा । अष्टादशं तत्रो रोषान्तेषु नाशकराश्च ये ॥ २ ॥

त्रिलोक्या विशुक्ता नित्या नारदारैश्च सेविताः । तथा गन्धर्भद्वौघविद्याघरनिषेविताः ॥ ३ ॥

सर्वरोगहराः सर्वे मर्जोपद्रवनाशकाः । धर्मार्थकामश्रीवाप्तिवीर्यरूपाः शुभोदयाः ॥ ४ ॥

वरयार्पणसंतम्भप्रिद्वेषोचाटमारणे । शक्राः सरणमात्रेण मात्रकेन सुमाधिताः ॥ ५ ॥

अज्ञानतिमिरान्धानां ज्ञानदृष्टिप्रदायकाः । शार्ङ्गमिद्विखेचरीमिद्विषादुकासिद्धिदायकाः ॥ ६ ॥

सोमाग्निमण्डले सपूज्य, पश्चात् सूर्यमण्डलं संपूज्य, सत्त्वादिपरतत्त्वान्तमभ्यर्च्य पीठशक्ती पूजयेदित्यर्थः ।
तथा—

दलमूलेषु पूर्वादि मध्ये च विधिपूर्वकम् । दीप्तासुचमे जयाभद्रे विश्रुतिर्विमलान्विता ॥ १८ ॥

अमोवा विद्युता चान्या नवमी सर्वतोमुखी । पीठशक्तीः क्रमादेवा क्षमिर्वर्णाः सुभूषिताः ॥ १९ ॥

ह्रस्वत्रयस्त्रीष्ववर्ज्या अचो बह्वीन्दुभूषणाः । वीजान्यासा क्रमादाहुर्मन्त्रशास्त्रविशारदाः ॥ २० ॥

ह्रस्वत्रय अइउ । क्रोधा ऋऋलृलृ इति । अच स्वरा । यदौ रेफ । इन्दु विन्दुस्तेन चरौऋरौरेः
रौरेः इति नवधोजानि । उक्त च महाकपिलपञ्चरात्रे— “आद्योपान्ते तृतीयं च त्वन्वा चैव नपुंसकम् ।
भेदयेन्नवधा यान्त स्वैरेभिर्मन्त्राक्रमम् ॥ विन्दुयुक्तानि बीजानि शक्तीनामुद्घृतानि वै । ” इति । प्रयोग-
सार-नारायणीययोस्तु— “आद्यमन्त्र तृतीयं च त्वन्वा चैव नपुंसकम् ” इत्युक्तं यथायुक्तपदेशं प्राह्यमिति ।

हेतुं वदेत्तारपूर्वं ब्रह्मविष्णुशिवात्मकम् । ततः साराय पीठाय हृदन्तः समुदीरितः ॥ २१ ॥

पीठमत्रो दिनेशस्य यजेत् पीठमनेन हि । स्रष्टोन्कादित्यमन्त्रेण मूर्तिं तस्य प्रकल्पयेत् ॥ २२ ॥

तस्याभावाद्य देवेशं सूर्यं सम्यक् समर्चयेत् । अङ्गपूजां पुरा कृत्वा प्रपूज्यादिन्दुलासिताः ॥ २२ ॥

आदित्याद्याः पुरा प्रोक्ता मूर्तयो वेदसख्यया । उपाद्याः कोणगाः पूज्याश्रतस्रः शक्यः शुभाः ॥ २३ ॥

स्वनामाद्यर्थसंपुक्ताः कथ्यन्ते ता यथाक्रमम् । उपाप्रज्ञे तथा प्रोक्ते प्रभासन्ध्ये मनीषिभिः ॥ २४ ॥

ततो दलाग्रे ब्राह्मण्याया अर्चयेदग्रतोऽख्यम् । सोमपूर्वांश्च ग्रहानष्टौ पूजयेत् वद्विहः सुधीः ॥ २५ ॥

लोकपालाश्च वज्रादीन् पूर्ववत् संयजेत्ततः । ॥

अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामप्रथमं कृत्वा, शिरसि देवभागाय ऋषये
नमः । मुखे गायत्रीलुन्दसे नमः । हृदि श्रीसूर्याय देवतायै नमः । इति धिम्यस्य धिनियोगमुक्त्वा, सत्त्वा-
तेजोबालामणि हुंफट् स्वाहा हृदयाय नमः । ग्रहतेजोबालामणि हुंफट् स्वाहा शिरसेऽयं । विष्णुतेजोबाला-
लामणि हुंफट् स्वाहा शिष्यायैः । रुद्रतेजोबालामणि हुंफट् स्वाहा कवचायः । अग्नितेजोबालामणि हुं-
फट् स्वाहा नेत्रत्रयायः । सर्वतेजोबालामणि हुंफट् स्वाहा अस्त्राय फट् । इति करपङ्कन्यासं कृत्वा,
शिरसि उंअं आदित्याय नमः । मुखे उँहं स्वयेऽयं । हृदि उँउँ भानवेऽयं । शुभे ऋं भास्करायः । पा-
दयो ऋ सूर्यायः ॥ शिरसि उँनमः । नेत्रयोः उँधुं नमः । कण्ठे उँधिं नमः । हृदि उँहं नमः । कुक्षौ
उँर्यं नमः । नाभौ उँश्रा नमः । लिङ्गे उँदिं नमः । पादयो उँत्य नमः ॥ इति धिम्यस्य ध्यानाया
ऋभूजान्ते मण्डूकादिपृथिव्यन्तं योगपीठमभ्यर्च्य, क्षीरसमुद्र संपूज्य नवरत्नद्वीपादिर्षिहासनस्य फोदेषु प्र-
भूताय नमः । विमलायः । सारायः । समाराध्यायः । मध्ये परमसुखायः । इति संपूज्यानन्तरं धर्मादिपरतत्त्वान्तं
प्राग्बत् संपूज्याष्टदलकेमरेषु—रा द्वीपायै नमः । रौ सूर्यायैः । रं जयायैः । रं भद्रायैः । रं विभू-
त्यैः । रौ विमलायैः । रौ अमोघायैः । र विद्युतायैः । र सर्वतोमुख्यैः । इति मन्थान्त-संपूज्य,
उँब्रह्मविष्णुशिवात्मकाय सौगाय योगपीठाय नमः, इति समस्त पीठं संपूज्य, खलोत्काय स्वाहा श्री-
सूर्यमूर्तिं परिचिप्यामि नमः इति मन्त्रेण मूर्तिं परिकल्प्यावाहनादिष्णोपचारान्ते प्राग्बद्धानि संपूज्य, दिग्दलेऽ
था आदित्याय नमः । रं स्वयेऽयं । भा भास्करायः । भा भानवेऽयं । धिदिग्दलेषु उँ उपायै नमः । प्रं प्रज्ञायैः ।
प्रं प्रभायैः । सं सन्ध्यायैः । इति संपूज्याष्टदलाग्रे प्राग्बद् ब्राह्मण्याद्यष्टशक्ती संपूज्य, देवस्याग्रे अ-

रुणाय नमः । ततश्चतुरस्रस्य प्रथमरेखायां देवाप्रादिप्रादक्षिण्येन सोमाय नमः । भीमाय० । युधाय० ।
बृहस्पतये० । शुक्राय० । शनैश्चराय० । राहवे० । केतुभ्यो० । इति संपूज्य लोकपालार्वादि सर्व प्राग्वत्
कुर्यादिति । तथा—

अष्टलक्षं जपित्वान्ते दुग्धशृचसमिद्धरैः । जुहुयात् तत्सहस्राणि दुग्धाङ्कः माघकोत्तमः ॥ २७ ॥
तर्पयेच्छुद्धसलिलैश्चन्द्रचन्दनवामितैः । स्वाभिपेकं ततः कृत्वा ब्राह्मणान् भोजयेत्ततः ॥ २८ ॥
इति । प्रयोगसारे—अर्घ्यदानविधिः ।

रत्नाम्बरपरो रक्तो रत्नमालार्चितः सदा । घृतञ्जीरसमायुक्तगुडभक्काशानो निशि ॥ १ ॥
मिच्छाहारोऽथवा वीतसङ्गः सन्तोषवान् सदा । मन्त्रमावर्तयेन्नित्यमाराधनपरायणः ॥ २ ॥
इत्थमभ्यर्च्य भास्वन्तमर्घ्यं तस्मै निवेदयेत् । प्रत्यहं रात्रिषु वा तद्विधानमुदीर्यते ॥ ३ ॥
पुरो मण्डलमालिख्य यजेत् पीठं यथाविधि । तत्र संस्थाप्य पात्रं हि शुद्धताम्रमद्भ्रवम् ॥ ४ ॥
रम्यं प्रसजलप्राहि मूलमन्त्रं सप्रुचरन् । शुद्धोदकेन संपूज्य प्रक्षिपेत्तत्र कुङ्कुमम् ॥ ५ ॥
रोचनाराजिकारङ्गचन्दनं वंशतण्डुलान् । रयामाकतण्डुलान् शालीन् करवीरजपाकुशान् ॥ ६ ॥
सञ्चिन्त्य देवतात्मैक्यं भास्करं साङ्गमर्चयेत् । उपचारैर्निवेद्यान्तैस्त्रय ध्यायन्नपेन्मनुम् ॥ ७ ॥
सम्यगष्टोचरशतं भूयः पुष्पादिभिर्यजेत् । उद्धृत्यामस्तकं पात्रं जानुस्पृष्टमहीतलः ॥ ८ ॥
दृष्टिं निधाय व्योमाकं स्वैक्यं सावरणं स्मरेत् । ततो जपेन्मूलमनुं धिया दद्याच्च भानवे ॥ ९ ॥
अर्घ्यं प्रसन्नाचिचः सन् दत्त्वा च सुमनोज्जलिम् । पुनर्निगतधीस्त्वावद्यावद्भानुर्निजैः करैः ॥ १० ॥
अर्घ्योदिकं समादत्ते जपेदष्टोचरं शतम् । ततः प्रसन्नो भगवान् प्रयच्छेद्विष्टमारुतनः ॥ ११ ॥

नृयामनेन भवतीह नितान्तमापुरारोग्यपुत्रधनमित्रकलत्रवृद्धिः ।

तेजश्च वीर्यमतुलं पशुकान्तिमपदित्र्या यशो विभवमोगममृद्ध्यः स्युः ॥ १२ ॥
तन्मन्त्रसहिताम्भोभिः सप्तधाञ्जलिमेचनम् । टारिष्यपापान्धकारनाशनं श्रीकरं परम् ॥ १३ ॥
स्यण्डिले सुतले कुम्भं वीर्योदकसुपूरितम् । हिरण्यरत्नगन्धादि तत्र निक्षिप्य पूजयेत् ॥ १४ ॥
देवं सपरिवारं तु प्रागुक्तविधिना ततः । स्यण्डिलेऽग्निं समाधाय कपिलापयसा चरुम् ॥ १५ ॥
पक्त्वा च तेन जुहुयात् तदाज्यमहितेन च । महस्रं कृतमपातं शुद्धपात्रे तु कारयेत् ॥ १६ ॥
श्वतुलातां सुनियतां पूर्वेऽङ्कि समुपोषिताम् । अष्टमे दिवसे तां तु महस्रमिमन्त्रितैः ॥ १७ ॥
अभिपिञ्चेत् कुम्भजलैर्दद्यात्तस्यै च मन्त्रवित् । सहस्रमन्त्रितं होममपातात्तं ततो निशि ॥ १८ ॥
मर्तापि सूर्य एवाहमिति ध्यात्वा तथा सह । मंगोगभाचरेत् तेन सुपुत्रो गुणवान् भवेत् ॥ १९ ॥

इति । यन्त्रसारे—

कार्यिकायां साध्यगर्भं तारं यत्रचतुष्टये । सौरस्य चतुर्ण्यस्य क्रमादेकैकमचरम् ॥ १ ॥

अष्टाक्षरमनोर्वर्णान् पत्रेष्वप्यमु तद्विदः । आवेष्य भावुकावर्णैर्भृगुगात्रचतुष्टये ॥ २ ॥

प्रयोजनानां तिलकं ताराद्यं च ममालिखेत् । सौर्यन्त्रमिदं नृणां मन्त्रायविनाशनम् ॥ ३ ॥
तेजःप्रतापसांभान्यपुत्रायुःकीर्तिवर्धनम् । धनधान्यप्रदं वर्यं सर्वरक्षाकरं परम् ॥ ४ ॥

इदमेव यन्ममभिलिख्य जले प्रतिमञ्जता गितविषयां दिनशुः ।

ज्वरदुष्टशूलमूत्ररोगमकटा विलय प्रयान्ति न चिरादिति ध्रुवम् ॥ ५ ॥

अस्यार्थं—चतुष्पत्रमलवर्णिकाया साध्यमर्मे प्रत्येक विलिख्य पत्रेषु 'उँहोँहंस' इति चतुरस्रमन्त्रस्यैकै-
कमन्त्रमालिख्य, तद्विद्विद्वत्पत्रेषु मूलमन्त्रस्यैकैकमन्त्रमालिख्य, तद्विद्विद्वत्तयोरन्तराले सविन्दुभिर्मातृकावर्णैरो-
प्येव षड्विधचतुष्पत्रकोशेषु 'उँहोँहंस' इति चर्णचतुष्टयं प्रतिरोप्यैकैकं लिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति ।
तथा—

प्रत्येकं साध्यसमेत विलिख्य पट्टकोणकार्णिकामध्ये । तारं प्रयोजनानां तिलकं हंसं च पट्टु कोशेषु ॥ ६ ॥

केमरविलमन्मौरचतुर्गुणैर्दलचतुष्टये वापि । उद्यन्नयाद्यास्ताः पादचतुष्कसृचोऽष्टपत्रेषु ॥ ७ ॥

केमरराजन्मौरवसुवर्णके टलेष्टुचः पादान् । आलिख्य बहिर्लिप्या चावेष्य बुगृहकोशेषु ॥ ८ ॥

चतुरक्षरस्य च मनोः नौरस्यैकैकमन्त्रं सम्पक् । विलिखेद्वेद्यन्त्रं विनाशयेद्बहूनां निष्टुतम् ॥ ९ ॥

मध्यादि तेजो लक्ष्मीर्भोगान् धृतिं प्रतापाद्यान् । अङ्गणभूमावेतद्विलिख्य संपूज्य तत्र दिननाथम् ॥ १० ॥

दद्यादर्घ्यं कान्त्यै लक्ष्म्यै बुधुश्चरादिशान्त्यै च । ॥

रोगघ्नयन्त्रमिदमेव विलिख्य ताम्रे मन्थापितं निजगृहे विविधन् प्रपूज्य ।

हन्त्याश्च बुधुषुखरोगज्वरानिशूलविस्मृत्यपम्भृतिमवानयता विकारान् ॥ ११ ॥

आलिख्य चैतन् कलघातपत्रे तले विनिःशिष्य महम्मन्त्रम् ।

जप्त्वा तदम्भजननोर्नरस्य कुष्टादिरोगा विलयं प्रयान्ति ॥ १२ ॥

इदमेव नत्र विलिख्य यन्त्रं नवनीले जितये प्रजप्य चर्चाम् ।

परिभक्षयतां तद्वै शूलं विषमयामयमाशु नाजपेति ॥ १३ ॥

इति । अस्यार्थं—षट्कोणमध्ये मन्थार्थं प्रत्येक विलिख्य, तन्कोशेषु "उँहोँहंस हंस" इत्यक्षरपट्टकमेकमेकं
विलिख्य, तद्विद्विद्वत्पत्रकोशेषु "उँहोँहंस" इति मन्त्रस्यैकैकमन्त्रं विलिख्य, चतुर्दलेषु उद्यन्नयेति षड्च-
पादमेकैकमालिख्य तद्विद्विद्वत्पत्रकोशेषु मूलमन्त्रस्याष्टयर्णानालिख्य, अष्टदलेष्वेतत्सूत्रस्य द्वितीयवर्णीयार्थो
पादाष्टकं प्रतिमन्त्रमेकमेकं पादमालिख्य, तद्विद्विद्वत्तद्विद्वत्तयोरान्तराले मातृकावर्णैः सेवेष्ट्य चतुरस्रकोशेषु "उँहोँ
हंस" इति मन्त्रस्यैकैकमन्त्रं लिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति । (अ० १ । १० । ११)

उद्यन्नय मित्रमह आरौहनुत्तरा दिवम् । हृद्रोग मम सूर्य हरिमाणं च नाशय ॥ १ ॥

शुक्रेषु मे दग्धिषण् रोपणाशानु दध्मामि । अथो हारिद्रवेषु मे हरिमाणं निदध्मामि ॥ २ ॥

उदगादयमादित्यां विश्वेन महमा मह । द्विपन्तं ममं रन्धयन्मो अहं द्विपत्रे रधम् ॥ ३ ॥

इति ॥ सारसंग्रहे मन्त्रान्तरम्—

वदेत् पदं चतुर्ध्वन्तं खसोन्कारस्यं द्विष्टान्तकम् । पटवर्णो मनुराख्यातो दिनेशस्य जगत्पतेः ॥ १ ॥
खसोल्कारस्यं चतुर्ध्वन्तं खसोल्काय । द्विष्ट स्याहा । अस्मिन्मध्ये भेदमाह फणिलपञ्चरात्रे—

याष्टम् विन्दुना युक्तं कद्वितीयं तथैव च । तदेव केवलं भूयः श्रोभिषं गविलोमकम् ॥ १ ॥
घविलोमाश्चतुर्थं तु मांसाऽऽक्रान्ते समीरणः । समासाद्दुद्धतो वत्स मूर्तिमन्त्रः पटवर्णः ॥ २ ॥

याष्टम् ह, विन्दुरनुस्वारस्तयुक्तं तेन हं । कद्वितीयं ख । तथैव विन्दुयुक्तं तेन खं । तदेव खं केवलं विन्दुर-
हितं तेन प । गविलोमकं ख, तदोभिषम् ओकारयुक्तं तेन खो । घविलोमाश्चतुर्थं यकाराद्विलोमेन चतुर्थं ककारः,
मासेन लकारेण आकारेण चाक्रान्तमुपरि स्थितं तेन रका । समीरणो य ॥ तथा नारायणीये मन्त्रान्तरम्—

खकान्तौ दण्डिनौ चण्डो मज्जा दशनमंयुता । मांसं दीर्घाऽज्वद्वापुरेतन्मन्त्रोपकृद्दिदुः ॥ १ ॥
खं ह, कान्त. ख, दण्डी अनुस्वारस्तयुक्तौ तेन हंखं । चण्ड. ख । मज्जा च, दशन ओ, तेन यो । मांसं
ल, दीर्घा आ, अजः क, तेन लका । वायु य । सारसंग्रहे—

श्रुपिर्ब्रह्मा समुद्दिष्टो गायत्रं छन्द ईरितम् । देवता सविता चास्य सर्वसौख्यफलप्रदः ॥ १ ॥
सूक्ष्मरूपायामिषधूः स्वाहान्तं सूक्ष्मतेजसे । सूक्ष्माकारायामिषधूः सूक्ष्मवालाय उद्वयम् ॥ २ ॥
सूक्ष्मकाय च हुंफद् च जातिपुङ्गाः समीरिताः । पञ्चाङ्गमन्त्रा मन्त्रार्थैः पडङ्गं वा समाचरेत् ॥ ३ ॥
रक्षपद्मद्वयं हस्ते विभ्राणं वरदाभये । बन्धूकामं त्रिनेत्रं च रविं ध्यायेत् सुभूपितम् ॥ ४ ॥
पूर्वोक्ते पूजयेत् पीठे देवमावाह्य पूर्ववत् । लक्ष्मकं जपेन्मन्त्री नियतात्मा जितेन्द्रियः ॥ ५ ॥
जुहुयात् तद्दशांशेन विन्वाश्रत्यपलाशजैः । उदुम्बरसमृद्धतैस्त्रिमध्वकैः समिद्धैः ॥ ६ ॥
तर्पणादि ततः कुर्यात् प्राक्प्रोक्तविधिना सुधीः । अर्घ्यादिकं च कुर्यात् पूर्ववद्वाञ्छिताप्तये ॥ ७ ॥
एवं संसेवनात् तस्य खेचरीसिद्धिरीरिता । ॥

इति ॥ तथा मन्त्रान्तरम्—

सदण्डी कान्तबीजाढ्यः सप्तार्थोऽयं मनुर्मतः । श्रुष्याद्यङ्गविधिध्यानजपपूजादि पूर्ववत् ॥ ८ ॥
कान्त. ख दण्डी अनुस्वारस्तेन खं बीजादि. पूर्वमन्त्रं सप्तार्थ इत्यर्थः । तथा—

हेन्तं सप्ततुरङ्गं तु विग्रहे पदसुचरेत् । सहस्रकिरणयेति भीमहीति पदं ततः ॥ ९ ॥
तन्नो रविरिति प्रान्ते चोदयादिति संगिरेत् । जप्यात् सर्वार्कमन्वादी गायत्रेया दिनेशितुः ॥ १० ॥

तेन—सप्ततुरङ्गाय विग्रहे सहस्रकिरणाय धीमहि तन्नो रवि. प्रचोदयात् ॥ तथा मन्त्रान्तरम्—
अय वन्द्ये समासेन चतुर्वर्णमनुं रवेः । तारो माया दण्डिवियत् सविसर्गोऽस्य पूर्वगः ॥ १० ॥
तार प्रणव । माया भुवनेशीबीजं । वियत् ह, दण्डी अनुस्वारस्तेन हं । अस्य हकारस्य पूर्वग. स,
सविसर्गो विसर्गसहितस्तेन सः । तथा—

श्रुपिर्ब्रह्मा च गायत्री छन्दः सूर्यात्मिका तथा । देवता भुवनाधीशा षडङ्गानि ततो न्यसेत् ॥ ११ ॥
तानि प्रणवशक्तिभ्यां त्रिभिरावर्तनैरथ । तारादिमिश्र पद्धीर्भमायाबीजैर्भवन्ति च ॥ १२ ॥

भास्वद्रसहस्रमौलिविलमच्चन्द्रार्धमृद्योतय-

द्वस्तान्जैर्देषदङ्कुश गुणवराभीतीः सुतुङ्गस्तनम् ।

पाषाणालितकाञ्चनान्भुजजपाविद्युज्ज्वलत्कान्तिभि-

र्विश्वं घोटयदार्कभाशु शिशिरं विश्वेशिकाया वपुः ॥ १३ ॥

दक्षायुर्ध्वयोरारोघं तदावध रश्मयोदन्ये, इत्यायुधध्यानम् ।

नवशक्तिसमायुक्ते पीठे पूर्वादिते यजेत् । मूलेन मूर्तिं भङ्कल्प्य तत्रावाह्यं दिनेश्वरम् ॥ १४ ॥

संपूज्य तस्वावरणान्पर्वयेत् क्रमतः सुधीः । हृल्लेखाद्या च गगना परा रक्षा तृतीया ॥ १५ ॥

करालिका चतुर्थी स्यान्महोच्छुष्मा तु पञ्चमी । प्रथमावृत्तिराभिः स्वाद् द्वितीयाङ्गः समीरिता ॥ १६ ॥

तृतीया मातृभिः प्रोक्ता चतुर्थी च ग्रहैर्मता । दिक्प्यंः सोमजगुरुभिः सशुक्रैरपरा तथा ॥ १७ ॥

विदिग्गतभूमिसौरिराहुक्तुभिरादरात् । ॥

इति । तथा प्रयोगस्तरे—

स्वनामायर्चार्निन्दुभूषितैरन्वितान् यजेत् । भूयस्ततो लोकपालः पञ्चमी च तदापुधैः ॥ १ ॥

षष्ठी प्रोक्तवमभ्यर्चैर्द्वे दिनशो दिननायकम् । ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रात इत्यादियोगपीठन्यामान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरानि प्रक्षणे ऋषये नम । मुखे गापत्रीछन्दसे नम । हृदये श्रीसूर्यरूपिणींभुवनेभ्यर्थं देवतायै नम । इति त्रिन्यस्य प्राग्बद्धि-नियोगमुत्सवा, ओं हृदयाय नम । ह्रीं शिरसे० । ओं शिनाये० । ह्रीं कण्ठाय० । ओं नेत्रत्रयाय० । ह्रीं अस्त्राय० । इति इत्यङ्कन्यासं करवा, भ्यानादिपुष्पोपचारान्ते कर्णिकायामेर देवस्य मूर्तां देवाप्रदक्षोत्तरपश्चि-मेपु—हं हृल्लेखायै नम । गं गगनायै० । रं रक्षायै० । कं करालिकायै० । मं महोच्छुष्मायै० । इति संपूज्य, प्राग्वत् केसरेषु षट्कानि संपूज्याद्यदलेषु प्राग्वद् प्राह्व्याद्या संपूज्याद्यदलेषु दिग्बिदिक्क्रमेण—स सोमाय नम । सु बुधाय० । वृ बृहस्पतये० । शु शुक्राय० । मं मङ्गलाय० । शं शनैश्चराय० । रं राहये० । कं केतुभ्यो० । इति संपूज्य लोकेशाद्यादि सर्वे प्राग्वत् कुर्यात् ॥ तथा—

चतुर्लक्षं जपेन्मन्त्रं जुहुयात्तद्दशाशतः । ब्रह्मवृक्षमश्रुद्धतैः पुष्पैस्त्रिमधुराप्लुतैः ॥ १८ ॥

सरोजैर्वा ततो देव तर्पयेदमित्येचयेत् । ब्राह्मणाराधनं कुर्यात् ततः सिद्धो भवेन्मनुः ॥ १९ ॥

एवं साधितमन्त्रस्तु काम्यकर्माणि साधयेत् । यजेदेवं प्रतिदिनं रविवारेऽथवा सुधीः ॥ २० ॥

दद्यादर्धद्रुपमपि भवेत्तस्मोभित फलम् । ॥

इति ॥ तथा मन्त्रान्तरम्—

बहिर्दीर्घेन्दुमद्व्योम माया सर्गान्वितो भृगुः । प्रयोजनानां तिलकः ज्यवरः कथितो मनुः ॥२१॥
वद्वि रंफ, दीर्घा आ, इन्दुरनुस्वारस्तद्युत व्योम इकार, तेन हा । माया ह्रीं । सर्गो विसर्ग । मृगु सकारस्तेन स । तथा—

अज्ञोऽस्य मृनिरुष्टिः गायत्रं हन्त उच्यते । देवताऽस्य मनोः ख्यातः मथिता मेवितः सुरैः ॥ २२ ॥

गुह्यात्पादतलं यावद्गलादागुह्यकं तथा । कान्ताच्च गलपर्यन्तं मन्त्राणान् विन्यसेत् सुधीः ॥२३॥
मायावीजेन पङ्क्तिर्धियुजाङ्गानि प्रविन्यसेत् । इति । ध्यानम्—

अरुणकमलसंस्थं त्रीचणं भूरिभूर्पं ह्यरुणकमलयुग्माभीष्टदामोतिहस्तम् ।

अरुणतरशरीरं भावसामो दिनेशं ह्यरुणकरसुमेघं भवदेवौघवन्द्यम् ॥ २४ ॥

पूर्वोदिते यजेत् पीठे नवगक्तिसमन्विते । देवमानाद्यं संपूज्य पुराङ्गानि समर्चयेत् ॥ २५ ॥

चन्द्रादिभिर्ग्रहैरन्या दिगीशैरपरावृत्तिः । तदायुर्ध्वश्चतुर्थां स्यादेवं पूजा समीरिता ॥ २६ ॥

ततश्च तेजश्चण्डाय निर्मान्यं विनिवेदयेत् । ॥

अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरानि अजाय ऋषये नमः । मुखे गायत्रीद्वन्द्वे नमः । हृदये श्रौत्स्याय देवतायै नमः । इति विन्यस्य पितृयोगमुत्तवा, गुह्यादिपादपर्यन्तं, ह्रौं नमः । कण्ठाहुह्यपर्यन्तं, ह्रौं नमः । मूर्धादिकण्ठान्तं, सः नमः । इति विन्यस्य, हा हृदयाय नमः । ह्रौं शिरसे स्वाहा । हुं शिखायै ध्येत् । हुं कथञ्चाय हुं । ह्रौं नेत्राभ्यां० । ह अस्त्राय० । इति करपङ्क्त्यासं कृत्वा, ध्यानाद्यज्ञपूजान्ते प्राण्यद् प्रधानं संपूज्य लोकेशाद्यादि सर्वं प्राण्यत् समापयेत् । इति । तथा—

जपेद् द्वादशलक्षं च तत्सहस्रं हुनेत्तिलैः । घृताङ्गैर्मधुराङ्गैश्च पयोर्नैश्चैव तादृशैः ॥ २७ ॥

तर्पणादि ततः कुर्यात् प्रयोगान् साधयेत्तथा । दद्यात् पूर्वोदितं चाद्यर्पं दिनेशाय मुसाधकः ॥ २८ ॥

सोऽप्यस्य धनधान्यादिपुत्रपौत्रविवर्धनम् । करोति रत्नवस्त्रादिभूषणादिविवर्धनम् ॥ २९ ॥

अष्टपत्राम्बुजं कुर्यात्तत्र कुम्भान् नव न्यसेत् । पत्रमध्ये कर्णिकायां ताश्च तोयेन पूरयेत् ॥ ३० ॥

नवग्रहान् समावाह्य तेषु कुम्भेषु मन्त्रवित् । कर्णिकाकलशं मूलमन्त्रेषु च सहस्रकम् ॥ ३१ ॥

प्रजप्यान्तेषु तन्मन्त्रान् शतकृत्वो जपेत् सुधीः । तज्जलैरभिविञ्चेद्यः साधको ग्रहदोषतः ॥ ३२ ॥

रोगा नश्यन्ति सततं लक्ष्मीश्चापि स्थिरा भवेत् । ग्रहहोमः प्रकर्तव्यो ग्रहाणां वृकृते तथा ॥ ३३ ॥

चन्द्रभान्वोश्चोपरागे निजर्षे वाय मन्त्रवित् । रिपुजे च भये वाय घोररूपे गदेऽघवा ॥ ३४ ॥

पूर्ववन्मण्डलं कृत्वा ग्रहान् संपूज्य तत्र च । स्वदिक्षु चाग्नीन् संस्थाप्य जुहुयाच्च समिद्धरैः ॥ ३५ ॥

अर्कद्विजट्टमायूराश्वत्योद्भ्रम्वरखादिरैः । शमीदूर्वाकुशोद्भ्रतैः क्रमाद्धोमः समीरितः ॥ ३६ ॥

द्विजट्ट पलाश । मायूरा अपामार्गा ।

अष्टाधिकं सहस्रं च हुनेत् सूर्यस्य चाहुतीः । अष्टाधिकं शतं मन्त्री सोमादीनां तथाहुतीः ॥ ३७ ॥

अन्ते चाज्यैर्व्याहृतिभिर्हुत्वा होमं समापयेत् । गुरुं सन्तोष्य ऋत्विग्भ्यो यथाशक्ति च दक्षिणाम् ॥ ३८ ॥

दद्याच्च भोजयेद्विप्रान् संग्रमे त्रिजयी भवेत् । रोगाः शान्तिं व्रजन्त्याश्च दीर्घमायुश्च विन्दति ॥ ३९ ॥

कृत्याद्रोहादिकानां च शान्तिरेवाशु जायते । सर्वेषां च ग्रहाणां च होम एकत्र वा भवेत् ॥ ४० ॥

एवं प्रतिदिनं मन्त्री दिननाथं समर्चयेत् । धनधान्यैश्चर्षपूर्णप्रायुर्दार्ढ्यं च विन्दति ॥ ४१ ॥

इति ॥ अथ पुत्रेष्टि । भविष्योक्ते श्रुं प्रति नादनाभ्यम्—

पुत्रीयं यज्ञमाचक्ष्व मतां वंशपरिवर्धनम् । शुक्रेणेति गुरुः प्रोक्तो यथाहं कथयामि ते ॥ १ ॥
 बहुस्त्रीकोऽमुतो बन्ध्यः पुत्रीयं यज्ञमाचरेत् । पुण्यर्चमामतिशेषु ते कथ्यते पथारुमम् ॥ २ ॥
 पूर्वोचरेषु मवेषु हस्तधवणमूलके । शृगपुष्पमहाज्येषु पूर्वानिधिगुणेषु च (?) ॥ ३ ॥
 गुरुशुक्रेन्दुमौम्येषु स्थिरलयेषु सङ्घवे । शुक्रे केन्द्रगते चार्कग्रहणे समुपस्थिते ॥ ४ ॥
 शृगुशुद्धौ विशुद्धार्कं गुरुचन्द्रशुभेऽहनि । मार्गफाल्गुनवृशास्त्रे श्रावणे कार्तिके तथा ॥ ५ ॥
 शुक्लपत्रे पिघातव्यं पुत्रीयं यज्ञमादरात् । आचार्यो भूमुरः श्रीमान् भर्वागमविशारदः ॥ ६ ॥
 अलोमः सत्यवादी च कर्मवान् भ्रमरः सताम् । व्रतः सप्तसहस्रेषु जितक्रोधो जितेन्द्रियः ॥ ७ ॥
 कृतोपवासो यजमानस्तद्वत् स्त्रीभिः समावृतः । तद्गदाचार्यनिकटं यायाद्रर्ष्यकरः स्वयम् ॥ ८ ॥
 पत्नीप्राहितप्रत्यक्षः सायं तस्य निमज्जये । उत्तराभिमुखो त्रिप्रो यजमानोऽप्युदङ्मुखः ॥ ९ ॥
 पूर्वमुख्यः स्त्रियः भर्वास्ता शिशोर्पुण्याक्रमम् । उपस्पृशजलं दर्मं प्रोक्तासनत्रोपरि ॥ १० ॥
 गन्धपुष्पादिमौर्वर्यायज्ञघृशाङ्गदादिभिः । वामोभिः शोभितं कृत्वा श्रावयेदिदमन्ततः ॥ ११ ॥
 श्वस्तनेऽहनि पुत्रेष्टिकर्म कर्तुमह द्विजाः । उत्तरा गोत्राह्वयं पश्चाद् ब्राह्मणं तदनन्तरम् ॥ १२ ॥
 बरिष्ये त्नामिति प्रोच्य ग्रथमेष्टिप्रवेकदा । सस्तिस्त्रिस्त त्राहं स्नामाचार्यः पुत्रियकृती ॥ १३ ॥
 श्वस्तनेऽहनि मंप्रोन्य सर्वास्तुत्यापयेच तान् । आचार्येण ममं सायमेकमिन्द्रालये शुभे ॥ १४ ॥
 संनिशेषुः कुगास्तीर्णे कम्बले मृदुवामामि । ततः प्रभृति कुर्वीत दीपं सध्यन्तगोचरम् ॥ १५ ॥
 श्रवहृ ह्यलयेऽव्यानामः चाराभुजा पृथक् । गृहं च शोधयेन्नित्यं मृद्गोमपजलैः शुभैः ॥ १६ ॥
 विकिरान् विकिरेत् माय नूतन दीपमुज्ज्वलम् । रघोमं श्रावयेत्त्रय फलितापञ्चगव्यक्रम् ॥ १७ ॥
 तिलाज्यमधुमं पूर्णं हेमपात्रं सरत्नकम् । श्रुषः मिनदूरकर्पूरगुग्गुन्वगुरुकुङ्कुमैः ॥ १८ ॥
 मचन्दनैः प्रदातव्यः सर्वात्रिप्रोपशान्तये । भिक्षां च मयैतस्तस्य सेचयेच्चतुरः सर्वैः ॥ १९ ॥
 न्नानद्वयं प्रकुर्वीत यजमानो व्रते स्थितः । आचार्यो धृतपलं प्राशेदय दुग्गपलद्वयम् ॥ २० ॥
 पलद्वयं च दधि वा गोम पलचतुष्टयम् । जलाशी वा फलाशी वा निराहाराऽथवा मवेत् ॥ २१ ॥
 यजमानस्तु कलमममर्वास्तएदृलांस्तथा । श्रवतान् कलमंशुद्धान् चालिवाथ पुनः पुनः ॥ २२ ॥
 प्रथमात्रान् कपिलाज्यदुग्धपक्वान् मृदुंलघून् । सायंकृत्यान्तरे काले झुञ्जीतैश्चमपुतान् ॥ २३ ॥
 स्त्रियोऽपि श्यामकलमममवास्तएदृलाम्बया । अर्वाहारं प्रकुर्वीत संस्कृतांस्तीर्थत्रारिणा ॥ २४ ॥
 सन्धवेन धृतनात्र समभ्यर्च्य त्रजापतिम् । ब्राह्मे मृदुं चोत्थाय मृत्रोत्सर्गं निषाय च ॥ २५ ॥
 कृतशौचाक्रियः शुद्ध आचान्तः प्रोक्तवर्त्मना । दग््नकाष्ठं त्रिषायाथ स्थायात् मूर्धोदयात् पुरा ॥ २६ ॥
 आचार्यो यजमानश्च महानया स्त्रियश्च ताः । प्रातःकृत्यं यथायोक्त कृत्वा धर्ममनु जपेत् ॥ २७ ॥
 सार्धयामद्वये यावत् प्रातरारभ्य मजपेत् । जपादां च जपान्ते च देवं संपूजयेद्भक्तिम् ॥ २८ ॥

होमं कृत्वा दशांशेन ततो माध्याह्निकीं क्रियाम् । कृत्वा सन्तर्पयेद् देवं दशांशैः शुद्धवारिणा ॥ २६ ॥
 मार्जयेच्च तदर्धेन यावदुक्ताकर्मण्डलम् । सायंकृत्यं विधायाथ शुद्धीरनुक्त्ववर्त्मना ॥ ३० ॥
 प्रथम्याचार्यचरणां शयीरस्तस्य देशतः । एवं प्रोक्तानि कर्माणि प्रातःकृत्यादनन्तरम् ॥ ३१ ॥
 सोपवासः प्रकुर्वीत प्रतिज्ञां पुत्रियकृतौ । एतस्य यजमानस्य पत्न्यामसामधातु वा ॥ ३२ ॥
 पितृभ्योऽधिकमुणवत्पुत्रकामोऽथ कालतः । मामद्वयं यावदहं त्रिलचकृतमंख्यया ॥ ३३ ॥
 अक्षरं(आर्क) मन्त्रं महाश्वेताशक्तिं भास्करदैवतम् । देवभागमृनि तद्ब्रह्मायत्रीछन्दसान्वितम् ॥३४॥
 जज्ञैतस्य दशांशेन कपिलाज्यतिलेन च । हृत्कारोपवित्रे वद्वौ योनिकुण्डे तदर्धतः ॥ ३५ ॥
 तर्पयेच्छुद्धतोयेन संमार्ज्यापि तदर्धतः । कल्पोक्तविधिना देवं संपूज्य भास्करं प्रभुम् ॥ ३६ ॥
 रक्तभूमध्यकुम्भं तं सञ्चिन्त्याभ्यर्च्य पूर्ववत् । तज्जलेन सपत्नीकं यजमानं स्नापितं मुने ॥ ३७ ॥
 तत्पत्नीकर्तृकचरुप्राशनं चरुमुद्योत् । पुत्रीयं यज्ञं करिष्ये प्रतिज्ञामाचरोदिति ॥ ३८ ॥
 ततो ह्यनन्तरे काले उपान्ते होममाचरोत् । सार्धं त्रिशतमहस्ताण्ये जज्ञा प्रोक्तेन वर्त्मना ॥३९॥
 पूर्णाहुतिं सपत्नीकयजमानसमन्वितः । कुर्याच्च न्यायुषं तेषु वद्विं संरचयेत्ततः ॥ ४० ॥
 प्रत्यहं पूजयेत् च देवताकारमादितम् । प्रतिज्ञानिर्विघ्नकरान् कृतस्वस्त्ययनद्विजान् ॥ ४१ ॥
 सन्तर्पयेद्भोजनेन त्रिमध्वजेन साधकः । तेभ्यश्च दक्षिणां दत्त्वा दद्यात् प्रेम्पितं वरम् ॥ ४२ ॥
 चक्रं विदद्यादाचार्यस्ततो वर्षेस्तु पञ्चभिः । नवनामं यथाशोभं वद्वैरुत्तरतो दिशि ॥ ४३ ॥
 हैमान् वा रूप्यताम्रोत्थान् कलशान् नव शोभनान् । चालितानस्त्रमनुना धूपितान् कलशांस्तु तान् ४४
 मध्यादिप्रदाधिणतः पदेषु नवसु स्मरन् । ग्रहाभ्रव ततो दीवाविधिवत् स्थापयेत्तु तान् ॥ ४५ ॥
 सूर्यादिकान् ग्रहांस्तांस्तु पूजयेच्च पृथक् पृथक् । दीचोक्तेन विधानेन प्रत्यहं दिवसत्रयम् ॥ ४६ ॥
 दिक्षपालान् पूजयेत् सूर्ये ततश्चाष्टग्रहानपि । सूर्यं तु कुम्भतोपान्तर्जलान्यप्यत्र चान्यतः ॥४७॥
 कुम्भेभ्यो निविपेन्मन्त्रैर्मन्त्रास्त्वाद्यर्थां बीजकाः । चतुर्ध्वन्ता नमोन्ताश्च मध्यतुम्भाम्भसा पृथक् ॥४८॥
 आचामयेत् स तान् सर्वानासीनानुत्तरामुखान् । स्नापयेन्मूलमन्त्रेण साधकः सूर्यं संस्मरन् ॥ ४९ ॥
 यथा ज्येष्ठां च तत्पत्नीं श्वेतवस्त्रं पिथापयेत् । अन्यकुम्भाम्भसा पात्र एकत्र कृतमंपदा ॥ ५० ॥
 आचामेन्मूलमन्त्रेण सर्वानेतान् पृथक् पृथक् । चरुं पचेद्दोमवद्वौ कथ्यतेऽत्र विधिः शुभः ॥५१॥
 चालयेदस्त्रतोपेन होमं चरुमनेकधा । होमाग्रावादधीताम्बुं प्रजापतिमनुं स्मरन् ॥ ५२ ॥
 मूलेन कपिलादुग्धं चिपेत् प्रस्यचतुष्टयम् । तथा हैमन्तिकश्वेतचान्यतो हस्ताविद्वुतान् ॥ ५३ ॥
 अक्षतान् प्रस्यसंख्यातान् चालितांस्तीर्थवारिणा । कपिलायास्तु गोर्भूत्रैर्गोमयैः पयसा तथा ॥५४॥
 दध्ना घृतेन प्रत्येकं त्रिभिः प्रक्षालयेद् ध्रुवम् । मूलमन्त्रं जपेत् स्पृष्ट्वा सहस्रं हेमपात्रके ॥ ५५ ॥
 तत्र संपूजयेद्देवं कल्पोक्तविधिना रविम् । तांस्तु देवमयान् ध्यात्वा चरोमध्वे तु निक्षिपेत् ॥५६॥
 हेमपात्रां च मूलेन हस्ताभ्यां तन्युखं स्पृशान् । शतं सहस्रं प्रजपेन्मन्त्रं फलत्रयोपरि ॥ ५७ ॥

पूजयेत् पूर्ववन्न भास्करं लोकभास्करम् । निर्माल्यादि चरोस्तस्माद् दूर्तिकृत्याथ मन्त्रवित् ॥५८॥
 कल्पोक्तन्यासजातानि चरोरेव मन्त्रिन्यसेत् । अग्निचारं घृतेनात्र मूलेनोत्सृज्य च त्रिधा ॥ ५९ ॥
 अवतार्यां मृतं स्पृष्ट्वा सहस्रं च जपेन्मनुम् । व्याहृतीभिः पक्चरुणाप्रथे च ततः परम् ॥ ६० ॥
 प्रजापतये स्वाहेति अयेन्द्रादिभ्य एव च । तदग्नेभ्यश्च प्रत्येकं भास्करेभ्यश्च तथा ॥ ६१ ॥
 जुहुयाद् पञ्चमाशेन सघृतेन चरोभूततः । नवनाषान्तरे मध्ये पूजयेत् पूर्ववशरुम् ॥ ६२ ॥
 संस्थाप्य पूजयेत्तत्र देव पूर्वोक्तवर्त्यना । निर्मान्यं दृतः कृत्वा ग्रहानष्टौ ततो यजेत् ॥ ६३ ॥
 दिक्पालान् पूजयेत्तेषु पायसान्नं घालिं हरेत् । ततोऽपसार्प्य निर्मान्यं चरुमुत्थाप्य मन्त्रवित् ॥६४॥
 विप्राशीर्भिः प्रवृत्ताभिः पञ्चघोषपुरःसरम् । आचार्यः पुत्रतंजोदो ब्रह्मप्रत्यक्षिदैवतम् ॥ ६५ ॥
 रुद्राधिदैवतं तस्मादिदं भास्करदैवतम् । गृहाण्य भुङ्क्ष्वर पत्नीभ्यो विभज्याभ्यो निवेद्य ॥ ६६ ॥
 एतान् भुञ्जीत पुत्राल्यै पञ्चग्रामान यथाकृतान् । भुक्त्वाचामयेयुरन्ते दन्तकण्ठं विषाय च ॥६७॥
 पुनराचम्य ते सर्वे गुरुपादाभ्युज्जये । निपत्तेयुरमातुत्याप्येदं युवन् स मन्त्रवित् ॥ ६८ ॥
 पित्रादिगुणवत्पुत्रं लभन्मतितेजसम् । दीर्घायुषं महामय्यं सदा लक्ष्मीनिषेवितम् ॥ ६९ ॥
 जितशत्रुं कुलदीपं कुलदीपिकरं परम् । विद्यानां पारगं दान्तं दातारं गजवाजिनाम् ॥ ७० ॥
 मोक्षारं बहुधापास्त यज्ञसा क्रान्तभूतलम् । इत्यादायाशिषं भूर्मां प्रणमेच्च पुनः पुनः ॥ ७१ ॥
 एतत्पुत्रीययज्ञस्य प्रतिकार्यं निवेदयेत् । गुरवे दक्षिणां दत्त्वा सुवर्णानां शतं तथा ॥ ७२ ॥
 गात्रो महिष्यो वृषभा अग्रपूषो गजादयः । सपत्नापणचकार्या उद्यानजनशोभिताः ॥ ७३ ॥
 शमा ग्रामगुणोपेता ये स्युर्नयन्मुमातृकाः । भूषणासनशय्यादिधनधान्यालयानि च ॥ ७४ ॥
 नान्यत्र याचते येन तावदस्मै निवेदयेत् । आचार्ये प्रणतिं कुर्याद् ब्राह्मणैः सहितः स्वयम् ॥७५॥
 ब्राह्मणान् भोजयित्वा च दीनान्घान् रोगपीडितान् । यजमानं सपत्नीकं शान्तिकुम्भोदकेन च ॥७६॥
 अभिषिच्य श्रुत्विक् स्वस्ति प्रोच्यामन्धेत् स्वमालयम् । यजमानस्त्रिपथैता यावत्कुसुमसंस्थिताः ॥ ७७ ॥
 पुष्पवत्यामर्धैकस्यामर्धरात्रे त्रिय भजेत् । विशुद्धमृदुशय्याकः शुद्धबस्त्रसुगन्धिधृक् ॥ ७८ ॥
 चारुसूग् गन्धभूपाट्यः सुगन्धिकृतलेपनः । कुण्डलादिविभूषावान् पृष्टतो यज्ञद्वयधृत् ॥ ७९ ॥
 स्त्रियामासज्जमानार्यां सिञ्चेदम्भो वृहध्वजः । सिक्रे रेतस्यथाश्रिष्टौ सिष्टवां दंपती क्षणम् ॥ ८० ॥
 सुयन्त्रिता तथा नारी कर्तव्या यत्नतः स्तने । संभोगेऽपि निषीड्या च यतः शक्तिमुपैति सा ॥८१॥
 उत्थायाचामतस्त्वौ हि शुद्धबन्धौचमाश्रिता । स्नायाता चेद् कृताभ्यङ्गौ तूर्णं चाचामयेत् पृथक् ॥८२॥
 पयः पीत्वा यथावाञ्छ पुमास्ताभ्यूलमाचरेत् । नारी हरीतकीं भक्षेत् प्रातः कुङ्कुमसंयुताम् ॥८३॥
 पूर्ववत्तौ शयीयाता यावत् षोडशवामरान् । देवपुत्रो भवेत्तत्र नात्र कार्या विचारणा ॥ ८४ ॥

आषोढशदिनाद्यावदृतकालं विदुर्बुधाः । दिवा वा निशि वा जाते पुष्पभागे भगाम्बुजे ॥२१॥
 ताश्रतस्रो निशास्त्याज्याः स्नानं स्यात् पञ्चमे दिने । आद्याश्रतस्रो निन्द्यास्ताः मङ्गमस्तासु गर्हितः ८६
 समरानं प्रसिञ्चेत्तु पुत्रार्थो प्रोत्रवर्त्मना । आदौ दिवा निषेवेत् यदि गर्भो भवेदपि ॥ ८७ ॥
 अल्पायुरन्पवचनो दाढमोहरुजाकुलः । द्वितीये दुःखभोगः स्यात्तृतीये रोगवांस्तथा ॥ ८८ ॥
 चतुर्थे पञ्चपञ्चाशद्दिनानीढ स जीवति । षष्ठे षष्टिं च साराढ्यो वर्षाणीह स जीवति ॥८९॥
 अष्टमे सप्ततिं वर्षान् दशमेऽशीतिवत्परान् । द्वादशे नवतिं चान्दान् षोडशे साष्टकं शतम् ॥ ९० ॥
 रात्रिकालेऽपि कथ्यन्ते संयोगार्थाः सुगोपिताः । प्रथमे घटिकाकाले योगाद्गर्भो यदा भवेत् ॥ ९१ ॥
 अल्पायुर्नपशक्तिश्च त्रिंशद्वर्षाणि जीवति । चत्वारिंशद् द्वितीयेऽपि एवमग्रेऽपि वर्धते ॥ ९२ ॥
 एकैकपङ्क्तिभागेन यावत्साग्रं शतं पृथक् । नन्दायां मन्दभाग्यः स्याद्भद्रायां भास्करोपमः ॥ ९३ ॥
 जयायां विष्णुमदृशो रिक्तायां निर्बलोऽधमः । पूर्यायां पूर्णलक्ष्मीवान् विद्वान् भवति धार्मिकः । ९४ ॥
 कुजे कुन्जादिकं देहे सहिष्णुर्बहुविचवान् । बुधे विद्वान् बुद्धिहीनो धर्मकर्मरतः स्मृतः ॥ ९५ ॥
 गुरौ गुरुमतिः श्रीमान् बहुभोक्ता जगत्प्रियः । शुके मतिजिताशेषः सानुरक्तो गुणप्रियः ॥ ९६ ॥
 शनौ स्थिरमतिः पापारोपणः परमर्षकः । रवौ क्रोधवशो लोलो बहुपुत्रो रुजाकुलः ॥ ९७ ॥
 चन्द्रे सुन्दरदेहः स्याद्दन्वान् धार्मिकः सुधोः । पञ्चपर्वसु यो जातः स भवेत् तस्करोऽधमः । ९८ ॥
 सार्वभौमो भवेद्गर्भः पञ्चम्यामुत्तरे भृगां । शुभसिद्धयमृतानन्दे गर्भो राजेश्वरो भवेत् ॥ ९९ ॥
 विष्टिदुष्टेषु कालेषु यावज्जीवं रुजाकुलः । ॥

इति ॥ तथा मन्त्रान्तरम्—

मनुर्बद्धिसमारूढो मस्तकेन च संधुतः । चर्माढ्यो मनुराख्यातः सहग्रामविजयाभिधः ॥ १ ॥

मनु औकार. , यक्षी टेफ. , मस्तकोऽनुस्वार , एतै री । यमं हुंकार .

श्रुत्वाद्या मान्त्रभिः प्रोक्ता अजगायत्रिमानवः । द्वापारैरङ्गमुद्दिष्टं मनोरस्य दिनेशितुः ॥ २ ॥

पद्मयुगं वराभीती दधानं करपङ्कजैः । रक्तपद्मस्थितं भानुं रक्तं ध्यायेत् त्रिलोचनम् ॥ ३ ॥

न्यामपूजादिकं सर्वं त्र्यम्बरोक्तविधानवत् । अर्घ्यं पूर्वोदितं कृत्वा संग्रामे विजयी भवेत् ॥ ४ ॥

इति ॥ तथा मन्त्रान्तरम्—

शिरोयुक्तं विष्णुपदं चन्द्रो जिह्वान्वितो मनुः । आत्मनो युगमवर्णोऽयमजपाख्यो विपापहः ॥५॥

शिरोयुक्तं विष्णुपदं विन्दुयुक्तो हकारः । चन्द्रो जिह्वान्वितो विसर्गयुक्तो सकार. । तथा—

ब्रह्मा मुनिः समुद्दिष्टो गायत्रीछन्द उच्यते । देवीपूर्वं देवतास्य परमात्मा समोरितः ॥ ६ ॥

पङ्दीर्घमाजा च इसा विदध्यादङ्गमस्य वै । ॥

रक्ताञ्जकाञ्जननिभं गुणच्छुक्लैस्त्वरिभौतिवरदे दधदम्बुजस्यम् ।

गौरीहराङ्ककालितं वपुराश्रयामः सौभाग्यशिरूपमनिशं गिरिजार्धभागम् ॥ ७ ॥

उपरितनयो करयो पद्मयुगं, वामाद्यध.करयोर्भातिवगै, इत्यायुधध्यातम् ।

पूर्वादि ते वजेत् पीठे दीप्तादिपरिकल्पिते । तत्र देवं यजेन्मूर्तिं मूलेनाकल्प्य मन्त्रवित् ॥ ८ ॥

पूर्वमङ्गैर्वजेन्मन्त्री दिग्दलेषु प्रपूजयेत् । क्रमादृतं वसुं तद्वरं पश्चाद्वरं तथा ॥ ९ ॥

विदिग्दलेषु चाभ्यर्च्या ऋतजाख्या अतः परम् । गोजा अञ्जाद्रिजा वापि ततो लोकेश्वरान् वहिः । १० ।

वज्रादीनि ततः पश्चाद्यजेदशुदिनं सुधाः । ... ॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादिर्घोषार्पाठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रय कृत्या, शिपसि ब्रह्मणे
ऋषये नमः । मुखे देवीगायत्रीद्वन्द्वे नमः । हृदि परमात्मने वेषतायै नमः । इति चिन्त्यस्य मम भो-
क्तार्यै चिनियोग इति कृताञ्जलिदस्ता, इत्या इदयाय नमः । इत्सां शिरसे । इत्सुं शिलायै । इत्सं
कवचाय । इत्सां नेत्राभ्याम् । इत्सुं अस्त्राय फट् । इति करपङ्कङ्गन्यास कृत्या, ध्यानाद्यङ्गान्ते
दिग्दलेषु देवाप्रादि प्रादक्षिण्येन—अस्ताय नमः । वसवे । नराय । वराय । विदिग्दलेषु—अञ्जाय
नमः । गोजायै । अतजायै । अत्रिजायै । इति संपूज्य लोकेशावादिं प्राम्बत् कुर्यादिति । तथा—

जपेद् द्वादशशतं तु तदशाशं हुनेत् तथा । सर्पिरङ्गेन हविषा तर्पणादि तदधरेत् ॥ ११ ॥

पूर्वादि तेन विधिना मूर्त्यापार्थ्यं निवेदयेत् । ... ॥

कृता सङ्घिपिपद्यत्र च मनेन्मध्ये मनुर्भूलगो

न्यस्यास्योपरि तोषपूर्णकलशं सम्यक् पिधायास्य च ।

वक्त वामकरेण मूलमनुना जप्तेन चाष्टोत्तरं

संजप्याथ शतं सुधामयमिति स्मृताभिपिशेच्च तम् ॥ १२ ॥

साध्यं तेन नरो भवेद्विगतभीः सर्वत्र वीतामयो

दीर्घायुश्च विपद्भयेन रहितो योपिष्य मौभाग्ययुक् ।

तेनैव प्रजपेत् करेण करकं मम्यक् पिधायामृतो-

भूतैस्तंविपिष्यं निपिञ्चति त्रिषं वा कालकूट हरेत् ॥ १३ ॥

अथवा मनुमत्र जपेत् स्वकरं विपिमूर्ध्नि सुधा विनिधाप्य ततः ।

स तु तत्रकदम्बपीह नरं प्रतिमोचयते ह्यचिरान्मनुना ॥ १४ ॥

सञ्चिन्त्याशु सुधाकरद्वयगलत्पीयूषधारान्नुत बीजं प्रान्तगतं ततः स्रुतसुधासंभावितं चादिमम् ।
मन्त्रसास्य कृती जपेन्मनुमिमं चुद्रामयन्न पर भूतापस्मृतिर्षजातविकृतीहेता सुखं जीवति ॥ १५ ॥
शीघ्रं चन्द्रविनिःसृत स्रुतयुषं हंसात्तरूप मनु तत्सौम्यपथ स वै विमलधीर्नोत्वा ततः स्वां तनुम् ।
स्यात्ता तेन विचिन्त्य ता मनुमिमं सञ्जप्य धीमान् कवी रोगापस्मृतिकालकूटदुरितोन्मादञ्ज्वराज् संहरेत् ।

आकाशान्तरचन्द्ररश्मिभिलसर्पापुषधाराचितं

मन्त्रान्त्यं मगतार्धचन्द्रयुगलप्रोद्भूतमासं सृष्टुः ।

एवं साधकमत्तमस्य सततं दाहार्तिभूतामयाः

कृत्याः शत्रुकृताः प्रयान्ति विलयं योगः परोऽयं मतः ॥ १७ ॥

इति ॥ तथा मार्तण्डस्य मन्त्रः—

वियत् कृशानुमान्ताभ्यां मनुष्येन्दुभिर्द्युतम् । मार्तण्डभैरवो मन्त्रो भजतां सर्वमिन्द्रिदः ॥ १८ ॥

वियत् हकारः, हरानु रेफः, मान्तो यकारः, मनुः आकारः, षष्ठ ऊकारः, इन्दुर्विन्दुः, यमि' पिपिडितं योजं द्वयोजं इति लिङ्गं भवति ।

मध्यगो विम्बमन्वोश्च सर्वेषुफलदायकः । दान्ताभ्यक्षुत्तमाङ्गस्तु विम्बबीजमुदाहृतम् ॥ १९ ॥

दान्तो धकारः, अग्नौ र, अक्षि इ, उत्तमाङ्गं विन्दुः, तेन धि इति । मन्त्रान्तरं तु—“दाम्तं ददमनेत्रेन्दु-
सहितं तदुदीरितम् ।” दान्तं ठकारः, ददमो रेफः, नेत्रं इ, इन्दुरनुस्वारः, तेन द्वि इति विम्बबीजमुद्-
धृतं । यद्योपदेशं जप । प्रज्ञा श्रापः, नियुद्गायत्री छन्दः, मार्तण्डभैरवो देवता, दं बीजं, विन्दुः शक्तिरिति
वदन्ति । तथा—

मूर्तयः पञ्च चोद्दिष्टाः स्वर्गभास्करमानवः । रविर्देवाकरश्चापि न्यस्तव्या अहुलीषु ते ॥ २० ॥

मध्यमाहुलिमारभ्य कनिष्ठान्तं न्यसेत् सुधीः । मूलाणुना पञ्चद्वैतयुक्तेनानेन संयुताः ॥ २१ ॥

शिरोवदनहृद्गुहापादेष्वेताः क्रमाद्वयमेत् । ॥

मध्यमाहुलिमिति मध्यमातर्जन्यहुद्यानामाकनिष्ठासु । “मध्यमाधनुजान्तास्त्विति” नारायणीयवचनात् । पञ्च-
द्वैतस्वरकाराद्योकारान्तै षण्डविधुरै ॥ “मूर्ताः सधायसानिकाः” इति नारायणीयोक्तेः ।

ततः पदङ्गं नेत्रान्तं कुर्याद् दीर्घयुजाणुना । ततस्तेनैव कुर्वीत व्यापकं मन्त्रविचमः ॥ २२ ॥

अत्रात्रन्यासानन्तरं नेत्रन्यासः कार्यः । अत्र केचित्—“दीर्घयुक्तेन योजेन नेत्रान्ताङ्गानि विन्यसेत् ।” इति
शारदातिलकवचनात्, नेत्रान्तानि पञ्चाङ्गानि वदन्ति, तत्र “अत्रान्ताङ्गानि पद्” इति नारायणीयवचनात् ।
तथा ध्यानम्—

स्वर्गापीतजपानिर्भं त्रिनयनं मुक्तालसद्धारिणं

खट्वाङ्गारिगुणांस्तथा जपवटीं पथं च शक्यकुशौ ।

दस्ताग्नेर्दधतं कपालममलं सदल्लमालिङ्गितं ।

मार्तण्डं मणिवद्भरम्यमुकृते ध्यायेच्च वेदाननम् ॥ २३ ॥

दक्षोर्ध्वादिखट्वाङ्गादीनि चत्वारि । वामोर्ध्वादिपथादीनि चत्वारि ध्येयानि । वेदाननं चतुर्मुखं, त्रिनयनं
प्रतिवक्त्रमिति शेषः । अष्टयाहुं द्विपदकाक्ष”मिति नारायणीयोक्तेः । स्वर्गापीतं जपापुष्पनिर्भं च तेन रक्त-
मित्युक्तं “सिन्दूरारणमीशानं वामोर्ध्वं दधतं रविम् ।” इति नारायणीयोक्तेः । तथा—

नवशक्तिसमायुक्ते पीठे चोपाध्यकर्णिके । कुर्वीत पूर्ववच्छाङ्गपूजनं नेत्रमीशगम् ॥ २४ ॥

पूजयेच्च ग्रहानष्टौ लोकेशांश्च तथायुधैः । ॥

इति । नारायणीये—

न्यसेदुपा प्रभां सन्ध्या प्रभां दिव्यवृत्तकर्मिके । दण्डिदीर्घस्वनामादिवर्षरावाहयेत् ततः ॥ १ ॥
 इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्रातःस्नानादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामप्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मणे धूपये
 नम । मुखे निचुद्रायत्रौद्यन्से नम । हृदि श्रीमार्तण्डभैरवदेवतायै नम । गुह्ये हृदीजाय नम । पाद-
 यो विन्देव शक्रये नम । नामौ रं कालिकाय नम । इति विन्यस्य प्राग्वहिनियोगमुक्त्वा, मध्यमयो अं
 मूर्याय नम । तर्जन्यो ई भास्कराय नम । अङ्गुष्ठयो उ भानेयं नम । अनामयो ए रवये नम । कनिष्ठयो-
 थौ दिवाकराय नम ॥ शिरसि अ सूर्याय नम । मुखे ई भास्कराय० । हृदि उं भानेयं० । गुह्ये एं
 रवये० । पादयो अं दिवाकराय० ॥ हृषा हृदयाय नम । हृषा शिरसे० । हृयं शिखायै० । हृष कध-
 चाय० । हृषा नेत्रत्रयाय० । हृष अस्त्राय० । इति कृत्यो कनिष्ठान्तं हृदादिषु नेत्रान्तं च विन्यस्य,
 मूलमन्त्रेण व्यापकं विन्यस्य, ध्यानादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्वहानि यथास्वस्थानं संपूज्यास्त्रमाशाभक्रोणे सं-
 पूज्य, प्राग्ब्रह्मै ग्रहान् संपूज्य लोकेशावादि सर्वं प्राग्जत् कुर्यादिति । तथा—

लज्जाराणां त्रितय मन्त्री जपेहीज च विन्यस्योः । मध्यगं जुहुयात् तस्य दशाशेनोत्पलैः शुभैः ॥ २६ ॥
 त्रिमध्वैस्तर्पणादि कुर्यात् सिध्यति मन्त्रराद् । एवं मिद्वे मनौ मन्त्री काम्यकर्माणि साधयेत् ॥ २७ ॥
 पूर्ववच्चाध्व्यदानं च कुर्यान्मन्त्री समाहितः । चतुरजुलमभूर्तः सुमनोभिः श्रियं लभेत् ॥ २८ ॥
 लक्ष हुनेषु शान्दयाज्यतिलशिल्पैर्निधानमाक् । राजान वशयेच्छीघ्र-जपाकुमुमहोमतः ॥ २९ ॥
 जुहुयान्मातुलुङ्गैश्च लभते वाञ्छितार्थकान् । एवं यः साधयेन्मन्त्री तस्य विद्यायशोचलम् ॥ ३० ॥
 पुत्रा लक्ष्मीश्च मौभाग्य मर्जदा विजयो भवेत् । वृत्तं ज्येष्ठं पुनर्वृत्तं पदसं वृत्तपुगमकम् ॥ ३१ ॥
 अष्टासकं कलासं च विमानेन लिखेत् क्रमात् । (वृत्तस्य मध्ये प्रखवं त्रिकोणेऽङ्गारकं न्यसेत् ॥ ३२ ॥
 गारुड च पुनर्वृत्ते लिखेत्पञ्चाक्षरं न्यसेत् । पद्मोणे चक्रारजं च वर्गपदक लिखेत् क्रमात् ॥ ३३ ॥
 वृत्तद्वये महामारं गायत्री शिरसा मह । अष्टस्यष्टाक्षरं न्यसेदिन्द्रादीर्दिवता अपि ॥ ३४ ॥
 कलास्रेषु स्वराः प्रोक्ताः श्रीर्ही च विलिखेत् क्रमात् । सौरचक्रमिदं पुसामापुरारोग्यवर्धनम् ॥ ३५ ॥
 वन्द्याना पुत्रजनकं स्त्रीणा मौभाग्यदायकम् । राजा विजयदं सम्यक् रोगिणा रोगनाशनम् ॥ ३६ ॥
 किं वृत्तेन विधिना धृतं हस्तेऽखिलप्रदम् । उच्यते मित्रमह आरोहन्नुसरा दिवम् ॥ ३७ ॥
 हृद्रोग मम शब्दान्ते मूर्यान्ते हरिमा-पदम् । यं च नाशयशब्दान्ते महासौरमनुर्मतः ॥ ३८ ॥
 इति । वृत्तमित्यादीना त्रोकानामयमर्थः— वृत्तं हृत्त तन्मध्ये मन्त्रार्थे प्रखवं विलिख्य, तद्बहिस्त्वप्येऽङ्ग-
 रक "र इति" विलिख्य, पुनर्वृत्ते "लिपयौ स्वाहा" इति गारुडपञ्चाक्षरमालिख्य, पद्मोणे पूर्वोक्तमुद-
 शनवध्रमन्ध्रमालिख्य, तद्द्वयेषु कर्णादियर्गपदकं विलिख्य, बहिर्वृत्तद्वये महासौर शिरसा सह गायत्री
 च विलिख्यप्राग्नु कोणेषु सौराष्ट्रमालिख्य, तद्द्वयेषु शक्रादिवीजान्यालिख्य, पेश्यद्वयेषु स्वरास्तद्द्वयेषु
 श्रीर्ही इति बीजद्वयं प्रत्यप्र लिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्तकलद भवति ॥ महानोरमन्त्रस्तु " उच्यते मित्रमह " इति
 प्रोक्तवैदिकमन्त्र ॥ अथ चन्द्रस्य मन्त्र । सारमन्त्रे—

चन्द्रमन्त्र प्रवक्ष्यामि मन्त्रिणां दितकाम्यया । संपत्प्रदं चतुर्गकलदं सर्वसिद्धिदम् ॥ १ ॥

व्योमादिर्मनुपूर्वस्थो विन्दुयुग् भृगुमघतः । रविराननवृत्ताट्टो मरुद् दीर्घा विपस्तया ॥ २ ॥

कलान्वययुक् षड्योऽस्य सोममन्त्र उदाहृतः । भृगुम्भुमन्विन्दुम्बण्डमपरे वीजमृचिरे ॥ ३ ॥

व्योमादिः सकारः, मनुपूर्व ओकारः, विन्दुरनुस्वारस्तेन सौ इति । भृगु सकार, मघ ओकारस्तेन सो इति । रविर्मकारः, अननवृत्तमाकारस्तेन मा इति । मरुद् यकारः । दीर्घा न । विपं म, अन्यकला विसर्गस्तेन मः इति । प्रकाशान्तरेण योजयुग्मम्—भृगुः सकार, अम्भु यकार, मनुरोकारः, इन्दुम्बण्डोऽनुस्वारस्तेः ह्यं इति धाञं चदन्ति ।

श्रुपिर्भृगुः पांक्तिरङ्गन्दो देवता चन्द्रमाः स्मृतः । सदीर्घनिजरीजेन षडङ्गानि मनोः क्रमाद् ॥४॥

एवं विन्यस्य मन्त्रज्ञो द्विजराजं विचिन्तयेत् । ॥

श्वेताञ्जल्यः स्फुटिकरजनप्रोद्गमत्कान्तिरश्वै-

भृङ्गाहारमलसिततनुर्नीलकेशीं धारयम् ।

हस्ताञ्जाभ्यां कुमुदवरटे धारयन् नः शशाङ्को

भूर्त्यर्भूयादभिमतरमामञ्जकोघत्कलङ्कः ॥ ५ ॥

धामदत्ताभ्यां कुमुदवरटे ।

. पीठे घर्मादिभिर्युक्ते गदिते परिपूज्य च । चन्द्रमण्डलपर्यन्तं ततः संपूजयेद्विशुम् ॥ ६ ॥

पञ्चपादाचार्यास्तु—“ राका कुमुदती नन्दा मुधा सर्जायनी क्षमा । आप्यायनी चन्द्रिका चाह्लादिनी नव शक्यः ॥ १ ॥ पूर्वदिग्गतो मन्त्री नत्यन्ता पूजयेदिमा ” । इति पीठशक्तीराहुः । स्वायम्भुषे तु— “अमृता तारका ज्योत्स्ना विमला व्यापिनी तथा । विशा च हृत्तिका कान्तिः श्रवणा नव शक्यः ॥ अमृतान्त कलात्मने संवित्पीठाय वै नमः । ” इति । तथा—

किञ्जल्केषु षडङ्गानि तच्छक्रीः पत्रगा यजेत् । तास्त्राया रोहिणी प्रोक्ता कृत्तिका रेवती पुनः ॥७॥

भरणी रात्रिरार्द्रा च ज्योत्स्नाल्पा च कला मताः । सुश्वेताः श्वेतवसनाः श्वेतमाल्यातुलेपनाः ॥ ८ ॥

भृङ्गाहारालङ्कृताङ्ग्यः पाण्यञ्जलिपुटाः शुभाः । आपीनोन्नतपञ्चोजभाराङ्गान्तावलमकाः ॥ ९ ॥

मदेन मन्दगामिन्यः प्राणनाथात्तमानमाः । प्रसन्नचन्द्रवदनाः फुल्लेन्द्रीवरलोचनाः ॥ १० ॥

ग्रहानष्टौ दत्तात्रेण लोकेशांश्च ततो यजेत् । वज्रादीनि ततो बाधे एवं पूजा समीरिता ॥ ११ ॥

ग्रहाचार्यक्रमस्तु—“ पूर्वदक्षिणपश्चात्पश्चिम्यपश्चाम्रकेषु च । रविश्चान्द्रः गुरु शुकः संपूज्या साधकैरमी ॥ आग्नेयादिषु कोरेषु सोममन्त्रादिकेतवः । ” चान्द्रिबुध । मन्दः शनि । अहो राहुः, इति स्वायम्भुवोक्ता । “ स्वनामाचर्णरीजका ” इति शारदातिलके तत्तन्नामाचर्णरीजका रव्यादयो ज्ञेयाः । अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः हृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि भृगुश्रुष्ये नमः । मुखे पङ्क्तिच्छन्दसे नमः । हृदये श्रौचन्द्रमसे देवतायै नमः । गुह्ये सौ बीजाय नमः । पादयोः नमः शक्ये नमः । इति विन्यस्य प्राग्वादिनियोगमुक्त्वा, सांसां इत्यादिना करपङ्क्तिं कृत्वा ध्यानाद्यात्मपूजान्ते मण्डकादिकार्षिकान्तं योगपीठं संपूज्याकर्मण्डलं वद्विमण्डलं च संपूज्य, पश्चात् सोममण्डलमभ्यर्च्य सत्त्वादिपरतत्त्वार्चान्तेऽष्ट-

दलकेसरेषु-स्वाप्रादि प्रादक्षिण्येन मध्यान्ते राकायै नम । कुमुद्वत्यै० । नन्दायै० । सुधायै० । सर्वावन्यै० ।
 जमायै० । आम्ब्याय्यै० । चन्द्रिकायै० । आहादिन्यै नम । इति संपूज्य, "अमृतकलात्मने संवित्पी-
 ठाय नम" इति पीठं संपूज्यावाहनादिषडङ्गपूजान्नेऽष्टदलेषु-रोदिस्यै नम । कृत्तिकायै० । रेवत्यै० । भर-
 त्यै० । राज्यै० । आर्द्रायै० । ज्येष्ठायै० । कलायै नम । इति संपूज्य, दिग्दलाग्रेषु—रं रत्ये नम । बु बुधा-
 य० । शुं गुरवे० । शुं शुक्राय० । कोण्डलाग्रेषु—भां भौमाय नम । मं मन्दाय० । रं राहवे० । कं केत-
 ये० । इति संपूज्य लोकरूपाणांदि सर्वं प्राम्यत् कुर्यात् । तथा—

वर्षालक्ष जपेन्मन्त्र जुहुपात् तत्तमहस्रकम् । हविषा घृतसिक्तेन तर्पणादि ततश्चरेत् ॥ १२ ॥
 ततः सिद्धो भवेन्मन्त्रः साधकस्य न संशयः । एवमुक्तप्रकारेण संसिद्धे मन्त्रवित्तमः ॥ १३ ॥
 चन्द्रं शिरसि संचिन्त्य जपेन्मन्त्रमनन्यधीः । त्रिसहस्रेण लभते राज्यैश्वर्यमकिञ्चनः ॥ १४ ॥
 लघुमिष्टहविष्याग्नी (जलस्यो विजितेन्द्रियः । वेदलक्षममु मन्त्रं प्रजपेद्यतमानसः ॥ १५ ॥
 धरागतं निधानं स ध्रुवं प्राप्नोति तत्तच्छात् । शोरज्वरे महाक्लेशे) शिरोरोगे च दारुणे ॥ १६ ॥
 शशूरपादितकृत्यासु कामलाघामयेषु च । अयुतं प्रजपेन्मन्त्रं तच्छान्तिरचिराद्भवेत् ॥ १७ ॥
 पूर्विसमाया यथाशक्ति जपेन्मन्त्रं जितेन्द्रियः । सौभाग्यारोग्यसंपत्तिभाजनं मनुजो भवेत् ॥ १८ ॥
 ऐन्द्रवारुणविस्तीर्णमण्डलानां त्रयं बुधः । लिप्ते भूमण्डले कृत्वा निषीदेत् पश्चिमे स्वयम् ॥ १९ ॥
 मध्यस्थे मण्डले न्यस्य पूजोपकरणानि च । अग्रस्थमण्डले पद्मसंपुटे पूर्ववद्यजेत् ॥ २० ॥
 विधुं ततो रौप्यजातं पात्रं संस्थाप्य पूरयेत् । शुद्धगोपयमा मन्त्री स्पृशन्पात्रं मनुं जपेत् ॥ २१ ॥
 अष्टाधिकं शतं पश्चाद् राकायागृहये विधोः । चन्द्राय विद्यामनुना दद्यादर्घ्यं यथाविधि ॥ २२ ॥
 राकाया पौर्णमास्या ।

एवमर्ण्यनिधानं यः करोति प्रतिमामिहम् । पण्मासादीप्सितानर्थाद्भवे नात्र संशयः ॥ २३ ॥
 लक्ष्मीं च महतीं पुनान् सौभाग्यारोग्यसपदः । कान्तिं निजेप्सितौ कन्या सरसीर्तिं लभते ततः ॥ २४ ॥
 इति ॥ तथा—

त्रिणे विद्यामालिनिपुर् चन्द्रिययन्ते च चन्द्रयुक् । सुखि शिरोऽन्त्यस्तारायो विद्यामनुरपं ततः ॥ २५ ॥
 विद्ये विद्यामालिनि स्वरूप । चन्द्रिणेण स्वरूपं । चन्द्रमुखि स्वरूप । शिरोऽन्त्य स्वाहात्म्य । तथा यन्त्रसारे—

पद्कोणे कर्षिकाया र(ट)परपरिलसचारमत्सेषु मन्त्रं

पङ्कथं चाष्टपत्रे म्परपुगललसत्केसरे युग्मशोऽर्णान् ।

विद्यामन्त्रस्य कार्यवृत्तमवनिपुराश्रिम्यर्वरीजमुक्तं

यन्त्रं सोमस्य कान्तिद्रविणसुतयशःश्रीप्रदं च्चेहहारि ॥ १ ॥

इति । अस्यार्थः— अष्टदलरुमलकर्षिकाया पद्कोणमध्ये प्रणवोदरे सखाय्यं रंयोजं विलिख्य, पद्को-
 णेषु सोमपडत्तरस्यैकैकमक्षरं मिलित्याष्टदलकेसरेषु स्वरान् द्विष्ट आलिख्य, अष्टदलेषु विद्यामन्त्रस्य प्रणव-

हितान् षोडशवर्षान् द्वादशो विनित्य, यद्विभृत्तयोगन्तराले षाडशान्तवर्षोपवेष्ट्य षाडशान्तरमकोषेषु
यंवीजे मिलितेत् । एतच्छस्त्रमुक्तफलदं भवति ॥ अथ मौमस्य मन्त्र—

अथ मौमसुं वक्ष्ये सर्वगोपनिवारणम् । मविन्द्राद्यद्यं प्रोक्तं गारकाय इदन्तिकः ॥ २६ ॥

अष्टवर्गो मनुः श्रोत्रोऽङ्गारकस्य मनीषिभिः । ॥

मविन्द्राद्यद्यं अंशं । गारकाय स्वरूपे । हृद्यमः । तथा—

श्रुत्याद्या ब्रह्मगायत्रीभूमिपुत्राः समीरिताः । अङ्गपट्टं चास्य मनोनिर्जरीजेन संमतम् ॥ २७ ॥

नमाम्यङ्गारकं रक्तं रत्नाम्बरविभूषितम् । जानुस्यवामहस्ताद्यं मामयेतरपारिकम् ॥ २८ ॥

आर्द्र इत्यादि पदकम् । अथ बुधस्य मन्त्र—

बुं हेन्नं बुधशरं च इदयान्तः पदर्यकः । बुधमन्त्रस्य मुन्याद्या ब्रह्मपङ्क्तिपुधा मताः ॥ २९ ॥

पडङ्गानि स्वबीजेन विन्यस्यं चिचिन्तयेत् । वन्दे बुधं मदा देवं पीताम्बरसुभूषणम् ॥ ३० ॥

जानुस्यवामहस्ताद्यं मामयेतरपारिकम् । प्रजपेद्वर्णमाहसं दशांशं जुहुयाद् घृतैः ॥ ३१ ॥

अर्चनं पूर्वसूदितं ज्ञातव्यं मनुविचमैः । बृं वृहस्पतये इथ वसुवर्षो गुरोर्मनुः ॥ ३२ ॥

श्रुत्याद्या ब्रह्ममानुष्यवगुरवोऽस्य प्रकीर्तिताः । अङ्गपट्टं दीर्घपट्टंस्त्रीपवनेन कल्पयेत् ॥ ३३ ॥

रत्नम्बरांशुकादीनि ढलपाण्यम्बुजात् किरत् । सन्यादन्यान् वस्तुरारांन् निष्पेषोऽभरमद्गुः ॥ ३४ ॥

जपेदष्टमहसं तु तच्छतं हविषा हुनेत् । घृताङ्गेन पडङ्गं च प्रशायापायुषंजेत् ॥ ३५ ॥

ध्याता पूर्वोक्तमार्गेण समामीनो नत्राम्बरे । जपेत् सप्तदिनं वक्त्रं पीतपुष्पैर्घृतप्लुतैः ॥ ३६ ॥

एवं दिनानां त्रितयं चाहुजेन्मन्त्रविचमः । स्वर्खवस्त्रादिमामिदिर्धवत्यस्य न मेशयः ॥ ३७ ॥

वस्त्रं मे देहि शुक्राय शुभाद्यो इदयान्तिकः । मुन्याद्या ब्रह्ममविराट्शुक्रा मधिभिरीरिताः ॥ ३८ ॥

शुभाद्यः शुं वस्त्रं मे इत्यादि ।

पदैः पद्भिः पडङ्गानि ततो देवं विचिन्तयेत् । शुक्रं नमाम्यापलस्यं शुक्रामं वरभूषणम् ॥ ३९ ॥

वर्णमाण्डे रनघाराचिन्द्राङ्गकगदयम् । अयुतं प्रनपेन्मघं महसं जुहुयाद् घृतैः ॥ ४० ॥

अङ्गप्रहाशापहेतिचतुरारवणं यजेत् । शनैश्चराय इदं शमायश्वाएवर्णकः ॥ ४१ ॥

मुन्याद्या ब्रह्मगायत्रीशनैश्चरसमाह्वयाः । बीजेनैव पडङ्गानि विदधीत विचक्षणः ॥ ४२ ॥

विचक्षण इत्युक्तेः पद्दीर्घपुत्रं बीजस्य स्वयति ।

वन्दे शनैश्चरं वरुदष्टं नीलविभूषणम् । वामजालस्यतदस्त्रं सामयान्यकराम्बुजम् ॥ ४३ ॥

जपेदक्षरमाहसं तद्दशांशं हुनेद् घृतैः । पडङ्गग्रहदिरूपालैः सायुषं परिपूजयेत् ॥ ४४ ॥

रां राहवे नमोन्तोऽयं राहुमन्त्रः समीरितः । पदर्थः स्वीयबीजेन पडङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ ४५ ॥

मुन्याद्या ब्रह्मगायत्रीराहवः समुदाहताः । वन्दे राहुं धूम्रवर्णं सर्पकायं कृताञ्जलिम् ॥ ४६ ॥

विकृतास्यं रत्ननेत्रं घृत्नालङ्कारमन्त्रहम् । जपहोमार्चनाद्यं च पूर्ववत् परिकल्पयेत् ॥ ४७ ॥

पूर्ववत् सर्वमाह्वयपूर्वतमनहशांशाह्वयप्रहाशाधिपतदायुधैरिति । अथ कतो—

के केतवे हृदित्येव केतुमश्रः पठ्यकः । त्रया मुनिर्मतश्छन्दः पङ्क्तिः केतुश्च देवता ॥ ४८ ॥

पूर्ववत् सादङ्गपङ्क्तं ततः केतुं विचिन्तयेत् । वन्दे केतुं कृष्णवर्णं कृष्णवस्त्रादिभूषितम् ॥ ४९ ॥

वामोरुन्यस्तद्वस्त्रं सामग्रान्यकराम्बुजम् । जपहोममार्जनादि पूर्ववत् परिकल्पयेत् ॥ ५० ॥

इति । अथ मौमार्जनां (पूजाया मध्ये तं त ग्रहं संपूज्य तच्छुचरप्रहासितसत्त्वपूर्वप्रहाससानिकान् अष्टौ प्रहा-
नप्रादिप्रादक्षिण्येन पूजयेत् । अथैते प्रहमन्वा) पुरस्ताधानामश्रप्रकरणे वङ्ग्या आँच सूर्यमन्त्रस्य प्रयोगे-
पयोगितया श्रोत्रा सौकर्यार्थं, नतु पञ्चायतनामर्गतत्वेनेति ॥ अथोपे प्रपञ्चसारे—(१६ । २४)

अप्यायिमश्चानविलार्थमिद्विप्रदान् प्रबन्धे जगतो हिताय ।

मर्षादिवल्लभानपि नान्नभेदान् सार्थाविशेषान् सजपादिकांश्च ॥ १ ॥

वियतो दशमोऽघिसर्गपुत्रो शुभमर्गो भृगुलान्नपोदहावः ।

दृक्शुद्धपिता ध्रुवादिर्कोऽयं मजुरुक्कः सुसमृद्धिदः कुर्यातोः ॥ २ ॥

इति । नियतो हकारादशमो विलोमेन मकार । अर्घो ऊकारः । सर्गो विसर्गलान्घ्यां युक्तो भूरिति ।
शुभमर्गो शुभ इत्यक्षरद्वय मर्गो विसर्गस्तेन सुधरिति । भृगु सकारः, लान्तो वकारः, अच् पोदहयो
विसर्गस्तेन श्व । दृत्शुद्धयिता स्वाहा । ध्रुवादिक् प्रणयादिस्तेन मसाक्षरोऽयं मजुः । तथा—

भृगुरापि तदुपरिछन्दो गायत्री देवताप्रिरुहिष्ठः । प्राक्त्यांज्ञान्यङ्गानि द्विशः समुक्त्रैश्च मश्रवाक्षरैर्वा ॥ ३ ॥
पूर्वाहानि, सहस्राक्षिणे हृदयाय नमः इत्यादि प्रागुक्तानि । ध्यानम्—

शक्तिभक्तिकपाशान् माङ्गुशरदाभयान् दधन् त्रिमुखः ।

भृकुटादिविविधभूषोऽवताञ्चिर पावकः प्रमथो वः ॥ ४ ॥

जपेदिमं मनुमृतसचमादराद् दशांशतः प्रतिजुहुयात् पयोन्धमा ।

समार्थपाप्यामिततर्था पापिष्ठैः समर्चयेदथ सिधिविद्विमावसुम् ॥ ५ ॥

पतिता श्वेताख्या कृष्णा पूत्रा वीत्रा स्फुलिङ्गिनी । रुचिरा श्वालिनी चेति कुमानोर्नच शङ्खयः ॥ ६ ॥

पठेत् तन्नपाठः प्रागङ्गैरष्टभृगिभिस्तदनु । भूयश्च शतमगाद्याँर्विधिनाथ हिरण्यरेतमं प्रयजेत् ॥ ७ ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रात इत्यादियोगादिन्यामान्ते श्लेन प्राणायामप्रयं हन्वा, शिरसि शृगोषे
श्रुण्ये नमः । मुने गायत्रीहृन्मने नमः । हृदये अग्रये देवनाये नमः । इत्यादि वीक्षाप्रकरणोक्त्याम-
पानपूजादिक् हन्वा पूजाशयं समापयेदिति । सान्येन सर्वेषां चेति तपेणादिक्रमपि प्राग्वत् कुर्यात् । तथा—

आर्द्धवरष्टेर्ध्वशतं प्रतिपद्मारभ्य मश्रविदिनगः । चतुरो मामाङ्गुह्यान्(लज्जमोरत्यायता भवेत्तस्य ॥ ८ ॥

शुद्धाभिः शालीभिर्दिनमनु जुहुया)श्चान्दमात्रेण । गालीगालि शृङ्गं स्वाद्योमहिष्यार्थं सङ्कुलं तस्य ॥ ९ ॥

शुद्धार्द्धवृत्तभिः प्रतिदिनमग्नौ मभेधिते जुहुयात् । अनेममृद्धिर्महती सादस्य निकेतनेऽन्दमात्रेण ॥ १० ॥

जुहुयात् विलैः सुशुद्धैः षण्णामाञ्जायते महालम्बीः । कुमुदैः सकहारेरपि जातौहुमुमैश्च जायते मिद्विः ॥

पालाशैः पुनरिध्मकैः मगसिर्जैर्विन्वैश्च रङ्गोत्पलै-
 दुर्गर्भैर्वारुहमभयैः स्तदिरजैर्व्याघातशुचोर्द्धवैः ।
 दुर्वाल्पैश्च शमोविककृतमवैरष्टोर्ध्वयुक्तं शतं

नित्यं वा जुहुयात् प्रतिप्रतिपदं मर्षी महामिद्वये ॥ १२ ॥

तारं व्याहृतयश्राप्रे जातवेद इहावह । सर्वकर्माणि चेत्युक्त्वा साधयाप्रिवधूर्मनुः ॥ १३ ॥

तारं प्रणय । व्याहृतयो भूर्मुयःस्य । अग्ने स्यरूपं । जातवेद इहावह स्यरूपं । सर्वकर्माणि स्वरूपं ।
 साधय स्वरूपं । अग्निवधुः स्यादा । अत्र व्याहृत्याग्निपदयोः सन्धिः, तेन स्वल्पे इति मन्त्रे पठितव्यम् । तथा—

अध्याधाः पूर्वोक्ता मन्त्रेणाङ्गक्रियांर्षिभिरेन । भूतर्तुकरणमोन्द्रियगुणयुग्मैर्जातिभेदैर्तन्मदापि ॥ १४ ॥

भूत ५ अतु ६ करण ४ इन्द्रिय ५ गुण ३ युग्म २ । ध्यानम्—

अथवा शक्तिस्वास्तिकदर्भाक्षररुद्रुवधुगमयवरान् ।

दधदमित्ताकल्पो यो वसुरवतात कनकमालिकालसितः ॥ १५ ॥

अथचेत्यनेन पूर्वमन्त्रप्यानोरूपं यव्यमापप्यानोरूपं वा ध्यायेदित्युक्तम् । प्रयोगः सुगमः । तथा—

वत्सरादेश्चतुर्दश्यां दिनादावेव दीक्षितः । मन्त्रं द्वादशसाहस्रं जपेत् सम्पुष्पांपितः ॥ १६ ॥

अर्चयेद्भूर्मूर्ताश्च लोकेशकुलिशादिभिः । समिदाज्यममावेसां परिशोधय यथाविधि ॥ १७ ॥

ब्राह्मणान् भोजयित्वाथ स्वयं भुक्त्वा समाहितः । परेऽङ्घ्रि प्रतिपद्येत्सुहृयादचितेऽनले ॥ १८ ॥

मर्षी वटसमिद्धीहितिलराजीहविर्भूतैः । अष्टोत्तरशतावृत्त्या हुनेदेकैकशः क्रमात् ॥ १९ ॥

दशाहमेवं हुत्वा तु पुनरेकादशोतिथौ । शक्त्या प्रतर्प्य त्रिंशथ प्रदद्याद् गुरुदक्षिणाम् ॥ २० ॥

सुवर्षयासोधान्यानि शोषां गां च सतर्षकाम् । पुनरष्टोत्तरं मर्षी सहस्रं दिनशो जपेत् ॥ २१ ॥

विधिनेति विधातुरग्निपूजामचिरेणैव भवेन्महामृद्धिः ।

धनधान्यसुवर्णरत्नपूर्णां धरणीं गोशुषुपुत्रमित्रकीर्णां ॥ २२ ॥

वत्सरादीति चैत्रशुक्लप्रतिपत्, तत्पूर्ववतुर्दश्यां दीक्षा जपथ । अर्थायां समिदाज्यशोधनम् । प्रतिपद्मा-
 रम्य दशदिनावधि प्रोक्तप्रकारेण होमः । सुगममन्यत् । अथ चेत्यनेन श्लोकेन पूर्वोक्तपुत्रवत्सरेणमन्त्रेणपि
 मन्त्रसिद्ध्युपायमाह । पालाशैरित्यादिभिः श्लोकैः काम्यप्रयोगानाह ।

प्रजपेद्यथा महस्रसंख्यं दिनशो वत्सरतो भवेन्महाश्रीः ।

जुहुयात् प्रतिवामरं शताख्यं हविषान्देन भवेन्महामृद्धिः ॥ २३ ॥

पालाशैः कुमुभहुनेद् दधिघृतचौद्रप्लुतैर्मण्डलं

नित्यं साष्टशतस्त्रयैव करवीरोत्थैः समुद्धै हुनेद् ।

पण्मासं कापिलायूतेन दिनशोऽप्यष्टौ सहस्रं तथा

होतव्यं लभते स राज्यमदृशीं लक्ष्मीं यशो वा महत् ॥ २४ ॥

१ 'ज्ञानि यथोभिरेन' ख पाठ । २ 'मन्त्रवर्षवैस्त्वदपि' ख. पाठ । ३ 'अमाया हि' ख पाठ. । ४ 'समृद्धि' ख. पाठः ।

वा समुद्ययार्थे । मन्त्रान्तरम्—

उत्पूर्वात्तिष्ठशब्दात् पुरुषहरिपदे पिङ्गलान्ते निगद्यं
प्रोक्त्वापो लोहिताच्च पुनरपि च वदेद्देहि मे दात् क्रमेण ।

भूमो ब्रूयात्तथा दापय शशियुगलं स्याच्चतुर्विंशदर्थः

प्रोक्तो मन्त्रोऽसिलोऽप्रतरणसुरसङ्गाद्धिपानां सदृक् स्यात् ॥ २५ ॥

उत्पूर्वात्तिष्ठशब्दात् उत्तिष्ठेति स्वरूप । पुरुष हरिपिङ्गल लोहिताच्च देहि मे ददापय इत्येतानि पश्चानि स्वरूपाणि ।
शशियुगलं स्वाहाकार ।

अध्याद्याः स्युः पूर्ववदृतभूलदिशात्रिकरणयुगलाणैः ।

मूलमनुनाथ कुर्यादङ्गानि क्रमश एव मन्त्रितमः ॥ २६ ॥

अत ६ भूत ५ दिशा ४ त्रि ३ करण ४ युगल २ । अत्र दिशश्चन्द्रेण महादिशानामेव प्रहणम् । आब-
न्तोऽपि दिशाशब्दोऽस्ति भाग्युत्पत्ते । "वष्टि भागुरिच्छोपमवाप्योरुपसर्गयोः । आपं चैव हलन्तानां यथा
वाचा निशा दिशा" । इति । ध्यानम्

हेमाश्वत्थसुरद्रुमोदरभ्रुवो नियन्तमश्वाकृतिं

वर्षन्त धनधान्यरत्ननिचयान् रन्ध्रैः स्वकैः सन्ततम् ।

ज्वालापद्मवितस्वरोमचिबरं भक्तार्तिसभेदनं

वन्दे धर्मसुखार्थमोक्षफलदं दिव्याकृतिं पावकम् ॥ २७ ॥

जप्याच्च लक्ष्मणं मन्त्री संदीप्तितोऽथ मनुमेनम् । जुहुयाच्च तदवसाने घृतासिकैः पायसैर्दशांशेन ॥ २८ ॥

अङ्गैर्दुतवहमूर्तिभिराशेषैः संयजेत् तदसैश्च । पावकामिति मन्त्रितमो गन्धाघोरनुदिनं तदुपहारैः ॥ २९ ॥

इति । प्रयोग सुगम ।

दिनावतारे मनुमेनमन्वहं जपेत् सहस्रं नियमेन मन्त्रितम् ।

अधृष्यतामै यशसे श्रिये रुजां विष्णुरूपे युक्तमतिस्तथायुगे ॥ ३० ॥

दिनावतारे सूपोदयपाले ।

शालीतण्डुलकैः सितैश्च पयसा कृता हविः पावकं

गन्धाद्यैः परिपूज्य तेन हविषा सवर्त्यं विषडं महत् ।

आज्यालोहितमेकमेव जुहुयाज्जप्त्वा मनु मन्त्रितम्

साष्टोर्ध्वं प्रतिपद्यथो शतमतः स्यादिन्दिरा वत्सरात् ॥ ३१ ॥

अष्टोत्तरं शतमयो मृगमुद्रयैव मन्त्री प्रतिप्रतिपदं जुहुयात् पयोन्नैः ।

साङ्घर्षवेन्न सल्लु तत्र त्रिचारणीयं संवत्सरात् स च विक्रान्तमिन्दिरायाः ॥ ३२ ॥

अष्टोर्ध्वं शतं हविषा मन्त्रेखानेन नित्यशो जुहुयात् । पयसासादाद्यतमो भवति नरो नात्र सन्देहः ॥ ३३ ॥

शालीभिः शुद्धाभिः प्रतिदिनमष्टोत्तरशतं जुहुयात् । धनधान्यसमृद्धः स्वान्मन्त्री संवत्सराधर्मात्रेण । ३४ ।
आज्यैरयुतं जुहुयात् प्रतिमासं प्रतिपदं समारभ्य । अतिमहती लक्ष्मीः स्यात् तस्य तु पणमासतो न सन्देहः

अरुणैः पुनरुत्पलैः शतं यो मधुरार्कैः प्रजुहोति वत्सराधर्मम् ।

मनुनाप्यमुना शताधिकं स प्रलभेन्मदञ्जु महत्तरां च लक्ष्मीम् ॥ ३६ ॥

जातीपलाशकरवीरनपाख्यविन्वव्याघातकेमरकुरण्टभ्रवैः प्रमूर्धनैः ।

एकैकराः शतमथो कपिलापयोर्कैः (जुहुव् प्रतिप्रतिपदं त्रियमेति वर्षात् ॥ ३७ ॥

खण्डैश्च मत्तः नमप्यमृतालवोत्पर्मन्त्री हुनेद् गुणसहस्रमयो पयोर्कैः ।)

सम्यक् समर्च्य दहनं तच्चिरेण जन्तुश्चातुर्थिकादिविषमञ्जरतो विद्युञ्ज्यात् ॥ ३८ ॥

गुणसहस्रं सहस्रत्रयम् ।

वीरद्रुमलगामिपकजलैर्यथावत् संपूर्य कुम्भमभिपूज्य कुर्यानुमत्र ।

जप्त्वा मनुं पुनरमुं त्रिसहस्रमात्रं सेकक्रिया ज्वरहरी ब्रह्मैकृतम्नी ॥ ३९ ॥

पयसि हृदयदमे भानुमालोक्य विष्टन् प्रजपत्तु च सहस्रं नित्यशो मन्त्रमेनम् ।

स दुरितमपमृत्युं रोगनातांश्च हन्ता ब्रजति नियतसौख्यं वत्सराद् दीर्घमायुः ॥ ४० ॥

मनुनामुनाष्टशतजप्तमथ प्रपिबेजलं ज्वलनदीपनकृत् ।

गुरु भुङ्गमप्युदरगं तमुना परिजापितं पचति कृत्त्यनलः ॥ ४१ ॥

हुनेदरुणपङ्कजैस्त्रिमधुराप्लुतैर्नित्यशः सहस्रमृतमासतः पृथुतरा रमा जायते ।

प्रतिप्रतिपदं हुनेदिति युषोऽथवा वत्सरं विनष्टवसुरप्यसौ भवति चेन्द्रिरामन्दिरम् ॥ ४२ ॥

ऋतुमासतः पणमासतः ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायवर्यमगवत्पूज्यपाद-श्रीगोरिन्दाचार्यशिष्य-श्रीनगवच्छंकराचार्य-

शिष्य-श्रीविष्णुशर्माचार्यशिष्य-श्रीप्रगल्भाचार्यशिष्य-श्रीविद्यारण्ययतिविरचिते

श्रीविद्यारण्यस्ये तन्त्रे एकोनविंश. श्वास ॥ २६ ॥

त्रिंशः श्वासः ।

अथ शेषमन्त्रा उद्भिद्यन्ते । तत्र श्रीनन्दिकेश्वरमते--

कैलामशिखरासीनमर्धनारीश्वर प्रभुम् । ब्रह्मोपेन्द्रमहेन्द्राद्यैर्देवैर्विधाधरैस्तथा ॥ १ ॥
 दानवैर्भुविनिभिः सिद्धैर्यक्षरक्षोप्सरोगणैः । हेरम्बरस्कन्दपूर्वादिगणैर्मत्तया गुसेनितम् ॥ २ ॥
 अक्षक्रीडारमास्त्रादलासं परमेश्वरम् । (?) * क्रीडतो भुवनेशस्य जगदम्बिकया सह ॥ ३ ॥
 अक्षपाताधिकारे तु देव्या नन्द्या नियोजितः । क्रीडता क्रमयोगेन जितं देवेन शम्भुना ॥ ४ ॥
 अक्षप्रपाताद् देवेन प्रोक्तं नन्दिञ्जितं मया । तव सत्याभियोगेन तुष्टोऽहं तव भक्तितः ॥ ५ ॥
 वद किं क्रियता वत्स यत्ते मनसि वर्तते । ददामि तद्य सन्देहः प्रीतेन मनसाधुना ॥ ६ ॥

श्रीनन्दिकेश्वर उवाच

तुष्टोऽसि यदि मे देव जगतामीश्वर प्रभो । वद मन्त्राङ्गमन्त्राथ शैवासैलोक्यदुर्लभान् ॥ ७ ॥
 (यक्काङ्गन्यासमहितान् पूजाकर्ममन्वितान् । दीक्षामिपेकसहितानधिकारपदान्वितान् ॥ ८ ॥

श्रीमहादेव उवाच

कथयामि महाभाग त्रैलोक्येष्वतिदुर्लभान् । शैवान सर्वमनुश्रेष्ठान् सर्वतन्त्रेषु गोपितान् ॥ ९ ॥
 भद्रोऽमीति न मे किञ्चिदवाच्य त्वमि सुव्रत । मूलमन्त्राङ्गविन्यामपूजाकर्मसमन्वितान् ॥ १० ॥
 दीक्षामिपेकसहितानधिकारपदान्वितात् । उद्धारक्रमयोगेन सर्वकामफलप्रदान् ॥ ११ ॥
 सुममे भूपदेशे तु गोमयेनोपलोपिते । पुष्पप्रकरशोभाढ्ये गन्धधूपतरङ्गिते ॥ १२ ॥
 विलिखेन्मातृकां तत्र वर्णाष्टकविभेदतः । स्वैः षोडशभिर्वर्गः प्रथमः प्ररिकीर्तितः ॥ १३ ॥
 पञ्च पञ्चाक्षराध्याये द्वागन्त्यां चतुरक्षरां । वर्णाष्टक भवेदेव ततो मन्त्रान् सप्तद्वारेत् ॥ १४ ॥
 पञ्चमस्य तु वर्गस्य पञ्चमं प्रथमं वदेत् । पष्टवर्गान्तिषो वर्णैः प्रथमान्त्यसमन्वितः ॥ १५ ॥
 द्वितीयं वर्षामाख्यातमष्टमस्याद्यमक्षरम् । प्रथमस्य तृतीयार्णममेतं तत् तृतीयकम् ॥ १६ ॥
 चतुर्थं मत्तमस्याद्वितीयार्णममन्वितम् । चतुर्थवर्णो मन्त्रस्य सप्तमाद्यं तु पञ्चमम् ॥ १७ ॥
 एष पञ्चाक्षरो मन्त्रः प्रथमाद्यः षट्क्षरः । यत्साधनातु मनुजाः शिवमायुज्यमाप्नुयुः ॥ १८ ॥
 प्रणयस्तु परब्रह्मरोधकः समुदोरितः । पञ्चाक्षरमयानि स्युः पञ्चभूतानि सुव्रत ॥ १९ ॥
 भूतात्मक जगदिदं तेनास्य जगदात्मता । ऋषिरुद्रो वामदेवः पङ्क्तिरस्कन्द उदाहृतम् ॥ २० ॥

सदाशिवो देवतास्य मन्त्रस्य परिकीर्तितः । पडङ्गानि मनोर्वर्षेण जातियुक्तानि कल्पयेत् ॥ २१ ॥
 ततस्तत्पुरुषाघोरमद्योत्रामेशमंशकान् । मूलवर्णादिकान् न्यसेत् त्रिषु स्थानेष्वतन्त्रितः ॥ २२ ॥
 सतर्जनीमध्यमान्त्यानामाहुष्टुष्टुध्यापरः । आस्रहृत्पादगुह्येषु मूर्तिं वक्त्रेषु चापरः ॥ २३ ॥
 प्रान्याम्यवारुणोदीच्यमध्यवक्त्रेषु पञ्चसु । ततः पडङ्गं विन्यमेद्वयमाणं यथाविधि ॥ २४ ॥
 सर्वज्ञो नित्यवृक्षश्च शोधान्तोऽज्ञादिः कीर्तितः । स्वतन्त्रशक्तिश्चालुमगतिश्चानन्तशक्तिपुम् ॥ २५ ॥
 मूलमन्त्रार्णपूर्वश्च धाम्नेशश्चान्तिकैः क्रमात् । पडङ्गानि मनोरस्य जातियुक्तानि मन्त्रवित् ॥ २६ ॥
 कुर्वीत गोलकन्यासं रत्नायै नन्दिकेश्वर । हृदि वक्त्रांमयोत्सवोः, कण्ठे नाभौ द्विपार्श्वयोः ॥ २७ ॥
 श्रेष्ठे हृदि, ततो मूर्तिं वदने नेत्रयोर्मसोः, । टोल्पत्मन्धिषु साग्रेषु, विन्यमेत् तदनन्तरम् ॥ २८ ॥
 शिरोवदनहृत्कुक्षिमोरुपादद्वये, पुनः । हृदि वक्त्राम्बुजे कण्ठे मृगामयवरोधय, ॥ २९ ॥
 वक्त्रांसहस्रसु पादोरुजठरेषु, क्रमान्यसेत् । मूलमन्त्रस्य पडवर्णानि यथावद् देशिकोक्तम् ॥ ३० ॥
 मूर्तिं भालोदरांसेषु हृदये तान् पुनर्न्यसेत् । नमोऽस्तु स्थाणुभूताय ज्योतिर्लिङ्गामृतात्मने ॥ ३१ ॥
 चतुर्मूर्तिवपुरङ्गायाभासिताङ्गाय शम्भवे । पश्चादनेन मन्त्रेण कुर्याच्च व्यापकं सुधीः ॥ ३२ ॥
 एवं न्यस्ततनुर्निन्दन् ध्यायेद् देवमनन्यधीः । गोचीरफेनघवलं रजताद्रिसमप्रभम् ॥ ३३ ॥
 चारुचन्द्रकलाराजजटासुकुटमण्डितम् । पञ्चवक्त्रधरं शम्भुं प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनम् ॥ ३४ ॥
 शार्दूलचर्मवसनं रत्नाभरणभूषितम् । दक्षोर्ध्वहस्ते परंशुं वरं च तदधःकरे ॥ ३५ ॥
 वामोर्ध्वहस्ते हरिणं दधानमभयं परे । सुप्रमन्नमुस्ताम्भोजं निविष्टं पञ्चविष्टरे ॥ ३६ ॥
 ब्रह्मविष्णुमहेन्द्रार्घ्यैः स्तुतं भक्त्या सुरासुरैः । विश्वाद्यं विश्वपुष्यं भवभीतिहरं शिवम् ॥ ३७ ॥
 इति ध्यात्वा गणश्रेष्ठ मानमैरर्चयेच्चिवम् । उपचारैः षोडशभिर्वात्स्यैः ममर्चयेत् ॥ ३८ ॥
 पद्मं चमुदलं कृत्वा कर्णिकाकेमरोञ्जलम् । बहिरष्टदलद्वन्द्वं चतुरस्रत्रयावृतम् ॥ ३९ ॥
 चतुर्द्वारसमायुक्तं मण्डलेऽस्मिन् प्रपूजयेत् । ॥

अत्र मानसपूजादिगीतपूजान्तस्य प्रागेव प्रयोगप्रकरणे लिखितत्वाद्ग्रन्थगौरवभयाच्च नात्र लिख्यते । तथा—
 एवं पीठं समभ्यर्च्य मूर्तिं मूलेन तत्र वै । संस्थाप्य देवमावाह्य तस्या मंपूजयेच्चिवम् ॥ ४० ॥
 सर्वोपनारैराराध्य मध्ये वत्स ततोऽर्चयेत् । प्रथमेऽष्टदले मूर्तीर्पिजेत् तत्पुरुषादिकाः ॥ ४१ ॥
 द्विक्वत्रेषु गणश्रेष्ठ ईशं मध्ये समर्चयेत् । पीतामितश्वेतरङ्गधेताभाश्वतराननाः ॥ ४२ ॥
 वराभयमृगान् वत्स परंशुं विभ्रतीः करैः । कोणपत्रेषु मध्ये च निवृत्त्याद्याः कला यजेत् ॥ ४३ ॥
 निवृत्तिश्च प्रतिष्ठा च विद्या शान्तिस्त्वतः परम् । शान्त्यतीवाश्रय ताः प्रोक्तास्तेजोरूपाः कलाः क्रमात् ॥ ४४ ॥
 अग्नीशासुरत्रायव्यमध्ये दिक्षु च पूजयेत् । केमरेषु पडङ्गानि द्वितीयेऽष्टदले ततः ॥ ४५ ॥
 अनन्ताद्यान् यजेद्वत्स देवाग्नादिप्रदानिणम् । अनन्तं सूक्ष्मनामानं शिवोत्तममनन्तरम् ॥ ४६ ॥

एकनेत्रमेकहृद् त्रिमूर्तिं तदनन्तरम् । श्रीकण्ठे च गणश्रेष्ठ शिखाण्डिनमपि क्रमात् ॥ ४७ ॥
 रत्नपीतासितारङ्गकृष्णरङ्गाञ्जनामितान् । कीरीटार्पितवालेन्दून् पद्मस्थाश्राकरूपणान् ॥ ४८ ॥
 त्रिनेत्राञ्चूलवज्रेपुचापहस्तान् मनोहरान् । ततोऽर्चयेद्गणश्रेष्ठ तृतीयेऽष्टदले पुनः ॥ ४९ ॥
 उमाचण्डीधरौ नन्दौ महाकालो गणेश्वरः । वृषभो भृङ्गिरितिश्च स्कन्दश्चैतान् यथाक्रमम् ॥ ५० ॥
 उत्तरं दत्तमारभ्य नीलपीतासितारुखान् । मुक्तानिशाकरश्चेतपाटलान् क्रमतः सुधीः ॥ ५१ ॥
 चतुरस्रे गणश्रेष्ठ पूर्वादिक्रमतो यजेत् । इन्द्रं सुराधिप पीतं वज्रदत्त सनाहनम् ॥ ५२ ॥
 अग्निं तेजोधिप रक्त शक्तिहस्तं सुभूपितम् । यम प्रेताधिपं कृष्णं टण्डहस्तं समर्चयेत् ॥ ५३ ॥
 रघोधिपं च निर्ऋतिं रज्जुहस्तं सुधुप्रक्रमम् । पाशहस्तं सुशुभ्राङ्गं वरुणं यादसां पतिम् ॥ ५४ ॥
 वायुं प्राणाधिप धूम्रमङ्गुशाखकं यजेत् । यक्षाधिपं कुबेरं च मुक्तावर्णं गदाधरम् ॥ ५५ ॥
 विद्यापतिं तथेशान स्वच्छं शूलकर यजेत् । (ब्रह्माणं पद्महस्तं च लोकपं रक्तवर्णकम् ॥ ५६ ॥
 अनन्तं नागपं गौरवर्णं षडधरं तथा ।) ऐरावतं तथा मेघ महिपं भूतपूरुषम् ॥ ५७ ॥
 मकरं भृगमस्त्रीं च वृषं च त्रिपहसकौ । इन्द्रादिलोकपालानां वाहनानि गणाधिप ॥ ५८ ॥
 ततो बहिस्तदक्षाणि तत्तत्पार्श्वं समर्चयेत् । वज्रं पीतं सितां शक्तिं दण्डं कृष्णं समर्चयेत् ॥ ५९ ॥
 खड्गमाकाशासङ्घातं पाशं विद्युन्निभं यजेत् । अङ्गुशं रक्तवर्णं तु शुक्रवर्णं गदां यजेत् ॥ ६० ॥
 त्रिशूलं नीलवर्णं च यजेद्वस्त्रं समाहितः । रथाङ्गं कुक्कुटान्दामं पशं रक्तं समर्चयेत् ॥ ६१ ॥
 लोकपालाद्युधान्येवं कथितानि तवानय । य एवं पूजयेद् देव स सयः शिवतां व्रजेत् ॥ ६२ ॥

इति । तथा—

तन्महेशपदं देवं तं विग्रहे वागितीयेत् । विशुद्धाय च धीशब्दं महिं तन्नः शिवः—पदम् ॥ ६३ ॥

प्रचोदयादिति प्रोच्य गायत्रीं श्रीशिवस्य च । ॥

इति । अथ शैवमन्त्राः,—तत्र कैलासेत्यादि फलप्रदानित्यन्तमेकादश श्लोकास्तन्मायतारकमकथनपरा
 उल्लोच्यमानविषयत्वात् स्पष्टार्थाः । “सुसमे” इत्यादिभिरुद्देशित्यन्तैस्त्रिभिः श्लोकैर्मन्त्रोच्चारकथनार्थं मादृशप्र-
 स्तारस्थानस्वरूप तस्य वर्णाष्टकविभेदं बोधयति । तत्र पञ्चमस्य तवर्गस्य पञ्चममत्तरं तेन नकारः, न
 प्रथममत्तरं मन्त्रस्येति शेषः । (पष्ठस्य वर्गस्यान्तमो वर्णं नकारः स प्रथमस्यान्येन अ इत्यनेन त्वदितो
 मन्त्रस्य द्वितीयार्थस्तेन अ इति बोध्यम् ।) अष्टमस्य वर्गस्याद्यमत्तरं शकारः प्रथमस्य वर्गस्य तृतीयार्थ-
 स्तेन इकारेण समेत मन्त्रस्य तृतीयमत्तरं शि इति । सप्तमस्य वर्गस्य चतुर्थमत्तरं घकारः न प्रथमवर्गस्य
 द्वितीयार्थेन आ इत्यनेन समन्वितं मन्त्रस्य चतुर्थमत्तरं भवति, तेन वा इति । सप्तमवर्गस्याद्य य इति
 मन्त्रस्य पञ्चममत्तरं भवति ॥ मन्त्रनिरुक्तिमाह—प्रणवस्त्वित्यादि । स्पष्टार्थः ॥ अथ प्रयोगः—तत्र प्रागुक्त-
 विधिना दक्षितं साधकः प्रागुक्तप्रकारेण प्रातरस्थानादियोगपीठन्यासान्तं कर्म कृत्वा मूलेन प्राणायामत्रयं
 कृत्वा, शिरसि वामदेवाय श्रुणुये नमः । मुखे पेरिच्छन्दसे नमः । हृदये श्रीमहाशिवाय देवतायै नमः ।
 इति विन्यस्य मम चतुर्विधपुरपार्थसिद्धये विनियोगः, इति कृताञ्जलिर्देव । तर्जन्यो नं तत्पुरुषाय

१ ‘वचपतिं’ ग पाठ । २ ‘गदाधरम्’ च, पाठः । ३ ‘प्रेतावणं’ छ, पाठः ।

नमः । मध्यमयो मं अघोराय नमः । कनिष्ठिकुर्यो शिं सघोजाताय नमः । अनामिकुर्यो वां वाम-
 देवाय नमः । अद्गुष्टयो यं ईशानाय नमः । इति करयोर्विन्यस्य, मुंरं हृदये पादयोर्गुहो मूर्ध्नि चैता
 मूर्त्तार्विन्यस्य, पुनर्मुंते नं तत्पुरुषाय प्राग्दक्षाय नमः । दक्षरुणं मं अघोराय दक्षिणदक्षाय० । चूडाघ'
 शिं सघोजाताय पश्चिमदक्षाय० । वामरुणं वा वामदेवायोत्तरदक्षाय० । मूर्ध्नि य ईशानायोर्ध्वदक्षाय० ।
 इति पञ्चमूर्त्तार्विन्यस्य, उं सर्वप्रशक्रिघास्ते हृदयाय० । नं नित्यत्तेशक्रिघास्ते शिरसे० । म अनादिगो
 घशक्रिघास्ते शिखाय० । शिं स्वतन्त्रशक्रिघास्ते कृत्राय० । वा अनुत्तरशक्रिघास्ते नेत्रप्रयाय० । य अन्त-
 शक्रिघास्ते अत्राय फद् । इति मन्त्रैः षडङ्गानि यथास्थान विन्यस्य मूलमन्त्रेण व्यापकन्याम कुर्यान् । तत (१)
 हृदि उँनमः । यफ्रे नँनमः । दक्षिणासे नँनमः । वामासे ङिनमः । दक्षिणोरी वानमः । वामोरी यँनमः ॥
 (२) कण्ठे उँनमः । नामौ नं० । टाक्षिपाथ्यं मं० । वामपाथ्यं शिं० । पृष्टे या० । हृदि यं० ॥ (३) मूर्ध्नि
 उँनमः । वदने नं० । दक्षनेत्रे मं० । वामनेत्रे शिं० । दक्षनासे या० । वामे यं नमः ॥ (४) वक्षदोर्मूले
 उँनमः । मध्ये नं० । माण्डग्ये मं० । अङ्गुलिमूले शिं० । अङ्गुलिमध्ये यां० । अङ्गुल्यग्रे यँनमः ॥ (५)
 वामदोर्मूले उँनमः । मध्ये नं० । मण्डग्ये मं० । अङ्गुलिमूले शिं० । मध्ये यां० । अग्रे यँनमः ॥ (६)
 दक्षोरमूले उँनमः । जानुनि नं० । गुल्फे मं० । अङ्गुलिमूले शिं० । मध्ये यां० । अग्रे यँनमः ॥ (७)
 वामोरमूले उँनमः । जानुनि नं० । गुल्फे मं० । अङ्गुलिमूले शिं० । मध्ये यां० । अग्रे यँनमः ॥ (८) शिरसि
 उँनमः । मुले नं० । हृदि मं० । कुक्षौ शिं० । दक्षोरमूलादिपादाप्रपर्यन्तं यां० । वामोरमूलादिपादाप्र-
 पर्यन्तं यँनमः ॥ (९) हृदि उँनमः । यफ्रे नं० । कण्ठे मं० । वामोर्ध्वहस्ते मृगे शिं० । वामाघ करे
 अग्रे यां० । दक्षाघोहस्ते घरे यँनमः ॥ (१०) मुले उँनमः । अंसयो. नं० । हृदि मं० । पादयो शिं० ।
 ऊरौ धां० । जडरे यँनमः ॥ इति विन्यस्य, (पुनर्मूर्ध्नि उँनमः । तलाटे नँनमः । जडरे नँनमः । दक्षासे
 ङिनमः । वामासे यानमः । हृदये यँनमः ॥) “नमोऽस्तु स्यारुभूताय ज्योतिर्लिङ्गामृतात्मने । चतुर्भूति-
 वपुष्ङ्गायामासिताहाय शम्भवे” ॥ इति मन्त्रेण मूर्धादिपादपर्यन्तं व्यापकं न्यसेत् । इति विन्यस्य यथा-
 ह्कारं डेवं ध्यात्वा मानसपूजादियोगपीठपूजान्ते यथानिधि देयमागहासनादिपुष्पान्तैरुपचारैः संपूज्य,
 भगवन्नामरत्नपूजार्थमनुज्ञां देहि इति प्रार्थ्य, प्रथमेऽष्टदले दिग्दलेषु—नं तत्पुरुषाय नमः । मं अघोराय० ।
 शिं सघोजाताय० । वां वामदेवाय० । मध्ये यं ईशानाय० । इति देवाग्रादिप्रादक्षिण्येन संपूज्य, आते-
 यादिदलेषु प्रादक्षिण्येन—उं निवृत्तये नमः । आं प्रतिघायै० । उँ विघायै० । उँ शान्त्यै नमः । मध्ये—
 उँ शान्त्यतीतायै नमः । इति संपूज्य, द्वितीयाष्टदलान्तः केशरेषु देवस्य दक्षप्रकेशरे उँ हृदयाय नमः ।
 वामाग्रे ईशाने नं शिरसे० । पृष्टदक्षिणे मं शिखायै० । पृष्टवामे शिं कवचाय० । अग्रे वां नेत्रप्रयाय० ।
 अग्रादिचतुर्दिषु यं अस्त्राय० । इति संपूज्य, (द्वितीयेऽष्टदले देवाग्रदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन—अनन्ताय नमः ।
 सूत्राय० । शिवोक्तमाय० । एकनेत्राय० । एकस्त्राय० । त्रिमूर्तये० । श्रीकरहाय० । शिखरिण्डने नमः ।
 इति संपूज्य) तृतीयेऽष्टदले देवस्य वामदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन—उमायै नमः । चण्डीश्वराय० । नन्दिने० ।
 महाकालाय० । गणेश्वराय० । वृषभाय० । भृङ्गिण्डिये० । स्कन्दाय नमः । इति संपूज्य, चतुरस्रेरेखात्र-
 यान्तरालगतवीथीद्वयेऽभ्यन्तरालवीथ्यां देवाग्रमारभ्य—सं इन्द्राय सुराधिपतये पीतवर्णाय वज्रहस्ताय पेर-
 वणवाहनाय नमः । रं अग्नये तेजोधिपतये रक्तवर्णाय शक्रिहस्ताय मेघवाहनाय नमः । टं यमाय प्रेता-
 धिपतये हृण्वर्णाय दण्डहस्ताय महिषवाहनाय नमः । तं निर्ऋतये रक्षोधिपतये धूमवर्णाय सङ्ग्रहनाय

(प्रेतवाहनाय नम । धं वरुणाय यावत्पापतये शुक्रवर्णाय पाशदस्ताय मकरवाहनाय नम । यं वायवे-
 प्राणाधिपतये धूम्रवर्णाय अङ्कुशदस्ताय मृगवाहनाय नम । सौ कुजेराय यक्षाधिपतये मंदित्रवर्णाय गदा-
 दस्ताय) नरवाहनाय नम । हां ईशानाय विद्याधिपतये स्फटिकवर्णाय शनहस्ताय वृषभवाहनाय नम ।
 इति सप्तय, इन्द्रेशानयोर्मध्ये आ ब्रह्मणे लोक्याधिपतये रक्तवर्णाय एतदहस्ताय हंसवाहनाय नम । निशु-
 तिवरुणयोर्मध्ये हां अन्नतथ नागाधिपतये गौरवर्णाय चक्रदस्ताय गरुडवाहनाय नम । इति सप्तय,
 द्वितीययोर्मध्ये—यज्ञाय नम । गङ्गये० । इगङ्गाय० । यज्ञाय० । पाशाय० । अट्टहाय० । गदाय० ।
 विश्वाय० । पञ्चाय० । चक्राय० । इति साकृपात्तायुधानि तत्समीपस्थानेषु पूजयेत् । इत्य लोकरपाला-
 र्चाया निस्तरायस्त्रौ प्रागुक्तप्रकारेण वा पूजयेत् । इत्य पञ्जरणसमेत देव सप्तय, मूलमन्त्रमुच्चार्य साहाय
 सपरिघाताय श्रीसद्वाशिषाय नम । इति पुष्पाञ्जलिना मध्ये देव सप्तय धूर्वादि पूजाशेषं प्रागुक्तवि-
 धिना समापयेदिति । तथा—

सक्षपद् जपेद्रत्स नियमस्थो जितेन्द्रियः । नायत्सहस्रं जुहुयात् विलैः शुद्धैर्तृप्तप्लुतैः ॥ ६४ ॥
 पायर्मैः क्षीरदूधोन्ममिन्द्रिर्वा गणेश्वर । तावत्सर्वं जलैः शुद्धैस्तर्पयेच्चन्द्रामिनैः ॥ ६५ ॥
 भार्जयेच्च गणश्रेष्ठ स्वात्मानं मूलमन्त्रतः । तर्पणस्य दशाशो न तद्दशाशेन भोजयेत् ॥ ६६ ॥
 शिवभक्तान् द्विजश्रेष्ठान् मदाचारानतन्द्रिनः । पञ्चाङ्गमेव निधिवत् पुरश्चरणमाचरेत् ॥ ६७ ॥
 एवं ससिद्धमन्त्रस्तु सर्वान् कामान् प्रयच्छति । ॥

एव पद्मसूत्रजप इत्युपर कलापेत्तत्तुंशुंशुं जप कार्यं ॥ लिङ्गपुराणे—

विनियोग प्रवक्ष्यामि सिद्धमन्त्रप्रयोजनम् । दीर्घं यथाति तन्मन्त्रं विनियोगमजानतः ॥ १ ॥
 यस्य येन निपुञ्जीत कार्येण च विशेषतः । विनियोगः स विज्ञेय ऐहिकानुष्मिकं फलम् ॥ २ ॥
 विनियोगजमायुष्मरोग्य तत्सुनित्यता । रात्रैश्चैव च विज्ञानं स्वर्गो निर्वाणमेव च ॥ ३ ॥
 भोजनं चामिषैरु च अन्नमर्षणमेव च । स्नानं च मन्थयोस्तेवं कुषाडिकादशेन वै ॥ ४ ॥
 शुद्धः पर्वतमारुह्य जपेत्सप्तमन्त्रितः । महानघा द्विलक्षं तु दीर्घमायुरमाप्नुयात् ॥ ५ ॥
 दूर्वाङ्गुरैर्मिलैर्वापि शुद्धैर्द्रवैस्तर्प्य च । तेषां दश महत्वाणि होममायुःश्रवर्धनम् ॥ ६ ॥
 अथत्यवृत्तमाश्रित्य जपेत्सप्तद्वयं सुधीः । शनैश्चरदिने स्पृष्ट्वा दीर्घमायुर्लभेन्नरः ॥ ७ ॥
 जपेदष्टोत्तरशत सोऽनमृत्पुहरो भवेत् । आदित्याभिमुखो भूत्वा जपेत्सप्तमन्त्रयथैः ॥ ८ ॥
 अर्करष्टगतं नित्यं जुहुयाद् द्वाधिमुद्गये । समस्तद्वाधिशास्त्रान्त्यर्थं पलागसमिधो नरः ॥ ९ ॥
 हुत्वा दशमहस्रं तु नीरोगो मनुजो भवेत् । जपेत्सप्तं तु पूर्वह्नि हुत्वा चाष्टशतेन च ॥ १० ॥
 धर्मं नित्यमुपस्थाप्य यः स आरोग्यमाप्नुयात् । नदीतोयेन मण्यं च स स्पृष्ट्वा शोभनम् ॥ ११ ॥
 जप्त्वापुत्रं तु तः स्नायाद्रोगाणां भेषजं भवेत् । अष्टादिगतिजप्त्वाच्चमन्त्रोपादान्दं शुचिः ॥ १२ ॥
 हुत्वा च तालपालाशैर्नैरारोग्यमप्नुते । निन्यमष्टशत जप्त्वा पित्रेऽप्योऽर्हसनिधौ ॥ १३ ॥

श्रौद्धर्ग्याधिभिः सर्वमामेनैकेन मृच्यते । एकादशेने भुञ्जीयादन्नं चैनाभिमन्त्रितम् ॥ १४ ॥
 मत्त्वं चात्रं तथा पेयं विपमप्यमृतं भवेत् । चन्द्रधर्मग्रहे पूर्वमृषोप्य विधिना शुचिः ॥ १५ ॥
 यावद्ग्रहणमोचं तु तावन्नद्या समाहितः । जपेत् समुद्रगामिन्यां विमोचे ग्रहणस्य तु ॥ १६ ॥
 अष्टोत्तरमहस्रेण पिवेद्वादीरमं द्विजः । ऐहिकीं लभते मेधां मर्याशुतिवहां शुभाम् ॥ १७ ॥
 सारभ्यती भवेद् देवी तस्य वागतिमानुषी । ग्रहनचक्रपीडामु जपेद् भस्त्र्यायुत नरः ॥ १८ ॥
 (हुता चाष्टमहस्यं च ग्रहपीडा विनश्यति । दृःस्वप्नदर्शने ज्ञाता जपेच्चैवायुतं नरः ॥ १९ ॥)
 घृतेनाष्टशतं हुता मयः शान्तिर्भविष्यति । चन्द्रधर्मग्रहे लिङ्गं समभ्यर्च्य यथाविधि ॥ २० ॥
 यत्किञ्चित् प्रार्थयेद् देवि जपेदयुतमादरात् । मनीषां तस्य देवस्य शुचिः संयतमानसः ॥ २१ ॥
 सर्वान् कामानवाप्नोति पुरुषो नात्र संशयः । गजानां तुरगाणां तु गोजातीनां तथैव च ॥ २२ ॥
 व्याध्यागमे शुचिर्भूता जुहुयात् समिधाहुतिम् । मामभ्यर्च्य विधिना अयुतं मन्त्रितंयुतः ॥ २३ ॥
 तेषामृद्धिश्च शान्तिश्च भविष्यति न संशयः । उत्पाते शशुचाघायां जुहुयादयुतं शुचिः ॥ २४ ॥
 पलागसमिर्घर्देवि तस्य शान्तिर्भविष्यति । आभिवारिकशुद्धायामेतद् देवि समाचरेत् ॥ २५ ॥
 प्रतिघावति तन्वाक्रिः शत्रोः पीडा भविष्यति । चिद्रेपणार्थं जुहुयादिमीतसमिधाष्टकम् ॥ २६ ॥
 प्रायश्चित्तं च वच्चासि सर्वपापविशुद्धये । पापशुद्धिं यथा सम्पक् कर्तुमभ्युद्यतो नरः ॥ २७ ॥
 पापशुद्धिर्न चेत् पुंसः क्रियाः मर्त्याश्च निष्फलाः । ज्ञानं च हीयते तस्मात् कर्तव्यं पापशोधनम् ॥ २८ ॥
 विद्यालक्ष्मीविशुद्ध्यर्थं मां ध्यात्वाज्जलिना शुभे । शिवेनैकादशेनाङ्कितमिषिञ्चेत् नमन्ततः ॥ २९ ॥
 अष्टोत्तरशतेनैव ज्ञायते पापविशुद्धये । सर्वतीर्थफलं तद्य मन्त्रपापहरं शुभम् ॥ ३० ॥
 मन्धोपासनविच्छेदे जपेद् दशशतं बुधः । विद्वुरार्हश्च चाएडालंमार्जारैः क्रूरकूर्गरपि ॥ ३१ ॥
 स्पृष्टमन्नं न भुञ्जीत भ्रूता चाष्टशतं जपेत् । ब्रह्महत्यादिशुद्ध्यर्थं जपेन्नवायुतं नरः ॥ ३२ ॥
 पातकानां तदर्थं स्यान्नात्र कार्या विचारणा । उपपातकदृष्टानां तदर्थं परिकीर्तितम् ॥ ३३ ॥
 शोषाणामपि पापानां जपेत् पञ्चसहस्रकम् । आत्मबोधकरं गुणं शिररूपप्रमाद्यकम् ॥ ३४ ॥
 जितश्वासो जपेन्मन्त्रं पञ्चलक्षमनाकुलः । पञ्चवायुजयं भद्रे प्राप्नोति मनुजः सुरी ॥ ३५ ॥
 यो जपेत् पञ्चलक्षं तु निरुहतिन्द्रियः शुचिः । पञ्चेन्द्रियाणां विजयो भविष्यति वरानने ॥ ३६ ॥
 ध्यानयुक्तो जपेद्यस्तु मनः संयम्य यत्नतः । सम्बन्धिजपप्राप्नोति करुणानां वरानने ॥ ३७ ॥
 पञ्चविंशतिलक्षाणां जपेन कमलानने । पञ्चविंशतितत्त्वानां विजयं मनुजो लभेत् ॥ ३८ ॥
 मन्थरात्रे व्यतीते तु जपेदयुतमादरात् । स ब्रह्ममिद्रिमाप्नोति ईर्ष्यानेन सुन्दरि ॥ ३९ ॥
 जपेद्विंशतिलक्षस्यो निर्वीते ध्वनिर्जिते । मन्थरात्रे शिवज्योत्स्नां परयत्येव न संशयः ॥ ४० ॥
 (अन्धकारविनाशं च दीपस्यैव प्रकाशनम् । हृदयान्तर्वहिर्यापि भविष्यति न संशयः ॥ ४१ ॥)

मर्वनपत्नमृच्छयं जपेद्युतमात्मवान् । मर्वीजमपुटं मञ्च शतलक्ष जपेत् मुषीः ॥ ४२ ॥
मत्मायुज्यमवाप्नोति मन्त्रिमान् मनुजः परम् । ॥

इति । तथा लिङ्गपुराणे—

अस्य मन्त्रस्य वक्ष्यामि ऋषिच्छन्दोऽधिदैवतम् । वीजं शक्तिं स्वरं ऋणं स्थानं चैवावरं प्रति ॥ १ ॥
वामदेवो नाम ऋषिः पंक्तिश्छन्द उदाहृतम् । देवता जिव एवाह मन्त्रस्यास्य वरानने ॥ २ ॥
नकारादीनि वर्णानि पञ्चभूतात्मकानि च । आन्मानं प्रणवं सिद्धिं सर्वव्यापिनमव्ययम् ॥ ३ ॥
शक्तिस्त्वमेव देवेशि सर्वदेवनमस्कृता । तदपी प्रणवं कोचिन्मदीयं प्रणवं तथा ॥ ४ ॥
तदीयं देवि मन्त्राणां शक्तिभूतं न संशयः । उक्कारस्य स्वरोदात्तं ऋषिर्ब्रह्मा सिता प्रमा ॥ ५ ॥
छन्दो देवी च गापत्री परमात्माधिदैवता । उदात्तः प्रथमस्तद्वचतुर्थश्च द्वितीयकः ॥ ६ ॥
पञ्चमः स्वगितवैद्यं मव्ययो निपादस्तथा । नकारः पीतवर्णोऽस्य (स्थानं पूर्वमुगुं स्मृतम् ॥ ७ ॥
इन्द्रोऽधिदैवत छन्दो गायत्री गौतम ऋषिः । मकारः कृष्णवर्णोऽस्य) स्थानं वै दक्षिणं मुरम् ॥ ८ ॥
छन्दांस्सुष्टुपिथार्थी ऋतो वैवतमुच्यते । गिकारो धूम्रवर्णोऽस्य स्थानं वै पश्चिमं मुरम् ॥ ९ ॥
विश्वामित्र ऋषिस्त्रिष्टुप् छन्दो विष्णुश्च देवता । वकारो हेमवर्णोऽस्य स्थानं चैत्रोत्तरं मुरम् ॥ १० ॥
ब्रह्माधिदैवत छन्दो बृहवी चाङ्गिरा ऋषिः । यकारो रक्तवर्णोऽस्य स्थानमूर्ध्वमुखं चिराद् ॥ ११ ॥
छन्दो ऋषिर्मरद्वाजो ऋन्दो वैवतमुच्यते । ॥

इति ॥ तथा भारवमंत्रे—

इत्थं शिवं ममभ्यर्च्य महत्सं नित्यशो जपेत् । सर्वपापविनिर्मुक्त्यान्ते मद्गतिमाप्नुयात् ॥ १ ॥
सर्वपापविनिर्मुक्तः प्राप्नुवाद्वाञ्छितां रमाम् । महत्सद्व्यजापेन महारोगैः प्रमुच्यते ॥ २ ॥
महत्सद्व्यजापेन दीर्घमायुर्लभेन्नरः । चतुःसहस्रजापेन वाञ्छिनायानवाप्नुयात् ॥ ३ ॥
विलसः शुद्धैर्घृताभ्यर्तुनेदुत्पातसंभवाः । रोगा विनश्यन्त्याचिरान्नात्र कार्या विचारणा ॥ ४ ॥
प्रज्ञपेच्छतलक्ष यः स गिषो नात्र संगमः । नदीनां पञ्चवर्षानामृषयोऽमी मताः क्रमात् ॥ ५ ॥
गौतमोऽत्रिद्वितीयः स्याद्विश्वामित्रोऽङ्गिरान्मथा । भरद्वाजश्च गायत्री मालुष्टुप् त्रिष्टुबेव च ॥ ६ ॥
बृहवी मयिराडेपा छन्दांषोद् मत्तानि वै । इन्द्रहरिश्चिन्नस्करा देवाः प्रकीर्तिताः ॥ ७ ॥
एषामाद्यः पूर्ववत् स्यात् (पूर्वः पीतोऽभितस्तथा । धूम्रपीतारुणा त्रेषा एवं पञ्चार्णवो मताः ॥ ८ ॥
एषामाद्य नदीनामाद्यः प्रपञ्च स पूर्ववत् स्यात्) परब्रह्मरोषक इत्यर्थः । अथच पूर्वोक्तमुन्यादिबद्ध
स्यात् । तथा—

. । ऋषिर्ब्रह्मा मसुद्धिष्टो गायत्रीच्छन्द ईरितम् ॥ ९ ॥
देव्यादिकं देवनाम्य परमात्मा समीरितः । ज्योतिर्वर्षः मयाख्यातो मोक्षार्थं विनिपुज्यते ॥ १० ॥

इत्यादि । इति पञ्चाक्षराधिष्ठि ॥ नन्दिकेश्वरमते मन्त्रान्दरे—

मृणु नन्दिन् प्रवक्ष्यामि मन्थान्तरमुमापतेः । अष्टमान्त्यं सप्तमस्य द्वितीयाख्यं स्थमातिखेत् ॥ १ ॥
 आद्यवर्गतुरीयाख्योपान्त्याभ्यां परिमण्डितम् । मायावीजमिदं वत्स त्रिषु लोकेषु दुर्लभम् ॥ २ ॥
 अनेनाद्यन्तयोर्ध्रुवः पञ्चार्यः मन्त्रवर्णकः । षडर्णश्चाष्टवर्णः स्यादेवं मन्त्रद्वयं भवेत् ॥ ३ ॥
 अष्टमान्त्यं हकारः, सप्तमद्वितीयापेक्षं रेफोपरि स्थितं, आद्यवर्गतुरीयापेक्षं ईकारः, तस्यैव (धर्मस्य) उपान्त्यो विन्दुस्ताभ्यां युक्तं लिखेत्, तेन मायावीजं सिद्धम् ॥ तथा—

श्रीपरुशो वामदेवः षडङ्गिरस्छन्द उदाहृतम् । उमापतिदेवता स्यान्मन्त्रयोर्जगदीश्वरः ॥ ४ ॥
 तारपद्दार्थपुष्पायापूर्वमश्राणकैः क्रमात् । षडङ्गानि गणश्रेष्ठ जातिपुष्पानि कल्पयेत् ॥ ५ ॥
 गन्धुककुसुमारङ्गं चन्द्रार्धमृतशोस्वरम् । दक्षिणोर्ध्वकरे शूलं तदधो वरमुद्रिकाम् ॥ ६ ॥
 वामोर्ध्वेन कपालं तदधोहस्तेन चामयम् । दधानं निजवामोरूपीठस्याया गणेश्वर ॥ ७ ॥
 रत्नोत्पलकरायाश्च श्लिष्यन्तं वामबाहुना । सर्वाभरणसन्दीप्तदेहं देव्या मुदान्वितम् ॥ ८ ॥
 सैरवक्रं त्रिनयनं सर्वाभरणभूषितम् । एवं ध्याता यजेद् देवं माकमोक्ते शैबविष्टरे ॥ ९ ॥
 षष्ठं पञ्चदलं कृत्वा तट्टह्रियाष्टपत्रकम् । बाहिरष्टच्छदाम्भोजं चतुरस्रत्रयं बहिः ॥ १० ॥
 धीधीह्यसमोपेतं चतुर्द्वारोपशोभितम् । अस्मिन् पीठे यजेद् देवं मूर्तिं संकल्प्य मूलतः ॥ ११ ॥
 सर्वोपचारैराराध्य प्राग्द्वहङ्गानि पूजयेत् । हृत्त्रेसां गगनां रक्षां महोच्छुष्मां करालिकाम् ॥ १२ ॥
 पूजयेत् पञ्चपत्रेषु बाहिरष्टदले पुनः । वृषभं क्षेत्रपात्रं च चण्डेश्वरमनन्तरम् ॥ १३ ॥
 दुर्गां च पण्णसुं पश्चात्तन्दिनं विघ्ननापकम् । मेनापतिं ततो बाह्ये यजेदष्टदलेऽपिमाः ॥ १४ ॥
 ब्राह्म्याद्या मातरस्तास्तु ब्राह्मी माहेश्वरी ततः । कौमारी वैष्णवी चैव वाराही तदनन्तरम् ॥ १५ ॥
 ऐन्द्री च षष्ठी चाण्डपटा महालक्ष्मीरिति क्रमात् । लोकपालांस्तदस्त्राणि चतुरस्रान्तरालयोः ॥ १६ ॥
 एवं संपूज्य देवेशं नियमेन त्रितेन्द्रियः । लक्षत्रयं जपेत् सार्धं तत्सहस्रं समिद्धरैः ॥ १७ ॥
 आरग्वघतरुद्धृतैस्तत्पुष्पैर्वा हुनेत् ततः । मधुरत्रयमभिर्हस्तैर्षादि तत्थरेत् ॥ १८ ॥
 प्रागुक्तेन विधानेन ततः सिद्धो भवेन्मनुः । सौभाग्यमपदायुष्यपुत्रपौत्रादिवर्धनः ॥ १९ ॥
 देहान्ते च गणश्रेष्ठ शिवसायुज्यदो भवेत् । ॥

इति । अथ प्रयोग— तत्र प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्तं प्राग्बद्धत्वा, शिरसि वामदेवाय ऋषये नमः । मुखे षडङ्गिरस्छन्दसे नमः । हृदये श्रीउमापतये देवतायै नमः । इति विन्यस्य, मम सर्वभोगक्षि-
 द्ये विनियोग इति कृताञ्जलिर्बदेत् । ओंहाँँँँ हृदयाय नमः । ओंहाँँँँ शिरसे । ओंहाँँँँ शिवायै ।
 ओंहाँँँँ कवचाय । ओंहाँँँँ नेत्रत्रयाय । ओंहाँँँँ अस्त्राय । इति षडङ्गमन्त्रानुष्ठादितलान्तं करयो-
 विन्यस्य, (हृदयादिषडङ्गेष्वपि न्यसेत् । ततो ध्यानादिमानसपुजान्ते प्रमाणोक्तं पूजावर्कं निर्माधार्च्यादि-
 पुष्पोपचारान्ते प्राग्द्व देवाङ्गानि संपूज्य) पञ्चदलेषु देवाप्रदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन—ओंहृत्त्रेसायै नमः । ओं
 गगतायै । ओंवृषभायै । ओंमहोच्छुष्मायै । ओंकरालिकायै नमः । इति संपूज्य, अष्टदलेषु देवाप्रमारभ्य—

वृषभाय नमः । क्षेत्रपालाय० । चण्डेश्वराय० । दुर्गायै० । परमुखाय० । नन्दिने० । विघ्ननायकाय० ।
सेनापतये नमः । इति प्रादाक्षिण्येन संपूज्य, तद्वाहिरष्टदलेषु देवाग्रमारभ्य प्रादाक्षिण्येन—आं प्रादभ्यै नमः ।
इं माहेश्वर्यै० । ऊं कौमार्यै० । अं वैष्णव्यै० । लृं वाराह्यै० । ऐं इन्द्रायै० । औं वामुण्डायै० ।
अ महालक्ष्म्यै नमः । इति संपूज्य, ततः शान्त्वलोकपालार्थादि सर्वे समाप्येदिति ॥ तथा—प्रासादनमन्त्रः

शृणु नन्दिन् प्रवक्ष्यामि प्रासादाख्यं महामनुम् । यस्य सरणमात्रेण नरः मात्ताच्छिवो भवेत् ॥ १ ॥

अष्टमान्वयवर्णस्तु प्रथमान्व्यादिसंयुतः । तदादिस्वरसंपुङ्गः कथितो वै महामनुः ॥ २ ॥

धर्मार्थकाममोक्षाया साधने मुनिमेवितः । प्रसादकरणाच्छ्रीप्रमस्य प्रासादनामता ॥ ३ ॥

अष्टमान्वयवर्णो ह, प्रथमान्व्यादिरनुस्वार, तदादिस्वर औकारस्ताभ्यां युतस्तेन प्रासादार्थाजमुद्घृतम् ।

वायुदेवो मुनिर्वत्स धंकिरद्वन्द उदाहृतम् । मदाशिवो देवतास्य मन्त्रस्य परिकीर्तितः ॥ ४ ॥

हकारो श्रीजमित्युक्तमौकारः शक्तिरुच्यते । पद्मलायेन बीजेन पङ्कजानि प्रविन्यसेत् ॥ ५ ॥

प्रथमाद्यद्वितीयेषु रुद्रादित्योत्तरस्वरैः । अष्टमान्वयं तु संभेद्य प्रथमोपान्वयसंयुतैः ॥ ६ ॥

विलोमगैः पञ्चबीजैरीशानाद्यान् प्रविन्यसेत् । ॥

प्रथमापामिति, प्रथमाद्यं अ, द्वितीय इ, इषु उ, च्छ ए, आदित्योत्तर ओ, एभिर्भेदितमष्टमान्वयं हकार, प्रथमोपान्वयो विन्दुस्तेन हंरिहंरौ इति, विलोमगै हौंहुंरौहं इत्यादिभिः ।

मूर्तिरीशानायाः स्यात् ततस्तत्पुरुषाह्वयः । अघोरो वामदेवश्च सद्योजातश्च पञ्चमः ॥ ७ ॥

अङ्गुष्ठादिष्वङ्गुलीषु मूर्ध्नि वक्त्रे हृदि न्यसेत् । गुप्ते च पादयोश्चाथ पञ्च वक्त्रेषु ताः पुनः ॥ ८ ॥

ऊर्ध्वादिषु गणश्रेष्ठ ततो देवं विचिन्तयेत् । ॥

इति । शास्त्रातिलकं— (१८ । ५६)

“ तत्तदङ्गुलिभिर्भूर्गस्तचन्द्राजानादिकान् न्यसेत् । शिरोवदनहृदयपाददेशे यथाक्रमम् ॥ १ ॥

ऊर्ध्वप्राग्दक्षिणोर्ध्वपश्चिमेषु श्लेषु ताः । ”

इति । ता मूर्ता । तथा—

मुक्ताविद्युद्रनस्वच्छारण्यवर्णस्तु पञ्चभिः । बदनाः शोभितं वत्स प्रतिवक्त्रं विलोचनम् ॥ ९ ॥

चन्द्रोत्तरतविलसजटासुकुटमण्डितम् । शुद्धस्फटिकमंकाशं समासीनं सरोरुहे ॥ १० ॥

प्रसन्नरदनान्मोक्षं दधान करपङ्कजैः । दक्षिणैस्त्रिगुणं टङ्गं वक्त्रं स्वङ्गं तथानलम् ॥ ११ ॥

सर्पं घण्टासुषीं पाशमभयं वामबाहुभिः । नानामरण्यसन्दीप्तं ध्यायेद् देवं सदाशिवम् ॥ १२ ॥

इति ध्यात्वा गणश्रेष्ठं पूर्वोक्ते योगविष्टरे । पञ्चाचरोक्तवद् कृत्वा पूजामण्डलमचवत् ॥ १३ ॥

मूलेन मूर्तिं संकल्प्य तस्मान्नावाथ पूजयेत् । उपचारैः समभ्यर्च्य यजेदावृतिदेवताः ॥ १४ ॥

प्रथमेऽष्टदले वत्स सदादीन् पञ्च पूजयेत् । वेदाचमालाभीतीष्टहस्तं कुन्देन्दुसन्निभम् ॥ १५ ॥

चतुर्वक्त्रं त्रिनयनं सद्यं पश्चिमतो यजेत् । कारमीरवर्णोऽभीतीष्टटङ्काचस्फुरः शुभः ॥ १६ ॥

त्रीक्षणश्चतुरास्यश्च विलासी चोचरे स्थितः । पूजनीयो वामदेवस्त्वघोरं दक्षिण्ये यजेत् ॥ १७ ॥

अचमालां वेदपाशौ साङ्ख्यं डमरुं करैः । खट्वाङ्गं त्रिशूलं चैव कपालं दधतं क्रमात् ॥ १८ ॥
 अञ्जनामं भीनदंष्ट्रं त्रिनेत्रं चतुर्गणनम् । (प्रदीप्तविद्युदेवामं पूर्वं तन्पुरुषं यजेत् ॥ १९ ॥
 हस्तैर्विपावराभीतिकुटाग्नौ दधतं क्रमात् । चतुर्वक्त्रं त्रिनयनं नागयज्ञोपवीतिनम् ॥ २० ॥)
 ईशानं पूजयेन्मध्ये पञ्चवक्त्रं गणेश्वर । मुखागैरं त्रिनयनं चाहुभिर्दशभिर्निजैः ॥ २१ ॥
 दधानमचमन्वेदपाशाङ्गुशममाह्वयान् । डमरुं चैव खट्वाङ्गं त्रिशूलं च कपालकम् ॥ २२ ॥
 अमयं वरदं चैव कोत्सपत्रेषु पूजयेत् । तेजोरूपा निवृत्त्यायाम्नाम्बन्त्यां मध्यतो यजेत् ॥ २३ ॥
 पुरोक्तवद् पङ्क्तानि पूजयेन्नन्दिकेश्वर । अनन्ताद्यानुमाद्याश्च यजेदष्टदलद्वये ॥ २४ ॥
 पूर्ववद्भोक्पालांश्च तदस्त्राणि च पूजयेत् । य एवं पूजयेच्छम्भुं माघकः स्मिरमानसः ॥ २५ ॥
 बुद्धे स भोगानखिलान् देहान्ते शिवतां व्रजेत् ।

इति ॥ अथ प्रयोगः— तत्र प्रातः कृत्यादियोगपाठन्यामान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्या, शिरसि याम-
 देवाय ऋषये नमः । मुने पंक्तिचक्रुदने नमः । इदं श्रीमदाशियाय देवतायै नमः । गुह्ये हं पीजाय नमः ।
 पादयोः जौ शरुपे नमः । इति विन्यस्य, अम सर्वाभीष्टान्द्वये विनियोगः, इति कृताञ्जलिपञ्चया, हौं हृद-
 याय नमः । हौं शिरसे स्याद्वा । ह्रं शिखायै वषट् । ह्रं कथचाय हुं । हौं नेत्रत्रयाय वौषट् । ह्रं अस्त्राय
 फट् । इति पङ्क्तमन्त्रानुष्ठानादिकरतरलान्तं करयोगिन्यस्य, इदं प्राग्दिनेत्रत्रयान्तं विन्यस्यास्त्रमन्त्रेण तालत्रयं
 तर्जन्यङ्गुष्ठोत्थयन्नेत्रं दशदिग्बन्धनं च कृत्या, अङ्गुष्ठयोः हौं ईशानाय नमः । तर्जन्योः ह्रं तत्पुत्राय नमः ।
 मध्यमयोः हुं अघोराय नमः । अनामिकयोः हि वामदेवाय नमः । कनिष्ठयोः हं सघोजाताय नमः ।
 इति विन्यस्यैवमेव शिरोचन्द्रहस्तपदादिषु विन्यस्येत् । शिरसि हौं ईशानायोर्ध्ववक्त्राय नमः । मुन्ये हं तत्पु-
 रुषाय पूर्ववक्त्राय० । दक्षिणकर्णे हुं अघोराय दक्षिणवक्त्राय० । वामकर्णे हि वामदेवायोत्तरवक्त्राय० ।
 चूदायः हं सघोजाताय पश्चिमवक्त्राय नमः । इत्यङ्गुष्ठादिभिरेकेनाहुंतेनैकैकां मूर्तिं विन्यस्य, घ्यानादि-
 मानमपूजान्ते पञ्चाक्षरोक्तं पूजायन्त्रं विधायाप्यस्यापनादिपुष्पोपचारान्ते प्रथमेऽष्टदले देवस्य पृष्ठदले हं सघो-
 जाताय नमः । वामदले हि वामदेवाय० । दक्षिणदले हुं अघोराय० । अग्रदले हं तत्पुरुषाय० । कर्णौ-
 कायां देवस्याग्रे हौं ईशानाय नमः । इति संपूज्याग्रेयादिदलेषु मध्ये च निवृत्त्यायां संपूज्य, ततः प्रा-
 ग्वद् पङ्क्तानि संपूज्यान्तन्नादिपूजामारभ्य पञ्चाक्षरोक्तवत् सर्वं कृत्वा समापयेदिति ॥ तथा—

लक्षद्वयं जपेन्मन्त्रं हविष्याशीं जितेन्द्रियः । पञ्चसप्ततिमाहस्रं ममेतं करवीरजैः ॥ २६ ॥
 जपापुष्पैस्तु पद्मैर्वा त्रिमध्वर्कैर्दशांशतः । पायसैः सधूर्तैर्वाथ राजवृचसामिद्वरैः ॥ २७ ॥
 जुहुयात् तस्य पुष्पैर्वा तर्पणादि ततश्चेत् ।

इति । एष जपः कृतयुगपरः । तथा मन्त्रान्तरम्—
 अथ नन्दिन् प्रवक्ष्यामि मन्त्रमष्टाक्षरं परम् । प्रथमस्य तु वर्गस्थोपान्त्यवर्णसमन्वितम् ॥ १ ॥
 तत्रयोदशवर्णं तु प्रथमार्णमिदं मन्त्रेत् । मायावीजं द्वितीयं स्यात् प्रामादाख्यं तृतीयकम् ॥ २ ॥
 पञ्चाक्षरस्ततः पश्चादेवमष्टाक्षरो मनुः ।

प्रथमवर्णोपान्त्योऽनुस्वारः, तत्रयोदश ओकारस्तेन जौ, स मन्त्रस्यादिमो वर्णो भवति ।

वामदेवे ऋषिः पश्चिच्छन्दो देवः सदाशिवः । मायाप्रासादवीजाभ्या भेदिताभ्यां स्वरैरथ ॥ ३ ॥
 पङ्क्तिः कुर्यात् पङ्क्त्यानि मन्त्रपङ्क्तैः मजातिभिः । ध्यायेद्देव ततो वत्स हृदि चैकाग्रमानसः ॥ ४ ॥
 मिन्दूरपुञ्जशोणान् स्मेरवक्त्रं त्रिलोचनम् । मणिमौलितलसचन्द्रकलालङ्कृतमस्तकम् ॥ ५ ॥
 दक्षिणोर्ध्वकरे टङ्क इधानं तदयो वरम् । वामोर्ध्वहस्ते हरिण्य तदथ करमादरात् ॥ ६ ॥
 पीनवृत्तघनोलङ्घस्तनाग्रे त्रिनिवेश्य च । वामाङ्गे सन्निविष्टायाः प्रियाया रक्तपङ्कजम् ॥ ७ ॥
 दधत्या दक्षिणे हस्ते चामीनं रक्तपङ्कजे । नानाभरणसंदीप्त दिव्यगन्धस्रग्भ्रमरम् ॥ ८ ॥
 एवं ध्यात्वा गणश्रेष्ठ पूर्वोक्ते पूजयेच्छिवम् । योगपीठे समावास्य गन्धपुष्पाञ्जलादिभिः ॥ ९ ॥
 पञ्चाक्षरोक्तविहिना पूजायत्र प्रकल्प्य च । तच्चन्द्रोक्तविधानेन यजेन्मूर्तिः कलाथ ताः ॥ १० ॥
 ततोऽङ्गानि समन्वयार्थानन्तादीनप्युमादिकान् । लोकेशांश्च तदस्त्राणि पूजयेद्वत्स पूर्णवत् ॥ ११ ॥
 अनेन विधिना यस्तु शिवमारथयेत् सदा । पुत्रपौत्रजनैश्चर्यभोगमोक्षान् स विन्दति ॥ १२ ॥
 इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्राग्वत् प्रातः कृत्यादियोगपाठन्यासान्ते पञ्चाक्षरोक्तमृष्यादिर्न विन्यस्य,
 हाहांउं इत्यथ नमः (ह्रीं ह्रीं शिखरे ० । इत्यादि करपङ्कजन्यास विधाय, यथोक्तं देवं ध्यान्वा मान-
 स्यजनार्दिनं पञ्चाक्षरोक्तमन्त्रवत् सर्वं कुर्यादिति ॥ तथा दक्षिणामूर्तिमन्त्र —
 दक्षिणामूर्तिमन्त्रस्य विधानं नन्दिकेश्वर । प्रवक्ष्यामि गणश्रेष्ठ मन्त्रोद्धारपुरःसरम् ॥ १ ॥
 पञ्चमस्य तृतीयार्यः प्रथमः प्रथमस्य तु । तृतीयार्ययुतो वत्स द्वितीयार्थोऽष्टमस्य च ॥ २ ॥
 द्वितीयार्ययुतश्चाथ चतुर्थान्त्यो गणाधिप । प्रथमस्य द्वितीयार्यपुत्रोऽन्त्यः षष्ठवर्जजः ॥ ३ ॥
 आद्यपष्ठममायुक्तः पञ्चमाद्यस्ततः परम् । सप्तमस्य द्वितीयार्यरूढस्तस्यादिमस्ततः ॥ ४ ॥
 आद्यैकादशसंयुक्तः पञ्चमाद्यस्ततः पुनः । आद्यपञ्चमसंयुक्तस्तुतीयः षष्ठवर्जजः ॥ ५ ॥
 सप्तमाद्यममायुक्तः प्रथमोपान्त्यसंयुतः । सप्तमान्त्यस्ततो वत्स चतुर्थस्यस्ततः परम् ॥ ६ ॥
 षष्ठस्य पञ्चमस्ताद्यपष्ठवर्णसमन्वितः । सप्तमस्य तृतीयोऽथ पञ्चमान्त्यस्ततः परम् ॥ ७ ॥
 आद्यपञ्चमसंयुक्तसमेतः सप्तमान्त्यकः । आद्यद्वितीयसंयुक्तस्तस्य तृतीयकः ॥ ८ ॥
 प्रथमस्य तृतीयसंयुक्तसमेतस्तदनन्तरम् । आद्यैकादशसंयुक्तः पञ्चमस्य तु पञ्चमः ॥ ९ ॥
 सप्तमाद्यसमायुक्तः पञ्चमस्य चतुर्थकः । आद्यद्वितीयसंयुक्तः (पञ्चमान्त्यस्ततः परम् ॥ १० ॥
 आद्यैकादशसंयुक्तो द्वितीयसंयुक्तस्तथा परम् । पञ्चमान्त्यस्ततो वत्स आद्यतृतीयसंयुतः ॥ ११ ॥
 सप्तमस्य द्वितीयोऽथ पञ्चमाद्यस्ततः परम् । आद्यद्वितीयसंयुक्तस्तस्य पञ्चदशान्वितः ॥ १२ ॥
 द्वितीयस्य तृतीयोऽथ प्रथमस्य द्वितीयसंयुक्तः । सप्तमाद्यं ततो वत्स पञ्चमान्त्यस्ततः परम् ॥ १३ ॥
 षष्ठान्त्योऽथ नन्दीश आद्यपञ्चमसंयुक्तः । सप्तमस्य द्वितीयोऽथ आद्यपञ्चमसंयुक्तम् ॥ १४ ॥
 पञ्चमस्य तृतीयोऽथ आद्यसप्तमसंयुक्तस्तथा । द्वितीयार्यसंयुक्तः सप्तमस्यादिमस्तथा ॥ १५ ॥
 अष्टमस्यादिमः पञ्चात् प्रथमोपान्त्यसंयुतः । षष्ठस्य च चतुर्थोऽथ प्रथमैकादशान्वितः ॥ १६ ॥

सप्तमस्य चतुर्थाण्यः श्रोत्रो द्वाविंशदक्षरः । पुटितस्तारमायाभ्यां भवेत् पञ्चविंशदक्षरः ॥ १७ ॥
 कथितो मन्त्रराजोऽयं बाधोच्चफलदायकः । * * * * * ॥

इति ॥ पञ्चमस्य तृतीयाणो द्, प्रथमो मन्त्रम्याद्यमक्षरमित्यर्थः । द्वितीयाद्य वकार, अष्टमस्य द्वितीयोऽर्धः
 प, प्रथमस्य तृतीयाण्यः इ, ताभ्या युतस्तेन चि इति । चतुर्थान्त्यो एकार, प्रथमस्य द्वितीयाण्युत
 आकारेण युक्त्वेन रा इति । षष्ठ्यर्गान्त्यो मकारः, आद्यषष्ठ ऊकारस्तयुक्त्वेन मू इति । पञ्चमाद्यस्तकार,
 (सप्तमस्य द्वितीये रेफे आन्तस्तेन तं । तथा तस्यैवादिमो यकार, प्रथमस्यैकादशेनकारेण युक्त्वेन ये ।
 पञ्चमाद्यन्तकारः,) आद्यपञ्चम उकारस्तयुक्त्वेन तु इति । षष्ठ्यर्गनुरीयो भकार, सप्तमाद्यो यकारः,
 प्रथमोपान्त्यो विन्दुस्तयुक्त्वेन तेन भ्यं इति । सप्तमान्त्यो यकार । चतुर्थाद्यो टकार । षष्ठस्य पञ्चमो
 मकार, आद्यषष्ठ ऊकारस्तयुक्त्वेन मू । सप्तमस्य तृतीया लकारः । पञ्चमान्त्यो नकारः, (आद्यषष्ठ-
 तीयाण्यसमेत इकारयुक्त्वेन नि ।) सप्तमान्त्यो यकार, आद्यद्वितीय आकारस्तेन युक्ते वा इति । अष्टमस्य
 तृतीय सकार, प्रथमस्य तृतीय इकारस्तयुक्त्वेन मि । पञ्चमस्य पञ्चमो नकार, आद्यैकादश एकार-
 स्तयुक्त्वेन ने इति । पञ्चमस्य चतुर्थो घकार, सप्तमाद्यो यकार, आद्यद्वितीय आकारस्ताभ्यां युक्त्-
 स्तेन घ्या इति । पञ्चमान्त्यो नकारः, आद्यद्वादश पेकारस्तेन युक्ते नै इति । द्वितीयाद्य वकारः । पञ्च-
 मान्त्यो नकार, आद्यतृतीय इकारस्तयुक्त्वेन नि इति । सप्तमस्य द्वितीयो रेफ । पञ्चमाद्यस्तकार,
 आद्यद्वितीय आकारस्तयुक्त्वेन आद्यवर्गस्य पञ्चदशो विन्दुस्तयुक्त्वेन तां इति । द्वितीयतृतीयो गकारः,
 प्रथमस्य द्वितीय आकारस्तयुक्त्वेन गा इति । सप्तमाद्यो यकार । पञ्चमान्त्यो नकारः । षष्ठान्तिमो
 मकार, आद्यत्रयोदश ओकारस्तयुक्त्वेन मो इति । सप्तमस्य द्वितीयो रेफ, आद्यपञ्चम उकारस्तेन व
 इति । पञ्चमस्य तृतीयो द्, आद्यसप्तमयोद्वितीयाण्येन आकाररंफेण युक्त्वेन द्रा इति । सप्तमस्यादिमो
 यकार । अष्टमस्याद्य शकार, प्रथमोपान्त्यो विन्दुस्तयुक्त्वेन शं इति । षष्ठस्य चतुर्थो भकारः । सप्त-
 मस्य चतुर्थाण्यो यकार, प्रथमैकादशान्वित एकारेण युक्त्वेन ये इति ॥ तारमायाभ्यां पुटितः आदौ प्रत्य-
 वस्तदनु हल्लेखा । स्पष्टम् "ऑर्हीदाक्षणाभृतये तुभ्यं वटमूलनिवासिने । ध्यानैकनिस्ताज्ञाय नमो रुद्राय
 शंभवेर्होँ ॥" तथा—

ऋषिः शुक्रः समुद्रिष्टरुद्रन्दोऽनुष्टुबुदाहृतम् । देवता जगतामादिर्दक्षिणामूर्तिरच्ययः ॥ १८ ॥

प्रयत्नो बीजमित्युक्त्वं हल्लेखा शक्तिरीरिता । विनियोगः समुद्रिष्टः पुनर्यार्थचतुष्टये ॥ १९ ॥

आदौ तु मूलमन्त्रेण करशुद्धिं समाचरेत् । रसनेत्राष्टकजमुवाणवदिमितैः क्रमात् ॥ २० ॥

विभक्तैर्मन्त्रवर्णैस्तु तारमायादिकैः पुनः । पञ्चद्विर्धभिन्नमायान्तैः पटङ्गानि प्रविन्यसेत् ॥ २१ ॥

रसाः पद् । नेत्रं द्वयं । वसवोऽष्टौ । वाणा पञ्च । बह्वपख्ययः ।

मूर्ध्नि माले दृशोः श्रोत्रगण्डयुग्मे च नासिके । आस्यदोःसन्धिषु गर्ले स्तनहृन्नाभिमण्डले ॥ २२ ॥

कट्यां गुह्ये पुनः पादसन्धिष्वर्शुनि प्रविन्यसेत् । व्यापकं तारमायाभ्यां विन्यमेद्व्यगनायक ॥ २३ ॥

मूर्धादिपादपर्यन्तं ततो देवं विचिन्तयेत् । हिमाचलतटे रम्ये सिद्धकिन्नरसेविते ॥ २४ ॥

विविधद्रुमशास्ताभिः सर्वतो वारितावपे । सुषुम्पितलताजालैराशुष्टकमुमद्रुमैः ॥ २५ ॥

१ 'कण्ठे' ख पाठ ।

शिलाविर्वरनिर्गच्छभिर्भरानिलशोतले । शायदृङ्गाङ्गनासहैरेत्यदृङ्गिकदम्बकैः ॥ २६ ॥
 कूजत्कोकिलसङ्घातैर्मुखरीकृतदिङ्मुखे । परस्परविनिर्मुक्तमात्सर्यमृगसेविते ॥ २७ ॥
 आद्यैः शुक्राद्यैर्मुनिभिरजस्रं समुपस्थिते । पुरन्दरमुखदंबैः सेवायातैर्निषेविते ॥ २८ ॥
 वटवृक्षं महोच्छ्राय पथरागफलोञ्ज्वलम् । भारुत्मतमर्षः पत्रैर्निविडैरुपशोभितम् ॥ २९ ॥
 नवरत्नमयाकल्पैर्लम्पनमार्जरलङ्कृतम् । जलजैः स्थलजैः पुष्पैरामोटीभिरलङ्कृतम् ॥ ३० ॥
 गृह्यजिज्ञेदशास्त्राणि शुक्रवृन्दैर्निषेवितम् । ससारतापाविच्छेदकुशलच्छायमद्भुतम् ॥ ३१ ॥
 विचिन्त्य तस्य मूल्ये रत्नमिहामने शुभे । आसीनममिताकल्पं शरच्चद्रनिभाननम् ॥ ३२ ॥
 स्तुमानं मुनिगणैर्दिव्यज्ञानाभिलाषिभिः । संसंरजगतामाद्यं दक्षिणामूर्तिवपयम् ॥ ३३ ॥
 रजनाद्रिमतीकाशं दुग्गफेनामलञ्चविम् । चन्द्रखण्डसत्प्रमथजटाभुङ्कृतमण्डितम् ॥ ३४ ॥
 वीरासने समसीन नामालोकनतत्परम् । सुप्रसन्नमुखाभोजं नयनत्रयशोभितम् ॥ ३५ ॥
 दक्षिणोर्ध्वकरे दृष्ट्वा व्याख्यामुद्रामपःकरे । वामोर्ध्वरस्ते हरिणं दधानं तदधःकरम् ॥ ३६ ॥
 धामजानुनि विन्यस्य निविष्टं शुभ्रपङ्कजे । कचावन्धविशेषोद्यत्कणिनापैरलङ्कनम् ॥ ४७ ॥
 ध्यातैर्दक्षिणामूर्तिं मुनिवृन्दसमावृतम् । प्राक्प्रोक्ते पूजयेत् पीठे देवमावाह्य पूर्ववत् ॥ ३८ ॥
 लिखेद्वददर्ल परं मर्षलक्षणं संपुतम् । अन्तर्बहिर्विभागेन कथिक्ताकेसरोञ्ज्वलम् ॥ ३९ ॥
 चतुर्दशमायुक्तं चतुरस्रजयावृतम् । अस्मिन् पीठे यजेद् देवं प्राग्बद्धाङ्गानि पूजयेत् ॥ ४० ॥
 प्रथमेऽष्टदले वत्स सनकं च सनन्दनम् । सनातनं चाथ सनत्कुमारं शुक्रमेव च ॥ ४१ ॥
 जावालिनं नारदं च व्यासमेतान् प्रपूजयेत् । (द्वितीयेऽनन्तब्रह्मार्दीन्सुनीये वृषभादिकात् ॥ ४२ ॥
 वीथीद्वये लोकपालास्त्वदस्त्राणि प्रपूजयेत्)

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्राग्वत् प्राप्त कृत्यादियोगपीठव्यासान्ते मूलेन प्राणापानत्रयं कृत्वा, शिरसि
 शुक्राय श्रयये नमः । मुखे अनुपुष्टमूले नमः । हृदये भ्रातृशिवामूर्तये देवतायै नमः । मुखे जंभी-
 जाय नमः । पादयोः ईश्वरकृते नमः । इति विन्यस्य, मम चतुर्वर्गपुरुषार्थसिद्धये विज्ञियोगः, इति कृता-
 क्षलिर्वदेत् । ततो मूलमन्त्रेण करशुद्धिं कृत्वा, जंभीं दक्षिणामूर्तये ज्ञां हृदयाय नमः । जंभीं तुभ्यं ह्रीं
 शिरसे स्वाहा । जंभीं घटमूलनिवासिने हूं शिष्याय वषट् । जंभीं ध्यात्रेकनिस्ताङ्गाय ह्रीं कथंचाय हुं ।
 जंभीं नमो वट्टाय ह्रीं नेत्रत्रयाय वौषट् । जंभीं शम्भवे ह्र आस्त्राय फट् । इति षडङ्गमन्त्रानङ्गुष्ठादित-
 स्सान्तं करपोर्विन्यस्य, हृदयानिषडङ्गेषु विन्यसेत् । ततः शिरसि दंनमः । माले सिं० । दक्षिणे णा० ।
 वामे मू० । दक्षिणे ते० । वामे ये० । दक्षिणपदे तु० । वामे म्य० । नासाया वं० । मुखे टं० । दक्ष-
 बाहुमूले मू० । मध्ये लं० । मण्डिबन्धे नि० । अङ्गुलिमूले था० । वामबाहुमूले सिं० । मध्ये ने० । मण्डि-
 बन्धे ध्या० । अङ्गुलिमूले नं० । गले कं० । स्तनयो नि० । हृदि रं० । नामौ तां० । कटौ गण० । गुह्ये
 यं० । दक्षाय मूले नं० । जानुनि मां० । गुल्फे कं० । पादाङ्गुलिमूले टां० । वामोदमूले ये० । जानुनि

शं० । गुल्फे मं० । पादाङ्गुलिमूले वें नम । इति विन्यस्य, (जँह्रामिति योजद्वयेन मूर्धादिपादपर्यन्तं व्यापकं कृत्वा, भ्यात्वा प्राग्वच्छ्रैयं पाठं संपून्यात्वाद्य व्याख्यावाहनादिपुष्पोपचाराण्ते प्राग्वद्गामि संपून्य) प्रथमाष्टदले देवाप्रदत्तमारभ्य प्रादाक्षिण्येन सनकाय नमः । सनन्दनाय० । सनातनाय० । सनत्कुमाराय० । शुकाय० । जापालिने० । नारदाय० । व्यानाय नमः । द्वितीये अनन्ताष्टास्तृतीये वृषभादिकाभ्यर्च्य प्राग्वहोक्तपा-
लादि सर्व समापयेदिति ॥ तथा—

इयं देवं समभ्यर्च्य प्रजपेदयुताष्टकम् । पुरश्चरणसिद्धयर्थं ययोजनियमान्वितः ॥ ४३ ॥

शुद्धयात् तद्दशांगेन विलैः घीरपरिप्लुतैः । पायसेनाथ वा नन्दिन् सघृतेन द्वयेन वा ॥ ४४ ॥

तर्पणादि ततः कुर्याद्योजनेन विधानतः । एवं मिद्रे मनां मन्त्रो प्रयोगानाचरेदथ ॥ ४५ ॥

मासमेकं च भिक्षाशी सहस्रं साष्टकं जपेत् । मन्त्रं प्रतिदिनं मन्त्री वैदुष्यं लभते ध्रुवम् ॥ ४६ ॥

मूलमन्त्रेण पुटितां मातृकां मन्त्रविचमः । जलं स्पृष्ट्वा त्रिधा जप्य विवेदन्द्वाद भवेद् ध्रुवम् ॥ ४७ ॥

अखिलानां च शास्त्राणां व्याख्याता च महाकविः । गजपिप्पलिकात्रासीवचासर्पपसैन्धवैः ॥ ४८ ॥

सुगन्धिद्रव्यसंपुङ्गैर्नन्दिकेश्वर कन्कितैः । तत्कन्कसहिते द्वाक्षीरसे पकं च गोघृतम् ॥ ४९ ॥

अनेन मन्त्रवर्षेण प्रजप्तमयुतावधि । एतत् संसेवितं कीर्तिकविताश्रीभृतिपदम् ॥ ५० ॥

। कान्तिरक्षापुष्करं च गदितं सर्वसिद्धिहृत् ।

इति ॥ तथा मन्त्रान्तरम्—

त्रयोदशार्धशुद्धत्वं प्रथमस्य गणाधिप । तस्य पञ्चदशार्धेन संपुक्तं पञ्चमस्य तु ॥ १ ॥

पञ्चमार्णं ततो वत्स षष्ठस्यान्तं ततो षदेत् । आद्यत्रयोदशार्धेन संपुक्तं तदनन्तरम् ॥ २ ॥

(षष्ठस्य तु चतुर्थोऽर्धो द्वितीयस्य तृतीयकः । सप्तमान्त्यं तयोच्चार्य पञ्चमार्णं समुचरेत् ॥ ३ ॥

आद्यद्वादशसंपुक्तं पूर्वमन्त्रादिवर्णतः । षडक्षराणि चोच्चार्य षष्ठस्यान्त्यं तयोचरेत् ॥ ४ ॥

अष्टमान्त्यं सप्तमाद्यसमेतं नन्दिकेश्वर । प्रथमोपान्त्यसहितं ततः षष्ठस्य पञ्चमम् ॥ ५ ॥

आद्यैकादशसंपुक्तं पञ्चमस्य चतुर्थकम् । आद्यद्वितीयोपान्त्याभ्या संपुक्तं तदनन्तरम् ॥ ६ ॥)

षष्ठ्याद्यं सप्तमस्य द्वितीयेन समन्वितम् । सप्तमार्णं ततो वत्स तृतीयस्य द्वितीयकम् ॥ ७ ॥

सप्तनं चाष्टमस्याथ तृतीयं सप्तमान्त्ययुक् । आद्यद्वितीययुक्तं च ततोऽन्त्यस्थान्त्यमक्षरम् ॥ ८ ॥

आद्यद्वितीयसंपुक्तं मन्त्रो द्वाविंशदक्षरः ।

इति ॥ अस्वार्थं—प्रथमस्य त्रयोदशार्णं ओकारः, तस्य प्रथमस्य पञ्चदशार्णो विन्दुस्तयुक्तस्तेन जँ इति ।

पञ्चमस्य पञ्चमार्णो नकारः । षष्ठस्यान्तो मकारः, आद्यत्रयोदशार्णं ओकारस्तेन मो इति । षष्ठस्य चतु-

र्थाणो भकारः । द्वितीयस्य तृतीयो गकारः । सप्तमान्त्यं चकारः । पञ्चमाद्यस्तकारः । आद्यैकादश एका-

रस्तयुक्तं तेन ते इति । पूर्वमन्त्रादित । षडक्षराणि (पूर्वोद्घृतद्वाविंशदक्षरमन्त्रस्य प्रणवमायाविधुरस्य

आदितो दकारमारभ्य षडक्षराणि) दक्षिणामूर्तये इत्येवंरूपाणि । षष्ठस्यान्तं मकारः । अष्टमान्त्यं टकारः,

सप्तमाद्यो यकारः, प्रथमोपान्त्यो विन्दुस्ताभ्या युक्तं हो इति । षष्ठपञ्चमो मकारः, (आद्यैकादशः षष्ठः तद्युक्तस्तेन मे इति) । षष्ठमस्य चतुर्थो यकारः, आद्यद्वितीय आ, उपान्त्यो विन्दुस्ताभ्यां युक्तस्तेन थ इति । षष्ठस्याद्यं पकारः, सप्तमस्य द्वितीयो रेफस्तद्युक्तस्तेन प्र इति । सप्तमाद्य यकारः । तृतीय-यद्वितीयं द्यकारः, भयनं सप्रयतोच्चार्यं द्विव्ययोरुक्तोच्चार्यमित्यर्थं, तेन च्छ इति । अष्टमस्य तृतीयः सकारः सप्तमान्त्यं यकारः, आद्यद्वितीय आकारस्तद्युक्तस्तेन स्वा इति । अन्त्यस्याष्टमस्थान्त्यं हकारः, आद्य-द्वितीय आकारस्तेन युक्तं हा इति । स्पष्ट तु “जे नमो भगवते दक्षिणामूर्तये महा मेधा प्रवच्छ स्वाहा” ॥ अथ केचिदस्मिन्ग्रन्थे मेधामिति पदं त्यक्त्वा तत्स्थाने प्रनामिति पदं वदन्ति । “मेधास्थाने सूरयोऽन्ये प्रनापद्मयोचिरे ।” इति मन्त्रतन्त्रप्रकाशयचनात् ॥ तथा—

ऋषिर्ब्रह्मा समुद्रिष्टो गायत्रं छन्द ईरितम् । देवता श्रीमहादेवो दक्षिणामूर्तिसङ्गः ॥ ६ ॥
 प्रणयः प्रोच्यते वीजं स्वाहा शक्तिरिति श्रुता । मेधापदं कीलकं स्यात् पुरुषार्थे नियोग्यते ॥ १० ॥
 तारुद्वस्त्रदीर्घः षड्भिरङ्गानि कल्पयेत् । शिरोभूमध्यवक्त्रेण हृदि नामौ च गुह्यके ॥ ११ ॥
 जान्वाश्वरवाणोर्न्यसेत् पदानि क्रमशः मुधीः । मूर्ध्नि पश्चात्प्रलाटे च चक्षुषीः थोत्रयोस्तथा ॥ १२ ॥
 नासापुटद्वये पश्चादोष्ठयोर्दन्तयोरपि । जिह्वायां चित्तुक्रात्रे च अंसयोर्गुण्णले गले ॥ १३ ॥
 बाह्योश्च हृदये चैव नामां गुह्ये गुदे तथा । ऊर्वोर्जान्वाश्वं जह्वायां पादपाण्डियुगे तथा ॥ १४ ॥
 सर्वाङ्गेषु च विन्यसेन्मन्त्रवर्णानतन्द्रितः । एवं न्यस्ततनुर्मन्त्री ध्यायेद् देवमनन्यधीः ॥ १५ ॥
 अकलङ्कशरच्चन्द्रनिमग्नभोजमध्यगम् । गङ्गाधरं लसच्चन्द्रकलोल्लासितशेखरम् ॥ १६ ॥
 प्रसन्नवदनान्भोजं त्रिनेत्रं सस्मिताननम् । दिव्याम्बरधरं दिव्यगन्धमान्पैरलङ्कृतम् ॥ १७ ॥
 नानारत्नमयान्कल्पमहिकचयाविभूषितम् । मुक्ताक्षमालां दक्षोर्ध्वं ज्ञानमुद्रामधःकरे ॥ १८ ॥
 धामोर्ध्वे च मुघाकुम्भं पुस्तकं तदधःकरे । दधानं चिन्तयेन्नन्दिद् मुनिमुन्दनिषेवितम् ॥ १९ ॥
 सहस्रारधिरःपीठलसद्दामाद्भिपङ्कजम् । एव ध्यात्वा गणथेष्टं पूर्वाङ्गे शैवपीठके ॥ २० ॥
 पद्मप्रसमोपेने भृशृद्विधवास्त्रिते । चतुर्द्वारमयायुक्ते देवमावाह्यं पूजयेत् ॥ २१ ॥
 (आदायङ्गानि सपूज्य केमरेषु यथा पुरा । खरान् पीठश तत्रैवं द्वन्द्वशः केमरस्थितान् ॥ २२ ॥
 यजेद्द्वयाष्टकं पश्चादष्टपत्रेषु मन्त्रवित् । द्वितीयेऽष्टदले वत्स सरस्वत्यादिकान् यजेत् ॥ २३ ॥)
 मरस्वतीं चतुर्वक्त्रः सनकश्च सनन्दनः । सनातनस्ततो वत्स सनत्पूरुः कुमारकः ॥ २४ ॥
 शुको व्यामश्रु संपूज्य तृतीयेऽष्टदले पुनः । पार्वतीं सुभगा भद्रा क्रिया शान्तिस्तथैव च ॥ २५ ॥
 रौद्रीं कालीं वल्लभेति दक्षिणामूर्तिशक्तयः । चतुरस्रचतुष्कोशेष्वप्यथादीशान्तमर्चयेत् ॥ २६ ॥
 सिद्धगन्धर्वयोगीन्द्रविधाधरगणानपि । इन्द्रादींश्च नदस्त्राणि प्राग्द्वीथोद्वये यजेत् ॥ २७ ॥
 इति ॥ अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठव्याप्तान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मणे
 ऋग्ये नमः । मुखे गायत्रीचन्द्रन्दसे नमः । हृदये धीरक्षिणामूर्तये देवतायै नमः । गुह्ये प्रणवर्चाज्ञाय नमः ।
 पादयो न्याहाशक्तये नमः । नामौ मेधाकीलकाय नमः । इति विन्यस्य मम चतुर्विधपुष्ट्यर्थसिद्धयर्थं विनि-

योगः, इति वृताञ्जलियदेत् । तत—उँआँउँ हृदयाय नम । उँरँउँ शिरसे स्वाहा । उँऊँउँ शिखायै वषट् । उँपँउँ वचसाय हु । उँश्रँउँ नेत्रत्रयाय वीषट् । उँश्र उँ अश्रयाय फट् । इति षडङ्गमन्त्रानुष्ठानादितलान्तं करयोर्विन्यस्य हृदयादिषट्केष्वपि न्यसेत् । तत—शिरसि उँनम । भूमध्ये नमो नम । वस्त्रे भगवते० । हृदि दक्षिणामूर्तेये० । नामो मरु० । गुरो मेघा० । जान्यो प्रयच्छ० । पादयो म्यादा० ॥ शिरसि उँनम । ललाटे न० । नेत्रयो म्रँ० । कर्णयो मं० । नामापुट्टये गं० । श्रोत्रयो व० । दन्तपट्टयो तं० । जिह्वाया दे० । त्रिवुक्त्रो त्ति० । अक्षयो पा० । गले मं० । वाह्ये तं० । हृदये दं० । नामो मं० । गुरो हां० । गुरे मं० । ऊर्यो घां० । जान्यो प्र० । जङ्घयो यं० । पादयो च्छ० । पाग्यो म्यां० । सयोङ्गे हां नम । इति विन्यस्य, प्राग्गद् घ्यानादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्गद्घ्रानि संपूज्य प्रथमाष्टकक्रेमेरु श्रंश्रां नम । ईई नम । ऊऊ नमः । ऋऋ नम । लृलृ नम । ऐँँ नम । औँँ नम । अंअ नमः । इति प्रादक्षिण्येन देवाप्रमाराभ्य संपूज्य, तद्दलेषु करंगंचटं नमः । चंछ्रंमत्र नम । टंटंइदण नम । तंयंइधंनं नम । पंफंमंमं नम । यरलंय नम । श्यसंह नम । ङंनं नम । इति संपूज्य, द्वितीयाष्टदले—सरस्वत्यै नम । ब्रह्मणे० । मनफाय० । मनमृदाय० । मनातनाय० । मनसुमाराय० । शुक्राय० । व्याम्नाय० । तृतीयाष्टदले तर्धच—पारंन्यं नम । सुमगाये० । भद्रायै० । क्रियायै० । शान्त्यै० । रौश्रे० । फाल्यै० । यज्ञमाये० । इति संपूज्य, (चतुस्त्रयतुराण्योरन्तरालस्थगोणचतुष्के अग्नेयादि मिद्धगणेश्वरयो नम । गन्धर्वगणेश्वरयो । योगोन्त्रगणेश्वरयो । विद्याधरगणेश्वरयो । इति संपूज्य,) प्राग्ग्लोकरूपालात्रादि सर्व ममापयेदिति ॥ तथा—

एकलक्षं जपेन्मन्त्रं तद्दर्शांशं हुनेत् तथा । वीरप्लुतंस्तिलैः पद्मैः पायमर्वा घृतप्लुतैः ॥ २८ ॥
 तर्पणादि ततः कुर्याद्यथोक्तविधिना सुधीः । मन्त्रवर्षं प्रमाध्यैवं काम्यकर्माणि माधयेत् ॥ २९ ॥
 कण्ठमात्रोदके स्थित्वा जपेन्मन्त्रं सहस्रकम् । प्रत्यहं मण्डलादवाक् कवीनामग्रणीर्भवेत् ॥ ३० ॥
 पञ्चविंशतिधा जप्तमन्त्रं पायसमेव च । भक्षितं शीर्षसंभ्रं परं वाक्सिद्धिकारकम् ॥ ३१ ॥
 सर्वापन्नाशनं चैव सर्वरोगविनाशनम् । त्रयोदश्यां प्रदोषेषु सोपवामः शिवाल्लयम् ॥ ३२ ॥
 मौनी गलार्चयेद् देवं विद्यायुद्धयेऽनघ । आज्येन पायमात्रेण वाक्यमः सर्वदा हुनेत् ॥ ३३ ॥
 श्रीकामः पद्मैर्विन्वैर्वा नन्द्यावतैः सदा हुनेत् । आज्यक्षीराङ्गूर्वाभिर्हुत्वा दद्याच्च दक्षिणाम् ॥ ३४ ॥
 गुरवे गां च महिर्षी तस्य मृत्युमयं कुतः । आदित्याभिमुखो भूत्वा दद्याज्जलाञ्जलीन् दश ॥ ३५ ॥
 मूलमन्त्रेण मन्त्रनः सर्वदोषैर्न वाध्यते । प्रातः सायं च सप्तैव मध्याह्ने चैकविंशतिम् ॥ ३६ ॥
 दुग्धबुद्ध्या जलदंनं तर्पयेदर्चयेद् हुनेत् । पलाशपुष्पैराचिरात् कविर्होमादिभिर्भवेत् ॥ ३७ ॥
 गौर्या पार्थव्यया मार्धं श्रीकामश्चिन्तयेत् प्रभुम् । अयुतं प्रजपेन्मन्त्रं भूयसां त्रियमाप्नुयात् ॥ ३८ ॥
 भुञ्जानः प्रयतो मन्त्री गोभूत्रं पकमोदनम् । भिक्षान्नमथवा मन्त्रमयुतद्वितयं जपेत् ॥ ३९ ॥
 अश्रुतादृष्टशास्त्राणि व्याचष्टे नात्र मंशयः । पञ्चं दशदलं कृत्वा तारं तत्कारिण्यन्तरे ॥ ४० ॥
 माध्याह्न्याकर्मसंयुक्तं त्रिलिखेन्नन्दिकेश्वर । पत्रेषु मन्त्रमभूतानसर्गान् द्विर्द्विलिखेत् क्रमात् ॥ ४१ ॥
 अन्त्यमन्त्ये समालिख्य वेष्टयेन्मातृकावैरैः । यन्त्रं श्रीदक्षिणामूर्तेः साधितं विधिवन्मृणाम् ॥ ४२ ॥

इति ध्यात्वा यजेद्देवं शंभुं पीठे पुरोदिते । पञ्चाक्षरोत्तमविधानात् पुरश्चर्यादिकं तथा ॥ ७ ॥

एवं यो मज्जेते मन्त्रं सर्वज्ञो भवति ध्रुवम् । ॥

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्रातरुत्थानादियोगोपांशुन्यामान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि शुक्राय ऋषये नमः । मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये धीदक्षिणामूर्तये देवतायै नमः । इति मन्त्रस्य, प्राग्-
द्विनियोगमुक्त्वा, ओं हृदयाय नमः । अं शिरसे० । नमः शिखायै० । शिवाय कथवाय० । अत्रेन्द्रप्रयाय
यौप्यं । ओं अत्राय फद । इति करपङ्कज्यामं कृत्वा ध्यानमाननपूजान्ते पञ्चाक्षरयत् स्रष्टुं कुर्यात् ॥ तथा—

आद्यद्वादशवर्णं तु तस्योपान्त्येन संयुतम् । पञ्चमं पञ्चमस्याय पृष्टस्यापि च पञ्चमम् ॥ १ ॥

प्रथमस्यान्त्यमंयुक्तं द्वितीयप्रथमं ततः । सप्तमस्य तृतीयस्यं प्रथमस्य तुरीयकम् ॥ २ ॥

प्रथमोपान्त्ययुक्तं अष्टमस्याधमचरम् । तृतीयोपेतमाद्यस्य सप्तमस्य तुरीयकम् ॥ ३ ॥

आद्यद्वितीयमंयुक्तं सप्तमस्याधमचरम् । अष्टमस्य तृतीयं तु आद्योपान्त्याधमंयुतम् ॥ ४ ॥

तदन्त्यसहितं नन्दिन् तारायोऽयं नराचरः । तत्र श्रेहान्मया नन्दिन् कथितः सर्वसिद्धिदः ॥ ५ ॥

आद्यद्वादश षट्, तस्योपान्त्यो विन्दुस्तेन युक्तं षट् इति । पञ्चमस्य पञ्चमो नकारः । पृष्टपञ्चमे मकारः,
प्रथमोपान्त्यो विसर्गन्त्ययुक्तस्तेन म । द्वितीयप्रथमं क, सप्तमस्य तृतीयस्यं लकारोपरि स्थितं, प्रथमस्य
तुरीय ईकारः, प्रथमोपान्त्यो विन्दुस्तेनापि युक्तम्, एतेन कामर्याजमुद्भूतम् । अष्टमस्याधं शकारः,
आद्यस्य तृतीयं इकारस्तेन शि । सप्तमस्य तुरीयं यकारः, आद्यद्वितीयं आकारस्तेन वा । सप्तमस्याधं
यकारः । अष्टमस्य तृतीयं सकारः आद्योपान्त्याधं ओ, तदन्त्यो विसर्गं, ताभ्यां युक्तस्तेन सौ इति ।
ताराद्य प्रपञ्चय ॥ तथा—

मून्याद्याः पूर्वमुद्दिष्टाः पदैः पद्भिः पङ्क्तकम् । ध्यायेत् पूर्ववद्देवेशं वामार्धदयितं शिवम् ॥ ६ ॥

यजेत् पूर्वोदिते पीठे पञ्चाक्षराविधानतः । पुरश्चरणकृत्यं च पूर्वोक्तं नन्दिकेश्वर ॥ ७ ॥

F. पूर्वमन्त्रोदितान् कुर्यात् प्रयोगान् साधकोत्तमः । ॥

पूर्वोक्तमिति पञ्चाक्षरोक्तम् । पूर्वमन्त्रोदितान् दक्षिणामूर्तिप्रकरणोदितान् । ओं हृत् । ऐं शिरः । नमः
शिखायै । ज्ञो कन्व । शिवाय नमः । सौ श्रुं । अन्यत् सुगमम् ॥ तथा—

दक्षिणामूर्तये श्रोत्रता विप्रदे तु ततो वदेत् । ध्यानस्थिताय धीशब्दं महि तन्नो वदेत् ततः ॥ ८ ॥

धीरः प्रचोदयादेवा गायत्री नन्दिकेश्वर । ॥

इति ॥ नन्दिकेश्वरमते— मृत्युञ्जयस्य मन्त्र ।

अथ मृत्युञ्जयं मन्त्रं कथयामि तवानघ । आद्यत्रयोऽशोपान्त्यस्वरानुद्भूत्य नन्दिक ॥ १ ॥

ततस्तृतीयवर्गस्य तृतीयं चाद्यपृष्टयुक् । तदुपान्त्यस्वरारूढमष्टमस्य तृतीयकम् ॥ २ ॥

आद्यान्त्यवर्षसंयुक्तं तृतीयवर्षमुद्धरेत् । एष मृत्युञ्जयो मन्त्रः श्रोक्तो मृत्युमयापहः ॥ ३ ॥

आद्यप्रयोदश ओ, उपान्त्यो विन्दुस्तेन प्रणवो जात । तृतीयवर्गस्य तृतीयं जकारः, आद्यपृष्ठं ऊ,
तदुपान्त्यो विन्दुस्ताभ्यां युक्तस्तेन जूं इति । अष्टमस्य तृतीयं स, आद्यान्त्यो विसर्गस्तेन स ॥

ऋषिः कहो लो देव्यादिगायत्री च्छन्द ईरितम् । देवतास्य मनोः प्रोक्तं शिवो मृत्युञ्जयाभिधः ॥ ४ ॥

प्रणवो बीजमित्मुक्तं सः शक्तिरिति कीर्तिता । पङ्दीर्घयुक्तेनान्त्येन षडङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥
 आधारहृच्छिरःस्वैवं न्यसेद्दर्शयत्रयं ततः । ध्यायेद् देवं ततो वत्स समाहितपनाश्रिणम् ॥ ६ ॥
 शुद्धस्कटिकमङ्गाशं शुभ्रपद्मानेन स्थितम् । कपर्दमौलिबिलसचन्द्रखण्डच्युतामृतैः ॥ ७ ॥
 अभिपिक्तममस्ताङ्गमकेंद्रनललोचनम् । दक्षिणोर्द्धकरे भुद्रां त्रानारुखां तदधःकरे ॥ ८ ॥
 अक्षमालां च वामोर्ध्वे पाशं वेदमधःकरे । दधान चिन्तयेद् देवं मृत्युरोगमयापहम् ॥ ९ ॥
 इति ध्यात्वाचयेत् पीठे शैवे पूर्वसमीरिते । अष्टपत्राम्बुजे वत्स चतुरस्रयाष्टते ॥ १० ॥
 अर्चनाङ्गेन्द्रवज्राधैरावृत्तिश्रयमयुता । ॥

इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्रातःशुक्लादियोगपीठन्यासान्ते, शिरसि कदोलाय श्रयये नम । मुखे देवीगा-
 यत्रीङ्गन्दसे नम । हृदि श्रीमृत्युञ्जयाय देवनायै नम । गुह्ये ओं वांजाय नम । पादयो स शङ्कर्ये नम ।
 इति विन्यस्य, ममेष्टानिस्थे विनियोग, इति कृताञ्जलिरुक्त्वा सार्धामूर्त्तनास शनि करपङ्कजन्यासं कृत्वा,
 मूलाधारे ज्ञानम । हृदये जू नम । शिरसि स नम । इति विन्यस्य ध्यानान्दिगुण्योपचारान्ते प्राग्ज-
 ङ्गानि संपुण्य लोकपालपूजादिसर्वं प्राग्गत् समापयेदिति । अत्र पूजामण्डल चतुरस्रत्रयवोष्टमष्टदल द्वेय-
 म् । अष्टदलेषु दिक्पालान् चतुरस्रे तदायुधानि पूजयेत् ॥ तथा—

सत्तत्रयं जपेन्मन्त्रममृताशकलैर्हुनेत् । क्षीराप्लुतैस्त्वर्षणादि ततो नन्दिन् समाचरेत् ॥ ११ ॥

एव मिद्वे मर्ना नन्दिन् प्रयोगानाचरेत् ततः । तारनालं मध्यपत्रमन्त्यमध्यं च संपुटे ॥ १२ ॥

पद्मयुगं तदन्तःस्थमात्मानं चिन्तयेच्छिवम् । सस्रवद्दर्शपीयूषपचारासिक्तकलेवरम् ॥ १३ ॥

अनेन योगेन भवेद् दीर्घायुष्य निरामयः । ॥ ॥

अथमर्थ — उक्त्वाकारणस्य ज्कारपत्राष्टकस्य क्ष कारकार्यिकस्य सपुटितस्य पद्मद्वयस्य मध्ये समासार्धं
 मन्त्रपर्यन्तनिर्गच्छदमृतधाराप्लावितसर्वगात्रं शिवात्मानं चिन्तयेदित्यर्थ ॥ तथा—

वेदाहुलामितैर्नन्दिन् गुह्यचीशकलैर्हुनेत् । पयःपरिप्लुतैरर्कमहस्रं विजितेन्द्रियः ॥ १४ ॥

आरोग्यायुष्यशौलचमीरचिराद्भवेत् श्रवम् । (अमृताशकलैर्दुग्धसंप्लुतैश्चतुरहुतैः ॥ १५ ॥

सहस्रद्वादशमितं जुहुयादेधितेऽनले । यावत्संख्य जुहोत्येवं साधको नन्दिकेश्वर ॥ १६ ॥)

तावत्संख्यैः सुधाकुम्भैरभिः श्रीणाति शङ्करम् । आप्यायितोऽपिना रुद्रः प्रदद्यात् साधकेप्सितान् ॥ १७ ॥

गुह्यचीशकलान् नन्दिन् समिधो वटशृचजाः । तिला दुर्वाः पयः सर्पिः पापसं च गलाधिप ॥ १८ ॥

इत्युक्तं सप्तभिर्द्रव्यैर्जुह्यात् सप्तयासरम् । क्रमाद् दशशतं नित्यमष्टोचरमतन्द्रितः ॥ १९ ॥

सप्ताधिकान् द्विजान् नित्यं भोजयेन्मधुरान्वितैः । विविधैः स्वादुभिर्मोज्वरैश्चपानादिकैरेण ॥ २० ॥

विकारानुगुणान् नन्दिन् वर्षयेद्भोगवासरान् । दोहृभ्यो दक्षिणा दद्यादरुणा वा पयस्त्रिनीम् ॥ २१ ॥

गुरु संश्रीणेषन्नन्दिन् धनार्धदेवताधिषा । अनेन विधिना साध्यः कृत्यारोगैज्वरादिभिः ॥ २२ ॥

विशुद्धः सुधिरं जीयेच्छरदां शतमञ्जुमा । अपिचारे ज्वरे तीक्ष्णे घोरेण्मादे शिरोगदे ॥ २३ ॥

असाध्यरोगे च्वेढार्त्ता मोहे दाहे महाभये । होमोऽप्यं शान्तिदः प्रोक्तः सर्वसंपत्प्रदामकः ॥ २४ ॥
 अथ त्रिजन्मदिवसे द्रव्यैः सप्तभिरादरात् । पृथक् शतं हुनेन्मघ्नी मधुरैर्मोजयेद् द्विजान् ॥ २५ ॥
 दीर्घमायुरवाप्नोति नियमेन न संशयः । अथवा सप्तभिर्द्रव्यैर्जन्मत्रेण जुहुयात् सुधाः ॥ २६ ॥
 पृथक् महस्रं तेन स्यान्निरुपद्रवम्लुचमम् । दीर्घमायुरवाप्नोति नात्र कार्या विचारणा ॥ २७ ॥
 पयोऽर्द्धात्रितयैर्हुनेदंकादशाहुतीः । दिनशः सोऽप्यमृत्यु च रोगाञ्जित्वाचिरादर्त्ता ॥ २८ ॥
 दीर्घमायुश्च लभते मन्त्रशास्त्रविशारदः । त्रिजन्मसु सुधावर्षीकारमरीचकुलोद्भवैः ॥ २९ ॥
 समिद्धैः कृता होमः सदस्रेण पृथक्पृथक् । अपमृत्युदहरो नन्दिन् मर्वरोगान् विनाशयेत् ॥ ३० ॥
 चिदाधैर्विहितो होमो महाञ्जरविनाशनः । अपामार्गसामिद्धोमस्त्वपमृत्युगदापहः ॥ ३१ ॥
 लिखेदददलं पत्रं तारं मध्ये ससाध्यकम् । दिक्पत्रेषु द्वितीयाणं विदिकृष्येषु तृतीयाकम् ॥ ३२ ॥
 दिक्षु भूमण्डलस्याथ मन्त्रमन्तं सचिन्दुकम् । विदिक्षु च चतुर्थस्य द्वितीयां विन्दुभूपितम् ॥ ३३ ॥
 यत्रं मृत्युञ्जयस्येदं जपहोमादिसाधितम् । धृतं मूर्धन्यथा कण्ठे बाहौ कट्यां प्रकोष्टके ॥ ३४ ॥
 ग्रहरोगविपादीनां नाशनं मृत्युमञ्जनम् । कीर्तिचैरवेन्दिराकान्तिपुत्रदं नात्र संशयः ॥ ४५ ॥

इति ॥ अस्यायं—अष्टव्रलपत्रं विरच्य तत्कारिण्यकार्यां प्रणयं तन्मध्ये साध्यनाम विलिख्य, तस्य दिक्पत्रेषु
 जूं इति विलिख्य, कोणपत्रेषु सः इति लिखित्वा, बाह्यधनुस्त्रेण कृत्या तस्य दिक्षु—यं, कोणेषु—ठं, इति,
 विलिखित्वाऽविधिनां विमृष्यादुक्तफलदं भवति ॥ अथाघोरात्ममन्त्रः । तत्रार्थाकण्डमंहितायाम्—

अथाघोरमनुं वक्ष्ये सर्वशशुनिमूदनम् । मर्वदुष्टग्रहव्याधिनाशनं जगदीश्वर ॥ १ ॥
 रेवती नकुलाक्रान्ता लोलाची श्रीमुखीयुता । भृगुवाक्रान्ता कुर्दिनी च वर्तुलाचीयुतः प्रिये ॥ २ ॥
 रेवती च पुनरैतद्द्वयं प्रादि च तद्द्वयम् । शिवोत्तमः सद्युक्रो रेवती तद्द्वयं तर ॥ ३ ॥
 तनुरूपपदं देवि चटयुगं प्रपूर्वि तत् । क्रौधीशो नकुलीशश्च पुनरैतद्द्वयं शिवे ॥ ४ ॥
 वमयुगं बन्धयुगं घातयद्वितयं ततः । वर्मास्त्रान्तो मनुर्देवि एकपञ्चाशदक्षरः ॥ ५ ॥

इति । रेवती रेफ', नकुलाक्रान्ता टकाराद्य-स्थिता, लोलाची ईकारः, श्रीमुखी विन्दुस्ताभ्यां युक्तस्तेन
 ही । भृगुः सकारः, तदाक्रान्ता कुर्दिनी तदध-स्थः फकारः, वर्तुलाची उकारस्तेन युता, तेन स्फु ।
 रेवती रेफः । पुनरैतद्द्वयं स्फुर इति । प्रादि च तद्द्वयं प्रस्फुर प्रस्फुर इति । चकाराद्गोप्ता लभ्यते ।
 शिवोत्तमो घकारः, सद्युक्रो ओकारेण युतस्तेन घो । रेवती रेफ' । पुनरैतद्द्वयं घोर इति । तर स्वरूपं ।
 तनुरूप स्वरूपं । चटयुगं चटचट इति । प्रपूर्वि तत् चटयुगं प्रपूर्वकं च तेन प्रचट प्रचट इति ।
 क्रौधीशः क । नकुलीशो ह । पुनरैतद्द्वयं कह इति । वमयुगं वमवम । बन्धयुगं बन्धवन्ध इति ।
 घातयद्वितयं घातय घातय । वमं हुं । अखं फट् । इति (वर्णां ५१) ॥ तथा—

अघोरोऽस्य ऋषिः प्रोक्तस्त्रिष्टुप छन्दः समीरितम् । अघोररुद्रो देवता स्यात् हुंचीजं देवि कीर्तितम् ॥ ६ ॥
 शाक्तिश्च शक्तिवीजं स्यात् पुरुषार्थचतुष्टये । विनियोगो भवेद् देवि पदङ्गं विन्यसेत् ततः ॥ ७ ॥
 शरर्तुदशदिग्दन्तिदिवाकरमितैः क्रमात् । पदान्येकादश मनोरेषु स्थानेषु विन्यसेत् ॥ ८ ॥

१ 'वागिन्द्रा' छ घाठ । २ 'उक्तव' छ वाठ ।

शिरानेववक्रगलहृन्नाभ्यन्धुक्रजालुपु । सजहापादयोर्ध्वं पदानि परमेश्वरि ॥ ९ ॥

शरतुनेत्रवस्त्रविधिरसवेदाब्धिदेवैः । सनेत्रमित्तैर्वर्णैः पदानि स्युर्धेश्वरि ॥ १० ॥

श्रुति । पङ्कन्यासे वर्णविभागमाह—शर इत्यादि । शरा ५ ऋतव ६ द्य १० दिक् १० दन्तिन ८ दिवा-
कला १२ ॥ पदेषु वर्णविभागमाह—शर इत्यादि । शरा ५ ऋतव ६ जेव २ चसव ८ अर्धय ४ रखाः
६ वेदा ४ अर्धय ४ वेदा ४ रखा ६ जेव २ ॥ तथा—

एवं न्यस्ततनुर्मन्त्रैः ध्यायेद् देवं प्रसन्नधोः । कालमेपानिम देवं भीमदंष्ट्रं त्रिलोचनम् ॥ ११ ॥

भुजङ्गभूपणं रक्तवसनालेपशोभितम् । परशुं करपालं च बाणस्त्रिशिखमेव च ॥ १२ ॥

दधानं दक्षिणैर्दक्षैरुर्ध्वदिक्कमतः परैः । डमरं खेटकं चाप नृकपालं च पार्वति ॥ १३ ॥

काम्बकर्मसु रक्ताभममितं चाभिचारके । निग्रहे ग्रहभूतादिमुत्तैषु मुक्तानिमं सरत् ॥ १४ ॥

एवं सञ्चिन्त्य देवेश शूत्रे पीठे पुरोदिते । पद्कोष्ठान्तःस्थिते पद्मद्वितये भूपुरैर्वृत्ते ॥ १५ ॥

चतुर्द्वारसमायुक्ते वमुपशे महेश्वरि । पूजयेद् देवमाशय गन्धपुष्पमनोहरैः ॥ १६ ॥

अङ्गानि पूर्वमभ्यर्च्य केमरेषु यथापुरा । प्रथमेऽष्टदले देवि पूजयेदायुषाष्टकम् ॥ १७ ॥

परशुं डमर खड्ग खेट बाणान् धनुस्तथा । शूलं कपालं चैतानि द्वितीयेऽष्टदले पुनः ॥ १८ ॥

ब्राह्म्याद्या मातरः पूज्याश्चतुरस्रप्रयान्तरा । वीथीद्वये लोकपालाल्लदस्ताणि च पूजयेत् ॥ १९ ॥

श्रुति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्राग्बह प्रात् दृष्ट्यादियोगपीठन्यासान्ते प्राणावामत्रयं कृत्वा, शिरसि अघोरतप
प्रपये नमः । मुखे त्रिष्टुप्पञ्चदशे नमः । हृदये धीअघोररुद्राय देवतायै नमः । मुखे इ वीजाय नमः । पादयो-
र्ही शङ्खे नमः । श्रुति विन्यस्य मम चतुर्वर्गपुरुषार्थसिद्धये विनियोग इति कृताञ्जलिर्देव । ततः ह्रीं
स्फुर स्फुर हृदयाय नमः । प्रस्फुर प्रस्फुर शिरसे० । घोर घोरतर तनुरूप शिखायै० । चट चट प्रचट
प्रचट कम्बाय० । कद् कद् वम वम नेत्रत्रयाय० । वन्ध वन्ध प्रातय घातय हुंफद् अखाय फद् । इति
पङ्कन्यागण्डुप्रादितलान्त कर्योर्गन्धस्य हृदयादिपङ्केष्वपि विन्यस्य, शिरसि ह्रीं स्फुर स्फुर नमः ।
नेत्रयो प्रस्फुर प्रस्फुर० । मुखे घोर० । कण्ठे घोरतर तनुरूप० । हृदि चट चट० । नामौ प्रचट प्रचट० ।
लिङ्गे कद् कद्० । ऊर्यो वम वम० । जान्वो वन्ध वन्ध० । जङ्घयो घातय घातय० । पादयो हुंफद्
नमः । इति विन्यस्य, ध्यानादिपङ्कपूजाते प्रथमाष्टदलेषु देवाप्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन—परश्वे नमः ।
डमरः ॥ खड्गाय० । खेटाय० । बाणाय० । धनुषे० । शूलाय० । कपालाय नमः । द्वितीयाष्टदले
देवाप्रमारभ्य ब्राह्म्याद्यष्टमातृ सप्तय, प्राग्बदिन्द्रादिपूजामारभ्य सर्वे समापयेदिति ॥ तथा—

सत्तमेक जपेनमश्च हविष्याशी यतत्रतः । जुहुयात् षट्दशशोने तिलैः शुद्धैर्घृतप्लुतैः ॥ २० ॥

तर्पणं मार्जनं कृत्वा भोजयेन्मधुरैर्द्विजात् । एव सिद्धे मन्त्रवरे काम्पकमाशि माधयेत् ॥ २१ ॥

क्रमात् सर्पिरेपामार्गनिलसर्पपामसैः । सार्धैः सहस्रं श्रत्वेकं चाभिन्या जुहुयात् सुधीः ॥ २२ ॥

होमोऽथ नाशयेत् सद्यो भूतकृत्यामयादिकान् । श्वेतकिंशुकनिर्गुण्डीहोमोऽपामार्गसमवैः ॥ २३ ॥

ममिदरैः कृतो होमः पूर्वदूतशान्तिदः । अपामार्गारश्वधयोः पञ्चगव्यसमुद्विताः ॥ २४ ॥

ममिधो जुहुयात् कृष्णपञ्चम्या निशि संयतः । पृथक् सहस्रहोमेन भूतानां निग्रहो भवेत् ॥ २५ ॥

क्रमात् नर्पिरपामार्गपञ्चगव्यद्विविधैः । हुता सहस्रं प्रत्येकं पात्रे संपातयेद् घृतम् ॥ २६ ॥

संपातनर्पिणा माभ्यं भोजयेद्भूतशान्तये । लिखेदष्टदलं पत्रं त्रिंशद्देवगुणान्तरे ॥ २७ ॥

मायां तत्कारिणामध्ये माध्याख्याकर्मसंयुताम् । सर्गारावेष्ट्य तां शक्तिं किञ्चनैष्वष्टमर्गजान् ॥ २८ ॥

ककारादितकारान्तानालिख्य दलमपके । अष्टमे तु दले वादिज्ञान्तान् सप्तार्यकांलिखेत् ॥ २९ ॥

स्फुरादिचटपुग्मान्तान् मन्त्रवर्यान् त्रिंशत्त्रिंशः । दलमध्ये तु संलिख्य दलाग्रेषु महेश्वरि ॥ ३० ॥

प्रचटाद्यान् घातयान्वांस्तथैव गुणशो लिखेत् । बहिः पद्कोषकोशेषु प्रतिकोणं नमालिखेत् ॥ ३१ ॥

वर्माश्वनीजे तद्वाद्ये भूपुरेण तु वेष्टयेत् । दीप्तोक्तविधिना कुम्भं तस्मिन् यथे निषाय च ॥ ३२ ॥

तत्र देवं ममारुध्य तज्जलैरभिषेकतः । भूतापमारुहत्वाद्याः सर्वे नश्यन्त्युपद्रवाः ॥ ३३ ॥

अस्वार्थ—अविद्धतले सुप्तमे सिन्दूरादिना त्रिपुलं पद्कोणं विरच्य, तन्मध्येऽष्टदलं पत्रं कृत्वा, तत्कारिकायां शक्तिर्गोत्रमालिख्य, तस्य हकारोदरे देवदक्षस्य, रेफस्थाने रोगं, ईकारस्थाने नाशय नाशयेति साधकसाध्यकमांशुपालिख्य, तद्वाजं सपिन्दुभिः षोडशस्वरैरप्येष्वष्टदलकेनरेषु—प्रथमदलकेसरे केशंगंधं, द्वितीये उदंडं, तृतीये कंभ्रं, चतुर्थे उदंडं, पञ्चमे घण्टं, षष्ठे पंक्तं, सप्तमे मंयं-रंतं, अष्टमे घण्टं, नमः । इति स्वाप्नादिप्रादक्षिण्येन वर्णान् त्रिंशत्त्रिंशत्, दलमध्येषु स्वाप्रदल-मारुध्य प्रादक्षिण्येन प्रथमदलमध्ये स्फुरस्फु, द्वितीये रप्रस्फु, तृतीये रप्रस्फु, चतुर्थे रघोर, पञ्चमे घोरत, षष्ठे रतनु, सप्तमे रपच, अष्टमे टचट इति विलिख्य, ततः प्रथमदलाग्रेषु प्रचट, द्वितीये प्रचट, तृतीये कडक, चतुर्थे हबम, पञ्चमे बमयं, षष्ठे घयंघ, सप्तमे घानय, अष्टमे घातय, इति विलिख्य, तद्ब-हिःस्थपद्कोषेषु हुंफ इति प्रतिकोणं विलिख्य तद्बहिःश्वतुरक्षेण वेष्टयित्वा, तत्र दीप्तोक्तविधिना कुम्भं संस्थाप्य तत्र देवमावाद्य समभ्यर्च्य, तेन जलेन साध्यमभिषेकयेत्, यथोक्तमिन्द्रिभवाति ॥ तथा—

अष्टपत्रं लिखेत् पत्रं पद्कोणं तस्य मध्यतः । तन्मध्ये शक्तिमालिख्य माध्याख्यानामसंयुताम् ॥ ३४ ॥

स्फुरद्वयेन तां शक्तिं वेष्टयेज्जगदीश्वरि । पद्कोणस्य तु कोणेषु प्रस्फुरदितयं लिखेत् ॥ ३५ ॥

एकैकशो महेशानि शिष्टवर्यान् दलेष्वथ । मूलमन्त्रस्य देवेशि रमवेदचतुरर्भः ॥ ३६ ॥

चतुश्चतुर्वेदरसैर्विमर्कान्तद्बहिःस्वतः । पुनः पद्कोणमालिख्य तत्कोणेषु महेश्वरि ॥ ३७ ॥

हुंफडित्वालिलेदु शब्दे चतुरक्षेण वेष्टयेत् । यत्रमेतदधोरस्य कीर्तितं भुवि दुर्लभम् ॥ ३८ ॥

सुद्रचौरग्रहव्यालभूतापसारनाशनम् । संभाषितं घृतं नृणां सर्वसिद्धिमदायकम् ॥ ३९ ॥

इति ॥ अस्वार्थः—त्रिपुलं पद्कोणं कृत्वा तन्मध्येऽष्टदलं पत्रं विरच्य, तत्कारिकायां पुनः पद्कोणमालि-ख्य, तन्मध्ये प्राग्बत सप्तार्यां शक्तिमालिख्य, तां स्फुर २ इत्यक्षरचतुष्टयेनावेष्यान्त पद्कोणेषु प्रस्फुर २ इति षडक्षराणि प्रतिकोणमेकमेकमालिख्य, अष्टसु दलेषु स्वाप्रदलमारुध्य प्रादक्षिण्येन 'घोर' इत्यादि 'घातय' इत्यन्तान् वर्णान् ६ । ३ । ४ । ६ । ४ । ४ । ४ । ६ । इति क्रमेण विमर्ज्यालिलेय बहिः पद्-कोणेषु प्राग्बन्ध्याक्षरद्वयं विलिखेत् तद्बहिःश्वतुरक्षेणावेष्टयेत् । एतच्चन्मुरूपदं भवतीति ॥ श्रीशिवर-इत्ये पाशुपनाक्षमन्त्र—

अथ वक्ष्ये मद्देवानमर्थं पाशुपताह्वयम् । अस्त्रराजं समस्तापचारं शशुक्लन्तनम् ॥ १ ॥
 तारो वक्ष्येः शान्तीन्द्रभूषितश्रन्तशेखरः । शिखीशपूर्वो वान्तश्च पञ्चमस्वरसंपुतः ॥ २ ॥
 वर्मास्त्रान्तः पटणोऽर्थं पढानन समीरितः ।

तार प्रणवः । वक्ष्ये शकारः, शान्तिरीकारः, इन्द्रो लकारः, ताभ्या मृषिनश्चन्द्रशेखरो विन्दुमस्तरस्तेन
 र्शो इति । शिखीशपूर्वं पकारः । वान्त गकारः, पञ्चमस्वर उकारस्तेन गु । वर्मं हु । अथ फट् ॥ तथा—

ऋषिः स्याद्दामदेवोऽस्य पञ्चिखन्द उदीरितम् । रुद्रः पशुपतिः प्रोक्तो देवता देववन्दितः ॥ ३ ॥
 मन्त्रार्थः पद्भिरङ्गानि हुंफटन्तैः सपिन्दुभिः । जातिपुत्रानि विन्धस्य पढानन करान्नयोः ॥ ४ ॥
 ध्यायेत् पशुपतिं मय्यद् मर्षी चैकाग्रमानसः । पञ्चवक्त्रं दशभुज प्रतिवक्त्रं त्रिलोचनम् ॥ ५ ॥
 ऋषिञ्जालानिभयमशुभुर्ध्वज श्रीमदष्टकम् । सङ्ग वासानवसूत्र शक्तिं परशुमेव च ॥ ६ ॥

दधानं दक्षिणैर्हस्तैरुर्ध्वादिक्रमतो गुह । सेटचापौ कुण्डिका च त्रिशूल ब्रह्मदण्डकम् ॥ ७ ॥
 वामहस्तैश्च विभ्राण मध्याह्नार्कमममम् । जानापणसन्दीप्त पद्मगेन्द्रैरलङ्कितम् ॥ ८ ॥
 स्फटिकौचनिभ भान्तं सर्वरक्षाकरं सरत् । पूर्वोक्ते पूजयेत् पीठे शैवे गन्धादिभिः शिखम् ॥ ९ ॥
 पद्मपददलं कृत्वा कर्णिकाक्रमान्वितम् । चतुर्द्वारममापुक्तं चतुरस्रत्रयावृतम् ॥ १० ॥

एव यत्र समालम्ब्य स्वर्णहस्तादिके शुभे । पट्टे वा फलके चत्स श्रीरुयथादिसमुद्भवे ॥ ११ ॥
 नवोपचारैराराध्य यजेदङ्गानि पूर्ववत् । दलेषु भातरः पूज्या लोकेशास्त्राणि तद्वाहिः ॥ १२ ॥
 पूजयेदधिधानेन रुडे परमभक्तिः । यः स सर्वान्नापेह कामानन्ते शिवो भवेत् ॥ १३ ॥

अथ प्रयोग — तत्र प्राग्गतं भात कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि धामदेव्याय
 ऋषये नमः । मुखे पञ्चिखन्दं नमः । हृदये पशुपतये देवतायै नमः । इति विन्धस्य मय सर्वाभीष्टसिद्धये
 विनियोगः, इति कृताञ्जलिर्वदेत् । जौहृफट् हृदयाय नमः । श्रींहुफट् शिरसे स्वाहा । हुंहुफट् शिखायै
 वन्द । शुभ्रफट् वचनाय हुं । हुंहुफट् नेत्रत्रयाय ० । फट्हुफट् अस्त्राय ० । इति पद्ममन्त्रानुष्ठानादितत्त्वार्थं
 रुयोर्योन्यस्य हृदयादिपडकेष्वपि न्यसेत् । ततो न्यानाद्यङ्गपूजान्ते अष्टदलेषु ग्राहण्याया संपूज्य, बहि-
 र्धापिण्डये दण्डायान्दन्त्राणि च संपूज्य प्राग्गतं सर्वं समापयेदिति ॥ तथा—

वर्णलज्ज जपेनमत्र हविष्याशी जितेन्द्रियः । तद्दशाश हृनेद् द्रुष्यैः सधुनैः संस्कृतेऽनले ॥ १४ ॥
 तर्पणं मार्जनं कृत्वा द्वादशान् भोजयेद् गुह । ततः मिद्धमनुर्मन्त्रो प्रयोगान् विदधीत वै ॥ १५ ॥
 श्रेनेन मन्त्रितं तोयं व्रतस्य वदने चिपेत् । सद्यस्तं मुञ्चति क्रन्दन् ग्रहो मन्त्रप्रधानतः ॥ १६ ॥
 अप्पुना मन्त्रितान् वागान् विधेजेद्युधि भूपतिः । जयेत् चण्डेन सबलानपि शत्रून् पढानन ॥ १७ ॥
 इति ॥ अथ श्रीमण्डलमन्त्रिताया नीलकण्ठमन्त्र —

नीलकण्ठमनुं वक्ष्ये चन्द्रव्यविनाशनम् । य ज्ञात्वा गिरिजे मर्षी कृष्टो नाशयते त्रिपम् ॥ १ ॥
 भुजङ्गेशममास्तु लोहितैश्वर्यं पार्वति । सद्योऽङ्गरसमापुङ्गः प्रथमं वरयन्निनि ॥ २ ॥

मेपेशोऽपि भुजङ्गस्यो लोलाचीश्रीभ्रुमीधुतः । लाङ्गलीशो महासेनयुतस्वार्तीय ईरितः ॥ ३ ॥

भुजङ्गेशो रेफः, तदुपरि स्थितो लोहितेशः पकारः, सद्य ओकारः, अक्षुपे विन्दुस्ताभ्या युक्तस्तेन प्रो इति ।
मेपेशो नकारः, भुजङ्गस्यो रेफोपरि स्थितः, लोलाशी ईकारः, श्रीभ्रुमीयो विन्दुस्ताभ्या युक्तस्तेन प्रो इति ।
लाङ्गलीशष्टकारः, महासेनयुतो विमर्गसहितस्तेन ङः इति । तथा—

अरुणो भुनिरुदितोऽनुष्टुप् छन्दश्च देवता । नीलकण्ठः शिवो देवि षडङ्गविधिरुच्यते ॥ ४ ॥

हरयुग्मद्विद्वान्तो हत्त कर्पादिने द्विठः शिरः । नीलकण्ठः मटेदेवि स्वाहान्तश्च शिक्षा मता ॥ ५ ॥

कवचं कालकूटान्ते विषमचण्डेयुतम् । वर्मास्त्रगोजपुगलं नीलकण्ठः सटेशिराः ॥ ६ ॥

अस्त्रमेवं यजेद् देवि पञ्चाङ्गानि कराङ्गयोः । मूर्ध्नि कण्ठे च हृदये न्यमेढ्रीजत्रयं ततः ॥ ७ ॥

ध्यायेद् देवं नीलकण्ठं बालाकांयुतवर्चमम् । जटाजूटलमचन्द्रशकलं फाणिमत्तमैः ॥ ८ ॥

कृताकल्पं कराम्भोजैर्दधानं जपमालिकाम् । शूलं च दक्षिणाधोर्ध्वं वामोर्ध्वं च कपालकम् ॥ ९ ॥

खट्वाङ्गं तदधोहस्ते पञ्चवक्त्रविराजितम् । प्रतिवक्त्रं त्रिनयनं न्याग्रचर्माम्बरावृतम् ॥ १० ॥

पद्ममध्ये समामीनमतिमुन्दरविग्रहम् । एवं ध्यात्वाच्येत् पीठे शैवे सर्वोपचारकैः ॥ ११ ॥

पद्मे यमुदते रम्ये चतुरक्षत्रयावृते । चतुर्द्वारममायुके पूर्वमङ्गानि पूनयेत् ॥ १२ ॥

लोकेश्वरानपाभ्यर्च्य तदत्राणि च संयजेत् । एवं ममर्चयेन्मन्त्री नीलकण्ठं महेश्वरम् ॥ १३ ॥

वृष्ट्यां विनाशयेत् च्चेदं नीलकण्ठ इवापरः । ॥

इति ॥ अथ प्रयोगः—तत्र प्राग्वत् प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि अद्-
पाय ऋषये नमः । मुखे त्रिष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये श्रीनीलकण्ठाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य,
मम सर्वांगीशसिद्धये विनियोगः, इति कृताञ्जलिर्देत् । ततो मूलेन करशुद्धिं कृत्वा, हरहर स्वाहा हृद-
याय नमः । कर्पादिने स्वाहा शिरसे स्वाहा । नीलकण्ठाय स्वाहा शिष्यायै धपद् । कालकूटविषमचण्डाय
हुंफद् कवचाय हुं । नीलकण्ठाय स्वाहा अस्त्राय फद् । इति पञ्चाङ्गमन्त्रानङ्गुष्ठादिकानिष्ठान्तं करयोर्धिन्यस्य
नेत्रवर्जं हृदयादिपञ्चाङ्गेष्वपि न्यसेत् ततः (शिरसि प्रो नमः । कण्ठे प्रो नमः । शिरसि ठः नमः । इति
विन्यस्य, ध्यानाद्यङ्गपूजान्ते लोकेगांस्तदत्राणि च प्राग्वद्वीथीद्वये पूजयेत् । ततः) प्राग्वत् सर्वं समाप-
येदिति ॥ तथा—

लक्षत्रयं जपेद् देवि दीक्षितां विजितेन्द्रियः । हविषा सघृतेनाथ हुनेद् देवि दशांशतः ॥ १४ ॥

तर्पणं मार्जनं कृत्वा भोजयेन्मधुरैर्द्विजान् । एवं सिद्धे मनौ देवि भक्षी हरति तत्क्षणात् ॥ १५ ॥

च्चेदत्रयं न संदेहो नीलकण्ठ उव स्वयम् । स्पृष्ट्वा जपद्विग्रहस्तं तत्क्षणाग्निर्विषो भवेत् ॥ १६ ॥

वीजाभ्यां प्रथमान्त्वाभ्यां पार्श्वयोर्विषमाहरेत् । मध्येन मध्यमं सर्वं मनुनानेन संहरेत् ॥ १७ ॥

एतन्मन्त्राभिसंज्ञकलशोदकसेचनात् । तत्क्षणापि संदष्टस्तत्क्षणाग्निर्विषो भवेत् ॥ १८ ॥

विलोक्य विषिणं मन्त्री प्रजपेत् सुममाहितः । विषद्वयान्मुच्यतेऽसावचिरान्नात्र संशयः ॥ १९ ॥

दृष्ट्वा च्चेदग्रहप्रसंत्तं स्वशिरःकण्ठहस्तु च । मन्त्रत्रयं न्यस्य देवतारूपकं गुरुम् ॥ २० ॥
 स्मरन् स्वदक्षिणानामाध्यमात्तर्जनीषु च । मन्त्राक्षरद्वयं देवि तदद्भुलिभिरुक्तमः ॥ २१ ॥
 विशूलमुद्रामापाद्यं दृष्ट्वाभिमुखं नयेत् । प्रदर्श्य मन्त्रं प्रनयेत् पञ्चाशद्द्वारमन्त्रिणं ॥ २२ ॥
 स्यान्नर जन्म चैव कृत्रिमं च तथा विषम् । रोगग्रहाद्यप्यभारानपमृत्यु च नाशयेत् ॥ २३ ॥
 पञ्चाशन्मनुना जप्तमैत्र्यमौषधमेव च । भक्षितं चोडवोगादिनाशनं परमं शिवे ॥ २४ ॥
 इति । तथा मन्त्रान्तरम्—

मन्त्रान्तरमथो वक्ष्ये नीलकण्ठस्य पारिति । तारहृत्त्रोलकण्ठाद्य मन्त्रुष्टाक्षरैः भवेत् ॥ १ ॥
 तार प्रणय । इत् नम । नीलकण्ठाद्य स्वरूपम् । तथा—

ऋषिर्ब्रह्मा समुद्दिष्टो गायत्री छन्द उच्यते । देवता नीलकण्ठोऽस्य विषग्रहविनाशनः ॥ २ ॥

अङ्गव्यानार्चनाजाप्यहोमाद्यत्रयोक्त्वत् । तारं डेनीलकण्ठोऽग्निवधूरदावरोऽधरः ॥ ३ ॥

(अङ्गणोऽस्य मुनिरुद्धन्तो गायत्री देवता शिवः । नीलकण्ठो महापूर्वो विषरोगादिनाशनः ॥ ४ ॥)

करो मूलेन सशो-य पञ्चाङ्गाभिधिमाचरेत् । नीलकण्ठः सडेर्हृष हृदयोपरि विन्यमेत् ॥ ५ ॥

स्वाहा नमः शिरः प्रोक्तं तारं हृष शिरसा मता । नीलकण्ठः सडेर्हृष कवचं परिकीर्तितम् ॥ ६ ॥

स्वाहा चैव हृदन्ताखं पञ्चाङ्गानि न्यमेत् क्रमात् । दक्षतर्जनीकारम्भाद् वामतर्जनीनाभयि ॥ ७ ॥

वर्णाष्टकं न्यमेन्मन्त्री पादोरुगुह्यनाभिषु । हृत्कण्ठमुखशीर्षेषु न्यसेद्वर्णाष्टकं प्रिये ॥ ८ ॥

पूर्वाधैरानर्तयुक्तः श्वेतपीतारुणामितैः । अमय वरदं चापं वासुकिं च दधद्भुजैः ॥ ९ ॥

ध्येयो देवस्तु पार्श्वस्वर्गौरीकथातिसुन्दरः । संहारनिर्विप्लवभावेशान् कुर्वात् क्रमाद्बुधः ॥ १० ॥

दक्षिणाद्य करमारभ्य वामाद्य करपर्यन्तमाध्यान्ध्यानम् ।

त्र्यक्षरोक्तविधानेन पूजयेत् परमेश्वरम् । पुरश्चरणमप्युक्तं वर्णलक्ष महेश्वरि ॥ ११ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्राप्तं कृत्यादियोगपीठपासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं विधाय, शिरसि अक्षयार्थं
 श्रुत्ये नम । मुखे गायत्रीन्द्रुद्धमे नम । हृदये श्रीमहानीलकण्ठाद्य देवतायै नमः । इति विन्यस्य मम
 मनोमीढसिद्धये विनियोग इति कृताङ्गालंकेदेत् । ततो मूलमन्त्रेण करशोधनं कृत्वा, नीलकण्ठाद्य नमः
 हृदयाय नम । स्वाहा नम शिरसे स्वाहा । उँनम शिखायै वषट् । नीलकण्ठाद्य नम कवचाय हु ।
 म्याहा नम अस्त्राय फट् । इति पन्चाङ्गमन्त्रानद्गुष्टादिकविष्टान्तं करयोर्विन्यस्य नेषधर्जे हृदयादित्रयि
 न्यसेत् । ततो षयोक्त्वरूप ध्यायान्यत् स्वयं इयत्तप्यत् कुर्यादिति ॥

अथ चिन्तामणिग्रन्थ । तत्र श्रीशिवरहस्ये—

कैलामणिलारे रम्ये नानारत्नविचित्रिते । नानाद्रुमलताकीर्णं मन्दवायुतरङ्गिते ॥ १ ॥

नानाङ्गुमर्मोरधैरामोदितदिगन्तरे । सिद्धकिन्नरगन्धर्वचारणाप्सरसा गणैः ॥ २ ॥

गीतरादित्रनृत्यैश्च प्रीणयद्भिः शिव सदा । ब्रह्मविष्णुमहेश्चात्तप्रभुर्भैरवैरन्तथा ॥ ३ ॥

गजास्यनन्दिभृद्गर्वाधैर्गर्भुनिगणैरपि । निषेवितं शिलापृष्ठे वैदर्भमणानिर्भिते ॥ ४ ॥

१ 'प्रासाद्य' ख पाठ । २ 'मन्त्र' क ग पाठ । ३ 'शरो' ख पाठ । ४ 'अपि रुद्धन्तो' देवता च पूजयेत् परिनिर्नात' क ग, पाठ । ५ 'मदये' क ग, पाठ । ६ 'रुद्धभि' क ग पाठ ।

मिहासनममासीनमर्धनारीश्वरं हरम् । सुप्रसन्नमुखं शम्भुं स्कन्दः पश्यन् शङ्करम् ॥ १ ॥

स्कन्द उवाच ।

भगवन् सर्वधर्मज्ञ जगदाद्य जगत्पते । अनाद्यन्ताखिलाधार भक्तानुग्रहविग्रह ॥ ६ ॥

रहस्यं किञ्चिदिच्छामि मष्टुं तां भक्तवत्सल । भक्तोऽस्मि तव देवेश वदन्म कृपया मिमो ॥ ७ ॥

चिन्तामखिमनुद्वेष सूचितो यस्तथा पुरा । इदानीं तं जगन्नाथ श्रोतुमिच्छामि शङ्कर ॥ ८ ॥

श्रीमहादेव उवाच ।

साधु साधु शुह प्राज्ञ सर्वतन्त्रार्थपारग । रहस्यमपि वक्ष्यामि भक्तोऽपीति पढानन ॥ ९ ॥

न कस्यापि मयाख्यातं तत्त्रेहात् प्रवदाम्यहम् । गोपितव्यं तया वत्स न प्रकारयं पढानन ॥१०॥

सद्गङ्गाय मुगान्ताय सूकलीनाय दीयताम् । मन्त्रोद्धारं प्रवक्ष्यामि शृणु वत्स समाहितः ॥ ११ ॥

भुजङ्गेशं समुद्भूतय क्रोधीशं तदधः कुरु । श्वेतेशं तदधः कुर्यान्महाकालं च पण्णस्र ॥ १२ ॥

(पुनर्भुजङ्गमालिरूप कपालीशमधः कुरु । अनुग्रहेशमर्थाशमङ्करेशं च योजयेत् ॥ १३ ॥

गुरुपदेशविधिना बीजं चिन्तामणेरिदम् । मधिसा ज्ञानदण्डेन वेदागममहार्णयम् ॥ १४ ॥

तद्वृत्तोऽयं महामन्त्रः साक्षान्मोक्षैकमाधनम् । तपस्तप्त्वा चिरं पूजं करपस्तु प्रजापतिः ॥ १५ ॥

दृष्ट्वास्तेजसां राशिं प्रज्वलन्तं महाद्भुतम् । मन्त्ररत्नं महदिदं चिन्तयंस्तु चिरं पुनः ॥ १६ ॥

स्रष्टोऽभूजगतां वत्स चिन्तामणिरतो यतः । ॥

इति । भुजङ्गेशो रेफः, क्रोधीश ककारः, श्वेतेश पकारः, महाकालो म, पुनर्भुजङ्गो र, कपालीशो य, अनुग्रहेश झो, अर्थाश ज, अङ्करेशो घिन्नुः, एते संक्षिप्तत रक्षमरयञ्जै इति कूटं मयति । तथा—

ऋषिः करपय आख्यातोऽनुष्टुप् छन्द उदाहृतम् । देवता जगतामादिः पार्यतोपतिरीरितः ॥ १७ ॥

चकारो बीजमाख्यातं रेफः शक्तिरितीरिता । मकारः कीलकं वत्स रेफार्थः पद्भिराचरेत् ॥ १८ ॥

पद्भ्यानि मनोरस्य जातिपुत्रानि पण्णस्र ।)ततः सञ्चिन्तयेद् देवमर्धनारीश्वरं शिवम् ॥ १९ ॥

विद्वुमारङ्गवामार्थदेहं नीलापराङ्गकम् । ऋहिंगङ्गाशशाङ्गार्थविलमलुङ्गमालिकम् ॥ २० ॥

दावमाविविलामार्धनारीरूपं महेश्वरम् । षोपण्यापरदेहार्थं वामोर्ध्वे पागमद्भुतम् ॥ २१ ॥

पधं च तदधोहस्ते दधानं दक्षिणोर्ध्वके । करे त्रिशूल तस्याधो नृकपालं च पण्णस्र ॥ २२ ॥

प्रविमक्रांशुकाकल्पं मालालेपविराजितम् । एवं ध्यात्वा यजेत् पीठे शंभे सर्वोपचारकैः ॥ २३ ॥

अष्टपत्राम्बुजद्वन्द्वं चतुरस्रत्रयं ततः । चतुर्द्वारमोपेतमग्निं पण्णस्र पूजयेत् ॥ २४ ॥

आदावद्भ्यानि संपूज्य केमरेषु यथाविधि । अर्चयेदष्टपत्रेषु कार्तिकेय वृषादिकान् ॥ २५ ॥

त्राह्म्याद्या मातरः पूज्या द्वितीयेऽष्टदले पुनः । लोकेश्वरांस्तदस्त्राणि प्राग्यत् बीधीडये यजेत् ॥ २६ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग —तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामप्रथं कृत्वा, शिरसि कश्यपाय

अपये नम । मुने अतुष्टुपुष्टुन्दसे नम । इदये श्रीअर्थनारी-पराय देवतायै नम । गुहां क्षं योजाय
 नम । पादयो र शक्ये नम । नाभो श्री कौलकाय नम । इति विन्यम्य भद्र मर्षाभोग्निदये विनि-
 योग , इति कृनाञ्जलिर्भवेत् । तत , र इदयाय नम । क शिम्ने स्वाहा । य शिम्नायै वषट् । सं
 कचचाय हृ । र नेत्रत्रयाय वौषट् । य अम्नाय फट् । इति पङ्कमत्रानङ्गुष्टादितलान्त करयोर्विन्यस्य
 हृदयादिनेत्रान्तेषु पन्च मन्त्रान् विन्यम्य अन्वमन्त्रेण तालप्रप दशदिग्मन्घन हस्ता ध्यानादिपुष्पोपचारान्ते
 अष्टदलकेतरेषु आग्रये रं हृदयाय नम । ईशाने क शिम्ने नम । नैर्दृष्टये ष शिम्नायै नम । वापये
 म कचचाय नम । देवाग्रे र मेनाय नम । देवाप्रादिचतुर्विंशु य अम्नाय नम । इति पङ्कानि सं-
 पूज्य , प्रथमाष्टदले देवाग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन—पूराय नम । क्षेत्रपालाय० । अष्टेश्वराय० । दुर्गायै० ।
 पद्मनाभाय० । नन्दिनै० । विप्रनायकाय० । मनापतये० । इति संपूज्य , द्वितीयाष्टदले तर्पणारभ्य—श्रीं
 प्राहृष्यै नम । ई माष्टदले० । ऊ कोमार्यै० । अ वैश्वानर्यै० । लू घारायै० । ष इन्द्रायै० । श्रीं
 चामुण्डायै० । अ महालक्ष्म्यै० । इति संपूज्येष्टादिपूजां सर्व प्राग्वत् समापयेदिति । तथा—

एकलक्ष जपेन्मत्र दीक्षितो त्रिजितेन्द्रियः । जुहुयात् तद्दशांशेन त्रिमधुर्ह्रैः सतएतुलैः ॥ २७ ॥
 तिलैः सन्तर्पयेद् देव शुद्धतार्यैः पडानन । ततोऽभिपिञ्चेन्मूलेन स्वमूर्धनि समाहितः ॥ २८ ॥
 ब्राह्मणान्तर्पयेत् पश्चादन्नपानैः मदक्षिणैः । परं मिद्धमनुर्वरम प्रयोगान् विदधीत वै ॥ २९ ॥
 इति । अथ लक्षजप कृतयुगपर । शिवमन्त्राय तु शिवशक्त्यो पृथक्पृथक्प्रधानमुक्तम् । तथा—
 अथवा देवदेवेभिः ध्यायेदष्टशुभ शिवम् । दाक्षिण्यैर्भै करै देवि परशु तदघ्नः क्रमात् ॥ १ ॥
 खड्ग वक्रै शराश्वै न दधानं वामबाहुभिः । भ्रजङ्ग त्रिशूलं चैव कपालं चापमेव च ॥ २ ॥
 ऊर्जादितः स्त्रीविलासं श्रीक्षणं त्रिदशाक्षिणम् । गङ्गातरङ्गविलसच्चन्द्रखण्डादिशेखरम् ॥ ३ ॥
 इति मन्त्रित्य देवेशं तर्पणार्थं गिरिवामपि । अरुणामरुणाकल्पामरुणाशुक्लपारिणीम् ॥ ४ ॥
 अरुणालेपमालाढ्या त्रिनेत्रा मणिरभूषणम् । शूलैः षोडशभिर्वर्षप्रभुजपोडशमण्डिताम् ॥ ५ ॥
 चिन्तयेत् परमेशानां साधकामीष्टदायिनीम् । ॥

इति । प्रायश काष्णमेतदिनि विन्य , नित्य तु प्रागुक्तमेव । मन्त्रान्तरं शिवरहस्ये—

रेफ ल्यक्लादिर्म र्त्तम शिवशक्ती नियोज्य च । प्रजपेत्तेन भिद्धिः स्याच्छ्रीघ्रमेव न संशयः ॥१॥
 अयमर्थ—वीजन्त्यादिर्म रेफमफाम्य तन्म्यादि शिवशक्ती इकारस्तकारौ मयोज्य जपेदिति ।
 प्रामादाय जपेन्मन्त्रमप्युत मन्त्रविचमः । तेनावेशो भवेत् सद्यो भूतादीनां रुजामपि ॥ २ ॥
 ग्रन्तस्य गिरामि ध्यायन्मन्त्रमण्डलमःयमम् । स्मरैः षोडशभिर्वीत स्रवत्पीयूषचर्चितम् ॥ ३ ॥
 अपमृत्पुञ्जवरुद्वेदभ्रान्त्यपम्भारनाशनम् । गिरीरोगहर चापि गदित गिरिशङ्कर ॥ ४ ॥
 रेफादिनर्षपद्काङ्कपद्कोणान्तस्त्रिकोणगम् । प्रतिलोमम्भरावीतं ग्रन्तस्य गिरामि स्मरत् ॥ ५ ॥
 वीजमेतन्मदामेन ग्रहार्णै नत्तच्छादरेत् । त्रिकोण चिन्तयेन्मूर्ध्नि ग्रन्तजन्तो पडानन ॥ ६ ॥
 तन्मध्ये चिन्तयेद्बीजं ज्वलत्कालानलाग्रम् । क्षणाद्विनेशयेन्मन्त्री ग्रहान् नेगाटिकानपि ॥ ७ ॥
 एतन्मन्त्राभिजप्त च वन्दुर्वीजपद्मलकम् । ग्रन्तस्य मूर्धनि विप्र क्षणादनेशकारकम् ॥ ८ ॥

पौष्टिके शान्तिके मध्वं शुक्रगणं विचिन्त्य च । सकारमादौ मंयोज्य जपेन्मध्वं पठानन ॥ ९ ॥
 आकृष्टौ च वशीकारे रश्मौ रेफादिको भवेत् । टकारादिश्च हेमाभः स्तम्भने घोभणे गुह ॥ १० ॥
 धूम्रगणौ यकारादिविद्वेषोच्चाटयोरपि । पीतवर्णौ लकारादिः स्तम्भने शिरिषाह्न ॥ ११ ॥
 शुद्रस्फटिकमद्गायो मध्वो ध्वेषो मृमुक्षुभिः । अकारादिश्च जप्तन्यो देशिकादेशतो गुह ॥ १२ ॥
 चापुमण्डलमध्यम्यं मध्वं कृष्णं विचिन्तयेत् । नेत्रयोर्द्विपता वन्म आन्ध्यमाशु प्रजायते ॥ १३ ॥
 चाधिर्यं कर्णयो रन्त्रे छर्दिश्च वदने स्मृता । कुर्वीं शूल करोत्याशु वायुं मर्मसु मस्मृतम् ॥ १४ ॥
 दुःसहं च शिरोरोगं कुर्याच्चिरमि पण्णस्य । बाभ्रां कण्ठनाले च चतुरस्रस्य मध्यगम् ॥ १५ ॥
 चन्द्रमण्डलमध्यम्यं स्वैरैः षोडशभिर्भूतम् । नेत्रे ध्यातं रोगहरं हरत्याशु न सशयः ॥ १६ ॥
 रश्मिस्तत्र कृशाङ्गीनां योनौ ध्यातं हरेत् ज्ञात । कुर्वीं ध्यातं शूलानुत् स्याद्विस्फोटे विषमज्वरे ॥ १७ ॥
 वृषि रक्ताभये वत्स भ्रमे दाहे शिरोगदे । स्मरेन्मध्वं त्रिद्विभाभं तत्र तद्दोषशान्तये ॥ १८ ॥
 अत्यारकं त्रिकोणान्तःस्थितं बीजं स्मरेद्दृढ । यस्य मूर्ध्नि स वरयः स्यादाचिराद् दासवद् ध्रुवम् ॥ १९ ॥
 इष्टाङ्गनाहृदम्भोजे स्थित मध्वं विचिन्त्य च । मध्वगणैर्दृढं वद्ध्वा तेजोरूपं च मंस्मरेत् ॥ २० ॥
 तच्छीर्षमाशु पाशेन कर्षयेद्योषित ध्रुवम् । स्वनामगमितं बीजं योपायोर्नौ विचिन्तयेत् ॥ २१ ॥
 वशयेत् तत्तृणाद्योषां स्रावयेच्छुक्रमेव च । निगलिङ्गशिरःस्थं तद्वीजं मंचिन्तयेद्गुह ॥ २२ ॥
 मवेशयेद्योनिमध्ये सपर्काद्योषितं वशे । विद्ध्वाद् द्वात्रयेचैव नात्र कार्या विचारया ॥ २३ ॥
 कुलालमृदमानीय तत्र बीजं समालिखेत् । तन्मकारस्थरेफे तु साध्याख्यां कर्मसंप्रुताम् ॥ २४ ॥
 विलिख्य तत् त्रिकोणेन वेष्टयेत् तद्वहिस्रतः । पङ्कोणेन समावेष्ट्य पद्मसु कोणेषु चालिषेत् ॥ २५ ॥
 रेफं सचिन्द्रकं तद्य विलोभैर्वेष्टयेत् स्वैरैः । प्राणप्रतिष्ठां तस्याथ कृत्वा सम्यक् पठानन ॥ २६ ॥
 निखनेच्छुद्रयधस्ताद्य तत्र षाकं समाचरेत् । तदन्नभक्षणात् सद्यो वश्यो भवति निश्चितम् ॥ २७ ॥
 पतिः प्रियायाः पङ्क्त नात्र कार्या विचारया । मधुरत्रययुक्तेन शालिपिष्टेन पण्णस्य ॥ २८ ॥
 कृत्वा पुचलिकां मय्यरू स्पष्टाङ्गीमतिमञ्जुलाम् । प्रपदाभ्यां च जह्वाभ्यां जानुभ्यामूरुपुग्मतः ॥ २९ ॥
 नाभेरधस्ताद्दद्यात् कण्ठादाशीर्षकं ततः । एवं द्वादशधा च्छिता तीक्ष्णशस्त्रेण साधकः ॥ ३० ॥
 मूलमन्त्रेण जुहुयाद्यमुद्गिरय पठानन । स वश्यो भवति विश्रं नात्र कार्या विचारया ॥ ३१ ॥
 चतुरस्रं समं कृत्वा नागवल्लीदले गुह । तन्मध्ये तु वकारस्य बीजे साध्यं समालिखेत् ॥ ३२ ॥
 मन्त्रमध्यमकाराधःस्थिते रेफे विचक्षणः । चतुरस्रं चतुष्कोणे ठकारं विन्दुसंप्रुतम् ॥ ३३ ॥
 विलिख्य म्यापितप्रार्णं मूलमन्त्राभिमाश्रितम् । अष्टोत्तरमहक्षेण शिरोरोगी प्रभवयेत् ॥ ३४ ॥
 आम्बिकेयाचिरादेव रोमान्मुक्रः सुर्या भवेत् । सरेफेण ककारेण कण्ठं साध्यस्य पण्णस्य ॥ ३५ ॥
 दक्षस्तन पकारेण वामं चैव मकारतः । दक्षासं रेफतो वद्ध्वा वाम चापि यकारतः ॥ ३६ ॥
 औंकारेण मुखं वत्स नाभिमुकारतो गुह । वत्सो विन्दुर्ध्वचन्द्राभ्यां वद्ध्वा कर्षन् स्मरेद्विया ॥ ३७ ॥

मरणान्तं स वदयः स्यादचिराच्चात्र मंशयः । वन्दुजीवारयपुष्पेण त्रिकोणं रचयेद्दृढ ॥ ३८ ॥
 तन्मध्ये विलिखेद्वीज चन्दनागर्भकुकुम्भैः । पुष्पेण तेन तन्मध्ये कार्भिकेण विधानतः ॥ ३९ ॥
 यद्वि सम्प्राप्य तत्रेणं संपूज्य विधिवत् सुत । हुनेदष्टोत्तरशतं घृतैः मपातयेद् घृतम् ॥ ४० ॥
 त्रिलोहनिर्मिताया तु घृष्टिकाया विचक्षणः । सपातसिद्धां तापत्रय महामेणाभिमन्त्रिताम् ॥ ४१ ॥
 साष्टकेनाथ ता हस्ते धारयेद्यन्तु भूपतिः । जयेत् म युधि पद्भुक्त त्रिलाह्यानाखिलान् रिपून् ॥ ४२ ॥
 विषयेतालभूतादिदुरितैर्नाप्यते न मः । वक्ष्ये भागं त्रिलोहस्य शृणु पण्डित्य माप्रतम् ॥ ४३ ॥
 मोमसूर्याश्रितरूपतान्मातृकायाः पठानन । तन्मयतात् त्रिलोहस्य भागान्तरार्थमख्यया ॥ ४४ ॥
 मवेद्रूप्यस्य सौम्यताञ्जागः षोडश उच्यते । काञ्चनस्यार्करूपताचद्वर्णाः पञ्चविंशतिः ॥ ४५ ॥
 तेन भागस्त्वस्य तापत् तात्रस्याग्रिमयत्ततः । तद्वर्णाश्च दशैतेन तस्य भागोऽपि तादृशः ॥ ४६ ॥
 अष्टपत्र लिखेत् यद्यं कर्णिकाया पदस्रकम् । तन्मध्ये च त्रिकोणं स्यात् तन्मध्ये बीजमालिखेत् ॥ ४७ ॥
 साध्याख्याकर्ममयुक्तं पद्कोणेषु पदस्रकम् । लिखेत् पूरादिपत्रेषु बीजवर्णान् विमज्ज्य च ॥ ४८ ॥
 रंकेपमंरंयं इति आञ्जमिति च पण्डित्य । बहिर्दृष्टचतुष्कं स्यादन्तरालत्रयान्वितम् ॥ ४९ ॥
 (स्वरानाशान्तराले तु कादिमान्तात् द्वितीयके । तृतीये तु यकारादीन् घेधनत्वेन सल्लिखेत् ॥ ५० ॥
 चतुरस्रं बहिष्कृत्वा तस्य कोणेषु संलिखेत् । बीजं नरहरेर्वत्स क्षैमित्यक्षररूपकम् ॥ ५१ ॥
 एतद्यद्यं घृतं सर्वरक्षाकरमनुचमम् । अस्मिन् यथे समाधाय कलशं विधिवद्गुह ॥ ५२ ॥
 तत्र देवं समभ्यर्च्य साध्यं तेनाभिषेचयेत् । ग्रहरोगादिभिर्भुक्तः सुचिरं सुखमाप्नुयात् ॥ ५३ ॥
 (कृत्वा रोगा निनश्यन्ति जीनेद्वर्षगतं गुह । ततः पूणैन्दुविम्बाभं मण्डलं च ममालिखेत् ॥ ५४ ॥
 आदौ पद्कोणमालिरय वकारं तत्र मालिखेत् । तन्मध्ये माध्यमयुक्तं लिखेद्वीज पठानन ॥ ५५ ॥
 खरैः षोडशाभिर्वीतं पदसेपु रमालिखेत् । बहिर्दृष्टद्वयं कृत्वा अन्तरालं तथा लिखेत् ॥ ५६ ॥
 कलागदिचकारान्तात् वर्णान् निन्दुममन्वितान् । अष्टकोणं बहिःकृत्वा तत्कोणेषु लिखेद्गुह ॥ ५७ ॥
 नृसिंहबीज प्रागुक्त यन्ममेतत् पठानन । दुष्टग्रहविषयानिनाशन सर्वमिद्विदम् ॥ ५८ ॥
 आदौ पद्कोणमालिरय तन्मध्ये माध्यसंयुतम् । चिन्तामणिं ममालिख्य पद्सु कोणेषु पण्डित्य ॥ ५९ ॥
 रंकेपमंरंयं इति आञ्ज इति च सन्धिषु । विलिख्य महाराजेष्ट्य धृत्तेन प्रखरेण च ॥ ६० ॥
 तद्विद्वेषयेद्वत्स पुनर्दृष्ट समालिखेत् । तद्विद्वेषतुरक्षेण प्रेषयित्वा विचक्षणः ॥ ६१ ॥
 नृसिंहबीज विलिखेत् तत्कोणेषु च पण्डित्य । एतद्यद्यं रोचनया विलिखेद्वेदोमवामना ॥ ६२ ॥
 लक्षणगीतमिदं कृत्वा मंजष्य विधिवद्गुहः । मस्तके धारयेदेतत्तन्मार्माभ्यामपर्यधनम् ॥ ६३ ॥
 प्रायुगारोग्यविजयपदकं पुत्रपौत्रदम् । चैरन्वयात्तद्वारोग्यभूतापसारनाशनम् ॥ ६४ ॥
 कारम्कनरोः श्लाखा माश्राशानीय तत्र च । अग्रदेगे महाभेन सुरम्य कारयेत् स्थलम् ॥ ६५ ॥

पद्कोणं विलिखेद्वत्स तत्र साध्यममन्वितम् । चिन्नामणिं विलिख्याथ पद्मु कोणेषु रं लिखेत् ॥ ६६ ॥
 वह्निज्वाला इवारङ्गरेखाः कार्याश्च तद्विहः । कार्तिकेयाथ मंजुमष्टोत्तरमहमर्तः ॥ ६७ ॥
 मूलमत्रेण तत् मभ्यक् स्यापयेद्यत्र तत्र वै । चौरव्याघ्रक्रोडमर्परिपुभृतपिशाचकाः ॥ ६८ ॥
 न व्रजन्ति कदाचिच्च यत्रस्नास्य प्रभावतः । ॥

इति ॥ अथ तुम्बुरुद्रमन्त्र । श्रीकण्ठमंहितायाम्—

मृगु देवि प्रचक्ष्यामि मन्त्ररवं महाद्भुतम् । तुम्बुरेदिवदेवस्य शत्रुघ्नकरं परम् ॥ १ ॥
 संवत्शो महादेवि महाकालेन संयुतः । तदघश्च भुजङ्गेगो बालीशस्तदधः शिवे ॥ २ ॥
 अर्घोणस्तदधो देवि मर्वोऽर्घे श्रीमुक्ती स्थिता । धीजमेतत् ममारुपातं सर्वभित्तिकरं परम् ॥ ३ ॥
 मयवेशः ककार । महाकालेशो मकार । भुजङ्गेशो रेफ । बालीशो यकार । अर्घोश्च ऊ । श्रीमुक्ती
 विन्दुरेतैः संपिण्डितं ज्मूर्यऊं इति र्घाजं भवति ।

अपिर्ब्रह्मा ममुद्दिष्टो गायत्री ऋद्ध ईरितम् । श्रीरुद्रो देवता प्रोक्तः सर्वाभीष्टाप्तये भवेत् ॥ ४ ॥
 पड्दीर्घभाजा बीजेन पडङ्गानि प्रकल्पयेत् । चकाररहितं मूलबीजं जममहान्वितम् ॥ ५ ॥
 चत्वारि देवीबीजानि देव्यस्तु गिग्निन्द्रिनि । जयाद्या विजया पथात्रजिता चापरानिता ॥ ६ ॥
 बीजमङ्गलिषु न्यस्य करपोर्णोपकं ततः । कनिष्ठादिषु विन्यसेत् पडङ्गानि तलावधि ॥ ७ ॥
 देवं देवीः स्वयीजाद्याः कनिष्ठादिषु विन्यमेत् । पादान्मूर्धावधि न्यसेन्मुष्टिना जगदीश्वरि ॥ ८ ॥
 मूर्धादिपादपर्यन्तं तलाभ्यां व्यापकं न्यमेत् । पडङ्गानि पुनर्न्यस्य देवं देवीश्च पूर्ववत् ॥ ९ ॥
 शिरोवदनहृन्नाभिगुदेषु क्रमतो न्यमेत् । एवं न्यस्ततनुर्देवि ध्यायेत् देवमनन्यधीः ॥ १० ॥
 उद्यदादित्यरुचिरं चतुर्वर्कं त्रिलोचनम् । चन्द्रार्धशेखरं हस्तैश्चतुर्भिर्दधत् क्रमात् ॥ ११ ॥
 दक्षिणोर्ध्वकरे देवि सृष्टिं सद्ग्राह्यमप्यतः । पार्श्वं वामोर्ध्वहस्ते च कपालं तदधो ज्वलत् ॥ १२ ॥
 रत्नाङ्गागाभरणांशुकं चिपिटनामिकम् । अनर्ध्वरनाकल्पाद्यं ध्यायेदेवं शिवं शिवे ॥ १३ ॥
 शैवं पीठं ममभ्यर्च्य बद्धमयात्रेण वर्त्मना । तत्रावाह्य भजेदेवं सम्भग् गन्धादिभिः शिवे ॥ १४ ॥
 नर्पुमकस्वरैर्विद्वाननुलोमविलोमगैः । घर्मादिकैरघर्माद्यैः पादगात्राणि कल्पयेत् ॥ १५ ॥
 इकारेण न्यमेद् देवि तन्तुरूपां गुणानथ । चतुर्थपञ्चमाभ्यां तु श्वराभ्यां वरवर्णिनि ॥ १६ ॥
 मायाविद्यामये देवि अथ ऊर्ध्वं ह्यदे न्यमेत् । पञ्चम्वरेण पश्चं च कल्पयित्वा वरानने ॥ १७ ॥
 संध्यचौरैर्महादेवि चतुर्भिश्च यथाक्रमम् । वामाद्याः पूजयेत्तेता वामा ज्येष्ठा ततः परम् ॥ १८ ॥
 रौद्रीं चेच्छा च ता व्येया ज्वालारूपा महेश्वरि । इत्थं संकल्पिते पीठे मूर्तिं संकल्प्य मूलतः ॥ १९ ॥
 तस्मिन्नावाह्य देवेशं तुम्बुरुं देवि पूजयेत् । चतुर्द्वारसमायुक्तचतुरस्रत्रयाद्युते ॥ २० ॥
 अष्टपत्राम्बुजे देवि यजेदावरणैः सह । आदावङ्गानि संपूज्य केमरेषु यथा पुरा ॥ २१ ॥

दिक्षेत्रेषु यजेद् देवि स्वस्वबीजादिकाः क्रमात् । वामाद्याः पूर्वमुदिता रक्ता रक्तासुलेपनाः ॥ २२ ॥

अरुणाशुकप्रुपाट्यास्ताम्बूलापूरिताननाः । बल्लकीवाटनरता मदविभ्रममन्थराः ॥ २३ ॥

कोणपत्रेषु चाभ्यर्च्या द्वितीरीजादिकाः क्रमात् । दुर्भगा सुभगा चैव कराली मोहिनी ततः ॥ २४ ॥

(यद्वाञ्जलिपुराः किञ्चिदानुप्रवदन्नाम्बुजाः । देवीमदृशभूपाट्यास्तामां बीजानि पार्वति ॥ २५ ॥

वक्रः श्वेतो भृगुशैव नकुली विन्दुभूषिताः । वहिर्वाथोद्वेपे देवि लोकेशान् सायुधान् यजेत् ॥ २६ ॥

इत्थं यो भजते देवि तुम्भुरु विधिग्नयः । न तस्य दुर्लभ किञ्चिन् त्रिषु लोकेषु विद्यते ॥ २७ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासाभ्यन्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मण्ये श्लेषं नमः । मुखे गायत्रीचन्द्रन्दने नमः । हृदये श्रीतुम्भुररुद्राय देवतायै नमः । इति विन्यस्य, भ्रम सर्वाभ्यासिद्धये विनियोगः इति कृताञ्जलिर्देव्यु । दद्याद् हृदयाय नमः । सर्वां शिरसे स्वाहा । इक्षुं शिपायै वन्द । इक्षुं कषयाय हु । इक्षुं नेत्रत्रयाय वीषद् । इक्षुं अस्त्राय फद् । इति पञ्चमन्त्रान् कनिष्ठादितलान्तं करयोर्विन्यस्य, पुनः क्षमरयू नमः इति केवलधीजमेव कनिष्ठाघङ्गुलिषु विन्यस्य, करयोश्च व्यापकं कृत्वा, कनिष्ठयोः क्षमरयू तुम्भुररुद्राय नमः । अनामिकयोः क्षमरयू जयायै नमः । मध्यमयोः क्षमरयू विजयायै नमः । तर्जन्योः क्षमरयू अजितायै नमः । अङ्गुष्ठयोः क्षमरयू अपराजितायै नमः । इति विन्यस्य, पादादिमूर्धाविधि क्षमरयू नमः इति मुष्टिना विन्यस्य, मुनर्मूर्धादिपादपर्यन्तं करतलाभ्यां योज विन्यस्य, पुनः पूर्ववत् पञ्चङ्गानि विन्यस्य, शिरोवचनहस्ताभिर्गुदेषु प्राग्बद्धं देवं देवीश्च विन्यस्य, श्वाणाघातमपूजान्ते पूजावक्र यथोक्तं कृत्वा संस्थाप्य, तत्र मण्डलादिर्लिहासतान्तं प्राग्परिपीठं संपूज्य, सिंहासनस्य पादेषु श्रुं धर्माय नमः । श्रुं ज्ञानाय नमः । लु वैराग्याय नमः । लु ऐश्वर्याय नमः । तस्य गात्रेषु लु अधर्माय नमः । लु अज्ञानाय नमः । श्रु अथैराग्याय नमः । श्रु अनेश्वर्याय नमः । इति संपूज्य, ततोऽनन्तं पद्यमानम्बुद्वन्द्वं सविद्यालं च संपूज्य, ईं प्रकृतिमयपत्रेभ्यो० । ऊं विकारमयकेसरेभ्यो० । उं सर्वतत्त्वरूपायै कर्णिकायै० । इति संपूजयेत् । अत्र “पद्मस्यरेण पद्म” चेत्यनेन पद्यमध्यस्था कर्णिका लक्ष्यते, पद्मस्य प्रागेव पुजितत्वादििति । ततः सूर्यादिमण्डलपूजान्ते ईं प्रवोधारमने सत्वाय नमः । इत्यादिगुणत्रयं इन्द्रादि, ततः ईं मायायै० । ऊं विद्यायै० । इति यथावत् संपूज्यात्मचतुष्टयपूजान्ते दिग्दलकेसरेषु—१ वामायै नमः । २ ज्येष्ठायै० । ३ रौद्रायै० । ४ इन्द्रायै० । इति शक्तिचतुष्टय पूजयेत् । अत्र नवशक्तिपूजनं नास्तीति प्रतीयते, विधिषु सर्वाजराशक्तिचतुष्टयमात्रस्योक्तत्वात् । शैवपीठे नवशक्तिरहितेन्द्राशक्तौ संग्रहाद्येति । इत्यु पीठपूजा निधाय, तत्र मूर्तिकल्पनादिपञ्चपूजान्तेऽष्टदलेषु देवाप्रादिदिग्दलचतुष्टये प्रादक्षिण्येन—१ वामायै नमः । २ ज्येष्ठायै० । ३ रौद्रायै० । ४ इन्द्रायै० । अत्र्यादि-कोणपत्रेषु—१ दुर्भगायै नमः । २ सुभगायै० । ३ कराल्यै० । ४ मोहिन्यै० । इति संपूजयेन्प्रायश्चिनादि सर्वे समापयेदिति । तथा—

लवमेकं जपेन्मन्त्रं तद्दशांशं घृतेर्हृत्नेत् । तर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणान् भोजयेत्ततः ॥ २८ ॥

वायुवाहिरुपान्तःस्थं धीजं स्मृत्वा जपेत् पिपे । ज्वरशूलमहारोगा नश्यन्ति तेन तत्त्वशात् ॥ २९ ॥

कुपितस्य हृदम्भोजे स्मृत्वा बीजमिदं जपेत् । तत्कोप शमयेच्छीघ्रं ध्रुवं मन्त्रप्रभाजतः ॥ ३० ॥

एतन्मन्त्राभिर्जप्तं तु जलं प्रातः पिबेन्नरः । हृद्रोगकामलाकामधामविष्टम्भकास्तथा ॥ ३१ ॥

नश्यन्ति तत्तत्तगादेव नात्र कार्या विचारणा । मण्डलं नवनामान्यं कृता रम्यं महेश्वरि ॥३२॥
 तत्र मंस्थापयेद्रम्यान् कलजान् नव मन्त्रवित् । देवं मध्येऽष्टमु तथा देवीर्दतीश्र पूजयेत् ॥३३॥
 पुरोऽत्रतेन मिश्रेण वृलजा योषितं शिरे । मुतं बन्ध्यापि मा मूते किमन्या कन्यकाप्रभुः ॥ ३४ ॥
 राजाभिपित्रो विजयी भूयाद् देवि न मंगयः । भूतप्रेतादिक्काः कृत्वा रोगा नश्यन्ति मेचनात् ॥३५॥
 अष्टपत्राम्बुजे मध्ये ममाध्य वाजमालिगेत । केमरेषु श्वरान् देवि दिग्गपेषु लिखेत् ततः ॥३६॥
 पूर्वोऽक्षदेवीर्वाजानि विदिष्यत्रेषु पार्वणि । द्तीमन्त्रान् पुरां प्रोक्तानालिखेत् तद्वटिः पुनः ॥ ३७ ॥
 वृत्तद्वयं विधायाथ तयोर्मध्ये ममालिखेत् । कलागादिचकागन्तान् विन्दुयुक्तान् महेश्वरि ॥ ३८ ॥
 तद्वटिश्चतुरश्रेण वेष्टयेज्जगदीश्वरि । प्तघन्त्र महादेवि प्रोक्तं श्रौतुम्वुरोर्महत् ॥ ३९ ॥
 साधितं जपहोमाभ्यां घृतं नाशयति जगात् । रोगकृत्याग्रहान् मम्यम् भूतापस्मारकादिकान् ॥४०॥

अथ चन्द्ररवनाप्रकारं सुगम एव ॥ अथ क्षेत्रपालमन्त्र- श्लोकद्वयमहितायाम्—

क्षेत्रपालमनुं वक्ष्ये गृणु देवि यथाविधि । मवर्तोऽनुग्रहेन्द्राद्यो रुद्रसंरतकां पुनः ॥ १ ॥
 आयाटी रेवतीयुक्ते लोहितोऽनन्तमधुतः । पिनाकी चानन्तयुतो वाली मेपस्तनो भवेत् ॥ २ ॥
 महाकालो विमर्गाद्यम्ताराप्रोष्य मनुः प्रिये । ॥

संवर्तं क्षार , अनुग्रहं श्री, इन्द्रनुम्यारस्तेन सां इति : रुद्र एकार , संरतं क्ष , तेन क्षे इति ।
 आयाटी त , रेवती रेफस्तेन युक्तेन च इति । लोहितं प , अनन्तयुतं माकारस्तेन पा इति । पिनाकी ल ,
 अनन्त आ , तेन ला इति । वाली य । मेयो न । महाकालो म विमर्गाद्यस्तेन म इति । ताराद्यः प्रणयाद्यः ॥
 तथा—

मृनिर्भक्षा समुदितो गायत्री च्छन्द ईरितम् । क्षेत्रपालो देवतास्य ज्ञं बीजं परिकीर्तितम् ॥ ३ ॥
 नमः शक्तिरिति मोक्षा ह्यष्टमिदिकरः स्मृतः । पृथ्वीर्धभाजा बीजेन षडङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ ४ ॥
 ततः संचिन्तयेद् देवं क्षेत्रपालमनन्यधीः । अञ्जनादिप्रतीकाशमूर्ध्वपिङ्गजटाधरम् ॥ ५ ॥
 वर्तुलोऽग्रिनयनं भीमसर्पविभूषणम् । दंष्ट्राकरालवदनं भीमरूपं दिग्भ्ररम् ॥ ६ ॥
 द्विभुजं दक्षिणे हस्ते गदां वामे कपालकम् । दधतं चिन्तयेद् देवि शैवे पीठे समर्चयेत् ॥ ७ ॥
 पद्ममण्डलं बाहो दिग्द्वारभृगुर्हृदयम् । कृत्वा तत्र समावाह्य गन्धार्घ्यसर्चयेद्विभुम् ॥ ८ ॥
 आदावङ्गानि मंजूष्य पूर्ववत् परमेश्वरि । अर्चयेदष्टपत्रेषु किङ्कराष्टकमद्विजे ॥ ९ ॥
 अनलश्याग्रिकेशश्च (करालो घण्टकारवः । महाकोपः पिशिताशः पिङ्गाक्षस्तदनन्तरम् ॥ १० ॥
 ऊर्ध्वकेश इमे चाष्टा) क्षेत्रपालस्य किङ्कराः । लोकेशश्च तदस्त्राणि पूर्ववत् परिपूजयेत् ॥ ११ ॥
 धूपदीपादिकं दत्त्वा ततस्तस्मै वलिं हरेत् । एषोर्हीति समुच्चार्य विद्विपोऽन्ते मुरुद्रयम् ॥ १२ ॥
 भञ्जय-द्वितयं पश्चान्नर्तय-द्वितयं ततः । विभ्रयुग्मं महान्ते स्याज्जैरव क्षेत्रपालक ॥ १३ ॥

वलि-पदं समुच्चार्य देवि गृहद्वयं द्विष्टः । वलिमन्त्रः समाख्यातः सर्वकामफलप्रदः ॥ १४ ॥
 वलिनैवेद्यम् । तत्र मन्त्र — एह्येति । द्विष्ट स्वाहाकार । अन्यत् सुगमम् ॥ अथ प्रयोग — तत्र प्राग्-
 घोमपीठन्यासान्ते, शिरसि प्रलये श्रुत्ये नम । मुखे गायत्रीच्छुन्मने नम । हृदये श्रीक्षेत्रपालाय देवतायै
 नम । गुह्ये क्षं बीजाय नम । पादयो नम शुक्ये नम । इति विन्यम्भ, मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनि-
 योग इति कृताञ्जलिर्वेदेत् । ततः सा हृदयाय नम । क्षीं शिरसे स्वाहा । क्षू शिवायै वषट् । क्षं कव-
 चाय हुं । क्षो नेशाग्या वौषट् । क्ष अस्त्राय फट् । इति पडङ्गमन्त्रानहुष्ठादितलान्त कर्योधिन्मस्य हृदया-
 दिपडङ्गेऽपि न्यसेत् । ततो ध्यानादिपडङ्गपूजान्तेऽष्टदलेषु — अन्नलाय नम । अग्निवेशाय० । करालाय० ।
 घण्टिकारवाय० । महाकोपाय० । पिशितारनाय० । पिह्वाक्षाय० । ऊर्ध्वकेशाय नम । इति मपूज्य लोकै-
 शार्चादि सर्वे समापयेदिति । तथा—

एकलक्षं जपेन्मन्त्रं जुहुयात् तद्दर्शांशतः । चरुणा घृतसिक्तेन तर्पणादि ततश्चरेत् ॥ १५ ॥
 रात्रौ गृहाङ्गणे रम्ये कृत्वा स्वपिडलमुत्तमम् । आवाह्य तत्र मपूज्य क्षेत्रेशं प्रोक्तवर्त्मना ॥ १६ ॥
 अन्नव्यञ्जनदुग्धाद्यैः कृत्वा वै सिक्थकं महत् । पुर्णोक्तमनुना देवि तस्य हस्ते वलिं हरेत् ॥ १७ ॥
 वलिनानेन सन्तुष्टः क्षेत्रपालो मुदान्वितः । ऐश्वर्यविजयारोग्यश्रीसौभाग्यादिमंपदः ॥ १८ ॥
 ददानि रौद्रभूतार्तिकत्याघाद्यु निरारयेत् । " " " " " " " " ॥

अथ रात्रौ वलिदानं कर्मण्यं । नित्यपूजायामपि नैवेद्ये प्रोक्तमन्त्रेणैव देयम् ॥

अथ घटुकर्भरवमन्त्रं कौलेशकोटिप्रभेदे—

अथ वत्से महोदेवि भैरवस्येश्वरेश्वरि । मन्त्ररत्नं महापुत्रं दुष्टग्रहनिहन्तनम् ॥ १ ॥
 सर्वशत्रुक्षयकरं सर्वव्याधिनिनाशनम् । सर्वोपचारकं देवि सर्वसौभाग्यदायकम् ॥ २ ॥
 वरयाकर्षणत्रिदोपस्तम्भनोच्चाटमारण्ये । निग्रहे व्याधिकरण्ये प्रशस्तमखिलेष्टदम् ॥ ३ ॥
 उद्धरिष्ये महामन्त्रं शृणुष्वानहिता प्रिये । व्योमाग्निशान्तिवतिथिभिरुद्धरेत् प्रथमाक्षरम् ॥ ४ ॥
 जल च रेचरी कर्णयुता काय ततः शिरे । अनन्तो लोहितश्चाग्निः कर्णयान् मीनपुगमकम् ॥ ५ ॥
 वह्निष्टपञ्चमोऽनन्तपुतः पवन एव च । क्रोधी कर्णयुतो वह्निः कर्णयान् परमेश्वरि ॥ ६ ॥
 पुनरेतद्द्वयं प्रोक्त्वा द्वितीयार्णाद्रि पार्ष्णि । चतुष्टयं तु वर्णानां पुनराद्यं सप्तद्वरेत् ॥ ७ ॥
 एकविंशतिवर्णात्मा मन्त्रराजः समुद्धृतः । गोपनीयः प्रयत्नेन त्रैलोक्येऽपि दुर्लभः ॥ ८ ॥
 व्योम ह, अग्नी रेफ, शान्तिं रं, तिथिरयुस्वार, पतैर्भुवनेश्वरीर्गजम् । जल व । खेचरी ट, कर्ण-
 युता उकारेण साहिता, तेन हु इति । काय स्वरूप । अनन्त आ । अत्र यकार-आकारयोर्न सन्धि
 पञ्चविंशतिवर्णं इत्युक्ते । लोहित व । अग्नि द, कर्णयान् उकारयुक्तस्तेन हु इति । मीनपुगमं घकार-
 द्वयं, तेन ह इति । वह्नि रेफ । टपञ्चमो ण, अनन्त आ, तेन णा इति । पवनो य । क्रोधी क, कर्ण
 उ, तेन कु इति । यक्ष र, कर्ण उ, तेन रु इति । पुनरेतद्द्वयं कुरु इति । द्वितीयार्णाद्विचतुष्टयं घटुकाम्य

१ ' वीतमादिमम् ' ख पाठ । २ " देवि द्विनोयार्णवचतुष्टयम् । आद्यं बीजं महेशानि पुनरेव समुद्धरेत् ॥ " इति पाठान्तरं निवर्धनचन्द्रिकायाम् ।

इति । आचं ह्यं इति ॥ तथा—

अपिरुक्त्वा महादेवि वृहदारण्यसंज्ञकः । अनुष्टुप् छन्द इत्युक्तं भैरवो देवता शिवे ॥ ९ ॥
शक्तिर्वीजं च शक्तिश्च आं कीलकमुदाहृतम् । आद्यचरयुगं देवि पञ्चदश्वान्वितं कुरु ॥ १० ॥
सधादिप्रतिलोमेन नपुंसकविवर्जितम् । एतद्विजद्रयाद्यास्तु न्यस्तन्याः पञ्चमूर्तयः ॥ ११ ॥
अद्भुष्टादिष्वद्भुलीपु, मूर्धास्यहृदयेषु च । मगुलचरणेष्वेवं, मूर्धासि दत्तकर्णके ॥ १२ ॥
वामकर्णे च चूडाध ऊर्ध्वपूर्वान्तकोत्तर- । पश्चिमेषु च वक्त्रेषु मूर्तयन्ता महेश्वरि ॥ १३ ॥
ईशानाख्यस्तत्पुरुषोऽधोरो देवि तृतीयकः । वामदेवश्चतुर्थः स्यात् मद्योजातस्तु पञ्चमः ॥ १४ ॥
पुनराद्यर्षयुगलं पञ्चदशस्वरभेदितम् । कृत्वा तन्तु पदङ्गानि जातियुक्तानि कल्पयेत् ॥ १५ ॥

इति ॥ श्रीकृद्रयामले—धोदेव्युवाच ।

देवदेव जगन्नाथ शम्भोर्लोक्यनायक । भैरवस्य विधिं भूयो ममाचच्च महामुने ॥ १ ॥
येन कार्याणि सिद्धयन्ति साधकानां निरन्तरम् । सुगोप्यमपि देवेशि विधिं प्रवृद्धिं शङ्कर ॥ २ ॥
येनाहं ते प्रिया देव सदा वर्ते निरन्तरम् । ततः कृपा ममाधाय विधिं कथय शोभन ॥ ३ ॥

श्रीभैरव उवाच ।

मृणु देवि प्रवक्ष्यामि बहुकस्य महात्मनः । विधान परमं गोप्यं ब्रह्मादीनां सुदुर्लभम् ॥ ४ ॥
मूत्रेणैव सुमन्त्रेणात् कथयिष्यामि वल्लभे । येन विज्ञानमात्रेण त्रैलोक्यं माधयेत् सुधीः ॥ ५ ॥
एकदा देवदेवेशि तपसे मन्दराचलम् । गतोऽहं परमानन्दान्मूलमकृतिमीश्वरीम् ॥ ६ ॥
चक्रे परमसन्तुष्टां तपसा भावितात्मना । साकाशरूपिणीं देवीं प्रोवाच वचनं मुदा ॥ ७ ॥
तुष्टाहं शङ्कर प्रीता वरं वरय दुर्लभम् । इति वाक्यं समाकर्ण्य प्रोवाचाहं सुवल्लभे ॥ ८ ॥
देवि मातर्जगत्पूज्ये यदि दास्यसि मे वरम् । दुर्लभं कस्पचिद् ब्रूहि विधानं परमाशयात् ॥ ९ ॥
मधस्य येन सिद्धयन्ति सर्वकार्याणि सांप्रतम् । इति वाक्यं च मे श्रुत्वा मूलभूता सनातनी ॥ १० ॥
उवाच यादृश देवि विधानं मृणु वल्लभे । बहुकारुण्यस्य देवस्य भैरवस्य महात्मनः ॥ ११ ॥
ब्रह्मविष्णुमहेशाद्यैर्वन्दितस्य दयानिधेः । न्यासा एकादश प्रोक्ता बहुकाराधने शिवे ॥ १२ ॥
यान् विना नैव सिद्धिः स्याद्द्वर्षाणामयुतैरपि । ॥

आर्ता न्याम प्रेतबीजेन कार्यं पश्चात् साचात् मिहबीजेन देवि ।

न्यासं कार्यं काणवीजेन तद्वन्मन्यावीजन्याममग्रे विदध्यात् ॥ १३ ॥

महाश्रीबीजतो न्यासं प्राणबीजेन चापरम् । घण्टावीजस्य च न्यासं त्रिधाद्य ख्यातिबीजतः ॥ १४ ॥

मूलबीजेन पश्चाच्च न्यासं कृत्वा महामतिः । आमरीबीजतो न्यासं विदध्यात् प्रीतिसंयुतः ॥ १५ ॥

एवं न्यासान् दशादौ तु न करोति नरो यदा । तां शपेऽहं वरारोहे तावन्मन्त्रो न सिध्यति ॥ १६ ॥

श्रीदेव्युवाच ।

देवदेव जगन्नाथ शम्भो संसारतारक । कृपा कृत्वा न्यासविधिं प्राकट्येन निरूपय ॥ १७ ॥

कालेनेह यथाल्पेन साधकः सिद्धिमाप्नुयात् । गोपनीयो न यन्त्रोऽयं चटुकारणो जगद्गुरो ॥ १८ ॥

तथा निरूपय विभो बालकोऽपि यथा लभेत् । श्रीशिव उवाच ।

शृणु देवि जगत्पूज्ये न्यासबीजानि शोभने । प्रकटानि यथा शश्वत् कथयामि हिताय ते ॥ १९ ॥

स्यानेषु येषु बीजानि न्यस्तव्यानि महात्मभिः । तथात्र प्रवदिष्यामि शृणु मत्प्राणवज्रभे ॥ २० ॥

शिवचन्द्रशिवैः शक्रस्वरोपेतैः सविन्दुभिः । प्रेतबीज समाख्यातं तेनाङ्गानि न्यसेष पद् ॥ २१ ॥

हृन्डिरथ शिग्वानेत्रकराक्षेपु सुन्दरि । ॥

शिवो ह, चन्द्र स, पुनर्ह, शक्रस्वर श्री, विन्दुरनुस्वारस्तेन हृत्सहो इति । तथा—

शिवचन्द्रां ससंवर्तां कालवामाक्षिभूपितौ । विन्दुनादपुतां देवि न्यासात् सान्निध्यकारकम् ॥ २२ ॥

मिहबीजमिदं देवि विन्यसेत् सुरसुन्दरि । मूर्तिं बाह्ये च लिङ्गे च नामौ हस्ताङ्गुलीषु च ॥ २३ ॥

पादाङ्गुलीषु देवेशि विन्यसेत् परमेश्वरि । ॥

शिवो ह, चन्द्र स, संवर्त. क्ष, कालो म, वामाक्षि ई, विन्दुरनुस्वार, नादोऽर्धचन्द्रस्तै. हृत्सहो इति । तथा—

अजशोऽग्निममारुढः शक्रस्वरशशीयुतः । काण्वीजमिदं प्रोक्तं विन्यसेत् परमेश्वरि ॥ २४ ॥

ब्रह्मरन्ध्रे मुखे नेत्रयुगे श्रीवानसोरपि । कपोलघोष चिबुके ब्रह्मरन्ध्रे पुनर्न्यसेत् ॥ २५ ॥

अजरो भ, अग्नी र, शक्रस्वर श्री, शशी विन्दुस्तै. श्नी इति । तथा—

कालशक्रशिवाः सद्योविन्दुनादनिभूपिताः । मन्याबीजं महेशानि पादयोर्हस्तयोस्तथा ॥ २६ ॥

नेत्रयोः श्रोत्रयोः कुक्षयोर्भेदे चैव प्रविन्यसेत् । ॥

कालो म, शक्रो स, शिवो ह, सय श्री, विन्दुरनुस्वार, नादोऽर्धचन्द्रस्तै. मूलहो इति । तथा—

अस्थप्रिवामकर्णेन्दुनादं देवि समीरितम् । महाशीर्षजमीशानि चिबुके पादयोर्गले ॥ २७ ॥

पादयोर्हृदये पादद्वये नामौ च पादयोः । ॥

अपि श, अग्नी र, वामकर्णे ऊ, इन्दुनादौ प्राण्वत्, तेन श्नी इति । तथा—

लोहिताश्रयसो वामकर्णविन्दुभिरद्रिजे । प्राणबीजं मुखे देवि हृदये नाभिमण्डले ॥ २८ ॥

हृदये पादयोर्देवि हृदये दक्षकुक्षिके । हृदये वामकुक्षौ च हृदये दक्षपक्षे ॥ २९ ॥

हृदये वामपादे च हृदये दक्षनेत्रके । हृदये वामनेत्रे च हृदये दक्षघोषके ॥ ३० ॥

हृदये वामघोषे च हृदये दक्षकर्णके । हृदये वामकर्णे च हृदये विन्यसेत् प्रिये ॥ ३१ ॥

लोहिते प, अग्नी र, वामकर्णे ऊ, वदुवचनारादेऽपि विशेषस्तेन श्नी इति । तथा—

कटुरिपोऽग्निमारुढो वामकर्णेन्दुनादवान् । घण्टाबीजं महादेवि विन्यसेत् परमेश्वरि ॥ ३२ ॥

घण्टिकाया च नामौ च घण्टिकाया हृदि न्यसेत् । पादयोर्हृदये कट्यां मन्त्रके यस्तके कटौ ॥ ३३ ॥

स्तनयोर्गुल्फयोश्चैव गुल्फयोः स्तनयोर्न्यसेत् ।

कतुरोयो घ, अशी रेफ, वामकर्ण ऊ, नादविन्दू प्राग्बत्, तेन घृ, इति । तथा—

चण्डीशो वायुवह्न्याद्व्यो वामकर्णेन्दुनादवान् । ख्यातिवीजमिति प्रोक्तं विन्यसेद्वेवि साधकः ॥

मस्तके पादयोश्चैव प्रीवायां नाभिमण्डले । गले च हृदि देवेशि जह्योर्नेत्रयोस्तथा ॥ ३५ ॥

कर्णयोर्बाहुयुग्मे च स्तनयोश्च प्रविन्यसेत् ।

चण्डीश. य, वायुः य, चक्षा र, वामकर्ण ऊ, इन्दुनादी प्राग्बत्, तेन यपर इति । तथा—

प्रणवो मूलबीजं स्वाद्दृष्टे पादयोः प्रिये । हस्तयोः कर्णयोर्नासायुगे चैव प्रविन्यसेत् ॥ ३६ ॥

प्रणव ऊंकारः इति । तथा—

(द्विरण्डेरवतीशक्रचन्द्रहंभत्रिमूर्तिभिः । सविन्दुनादैर्देवेशि आमरीबीजमीरितम् ॥ ३७ ॥

द्विरण्डो भ, रेवतां र, शक्रो ल, चन्द्रः स, हंसो ह, त्रिमूर्ति. ई, विन्दुनादी प्राग्बत्, तेन भरलसर्दो इति । तथा—

शुखे नेत्रद्वये कर्णद्वये चैव कपोलयोः । गण्डयोः कण्ठदेशे च स्तनयोर्हृदि पादयोः ॥ ३८ ॥

चिबुके मस्तके बाहोः स्कन्धयोर्दन्तलेखयोः । अक्षरध्रे तथाधारे भ्रूमध्ये च न्यसेत् प्रिये ॥ ३९ ॥

इति न्यासान् समाधाय पुरश्चरणकारकः । यथाङ्गन्यासकारी च यदि नो वरमाप्नुयात् ॥ ४० ॥

तदा कन्याद्रूपतोत्थं मम पापं प्रजायताम् । न्यासेरतैर्वरारोहे ब्रह्महत्या विनरयति ॥ ४१ ॥

का कथान्यस्य पापस्य सत्यं सत्यं वदामि ते । मर्मन्यासानयो बच्ये त्रीन् देवस्य महात्मनः ॥ ४२ ॥

यान् विधाय नरो विन्देत् सिद्धिं लोकेषु दुर्लभाम् । आकृतबीजं विन्यस्य मस्तके गण्डयोर्मुखे ॥ ४३ ॥

कालबीजं चक्षुषोश्च कर्णयोरापि विन्यसेत् । नामौ लिङ्गे गुदे वापि विद्याबीजं कपोलयोः ॥ ४४ ॥

ब्रह्मरन्ध्रे दन्तपञ्चयोर्विन्यसेत् साधकोत्तमः । श्रीदेव्युवाच ।

मगवन् करुणासिन्धो दीनबन्धो जगद्गुरो । कृपां कृत्वा समाख्याहि तर्षैरेव पृथक्पृथक् ॥ ४५ ॥

साधकस्तु यथा मिद्धिमचिरेणैव विन्दति ।

श्रीमहादेव उवाच ।

मृणु देवि प्रवक्ष्यामि न्यासत्रयविधिं पृथक् । दीर्घकालाग्निशक्रायामधः कालानलान्त्यकाः ॥ ४६ ॥

बह्न्यसिखिबद्धिगगनचन्द्रवामाक्षिमण्डिताः । विन्दुनादममाक्रान्ता बीजमाकृतमुद्धृतम् ॥ ४७ ॥

दीर्घा न, कालो म, अग्नि. र, शक्रो ल, कालो म, अनल र, अन्त्य स, बद्धि. र, अस्थि श, चक्रिः र, गगनं ह, चन्द्र स, वामाक्षि ई, विन्दादिः प्राग्बत् । तेन नमरलमरत्तरसहस्री इति । तथा—

ब्रह्माग्निन्द्रेन्द्रप्रिकालवह्निवामाक्षिभिः प्रिये । विन्दुनादौ च देवेशि कालबीजमितीरितम् ॥ ४८ ॥

ब्रह्मा क, अग्नि र, इन्द्रो ल, इन्दु स, अग्नि. र, कालो म, बद्धि. र, वामाक्षि ई, विन्दुनादौ प्राग्बत् । तेन करलसरमरी इति । तथा—

संवर्तानलचन्द्रोऽग्निः शिवचन्द्रत्रिमूर्तिभिः । सविन्दुनादैर्देवेशि विद्याबीजं समुद्धृतम् ॥ ४९ ॥

संरतं ज, अनलो रेफ, चन्द्र स, अग्री र, शिरो ह, चन्द्र म, त्रिमूर्ति ई, गिन्हादि पूर्ववत् ।
तेन त्रयमाहर्त्मा इति । तथा—

एतन्न्यामत्रय प्रोक्त साधकाभीष्टसिद्धिदम् । यस्य प्रमादामाद्य भ्रैरवः श्रीग्रामिद्विदः ॥ ५० ॥

गृणु देवि प्रचक्ष्यामि गृहलान्याममुत्तमम् । यस्य प्रमादाच्च गित्रे वटुकः सिद्धिदो भवेत् ॥ ५१ ॥

मस्तके दक्षनेत्रे च वामनेत्रे तथैव च । दक्षकण्ठे वामकण्ठे कपोले दक्षिणे तथा ॥ ५२ ॥

वामे कपोले दक्षे च भएडके वामके पुनः । चित्तुकेऽथ गले स्कन्धे दक्षिणे वामके तथा ॥ ५३ ॥

स्तने दक्षे च वामे च हृदये दक्षकुक्षिके । वामकुक्षौ च नाभौ च दक्षजङ्घे च वामके ॥ ५४ ॥

लिङ्गे भेदे दक्षिणे च वामे च वरवारिणि । मूलाधारे दक्षगुल्फे वामगुल्फे तथैव च ॥ ५५ ॥

दक्षपादे च वामे च दक्षपादाङ्गुलीषु च । वामपादाङ्गुलीष्वेवं ब्रह्मरन्त्रे तथैव च ॥ ५६ ॥

मूलाधारे पुनश्चैत्र पुनर्वै ब्रह्मरन्त्रके । महापराख्यं बीजं च विन्यसेत् साधकात्मनः ॥ ५७ ॥

भेदशब्दो वृषणवाची दक्षजामलिदशसिद्धस्योक्त्याञ्छेति ।

चन्द्रसूर्यां पुनर्त्मा च मही ब्रह्मा मही भिये । त्रिमूर्तिरात्म्ये वह्न्यम्बुत्रह्न्यम्बुधरणीजलम् ॥ ५८ ॥

पष्टस्वरन्त्रिमूर्तीन्द्रनाडभूषितमस्तकम् । महापरारूपबीजं ते कथितं सुरवन्दिते ॥ ५९ ॥

न्यासेनानेन सुश्रोणि साक्षाच्छिवसमो भवेत् । ॥

चन्द्रसूर्यां मही, पुनर्त्मा चन्द्रसूर्यां महात्रयेत्यर्थ, मही ल, ब्रह्मा रु, मही ल, त्रिमूर्ति ई, अस्थि श, धादि र, अम्बु य, धदि र, अम्बु य, धरणी ल, जल व, पष्टस्वर ऊ, त्रिमूर्ति ई, इन्द्रनादौ पूर्ववत् । तेन सहस्रहलकलदेशरत्नचलरऊई इति । तथा—

वटुकसाध वक्ष्यामि मातृकान्याममुत्तमम् । कृतेन येन वटुकः साधकस्य करे भवेत् ॥ ६० ॥

श्रीबीजैः पञ्चभिर्पत्र मातृकाभण्डलं भवेत् । प्रोक्तमादौ च फ्रान्ते च वान्ते फ्रान्ते तयान्तके ॥ ६१ ॥

वटुकस्य पर पूष्य मातृकान्यासमुत्तमम् । विज्ञाय साधयेत् प्राज्ञः स सद्यः शिवतां व्रजेत् ॥ ६२ ॥

विनेम मातृकान्याम धोऽन्येन न्याममाचरेत् । वटुकस्तस्य कुपितः सद्यः श्राप प्रयच्छति ॥ ६३ ॥

तस्मान्न्यामः प्रकर्तव्यः साधकेन विपाथिता । सर्वेषु मातृकान्येषु वपुष्पाविष्णुहेतवे ॥ ६४ ॥

मातृकान्याममेतं हि त्यक्त्वा धोऽन्यत् ममाचरेत् । वर्षकोटिप्रयत्नेन म सिद्धिं नैव विन्दति ॥ ६५ ॥

डोकारमादौ मंयोग्य सर्वं पूर्णदाचरेत् । अयमन्तर्मातृकाख्यो न्यामः स्यात् मर्यासिद्धिदः ॥ ६६ ॥

अकारमादिम क्रुता न्यामोऽथ वरारिणि । नाम्ना बहिर्मातृकाख्यो न्यामचूडामणिर्भवेत् ॥ ६७ ॥

ध्यानानि पूर्ववदेवि कथितानि महायते । अथान्यं न्यामभारयास्वे शृणुष्व वरारिणि ॥ ६८ ॥

मरम्बतीमातृकाख्य मयः सिद्धिप्रदायकम् । न्यमेन्महायते बीजं मातृकास्थानक्रेषु च ॥ ६९ ॥

महामरम्बतीदेव्याः मयः सिद्धिप्रदायकम् । क्रौरीशाधः पिनाकीशो टाहकेशभुजङ्गमा ॥ ७० ॥

भूर्वाजानकृलीगां च भुजङ्गनकृलीगां । सर्ववैराग्यवत्यास्त्रिमूर्तीन्द्रनिभूषिताः ॥ ७१ ॥

महामरम्बतीबीजं कथितं देवि तुल्यम् । ॥

क्रोधीशः क, पिनासीशो ल, शदकेशो उ, भुजङ्गेशः र, भृगोशः स, नकुलोशो ह, भुजङ्गेशो र, नकुलोशो ह, मयतः क्ष, चक्र श, रेवती र, त्रिमूर्ति ई, इन्दुर्षिन्दुस्तेन कलडरमहरदक्षशरी इति । तथा—
इति न्यामाः ममाध्याता बहुकाराधने शिवे । सद्यः सिद्धिकरा देवि भाग्यलभ्या न मंगयः ॥ ७२ ॥
न्यूनन्यामस्य कर्ता यः मयो हानिमवाप्नुयात् । एतस्मादधिकान्न्यामान् मिदः स्वाञ्जन्मजन्मानि ॥ ७३ ॥
इति । तथा कैलेशमोटिप्रभेदे—

एवं न्यस्ततुर्दोषि ध्यायेद्बहुकर्मैरवम् । शुद्धम्कटिकमङ्गाशं दिनेत्रोत्पलशोभितम् ॥ १ ॥
कुटिलालरुमंवीतचारुस्नेरमुखाभ्युज्जम् । नानागर्भमयाकल्पैः किङ्किणीजालनूपुरैः ॥ २ ॥
दीप्तं शुभ्राभ्रवरावीतं द्विभुज टाक्षणे करे । त्रिशिखं मण्यहस्ते च दधानं दण्डमद्भुतम् ॥ ३ ॥
ब्रह्मेवधरं शम्भुं मात्सिकं माधकः स्मरेत् । ॥

इति । रुद्रयामलेतु—“कपालं धामहस्ते तु सूत्रं दण्डं च दक्षिणे” इत्युक्तम् । मात्सिकं चतुर्भुजस्थानं तत्रैव—
श्वेतवर्णं चतुर्बाहुं जटासुकुटधारिणम् । त्रिशूलपाशहस्तं च दण्डहस्तकमण्डलुम् ॥ १ ॥
त्रिनत्रं नीलकण्ठं च मुग्धाभ्रगुभूषितम् । एवं ध्यात्वा यत्रेवं शंखे पीठे सुरेश्वरि ॥ २ ॥
अष्टपत्रं महादेवि कर्णिकाकैमरोज्ज्वलम् । पत्रं विलिख्य तन्मध्ये कर्णिकायां सुरेश्वरि ॥ ३ ॥
कृत्वा पद्कोणमस्यान्तस्त्रिकोणं परिकल्पयेत् । व्योमपद्मं चै तन्मध्ये वसुपत्रविराजितम् ॥ ४ ॥
कर्णिकाकर्मैर्युक्तं चतुरस्रत्रयं बाहिः । चतुर्द्वारसमायुक्तं तन्मध्ये बहुकं यजेत् ॥ ५ ॥
मूर्ति मूलेन मन्त्रं तस्यामावाहयेत् प्रभुम् । मद्योजातेन मन्त्रेण मूलाद्येन महेश्वरि ॥ ६ ॥
स्यापेद्रामदेवेन मूलाद्येन च सुव्रते । मन्त्रिषाप्याथ मूलेन केवलैर्नैर्नमोश्चरि ॥ ७ ॥
अधोरान्तेन मूलेन सन्निरोधनमाचरेत् । मूलेन मंग्रवीर्युर्पादवगुण्ठ्याथ मूलतः ॥ ८ ॥
पडङ्गः सकलीकृत्यामृतीकृत्य च मूलतः । परमीकरणं चैव स्वस्वमुद्राभिरुक्त्वत् ॥ ९ ॥
एतत् सर्वं त्रिधातव्यं ततो ध्यात्वा समाहितः । कृत्वाऽसुस्थापनं तस्य मुद्राः सन्दर्शयेदथ ॥ १० ॥
लिङ्गाद्याः पूर्वमुद्दिष्टा योनिमुद्रा च तत्र या । तां दर्शयेत् तत्पुरुषमूलाभ्यां च महेश्वरि ॥ ११ ॥
ईशानेन नमस्कुर्यान्मूलाद्येन महेश्वरि । आमनाद्यैश्च पुष्पान्तैरुपचारैस्ततोऽर्चयेत् ॥ १२ ॥
ततो देवाज्ञया मन्मथं यजेदाशुतेदेवताः । न्यामस्थानेषु देवस्य देहेऽङ्गानि समर्चयेत् ॥ १३ ॥
देवस्य देहे देवेशि पञ्चमूर्तीर्यजेत् क्रमात् । अङ्गुलीदेहवक्त्रेषु त्रिविधन्यासमार्गतः ॥ १४ ॥
कर्णिकायां यजेत् पश्चात् पूर्वदक्षोरुषु च । पश्चिमे देवमूर्तीं च व्योमपद्मदलेष्वथ ॥ १५ ॥
अमिताङ्गं रुद्रं चण्डं क्रोत्रमुन्मत्तमैरवम् । कपालिनं भीषणं च संहारं च समर्चयेत् ॥ १६ ॥
पद्कोणेषु पडङ्गानि यजेद् देवि यथाविधि । ततोऽष्टदलपद्मान्तः पद्कोणाद्दहिरद्रिजे ॥ १७ ॥
पूर्वादीशानपर्यन्तं ब्रह्ममाथान् समर्चयेत् । डाकिनीपुत्रकान् देवि राकिणीपुत्रकानपि ॥ १८ ॥

लाकिनीपुत्रकान् पश्चात् काकिनीपुत्रकानय । शाकिनीपुत्रकान् भूयो हाकिनीपुत्रकांस्तथा ॥ १६ ॥
 मालिनीपुत्रकान् देवि देवीपुत्रानतः परम् । उमापुत्रान् रुद्रपुत्रान् (मातृपुत्रानथेश्वरि ॥ २० ॥
 वामभागे तु देवस्य यजेदेतान् क्रमेण वै । इन्द्रेशानदिगोर्मध्ये) ऊर्ध्वमुख्याः सुतान् यजेत् ॥ २१ ॥
 अधोमुख्याः सुतान् देवि यजेद्राजालेगयाः । अन्तर्गले महेशानि पुत्रपर्णास्त्रयोदश ॥ २२ ॥
 इति । रुद्रयामलेतु—रुद्रपुत्रानन्तर—' देशयामाविषाश्चैव म्यानाधिपमनुक्रमात् । मेघनाद प्रचण्डाय्यं काल
 इत् तर्धय च ॥ " इत्युक्तं यथोपदेशमनुपाति ।

इत्थं संपूज्य तद्भागे पद्मपत्रेषु पूजयेत् । ब्रह्मणीपुत्रक पूर्वं माहेशीपुत्रमीश्वरे ॥ २३ ॥
 वैष्णवीपुत्रक मांभ्ये कौयारीपुत्रमानिले । इन्द्राणीपुत्रक देवि पश्चिमे पूजयेत् ततः ॥ २४ ॥
 देवेशि नैर्ध्वते पश्चान्महालज्जमीनुत यजेत् । वाराहीपुत्रक देवि दक्षिणे बह्मिकोणके ॥ २५ ॥
 चामुण्डापुत्रमभ्यर्च्यैल्लोकेशवटुकान् उमे । अष्टपत्राद्बहिर्देवि चतुरस्रान्तरे पुनः ॥ २६ ॥
 अष्टदिक्षु यजेदेताश्च हेरुक त्रिपुरान्तकम् । वेतालमभिजिह्वं च कालान्तकमतः परम् ॥ २७ ॥
 क्रालमेकपाद च भीमरूप महेश्वरि । अभ्यर्च्येन्द्रेशार्ममध्ये यजेदचलमद्रिजे ॥ २८ ॥
 हाटकेशं महेशानि पाशिरात्तमयोस्तथा । चतुरस्रादिसैरायां त्रिगिदिक्षु सुरेश्वरि ॥ २९ ॥
 अन्तरालेषु चाभ्यर्च्येन्द्रिकण्ठादीन् सुरेश्वरि । तयो द्वितीयरेखाया क्रौञ्चशादीन् महेश्वरि ॥ ३० ॥
 श्यापाटनन्तान् ममभ्यर्च्य तृतीयाया ममर्चयेत् । दण्डाधरादिभृग्वन्तान् नकुलीशादिकाञ्छिवे ॥ ३१ ॥
 देवस्य वामभागे तु पूजयेत् परमेश्वरि । दिव्यन्तरिबभूमिष्ठान् योगीशाञ्छक्तिमधुतान् ॥ ३२ ॥
 योगिनीश्च समभ्यर्च्येदीशानादिषु सुन्दरि । कोणेषु देवदेवेशि दिगीशानाद्युधैः सह ॥ ३३ ॥
 चतुरस्राद्बहिर्देवि पूजयेदुक्तवर्त्मना । उति मपूजयेत् देव वटुकं भक्तिवत्परः ॥ ३४ ॥
 धर्मार्थकाममानाणा पतिर्भवति मानवः ।

॥

इति । अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियेनपोटन्यासान्ते मूलेन प्राणायामप्रयं कृत्वा त्रिभुविर्धर्ममातृका-
 न्यासानन्तर भक्त्यादिजगत्प्राप्तान् शक्तान् वामरुपाङ्गुलदित्येनान्भ्यान्तेषु स्थानेषु विन्यस्य, कलामातृ-
 कादि-धीनोजादिमातृकान्यासानन्तर पुनश्च " भीमनाम " इत्यनन्तर, आनम इत्यादि ज्ञानम इत्यन्तं केव-
 लात्तराण्य शुद्धमातृकाप्रदेश विन्यस्य, पुनर्भक्त्यादौ श्रीगिज पुनस्वकारादौ पुनर्भक्त्यादौ
 पुन चत्वारोर्ध्वं श्रौतम इति विन्यसेत् । ततः तल्लहरमदरद्वलर्ध्वं श्रनम इत्यादिमातृका विन्यस्य,
 ततः नामोर्जादिमातृकान्यासान्ते अष्टादिन्याम कुर्यात् । यथा— शिरसि वृहदारण्यकश्चतुष्ये
 नम । मुखे अनुष्टुप्त्रयमे नम । हृदये श्रीविटुस्य भेत्ताय देवताय नम । गुह्ये ह्रींश्रीजाय नम । पादयो-
 र्होशक्ये नम । नामो अर्धात्तकाय नम । इति विन्यस्य मम चतुर्विधपुण्याभिभ्ये विनियोगः, इति
 कृताञ्जलिर्देव । ततः अष्टाष्टयो ह्रींश्रीं ईशानाय नम । तज्जन्यो ह्रैं तत्पुत्राय नम । मध्यमयो ह्रु
 अष्टोत्तय नम । अनामिकयो ह्रिवि वामदेवाय नम । अनामिकयो ह्रं मद्योजाताय नम । ततः शिरसि
 मुनि हृदये गुह्ये पादयोश्चैता षड् मूर्तीविन्यस्य, पुन शिरसि ह्रींश्रीं ईशानायोर्ध्वरुपाय नम । मुखे
 ह्रैं तत्पुत्राय पूर्वरुपाय ० । इत्युक्ते हुतु अष्टोत्तय दक्षिणरुपाय ० । वामरुपे ह्रिवि वामदेवायोत्तरव-

पत्राय नम । चूडाघः ह्रं सघोजाताय पश्चिमधकत्राय नम । इति विन्यस्य, हांवां हृदयाय नम ।
 हांवां शिरसे स्वाहा । ह्रं चू शिखायै चपद् । ह्रं कयचाय ह्रं । हांवां नेत्राभ्यां घौपद् । ह्रं च अत्राय फद्,
 इति पङ्क्तमन्त्रानुष्ठादितस्तान्तं करयोगविन्यस्य, हृदयादिषु च विन्यस्यात्ममन्त्रेण तालत्रयं द्योष्टिकामिर्दश-
 दिग्गन्धने च कृत्वा, पुन. "ह्रमहो" इति प्रेतर्षीजेन पङ्क्तन्यासं कृत्वा, शिरसि ह्रसर्मां नम, एवं बाहु-
 लिङ्गनामिदस्ताङ्गुलीषु पादाङ्गुलीषु चेदमेव योजं न्यसेत् । ततो ग्रहसन्धे भू नम । एवं मुक्तेनैत्रद्वयप्री-
 यानासाकपोलद्वयचिबुकप्रहारसन्धेषु चेदमेव योजं न्यसेत् । तत पादयो. मतहो नम, एवं हस्तद्वयनेत्रद्वय-
 शोभ्रद्वयकुक्षिद्वयलिङ्गेषु चेदमेव योजं न्यसेत् । तत चिबुके श्रूं नम । एवं पादद्वयगलपादद्वयहृदयपाद-
 द्वयनाभिपादद्वयेषु चेदमेव योजं न्यसेत् । ततो मुने प्रं नम, एव हृदयनाभिहृदयपादद्वयहृदयदक्षकुक्षिहृदयपा-
 मकुक्षिहृदयदक्षपादतलहृदययामपादतलहृदयदक्षनेत्रहृदययामनेत्रहृदयदक्षनाम्नाहृदययामनासाहृदयदक्षकर्णहृदय-
 यामकर्णहृदयेषु चेदमेव योजं न्यसेत् । ततो गलघाटिकाया धूं नम., एवं नाभियगिटिकाहृदयपादद्वयहृदयकटिभ-
 स्तकमस्तककटिस्तनद्वयगुल्फद्वयगुल्फद्वयस्तनद्वयेषु चेदमेव योजं न्यसेत् । ततो मस्तके चयहूं नमः, एवं
 पादद्वयप्रीयामस्तकनाभिगलहृदयजहृदयनेत्रद्वयकर्णद्वयगुल्फद्वयस्तनद्वयेषु चेदमेव योजं न्यसेदिति । ततो
 हृदये ऊंनम, एवं पादद्वयहस्तद्वयकर्णद्वयनासाद्वयेषु चेदमेव न्यसेदिति । ततो मुने भ्रलसर्हां नम ।
 एवं नेत्रद्वयकर्णद्वयकपोलद्वयगणहृदयकर्णद्वयस्तनद्वयहृदयपादद्वयचिबुकमस्तकमुजद्वयस्कन्धद्वयदन्तपंक्तिद्वयग्रह-
 रन्ध्रमूलाधारभ्रमप्येषु विन्यसेत् । ततः शिरसि नमरत्तमरत्तरत्तरहर्सां नम, एवं गणहृदये मुखे
 चेदमेव योजं विन्यस्य, ततः नेत्रयोः करलसरमर्मां नम, एवं कर्णद्वयनाभिलिङ्गगुदेषु चेदमेव
 योजं न्यसेत् । ततः कपोलयो. तरसरहर्सां नम. । एवं ग्रहसन्धे दन्तपंक्तयोश्चेदमेव योजं
 न्यसेत् । ततो मस्तके सहस्रहलकलरंशरत्तरत्तरऊं नमः, एवं दक्षनेत्रयामनेत्रदक्षकर्णयामकर्णकपो-
 लद्वयगणहृदयचिबुकगलस्कन्धद्वयस्तनद्वयहृदयकुक्षिद्वयनाभिजहृदयलिङ्गमेद्वयमूलाधारगुल्फद्वयपादद्वयदक्ष-
 पादाङ्गुलीयामपादाङ्गुलीयारन्ध्रमूलाधारमूलाधारग्रहसन्धेषु न्यसेत् । तत कलडरसहस्रहलकयो नमः इति
 महासरस्वतीर्षीजं मातृकास्थानेषु न्यस्येत् । इत्येवं न्यासान् कृत्वा, ततो भ्यानादिमूर्तिकल्पनात्ने मूलं सघो-
 जाताय नमः, इति प्रागुक्तविधिनावाह्य मूलमुच्चार्य, यामदेवाय नम. इति प्राग्बत् संस्थाप्य, मूलेन सन्नि-
 धाप्य, मूलं अघोताय नम इति प्राग्बत् सन्निधय्य, संयुक्ताकरणादिप्राणप्रतिष्ठान्ते लिङ्गमुद्रानन्तरं मूलं
 तत्पुरुषाय नमः इति योनिमुद्रां प्रदर्श्य, विश्रुतावास्तु मुद्रा यथापूर्वमेव प्रदर्श्य, मूलं ईशानाय नम इति
 नमस्कारमुद्रया प्रणम्यासनादिपुष्पात्तानुपचारानुपचर्य, देवस्य देहे पङ्क्तन्यासस्थानेषु हांवां हृदयाय नमः,
 हांवां शिरसे नमः, इत्यादि नमोऽन्तान्येव पङ्क्तानि संपूज्य, देवस्य देहे मूर्तिन्यासस्थानेषु पञ्चदशस्वपि
 न्यासोक्तप्रकारेणैव त्रिपञ्चमूर्ती पञ्चमूर्ती संपूज्य, ततो व्योमपद्मकार्णिकाया पूर्वदक्षिणोत्तरपश्चिमेषु ईशाना-
 दिचतुर्मूर्तीः संपूज्य पञ्चमूर्ती देवस्य मूर्ती पूजयेत् । तत उत्तरतोऽष्टदलेषु देवाग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन—ओं
 अंसिताह्रमैरवाय नम । ईं रुहमैरवाय० । उं चण्डमैरवाय० । श्रूं शोभमैरवाय० । लूं उन्मत्तमैर-
 वाय० । पं कपालिमैरवाय० । आं भौपणमैरवाय० । अं संहारमैरवाय नम इति संपूज्य, पङ्क्तोषु स्ववा-
 माग्रमारभ्याग्नेयशाननिर्ऋतिवायुकोणेषु हृदयाग्न्यचतुष्टय देवाग्रकोणेषु नेत्रं तदादिचतुर्दिक्षु चारुमिति पङ्-
 क्तानि प्राग्बत् संपूज्य, अष्टदक्षपद्माम्यन्तरे पङ्क्तोणाद्बहिर्देवाग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येनाष्टदिक्षु—ओंडाकिनोपुत्रेभ्यो
 नम । राकिनीपुत्रेभ्य० । लाकिनोपुत्रेभ्य० । काकिनोपुत्रेभ्य० । शाकिनोपुत्रेभ्य० । हाकिनोपुत्रेभ्यः० ।
 मालिनीपुत्रेभ्यः० । देवांपुत्रेभ्यो नम. । इत्यष्टदिक्षु संपूज्य, देवस्य यामभागे—उमापुत्रेभ्यो नम. । दद्र-

पुत्रेभ्यो० । मातृपुत्रेभ्यो नमः । इति संपूज्य, इन्द्रेशानयोर्मध्ये ऊर्ध्वमुखापुत्रेभ्यो नमः । निर्ऋतिवर्णयोर्मध्ये अधोमुखापुत्रेभ्यो नमः । इत्यूर्ध्वाधोबुद्ध्या संपूज्य, यहिरष्टदलेषु देवाग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन—ओं प्रहाणीपुत्रवटुकाय नमः । एव माहेशीपुत्र० । वैष्णवीपुत्र० । कौमारपुत्र० । इन्द्राणीपुत्र० । महालक्ष्मीपुत्र० । वाराहीपुत्र० । चामुण्डापुत्र० इति संपूज्य, अष्टपत्राद्विद्यतुरस्त्राभ्यन्तरे देवाग्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन—हेरुकाय नमः । त्रिपुरान्तकाय० । वेतालाय० । अग्निजिह्वाय० । बासान्तकाय० । करालाय० । एकपादाय० । भीमरूपाय० । इत्यष्टदिलु संपूज्य, (इन्द्रेशानयोर्मध्ये अचलाय नमः । निर्ऋतिवर्णयोर्मध्ये हाटकेशाय नमः । इति संपूज्य) तद्विद्यतुरस्त्रयश्च अन्तर्धनुस्त्रे देवाग्रमादिप्रादक्षिण्येन दिक्षु श्रीकण्ठानन्तस्वामिभूमती, ईशानाम्यादिकोशेषु—अमरेशाघांशमायभूमितिर्षोरान्, दिग्जालयोःन्तरालेषु देवस्य दक्षिणाप्रादिप्रादक्षिण्येनाष्टसु दिक्षु स्थाणुहरांभ्रण्डोशभौतिकलघानुप्रहाकरमहासेनेशान् पूजयेत् । त्रिनीयोरस्त्रायामपि तथैव दिग्दिश्वन्तरालेषु—क्रोधीशाघायादृशान्तानभ्यर्च्य, तृतीयेरेषामामपि तथैव दृष्टीशादिभून्वीशान्तान् संपूज्य, नकुलीशमिवेशसवर्तेशान् देवस्य धामभागे संपूज्य, तद्विद्वेषस्य वामाग्रकोणमारभ्य प्रादक्षिण्येन सर्वाङ्गिकेभ्यो दिव्ययोगिभ्यो नमः । एव अन्तरिक्षयोगिभ्यो नमः । भूमिष्ठयोगिभ्यो नमः । सर्वयोगिनीभ्यो नमः । इति संपूज्य, तद्विद्वेषादोःस्वदक्षुधानामपि प्रागुक्ताविधिना संपूज्य, प्राग्वद् धूपदीपादि दत्त्वा श्रेयं समापयेदिति ॥ तथा—

जितेन्द्रियो हविष्यारी जपेदेनं ननु प्रिये । पञ्चविंशत्तस्त्राणि पञ्चलक्षं दर्शाशतः ॥ ३५ ॥

हुनेत् तिलैस्त्रिमध्वनैस्तर्पयेत् तद्दर्शाशतः । अभिषिच्यार्त्तमनो मूर्ध्नि मूलमन्त्रेण साधकः ॥ ३६ ॥

मार्जनस्य दगाशेन ब्राह्मणान् भोजयेत् प्रिये । ॥

अर्थं कृतयुगजप । कलावेत्तुर्धनुस्त्रजप कार्यं । "एवमन्तरालं वा तदर्धांर्धमैव च" इति धामलप्रोक्तत्वात् । अन्तरालकमेकविंशतिस्तस्य । एतत्संख्याकथनं तु कलियुगमारभ्य कृतयुगपर्यन्तपरमिति हेय । ईश्वरस्य स्वतन्त्रेच्छत्वात् अत एव कलियुगजपप्रतिपादकेषु समग्रग्रन्थेषु शारदाविलकादियु वर्णनतमुक्तामिति ॥

अथ धीरसाधनम् । रघ्यामले, देव्युवाच—

भगवन् देवदेवंश रहस्यं वटुकस्य मे । गृही येन वशीकुर्यात् साधको भैरवं शिव ॥ १ ॥

श्रीशिव उवाच ।

मृष्टु देवि परं गोप्यं कथयामि मुशोमने । रहस्यं मिद्विद सात्वाद्दटुकस्य महात्मनः ॥ २ ॥

मैं वटुकदेवस्य माधने ये निरूपिताः । उपाया निष्फला एव विनेक वीरसाधनम् ॥ ३ ॥

यो वीरमात्रेण हिता उपायं चान्यपाश्रपेत् । न स मिद्विमवाप्नोति नरो वर्षशतैरपि ॥ ४ ॥

मापान् मुद्रान् मन्त्रान् चणकानोदनं तथा । स्त्रीं तथापूपमपि शङ्कुत्तारिपि शोभनाः ॥ ५ ॥

मापादीन् स्त्रियान् विदमपापानिते स्वयमभिधानात् । शीत पायस्य "पायस पात्रमारोप्ये"ति स्वयमभिधानात् । शङ्कुलीं मुद्रालीनि भाषया ।

आदाय मूत्र कार्पासं कन्याकर्तितमेव च । कुडुमेनापि संरज्य कार्ष्णिताष्ट कीलकान् ॥ ६ ॥

स्त्रमार्थमेकं कीलं च गृहीता सुरमुन्दरि । गच्छेच्छमशाननिकटे सुधीः सोत्तरसाधकः ॥ ७ ॥

पादमञ्जालनं कृत्वा ततः स्मृत्वा स्वदेवताम् । बद्धाञ्जलिगिद वाक्पथं प्रवदेत् माधकोत्तमः ॥ ८ ॥

स्थापयित्वा नमस्कृत्य निर्धृत्याशां ततो व्रजेत् । बलिं चण्डपात्रस्य दद्यात् साधकमत्तमः ॥ ३० ॥
 उँःफ्रँःफ्रँः समुच्चार्य ततो फ्रँः तथैव च । रँःरँःहँः ततो व्रयात् ततो हँःहँः समुच्चेत् ॥ ३१ ॥
 रचोनाथपदं व्रयाद् गृह्ण हं फ्र-समन्वितः । अनेन मनुना दद्यात्त्रचोनाथबलिं बुधः ॥ ३२ ॥
 ततः पश्चिमदेशस्यो भूला देशिकसत्तमः । जलनायाय सुबलिं दद्यात् स्वस्वार्थसिद्धये ॥ ३३ ॥
 वैवीर्वुं समुच्चार्य ततो वरुणमुच्चेत् । बलिमेनं मया दत्त गृहाण परमेश्वर ॥ ३४ ॥
 अनेन मन्त्रवर्षेण वरुणायोदनस्य च । बलिं दद्यान्महाभागः स्वार्थमिद्वय आदरात् ॥ ३५ ॥
 वायुदेश समासाद्य ततो वायोबलिं हरेत् । पायमं पात्रमारोप्य परमादरसयुतः ॥ ३६ ॥
 श्रीश्रीपूषू समुच्चार्य प्रैःपैःश्रीं तथैव च । हुण्डन्तो मनुरथ वायोः सिद्धिप्रदायकः ॥ ३७ ॥
 अनेन मनुना प्राज्ञो वायवे बलिमाहरेत् । तत उच्चदेशे तु गत्वा साधकमत्तमः ॥ ३८ ॥
 अपूपपात्रमाधाय कुचेरबलिमाहरेत् । उँःःःःः समुच्चार्य ततः क्रामां समुच्चेत् ॥ ३९ ॥
 हुण्डन्तेन मनुना बलिं दद्याद्विचक्षणः । ऐशानीं दिशमाधित्य साधकप्रवरस्ततः ॥ ४० ॥
 ईशानाय बलिं दद्यात् सर्वकामार्थमिद्वये । उँःःःःः समुच्चार्य श्रीश्रीश्राश्राभयोबरेत् ॥ ४१ ॥
 हुण्डन्तः ममाख्यातो मन्त्रोऽयं लोकदुर्लभः । अनेन मनुना दद्याच्छुक्लीः पात्रमंसिताः ॥ ४२ ॥
 बल्यर्थं सर्वकामार्थमिद्वये साधकोत्तमः । एवमट् पत्नीन् दत्त्वा सर्वकामार्थसिद्धये ॥ ४३ ॥
 स्तम्भाशोभागमाधित्य कार्यमग्निर्माचरेत् । पुष्पाक्षतान् समाधाय उँःःःःःः उच्चेत् ॥ ४४ ॥
 स्तम्भमन्त्रोऽयमाख्यातो सर्वकामार्थसिद्धिदः । अनेन मनुना प्राज्ञः स्तम्भ मपूज्य निर्भयः ॥ ४५ ॥
 ततः पटेन्मन्त्रमप्य क्रञ्च कार्यसिद्धये । यस्य प्रसादमासाद्य साधको निर्भयो भवेत् ॥ ४६ ॥
 इँःःःःःःःःःःः समुच्चार्य ज्ञाचींजितः समुच्चेत् । हुँहुँहुँ समुच्चार्य हुँहुँहुँदयोबरेत् ॥ ४७ ॥
 सर्वतो रचरचेति रचरचेति भैरव । ततो नाथपदं (द्वय) प्रोच्य फण्डन्तोऽय महामनुः ॥ ४८ ॥
 सर्वरक्षाकरः प्रोक्तः माधकाश्रीष्टायकः । एषं विधाय मतिमास्तनौ रक्षा विशालयोः ॥ ४९ ॥
 वीरशान्तिमयो कुर्यात् सर्वकामार्थमिद्वये । यथा सिध्यन्ति कार्याणि साधकाना महेश्वरि ॥ ५० ॥
 यावत् कुर्यान्न वीराणां शान्तिं साधकमत्तमः । तावन्न जायते सिद्धिः साधकस्य कथञ्चन ॥ ५१ ॥
 श्मशानदेशे ये वीराः शिरसाधाव शामनम् । मनःस्थितान् निरुन्तन्ति साधकाना मनोरथान् ॥ ५२ ॥
 अपूजिताः पूजितास्ते सर्वकामफलप्रदाः । वीरशान्तिमथो वच्चे माधकाना हिताय चै ॥ ५३ ॥
 यस्याः प्रसादमासाद्य साधकः सुखमेधते । पद्ममण्डलं कृत्वा तद्बाले पोडशच्छदम् ॥ ५४ ॥

१ 'सोःफ्रँःफ्रँः' च पाठ । २ 'हुँ' 'पू' इति पाठ । ३ 'वावीर्वुं' च पाठ । ४ 'आश्राश्रा' । ५ 'वामोपूषू'
 ६ 'यमिय' च पाठ । ७ (महाकवचमन्त्रेण कुर्यात्पदस्य रचयम् । षोडशहं ततो द्वय वापींजितं समुच्चेत् । व्वासींपूषू'
 तथा प्राप्नोति शान्तिं ततो वदेत् । स्तम्भ आश्रीं ततो अत्र त्रिधा चोत्त त्रिधा त्रिधा । इत्यतस्तं समुच्चार्य फण्डन्तं
 मथो वदेत् । रचरचपदं प्रोच्य रचरचेति भैरव । नाथनाथपदन्तोयमेधन्वाशुद्वर.) (मेढ त०) । ८ 'वावीर्वुं' च पाठ ।

तदाद्येऽष्टदले वापि भूपुरं च ततो लिखेत् । एवं मण्डलमालिख्य साधको निर्भयः स्थितः ॥५५॥
 मूलमन्त्रेण नैवेद्यं भैरवाय ममर्षयेत् । आद्यपद्यस्य मध्ये तु ततश्चाष्ट भैरवान् ॥ ५६ ॥
 षोडशारे महापद्मे ततः साधकसचमः । संपूज्य प्रयतो दद्यान्नैवेद्यं पायमस्य च ॥ ५७ ॥
 मित्राणि षोडश प्राप्नो भैरवस्य महात्मनः । कुलीशं सुकुलीशं च जामित्र रामठ निभम् ॥५८॥
 प्रचण्डं चण्डकेशं च चण्डात्मानं च चामरम् । चारित्र्यं च चमत्कारं चञ्चल चारुभूषणम् ॥५९॥
 चामीकर चारुवहं कितव्यं चेति षोडश । नत्यन्तनामभिः पूज्याः षोडशानन्दपूरिताः ॥ ६० ॥
 ततोऽष्टपत्रे संपूज्या ब्राह्म्याद्या मातृकास्ततः । स्वयदिक्षु महेन्द्रादीन् पूजयेत् साधकोत्तमः ॥६१॥
 ततोऽञ्जतान् समादाय विकिरंश्चकमण्डले । वीरशान्ति पठेत् मय्यक् साधकः प्रीतमानसः ॥६२॥
 चण्डमचण्डोर्ध्वकेशभीषणाभीषणाभिषः । व्योमकेशो व्योमबहो व्योमव्यापक इत्यपि ॥ ६३ ॥
 (एतान् वीरान् समाह्वयमायादीनि मधुघरेत् । मण्डले साधकप्रेष्ठो नैवेद्यादिभिरर्चयेत् ॥ ६४ ॥
 गन्धपुष्पादिभिरेतान् पृथक् संपूज्य साधकः । एवमर्चा समाधाय माधको निर्भयः स्थितः ॥६५॥
 पूर्वप्रोक्तान् सुधीः कृत्वा न्यासानत्यन्तसिद्धिदान् । पश्चिमाभिमुखो भूत्वा मालामादाय पाणिना ॥६६॥
 उच्चैस्तरां जपं कुर्यादागताय महात्मने । भैरवाय समीपे तु वामहस्तेन पायसम् ॥ ६७ ॥
 संभोज्यज्जपं कुर्यान्निर्भयः प्रीतमानसः । तप्तो देवो यदा श्रूयाद्दूरं वरप वाञ्छितम् ॥ ६८ ॥
 प्रणम्य दण्डवद्भूमौ वाञ्छितं वरमुघरेत् । गृहे चागत्य प्रयतोऽप्युत्सवं च समाचरेत् ॥ ६९ ॥
 अनेन मनुना देवि सिद्धेन जगतीतले । अमाध्यं नास्ति लोकेषु सत्यं सत्यं मयोदितम् ॥७०॥

इति ॥ अथास्य प्रयोगो लिख्यते—तत्र साधकेन्द्रः कृतमित्याक्रियः पालाशपत्ररुतपुटकेषु स्थितान् मायान् मुद्गान्
 मस्त्रांश्चण्डकानोदनं पायसमपूपान् शण्डुलीश्व पृथक् २ कृत्या, कन्यया कर्तितं कार्पाससूत्रं कुङ्कुमरञ्जितं
 चारिवृत्तमयानष्टौ कालिकान् स्तम्भार्थमेकं तेष्यः स्थूलामिति नय कालांश्च गृह्णात्पोत्तरसाधकसहितः श्मशा-
 ननिकटे गत्वा, पादक्षालनानन्तरमाद्यभ्य स्वेष्टदेवं स्मृत्या कृताञ्जलिः “ अत्र श्मशाने या. काश्चि ” इति
 प्रमाणोक्तं (श्लोकमन्त्रं पठित्वा, पूर्वं मां शंकरः पातु-जगत्प्रिये इत्यन्तं प्रमाणोक्तं) श्लोकैकादशकं पठित्वा,
 पुनः पूर्वं ओंहाहोईहं० । आग्नेये हांहाईहो० । दक्षिणे ओंहांथीं० । नैऋते लंलंलं भगनग० । पश्चिमे
 पूंंंंसं० । वायव्ये झांझं० । उत्तरे आओभैरव० । ईशाने धूंयूं फद्० । ऊर्ध्वे श्लोथं० । अथः स्नां-
 अंश्रं = । इति स्वात्मानं परितो दशदिक्षु प्रमाणोक्तमभैरवतरणां कृत्वा, पूर्वाद्यष्टदिक्षु मध्यश्मशाने च कौल-
 फाटक स्तम्भं च निधाय, ‘ मां भैरव २ भयदूर हर मां रत २ हुं फद् स्वाहा ’ इति प्रार्थयित्वा,
 सिद्धमायभरितं पुटकमादाय सोऽकषात्रहस्तो निर्भयः पूर्वकालकसमीपं गत्वा शुद्धे समे भूतले (ओं लं इन्द्र
 साह सपरिवार इहागच्छागच्छ इत्यावाहोरप्यतारूढ वज्रहस्तं पीतयर्षं सद्ब्रह्मत्तं सुरपणपरिवृतं ध्यात्वा
 लं इन्द्रायैतदासनं नमः इति पुष्पादिकमासनं दत्त्वा, ल इन्द्राय एष गन्धो नमः, एवं इमानि पुष्पाणि
 धौपद्, एष धूपो नमः, दीपो नमः इति दीपान्तैरुपचारैः संपूज्य, तत्पुरतश्चतुरस्रमण्डलं) गन्धजलेन कृत्वा,

तत्र मायपुटं निधाय दृष्टदृष्टे जल गृहीत्वा चामहस्तेन तत्पात्र स्पृशन् ' ओंहाहींहे भो २ एन्द्र सुतनायक मे शीघ्रं प्रसन्नो भव सिद्धिं देहि इमं मायबलिं गृह्ण २ हुफद ' इति मन्त्रेण तस्मिन् पात्रे जल तिञ्जन् यलि-मुत्सृज्य प्रणम्य, आग्नेयकौलकसमीपं गत्वा, तत्र प्राग्बन्मएडल कृत्वा, तत्र रं अग्ने इहागच्छ २ इत्या-चाह, मेपाकृढं शक्तिहस्ते त्रिनेत्रं तेजोनिधिं ररु ध्यात्वा, रं धीजेन प्राग्बद् श्रीपाम्नेरुपचारैः संपूज्य, तथैव मुद्गभरितं पात्र तदग्रे प्राग्बन्निधाय तथैव जलमादाय, रंपादंरंरिं भो २ अग्ने तेजोनायक मे शीघ्रं प्रसन्नो भव सिद्धिं देहि इमं मुद्गबलिं गृह्ण २ हुफडिति प्राग्बद्बलिं दत्त्वा प्रणम्य, दक्षिणकौलकसमीपं गत्वा प्राग्बद् दक्षिणं यमवीजेन यममावाह्य, तत्र यमं महिपाकृढ दृष्टदृष्टेन कृष्णरथं प्रेतगणपरिवृत्तं ध्यात्वा संपूज्य, तदग्रे प्राग्बन्मसुररपात्रं निधाय प्राग्बज्जलमादाय, ओंप्राग्भूंप्रांभो भो २ यम प्रेताधिप मे शीघ्रं प्रसन्नो भव इमं बलिं गृह्ण २ हुफडिति प्राग्बद्बलिं दत्त्वा प्रणम्य, निम्नंतिदिगतकौलकसमीपं गत्वा तत्र प्राग्बत्तं धीजेन निम्नंतिमावाह्य त प्रेताकृढ धूम्ररथं पाद्गहस्त रक्षामि. परिवृत्त ध्यात्वा रं धीजेन तं प्राग्बत्संपूज्य, तदग्रे प्राग्बद्यणकपूरित वलिपात्रं निधाय प्राग्बज्जलमादाय, ओंप्रूं ३ हुं २ छूं २ हूं २ ह्रूं २ भोभो रक्षोनाथ मे शीघ्रमित्यादि इमं बणकबलिं गृह्ण २ हुफडिति प्राग्बद्बलिं दत्त्वा प्रणम्य, पश्चिमदिपगतकौलकसमीपं गत्वा धमिति घरणवीजेन यरुणमावाह्य, मकरपाहने श्वेतवर्णं पाशहस्तं यादोगणबन्दित्रं ध्यात्वा रं धीजेन प्राग्बत्संपूज्य, तदग्रे ओदनपूरितपात्रं प्राग्बन्निधाय जलमादाय, धांधींद्भूं भोभो वरुण जलनाथ मे शीघ्रमित्यादि इममोदनबलिं गृह्ण २ हुफडिति प्राग्बद्बलिमुत्सृज्य प्रणम्य, धायुकोणगतकौलकसमीपं गत्वा तत्र प्राग्बन्मएडलं कृत्वा, तत्र रं धीजेन धायुमावाह्य मृगवाहनें कृष्णवर्णमङ्कुशहस्त सपरिवारं प्राणविधा-मुगणवेष्टितं ध्यात्वा रं धीजेन प्राग्बत्संपूज्य, तदग्रे पायसभूने बलिपात्र निधाय प्राग्बज्जलमादाय, प्राग्भू-भूर्भूमिभौंभो भोभो वायो मुष पते मे शीघ्रमित्यादि इमं पायसबलिं गृह्ण २ हुफडिति मन्त्रेण प्राग्बद्बलिं दत्त्वा प्रणम्य, उत्तरदिगतकौलकसमीपं गत्वा, तत्र प्राग्बद् कुमिति कुबेरवीजेन कुबेरमावाह्य त नरवाहनं शदाहस्तं शूद्रवर्णं यज्ञगणवेष्टितं ध्यात्वा कु वीजेन प्राग्बत्संपूज्य, तदग्रे अपूपपूरित पात्र निधाय प्राग्ब-ज्जलमादाय, ओंप्रांक्रंक्राक्रा भोभो वतनाथ मे शीघ्रमित्यादि इममपूपबलिं गृह्ण २ हुफडिति मन्त्रेण बलिं दत्त्वा प्रणम्य, ईशानदिगतकौलकसमीपं गत्वा प्राग्बद् ई वीजेन ईशानमावाह्य वृषभाकृढ स्वच्छवर्णं शूल हस्तं विद्यागणवेष्टितं ईशान ध्यात्वा ई वीजेन प्राग्बदासनादिदीपाम्नेरुपचारैः संपूज्य, तदग्रे शङ्कुलीपूरितं बलिपात्रं निधाय जलमादाय, ओंध्याभूर्भूधूंथीथीथीं भो २ ईशान विद्याधिपते मे शीघ्रमित्यादि इमं शङ्कु-लीबलिं गृह्ण २ हुं फडिति मन्त्रेण बलिं प्राग्बद् दत्त्वा प्रणम्य, मध्यस्तम्भसमीपं गत्वा पुष्पातलनादाय ओंहाहींद्भूंह मनम्माय नम इति मनम्म संपूज्य, विमेष सन् " ओंहाहींद्भूंह. ह्रांहींद्भूंह. ग्रांहींद्भूंह. घ्रांहींद्भूंह. म्रांहींद्भूंह. प्रंहींद्भूंह. प्रौंहींद्भूंह. २ कौंहीं २ त्रौंहीं २ प्रौंहीं ओंक्रांक्रांओं हुंहुहुहुहुंहुं हुंहुं सधंता रक्ष रक्ष रक्ष २ मूरय नाथ नाथ फद " इति मन्त्रां कृत्वा, स्तम्भसमीपे स्वामने पूजिते पूर्वामिमुख उप-विश्य, म्वपुरत मुममे भूतलउद्दलपत्रं कृत्वा, तद्गहि पोटशदलं तद्गहि पुनरुदलं तद्गहिखतुद्गारं-पुद्गं चतुरस्रत्रय कृत्वा, तन्मध्ये देवमावाह्य प्राग्बत् रुधोपचारैरताभ्याङ्गानि सपुन्यापदलेषु प्राग्बद्वसिता-ङ्गादिभैरवनाथ फद इति अष्टभैरवान्मन्त्रं, तद्गहि पोटशदलेषु-ओंकुलीशाय नम । सुकुलीशाय० । जामि-शाय० । रामशाय० । निभाय० । प्रचाडाय० । चण्डकेशाय० । चण्डाम्भने० । चामराय० । चारिषाय० । चामत्काराय० । चञ्जलाय० । चारुपूषाय० । चामीकराय० । चारुहाय० । कित्वाय नम । इति संपूज्य,

१ मुद्गन् ' ल वाट । २ ' प्राग्भूमिं ' ३ ' धीभिं ' च वाट ।

तद्दक्षिणदले प्राग्बद् श्राद्भ्याद्यष्टमातुः (बहिःशतुरश्रे प्राग्पञ्चोऽंशास्तदग्रणि च) संपूज्य , धूपदीपा समर्थ
 पद्ममध्ये श्रीमैत्रेयाय नमः । अन्यदलेषु पूजितदेवताभ्यः पृथक् पृथक् पात्रेषु पापसं नैवेद्यं विधिवत् सम-
 प्यांजतान् हस्ताभ्यामादाय पूजाभण्डान् विकिरन् , उँचं चण्ड आयादि २ , एव प्रचण्डं ऊर्ध्वकेशं
 मीनयं अमीशणं व्योमकेशं व्योमवहं व्योमव्यापकायाहानि आहूय , पृथक् पृथक् गन्धादिभिरुपचारैः
 संपूज्य , पापसैः पृथक् नैवेद्यं समर्थं , निर्मयः सन् पश्चिमामिसुग्रा प्राग्यायामश्रुत्यादिन्यामपूर्वकं पूर्वो-
 हानसितान् न्यामान् हृत्वा , प्राग्बद् भालां संपूज्यादाय मूलमन्त्रस्य स्पष्टातरपदोच्चारणपूर्वकमुद्यन्तरा जप-
 न् , वामहस्तेन पापसपायमादायागतं देवं भोजयन् प्रमथयित्वा जपं कुर्यात् । ततस्तृप्तो देवो यदा यदं
 वरप्य इति श्रूयात् तदा दण्डवद्भूमौ प्रणम्य निजोन्मिनं वरं श्रुत्वा स्वगृहं गत्या महोत्सव कुर्यादिति
 धीरसाधनविधिः ॥

एवं मिट्टमनुर्मन्त्री नित्यनैमित्तिके रतः । विभ्रं दुर्गां समभ्यर्च्य बलिं दत्त्वा विधानतः ॥७१॥
 काम्यानि माघयेन्मन्त्री यथाज्ञां मिद्रिमाश्रुपात् । अन्नं शालिममृद्रतं मांसं पकं सशर्करम् ॥७२॥
 लाजाचूर्णगुडापूपमादिकेक्षुरमान्वितम् । घृतप्लुतं सर्वमेव एकीकृत्य महेश्वरि ॥ ७३ ॥
 कृत्वा ग्रातं ममाराध्य बडुकेशं महेश्वरि । प्रागुक्तेन विधानेन रत्नचन्दनसंपुतः ॥ ७४ ॥
 रत्नपुष्पाचर्तदेवि धूपदीपैर्मनोहरैः । तस्याग्रे मण्डलं कृत्वा चतुरस्रं मुरेश्वरि ॥ ७५ ॥
 त्रिकोणमर्भितं तत्र पात्रे हेममये शुभे । राजते वायु कांक्षे वा निधाय कवलं शुभम् ॥ ७६ ॥
 अर्चयित्वाथ तत्पिण्डं गन्धाद्यैर्मूलमभितैः । बलिद्रव्याप इत्युच्यते नम इत्यर्चयेद्यत् ॥ ७७ ॥
 ततो जलं समादाय तुलुकेन महेश्वरि । मूलमन्त्रं समुच्चार्य संवोष्य बडुकं श्रिये ॥ ७८ ॥
 इमं बलिं गृह्यद्गुणं स्वाहान्तं समुदीर्य च । जलं समर्पयेत् तत्र चिन्तयेद्बडुकं श्रिये ॥ ७९ ॥
 स्वहस्ते बलिमादाय भुञ्जानं वरदं प्रभुम् । राजसोऽयं बलिर्देवि कथितः सर्वसिद्धिदः ॥ ८० ॥
 सात्त्विको राजसञ्चेति बलिः स्याद् द्विविधः श्रिये । राजसः कापितो देवि सात्त्विकं शृणु बल्लभे ॥८१॥
 पूर्वोक्तैः सकर्तृव्यैर्मांसहानैर्महेश्वरि । मुद्रसूपसमायुक्तैः पापसेन समन्वितैः ॥ ८२ ॥
 मधुरत्रयमंशुसैः प्राग्बद् दद्याद्विचक्षणः । ब्राह्मणो नियतः शुद्धः सात्त्विकं बलिमाहरेत् ॥८३॥
 सात्त्विकं ध्यानमाख्यातं प्रागेव तत्र सुत्रे । इदानीं राजसं ध्यानं शृणु वक्ष्ये महेश्वरि ॥ ८४ ॥
 उद्यत्सूर्यसहस्राभं त्रिनेत्रं चन्द्रशेखरम् । रत्नाङ्गरागमारक्रमान्याम्बरविभूषितम् ॥ ८५ ॥
 स्मेराननं नीलकण्ठं नानाभरणभूषितम् । दक्षिणोर्ध्वकरे शूलं तदधो वरमद्रिजे ॥ ८६ ॥
 वामोर्ध्वहस्ते देवेशि कपालं तदधोऽभयम् । दधानं संसेरद् देवं सर्तृणांभयप्रदम् ॥ ८७ ॥
 काम्यकर्मसु देवेशि ध्यायेदेवं प्रभुं सदा । ॥

इति ॥ रुद्रयामले तु—“ दत्ते त्रिशूलममयं कपालं वामके वरम् ” इत्युक्तं । ययारवि ध्येय ।

शूरकर्मसु देवेशि तामसं ध्यानमुच्छते । अञ्जनाचलसङ्काशं भ्रुण्डमालाविभूषितम् ॥ ८८ ॥

चन्द्रखण्डलसरिपङ्ककेशभारं दिगम्बरम् । त्रिनेत्रं दक्षिणैर्हस्तैर्महं च सृष्टिं तथा ॥ ८९ ॥

खड्गशूलं च देवेभिर्दधानमपरैः करैः । अमय नागपाजं च धरटा च जुकपालकम् ॥ ६० ॥
 ऊर्ध्वादिक्रमतो देवि श्रीमदंघ्रं भयानकम् । सर्वाभरणमंदीप्त मयिन्पुरमालिखितम् ॥ ६१ ॥
 किङ्किणीजालमहितं व्यापेद् वटुकभैरवम् ।

इति । स्त्रयामले तु—“ दक्षिणे जामय वामं वरं ” इति तस्मैते विशेष । अन्वयतुल्यम् ।
 नाचिकं व्यानमाख्यातमपमृन्नुनिवारणम् । आधुरारोग्यजननमपवर्गफलप्रदम् ॥ ६२ ॥
 राजस धर्मकामार्थमिद्विदं तामभं प्रिये । शत्रुघ्नकर भूतकृत्यापस्माररोगमुत् ॥ ६३ ॥
 एवं ध्यानं ममारज्यातं माषकाभीष्टयिद्विदम् । काम्यकर्मारम्भदिने तत्समाप्तिदिने ततः ॥ ६४ ॥
 बलिर्देवो महादेवि तत्तत्कर्मफलाप्तये । जितेन्द्रियः प्रजुह्वादाज्येनेष्टफलं भवेत् ॥ ६५ ॥
 इक्षुखण्डैर्हृन्नेद् देवि वक्ष्येदसिल जगत् । करैः कमुदैर्होमात् पुत्रनामो भवेद् ध्रुवम् ॥ ६६ ॥
 तिलाज्यतण्डुलैर्हृत्वा धन धान्यं लभेद् वटु । पुष्पैः श्रीतरुभृतेर्हृत्वा प्राप्नोति तां श्रियम् ॥ ६७ ॥
 त्रिस्वादुपुङ्खलवर्णहोमः क्षीजनवरचक्रत् । होमो वेतसमभूतमभिर्द्रिष्टोष्टदापकः ॥ ६८ ॥
 अथहोमाद् धान्यघनसपाचिर्जायतेऽधिगत । दिनत्रयं च मधुना होमात् संवशयेज्जगत् ॥ ६९ ॥
 रोगोद्भौपथहोमेन रोगा नश्यन्ति तत्त्वणात् । कृत्यापस्मारभूतादिभवे व्याघ्राजिने शिघ्रे ॥ १०० ॥
 उपरिश्य तिलैर्देवि जुहुयादयुत शुचिः । कृत्यादयः पलायन्ते नेचन्ते वा दिशं भयात् ॥ १०१ ॥
 कृष्णाष्टमीं ममारभ्य यावत् स्यात् तद्यतुर्दशी । तिलैस्तण्डुलसमिधर्मपुत्रत्रयलोलितैः ॥ १०२ ॥
 त्रिमहसं प्रतिदिनं जुहुयान् संभ्रुतेऽनले । वटुकेभ्यरमभ्यर्च्य मध्यमोज्यफलान्वितम् ॥ १०३ ॥
 नित्यं निवेद्य नैवेद्यं मन्थरात्रे बलिं हरेत् । त्रिमहसं प्रतिदिनं जापिता प्रपतो वशी ॥ १०४ ॥
 ममाप्तिदिवसे रात्रावज्ज हता बलिं हरेत् । ततः कारुषिवा राजा तोषयेत् सायकं धनैः ॥ १०५ ॥
 प्रयोगदिवसे नित्यं मध्यमोज्यैः सद्भिषैः । विशान् सप्त महादेवि तोषयेद् वाञ्छिताप्तये ॥ १०६ ॥
 ममाप्तिदिवसे विशत्मसप्ततप्त समाहितः । मोजयेद् वस्त्रविषाद्यैस्तोषयेज्जगदीश्वरि ॥ १०७ ॥
 विधिनामेन सन्तुष्टो वटुकेभ्यः प्रपञ्चति । तैजो बलं यशः पुत्रान् कीर्तिं लक्ष्मीमारोगताम् ॥ १०८ ॥
 नश्यन्ति शत्रवन्तस्य बर्धन्ते मित्रवान्धवाः । अथप्रथो न जायेत राष्ट्रं तस्य महोपतेः ॥ १०९ ॥
 कैवल्लैर्लण्णैर्हृत्वा स्मभन कुरुतं सुवम् । (अनेनैव प्रयोगेन निगडान्मुच्यते नरः ॥ ११० ॥
 पलं वचाया देवेभिर्चूर्णं कृताविष्टम्भरुम् । मन्त्रयेन्मनुनानेन देवि माघं महत्प्रकम् ॥ १११ ॥)
 विभजेद्वनपञ्चाशद्भागेन परमेश्वरि । दिनशो भागमेकैकं मय्येद् गोश्रुतान्वितम् ॥ ११२ ॥
 अन्वर्तनीं सुतं सूते मेधागोग्नयलान्वितम् । दीर्घायुष्य च वन्-भापि किं पुनः कन्यकामयुः ॥ ११३ ॥
 प्रयोगस तथायन्ते वटुकाय बलिं हरेत् ।

इति । स्त्रयामले तु—

वन्ध्याचिकित्सा कुर्वाणो बालाकारं समचयेत् । हरिद्रार्धपलं चैकं वचाचूर्णं तु तस्ममम् ॥ १ ॥
 पेपयिता तु गोमूत्रे गोलकं शृतमपुतम् । पयपत्रे त्रिभिःक्षिप्य स्यापयेद् देवसन्निधौ ॥ २ ॥

१ 'तामये' न पाठ । २ 'वा नाती मा' न पाठ ।

प्राणिपत्य नमस्कृत्य जपेदुच्चैः महस्रकम् । देवादेशप्रकारेण प्राशयेत्तु महापद्यम् ॥ ३ ॥

श्रीमन्तमावृष्मन्तं च चलवन्तं सुदर्शनम् । निघावन्तं पुत्रवन्तं मघः पुत्रमवाप्नुयात् ॥ ४ ॥

इत्युक्तम् । तथा शंतेगक्रोटिप्रमेदे—

साधयेद्विधिवद्भ्रम मन्त्रेस्थानेन मुद्यते । उशीरं चन्दनं देवि कुष्ठं कर्पूरकुहुमे ॥ १ ॥

सितार्कमूलं चाराहो श्रीलतां परमेश्वरि । त्वचश्च घोरघृचाणां विन्चमूलं च शोषयेत् ॥ २ ॥

सूचमूर्च्छामिदं कृत्वा गोमयेन तु मेलयेत् । अन्तरिक्षे गृहीतेन कृत्वा पिण्डानि पार्वति ॥ ३ ॥

शोषयित्वा तपेनाय विधिवद् संस्कृतेऽनले । मूलमन्त्रेण दग्ध्वाय भस्म संगृह्य तत्पुनः ॥ ४ ॥

शुद्धपात्रे विनिःक्षिप्य गोषयित्वा यथाविधि । मालतीकेतकीपुष्पैर्वासितं संस्पृशञ्छिवे ॥ ५ ॥

अयुतं प्रजपेन्मन्त्रं तत्र संपूज्य भैरवम् । मन्त्राधारे विनिःक्षिप्य संस्थाप्य दिनशः शिरे ॥ ६ ॥

त्रिपुण्ड्रं तेन कुर्वीत वेदोक्तविधिना द्विजः । शूद्राद्यैर्मूलमन्त्रेण कर्तव्यं परमेश्वरि ॥ ७ ॥

मूलेन साधकैः सर्वैः कर्तव्यं मन्त्रधारणम् । य एवं कुरुते नित्यं विधिवद्भ्रमधारणम् ॥ ८ ॥

तस्य रोगाः प्रखरयन्ति कृत्वाद्रोहमहाग्रहाः । रिपुचौरमृगादिभ्यो भयं तस्य न जायते ॥ ९ ॥

वर्द्धन्ते मंपदः सर्वाः पूज्यते सकलैर्जनैः । राजानो वशयायान्ति सामात्याः सपरिच्छदाः ॥ १० ॥

बचाचूर्णं पलार्धं च तन्मानघृतमंयुतम् । पत्रपात्रे विनिःक्षिप्य त्रिशतं प्रजपेद्बुधः ॥ ११ ॥

प्राशयेन्नियतो भूत्वा पुनर्लक्षत्रयं जपेत् । तस्यैवं कुर्वतः प्रज्ञा निःसीमा भवति ध्रुवम् ॥ १२ ॥

गद्यपद्यमयी वाणी श्रुतस्थाप्यधारणम् । भवेत्तस्य महादेवि भैरवस्य प्रसादतः ॥ १३ ॥

अत्र बचाचूर्णमन्त्राणं तु याषाढिदिनैस्त्रिलक्षजपो भवति तावतो मागान् कृत्वा प्रत्यहमेकमेकं मार्गं प्राशयेदिति सांप्रदायिका । अस्मिन् प्रयोगे विशेषमाह रुद्रयामले—

शुक्रपक्षे द्वितीयाया शुक्रवारे समाहितः । पूर्ववद् पूजयेद् देवं मिद्वान्त्रं च निवेदयेत् ॥ १ ॥

सिद्धान्त्रं सिद्धौदनं । तच्च हरिद्रागणेशप्रकरणे वदयते ।

पलार्धं च बचाचूर्णं तन्मानघृतसंयुतम् । पत्रपात्रे विनिःक्षिप्य त्रिमहस्रं जपेद्बुधः ॥ २ ॥

विश्वह्वजजपो विशेषः । अन्यत् सर्वं समानम् । रुद्रयामले तु—

विवादक्षेत्रविषये चतुर्ध्वजारवारके । पूर्ववद् देवमाराध्य नैवेद्यं चैव पूर्ववत् ॥ १ ॥

जपमानः स्वयं मन्त्रं नमस्कृत्य च बुद्धिमान् । विवादक्षेत्रमध्ये तु देवं ध्यात्वा च तत्पठ्यात् ॥ २ ॥

अभिमन्त्र्य मृदं प्रारंभ्य सन्ध्योपास्य स्वयं प्रथम् । सप्ताहे त्रिषु कालेषु तत्क्षेत्रं चैव सिद्धयति ॥ ३ ॥

मृत्युञ्जयविधिं वच्चे यथावच्छृणु सुन्दरि । उत्तरायणकालेषु दक्षिणायनमेव च ॥ ४ ॥

कालज्ञानमिदं ज्ञात्वा तच्चजानी जपेत् क्रमात् । कृष्णाष्टम्यां चतुर्ध्यां चाप्यङ्गारकादिने ततः ॥ ५ ॥

सात्त्विकं बालरूपं च द्विस्रजं चिन्तयन् बुधः । अर्जयित्वा यथान्याये सिद्धान्त्रं च निवेदयेत् ॥ ६ ॥

यद्दूषं कथितं पूर्वमादिमार्चनमध्यगम् । तुषारकणिकामात्रं ध्यात्वा देवं समाहितः ॥ ७ ॥

भूचरीमृष्टया युक्तं सेचरीवहुमेलकम् । ध्यानयोगेन मन्त्रं च मननापि जपेद्बुधः ॥ ८ ॥
 इत्येव च जपेन्नच तदा मृत्युञ्जयो भवेत् । मृत्युभङ्गाभिकाङ्क्षी चेत साच्चिकं श्वेतरूपकम् ॥ ९ ॥
 हृदये स्वासनं ध्यात्वा तन्मध्ये देवभामितम् । न तस्य कालनिष्क्रान्तिर्भूर्तिमण्डलमाप्नुयात् ॥ १० ॥
 कृष्णपत्रे चतुर्दश्यां भूमिपुत्रस्य वामरे । अभ्यर्च्य विधिवद् देव तस्याग्रे व्यापयेद्बुधः ॥ ११ ॥
 रोचनां हेमजे पात्रे संपूज्य विधिनाथ ताम् । गन्धपुष्पादिना स्पृष्ट्वा तां जपेदपुत्रव्रजम् ॥ १२ ॥
 तद्र्मवर्तिं प्रज्वाल्य कपिलाघृतसेचिताम् । सौवर्णे नृरूपाले वा पात्रे संगृह्य चाञ्जनम् ॥ १३ ॥
 संपूज्य च पुनर्जत्वा तत्पात्रं मन्त्रसंग्रहम् । ध्यात्वा देवं दृशोरेतदाचरेदञ्जनं बुधः ॥ १४ ॥
 वय्या भवन्ति ते सर्वे यान्यान् परयति साधकः । अधामिपेकं कुर्वीत राज्ञो विजयकाङ्क्षिणः ॥ १५ ॥
 पूर्वोक्तमण्डपे देवि विमानध्वजशोभिते । सर्वतोमद्रमालिख्य वेदिकायां सुरेश्वरि ॥ १६ ॥
 अष्टशौणमितैस्तस्य कर्णिका शालिभिः शुभैः । आपूर्य तण्डुलैश्चापि चतुर्दशमितैः प्रिये ॥ १७ ॥
 शालीनामुपरि न्यस्य कूर्वांचतसमन्वितम् । कुम्भं हेमादिरचितं नररत्नसमन्वितम् ॥ १८ ॥
 सस्याप्य विधिवद् देवि शुद्धैस्तोयैश्च पूरयेत् । तस्मिन् क्षीरद्रुमोत्यानि पल्लवानि विनिःक्षिपेत् ॥ १९ ॥
 कर्पूरं चन्दनं देवि ककालमगलं पुनः । उशीरं कुङ्कुमं विन्व दूर्वां लक्ष्मीं सहामपि ॥ २० ॥
 चंपकं मल्लिकां जातिशुक्लं दाहिमं तथा । गोमेदं च विनिःक्षिप्य षट्पल्लवद्वयं च ॥ २१ ॥
 संवेष्ट्य तस्मिन्नावारं बटुकं देवि पूजयेत् । राज्ञं ध्यानरूपं तं ध्यात्वा सर्वोपचारकैः ॥ २२ ॥
 प्रथमाष्टदशस्येपु कुम्भेष्वष्टसु पार्वति । भैरवानभिताङ्गादीन् संपूज्य तदनन्तरम् ॥ २३ ॥
 त्रयोदशसु कुम्भेषु वाद्यस्येषु महेश्वरि । त्रयोदश गणान् पश्चात्तद्वासे दशसु क्रमात् ॥ २४ ॥
 लोकेशवदुकान् देवि कुम्भेषु परिपूजयेत् । चतुरस्रत्रयस्येषु मष्टस्यष्टसु पार्वति ॥ २५ ॥
 कुम्भेषु देवि प्रागुक्तान् श्रीकण्ठदीन् यजेत् क्रमात् । प्रागुक्तक्रमयोगेन गन्धार्घ्यैः सुमनोहरैः ॥ २६ ॥
 अयुवं प्रजपेन्मन्त्रं धत्वा स्पृष्ट्वा सुरेश्वरि । पृथक् सहस्रं जुहुयाद् पायसैः सर्पिषा तिलैः ॥ २७ ॥
 स्पृशन् कुम्भान् प्रतिदिनं रात्रौ तस्यै बलिं हरेत् । राजसोऽक्रविधानेन मासत्रयसमन्वितम् ॥ २८ ॥
 मेषकुन्डलमीनानां मांसत्रयमुदाहृतम् । सुदिने शुभलघ्ने च स्वस्तिवाचनपूर्वकम् ॥ २९ ॥
 षेदवेदाङ्गविद्विष्य विप्रैर्मङ्गलवादिभिः । नदत्सु पञ्चवाद्येषु नमस्कृत्य च भैरवम् ॥ ३० ॥
 भूपाल चाथवा विप्रं शुद्धदेवं जितेन्द्रियम् । आस्तिक सत्यसन्धं च अभिपिञ्चेत् प्रसन्नधीः ॥ ३१ ॥
 अभिपेक्षारममकृद् भूयसां दाक्षिणा प्रिये । दद्यात् प्रसीदति यथा साधकस्तावदर्पयेत् ॥ ३२ ॥
 अभिपिञ्चो नरपतिः शतक्रतुरिवापरः । शशुञ्जयति मद्भामे बलाढ्यान् स्तूपते जनैः ॥ ३३ ॥
 अभिपिञ्चस्तु देवेशि प्रतिमाम महेश्वरः । परमासावधि शास्त्रेव चतुःसागरभेखलाम् ॥ ३४ ॥
 उर्वी युद्धेषु महती शक्तिः स्यात् पूर्वतोऽधिका । शशुसैन्यविनाशाय राजा दद्याद्बलिं प्रिये ॥ ३५ ॥

पूर्वोक्तं राजमं देवि बलिं निष्पाद्य मन्त्रवित् । संपूज्य पूर्ववद् देवं मध्यरात्रे महेश्वरि ॥ ३६ ॥
 अन्नूनाङ्गमजं देवि सर्वलक्षणमंपुतम् । आनीष मूलमन्त्रेण स्तूपयित्वा शुभैर्जलैः ॥ ३७ ॥
 गन्धमान्यैरलङ्कृत्य देवस्त्राग्ने निधाप्य तम् । मूलमन्त्रेण संप्रोक्ष्य संरक्ष्याद्येन तं प्रिये ॥ ३८ ॥
 क्वचचेनावगुण्टयाय मुद्रया धेनुसंज्ञया । अमृतीकृत्य सर्वान्ते देवतास्तुषिणे बलि- ॥ ३९ ॥
 रूपाय पशवे उक्त्वा नम इत्यर्चयेत् त्रिधा । गन्धाद्यस्तं ततो देवि कथं तस्य तु दक्षिणे ॥ ४० ॥
 पशुपाशाय इत्युक्त्वा विग्रहे तदनन्तरम् । विप्रकर्णाय देवेशि धीमर्हति ततः परम् ॥ ४१ ॥
 तत्रो जीवः समुच्चार्य वदेदेवि प्रचोदयात् । इत्येतां पशुगायत्रीं त्रिर्जपित्वा महेश्वरि ॥ ४२ ॥
 निधाय पुरतः खड्गं ऊर्ध्वं कालीति च द्विधा । वज्रेश्वरि च लोदान्ते दण्डार्थं नम इत्यय ॥ ४३ ॥
 खड्गं त्रिः पूजयेद् देवि मुष्टौ तस्य ततोर्चयेत् । चार्गीश्वरीं च ब्रह्माणं लक्ष्मीनारायणौ ततः ॥ ४४ ॥
 मध्येऽग्रदेशे देवेशि उमामहेश्वरीं वसेत् । इत्यर्चितं समादाय खड्गं हस्ते महेश्वरि ॥ ४५ ॥
 ततस्तं मन्त्रयेन्मन्त्री मन्त्रेणानेन मुग्रते । खड्गायामुरनाशाय देवकार्यार्थतत्पर ॥ ४६ ॥
 पशुर्लक्ष्यस्त्वया शीघ्रं खड्गनाथ नमोऽस्तु ते । तत उच्चार्य विधिवद् तिभ्युल्लेखावसानकम् ॥ ४७ ॥
 गोत्रं नाम च मंकीर्त्य कामनां समुदीर्य च । श्रीभैरव इमं क्षागबलिं तुभ्यमहं वदेत् ॥ ४८ ॥
 प्रददे तु समुच्चार्य कुशपुष्पाचतान्वितम् । जलं पशोस्तु निक्षिप्य शिरामि श्रीशिवे नमः ॥ ४९ ॥
 यज्ञार्थं पशवः सृष्टा यज्ञार्थं पशुघातनम् । अतस्त्वां घातयिष्यामि तस्मादप्यज्ञे वधोऽवधः ॥ ५० ॥
 इति संवोधयेत् तस्य शिरः सृष्ट्वाऽस्य तं पशुम् । अन्नमन्त्रं समुच्चार्य ङ्घ्रिन्धिपुग्मं ततो वदेत् ॥ ५१ ॥
 स्वाहेत्युच्चार्य तं खड्गं तस्य स्कन्धे नियोज्य च । स्वात्मानं भैरवं ध्यायन्नित्येकेन महेश्वरि ॥ ५२ ॥
 प्रदारेण समुच्छेद्य बलिमन्त्रमिमं पठेत् । शत्रुपक्षस्य कषिरं पिशितं च दिने दिने ॥ ५३ ॥
 मच्चय स्वगणैः सार्धं सारमेयसमन्वितः । शत्रुनामाचरैर्मन्त्रं विदर्भ्य मनुचित्तमः ॥ ५४ ॥
 सैन्यं शत्रोर्वलित्वेन कल्पयित्वा महेश्वरि । पशुना नह तत्सैन्यं सम्यक् तमै निवेदयेत् ॥ ५५ ॥
 अनेन बलिदानेन सन्तुष्टो भैरवः स्वयम् । शत्रुसैन्यं विभज्याथ स्वगणेष्वभ्यः प्रयञ्जति ॥ ५६ ॥
 क्रुद्धः सन्नाशयेच्छीघ्रं नात्र कार्या विचारणा । ॥

इति ॥ अथ गजाश्वान्दिरक्षाप्रयोगः । तत्र सारमंत्रग्रहे—

गजानां चतुरङ्गानां विशेषाच्छान्तये ततः । तच्छालासु पुरा प्रोक्तं कृणुं कृत्वा यथाविधि ॥ १ ॥
 जुहुयात् पायसाद्यैश्च तिलैस्त्र्यपुतमुक्त्वद् । तदा त्रिपान् मत्स्यभोज्यैस्तोषयेच्च सदाक्षिणैः ॥ २ ॥
 पूर्वोक्तेन प्रकारेण क्लृप्तं स्यापयेत् ततः । तत्र गन्धादिभिः सम्यग् बहुकेशं समर्चयेत् ॥ ३ ॥
 अभिषिञ्चेत्सैस्तैस्त्वान् गजानन्त्राश्च मन्त्रवित् । वर्धन्ते प्रत्यहं चैते गजाश्चापि तुरङ्गमाः ॥ ४ ॥
 तेषां च समरे शक्तिर्महती जायते ततः । गजाश्वानामामयाश्च भवन्ति द्विपतां सदा ॥ ५ ॥

अस्मादस्या महारक्षा नास्ति भूमण्डलेऽपिले । अथ यत्र प्रपद्यामि वटुकस्य सुरार्चिते ॥ ६ ॥
 आलिंग्याष्टदल पत्रं कर्णिकाया समालिखेत् । श्रीरङ्गीर्क्षां इति ततः पत्रेषु सुरसुन्दरि ॥ ७ ॥
 वटुकायेत्यक्षराणि द्विराट्ट्या लिखेत् प्रिये । वहिः षोडशपत्राख्य पत्रं कृत्वा सुशोभनम् ॥ ८ ॥
 तत्पत्रेषु लिखेद् देवि (शिष्टवर्णास्तु षोडश । मन्त्रस्य तद्ग्रहस्थापि पत्रं षोडशपत्रकम् ॥ ९ ॥
 तत्पत्रेषु लिखेद् देवि) स्मरान् षोडश मुत्रते । द्वात्रिंशत्पत्रसयुक्तं पत्रं कृत्वाय तद्ग्रहः ॥ १० ॥
 कादिमान्तोल्लिखेत् तस्य पत्रेषु परमेश्वरि । वेष्टयेच्चतुरस्रेण यन्ममेतद्वरानने ॥ ११ ॥
 जयदं सुखदं वरय दुःखेदारिद्र्यनाशनम् । श्रीपदं दृग्गन्ध्याभिदुष्टग्रहनिवृत्तनम् ॥ १२ ॥

भूतापस्मारकृत्यादिभये रक्षाकरं परम् । अस्मात् परतरा रक्षा नास्ति नास्ति न संशयः ॥ १३ ॥
 इति ॥ अस्यायं—तत्राष्टदलपत्रं कृत्वा नन्दर्णिकाया श्रीरङ्गीर्क्षा इति योज्यन्तुष्यं सत्साध्यं विलिख्य
 तत्पत्रेषु वटुकायवटुकायेत्यष्टौ शब्दान् प्रतिपन्नमन्त्रकरो विलिख्य, तद्ग्रहं षोडशदलपत्रं कृत्वा तद्ग्रहेषु
 वटुकेत्यादि षोडशशर्णनिकैकरो विलिख्य, पुनस्तद्ग्रहं षोडशदलकमलं कृत्वा तद्ग्रहेषु षोडशस्वरान् सवि-
 श्वनालिष्य, तद्ग्रहद्विर्त्रिशदलपत्रं कृत्वा तद्ग्रहेषु कनारादिसकामन्तान् मातृकावर्णान् सायन्शुनालिष्य तद्ग्रह-
 शानुत्थं कुर्यात् । एतद्यन्त्रमुक्तकमलं भवति । अथ साध्यादिलेखनं तु सपटे श्रीरीजान्तं, यथाय कान-
 बीजान्तं, निरुहादिषु त्रिभुवनेषुजान्तं, शान्त्यादौ भुवनेश्वरीरीजान्तं विलिखेदिति मंत्रद्वयम् ॥ कौलशकौ-
 टिप्रभेदे—(अपरोऽथमष्टाक्षरं)

व्योमनीजं समुद्भृत्य वह्निमायामन्वितम् । त्रिन्दुनादसमायुक्तं प्रथमं बीजमुद्भृतम् ॥ १ ॥

गौरीचतुर्धुवदृत्य भीषिणीप्रथमं पुनः । मालिनीपञ्चमं रिद्धिं मोहिनीप्रथमं ततः ॥ २ ॥

मालिनीद्वितीयापैत वायुबीजं ततः परम् । पूर्वबीजेन संयुक्तो नमोन्तोऽष्टाक्षरो भवेत् ॥ ३ ॥

व्योमनीजं एकार, वह्नि रेफ, माया ईकार, त्रिन्दुनादौ अनुस्मरार्धचन्द्रौ, एतेन भुवनेश्वरी-
 बीजमुद्भृतम् । गौरीचतुर्धुवकार । भीषिणीप्रथमं टकार, मालिनीपञ्चमं उकार । पुनः शब्देन तयो-
 योगं सूचित्यनेन द्वे इति । मोहिनीप्रथमं ककार, मालिनीद्वितीयमाकारस्तत्सुक्तेन का इति । वायुबीजं
 यकार । पूर्वबीजेन भुवनेशीबीजं । नम स्वरूपम् ।

आपद्द्वारखो मन्त्र उत्तमः परिकीर्तितः । सर्वसिद्धिकरः साक्षाच्चिदेन परिकीर्तितः ॥ ४ ॥

श्रुयिन्तु वृहदारण्यकश्रुत्वाऽनुष्ठुदाहृतम् । देवता वटुकः शोकः साक्षात् परशिवः प्रिये ॥ ५ ॥

पडङ्गं मन्त्रस्यामि वटुकस्य सुरेश्वरि । द्वाद्वाद्वैदं समुद्भृत्य द्वाद्वाधैव पडङ्गः ॥ ६ ॥

वटुगन्धं समुच्चार्य वामप्रस्पदं वदेत् । हृदयापपदं पश्चात् हृदयं परिकीर्तितम् ॥ ७ ॥

वटुप्रमथनं पश्चाच्चिरेतं च ममान्वितम् । शिखार्यं वटुमंयुक्तं क्वचं वटुकाय च ॥ ८ ॥

नेत्रं वटुकमंयुक्तं वटुगन्धं ततःपरम् । दण्डोऽथ पाण्ये पश्चात्सुमन्त्रं ममुद्धरेत् ॥ ९ ॥

नमः स्वाहा उपत् हु वौषट् फटन्तं नियोजयेत् ।

॥

अथ षडङ्गन्यामप्रकार—ह्रौं वटुकामंत्रर हृदयाय नम । ह्रौं वटुप्रमथन शिरसे स्वाहा । ह्रूं वटु शिखायै वषट् । ह्रूं वटुकाय कवचाय हुं । ह्रौं वटुक नेत्राभ्यां वौषट् । ह्र वटुदण्डपाणये अस्त्राय फट् इति । अत्रापि प्राग्बहुलीदेहवन्दनेषु षड्मूर्तयो न्यस्तव्याः । ध्यानं च पूर्वोक्तमेव ।

अष्टलक्षं जपेन्मन्त्रं दीपितो विजितेन्द्रियः । जुहुयात् तदशांशेन तिलैस्त्रिमधुनयुतैः ॥ १० ॥

एकविंशत्यवगोत्रविधिना देवमर्चयेत् । तत्रोक्तकाम्यकर्माणि मन्त्रेणानेन माथयेत् ॥ ११ ॥

अत्र पूर्वोक्तकामिनात्रो मन्त्र एव प्रपञ्चादिद्वौविंशत्यत्रो वटुयामलोक्तः । तत्र देवोप्रपञ्च इति मायावीजस्य नाम, तत्र षट्ङ्गमन्त्रेषु प्रपञ्चादिभ्यं पूर्वतो विशेषः । अन्यस्मिन् तत्रोक्तमेव ॥ मन्त्रान्तरं तु तथैव—

अनन्तो विन्दुमानाद्यं नकुलीशो भुजङ्गयुक् । त्रिमूर्तिः श्रीमुरीयुक्तः क्रोधी रेफेन्दुमघयुक् ॥ १ ॥

चतुर्थं नृहरेर्वीजं वटुकाय पदं ततः । वटुकाय पुनर्न्यादापदुद्धारणाय च ॥ २ ॥

कुरुद्वयं ममुर्ध्वार्यं वटुकाय पुनर्वदेत् । द्वितीयं बीजमुर्ध्वार्यं वटुकायाप्रिवल्लभा ॥ ३ ॥

ममुद्धृतो महामन्त्रश्चतुस्त्रिंशद्भिरक्षरैः । ॥

अनन्त आ, विन्दुरनुस्वारस्तेन आं । नकुलीशो हकारः, भुजङ्गो रेफ, त्रिमूर्तिरेकार, श्रीमुक्ती विन्दुस्तेन ह्रौं । क्रोधी ककार, इन्दुरनुस्वारः, सद्य ओ, पनैप्लुशर्गोऽनुदधृतम् । नृहरेर्वीजं पूर्वोक्तं त्रौं इति । अन्यानि पदानि स्वरूपाणि । तेषु द्वितीयतृतीयपदयोर्विसन्धि चतुस्त्रिंशद्भिरक्षरैरित्युक्ते । द्वितीयं बीजं भुवनेश्वरीबीजं, अग्निवल्लभा स्वादाकारः । स्पष्टं तु—आहोँक्रौँत्रौँ वटुकाय षटुकाय आपदुद्धारणाय कुरुकुरु वटुकाय ह्रौँवटुकाय न्याहा (वर्णाः ३४) । तथा—

ऋषिर्ब्रह्मा समुद्रियोऽनुष्टुप् छन्द उदाहृतम् । अतिपूर्वं देवतास्य भैरवः परिकीर्तितः ॥ ४ ॥

वेदाष्टमुनिमंलपार्श्वैर्बुवाणविलोचनैः । मन्त्रार्णान् विन्यमेन्मन्त्री जातियुक्तैः षडङ्गकम् ॥ ५ ॥

वेदाः ४ मुनयः ७ चमरा = बाणा ५ विलोचनं २ । जातयः प्रागेवाहताः ।

शिखायां ब्रह्मरन्ध्रे च षड्(मूर्ति)वक्त्रे च नेत्रयोः । कर्णयोर्घ्राणयोर्गण्डयुगे चोष्ठयुगे तथा ॥ ६ ॥

दन्तपंक्तयोश्च चिबुके गले चाहुयुगे तथा । सन्ध्यग्रेषु च हृदये स्तनयोरुदरे तथा ॥ ७ ॥

नासां पृष्ठे स्फुरितोः कर्णोर्गुह्ये पायां च पादयोः । सन्ध्यग्रेषु च मन्त्रार्णान् विन्यसेत् साधकोत्तमः ॥ ८ ॥

शिरो ललाटे भ्रूमध्ये नेत्रनामामुखेषु च । गले हृदि च नासां च गुह्ये चोरुयुगे तथा ॥ ९ ॥

जानुनोः पादयोर्द्वेषु पदानि च मनोर्न्यसेत् । प्रायुक्तविधिना देवि ध्यात्वा देवमनन्यधीः ॥ १० ॥

शैवे पीठे यजेद् देवं प्राग्गोत्रैर्नैव वर्त्मना । ॥

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियोगर्पाट्टन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ब्रह्मणे ऋषये नमः । मुखे अत्यनुष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये श्रीवटुकभैरवदेवतायै नमः । इति विन्यस्य मम सर्वार्मांशसिद्धये यिनियोग इति कृताञ्जलिरन्वा, आहोँक्रौँत्रौँ हृदयाय नम । वटुकाय २ शिरसे० । आपदुद्धारणाय शिखायै० । कुरु २ वटुकाय कवचाय० । ह्रौँवटुकाय नेत्राभ्यां० । स्वाहा अस्त्राय० । इति ऋषडङ्गन्यासां कृत्वा, शिखायां आनमः । ब्रह्मरन्ध्रे ह्रौँ० । शिरसि क्रौँ० । मुखे त्रौँ० । दन्तनेत्रे वं० । वामे हुं० । दक्षकण्ठे कां० । वामे यं० । दक्षनसि वं० । वामे हुं० । दक्षगण्डे कां० । वामे यं० । ऊर्ध्वोष्ठे आं० । अधरोष्ठे

पं० । ऊर्ध्वदन्तपद्मौ तुं० । अधोदन्तपद्मौ ज्ञं० । चिबुकं रं० । गले शं० । दक्षणाक्षौ वं० । वामे कुं० ।
 मध्यप्रये रं० । हृदये कुं० । दक्षस्तेन रं० । वामे वं० । उदरे तुं० । नामौ का० । पृष्ठे यं० । दक्षस्फि-
 चि ह्यं० । धामे यं० । दक्षकट्या तुं० । वामे वा० । गुह्ये यं० । पादौ म्या० । पादयोः हानमः । इति
 विन्यस्य, शिरसि श्रानमः । ललाटे ह्यं० । भ्रूमध्ये क्यं० । नेत्रयोः क्षां० । नामार्यां वटुकाय० । मुखे
 वटुकाय० । गले आपदुद्धारणाय० । हृदि कुरं० । नामौ कुरं० । गुह्ये वटुकाय० । ऊर्ध्वौ ह्यं० । जानुनोः
 वटुकाय० । पादयोः स्वाहा नमः ॥ इत्यक्षरग्यासः ॥ अथ पदग्यासः । शिरसि श्रानमः । ललाटे ह्यं० ।
 भ्रूमध्ये क्यं० । नेत्रयोः क्षां० ॥ नासाया वटुकाय० । मुखे वटुकाय० । कण्ठे आपदुद्धारणाय० । हृदि कुरं० ।
 नामौ कुरं० । गुह्ये वटुकाय० । ऊर्ध्वौ ह्यं० । जानुनो वटुकाय० । पादयोः स्वाहा० । इति विन्यस्य
 श्यानादिकं सर्वं प्राग्बत् कुर्यात् । तथा—

लवमेकं जपेन्मथ हविष्याशी जितेन्द्रियः । जुहुयात् तदशाशेन तिलैस्त्रिल्लाहुसंपुतैः ॥ ११ ॥

तर्पणादि ततः कृत्वा गुरुं सन्नोष्य यत्नतः । सिद्धमन्त्रः प्रकुर्वीत काम्यकर्माणि साधकः ॥ १२ ॥

पूर्वाङ्गानि महादेवि मिध्यन्त्येव न सशयः । ॥

इति ॥ तथा—चण्डेश्वरस्य मथ

मृगु देवि प्रवक्ष्यामि मन्त्रं चण्डेश्वरस्य ते । सर्वाभीष्टकरं देवि सर्वसिद्धिकरं म्रिये ॥ १ ॥

अर्घांशुं तु समुच्चार्य भीनेशं तु जलस्थितम् । अग्निमूर्धानमस्त्रान्तं त्र्यम्बरोऽयं मनुर्मतः ॥ २ ॥

अर्घांशु ऊ० । भीनेशो ध०, जलस्थितं वकारोपरिस्थित, अग्निमूर्धानं रेफशिरस्कं तेन ध्वं इति सिद्धं । अस्त्रं
 पद् । स्पृष्टु—ऊर्ध्वफट् इति । तथा—

अपिच्छिकोऽनुष्टुप् छन्दश्चण्डेश्वरोऽस्य देवता । आद्य धीजं शशिरन्त्यमिष्टार्थं विनियुज्यते ॥ ३ ॥

दीप्तफट् हृदय प्रोक्तं ज्वालाफट् शिर ईरितम् । ज्वालिन्यत्वं शिखा देवि नटास्त्र च तनुच्छदम् ॥ ४ ॥

हनफट् नेत्रमुदितं सर्वज्वालिनि फट् परम् । एभिर्मन्त्रैः पडङ्गानि जातियुक्तानि कल्पयेत् ॥ ५ ॥

चण्डेश्वरं रङ्गवर्णं त्रिनेत्रं रङ्गवाससम् । स्फटिकाचस्रजं शूलं दक्षिणं चाधऊर्ध्वयोः ॥ ६ ॥

करयोर्नामयोश्चापि टङ्कं चैव कमण्डलुम् । दधत चन्द्रशकलविलमञ्जेशरं सरेत् ॥ ७ ॥

इति श्यान्ता यजेत् पीठे शैवे चण्डेश्वर म्रिये । चण्डचण्डाय संप्रोच्य विष्टे तदनन्तरम् ॥ ८ ॥

चण्डेश्वराय इत्युक्त्वा श्रीमहर्षि तवो वदन् । ततश्चण्डः प्रशब्दान्ते चोदयादिति बोधरेत् ॥ ९ ॥

चण्डस्यैषा ममार्याता गायत्री चानया च तम् । आवाह्य पूजयेदेवि प्राग्बत् सर्वोपचारकैः ॥ १० ॥

आयत्तं निन्दुपुतं टेन्त चण्डेश्वरं च हत् । अनेन च समभ्यर्च्य यजेदङ्गानि पूर्ववत् ॥ ११ ॥

दक्षेपु मातरः पूज्या वीर्योलोकेणहेतयः । ॥

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्राग्प्रयोगपीठग्यासान्ते प्राणानाथस्य, शिरसि विक्रमपुत्रे नमः । मुखे अनुष्टुप्-
 छन्दसे नमः । हृदि श्रीचण्डेश्वराय देवतायै नमः । गुह्ये ऊर्ध्वजाय नमः । पादयोः फट्शुक्रये नमः ।
 इति विन्यस्य मम मन्त्रांशुमिष्टये विनियोग इति कृताङ्गानिष्टक्या, दीप्तफट् हृदयाय नमः । ज्वाला
 फट् शिरसे० । ज्वालिनिफट् शिखायै० । नटफट् कवचाय० । हनफट् नेत्राय० । सर्वज्वालिनिफट्

अत्रायफट् । इति षडङ्गमन्त्रानुष्ठादित्तान्तं करयोर्विन्यस्य दृद्यादिपङ्केष्वपि त्रिन्यस्य, ध्यानादिपीठ-
पूजान्ते चमिति योजन मूर्ति परिकल्प्य, चण्डेचण्डाय त्रिभूदे चण्डेश्वराय घामहि तत्रश्रयण्डः प्रचोद-
यात् । इत्यनयावाद्य सत्रोपचारै चंचण्डेश्वराय नमः इति मन्त्रेण सपुन्य पूर्ववद्वानि सपुन्य, अष्टद-
लेषु ग्राह्यादिमातृर्वाध्यालोकेशांस्तदस्त्राणि च पूजयेदिति । तथा—

लक्षत्रयं जपेन्मन्त्रं जुहुयात् तदशांशतः । सतिलैस्तण्डुलैर्वापि त्रिमध्वनैर्यथाविधि ॥ १२ ॥
राजशृङ्गसमिद्धिर्वा तर्पणादि ततश्चेत् । प्राग्बत् मिद्रे मनौ मन्त्री प्रयोगानावरोञ्चि ॥ १३ ॥
शालिपिष्टमयीं कृत्वा पुत्तलीं प्रायसंपुताम् । देवि कांष्ठेषिते वह्नौ सम्यक् त्रिमधुराप्सुतम् ॥ १४ ॥
दक्षिणाद्गुष्ठमारभ्य पुंसि च्छिन्ना पृथक् शतम् । जुहुयाद् वामपादादि योषितश्चापि सहनेत् ॥ १५ ॥
एवं होमो द्विजातीनां वश्यकृन्नात्र संशयः । यो मत्स्योऽनुदिनं पुष्पैर्हुनेदद्योत्तरं शतम् ॥ १६ ॥
स यादृग्भिर्दिनैः कैथित् तदर्थं वसनं लभेत् । प्रत्यहं मनुनानेन देवि यस्तर्पयेच्चिवम् ॥ १७ ॥
चतुर्मासं तस्य लक्ष्मीर्भवत्येव न संशयः । साध्यशृङ्गलला लोणैः सम्यक् पिष्टैश्च कारयेत् ॥ १८ ॥
तां तु संस्थापितप्राणां प्रतिमां संस्पृशजपेत् । पूजितां च हुनेद्रात्रौ वशमानयते ध्रुवम् ॥ १९ ॥
नरो नारी सदा वरया भवेदेव न संशयः । ' ' ॥

इति ॥ अथ स्तोत्रम्—

वपुष्प्रादुर्भावादनुमितमिदं जन्मनि पुरा पुरारे न कापि क्षणमपि भवन्तं प्रणतवान् ।
नमन् मुक्तः संमत्यहमतनुरग्रेऽप्यनतिमान् इतीश तन्तव्यं तदिदमपराधद्वयमपि ॥ १ ॥

श्रीशम्भो भगवन् त्रिनेत्र जगतां बन्धोऽन्धकध्वंसन

प्रालेयांशुकलावतं मदनद्वेषिन् शृदानीपते ।

व्योमव्यापिवपुर्भ्रेश यमिनामार्धं त्रिलोकीतनो

भाम्बद्धिग्रह दुर्ग्रहातिशमन तं पाहि नः सर्वदा ॥ २ ॥

रे मूढास्तमपास्य देवमखिलस्वलोकिकिचूडामणि-

श्रेणीपल्लविताद्भिर्पीठमपरः क्रः स्यादुपास्यः प्रभुः ।

तुष्टो यः प्रणतामरप्रणयिनीमिष्टां ददाति श्रियं

यश्चोन्मत्तपलाशकाशकुसुमैरभ्यर्चितस्तुष्यति ॥ ३ ॥

रे मूढाः किमयं वृथैव तपमा कायः परिक्रियते

यज्ञैर्वा बहूदक्षिणैः किमपरे रिक्ताः क्रियन्ते गृहाः ।

भक्तिश्रेदचरोधिनी भगवति त्र्यम्बे नदानीमसा-

नुक्तिटाम्बुरुहातपत्रसुभगा लक्ष्मीः पुरो धावति ॥ ४ ॥

१ इति पुष्पान्जलिं दत्त्वा पुष्पान्तानुपचयं अह्नादि सपुन्यं च पाठः । २ 'कष्टैरोचितेऽशी' च पाठः । ३ 'शामिताधी' च पाठः ।

किं चिन्तामणिचिन्तनैः किमपरैः कल्पद्रुमान्नेपणैः

किं वा वाञ्छितदानमात्रफलया धेन्वा रहो ध्यातया ।

अक्षीरैर्निधिभिश्च तैः किमयत्र कल्पान्तरस्यापिभि-

र्वाञ्छ्यातीतफलप्रदे भगवति ज्यत्ते कुरुष्वानतिम् ॥ ५ ॥

अथ ता मरुदेव यः प्रथमति चोखीभृतस्ते नम-

न्त्याजन्म स्फुरदद्विपीठविलुठर्कीटीरकोटिञ्चटाः ।

मस्त्यामर्चेति सोऽर्च्यते मुकृतिभिर्भयः स्तौति स स्तूपते

यस्मा ध्यायति त स्मरार्तिविधुता ध्यायन्ति वामभुजः ॥ ६ ॥

तदृपैरुनिरूपणप्रणयिता शम्भो दृशोस्त्वद्दृष-

श्रामाकर्षणनरागिता श्रवणयोस्त्वत्तंस्मृतिश्चेत्तसि ।

सन्पादार्चनचातुरी करयुगे सत्कीर्तन वाचि मे

कुप्रापि तदुपासनव्यसनिता मा नाथ मे शान्पताम् ॥ ७ ॥

प्रज्ञान्मेपपटो प्रपञ्चय त्रयो वाद्द ! तमप्यद्भुतं

चार्थाक ! स्वविकल्पजातजटिलाः स्वैरं गिरः स्फारय ।

रे भीमासक ! जैन ! सांख्य ! भवता यत् समतं द्रुत तत्

स्वातन्त्र्यान्मम रोचते नहि नहि व्यसादृतेज्यः प्रभुः ॥ ८ ॥

भग्यैः कन्दलित सुरैः कुसुमितं दत्तं फलं वाञ्छितैः

कष्टैरस्त्वमित शुचा विचलित नष्टं तदैवारिभिः ।

मपद्माग्नि निसर्गहोऽपि विपदाशुन्माधिनि श्रेयसा-

मावामे निहितं यदैव गिरिजाफान्प्रणामे मनः ॥ ९ ॥

दृःशानि स्रपयत्यधानि दलयत्युन्मूलयत्यापदो

हन्त्याधीन् विरुणद्धि सागुनिखिलव्यापाररोषा रुजः ।

मश्राति प्रतिपन्थिनः शमयानि क्षुद्रानमावञ्जमा

किं त्वद्यन्न करोति चन्द्रकलिकाचूड तदद्भिस्मृतिः ॥ १० ॥

भक्त्या योऽङ्कुरितः प्रविच्छक्षमथो

फलत्यविरत वाञ्छातिरिक्तं फलैः

(?) ॥ ११ ॥

हंहो मानस किं न यस्यः सुमते किञ्चिद्रहस्यं त्रयी-
 म्यस्तत्यन्तमृदुः प्रकीर्णविभवः श्रीशैलजावल्लभः ।
 तं गता विपिने प्रतार्य कुसुमैरर्कस्य दर्भस्य वा
 गृहीमः सुरमौलिलालितपदां त्रैलोक्यराज्यश्रियम् ॥ १२ ॥
 नन्दिन् शृङ्गिरिटे गणाधिप महाकालाग्निरुद्र प्रभो
 यूयं सन्निहिताः सदैव रदतो धर्म्यं वचः श्रूयताम् ।
 यद्यस्माकमनन्पपूकृतकृतां देवो जगन्नापको
 नो ध्यायत्सु कृपां करोति तद्दहो किं नः प्रभुः स्मर्यते ॥ १३ ॥
 आपुर्नश्यति पश्यता प्रतिदिनं याति चर्यं यौवनं
 प्रत्यापान्ति गताः पुनर्न दिवसाः कालो जगद्रचकः ।
 लक्ष्मीस्त्वोपतरङ्गभङ्गिचपला विद्युच्चलं जीवितं
 तस्मान्मां शरणागतं शरण्यद् तं रच रचापुना ॥ १४ ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायाचार्यवर्य—भगवत्पूज्यपादश्रीगोविन्दाचार्यशिष्य—श्रीभगवच्छंकराचार्य-
 शिष्यश्रीविष्णुशर्माचार्यशिष्य—श्रीप्रगल्भाचार्यशिष्य—श्रीविद्यारण्यपतिविरचिते
 श्रीविद्यारण्यार्ये तन्त्रे त्रिंश भ्यास ॥ ३० ॥

अथ

एकत्रिंशः श्वासः ।

शारदातिलके— (२३ । १)

अथ त्रैयम्बकं मन्त्रमभिधास्याम्यनुष्टुभम् । यं भजन्तं नरं कालः स्वयमोचितुमन्त्रमः ॥ १ ॥

इति । शारदप्रदे—

भुजङ्गेशसमारूढा पूतना वसुधेन्दुपुत्र । यकं यजामहे प्रोच्य सुगन्धिं पुष्टिवर्धनम् ॥ १ ॥

उर्वारिकमिवेत्युक्त्वा बन्धनान्मृ-पदं धदेत् । त्सोर्ध्वर्षीय-पदं मृपान्माभृतादित्युदीरयेत् ॥ २ ॥

त्रैयम्बकमनुः प्रोक्तो भजतां मृत्युनाशनः । ॥

भुजङ्गेशो रेफस्तदारूढा पूतना तकार , वसुधा यकार , इन्दुरनुस्वार , पदै उवं इति । अन्यानि पदानि स्वरूपाणि ॥ मन्त्रनिरुक्तिमाह पाणिपट्ट —

अथातः संप्रवक्ष्यामि मन्त्रस्यार्थं समासतः । तिस्रो देव्यो दि(य)तश्चैव संजाता लोकमातरः ॥ १ ॥

धौरापः धृथिर्वा चेति तस्मात् व्यम्बकं वक्ष्यते । यच्चाम्बकानि चक्षुषि त्रीण्यस्य स त्रियम्बकः ॥ २ ॥

त्रिलोचनं त्रिलोकेशं तं वयं पूजयामहे । यो लोके दृश्यते गन्धः शोभनः सर्वयस्तुषु ॥ ३ ॥

स सर्वोऽस्त्यैव देवस्य सुगन्धिः कथ्यते ततः । अथवा शोभनैर्गन्धैः पुष्पैश्चापि मनोहरैः ॥ ४ ॥

धूपदीपादिभिश्चैव पूजनीयो महेश्वरः । सर्वेषामेव देवानां गन्धर्वोरगरक्षमाप् ॥ ५ ॥

उपामकानां सर्वेषां शुद्धिहेतुरुमापतिः । उर्वारिकं यथा पृथु स्वयं मुच्येत बन्धनात् ॥ ६ ॥

अहमेव प्रसादेन देवदेवस्य शूलिनः । अनापामेन मुच्येय मृत्योर्लोकमयङ्करात् ॥ ७ ॥

ततः प्राप्यामृतं देवं तमेव परमेश्वरि । ना भूवं तद्विद्युकोऽहमिति मन्त्रार्थपूजना ॥ ८ ॥

एवं विदित्वा मन्त्रार्थमूर्ध्नि हृन्दोऽस्त्य देवतम् । जपहोमादि कर्तव्यं साक्षान्मृत्युञ्जयार्थिना ॥ ९ ॥

पसादनेन मन्त्रेण मृत्युं जयति मानवः । मृत्युञ्जयस्ततः प्रोक्तो मुनिभिस्तत्त्वदर्शिभिः ॥ १० ॥

अनेनैव तु मन्त्रेण पूर्वं ब्रह्मर्षयोऽमलाः । मृत्युं विमित्य सप्राप्ता ऐश्वर्यमाप्तिमादिकम् ॥ ११ ॥

इति । शारदातिलके— (२३ । २)

वसिष्ठोऽस्त्य ऋषिः शोक्तश्चन्दोऽनुष्टुप्दाहृतम् । देवतास्य समुद्दिष्टस्यम्बकः पार्वतीपतिः ॥ १ ॥

वसिष्ठ —

अप्रये हृदयापेति नमान्तो हृदये स्थितः । त्र्यम्बकाम च शिरसे स्वाहान्तं शिरसे न्यसेत् ॥ १ ॥

त्रिनेत्राय शिखायेति वषट्कन्तं शिखां स्मरेत् । (वमिष्ठाय कवचाय हुमन्तं कवचं स्मरेत्) ॥ २ ॥

नेत्रत्रयेऽग्निवीर्याय वौषट्कन्तमुदाहृतम् । रुद्रैवतडेऽस्त्राय फडन्तास्त्रमुदाहृतम् ॥ ३ ॥

प्रागायासु चतुर्दिक्षु दिगस्रं कारयेत् क्रमात् । दुर्गा विनायकं चैव नन्दीशं क्षेत्रपालकम् ॥४॥

एते दिग्बन्धमन्त्राः स्युर्मन्त्रतो ये उदाहृताः । अथर्वतस्य मन्त्रस्य वर्णतोऽङ्गानि कल्पयेत् ॥ ५ ॥

इति । शारदातिलके— (२३ । ३)

विमर्कमश्रवणैः स्यात् पडङ्गानां प्रकल्पना । हृदयं त्रिभिरारुपातं चतुर्भिः शिर ईरितम् ॥ १ ॥

शिखाष्टभिः समुदिष्टा नवभिः कवचं मतम् । पञ्चभिर्नेत्रमाख्यातमस्रं त्रिभिरुदाहृतम् ॥ २ ॥

पूर्वपश्चिमयाम्येन्दुवक्त्रेषु तदनन्तरम् । उरोगलासेषु पुनर्नाभिहृत्पृष्ठकृत्षु ॥ ३ ॥

लिङ्गपायूरुमूलान्तर्जानुयुग्मेषु तत्परम् । तद्दृत्तयुग्मे स्तनयोः पार्श्वयोः पादयोः पुनः ॥ ४ ॥

पापयोर्नासिकयोः शीर्षे मन्त्रवर्णान् न्यसेत् क्रमात् । पदान्येकादश न्यसेच्चिरोभ्रूयुगलाक्षिपु ॥५॥

वक्त्रे गण्डयुगे भ्रूयो हृदये जठरे पुनः । गुह्योरुजानुपादेषु न्यासमेवं समाचरेत् ॥ ६ ॥

हस्ताभ्यां कलशद्वयामृतरमैरास्त्रावयन्तं शिरो

द्वाभ्यां तौ दघतं मृगाक्षवलये द्वाभ्यां बहन्तं परम् ।

अङ्गन्यस्तकरद्वयामृतघटं कैलाससम्भं (कान्तं) शिवं

सञ्जाम्भोजगतं नवेन्दुमुकुटं देवं त्रिनेत्रं भजे ॥ ७ ॥

देवं पूर्वोदिते' पीठे पूजयेद् वृषभध्वजम् । मूर्तिं मूलेन संकल्प्य वक्ष्यमाणेन वर्त्मना ॥ ८ ॥

पूर्वमङ्गानि मंपूज्य पश्चान्मूर्तीः प्रपूजयेत् । अर्केन्दुवसुघातोपवह्नीरविद्यदात्मनः ॥ ९ ॥

द्वितीयावरणे पूज्या मूर्तयोऽष्टाविमाः क्रमात् । रमा राका प्रभा ज्योत्स्ना पूर्णोर्षा पूरणी सुधा ॥१०॥

अष्टाविमाः क्रमात् पूज्यास्तृतीयावरणे ततः । विश्वा विद्या सिता प्रह्ला सारा सन्ध्या शिवा निशा ॥

चतुर्थावरणे पूज्याः शक्रयोऽष्टौ क्रमादिमाः । आर्या प्रज्ञा प्रभा मेधा शान्तिः कान्तिर्धृतिर्मतिः ॥

पञ्चमावरणे पूज्याः क्रमादेतास्ततः परम् । धरोमा पाविनी पद्मा शान्ताऽमोघाऽज्जयाऽमला ॥ १३॥

षष्ठावरणगाः पूज्या लोकपालास्ततः परम् । नप्तमावरणे पूज्यास्तदस्त्रैरष्टमावृत्तिः ॥ १४ ॥

इति ॥ अर्कमूर्तिरोपान, इन्दुमूर्तिर्महादेव, वसुधामूर्तिर्मव, तोयमूर्तिः शर्वः, बहिर्मूर्तिः रुद्रः, ईर्तमूर्तिः प्र,

विष्णुमूर्तिर्ममि, यजमानमूर्तिः पशुपति । अत्र प्रमाणं तु जगत्प्रसिद्ध. पौराणिक. पार्थिव(लिङ्ग)पूजाक्रमः ।

अत्र केचिच्छर्वं चित्तिमूर्तिं भवो जलमूर्तिरित्याह- तत्र, यथा चित्तितोयादीनां भूतानां क्रमस्तथा भवा-

दिमूर्तिर्न्यासप्रकरणे " भव च करभद्रां च शर्वं च खगलामपि " । इत्यादिक्रम एवास्ति, अत एव तदसङ्ग-

तमिति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्रातरुत्थानादियोगपीठन्यासान्ने मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि

वाशिष्ठाय ऋषये नमः । मुखे अनुष्टुप्छन्दसे नमः । हृदये श्रीमृत्पुत्रयुद्धाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य

सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृताञ्जलिरेत्या, उँ अग्रये हृदयाय नमः । इत्यम्बकाय शिरसे स्वाहा ।

मिनेत्राय शिखायै यषट् । वसिष्ठाय कवचाय हुं । अग्निर्वायांय नेत्रत्रयाय धौषट् । रट्टर्दघताय अस्त्राय फट् । इति मन्त्रै करपङ्कन्यास कृत्वा , हुं दुर्गायै नम । गं गणपतये नम । न नन्दीशाय नमः । सं क्षेत्रपालाय नम , इति पूर्वादिचतुर्दिषु दिग्मन्धनक्रमेण न्यमेत् ॥ अथवा त्र्यम्बकं हृदयाय । यजामहे शिरसे । सुगन्धिं पुष्टिवर्धनं शिखायै । उर्वारकमिव बन्धनात् कवचाय । मृत्योर्मुक्त्याय (नेत्राभ्या) । भामृतात् अन्त्राय । इति मन्त्रै करपङ्कन्यास कृत्वा , मुष्टे पूर्वमन्त्रस्थाने त्र्य नम । चूडाघ पाथि- भवमन्त्रस्थाने यं० । दक्षिणकर्णै दक्षिणवन्त्रस्थाने कं० । वामकर्णं उत्तरवन्त्रस्थाने यं० । उरसि जां० । गले मं० । मुखे हं० । नाभौ सु० । हृदि गं० । पुष्टे मिथ । कुक्षौ पुं० । लिङ्गे ष्टि० । पायां वं० । दक्षो- र्मुले धं० । वामोरमुले न० । इक्षोरौ उ० । वामोरी बां० । दक्षजानुनि यं० । वामजानुनि फं० । दक्षजा- नुवृत्ते मि० । वामजानुवृत्ते यं० । दक्षस्तने यं० । वामस्तने ग्यं० । दक्षपाथ्ये नात्० । वामपाथ्ये मूं० । दक्षपादे त्थो० । वामपादे मुं० । दक्षपास्थितले क्षो० । वामे यं० । दक्षनसि मा० । वामे मूं० । शिरसि तात्० ॥ इति धर्मानं विन्यस्य , शिरसि त्र्यम्बक नम । धूम्रये यजामहे० । नेत्रयोः सुगन्धिं० । मुखे पुष्टिवर्धनम्० । गण्डद्वये उर्वांरुकं० । हृदि इव० । जटरे बन्धनात्० । गुह्ये भृत्यो । ऊरुद्वये मुक्ताय० । जानुनोः मा० । पादयोः भामृतात् नम । इति एकादशपदानि निन्यस्य , ध्यानाघातमपूजान्ते प्रागुरुं शैवं पीठ सपूज्य , तत्र देवताभावाद्य स्यापनादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्दङ्कानि संपूज्याष्टदलेषु देवाप्रदलमारभ्य प्रादक्षिण्येन—ईशानाय सूर्यमूर्तये नम । महादेवाय सोममूर्तये० । भवाय क्षितिमूर्तये० । शर्वाय जलम- र्तये० । रद्राय अग्निमूर्तये० । उग्राय वायुमूर्तये० । भीमाय आकाशमूर्तये० । पशुपतये यजमानमूर्तये० । इति संपूज्य , दत्तात्रेयु—रमायै नम । राकायै० । प्रभायै० । ज्योत्स्नायै० । पूर्णायै० । उपायै० । पूरण्यै० । सुधायै० । इति संपूज्य , द्वितीयाष्टदलमूलेषु स्वामादारभ्य—विश्वायै नम । विद्यायै० । नितायै० । प्रह्लादयै० । सारायै० । सन्ध्यायै० । शिवायै० । निशायै० । इति सपूज्य , तद्वलेषु—आर्यायै नमः । प्रहायै० । प्रभायै० । मेघायै० । शान्त्यै० । कास्त्यै० । धृत्यै० । मत्त्यै० । इति संपूज्य , तद्वलात्रेयु—धरायै नम । उमायै० । पावित्र्यै० । परायै० । शान्तायै० । अमोघायै० । अजयायै० । अमलायै० । इति सपूज्य , प्राग्दक्ष चतुरस्रवीथीद्वये लोक- पालास्तद्व्याधि च सपूज्य , पूषदापादि सर्वे प्राग्बत् कृत्वा समापयेदिति ॥ तथा—

जपेन्मन्त्रमिदं लक्ष्मेश ध्यायञ्जितेन्द्रियः । जुहुयाद् दशभिर्द्रव्यैरयुतं घृतसप्तलतैः ॥ १ ॥

निन्व पलाश सारिं वटं च तिलसर्पपौ । दौर्गंधं दुग्धं दधिः पुनर्दूर्वा तानि विदुर्बुधाः ॥ २ ॥
दौर्गंधं पायसं । सहस्रमेकैकद्रव्येण ।

तर्पयित्वाभिषिच्यथ ब्राह्मणास्तोपयेद् गुरम् । एवं कृते प्रयोगार्हो जायतेऽयं महामनुः ॥ ३ ॥
इति ॥ वसिष्ठ —

ब्राह्मणाः चप्रिया वैश्यास्तयो बर्णा द्विजातयः । आत्मार्थं जपहोमादि कुर्युर्नित्यमतन्द्रिताः ॥ १ ॥

पारार्थमपि कुर्वीत ब्राह्मणो मन्त्रत्रित्तमः । दातव्या दक्षिणा तत्र यथा तुष्येद् द्विजोत्तमः ॥ २ ॥

आत्मार्थं वा पारार्थं वा न कुर्यादितरो जनः । यति कुर्याज्जपादीनि लोभादज्ञानतोऽपि वा ॥ ३ ॥

त्रयीमारण्य मन्त्रेण स्वयमेव विनश्यति । आमपात्रे यथान्यस्त पयो दधि घृतं मधु ॥ ४ ॥

तस्य पात्रस्य दूर्वाभ्यान् मह पात्रेण नश्यति । पूर्वं मन्त्रं त्रयीसारं यदन्यो धारयेन्नरः ॥ ५ ॥

क्षिप्रं विनाशमायाति स मन्त्रो निष्फलो भवेत् । तस्मादाचार्यतो लक्ष्म्या चीर्णदेवव्रतो द्विजः ॥ ६ ॥
 मृतमञ्जीविनीं विद्यां गोपयेत् तां प्रयव्रतः । अनया विद्यया विप्र मर्वकार्याणि साधयेत् ॥ ७ ॥
 आपुरारोग्यमैश्वर्यमपमृत्युं जयेत् मः । ॥

इति ॥ अथापरन्यासस्तत्र यामिष्टकल्पे—

अथ न्यामविधिं वक्ष्ये मन्त्रस्यास्य महाशुने । सर्वदोषप्रशमनं सर्वकन्याणकारकम् ॥ १ ॥
 तेनैव मुच्यते सद्यो मृत्योः कालकृतादपि । अक्षराणि त्रयस्त्रिंशदसिन् मन्त्रे महाशुने ॥ २ ॥
 तानि देवा त्रयस्त्रिंशदिति शास्त्रेषु निश्चयः । आदावष्टौ चक्षुः विद्याद्रुद्रानेकादशोत्तरान् ॥ ३ ॥
 ततः स्युर्द्वादशादित्याः प्रजापतिरनन्तरम् । वपट्कारोऽमितः प्रोक्तः सर्वानन्दमयं शिवः ॥ ४ ॥
 ध्रुवोऽश्वरश्च सोमश्च आपथैवानिलोऽनलः । प्रत्युपश्च प्रमासश्च वसवोऽष्टौ प्रकीर्तिताः ॥ ५ ॥
 वीरभद्रश्च शम्भुश्च गिरिशश्चाज एकपात् । अहिबुध्न्यः पिनाकी च भुवनाधीश्वरत्पथा ॥ ६ ॥
 कपाली दिक्पतिः स्याणुर्भगो रुद्राः प्रकीर्तिताः । घातार्यमा च मित्रश्च वरुणोऽंशुर्भगत्पथा ॥ ७ ॥
 विवस्वानिन्द्रपूषाऽप्यौ पर्जन्यस्तदनन्तरः । तेषां विष्णुरिति प्रोक्ता आदित्या द्वादश क्रमात् ॥ ८ ॥
 एवमेतानि रूपाणि देवानां कल्पितानि वै । अक्षराणि न्यसेन्मन्त्री सर्वाङ्गेषु समाहितः ॥ ९ ॥
 मूर्धादिपञ्चवक्त्रेषु प्रथमं पञ्चकं न्यसेत् । दक्षिणस्य करे च स्यात् पञ्चस्थानेषु पञ्चकम् ॥ १० ॥
 तत्रस्यदेवता ध्यात्वा न्यसेत् पञ्चान्तराप्यतः । ततः पराणि पञ्चैव वामहस्ते न्यसेत् क्रमात् ॥ ११ ॥
 ततस्तु दक्षिणे पादे सन्विस्थानेषु पञ्चसु । पराणि पञ्च विन्यस्य वामपादे तथा न्यसेत् ॥ १२ ॥
 ततश्च दक्षिणे पार्श्वे वामपार्श्वे न्यसेत् क्रमात् । शृष्टे नामौ च गुह्ये च मुञ्चिषत्रितयं न्यसेत् ॥ १३ ॥
 भ्रुवोर्मध्ये परगले हृदये मामृतात् न्यसेत् । एवं विन्यस्य सर्वाङ्गे ततोऽन्ते प्रणवं न्यसेत् ॥ १४ ॥
 यस्याङ्गेषु न्यसेदेवं मन्त्री मन्त्रं समाहितः । तस्य मृत्युभयं नास्ति नच व्याधिकृतं भयम् ॥ १५ ॥
 एवमेतेन रौद्रेण कवचेनाभिरक्षितम् । वेतालाश्च पिशाचाश्च गन्धर्वैरिगराक्षसाः ॥ १६ ॥
 पराभिचारकृत्वाश्च ये चान्ये च ग्रहादयः । एनं द्रष्टुं न शक्नास्ते सात्वान्मन्त्रशरीरिणम् ॥ १७ ॥
 एतद्रहस्यं परमं साक्षाद्देवान्मया श्रुतम् । य एनं धारयत्येव स निःशत्रुर्न चान्यथा ॥ १८ ॥

इति ॥ अथैतन्मन्त्रप्रयोगः—तत्र शिरसि त्रिं ध्रुवाय नमः । मुखे यं ध्रुवाय० । दक्षिणकर्णे वं सोमाय० ।
 वामे कं आपाय० । चूडाघः यं अनिलाय० । दक्षबाहुमूले जां अनलाय० । तन्मध्ये वं प्रत्युपाय० ।
 मणिवन्धे हं प्रमासाय० । तद्दक्षलिमूले सुं चौरमदाय० । तदग्रे गं शम्भवे० । वामबाहुमूले ग्धि गिरि-
 शाय० । तन्मध्ये पुं अजैकपदे० । मणिवन्धे ष्टि अहिबुध्न्याय० । तद्दक्षलिमूले वं पिनाकिने० । तदग्रे धं
 भुवनाधीश्वराय० । दक्षोरुमूले नं कपालिने० । तज्जानुनि उ दिशापतये० । तद्गुरुके यौ स्थाणवे० ।
 तद्दक्षलिमूले वं भर्गाय० । तदग्रे कं धात्रे० । वामोरुमूले मि अर्थमणे० । तज्जानुनि वं मित्राय० । तद्-
 गुरुके वं वरुणाय० । तद्दक्षलिमूले न्यं अंशवे० । तदग्रे नात् भगाय० । दक्षपार्श्वे मूं विवस्वते० । वाम-
 पार्श्वे त्यौ इन्द्राय० । शृष्टे सुं पूष्णे० । नामौ चो पर्जन्याय० । गुह्ये वं त्वष्ट्रे० । भ्रुवोर्मध्ये मां विष्णवे० ।

परगले मृ प्रनापतये० । हृदये तात् अमितवपद्काराय नम । ग्रन्थान्तरं—

अथ त्रैयम्बकं मन्त्रमभिधास्याम्पुत्रुभम् । यं भजन्तं नरं कालः स्वयमीचितुमवमः ॥ १ ॥
वमिष्टोऽस्य मुनिः मोक्षश्लन्दोऽनुष्टुबुदाहृतम् । देवतास्य समुद्दिष्टस्वयम्बकः पार्श्वतीपतिः ॥ २ ॥
विभक्तैर्मन्त्रवर्णैः स्यात् षडङ्गाना प्ररूपना । चतुर्भिर्हृदय प्रोक्तं शिरस्तावन्तिरीरितम् ॥ ३ ॥
शिरसाष्टभिः समुद्दिष्टा नवभिः कञ्च मतम् । पञ्चभिर्नैत्रमाख्यातमखं त्रिभिर्गदाहृतम् ॥ ४ ॥
पूर्वपश्चिमयाम्योदग्बक्त्रेण तदनन्तरम् । उरोगलासेषु पुनर्नाभिहृत्पृष्ठकुक्षिषु ॥ ५ ॥
सिङ्गपायूरुमूलान्तर्जानुयुग्मेषु तत्परम् । तद्दृत्तयुग्मे स्तनयोः पार्श्वयोः पादयोः पुनः ॥ ६ ॥
पाएयोर्नासिकयोः शीर्षे मन्त्रवर्णान् न्यसेत् क्रमात् । पदान्येकादश न्यसेन्निरोधूयुगलाक्षिषु ॥७॥
वक्त्रे गण्डयुगे भूयो हृदये जठरे पुनः । गुह्योरुजानुपादेषु न्याममेवं समाचरेत् ॥ = ॥

शक्ति । तथा—पूर्वाङ्गमक्रोद्धार ।

आदां प्रासादधीज तदनु मृतिहरं तारक न्याहृतीथ

शोभायं त्रयम्बक यो जपति मृतिहरं भूय एवं तथाद्यम् ।

कृता न्यामं षडङ्ग स्ववदनत ऋचं भण्डलान्तः प्रविष्टं

ध्याता योगीशरुद्र म जयति भरखं शुक्रबिद्याप्रसादात् ॥ ६ ॥

एषा पद्मप्रणवी बिद्या महाभृत्युविनाशिनी । चतुर्दशस्वरोपेतो हकारो हिन्दुसंयुतः ॥ १० ॥
शिवप्रसादजनकं प्रासादमिति कथ्यते । धीज मृत्युञ्जय प्रोक्त देवप्रणवसंज्ञकम् ॥ ११ ॥
नकुलीशोऽप्रिसारुढो वामनेत्रार्धचन्द्रवान् । मायावीजं च शक्तिः स्याद् देवीप्रणवसंज्ञिका ॥१२॥
पृष्ठस्वरेण संपुञ्जो जकारो हिन्दुसंयुतः । धीज मृत्युहरं नाम द्वितीयं सप्रकीर्तितम् ॥ १३ ॥
मनिमर्ग सकारेण मृत्युञ्जयमथाशुभे । ध्रुवन्तारस्तर्धोकारो मूल ज्योतिः स्वयस्थितः ॥ १४ ॥
वेदादि तारको युक्तो शाखादिप्रणवान्नितः (१) । महाभृत्युञ्जयं प्रोक्तं प्रासादं मृत्युनाशनम् ॥१५॥
तारक न्याहृतिश्चैव व्यन्तान्येतान्यनुक्रमात् । त्रिलोमव्याहृतिश्चैव संपुष्ट प्रणवद्वयम् ॥ १६ ॥
ततो व्याहृतपस्तिस्त्रो मन्त्रः पद्मप्रणवान्नितः । " " " " " " " " ॥

वेदादिभूरादिपदत्रय च जपेन्मनुं मृत्युहरं त्रियम्बकम् ।

जपेत् फलार्थी विधिवत् प्रयुक्तं प्रासादमृत्युञ्जयसंपुटेन ॥ १७ ॥

अगस्त्य उवाच ।

देवदेने महान्त्रे भङ्गानुग्रहकारक । मृत्युञ्जयविधिं ब्रूहि जपपूजादिमंयुतम् ॥ १ ॥

पीठपुञ्जादि यन्त्रं च होमं च कृपया वद । ब्रह्मोवाच ।

शृणु वत्म ममामेन मृत्युञ्जयनिधानकम् । यज्ज्वाला मुच्यते मर्त्यो भृत्युष्पाधिमहद्भ्यात् ॥ २ ॥

ग्रहपीडामु मर्मानु महोग्रे चापि भण्डले । त्रियोगे बान्धवनां च जनमारे उपस्थिते ॥ ३ ॥

राष्ट्रभङ्गे जनच्छेदे महामृत्युविनाशने । अभिचारे समुत्पन्ने मनोधर्मतिरिप्ये ॥ ४ ॥
 मृत्युञ्जयस्य देवस्य विधानं क्रियते बुधैः । यदा कदाचित् समये चन्द्रतारानले शुभे ॥ ५ ॥
 शुभवारे शुभतियौ शुभनक्षत्रमंयुते । शुभलक्ष्णे शुभे योगे शुभग्रहसमन्विते ॥ ६ ॥
 मृत्युञ्जयस्य देवस्य विधानारम्भ इष्यते । मण्डिते शङ्करद्वारे चित्रिते मण्डपान्विते ॥ ७ ॥
 दीपस्थानं तु संशोध्य रत्नकम्बलसंयुतम् । आद्यस्थानं वेदशास्त्रज्ञानाह्वय गतमत्सरान् ॥ ८ ॥
 स्वस्तिवाचनपूर्वं तु माघने परमं भवेत् । प्रारब्धस्य च कार्यस्य सदृशो जप उत्तमः ॥ ९ ॥
 ऊनाधिकं च कार्याच्च जपेत्तद्विफलं स्मृतम् । राष्ट्रभङ्गे जनङ्गेशे महारोगनिपीडिते ॥ १० ॥
 कोटिमंथ्याजपः प्रोक्तो मुनिमिस्त्वत्तदार्शिभिः । सामान्यगदपीडायां दुःस्वप्नस्य च दर्शने ॥ ११ ॥
 मृत्युञ्जयस्य मन्त्रस्य जपेत्प्रथमतः शुभम् । अपमृत्युविनाशाय जपेद्युतसंमितम् ॥ १२ ॥
 दुर्वाणीश्रवणे चैव सुहृदामृतते जुते । यात्राकामे रुजां नाशे सहस्रं वा समापयेत् ॥ १३ ॥
 आदावभ्यर्च्य देवेशं शङ्करं लोकशङ्करम् । गर्मागारं जलैर्गाङ्गैः चालयेद्यन्दनान्वितैः ॥ १४ ॥
 दशाङ्गैर्धूपयेद् धूपैः क्षपयेच्छङ्करं ततः । पञ्चामृतेन मन्त्रेण सपुष्पैः साधतैः सह ॥ १५ ॥
 पयो दधि घृतं गव्यं शर्करा च शुभं मधु । गायत्र्या शर्कराशुद्धजलस्नानं ततः परम् ॥ १६ ॥
 तैलाभ्यङ्गः शुभः शम्भोः सर्वकार्येषु चोत्तमः । यथाविधि विधातव्यः सर्वकेशनिवारकः ॥ १७ ॥
 चन्दनेन सुगन्धेन कुर्याद् देवस्य लेपनम् । स्यादरे पाणिना कार्यां जङ्गमे सकनिष्ठकम् ॥ १८ ॥
 ततः पुष्पैर्विधातव्या पूजा देवस्य शूलिनः । कन्पोद्भवैर्यथोदितैर्यथा स्यात् सुमनोहरम् ॥ १९ ॥
 दशाङ्गैर्धूपयेत् पश्चाद् दीपैर्नाराजयेत् ततः । दीपिकाभिश्च भोज्यैस्तु नैवैधैः परितोषयेत् ॥ २० ॥
 ताम्बूलमर्पयेत् साङ्गं प्रीत्या देवस्य शूलिनः । न्यस्तवीजावरो मन्त्री जपेत् संचिन्त्य शङ्करम् ॥ २१ ॥
 यावन्नो जृम्भयन्ति निद्रा शरीरस्यावमर्दनम् । स्वीयते मन्त्रिणा तावदेवं स्याज्जप उत्तमः ॥ २२ ॥
 भूतशुद्धिं पुरा कृत्वा ततो जयमुदीरयेत् । ॥

प्रथमव्याहृतिसहितत्र्यम्बकं यजामहे इति ऋक् मृतमञ्जीविनीविद्या, महामृत्युञ्जयवीजसंपुटऋ(सु)क्, त्र्यम्बकमितिमन्त्रस्यायमर्थः—त्रयाणां ब्रह्मविष्णुकृद्वारणां पितरं यजामहे, इति शिष्यसहितो वसिष्ठोऽप्रवीट् इति । किं विशिष्टमित्यत्राह—सुगन्धिं प्रसारितपुष्पकीर्तिं । किं विशिष्टं पुष्टिवर्धनं जगद्बीजमुरशक्तिमित्यर्थः । कस्य यथैकमणिमादिशक्तिवर्धकम्, अतस्तत्प्रसादादेव मृत्योर्मरणान् संसाराद्वा मुक्तौप विमुक्त्येय । यथा यन्घनात् उर्वारकं पक्ककर्मटीफलं मुच्यते तद्वन्मां मरणात् संसाराद्वा मोक्षाय । किं मर्यादीकृत्य आश्रम्यतात् सायुज्यान्तं मोक्षपदपर्यन्तमित्यर्थ इति ॥ अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्यादियोगार्पाटन्यासान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, वसिष्ठऋषये नमः शिरसि, अनुष्टुप्छन्दसे नमो मुखे, महामृत्युञ्जयाय देवतायै नमो हृदि, देवप्रणवप्रसादादधीजाय नमो गुह्ये, देशप्रणवमायावीजशक्तये नमो जान्वा, उक्तीलकाय नमः पादयो, अर्माष्टसिद्धये विनियोगः सर्वाङ्गेषु । ततो मूलमन्त्रेण करशुद्धिं कृत्वा प्रणवं करतलयोर्विन्यस्य, मूलमन्त्रेण व्यापकं कृत्वा, व्याहृत्यादिमन्त्रपादचतुष्टयं

पर्योत्पद्यदिसनिष्ठान्तमहुलियु विन्यस्य, त्र्यम्बकं सर्वनाथं हा दृश्याय नमः । यजामहे नित्यतृताय
 हा शिम्ने स्वाहा । मुग्धं च पुष्टिर्धनं अनादिगोषाय हं शिवाय नमः । उपासकमिष यन्धनात्
 यक्षितप्रज्ञेये यज्ञहस्ताय स्वतन्त्राय हं कल्याय हु । मृत्योर्मुक्षाय नित्यमनुमशङ्कये हं नेत्रप्रयाय
 वीर्यम् । माम्भुतात् अचिन्त्यानन्तराक्षये हं अन्नाय फट् । तनो मूलेन व्यापकं दृश्या देहाङ्गन्याममासेत् ।
 औंध्यं त्र्यक्षेत्राय त्रिनेत्राशक्तिमहिताय नमः शिवाया । औंयं बालार्क्षतेजसे बलप्रभेदिनीशक्तिमहिताय
 नमः शिक्तिम् । औंयं कालान्तेशाय स्व्याणीशक्तिमहिताय नमः ललाटे । औंयं विग्नेशाय यमरूपाशक्ति-
 महिताय नमः भ्रुवो । औंयं जालन्धरेशाय ज्वालासुप्तेशक्तिमहिताय नमः नेत्रयोः । औंयं महादोषे-
 शाय महाशक्तिमहिताय नमः श्रोत्रयोः । औंहे ह्यकिनीशाय ह्यैश्वर्याशक्तिमहिताय नमः नासिकायां ।
 औंसुं सुगन्धेशाय सुगन्धिशक्तिमहिताय नमः शब्दयोः । औंयं गन्धेशाय गर्भारणशक्तिमहिताय नमः
 ऊर्ध्वोष्ठे । औंयं महाशाय धाराशक्तिमहिताय नमः अग्रोष्ठे । औंसुं पुण्डरीकाक्षेशाय पूर्णाशक्तिमहिताय
 नमः ऊर्ध्वदन्तेषु । औंयं वृष्टे (? अघष्टे) शाय अघिष्ठानीशक्तिमहिताय नमः अघोदन्तेषु । औंयं धरिष्ठे-
 शाय वेदेष्याशक्तिमहिताय नमः हन्यो । औंयं धर्मेशाय धर्मशक्तिमहिताय नमः चिबुकैः । औंयं नन्दी-
 शाय नन्दिनीशक्तिमहिताय नमः रज्ज्वे । औंयं श्रुतीशाय उमाशक्तिमहिताय नमः कण्ठे । औंयं बरुण-
 शाय बामाशक्तिमहिताय नमः स्वन्धयो । औंयं रुद्रेशाय रूपवतीशक्तिमहिताय नमः बाह्वोः । औंयं काले-
 शाय कान्तिशक्तिमहिताय नमः हृदये । औंयं भीडुष्टमेशाय शिवाशक्तिमहिताय नमः वक्षसि । औंयं
 बेदेशाय वेदगर्भाशक्तिमहिताय नमः स्तनयोः । औंयं यन्त्रिनीशाय यन्त्रिनीशक्तिमहिताय नमः हृदये ।
 औंयं घन्त्राशाय घन्त्रनीशक्तिमहिताय नमः नाभौ । औंयत् नाके(के)श्वराय पुष्टिशक्तिमहिताय नमः
 फट्यां । औंयं सूर्युक्षेशाय सूर्युनाशिनीशक्तिमहिताय नमः शूरे । औंयत् स्वन(नित्ये)शाय नित्याशक्ति-
 महिताय नमः पायां । औंसुं मुक्तीशाय मुक्तीशक्तिमहिताय नमः पार्श्वयोः । औंयत् त्रितीशाय त्रैमहुरी-
 शक्तिमहिताय नमः ऊर्ध्वो । औंयं योगेशाय मन्त्रभेदिनीशक्तिमहिताय नमः शुक्रे । औंयं मन्त्रेशाय
 मन्त्रप्रभेदिनीशक्तिमहिताय नमः पादतलयोः । औंयं अमृतेशाय अमरशक्तिमहिताय नमः पादोर्ध्वे । औंयत्
 तन्वीशाय तन्वीशक्तिमहिताय नमः पादयोः । इति बर्णन्याम् ॥ औंध्यम्बकं त्रिपुरान्तकेशाय त्रैलोक्य-
 शक्तिमहिताय नमः शिक्तिम् । औंयज्जा यमवतीशाय सुगन्धाशक्तिमहिताय नमः ललाटे । औंयहे महत्त-
 र्क्षेशाय मायाशक्तिमहिताय नमः श्रोत्रयोः । औंयुगन्धि सुगन्धेशाय सुगन्धिशक्तिमहिताय नमः नासि-
 कायां । औंयुष्टि पुरुषेशाय पुण्डरीशक्तिमहिताय नमः बद्धे । औंयर्धनं धरेशाय मयङ्करीशक्तिमहिताय
 नमः फट् । औंयत् उमावतीशाय ऊर्ध्वरेखाशक्तिमहिताय नमः हृदये ।-औंयकं रूपवतीशाय रूपवती-
 शक्तिमहिताय नमः फट् । औंयिषं मिनेशाय मित्रवतीशक्तिमहिताय नमः कल्या । औंयधनात् बालच-
 ष्टमौलाशाय धरेशक्तिमहिताय नमः शूरे । औंयुयो मन्त्रेशाय मन्त्रवतीशक्तिमहिताय नमः ऊर्ध्वो ।
 औंयुर्धाय मुक्तिशक्तिमहिताय नमः जान्यो । औंयं महाकालेशाय महाशक्तिमहिताय नमः
 जङ्घयोः । औंयुयुतात् अमृतेशाय अमृतवतीशक्तिमहिताय नमः आधारे । इति पदन्याम् ॥ औंध्यम्बकं
 मन्त्रेशाय मन्त्रशक्तिमहिताय नमः आधारे । औंयजामहे शरेशाय शर्याणीशक्तिमहिताय नमः स्वाधिष्ठाने ।
 औंयुगन्धि रुद्रेशाय निरुपाशक्तिमहिताय नमः मण्डिपूरे । औंयुष्टिर्धनं पुरुषवर्देशाय वंशधरिणीशक्ति-
 महिताय नमः अनादने । औंयत्तकमिष उग्रेशाय उग्रशक्तिमहिताय नमः चिबुके । औंयधनात् महादे-

वेशाय मानवतीशक्तिमहिताय नम आत्रायां । अमृत्योर्मुक्षीय भीमेशाय मन्त्रकालीशक्तिमहिताय नमः
 ब्रह्मरन्ध्रे । अमामृतात् ईशानेशाय ईश्वरीशक्तिमहिताय नमः सद्यश्चदले । इति शक्यन्यासः ॥ अङ्गन्यासकं
 यजामहे इयम्यकेशाय इयम्यिकाशक्तिमहिताय नम पूर्ववक्त्रे । अमुगन्धि पुष्टिघर्धन मृत्युञ्जयेशाय वामा-
 शक्तिमहिताय नमः दक्षिणवक्त्रे । अउर्वाकरुमिव बन्धनात् मदादेवेशाय भीमाशक्तिमहिताय नमः पश्चि-
 मवक्त्रे । अमृत्योर्मुक्षीय मामृतात् सञ्जावनीशाय द्रौपदीशक्तिसहिताय नमः उत्तरवक्त्रे । इति चरण-
 न्यासः ॥ अङ्गन्यासकं यजामहे सुगन्धि पुष्टिघर्धनम् महेशाय गौरीशक्तिमहिताय नम दक्षिणपादे ।
 अउर्वाकरुमिव बन्धनामृत्योर्मुक्षीय मामृतात् शम्भवेशाय व्यापिनोशक्तिमहिताय नमः पानपादे । इत्य-
 ष्चग्न्यासः ॥ अङ्गन्यासकं यजामहे सुगन्धि पुष्टिघर्धनम् । उर्वाकरुमिव बन्धनामृत्योर्मुक्षीय मामृतात् ॥
 सर्वाण्येशाय अनाश्याशक्तिमहिताय नमः सर्वाङ्गे । इति ऋग्न्यासः ॥ एवं पङ्क्तिघ्न्यासः ॥ देहाङ्गन्यासं
 कृत्वा पङ्क्तिघ्न्यासमारभेत्—अँनमो भगवते इयम्यकाय शूलपाष्ये नमः स्याद्वा ह्नां हृदयाय नमः । अँ-
 नमो भगवते रुद्राय अमृतमूर्तये मां जीष्य ह्नां शिरसे स्याद्वा । अँनमो भगवते रुद्राय चन्द्रशिरसे जटिने
 स्वाहा ह्नां शिखायै वषट् । अँनमो भगवते रुद्राय त्रिपुरान्नकाय स्वद्राङ्गपाष्ये ह्नां कचवाय हुं । अँनमो
 भगवते रुद्राय त्रिलोचनाय ऋग्यजुःसामाष्यर्षणमूर्तये ह्नां नेत्रत्रयाय वौषट् । अँनमो भगवते मृत्युञ्जया-
 यात्रिभ्रयाय ज्वलस्व ज्वलस्व मां रक्ष रक्ष योगान् विध्वंसय विध्वंसय दुष्टात्रिधारय निवारय अयोरा-
 स्त्राय फट् ह्नां अस्त्राय फट् ॥ अङ्गन्यासकाय त्रिनेत्राय उमाकालाङ्गिरुद्राय नमः पादयोः । अङ्गन्यासकाय
 त्रिनेत्राय कालाङ्गिमूर्तये नमः जङ्घयोः । अङ्गन्यासकाय त्रिनेत्राय उमाधारिणे नमः ऊर्ध्वोः । अङ्गन्यासकाय
 त्रिनेत्राय कामविध्वंसिने नमः गुह्ये । अङ्गन्यासकाय त्रिनेत्राय पञ्चवक्त्राय नमः वक्त्रे । अङ्गन्यासकाय
 त्रिनेत्राय नीलकण्ठाय नमः गले । अङ्गन्यासकाय त्रिनेत्राय चन्द्रार्कध्वजिनेत्राय नमः नेत्रयोः । अङ्गन्यासकाय
 त्रिनेत्राय सर्वाभरणभूषितावामृतकुन्ताय नमः मूर्धादिपादान्म् ॥ अँसदाशियाय नमः शिखायां । ईशानाय०
 मूर्ध्नि । तत्पुटपाय० मुखे । अघोरपाय० हृदि । वामदेवाय० ऊरुद्वये । सद्योजाताय नमः पादयोः । इति ॥
 एवं न्यासविधिं कृत्वा शिवो भूत्वा शिवं यजेत् । न्यासमूलमिदं सर्वं न्यासं पूर्वं समाचरेत् ॥ १ ॥
 न्यासेन रहितं कर्म चार्घं गृह्णन्ति राक्षसाः । तस्मात् सर्वप्रयत्नेन न्यासकर्म समाचरेत् ॥ २ ॥
 ध्यानम् । ततश्चन्द्रनन्दलोपरि वदपमासने चन्द्रवर्णे स्ववदयतचन्द्रकलाधरे योगमुद्रायद्वाधरहस्तद्वये घृता-
 मृतपूर्णकलयोत्तरकरद्वये सोमसूर्वाग्निशिलोचने वदपिङ्गलजटाजूटं नागयशोपवीतिनं नागानरण्यमूपयं भङ्गालु-
 कम्पिनं महमानुलोपिनं धीरुद्रं ध्यायेत् ।

शुद्धस्फटिकसङ्काशं त्रिनेत्रं पञ्चवक्त्रकम् । गङ्गाधरं जटाजूटस्रण्डेन्दुमण्डितं तथा ॥ १ ॥
 कपालमालिनं सौम्यं योगामनगतस्थितिम् । व्याघ्रचर्माम्बरधरं वदनागेन्द्रभूषणम् ॥ २ ॥
 वामे करे त्वमयटं दक्षिणे वरदं तथा । कपालकुण्डलं सन्धे त्रिशूलं दक्षिणे करे ॥ ३ ॥
 ध्यायेन्मृत्युञ्जयं देवं मृत्युरोगविनाशनम् । एवं ध्यात्वा द्विजः सम्यक् त्र्यम्बकत्रयमारभेत् ॥ ४ ॥
 इति । ध्यानान्तरम्—

हस्ताभ्यां कलशद्वयामृतरमैराहावयन्तं शिरो

द्वाभ्यां तौ दधतं मृगाचवलये द्वाभ्यां बहन्तं परम् ।

अहून्यस्तकरद्वयामृतघटं कैलाममंस्थं शिवं

ईश्वराम्भोजगतं नवन्दुमुकुटं देवं त्रिनेत्रं भजे ॥ ५ ॥

गौरं चतुर्भुजा चण्डीं त्रिनेत्रां मुकुटोज्ज्वलाम् । पद्मदर्पणहस्तां च वरदाभयहस्तकाम् ॥ ६ ॥

दिव्यवस्त्रपरीधाना दिव्यालङ्कारभूषिताम् । प्रसन्नवदना ध्यात्वा शिवोत्तमङ्गे तु चामतः ॥ ७ ॥

पर्वं ध्यात्वा स्नेहपूर्णेन मनसा पूर्वोक्तभागैश्चार्येण कृत्वा शरणं प्रजेत् ।

त्रियम्बरं महादेव पाहि मा शरणागतम् । जन्ममृत्युजरारोगैः पीडितं रुग्णधनैः ॥ ८ ॥

तानकस्तद्गतप्राणस्तच्चिन्होऽहं सदा मृद । इति विज्ञाप्य देवेशं जपेन्मन्त्रं च त्रियम्बरम् ॥ ९ ॥

अजुन्यग्राणि मूले तु कृत्वाहुते निपीडयेत् । मुष्टिमुद्रा शिवस्याङ्गा सैव शान्तिप्रदायिनी ॥ १० ॥

“ एष ते रुद्र भाग ” इति लिङ्गमुद्रा प्रदर्शयेत् ।

श्रीकामः शीर्षेण कुर्वीत तेजस्कामस्तु नेत्रयोः । मुखे तन्नात्रकामस्तु ग्रीवाया रोगनाशने ॥ ११ ॥

हृदये सर्वकामस्तु नाभौ हाने प्रदर्शयेत् । प्रजाकामस्तु गुह्ये वै पशुकामस्तु गुण्फयोः ॥ १२ ॥

जानुभ्यां ग्रामकामस्तु राष्ट्रकामस्तु पादयोः । वशीकरणकामस्तु वामहस्ते प्रदर्शयेत् ॥ १३ ॥

पापक्षयेऽभिचारं वा व्याधिरोगविनाशने । वहिः शरीरात् कुर्वीत शिवस्याग्रे तु सस्पृशत् ॥ १४ ॥

इति ॥ अथ पूजा—

त्रिभिर्व्याहृतिभिः कुर्यान्निर्गन्धस्य विसर्जनम् । मलस्नानं ततः कुर्यात् पात्रे देवं निधाय च ॥ १ ॥

गन्धमाल्यैः सुगन्धैश्च चार्त्मानं चार्चयेद् बुधः । अवाहनामनं पाद्यमर्धमाचमनीयकम् ॥ २ ॥

स्नानं बह्वोपवीतं च गन्धपुष्पं यथाक्रमम् । सहस्रशीर्षं इत्यादिष्वग्निस्तु दक्षभिर्यनेत् ॥ ३ ॥

ततः पीठं समाराध्य गन्धपुष्पाद्यैः शुभैः । आधारशक्तिं कूर्मं च कैलामं मन्दराचलम् ॥ ४ ॥

शुधिवीवेदिकां चैव सिंहासनस्य पादुकाम् । चतुर्ध्वन्तनमोन्तं च पीठमध्ये समर्चयेत् ॥ ५ ॥

धर्मं ज्ञानं च वैराग्यमैश्वर्यं च यथाक्रमम् । हुताशनादिकोशेषु ततः प्रागादिषु क्रमात् ॥ ६ ॥

धर्मादींश्च यजेत् तत्र नक्ष्त्रपूर्वांश्च यथाक्रमम् । सिंहासनस्य कोशेषु बह्न्यादिषु यथाक्रमम् ॥ ७ ॥

शुण्यग्र्यं तथा विद्याधत्तुर्ध्वन्तं नमोन्तकैः । अतः परं प्रवक्ष्यामि मण्डलस्य तु लक्षणम् ॥ ८ ॥

अत्रार्दां मण्डलं कार्यं मनोज्ञैः शालितवटुलैः । पूर्वमष्टादशं रेखा उच्येऽष्टादशं तथा ॥ ९ ॥

एकेनोना च नवतिः कोष्ठाकाशा गतद्वयम् । अत्राद्यं देवसास्त्रं त्रियम्बकाद्याश्च शक्तिकाः ॥ १० ॥

रमा माया प्रभा ज्योत्स्ना पूर्वा पूर्वामूर्ता सुधा । निधा निधा प्रभा प्रहा सारा सन्ध्या शिवा निशा ॥ ११ ॥

श्रीषा प्रजा प्रभा भेषा कान्तिः शान्तिर्भृतिः स्मृतिः । परा जया हविर्धी च पद्मा चान्तिस्तथैव च ॥ १२ ॥

अथोरा अजया माला कलाङ्घ्रिशत् प्रकीर्तताः । कलाज्ञानविहीनाना पूजनं निष्फलं भवेत् ॥ १३ ॥

१ 'श्वराम्भोजगतं च चन्द्र' ख पाठ । २ 'पूर्वाया पूर्वाया' ख पाठ । ३ 'सिता' ख पाठ । ४ 'भाया' ख. पाठ । ५ 'मति' ख पाठ । ६ 'धरोमा पाविनी चैव' ख पाठ । ७ 'समोपा' ख पाठ ।

प्रणवादिनमोन्तैश्च चतुर्थीपदमध्यगाः । सर्वत्र प्रज्ञपेन्मन्त्रं ततः पीठं प्रपूजयेत् ॥ १४ ॥
 चारुचोरदाधिमार्षिःस्वादोदकसुरेधवः । प्रणवादिनमोन्ताश्च मागरास्त्र पूजयेत् ॥ १५ ॥
 जम्बूद्वीपं ततः सक्तं शान्मलिं कुशमंत्ररुम् । क्रौञ्चं शाकं पुष्करं च द्वीपानि तु ततो यजेत् ॥१६॥
 भूलोकोऽथ भुवर्लोकौ स्वर्गलोकौ महर्जनः । तपो लोकः सत्यलोकः क्रमात्त्रैव पूजयेत् ॥ १७ ॥
 अतलं वितलं चैव तलातलमतः परम् । रसातलं च पातालं मुतलं च महातलम् ॥ १८ ॥
 आत्मतत्त्वान्तरात्मा परमात्मा ज्ञानमेव च । चतुर्थ्यन्तप्रयोगेण नमोन्तेन प्रपूजयेत् ॥ १९ ॥
 गङ्गा च यमुना चैव गोदावरी सरस्वती । नर्मदा सिन्धुः कावेरी नमोन्तेन प्रपूजयेत् ॥ २० ॥
 संवत्सराश्च ऋतवो मामाः पक्षा दिनानि च । प्रणवादिनमोन्तेन ततः शक्तीः प्रपूजयेत् ॥ २१ ॥
 वामा ज्येष्ठा तथा श्रेष्ठा रौद्री काली तथैव च । कलविकरणी चैव बलविकरणी तथा ॥ २२ ॥
 बलममथनी चैव सर्वभूतमन्यय । मनोन्मनी भगवती कालरुद्रात्मने नमः ॥ २३ ॥
 उमा चण्डेश्वरो नन्दी महाकालस्तथैव च । शृपमो भृङ्गिरीटिश्च स्कन्दश्चैव क्रमाद्यजेत् ॥ २४ ॥
 इन्द्रादिलोकपालांश्च पूजयेत् तदनन्तरम् । सरस्वतीं च दुर्गां च गणेशं क्षेत्रपालकम् ॥ २५ ॥
 तत्तद्वीजेन संपूज्य बह्वनष्टौ तथा यजेत् । रुद्रानेकादश चैव द्वादशादिन्यकान् यजेत् ॥ २६ ॥
 भैरवाष्टौ ततः पूज्या ब्राह्म्यादींश्च ततो यजेत् । ध्रुवोऽध्वरस्तथा सोम आप्तैवानिलोऽनलः ॥ २७ ॥
 प्रत्युपश्च प्रभामश्च बसवोऽष्टौ प्रकीर्तिताः । वीरभद्रश्च शम्भुश्च गिरिशोऽप्यन्येकपात् ॥ २८ ॥
 अहिर्बुध्न्यः पिनाकी च ध्रुवनाधीश्वरस्तथा । दिशांपतिः पशुपतिः स्याणुर्भर्ग इति स्मृतः ॥२९॥
 आदित्यः सविता सूर्यः पूषा मित्रस्तथैव च । तमोमथ हिममथ अरुणो भानुरेव च ॥ ३० ॥
 मार्तण्डो भास्करश्चेति तथैव च दिवाकरः । अमिताह्नो रुद्रश्चण्डः क्रोध उन्मत्तभैरवः ॥ ३१ ॥
 कपाली भीषणश्चैव संहारश्चाप भैरवाः । ब्राह्मी माहेश्वरी चैव कौमारी वैष्णवी तथा ॥ ३२ ॥
 वाराहीन्द्राणी चामुण्डा महालक्ष्म्योऽष्ट मातरः । * * * * * ॥

इति । ततस्त्र्यम्बकमन्त्रेण पञ्चाभृतस्नानादिषोडशोपचारपूजां कुर्यात् । प्लुतप्रणवयोगेन अपयेत् । आवाह-
 नस्थापनसंनिधानसंनिचोघनसंमुखीकरणसकलीकरणखण्डनामृतीकरणपरमोकरणयोनिलिङ्गमहासरस्वतीमुद्राः
 प्रदर्शयेत् । तत आधरणपूजां कुर्यात् । तत्र न्यासोक्तदेवता अष्टाविंशत्युत्तरशतं शक्यं पूज्या ।

सद्योजाताएका ज्ञेया चामट्टेवास्ययोऽश । अघोरस्य कला ह्यष्टौ पुरुषस्य चतुष्कलाः ॥ ३३ ॥
 ईशानस्य कलाः पञ्च क्रमेण परिकीर्तिताः । अष्टाविंशत् कला ज्ञेयाः पूजनीयाः प्रकीर्तिताः ॥३४॥
 शशिनी चाह्मदा हृष्टा मरीचिर्ज्वालिनी तथा । ईशानस्य कलाः पञ्च नीराजनपरानुगाः ॥ ३५ ॥
 निवृत्तिश्च प्रतिष्ठा च विद्या शान्तिस्तथैव च । पुरुषस्य कला ह्येताश्चनस्रः परिकीर्तिताः ॥३६॥
 तमा मोहा क्षमा निद्रा व्याधिर्मृत्युः क्षुधा तृषा । अघोरस्य कला ह्येताश्चाप संज्ञोपलक्षिताः ॥ ३७ ॥

रजा रत्ना रतिर्वाद्या कामसंजीवनी तथा । कृपा वृद्धिः क्षमा धात्री भूपणी मोहिनी तथा ॥२८॥
 वामदेवकला ह्येताः कीर्तिवारच त्रयोदश । ष्टाद्विः मिद्विलधुर्लक्ष्मीर्मेधा कान्तिः स्वधा प्रजा ॥३६॥
 सद्योजातकला ह्येता ह्यष्ट सद्योपलक्षिताः । शुद्धस्फटिकमङ्गाशं निर्मलानन्दसंज्ञितम् ॥ ४० ॥
 तरुं निधनकं चैव ईशानोर्ध्वमुख स्मरेत् । ॥

“ ईशान सर्वविधाना ” इति मन्त्रेणेशानस्योर्ध्वमुख पूजयेत् ।

पद्मराशिसमाभाम ज्जपावालाकर्मन्निमम् । वक्तु च सप्रियं शिगं पूर्वं तत्पुरुषं स्मरेत् ॥ ४१ ॥

“ तत्पुरुषाय ” इति मन्त्रेण तत्पुरुषस्य पूजयेत् ।

नीलाभं च समस्तेज्यं करालं विकृताननम् । दक्षिणस्या दिशि ध्यातमघोरस्य मुखं स्मरेत् ॥४२॥

“ अघोरेभ्य ” इति मन्त्रेणाघोरस्य दक्षिणमुख पूजयेत् ।

नित्यं च हेमवर्षाभ दिव्यरूप सुलक्षणम् । कामिर्न्यर्षाङ्गसंपुक्तं वक्तुं वामोत्तरं यजेत् ॥ ४३ ॥

“ वामदेवाय ” इति मन्त्रेण वामदेवस्योत्तर मुख पूजयेत् ।

सुधेतं शङ्खवर्षाभं नीलकण्ठस्य शोभितम् । गङ्गापर्चन्द्रमौलिस्थं सद्योजातं तु पश्चिमम् ॥४४॥

“ सद्योजात ” इति मन्त्रेण सद्योजातस्य पश्चिममुख पूजयेत् ।

अष्टाङ्गपूजा—इयम्यकाय त्रिनेत्राय कालातिरुद्राय नमः, पार्वी पूजयामि । इयम्यकाय त्रिनेत्राय कालाति-
 मूर्त्ये नमः जये पूजयामि । इयम्यकाय त्रिनेत्राय उमाङ्गधारिणे नमः ऊरु० । इयम्यकाय त्रिनेत्राय काम-
 विध्वंसिने नमः गुह्य० । इयम्यकाय त्रिनेत्राय नीलकण्ठाय नमः कण्ठ० । इयम्यकाय त्रिनेत्राय पञ्चव-
 कत्राय नमः वक्त्र० । इयम्यकाय त्रिनेत्राय चन्द्रार्कवह्निनेत्राय नमो नेत्र० । इयम्यकाय त्रिनेत्रायामृतप्लुताय
 दिव्यशरीराय नमः सर्वाङ्ग पूजयामि । ततो मूलमन्त्रेण गन्धपुष्पधूपदीपनैवेद्यावमनीयान्तं कर्म समापये-
 दिति । ततो मूलमन्त्रं जपवा चित्तजयेत् । पुरश्चरणं तु । तदुक्तम्—

जपेन्मन्त्रमिमं लक्ष्मेयं ध्यायाञ्जितेन्द्रियः । जुहुयादयुतं द्रव्यैर्दशभिर्भृतसंस्तुतैः ॥ १ ॥

विन्धं पलाशं खदिरं वटं च तिलमर्षपान् । दौग्धं दुग्धं दाधि पुनर्दूर्वान्तानि विदुः क्रमात् ॥ २ ॥

पञ्चाक्षरोदिते पीठे पूजयेद् वृषभध्वजम् । मूर्तिं भूलेन सकल्प्य वक्ष्यमाणेन वर्त्मना ॥ ३ ॥

पूर्वमङ्गानि मपूज्य पश्चामूर्तौः प्रपूजयेत् । अर्केन्दुवसुधातोषवह्नीरावियदात्मनः ॥ ४ ॥

रमा राका प्रभा ज्योत्स्ना पूष्णोत्सा पूष्ण्या सुभ्रा । अष्टाविमर्षाः क्रमात् पूज्यास्तृतीयात्रये ततः ॥ ५ ॥

विष्वा विधा मिता प्रह्ला मारा सन्ध्या शिवा निशा । चतुर्थाविरणे पूज्याः शक्रयोऽष्टौ क्रमादिमराः ॥६॥

आर्या प्रजा प्रभा मेधा कान्तिः शान्तिर्भृतिर्मतिः । पञ्चमाविरणे पूज्याः क्रमादेतास्ततः परम् ॥ ७ ॥

एषं कृते प्रयोगार्हो जायतेऽयं महामनुः । ॥

इति ॥ अथ प्रयोगा उच्यन्ते—

सर्वेषा चैव मन्त्राणां पूर्वसेवा कृता तथा । लक्ष्मकेन सुमिष्यन्ति दशांशेनैव होमयेत् ॥ १ ॥

पूर्वसेवाधर्मपुत्रं गुग्गुलं घृतमंशुतम् । भूतशुद्धिं पुरा कृत्वा न्यामजालमतः परम् ॥ २ ॥

शुक्राम्बरधरः शुक्रः शुक्रमाल्यानुलेपनः सपत्नीकः सन्निष्कः साचायौ यजमानो मङ्गलघोषेण मपूर्वफलश-
साहितः शकुनादिमन्त्रघोषेण कुराडस्यदेशं स्वर्णिङ्गलदेशं वा प्राप्य, तत्रोपविश्य प्राणानायम्य, अघेत्यादि देश-
कालौ संकीर्त्य, मया कृतस्य कारितस्य वा जपस्य संपूर्णफलावाप्त्यर्थं तद्दशांशदोमममुकद्रव्येण करिष्ये ।
तद्द्वयतया गणेशपूजनं मातृकापूजनं नान्दीमुखधाम् च करिष्ये इति संकल्प्य, संस्कृत्य प्रद्वेषां प्रहस्या-
पनं कृत्वा, प्रधाधेदेयता* प्रत्याधेदेयता गणपतिदुर्गाक्षेत्रपालकान् इन्द्राद्यष्टादिकृपासाक्ष तत्तन्मन्त्रैः स्थाप-
यित्वा, तत्रैकं मध्ये कलशं संस्थाप्य तन्मुखे यत्रोपरि महाशूलुजयमन्त्रं संस्थाप्य, मन्त्रप्रणसंख्याकमा-
पपरिमितां प्रतिमां तदुपरि संस्थाप्य तां शोधयेत् । प्रथमं देवं प्रणिपत्यैवं प्रार्थयेत् । " स्व्यागतं देवदे-
वेश विश्वरूप नमोऽस्तु ते । शुद्धेऽपि त्वदाधिष्ठाने शुद्धे कुर्यां सहस्य ताम् " ॥ ततो न्यासपूर्वकं रुद्रा-
मित्येकं कुर्यात् । ततोऽग्नेरुच्चारणम् । " अग्निः सति वाजम्मरं (१० । २० । १) इति जप्या पुनः सर्व-
सुक्रेनामित्येकः कार्यः । प्रथमं सप्तशुक्तिकाभिरालिप्य शुद्धोदकेन प्रक्षाल्य फोष्ठं हरिद्राययवधीपण्डकचौर-
कमुस्ताचूर्णैर्नोद्धृत्य जलेन प्रक्षालयेत् । " आषा हि छा' (१० । ६ । १) इति ऋग्मित्यर्थं ततः पुष्पाक्षतान्
गृहीत्वा " आ त्वा वहन्तु हरय " (१ । १६ । १) इति ध्यात्वा " स्वामिन् सर्वजगन्नाथ यावत् पूजा-
यस्तानरम् । तावत्त्वं प्रीतिभाषेन लिङ्गेऽस्मिन् सप्रार्थि कुय " ॥ आयाहनादिकल्पोरूपकारेण षोडशोपवा-
रपूजा कुर्यात् ।

दशकेशे हि संमारे मातोऽहं शरणागतः । भक्त्या समर्चयाम्यय मफलं चास्तु पूजनम् ॥ १ ॥
साधु वासाधु वा कर्म यद्यदाचरितं मया । तत्सर्वं भगवन्धम्मो गृहाण विधिपूर्वकम् ॥ २ ॥
अपराधसहस्राणि क्रियन्तेऽहर्निशं मया । दासोऽपमिति मां मत्वा क्षमस्व परमेश्वर ॥ ३ ॥
महादेव जगन्नाथ शरणागतवत्सल । भक्त्या कृतं मया देव तत्सर्वं सफलं कुरु ॥ ४ ॥
इति प्रार्थना कृत्वा, पुनः प्रार्थयेत् ।

जय देव जगन्नाथ जय शाश्वत शङ्कर । जय सर्वसुराध्यक्ष जय सर्वसुरार्चित ॥ १ ॥
जय सर्वगुणातीत जय सर्ववरप्रद । जय नित्य निराधार जय विश्वम्भराध्वय ॥ २ ॥
जय विश्वैकबन्धेश जय नागेन्द्रभूषण । जय गौरीपते शम्भो जय चन्द्रार्धशेखर ॥ ३ ॥
जय कोट्यर्कसङ्काश जयानन्तगुणाश्रय । जय रुद्र विरूपाक्ष जयाचिन्त्य निरञ्जन ॥ ४ ॥
जय नाथ कृपासिन्धो जय भक्तातिमञ्जन । जय दुस्तरसंसारसागरोच्चारण प्रभो ॥ ५ ॥
प्रसीद मम देवेश संसारार्तस्य विभ्यतः । सर्वपापक्षयं कृत्वा रक्ष मां परमेश्वर ॥ ६ ॥
महादारिद्र्यमग्रस्य महापापहर्तौजसः । महाशोकनिमग्रस्य महारोगातुरस्य च ॥ ७ ॥
ऋणभारपरीतस्य दक्षमानस्य कर्मभिः । ग्रहैः प्रपीड्यमानस्य प्रसीद मम शङ्कर ॥ ८ ॥
दरिद्रः प्रार्थयेद् देवं पूजान्ते गिरिजापतिम् । अर्थार्थां वापि राजा वा प्रार्थयेदेवमीश्वरम् ॥ ९ ॥
दीर्घमायुः सदारीर्यं कोशशुद्धिर्विलोचतिः । ममास्तु नित्यमानन्दः प्रसादाच्च शङ्कर ॥ १० ॥

शत्रवः संतप्य यान्तु प्रमीदन्तु मम ग्रहाः । नश्यन्तु दस्यवो राष्ट्रे जनाः सन्तु निरापदः ॥ १२ ॥
 दुर्भिक्षमारीमन्तापाः शमं यान्तु महीतले । वसुमस्यममृद्धिश्च भूयात् सुप्रमथ दिशि ॥ १३ ॥
 एवमारारथेद् देवं जपहोमार्चनादिषु । यावत् कर्म समाप्येत तान्तु मन्निहतो भवेत् ॥ १४ ॥
 इति । ततो होमं कुर्यात् । होमं कुरुते चतुर्दिक्षु द्वारपालान् प्रतिष्ठाप्य 'गणानां स्वा०' जातवेदमे०'
 होत्रस्य पतिना चये०' प्रथो देवी०' इति मन्त्रैः प्रतिष्ठाप्योपविश्य, प्राणायामपूर्वकमृष्यादिन्यासं कृत्वा,
 पादयो विष्णवे नमः । हृदये ब्रह्मणे नमः । शिरसि महेश्वराय नमः । शिखाया सप्तर्षिभ्यो नमः ।
 नासिकाया सप्तजिह्वाय नमः । श्रेष्ठयोः श्रिविनीदेवताभ्यां नमः । चक्षुषो शशिभास्कराभ्यां नमः ।
 जिह्वाया सरस्वत्यै नमः । घ्राणि रूहस्पतये नमः । दन्तेषु माधवाय नमः । हृदये हृदयवाहनाय नमः ।
 पादयो गन्धर्वाभ्यन्तरेभ्यो० । कण्ठे द्वादशादित्येभ्य० । दक्षिणहस्ते एकादशकृतेभ्य० । वामे अष्टमसुभ्यो० ।
 उपकवचे द्वादशादित्येभ्य० ॥ अहमेव परमात्मा । इत्यम्बकाय त्रिपुराम्तकेशाय शूनपाथये स्वाहा इत् ।
 इत्यम्बकाय त्रिनेत्राय कर्पादिने स्वाहा शिर । इत्यम्बकाय त्रिनेत्राय नीलकण्ठाय स्वाहा शिखा । इत्यम्ब-
 काय त्रिनेत्राय सर्वांसिद्धिकलप्रदाय स्वाहा करं । इत्यम्बकाय त्रिनेत्राय ज्ञानमूर्तये स्वाहा नेत्रे ।
 इत्यम्बकाय त्रिनेत्राय ज्वलं ज्वलं प्रज्वलं २ प्रतापय स्वाहा अक्ष । ततः पूर्ववद् ध्यात्वा अग्निं परितः-
 मृतं ऋद्धायाप्रयोगं कुर्यात् । मन्त्रलोमं कृत्वा ततः स्थिष्टकृतं हुत्वा, बलिदानं कृत्वा हस्तौ पादौ
 प्रक्षालयन् प्राणानायम्य सङ्कल्पहोमसपूर्वफलवाप्यर्थं पूर्णाहुतिहोमं करिष्ये, समुद्रार्द्रि० मूर्धानं दिव०
 पुनस्त्वादित्या० सत तं अन्नं० धामन्ते० परैर्मन्त्रैर्हृत्वा आचार्याय प्रतिभा दद्यात् । ततः श्रेयःसंपादनं
 कृत्वाचार्यादित्यं—गणपतिजपप्राणेशेभ्यो गन्धमात्यादिवस्त्रालङ्कारानि दत्त्वा, यथोचितदक्षिणा दत्त्वा, प्राण-
 शान् भोजयित्वा दक्षिणादिभिः मन्तोष्य विसर्जयेत् । इति होमविधिः ॥ अथ काम्यप्रयोगः—
 दूर्वाभपाद्रममिधो गांघृतेन ममन्विताः । होतव्याः शान्तिके विप्र शान्तिर्षेण भवेत् स्फुटा ॥ १ ॥
 समिधो राजत्रुतोत्था होतव्याः सत्सकर्मणि । मेपीघृतेन संपुक्ताः सहदेव्या सुमिद्धिदाः ॥ २ ॥
 रादिराः माण्ये श्रोत्राः कटुतैलेन सयुताः । उत्पा(वा)ट्येन्महीं सर्वां सशैलवनकाननाम् ॥ ३ ॥
 यशश्चैव मदा होमे कुमुदैर्दाडिमोद्भवैः । अजाघृतेन देवर्षीन् वगयेत् मचराचरम् ॥ ४ ॥
 वणमायान्ति ताः मर्त्राः यचनागाङ्गनादयः । जातिनिर्भल्लिकाहोमो घृतेन सहितो भवेत् ॥ ५ ॥
 साध्याना कन्यकाः सर्वाः साधकाग्रं पठन्ति च । कर्वाँरैस्तु रक्षस्तु योपिवो वशमानयेत् ॥ ६ ॥
 शतपत्रैः कृतो होमः पृथ्वीतामं करोति च । होमाच्च पिचुमन्दैश्च पतिमाज्जायते नरः ॥ ७ ॥
 अङ्गोलपुष्पहोमेन तिस्रयोऽष्टौ भवन्ति हि । अर्कपुष्पैः सदारोग्यं मन्दारैरैर्वसपदः ॥ ८ ॥
 तथैव पालिपुष्पैश्च राजान गिरिकर्षकैः । नीलपुष्पैस्त्वथा होमे देशं च वशमानयेत् ॥ ९ ॥
 प्राद्व्यास्तु वर्णं यान्ति वन्यैः सुचितिममवैः । कदम्बपुष्पहोमेन यक्षिणीं वशमानयेत् ॥ १० ॥
 कुन्दपुष्पैस्तु सोमाम्य विद्या रक्षोत्पलैर्भवेत् । विन्त्रपत्रैस्तु राज्यं च चक्रवर्तिममप्युजैः ॥ ११ ॥
 अशोकपुष्पहोमेन मर्गशोकविनाशनम् । कर्णिकापुष्पहोमेन राज्यश्रीतिमवाप्नुयात् ॥ १२ ॥

हरीतक्या च आरोग्यं व्याधिनाशो विभीतकैः । चृतपुष्पफलैर्होमश्चिन्तितार्थफलप्रदः ॥ १३ ॥
 जम्बूफलैश्च होमेन यथाशक्नोति निर्मलम् । न्यग्रोधफलहोमेन सर्वमिद्रिमवाप्नुयात् ॥ १४ ॥
 दाडिमीफलहोमेन दैत्यकन्यां समानयेत् । कृष्णाम्बुफलहोमेन घान्यमिद्रिमवाप्नुयात् ॥ १५ ॥
 बदरीफलहोमेन रत्नलाभो भवेद् ध्रुवम् । पित्रुमन्दफलैः पुष्पैर्विद्वेषाकर्षणं परम् ॥ १६ ॥
 द्राक्षाफलैः सदावश्यं स्यात्परं जङ्गमं तथा । नारिकेलफलहोमे वृद्धिमाप्नोति चाव्ययाम् ॥ १७ ॥
 कुटुजाफलहोमेन वेतालीमिद्रिमवाप्नुयात् । चम्पकैश्च कृते होमे मिद्ध्यन्तेऽमरमां गणाः ॥ १८ ॥
 तिलैश्च शान्तिकं कुर्यान्मधुघृतसमन्वितम् । राजिकालवर्णैश्च वश्याकर्षणकं परम् ॥ १९ ॥
 शिलातालकहोमेन भारयंत्रिपुत्रं कृत्वा । चिन्तितमूलकहोमेन शक्रतुन्यां भवेन्नरः ॥ २० ॥
 श्रियद्भुक्तदलीपुष्पैः सर्वमन्त्रं वशं नयेत् । दुर्वाङ्कुरमामिद्रिस्तु अमृताखण्डमप्युतम् ॥ २१ ॥
 घृतमधुसुसंयुक्तं महामृत्युविनाशनम् । अयुतं जुहुयाद्विन्ध्वमिन्द्रिः संपदे सुधीः ॥ २२ ॥
 जुहुयाद्ब्रह्मवृक्षस्य समिद्धिर्भद्रतेजसे । स्वादिरंरप्युतं हुत्वा कान्तिं पुष्टिमवाप्नुयात् ॥ २३ ॥
 वटवृक्षस्य ममिधो जुहुयादयुतावधि । घनघान्यममृदः स्वादचिरेणैव माषकः ॥ २४ ॥
 तिलैस्तत्संख्यया हुत्वा सर्वपापैः प्रशुन्यते । मिद्धार्थरप्युतं हुत्वा शम्भुं विजयते नृपः ॥ २५ ॥
 अनेनैव विधानेन नश्येन्मृत्युरजालतः । पायमेन कृते होमो रक्षाश्रीक्रीर्तिदायकः ॥ २६ ॥
 शुद्रान्नपशुदुग्धेन हुत्वा कृत्यां विनाशयेत् । अयमेवं मनोर्होमः शान्तिश्रीसंपदावहः ॥ २७ ॥
 दधिदुग्धेन संपातं कुर्याद्विद्वेषये मत्तम् । प्रत्यहं जुहुयान्मन्त्री दुर्वा अष्टोत्तरं शतम् ॥ २८ ॥
 आमयानखिलाङ्गिता दीर्घमायुरवाप्नुयात् । जुहुयाज्जन्मदिवसे पायसाञ्चैर्गृतान्वितैः ॥ २९ ॥
 इष्टामनिन्दितां लक्ष्मीमारोग्यमतुलं यशः । गव्यदुग्धघृताक्रामिर्दुर्वाभिर्जुहुयाद्दशी ॥ ३० ॥
 सविशतिशतं सम्भृत् स्रजन्मदिवसे सुधीः । आमयैः सकलैर्भुक्तो जीवेद्दर्पशतं सुधीः ॥ ३१ ॥
 शान्मलीममिधः सर्पिः पयोत्रं त्रिशतं सुधीः । जुहुयाद् ब्राह्मणानन्ते भोजयेन्मधुरान्वितम् ॥ ३२ ॥
 ग्रीणयेद् घनघान्याद्यैरात्मनो गुरुभादरात् । अनामयमवाप्नोति दीर्घमायुः श्रिया सह ॥ ३३ ॥
 सघृतेन पयोत्रेण हुत्वा पर्वणि पर्वणि । राज्यश्रियमवाप्नोति पण्यमाम्नात्र संशयः ॥ ३४ ॥
 लाजर्विशुद्धैर्जुहुयात् कन्यायाः सुवराप्तये । चौरदुमसमिद्धोमाद् ब्राह्मणादीन् वशं नयेत् ॥ ३५ ॥
 स्वात्ता सहस्रं प्रजपेदादित्याभिमुखो मनुम् । आधिव्याधिबिनिर्मुक्तो दीर्घमायुरवाप्नुयात् ॥ ३६ ॥
 अनेन मनुना सर्वं साययेद्विष्टमात्मनः । ॥

इति मृत्युञ्जयप्रयोग ॥ अथ श्रीविद्यानख्णोक्तत्वेन गायत्रीविधानम् । तत्र शारदातिलके—(पृ २१)
 अथो वक्ष्यामि गायत्रीं तत्तत्तृपां त्रयीमथीम् । यथा प्रकाशयते ब्रह्म सच्चिदानन्दलक्षणम् ॥ १ ॥

प्रणयाद्या व्याहृतयः सप्त स्युस्तत्पदादिकाः । चतुर्विंशत्यन्तरात्मा गायत्री शिरसान्विता ॥ २ ॥
 सर्ववेदोद्धृतः सारो मन्त्रोऽयं समुदाहृतः । ब्रह्मा देव्यादिगायत्री परमात्मा समीरितः ॥ ३ ॥
 अध्याद्याः प्रणवस्यैते मुनिभिः परिकीर्तिताः । प्राग्बत् कृता षडङ्गानि ध्यायेद्विष्णुं तथा ततः ॥ ४ ॥
 तथा तत्प्रकरणोक्तप्रकारेण ।

जमदग्निभरद्वाजभृगुगौतमकरयपान् । विश्वामित्रधमिष्ठाख्यां व्याहृतीनामृपीन् विदुः ॥ ५ ॥
 गायत्र्युष्णिगथानुयुञ्च वृहतीपङ्कयः पुनः । त्रिष्टुब्जगत्यौ छन्दासि कथितानि मनोपिभिः ॥ ६ ॥
 सप्तार्चिरनिलः सूर्यो वाक्पतिर्वरुणो वृषा । विश्वेदेवाः क्रमादासा देवताः परिकीर्तिताः ॥ ७ ॥
 भूराद्याभिर्वाहृतिभिः षड्भिः कुर्यात् षडङ्गकम् । व्याहृतीः सप्त भूराद्याः ह्यनुखासोर्युग्मके ॥ ८ ॥
 जठरे न्यस्य मन्त्रो ध्यायेत्त्या व्याहृतीस्ततः । स्थानानि सप्त लोकाः स्युः सर्वासां स्वस्वसंज्ञकाः ॥ ९ ॥
 स्त्रे स्त्रे च वर्णतरवो रूपयौवनसयुताः । चौमवस्त्रपरीधानाः सर्वामरणभूषिताः ॥ १० ॥
 वन्निद्राम्भोजवदनाः प्रभामण्डलमण्डिताः । सितोपवीतहृदयाः सपवित्रचतुष्कराः ॥ ११ ॥
 अमपाक्षस्रगम्पत्र(?)वरहस्तसरोहहाः । एव होमजपारम्भे ध्येया व्याहृतयो द्विजैः ॥ १२ ॥
 गायत्र्या मुनिराख्यातो विश्वामित्रो महाद्युतिः । गायत्री छन्द इत्युक्तं देवता सविता स्मृतः ॥ १३ ॥
 एतान् विन्यस्य अध्यादीन् गायत्र्यर्थास्तनौ न्यसेत् । पत्सन्धिषु ध्वजे नामौ हृत्कण्ठभुजसन्धिषु ॥ १४ ॥
 आस्यनामाकपोलाक्षिकर्षुधूमस्तके पुनः । पाट्यात्योत्तरयाम्बप्रागूर्ध्ववक्त्रेषु साधकः ॥ १५ ॥
 पदानि दश विन्यसेदेषु स्थानेषु मन्त्रवित् । शिरोभ्रूमध्यवृक्के कण्ठहृत्सामिगुह्यके ॥ १६ ॥
 जानुनोः पादयोर्गुग्मे तच्चिरः शिरसि न्यसेत् । हृदयं ब्रह्मणे प्रोक्तं विष्णवे शिर ईरितम् ॥ १७ ॥
 शिखा रुद्राय कवचमीश्वराय समीरितम् । नेत्रं मदाशिवायोक्तमक्षं सर्वात्मने स्मृतम् ॥ १८ ॥
 षडङ्गान्येवङ्गानि यथास्थानं प्रविन्यसेत् । शिरसोऽस्य मुनिर्ब्रह्मा छन्दो देव्यादिका स्मृता ॥ १९ ॥
 गायत्री परमात्मास्य देवता कथिता बुधैः ।

॥

मुक्तापिद्रुमहेमनीलधवलन्द्यैर्मुसैस्त्रीचणै-

धुक्तामिन्दुनिन्दरत्नमुकुटां तच्चात्मवर्षात्मिकाम् ।

गायत्रीं वरदाभयाद्गुशकृशान् पाश कपालं गुण

शङ्ख चक्रमधारविन्दयुगलं हस्तैर्वहन्तीं भजे ॥ २० ॥

इयं काश , गुणं जिज्ञानम् । दत्ताय करमारम्य इक्ष्वामदक्षवामक्रमेणोपर्युपरि द्बन्दक्रमेणायुधानि ध्येयानि ।
 सप्तव्याहृतिसंयुक्ता गायत्री शिरसान्विताम् । त्रिकुश्वरन् धिया प्राणान् धारयेद्यतमानसः ॥ २१ ॥
 प्राणायामोऽप्यमाख्यातः समस्तद्वरितापहः । प्राणायामान् पुरा कृत्वा गायत्रीं सन्ध्ययोर्जेपेत् ॥ २२ ॥
 विधाय मण्डलं विद्वान् त्रिकोणोज्ज्वलकर्णिकम् । अष्टपत्राम्बुजद्वन्दं चतुरस्रत्रयाश्रुतम् ॥ २३ ॥

सौरं पीठं यजेत् तत्र दीप्तादिनवशक्तिभिः । मूलमन्त्रेण बलप्रायां मूर्त्तौ देवीं प्रपूजयेत् ॥ २४ ॥
 त्रिषु कोशेषु संपूज्या ब्राह्म्याद्याः शक्रयो वरिः । आदित्याद्यान्ततः पूज्या उपादिसहिताः क्रमात् ॥ २५ ॥
 ततः पडङ्गान्यभ्यर्च्य केमरेषु यथाविधि । ग्रहादिनीं प्रभां पश्चान्नित्यां विश्वम्भरां पुनः ॥ २६ ॥
 विलासिनीप्रभावत्यां जया शान्ता यजेत् पुनः । कान्तिं दुर्गामरसत्यां विश्वरूपां ततः परम् ॥ २७ ॥
 विशालामजितामीरां व्यापिनीं विमलां यजेत् । तमोपहारिणीं मूर्त्तुं त्रिभयोनिं जयात्रहाम् ॥ २८ ॥
 पद्मालयां परां शोभां पद्मरूपां ततोऽर्चयेत् । ब्राह्म्याद्याः मारुणा शोभे पूजयेत् प्रोक्तलक्षणाः ॥ २९ ॥
 ततोऽर्चयेद् ग्रहान् शोभे शक्राद्यानायुधैः सह । इत्यमावरणैर्देवीं दशभिः परिपूजयेत् ॥ ३० ॥
 धर्मायैकामोक्षाणां भोक्ता स्याद् द्विजमत्तमः । ॥

इति । अथ प्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगर्पाठन्यामान्ने मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि ग्रहणेषु
 ऋषये नमः । मुखे देवीगायत्रीच्छन्दसे नमः । हृदये श्रीपरमात्मने देवतायै नमः । इति विन्यस्य, पूर्वं
 प्रणवप्रकरणोक्तप्रकारेण करपडङ्गन्यामान् कृत्वा तथैव विष्णुं ध्यात्वा, पुनः शिरसि जमदग्निमद्भ्राजभृगु-
 गौतमकाश्यपायिभ्यामिन्द्रयसिष्ठेभ्यश्चापिभ्यो नमः । मुखे गायत्र्युष्णिगनुष्टुप्पृथ्वीपङ्क्तिप्रपूज्यगतीभ्यश्चन्द्रोभ्यो
 नमः । हृदये अग्निद्यायुस्वर्गशुक्लवरुणवृषाविश्वेदेवेभ्यो देवताभ्यो नमः । इति विन्यस्य, ओम् हृदयाय नमः ।
 ओम्भुव शिख्ये स्यादा । ओम्ब शिखायै वषट् । ओम्हः कवचाय हुं । ओम्जन नेत्रेभ्यो वौषट् । ओ-
 तपः सत्यं अस्त्राय फट् । इति मन्त्रैः करपडङ्गन्यासं कृत्वा, ततः हृदि ओम् नमः । मुखे ओम्भुवः नमः ।
 दक्षासे ओम्ब नमः । यामासे ओम्ह नमः । दक्षोरौ ओम्जन नमः । वामोरौ ओं तपः नमः । जडेर ओंसत्यं नमः ।
 इति विन्यस्य, प्रथमोक्त्या व्याहृतीष्यात्वा, शिरसि विश्वामित्रऋषये नमः । मुखे देवीगायत्रीच्छन्दसे नमः ।
 हृदये सावित्रे देवतायै नमः । इति विन्यस्य, ओम्ग्रहणेषु नमः । हृदयाय नमः । विष्णवे नमः । शिरसि स्वाहा ।
 रुद्राय नमः शिखायै वषट् । ईश्वराय नमः कवचाय हुं । सदाशिखाय नमः नेत्रत्रयाय वौषट् ।
 सर्वात्मने नमः अस्त्राय फट् । इति मन्त्रैः करपडङ्गन्यासं कृत्वा, पादाङ्गुलिमूलयोः तं नमः । गुल्फयोः
 त्सं नमः । जानुनो विं नमः । ऊरुमूलयोः तुं नमः । लिङ्गे वं नमः । नामौ रं नमः । हृदि णिं नमः ।
 कण्ठे यं नमः । कराङ्गुलिमूलयोः भं नमः । मणिवन्धयोः गौं नमः । कूर्परयोः दें नमः । भुजमूलयोः वं
 नमः । मुखे खं नमः । नासिकयोः धीं नमः । कपोलयोः मं नमः । नेत्रयोः हिं नमः । कर्णयोः धिं नमः ।
 श्रुवो यौ नमः । मस्तके यौ नमः । चूडाथ न नमः । वामकर्णे प्रं नमः । दक्षकर्णे चो नमः । मुखे दं
 नमः । शिरसि याद् नमः ॥ शिरसि तद् नमः । भूमध्ये सवितुर्नमः । नेत्रयोः घरेण्यं नमः । मुखे भर्गो
 नमः । कण्ठे देवस्य नमः । हृदि धीमहि नमः । नामौ धियो नमः । शुभे यो नमः । जानुनोः न नमः ।
 पादयोः प्रचोदयाद् नमः । इति विन्यस्य, शिरसि ग्रहणेषु ऋषये नमः । मुखे देवीगायत्रीच्छन्दसे नमः ।
 हृदि परमात्मने देवतायै नमः । इति विन्यस्य, शिरसि औत्रापो ज्योती रसोऽमृतं ब्रह्मभुंक्त्वस्वरो नमः ।
 इति विन्यस्य, महाव्याहृतिभिः प्राणायामत्रयं कृत्वा, पुनश्च गायत्र्या पदन्यासान्तं कृत्वा, ततश्चतुर्विंश-
 तिन्यासः—

अङ्गं मन्त्रस्तथा पादः पदमक्षरकेशवौ । न्यासाः स्युर्वनमाला श्रीमुद्रा चोत्पत्तिं त्रिकाः ॥ १ ॥

हृदि मूर्ध्नि शिखायां च कवचे लोचनत्रये । अस्त्रे च विन्यसेत् तत्सवितुरित्याद्यनुक्रमात् ॥ २ ॥
 प्रथमं दक्षिणाङ्गुष्ठादारभ्याय कनिष्ठिका । ईतरेभ्यः समारभ्य न्यमेदङ्गुलिमन्धिषु ॥ ३ ॥
 अङ्गेषु विन्यसेत् परचान्मूर्ध्नि वक्त्रे गले हृदि । नाभिमैटोरूपादेषु तारव्याहृतिसंयुतम् ॥ ४ ॥
 गायत्रीमन्त्रमयोऽयं मन्त्रन्यासः प्रकीर्तितः । न्यसेदनामिकाया च कनिष्ठे करयोस्तले ॥ ५ ॥
 देहे शिरसि नाभौ च पादानु पादयुगेऽपि च । पुनः शिरसि भालेऽच्छोर्मुखे कण्ठे तथा हृदि ॥ ६ ॥
 नाभौ गुदे च जान्वादिपादयोश्चैव विन्यमेत् । पदन्यास इति प्रोक्तो वमिष्ठादिमहर्षिभिः ॥ ७ ॥
 आरभ्य दक्षिणाङ्गुष्ठात् पश्चान्चान्य(१)द्यावत्)कनिष्ठिकाम् । अङ्गुलीषु दशैतानि पदानि क्रमतो न्यसेत् ॥ ८ ॥
 शीर्षभ्रूमध्यगो नेत्रयुगले वदने हृदि । नाभौ गुदे चोरुयुगे जानुद्वन्द्वे पदद्वये ॥ ९ ॥
 दशस्थानेषु चैकैकं न्यसेत् पदमनुक्रमात् । अनामिकाभ्यां प्रणवं न्यसेत् करतलद्वये ॥ १० ॥
 उभाभ्यां तर्जनीभ्या च युगपद् व्याहृतित्रयम् । अङ्गुष्ठद्वयरेखासु विन्यसेत् तिस्रषु क्रमात् ॥ ११ ॥
 पर्वस्वङ्गुष्ठयोगेन अक्षराणि न्यसेत् पृथक् । मूलवृषे लोचनयोः कर्णयोर्नासयोरपि ॥ १२ ॥
 गण्डयोरोष्ठयोर्देन्वपङ्क्तयोः कण्ठे च वचसि । कुक्षौ नाभौ पार्श्वयोश्च गुह्ये जान्वाः पदोर्ग्यसेत् ॥ १३ ॥
 चतुर्विंशतिवर्णांश्च नमोऽन्तान् मणवादिक्वान् । अक्षरन्यास इत्युक्तो मोक्षफलदो नृणाम् ॥ १४ ॥
 मूर्ध्नि भाले मुखे नेत्रयुगे कर्णद्वयेऽपि च । पुटद्वन्द्वे नासिकाया वदने चिबुके गले ॥ १५ ॥
 बाहोर्हृदि स्तनद्वन्द्वे नाभिदेशे च गुदके । ऊरुयुग्जानुयुग्मे च पदयुग्मे च विन्यसेत् ॥ १६ ॥
 वर्णानन्ते केशवाय नम इत्यादिकान् क्रमात् । याच्छ्रीकृष्णाय नम इत्यन्ताभिपठमानसः ॥ १७ ॥
 केशवन्यास एवं स्याद् भुक्तिमुक्तिफलप्रदः । दक्षिणेतरोर्षोर्होस्तर्ज्जन्यङ्गुष्ठयुक्त्वा ॥ १८ ॥
 मुद्रया वनमालाख्यं न्यासं त्रिपदया न्यसेत् । कण्ठादिपादपर्यन्तं श्रीकरं मोक्षदं शुभम् ॥ १९ ॥
 शङ्खचक्रमनुष्पापन् गायत्र्यैकैकमक्षरम् । विन्यसेद्भुजगोर्नासं श्रीमद्भापूर्वंशुचमम् ॥ २० ॥
 आदौ घृत्तं वस्तुदलमष्टकोणं ततः परम् । पश्चात् स्वरदलं ध्यायेन्निलेखा भुजयोर्द्वयोः ॥ २१ ॥
 वृत्तमध्ये न्यसेत् तारं व्याहृतित्रयसंयुतम् । गायत्र्याः प्रथमं पादं न्यसेद्भुजदलान्तरम् ॥ २२ ॥
 द्वितीयं वसुकोणं च तृतीयं च तुरीयकम् । न्यसेत् स्वरदले विद्वान् सर्वपापनिवृत्तये ॥ २३ ॥

इत्युत्पत्तिन्यास । अथ स्थितिन्यास.—

अङ्गं वर्णाः पदः पादार्थार्थं च व्यापकाह्वयः । तत्रमावृत्तिरित्यष्टौ न्यासाः स्युः स्थितिसंज्ञकाः ॥ १ ॥
 पादयोः पञ्चतुःसन्ध्याः कर्णोर्नाभौ च पार्श्वयोः । पञ्चमार्षे ललाटे च दशोः श्रुत्योश्च नासयोः ॥ २ ॥
 गण्डोष्ठदन्तजिह्वासु कण्ठद्रोमूलहृत्स्वपि । चतुर्विंशतिवर्णांश्च न्यसेदङ्गेषु अनुक्रमात् ॥ ३ ॥
 एकैकमक्षरं ग्राह्यं दन्तयोर्गङ्गुलयोः । पादयोः पञ्चतुःसन्ध्याोर्नाभौ शीर्षे ललाटे ॥ ४ ॥
 वक्त्रे कण्ठे च हृदये पदानि क्रमतो न्यसेत् । पादद्वये च जान्वादिगुदान्ते नाभिमण्डले ॥ ५ ॥

शीर्षे भाले नेत्रयुगे वक्त्रे कण्ठे च वक्षामि । गायत्र्या विन्यसेत् पादान् क्रमेणैव विचक्षणः ॥ ६ ॥
 आनाभि पादादारभ्य न्यसेत् पादद्वयं मनोः । आचक्षुः शीर्षमारभ्य न्यसेत् पादं तृतीयकम् ॥ ७ ॥
 न्यसेद्वक्षामि गायत्रीपृष्ठन्यामोऽप्यमुद्राहृतः । गायत्रीं व्याहृतिपुतां कराभ्यां विन्यसेद्दुघः ॥ ८ ॥
 पृथिन्यापस्तया तेजो वायुराकाशमप्यथ । गन्धो रसस्तथा रूपं स्पर्शशब्दाविति स्थितौ ॥ ९ ॥
 उपस्पपायुपादांश्च पाणिनाग्नाणजिह्वाकाः । लोचनं तक्रतः श्रोत्रं मनोबुद्धिरहृदक्रिया ॥ १० ॥
 अव्यक्तमिति तत्त्वानि चतुर्थ्यन्तानि सर्वतः । नमोन्तकानि गायत्रीमन्त्ररथः सविन्दुकः ॥ ११ ॥
 आवापादाँ ? च युक्तानि व्रणवादीनि पादयोः । जान्वोर्नाभौ च हृदये भूमध्ये रन्ध्रयोरपि ॥ १२ ॥
 नामाजिह्वालौचनेषु तर्ह्यण्योफपायुषु । पादपाण्यास्यनासासु जिह्वायां नयने त्वि ॥ १३ ॥
 कर्णद्वये क्रमेणैव न्यसेद्भयो हृदि न्यसेत् । अवशिष्टानि चत्वारि तत्त्वानि तनुद्युद्वये ॥ १४ ॥
 तत्प्रकारस्तु—उभ्र्भुव स्व. तद्युधिव्यात्मने नमः पादयो , इत्यादि ।

परिपूर्णं परं ब्रह्म स्वमात्मानं जगन्मयम् । तेजोमण्डलमध्यस्थं भावयन्नावृतीर्न्यसेत् ॥ १५ ॥
 दक्षिणस्य पदाङ्गुष्ठादारभ्य त्रिपदाक्षरैः । न्यसेद् वामपदाङ्गुष्पर्यन्तं मण्डलाकृति ॥ १६ ॥
 इति स्थितिन्याम् । अथ लयन्यासः—

मन्त्रपादपदन्यामाक्षरदण्डकचम्पकाः । अङ्गन्यापकमित्यष्टौ न्यामाः स्युर्लयसंज्ञिताः ॥ १ ॥
 पादयोश्च चतुःसंध्योर्नाभौ हृदि गले पुनः । गायत्र्या विन्यसेत् तारव्याहृतित्रयसंपुतम् ॥ २ ॥
 पादोरुजानुजह्वान्ते नाभौ हृदि गले मुखे । ललाटे भूर्भिं गायत्र्या न्यसेत् पादत्रयं क्रमात् ॥ ३ ॥
 पादयोर्जानुनोः कट्योर्नाभौ हृदि गले मुखे । ललाटे भूर्भिं गायत्र्याः शिखायां विन्यसेद्दश ॥ ४ ॥
 उभयोः पादयोः सन्धिचतुष्के नाभिवक्षसि । कण्ठे चोष्ठयुगे दन्तपंक्तयोस्तालद्वयेऽपि च ॥ ५ ॥
 नासाश्रुत्योर्लोचनयोः पूर्वादिमुखपञ्चके । अक्षराणि चतुर्विंशद्गायत्र्या विन्यसेत् क्रमात् ॥ ६ ॥
 एकैकमक्षरं तालुनासाश्रुत्यादिषु न्यसेत् । प्रश्च पत्सन्धिषु गले व्बजे नाभौ च वक्षामि ॥ ७ ॥
 कण्ठे दोःसन्धिषु दशस्वोकारादि नमोन्तकान् । गायत्र्या विन्यसेद्वर्णान् विन्दुयुक्तान् यथाक्रमम् ॥ ८ ॥
 ततो दण्डकन्यासं न्यसेत् ।

पादजानूरुगुह्येषु नाभौ हृदि च वक्षामि । वक्त्रे भूमध्यशिरसि पदानि क्रमतो न्यसेत् ॥ ९ ॥
 अथ चम्पकन्यासः । पूर्वोक्तस्थानेषु—उतं प्रह्लादिन्यै चम्पकनिभायै नमः । उतसं प्रभायै अतसिपुष्पसन्नि-
 भायै नमः । उतसि(स?नि)न्यायै पिङ्गलरूपायै नमः । उतं तुं विश्वमद्रोयै इन्द्रनीलप्रभायै नमः । उतं विलासिन्यै
 नीलरूपायै नमः । उतं प्रभावत्यै नीलवर्णायै नमः । उतं य जयार्थं विलुम्बिभायै नमः । उतं य शान्तायै
 रङ्गगौरवर्णायै नमः । उतं कान्तायै जलद्वर्णायै नमः । उतं दुर्गायै रङ्गवर्णायै नमः । उतं सरस्वत्यै
 मरकतसन्निभायै नमः । उतं विद्रुमायै जातीपुष्पसंनिभायै नमः । उतं विशालायै स्वर्णप्रभायै नमः ।
 उतं ईशायै कुड्मप्रभायै नमः । उतं व्यापिन्यै पद्मरागनिभायै नमः । उतं विमलायै शङ्खप्रभायै नमः ।

ओंधं तमोपहारित्यै पादद्वयनिभायै नमः । ओंघं सूक्ष्मायै इन्द्रगोपसनिभायै नमः । ओंघं विभ्वयोऽयै
 चौद्रसंनिभायै नमः । ओंघं जयावहायै आदित्योदयसंनिभायै नमः । ओंघं पद्यालयायै नीलोत्पलसन्नि-
 भायै नमः । ओंघं परायै गौरोत्पलसनिभायै नमः । ओंघं शोभायै कुन्देन्दुशङ्खनिभायै नमः । ओंघात् पद्म-
 रूपायै स्कटिकसंनिभायै नमः ॥

चम्पकन्यास एषोऽयं सर्वपापप्रणाशनः । व्याहृतित्रयपादात् पदद्वेषु न्यसेत् क्रमात् ॥ १० ॥

व्यापकत्वेन गायत्रीं सप्तन्याहृतिपूर्विकाम् । शिरोन्तं तुर्यपादं च त्रिवारं विन्यमेत् पृथक् ॥११॥

मूर्धादिपादपर्यन्तमामूर्धा च पदान्तिः (१ दि)कम् । ॥

इति लयन्यास ॥ एवं चतुर्विंशतिन्यासान् विधाय गायत्र्या अर्थबोधो विधेयः । अत्र गायत्रीं प्रख्यादि-
 कसप्तन्याहृत्युपेता शिरसंता सर्ववेदसारमिति वदन्ति । एवं विशिष्टं गायत्रीं प्राणायामैरुपास्य प्रणव-
 ध्याहृतित्रयोपेता गायत्री जपादिभिरुपास्या । तत्र शुद्धगायत्रीं प्रत्यङ्मुखैः प्रोच्यते, धियो यो न प्रचो-
 द्यादिति नोऽस्माकं धियो युद्धी प्रचोदयात् सर्वयुद्धिसन्नातं करणप्रकाशकं सर्वसाक्षीं प्रत्यगात्मोच्यते ।
 तत्र प्रचोदयाच्छब्दनिर्दिष्टन्यासस्वरूपतः परं ब्रह्म तत्त्ववितु-परदैर्निर्दिश्यते । तत्रेदं “ उतत्सदिति निर्देशो
 ब्रह्मण्यविधि स्मृत ” । इति तच्छब्देन प्रत्यङ्भूतं स्वतः सिद्धं परं ब्रह्मोच्यते, सधितुरिति स्थितितयो-
 पलसकमर्षप्रपञ्चोत्पादकत्वात्तत्त्वमस्तद्वैतविभवाधिष्ठानत्वं लक्ष्यते । धरेत्यमिति सर्वैररणीयं निरतिशयान-
 न्दरूपं, भर्ग इति अविद्यादोषमजंजात् ज्ञानस्यैव विषयत्वं, देवस्य विषयस्येति सर्वद्योतनात्मकास्त्रैः इति-
 दानन्दकरः । तत्सयितुर्द्वैतस्येत्यत्र पञ्चम्यां राहोः शिर इतिवदौपचारिकः । बुद्ध्यादिसर्वदृश्यसातिल-
 क्षणवत् निर्वचरूपं तत्सर्वाधिष्ठानं, रज्जुसर्पन्यायेन नापावादसमानाधिकारखरूपमेकत्वं सोऽहं इति न्यायेन
 सर्वसाक्षिप्रत्यगात्मनो ब्रह्मणा सह तादात्म्यरूपमेकत्वं भवतीति सर्वात्मब्रह्मबोधकोऽयं गायत्रीमन्त्र संप-
 धते ॥ सप्तन्याहृतीनामध्यमर्धं । भूरिति सन्मात्रमत्रोच्यते । भुविरिति सर्वं भावयति प्रकाशयतीति
 व्युत्पत्त्या चिद्रूपमुच्यते । स्वरिति स्वयंते इति व्युत्पत्त्या सृष्टं सर्वं प्रथमां स्वस्वरूपमुच्यते । मह
 इति महायते पूज्यते इति व्युत्पत्त्या सर्वातिशयत्वमुच्यते । जन इति जनयतीति व्युत्पत्त्या सर्वकारणत्व-
 मुच्यते । तप इति सर्वतज्जोरूपत्व, सत्यमिति सर्वबाधाधिकरणं यत्तेजोरूपं तत्सत्कार्यरूपं, तत्सर्वाकारवाच्यं
 ब्रह्मैवात्मास्य चिद्रूपमभाव इति । यद्वा भूराद्या सप्त लोका उकारश्चन्द्रवाच्यब्रह्मात्मका न तद्व्यति-
 रिक्तं किञ्चिदस्तीति व्याहृतयोऽपि सर्वात्मब्रह्मबोधिका ॥ गायत्रीशिरसोऽप्ययमर्थः । आप इति ‘ आप्ल
 व्याती ’ ध्यापित्यमुच्यते, ज्योतिरिति प्रकाशरूपं, रस इति सर्वातिशयत्वं, अमृतमिति अमृतादिसंसार-
 नित्यमुक्तत्वं, ब्रह्मेति आत्मोच्यते, एवं सर्वव्यापि सर्वव्याप्यं सर्वातिशयं नित्यमुक्तात्मस्वरूपं सच्चिदा-
 नन्दात्मकं यदोकारवाच्यं ब्रह्माहमस्मीति, गायत्रीशिरसोऽपि सर्वात्मब्रह्मबोधकत्वं । यद्वात्वा (जप्या)
 पूर्ववत् प्राणायामादिव्याहृतिन्यासशिरसोऽन्यासादिकं विधाय चतुर्थपादागायत्रीमन्त्रजपं मोक्षार्थं कुर्यात् ।
 “ परो रजसे सावदो ” इति चतुर्थं पादः । अस्य विमलं श्रेयं, गायत्रीं बुद्धं, परमात्मा देवता ।
 सधितुर्भण्डलान्तं स्युष्णातीतोऽसौ यः सोह इति चतुर्थपादस्यार्थः । उदासीनो बीजं सुषुप्तानाडी सरस्वती
 गङ्गाः । मोक्षार्थं विनियोगः । ओंपर इदयाय नमः । ओंरजसे शिरसे स्वाहा । ओंसावदो शिखायै
 वषट् । ओंपर क्यचाय हुं । ओंरजसे नेत्रत्रयाय वौषट् । ओंसावदो अस्त्राय फट् । एवमह्नीग्यासः ।

ध्यायेद्भास्करशीतान्शुवह्नीनां मण्डलोपरि । स्थिते बह्निपुरे नागदलपद्ममाश्रितम् ॥ १ ॥

अङ्गुष्ठमात्रममलं विष्णुमोद्गाररूपिणम् । सर्वदेवमयं देवमनन्तं सर्वतोमुत्तम् ॥ २ ॥

स्वमायया समाक्रान्तं सूक्ष्मज्योतिःस्वरूपकम् । स ब्रह्मा स शिवः सेन्द्रः मोऽक्षरः परमः खराट् ॥ ३ ॥

इति ध्यात्वा—

आसिञ्चित्खण्डयोनीश्च सुरभिं चाप्यजस्तनीम् । लिङ्गमुद्रां महायुद्रामञ्जलिं चापि दर्शयेत् ॥ ४ ॥

गायत्र्यारुद्रन्दो गायत्री विश्वामित्र ऋषिस्तथा । सविता देवतामिस्तु मुक्तं ब्रह्मा शिरस्तथा ॥ ५ ॥

विष्णुश्च हृदयं शुक्रो ललाटं शुक्रवर्णता । सांख्यायनमगोत्रं स्याज्जपादां विनियोगतः ॥ ६ ॥

त्रैलोक्यवयवणा पृथ्वी देवता कुक्षिरेव च । एवं ध्यात्वा तु गायत्रीं जपेद् द्वादशलक्षणाम् ॥ ७ ॥

ब्रह्मचारी गृहस्थश्च प्रणवेन युतां जपेत् । अन्ते च प्रणवं कुर्यात्तेनासां वृद्धिमाप्नुयात् ॥ ८ ॥

वानप्रस्थो जपं कुर्याच्चतुर्थसहितां तथा । रे इत्येतत्तु वीजं स्यात् यवर्णः शक्तिरुच्यते ॥ ९ ॥

शीत्येद् कीलकं प्रोक्तं गायत्र्यास्त्रिपदात्मनः । गायत्रीरुद्रःपादानां विश्वामित्र ऋषिस्तथा ॥ १० ॥

ब्रह्मा विष्णुश्च रुद्रश्च देवतास्ति तैः क्रमात् । अक्षराणां च सर्वेषां प्रजापतिर्ऋषिस्तथा ॥ ११ ॥

विनियोगाद्भविष्यामे गायत्री रुद्र उच्यते । अक्षराणां च सर्वेषां वच्यन्ते देवताः क्रमात् ॥ १२ ॥

अग्निर्वायु रविर्विद्युद्यमो वरुण एव च । वृहस्पतिस्तु पर्जन्य इन्द्रो गन्धर्व एव च ॥ १३ ॥

पूषा शिवश्च तेषां च वसवश्च मरुत्ततः । सोमोऽङ्गिरा विश्वेदेवा अश्विनौ च प्रजापतिः ॥ १४ ॥

सर्वदेवश्च रुद्रश्च ब्रह्मा विष्णुरश्च देवताः । जपकाले चिन्तनीयास्तासां सायुज्यमाप्नुयात् ॥ १५ ॥

अथाक्षरतत्त्वानि—

पृथिवीं पुष्करं तेजो वायुरम्बरमेव च । गन्धो रसोऽथ रूपं च स्पर्शः शब्दोऽपि वागपि ॥ १६ ॥

हस्ताबुपस्यः पायुरश्च पच्छ्रोत्रे वक्त्रचक्षुषी । जिह्वा घ्राणो मनस्तत्त्वमहङ्कारो महास्तथा ॥ १७ ॥

गुणत्रयं च यत्तत्त्वं क्रमतस्तत्त्वनिश्चयः । ॥

अथान्तर्याम्योऽप्युच्यन्ते—

प्रहादिनीं प्रमा नित्या विश्वभद्रां विलासिनीं । प्रभावतीं जया शान्तां कान्ता दुर्गा सरस्वतीं ॥ १८ ॥

विश्वमायां विशालेशा व्यापिनीं विमला तथा । तमोपहारिणीं सूक्ष्मा विश्वपोनिर्जपावहा ॥ १९ ॥

पर्शालया परा शोभा भद्ररूपा च शक्रयैः । ॥

अथ प्रत्यक्षध्यानान्युच्यन्ते—

नत्कारं चम्पकापीतं ब्रह्मविष्णुशिवात्मकम् । शान्तं पद्मासनारूढं ध्यायेत् स्वस्थानमंस्थितम् ॥ १ ॥

सकारं चिन्तयेदेवमतसोपुष्पगंनिमम् । पद्ममध्यस्थितं सौम्यमुपपातकनाशनम् ॥ २ ॥

१ 'सविश्वम्बरसहिता' 'सविश्वहरसाक्षिका' इति पाठान्तरम् । २ 'सीता' पाठान्तरम् । ३ 'विश्वरूपावहा' पाठान्तरम् ।

४ 'पद्मरूपा' पाठः । ५ 'तत परम्' इति वा पाठः ।

विकारं कपिलं नित्यं कमलामनसंस्थितम् । ध्यायेच्चान्तं द्विजश्रेष्ठो महापातकनाशनम् ॥ ३ ॥
 तुकारं चिन्तयेत् प्राज्ञ इन्द्रनीलममप्रभम् । निर्दहेत् सर्वदुःखानि ग्रहरोगममुद्भवान् ॥ ४ ॥
 र्वकारं बहिरीप्राभं चिन्तयेच्च विचक्षणः । भ्रूणहत्याकृतं पापं तत्क्षणादेव नश्यति ॥ ५ ॥
 रेकारं विमलं ध्यायेच्छुद्धस्फटिकसनिभम् । पापं विनश्यति द्विप्रमगम्यागप्रनोद्धयम् ॥ ६ ॥
 शिंकारं चिन्तयेद्योगी शुद्धस्फटिकमंनिभम् । अमन्त्र्यमन्त्रं पापं तत्क्षणादेव नश्यति ॥ ७ ॥
 यंकारं तारकावर्णमिन्द्रसेवाविभूषितम् । योगिना वरदं ध्यायेद् ब्रह्महत्याग्निनाशनम् ॥ ८ ॥
 मकारं कृष्णवर्णं तु नीलमेघममप्रभम् । व्याला पुरुषहत्यादि पापं नाशयते द्विजः ॥ ९ ॥
 गोंकारं रत्नवर्णं च कमलासनमस्थितम् । गोहत्यादिकृतं पापं नाशयन्तं विचिन्तयेत् ॥ १० ॥
 देकारं रत्नमङ्गाशं कमलासनसंस्थितम् । चिन्तयेत् सततं योगी स्त्रीहत्यादहनं परम् ॥ ११ ॥
 बकारं शुक्लवर्णं तु जातीपुष्पममप्रभम् । गुरुहत्याकृतं पापं ध्यात्वा दहति तत्क्षणात् ॥ १२ ॥
 स्यकारं तु तथा पीतं मुन्यर्षममप्रभम् । मनमा चिन्तितं पापं ध्यात्वा दहति चानघः ॥ १३ ॥
 धीकारं चिन्तयेच्छुद्धं कुन्दपुष्पममप्रभम् । पितृमातृवधात् पापान्मुच्यते नात्र संशयः ॥ १४ ॥
 मकारं पद्मरागाभं चिन्तयेद् दीपमंनिभम् । पूर्वजन्मार्जितं पापं तत्क्षणादेव नश्यति ॥ १५ ॥
 टिकारं गङ्गवर्णं तु पूर्णचन्द्रसमप्रभम् । अशेषपापदहनं ध्यायेन्नित्यं विचक्षणः ॥ १६ ॥
 धिकारं पाण्डुरं ध्यायेत् पद्मस्योपरि संस्थितम् । प्रतिग्रहकृतं पापं सरणादेव नश्यति ॥ १७ ॥
 योकारं रत्नवर्णं तु इन्द्रगोपसमप्रभम् । ध्यात्वा प्राणिवधपापं निर्दहेन्मुनिपुङ्गव ॥ १८ ॥
 द्वितीयञ्चैव संग्रोहो योकारो रत्नसन्निभः । निर्दहेत् सर्वपापानि नान्यैः पापैः प्रलिप्यते ॥ १९ ॥
 नःकारं तु मृतं पूर्वमादित्योदयसनिभम् । सकृद् ध्यात्वा द्विजश्रेष्ठः स गच्छेद्द्वैष्णवं पदम् ॥ २० ॥
 नीलोत्पलदलरयामं प्रकारं दक्षिणामुखम् । सकृद् ध्यात्वा द्विजश्रेष्ठः स गच्छेद्ब्रह्मणः पदम् ॥ २१ ॥
 सौम्यं गोरोचनापीतं चोकारं चोत्तरामुखम् । सकृद् ध्यात्वा द्विजश्रेष्ठः स गच्छेद्द्वैष्णवं पदम् ॥ २२ ॥
 शुक्लवर्णेन्दुसंकाशं दकारं पश्चिमाननम् । सकृद् ध्यात्वा द्विजश्रेष्ठः स गच्छेद्द्वैष्णवं पदम् ॥ २३ ॥
 यात्कारस्तु शिरः प्रोक्ष्यरघुवन्दनसप्रभः । प्रत्यक्षफलदो ब्रह्मविष्णुरुष्ट इति स्थितः ॥ २४ ॥
 एनं ध्यात्वा तु मेधात्री जपहेतुं करोति यः । न भवेत् क्षतकं तस्य मृतकं च न विद्यते ॥ २५ ॥
 यस्त्वेनं न विजानाति गायत्रीं च तथापिघाम् । कथितं क्षतकं तस्य मृतकं च तथापि ॥ २६ ॥
 नैव दानफलं तस्य नच यज्ञफलं तथा । नैव तीर्थफलं प्रोक्तं तस्यैवं क्षतके सति ॥ २७ ॥
 विन्यसेव जपेद्यस्तु गायत्रीं घेदमातरम् । ब्रह्मलोकमयाप्नोति व्यासस्य वचनं यथा ॥ २८ ॥
 स्वरूपं यः पुनस्तस्याः कृतेगस्ते यथाविधि । ग्रहदोषेर्न लिप्येत अन्नपूर्णा वसुन्धरा ॥ २९ ॥
 यथाकथञ्चिजज्ञेता देवीं परममाविनी । सा च कामप्रदा प्रोक्ता किं पुनर्विधिना नृप ॥ ३० ॥
 जपदौ च चतुर्विधतिमुदा प्रदर्शयेत्—

संग्रहं संपुटं चैव विततं विस्तृतं तथा । द्विमुखं त्रिमुखं चैव चतुष्पञ्चमुखं तथा ॥ ३१ ॥
 परमूखोऽधोमुखं चैव व्यापकाञ्जलिकं तथा । शकटं यमपाशं च ग्रथितं सन्मुखोन्मुखम् ॥ ३२ ॥
 पलम्बं मुष्टिकं चैव मत्स्यकूर्मवराहकाः । सिंहाक्रान्तं महाक्रान्तं घृष्टं पल्लवस्तथा ॥ ३३ ॥
 एता मुद्राश्चतुर्विंशति जपादौ विनियोजयेत् । सुरभिर्जानचक्रे च योनिः कूर्मोऽथ पङ्कजम् ॥ ३४ ॥
 लिङ्गनिर्णयमुद्रे च जपान्ते तु प्रकीर्तिताः । ॥

पतासां लक्षणान्यप्रे वदिष्यामि ॥ जपादौ तु गायत्रीहृदयं पठेत् ।

• अघातो घसिष्ठः स्वयंमुखं परिपृच्छति, पृच्छामस्तावद्भगवन् गायत्रीं तां भोरनुमृदि । श्रीमगवानुनाच ।
 ब्रह्मज्ञानोत्पत्तिं प्रकृतिं व्याख्यास्यामः, स्याद्ब्रह्मस्या मध्यमानात् सलिलात् फेनो भवति, फेनाद् बुद्बुदो भवति,
 बुद्बुदाद्बुद्बुदो भवति, अद्बुद्बुदाद्ब्रह्मा भवति, ब्रह्मणोऽग्निर्भवति, अग्नेर्वायुर्भवति, वायोर्वाका भवति, वाका-
 दाद्ब्रह्माहृतिर्भवति, ब्रह्माहृत्या गायत्री भवति, गायत्र्या सावित्री भवति, सावित्र्याः सरस्वती भवति,
 सरस्वत्या वेदा भवन्ति, वेदेभ्यो गायत्री भगवन् पृच्छामि व्याहृताभिः प्रवर्तन्ते । किं वै भूः किं भुवः किं
 स्वः किं महः किं जनः किं तपः किं सत्यं किं तत् किं सयितुः किं घरेण्यं किं मर्गं, किं देशस्य किं
 धीमहि किं धियः किं यः किं नः किं प्रबोदयाद् । भूरिति भूलोकः, भुवरित्यन्तरिक्षलोक, स्वरिति
 स्वलोकः, महरिति महलोकः, जन इति जनो लोक, तप इति तपोलोकः, सत्यमिति सत्यलोकः,
 भूर्भुवःस्वरोमिति त्रैलोक्यम् । तदिति तदसौ तेजः, सोऽग्निः, सगितुरिति सविता (त) दादित्यो घरेण्योऽन्नं वै
 घरेण्योऽन्नमेव प्रजापति, मर्ग इत्यापो वै मर्गो यदापः स मर्गो, देशस्येतान्द्रो देवो यद्दे तद्दीन्द्रियाणि
 सर्वपुरुषो नाम रुद्रो धीमहिःत्यन्तरात्मा यदन्तरात्मा स प्रणवो धिय इत्यन्तरात्मान् यदन्तरात्मान् तत् परमं
 पदं, यो न इति पृथिवी वै योनिः, प्रबोदयादिति कामः कामीर्माँल्लोकानु प्रत्याह्वये इत्यानुष्टोत्रो यदा-
 नुष्टोत्रः तत्परो धर्मः इत्येषा गायत्री किंगोत्रा कत्यक्षरा कतिपदा कतिकुक्षिः कतिशीर्षा । साख्याय-
 नसगोत्रा सा, चतुर्विंशत्यक्षरा, त्रयः पादाः, ऋग्वेदोऽस्याः प्रथमः पादो भवति, यजुर्वेदो द्वितीयः पादः,
 सामवेदस्त्वृतीयः पादः । पूर्वा दिक् प्रथमा कुक्षिर्भवति, दक्षिणा द्वितीया, पश्चिमा तृतीया, उत्तरा चतु-
 र्थी, ऊर्वा पञ्चम्यधः षष्ठी, व्याकरणस्य प्रथमं शीर्षं भवति, शिक्षा द्वितीयं, कल्पस्त्वृतीयं, निरुक्तं,
 चतुर्थं ज्योतिषनामनमिति पञ्चमम् । किमु चेष्टितं किमुदाहृतं किं लक्षणं मीमांसा । अथर्वणवेदो विचे-
 दितं, छन्दो विधिदित्युदाहरन्ति । को वर्णः क स्वः का देवता कानीमान्पक्षरदेवता । उप.काले
 रक्षा, मध्याह्ने शुक्ला अपराह्णे कृष्णा । पूर्वसन्ध्या ब्राह्मी, मध्याह्नसन्ध्या माहेश्वरी, अपराह्नसन्ध्या वैष्ण-
 वी । हंसवाहिनी ब्राह्मी, वृषवाहिनी माहेश्वरी, गरुडवाहिनी वैष्णवी । षड्जर्षमगान्धाराः स्वर । पूर्वा-
 ह्णे गायत्री रक्षा कुमारी दण्डाक्षमालाकमण्डलुहस्ता निषण्णा पद्मपीठासनस्या हंसारूढा ब्रह्मदेवत्या भूलोक-
 म्यवस्थिता ऋग्वेदसहितादित्यपयगामिनी । मध्याह्ने सावित्री श्वेताम्बरा श्वेतवर्णा यौवनस्था त्रिनेत्रा
 त्रिशूलहस्ता रजतपीठासनस्या वृषमारूढा रुद्रदेवत्या भुवर्लोकम्यवस्थिता यजुर्वेदसहितादित्यपयगामिनी ।
 अपराह्णे सरस्वती कृष्णा वृद्धा पीतवासाश्चतुर्भुजा शंखचक्रगदासिंहस्ता निषण्णा कनकपीठासनस्या विष्णु-
 देवत्या स्वर्लोकम्यवस्थिता सामवेदसहितादित्यपयगामिनी ॥ “ब्रह्मादोऽग्निर्वसिष्ठश्च शुक्रः कण्वः पराशरः ।
 विश्वामित्रो महातेजाः कपिल शौनको महान् ॥ याज्ञवल्क्यो भरद्वाजो जमदग्निस्तपोनिधिः । गौतमो

१ 'योनिः' स पाठः । २ 'निकृपुदाहरन्ति' ग. पाठः ।

मुद्गल श्रेष्ठो वेदव्यामश्च रोमश्च ॥ अगस्त्य कौशिको वरुचः पुलस्त्यो कपिलस्तथा । दुर्वासास्तपसा श्रेष्ठो
 नारद कश्यपस्तथा ॥ गायत्र्युष्णिगनुष्टुप् वृहती पंक्तिस्त्रिष्टुब्जगती कान्ति वृहती पंक्तिरास्ताःपंक्तिर्विषद
 विष्टारपंक्तिरक्षरपंक्तिः कात्यायनी ज्योतिष्मती त्रिष्टुप्छन्दो महाच्छन्दो भूरितिद् दो भुगरिति छन्दः स्वरिति
 छन्दो भूमिं स्वरोमित्येतानि छन्दासि । प्रथममाश्रये द्वितीयं प्राजापत्यं तृतीयं सौम्यं चतुर्थमंशानं पञ्चम-
 मादित्यं षष्ठं बार्हस्पत्यं सप्तमं पित्र्यद्वैत्यमष्टमं भगदैवत्यं नवमंमार्ग्यं दशमं सावित्रं एकादशं त्वाष्ट्रं द्वादशं
 पौष्णं त्रयोदशमैन्द्राक्षं चतुर्दशं वायव्यं पञ्चदशं वामदेव्यं षोडशं मैत्रावरुणं सप्तदशं भ्रातृव्य(आंगिरसे)-
 ष्टादशं वैश्वदेव्यं एकोनविंश वैष्णव त्रिंशं वामथ एकाविंश (रौद्र द्वाविंशमाश्विन त्रयोविंशं ब्राह्मं चतुर्विंशं
 सावित्रं) ॥ प्रह्लादिनी प्रभा नित्या विश्वमत्रा विलासिनी । प्रभावती जया शान्ता कान्ता दुर्गा सरस्वती ॥
 विद्रुमा च विशालेशा व्यापनी विमला तथा । तमोपहारिणी चन्द्रमा विश्वयोनिर्जयावहा ॥ पद्मालया परा
 शोभा पद्मरत्ना च शङ्ख ॥ क्रमाच्छम्भुपुष्पाभ्रतर्सीपुष्पासन्नमम् । विद्रुमस्फटिकाकार पद्मपुष्पसमप्रमम् ॥
 प्रवाल पद्मपद्मम् पद्मरागसमप्रमम् । तरुणादित्यसद्भाय शङ्खदुन्दुम्बान्नमम् ॥ इन्द्रनीलमणिप्रम्यं मौक्तिक-
 कं कुङ्कुमप्रमम् । अञ्जनाभ च गार्ग्ये वैडूर्यं चांद्रसन्निभम् । (हारिणं कृष्णं) दुग्धाम रघिकान्तिसमप्रमम् ॥
 शुक्रपिच्छलमाकारं क्रमेण परिकरपयेत् । पृथिव्यापरुनया तेजो वायुराकाश एव च ॥ गन्धो रसश्च रूपं
 च स्पर्शं शब्दस्तथैव च । उपस्थ पायु पादश्च पाणिर्गणपि च क्रमात् । प्राणं जिह्वा च चक्षुश्च
 श्चक्षुश्च श्रोत्रं तथैव च ॥ मनो बुद्धिरहङ्कारमध्यक्षं च यथाक्रमम् । सुमुखं संपुटं चैव पिततं विस्तृतं तथा ॥
 द्विसुलं त्रिसुलं चैव चतुष्पञ्चसुलं तथा । पद्मनोऽधोमुखं चैव व्यापकाञ्जलिकं तथा ॥ शकटं यमपायं
 च प्रथितं समुपोन्मुपाम् । प्रलम्बं मुष्टिकं चैव मत्स्यं । कूर्मवराहकौ ॥ सिंहाक्रान्तं महाक्रान्तं मुद्गरं
 पल्लवस्तथा । इति मुद्राश्चतुर्विंश द्वादशोत्तमप्रतिष्ठिता ॥ एता मुद्रा न जानाति गायत्री निष्फला भवेत् ॥
 ब्रह्मा मूर्ध्नि सथाते विष्णुर्ललाटे इन्द्रो(भूमध्ये)केशा मेघाश्चक्षुषी चन्द्रादित्यौ, कर्णौ शुक्रवृहस्पती, नासा-
 पुटावश्विनौ, दन्तोष्ठावुभयसन्धी, मरुतो याहू, स्तनौ यसव, ब्रह्मा हृदयं परमं, माकाशं उदरं नाभिः अग्निः,
 कटिरिन्द्राणी, जपन प्राजापत्यं, कैलासमलयावूरू, विश्वेदेवा जानुनी, शशी जङ्घे, सुरा पितरः, पृथ्वी
 पादौ, वनस्पतयः केशा लोमानि नखानि, सुहृतास्ते विप्रहा केतुमांसं श्रुतुं सन्धिःकालद्वयमाच्छादनं संव-
 रस्यो निमिष अहोरात्रावादित्यश्चन्द्रमा प्रवरवरदा देवी पठेद्यो हृदयं ओं तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धियो रणे
 तद्रूपदिष्टाय नमः, न्यायमधीयानो दिवसकृतं पापं नाशयति, प्रातः प्रयुञ्जानो रात्रिकृतं पापं नाशयति,
 तत्सायमातः प्रयुञ्जानोऽपापो भवति । य इह सावित्रं ब्राह्मणं पठेत् श्रीणि शतसाहस्रया सावित्र्या-
 पष्टिसहस्राणि जप्तानि फलानि भवन्ति, बत्वारो वेदा अधीता भवन्ति, सर्वेषु वेदेषु ज्ञातो भवति,
 सर्वेषु तीर्थेषु ज्ञातो भवति, स्वर्गंस्तेषात् पूतो भवति, सुरापानात् पूतो भवति, ब्रह्महत्याया पूतो भवति,
 स्त्रीहत्याया पूतो भवति, वीरहत्याया पूतो भवति, अगम्यागमनात् पूतो भवति, अमन्यभक्षणात् पूतो
 भवति, पंक्तिशतसहस्राणां पंक्तिपार्वणात् पूतो भवति, अष्टौ ब्राह्मणान् ब्राह्मणित्वाऽपरिमितमायुर्भवति ।
 य एव वेदं ब्रह्मलोकं स गच्छति श्रीःब्रह्मलोकं स गच्छत्यौ नम इति ।

तदित्यत्राङ्गनोऽगम्यं ध्येयं यत् सूर्यमण्डले । सवितुः सकलोत्पत्तिस्थितिःसहारकारिणः ॥ १ ॥

१ 'सत्या' एव पाठ । २ 'मद्रूपा' क ग पाठ । ३ 'गायत्र्या' सुप्रतिष्ठिता, 'ल' पाठ । ४ 'स्यु' ग पाठ ।
 ५ 'प्रादित्याय' एव पाठ । ६ 'भेदनात्' एव पाठ ।

वरेण्यमाश्रयणीयं यदाधारमिदं जगत् । भर्गस्य साक्षात्कारेण षविद्याशक्तिदायकम् ॥ २ ॥
 देवस्य ज्ञानरूपत्वस्नानन्दात् क्रीडतोऽपि वा । धीमह्यहं स एवेति तेनैवाभेदमिद्वये ॥ ३ ॥
 धियोऽन्तःकरणे पृथ्वाः प्रत्यरूपवशचारिणीः । य इत्यालिङ्गधर्मं यचेत्स्वज्ञानादिलक्षणम् ॥ ४ ॥
 नोऽस्माकं बहुधाभ्यस्तभेदभिन्नदृशां तथा । प्रचोदयात् प्रेरयति मार्यना वहिरिष्यते ॥ ५ ॥
 यो देवः सवितास्माकं धियो धर्मादिगोचरात् । प्रेरयेत्तस्य यद्भर्गस्तद्वरेण्यमुपासहे ॥ ६ ॥

ब्रह्माणी चतुराननाचवलयं कुम्भं करैः स्रुस्रुवौ

विभ्राणारुणकान्तिरिन्दुवदना ऋयूपिणी चालिका ।

हंमारोहणकेलिरभ्यरमणोर्भिन्वारचिता भूपिता

गायत्रीं हृदि भाजिता भवतु नः संपत्समृद्धये सदा ॥ ७ ॥

रुद्राणी नवयौपना त्रिनयना वैयाघ्रचर्माभ्यरा

स्रदाङ्गत्रिशिराचस्रवलयार्भीर्तीर्दिधानाम्बिका ।

विद्युत्पिङ्गजटाकलापविलसदालेन्दुमौलिर्मुदा

सावित्रीं पृषन्नाहनामृततनुर्ध्वेया यजूरूपिणी ॥ ८ ॥

सेव्या सात्र सरस्वती भगवती पीताम्बराडम्बरा

श्यामा सामजपान्विता परिमलोद्गात्राञ्जिता वैष्णवी

तार्क्ष्यस्या नवनूपुराङ्गदमणिश्रेणैश्चभूषोऽञ्जला

हस्तालम्बितशङ्खचक्रमगदाभीतिः श्रिये चास्तु नः ॥ ९ ॥

इति कात्यायनीपाठ ॥ इति पठित्या गायत्री यथाशक्ति जप्त्वा तद्दशांशनस्तुर्धगायत्रीं जपेत् ।

“ त्रिपदाजपमाहुष्यं तुर्ध्याजाप्यदशांशतः । तुर्ध्याजाप्यं विना येन कृतं यन्निष्फलं भवेत् ॥ ”

यत्वं जपित्वा जपान्ते कथञ्च पठेत् । अस्य श्रीगायत्रीमन्त्रचमन्त्रस्य ब्रह्मविष्णुमहेश्वरा ऋषयः ऋग्यजु सामा-
 ध्याणदण्डान्दांसि गायत्रीसावित्रीसरस्वत्यो देवता. ऊँतद्बीजं याचङ्गकिः धीमहीति कीलकं मम सप्रस्तपाप-
 क्षयायै गायत्रीरुच्यपाठे विनियोग । गायत्र्या पठङ्गं विन्यस्य “ मुक्ताविद्रुमहेम ” इति श्यायेत् ।

गायत्री पूर्वतः पातु सावित्री पातु दक्षिणे । ब्रह्ममध्ये पातु मे पश्चादुचरे मे सरस्वती ॥ १ ॥

पावनीं मे दिशं रचेत् पावकोऽञ्जलशालिनी । यातुघानीं दिशं रचेद्यातुघानभयङ्करी ॥ २ ॥

वायवीं मे मृगास्तदा रुद्राणीं रुद्ररूपिणी । ऊर्ध्वं ब्रह्माणीं मे रतेदधस्ताद्वैष्णवी तथा ॥ ३ ॥

एवं सर्वत्र संरचेत् सर्वाङ्गं भुवनेश्वरी । तत्पदं पातु मे पादौ जह्वे मे सवितुः पदम् ॥ ४ ॥

वरेण्यं कटिदेशं तु नार्भिं भर्गस्तथैव च । देवस्य मे तु हृदयं धीमहीति गलं तथा ॥ ५ ॥

धियो यः पातु मे नेत्रे नःपदं मे ललाटकम् । एवं पादादिमूर्धान्तं मूर्धानं मे प्रचोदयात् ॥ ६ ॥

१ 'यच्छेत्' स पाठ । २ 'ब्रह्मसत्या तु' क 'विद्या' स पाठ । ३ 'शायिनी' ग पाठ । ४ 'गणादिनी' स पाठ ।

तदर्थः पातु मूर्धानं सकारः पातु भालरुम् । चक्षुषी तु विकारार्णः श्रोत्रे रचेत् तुकारकः ॥७॥
 नस्तापुर्ता वंकारार्णः रेकारस्तु कपोलयोः । शिकारस्तुत्तरोष्ठं तु यंकारस्तधरोष्ठकम् ॥ ८ ॥
 आस्यमव्ये भकारार्णो गौंकारश्चिकु तथा । देकारः कण्ठदेशं तु वकारः स्कन्धदेशकम् ॥ ९ ॥
 सकारो दक्षिणं हस्तं धीकारो वामहस्तकम् । मकारो हृदयं रचेद् दिकारो जठरं तथा ॥ १० ॥
 धिकारो नाभिदेशं तु योकारस्तु कटिद्वयम् । गुह्यं रचेत्तु योकार ऊरू मेऽव्यान्नः कारकः ॥११॥
 प्रकारो जानुनी रचेच्चोकारो जङ्घदेशकम् । दकारो गुण्ठदेशं तु यात्कारस्तु पदद्वयम् ॥ १२ ॥
 इतीदं कचं दिव्यं वाधाशतनिवारणम् । चतुःपटिकलात्रिधात्रिलोसंश्रयमिन्द्रियम् ॥ १३ ॥
 जपारम्भे तु गायत्र्यां जपान्ते कच पठेत् । ब्रह्मस्त्रीगोत्रघान्मित्रद्रोहाद्यखिलपातकैः ॥ १४ ॥
 मुच्यते सर्वपापेभ्यो पर ब्रह्माधिगच्छति । ॥

इति गायत्रीकथनम् ॥ अथ गायत्रीपूजाविधिः । सा पूजा द्वित्रिधा मानानिकवाहोभेदात् । मानानिकपूजा
 यथा । तदङ्गत्वेन सौरपीठस्याम बुधात् । ओंशु गुरुभ्यो नम मूर्ध्नि । य गणपतये नम मूलाधारै । ओं
 आघातशक्तये नम । ओंमूलप्रकृतये नम । ओंभ्रमाय नम । ओंश्रन्ताय नम । ओंनराहाय नम ।
 ओंशुदिव्यै नम । ओंकीरार्णवाय नम । ओंभेनङ्गीपाय नम । ओंकल्पवृक्षाय नम । रत्नमण्डपाय
 नम । रत्नविकाये नम । श्वेतच्छुभ्राय नम । मिनचामराभ्या नम । तन्मध्ये रत्नसिंहासनाय
 नम । इति मूलाधारमारभ्य उपर्युपरि त्रिन्यस्य सिंहासनदेवता न्यमेत् । ओंभ्रमाय नम । ज्ञानाय
 नम । वैराग्याय नम । ऐश्वर्याय नम । एते सिंहासनपादरूपिणः । एते ओंश्रघमाय नम । अज्ञानाय
 नम । अज्ञानाय नम । अज्ञेय्याय नम । इति असङ्ख्योद्देश्यप्रकल्पितपादचतुष्टयत्वेन धर्मादीन्
 सुखनाभियाश्चैर्द्वयप्रकल्पितगणप्रचतुष्टयत्वेन अघर्मादीन् च न्यसेत् । सिंहासनमध्ये ओंश्रिन्द्रकृतये नम । ओं
 मायाशक्तये नम । ज्ञानन्दकन्दाय । मन्त्रालयाय नम । प्रकृतिमयप्रेभ्यो नम । विकारमयकसेरेभ्यो
 नम । पञ्चाशद्वर्षाज्जाटमकलनत्वरूपायं रणिकार्यं नम । तस्यां ओंश्रं अर्कमण्डलाय नम । ओंसां
 सोममण्डलाय नम । ओंनं पद्मिण्डलाय नम । ओंमं सत्राय नम । ओंर रजसे नम । ओंतं तमसे
 नम । ओंश्रं आत्मनराय नम । ओं मायातराय नम । ओं त्रियातस्वाय नम । ओं कलानराय नम ।
 मध्ये परतस्वाय नम । ओंश्रं आत्मने नम । ओंश्रं अन्तरात्मने नम । ओंपं परमात्मने नम । ओंहीं
 ज्ञानात्मने नम । ओंश्रमूलाय नम । ओंश्रिमलाय नम । ओंश्राय नम । ओंश्रामाराध्याय नम । (मध्ये)
 ओंश्रन्ताय (परममुखाय) नम । इति तत्रैत्र दिक्षु मध्ये च त्रिन्यस्य केसरेषु पूर्वाघादिवक्षु मध्ये च
 नत्र पीठशक्तीर्न्यसेत् । ओंरा दीप्तये नम । ओंरीं सन्माथै० । ओंरु जयाथै० । ओंरै भद्रायै० । ओंरै
 विभूयै० । ओंरौ निमलायै० । ओंरौ श्रमेपायै० । ओंर त्रियुतायै० । ओंर सर्वतोमुखं नम । इति त्रिन्य-
 स्य । ओंनमो भगवत्यै ब्रह्मात्रिण्युविधात्मिकार्यं सौरयोगपीठात्मने नम । इति मध्ये सिंहासनमन्त्र त्रिन्यस्य ।
 मूलमन्त्रपुत्रं त्वेष्टदेवतामूर्तिं हृदये त्रिन्यस्य । तदेव गुरुस्वरूप पर ब्रह्म स्वात्मानुप्रदावंनितया परमात्ममूर्तिं
 परोक्षज्ञानदायिनीं गायत्रीं मन्त्राधिदेवता समुण्णब्रह्मविधात्मिका त्रिन्यमूर्तिं परममङ्गलात्मिका सर्वोपकल्पप्रदा
 सर्गामरणमूर्तिना समस्तपरिवारमादिता सकलपुरुषार्थदात्रीं तेजोमयीं स्वहृदयकमलमधिधितेष्टनीं माधवितया
 मनसा पीठशोषचारपूजा बुधात् । इदमासन स्वागतमस्तु प्रसीद पाधमिदमाचमनीयमिदं मधुपर्कमिदं पुन

राचमनीयं आनमिदं यत्प्रमिदं सौरान्तमुपकल्प्य, छत्रचामरगीतनृत्ययागादिमहापूजादिकं संकल्प्य तन्मयमना भूत्वा ध्यायेदिति मानसिकपूजा ॥ याहापूजायां ॥ यन्त्रं यथा—

शक्तेर्वाहकृशानुकोणविलमद्भूरादिसत्कार्षिकं

वस्वञ्जखरपुग्मकेमरदर्लवर्गोत्थिवर्णं मनोः ।

चूडामन्त्रसंतुर्त्यवेष्टितमिदं च्माकोणताराङ्कितं

गायत्र्याः कथितं महर्षिभिरिदं यन्त्रं तु दिक्चन्द्रितम् ॥ १ ॥

इति । द्वितीययन्त्रं तु—प्रहोपाच

मृएवन्तु ऋषयः सर्वे गायत्रीयन्त्रमुत्तमम् । यस्य विज्ञानमात्रेण-मिद्वयोऽष्टौ करे स्थिताः ॥ १ ॥

पूर्वं तु विष्णुना प्रोक्तं यन्त्रं मन्त्राङ्गसंयुतम् । रहस्यं परमं गुह्यं वेदान्तेष्वपि गोपितम् ॥ २ ॥

अग्निमण्डलमालिख्य तन्मध्ये प्रणवं लिखेत् । मायास्त्रीवीजसंयुक्तं महामायां रमापतिम् ॥ ३ ॥

चिन्तामणिं नारमिहं सुदर्शनमनुं क्रमात् । लिखेदददलं बाधे तद्द्वारेषु च मन्त्रवित् ॥ ४ ॥

नारायणमनुं लिख्य सन्धौ तु नारासिंहकम् । मायावीजेन संवेप्य बहिर्दशदलं लिखेत् ॥ ५ ॥

दलेषु विलिखेत् कृष्णं सन्धौ राममनुं लिखेत् । स्त्रीवीजेन तु संवेप्य तद्बहिर्द्वादशदलम् ॥ ६ ॥

वासुदेवं तदलेषु सन्धौ तु हयशीर्षकम् । मन्मथेन तु संवेप्य तद्वहिः षोडशदलम् ॥ ७ ॥

तदलेषु स्वराङ्गिण्य तन्मन्धौ तु बराहकम् । चिन्तामण्यां तु संवेप्य बहिरष्टादशचन्द्रम् ॥ ८ ॥

दलेषु विलिखेत् कृष्णं सन्धौ चक्रे नृकेसरिम् । रामवीजेन संवेप्य बहिर्द्वाविंशतिचन्द्रम् ॥ ९ ॥

तदलेषु च गायत्रीं तत्सन्धौ मन्त्रराजकम् । बधेने तु महामायां द्वाविंशदलमालिखेत् ॥ १० ॥

नृमिहानुष्टुभं, लेख्य सन्धौ चक्रमनुं लिखेत् । प्रणवेन तु संवेप्य बहिः पार्थिवमण्डलम् ॥ ११ ॥

व्यञ्जनानि लिखेत् पश्चात्तन्मध्ये क्रमशोऽभितः । इमहंसेति रचेति चाव्यग्न्यमृतसंयुतम् ॥ १२ ॥

यन्त्रसंस्कारमन्त्रांश्च तन्मध्ये विलिखेत् सुधीः । प्राणप्रतिष्ठा कृताय जपकाले विशेषतः ॥ १३ ॥

षोडशैरुपचारैश्चाप्पचैवेन्ननमापि वा । ध्याता मन्त्रं जपेत् पश्चादष्टोत्तरसहस्रकम् ॥ १४ ॥

अष्टोत्तरशतं वापि अष्टाविंशतिमेव वा । चतुर्ध्यादिप्रदोषेषु गायत्रीं दशधा जपेत् ॥ १५ ॥

इदं धारणायन्त्रम्, पूजायन्त्रमिति केचित् । प्रकृतौ तु—पूर्वोक्तं “ शक्तेर्वाहोति ” यन्त्रं पूजाया विशिष्टम् । स्वपु-
रतो मण्डलं कुर्यात् ।

संमार्जनोपाङ्गनैर्भ्यां शोषेणोप्लेखनेन च । गवा च परिवामेन भूमिः शुभ्यति पञ्चधा ॥ १६ ॥
यामहस्तेनाक्रम्य दक्षिणहस्तेन मण्डलं कृत्वा तत्र पूजायन्त्रं लिखेत् ।

सिन्दूररजसा भूमौ लिखिता यन्त्रमर्चयेत् । अथवा हेमरूप्यादिपट्टपीठोपरि स्थितम् ॥ १७ ॥

स्वयामभागे चतुरस्रमण्डलं कृत्वा तत्राधारमस्त्रप्रक्षालितं संस्थाप्य ‘ संस्रिकं अग्निमण्डलाय दशकलात्मने
श्रीगायत्र्या कलशाधाराय नमः ’ इति संपूज्य ‘ घृष्णार्थिकुप्पा ज्वालनी ज्वालनी विष्णुलिङ्गिनी । सुधीः

सुम्पा कपिला इत्यकथ्यते अपि ॥ थादीना दशरुणां कला धर्मप्रदा इमाः ॥ एतामां पूजा कर्तव्या । तदुपरि कर्तव्यं सम्पाद्य, मं सूर्यमण्डलाय द्वादशकलात्मने श्रीगणेशाय कलशाधाराय नम इति संपूज्य, “तपिनी तापिनी धूम्रा मरीचिर्वाल्लिनी शुचि । सुपुत्रा भोगदा विन्वा बोधिनी धारिणी क्षमा । कमाद्या वसुदा सौराष्ट्रान्ता द्वादशेरिता.” ॥ कर्म तपिन्यै नम, इत्यादिक्रमेण पूजयेत् । ततस्तन्मध्ये अनुलो-मविलोममातृका स्मरन् शुद्धोदकेनापूर्य, म कामप्रदपाटशकलात्मने चन्द्रमण्डलाय श्रीगणेश्या कलशा-मृताय नम इति संपूज्य, अ अमृताय नम. इत्यादि पूजयेत् । “अमृता मानदा पूषा तुष्टि पुष्टी इति घृति” । गशिनी चट्टिका ज्योत्स्ना ज्ञान्ति थी प्रीतिरङ्गदा ॥ पूर्णा पूर्णामृता कामदायिन्य. स्वरजा कला” ॥ इति नमेण संपूज्य, तन्मध्ये “गायत्र्यास्तु त्रिनेत्रेण च” इति घन्त्रं विलिख्य, तत्र “ब्रह्माण्डो-दरतीर्यानि” इत्यादिना तीर्थभारुष्य, “गङ्गे च यमुने चैव” इति पाठित्वा, “गङ्गाया सरित. सर्वा-सिन्धुया जलदा नदा । आयान्तु देवीपूजार्थं दुरितक्षयकारका” ॥ इत्याद्याहनादिपञ्चमुद्रा प्रदर्श्य ध्यायेत् । “कलशस्य मुष्टे विष्णु कण्ठे यद् समाश्रित. । मूले तत्र स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणा स्थिता ॥ कुक्षौ तु सागरा सर्वे सप्तद्वीपा वसुधरा” । “इम मे गङ्गे यमुने” इति पठेत् । इति कलशापूजा ॥ स्वर्वाक्षिणभागे पश्चमे साधारं शङ्ख संस्थाप्य शङ्खमुद्रा प्रदर्श्य तदुदकं सर्वत्र पूजापकरणादियु संभ्रूय कलशाह्वयोर्मध्ये अर्घ्यादिपञ्चपात्राणि साधारणि स्थापयेत् । “अर्घ्यपात्र तु धायत्ये नैर्ऋत्यां पाद्यपात्र-कम् । आग्नेयां क्षानकलश ईशे त्वाचमनीयञ्चम् ॥ मध्ये तु मधुपर्कं स्यादित्येतापात्रलक्षणम्” । द्रव्याणि तु—

आपः क्षीरं कुशाग्राणि घृतं दधि तथा मधु । रत्नानि कर्वीराणि तथा रत्नं च चन्दनम् ॥ १ ॥
 भानोरपि च गायत्र्या अष्टाङ्गार्घ्यमुदाहृतम् । सिद्धार्थं कुङ्कुमं दूर्वा लोपं लामज्जकं शशी ॥ २ ॥
 अमूनि चात्र द्रव्याणि पाद्यस्य कथयन्ति पद । कलकञ्चोरकर्पूरकाष्टीलोशीरकाणि च ॥ ३ ॥
 अमून्याचमनीयस्य द्रव्याणि कथयन्ति पद । मधुपर्कं च मशीरं दधि श्रोत्रं मनीषिभिः ॥ ४ ॥
 दध्यभावे पयः कार्यं मध्वभावे तथा गुडः । इक्षुर्मधु घृतं चैव शर्करापयमायुतम् ॥ ५ ॥
 पञ्चामृतमिदं शौचं वसिष्ठादिमनीषिभिः ।

तठ पूर्ववत् सामान्यार्थविशेषार्थं स्वपुरत सस्याप्य पार्श्वबोर्दीपद्वय संस्थाप्य मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रये कृत्वा पठन् विन्ध्यस्य करशब्दिं कुर्यात् ॥

प्रकोष्ठे मणिन्धे च पार्श्वयोः करयोस्तले । तदृष्टे च तदग्रे च करशब्दिकदाहता ॥ १ ॥
 ततः सौर्याटन्यासवत् पीठपूजा कृत्वा पीठमनुं विन्ध्यस्य, तत्र “सुकामिद्रुमहेम” इति ध्यानोक्तकृपिणो स्वहृत्कमलस्थिता गायत्री परब्रह्मरूपिणी बह्व्रासायुटेन विनिर्गत्य पूजायन्त्रं उपाविष्टामिति ध्यात्वा, आवाहनादिदशमुद्रा प्रदर्श्य पीठशोषचारपूजापदाशोपचारपूजा वा कुर्यात् ।

आसनावाहने चार्घ्यं पाद्यमाचमनं तथा । क्षानवस्त्रोपवीतानि भूषणानि च सर्वशः ॥ १ ॥
 गन्ध पुष्पं तथा धूप दीपमन्त्रेण तर्पणम् । मान्यानुलेपने चैत्र नमस्कारविभर्जने ॥ २ ॥
 द्रव्यादशोपचारैर्मूलं देवता सन्तर्प्यारणपूजा कुर्यात् । तद्यथा—(शा० २१)
 विधाय मण्डलं विद्वांसिमोक्षोञ्जलकर्णिकम् । सौरं पीठं यजेत्तत्र दीक्षादिनशक्तिभिः ॥ १ ॥

मूलमन्त्रेण वल्गुपायां मूर्तौ देवीं प्रपूजयेत् । कोणेषु त्रिषु संपूज्या ब्राह्म्याद्याः शक्रयो वह्निः ॥ २ ॥
 आदित्याद्यास्ततः पूज्या उपादिसहिनाः क्रमात् । ततः षडङ्गान्यभ्यर्च्य केसरेषु यथाविधि ॥ ३ ॥
 प्रह्लादिन्यादिशक्तीश्च तद्ग्रहिः पूजयेत् सुधीः । ब्राह्म्याद्याः सारुणा चाद्ये पूजयेत् प्रोक्तलक्षणैः ॥४॥
 ततोऽभ्यर्च्येद् ग्रहान् चाद्ये शक्राद्यानायुषैः सह । इत्थमायुर्देवीं दशाभिः परिपूजयेत् ॥ ५ ॥
 धर्मार्थकामलोचणा भोक्ता स्याद् द्विजमत्तमः । ॥

इति । एवं क्रमेण पूजा कृत्यात्तमालयाद्येत्तरात् गायत्रीजपं कृत्या " गुद्यातिमुद्यमोत्प्री त्व शृदापास्तकृतं जपम् ।
 सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वग्रसाद्गन्धेश्वरी " ॥ इति तैजोरूपं जपं देव्या हस्ते समर्पयेत् । तथा—(शा०२१)

व्याहृतित्रयमंपुक्तां गायत्रीं दीक्षितो जपेत् । तत्त्वलक्षं विधानेन भिक्षाशी विजितेन्द्रियः ॥ १ ॥
 धीरोदनतिलान् दूर्वाः चीरद्रुमममिद्रान् । पृथरु महस्रितयं जुहुयान्मन्त्रमिद्वये ॥ २ ॥
 तत्त्वमंख्यासहस्राणि मन्त्रविजुहुयात् तिलैः । सर्वपापविनिर्मुक्तो दीर्घमायुः स विन्दति ॥ ३ ॥
 आयुषे साज्यहविषा केवलेनाथ सर्पिषा । दूर्वात्रिकैस्तिर्लर्मर्षी जुहुयात् त्रिसहस्रकम् ॥ ४ ॥
 अरुणाञ्जैस्त्रिमध्वज्ञैर्जुहुयादयुतं ततः । महालक्ष्मीर्भवेत् तस्य पयमामान्नात्र संशयः ॥ ५ ॥
 ब्रह्मश्रिये प्रजुहुयात् प्रधनेर्ब्रह्मवृत्तजैः । बहुना किमिहोक्तेन यथावत् साधुमाधिता ॥ ६ ॥
 द्विजन्मनामियं विद्या सिद्धा कामदुघा मता । कामनायन्मन्यथ वक्ष्यामि भुवि दुर्लभम् ॥७॥
 ह्रींकारं कर्णिकामध्ये व्याहृतीनां त्रिकोणकम् । परिश्राददलं पत्रं प्रोक्तलक्षणेषु(ल)क्षितम् ॥ ८ ॥
 केसरेषु स्वरा लेख्या मन्त्रवर्णास्त्रयस्त्रयः । आदिवर्गान्तराष्टौ च वह्निर्माहेन्द्रमण्डलम् ॥ ९ ॥
 आपोज्योतिरित्येतस्य वेषेदे यन्मनुचमम् । भूर्जरेनं समालिख्य रोचनाकुडुमैः सुधीः ॥ १० ॥
 प्राणप्रतिष्ठां कृत्वा तु गले वा बाहुमूलके । धारयेत् पुष्टिरचार्यै रोगघ्नं भवति ध्रुवम् ॥ ११ ॥
 ब्रह्मास्त्रमिति संप्रोक्तं विलोमपाठितो मनुः । पूर्वोक्ता एव मृग्याद्या मन्त्रस्यास्य प्रकीर्तिताः ॥१२॥
 प्रतिलोमक्रमदादस्य षडङ्गानि प्रकल्पयेत् । वर्णन्यामपदन्वयाभौ विदध्यात् प्रतिलोमतः ॥ १२ ॥
 ध्यानभेदान् विजानीयाद् गुर्वीदेशान्प्रचान्यथा । पूर्ववजपक्लप्तिः स्याज्जुहुयात् पूर्वसंख्यया ॥१३॥
 पक्षगव्यमुपकेन चरुणा तस्य मिद्वये । अर्चनं पूर्ववत् कुर्याच्छक्तीस्तु प्रतिलोमतः ॥ १४ ॥
 सर्वत्र देशिकः कुर्याद्गायत्र्या द्विगुणं जपम् । क्रूरकर्माणि कुर्वीत प्रतिलोमविधानतः ॥ १५ ॥
 शान्तिकं पौष्टिकं कर्म कर्तव्यमनुलोमतः । प्रयोगकाले प्रजपेत् त्रिपदां च विलोमतः ॥ १६ ॥
 माधितो जायते पथान्मन्त्रोऽयं विधिनामुना । आग्नेयाह्नं शिरः कृत्वा वायव्यं मूलमाकरोत् ॥१७॥
 अस्त्रसंपुटितं चास्त्रं जपेदष्टसहस्रकम् । कृष्णाष्टमीं समारभ्य यावत् कृष्णचतुर्दशी ॥ १८ ॥
 रात्रौ रात्रौ प्रजुहुयाद् ब्रह्मवैलपरिप्लुतैः । चित्रमूलाकंधत्तूरविपट्टकमभिद्रवैः ॥ १९ ॥
 रिपुर्गच्छेज्ज्वराक्रान्तः सकुटुम्बो यमालयम् । कृष्णपद्मे प्रतिपदमारभ्य मासमात्रकम् ॥ २० ॥

घमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मू० फ्लोअविजयावौषट् । चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । संभूय ६१२ वारं जपो भवति ॥

मूलं ह्रींअजयावौषट् । चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मू० ऐंअजयावौषट् । एवं मातृकाक्षरैः सह (२०४) । मू० फ्लोअजयावौषट् । चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । संभूय ६१० वारं जपो भवति ॥
मूलं ह्रींअभगवतीवौषट् । चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मूलं ऐंअभगवतीवौषट् । चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मूलं फ्लोअभगवतीवौषट् । चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । संभूय ६१२ वारं जपो भवति ॥

मूलं ह्रींअदेवीवौषट् । इत्यादि चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मू० ऐंअदेवीवौषट् । इत्यादि प्रोहमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मू० फ्लोअदेवीवौषट् । इत्यादि प्रोहमातृकाक्षरैः सह (२०४) । संभूय ६१२ वारं जपो भवति ॥

मूलं ह्रींअशिवावौषट् । इत्यादि चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मू० ऐंअशिवावौषट् । इत्यादि चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मू० फ्लोअशिवावौषट् । इत्यादि चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । संभूय ६१२ वारं जपो भवति ॥

मूलं ह्रींअशाम्भवीवौषट् । इत्यादि चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मूलं ऐंअशाम्भवीवौषट् । इत्यादि चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । मू० फ्लोअशाम्भवीवौषट् । इत्यादि चतुर्विधमातृकाक्षरैः सह (२०४) । संभूय (६१२) । इत्य तुतीयादिनेऽपि (६१२०) वारं मूलविद्याजपो भवति ॥

अथ चतुर्थदिने प्राग्वदासनादिमानसपूजान्ते—मू० ह्रींअकालीआह इत्यादि मायाभागमवकामधीजैः प्रतिधीजं केवल-विन्दु-विसर्ग-विन्दुनिसर्गयुक्तैर्मातृकाक्षरैः सह ६१२ वारं जपेत् । ततो मूलं ह्रींअकला-आह इत्यादि प्राग्वत् ६१२ । मू० ह्रींअमालिनीआह इत्यादि प्राग्वत् ६१२ । मू० ह्रींअमातृकीआह इत्यादि प्राग्वत् ६१२ । मू० ह्रींअविजयाआह इत्यादि प्राग्वत् ६१२ । मू० ह्रींअजयाआह इत्यादि प्राग्वत् (६१२) । मू० ह्रींअभगवतीआह इत्यादि प्राग्वत् (६१२) । मू० ह्रींअदेवीआह इत्यादि प्राग्वत् (६१२) । मू० ह्रींअशिवाआह इत्यादि प्राग्वत् (६१२) । मू० ह्रींअशाम्भवीआह इत्यादि प्राग्वत् (६१२) । इत्यं संभूय चतुर्थदिनेऽपि (६१२०) वारं जपो भवति मूलविद्यायाः ॥

तत पञ्चमदिने प्राग्वदासनादिमानसपूजान्ते—मूलं ह्रींअकालीह्रैह्रैः फ्लोह्रैः फ्लोह्रैः एवं धीजत्रयादिचतुर्विधमातृकाक्षरैः सह कात्यादिदशनामानि प्राग्वत् (६१२०) वारं जपेत् ॥

तत. षष्ठीदिने प्राग्वदासनादिकल्पनान्ते मू० ह्रींअकालीह्रीं इत्यादि प्राग्वत् (६१२०) वारं जपेत् ॥
ततः सप्तमदिने प्राग्वदासनाद्यन्ते मू० ह्रींअकाली ह्र ५ ह्र ६ स ४ इत्यादि प्राग्वत् (६१२०) वारं जपेत् ॥
ततोऽष्टमदिने प्राग्वदासनाद्यन्ते मू० ह्रींअकालीह्रैः सह्रैः इत्यादि प्राग्वत् (६१२०) वारं जपेत् ॥
ततो नवमदिने प्राग्वदासनाद्यन्ते मू० ह्रींअकालीह्रसकलरडं ह्रसकलरडं ह्रसकलरडं इत्यादि प्राग्वत् (६१२०) वारं जपेत् ॥

ततो दशमदिने प्राग्वदासनादिमानसपूजान्ते मू० ह्रींअकालीऐंः फ्लोः इत्यादि प्राग्वत् (६१२०) वारं जपेदिति मन्त्रपारायणक्रम ॥

अस्मिन् पाठपण्यजपे प्रोहक्रमेण दशमिदिने पर्वायो भवति । एवं दशमिदिनेः कर्तुमशक्तेरेकदिनस्य

जप पञ्चधा विभक्त्य नामद्वयस्य चतुर्विंशत्युत्तरद्विशताधिकसहस्रस्य (१००४) प्रत्यहं जप कार्यं । तत पञ्चाशता दिनै पर्यायो भवति । अथाप्यशक्यं एकैकनाम्ना प्रतिबीजं चतुर्विंशतागृह्णातुरैः सञ्जातद्वादशाधिर्यद्दशतस्य (६१२) वा प्रत्यहं जप कार्यं । तदा शतसर्वैर्दिने पर्यायो भवति । एवमुक्तपर्यायेऽप्येकपर्यायानुसारेण साधकैर्मन्त्रपारायणरूपं कार्यं इति । अथ पारायणश्रमे प्रागुक्तनामपारायणवदहर्गण-द्विविचाराभावाद्यदा गुरुपदेशं स्यात् तदैवारभ्य प्रोक्तविधिना साधकैः पारायणजपं कार्यं इति । अथ पारायणे काम्यफलदायकं नामपारायणोक्तं च येषु दृश्यते तानुक्ते । "एतं यं कुरुते नित्यं मन्त्रपारायणं शुभं । भुञ्जेह भोगानखिलानन्ते देवापि न मजम्" ॥ इति ॥

अथ कादिमत्तोक्तललितयन्त्राणि लिखन्ते । श्रीतन्त्राजं—(३३ श्रे पटले)

अथ षोडशानित्यानामाया या ललितोदिता । तस्या यन्त्राणि कथ्यन्ते तद्विषयभेदसंभवैः ॥ १ ॥
 रूपैः षष्टिसंभवेतनवशत्या यथाविधि । समस्तवाञ्छित्वाप्तिकारणानि कृतात्मनाम् ॥ २ ॥
 ललितानित्यपूजाया यत्र विश्वात्मविग्रहम् । षोडशानां च तस्याश्च पूजाक्रमलक्षकम् ॥ ३ ॥
 अमृताख्यघटं यत्र सिद्धवज्रमतः परम् । कोष्ठवज्र वज्रलिङ्गं पेरुलिङ्गं यथाविधि ॥ ४ ॥
 महालिङ्गं योनियत्रं तथा तद्वज्रवज्रकम् । तदेव च महाकारं कोष्ठयन्त्राणि च क्रमात् ॥ ५ ॥
 नवहस्तं त्रिहस्तं वा श्रीचक्रमभिषेचने । कुर्यात् स्थण्डिलपूजायां हस्तमात्रेऽतिसुन्दरम् ॥ ६ ॥
 रत्नादिषु तु निर्माणे मानविष्वावशाद्भवेत् । यदा सुनिहिते पूजा शुभान्यस्मिस्तथान्यथा ॥ ७ ॥
 अत्रेण वृत्त निष्पाद्य सुश्रमे चतुरस्रके । प्रमृश्य तिर्यङ्मध्यस्थं वृत्तं तिर्यह् निपातयेत् ॥ ८ ॥
 सूत्राणि नव, तेषु द्वे वृत्तस्पृष्टोभयान्तके । निर्धाय तद्व्यवहारान्त्वान्मध्यसूत्रान्ततः क्रमात् ॥ ९ ॥
 कृते सूत्रचतुष्के तु षट्कोणं स्यात् त्रिसप्ततम् । अष्टाग्रतः समारम्भाच्चवमं प्रथमान्तरो ॥ १० ॥
 कुर्यात् सूत्रचतुष्के तु (चतुर्मर्मानुगुण्यतः । नवमप्रथमाग्राभ्यां तुर्यसप्तमकावधि ॥ ११ ॥
 कुर्यात् सूत्रचतुष्के तु) मर्माष्टकविभेदनात् । तत्रतुर्थवृष्टान्तद्वयारम्भात् तथाष्टगम् ॥ १२ ॥
 द्वितीयगं च सूत्राणां चतुष्के पातयेत्तथा । चतुर्मर्मानुगुण्येन ततः पञ्चमकान्तयोः ॥ १३ ॥
 तृतीयगं सूत्रयुगं कुर्यान्मर्मद्वयाश्रयम् । मार्ग्येन्मध्यगं प्रथमं स्याच्चक्रमुत्तमम् ॥ १४ ॥
 बहिरष्टब्दाङ्गमोज तथा तद्विद्युत्संख्यदम् । विधाय षड्भिर्द्वैतैश्च चतुरस्रं तथाष्टभिः ॥ १५ ॥
 सत्रैर्विधाय तस्यैव प्रान्प्रत्यग्द्वारसंयुतम् । दक्षिणोचरतो रेखात्रयात् स्थानद्वयात् तथा ॥ १६ ॥
 कोणेषु तिर्यङ्मुखैश्च चतुर्भिस्तानुन्युक्तमात् । द्विषां कुर्याच्च चलारि षदानि परमेश्वरि ॥ १७ ॥
 ललितार्चाचक्रमिदं लभ्यं सद्गुरुतः क्रमात् । सुन्दरं सुमम सर्वलक्ष्यैश्च ममन्वितम् ॥ १८ ॥
 अष्टोष्टुस्रैः पञ्चभिश्च चतुर्भिश्च तथाध्वजैः । नवभिस्तेकश्चतस्रैः स्यादेतदतिसुन्दरम् ॥ १९ ॥
 वृत्तस्पृष्टपदस्रं च तदस्पृष्टाष्टकं तथा । मर्माभिश्चाष्टदशभिर्धुतं चक्रं सुलक्ष्यम् ॥ २० ॥

पङ्केतान्निधिमर्माख्यं मन्ध्याख्यद्वयमङ्गमात् । तच्चतुर्विंशतिपुत्रं चक्रं मर्वाधीसिद्धिदम् ॥ २१ ॥
 अन्यथा भिन्नमर्माद्वियुतचक्रममर्चनात् । शस्त्रादर्भयं महान्यायि दारिद्र्यमयशो मृतिम् ॥ २२ ॥
 तस्मान्नचरामंयुक्तमुक्तरूपं विधाय वै । चक्रं तत्रैव तां नित्यमर्चयन् मन्ममो भवेत् ॥ २३ ॥
 विधाय वृचयोर्मध्ये चतुर्विंशत् महाष्टभिः । प्रागादितिर्यग्मूत्राणि पद्मु पद्मु च पञ्चमु ॥ २४ ॥
 पश्चिमात् पद्मयेऽप्येवं तन्मध्ये मर्मपुङ्क्तिः । विदध्यात् त्रीणि सूत्राणि कुर्यात् तेनातिमुन्दम् ॥ २५ ॥
 व्यस्रं वृचं पञ्चदशच्छदानि च ततो चढिः । अष्टपत्राम्बुजं चाये दशच्छदमरोरुदम् ॥ २६ ॥
 पुनर्दशच्छदं पञ्चं चतुर्दशदलं ततः । अष्टच्छदानं द्विगुणच्छदमष्टादशच्छदम् ॥ २७ ॥
 विधाय तस्य मध्ये तां समावाद्य यजेत् तथा । पश्चात्प्रायान् पार्श्वयोश्च हेतीरन्यास्तथाचयेत् ॥ २८ ॥
 एतन्मिन् पञ्चचक्रस्य मध्ये तामां प्रयुज्जनात् । महतीं श्रियमाप्नोति ज्ञानान्मां च ममाप्नुयात् ॥ २९ ॥
 पूर्वस्मिन् पूजयेद् देवीपुङ्गवममन्वितम् । श्रियं ज्ञानात्तयावां च संयाति परमेश्वरि ॥ ३० ॥
 घटद्वयं समालिख्य बाह्याभ्यन्तरभेदतः । तन्मध्ये नवधा कृत्वा कोणेषु प्रथमं लिखेत् ॥ ३१ ॥
 द्वितीयं दिक्षु संलिख्य मध्ये तार्तीयमालिखेत् । घटयोरन्तरा कृत्वा त्रिपेक्षेयाः समन्ततः ॥ ३२ ॥
 तेषु प्रदक्षिणं विद्यात् तार्तियाक्षरसप्तकम् । लिखेद् विन्दुविमर्गाभ्यां लिखेत् पञ्चाशृताम्बुजम् ॥ ३३ ॥
 आद्यनालमयं द्वाद्वपत्रकेमरकार्णिकम् । विधाय च घटाधस्ताद् विदध्याद् विनियोगकम् ॥ ३४ ॥
 मध्ये माध्याक्षरोपेतं कृत्वा तममृतं घटम् । विभृयाद्भिमिषिञ्चेच्च जन्मवैष्वापुराप्तये ॥ ३५ ॥
 कुहूपरागमंक्रान्तिद्रोषेभ्रखिलशान्तये । अभिमिषिञ्चेदशोपार्तिशान्त्यै सिद्धौ च संपदाम् ॥ ३६ ॥
 अपमृत्युमहारेणज्जयापसारशान्तये । त्रिवर्षमभिषेकं तु कुर्यात् जन्मत्रये तथा ॥ ३७ ॥
 सर्वक्रेशविनिर्मुक्तः सुखी वर्षशतं भुवि । अरोगी विजयी विश्ववन्द्यो भवति मानवः ॥ ३८ ॥
 सौवर्णे राजते ताम्रे कृतैवद् सिक्यलिङ्गकम् । निधाय स्थापयेत् चांद्रे यजेत् मर्वापमृत्युनिद् ॥ ३९ ॥
 तार्तियाविद्यापुटितं नामालिख्य तु साधकः । ऊर्मिकाटौ बहेत् सर्वसंपदेऽरिष्टशान्तये ॥ ४० ॥
 कृत्वाश्मनि तथा यत्रं तडागाटिषु मध्यतः । स्थापयेत् तत्र ये स्त्राता नराः स्युः सुखिनोऽनिशम् ॥ ४१ ॥
 प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदरूचं मूर्त्रैरष्टभिराहितैः । कोष्ठान्येकोनपञ्चाशत् तेषु कोणेषु मार्जयेत् ॥ ४२ ॥
 चतुर्विंशति कोष्ठानि शेषेषु विलिखेत् क्रमात् । दिच्चेकतस्त्रिकोणानि प्राणारम्भाद् प्रवेशतः ॥ ४३ ॥
 तार्तियाख्यं च मेदोत्यचतुर्विंशतिमालिखेत् । विलोमेनाथ मध्यस्थे तत् समाध्यं समालिखेत् ॥ ४४ ॥
 सिद्धवज्राभिर्धं यत्रमशेषशुभटायकम् । विनाशनमरिष्टानां जयमाभाग्यदायकम् ॥ ४५ ॥
 समरे पिजयप्राप्त्यै विभृयात् तद्विवादे । समस्ते धारयेत् क्रेशे विजयं सुखमामुष्यात् ॥ ४६ ॥
 प्रतिमामं च पूर्वायामभिषिञ्चेच्च तत्र वै । स्थापयित्वा घटं प्राग्ब्रूत् ममस्ताभ्युदयाय वै ॥ ४७ ॥

पुत्रार्थं कन्यकावाप्त्यै वराप्त्यै कन्यका तथा । दाराधनपशुप्राप्त्यै नरनारीनृपादिनाम् ॥ ४८ ॥
 नशवायाविघ्नसप्तसिद्धयै वाक्सिद्धयै गेटसिद्धये । धारयेत् सिद्धवचं तु समत्सेपु प्रसिद्धये ॥ ४९ ॥
 ललिताविद्यया विद्यामन्यां यत्रेण चांगुना । यत्रमन्यत् समं वेत्ति योऽपौ स्यान्मूढचेतनः ॥ ५० ॥
 प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदकच सत्राख्यष्टादश विषत् । तैस्तत्र कोष्ठानि तथा नवाशीतिशतद्वयम् ॥ ५१ ॥
 तेषु कोष्ठेषु कोष्ठानि मार्जयेत् पूर्ववत् प्रिये । पद्मिशच्छिष्टमत्रे तु चतुर्भिर्दक्षिणकोणकम् ॥ ५२ ॥
 विधाय , प्राग्बहिर्भूयात् प्रादक्षिण्यप्रवेशतः । विलिखेत् तद्द्वितीयात्पथभेदास्तु विलिखेत् ततः ॥ ५३ ॥
 त्रिकोणेष्वथ तार्तीयं ससाध्य मन्वतस्तथा । नवस्यपि लिखेद्विद्यादृष्टत्रयमथ त्रिशः ॥ ५४ ॥
 दक्षत्रये स्यात्कूट मध्ये तार्तीयक तथा । वामत्रये द्वितीयं च लिखेत् साध्ये तृतीयकम् ॥ ५५ ॥
 एतत्तु कोष्ठवज्राख्य यत्रनिर्धार्यदायकम् । फलानि सर्ववज्राणा पटलेऽस्मिन् शृणु प्रिये ॥ ५६ ॥
 तत्रेऽस्मिन्नन्यत्रेषु यत्र यत्रास्ति यत्फलम् । प्राक् तदेवमेकैकं योजयेत् सर्वमेव च ॥ ५७ ॥
 तेनात्र यत्रनिर्माणमात्रमेवाच्यते मया । फलानि वाञ्छयावाप्तौत्ययत्नात्प्रामोयजनैः ॥ ५८ ॥
 अतः फलानि यत्रायामिह नोक्तानि कुन्त्रशः । सर्वं च सर्वदा सर्वसमीहितफलान्तिष्ठत् ॥ ५९ ॥
 प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदकच पङ्क्तिशाल्या समार्हितैः । स्रष्टैः कोष्ठानि जायन्ते पद्मशतं पञ्चविंशतिः ॥ ६० ॥
 तेषु कोष्ठेषु परिवो मार्जयेदष्टसप्ततिम् । शिष्टे चतुर्भिश्चयसं च विदध्याद् दिक्षु पूर्ववत् ॥ ६१ ॥
 तेषु तार्तीयविद्यां च ससाध्या प्राग्बटालिखेत् । शिष्टेषु सप्तनवतिदिशते मध्यतस्तथा ॥ ६२ ॥
 सर्वमन्यस्यकोष्ठस्य पार्श्वयोर्भूयोरपि । कोष्ठानि त्रीणि तिर्यक्च सधीकृत्य तयोस्तथा ॥ ६३ ॥
 उपर्यपथ द्वेदे तु सधीकुर्यात् ततस्तथा । तयोरधोर्ध्वं च तथा द्वेदे कुर्यादथैकधा ॥ ६४ ॥
 तदधशोपरि तथा त्रैकैकं च द्वयं द्वयम् । एकीकृत्य पुनधोर्ध्वं द्वेदे तन्मार्जयेत् तथा ॥ ६५ ॥
 ततो मालावदुपरि पार्श्वयोश्च प्रमार्जयेत् । दशखण्डानि शिष्टैस्तु मध्ये लिङ्गं भवेत् तथा ॥ ६६ ॥
 एवं लिङ्गः समारूपातश्चत्वारिंशद्विरेव च । शिष्टानि कोष्ठवज्राणि दिशतं दशपञ्च च ॥ ६७ ॥
 लिङ्गस्य पार्श्वयोर्मृष्टान्येऽविंशतिपुमकम् । तस्य लिङ्गस्य मध्यस्थपत्तया तार्तीयमालिखेत् ॥ ६८ ॥
 ऊर्ध्वादि मायामध्यस्थं सर्वमध्ये ममाध्यकम् । सर्वत्र तार्तीयविद्यालेखनं समुदीरितम् ॥ ६९ ॥
 लिङ्गरूपेण नमस्तु पार्श्वपटकेषु पूर्ववत् । विद्याशेष समालिख्य प्राग्बदारम्मतस्तथा ॥ ७० ॥
 विद्याद्वितीयभेदेत्यं तदिशशतमालिखेत् । दिशस्तत्र यजेद् देवीमावाह्य परिचारकैः ॥ ७१ ॥
 स्यापयेद्विनियोगेषु प्रोक्तेषु परमेश्वरि । नामाध्यमस्ति भुवने यत्रैतैर्मयोगिटैः ॥ ७२ ॥
 एकादिद्वयममृष्ट्या पार्श्वयोः कोष्ठवर्धनम् । एकोनविंशकोष्ठान्वं कृत्वा लिङ्गं तथोपरि ॥ ७३ ॥

१ 'वा स पाठ । २ 'सु वि' ख पाठः । ३ 'वस्य यन्त्रस्य' ख पाठ । ४ 'तदेव' ख पाठ । ५ 'मान' ख पाठ ।
 ६ 'समाहर्त' ख पाठ । ७ 'वज्रकोष्ठानि' ग पाठ । ८ 'मभोरमे' ग पाठ ।

कृत्वा प्राग्वाध्यतः प्राग्वाद्यत्तारिशद्विरेव हि । तेषु मूलादि परितो मध्यान्तं विन्यसेत् तथा ॥ ७४ ॥
 विद्याद्वितीयभेदोत्या विद्या विंशशतं प्रिये । लिङ्गस्य मध्यकोष्ठान्तं शिष्टं कोणेषु मल्लिखेत् ॥ ७५ ॥
 विधाय चतुरस्रं तु द्वयद्वयनिपातनात् । सर्ववाद्ये तदाबद्धं तस्योपरि ममालिखेत् ॥ ७६ ॥
 पंक्तिशः मत्स्रकोष्ठेषु पर्यायीदस्तयार्णकान् । नित्यापर्यायजनिते पार्श्वयोर्दक्षवामयोः ॥ ७७ ॥
 मध्ये युगोदयार्णं तु लिखेत् शोक्रक्रमेण वै । लिङ्गाग्रमध्यादभितः पिण्डिकायां च संलिखेत् ॥ ७८ ॥
 विद्याः प्रथमभेदोत्याश्रुतविंशतिकास्तया । कृत्वा च मेरुलिङ्गं तु यत्र तत्रैव तां लिखेत् ॥ ७९ ॥
 समस्तवाञ्छितप्राप्त्यै जवारोग्यापुराण्ये । पटादौ तत् समालिख्य पूजयेन्नित्यशश्च ताम् ॥ ८० ॥
 (प्राक् प्रत्यग् दक्षिणोदक् च सैकविंशतिवृत्ततः । चतुःशतानि कोष्ठानि भवति मुमपानि वै ॥ ८१ ॥)
 तस्यैकपार्श्वयोभागे पञ्च कोष्ठानि मार्जयेत् । तत्रोपरि पद् सप्तत्येवमेकादशावाधि ॥ ८२ ॥
 मार्जयेदुपरिष्ठाश्च तस्यैव प्रतिलोमकम् । तथा कुर्यात् पार्श्वयोश्च तेनाधिष्ठानपिण्डके ॥ ८३ ॥
 भवत्तत्रोपरिष्ठात् पञ्चविंशतिकोष्ठकैः । लिङ्गमन्यानि पार्श्वस्थमार्जनाद् भवतिः प्रियं ॥ ८४ ॥
 अधिष्ठाने पिण्डिकायां तद्द्वितीयाविभेदतः । लिङ्गे प्रथमभेदोत्यान्तमध्यस्थे स्ववाञ्छितम् ॥ ८५ ॥
 मध्ये तद्दिनजां विद्यामिति शोक्रं तवानये । महालिङ्गाभिर्भ्रं यत्र तत्र पूजाखिलेष्टदा ॥ ८६ ॥
 समन्त्रिरेखा निष्पाद्य योनिं तस्यास्तु मध्यतः । तत्तत्पञ्चवशात् कुर्याद् दश त्रिषु तथा समम् ॥ ८७ ॥
 एवं कृतेऽत्र परितो लिखेत्तां विंशतिं शतम् । शिष्टमध्यत्रिकोणे तु लिखेद्वाञ्छितमात्मनः ॥ ८८ ॥
 तत्र तामर्चयेत् प्राग्वाद् स्यापयेच्च तथा तथा । (तत्र खेष्टमन्त्राभितो योनिचक्रानुभावतः ॥ ८९ ॥
 समन्त्रिरेखं निष्पाद्य त्र्यस्रं योनिं च सङ्गतम् । तत्र तिर्यक् चतुःश्रुतपातनादन्यतस्तथा ॥ ९० ॥)
 तिर्यक् द्वयं मार्जयित्वा पूर्वशृङ्गात् तथाभितः । प्रवेशगत्या बिलिखेत् ताश्चतुर्विंशतिं क्रमात् ॥ ९१ ॥
 बिलिख्य शिष्टवज्रस्थं बिलिखेन्निरजवाञ्छितम् । तत्र तां पूजयेद् देवां पूर्णासिष्टार्थसिद्धये ॥ ९२ ॥
 तथा विधाय दशभिर्दशभिः श्रुतपातनैः । द्वितीयभेदान् बिलिखेत् तथा साध्यसमन्वितान् ॥ ९३ ॥
 तत्रापि पूजनाद्यैस्तु सिद्धयो निजवाञ्छिताः । पूर्वमूर्ध्ना तृतीयात्यविद्याभिरभिकेन्पयेत् ॥ ९४ ॥
 तेषु वाञ्छितसंसिद्धिं कुर्युरेव सुनिश्चितम् । कोष्ठमत्रविभेदानि शृणु वक्ष्ये यथाविधि ॥ ९५ ॥
 ननपोडशकोष्ठादि संवर्धय विषमं समम् । तेष्वङ्कानि समं कृत्वा पंक्तौ तेषु समालिखेत् ॥ ९६ ॥
 विद्यातृतीयभेदोत्यांस्तच्चट्कानुगुण्यतः । मनीषितं च संलिख्य तेषां मध्यम्यकोष्ठतः ॥ ९७ ॥
 विदध्याद्वाञ्छितं सर्वं तैर्यज्ञैः कल्पितैस्तथा । वरयार्कपर्णविद्वेषस्तम्भनोच्चाटनादिकम् ॥ ९८ ॥
 आपुरारोग्यविजयविभूत्याद्यं च सिध्यति । स्थापनाद्दरणाञ्चान्यैरुपायैः साधकोऽनिशम् ॥ ९९ ॥

१ 'वे' ख पाठः । २ 'कृत्वा' ख पाठः । ३ 'दक' ख. पाठः । ४ 'श्रमन्यत्' ख पाठः । * लिङ्गमित्यस्य भवतीत्यत्रान्वयः ।

५ 'दा' ख पाठः । ६ 'ता.' ख पाठः । ७ 'सु' ख पाठः । ८ 'एव पूजय' ग. पाठः । ९ 'रि' क पाठः ।

इति देव्या यन्मभेदास्तबोक्ताः सर्वमिद्विदाः । अशेषं देवि ते प्रोक्षं यन्मसिध्यमिधाममे ॥१००॥

शते । अत्र प्रोक्षयन्मक्रमस्तु गुरुमुखादङ्गन्तव्य ॥

अथ वासनामाह धीतन्त्रराजे—(३६ प०)

अथ पोडशानित्यानां स्वात्मत्वे वासना मृशु । यया तन्मयतामिद्धिः प्रत्यक्षा भवति ध्रुवम् ॥ १ ॥

गुरुराद्या भवेच्छक्तिः सा विमर्शमयी मता । नवत्वं तस्य देहस्य रन्ध्रत्वेनावभासते ॥ २ ॥

गुरुमभ्यात्मनामैष्यत्यनुदिर्विमर्श । प्रैहोऽदमोदनादिस्वर्वाण्डमयान्तचक्राया नयत्वमित्यर्थ ।

बलिदेव्याः स्वमायाः स्युः पञ्चमी जनकारिका । कुरुकुला भवेन्नाता पुरुषार्थास्तु सागराः ॥ ३ ॥

अथ मायापाशैरिष्यं सान्ध्यां—राज्यां—तामसी वेति, पतास्त्रिज- कुरुकुलाशक्तिरूपया । जनकारिका मूलभूता इत्यर्थ ।

रत्नद्वीपो भवेद्देहो नवत्वं धातुरोमभिः । सकल्पाः कल्पतरवः स्वाधारा ज्ञतवः स्मृताः ॥ ४ ॥

स्वगण्डमासमेदोऽस्मिन्ज्जागृह्याएजायाख्या नव धातवो नवतरवइरूपा इत्यर्थ । रोमाएषेव कल्पवृक्षाः, पडाधारा पदुतव ।

ग्रहर्षराशिवक्रेण कालात्मा पश्चिमासुखः । तेन पूर्वाभिमुख्यं स्यादन्यत्ते कथितं मिथः ॥ ५ ॥

ज्ञाता स्वात्मा भवेज्ज्ञानमर्घ्यं ज्ञेयं बहिःस्थितम् । श्रीचक्रं पूजनं तेषामेकीकरणमीरितम् ॥ ६ ॥

तेषां ज्ञातृज्ञानज्ञेयानाम् ।

श्रीचक्रे मिद्वयः प्रोक्ता रसा नियतिसंपृताः । ऊर्मयः पुण्यपापे च ब्राह्म्याद्या मातरः स्मृताः ॥ ७ ॥

रसा पद् । नियतिसुतुर्विधा नियतिपुण्यमहृत्यहद्वाप । पद्मर्मय ज्ञदपिपासाशोकमोहजरासृत्ययः, पुण्य-पापे च पते अष्टौ ब्राह्म्यादिमातृका इत्यर्थ ।

भूतेन्द्रियमनास्येवं क्रमाभित्यकलाः पुनः । कर्मेन्द्रियार्था दोषाश्च ज्ञेयाः स्युः शक्रचोऽष्ट वै ॥ ८ ॥

पञ्चमूलानि पञ्चमानेन्द्रियाणि पञ्चकर्मेन्द्रियाणि मनश्च । कर्मेन्द्रियार्था वचनादानविहरणविसर्गानन्दाः । दोषा वातादयः ।

नाड्यधतुर्दश प्रोक्ताः चोभियपाद्यास्तु शक्रयः । वायवो दश संप्रोक्ताः सर्वसिद्ध्यादिशक्रयः ॥ ९ ॥

नाड्यधतुर्दश प्रागुक्ता मसिद्धा ।

चह्रयो दश संप्रोक्ताः सर्वज्ञाद्यास्तु शक्रयः । शीतोष्णसुखदुःखेच्छा गुणाः प्रोक्ताः क्रमेण वै ॥ १० ॥

बशिन्यायाः शक्तयः स्युस्तन्मात्राः पुष्पसायकाः । मनो भवेदिच्छुधनुः पाशो राग उदीरितः ॥ ११ ॥

द्वेषः स्यादकुशः प्रोक्ताः क्रमेण वरवाशिनि । अन्यत्राहङ्कृतिमहदाकाराः प्रतिलोमतः ॥ १२ ॥

कामेश्वर्यादिदेव्यः स्युः संवित् कामेश्वरः स्मृतः । स्वात्मैव देवता प्रोक्ता ललिता विश्वविग्रहा ॥ १३ ॥

लौहित्यं तद्विमर्शः स्यादुपास्विरिति भावना । मिद्धिस्त्वनन्यचित्तत्वं मुद्रा वैभवभावनो ॥ १४ ॥

उपचाराश्रलत्वेऽपि तन्मयत्वाप्रमत्ता । प्रयोगास्तु विकल्पानां हेतोः स्वात्मनि नाशनम् ॥ १५ ॥

यत्राणि मन्त्राः सर्वत्र स्वात्मत्वे स्वैर्यसाधनम् । सन्ध्यासु भजनं देव्या आदिमध्यान्तमजनम् ॥ १६ ॥
 अन्यास्तु शक्रयथक्रगामिन्यो याः ममन्ततः । तास्तु विश्वविकल्पानां हेतवः समुदीरिताः ॥ १७ ॥
 न्यामस्तु देवतात्वेन स्वात्मनो देहकल्पनम् । जपस्तन्मयतारूपभावनं मय्यगीरितम् ॥ १८ ॥
 होमो विश्वविकल्पानामात्मन्यस्तमयो मतः । तेषामन्योन्यसंभेदभावनं तर्पणं स्मृतम् ॥ १९ ॥
 मोहाज्ञानादिदुःखानामात्मन्यस्तमयो दृढम् । अभिषेकस्तु विद्या स्यादात्मा सर्वाश्रयो महान् ॥ २० ॥
 उपाधीनां तु राहित्यमुपदेश इतीरितः । दक्षिणा भेदशून्यत्वं शुश्रूषा स्वैर्यमुच्यते ॥ २१ ॥
 विधिरूपेण कालेन परिणामावलोकनम् । नित्यापञ्चदशैताः स्युरिति प्रोक्तास्तु वासनाः ॥ २२ ॥
 पृथिव्यादीनि भूतानि कनिष्ठ्याद्याः क्रमान्मताः । तेषामन्योन्यसंभेदप्रकारैस्तत्प्रपञ्चता ॥ २३ ॥
 ललितायास्त्रिभिर्धरैः सकलार्थोऽभिधीयते । शेषेण देवीरूपं तु तेन स्यादिदमीरितम् ॥ २४ ॥
 अशेषतो जगत्कृत्स्नं हृल्लेखात्मकमीरितम् । तस्याश्वार्थस्तु कथितः सर्वतन्त्रेषु गोपितः ॥ २५ ॥
 व्योम्ना प्रकाशमानत्वं ग्रमानत्वमाग्निना । तयोर्विमर्श ईकारो विन्दुना तन्निफालनम् ॥ २६ ॥
 अथ मन्त्रविनिर्माणविधानमभिधीयते । मन्त्रवीर्यसुसिद्धानामितरेषां विशेषकृत् ॥ २७ ॥

मागुरुकरिभिमक्रमणानामित्यर्थः । (मन्त्रवीर्यधानसुसिद्धानाम् । इतरेषां तज्जानसिद्धिरहितानाम्)

मन्त्रा एकाक्षराः पिएडाः कर्तव्यो ब्यक्षरा मताः । वर्णत्रयं समारभ्य नवाक्षींवाधि बीजकाः ॥ २८ ॥
 ततो दशार्णमारभ्य यावद्विंशति मन्त्रकाः । अत ऊर्ध्वं गता मालास्तासु भेदो न विद्यते ॥ २९ ॥
 तथैव पिएडकर्तव्योर्भेदो बीजेषु वर्णतः । पदैर्मन्त्रेषु भेदः स्यात्तेषां संख्याः शृणु क्रमात् ॥ ३० ॥
 पद् चतुर्विंशति तथा शतं विंशतिसंयुतम् (१२०) । सविंशति सप्तशतं (७२०) चत्वारिंशद्विंशति ॥
 सहस्रपञ्चकं (५०४०) पञ्चाक्षत्वारिंशत्सहस्रकम् । त्रिशतं विंशति (४०३२०) ततस्त्रिलक्षेण समन्वितम् ॥
 द्विपट्टिश्च सहस्राणां सार्शाल्यष्टशतं त्रिति (३६२८८०) । भेदसंख्यास्तु सप्तानां ताभिरन्याः समुन्नयेत् ॥
 मस्तारक्रममेतेषां शृणु देवि यथाक्रमम् । एतैरेवोन्नयेन्मन्त्रपदभेदानुक्रममात् ॥ ३४ ॥
 त्रिर्ध्वेखाद्वयं कृत्वा तत्राधोर्ध्वं लिखेत् क्रमात् । रेखाश्चतस्रः पञ्चैवमृज्वाकारा दशावाधि ॥ ३५ ॥
 तदधो वर्धयेद्रेखास्तत्तसंख्याङ्गुलावाधि । त्रिर्ध्वेखास्तावतीश्च कृत्वा तेष्वङ्गुमालिखेत् ॥ ३६ ॥
 सव्यदक्षस्थितेष्वेषु कोष्ठपङ्क्तिभिरनुक्रमात् । आधे द्विद्विक्रमादङ्गान् पूरयेत् तर्ध्वचोदितान् ॥ ३७ ॥
 एतेनान्यत्र सर्पत्र देयानङ्गाननुक्रममात् । द्वितीयपङ्क्तौ प्रथमे खण्डे शेषास्तु पूरयेत् ॥ ३८ ॥
 द्वितीयादिष्वपि तथा शेषान् खण्डेषु पूरयेत् । तर्ध्वस्तृतीयपङ्क्तौ तु खण्डान् शेषैस्तु पूरयेत् ॥ ३९ ॥
 चतुर्थादिष्वपि तथा नवमान्तं समालिखेत् । त्रिर्ध्वं पङ्क्तिष्वनभ्यस्तक्रममङ्गांस्तु सर्वतः ॥ ४० ॥

१ 'वर्जन्म' ग पाठ. २ 'भवेत्' ख पाठ. ३ 'कालस्य' ख पाठ. ४ तादात्म्यविमर्शनिर्णय इत्यर्थः । ५ चत्वारिंशदिनवान्तानामित्यर्थः ।

६ 'तत्र' ख पाठ. ७ 'नयेत्' क पाठ. ८ 'तृतीयपङ्क्तौ तु शेषैस्त्वेष्वेव समालिखेत्' ख पाठ. ।

एष कृते भवेद्विद्या सर्वोर्ध्वा वीरवन्दिते । सर्वाधस्ताद्विलोमा सा मध्यस्था व्याकुलक्रमार्त् ॥४१॥
ताभिः सर्वाभिरप्याशु सिध्यत्येवाभिनाञ्छितम् । ॥

इति ॥ तथा—(३५ प० ३८ स्तो०)

अनुष्णशीते विजने सुममे स्म्भमिग्रहे । गृहे वा मण्डपे स्थिता पीठं धमलितोदरम् ॥ १ ॥
विन्यस्य तस्मिन् पूर्णावा शुभत्रे वा शुभोदये । कुचन्दनैः कुडुमैर्वा दर्दर्वोपदेशतः ॥ २ ॥
कृतोक्तं मण्डलं मार्णं तत्रावाप्य यजोच्छ्रवाम् । नित्यशो मातृका जप्तात् मप्रटावानुमारतः ॥३॥
एवमग्ने तु संपूर्णेऽभीष्टदेवाय मज्जति । कुर्यान्मज्जमभीष्टार्थगमकं प्रोत्रयोगतः ॥ ४ ॥

अत्र प्रागुक्तमिदं स्तम्भं स्नात्वा यद्यद्भूतरदिमनाहृत्य यस्मिन्मन्त्रे दृश्यते तत्तद्भूतार्थयुक्ततत्तन्मण्डलं विलिख्य,
तन्मध्ये तद्भूतरदिमकतन्मन्त्रायुक्तार्थोपदेष्टेवतापूजायम् विहितस्य, तत्तदुपचारैः संपूजयन् तत्तद्भूतार्थमा-
लया स्वैष्टदेवतामन्त्रं जपन् प्रोक्तसिद्धिमवतीत्यर्थं, मन्त्रसिद्धिरपि भवतीति ॥ तथा—

भूतोऽग्निवायुप्रायाणाः क्रूराः सौभक्रूराः मताः । भूतोऽपप्रचुराः सौम्याः सौम्याः सिद्धिकराः मताः ॥५॥
अत्र येषुयेषु मन्त्रेषु आकाशाग्निवायुवर्णप्राचुर्यं दृश्यते तैस्त्वैर्मन्त्रैस्तत्तन्मण्डले कृत्प्रयोगा कर्तव्या । येषु
येषु मन्त्रेषु सौम्यभूतरदिमप्रचुरता दृश्यते तैस्त्वैर्मन्त्रैस्तत्तन्मण्डले सौम्यप्रयोगा सिध्यन्तीत्यर्थं ।

एवामन्योन्यमभेदवाह्नुवाह्नवोऽस्म्यः । तैस्तथा भजनात् सिद्धाः फलन्ति स्वैक्ययोगतः ॥ ६ ॥
द्वित्रिबन्धुष्वपञ्चभूतरदिमसाह्वयमन्त्रा यद्यथो जायन्ते, तादृशमन्त्राणि तत्तद्भूतसाह्वयमण्डलेषु भजनं कुर्यात्त-
न्त्रसिद्धिमवतीति । अत्र क्रमस्येवं योक्तव्यं—मन्त्राक्षराणि स्वयन्व्यञ्जनरूपेण पृथक्पृथग्विलिख्य, तत्तद्वर्ण-
स्य प्राशुरूपद्विधारादिमन्त्रं पृथक्पृथग्विलिख्य, तत्तद्भूतरदिमना पृथक्पृथग्विषयमेलनेन भूताधिप्यता विज्ञाय,
सस्य भूतस्याधिप्यता सपद्यते तत्तन्मण्डलमन्त्रं पूजायम् विहितेत् । पूजायन्त्रमपि प्रभुतभूतमण्डलमध्ये
तन्मातृकं तद्द्विद्विस्वस्वाम्नादूतं तद्द्विद्विरेयमुत्तरोत्तरं न्यूनाधिकभावेन विलिख्य, तादृशकल्पितोपचारैस्तत्तदाव-
र्णहवताना तत्तद्भूतार्थसंघानेन संपूजयन् तथैव भूतार्थघटितमालया जपेत्तत्तत्सिद्धिमवतीत्यर्थः । इदं सर्वं
शुभ्रतः शान्ततश्च सम्पन्नविज्ञाय भजनं कुर्यात् ॥ तथा—

मज्जयास्त्रिविधा ज्ञेया ज्ञातव्याः सिद्धिकाङ्क्षिभिः । पूजापटलमप्रोक्तास्त्रिविधाः स्वरूपासकाः ॥७॥

बर्षास्तोदयानिश्चान्दिपदे बुद्धिनिवेशनम् । एकोऽन्यः सर्वतः सिद्धव्युत्पन्नपर्याभिधीक्षणम् ॥ ८ ॥

वाच्यवाचकमभेदभावनादिभिरारिताः । एषा पञ्चप्रकाराणामशोषेष्टमिद्धिदाः ॥ ९ ॥

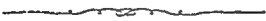
अत्र मन्त्रार्थविलन्ते प्रैविष्य लक्ष्यते, तत्र वर्णकदम्बकं पदे, पदकदम्बकं चाक्षयमिति, प्रतिवर्णं उदयो
विद्यान्तिश्च पदे पदे ज्ञातव्या । तादृशपदेषु बुद्धिनिवेशनं क्त्वा तादृशसिद्धिपूर्वकं जपेदित्येकः । द्वितीयस्तु
प्राचीनेर्जात्यन्तसिद्धव्युत्पन्नार्थभिधीक्षणपूर्वकजापकः । तृतीयस्तु मन्त्रनष्टतर्णपदवाक्यतत्प्रतिपादकद्व-
ताना वाच्यवाचकमानादिभिरपासकः । प्रोक्तपञ्चभूतार्थतद्द्विद्विरेयमन्त्रतद्भूतसाह्वयार्थमन्त्रप्रकाराणां प्रोक्तोपासना-
क्रमेणोपशमिदयो भवन्तीत्यर्थः । तथा—(३५ प० ३९ स्तो०)

मिदमन्त्रेण कर्तव्याः प्रयोगाः नान्यथा प्रिये । जरायामिव मज्जया देवतानां च पार्वति ॥ १ ॥

अन्योन्यं वैरमन्त्वेव गुणभूतममन्वयात् । आप्रेयानां च भौमानामाप्या मन्त्रास्तु वैरिणः ॥ २ ॥
 वादव्यानां जलानां च भौमानां स्यात् परस्परम् । स्त्रीर्दिवत्या वैरिणः स्युः पुंर्दिवत्वस्य भूयमा ॥ ३ ॥
 स्त्रीर्दिवत्वेषु सौम्याना क्रूराणां स्यात् परस्परम् । तर्ह्येव पुंर्दिवतानां तन्वितानगर्मेहयोः ॥ ४ ॥
 शास्त्रा तु यन्निर्णयानां स्यादवोरात्रस्य चक्रतः । मन्त्राणां देवतानां च वैरिंकरणमीश्वरि ॥ ५ ॥
 कथयामि शृणु प्राज्ञे येन लोकोज्ज्वैर्मादति । वैपम्यभजनं पुंमामत्रानादाशयात्तथा ॥ ६ ॥
 तेन मन्त्रा देवताश्च क्रुद्धा हन्युरुपासकम् । तस्मात् सर्वस्य लोकस्य मन्त्ररीर्यं हि जीवितम् ॥ ७ ॥
 यन्निष्ठानामभी दोषा न स्पृशन्ति कदाचन । गुरोः शुश्रूषया काले दीक्षया लब्धमादरात् ॥ ८ ॥
 तदात्रया भवेदेकरूपं मन्त्रं स्वसिद्धये । अन्यथा माघकं हन्याच्छस्त्रेण रिपुतो भयात् ॥ ९ ॥
 दारिद्र्याद् दीर्घरोगाद्वा व्यसनेष्वतिसर्जनात् । यो यो मन्त्रस्तस्य तस्य वर्णाधिनिर्मिता ॥ १० ॥
 तत्तद्वर्णोत्थसंख्याभिर्गुलिका मन्त्रसिद्धिदा । तयाभिपेकस्तद्वरणं तत्खादस्तद्विलेपनम् ॥ ११ ॥
 तत्पूजा च तथा मिद्विलाभाय स्यान्नचान्यथा । ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायाचार्यवर्य-भगवत्पुत्र्याद्-श्रीगोविन्दाचार्यशिष्य-श्रीभगवच्छुद्धाचार्य-
 शिष्य-श्रीविष्णुशर्माचार्यशिष्य-श्रीप्रगल्भाचार्यशिष्य-श्रीविद्यारण्ययतिविरचिते
 श्रीविद्यारण्यवाक्ये तन्त्रे एकत्रिंशद् भासः ॥ ३१ ॥

अथ

द्वात्रिंशः श्वासः

अथ महागणपतिमन्त्रा प्रदर्शयन्ते—

अथ वक्ष्ये महादेवि मन्त्रमेकाक्षरं परम् । शार्ङ्गो प्रीतिपुत्रः प्रोङ्गो गणेशस्यैकवर्णकः ॥ १ ॥
इति । शार्ङ्गो गकार । प्रोङ्गोऽनुस्वार । गणायणौये त्वस्य मन्त्रस्य पञ्च भेदा उक्ता । यथा—
“खान्तं सान्तरिपं सान्द्रुमन्त्रं विद्वैयुतं केजलं पञ्चैतानि पृथक्फलं विदधते बीजानि विम्लेयितु ” इति ।
अन्तो विसर्गं , रिर्षं मकारं ताभ्यां सह यत्तमानं सान्तो गकारं , तेन गं ग इति सिद्धं । कला
विसर्गं तद्युक्तोऽन्धस्तेन गं । विन्दुश्च औं च ताभ्यां युत इत्यपरं । केजलं विन्दुद्विराहितं । तथा—
“गणकं स्याद्गृविशङ्खो निष्प्रद्विप्रोऽस्य देवता ” इति । प्रयोगसारे—

आदौ गणज्ञयायांस्त्रया स्वाहा हृदयमुच्यते । एकदंष्ट्राय चाभाष्य हुंफद् विद्याशिरस्तथा ॥ १ ॥
शिखाप्यचलशब्दादिकर्णिते हृत्ततो नमः । कवचं गजरक्ताय नमो नमः इतीरितम् ॥ २ ॥
महोदराय चण्डाय हुंफडिल्यस्त्रिमिष्यते । एतान्यङ्गानि विन्ध्यमेत् पञ्चाङ्गानि मनीषिभिः ॥ ३ ॥
इति पञ्चाङ्गानि उक्ताणि । सारसंग्रहे तु—“ पद्दशैषेण निजेनेयं बीजेनाङ्गानि योजयेत् ” इत्युक्तं । तदेतयो-
र्विकल्पः । “समांशुना वा बीजेन पदङ्गानि नियोजयेत् ” इति प्रयोगसारवचनात् । एवं समांशुना सदी-
र्घेण पद्दशैर्युक्तेनेति यावत् । अत्र यथागुरूपदेशं कार्यमिति । प्रयोगसारे—

रक्तो रक्ताङ्गरागाशुक्रकुसुमपुत्रस्तुन्दिलथन्द्रमौलि-
नेत्रैर्युक्त्रिभिर्बाधनकरचरणो बीजपूराचनासः ।

हस्ताग्रकल्पपाशाङ्कुशरद्वरदो नागवक्रोऽहिभूपो

देवः पद्मासनो वो भवतु नतसुरो भूतये विभराजः ॥ १ ॥

वामार्धयोराद्ये तदाद्यधस्तनयोऽन्धे , इत्याद्युधध्यानम् । सारसंग्रहे—

रक्तामः शशिर्मौलिरङ्कुशगुणौ दन्तं वरं धारयन्

हस्ताब्जैर्द्विगदाननखिनयनो रक्ताङ्गरागाधृतः ।

बीजापूरघृत्करोरुजठरो दानार्डगण्डम्यलो

त्रिमेशः फाणिभूपणो गणपतिर्भूयाद्भद्रव्रतये ॥ १ ॥

(तत्रार्दो वैदिकानां च गकारं केवलो मन्त्रः । लक्ष्मिणा विन्दुयुक्तो द्विविन्दु पूर्वपरिमण्डलः पद्दद्वययुतं पञ्चाङ्ग-
नापतिर्गौमितिः । रक्ताङ्गुणो योमिति च पातालाङ्गाय ईरितम् ॥ इति मेरुन्धे ।) १ 'पद्मस्य' ख पाठः ।

अथ दक्षोष्पादि तदधोन्तमायुधध्यानम् । वृहत्कर- शुक्लादण्ड- (इति ध्यान्वा गणेशानं मानसैरुपचारकैः ।
पूजयित्सेति शेष । तीर्थादिशक्तिमंयुक्ते पाठे त्वावाहा पूजयेत् ।) प्रपञ्चनारे—

तीव्रा ज्वालिनीनन्दे ममोगदा कामरूपिणी चोग्रा

तेजोवती च मत्वा संप्रोक्ता विघ्ननाशिनी नवमी ॥ १ ॥

वीजान्ने मर्षशक्ति-श्रोत्र्वा कमलामनाय नम इति च

आसनमन्त्रः प्रोक्तो नवशक्त्यन्ते समर्चयेदमुना ॥ २ ॥

इति । अथ मण्डूकादिपरमत्त्वान्ता योगपाठदेवतानां पूजा प्रागेव पूजाप्रकरणे लिखितत्वाद् प्रत्यगौरवभया-
द्यात्र न लिखिता । मारमंत्रे—

अष्टपत्रं मरोजं तु चतुरस्रत्रयावृतम् । चतुर्द्वारममायुक्तमर्चापिठं विधाय च ॥ १ ॥

तत्रावाय गणेशानमर्चयेदुपचारकैः । कर्णिकायां तु पूर्वादिचतुर्दिक्षु गणाधिपम् ॥ २ ॥

पीतं गौरं गणेशानं रक्तं च गणनायकम् । गणक्रीडं नीलवर्णं केमरेण ततो यजेत् ॥ ३ ॥

अग्नीशासुरबायव्यमध्ये दिक्षु यथाक्रमम् । पडङ्गानि मनोरस्य ध्यातव्याश्चाङ्गदेवताः ॥ ४ ॥

तुपारस्फटिकरयामनीलकृष्णाकृष्णाचिपः । वरदाभयधारिण्यः प्रधानतनवः स्त्रियः ॥ ५ ॥

चक्रतुण्डादिकान्तैश्च चक्षुष्यमाणान् दले यजेत् । चक्रतुण्डैकदंष्ट्रं च महोदरगजाननां ॥ ६ ॥

लम्बोदराख्यविकटौ विघ्नराड्धुम्रवर्णकौ । दलाग्रेषु ततः पूज्या श्राद्धम्याद्यास्तष्ट मातरः ॥ ७ ॥

ब्राह्मी स्वर्णममा ध्येया मृगचर्मविभूषिता । अक्षमालाभये दण्डकुण्डिके दधती करैः ॥ ८ ॥

त्रिशिखं परशुं हस्तैर्मरुं नृकपालकम् । विभ्राणां चन्द्रगौराङ्गीं माहेशीं भावयेच्छुभाम् ॥ ९ ॥

गुणखट्वाङ्गदण्डाङ्गुरान् बहन्तीं कराम्बुजैः । इन्द्रगोपावृणां ध्यायेत् कौमारीं करुणालयाम् ॥ १० ॥

अरिशङ्खकपालानि घण्टां च करपट्टजैः । विभ्राणां वैष्णवीं ध्यायेन्नीलमेघममप्रभाम् ॥ ११ ॥

हलं च मुमलं दोर्भिर्दधानां सङ्गखेटकौ । वाराहीं भावयेच्छक्तिमञ्जनाद्रिसमप्रभाम् ॥ १२ ॥

तोमराङ्गुशबन्नाह्वविद्युदपुङ्गकराम्बुजाम् । इन्द्राणीं भावयेन्मन्त्रीं नीलवर्णां सुभूषणाम् ॥ १३ ॥

धारयन्तीं शूलखड्गौ कपालं नृशिरः करैः । चामुण्डां शोणवर्णां च मुण्डमालायुतां स्मरेत् ॥ १४ ॥

स्वर्णामावमालां च बीजपूरकपालके । पत्रं च दधतीं हस्तैर्महालक्ष्मीं स्मरेत् सुधीः ॥ १५ ॥

दक्षाद्य करमारभ्य तदूर्ध्वं करपर्यन्तमायुधध्यानं ब्राह्म्याः । दक्षाद्यध-स्ययोरारधे तदादूर्ध्वस्थयोरन्ये माहेश्या ।
कौमार्यान्तु वामोर्ध्वं करमारभ्य दक्षोर्ध्वं करपर्यन्तम् । वैष्णव्यास्तु दक्षोर्ध्वं करमारभ्य दक्षाद्य करपर्यन्तम् ।
अरिश्चक्रम् । वाराहास्तु दक्षादूर्ध्वयोरारधे तदाद्यध न्ययोरन्ये । इन्द्राण्यास्तु वामोर्ध्वं करमारभ्य धामाद्यः-
करपर्यन्तम् । चामुण्डायास्तु दक्षोर्ध्वं करयोरारधे वामोर्ध्वं करयोरन्ये । महालक्ष्म्यास्तु दक्षाद्य करमारभ्य
दक्षोर्ध्वं करपर्यन्तमायुधध्यानम् । तथा—

चतुरस्रत्रयेऽन्तःस्वर्वाधीद्वन्द्वे समर्चयेत् । दिक्पालांश्च तदस्त्राणि गणेशार्चनमीरितम् ॥ १६ ॥

इन्द्रं सुराधिपं पीतं वज्रहस्तं मवाहनम् । अग्निं तेजोधिपं रक्तं शक्तिहस्तं सुभूषितम् ॥ १७ ॥

यम वेताधिपं कृष्ण दण्डहस्तं समर्चयेत् । रत्नोधिप च निश्चैति रत्नहस्त सुधूम्रकम् ॥ १८ ॥
 पाशहस्तं सुशुभ्राङ्गं चरुणं यादमा पतिम् । वायुं प्राणाधिप धूम्रमद्गुशाख्यकरं यजेत् ॥ १९ ॥
 यक्षाधिपं कुबेरं च मुक्तावर्णं गदाकरम् । विद्याधिप तर्पणान् स्पृच्छ शूलकरं यजेत् ॥ २० ॥
 नागाधिपं तथा रक्तं गौरं चक्रकरं यजेत् । लोकाधिप विधातारं रक्तं पद्मकरं यजेत् ॥ २१ ॥
 ऐरावतं तथा मेघं महिषं मृतपूरुषम् । मरुतं मृगमत्स्यां च वृषं च विषहंसकौ ॥ २२ ॥
 इन्द्रादिलोकपालानां नाहनानि विदुर्बुधाः । ततो यदिहस्तदस्त्राणि तत्पार्श्वे च समर्चयेत् ॥ २३ ॥
 यत्र पीतं सिता शक्तिं दण्डं कृष्णं समर्चयेत् । खड्गपाशाशंकाशं पार्श्वं त्रिद्युन्निभं यजेत् ॥ २४ ॥
 अद्भुता रत्नार्णवं च शुक्रार्णवम् । त्रिशूलं नीलार्णवं च यजेत् साधकमत्तमः ॥ २५ ॥
 रथाङ्गं कुरुविन्दाभं पद्मं रक्तं समर्चयेत् । लोकापालाद्युगान्येव कथितानि मनीषिभिः ॥ २६ ॥
 य एतं पूजयेद्देवं गणेशं भक्तिमयुतः । इह भुवतास्त्रिलान् भोगानन्ते शिवपदं व्रजेत् ॥ २७ ॥
 इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्रातः कृत्यादियोगर्षाडन्यामान्ते गणेशमन्त्रेण प्राणायामप्रदं कृत्वा, शिरसि
 गणकायं ऋषये नमः । मुनेः निचूचलन्दने नमः । हृदये श्रीविष्णुश्चराय देवतायै नमः । इति विष्णुस्य
 मम सर्वाभीष्टसिद्धये जपं विनियोगम् । इति कृताञ्जलिचक्राया मूलमन्त्रेण करशुद्धिं कृत्वा, अद्भुतयो गण
 ज्ञयाय स्वाहा, हृदयाय नमः । तर्जनीयो- एरुदप्राय हुफट्, शिरसे स्वाहा । मध्यमयो अश्वलकर्णिते नमो-
 नमः, शिखायै वषट् । अनामिकयो गजवक्राय नमोनमः, कवचाय हुं । कनिष्ठिकयो महोदराय
 चण्डाय हुफट्, अस्त्राय फट् । इति मन्त्रान्कृष्टादिकनिष्ठान्तं कर्तव्योर्विन्ध्यस्य, नेत्रजर्जं हृदयादिपञ्चाङ्गेष्वपि
 न्यसेत् । अथना गार्गा इत्यादिना करपङ्कत्यास कृत्वा ध्यानावात्मपूजान्तं प्रोक्त्वा विधिना कृत्वा, एकदं-
 द्राय विद्महे चरुणुण्डाय धीमहि तन्नो विष्णु प्रचोदयात् । इति गणेशगायत्र्या गणेशपूजाप्रव्याणि पूजा-
 स्थानं च प्रोक्ष्य, देवतायं पूर्वं परिकल्प्य तदनुसारेण प्राप्तनिष्कृतिकोणे श्रीपत्न्यादिपीठे कुङ्कुमादिना
 चतुर्द्वार्यरुक्मचतुरस्रप्रपञ्चेष्टितमष्टदलकमलं पूजायन्त्रं निर्माय, तत्र प्राणुरूपविधिना मण्डलादिपृथिव्यन्तं
 संपूज्य, सुधारणस्थाने इक्षुरत्नसमुद्रं संपूज्य, रत्नद्वीपादिपरतत्पार्श्वान्तेऽष्टदलकेसरेषु स्वप्राणमध्यान्तं—
 उँतीमायै नमः । उँगालिन्यै० । नन्दायै० । भोगदायै० । कामरूपिण्यै० । उँप्रायै० । तेजोयत्यै० । सत्यायै० ।
 विष्णुनाशिन्यै नमः । इति संपूज्य, ग सर्वशक्तिरूपलासनाय नमः, इति समस्तं पीठमध्यन्तं, तत्र मूल-
 मन्त्रमुच्चार्य श्रीगणेशमूर्तिं परिकल्पयामि नमः इति चन्द्रमध्ये मूर्तिं परिकल्प्य, मूर्त्यभागे पुष्पादिकं
 निक्षिप्य ध्यानात्ना मूर्तिं भावयन् मूलमुच्चार्य 'श्रीगणपतिमूर्तये नमः' इति मूर्तिं संपूज्य, तस्या प्राणु-
 र्कृतिविधिना गणेशमावाद्यावाहनादिमुद्रा प्रदर्श्य, प्राणप्रतिष्ठान्ते दन्तपाशाङ्गुरविष्णुपरशुलङ्किकाज्जापूरुखा
 भूत मुद्रा प्रदर्श्य, आसनादिपुष्पान्तानुपचारानुपचर्य, कर्णिकाया देवाप्रादिचतुर्दिक्षु—उँगणाधिपाय नमः ।
 गणेशानाय० । गणनायकाय० । गणनीडाय नमः । इति संपूज्य, अष्टदलकेसरेषु—श्राग्नेये उँगणज्ञयाय
 स्वाहा हृदयाय नमः । ईशाने उँएकदप्राय हुफट् शिरसे स्वाहा० । नेत्रजर्जं उँअश्वलकर्णिते नमोनमः शिखायै
 वषट्० । वायव्ये गजवक्राय नमोनमः कवचाय हुं० । ततो देवाप्रादि चतुर्दिक्षु—उँमहोदराय चण्डाय
 हुंफट् अस्त्राय फट् नमः । यद्वा, पूर्वोक्तस्थानेष्वेव—गा हृदयाय नमः । गौं शिरसे स्वाहा इत्यादिपङ्-
 क्षानि पूजयेत् । अत्र पदङ्गुले तु देवस्थाप गौ नेत्रत्रयाय वीषट् । इति नेत्रं संपूज्य पश्चादलं पूजये-

दिति शेष । ततोऽष्टदलेषु देवाप्रदलमारभ्य—ओम्प्रक्तुण्डाय नमः । एकदंद्राय० । महोदराय० । गजान-
नाय० । लम्बोदराय० । त्रिकुटाय० । विप्रराजाय० । धूम्रवर्णाय नमः । इति प्रादक्षिण्येन संपूज्य, दला-
त्रेषु—श्रीं ब्राह्म्यै नमः । ईं मोहभयर्थे० । ऊं कौमार्ये० । ऋं वैष्णव्ये० । रूं वाराह्ये० । ऐं इन्द्रायै० ।
श्रीं चामुण्डायै० । अ. महालक्ष्म्यै नमः । इति संपूज्य, बहिष्कृतुरत्ने प्रथमरीत्या देवाप्रमारभ्य—ओं सं
इन्द्राय सुराधिपतये पीतवर्णाय चङ्कदस्ताय पेरायतवाहनाय नमः । ओं रं अग्नये तेजोधिपतये रक्तवर्णाय
शक्तिहस्ताय श्रेयवाहनाय नमः । ओं टं यमाय प्रेताधिपतये कृष्णवर्णाय दण्डहस्ताय महिषवाहनाय
नमः । ओं लं निर्ऋतये रत्नोधिपतये धूम्रवर्णाय चङ्कदस्ताय प्रेतवाहनाय नमः । ओं व वरुणाय जला-
धिपतये शुक्लवर्णाय पाराहस्ताय अरुणवाहनाय नमः । ओं य वायवे प्राणाधिपतये कृष्णवर्णायानुवाहस्ताय
मृगवाहनाय नमः । ओं सं कुबेराय यक्षाधिपतये मङ्किकयर्णाय गदाहस्ताय नरवाहनाय नमः । ओं ह्रीं
ईशानाय विद्याधिपतये स्कण्डवर्णाय शूलहस्ताय घृणवाहनाय नमः । इति संपूज्य, इन्द्रेशानयोर्मध्ये
ओं श्रीं ब्रह्मणे लोकाधिपतये रक्तवर्णाय पद्महस्ताय हंसवाहनाय नमः । निर्ऋतिवरुणयोर्मध्ये ओं ह्रीं अन-
न्ताय नागाधिपतये गौरवर्णाय अश्वहस्ताय गण्डवहाहनाय नमः । इति संपूज्य, द्वितीयपीठ्यां—ओं घञ्जाय
नमः । शक्र्ये० । दण्डाय० । अङ्गाय० । पाशाय० । अङ्गुशाय० । गदायै० । त्रिशूलाय० । पद्माय० ।
चक्राय नमः । इति लोकरूपायुधानि देवाप्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन संपूज्य, मूलमुखाय साक्षात् सपरिवाराय
श्रीगणपतये नमः, इति त्रिपुष्पाञ्जलिना संपूज्य घृणदीपादि पूर्वोक्तविधिना सर्वे कुर्यादिति ॥ सारसंग्रहे—

एकलक्षं मनुं जप्त्वा जुहुयात् तद्दृशांशतः । अष्टद्रव्यमर्हेशानि तर्पणादि ततश्चेत् ॥ १ ॥

मोदकैः पृथुकैर्लाजैः सक्तुभिः सेतुपर्वभिः । नारिकेलैस्तैलैः शुद्धैः सुपर्कैः कदलीफलैः ॥ २ ॥

इति । अन्नकैकद्रव्येण साधंद्वादशशतं जुहुयात् । उक्तं च गणेश्वरपरमर्शिन्याम्—“अष्टद्रव्यैस्त्रिमन्त्रैर्जुहु-
याच्च पृथक्पृथक्” । इति । अन्न जपः कृतयुगपरः । कलावेतद्यतुर्गुणं जपहोमादिकं कार्यमिति । तथां
सारसंग्रहे—

दाग्धानेन घृताह्नेन होमोऽभीष्टफलप्रदः । लक्ष्मीकामो नारिकेलैश्चतुर्ध्यां जुहुयाच्छिवे ॥ ३ ॥

तिललाजान्वितैः सक्तुनारिकेलैश्चतुःशतम् । सितपद्मादिमारभ्य प्रत्यहं च हुनेत् क्रमात् ॥ ४ ॥

चतुर्ध्वन्तं ततः सर्वे प्राणिनो वशगा नृणाम् । तिलैस्तण्डुलसंसिक्कैर्(होमः) श्रीचन्द्रकीर्तिदः ॥ ५ ॥

स्वादुन्नयपुतैर्लाजैर्हनेत् सप्तदिनावधि । कन्यार्थो लभते कन्यां वरं कान्तं वरार्थिनी ॥ ६ ॥

दधिसंसिक्कलवर्णैर्जुहुयाच्च चतुर्दिनम् । निशीथिन्यां च सर्वेषां भवेद्दरयं तथेप्सितम् ॥ ७ ॥

इति । अन्न सर्वत्र काम्यहोमेषु संख्यानुक्तौ कार्यस्य शुरुलाघवं ज्ञात्वा च सहस्रादिनिधुतपर्यन्तं कार्यानुसारेण
जुहुयात् । उक्तं च कुलार्थे—

एकेन वाद्य सर्वैर्वा उत्कार्यगुरुलाघवम् । ज्ञात्वा देवि सहस्रं वा त्रिसहस्रं तु पञ्च वा ॥ १ ॥

अपुतं निपुतं वापि प्रपुतं वा कुलेश्वरि । तच्चत्कर्मोदिते कुण्डे संस्कृते ह्यगवाहने ॥ २ ॥

सितार्कद्रुममूलेन कुचन्दनसुदारुभिः । गजत्रोटितनिम्बेन विपाणैर्नेत्र दन्तिनाम् ॥ ३ ॥

विधाय विभं संपूज्य तं स्पृष्ट्वा प्रजपेन्मनुम् । उपोषितः शुचिश्चन्द्रशुभे तं च समुदरेत् ॥ ४ ॥

१ 'हु' स पाठ । २ 'वटके' क ग पाठ । ३ 'सयुक्तै' स. पाठ । ४ 'सवाद्' स पाठ ।

शिव्यायां व्यवहारादौ समरे विजयो भवेत् । रोचना ममदानेन सङ्गप्त्वा मनुना ततः ॥ ५ ॥

ममादा गजमदसहित ।

तिलकात् सर्वराजानो लोकाः स्युर्वशगाः प्रिये । नवनीते नवे साध्यनामालिष्मानुलोमगे ॥ ६ ॥

विलोमे विप्रबीजे च तद्धृतं स्यापितानिलम् । अष्टोत्तरशत जप्त्वा तूर्णो तद्भवेत् ततः ॥ ७ ॥

सप्ताहादशगः साध्यः साधकस्य भवेद् ध्रुवम् । गणेशं तर्पयेत् तोयैः सत्त्वया वक्ष्यमाणया ॥ ८ ॥

एकोनपञ्चाशता च दिनैरिष्टमवाप्नुयात् । प्रणवादिर्मयं मयं केचिदिच्छन्ति सूरयः ॥ ९ ॥

पूजायां च हृदन्तोऽप्य होमे स्वाहान्त इरितः । ॥

इति । तथा सारसप्रहे—मन्त्रान्तरम् ।

स्मृतिभूमनुयुग्निन्दुनादात्सङ्गतमस्तकः । एकावरो गणेशस्य मन्त्र एव उदाहृतः ॥ १ ॥

इति । स्मृतिर्गकार , भूलंकार मनुकांकार , विन्दुनादेन युतस्तेन ग्लौ इति । तथा—

शार्ङ्गां चतुर्दशार्थाद्यम्बरधुग् विन्दुभूषितः । अयमेको गणपतेरेकार्थो मय उच्यते ॥ १ ॥

इति । शार्ङ्गां गकार , चतुर्दशाद्यम्बर ओकार , विन्दुरनुस्वारस्तेन गौ इति ॥ तथा—

गणको मुनिरुक्तः स्याद्विबृच्छन्त्य देवता । बालो गणपतिः सर्वसुरासुरनमस्कृतः ॥ २ ॥

स्येन पद्भ्योर्ध्रुवनेन पठन्नानि प्ररूपयेत् । ॥

अत्राद्ये ग्लौ इत्यादि, द्वितीये गार्गी इत्यादि करपठङ्गपासो ज्ञेय ॥ तथा—

ध्यानपूजाजपाद्य स्यादस्य पूर्ववदेव तु । ततः मिद्रे मनौ सम्पत् पूर्वमन्त्रोदितान् प्रिये ॥ ३ ॥

प्रयोगान् विधिवत् कुर्यात् साधकोऽमीष्टसिद्धये । ॥

इति ॥ इत्यमेकार्णव सप्तविध । काम्पदोममाह—दोषघात्रेणेति, तिलसात्रेत्यादि—श्लोकस्पापमर्ध—शुक्र-

प्रतिपदमात्रभ्य तच्चतुर्थ्यन्तेषु चतुर्थ्यु दिनेषु प्रत्यहं प्रथमतस्तिलैरेकशतं, तदनु लाजैस्तदनु सङ्गमिस्तदनु

मारिकेलंस्त्रिमध्वज्ञै क्रमाच्चतु शतं जुहुयात् इति । नवनीत इत्यादि, नवे नवनीते परस्परविभुजगणेश-

यीजद्वयस्य मध्ये तद्वीजद्वयविन्दुर्याने मम, बीजाद्य अमुक, तयोर्मध्ये वशं कुरु कुरु, इति साध्यसा-

धककर्मणि धितिलप्य, तस्यै गणेशपीजैरविष्य, तत्र साध्यप्राणस्थापने विधायाष्टोत्तरशतं मूलमयं नव-

नीतं स्पृश-अधिव्या पश्चान् तद्भवेत् । इत्य सप्ताहप्रयोगेन साध्वो वश्यो भवति ॥ सारसप्रहे—मन्त्रान्तरम् ।

विरिशन्द्रद्वय मोक्ष्य वदेद्वरणार्थं ततः । वरेति च समुच्चार्य वरेदति वदेत् पुनः ॥ १ ॥

सर्वलोकाद्वितीयान्तमन्ते वशमयोचरेत् । आनयाधिवधूरन्ते भायाद्यं च समुद्धरेत् ॥ २ ॥

विरिविघ्नेशमन्त्रोऽप्य पांडुशत्वचरो भवेत् । ॥

इति । विरिशन्द्रद्वय विरिविरे इति । गणपतिमिति लेखनं कर्मणि द्वितीया तेन गणपतिमिति । द्वितीयान्तेन

सर्वलोकाविति । अग्निधृ स्याद्वा । भायाद्यं सुवनेश्वरपीजाद्यं । केचित्तेन मन्त्रमेकोनविंशत्युत्तरात्मकं वदन्ति ।

तन्मते 'वरवद' इति पञ्चम्यां लोकाविति वर्षद्वयं इति सप्तम्यां न भवन्ति ॥ उक्तं च गणेश्वरपरात्मर्शिन्याम्—

“वकारैरेकावपि लोचनाद्वयौ पुनस्तयोद्धृत्य गत्यात्पतीति ।

सर्वं समुच्चार्य च मे वशं स्थान्माकारतश्चापि तथानयेति ॥ १ ॥

वेदलक्षं जपेन्मन्त्रं जुहुयात् तद्दशांगतः । मधुरत्रयमंधुर्कन्द्रेन्धरष्टभिरीरितः ॥ ९ ॥

एवं माधितमञ्चस्तु प्रयोगान् कर्तुमर्हति । विकचोत्पलहोमेन वशयेत् सकलं जगत् ॥ १० ॥

तिलतण्डुलहोमेन श्रियमाप्नोत्यनिन्दिताम् । योदकानाज्यमयुक्कान् हुता विजयमाप्नुयात् ॥ ११ ॥

मधुरत्रयहोमेन राजानं वशमाप्नुयात् । अमीष्टसाधनो होमो भक्ष्यमोज्यादिभिः कृतः ॥ १२ ॥

इति ॥ सारसग्रहे—मन्त्रान्तरम्

वदेत् सौम्यं चतुर्ध्वन्त महागणपतिं तथा । वरान्ते चरदं प्रोक्त्वा वदेत् सर्वजनं ततः ॥ १ ॥

मे वशं च समाभाष्य वदेदानयं षड्वयम् । लक्ष्मीगणेशश्रीजात्य एकोनत्रिंशदक्षरः ॥ २ ॥

लक्ष्मीगणेशमन्त्रोऽयं सर्वसंपत्प्रदायकः । ॥

चतुर्ध्वन्तं महागणपतिं महागणपतये इति । षड्वयं स्वाहाकार । लक्ष्मीर्ध्वन्तं ध्यौ । गणेशश्रीज गे । पठ-
दाट्य । तथा—

अन्तर्धामि मुनिः प्रोक्तो गायत्री निचृदन्विता । छन्दो लक्ष्मीगणेशोऽत्र देवता समुदाहृतः ॥ ३ ॥

पद्द्विर्घयुक्तेनाद्येन द्वितीयेन च तद्वता । पठद्भानि विधेयानि जातिपुक्कानि मन्त्रिणा ॥ ४ ॥

हेमामः पीतवस्त्रः करतलरुमलैः संदधच्चक्रशङ्खौ

दन्ताभीती च नासादृतकनकपटः पद्मसखस्त्रिनेत्रः ।

चामाङ्गाविष्टलक्ष्म्या विधुनक्रमलया प्रोद्भसद्दक्षदोष्णा

मिष्टुष्टः सौवर्णकान्त्या गणप इह महाश्रीकरो वः धियेऽस्तु ॥ ५ ॥

इत्योर्ध्वकरमारभ्य दक्षाध्वरपर्यन्तमायुधध्यानम् । नासा शुभादपट । तथा—

प्राक्प्रोक्ते पूजयेत् शीते तीव्रादिनवशक्तिके । अष्टपत्राम्बुजदन्द्रे कर्णिकाकेसरोज्ज्वले ॥ ६ ॥

चतुर्द्वारसमायुक्तचतुरस्रपयावृते । मूलेन मूर्तिं मङ्गल्य तस्मान्मावाह्यं पूजयेत् ॥ ७ ॥

प्रथमावृतिरङ्गैः स्वाद् वक्रतुण्डादिभिः परा । अणिमा महिमा चैव लपिमा गरिमा तथा ॥ ८ ॥

ईशिल च वशिल च प्राकाम्य प्राप्तिरेव च । एताः समर्चयेत् सम्यक् वृत्तियावरण्ये क्रमात् ॥ ९ ॥

ततस्तु मातरः पूज्या लोकेशालदमन्तरम् । तदायुधानि तद्वच्च भङ्गियुक्तः समर्चयेत् ॥ १० ॥

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्रातरुद्यानादियोगपर्यन्तस्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिगसि अन्तर्धा-
मिक्तृपये नम । मुखे निचृद्वायव्योर्ध्वन्दले नम । हृदये श्रीलक्ष्मीगणेशाय देवताये नम । इति विन्यस्य
प्राग्द्विनियोगमुक्त्वा, आशा इदंवाच नम । श्रीगौ शिरसे स्वाहा । अग्रे शिखाये वपट् । श्रेते कच-
चाय हु । श्रीगौ नेत्रत्रयाय चोपट् । अ ग अलाय फट् । इति कल्पदहन्त्यास विधाय ध्यानादिमानस-
पूजान्ते प्रोक्तमन्त्रापीटमुद्घृत्वाध्वस्वापनादिपुष्पोपचारान्ते प्रथमाष्टलक्षकेसरेषु प्राग्बत् पठद्भानि संपूज्य,
दलाष्टके एकाक्षरपूजाकान् चक्रतुण्डादिभ्यः संपूज्य, द्वितीयाष्टलेषु देवाष्टदलमारभ्य ऊँ अणिमासिञ्चै नम ।
एवं महिमासि० । लपिमासि० । गरिमासि० । ईशिल्वसि० । वशिल्वसि० । प्राकाम्यसि० । प्राप्तिस्त्रिञ्चै नम ।
इति प्राग्दक्षिण्येन संपूज्य, दलाष्टेषु प्रादस्यादिना प्राग्बत् संपूज्य, चतुरस्रवीथीद्वये लोकपालात्तदायुधानि

च संपूज्य धूपदीपादि सत्रे पृथक्च समापयेत् इति । तथा—

लक्ष्मेकं जपेन्मन्त्रं दीक्षितो विजितेन्द्रियः । दशांशं जुहुयाद्विजयममिधो मधुरप्लुताः ॥ ११ ॥

(तर्पणादि ततः कुर्यात् पूर्वोक्तविधिना प्रिये । एवं सिद्धमनुर्मन्त्री माघपेदिष्टमात्मनः ॥ १२ ॥

हुनेचतुःसहस्राणि श्रीफलैर्मधुरप्लुतैः । महालक्ष्मीकरो होमः पुत्रमित्रकलत्रदः ॥ १३ ॥

शुद्धतोयेन सन्तर्प्य चत्वारिंशत्तुःशतम् । चत्वारिंशद्दिनान्मन्त्री वाञ्छितां लभने धियम् ॥ १४ ॥

इति ॥ सारमंत्रे—मग्न्यान्तरम्

विन्दुवामाद्यग्निपुता स्मृतिर्मायासुमध्यगा । ज्वच्चरः शक्तिगणपः सर्वमिद्विप्रदायकः ॥ १ ॥

स्मृतिगंकारः । अम्रां रेफः । यामासि ईकारः । विन्दुरनुस्वारः । एतैः पितृदत्तं योज मायासुमध्यगा मायायीजह्वयस्य मध्ये कुर्यात् । तथा—

भार्गवोऽस्य मृनिदहन्दो विराड् देवः समीरितः । शक्त्यादिगणपस्तत्र देवदानवचन्दितः ॥ २ ॥

पद्दीर्घमाजा बीजेन षडङ्गानि प्रकल्पयेत् । गजेन्द्रवदनं साक्षात्कल्पेणुचामरम् ॥ ३ ॥

हेमवर्णं चतुर्धां पाशाङ्कुशधरं विश्वम् । स्वदन्तं दक्षिणे हस्ते बीजापूरं च वामके ॥ ४ ॥

पुष्करे मोदकांश्चैव धारयन्तमनुम्भरेत् । ॥

यामोर्ध्वंकरमात्रस्य यामाघ.करपर्यन्तमायुषस्पानम् ।

पूर्वोक्ते पूजयेत् पीठे तीव्रादिनवशक्तिके । अष्टपञ्चाम्बुजे देवं चतुरस्रत्रयावृते ॥ ५ ॥

प्रथमाङ्गावृतिः प्रोक्ता द्वितीया मातृभिः स्मृता । तृतीया लोकपालैः स्याद्ब्रजाद्यैश्च चतुर्थपि ॥ ६ ॥

(इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्राग्ब्रह्मचरिण्यन्तरे मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि भार्गवाय श्रुपये नमः । मुखे विराट्छन्दसे नमः । हृदये श्रीशक्तिगणपतये देवतायै नमः । इति विन्यस्य, प्रांप्रीमित्यादिना करपङ्क्त्यासं विधाय, प्यानादिमानसपूजान्ते पूजाचक्रमुद्घृत्यार्ष्यादिपुष्पोपचारान्ते केशरेषु षडङ्गानि दक्षेणु मातृ चतुरस्रे लोकेशान् उदायुधानि च प्राग्बत् संपूज्य शेषं प्राग्बत् समापयेदिति । तथा—

लक्ष्मेकं जपेन्मन्त्रं हविष्याशी जितेन्द्रियः । तद्दशांशं प्रजुहुयादपूर्धृतसंप्लुतैः ॥ ७ ॥

एवं सिद्धमनुर्मन्त्री काम्यकर्माणि साधयेत् । ॥

अथापि कलौ चतुर्गुणजपादिकं कार्यमिति ।

शुक्लपत्रे चतुर्धां तु पूजयित्वा विनायकम् । अपूर्णगुहमंभिर्भ्रैः पञ्चैर्धृतसंप्लुतैः ॥ ८ ॥

मरिचैर्जोरकैश्चैव सैन्धवेन विभिर्भ्रितैः । देवस्य सन्निधौ मन्त्री जुहुयात् त्रिसहस्रकम् ॥ ९ ॥

गद्यपद्यमयी वाणी सप्ताहाद्भवति ध्रुवम् । वर्यार्थे मधुहोमेन राजानं वशमानयेत् ॥ १० ॥

कन्यार्थी जुहुयाद्भ्राजैस्तन्नामपुष्टमन्त्रतः । एकां कन्यामथो सप्तधा जपेत्प्रभवे चधूमम् ॥ ११ ॥

चन्द्रसूर्यग्रहे प्राप्ते पलं तु कपिलावृत्तम् । कर्ममात्रं वचाचूर्णं मिथ्रीकृत्याभिमन्त्रयेत् ॥ १२ ॥

पिवेत्तदानीं यो शूत्रा देवताध्यानतत्परः । यात्प्यानं भवेत्तावत् नाश्नीयात् किमपीह सः ॥ १३ ॥

सप्ताहाजापते शीघ्रमपरो वाक्पतिर्यथा । बन्धतुंस्नानदिग्से पूजयित्वा विनायकम् ॥ १४ ॥

निष्कार्षपादभागेन हरिद्रां सन्मवं वचाम् । गोमूत्रकुड्भे पिष्टं सहस्रमभिमन्त्रितम् ॥ १५ ॥

वध्वा कन्या भक्ष्यभोज्यभोजयिता च तत्क्रमात् । गुरवे दक्षिणां दत्त्वा पिबेत्रारी तर्दापघम् ॥ १६ ॥

ततः सा लभते पुत्रं सर्वलक्षणसंयुतम् । प्रायुष्मन्तं मृत्युं च बुद्धिमन्तं श्रिया युतम् ॥ १७ ॥

इति । सूर्यनन्दप्रदे इत्यादिना एतदुक्तं भवति । चन्द्रप्रदे सूर्यप्रदे वा कर्ममाप्रमतिरूपं वचाचूर्णं पलमा-
श्रेण कविलागोधृतेन मिथीकृत्य मूलमन्त्रेण एतत्सदृशवारमभिमन्त्र्य तत्सत्तया विभ्रजेक भागं देवता-
भ्यानपूर्वकं तदानीं पियेत् । उपरित भागपदकं प्रत्यहमेककमामं प्रतिप्रातर्देयताभ्यानपूर्वकं दिनपदकं
पियेत् । एवं कृते प्रोक्ता सिद्धिमंगति । वध्वा इत्यादिना एतदुक्तं भवति । निष्कार्षं हरिद्रा निष्कार्षं सैन्धवं,
निष्कार्षतुर्यां वचाचूर्णमेतदनये वेदितं रूक्षेण कुड्भमाश्रेण गोमूत्रेण प्रोक्षन्त्यया मिथीकृत्य प्रोक्षवि-
धिना पीतं प्रोक्तफलदं भवति ॥ तथा सारसप्रदे—

ताराद्यः पूर्वमत्रोऽसौ चतुर्णः प्रकीर्तितः) श्रुपिः शुक्रो निगदितरब्धन्दो गायत्र्युच्यते ॥ १ ॥

देवता शक्तिगणपः सर्वसिद्धिकरः परः । पूर्ववच पदज्ञानि कुर्याद् देशिकसप्तमः ॥ २ ॥

असौ पूर्वः शक्तिगणपतिप्रश्नेषु प्रणवपूर्वस्तदा चतुर्णो मन्त्रो भवति ।

हेमामं दिव्यरत्नं धृष्टदुदरतनुं चारुनाहुं त्रिनेत्रं

दोर्मिः पाशाक्षत्रे निरदनमृष्टी मोदकं पुष्करेण ।

त्रिभ्राणं हेमभूप तरुणतराशिरुच्चारुशक्त्या समेतं

विघ्नेशं विश्ववन्द्यं त्रिशुवनशरणं चिन्तये श्रीगणेशम् ॥ ३ ॥

द्विोर्णकरमारभ्य चामोर्णकरपर्यन्तमाधुभ्यानम् । तथा—

ततः पूर्वोदिते पीठे देवमावाह्य पूजयेत् । प्रथमाष्टविरक्तैः स्वाद् वक्रतुण्डादिभिः परा ॥ ४ ॥

तृतीया मातृभिः प्रोक्ता लोकपालैस्ततो बहिः । तदापुंषः पञ्चमी स्वादेयं संपूजयेत् क्रमात् ॥ ५ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्राग्ययोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि शुक्राय ऋषये
मम । मुले गायत्रीच्छन्दसे नमः । इदि श्रीशक्तिगणपतये देवतायै नमः । इति विन्यस्य, प्रांशं इत्या-
दिना करपदङ्गभ्यासं निधाय, भवानादिमानसपूजान्ते प्रोक्षन्त्यस्त्रमन्त्रवत् पूजाचक्रमुद्घृत्याध्वोदिपुष्पोपवा-
दान्ते केसरेषु पदङ्गानि दक्षेषु वक्रतुण्डादीन् दलाश्रेषु मातृभ्यस्तुरव्ये लोकपालास्तदामुधानि च संपूज्य प्राग्-
च्छेद्यं समापयेदिति । कलात्रय एव जपो ज्ञेयः ॥ तथा—

लक्षत्रयं जपेन्मत्रं तदशाश समाहितः । जुहुयाद् घृतसंयुक्तैर्लैर्भक्षविदुचमः ॥ ७ ॥

तर्पणादि ततः कुर्यादेव सिद्धो भवेन्मनुः । काम्यकर्म ततः कुर्याद् देशिको यतमानसः ॥ ८ ॥

श्राज्याकैर्जुहुयाभित्समन्त्रान् चत्साराद्भवेत् । पायसान्नेन सहतीं श्रियमाप्नोति मानवः ॥ ९ ॥

इति ॥ तथा सारसप्रदे—मन्त्रान्तरम् ।

स्वान्तो विन्दुमपायुक्तः चक्रारोऽचिसमन्वितः । लोहितो रेकमपुक्तः पाशो चक्रिसमन्वितः ॥ १ ॥

मादनाथ हृदन्तोऽयं मन्त्रः पश्यचरो मतः । ॥

धाम्तो न, विन्दुरनुस्वारस्तपुक्तः । छ स्यद्वयं, अत्रि हकारस्तपुक्तः । लोहित पकार, रेक रकारस्त-
पुक्तः । पाशः, पकार, बक्षी रेफस्तपुक्तः । सादनाय स्वरुपं, हृद्यमः । तथा—

ऋषिर्गणक श्याख्यातद्वन्दः प्रोक्तं विराडिति । देवता गदितः चित्रप्रमादनविनायकः ॥ २ ॥
दीर्घभाजा स्ववीजेन कुर्यादङ्गक्रियां मनोः । ॥

पाशाङ्कुशा कल्पलतां विषाणं दधत् स्वशुण्डाहितवीजपूरः ।

रक्तखिनेत्रस्तरुण्येन्दुमौलिर्हारीज्ज्वलो हस्तिमुखोऽत्रवाभः ॥ ३ ॥

धामोर्ध्वकरमात्स्य धामाघ करपर्यन्तमायुषघ्नानम् ॥

पूर्वोक्ते पूजयेत् पीठे नवशक्तिसमन्विते । मूर्तिं मूलेन संकल्प्य तस्यां विघ्नेश्वरं यजेत् ॥ ४ ॥

प्रथमावृत्तिरङ्गैः स्याद् द्वितीया चाष्टभिर्गणैः । विघ्नो विनायकाख्योऽन्यः शूराख्यो वीरसंज्ञकः ॥५॥

वरदशेभवक्तोऽन्य एकदन्ताह्वयोऽपरः । लम्बोदरोऽष्टमः प्रोक्तो दलाग्रे भावपूजनम् ॥ ६ ॥

बामे लोकेश्वराः पूज्यास्तदस्त्राणि ततो बहिः । ॥

इति ॥ अथ प्रयोगः—तत्र प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि गणकाय अर्पये
नमः । मुखे विरादङ्गन्दसे नमः । हृदये चित्रप्रसादनाय गणपतये देयतायै नमः । इति विन्यस्य गार्गी

इत्यादिना करपङ्कन्यासं विधाय ध्यामादिमानसपूजान्ते चतुर्द्वारपुरुषचतुरस्रत्रयान्वितमष्टदलकमलमर्वापीठं
निर्माय, अर्घ्यादिपुष्पोपचारान्ते केसरेषु पङ्कजानि संपूज्य, अष्टदलेषु देवाप्रादिप्रादक्षिण्येन—उँयिप्राय नमः ।

विघ्ननायकाय नमः । शूराय० । वीराय० । वरदाय० । इन्द्राय० । एकदन्ताय० । लम्बोदराय नमः ।
इति संपूज्य, दलाग्रेषु भातः, चतुरस्रे लोकपालांस्तदस्त्राणि च संपूज्य प्रायश्चयेन समापयेदिति । तथा—

लक्ष्मेकं जपेन्मन्त्रं तदन्ते तद्दशांशतः । त्रिस्वाद्रङ्गैस्तिर्लैर्होमं कुर्यात् पूर्वोदिताष्टभिः ॥ ७ ॥

द्रव्यैर्वा तर्पणादीनि ततः पूर्ववदाचरोत् । एवं सिद्धे मनौ मन्त्री कुर्यात् काम्यान्यशोपतः ॥ ८ ॥

कलावेतश्चतुर्गुणजपः ।

शर्कराशृतपुङ्गेन हविषा जुहुयात् सुधीः । लक्ष्मीवान् केवलाज्येन होमो लोकेश्वरंकरः ॥ ९ ॥

घृताह्लाभं मज्जुह्यादन्नवान् सापको भवेत् । चत्वारिंशद्दिनं मन्त्री नारिकेलं हुनेत् ततः ॥ १० ॥

सचर्म लोष्टकं च प्रत्यहं साधकोत्तमः । स बाञ्छितार्थमभ्येति नात्र कार्या विचारणा ॥११॥

सलाजकैः सक्तुभिश्च पृथुर्कैर्वाञ्छिताप्तये । होमो भवेदष्टभिश्च द्रव्यैस्त्रिमपुरान्वितैः ॥ १२ ॥

(हुनेत्तत्र च वषायेद्राजस्तत्रमदा अपि ।) चतुश्चत्वारिंशदाद्यं चतुःशतमचन्द्रितः ॥ १३ ॥

प्रातः प्रातस्तु सलिलैर्विघ्नेशस्य च मस्तके । तर्पयेच्छ्रीः समृद्धिश्च भवेत् तस्य न संशयः ॥१४॥

पूर्वोदितं गणेशानमायान्तं रविविम्बतः । सोपानेनाञ्जमस्थं तं चिन्तयित्वा तु तर्पयेत् ॥ १५ ॥

पूर्वमन्त्रप्रयोगांश्च कुर्यादत्रापि साधकः । ॥

इति । पूर्वमन्त्रोक्तान् त्र्यक्षरमन्त्रोक्तान् ॥ तथा सारसंप्रदे—मन्थान्तरम् ।

विन्द्रधीशयुतः शार्ङ्गो ताराद्यो नमसा युतः । चतुर्वर्णो मनुः प्रोक्तो हेरम्बस्य महात्मनः ॥१॥

शार्ङ्गो गकारः, विन्दुरनुस्वारः, अर्थोऽथ पष्ठस्वरस्ताभ्यां युक्तः । ताराद्यो, नमोऽन्तः । तथा—

मुनिर्गणक आरुपातो गायत्रं छन्द ईरितम् । पञ्चकोऽस्य हेरम्बो देवता सिंहावनः ॥ २ ॥
पद्दीर्घयुक्वीजेन पटङ्गविधिरीरितः ।

मुक्ताविद्युत्पयोद्रामृनपुसृणानिभैः पञ्चभिर्नागवर्कै-

हेरम्बो भागनीयः शशघरमुकुटो वृत्तामिहाधिरूढः ।

हस्तैर्विभ्रत् विशालाङ्गकजपवटीमुद्रान् पुरूकपालं

रङ्गाङ्को मोदकं स्याद्रदलमदभये दानमकौघदीप्तिः ॥ ३ ॥

अथ स्वदक्षयामयोर्वराभये, तदुपरि मोदकरवौ, तदुपरि परगुकपाले, तदुपर्यन्तमालामुद्रौ, तदुपर्युक्त-
विश्रुते । तथा—

पूर्वोक्त एव पीठे तु यजेद्वैरम्यमन्त्रहम् । पञ्चमष्टदल कृत्वा चतुरस्रत्रयावृतम् ॥ ४ ॥

चतुर्द्वारममायुक्तं तत्रादावामन यजेत । ध्रुवान्ते हुद्रं प्रोक्त्वा महामिहं च डेषुतम् ॥ ५ ॥

सा च हेरम्बरावदः स्यादावनाय नमोन्ततः । आमनास्यो मनुः प्रोक्तो दत्त्वा तेनामनं विभोः ॥६॥

ध्रुवपुत्रेन वीजेन कुर्यान्मूर्तिप्रकल्पनम् । तस्यामावाद्य विप्रशं यजेदावरणान्वितम् ॥ ७ ॥

आदावङ्गानि संपूज्य लोकपालान् यजेद् बुधः । तेषामस्त्राणि तद्राहो हेरम्बार्चा समीरिता ॥ ८ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र शान्त्योगपीठस्थासन्ते मूलैर्न प्राणायामत्रयं कृत्वा, सिंगसि गणकाय श्रुत्ये
नम । मुखे गायत्रीच्छन्दसं नम । इत्ये धीद्वैरम्बाय देवतायै नम । इति विन्यस्य, गार्गा इत्यादिना
करपटङ्गन्यासं विधाय, ध्यानादिमानसपुजांते श्रोत्रमष्टदलकमल जिलिप्य, श्रोत्रयोगपीठनवरङ्गिपूजान्ते
“ उँ हँ ह्रँ महामिहाय गा हेरम्बामनाय नम ” इत्यासनं संपूज्य, अँगो गणपतिमूर्तिं कल्पयामि, इति तत्र
मूर्तिं पारिकल्प्यावाहनादिपुष्पोपचारान्ते केसरेषु पटङ्गानि संपूज्य लोकेशांदि प्राग्बत् नमापयेदिति । तथा—

लक्षत्रयं जपितान्ते तिलैर्हुत्वा दशारातः । मधुरत्रयसंपुङ्गैस्त्वर्षणादि समाचरेत् ॥ ९ ॥

एवं सिद्धमनुर्मन्त्री प्रयोगान्नाचरेत् ततः । चतुर्दशपट्टमपिष्टीप्वेर्कैकं जुहुयाद् बुधः ॥ १० ॥

अत्रायमेव कल्पियमाजप ।

अपूर्वैः कृसरैर्भ्रौ मोदकैश्चेष्टितहृये । पूर्वैर्जुहुयाद् द्रव्यैः पर्वस्वपि च मन्त्रित् ॥ ११ ॥

यद्यदिच्छति तत् सर्वं माषकस्तेन साधयेत् । अथ यज्ञं प्रवक्ष्यामि हेरम्बस्य गणेशित्तुः ॥१२॥

भूर्जे पञ्चं लिखेत् तद्रजमदधुसृणैर्मध्यवीजाद्यमाध्यं

किञ्चलकेष्वङ्गमध्वान वसुदलनिर्वरे सप्तषा संचिमस्य ।

भालाणुं शिष्टपत्रे विलिखतु पटपि श्रोत्रगाणेशवर्णान्

गत्तया वीजं सकारावृतमपि तदनु श्वेतस्रवावृतं स्यात् ॥

लोहैः सनेप्य यज्ञं विभिरपि विष्टुं बाहुनाभीष्टदं स्यात् ॥ १३ ॥

इति । अथमर्थ—भूर्जेपत्रे गजमदसहितकुङ्कुमेन अष्टदलकमलं विलिख्य तन्मध्ये हेरम्बवीजं विलिख्य,
तस्य निन्दुस्थाने अमुकस्य हुंकारस्थाने अमुकं, मध्ये यज्ञं कुरु कुरु इत्यादि स्वेष्टं कर्मपदं विलिखि-

दित्येवं साध्यसाधककर्माद्यालित्य, तत्केसरेषु पडङ्गमन्त्रान् यथास्थानमालित्याद्यस्तु पत्रेषु पूर्वादिभादक्षि-
 एयेन ह्रींकाँओंगं नम स, द्वितीयादले—चं विघ्नाधिपाय स, तृतीयादले—चांर्यमिन्द्रिदाय म, चतुर्थदले—
 र्चंदुखप्रशमना, पञ्चमदले—य परोहि भगवन्, षष्ठदले—सर्गान् ग्राहय स्तम्भ, सप्तमदले—य स्तम्भय
 ह्रींगंगां, अष्टमदले—नम. स्वाहा कौहो, इति गितिरप्य, पद्माद्दहिर्बृत्तत्रय रम्या दीर्घाद्वय निष्पाद्य
 तत्र प्रथमर्वाध्या स्याप्रमारभ्य प्रादक्षिण्येन निरन्तरं शक्तिर्वाजैरापेष्ट्य, द्वितीयाध्या तथैव मणिन्दुमका-
 रेणापेष्ट्य गुलिकीहृत्य श्वेतसूयेण संपेष्ट्य, पुन स्वर्णरजतताम्रैरंग्रसम्बन्धमकुर्वन्प्रापेष्ट्य यथायोगे
 धृतमुक्कफलदं भवति । अत्र यन्त्रलिपितमालामन्त्रस्य पूजाजपादिक सर्वे हेरम्बमन्त्रवत् कार्यम् । श्रमित
 छन्द इति विशेष ॥ तथा सारसंग्रहे—मन्त्रान्तरम्

प्रणवः पतुतीपं च ततो वामगामुमूलकम् । स्वरहीनस्तवर्गादिभुवे हृद् धातुवर्णकः ॥ १ ॥

सुब्रह्मण्यमनुः प्रोक्तो भजता सर्वकामदः ।

॥

इति । पतुतीयो यकारः । वामयादुमूलं चकारः । तवर्गादिन्तकार सच स्वररहितः । भुवे स्वरूपं ।
 ह्रम । धातुवर्णः सप्ताक्षरः । शारदातिलके तु—अन्त म्यो यकार उक्तः । प्रयोगसारे तु—प्रशस्तप्रणया
 यत्र वाऽप्यशक्तिपूर्वं जपेद्दुरिति । अयमर्थः—प्रणयान्तश्चेदय मन्त्रस्तदाष्टाक्षरे भवतीति । प्रणयादौ शक्ति-
 र्वाजं चेदीयते तदानयोऽपमष्टाक्षरे भवति । एवं त्रिविधोऽयं मन्तव्य इति । तथा—

ऋषिरादिः समाख्यातो गायत्री च्छन्द उच्यते । सुब्रह्मण्योऽस्य मन्त्रस्य देवता परिकीर्तितः ॥ २ ॥

दीर्घभाजादिनीजेन पडङ्गानि समाचरेत् ।

..... ॥

पायाडोऽरुणविग्रहः शशिमुरः सम्यग् दधानो भुजैः

पदं भीतिहरं रिपुक्षयकरं शक्तिं शुभं कुरकृतम् ।

रत्नालेपनब्रह्मदामरुचिरो नानाविभूषान्वितः

सुब्रह्मण्यगणाधिपः शुभकरो भक्ताषुविध्वंसकः ॥ ३ ॥

दक्षाद्यध कत्योराधे, तदापूर्वधोरन्वे, इत्याद्युधध्यानम् । तथा—

बहन्त्यन्ते पूजिते पीठे पूर्वोक्ते पूजयेद्विशुभम् । उक्तोपचारसहितं त्रिधिना मन्त्रवत्सलम् ॥ ४ ॥

यद्बन्धन्ते इत्यनेन सत्यादिपूजानिवेध. प्रतीयते अन्ययोक्तित्वैवधर्मप्रसङ्गात् ।

(पूर्वोदिते यजेत् पीठे सुब्रह्मण्यं गणाधिपम् । केसरेषु पडङ्गानि पूर्वादिषु दलेषु च ॥ ५ ॥

जयन्तो ह्यप्रिवेषश्च कृत्तिकापुत्र एव च ।) ततो भूतपतिसेनान्यां गुहाख्यां हेमशूलकः ॥ ६ ॥

विशालाक्षश्च संभोक्ताः शूलशक्तिकरा इमे । दलाग्रेषु च पूर्वादि यजेदेताननन्तरम् ॥ ७ ॥

देवमेनापतिं शक्तिं विद्या कुबकृतमेव च । मेधां मयूर वज्रं च द्विप लोकेश्वरांस्ततः ॥ ८ ॥

चक्रादीनि ततो वाह्ये देवमित्थं प्रपूजयेत् ।

॥

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र प्रातःकृत्यानादियोगपीठन्यासान्ते, शिरसि अग्रये अग्रये नमः । मुपे गाय-
 त्रीच्छन्दसे नम । हृदि सुब्रह्मण्याय देवतायै नम । इति विन्यस्य विनियोगमुक्त्वा, रांरौ दत्यादिना
 करपडङ्गन्यासं विधात्र, ध्यानादिमानसपूजान्ते भागुक्कमर्वापीठमुद्ब्रूत्याध्यादिपुष्पोपचारान्ते प्राग्वत् केसरेषु

पङ्क्तानि संपूज्याष्टदलेषु देवाग्रमारभ्य—उजयन्ताय नमः । एव शशिवेपाय० । शक्तिकापुत्राय० । भूतप-
तये० । नेतान्ये० । गुहाय० । त्रेमशलाय० । विशालाक्षाय नमः । ततोऽष्टदलेषु देवाग्रमारभ्य—देवसेनाप-
तये नमः । एव शक्रये० । विद्यायै० । कुन्डुटाय० । मेघादै० । मयूराय० । वज्राय० । द्विपाय नमः ।
इति संपूज्य लोकेशाद्यादि सर्वे प्राग्भूत् समापयेदिति । तथा—

लक्ष्मेकं जपेन्मन्त्रं सर्पिणा वा पयोन्धमा । अपुत जुहुयान्मन्त्री तर्पयेद् द्विजपुङ्गवान् ॥ ६ ॥

अयं जपः कृतयुगपरः कलावेतच्चतुर्गुणमिति ।

एवं सिद्धे मनौ मन्त्री कुर्यात् कामान्यथोपमितान् । पष्टोदिने सुमधुरैर्मन्त्र्यभोज्यैः प्रतोपयेत् ॥१०॥

देव देवाधिया मय्यगर्चयेद् ब्रह्मचारिणः । सुब्रह्मण्यमनोः सम्यगुपास्ति ये प्रकुर्वते ॥ ११ ॥

लक्ष्मीमापुश्च तेजश्च पुत्रपौत्रान्पशः पशून् । ऐहिकाशुम्भिकाल्लोकान् लभन्ते नात्र संशयः ॥१२॥

इति । सारसंग्रहे—

अथ प्रवक्ष्ये मनुवर्यमेनं महागणेशस्य समासतोऽत्र ।

उपास्य समृद्धाधियोऽपि सिद्धिं प्रापुः सुरैरप्याभिवाञ्छित्वा ताम् ॥ १ ॥

सिद्धिर्षिद्धैर्द्विर्विधैरुपास्यं सुरामुरैः किन्नरयक्षनागैः ।

गन्धर्वासिद्धव्रजचारणार्थैः संसेवितं चापि गणैः समस्तैः ॥ २ ॥

नारीनराणां वशकारकं तद् भूपालसहस्रवशे प्रशस्तम् ।

तत्सुन्दरीवन्द्यकरं क्षमात्यभृत्यौघवरयप्रदमाशु लोके ॥ ३ ॥

व्याघ्रद्विपन्यालसमूहचोरवेतालभूतादिकदुष्टजन्तून् ।

वशे विधातुं प्रथितः पृथिव्या लोकैकजन्तुव्रजमोहकं च ॥ ४ ॥

तथा जनाकृष्टिकरं प्रसिद्धं पुष्टिप्रदं भ्रूजजनस्य नित्यम् ।

उघाटकर्मण्यपि शस्तमाद्यं लोके तथा मारणकर्मशक्रम् ॥ ५ ॥

कृशानुसस्तभनकारकं च विद्वेषिवाणीगतिरोषकं च ।

कृपाणधाराशरसञ्चयानां संस्तम्भकं त्रिषुदपस्ततीनाम् ॥ ६ ॥

संस्तम्भकं वातसमूहवृष्टेः शुक्रादिसंस्तम्भकरं परं च ।

पाताललोकेषु गतिप्रदं च रसायनाद्यञ्जनसिद्धिदं च ॥ ७ ॥

सुपादुकापारदवन्धसिद्धिखड्गादिभिर्द्विप्रदमुत्तमं च ।

सुयन्त्रिणीसाधनशक्रमुच्चैः सम्बग्ननानेशकरं प्रसिद्धम् ॥ ८ ॥

वेदादि पञ्चानिलया सुपनेश्वरी सकामा चमा गणपमन्त्रवरानिहोक्ता ।

कान्तान्ततादि पतये वरनीरवहीनुक्ता दसर्वजनमर्कशिखौ वशं च ॥ ९ ॥

प्रोनतानपेति दहनस्य वधू समुक्ता संकीर्तितो मनुस्यं मनुयुगमन्त्रैः ।

प्रोक्तोऽथ चिन्तितमनोरथरूपशारी भूतिप्रदश्च यततां वरसाधकानाम् ॥ १० ॥

इति । वेदादि प्रत्यय । पत्रनिलया श्रौवीजं । भुवनेशो तद्दीजं । सकामा कामशीलमहिता, भुवनेशोयी-
जानन्तरं कामशीलमित्यर्थ । त्रया भूवीजं ग्लौ इति । गणपमन्त्रो गं । कान्तान्तो गकारः, तादिर्यकारः ।
पतये स्वरूपं । वर स्वरूपं । नोर वकारः । वद्वि. रेफः । द सर्वजनं स्वरूपं । अर्को मकार, शिथ
ऐकारस्तेन मे । यशो स्वरूपं । आनय स्वरूपं । अत्र सन्धिर्मय । दहनस्य वधु स्वादाकार । मनुयु-
ग्मवर्णोऽष्टाविंशत्यक्षर ॥ तथा—

श्रुतिः ममुक्तो गणको निचृच च्छन्दोऽस्य गायत्रमुदीरितं हि ।

महागणेशो गदितोऽस्य देवः सुरासुरैः भेजितपादपद्मः ॥ ११ ॥

गं वीजं ह्यौ शक्तिरिति पद्मपादाचार्या ।

तारादिपञ्चीजममन्वितेन पञ्चीर्षमाजा निजवीजकेन ।

कुर्यात् पडङ्गानि मनोर्यथावत् स्वजातियुक्तान्यथ मन्त्रविज्ञः ॥ १२ ॥

सद्वादशान्तश्रुतिनेत्रनामाद्दन्द्रास्यदोषपद्द्वयमन्धिदेशे ।

अनाहतेऽथो मणिपूरके स्वाधिष्ठान आधारपदेऽणुवर्णान् ॥ १३ ॥

विन्यस्य शीर्षाननहत्सु गुह्यपद्दत्सु वीजानि परिन्यसेच्च ।

ततोऽवाशिष्टैः खलु मन्त्रवर्णैः म न्यापयेत् स्वे सकले शरीरे ॥ १४ ॥

कवकहृद्गुह्यपदेषु पथाव्यसेत् स्वनाम्ना मिथुनानि मन्त्री ।

तेष्वेव हृजानुपुत्तेषु भूयो न्यसेच्च पद् शक्तियुवान् गणेशान् ॥ १५ ॥

इत्थं प्रविन्यम्य निजे शरीरे ध्यायेद् गणेशं निजहृत्परोजे ।

ऐनवे जलर्षी द्वीपे नवरत्नमये शुभे । उत्तरह्नोल्लसत्तोषैर्धौते शीततलेऽमले ॥ १६ ॥

तचोयकणमंशुङ्गगन्धवाहनिषेविते । कल्पपादपसंशोभिर्भूभागममलहृते ॥ १७ ॥

नानाकुसुमसंकीर्णे नानापत्रिविराजिते । अनेकफलमंकीर्णे मेविते चाप्सरोगणैः ॥ १८ ॥

उद्यद्बालातपोद्योतिचन्द्रन्वोत्नाममाकुले । विलसत्पद्मरागौघकुट्टिमारुणभूतले ॥ १९ ॥

कल्पपादपपुष्पस्यपद्पदस्वनमञ्जुले । पारिजातं कल्पतरुं तस्य मध्ये विचिन्तयेत् ॥ २० ॥

युगपद्गुह्यपद्केन सेवितं पुष्पशोभितम् । नवरत्नमयं तस्याधस्तात् भिहामनं सरत् ॥ २१ ॥

तन्मध्ये लिपिपत्रं च पठरं तस्य मध्यतः । कर्णिकायां त्रिकोणं च तत्संस्थं च महागणम् ॥ २२ ॥

नानारत्नविभूपाट्वमेकदन्तं गजाननम् । ॥

चक्राञ्जलिशिरान् गुणैश्चवधनू रकोत्पलं सद्गदां

त्रीह्यग्रान्वितवीजपूररदनं कुम्भं करैर्विभ्रतम् ।

पशोद्यत्करथा निजप्रमदया श्लिष्टं जपामात्रिभं

साधेन्दु प्रमजे महागणपतिं नेत्रत्रयोद्गामितम् ॥ २३ ॥

पुष्कोरद्वृत्तरत्नौषधयकुम्भमुखस्तुतान् । गणिमुक्ताप्रवालादीन् वर्षन्तं धारया मुहुः ॥ २४ ॥

सर्वतः नाथकस्याग्रे स्वदानजललोलुपात् । पद्मदासीं कर्णतालैर्वाग्यन्तं मुहुर्मुहुः ॥ २५ ॥

अमरामुरससेव्यं सद्रत्नमुकुटोज्ज्वलम् । उरुदरं गजमुखं नामामरणभूषितम् ॥ २६ ॥

इति ध्यात्वा गणपतिं यजेत् सर्वोपचारकैः । ॥

ऊर्ध्वधामदन्नपोध्वभाञ्जे, तदध शूलपाशो, तदधो धनुस्तपले, तदधो गदागोहमे, तदधो वीजपूरदनी, शृङ्गोप्रे रत्नकुम्भ । इत्यायुधध्यानम् । अग्रे तु वामोर्ध्वादिभ्रमेण दक्षोर्ध्वान्तं वदन्ति । तदुक्तं प्रयोग-
सारे—“ चक्रमासरसालकार्मुकगदासर्द्वीजपूरद्विजग्रीहामोत्पलपाशपद्मजकरं शृङ्गाप्रजामृषटम् ” इति ।
प्रासस्त्रिशूलम् । रवालकार्मुकं इलुकार्मुकं । द्विजो दन्त । गणेश्वरपरामर्शिन्यां तु—“ दक्षाय करमारभ्य
चामाद्य स्थकतायाधि । गदाशालाम्जकहाराविषाणं दक्षिणै करै । शाल्यप्रपाशचक्रेणुवापसर्द्वीजपूरकान् ।
यामैर्दधान ”मित्युक्तमत्र यथाशुरूपदेश कार्यमिति । तथा—

धर्मादिवल्लभे पूर्वोक्तं तीव्रादिनवशाक्तिके । पीठे विज्ञेशमभ्यर्च्य सम्पक् सर्वोपचारकैः ॥ २७ ॥

त्रिकोणाग्रस्थं निम्बाद्यो विष्णु लक्ष्म्यान्वितं यजेत् । पद्मद्वयकरा पद्मा शूलचक्रधरो हरिः ॥ २८ ॥

दक्षकोणे बहिस्तद्वर्तरीं गौरीपतिं यजेत् । (संस्थितो च वटाधस्तात् सुर्योर्जतमभौ ॥ २९ ॥

पाशाङ्गुशधरा गौरीं टङ्कशूलधरो हरः । शृष्टस्यपिप्पलाघस्ताद्रितिकामौ समर्चयेत् ॥ ३० ॥

उत्पलद्वन्द्वकोदण्डपुष्पेसमलङ्कृतौ । (देवशृष्टं बहिस्तद्वर्तविं रतिपतिं यजेत् ॥ ३१ ॥

उत्तरेऽथ प्रियङ्गोस्तु महीकोलीं यजेत् नतः । शुक्लश्रीध्वजप्रकण्ठाक्षकालङ्कृतसङ्गौ ॥ ३२ ॥

देवस्पाग्रे यजेन्नक्षत्रा सहितं गणनायकम् । पद्मकोणेषु यजेत् पश्चादागोदादींश्च पद्मक्रमात् ॥ ३३ ॥

आमोदं सिद्धिसहितमग्रकोणे समर्चयेत् । समृद्ध्या युतमभ्यर्चेत् प्रमोदं वह्निकोणतः ॥ ३४ ॥

सुमुखं कान्तिसंयुक्तमिन्द्रकोणे समर्चयेत् । दुर्मुखं मदानावत्या यजेद् वरुणकोणके ॥ ३५ ॥

विभ्रं मदद्रवायुक्तं कोणे नैशाचरे यजेत् । नायव्ये विभ्रकर्तारं द्राविण्या सहितं यजेत् ॥ ३६ ॥

पाशाङ्गुधरा विभाः शङ्करयश्चामयेष्टदाः । रक्षा रक्षाञ्चरालेषुभूषणा यदविह्वलाः ॥ ३७ ॥

(पद्मकोणस्य बहिर्दक्षे दक्षिणे तु समर्चयेत्) । तस्य मन्त्रे शङ्कनिधिं वसुधारान्वितं यजेत् ॥ ३८ ॥

तस्य महागणेशस्य ।

अपमन्त्रे पन्ननिधिं वसुधामत्या सहार्चयेत् । तत्राद्यो मौक्तिकाभोऽन्यो भास्विक्वामस्तु धारया ॥ ३९ ॥

वर्षन्तौ धनसंपत्तौ लोकानां स्वेच्छयां सदा । केसरेण्वङ्गपूजा स्याद् ब्राह्म्यायाः पत्रमध्यगाः ॥ ४० ॥

चतुरसे लोकपालास्तदस्त्राणि च पूर्ववत् । षडाक्षरसंयुक्तमित्यं देवं प्रपूजयेत् ॥ ४१ ॥

इति ॥ अथ प्रयोगः—तत्र प्रातस्तथानादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामप्रथं कृत्वा, शिरसि गणकाय
 ऋषये नम । मुखे निचूट्टायप्रोच्छन्दसे नम । हृदये थोमहागणपतये देवताये नम । गुह्ये गं योजाय
 नम । पादयोः ह्यौ शङ्कये नम । इति विन्यस्य मम सर्वाभोग्निदये विनियोग, इति कृताञ्जलिरुक्त्या,
 ओंगा हृदयाय नम । थोग्ं शिरसे स्वाहा । ह्योग्ं शिरसायै चपद् । ह्योग्ं कण्ठाय ट् । ग्लोग्ं नेत्र-
 प्रयाय द्यौपद् । गंग अग्राय फट् । इति पङ्कमन्त्रान्द्रष्टादितलान्ते करयोविन्यस्य हृदयादिपङ्केष्वपि
 न्यसेत् । ततो ग्रन्थे ग नम । दक्षनेत्रे थं नमः । घामे प नमः । दक्षत्रोत्रे न नम । घामे ये नम ।
 दक्षनासायां थं नम । घामे रं नमः । मुखे थं नम । दक्षबाहुमूले रं नम । मध्ये ट् नमः । माण्डगन्धे
 सं नम । अङ्गुलिमूले थं नमः । अङ्गुल्यग्रे जं नमः । घामबाहुमूले नं नमः । मध्ये मे नमः । माण्ड-
 गन्धे थं नम । अङ्गुलिमूले श नम । अङ्गुल्यग्रे मां नम । अनाहने थं नम । माण्डपूरके थ नमः ।
 स्वाधिष्ठाने स्वां नम । मूलाधारे ह्यं नम ॥ शिरसि उंनम । मुखे थो० । हृदये ह्यो० । गुह्ये ह्यो० ।
 पादयो ग्लो० । हृदये गं नम । इति विन्यस्य, गणपतये इत्यादित्रिंशतियत्तैर्भोग्ंदिपादान्ते व्यापकं विन्यस्य,
 ध्यानादिमानसपूजान्ते प्रागुक्तं मातृकापद्य चतुर्द्वारयुक्तचतुरध्वत्रयवोष्टं कृत्वा तत्कणिकायां पदकोण तदन्त-
 र्त्रिकोणं च कुर्यादिति पूजाचक्रमुद्भूय, अर्घ्यस्थापनादिपुष्पोपचारान्ते प्रोक्तविधिना त्रिकोणं त्रिधाय त्रिको-
 णाद्बहिर्देवस्याम उँर्ध्वा लक्ष्मीनारायणाभ्यां नमः । देवस्य दक्षिणे उँर्ध्वा गौरीहराभ्यां नम । देवस्यपुष्टे
 उँर्ध्वा रतिकामाभ्या नम । देवस्य घामे उँर्ध्वा महाचराहाभ्यां नमः ॥ तत्रत्रिकोणान्तर्द्वयोत्र उँर्ध्वा लक्ष्मी-
 गणनायकाभ्यां नम । इति प्रोक्तमिधुनानि तत्तद्बुद्ध्याघस्तत्तद्ध्यानोरुक्ताणि सम्यग् ध्यात्वा गन्धादिभिः
 संपूज्य, तत पदकोणेषु देवाग्रमारभ्य—ओंग आमोदासिद्धिभ्यां नम । उँर्ध्वा प्रमोदमन्दिरिभ्यां नमः ।
 सुमुल्लकान्तिभ्यां नम । दुर्मुल्लमदनायतीभ्यां नम । विप्रमददत्रयाभ्यां नम । विप्रकर्तृद्राघिणीभ्यां नम ।
 इति संपूज्य, पदकोणाद्बहिर्देवस्य दक्षिणे थं शङ्खनिधिवमुघाराभ्यां नमः । घामे पं पद्मानिधिवसुमतीभ्यां
 नमः । इति संपूज्य अष्टदलेभ्यरेषु प्राग्धत् पङ्कानि दलेषु प्रादम्यावाञ्चतुरध्वे लोरुपालांस्तदायुधानि च
 संपूज्य धूपदीपादि सर्वं प्राग्धत् समापयेत् ॥ तथा—

एकादशायुतं जप्त्वा सहस्रोत्तरमादरात् । दशांशं जुहुयादष्टद्वैरेकाचरोदितैः ॥ ४२ ॥
 तर्पयित्वा दशाशेन चाभिपिबोऽणुना ततः । ब्राह्मणान् भोजयेत् सम्पर्क पद्मैर्भूरिदक्षिणा ॥ ४३ ॥
 दत्त्वा प्रथम्य विसृजेदेवं सिद्धो भवेन्मनुः । ततः प्रथम्य विधिवद्गुरुं मन्तोपयेत् ततः ॥ ४४ ॥
 काम्यकर्माणि कुर्वीत मिद्वये स्युर्नचान्यथा । ॥

अपं पुरश्चरणजप. कृतयुगपर । कलावेतश्चतुर्गुण इति । तथा—
 वच्ये प्रयोगानधुना समासान्महागणेशाणुवरस्य सर्वान् ।
 रत्रप्रध्वैर्गणपं समर्च्य जपेन्मनुं चाष्टसहस्रमन्ते ॥ १ ॥
 दशांशतो लोहितवाजिवैरिपुष्पैर्हुनेत् स्वादुपरिप्लुतैश्च ।
 अष्टसहस्रमष्टोत्तरसहस्रमित्यर्थं । वाजिवैरी करवीर । स्वादूनि मधुराणि, तानि तु घृतमधुशर्करा ।
 घृतमधुदुग्धानि वा ।

राजा वशे तिष्ठति मन्त्रिणोऽस्य साम्राज्यभ्रूत्यादिकर्मैन्पयुक्तः ॥ २ ॥

ब्रह्मदुष्टनैस्त्रिमधुप्लुतं ह्युता द्विजातीन् वशयेदवश्यान् ।

ते चात्र मन्त्रिप्रवरस्य नित्यशुक्रं हि कुर्वन्ति न संशयोऽत्र ॥ ३ ॥

ब्रह्मदुष्टैः पलाशकुसुमैः ।

सर्पिर्दुर्नेमन्त्रिवरो हि तावत् नितेन्द्रियः सस्तदनन्यचेताः ।

चराचरेऽम्बिजगति प्रसिद्धा कीर्ति विशालाममलां लभेत् सः ॥ ४ ॥

मन्त्री हुनेदाज्यपरिप्लुतं यो घनं न धान्यं विपुलं लभेत ।

मधुप्लुतैर्लोहितपङ्कजैर्यो हुनेदधाष्टोचरकं नहसम् ॥ ५ ॥

पृथ्वीपतीस्तत्प्रमदाश्च नित्यं वशे करोत्येव तदात्मजाश्च ।

ह्यारिष्टृचोत्थममिन्द्रिरष्टाधिकं सहस्रं जुहुयान्मनुजः ॥ ६ ॥

(भूदेववश्यान् ससुतान् सवन्धून् सपत्निकांश्च वशयेदवश्यम् ।)

अष्टाधिकं मन्त्रिवरः सहस्रं जप्त्वा दशारोने हुनेन्मनुजः ॥ ७ ॥

विशुद्धया राजिकया च लोणैस्तद्रस्य सशोध्य करे गृहीता ।

सान्ध्ययेति साप्रदायिका ।

योषां निजेष्टां खलु ताडयेत् सा कन्दर्पवीक्षणेपुनिपीडिताङ्गी ॥ ८ ॥

स्वजीवितं यावदशुष्य वश्या भवेदवश्या किल किङ्करीव ।

शिबालये लवमितं मनुं यो जपेद् दशाशेन हुनेच्च मन्त्री ॥ ९ ॥

पयोन्धसा साधुमधुप्लुतेन सोऽर्धानवश्यं विविधाऽलभेत ।

पयोन्धसा पायसेन ।

जातीप्रसूनैर्विधिवत् तथाष्टाधिकं सहस्रं जुहुयान्मनुजः ॥ १० ॥

मेघायुतो वेदसदर्थवेत्ता भवेदधासावचिरादवश्यम् ।

दूर्वात्रिकैर्यो जुहुयान्मनुजोऽयुतत्रयं तेन भवेदवश्यम् ॥ ११ ॥

मृत्युञ्जयः सर्गदान् विजित्य लोके स धीमानिह दीर्घजीवी ।

समाहितो मन्त्रिवरोऽप्युतं यो हुनेद्विधानेन सुपीतपुष्पैः ॥ १२ ॥

सस्तम्भयेद्वैरिन्स्पस्य सेनां समृत्यनागाश्वरयामवश्यम् ।

लोहादिकैः संघटितानि यानि दिव्यानि शस्त्राणि सितानि तेषाम् ॥ १३ ॥

धारां ध्रुवं स्तम्भयतीह शत्रोर्नागाश्चस्तम्भनमत्र कुर्यात् ।

विभीतकद्रुत्यसमिन्द्रिरत्रायुतत्रयं यो जुहुयाद्विधिजः ॥ १४ ॥

उद्याटयेदाशु च वैरिमिधान् स्वम्यानतो मन्दरसन्निभाश्च ।
 ग्रामं पुरं वा नगरं च देशं ध्यायंश्च यं यं जुहुयात् क्रमेण ॥ १५ ॥
 तं तं तदोद्याटयतीह मन्त्री तथा च कामं प्रतिमानयानाम् ।
 मन्त्री तपामार्गसपिन्द्रिरष्टाधिकं सहस्रं विधिवज्जुहोतु ॥ १६ ॥
 स्वजीवितावध्यथ पण्ययोपा धरया भवेयुर्न विचार्यमत्र ।
 एरण्डवृक्षोत्थमामिन्द्रिरष्टोत्तरं सहस्रं जुहुयाद्विधानात् ॥ १७ ॥
 एण्डाः स्वजीवावधि तस्य परया अर्थप्रदाः कामदुषा भवन्ति ।
 आनीय निम्बद्रुदलानि तेषु स्वसाध्यनामानि विलिख्य मन्त्री ॥ १८ ॥
 रक्ष्थ सम्यग् महिषाश्वजातैर्हृनेत् कडुस्नेहयुतै रहस्तैः ।
 विशत्सहस्रं भवतीह तेन मर्त्यो हि विप्लुष्टतरः सदैव ॥ १९ ॥

अमुकममुकेन द्वेग्येति साध्यनामानि । रह इति परिच्छेदः ।

मर्त्यास्त्रिसंभूतमयं हि कौलमष्टाद्रुतं शावशिरोरुहैस्तम् ।
 संवेप्य सम्यग् वसुयुः सहस्रं संजप्तमेनं कुलिकोदये च ॥ २० ॥

पशुयुक्तसहस्रमष्टोत्तरसहस्रं । कुलिकोदयस्तु ज्योतिःशाले ।

शत्रोर्गृहे द्वारि खनेयथावद् सप्ताहतोऽग्नौ मृतिमेति मर्त्यः ।

कुलिकोदयस्तु—

“मन्यर्कदिग्बस्तुवेदपचैरकान्मूर्तैः कुलिका भवेयुः
 दिवा निरेकैरथ यामिनीषु ते गर्हिता कर्मसु शोभनेषु ॥”

इति । अर्कादकंघाटात् । मनु १४ अर्क १२ दिक् १० वस्तु = ऋतु ६ वेद ४ पदा २ इति दिवा । रात्रौ
 तु निरेकैरकहीनैरेभिर्मूर्तैः, कुलिककालो होय । अयमर्थः—रात्रौ तु त्रयोदशैकादशतलपञ्चदतीपप्रथममु-
 द्घाताः अर्कादिघाटेषु यथाक्रमं कुलिककालो द्वेषः ।

मन्त्री विलद्वारसमीपवर्ती जपेन्मनुं लक्षमितं यथा च ॥ २१ ॥
 तस्याग्रतश्चाभिपतन्ति नागकन्या विलज्जाः खलु सस्वहीनाः ।
 दिव्यानि सिद्धानि रसायनानि नानाप्रकारांश्च मणीन् प्रसिद्धान् ॥ २२ ॥
 इष्टान्यनध्यायि बहूनि सर्वास्ताः संप्रयच्छन्ति नचान्यथात्र ।
 जपेद्दिरेर्भूर्धनि लक्षमेकं दृढव्रतथैकमना नितान्तम् ॥ २३ ॥
 भवेद् ध्रुवं तस्य कृपाणसिद्धिः सुरासुरैरप्यभिकांक्षिता या ।
 लज्जालुकासद्भनसारनन्धावर्तानि शुक्रा गिरिकाणिकां च ॥ २४ ॥

अधःप्रसूनामथ मेलयित्वा सपिप्य जप्ता नियुतद्वयेन ।

एभिः शुभैरञ्जितलोचनो यो मर्त्यो निधानानि स पश्यतीह ॥ २५ ॥

तज्जालुका प्रसिद्धा । तस्या लक्षणं तु—“स्पर्शतकुचत्पत्रत्वम् ।” घनसारं कर्पूरं । शुभ्रा गिरिक-
रिंका श्वेतापराजिता । अधःप्रसूना शङ्खपुष्पी, अधोमुखपुष्पवती ।

भवेद्भ्रूयेशाणुशताष्टजम्भीसृष्टलेपाद् स्तुलु दुःखनाशः ।

शताष्टजतेत्यष्टोत्तरशतमित्यर्थं । एव सर्वम् ।

लूतासविस्फोटकभूतकृत्याप्रेतोद्भवान् चोरतराञ्च ज्वराञ्च ॥ २६ ॥

मनोरथाद्यष्टमहस्रजापाद् विनाशयेन्मन्त्रवरस्तत्रशयम् ।

विपट्टय व्यावरजङ्गम च च्वरानथाष्टाविह शूलरोगान् ॥ २७ ॥

सुदारुणान्तान् गृहिणीं च रोगान् वातप्रभूतान् कफपित्तजातान् ।

गलग्रहादीनिपि रोगसङ्घान् शताष्टजापेन विनाशयति ॥ २८ ॥

लवैकजापेन मनोरथानां सिद्धिर्भवेदस्य हि पाटुकायाः ।

मन्त्री ततो गच्छति दूरवर्त्म शतत्रय शोजनमङ्गकानाम् ॥ २९ ॥

गुप्तप्रदेशे विजने मनोज्ञे विलेपिते गोमयतो विशुद्धे ।

ज्ञातः शुचिर्माश्रितो जितात्मा कुम्भं नवं चर्चितचन्दनार्द्रम् ॥ ३० ॥

संस्थाप्य नीरेण सुगन्धिना तं प्रपूरयेत् तत्र शरावमेकम् ।

कुम्भोपरिष्टात् कपिलाज्यपूर्णं विन्यस्य प्रज्वाल्य च दीपमेकम् ॥ ३१ ॥

प्रपूरयेच्चन्दनपुष्पधूपैः कुमारिका चाय कुमारकं च ।

शानीय संस्पृश्य जपेद्विमं च मनु तथाष्टाद्व्यशतं मनुज ॥ ३२ ॥

भूतं भविष्यं क्लृप्तं वर्तमानं शुभाशुभं वा कथयेदवश्यम् ।

महागणेशं गदितस्वरूपं ध्यात्वा जपेद्गात्रिषु मन्त्रिबन्धैः ॥ ३३ ॥

स्वमे गणेशः कथयत्यवश्यं शुभाशुभं नात्र विचारणीयम् ।

चन्द्रग्रहे बाधे रविग्रहे वा मन्त्रं जपेत् सधुजलाशयस्थः ॥ ३४ ॥

आकृष्टिरस्वात्र भजेत् सुसिद्धा धान्यादिकानां पशुयोपिता च ।

न्यशाघमूले तुषपिन्द्य मन्त्री मन्त्रं जपेत्तत्रमिमं विधानात् ॥ ३५ ॥

सो यविणी तस्य भवेत् सुसिद्धा अर्थादि कृष्ट्वा च ददाति नित्यम् ।

उपोष्य रात्रौ विधिवद्भक्षा समानीय यत्नात् प्रयतो नितान्तम् ॥ ३६ ॥

ज्ञाताचपेदेन भद्रागणेशे सृष्ट्वापुतं तां प्रजपेच्च मन्त्रम् ।

कृतातिमूर्च्छं किल चूर्णमस्याः कर्पोन्मितं तत्कपिलाज्यपुष्पम् ॥ ३७ ॥

संप्राशयेत् प्रातरतीव शुद्धः कविर्मवत्येव हि सप्तरात्रात् ।

अत्रापि प्राग्यत् सप्तधा विभज्यैकैकं भागं प्रातःप्रातः सपृतं भक्षयेन्निति ।

रसं समादाय च कामचारी रसेन संशोष्य च याममेकम् ॥ ३८ ॥

कार्पासपत्रोत्थरमेन तावत् प्रमर्द्य मम्यक् खलु मर्दयेच्च ।

कुमारिकापत्ररमेन तावत् ततो भवेद्रूप्यसमानवर्णः ॥ ४६ ॥

भागा मताः षोडश पारदस्य शुन्वम्य भागत्रितयं तथैव ।

भागत्रयं स्याद्रगनस्य चैकं हेन्नस्तथैकं किल लोहजातेः ॥ ४० ॥

एकत्र कृत्वा बहुधा प्रमर्द्य संस्यापयेत् सम्यगयारनाले ।

शिवालये शुद्धमनाश्च गत्वा मत्तुं जपेद्ब्रह्मिमं मनुजः ॥ ४१ ॥

महागणेशस्य ततः प्रसादात् सिद्धा हि नूनं गुटिका भवेत् सा ।

रसं पादम् । कामचारी आकाशयज्ञाति प्रसिद्धा । शुल्यस्नापनम् । गगनं स्वगापाक्षिकमध्रकमिति केचित् ।

आरनालं काञ्जिकः । अत्र ताम्रादिकं चूर्णोक्त्य मेलयितव्यम् ।

तां धारयेदानन एव मन्त्री मुदुर्जयः स्यात् सुरदानवार्यः ॥ ४२ ॥

समग्रभूतैश्च भवेदवध्यः शस्त्रास्त्रवृन्दैरपि भिद्यते न ।

न दहते बह्निशतैश्च मर्त्यो विपद्भयेन त्रियते न वापि ॥ ४३ ॥

तस्याः प्रभावात् किल वज्रदेहो भवेद्भ्रातृत्वस्य च खेचरी स्यात् ।

धरामदूरयः सकलां च नष्टञ्चायो हि भूता विचरेदवरयम् ॥ ४४ ॥

सदा च सा तिष्ठति यस्य गेहे लक्ष्मीः स्थिरा तस्य गृहे भवेच्च ।

सा दृष्टिबन्धं जगतः करोति महागणेशाणुवरप्रनादात् ॥ ४५ ॥

सत्रहृदएर्द्धीं वशिनीं गृहीत्वा पुष्पाकवारैश्च ततोऽभियोग्य ।

बन्नाभ्रकेलाथ पुनस्त्रिलोहैः संवेष्ट्य सम्पत् गुलिकां च कुर्यात् ॥ ४६ ॥

महागणेशं परिपूज्य मन्त्रजप्तां गणेशस्य कराच्च लब्धाम् ।

इत्थं विचिन्त्य स्वकरे नयेचां सिद्धां गणेशस्य मनुप्रभावात् ॥ ४७ ॥

वक्त्रे शिखायां च करेऽथ कण्ठे तां धारयेन्मन्त्रिवरः सदैव ।

तस्याः प्रभावाच्च भवेत् समीपे व्याघ्रादिचौरोरगविघ्नवृन्दः ॥ ४८ ॥

द्योष्ठीशुजः स्युर्वशगास्तथास्य लोके भवेदेव हि कामचारी ।

स्त्रीणां प्रियोऽसौ मटनातुराणां भवेदवर्यं गुटिकाप्रसादात् ॥ ४९ ॥

ब्रह्मदण्डी भारद्वाजी । वशिनी लज्जानुका । यन्नाश्रकोऽध्वनविशेषः । त्रिलोद्रे स्फुरजतताम्रं ।
गोरोचनोन्मत्तशुश्रूषुषु देवीं सितता स्यादपराजिताहा ।
सत्रह्रदण्डी मलयोद्भवं च कृष्णागुरुः स्युः सम्भागकानि ॥ ५० ॥
संविष्य मभ्यक् च स्वां मपुष्ये कुर्याद् विधानाद् गुटिका मनुजः ।
कृत्वा च तामर्कमहन्धजता विशेषकोऽस्या जनमोहकः स्यात् ॥ ५१ ॥

देवी सहदेवी । विशेषकस्तिलक ॥

श्राद्धामृता मन्त्रिवरेण दीर्घतुण्डा ततस्ता किल पेपथिता ।
तन्चूर्णमालिष्य कग्द्वयेन जपेन्मनुं द्यष्टुतं महत्सम् ॥ ५२ ॥
श्रदशयेचौ गजमशुखं च वृष्टा दिशले दश चिद्रवन्ति ।
मदोत्कटा दानजलार्द्रगण्डां वैरावतस्यापि कुले प्रसृताः ॥ ५३ ॥
मुदीर्घदन्तद्वयरोचमानौ गच्छन्ति दूरं विवशा भयार्ताः ।
धरया भवेयुर्मनुविचमस्य युक्त च कुर्वन्ति न सशयोऽस्तिम् ॥ ५४ ॥

गजान् गृहीतुकामो वै राजा गता धनेषु सः । ततश्च कारयेद्भूदा सम्यक् च गजधन्वनीम् ॥५५॥
चतुरस्रा विशाला च शाला ता निकटे ततः । वृद्धावरणमंवीर्यं चतुर्द्वारं सुतोरणाम् ॥ ५६ ॥
कुर्यात्तत्र स्थलीं सम्यक् चतुरस्रा समुभ्रताम् । तस्यामुत्तरदिग्भागे विदध्यात् कुण्डमुचमम् ॥५७॥
मर्षलक्षणसंयुक्तं भेखलाधैरलंकृतम् । पूर्वादितः स्थलीमध्ये प्रोङ्गलक्षणलाक्षितम् ॥ ५८ ॥
मण्डल कारयेत् तत्र समावाप्तं गणेश्वरम् । संपूज्य च निवेद्यान्तैरुपचारैः सुशोभनैः ॥ ५९ ॥
मण्डलं सर्वतोभद्रम् ।

आपायामि ततः कुण्डे स्वमन्त्रैः पूजयेच्च तम् । पुरोक्तैरेव जुहुयादाज्यैर्द्वारत्रयं ततः ॥ ६० ॥
हुनेत् समृद्धिमन्त्रेण नव मूलाणुनाहुतीः । ॥

पुरोक्तैरेवेति वीक्षाप्रकण्ठोद्गात्रिमुद्यमन्त्रैः । समृद्धिमन्त्रः मूर्धुव सर्रिज्जातयेदा इत्यादिको वक्ष्यमाणः ।

प्रणवः श्रीशक्तिमारभूविनायकबीजकैः । अनुबद्धैः क्रमादेभिस्त्रिविभक्तेन संहुनेत् ॥ ६१ ॥
पुरोक्तैः श्रीशक्तिमारविनायकबीजकैः । प्रणवेत्यादिना मार्दवात्प्रकण्ठे अग्निमुखीरुरणहोमे महागणपतिमन्त्रस्य
यो दशधा विभाग उक्तत्रान्तिमपदद्वयमेकीकृत्य जुहुयात्, तेन नवधा होमो भवति इत्यर्थः । उक्तं तदा-
चार्यवचने — (प्र० २५०)

तारिण लक्ष्म्यद्रिमुतास्सरक्ष्माविशेषवीजैः क्रमशोऽनुबद्धैः ।

पदत्रयेणापि च मन्त्ररानं विभज्य मन्त्री नवधा जुहोतु ॥ इति ।

मूलाणुना समस्तेन हुनेन्मन्त्रार्णमभ्यया । आज्येनैव ततथाष्टद्रव्यैः स्वाहुविलोलितैः ॥ ६२ ॥
चत्वारिंशत्सहस्राणि चतुर्भिराधिकानि च । चतुरश्रव चतुस्त्वत्वारिंशद्भिः सहित हुनेत् ॥ ६३ ॥

१ 'पुष्करणी सशोर्ष' च पाठ । २ 'दुग्धा' ख पाठ । ३ 'शोभमाना' ख पाठः ।

प्रत्यहं भोजयेद्विप्रांस्तदार्शाभिर्विवर्धितः । गुरवे दक्षिणां दद्यात् पञ्चाशद्दन्तिनोऽथवा ॥ ६४ ॥
 तन्मन्यं तद्दशांशं वा दत्त्वा सन्तोष्य सहस्रम् । चतुर्णां मिथुनानां षड्गणेशनिधियुग्मयोः ॥ ६५ ॥
 अङ्गमातृदिगीशानां तन्मन्त्रैः सर्पिषा हुनेत् । एवं होमं समाप्याथ नैवेद्यं च ममुदरेत् ॥ ६६ ॥
 पुनरभ्यर्च्य विघ्नेशं साङ्गं सावरणं ततः । निजे हृदि समुद्रास्य विहरेत् स यथासुखम् ॥ ६७ ॥
 ततो दिनैश्चतुश्चत्वारिंशता निपतन्ति हि । विनायकप्रभावेन कलमाः करिणस्तथा ॥ ६८ ॥
 करिणीनां समूहाश्च पाल्यन्ते धवटे ततः । प्रोक्तरूपं प्रोक्त्रकुण्डे गणेशं सम्यगर्चयेत् ॥ ६९ ॥

अथटे गते ।

तत्र बर्हिं समाधाय लक्ष्मेकं पृथग् हुनेत् । पयोघृताभ्यामुन्मत्तपुष्पैः शर्करयापि च ॥ ७० ॥
 चाँद्रेणाग्नेन च ततो कुण्डमध्यात् ममुञ्ज्वला । वेतालसंज्ञा गुटिका प्राप्यते मन्त्रिणा ततः ॥ ७१ ॥
 अणिमाघष्टासिद्धिनां जायते भाजनं सुधीः । ॥

अत्राप्येकैकद्रव्येण सप्तपञ्चसुत्तरपददशताधिकयोद्दशसहस्रसंख्यो जप कार्यः । अन्तिमद्रव्ये त्याहुतिद्वयं न्यूनमिति ।
 ब्राह्मे काले समुत्थाय क्षीणचन्द्रेऽथ पर्वणि । पद्मपत्रे कापिलं स्त्रे गोमयं प्रतिगृह्य च ॥ ७२ ॥
 अपुतं मन्त्रसंज्ञं निखातं द्वारि चारयेत् । व्याघ्रकोडाहचोरारीन् नात्र कार्या विचारणा ॥ ७३ ॥
 क्षीणचन्द्रे पर्वणि अमायस्थायान् । स्त्रे अन्तरिक्षे ।

जाती सरक्का च महादिमोहा सदण्डिना स्यात् करयुग्ममेव ।

तथाद्रिकर्णी सशिरा च कन्या गोररोचनैतानि समानभागैः ॥ ७४ ॥

रक्का मञ्जिष्ठा, महामोहा धन्वर, अद्रिकर्णी अपराजिता, शिरा मयूतशिला, कन्या कुमारी, करयुग्ममञ्जलिनी ।
 संपिष्य पञ्चाङ्गमलानि तानि कुर्यादथैकत्र ततो जपेद्य ।

सृष्ट्रैतदेनं मनुवर्यमष्टाधिकं सहस्रं भवतीह सिद्धम् ॥ ७५ ॥

पञ्चाङ्गमलानीति श्लोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाघ्राणोत्थानि ।

गजे प्रदेयं चदरप्रमाणं यवप्रमाणं च तुरङ्गमे तत् ।

यवार्धमात्रं मनुजे प्रदेयं ततश्च तयोपिति सर्पपार्थम् ॥ ७६ ॥

प्रभाक्षितं पीतमथो हि वश्यकरं प्रशस्तं हि तथावशानाम् ।

जितेन्द्रियः शुद्धतनुर्मनुजो जपेन्मनुं सष्टयुतं सहस्रम् ॥ ७७ ॥

हुनेद् दशांशं करवीरलाजान् कन्यां लभेद्दुत्तमवंशजां सः ।

पूर्वोक्तरूपं गणपं विचिन्त्य गन्धादिनाभ्यर्च्य जपेत् मर्ची ॥ ७८ ॥

मन्त्रं हि लक्षप्रमितं विमुक्तो भवेदकस्मात्त्रिगडादिचन्धात् ।

विन्वस्य पुष्पं तगरं प्रियङ्गुं सदेवदारुं हरिचन्दनं च ॥ ७९ ॥

१ 'समाचेत्' ख. पाठ ।

तथागुरु नागसुकेमरं च समानि कृता मनुसांपितानि ।
 स्पृष्ट्वा जपेत् तानि मनुं महत्समष्टाधिकं तैः सलु सिद्धधूपः ॥ ८० ॥
 भवेदनेनाशु सुधूपितो ना गिजित्य रोगान् किल दीर्घजीवी ।
 प्राप्नोति चार्थं जुहुयाच्च कोऽपि भवेन्नरः सर्वजनप्रियश्च ॥ ८१ ॥
 अनेन धूपेन च धूपिता स्त्री सुदुर्भगाऽप्यो सुमगा यवेच्च ।
 कुमारीका धूपसुधूपिता च वरं लभेताशु कुलीनमभ्यम् ।
 जलाशये लघमिताऽणुजापः सप्ताहतो वृष्टिकरः प्रशस्तः ॥ ८२ ॥
 स्वर्गाप्तौ मधुना च गन्धपयसा गोमिद्रेषे सर्पिषा

लक्ष्म्यै शर्करया जुहोतु यशसे दग्ना च संवृद्धये ।

अभैरक्षमसृद्धये च सतिलैर्द्रव्याप्तये तण्डुलै-

सांजाभिर्घशसे कुमुम्भकुसुमैरश्वारिजैर्वाससे ॥ ८३ ॥

पदार्थधूपितिसुत्पलंनृपधूपं तन्मन्त्रिणः कैरवै-

रथत्पादिसमिद्धिरासजमुखान् वर्णान् वधूः पिष्टनैः ।

पुत्तन्यादिभिरन्वहं स वशयेन् जुह्वननावृष्टये

लोखैर्बृष्टिसमृद्धये च जुहुयान्मन्त्री पुनर्वैतसैः ॥ ८४ ॥

इति । अश्वत्थादीत्यादिशधैरुदुम्बरसकषटा गृह्यन्ते । पुत्तन्यादीत्यादिशध्वेन पिष्टरचितवृक्षाद्यो गृह्यन्ते ।
 तथा सारसंप्रदे-

“शाकं शचीवल्लभसोत्तमाह्नं मघान्तपुक्रं खलु भूमिर्वाजम् ” ॥

इति पूर्वमूलपञ्चाङ्गात्प्रकरणेऽनुद्घृतं भूमिर्वाजं समुद्धरति । शाकं गकार । शचिवल्लभो लकार । उत्त-
 माह्नो विन्दु । सघान्त श्रौकार । तथा-

पद्कोणे क्रमलापुटं प्रबिलिखेत् तारं ससाध्यं तवः

कोणेष्वङ्गमनून् स्वरान् वसुदले (द्विदिक्रमात् संलिखेत् ।

कारं द्वादशपत्रागं स्वरदले)ध्वालित्पम भूमेर्मनुं

पत्रे तत्त्वदले महागण्यमनोर्वर्णाश्च शिष्टांलिखेत् ॥ ८५ ॥

द्वात्रिंशद्दलपङ्के कखमुपान् वर्णान् लिखेत् सान्तगान्

धूमिभ्यं बाहिरष्टत्रयिलसत्क्रौणस्थशक्रं लिखेत् ।

शास्त्रे वारुणमपडले परिवृत्तं तेनैव शचयावृत्तं

रुद्धं तत्स्थिना महागणपतेर्घञ्च समुक्रं महत् ॥ ८६ ॥

पदकोशेत्यादिमहदित्यन्तस्यायमर्थः— पदकोशमध्ये धीरीजसंपुटितं प्रणयं विलिख्य, तन्मध्ये साध्यनामा-
लिन्य, पदकोशेषु पदङ्गमन्त्रानालिख्य, यहिरष्टदलकमलं कृत्वा तद्दलेषु प्रागादिप्रमेण षोडश म्बरान्
द्वन्द्वशो विलिख्य, तद्द्विद्वांशदशदलकमलं कृत्वा तद्दलेषु प्राग्त् कामर्थाज विलिख्य, तद्द्विद्वांशदशदलेषु
भूयाजमालिख्य, तद्द्विद्वांशदशदलेषु प्रणयधोकामभूर्थाजातिरिक्तानि मूलमन्त्राक्षराण्येकैकशो विन्यस्य,
तद्द्विद्वांशदशदलेषु कादिसान्तान् मातृकारणान् सयिन्दुकानालिख्य, तद्द्विद्वांशदशदलेषु चतुरर्क्षं कृत्वा
तत्कोशेषु समिति विलिख्य, तद्द्विद्वांशदशदलेषु धारणं मण्डलं विलिख्य यथैजेन सवेष्ट्य, तद्द्विद्वांश-
दशदलं कृत्वा, वृत्तयोरन्तराले ह्योर्वाजैरावेष्ट्याङ्गुशयीजाम्यां निरोधयेत्, निरोधनं न्याद्यन्तपोर्लघनम् । तथा—

भूर्जे धरायां वसने लिखेत् तत् गोरोचनाङ्कुमगोमयाङ्गिः ।

कस्तूरिकाभिः सुधया च हेमरूप्योद्भवा स्यादिह लेखनी च ॥ ८७ ॥

यत्रं धृतं येन स दुर्जयः स्यान्नोकरशेषर्गणप्रसादात् ।

न दद्यतेऽमौ दहनेन तस्य भीतिर्न च स्यान्वृषतस्कोभ्यः ॥ ८८ ॥

घृते रणे राजकुले च वादे सदा मनुजो विजयी भवेद्य ।

अनामिकारकविमिश्रितैस्त्वत् शौर्यैर्लिखेद् द्रव्यवरैर्षयावत् ॥ ८९ ॥

कुचन्दनाघैररुणैश्च पुष्पैः संपूज्य तन्मशिवरो निवेद्यैः ।

कृत्वा मनोज्ञाङ्गवतीं च मूर्तिं विन्यस्य तस्या उदरे च यश्च ॥ ९० ॥

प्रतापयेद् दीपशिखाकृशानौ मत्साहवो योपितमानयेत् सः ।

जप्त्वा मनुं चाष्टशतं प्रताप्य बहौ धृतं तद्वशयेन्मृगाधीम् ॥ ९१ ॥

स्वभावविद्वेषवतां हि रक्तैः श्मशानकाङ्गारयुतैर्लिखेत् तत् ।

शावांशुके लेखनिकात्र काकपक्षोत्थिता सम्पद्यथामिपूज्य ॥ ९२ ॥

उष्णपेद्मद्वामिदं ध्वजाग्रे विद्वेषयत्येव हि वैरिसहम् ।

द्रव्यैः सुपीतैर्विलिखेन्त्रिलायां पीतप्रमूने रुचिरार्कपुष्पैः ॥ ९३ ॥

संपूज्य संवेष्ट्य च पीतमूत्रैः साध्यानिलस्यापनमाचरेद्य ।

तद्देहलीदेशे इदं निखातं करोन्मते स्तम्भनकारि यश्च ॥ ९४ ॥

दुष्टस्य वाक्स्तम्भमरित्रजस्य गतेस्तु संस्तम्भनमाशु कुर्यात् ।

सेनां परेषां गजवाजियुक्तां संस्तम्भयेन्नात्र विचारणीयम् ॥ ९५ ॥

श्मशानकाङ्गारवरोत्थमप्या श्मशानवस्त्रे कूपितेन मन्त्री ।

चित्तेन संलिख्य नरास्थिजात्र सल्लेखनी चन्दनपुष्पधूपैः ॥ ९६ ॥

संपूज्य तच्छावधरानिखातं स मारयेद्द्वैरिणमाशु नूनम् ।

उत्सातमेवत् पयसा च धौतं यत्रं हि शान्तिं तनुते नराशाम् ॥ ९७ ॥

शक्ति । भूर्जेत्यादि, सुधया चूर्णेन । मूर्तिर्देवस्य । साध्यानिलस्यापने साध्यप्राणप्रतिष्ठा । करोन्मते हस्त-

मात्राघस्तात् । शावधरा श्मशानभूमि ॥ तथा—

आलिव्याधिपुरे मतारविरे वीजं गृह्णित्स्वध

श्रीमायामदन भुव गृह्युगे योजानि बद्धेस्ततः ।

मन्धिपद्ममनूनयाष्टदले वर्णान् मनोरालिखेत्

श्रीखीनन्त्यदले क्रमेण विधिवच्छ्रष्टं तथैकं कृती ॥ ६८ ॥

वेष्टितं मातृकापणैः क्रमेत्कममैरपि । पाशादुशाशुत्वं वाद्ये भूगेहदितयेन च ॥ ६९ ॥

महागणपतेर्पत्रं कृतं हेमशलाकया । अलङ्कृतं च काश्मीरं कस्तूरीरोचनान्वितम् ॥ १०० ॥

मेलयित्वा विभागेन पिष्ट्वा चन्दनवारिणा । स्पर्णपट्टेऽथ भूजं वा लिखित विधिपूर्वकम् ॥ १०१ ॥

कृतप्राणप्रतिष्ठ तद् दोषुतं भुक्तिमुक्तिदम् । आपुरारोग्यसपत्तिकीर्तिदं प्रीतिवर्धनम् ॥ १०२ ॥

इति । अथमर्थे—पट्टकोणमध्ये त्रिकोणमालित्य त्रिकोणमध्ये प्रथममध्यगतं सप्ताद्यं गंधीजमालित्य । त्रिकोणपट्टकोणपोरन्तराले पूर्वादिचतुर्दिक्षु श्रौङ्गींश्रौङ्गीं इति योजयित्वा प्रथमकैकशो विलिख्य, पट्टकोणेऽथ पूर्वादि क्रमेण प्रथमादिपट्टीजान्यालित्याष्टदलेषु गणपतये इत्याद्यपिशष्टमन्त्रगतद्वाविंशतिवर्णेषु श्रौङ्गीन् वर्णान् सप्तदलेषु विलिख्यादिष्टमन्त्रमन्त्रमष्टदलेषु विलिख्य, यदिवृत्तपञ्चक विधाय तदन्तर्गतवीचीचतुष्टये सर्वाभ्यन्तरीय्या भयिन्दूनकारादिचकारान्तान् वर्णानालिख्य, द्वितीयवीच्या चकाराद्यकारान्तान् वर्णान् विलिख्य, तृतीयवीच्या आ इति पाशवीजैरावेष्ट्य, सर्ववाहादीय्या कौ इत्यङ्गुशवीजैरावेष्ट्य, तद्विद्विभुत्वरत्नद्वयं कुर्यात् । पतचान्नसुक्रफलद भवति । अत्र चतुरस्रद्वयवेष्टेन बाह्याभ्यन्तरभेदेनेति केचित् । अष्टकोणरूपेणेत्यर्थे । यथागुरूपदेश कार्यमिति ॥ केरलीये यन्त्रसारे—

आलिख्य कार्णिकामध्ये शक्ति कोणेषु पट्टस्वपि । तारश्रीशक्तिकामेलाविमर्शजानि तद्बहिः ॥ १ ॥

आलिख्य चाष्टपत्रस्य पथस्य प्रथमे दले । कपइत्यादि वार्गीजं द्वितीये च दले ततः ॥ २ ॥

यदधेत्याशुचो वर्णानिष्टौ पत्रे तृतीयके । कापवीन हसेत्यादि पत्रे भूयश्चतुर्थके ॥ ३ ॥

उदगा इत्यष्टवर्णानालिख्याय च पञ्चमे । सकलेत्यादि शाक्त च वीज पट्टे दले पुनः ॥ ४ ॥

सर्वे तदिन्द्र तेत्यादिबर्णानिष्टौ च षष्ठमे । पत्रे गणपतेत्यादिनववर्णान् दलेऽष्टमे ॥ ५ ॥

सर्पेत्यादिद्वादशार्थास्तद्वाद्ये मातृकाचरैः । संवेष्ट्य कुगृहाश्रुष्टैः श्रीर्द्विंश्रौङ्गीमिति क्रमात् ॥ ६ ॥

आलिषेद्धेमपट्टादौ हेमसूच्यातिरञ्जनम् ।

॥

इति । रत्न वश्यम् । अथार्थे—अष्टदलमन्त्रकारिण्या पट्टकोणमध्ये सप्ताद्यं शक्तिवीजं विलिख्य । पट्टस्वपि कोणेषु श्रौङ्गींश्रौङ्गीं इत्येकैकशो विलिख्य अष्टदलेषु प्रथमदले श्रीविद्यायाः प्रथमपट्टं, द्वितीयदले “यदधत्त च चतुष्टयम्” इति विलिख्य, तृतीयदले श्रीविद्यायाः द्वितीयपट्टं, चतुर्थदले “उदगा अमिसूर्य” इति विलिख्य, पञ्चमे दले श्रीविद्यायास्तावीर्य कूट, षष्ठे दले “सर्वे तदिन्द्र ते वशे” इति, सप्तमे दले “गणपतये वरवदेति” अष्टमे “सर्वजनं मे वशमानय स्वाहा” इति विलिख्य, तद्विद्विभुत्वरन्तराले मातृकाचरैरावेष्ट्य चतुरस्रचतुष्कोणेषु च महागणपतिमन्त्रस्य द्वितीयवीजादिवीजचतुष्टयं विलिखेत् । पतचान्नसुक्रफलद भवति । इदं यदधेत्यादिभ्यां श्रीविद्याया च सहितं महागणपतियन्त्रम् ॥ श्रीविद्या तु ज्ञानार्थवे—

सकला भुवनेशानी कामेशीवीजमुत्तमम् । अनेन सकला विद्याः कथयामि तवानधे ॥ १ ॥
 शक्त्यन्तस्तुर्यवर्णोऽयं कलमध्ये सुलोचने । वाग्भवं पञ्चवर्णं तु कामराजमधोच्यते ॥ २ ॥
 मादनं शिवचन्द्राद्यं शिवान्नं मीनलोचने । कामराजमिदं भद्रे पङ्क्यं सर्वमोहनम् ॥ ३ ॥
 शक्तिवीजं वरारोहे चन्द्राद्यं सर्वसिद्धिदम् । ॥

इति । शक्तिः एकारस्तस्यान्ते अघ- तुर्प्यवर्णं ईं, सकला भुवनेशानांत्यस्य कलाभ्या सह वर्तमाना भुवनेशा-
 नीत्यधत्वात्तयोर्मध्ये परैरिति वर्णद्वये दत्ते कामराजविद्याया प्रथममूढं भवति । मादन सकलेन्येतन्मन्त्रा-
 त्ककारः, शिवचन्द्रौ ह्रसौ आद्यो यम्य तत् । शिवो हकारोऽन्ते यस्य तत्, चन्द्रःसकार आद्यो यम्य तत् ।
 एतत्सपर्यां यथायोग्या प्रागुक्तविधिनाउगन्तव्या ॥ श्रीयन्त्रसारे—

कार्षिकार्यां साध्यगर्भं तारं पत्रेषु चाष्टमु । अस्यस्यम्यप्रिजलधित्रीणि त्रिभ्यश्चराणि च ॥ १ ॥
 आलित्य मातृकावर्णैर्भूपुण्येण च वेष्टयेत् । यदघकेत्यूचो यश्चं वरयसौभाग्यकान्तिदम् ॥ २ ॥
 सुवर्णरत्नधान्यादिसर्वसंपत्करं परम् । ॥

इति ॥ अस्यार्थ — अष्टदलकारिकामध्ये सप्ताध्यं तारं विलिख्य, तद्दलेषु त्रिद्वित्रिचतुस्त्रिद्विक्रमेण
 “यदघके चेत्यूचो वर्णान् विमज्य विलिख्य, तद्द्विद्वृत्तपोरन्तराले मातृकार्णैराधेष्ट्य बहिश्चतुरद्रेण वेष्टये-
 त् । एतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति । ऋक् तु महागणपतेर्यन्त्रे निविवता, ऋच ऋष्याद्य सकल इन्द्रो गायत्रीति ॥
 श्रीयन्त्रसारे—

पदकोणकार्षिकामध्ये तारं कोणेषु पदस्यापि । उंश्रींईंश्रींम्लींगमिति गणपतये च तद्बहिः ॥ १ ॥
 शिष्टांश्चतुष्पञ्चसप्तवर्णांश्चापि चतुर्दले । बाधे संवादसूत्रस्याप्यर्धमर्धमृचां क्रमात् ॥ २ ॥
 आलित्य चाष्टपत्रेषु त्रिष्टुभावेष्ट्य तद्बहिः । मातृकार्णैश्च भूविम्यकोणेषु च यथाक्रमम् ॥ ३ ॥
 आलित्येखद्र इत्यादि पादमञ्चचतुष्टयम् । एतत्संवादसूत्रस्य यश्चं लोकेषु दुर्लभम् ॥ ४ ॥
 सहातभेदेऽभात्यानां मैत्रीकरणमुत्तमम् । जगत्समोहनं वरयं कान्तिसौभाग्यपुष्टिदम् ॥ ५ ॥

इति । अस्यार्थ — चतुर्दलकमलकार्षिकाया पदकोणमध्ये सप्ताध्यं प्रणयं विलिख्य, तत्कोणेषु प्रोक्तवीजप-
 ङ्कमालित्य, चतुर्दलेषु प्रथमे “गणपतये” इति, द्वितीये “वरवरद” इति, तृतीये “सर्वजनं मे” इति,
 चतुर्थे “वशमानय स्वाहा” इति त्रिलिख्य, तद्द्विद्वृत्तत्रयान्त स्थान्तरालद्रपस्याभ्यन्तरान्तराले वक्ष्यमाणत्रिष्टुभावेष्ट्य,
 तद्द्विद्वृत्तत्रयान्त स्थान्तरालद्रपस्याभ्यन्तरान्तराले वक्ष्यमाणत्रिष्टुभावेष्ट्य, बहिः स्थान्तराले मातृकार्णैराधेष्ट्य,
 तद्द्विद्वृत्तत्रयकोणेषु “भद्रे नो अभिधातय मन, मरतामोजसे स्वाहा, इन्द्रो विभ्वस्य राजति, शशो भव
 द्विपदे शं चतुष्पदे” इति पादमन्त्रचतुष्टयं लिखेत् । एतद्गुक्तफलदं भवति ॥

सं समिधुर्वमे ट्पन्नये विश्वान्वर्य आ । इळस्पदे समिध्वसे स नो वध्न्या मरं ॥ १ ॥

सं गच्छध्वं सं वंदध्वं सं वो मनांसि जानता । देवा मागं यथा पूर्वं संजानाना उपासते ॥ २ ॥

समानो मन्त्रः समितिः समानी संमानं मनः सह चित्तमेपां ।

समानं मन्त्रमभि मन्त्रये वः समानेन वो हविषा जुहोमि ॥ ३ ॥

सुगन्धी व आकृतिः समाना हृदयानि वः । समानमस्तु वो मनो यथा यः सुसहासति ॥ ४ ॥
इति ऋग्वेदोक्तं (१०।१६१।१) सवाद्सूक्तम् । उजातेवेदसे सुनयाम सोमनरातीपतो नि यहाति वेद । स नः
पर्यदति दुर्गाणि विभ्या नावेव मित्युं दुरितात्यग्नि ॥ इति त्रिष्टुपमन्त्रः । संसमिदित्यस्य संवनन ऋषिः, संज्ञानं
देवता, तिस्रोऽनुष्टुभ, तृतीया त्रिष्टुप, आद्या आग्नेयी ॥ सारसंमदे—

ध्यानं प्रवक्षे ह्यच कामनाया मेदेन भिन्नं बहुधातिरम्यम् ।

भिन्नाञ्जनान्निप्रमदेहकान्ति सुपेदसन्मन्दरतुल्यसारम् ॥ १ ॥

नानामपिपत्रालविभूषिताङ्ग रत्नोल्लसद्दिव्यकिरीटयुग्मम् ।

भीमं पद्मान्तं नयनत्रयाद्य कर्णद्वयोद्भासिसुवामरं च ॥ २ ॥

लम्बोष्ठमुद्यद्वरनागयज्ञोपशीतिनं चैकरदं गजाक्षम् ।

सत्काञ्चनोद्यत्कटिमुत्रयुक्तं रक्ताशुक लोहितपुष्पभूपम् ॥ ३ ॥

पद्माङ्कुशौ पाशरटे च शक्तिं मदा वरं चान्नपथेज्जुदपहम् ।

शालेस्तपात्रं दधत कराग्रे पद्मासनसं हृदि भावयेत्तम् ॥ ४ ॥

बाण तथैवाक्षयवाणधन्वकमण्डलून् मोदकपात्रशक्ती ।

सतोमरं पाशमथेज्जुदपह छार्थिं करान्जैर्दधतं भजेत् तम् ॥ ५ ॥

सदास्त्रिलोपद्रवनाशकारि ध्यानं गणेशस्य समीरितं हि ।

पीतं स्मरेत् स्तम्भनकार्य एनं वरयाप मन्त्री ह्यरुणं स्मरेत् तम् ॥ ६ ॥

कृष्णं स्मरेन्मारुतकर्मणीशमुद्याटने धूम्रनिभं स्मरेत् तम् ।

चन्द्रकलनाभनिभं च कृष्टौ स्मरेद्बलार्थं किल पुष्टिकार्ये ॥ ७ ॥

स्मरेद्वनार्था च हरिभिर्भ तं युक्तै च युक्तं मनुविद् स्मरेत् तम् ।

एव प्रकारेण गणं त्रिकालं ध्यापञ्जपन् सिद्धियुतो भवेत् सः ॥ ८ ॥

इति ॥ अथ काम्यतर्पणविधिस्तत्रैव—

पूर्वं मनुं विंशतिधा गणेशं प्रतर्प्य वर्णानिह ठडयान्तान् ।

प्रतर्पयेद्भरचतुष्टयं च प्रत्येकशो मूलमनुं च तद्वत् ॥ १ ॥

युग्मानि विमान् निधिसंयुतान् पद् प्रतर्पयेन्बन्धियुतान् पृथक् च ।

पुरोक्तवन्मूलमनुं चतुर्धा प्रतर्पयेन्मन्त्रिवरो यथावत् ॥ २ ॥

यथावदित्यनेन मिथुनचतुष्टयपद्गणेशनिधिद्वयानां स्वस्वबीजादित्यं सूचितम् । तदुक्तं गणेश्वरपरामर्शिन्याम्—

मिथुनानि च पद् विशाब् शङ्खपद्मनिधी अपि । स्वस्वबीजादिकैर्मन्त्री स्वाहान्तैश्च चतुर्विधैः ॥ १ ॥

इति । तथा—

सचतुश्चत्वारिंशच्चतुःशतानि तर्पणानि चैवं स्युः ।

अथवा प्रकारभेदात् तर्पणमेतत् प्रवक्ष्येऽहम् ॥ २ ॥

मूलाणुना च दशाघा विभक्तेनाथ तर्पयेत् । प्रत्येकं मूलमन्त्रेण चतुराष्ट्रं च तर्पयेत् ॥ ३ ॥

तत्र ताररमामायामारभूविभक्तीजकैः । शरेषुदशयुग्मैश्च मन्त्राणैस्तर्पयेत् क्रमात् ॥ ४ ॥

शराः पञ्च, इषयः पञ्च, युग्म द्वयम् ।

अशीतिप्रमितान्येव तर्पणानि भवन्ति च । एकादशभिरप्यत्र बीजपूरादिभिः क्रमात् ॥ ५ ॥

फलशान्तैश्चतुर्धा च मूलेनापि तथा सुधीः । विभक्तभूमारमायाश्रीबीजानि व्युत्क्रमाणि च ॥ ६ ॥

समस्तान्येतदन्तैश्च बीजपूरैः प्रतर्पयेत् । अष्टाशीतिमितान्येवं जायन्ते तर्पणान्यथ ॥ ७ ॥

अत्र बीजपूरादिमन्त्रेषु विशेषमाह, गणेश्वरपरामर्शिन्यां—

बीजपूरं गदा चेक्षुर्कार्मुकं च त्रिशूलयुक् । चक्रान्जपाशोत्पलानि कलमाप्रविपाणयुक् ॥ १ ॥

डेन्ताश्च रत्नकलशो हृदन्ताः प्रणवादिकाः । गंभीजाघाटिकाः पञ्च श्रीबीजाघाटिकाः पुनः ॥ २ ॥

पद्मीजाघोऽन्तिमर्धेते वक्ष्यमाणपदादिकाः । यथाक्रमं महाविघ्नायुधानां मनवः स्मृताः ॥ ३ ॥

मन्त्रफलं स्यान्नक्तिः सप्राणत्रिगुणकालचक्रमिति ।

व्याप्तिरक्ते भूस्वरूपं विद्या प्रलोक्यमात्मने-युक्तम् ॥ ४ ॥

गंभीरमप्रफलात्मने बीजपूराय नम इत्याद्याः श्रवणं प्रदर्शयितव्या ।

पद्मीजाघार्णवपतेत्यादिमन्त्रादिकैः क्रमात् । दशविघ्नैश्चतुर्वारं मूलेनापि च तर्पयेत् ॥ ५ ॥

विघ्नो विनायको वीरः शूरो वरद एव च । इमवक्तृश्चैकदन्तो लम्बोदरगणस्तथा ॥ ६ ॥

चिप्रमसादनश्चैव महागणपतिस्तथा । तर्पणानि तथाशीतिमितान्येव भवन्ति हि ॥ ७ ॥

चत्वारि मिथुनान्यत्र तानि शक्त्यादिकानि च । खविनायकबीजादिकानि सन्तर्प्य मन्त्रवित् ॥ ८ ॥

मूलाणुना चतुर्वारं मध्ये सन्तर्पयेत् क्रमात् । चतुष्पष्टिमितान्येवं जायन्ते तर्पणान्यथ ॥ ९ ॥

आमोदादीन् स्वशक्त्यन्तान् शक्त्याघांश्च प्रतर्पयेत् । विघ्नेशबीजप्रथमं चतुर्मूलाणुना चतुः ॥ १० ॥

तर्पयेत् षण्णवत्येवं तर्पणानि भवन्त्यथ । शक्त्यादिकान् स्वशक्त्यन्तनिधिद्वयमयो चतुः ॥ ११ ॥

तर्पयेच्च चतुर्मूलं द्वात्रिंशत्प्रमितानि च । तर्पणानि भवन्त्येवं ततो मूलाणुना चतुः ॥ १२ ॥

तर्पयेत् सचतुश्चत्वारिंशच्चतुःशतम् । तर्पणानि भवन्त्येभिः सर्वान् कामान् प्रसाधयेत् ॥ १३ ॥

इति ॥ अथ तर्पणप्रयोग—तत्र प्रथमं श्रीगणेश्वरपरामर्शिन्युक्तपरिपाट्या तर्पणस्थाने तत्र देवं च प्वात्वा तर्पणारम्भं कुर्यात् । तद्यथा—

सर्वाभीष्टप्रदं वक्ष्ये चतुराष्ट्रं च तर्पणम् । एकान्ते विजने रम्ये सर्वोपद्रववर्जिते ॥ १ ॥

कृतस्नानादिको मन्त्री पूर्ववक्ष्याससंयुतः । तडागमध्ये सञ्चिन्त्य पुष्पितं नलिनीचनम् ॥ २ ॥

तस्य मध्ये महापद्मं तरुणादित्यसन्निभम् । समुन्नतं सुगन्धाढ्यं रमणीयं मनोहरम् ॥ ३ ॥

सद्यो विकसितं ध्यायेन्मन्त्री पूर्वाङ्कमन्त्रवित् । शुद्धं रजतमोपानपत्तया तं रश्मिगण्डलात् ॥ ४ ॥
 विनिर्गत्यावरुद्धाथ कर्णिकामध्यमस्थितम् । इति ध्यात्वा भावरखं महागण्डपतिं मुधीः ॥ ५ ॥
 प्रवरैर्गन्धकुसुमैः समभ्यर्च्याथ पूर्वमेतत् । निषाय शुष्करमुखं साधकेन्द्रस्य मूर्धनि ॥ ६ ॥
 वर्षन्तं रत्नधाराभिर्ध्यात्वा देवस्य मूर्धनि । चन्द्रचन्दनकार्मीरकस्त्रीलोलेतैर्जलेः ॥ ७ ॥
 तर्पयेत् परया भक्त्या देवदेव प्रसन्नधीः । ॥

इत्येवं ध्यायन् मूलमन्त्रमुच्चार्य्य "श्रीमहागण्डपतिं तर्पयामि" इति देवस्य मूर्ध्नि विद्यतिशारं सन्तर्प्य,
 ४ मू० ४ जं तर्पयामि स्वाहा । ४ मू० ४ धीं तर्पयामि स्वाहा । ४ मू० ४ ह्रीं तर्पयामि स्वाहा ।
 ४ मू० ४ क्लीं तर्पयामि० । ४ मू० ४ ग्लौं तर्पयामि० । ४ मू० ४ ग तर्पयामि० । ४ मू० ४ गं तर्पयामि० ।
 ४ मू० ४ खं तर्पयामि० । ४ मू० ४ प तर्पयामि० । ४ मू० ४ तं तर्पयामि० । ४ मू० ४ यं तर्पयामि० ।
 ४ मू० ४ वं तर्पयामि० । ४ मू० ४ रं तर्पयामि० । ४ मू० ४ खं तर्पयामि० । ४ मू० ४ रं तर्पयामि० ।
 ४ मू० ४ दं तर्पयामि० । ४ मू० ४ सं तर्पयामि नमः । ४ मू० ४ वं तर्पयामि नमः । ४ मू० ४
 जं तर्पयामि० । ४ मू० ४ नं तर्पयामि० । ४ मू० ४ मं तर्पयामि० । ४ मू० ४ वं तर्पयामि० ।
 ४ मू० ४ शं तर्पयामि० । ४ मू० ४ आ तर्पयामि० । ४ मू० ४ नं तर्पयामि० । ४ मू० ४ यं तर्पयामि० ।
 ४ मू० ४ स्वा तर्पयामि० । ४ मू० ४ हा तर्पयामि स्वाहा ॥ ४ मू० ४ धीं नारायणसहित्वा लक्ष्मीं तर्पया-
 मि स्वाहा । ४ मू० ४ धीं लक्ष्मीसहित्वा नारायण तर्पयामि० । ४ मू० ४ ह्रीं हृत्सहित्वा गौरीं तर्पयामि० ।
 ४ मू० ४ ह्रीं गौरीसहित्वा हरं तर्पयामि० । ४ मू० ४ क्लीं कामदेवसहित्वा रतिं तर्पयामि० ।
 ४ मू० ४ क्लीं रतिसहित्वा कामदेवं तर्पयामि० । ४ मू० ४ ग्लौं बराहसहित्वा महिं तर्पयामि० ।
 ४ मू० ४ ग्लौं महिंसहित्वा बराहं तर्पयामि० । ४ मू० ४ गं आमोदसहित्वा सिद्धिं तर्पयामि० ।
 ४ मू० ४ ग सिद्धिसहित्वा आमोदं तर्पयामि० । ४ मू० ४ गं प्रमोदसहित्वा समृद्धिं तर्पयामि० । ४ मू० ४ गं
 समृद्धिसहित्वा प्रमोदं तर्पयामि० । ४ मू० ४ गं सुमुखसहित्वा कान्तिं तर्पयामि० । ४ मू० ४ यं कान्ति-
 सहित्वा सुमुखं तर्पयामि० । ४ मू० ४ यं दुर्मुखसहित्वा मद्भावतीं तर्पयामि० । ४ मू० ४ गं मद्भावती-
 सहित्वा दुर्मुखं तर्पयामि० । ४ मू० ४ गं विप्रसहित्वा मद्द्रवां तर्पयामि० । ४ मू० ४ गं मद्द्रवासहित्वा
 विप्रं तर्पयामि० । ४ मू० ४ गं विप्रकर्तृसहित्वा द्राविणीं तर्पयामि० । ४ मू० ४ यं द्राविणीसहित्वा विप्र-
 कर्तारं तर्पयामि० । ४ मू० ४ शं शङ्खनिधिसहित्वा वसुधारां तर्पयामि० । ४ मू० ४ यं वसुधारासहित्वा
 शङ्खनिधिं तर्पयामि० । ४ मू० ४ पं पद्मनिधिंसहित्वा वसुमतीं तर्पयामि० । ४ मू० ४ पं वसुमतीसहित्वा
 पद्मनिधिं तर्पयामि स्वाहा ॥ ४ मू० ४ जं तर्पयामि स्वाहा । ४ मू० ४ धीं तर्प० । ४ मू० ४ ह्रीं तर्प० ।
 ४ मू० ४ क्लीं तर्प० । ४ मू० ४ ग्लौं तर्प० । ४ मू० ४ गं तर्प० । ४ मू० ४ गं तर्प० । ४ मू० ४
 खं तर्प० । ४ मू० ४ पं तर्पयामि० । ४ मू० ४ तं तर्प० । ४ मू० ४ यं तर्प० । ४ मू० ४ वं तर्प० ।
 ४ मू० ४ रं तर्प० । ४ मू० ४ खं तर्प० । ४ मू० ४ रं तर्प० । ४ मू० ४ दं तर्प० । ४ मू० ४ सं

एवं मन्त्री य एवं गणपमनुवरं हर्चनातर्पणार्थं-

होमैर्जापैश्च सम्यग् प्रभजति विधिना प्राप्नुयात् मोऽत्र लोके ।

नानार्थानम्य भूपो भवति च वशगो मोहयेत् सर्वलोकान्

मुक्त्वा भोगान् यथेष्टं व्रजति स निमला मुक्तिमन्ते दुरापाम् ॥ ६ ॥

इति ॥ सारसंग्रहे—मन्त्रान्तरम् ।

वक्रेत्युक्त्वा च तुरण्डैकदंष्ट्राय तदनन्तरम् । कामशक्तीन्द्राविश्वीर्याजानि पवदेत् ततः ॥ १ ॥

वदेद् गणपतिं पश्चाद्दरान्ते वरद पदम् । ततः सर्वजनं मेऽन्ते वशमानय ठ्ठयम् ॥ २ ॥

त्रैलोक्यमोहनो मन्त्रो गणेशस्येष्टदः शुभः । ॥

इति । यद् स्वरूपं । तुरण्डैकदंष्ट्राय स्वरूपं । मे स्वरूपं । वशमानय स्वरूपं । ठ्ठयं स्वाहा । अथस्त्रिंशद्दत्तरोऽयं मन्त्रः ॥ तथा—

ऋषिस्तु गणकः प्रोक्तो गायत्रं छन्द ईरितम् । त्रैलोक्यमोहनो विद्यो देवता परिशीर्तितः ॥ ३ ॥

हृदेकादशभिः प्रोक्तं पञ्चभिः शिर ईरितम् । भूतार्थैश्च शिखा प्रोक्ता चतुर्भिः कवचं मतम् ॥ ४ ॥

नेत्रं पद्भिः ममाख्यातं द्वाभ्यामक्षमुदीरितम् । ध्यानपूजादिकं सर्वं महाविद्येशवद्भवेत् ॥ ५ ॥

वर्णयति शेष । ध्यानम्—

त्रैलोक्यमोहनगणेशमिमं यथावदभ्यर्चनाजपहुतिस्तुतिवर्षणार्थैः ।

संपूजयेद्य इह साधकमत्तमोऽमौ लोकेऽखिले भवति पूज्यतमोऽमराणाम् ॥ ६ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग—योगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि गणकाय ऋषये नमः । मुखे गायत्रीच्छन्दसे नमः । हृदये त्रैलोक्यमोहनाय गणपतये देवतायै नमः । इति ऋष्यादिकं विन्यस्य ममाभीष्टसिद्धये विनियोगः, इति कृताञ्जलिरक्त्वा, यद् तुरण्डैकदंष्ट्राय त्रैलोक्यमोहनाय हृदयाय नमः । गं गणपातये शिरसे० । वरवरद शिखायै० । सर्वजनं कथन्वाय० । मे वशमानय नेत्रेभ्यो० । स्वाहा अख्याय० । इति मन्त्रानहुष्टादितत्त्वान्तं करयोगिन्यस्य, हृदयादिपङ्क्तेष्वपि विन्यस्य ध्यानपूजादिकं सर्वं महागणपतिवद् कुर्यादिति ॥ सारसंग्रहे—मन्त्रान्तरम् ।

शक्तिरुद्धा स्मृतिः प्रोक्ता चन्द्रखण्डेन संप्रुता । महागणान्ते पतये स्वाहान्तो द्वादशाक्षरः ॥ १ ॥

स्मृतिर्गकार । चन्द्रखण्डेन संयुता विन्दुयुक्ता । शक्तिरुद्धा भुवनेशीवीजमंपुटिता । अन्यत्सुगमम् ॥ तथा—

ऋषिर्गणक आख्यातो गायत्री निचृदन्त्रिता । छन्दः शक्तिगणेशोऽत्र देवता सर्वकामदः ॥ २ ॥

एकेनैकेन चैकेन सप्तभिर्द्वितयेन च । समस्तेन च मन्त्राणैरङ्गवत्सुप्तिरिहेदिता ॥ ३ ॥

मुक्ताचन्द्रोत्थदीप्तिं शशिशकलधरं भालनेत्रं मनोज्ञं

हस्ताम्भोजैर्दधानं सरमिरुहस्यर्षी रत्नपात्रं विशालम् ।

स्वीयक्रीडास्थिताया ध्वजनिहितलम्बाम्बाराण्यैः प्रियाया

योनौ विन्यस्तहस्तं मणिमण्डलमुकुटं संश्रयेन्नागवक्रम् ॥ ४ ॥

१ 'सतोपयेद्' न पाठ । २ 'चन्द्रौष' स पाठ

वक्त्राद्यन्तरमाद्य व्यामाद्यन्तरपर्यन्तं सरसिजादिकल्पानम् ।

एव संचिन्त्य विधिबद्धं माधकः सर्वासिद्धये । यजेत् पूर्वोदिते पीठे विरिचिन्नेशवर्त्मना ॥ १ ॥
इति ॥ अथ प्रयोगः—मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि गणकाय श्रुत्ये नमः । मुखे निषुद्रायत्रीच्यन्द-
ले नमः । हृदये श्रीशक्तिगणेशाय देवताय नमः । इति त्रिण्यस्य, मम सर्वांगामिन्द्रिये विनियोग इति

कृताञ्जलिरन्त्या, आद्यवर्णेन हृदय, द्वितीयेन शिरः, तृतीयेन शिखा, चतुर्थेन कवच, द्वाभ्यां नेत्रं, सप्त-
स्तम्भेणाल्मिमि मूलमन्त्राणां करपङ्कन्यास विधाय ध्यानादिमर्तं विरिचिन्नेशवत् कुर्यादिति ॥ तथा—

दद्यात्तं जपेन्मन्त्रमद्युतं जुहुयात् ततः । अपूर्णपुत्रमंगुक्त्रविधिपुत्रं पूजितेऽनले ॥ ६ ॥

सर्पणं मार्जनं कृत्वा ब्राह्मणान् भोजयेत् ततः । एवं सिद्धमनुर्भूतं प्रयोगान् विधिवधरेत् ॥ ७ ॥

हस्तुदरद्वैः कृतो होमो राज्यलक्ष्मीं प्रयच्छति । कटलैर्नारिकेलैश्च होमो लोकशङ्करः ॥ ८ ॥

ससितः पृथुकैर्होमो राजानं वशमानयेत् । सक्तुमिध कृतो होमो ब्राह्मणानां वशङ्करः ॥ ९ ॥

सर्पिणा जुहुयात् सम्यग् धनधान्यादिसंपदः । ॥

इति ॥ मारुतप्रहे—मन्त्रान्तरम् ।

प्रणो मायया रद्वीजं च वशमानय । उद्वयान्तो मनुः प्रोक्तः सम्पत्केकादशाक्षरः ॥ १ ॥

मायया रद्वीजं भुज्जेशीजीजद्वयमध्यस्थं गणेशजीजं । उद्वयं स्वाहाकारः । तथा—

पूर्वोदितान्तु मून्याद्या मन्त्रार्थरङ्गकल्पनम् । हृदयं प्रणवेनाथ शिरो मापापुटेन च ॥ २ ॥

स्वर्जनेन शिखा भोज्या वशशब्देन चानय । अनेन कवचं नेत्रं स्वाहाशब्देन मन्त्रिभिः ॥ ३ ॥

समप्रेणाल्मिनाल्पात् सर्वांगमन्त्रिधारदः । ॥

बन्धुकामं त्रिनेत्रं शशधरस्यकृत् भोगलोलं गणेशं

नागाखं धारयन्तं गुणस्यधिवरदानिसुदण्डं कराग्रैः ।

शुण्डासंस्पृष्टयोपापदनगृहमधुं श्यामलाङ्गा तपाधि

शिरं लिङ्गस्पृशा तं विधृतकमलया भावयेद् देवबन्धुम् ॥ ४ ॥

(धामोर्ध्वकरमाद्य व्यामाद्यन्तरपर्यन्तमायुधकल्पानम् । पूर्वोक्ते पीठे पूर्वोक्ता पूजा कार्या ।) अत्र प्रयोग-
सुगम । सुन्यादयस्तु द्वादशाक्षरोक्ता । तथा—

लक्षत्रयं जपेन्मन्त्रमपूर्वस्तद्दशाक्षरः । धृताप्लुतैस्तु जुहुयात् तर्पणादि ततश्चरेत् ॥ ४ ॥

ततो निजगुरुं नवा धनधान्यैश्च तोषयेत् । ततः काम्यप्रयोगाश्च तत्कल्पोक्तान् प्रसाधयेत् ॥ ५ ॥

म्यादुत्रप्लुतापूर्वहोमो राजवशङ्करः । नारिकेलफलैर्होमो राज्यश्रीवृद्धिदः परः ॥ ६ ॥

त्रिस्वानुसपूर्तलौखहोमः कान्तावशङ्करः ।

॥

इति ॥ मारुतप्रहे—मन्त्रान्तरम् ।

अथो वचिं महामन्त्रं हरिद्रागणपस्य तु । जगत्प्रवाहितं भोगमोक्षदं कविताकरम् ॥ १ ॥

० हरिद्रागणेश-सुमन्त्रप्रयोग-हर-मन्त्र-विप्रसादन-शक्तिशेष-ज्ञपनीताद्योपा-पुने मन्त्रा इतिव्यायोगोक्तो मोक्षदा ।

नानामन्त्रगणस्याशु सिद्धिदं भुवि दुर्लभम् । गरिष्ठं सफलं चाथ कायमात्रप्रसाधने ॥ २ ॥
 गोपनीयं प्रयत्नेन चाच्छिद्यतार्थसुरद्रुमम् । सौभाग्यपुष्टिलक्ष्मीदं दीर्घजीवितदं नृणाम् ॥ ३ ॥
 नरनारीनरेन्द्राणां परं वश्यफलप्रदम् । विद्याधिधंसने दत्तं कृत्याद्रोहनिवारणम् ॥ ४ ॥
 दैत्यगीर्वाणमहानां नामगन्धर्वचरसाम् । दन्तिनामश्वमुख्यानां श्वापदानां च पश्चिणाम् ॥ ५ ॥
 स्वान्तसंमोहनं सम्यक् प्राणाकृष्टिकरं घृणात् । रोषकं राजसैन्यस्य वायुवर्षणविद्युताम् ॥ ६ ॥
 कृशानुजलसाम्राणां स्तम्भकं परमं मतम् । वादिनां जन्तुजातानां वाचां संस्तम्भनं द्विपाम् ॥ ७ ॥
 सिंहेहामृगनागानां गमनस्तम्भकारकम् । भूपस्य मन्त्रिणः शत्रोः क्रोधस्तम्भकरं इठात् ॥ ८ ॥
 तरुणीनां कुमारीणां हृदयस्तम्भनं महत् । लिग्धानामपि शत्रूणां विद्वेषकरणक्षमम् ॥ ९ ॥
 चन्मादौघाटने शत्रोर्मारणे च्छेदने घमम् । यद्गुप्रयोगसंग्रहं यन्मभेदसमन्वितम् ॥ १० ॥

तारः क्रोधसमन्वितं च एपरं चन्द्रार्धचूडं धरा-

सद्वीजं हरि दामिविष्णुशयनान्याभाष्य पश्चाद्गणम् ।

संश्रूयात् पतये वरश्च वरदं सर्वाजनान्ते हृद-

यं च स्तम्भययुग्ममग्निगृहिणी द्वार्धिशदणो मनुः ॥ १ ॥

तारः प्रणय । क्रोधो ह्यं । एपरं म , चन्द्रार्धचूडं विन्दुयुक्तं । धारा श्लो । हरि स्वरूपं , दामिविष्णुशय-
 नानि द्वा इति । गणपतये स्वरूपं । वरवरद स्वरूपं । सर्वजन स्वरूपं । हृदयं स्वरूपं । स्तम्भययुग्मं
 स्तम्भय स्तम्भय इति । अग्निगृहिणी स्याद्वा । तथा—

सेवितो मनुसहार्तरुद्धतः सर्वकामदः । मुनिर्मदन आख्यातरश्छन्दोऽनुष्टुप् समीरितम् ॥ २ ॥

हरिद्रागणपो देवो देवता मुनिभिः स्मृतः । पद्दीर्घयुक्स्वर्धीजेन पद्भ्रविधिरीरितः ॥ ३ ॥

इति । त्रिनायकसंहितायां संमोहनपञ्चरात्रे च—“ पद्दीर्घयुक्स्वर्धीजेन भूमियुक्तेन शुद्धिमान् । पद्भ्रमाचरे”
 इत्युक्तं तत्र यद्योपदेशं कार्यमिति । स्वर्धीजेन महागणपतिधीजेन । तथा—

विधिना येन मन्त्रोऽयं गृहते तदहं भुवे । चतुर्धादिबसे प्राप्ते शुकप्रचक्ष मन्त्रवित् ॥ ४ ॥

शुद्धां हरिद्रामानीय कन्यया पेवितां शुभाम् । सर्वाङ्गे तां समालिप्य स्नायाच्छुद्धजलैस्ततः ॥ ५ ॥

भक्त्या परमयोपेतः प्रसन्नेनान्तरात्मना । प्रथम्य गुरुपादान्जमर्चयित्वा विधानतः ॥ ६ ॥

स्वर्णाङ्गुलीयहारार्धैर्भूषणैश्च शुभाम्बरैः । पूर्वोक्तविधिना तस्मादधीयीत मनुं सिमम् ॥ ७ ॥

सुगन्धैः सुमनोभिस्तं यजेद् देवधिषा पुनः । ॥

स्थाने पूर्वसमीरिते मणिमये सिंहासने संस्थितं

पीतं पीतविभूषणाम्बरलासन्मान्यादिसंशोभितम् ।

विश्रं दान्तिमुखं त्रिनेत्रलासितं हस्तैर्वहन्तं भजेत्

पाशं सत्परशुं वरं सशियुतं क्रोधाख्यमुद्राभये ॥ ८ ॥

यामोर्ध्वादिशरत्रये आद्यत्रये दक्षोर्ध्वादित्रयेऽन्यत्रश्वामिन्यायुधध्यानम् । क्रोधमुद्रा मुषिः ।

एवं सञ्चित्य देवेशं गजाननमनन्यधीः । एकाचरोदितेनात्र वर्तना देवमर्चयेत् ॥ ६ ॥

इति । श्रद्धा प्रयोगः—तत्र प्रातस्तथानादियोगार्थं दन्यासान्ते मूलेन प्राणायामप्रय कृत्वा, शिरसि मद्नाय श्रुपये नमः । मुखे अनुसुप्तद्वन्द्वे नमः । हृदये हरिद्रागणपतये देवतायै नमः । इति विन्यस्य मम सर्वभोगे-
सिद्धये विनियोग इति कृताञ्जलिद्वन्द्व्या, गार्ग्योम्भित्यादिना करपङ्कन्यासं विधाप्य ध्यात्वा, मानसपूजा-
दिसर्वं प्रागुक्तैकाक्षरविधिना कृत्वा समापयेदिति । तथा—

सायं सहस्रं सज्जप्य दशाश हन्यवाहने । सर्पैर्गुह्युतैः सम्पगपूर्तुहुयाद् हविः ॥ १० ॥

हरिद्रागणपं तावत् तर्पयेद्भक्तिस्वरः । कुमारभोजयेत् तावद् ब्रह्मचारिण एव च ॥ ११ ॥

काम्यकर्म ततः कुर्याद्यदिष्ट विष्टपत्रये । ॥

साम सहस्रमष्टोत्तरं सहस्रमित्यर्थः । तावत् होमसव्यानामस्तपमित्यर्थः । एतेन तर्पणसम्पद्यैव कुमार्यो
ब्रह्मचारिणश्च भोजयितव्या । ब्रह्मचारिणस्तु नैष्ठिका । 'स्वाभ्रमस्यास्त्रपेक्षन्ते' इति साप्रदायिका । तथा—

पत्रे नागदले सुधाकरगृहे साध्याख्यरुर्माधृतै

वेदानो वसुधाविनापकगत वर्मालिखेन्मध्यतः ।

दिकूपत्रेषु वसुधरामनुगतं क्रोधं विदिकूपत्रं

भूर्वीज बहिरएकोखवसुधावीजस्थितं वारुणम् ॥ १२ ॥

वसुकोणाग्रगानि स्पृहस्तिनो मस्तकानि च । मस्तकेषु लिखेत् पश्चाद्दृष्टान्तं वीजमुत्तमम् ॥ १३ ॥

चतुरस्रेण सवेष्ट्य दिक्षु वर्मान्तमालिखेत् । विदिग्गतं च भूर्वीजमेव यन्त्रमनुत्तमम् ॥ १४ ॥

अस्यार्थः—तत्र यथोक्ताधिकरणे यथोक्तद्वयैरष्टदलकमलं कृत्वा, तत्कर्णिकामध्यं घृतं कृत्वा, तन्मध्ये
साध्यानामंघ्रितं प्रणवं बिलिष्य, तस्योदरे भूर्वीजमालिष्य भूर्वीजस्योदरे गणेशर्वाजमालिष्य, तस्याम्न-
दृकारमालिष्य, अष्टदलकमलस्य पूर्वदक्षिणपश्चिमोत्तरदलेषु भूर्वीजोदरगतं ईकारमालिष्यप्राग्गयादिकोणदलेषु
केवलं भूर्वीजं बिलिष्य, कमलाद्दक्षिणतुरस्रद्वयसप्तदलकमष्टकोणं कृत्वा तत्कोणेषु भूर्वीजोदरे वकारं सविन्दुं
जिलिष्य, अष्टकोणेषु गजमस्तकानि कृत्वा तेषु सविन्दुं गकारं बिलिष्य, तद्दक्षिणतुरस्रं कृत्वा तत्को-
णेषु भूर्वीजं, तद्दिक्षु दृकारं च बिलिखेदिति ॥ तथा—

आदित्यवुधशुक्रायामेकस्य द्विचमे यथा । निशीथे विजने देशे सुलिप्ते गोमयाम्भसा ॥ १५ ॥

प्रदोर्पैर्दक्षिणैः तत्र दृषद् विन्धसेच्छुभाम् । उपलं च ममानीय हरिद्रा चालिता जलैः ॥ १६ ॥

तस्या दृषादि सस्याप्य कन्यया पेपयेत्तनः । हरिद्रायाश्चतुर्थांशं वसुविग्रहान्मृदम् * ॥ १७ ॥

समाहृत्य च संपिप्य मिश्रयेत्ताव शोषयेत् । मन्त्रेणानेन मन्त्रज्ञः पञ्चविंशतिसरूपया ॥ १८ ॥

तत्पथान्नेपेन्मन्त्रां शुभे सूत्रे नवाम्भरे । असिन पद्मे लिखेद्यन्नेतत् सस्तम्भनाह्वयम् ॥ १९ ॥

अत्र प्रायान् प्रतिष्ठाप्य पूजितं गुलिकीकृतम् । गणेशप्रतिमां पश्चाद्ब्रह्मसङ्गशोभिताम् ॥ २० ॥

विनिर्माय त्रिभिर्भागैर्निशायास्तद्वृदि चिपेत् । प्राणमंस्थापनं भूयः कुर्यान्मूर्तेर्विचक्षणः ॥ २१ ॥

गन्धपुष्पादिनैवेद्यैः (रभ्यन्त्य गणनायकम् । शरावे चालितं न्यस्य महस्रं साष्टकं मनुम् ॥ २२ ॥
संज्ञप्य पुनयेद्भक्त्या पीतवर्णैश्च पुष्पकैः । मिर्द्रादनेन नैवेद्यं) निवेद्यात्र बलिं हरेत् ॥ २३ ॥
तण्डुलान् शालिमंभूतान् प्रथमानभिताञ्शुभान् । द्विदलीकृतमुद्गात्रं तदर्धेन च मेलयेत् ॥ २४ ॥
गुड वेदपलं भूयो नारिकेलं च तत्समम् । मरिचं मुष्टिमानं च मन्थवं च तदर्धकम् ॥ २५ ॥
तदर्धं जीरक चाञ्चं कुडवार्धममं भवेत् । एतत्सर्वं चतुष्प्रथ्वं गोदुग्धे मन्दवह्निना ॥ २६ ॥
पचेत् सिद्धौदनं क्षेतद् गणेशस्य महत्प्रियम् । अमुना पापमेनाय लडुकाभूषकादिभिः ॥ २७ ॥
कर्पूरवामितैः पूगताम्रमूलैश्चन्द्रनादिभिः । तोषायिता विधानेन हरिद्रागणपं विष्टम् ॥ २७ ॥
बालिं दत्त्वा शरावेण व्यादयेदपरेण तम् । प्रथमेद् दण्डवद्भूमौ स्तुता स्तुतिभिरादरात् ॥ २८ ॥
एवं यः कुरुते नित्यं पञ्चभिः सप्तभिर्दिनैः । विष्टेष्वथप्रभावेण त्रैलोक्यं सचराचरम् ॥ २९ ॥
स्वप्नमेत् माघकेन्द्रस्तु मत्स्यपेत्त्रचान्यया । युद्धभूमौ तमिस्रायां यद्येनं स्थापयेद् बुधः ॥ ३० ॥
वैरियो वाहिनीं वीरैर्व्याकुलां स्वप्नभयेत् तदा । देशे ग्रामे पुरे गेहे ममायां व्यापितं यदि ॥ ३१ ॥
तत्तत्स्थानगतान् सर्वान् विविधान् स्वप्नभयेज्जनान् । शाखिशशाखाग्रग मन्थक् स्वप्नभयेद्वर्षणं महत् ॥ ३२ ॥
चक्षुरे नगरान्तःस्थान् जलान्तःस्थापित जलम् । निवासे पथि वा दस्यून् मर्पादीन् वा समीरयान् ॥ ३३ ॥
हस्तिघोटकशालानु चयात् सर्वानुपद्रवान् । आसून् शान्मालये मर्षान् वन्मीके क्षापदान् वने ॥ ३४ ॥
क्षेत्रेषु शलमान् हेवीः पापाण्ये स्वप्नभयेत् स्थितम् । स्मृतिं वाणीं च गानं च विद्यां शत्रोर्विभावसोः ॥ ३५ ॥
रेतमः स्वप्नभनं कुर्यात् शय्यास्थाननिवेशितम् । सम्पद्भिवेश्य चेतुषु स्थानेषु बलिमाहरेत् ॥ ३६ ॥
स्वप्नभयेदाखिलं विश्वं किं पुनर्वाञ्छितं जनम् । सफलं सर्वथा क्षेतद्विधानं गोपयेत् सदा ॥ ३७ ॥
अयाकृष्टिकरं पञ्चं विष्टेशस्य वदाम्यहम् । हरिद्रां शोषयेद्देरममृदा प्रोक्तेन वर्त्मना ॥ ३८ ॥
उदितं यश्चमालिल्य मायां गं मध्यतो लिखेत् । अवशिष्टैर्मन्त्रवर्णैर्मपि च प्रवेष्टयेत् ॥ ३९ ॥
लिखेत् पाशाङ्कुशावष्टपत्रेषु तदनन्तरम् । वारुणं दिग्दलाग्रेषु टपरं कोणपत्रगम् ॥ ४० ॥
धरामण्डलयुगमस्य कोणेष्वशाशाविदिक्रमात् । बाणवैशानि मिलितेद् वक्ष्यमाणानि मन्त्रित् ॥ ४१ ॥
तदग्रं त्र्यमुश्लेषु कवचं माधु संलिखेत् । जलगेहद्वयेनापि मायाकोणेन वेष्टितम् ॥ ४२ ॥
यश्चमार्कर्षणं क्षेतल्लिखितं पूर्ववर्त्मना । कृतप्राणपतिष्ठं च निशाविष्टेशकुब्जिगम् ॥ ४३ ॥
मुहुः संपूज्य यत्नेन समीरं स्थापयेद् बुधः । चक्रिहस्तमृदायोज्य गणेशाभारमृत्तिकाः ॥ ४४ ॥
शरावयुगलं रम्यं निर्मायान्त्र चोभयोः । विन्यस्य तं गणेशानं कुसुमैरकुर्यैजनेत् ॥ ४५ ॥
सिद्धौदनादिनैवेद्यैर्बलिभिश्चोक्तवर्त्मना । मनोः सर्वजनस्थाने दत्त्वा साध्याभिर्घां बुधः ॥ ४६ ॥
स्वप्नभय-द्वितयं यत्र तत्रार्कर्षण-युग्मकम् । साध्याशाभिष्टुतो भूता सहस्रं साष्टकं जपेत् ॥ ४७ ॥
बलिं दत्त्वाय संपूज्य विष्टेशं चन्द्रनादिभिः । द्वितीयेन शरावेण पिदधात् सुमाधकः ॥ ४८ ॥

प्रत्यहं कुर्वतस्तेवं सप्तभिर्दिवसैर्धृति । साधकस्य समायाति मंनिघौ वाञ्छितो जनः ॥ ५६ ॥
 भूपालस्तसुतो वापि महिषी वा ब्राह्मणा । अमात्यः पण्यपोषा वा सुरकन्यापि वा द्रुतम् ॥ ६० ॥
 आगच्छति न सन्देहो भञ्जितेन चेतसा । यन्त्रमेतद्विहित्वा तु तालपत्रे गुडाम्भसा ॥ ६१ ॥
 पूजितं स्थापितप्राणमज्जादुग्धे निवेश्य तत् । माध्याशामिषुखो भूत्वा काथयेत् प्रजपन् मनुम् ॥ ६२ ॥
 तदानीमानयेत् कामविह्वला सुरसुन्दरीम् । सामुद्रं रामठ न्यस्य तस्यागारे हरिद्रया ॥ ६३ ॥
 मिरुधेन मर्दयित्वा तु कृत्वा साध्याकृतिं शुभाम् । श्वेताकञ्जदयुग्मान्तः सप्राथा मंनिरेय ताम् ॥ ६४ ॥
 दीप्ताम्रौ तापयन् मन्त्र जपेदष्टमहसकम् । ञ्जणादायाति कामार्ता वाञ्छिता वरमर्थिनी ॥ ६५ ॥
 नागवह्नीदस्ते बौद्रसिसे यन्त्रमिदं लिखेत् । साध्यं सन्मृत्यु सपूज्य सेरं जप्त प्रभक्तयेत् ॥ ६६ ॥
 सीमन्तिनी समायाति शीघ्रं यौवनगर्विता । पत्रे पुष्पे सुवस्त्रादां चामि वालिल्य सेरणम् ॥ ६७ ॥
 यन्त्रमेतत् प्रदातव्यं ञ्जणादाकृष्टिकारकम् । प्रवाहाभिमुखो वापि सरित्सङ्गमतीरगः ॥ ६८ ॥
 तर्पयेत् तज्जलेः शुद्धैरष्टोत्तरसहस्रकम् । शतयोजिनदूरस्थं माध्यमाकर्षयेद् ध्रुवम् ॥ ६९ ॥

बहूदितेन किं वात्र स्पृष्टा यं माणिनं जपेत् । यन्त्रमेतं विधानेन हठादाकर्षयेद्दि तम् ॥ ७० ॥
 इति ॥ अथाकृष्टिकर यन्त्रमित्यादिपूर्ववर्त्मनेत्यन्तस्यापमर्थ — तत्र पूर्वोक्तं यन्त्रमालिख्य तन्मध्यस्थं भूर्बीजं
 हित्वा तत्स्थाने मायाबीजं विलिख्य तन्मध्ये प्राग्दण्डपतिर्बीजमालिख्य हुकारादिगर्बीजरहितैर्यशोष्टवर्णै
 प्रागुक्तनाभ्यनामयेष्टस्थाने सवेष्ट्य मायाबीजेभ्यश्च धेयेत् । अत्र मायाबीजवर्णं वृत्तान्तराले ज्ञेय, तेन
 कर्णिकामध्यस्थे वृत्तद्वये ज्ञेयम् । ततोऽष्टदलेषु प्रतिदलं अंको इति पाशाङ्कुशबीजे विलिख्य, दिग्दलाग्रेषु
 (वामिनि, कोणपत्रेषु) दामिनि च विभिल्य, प्राग्दण्डकोषं कृत्वा तस्य पूर्वदिग्गतकोषे वा दक्षिणे प्रीं,
 पश्चिमे ज्ञौ, उत्तरे म्नु, इति । विदिग्गतकोषेषु चतुर्थ्यपि स इति विलिख्याष्टकोणाग्रेषु त्रिशूलानि कृत्वा
 तेषु शंलपु हुकारमालिख्य, तद्बहिर्ध्वज्यन्त्रद्वयेन सुपुष्टितेन सवेष्ट्य तत्कोषेषु मायाबीजं विलिखेत् । अत्र
 कोणशब्देनाभ्यन्तद्वयस्याप्रवृत्तयश्च गृह्यते, तस्याग्नेयादिकोणवृत्तयस्थितरगात् । अत्र प्राग्दण्डं गुलिर्काकृत्य
 हरिटाारविनगणेशकुक्षिगतं समीरं स्थापयेत् प्राणप्रतिष्ठा कुर्यान्मूर्तेरिति ज्ञेय । अत्रिहस्तमृदा कुलालह-
 स्तमूर्तकृत्वा । अन्यत्रान्यतमे । सामुद्रं लवणं । रामठं हिहू । तस्यागारे तणेशागारे । लिख्येन मधु-
 चिह्नयेत् । सेरं सप्राणं कृतप्राणप्रतिष्ठमित्यर्थं । जप्तमभिमन्त्रितम् ॥ तथा—

अथो वदामि वरयार्थं यन्त्रसाधनमुत्तमम् । यन्त्रं संलिख्य पूर्वोक्तं स्वरमध्ये गणाधिपम् ॥ १ ॥

महीः गिष्टैर्मन्त्रवर्णैः कामेनापि प्रवेष्टयेत् । शेषमाकर्षयन्त्रेण समानं परिकल्पयेत् ॥ २ ॥

निशाशोधनमप्यत्र कुर्यादीरितवर्त्मना । हरिद्रापायतुर्थाशमितेनेच्चुरसेन हि ॥ ३ ॥

सामुद्रं रोचना चौरं पिष्ट्वा सलिप्य मत्पटे । लिपेद्रश्यामिषं यन्त्रं सम्यक् कृत्वा निवेशयेत् ॥ ४ ॥

इति ॥ अस्वार्थ — पूर्वोक्तं यन्त्रं विलिख्य तन्मध्येस्थं मायाबीजमप्यस्य तत्स्थाने कामबीजं तदुदरे गणप-
 तिबीजं विलिख्य, तन् प्राग्दण्डवशिष्टैर्मन्त्रवर्णैः कामबीजेन सवेष्ट्य शेषमाकर्षयन्त्रवत् कुर्यादिति ॥ तथा—
 पूर्ववत् कृताविष्टेशकृद्विमध्ये निवेश्य तत् । विधिना स्थापितप्राणं शरावे न्यस्य तं जपेत् ॥ ५ ॥

रक्तमाल्यानुलेपाद्यैर्नैवेद्यैः पूर्ववत् कृतैः । मनो साध्याभिधां दत्त्वा स्थाने पूर्वममारिते ॥ ६ ॥
वशमानययुग्मं च जपेदष्टसहस्रकम् । साध्यादिकर्मसुगो भूता मन्त्रं मन्त्री समाहितः ॥ ७ ॥

अष्टसहस्रमष्टोत्तरमहस्रमित्यर्थः ।

विशेषाय वलिं दत्त्वा च्छादयेच्च च पूर्ववत् । एवं प्रतिदिनं कुर्वन् सप्तभिर्दिवसैर्बुधः ॥ = ॥
रघोभूतपिशाचाद्यान् देवदानवपन्नगान् । राजानं मन्त्रिणं राज्ञां स्त्रीगणं चेटमानुषम् ॥ ६ ॥
वशयेत् साधकः शीघ्रं यावज्जीवं न संशयः । निशांशेनावशिष्टेन निजदेहं विलिम्पयेत् ॥ १० ॥
अचलां कमलां लब्ध्वा वशयेद्विश्वमङ्गमा । हरिद्रांशसमं चूर्णं शालितण्डुलसंभवम् ॥ ११ ॥
तत्समेन गुडेनापि मधुना मन्धवेन च । संमिश्र्य मर्दयित्वा च पिण्डाकारं पचेद् घृते ॥ १२ ॥
निर्माय गणपं तेन यन्त्रं तद्वादि निःक्षिपेत् । ममीरं च प्रतिष्ठाप्य गन्धाद्यैः पूर्ववद्यजेत् ॥ १३ ॥
त्रिदिनं पूजयित्वा यन्त्रं मध्यात् पृथक् नयेत् । प्रतिमां भजयेत् पश्चात् साध्यो वरयो भवेद् ध्रुवम् ॥ १४ ॥
शालिपिटादिपिण्डेन कृत्वा साध्याकृतिं शुभाम् । अष्टाधिकं शतं जप्त्वा पूजितां स्थापितानिलात् ॥ १५ ॥
निवेद्य विभ्रराजाय माध्यं संस्पृश्य भजयेत् । वशयेद्वाञ्छितं साध्यं सदा सर्वस्वदायिनम् ॥ १६ ॥
वश्ययन्त्रं लिखेन्मन्त्री खानपानादिवस्तुषु । सेरं कृत्वा जपेन्मन्त्री महस्रं साष्टकं पुष्यः ॥ १७ ॥
मङ्गलाद्दशयेत् साध्यवस्तुमात्रस्य साधकः । चन्दनागरुकरूपरनिशाकुङ्कुमरोचनाः ॥ १८ ॥
भृगुममदसंयुक्ता अष्टाङ्गं विभ्रनाशनम् । संपिप्य तद्वशीकारयन्त्रमालिख्य पूर्ववत् ॥ १९ ॥
प्रतिमां पूर्ववत् कृत्वा जप्त्वा चाष्टोत्तरं शतम् । लिम्पेदनेन गात्रं स्वं कुर्वतास्य विशेषकम् ॥ २० ॥
ईक्ष्णात् स्पर्शनादेव त्रिलोकीं वशमानयेत् । एवं कृते नरं नारी वशयेद्योषितं पुमान् ॥ २१ ॥
चन्दनेनैव वा कुर्याद्विधिमेतं फलाप्तये । द्विरेकश्च सदाभद्रा मुसली चेन्द्रवारुणी ॥ २२ ॥
भूपथं श्रीफलं विष्णुकान्ता हस्ती च वन्दिनी । वाराही शतवीर्या च मायूरी चन्द्ररोचने ॥ २३ ॥
सर्वमिच्छुरसेनैव निशाभागार्थसंपुतम् । पिष्ट्वा वरयाभिधं यन्नं निर्माय प्रतिमामपि ॥ २४ ॥
प्राणसंसापनं कृत्वा जपेदष्टसहस्रकम् । शिष्टद्रव्येण तिलकं कुर्यात् प्रातस्तु यो नरः ॥ २५ ॥
त्रैलोक्यं संपन्ना लक्ष्म्या तिरस्कुर्याद्विनाधिपम् । कपिलागोमयं ग्वाञ्जि पश्चिनीदलसंपुटे ॥ २६ ॥
आदाय ब्रह्मचर्येण भेषजैरुदितैः समम् । पञ्चगव्येन संमर्द्य पिण्डाकारं प्रकल्पयेत् ॥ २७ ॥
शुष्कं देहेच्छतं हुत्वा त्रिन्वकाष्टाधितेऽनले । समुद्धृत्य च तद्भस्म तन्मध्ये यत्रमालिखेत् ॥ २८ ॥
समीरणं प्रतिष्ठाप्य गणपं तत्र पूजयेत् । अष्टाधिकं शतं मन्त्रं जपित्वा श्रीफलान्तरे ॥ २९ ॥
काञ्चने रूप्यरचिते पत्रे कांस्यमयेऽथवा । निघाय धारयेद्भस्म ललाटादिषु साधकः ॥ ३० ॥
कान्तिपुष्टिघनारोग्यपुत्रपौत्रयशःपशुन् । सन्ध्या लोकाप्रियो भूत्वा दीर्घजीवी भवेद् ध्रुवम् ॥ ३१ ॥
पुरोवा नृपतेः रत्नां भस्मना प्रातरन्वहम् । कुर्यादायुष्यवृद्ध्यर्थं यशोत्रिजयमपदे ॥ ३२ ॥

तस्मै निष्कत्रयं नित्यं तृपो दद्यात् पुरोधसे । रक्ताम्बरः सुवर्त्यन्तः प्रोक्तमेपजचूर्णकम् ॥ ३३ ॥
 निधाय कपिलाज्येन तद्वर्त्या मृकपालके । दीपं प्रज्वाल्य तेनैव जपेन्मन्त्रं सुसंयतः ॥ ३४ ॥
 गृहीत्वा कजलं जप्तमष्टोत्तरशतं शुभम् । नेत्रयोरन्वहं दद्याद् युवा या युवती च या ॥ ३५ ॥
 दृष्टिमात्रेण वशयेन्निखिल विश्वमञ्जसा । उक्तौपधीना गुटिकां पिष्ट्वा चन्दनवारिणा ॥ ३६ ॥
 अभिमन्त्र्य तु या योषा तिलकं प्रकरोति सा । सर्वलोकप्रिया भूपादङ्गस्पर्शाभिज्ञं पतिम् ॥ ३७ ॥
 आज्ञानुवर्तिनं कुर्माद्यावज्जीव न संशयः । शुद्धया निशया कृत्वा विघ्नेशं प्रोक्तलक्षणम् ॥ ३८ ॥
 चन्द्रोपरागसमये सेरं जप्ता सहस्रकम् । अष्टाधिकं समभ्यर्च्य चन्दनादिभिराढरात् ॥ ३९ ॥
 शिखाया मोदद्वेभित्तं सर्पतो जपमाप्नुयात् । संग्राभे विपिने दृष्टश्चापदोत्यमये परे ॥ ४० ॥
 आपणे व्यवहारे च धूते वादे महाहर्षे । पाटचरसमूहेषु सभार्पां शत्रुसङ्घटे ॥ ४१ ॥
 विजयी जायते धीरः कृतकृत्यो निरर्षते । पराङ्गनायुद्धमध्ये शोभते मन्मथो यथा ॥ ४२ ॥
 नागबल्लीदले यन्त्रं लिखित्वा रात्रिवारिणा । सप्राणमर्षितं जप्तमष्टोत्तरसहस्रतः ॥ ४३ ॥
 अर्षितं वाञ्छित साध्यं वश्यं नयति तत्त्वणात् । गोदुग्धे ससिते मन्त्री कथिते सुदृढीकृते ॥ ४४ ॥
 यन्त्रं विलिख्य तेनैव निर्माणं गणनायकम् । अभिमन्त्र्य शतं साग्रं भक्षयेद् वशयेज्जगत् ॥ ४५ ॥
 नारिकेलगुडोपेतं चर्षितं त्रिफलं हुनेत् । अन्वहं कृतसपातमष्टाधिकशतं बुधः ॥ ४६ ॥
 सपातं भक्षयेद्यत् वशमायाति सोऽचिरात् । किं बहुक्तेन मन्त्रज्ञः साध्यं सञ्चिन्तयन् मनुम् ॥ ४७ ॥
 जपेत् न दासता याति यावदायुर्न संशयः । ॥

शनि ॥ अत्र विषयपदव्याख्या— पूर्वसमीरिते स्थाने सर्वजनमिति स्थाने । मनौ सर्वजनपदस्थाने साध्यामिधा ।
 स्तम्भयेति पदस्थाने यशमानययुग्मं च दत्त्वा जपेदित्यर्थं । तद्बुद्धिं गयेद्यदि । स्थापिनातिलं कृतसाध्यप्र-
 णमतिष्ठ । साध्यमणमतिष्ठामकारस्तु प्रागेवोक्तं । अथ चन्द्र्याष्टकस्य, विशेषकस्तिलकम् । द्विरेफो बृह-
 राज । सदाभद्रा सुस्ता । सुसती तालमूलिका । चन्द्रिनी लज्जालुका । यतवीर्यां दृषी । मायूरी अपा-
 मार्ग । चन्द्र. कर्दूरं । उदितेर्मेघैर्द्विरेफादिभिः । रात्रिवारिणा इतिरेकेनेति ॥ तथा—

उच्चाटनं ततो यत्र कपयामि समासतः । उक्तरीत्या लिखेयत्रं ससाध्यं वर्ममध्यगम् ॥ १ ॥
 तदन्तर्माचतं वीजं गाणपत्यं तदन्तरे । प्राणवीजं च पत्रेषु चामकर्णं तदग्रतः ॥ २ ॥
 तद्गर्दिवसुकोणाग्रशूलेषु कृपत्रं लिखेत् । वायुना वेष्टितं पश्चात् पञ्चिन्दुगतवायुना ॥ ३ ॥
 प्रेतखले तदालिख्य निशालेपनपूर्वकम् । रमशानाङ्गारसारेण ध्वाङ्गपत्रशलाकया ॥ ४ ॥
 यत्रमेतत् समालिख्य स्यापयेदौरणं ततः । पित्रुमन्दस्थितं ध्वाङ्गगृहकाष्टद्वयं ततः ॥ ५ ॥
 रमशानवह्नौ संदह्य मस्मादाय तदुद्भवम् । विघ्नाधीशगृहद्व्याःस्पर्शकरारजसा युतम् ॥ ६ ॥
 यत्रमध्ये प्रविश्यस्य सेरं तद्गुलिकीकृतम् । शवालिप्तनिशाभामं चित्ताभस्मास्थिनी सदा ॥ ७ ॥

मर्षपं च चिताङ्गारं कपिकच्छुं च वानरीम् । मंषिभ्योन्मत्तमारेण निर्माय गणपाकृतिम् ॥ ८ ॥
 तत्तुन्दमध्यगं कृत्वा पुनः प्राणान् प्रतिष्ठयेत् । चक्रिहस्तमृदा चैव माध्यपादोत्पपांसुना ॥ ९ ॥
 शरावपुगलं मन्त्री निर्मायान्यत्र चोभयोः । आम्बिकेयं प्रविन्यस्य कृष्णपुष्पैः ममर्चयेत् ॥१०॥
 मनावुचाटय-द्वन्द्वं संयोज्य प्रजपेन्मनुम् । अष्टोत्तरमहस्रं हि ञ्जादयिताऽपरेण तम् ॥ ११ ॥
 निखन्य वैरिणो द्वारि मासेनोचाटयेद्दि तम् । मक्षिपस्पालये वैरिमदनेऽपि गणाङ्गये ॥ १२ ॥
 स्थापिते गणपे मासाद्बुचाटो जायते ध्रुवम् । भ्रियन्ते वा ज्वरार्तास्ते प्राणिनो भयविह्वलाः ॥१३॥
 चतुष्पथेऽथ वर्त्मके चतरे द्रुमकोटरे । स्थापनाद्भिन्नराजस्य शयुरुच्चाटितो भवेत् ॥ १४ ॥
 विघ्नेशतुन्दगं भस्म विन्यमेघस्य मस्तके । भ्रमते काकवत् मोऽपि गतो देशेष्वनिश्चलः ॥ १५ ॥
 आसने शयने याने पथि शत्रोर्गजालये । भस्मचेपान्मृतिस्तत्र भवत्येव च नान्यथा ॥ १६ ॥

इति ॥ अयमर्थ - पूर्वोक्तं यन्त्रमालित्य तन्मध्ये हुंकारं विलिख्य, तदन्तर्यमिति वायुपौत्रमालिष्य, तदन्तर्गमिति गणपतिर्चीजमालिष्य, तन्मध्ये साध्यनाम लिखित्वा, पत्रेषु यमित्यालिष्य, इलापेषु इमिति विलिख्य, तद्द्विरेष्टकोपाग्रगतश्लेषु द्रुमित्यालिष्य, यद्दिः पद्भिन्दुलाद्भिद्रुतवृक्षाकारेण वायुमण्डलेन संघेष्ट्य तस्य पद्भिन्दुस्थानेषु यमिति वायुपौत्रं लिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्तकलत्रं भवति ॥ प्रेतयत्ने प्रेतत्यक्तयत्ने । अङ्गारसारः कौरला इति प्रसिद्धः । घ्यादकः काक । ईरणं प्राणं । पिबुमन्दो निम्पवृक्षः । शकंरा कर्कर । शवालित्तनिशामागं शयस्य चर्चितं हरिडांशं । सर्पं "श्वेतसर्पमेव ज्ञे"ति तन्प्रान्तरात् । उन्मत्तसारो धन्-ररसः । धानरो सनाथिशेणः । तुन्दः कुम्भि । आम्बिकेयं गणेशं । उचाटयद्वन्द्वं स्तम्भपदमपास्येति शेषः । सतिरभ्य इति ॥ तथा—

अथ ब्रह्मे समामेन यत्र विद्वेषणाह्वयम् । यत्रे पूर्वोदिते वाद्भिवायुपौत्रं प्रविन्यसेत् ॥ १ ॥
 वसुपत्रेषु रंभेण फट्कारं विलिखेत्ततः । अष्टश्लेषु हुंकारं व्योम्ना बाधे भवेष्टपेत् ॥ २ ॥
 निशातुर्याशमानेन भरिचं निम्बमेव च । तन्तिर्हो द्विगुणां पिष्ट्वा हेमपत्राम्बुना ततः ॥ ३ ॥
 मृतकर्पटके लिखा द्वेषयन्त्रमिदं लिखेत् । पञ्चाङ्गं पारिभद्रस्य काकनीडं च तद्रुतम् ॥ ४ ॥
 चिताशौ मंदहेन्द्रस्य यन्त्रमध्ये निवेशयेत् । संवृत्य विघ्नराजस्य सेरं कुर्वा विनिसिपेत् ॥ ५ ॥
 शरावान्तरगं विघ्नं पूजयेत् पूर्ववर्त्मना । पिबुमन्दमवैः पत्रैः कृष्णपुष्पैर्निवेद्यकैः ॥ ६ ॥
 विद्वेषयद्रयं मन्त्री जपेत् संयोज्य साष्टकम् । सहस्रं च शरावेण निखनेञ्जादितं ततः ॥ ७ ॥
 मित्रयोर्विघ्नानेन विद्वेषो भवति ध्रुवम् । आदाय गणपं मन्त्री मित्रयोरन्तरा विपेत् ॥ ८ ॥
 वैरं च जायते चित्रं देहनाशावधि द्वयोः । एतद्यन्त्रगतं भस्म शूहीता पथि विन्यसेत् ॥ ९ ॥
 गच्छतां पादसंस्पर्शाद्विवादः सुमहान् भवेत् । देशे ग्रामे पुरे यत्र स्थापितो गणपो भवेत् ॥ १० ॥
 विघ्नतां प्राणिनां तत्र वैरं भवति सर्वदा । पारिभद्रस्य पञ्चाङ्गमेकभागमितं भवेत् ॥ ११ ॥
 भागैकं भरिचं रात्रिस्तावती त्रितयं लिदम् । मंदस्य भसितं पूर्ववर्त्मना संस्कृतं पुनः ॥ १२ ॥
 विकीर्णं वैरिणो भूर्धि कुर्यादुन्मादमुक्ते । ॥

१ 'टवर्ष' इति ख पाठः । २ 'निवेदिते' ख पाठः ।

इति ॥ अस्यार्थ—तत्र पूर्वोक्तं यन्त्रमालिख्य तन्मध्ये रं रं इति विलिप्याष्टसु दलेषु रकारं फटकारं च विलिप्य, दलाप्रेषु ईकारं विलिप्याष्टकोणगतशलाघके हुंकारमालिख्य बहिराकाशमण्डलेन घृत्ताकारेण घेष्टेष्टिनि ॥ पारिभद्रो निम्ब । द्वेपत्राम्बु धनूररस । सवृत्य गुलिनीट्य । विद्वेषद्रव्यमुष्वाटयस्थाने । रात्रिर्हृदिदा । पूर्ववर्मना चित्ताग्निना इति ॥ तथा—

साम्त मारणं यन्त्रं प्रवदामि यथाक्रमम् । यन्त्रं विरच्य पूर्वोक्तं वर्षं मध्ये निवेशयेत् ॥ १ ॥

मायात्रिमेशवीजे द्वे तन्मध्येऽपि समालिखेत् । तद्बाह्येऽप्युक्तीत्यैव वर्षानाप्रिगतांलिखेत् ॥ २ ॥

आशुशुष्काणिवीजं च धरासंपुटकाणाम् । मन्त्रकेपल्लवीनामि बर्हि शूलेषु वर्षकम् ॥ ३ ॥

तद्बहिर्वेदिकोणेषु बर्हिबीजं समालिखेत् । निशां शुद्धा समालिप्य मृतकपर्पटके शुभे ॥ ४ ॥

चित्ताद्भारास्थिनियासैः काकपत्रशलाकया । यथाक्त विलिखेत् यन्त्रमेतन्मारणनामकम् ॥ ५ ॥

कणारामठशुल्काख्यानिशामरिचसद्बचाः । स्तुहीचीरेण संपिप्य लिप्ता शारपटेऽपवा ॥ ६ ॥

कारस्करस्य पञ्चाङ्गे रजनीं जम्बुकाष्टजा । विष्टाय कर्पटे शावे लिप्ता शेषं पुरोक्तवत् ॥ ७ ॥

समीरं च प्रतिष्ठाप्य कृत्वा गणपतिं ततः । यत्रं तद्दृष्टये न्यस्य पुनः प्राख्यानं प्रतिष्ठयेत् ॥ ८ ॥

मातृसद्यमसूद्रता गणेशागारमृषिकाम् । निम्नमूलमृद चापि कर्कशमूलसंभवाम् ॥ ९ ॥

श्मशानमृषिकां तद्वत् करवीरद्रुमूलजाम् । कृष्णकारकरस्पृष्टाम्पूरस्थानजा मृदम् ॥ १० ॥

पिष्टा शगनयुगलं कृत्वा चान्यत्र चोभयोः । यथाद्वय गणपं न्यस्य कृष्णपुष्पैः समर्चयेत् ॥ ११ ॥

कारस्करभवंः पर्जन्यैवेति यथा पुरा । उक्तमन्त्रपदस्थाने साध्यनाम निवेशय हि ॥ १२ ॥

मारयद्रवशब्दं च सहस्रं साष्टक जपेत् । दक्षिणाशामुखो भूत्वा रजन्धा भूतवासरे ॥ १३ ॥

चत्सरे पितृभूमौ वा मातृविमगृहेऽपवा । घन्मीके कोटरे चापि कारस्कररुद्रवे ॥ १४ ॥

पिधायान्यशारावेश निखन्य बलिमाहरेत् । साध्यो यमपुर गति सप्ताहाङ्गवरपीडितः ॥ १५ ॥

अमोघवीर्यमंतदि विधानं श्रुति दुर्लभम् । भूदेवव्यतिरिक्तेषु राजवैरिषु योजयेत् ॥ १६ ॥

नृत्येऽपि कारयेद्यः स कर्तारं तोषयेद्दनेः । कर्तापि तदशाशेन प्रापश्चिचं समाचरेत् ॥ १७ ॥

हरिद्राविममन्त्रस्य साहोपाहविधानकम् । निरूपितं यथाशास्त्रं गोपनीयं सदा बुधैः ॥ १८ ॥

दातव्यं पुत्रकल्पाय शिष्याय स्थिरचेतसे । चित्तवाकायवसुभिर्गुंशुश्रूषकाय च ॥ १९ ॥

भ्रष्टाहानाय दृष्टाय नैव देय कदाचन । ॥

इति ॥ अयमर्थ—तत्र पूर्वोक्तमकारेण यन्त्रं विलिप्य मध्ये हुंकारं विलिप्य, तस्योदरे शक्तिबीजं गण-पतिबीजं च विलिप्य, दलेषु रमित्यालिप्य, बहिराकाशे कृत्वा तत्कोणेषु रमित्यालिप्य, कोणाप्रेषु फटकारमालिप्य तदग्रगतशलेषु हुंकारं विलिप्य, तन्मध्ये रमिति बर्हिबीजं विलिप्य तद्बहिर्वेदिकोणं विलिप्य तत्कोणेषु रमित्यालिखेत् । एतद्यन्त्रमुक्तकलदं भवति ॥ चित्ताद्भारास्थिनियासैः साहोपाहविधानेऽपि ततोऽपि त्रयं । कणा पिपली । रामठं हिंदु । स्तुही सेट्ट इति कान्यकुब्जमाषया नाम । स्तम्भयपदस्थाने मारयेति च । मृतवासरे चतुर्विंशत् । कोटरे कारस्करस्य । कारस्करेऽपि विषयवृद्धो यस्य बीजं कुचिला इति प्रसिद्धम् ॥ मारयद्रवे—मन्त्रान्तरम् ।

वक्रतुण्डगणेशस्य मनुं वक्ष्ये यथाविधि । सर्वपापतयकरं सर्वमौभाग्यदायकम् ॥ १ ॥
 रात्र्यवश्यकरं पुमां वन्ध्यानां पुत्रदायकम् । अमृतं चतुरास्याधिः कामिका श्रोत्रविन्दुयुक् ॥ २ ॥
 टटृतीयोऽनन्तयुक्तः पवनः कवच तथा । पटचरोऽप्यमादिष्टो भजता कामदो मणिः ॥ ३ ॥
 अमृतं य । चतुरास्यः क अश्रां रेफस्तेन कः कामिका त थोत्र उ विन्दुरनुन्वारस्तेः तु । टटृतीयो ड
 अनन्त आ तेन डा । पवनो य । कवचं हु । अत्र केचिद्दर्दार्धकवचं चदन्ति । “मादुर्भूय भनमि मन्त्रराजः
 पटचरः । ततश्चामीकरप्रत्यो वक्रतुण्डाय हूमिति” ॥ इति वक्रतुण्डरूपचरणात् । “वक्रतुण्डाय कवचं
 दीर्घमेव पटचरः” । इति गणेश्वरपरामर्शिनोऽर्थचरणात् । तथा—

मार्गवो मुनिराख्यातरङ्गन्दोऽनुषुबुदाहृतम् । देवता वक्रतुण्डोऽस्य सुरामुरनमस्कृतः ॥ ४ ॥
 विधाय मूलमषेण करशुद्धिं जितेन्द्रियः । पद्भिर्मन्त्रगतैर्वर्णैः पटङ्गानि प्रकल्पयेत् ॥ ५ ॥
 भ्रमप्यकण्ठहृदयनाभ्यन्धवाधारके क्रमात् । पटचराण्यणोर्न्यसेत् सर्वाङ्गे व्यापकं ततः ॥ ६ ॥
 विधाय देवं हृदये ध्यायेदेकाग्रचेतमा । ॥

रम्योद्भिन्नारुणतरमणित्रातमंशोभिकान्ति
 संविभ्राणं करकिसलयैः पाशमप्यङ्गुशाहम् ।
 सामीतीष्टं त्रिनयनयुतं रङ्गमान्यांशुकाढ्य—

मम्मोजोघत्पुटगतमधुं संस्मेद् वक्रतुण्डम् ॥ ७ ॥

वामानूर्ध्वयोराधे तदाद्यघ स्योरन्ये, इत्यायुधध्यानम् । तथा—
 पूर्वोक्ते पूजयेत् पीठे वक्रतुण्डं गणेश्वरम् । अष्टपत्राम्बुजद्वन्द्वचतुर्द्वारयुतेन च ॥ ८ ॥
 चतुरस्रत्रयेणाय वेष्टितं चक्रमालिखेत् । मध्ये देवं समभ्यर्च्य पुष्पान्तरूपचारकैः ॥ ९ ॥
 आदावङ्गानि संपूज्य यथास्थानं विशालधीः । पूर्वादिदलमूलेषु शङ्कीरष्टौ क्रमाद्यजेत् ॥ १० ॥
 विद्याख्या विश्वधात्री च भोगदा विप्रघातिनी । निधिप्रदा च पापघ्नी तथा पुण्या शशिप्रभा ॥ ११ ॥
 दलेषु च यजेत्तद्वदणिमाधाः पुरोदिताः । द्वितीयेऽष्टदले तद्वद्वक्रतुण्डादिकान् यजेत् ॥ १२ ॥
 चतुरस्रे लोकपालान्तदस्त्राणि च पूजयेत् । श्रावद् बीधीद्वये सम्पग् वक्रतुण्डार्चनेरिता ॥ १३ ॥

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र श्रावत् प्रातस्तथ्यानादिपडङ्गपूजान्ते प्रथमाष्टदलेषु ॐ विद्यायै नमः । विश्वधा-
 त्र्यै० । भोगदायै० । विप्रघातिन्यै० । निधिप्रदायै० । पापघ्न्यै० । पुण्यायै० । शशिप्रभायै० । ततोऽष्टदल-
 मध्येषु श्रावत्तन्निगणेशप्रकरणोक्तसिद्धिष्टकं संपूज्य, द्वितीयेऽष्टदले श्रावदेकाक्षप्रकरणोक्तवक्रतुण्डादिकान्
 संपूज्य, लोकपालपूजादि श्रावत् सर्वं कुर्यात् इति ॥ तथा—

वर्णलक्षं जपेन्मन्त्रं जुहुयात् तददशांशतः । अष्टद्रव्यैः पुरा श्रोत्रैर्मधुराक्षैर्ध्याविधि ॥ १४ ॥
 तर्पणादि ततः कुर्याद् ब्राह्मणाराधनावधि । एवं सिद्धे मनौ मन्त्री काम्यकर्माणि माघयेत् ॥ १५ ॥
 तर्पयेत् पूर्वमार्गेण वक्रतुण्डगणेश्वरम् । चतुरस्रं हस्तमात्रं कुण्डं कुर्यात् तदग्रतः ॥ १६ ॥
 आदधीत मधित्वाग्निमन्त्रानगृह्याद् हरत् । प्राणायामप्रयं कृत्वा मन्त्री कर्म समारभेत् ॥ १७ ॥

* अथ पूर्वज्ञापोत इति बोध्यम् । १ 'कुण्डम्' क ग पाठः ।

पूर्वमार्गेण महामंगलपतिप्रकरणाङ्गप्रकारेण । मयित्वा काष्ठादितः । शून्यवान् शोचिषः ।

ततः पूर्वोक्तवद् कृत्वा मध्वन्याम् पडङ्गकम् । मन्धपुष्पादिकैरिति संपूज्य स्थापयेत् ततः ॥ १८ ॥
पडङ्गन्यास कृत्वा मन्धन्यासं कुर्यात् । स्थापयेद् दीप्तोक्तैरधिना नित्यदोमविधिना वा । ध्यानम्—

कृशानुमध्ये तत्राय नागपद्मोपवीतनम् । लम्बोदरं भास्वरं तमकदन्तं त्रिलोचनम् ॥ १९ ॥

पद्मासनममारूढ चतुर्धासुं सुवर्णभम् । निरीटहारकेयुराङ्गदालङ्कारभूषितम् ॥ २० ॥

एवं सचिन्त्य मनसा सयाबाह गणेश्वरम् । गन्धादिभिः समभ्यर्च्य जलेनाग्निं प्रसिन्धय च ॥ २१ ॥

पङ्खेन द्विष्टान्तेन जुहुयाच्च घृताहृतीः । अष्टाधिक सहस्रं च ततः सिद्धो भवेन्मनुः ॥ २२ ॥

महस्ताष्टं चतुर्धापु पञ्चयोरुभयोर्जपेत् । शतं हुनेदपूर्वैश्च वत्सराज्जमते धनम् ॥ २३ ॥

सहस्राष्टं साष्टनहस्रमित्यर्थः ।

मध्याह्नकाले नित्यं हि तदग्रे प्रजपेन्मनुम् । सहस्रं त्रिशतं वाय शतं चाष्टोत्तरं सुधीः ॥ २४ ॥

अष्टोत्तरमिति स्थानत्रयेऽप्यग्नयेति ।

श्रिचिरेणैव महतीं लक्ष्मीं शमोत्ययत्नतः । प्रमत्तवात्र मनसस्तुष्टिरल्पाशिता तथा ॥ २५ ॥

स्वापवैमुल्लस्यता चापि स्वप्ने शिरददर्शनम् । एतानि मन्धमिदोर्हि चिह्नान्मुक्तानि मन्त्रिभिः ॥ २६ ॥

पूर्वोक्तसिद्धौदेनेन त्रिमामं त्रिशतं हुनेत् । महाविधीनां मयनं भवेदैश्रवणोऽपरः ॥ २७ ॥

गुडाङ्गैः पृथुङ्गैर्नारिकेलैर्मरिचसयुतैः । अग्नौ सहस्रं जुहुयात् स मन्त्री धनवान् भवेत् ॥ २८ ॥

शुभशालीमयैश्चूर्णैः समरीचैः ससैन्धवैः । सर्वाङ्गैर्वहुगुहैः शुभैरतिघृष्टप्लुतैः ॥ २९ ॥

शालिमयै शालितण्डुलचूर्णैः ।

अपूर्वजुहुयान्मन्त्री गणेशस्य हि सन्निधौ । सहस्रमात्रं स लभेन्महतीमचिराद्रामम् ॥ ३० ॥

माध्वनामार्णवुदितमनुना जुहुयात् सुधीः । अपामार्गसमिद्धिर्वा पक्वैः पनसजैः फलैः ॥ ३१ ॥

महस्रं कदलैर्वाथ नरं नारीं वशं नयेत् । लाजाभिर्जुहुयादग्नौ सहस्रं कन्यकाप्तये ॥ ३२ ॥

सहस्रमाग्न्याहृतीनां हुनेत् चीराहृतीरपि । सहस्रं रोगशान्त्यर्थं मन्त्रशास्त्रविशारदः ॥ ३३ ॥

द्वर्षाहृतीनां जुहुयात्सर्वं शृत्युञ्जयो भवेत् । ब्रह्मट्टकोत्थसमिधो मधुरत्रयलोलिताः ॥ ३४ ॥

सहस्रं जुहुयान्मन्त्री मासान्ध्रूञ्जयेद् ध्रुवम् । विभीतकोत्थममिधा सहस्रं साष्टकं निशि ॥ ३५ ॥

लोहितारक्तं शमशानाग्नौ जुहुयान्मारयेद्विष्टम् । भूमौ शत्रुमारूरुपं च विलिख्यास्वोदरेऽनलम् ॥ ३६ ॥

प्रज्वलन्मिद्वाधैर्वरैः सहस्रं जुहुयात् सुधीः । तं माग्नेत् सप्तदिनाघात्रं कार्या विचारणम् ॥ ३७ ॥

कालमेयमयानामं गणेशं निजशाण्डया । रिपुं गृहीत्वा बह्नामुपे चक्षौ महोत्कटे ॥ ३८ ॥

प्रक्षिपन्तं गणपतिं ध्यातासुं प्रजपेन्मनुम् । सहस्रं त्रिदिनेनासौ शत्रुमुच्चाटयेद् ध्रुवम् ॥ ३९ ॥

सप्तदशां नदीं प्राप्य गृहीत्वाञ्जलिना जलम् । सहस्रं कृतोऽभिमन्त्र्य चाभिषिञ्चेत् स्वमूर्धनि ॥ ४० ॥

अनेन विधिना मन्त्री पापौघं नाशयेद् ध्रुवत् । शनैश्चरदिनेऽथत्थमालम्भ्य त्रिसहस्रकम् ॥ ४१ ॥

जपेन्मनुं गणं ध्यायन् टोपान् ग्रहभगान् हरेत् । वेतसोत्थसमिधोमात् सहस्राद् वृष्टिमाप्नुयात् ॥ ४२ ॥

धान्यार्थां जुहुयादान्यैरन्नाध्यैर्दुनेत् सुधीः । कमलैरुत्पलैर्वापि होमो वत्सपदो मतः ॥ ४३ ॥
 चेत्राभिकाङ्क्षी पल्लैर्गुडाभ्यर्क्षेदुनेत् सुधीः । तमर्चयित्वा गणपं हरिद्रां मन्धवं वचाम् ॥ ४४ ॥
 निष्कार्धार्धप्रमाणेन संपिप्येतानि निन्त्रिषेत् । प्रसृज्युन्मितगोमूत्रे सहस्रेणाभिमन्त्रयेत् ॥ ४५ ॥
 ज्ञातामृतज्ञानदिने विशुद्धा शुक्रत्रासमम् । पाययेत्तां च सा वन्ध्या खले शान्न्मरात्र सुतम् ॥ ४६ ॥
 उपोष्य मोमग्रहणे भाष्करग्रहणेऽथवा । कपिलाज्यं पलं चूर्णं वचायाश्च पलार्धिकम् ॥ ४७ ॥
 एतद् महच्चर्मजप्तं ममस्तं प्रापिषेत् सुधीः । अत्राप्य मेघां महतीं कविन्वं लभने ध्रुम् ॥ ४८ ॥
 गोचर्ममात्रं भृदेश्चुपिलाप्यांशुकावृत्म् । कृत्वात्र स्यापयेत् कुम्भमर्चितं चन्दनादिभिः ॥ ४९ ॥
 तस्योपरिष्ठात् कपिलाघृतपूर्णं शरावकम् । घृतं तत्र प्रतिष्ठाप्य ज्वालेयेद् दीपमुत्तमम् ॥ ५० ॥
 तत्र विभ्रेशमावाह्य पूजयेत् कुसुमादिभिः । कुमारीं वा कुमारं वा दीपम्याग्रे निधाय च ॥ ५१ ॥
 जपेत् मन्त्रप्रवरमष्टोत्तरसहस्रकम् । ततः पृष्ठा कुमारी वा कुमारो वा ब्रवीति तत् ॥ ५२ ॥
 मनोगतं हि सकलं भविष्यं भूतमेव च । वर्तमानं मनोरस्य प्रमादान्नात्र संशयः ॥ ५३ ॥

इति ॥ सारसंग्रहे—मन्त्रान्तरम् ।

मन्त्रान्तरमयो वच्ये वक्रतुण्डगणेशितुः । यस्य स्मरणमात्रेण सर्वे नश्यन्त्युपद्रवाः ॥ १ ॥

स्निग्दीशेन समायुक्तो यपूर्वः कतुरीयकः । सद्याक्रान्तो घरा ब्रह्मानन्तो बाली भृगुन्तया ॥ २ ॥

रत्नदीशो दीर्घसंयुक्तो विषन्मारायसान्त्रितम् । षडक्षरोऽप्यमाख्यातः सर्ववदयफलप्रदः ॥ ३ ॥

इति । स्निग्दीश पकारः, तेन युक्तो यपूर्वो म तेन मे इति । कतुरीयो घ, मय ओ, तेन घो । घरा ल, ब्रह्मा क, अनन्त आ, तेन एना इति । बाली य । भृगुः स, रङ्गी य, दीर्घ आ, तेन स्वा । विषत् हकारः, नारायण आ, तेन हा इति । तथा—

मार्गवो मुनिरस्य स्यादनुष्टुप् ङन्ट ईरितम् । वक्रतुण्डगणेशोऽस्य देवता देवबन्धितः ॥ ४ ॥

मन्त्रचर्यैः षडङ्गानि षडभिः कुर्याद्यथा पुरा । ध्यानपूजादिकं सर्वं मन्त्री पूर्ववदाचरेत् ॥ ५ ॥

इति । प्रयोगः सुगमः ॥ तथा—मन्त्रान्तरम् ।

अयान्यत् संप्रवचयामि मन्त्रं द्वाविंशदण्डकम् । श्रापस्पोषपदं शोक्त्वा वदेत् स्य दयिता नि च ॥ १ ॥

धिदो रत्नपदं शोक्त्वा दोर्वदं च ततो वदेत् । रक्षोहणो पदान्ते वो चलगेति पदं ततः ॥ २ ॥

हनो पदान्ते संप्रोक्तो मन्त्रराजः षडक्षरः । द्वाविंशदक्षरो मन्त्रः आथर्वणिक ईरितः ॥ ३ ॥

रायस्पोष इति स्वरूपं । स्वदयितानि स्वरूपं । धिदोरत्न स्वरूपं । दोर्वदं स्वरूपं । रक्षोहणो स्वरूपं । वो स्वरूपं । चलगहनो स्वरूपं । षडक्षरं पूर्वोक्तं । तथा—

संख्यादिकं पुरा प्रोक्तं ध्यानपूजादि पूर्ववत् । जपदकर्महर्षाणि जुहुयात् तद्दशांशतः ॥ ४ ॥

हविषा घृतमित्तेन तदन्ते तोषयेद्भुक्म् । एवं सिद्धमनुर्मन्त्री साधयेद्विष्टमात्मनः ॥ ५ ॥

इदं काम्यं, तत्रापि षडक्षरोक्तवत् ॥ तथा—

देन्तं तत्पुरुषं प्रोक्त्वा विग्रहे पदमूचरेत् । चक्रतुण्डं चतुर्ध्वनंतं धीमहीति ततो वदेत् ॥ ६ ॥
 उन्नो दन्ती-पदं भाष्यं वदेदन्ते प्रचोदयात् । गायत्रीयं समाख्याता चक्रतुण्डगणेशितुः ॥ ७ ॥
 स्नानकाले सदा जप्या मन्त्रिभिः कर्मसिद्धये । ॥

देन्तं तत्पुरुषं तत्पुरुषायेति । सुगममन्यत् ॥ नारसंग्रहे—मन्त्रानन्तरम् ।

उच्छिष्टस्य गणेशस्य विधानमभिधीयते । इस्तिशब्दं समुच्चार्य पिशाचीति ततो वदेत् ॥ १ ॥
 लिखे—पदं समुच्चार्य वह्निजापान्तमूदरेत् । नवाक्षरोऽप्याख्यात उच्छिष्टस्य गणेशितुः ॥ २ ॥

वह्निजाया स्वाहा । अन्यत् स्वरूपम् । तथा—

श्यापिः कङ्गोलिनामास्य विराट् छन्द उदाहृतम् । उच्छिष्टगणेशो देवः सर्वसंपत्प्रदायकः ॥ ३ ॥
 द्वाभ्यां हृदयमाख्यातं त्रिभिः शिर उदाहृतम् । द्वाभ्या शिखा समाख्याता वर्माश्रिभ्यां समीरितम् ॥ ४ ॥
 समस्तेनास्त्रमाख्यातं पञ्चाङ्गविधिरारितः । ध्यानार्चनाविधानं च मन्त्री पूर्ववदाचरेत् ॥ ५ ॥

अथ तु चकारात् पुरश्चरणमपि पूर्वमश्रोत्रमेव ध्यान्वते तेन चक्रतुण्डस्य प्रकरणे "चदेलत्तं जपेन्मन्त्र"मित्युक्तं
 तद्वापि लभ्यते, तेनास्य मन्त्रस्य नवलक्षजप पुरश्चरणमित्युक्तमप्यते इति । प्रयोगादिकं सुगमम् । तथा—

कान्यकर्माणि वचयामि स्तम्भे द्वेषे च मोहने । मारणे च वशीकारे तथाकर्षणकर्मणि ॥ ६ ॥

एतत् सर्वं करोत्येव सुशीतो गणनायकः । प्रतिमां कारयेद्धीमान् निम्नकाष्ठमयीं शुभाम् ॥ ७ ॥

साध्याद्गुह्यप्रमाणां च गणेशस्य महात्मनः । स्पृष्ट्वा तां प्रजपेन्मन्त्रं कान्यमिद्विस्तृतो भवेत् ॥ ८ ॥

अष्टम्या च चतुर्दश्यां कृष्णपक्षस्य मन्त्रवित् । उच्छिष्टो रात्रिमध्ये तु जपेन्मन्त्रमिमं शुभम् ॥ ९ ॥

वाञ्छितो वशमायाति माघकस्य न सशयः । भूर्जपत्रे समालिख्य साध्यनाम यथाविधि ॥ १० ॥

मन्त्रेणवेष्टित कृत्वा जपेन्मन्त्रमनन्यधीः । पादेनाक्रम्य तत्पत्रं हठाकृष्टिरिषं मता ॥ ११ ॥

लिखित्वा पूर्ववत् पत्रं पूजयित्वा विधानतः । नाभ्यं स्मृत्वा जपेन्मन्त्रं सर्वलोकं वशं नयेत् ॥ १२ ॥

धारयेन्मस्तके यत्र जपेन्मन्त्रमनन्यधीः । रामान राजपत्नीं वा कर्षयेत् तत्तद्यात् सुधीः ॥ १३ ॥

यत्रं मूलमन्त्रेणैत साध्यनामममं भूर्जपत्रम् ।

ताम्यूलपत्रपुष्पाणि वस्त्राण्यामरशानि च । फलमूलादित्रस्तूनि समादाय जपेन्मनुम् ॥ १४ ॥

एकविंशतिवाराणि दद्यादिष्टाय नान्यथा । सर्वलोके वशकरः प्रयोगोऽयमूदाहृतः ॥ १५ ॥

श्रीखण्डधूपदानेन राजानं वशमानयेत् । समिधो निम्बकाष्ठस्य कटुतैलसमन्विताः ॥ १६ ॥

काकपक्षसमायुक्ता हुत्वा मन्त्री यथाविधि । ॥

यथाविधि चित्ताग्रीः ।

रिपुं च परसेना च समुच्चायति चणात् । उलूककाकयोः पत्रांस्तदमारम्भयुतान् ॥ १७ ॥

रमशानाम्नां तु जुहुयाद्विद्वेषः त्रिगन्धयोः चणात् । शशुपाट्टरजोयुक्तां चक्रिहस्तमृदं बुधः ॥ १८ ॥

रमशानमममंयुक्तामृदवर्तनमलाभिताम् । गृहीत्वा पुचलीं कुर्यात् सर्वत्रयवशोभिताम् ॥ १९ ॥

उद्वर्तनमत्तं शत्रुशरीरस्य ।-

वस्या हृदि लिखेन्नाम मूलमध्रेण वेष्टितम् । कृत्वा प्राणप्रतिष्ठां तु विपरश्राट्यपात्रके ॥ २० ॥
 स्थापयित्वा जपेन्मन्त्रं सम्यगेकाग्रमानसः । त्रिपतेऽरिर्न संदेहो देवेनापि मुरक्षितः ॥ २१ ॥
 चितायां दग्धदम्पत्योर्भसादाय यथाविधि । रोचनाद्भुक्नुमाभ्यां च भूर्जे नाम ममालिखेत् ॥ २२ ॥
 वेष्टितं मूलमध्रेण प्राणस्थापनमाचरेत् । माध्यं स्मृत्वा जपेन्मन्त्रं सम्यगष्टोत्तरं शतम् ॥ २३ ॥
 द्विष्टयोर्यजनयोः सम्यक् श्रेहो भवति तत्त्वयान् । " " ॥

श्रुति ॥ सारसंप्रदेह—मन्त्रान्तरम् ।

क्रीं क्रीपदं समुच्चार्य ह्रीं ह्रीं च पदमुच्चेत् । हुंकारं मन्मगुच्चार्य घेषेशन्दमयोच्चेत् ॥ १ ॥
 फट्कारं स्वाहया युक्तः प्रणवाघोऽपमीरितः । एकादशाक्षरः सम्यग् मूलमन्त्रो गणेशितुः ॥ २ ॥
 ऋष्यादिकं पुरः श्रोत्रं ध्यानपूजादिकं तथा । " " ॥

श्रुति ॥ तथा—मन्त्रान्तरम् ।

एकदंष्ट्रं चतुर्थ्यन्तं वदेद्वस्तिमुखं ततः । लम्बोदरपदं डेन्तमुच्छिष्टेति पदं ततः ॥ १ ॥
 अतस्मिन् ङुशबीजं च ग्लंकारं भ्रुवनेश्वरीम् । हुंघेषेपदमुच्चार्य साहाकारं ममुच्चेत् ॥ २ ॥
 सप्तविंशतिभिर्वर्णैर्भक्षः श्रोत्रो गणेशितुः । ऋष्यादि ध्यानपूजादि यथापूर्वं समाचरेत् ॥ ३ ॥
 तृतीयचतुर्थपदयोर्विसन्धिः । अन्यत्सुगमम् । यथापूर्वं वक्रतुण्डपङ्कजरवत् ॥ तथा मन्त्रान्तरम्—
 उंकारं विलिखेदादौ नमो भगवते पदम् । एकदंष्ट्राय संमाध्य इत्यन्ते मुखशब्दतः ॥ १ ॥
 लम्बोदरपदं डेन्तमुच्छिष्टेति पदं ततः । महात्मने पदं श्रोत्रा वदेदङ्गुशबीजकम् ॥ २ ॥
 ग्लंकारं मायया युक्तं हुंघेषे च समुच्चेत् । स्वाहान्तो मन्तुराख्यातः सम्यक् पदत्रिंशदक्षरः ॥ ३ ॥
 उच्छिष्टेत्यत्र विसन्धिः ।

ऋष्यादिकं पुरा श्रोत्रं पदबीजैरङ्गुमीरितम् । ध्यानपूजादिकं सर्वं मन्त्री पूर्वोक्तमाचरेत् ॥ ४ ॥
 मन्त्रोद्धारः सुगमः । पह्यौत्रैरिति, कौं हृदयं, ग्लं शिरः, ह्रीं शिखा, हुं कवचं, घे नेत्रं, घे अस्त्रं ।
 अन्यत् सुगमम्-। तन्त्रान्तरे—यत्निमन्त्रम् ।

“उंकारं ह्रीं सप्तमुच्चार्य ग्लौं उच्छिष्टगणे पदम् । ततः शाय महायज्ञायायं वलिरिति स्मृतः ॥
 वलिमन्त्रस्तयोच्छिष्टगणेशस्य महात्मनः । अनेन मनुना मांसं फलं वापि वलिं हरेत् ॥”

उंकारं ह्रीं ग्लौं उच्छिष्टगणेशाय महायज्ञायायं वलिः । ध्यानविशेषमाह—

चतुर्भुजं त्रिनेत्रं च रक्तवर्णं कराम्बुजैः । पाशाङ्कुशौ मोदकानां पात्रं दन्तं च विभ्रतम् ॥ ५ ॥
 कमलासनमासीनमुन्मत्तं गणनायकम् । पुरश्चरणसिद्ध्यर्थं लक्षसंख्यं जपेत् बुधैः ॥ ६ ॥
 जुहुयात् तद्दशाशेन तिलैराज्यपरिप्लुतैः । यजेत् पूर्वोदिते पीठे उच्छिष्टगणनायकम् ॥ ७ ॥
 आदावङ्गानि संपूज्य मातृका दलसंस्थिताः । दलाग्रेषु च सोर्ध्वाघो दशदिक्षु मपूजयेत् ॥ ८ ॥

१ 'ह्रीं' क. पाठ, 'वली' ग. पाठ. २ 'मनुम्' ख. पाठ ।

वक्रतुरङ्कदंष्ट्री च लम्बोदरसमाह्वयः । विकटो धूम्रवर्णश्च विपुश्च गजाननः ॥ ९ ॥
 पितापत्नी गणपतिर्हस्तिदन्तश्च वै दश । चतुरस्रे लोष्णालान् वज्रादीनि ततो वहिः ॥ १० ॥
 पदं संपूज्य विपुशं ततः काम्यानि साधयेत् । श्वेताङ्कमूलतो वापि मर्कटीकाष्ठकेन वा ॥ ११ ॥
 स्वाङ्गुष्ठप्रमितां कुर्याद्गणेशप्रतिमा तथा । प्रोक्कलक्षणसपत्ना प्रतिष्ठाप्य प्रयत्नतः ॥ १२ ॥
 मधुना स्नापयेत्तां तु कृष्णप्रतिपदादितः । शुक्ला चतुर्दशी यावत् समुदं पायसं तथा ॥ १३ ॥
 निवेद्य प्रजपेन्मन्त्रं सहस्रं नित्यमादरात् । तिलैस्तावच्च जुहुयाद् घृताङ्गैरधिसेनले ॥ १४ ॥
 गणेशोऽहमिति ध्याप्यनुच्छिष्टेन दिगम्बरः । पद्माद्राज्यमवाप्नोति नृपो योऽप्यो नरोऽपि वा ॥ १५ ॥
 कुलालमृत्लाप्रतिमा पूजितां राज्यमाप्नुयात् । वन्धीकसृक्कृता वापि मर्वाभीष्टं प्रयच्छति ॥ १६ ॥
 सौभाग्यदा गुडमयी लोखजा शत्रुनाशिनी । रथे घूते विवादे च जपेन जयमाप्नुयात् ॥ १७ ॥
 एतन्मन्त्रप्रभावेन कुरो घनदोऽभवत् । विभीषणश्च सुग्रीवो लेमाते राज्यमञ्जता ॥ १८ ॥
 रत्नवस्त्रधरो रत्नतामूल निस्पदज्ञपेत् । यद्वा नैवेद्यशर्पं तु मोदकं मद्यञ्जपेत् ॥ १९ ॥
 इति ॥ तथा—मन्त्रान्तरम् ।

प्रणवो भुवनेशी च स्मृतिर्विन्दुसमन्विता । ततो नवाक्षरश्चैव संप्रोक्तो द्वादशाक्षरः ॥ २० ॥
 ओं ह्रीं हन्तिपिशाचि लिखे स्वाहा (१२) ॥ तथा—
 तारं हृदिच्छिष्टपदं गणेशाय नवाक्षरः । एकोनविंशत्यर्षोऽर्षं मुन्याद्याः पूर्ववत् स्मृताः ॥ २१ ॥
 (ऽप्यगद्वित्रिद्विद्विमिध मन्त्रार्णैः स्मात् पडङ्कम् ॥) ॥

ओं नमः उच्छिष्टगणेशाय हस्तिपिशाचि लिखे स्वाहा । १६ ॥ इति ॥ तथा—
 प्रणवो हृद्गणवते एकदंष्ट्राय वै वदेत् । ततो हस्तिमूलं डेन्तं सया लम्बोदरं ततः ॥ २२ ॥
 वदेद्दुच्छिष्टशब्दान्ते महात्मान च डेन्तगम् । पाशमङ्कशमाये च विपुवीजं च घेद्वयम् ॥ २३ ॥
 बलिजायावधि सप्तत्रिंशदर्थो मनुर्मतः । ॥

ओं नमो मगवते एकदंष्ट्राय हन्तिमुखाय लम्बोदराय उच्छिष्टमहात्माने आकाङ्क्षिगणेशे स्वाहा (३७) ॥
 गणकोऽस्य ऋषिरुन्दो गायत्री देवता ततः । उच्छिष्टपदपूर्वश्च गणनाथः समीरितः ॥ २४ ॥
 गिरिपङ्क्तिशरायच्छिष्टपुगार्थैरङ्कल्पना । ॥

शरचापगुणाङ्कशान् स्वहस्तैर्दधत् रत्नमरोरुहे निषण्णम् ।

विगताम्बरजायया प्रवृत्तं सुरते सन्ततमाश्रये गणेशम् ॥ २५ ॥

सत्त्वमानं जपेन्मन्त्रं तद्दशाश हुनेद् घृतेः । तर्पणानि दशाशेन कुर्याद् ब्राह्मणभोजनम् ॥ २६ ॥
 एवं संमिद्धमन्त्रस्तु मयोगानाचरेद् युधः । घन धान्यं सुतान् पौत्रान् सौभाग्यमतुलं यशः ॥ २७ ॥
 प्राप्नोति माषकथेष्टो गणेशस्य प्रसादतः । इममन्त्रेन निम्बेन मूर्तिं कुर्याद्गोशितुः ॥ २८ ॥
 प्राणान् सस्याप्य संपूज्य तदत्रे तु मन्त्रं जपेत् । ध्यात्वा य दासवत् सोऽपि वरयो भवति नान्यथा ॥ २९ ॥

नदीजलं समादाय सप्तविंशतिसंख्यया । अभिमन्य ततस्तेन मुखं प्रक्षालयेद्बुधः ॥ ३० ॥
 तं दृष्ट्वा चशमायान्ति नरनारीनृपालकाः । वामपादरजो गृह्य योषायाः प्रजपेन्मनुम् ॥ ३१ ॥
 गणेशमग्निपाने हि रविनाहस्रकं स्मरन् । ना समायाति निषत् हठादाकर्षणं खिद्रम् ॥ ३२ ॥
 उभयत्रेण निम्बेन श्वेताकैनाथवा मुषीः । गणेशप्रतिमा कृत्वा चतुर्थ्यां निशि पूजयेत् ॥ ३३ ॥
 सर्वरक्षोपचारैश्च सहस्रं प्रजपेन्मनुम् । सरित्छटे चिपेत्तां तु प्रतिमां निशि माघकः ॥ ३४ ॥
 यत्कार्यमारभेत् तस्य स्वप्ने चक्रि फलाफलम् । सहस्रनिम्बकाष्ठानां होमादुच्चाटयेदरीन् ॥ ३५ ॥
 समिधा वज्रिणां होमान्मारयेच्छुभाम्बुजः । मर्कटास्थि सुमंजसं चित्रमुच्चाटयेद् गृहे ॥ ३६ ॥
 नरास्त्रि जप्तं कन्याया गृहे चित्तं तदग्निकृत् । स्त्रीणां वामाङ्घ्रिजसा कुलालस्य मृदा तदा ॥ ३७ ॥
 कुर्यात्पुत्तलिका तस्या हृदि स्त्रीनाम चालिरेत् । निम्बकाष्ठैः महतां तां जप्तां भूर्मां विनिलिपेत् ॥ ३८ ॥
 उन्मत्ता जायते ना च प्रोद्धृतायां सुखीभवेत् । लशुनेन सहैवारेः शरान्द्वयसंपुटे ॥ ३९ ॥
 चित्वा तां प्रतिमां मन्यन् पूजितां द्वारि विद्विषः । निखाय पचमात्रेण शशुमुच्चाटयेद् ध्रुवम् ॥ ४० ॥
 सङ्घटे समनुप्राप्ते सिताकारिष्टदारुजम् । पूजितं गणपं सम्यग् रक्तगन्धोपचारकैः ॥ ४१ ॥
 मद्यभाण्डे विनिलिप्य पूजास्थाने निखातयेत् । तत्रोपविश्य प्रजपेन्मन्त्रं नक्तन्दिवं बुधः ॥ ४२ ॥
 नश्यन्त्युपद्रवाः सर्वे सप्ताहान्नात्र संशयः । दुष्टनारीवामपादरजोभिर्निजदेहैः ॥ ४३ ॥
 मलैर्मृत्तिकया कुम्भकारकस्य प्रतिमां तथा । गणेशस्य ततो मद्यभाण्डसां निखनेद् भुवि ॥ ४४ ॥
 तत्र इण्डं विधायाद्यु जुहुयाद्भयमारजैः । कुसुमैः सा भवेद् दासी सहस्रमितहोमतः ॥ ४५ ॥

इति ॥ तथा— मन्त्रान्तरम् ।

तारो हास्तिमुखं डेन्त लम्बोदरपदं ततः । तथोच्छिष्टमहात्मानं पाशाङ्गुशत्रपास्ततः ॥ १ ॥
 कामत्रपावर्षं धेधे उच्छिष्टायाश्रिवल्लभा । द्वाविंशदक्षरो मन्त्रो गणेशस्य महात्मनः ॥ २ ॥
 रसेषुसप्ताष्टयुगानेत्रार्णैरङ्गकल्पना । ॥

उँहस्तिमुखाय लम्बोदराय उच्छिष्टमहात्मने आँकौँहौँहौँहौँधे उच्छिष्टाय स्याहा (३२) ॥ *

अथ मन्त्रुघोषप्रकरणम्—

जाद्वौषतिमिरध्वंसः संसारार्णवतारकः । श्रीमञ्जुघोषो जयतां साधकानां सुखावहः ॥ १ ॥

आगमोत्तरे—

मातृकादिं समुद्धृत्य वह्निवीजं समुद्धरेत् । वामांसं कूर्मसंज्ञं च ततो मेपेशमुद्धरेत् ॥ १ ॥
 मीनेशं च ततः कुर्याद्दामनेत्रेन्दुसंयुतम् । पदक्षरो मनुः प्रोक्तो मञ्जुघोषस्य शम्भुना ॥ २ ॥
 मातृकादिरकार । वामांसोऽन्त स्थचतुर्थः । कूर्मश्चकारः । मेपेशो लकार । मीनेशो घकारः ।

* उच्छिष्टगणनामस्य मन्त्रेषु न शेषनम् । सिद्धारिचक्रमासादि प्रसिद्धे सिद्धिदा गुरोः ॥ मन्त्रोऽसौ सदा गोप्या न प्रकारया इतस्तत् । वाममार्गाशयनं तु विनानेन न सिद्ध्यति ॥ जातिभ्रष्टो विधेवर्षं चराचक्षेदोऽन्यथा भवेत् ॥ (मेरुनन्दे १६ श्लो अर्थाय ।)

इयं तु दीपनी प्रोक्ता मूलमन्त्रस्तु कथ्यते । अद्भुश शक्तिवीजं च रमावीजं ततः प्रिये ॥ ३ ॥
 वीजत्रयात्मको मन्त्रो जाड्यौघध्वान्तनाशनः । ततः शक्तिरमावीज कामवीज तथा प्रिये ॥ ४ ॥
 विद्या श्रुतिधरी प्रोक्ता एषा वक्षत्रयात्मिका । हकारो वद्विमारुढो वामनेत्रेन्दुभूषितः ॥ ५ ॥
 प्रोक्ता सार्वज्ञविद्येयमेकवर्णात्मिका प्रिये । मिद्धः साध्यः सुमिद्धो वा साधकस्य रिपुः सदा ॥ ६ ॥
 तदा मन्त्रो भवेन्नक्त्या शुभदो गुद्विदो भवेत् । मध्याह्न मलिले चैव भोजने भाजने तथा ॥ ७ ॥
 गोमये तु वह्निदेशे मैथुने रमणीकृचे । गोष्ठे च निशि गोमृगडे यत्र डमरुसन्निभम् ॥ ८ ॥
 त्रिलिख्य मध्ववर्णाश्च विश ऊर्ध्वमधस्तथा । लिपेचन्दनलेखिन्वा प्रयत्नात् साधकोत्तमः ॥ ९ ॥
 उच्चाटने लिपेयश्च गोचर्मणि विशेषतः । सलिले विजयो नित्यं भाजने च महेश्वरः ॥ १० ॥
 गोमये वावदकः स्याद्गोष्ठे सर्वज्ञता व्रजेत् । कृचे श्रुतिधरो नित्यं गोमृगडे च महाकषिः ॥ ११ ॥
 गोमूत्रं बदरीमूल चन्दन पासुमेव च । एकीकृत्याष्टधा जप्ता तिलक धारयेत् सदा ॥ १२ ॥
 नमस्कृत्य वरं श्रेष्ठ प्रार्थयेत् भक्तिरत्परः । वरं प्राप्य च तस्माद्भि विहरेत्तु यथासुखम् ॥ १३ ॥
 नान्यदेवार्चनं ज्ञान प्रणवोच्चारणं नतु । वस्त्राञ्चलेन दन्तानां शोधनं लवणैश्च वा ॥ १४ ॥
 रात्रिवासो न घृञ्चेत् न शुचिः स्यात् कदाचन । एवं कृते प्रयत्नेन ज्ञाता गुर्वसुखात् सुधीः ॥ १५ ॥
 मासैकेन कवीन्द्रः स्याद् द्विमासेनैव ईश्वरः । त्रिभिर्मासैर्मवेन्मर्त्यैः सर्वशास्त्रनिशारदः ॥ १६ ॥
 पुत्रार्थी लभते पुत्रं धनार्थी लभते धनम् । आयुरारोग्यकापस्तु सर्वान् कामानन्नामुपात् ॥ १७ ॥

तन्त्रान्तरे—

संवर्तको वकेशश्च द्वौ वर्णा कथितौ प्रिये । पद्दीर्घमागभ्यामेताभ्यां षडङ्गानि समाचरेत् ॥ १८ ॥
 संवर्तं च । वकेश श ।) इति । अथ ध्यानम्—

शशिधरमिव शुभ्र सङ्गपुस्ताङ्कपाणिं मुकुचिरमतिशान्तं पञ्चचूड कुमारम् ।

पृथुतरवरमुख्य पद्मपत्रायतार्चं कुमविदहनदक्षं मञ्जुषोर्षं नमामि ॥ १९ ॥

पीठपूजा ततः कुर्यादाधारावादिशक्तिः । भूतभेतादिभिः कुर्यात् पीठासनमजन्तरम् ॥ २० ॥

ज्ञानदात्रे नमः पाद्य बुद्धिदात्रे तथाचमम् । जाड्यनाशाय गन्धः स्यादर्घ्यं यथाक्षिपय वै ॥ २१ ॥

सर्गसिद्धिप्रदायेति पुष्प दद्याद्विशेषतः । कुन्दपुष्पं समादाय भैरवान् पूजयेत् ततः ॥ २२ ॥

अमिताङ्गो रुक्मपट्टः क्रोध उन्मत्तसङ्गरुः । कपाली भीषणशैव महारश्माष्टमः स्मृतः ॥ २३ ॥

ततो धूपान्निकं दत्त्वा मङ्गलानि त्रिसर्जयेत् । तैः पुष्पैः पूजयेदष्टौ यत्त्रिणोश्च विशेषतः ॥ २४ ॥

सुरादिसुन्दरी चैव मनोहारिण्यनन्तरम् । कनकावती तथा कामेश्वरी रत्तिकर्षथ ॥ २५ ॥

पद्मिनी च नदी चैव अनुरागिण्यनन्तरम् । पूज्या एतास्तु योगिन्यां ह्यल्लेखार्थाजपूर्विकाः ॥ २६ ॥

एवं सपूज्य देवेशं लवणपट्टक जपेन्मनुष्यम् । घृताङ्गकुन्दपुष्पैश्च एकादश शतानि च ॥ २७ ॥

जुहुयादोधिते बहो क्तन्तारे पितृवैरमनि । एवं सिद्धमनुर्मन्त्री महावागीश्वरो भवेत् ॥ २८ ॥

शति ॥ कुफ्फुटेभरतन्त्रे—

मेरुष्टे सुखासीनं देवदेवं जगद्गुरुम् । शङ्करं परिपृच्छ पार्वती परमेश्वरम् ॥ १ ॥

भीपार्वत्युवाच ।

मगवन् सर्वधर्मज्ञ सर्वशास्त्रागमादिषु । वाञ्छितार्थप्रदं लोके मञ्जुघोषं ब्रवीहि मे ॥ २ ॥

विशेषतोऽपि जप्त्वा किं कवित्पददं नृणाम् । सर्वकर्मप्रदं सादान्मनःसिद्धिप्रदं तथा ॥ ३ ॥

भक्तानां कामदं मन्त्रं कल्पवृक्षमिवापरम् । ॥

श्रीशङ्कर उवाच ।

शृणु देवि महामन्त्रं साधकानां सुखावहम् । यज्ञज्ञाना जडधीः प्रायो वाचस्पतिसमो भवेत् ॥ ४ ॥

श्रद्धान्यासकरन्यासबहिर्न्याससमन्वितम् । जपात् सिद्धिप्रदं मन्त्रं विना होमार्चनादिभिः ॥ ५ ॥

जपेद्वा जापयेद्वापि साधको विधिपूर्वकम् । सर्वज्ञतमवामोति सत्यं मत्वं हि पार्वति ॥ ६ ॥

कार्तिकेयमुखं यावत्तावन्न च जपेन्मनुम् । सर्वशास्त्रेषु सोऽप्युर्ध्वहृस्पतिममो भवेत् ॥ ७ ॥

श्रीपार्वत्युवाच ।

कोऽप्यत्रापि श्रुतिरहन्दः पूज्यते कोऽत्र देवता । ध्येयश्च को वा तत् सर्वं श्रुहि मे भक्तवत्सल ॥ ८ ॥

श्रीशंकर उवाच ।

वृहदारण्यको नाम श्रुतिर्विराडुदाहृतम् । छन्दश्च मञ्जुघोषारूपो भुक्तिदानेन युक्तिदः ॥ ९ ॥

ध्यात्वा भैरवरूपेण जपेन्मन्त्रमनन्यधीः । तदा भुक्तिप्रदो मन्त्रो नात्र कार्या विचारणा ॥ १० ॥

ध्यानं तत्र प्रवक्ष्यामि भैरवस्य महात्मनः । यथा ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं तन्मे निगदतः शृणु ॥ ११ ॥

सात्त्विकं राजसं चैव तामसं तदनन्तरम् । ध्यानं वक्ष्ये महादेवि क्रमेण हितकाम्यया ॥ १२ ॥

सद्यः सिद्धिकरं रूपं ध्यात्वा जपेद्य सात्त्विकम् । सिद्धिप्रदं साधकानां भक्ताना चिन्तितप्रदम् ॥ १३ ॥

मन्त्रोद्धारमिदं देवि त्रैलोक्यस्यातिदुर्लभम् । अमकार्यं परं गोप्यं न देयं यस्य कस्यचित् ॥ १४ ॥

मन्त्रोद्धारं प्रवक्ष्यामि गुह्याद्गुह्यतरं^३ मिये । ॥

विष्णुमित्राश्च शशियुक् चलधीपडर्णो^४ मन्त्रः समस्तजगतां सकलेष्टदश्च ।*

सर्वज्ञतां सदसि वाक्पडुतां प्रक्षते वेदान्तवेदनिरतस्य वसुप्रदः सात् ॥ १५ ॥

आशु मन्त्रं जपेन्मन्त्री स्वमन्त्रं यदि साधकः । बलिनैवेद्यभुक् साक्षाद् वृहस्पतिरिवापरः ॥ १६ ॥

मासमात्रेण यः कुर्यात् पुरश्चरणवाचरं । तस्यापि वदनाद्वाणी निःसरेद्वरवर्णिनि^५ ॥ १७ ॥

१ 'जात्वा' ग पाठ । २ 'सौर्युचै' ख. पाठ. । ३ 'तम' ख पाठ । ४ 'धीस्वरूपं पद्वयमन्त्र उदितो जगता सुखाय' ख पाठ. ।
५ विष्णुकारः, अग्नि- रेफ, य स्वरूपं, चलधी इति स्वरूप तेन 'अरवचलधी' इति मन्त्र. । ६ 'अथ मन्त्र जपेन्मन्त्री
भयुते' ख पाठ. । ७ 'त्रयेण' । ८ 'श्रयो पर नर' ख पाठ । ९ 'सर्ववर्तिनी' ख. पाठ. ।

मासमात्रेण सततं कावरेव न संशयः । गोमुण्डे भवि पृष्ठे च चक्रे वापिच गोपये ॥ १८ ॥
 यन्त्रे मन्त्रं लिखितादौ पद्यान्मन्त्र जपेत्पुनः । ध्यानमात्र विधायामौ भागयिता चिर सुधीः ॥१९॥
 निर्जनं स्थानमासाद्य जपेन्मन्त्रमघोषुतः । पौर्णमासीं समामार्थं कुन्दस्य कुसुमैः गर्तः ॥ २० ॥
 अष्टाधिकैश्च संपूज्य जपेन्मन्त्रं चतुष्पथे । त्रिमुण्डारोहणं कृत्वा निशीथे मुक्ककुन्तलः ॥ २१ ॥
 एवमासमात्रं जपति यदि मन्त्री विधानवित् । बृहस्पतिसमो वज्रा मात्र कार्या विचारणा ॥२२॥
 कुक्कुरस्य च मुण्डकं मुण्ड क्रोष्टुर्पथ च । त्रिमुण्डमेतद् विख्यातं साधकानां सुखावहम् ॥२३॥
 आसने चैव गोमुण्डं वामे कुक्कुरमुण्डकम् । दक्षिणे च शिवामुण्ड कृत्वा पूर्वां समाचरेत् ॥२४॥
 अर्धचन्द्राकृतिं साक्षाद्वालचन्द्रोपम स्फुटम् । यन्त्र लिखेत्तत्र पूजा कुन्दस्य कुसुमेन च ॥ २५ ॥

सव्येन पाणिकमलेन जपादिपूजा शृङ्गारशीलनाविधिः सलु दक्षिणेन ।
 राकासुधाकरमरीचितुपारगौर ध्यात्वा चतुष्पथतटे शृपमस्तके च ॥ २६ ॥
 सञ्चिन्त्य कुक्कुरशिरः शिरसाधिरूढं कुन्देन साधकतमो जपति प्रकामम् ।
 गोचर्मणा विरचित रसलक्षमये चक्रं ततोऽपि नवकुक्कुरोचनाभिः ॥ २७ ॥
 निर्माय सव्यविधिना व्यजने रमशाने संपूजयेद्वनभ्रवैश्च नवैः पलाशैः ।
 संपूर्णमुण्डलतुपारमरीचिमध्ये धाल विचिन्त्य धवल वररज्जहस्तम् ॥ २८ ॥
 (उद्दामकङ्कण(केशनि)हर्षं वरपुस्तकाद्य नम्रं जपेत् क्षतजपधत्तायताक्षम् ॥ २९ ॥
 अरिष्टगोहे निशि तैलमेवमादाय यत्नात् करपल्लवेन ।
 तेनाश्रितं काञ्चनपुष्पमेव निवेद्य तसै जपति प्रकामम्) ॥ ३० ॥
 अशोफशाकोटवरोश्च मूले विलिप्य पादौ चदनाश्रुतेन ।
 त्रिमुण्डमात्राश्रित एव रात्रौ जपेद्यथाशक्ति तु पौर्णमास्याम् ॥ ३१ ॥
 लकुचतर्कतलस्यो मुण्डमात्रैकलुढो हिमकरकरगौरं चिन्तयित्वा निशीथे ।
 यदि जपति जडात्मा मन्त्रमेवं त्रिलक्षं भवति जगति साक्षाद्गीष्पतिर्नात्र विश्रम् ॥३२॥
 श्रुवंताम्रमेव कदलीतरुमूलसंस्य आस्तीर्यपुष्परचितासनसनिविष्टः ॥ ३३ ॥
 राकाविधून्मंमुपेत्य करोति पूर्वां यः सोऽप्यजेय इति वाक्पतिरीश्वरः स्यात् ॥ ३४ ॥
 जिह्वा विमृज्य निजपाणिसरोरुहाभ्यां कुन्दैप्रसूनशतकैः परिपूज्यं गोष्ठे ।

१ 'त्रयेण' ख पाठ । २ 'गोमुण्डोपरिपृष्ठे च यत्रेनापि' ख पाठः । ३ 'समामार्य' ख पाठः । ४ 'पूजा' ग. पाठ ।
 ५ 'मस्तकस्य' ख पाठ । ६ 'गोचर्मरुचरित रसकोशभात्र' ख पाठ । ७ 'विलिप्य' ख. पाठ. ।
 ८ 'वितथिमभ्ये' ख पाठ । ९ 'जडो वा लक्षमेक त्रिपक्ष' ख. पाठ । १०- 'शुकाक्षरोपकद्वीतमपुष्पना-
 लमुपदत्रयोविधिता' ॥ पाठ ११ 'द्वयमुपेत' ख. पाठ । १२ 'वाप्य' ख पाठ । १३ 'परिसूज्य' ख पाठ ।

यो वै जपेदनुदिनं रसलक्ष्मात्रं शेषं जयेत् किञ्चित् वाक्पतिमेकवक्तम् ॥ ३५ ॥
 स्थित्वा निशीथसमये रजकस्य काष्ठे खड्गान्वितो जपति यद्यपि पार्लमास्याम् ।
 संपूर्णमासमथ वा तरसापि तस्य वक्त्राद् विनिःसरति गौरमृतायमाना ॥ ३६ ॥
 यो दन्तधावनकृतैश्च करञ्जकाष्ठैस्तस्यापि गोप्पतिवचो नियतं मुलभ्यम् ।

तिलतैलेन मतिमान् कुन्दकैरवपुष्पकैः । यत्नतो जुहुयान्मन्त्री सर्वसिद्धिमुपालभेत् ॥ ३७ ॥

मञ्जिष्ठतोयसुवचासितभानुपुष्पैः^१ स्वीयाद्गणेशोखितयुतैः समकुष्ठकैश्च ।

कृत्वा ललाटफलके तिलकं जपस्यो^२ विद्यार्थबोधविषये नवगीप्पतिः स्यात् ॥ ३८ ॥

इति ॥ भैरवतन्त्रे—मञ्जुघोषमन्त्रः ।

मञ्जुघोषोऽप्यममलं मन्त्रमाकर्णय प्रिये । धनवंशप्रदं रम्यं सार्वभवाग्निताप्रदम् ॥ १ ॥

अदोषकवितामूलममलं प्रतिमामदम् । ॥

श्रीदेव्युवाच ।

भगवन् गिरिजानाथ कथयस्व यथोदितम् । मञ्जुघोषः स कः कीदृक् तस्यानुष्ठानमेव हि ॥२॥

श्रीईश्वर उवाच ।

श्रूयतां देवि मे वाक्यं(नात्रकार्या विचारणा । मञ्जुघोषस्तु यो देवः सोऽहं देवि न संशयः ॥ ३ ॥

एकोऽहं शङ्करो देवि नानारूपधरः स्वयम् । तस्यानुष्ठानमधुना) श्रूयतां मम तत्त्वतः ॥ ४ ॥

मन्त्रः पडचरः सारः सद्यः कुमतिनाशकः । रसलक्षावधिस्तस्य जाप्य एव सुरोप्सितः ॥ ५ ॥

(मञ्जुलालतीमिति मन्त्र)

त्रिपञ्चजपनाद् देवि वाग्मी भवति मानवः । सुकवित्वं भवेत् तस्य प्रतिभा विश्वजित्वरी ॥ ६ ॥

मासत्रयं जपेद्यस्तु पण्डितोऽपण्डितो यदि । पण्यमासं यस्तु जपति स सर्वज्ञः कुशाग्रधीः ॥७॥

अभ्येन सिद्धयः सर्वा भवन्ति सत्यमीश्वरि । आहारोऽस्स नृणां वचो नैवेद्यं चक्षुषोर्मलम् ॥ ८ ॥

भूतैः पाथं ददेत् तस्य गन्धो विद्वद्दिरोद्भवः । अरण्यस्य च पत्राणि पुष्पाण्येव स्तुतिश्चितम् ॥ ९ ॥

एरण्डमूलैः कार्पासनीजमर्ध्यं प्रचचते । तुण्डकीलालदानेन भवेदाचमनीयकम् ॥ १० ॥

ध्यानं वच्ये महादेवि सर्वसिद्धिप्रदायकम् । ॥

शशिधरमिव शुभ्रमित्यादि प्रागुक्तं ध्यानम् ।

मन्त्रोद्धारं प्रवक्ष्यामि नमस्कारोपदेशतः । शृणु देवि महामागे कलौ सद्यः फलप्रदम् ॥ ११ ॥

मन्त्रं सर्वार्थदं सारं वशीकरणमुत्तमम् । अमलं निर्गुणं सारं गुणितं सर्वकामदम् ॥ १२ ॥

तं नमामि हितं नार्थं मञ्जुघोषं नमाम्यहम् । वरेण्यं परमं सारं स्तुतं ब्रह्मादिभिः सुरैः ॥१३॥

रक्तं रजोगुणैर्धुक्तं मञ्जुघोषं नमाम्यहम् । वचनेन न जानन्ति कायेन न च कोविदाः ॥ १४ ॥

१ 'वचसा' क ग पाठ । २ 'भानुमूलै' क ग पाठः । ३ 'प्रतस्यः' ग. पाठः । ४ 'यथोचितम्' ख. पाठः ।

५ 'करे' ख पाठः । ६ 'आरण्यकस्य' ख पाठः ।

पादयोः श्रौं शक्ये नम । नाभौ पूं कीलकाय नम । इति विन्यस्य, मम सर्वाभीष्टसिद्धये विनियोगः इति कृताञ्जलिरुक्त्या, आंपुंकोलि हृदायाय नमः । पूंकोलि शिरसे० । वाह्यौ शिरसाय० । पूंकोलि कवचाय० । पूंकोलि नेत्रत्रयाय० । चुवाश्रौं अश्राय० । इति करपङ्कन्यासं विधाय, मूर्ध्नि आ नम । भाले पूं । दक्षभ्रूदेशे कौं । वामे लिं । दक्षनेत्रे पूं । वामे कौं । दक्षकर्णे लिं । वामे वां० । दक्षनासिकायां ह्रीं० । वामे पूं । यत्रे कौं । कण्ठे लिं० । कुक्षौ पूं । नाभौ कौं० । लिङ्गे लिं० । गुदे चु० । जान्योः पा० । पादयोः श्रौं नमः । इति विन्यस्य, ध्यानादिमाननपूजान्तेऽस्य पुरतः शुद्धमचन्द्रनादिनाष्टदलरुमलं विलिप्य तद्बद्धिस्तुटारयुक्तं चतुरस्रं कुर्यात्, इति पूजायन्त्र विलिप्य, पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्यार्च्योदिरूपापनाघातपूजान्ते शैवं पीठं समभ्यर्च्यं, मूलेन मूर्तिं परिष्कल्यावाहनादिपुष्पोपचारान्ते कर्णिकायामग्रीशासुरवायव्यमध्ये दिक्षु च प्राग्बत् पङ्कजान् सपूज्य, दलेषु देवाप्रादिप्रादक्षिण्येन शम्भवे नमः । गौर्व्ये० । गणपतये० । कार्तिकेयाय० । मन्दाराय० । पारिजाताय० । महाकालाय० । बहिर्णे० । इति संपूज्य, लोकपालार्चादि सर्वे प्राग्बत् समाप्य प्रोक्तमन्त्रेण प्रोक्तत्र्यैर्बलिं दद्यादिति ॥ तथा—

जपेद्ब्रह्मं दशांशेन त्रिमध्वरैलिलैर्हृत्तेन । तर्पणादि ततः कुर्याद्वाह्याराधनं ततः ॥ १६ ॥

एवं सिद्धमनुर्मन्त्री सर्वाभीष्टं च साधयेत् । अपुतं द्विशताधिनयात् प्रयोगादौ जपेन्मनुम् ॥ १७ ॥

दधिद्वीरमिताचौद्रसताम्य्लेन्दुपायमैः । बलिं दद्यात् प्रयत्नेन भोजनादौ तदन्तके ॥ १८ ॥

अनेन बलिदानेन कुपेरो धननायकः । बभूव शान्तिके पुष्टौ बलिं दद्यात् प्रयत्नतः ॥ १९ ॥

बलिदानेन सन्तुष्टः कुक्कुटोऽभीष्टदायकः । निरयोदनैर्बलिं दत्त्वा त्रिदिनैर्बशयेज्जगत् ॥ २० ॥

गोधूमपिष्टघटितैरूर्ध्वगुग्गुभिश्चितैः । साज्यकूर्पूरैर्कैर्दद्याद् बलिं निशि विशेषतः ॥ २१ ॥

त्रिदिनैर्बशमायाति सत्यं जगदशेषतः । यमुद्दिश्य जपेन्मन्त्रं सहस्रं नियतो निशि ॥ २२ ॥

पीतैः पुष्पैर्विल्वपत्रैः करवीरैः सहस्रशः । पूजयन्नेव सप्ताहात् स नरो दासतां व्रजेत् ॥ २३ ॥

छाग-लावकमसिन बलिं दत्त्वा निरन्तरम् । समस्ताभीष्टसिद्धिः स्यात् सङ्कटान्मुच्यते तुम् ॥ २४ ॥

जपेद्ब्रह्मसहस्रं तु मुक्तकेश उदङ्मुखः । निशीथेऽष्टदिनं यावद्यमुद्दिश्य स्मरन् धिया ॥ २५ ॥

तमाकर्षयति चिभ्रं योजनानां शतैरपि । जातीफलेश्च संचूर्णकूर्पूरं मध्यतः क्षिपेत् ॥ २६ ॥

स्पृष्ट्वा द्वादशसाहस्रमभिमन्त्र्य तु साधकः । सिन्दूरं तत्र निःक्षिप्य जले तु काययेत्ततः ॥ २७ ॥

लोहपात्रे तु संस्थाप्य तत् स्पृष्टं स्तम्भितं भवेत् । लोहकारगृहाद्ब्रह्मिणीवायसपात्रके ॥ २८ ॥

ह्यारिकाष्ठैः प्रज्वाल्य जुहुयात् तत्र धूर्तजैः । शतसंख्यैश्च विपजचूर्णैः सिद्धार्थैर्तलकैः ॥ २९ ॥

उच्चाटयेत्त्रिपून् सत्यं सप्ताहान्नात्र संशयः । श्मशानाग्नौ प्रजुहुयात् त्रिदिनान्मारयेदरिन् ॥ ३० ॥

साध्यर्क्षवृक्षजां कृत्वा पुत्तलीं स्थापितेरणाम् । स्पृष्ट्वा सहस्रं प्रजपेन्मूलमत्र हि साधकः ॥ ३१ ॥

चिताकाष्ठस्य कीलेन श्मशाने निशि संयुतः । यदङ्गं ज्ञेयते तस्यास्तदङ्गं तस्य नश्यति ॥ ३२ ॥

प्राक्प्रयोगप्रकरणे ये ये पुत्तलीप्रयोगास्ते ते सर्वेऽत्रापि ज्ञेयाः । इति ताष्ट्रचूडप्रकरणम् ॥

अथ शास्तृप्रकरणम्—

अथ वच्चे मनुं शास्तुः सर्वाभीष्टप्रदायकम् । शास्तारं मृगयाश्रान्तमथ्वालुडं गणावृतम् ॥ १ ॥

पानीयार्थं विना शास्त्रे ते जतो रवते नमः । द्वात्रिंशदक्षरो मन्त्रो रवत ऋषिरुच्यते ॥ २ ॥
 पंक्तिरुद्धन्दो महाशास्ता देवता सकलेष्टदः । पादैश्चतुर्भिः सर्वेण पञ्चाङ्गन्यासमाचरेत् ॥ ३ ॥
 अध्वारुदं त्रिनेत्रं च शास्तरं पाशकेन च । बद्धा साध्यं साधकाग्र पातघन्तं भजाम्पहम् ॥ ४ ॥
 ध्यातैवं पूजयेत् पीठे शैवे प्रागत् सुसाधकः । आदावङ्गानि संपूज्य प्रादक्षिण्याद् दत्तेष्वय ॥ ५ ॥
 गोप्तारं पिङ्गलाक्ष च वीरसेनं च शाम्भवम् । त्रिनेत्रं शूलिनं दत्तं भीमरूपं च पूजयेत् ॥ ६ ॥
 चतुरस्रे लोकपालान् यन्नाद्याधुषसंयुतान् । ॥

इति ॥ अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपठनपास्तने मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि रवताय
 ऋषये नमः । सुग्रे पंक्तिरुद्धन्दते नमः । हृदये श्रीमहाशास्त्रे देवतायै नमः । इति विन्यस्य, ममामी-
 ष्टमिच्छये विनियोग इति कृताञ्जलिरुक्त्वा, शास्तरं मृगयाधान्तं हृदयाय० । अध्वारुदं गणावृतं शिरसे० ।
 पानीयार्थं विना शास्त्रे शिष्यायै० । ते जतो रवते नमः कवचाय० । समस्तेनास्त्र० । इति कराङ्गन्यासं
 विधाय, ध्यानमानसपूजान्ते स्वपुरतः कुङ्कुमादिना चन्दनादिपीठे चतुर्द्वारयुक्तचतुरस्रावृतमष्टदलकमलं कृत्वा,
 पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्यार्न्यादिस्थापनाचात्मपूजान्ते शैवं पीठं समभ्यर्च्यं, मूलेन मूर्तिं परिकल्प्यावाहनादि-
 पुष्पोपचारान्ते प्राम्बदङ्गपूर्जां विधायार्ष्टदलेषु देवाग्र प्रादक्षिण्येन, गोप्त्रे नमः । पिङ्गलाक्षाय० । वीरसेनाय० ।
 शाम्भवाय० । त्रिनेत्राय० । शूलिने० । दत्ताय० । भीमरूपाय० । इति संपूज्य, चतुरस्रे लोकपालास्त-
 द्वायुधानि च संपूज्य, धूपदीपादिकं सर्वं प्राग्वत् कुर्यादिति ॥ तथा—

तथा लक्षं जपेन्मन्त्रं तद्दशाशं हुनेत्तिलैः । तर्पणादि ततः कुर्यादेवं सिद्धो भवेन्मनुः ॥ ७ ॥
 तस्मै जलाधिने दद्याद् मध्याह्ने तु जलाञ्जलिम् । गणेशोऽपि तथा दद्यात्जलमञ्जलिना सुधीः ॥ ८ ॥
 तेन सन्तर्पितः शास्ता स्वामीष्टफलदो भवेत् । अर्धरात्रे वलिं दद्याद्वायव्यां चाभिमन्त्रितम् ॥ ९ ॥
 अष्टोत्तरशतं जप्यान्मूलमन्त्रमनन्यधीः । भूताधिपायं चापाप्य विग्रहे पदमीरयेत् ॥ १० ॥
 महादेवाय शब्दान्ते धीमहीति—पदं ततः । तत्रः शास्ता—पदं प्रोच्य ततश्चैवं प्रचोदयात् ॥ ११ ॥
 गायत्र्येया समाख्याता सर्वाभीष्टप्रदा वृष्याम् । ॥

इति शास्त्रप्रकरणम् ॥ अथ वैवस्वतमन्त्रः—

अथ वक्ष्ये समातेन वैवस्वतमहामनुम् । यस्य विज्ञानमात्रेण नरकं नैव परयति ॥ १ ॥
 प्रथमं चाङ्कुशं मायां पाशं वरुणबीजकम् । डेन्तं वैवस्वतपदं धर्मराजं तथा वदेत् ॥ २ ॥
 यज्ञानुग्रहकृत् डेन्तं हृदन्तो जिनवर्णकः । ॥

श्रीमोर्द्धाव वैवस्वताय धर्मराजाय मन्त्रानुग्रहकृते नमः ॥ २४ ॥

वह्निनेत्रेपुवाख्याद्विनेत्रार्णरङ्गकल्पना । नीलनीमृतसङ्काशं वृषां पुण्यवतं शुभम् ॥ ३ ॥
 अशुभं पापकर्तृणां नानाभरणभूषितम् । दण्डहस्तं च महिषारूढं पितृगणैर्वृतम् ॥ ४ ॥
 दक्षिणाशाधिषं वीरं सूर्यपुत्रं सदा सरेत् । एवं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रमष्टोत्तरशतं सुधीः ॥ ५ ॥
 प्रत्यहं मर्वदुःखार्दिनाशनं नरकापहम् । सर्वसंपत्करं शत्रुनाशनं श्रीसुखात्रहम् ॥ ६ ॥
 सिद्धमन्त्रत्याङ्ख्यादिकं नास्ति ॥ अथ चित्रगुप्तमन्त्रः—

प्रयत्नो हृदयं चैव विचित्रं हेतुमेव च । यस्मान्ते लेखकं हेतुं यन्वान्ते हिकाधि च ॥ १ ॥

कारिणे यन्मान्ते च वगुं जन्म चेति च । मंपदन्ते च प्रलयं कथय द्वेऽत्रिवल्लभा ॥ २ ॥

अष्टाविंशत्युक्तो मन्त्रशिवशुद्धय दृःम्बहा । महाह्वनवनागाङ्गनेवाग्नेरङ्गकल्पना ॥ ३ ॥

ॐ नमो विचित्राय धर्मलेखकाय यमवादिकाधिकारिणे यमनवररुं जन्मनंप्रलयं कथय २ स्वाहा ॥ (३२) ॥

किं गतिं चित्रवस्त्रं चित्राभयभूषितम् । विचित्रासनमासीनं पूर्येन्दुमदृशाननम् ॥ ४ ॥

पारपुष्पगानि मौवानां लिखन्तं पितृरात्मनम् । ----- ॥

ध्यायेदिति शेषः ।

मिदमन्त्रं जपेन्मर्त्यः प्रत्यहं नियतः शुचिः । चित्रगुप्तः प्रपन्नः मन् पुण्यमेव लिखेत् परम् ॥ ५ ॥

पापं न गणयेत्तस्य शुभं वित्तुतेऽन्वहम् । ----- ॥

शक्ति ॥ अथ आनुसूयनः—

प्रयत्नं कटुके कटुन्ते कपत्रे सुमान्ते । आनुसूयन्ते तु रक्ते च ततो वै रक्तवानमे ॥ १ ॥

अथर्वणस्य दृष्टिने अघोरेऽघोरकर्म च । कारिकेऽमुकशब्दान्ते म्यगतिं दहयुग्मकम् ॥ २ ॥

उपविष्टस्य तु गुदं दहयुग्मं च सुप्र च । समनो दहयुग्मं च प्रबुद्धस्य हृदान्तके ॥ ३ ॥

यं दह द्वे इन इन्द्रं पच द्वे तावदन्तके । दह तावत्पचान्ते च यावन्मे वशमा-पदम् ॥ ४ ॥

याति वर्मास्त्रयुग्वर्षेर्वल्लमान्तो मनुमर्तः । दशोत्तरशतायौऽयमासुर्व्या मन्त्रनायकः ॥ ५ ॥

ॐ कटुके कटुकपत्रे सुमगे आसुरि रक्ते रक्तवानमे अथर्वणस्य दुहिते अघोरे अघोरकर्मकारिके अमुकस्य गतिं दहदह उपविष्टस्य गुदं दहदह सुतस्य मनो दहदह प्रबुद्धस्य हृदयं दहदह हनहन पचपच तावदह तावन्पच यावन्मे वशमायाति हुंफट् स्वाहा ॥ ११० ॥

अङ्गिणा मुनिराल्बानो विगाद् अन्द उदाहृतम् । देवता चानुगी दुर्गा प्रयत्नो धीजमुच्यते ॥ ६ ॥

स्वाहा शक्तिः ममृदिष्टा दहयुग्मं तु कौलकम् । नवाणैर्हृदयं प्रोक्तं पद्भ्योः शिर ईरितम् ॥ ७ ॥

मत्तवर्षीः शिल्पा वर्म वसुवर्णन्ततः पग्म् । रुद्रार्थैर्नैत्रमाल्बार्त पञ्चपञ्चा तथास्त्रकम् ॥ ८ ॥

वर्मास्त्रस्वाह्यान्ते म्युग्मन्त्राः पडेव हि । मरोज्ज्वलितया देवी शरचन्द्रप्रभां शिवाम् ॥ ९ ॥

वरदं चामयं शूलमङ्कुरं दधती कर्ः * । नागयज्ञोपवीतां च सर्वाभिरस्यभूषिताम् ॥ १० ॥

अथर्वणमुतां धोरानामुगी चिन्तयेद्बुधः । अयुतं प्रजपेन्मन्त्रं जुहुयात् तद्दशांशतः ॥ ११ ॥

रामिकामिर्भूताङ्गामिन्ततः मिदो भवेन्मनुः । आसुर्याश्चैव पञ्चाङ्गं शतवाराभिमन्त्रितम् ॥ १२ ॥

तेन प्रभूपेन्मन्त्री स्वान्मानं नियतो निशि । तद्गन्धाप्राणतः सर्वे लोका वरया भवन्ति हि ॥ १३ ॥

मनुव्रतयमंयुक्तामामुगी जुहुयात्त्रिणि । महश्मरंभ्यवा मर्त्यं वशयेदसिलं जगत् ॥ १४ ॥

त्वणगदुर्गाप्रकरणे यावन्तः प्रयोगाः प्रोक्तास्तेऽत्रापि ज्ञेयाः ।

रामिका निम्बपत्राणि कटुतैलममन्वितम् । नाम संयोज्य मन्त्रे तु जुहुयादेधितेऽनले ॥ १५ ॥

* दधयेदंशुते वामघोरमयाङ्कुरावित्यायुषध्यावम् ।

ज्वगक्रान्तो रिपुः भयो म्रियते नात्र संशयः । राजीं लवणसयुक्तां हुता स्फोटो भवेदरेः ॥ १६ ॥
 अर्कदुग्धपुंतां राजीं हुतान्धत्तं रिपोर्भवेत् । पलाशेन्धनदीप्याशौ घृताहा राजिकां हुनेत् ॥ १७ ॥
 ब्राह्मणा बशमायान्ति चत्रिया गुडयोगतः । दधियोगेन वैरयाः स्युः शूद्रा लवणयोगतः ॥ १८ ॥
 आसुकुपासकानां च नासाध्यं भुवनत्रये । ॥

इत्यासुरीपयोला ॥ अथ कुबेरमन्त्र —

कुबेरस्य मनुं वक्ष्ये सर्वसंपत्पदायकम् । यच्चं डेन्तं कुबेरं च तथा वैश्रवणाय च ॥ १ ॥
 धनधान्याधिपतये धनधान्यपदं ततः । समृद्धिं मे देहि—पदं दापयाग्निवधूर्मतः ॥ २ ॥
 पञ्चत्रिंशत्सार्थको मन्त्रः कुबेरस्य महात्मनः । ॥

“यन्नाय कुबेराय वैश्रवणाय धनधान्याधिपतये धनधान्यसमृद्धिं मे देहि दापय स्वाहा” ॥ (३४) ॥
 विश्वना मुनिराख्यातो बृहती च्छन्द एव च । कुबेरो देवता प्रोक्तो वह्न्यम्बिशरदन्तिभिः ॥ ३ ॥
 नागाद्रिबर्गैर्मनुजैः पटङ्गविधिरोरितः । गारुत्मतशिलाकूटसनिभ निधिनायकम् ॥ ४ ॥
 कीरीटहारकेयूरबलयाङ्गदभूषणम् । वरं गदा च दधत् नरवाहनसपेटम् ॥ ५ ॥
 अलकानगरापीशं शिवमित्रं विचिन्तयेत् । जपेन्न्यसं दशशेन तिलैराज्यपरिप्लुतैः ॥ ६ ॥
 जुहुयाद् पीठके शैवे पूजयेद्धननायकम् । आदावङ्गानि संपूज्य दिगीशाश्च तदापुधैः ॥ ७ ॥
 अयुतं धनवृद्धार्थं प्रजपेच्छिवसभिधौ । तथा विन्वतरोर्मूले जपेद् धनसमृद्धये ॥ ८ ॥

इति । तथा—मन्त्रान्तरम् ।

तारसंपुटिता लक्ष्मीः मायया पुटिता रमा । कामेन पुटिता लक्ष्मीडेन्तं विश्वेश्वरं नतिः ॥ १ ॥
 महादारिद्र्यसंहर्ता षोडशार्यो मनुर्मतः । बद्धिद्विपुगलक्षीपुष्पगमाथैरङ्गकल्पना ॥ १ ॥
 ध्यानपूजादिकं सर्वं प्राक्प्रोक्तविधिना चरेत् * । ॥

इति ॥ सारसंग्रहे—विश्वाम्बुसुमन्त्रः ।

अथ गन्धर्वराजस्य मन्त्रं विश्वावसोररम् । प्रवक्ष्यामि समाप्तेन कन्याप्राप्तिकरं शुभम् ॥ १ ॥
 तारं विश्वावसुपदं नाम गन्धर्व उच्यते । कन्यानामधिशन्दान्ते पतिर्यत इतीरयेत् ॥ २ ॥
 लभामि ते देव कन्या सुवर्णालङ्कृतां ततः । अयुकनाम्नीं देहि शब्दं मे विश्वावसवे द्विष्टः ॥ ३ ॥
 कन्याप्राप्तिकरो मन्त्रो गन्धर्वस्य लिहेरितः । दशभिर्हृदयं प्रोक्तं नवभिश्च शिरो मतम् ॥ ४ ॥
 अष्टभिश्च शिखा प्रोक्ता पद्भिः कवचमीरितम् । पञ्चभिर्नेत्रमाख्यातं दशभिश्चास्त्रमीरितम् ॥ ५ ॥

१ ‘प्लुता’ ख पाठ । २ ‘सतिपत्तम्’ ख पाठ ।

३ तथा मेरुतन्त्रे—मन्त्रान्तरमयो वक्ष्ये कुबेरस्य गदाचरम् । तारो वैश्रवणायोति स्वाहा पञ्चाङ्गमत्र तु ॥ स्वाहातै प्रणवाद्यैश्च पञ्चभिर्मन्त्रवर्णैः । धनपूर्वं स्वर्णकुण्डमे तथा रत्नकरपदकम् ॥ इत्याख्या विन्नतं स्वर्णकरवाद् च तुम्बिद्वम् । घटाघस्ताद्रमपिठोपनिष्ठं सस्मिताननम् ॥ वर्णैश्च जपेद्वेदोम पूजा शान्त्वा महाधनी । सेवनादप्य भवति यधि-
 रयादास्तथा बशा ॥ इति

एभिर्विमर्तैर्मन्त्राण्यैर्जातिपुत्रैः पडङ्गकम् । कगङ्गयोस्तु विन्वस ध्यायेद्दन्वर्चनापकम् ॥ ६ ॥

हन्तास्त्वं विनिषाय पाणिकमले स्वीये तदीयं वरं

कन्यां शर्ययने वराय ददतं सदत्तभूपोज्ज्वलम् ।

कन्याभिः पगितो वृतं नतमुत्ताम्भोजाभिरानन्दितं

नानाकल्पकलाकलापकलितं विश्रावसुं चिन्तयेत् ॥ ७ ॥

नाभिनात्रेष्ममि म्बिता जपेन्मधं समाहितः । चत्वारिंशत्सहस्राणि तद्दशांशं हुनेत् ततः ॥ ८ ॥

इक्षुत्पण्डपुर्वैर्लाजैर्घृताङ्गैर्विवेज्जले । तर्पणं मर्जनं कृत्वा ब्राह्मणान् भोजयेत् ततः ॥ ९ ॥

एवं कृते मन्त्रमिदं भवत्येव न संशयः । पश्चिमाभिमुखो मन्त्रो जपेन्मन्त्रमिमं नरः ॥ १० ॥

याद्गृहिरय जपेत् कन्यां तां प्राप्नोति न संशयः । ॥

इति ॥ शारदान्तिके—शताक्षरमन्त्रः । (२३ । ३३)

गायत्रीत्रिष्टुवनुष्टुवर्णैः प्रोक्तः शताक्षरः । पूर्वोक्ता एव मुन्याद्याः परं तेजोऽत्र देवता ॥ १ ॥

इत् त्रयोदशभिः प्रोक्तं रुद्राण्यैः गिर ईरितम् । द्वाविंशत्या शिला प्रोक्ता तावद्भिः कवचं मतम् ॥ २ ॥

स्ताद् पञ्चदशभिर्नेत्रमन्त्रं सप्तदशाक्षरैः । वर्णन्यामादिकं सर्वं कुर्यात् पूर्वोक्तवर्त्मना ॥ ३ ॥

सत्यं मानविवाजितं श्रुतिगिरामार्घं जगत्कारणं

व्याप्तं म्यावरजङ्गमं मुनिवरैर्ध्यातं निरुद्धेन्द्रियैः ।

अर्काम्नीन्दुमयं शताक्षरवपुस्तारात्मकं सन्ततं

नित्यानन्दगुणालयं परतरं बन्दामहे तन्महः ॥ ४ ॥

सैरे पीठे यजेत् सम्यग् वक्ष्यमाणविधानतः । आद्यामाहृतिमभ्यर्चेत् पडङ्गैर्देशिकोत्तमः ॥ ५ ॥

गायत्रीशक्तिमस्त्रिस्तः पूजयेदावृतीः क्रमाद् । आवृतिः पञ्चमी प्रोक्ता त्रिष्टुष्टुदृताशक्तिभिः ॥ ६ ॥

अनुष्टुप्शक्तिभिः प्रोक्तामावृतीनां चतुष्टयम् । इन्द्रार्घ्यैर्दशमी प्रोक्ता वज्राद्यैस्तत्परा मता ॥ ७ ॥

इति ॥ अथ प्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि विश्वामि-
त्रकाश्यपवासिष्ठेभ्यश्च श्रुतिभ्यो नमः । मुखे गायत्रीत्रिष्टुवनुष्टुवर्णैर्भ्यो नमः । हृदये परतेजसे देवतायै
नमः । इति श्रुत्यादिकं विन्वस्य, मम सर्वाभीष्टमिच्छये विनियोगः इति कृताञ्जलिरुक्त्वा, तत्त्वचितुर्ध-
रेण्यं मया देवस्य हृदयाय नमः । धीमहि धियो यो नः प्रचोदयात् शिरसे० । जातवेजसे सुनवाम सो-
ममरातीयतो निदहाति वेदः शिखायै० । स नः पर्यदति दुर्गाणि विश्वा नावेव सिन्धुं दुरितात्यग्निः कव-
चाय० । त्रियम्बकं यजामहे सुगन्धिं पुष्टिवर्धनं नेत्राभ्यां० । उर्वारुकमिव बन्धनान्मृत्योर्मुक्तोय मानुतात्
अन्नाय फट्, इति मन्त्रैर्यथायिधि करपडङ्गन्यासं कृत्वा, वामपादाङ्गुलिमूलयोः तत् नमः । गुल्फयोः सं० ।
जानुनोः वि० । ऊरुमूलयोः तु० । लिङ्गे वै० । नाभौ रं० । हृदि षि० । कण्ठे यं० । कराङ्गुलिमूलयोः
मं० । मणिवन्धयोः गौं० । कूर्परयोः दं० । मुञ्जमूलयोः वं० । मुखे स्ये० । नसो धौं० । कपोलयोः
मं० । नेत्रयोः दिं० । कर्णयोः धिं० । भ्रूवो यौं० । मस्तके यौं० । चूडाद्यः पश्चिमवक्त्रे नं० । वाम-

करं उत्तरवक्त्रे प्र० । दक्षकण्ठे दक्षवक्त्रे च० । मुखे पूर्ववक्त्रे दं० । गिरसि ऊर्ध्ववक्त्रे यात् नमः ॥
 दक्षपादाद्गुह्ये जां नमः । यामे तं० । दक्षगुल्फे वं० । यामे दं० । दक्षज्जाया से० । यामे सुं० । दक्षजा-
 नुनि न० । यामे वां० । दक्षोरौ मं० । यामे म्मं० । दक्षकट्यां मं० । यामे मं० । लिङ्गे र्यं० । नामौ
 तीं० । हृदि यं० । दक्षस्तने तां० । यामे निं० । दक्षपाभ्यं दं० । यामे हां० । पृष्ठे तिं० । दक्षस्कन्धे
 वं० । यामे दं० । दक्षबाहुमूले सं० । यामे नं० । दक्षबाहुमध्ये पं० । यामे रं० । दक्षहृदये पं० । यामे
 दं० । दक्षप्रकोष्ठे तिं० । यामे दुं० । दक्षमण्डिगन्धे गौं० । यामे णिं० । दक्षकरतले विं० । यामे श्वां० । मुखे
 मां० । दक्षनासि वं० । यामे यं० । दक्षनेत्रे मिं० । यामे न्युं० । दक्षकण्ठे दुं० । यामे रिं० । ललाटे
 तां० । ललाटोपरि रं० । मूर्ध्नि निं नमः ॥ मुखे ध्यं० । चूडाय यं० । दक्षकण्ठे कं० । यामे दं० ।
 उत्तरसि जां० । गले मं० । मुखे हं० । नामौ सुं० । हृदि गं० । पृष्ठे पिं० । कुक्षौ पुं० । लिङ्गे षिं० ।
 पायी वं० । दक्षोष्मले धं० । यामे नं० । दक्षोरौ उं० । यामे धां० । दक्षजानुनि रं० । यामे कं० ।
 दक्षजानुनि वृत्ते मिं० । यामे यं० । दक्षस्तने यं० । यामे न्यं० । दक्षपाभ्यं नां० । यामे म्मं० । दक्षपादे
 त्यां० । यामे मुं० । दक्षपाणितले स्त्रीं० । यामे यं० । दक्षनासि मां० । यामे म्मं० । गिरसि तात् नमः ॥
 इत्यङ्गन्यासः ॥ अयं पदम्यासः । गिरसि तत् नमः । भूमये सवितुं० । नेत्रयोः वरेत्पं० । मुखे नगौं० ।
 कण्ठे देवस्य० । हृदि धीमहिं० । नामौ धियो० । गुह्ये यो० । जानुनां न० । पादयोः प्रबोद्ध्यात् ॥
 शिखायां जातयेदने नमः । ललाटे मुनवान्० । दक्षनेत्रे सोमं० । यामे अरातोपत० । दक्षकण्ठे निं० । यामे
 दक्षातिं० । ओष्ठे वेदं० । अघरे सं० । रसनायां न० । कण्ठे पर्यत्० । बाह्वोः अतिं० । हृदि दुर्गाणिं० । कुक्षौ
 विश्वां० । कटौ नावां० । गुह्ये इयं० । ऊरुद्वये सिन्धुं० । जानुद्वये दुरिता । जङ्घयोः अतिं० । पादयोः अग्निं० ॥
 गिरसि त्र्यम्बकं नमः । भ्रूयुगे यजामहे० । नेत्रयोः सुगन्धिं० । मुखे पुष्टिर्धनं० । गण्डयोः उर्वारकं० । हृदि इव० ।
 उदरे बन्धनात्० । गुह्ये मूल्यो० । ऊरुद्वये मुक्षीय० । जानुनां मां० । पादयोः अमृतात् नमः ॥ इति विन्यस्य,
 ध्यानाद्यात्मपूजान्ते प्रागुक्तं सारपीठमभ्यर्च्य मूर्तिकल्पनाद्यत्पूजान्ते गायत्रीप्रकरणोक्ताः प्रह्लादिन्यासाश्चतु-
 र्विंशतिशक्तीरावपुत्रयस्थितान्तशोक्तप्रकारैरेवावरणत्रये तद्वह्निश्चतुश्चत्वारिंशदलेषु प्रागुक्तजागृतायाः शक्तीस्त्रि-
 ष्टम्प्रकरणोक्ताः संपूज्य तद्वह्निश्चदक्षद्वये प्रागुक्तानुष्ठुभमभ्रमकरसोक्ता रमाद्याः द्वात्रिंशच्चक्राः प्रतिकमलमा-
 यरणद्वयमन्त्रेण दक्षमध्यदलाग्रेषु संपूज्य तद्वह्निलोकेश्याद्यादि सर्वे प्राग्बद्ध कल्पयेदिति ॥ तथा—

लक्ष्मिर्भ्रं जपेदेनमपुत्र पायसान्वभा । जुहुवाद् घृतसिङ्गेन तर्पणादि ततश्चरेत् ॥ ८ ॥

एव सिद्धे नर्नाः मन्त्री भवेद्भ्राम्करसभिः । सुपालतोद्भवैः खण्डैर्जुहुयात् चीरसंपुतैः ॥ ९ ॥

दीर्घमापुरवामोति निराधिर्व्याधिर्वजितः । दर्शभिर्घृतसिक्ताभिस्तदेव फलमाप्नुयात् ॥ १० ॥

मधुरत्रयसयुक्त्तुहुयाद्रुग्णाभ्युजैः । महालक्ष्मीमराप्तोति पद्भिर्मासैर्विधानवित् ॥ ११ ॥

रक्तोत्पलसिन्धुमध्वर्क्षुहुयात् सर्वसंपदे । श्रीमद्यनैः प्रजुहुयाद्रमाया चसतिर्भवेत् ॥ १२ ॥

सहस्रं जुहुयान्नित्यं माममेकं विलैः शुभैः । भानुमंस्थान् दिनान् नित्यं भोजयेन्मधुरान्वितैः ॥ १३ ॥

सर्वपापविनिर्मुक्तः सर्वरोगनिर्वजितः । कृत्याद्रोहग्रहान् रोगान् जिला दीर्घं स जीवति ॥ १४ ॥

शतः स्नानरतो मन्त्री जपेन्नित्यं शतं शतम् । मानुमालोकयन् सन्ध्युक्तं स जीवेश्चरदां शतम् ॥ १५ ॥

नित्यमष्टोत्तरशतं निःश्रेयसफलाप्तये । गायत्र्याद्यं जपेन्मन्त्रं सर्वपापविमुक्तये ॥ १६ ॥

मन्त्रशुविनाशाय त्रिष्टुत्रायं जपेत्सुम् । अनुष्टुत्रायं प्रजपेदाद्युगरोत्तमिद्वये ॥ १७ ॥
शताक्षरो मनुः श्रोत्रः समस्तपुरुषार्थदः ।

इति श्रीमद्भक्तिसौम्यशास्त्राचार्य्यं त्रयं-मगयन्पुन्यपाद्-श्रीगोविन्दान्नायंशिष्य-श्रीमत्पद्मद्वाराचार्य्य-
शिष्य-श्रीविष्णुगुणान्नायंशिष्य-श्रीप्रगल्भाचार्य्यशिष्य-श्रीविद्यालयपतिविरचिते
श्रीविद्यालयान्ये तन्त्रे द्वाविंशः श्वानः ॥ ३० ॥

अथ

त्रयस्त्रिंशः श्वानः ।

श्रीपञ्चमारे—(शताक्षरमनुयन्त्रम् ।)

कर्णिकायां लिखेत् तारं व्याहृतीभिः समावृतम् । कोणेषु पदसु पञ्चाणां प्रणवाद्यं दलेष्वथ ॥ १ ॥
पूर्वाद्यमात्रे गायत्र्यास्त्रिष्टुभार्यं द्वितीयके । अनुष्टुत्रस्याद्यमथं तृतीये च चतुर्थके ॥ २ ॥
सोईटं वं कर्महंसः जूमः सोई वं नमः । शिवाय मां पालय संकं वं ईं ध्रुवाक्षरान् ॥ ३ ॥
आलिन्य पञ्चमेऽनुष्टुत्रपरार्थं च षष्ठके । त्रिष्टुत्रपरार्थं च गायत्र्या अपरार्थकम् ॥ ४ ॥
सप्तमे च दले तारमापो ज्योतीरमोऽश्रुतम् । ब्रह्म भूर्भुवःरित्यन्ते स्वरोमिति दलेऽष्टमे ॥ ५ ॥
आलिन्य मातृकाणां च द्वावृत्तेनावेष्ट्य तद्बहिः । चिन्तामणिलमत्कोणं भूपुरं च समालिखेत् ॥ ६ ॥
शताक्षरमनोर्थाश्रमेतद्यो वारयेन्नरः । पुत्रारोग्यघराधान्यचनकोशौवशालिनीम् ॥ ७ ॥
लञ्च्वातिवहुलां लक्ष्मीं स जीनेच्छरदः शतम् । ताभ्रादिपट्टेष्वालिन्य जप्त्वा चाष्टोत्तरं शतम् ॥ ७ ॥
हुता घृतेन तावत्तु सिक्वयसंपातमेव च । भूयोऽपि तावज्जप्त्वा च पुरग्रामाकरादिषु ॥ ८ ॥

न्यापितं यन्त्रमेतत् गोसस्यारोग्यपुष्टिदम् । कूर्पाच रचां तेनानिव्याघ्रादिभयतः सदा ॥ १० ॥
 इति ॥ अस्वार्थं—तत्रापदलक्षमलमध्यगतपद्कोणमध्ये ससाध्वं तारं विलित्य तत् सप्तग्याहतिमिरोवेष्ट्य,
 पद्कोणेषु प्रथमादिशिवपञ्चालरस्यैकैकमत्तरमातिस्वापदलेषु प्रथमदले गायत्र्या, पूर्वार्धं, द्वितीयदले त्रिष्टुभ-
 प्रथमार्धं, तृतीयदलेऽनुष्टुभप्रथमार्धं, चतुर्थे अर्द्धाद्वयकंसदस जूस सोह वंठ नमः शिवाय मां पालय संक-
 यंठर्द्धावो इति मन्त्रं विलित्य, पञ्चमेऽनुष्टुभमन्त्रस्योत्तरार्धं विलित्य, षष्ठे त्रिष्टुभमन्त्रस्योत्तरार्धं, सप्तमे
 गायत्र्युत्तरार्धं, अष्टमे आपो ज्योतीरसोऽमूर्तं ब्रह्म भूर्भुव स्वरोमिति विलित्य, तद्ब्रह्मचर्यतत्त्वपान्नराते भावका-
 ष्यैरवेष्ट्य, तद्ब्रह्मचर्यरसकोणेषु पूर्वोक्तविन्तामार्थं विलित्योक्ताविधाना धारणादुक्तफलसिद्धिर्भवति ॥
 इति ॥ तथा शारदातिलकं—(२३-१२) वरुणप्रग्विधानम् ।

अथौ विधानं वारुण्या यथावदभिधीयते । अग्नेदे सा समुद्दिष्टा भुवास्वाद्या मनीषिभिः ॥ १ ॥

“भुवासु तामु चितिषु त्रियन्तो व्यस्मत्पाशं वरुणो मुमोचत् ।

अथो वन्याना अदितेरुपस्याद्युषं पातं वन्तिभिः सदा नः” ॥ (७-२८-७)

वासिष्ठोऽस्य मृनिः प्रोक्तमृन्दन्निषुपुदाहृतम् । वरुणो देवता प्रोक्तसद्रथैरङ्गकल्पना ॥ २ ॥
 अष्टभिर्हृदपं प्रोक्तं सप्तभिः शिर ईरितम् । शिखा पङ्क्त्यैः प्रोक्ता वसुधैः कवच मतम् ॥ ३ ॥
 सप्तभिः नेत्रमाख्यातमथ पद्भिरुदाहृतम् । साग्रेषु सन्धिषु पदोर्गुदान्वाधारनाभिषु ॥ ४ ॥
 कुक्षौ पृष्ठे हृदि कुचं गले बाह्वग्रमन्धिषु । वक्त्रे कपोलनासाविकर्षभूमध्यमन्त्रके ॥ ५ ॥
 शिरःसर्वाङ्गयोर्न्यस्येन्मन्त्रवर्णान् यथाविधि । * * * * * ॥

चन्द्रग्रभं पद्भ्रजमन्त्रिपञ्च पाशाङ्कुशाभीतिवर् दधानम् ।

मूलाविभूपाश्चितसर्वगार्त्रं ध्यायेत् प्रसन्नं वरुणं विभूत्यै ॥ ६ ॥

धर्मादिकल्पिते पीठे वरुणं सम्भगर्चेत् । कृत्वाङ्गपूजन शेषं वासुकिं तदङ्ग पुनः ॥ ७ ॥

कर्कोटकं तथा पद्म महापद्मं ततः परम् । शङ्खपालारूपकुलिकौ सम्भक् पत्रेषु पूजयेत् ॥ ८ ॥

इन्द्राद्यानायुधान्येपामर्चयेत् तदनन्तरम् । * * * * * ॥

इति ॥ अथ प्रयोग—तत्र श्रात कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि कलि-
 ष्ठाप अष्टपे नमः । मुखे त्रिष्टुभमन्त्रं नमः । हृदि वरुणाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य सर्वांमीष्ट
 प्राप्ते विनियोग इति कृत्वाऽलिङ्गन्त्वा, भुवासु त्वामु चितिषु हृदयाय० । त्रियन्तो व्यस्मत्पाशं शिर-
 से० । वरुणो मुमोचत् शिवायै० । अथो वन्याना अदिते कवचाय० । उपस्थाप्यं पात नेत्रत्रयाय० । स्वस्ति-
 मि सदा नः अस्त्राय० । इति मन्त्रैः करपङ्क्त्यासं विधाय, दक्षपादायै ह्यं नमः । वामे वा० । दक्ष-
 पादाङ्गुलिमूले सु० । वामे त्वां० । दक्षगुल्फे सु० । वामे त्रि० । दक्षजातुलि त्रि० । वामे पु० । दक्षोर-
 मूले त्रि० । वामे यं० । शूदे तौ० । लिङ्गे व्यं० । मूलाधारे स्मत्० । नाभौ पा० । कुक्षौ शं० ।
 पृष्ठे यं० । हृदि रु० । कुचयो र्णो० । गले सुं० । दक्षकरायै मं० । वामे चत्० । दक्षकराङ्गुलिमूले अं० ।
 वामे वां० । दक्षमण्डिपन्थे वं० । वामे न्या० । दक्षगङ्गुलिमूले ना० । वामे अं० । दक्षकूर्परे दि० । वामे
 तौ० । मुखे हं० । दक्षरूपेले पं० । वामे त्वां० । दक्षनासायां ध्रु० । वामायां यं० । दक्षनेत्रे पां० ।

यामे तं० । दन्नकणै स्वं० । यामे स्ति० । भूमध्ये मिः० । ललाटे नं० । शिरसि दां० । सर्वाङ्गे नः
नमः । इति विन्यस्य, ध्यानाधात्मपूजान्ते मण्डूकादिपरतत्त्वान्तं पीठं संपूज्य, वं वरपपीठाय नमः इति
समस्तं पीठं संपूज्य पीठशक्तिरहिते तस्मिन् पीठे च वरुणमावाह्य, प्राणप्रतिष्ठान्ते पाशाङ्कुशवराधीतिमुद्राः
प्रदर्श्य, आसनाघ्नपूजान्तेऽष्टदलेषु देवाप्रादिप्रादत्तिएयेन ओं शेषाय नमः । एवं धामुकये० । तद्वाकाय० ।
फकौटकाय० । पद्माय० । मद्वापद्माय० । शृङ्गपालाय० । कुलिम्बाय० । इति संपूज्य लोकेशार्थादि सर्व
कुर्यादिति ॥ तथा—

लक्ष्मेकं जपेन् मन्त्रं पायसेन दशांशतः । सर्पिःमित्रेण जुहुयात् तर्पणादि ततश्चेत् ॥ ९ ॥
शृणुमुत्स्यं जपेन्मन्त्रं प्रत्यहं साष्टकं शतम् । जपेनानेन लभते महतीमव्ययां श्रियम् ॥ १० ॥
सितेज्जुशकलैर्मधी जुहुयाद् घृतमंजुतैः । चतुर्दिनं दशशतं शृणुमुत्स्यं महाश्रिये ॥ ११ ॥
सामिद्भिर्वैतसोत्पयाभिः क्षीराङ्गाभिर्दिनत्रयम् । जुहुयाद् वृष्टिसंसिद्धीं मन्त्राविद् विजितेन्द्रियः ॥ १२ ॥
अनेन विधिना मन्त्री सूर्ये शतभिर्प गते । चतुःशतं घृतयुतं पायसं जुहुयाद्दशी ॥ १३ ॥
शृणुनाशाय संपर्यै वरपारोग्याभिवृद्धये । मृगुवारे कृतो होमः पायसेन ससर्पिपा ॥ १४ ॥
महतीं संपदं कुर्यान्नाशयेत् सकलापदः । शालिभिर्वृतसंसिद्धैः संरिदन्त्वरितः सुधीः ॥ १५ ॥
त्र्यहं चतुःशतं हुत्वा स्तम्भयेत् परमैन्वकर्म । सायं प्रत्यद्मुखो बह्मिमाराध्य प्रजपेन्मनुम् ॥ १६ ॥
चतुःशतं विमुच्येत मन्त्री सर्वैरुपद्रवैः । मन्त्री प्रत्यद्मुखो भूत्वा तर्पयेद्दिमलैर्जलैः ॥ १७ ॥
सर्वोपद्रवनाशाय समस्ताभ्युदयाम्भये । बहुना किमिहोक्तेन मन्त्रेणानेन साधकः ॥ १८ ॥
साधयेत् सकलान् कामाङ्गप्रहोमादितत्परः । ध्रुवासु त्वासु चित्तिषु जपन् वन्धात् प्रमुच्यते ॥ १९ ॥
तिष्ठन् रात्रौ जपेदेतां विकासः संप्रपद्यते^१ । अहोरात्रं स्थितश्चमनभन् स्याद् दिवात्थितः ॥ २० ॥
अयःपाशाः स्फुटन्त्यस्य दारुपाशास्तथैव च । ॥

श्रीयन्त्रसारे—

पद्कोणकार्णिकामध्ये तारं क्रोशेषु पदस्वपि । पडर्यमष्टपत्रे च केसरेषु खरांलिखेत् ॥ १ ॥
पञ्चपद्देदपद्पञ्चपद्चतुःपद्क्रमान्मनोः । ध्रुवास्वाद्यसाचराणि बहिः पर शृणेत्यृचा ॥ २ ॥
हृन्मिश्चावेष्ट्य भूगेहे कोशे वंवीजमालिखेत् । शृण्यमोचनमेतत्तु मन्त्रं सर्वसमृद्धिदम् ॥ ३ ॥
मर्वरच्चारं वदयं सर्वचोरविनाशनम् । किमत्र बहुनोक्तेन वाञ्छितार्थप्रदं नृणाम् ॥ ४ ॥
इति ॥ अस्वार्थं—तत्राष्टदलस्यपद्कोणमध्ये ससाध्यं प्रणवं विलिख्य, पद्कोणेषु वरुणाय नमः इति
मन्त्रस्यैकैकमक्षरं विलिख्य, केसरेषु द्वन्द्वशः स्वराण् विलिख्यादलेषु ध्रुवास्वाद्यस्य मन्त्रस्य वर्णान् पञ्च-
पद्देदेति क्रमेण विमज्ज्य विलिख्य, बहिर्वृत्तयोरन्तराले परशृणेत्यृचा वेष्टयित्वा तद्बहिर्वृत्तैर्वीथ्यां ककारादि-
क्षकारान्तैरापेष्ट्य तद्बहिर्वृत्तयोरन्तरालेषु वंवीजे विलिखेत् । एतच्चन्त्रं साधितं घृतमुक्त्वाफलदं भवति ।

१ 'समिद' ख पाठ । २ 'जिकान्' ख पाठ । ३ 'विद्याचस्त न गच्छति' ख पाठ । ४ 'केसरोद्यद्' ख पाठः ।

५ 'तद्भृत्तवहिवीथ्या' ख पाठ ।

परं शृणु सावीर्यं मल्लवानि माहं राजन्नन्यकृतेन भोजं ।

अच्युष्टा इत्यु श्रूयसी रूपास आ नो जीवान् वरुण तामुं शाधि ॥ (२-२८-६)

अस्या श्रुत्यादिकं क्रमो वरुणस्त्रिपुष्प । धीयन्प्रसरि-

कर्णिकायां लिखेत्तारं क्रमात् पत्रेषु चाष्टसु । पिशाङ्गभृष्टि-मन्त्रस्य त्रीणि त्रीण्यचराणि च ॥ ५ ॥

रत्नोद्दह्यं वाजिनमित्युवा मातृकयापि च । अथा त इत्युवा चैव भूपुरेण च वेष्टयेत् ॥ ६ ॥

पतद्यन्त्रं श्वरोन्मादग्रहर्षाडादिनाशनम् । इदमेव समालिख्य वसने गरिकादिभिः ॥ ७ ॥

तेन प्रावृत्तदेहं च ज्वरः सद्यो प्रिसृञ्चति । ॥

अयमर्थः—अष्टदलकमलकर्णिकायां सत्सार्धं तारं विलिख्याष्टसु दलेषु वक्ष्यमाया “पिशाङ्गभृष्टि” मन्त्रस्य त्रीणि त्रीण्यचराणि विभज्य विलिख्य, तद्बहिर्वृत्तचतुष्टयान्तरालस्य बीचौत्रेषु प्रथमवर्षीयां रत्नोद्दह्यं वाजिनमित्युवा मातृकयापि च तद्बहिर्वर्षीयां मातृकाणैस्तद्बहिर्वर्षीयां अपाते अग्रे-इत्युवा च सपेक्ष्य तद्बहिर्वृत्तचतुष्टयं कुर्यात् । पतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति । अथस्तु—

पिशाङ्गं भृष्टिमंभुंयं पिशाचिभिन्द्र संमृण । सर्वं रक्षो नि बर्हथ ॥ (१-१३३-५)

रत्नोद्दह्यं वाजिनमा निर्धमि मित्रं प्रथिष्टमुषं यामि शर्म ।

शिशांनो अग्निः क्रतुभिः सर्गिहः स नो दिवा स रिपः पातु नरुम् ॥ (१०-८७-१)

अथा ते अग्रे समिधा विधेम प्रति स्तोमं शस्मार्नं गृभाप ।

दशशसो रक्षसः पादस्मान् द्रुहो निदो मित्रमहो अवपात् ॥ (४-४-१५)

पिशाङ्गभृष्टिमन्त्रस्य पदक्षेपे श्रुतिं गायत्री च्छन्द इन्द्रो देवता । रत्नोद्दहणमित्यस्य पापुर्नरद्वाज श्रुतिं त्रिपुष्प-
पञ्चन्द अग्निदेवता, रत्नोद्दह हि ॥ अथा ते * मन्त्रस्य चामदेव श्रुतिं त्रिपुष्पञ्चन्दः रत्नोद्दहणित्देवता ॥ तथा—

अष्टपत्रस्य पत्रस्य कर्णिकायां विलिख्य च । तारं पत्रेषु मन्त्राखांश्चतुरश्रतरः क्रमात् ॥ = ॥

मातृकाणैः ममावेष्ट्य चैरीजं कुगुहाधिषु । आलिख्य यत्रयेत्तु धारयेद् यो यथाविधि ॥ ६ ॥

कृत्याभिभवनिर्घुङ्गः स जीवेच्छरदः शतम् ।

॥

अयमर्थः—अष्टदलकमलकर्णिकायां सत्सार्धे प्रथमं विलिख्य, अष्टदलेषु वक्ष्यमाणाया “यां कल्पयन्ती” मन्त्रोद्दहो पर्याप्तं प्रतिदलं चतुश्चतुरो विभज्य विलिख्य, तद्बहिर्वृत्तद्वयान्तराले मातृकाणैः संवेष्ट्य पदिश्चतुरस्रकोणेषु कुर्यात् इति नृमिहर्षाजं विलिखेत् । पतद्यन्त्रमुक्तफलदं भवति । अथस्तु—

या कल्पयन्ति नोऽप्यः शूरा कृत्यां वधूमिव । ता ब्रह्मणापनिर्घुङ्गः प्रत्यकर्तारमृच्छेत् ॥१॥

अस्य मन्त्रस्य प्रत्यङ्गिरा श्रुतिः, अनुष्टुप् छन्दः प्रत्यङ्गिरा देवता ॥ तथा—

कर्णिकायां माध्यगर्भं तारं पत्रेषु वदस्वधि । कुणुष्येत्याद्यमर्षं च दशर्षादन्तैमालिखेत् ॥ १० ॥

* अर्थात् अष्ट इत्यष्ट दृष्ट्याप्य पात्र इति लुक्स्थित्वात् अस्याया जेषा से अमे वक्ष्यन्ते ।

१ ‘वधूमिव’ एव पाठ । २ ‘विच्छेत्’ एव पाठ । ३ ‘कुणुष्येत्याद्यमर्षं च दशर्षादन्तैः’ कः स पाठ ।

तद्वाहोऽष्टसु पत्रेषु हुदग्रेत्यावृत्तां क्रमान् । अर्धमर्धं मासदिष्टिरित्यन्तं षोडशस्य ॥ ११ ॥
 पत्रेष्वर्धमाद्यवद्यादन्तं चर्चा यथाक्रमम् । अर्धमर्धं समालिख्य चातो रचोहयाद्यया ॥ १२ ॥
 वि ज्योतिपेतृचा भूयस्तद्देव च वेष्टयेत् । मातृकाखं: समावेष्ट्य भूपुरेण च वेष्टयेत् ॥ १३ ॥
 रुचकादिपु भूपासु सम्यक् मंयोज्य धारणात् । यत्रमेतद् ग्रहोन्मादज्वरकृत्यानुपद्रवान् ॥ १४ ॥
 नाशयेदथवा वस्त्रे कुङ्कुमाद्यैर्धिलिख्य च । जप्त्वा तत्रावृत्तो यस्तु ज्वरः मयो विनश्यति ॥ १५ ॥

इति । अस्यार्थः—पद्दलकमलकर्णिकायां मसाप्यं तारं विलिख्य, पद्दलेषु दृष्टुष्व पात्र इत्यारभ्य व्य-
 धिरादघर्षादित्यन्तस्य ऋक्प्रयस्याघंषदकं विलिख्य, तद्वाहोऽष्टदलेषु उदमे तिष्ठेत्यादि मुदिना सासदिष्टि-
 त्यन्तस्य ऋक्चतुष्टयस्याघंमर्धं विलिख्य, तद्वाहिः षोडशदलेषु अर्चामि ते इत्यादि मित्रमहो अथवादित्य-
 न्तस्य ऋगाष्टकस्याघंमर्धं विलिख्य, तद्वाहो घृत्तचतुष्टयान्तर्गतान्तरालप्रये प्रथमे रचोहणं याजिनमिन्यूचा
 पूर्वोक्त्या, द्वितीये विज्योतिषा गृहतेत्याद्यया ऋचा, तृतीये मातृकया च सवेष्ट्य तद्वाहिस्यतुरधं कुर्यात् ।
 एतदुक्तफलदं प्रवर्तते ॥ ऋचस्तु—(४।४।१)

कृष्णुष्व पात्रः प्रमितिं न पृथ्वीं याहि राजेवामर्वा इभेन ।
 तृष्णीमनु प्रसितिं द्रूणानोस्तासि विध्वं रचसस्तपिष्ठैः ॥ १ ॥
 तवं भ्रमासं आश्रुया पंतन्त्यनुं स्पृश धृपता शोशुचानः ।
 तपूंष्यमे जुह्वां पतंगानसंदितो वि संज विध्वंशुन्काः ॥ २ ॥
 प्रति स्पशो वि संज तृथितमो भवा पायुर्विशो असा अदंभवः ।
 यो नो दूरे अयशंसो यो अन्त्यमे माकिष्टि व्यधिरा दंघर्षात् ॥ ३ ॥
 उदमे तिष्ठ प्रत्या तनुष्व न्यमित्रो औपतात् तिग्महेते ।
 यो नो अराति समिधान चक्रे नीचा तं धंश्चतमं न शुष्कं ॥ ४ ॥
 ऊर्ध्वो भवं प्रति विध्याध्यस्मदाविष्कृणुष्व दैव्यान्पये ।
 अब स्थिरा तनुहि यातुज्नां जामिमजांमिं प्र संसीहि शंन् ॥ ५ ॥
 स ते जानाति सुमतिं यंविष्ठ य ईवते ब्रह्मणे गातुमैरत् ।
 विश्वान्यसै सुदिनानि रायो धुम्नान्यथो वि दुरो अभि वीत् ॥ ६ ॥
 सेदमे अस्तु सुमगं: सुदानुर्थस्ता नित्येन हविषा य उक्थैः ।
 पिप्रीषति स्व आयुषि दुरोणे विश्वेदसै सुदिना सासदिष्टिः ॥ ७ ॥

अर्चामि ते सुमतिं शोण्यर्वावसं ते' वाचाता जरतामियं गीः ।
 स्वधास्ता सुर्या मज्जेमासो चत्राणि धारयेरु घ्नू ॥ ८ ॥
 इह त्वा भूर्या चरेदुप त्मन् दोषावस्तर्दादिवांसभजु घ्नू ।
 श्रीळतस्त्वा सुभनेसः सपेमाभि शुभ्रा तस्थिवांसो जनानाम् ॥ ९ ॥
 यस्त्वा स्वथः सुहिरण्यो अत्र उपयाति बहुमता रथेन ।
 तस्य ज्ञाता भवांसि तस्य सस्ता यस्त आविध्यमानुषम् जुजेत्पद् ॥ १० ॥
 महो कंजामि बन्धुता वचोभिस्तन्मा पितृगोतमादन्वियाय ।
 त्वं नो अस्य बन्धसधिकिदि होतर्षविष्ट सुकृतो दर्मनाः ॥ ११ ॥
 अक्षमजस्तरणायः सुशेषा अतद्वाचोऽट्टका अश्रमिष्ठाः ।
 ते पायवः सध्वञ्चो निपद्यामे तवं नः पांसमूर ॥ १२ ॥
 ये पायवो मामतेयं ते अग्ने पर्यन्तो अन्धं दूरितादरंघ्नू ।
 ररुच तान् सुकृतो विश्ववेदा दिप्संत इद्रिपवो नाहं देस्यः ॥ १३ ॥
 त्वया वये सध्वन्यस्तवोतास्तव प्रथीत्परयाम वाजान् ।
 उभा शंसां हृदय सत्यतातेऽनुष्टुया कृणुष्वइषाण ॥ १४ ॥
 अया ते' अग्ने समिधा विधेम प्रति स्तोमं शस्पमानं गृभय ।
 दहाशतो रक्षसः पावस्मान् जुहो निदो मिश्रमहो अबघात् ॥ १५ ॥ इति ।
 रचोहयं धाजिनमा जिघामि मित्रं प्रथिष्ठुष्वप यामि शर्म ।
 शिशानो अग्निः ऋतुभिः समिद्धः स नो दिवा स रिपः पातु जक्रम् ॥ (१०-८७-१)
 वि ज्योतिषा वृद्धवा माल्यगिराविर्विश्वानि कृणुते महिस्त्वा ।
 प्रादेपीर्मायाः सहते दुरेवाः शिशति शृङ्गे रक्षसे विनिवे ॥ (१-२-६)

इति ॥ कृणुष्व पाज इत्यस्य पञ्चदशर्चस्य रत्नोद्गस्य वामदेव ऋषि , त्रिष्टुप् छन्द , रतोहाग्निदेवता ।
 वि ज्योतिषेत्यस्य कुमार ऋषिः त्रिष्टुप् छन्द , अग्निदेवता ॥ तथा—

कर्णिकायां लिखेद् तारं मनोः पत्रेषु चाष्टसु । पञ्चपञ्चपदपञ्चरसभूतपदार्थकान् ॥ १ ॥

(इन्द्र श्रेष्ठेत्पृवो वरुणं विभज्य तु विलिख्य च) । वयं त एभिर्मातृकया भूपुरेण च वेष्टयेत् ॥ २ ॥

इन्द्र श्रेष्ठानि मन्त्रस्य यत्र सर्वसमृद्धिदम् । आपुरारोग्यसौभाग्यधनधान्यमुत्प्रदम् ॥ ३ ॥

सर्वरक्षाकरं वश्यं सुदिनत्वयशस्करम् । किमत्र बहुनोत्रेन वाञ्छितार्थप्रदं परम् ॥ ४ ॥

अयमर्थः—अष्टदलमध्ये सप्ताध्यं प्रणवं विलिख्याष्टम् पत्रेषु पञ्च पद पञ्च पद पञ्च पद पञ्च पद पञ्च पद इति क्रमेण इन्द्र श्रेष्ठानीत्यृचो वर्णान् विमन्य विलिख्य, तद्बहिर्द्वृत्तान्तरालयोः प्रथमं “ वय त एभिः ” रित्मृचा वक्ष्यमाणया द्वितीये मानृकया च संवेष्ट्य तद्बहिर्द्व्यन्तरं कुर्यात् । एतदुक्तफलद भवति । मन्त्रस्तु—
(२ । २१ । ६)

इन्द्र श्रेष्ठानि द्रविषानि धेहि चित्तिं दर्चस्य सुभगत्वमसे ।

पोषं रपीषामिरीष्टं तनूनां स्वादानं वाचः सुदिनत्वमहाम् ॥ १ ॥

इन्द्र श्रेष्ठानि मन्त्रस्य शृत्समद ऋषिं त्रिष्टुप् छन्दः इन्द्रो देवता ॥ एतस्यैव यन्त्रान्तरमाह—

प्रणवभास्वरमध्यमयो बहिर्वसुदले स्वरमंयुत्केनरे ।

अयुजि पञ्चगुहाननशो युजि प्रविलिखेच मनोः क्रमशोऽर्णकान् ॥ ५ ॥

अभिवृत्तं खलु कादिभिरक्षरैर्धराणिगेहयुगाश्रिगमन्मथम् ।

धनधरामुभगत्वमनोज्ञतां मधुरचाग्नररत्रयशःश्रियम् ॥ ६ ॥

सुदिनतां च तनोति परं नृषां चलानिपूदनयन्त्रमिदं धृतम् ।

गुहाननशः पदपदसंप्यया । अस्यार्थः—प्रायुक्त एव यन्त्रे कसेरेषु युगशः स्वरान् विलिखेत्, कादितान्ते-
रावेष्टयेत् । अत्र पूर्वयन्त्रोक्तश्रव्येष्टनं नास्ति, अष्टकोपेषु कामवीजं विलिखेत् । यासोऽलङ्कारभूयणमिष्ट-
भोजनस्वेष्टजनदर्शनप्राप्तिः सुदिनत्वम् । तथा—

विलिख्य कर्णिकान्तरे ध्रुवं दलाष्टके मनोः । पडर्तुषेदपद्शरत्रयीसरोन्द्रियाक्षरान् ॥ ७ ॥

लिखेच्च मानृकाक्षरैर्धरापुरेण चाट्टतम् । वयं त एभिरित्मृचः सुयन्त्रमेतदिष्टदम् ॥ ८ ॥

विशिष्टरत्नगोधरामुवर्णधान्यशालिनीम् । त्रितीर्यं संपदे परां रिपुचयं च यच्छति ॥ ९ ॥

अस्यार्थः—अष्टदलकमलकर्णिकायां सप्ताध्यं प्रणवं विलिख्य तद्दलेषु वयं त एभिरित्मृचो वर्णान् पद पद चतुः पद पञ्च चतुः सप्त पञ्च—क्रमेण विमन्य विलिख्य, तद्बहिर्द्वृत्तद्वयान्तराले मानृकार्णैरावेष्ट्य तद्बहिर्-
द्व्यन्तरं कुर्यात् । एतदुक्तफलदं भवति । मन्त्रस्तु—(६ । १६ । १३)

वयं त एभिः पुरुहूत मख्यैः शत्रोः शत्रोरुचर इत्साम ।

मन्तो वृत्राप्युभयानि शूर राया मदिम वृहता सोताः ॥ १ ॥

वयं त एभिरिति मन्त्रस्य भरद्वाज ऋषिस्त्रिष्टुप् छन्दः इन्द्रो देवता ॥ श्रीयन्त्रसारे—

आलिख्य बीजसितं यन्त्रं बीजं तत्कर्णिकान्तरे । तस्योदरे समिति च बीजं साध्याण्यवेष्टितम् ॥१॥

बीजस्य पार्श्वयोर्दृष्टी ईई इति च वत्पुरः । जिह्वां स्रयूमिति दिक्ष्वेतान् सोऽई हंसार्णकान्बहिः ॥२॥

प्राणप्रतिष्ठामन्त्रं च गायत्रीं मन्त्रयन्त्रयोः । यथावकाशं विलिखेत् स्वगुरुक्तेन वर्त्मना ॥ ३ ॥

इति ॥ सारसंग्रहे—

गुलिकीकृत्य यन्त्रं च लाङ्गालोहवपाटवत् । कृता प्रतिष्ठितप्राणं सिक्तं संपातसर्पिणा ॥ १ ॥

विन्यस्य कलशे यन्त्रस्यापिते विधिपद्भुः । तत्रावाह यजेत् सम्यक् तत्र यन्त्रस्य देवताम् ॥ २ ॥

तत्कुम्भोदकसिक्ताय वितरेद् यन्त्रमादरात् । गृहीत्वा गुरुणा दत्तं यत्नं मन्त्र्यः प्रसन्नधीः ॥ ३ ॥

निभृयादुक्त्रविधिना विश्वस्तः सर्वसिद्धये । चन्दनागुरुर्षूर्कस्तूरीरोचनान्वितः ॥ ४ ॥

मदः करिमयो लाङ्गारसकुङ्कुमसंयुतम् । यन्त्रलेखनद्रव्याणि क्रूरध्वष्टविधाणि च ॥ ५ ॥

स्वर्णोपयमेहाम्बुगृहधूमाम्बिसंयुतम् । श्मशानाङ्गारनिम्बोत्थनिर्पासो विषपीरितम् ॥ ६ ॥

उपणमूपरं, मेहाम्बु प्रक्षय, अग्निध्वजकम् ।

त्रिलोहभूर्जपत्राणि चाँमतालदलानि च । तत्तत्कल्पोदितानि सूर्यपञ्चाधिकरणानि च ॥ ७ ॥

इति ॥ अथेतत्प्रयोग—तत्र सुदिने शुभे मुहूर्ते चन्द्रताराद्यनुकूले साधकः कृतनित्यक्रिय, श्रीगुरुं प्रणम्य विघ्नेश्वरं समभ्यर्च्य, पूर्वोक्तवारोहव्यतिथीयनक्षत्रेशान् संपूज्य, सामिमत्तं यन्त्रं यथैविश्व्यासमन्त्रेण विरच्य, तन्मध्ये लेख्य यज्ञं विपुलनरोदरं विलिख्य, सामिति जाँवर्ध्याजं विलिख्य तद्द्विजं साधनामाक्षरं सवेष्ट्य, पूर्वलिखितधीजाह्विस्तद्वक्ष्यामपाश्वर्योः इह इति दृष्टिद्वयं विलिख्य, तत्पुरत इष्टमिति जिह्वावीजं विलिख्य, तस्य प्रागादिविदुः सोहर्दस इति प्रादक्षिण्येनैकैकमन्त्रं विलिख्य, तदनु यथास्यानं साधककर्मादि तत्तत्कल्पोक्तं सर्वं विलिख्य सर्वान्ते प्राणप्रतिष्ठामन्त्रं अन्नगायत्रीं यन्त्रगायत्रीं च यथावकाशं लिखेत् । तत्र प्राणप्रतिष्ठामन्त्रं प्रागेवाह । अन्नगायत्रीं तत्तत्कल्पोक्तां द्रष्टव्या । यन्त्रगायत्रीं तु—उपनराजाय विद्महे देवगृहाय धीमहि तन्नो यन्त्रं प्रचोदयात् । इतीत्य यन्त्रं विलिख्य लाङ्गालोहव्ययेष्टिने क्वचित् संस्थाप्य, स्वास्तनपूजादिस्थापनाजालं विधाय, यन्त्रस्य यन्त्रलिखितमन्त्रमण्डलस्य साधकस्य च पृथक्पृथक् प्राणप्रतिष्ठा कृत्वा, तत्र तद्योगर्षदपूजापूर्वकं यन्त्राधिदेवतामावाह्यं साक्षात् सावर्णा संपूज्य, तद्यन्त्रं सृष्ट्यन् मूलनिर्घां देवतास्थानपूर्वकं लक्षाग्रयुगायधि कार्यस्य गौरवलाभये विज्ञाय जपित्वा, कुण्डोदायप्रिं सस्कृत्य गोतृतेनामुतादिनद्वयान्तं यत्रे इत्येवं सुसुतत्र संपातियन् इत्या, तत्तद्यन्त्रं सर्वतोभद्रमण्डले वा वरिषोक्तविधिना कुम्भ संस्थाप्य, यन्त्रदेवता साङ्गा सावर्णा संपूज्य तेन जलेनाग्निपिक्ताय यन्त्रं दद्यात् । सोऽपि प्रणामपूर्वकं यन्त्रमादावाचार्थितोपणं कृत्वा सुसुतदृष्टे विश्वासपूर्वकं धारयेत् । तेन सर्वतोभद्रसिद्धये भवतीति ॥ तथा—

आ कृष्येनेत्युवा तारं कर्षिकामध्यसंसितम् । माध्यगर्भं समावेष्ट्य शग्दले विलिखेत् पुनः ॥ १ ॥

आप्यायमेत्युवा याम्ये उधुधमस्वेति पश्चिमे । वृढस्पतेत्युवा सौम्ये प्र चः शुक्राय इत्यपि ॥ २ ॥

आग्नेयकोणगे पत्रे अग्निर्मूर्धेति नैर्ध्वते । शन्नोदेवीत्युच पत्रे पत्रे वायव्यकोणगे ॥ ३ ॥

कया नेति तथैशाने केतुं कृष्येनेत्युचं दले । तद्वाद्ये मातृकावर्णैः संवेष्ट्य कुण्डहासिषु ॥ ४ ॥

उँईहमाचरान् दिञ्जु सोहंहमाचरान्निखेद । स्पर्शादिपट्टेष्ट्यालिख्य यन्त्रमेतद् यथाविधि ॥ ५ ॥

अभिपिङ्गः शुभेस्तोत्रैः कृतपुण्यथाहमङ्गलः । कर्षिकाया क्रयादन्व्याः प्रागाद्यदलेषु च ॥ ६ ॥

सूर्यचन्द्रारमाभ्यांकिर्जीवादिभृगुकेतवः । सुजसं सिद्धमपातं स्वमन्त्रैश्च यथाविधि ॥ ७ ॥

१ 'यन्त्रं स्थापित' क ग पाठ । २ 'तत्तद्यन्त्र' न पाठ । ३ 'कयाय इत्युच शैवे' ख पाठ ।

ग्रहपीडाप्रशमनं कृत्याज्वरविनाशनम् । सर्वाभयहरं दिव्यं समरे विजयप्रदम् ॥ ८ ॥

आयुष्करं पुत्रदं च परचक्रविनाशनम् । किमत्र बहुनोक्त्रेण वाञ्छितार्थप्रदं नृणाम् ॥ ९ ॥

एतस्यायमर्थः—अष्टदलकमलकर्णिकायां ससाध्यं प्रख्यं विलिख्य, आ कृष्णेनेत्युच्चा सवेष्ट्य, पूर्वदले आप्यायस्वेति, याम्ये उद्वुध्यस्वेति, पश्चिमे वृहस्पते अतीति, उत्तरदले प्र वः शुक्रायेति, आग्नेयदले अग्निर्मूर्धेति, नैर्ऋत्ये शशो देवीरिति, वायव्ये कया नक्षत्र इति, ईशानदले केतुं कृष्णप्रिति मन्त्रान् विलिख्य, तद्वाह्ये वृत्तद्वयान्तराले अकारादिचकारान्तमात्कारवर्णरावेष्ट्य, तद्वाहिर्भूपुरे आप्नेयादिकोणेषु उर्ध्वोर्ध्वसः इति प्रतिकोणं विलिख्य पूर्वादिचतुर्विधु सोढंइंसः इति प्रतिदिशं विलिखेत् । एतद्यत्र प्रोक्ताविधिना धारयेत् प्रोक्तफलदं भवतीति ॥

अथ धेदोक्तनवग्रहविधानम् । तत्र स्मृतिसंग्रहे—

विधानं ग्रहमन्त्राणां वच्ये सर्वसमृद्धिदम् । आ कृष्णेन सहस्रांशोरिमं देवा तथेन्दवे ॥ १ ॥

अग्निर्मूर्धेति भौमाय उद्वुध्यस्व गुणाय च । वृहस्पतेति च गुरोः शुक्रायान्नात्परिभ्रुतः ॥ २ ॥

शनैश्चरस्य मन्त्रोऽयं शशो देवीरुदाहृतः । कया न इति राहोश्च केतुं कृष्णंस्तु केतवे ॥ ३ ॥

आप्यायस्वेति चेन्दोश्च शुक्रन्त इति वा भृगोः । नव मन्त्राः समुद्दिष्टाः सर्वे व्याहृतिपूर्वकाः ॥ ४ ॥

(१) आ कृष्णेनेति मन्त्रस्य हिरण्यस्तूपमंशुकः । ऋषिः प्रोक्तस्तत्रिष्टुप् छन्दः छर्यस्तु देवता ॥ ५ ॥

इष्टकार्थार्थसिद्ध्यर्थं विनियोग उदाहृतः । व्याहृतित्रयमादौ स्यादा कृष्णेन हृदीरितम् ॥ ६ ॥

तथैव रजसा चेति शिरश्च समुदाहृतम् । शिखायां च समुद्दिष्टं वर्तमानो निवेशयन् ॥ ७ ॥

कवचे चामृतं चैव मर्त्यं चेति समीरयेत् । हिरण्ययेन सविता रथेनेति त्रिनेत्रके ॥ ८ ॥

शेषमन्त्रे समुद्दिष्टं षडङ्गन्यास ईरितः । हृदयाय नमः प्रोक्तं शिरसे चाग्निवज्रमा ॥ ९ ॥

शिखायै षडङ्गित्युक्तं कवचाय हुमीरितम् । नेत्रत्रयाय नौषट् च अस्त्राय ऋद्धीरितम् ॥ १० ॥

एवं षडङ्गं विन्यस्य षडङ्गन्यासं समाचरेत् । आ कृष्णेनेति शिरसि ललाटे रजसेति च ॥ ११ ॥

वर्तमानो निवेशयन् मूलेऽमृतमथो हृदि । मर्त्यं चेति च नाभौ स्यात् कर्त्र्यां हिरण्ययेन तु ॥ १२ ॥

जह्वयोः सवितेत्पूर्वोः रथेनेति च जानुनोः । आ देवो याति पदयोर्ध्वनानि ततः परम् ॥ १३ ॥

परयन्ति विधायैवं ध्यानं कुर्यात् समाहितः । ॥

पद्मासनः पद्मकरो द्विबाहुः पद्मद्युतिः सप्ततुरङ्गवाहः ।

दिवाकरो लोकगुरुः किरीटी मयि प्रसादं विदधातु देवः ॥ १४ ॥

ध्यात्वैवं पूजयेत् सूर्यं वृत्तं षट्कोणकं तथा । वृत्तमष्टदलं बाह्ये वृत्तं भूमिपुरं तथा ॥ १५ ॥

चतुर्द्वारसमायुक्तं मण्डलेऽस्मिन् प्रपूजयेत् । मध्ये रविं सुसंपूज्य षट्कोणे तु षडङ्गकम् ॥ १६ ॥

तद्वाहिर्वसुपत्रेषु पूर्वाचं तु प्रदक्षिणम् । सोमं भौमं तथा सौम्यं गुरुशुक्रौ शनिं तथा ॥ १७ ॥

राहुं केतुं च संपूज्य स्वस्त्रमत्रैर्विशेषतः । भूपुरे लोकपालांश्च पूर्वादिक्रमतो यजेत् ॥ १८ ॥

इन्द्रमग्निं यमं चैव निश्चेति वरुणं तथा । वायुं कुबेरमीशानं ब्रह्माणं शेषमेव च ॥ १६ ॥
 वासुपेशानयोर्मध्ये ब्रह्माणं पूजयेत् तथा । रत्नोन्नरुणयोर्मध्ये ह्यनन्तमग्निं पूजयेत् ॥ २० ॥
 तद्विष्णुर्केश मध्वैर्वा नाममध्वैश्च पूजयेत् । तदक्षराणि ततो वाग्ने चक्रं शक्तिं च दण्डकम् ॥ २१ ॥
 खड्गं पाशं सृष्टिं चैव शूलं परं सुदर्शनम् । एवं संपूज्य विधिवदुपचारैर्मनोरमैः ॥ २२ ॥
 अष्टोत्तरसहस्रं वा शतमष्टाधिकं तु वा । तदग्रे मन्त्रमागर्स्य स्तुत्वा देवं विसर्जयेत् ॥ २३ ॥
 एवं यः पूजयेद्भक्त्या भास्करं ब्रह्मनायकम् । ब्रह्मपीडां विजित्वाश्च सर्वान् कामानवाप्नुयात् ॥ २४ ॥
 अरोगी दीर्घजीवी च पुत्रवान् धनवान् सुखी । अन्ते सद्गतिमाप्नोति यत्र देवो दिवाकरः ॥ २५ ॥
 (२) इमं देवेति मन्त्रस्य गौतम ऋषिरीरितः । तिराद् ह्यन्दो देवतात्र सोमः सर्वार्थसिद्धये ॥ २६ ॥
 विनियोगः समाख्यात इमं देवा तथैव च । अमपन्नं सुवर्णं च हृदयं महते ततः ॥ २७ ॥
 चत्राय शिर आख्यातं महते च ततः परम् । ज्यैष्ठ्यायेति शिखा प्रोक्ता महते च पुनर्वदेत् ॥ २८ ॥
 जानराज्याय क्वचमिममेति च मुष्य च । पुत्रं नेत्रं ततोऽस्यै च त्रयोऽस्त्रं समुदाहृतम् ॥ २९ ॥
 एवं न्यस्य पङ्क्तानि पदन्यासं समाचरेत् । इमं देवेति शिरस्पसपत्रमिति भालके ॥ ३० ॥
 सुवर्णं मुखदेशे तु महते च ततः परम् । चत्राय हृदयं प्रोक्तं महते च ततः परम् ॥ ३१ ॥
 ज्यैष्ठ्याय उर्वोर्भूते जानराज्याय जालुनोः । इमममुष्यं च पुत्रं गुणफयोत्तदनन्तरम् ॥ ३२ ॥
 अस्मै विशेषं पादयोश्च पदन्यास उदाहृतः । ॥

श्वेताम्बरः श्वेतविभूषणश्च श्वेतसुनिर्दण्डधरो द्विबाहुः ।

चन्द्रोऽमृतात्मा वरदः किरीटी मधि प्रसादं विदधातु देवः ॥ ३३ ॥

एवं ध्यात्वा स्वपुरतः पूजामण्डलमालिखेत् । चतुरस्रं च पद्कोणं वसुपत्रं च भूपुरम् ॥ ३४ ॥
 मध्ये देव समापान्नं पूजयेदुपचारकैः । पद्कोणे तु पङ्क्तानि वसुपत्रे कुजादिकान् ॥ ३५ ॥
 भूपुरे लोकपालाश्च पारिव्रज्यादिकान् यजेत् । यथापूर्वं जपं कृत्वा समर्प्य विनिर्पूर्वकम् ॥ ३६ ॥
 स्तुत्वा नत्वा च समार्प्य स्वात्मन्युद्रामपेत् सुधीः । एवं यः पूजयेद्भक्त्या सुधाद्यु ब्रह्मनायकम् ॥ ३७ ॥
 ब्रह्मपीडा विजित्वाश्च सर्वान् कामानवाप्नुयात् । अरोगी दीर्घजीवी च पुत्रवान् धनवान् सुखी ॥ ३८ ॥
 अन्ते सद्गतिमाप्नोति यत्र देवः सुधाकरः । (३) अग्निर्भूयति मन्त्रस्य विरूपाक्ष ऋषिः स्मृतः ॥ ३९ ॥
 गायत्रीचन्द्र आख्यातं देवता स्यान्महीसुतः । इष्टकामार्थमिच्छार्थं विनियोगः प्रकीर्तितः ॥ ४० ॥
 वैदिकेषु च सर्वेषु न्यासे चैव जपे हृते । व्याहृतित्रयसंपुक्तं साधकामीष्टसिद्धिदम् ॥ ४१ ॥
 व्याहृतित्रयमपुत्रमग्निर्मूर्धा हृदि स्मृतम् । दिवः ककुत् शिरः प्रोक्तं पतिः पृथिव्या अयं शिखा ॥ ४२ ॥
 अर्णो वर्मणि रेतसि नेत्रमखं च जिह्वयति । पङ्क्तमेवं विन्यस्य पदन्यासं समाचरेत् ॥ ४३ ॥
 अग्निर्मूर्धेति शिरसि ललाटे दिव इत्यपि । मुखे ककुदिति पतिर्नाभौ कर्त्यां ततः परम् ॥ ४४ ॥

पृथिन्या अयमपामूर्वोर्जानुनोः पद्दयम् । गेतामि गुल्फयोर्न्यसेत् पादयोश्चैव जिन्वति ॥ ४५ ॥
एवं विन्यस्य विधिवद् ततो ध्यायेदनन्यधीः । ॥

रत्नाम्बरो रक्तवपुः किरिटी चतुर्भुजो मेघममो गदाधरः ।

धगमुतः शक्तिभरश्च शूलो मद्रा मम स्वाद्वरदः प्रशान्तः ॥ ४६ ॥

एवं भौमं चिरं ध्यात्वा पूजामण्डलमालिखेत् । त्रिकोणं चैव पद्कोणं वसुपत्रं च भूपुरम् ॥ ४७ ॥
मध्ये देवं ममावाह्य पूजयेदुपचारकैः । पद्कोणेषु षडङ्गानि वसुपत्रे बुधादिकान् ॥ ४८ ॥
चतुस्त्रे लोकपालान् ब्रह्मर्षींश्च ततो बहिः । संपूज्यैवं यथापूर्वं ज्ञात्वा स्तुत्वा विमर्जयेत् ॥ ४९ ॥
एवं यः पूजयेद्भक्त्या भूमिपुत्रं दृढव्रतः । ग्रहपीडां विजित्याशु मर्वां कामानवाप्नुयात् ॥ ५० ॥
अरोगी दीर्घजीवी च पुत्रवान् धनवान् सुखी । अन्ते मद्रतिमाप्नोति यत्र देवः सनातनः ॥ ५१ ॥

(४) उद्बुध्यस्वेति मयस्य परमेष्ठी ऋषिः स्मृतः । त्रिष्टुप् छन्दो देवतात्र बुधोऽभीष्टार्थमिद्भये ॥ ५२ ॥
विनियोगः नमारुगान् उद्बुध्यन्व ततः परम् । अग्ने प्रतीति तन्त्रथाजागृहि लं हृदि स्मृतम् ॥ ५३ ॥
इष्टापूर्ते शिरः प्रोक्तं संसृजेयामयं च तु । शिखा अग्निन् मधुस्ये तु कवचाय हृमीरयेत् ॥ ५४ ॥
अध्युत्तराम्निन्विश्वेदेवा नेत्रमत्र उदाहृतः । ततोऽस्त्रे च प्रविन्यसेद् यज्ञमानश्च मीदत ॥ ५५ ॥
एवं षडङ्गं विन्यस्य षडन्यामं समाचरेत् । उद्बुध्यस्वेति शिरमि अग्रे प्रति ललाटके ॥ ५६ ॥
जागृहि लं मुखे चैवमिष्टापूर्ते हृदि स्मृतम् । संसृजेयामयं चेति नामावस्तिस्ततः परम् ॥ ५७ ॥
सयस्ये इति कृतां वै अध्युत्तेति ततः परम् । रस्मिन् ऊर्वोस्ततो विश्वे देवा इति च जालुनोः ॥ ५८ ॥
गुल्फयोर्जमानश्च पादयोः मीदतेति च । एवं न्यामविधिं कृत्वा ध्यायेद् देवमनन्यधीः ॥ ५९ ॥

पीताम्बरः पीतवपुः किरिटी चतुर्भुजो दण्डधरश्च सौम्यः ।

मिहस्थितश्चन्द्रमुतो हरिप्रियः सदा मम स्याद्वरदस्तु सौम्यः ॥ ६० ॥

एवं ध्यात्वा स्वपुरतः पूजामण्डलमालिखेत् । वाणाकारं लिखेन्मध्ये बहिः पद्कोणमालिखेत् ॥ ६१ ॥
बहिरष्टदलं पत्रं तद्बहिर्भूपुरं लिखेत् । मध्ये बुधं समावाह्य पूजयेदुपचारकैः ॥ ६२ ॥
पद्कोणेषु तु षडङ्गानि यथं गुर्वादिकान् यजेत् । भूपुरं लोकपालांश्च बहिर्यज्ञादिकान् यजेत् ॥ ६३ ॥
एवं यः पूजयेद्भक्त्या बुधं भोमसुतं बुधः । ग्रहपीडां विजित्याशु मर्वां कामानवाप्नुयात् ॥ ६४ ॥
अरोगी दीर्घजीवी च पुत्रवान् धनवान् सुखी । अन्ते मद्रतिमाप्नोति यत्र देवो महेश्वरः ॥ ६५ ॥

(५) बृहस्पते अतीत्यस्य ऋषिर्गुत्समदः स्मृतः । त्रिष्टुप् छन्दो देवता च बृहस्पतिरुदाहृतः ॥ ६६ ॥
इष्टकार्थमिद्बुध्यये विनियोगः प्रकौर्तितः । बृहस्पते अति यदप्यो हृदि प्रतिविन्यसेत् ॥ ६७ ॥
ततश्चाहार्दं बुभुक्षेति शिरः प्रोक्तं विभाति च । ऋतुमत्र शिखा प्रोक्त्वा जनेषु कवचं मतम् ॥ ६८ ॥
यद्दीदयश्चवसर्तप्राजात इति नेत्रके । तदस्मान् त्रविणमिति धेदि चित्रं तदस्त्रकम् ॥ ६९ ॥

पङ्कमेतं विन्दस्य पदन्यासप्रथाचरेत् । बृहस्पति इति शिरसि अति यदर्थो ललाटे ॥ ७० ॥
 अर्हाद्युमदिति मुखे विभाति क्रतुमद् हृदि । जनेषु नामो यद्दीदियत् कर्त्यां शयमर्त च ॥ ७१ ॥
 प्रजात तदिति चोर्वोः श्रस्मासु द्रविण तथा । आन्वोर्वेहि तथा गुण्फे चित्र चेति च पादयोः ॥ ७२ ॥
 एव न्यासविधिं कृता ध्यायेद् देवमनन्यधीः । " ॥

पीताम्बरः पीतवपुः किरीटी चतुर्भुजो देवगुरुः प्रशान्तः ।

तथाचसूत्रं च कमण्डलुं चाभीष्टं च विप्रद्वरदोऽस्तु मह्यम् ॥ ७३ ॥

एवं ध्याता स्वपुगतो मण्डल विलिखेत् सुधीः । चतुरस्रं तथा दीर्घं बहिः पद्कोणमालिखेत् ॥ ७४ ॥
 तद्बहिर्वसुपत्राह्वं बहिर्भूमिगमालिखेत् । मध्ये देवं समावाह्य पूजयेदुपचारकैः ॥ ७५ ॥
 पद्कोणे तु पङ्कानि शुक्रादीन् वसुपत्रके । भूपुरे लोकपालाश्च वज्रादींस्तद्बहिर्वजेत् ॥ ७६ ॥
 पूर्ववन्मन्त्रमाजप्य स्तुता नृता विसर्जयेत् । एवं यः पूजयेद्भक्त्या सर्वान् कामानवाप्नुयात् ॥ ७७ ॥
 अरोगी दीर्घजीवी च पुत्रवान् धनवान् सुखी । अन्ते सद्गतिमाप्नोति यत्र देवः सनातनः ॥ ७८ ॥
 (६) अन्नात्परिष्कृत इति मन्त्रस्य अक्षयः स्मृताः । प्रजापत्यश्विनौ चैव सरस्वती तथैव च ॥ ७९ ॥
 इन्द्रश्चातिजगती च चन्द्रः शुक्रोऽत्र देवता । इष्टकामार्थसिद्ध्यर्थं विनियोगः प्रकीर्तितः ॥ ८० ॥
 अन्नात्परिष्कृतो हृदि रसं ब्रह्म तथैव च । एषा व्यापिबन्धिरश्चैव चतुरं पयस्तथा शिरसा ॥ ८१ ॥
 सोम प्रजापतिर्वैश्वं ऋतेन मत्यामिन्द्रियम् । नेत्रं विपादं शुक्रं चाप्यन्वसेत्यस्त्रभीरितम् ॥ ८२ ॥
 इन्द्रक्षेति च तत्पश्चात् पदन्यासप्रथाचरेत् । अन्नात्परिष्कृतः शिरो रसं ब्रह्मणेति ललाटके ॥ ८३ ॥
 व्यापिबन्ध चतुरं मुखं चैव पयः सोमं हृदि स्मृतम् । प्रजापतिर्नाभिदेशे ऋतेन सत्यमित्यपि ॥ ८४ ॥
 इन्द्रियं कटिदेशे विपान गुणप्रदेशके । शुक्र इण्ययोरन्वयम इत्यूर्ध्वोस्त्वयैव च ॥ ८५ ॥
 इन्द्रसेन्द्रियमिदं पय इत्येव जानुनोः । ततोऽमृत मधु पदोः पदन्यास उदाहृतः ॥ ८६ ॥

श्वेताम्बरः श्वेतवपुः किरीटी चतुर्भुजो दैत्यगुरुः प्रशान्तः ।

तथाचसूत्रं च कमण्डलुं च दण्डं च विप्रद्वरदोऽस्तु मह्यम् ॥ ८७ ॥

एव शुक्रं चिरं ध्याता पूजामण्डलमालिखेत् । पञ्चकोणं लिखेदादौ पद्कोणं वसुपत्रकम् ॥ ८८ ॥
 भूपुरं तद्बहिर्लेख्यं चतुर्द्वारोपशोभितम् । मध्ये देवं समावाह्य पूजयेदुपचारकैः ॥ ८९ ॥
 पद्कोणे तु पङ्कानि शन्यादीन् वसुपत्रके । भूपुरे लोकपालाश्च वज्रादींस्तद्बहिर्वजेत् ॥ ९० ॥
 श्रामन्मन्त्र जपित्वा तु स्तुत्वा नत्वा विसर्जयेत् । एवं यः पूजयेद्भक्त्या सर्वान् कामानवाप्नुयात् ॥ ९१ ॥
 अरोगी दीर्घजीवी च पुत्रवान् धनवान् सुखी । अन्ते सद्गतिमाप्नोति यत्र देवः सनातनः ॥ ९२ ॥
 (७) शन्नो देवीति मन्त्रस्य दध्याहाथर्वण ऋषिः । गायत्री चन्द्र आख्यात देवता गतिर्गणितः ॥ ९३ ॥
 इष्टकामार्थसिद्ध्यर्थं विनियोगः प्रकीर्तितः । शन्नो देवीति हृदय रमिष्टये शिरः स्मृतम् ॥ ९४ ॥

आपो भवन्त्विति शिरसा पीतये कनकं मतम् । शं योराभि च नेत्रं स्वादपि स्रवन्तु नस्तथा ॥६५॥
 अस्त्रमिति पडङ्गानि पदन्यासं ममाचरेत् । शत्रुः शिरसि देवीश्च ललाटेऽभिष्टये मुखे ॥६६॥
 आपो भवन्त्विति नाम्नां पीतये कटिदेशके । शं योरुर्वोराभि जान्वाः स्रवन्तु न इति पदोः ॥६७॥

नीलाम्बरः शूलधरः किरीटी शृङ्गस्थितस्त्रामकरो धनुष्मान् ।

चतुर्भुजः सूर्यमुतोऽप्रशान्तः सदास्तु मखं वरदोऽल्पगामी ॥ ६८ ॥

एवं ध्यात्वा स्वपुरतः पूजामण्डलमालिखेत् । लिखेद्देवं धनुराकारं पद्कोणं तद्दहिर्न्यसेत् ॥६९॥
 बहिरष्टदलं पद्मं तद्दहिर्भूपुरं न्यसेत् । मध्ये देव ममावाह्य पूजयेदुपचारकैः ॥ १०० ॥
 पद्कोणेषु पडङ्गानि मध्ये राह्यादिकान्यजेत् । भूपुरे लोकपालांश्च तद्दहिर्होतिपूजनम् ॥ १०१ ॥
 एवं यः पूजयेद्भवत्या सर्वान् कामानवाप्नुयात् । अरोगी दीर्घजीवी च पुत्रवान् धनवान् सुखी ॥१०२॥
 ग्रहपीडां विजित्याशु सर्वसौख्यममन्वितः । अन्ते सद्गतिमाप्नोति यत्र देवः सनातनः ॥१०३ ॥
 (८) कया न इति मन्त्रस्य वामदेव श्रृणुः स्मृतः । गायत्री च्छन्द आख्यातं देवता राहुरीरितः ॥१०४॥
 कया नो हृदयं चित्र आशुवद् गिर ईरितम् । ऊती सदावृधः शिखा सखा कवचमीरितम् ॥ १०५ ॥
 कया नेत्रं तथास्त्रं च ततः शाचिष्ठया वृता । पडङ्गमेवं विन्यस्य पदन्याममयाचरेत् ॥ १०६ ॥
 कया शिरसि नो भाले चित्र इत्यास्यदेशके । आशुवद् हृदये ऊती नामौ कव्यां सदावृधः ॥१०७॥
 सखा ऊर्वोः कया जान्वाःगुण्फयोश्च शाचिष्ठया । वृतेति पादयोर्न्यस्य ध्यानं कुर्यात् समाहितः ॥१०८॥

नीलाम्बरो नीलवपुः किरीटी करालवक्त्रः करबालशूली ।

चतुर्भुजश्चक्रधरश्च राहुः सिंहासनस्यो वरदोऽस्तु महाम् ॥ १०९ ॥

एवं ध्यात्वा स्वपुरतो मण्डलं तु समालिखेत् । शूर्पाकारं लिखेन्मध्ये बहिः पद्कोणमालिखेत् ॥११०॥
 तद्दहिर्वसुपत्राञ्जं तद्दहिर्भूपुरं लिखेत् । मध्ये देवं समावाह्य पूजयेदुपचारकैः ॥ १११ ॥
 पद्कोणेषु पडङ्गानि पद्मं केत्वादिकान् ग्रहान् । भूपुरे लोकपालांश्च वज्रादीनि ततो बहिः ॥११२॥
 एवं यः पूजयेद्भवत्या सर्वान् कामानवाप्नुयात् । ग्रहपीडां विजित्याशु दीर्घमायुरवाप्नुयात् ॥११३॥
 अरोगी दीर्घजीवी च पुत्रवान् धनवान् सुखी । अन्ते सद्गतिमाप्नोति यत्र देवः सनातनः ॥११४॥
 (९) केतुं कृण्वन्निति मनोर्मधुच्छन्दा इति स्मृतः । गायत्री च्छन्द आख्यातं देवता केतुरीरितः ॥११५॥
 सर्वाभीष्टार्थसिद्ध्यर्थं विनियोगः प्रकीर्तितः । केतुं कृण्वन्निति हृद्यऽकेतवे शिर ईरितम् ॥ ११६ ॥
 पेशो मर्या शिरसा मोक्षा वर्म प्रोक्त्रमपेशसे । समुपद्भिरिति नेत्रमजायथा इत्यस्त्रकम् ॥ ११७ ॥
 पडङ्गमेवं विन्यस्य पदन्यासं समाचरेत् । केतुं शिरसि कृण्वंश्च ललाटेऽकेतवे मुखे ॥ ११८ ॥
 पेशो हृदि च मर्या चापेशसे कटिदेशके । समूर्ध्वं उपद्भिश्च जान्वाश्चाजायथाः पदोः ॥११९॥

आरोग्यश्रीकरश्चैव कुलवृद्धियशस्करः । य एतेन महापाहो मध्याह्नात्ममयोदिते ॥ ७ ॥
 स्तौति मां प्रयतो भूता सर्वपापैः प्रमुच्यते । मानसं वाचिकं वापि कर्मजं वापि दृष्टकृतम् ॥ ८ ॥
 एष जाप्यश्च होम्यश्च मन्व्योपामनयोस्तथा । धूपमन्त्रोऽर्घ्यमन्त्रश्च त्रिलिङ्गमन्त्रश्च च ॥ ९ ॥
 अन्नप्रदाने स्नाने च प्रणिपाते प्रदक्षिणे । पूजितोऽयं महामन्त्रः सर्वरूपेण माधुर्यैः ॥ १० ॥
 एवमुक्त्वा तु भगवान् भास्करो जगदीश्वरः । आमन्त्र्य कृष्णतनयं तत्रैवान्तर्भावयत् ॥ ११ ॥
 साम्बोऽपि स्ववराजं च श्रुत्वा सप्ताश्ववाहनात् । प्रीतात्मा विजयी श्रीमान् तस्माद्रोगान् प्रमुञ्चयान् ॥ १२ ॥
 पुत्रान् पौत्रान् धनं कामांल्लभते नात्र संशयः । सर्वशत्रून् निहन्त्याशु नोदारमिष भास्करः ॥ १३ ॥
 इति हरिसुतारोगध्वंसनं स्तोत्रमेतत् पठति यदि हि मयत्या प्रातस्तथाय नित्यम् ।
 न भवति गतरोगः सर्वसंपत्तिवापस्तपनमद्दृशतेजाः सूर्यलोकं प्रयाति ॥ १४ ॥

इति सूर्यस्तोत्रम् ॥

अथ चन्द्रमन्त्रप्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्वादियोगपीठन्यामान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि गीतमाय
 ऋषये नमः । मुखे त्रिदक्ष्णन्ते नमः । हृदये श्रीसोमाय देवतायै नमः । इति त्रिन्यस्य प्राग्गङ्गिनिपो-
 गमुन्त्वा, व्याहृतित्रयपूर्वकं सर्वत्र इमं देवा असपत्नं सुवर्ष्यं हृदयाय नमः । महते क्षत्राय शिरसे ० ।
 महते जैष्ठ्याय शिखायै ० । महते जानराज्याय कर्वाय ० । इमममुष्यं पुत्रं नेत्रत्र ० । अस्यै त्रिणे श्रत्रा ० ।
 इति वरपङ्कन्यासं विधाय, इमं देवा शिरसि । अमपत्नं ललाटे । सुरर्ष्यं मुखे । महते क्षत्राय हृदये ।
 महते ज्यैष्ठ्याय ऊर्ध्वे । महते जानराज्याय जान्धोः । इमममुष्यं पुत्रं गुल्फयो । अस्यै त्रिणे पादयो ।
 इति त्रिन्यस्य, ध्यानमानसपूजान्ते स्वर्णादिषट् कुङ्कुमादिना चतुरश्रगर्भं पदकोणं तदुपरि वृत्तं तल्लक्षणमध्वरं
 तदुपरि वृत्तं तदुपरि भूपुरं चतुर्द्वारोपशोभितं पूजामण्डलं विलिख्य, पुरतः संस्थाप्याभ्यर्च्यार्घ्यादिस्थाप-
 नाद्यात्मपूजान्ते प्राग्वत् पीठं संपूज्य, मध्ये मूलेन मूर्तिं पठित्स्वयं तत्र सोममायाहयेत् । यथा—किरीटिनं
 श्वेताम्बरधरं दद्यात् श्वेतभूषणं पाशपाणं द्विबाहुं घनायुदेशजमग्निगोत्रमाग्नेयार्पणमुत्पुत्रन्दत्तं श्वेताभरणभू-
 पितं श्वेतगन्धानुलेपनं श्वेतध्वजच्छत्रपनाकिनं मुकुटकेयूरमणिभूषितमाग्राय रथं दिव्यं मेघं प्रदक्षिणीकुर्यात्
 प्रहमण्डले प्रविष्टमधिदेवता (वरुण) सहितं प्रत्याभिदेयतोमामहितं चतुरश्रमण्डले प्रत्यद्भुज सोममायाह-
 यामि, इत्यावाद्यावाहनादिमुद्राः प्रदर्श्य, प्राग्गन् पुण्डरीकपाचारपूजां कुर्यात् । तत्रासनादिपुष्पोपचारान्ते
 प्राग्वत् पदकोणे पङ्कानि, पत्रेषु पूर्वादिभौमाद्यष्टौ प्रदान्, चतुरस्रे लोकपालास्नहादौ वज्राघ्रायुधानि च
 प्राग्वत् संपूज्य धूपदीपादिजपान्तं कर्म समाप्य स्तोत्रं पठेत् ।

सोमो हिमांशुः सर्वात्मा सर्वज्ञोऽयं दयानिधिः । श्रीप्राताज्यविसंभूत ओषधीशो निशाकरः ॥ ११ ॥
 दुग्धान्धनन्दनश्चन्द्रः कुमुदासः कलानिधिः । इन्दुर्जैत्रात्रिको नक्षत्रेशश्च मृगलाञ्छनः ॥ २ ॥
 द्विजराजो विश्वः श्रीमान् महादेवप्रियद्वरः । अमृतात्मा मनोजातश्चन्द्रमाश्च शुभाकरः ॥ ३ ॥
 पञ्चविंशतिनामानि प्रातरुत्थाय यः पठेत् । आपुरारोग्यमैश्वर्यं लभते नात्र संशयः ॥ ४ ॥
 विपरीतोऽपि शुभ्रांशुः शीतस्तस्य सदा भवेत् । महादेव जातिमल्लीपुष्पोधीरमभिनः ॥ ५ ॥

सोम सौम्यो भवास्माकं सर्वदा ते नमो नमः । ॥

इति चन्द्रस्तोत्रम् ।

अथ भौममन्त्रप्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि विरूपा-
क्षाय ऋषये नमः । मुखे शायशीचन्द्रन्दसे नमः । हृदये श्रीमौमाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य प्राग्बद्धि-
नियोगमुक्त्वा, अग्निमूर्धा उदयाय नमः । दिवः ककुत् शिरसे० । पति पृथिव्या अय शिसायै० । अपां
कञ्जवाय० । रेतसि नेत्रत्र० । जिवति अन्नाय० । इति करपङ्कन्यास विधाय, अग्नि शिरसि । मूर्धा
ललाटे । दिव मुखे । ककुत् हृदये । पतिर्नाभौ । पृथिव्या कट्या । अपं ऊर्गे । अपां जान्यो ।
रेतासि गुत्फयो । जिवति पादयो । इति विन्यस्य, प्यानमानसपूजान्ते स्वर्णादिपट्टे पुङ्गुमादिना त्रिको-
णपट्टकोणाष्टदलभूपुरात्मकं पूजायन्त्र विलिप्य, पुरतः संख्याप्याभ्यर्च्यार्च्यादिस्थापनाद्यात्मपूजान्ते मण्डूकादि-
परतन्वान्त पीठ सपूज्य, मूलेन मूर्तिं परिकल्प्य तत्र भौममावाहयेत् । यथा—किरीटिनं रक्तमाख्याम्परधरं रक्त-
शलाकाधरं चतुर्भुजं भ्रमणभ्रमवन्तिदेशोद्भूय चासेष्टमोत्रजं जमदग्न्यार्यं जगतीचन्द्रन्दसं रक्ताम्परधरं रक्तामर-
णभूपितं रक्तमाख्यानुलेपनं रक्तचक्रध्वजपताकिनं मुकुटकेयूष्माणिभूयितमावृष्टं रथ दिव्यं मेघं प्रदीपैर्णीकु-
र्याणं प्रहमण्डले प्रविष्टमधिदेशताभूमिसहितं प्रत्याधिदेवताकन्दसाहितं त्रिकोणरक्तमण्डले दक्षिणमुखमङ्गारक-
भायाङ्ग्यामि, इत्याद्याद्यावाहनादिमुद्रा प्रदर्श्य, प्राग्यदासनादिपुष्पोपचारान्ते पट्टकोणे पङ्कानि, एतेषु
पूर्वादिपुष्पाद्यौ प्रहाञ्चतुरले लोकपालासनथायुदानि च सपूज्य, धूपदीपादिजपान्तं कर्म समाप्य त्वांघं पठेत् ।

मङ्गलो भूमिपुत्रश्च धृष्टवर्ता धनप्रदः । स्थिरामनो महाकायः सर्वकर्मावबोधरुः ॥ १ ॥

लोहितो लोहितवाङ्मथ सामगाना कृपाकरः । धरात्मजः कुजो सौमो भूतिदो भूतिदायकः ॥ २ ॥

अङ्गारको यमथैव सर्वरोगापहारकः । सृष्टिकर्तापहर्ता च सर्वकामफलप्रदः ॥ ३ ॥

एतानि कुजनामानि प्रातस्तथाय यः पठेत् । आयुरारोगमैश्वर्यं लभते नात्र संशयः ॥ ४ ॥

यः शृणोति कुजस्तोत्रं चिर जीयात् स मानवः । गोसहस्रफलं तस्य विष्णुर्वचनपत्रवीत् ॥ ५ ॥

भौमपीडा विजित्याशु ग्रहपीडाश्च दारुणाः । भौमप्रसादादिष्टं स्यात् सत्य सत्य न संशयः ॥ ६ ॥

कुज कुप्रभवो नित्यं मङ्गल्यः परिपठ्यसे । अमङ्गलं निहत्याशु सर्वदा यच्च मङ्गलम् ॥ ७ ॥

इति भौमस्तोत्रम् ॥

अथ बुधमन्त्रप्रयोग — तत्र प्रातः कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं कृत्वा, शिरसि परमेष्ठिने
ऋषये नमः । मुखे त्रिष्टुप्चन्द्रन्दसे नमः । हृदये श्रीबुधाय देवतायै नमः । इति विन्यस्य प्राग्बद्धिनयो-
गमुक्त्वा, उद्वुष्यस्वाग्ने प्रति जागृहि त्वं हृदयाय नमः । इष्टापूते शिरसे० । सख्येयामय च शिखा० ।
अस्मिन्सधये कञ्जवाय० । अशुत्तरस्मिन्विश्वेदेवा नेत्रत्र० । यजमानश्च सौदत अस्त्राय० । इति करपङ्क-
न्यासं विधाय, उद्वुष्यस्य शिरसि । अग्ने प्रति ललाटे । जागृहि त्वं मुखे । इष्टापूते हृदये । संसृजे-
थामय च नाभौ । अस्मिन्सधये कट्या । अशुत्तरस्मिन् ऊर्गे । विश्वेदेवा जान्यो । यजमानश्च गुत्फयो ।
सौदत पादयो । इति विन्यस्य, प्यानदिमानसपूजान्ते स्वर्णादिपट्टे पुङ्गुमादिना बाणाकारमण्डलगर्भपट्टको-
णाष्टदलभूपुरात्मकं मण्डलं विलिप्याभ्यर्च्यार्च्यादिस्थापनाद्यात्मपूजान्ते प्राग्बत् पीठपूजा विधाय, मध्ये

संपूज्य, मूलेन मूर्ति परिकल्प्यावाहयेत् । यथा—किरीटिनमिन्द्रनीलसमथुतिं शूलधरं वरदं शुभ्रपाहनं सखा-
णराणासनधरं सौराष्ट्रदेशजं काश्यपसगोत्रं भृगुपर्यं गायत्रीच्छन्दसं कृष्णाम्बरधरं कृष्णाम्बरणभूषितं कृष्णग-
न्धानुलेपनं कृष्णच्छत्रध्वजपताकिनं मुकुटकेयूरमणिशोभितमारुह्य रथं दिव्यं मेरुं प्रदक्षिणीकुवाणं प्रहमण्डले
प्रविष्टमधिदेवताप्रजापतिमद्वितं प्रत्यधिदेवतायमसद्वितं कृष्णधनुर्मण्डले प्रादमुख्यं शनैश्चरमावाहयामीत्यावा-
ह्य, आवाहनंदिमुद्रा प्रदर्श्यं, आमनादिपुष्पोपचारान्ते पदकोणे पङ्कानि श्रष्टले पूजादिनो राहायर्षी प्रह्वान्
भूपुरे लोरुपालास्तदायुधानि च संपूज्य, धृपदीपादिसर्वं प्राग्वत् समाप्य स्तोत्र पठेत्—

ऋषावलोकनवशाद्भवन्नं नामोति यो ग्रहो ह्यः ।

तुष्टो धनकनकमुखं ददाति सोऽस्माञ्छनैश्चरः पातु ॥ १ ॥

यः पुनर्नष्टराज्याय नराय परितोषितः । स्वमे ददां निजं राज्यं स मे सौरिः प्रमीदतु ॥ २ ॥

कोणं नीलाञ्जनप्रख्यं मन्दचेष्टाप्रसारिणम् । छायाभार्वण्डसंभूतं नमस्यामि शनैश्चरम् ॥ ३ ॥

नमोऽर्कपुत्राय शनैश्चराय खड्गाय नीलोत्पलमेचकार्यं ।

शुक्ता रहस्यं भव कामदस्त्रं फलप्रदो मे भव खर्षपुत्र ॥ ४ ॥

नमोऽस्तु प्रेतराजाय कृष्णदेहाय वै नमः । शनैश्चराय ऋषाय शुद्धेषुद्विप्रदायिने ॥ ५ ॥

य एभिर्नामभिः स्तोति तस्य तुष्टिं ददात्यमां । तदीयं तु भयं तस्य खनेऽपि न भविष्यति ॥ ६ ॥

श्रावणे मामि मंजाते शोभने शनिवासरे । लोहरूपं शनिं कृता स्त्राप्यं पञ्चासृतेर्नैवैः ॥ ७ ॥

पुष्परष्टविधैर्धूपैः फलैश्चैव विशेषतः । नामभिः पूजयेदेतैः क्रमेण ग्रहमत्तमम् ॥ ८ ॥

कोणस्यः पिङ्गलो बभ्रुः कृष्णो रौद्रोऽन्तको यमः । सौरिः शनैश्चरो मन्दः पिप्पलादेन संस्तुतः ॥ ९ ॥

एतानि शनिनामानि प्रातरुत्थाय यः पठेत् । शनैश्चरकृता पीडा न भवेत् कदाचन ॥ १० ॥

इति शनैश्चरस्तोत्रम् ॥

अथ राहुमन्त्रप्रयोगः—तत्र प्रातःकृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामत्रयं विधाय, शिरसि वामदे-
हाय श्रुपये नमः । मुखे गायत्रीच्छन्दसे नमः । हृदये धीराहाये देवतायै नमः । इति विन्यस्य विनियोगानु-
क्त्या, कथा न. हृदयाय नमः । चित्र आभुवत् शिरसे स्थाहा । ऊनी सदावृध. शिखायै० । सखा
कथचाय० । कथा नेत्रत्र० । शविष्ठया वृता अखाय० । एवं करपङ्कन्यासं विधाय, कथा शिरसि । नो माले ।
चित्र मुखे । आभुवत् हृदये । ऊती नामौ । सदावृध कथा । सखा ऊर्वो । कथा जाग्यो । शविष्ठ-
या मुखयोः । शृता पादयोः । इति विन्यस्य, ध्यानादिमानसपूजान्ते स्वर्णादिपष्टे सुकुमादिना शर्पाकार-
गर्भं पदकोणाष्टदलभूपुरात्मकं मण्डलं विलिख्य, पुरत संस्थाप्याभ्यर्च्यार्च्यस्थापनाद्यात्मपूजान्ते प्राग्वत्
पीठपूजां विधाय, मूलेन मूर्ति परिकल्प्य तत्र राहुं ध्यायेत् । यथा किरीटिनं करालघनत्रं स्वङ्गचर्मशूलधरं
सिंहासनस्थं पूर्वदेशजं पाटलागोत्रमाङ्गिरसार्पमनुष्टुप्छन्दसं कृष्णाम्बरधरं कृष्णाम्बरणभूषितं कृष्णगन्धानुलेपनं
कृष्णच्छत्रध्वजपताकिनं मुकुटकेयूरमणिशोभितमारुह्य रथं दिव्यं मेरुं प्रदक्षिणीकुवाणं प्रहमण्डले प्रविष्टम-
धिदेवतासर्पसद्वितं प्रत्यधिदेवताकालसद्वितं कृष्णशर्पमण्डले दक्षिणमुखं राहुमावाहयामीति आवाह्य, आवा-

इनादिमुद्रा प्रदर्श्य, आसनादिपुष्पोपचारान्ते पदकोषे पङ्कानि, अष्टदले केत्वाद्यष्टौ प्रदान्, भूपुरे लोक-
पालास्तदायुधानि च संपूज्य, धूपदीपादिकं प्राग्वान्वेष्य स्तोत्रं पठेत्—

ऊँनमो राहवे महाप्रहाय ऊँनम' सत्त्वाय महाप्रहाय । ऊँनमो रजसे महाप्रहाय ऊँनमन्तमसे महाप्रहाय ॥
ऊँनमो जैमिनये महाप्रहाय ऊँभूर्भुवःस्य पालयिषे महाप्रहाय । ऊँनम' हणुदृष्टाय महाप्रहाय ऊँनम. कुटि-
लभृकुटये यद्वाप्रहाय ॥ ऊँनमो चिकटदृष्टाय महाप्रहाय ऊँनमधन्नादिव्यमयप्रदाय महाप्रहाय ।

सैंहिकेयः सुरारिश्च यमदष्टो महानलः । मुर्भानुर्भानुमर्दी च चन्द्रमर्घमृतमियः ॥ १ ॥
तमोग्रहः शिरस्कं च तमोऽगुश्रैव दुर्जयः । विधुन्तुदो विधुयासी पाँर्णमामीकुट्टमियः ॥ २ ॥
पातः पातयिता विश्व पाताङ्गथाष्टमो ग्रहः । एकविंशतिनामानि राहोर्नित्यं पठेन्नरः ॥ ३ ॥
अष्टमे द्वादशे रन्त्रे (रिफके) द्विचतुष्के च सप्तमे । पञ्चमे वाञ्छितं तस्य दद्यादेकादशात् फलम् ॥ ४ ॥
राहोः प्रसादात् कूष्माण्डा डाकिन्यो घातकां ग्रहाः । पीडां तस्य न कुर्वन्ति वाञ्छितार्थस्य मिद्विदाः । ५ ॥
धनापत्यकलत्राणां वृद्धिं भाषांति पाननः । इन्द्रियाणां पदुक्तं च वाञ्छितार्थस्य चागमः ॥ ६ ॥
वलिदानं जपं होमं कृत्वा तर्पणभोजनम् । दानं दद्याद् गृहस्थाय रत्नं गोमेदकादिकम् ॥ ७ ॥
विषमस्ये नृणां राहावपि रात्रा जयप्रदः । एतत् स्तोत्रं तु राजानो जपन्तो जयकाङ्क्षिणः ॥ ८ ॥
रणे शत्रून् वशाजिता प्राप्नुवन्ति वसुधराम् । प्रातः पठेन्नरो नित्यं पक्षं पक्षार्धमेव वा ॥ ९ ॥
त्यक्तः सर्वमयेभ्योऽपि सर्वान् कामानवाप्नुयात् । " " ॥

इति राहुस्तोत्रम् ।

अथ केतुमन्त्रप्रयोगः—तत्र प्रातः कृत्यादिवेलापीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायामप्रथमं कृत्वा, शिरसि मधु-
च्छन्दसे ऋषये नमः । मुखे गायत्रीच्छन्दसे नमः । हृदये श्रीकेतवे देवतायै नमः । इति विन्यस्य प्राग्व-
न्निनियोगमुक्त्वा, ऊँ केतुं कृष्णम् इदयाय नमः । अकेतवे शिरसे० । ऐशोमयीं शिवायै० । अपेशसे
कथयाय० । नमुपदमि नेषत्र० । अजायथा अत्राय० । इति करपङ्कन्यासं विधाय, केतुं शिरसि । कृष्णम्
ललाटे । अकेतवे मुखे । ऐश इदये । मर्मा नामौ । अपेशसे कक्षां । सं ऊँ० । उपदमि' जान्यो ।
अजापथा पादयो । इति विन्यस्य, ध्यानादिमानसपूजान्ते स्वर्णादिपेटे कुङ्कुमादिना ध्वजाकारगर्भपदको-
शाष्टदलभूपुरात्मकं पूजायर्कं विलिख्य, पुरतः संस्थाप्याध्यर्चापर्यादिस्थापनाचारमपूजान्ते प्राग्वत् पीठपूजा
विधाय, मूलेन मूर्तिं परिकल्प्यायाहयेत् । यथा—धूपान् द्विधाहून् पाशधरान् सूत्रवाहनान् किरोटिभ्यो
मन्त्रदेशनाजैमिनिगोत्रजान् । गौतमार्णव नानाच्छन्दमग्निशाम्यरघराक्षिजामरण्यभूषितान् । विप्रगन्धानुलेपनान्
कृष्णपिङ्गलपञ्जपताकिनो मुकुटकेयूरमणिभूषितानारुह्य रथ दिव्यं मेरु प्रदक्षिणीकुर्वाणान् । प्रहमण्डले प्रवि-
ष्टान् श्रध्दिशेवतामिन्द्रसहितान् । प्रत्यध्दिशेवताचित्रगुप्तसहितान् । कृष्णपिङ्गलध्वजमण्डले दक्षिणमुखात् केतुम्
श्रावाहयामीत्यावाह्यं । आराहनादिमुद्रा प्रदर्श्य, आसनादिपुष्पोपचारान्ते पदकोषे पङ्कानि, अष्टदलेषु
पूर्वादिनां व्यायष्टौ प्रदान्, भूपुरे लोकपालास्तदायुधानि च संपूज्य, धूपदीपादिकं दद्यात् समाम्य स्तोत्रं पठेत्—
मृत्युपुत्रः शिरसां केतुश्चान्तोत्पातरूपपृक् । षट्पुत्रोऽथ भूत्रामः श्वेतः कृष्णश्च पीतदृक् ॥ १ ॥
छायारूपो ध्वजः पुण्डो जगत्प्रलयकृत् सदा । अष्टरूपो दूरयश्च जन्तूनां भयकारकः ॥ २ ॥

नामान्येतानि केतोश्च नित्यं यः प्रयतः पठेत् । केतुपीडा न तस्यास्ति सर्पचौराग्निभिर्भयम् ॥ ३ ॥
दानं दद्याद् गृहस्थाय वैद्वैर्यं केतवे सदा । यः पठेत् प्रयतो नित्यं पचं पचार्थमेव वा ॥ ४ ॥
त्यक्रुः सर्वभयेभ्यो हि' मर्वान् कामानवाप्नुयात् । ॥

इति केतुस्तोत्रम् ॥ अथ नमप्रदसाधारण स्तोत्रम् ।

जपाकुसुमसङ्काशं कारयपेयं महाद्युतिम् । तमोरिं सर्वपापघ्नं प्रणतोऽस्मि दिवाकरम् ॥ १ ॥
दधिशह्वतुपाराभं चीरोदार्यवसंभवम् । नमामि सततं सोमं शाम्भोर्षुकुटभूषणम् ॥ २ ॥
घरणीगर्भसंभूतं विद्युत्कान्तिसमप्रभम् । कुमारं शक्तिहस्तं च मङ्गलं प्रणमाम्यहम् ॥ ३ ॥
मियद्भुक्तलिंकारयामं रूपेणाप्रतिमं युधम् । मौम्यं सौम्यगुणोपेतं नमामि शशिनः सुतम् ॥ ४ ॥
देवानां च ऋषीणां च गुरुं काञ्चनसन्निभम् । यन्धुर्भूतं त्रिलोकजं प्रणमामि वृहस्पतिम् ॥ ५ ॥
हिमकुन्दतुपारोभं दैत्यानां परमं गुरुम् । सर्वशास्त्रप्रवक्तारं भार्गवं प्रणमाम्यहम् ॥ ६ ॥
नीलाञ्जनसमोभासं रविपुत्रं महाग्रहम् । ज्ञायामार्तपटसंभूतं प्रणमामि शनैश्चरम् ॥ ७ ॥
अर्धकायं महावीर्यं चन्द्रादित्यविमर्दनम् । सिंहाकागर्भसंभूतं तं राहुं प्रणमाम्यहम् ॥ ८ ॥
तमालनालसंङ्काशं तारकाग्रहमस्तकम् । रौद्रं रौद्रात्मकं धोरं तं केतु प्रणमाम्यहम् ॥ ९ ॥
इदं व्यासमुखोत्पन्नं ये पठन्ति समाहिताः । दिवा वा यदि वा रात्रौ शान्तिस्तेषा भविष्यति ॥ १० ॥
ऐश्वर्यमतुलं चैवमारोग्यं युद्धिवर्धनम् । नरनारीनृपाणां च भवेद् दुःखजनाशनम् ॥ ११ ॥
ग्रहनक्षत्रपीडाश्च राक्षसाग्निसमुद्भवाः । ते सर्वे प्रशमं यान्ति सत्यं सत्यं न संशयः ॥ १२ ॥
नमः सूर्याय सोमाय मङ्गलाय बुधाय च । गुरुद्युक्रशनिभ्यश्च राहवे केतवे नमः ॥ १३ ॥

इति नमप्रदस्तोत्रम् ॥ अथ रद्रयामले—मङ्गलकल्पः ।

अथातः संप्रवक्ष्यामि कल्पं भौमस्य सुव्रते । यज्ज्ञाता तु चरारोहे ऋष्यान्मुच्येत साधकः ॥ १ ॥
मन्त्रोद्धारं शृणु प्राज्ञे सर्वसिद्धिप्रदायकम् । श्रीबीजं कामराजं तु भ्रुवनेशीं समालिखेत् ॥ २ ॥
नमो भौमाय च ततो वद्विजायां च चोच्चरेत् । दशाक्षरो महामन्त्रो भौमस्य कथितः प्रिये ॥ ३ ॥
श्रीमन्मङ्गलमन्त्रस्य विरूपाक्ष ऋषिः स्मृतः । गायत्री च्छन्द आख्यातं देवता भूमिनन्दनः ॥ ४ ॥
श्रीबीजं च भवेच्छक्तिः कामबीजं च कीलकम् । बीजं च मायाबीजं स्यात् सर्वकामार्थसिद्धये ॥ ५ ॥
विनियोगः समाख्यातो ह्यङ्गपटुं च कथ्यते । दीर्घपटुस्वरयोगेन स्वधीजेनाङ्गकं न्यसेत् ॥ ६ ॥
त्रिवीजाद्यं न्यसेद् देहे चाङ्गुलीषु तथा न्यसेत् । दशरन्ध्रेषु देवेशि दशवर्णान् प्रविन्यसेत् ॥ ७ ॥
मूलेन व्यापकं न्यसेत् कुर्याच्च घनवृद्धये । अथ ध्यानं प्रवक्ष्यामि मङ्गलस्य सुलोचने ॥ ८ ॥

१ 'अपि' ख पाठ । २ 'कणिका' ख पाठ । ३ 'त्रिय' ख पाठ । ४ 'शृष्यान्म' ख पाठ । ५ 'चवामासं' ख. पाठः ।
६ 'माला' ख. पाठ । ७ 'दूतं' ख पाठ ।

रक्तमान्यान्मरधरं रत्नगन्धानुलेपनम् । कुमारं शक्तिदन्तं च भौमं वन्दे सदानधम् ॥ ६ ॥
 अथ यत्रं मृणु प्राज्ञे सर्वसंपत्तिदायकम् । वद्रीशवारुपाशाग्रं त्रिकोणं विलिखेत् सुधीः ॥ १० ॥
 प्रतिरेखं पञ्चचिह्नं पठंशेन प्रकल्पयेत् । मध्ये त्रिपञ्च बहेस्तु रेखाः संपातयेत् सुधीः ॥ ११ ॥
 त्रिपञ्चमूर्ध्वदेवेशि सम्यग् चिह्नयोगतः । पञ्चशक्तोत्पत्ता माम्यात् कृतेयं वीरवन्दिते ॥ १२ ॥
 वारुणाग्रेषु कोरुषु सैर्कविशतिषु त्रिधा । भौमनामानि विलिखेदप्रिकोपादितः क्रमात् ॥ १३ ॥
 उँकारादिनमोन्तास्तु विलिखेत् सर्वदेवताः । मादक्षिण्यक्रमेणैव तद्बहिर्दृष्टमुत्तमम् ॥ १४ ॥
 नागपत्रं ततः पत्रं बहिर्दृष्टं मनोहरम् । तद्बहिर्भूपुरं देवि चतुर्द्वारसमन्वितम् ॥ १५ ॥
 न प्रकाश्यं सदा यन्मृगम धनदायकम् । तव खेहेन कथितं साधकानां हिताय च ॥ १६ ॥
 गोपनीयं प्रयत्नेन निधानमिव चोरतः । अथ पूजा प्रवक्ष्यामि मन्त्रराजस्य तत्त्वतः ॥ १७ ॥
 रत्नालङ्कारसुभगो रत्नगन्धानुलेपनः । रत्नवस्त्रपरीधानां गृहे रक्ताख्ये स्थितः ॥ १८ ॥
 गुरुं संस्थाप्य शिरसि भूतान् संत्रासयेत् सुधीः । भूतशुद्धिं विधायादां प्राणानापम्य देशिकः ॥ १९ ॥
 विनियोगं पुरा कृत्वा करन्याम पठङ्कम् । मन्त्रेण व्यापकं चैव ध्यानं पूर्वोदितं कुरु ॥ २० ॥
 अर्थं च बहिर्मध्ये पूजयेत् तदनन्तरम् । शङ्खं तत्र तु संस्थाप्य पूजयेद्रक्तपुष्पकैः ॥ २१ ॥
 सूर्यमन्त्रेण देवेशि जलैरापूरयेत् ततः । चन्द्रमन्त्रेण देवेशि पूजयेत् तदनन्तरम् ॥ २२ ॥
 मूलेन सप्तधा जायां धेनुमुद्रा प्रदर्शयेत् । तेनोदकेन संसिध्य यन्त्रे पुष्पस्तथात्मनि ॥ २३ ॥
 पलत्रयसमग्राहि पात्रं ताम्रमयं कुरु । त्रिकोणाकाररूपं च देवतापात्रमुत्तमम् ॥ २४ ॥
 पूर्वधत् स्यापयोद्दिग्गः प्रजपेदुपदेशतः । ततः पुष्पैस्तथा गन्धैरक्षतैर्लौहितैस्तथा ॥ २५ ॥
 दक्षभागं निधायाथ पूजयेत् सर्वदेवताः । यन्त्रस्य दक्षवामस्यं गणर्पं यचनायकम् ॥ २६ ॥
 आवाहयेद्विधुं भौमं ध्यानोक्तं सर्वसिद्धिदम् । आवाहनादिमुद्रास्तु क्रमेणैवात्र दर्शयेत् ॥ २७ ॥
 ऊर्ध्वाञ्जलिमयः कुर्यादियमावाहनी भवेत् । इयं तु विपरीता स्यात्तदा संस्थापनी मता ॥ २८ ॥
 ऊर्ध्वाञ्जलिं सृष्टियुगं तदेयं मनिषापनी । अन्तराङ्गुष्ठपृष्ठिभ्यां तदेयं मनिरोधनी ॥ २९ ॥
 तर्जनीभ्यां परिभ्राम्य मङ्गलीकरणं भवेत् । पवित्रचक्रतो मन्त्री तर्जनीके कनिष्ठिके ॥ ३० ॥
 मध्यमेष्वाभिकायुग्मे शंभवेच परस्परम् । अमृतीकरणं देवि मृद्रेयं धेनुस्त्वपिणी ॥ ३१ ॥
 एताः सामान्यमुद्रास्तु दर्शयित्वा यजेत् प्रिये । अग्नीशामुग्वायव्यमध्ये दिक्चङ्गपूजनम् ॥ ३२ ॥
 केसरेषु प्रकर्तव्यं तथा वरुणैर् देशिकः । प्रथमावरणं देवि कथितं वीरवन्दिते ॥ ३३ ॥
 मङ्गलो भूमिपुत्रश्च ऋष्यदृतां धनप्रदः । स्थिरासनो महाकायः सर्वकर्मावबोधकः ॥ ३४ ॥
 लोहितो लोहिताद्भ्रश्च सामगानां कृपाकरः । धरात्मजः कुजो भौमो भूमिदो भूमिनन्दनः ॥ ३५ ॥
 अङ्गाको यमश्चैव नर्वरोगापहारकः । शृष्टिकर्तापहर्ता च सर्वकामफलप्रदः ॥ ३६ ॥

एकविंशतिकोष्टेषु प्रादक्षिण्येन तत्त्वतः । अग्रत्रिकोणमारभ्य पूजयेत् सर्वदेवताः ॥ ३७ ॥
द्वितीयावरणे देवाः पूर्वोक्तास्त्वेकविंशतिः । आदित्यादिग्रहानष्टौ पूजयेदष्टपत्रके ॥ ३८ ॥
तृतीयावरणे देवि पूजयेद् भौममर्चयेत् । ब्राह्म्यादिभिश्चतुर्था स्यादमिताङ्गादिभैरवैः ॥ ३९ ॥
पञ्चमी तु भवेद् देवि पत्राग्रेषु प्रपूजयेत् । वामावर्तक्रमेणैव पष्ठी स्पार्श्वोक्तनारकैः ॥ ४० ॥
भूमिभ्ये पूजयेद् देवि इन्द्रादीन् सर्वमिदृशे । तदायुषैः सप्तमी स्याद् भूमिभ्ये च बहिर्गजेत् ॥ ४१ ॥
मूलेन पूजयेन्मध्ये रक्तपुष्पाञ्जलित्रयैः । उपचारैः षोडशभिः पूजयेत् परमेश्वरम् ॥ ४२ ॥
रक्तगन्धैश्च पुष्पैश्च धूपैर्दीपादिभिस्तथा । मङ्गलं पूजयेद् भक्त्या मङ्गलेऽग्निं सर्वदा ॥ ४३ ॥
श्वररेखाः प्रकर्तव्या अङ्गारेण तदग्रतः । तास्तु प्रमार्जयेत् पश्चाद् वामपादेन शुद्धिमान् ॥ ४४ ॥
पूजयेन्मूलमन्त्रेण शतमष्टोत्तरं प्रिये । दशांशं तर्पयेद् देवि होमं तस्य दशांशतः ॥ ४५ ॥
मार्जनं तद्दशांशेन मन्त्रो मन्त्रस्य सिद्धये । पूजादिमार्जनान्तं तु भौमाय तु निवेदयेत् ॥ ४६ ॥
स्तुता स्तोत्रेण देवेशि माधकस्तु त्रिरामनः । स्थिरासनाय नम इति वाचा मन्त्रं ममुच्चरेत् ॥ ४७ ॥
शङ्खोदकैः परिभ्राम्य परिभ्रम्य स्वयं ततः । नमस्कारं प्रकुर्वीत पश्चाद्गं प्रणयेन तु ॥ ४८ ॥
यन्नात् पुष्पं समाग्राय शुचां देशे च निःक्षिपेत् । मंहारमुद्रया देवि विमृजेत् परमेश्वरम् ॥ ४९ ॥
पूर्वक्रमान्न सन्देहः श्वरं हन्याद् घनं लभेत् । नित्यार्चको जपेन्न च दशांशं तर्पयेत् ततः ॥ ५० ॥
होमयेत् तद्दशांशेन जपापुष्पैश्च मुग्रते । रक्षाश्वमारपुष्पैर्वा घृताक्तैर्वापि गुग्गुलैः ॥ ५१ ॥
त्रिमध्वर्कैर्हृन्नेद् देवि पुरश्चरणसिद्धये । गुरवे दक्षिणां दद्यात् सालङ्कारां पयस्विनीम् ॥ ५२ ॥
आरक्तवस्त्रपुग्मेन घेनुं दद्याद् विधानतः । ॥

इति ऋष्यामलोकमङ्गलपूजाविधानम् ॥ अथ भयिष्योत्तरपुराणोक्तव्यग्रम्—

अथ यज्ञं प्रवक्ष्यामि येन संपद्यते घनम् । येन विज्ञानमात्रेण श्वरत्रयं विमुञ्चति ॥ १ ॥

पूर्वशुः कर्ता हविष्यं भुक्त्वा ब्रह्मचारी अथ शयीत, नियमेन तिष्ठेत्, मौमवासरेऽद्योदयसमये
समुत्थायानामार्गेण दन्तधायनं विधायान्वय पश्चात्तिलामलकरुत्केन नद्यादौ गृहे वा स्नात्वा धौतरक्त्या-
सली परिधाय प्रवालरक्तपुष्पादिकं विभृयात् । रक्तचन्दनमूर्तिं विधाय तात्रे त्रिकोणमण्डलं च, ततः
शुचां देशे लोहितानुदृष्टे त्रिकोणमण्डले घनार्थी पुत्रार्थी वा नष्टपत्न्या पूजामारभेत् । उँनमो मङ्गलाय
नमः । अनेन मन्त्रेण द्वादश प्राणायामान् कृत्वा, अस्य मङ्गलमन्त्रस्य व्यास श्वरिण्डुष्ट्पृष्ट्मन्द् मङ्गलो
देवता मं धीजं नमः शक्तिः श्वरापनुत्स्यै जपे विनियोगः । ततो न्याहृतिद्विराचृत्या करपटङ्गन्यासं
विधाय प्यायेत्—

रक्तमान्याम्बरं देवं खड्गशूलगदाधरम् । चतुर्भुजं भेषवाटं वरदं च धरामुतम् ॥

प्यायेदिति शेषः । इति ध्यात्वा यथाविधि जपं पूजा समाभेत् । अथेत्यादि० अमुनोऽहं घनार्थी
पुत्रार्थी वा भौमपूजनं करिष्ये, इति संकल्प्य प्रार्थनां कुर्यात् ।

अथ देवेश ते भक्त्या करिष्ये वतमुत्तमम् । दुःखव्याविविनाशार्थमृणनाशाय भूमिज ॥
पुत्रसन्तानहेतवे यथाकामे वा इति । ततस्ताप्रपात्रे त्रिकोणे भौमं सस्याप्य ताम्रमयार्घ्यपात्रे रक्तचन्दन-
प्राक्ततरङ्गपुष्पादि नित्यम् “अग्निमूर्धे”ति मन्त्रेपाद्योत्तरशताध्याये दध्यात् । ततोऽङ्गन्यासः । उहाँ
हृदयाय नमः । उँशिखरसे । उँहाँ शिखायै । उँहाँही कवचाय । उँहम नेत्रत्रय । उँगर अन्नाय ।
एवं करपङ्कजन्यासं विधाय पुष्पाञ्जलिं गृहीत्वा तमावाहयेत् ।

सर्वग्रहेष्वतिबल तीक्ष्णाङ्गारसमप्रभम् । नित्य मन्दाक्षणाभामं भौममावाहयाम्यहम् ॥
इत्यावाहावाहनमुद्रा प्रदर्श्य, उँहा इति मन्त्रेण पात्रं प्रक्षाल्योदकेनापूर्य कवचेनावगुण्ट्याक्षणे संरदप
धेतुमुद्रया धमित्यमूर्ताहृत्य, तेनोदकेनात्मानं पूजोपकरणानि च संग्रहेत्य, उँहाँहेँहुँखंर इति मन्त्रेण फो-
शोपचारं संपूज्यारात्रिशार्दशामरादिकं प्रदर्श्य सफलार्घ्यं दद्यात् ।

उँभूमिपुत्र महातेजः स्वेटोद्भव पिनाकिनः । धनार्थी सां प्रपन्नोऽग्नि गृहाणार्घ्यं नयोऽम्नु ते ॥
रक्तप्रवालसङ्काश जपाकुसुमसन्निभम् । महीसुत महाबाहो गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तु ते ॥

ततो मूलमन्त्रेण पुष्पाञ्जलित्रयं दत्त्वा एकविंशतिनामभिर्गायत्रांसाहितैरेकविंशतिकोष्ठेषु पूजयेत् । अङ्गारकाय
विद्महे शक्तिहस्ताय धीमहि तन्नो भौमः प्रबोदयात् ॥ मङ्गलाय नमः । एवं भूमिपुत्राय । ऋणहर्त्रे ।
घनप्रदाय । स्थिरात्मनाय । महाकायाय । सर्वकर्मावबोधकाय । मोहिताय । लोदिताज्ञाय । साम-
गाना कृपाकराय । घनात्मजाय । कुजाय । भौमाय । भूतिदाय । भूमिनन्दनाय । अङ्गारकाय ।
यमाय । सर्वशोकापहारकाय । वृष्टिकर्त्रे । वृष्ट्यपहर्त्रे । सर्वकामफलप्रदाय । एतैर्नामभिर्गायत्रीस-
हितै पूजयेत् । ततस्तान्मूलं दत्त्वा प्रदक्षिणमस्कारान् कुर्यात् । “धरणीगर्भसंभूतं विद्युत्सेज समप्र-
भम् । कुमारं शक्तिहस्तं च मङ्गलं प्रकृमाभ्यहम् ॥” खादिराङ्गारेण रेखात्रयं कृत्वा “तु खदौर्भाग्यनाशाय
पुत्रसन्तानहेतवे । इत रेखात्रय धामपादेन मार्जयान्यहम्” ॥ अथ प्रार्थनम्—

ऋणहर्त्रे नमस्तेऽस्तु दुःखदारिद्र्यनाशन । सौभाग्यसुखमाहू नित्यं भवामि धरणीसुत ॥

तप्तकाञ्चनमकारा तरुणार्कममप्रभ । सुखसौभाग्यधनद ऋणदारिद्र्यनाशक ॥

ग्रहराज नमस्तुभ्य सर्वकल्याणकारक । प्रसादात्तव देवेश सदा कल्याणभाजनम् ॥

देवदानवगन्धर्ववधराक्षसपन्नगाः । प्राप्नुवन्ति शिव सर्वे सदा पूर्यमनोरथाः ॥

प्रसादं कुरु मे देव प्रसादं मङ्गलप्रद । बालैः कुमारको यस्तु स भौमः प्रार्थितो मया ॥

एवं मंत्रार्थं नामानि शरीरे तानि विन्ध्यसेत् ।

.. ॥

पादयो मङ्गलाय नमः । जान्यो भूमिपुत्राय नमः । ऊँ ऋणहर्त्रे । कृतां घनप्रदाय । सुखे स्थिरास-
नाय । हृदये महानायाय । वामबाहौ सर्वकर्मावबोधकाय । दक्षबाहौ लोदिताय । करेडे लोदि-
ताज्ञाय । आस्थे सामगाना कृपाकराय । नासिकयो धरामजाय । नयनयो कुजाय । ललाटे
भौमाय । श्रुयो भूतिदाय । मूर्ध्नि भूमिनन्दनाय । शिखायां अङ्गारकाय । कवचे यमाय । अस्त्रं
सर्वरोगापहारकाय । ऊँ वृष्टिकर्त्रे । अथ वृष्ट्यपहर्त्रे । सर्वाङ्गेषु सर्वकामफलप्रदाय नमः । ततो
भौमपूजनविधेः पूर्णता कृत्वा स्तोत्रं पठेत् ।

ऋणमोचनभौमस्य स्तोत्रं वक्ष्ये मृणुष्वथो । ऋषिरस्य भवेद्गाधिश्लन्दोऽनुष्टुप् प्रकीर्तितम् ॥ १ ॥
 अद्धारको देवतात्र ऋणमोचनपूर्वकः । विनियोगः समाख्यातो विशेषऋणमोचने ॥ २ ॥
 रत्नमान्याम्बरधरः शक्तिशूलगदाधरः । चतुर्भुजो मेपगमो वरदश्च धरासुतः ॥ ३ ॥
 ऋणग्रस्तनराणां च ऋणमुक्तिप्रदायकः । मङ्गलो भूमिपुत्रश्च ऋणहर्ता धनप्रदः ॥ ४ ॥
 त्पिरासनो महाकायः सर्वकर्मावबोधकः । लोहितो लोहिताङ्गश्च सापगानां कृपाकरः ॥ ५ ॥
 धरात्मजः कुजो भौमो भूमिदो भूमिनन्दनः । अद्धारको यमथैव सर्वरोगापहारकः ॥ ६ ॥
 वृष्टिकर्तापहर्ता च सर्वकामफलप्रदः । अद्धारको महीपुत्रो भगवान् भक्तवत्सलः ॥ ७ ॥
 नमोऽस्तु ते ममाशेषमृणुमाशु विनाशाय । एतानि कुजनामानि नित्यं यः प्रयतः पठेत् ॥ ८ ॥
 ऋणं न जायते तस्य धनप्राप्तिस्तु जायते । भूमिपुत्र महातेजः स्वेदोद्भव पिनाकिनः ॥ ९ ॥
 धनार्थी तां प्रपन्नोऽस्मि गृहाणार्घ्यं नमोऽस्तु ते । रत्नगन्धैश्च पुष्पैश्च धूपदीपैर्गुण्डोदनैः ॥ १० ॥
 मङ्गलं पूजयित्वा तु मङ्गलेऽहनि सर्वदा । ऋणरेखाः प्रकर्तव्याः खादिराद्धारकेण तु ॥ ११ ॥
 अद्भुष्टाग्रेण वामाङ्गेरानुपूर्वाकृताः पठेत् । एकाविंशतिनामानि पठित्वा तु तदन्तिके ॥ १२ ॥
 तास्तु प्रमार्जयेत् पश्चाद्दामपादेन संस्पृशन् । एवं स्तुतो महातेजा ऋणं मे नाशय प्रभो ॥ १३ ॥
 एवं भक्तिः कुजे यस्य न ऋणमो घनी भवेत् । * * * * * ॥

उन्नमो भगवते अद्धारकाय भूमिपुत्राय ऋणहर्त्रे धनप्रदाय भक्तवत्सलाय धनं मे देहि शीघ्रं तुं फट् स्वाहा ।
 उँआपँहँआँहँआँलौ मङ्गलाय मम ऋणविमोचनं कुरु २ स्वाहा धनं देहि २ स्वाहा । गुडौदनोपहारं इत्या
 पूजनान्ते गोधूमाक्षं भुञ्जीयात् । इति मङ्गलपूजनं यतं च ॥ अथ कथा—सुत उवाच ।

पूजितो देवदेवेश देवैस्तु मङ्गलप्रदः । गौतमेन पुरा पृष्टो लोहिताङ्गो महीसुतः ॥ १ ॥
 गौतम उवाच ।

कथयस्व महाभाग गुह्यं पूजनमुत्तमम् । मन्त्रमाराधनं सर्वं सर्वपापप्रणाशनम् ॥ २ ॥
 रूपं सुवर्णसङ्काशं वाहनायुधसंयुतम् । येन पूजितमात्रेण जायते सुखमुत्तमम् ॥ ३ ॥
 धर्मार्थकाममोक्षाणां कालेनैव फलप्रदम् । सर्वपापप्रशमनं सर्वव्याधिविनाशनम् ॥ ४ ॥
 सर्वसौख्यप्रदं देवं हत्यापातकनाशनम् । सर्वयज्ञफलं प्रोक्तं सर्वकामफलप्रदम् ॥ ५ ॥
 तपमा जपटानानां फलं चैवै तु लभ्यते । तद्व्रतं श्रूहि मे देव लोहिताङ्ग महाग्रह ॥ ६ ॥
 यस्मिन्नाराधिते मर्त्यः सर्वसौभाग्यवान् भवेत् । * * * * * ॥

श्रीमङ्गल उवाच ।

मृणु विप्र महाभाग धर्मज्ञ ऋषिगौतम । व्रतं च पूजनं दानं यत्कृत् श्रुतत्रये ॥ ७ ॥

१ 'धरोप' ख पाठ । २ 'रोधक' 'सर्वकामार्थसाधक' ख पाठ । ३ 'ताश्च' ख पाठ । ४ 'च' व ग पाठ ।

५ 'येन' ख पाठ । ६ 'एत' । 'गोप्य' ख पाठ ।

आसीत् पूर्वं महाप्राज्ञो ब्राह्मणो वेदपारगः । तस्य भार्या मुनन्दीका नाम्ना ख्याता सुलोचना ॥८॥
 तस्यापत्यं च सञ्जातं बन्धुसन्नाय कदाचन । तेनान्यस्य सुता जातु सुशीला रूपसंपृता ॥ ९ ॥
 ब्राह्मणस्य कुले जाता गृहीता पोषिता ध्रुवम् । सर्वलक्षणसंपन्ना मद्भर्तुर्नैव गौतम ॥ १० ॥
 पुरा जन्मनि तेनाह चैकभावेन पूजितः । सा पुरी स्वगृहे नीता धाक्षणेनैव पालिता ॥ ११ ॥
 नित्यं हि पुष्पितं तस्या अष्टाङ्गं कनकेन वै । तत्सुवर्णेन त्रिप्रोडमौ धनसामाग्यगर्वितः ॥ १२ ॥
 कोटीश्वरो महर्षिस्तु जातोऽस्मिन् भूमिमण्डले । दृष्ट्वा नन्दरुविप्रेण दशवर्षा वरार्थिनी ॥ १३ ॥
 विवाहार्थं च विप्रस्य दत्ता साम्पेश्वरस्य च । वेदोक्तविधिना तेन विवाहमकरांत तदा ॥ १४ ॥
 वर्षैः कतिपर्यन्तमस्ता कन्या प्राण्डयावनाम् । आदाय श्वशुरगृहान्निर्गतः शुभवासरे ॥ १५ ॥
 स्वदेशोपरि मार्गेण व्रजार्थैस्सहानिंशम् । निशान्ते गह्वरे घोरे अरण्ये पर्वतोत्तमे ॥ १६ ॥
 सर्वशून्ये व्रजन् तस्मिन्महालोमेन भावितः । मार्गे चलति विप्रोऽसौ चौरश्च विनिपातितः ॥ १७ ॥
 तं पतिं मृतमालोक्य सा नारी शोकरूपाडिता । पतिना सह विप्रेण मरणे समरुन्पत ॥ १८ ॥
 स्वपतिं तन्मयं विश्वं चिन्तयन्ती पटे पटे । पतिं प्रदक्षिणीकृत्य चितायाश्च समीपतः ॥ १९ ॥
 तेनाह तस्य तुष्टो हि वरार्थं च प्रणोदिता । ब्राह्मणपुत्रा च । यदि तुष्टोऽसि मे देव तदा जीवतु मे पतिः ॥
 मङ्गल उवाच ।
 देव उवाजराभरस्तव भर्ता भविष्यति । अन्यद्गृहि भयाख्यातं वरं त्रिभुवनोत्तमम् ॥ २१ ॥
 ब्राह्मणपुत्रा च ।
 यदि तुष्टोऽसि मे देव ग्रहाणामधिपेश्वर । ये तां स्मरन्ति देवेश रक्तचन्दनचर्चितम् ॥ २२ ॥
 रक्तपुष्पैश्च संपूज्य प्रत्यूषे भौमवासरे । बन्धनं व्याधिरोगाश्च कदाचिन्नोपजायते ॥ २३ ॥
 न सर्पाग्निमयं मित्रवियोगो ब्राह्मणस्य वै । मा कुरुष्व महीपुत्र भक्तानां सौख्यदो भव ॥ २४ ॥
 मङ्गल उवाच ।
 एकविंशति भौमाश्च मद्रक्ता विजितेन्द्रियाः । एकान्ते ह्यचितास्ते च चतुर्दीपङ्किते गृहे ॥ २५ ॥
 अर्धैश्च सकलैर्ब्रह्मैवैदोपैराणिकैस्तथा । स्वशक्त्या भोजयेद्विप्रान् दातव्यं च हिरण्यकम् ॥ २६ ॥
 युवानं रक्तवृषभं सर्वोपस्करसंप्रदत्तम् । दत्ता वै ग्रहपीठा तु न स्यात् तेषां कदाचन ॥ २७ ॥
 भूतप्रेतलडाकिन्यो न भवन्तीह हिंसकाः । एवमुत्ता तदा तत्र मङ्गलोऽपि दिवं गतः ॥ २८ ॥
 इव व्रतं तदारवातं सर्वसौख्यप्रदायकम् । इदं व्रतं करिष्यन्ति तेषां पीडा न जायते ॥ २९ ॥
 स्त्रीभिरैतं प्रकृतव्यं पुरुषैश्च विशेषतः । तेषां मुक्तिश्च मुक्तिश्च भवत्येव न सशयः ॥ ३० ॥
 इति मरिच्योत्तरे भौमव्रतम् ॥ अथ भौमव्रतोच्चापनम्—पूर्वोक्तप्रकारेणैकविंशतिभैरामा कर्तव्या द्वाविंशति-
 तमे उच्चापनं कार्यम् । तद्यथा—दन्तचावनादिकं पूर्ववत् कृत्वा गृहमागत्य शुद्धाया भूमौ गोधूमैस्त्रिकोणमध्ये
 परस्परिपतिभिः कोष्ठैर्निर्गठितं मण्डलं कृत्वा, तत्र नानावर्णैर्ज्योतिः पूरणं प्रतिकोष्ठे च वस्त्रेषु च्छाद्य तत्त-
 त्प्रतिमां सस्याप्य् पूर्ववत् पूजां कुर्यात् । केचित्-पनत् सत्रं प्रथमदिने सन्ध्याकालमागत्य कृत्वा रात्रौ जागरणं
 दीपदानं च कुर्यात् ।

कुङ्कुमं सोदकं दद्याद्वस्त्रं टीपं तथैव च । रक्त्वनन्दनलिप्ताङ्गाः पञ्चगविविभूषिताः ॥ १ ॥

रक्त्वस्त्रपरिच्छन्ना नानाविधफलान्विताः । त्रिसप्तकलशाः कार्या रक्त्वर्णाश्च निर्त्रणाः ॥ २ ॥

रक्त्वनन्दनगोरोचनेभ्यो मं पृथ्व्य रघुपुष्पैर्मालाभिः । सर्जरसघूपेन गुडौदनेन नैवेद्येन च पूजयेत् । फलाभ्यं दद्यात् । ततो भौमादिभिर्मन्त्रैः । प्रतिपुष्पं पूजा कुर्यात् । प्रदक्षिणमम्काराच्च कर्तव्याः । होमं घृततितै कुर्यात् ।

अग्निर्मूर्धेति मन्त्रेण समिधोऽष्टोत्तरं शतम् । अष्टोत्तरमहस्रं वा अष्टाविंशतिरेव वा ॥ ३ ॥

होतव्या मधुमर्षिभ्यां दग्ना चैव घृतेन च । गृध्रोऽक्रविधिना चैव होमं कुर्याज्जितेन्द्रियः ॥ ४ ॥

समिधः स्यादिरा ज्ञेया होमे चाष्टोत्तरं शतम् । भौमप्रीत्यै च विप्रेभ्यः सवस्त्रान् कलशान् त्रिशोः ॥ ५ ॥

मतिमां दक्षिणापुत्राचार्याय निवेदयेत् । रथं रत्नमनुङ्गाहं सर्वोपस्करसंयुतम् ॥ ६ ॥

दद्याद् व्रतसमाप्त्यर्थं सहेमं प्रतिपद्य च । अन्येभ्योऽपि यथाशक्त्या दद्याद्विप्रारं च भोजयेत् ॥ ७ ॥

ततोऽन्विच्छद्ब्रतपान्नम् । इति भगव्योत्तरे भौमव्रतोद्यापनम् ॥

अथ अग्निघानम् । अग्निदद्यात् ।

अग्न्यजुःसामकार्यविधानं पुष्करोदितम् । भुक्तिभुक्तिकरं जप्याद्वोमाद्रामाय तद्वदे ॥ ८ ॥

पुष्कर उवाच

प्रतिवेदं तु कर्माणि कार्याणि प्रवदामि ते । प्रथमं अग्निघानं वै शृणु त्वं भुक्तिभुक्तिदम् ॥ ९ ॥

अन्तर्जले तथा होमे जपतो मनसेऽप्यितम् । कामं करोति गायत्री प्राणायामादिशेषतः ॥ १० ॥

गायत्र्या दशमाहस्रो जपो नफ्राशिनो द्विज । बहुस्नातस्य तत्रैव सर्वकल्मषनाशनः ॥ ११ ॥

दगायुतानि जप्त्वाय हविष्याशी स भुक्तिमात् । प्रणवो हि परं ब्रह्म तज्जपः सर्वपापहा ॥ १२ ॥

उँकारशतजप्तं तु नाभिमात्रोदके स्थितः । जलं पिबेत् म मर्वेस्तु पार्ष्वं विप्र मुच्यते ॥ १३ ॥

मात्रात्रयं त्रयो वेदास्त्रयो देवास्त्रयोऽन्नयः । महान्याहृतयः सप्त लोका होमोऽखिलापहा ॥ १४ ॥

गायत्री परमा जाप्या महान्याहृतयमथा । अन्तर्जले तथा राम प्रोक्त्वचैवाधमर्षणः ॥ १५ ॥

अग्निर्मूले पुरोहितं मूकौऽप्यं वद्विद्वतः । शिरसा धारयन् वद्वि यो जपेत् परित्त्सरम् ॥ १६ ॥

होमं त्रिपवणं मैत्र्यमनग्निज्वलनं चरेत् । अतः परमृचः मत्त वायवायाः प्रकीर्तिताः ॥ १७ ॥

ता जपन् प्रयतो नित्यमिष्टान् कामान् समश्नुते । मेघाकामो जपेन्नित्यं सदमस्पर्शमित्यूचम् ॥ १८ ॥

अर्धयो यन्तीमाः प्रोक्त्वा नवचो मृत्युनाशनाः । शुनः शेषमृचं बद्धः सन्निहृदोऽथवा जपेत् ॥ १९ ॥

मुच्यते सर्वपापेभ्यो गदी वाप्यगदी भवेत् । य इच्छेच्छाश्रतं कामं मित्रं प्राज्ञं पुरन्दरम् ॥ २० ॥

अग्निः षोडशभिः कुर्याद्विन्द्रस्येति दिने दिने । हिरण्यस्तूपमित्येतज्जपन्ब्रून् प्रमाधते ॥ २१ ॥

चेमी भवति चाध्वन्यो ये ते पन्थां जपन् नरः । रौद्रीभिः षड्भिराशानं स्तूयाद्यो वै दिने दिने ॥ २२ ॥

१ (१ म० । १ सू० । १ ऋ०) । २ (१ । २ । १) । ३ (१ । १२ । ६) । ४ (१ । २३ । १६) । ५ (१ । २४ । १३) ।

६ (१ । ३२ । १) । ७ (१ । ३५ । ११) । ८ (१ । ४३ । १) ।

चक्रे वा कल्पयेद्वै तस्य शान्तिः परा भवेत् । उदित्युद्यन्तमादित्यमुपतिष्ठन् दिने दिने ॥ २३ ॥
 विप्रेजलाञ्जलीन् सप्त मनोदुःखनिनाशनम् । द्विपेन्तमित्यचार्यर्चं यद्विप्र तं जपन् भवेत् ॥ २४ ॥
 आगस्कृत् सप्तरात्रेण त्रिद्वेषमधिगच्छति । आरोग्यकामी रोगी वा प्रस्कण्टसोत्तमं जपेत् ॥ २५ ॥
 उत्तमस्तस्य चार्धर्चो जपेद्वै विविधासने । उदयत्यापुरवर्षं तेजो मध्यन्दिने जपेत् ॥ २६ ॥
 अश्वं प्रतिगते सूर्ये द्विपेन्तं प्रतिवाधते । उपं प्र चेति सूत्रानि जपञ्चत्नून् नियञ्चति ॥ २७ ॥
 एकादशं मुपर्यस्य सर्वकामान् विनिर्दिशेत् । आध्यात्मिकीः क इत्येता जपन् भोजनवाप्तुयात् ॥ २८ ॥
 आ नो भद्रा इत्यनेन दीर्घमापुरवाप्तुयात् । त्वं भौमेति च सूत्रेण नवं पर्योत्रिशकारम् ॥ २९ ॥
 उपतिष्ठेत् समित्पाणिर्वासांस्त्रयोत्पमंजयम् । आपुगीष्मभिर्ममिति कौत्सं सूत्रं मदा जपेत् ॥ ३० ॥
 अपं नः गोशुचादिनि स्तुता मध्ये दिवाकरम् । यथा मुञ्चति चेपीका तथा पापं प्रमुञ्चति ॥ ३१ ॥
 जातंवेदस इत्येतज्जपेत् स्वप्नयवनं पथि । भयंभिसुन्यते सर्वैः स्वास्तिमानामुयात् गृहान् ॥ ३२ ॥
 व्युष्टायाञ्च तथा रात्र्यामेतद् दुःस्वप्ननाशनम् । प्रमंन्दिनेति सूयन्त्या जपेद्भूमिप्रोचनम् ॥ ३३ ॥
 जर्षन्निन्द्रमिति स्नातो वैश्वदेवं तु मत्तकम् । युञ्जत्याज्यं तथा जुह्वत् सकलं किल्बिषं नरः ॥ ३४ ॥
 इमो इति जपन् जपेत् कामानामोत्यभीप्सितान् । मार्गस्तोक इति द्वाभ्या विरात्रोपोपितः शुचिः ॥ ३५ ॥
 श्राद्धम्बरीध जुष्ट्यात् समिधवाद्यमङ्कृताः । ह्यिन्वा सर्वान् दृष्ट्युपाशाज्जीवेद्रोगविषजितः ॥ ३६ ॥
 ऊर्ध्वबाहुरनेनैव स्तुता शम्भुं तथैव च । मानस्तोकैति च श्वा शिखारन्ध्रे कृते नरः ॥ ३७ ॥
 अष्टम्यः सर्वभूताना जायते भगव विना । चित्रमित्युपतिष्ठेत् त्रिमन्थ्यं भास्करं तथा ॥ ३८ ॥
 नमित्पाणिनरो नित्यभीप्सित धनमाप्तुयात् । श्रेष्ठं स्वमेति च जपन् प्रातर्मध्यन्दिने दिने ॥ ३९ ॥
 दुःस्वप्न चार्दते कृत्स्नं भोजनञ्चाप्तुयाच्छुभम् । उमे पुनोभीति तथा रक्षोघ्नः परिकीर्तितः ॥ ४० ॥
 ये देवैर्य इति श्वा जपन् कामानवाप्तुयात् । न भौ गरश्चिति जपन् मुच्यते चाततायिनः ॥ ४१ ॥
 कथं शुमेति च जपञ्जातिर्धृष्यभवाप्तुयात् । इमं तुं भौममित्येतत् सर्वान् कामानवाप्तुयात् ॥ ४२ ॥
 पितुं त्वित्युपतिष्ठेत् नित्यमन्नमुपस्थितम् । श्रेष्ठे नयेति सूत्रेण घृतहोमाच्च मार्गणः ॥ ४३ ॥
 वीगन्धमवाप्नोति मुश्रोक्तं यो जपेत्सदा । कङ्कतो नेति सूत्रेण विपान् सर्वान् व्यपोहति ॥ ४४ ॥
 यो जात इति सूत्रेण सर्वान् कामानवाप्तुयात् । गणानामिति सूक्तेन त्रिगन्धमाप्नोत्यनुत्तमम् ॥ ४५ ॥
 यो मे राज्ञिनीमान्तु दुःस्वप्नशमनीसृचम् । अञ्जनि प्रस्थितो यस्तु पर्येच्छु मधुस्थितम् ॥ ४६ ॥

१ (१।४०।१) । २ (१।४०।१३) । ३ (१।७१।१) । ४ (१।७२।१) । ५ (१।७३।१) । ६ (१।७४।१) । ७ (१।७५।१) । ८ (१।७६।१) । ९ (१।७७।१) । १० (१।७८।१) । ११ (१।७९।१) । १२ (१।८०।१) । १३ (१।८१।१) । १४ (१।८२।१) । १५ (१।८३।१) । १६ (१।८४।१) । १७ (१।८५।१) । १८ (१।८६।१) । १९ (१।८७।१) । २० (१।८८।१) । २१ (१।८९।१) । २२ (१।९०।१) । २३ (१।९१।१) । २४ (१।९२।१) । २५ (१।९३।१) । २६ (१।९४।१) । २७ (१।९५।१) । २८ (१।९६।१) । २९ (१।९७।१) । ३० (१।९८।१) । ३१ (१।९९।१) । ३२ (१।१००।१) । ३३ (१।१०१।१) । ३४ (१।१०२।१) । ३५ (१।१०३।१) । ३६ (१।१०४।१) । ३७ (१।१०५।१) । ३८ (१।१०६।१) । ३९ (१।१०७।१) । ४० (१।१०८।१) । ४१ (१।१०९।१) । ४२ (१।११०।१) । ४३ (१।१११।१) । ४४ (१।११२।१) । ४५ (१।११३।१) । ४६ (१।११४।१) । ४७ (१।११५।१) । ४८ (१।११६।१) । ४९ (१।११७।१) । ५० (१।११८।१) । ५१ (१।११९।१) । ५२ (१।१२०।१) । ५३ (१।१२१।१) । ५४ (१।१२२।१) । ५५ (१।१२३।१) । ५६ (१।१२४।१) । ५७ (१।१२५।१) । ५८ (१।१२६।१) । ५९ (१।१२७।१) । ६० (१।१२८।१) । ६१ (१।१२९।१) । ६२ (१।१३०।१) । ६३ (१।१३१।१) । ६४ (१।१३२।१) । ६५ (१।१३३।१) । ६६ (१।१३४।१) । ६७ (१।१३५।१) । ६८ (१।१३६।१) । ६९ (१।१३७।१) । ७० (१।१३८।१) । ७१ (१।१३९।१) । ७२ (१।१४०।१) । ७३ (१।१४१।१) । ७४ (१।१४२।१) । ७५ (१।१४३।१) । ७६ (१।१४४।१) । ७७ (१।१४५।१) । ७८ (१।१४६।१) । ७९ (१।१४७।१) । ८० (१।१४८।१) । ८१ (१।१४९।१) । ८२ (१।१५०।१) । ८३ (१।१५१।१) । ८४ (१।१५२।१) । ८५ (१।१५३।१) । ८६ (१।१५४।१) । ८७ (१।१५५।१) । ८८ (१।१५६।१) । ८९ (१।१५७।१) । ९० (१।१५८।१) । ९१ (१।१५९।१) । ९२ (१।१६०।१) । ९३ (१।१६१।१) । ९४ (१।१६२।१) । ९५ (१।१६३।१) । ९६ (१।१६४।१) । ९७ (१।१६५।१) । ९८ (१।१६६।१) । ९९ (१।१६७।१) । १०० (१।१६८।१) ।

अग्रशस्तं प्रशस्तं वा कृचिन्मां गो इमं जपेत् । द्वाविंशत् जपन् शुक्रमाव्यात्मिकमनुत्तमम् ॥ ४७ ॥
 पर्वसु प्रयतो नित्यमिष्टान् कामान् समश्नुते । कृणुष्येति जपन मुनिः जुगुप्सोऽपि समाहितः ॥ ४८ ॥
 अरातीनां हरेत् प्राणान् रचांसपि विनाशयेत् । उपतिष्ठेत् स्वयं वह्निं परीन्यूचा दिने दिने ॥ ४९ ॥
 तं रचति स्वयं वह्निर्विधतो विधतोमुरः । इमंः शुचिपटित्येतन्नुचिरीवेद् दिवाकरम् ॥ ५० ॥
 कृषिं प्रपद्यमानस्तु स्थालीपाकं यथाविधि । जुहुयात् चेत्रमध्ये तु शुन वाहास्तु पञ्चभिः ॥ ५१ ॥
 इन्द्राय च मरुद्भ्यस्तु पर्जन्याय भगाय च । यथालिङ्गं तु विहरेल्लाङ्गलं तु कृषीवलः ॥ ५२ ॥
 युक्तो धान्याय सीतायै मुनामीराजथोचरम् (४५७५) । गन्धमान्यैर्नमस्कारैर्यजेदेताश्च देवताः ॥ ५३ ॥
 प्रवापने प्रलवने खलमीतापहारयोः । अमोघं कर्म भवति वर्धते सर्वदा कृषिः ॥ ५४ ॥
 मयुद्रादिति सूत्रेण कामान्नाप्नोति पात्रकात् । विश्वानि न इति द्वाभ्यां य ऋग्भ्यां वद्विर्महति ॥ ५५ ॥
 स तरत्यापदः सर्वा यशः प्राप्नोति चाण्डयम् । विपुला श्रियमाप्नोति जयं प्राप्नोत्यनुत्तमम् ॥ ५६ ॥
 अग्ने त्वमिति च स्तुता धनमाप्नोति वाञ्छितम् । प्रजाकामो जपेन्नित्यं बरुणर्षवतत्रयम् ॥ ५७ ॥
 स्वस्त्यात्रेयं जपेत् प्रातः मदा स्वस्त्ययनं महत् । स्वस्ति पन्था इति प्रोच्य स्वस्तिमान् व्रजतेऽध्वनि ॥ ५८ ॥
 विजिहीष्वे वनस्पते शशूणां व्याधितं भवेत् । स्त्रिया गर्भप्रमूढाया गर्भमोक्षायमुत्तमम् ॥ ५९ ॥
 अर्च्छां देदति सूक्तं च वृष्टिकामः प्रयोजयेत् । निराहारः क्षिन्नवामा न चिरेण प्रवर्षति ॥ ६० ॥
 मनमः काममित्येतां पशुकामो नरो जपेत् । कर्दमेन इति स्नायात् प्रजाकामः शुचित्रतः ॥ ६१ ॥
 अश्वपूर्वामिति स्नायाद्राज्यकामस्तु मानवः । रोहिते चर्मणि स्नायाद्ब्राह्मणस्तु यथाविधि ॥ ६२ ॥
 राजा चर्मणि वैयात्रे छागे वैश्यस्तथैव च । दशसाहासिको होमः प्रत्येकं परिकीर्तितः ॥ ६३ ॥
 आंगाव इति सूत्रेण गोष्ठे गां लोकमातरम् । उपतिष्ठेद् व्रजेर्षेण वदीच्छेचाः सदाद्यथाः ॥ ६४ ॥
 उँपेति तिसृषी राजा दुन्दुभिर्मभिमश्रयेत् । तेजो बलं च प्राप्नोति शशुं चैव नियच्छति ॥ ६५ ॥
 वृणपाणिर्जपेत् सूक्तं रंघीमं दस्युभिर्भुतः । ये के र्च जमेत्यृचं जज्ञा दीर्घमापुरवाभुयात् ॥ ६६ ॥
 जीमूर्तैश्चैरेण तथा सेनाङ्गान्यभिमश्रयेत् । यथालिङ्गं ततो राजा विनिहन्ति रणे रिपून् ॥ ६७ ॥
 आग्नेयेति त्रिभिः सूक्तैर्धनमाप्नोति चाद्यम् । अग्नीवहेति सूत्रेण भूतानि स्वापयेन्निशि ॥ ६८ ॥
 मंवाधे विपमे दुर्गे बन्धो (द्धो) वा निर्गतः कश्चित् । पलायन् वा गृहीतो वा सूक्तमेतत्तथा जपेत् ॥ ६९ ॥
 त्रिरात्रं नियतोऽपोष्य श्रपयेत् पायसं चरुम् । तेनाहुतिसातं पूर्णं जुहुयात् अथैभ्यकेत्यृचा ॥ ७० ॥
 समुद्दिश्य महादेव जीनेदन्ऽशातं सुखम् । तर्चैन्नुरित्यृचा स्नात उपतिष्ठेद् दिवाकरम् ॥ ७१ ॥
 द्यन्तं मध्यगं चैव दीर्घमापुर्विजीविषुः । (सूक्ताभ्यां पर एताभ्या महतीं भूतिमाभुयात्) ॥ ७२ ॥

१ (३।४३।५) । २ (३।४५।५) । ३ (४।४।१) । ४ (४।१०।१) । ५ (४।४०।५) । ६ (४।५३।४) ।
 ७ (४।५८।५) । ८ (५।४।५) । ९ (५।१०।५) । १० (५।५१।११) । ११ (५।३२।१५) । १२ (५।७८।५) ।
 १३ (५।७८।७) । १४ (५।८३।५) । १५ (६।२८।१) । १६ (६।४७।२६) । १७ (६।४।१) ।
 १८ (६।५०।५) । १९ (६।७५।१) । २० (७।१।५) । २१ (७।५५।५) । २२ (७।५६।१०) । २३ (७।६६।१६) ।

इन्द्रामोमेति सूक्तं तु कथितं शशुनाशनम् । यस्य लुप्तं व्रतं मोहाद् नाल्यर्वा संसृजेत् मह ॥ ७३ ॥
 उपोष्याज्यं स जुहुयात् त्वमग्रे व्रतपा इति । अदितिर्त्यृक् च साम्राजं जप्त्वा वादे जयी भवेत् ॥ ७४ ॥
 नहीति च चतुष्केण मुच्यते महतो भयात् । ऋचं जप्त्वा यदीत्येतत् भवान् कामानवाप्नुयात् ॥ ७५ ॥
 द्वाचर्त्तारिंशत् चैन्द्रं जप्त्वा नाशयते रिपून् । ऋचं महीति जप्त्वा च प्राप्नोत्यारोग्यमेव च ॥ ७६ ॥
 शंभो भवेति द्वाभ्यां तु भुक्त्वात्र पयतः शुचिः । हृदय पाणिना स्पृष्ट्वा व्याधिभिर्नाभिभूयते ॥ ७७ ॥
 उन्वेष्टा मन्दन्तिवति स्नातो हुत्वा शत्रु प्रयापयेत् । तैश्चोऽग्रे इति सूक्त्रेण हुतेनात्रमवाप्नुयात् ॥ ७८ ॥
 कन्या वारिणि सूक्त्रेण सगदोपाद्रिप्र मुच्यते । यदेद्य केचत्सुदिते जप्ते वश्य जगद्भवेत् ॥ ७९ ॥
 यद्वांगिति च जप्तेन वाणी भवति सस्कृता । वैचोविदामिति स्वेता जपन् वाचं समरनुते ॥ ८० ॥
 पवित्राणा पवित्रं तु पावमान्यो हृद्युचो मताः । वैखानसा ऋचस्त्रिंशत् पवित्राः परमा मताः ॥ ८१ ॥
 ऋचो द्विपष्टिः प्रोक्ताश्च पर्वैस्त्वैतृपिसत्तम । सर्वकर्मपनाशाय पावनाय शिवाय च ॥ ८२ ॥
 स्वादिष्टैवेति सूक्ताना सप्तपष्टिकृदाहता । दशोत्तरा ऋचा चैताः पावमान्यः शतानि पद् ॥ ८३ ॥
 एतजपंश्च जुह्वन् घोरं मृत्युभय जयेत् । आपो हि ष्ठेति वारिस्थो जपेत् पापभयार्दने ॥ ८४ ॥
 भ्रं देवमेति नियतो जपेच मरुधन्वसु । प्राणान्तिके भये प्राप्ते क्षिप्रमापुस्तु विन्दति ॥ ८५ ॥
 भ्रंवेपा मेल्यृचमेका जपेच मनमा निशि । व्युष्टायामुदिते स्ये घृते जयमवाप्नुयात् ॥ ८६ ॥
 मीं प्र गामेति मूढश्च पन्थान पथि विन्दति । सीत्यापुरिति मन्येत यं कश्चित् सुहृदं प्रियम् ॥ ८७ ॥
 यंचै यममिति स्नातन्तस्य मूर्धानमालमेत् । सहस्रकृतः पञ्चाह तेनापूर्विन्दते महत् ॥ ८८ ॥
 इदंमिस्थेति जुहुयाद् घृतं प्राञ्जः सहस्रराः । पशुकामो गर्वां गोष्ठे अन्नकामश्चतुष्पथे ॥ ८९ ॥
 वैयं सुपर्णा इत्येता जपन् विन्दते प्रियम् । हविर्षोन्तीधमभ्यस्य सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ ९० ॥
 तस्य रोगा विनश्यन्ति कायाग्निरवर्धते तथा । रीं श्रोपधीः स्वस्त्ययनं सर्वव्याधिविनाशनम् ॥ ९१ ॥
 द्युर्द्वैस्ते प्रतीत्येतद् दृष्टिकामः प्रयोजयेत् । सर्वत्रेति परा शान्तिर्ज्ञेयाऽप्रतिरेय तथा ॥ ९२ ॥
 भूर्त्तेशं कारयप नित्यं प्रजाकामस्य कीर्तितम् । अहं रुद्रेति च जपेद्भाग्मी भवति मानवः ॥ ९३ ॥
 न योनौ जायते विद्वान् जपन्नात्राति रात्रिषु । रीत्रिषुक् जपन् रात्रौ रात्रिं चेमी नयेन्नरः ॥ ९४ ॥
 कल्पयन्तीति च जपेन्नित्यं क्रन्वारिनाशनम् । (आयुष्यं चैव वर्चस्य सूक्तं दाक्षायणं महत्) ॥ ९५ ॥

१ (७।१०८।१) । २ (८।११।१) । ३ (८।१२।६) । ४ (८।३०।१) । ५ (८।३२।६) । ६ (८।४४।१) ।
 ७ (८।४७।१) । ८ (८।५८।२) । ९ (८।६८।१) । १० (८।७१।१) । ११ (८।८१।१) । १२ (८।८३।४) ।
 १३ (८।१००।१०) । १४ (८।१००।१६) । १५ (८।१६६।१) । १६ (८।२५।१) । १७ (८।११।१) ।
 १८ (१०।६।१) । १९ (१०।३०।१) । २० (१०।३८।१) । २१ (१०।४७।१) । २२ (१०।५८।१) ।
 २३ (१०।६१।१) । २४ (१०।७३।११) । २५ (१०।८८।१) । २६ (१०।९७।१) । २७ (१०।९८।१) ।
 २८ (१०।१०३।१) । २९ (१०।१०६।१) । ३० (१०।१०४।१) । ३१ (१०।१०७।१) । ३२ (१०।१३०।५६) ।

उत देवां इति जपेदामयज्ञं धृतप्रतः । अयमग्ने नरित्वेतज्जपेदग्निभये सति ॥ ६६ ॥
 अरण्यानीत्वरण्येषु जपेत्तद्भयनाशनम् । ब्राह्मीमामाद्यं स्रुके द्वे वचां ब्राह्मीं शतावरीम् ॥ ६७ ॥
 पृथगङ्घ्रिर्धुर्वैवाद्यं मेघां लक्ष्मीं च विन्दति । शर्म इत्यसपत्न्यं संग्रामं त्रिजिगीषतः ॥ ६८ ॥
 ब्रह्मणाग्निः संविदानं गर्भमृत्युनिवारणम् । अपेहीति^१ जपेत् स्रुक् शुचिर्दुःस्वप्ननाशनम् ॥ ६९ ॥
 तुभ्येदंमिति वै जप्त्वा ममाधिं विन्दते परम् । मयोभूर्वातं इत्येतद्ब्रह्मं स्वस्त्ययनं महत् ॥ १०० ॥
 शाम्बरीमिन्द्रजालं वा मायामेतेन वारयेत् । महि त्रीणांभवोऽस्ति तति पाथि स्वस्त्ययनं जपेत् ॥ १०१ ॥
 प्रोग्रयेति द्विपत्रेवं जपेद्य रिपुनाशनम् । वास्तोष्पेत्येन मन्त्रेण यजेत गृहदेवताः ॥ १०२ ॥
 जपस्यैष विधिः प्रोक्तो हुते ज्ञेयो विशेषतः । होमान्ते दक्षिणा देया पापशान्तिर्हुतेन तु ॥ १०३ ॥
 हुतं शाम्पति चान्नेन अन्नं हेमप्रदानतः । विप्राशिपस्त्वमोषाः स्युर्गहिः स्नानं तु सर्वतः ॥ १०४ ॥
 सिद्धार्थका यवा धान्यं पयो दधि घृतं तथा । चीरतृचास्तथेधं तु होमा वै सर्वकामदाः ॥ १०५ ॥
 समिधः कण्ठकिन्वक्ष राजिका रुधिरं विषम् । अभिचारे तथा शैलमशनं सकृद्वः पयः ॥ १०६ ॥
 दधि भैक्ष्यं फलं मूलमृगिधानमुदाहृतम् । ॥ ॥

इति ऋग्विधानम् ॥ अथ यजुर्विधानम्—

यजुर्विधानं वक्ष्यामि भुक्तिमुक्तिप्रदं मृणु । उँकारपूर्विका राम महान्याहुतयो मताः ॥ १ ॥
 सर्वकल्मषनाशिन्यः सर्वकामप्रदास्तथा । आज्याहुतिसहस्रेण देवानाराधयेद् बुधः ॥ २ ॥
 मनमः काङ्क्षितं राम मनसेभितकामदम् । शान्तिकामो यवः कुर्यात्तिलः पापापनुत्तये ॥ ३ ॥
 धान्यैः सिद्धार्थकैश्चैव सर्वकामकरैस्तथा । औदुम्बरीभिरिध्माभिः पशुकामस्य शस्यते ॥ ४ ॥
 दध्ना चैवान्नकामस्य पयसा शान्तिमिच्छतः । अपामार्गमामिन्द्रिस्तु कामयन् कनकं बहु ॥ ५ ॥
 कन्याकामो घृताङ्गानि पुग्मशो ग्रथितानि तु । जातीपुष्पाणि जुहुयाद् ग्रामार्थं तिलतण्डुलान् ॥ ६ ॥
 वश्यकर्मणि शाखोटं वासापामार्गमेव च । विपासुद्भिथसमिधो व्याधिपातश्च मार्गव ॥ ७ ॥
 कुदस्तु जुहुयात् सम्यक् शमूला वधकाम्यया । सर्वव्रीहिर्मयी कृता राज्ञः प्रतिकृतिं द्विज ॥ ८ ॥
 महस्रशस्तु जुहुयाद्राजा वशगतो भवेत् । वस्रकामस्य पुष्पाणि दूर्वा व्याधिविनाशिनी ॥ ९ ॥
 ब्रह्मवर्चसकामस्य वासोग्रं च विधीयते । प्रत्याङ्गिरेषु जुहुयात् तुपण्डकमस्मभिः ॥ १० ॥
 विद्वेषे च पचाणि काककौशिकयोस्तथा । कापिलं च घृतं हुत्वा तथा चन्द्रग्रहे द्विज ॥ ११ ॥
 वचाचूर्णेन संपातान् ममानाय च तां वचाम् । सहस्रमन्त्रितां भुक्त्वा मेधावी जायते नरः ॥ १२ ॥
 एकादशाहुलं शङ्कुं लौहं स्वादिरमेव च । द्विपतो वधोऽसीति जपान्निषनेद्रिपुवेषमनि ॥ १३ ॥

१ (१०।२३७।१) । २ (१०।२३२।१) । ३ (१०।१५६।१) । ४ (१०।१५२।१) । ५ (१०।१६२।१) ।
 ६ (१०।१६३।१) । ७ (१०।१६७।१) । ८ (१०।१६६।१) । ९ (१०।१६५।१) । १० (१०।१६७।१) ।
 ११ (७।५२।१) । १२ 'वस्रकामस्य' ग पाठः । १३ 'वचामं' ग पाठः । १४ 'वचाघृत' ग, पाठः ।

उचाटनमिदं कर्म शश्यां कथितं तत्र । चक्षुष्या इति ज्ञाना च विनष्टं चक्षुराम्भुयात् ॥ १४ ॥
 उपपृञ्जत इत्येतदनुवाकं तथाज्जदम् । तनुषा अग्रे सदिति (३।१७) दूर्वा हुत्वातिवर्जितः ॥ १५ ॥
 भेषजमसीति दध्याज्यहोमः पशूपसर्गनुत् ॥ त्रिषम्भक यजामहे होमः सौभाग्यवर्धनः ॥ १६ ॥
 कन्यानाम गृहीता तु कन्यालाभकः परः । भयेषु तु जपचित्यं भयेभ्यो मित्रं प्रच्यते ॥ १७ ॥
 धक्षूरपुष्प सघृतं हुत्वा स्याद् भर्तृकामभाक् । हुत्वा तु गुग्गुलं राम स्वप्ने पश्यति गङ्गम् ॥ १८ ॥
 युञ्जते मूर्ध्नोऽनुवाकं जप्त्वा दीर्घायुराम्भुयात् । विष्णो रराटमिष्येत् सर्वपापाविनाशनम् ॥ १९ ॥
 रवोग्रं च पशसं च तथैव विजयप्रदम् । अयन्नो व्यथिरित्येत् सद्दामे विजयप्रदम् ॥ २० ॥
 इदमापः प्रचहर्तं स्नाने पापापनोदनम् । विद्यकर्मन् एतेपेति सूचीं लौहो दशाहुताम् ॥ २१ ॥
 कन्याया निजनेद् द्वारि माऽप्यसं न प्रदीयेत् । देव मर्वितरेतेन हुतेनाग्नेन चाघ्नवात् ॥ २२ ॥
 अग्ने स्तोत्रेति जुहुयाद्वलकामोः द्विजोत्तम । निर्लेपैश्च धर्मज्ञ तयापामार्गतण्डुलैः ॥ २३ ॥
 सहस्रमन्त्रितां कृत्वा तथा गोरचानां द्विज । तिलकं च तथा कृत्वा जनस्य मियतामियात् ॥ २४ ॥
 रुद्राणां च तथा लघ्यं सर्वपापविनिषुदनम् । सर्वकर्मकरो होमस्तथा सर्वत्र शान्तिदः ॥ २५ ॥
 अजाविकानामश्वाना कुञ्जराणां तथा गत्राम् । मनुष्याणां नरेन्द्राणां बालानां योपितामपि ॥ २६ ॥
 ग्रामाणां नगराणां च देशानामपि मार्गव । उपहुतानां धर्मज्ञ व्याधितानां तथैव च ॥ २७ ॥
 मरके समनुप्राप्ते रिपुजे च तथा भये । रुद्रहोमः परा शान्तिः पापसेन घृतेन च ॥ २८ ॥
 कृष्मावहघृतहोमेन सर्वान् पापान् व्यपोहति । सक्तयानकर्मवाशी नरकं मनुजमत्तम ॥ २९ ॥
 यष्टिः स्नानरतो मासान्मुच्यते ब्रह्महत्याया । मधु बंतेति मन्त्रेण होमादितोऽखिल लभेत् ॥ ३० ॥
 दधि क्रांशेति हुत्वा तु पुत्रान् प्राप्नोत्यमशयम् । तथा घृतवैतीत्येतदायुष्यं स्वाद् घृतेन तु ॥ ३१ ॥
 मीस्ति न इन्द्र इत्येतत् सर्वपापाविनाशनम् । इह गावः प्रजायध्वमिति पुष्टिविध्वनम् ॥ ३२ ॥
 घृताहुतिसहस्रेण तथाऽलक्षमीविनाशनम् । सुषेण देवसं लेति हुत्वापामार्गतण्डुलम् ॥ ३३ ॥
 मुच्यते विकृताञ्छीघ्रमभिवारान्न सशयः । रुद्र यत्ते पलाशस्य सपिद्धिः कनक लभेत् ॥ ३४ ॥
 शिरो भवत्यग्न्युत्पाते त्रीदिभिर्जुहुयान्नरः । र्वाः सेना इति चैतच्च तस्करेभ्यो भयापहम् ॥ ३५ ॥
 योऽस्मभ्यमरातीर्यन् हुत्वा कृष्णतिलाभरः । सहस्रशोऽभिवाराद्य मुच्यते विकृताद् द्विज ॥ ३६ ॥
 अन्नेनात्रपतेत्येद् हुत्वा चान्नमपाम्भुयात् । हमः शुचिपदित्येतज्जम् तोयेऽघनाशनम् ॥ ३७ ॥
 चत्वारि शृङ्गित्येतत् सर्वपापहर जले । देवा यज्ञेति जप्त्वा तु ब्रह्मलोके महीयते ॥ ३८ ॥
 वमन्तेति च हुत्वाज्यमादित्याद्विरमाभुयात् । सुषेणोऽमीति चेत्यस्य कर्म व्याहृतिवद्भवेत् ॥ ३९ ॥

१ (३।५६) २ (३।६०) ३ (५।१४) ४ (५।२१) ५ (५।३७) ६ (६।१७) ७ (८।२६) ८ (५।३६)
 ९ (७।२०) १० (१३।२७) ११ (२३।३२) १२ (३४।४४) १३ (२४।२६) १४ (५।२२) १५ (११।४४) १
 १६ (११।७७) १७ (११।८०) १८ (१२।८३) १९ (१०।२५) २० (१७।६१) २१ (१६।१०) २२
 (२३।२०) २३ (१२।४) २४ 'होमोऽयमुपमर्षदा' क पाठ । २५ 'वनकामो' क पाठ ।

नमः सुतेति त्रिजंष्ट्वा चन्धनान्मोचमाप्नुयात् । अन्तर्जले त्रिरान्यं द्रुपदां मंत्रपापनुत् ॥४०॥
इह गानः प्रजायध्वं मन्त्रोऽयं युद्धिवर्धनः । द्रुतस्तु सर्पिषा दक्षा पयसा पायमेन वा ॥ ४१ ॥
शतं च इति (१२।७६) वैतेन हुत्वा पर्षफलानि च । आरोग्यं श्रियमाप्नोति जीवितञ्च निरं तथा ॥४२॥
श्रोपधीः प्रतिमोदध्व वपने लवनेऽर्थकृत् । अश्वायतीं पायसेन होमाञ्जान्निमत्राप्नुयात् ॥४३॥
उच्छुष्मां इति मन्त्रेण चन्धनस्थो विमुच्यते । युवा सुवामा इत्येव वामांस्याप्नोत्यनुत्तमम् ॥४४॥
मुञ्चन्तु मा शपर्धयेति मरान्तकविनाशनम् । मा मां हिंसास्तिलाज्येन द्रुतं रिपुविनाशनम् ॥४५॥
नमोऽस्तु मर्वसर्पेभ्यो घृतेन पायमेन च । कृणुष्व पात्रे इत्येतदभिचारविनाशनम् ॥ ४६ ॥
दूर्वाकाण्डायुतं हुत्वा काण्डात्काण्डेति मानवः । ग्रामे जनपदे वापि मरुतं तु शर्म नयेत् ॥४७॥
रोगातो मुच्यते रोगात् तथा दुःखात् दुःखितः । औद्गुम्बरीश्च समिधो मधुमौत्रो वनस्पतिः ॥४८॥
हुत्वा सहस्रयो राम धनमामोति मानवः । सौभाग्यं महदामोति व्यवहारे तथा जपम् ॥४९॥
अपां गर्भमेनिति हुत्वा देवं वर्षापयेद् ध्रुवम् । अपां त्वेमेति (१३।५३) च तथा हुत्वा दधि घृतं मधु ॥५०॥
प्रवर्तयति धर्मज्ञ महावृष्टिमनन्तरम् । नमस्ते रुद्रे इत्येतत् सर्वोपद्रवनाशनम् ॥ ५१ ॥
सर्वशान्तिकरं प्रोक्तं महापातकनाशनम् । अध्यवोचंदित्यनेन रक्षणं व्याधितस्य तु ॥ ५२ ॥
रवोमं च यशस्यं च चिरायुःपुष्टिवर्धनम् । मिद्वार्थकानां चेषेण पथि चैतज्जपन् सुरी ॥ ५३ ॥
असौ यस्ताम्रं इत्येतत् पश्यन्नित्यं दिवाकरम् । उपतिष्ठेत् धर्मज्ञ मायं प्रातरतन्द्रितः ॥ ५४ ॥
अन्नमद्ययामोति दीर्घमायुश्च निन्दति । म मुञ्च धर्मेनेत्येतत् पद्भिरायुधमन्त्रणम् ॥ ५५ ॥
रिपूणां भयदं युद्धे नात्र कर्मा विचारणा । मा नो महान्तं इत्येवं बालानां शान्तिकारकम् ॥५६॥
नमो हिरण्यर्थाहवे इत्यनुवाकमस्तकम् । राजिकां कद्रुतैलाक्षां जुहुयाञ्चभुनाशिनीम् ॥ ५७ ॥
नमो वः किरिकेभ्यश्चै पद्मललाहृतैर्नरः । राज्यलक्ष्मीमवाप्नोति तथा निर्लवः सुवर्णकम् ॥५८॥
इमा रुद्रैवेति तिलैर्होमाच्च धनमाप्पते । दूर्वाहोमेन चान्येन सर्वव्याधिनिवारितः ॥ ५९ ॥
आशुः शिशानं इत्येतदायुधानां च रक्षणे । संग्रामे कथितं राम मर्वशनुनिवर्धणम् ॥ ६० ॥
वाजश्चै मेति जुहुयात् सहस्रं पञ्चभिर्दिन । आग्याहृतीनां धर्मज्ञ चक्षुरोगाद्दिमुच्यते ॥ ६१ ॥
शन्नो वनस्पते गेहे होमः स्याद्वास्तुदोषनुत् । अत्र श्र्यायूषि हुत्वाय्यं द्वेष नाप्नोति केनचित् ॥६२॥
अपां फेनेति (१६।७१) लाजाभिर्हुत्वा जयमवाप्नुयात् । भर्त्रे इतीन्द्रियैर्हानो जपन् स्यात् सकलेन्द्रियः ॥
श्र्यपित्र पृथिवी चेति वशीकरणमुत्तमम् । श्र्यध्वनेति जपन्मन्त्रं व्यवहारे जया भवेत् ॥ ६४ ॥
ब्रह्मं राजन्यमिति च रुर्मारम्भे तु मिद्विकृत । मर्वत्सरोऽपीति घृतैर्लक्ष्मोपादरोगवान् ॥ ६५ ॥

१ (१२।६३) । २ (२०।२०) । ३ (१२।७७) । ४ (१२।२१) । ५ (१०।२०) । ६ (१२।६०) । ७ (१२।१०२) ।
८ (१३।६) । ९ (१३।९) । १० (१३।२०) । ११ (१३।२९) । १२ (१३।३०) । १३ (१६।१) । १४ (१६।५) ।
१५ (१६।६) । १६ (१६।९) । १७ (१६।१५) । १८ (१६।१७) । १९ (१६।४६) । २० (१६।४८) । २१ (१७।३३) ।
२२ (१८।१) । २३ (१६।३८) । २४ (१५।२९) । २५ (२६।१) । २६ (२६।१) । २७ (२६।१०) । २८ (२७।४५)

केतुं कृत्वांनित्येतच्च संग्रामे जयवर्धनम् । इन्द्रोऽग्निर्वर्म इत्येतद्रथे चर्मनिगन्धनम् ॥ ६६ ॥
 धन्वन्तां गेति मघश्च धनुर्ग्रहणकः परः । ऋजीतेति तथा मघो विज्ञेयो क्षमिमघणे ॥ ६७ ॥
 मन्त्रार्थहिरित्येतच्छराणा मन्त्रेण भवेत् । बहीनां पिता इत्येतन्नृणामघः प्रकीर्तितः ॥ ६८ ॥
 युञ्जन्तीति तथास्थानां योजने मघ उच्यते । आशुः शिशान इत्येतद्वारम्भणमुच्यते ॥ ६९ ॥
 विभ्रणोः क्रमेति मघश्च रथारोहणिकः परः । यानहन्तीति चाश्वानां ताडनीयमुदाहृतम् ॥७०॥
 यांः सेना-अभीत्वरीति परमन्यमुन्ने जपेत् । दृन्दुभ्य इति चाप्येतद् दृन्दुभोताडनं भवेत् ॥७१॥
 पतैः पूंहुतैर्मन्त्रैः कृत्यैव रिजयां भवेत् । यमेन इधंमित्यस्य कोटिहोमाद्विचक्षणः ॥ ७२ ॥
 रथमुत्पादयेच्छीघ्रं महामे विजयप्रदम् । आ कृष्णेनं तथैतस्य कर्म व्याहृतवद्भवेत् ॥ ७३ ॥
 शिवसंकल्पजैपाने समाधिं मनमो लभेत् । पञ्चनर्धैः पञ्चलक्षं हुत्वा लक्ष्मीपवाप्नुयात् ॥ ७४ ॥
 यदावध्नन् दाक्षायणीं मन्त्रेणानेन मन्त्रितम् । सहस्रकृत्वः कनक धारयेद्विप्रुवारणम् ॥ ७५ ॥
 इमं जीवेभ्य इति च शिलां लोष्टं चतुर्दिशम् । चिपेद् गृहे तदा तस्य न स्यात्बोरमयं निशि ॥७६॥
 परी मे गार्भनेपेति वशीकरखद्युत्तमम् । हन्तुमभ्यागततत्र(स्य) वशी भवति मानवः ॥ ७७ ॥
 मन्व्यताम्बूलपूष्पाय मन्त्रितं तु प्रयञ्जति । यस्य धर्मज्ञ वशगः सोऽस्य शीघ्रं भविष्यति ॥७८॥
 शन्नो मिध्रैः शमित्येतत्सदा मयैव शान्तिदम् । गणाना त्वा गणपतिं कृत्वा होमं चतुष्पथे ॥७९॥
 वशीकुर्याज्जगत्सर्वं सर्वधान्यैरसशयम् । हिरण्यवर्णाः शुचयो मन्त्रोऽयमभिपेचने ॥ ८० ॥
 शन्नो देवीरभिर्दये तथा शान्तिकरः परः । एकचक्रेति मन्त्रेण हुवेनाज्येन भागशाः ॥ ८१ ॥
 अग्नेभ्यः शान्तिमाप्नोति प्रसादं च न सशयः । गावो अग इति द्वाभ्या हुत्वाज्यं गा अवाप्नुयात् ॥८२॥
 प्रवादाशः मोपदिति ग्रहयज्ञे विधीयते । देवो वनस्पैर्विरिति द्रुमयज्ञे विधीयते ॥ ८३ ॥
 गायत्री ऋणवी ज्ञेया तद्विष्णोः परमं पदम् । सर्वपापप्रशमनं सर्वकामकरं तथा ॥ ८४ ॥

इति यजुर्विद्यानम् ॥ अथ सामविधानम्—

यजुर्विद्यान कथितं ब्रह्मे साम्नां विधानकम् । संहितां वैष्णवीं जप्त्वा हुत्वा स्यात्सर्वकामभाक् ॥ १ ॥
 संहिता ब्रह्मन्दी साधु जप्त्वा ग्रीणाति शङ्करम् । स्कान्दो पृथ्वा संहितां च जप्त्वा स्यात्तु प्रसादवान् ॥ २ ॥
 यत इन्द्रं भयामहे हिमादोपविनाशनम् । अवकीर्णीं मुच्यते च अग्निस्तिग्मेति वै जपन् ॥ ३ ॥
 सर्वपापहर ज्ञेयं परितोपिञ्जता सुतम् । अतिक्रियं च विक्रीय जपेद् धृतवतीति च ॥ ४ ॥
 अद्या नो देव सवितर्ज्य दुःस्वप्ननाशनम् । अमोध्यगिरिति मन्त्रेण धृतं राम यथाविधि ॥ ५ ॥
 अम्बुक्ष्य धृतगेणैव मेखलागन्ध इष्यते । स्त्रीणा यासां तु गर्भाणि पतन्ति भृगुमत्तम ॥ ६ ॥
 मणिं जातस्य चालस्य वप्रीयाचदनन्तरम् । मोमं राजानमेतेन व्याधिभिर्विप्रं मुच्यते ॥ ७ ॥

१ (२६। ३७) । २ (२६। ३६) । ३ (२६। ४६) । ४ (२६। ५१) । ५ (२६। ५२) । ६ (२३। ५) । ७ (२२। ५) ।
 ८ (२६। ५०) । ९ (११। ७७) । १० (२६। ३३) । ११ (३३। ४३) । १२ (३४। १) । १३ (३४। १२) । १४ (३४। ५२) ।
 १५ (३५। १५) । १६ (३५। १८) । १७ (३६। ६) । १८ (३६। १०) । १९ (२८। ५३) । २० (६। ५) ।

सर्पसाम प्रयुञ्जानो नाप्नुयात् सर्पजं भयम् । माघ त्वा चाद्यतेत्येत्द् हुता विप्र महस्रशः ॥ ८ ॥
 शतावरिमणिं वद्ध्वा नाप्नुयाच्छ्रुतो भयम् । दीर्घतमसोऽर्क इति हुताद्यं प्राप्नुयाद् वसु ॥ ९ ॥
 समिन्यापन्तीति जपन् न त्रिपेत पिपासया । त्वमिमा ओषधीं हेतज्जवा व्याधिं न चाप्नुयात् ॥ १० ॥
 पथि देवव्रतं जवा भयेभ्योः विप्र मुच्यते । यदिन्द्रो अनयदिति हुतं सौभाग्यवर्धनम् ॥ ११ ॥
 भगो न चित्र इत्येवं नेत्रयोरञ्जनं हितम् । सौभाग्यवर्धनं राम नात्र कार्या विचारणा ॥ १२ ॥
 जपोदिन्द्रेति वगं च तथा सौभाग्यवर्धनम् । परि प्रिया दिवः कविः काम्या मंश्रावयेत् स्त्रियम् ॥ १३ ॥
 सा तं कामयते राम नात्र कार्या विचारणा । रथन्तरं वामदेव्यं ब्रह्मवर्चसवर्धनम् ॥ १४ ॥
 प्राशयेद्बालकं नित्यं वचाचूर्णं घृतप्लुतम् । इन्द्रमिहामिन जवा भवेत्पुतिधरस्त्वमा ॥ १५ ॥
 हुत्वा रथन्तरं जवा पुत्रमाप्त्यसंशयम् । मयि श्रीरिति मन्त्रोऽयं जप्तव्यः श्रीविवर्धनः ॥ १६ ॥
 वैरूप्यस्याष्टकं नित्यं प्रयुञ्जानः श्रियं लभेत् । मन्त्राष्टकं प्रयुञ्जानः सर्वान् कामानवाप्नुयात् ॥ १७ ॥
 गव्येषु षोडशो नित्यं सायं प्रातरतन्द्रितः । उपस्थानं गवां कुर्यात्तस्य स्युस्ताः सदा गृहे ॥ १८ ॥
 घृताङ्गं तु यवद्रोणं चांत आवातु भेषजम् । अनेन हुत्वा विधिवत् सर्वा मायां व्यपोहति ॥ १९ ॥
 प्रदेवो दामेन तिलान् हुत्वा कर्मणुकृन्तनम् । अभि त्वा पूर्वपीतये वपद्कारसमन्वितम् ॥ २० ॥
 वासकेभ्यसहस्रं तु हुतं युद्धे जयप्रदम् । हस्त्यश्वपुरूपान् कुर्याद्बुधः पिष्टमयान् शुभान् ॥ २१ ॥
 परकीयानयोद्देश्य प्रधानपुरुषांस्तथा । सुस्त्रिभान् पिष्टकवरान् जुरेणोक्त्य भागशः ॥ २२ ॥
 अभि त्वा शूर नो नुमो मन्त्रेणानेन मध्वित् । कृत्वा सर्पपतैलाङ्गान् प्रोक्तेन जुहुयात्ततः ॥ २३ ॥
 एतद् कृत्वा बुधः कर्म मद्भामे जयमाप्नुयात् । गारुडं वामदेव्यं च रथन्तरघृद्द्वयौ ॥ २४ ॥
 सर्वपापप्रशमनः कथितः मंशयं विना । ॥

इति सामविधानम् ॥ अथाथर्धविधानम्—

साम्नां विधानं कथितं वक्ष्ये चाथर्वणमथ । शान्तातीर्थं गणं हुत्वा शान्तिमामोति मानवः ॥ १ ॥
 भैषज्यं च गणं हुत्वा सर्वान् रोगान् व्यपोहति । त्रिसप्तौषं गणं हुत्वा सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥ २ ॥
 वृचिन्नामोति च भयं हुत्वा चैवाभयं गणम् । न क्वचिज्जायते राम गणं हुत्वापराजितम् ॥ ३ ॥
 आयुष्यं च गणं हुत्वा अपमृत्युं व्यपोहति । स्वस्तिमामोति सर्वत्र हुत्वा स्वस्त्ययनं गणम् ॥ ४ ॥
 श्रेयसा योगमामोति हुत्वाथर्वण तथा । वास्तोष्पत्य गणं हुत्वा वास्तुदोषान् व्यपोहति ॥ ५ ॥
 तथा रौद्रगणं हुत्वा सर्वान् दोषान् व्यपोहति । एतैर्दशगणैर्होमो ह्यष्टादशसु शान्तिषु ॥ ६ ॥
 वैष्णवी शान्तिरैन्द्री तु ब्राह्मी रौद्री तयैव च । वायव्या वासुणी चैव कौबेरी भार्गवी तथा ॥ ७ ॥
 प्राजापत्या तथा त्वाष्ट्री कौमारी वद्विदेवता । मारुद्गणा च गान्धर्वा शान्तिर्नैर्ऋतकी तथा ॥ ८ ॥
 शान्तिराङ्गिरसी याम्या पार्थिवी सर्वकामदा । यस्त्वा मृत्युरिति होतज्जप्तं मृत्युविनाशनम् ॥ ९ ॥

१ (५।१।१०) । २ (२०।७।४।१) । ३ (१६।१।१।१) । ४ (४।१।१)

* 'सम्यत्' छ. पाठः । † 'ताभ्यम्' ग. पाठः । ‡ 'यत्स्व' ख पाठः ।

मृपरास्वेति हुत्वा च भुजगैर्नैव बाधयेत् । इन्द्रेण वृचामित्येतत् सर्वाधाविनाशनम् ॥ १० ॥
 इमां देवींति मन्त्रश्च सर्वशान्तिकरः परः । देवा मरुत इत्येतत् सर्वकामकरं भवेत् ॥ ११ ॥
 ष्यमस्य लोकादित्येतद् दुःखप्रशमन परम् । इन्द्र वयं यथिजेति पण्यलाभकरं परम् ॥ १२ ॥
 कामो मे राजेति हुतं स्त्रीणां सौभाग्यवर्धनम् । तुभ्यमेव जरिमन्नित्ययुतं तु हुतं भवेत् ॥ १३ ॥
 अग्ने गोभिर्न इत्येतत् मेधावृद्धिकर परम् । ध्रुवं ध्रुवणेति हुतं स्थानलाभकरं भवेत् ॥ १४ ॥
 युनाक्रिसीरा विद्युगा कृपिलामकरं भवेत् । अय ते योनिरित्येतत् पुत्रलाभकरं भवेत् ॥ १५ ॥
 अहन्ते भग इत्येतद्भवेत् सौभाग्यवर्धनम् । ये मे पाशास्तथाप्येतद् बन्धनान्मोक्षकारणम् ॥ १६ ॥
 अहब्रह्मिति रिपूनाशयेद्दोमजाप्यतः । त्वष्टुचमामेति चैतद् यशोवुद्धिविबर्धनम् ॥ १७ ॥
 यथा मृगवतीत्येतत् स्त्रीणां सौभाग्यवर्धनम् । येन देही त्विद चैव गर्भलाभकरं भवेत् ॥ १८ ॥
 शिवः शिवाभिरित्येतत् क्रुद्धं भूप प्रसादयेत् । वृहस्पतिर्निः परिपातु पथि स्वस्त्ययनं भवेत् ॥ १९ ॥
 मृश्वामि त्वेति च जपादपमृत्युनिवारणम् । अथर्वशिरसोऽध्वेता सर्वपापैः प्रमृश्यते ॥ २० ॥
 प्राधान्येन तु मन्त्राणां किञ्चित्कर्म तत्रैरितम् । वृचार्णां यजिषानां तु समिधः प्रथमं हविः ॥ २१ ॥
 आज्य च व्रीहयश्चैव तथा वै गौरसर्षपाः । अक्षतानि तिलाश्वेके दधिक्षीरे च भार्गव ॥ २२ ॥
 टर्मास्तथैव दूर्वाश्च विन्वानि कमलानि च । शान्तिपुष्टिकराण्याहुर्द्रव्याण्येतानि सर्वतः ॥ २३ ॥
 तैलं कणानि धर्मज्ञ राज्ञिज्ञा रुधिरं विषम् । ममिधः कण्टकोपेता अमिचारेषु योजयेत् ॥ २४ ॥
 आर्पं वै दैवत छन्दो धिनियोगज्ञ आचरेत् ।

इत्यथर्धविधानम् ॥ अथ मृत्युञ्जयप्रयोगो ग्रन्थान्तरे—

चतुरस्र चतुर्द्वार त्रिरेखं पद्मगमितम् । हस्तत्रयप्रमाणं तु तण्डुलैर्मण्डलं लिखेत् ॥ १ ॥
 भैरवीभैरवान् सिद्धीदिशो नागानुपग्रहान् । पीठोपपीठसंयुक्तादिमुषालादिसमन्वितम् ॥ २ ॥
 देवतानां चतुष्पटि लिखेत् पश्चे सुराग्ने । एकैकपत्रपत्रेषु बसुसख्या दलेदले ॥ ३ ॥
 प्रणवादिनमोन्तैस्त नाममन्त्रैः प्रपूजयेत् । गन्धपुष्पाक्षतैर्धूपदीपनैश्चन्दनादिकैः ॥ ४ ॥
 अर्चयेत् पत्रपत्रेषु सर्वकार्यप्रसादाकान् । सौवर्णं त्र्यम्बकं कुर्यात् पलेनार्धयलेन वा ॥ ५ ॥
 गोमयेन गुडेनापि तथा विज्ञानुसारतः । मृत्युञ्जयेन मन्त्रेण पूजयेदुपचारकैः ॥ ६ ॥
 मौम्यद्वारे महाभाग देवदेव घटे न्यसेत् । जपेन्मृत्युञ्जयं मन्त्रं तदग्रे तु सहस्रकम् ॥ ७ ॥
 देवीसूक्तं जपेत् तावद्ब्रह्माभ्यायं निशेषतः । अथवा बहुभिर्भिर्मः कोटिलिचापुतादिकम् ॥ ८ ॥
 जप्त्वा पूर्वं विघ्नराज सर्वकार्यप्रसाधनम् । पण्यमासं राज्यकामस्तु पुत्रकामस्तथैव च ॥ ९ ॥
 शत्रुनाशनकामस्तु वर्षान्तमपि कारयेत् । पण्यमासं पूजयेद्विद्वान् महारोगैः प्रपीडितः ॥ १० ॥
 मासमेकं तु मामार्थं कुर्याद्गोगाकूलीकृतः । वन्देविश्वेस्मिन् दुर्गे वा बद्धो मुच्येत बन्धनात् ॥ ११ ॥

८(१६) ७६।१) १ 'इयं चेद्' स, पाठ. २ 'पुत्रे पन्था' ध, पाठ. ३ 'वृहस्पते न. परिपातु' स, पाठ. ४ 'कर्मोवतारितम्' ग, पाठ.

पायमासिकप्रयोगाच्च द्विगुणान्नात्र संशयः । महारिष्टभयग्रस्तः प्रयोगमिममाचरेत् ॥ १२ ॥
 नचारिष्टभयं घोरं प्राप्नुयादातिमेव च । महापापसमुद्भूतं दृढकर्मसमर्जितम् ॥ १३ ॥
 प्रयोगात् त्र्यम्बकाख्याच्च नत्वारिष्टभयं क्वचित् । एतन्मण्डलमध्यस्थोऽभिपत्तः पुरुषो यदा ॥ १४ ॥
 ततः प्रभृति पृष्टेषु शशूञ्जयति निश्चितम् । राज्यभ्रष्टो लभेद्राज्यं चीरायुस्त्रियते नच ॥ १५ ॥
 मुक्त्वा पीडां ग्रहाः सर्वे शान्तिं कुर्वन्ति नित्यशः । प्रयोगस्य प्रभावेन नात्र कार्या विचारणा ॥ १६ ॥
 प्रयोगमपरं वच्ये रहस्यं त्र्यम्बकाभिधम् । सर्वार्थमाधनं पुण्यं सर्वोपद्रवनाशनम् ॥ १७ ॥
 यत्कृते सर्वराजानो राजपुत्राश्च भक्षिणः । राष्ट्रस्याः सर्वलोकाश्च तत्क्षणात् तद्वचोनुगाः ॥ १८ ॥
 श्वश्रुया वश्यतां यान्ति दृष्टस्त्राञ्जुद्रजन्तवः । वैरिणो वशगास्तस्य प्रयोगस्य प्रभावतः ॥ १९ ॥
 सिध्यन्त्वखिलकार्याणि दुर्लभान्यपि तस्य तु । तत्रादीं पूजयेद् देवं गणेशं विधिवत् सुधीः ॥ २० ॥
 लिङ्गानेकादशमितान् पूजयेद्दुडमंभवान् । पार्थिवान् वा प्रयत्नेन तदलाभे प्रयोजयेत् ॥ २१ ॥
 रत्नवस्त्रैस्तथा गन्धैरुपचारैः ममन्त्रकैः । पूजयेच्च तथा देवीं पठेच्चण्डौ विधानतः ॥ २२ ॥
 कोटिलक्षार्घकं जप्त्वा मन्त्रं मृत्युञ्जयाभिधम् । उज्ज्वलः इति वै मन्त्रं त्र्यम्बकारुपं सनातनम् ॥ २३ ॥
 कुण्डे पद्मसंयुक्ते त्र्यम्बे वा विधिवत् कृते । स्वपृष्ठोक्तविधानेन स्थाप्य तत्र हुताशनम् ॥ २४ ॥
 होमयेद् तद्दशशोभे मध्वाज्यतिलसर्पपैः । आलितेनमण्डलं तत्र तण्डुलैः शोभनं गुधः ॥ २५ ॥
 चतुरस्रं चतुर्द्वारं त्रिरेखं पद्मगर्भितम् । साधकस्य त्रिभिर्हस्तैर्मितं हीनाधिकं न तत् ॥ २६ ॥
 तन्मध्ये शोभनं पद्मं कृत्वा चाष्टदलान्वितम् । एकैकपद्मपत्रे तु वसुसंख्या दत्तेदले ॥ २७ ॥
 भैरवीभैरवान् सिद्धीर्दिशो नागानुप्रहान् । पीठोपपीठसंयुक्तान् दिक्पालैरष्टभिर्भुक्तान् ॥ २८ ॥
 चतुष्पष्टमितान् देवान् विधिना स्थाप्य तण्डुलैः । गन्धपुष्पोपचारैश्च नैवेद्यैर्विधिवत्स्तथा ॥ २९ ॥
 प्रणवादिनमोन्तैश्च नाममन्त्रैः प्रपूजयेत् । पूर्वद्वारे गणेशेन्द्रौ शिवमुत्तरतस्तथा ॥ ३० ॥
 वरुणं पश्चिमे देवं यमं याम्ये विशुं तथा । ईशान्या कलशं स्थाप्य तीर्थवारिसमन्वितम् ॥ ३१ ॥
 मृत्युञ्जयेन मन्त्रेण शतवारामिन्त्रितम् । संपूज्य विधिवद्राजा विसर्जनमयाचरेत् ॥ ३२ ॥
 यान्तु देवगणाः सर्वे पूजामादाय मामकीम् । इष्टकामफलार्थाय पुनरागमनाय च ॥ ३३ ॥
 अभिपिञ्चेत् ततो वीरं संग्रामे विजयी भवेत् । श्रद्धयापि कृते दासिन् प्रयोगे त्र्यम्बकाभिधे ॥ ३४ ॥
 यथेप्सितमवाप्नोति फलं रुद्रप्रभावतः । अश्रद्धयान्पकरणात् फलमन्यं प्रजायते ॥ ३५ ॥
 यथाविभवतश्चापि महदैश्वर्यमाप्नुयात् । ऋत्विग्भ्यो दक्षिणां दद्यात् प्रयोगस्य प्रसिद्धये ॥ ३६ ॥
 यथाशक्या तथा दद्यादाचार्याय विशेषतः । ब्राह्मणान् भोजयेच्चतया स्वयं श्रुज्जीत चाग्यतः ॥ ३७ ॥

इति मृत्युञ्जयप्रयोगविशेषः ॥ अथ पार्थिवपूजाविशेषो ग्रन्थान्तरे—

कार्तिके मार्गशीर्षे वा माघे वैशाखे एव च । श्रावणे बहुले पक्षे व्रतस्याचरणं शुभम् ॥ १ ॥

लिङ्गं पार्थिवसंज्ञं तु कुर्यात् संपत्प्रदायकम् । शुभेऽङ्घ्रि प्रातरुत्थाय शिवं ध्यात्वा विधानतः ॥ २ ॥
 गत्वा प्राचीदिशं तत्र पठित्वा मन्त्रशुचमम् । नमो गणेश्य इति च मृदं श्राव्य प्रयत्नतः ॥ ३ ॥
 ये पृथिव्यामित्येतच्च स्नात्वा पञ्चाक्षरं जपेत् । ततस्तु तर्पणं कार्यं शिवमन्त्रैः पृथक्पृथक् ॥ ४ ॥
 शिवं शर्वं तथा चोद्य मृदं च भवमेव च । शशिशेखरमङ्गं च शङ्करं च महेश्वरम् ॥ ५ ॥
 नवमं विश्वरूपं च दशमं च कपर्दिनम् । त्रिभुवनं तर्पयामि प्रखवादींश्च तर्पयेत् ॥ ६ ॥
 ततो नित्यक्रियां कृत्वा ध्यात्वा देवं महेश्वरम् । लिङ्गान्येकादशाष्टौ वा पञ्च वा कारयेत् सुधीः ॥ ७ ॥
 मन्त्रमुच्चार्य देवेभ्यो ये दिवांति विधानतः । मा नस्तोकेति मन्त्रेण तानि मन्त्रोक्त्य वारिणा ॥ ८ ॥
 ये पृथिव्यामिति पठन् आमनानि प्रकल्पयेत् । ॐ नमो भगवत्यै च उमादेव्यै च शङ्कर- ॥ ९ ॥
 प्रियायै नम इत्यम्बा वामदेशे नियोजयेत् । ततश्च न्यशरिरे तु न्यामं कुर्यात् नमाहितः ॥ १० ॥
 ललाटे तु शिवं न्यस्येत् कण्ठे रुद्र ततः परम् । ईशानं नामिदेशे तु जान्वाः शङ्करमेव च ॥ ११ ॥
 गुह्ये सर्वभ्यापिनं च पञ्चाङ्गेषु ततः परम् । पञ्चमस्रमनुर्ध्वं तेषु लिङ्गेषु वै द्विजः ॥ १२ ॥
 मङ्गलायतनं देवं युवानमतिसुन्दरम् । ध्यायेत् कल्पतरुमूले समासीनं सहामया ॥ १३ ॥
 एवं ध्यात्वा महस्तापि सहस्रश उतीरयन् । हिरण्यवाहकं वस्त्रं भूषणं शम्भवाय च ॥ १४ ॥
 धूम्रवर्णं चोत्तरीयं किरिकेभ्य उपवीतकम् । गन्धं दद्यान्नमः श्वभ्यः पुष्पं पर्यायं मक्षतः ॥ १५ ॥
 नमः कपर्दिने धूपं दीपं च नम आशवे । चम्बुशाय च नैवेद्यं पर्यायं चैति पर्णकम् ॥ १६ ॥
 आरातकं ते तेजासि एष ते च प्रदक्षिणम् । नमोऽस्त्विति नमस्कारं एष रुद्रार्चनाविधिः ॥ १७ ॥
 अथवा ह्यमुममये ह्युपचाराष्टकं भवेत् । पञ्चाक्षरेण मन्त्रेण दशाक्षरेण वा पुनः ॥ १८ ॥
 नमः शिवायैति मन्त्रः पञ्चाक्षर इति स्मृतः । ॐ नमो भगवन्द्वान्दे वते रुद्राय वै भवेत् ॥ १९ ॥
 मन्त्रो दशाक्षरः श्रोक्तः सर्वांगीष्टफलप्रदः । गन्धं पुष्पं च नैवेद्यं धूपं दीपं तथैव च ॥ २० ॥
 ताम्बूलं च नमस्कारं प्रादक्षिण्यं तथैव च । उपचारास्ततो दत्त्वा गौरीशं वै क्षमापयेत् ॥ २१ ॥
 अष्ट मूर्तीस्ततः पूज्याः शर्वाय चित्तिमूर्तये । नमोन्तेन च सपूज्य भवाय जलमूर्तये ॥ २२ ॥
 नमो रुद्राय तत्राग्निमूर्तये नम ईरितः । उग्राय वायुमूर्तिं दे नमो भीमाय तत्परम् ॥ २३ ॥
 आकाशमूर्तये पञ्चाक्षरं पशुपतिं तथा । हेन्तं च यजमानेति मूर्तये तदनन्तरम् ॥ २४ ॥
 ततो नमो महादेव हेन्तं सोमादिमूर्तये । नम ईशानाय सूर्यमूर्तये नम ईरितः ॥ २५ ॥
 अष्ट मूर्तीः शङ्करस्य वामावर्तेन पूजयेत् । लिङ्गस्त्वं प्रवक्ष्यामि मृणु पापहरं परम् ॥ २६ ॥
 सर्वज्ञं ज्ञानविज्ञानप्रदानैकपहात्मने । नमस्ते देवदेवेश सर्वभूतहिते रत ॥ २७ ॥
 अनन्तकीर्तिसपन्नं अनन्तासनसंस्थितं । अनन्तकान्तिमंभोग परमेश नमोऽस्तु ते ॥ २८ ॥
 दृष्टरूपं महारूपं सर्वरूपोत्तमोत्तमं । पशुपाशार्णवासीनं दृष्टव्रतं नमोऽस्तु ते ॥ २९ ॥

परापर परातीत उत्पत्तिस्वित्कारक । सर्वार्थसाधनोपाय विश्वेश्वर नमोऽस्तु ते ॥ ३० ॥
 स्वभावनिर्मलाकारं सर्वव्याधिविनाशन । योगयोगमहायोग योगीश्वरं नमोऽस्तु ते ॥ ३१ ॥
 कृत्वा लिङ्गमतिष्ठां तु स्वभवेनमुदीरयेत् । लिङ्गस्त्वं महापुण्यं यः शृणोति सदा नरः ॥ ३२ ॥
 नोत्पयेत हि संसारे स्थानं प्राप्नोति शाश्वतम् । तस्मात् सर्वप्रयत्नेन शृणुयाद्विद्वत्संस्तवम् ॥ ३३ ॥
 पापकञ्चुकनिर्मुक्तः प्राप्नोति परमं पदम् । इति स्तुत्वा चिर प्रार्थ्य मन्त्रमेनमुदीरयेत् ॥ ३४ ॥
 अङ्गहीनं क्रियाहीनं विधिहीनं महेश्वर । पूजितोऽसि मया देव तत् क्षमस्व धमात् कृतम् ॥ ३५ ॥
 यद्यप्युपहतैः पुष्परपास्तैर्भावदुर्पितैः । केशकोटादिविद्वैश्च पूजितोऽसि मया प्रभो ॥ ३६ ॥
 अन्यत्रासक्तचित्तेन क्रियाहीनेन वा प्रभो । मनोवाक्कायदृष्टेन पूजितोऽसि त्रिलोचन ॥ ३७ ॥
 यद्योपहतपात्रेण कृतमर्घ्यादिकं मया । तामसेन च भावेन तत् क्षमस्व मम प्रभो ॥ ३८ ॥
 मन्त्रेणाचरहीनेन पुण्येण विह्वलेन च । पूजितोऽसि महादेव तत् सर्वं क्षम्यतां मम ॥ ३९ ॥
 व्रतं संपूर्यतां यातु फलं चाक्षयमस्तु मे ।

इति ॥ अथ भयनाशनम्—

गौरीवल्लभ कामारे कालकूटाधिपाशन । मामुद्धरापदम्भोद्योतिपुरम्रान्तकान्तक ॥ १ ॥
 पाहि पाहि महादेव भक्तवर्गकपोपक । भयं दूरीकुरुवाद्य किमेतदनुवर्तते ॥ २ ॥

इति स्मरणेन भयनाशनं भवति ॥ अथापद्धिनाशनम्—

सर्वार्थसाधनोपाय सर्वेश्वरप्रदायक । समस्तापत्प्रतीकार चन्द्रशेखर ते नमः ॥ १ ॥

इत्यापद्धिनाशनम् ॥ अथ बालरक्षायन्त्रम्—

तारादिलुद्वयजलद्विठवर्षीता रा(ठा)न्तान्तरे विलिखिता विधिनैव माया ।
 साध्यावृता बहिरथो वदनार्धचन्द्रैर्ध्रं शिशो रुरुदिपां विनिहन्ति सद्यः ॥ १ ॥

इति बालरक्षायन्त्रम् ॥ अथ कुबेरयन्त्रम्—

कर्णिकायां साध्यर्गर्भं तारं पत्रेषु चाष्टसु । वर्णान् कुबेरमन्त्रस्य चतुरश्रतुरो पहिः ॥ १ ॥
 अया ते अग्ने ममिधा ४।४।२५ मातृकारुंश्च वेष्टयेत् । भूपुरासिषु ढंरीजं दिक्षु बंधीजमेव च ॥ २ ॥
 एतद्यन्त्रं कुबेरस्य रक्षाकरमुत्तमम् । चातुर्यिकादिविषमग्वरानाशु निहन्ति च ॥ ३ ॥

इति कुबेरयन्त्रम् ॥ ओर्होर्होर्कालिके अमुकस्य बन्दीमोक्षे कुरु २ स्वाहा । " गौरीवल्लभ कामारे कालकू-
 टनिपूदन । त्रिपुरशान्तकर्त्रे च निगडभ्रंसकारिणे ॥ " इति मन्त्रद्वयं जपेत् बन्दीमोक्षो भवति ॥
 अथ भूरिविजयमन्त्रः—भगे भगे क्षोभय मोक्षय क्षेदय क्रिप्रस्य शरीरे हुफद् स्वाहा । २६ वर्णाः ।
 एष मन्त्रवरः श्रीमान् त्रिषु लोकेषु विश्रुतः । नाम्ना भूरिजय इति स्वयं देवेन भाषितः ॥ १ ॥
 दुर्भगानां च लोकाणां निर्द्रव्याणां वरानने । बुद्धितेजोविहीनाना विद्यागुणविवर्जिनाम् ॥ २ ॥

१ ' भोग ' ख पाठ. २ ' योगयोगि महायोगि योगेश्वर ' ख पाठ. ३ ' चां ' ख पाठ. ४ ' स्वभावेन ' क पाठ. ५ ' विद्वत्तेन ' क पाठ. ६ ' मरुतुते ' क, ग, पाठ. ७ ' दान्ताम्बरे ' क पाठ. ८ ' साध्ययन्त्र ' ग, पाठ. ९

वीरगन्धाय सकलत्रिपहराय स्वाहा । (४) उंनम पञ्चवदनाय उत्तरमुग्गेनादिवरादाय सकलप्रशङ्कराय स्वाहा ।
 (५) उंनम पञ्चवदनाय ऊर्ध्वमुग्गेन हनुमद्देवाय सकलजनप्रशङ्कराय महादायाय स्वाहा । इति पञ्च मन्त्र-
 अष्टौ, सर्वकार्यसिद्धिमंथानि ॥ विर्भाषण उवाच ।

भगवंस्ताचर्यं पचीन्द्र वद कर्णं हनूमतः । माद्गोपाद्गस्य मन्त्रस्य श्रीमद्रनुमतः स्मृतम् ॥ १ ॥

ताचर्यं उवाच ।

पचनात्मजमन्त्राणां वदामि गहरं परम् । येन विज्ञानमात्रेण हनुमान् सुप्रसीदति ॥ २ ॥
 प्रणवाद्यामर्ककलां विन्दुनोर्ध्वभूषिताम् । रमां मायां च संभिध मनुतुर्परसम्बरैः ॥ ३ ॥
 सविन्दुभिः पुनश्चाथ शिवाद्यमस्त्रवर्णकम् । एतद्गतं जयारूढं शिवस्वरेण संप्रुतम् ॥ ४ ॥
 विन्दुमद्वा तदग्रे च रामस्त्रेण युतं वदेत् । वाह्ययुक्तं शूलपाणिस्वस्त्रयुक्तं च विन्दुमत् ॥ ५ ॥
 ततो वदेच्छिवं चान्द्रमंयुतं वद्भिर्मथितम् । मनुस्वरेण संप्रुक्तं भूषितं विन्दुनोपरि ॥ ६ ॥
 ततः साद्यं च शशिना संप्रुतं शून्यवर्णयुक् । पान्त्यवाहिसमायुक्तं वागादिसंप्रुतं वदेत् ॥ ७ ॥
 सविन्दुकं ततः शैवं शशिमन्थं च विन्दुमत् । शरुस्वरयुतं वाच्यं रुद्रबीजादिको मनुः ॥ ८ ॥
 ततो नतिं मधुवार्यं टेन्तं हनुमतः पदम् । अस्मच्छब्दं च पप्यन्तं परं पष्ट्युत ततः ॥ ९ ॥
 चकारः क्षयकुष्ठेति गण्डमाला च स्फोटकः । क्षतज्वरेति च ततः एकाहिरुपदं ततः ॥ १० ॥
 व्याहिकं व्याहिकं चेति चातुर्थिकं च सन्ततम् । ज्वरेति च ततो वाच्यं सान्निपातिकमोरयेत् ॥ ११ ॥
 ज्वरभूतज्वरमन्त्र-ज्वरशूल-भगन्दराः । मूत्रकृच्छ्ररूपालोति शूलकर्णेति शूलकम् ॥ १२ ॥
 अचिशूलोदरशूल-हस्तशूलपदं ततः । पादशूलादि प्रवदेत् सर्वव्याधीन् क्षयेन च ॥ १३ ॥
 मिन्धियुग्मं चिन्धियुग्मं नाशयेति द्विधा वद । निरुन्तययुगं चैव छेदयेति द्विधा वद ॥ १४ ॥
 भेदयेति द्विधा वाच्यं महाभीरुपदं ततः । हनूमन् हाचरं द्वेषा द्विधा तु कवचं द्विधा ॥ १५ ॥
 धेगन्धयुगलं चोक्त्वा बीजानि च ततो वदेत् । द्वितीयपञ्चपष्टैश्च कवचास्त्राप्रिवल्लभा ॥ १६ ॥
 पञ्चपष्टपुत्रशतवर्णा मन्त्रे प्रकीर्तिनाः । अयं रोगप्रशान्त्यर्थं जप्तव्यः सततं वृभिः ॥ १७ ॥

ओषधीर्होर्होर्हं सफ्रं रामं हर्षां हसन्मर्कं हसं नमो हनुमते मम परस्य च क्षयकुष्ठगण्डमालास्फोटकक्षतज्वरैका-
 दिकद्याहिकव्याहिकचानुर्थिकसन्ततज्वरसान्निपातिकज्वरभूतज्वरमन्त्रज्वरशूलभगन्दरमूत्रकृच्छ्ररूपाशूलकर्ण-
 शूलाक्षिशूलोदरशूलहस्तशूलपादशूलादिसर्वव्याधीन् क्षयेन मिन्धि २ चिन्धि २ नाशय २ निरुन्तय २
 च्छेदय २ भेदय २ महावीरहनुमन् हाहाहंहुंघेहोहोहंहुंहुं फद स्वाहा, (१६५ वर्णा) इत्युच्चारः ।

मस्मादाय त्रिधा होवं मन्त्रयिता ददेत् सुधीः । मन्त्रे ये गदिता रोगास्ते नरपन्त्यस्य चाज्ञया ॥ १ ॥
 इति । तथा मन्त्रान्तरम्—

आनिलेयस्यान्यमन्त्रं प्रवदामि समागतः । सर्वलोकहितार्थाय सद्यः प्रत्ययकारकम् ॥ १ ॥
 वेदादि च ततो वाचं लक्ष्मीं माया त्रिघोचरेत् । द्वितीयतुर्ग्रहपष्टैश्च स्वरैः समनुवर्तिनीम् ॥ २ ॥

एकपष्टपुत्तरशतं(?) मन्त्रे वर्णा निवेशिताः । शस्त्राग्निपसर्पादिव्यधाभयविनाशनः ॥ ६ ॥

मन्त्रोऽयं रामदत्तस्य चिन्तितेष्मिन्तमाधकः । ॥

अथोद्धार.—उपेक्षांहाहोर्दुस्कोन्दे हर्षा हस्यके हर्षा हनुमते मम परस्य च महाभयानि सर्गव्याप्त-
स्करजलाग्निपत्रहमम्भानरस्यदज्जशिमोपविपमहासंप्राप्तिकारण्यवादिवादाशस्त्राग्निदिकानि सहर २ विना-
शय २ प्रम २ प्राप्तय २ प्रोटय २ भज २ भजय २ स्तम्भय २ कुण्डय २ मोहय २ हृ ३ य ३ हृ पद म्यादा ॥
तथा—मन्त्रान्तरम् ।

मारुतेपन्त्रमन्यं च शुचे सर्वमनोहरम् । सद्यः फलति मक्तानां कार्यप्रत्ययकारकम् ॥ १ ॥

तारं बागिन्दिरां देवीं हृल्लेखां च त्रिधा वद । आद्यस्त्रीसिभिश्चाथ विन्दुनाद्धितमस्तकाग ॥ २ ॥

सपान्तं वद्विमंस्यं च ईशानस्वरसंयुतम् । विन्दुनादं ततः प्राक्रमितरं कूटकं मृणु ॥ ३ ॥

द्वितीयं ॥ कवर्गस्य पवर्गस्य तदेव हि । यवर्गस्य द्वितीयेन संयुक्तेषुतं कुरु ॥ ४ ॥

विन्दुना भूपितं मूर्ध्नि ततोऽन्यन्मृणु बीजकम् । शिवेन्दुवादिमन्त्रकृत्परात्र्यं विन्दुभूपितम् ॥ ५ ॥

प्राणजीवशून्यपान्तमनलेशस्वरान्वितम् । विन्दन्तिकशिरस्कं च कूटं पंक्त्यभिधं महत् ॥ ६ ॥

शिवशक्तिपुतं चान्यादिन्द्रस्वरसमन्वितम् । विन्दन्तिकं विद्धि कूटमेकादशमतिष्ठुवम् ॥ ७ ॥

नतिर्हनुमते चेति पश्चाद्राचमकुलोति वै । दावानल डाटशार्ककोटिर्ष्यप्रभा-पदम् ॥ ८ ॥

ज्वलत्तनुरुह-पदं भीमनादं ममोचरेत् । परस्य च दृष्टपदं दुर्जनस्य महा-पदम् ॥ ९ ॥

पकारक-पदं वादि-निवादद्वेषकारक । ततः कार्यभञ्जकेति क्रूरप्रकृतिकं पदम् ॥ १० ॥

प्रष्टृकोपावेशक हन्तु चेति ततः परम् । कामुकादीन् पदं वाच्य दूरस्येति पदं ततः ॥ ११ ॥

समीपस्थान् भूतभविष्यद्वर्तमानानथोचरेत् । पुंश्रीनपुंमकांश्चातुर्वर्णान् क्षणेन सत्तरम् ॥ १२ ॥

हन द्विधा दह द्विधा संहारय द्विधा वदेत् । मोहयेति द्विधा वान्यं मर्दयेति द्विधा वदेत् ॥ १३ ॥

द्वेषयेति पुनश्चोक्ता मार्जारमूपकेति च । (तथा) वत्सद्यः प्राणैश्च नियोजय द्विधोचरेत् ॥ १४ ॥

विध्वंसय द्विधा भिक्षुं द्विधा मूरुप च द्विधा । पौनरुक्त्या जारयेति बन्धयेति द्विधा वदेत् ॥ १५ ॥

जृम्भयेति द्विधा श्रोत्रा पातयेति द्विधा वदेत् । ततो ममपदं चोपला परस्य च ततः परम् ॥ १६ ॥

पादत्वलाकामितांश्च क्रूरद्वन्द्वं ततो वदेत् । दासीभूतान् संपादय द्विधा हा च त्रिधोचरेत् ॥ १७ ॥

त्रिः कोपं च त्रिधा घे च कवचास्त्राप्रिवल्लभा । वर्णाना दिशतं प्रोक्तं पञ्चपष्टपुत्तरं मनौ ॥ १८ ॥

विद्वेषे वैरिदुष्टानां शूरशुद्धिविनाशने । मन्त्रोऽयं गदितः सत्यं मुनिभिर्मन्त्रपारगैः ॥ १९ ॥

निशेषतो कर्त्ता सद्यःप्रत्ययश्चान्पबुद्धिभिः । मद्यान्द्रापतारस्य जगत्प्राणात्मजस्य हि ॥ २० ॥

मनुं विद्धि वरिष्ठं च सर्वमिद्धिप्रदं नृणाम् । वारि भस्माभिर्मन्त्र्याथ सिकताः सर्पपास्तथा ॥ २१ ॥

अभिमन्त्र्य प्राविक्तिरेत् सर्वत्र च इतस्ततः । तल्लहनाद्भवन्त्येव सर्वं दृष्टास्तु सेवकाः ॥ २२ ॥

अथोद्धार—उपैर्धर्माद्भिर्हं स्फो रफे ह्यो हस्यं हसो नमो हनुमते राक्षसकुलदायानल दादशक-
फोटिसर्पप्रमान्यलत्तनुह भूमिनाद मम परस्य च दुष्टदुर्जनमहापकारकयादिपिवाद्वेपकारकार्यमञ्जक भू-
प्ररुनिकबृद्धकोपावेशकहनुकामुकादीन् दूरस्थसमीपस्थान् भूतभविष्यद्वर्तमानान् पुरखीनपुंसकांश्चातुर्वर्णान्
क्षणेन सत्वरं हन २ दह २ मंहारय २ मोहय २ मर्दय २ द्वेषय २ मार्जारमूपिकघत् सच प्राणैर्विधायय २
विष्वंसय २ भिक्षि २ मूक्य २ जारय २ घन्चय २ जुम्भय २ पातय २ मम परस्य च पादतलाक्रमितान्
कुर २ दासीभूतान् संपादय २ हा ३ हुं ३ घे ३ ट्ट फट् स्वाहा ॥ तथा—मन्त्रान्तरम्—

वेदमूर्धा तथा वाणी रमा विन्दुविभूषिता । माया मुखेन वामाचिदामश्रुतिविभेदिना ॥ १ ॥
विन्दुना भूषितं मूर्ध्नि पद्मीजानि ततः परम् । चान्द्रं चास्त्रार्थयुक् कृता टहनारूढमेव च ॥ २ ॥
शिवस्वरेण संपुक्तमपरं कूटक शृणु । शून्य पान्त्यसमायुक्तमग्निनाधोयुतं तथा ॥ ३ ॥
एकादशरुलायुक्तं विन्दुपत्तदनन्तरम् । ततो वदेन्निद्रव चान्द्रसंयुतं वद्विसंस्थितम् ॥ ४ ॥
मनुखरेण संपुक्तं विन्दुनापि ततः शिवम् । जीव शून्यं पान्त्ययुक्तं वद्विनाधो युतं तथा ॥ ५ ॥
वाण्यादिकेन सयुक्तं विन्दुभूषितमस्तकम् । शिवमिन्दुयुतं कुर्यात् शतमन्युकलान्वितम् ॥ ६ ॥
मस्तके विन्दुसंयुक्तं तदेतद्वीजपञ्चकम् । नतिर्हनुमते चौरता त्रैलोक्याक्रमणेति च ॥ ७ ॥
पराक्रमेति श्रीराममङ्ग मम परस्य च । सर्वशत्रून्शत्रुर्वर्णमभवानिति वै वदेत् ॥ ८ ॥
पुंखीनपुंसकान् भूतभविष्यद्वर्तमानकान् । दूरस च समीपस्थान् राक्षो नाना ततो वदेत् ॥ ९ ॥
नामधेयास्ततो नाना सुकरेति च कीर्तिजान् । कलत्रपुत्रमित्रेति भृत्यगन्धुसुहृज्जनान् ॥ १० ॥
समेतान् प्रभुशक्तीति सहितान् चित्यतः परम् । धनधान्यादिसपत्तियुक्तान् राजस्ततः परम् ॥ ११ ॥
राजसेवकान् मन्त्रीति पदं मन्त्रिसत्त्वानिति । आत्यन्तिकं क्षणेनेति वारयेति द्विधा वद ॥ १२ ॥
नानोपायैः पदं चैव ततो मारययुग्मकम् । शस्त्रैरखेदययुग्मं च अग्निना ज्वालय द्विधा ॥ १३ ॥
दाहयेति द्विधा वाच्यं घातयेति द्विधा वद । कुमारवत् पादतलाक्रमणेन ततो वद ॥ १४ ॥
आश्रोत्य द्विधा वाच्यं घातयेति द्विधा तथा । बन्धयुग्म भूतसङ्घैः सह भक्षययुग्मकम् ॥ १५ ॥
रुद्वेतेतमेति नखैर्विदारय द्विधा वद । देशादस्मादिति ठत् उबाटय द्विधा वद ॥ १६ ॥
पिशाचवद् भ्रशयेति द्विधा आपय च द्विधा । भयातुरान् त्रिमंज्रांश्च सद्यः कुरुयुगं वद ॥ १७ ॥
भस्मीभूतान् द्विधा वाच्यमुन्मूलय पुनर्वद । भक्तजनवत्सलेति सीताशोकापहारक ॥ १८ ॥
सर्वत्र मा तथैवं च रञ्जयुग्म च हात्रयम् । क्रोधत्रयं वे-त्रयं च कवचास्त्राप्रिवल्लभा ॥ १९ ॥
एकचत्वारिंशोत्तरत्रिंशतान्यपि च स्फुटम् । वर्णानां गणना ज्ञेया दुष्टारिद्वेषणे तथा ॥ २० ॥
हनुमन्मन्त्रसामर्थाद् दुर्जयो भन्त्रविद्वेत् । ॥

अथोद्धार.—उपैर्धर्माद्भिर्हं स्फो रफे ह्यो हस्यं हसो नमो हनुमते त्रैलोक्याक्रमणपराक्रम श्रीराम-
ममङ्ग मम परस्य च सर्वशत्रून्शत्रुर्वर्णसमेतान् पुंखीनपुंसकान् भूतभविष्यद्वर्तमानकान् दूरस्थसमीपस्थान् राक्षो

नानानामधेयान् नानासुकरकीर्तिजान् कलत्रपुत्रमित्रभृत्ययन्धुसुहृज्जनसमेतान् प्रभुशक्तिमहितान् क्तितिधनधान्यादिसंपात्तियुक्तान् रातो राजसेवकान् मन्त्रिमात्रसखानात्यन्तिकं क्षणेन वारय २ नानोपायैर्मारय २ शस्त्रैश्छेदय २ अग्निना ज्वालय २ दाहय २ घातय २ कुमारवत् पादतलाक्रमणेन आत्रोष्टय २ घातय २ बन्ध २ मृतसद्वै सद्य भक्षय २ कुद्वेतेतसा नक्षैर्विदारय २ देशादस्मादुष्ठाष्टय २ पिशानजद् भ्रमय २ आमय २ मयातुरान् विसशांश्च मय कुरु २ भस्मीभूतानुनमूलय २ भ्रूज्जनवत्सल सीताशोकापहारक सर्वत्र मामेन च रक्त २ हा ३ घे ३ हुं फट् स्वाहा ॥ तथा मन्त्रान्तरम्—

वेदमूर्धा ततो वार्या लक्ष्मीर्वोजत्रयं ततः । द्वितुर्यपष्टमिन्ना च हृल्लेखा ममुदीरिता ॥ १ ॥
 बीजान्येतानि पङ्क्तिं सचिन्दूनि महान्त्यपि । शिवः शशां पान्त्यवह्निर्विन्दुयुक्तं ततः परम् (१) ॥ २ ॥
 (सफरेखादिमंयुक्तं बिन्दुमद्भैन्दवे ततः । कान्त्यपान्त्यसमारूढं वृहद्भानुस्फुटं युतम् ॥ ३ ॥
 ईश्वरेण ममायुक्तं पिन्दुभूषितमस्तकम् । शिवः शक्तिश्च बह्विश्च शतमन्युकलायुतम् ॥ ४ ॥
 जीवान्त्यं चन्द्रमंयुक्तं गादिमेन तथा युतम् । अक्षवर्णममोपेतमेवर्णानलसंयुतम् ॥ ५ ॥
 बिन्दुना भूषितं पूर्वं महाद्यं समुदीरितम् । शक्त्यारूढः शिवो ज्ञेयो बिन्दुभूषितमस्तकः ॥ ६ ॥
 चतुर्दशस्त्रोपेतमेतत् कूटमनुकमात् । पञ्चकूटानि बीजानि एकादश क्रमेण च ॥ ७ ॥
 पुनर्वेदादि मंत्रोक्तं नतिर्हनुमते ततः । प्रकटेति ततश्चान्ते पराक्रमपदं ततः ॥ ८ ॥

आक्रान्तादिद्याण्डलेति यशोवितानधवलीकृत वै ततः ।
 जगत्त्रितय वज्रदेहेति ज्वलदग्निशूर्पकोटिममप्रभ ॥ ९ ॥

तनूरुहपदं रुद्रावतार लङ्कापुरीदहनेति च । उदधिलह्ननपदं दशग्रीवशिरःकृतान्तक ॥ १० ॥
 सीताममाशाननवस्ततो वायुसुतेति च । अञ्जनीगर्भमंभूत श्रीरामेति पदं ततः ॥ ११ ॥
 लक्ष्मणानन्दकरोति कपिसैन्यपदं ततः । प्राकारपदमुच्चार्य ततो द्रोणपदं वदेत् ॥ १२ ॥
 पर्वतोच्चाटनपदं सुग्रीवमण्यकारण । बालिनिर्हरणकारण ततो द्रोणपदं वदेत् ॥ १३ ॥
 पर्वतोत्पाटनाशोक्तवनमुनत्ता विदारण । अक्ष चेति कुमारेति ञ्जेदनेति पदं वदेत् ॥ १४ ॥
 वनरक्षाकरसमूहविभञ्जन ब्रह्माक्षमुच्चेरेत् । ब्रह्मशक्तिपदस्यान्ते प्रसनेति ततो वदेत् ॥ १५ ॥
 तपोद्धरेन्नक्षणेति शक्तिभेदनिवारण । शन्यविशन्व्यापधीति समानयन वै ततः ॥ १६ ॥
 बालोदितमानुपदं मण्डलप्रमनेति च । भेघनादहोमपदं विध्वंसन ततः परम् ॥ १७ ॥
 इन्द्रजिह्वप्रकारणेति सीतारक्षक वै पदम् । ततश्च राक्षसीसहविदारणपदं ततः ॥ १८ ॥
 कुम्भकर्णादिवधेति परायणपदं वदेत् । श्रीराममक्रितत्पर समुद्रेति पदं वदेत् ॥ १९ ॥
 व्योमद्रुमलह्नेति महासामर्थ्यं वै पदम् । महातेजःपुञ्जपदं विराजमानं वै पदम् ॥ २० ॥
 स्वामिवचनसंपाटितार्जुनेति पदं वदेत् । संयुगेति पदं चोक्तता सहायेति पदं वदेत् ॥ २१ ॥

त्रियङ्गुवो त्रीहयोऽथ दध्याज्यघीरसंप्रुताः । कदलीमातुलुङ्गाप्रकलननिविर्धहेमेत् ॥ २० ॥
 दशाशेन ततो ब्रह्मचारिणी भोजयेद् ध्रुवम् । द्वाविंशतिं च सख्याभिर्हनुमत्प्रौतये सुधीः ॥ २१ ॥
 अष्टोत्तरशतेनाभिमन्त्रयेद्भस्म वारि च । ग्रहदोषे विषे चैव मार्जयेत् पयसा तनुम् ॥ २२ ॥
 हनुमत्प्रतिमा कार्या ततो भूताङ्कुशस्त च । पूर्वोत्तरगतेनैव मूलेनाङ्गुष्ठमात्रता (?) ॥ २३ ॥
 सर्वावयवसंपूर्णा चित्तप्राशस्त्यकारिणी । प्राणसंस्थापनं तस्याः कृत्वा वै मार्कतेर्धुत्रम् ॥ २४ ॥
 सिन्दूरचर्चिता कृत्वा तथाभ्यर्च्योपचारकैः । मन्त्रिता तेन मन्त्रेण ततस्तां द्वारदेशके ॥ २५ ॥
 खनित्वा निधिपेद्भूमौ गृहस्याभिमुर निशि । भूतजा विपजा बाधा ग्रहजा कूटमन्त्रजा ॥ २६ ॥
 चेटकाभयजा व्याधिञ्जरजा चाभिचारजा । चोराभिनाषा च तथा न भवेत्तद्गृहेऽरिजा ॥ २७ ॥
 तद्गृहं नन्दते सर्वसमृद्धिधनसयुतम् । रात्रौ रात्रौ जपेन्मन्त्रं पश्यत विशतं तथा ॥ २८ ॥
 दशावासरपर्यन्तं राजशानुभयं हरेत् । अभिचारञ्जरे भूतञ्जरे च भस्मना तनुम् ॥ २९ ॥
 मन्त्रितेनाभिसा वाथ ताडयेद्रूपपूर्वकम् । त्रिदिनाञ्ज्वरमुत्रिः स्यात्तत्र कार्या विचारणा ॥ ३० ॥
 औषधे च रमे मन्त्र दशवारं जपेद् बुधः । तेनाभिमन्त्रित दत्तं सर्वं सफलतां व्रजेत् ॥ ३१ ॥
 शस्त्रधारामिसंस्तम्भे दशवारं जपेद् बुधः । तेनाभिमन्त्रितं तोयं भस्म तस्य प्रदापयेत् ॥ ३२ ॥
 भस्मना चर्चितं देहं पयश्च प्राशयेद् ध्रुवम् । शस्त्रस्तम्भो भवेत्तस्य सत्यं सत्यं न संशयः ॥ ३३ ॥
 शस्त्रचतेषु लूतासु रत्नग्रन्थ्यादिसमवे । भस्मना पयसा तत्र त्रिवारं चाभिमन्त्रयेत् ॥ ३४ ॥
 न व्यथा नच पूयं स्यात् मंशोपयति तद्व्रणम् । सप्तमासरपर्यन्तं विद्वेषोच्चाटने जपः ॥ ३५ ॥
 सूर्यास्तं च समारभ्य कुर्यादित्थं बुधोत्तमः । अरुणोदयपर्यन्तं भस्म कीलाभिमन्त्रितम् ॥ ३६ ॥
 तद्द्वारं शूरितं गेहे रोपितं चापि तत्क्षणात् । ततस्तस्योच्चाटनं स्यात् पण्डितारयुतस्य च ॥ ३७ ॥
 पुत्रादिभिः सर्वलोकैः पौरैर्जानपदस्तथा । विद्वेषणप्राणघातः सत्यं सत्यं वचो भम ॥ ३८ ॥
 भस्मान्मु मन्त्रितं यन्म्य देहे चन्दनमिधितम् । चर्चितं यत्तु स्त्राद्यादिपोजितं यत्र टापितम् ॥ ३९ ॥
 स वग्यो ज्ञायते नृत् प्राणैरपि धनैरपि । दामतां याति देवोऽपि मनुष्येषु च का कथा ॥ ४० ॥
 वृसस्त्वानि सर्वाणि वशयेद्भुजा खलु । प्रकारेण महावीरं ज्वलनं शीततामियात् ॥ ४१ ॥
 दिव्यस्थाने च कर्तव्यं निःशङ्कश्च हुताशनः । भवत्येव न सन्देहो लोहर्तलेषु मंथितः ॥ ४२ ॥
 मारुणे कुद्वचिचेन रमशाने निशि भूतले । रिषाः प्रतिकृतिं कृत्वा भस्मना वाथवा मृदा ॥ ४३ ॥
 पूर्ववत् माणसंस्थां च कृत्वा यत्नेन मन्त्रयित् । प्रतिमाहृदि तन्नाम लोच्यं चैव प्रयत्नतः ॥ ४४ ॥
 शस्त्रेण च्छेदनं कुर्यान्मन्त्रोच्चारणपूर्वकम् । छिन्धि भिन्धि मारयेति तन्नामान्ते समुच्चरेत् ॥ ४५ ॥
 एव सप्तदिनं कुर्याद् दन्तरोष्ठं निषीद्व्य च । कृत्वा प्रपीडितं पाण्डित्यलपोर्दृष्टमात्मनः ॥ ४६ ॥
 द्रोमः कार्यस्तत्र वाथ राजिकालवर्ष्यः सह । उन्मत्तफलपुष्पैश्च श्रेष्णान्तकविभीतकैः ॥ ४७ ॥

विपरोमनखैश्चैव काककौशिकगृध्रकैः । पक्षैः कटुकतैलाक्षैर्धचन्द्राकृतौ हृनेत् ॥ ४८ ॥
 स्पष्टिडले मुक्तेषाम्नु घृकर्या मुद्रया बुधः । दक्षिणाशामुखो भूता पल्लभोशरणं कुरु ॥ ४९ ॥
 त्रिंशतावृत्तिभेदेन मत्प्रवामरमध्यतः । शत्रुर्मृत्युमवाप्नोति रुद्रेणापि सुरचितः ॥ ५० ॥
 दिनत्रयं रात्रिभागे न्मशाने पश्यतं जपेत् । प्रेतमुत्थापयेत् सत्यं वेतालः किंकरो भवेत् ॥ ५१ ॥
 शुभाशुभं च वदति मन्त्रिणा सह निश्चयात् । ददाति भाषां मत्यां च कारयेति करोति च ॥ ५२ ॥
 मस्मान्मु मन्त्रितं रात्रौ सहस्रावृत्तिकं कुरु । दिनत्रयं ततश्चैव निश्चिपेत् प्रतिमासु च ॥ ५३ ॥
 यासु कासु च स्थूलासु लघुष्वपि विशेषतः । मन्त्रप्रभावाच्चलनं भवत्येव न मशयः ॥ ५४ ॥
 मन्त्रेणानेन सिद्धेन यदमाप्यं च साधयेत् । विषे भये विवादे च शस्त्रमंग्रामसङ्घटे ॥ ५५ ॥
 हृते दिव्यस्तम्भने च विशेषो मारणे तथा । मृतकोन्थापने चैव प्रतिमाचलने तथा ॥ ५६ ॥
 विषे ज्वरे भूतज्वरे ग्रहे कृत्यादिमोचने । चते ग्रन्थां महारण्ये दुर्गे व्याघ्रे च दन्तिनि ॥ ५७ ॥
 क्रूरमन्त्रेषु सर्वेषु शस्त्रस्तम्भविमोचणे । बन्धमोचे मारणे च मोहे शान्तां नियोजयेत् ॥ ५८ ॥
 मन्त्रमेतं हनुमतो नानाकार्यप्रमाणम् । बन्धमुक्त्वा जपेन्मन्त्रं रात्रौ रात्रौ च निर्मयः ॥ ५९ ॥
 लिखित्वा प्रतिमां भूमौ भारतेरस्पलन् नरः । स्वनामाचरसङ्घं तु द्वितीयान्तं समालिखेत् ॥ ६० ॥
 मन्त्रस्यान्ते तथा मां च विमोचय विमोचय । मार्जयेद्दामहस्तेन पुनस्तथैव लेखयेत् ॥ ६१ ॥
 एवमष्टाधिकशतं लेखयेन्मार्जयेन्नरः । एवं कुर्वन् सुबद्धोऽपि भृङ्गलाभिर्वृद्धं नरः ॥ ६२ ॥
 महापराशरसंयुक्तः प्राणहान्यकारकः । स सप्तदिनमध्ये तु बन्धनान्मुच्यते सुखम् ॥ ६३ ॥
 हनुमांस्तु समागत्य स्वयं स मोचयेन्नरम् । नतु दण्डयितुं शक्ता राजानो विर्मवो जनाः ॥ ६४ ॥
 हवनान्यपि सन्त्यत्र दशांशेन नियोग्य । स्तम्भने चणका भाषा न्यग्रोधस्य फलानि च ॥ ६५ ॥
 हरिद्रा च तथा प्रोक्ता तालकं मल्लकीफलम् । शान्मलीकुसुमान्याहुर्मधुत्रययुतानि च ॥ ६६ ॥
 उच्चाटे गदितान्त्र श्लेष्मान्तकविभीतकाः । वश्यार्थे सर्पपा लावा मधुकारणं च गुग्गुलुम् ॥ ६७ ॥
 विद्वेषे करवीराणां पत्राणि समिधस्तथा । श्लेष्मान्तकविभीतानां समिधो जीरकं तथा ॥ ६८ ॥
 मधुरं रामठं चैव कटुतैलममन्वितम् । ज्वरे तापे च शूले च गण्डमालाभगन्दरे ॥ ६९ ॥
 दूर्वांमुद्गचीसुरेण्डानि साज्यशीरदधीनि च । श्लेष्मेषुरेण्डममिधः कुवेराक्षस्तथैव च ॥ ७० ॥
 निर्गुण्डीसमिधश्चैव तिलतैलसमन्विताः । लक्ष्मीमाप्त्यै सरोजानि विन्वपत्राणि चैव हि ॥ ७१ ॥
 समिधस्तस्य होतव्या मधुत्रयसमन्विताः । पञ्च खाद्यं नारिकेलद्राक्षेक्षुकदलीफलम् ॥ ७२ ॥
 सौभाग्यमर्चसंपत्तिसाधनं हवनं शृणु । कर्पूरं केसरं नाभि चन्दनं रोचना तथा ॥ ७३ ॥
 तजपत्रं वीर्यं च लवलीलागरु तथा । मांसीं नखं जातिपत्रं लक्ष्मणं लोहवालुकाम् ॥ ७४ ॥
 साज्यान्येतानि सर्वत्र विज्ञेयानि भनीपिभिः । पुष्पैः सुगन्धिभिर्वांसः प्राप्यते चोचमोचमम् ॥ ७५ ॥

द्रोहे च मारणे ज्ञेयं विपं स्याद्राजिकास्तथा । कङ्ककौशिकगृध्राणां पञ्चाथ विजया तथा ॥ ७६ ॥
 गृहपूमन्तार्थं लवणं कटुतैलकम् । पादपांशुस्तथा राजी लवणं कर्षणे स्मृतम् ॥ ७७ ॥
 उन्मत्तफलपुष्पाणि समिधो मोहने स्मृताः । घान्यः संप्राप्यते घान्यमर्चरत्नसमृद्धयः ॥ ७८ ॥
 तिलाज्यघृतरदधिभिर्महिषीगोतसमृद्धयः । एवं नानामयोगाश्च साधयेन्मन्त्रवित्तमः ॥ ७९ ॥
 पुरक्षयार्जपेनैव हनुमन्तं च सेवेयत् । ॥ ८० ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायाचार्यवर्य—भगवत्पूज्यपादधीनोविन्दाचार्यशिष्य—श्रीभगवच्छङ्कराचार्य-
 शिष्य—श्रीविष्णुरामाचार्यशिष्य—श्रीभगवन्माचार्यशिष्य—श्रीविद्यारण्यपतिविरचिते
 श्रीविद्यागंगारये तन्त्रे त्रयविंशः श्वासः ॥ ३३ ॥

अथ

चतुर्विंशः श्वासः ।

अथ हनुमत्पूजायन्त्रम्—

अथ पूजाविधानार्थं यद्य वै कथ्यतेऽधुना । पद्कोणं वसुपत्रं च चतुरस्रं च बाहवः ॥ १ ॥
 बीजयुक्तं लिखेत् सम्यक् नाम लेख्यं हनुमतः । पद्कोणेषु षडङ्गानि बीजपुङ्गानि संलिखेत् ॥ २ ॥
 बीजत्रयं च कोणाग्रे लिखेत् मध्यक् पुनस्ततः । अङ्गनीपुत्राय तथा ततो वै रुद्रमूर्तये ॥ ३ ॥
 तथा वायुसुतायेति जानकीजीवनाय च । रामदूताय ब्रह्माहनिवारणाय ततः परम् ॥ ४ ॥
 पद्कोणस्थान्तरालेषु संलेख्यं नामपट्टकम् । वसुकोणेषु बीजानि नामानि च समालिखेत् ॥ ५ ॥
 सुग्रीवायाङ्गदायाय सुशीलाय ततः परम् । नलायाय च नीलाय तथा जाम्बवते-पदम् ॥ ६ ॥
 ग्रहस्ताय सुपेताय दलमध्येषु संलिखेत् । रामभद्रो महातेजाः कपिराजो महाबलः ॥ ७ ॥
 द्रोणाद्रिधारको मेरुपीठिकार्चनकारकः । दक्षिणाशाभास्करश्च सर्वविघ्ननिवारकः ॥ ८ ॥
 दलान्तरालेषु लिखेन्नामान्यष्टौ प्रयत्नतः । लोफपालान् सायुधान् चतुरस्रे च संलिखेत् ॥ ९ ॥
 ग्दोम्राय द्वि(वि)पत्राय रिपुघ्नाय तथैव च । व्याधिघ्नाय ज्वरघ्नाय भूतघ्नाय ततः परम् ॥ १० ॥
 पाशगन्धमन्त्रघ्नाय यन्त्रघ्नाय विशेषतः । सर्पव्याघ्रमहोत्पातमयघ्नाय जितात्मने ॥ ११ ॥

ब्रह्मग्रहमदाराजकोपनाय तदुत्तरम् । कृत्याच्चतग्रहघ्नाय बलघ्नाय च सप्ततः ॥ १२ ॥
 रामप्रियाय रुद्राय रामभक्तिरताय च । मरुप्रियाय जगतीदुर्भिक्षार्तिविदारिणे ॥ १३ ॥
 पायोप्रमङ्गरानन्तगत्रिविक्रमवर्धिने । अनन्तनगरग्रामपुरपट्टनरक्षिणे ॥ १४ ॥
 स्वामिमन्त्राय शूराय वीरभद्राय योगिने । स्वभक्तवादसंग्रामविजयाप्तिविवर्धिने ॥ १५ ॥
 इत्येतद्विद्युत् मन्त्रैर्लघुं स्तुत्यान्वयं नाममन्त्रकम् । एवं यन्त्रवरे मन्मथ् पूजा कार्या हनूमतः ॥१६॥
 अग्रामं वाञ्छितं सर्वं प्रापयत्येव निश्चिनम्, । अथ यन्त्रं प्रवक्ष्यामि धारणार्थं विशेषतः ॥ १७ ॥
 भूर्जे ताम्रेऽथवा वस्त्रे भित्तौ पट्टे शिलातले । तालपत्रेऽथवा लेख्यं रोचनानामभिकेसरैः ॥ १८ ॥
 श्रीखण्डैश्चैव कर्पूरैः सर्वं यन्त्रं ममालिखेत् । वृत्तत्रयं ममालेख्यं बलयेन सुपुच्छवत् ॥ १९ ॥
 साध्यनाम लिखेन्मध्ये बहिरष्टदलं लिखेत् । दलेष्वष्टसु मन्त्रैर्लघुं हुंकारं संमुखं तथा ॥ २० ॥
 बहिः मन्त्रेणैश्च बलयेन वृद्धं तथा । तद्बहिश्चतुरस्रं म्याद् रेखाग्रैश्च सुविन्तैः ॥ २१ ॥
 तत्रेखासु त्रिशूलानि लेखयेज्जोमनानि च । मूलमन्त्रेण तत् सर्वं वेष्टयेन्मण्डलक्रमैः ॥ २२ ॥
 पुनर्बाहिस्तैर्वापि त्रिरैस्त्रामिभ्र वेष्टयेत् । रेखान्ते च त्रिवलयं कारयेत्केकोणकम् ॥ २३ ॥
 तन्मध्ये त्र्यङ्गुलं लेख्यं हर्मावीजं च समालिखेत् । वज्राष्टकेषु मन्त्रोप्यं मूलवीजं तथाष्टथा । २४ ॥
 मर्कटस्य च तद्यन्त्रे प्राणारोपं च कारयेत् । पाशादन्वचरस्यान्ते स्यादमुष्यपदं पुनः ॥ २५ ॥
 क्रमात् प्राणा इह प्राणास्तथा जीव इहस्थितः । अमुष्य मन्त्रेन्द्रियाणि भूयोऽमुष्य-पदं वदेत् ॥२६॥
 बाह्यनोनयनश्रोत्रघ्राणप्राणपदान्यथ । पश्चादिहागम्य सुखं चिरं तिष्ठन्तु ठडयम् ॥ २७ ॥
 अयं प्राणमनुः प्रोक्तः सर्वजीवप्रदायकः । पद्मशतत्रिंशत्तैर्वापि तद्यन्त्रमभिमन्त्रयेत् ॥ २८ ॥
 मर्कटेश्वरमन्त्रोऽयं प्राणवृद्धा च कारयेत् । निष्कन्मपत्रद्वयचर्वात्रनधारी जितेन्द्रियः ॥ २९ ॥
 त्यक्त्वाशनो महाभागो हनूमन्तं च पूजयेत् । कदलीमातुलुङ्गादिफलैर्लोदिमनोहरैः ॥ ३० ॥
 पुष्पैर्नानाविधैस्तं च सोपचारैः समाहितः । ततो यन्त्रं सुधार्प्यं स्यात् सर्वबाधाविनाशकृत् ॥३१॥
 सर्वरक्षाकरं नृणां बालानां योपितामपि । पशूनां च मृगाणां च हयानां सर्वजीविनाम् ॥३२॥
 ज्वरमारीस्कोटकादिचौररोगभयापहम् । राजद्वारे बने घोरे संग्रामे रिपुमङ्कटे ॥ ३३ ॥
 शस्त्रपाते महामौमे दिव्याग्निजलसंश्लेवे । जनवरये राजवरये रिपुविद्वेषणे वधे ॥ ३४ ॥
 दधतामनिशं यन्त्रं प्राणस्थापनपूर्वकम् । सर्वकार्यं सुमिद्धं स्यान्नाथ कार्या विचारस्था ॥ ३५ ॥
 अन्ययन्त्रं धारणाख्यं कथ्यते शृणु सुन्दरम् । पद्कोणं विलिखेद्यन्त्रं भूर्जपत्रे च सुन्दरे ॥३६॥
 वस्त्रे पट्टे कागदे वा भित्त्यां द्रव्यैः सुगन्धकैः । हर्मामध्यगतं माध्यनाम लेख्यं विशेषतः ॥ ३७ ॥
 ततस्त्वद्वेषयेत् तेन मायावीजेन वै पुनः । हनूमान् रचरचेति पद्कोणेषु लिखेत् ततः ॥ ३८ ॥
 अन्तराले त्रिशूलानि मायावीजान्तराणि च । एतद्यन्त्रं महाश्रेष्ठं सर्वसिद्धिकरं नृणाम् ॥ ३९ ॥

साधयेत् सर्वकार्याणि नात्र कार्या विचारणा । अधुना प्रतिमायन्नं कथ्यते तन्निशामय ॥४०॥
 कपीश्वरस्य रूपं च समालेख्यं प्रयत्नतः । वस्त्रे वा क्लाम्बे वाथ मस्या चालङ्कारेण वा ॥ ४१ ॥
 हिङ्गुलेनाथवा चान्यैलेख्य द्रव्यैः सुशोभनैः । तत्रैव क्रमयोगेन साधयनामाचराणि च ॥ ४२ ॥
 प्रथमं हृदये लेख्यं द्वितीयं मस्तके तथा । तृतीयं दक्षिणे वाही चतुर्थं वामके भुजे ॥ ४३ ॥
 पञ्चमं च तथा पाठं पाण्योर्दक्षिणवामयोः । उदरे सप्तमं चैव दक्षोरौ चाष्टमं तथा ॥ ४४ ॥
 वामोरौ नवमं त्रैयं दशमं दक्षपक्षे । एकादशं च संलेख्यं वामपादतले तथा ॥ ४५ ॥
 एव क्रमेण संलेख्यं वर्णानां च समूहकम् । वश्ये द्वेषे स्तम्भने च मारणे मोहने तथा ॥ ४६ ॥
 आकर्षणे बन्धमुक्तौ विजये च विशेषतः । द्वादशाचरविद्यायास्तदचरयुतं लिखेत् ॥ ४७ ॥
 मन्त्रार्थं बीजपदकं च चतुर्थधनं नमोन्तकम् । तन्नाम कथिता विद्या द्वादशाचरवर्णिका ॥४८॥
 वशमानय संलेख्यं वश्ये आम्रोहितान्वितम् । विद्वेषाम्रोडितं च विद्वेषे समुदीरितम् ॥ ४९ ॥
 आम्रोडितं स्तम्भयेति स्तम्भने समुदीरितम् । आम्रोडितं मारयेति मारणे समुदीरितम् ॥ ५० ॥
 आम्रोडितं मोहयेति मोहने समुदीरितम् । आम्रोडितं मोक्षयेति बन्धमोक्षे समीरितम् ॥ ५१ ॥
 एवंविधं तु संलेख्यं प्रतिमायन्प्रमुत्तमम् । साध्याकृतिं वक्ष्यमयीं कृत्वा पूर्ववदुत्तमाम् ॥ ५२ ॥
 रक्ताङ्गनेन संलेख्यं सान्द्रा कृत्वा प्रयत्नतः । शीरेण नवनीतेन दग्धा चान्येन केनचित् ॥ ५३ ॥
 प्राणानां स्थापनं कृत्वा रोपेयोच्चाटनं कृतम् । नामोद्देशेन तु रिपोः पीडयेदाकृतिं स्थिताम् ॥५४॥
 तद्रसस्य तु पानं वै कारयेन्मृत्युहेतवे । अथवाग्रीं त्रिपेतवत्तु चैत्ये मारणहेतवे ॥ ५५ ॥
 एवं कृत्वा रिपोः सत्यं मृत्युर्भवति नान्यथा । प्राणप्रतिष्ठापूर्वं तु संपूज्य निक्षिपेत् भुवि ॥५६॥
 साध्यस्य द्वारदेशे तु निखनेच महामतिः, । अथवा भूतले लेख्यं प्रतिमायन्प्रमुत्तमम् ॥ ५७ ॥
 तत्रेत्यं श्लोकसन्दर्भं साध्यनामं लिखेद् ध्रुवम् । समाज्यं पुनरालेख्यं तथैव च पुनः पुनः ॥५८॥
 एवमष्टोत्तरशतं लेखनानुक्तिपूर्वकम् । यत्तत्कामं समामाद्य तदा पञ्चवयोजना ॥ ५९ ॥
 कार्यस्य पूर्वयोगे तु ज्ञातव्या मन्त्रिणा ध्रुवम् । ॥

हरिमर्कटमर्कट मन्त्रमिदं यदि लिखति लिखति भूमितले ।

यदि नश्यति नश्यति वामकराल् परिमुञ्चति मुञ्चति शृङ्खलिका ॥ ६० ॥

इति लेखनप्रकारः ॥ अथ द्वादशाक्षरस्य प्रयोगः—तत्र आत.कृत्यादियोगपीठन्यासान्ते मूलेन प्राणायाम-
 प्रयं कृत्वा, शिरसि श्रीरामचन्द्राय ऋषये नमः । मुखे गायत्रीचन्द्रसे नमः । हृदये श्रीहनुमते देवतायै
 नमः । शुभे माहतात्मज गीजाय नमः । पद्भ्यां अङ्गनाहृदयानन्दशक्तये नमः । कृपाशिवङ्गमेति प्राणा ।
 श्रीरघुपुरुषकपिधेष्टेति कौतुकम् । मत्कार्यकर्ता वानरो रामाङ्कुर, इति कवचम् । हरिव्रजाङ्गवान् इति
 शतम् । धनुर्धरध्वजवासीति ध्यानम् । ममामाष्टसिद्धये विनियोग इति कृताञ्जलिस्तथा, उमाहतात्मज

हृदयाय नमः । अञ्जनाहृदयानन्द शिरसे स्वाहा । लक्ष्मणप्राणशक्ति सख्यमाय शिगायै० । हनुमान् राम-
दूत कञ्चाय हुं । श्रीरघुवरकपिश्रेष्ठ नेत्रत्रयाय० । श्रीमानरो रामकिङ्कर भद्राय० । एवं करपटङ्ग विधाय
उँह्रिर्विञ्जान्वानिति मणियन्धयो । उँपैर्धोह्राहोह्रं हनुमते नमः इति सर्वोक्ते ध्यापरम् । उँपैर्धोह्राहोह्रं
हनुमते नमः हृदयाय० । ६ रामदृताय शिरसे० । ६ रामप्रियाय शिगायै० । ६ मोताशोकविनम्रनाय कव-
चाय० । ६ अञ्जनासूने नेत्राभ्या० । ६ श्रीरामकिङ्करायाम्नाय० ॥ उँपै नमः शिपाया । परं धी नेत्रयो ।
ह्रां मुखे । ह्रां कण्ठे । ह्रं यान्त्रो । हं हृदये । तु कुक्षौ । मं नाभौ । तं गुह्ये । नं जान्त्रो । म पादयो ।
इत्यक्षरन्यासः ॥ ह्रां नमो मूर्ध्नि । ऐं ललाटे । थो मुखे । ह्रां षण्ठे । ह्रां नाभौ । ह्रं ऊर्ध्वे । हनुमते
जह्वयो । नमः पादयो ॥ ध्यानम्—

वामे करे वैरिमिदं बहन्त शैलं तदन्ये घनरन्ध्रदङ्गम् ।

वभार ? (विशाल)पुच्छाग्रसुवर्णवर्णं ध्यायेज्ज्वलत्कुण्डलमाज्जनेयम् ॥ १ ॥

अशोकवनपान्दोलं स्वामिमुद्राङ्किताधरम् । जपन्तं रामचन्द्रं च क्रीडादेवारिमर्दनम् ॥ २ ॥
उँपैर्धोह्राहोह्रं हनुमते नमः , इत्येकः । (होपैर्धोह्राहोह्रं हनुमते नमः) इति द्वादशाक्षरोऽन्यः ॥

अथ हनुमन्मालामन्त्र —

उँपैर्धोह्राहोह्रं नमो हनुमते प्रकटपराक्रमानान्तदिग्मण्डल-यशोवितानधयलीकृतजगत्त्रितयाय पञ्जदे-
हृज्यलक्ष्मिसूर्यकोटिसमप्रभतनूरुह रुद्रावतार लङ्कापुरोदहन उदधिखल्वन दशग्रीवाशिर कृतान्तक सीताभामन-
यायुसुत अञ्जनागर्भसंभूत श्रीरामलक्ष्मणानन्दकर कपिसैन्यप्राकार द्रोणपर्वतोत्पाटन अशोकवनविदारण अक्षकु-
मारच्छेदन राक्षसेश्वरसमूहविमञ्जन मल्लारुप्रहाराक्रिप्रसन लक्ष्मणशक्तिभेदानिवारण शल्यविशाल्यैपाधिसमानयन
यालोदितमानुमण्डलप्रसन मेघनादहोमविध्वंसन इन्द्रजिह्वघकारण सीतारक्षक राक्षसीसङ्घविदारण कुम्भकर्ण-
घघपरायण श्रीरामभक्तिरत्नर समुद्रव्योमद्रुमलहन महासामर्थ्य महातेज पुञ्जविराजमान स्वामिवचनसंपा-
दिताञ्जनसंयुगसहाय कुमारग्रहचारिण् गम्भीरशन्दोदय दक्षिणशामार्तण्ड मेरुपर्वतपीठिकाचन सर्वज्वरो-
च्छाटन सर्वविपयिनाशन सर्वापत्तिनिवारण सर्वदुष्टनिवहण सर्वव्याघ्रादिभयनिवारण सर्वशुद्धेन्दुन मम
परस्य च त्रिभुवनपुंलोनपुलकारमकं सर्वजीवजातं वश्य २ ममाद्याकरं सपादय २ नानानामधेयान् सर्वराक्ष-
सपरिवारान् क्रु २ सर्वशस्त्रास्त्रविपादि विध्वंसय २ उँपैर्धोह्राहोह्रं हाहाहा घेघेघे हुंहुंहुं ह्रोह्राहोह्रोह्रोह्रो
पहोहि सर्वशत्रून् हन २ परवलानि परसैन्यानि क्षोभय २ मम कार्यजातं साधय २ सर्वदुर्जनदुष्टमुखानि
कौलय २ घेघेघे हुं फट स्वाहा ॥

जपेन्मन्त्रमष्टवारं त्रिवारं वा दिने दिने । जपेद् द्वादशसाहस्रं मन्त्रसिद्धिर्भवेद् ध्रुवम् ॥ १ ॥

अर्घ्यं दशांशतः कुर्याद् दशांशेनैव होमयेत् । मार्जनं तद्दशांशेन तद्दशांशेन भोजनम् ॥ २ ॥

प्रियङ्गुविलरयामाकयवत्रीहि समन्वितम् । पुष्पफलविशेषैस्तु शर्करामधुमंथुतम् ॥ ३ ॥

सष्टतं शुभस्वाद्यं च जुहुयाद् भक्तिसंयुतः । करवीरंजातिपुष्पैर्वकुलैश्चम्पकैः शुभैः ॥ ४ ॥

शतपत्रैश्च कहारैः पङ्कजैश्च सुशोभनैः । दाडिमीमातुलङ्गैश्च नारिकेलफलाम्बुना ॥ ५ ॥

पनसद्राचाक्षरैः शुभैर्वह्निर्हविर्भुजे । राजद्वारे सभामध्ये संवादे रिपुमंकटे ॥ ६ ॥

बन्धमोक्षे च संग्रामे विपयोगे विशेषतः । असाध्यमाध्यकामे च विद्यारम्भे प्रयत्नतः ॥ ७ ॥

सुद्रप्रयोगनाशार्थे प्रभृतिनिग्रहस्थले । भूतवेतालमर्षादिव्याघ्रघोरभयाङ्गले ॥ ८ ॥

यात्राप्रयाणकाले च पठेन्मन्त्रं स्वमानसे । नेत्रदुःखे च मोचे च शिरोदुःखे तथैव च ॥ ६ ॥
 छत्रादिसर्वव्याधिश्च ग्रहपीडा न जायते । कानने जलमध्ये च जपेन्मन्त्रं स्वमानसे ॥ १० ॥
 चितामस वचा कुण्ड तगरं कुङ्कुमं समम् । चूर्णं स्त्रीशिरामि चित्वा पुरुषाणां च पादयोः ॥११॥
 अदामो दासतां याति यावज्जीवं च संशयः । ॥

इति विधि ॥ अथ मन्त्रान्तरम्—

आञ्जनेयमनुं वक्ष्ये भुक्तिमुक्तयेकमाधनम् । प्रकाशितं शङ्करेण लोकानां हितकाम्पयां ॥ १ ॥
 भूतप्रेतपिशाचादिडाकिनीघ्नराक्षसाः । वृद्धा च प्रलयं यान्ति मन्त्रानुष्ठानतत्परम्, ॥ २ ॥
 प्रधानश्चाङ्गभूतोऽय मन्त्रराजो ह्यनुत्तमः । पूर्वं नमःपदं चोक्त्वा ततो भगवते-पदम् ॥ ३ ॥
 आञ्जनेयपदं डेन्तं महायलपदं तथा । वट्टिजायान्त एव स्थानमग्नौ हनुमतः परः ॥ ४ ॥

“ नमो भगवते आञ्जनेयाय महायलाय स्वाहा (१८) ॥ ”

मूर्ध्नि भाले ह्रुवोर्मध्ये नेत्रयोः कर्णनासयोः । आस्ये कण्ठे च दोर्मूले हृदयेऽप्यथ नाभिके ॥ ५ ॥
 लिङ्गमूले तथाधारे कट्वा जान्घोथ जङ्घयोः । पादयोश्च समस्तान् व्यापकं विन्यसेन्मनोः ॥ ६ ॥
 सर्वसिद्धिकरः प्रोक्तो मन्त्रधाटादशाक्षरः, । मालाख्योऽपरमखोऽपि मास्तुः सर्वसिद्धिदः ॥ ७ ॥

पल्लवमन्त्रव्याख्यादिभ्यान्पुरश्चरणपयोगादिविधिभिः पूर्वोक्तयत् ॥ अयापरो मालामन्त्र — उँनमो हनुमते प्रकट-
 पराक्रमाय आक्रान्तदिग्दमण्डलाय यशोवितानधवलीकृतजगत्त्रितयाय धनुर्देहाय रुद्रायताराय लङ्कापुरीदहन
 उदधिलङ्घन दशम्रीवकृतान्तक सीताम्बासन अञ्जनीगर्भसंभव चामलक्ष्मणानन्दकर कपिलैन्ध्रप्रकार सुग्रीवसा-
 धारण पर्यतोत्थाटन यालप्रह्लाचारिन् गम्भीरशब्द सर्वग्रहविनाशन सर्वेश्वरहर डाकिनीविध्वसन उँह्नाह्नीह्
 भस्मभ्येव सर्वविषहर परबल क्षोभय २ मम सर्वकार्याणि साधय २ हुं फट् स्वाहा ॥ उँदात्स्तु—

प्रथमं पूर्वमुच्चार्य नमो हनुमते पदम् । डेन्तं प्रकटसंपुङ्क्तं पराक्रमपदं तथा ॥ १ ॥

तथाक्रान्तपदोपेतं दिग्दमण्डलमुदीरयेत् । यशोवितानधवलीकृतजगत्त्रितयाय च ॥ २ ॥

वज्रदेहाय चेत्युक्त्वा रुद्रायतारपदं तथा । संवुद्व्यन्तं पदं लङ्कापुरीदहनमीरयेत् ॥ ३ ॥

उदधिलङ्घनपदं दशम्रीवकृतान्तक । सीताम्बासनपदोपेतमञ्जनीगर्भसंभव ॥ ४ ॥

श्रीरामलक्ष्मणानन्दकर कपिलैन्ध्रप्रकार च । सुग्रीवसाधारणपदं सर्वतोत्थाटने तथा ॥ ५ ॥

तथा बालमक्षचारिलथा गम्भीरशब्द च । सर्वग्रहविनाशन सर्वेश्वरहर तथा ॥ ६ ॥

डाकिनीविध्वसनपदं ततस्तारमुदीरयेत् । भायात्रितयमुच्चार्य भस्मभ्येव वदेत् ततः ॥ ७ ॥

सर्वविषहर परबलं क्षोभय क्षोभय । मम च सर्वकार्याणि साधयेति द्विरुच्चेत् ॥ ८ ॥

हुंफट् स्वाहेति मन्त्रोऽयं मालाख्यः सर्वकामधुर । अथपिरीश्वर एव स्यादनुष्टुप् छन्द ईरितम् ॥६॥

१ 'सर्व' क पाठ । २ 'भित्तुता' क पाठ । ३ 'क्रमाक्रान्त' क पाठ । ४ 'धीवितर, कु' ग पाठ । ५ 'समूत'
 ग पाठ । ६ 'ज्वरोत्सादन' ग पाठ । ७ 'उद्व्यन्त' ग पाठ ।

हनुमान् देवता शोको हुरीजं शक्तिरन्तजा । कीलकं हात्रयं शोक्तं वेधकं तु हसौ पुनः ॥ १० ॥
हनुमत्प्रीतये चैव फलमाद्यमुदीरितम् । नमो भगवते चाञ्जनेयापाद्गुणयोर्नमेत् ॥ ११ ॥
रुद्रमूर्तये च तथा तर्जनीभ्यामनन्तरम् । वायुसुतायेति तथा मध्यमाभ्यामपि स्फुटम् ॥ १२ ॥
आग्निगर्भाय च तथानामिकाभ्यां प्रविन्यसेत् । रामदूताय च पुनः कनिष्ठाभ्यां त्रिचञ्चलः ॥ १३ ॥
ब्रह्मास्त्रनिवारणाय चास्त्रमन्त्रः समीरितः । पङ्क्तं चामुना कृत्वा ततो ध्यायेदनन्यधीः ॥ १४ ॥
स्फटिकाभं स्वर्णकान्तिं द्विभुजं च कृताञ्जलिम् । कुण्डलद्वयसंशोभिमुत्ताम्भोजं मृदुर्मुहुः ॥ १५ ॥
अयुतं तु पुरश्चर्यां रामस्याग्रे शिवस्य वा । पूजां तु वैष्णवे पीठे शैवे वा विदधीत वै ॥ १६ ॥
आवृत्तिभिर्विना नित्यं नियताशी जितेन्द्रियः^१ । बुद्धरोगानिद्र्यर्थमष्टोत्तरशतं मुने ॥ १७ ॥
पूजयेत् तद्भयान्मुक्तो भवत्येव न संशयः । महारोगादिशान्त्यर्थमष्टोत्तरसहस्रकम् ॥ १८ ॥
जप्त्वा तस्मात् प्रमुच्येत निशीथे नियताशनः । जयाभिकाङ्क्षितो राजस्वसादन्यत्र विद्यते ॥ १९ ॥
ध्यायेद्वात्सहन्तारमयुतं नियताशनः । जपन्निवमत्तश्चैव जयेदजेयमप्यरिम् ॥ २० ॥
संदेधानं तु सुग्रीवं सन्धानाय सरन्नपि । अयुतेनापि बलिना सन्धिमाप्तोत्संशयम् ॥ २१ ॥
लङ्काया दाहनं ध्यायन् अपन्नप्रुतमञ्जसा । शशुराष्ट्रं दहेदेव विभवेन सहारिणः ॥ २२ ॥
जयार्थं रिपुसंधानामसादन्यत्र विद्यते । यस्तु ग्रहे हनूमन्तं सर्वदेव मपूजयेत् ॥ २३ ॥
सर्वदेवस्य मन्त्रेण तस्य लक्ष्मीरचञ्चला । दीर्घमायुर्लभेदेव सर्वतो विजयी भवेत् ॥ २४ ॥
सर्पादिभूतसंरक्षा तद्देशे चैव जायते । सर्वतः सर्वदा मित्रं भवत्येव न संशयः ॥ २५ ॥
शैवानो वैष्णवानां च पङ्कमात्रं प्रदर्शितम् । नान्यमाधनमस्त्येव मन्त्रादसादनुत्तमम् ॥ २६ ॥
वैरिण्याघ्रादिभीतीनामयमेव परायणः । संनाहे भूरियुद्धेषु रुद्रानां परसैनिकैः ॥ २७ ॥
यात्राकाले हनूमन्तं स्मरन् यस्तु स्वकाट्टहाद् । हञ्जया याति वेगेन इष्टार्थमधिगच्छति ॥ २८ ॥
स्वापकाले स्मरेन्नित्यं चोरभूतादिकांस्त्यजेत् । पदं च वासुदेवाद्यं हनुमते पदं पुनः ॥ २९ ॥
कलद्वन्द्वं घयद्वन्द्वं सत्रयं बह्विबल्लभा । चतुर्विंशतिवर्णोऽप्यो ससीहोदररोगहृत् ॥ ३० ॥

ॐ नमो भगवते हनुमते कल २ घय २ खखख स्वाहा ॥ (२४) ॥

नागवल्लीदले चैवमष्टप्रशुणितं शुभम् । वंशजं शङ्कुं स्थाप्य क्रमात् सीहोदरोपरि ॥ ३१ ॥
सप्तरणयोपलाग्रे वै बन्धयष्टिं प्रतापयेत् । मन्त्रेणानेनाभिमन्त्र्य सप्तवारं तथा पुनः ॥ ३२ ॥
तथैव मन्त्रयेदेनं^२ सप्तभिस्तु त्रिचञ्चलः (?) । स्फोटद्वारा भवेत् सीहो भसीभूतो न संशयः ॥ ३३ ॥
कर्पूराद्यष्टगन्धेन पुञ्जकारं पटे लिखेत् । कोकिलाक्षस्य लेखिन्या रूपं हनुमतो यनुम् ॥ ३४ ॥
उद्यदशदशार्थं तु मन्त्रमध्ये निधारयेत् । मूर्ध्नि चन्द्रेण तेनैव त्रैलोक्यं जयति ध्रुवम् ॥ ३५ ॥
महासैन्यपताकायां मन्त्रं यन्त्रं समालिखेत् । चन्द्रमूर्धग्रहे जाप्यो मन्त्रस्तन्मोक्षणावधि ॥ ३६ ॥

१ 'नित्याशी विपितेन्द्रिय.' ग पाठ । २ 'संधानाय' क ग पाठ । ३ 'एवं' ग. पाठः ।

इति हनूमत्प्रकरणम् ॥

अथोक्तानां काम्यहोमकर्मणा तन्नोक्तप्रकारेणाग्निचक्रमग्निशाय कृतानां नैऋत्यं प्रत्ययापश्च भवतीति श्रुतेस्तन्परिमानस्यावश्यकत्वात् परिमानं प्रकाशयते । श्रीरुद्रयामले—

अथ वक्ष्ये महादेवि होमकर्मसु मिद्धिदम् । अग्निचक्रं वरारोहे सर्वतन्त्रेषु गोपितम् ॥ १ ॥
 नवग्रहमयो वह्नित्से च वह्निमया ग्रहाः । वह्नौ हुतं हविर्देवि ग्रहाणां प्रविशेन्मुखात् ॥ २ ॥
 तृप्सन्ति देवताः सर्वास्तेषु तृप्तेषु पार्वति । फल वापि प्रयच्छन्ति सर्वदेवमया ग्रहाः ॥ ३ ॥
 अतस्तेषां स्थितिं वह्नौ ज्ञात्वा होमं समाचरेत् । शान्तिके पाँष्टिके वृद्धौ क्रूरेष्वपि च कर्मसु ॥ ४ ॥
 तेषां स्थितिक्रमं वक्ष्ये नक्षत्रेषु यथा स्थिताः । सूर्यो बुधो भृगुशुक्रं च शनिश्चन्द्रो महीसुतः ॥ ५ ॥
 जीवो राहुश्च केतुश्च नवैते दिवि खेचराः । श्रीणि श्रीणि च श्रद्धाणि रण्पादीनि च दापयेत् ॥ ६ ॥
 सूर्यभाचन्द्रमं यावद्रण्येषु महेश्वरि । सूर्यादीनां फलं देवि शृणु वक्ष्ये यथाक्रमम् ॥ ७ ॥
 आदित्ये तु भवेच्छोको बुधे चैव घनागमः । शुक्रे लाभं विज्ञानीयाञ्जनौ पीडा न संशयः ॥ ८ ॥
 चन्द्रे लाभो महादेवि भौमे चैव तु बन्धनम् । गुरुणा च घनप्राप्तिः राहौ हानिस्तथैव च ॥ ९ ॥
 केतुना जायते मृत्युः फलमेवं महेश्वरि । एवं ज्ञात्वा महेशानि होमकर्म समाचरेत् ॥ १० ॥
 सौम्यग्रहमुखे यस्मिन् दिने विंशतिं चाहुतिः । आरम्भं सौम्यहोमस्य दिने तस्मिन् विधीयते ॥ ११ ॥
 क्रूरहोमस्तथा देवि क्रूरग्रहमुखे भवेत् । इति ज्ञात्वा महादेवि काम्यहोमं समाचरेत् ॥ १२ ॥
 अन्यथा क्रियमाणे तु नैऋत्यं चात्मनाशनम् । ॥

इति ॥ ग्रहयामले—

अथ वह्नेः स्थितिं वक्ष्ये होमकर्मसु सिद्धये । स्वर्गलोके च पाताले भूमौ तिष्ठति ह्यन्वाद् ॥ १ ॥
 तत्प्रकारमहं वक्ष्ये साधकानां हिताय च । घृतिं च तिथिवारांश्च सप्तद्वीपं चतुर्गुम् ॥ २ ॥
 एकीकृत्य हरेद्भागं त्रिभिः शेषेण पावकः । एकेन वसति स्वर्गे द्वये पाताल एव च ॥ ३ ॥
 शून्ये च मर्त्यलोके स्यादेवं वसति पावकः । उत्पातः स्वर्गलोकस्ये पातालस्ये घनक्षयः ॥ ४ ॥
 मर्त्यलोकस्थिते वह्नौ होमोऽभीष्टफलप्रदः । इत्थं विज्ञाय मन्त्रज्ञो होमकर्म समारभेत् ॥ ५ ॥
 श्रुतिरष्टादश । तिथयः पञ्चदश प्रतिपदादयः होमात्स्मृतिविधिर्यन्ताः, वाराः सूर्यवारादिहोमात्स्मृतिवाराः ।
 अन्यत्सुगमम् ॥

अथारिमन्त्रपरित्यागविधिस्तत्र श्रीरुद्रयामले—

अरिमन्त्रपरित्यागविधिं वक्ष्ये महेश्वरि । यज्ज्ञात्वा मोचयेच्छिष्यं शशुभमभयाद् गुरुः ॥ १ ॥
 अज्ञानायत्र कुत्राप्यारिमन्त्रं महेश्वरि । जप्त्वा मूढा महादुःखं प्राप्नुवन्तीह तत्कृतम् ॥ २ ॥
 गुरुस्तद् रक्षयेद्येन विधिना तद्ददामि ते । शुचिः समाहितो भूत्वा प्रारभेत् प्रवरे दिने ॥ ३ ॥
 अशेषदुःखनाशाय देशिकप्रवरो विधिम् । तत्रादौ रम्यभवने कुम्भं दीचाविधानतः ॥ ४ ॥

मण्डले स्थापयेद् देवि पूरयेत् तं शुभैर्जलैः । विधिना मन्त्रपाठेन तत्रानाद्यष्टदेवताम् ॥ ५ ॥
 सकलीकृत्य संपूज्यावरणानि प्रपूजयेत् । एवं सावरणामिष्टा देवि मन्त्रस्य देवताम् ॥ ६ ॥
 हुत्वा विलोममन्त्रेण गोघृतेन महेश्वरि । अष्टोत्तरसहस्र वा शतं चाष्टोत्तरं प्रिये ॥ ७ ॥
 ब्रह्मार्पणेन मनुना तथान्ते तर्पयेत् प्रशुम् । उतो यवान्द्रुग्धान्देवताभ्यां बलिं हरेत् ॥ ८ ॥
 विदिच्छु दिच्छु च तथाधशोर्ध्वं मनुजिनमः । आषाहीन्द्र मुराधीण शतमन्यो जन्नीपते ॥ ९ ॥
 नमस्तुभ्यं गृहाणेमं पुष्पधूपादिकं बलिम् । आषाहि तेजसां नाथ हन्यवाह वरप्रद ॥ १० ॥
 गृहाण पुष्पधूपादिबलिमेन प्रयोजितम् । प्रेतनाथ त्वमाषाहि भिन्नाञ्जनममामुर्धः ॥ ११ ॥
 बलिं दत्तं गृहीत्वैवं मुश्रीतो वग्दो भव । नमस्ते रक्षसा नाथ निश्च्येने त्वमिहागतः ॥ १२ ॥
 गृहाण बलिपूजादि मया भक्त्या निवेदितम् । एहि पश्चिमदिक्पाल जलनाथ नमोऽस्तु ते ॥ १३ ॥
 भक्त्या निवेदिता पूजा गृहीत्वा प्रीतिमाप्नुहि । प्रभञ्जन प्राणपते त्वमेहि मपरिच्छद ॥ १४ ॥
 मया प्रयुक्त विधिगृहाण बलिमादरात् । कुबेरतारकाधीशाषागन्धेता सुरेश्वरौ ॥ १५ ॥
 पुष्पधूपादिभिः प्रीतौ भवेता शरदौ मम । ईश त्वमेहि भगवन् सर्वविद्याश्रय प्रभो ॥ १६ ॥
 पूजितः पुष्पधूपादिप्रीतो भव विभूतये । आषाहि सर्वलोकानां नाथ ब्रह्मन् समर्चनम् ॥ १७ ॥
 गृहाण सर्वमिहान् मे निवर्तय नमोऽस्तु ते । आगच्छ वरदाव्यक्त विष्णो विश्वस्य नायक ॥ १८ ॥
 पूजितः परया भक्त्या भन सं सुखदो मम । ततः सपरिवारा च पूजयेन्मन्त्रदेवताम् ॥ १९ ॥
 मध्ये विपरीतेन पुष्पधूपोपचारकैः । ततस्तु प्रार्थयेद्विद्वान् पूजितां मन्त्रदेवताम् ॥ २० ॥
 शानुहूयमनालोच्य मया तरलबुद्धिना । यदुपात्त विप्रभावमरिमन्त्रस्वरूपकम् ॥ २१ ॥
 तेन मे मनसः क्षोभमशेषं विनिवर्तय । पाप प्रतिहृतं मेऽस्तु धूपाच्छ्रेयः मनातनम् ॥ २२ ॥
 तनोतु मम कल्याण पावनी भक्तिरेव च । इति संप्रार्थ्य मन्त्रेण मन्त्रे यन्त्रे विलोमतः ॥ २३ ॥
 विलिख्यामलकर्पूरचन्दनेन समर्चयेत् । कलशोपरि संस्थाप्य भक्त्या परमया युतः ॥ २४ ॥
 तद्यन्त्रं देवि मतिमान् बद्धा निजशिरस्यथ । स्थायात् पूजितकुम्भस्यैर्जलैर्भन्त्रमपैः शिवैः ॥ २५ ॥
 पुनश्चान्येन तोयेन कुम्भमापूर्य सयतः । तन्मध्ये मन्त्रं यन्त्रं च निधिष्याथ प्रपूजयेत् ॥ २६ ॥
 तत्कुम्भं निम्नगतीरे शुद्धे वान्यजलाश्रये । विष्टजेदथ विमाथ यथाशक्त्या प्रपूजयेत् ॥ २७ ॥
 इत्थं कृतविधानस्य रिपुमन्त्रोद्भवा रुजः । विनश्यन्ति न सन्देहः क्रमाश्चित्तप्रमत्तता ॥ २८ ॥
 जायतेऽतीतमपन्ना यथैते तत्कुलं क्रमात् ।

॥

इत्यरिमन्त्रपरित्यागार्जवि ॥ अथ सुरोरमाने दीक्षाविधिस्तत्र धीच्छ्रयामले—

गुरोरभावे त्रिप्रेन्द्र मन्त्रप्रदणमुच्यते । कृष्णपत्रे त्रयोदश्या दक्षिणामूर्तिसंनिधौ ॥ १ ॥

तालपत्रे मनुं लिख्य स्थापयेच्च तदग्रतः । संपूज्य दक्षिणामूर्तिमुपचारैः प्रयत्नतः ॥ २ ॥

पायसं विनिवेद्याथ प्रणभेद् दण्डवत् ततः । तालपत्रं समालोक्य पठेद्यष्टोत्तरं शतम् ॥ ३ ॥

एवं गृहीतो मन्त्रः स्वाहुरोरपि विशिष्यते । गुरोः संभाविता दोषाः श्रायेण च क्लौं युगे ॥ ४ ॥

एवं गृहीतमन्त्रः स्यात् सर्वमिन्द्रिन्द्रो नृणाम् । " " ॥

इति ॥ अथ मुद्रालक्षणम् । तन्त्रराजे—

कनिष्ठानामयोः पृष्ठे स्वाहुरोःस्तु तर्जनी । कुटिला अङ्गुलमध्यस्था मुद्रामाङ्गुलिभ्याम् ॥ १ ॥

इति । नारदपञ्चरात्रे—

दक्षान्गुष्ठं परान्गुष्ठं चित्वा इस्तद्वयेन तु । सावकाशं लेकमुष्टिं कुर्यात् कुम्भाख्यमुद्रिका ॥ १ ॥

इति । प्रयोगसारे—

विशुल्लग्रां करौ कृत्वा न्यस्तस्तावभितो नयेत् । अस्त्रमुद्रेयमाख्याता वह्निकाकारलक्षणा ॥ १ ॥

इति । सारसंग्रहे—“भ्रूपिच्छन्दोदेवतानां न्यासे त्वङ्गुलय स्मृताः । चतस्रोऽङ्गुष्ठरहिता” इति ।

नारदपञ्चरात्रे—

मन्त्राभिमृष्टयोः पाणयोः पल्लवेऽङ्गानि विन्यसेत् । अङ्गुष्ठेनाचरेव्यासमन्याङ्गुलिममाश्रयम् ॥ १ ॥

अङ्गुष्ठविपर्यं न्यासं तर्जनीशिरसैव हि । अङ्गुष्ठवर्जमङ्गुल्यथतस्रो हृदि विन्यसेत् ॥ २ ॥

शिखायां मुष्टिरेव स्यादङ्गुष्ठकृतनामिका । सर्वाङ्गुलय आनाभेः पाणयोः कवचवन्धने ॥ ३ ॥

तर्जनीमध्यमानामाः प्रोक्ता नेत्रत्रये क्रमात् । अङ्गुष्ठवर्जन्यग्राभ्यां इस्तयोरभिशाब्दयेत् ॥ ४ ॥

इति । चतस्र प्रसारिता । “प्रसारिततलेनैव पाणिना हृदयं शिरः” इति । दक्षिणामूर्तिसंहितायाम्—

कनिष्ठाङ्गुष्ठरहितैस्त्रिभिस्तु हृदि विन्यसेत् । मध्यामनामिकाभ्यां तु न्यसेच्छिरमि मन्त्रवित् ॥ १ ॥

शिखाङ्गुष्ठेन विन्यस्य दशभिः कवचं न्यसेत् । हृद्वर्तनेत्रविन्यासं विन्यसेत् परमेश्वरि ॥ २ ॥

तर्जनीमध्यमाभ्यां तु ततोऽङ्गुलं विन्यसेत् प्रिये । मुष्टिं कृतोच्चलेन्मन्त्री तर्जनी दण्डवत्तदा ॥ ३ ॥

सौभाग्यटाण्डिनी नाम रिपून् दण्डयतीक्ष्णात् । अङ्गुष्ठे मुष्टिकं कुर्यात्त्रिपुलिह्याग्रहा भवेत् ॥ ४ ॥

इति । हानार्थे—“त्रिद्वेकदशकत्रिद्विमिताङ्गुलिभिरीरिता.” इति । अस्वार्थं—कनिष्ठाङ्गुष्ठरहिताङ्गुलि-

त्रयेण हृदयमुद्रा । मध्यमानामाभ्यां शिरोमुद्रा । अङ्गुष्ठेन शिखामुद्रा । दशाङ्गुलिभिः कवचमुद्रा । हृद-

यस्याभिनेत्रमुद्रा । तर्जनीमध्यमाभ्यां तालत्रयेणास्त्रमुद्रा । आनाभे स्क्न्धागताधोभूताभ्यां पाणिभ्यां धर्म ।

“धर्मं स्क्न्धादिनामिगं” इति तन्त्रराजवचनात् । शैवमन्त्राणां तु शैवागमे पञ्चमुद्राविशेष उक्तः—

कृतमुष्टिपुटी हस्तौ कृत्वाङ्गुष्ठौ हृदि न्यसेत् । हन्मुद्रेयं ममाख्याता शिरोमुद्रा प्रकीर्त्यते ॥ १ ॥

ललाटाग्रे समाधाय कृतमुष्टिपुटीं करौ । कुर्याद्ध्वप्रसक्ताग्रे तर्जन्यां ज्येष्ठनास्यतः ॥ २ ॥

करौ शिखायां संयोज्य कृतमुष्टिपुटीं कर्तुं । ज्येष्ठादधः प्रसक्ताग्रीं कारयेद्ध्वस्तथा ॥ ३ ॥

कुर्यात् सेयं तथा मुद्रा सर्वोपद्रवनाशिनी । कृत्वाङ्गुष्ठौ प्रमक्ताग्रीं तर्जन्यां च त्रिकोणवत् ॥ ४ ॥

मूर्ध्नि पश्चान्मुखं कृत्वा नयेद्भयपार्श्वतः । करं हृदयमुद्रेयं कवचस्याभयप्रदा ॥ ५ ॥

कृत्वा नेत्रोन्मुखं हस्तं सक्राङ्गुष्ठकनिष्ठिकम् । प्रसार्थं मध्यमाः किञ्चिन्नमयेदितराङ्गुलीः ॥ ६ ॥

नेत्रमुद्रेयमुद्दिष्टा रचोभूतार्तिमञ्जनी । परस्परतलद्वन्द्वं पुनरास्फोटयेद् भुशम् ॥ ७ ॥

१ 'दण्डयते क्षणात्' क पाठः ।

तर्जन्या शब्दयेत् ताभ्यां ज्वेष्टाप्रवलिताश्रया । ॥

इति । ताभ्यां कराभ्यां ॥ मन्त्रतन्त्रप्रकाशे—

कनिष्ठाद्गुणकौ भ्रुवौ करयोरितरेतरम् । तर्जनीमध्यमानामाः संहता भ्रुववर्जिताः ॥ १ ॥

मुष्टेया गालिनी प्रोक्ता शङ्खोपरि चालिता । ॥

मदता परस्परस्युक्ता । भ्रुववर्जिता अकृष्टिता । लक्षणसंग्रहे—

वामाद्गुष्ठं तु सगृह्य दक्षिणेन तु मुष्टिना । कृतोत्तानं ततो मुष्टिमद्गुष्ठं तु प्रसारयेत् ॥ १ ॥

वामाद्गुल्यस्तथा श्लिष्टाः सपुङ्गाः सप्रसारिताः । दक्षिणाद्गुष्ठसंस्पृष्टा ज्ञेयैषा शङ्खमुद्रिका ॥ २ ॥

अधोमुखं वामहस्तं तादृशं दक्षहस्तकम् । विन्यस्याद्गुष्टयुग्मं तु पार्श्वयोः सप्रमार्थं च ॥ ३ ॥

दर्शयेदर्धपाने तु मत्स्यमुद्रेयमीरिता । ॥

ते । पञ्चाहाहिन्या—“अत्रत्यमासातर्जाख्यकनिष्ठाप्राख्ययोगंत । मुष्टय त्रिशिखा प्रोक्ता” ॥ इति । अध्याया-
नादिमुद्रा लक्षणसंग्रहे—

हस्ताभ्यामञ्जलिं बद्ध्वानामिकापूलपर्वणोः । अद्गुष्टौ निक्षिपेत् सेयं मुद्रा स्वावाहनी स्मृता ॥ १ ॥

अधोमुखीं त्विष्य वैत स्यात् स्थापनीति निगद्यते । उच्छिन्नाद्गुष्टमुष्योश्च संयोगात् तनिधापनी ॥ २ ॥

अन्तःप्रवेशिताद्गुष्टौ सैव सरोधनी मता । उत्तानमुष्टियुगला संमुखीकरणी भवेत् ॥ ३ ॥

देवताङ्गे पटङ्गानां न्यामः स्यात् सकलीकृतिः । सव्यहस्तकृता मुष्टिर्दीर्घाधोमुखतर्जनी ॥ ४ ॥

अवगुण्ठनमुद्रेयमभितो भ्रामिता मता । अन्योन्याभिर्मुखा श्लिष्टा कनिष्ठानामिका पुनः ॥ ५ ॥

तथैव तर्जनीं मध्या धेनुमुद्रा प्रकीर्तिता । अमृतीकरणं कुर्यात् तथा साधकमत्तमः ॥ ६ ॥

अन्योन्यग्रथिताद्गुष्टौ प्रसारितपराङ्गुली । महामुद्रेयमुदिता परमीकरणे प्रिये ॥ ७ ॥

प्रयोजयंदिमा मुद्रा देवताह्वानकर्मणि । अद्रन्मासस्य मुद्राणां लक्षणं प्राक् समीरितम् ॥ ८ ॥

इति ॥ तन्त्रराजे—(४ प० ३३, ४१)

कृताञ्जलीं कर्तौ कृत्वा व्यत्यस्येत् तदनामिके । तत्रस्थे तर्जनीप्रस्ते त्रिस्रष्टा ललितावहा ॥ १ ॥

कनिष्ठानामिकाध्या नखैरन्योन्यसङ्गतताः । कृत्वाद्गुष्टौ कनिष्ठास्यौ ऋजू कुर्याच्च तर्जनी ॥ २ ॥

सर्गसन्नोभयौ मुद्रा त्रैलोक्यघोमकारिणी । एतस्या मध्यमे देवि तर्जनीवत्कृते मति ॥ ३ ॥

सर्वविद्राविणी मुद्रा सर्वासामपि योषिताम् । ताभ्यामद्गुशरूपाभ्या संश्लिष्टाकारिणी मता ॥ ४ ॥

परिवृत्ताङ्गुली कृत्वा नखाश्लिष्टतलौ करौ । अद्गुष्टौ तर्जनीश्लिष्टौ नखैरावेशकारिणी ॥ ५ ॥

कराग्रे प्रस्थे कृत्वा व्यत्यस्येत् तत्कनिष्ठिके । तदग्राश्लेषतो भ्रुवे मध्यमेऽनामिके ऋजू ॥ ६ ॥

तत्रस्रष्टे तु तर्जन्यावद्गुष्टौ मध्यमोपरि । इयमुन्मादिनी मुद्रा सर्वोन्मादनकारिणी ॥ ७ ॥

अस्यास्तनामिके भ्रुवे तर्जन्यावद्गुशाकृती । एषा महाङ्गुशामुद्रा स्तम्भनाकर्षकारिणी ॥ ८ ॥

मव्यदक्षकरां सम्मगं व्यत्यस्येत् कूर्परोपरि । मणिवन्धे च व्रीषापादञ्जलिं मध्यपृष्ठयोः ॥ ९ ॥

१ 'चाखयेत्' क पाठ. २ 'मुद्रया शक्यवर्जिता' क पाठ. ३ 'भोजिता' ग पाठ. ४ 'मुष्टेच्छिष्टे' क पाठ. ५ 'व्यत्यस्ततदनामिके' क पाठ.

विधाय भुध्रे तर्जन्यावद्गुह्यं कारयेदधः । कनिष्ठानामिके कुर्यात् व्यत्यम्ने करपृष्ठगे ॥ १० ॥

इयं सा खेचरीमुद्रा ललिताप्रीतिकारिणी । अस्या विरचनेनैव गर्वाः मित्वन्ति देवताः ॥ ११ ॥

इति ॥ अस्यामुक्तमुद्रायामोयद्वेदउक्तो वामकेश्वरतन्त्रे—

सव्यं दक्षिणदेशे तु दक्षिण सव्यदेशके । बाहुं कृत्वा महादेवि हस्तां मपन्वित्य च ॥ १ ॥

कनिष्ठानामिके देवि युजानेन क्रमेण तु । तर्जनीभ्यां समाक्रान्ते मयोर्ध्वमपि मध्यमे ॥ २ ॥

अद्गुह्यं तु महेशानि कारयेत् सरलात्रपि । इयं सा खेचरी नाम्ना मुद्रा मवांचमा पिये ॥ ३ ॥

रचितैव महेशानि सर्वतेजोपहारिणी । चद्रयवैतया देवि दृश्यते साधकोत्तमः ॥ ४ ॥

योगिनीसर्वगुन्दस्तु ज्वलत्पावकमग्निमः । डाकिनीराकिणीष्टन्दर्लाकिनीकाकिनीगणैः ॥ ५ ॥

साकिनीहाकिनीगुन्दैर्दृश्यते परमेश्वरि । एतया ज्ञातया देवि योगिनीनां प्रियो भवेत् ॥ ६ ॥

अतः समयमुद्रेयं सर्वासां परिकीर्तिता । प्रयतोऽप्रयतो वापि शुचां देशेऽप्यवाऽशुचौ ॥ ७ ॥

उत्थितक्षोपविष्टश्च चङ्क्रमन् निश्चलाऽपि वा । उच्छिष्टो वा शुचिर्भूत्वा भुञ्जानो मैषुने रतः ॥ ८ ॥

मुद्रया मध्यमाद्गुह्यौ परिवर्त्य क्रमो मनुः । पार्थिवस्थानके युक्तः मद्यः खेचरतां लभेत् ॥ ९ ॥

इति ॥ तन्त्रराजे—(४ प० ५१ श्लो०)

मध्यमा मध्यपार्श्वधः कनिष्ठाग्रे विपर्ययात् । अनामिकेऽधो व्यत्यन्ते तर्जन्यावद्गुशाकृती ॥ १ ॥

इतरे तन्त्राग्राग्रे धीजमुद्रेयमीरिता । कनिष्ठाद्गुह्यमंश्रेऽपान्महायोनिस्त्रिसष्टिका ॥ २ ॥

कनिष्ठानामिकामध्या व्यत्यन्ताः पृष्ठतः क्रमात् । बलिदार्ध्वयोगेन श्रजुतर्जनिर्कौ करौ ॥ ३ ॥

शक्त्युत्थापनमुद्रैषा जपपूजासमाधिषु । मूर्तीकरणमेतस्या रचनेन समीरितम् ॥ ४ ॥

वाणकौदण्डमुद्रा स्याद्दृज्वद्गुह्येन मुष्टिना । (४-३८) पाशमुद्रा तु तेनैव तर्जन्यद्गुह्ययोगतः ॥ ५ ॥

कनिष्ठानामयोः पृष्ठे स्याद्दद्गुह्यस्तु तर्जनी । कुटिला श्रजुमध्यस्था मुद्रासावद्गुशाभिधा ॥ ६ ॥

खेचर्या वच्यमाण्याया मध्यमे करपृष्ठगे । तर्जन्यौ श्रजुसंश्लिष्टे मुद्रैषोक्ता नमस्कृतौ ॥ ७ ॥

इति ॥ अथ गणेशमुद्रा लक्षणसंग्रहे—

ततो गणेशमुद्रायामुच्यन्ते लक्षणान्यथ । उक्तानोर्ध्वमुखी मध्या सरला चद्रमुष्टिका ॥ १ ॥

दन्तमुद्रा समाख्याता सर्वांगमविशारदैः । वाममुष्टेस्तु तर्जन्या दक्षमुष्टेस्तु तर्जनीम् ॥ २ ॥

संयोज्याङ्गुष्ठकाग्राभ्यां तर्जन्यग्रे खके क्षिपेत् । एषा पाशाह्वया मुद्रा विद्राक्षिः परिकीर्तिता ॥ ३ ॥

श्रज्जी च मध्यमां कृत्वा तर्जनीं मध्यपर्वणि । संयोज्याकुञ्चयेत् किञ्चिन्मुद्रैषाङ्गुशासंज्ञिका ॥ ४ ॥

तर्जनीमध्यमासन्धिनिर्गताङ्गुष्ठमुष्टिका । अधोमुखी दीर्घरूपा मध्यमा निम्नमुष्टिका ॥ ५ ॥

तले तलं तु करयोस्तिर्यक् संयोज्य चाहुलीः । संहताः प्रसृताः कुर्यान्मुद्रा परशुसंज्ञिता ॥ ६ ॥

ऊर्ध्वासं दक्षिणं हस्तमानप्रविरलाहुलिम् । किञ्चिन्निप्रतलं कुर्यान्मुद्रैषा लङ्कुकाभिधा ॥ ७ ॥

उत्ताननाममुष्टिस्तु वीजपूरहृया मता । दन्तपाशाङ्कुराविम्वपरशुलङ्कुलहृयाः ॥ ८ ॥
 वीजपूराहृया चेति गणेशस्य प्रिया मताः । शक्तेयानां च मुद्राया कथ्यन्ते लक्षणानि तु ॥ ९ ॥
 पाशाङ्कुरावरामीतिखड्गचर्मधनुःशराः । मौसली मुद्रिका दार्गी मुद्राः शक्तिप्रिया मताः ॥ १० ॥
 लक्ष्मीमुद्रार्चने लक्ष्म्या वाग्वादिन्यास्तु पूजने । अक्षमाला तथा व्याख्या वीणा पुस्तकमुद्रिका ॥ ११ ॥
 मातङ्गिन्यास्तु वीणाख्या मुद्रा चातिप्रिया भवेत् । योनिमुद्रा तु सर्वासा शक्तीनां प्रीतिदा मता ॥ १२ ॥
 पाशाङ्कुराख्ये श्रेष्ठे च कथ्यन्ते ता यथाक्रमम् । उत्तान दक्षिणं हस्तं कृत्वाधो नमयेच्छनेः ॥ १३ ॥
 संहताङ्गुलिका मुद्रा वराख्या परिकीर्तिता । पराङ्मुखं वामहस्तमुच्छ्रिताङ्गुलिकं भवेत् ॥ १४ ॥
 अमयस्य तु मुद्रया कथितामयदायिनी । कनिष्ठानामिके बद्ध्वा स्वाङ्गुष्ठेनैव दक्षतः ॥ १५ ॥
 शिष्टाङ्गुली तु प्रसृते मष्टे तद्गुद्रिका । वामहस्तं तथा तिर्यक् कृत्वा चैव प्रसार्य च ॥ १६ ॥
 आङ्गुष्ठिताङ्गुलिं कुर्याच्चर्ममुद्रेयमीरिता । दक्षमुष्टेस्तु तर्जन्या दीर्घया षण्मुद्रिका ॥ १७ ॥
 मुष्टिं कृत्वा तु हस्ताभ्यां वामस्योपरि दक्षिणम् । कुर्यान्मुमलमुद्रेयं सर्वविप्रविनाशिनी ॥ १८ ॥
 मुष्टिं कृत्वा कराभ्यां च वामस्योपरि दक्षिणम् । कृत्वा शिरसि संयोग्य दुर्गामुद्रेयमीरिता ॥ १९ ॥
 दक्षिणाङ्गुष्ठतर्जन्यौ वक्रलभे कराङ्गुलीः । प्रसार्य दर्शयेदेषा मुद्रा स्यादक्षमालिका ॥ २० ॥
 एषैव मईतोत्ताना व्याख्यामुद्रा नमोरिता । वीणावादनवद्वस्तौ कृत्वा संचालयेत् ततैः ॥ २१ ॥
 वीणासुद्रेयमाख्याता सगखत्याः प्रियङ्करी । वाममुष्टिं स्वाभिमुखे कुर्यात् पुस्तकमुद्रिका ॥ २२ ॥
 इति ॥ अथ नायव्या द्वाविंशन्मुद्रास्तथैव—

सुमुख सपुट चैव वितत विस्तृतं तथा । द्विमुखं त्रिमुखं चैव चतुष्पञ्चमुख तथा ॥ १ ॥
 पण्युखोऽधोमुखं चैव व्यापकाङ्गुलिकं तथा । शकट यमपाश च त्रयितं समुखोऽसुखम् ॥ २ ॥
 विलम्बं मुष्टिकं चैव मत्स्यः कूर्मवराहकौ । सिंहाक्रान्तं महाक्रान्तं मुद्गरं पद्मव तथा ॥ ३ ॥
 एता मुद्राश्चतुर्विंशद् गायत्र्याः सुप्रतिष्ठिताः । वृथा मन्त्रजपत्रैव खानं भोजनमेव च ॥ ४ ॥
 तथा वै तीर्थयात्रा च मुद्राहीने वृथा हि सा । यज्ञश्च निष्फलस्तेषां होमो देवार्चनं तथा ॥ ५ ॥
 तस्मान्मुद्रा महाज्ञेया विद्वद्भिर्नमसाखिलैः । आङ्गुष्ठिताङ्गुलिकरौ संमुखौ सुमुखं भवेत् ॥ ६ ॥
 कोणाकारं तु साङ्गुष्ठौ तव संपुटमुदराह्वयम् । विरलाङ्गुलिकौ तौ तु विततं परिकीर्तितम् ॥ ७ ॥
 विस्तीर्णं विस्तृतं हस्ताचन्योन्याङ्गुलिसयुतौ । कनिष्ठेऽनामिके युक्ते चेति तद् द्विमुखं भवेत् ॥ ८ ॥
 तदेव मध्यमायुक्तं त्रिमुखं परिकीर्तितम् । तदेव तर्जनीयुक्तं चतुर्मुखमुदीरितम् ॥ ९ ॥
 तदेव स्यात् पञ्चमुखं मिलिताङ्गुष्ठकं यदि । तदेव पण्युखं श्रेष्ठं तथा व्यस्तकनिष्ठिकम् ॥ १० ॥
 अधोमुखयुतौ हस्तावधोमुखमुदीरितम् । व्यपकाङ्गुलिका सा स्यान्व्यस्ताङ्गुलिकरौ युतौ ॥ ११ ॥
 अङ्गुष्ठकद्वययुतं मुष्टिद्वयमधोमुखम् । भवेद्यदि तदा श्रेष्ठं शकटं मुनिसत्तमैः ॥ १२ ॥

मुष्टिं कृत्वा करौ योज्य तर्जनीं च प्रमार्य च । आकृञ्चयाग्रौ तु संयोज्य यमपार्श्वे विदुर्बुधाः ॥१३॥
 अन्योन्यान्तरमाश्लिष्टदशाङ्गुलिकरावुर्मा । अन्योन्यमपि यन्नीयाद् प्रायितं परिकीर्तितम् ॥ १४ ॥
 तुलुकाग्रौ करौ कृत्वा चोर्ध्वे वामकरे मुधीः । अधोमुखेन दक्षिणं योजयेत् संमुखोन्मुखम् ॥१५॥
 अघःकोशाकृतिकरौ विलम्बं विदुषो विदुः । युतं मुष्टिद्वयं चैव सम्भृत् मुष्टिकमीरितम् ॥ १६ ॥
 अन्योन्यानामिकामध्यामन्योन्येन च संस्पृशेत् । कनिष्ठिकायुगेनैव मस्यमुद्रा समीरिता ॥ १७ ॥
 अधोमुखे करे वामे तादृशो दक्षिणः करः । पृष्ठदेशसमाक्रान्तः कूर्ममुद्रा समीरिता ॥ १८ ॥
 मुष्टिं कृत्वा वामहस्तं मध्यमां वा प्रमार्य च । निवेशयेद् वामकक्षे बराहस्य समीरिता ॥ १९ ॥
 प्रमारिताङ्गुलिकरौ मर्मापं कर्षयेन्निषेत् । सिंहाक्रान्तं समुद्दिष्टं गायत्रीजपतस्परैः ॥ २० ॥
 दर्शयेच्छ्रोत्रयोर्हस्तौ संयुक्ताङ्गुलिपञ्चकां । महाक्रान्तं भवेन्मुद्रा गायत्रीद्वयङ्गता ॥ २१ ॥
 तर्जनीं दक्षहस्तस्य वामे करतले न्यसेत् । यन्नीयाद्वामहस्तेन मुद्गरं समुदीरितम् ॥ २२ ॥
 दक्षिणेन करेणैव चालिताङ्गुलिना शिरः । बदनाभिमुखेनैव पद्भवं मुनिभिः स्मृतम् ॥ २३ ॥
 सुरभिर्मानसिंहौ च योनिः कूर्मोऽथ पञ्चजम् । लिङ्गं निर्माणमुद्देति जपान्तेऽष्टौ प्रदर्शयेत् ॥ २४ ॥
 निर्माणं प्रयाच्य तेन प्रयाचकाले दर्शनीया संज्ञासुद्रा लभ्यते । अन्यथाः सप्त मुद्राः प्रसिद्धाः ।
 मियः कनिष्ठिके यद्बद्ध्वा तर्जनीभ्यामनामिके । अनामिकोर्ध्वमंश्लिष्टदीर्घमध्यमपौरुषः ॥ २५ ॥
 अङ्गुष्ठाप्रद्वयं न्यस्य योनिमुद्ग्रेयमीरिता । ॥

इति ॥ अथ वैष्णवमुद्रास्तत्रैव—

एकोनविंशतिमुद्रा विष्णोरुक्ता मनीषिभिः । शङ्खचक्रगदापद्मवेलुश्रीवत्सकौस्तुभाः ॥ १ ॥
 वनमाला तथा ज्ञानमुद्रा चिन्वाह्वया तथा । गरुडाख्या परा मुद्रा विष्णोः संतोषवर्धिनी ॥ २ ॥
 नारसिंही च वाराही हायग्रीवी धनुस्तथा । बाणमुद्रा च परशुर्जगन्मोहनिका परा ॥ ३ ॥
 काममुद्रा समाख्याता तासां लक्षणमुच्यते । वामाङ्गुष्ठं तु संयुज्य दक्षिणेन तु मुष्टिना ॥ ४ ॥
 कृत्वोत्थानं ततो मुष्टिमङ्गुष्ठं तु प्रसारयेत् । वामाङ्गुण्यस्तथा शिष्टाः संयुक्ताः संप्रसारिताः ॥ ५ ॥
 दक्षिणाङ्गुष्ठसंस्पृष्टा मुद्ग्रेषु शङ्खसज्जितौ । विपर्यस्ते तले कृत्वा वामदक्षिणहस्तयोः ॥ ६ ॥
 अङ्गुष्ठौ प्रथयेच्चैव कनिष्ठानामिकान्तरे । चक्रमुद्ग्रेयमुष्टिषु सर्वसिद्धिकरी शुभा ॥ ७ ॥
 हस्तौ तु संमुखौ कृत्वा संलप्रौ संप्रसारितौ । अङ्गुण्यौ मध्यमे भूयः संलप्रे संप्रसारिते ॥ ८ ॥
 गदामुद्ग्रेयमाख्याता विष्णोः मन्तोपकारिणी । हस्तौ तु संमुखौ कृत्वा संनेतप्रोक्षताङ्गुली ॥ ९ ॥
 तलान्तर्भिलिताङ्गुष्ठौ मुद्ग्रेषु पद्मसज्जिका । श्रोत्रे वामकराङ्गुष्ठौ लमस्तस्य कनिष्ठिका ॥ १० ॥
 दक्षिणाङ्गुष्ठसंलप्रा तत्कनिष्ठा प्रसारिता । तर्जनीमध्यमानामाः किञ्चित् संकोच्य चालिताः ॥ ११ ॥
 वैष्णुमुद्रा भवेदेषा सुगुप्ता प्रेयसी हरेः । अन्योन्यपृष्ठकरयोर्मध्यमानामिकाङ्गुली ॥ १२ ॥

अद्गुष्टेन तु चक्षीयात् कनिष्ठामूलमाश्रिते । तर्जन्या कारयेदेषा मुद्रा श्रीवत्समंजिता ॥ १३ ॥
 अनामापृष्ठमंलग्रा दक्षिणस्य कनिष्ठिका । कनिष्ठ्यान्वया वद्धा तर्जन्या दक्षया तथा ॥ १४ ॥
 वामानामां च चक्षीयाद् दक्षिणाद्गुष्टमूलके । अद्गुष्टमध्यमे वामे संयोज्य मरलाः पराः ॥ १५ ॥
 चतस्रोऽप्यग्रसंलग्रा मुद्रा कान्तुभमंत्रिका । स्पृशेत् कण्ठादिपादान्तं तर्जन्याद्गुष्ठानिष्ठया ॥ १६ ॥
 कर्द्वयेन मालावन्मुद्रेण वनमालिका । चञ्चलं वाममद्गुष्टं दक्षाद्गुष्टेन वेष्टयेत् ॥ १७ ॥
 दक्षिणाद्गुष्टक चैव तर्जयाभिनिषीत्य च । अद्गुलीभिर्वाग्महस्ताद्गुलिभिस्ताश्च पीडयेत् ॥ १८ ॥
 गाढं हृदि क्षिपेदेया त्रिप्याख्या मुद्रिका परा । हस्तां तु विमुखौ कृत्वा ग्रथयित्वा कनिष्ठिके ॥ १९ ॥
 मिथस्तर्जनिके श्लिष्टे श्लिष्टावद्गुष्टकौ तथा । मध्यमानामिके द्वे तु द्रौ पश्चाविष चालयेत् ॥ २० ॥
 एषा गरुडमुद्रा स्याद्विष्णोः प्रीतिविधिनी । तर्जन्यद्गुष्टकौ सक्ताग्रतो हृदि विन्यसेत् ॥ २१ ॥
 वामहस्ताम्बुज चैव वामजानुनि विन्यमेत् । शान्मुद्रा भेदेषा रामचन्द्रप्रियङ्करी ॥ २२ ॥
 जानुमध्ये करौ कृत्वा चिबुकौष्ठौ समाबुधौ । हस्तां तु भूमिसलग्रौ कम्पमानः पुनः पुनः ॥ २३ ॥
 मुखं च विततं कुर्याल्लिहानां च जिह्विकाम् । नारसिंही भवेन्मुद्रा शेषा तत्प्रीतिविधिनी ॥ २४ ॥
 दक्षोपरि करं वामं कृत्वोत्तानमधः सुधीः । नामयेदिति सप्रोक्ता मुद्रा वाराहसंजिता ॥ २५ ॥
 वामहस्ततले कृत्वा दक्षाहुलीरधोमुखीः । संरोप्य मध्यमा तानामुत्रम्याधो विकुञ्चयेत् ॥ २६ ॥
 ह्यग्रीवमिषा मुद्रा तन्मूर्त्वेरनुकारिणी । ॥

धनुर्बाणमुद्रे प्रागेवोक्ते । पर्यमुद्रापि प्रागुक्ता ।

मूर्ध्नि माद्गुष्टमुष्टी द्वे मुद्रा त्रैलोक्यमोहिनी । हस्तां तु संयुतौ कृत्वा प्रसृताहुलिकौ तथा ॥ २७ ॥
 तर्जन्या मध्यमापृष्टे अद्गुष्टौ मध्यमास्थितौ । काममुद्रेपमुदिता सर्वदेवप्रियङ्करी ॥ २८ ॥

इति ॥ अथ सौरमुद्रे नारायणीये—

पद्माकारौ करौ कृत्वा मतिश्लिष्टे तु मध्यमे । अङ्गुन्या धारयेत्तस्मिन् विम्बमुद्रेति सोच्यते ॥ १ ॥
 दर्शयेद्व्रतः पश्चविम्बमुद्रे यथोदिते । ॥

इति ॥ अथ शैवमुद्रास्तत्र शिवरहस्ये—

शैवीनामप्य मुद्राणां दशानां पण्युख मृगु । महादेवप्रियाणां ते कथ्यन्ते लक्ष्यानि वै ॥ १ ॥
 उच्छ्रितं दक्षिणाद्गुष्टं वामाहुष्टेन बन्धयेत् । वामाहुलीर्दक्षिणाभिरद्गुलीभिश्च वेष्टयेत् ॥ २ ॥
 लिङ्गमुद्रा समाख्याता शिवसानिध्यकारिणी । मिथः कनिष्ठिके वद्ध्वा तर्जनीभ्यामनामिके ॥ ३ ॥
 अनामिकाद्वयाश्लिष्टदीर्घमध्यमयोस्त्वः । अङ्गुष्ठाग्रद्वयं न्यसेद् योनिमुद्रेयमीरिता ॥ ४ ॥
 अङ्गुष्टेन कनिष्ठाग्रं वद्ध्वा शिष्टाहुलित्रयम् । प्रसारयेत् विशृत्वाल्वा मुद्रैषा परिकीर्तिता ॥ ५ ॥

१ 'सस्थिते' ग पाठः । २ 'कनिष्ठिका तथा वद्धा' ख पाठः । ३ 'तथा' ग पाठः । ४ 'अद्गुष्टम म संयुक्त' ख, पाठः ।
 २ 'धितौ' ख पाठः । ६ 'कल्पेसश्लिष्ट' ख पाठः ।

अद्भुष्टतर्जन्यग्रं तु ग्रथयित्वाङ्गुलित्रयम् । प्रसारयेद् अचमालामुद्रेय मुहं कीर्तिता ॥ १ ॥
 अशःकृतो दत्तहस्तः प्रसृतो वरमुद्रिका । ऊर्ध्वोक्तो वामहस्तः प्रसृतोऽभयमुद्रिका ॥ ७ ॥
 मिलित्वानामिकाङ्गुष्ठमध्यमाग्राणि योजयेत् । शोषाङ्गुल्याङ्गुच्छ्रिताये मृगमुद्रेयमीरिता ॥ ८ ॥
 पञ्चाङ्गुन्यो दक्षिणास्तु मिलितास्तूर्ध्वमुच्छ्रिताः । खट्वाङ्गुमुद्रा पञ्चकं शिवस्पातिप्रिया मता ॥ ९ ॥
 पात्रवद्वामहस्तं च कृत्वाङ्गे वामके तथा । निधायोच्छ्रितवत् कूर्चान्मुद्रा कापालिनी मता ॥ १० ॥
 मुष्टिं च शिथिलां बद्ध्वा ईपदुच्छ्रितमध्यमाम् । दक्षिणां तूर्ध्वमुत्तम्य कर्णदेशे प्रचालयेत् ॥ ११ ॥
 एषा मुद्रा हृमरुका सर्वविघ्नविनाशिनी । लिङ्गयानि त्रिशूलाक्षमालेष्टाभीमृगात्मिकाः ॥ १२ ॥
 खट्वाङ्गा च कपालारुखा डमरुः शिवतोपदाः । ॥

इति ॥ लक्षणसंग्रहे—

आसने पद्ममुद्रा स्याद् हस्तद्वयमधोमुखम् । मुद्रैषा कुशलमरने तदेवोर्ध्वमुखं पुनः ॥ १ ॥
 मुद्रा स्याद् म्वागते पाद्यमुद्रा चाञ्जलिरुच्यते । अनामाङ्गुष्ठमंगोत्तमं प्रोक्ता चार्घ्यस्य मुद्रिका ॥ २ ॥
 उत्तानं दत्तहस्तं तु कृत्वा निम्नतलं मुष्ठीः । कनिष्ठहीना मंगुष्ठाश्चतस्रोऽङ्गुलिकास्तथा ॥ ३ ॥
 मुद्रैवाचमनी प्रोक्ताऽधोमुखी मा त्वनामया । स्पष्टाङ्गुला भवेन्मुद्रा मधुपकं वरानने ॥ ४ ॥
 अथोमुखी दत्तहस्तकृता मुष्टिः कनिष्ठया । विपुक्ता स्नानमुद्रैषा गदिता परमेश्वरि ॥ ५ ॥
 उत्तानं दक्षिणं हस्तं कृत्वा तन्मध्यमां पुनः । अद्भुष्टेन स्पृशेदेपा मुद्रा वत्सस्य कीर्तिता ॥ ६ ॥
 एषवानामिकास्पर्शान्मुद्रा भूषणसंज्ञिता । कनिष्ठास्पर्शतो ह्येषा उपचोतस्य मुद्रिका ॥ ७ ॥
 ज्येष्ठाग्रेण कनिष्ठाग्रं स्पृशेद् गन्धस्य मुद्रिका । अथोमुखं करं कृत्वा तर्जन्यग्रं तु योजयेत् ॥ ८ ॥
 अद्भुष्टाग्रं तु मुद्रेयं पुष्पाख्या परमेश्वरि । अद्भुष्टाग्रेण तर्जन्याः स्पृशेदग्रं महेश्वरि ॥ ९ ॥
 धूपमुद्रेयमाख्याता सर्वदेवप्रियङ्करी । ज्येष्ठाग्रेण स्पृशेदग्रं मध्यमायाः सुरार्चिते ॥ १० ॥
 दीपमुद्रेयमुद्रिता सर्वदेवप्रिया शिवे । अनामाग्रं स्पृशेद् देवि ज्येष्ठाग्रेण तु देशिकः ॥ ११ ॥
 नैवेद्यमुद्रा कायिता देवानां तृप्तिदायिनी । ॥

इति ॥ नारदपञ्चरात्रे—

श्रासमुद्रां सव्यहस्ते प्रफुल्लकमलाकृतिर्म् । दर्शयेत् पञ्चवायुनामन्यहस्तेन दर्शयेत् ॥ १ ॥
 कनिष्ठानामिके सम्यगङ्गुष्ठग्रेण योजयेत् । प्राणमुद्रा ममाख्याता प्रथमं दर्शयेदिमाम् ॥ २ ॥
 योजयेत् तर्जनीमध्यामपानस्याथ मुद्रिका । मध्यमानामिके तद्वद्व्यानमुद्रा प्रकीर्तिता ॥ ३ ॥
 तर्जनीमध्यमानामा तदन्मुद्रा तृतीयका । सर्वाभिरङ्गुलीभिश्च पञ्चमी मुद्रिका मता ॥ ४ ॥
 स्वकीयैर्मनुभिर्युक्ता पञ्च मुद्राः प्रकीर्तिताः । प्राणसज्जस्तथापानो व्यानोदानमनुस्तथा ॥ ५ ॥
 समानो डेयुताः सर्वे प्रणवाद्या द्विष्टान्तकाः । पञ्च मुद्रा भवन्तीह क्रमेणैव समीरिताः ॥ ६ ॥

इति ॥ सन्नपसंग्रहे—

मण्डपस्थितौ कृत्वा प्रसूताङ्गुलिकां करो । कनिष्ठाङ्गुल्युगलं मिलित्वान्तः प्रमारयेत् ॥ १ ॥
सप्तजिह्वाख्यमुद्रेण प्रिया वैश्वानरस्य हि । ॥

इति । कुलार्णवे—“सर्वाभिरङ्गुलीभिश्च दद्याद्भूतबलिं प्रिये ।” इति । पद्मवादिन्याम्—

वृद्धाभ्यामङ्गुलीर्वृद्धा तर्जन्यां टण्डपत् सृजेत् । अग्र वामं ततः पृष्ठे दत्तमार्कर्षेच्छर्जनः ॥ १ ॥
नाराचमुद्रा सप्रोक्ता योज्या बलिप्रियर्जने । ॥

इति । लक्षणसंग्रहे—

अधोमुखे वामहस्ते ऊर्ध्वास्यं दक्षहन्तकम् । चित्ताङ्गुलीरङ्गुलीभिः संपौज्य परिवर्तयेत् ॥ १ ॥
एषा संहारमुद्रा स्याद्विसर्जनविधां भता । ऊर्ध्वास्यवामतर्जन्या मध्ये चक्रा परां न्यसेत् ॥ २ ॥
तिर्थेऽध्वे भवेदेपा सृष्टिमुद्रारिमार्दिनी । अङ्गुलुक्षतौ मृष्ट्योः कृत्वा मंलप्रयोद्धयोः ॥ ३ ॥
तावेवाभिमुखे कुर्यान्मुद्रैश्च कालकर्णिका । दक्षिणा निरिडा मृष्टिर्नामिकार्पिततर्जनी ॥ ४ ॥
मुद्रा विसयसंज्ञा स्याद्विसयवेशकारिणी । मृष्टिरूर्ध्वोक्तजुष्टा दक्षिणा नादमुद्रिका ॥ ५ ॥
तर्जन्यङ्गुलसंयोगादग्रतो विन्दुमुद्रिका । ॥

इति ॥ अथ कालविहितासनानि गोरक्षसहितायाम्—

जानूरीन्तरे मम्यन् कृत्वा पादतले उभे । अङ्गुकायः समासीनः भ्रस्तिकं तत्प्रचक्षते ॥ १ ॥
गुल्फौ च वृषणस्याधः सीव्रन्याः पार्श्वयोः चिपेत् । पार्श्वपादौ च पाणिभ्यां वृटं वद्धा सुनिश्चलः ॥ २ ॥
सिद्धासनं भवेदेतत् सर्वव्याधिप्रिपापहम् । एकपादमथैकास्मिन् विन्यस्योपरि संस्थितम् ॥ ३ ॥
इतरस्मिस्तथा चोरो वीरासनमुदाहृतम् । वामपादमुपादाय दक्षिणोरौ प्रविन्यसेत् ॥ ४ ॥
तथैव दक्षिणं पादं सन्धोरौ परिविन्यमेत् । पद्मासनं भवेदेतत् सर्वेषामपि पूजितम् ॥ ५ ॥
स्वस्तिक पद्मक वीर मिद्धं चेति चतुष्टयम् । जपे प्रशस्तमन्त्रेषां प्रसङ्गादेव कीर्तितम् ॥ ६ ॥

इति ॥ गौतमे तन्त्रे—

माइमुखोदङ्मुखो वापि स्वस्तिकासनमास्थितः । रात्रावुदङ्मुखः कुर्याद् देवकार्यं सदैव हि ॥ १ ॥
शिवाचनं सदाप्येवं शुचिः कुर्यादुदङ्मुखः । ॥

इति । दक्षिणामूर्तिपरमिदम् । उदङ्मुखं प्राङ्मुखं वा भूत्वा प्रयत्नमानस । स्वस्तिकासनमासीन पद्मा-
सनमयापि वा ॥” इति स्वयम्भेवोभयविधानादिति ॥ अथ (पद्मशाम्भवपूजायाः शीचनेः आबरणत्वेनाप-
श्यकत्वात्) पद्मशाम्भवराशिमपूजान्तम् , लक्ष्मीकुलार्णवे—

प्रातरुत्थाय शान्तात्मा सहस्रावरराटके । पद् प्रेतान् ब्रह्मविष्णवादीन् हेमगर्भानिमान् स्मरेत् ॥ १ ॥
पद्मस्य कर्णिकामध्ये द्वादशान्ते गुरुत्रितः । पद्मत्रयमनुस्मृत्य गुरुस्मृतिपुरःसरम् ॥ २ ॥
शुक्रं रश्मं च मिथं च प्रेतोपरि रहस्यवित् । चरणद्वयसंभूतौ स्वेच्छाविग्रहधारिणौ ॥ ३ ॥

प्रातःप्रभृति सायान्तं सायादि प्रातरन्ततः । यत् करोमि जगन्नाथ तदस्तु तव पूजनम् ॥ ५ ॥

उति संप्रार्थनापूर्वं प्रणम्य गुरुपादुकाम् । बहिर्निर्गत्य शुद्धात्मा पुण्यदेशं तु दूरतः ॥ ६ ॥

कृत्वावरपकृतास्याय शौचाचमनपूर्वकम् । गण्डपं दन्तकाष्ठं च कृत्वा यात्रम्य वागपतः ॥ ७ ॥

ऋणकामदेहाय सर्वत्रयप्रियाय नमः इति । अनुमारे मुखत्रासनम् ।

स्नात्वा सन्ध्यामुपासीत यथाविधि विचक्षणः । स्नानप्रकारं द्विविधं बाह्याभ्यन्तरभेदतः ॥ ८ ॥

आन्तरं स्नानमत्यन्तं रहस्यमपि पारति । कथयामि भवध्वस्त्यै चतुर्वर्गाप्तयेऽपि च ॥ ९ ॥

इति । अयाभ्यन्तरस्नानम्—

सरित्त्रयमुपस्मृत्य चरणत्रयमध्यतः । स्रवन्तं सद्योदानन्दप्रभावं भावगोचरम् ॥ १० ॥

विमुक्तिमाधनं धुमां सरसादेव योगिनाम् । तेनाप्लावितमात्मानं भावयेद् भवशान्तये ॥ ११ ॥

तत्रैव—

इडा गङ्गेति विख्याता पिङ्गला यमुनानदा । मध्ये सरस्वती ज्ञेया प्रयाग इति संसृतः ॥ १२ ॥

बाह्यं पञ्चविधं स्नानं पञ्चभूतात्मकं यतः । मन्त्रज्ञाने कृते तस्माद् सर्वस्नानकृतो भवेत् ॥ १३ ॥

पञ्चभूतात्मबीजानि लवरयहेतोरिताः । सविन्दुकास्तैः संमन्य दक्षहस्ते स्थिते जले ॥ १४ ॥

बामाङ्गुलिच्छदायोगाद् मोक्षपेच्छिरसि त्रिधा । बामनामिकयाऽऽस्युर्य शिष्टं ज्योतिर्मयं जलम् ॥ १५ ॥

दक्षनामिकयान्तःस्यमलघालनपूर्वकम् । विरेच्यास्त्रमनुं जप्त्वा श्रुचिपेष शिलोपरि ॥ १६ ॥

अथमर्षणभेदाद्दि सकलापनिवारणम् । इति स्नानं च सर्वापविवारणं निर्वृत्य च ॥ १७ ॥

ततः सन्ध्यामुपासीत यथाविधि विचक्षणः । प्रातः सन्ध्यामुपासीत धर्मकामार्थमिदृये ॥ १८ ॥

मूलाधारे वमान्जे तु ह्रींबीजं पीतमप्रभम् । ध्यात्वा बहस्पुटान्तःस्थं बहिर्निस्सार्य मण्डले ॥ १९ ॥

सौरि विभाव्य पीताम्नां त्रिनेत्रां च चतुर्भुजाम् । त्रिभ्राणामभयं शूलं कपालाही च बाहुभिः ॥ २० ॥

बालमूर्धासनानां ज्येष्ठां ध्यात्वेवं संज्ञेपेन्मनुम् । ॥

पेंहीर्धी हसन्नकं हसौं ह्रीं हसौं ह्रीं ज्येष्ठासन्ध्यायै ह्रीं हसौं ह्रीं पेंहीर्धी हसन्नकं हसौं श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः, इति त्रिरर्घ्यं दत्त्वा,

आदित्याभिमुखस्तित्ठुन् गायत्रीं च शतं जपेत् । गायत्र्याभिनिपुत्रस्य ज्ञानमुत्पद्यतेऽचिरात् ॥ २१ ॥

१ पठाननाय विघ्ने वित्रपादाय धीमहि तन्नो रद्रः प्रचोदयात् १ ।

अथ माध्यन्दिनीं सन्ध्यां मणिपुरे डफाब्जके । ह्रींबीजं रयाममंकाशं ध्यात्वा निःसार्य पूर्ववत् ॥ २२ ॥

सोममण्डलमध्यस्थां त्रिनेत्रां रयामविग्रहाम् । आरूढयौवनां जाप्यां पुस्तं वामे तथेतेरे ॥ २३ ॥

विभ्राणां च तथा वामां ध्यात्वेवं संज्ञेपेन्मनुम् । ॥

१ ह्रीं हसौं ह्रीं धामासन्ध्यायै ह्रीं हसौं ह्रीं १ श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः । इति त्रिरर्घ्यं दत्त्वा प्राग्ब्रह्मयज्ञं जपेत् ॥

१ 'ह्रीं' क. पाठः । २ 'धामेतेरे करे' ग पाठः । ३ 'पूजयेत्' क पाठः ।

अथ सायन्तनी सन्ध्या स्वाधिष्ठाने बलाञ्जके । पूर्वीं जं रक्षणीं तु ध्याता निःसार्य पूर्ववत् ॥ २४ ॥
 वह्निमण्डलमध्यस्था रक्षवर्णा चतुर्भुजाम् । शूलाभये करे दक्षे कपाल तर्जनी तथा ॥ २५ ॥
 वामभागे च विभ्राणा वृद्धा नेत्रत्रयान्विताम् । त्रिचित्राभरणा रौद्रीं ध्यात्वा संजपेन्मनुम् ॥ २६ ॥
 १ ह्रीं ह्रीं ह्रीं रौद्रीसन्ध्यायै ह्रीं ह्रीं ह्रीं श्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नम , इति त्रिरध्वं दत्त्वा
 ता देवी तन्मनु पश्चान्मूलतेजसि मयाजयेत् । इति सन्ध्याविधिः ॥

अथ प्रायश्चित्तपण्डः—

मंध्यालोपो न कर्तव्यः शम्भोराजैवमेव हि । हीहितः मध्यया हीनो न दीक्षितफलं लभेत् ॥ १ ॥
 न कुर्यात् यदि ता सन्ध्या पविते दग्धा जपेत् । अन्यसंध्यासमे काले सांत्रकण्टकिविद्यया ॥ २ ॥
 कृत्वा षडङ्गं भषेण ध्यायेत् ता सांत्रकण्टकीम् । ॥

अथ ध्यानम्—

षडङ्गां द्वादशभुजा त्रिनेत्रा परमेश्वरीम् । गलाद्धर्मं शुक्रवर्णा पीतां गलतलादधः ॥ ३ ॥
 कट्यादिपादपर्यन्त नीलाभा च ततः स्मरेत् । द्विरष्टवर्णा रक्ताङ्गा सर्वभृङ्गारचिताम् ॥ ४ ॥
 स्वर्णरक्तप्रभाभिश्च मण्डितालिमहासिकाम् । मोचनीं सर्वपापाना रत्नसिंहासने स्थिताम् ॥ ५ ॥
 तदध्वं श्रेतपथ च तदध्वं श्वेतकेसरम् । तत्पृष्ठे संस्थिता देवीं त्रिखण्डा गुण्यमण्डिताम् ॥ ६ ॥
 ग्लमुकुटोज्ज्वला दिव्या मन्ततानन्दपूरिताम् । इसद्वक्ता महादेवीं दक्षिणोदयगामिनीम् ॥ ७ ॥
 महासमययागाय नित्यनिष्कलगामिकाम् । ॥

अथ मन्त्र—१ षं परतुष्करकर्मण्डेदनकरि अघोरे वरदे विद्ये मायात्रैलोन्यरूपसद्वस्त्रपरिवर्तिनि मातृगणे ह्रीं १ ॥
 अथ सौरपूजा—

उपन्युत्थाय यत् कर्म श्रीनाथस्मृतिपूर्वकम् । बाह्यमावश्यकं कृत्वा शौच दन्तविशोधनम् ॥ १ ॥
 श्रौतागमात्मकं ज्ञान मंध्यातर्पणमेव च । सर्वं निवर्त्य पूतात्मा निःशङ्कः शान्तमानसः ॥ २ ॥
 यया विभक्तिः स्वच्छाच्छो मिश्रीत पूजागृहं प्रति । श्रमत्य तत्सपर्यायं साधनाशेषमनुत् ॥ ३ ॥
 सर्वाभ्य पद्ममावर्ष्णं (?) यदि तत्प्राङ्मुखं यजेत् । भारतण्डं तदशङ्कश्रेण कुर्याच्चापराद्धयोः (?) ॥ ४ ॥
 इति । तथाचाङ्ग शम्भुनिर्णय—

चतुरन्वयिनामेव सौरपूजेत्यभीरिता । तद्विचार्य चिदादित्यपूजां कर्तुं सुस्वामने ॥ १ ॥

प्रादुम्बुसः प्रत्यगासीनः समस्त्रिगुणमहीतले । भूभूतशुद्धिश्च मनसयमादिविचक्षणः ॥ २ ॥

सामान्यार्थं स्वपुरतः श्रवणान् पञ्च चोचरेत् । मण्डलोत्था(द्वा)रणं कार्यमिति साधारण्यो मतः ॥ ३ ॥

भूताजुल च वेदासं पदक्रोधं चोर्ध्वरेखकम् । विलिख्य तस्मिन् साधारपात्रमस्त्रविशोधितम् ॥ ४ ॥

सन्ध्याप्य पयमापूर्याधारपात्रजलेषु च । वह्न्यर्कसोमरीनैस्तु तदात्मकनिभाषनम् ॥ ५ ॥

१ 'पविता सन्ध्या पविता' ग पाठ । २ 'पावयटमन्त्रेण' ग पाठ । ३ 'स्वर्णे' ग पाठ । ४ 'सदागुण' ग पाठ ।

५ 'नी' य पाठ । ६ 'हय' ग पाठ ।

मर्वं निष्पाद्य पद्द्वितीयप्रणवात्मकम् । अङ्गं तस्य विधायेत्यं पात्रं संस्थाप्य दक्षिणे ॥ ६ ॥
 कृत्वा सामान्यवत् पात्रस्थापनान्तं विधाय च । मद्रितीयं निधानेन संपूज्याभ्यर्च्य (पूर्य) विन्दुना ॥ ७ ॥
 सामान्ये योजयेत्तत्र स्वदेहं यागमण्डपम् । सारं संभृत्य संभारान् सर्वं संप्रोक्षयेदथ ॥ ८ ॥
 वहच्छामकराग्रेण पुरतः मौरमण्डले । वक्ष्यमाणेन मन्त्रेण कस्तूरीचन्दनादिभिः ॥ ९ ॥

“१ ऐं चन्द्रसूर्याग्निर्भे स्फुर २ धर्मार्थकाममोक्षलामं कुरु २ मदात्ममयक्षेत्रीमुद्रा प्रकृत्य २ शाम्भवा-
 न्वयिनां सिद्धिं सामर्थ्यं वद २ क्रौं किचि २ क्रौं किलि २ क्रौं मण्डलजहाण्डमण्डल हृत् मदाचण्डशिणे
 हस्रक्रौं १” । अनेन मन्त्रेणाभ्यर्च्य वृत्ताण्डलपत्र लिपेत्, अथ मण्डल चतुरश्र कृत्वा संस्थाप्य तदक्षिणे,

“सामान्यवद् विशेषार्थमण्डलं चिलिखेदुषः । मध्ये मौरार्थपूजार्थं मण्डलं चतुरस्रकम् ॥ १० ॥
 कृत्वाधारं तु संस्थाप्य पूजयेदमुनाणुना ।”

१ ऐं पात्रासनाय नमः ऐं १ । “तत्रात्त्रजालितपात्रं प्रतिष्ठाप्य” १ क्रौं १ इति मन्त्रेण सामान्यार्थविशेष-
 धार्थ्यौ सौ इत्यापूर्वाथ पडङ्गकम्

कुर्यात् प्रोक्तद्वितीयेन पट्वरंभेदितेन च । अष्टगन्धान् विनिचिप्य रङ्गपुष्पैः समर्चयेत् ॥ ११ ॥
 अत्रेण रत्नां मङ्कल्प्य स्वात्मानन्तादिभिर्जैत्रै । अयाण्डलपत्रस्य मध्ये प्रेतस्वरूपिणम् ॥ १२ ॥
 अनन्तमर्चयेत्तत्र शयानममुनाणुना । ॥

१ अं अनन्ताय अ १ ।

तन्प्रीकृतस्वपदेहं छत्रीकृतफणात्रयम् । फणिनामीश्वरं श्वेतं ध्यात्वा संपूजयेदथ ॥ १३ ॥
 मध्यादारभ्य वायव्याद्यस्त्रिपु क्रमतो यजेत् । ॥

१ अंहुंक्रौं प्रभूताय क्रौंहुं १ श्रीपादु० । मध्ये १ रं विमलाय रं १ । १ लं साराय लं १ । १ यं
 आराध्याय यं १ । १ हं परमस्तुत्याय ह १ । इति कोणपूजा । मण्डले आवाहनम् ।

दहराकाशमध्यस्थं द्रौणीज रत्नसनिभम् । वहत्युटाद्रिनिःसार्यानन्तं प्रेतात्मकासनम् ॥ १४ ॥
 आवाद्य तद्बीजमयं ध्यायेन्मार्तण्डभैरवम् । रक्तवर्णं स्थूलदेहं पञ्चकं चोर्ध्वकेशिकम् ॥ १५ ॥
 अजद्रादशसयुक्तं सर्पास्थिरत्नचञ्चितम् । क्रोधिनं चोर्ध्वलिङ्गं च बलद्रशिमसमाकुलम् ॥ १६ ॥
 व्याघ्रचर्मपरीधानं मुण्डमालाविभूषणम् । हुंकारान् प्रमुञ्चन्तं संहरन्तं महाशिनम् ॥ १७ ॥
 त्रिशूलासिचक्रपटासृणीवरदपाणिकम् । तर्जशोकगदाचपपाशाभयकरालिनम् ॥ १८ ॥
 आवाहनादिमुद्राश्च संदर्याभ्यर्च्य साधकः । द्रौमादिक्रमतश्चाङ्गं कृत्वा मार्तण्डभैरवे ॥ १९ ॥
 समग्रं सान्नातं सर्वं चन्दनं च निवेदयेत् । ॥

१ हौं हसौं श्रीकुलमार्तण्डभैरवाय हसौं हौं १ श्रीपादुकां पूजयामि नमः ।

पश्चात् संप्रोक्ष्य चात्मानं जपेन्मन्त्रमिमं पुनः । पुष्पाञ्जलिं चिपेत् सम्भ्रू सवित्रे सर्वसाक्षिणे ॥ २० ॥

५ चोत्तोरुत्सा ५ फट् स्वप्नो फट् हन्तांस्तो ५ श्रीपा० । तथा द्वितीयमन्त्र.—५ क्रोर्द्धोर्द्धोर्द्धो फट्
स्वप्नो फट् हन्तांस्तो ५ श्रीपा० । इति पुष्पाञ्जलिमन्त्रः ।

मुद्रे च शूलतर्जन्यौ विधाद्वा हालिनीमपि । कार्घाङ्गुलीः प्रदर्श्याथ पूर्वाघटलेषु च ॥ २१ ॥

मध्ये च शूलतर्जन्यौ दधानान्त्रण्डरोचिपः । नम गङ्गायैत् तत्र भैरवानपि पूजयेत् ॥ २२ ॥

५ जु ज्वालायं जुं ५ श्रीपा० । ५ छ मित्रायै छ ५ श्री० । ५ फट् वरदमालिन्यै फट् ५ श्री० ।

५ वा भीमिण्यै वां ५ श्री० । ५ इ नारसिंहै इ ५ श्री० । ५ ह्रीं कामदेव्यै ह्रीं ५ श्री० । ५ क्रौं

मार्तरुद्रायै क्रौं ५ श्री० । ५ क्रौं ज्ञापालिन्यै क्रौं श्री० । ५ ह्रस्वा कौलिन्यै ह्रस्वां ५ श्री० ॥ अथ भैर-

वमन्त्रा.—५ कूं वरुणाय कूं ५ श्रीपा० । ५ कूं प्रवरुणाय कूं ५ श्री० । ५ कूं विभ्रेश्याय कूं ५

श्री० । ५ कूं महादेवाय कूं ५ श्री० । ५ कूं महाकालाय कूं ५ श्री० । ५ कूं गभस्तये कूं ५ श्री० ।

५ कूं वरुणेश्याय कूं ५ श्री० । ५ कूं तेजेश्याय कूं ५ श्रीपादुकां पूजयामि नम ।

सर्वत्र खेचरीमुद्रा लयभोगाङ्गकल्पनाम् । द्रुमादिना विधायाथ दूर्वारङ्गकुम्भकैः ॥ २३ ॥

संपूज्य धूपदीपादिर्नवेधान्तेऽर्घ्यमन्त्रकम् । यथाशक्ति जपिता तु अर्घ्यमन्त्रेण तज्जपः ॥ २४ ॥

पूर्वोक्तमर्घ्यमन्त्रं च चिदादित्य हृदमुजे । दहैराकाशकूटात्मा विन्दावेव समुदरेत् ॥ २५ ॥

नौधायार्घ्यं निवेधान्ते जुहुयाच्च ततो बहिः । वामभागे विलिख्यं च चतुरस्रं च शोभनम् ॥ २६ ॥

मण्डलं तु विधानेन तस्मिन् साधारपात्रके । पशुमार्तण्डमभ्यर्च्य तन्मन्त्रेणैव देशिकः ॥ २७ ॥

५ ह्राह्रौत्स पशुमार्तण्डभैरवाय नम ५ श्रीपादुकां पूजयामि ।

सपर्यां शेषनिर्मान्यं म तस्मै विनिवेदयेत् । ॥

इति सौरपूजा ॥

आरभ्य शाम्भवीपूजा मध्ये गङ्गाकलाङ्किता । वहिर्निगत्य तद्यत्नां सर्वेशस्य महात्मनः ॥ १ ॥

तस्मात् सौरसपर्यान्ते कृत्वावरयकः शुचिः । ततः पदन्वयाधीशसाधकाधीश उत्सुकः (१) ॥ २ ॥

साधकः साधिताशेषमामग्रीपूर्णमन्दिरम् । वह्न्यङ्घ्रासपदा पूर्वं श्रविणेशतिमुद्रया ॥ ३ ॥

निजनाथान् गणपतिं दुर्गां चैव सरस्वतीम् । क्षेत्रपं परमात्मानं स्वस्वरीजपुरःसरम् ॥ ४ ॥

शिरोदक्षासनमास ऊरुद्वयहृदि न्यसेत् । अभ्यर्च्य पुण्डरीकत्वगाद्यासनवरं ततः ॥ ५ ॥

ईशानादिमुखो वाय यथोचितदिशासुतः । आमीन आसने सम्भ्यर्चयेदादिभैरवम् ॥ ६ ॥

आमन कल्पयेद् स्वस्य मन्त्रेणानेन मन्त्रवित् । यथासनविहीनस्तु नाधिकारी शिवाचने ॥ ७ ॥

५ जौनमो भगवति नीलगङ्गासने मम बीजं रत्नरत्नं हुण्ड स्वधा ५ । इति मन्त्रेणानेन उपविश्य,

शिवशक्त्यात्मकौ हस्तौ भावयेद् दक्षवामगौ । तयोः समरसीमास्य तात्त्रययथाचरेत् ॥ ८ ॥

दिग्मन्त्र कल्पयेत् पश्चात् तदुत्थेनैव वह्निना । प्रागादीशान्तमूर्धान्तः परिवेष विधाचरेत् ॥ ९ ॥

१ 'चिप्रैमास्तु' क ग पाठ । २ 'चिप्रैमास्तु' क ग पाठ । ३ 'ह मित्रायै' ग पाठ । ४ 'ददददददकशाभान' सदा' ल पाठ । ५ 'निधाय' ल पाठ । ६ 'तद्यत्ना' क पाठ ।

पञ्चप्रणवमुद्यार्य पञ्चभूतान्नयं नयेत् । क्रमात् सर्वात्मके शम्भुपदे शक्तिशिवात्मके ॥ १० ॥
 योनिमुद्रां समाख्य मूलात् कुण्डलिनीं पुनः । उत्याप्य शक्तिबीजेन हारीमिति न्यसेत् तदा ॥ ११ ॥
 मूलाधारे वमाब्जे स्यान्मणिपूरे ढफान्जकम् । स्वाधिष्ठाने भरेदन्न नादिलान्नाधराष्टतम् ॥ १२ ॥
 कटात्मकं रविदलं षोडशार स्वरात्मकम् । त्रिशुद्धिमात्राद्विदलं षड्चरूपं क्रमेण तु ॥ १३ ॥
 निर्भिद्य मात्रात्रितयं विभेदेन परे शिवे । परिपूर्णं चिदानन्दे सत्तात्रितयरूपिणि ॥ १४ ॥
 संयोज्य शोषयेद् देह पवनायामपूर्वकम् । दाहनसाधने चैव कृत्वा नित्यं चण शिवे ॥ १५ ॥
 विलीनचित्तवृत्तिस्तु प्रतिलोमक्रमेण तु । हादिशक्तिममायुक्तं साक्षरं पद्मरोरुढम् ॥ १६ ॥
 विभाव्य शाम्भवे देहे स्वात्मान योजयेत् पुनः । " " " " " " " " " " " " " " ॥

अभ्यासमर्थः । योनिमुद्रा समाख्य मूलात् कुण्डलिनीं शनैरुत्याप्य, हरीमितिपुष्पेन इन्द्रकुलान्ना
 शिवेन सह संयोज्य, तन्मान् हरीमिति स्मरन् मनसैवानाहतस्थानाद्वायुना योनिमुद्रया सहैवाश्रय्य मूलेन
 शक्त्या सह योजयेत् ।

कुलाकुलानुमन्धानमित्येव प्राणसंयमात् । यः करोति स वै योगी स मुक्तः स च कौलिकः ॥१७॥
 पडन्वयमहारक्षे प्राणसंयमितस्ततः । एवमेव त्रिशः पश्चात्प्रासजालं समाचरेत् ॥ १८ ॥
 न्यामजालं प्रकुर्वीत यथाशास्त्रं यथाक्रमम् । पञ्चप्रणवमुद्यार्य पश्चान्मर्थं समुचरेत् ॥ १९ ॥
 विलोमप्रणवं पश्चान्न्यामजालं समाचरेत् । न्यामजालं प्रकुर्वीत इति शास्त्रस्य निर्णयः ॥ २० ॥

इति । तथाच—

श्रीशामनेऽत्र ये सन्नि मघास्ते ममुदीरिताः । अनुलोमपिलोमाभ्यामङ्गन्याममतः परम् ॥ १ ॥
 बीजन्यामं ततः कुर्याद्रन्याममनन्तरम् । परादित्रिविधं न्याम कृत्वा ध्यानं समाचरेत् ॥ २ ॥
 अङ्गमर्थः कनिष्ठादिष्वङ्गुलीषु यथाक्रमम् । तलयोरपि विन्यस्य करन्याम उदाहृतः ॥ ३ ॥
 हृदयादिष्वथो न्यस्य स्थानेष्वन्तमादरात् । चोररूपे तथा वामे दक्षश्रुतिमुखेषु च ॥ ४ ॥
 वक्रन्यामं तथा कुर्यात् स्रमृष्टिं द्वादशान्तके । आज्ञात्रिशुद्धिहृत्साभिस्वाधिष्ठानेषु देशिकः ॥ ५ ॥
 विन्यस्य पूर्ववत् कृत्वा परादिन्याममास्तिकः । ॥

तथा कनिष्ठाद्यङ्गुलीषु तारादिरत्नानि च विन्यस्य मूलेन व्यापकम् । ऐं ह्रीं ह्रौं हस्यपक्कं धीं ह्रीं ऐं
 इति मन्त्र । १ स्था प्रा १ इत्यादियद्दीर्घम्मेणाङ्गन्यासं कृत्वा, अथ बीजयोदान्यास कर्तव्यः । १
 स्रं १ चूर्लीमूले । १ जं १ अत्ररन्ध्रे । १ रंखदमहवरयूं १ भाले । १ सदसरयूं १ दक्षशंखे । १ सरार्कथं
 १ वामशंखे । १ सहकं १ दक्षभूमध्ये । १ स्था १ वामभूमध्ये । १ अं १ भूमध्ये । १ सहो १ तालु-
 नि । १ त्रंज्ञा १ घण्टिकायां । १ फट् १ दक्षकण्ठे । १ स्रं १ वामकण्ठे । १ लमयकं १ चोर-
 रूपे । १ ह्रूं १ गले । १ डरयूं १ गलाध । १ जयरुद्रां १ दक्षप्रमुखे । १ डयकं १ वामप्रमुखे ।

१ 'पदे' ग पाठ । २ 'हारीम' क पाठ । ३ 'अनन्तरम्' क पाठ । ४ 'सन्' ग पाठ । ५ 'मनवद'
 ग पाठ । ६ 'पराङ्' ग पाठ । ७ 'त्रिशुद्धा' क पाठ । ८ 'तद्युनि' क पाठ । ९ 'उपह' ग पाठ ।

५ हसो ५ दक्षप्रस्फुरवेष्टने । ५ जुं ५ वामप्रस्फुरवेष्टने । ५ सङ्गो ५ दक्षकक्षमूले । ५ ऐं ५ वामक-
 क्षमूले । ५ हसो ५ नामौ । ५ क्रं ५ दक्षपाणितले । ५ क्रं ५ वामपाणितले । ५ सङ्गो ५ लिङ्गरन्धे ।
 ५ हो ५ लिङ्गमूले । ५ हेस्त्रो ५ मेदामि । ५ क्रं ५ दक्षगण्डे । ५ सहस्रमलत्रयं ५ वामगण्डे । ५ हे ५
 प्रहसुत्रे । ५ हसफरयु ५ गुदे । ५ हसक्रं ५ दक्षगुदफलकसन्धौ । ५ हसो ५ वामगुदफलकसन्धौ । ५ हो
 ५ गुदोर्ध्वे । ५ हसो ५ दक्षजानुचक्रे । ५ हुं ५ वामजानुचक्रे । ५ हउश्चां ५ दक्षचक्राध । ५ ह.क्ष ५ वा-
 मचक्राध । ५ अं ५ दक्षगुत्फे । ५ प्र ५ वामगुत्फे । ५ दरक्षफद ५ दक्षगुत्फाध । ५ अं ५ वामगु-
 ल्फाध । ५ नफयरो ५ दक्षमहारे । ५ जर्त्तहरो ५ वामयमहारे । ५ हसु ५ दक्षपादतले । ५ हुंफद
 ५ वामपादतले । ५ चलमहो ५ पृष्ठवन्धे । ५ जसहमजू ५ दक्षपाध्वे । ५ क्ष ५ वामपाध्वे । ५ ह फद
 ५ दक्षकूपरे । ५ सङ्गो ५ वामकूपरे । ५ गलमपल ५ दक्षमणिवन्धे । ५ लपरयहम् ५ वाममणिवन्धे । ५
 हसयक्रं ५ दक्षसे । ५ क्ष फदन् ५ वामसे । ५ क्रं ५ दक्षचूलके । ५ क्षमयमय ५ वामचूलके ।
 ५ हुंफद ५ दक्षनेत्रमध्ये । ५ होहसोपय ५ वामनेत्रमध्ये । ५ हेस्त्रं ५ नामिकाप्रे । ५ हुं ५ दक्षवृद्धतर्ज-
 नीमध्ये । ५ हसकलहो ५ वामवृद्धतर्जनीमध्ये । ५ अरुद्रहसकदलहो ५ दक्षनामिकायां । ५ अकलं
 सकलहो ५ वामनासिकायां । ५ आदितान्मेमांशुकारैर्मूर्धादिपादान्तं पुन पादादिमूर्धांत व्यापक कुपांद्,
 हृदि सकलमात्कया । इति योजयोदान्यास ॥ अथ पञ्चरत्नन्यास — ५ न्त्स्व गगनरत्नगगनपीठगगनलो-
 कवासिन्धुभ्रगागननाथगगनगर्भगामिनीचतुःपष्टिकोटियोगिनी न्त्स्व ५ धीपा० आशाचक्रे । ५ स्तूं स्यगं.
 क्षस्वर्गपीठस्वर्गलोकगामिन्धुभ्रगागननाथस्वर्गलोक(गर्भ)व्यापिनी-द्वारविशरकटियोगिनी स्तूं ५ धीपा० विशुद्धौ ।
 ५ न्त्स्व मत्सरत्नमत्सरपीठमत्सरलोकवासिन्धुभ्रगागननाथमत्सरलोकगर्भगामिनी-पोडशकटियोगिनी न्त्स्व ५ धीपा०
 अनाहते । ५ न्त्स्व पातालरत्नपातालपीठपाताललोकवासिन्धुभ्रगापातालनाथपाताललोकगर्भगामिनी-अष्टकोटियो-
 गिनी न्त्स्व ५ धीपा० मणिपूरके । ५ न्त्स्व नागरत्ननागपीठनागलोकवासिन्धुभ्रगागनाथनागलोकगर्भगामिनी-च-
 तुःकटियोगिनी न्त्स्व ५ धीपा० स्वाधिघने ॥ इति रत्नन्यास ॥ अथ परादिव्यास । ५ ऐं परायै ऐं
 ५ अहुष्टाभ्यां नम । ५ हुं इच्छायै हुं ५ तर्जनी० । ५ ऐं ज्ञानायै ऐं ५ मध्यमा० । ५ धीं क्रियायै धीं
 ५ अनामिका० । ५ हों कुण्डलिन्धे हों ५ कनिष्ठिकाभ्यां० । ५ क्रं मातृकायै क्रं ५ करतलकरपृष्ठाभ्यां नम ॥
 एभिरेव षडङ्ग्यासक्रम ॥ ५ ऐं परायै ऐं ५ पश्चाम्बुले चूर्चामूले । ५ हुं इच्छायै हुं ५ उत्तरम्बुले वाम-
 कर्णे । ५ ऐं ज्ञानायै ऐं ५ दक्षमुपे दक्षकर्णे । ५ धीं क्रियायै धीं ५ पूर्ववक्त्रे मुखे । ५ हों कुण्ड-
 लिन्धे हों ५ ऊर्ध्ववक्त्रे ललाटे । ५ क्रं मातृकायै क्रं ५ औपरवक्त्रे ब्रह्मरन्ध्रे । इति षड्वक्त्रन्यास ॥
 इमं न्यासं विधायैरथ पश्चाद् ध्यानं समाचरेत् । महत्सूर्यसङ्काशो महादीप्तिधरो गुरुः ॥ १ ॥
 षडन्वपेश्वरः श्रीमान् परशमश्वरजोऽख्ययः । षडाननः स्फुरन्नेत्रैरष्टादशभिरान्वितः ॥ २ ॥
 द्वीपिचर्मकटिस्कारो मुण्डमालाविभूषणः । नरास्थिरवपारितातपुष्पमालाममष्टतः ॥ ३ ॥
 ब्रह्मनाभिरुजाहुष्टो दंष्ट्राविश्रुतलापर्नैः । विचित्रामरशैर्भुक्तः सर्वतः पशुपाशहृत् ॥ ४ ॥

१ 'ह' ग पाठ । २ 'वयस्' ग पाठ । ३ 'चक्रस्थ' । ४ 'चक्रस्थ' ग पाठ । ५ 'जडव' क पाठ । ६ 'हुं'
 ग पाठ । ७ 'न्त्स्व' क पाठ । ८ 'अकलं' न्त्स्वके नास्ति । ९ 'व्यापिन्धुभ्रगा' क पाठ । १० 'निवासिनी'
 क पाठ । ११ 'ऐं मातृकायै ऐं' क पाठ । १२ 'परापर' ग पाठ । १३ 'पापन' ग । 'जोपन' क, पाठ ।

शुक्लामीपुश्रिस्थिवरधारी महातनुः । कपालफलचापारिपाशाभयक्रोद्यतः ॥ ५ ॥

देवावृतः पितृवने श्रोढाकृन्मानमोचरे । एवं परेश्वरीं ध्यायेत् कन्यागणममावृताम् ॥ ६ ॥

वामोर्ध्वाद्दामाध पर्यन्तमायुधध्यातम् ।

इति ध्याताभिसञ्ज्यं मूलत्रिघाट्यं पुनः । ममभ्यस्य विशेषार्घ्यं चरणद्वयमत्रितम् ॥ ७ ॥

तेन मन्तर्पयेद् धीमान् स्वाशेरामि गुरुक्रमम् । श्रीनाथपूर्वनिर्वाणचरणं परपात्रकम् ॥ ८ ॥

कुलकामगवोशुक्ररत्नं निष्कलरूपकौ । मकलौ च तदात्मानावुपचारपटां ततः ॥ ९ ॥

मितरत्रैश्च कुसुमैः स्वमूर्ध्नि ब्रह्मरन्ध्रके । सहस्रदलराजोवकार्णिकोदरमस्थिताः ॥ १० ॥

ब्रह्मादिहेमगभान्ताधिष्ठिताः कुलनायिकाः । खल्वमन्त्रैर्यजेत् पश्चाद्युगनाथचतुष्टयम् ॥ ११ ॥

निर्वाणचरणध्यानकरणैकपरायणः । चर्वादिमानवायं च यत्रेच परितः क्रमात् ॥ १२ ॥

तत्रैव हेमगर्भादिप्रेतनाभ्यमुजेष्वयः । परेशादिनेवेशान्तकूटान्तक्रममादरात् ॥ १३ ॥

संस्तुतचतुष्टयं देवं देवीं ममावृतीः । आत्मनैक्यमनुध्यायन् पूजयेद्य साधकः ॥ १४ ॥

इति ॥ तद्यथा—ऐं ह्रीं श्रीं ह्रौं श्रीं ह्रीं ऐं श्रीपादुकां पूजयामि तर्पयामि नमः । ॠ अं हंसं सोहं अ शों

सां ज्योतिष्पराभ्यानियोगानन्दनाथ सौ शो अ हसं सोहं अ ॠ निर्वाणचरणपादुकां पूजयामि । इति

निर्वाणविधेयं तुरीयातीतस्था ॥ १ ह्र्यं हसन्नमलययौ हसन्नमलययकं हसन्नमलययकं श्रीपरपात्रक सयां-

राभ्य सर्वेश्वरनाथ सर्वेश्वरशुक्रनाथ शुरनाथ रहसन्नमलययकं ह्र्यं हसन्नमलयययौ हसन्नमलययकं सहस्र-

मलयययौ एकशम्भु ॠ श्रीपरमपात्रक शम्भु श्रीपा० ॥ श्रीशम्भुशुक्र ॠ हसन्नमलयययौ हसन्नमलयययौ हस-

न्नमलयययौ ह्र्यं हसन्नमलयययकं ॠ जौहो कामदुघे श्रमोय वरदे विषे स्फुरं २ श्रीं श्रीं श्रीं श्रीं श्रीं अः ॠ

श्रीकामधेनुचरण श्रीपा० ॥ ॠ ह्र्यं शुक्रपाद ह्र्यं ॠ शुक्रनिष्कलपाद श्रीपा० ॥ १ सहस्रं रक्तपाद सहस्रं ॠ

रक्तनिष्कलपाद श्रीपा० ॥ इति निष्कलपादौ ॥ १ ह्र्यौ शोर्ष्वे वशं देहि ह्र्यौ ॠ शुक्रसकलपाद श्री० ।

ॠ सहस्रौ सत्ये श्रियं देहि सहस्रौ ॠ रक्तसकलपाद श्रीपा० । इति सकलपादौ ॥ १ ह्र्यौ शुक्रविधामहापीठ-

शुक्रपुष्पशुक्रमण्डलमहापीठ शुक्रचरक शुक्रार्णवमहापीठ शुक्रनदी शुक्रमन्त्रमहापीठ शुक्रदीपमहापीठ शुक्र-

मुद्रामहापीठ शुक्रनति शुक्रमहाप्रकाशानन्दनाथपाद ह्र्यौ ॠ शुक्रवरणश्रीपादुकां पू० ॥ १ सहस्रौ रक्त-

विधामहापीठ रक्तपुष्प रक्तमण्डलमहापीठ रक्तचरक रक्तार्णवमहापीठ रक्तनदी रक्तमन्त्रमहापीठ रक्तदीपमहा-

पीठ रक्तमुद्रामहापीठ रक्तनति श्रीरक्तमहाविमर्शपराम्बापाद सहस्रौ ॠ परापररक्तचरणश्रीपा० ॥ १ सहस्रौ

सहस्रौ मिश्रविधामहापीठ मिश्रपुष्प मिश्रमण्डलमहापीठ मिश्रचरक मिश्रार्णवमहापीठ मिश्रनदीमिश्रमन्त्र-

महापीठ मिश्रदीपमहापीठ मिश्रमुद्रामहापीठ मिश्रनति मिश्रमहाप्रकाशविमर्शानन्दनाथपराम्बापाद सहस्रौ ह्र्यौ

ॠ श्रीपरापरमिश्राम्बाचरणश्रीपा० ॥ १ लं ब्रह्ममहाप्रेतासनाय लं ॠ श्रीपा० । १ वं विष्णुमहाप्रेतास-

नाय वं ॠ श्री० । १ रं रद्रमहाप्रेतासनाय रं ॠ श्री० । १ यं ईश्वरमहाप्रेतासनाय यं ॠ श्री० ।

१ 'कुलयोगिनि' ग पाठ । २ 'सपूज्य' न पाठ । ३ 'ह्र्य' क. पाठ । ४ 'रा' ग पाठ । ५ 'हा' ग. पाठ । ६ 'ह्र्यं' ग पाठ 'सहस्रं' क पाठ । ७ 'शतोर्ष्वे' छ पाठ ।

५ हं सदाशिवमहाप्रेतात्मनाय हं ५ श्री० । ५ हं हिरण्यगर्भमहाप्रेतपयासनाय हं ५ श्री० । तच्छुद्धयः—
 ५ ऐ परायै ऐ ५ श्रीपा० । ५ हु इच्छायै हु ५ श्री० । ५ ऐ ज्ञानाय ऐ ५ श्री० । ५ थीं क्रियायै
 श्री ५ श्री० । ५ ह्रीं कुण्डलिन्यै ह्रीं ५ श्री० । ५ क्रं मातृकायै क्रं ५ श्री० । इति दिव्यौघाः ॥ ५ श्रीं
 आदिगुरुनाथ आर्याम्ना आ ५ श्रीपा० । ५ अं अचिन्त्यगुरुनाथ अचिन्त्याम्ना अं ५ श्री० । ५ अं
 अन्वक्तृगुरुनाथ अन्वक्ताम्ना अ ५ श्रीपा० । ५ कु कुलेश्वरनाथ कुलेश्वर्यम्ना कुं ५ श्रीपा० । इति युगनाथ
 चतुष्टय सिद्धौघाः ॥ विन्दुमध्ये । ॐ श्रीचर्यातूर्णशानन्दनाथ सिद्धापराम्ना वामुहोपराम्ना ॐ श्रीपा० ।
 ॐ श्रीचिञ्चिण मित्रेश कुञ्जेशानन्दनाथ मदनपराम्ना ॐ श्री० । ॐ श्रीगणानन्दनाथ चाटुलीपराम्ना आ-
 जलीपराम्ना ॐ श्री० । ॐ श्रीचन्द्रगर्भानन्दनाथ मगियापराम्ना लालीयापराम्ना ॐ श्री० । ॐ श्रीसुह्रानन्द-
 नाथ महिलापराम्ना ॐ श्री० । ॐ श्रीमलितानन्दनाथ शङ्खापराम्ना श्रीकरुणापराम्ना ॐ श्री० । ॐ श्रीक-
 र्णानन्दनाथ श्रीकरुणापराम्ना ॐ श्री० । ॐ श्रीपरेश्वरानन्दनाथ श्रीपरेश्वरीपराम्ना ॐ श्री० । ॐ श्रीकूर्मा-
 नन्दनाथ सहजापराम्ना श्रीरत्नदेवीपराम्ना ॐ श्री० । ॐ श्रीरत्नेशानन्दनाथ शर्तीपराम्ना ॐ श्री० । ॐ श्रीध-
 र्मेशानन्दनाथ सदाश्यापराम्ना अम्बिकापराम्ना ॐ श्री० । ॐ श्रीउमाकान्तेशानन्दनाथ योगापराम्ना योगी-
 श्वरीपराम्ना ॐ श्री० । ॐ श्रीब्रह्मेशानन्दनाथ धनुश्वरीपराम्ना ॐ श्रीपा० । ॐ श्रीभुजङ्गेशानन्दनाथ सह-
 जापराम्ना ॐ श्री० । ॐ श्रीकोपीशानन्दनाथ सहजापराम्ना ॐ श्री० । ॐ श्रीविश्वानन्दनाथ सहजापरा-
 म्ना ॐ श्री० । ॐ श्रीदिनेश्वरानन्दनाथ सहजापराम्ना श्रीपार्वतीपराम्ना ॐ श्री० । ॐ श्रीसर्वेश्वरानन्दनाथ सह-
 जापराम्ना ॐ श्री० । ॐ श्रीअनन्तानन्दनाथ सहजापराम्ना ॐ श्री० । ॐ श्रीकपिलेशानन्दनाथ अचलापराम्ना ॐ
 श्री० । ॐ श्रीगङ्गाशानन्दनाथ सहजापराम्ना ॐ श्री० । ऐ ह्रीं श्रीं ह्रस्वकं ह्रस्वीं ह्रस्वीं ह्रस्वकं सहस्रकं
 श्रीअमृतानन्दनाथ सहजापराम्ना ॐ श्रीपा० ॥ इति मानवीघा ॥ अथ मूलमन्त्राः—१ सहस्रकं ऐ क्रं ५
 श्रीपरेश्वरानन्दनाथ श्रीपरेश्वरीपराम्ना ॐ श्री० ॥ २ ह्रस्वं कं कुञ्जिके क्रं ह्रस्वकं ऐ कुञ्जिकायै कुं ५ श्रीवि-
 ष्वेश्वरानन्दनाथ श्रीविष्वेश्वरीपराम्ना ५ श्री० ॥ ह्रस्वकं ऐ कुञ्जिकायै ह्रस्वकं विष्वे ५ श्रीह्रस्वेश्वरानन्द-
 नाथ श्रीह्रस्वेश्वरीपराम्ना ५ श्रीपा० । ५ ह्रीं हां ह्रीं ह्रीं ह्रस्वीं ह्रस्वीं ५ ह्रस्वं ह्रस्वीं ह्रीं ह्रीं ह्रीं कियि कियि
 ह्रस्वकं ह्रस्वकं ह्रस्वकं विष्वे ह्रीं ह्रस्व २ ह्रस्वकं ह्रस्वकमलयकं श्रीं ह्रस्वकमलयकं श्रीं ५ श्रीसर्व-
 तेश्वरानन्दनाथ सर्वतेश्वरीमहात्मयापराम्ना ५ श्री० ॥ ५ ह्रस्वं ऐ रिगिदि पिगिदि हुक हुक कण्डा-
 पि विष्वे ५ श्रीद्वीपेश्वरानन्दनाथ श्रीद्वीपेश्वरीपराम्ना ५ श्रीपा० ॥ ५ ह्रस्वमलयकं नमो भगवति ह्रस्वकं
 कुञ्जिकायै हा ह्र ह्रीं इत्यनेने अत्रोरमुनि ह्रीं ह्र ह्रीं कियि २ श्रीविष्वे ५ नवामकेश्वरानन्दनाथ श्री-
 नारात्मकेश्वरीपराम्ना ५ श्री० ॥ इति गुह्यक्रमः ॥ अथ मानसरश्मिपूजा—शिरसि पट्टकोपे ईशानादिवाध-
 व्यान्तकोपेपु क्रमशो द्वात्रिंशन्धर्मरश्मिकान् पूजयेत् । ५ ऐ परानन्दनाथ परापराम्ना ऐ ५ श्रीपा० ।
 ५ ऐ भानन्दनाथ भापाम्ना ऐ ५ श्री० । ५ ऐ चिदानन्दनाथ चित्पराम्ना ऐ ५ श्री० । ५ ऐ महा-

मायानन्दनाथ महाभाषापराम्भा ऐं ५ श्रीं ॥ (४) इतीशानकोशे ॥ ३ हुं इच्छानन्दनाथ इच्छापराम्भा हुं ५ श्रीं । ५ हुं सृष्ट्यानन्दनाथ सृष्टिपराम्भा हुं ५ श्रीं । ३ हुं स्थित्यानन्दनाथ स्थितिपराम्भा हुं ५ श्रीं । ५ हुं तिरोधानन्दनाथ तिरोधापराम्भा हुं ५ श्रीं । ५ हुं मुक्त्यानन्दनाथ मुक्तिपराम्भा हुं ३ श्रीं ॥ (५) इति पूर्वदिग्ग्रन्थम् ॥ ५ ऐं प्रानानन्दनाथ प्रानापराम्भा ग ५ श्रीं । ५ ऐं सदानन्दनाथ मतोपराम्भा ऐं ५ श्रीं । ५ ऐं अमदानन्दनाथ अमतीपराम्भा ऐं ५ श्रीं । ५ ऐं सदानन्दनाथ सदमतोपराम्भा ऐं ५ श्रीं ॥ (६) इत्यग्निशोके ॥ ५ श्रीं क्रियानन्दनाथ क्रियापराम्भा श्रीं ५ श्रीं । ५ श्रीं आत्मेश्वरानन्दनाथ आत्मेश्वरोपराम्भा श्रीं ५ श्रीं । ५ श्रीं इन्द्रियानन्दनाथ इन्द्रियापराम्भा श्रीं ५ श्रीं । ५ श्रीं गोचरानन्दनाथ गोचरापराम्भा श्रीं ५ श्रीं । ५ श्रीं लोकमुक्त्यानन्दनाथ लोकमुक्त्यापराम्भा श्रीं ५ श्रीं । ५ श्रीं वेदानन्दनाथ वेदापराम्भा श्रीं ३ श्रीं । ५ श्रीं सच्चिदानन्दनाथ सच्चित्तोपराम्भा श्रीं ५ श्रीं ॥ (७) इति नैऋत्यकोशे ॥ ५ ह्रीं कुण्डलानन्दनाथ कुण्डलिनीपराम्भा ह्रीं ५ श्रीं । ५ ह्रीं नौपुञ्जानन्दनाथ नौपुञ्जापराम्भा ह्रीं ३ श्रीं । ५ ह्रीं प्राणसृष्ट्यानन्दनाथ प्राणसृष्ट्यापराम्भा ह्रीं ५ श्रीं । ५ ह्रीं स्पन्दानन्दनाथ स्पन्दापराम्भा ह्रीं ५ श्रीं ॥ (४) इति पश्चिमे ॥ ५ क्रं मातृकानन्दनाथ मातृकापराम्भा क्रं ३ श्रीं । ५ क्रं शब्दानन्दनाथ शब्दापराम्भा क्रं ५ श्रीं । ५ क्रं वर्णानन्दनाथ वर्णापराम्भा क्रं ५ श्रीं । ५ क्रं स्वरोद्भयानन्दनाथ स्वरोद्भवापराम्भा क्रं ५ श्रीं । ५ क्रं वर्णज्ञानन्दनाथ वर्णज्ञापराम्भा क्रं ५ श्रीं । ५ क्रं वर्णज्ञानन्दनाथ वर्णज्ञापराम्भा क्रं ५ श्रीं । ५ क्रं वर्णज्ञानन्दनाथ वर्णज्ञापराम्भा क्रं ५ श्रीं । ५ क्रं संयोगानन्दनाथ संयोगापराम्भा क्रं ५ श्रीं । ५ क्रं मन्त्रविग्रहानन्दनाथ मन्त्रविग्रहापराम्भा क्रं ५ श्रीं ॥

(२) इति वायव्यकोशे ॥ अथ रश्मिध्यानम्—

चतुष्कं मूर्धमङ्गाय पञ्चकं चन्द्रसन्निभम् । तृतीयं च चतुष्कं च धूम्रमं सप्तकं पुनः ॥ १ ॥
 अञ्जनामं कुङ्कुमामं चतुष्कं पञ्चमं पुनः । पष्ठ तथाष्टकं चेति शुद्धतालकर्मनिभम् ॥ २ ॥
 वरदाभयहस्ताश्च सर्वे वामार्धविग्रहाः । तेजोरूपाश्च वा ध्येयाः केवलं मोक्षकाङ्क्षिभिः ॥ ३ ॥
 इति ध्यानम् । इति रश्मि—आवरणम् ।

हिरण्यगर्भनाभिस्यसरनीरुहमध्यतः । कूर्टं परेश्वरस्याथ चिन्तयेदर्कमनिभम् ॥ १ ॥
 स्वगुरुं मूर्ध्नि संचिन्त्य मूलाधारे परेश्वरीम् । तिथिसंख्याफलाद्भिन्नभोगिमध्यफले स्थिताम् ॥ २ ॥
 तेजोरूपां पुनर्देवीमामस्तकमनुस्मरेत् । परेश्वरेण संयोज्य ध्यायन्नैस्येन मात्रिकः ॥ ३ ॥
 देवं देवीं च संयोज्य पुनरेकीकृतेन च । तन्मध्ये च तावेव त्रिधा संपूज्य साधकः ॥ ४ ॥
 नुत्वा स्तुत्वा मनुं जप्त्वा मानसक्रममाचरेत् । ॥

पुनः स्नां फां इत्याद्यङ्गन्यास । "सदस्यस्युर्षसङ्गाय" इत्यादि ध्यानं, मूलमध्येण यथाशक्ति जपं कुर्यात् । पञ्चाङ्गं नमस्कारं कुर्यात् । "वन्द्यशून्या इदानीन्तना करादृते हरेज्जपम् । कादृते सर्वहानिस्तु भरणं वचनादृते" ॥ इति लक्षणयुक्त्या नमस्कारं कृत्वा,

१ 'सच्चिदानन्दनाथ' क पाठ । २ 'नम्रमानस' ग पाठ ।

नमो द्वाद्विपर्ववृष्टशक्तिप्रभवधारिणे । आधारस्त्राधिष्ठानाभिहृत्कण्ठविन्दुवासिने ॥ ५ ॥
 निनपोडशपर्यन्तचारुसंचारवर्षणे । जन्मभोगलयध्याधिदुःखकर्मविनाशिने ॥ ६ ॥
 भूतवर्तमनिप्याख्य-जगज्जातकाविदे । पद्मभिमेदिने सचाशून्यवादाधिनाशिने ॥ ७ ॥
 पद्मतित्रासमंत्रस्तलोके मयचयात्मने । पानःपुन्यमलोकाख्यमत्ताविष्वमकात्मने ॥ ८ ॥
 वलीपलितनाशकमूर्तयेऽमृतधारिणे । सर्वशस्त्राणोपेतजीवन्मुक्तिप्रदायिने ॥ ९ ॥
 इदं गुप्ततमं स्तोत्रं पावनं श्लोकपञ्चकम् । पठेन्नित्यं भुक्तिमुक्तिं साधकाय परेश्वरः ॥ १० ॥
 संस्तूय मानसैः भक्त्या पञ्चाङ्गं प्रथमेद्भुवि । मघदेवगर्भः यार्थं तं मण्डलगतं पुनः ॥ ११ ॥
 देवं चरणमध्यस्थं ब्रह्मरन्ध्रे लयं नयेत् । ॥

इति मानसगुरुकर्म ॥ तदनन्तरं गुणकर्म शिरसि विन्यस्य, सर्वतीर्थानि ममुद्रसाहितानि तीर्थमन्त्रेषां कु-
 शमुद्रया रूप्य तस्मिन्नावाद्य तज्जले चेत्तुमुद्रा प्रदर्श्य, ससृतेनाभ्युक्ष्य तज्जलेनात्मनः पूजोपकरणानि
 च संग्रह्य सामान्यार्घ्यमाच्छादयेत् । "भूताहुलं च वेदास्य पदभोषं चोर्ध्वरेपकम् । त्रिलिख्य तस्मिन्
 साधार पात्रमस्त्राधिधोषितम् ॥ संस्थाप्य पयमापूर्वाधारपात्रजलेषु च ।" १ र पादिमण्डलाय धर्मप्रद-
 दशकलात्मने सामान्यार्घ्यपात्रमावाय नमः । १ ई स्वयंमण्डलाय वसुप्रदद्वादशकलात्मने सामान्यार्घ्यपात्राय
 नमः । १ तं सोममण्डलाय मोक्षप्रदोदशकलात्मने सामान्यार्घ्यपात्राय नमः । १ श्रीविद्याल्लेखत्रयेण
 त्रिरसिपुत्र्य परेश्वरेण त्रिवारं संपूज्य परेश्वर्यां सप्तवारमधिगन्ध गन्धपुष्पाक्षनैरभ्यर्च्य, इति सामान्या-
 र्घ्यविधिः ॥ तद्विधिं पानं प्रतिष्ठाप्य तद्गुणं पञ्चविंशतिविध्यादिभिः कृतोत्पन्नं कृत्वा घटस्त्वपठनं "समु-
 द्रे मध्यमाने तु" इत्यादि पठन् सामान्यार्घ्यधर्षयेत् । तद्विन्दुं सामान्यार्घ्यं निक्षिप्यात्मानं पूजोपकर-
 णानि संग्रह्य मण्डलौष्ठारणं भुञ्जात् ।

चतुरस्रमर्षचन्द्रं ध्यम् पद्मकोणवृत्तके । व्यस्रं पुनश्चन्द्रक्षण्ड नादविन्दुनवात्मकम् ॥ १ ॥
 श्रीमैरवीविशेषार्घ्यमण्डलानां यथा भवेत् । अवकाशस्तथा माधु लिखेदेतन्नवात्मकम् ॥ २ ॥
 श्याम्भवागमपूजार्थं तयोर्ध्वं मण्डलं लिखेत् । तस्मिन् प्रागादिदिश्वप्ये ऊर्ध्वदेशे गुरुक्लिष्टः ॥ ३ ॥
 आद्यन्तप्रणवर्षुक्त्वा वीजपद्कं क्रमात् पठेत् । लंबरंयहसमित्यादि चतुरस्रार्धचन्द्रकम् ॥ ४ ॥
 त्रिकोणमथ पद्मकोणं वृषं नादं वहिः पुनः । पञ्चप्रणवमुवार्यं वृत्तत्रयमथो लिखेत् ॥ ५ ॥
 श्रीमंत्रमपमर्षार्थं पद्मसार्धं त्रिचक्षणः । अथ भूजालुको भूत्वा षोडशाहुलमानवः ॥ ६ ॥
 चतुर्विंशाहुलं नाथ द्वादशाहुलमेव च । चतुरस्रं समालिल्य मध्ये पट्टं विधाय च ॥ ७ ॥
 राजतं स्यात्पन्यद्वा तत्राण्डलमालिलेत् । पद्मं वृत्तत्रयोपेतं तन्मध्ये मण्डलत्रयम् ॥ ८ ॥
 कर्पूरचन्द्रनादीनि कम्पुशेकुकुमादयः । मान्द्रश्चक्षणेन पङ्केन हेमपट्टादि लोखयेत् ॥ ९ ॥
 प्रकृत्यष्टलमप्यत्रं परप्रकृतिकार्णिकम् । शुद्धगीकरव सम्यक् सूत्रा मूर्धन्या लिखेत् ॥ १० ॥
 हेमपट्टाग्रमारे तु चक्रोपध्वजया भुवि । पद्मसार्धःप्रदेशे तु सामान्यार्घ्यस्य वा पुनः ॥ ११ ॥

सामान्यवद्विशेषार्धमण्डलं विलिखेद्दुधः । पञ्चस्य पार्श्वयोः नौभ्ययाम्पयोर्मण्डलद्वयम् ॥ १२ ॥
 वेदान्तुलप्रमाणं स्याद्विलिखेत् प्राक्प्रत्यगापतम् । त्रयाणां द्वारपालानां गुह्याणां पञ्चकस्य तु ॥ १३ ॥
 क्रमात् सौम्ये च याम्ये च पञ्चमख्यानरूपना । द्वारपालोचरे कुर्याद् बलीनां मण्डलानि च ॥ १४ ॥
 अथ पुष्पाक्षतैः माध्वैर्विशेषार्धस्य पूजनम् । कृत्वा सामान्यतः पात्रस्थापनान्तं विधाय च ॥ १५ ॥
 सद्वितीयं विधानेन संपूज्यापूर्वं पूर्ववत् । आबध्य कमठीमुद्रां कुमुमाक्षतगर्भिताम् ॥ १६ ॥
 मूलकुण्डलिमुत्थाप्य उच्यन्तमप्रमाम् । पञ्चक्रमण्डलं भिन्ना सुपुञ्जाकाशनादिनीम् ॥ १७ ॥
 सोमसूर्यपदं भिन्ना विश्रान्तां शाम्भवेन तु । ध्यात्वा समरमोद्भूतमिश्ररङ्गमितामृतं ॥ १८ ॥
 चरणत्रयमभूतैर्नयनद्वयनिर्गतैः । आपूरितं विशेषार्धममूर्तीकृत्य वीक्षणैः ॥ १९ ॥
 ज्वलद्राग्निनिभं ध्यात्वा घेनुमुद्रां प्रदर्शयेत् । ॥

"ब्रह्माण्डपण्डितसंभूतमित्यादि पठन् "मयिचिस्फुरणं कुरु" इति संप्रार्थ्यं च वक्ष्यमाणमंत्रैरपि नमश्चयेत् ।
 ५ हसरो हसर अमृतेशोऽद्रवाय ह हसरो, ५ ऐ परामृतेशोऽद्रवायै ऐ, ५ ओजुंस अमृतेशभैरवाय स जुं
 ओ अमृतेशभैरव्यै ओजुंस, ५ हसन्नमलवयरं यं सहस्रमलवयरं यो सुरादेव्यै अर्घनारीभ्य्यै घौपद् ५ ।
 ५ सहस्रमलवयरं हसन्नमलवयरं असंय आनन्दभैरवानन्दनाथ नवान्मकापराभ्या ५ श्रीपा० । आवाह-
 नादिमुद्रा, प्रदर्श्य, अरुधादि पात्रमध्ये संविन्य, त्रिकोणे षोडशस्वरान् विचिन्त्य, कोणेषु पीठमन्त्रै संपू-
 ज्य मूलविद्यानित्याषोडशकं विचिन्त्य विन्यस्य, ध्याविद्यागुरुक्रमं विन्यस्य, ५ अमृते अमृतोद्भवे
 अमृतेभ्यरि अमृतवर्षिणि अमृतं स्नायय श्रीर्धोभ्रु अमृते अमृतेभ्यं नम. ५ । इत्यमृतेभ्यरौ त्रिवारं पठि-
 त्वा, ५ आनन्दभैरवाय षपद् ५, इति शंशोष्य, ततो गुरुमन्त्र. अलिताङ्गाद्यैश्च पात्राञ्जले संपूज्य नवा-
 त्मकविद्याभ्यां त्रिः सन्तर्पयेत् । परेभ्यरेण त्रिवारं परेभ्य्यां सप्तवारमभिमन्त्र्याङ्गानि देव्योर्विन्यस्य रत्ना-
 मन्त्रेण संकल्पयेत् । सौभाग्यविद्या धीमूर्त्यादिविद्या निर्वाणविद्या । ५ हंस सोऽहं ओं ह्राहं सौ निर्वा-
 णानन्दनाथ अहंस्वात्मप्रकाशानन्दनाथ ५ श्रीपा० । तथा सप्तघोषारात् । इति धीमूर्तिविधिः ॥ विशेष-
 पार्श्वस्य तादात्म्यं भावयित्वा पञ्चोपचारान् परिकल्प्य विशेषदक्षिणे मण्डले चतुरस्रके भोगपात्राधारकं
 पेभिति संस्थाप्य, तत्र पार्श्वं ज्ञीमिति नि क्षिप्य, आघेन सौरित्यापूर्णं, विशेषोदकेन संस्कृत्य श्रीताधा-
 दिपरापद्कान्तं शिरसि गुरुमन्त्रं पूजयेत् ।

कृत्वा पञ्चोपचारार्थं शेषं स्वात्मानले हुनेत् । सुगन्धतिलकाद्यैश्च नानाभरणसंयुतैः ॥ २० ॥
 स्वात्मानं समलंकृत्य यथाविभवविस्तरम् । वक्ष्यमाणैस्तथा मन्त्रैर्यजेदागममण्डलम् ॥ २१ ॥
 वहत्पुटनासिकया प्रणवैश्च समर्चयेत् । ॥

५ अष्टाविंशतिक्रममण्डलेभ्यो नमः ५ हसरो महाप्रेतपञ्चासनाय हसरो श्रीपा० । ५ ऐ प्रणवमण्डल-
 व्यापिपात्राय विद्महे ऐं श्री० ।

एतान् साक्षतपुष्पैश्च यजेदध्याम्बुविन्दुभिः । संस्थाप्य मण्डले तत्र यजेच्छाम्भवमण्डलम् ॥ २२ ॥

१ 'पुन' ग पाठ । २ 'निदानेन' क पाठ । ३ 'हु' ग पाठ ।

पुनर्देव्याः समभ्यर्च्य लयाङ्गं हृदयादिषु । अङ्गपदकं समभ्यर्च्य, वहीशामुरवायुषु ॥ ३६ ॥
कोशेषु नेत्रं मध्ये च दिक्षु चाक्षमिति क्रमात् । भोगाङ्गमिति धूपादि हृदयेन प्रकल्पयेत् ॥ ३७ ॥
यथाशक्ति जपं कुर्याद् विद्याद्वयमनन्यधीः ।

तुत्या स्तुत्या "नमो दुर्दिण्यैकुण्ड" इत्यादिऋषोःपञ्चकैः स्तवीते । अथ पूर्ववत्तत्तेजो वातां पूजयेन्मण्डलप्रये ।
इन्दुं मत्वग्रकुन्दाभं शशशृष्टममावृतम् । शूलासितर्जनीकार्थकरक्रमविभूषणम् ॥ ३८ ॥
साधकानुग्रहायान्तं व्यचमेतेन पूजयेत् । "....." ॥

५ ह्रीं निशाटननाथाय ह्रीं ५ श्री० ।
मण्डले प्राच्यां तपनं पूर्वोक्तायुधलक्षणम् । अश्वशृष्टे ममामीनं पीतवर्णतनुं पजेत् ॥ ३९ ॥

५ ह्रीं सौराय ह्रीं ५ श्री० ।
मध्ये च मण्डले वाह्निं पूर्वोक्तायुधलक्षणम् । कुङ्कुमचोदसङ्काशं यजेन्मेपाधिरोहणम् ॥ ४० ॥

५ ह्रीं कालानलाय ह्रीं ५ श्री० । धीनाथादिपरायत्कल्पयन्तं पूजयेत् ।
ततो विम्रविनाशाय हेरम्बं स्वस्व वामतः । आवाहयेद् हृदि स्थितं मण्डले चतुरस्रके ॥ ४१ ॥

ग्लामित्यादिना पङ्क्तं विधाय ध्यायेत् ।
सितो गजास्यः परशुं दन्तकार्थं त्रिशूलकम् । भुजैश्चतुर्भिर्भिभ्राणो मूपकोपरि संस्थितः ॥ ४२ ॥
लक्ष्मीकादिभ्रसंघातं हरतीति राजवचः ? (गजाननः) ।

५ ह्रीं हेरम्याय ह्रीं ५ श्री० ॥ ततः परेश्वरं ध्यायेत् । आपं मन्त्रं निवेदयेत् । ततो गुरुक्रम । हेर-
म्यमण्डलाद्य स्थितिकोशे मण्डले साधारे पात्रं प्रतिष्ठान्य पञ्चप्रणवैर्गन्धपुष्पाक्षतैर्गन्धैर्ब्रह्मं प्रथमद्वितीयसहि-
तमध्यान्वुपूर्णसलिलं यत्नितं "५ ओं ह्रीं सर्वविघ्नहृद्भयं सर्वभूतेभ्यो हुं फट् स्वाहा" अनेन पङ्क्त्याकारेण
यत्नितं दद्यात् । खचरीमुद्रा योनिमुद्रां प्रदर्शयान्नापुर.सरं भूतानि घेषितं पात्रं तर्जन्या संप्रदर्शयेत् । हुंहुंहुं
तर्जयं मन्त्रं तु हृद्याकलरयं यत्नितं तिपेत् । ततोऽर्धजलेनावाह्यं च समोदय तत् स्वात्मनि जुहुयात् ॥
लिङ्गागमात्मनामैक्ययुद्ध्या कुर्यात् यथेच्छया पुनः शिरसि गुरुक्रमम् ।

महाश्मशानमभ्यर्च्य क्षेत्रं पीठमनन्तरम् । वैश्वं वल्लो समभ्यर्च्य पालकानपि मण्डले ॥ ४३ ॥
ततोऽर्चयेच्छिरीपादीन् वृक्षांश्चण्डादिभैरवान् । अनन्ताद्यांस्तथा नागान् पूर्वादीशान्तमादरात् ॥ ४४ ॥
अभिचर्मधरानष्टौ मानुषोचमत्रिग्रहान् । "....." ॥

तद्यथा— ५ महाश्मशानाय नमः । ५ प्रयागक्षेत्राय नमः । ५ परापरपीठाय नमः । ५ कल्पवृक्षाय नमः ।
५ ज्योतिष्मतीवल्लयै नमः । ५ पालकेभ्यो नमः । अग्निकोणमारभ्य—५ शिरीषाय नमः । ५ करञ्जाय
नमः । ५ अश्वत्थाय नमः । ५ जल्लाय नमः । ५ अशोकाय नमः । ५ रक्ताशोकाय नमः । ५ चूताय
नमः । ५ वटकाय नमः । ५ चण्डभैरवाय नमः । ५ क्रोधभैरवाय नमः । ५ शं गह्वरभैरवाय नमः । ५
बालामालाकुलभैरवाय नमः । ५ भीषणाङ्गहासभैरवाय नमः । ५ घोरान्धकारभैरवाय नमः । ५ लक्ष्मी-

१ 'ज्ञवेत् ततः' क पाठ । २ 'लिङ्गाङ्गमागता' ग पाठ । ३ 'वृक्षवल्ली' ग पाठ । ४ 'मालानुकृत' क पाठ ।

भैरवाय नमः । १ करालभैरवाय नमः । २ अनन्ताय नमः । ३ चातुर्भुजाय नमः । ४ तत्कालाय नमः । ५ फफोटाय नमः । ६ शङ्खाय नमः । ७ महाशङ्खाय नमः । ८ पद्माय नमः । ९ महापद्माय नमः ॥ अथ ध्यानम्—

दृष्टयोर्ध्वाङ्गान् भीषणामान् वृक्षसन्धसमाश्रितान् । त्रिशूलकर्तृमुष्णहाग्रान् ध्वजं चासृक्पालकम् ॥ १ ॥

विभ्राणांस्त्वर्जितकरान् जानुन्यस्तमुष्णाम्बुजान् । त्रिभुजैकनरणान् महादयशानपालकान् ॥ २ ॥

पीतरङ्गनीलासितहरिकृष्णाङ्गप्रभान् । श्वेतोष्ठमान् हरिण्याग्रशिवेभतुरगाननान् ॥ ३ ॥

भल्लुकवृषभन्याग्रहरिकृष्ण भैरवान् । असिचर्मघरान् नागान् मानुषोत्तमविग्रहान् ॥ ४ ॥

एवं सम्यक् समभ्यर्च्य क्षेत्ररक्षां विधाय च । एतान्य स्वदेहस्यान् सञ्चिन्त्याग्ने निवेदयेत् ॥ ५ ॥

अथ तिरस्करीणां प्रपूजयेत् । ततो गुरुप्रणमम् । हस्तज्ञौ नमः अङ्गुष्ठाम्बाय नमः । भगवति तर्जनीभ्यां नमः । माटेभ्वरि मध्यमाभ्याय नमः । सर्वपशुजनचक्षुस्तिरस्करणे अनामिकाभ्याय नमः । कुरुकुर फणिष्टिकाभ्यां नमः । स्वाहा कर्तलकरपृष्ठाभ्याय नमः । एवमेव हृदयादि व्यापकं विन्यस्य ध्यायेत् ।

गुरुकेशीं विवस्त्राङ्गीं सर्वालङ्कारभूषिताम् । स्वयोनिदर्शनान्मुद्यत्पशुवर्गापनुसरेत् ॥ १ ॥

ततो हृत्पद्ममध्यस्थ्यां त्रिकोणान्तर्निवासिनीम् । तिरस्करणिकां ध्यायेद्भ्रूत्तरचणोत्सुकाम् ॥ २ ॥

श्यामवर्णां महाघूर्णरङ्गनेत्रत्रयान्विताम् । कृष्णाम्बरां गदां रङ्गं दधतीं च भुजद्वये ॥ ३ ॥

दोर्भ्यां मनोहराभ्यां च खर्जूरीकुम्भधारिणीम् । ॥

नील तुरङ्गमधिरुस सुशोभमानां नीलाशुक्राभरणमान्यविभूषणाढ्या ।

निद्रापटेन भुवनानि तिरोदधाना रङ्गायुधा भगवती परिपातु चास्मान् ॥ ४ ॥

इति पञ्चोपचारान् परिफल्य हेतुपुष्पाक्षतादिभिः पूजाग्रहाद्वाहं परिपूज्यान्धो रक्षां विधाय, १ हस्तज्ञौ नमो भगवति माटेभ्वरि सर्वपशुजनचक्षुस्तिरस्करणे कुरु २ स्वाहा । पुन शिरसि गुरुप्रणमम् ।

मानमादिप्राथम्यन्तं पठन्वयसुधोदधेः । मरीचिवीचिनिचये चचार चतुरान्तरः ॥ १ ॥

इति मानसक्रमपूजापद्धतिः ॥ धीशाभवगुरवे नमः । अथ नामस्तरश्मिकम् ।

कूर्तं विबेश्वरस्याथ विशुद्धौ स्फटिकोपमम् । गेदुद्रवं तथा देवमात्मानं हृदि भावयेत् ॥ १ ॥

शुद्धस्फटिकमङ्गां पञ्चक द्वादशाग्रिणम् । भैरवामं शूलचक्राङ्कुशपाशशरान् वरम् ॥ २ ॥

दत्ते वामे तथा शङ्खध्वजादिनृसुलं दधत् । चापामये च विभ्राणस्तद्वद् देवीं कुलेधरीम् ॥ ३ ॥

ध्यायेदिति शेषः । दक्षोर्ध्ववामोर्ध्वक्रमत आयुधध्यानम् ।

देवीं च देववर्णां तत्रभावा तथास्थिता । खड्गार्धचापशरपाशाङ्कुशाभयवरान् ॥ ४ ॥

पुस्तजाप्यशूलकादीन् मदधत्यङ्गमण्डले । ॥

इति ध्यात्वा, १ हस्तं प्रा २ इत्यादिनाङ्गन्यास विधाय, शिरसि पदकोणे पूर्वाश्रयान्तं पद्त्रिशदश्रीन् भावयेत् । १ हं हृदयानन्दनाथ कौलिनीपराभ्या ह २ श्री० । ३ धं धरानन्दनाथ धात्रीपराभ्या धं ४ श्री० । ५ भा भावानन्दनाथ विधातिमक्रापराभ्या भा ६ श्री० । ७ भं भवानन्दनाथ योगिनीपराभ्या

मे ५ थी० । ५ मं महानन्दनाथ ब्रह्मपराम्बा म ५ थी० । ५ सं सर्वानन्दनाथ शाम्भवीपराम्बा सं ५ थी० । (६) इति पूर्वकोणे ॥ ५ ङ्गे द्रवानन्दनाथ कालिकापराम्बा ङ ५ थी० । ५ र रमानन्दनाथ दुष्ट-
 चाण्डालीपराम्बा रं ५ थी० । ५ मं मोहानन्दनाथ अयोरापराम्बा मं ५ थी० । ५ म मनोभवानन्द-
 नाथ देलापेराम्बा मं ५ थी० । ५ सं सेकानन्दनाथ महारक्षापराम्बा सं ५ थी० । ५ ज ज्ञानानन्दनाथ
 पुञ्जिकापराम्बा जं ५ थी० । (६) इत्याग्नेयकोणे ॥ ५ खं खेतानन्दनाथ डाकिनीपराम्बा म ५ थी० ।
 ५ ज्वं ज्वालानन्दनाथ राकिणीपराम्बा ज्वं ५ थी० । ५ मं महाकुशानन्दनाथ लाकिनीपराम्बा म ५ थी० ।
 ५ शं श्रेयोत्तमानन्दनाथ काकिनीपराम्बा शं ५ थी० । ५ त तेजमानन्दनाथ शाकिनीपराम्बा तं ५
 थी । ५ मं मूर्धानन्दनाथ हाकिनीपराम्बा मं ५ थी० । (६) इति नैऋत्यकोणे ॥ ५ ध धायव्यानन्दनाथ
 पद्मापराम्बा धं ५ थी० । ५ कुं कुलानन्दनाथ सिंहापराम्बा कुं ५ थी० । ५ सं संहारानन्दनाथ कुला-
 ग्निकापराम्बा सं ५ थी० । ५ घं विभ्यम्भरानन्दनाथ कामापराम्बा घं ५ थी० । ५ कं कौटिकाण्ड-
 नाथ कूर्ममातापराम्बा कं ५ थी० । ५ गं गालवानन्दनाथ कंकालीपराम्बा गं ५ थी० । (६) इति पश्चिमकोणे ॥
 ५ घं द्योमानन्दनाथ द्योमापराम्बा घं ५ थी० । ५ शं श्वासानन्दनाथ नादापराम्बा शं ५ थी० । ५
 खं खेचरानन्दनाथ महिमापराम्बा खं ५ थी० । ५ यं यदुलानन्दनाथ महामायीपराम्बा यं ५ थी० । ५
 झं ज्ञानानन्दनाथ कुण्डलीपराम्बा झं ५ थी० । ५ च विश्रानन्दनाथ उन्मनीपराम्बा चं ५ थी० । (६)
 इति वायव्यकोणे ॥ ५ आं आज्ञानन्दनाथ ईन्धिकापराम्बा आं ५ थी० । ५ मं मदनानन्दनाथ दोषिका-
 पराम्बा मं ५ थी० । ५ यं यशानन्दनाथ रेविकापराम्बा यं ५ थी० । ५ शं शंखोदयानन्दनाथ मोचि-
 कापराम्बा शं ५ थी० । ५ षं षरानन्दनाथ चित्तिपराम्बा यं ५ थी० । ५ पं परानन्दनाथ परापर-
 म्बा पं ५ थी० । (६) इतीशानकोणे ॥ अथ रश्मिध्यानम्—

शुक्रं रक्तं रयामलं च धूम्रमं च रविप्रभम् । पद्कं स्फटिकसङ्काशं पद्कं पद्कं क्रमेण तु ॥ १ ॥

वराभययुताः सर्वा नामसक्रमदेवताः । नत्वा स्तुत्वा मनुं जपत्वा नाभमक्रममाचरेत् ॥ २ ॥

इति विश्वेश्वरक्रमः । इत्थं हंसप्रक्रामित्यादिनाङ्गन्यासः ।

कूर्तं हंमेश्वरस्याथ धूम्रमं हृदि भावयेत् । तदुद्भवं तथा देवमात्मानं परिभावयेत् ॥ १ ॥

ध्यानं विश्वेश्वरवत् । पुनर्गुरुक्रमम् । शिरसि पद्कोणे पूर्वादीशान्तं सप्तविंशतिरश्मीन् भावयेत् ।

५ लमयकं खगेश्वरानन्दनाथ भद्रापराम्बा लमयकं ५ थी० । ५ लमयकं कूर्मानन्दनाथ माधवीपराम्बा

लमयकं ५ थी० । ५ लमयकं मेघानन्दनाथ केशापराम्बा लमयकं ५ थी० । ५ लमयकं मीनानन्दनाथ

मङ्गीपराम्बा लमयकं ५ थी० । (४) इति पूर्वकोणे ॥ ५ वमयकं ज्ञानानन्दनाथ विमलापराम्बा वमयकं

५ थी० । ५ वमयकं महानन्दनाथ शाम्भवीपराम्बा वमयकं ५ थी० । ५ वमयकं तोवानन्दनाथ लीलाप

राम्बा वमयकं ५ थी० । ५ वमयकं प्रियानन्दनाथ कुमुन्दापराम्बा वमयकं ५ थी० । ५ वमयकं कौलि-

१ 'प्र प्रभावा' क पाठः । २ 'लोल्ला' ख पाठः । ३ 'मोहिनी' ख पाठः । ४ 'रुचिका ग. पाठः । ५ 'पं परा' क. पाठः । ६ 'हृत्वा हृत्वे' क पाठः । ७ 'मुकुटा' ग पाठः ।

कानन्दनाथ मेनकापराम्या यमयत् ५ श्री० । (५) इत्यधिकोणे ॥ ५ रमयत् हामरानन्दनाथ डाकिनी-
 पराम्या रमयत् ५ श्री० । ५ रमयत् रामरानन्दनाथ राकिणीपराम्या रमयत् ५ श्री० । ५ रमयत् लाम-
 रानन्दनाथ लाकिनीपराम्या रमयत् ५ श्री० । ५ रमयत् कामरानन्दनाथ काकिनीपराम्या रमयत् ५
 श्री० । ५ रमयत् सामरानन्दनाथ शाकिनीपराम्या रमयत् ५ श्री० । ५ रमयत् हामरानन्दनाथ हाकि-
 नीपराम्या रमयत् ५ श्री० । (६) इति नैर्ऋत्यकोणे ॥ ५ यमयत् आधोरानन्दनाथ रक्षापराम्या यमयत्
 ५ श्री० । ५ यमयत् चक्रेशानन्दनाथ विन्दुपराम्या यमयत् ५ श्री० । ५ यमयत् कुरङ्गेशानन्दनाथ
 कुलापराम्या यमयत् ५ श्री० । ५ यमयत् समुद्रेशानन्दनाथ कुम्भिकापराम्या यमयत् ५ श्री० । (७) इति
 पश्चिमकोणे ॥ ५ हमयत् हृदयानन्दनाथ कमलापराम्या हमयत् ५ श्री० । ५ हमयत् गिरिशानन्दनाथ
 कुटिकदीधितिकापराम्या हमयत् ५ श्री० । ५ हमयत् शिन्धेशानन्दनाथ कर्पूरापराम्या हमयत् ५ श्री० ।
 ५ हमयत् वर्मेशानन्दनाथ बहुरूपापराम्या हमयत् ५ श्री० । ५ हमयत् आग्नेशानन्दनाथ महत्तारीपराम्या
 हमयत् ५ श्री० । (८) इति वायव्यकोणे ॥ ५ समयत् परगुणानन्दनाथ महालापराम्या समयत् ५ श्री० ।
 ५ समयत् पराधिकारगुणानन्दनाथ कौमलीपराम्या समयत् ५ श्री० । ५ समयत् पूज्यगुणानन्दनाथ सैमा-
 नीपराम्या समयत् ५ श्री० । (९) इतीशानकोणे रश्मिभय पूजयेत् ॥ अथ रश्मिप्यानम्—

पीतं चतुष्कं रयाम तु पञ्चकं रक्तमग्निभम् । पद्कं चतुष्कं रयामं तु भूधामं पञ्चकं पुनः ॥ १ ॥
 चन्द्रप्रभं त्रिकं सर्वे भालस्यसमप्रभाः । वरदाभयहस्ताश्च मद्यूथितलोचनाः ॥ २ ॥

नलां स्तुला मनुं जप्त्वा वायव्यक्रममाचरेत् । ॥

पुनर्गुणकमिति हस्तेश्वरकर्म ॥ अथ संघर्तकेश्वरकर्म । ध्यानम्—

कूटं* सप्तमकं ध्यात्वा संघर्तेशस्य सादरात् । उदयार्कममग्रख्यं स्वाधिष्ठाने तदुद्भवम् ॥ १ ॥

देव विभावयेत् पश्चात् सम्यक् सूत्रोक्तमार्गतः । भिन्ननीलाञ्जनप्रख्यं विधिनेत्रं दशाङ्घ्रिकम् ॥ २ ॥

लमहंप्राकरालास्यं चर्चरोर्ध्वशिरोरुहम् । द्विरष्टवर्षदेशीय रत्नसर्पासिचर्चितम् ॥ ३ ॥

बाधद्रष्टव्यमयुक्कमेकयादकजात्यितम् । पञ्चासनासने वदिनाभिपथाङ्गुलीयकम् † ॥ ४ ॥

शुण्डमालाचर्चिताङ्गं गन्धादिकुसुमाञ्चितम् । आञ्जलिपद्मकटारकटिकाञ्जीपदाञ्चितम् ॥ ५ ॥

अस्य दक्षिणदोर्दण्डे शस्त्राणि विविधानि च । शूल चक्रं ध्वजं दानं दधद्वामे परं शृणु ॥ ६ ॥

पारिजात जाप्यमाला पुस्तकं चामयं प्रिये । शेषाभ्या चैव बाहुभ्या ब्रह्मचर्मविदारणैः ॥ ७ ॥

ततो रक्तनिभं शोकं (कूटं) तुरीयं योनिमध्यतः । ध्यात्वा तद्भस्मसंभूतं देवीरूपमनन्वधीः ॥ ८ ॥

स्वात्पानं मूलसूत्रोक्तकामात् सम्यग् विभावयेत् । सहस्रभेदमभिजा नित्येयं श्रीमहाचितिः ॥ ९ ॥

तेभ्यः सारतरा मूर्तिः ममयाख्या निगद्यते । अतसीपुष्पसङ्काशाशरीराशुधरा चितिः ॥ १० ॥

दशास्या वा पद्मस्या वा त्रिंशत्स्यास्या शतान्मुखी । सहस्ररश्मिसंघातसंपूर्णस्फुरदीचणा ॥ ११ ॥

१ 'अमृत' क पाठ । २ 'रमा' क पाठ । * 'प्राप्ति' । † 'हस्तमिति चतुर्थम्' । ‡ 'दक्षिणरूपनाभिवर्णप्राप्त-
 पादाङ्गुलीयकमित्यर्थ' । § कर्मपाठः । § मङ्गलकालं दृष्ट्वा चेत्यर्थः ।

शुलकां चापशरस्त्रवृषरा चितिः । मृत्तिपाशचक्रगंगामदारद्विभूषिता ॥ १२ ॥

डिण्डीडमरुवज्जाख्यभुशुण्डीशुलपाणिनी । शक्तिशान्यलसत्कुन्तर्मर्जपाप्यार्ध(स्व)धारिणी ॥ १३ ॥

इति ध्यानम् ॥ अथ संवर्तेश्वरन्यास — १ हं व्योमानन्दनाथ रजनीपराम्बा हं २ करतलाभ्यां नमः ।
 ३ से विद्वानन्दनाथ वितिपराम्बा से ४ करपृष्ठाभ्यां नमः । ५ लं अहङ्कारानन्दनाथ श्रेधिगोपराम्बा लं
 ६ अहङ्गाभ्यां नमः । ७ मे बुद्ध्यानन्दनाथ कुलजागीश्वरीपराम्बा मे ८ तर्जनीभ्यां नमः । ९ लं श्रुध्या-
 नन्दनाथ मादृकापराम्बा लं १० मध्यमाभ्यां नमः । ११ वं अमृतानन्दनाथ देवद्वारपराम्बा वं १२ अनामि-
 काभ्यां नमः । १३ यं अचलानन्दनाथ चलापराम्बा यं १४ कनिष्ठिकाभ्यां नमः । १५ रं शीतानन्दनाथ उवाति-
 नीपराम्बा रं १६ करपृष्ठाभ्यां नमः । १७ ऊं प्रहृतीशानन्दनाथ प्रहृतीपराम्बा ऊं करतलाभ्यां नमः । इति
 करन्यासः ॥ १८ हंसें विगुद्धानन्दनाथ शंनिनीपराम्बा हंसें १९ हृदयाय नमः । २० लंमे प्राणानन्दनाथ
 योगीश्वरीपराम्बा लंमे २१ शिरसे स्याहा । २२ लवं ज्ञानानन्दनाथ विन्दुपराम्बा लवं २३ शिखायै वन्द ।
 २४ यंरे व्यापकानन्दनाथ इन्धिकापराम्बा यंरे २५ कवचाय हुं । २६ ऊं विस्तारानन्दनाथ विस्तारपराम्बा ऊं
 २७ नेत्रत्रयाय वीर्य । २८ अंश परानन्दनाथ प्रीतवतीपराम्बा अंश. २९ अन्त्राय फट् । इत्यङ्गन्यासः ॥
 ३० हंसें कालवक्त्रानन्दनाथ योगीश्वरीपराम्बा हंसें ३१ पश्चिमवक्त्राय नमः । ३२ लंमे रौद्रवक्त्रानन्दनाथ
 संहारिणीपराम्बा लंमे ३३ उत्तरवक्त्राय नमः । ३४ लंवे विम्बप्रसन्नानन्दनाथ दहनीपराम्बा लंमे ३५ दक्षि-
 णवक्त्राय नमः । ३६ यंरे प्रकाशानन्दनाथ ज्योतिष्पराम्बा यंरे ३७ पूर्ववक्त्राय नमः । ३८ ऊं हर्षानन्दना-
 थ अमृतवाहिनीपराम्बा ऊं ३९ ऊर्ध्ववक्त्राय नमः । ४० अंशः परानन्दनाथ परापराम्बा अ अं ४१ पराप-
 रवक्त्राय नमः । इति वक्त्रन्यासः ॥ अथ करन्यास — ४२ ऐं नित्ये भगवति हसस्त्रं कुलेभ्वरि ४३ कनि-
 ष्टिकाभ्यां नमः । ४४ हांह्रंहांहांल्लंहांहीहंहीं उन्नयनमे ४५ अनामिकाभ्यां नमः । ४६ त्रांत्तूर्त्तीर्धीफट् ह्रौं फ्रं
 अघोरमुखि कुम्भिकायै ४७ मध्यमाभ्यां० । ४८ छ्रांछ्रूंछ्रूं घोरे अघोरे ४९ तर्जनीभ्यां० । ५० यंरेलंवेहंसें ५१
 अहङ्गाभ्यां० । ५२ कियिकिणि महाकिणिकिणि विश्वे ५३ करतलकरपृष्ठाभ्यां नमः । एभिरेव हृदयाद्यङ्ग-
 न्यासः ॥ ५४ ऐं नित्ये भगवति ५५ पश्चिमवक्त्राय नमः । ५६ हसस्त्रं कुलेभ्वरि ५७ उत्तरवक्त्राय नमः ।
 ५८ हांह्रंहांहांल्लंहांहीहंहीं ५९ दक्षिणवक्त्राय नमः । ६० उन्नयनमे ६१ पूर्ववक्त्राय नमः । ६२ त्रांत्तूर्त्तीर्धीफट्
 ह्रौं फ्रं ६३ घायव्यवक्त्राय नमः । ६४ अघोरमुखि कुम्भिकायै ६५ नैर्धृत्यवक्त्राय नमः । ६६ छ्रांछ्रूंछ्रूं ६७
 ईशानवक्त्राय नमः । ६८ घोरे अघोरे ६९ आग्नेयवक्त्राय नमः । ६९ यंरेलंवेहंसें ६९ ऊर्ध्ववक्त्राय नमः ।
 ७० कियिकिणि महाकिणिकिणि विश्वे ७१ परापरवक्त्राय नमः । इति महाशक्तिन्यासः ॥ शिरसि पट्कोपे
 नैर्धृत्याघात्रेयान्तमेकात्रिशदशमीन् भावयेत् । ७२ सहलां परापरानन्दनाथ चण्डीश्वरीपराम्बा सहलां ७३ ।
 ७४ सहलां परानन्दनाथ गुह्यकालिकापराम्बा सहलां ७५ । ७६ सहलां अप्रगानन्दनाथ संवर्तापराम्बा सहलां
 ७७ । ७८ सहलां परमानन्दनाथ उज्जुष्मापराम्बा सहलां ७९ । ८० सहलां पैचिकानन्दनाथ नीलकुम्भिकापराम्बा

सहस्रा ५ । (५) इति नैत्रुत्यकोशे ॥ ५ सहस्रीं श्योरानन्दनाथ गन्धापराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सहस्रीं डाम्पा-
 घोरानन्दनाथ रसापराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सहस्रीं ललितानन्दनाथ रूपापराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सहस्रीं स्वच्छा-
 नन्दनाथ स्पर्शापराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सहस्रीं भूतेश्वरानन्दनाथ शब्दापराम्बा सहस्रीं ५ श्री० । (५) इति
 पश्चिमकोशे ॥ ५ सहस्रीं आनन्दानन्दनाथ डाकिनीपराम्बा सहस्रीं ५ श्री० । ५ सहस्रीं आलस्यानन्दनाथ रज-
 डाकिनीपराम्बा सहस्रीं ५ श्री० । ५ सहस्रीं ब्रह्मानन्दनाथ चक्रडाकिनीपराम्बा सहस्रीं ५ श्री० । ५ सहस्रीं योग्या-
 नन्दनाथ पद्मडाकिनीपराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सहस्रीं अतीतानन्दनाथ कुञ्जडाकिनीपराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सहस्रीं पाद-
 श्वरानन्दनाथ प्रचण्डडाकिनीपराम्बा सहस्रीं ५ । (६) इति चापव्यकोशे ॥ ५ सहस्रीं योगेश्वरानन्दनाथ प्रच-
 ण्डापराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सहस्रीं पीठेश्वरानन्दनाथ कौलिनीपराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सहस्रीं कुलशोलेश्वरानन्द-
 नाथ पाशनीपराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सहस्रीं कुञ्जेश्वरानन्दनाथ महानमयापराम्बा सहस्रीं ५ । (४) इतीशानकोशे ॥
 ५ सहस्रीं श्रीकण्ठानन्दनाथ कामापराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सहस्रीं अनन्तानन्दनाथ चर्मिकापराम्बा सहस्रीं ५ । ५
 सहस्रीं शङ्करानन्दनाथ ज्वालापराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सहस्रीं पिङ्गलानन्दनाथ फलोराधापराम्बा सहस्रीं । ५ सहस्रीं
 व्यानन्दनाथ नागापराम्बा सहस्रीं ५ । (५) इति पूर्वकोशे ॥ ५ सहस्रीं कालगुर्जानन्दनाथ पटापराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सह-
 सिद्धगुर्जानन्दनाथ शान्त्यतीतापराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सहस्रीं रत्नगुर्जानन्दनाथ शान्तिपराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सह-
 शिवगुर्जानन्दनाथ विद्यापराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सहस्रीं मैनाकगुर्जानन्दनाथ प्रतिष्ठापराम्बा सहस्रीं ५ । ५ सह-
 समगुर्जानन्दनाथ निवृत्तिपराम्बा सहस्रीं ५ । (६) इत्यग्निकोशे ॥

पञ्चकायाः क्रमात् पीठरथामकुण्डलाख्यप्रभाः । शुक्रस्फटिकवर्णया वरदाभ्रपसंयुताः ॥ १४ ॥
 कार्श्यादाकारिताः सर्वा निराकारा निरामयाः । पञ्चक पञ्चक पदक चतुष्कं पञ्चकं पुनः ॥ १५ ॥
 पदकमिति क्रमात्त्रिभ्रास्तैजसक्रमररभयः । नत्वा स्तुता मनु जप्त्वा तैजसक्रममाचरेत् ॥ १६ ॥
 पुनर्गुणम् ॥ इति सद्यतकेश्वर ॥

द्यपि द्वीपेश्वरकम् । ध्यानम्—

कूट * द्वीपेश्वरस्वाय मणिपुरे मितप्रभम् । ध्यात्वा तदुद्रवं देवमात्मान परिभाषयेत् ॥ १ ॥
 रयामवर्णो दशभुजो पञ्चकाम्बकचर्चितः । द्यूतकरालवदनो भैरवामरखो विभूः ॥ २ ॥
 महाशवासनस्थोऽप्य मातृभण्डलमध्यगः । सर्वतत्त्वेश्वरः श्रीमान् सर्वाभ्रमसुपूजितः ॥ ३ ॥
 शूलं गङ्गा तथा चक्रमङ्कुशं वरद तथा । विभ्रद् दत्तं तथा बापे सुदृङ्गं परशुं तथा ॥ ४ ॥
 गदा पाश चाभयान्घ्र्य बाहुभ्या गजचर्मकम् । द्वीपेश्वर विभाव्याथ ततस्तुर्याक्षर सरेत् ॥ ५ ॥
 देवीं च देववर्णामा स्थिता च शयनोपरि । शङ्खचक्रगदापवशूलं पाशं वरामये ॥ ६ ॥
 द्यतीर्मातृशेषे । इति ध्यानम् ॥ आ इत्यादि हैद्याहर्षी पैं इत्याचङ्गन्यास विधाय, शिरसि पदकोशे ईशानादि-
 वायव्यान्त पादेषुतिरश्मान् भावयेत् ॥ ५ ल सद्यानन्दनाथ मायापराम्बा ले ५ । ५ ले वामानन्दनाथ धीप-
 राम्बा ले ५ । ५ ले श्योरानन्दनाथ पद्मापराम्बा ले ५ । ५ ले तत्पुरुषानन्दनाथ अग्निकापराम्बा ले
 ५ । (५) इतीशानकोशे ॥ ५ ले अनन्तानन्दनाथ निवृत्तिपराम्बा च ५ । ५ ले अनन्तानन्दनाथ प्रतिष्ठाप-

राम्या चं ५ थी० । ५ चं अनाधितानन्दनाथ विद्यापराभ्या चं ५ थी० । ५ चं अचिन्त्यानन्दनाथ शान्ति-
पराभ्या चं ५ । (४) इति पूर्वकोणे ॥ ५ रं शेषरानन्दनाथ शान्त्यनीतापगम्या रं ५ । ५ रं तीव्रानन्द-
नाथ गद्गापराभ्या रं ५ । ५ रं मणियादानन्दनाथ सरस्वतीपराभ्या रं ५ । ५ रं अभ्युवादानन्दनाथ कम-
लापराभ्या रं ५ । ५ रं जालेश्वरानन्दनाथ यमुनापराभ्या रं ५ । ५ रं तंजोषीशानन्दनाथ पार्वतीपराभ्या
रं ५ । (६) इत्यधिकोणे ॥ ५ यं विद्यायोगीश्वरानन्दनाथ चित्रापराभ्या य ५ । ५ यं चतुर्विंशत्यश्वरानन्द-
नाथ सुकमलापराभ्या यं ५ । ५ यं उमागङ्गेश्वरानन्दनाथ मन्मथापराभ्या यं ५ थी० । ५ यं हृष्येश्वरा-
नन्दनाथ श्रीपराभ्या य ५ थी० । (४) इति नैऋत्यकोणे ॥ ५ हं श्रीकण्ठानन्दनाथ लयापराभ्या हं ५
थी० । ५ हं अनन्तानन्दनाथ वसन्तापराभ्या हं ५ । ५ हं शङ्करानन्दनाथ रत्नमेगलापराभ्या ह ५ । ५
हं पिङ्गलानन्दनाथ यशोयतीपराभ्या हं ५ । ५ हं सदारयानन्दनाथ कुम्भिकापराभ्या ह ५ । (५) इति
पश्चिमकोणे ॥ ५ सं मयैश्वरानन्दनाथ वामापराभ्या सं ५ । ५ सं परमदिव्यीशानन्दनाथ ज्येष्ठापराभ्या
सं ५ । ५ सं पांडेश्वरानन्दनाथ रौद्रोपराभ्या स ५ । (३) इति वायव्यकोणे ॥

पीतं श्यामं रङ्गकृष्णं शुक्लं भास्करमग्निम् । चतुष्कं च चतुष्कं च पङ्कं भूयश्चतुष्कम् ॥ ७ ॥

पञ्चकं त्रिकमित्येव भिन्ना जलमरीचयः । नला स्तुता मनुं जप्त्वा ह्यथाप्य-क्रममाचरेत् ॥ ८ ॥

पुनर्गुंक्रम । इति ह्रीपेश्वरप्रम. ॥

अथ पाण्डिपक्रमस्तत्र न्यास । ५ हंसं अङ्गुष्ठाभ्या नम । ५ हंसं तर्जनीभ्यां नमः । ५ हंसं मध्य-
माभ्यां नमः । ५ हंसं अनामिकाभ्यां नमः । ५ ऊ कनिष्ठिकाभ्यां नम । ५ अंग्रं कर्तलकरपृष्ठाभ्यां
नमः । एभिरेव हृदयाद्यङ्गन्यास ॥ ५ हसखक्रां नमो भगवति कमलायै हसखक्रां ५ कनिष्ठिकाभ्या नम ।
५ हसखक्रां कुन्जिकायै कुलदीपिकायै हसखक्रां ५ अनामिकाभ्यां नम । ५ हसखक्रां हाङ्गुष्ठां उज्ज्वलमे
श्वरायै हसखक्रां ५ मध्यमाभ्यां नम । ५ हसखक्रां अघोरमुखि बहुरूपायै हसखक्रां ५ तर्जनीभ्यां नमः ।
५ हसखक्रां छाङ्गुष्ठां महातेरायै हसखक्रां ५ अङ्गुष्ठाभ्यां नमः । ५ हसखक्रां कनिष्ठिकायै विष्टे कोकणायै
हसखक्रां ५ कर्तलकरपृष्ठाभ्यां नमः । एवमेव हृदयादिन्यास ॥ तथा वक्रन्यास । अथ ध्यानम्—

विभाष्यं देवकृतं तु मूलाधारेरुत्थप्रथमम् । तदुद्भवं तथा देवमात्मानं परिभावयेत् ॥ १ ॥

मंत्रैश्वरतुल्यस्तु देवो ललितविग्रहः । ॥

संवर्तेश्वरप्रथमध्यानम् । अथ शक्तिध्यानम्—

नीलाञ्जनचयप्रख्यां कुम्भरूपां महोदरीम् । पञ्चकां द्वादशभुजां रत्नसर्पाश्विचर्चिताम् ॥ २ ॥
सुण्डमालाधरां रौद्रीं दंप्राकालानलाननाम् । अष्टादशाम्बिकां देवीं सर्वरोर्ध्वशिरोरुहाम् ॥ ३ ॥
व्याघ्रचर्मपरीधानां सिंहचर्मोत्तरच्छदाम् । दिव्याभरणभूषाङ्गां ध्यायेदष्टाट्टहासिनीम् ॥ ४ ॥
अस्याः पीतमाद्यवक्त्रमुत्तरं सोमसन्निभम् । दक्षिणं कृष्णवर्णं च यत्रागं दर्शितमम्बिके ॥ ५ ॥
पूर्ववक्त्रं भवेद्रङ्गपीशानं स्फटिकोपमम् । सहस्रवर्षसङ्काशमूर्ध्ववक्त्रं महाचितेः ॥ ६ ॥

दृष्टान्तमालान्यसिलवक्षाण्युक्कानि शम्भुना । त्रिशूलचक्रवज्राणि अद्भुतं शरकरिः ॥ ७ ॥
 दक्षिणे वामनो देवी नीलोत्पलशशाकर(नच्छद)म् । अन्त्यत्समुदण्डतद्गद्ग घण्टापुस्तधनुस्तथा ॥ ८ ॥
 कपाल वामके हस्ते मिहामनमनामनम् । ॥

इति ध्यात्वा, पार्थिवशम्भवेनाङ्गन्यामं त्रिवलय शिरसि पद्मकोणे पश्चिमादिनिर्ऋत्यन्तमथाविंशतिरश्मोन्
 भावयेत् । १ लमयरु उड्याणमहापीठ उड्येश्वरानन्दनाथ उड्येश्वरीपराम्ना लमयरु १ श्री० । १ वमयरु
 जालन्धरमहापीठ जालेश्वरानन्दनाथ जालेश्वरीपराम्ना वमयरु १ । १ रमरु पूर्णगिरिमहापीठ पूर्णगिरी-
 जानन्दनाथ पूर्णेश्वरीपराम्ना रमयरु १ । १ मयरु कामेश्वरमहापीठ कामेश्वरानन्दनाथ कामेश्वरीपरा-
 म्ना मयरु १ । (४) इति पश्चिमकोणे ॥ १ म्लु श्रीकण्ठानन्दनाथ गगनापराम्ना म्लु १ । १ म्लु अन्-
 न्तानन्दनाथ स्वर्नापराम्ना म्लु १ । १ म्लु शङ्करानन्दनाथ मल्यापराम्ना म्लु १ । १ म्लु पिङ्गलानन्दनाथ
 पातालापराम्ना म्लु १ । १ म्लु सद्योजानन्दनाथ नागापराम्ना म्लु १ । १ (५) इति पायव्यकोणे ॥
 १ डमयरु आनन्दानन्दनाथ आकिनीपराम्ना डमयरु १ । १ रमयरु आवर्यानन्दनाथ राकिणीपराम्ना
 रमयरु १ । १ लमयरु पूजानन्दनाथ लाकिनीपराम्ना लमयरु १ । १ रुमयरु योगानन्दनाथ काकि-
 नीपराम्ना रुमयरु १ । १ शमयरु अतीतानन्दनाथ शाकिनीपराम्ना शमयरु १ । १ हमयरु पादानन्द-
 नाथ हाकिनीपराम्ना हमयरु १ । १ (६) इति शान्तकोणे ॥ १ ल आधारेशानन्दनाथ रक्षापराम्ना ल १ ।
 १ वं चक्रानन्दनाथ चाण्डिकापराम्ना वं १ । १ र कुरङ्गेशानन्दनाथ करालापराम्ना रं १ । १ यं मद्रेषा-
 नन्दनाथ महीच्युम्बापराम्ना यं १ । (७) इति पूर्वकोणे ॥ १ ग अनादिधिमल्लानन्दनाथ शायरीपराम्ना गं १
 १ सं सर्वप्रिमलानन्दनाथ पुलान्दिनीपराम्ना सं १ । १ य योगविमल्लानन्दनाथ शयरीपराम्ना यं १ ।
 १ यं सिद्धविमल्लानन्दनाथ पराम्पिकापराम्ना यं १ । १ नं समप्रविमल्लानन्दनाथ कुलिकापराम्ना नं १ ।
 (४) इत्यग्निकोणे ॥ १ लमयरु मिश्रेशानन्दनाथ कुञ्जिकापराम्ना लमयरु १ श्री० । १ वमयरु उड्डीशान-
 न्दनाथ लक्ष्मीपराम्ना वमयरु १ । १ रमयरु वृष्टीशानन्दनाथ कुलेश्वरीपराम्ना रमयरु १ । १ वमयरु
 चयानन्दनाथ कुलकौलेश्वरीपराम्ना वमयरु १ । (५) इति नैऋत्यकोणे ॥ अथ ध्यानम्—

पीत रयाम कृष्णरक्तं शुक्रं भास्करसन्निभम् । चतुष्कायाः क्रमात्सर्वे वरदाभयमंयुताः ॥ १ ॥

चतुष्कं पञ्चक पदरुं चतुष्क पञ्चक पुनः । चतुष्कमिति संभिधाः क्रमात् पार्थिवरमयः ॥ २ ॥

पुनर्देवदेव्यौ त्रिधा सपूज्य, पुनर्गुरुक्रम नत्या स्तुत्वा मनुं च जप्त्वा परार्थैवक्रमत्वेरेत् । इति
 ननामेश्वरक्रमः ॥ अथायुधपूजा—“आयुधानि यजेत् पश्चात् करात्रेषु च मन्त्रवित् ।” १ इं ब्रह्म-
 कपालाय इं १ नमः । एवं १ मं त्रिशूलाय सं० १ । सं चक्राय सं । मं ध्वजाय मं ।
 ल वराय ल । य ब्रह्मपादाय वं । यं पात्सिद्धप्रस्तुताय य । रं जाप्यमालायै रं । उं पुस्तकाय उं । अं
 अभयाय अं । श्रीपादुका पूजयामि तर्पयामि नमः सर्वत्र । मानसादिपृथिव्यन्त रश्मीन् भावयेत् पुनः

त्रियस्तथा क्रमादानन्दनाथेति पराम्ब्वेत्याद्युदाहरिताः । श्रोत्रपादुकां तर्पयामि नमो षडेन्, अर्चयेद्वंकेन्द्रः
पूजयामोति, निर्वाणगुरुसंप्रदायममलमन्य कल्पिते लालितेश्वरविरचिते शिष्यपञ्चन्यायान्ते ।

श्रीनाथादिमुखाभोजात् पारम्पर्ययुतं जपेत् । उपादिष्टं मन्त्रजातमूर्ध्नाग्नाथादिगोचरम् ॥ १ ॥

तत् मर्ममसिन् ममये पीठपूजादिकं विना । पारम्पर्यगुरुनाथमूलविद्याङ्गमन्ततिः ॥ २ ॥

अङ्गपूजाममर्चान्ते बहिः पूजां तु वाद्यतः । नवात्ममण्डले तत्र महापूर्वगमगानने ॥ ३ ॥

अनेककोटियोगीन्द्रयोगिनीभरवादिभिः । मेन्यमाने द्वारपेन्द्रविधिव्रत्ताप्रिर्मात्रिभिः ॥ ४ ॥

त्रिभिर्निशाटनाद्यैश्च पालकैर्दारमण्डले । प्रयागारण्ये शुचिचेत्रे मद्रृग्ज्योतिष्मतीयुते ॥ ५ ॥

परापरमहापीठं संश्रितं श्रीनयान्मकम् । देवेशमर्चयेद् देवं गन्धुप्पावतादिभिः ॥ ६ ॥

श्रीमहार्थं तथाप्यं च श्रीविद्यादिक्रमेण च । एतस्मिन् ममानं स्याद्द्रीगम्भोस्तु नवात्मरूपम् ॥ ७ ॥

धूपदीपां प्रदर्याथ बहुव्यञ्जनमयुतम् । नैवेद्य पङ्कमोपेतं पुरतः स्याद्य देशिकः ॥ ८ ॥

अन्नपूर्णेऽश्वीन्यामं ध्यानं कुर्याद्यजेत् पुनः । ॥

ह्रीं भुवनायै नमः । श्रीं कमलायै नमः । क्रां सुमगार्यै नमः । ज्ञं परविद्यायै नमः । मूलाघाटदम्भ-
मन्त्रसंहरन्नेषु विन्यसेत् ।

ब्रह्मन्ब्राह्मिन्ब्राह्म्यादिन्यामं कुर्यात् स्वदेहेके । नैवेद्यं मावयेत् पत्रे चमुपत्रे सकर्णिके ॥ १ ॥

त्रिकोणं चाथ तन्मध्ये परदेवीं विभावयेत् । भुवनाद्यास्तथा कोणेष्वथ दक्षेत्रेषु च ॥ २ ॥

ब्राह्म्याद्याश्चाष्टपत्रेषु न्यामवत् सर्वमर्चयेत् । नैवेद्यं सपरिवाराया देवदेव्योः ममर्चयेत् ॥ ३ ॥

भाभाग्यदेवतायास्तु स्वनैवेद्यं समर्चयेत् । ॥

तदीपर्यालि वृत्तचतुरस्रमण्डले, व्यापकमण्डलाय नम इत्यभ्यर्च्य, जैह्वीं सर्वविग्रहदम्भ्यः सर्वभूतेभ्यो हुं
फद् स्वाहा, अनेन बलिं दत्त्वा गण्डूपादिराजोपचारान् । "तत्त्रयविशुद्धात्मा स्वीकुर्याद्विधिपूर्वकम्" ॥

५ पैह्वीं अघोरे हौमं ५ आन्मत्तत्त्वं शोधयामि स्वाहा । ५ ह्रीं परमघोरे हुं घोरेभ्ये ह्रीं घोरेभ्यो मीम-
मीपले वमपिच हेरुदद रर ह्रीं ह्रं ह्रसरे विद्यातत्त्वं शोधयामि स्वाहा । ५ सर्वतत्त्वसमष्टिसर्व (शिव)

तत्त्वं शोधयामि स्वाहा ।

तत्त्रयविशुद्धात्मा पूर्णपात्रत्रयं पुनः । गुरुभैरवशक्तिभ्यो निवेद्याथ स्वयं पुनः ॥ १ ॥

स्वकीयानाहृतान्यांश्च पूजयेच्च यथाविधि । ॥

इति सृष्टिपूजा ॥

अथ संहारपूजार्थं श्रीनाथं पूजयेत् त्रिशः । तदनुज्ञामवाप्याथ पूर्ववत् पार्यिवाहितः ॥ १ ॥

मानमानं क्रमान् कृत्वा तत्तत्कमफलं लभेत् । आज्ञायाधारपट्टेषु चतुष्कादिकमार्चनम् ॥ २ ॥

तत्तत्स्थानेषु संपूज्य यतः पञ्चकमाचतः । अर्चयेद्गुरुमार्गेण श्रीगुरोरुपदेशतः ॥ ३ ॥

चूलीमूले परशम्भुः शाम्भवी योनिमध्यतः । पोडशान्ते परा पूज्या भा पूज्या चूलिमूलके ॥ ४ ॥

१ 'सर्वतत्त्वं ५ शोधयामि' ग पाठ ।

चिन्मनोमन्दिरादेशे महा नामितले स्मृता । कन्दे चेन्ना मेद् सृष्टिः स्थितिर्भेदसि संस्थिता ॥ ५ ॥
 तिराधा नासिकाग्रे तु मुक्तिं शूलपथे श्रयेत् । ज्ञाना पृष्ठाग्रके पूज्या सती योनिविले स्मृता ॥ ६ ॥
 असती लम्बिकामूले सदसती नसाश्रये । क्रिया च लिङ्गमूले तु श्रण्डे आत्मावती श्रयेत् ॥ ७ ॥
 लिङ्गाधो विषयेच्छा तु गोचरी चर्ममालके । लोका नेवान्तरे वेदा संचिन्त्योदरमध्यतः ॥ ८ ॥
 कुण्डली नाभिमूले तु सौम्यगुप्फमण्डिले (?) । जीववायुप्राणसूत्रास्पदकोदण्डमध्यतः ॥ ९ ॥
 मातृका कण्ठिकास्रे जिह्वायां स्यादनामिका । वर्णावती च जिह्वाग्रे स्वरवर्णाश्च तालुके ॥ १० ॥
 वर्जजा ओष्ठयोः पूज्याः संयोगा दन्ततालुके । कण्ठोर्ध्वे मन्दरवर्ता नित्यं पूज्या प्रकीर्तिता ॥ ११ ॥
 ततः परं वामभागे मण्डलं चतुरस्रकम् । * * * * * ॥

चतुर्दलपत्रं विभाष्य ,

तन्मध्ये चिन्तयेद् देवीं ललितां श्यामविग्रहाम् । कराभ्यां दक्षवामाभ्यां पत्रं नीलोत्पलं तथा ॥ १२ ॥
 विभ्राणां कुलचण्डं च ध्यात्वात्नेन प्रपूजयेत् । * * * * * ॥

५ श्रीं कुलवग्ङाय श्रीं ५, इति श्रवणं दद्यात् ।

तर्पयेन्मूलविद्याभ्यां प्रत्येकं सप्तमहा । श्रीगुरोः पादुकां स्मृता सप्तवारं च तर्पयेत् ॥ १ ॥
 ततः पात्रं ममुद्धृत्य कराभ्यां भस्तकावधि । अहन्तेदन्तयोरेव्यप्रतिपत्त्या निवेदयेत् ॥ २ ॥
 सर्वाधरणमध्यस्थं ब्रह्मरन्ध्रे लयं नयेत् । * * * * * ॥

नानामोत्रजातिश्रीचर्याधिकार-श्रीपद्माधिष्ठानाधिकार-एकद्विनवदादशपोदशपञ्चाशच्चतुरस्रीतिसिद्धभूतवर्तमान-
 नमविष्यतादिगुणावपादुका , इत्यादिस्थाने लय ।

सर्वं व्याहृतिमस्थानो भूदेव्याः शम्भुराक्रमः । * * * * * ॥

नमो भम मनसि स्थिताय नाथाय यत्कर्मकार्यपराय स्वाहा ।

चरणं पवित्रमित्यादिवेदमागममेव च । शाम्भवं चरणं ध्यात्वा सच्चिदानन्दलक्षणम् ॥ १ ॥
 पवित्रं परमं साक्षात् पुराण परमाभुतम् । येन पूता महान्मानः क्षणम् सप्तारस्रगरात् ॥ २ ॥
 समुचीये परानन्दं भुङ्क्ते परशाम्भवम् । तस्मिन्निचलयं कृत्वा तद्रूपोऽहमिति स्मरन् ॥ ३ ॥
 एतद्रहस्यमत्यन्तं वैदिके शाम्भवेऽपि च । एतद्रूपं कृत्वा ज्ञात्वा न भूयो भुवि जायते ॥ ४ ॥
 आवध्यं कपर्दीमुद्रां पुनर्योगं समभ्यसेत् । इत्यानन्दयतः पूर्वं प्राणबुद्धिलयो भवेत् ॥ ५ ॥

इति श्रीपद्मन्यशाम्भुप्रथमपूजाक्रमः ॥

अथ नन्दुर्गाविधानं नट्यामले । श्रीर्ध्वर उवाच ।

अथ वक्ष्ये सुरेशानि नन्दुर्गाविधानकम् । यत् ज्ञात्वा साधकः सर्वः पद् कर्माणि प्रसाधयेत् ॥ १ ॥
 गान्तिः पुष्टिस्था वश्यं मारुतोऽट्टकर्मणी । आकर्षणं तथा केचित् पद् कर्माणि नियोजयेत् ॥ २ ॥
 मार्करण्डेयपुराणोक्तं देवीमाहात्म्यमुच्यते । मूलमन्त्रेण पुष्टिं जपन् चान्तिमाप्नुयात् ॥ ३ ॥

अथ मूलमन्त्रं प्राग्दुर्गाप्रकरणोक्तं नन्दुर्गायै । श्रीविद्यासुबलिते यथा—पद्मो श्रीं वरदं ह्रीं चामुण्डायै हस्तम्ह-

लक्ष्मीं विधे सकलार्थैः । एवं धीविद्यासंघलितनयार्णमन्त्रं देवीमाहात्म्यम्यागन्ते संपुटत्येन संयोज्य देवी-
माहात्म्य पठेदित्यर्थः । तथा—

शतमार्दां शतं चान्ते जपेन्मन्त्रं नवाचरम् । चण्डीसप्तशतीजाप्ये संपुटोऽयमृदाहृतः ॥ ४ ॥

सकामं संपुटे जाप्यं निष्कामं संपुट विना । आश्विनस्य मिते पत्रे तृतीयायामुपक्रमेत् ॥ ५ ॥

आमध्यरात्रं मन्त्रपट्टेवरुदयतः क्रमात् । एवं मूलमनुं जप्त्वा ततः सप्तशतीं पठेत् ॥ ६ ॥

मूलमनु विद्यायुक्तं, पाठोऽपि विद्यायुक्तनयार्णमन्त्रसंपुटितदेवीमाहात्म्यस्य । संपुटप्रमन्तु प्रागुक्तः "शत-
मार्दां शतं चान्ते" इत्यादि शेषम् । तथा—

अष्टम्यन्ते जपेत्त्रयं निराहारो जितेन्द्रियः । संपूज्य दिनशो देवीं ततो होमं ममाचरेत् ॥ ७ ॥

अत्र पद्मिनेषु यथा लक्ष्मीं भवेत्तथा जपेदिति ।

दशांशतो भक्तियुतः पायसैः सर्पिणा तिलैः । ब्राह्मणान् भोजयेन् पश्चात् कुमारीश्च प्रभोजयेत् ॥ ८ ॥

इष्टार्थं लभते मन्त्री नात्र कार्या विचारणा । प्रथमं चरितं प्रोक्तं मधुकैटभनाशनम् ॥ ९ ॥

द्वितीयं चरितं प्रोक्तं महिषासुरघातनम् । तृतीयं चरितं शुभनिशुंभहरणं तथा ॥ १० ॥

प्रथमस्य चरित्रस्य मुनिर्ब्रह्मा ममीरितः । गायत्रं हृन्द आख्यात महाकाली तु देवता ॥ ११ ॥

वाग्भवं धीजमान्यातमभिस्तत्त्वं महेश्वरि । धर्माथं विनियोगः स्याद्वाग्नीमोक्तं समाचरेत् ॥ १२ ॥

पङ्क्तं ध्यानमिति शेषः ।

द्वितीयस्य चरित्रस्य मुनिर्विष्णुरुदीरितः । हृन्द उष्णिग् महालक्ष्मीदेवताश्च समीरिता ॥ १३ ॥

हृल्लेखा धीजमुदितं वायुस्तत्त्वं महेश्वरि । विनियोगोऽर्धसंप्राप्त्यै हृल्लेखोक्तं समाचरेत् ॥ १४ ॥

उत्तरस्य चरित्रस्य ऋषीं रुद्रः समीरितः । त्रिष्टुप् हृन्दो महत्पूर्वा देवताश्च सरस्वती ॥ १५ ॥

धीजं तु कामराजं स्याद्रवित्त्वं समीरितम् । कामाप्त्यै विनियोगः स्यात् कामरानोक्तमाचरेत् ॥ १६ ॥

एवमृष्यादिकं स्मृत्वा प्राग्वद् ध्यात्वा समाहितः । ध्यानपूर्वं पठेच्चण्डीं सुस्पष्टपददर्शकाम् ॥ १७ ॥

एवं यः कुरुते देवि न दुःखं प्राप्नुयात् क्वचित् । घनैर्धान्यैर्यशोभिश्च सुभगैः पुत्रपौत्रकैः ॥ १८ ॥

सयुक्तः सुचिरं जीवेद्विद्यावान् स शतं समाः । प्रथमं चरितं देवि स्पष्टिरूपं न संशयः ॥ १९ ॥

द्वितीयं स्थितिरूपं स्यात् तृतीयं लयरूपकम् । पूर्वोक्तविधिना साध्यं साधकस्तु सुषुद्धिमान् ॥ २० ॥

अत्र सृष्ट्वन्तता स्थित्यन्तता संद्वारान्तता । तत्फलानि चाधमभेदेन प्राग्वद्दोष्यानि ।

असाध्यं साधयेन्धीर्ग्रं यदि कार्यं न सिध्यति । पाठमात्रेण सिध्यन्ति नात्र कार्या विचारणा ॥ २१ ॥

देव्यालये शिवामारे पठेद् देवि यजेत् तदा । दीपं दत्त्वा घृतेनैव जपेन दशकेन च ॥ २२ ॥

धूपयेद् गुग्गुलुदैर्दधीं मनसा चिन्तयन् सदा । दशाष्टका सदा नित्यं शुचिर्भूत्वा समाहितः ॥ २३ ॥

अधःशायां हविष्पाशीं पुरश्चरणरूपतः । शतावर्तं जपेदादौ पुरश्चरणसिद्धये ॥ २४ ॥

तद्दशाशेन जुहुयान्मूलमन्त्रेण साधकः । नमो देव्यै महादेव्यै शिवायै सततं नमः ॥ २५ ॥

नमः प्रकृत्यै भद्रायै नियताः प्रणताः स्य ताम् । अनेन वा प्रजुहुयाद् द्रव्यैः प्राक् समुदिरिवैः ॥ २६ ॥

अत्र केचित् "जयन्तो मङ्गला काली" इति श्लोकरूपमन्त्रेण वा दद्यात् जुहुयादिति । अत्र शतचण्डीविधा-
नस्य मूलमन्त्रेण श्लोकरूपमन्त्रेण वा, दशाशदोमस्तु अयुतसंख्याक । "यतिश्लोकेन जुहुयात् पापमं तिल-
सर्पिणा" इति विधौ प्राग्बद्धं शतमादौ शत चान्ते संपुटप्रभेण मूलमन्त्रद्वयं भावश्यकः । अत्रापि
तर्पणनाह्वयसंतर्पणादिकं पूर्वदशाशोने कृत्वा पुरश्चरणं समाप्य काम्यकर्मोत्थं कुर्यात् ॥ तथा—

अनुलोमैर्वेदा जाप्यं शुभकर्म प्रसिद्धयति । विलोमेन तदा देवि क्रूरकर्म प्रमिच्छति ॥ २७ ॥

चरित्रं प्रथमं देवि नित्यं जपति साधकः । द्वितीयं वा तृतीयं वा संपूर्णं वापि पठ्यते ॥ २८ ॥

तस्य सिद्धिर्न मन्देहो ध्रुवं चेति वरानने । अक्षराणां पदानां च पाठानामर्धरूपिणाम् ॥ २९ ॥

श्लोकार्णां च तथा श्लोकमध्यायानां विलोमतः । निर्धनोच्चाटने द्वेषः स्तम्भनं मोहनं तथा ॥ ३० ॥

वश्यादीनि च कर्माणि प्रसिद्धानि क्रमेण वै । ग्रथनादिप्रभेदं तु प्राक् प्रोक्तं विधिना चरित् ॥ ३१ ॥

अक्षराणि यथा मन्त्रे तथा श्लोकाः स्वैरे शुभे ।

॥

शुभे स्तवे देवीमाहात्म्ये । अत्रायमर्थ—मन्त्राणां प्रतिसाध्यनामार्यं प्रथमं मन्त्रेषु । अत्र तु श्लोकान्तरित-
साध्यनामार्यं प्रथममित्यर्थः । श्लोकद्वयान्तरितसाध्यनामार्यं विद्वान् । संपुटकमस्तु—देवीमाहात्म्यमनुलो-
मेन पठित्वा अमुकं स्तम्भय स्तम्भय इत्युच्चार्य पुनर्देवीमाहात्म्यमन्त्रप्रतिलोमेन पठेदित्येकावृत्तिः । एव-
मग्रेऽपि । रोधनप्रकारस्तु । अर्थं देवीमाहात्म्यस्य पठित्वाऽनुलोमेन अमुकामुक्तयोर्विद्वेषणं कुर्यात् इत्यु-
च्चार्योत्तरार्धमन्त्रप्रतिलोमेन पठेदित्येकावृत्तिः । एवमग्रेऽपि ॥ "आदी योगो भवेदन्ते पञ्चवसुदयो" ति-
त्यत्रोच्चाटने योगो मारणे पञ्चव इति सप्रदायः । तेन "अमुकमुच्चाटय उच्चाटय फट्" । ततः पाद-
प्रतिलोमेन देवीमाहात्म्यं पठेदित्येकावृत्तिः । एवमग्रेऽपि । कामंश्चे तु अन्तरप्रतिलोमेन देवीमाहात्म्यं पठित्वा
अन्ते "अमुकं हननं हू फट्" इति पठेदित्येकावृत्तिरेवमग्रेऽपि । अथनकनरीत्या विद्वान्कर्मो वश्यं ।
तथा—

संहारसृष्टिस्थित्यन्तं कर्मणोत्कीलनं स्मृतम् । एतस्य वैपरीत्येन स्तम्भनोत्कीलनं भवेत् ॥ ३२ ॥

स्थितिसंहारसृष्ट्यन्तमुच्चाटोत्कीलनं स्मृतम् । सृष्टिसंहारास्थित्यन्तं विद्वेषोत्कीलनं तथा ॥ ३३ ॥

उत्कीलनक्रमो देवि तवाग्ने कथितो ध्रुवम् । येन ज्ञातेन देवेशि वैतोषयविजयो भवेत् ॥ ३४ ॥

उत्कीलनं विना कान्ते स्थितिः कापि न जायते । जपिलोत्कीलनं चाद्यं त्रिविधं भ्रंशितं क्षणात् ॥ ३५ ॥

त्रिविधं चरितप्रथम् । भ्रंशितं श्लोकसृष्ट्यन्तता स्थित्यन्तता संहारान्तता । अथमर्थ—चरितत्रितयं क्रमेण
सृष्टिस्थितिलपरूपं मोक्षक्रमेणोत्कीलनं नामपञ्चधादिकं विना प्रथमतो जपित्वा ततः प्रयोगरूपेण जपेत् ।
संपुटकमंशादीं प्रयोगमध्येऽनुग्रहं कर्तुमिच्छति तदानुग्रहप्रोक्तनामपञ्चधादिकं सयोज्यं यावत् स्थास्थं ताव-
दुत्कीलनमेव जपेदित्यर्थः । केचिदुत्कीलनादौ नामपञ्चधादिकं न योज्यमिति चदन्ति, यथागुरूपदेशं
कार्यमिति । तथा—

साध्यं कर्मण्यकर्मादौ वक्ष्येऽहं शृणु पार्वति । सर्वभूतस्य चोरातिहंमकाः पिशुनाः शठाः ॥ ३६ ॥

ते साध्याः कर्मणे प्रोक्ताः कर्मारम्भादिन शृणु । भूताष्टम्यां चतुर्दश्यां साधयेत् साधकोत्तमः ॥ ३७ ॥

दशाधा पञ्चधा वापि सप्तधा वा त्रिधापि च । देव्यास्तये पठेत् देवि त्रिलयः सिद्धयति क्षणात् ॥ ३८ ॥

विना न्यायं विना ध्यानं विना भूतविशोधनम् । पाठमात्रेण सिद्ध्यति मन्त्रिणो नाम मशयः ॥ ३९ ॥

सिन्दूरेणुभिर्देवि पूजां कुर्यात् समाहितः । ॥

इति । चाराहोतत्रे—

चण्डीपाठफलं देवि शृणुष्व गदतो मम । एकादृश्यादिपाठानां यथावन् कथयामि ते ॥ १ ॥
 संकल्प्यं पूर्वं संपूज्य न्यस्याङ्गेषु मनून् सकृत् । पाठाद् बलिप्रदानाद्दि मिद्धिमाप्नोति मानवः ॥ २ ॥
 उपसर्गोपशान्त्यर्थं त्रिरातं पठेन्नरः । ग्रहोपशान्तौ कर्तव्यं पञ्चावर्तं वरानने ॥ ३ ॥
 महाभये समुत्पन्ने महावर्तमुदीरयेत् । नवाष्ट्या भवेच्छान्तिर्वानपेयफलं भवेत् ॥ ४ ॥
 राजवश्याय भूत्यै च रुद्राष्टुत्तिमुदीरयेत् । अर्काष्ट्या कार्यामिद्धिर्विहानिश्च जायते ॥ ५ ॥
 मन्याष्ट्या रिपुर्वश्यस्तथा स्त्री वश्यतामियात् । सौख्यं पञ्चदशाष्ट्या श्रियं चाप्नोति मानवः ॥ ६ ॥
 कलाष्ट्या पुत्रपौत्रधनधान्यागमं विदुः । राज्ञां भीतिविनाशाय वैरिप्रोखाटनाय च ॥ ७ ॥
 कुर्यात् सप्तदशाष्टुत्तिं तथाष्टादशकं श्रिये । महाभयविनाशाय विंशवर्तं पठेत् सुधीः ॥ ८ ॥
 पञ्चविंशवर्तनात् भवेद्भयविमोचणम् । सङ्कटे समनुप्राप्ते दुश्चिकित्स्यामये तथा ॥ ९ ॥
 जातिध्वंसे कुलोत्सादेऽप्याधुपो नाश आगते । वैरिदृष्टौ व्याधिदृष्टौ घननाशे तथा चये ॥ १० ॥
 तथैव त्रिविधोत्पाते तथा चैवातिपातके । कुर्यात्तत्त्वात्मा शताष्टुत्तिं तथा संपद्यते सुखम् ॥ ११ ॥
 श्रियो वृद्धिः शताष्ट्या राज्यशुद्धिस्तथा परं । मनसा चिन्तितं देवि सिध्येदष्टोत्तराच्छतात् ॥ १२ ॥
 शताश्वमेधयज्ञानां फलमाप्नोति सुव्रते । सहस्रावर्तनाद्ब्रह्मरीराष्टुत्तौति स्वयं सिरौ ॥ १३ ॥
 भुक्त्वा मनोरमान् कामान् नरो मोक्षमवाप्नुयात् । यथाश्वमेधः क्रतुराद् देवानां च यथा हरिः ॥ १४ ॥
 स्तवानामपि सर्वेषां तथा सप्तशतीस्तवः । (नातः परतरं किञ्चित् स्तोत्रमस्ति वरानने ॥ १५ ॥
 भुक्तिशुक्तिप्रदं पुण्यं पावनानां च पावनम् ।) अथवा बहुनेत्रेण किमनेन वरानने ॥ १६ ॥
 चण्ड्याः शताष्टुत्तिपाठात् सर्वाः सिद्ध्यन्ति सिद्धयः । ॥

इति । अत्र प्रयोगस्तु—कविद् देव्यालये शिवालये वा प्रागुक्तक्रमेण स्यासनोपरि प्राङ्मुख उदङ्मुखो वा उप-
 यिष्याचम्य, शीविघासवलितनवाणमन्त्रेण प्राणानायम्य ऋष्यादिकरपङ्क्त्यासन्धानानि प्राक्प्रोक्तक्रमेण विघाय
 संकल्पं कुर्यात् । अघामुके मासि अमुकपक्षे अमुकतिथौ अमुकयोगेऽमुकदेशेऽमुकं शीमहाकालीमहा-
 लक्ष्मीमहासरस्वतीप्रीतिपूर्वकामुककामनासिद्धिकामोऽप्यारभ्यामुकदिनं यावत् प्रत्यहं द्वादशाष्ट्या नयावृत्त्या
 त्रिचक्रया वा नियमतः शतसहस्राष्टुत्तिसंख्याकं “सावधिः सूर्यतनयो” इत्यादि “सावधिर्भविता मनुः”
 इत्यन्तं मार्कण्डेयपुराणान्तर्गतदेवीमाहात्म्यपाठं नवाणसंपुटत्वेन करिष्ये इति संकल्प्य, पुस्तकं ‘संपूज्य
 पुस्तकं दृष्ट्वा हस्ते घृत्वा पाठं कुर्यात् । प्राणायामप्यादिकरपङ्क्त्यासन्धानपूर्वकं नवाणमन्त्रमाद्यन्तेऽष्टोत्त-
 रशतमष्टोत्तरशत जपेत् । मौनी ध्यानपरायणो मध्येऽन्यत्र चार्तोलापमकुर्वन्नस्त्रलितात्तरं स्पष्टपदोच्चारणं
 कुर्वन् यथासंख्यया नियमतः प्रत्यहं तावत्संख्याकपाठं कुर्यात् प्रोक्तसिद्धिर्भवेत् । इति सप्तशतीपाठविधिः ॥
 अत्र ग्रथनादिभेदक्रमेणानुलोमपाठादपि तत्तत्प्रयोगाः सिद्ध्यन्ति । अथवा प्रोक्तक्रमेण चण्डप्रतिलोम-पद-

१ 'सकृत् पूर्व' ख पाठ । २ 'पठनाद्बलिदानात्' ख पाठ । ३ 'साधक' ख पाठ । ४ 'शान्त्यै' ख पाठ । ५ 'काम'
 ख पाठ । ६ 'वैरिनाश' ख पाठ । ७ 'विमोचय' ख पाठ । ८ 'नाशहेतवे' ग पाठः । ९ 'कुर्याद्ब्रह्मच्युतावर्तं तथा' ख.
 पाठः । १० 'परे' ग पाठ । ११ 'श्मा' मुक्त्वा मनोरथान् दिव्यान् ख पाठ । १२ 'त्रनुष' ख पाठः । १३ 'बहुना किमिहोक्तेन' ग पाठः ।

प्रतिलोम-पादप्रतिलोमार्धत्रोफप्रतिलोम-त्रोफप्रतिलोमाप्यायप्रतिलोमानां च प्रथनादियोगात् तत्तत्प्रयोगात्
सिध्यन्त्येव, प्रथनादिक विनापि सिध्यन्त्येव । एवमुभयथा विलोमप्रमाणा निदिः । अनुलोम-
क्रमस्य प्रथनादिकं विना प्रयोगा न सिध्यन्ति, तत्र प्रथनादिप्रम आवश्यकः । विलोमपाठानामुभयधा-
नुलोमपाठानामेकधा इति सर्वं युक्तं. शास्त्रतश्च सम्यग् ध्यात्वा प्रयोगादिकं कुर्यात् । प्रथमादिचरित्रप्रयस्य
पृथक् पृथक् पाठस्य धर्मार्थकामा यथारुमे फलानि बोध्यानि । चरित्रप्रपाठस्य चतुर्गफलसिद्धिः ।
केवलं मोक्षकामस्य संपुटं विना पाठः । "गृहो ससपुटं कुर्यान्मोक्षार्थं संपुटं विना" । इति धारादीतन्त्रो
क्तत्वात् गृहस्य संपुटं विना न पठेदिति । अथ "सावर्णिः सूर्यतनयः" इत्यादि सावर्णिर्मविता मनुदि-
त्यस्य पाठनम् ॥

इति श्रीमहामहोपाध्यायवर्यमगवत्पूज्यपाद-श्रीगोविन्दाचार्यशिष्य-श्रीभगवत्कृष्णराचा-
र्यशिष्य-श्रीविष्णुगर्माचार्यशिष्य-श्रीप्रणलभाचार्यशिष्य-श्रीविद्यारण्ययतिषि-
रचिते श्रीविद्यार्णवाभ्ये तन्त्रे चतुर्निष्ठ श्वास ॥ ३४ ॥

अथ

पञ्चत्रिंशः श्वासः ।

तत्र श्रीतन्त्रराज्ञे—(२७ शे पटले)

अथ षोडशमित्यानां कालेन प्राणतोच्यते । मातृकाभूतनाथाद्यैः श्रीचक्रेण च शक्तिभिः ॥ १ ॥
अथ कालेनहोरात्ररूपकालेन । माणता श्वासरूपतोच्यते इत्यर्थः । क्रममाह—मातृकेति, मातृकया पञ्च-
भूतैर्नाथाद्यैर्ननाथैरादिपदेन नवग्रहराश्यादीनां संप्रह । श्रीचक्रेण शक्तिभिरावरणदेवताभिः सहोच्यते इत्य-
न्वयः । तथा—

लवादीनां तु कालस्य दुर्लभ्यतात्तदीरितम् । तेनैकंश्वासमारभ्य तत्संख्याभिः क्रमेण वै ॥ २ ॥

अहोरात्रस्य तत्रासिमुत्था तेनान्यदृश्येत् । विशेषाश्चान्तराद् बाह्यात्तत्तिसञ्च्युपपादकान् ॥ ३ ॥

अथ कालन्यातीन्द्रियत्वात् तत्रापि लवादीनां दुर्लभ्यत्वात्तुमानेनापि निश्चेतुमशक्यत्वात् तदुदीरितं श्वास-
क्रम इत्यर्थः । घट्यमारुगीन्याहोरात्रस्य तत्रासि श्वासक्रमं ज्ञात्वा, विशेषाश्चान्तरान् बाह्यान् तत्तत्सि-
द्ध्युपपादकाश्च वक्ष्यमाणदिशा ऋषेदित्यर्थः ।

मूलाधारोद्भवो वायुः प्राणायामाख्या समश्नुते । स तु पञ्चविधो भूतभेदादुद्भवदेशतः ॥ ४ ॥

एक एव वायुः प्राणान्वायानोदानसमानसंज्ञां समते । उद्भवदेवमाह—

नासायाः पुटयोः पार्श्वतुङ्गमध्याधरंप्रगाः । प्राणाप्रीलाम्बुखात्मानः पत्रनाः स्युर्यथाक्रमम् ॥ ५ ॥
अत्र नामायाः पुटयोः पार्श्वस्पर्शेन वायुतत्त्वोदयः, ऊर्ध्वभागस्पर्शेनाग्नितत्त्वोदयः, मध्ये दण्डे स्पर्शेन
इलातत्त्वोदयः, अधस्पर्शेनान्बुतत्त्वोदयः, रन्ध्रयोः परितः स्पर्शेन मतत्त्वोदयः । एवं यथाक्रमं योद्-
व्यमिन्वर्थः । तथा—

गुरुकेत् भृगुकूर्जां बुषाकां चन्द्रसूर्यजां । क्रमाच्चतुर्षु भूतेषु न्योम मर्वात्मकं भवेत् ॥ ६ ॥
उभयस्यो भवेद्राहुश्चन्द्रसूर्यां पुटौ क्रमात् । वामदक्षौ तयोस्तस्य प्रवेशो निर्गमनथा ॥ ७ ॥
जीवश्चन्द्रो रविः शून्यो भागः स्त्रीपुरुषौ तथा । पृथिवी मलिलं चन्द्रो रविरन्यत् प्रयं भवेत् ॥ ८ ॥
ग्रहेषु चन्द्रो नृग्विन्दुगुरुज्ञा मास्कराः परे । मातृकां च तथा त्रिघात् स्वरव्यञ्जनभेदनः ॥ ९ ॥
अथः पृष्ठं च चन्द्रः सादूर्ध्वग्रे दिनकृद्भवेत् । शरीरेऽपि कटेरूर्ध्वं चन्द्रोऽथो रविरारितः ॥ १० ॥
अस्तीति वाच्यं चन्द्रः स्यान्नास्तीत्युक्तो रविः स्मृतः । शुक्रकृष्णौ तथा पक्षाविति चन्द्रा दशान्तराः ॥ ११ ॥
एवं सूर्या दश प्रोक्ता बाह्याभ्याञ्च यशस्विनि । एकादशविधौ चन्द्रमास्करौ सम्यगारिता ॥ १२ ॥
पतेषां ऋकोनां स्पष्टोऽर्थः । तथा—

तयोश्चन्द्राः प्रीतिकरा मास्कराः श्लेशकारिणः । राहुः शून्यं च सर्वत्र नाशाय भवति क्षणात् ॥ १३ ॥
सूर्येषु शस्तः सर्वत्र मृषभोजनमैधुनैः । मंग्रहयान्यदण्डिलं चन्द्रे सिद्ध्यत्ययन्नतः ॥ १४ ॥
जीवेषु कथितं तथ्यमेत्पदार्थं मिथ्याति । निश्चित्य भवतीत्युक्रमन्यथा चेत्तदन्यथा ॥ १५ ॥
अनिश्चिते विधौ कन्या गर्भप्रदनेऽन्यतः पुमान् । शून्ये गर्भविपत्तिः सादित्यापूष्य बदेद् वृद्धम् ॥ १६ ॥
शून्ये नमसि राहौ च शुमान्येवाशुमान्यपि । शुमानि तत्र सर्वाणि नश्यन्ति परमेश्वरि ॥ १७ ॥
वामे बहति वायौ तु बदेद् देशिकशिष्ययोः । तत्स्थाने स्यापयिता तं तत्कर्णे कथयेन्मतम् ॥ १८ ॥
अथवा जीवगस्थाने तत्कर्णे मन्त्रमादिशेत् । अन्यथा शून्यराहोस्तु नाशाय गुरुशिष्ययोः ॥ १९ ॥
पथ्या पुतैस्तु त्रिशर्तनिष्ठासैर्नाडिका मता । तासां पथ्या दिनं पूर्णं तदिनं सात्पुनः पुनः ॥ २० ॥
एकस्मिन्सु दिने श्यामाः सहस्राण्येकविंशतिः । पश्यतं च ततस्तेषां स्वरूपं शृणु सुन्दरि ॥ २१ ॥
आरभ्याकौदयं प्रातः सप्तत्या द्विशतं क्रमात् । प्राणाप्रीलाम्बुखानि स्युर्नवत्यान्यत्र संक्रमः ॥ २२ ॥
तत्राप्येवमतोऽन्यत्राप्येवं पञ्चदश क्रमात् । दिनमेकं त्रजेदादौ दर्शमतिपदं प्रति ॥ २३ ॥
एवं क्रमेण सर्वेषां प्राणोदय उदीरितः । एतत्क्रमविपर्यासादभन्यानि भवन्ति हि ॥ २४ ॥

अस्यायमर्थः—शुक्रप्रतिपदमारभ्य दिनत्रयं सूर्योदयकाले धामनासापुटे वायुर्बहति, तदुत्तरं त्रीणि दिनानि
दक्षिणे, ततस्त्रीणि दिनानि वामे, ततस्त्रीणि दिनानि दक्षिणे, पुनस्त्रीणि दिनानि वामे, ततः कृष्णपक्षे
प्रतिपदमारभ्य त्रीणि दिनानि दक्षे, ततस्त्रीणि दिनानि वामे, तदुत्तरं दक्षे, ततस्त्रीणि दिनानि वामे,
ततो दक्षिणे, एवं क्रमेण ज्ञातव्यानि । तत्रापि प्रतिनाडि पञ्चघटिकास्थितिविचोद्व्येति । तत्रैकैकघटिका-

स्थितिरैकैरभूत्स्य । तत्र क्रमस्तु—प्राणाग्नीलाभ्युपात्मान इति । एकघटिकायामपि सप्तत्युत्तरदशतभ्या-
सकालस्थिति, नयति, श्वासा, संक्रमणे लगन्ति । एवं पञ्चभूतेषु दशासानां स्थितिसंक्रमौ द्वेषौ ।
इत्थं दिवा एकैकनाश्या वारप्रथं वारप्रथं रात्रावपि तथैव, वारप्रथस्य पञ्चदशघटिकाक्रमेणोत्तरप्रथस्ये
द्वादशघटिका पट्टिघटिकाभिर्दिनेमेकं ब्रजेदित्यर्थं । प्रागुक्तपत्रक्रमविपर्यासाद्मन्यानि भवन्तीत्यर्थं । तथा—

यलाधिकाश्चरा वामे बलिने दक्षिणे स्थिराः । उभयत्रोभयात्मानः शुभाशुभपरिच्छेपे ॥ २५ ॥

सार्धद्वाविंशतिश्चासक्रमाद् द्वादश राशयः । तत्र सार्धचतुष्केण भूतानि स्युरिति क्रमात् ॥ २६ ॥

घटिकार्येषु सर्वत्र वाय्वाद्येकान्तरादये । तत्तदर्णभवाः श्वासाः पट्ट्या त्रिशतमीरितम् ॥ २७ ॥

तेषु तद्गतवर्णानां दशानामादितो दश । सप्ताष्टस्या ततः शेषाः प्राणाग्नीलाभ्युपात्तः ॥ २८ ॥

अस्यार्थ—पञ्चभूतेषु पृथिवी जलं च सौम्यं, तेजो वायुराकाशं च धूरं । यामनात्या पृथिवीतत्त्व जलतत्त्वं
च चक्षुष्यं च । दक्षिणाद्या तेजस्तत्त्वं वायुतत्त्वमाकाशतत्त्वं च बलयत् स्थिरं च । उभयत्र स्वायंभ्या-
सेषु सर्वे उभयात्मानो द्वित्वभावा इत्यर्थं । एकस्या नाट्यां पञ्चघटिकात्मककालस्थिताया पञ्चघटिकासु
पञ्चभूतोदयभेदेकैकस्य भूतस्यैकैकघटिकास्थितौ एकस्या घटिकाया पट्ट्युत्तरभिरतं श्वासानां (३६०)
नवतिश्वासा सकरा । पयमेकस्य भूतस्य सप्तत्युत्तरदशतभ्यासा (२७०) निजास्तेषु श्वासेषु राशिक्रम-
माह—सार्धद्वाविंशतिश्चासक्रमादिति । अत्र राशिष्वपि यलाधिका इत्याष्टमम् । एकस्मिन् राशौ भूतक्र-
ममाह—तत्र सार्धेत्यादिना । घटिकासंस्थिति अकारस्योदये अकारस्य प्रथमतः सप्तदश भ्यासा अन्येषा-
मक्षराणां सप्त सप्त श्वासाः । पयमेकघटिकाक्रमेण सप्ताष्टनिर्मातृकाया भवतीत्यर्थं । द्वितीयेघटिकायामा-
कारस्याप्येवमूहम् । तथा—

संख्याभिर्वासिनाव्याप्तिं श्वासानां शृणु सुन्दरि । यथा विहितया मन्त्री सदा भुंजनवान् भवेत् ॥ २९ ॥

नित्यातृत्वाप्तिविद्यानां संख्याः स्युः पूर्वमेकशः । ततो दिनार्णाः संप्याः स्युस्ततश्च घटिकार्यकाः ॥ ३० ॥

राशयो द्वादश ततो ग्रहा भूतानि पञ्च वै । मातृकाश्चापि पञ्चाशच्छ्रीचक्रस्याथ शक्रयः ॥ ३१ ॥

सैका नवतपः प्रोक्ता देवी सर्वात्मना स्थिता । पवविर्था वासना यो भावयेत् स महेश्वरः ॥ ३२ ॥

इति । अस्यार्थ—नित्या १६ तत्त्वाः ३६ आसिधिया युगत्वेन पर्यायत्वेन दिनत्वेन तिसृणां विद्यानां
५०क्षरत्वेन ६ दिनार्णाः ५७६ संख्यारूपा ६१ घटिकार्याः ६० राशयः १२ ग्रहा ६ भूतानि ५ मातृकाः ५०
श्रीचक्रशक्रयः ५१ कालनित्या २०७३६ सर्वे मिलित्वा २१६०० श्वासरूपा इत्यर्थं । तथा—

नाडीचक्रं च मर्माणि देहान्तर्मरुतां क्रियाम् । योगाभ्यासं तदह्नैश्च स्वेच्छोत्क्रान्तिविधानकम् ॥ ३३ ॥

परकायप्रवेश च योगसिद्धस्य लक्षणम् । ॥

अस्यार्थ—नाडीचक्रस्य ज्ञान मर्माणि शरीरे यावन्ति तावन्ना ज्ञान, देहान्तर्मरुता प्राणादिदशवायूनां स्थिते.
क्रियायाश्च प्राणं, अह्नै मह योगाभ्याससम्पत्तज्ञानं च, तदह्नानि यमनियमासनप्राणायामप्रत्याहारध्यान-
धारणाममाधय इति । स्वेच्छोत्क्रान्तिविधानक स्वेच्छया भरुणविधानम् । परकायप्रवेशने चेतसर्वे प्राक्-
शोक्तप्रासक्रमं गुरुत शास्त्रतश्च सम्यग् विज्ञाय तद्भ्यासदाढ्यर्थाभूतस्य योगसिद्धस्य लक्षणमित्यर्थं । ॥
मातृकार्यं—

नेच्छन्ति काम्यपूजां ये चक्रस्थाभिश्च शक्तिभिः । तेषां काम्यविधिं वच्चे पूर्णमण्डलशक्तिभिः ॥ १ ॥
 चतुष्टयिश्चतुष्टयिः प्रत्यावरणदेवताः । नित्यपूजां विधायादौ काम्यपूजां ततश्चेत् ॥ २ ॥
 तानां नामानि वच्वामि पूर्णमण्डलवर्गकैः । साध्यमाधककर्माणि प्रत्यावृत्तिं नियोजयेत् ॥ ३ ॥
 श्रयवा प्रतिवर्गं च प्रतिशक्तिं प्रयोजयेत् । अमृता च तयानन्दा इच्छा चैव नयेश्वरी ॥ ४ ॥
 उमोर्मिका तथा ऋद्धिदुर्द्धिर्षा तथैव च । लूकारा चैव लूकारा एकनाया तथैव च ॥ ५ ॥
 ऐश्वर्या च तयोद्धारिण्यापघातिरूपा तथा । श्रंसा श्रःकाररूपा च कमला कामिका तथा ॥ ६ ॥
 किराता कीर्तिविभवा कुमारी कूर्मरूपिणी । कृपावती च कृकारा क्लृप्ता क्लृतरूपिणी तथा ॥ ७ ॥
 केरिनी कैतवा कोला कामारी कम्बुवादिनी । कःकारा च खरूपा च खातीता खिन्नपालिनी ॥ ८ ॥
 खीररूपिणी खुरूपा च खूरूपा खूरूपिणी । खृरूपा खलृखरूपा च खलृरूपा खेत्रप्रिया ॥ ९ ॥
 खैरूपा खोम्बरूपा च खौरूपा खण्डितेन्दुशृङ्ग । खःखरूपा गणेशी च गायत्री गिरिनन्दना ॥ १० ॥
 गीर्वाणवन्द्या गुणपा गूरुणा गृञ्जनाप्रिया । गृस्वरूपा ग्लकारा च ग्लृरूपा गेस्वरूपिणी ॥ ११ ॥
 गैरूपा गोस्वरूपा च गौतमी गण्डकी तथा । गःस्वरूपा घना घाता गिरूपा गीस्वरूपिणी ॥ १२ ॥
 घुर्धुरा घूर्णरूपा च घृतामोदा च घृक्ला । घलृरूपा घलृस्वरूपा च घेरूपा घैस्वरूपिणी ॥ १३ ॥
 घोटरूपा घौस्वरूपा घण्टानादा च घोऽचरी । डरूपा डास्वरूपा च डिरूपा डीस्वरूपिणी ॥ १४ ॥
 डुरूपा डूस्वरूपा च डूरूपा डूस्वरूपिणी । डलृरूपा डलृस्वरूपा च डेरूपा डैस्वरूपिणी ॥ १५ ॥
 डोरूपा डौस्वरूपा च डंकारा डःस्वरूपिणी । चपला चारुचरिता चित्रणी चांगघारिणी ॥ १६ ॥
 चुर्चुरा चूर्णरूपा च चूरूपा चूर्णरूपिणी । च्लृम्बरूपा ततः प्रोक्ता च्लृस्वरूपा ततः परम् ॥ १७ ॥
 चेतना चैस्वरूपा च चोदमित्री च चौर्यहा । चण्डा च चःस्वरूपा च छत्रा छाया द्विरूपिणी ॥ १८ ॥
 बीत्कारी छुरिकाहस्ता छूरूपा छृम्बरूपिणी । छूरूपा छलृस्वरूपा च छलृकारा छेदिनी तथा ॥ १९ ॥
 छैरूपिणी च छोरूपा छौरूपा छंस्वरूपिणी । छःस्वरूपा जया जाड्या निता जीर्णास्वरूपिणी ॥ २० ॥
 जुरूपा जूर्तिहत्री च जुरूपा जूरूपिणी । जलृरूपा जलृस्वरूपा च जेरूपा जैत्ररूपिणी ॥ २१ ॥
 जोरूपा जोस्वरूपा च जङ्गला जःस्वरूपिणी । भरुणा भास्वरूपा च भिरूपा भीस्वरूपिणी ॥ २२ ॥
 भुरूपा भूम्यरूपा च भृकारा भूरूपिणी । भलृरूपा भलृस्वरूपा च भेरूपा भैस्वरूपिणी ॥ २३ ॥
 भोरूपा भौस्वरूपा च भंरूपा भःस्वरूपिणी । जकारा बाणरूपा च त्रिरूपा जीस्वरूपिणी ॥ २४ ॥
 बुरूपा बूरूपिणी च बूरूपा बूरूपिणी । बलृरूपा बलृस्वरूपा च बेरूपा बैस्वरूपिणी ॥ २५ ॥
 बोरूपा भौस्वरूपा च भंरूपा भःस्वरूपिणी । टकाररूपा टाकारा टिकारा टीस्वरूपिणी ॥ २६ ॥
 डुकारा डूस्वरूपा च टूकारा टूरूपिणी । डलृकारा डलृम्बरूपा च टेकारा टैस्वरूपिणी ॥ २७ ॥
 टोकारा टौस्वरूपा च टंकारा टःस्वरूपिणी । ठकारा ठास्वरूपा च ठिकारा ठीस्वरूपिणी ॥ २८ ॥

टुकारा टृस्वरूपा च टृकारा टृस्वरूपिणी । द्लुकारा द्लृस्वरूपा च ठेकारा ठंस्वरूपिणी ॥ २६ ॥
 ठोकारा ठौस्वरूपा च ठंकारा ठःस्वरूपिणी । डेकारा डास्वरूपा च डिकारा डीस्वरूपिणी ॥ ३० ॥
 डुकारा डृस्वरूपा च डृकारा डृस्वरूपिणी । इलुकारा इलृस्वरूपा च डेकारा डैस्वरूपिणी ॥ ३१ ॥
 डोकारा डौस्वरूपा च डंकारा डःस्वरूपिणी । ढकारा ढास्वरूपा च ढिकेकारा ढीस्वरूपिणी ॥ ३२ ॥
 डुंकारा डृस्वरूपा च डृकारौं डृस्वरूपिणी । द्लुंकारा द्लृस्वरूपा च डेकारा डैस्वरूपिणी ॥ ३३ ॥
 ढोकारा ढौस्वरूपा च ढंकारा ढःस्वरूपिणी । णकारा णाम्बरूपा च णिरूपा णीस्वरूपिणी ॥ ३४ ॥
 णुरूपा णृस्वरूपा च णृरूपा णृस्वरूपिणी । ण्लुरूपा ण्लृस्वरूपा च णेरूपा णैस्वरूपिणी ॥ ३५ ॥
 णोरूपा णौस्वरूपा च णंरूपा णःस्वरूपिणी । तरुणी तामसी चैव तिलनासा च तीरपा ॥ ३६ ॥
 तुलसी तूर्यरूपा च तृष्णा तृकाररूपिणी । त्लुकारा त्लृस्वरूपा च तेजोरूपा च तैतिला ॥ ३७ ॥
 तोमरा तौलिनी तन्द्रा तस्करान्तककारिणी । थरूपा थानरूपा च थिरूपा थीस्वरूपिणी ॥ ३८ ॥
 थुरूपा थृस्वरूपा च थृरूपा थृस्वरूपिणी । थ्लुरूपा थ्लृस्वरूपा च थेरूपा थैस्वरूपिणी ॥ ३९ ॥
 थोरूपा थौस्वरूपा च थंरूपा थःस्वरूपिणी । दया च दानशीला च दिरूपा दीनपालिनी ॥ ४० ॥
 दुर्मदा दूनहर्षी च (दृकारा दृस्वरूपिणी । द्लुकारा द्लृस्वरूपा च) देवी दैत्यनिन्ददिनी ॥ ४१ ॥
 दोषहर्षी च दौर्भाग्यनाशिनी दम्भवर्जिता । दःस्वरूपा च धर्मज्ञा धारणी धिम्बरूपिणी ॥ ४२ ॥
 धीरा धुरीणा धूमावत्यध पश्चाद् दृतिस्तथा । धृरूपा ध्लृस्वरूपा च ध्लृरूपा धेस्वरूपिणी ॥ ४३ ॥
 धैर्या च धोरणी धौर्या धरूपा धःस्वरूपिणी । नदी नारायणी नित्या नीतिज्ञा च नुतिमिषा ॥ ४४ ॥
 नूनना नृपवन्द्या च नृरूपा न्लृस्वरूपिणी । न्लुकाररूपिणी पश्चात् संप्रोक्ता नेत्रमुन्दरी ॥ ४५ ॥
 नैमिचिक्रा नोदपित्री नौकास्था नंदजा तथा । नःस्वरूपा च परमा पाविनी पिलिपिच्छिका ॥ ४६ ॥
 पीता पुण्या पूर्णरूपा पृथ्वी पृकाररूपिणी । प्लुकारा प्लृस्वरूपा च पेशला पैस्वरूपिणी ॥ ४७ ॥
 पोतरूपा पौरसेव्या पविडता पःस्वरूपिणी । फट्कारिणी फालरूपा फिटिशब्दनिनादिनी ॥ ४८ ॥
 फीरूपा फृस्वरूपा च फृरूपा फृस्वरूपिणी । फृस्वरूपा फ्लृरूपा च फ्लृरूपा फेरवीरवा ॥ ४९ ॥
 फेरूपा फोस्वरूपा च फौरूपा फस्वरूपिणी । फःस्वरूपा च बगला बाला बिलनिवासिनी ॥ ५० ॥
 थीजरूपा बुधाराध्या थूरूपा च बृहत्कुचा । थूरूपा थ्लृस्वरूपा च थ्लृरूपा थेस्वरूपिणी ॥ ५१ ॥
 वैरूपिणी मोषरूपा बौद्धवन्द्या च बंधिनी । चःस्वरूपा भवाराध्या भाग्यदा भिल्लरूपिणी ॥ ५२ ॥
 नीतिहर्षी शृजङ्गाढ्यभूषणा मूर्तिविक्रमा । थूरूपा थृस्वरूपा च थ्लुकारा थ्लृस्वरूपिणी ॥ ५३ ॥
 भेदाभेदविहीना च भैरवी भोगदायिनी । भौममेव्या भंजिका च मःस्वरूपा महोदया ॥ ५४ ॥
 मानिनी मित्रविम्बा च मीनाती मृसलापुधा । मूर्तिवृग् मृपुढारिणी मृकारावररूपिणी ॥ ५५ ॥

१ 'दम्भमुषिया दामरी ध' क पाठ । २ 'दिरूपा' क पाठ । ३ 'डुकारा' क पाठ । ४ 'डृरूपा' क पाठ ।

५ 'मानिनी' क पाठ । ६ 'निवासिनी' क पाठ । ७ 'दिविवाजिता' ग पाठ ।

म्लरूपा म्लृस्वरूपा च मेनका मँथिली तथा । मोदिनी मोंजरहिता मंगला मःस्वरूपिणी ॥ ५६ ॥
 यमुना यादवप्रीता यिरूपा यौम्यरूपिणी । युवती युथिकाप्रीता यृहारा मृमस्वरूपिणी ॥ ५७ ॥
 ग्लरूपा ग्लृम्यरूपा च येरूपा यँम्यरूपिणी । योधना यौम्यरूपा च यरूपा यःम्यरूपिणी ॥ ५८ ॥
 रमणी रागशीला च रिरंमा रीतिदापिनी । रुधिराका च रूषा च रृरूपा रृम्यरूपिणी ॥ ५९ ॥
 र्त्वरूपा र्त्वंम्यरूपा च रेवती रंरतात्मजा । रोगप्री रौरवप्री च रंकिनी रःस्वरूपिणी ॥ ६० ॥
 लया च लामदा लिङ्गा लीला लुगा च लूनदा । लरूपा लृम्यरूपा च ल्लरूपा ल्लृम्यरूपिणी ॥ ६१ ॥
 लेरूपा लैम्यरूपा च लोकरात्री च लोन्वहा । लंगोष्ठी लःस्वरूपा च वरदा वारिजानना ॥ ६२ ॥
 विपुला वीतशोका च वुरूपा वृस्वरूपिणी । वृकोदरी वृस्वरूपा व्लरूपा व्लृस्वरूपिणी ॥ ६३ ॥
 वेदगर्भा वैनतेया वोरूपा वौस्वरूपिणी । वंजरा वःम्यरूपा च शशिन्यवण्डावतंभिनी ॥ ६४ ॥
 शाकम्बरी शिवा शीला शुष्कमांगा च शूलिनी । शूरूपा शृस्वरूपा च श्लरूपा श्लृस्वरूपिणी ॥ ६५ ॥
 शेरूपा शैत्यरूपा च शोभना शौर्यसंपदा । शङ्करी शःस्वरूपा च षडङ्गा षास्वरूपिणी ॥ ६६ ॥
 पिङ्गा पीरूपिणी चैव पुरूपा पृस्वरूपिणी । पृरूपा पृस्वरूपा च प्लरूपा प्लृस्वरूपिणी ॥ ६७ ॥
 पेरूपा पँस्वरूपा च पोरूपा पौस्वरूपिणी । पंडा च पःस्वरूपा च सर्वदा सामगप्रिया ॥ ६८ ॥
 सिरात्मारतरा चैव सीरपाणिममर्चिता । मुभगा मुरशक्ति च छट्टिदा मृस्वरूपिणी ॥ ६९ ॥
 स्वरूपा स्लृस्वरूपा च मेरूपा सँस्वरूपिणी । सोरूपिणी च सौभाग्या संगता सःस्वरूपिणी ॥ ७० ॥
 ह्यन्ववाहा हारिणी च हिरँयया हीनवज्रिता । हुरूपा हृस्वरूपा च ह्या हृकाररूपिणी ॥ ७१ ॥
 ह्लरूपा ह्लृस्वरूपा च हेतुदा हँहयान्वया । होरूपा हौस्वरूपा च हंरूपा हःस्वरूपिणी ॥ ७२ ॥
 ङरूपिणी च ङरूपा ङ्ररूपा ङीस्वरूपिणी । ङुरूपा ङृस्वरूपा च ङूरूपा ङृस्वरूपिणी ॥ ७३ ॥
 ङ्लरूपा ङ्लृस्वरूपा च ङेरूपा ङँस्वरूपिणी । ङोरूपा ङौस्वरूपा च ङंरूपा ङःस्वरूपिणी ॥ ७४ ॥
 चमारूपा तथा चामा चित्वादिपञ्चधारिणी । चीषमध्या चुधारूपा चूर्तरूपा चूर्स्वरूपिणी ॥ ७५ ॥
 चूरूपा च्लृस्वरूपा च च्लृरूपा चैत्रपालिनी । चैकाररूपा च तथा चोभिणी चौस्वरूपिणी ॥ ७६ ॥
 चैकाररूपिणी चैत्र चःकाररूपिणी तथा । इति ते कथितं भद्रे रहस्यातिरहस्यकम् ॥ ७७ ॥
 प्रत्याश्रितं चतुर्भिः पूजयेत् साधकोत्तमः । सर्वान् कामानवाप्नोति पूजनात् साधकोत्तमः ॥ ७८ ॥
 प्राणाग्नीताम्युरात्मानो वर्णशक्रय ईरिताः । तत्तत्प्रयोगसिद्धयर्थं तत्तच्छक्तीः प्रपूजयेत् ॥ ७९ ॥
 एकैकस्य च भूतस्य शतं पञ्चदशोत्तरम् । शक्तयः पूजनीयास्ता नववरणभागशः ॥ ८० ॥
 शेपास्तुं विन्दुचक्रे तु तत्तन्मण्डलके शुभे । उच्चाटे वायुर्गर्धानां शक्तयः समुदीरिताः ॥ ८१ ॥
 विद्वेषे निधने चैत्र प्रशस्ताः स्युः राशक्रयः । वरये च मोहने चैव पात्रकाचरशक्रयः ॥ ८२ ॥
 कार्मणे केचिदिच्छन्ति स्वम्भने लार्णशक्रयः । शान्तिके षोडशके रोगनाशादिशुभकर्मसु ॥ ८३ ॥

क्षतार्णशक्रयो ज्ञेयास्तचन्मएदलसंपुताः । अथ वक्ष्ये सुरेशानि पद्मशाम्भवशृणिक्रमम् ॥ ८४ ॥
 श्रीचक्रक्रममध्यर्ण्यं श्रोत्रार्थां रश्मिपूजनम् । विदध्यात् तत्क्रमं ब्राता स्मृता प्रागुक्तमार्गतः ॥ ८५ ॥
 प्रत्यावरणपूजायां चत्वारिंशच्च भागशः । तदन्ते विन्दुचक्रे तु यष्टव्याः सर्वरश्मयः ॥ ८६ ॥
 सप्तत्रिंशत्सप्तशतं महस्त्राणि च विंशतिः । नायाहृतिक्रमेणैव नवावरणपूजनम् ॥ ८७ ॥
 प्रत्याहृति यजेन्नित्या द्विमहस्रं शतत्रयम् । चत्वारि च समाख्याता देवताभाससिद्धये ॥ ८८ ॥
 श्वासक्रमेण पूजायां पूर्वोक्तगणनाविधौ । प्रत्याहृति महस्त्रे चै चतुःशतमुदीरितम् ॥ ८९ ॥
 द्वयमात्मण्युमित्यान्ते शक्तिमन्नाचर्गीयुतम् । प्रतिस्वामं यजेदं विन्दुचक्रे ममप्रक्रमम् ॥ ९० ॥
 नानया संदृशी पूजा त्रिषु लोकेषु विद्यते । गुणाद् गुह्यतरं ह्येतत् तत्राग्रे प्रकटीकृतम् ॥ ९१ ॥

शक्ति ॥ तन्त्रराजे—(२७ पृ० ३४ श्लो०)

आसन्नस्युचिह्नानि कथयामि यथाक्रमम् । प्राक्प्रोक्तमूलाधारस्य मध्यव्यसप्तमध्यतः ॥ १ ॥
 सुपुत्रा पृष्ठवंशाख्यवीणादण्डस्य मध्यगा । मूलादित्रह्वरन्तान्ता नामाग्राद् द्वादशाहुते ॥ २ ॥
 तदग्राद् पायुगा प्रोत्रालम्बुपाल्या तु नाडिका । त्र्यस्राग्रादुरियना नाडी कूटनाम ध्वजान्तिका ॥ ३ ॥
 तद्वामदक्षपार्श्वीभ्यां मरिचोदरवारणे । जटरान्ता सर्वथा च प्रोक्ते तद्वदनन्तरे ॥ ४ ॥
 हस्तिजिह्वायशश्विन्ध्यां तत्तदङ्गुणे पदोः । तर्षवेटापिङ्गले च नासारन्तद्रधान्तगे ॥ ५ ॥
 गान्धारी च तथा भूपा नेत्रद्वयगते क्रमात् । तथा कर्णगते शङ्खपशान्धिन्यौ क्रमेण चै ॥ ६ ॥
 सरस्वती तु या नाडी सा तु जिह्वाग्रगामिनी । एवं चतुर्दश प्रोक्ता नाड्यो देहे प्रधानकाः ॥ ७ ॥
 तामा सन्धिषु तत्सन्धिष्वेव नाड्यः स्थितास्तनौ । तामां प्रधाननाडीना संख्या सार्धत्रिलक्षकम् ॥ ८ ॥
 अग्रधानाः शिरा देहे तमन्व्या यामिरेव चै । चेष्टतेऽङ्गुणैः सर्वैः स्वर्कापरिच्छयाऽनिशम् ॥ ९ ॥
 नाटयः सुपिरा रक्तमन्तवृणांश्च सर्वगाः । सुपुत्रामव्यगा वज्रनाडी तन्मध्यगा परा ॥ १० ॥
 विश्राभिधाना तन्मध्ये स्थिता सा कुण्डली परा । सर्वाण्यद्गुण्युक्तान्निपुष्टजह्वाख्यजातुषु ॥ ११ ॥
 ऊरुमीरनिकागुण्युक्तमेडनामिषु पार्श्वयोः । हृदयस्तनकण्ठामकृकाटीकर्णमूर्धसु ॥ १२ ॥
 शृङ्गयोः पल्लनामादिमव्यान्ताख्यकपोलतः । अष्टाविंशतिरिति प्रोक्तान्येषु वायोस्तु धारणात् ॥ १३ ॥
 परकायप्रवेशश्च श्रेण्डोत्क्रान्तिश्च मिष्यति । दशानामपि वायूनां देहस्यानां क्रियाः शृणु ॥ १४ ॥
 ऊर्ध्वधोगमनामक्रां प्राणापानौ सदा तनौ । नाम उदारकृत् श्रोत्रः सुक्तृत् कृकरमंजकः ॥ १५ ॥
 देवदत्तो जृम्भणकृत् रसकृत् धनञ्जयः । कूर्प उन्मेषकृत् श्रेष्ठ उदानोऽपि तथा द्विकृत् ॥ १६ ॥
 ममानरापूः कायाग्निं संयुचयति पाचितुम् । व्याजान्त्यो रममादाय व्यापयेदखिलां तनुम् ॥ १७ ॥
 एषा दशानामगाम्तु मारुर्नाः स्युरनन्तकाः । तेषां प्रमोशद् देहस्य समीचीना स्थितिर्भवेत् ॥ १८ ॥

१ 'यजेदं' क पाठ । २ 'मूर्धनि' ग पाठ । ३ 'धजा' ग पाठ । ४ 'दियता कुण्डलीना' ग पाठ । ५ 'कण्डु' ख पाठ । ६ 'मन्ता' ख पाठ । ७ 'ममादाय' ग पाठ ।

वैलोम्ये विकृताङ्गतालोकेर्नाशाय कल्प्यते । जीवात्मा भेदरूपेण मनसा परमात्मनः ॥ १६ ॥
 योगो योगस्तु विज्ञेयस्तस्याङ्गानि तथाष्ट वै । यमोऽथ नियमः पथादानं तदनन्तरम् ॥ २० ॥
 प्राणायामस्तथा प्रत्याहारस्तदनु धारणा । ध्यानं समाधिरित्युक्तान्यष्टाङ्गानि यथाक्रमम् ॥ २१ ॥
 कथयामि मृगु प्राज्ञे यैर्मत्स्यो मत्नमो भवेत् । आत्मापरोक्षप्रत्युद्गर्कणस्तु यमो यमः ॥ २२ ॥
 तथैकादशरूपः स्यान्नियमः परिकीर्तितः । अहिंसा सत्यमास्तिक्यमार्जव ममता धृतिः ॥ २३ ॥
 क्षमा दया त्रिधा शांत्वं संतोषो गुरुभोजनम् । तत्प्रत्युदाः षडाख्याताः कामक्रोधा ततस्तथा ॥ २४ ॥
 लोभमोहा मानमदौ बह्विधत् मर्षनाशकाः । पद्मस्वस्तिकवीराख्यभद्राण्युक्तानि वै क्रमान् ॥ २५ ॥
 श्रामनानि मनःस्थैर्यकरणे साधकानि वै । ऊर्वोरुपरि विन्यस्येद् व्यत्यामात् पादयोस्तले ॥ २६ ॥
 बाह्यपार्श्वद्वयस्पर्शात् तस्यप्रासनमीरितम् । तथा तयोरधोभागे तदन्तः पार्श्वसङ्गमात् ॥ २७ ॥
 स्वस्तिकाकारनः प्रोक्तं तद्भद्रामनमीश्वरि । तलान्तः पार्श्वगं कुर्यादेकमन्यत् तु बाह्यगम् ॥ २८ ॥
 ऊर्वोरथस्तयोर्ध्वं च द्विधा भद्रासनं स्मृतम् । व्यत्यस्ततलोत्सर्ध्वसंस्पर्शाद्बुधजह्वयोः ॥ २९ ॥
 पादयोर्जातुदेशे वै वीराख्यं योगपट्टतः । प्राणायामस्त्रिधा प्रोक्तं उच्यते मध्यतः ॥ ३० ॥
 लाघवा भूतलत्याग उच्ये चित्तिनिर्घृतिः । सर्गाङ्गे खेदसंशुद्धिरधमे मध्यमे तथा ॥ ३१ ॥
 मर्वाङ्गकम्पनं प्रोक्तमभ्यासात् कालसंयुतात् । तेष्युत्तमगुणा भूपुरभ्यासात् कालयोगतः ॥ ३२ ॥
 तस्मात् समभ्यसेत् प्रातः सायं च नियमेन वै । वामेन नामारन्ध्रेण पूरयेदमृतात्मना ॥ ३३ ॥
 सरन्नम्यु मरुत् पथाद् दक्षिणेनापसारयेत् । एवं सुसाधिते पथाद् द्वात्रिंशन्मात्रयाहरेत् ॥ ३४ ॥
 धारयेत् तद्यतुःपट्टा रेचयेत् तत्तुरीयतः । कम्पश्च पुलकानन्दौ वैमन्यस्यैर्यलाघवाः ॥ ३५ ॥
 तद्वत् कान्तिप्रकाशौ च योगसिद्धस्य लक्षणम् । मूलाधारे मनः कृत्वा वायुमापूर्य मूलतः ॥ ३६ ॥
 नाडीचक्रान्तरं नीत्वा सर्वाङ्गानि च धारयेत् । एवं संसाधिते वायानष्टत्रिंशत्सु भर्मसु ॥ ३७ ॥
 धारयेच्चारैरेदिच्छावशेनाङ्गानि सर्वतः । तथागारगतं कृत्वा मनः पवनसंयुतम् ॥ ३८ ॥
 रसाभ्युदाहव्याप्तसैः सहसैर्व्यापयेत् तनुम् । एवं तैरचरैर्देहे वायुना तन्मयीकृते ॥ ३९ ॥
 त्रिकालज्ञो विशुद्धात्मा सुखी जीवेच्चिरं भुवि । स्वेच्छाचारी व्योमगश्च ब्रजेत् देवैश्च सङ्गमम् ॥ ४० ॥
 स्वेच्छया देहमध्यस्थः क्रीडन् गृहगतो यथा । एवं संनिद्धयोगस्तु स्वेच्छया देहमात्मनः ॥ ४१ ॥
 प्राणानाकृष्य मध्यस्थसुषुम्नारन्त्रतस्तथा । ब्रह्मरन्ध्राद्विनिर्गत्य भूयात् सर्वान्मनात्मवान् ॥ ४२ ॥
 अथवोत्तरसंप्रोक्तूर्णास्त्रादनतो यथा । विरक्तचित्तः स्वं देहं तेनोपायेन संत्यजेत् ॥ ४३ ॥
 स्वेच्छोत्क्रान्तिरिति प्रोक्ता योगयुक्तात्मनां प्रिये । परकायप्रवेशं तु वक्ष्ये देवि महाद्भुतम् ॥ ४४ ॥
 क्लौं तु दुष्करं प्रायो मत्स्यैः सर्वैरपीश्वरि । अक्रेशतः परित्यज्य प्राणान् स्वकतनुं तथा ॥ ४५ ॥

१ 'हासाय कल्पते' ग पाठ । २ 'न्यष्ट वै क्रमात्' ग पाठः । ३ 'धामणम्' ख पाठ । ४ 'चारयेत्' 'चालयेत्' ख,
 पाठ । ५ 'धारयन् चारयेत्' ख पाठ । ६ 'अन्यथा' ख पाठ । ७ 'मिदं' ख पाठ । ८ 'परित्यज्य प्राणा' ग पाठ ।

परिपूर्णाङ्गमंपुत्राप्रप्रतो वीक्ष्य योगतः । प्रविशेत् तत्तनुं प्राणप्रतिष्टोक्तविधानतः ॥ ४६ ॥
 (स्वां तनुं गोपयेत्स्त्रीपैस्ततस्त्रां च तथा व्रजेत्) । मिदस्य लक्षणाभ्यां योगाभ्यामेव मर्दत ॥ ४७ ॥
 मृगु तानि महादेवि यैरन्यैर्जायते गुर्गः । इन्द्रदानिः मुखाभास्तिरोम्बं वश्यवृत्तित ॥ ४८ ॥
 जितेन्द्रियस्तपक्रोधः कृपया जनमेवंता । आग्रजमृत्योश्चिदानि कथयामि मृगु मिये ॥ ४९ ॥
 वैः साधसाधकां ज्ञात्वा देहत्यागमतन्त्रिणां । देवतात्वात्मजनपरं न्याता ततस्तु तां ॥ ५० ॥
 मुगतिं प्राप्य सिद्धां तु मयतो जानमाव्रतः । (अकारणं निजा पूर्वा विमृश्य प्रकृतिं नरः ॥ ५१ ॥
 ममाश्रयेत् ततस्तन्मृत्युतिस्तस्य मुनिथितम्) । अरुन्धतीं ध्रुवं व्योम्नि नचते चेतदर्धतः ॥ ५२ ॥
 दृग्गो नासान्तिकाक्रान्त्या चन्द्रकंष्पाङ्गयोर्न चेत् । विलोकयति तस्यार्थान्मृत्निरुस्य मुनिथितम् ॥ ५३ ॥
 (गुल्फाधः स्फुरणं नाट्योः पादयोश्च जायते) । तस्याशु नाशो गदितो मानो रूपह च पर्यतः ॥ ५४ ॥
 निरुद्धकर्णरत्नस्रस्र न चेत् कुण्डलिनीध्वनिः । भ्रूमो ग दृश्यते मूर्ध्नि गृहचेनादितोऽपि वा ॥ ५५ ॥
 मूर्ध्नि वा विहगा लीनाः परामुं त न को वदेत् । पश्चात्कृताकों गदयेत् न पर्येच्छरुवापकम् ॥ ५६ ॥
 सद्यः परामुमात्मानं जानीयात् सर्वथा नरः । मन्तकव्यंरुः पर्येत् प्रकोष्ठे स्थूलमात्मनः ॥ ५७ ॥
 अहुन्वोरन्वरा दृग्भ्यां पर्येत् तौ विनश्यतः । श्लेष्पशुक्रमलानि स्पृनिमग्नानि जले यदा ॥ ५८ ॥
 तन्मिन् पक्षे प्रयात्येव यमं मन्त्यङ्गनीतिर्तः । हाटकं प्रतिमां पर्यन् तुवं याति यमालयम् ॥ ५९ ॥
 आम्बरं मगलैः पर्येत्पि याति यमालयम् । जलादिषु तनुच्छायां विकृतां वीक्ष्य मासतः ॥ ६० ॥
 प्रयाति निघनं छिद्रं पर्यन् मानोश्च भएदले । आतातुलिप्तगात्रस्य पूर्वं शुष्पति चेदुरः ॥ ६१ ॥
 न पद्माद्यानि निघनं सर्वरपि सुरञ्चितः । गुरुमातृगणान रिपान् चद्रमूर्त्यां च देवताः ॥ ६२ ॥
 आस्त्रिकान् मततं निन्द्यकारणत एव च । स्वेष्यैर्विरस्यं बलने परित्यागे स्वरोपतः ॥ ६३ ॥
 गुरुमन्त्रदिर्नत्यागेऽभ्यधिराजायते मृतिः । गुणं प्रियां च जनकं जननीं सर्वदेवताः ॥ ६४ ॥
 मदाधिचेपशापाभ्यां न्यरुर्वृद्धाशु नश्यति । पुन्तकं निजगेहं वा विष्टरं शयनं तु वा ॥ ६५ ॥
 निष्कारणं निराङ्गवशाशु नश्यति मानसः । दृग्देहचक्रवालातीं वैवाण्यं मासतो मृतिः ॥ ६६ ॥
 ध्याने च्चन्द्रवैरुष्यं मामतो निघनं मयेत् । ॥

इति ॥ वाग्गर्हातश्च—इष्टर उवाच ।

श्राधिनस्त मित्रे पक्षे श्रीनिघोपासकरिह । प्रनिपक्षिभारभ्य नम्यन्तं महेश्वरि ॥ १ ॥
 श्रीचक्रपूजनं देवि कर्तव्यं विविधैरुक्तम् । क्रमार्चनं पुरा कृत्वा देवीसाहाय्यशुक्रधः ॥ २ ॥
 यष्टव्या यन्नतो देवि काम्यमिच्छद्विरादरात् । तच्छक्रीः मंत्रवक्ष्यामि मृगु खं शंलसंभवे ॥ ३ ॥

१ 'जनगोविता' न वाट । २ 'मिदस्य' न वाट । ३ 'मृत्तिमेति' न वाट । ४ 'स्य कर पश्यत्' न वाट ।
 ५ 'पश्यन्वतो विनश्यति' न वाट । ६ 'मन्तक्य' न वाट । ७ 'हाटक्य' न वाट । ८ 'पुर' न वाट ।
 ९ 'भामवैरुष्य' न वाट । १० 'रि' न वाट । ११ 'नवप्रदाशोना' न वाट ।

वह्नानां (?) मन्दभाष्योऽपि भवेद्वैश्रवणोपमः । नित्या चैव जगन्मूर्तिर्देवी भगवतीति च ॥ ४ ॥
 महामाया प्रसन्नात्र वरदा मुक्तिदायिनी । परमा हेतुभृता च तथैव च सनातनी ॥ ५ ॥
 संसारबन्धहेतुश्च तथा सर्वेश्वरीश्वरी । योगनिद्रा ततश्चैव हरिनेत्रकृतालया ॥ ६ ॥
 विश्वेश्वरी जगद्वात्री स्थितिसंहारकारिणी । निद्राभगवती चैव ह्यतुला नेत्रसां निधिः ॥ ७ ॥
 स्वाहा स्वधा वपुस्कारा स्वरात्मा च स्वधाचरा । त्रिधामात्रात्मिका चार्धमात्रा म्वरस्वल्पिणी ॥ ८ ॥
 अनुचार्या ततः सन्ध्या मावित्री जननी परा । सृष्टिरूपा जगद्योनिः स्थितिरूपा ततः परम् ॥ ९ ॥
 तथा संहृतिरूपा च ततश्चैव जगन्मया । महाविद्या महामाया महामेधा महास्मृतिः ॥ १० ॥
 महामोहा च भवती महादेवी महामुरी । प्रकृतिश्चैव सत्त्वादिगुणत्रयत्रिमात्रिणी ॥ ११ ॥
 कालरात्रिर्महारात्रिमोहरात्रिश्च टारुणा । सुरेश्वरी तथा ह्रीश्च बुद्धिर्बोधसुलक्षणा ॥ १२ ॥
 लज्जा पुष्टिस्ततस्तुष्टिः शान्तिः चान्तिस्त्वथैव च । खड्गिनी शूलिनी घोरा गदिनी चक्रिणी तथा ॥ १३ ॥
 शङ्खिनी चापिनी बाणभ्रुमुण्डोपरिधापुषा । सौम्या सौम्यतरा चैव सुन्दरी च परा तथा ॥ १४ ॥
 परमा परमेशी च मदसचारित्वात्मिका । नारी शिवा सिंहावाहिन्यम्बिका भद्रकालिका ॥ १५ ॥
 चण्डिका च जगन्माता महिषामुरघातिनी । आत्मशक्तिः सर्वदेवमयी श्रद्धा गुणात्मिका ॥ १६ ॥
 सर्वोभयाऽप्याकृताऽऽया ततः शब्दात्मिका तथा । वार्चातिहृषी मेधा च दुर्गा भवसमुद्रतौः ॥ १७ ॥
 श्रमद्गा कंटमारातिहृदयैककृतालया । गौरी सदाद्र्विचा च गीर्वाणवरदायिनी ॥ १८ ॥
 देवी चैव महादेवी शिवा भद्रा ततः परम् । रौद्रा धात्री तथा ज्योत्स्ना तथा चैवन्दुरुपिणी ॥ १९ ॥
 मुखा चैव तु कन्याणी श्रद्धिः सिद्धिश्च कर्मिका । नैर्ऋती भूभृतां लक्ष्मीः शर्वाणी च ततः परम् ॥ २० ॥
 दुर्गा च दुर्गपारा च सारा च सर्वकारिणी । चान्तिः कृत्वा च धूम्रा वै यातिसौम्यातिरौद्रिणी ॥ २१ ॥
 जगत्प्रतिष्ठा कृष्णा च विष्णुमाया ततः परम् । चेतना बुद्धिरूपा च निद्रारूपा बुधा तथा ॥ २२ ॥
 ज्ञायारूपा शक्तिरूपा तृष्णारूपा ततः परम् । चान्तिरूपा जातिरूपा लज्जारूपा तथैव च ॥ २३ ॥
 शान्तिरूपा तथा श्रद्धारूपा चान्तिस्वरूपिणी । लक्ष्मीरूपा शृचिरूपा श्रुतिरूपा ततः परम् ॥ २४ ॥
 स्मृतिरूपा दयारूपा तुष्टिरूपा ततः परम् । पुष्टिरूपा मातृरूपा आन्तिरूपा तथैव च ॥ २५ ॥
 शुभहेतुः पार्वती च कौशिकी कालिका तथा । उग्रचण्डा च कृष्णा च हिमाचलकृतालया ॥ २६ ॥
 धूम्रलोचनहन्त्री च असिनी पाशिनी तथा । विचित्रखट्वाङ्गधरा नरमालाविभूषणा ॥ २७ ॥
 द्वीपिचर्मपरीधाना शुक्लमांसातिभैरवा । अतिविस्तारवदना जिह्वाललनभीषणा ॥ २८ ॥
 निमग्नारक्त्रनयना नाटापुरितदिहमुखा । भीमाक्षी भीमरूपा च चण्डमुण्डविनाशिनी ॥ २९ ॥
 चामुण्डा लोकविरुधाता ब्रह्मार्थी ब्रह्मवादिनी । माहेश्वरी शृषारूढा विशूलवरधारिणी ॥ ३० ॥
 महाहिवलया चैव चन्द्रेखाविभूषणा । कौमरी शक्तिहस्ता च मयूरवरवाहना ॥ ३१ ॥

गुह्यरूपा वैष्णवी च महोपरि संस्थिता । शङ्खनक्रमदाशाङ्गखड्गहस्ता तथैव च ॥ ३२ ॥
 चाराही नासिंही च त्रुसिंहसदृशी तथा । घोररामा सटाद्येपक्षिप्तनचत्रसंघतिः ॥ ३३ ॥
 घञ्जहस्ता तथैवैन्द्री गजराजोपरि स्थिता । सहस्रनयना चैव शक्ररूपा तथैव च ॥ ३४ ॥
 भीषणाशक्तिरधुव्रा शिवाशतनिनादिनी । तद्यथाप्राजिता चैव शिवदूती तथैव च ॥ ३५ ॥
 कात्यायनी रक्तबीजनाशिनी चण्डघण्टिका । अष्टादशभुजा चोग्रा निशुम्भासुरघातिनी ॥ ३६ ॥
 शुम्भहृषी प्रपन्नार्तिहरा विश्वेश्वरी तथा । आधारभूता च तथा महीरूपा तथैव च ॥ ३७ ॥
 अर्पा स्वरूपा च तथाप्यायिनी च ततः परम् । अल्लंघ्यवीर्या चानन्तवीर्या बीजस्वरूपिणी ॥ ३८ ॥
 संमोहिनी च विद्या च स्वर्गमुक्तिप्रदायिनी । अशोपजनहृतसंस्था तथा नारायणी शिवा ॥ ३९ ॥
 कलाकाष्ठादिरूपा च परिणामप्रदायिनी । सर्वमङ्गलमाङ्गल्या शिवा सर्वार्थसाधिका ॥ ४० ॥
 शरण्या इयम्बिका गौरी सृष्टिसितिलपात्मिका । शक्तिः सनातनी चैव तथा चैव गुण्यभया ॥ ४१ ॥
 ततो गुण्यभया चैव नारायणस्वरूपिणी । शरणागतदोनातर्पत्रिणाणपरायणा ॥ ४२ ॥
 सर्वस्यातिहरा देवी विष्णुरूपा परात्परा । इस्युक्त्रविमानस्था ब्रह्माणीरूपधारिणी ॥ ४३ ॥
 कौशाम्भःक्षुरिकाशूलचन्द्रादिवरधारिणी । महावृषभसंरूढा तथा माहेश्वरीति च ॥ ४४ ॥
 त्रैलोक्यत्राणसहिता फिरीटवरधारिणी । पुत्रप्राणहरा चैव शिवदूतीस्वरूपिणी ॥ ४५ ॥
 हतदैत्या महासच्चा घोररूपा महारवा । दंष्ट्राकरालबदना शिरोमालाविभूषणा ॥ ४६ ॥
 चाण्डुण्डा मुण्डमयना लक्ष्मीर्लजा तथैव च । महाविद्या तथा श्रद्धा पुष्टिश्चैव सदा ध्रुवा ॥ ४७ ॥
 महारात्रिर्महाविद्या मेधा सरस्वती वरा । भूतिदा तामसी चैव नियवेशा तथैव च ॥ ४८ ॥
 सर्वतः पाणिपादान्ता सर्वतोऽदिशिरोमुखा । सर्वतः श्रवणप्राणा तथा सर्वस्वरूपिणी ॥ ४९ ॥
 सर्वेशा सर्वरूपा च सर्वशक्तिसमन्विता । समस्तरोगहृषी च समस्ताभीष्टदायिनी ॥ ५० ॥
 विश्वारिमिका च विश्वेशवन्द्या पापापहारिणी । उत्पातपाकजनितोपमर्गचपनाशिनी ॥ ५१ ॥
 विश्वार्तिहारिणी चैव त्रैलोक्यवरदायिनी । नन्दगोपयुद्धे जाता यशोदायर्मसंभवा ॥ ५२ ॥
 विन्ध्याद्रिवासिनी रौद्ररूपिणी रक्तदन्तिका । दाडिमीकुसुमप्रख्याऽप्योनिजा शतलोचना ॥ ५३ ॥
 भीमा शाकम्भरी दुर्गा दानवेन्द्रविनाशिनी । महाकान्त्या महाकाली महामारी ततस्तजा ॥ ५४ ॥
 लक्ष्मीरुद्रिमदा नित्या पुत्रपौत्रप्रवर्धिनी । शैलपुत्री ततो ब्रह्मधारिणी च ततः परम् ॥ ५५ ॥
 चण्डघण्टा विशालाक्षी कृष्णायुष्मा वेदमातृका । स्कन्दमाता गणेशी च विरूपाक्षी ततोऽम्बिका ॥ ५६ ॥
 महागौरी महावीर्या महाबलपराक्रमा । पटपुत्रं च त्रिशतं शक्रयः संख्यया शिवे ॥ ५७ ॥
 प्रत्यावरणपूजाया चत्तारिंशत् शक्रयः । सपूज्य विन्दुचक्रे तु सर्वा एव प्रपूजयेत् ॥ ५८ ॥
 गन्धैः पुष्पैस्तथा धूपैर्दोषैर्नैवेद्यचन्दनैः । कुमारीपूजनैर्वागियोगिनीपूजनैः शुभैः ॥ ५९ ॥
 वलिपदानैर्होमैश्च तथा प्राज्ञातर्पणैः । तोपवेन्द्रमलविद्या च जपेदत्तरवृद्धितः ॥ ६० ॥

देवीमाहात्म्यपाठं तु कुर्यात्क्रौञ्चरं शतम् । एवं चः पूजयेद्रज्ज्या प्रतिवर्षं निरन्तरम् ॥ ६१ ॥
भुक्त्वा भोगांस्तनश्चान्ते देवीमापुञ्जमाप्नुयात् । ' ' ॥

इति ॥ श्रान्तप्रराजे—(२० प०)

अथ षोडशानित्यानां लोकात्मत्वं वदामि ते । यन्मयं विश्वमखिलं वर्तते मचराचरम् ॥ १ ॥
कालमातृकयोर्व्याप्तिः प्रागेवोक्ता मया तत्र । वाच्यवाचकयोगेन मातृकालोकयोगि ॥ २ ॥
व्याप्तिमद्य प्रवक्ष्यामि मन्मरू ते काललोकयोः । यदायचमिदं विश्वं नित्याम्नकालनिग्रहाः ॥ ३ ॥
कालस्य षोडशाकारो रूपो दृश्यत एव हि । शृद्धिद्ययाभ्यां चन्द्रस्य चाघया कलना तथा ॥ ४ ॥
लोकरूपं तत्प्रमाणं कालचक्रं च तादृशम् । तयोर्न्योन्यनित्यत्वं व्याप्तिं तद्वत् स्थितिं तयोः ॥ ५ ॥
नित्यालोकव्यति मानं नित्यांकवचविग्रहम् । ग्रहाणां मातृकारूपं मृग्यु प्रोक्तक्रमेण वै ॥ ६ ॥
हेमरूपो भुवो मध्ये मेरुन्तिष्ठति पर्वतः । तस्याभितो महीं पार्श्वे पञ्चाशन्द्धतयोजना ॥ ७ ॥
लवरोक्षुसुरामर्षिर्दधिचीरजलान्मभिः । सिन्धुभिः सप्तभिर्द्रोणतप्तमूर्ख्यैर्द्रिगुणोत्तरैः ॥ ८ ॥
आवृता बाह्यमलिलजलश्रेर्चासपार्श्वयोः । मध्यविस्तारमानं तु बहिरावृत्य तत्पुनः ॥ ९ ॥
कालचक्रं पराशक्तिमारुतेन मर्द्वत् तु । नूनं परिभ्रमत्येव पश्चिमाधोऽपसन्वतः ॥ १० ॥
तद्य तन्मानवीथीभिर्पुतमष्टभिरद्भुतैः । तेजोमयैर्द्वादशार्धयुक्तां मेपादिविग्रहैः ॥ ११ ॥
तेषु वीथिषु पूर्वाशाश्रुताः सप्त ग्रहाः स्थिताः । राशिपूत्रेण कालेन प्रोक्तेनोपर्यधस्तया ॥ १२ ॥
प्रयान्ति तेषां चारेण लोकानां भवति स्थितिः । मध्यम्यमेरी ललिता सदैवास्ते महाद्युतिः ॥ १३ ॥
तस्याभितो जलान्तःस्थाः शोषास्ताः स्युश्चतुर्दश । तद्बहिः परमेव्योम्नि तन्त्या चित्रा तु संस्थिता ॥ १४ ॥
कृतादिवर्षादारभ्य प्रतिवर्षमिति स्थिताः । द्वितीयादिषु वर्षेषु क्रमात् ताः परिवृत्तिभिः ॥ १५ ॥
षोडशाब्दे परे व्योम्नि ललिता मलिलाम्बुर्धा । चित्रा च भवतीत्यं हि भजन्ते परिवर्तनम् ॥ १६ ॥
एवं युगेषु चान्येषु वर्तन्ते प्रोक्तरूपतः । कालेष्वपि च मध्यादिपरव्योमान्तर्भाश्चरि ॥ १७ ॥
परिवृत्तिं भजन्ते ता मध्यम्या स्वाशतश्रेत् । अन्याः सर्वास्त्रत्र तत्र चरन्ति स्वपमेव वै ॥ १८ ॥
तथा कालक्रमात् तास्तु भजन्ते परिवर्तनम् । कालतो देशतश्चक्रादैक्यं मंजापते यदा ॥ १९ ॥
तदा भवन्ति भूपाला धार्मिकाः कालवर्षतः । प्रजाश्च सुखिनो भूयुररोगाः कालमृत्ववः ॥ २० ॥
कालचक्रस्य बाह्यम्यत्रीध्यां तिष्ठन्ति तारकाः । तद्बहिः परमेव्योम स्थितिस्त्रत्र तदन्तिका ॥ २१ ॥
तासामपि च नित्यानां षोडशाना च तत्क्रमात् । एवं देशं च कालं च तन्मयं समुदीरितम् ॥ २२ ॥
देशवर्षतिथीना च संपातादैक्यमागताम् । पूजयेत् मविशेषं तौ प्रजपेच्चालिनास्ये ॥ २३ ॥
तेषु विद्योपदेशास्तु तस्यास्तत्तन्निधिर्भवेत् । महाशक्तिश्च जायेत त्रयाणामैक्यत्रैमवात् ॥ २४ ॥
कालप्राप्तां यजेत् स्वाब्दजन्मवामरके तु ताम् । देशप्राप्तां तु तन्मासपूर्णायां पूजयेच्छिवे ॥ २५ ॥

प्रत्यन्दमेवं कुर्वाणं न शुश्रूति रमा यशः । कदाचिदपि दीर्घापुररोगो ज्ञानवान् सुखी ॥ २६ ॥
 राजमिर्मजुजैः स्त्रीभिरन्यैः प्राणिभिरप्यसौ । मान्यते सर्वमत्रापि मिद्वः स्युस्तत्र पूजनात् ॥ २७ ॥
 बन्धुः सद्यः शान्तली च कुशक्रौञ्चौ यथाक्रमम् । शाकश्च पुष्करथेति सप्तद्वीपेषु भूहृदाः ॥ २८ ॥
 तेषां नामभिरेव स्युस्तत्तन्नामानि तन्मुरसान् । तच्चामभिरभ्यर्च्य तद्द्वीपं तत्र पूजयेत् ॥ २९ ॥
 तां तां नित्यां तत्र तत्र काले काले तु साधकः । एवं पूजयितुल्लोके न समोऽस्ति न चाधिकः ॥ ३० ॥
 मध्ये शूभिं तामभितः कालचक्रं ततो बहिः । महाध्योम च निःसीमं तत्रैतद्द्वयसंस्थितिः ॥ ३१ ॥
 सुन्दिराया भुवो मध्ये चक्रस्य प्रमतोऽनिशम् । ग्रहाणामत्र संबोमः प्रचारनियतात्मनाम् ॥ ३२ ॥
 कारुणं परमेशानि तवेच्छ्वेन तु केरलम् । नत्तन्चदत्तलम्बाय तयोः कुशापि विद्यते ॥ ३३ ॥
 तयोर्विहिः परे व्योम्नि कचिदग्र्यचतुष्टयम् । प्रागुक्तस्थां तर्क्षीरे कौलवक्रां तु पञ्चमीम् ॥ ३४ ॥
 सलिले कुरुकुक्षां च पोतारुद्रां शुचिसिताम् । तन्मध्ये नवरत्नात्मैमहाद्वीपं च तत्र वै ॥ ३५ ॥
 कल्पकोद्यानमृतुभिः पद्भिः सैवितविग्रहम् । तन्मध्येऽर्धचक्ररूपामिद्वीतां मङ्गीतशक्तिभिः ॥ ३६ ॥
 गीतवादित्रनृत्यादिसंमक्ताभिरनारवम् । विनोद्यमानां विलम्बमन्मन्व्यरवीच्छाष्म ॥ ३७ ॥
 रत्नमण्डपमध्यस्थरत्नसिंहासनोपरि । शुचिसितां शक्तिरुद्रगीताकर्णनेनन्दिताम् ॥ ३८ ॥
 सहजासवसंभोगैः संजातानन्दविग्रहाम् । दयामदारुणापाङ्गविलोकितमुभाधकाम् ॥ ३९ ॥
 परितो भूषणैश्चैः कैर्लक्ष्मणकादिभिः । विराजमानान् द्विरदानश्चानपि तयाविद्यान् ॥ ४० ॥
 शक्तिभिर्दक्षितान्तरे पश्यन्तीमभितोत्तवाम् । स्वममानाभिरभितो नित्याभिः मेवितां तथा ॥ ४१ ॥
 प्रयाति तन्पूजयिता उत्तमसाकारतां शनैः । तद्विनोदमन्मन्मयीपनिगामी स्यात् शुनिश्चितम् ॥ ४२ ॥
 कोटियोजनविस्तीर्णममायामं महाद्भुतम् । नवरत्नमयं द्वीपं तन्मानाग्निभिरावृतम् ॥ ४३ ॥
 तत्तृतीयांशमानस्य महत्त्वादित्यतेजसः । रत्नद्वीपस्य मध्यम्यतृतीयांशे तु मण्डपे ॥ ४४ ॥
 कोट्यादित्यद्युतिप्रान्तेष्वभितोऽर्धचक्रशक्तिभिः । तथा समन्वितां ध्यायन्नरो भवति सत्तमः ॥ ४५ ॥
 एवं ध्यात्वात्तर्षेण देवीं मत्स्या परमयोधया । नरो निरस्तसंसारमूलाज्ञानो जितेन्द्रियः ॥ ४६ ॥
 निपुणश्च कलादन्तः सुखी निःसङ्गचित्तवान् । अथापः पुण्यमणीलभ्य सत्यार्जवसमन्वितः ॥ ४७ ॥
 देशिकः स्वहृत्तोद्गः सर्वसंभान्वितात्मवान् । जायते तस्य परितो योजनं पावनं भवेत् ॥ ४८ ॥
 तदालोकनसंलापमंस्पर्शादिकृतां नृणाम् । पापकर्मचयात् तेन रहिताः स्युश्च तत्तमाः ॥ ४९ ॥
 कालचक्रस्य नित्याया लोकस्य च बहिःस्थितम् । न्योमरूपमनाद्यन्तं यच्चिन्मयमावयोः ॥ ५० ॥
 यो वेद्येयमशेषं तु नित्यावैमवभारितम् । म जीवन्मुक्त एवेति प्रोक्तं तद्भक्त्यं च ते ॥ ५१ ॥

रति ॥ मातृकार्ये—

१ 'विद्य' क पाठ । २ 'सर्वमप्रचार' क. पाठ । ३ 'हनाभि' ख पाठ । ४ 'कर्षण' ख पाठ । ५ 'स्वर्ण' ख. पाठः ।
 ६ 'मन्मन्' ग पाठ । ७ 'मन्मन्' ग पाठ । ८ 'भिवानि' ख पाठ ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि श्रीविद्यापूजनं महत् । रमादिपोडशीं विद्यां तथा परादिपोडशीं ॥ १ ॥
कामादिपोडशीं चैव तथा बागादिपोडशीं । शक्त्यादिपोडशीं प्रोक्त्वा पञ्चधा वै कुलागमे ॥ २ ॥
तत्तद्विद्योपासनायां तत्तत्पूजाविधिः स्मृतः । ॥

अथ यथोक्तपोडशीविद्यायां तत्तद्गोप्यापनेन तत्तत्पोडशीति सिद्धान्तः । तथा—

(१) रमादिपोडशीविद्यापूजने शक्तयः स्मृताः । ताः शक्तीः संप्रवक्ष्यामि शृणु देवि यथाक्रमम् ॥३॥
अनन्ता चाप्रमेया च कमला कामिनी कला । कान्ता च कामगा चैव कलिकन्मपनाशिनी ॥ ४ ॥
सिद्धलक्ष्मी राज्यलक्ष्मीः सिद्धिस्थाने यजेत् तु ताः । चोभिर्षीं द्वाविर्षीं चैवोन्मादिनीं वशिनीं तथा ॥५॥
आकर्षिणीं खेचरीं च ततश्च मदनातुराम् । मर्वशीजमयीं सर्वयोनिरूपां मनोन्मनीम् ॥ ६ ॥
एताः शक्तीर्दशैवात्र मुद्रास्थानेषु पूजयेत् । रजनीं रागशीलां च राजसीं रतिरागिणीम् ॥ ७ ॥
तामसीं सात्त्विकीं सौम्यां क्रूरां चैवाष्टमातृकाः । पूजयेन्मातृकास्थानेष्वेवमाद्याष्टतिं यजेत् ॥ ८ ॥
पोडशारे यजेत् प्रोक्त्वा कलाः सोमस्य पोडश । अष्टारे तु मदोन्मत्तां मन्मथार्तां मनस्विनीम् ॥ ९ ॥
मातङ्गीं मदनां मत्ता पश्चाच्च मदविह्वलाम् । मनोवेगां च संपूज्य ततश्चतुर्दशारके ॥ १० ॥
इन्द्राणीं चैव शर्वाणीं शाङ्करीं शशिशेखराम् । इच्छावतीं कामचारां ततश्च गगनावतीम् ॥ ११ ॥
लास्यप्रियां ललामां च चन्द्रहातां ततः परम् । चार्वङ्गीं चारुचरितां चपलां चारुभूपत्याम् ॥ १२ ॥
यजेद् दशारयुग्मे तु जीवनां रतिसुन्दरीम् । हावरूपां भावरूपां वीणापुस्तकधारिणीम् ॥ १३ ॥
खड्गिनीं वाणिनीं चैवाह्लादिनीं कुसुमप्रियाम् । बालाम्बु विशालाक्षीं सुखाराध्यां सुखोन्मुक्ताम् ॥ १४ ॥
भारुप्रियां वेदगमां विचित्रां सुरसुन्दरीम् । हंसिनीं कोलवक्त्रां च ततोऽष्टारे यजेदिमाः ॥ १५ ॥
ब्राह्मीं सरस्वतीं वाणीं तथा वाग्वादिनीं तथा । भारतीं नकुलीं मायां श्रुतिस्मृतिविद्योधिनीम् ॥ १६ ॥
अन्तराले तु संपूज्याः प्राग्बदायुषदेवताः । वामां ज्येष्ठां च रौद्रीं च त्रिकोणायामेषु पूजयेत् ॥ १७ ॥
एवं ते कथितं मन्त्रे श्रीचक्रार्चनसूत्रमम् । क्रमपूजां विद्यायादां प्रोक्तपूजां समाचरेत् ॥ १८ ॥
रमादिपोडशीविद्योपासकानामयं क्रमः । य एवं कुरुते नित्यं श्रीचक्रक्रमसूत्रमम् ॥ १९ ॥
शुक्लवस्त्रे भोगानखिलान् देवीसायुज्यामाप्नुयात् । (२) अथ वक्ष्ये महेशानि पराधायान् पूजनम् ॥ २० ॥
माया लज्जा प्रभा ज्योत्स्ना महोच्छुष्मा महानिशा । कमनीया कला कान्ता कम्बुकण्ठी कलावती ॥ २१ ॥
वरेण्या वरदा बाला पावनी च परात्परा । भवानी भावुका भव्या भववन्धविमोचिनी ॥ २२ ॥
पाशिनी पाशविच्छेदा वाग्धिनी शारदा शिवा । अचिन्त्यानन्दचरिता तारिणी धर्मविक्रमा ॥ २३ ॥
ईश्वरी कौतुकप्रीता दुर्गा काल्यायनी परा । उर्वशी दैत्यहन्त्री च पद्मा पद्मावती शिवा ॥ २४ ॥
स्वाहा स्वधा वषट्कारा श्रद्धा श्रीतिर्मनोरमा । मनोहरा महामाया मानिनी मानपोषणा ॥ २५ ॥
अजिता चोर्जितानन्ता उँकारा सामगप्रिया । अभेद्या नीतिरक्षा च ज्ञानदा मङ्गवत्सला ॥ २६ ॥
निरवद्यां विशोका च वरदा कामरूपिणी । कौलिनी कौलिकप्रीता कुलीना कूर्मरूपिणी ॥ २७ ॥

आधाराधेरुपा च कुलमार्गप्रबोधिनी । लिङ्गत्रयस्थानगता लिङ्गिनी लिङ्गरूपिणी ॥ २८ ॥
 अज्ञानदृष्टी घोरस्या मङ्गला मङ्गलप्रदा । भागामावबिनिर्मुक्ता गुणातीता गुणात्मिका ॥ २९ ॥
 धारुणी धर्मतनया दानशीला दयापरा । त्रिवर्णव्या च पद्मोष्णनिलया मिन्दुवामिनी ॥ ३० ॥
 योगिनी योगगम्या च योगाङ्गा योगरूपिणी । वेदान्तगोचरा वेद्या कालदृष्टी कुलान्तका ॥ ३१ ॥
 वज्रेश्वरी च कामेशी महाविद्या महामया । त्रिपुरा त्रिपुरेशी च सुन्दरी भगमालिनी ॥ ३२ ॥
 नवकोणालया नित्या त्रिगुणा त्रिगुणात्मिका । भागवत् प्रपूजयेदेता नवानरणाः क्रमात् ॥ ३३ ॥
 (३) कामादिपोडशीविद्याशक्तोरारुर्णवाभिके । कामेशी कामरूपा च कुलकान्ता कलावती ॥ ३४ ॥
 कौमोदिनी रतिज्येष्ठा श्रद्धा प्रीतिर्धृतिर्विधिः । काली कलालिका काम्या काम्यदा कामगो सती ॥ ३५ ॥
 सारा सर्वेश्वरी सौम्या साध्वी सत्या सनातनी । श्रद्धिः सिद्धिस्ततः शुद्धिर्दुष्टिस्तन्त्रा लुधा जरा ॥ ३६ ॥
 जलजा जातिशीला च जागरा रागवर्जिता । जया च विजया चापराजिता कुसुमापुष्पा ॥ ३७ ॥
 आद्या विद्या महाविद्या महावेगा भदोद्गता । भुजङ्गभूषणा रौद्री नरमालाविभूषणा ॥ ३८ ॥
 आर्या हिमाचलसुता विन्ध्यशैलनिवामिनी । पीठगा पीठनिलया कामरूपकृतालया ॥ ३९ ॥
 कौमारी कर्कशा क्रुद्धा गणेशी गणवन्दिता । मद्रा मद्रावती मन्या भैरवी भैरवप्रिया ॥ ४० ॥
 भावगम्या भवध्वंमिन्यचिन्त्याचिन्त्यैवमेता । नारायणी मद्रकाली वैष्णवी विष्णुपूजिता ॥ ४१ ॥
 वाराही नारसिंही च भीमा भीमाट्टहासिनी । विशाला विमला बाला परा त्रैलोक्यमातृका ॥ ४२ ॥
 भगवत्पमष्टुष्या च भगमाला भगोदरी । मदिरा मदिरानन्दा महिषी महियान्तकी ॥ ४३ ॥
 कदम्बवनमध्यस्था किराती कीर्तिशालिनी । अमङ्गुरा विश्वमूर्तिर्विश्वा विश्वैकमन्दिता ॥ ४४ ॥
 वीरा वीरेश्वरी वीरवन्दिता विमलप्रभा । कपालिनी कामचारा कामिनी कामदायिनी ॥ ४५ ॥
 इच्छा ज्ञाना क्रिया चैव पूजनीयाः प्रयत्नतः । (४) वागादिषोडशीशक्तैर्विष्णु देवि यथाक्रमम् ॥ ४६ ॥
 वाग्मवा वरदा वागी शान्तिः क्षान्तिः क्रिया दया । मरीचिरङ्गिरा प्रजा सृष्टिः श्रद्धा च सन्नतिः ॥ ४७ ॥
 सुखप्रिया सुखारारुष्या वाणी भाषा सरस्वती । ब्रह्मार्थी ब्रह्मवन्द्या च ब्राह्मणी ब्रह्मदायिनी ॥ ४८ ॥
 श्वेतमाल्याम्बरधरा मुञ्जता श्वेतभूषणा । इन्दुमण्डलमध्यस्था चन्द्रखण्डविराजिता ॥ ४९ ॥
 चन्द्रिका चारुभूषा च कौबेरी कालकल्हदा । वाच्यवाचकरूपा च ज्ञानगम्या गुणोत्कटा ॥ ५० ॥
 गेयाया गेयरूपा च श्रीगणेशवर्धनन्दिता । भोगिनी भोगिरूपा च भूतेशी भूतरूपिणी ॥ ५१ ॥
 भुवनानन्दिनी भूमिर्भुवनव्यापिनी द्युता । प्रगल्भा प्रौढचरिता वेदशास्त्रार्थगोचरा ॥ ५२ ॥
 वेदान्तवेद्या सीमन्निन्यदुश्चिन्त्यखिलतात्मिका । शुक्लहस्ता शुकाराध्या श्यामला चण्डविक्रमा ॥ ५३ ॥
 चाण्डिका चण्डिका दुर्गा मार्वती भागवोचरा । जृम्भिणी मोहिनी चण्डा रञ्जनी वशिनी तथा ॥ ५४ ॥
 पद्मिनी शुद्धिरेता च सुवर्णरूपा सुधाचिता । सामगानरता नित्या चतुरा चतुरानना ॥ ५५ ॥

जाड्यदध्रो जनाराध्या तारा नलिनमरस्वती । कुरुकुल्ला च वाग्मादिन्यानन्दा नन्दगोपजा ॥ ५६ ॥
 नन्दिनी नादरूपा च नलिनी नलिनप्रिया । पात्रिनी परमाह्लादिन्यामुरी मुरपूजिता ॥ ५७ ॥
 मुमना उन्नता गानप्रिया कन्याखटायिनी । महनीयगुणा गन्धसूषणा जनरञ्जिनी ॥ ५८ ॥
 मुनिमेव्या भोदमाना मानिनी मलमर्जिता । मन्दाङ्कुसुमप्रानी वन्धूककुसुमान्या ॥ ५९ ॥
 वृन्दा वृन्दाङ्कनुता वृद्धिताश्रमुषी तथा । प्राग्मत्पूजा प्रकर्तव्या नवस्वानरकेषु च ॥ ६० ॥
 (५) शक्त्यादिपोडशोशक्तीः प्रवक्ष्यामि ममासतः । याभिरेतज्जगद् व्याप्तं त्रैलोक्य मचराचरम् ॥ ६१ ॥
 शक्तिः परा वसुमती विशाखा विश्वमातृका । पञ्चभूतात्मिका प्राणदायिनी भूतदायिनी ॥ ६२ ॥
 विश्वेश्वरी विश्वहृषी सृष्टिमित्यन्तकारिणी । विश्वयोनिर्जगन्माता भावाभावविवर्जिता ॥ ६३ ॥
 व्याप्तिदेवी जगज्जत्रो विवेका वीर्यवर्धिनी । मेयरूपा प्रमेया च प्रमागम्या प्रहेलिका ॥ ६४ ॥
 ज्ञातृज्ञानत्रैयरूपा ज्ञानविज्ञानदायिनी । प्रतीता प्रकृतिः प्रज्ञा प्रामाण्यमतिसंस्थिता ॥ ६५ ॥
 शून्यरूपाऽऽशून्यरूपा शून्याऽशून्यविवर्जिता । चित्स्वरूपा चिदंशा च निर्विकल्पा निरीहिका ॥ ६६ ॥
 निराधारा निराकारा गुणातीता गुणोदया । सूर्यमण्डलमध्यस्था वह्निमण्डलवामिनी ॥ ६७ ॥
 चन्द्रमण्डलमध्यस्था क्षाण्णाचरुनिवासिनी । अत्यन्तगहनातीता दिव्यमार्गविवोधिनी ॥ ६८ ॥
 सुधापानगता सौधी सुधाधारो सुधात्मिका । परमात्मस्वरूपा च कृण्डलिन्यामितप्रभा ॥ ६९ ॥
 दिव्यस्थानत्रयातीता स्थानत्रयनिवासिनी । स्थानदा स्थानगम्या च स्थानास्थानविवेकिनी ॥ ७० ॥
 संभ्रमा भ्रमरूपा च विभ्रमा भ्रमवर्जिता । विश्रान्तिरूपा शृङ्गाटनिलयाऽऽक्यवर्णिनी ॥ ७१ ॥
 निर्मला निर्मलज्ञेया मलत्रपविशोपिणी । अव्यक्ता व्यक्तरूपा च व्यक्ताव्यक्ताविवर्जिता ॥ ७२ ॥
 तुरीया च सराकारा कुमारी पूजकप्रिया । गिरिजा गिरिशाराध्या गीर्शाखणसेविता ॥ ७३ ॥
 जाग्रद्रूपा स्वमरूपा तथा सुप्तोरूपिणी । अवस्थात्रयनिर्मुक्ता चिदानन्दस्वरूपिणी ॥ ७४ ॥
 हंमिनी हंसरूपा च सुण्डमालाविभूषणा । आरञ्जनयना रक्तभूषणा निरुपद्रवा ॥ ७५ ॥
 मत्तप्रिया मुक्तिदात्री मुक्तिदा भुवनात्मिका । जन्मसंसारवन्धनी जननी जनकात्मिका ॥ ७६ ॥
 जराभरणविध्वंसिन्यम्बुजाची शिवप्रिया । प्राणशक्तिर्भूतमाता सुकेशिन्यथ कौशिकी ॥ ७७ ॥
 कोशरूपा भूरिगणा पूर्णरूपा पुरातनी । अकलङ्कशशाङ्का मद्रापुस्तकधारिणी ॥ ७८ ॥
 त्रिनेत्रा त्रिपुरा चैव त्रिस्थाना त्रिकविग्रहा । त्रिमूर्तेस्त्रिपुराम्बा च महात्रिपुरसुन्दरी ॥ ७९ ॥
 पञ्चप्रकारयजनं प्रोक्तं तेषुतिरहस्पगम् । गोप्यं गोप्यं पुनर्गोप्यं गोपनीयं प्रयत्नतः ॥ ८० ॥
 एवं पूजयिता मर्त्यो मत्तमो भवति ध्रुवम् । ॥

इति ॥ धीतन्त्रराजे— (३० पं ४३ स्तो०)

१ 'वादेवी च' क पाठ । २ 'निराधारा' क पाठ । ३ 'सुधाधारा' क पाठ । ४ 'विभ्रमा' क. पाठ ।
 ५ 'वर्धिनी' क पाठ । ६ 'कौशिकी' क पाठ ।

ततः सूक्ष्मैः परारूपैश्च होमैः सिद्धिं शृणु प्रिये । स्वमूलाधारके बहौ कुण्डलिन्यग्रगामिनि ॥ १ ॥
 वाच्यवाचकरूपं तु प्रपञ्चं जुहुयात् तथा । भेनास्योः समो देवि जायते हजनेन च ॥ २ ॥
 तद्विधानं वद प्राज्ञ शम्भो सम्यग्माधुना । आधारे वह्निमंस्थानं कुण्डलिन्याः स्थितिं ततः ॥ ३ ॥
 तद्रूपं तरिक्रपां सर्वं वद मे विशद भ्रमो । शृणु वक्ष्ये विधान ते सम्यग्विस्तरतोऽधुना ॥ ४ ॥
 प्राणाग्निहोत्रविधेति यत् ज्येष्ठा श्रूयते परम् । यज्जाला यनितागर्भं न प्रयाति नरो ध्रुवम् ॥ ५ ॥
 यद्व्यवासासराहितमनस्यापेक्षनिर्हम् । यन्मनःकेशपिश्रान्तेः स्थान निःशेषकल्मषम् ॥ ६ ॥
 सुखास्पदं स्त्रग विश्वभयं विद्वेदवेदनात् । अत्रोक्तशेषमखिलं पट्टिशे पटले स्फुटम् ॥ ७ ॥
 प्रदर्यते ततस्तत्र वर्षणामि च किञ्चन । नित्यानित्योदिते मूलाधारमध्येऽस्ति पात्रकः ॥ ८ ॥
 सर्वेषां प्राणिनां तद्वद् हृदये च प्रसाकरः । सूर्धनि तद्वन्त्रापथन्द्रमाथ व्यवस्थितः ॥ ९ ॥
 तद्व्यात्मकमेव स्यादायानित्याग्निखण्डकम् । तेषां त्रयाणांभैर्यं तु मनसा भावयेत् तथा ॥ १० ॥
 गमागमाभ्यां तेजोमित्तेषामन्योन्यर्जः शिपे । तथा समिद्धं तज्जस्र्यं बुद्ध्याथ तन्मयम् ॥ ११ ॥
 विश्वं विकल्पत्रिपुरं भावयेदद्भुतं च तम् । तेषां त्रयाणां वर्षणानां प्रागुक्तानां क्रमेण च ॥ १२ ॥
 द्वाभ्यामन्यतमं कृत्वा पुटितं जुहुयात् तैः । * पुटितान् मानुहृदयैः स्वरास्तारेण हुंकृतैः ॥ १३ ॥
 कुण्डलीमुखमार्गाम्नां जुहुयाच्चिधलाशयः । वह्निमानुपुटान्तःसंख्यान्द्रैस्तद्वद् हुनेत् क्रमात् ॥ १४ ॥
 चन्द्रमानुपुटान्तःसंख्येहृदयैर्जुहुयात् तथा । मानुचन्द्रपुटान्तःसंख्येहृदयैर्जुहुयात् तथा ॥ १५ ॥
 चन्द्रवह्निपुटान्तःसंख्येहृदयैर्जुहुयादपि । वह्निचन्द्रपुटान्तःसंख्येहृदयैर्जुहुयात् तथा ॥ १६ ॥
 तथा तेषां प्रातिलोभ्यात् षोडशानां हुनेदपि । एव द्वादशधा होममक्षरैः स्यादुदीरितैः ॥ १७ ॥
 कृत्वा तद्वाच्यमखिलमर्थरूपं च तैः समम् । तेजस्तयात्मरूपं स्यादावयोरपि तद्वपुः ॥ १८ ॥
 अन्यानि चावयोरिच्छागृहीतानि वपुषि वै । तान्यन्यदेवतादेहसर्पान्नीञ्जवशानि च ॥ १९ ॥
 मुक्तिश्च तन्मयीभारसर्व्यमेव समीरितम् । तत्र कुण्डलिनीं गृहि स्फुटे मे परमेश्वर ॥ २० ॥
 तां वदामि शृणु माझे रहस्यं परमाद्भुतम् । मूलाधारस्थेहृदय्यात्मतेजोमध्ये व्यवस्थिता ॥ २१ ॥
 जीवशक्तिः कुण्डलाख्या प्राणाकारेणै तेन सा । प्रसुप्तसृजगाकारा त्रिरावर्ता महाद्युतिः ॥ २२ ॥

* पुटितान् इत्यादिभिः पञ्चभिः श्लोकैः प्राणाग्निहोत्रमन्त्रादिकमुपदिशति—ककारादितककारभूतैः षोडशभिर्मानुहृदयैः, सकारादिषकान्तैःस्युत्तमान् अग्निर्वायुं स्वरात्ककारादीन् चन्द्रवह्नीन् पुटितान् जुहुयात् । तन्मन्त्रावधा—कषसौ, लघासौ इत्यादयः तत्र यौ इत्यन्ता. षोडश । वह्निमानु—इति । तन्मन्त्रा यथा—घषसौ, दधायौ इत्यादयः, सष.को इत्यन्ता. ॥ चन्द्रमानु—इति । तन्मन्त्रा यथा—अषसौ, आदशौ इत्यादयः च सको इत्यन्ता ॥ मानुचन्द्र—इति । तन्मन्त्रा यथा—कषसौ, लघसौ, गधसौ इत्यादयः तमस्यौ इत्यन्ता ॥ चन्द्रवह्नि—इति । तन्मन्त्रा यथा—अषसौ, आदशौ इत्यादयः च सषसौ इत्यन्ता. ॥ वह्निचन्द्रेति । तन्मन्त्रा यथा—अषसौ, दधस्यौ इत्यादयः सतस्यौ इत्यन्ताः ॥
 १ 'न्यास्वगामिनि' ॥ पाठः । २ 'चित्त' ख पाठः । ३ 'हित' क 'यत्' ख पाठः । ४ 'अपि' क, पाठः ।
 ५ 'तु तै' क पाठः । ६ 'सम्यग्विच्छा' ख, पाठः । ७ 'राथ' क पाठः ।

मायाशीर्षा नदन्ती तामुचरन्त्यनिशं स्वगे । सुपुत्रामध्यदेशे सा यदा कर्णद्वयस्य तु ॥ २३ ॥
 पिषाय न शृणोत्यस्या ध्वनिं तस्य तदा मृतिः । एवं सा जीपशक्रिन्तु यदा कृण्डलिनीस्थितिम् ॥२४॥
 विहाय ऋजुतां याति स्वेच्छादण्डाहाता सर्ती । तदा विश्वमतीतिः स्यात् प्राणिनामन्यदा पुनः ॥ २५ ॥
 निशान्धकारे भुवनस्थितिवत्त्वान्मनः स्थितिः । एवं तां वेत्ति यो देहे (देशिकादेशदृशिताम् ॥ २६ ॥
 स वेत्ति ब्रह्म परमं मां त्वामपि च साधकः । जीवन्मुक्तः स जिज्ञेयः शुद्धात्मासत्प्रमाननः ॥ २७ ॥
 अस्पृष्टपुण्यपापक्ष शोकहर्षातिभूमिगः । रागद्वेषविनिर्मुक्तः)स्त्यक्तसर्वक्रियाफलः ॥ २८ ॥
 निरुपाधिकरसन्तुष्टः स्वेच्छाधीनेच्छया युतः । स्पृहेहमात्रयात्रथ ममश्च स्तुतिनिन्दयोः ॥ २९ ॥
 समारिमेत्रः कल्याणगुणशीलदयान्वितः । एवं स कथितो जीवन्मुक्तो लोकेषु साधकः ॥ ३० ॥
 इतरः पूजने देव्या भजने च मर्कौतुकः । कालेन मिद्विभागभूषादितरो दुःखभाजनम् ॥ ३१ ॥
 पूर्वमोक्तो जीवन्मुक्तो, द्वितीय कालेन त्रिद्विभागजीवन्मुक्तसदृशो भूयादित्यर्थं । तदितर मोक्तव्ययातिरिक्तो
 दुःखभाजनं भवतीति । तथा—

जन्मभिर्नष्टुभिः क्लिष्टो मूर्खो विद्याधनोद्भवैः । मर्दरुमदचित्तः सन्नधोऽधो याति योनिषु ॥ ३२ ॥
 नित्यासु भक्तिर्भुवनं प्रचीये पापकर्मणि । जायते यद्भ्रंलाप्नोके भवेत् प्रागुक्तलक्षणः ॥ ३३ ॥
 नरो, भवन्ति तां भक्तिं प्राप्य लोकेषु देवताः । दृश्यन्ते भानुचन्द्रारसुधजीवसितासिताः ॥ ३४ ॥
 अन्ये च लोकपालाद्यास्तद्भक्तिप्राप्तसंपदः । बहुना किं परं देवि नित्याभिः सदृशानघेभ्यः ॥ ३५ ॥
 न सन्ति देवता विद्यास्तसात्ता एव देवताः । भावयाम्यहमद्यापि त्रिकाले विग्रहान्वितः ॥ ३६ ॥
 तद्वर्णन्याप्तचक्रस्या ग्रहाश्च तव दर्शिताः । विधिविष्णुशिवात्मलं तासामेव निजेच्छया ॥ ३७ ॥
 अन्यथाश्च देवता या यास्तास्तास्तन्मयविग्रहाः । ॥

प्रागुक्तमन्त्रमेवा देवतामेवाश्च सर्वं नित्यामेवा परेत्यर्थः । तत्प्रदर्शनमेतच्छान्दार्थमिति । तथा—

पररूपं तु वक्ष्यामि होमं ते महदद्भुतम् । यत्सिद्धिः सिद्धरूपाणां प्रागुक्तानां भवेत् सदा ॥ ३८ ॥
 अन्येषां न भवेद्भावस्तथा सर्वाश्रयो महान् । प्रचीणाशेषपापानां भक्तिः स्याद्भक्तसेविनाम् ॥ ३९ ॥
 नित्याविद्यासु भक्तानां लक्षणं शृणु सुन्दरि । आमुष्पिकासंशयस्यं सन्तोषो नित्यपूर्णता ॥ ४० ॥
 सुखिता त्यागिता ज्ञानं कृतज्ञत्वमलुब्धता । अकार्पण्यमदीनत्वं परचिन्तानिरुद्यमः ॥ ४१ ॥
 दयालुता मनस्वित्वमवैषम्य मनःस्थितौ । लाभहान्योः भीतिरोपाभावः कल्याणशीलता ॥ ४२ ॥
 कल्याणाभिनिवेशितं सदा कल्याणकीर्तनम् । अकल्याणकथालापवैमूल्यं स्वेच्छया स्थितिः ॥ ४३ ॥
 सदैश्वर्यं च भोषट्त्वं नैष्ठिकत्वमजिह्वता । सर्वानुकूल्यं सङ्गीतप्रियत्वं चाञ्छिन्नाप्तयः ॥ ४४ ॥
 राजयोषित्प्रशुभ्राज्ञवहुमानममत्सरः । सर्वोत्तरत्ववाञ्छा च लक्षणाभीरितानि ते ॥ ४५ ॥
 यद्विकल्पस्वरूपं तु मनस्तन्निर्विकल्पके । निधानं परहोमं तु स्थूलसूक्ष्मं च यन्मयम् ॥ ४६ ॥
 उच्चावचविकल्पानां वस्तुनामभिदाहवः । तन्मयतादैकैकूप्यं स्थूलहोममुदीरितम् ॥ ४७ ॥

१ 'सर्व' क पाठ । २ 'नित्या' ग पाठः । ३ मन्त्राया अन्येषु इत्यत्र वदन्नेदे । ३ 'सर्वसेविनाम्' ख, पाठ । ४ 'प्रेषयस्व' ख पाठ ।

सूक्तदोमं तथा शन्दैर्नानारूपैस्तु वाचकैः । नान्यार्थानामशेषेण वेद्यवेत्तृविदारभना ॥ ४८ ॥
स्थितिः परो भवेद्दोमः सर्वभेदविलापनात् । स्वात्मरूपमहावह्निज्वालारूपिषु सर्वदा ॥ ४९ ॥
निरिन्द्रनेद्वरूपेषु परमार्थात्मनि स्थिरे । निर्व्युत्थानविलापस्तु परदोमः समीरितः ॥ ५० ॥
इति ॥ लक्ष्मीकुलार्णवे । श्रीदेव्युवाच—

अविदारित्यासिन्धौ तु भ्रमनां परमेश्वर । उद्धारक्रमतो देव पूजां वद विधानतः ॥ १ ॥
दारिद्र्यध्वंसनीं पूजां ललितायाः मविस्तराम् । शीघ्रमंपतिसिद्धिभृतां कृपया वद मे प्रभो ॥ २ ॥
श्रीईश्वर उवाच ।

शीघ्रसंपत्प्रसिद्धयर्थं भार्गवेण कृता पुत्र । श्रीमस्त्रिपुमुन्दर्याः सा पूजा कथ्यते मया ॥ ३ ॥
ययातिमन्दभाग्योऽपि कुण्डेरसदृशो भुवि । जायते नात्र संदेहस्तां पूजां शृणु वल्लभे ॥ ४ ॥
चक्रपूजां विद्याचार्यौ नैमित्तिकमथाचरेत् । तच्चदावरणस्थानेष्वियं पूजा विधीयते ॥ ५ ॥
ताः शक्तीः सप्रवक्ष्यामि राज्यसंपत्प्रदायिनाः । हारनूपुरसंयुक्ता कमलद्रव्यधारिणी ॥ ६ ॥
लक्ष्मीः पराशिवमयी शुद्धजाम्बूनदप्रभा । तेजोरूपा च कमलवसतिर्विश्वमोहिनी ॥ ७ ॥
सर्वभूयोऽञ्ज्वलाङ्गी च वीजापूरधरा तथा । आद्या शक्तिश्च मकलजननी कलशाधारिणी ॥ ८ ॥
विष्णुवामाङ्गसस्था च ततश्च कमलालया । श्रीमत्सौभाग्यजननी भार्गवी च सनातनी ॥ ९ ॥
सर्वकामफलदायासिनामर्षकसुखावहा । हिरण्यवर्णा हरिणी सुवर्णलसितस्रजा ॥ १० ॥
समस्तसंपत्सुखदाऽखिलसौभाग्यदायिनी । समस्तकन्याणकरी ज्ञानदा च हृत्प्रिया ॥ ११ ॥
विज्ञानसंपत्सुखदा ह्यश्वपूर्णा हिरण्यमयी । विचित्रत्राग्भूतिकरी रथमध्या मनोहरा ॥ १२ ॥
हस्तिनादप्रमोदा चानन्तर्साभाग्यदायिनी । सर्वभूतान्तरस्था च स्वर्णप्राकारमध्यगा ॥ १३ ॥
समस्तभूतेश्वरी च विश्वरूपा प्रभामयी । दारिद्र्यदुःसौघतमोपहन्त्री पद्मिनी तथा ॥ १४ ॥
दीनार्तिविच्छेददक्षा कृपाकलितलोचना । प्रणतस्वान्तशोकक्री शरणागतरक्षणा ॥ १५ ॥
शान्तिः कान्तिः पद्मसस्था कमनीयगुणाश्रया । क्षान्तिर्दान्तिश्च दुरितचयकारिण्यतः परम् ॥ १६ ॥
शशिशेखरमंस्था च धनधान्यसमृद्धिदा । शक्ती रतिर्नित्यपुष्टा रजनीकरसोदरा ॥ १७ ॥
करीपिणी च भक्तिश्च भवसागरतारिणी । यतिः सिद्धिर्भुक्तिश्चैव मधुसूदनवल्लभा ॥ १८ ॥
शुद्धिर्हिरण्यमाला च शुभलक्षणलक्षिता । अविदुर्गतिहन्त्री च वरसद्गतिदायिनी ॥ १९ ॥
दिवि देवगणाराध्या श्रवणार्तिविनाशिनी । आर्द्रा पुष्करिणी पुष्टिर्धरणीधरवल्लभा ॥ २० ॥
दारिद्र्यदुःखहन्त्री च भयभिध्वंसिनी तथा । श्रीविष्णुवचःस्थलगा ह्यशेषसुविभूतिदा ॥ २१ ॥
लक्ष्मणालाक्षिवाङ्गी च पद्मा पद्मासनाचिता । विद्या सपत्नरी चैव देवसहाभिभूजिता ॥ २२ ॥
भद्रा च भाग्यरूपा च नित्या निर्मलबुद्धिदा । सत्या च सर्वभूतस्था रत्नगर्भान्तरस्थिता ॥ २३ ॥

रम्या शुद्धा च कान्ता च कान्तिमद्भामिताङ्गका । सर्वमौख्यप्रदा देवी मन्त्रौघाभयदायिनी ॥ २४ ॥
 श्वेतद्वीपकृतायामा जगन्माता जगन्मयी । रत्नगर्भस्थिता सौम्या क्षीराम्बुधिकृतालया ॥ २५ ॥
 प्रसन्नहृदया चैव परिपूर्णा हिरण्मयी । वसुन्धरा श्रीधरा च वसुदोग्त्री कृपाययी ॥ २६ ॥
 विष्णुप्रिया रत्नगर्भा समस्तफलदा तथा । रसातलगता चैव मुत्रता च हरिप्रिया ॥ २७ ॥
 धर्मगीर्गर्भमन्था च समुच्चतमुरी तथा । ममस्तपुरमन्था च परिपूर्णमनोरथा ॥ २८ ॥
 कर्णारमनिःस्पन्दनेत्रद्वययित्तामिनी । सर्वराजगृहायामा महालक्ष्मीर्गुणान्विता ॥ २९ ॥
 वैकुण्ठनगरस्या च क्षीरसागरकल्पका । योगिहृत्पद्मसंस्था च कल्पवल्ली दयावती ॥ ३० ॥
 भद्रचिन्तामालेश्वर धादिमायेन्दिरा रमा । निराकारा च साकारा ब्रह्माण्डचयधारिणी ॥ ३१ ॥
 एकनाथायलक्ष्मीश्राजानहन्त्री गुणतिगा । प्रदानलोचनाशेषवाग्जाह्वयभलहारिणी ॥ ३२ ॥
 सुस्पृष्टवारप्रदा चैव सर्वमंपद्मिमाजिता । प्रभालागण्यसुभगा दोग्त्री स्वर्गप्रदा तथा ॥ ३३ ॥
 समस्तविघ्नोपहन्त्री भोगदा च विचक्षणा । देवाग्निायवत्या च दीनपोषणतत्परा ॥ ३४ ॥
 माङ्गल्यवीजमहिमा निधिरूपियनन्तगा । आघाटिलक्ष्मीश्च महामिदलक्ष्मीस्ततः परम् ॥ ३५ ॥
 राज्यलक्ष्मीर्दिग्बलक्ष्मीः सुधीर्मद्गलदेवता । भद्रिदा मुक्तिदा चैव भुक्तिदा सद्गतिप्रदा ॥ ३६ ॥
 कीर्तिदा धनदा चैव पुत्रपौत्रविधिनी । पद्मानना च पद्मोहः पद्माक्षी पद्मसंभवा ॥ ३७ ॥
 अश्वदायी च गोदायी धनदायी महाधना । चन्द्रसूर्याग्निस्वर्गामा जातवेदास्त्रमास्थिता ॥ ३८ ॥
 दिग्गजेन्द्रममाराध्या दिव्यभूषणभूषिता । सर्वमंपत्प्रदा चैव तथा सर्वार्थसाधिनी ॥ ३९ ॥
 एताश्च जग्नयो देव्याः पूजनीयाः प्रपन्नतः । सर्वमंपत्प्रदाः स्यादाचिरेण न मंशयः ॥ ४० ॥
 सर्वदा पूजयेद् देवीं कृता चरुममर्चनम् । तस्य गेहे स्थिरा लक्ष्मीः पुत्रपौत्रानुर्गामिनी ॥ ४१ ॥
 शक्रयः शतमंग्याताश्चागीतिशतुरुत्तरम् । आर्दी संहतिपूजा च कृता सृष्टिक्रमं भजेत् ॥ ४२ ॥
 स्थितिक्रमेण पूजां वै केचित्स्त्वन्ति ताश्चिकाः । अथ वच्ये महादेवि पद्सु चक्रेषु पूजनम् ॥ ४३ ॥
 मूलाधारे यजेत्कुरुं वृत्तं पार्थिवरश्मिभिः । रविवारे च सौभाग्यभाजनं जायते नरः ॥ ४४ ॥
 इन्दुवारे च नाभिस्थभण्डिप्रकचकके । पूजयेत्कुरुमध्यस्थां जलारश्मिभिरारुताम् ॥ ४५ ॥
 भौमवारे लिङ्ग्रेणे स्त्राधिष्ठाने तथा यजेत् । तेजसा रश्मिभिर्वातां बुधे हृत्पद्मसंस्थिते ॥ ४६ ॥
 अनाहते वायुरश्मिपट्टां तद्वज्रं च क्रमम् । विशुद्धिचक्रे चैव गुरोर्वारे समाहितः ॥ ४७ ॥
 आकाशांशुभिरावीतां यजेत् मगार्धमिदये । आज्ञाचक्रे भृगोर्वारे भाननांशुभिरारुताम् ॥ ४८ ॥
 यजेच्छ्रीचक्रमध्यस्थां यजेत् सौभाग्यमिदये । ब्रह्मरन्त्रे सहस्रारे गनिवारे विशेषतः ॥ ४९ ॥
 पूजयेत् जगद्गार्त्रीं सर्वरश्मिभिरारुताम् । मनसा पूजयेदेवमन्वह च समाहितः ॥ ५० ॥

१ 'कान्तिमुद्रा' ग पाठ । २ 'मुद्रया' क पाठ । ३ 'तोषण' ग पाठ । ४ 'भूमेदा' ग पाठ । ५ 'साधनी'
 ग पाठ । ६ 'निगामिनी' क पाठ । ७ 'कमान्' ग पाठ ।

न कदापि भवेद्भोगो दारिद्र्यं नोपजायते । श्रद्धादां विनित्याशु पुत्रपौत्रैः समधते ॥ ५१ ॥
अत्र प्रोक्तव्येषु प्रोक्तव्येषु श्रीचक्रप्रममभ्यर्च्ये, ततो लक्ष्मीशक्तौ नमस्यन्त्ये तत्तद्रश्मीनां पूजने तत्तत्ता-
मकं कुर्यात् । तत्प्रामाण्यं पदशास्त्रपरमिषममे प्रेष्यानि ॥ नानुसर्षणे—

शक्तिऋतप्रभेदोत्थशक्तयोऽत्र प्रपूजिताः । शक्तिऋतोपासनायाः फलं दास्यन्त्ययत्नतः ॥ १ ॥
तत्फलं तु प्रागेव दर्शितम् ।

बीजद्वयं च तत्कूटरूपिणीशक्तिमंपुतम् । सप्ताचरीं ममुर्चार्थं पूजयेत् तत्र तत्र वै ॥ २ ॥
अत्र चतुरस्रेऽष्टादश, षोडशरे षोडश, अष्टदशेऽष्टौ, चतुर्दशरे चतुर्दश, दशरद्वये विंशतिः, अष्टोऽष्टौ,
अन्तरालेऽष्टौ त्रिकोणे तिस्रः, शेषे विन्दुचक्रे, एवं क्रमेण पूजयेत् । पूजाक्रमस्तु—ह्रींश्रीं सकलह्रीं रूपि-
णीशक्तिपादुका पूजयामीति तत्कूटमुर्चार्थं पूजयेदित्यर्थं । प्रथमतः क्रमपूजा विधाय ततः गणं पूजयेत् ।
केचित्तु क्रमपूजायामेव “अणिमामेडिपादुका पूजयामि, शक्तिऋट्कूपिणीशक्तिपादुकां पूजयामि” इत्येक-
दैव पूजा कार्येति वदन्ति, तत्र यथागुरुरूपदेयं कार्यमिति । तत्र लक्ष्मीशक्तिपूजायामपि पृथगवा सर्वैव वा
कर्तव्या । एकदैव चेत् “हारत्पुत्संपुक्तारूपिणी अणिमामेडिपादुका पूजयामि” इति क्रमं गुरुरन- शास्त्र-
तश्च विहायाचरेत् । तथा—

तथा वाग्भवहूटोत्थाः शक्तयः संप्रपूजिताः । वाग्भवोपासनोक्तं हि फलं दास्यन्त्ययत्नतः ॥ ३ ॥
कामराजमहाकूटमंभवाः शक्तयः क्रमात् । पूजिताः संप्रयच्छन्ति घनापासेन तत्फलम् ॥ ४ ॥
इति । त्रिपुरार्षणे—

मध्यत्रिकोणे रेखासु नित्याना मण्डलत्रयम् । पश्च पश्च विभागेन मध्ये श्रीललितां यजेत् ॥ १ ॥
यद्दिने या यजेत् ता तु सर्वावरणसंप्रुताम् । पूजयेत् सर्वसौभाग्यहेतवे ज्ञानसिद्धये ॥ २ ॥
इति । श्रीतन्त्रराजे (३६ प०)—

अथ षोडशानित्याना विधानानि त्रयाधुना । कथितानि मया तानि श्रुतानि च महेश्वर ॥ १ ॥
तासा तर्षं तथान्येषां देवतानां यथार्थतः । स्वरूपं किं कथं विश्वं किमाकारं च दृश्यते ॥ २ ॥
प्राणिना पूष्यपापानि किंरूपाणि च कैस्तथा । तेषा जन्मानि केन स्युः का मुक्तिः संसृतिश्च का ॥३॥
कस्य मुक्तिः कथं बन्धः केन तस्य च मोचनम् । किं मूलं संसृतेरस्याः कानि तत्त्वानि का च धीः ॥ ४ ॥
कानीन्द्रियाणि के प्राणाः को जीवः कः परस्तथा । कः कालः के ग्रहाः सर्वे यथात्रमे वद प्रयो ॥५॥
येन वेदैश्च शास्त्रैश्च पुराणैरागमैरपि । कथ्यते तत् स्फुटं ब्रूहि नातिसङ्कोचविस्तरम् ॥ ६ ॥
यद् स्या विंशतिविधः कृत्तः प्रश्नः शिवेऽधुना । तेषामुक्तक्रमेणैव कथयामि तवोत्तरम् ॥ ७ ॥
यैरुत्तरैः स्वस्वरूपं लभ्यते सम्पराज्जमा । यदितोऽन्वयं सर्वत्र प्रोक्तं निह्वयचक्रतः ॥ ८ ॥
अत्राज्जसा प्रोच्यते तद् दुर्बलं तु निदर्शनैः । तैर्मयोक्तक्रमाज्जिता दूर्जयां वामनां शनैः ॥ ९ ॥
सत्यशुद्धस्फुटाग्नेपस्फुरतात्मा भवेद् भुवम् । गुह्यं रदस्य परम गोपयेन सर्वतः सदा ॥ १० ॥

यञ् ज्ञानमिदमो ज्ञानं यञ् ज्ञानमहमस्तथा । द्वयोरपि च यञ् ज्ञानं तञ् ज्ञानं विद्धि मे वपुः ॥ ११ ॥
 तासां तव तथान्येषां चैतन्वात्मा यथार्थतः । लामादेवं वासनाया विनाशादन्यथा तथा ॥ १२ ॥
 स्थितं आत्मप्रकाशः स्यान्नित्योऽप्रतिर्भटो महान् । नित्याहृदयसंप्रोक्तस्फुटोपायेन वा भवेत् ॥ १३ ॥
 मादृश्यवुद्देहैरूप्यार्थं प्रपञ्चस्य च दृश्यते । द्वैरूप्यमनयोरुक्तं सत्यासत्यमयलतः ॥ १४ ॥
 तेनैव प्राणिनां पुण्यपराकर्मसु वर्तनम् । यथात्मज्ञानतोऽर्थेषु व्यापारः पुण्यसंज्ञकः ॥ १५ ॥
 अनर्थेष्वर्थसंकल्पः तेषामारूप्यो मनमा तथा । जन्मानि नानारूपाणि यैर्नित्यं क्लेशभाजनम् ॥ १६ ॥
 यथार्थज्ञानमर्थानां गुह्यिस्ताद्विपरिगततः । संसृतिर्भोचनं बुद्धेर्वात्मना बन्ध ईरितः ॥ १७ ॥
 कर्मघ्नयात् सद्गुरोस्तु कटाक्षोक्तिविमर्शतः । मोचनं सर्वजन्तूनां नेतरंश्च कदाचन ॥ १८ ॥
 संसृतेः कन्दमुदितमविवेकः परो महान् । यदायत्तमिदं जीवधुवनं परिकीर्तितम् ॥ १९ ॥
 तत्त्वानि तत्त्वान्युद्धानि सर्वैः सर्वत्र सर्वदा । ज्ञातृज्ञानत्रयमयान्यन्यथान्यानि सर्वदा ॥ २० ॥
 का च धारिति यत् पृष्टं तद् दुर्वचमपि स्फुटम् । (कथयामि शृणु प्राज्ञे यदायत्ता च विशतिः ॥ २१ ॥
 मनो बुद्धिरहङ्कारश्चित्तमित्यादिनाममिः । वस्तुभेदादभेदाच्च यद्गुक्तं सर्वतः सदा ॥ २२ ॥
 तदेकमक्षयं स्थूलं सूक्ष्मं दूर्गमंतिस्फुटम् ।) गिपमं च समं विश्वं विश्वातीतमनामयम् ॥ २३ ॥
 अरूपं सर्वरूपं च सर्वत्रेशकरं हरम् । सर्ववृष्णाकरहरं सर्वेषां सर्वतः सदा ॥ २४ ॥
 सत्त्वरूपं रजोरूपं तमोरूपमवमनयम् । ममारूपमृतीर्याविग्रहं सुस्थिरं चलम् ॥ २५ ॥
 अपापं पापरूपं च जीवरूपं परात्मकम् । अतीन्द्रियं चेन्द्रियात्मा निर्देवं सर्वदैवतम् ॥ २६ ॥
 सर्वज्ञोमानकं सर्वशान्तिरूपं च निर्दयम् । सदयं चाविवेकात्मा विवेकपरमार्थकम् ॥ २७ ॥
 उत्तारकं पातनकृद् भङ्गरूपं जयात्मकम् । शोकात्मकं च निःशोकं सकौतुकमकौतुकम् ॥ २८ ॥
 निरुद्यमं सदाद्युक्तं सावलेपमगर्वकम् । अमर्परूपमचोभ्य सर्वचोभ्यं सुखासुखम् ॥ २९ ॥
 क्रोधलोभमदग्रेहमीर्त्यकामत्रिग्रहम् । अस्पृष्टपङ्गुणं पण्डं वनिता पुरुषस्तथा ॥ ३० ॥
 अपकृष्टं तथोकृष्टं स्वच्छाकारं तथाभिलम् । अगाधमतिगम्भीरमुदारं कृपणं तथा ॥ ३१ ॥
 भाग्यरूपमभाग्यात्म निर्भयं मभय तथा । अनिच्छमिच्छारूपं च कारवं वीरविग्रहम् ॥ ३२ ॥
 निर्दोषं सर्वदोपात्म सर्वविन्मूढविग्रहः । सङ्कोचरूपः सर्वेषां तथा सर्वप्रकाशकः ॥ ३३ ॥
 अस्तेयरूपः स्तेयात्मा वश्योऽशयश्चरो मृदुः । सरसं विरसं क्रूरं सौम्यं तैर्वहुमिस्तु किम् ॥ ३४ ॥
 तन्मयी धीः समाख्याता मन्मयी चिदुदीरिता । उभयैक्याद्विवेकात्मा जीवोऽन्यस्त्वद्विवेकवान् ॥ ३५ ॥
 तस्यास्तु बुद्धेर्यो वेत्ति याथात्म्यं विकृतीरपि । सामर्थ्यं स्वाविभेदिलं सिद्धेः प्राप्यफलानि च ॥ ३६ ॥
 योगी स ब्रह्मविज्ञानी शिवयोगी तथात्मवित् । तेनैव विहितं सर्वं मपञ्चात्म्यैकविग्रहम् ॥ ३७ ॥

१ 'मान' क पाठ । २-३-४ 'मान' क पाठ । ५ 'स्थिर स्वा' ख पाठ । ६ 'भव' क. पाठ. । ७ 'शब्दस्य' ख पाठ. । ८ 'परिवर्तते' ख पाठ । ९ 'तदेव' क पाठ । १० 'अपि' क पाठ । ११ 'स्तत्त्ववाचालविग्रहम्' ग पाठ. । १२ 'विनाशक' ग पाठ । १३ 'योगी ज्ञो ब्रह्मविज्ञानी' ख पाठ ।

स्वात्मनस्तु मनोवृत्त्या विषयग्रहणाय वै । सृष्टानि भूतशक्त्यात्मनिग्रहाणीन्द्रियाणि तु ॥ ३८ ॥
 भूतात्मबुद्धिसंघातशक्तिर्चैतन्यजुम्भणम् । प्राणास्तत्साचिभूतो हि जीवस्तच्चात्मकः परः ॥ ३९ ॥
 कालस्तु पूर्वं बुद्धेर्षुदुर्कं गुणसमम्भवान् । काल इत्यवर द्रव्याद् यद्वान्यं नः^१ पूर्वम् ॥ ४० ॥
 न शक्यतेऽज्ञसा वक्तुं तथा दर्शयितु नर । तथापि तव यत्किञ्चिद् व्याकरो^२मि ममज्ञसम् ॥ ४१ ॥
 अहोरात्रादिभेदस्तु चन्द्राक्रोदिममन्वयात् । तेन तन्मयतारूपकथनं नोचितं^३ ॥ ४२ ॥
 लवभुव्यादयो यत्तद् भाष्यन्ते गण्डकास्तु तत् । कालस्य रूप तत् प्रोक्तं यदना^४ विग्रहम् ॥ ४३ ॥
 लवभुव्यादिकं ग्रही यः कालो ज्ञायते मया । नलिन्या पत्रनिचये सूत्रीविदेऽ^५ तस्य वै ॥ ४४ ॥
 एकैकदलभेदोरथापस्या लव उदाहृतः । तत् त्रिशद्वृणितं प्रोक्तं बुटीत्यादिशरीरान् ॥ ४५ ॥
 काल इत्युदित तस्य स्वरूप किं कथं भवेत् । इति पृष्टेन तद्वक्तुं शक्यते मुष्कृतं मया ॥ ४६ ॥
 खबुद्ध्या प्रोक्तमात्रस्य भावनाद् यत्तु लभ्यते । तत्तस्य वपुर्बुद्धिर्दृष्टं नान्यास्ति गतिरस्यै वै ॥ ४७ ॥
 ग्रहास्तु चिन्मयाः काले कापि चक्रप्रमात् पुनः । भूतादीनि समस्तानि विकृतानि वितन्त्यते ॥ ४८ ॥
 नानाविधास्तैर्द्विकाराः प्रपञ्चो दृश्यते सदा । तैरेव तेषां नाशश्च मखेव इविर्युजः ॥ ४९ ॥
 प्रश्ननामुचरं देव तया च कथितं त्रिमो । तथापि मे प्रपञ्चात्मविनेकोऽभूस्त्व मेऽपुना ॥ ५० ॥
 जनन मरण चेति द्वयं कस्य कथं भवेत् । अरूपस्य त्रिमोस्तस्य जीवश्चेत् तत्कर्णं स्थितिः ॥ ५१ ॥
 कुतः स्थितिः कर्णवा स्यात् तत्कालपरमात्मनोः । मुक्तो वा जायते किन्तु परे वा संभवन्ति किम् ॥ ५२ ॥
 कथं वा पञ्चभूतानां स्थितिर्देहेषु वान्यतः । देहेषु जीवसंप्राप्तिः कीदृशीत्यादि मे वद ॥ ५३ ॥
 येन ध्रुतेन चित्ते मे शुभ्रूपान्यस्य नो भवेत् । तथा मे सर्वसन्देहांसिद्धिन्धि पूर्णोपदेशतः ॥ ५४ ॥
 प्रागुक्तबुद्धिवैविध्यारब्धकर्मविपाकतः । जननं मरण चेति द्वयं देहपरिग्रहात् ॥ ५५ ॥
 अतस्तलोहपिण्डेऽग्निस्थितिवत् परविश्वयोः । अवस्था कालपरयोस्तादात्म्यादेव चर्तनेम् ॥ ५६ ॥
 मुक्तास्तु जीवा न कदाप्याविर्युः कुतश्चन । न वापूर्वाः संभवन्ति बुद्धेः कृत्यमशेषतः ॥ ५७ ॥
 मुद्रिकारूपमुद्रेव मधुच्छिष्टादित्रिग्रहम् । जीवादिरूपतो बुद्धिर्विशेषपति तत्परम् ॥ ५८ ॥
 भूमेरेनास्फुटं स्थान कुतश्चित् सुस्थिर सदा । जलान्गोस्तत्र चान्यत्र व्यक्ताव्यक्तां स्थितिः सदा ॥ ५९ ॥
 धायोः मर्मत्र सततभवस्थानं तनेकधा । व्योम मर्वगमेत्र स्यात् कालताद्वृषतः सदा ॥ ६० ॥
 देहेषु सुस्फुटं तेषामवस्थानं च पञ्चधा । जीवानामागतिर्देहे मातापित्रोस्तु वीर्यतः ॥ ६१ ॥
 तादात्म्य सङ्गतं तत्र जुम्भते सा चिदात्मना । तत्र प्रारब्धविरमान्मरणं निद्रया समम् ॥ ६२ ॥
 सिद्धाना सर्वदा देहत्यागं भेदो न विद्यते । प्रागेव तस्य देहात्मविवेकान्मनसि स्वगे ॥ ६३ ॥
 नेतरपां तु माध्याना साधकानां च कालतः । पौर्षादिषु तु मामेषु पदसु राकोपकण्ठतः ॥ ६४ ॥
 मरणं सुगतिलस्य ज्ञापकं भवति स्फुटम् । सिद्धस्तु सर्वतो मुक्तो देहेन्द्रियमनःस्थिरः ॥ ६५ ॥

१ 'सा' ख पाठ । २ 'अत्र' ख पाठ । ३ 'तथाकार' ख पाठ । ४ 'मे' क पाठ । ५ 'पतेते' क ग पाठ ।
 ६ 'उपक' ख पाठ । ७ 'त' ख पाठ । ८ 'व्यादि' ख ग पाठ ।

यतस्तेनास्य निधनं सर्वदा सर्वतस्तथा । मुगतिं व्यनक्त्येवं जीवन्मुक्तो यतस्त्वयम् ॥ ६६ ॥
 देहवच्चे समानेऽपि प्राणिनां सर्वतः मदा । बुद्धेर्वैविध्यरूपस्य कारणं किं वद प्रभो ॥ ६७ ॥
 भूमिष्ठते ममानेऽपि तोयानां रमभेदवत् । जायते ताश्रयवशात् स च कर्मभिरेव वै ॥ ६८ ॥
 यथाश्वत्यगतो बहिरूपायैरितरैः क्वचित् । नोपलभ्यो भवेत् शुष्कमयनव्यापृतिं विना ॥ ६९ ॥
 तथात्मज्ञानसंप्राप्तिः सद्गुरुप्राप्तितो विना । न कस्यापि भवेदेषा प्रतिज्ञा विश्वतोऽनिशम् ॥ ७० ॥
 खननाद्भूयतं तोयं यथा समुपलभ्यते । तथा सद्गुरुर्ममेवां संप्राप्य स्वस्वरूपरुम् ॥ ७१ ॥
 सद्गुरोः पादनेयातः संभासात्मस्वरूपिणः । विशेषः को भवेदन्यदुर्लभः सत्यविग्रहः ॥ ७२ ॥
 आभिरूप्यममन्देहः मन्तोषः परिपूर्णता । दयाद्रिचितता रागद्वेषाविषयचित्तता ॥ ७३ ॥
 मुलभत्वमगर्वित्वं मदा नियतशीलता । कृतज्ञता सत्यता च परचिन्तानिवर्तनम् ॥ ७४ ॥
 आर्जवं चावित्तलौक्यं विषयानतिमाङ्गिता । अर्द्धैर्ध्वञ्ज्यमर्त्तं नातिगाधाशयात्मता ॥ ७५ ॥
 वृथालापेष्वमङ्गिश्च वृथान्यापारवर्जनम् । वृथाविनोदराहित्यं जिह्वचित्तरसङ्गतिः ॥ ७६ ॥
 पुरुषार्थार्थकथनचिन्ताकरणकौतुकम् । अस्तेयशक्तिरास्तिक्वं परलोकानुचिन्तनम् ॥ ७७ ॥
 देवतापूजनस्तोत्रवर्षभवालापशीलता । पापानां वर्जनं पुण्यकरणे कौतुकं सदा ॥ ७८ ॥
 परस्त्वचननिन्दामु विरतिर्वीतरागिता । निःस्पृहत्वमलोलत्वमनाचेपोऽजहात्मता ॥ ७९ ॥
 अगोपनं स्वभक्तानामभक्तानां च गोपनम् । गुरुषुष्यागमाचारस्त्वचनं उत्प्रवर्तनम् ॥ ८० ॥
 सिद्धिचिह्नानि चैतानि भवन्त्यात्मवतां ध्रुवम् । न भवन्तीतरेषां तु त्रिपिण्डत्येव ताश्च ते ॥ ८१ ॥
 तत्कृत्यं शृणु वच्येऽहं यो लब्धस्वात्मवैभवः । निरस्तागेपसंसारमौर्ख्याज्ञानाविवेकवान् ॥ ८२ ॥
 देशकालकुलाचारान् गुरुराजादिकल्पितान् । पालयन् सुस्मितमुखः पूज्यपूजनकौतुकी ॥ ८३ ॥
 देहाख्यैर्यं तथाज्ञानं व्यापारान् कालतः ज्ञथात् । पतितान् वन्दुचित्ताज्ञादुर्लभदधान् स्वचपस्थितान् ८४ ॥
 स्वेन्द्रियाणां च सामर्थ्यं स्वकर्माणि कृतानि च । मुहुर्मुहुश्च विमृशोद्विरमेदशुभात्मनः ॥ ८५ ॥
 वृथा न कालं गमयेद् धृतस्त्रीस्वापवादतः । गमयेद् देवतापूजानपयोगमत्वादिना ॥ ८६ ॥
 गुरोः कृपालापकथास्तोत्रागमविलोकनैः । गमयेदनिशं कालं न वदेत् परदूषणम् ॥ ८७ ॥
 प्रत्यक्षे च परोक्षे च स्तुवीत प्रणभेद्गुरुम् । सद्गुरैस्तत्कृपाधिकवैः पुण्यैः स्थिरैश्च सत्यतः ॥ ८८ ॥
 रागलोभमदक्रौर्यपापपैद्युन्यवर्जनैः । सन्तोषार्शनियमशान्तिज्ञानादिभिस्तथा ॥ ८९ ॥
 मिताहारो मितालापो विविक्रः सर्ववर्जितः । नित्याचिन्ता स्वात्मशुद्धिः कृत्यमात्पवतां सदा ॥ ९० ॥
 पूर्वोक्तद्वादशास्रस्य मध्ये कृत्वा यथाविधि । योनिं तन्मध्यतो देवीं ललितां पृष्टतो गुरुञ्च ॥ ९१ ॥
 पार्थयोरामुधान्यष्टौ कोषेषु परितः क्रमात् । कामेश्वर्यादिकास्त्विंस्तद्धिद्विर्दशशस्त्रिणि ॥ ९२ ॥

१ 'वत्सेषु' क पाठ । २ 'त स्वय' ग पाठ । ३ 'ज्ञानं' ग पाठ । ४ 'पा' ग पाठ । ५ 'तद्' ख पाठ । ६
 'पुण्यैश्चै' ख, पाठ । ७ 'त्रोच' ख पाठ । ८ 'पाचार' ख, पाठ । ९ 'कृतमवर्तित' ख पाठ । १० 'तत्र' ख पाठ ।

द्वादशान्या यजेत् तच्चन्नित्याविधाभिरेव वा । तन्नामविधाभिर्वा ताः पूजयेत् साध्यंरूपनम् ॥ ६३ ॥
 सन्ध्यात्रयं पष्टिसंख्यं जपेत् तद्दिनविद्यया । नान्यत् कृत्य भवेत् तस्य नित्यनैमित्तिकादिकम् ॥ ६४ ॥
 तन्मध्ये नवयोनिं वा विधायात्र स्वशंक्रिभिः । पूजयेत् प्राग्भद्रभयप्रकारादेरुयोगतः ॥ ६५ ॥
 यावज्जीवं विधिस्त्वेष गदितः मिद्वये सदा । सिद्धानामपि सर्वेषा येनामौ स्वात्मवानभूत् ॥ ६६ ॥
 [सप्तमेतत्तन्त्रं ते कथितं परमेश्वरि । यन्परामर्शतो भावस्त्वावयोरैक्यमरनुते ॥ ६७ ॥
 तद्दद्यात् तद्यमेतत्तु नामक्राय कदाचन । नाशिष्याय न दम्भाय प्रच्छन्नानयशीलिने ॥ ६८ ॥
 नायाचते नास्तिकाय न लुन्धाय न मानिने । न पापाय न विचाय नादद्याप च मोदिने ॥ ६९ ॥
 यस्तन्नमेतत् सफलं नित्याविद्यास्तु षोडश । शक्त्या संगुण विधिगद्गते स मदशरुः ॥ १०० ॥
 शिवतत्त्वमयी व्याप्तिरिति सम्यक् समीरिता । अस्या निकालनाशिते तत्तत्त्वं स्मात्मसात्कृतम् ॥ १०१ ॥

अथ अत्याद्यंतत्त्व गुरुतो योद्धव्यम् ॥ अथ यन्त्रविधिनां नात्रन्त्रोक्त प्रदर्शयते । तत्र श्रीमातृकार्णवे—
 अथ यन्त्रविधिं वक्तुं दृष्टादृष्टफलमदम् । शुभेऽङ्कि पूजयेदेवं स्वेष्टदेवं यतारम्भान् ॥ १ ॥
 प्रत्यहं मन्त्रजपधान् हविष्याशी जितेन्द्रियः । इदं यन्त्रं विलिल्य, मे भवेदिष्टमिति स्फुटम् ॥ २ ॥
 स्वप्ने मे कथय विप्रमिति तप्रार्थ्यं यत्नतः । अधःशायी त्रिराशं तु स्वप्ने वदति स्फुटम् ॥ ३ ॥
 तद्यन्त्रं विलिखेन्मन्त्री तत् कार्यं भवति ध्रुवम् । सिद्धारिकोष्टके सम्यग्शिष्याय च पुनःपुनः ॥ ४ ॥
 अरियन्त्रं परित्यज्य विलिखेत् मिद्धकोष्टगम् । यदा सिद्धिर्भवेन्नून नात्र कार्या विचारणा ॥ ५ ॥
 प्रागुक्तयन्त्रमन्त्राणां विधिरेव प्रकीर्तितः । ॥

इति । अन्यार्थ — प्रथमतः शुभे दिने हविष्याशी जितेन्द्रियः स्वेष्टमन्त्रमष्टोत्तरसहस्रं जपित्वा रात्रौ शुचि-
 र्भूत्वा अथ शायी स्वप्येत, स्वपसमये भो देवाऽमुककार्यमुद्दिश्यामुक्तेयतापन्नं लेपिष्यामि तदिष्टं भवति
 वा नवेति स्वप्ने मे तस्य कथयेति प्रार्थयेत् । तत स्वप्ने परिक्रञ्चित् यथा कथयति तथा विधेयम् ।
 अथवा सिद्धनाभ्यादिकोष्टे विचार्य सिद्धसुसिद्धस्थाने यदायाति, तत् कर्तव्यं, अरिर्कोष्टगं न कर्तव्य-
 नित्यर्थः । तथा—

यन्त्रे यदुक्तं यद्दृश्यं तत् संपाद्य श्रयत्नतः । स्नातः शुक्लान्धरधरो लिखेत् यन्त्रं रहस्यके ॥ ६ ॥
 बीजस्योपरि पश्यान्वा साधकाख्या समालिखेत् । पार्श्वयोः कुरुयुगं च मध्ये कार्यमधस्तथा ॥ ७ ॥
 साध्यस्याख्यां द्वितीयान्तां सर्वयन्त्रेऽप्यं क्रमः । ॥

अत्रायमर्थ — यद्देवतायन्त्र मध्ये तद्देवतायीजं लेखनीयं, तद्बीजशिरसि पश्यन्तं साधकनाम अनुक-
 स्येति, बीजाद्य साध्यनाम द्वितीयान्तं अनुक्रमिति, बीजगर्भं यशमाकर्षणम् इत्यादिक्रमं, बीजपार्श्वयोः
 कुट्ट २ एव लिखेदित्यर्थः । तथा—

तत्रासादपरार्थीजं बीजसाधो लिखेत् पुनः । ईशान्यादिषु कोणेषु हंसः सोऽहमिति न्यमेत् ॥ ८ ॥
 पश्चत्प्राणमयं बीज नेत्रे श्रोत्रे च विन्यसेत् । ॥

हंस इति ईशाने आग्नेये च, सोऽहमिति वायव्ये नैर्ऋत्ये च लिखेदित्यर्थः । तथा—

१ 'दिभि' क पाठ । २ 'अत्रत्य' ख पाठ । ३ 'देव' क, पाठ । ४ 'क' ग पाठ । * यन्त्रविहाम्नांतर्गत क पुस्तके नास्ति ।

लिखेद् दिक्पालवीजानि पूर्वादिदशदिक्षु च । तास्वेव यन्त्रगायत्रीवर्णान् न्यस्येत् त्रिशः क्रमात् ॥१०॥
 तद्गर्हिर्भगवायत्रीवर्णास्तु क्रमतन्मता । यन्त्रराजाय शब्दान्ते विष्णवे पदमीरयेत् ॥ ११ ॥
 वरप्रदाय चामाप्य धीमहीति पदं वदेत् । तन्नो यन्त्रं समुच्चार्य ततश्चैव प्रचोदयात् ॥ १२ ॥
 शोक्ता तु यन्त्रगायत्री तत्तत्कल्पेषु मन्त्रगा । प्राणप्रतिष्ठामन्त्रं तु वटिः मन्त्रेण वेद्येत् ॥ १३ ॥
 भूर्जपत्रे तथा चौमे तालपत्रेऽथवा लिखेत् । स्वर्णपत्रे तारपत्रे ताम्रपत्रे च सुन्दरि ॥ १४ ॥
 यन्त्रं विलिख्य गुटिकां कृत्वा लोहत्रयेण च । लाक्ष्या तु समावेष्ट्य जप्त्वा होमं ममाचरेत् ॥ १५ ॥
 संपातमित्तं संवेष्ट्य लाक्ष्या स्वर्णरूप्यके । निक्षिप्य तत्तन्मन्त्रेण मंपूज्य त्रिधित्तं ततः ॥ १६ ॥
 गले वा मूर्ध्नि वाहौ वा धारयेदिएमाप्नुयात् । अथ वरयकरं यन्त्रं श्रोच्यते शैलसंभवे ॥ १७ ॥
 कांस्यपत्रे लिखेदष्टदलं कर्णिकया घृतम् । रोचनाचन्दनेनैव जातीकाष्ठममुत्पया ॥ १८ ॥
 लेखन्या कर्णिकामध्ये साध्यनाम ममालिखेत् । अष्टपत्रेऽष्टपत्रेणैव केमरेषु स्वरांश्चिखेत् ॥ १९ ॥
 घृत्तत्रयेण संवेष्ट्य चान्तरालद्वये तथा । मातृकां विलिखेत् तद्गदनुलोमविलोमगाम् ॥ २० ॥
 एवं विलिख्य यन्त्रं तु पूजयेदुपचारकैः । सप्ताहाद्वयमायान्ति नरनारीनराधिपाः ॥ २१ ॥
 भूर्जपत्रे ममालिख्य लोहत्रयमुषोष्टितम् । धारयेद् वाहुमूले वै पूर्वोक्तफलभाग् भवेत् ॥ २२ ॥
 अथ वक्ष्येऽन्ययन्त्रं तु भूपुरं विलिखेद्दुषः । रेखाद्वयेन मध्ये तु साध्यनाम ममालिखेत् ॥ २३ ॥
 हृल्लेखापुटितं चाथ तदुपर्यध आलिखेत् । मायावीजचतुष्कं तु भूर्जे गन्धाष्टकेन च ॥ २४ ॥
 अनामारङ्गयुक्तेन पूजयेद् वरयकृद् भवेत् । कुमारीपूजनं कृत्वा रक्तपुष्पाभ्रमंयुतम् ॥ २५ ॥
 बलिं दद्याच्छागमासं ततः सिद्धिर्भवेद् ध्रुवम् । यन्त्रधारणमात्रेण क्रोधस्तम्भं भवेत् क्षणौत् ॥ २६ ॥
 अन्यद् यन्त्रं प्रवक्ष्यामि दक्षिणोत्तरं तथा । रेखाद्वयं ममालिख्य तदुपर्यध आलिखेत् ॥ २७ ॥
 तथैव रेखायुग्मं तु मध्ये साध्यं ममालिखेत् । तारलक्ष्मीपुटं वामे दक्षिणे कोष्ठके तथा ॥ २८ ॥
 क्षकारं सर्गसंपुक्तं विलिख्योपर्यधस्तथा । कोष्ठत्रयं ममालिख्य मध्यकोष्ठे क्षकारकम् ॥ २९ ॥
 सविस्मयं लिखेदेवं पार्श्वयोस्तु रमां लिखेत् । भूर्जे रोचनयालिख्य शरावद्वयसंपुटे ॥ ३० ॥
 दग्ध्वा तद्भस्म चाद्राय पिबेद् दुग्धेन चैव हि । स्वामी वरयो भवेदस्य यावज्जीवं न संशयः ॥ ३१ ॥
 अध्यान्यदपि वक्ष्यामि यन्त्रं परमदुर्लभम् । पद्कोणं विलिखेन्मध्ये षड्विधैर्धूम्यमालिखेत् ॥ ३२ ॥
 मध्ये साध्यं च तत्कर्म मायागर्भं लिखेत् ततः । मायावीजं ममालिख्य भूचिन्म्वे चाटदिक्षु च ॥ ३३ ॥
 पद्कोणस्यान्तरालेषु कोणाग्नेष्वथ संलिखेत् । भूर्जपत्रे लिखेदेवं रोचनाकुङ्कुमेन च ॥ ३४ ॥
 शरावसंपुटे क्षिप्त्वा पूजयित्वापचारकैः । तदग्रे तु जपेन्मायां सहस्रं यतमानसः ॥ ३५ ॥
 तद्यच्च धारयेन्मूर्ध्नि दिव्यस्तम्भनमुत्तमम् । अध्यान्यदपि वक्ष्यामि यन्त्रं सुमहदद्भुतम् ॥ ३६ ॥
 लिखेदष्टदलं पत्रं भूर्जपत्रे मनोहरे । चतुरस्रेण संवेष्ट्य माया भृगुर्विसर्गवान् ॥ ३७ ॥

एतद्बीजद्वयेनैव शुद्धिं साध्यमालिखेत् । कर्णिकाया ततश्चाष्टदले च मिलिसेत् पुनः ॥ ३८ ॥
 मायामंशुद्धितां यालातार्तायं तच्छ्रारयोः । निक्षिप्य सगोपचारः पूजयेत् प्रजपेत् तथा ॥ ३९ ॥
 राजानं मोहयेत् सप्तरात्रादवीम् च साधकः । मृत्युञ्जयार्घ्यं यत्र तु वक्ष्ये रचारं परम् ॥ ४० ॥
 भूर्जपत्रद्वये चैव लिखेद्यत्र पृथग्पृथक् । प्रथमं मिलिसेन्मध्ये कर्णिकायां समाहितः ॥ ४१ ॥
 उपर्युपरिभागेन भूपुराखा च सप्तकम् । वृत्तं तदुपरि न्यस्य तल्लयं रविपत्रकम् ॥ ४२ ॥
 बहिर्भूपुरमालिख्य मध्ये साध्याख्यकर्म च । मिलिख्य द्वादशदले पण्डितस्वरविनिर्जितान् ॥ ४३ ॥
 द्वादशस्वरसंयुक्तान् लकारान् क्रमशो लिखेत् । तद्वह्निस्तुरसस्य कोशेषु त्रिशयं न्यसेत् ॥ ४४ ॥
 एतद्यत्रद्वयं योज्यं क्वचित् संस्थाप्य यत्नतः । वपरिष्ठाच्छिला स्थाप्य तदुपर्युपविश्य च ॥ ४५ ॥
 उदङ्मुखो जपेद्विद्या मातृकां लोकमातरम् । एवमभ्यस्यतः पुंसो रोगमृत्युभयं हतः ॥ ४६ ॥
 अथ वक्ष्ये महायज्ञ विवादे विजयप्रदम् । रोचनाकुङ्कुमाभ्यां तु भूर्जपत्रे समालिखेत् ॥ ४७ ॥
 चतुर्दलं कर्णिकाया साध्याख्यायुक्तकर्म च । दलेषु माया संलिख्य तद्यत्रं पयसि न्यसेत् ॥ ४८ ॥
 विवादे जयमाप्नोति सर्वथा नात्र सशयः । धनिकस्य वशीकृत्यं यत्रमन्यद्ददाम्पहम् ॥ ४९ ॥
 रोचनाकुङ्कुमाभ्यां तु भूर्जपत्रे समालिखेत् । पट्कोणं तु समालिख्य साध्याख्या मध्यदेशके ॥ ५० ॥
 कोणान्तराले काम्पांश्च कोणाग्रेषु च सलिखेत् । बहिर्वृत्तद्वयं कृत्वा मायया वेष्टयेद्बहिः ॥ ५१ ॥
 पूजयेत् सप्तदिवसैर्दक्षीमाहात्म्यमुत्तमम् । पठेत् तदग्रतो नित्यं कुमारीपूजनं चरेत् ॥ ५२ ॥
 होमं कृत्वा तु तद्यत्र धारयेद्ब्राह्मणमूलके । यद्यदि याचते द्रव्यं तद् ददाति धनी पुनः ॥ ५३ ॥
 न याचते पुनर्द्रव्यं यन्नराजमभावतः । राजान्तिके स्थितो दुष्टः पैशुन्यं कुरुते यदा ॥ ५४ ॥
 तदा तन्मोहनार्थं तु यत्र कुर्वीत शुद्धिमान् । भूर्जे लिखेद्रसुदलं रक्तेन भुजगस्य च ॥ ५५ ॥
 कर्णिकाया साध्यनाम माया चसुदलेष्वपि । अर्धांशपुगपुंशुं कोणचतुष्के संश्लिख्य च ॥ ५६ ॥
 बहिर्वृत्तद्वयं कृत्वा पूजयित्वा जले क्षिपेत् । एकविंशोद्दिनं यावद् दुष्टवश्यं भवेद् ध्रुवम् ॥ ५७ ॥
 अपामिषास्ये जपदं यत्र मानप्रदं शिबे । भूर्जपत्रे रोचनया चतुरस्रं तु मध्यके ॥ ५८ ॥
 तल्लयमष्टपत्राणि तद्वह्निर्भूपुरं लिखेत् । मध्ये लिखेद्रमा हर्षो दिग्दलेषु क्रमालिखेत् ॥ ५९ ॥
 रोहरोधस्तम्भयेति कोशेषु मिलिसेत् सुधीः । सविसर्गं च संवर्तं मध्ये पायाख्यया घृतम् ॥ ६० ॥
 शरावद्वयमध्यस्थं पूजयेदुपचारकैः । इन्द्रादिलोकपालेभ्यो वलिं दद्यात् समाहितः ॥ ६१ ॥
 विवादे व्यवहारे च राजद्वारे भयापहम् । मानदं तत् समाख्यातं यत्रमेतत् सुदुर्लभम् ॥ ६२ ॥
 अन्नद्यन्नं भवत्पापि यावज्जीववशप्रदम् । अलम्बकैरनामाष्टशोचनेभ्यः सह ॥ ६३ ॥
 भूर्जे च जातिलेखन्या चतुरस्रं तु संलिखेत् । आयपङ्क्तौ सप्त लिखेत् बीजानि भुवनेशितुः ॥ ६४ ॥

भाष्यार्थाजानीत्यर्थः ।

साध्यनामपुटत्वेन सृष्टिमायामनोभवं । द्वितीयपञ्चमया च पुटिता रत्नरीजतः ॥ ६३ ॥
माया तत्पुटितानद्भन्वृत्तीयायां ततः परम् । मायात्रीजचतुष्कं च चतुर्ध्यां विलिखेत् सुधीः ॥ ६४ ॥
चतुरस्राद्वाहिर्दिक्षु त्यक्त्वा याम्यं गणेशितुः । चिप्रप्रसादनस्यापि दशग्रीजानि संलिखेत् ॥ ६५ ॥
गं चिप्रप्रसादनाय नमः इति ।

एवं यत्रं समालिख्य कृष्णमृत्निर्मितस्य च । गणेशस्योदरे ज्येष्ठं पूजयेद्गुपचारकैः ॥ ६६ ॥
तदग्रे पूजयेन्मन्त्रं सहस्रं यतमानमः । देवदेव गणाध्यक्ष सुरासुरनमस्कृत ॥ ६७ ॥
देवदर्शनं ममायत्तं यावज्जीवं कुरु प्रभो । एवं मन्त्रं प्रजप्याय हस्तमात्रेऽवटे तथा ॥ ६८ ॥
संस्थाप्य च गणाध्यक्षं गतं मंपूरयेन्मृदा । यावज्जीवं वशीभूयात् स नरो नात्र संशयः ॥ ६९ ॥
अथान्यदपि वक्ष्यामि यत्रं सुमहदद्भुतम् । कर्पूररोचनाभ्यां च श्रीखण्डागुरुमंघ्रुतम् ॥ ७० ॥
चतुर्दलान्त्रं विलिखेद् भूर्जपत्रे मनोहरे । कर्णिकायां लिखेत् साध्यं ईकारं च ततः परम् ॥ ७१ ॥
ऊनमश्च तथा लेख्यं पूर्वपश्चिमपत्रयोः । अजिते इत्यापि लिखेद् दक्षिणोत्तरपत्रयोः ॥ ७२ ॥
त्रिदिनं पूजयेद्यत्रं चतुर्थेऽङ्कि समाहितः । ब्राह्मणं भोजयित्वा यत्रं बाहौ च धारयेत् ॥ ७३ ॥
दर्शनादेव साध्योऽस्य वश्यो भवति निश्चितम् । भृत्यवश्यकं यन्त्रं भूर्जे रोचनया लिखेत् ॥ ७४ ॥
चतुर्दलं कर्णिकायां साध्यं मायोदरे लिखेत् । हल्लेखां तु दलेष्वेवं पूजयेद्विधिपूर्वकम् ॥ ७५ ॥
दक्षिमण्ये चिपेयन्त्रं भृत्यवश्यकं भवेत् । दुष्टं प्रश्रं वशीकर्तुं चतुरस्रं विरच्य च ॥ ७६ ॥
साध्यनाम लिखेन्मायागर्भे मध्ये च यत्नतः । लिखेद्रोचनया भूर्जे दृष्टप्रभुवशंकरम् ॥ ७७ ॥
राजिकासाध्यपांशुत्थप्रतिमाया हृदि चिपेत् । उपचारैः सुसंपूज्य जुह्वापार्श्वे निखातयेत् ॥ ७८ ॥
दिक्पालेभ्यो वलिं दद्यान्महाकालाय वै पुनः । अजारत्नेन संमिश्रं दृष्टभूर्जं वशं नयेत् ॥ ७९ ॥
भर्तृवश्यकं यन्त्रं स्त्रीणां दौर्भाग्यनाशनम् । रोचनाकुङ्कुमाभ्यां च भूर्जपत्रे मनोरमे ॥ ८० ॥
चतुरस्रं लिखेन्मध्ये तल्लग्राष्टदलानि च । कोशेषु विलिखेन्मायात्रीजानां च त्रयं त्रयम् ॥ ८१ ॥
मध्ये नामार्थपुटितं मायात्रीजत्रयं लिखेत् । पत्रेषु विलिखेन्मायात्रीजानां च त्रयं त्रयम् ॥ ८२ ॥
यजेच्छुक्लत्रयोदश्यामुपचारैरुदङ्मुखः । निशि सप्ताहमेवं तु कृतान्ते भोजयेन्मुदा ॥ ८३ ॥
सुवासिनीः सप्तसंख्या ललिताश्रीतये पुनः । यन्त्रं धातुगतं धार्यं नारीणां भाग्यदायकम् ॥ ८४ ॥
अथान्यदपि वक्ष्यामि भर्तृवश्यकं परम् । रोचनाकुङ्कुमाभ्यां तु भूर्जपत्रे सुशोभने ॥ ८५ ॥
लिखेदष्टदलं पञ्चं साकारपुटितं तथा । साध्यनाम च तन्मध्ये हल्लेखां पत्रमध्यतः ॥ ८६ ॥
निशि सपूज्य यत्रं तु त्रिदिनं भोजयेत्ततः । सुवासिनीत्रयं पश्चाद्धारयेद् गलदेशके ॥ ८७ ॥
भर्तृवश्यकं स्त्रीणां चिप्रमेव न संशयः । लिखेदष्टदलं पञ्चं कर्णिकायां समालिखेत् ॥ ८८ ॥
ह्रस्वां क्रीं भुवनेशीं च बीजत्रयमतन्द्रितः । दलेष्वपि लिखितैव बीजानां च त्रयं त्रयम् ॥ ८९ ॥

भूर्जे रोचनपालिल्य पूजयेद्य दिनत्रयम् । हेममध्यगतं कृत्वा धारयेद्वाहुमूलके ॥ ६० ॥
 स्त्रीणां सौभाग्यदं प्रोक्तं भवेद् दौर्भाग्यनाशनम् । निजरक्कुशीताभ्यां लिपेद्भूर्जे चतुर्दले ॥ ६१ ॥
 क्रोधबीजं साधनमप्युतं मध्ये दलेष्वपि । पूजयित्वा क्षिपेद्यत्रमाज्ये चारुष्टिकारकम् ॥ ६२ ॥
 अथाहुष्टिकं यत्रं त्रिपुराया वदाम्यहम् । भूर्जेपत्रे रोचनया पदकोणं मिलिषेद् बुधः ॥ ६३ ॥
 वारुकामपुटितं साध्यनाम मध्ये समालिखेत् । बालातृतीपरिजं च कोणमध्येपु मंलिखेत् ॥ ६४ ॥
 पूजयेदुपचारैश्च घृतमध्ये निवेशयेत् । साध्यस्याकर्षणं भूयात् सप्ताहात्रात्र नशयः ॥ ६५ ॥
 शिलायां मिलिषेद्यत्रं हरिद्राया रसैः पुनः । कर्णिकाया साध्यनाम भूर्जाजोदरं लिखेत् ॥ ६६ ॥
 दलेष्वष्टसु भूर्बीजं पूजयेदुपचारकैः । पतैरुपर्यर्घ्यघरघापि शिलाभ्यां सपुटीकृतम् ॥ ६७ ॥
 भूमौ रानित्वा संख्याप्य शिलाभिः पूरयेन्मृदा । शुण्ठस्तम्भो वादिनां च भवेत् चिप्र न संशयः ॥ ६८ ॥

अत्र भूर्बीजं ग्लोमिति पिरह्वीजम् ।

गोरोचनाचन्दनाभ्यां भूर्जपत्रे समालिखेत् । घृतं कृत्वा च तन्मध्ये साध्यनाम समर्चयेत् ॥ ६९ ॥
 तद्बहिर्विलिखेद् दिङ्गु वकाराणां चतुष्टयम् । तद्बहिर्भूपुरं लेख्यं लोहितयसुषोष्ठितम् ॥ १०० ॥
 पूजित धारयेद्वाह्यं भयादग्नेनिवर्तते । यस्मिन् गृहे भ्यापयेत् तदाग्निनाश्रम्यते नच ॥ १०१ ॥
 अथ विद्वेषणं यत्रं वचर्यामि मृणु शैलजे । नद्यत्रयोनिघतर्जलसंन्या काकपक्षया ॥ १०२ ॥
 श्मशानखर्परे लेख्यं घृतं तन्मध्येनो न्यसेत् । मायया पुटितं चैवमकारं चिन्दुसंयुतम् ॥ १०३ ॥
 तद्भूर्जे मिलिषेत् साध्यनाम कर्मसमन्वितम् । चतुर्दलेष्वपि तथा लेख्यं निशि च पूजयेत् ॥ १०४ ॥
 ज्ञानरत्नेन संमिश्रमोदनं विनिवेश्य च । सुवामिनीं प्रपूज्याथ श्मशाने वा शिवालये ॥ १०५ ॥
 निरुतावयेत् तदा शत्रोर्विद्वेषं जायते मिथः । नृरुपाले लिखेद्यत्रं भेपरक्त्रिमिश्रितैः ॥ १०६ ॥
 विपैरष्टभिरालेख्य लेखन्या काकपिच्छया । अन्नसपुटित साध्यं कर्णिकायां दलेष्वपि ॥ १०७ ॥
 दिग्गतेषु च हुकार कोणपत्रेषु फडयुतम् । तद्बहिर्विद्युत्तमालेख्यं वर्मणावेष्टयेच्च तत् ॥ १०८ ॥
 श्मशानभस्मनाञ्छाद्य वहिना ज्वालयेदहम् । एकविंशद्दिनं यावच्छुसुर्मृत्युप्रियो भवेत् ॥ १०९ ॥
 काककौशिकरत्नेन भांमाहे भूर्जपत्रकं । चतुर्दले लिखेत् पथ कर्णिकागतसाध्यकम् ॥ ११० ॥
 मारुतं सर्गिसयुक्तं दलेषु बिलिखेद् बुधः । रक्तसगन्धभूपाद्यैर्निशि संपूज्य यन्नतः ॥ १११ ॥
 रक्तोपचारैराराध्य कुमारं भोजयेत् तदा । एवं विंशद्दिनं कृत्वा चरमेऽह्नि तु यन्नकम् ॥ ११२ ॥
 उच्छिष्टप्रकं संक्षेप्यं चूर्णाकृत्य प्रयत्नतः । तदोदनं वायसम्भो दद्याद् निरिक्त्रिणेन च ॥ ११३ ॥
 उचाटो जायते शत्रोः चिप्रमेव न संशयः । चन्द्रचन्दनकस्तूरीरोचनाङ्गुलिः शुभे ॥ ११४ ॥
 दिने भूर्जे लिखेद्यत्रं जातीकाष्ठसमुत्थया । लेखन्योददहसुरो भूत्वा भाक्प्रत्यग्दक्षिणोत्तरम् ॥ ११५ ॥
 रसाष्टकेन चैकोनपञ्चाशत्कोष्ठकानि च । बहिः प्राक्कोष्ठमारभ्य प्रादक्षिण्यक्रमेण तु ॥ ११६ ॥

अकारादिजकारान्तान् तदन्तःकोष्ठकादितः । भ्रकारादिभ्रकारान्तान् तदन्तःकोष्ठकादितः ॥ ११७ ॥
 मकारादिसकारान्तान् ह्रकारं मध्यकोष्ठके । प्रतिरेखं विशूलानि प्रतिशूलमुपर्यधः ॥ ११८ ॥
 अभ्यन्तरविभागेन ह्रस्वसामप्रकं लिखेत् । एवं विलिख्य यन्त्रं तु देवीमाहान्म्यमुत्तमम् ॥ ११९ ॥
 पठन् यजेच्च त्रिदिनं ब्राह्मणान् भोजयेत् ततः । लोहत्रयगतं कृत्वा बाहुमूले तु धारयेत् ॥ १२० ॥
 उपमर्गादिका दोषा न भवन्ति कदाचन । पूर्वोक्तविलिखेद् द्रव्यैर्यन्त्रं भूजे मनोरमे ॥ १२१ ॥
 कर्णिकायां लिखेत् साध्यं दलेषु मर्गान् भृगुः । पूर्ववत् पूजयेद्यन्त्रं कण्ठे यद् भुजे शिशोः ॥ १२२ ॥
 ग्रहभूतपिशाचादिभयेभ्यो मुच्यते क्षणात् । श्मशानरूपेरे लेख्यं धत्तूरस्य रमेन च ॥ १२३ ॥
 कृष्णाष्टम्यां चतुर्दश्यामष्टकोणं मनोहरम् । मध्ये माध्यं समालिख्य कोणग्रैष्वन्तरालके ॥ १२४ ॥
 रेफान् षोडश चालिख्य चतुरस्रं लिखेद्बहिः । दिक्षु कोणेषु विलिखेत्त्रैफांस्तत् पूजयेन्निशि ॥ १२५ ॥
 निखातं पितृभवने ज्वरः सद्यो निमुञ्चति । सुगन्धैर्विलिखेद् भूजे पथं वसुदलं ततः ॥ १२६ ॥
 कर्णिकायां साध्यनाम दलेष्वजपया युतम् । पूजितं विष्टत बाहौ सर्पभीतिः कदापि न ॥ १२७ ॥
 अष्टगन्धैर्विलिखेद् भूजे षोडशशब्दकाम्बुजम् । खरान् दलेषु संलिख्य द्वात्रिंशद्दलमम्बुजम् ॥ १२८ ॥
 बहिर्विलिख्य पत्रेषु द्वात्रिंशद्व्यञ्जनानि च । विलिख्य भूपुरेणैव वेष्टयेद् दिग्विदिक्षु च ॥ १२९ ॥
 हृद्यौ विलिख्य तन्मध्ये साध्यं मायोदरे लिखेत् । अथवा कांस्यपात्रे तु लिखिता सप्तवासरान् ॥ १३० ॥
 पूजयेद् धारयेद्वापि बन्धमोचप्रदं भवेत् । ॥

इति ॥ शारदाविलके—(२४ प०)

अथ वक्ष्यामि यन्त्राणां भेदांस्तत्रेषु गोपितान् । यैः साधयन्ति सततं मन्त्रिणो निजवाञ्छितम् ॥ १ ॥
 मार्गे लिखेत् मार्गयुतं स्वसाध्यं वर्गाष्टपत्रे खरकेसरान्जे ।
 बहिः सदीर्घगंगनैः प्रवीतं रक्षाकरं यत्रमिदं प्रदिष्टम् ॥ २ ॥

अस्यार्थः—भूजपत्रे प्रोक्तद्रव्यैरष्टदलकमलं विलिख्य, तत्कर्णिकायां मकारोदरे सकारं विलिख्य, तद्भ्रं
 साध्यनाम विलिख्य, पत्रेष्वष्टवर्गान् केसरेषु द्बन्धशः खरान् विलिख्य, बहिर्वृत्तं कृत्वा हाकारेण वेष्टयेद् ।
 एतद्यन्त्रमुक्त्वाफलदं भवति । तथा—

पुटीकृते भूमिपुरस्य धुम्मे मायां लिखेन्मध्यगसाध्यसंज्ञाम् ।
 वकारकोणेन महीपुरेण संवेष्टितं वरयकरं तदुच्चैः ॥ ३ ॥

अस्यार्थः—अष्टकोणं विलिख्य मध्ये मायोदरे साध्यनाम विलिख्य, कोणेषु धकारं विलिख्य तदुपरि
 मूपुरेणावेष्टयेत् उक्तफलदं भवति । तथा—

(मध्ये सार्णनिर्दिष्टं प्रपुष्टितं मृत्युञ्जयत्र्यचरैः
 चान्तःस्थं निजमाध्यनाम विलिखेत् किञ्जल्कमंस्थान् खरान् ।

पत्रेष्वष्टसु नाम मन्त्रपुटितं वर्णास्तदग्रपयो

यञ्च पञ्चपुटीकृतं निगदित मृत्युञ्जयारूपं परम् ॥ ४ ॥

विपञ्चरशिरोरोगनाशनं श्रीत्रयपदम् । कान्तिपुष्टिप्रदं वरयं सर्वकामार्थमाधरम् ॥ ५ ॥

अस्यार्थः—अष्टदलकमले विलिख्य तत्कारिणिकाया साध्यनाम सकारण विदमितं कृत्वा, मृत्युञ्जयस्वरैः
संपुटितं कृत्वा सर्वं क्षकारोदरे यथा भवति तथा विलिख्य, फेसरेषु स्वरान् विलिख्य पत्रेषु पत्राग्रेषु च
नाम मन्त्रपुटितं वर्णाष्टकं द्विधा विलिख्य, यद्विवृत्तं कृत्वा पञ्चपुष्टिपुटितं कृष्णं दृश्यते भवति । तथा—

साध्याद्याचिन्तामणिमग्निमेहे विलिख्य चाद्येऽनलगेहवीतम् ।

भवेष्टयेत् तद्गहिरवर्णान् मन्त्रेण यञ्च उरशान्तिदं स्यात् ॥ ६ ॥

संग्रहसः स्नावपेसा मन्त्रोऽष्टाक्षर ईरितः । एष एव भवेद् दत्तो विपञ्चरशिनाशने ॥ ७ ॥

अस्यार्थस्तु तुगम पद्य । तथा—

तारद्वययुतं कुरुकुल्ले मन्त्रमत्र द्रुतभुगृह्यभूमि ।

मध्यकोणविवरेषु लिखेत् तद्यत्रमाद्यु विनिहन्ति भुजङ्गान् ॥ ८ ॥

ओंकारमायादिकमेखलेऽग्निवधूमतुं वह्निगृहस्य युग्मे ।

मध्यादिकोणेषु विलिख्य भूर्जे यञ्च विदध्याद् रिपुनागहारि ॥ ९ ॥

शूलाद्विते वह्निगृहस्य युग्मे धूमावतीमत्र लिखेत् क्रमेण ।

मध्यादिकोणेषु मरुद्गृहस्य यञ्च हुताशानिलवर्षवीतम् ॥ १० ॥

दौन्तौ सार्धोऽग्निन्दन्तौ बीजे धूमावती द्विष्टः । धूमावतीमनुः प्रोक्तः शत्रुनिग्रहकारकः ॥ ११ ॥

विषेण कनकाम्भोभिः प्रेतकर्षटकल्पितम् । इमशाने निखनेदेतच्छत्रुनुवाटयेद् धुरम् ॥ १२ ॥

हुताशगेहद्वितये लिखिता वैषस्यताय द्विष्टमन्त्रवर्णान् ।

मध्यान्तमाकल्पितमिन्दुरिम्भे यन्त्रं महाभूतापिशाचवैरि ॥ १३ ॥

अत्र पदकोणं विलिख्य मध्यादिपदकोणेषु “वैषस्यताय स्वाहा” इति सप्ताक्षराणि विलिख्य, यहिरिन्दुरिम्भेन
वृत्तेन वेष्टयेत् इति ॥ तथा—

नामालिख्य मकारकोष्ठप्रुगले कोणेषु तस्यां लिखेत्

मन्त्रज्ञो ढज्जान् नकारसहितान् धूमावतीपत्रगान् ।

वीतं धर्मटिकादिना चरमितं वायुत्रिगेहावृत्

यन्त्रं प्रान्तपरतभूमिनिहितं विद्वेषण स्याद् द्विषाम् ॥ १४ ॥

पूर्वं धर्मटिकेयुग्म ततो र्मटिके युग्मम् । घोरे विद्वेषकारिणि विद्विषो द्वेषकारिणि ॥ १५ ॥

अथ घोराधोरयोः स्यादशुक्रायुक्रयोस्ततः । विद्वेषपद्वयं हुंफद् विद्या धर्मटिकेरिता ॥ १६ ॥

१ 'साध्याद्ये' क पाठ । २ 'वर्णान्' क पाठ । ३ 'संग्रहसः स्नावपेसा' क ग पाठ । ४ 'व वह्निगृहस्य मध्ये' क ग पाठ ।

५ 'यान्त सार्धोऽग्निन्दन्तौ बीजे' ग पाठ । ६ 'द्रुतभु' ग पाठ ।

मन्त्रोद्धारः सुगमः । अथ पदकोषं विलिख्य तन्मध्ये पूर्वकोष्ठे व्याघ्रयकोष्ठे च मकारमन्त्रकोष्ठयन्तुष्टे
उप्रणनाम् विलिख्य, तद्बहिर्द्व्युत्तं विरच्य तद्गमन्यष्टपत्राणि विलिख्य, पत्रेषु धूमावनीमन्त्रस्यैकैकमन्त्रं
प्रतिपत्वं विलिख्य तद्बहिर्द्व्युत्तद्वयान्तराले धर्मटिकात्रिण्या घेष्येत्, उरुफलदं भवति ॥ तथा—

प्राकृत्यकृदन्तिणोदगविधिपदभिलिखेत् स्पष्टरेखाचतुष्कं

कोणोद्यन्लूलपुत्रं वलयप्रगवृतं मन्त्रपूर्णं तदन्तम् ।

मन्त्रस्थार्णान् परस्ताद् वमुपदविचरेत्पट्टार्णोद्भिरित्वा

श्लोत्रद्वयादशाणं विधिवद्भिहितं प्रेतगान्तस्य यन्त्रम् ॥ १७ ॥

यमराजमर्दामेयं यमेदासज्जराभयं । यदयोनिरपक्षेपं पक्षेपरनियोदय ॥ १८ ॥

उक्तो धूमान्धकाराय स्वाहेत्यष्टाचरो मनुः । प्रणयोऽग्रं ततो दृष्ट्वा तत्परं विकृतं ततः ॥ १९ ॥

आननाय वधूर्वद्भेर्मन्त्रोऽयं द्वादशाक्षरः । विपट्टवस्य फलके नृचर्मणि पटेऽथवा ॥ २० ॥

आलिख्याष्टविपरेतत् श्मशाने निखनेन्निशि । ज्वरेण महताग्निष्टो मूर्च्छाकुलितमानसः ॥ २१ ॥

रिपुर्गच्छति पक्षेण यमलोकं न मशयः । ॥

अस्यायं.—तत्र प्राक्प्रत्यग्दक्षिणोदक् च चतुःसूत्रनिपातनेन तयकोष्ठात्मकं चक्रं निर्माय, मध्यकोष्ठे
साध्यनामपुत्रं यमराजेति वर्णचतुष्टयं विलिख्य, प्रागाद्यष्टसु कोष्ठेषु यममन्त्रस्य वर्णचतुष्टयं क्रमेण विलिख्य,
चतुष्कोणेषु चत्वारि श्लोकानि मध्यगतेरेखाप्रद्वये श्लोकद्वयमिति संभूय द्वादश श्लोकानि निपाय, श्लोत्रेषु
द्वादशाक्षरमन्त्रस्यैकैकं वर्णमालिख्य, तदुपरि घृत्तद्वयं निष्यात् तद्गमन्यष्टपत्राणि विरच्य, प्रतिदक्षमन्त्रकेकं
वर्णमष्टाक्षरमन्त्रस्य विलिखेत्, उरुफलदं भवति ॥ तथा—

एकाशीतिपदेषु मध्यदहने माय्यं लिखेत् हृ पुनः

लृचुंभृमिति दिग्दलेषु विलिखेद् बीजानि पङ्क्तिष्वथ ।

जिष्टेष्वीशानिशाचरादि विलिखेत् कालीमनु पङ्क्तिश-

स्तद्गाथे यमवीतमग्निपवनानीतं च यन्त्रं लिखेत् ॥ २२ ॥

कालीमार रमालीका लीनमोचं ज्योतिनीली । मामोदेत तदेमोमा रन्ततल तनचर ॥ २३ ॥

कालीमनुरयं प्रोक्तः कालरात्रिः स्वर्वरेणाम् । यमावाट टवामाय माटमोट टमोटमा ॥ २४ ॥

वामोभूरि रिभूमोवा टटरीत तरीटट । यमात्मकोऽयमाव्यातः श्लोको वैगिनिनाशनः ॥ २५ ॥

लिखेदष्टविपाङ्कारनिम्बनिर्वाणकजलैः । निग्रहाख्यमिदं यच्चं कारुषवेण कर्पटे ॥ २६ ॥

विभीतवृत्ते वल्मीके श्मशाने वा चतुष्पथे । दक्षिणस्येऽनिले मञ्जी निखनेदर्धरात्रके ॥ २७ ॥

मर्चया शत्रुरेनेन मसाहान्मरणं व्रजेत् । निर्गृह्यते महारोगैः पतितो वा भवेदर्या ॥ २८ ॥

शिलायामिष्टकायां वा चक्रमेतत् प्रकल्पितम् । मर्कटीविषदण्डीभिः समालितसधोमुखम् ॥ २९ ॥

यन्त्रं रात्रौ खनेचत्र भूयोभूयोऽशुभं भवेत् । ॥

१ 'यमेमेयं यमेदे' इति पाठ । २ 'मृगुभ' क ग 'भृगुभ' इति पाठ । ३ 'मशु' ग पाठ ।

लिखेन्नतुष्पष्टिपदेषु कालीमीशादिहान्यादि यमात्मकेन ।

श्लोकेन सवेष्वथ कृशानुवापुरीजाटतं यन्त्रामिदं विदध्यात् ॥ ३० ॥

लिप्तं विपमपीदण्डीमर्कटीभिरघोषुरगम् । निरानेघत्र तत्र स्यान्नृणामुचाटनं सदा ॥ ३१ ॥

सस्वहानिमनावृष्टिं गवां नाशं करोति तत् ।

एतद्यन्त्रद्वयोद्धारस्त्वयित्ताप्रकरणे (२१ जे १११) द्रष्टव्य ॥ तथा—

आख्यां तुष्टुरुमध्यतः स्मरगतामालिन्प जृम्मादिकां

विद्यां दिग्गतपत्रक्रेष्वथ लिखेद् देवीं दलेषु स्मरम् ।

कोणव्येषु मनामरु वदिरघः पाशाङ्कुशाभ्या घृतं

यन्त्रं वश्यकर ग्रहादिभयहृत चुद्रामिचारापहम् ॥ ३२ ॥

जृम्भे जृम्भिति ठद्वन्द्वं मोहे मोहिनि ठद्वयम् । अन्धे अन्धिनि ठद्वन्द्वं रुन्धे रुन्धिनि ठद्वयम् ॥ ३३ ॥

हित्वा काम लिखेच्छान्ति यन्त्रेऽम्बिन नृकपालके । संध्यासु तापयेदेतदुच्चैः साध्यं वश्यं नयेत् ॥ ३४ ॥

हित्वा शान्ति लिखेद्ब्रह्मं फेडं च वा नरचर्मणि । वद्विवायुशुद्धावीतं शमशानस्यं रिपून् दहेत् ॥ ३५ ॥

त्यक्त्या घर्मालिखेदखं फलकेऽक्षतरुद्धवे । वद्विवायुघृतं नाम मेपात्थरुधिरेण तत् ॥ ३६ ॥

चक्षरे निखनेज्जप्तं विद्वेष कुरुते मिथः । हित्वा रेफयकारं ईं लकार मध्यतो लिखेत् ॥ ३७ ॥

(घरापुरेण वीतं तदिष्टकान्तविशेषितम् । सर्वेषां स्तम्भनं कुर्याच्चात्र कार्या विचारणा ॥ ३८ ॥

हित्वा लकार तन्मध्ये वायुवीजं समालिखेत् ।) विपरक्रमणीकाकपुरीषध्वजवासिनि ॥ ३९ ॥

शमशाने निहित कुर्यात् कुलोत्सार्दं खररिणाम् । मुक्त्वा वायुमयं बीजं तत्र फट्कारमालिखेत् ॥ ४० ॥

परेतवत्त्रे काकस्य रुधिरेण यथाविधि । ईप्सिते निखनेत स्थाने विद्वेषे कुरुते द्विषाम् ॥ ४१ ॥

अक्षरीजयपास्यास्मिन् लृकारं मार्णसयुतम् । विलिखेद् यन्त्रमेतत्तु लोहत्रयसमावृतम् ॥ ४२ ॥

सर्वरोगप्रशामनं कृत्याद्रोहादिशान्तिदम् । विद्याय बीजं लृकारं ग्लौकारं तत्र सलिखेत् ॥ ४३ ॥

घकारेणावृतं शब्धे पाशाङ्कुशवृतं पुनः । ईकारेणावृतं भूयो भूमिमण्डलमध्यगम् ॥ ४४ ॥

लृकारैरिन्दुसंयुक्तैर्घृष्टितं तद्वहिः क्रमात् । सर्गान्निमातृकावीतं सर्वं घृत्तेन वेष्टितम् ॥ ४५ ॥

कौशेयकर्षटे वल्लभमिष्टकाद्वयमध्यगम् । मेनाग्रे निखनेदेतेत् स्तम्भनं कुरुते ध्रुवम् ॥ ४६ ॥

उद्धार सुगमः । तथा—

मध्ये श्रीनरामिहवीजमथ तद्बाधे खरान् केसरे

गरीद्वन्द्वयमेन्द्रदिक्षु विलिखेन्मये मनु मारुटम् ।

अन्तःस्थान् भरुदग्ननिश्चेतिशिवेष्वालिरुव्य पर्णावृष्टं

यन्त्रं सर्गिभिरष्टभिः परिकृतं संजर्तकं गच्छेत् ॥ ४७ ॥

१ 'घटे' ख पाठ । २ 'हरेत्' ख पाठ । ३ 'विषाद्य' ख पाठ । ४ 'कुलोत्सार्दं' ख पाठ । ५ 'नृणाम्' ख पाठ । ६ 'भूकाल साय' ग पाठ । ७ 'भूकार' ग पाठ । ८ 'उपरैण' ख पाठ । ९ 'घर्करी' ग पाठ । १० 'यन्त्र' ख पाठ । ११ 'वर्गावृत' ग पाठ ।

संवर्तको नेत्रयुतः पार्श्वस्तारोऽग्निमुन्दरी । गारुडो मनुराज्यातो विषद्वयविनाशनः ॥ ४८ ॥

सरन् गहडमात्मानं मन्त्रमेतं जपेन्नरः । विषमालोकनेनैव हन्यान्नागकुलोद्भवम् ॥ ४९ ॥

मध्ये यर्षान् भृगुम्यान् विलिखत विधिवत् साध्यनाम्ना समेतान्

किञ्चिन्नेषु मराः स्युः यमुदलविषरेष्वालिखेन्मध्यर्षाजम् ।

काद्यायान् केमरेषु द्विगुण्यमुदलेषु द्वयं मध्यर्षाजं

यन्त्रं सञ्जीवनाख्यं मलिलपुरगतं क्षुद्ररोगापहारे ॥ ५० ॥

मध्ये पिण्डमत्रो दत्तादिषु लिखेद्वारीशताराधिप-

प्रेताधीश्वरशास्त्रदिक्षु विषरे मध्ये च यर्षाङ्गिखेत् ।

पाद्रीन् मारुतवाटिराजसशिष्येष्वान् ग्रहिनोऽप्येत्

कायैर्नामविलोचनेन कलित पिण्डाख्ययन्त्रं परम् ॥ ५१ ॥

मनुक्षरेन्दूजेशाग्निमयुतश्चतुराननः । पिण्डर्षाजमिदं प्रोत्रं पुंसा सर्षार्थसाधनम् ॥ ५२ ॥

धीजनानेन संजप्तं यन्त्रं रक्षाकरं परम् । आयुरारोग्यजननं लक्ष्मीर्त्साभाग्यवश्यदम् ॥ ५३ ॥

घोरमर्षमृगव्याघ्रभूतामयनिकृन्तनम् । गर्भरक्षाकरं स्त्रीणां पुत्रदं क्षुद्रनाशनम् ॥ ५४ ॥

धृतं मूर्ध्नि करोत्येव लोकवश्यमनुत्तमम् । ॥

मध्ये तोषगृहे लकारविषरे मार्षाख्यसाध्यं लिखेत्

पत्रेष्वष्टसु हंसमन्त्रमभितो हंमार्षमंघेष्टितम् ।

यत्रं भूमिगृहेण वेष्टितमिदं मूर्धा सदा धारितं

हन्यात् क्षुद्रमहाज्वरामयारिषून् दद्याद्यगः संपदः ॥ ५५ ॥

ईकारगर्भं विलिखेत् स्वमाध्यं तमष्टपत्रेषु पुनर्विलिख्य ।

संवेष्टयेत् तेन घरापुरस्य यत्रं भवेद्दरयकरं नराणाम् ॥ ५६ ॥

वाग्रपत्रे ममालिख्य यन्त्रमेतत् प्रपूजयेत् । वशयेत् सकलान् मर्त्यान् नात्र कार्या विचारणा ॥ ५७ ॥

मध्ये भान्तं भृगुग्निनिहितं नामर्षेणः प्रवीतं

टान्तं लान्तान्वितमथ लिखेदष्टपत्रेषु भूपः ।

भूविम्वक्षं निगदितमिदं साधु सञ्जीवनाख्यं

शस्त्रोद्भूतं भयमपहरेद्दार्घ्यमाणं भुजेन ॥ ५८ ॥

यर्षाङ्गितं साध्ययुतं जकारं टान्ते लिखेदष्टदलेषु हंसम् ।

आवेष्टयेदभ्युगृहेण चाहो लान्ताङ्गितं यन्त्रमिदं ज्वरघ्नम् ॥ ५९ ॥

१ 'धर्ववेन्' स पाठः । २ 'दिहारे' ग पाठः । ३ 'क' स पाठः । ४ 'एकार' स पाठः । ५ 'साध्ययुतः' ग पाठः ।
६ 'सकार' म् । 'शकार' ग पाठः ।

दान्ते नाम लिखेत् क्षकारविवरे मृत्युञ्जयत्र्यक्षरैः

रुद्धं तद्गहिरष्टपत्रविवरे साध्याह्वयं पूर्णवत् ।

अशुक्तिञ्जन्कयुते वसुद्वयदले पद्मे तर्थाह्वय

द्वात्रिंशद्दलपङ्कजेऽपि च तथा काद्यार्थपुरकेमेरे ॥ ६० ॥

ईकारेण समावीतं यन्त्र मृत्युञ्जयाह्वयम् । सर्परोगाभिचारघ्नं सर्गर्माभाग्यमिद्विदम् ॥ ६१ ॥

ग्लौरुद्धं प्रणवद्वयं प्रणिलिखेत् साध्यस्य नामान्वितं

वाह्ये भूपुरमष्टवज्रविलसत्तार लिखित्वा पुनः ।

घ्नं कोशेषु दिशासु ल प्रविलिखेत् पाशाद्गुशत्र्यक्षरै-

र्वीतं स्तम्भनयन्त्रमाष्टविलसज्जृम्भादिविद्याएकैः ॥ ६२ ॥

जृम्भे वह्निवधूः पूर्वं पश्चान्जृम्भिनि उद्वयम् । मोहे पावकजाया स्यात् पश्चान्मोहिनि उद्वयम् ॥ ६३ ॥

अन्ये हुतभुजो जाया ततोऽप्यन्धिनि उद्वयम् । रुन्धे कृगानुपवी स्याद्गुन्धिनि द्विदमप्युतम् ॥ ६४ ॥

उदात्तः सुगमः । तथा—

दान्ते नाम विलिख्य दिक्षु गिलिखेद् भूयस्तपेनाष्टम्

क्षोणीत्रिम्बमथो नगेन्द्रभुजगावन्योन्यवर्द्धौ लिखेत् ।

आख्या तन्मुखयोर्विभीतफलके यन्त्र ममापादित

निर्मान्ये निहितं सदा वितनुते वाचा द्विपां स्तम्भनम् ॥ ६५ ॥

साध्यात्त्र्यक्षरं कश्च लिखेद् गहिरथो दिक्षुपत्रमध्येषु तद्

ग्लौरुन्धेषु महीपुरस्य विलिखेत् कोशेषु रान्तान्वितम् ।

वज्रेष्वष्टसु घर्मे तोषपुरग भूत्रिम्भमध्यस्थितं

यद्यं रात्रिविनायकान्तरगतं न्यसेच्छरावद्वये ॥ ६६ ॥

रहस्यस्थाननिक्षिप्तं पूजितं प्रतिवासरम् । स्तम्भनं कुरुते वाचा सेनादीनां च वैरिणाम् ॥ ६७ ॥

कृत्वा रेखाष्टकमृजु पुनस्तिर्यङ्गालिख्य पदक

वाह्याष्टक्या लिखतु विधिवद् विन्दुयुक्तं क्षकारम् ।

अन्तःपङ्क्तौ लिखतु धरणीं शिष्टकोष्ठत्रयान्तः

कृत्वा नाम प्रथितमुदितं यन्त्रमेतज्ज्वरघ्नम् ॥ ६८ ॥

यन्त्रमेतत् समभ्यर्च्य दत्त्वा भूतबलिं ततः । साध्यस्य मूर्ध्नि वस्त्रियात् सर्वज्वरविमुक्तये ॥ ६९ ॥

तारं लिखेद् वह्निपुरस्य युग्मे तत्पार्श्वयोर्लोर्णमथाग्निरीजम् ।

कोशेषु पूर्वपरयोश्च यन्त्रं पाशाद्गुशावीतमिदं ज्वरघ्नम् ॥ ७० ॥

यन्त्रमभ्यर्च्य मन्त्रेण तारपाशाद्गुशात्मना । निवर्णीयाज्ज्वरार्तस्थं हस्तादौ ज्वरशान्तये ॥ ७१ ॥

पिण्डे लिखेन्नाम ममर्गटान्तविदभितं सस्वरकेमराटम् ।
 टान्ताट्टपत्रं वसुधापुरस्यं कान्तिप्रदं यन्त्रमिदं ज्वरमम् ॥ ७२ ॥
 तारादिलुद्रयजलद्विष्टवर्षवीता टान्तान्तरे विलिखिता विधिनेत्र माया ।
 साध्यावृता बहिरयो वदनार्धचन्द्रैर्षुषं शिरोर्तिनिचयं विनिहन्ति मयः ॥ ७३ ॥
 व्योमार्णमालिरूप सविन्दुमाख्याविदभितं यन्त्रमयुग्मकोणे ।
 वसुन्धरागेहयुगे निवद्धं यन्त्र ममन्तज्वरनाशन स्यात् ॥ ७४ ॥
 सार्णं नामविदभितं परिलिखेद् बाह्येऽष्टपत्रे भृगुं
 पत्रं स्यादथ कादिपान्तलिपिमत् त्रिंशद्दलं चाक्षतः ।
 वीतं तोयपुरेण यन्त्रमुदितं भूर्जोदरे कल्पित
 भूतव्याधिमहाज्वरमशमनं कृत्यापह श्रीप्रदम् ॥ ७५ ॥
 चक्रे चतुःपादपदे सविन्दूनन्तःस्ववर्णान् क्रमशो विलिख्य ।
 रेखाशिरःकल्पितशूलयुक्ते यन्त्रे शयीत ज्वरशान्तिहेतोः ॥ ७६ ॥
 पुटितभूमिपुरद्वयमध्यतः प्रागिलिखेद् वनितां गिरिजापतेः ।
 प्रणवमस्य लिखेद्भुक्तोष्णं ज्वरहरं परमेतदुदीरितम् ॥ ७७ ॥
 वार्ये लिखेन्नाम शशाङ्कमध्ये टान्तं बहिर्भूमिपुरं परस्तात् ।
 घृत्तावृतं यन्त्रमिदं समृक्तं वरयाय नृयां सकलार्तिशान्त्यै ॥ ७८ ॥
 सस्रस्तिके दहनगेहयुगे समाध्यां मायां लिखेद्भ्रूलितनागलवादान्तः ।
 पाशाङ्कुशावृतमिदं निशि तोयमध्ये मन्त्रं जपन् व्रजति तं स्वयमेव साध्यः ॥ ७९ ॥
 पद्कोणे निजमाध्यनामसहितां माया लिखेन्मध्यत-
 स्तरकोणेषु विदभितामभिलिखेच्छक्तिं स्वमाध्याख्यया ।
 बाह्ये भूमिपुरं सक्रोसमदनं ताम्बूलपत्रे कृतं
 जप्तं खादयितुः प्रियां निशि भवेत् सा तस्य वरया चिरम् ॥ ८० ॥
 शक्नौ नाम लिखेच्चतुर्भिरभितो वीजैः समावेष्टयेद्
 वीतं शक्तिमनोभवाङ्कुशमनुं श्रौचीजकैः पिष्टजे ।
 रूपे साध्यनरस्य जप्तपत्रने त्रिस्वादुनामवर्ष्य तत्
 खादेत् तस्य वश प्रयाति नियतं साध्यः सदा दासवत् ॥ ८१ ॥
 कामं लिखेत् साध्ययुतं सरोजे खरोल्लमत्केसरवर्षपत्रे ।
 उदीरितं मन्मथयन्त्रमेतत् सौभाग्यलक्ष्मीविजयप्रदायि ॥ ८२ ॥

१ 'शिरो र्हादिपा' ख पाठ-१२ 'यन्त्र सुवीत-वरशान्तिहेतु' ग पाठ १३ 'के' क ग पाठ १४ 'तापयेद्य' ख पाठ १५ 'पत्रोदरे' क पाठ १६ 'श्रौचीजकै' ख पाठ १७ 'न' क पाठ ।

कार्मीररोचनालाक्षाभृगुभ्रमदचन्दनैः । मिलितेद् हेमलेग्न्या यन्त्राण्येतानि देशिकः ॥ ८३ ॥
भूमिस्पृष्टं शरस्पृष्टं दग्धं निर्मान्यमद्गतम् । त्रिशीर्षं लङ्घितं मन्त्री यन्त्रं जातु न धारयेत् ॥ ८४ ॥
इति ॥ मानृकार्णवे—

विशत्या शतखण्डानि शक्तिकूटोद्भवानि च । तेषां तापन्ति यन्त्राणि जायन्ते तत्फलानि च ॥ १ ॥
शृणु वक्ष्ये समामेन समाहितमनास्वतः । रोगकृत्याग्रहादीनां निरासो वश्यकर्म च ॥ २ ॥
जलाशोद्भवखण्डानां फलं ज्ञेयं तवः पुनः । द्वितीयाण्यसमुत्थानामुद्याटनफलं स्मृतम् ॥ ३ ॥
तृतीयाण्यसमुत्थानां स्तम्भनं फलमीरितम् । चतुर्थीवरमभूतखण्डानां कर्मणं फलम् ॥ ४ ॥
पञ्चमार्ण्यसमुत्थानां विद्वेषखण्डाद्भवत् । चतुर्विंशतिमत्त्वानि खण्डानि स्युः पृथक्पृथक् ॥ ५ ॥
तन्त्रराजे तु—“नय पोडशकोष्टानि सवर्षं त्रिषमं समं” (३७, ६६) इति । अत्र नर-पञ्चपिण्डित जनपञ्चा
शत्-पन्नाशीतिपदानि यन्त्राणि चिपमाणि, अग्रेऽपि तथैव त्रिपमरीत्या योजनीयानि, समानि तु पोडश-
पदाश्रित्यस्तुष्यपिपदक्रमेण योजितानि समयन्त्राणि ज्ञेयानि । अग्रेऽपि तर्थाशेष्युपरि समरीत्या योजनी-
यान्तीत्यर्थः । तथा तत्रैव—

तेष्वङ्गानि नम कृत्वा पङ्क्तौ तेषु ममालिखेत् । विद्यातृतीयषेढोत्थास्तचदङ्गानुगुणयतः ॥ १ ॥
मनीषितं च संलिख्य तेषां मध्यस्थकोष्ठतः । विदध्यात् शान्तिवकं सर्वं तैर्पन्त्रैः कल्पितैस्तथा ॥ २ ॥
वश्याकर्षणविद्वेषस्तम्भनोद्याटनादिकम् । आपुरारोग्यविजयविभूत्याद्यं च सिद्ध्यति ॥ ३ ॥
स्थापनाद्वारणाद्यान्परुषाणैः साधकोऽनिशम् । ॥

तैः कल्पितैः संवर्षं त्रिषमं सममित्यादिरित्या कल्पितैर्पन्त्रैश्च, अद्भुतकारस्तु ‘प्राणाग्नीलाभ्युपागमान्’
इत्यादिना प्रतिभूत दशदशवर्षक्रमेण क्रमागतवर्षजनितान्कोष्ठेभ्यः । अद्भुतकारस्तु मानृकार्णवे—
नरकोष्टात्मके यन्त्रे वदाम्यङ्गुलं शृणु । शक्तिकूटावखण्डस्य प्रोक्तं व्यञ्जनपञ्चकम् ॥ १ ॥
तस्याग्राये क्रमोक्तानि ज्ञातव्यानि मनीषिभिः । शकृत्प्रत्यग्दक्षिणोदक्च चतुःशुभ्रनिपातनात् ॥ २ ॥
कोष्ठानि नव जायन्ते पञ्चत्रयविभेदतः । द्विन्वाश्विगिरीषुत्रिपद्चन्द्रवसुकोष्ठकैः ॥ ३ ॥
एकद्वित्रिचतुष्पञ्चपदसप्तष्टौ नव क्रमात् । पदसंख्या विजानीयाद्दर्श्याङ्गानां तु योजने ॥ ४ ॥
आद्याशोत्थचतुर्विंशतखण्डानां परमेश्वरि । चतुर्विंशतिसंख्या स्यात् क्रमैश्चैकादितोऽम्बिके ॥ ५ ॥
एकाङ्गमाद्यकोष्ठे तु चाद्यखण्डस्य वै भवेत् । तथा द्वितीयखण्डस्य द्विपमाद्यपदे भवेत् ॥ ६ ॥
एष तृतीयखण्डार्था त्र्यङ्गादि विलिखेत् तथा । चतुर्विंशतिकूटानां चतुर्विंशतिमत्त्वया ॥ ७ ॥
यन्त्राणि देवि जायन्ते चाद्यशोद्भवानि च । एव द्वितीयवर्णोत्थभेदानां परमेश्वरि ॥ ८ ॥
पञ्चविंशतितोऽप्यष्टावन्तारिंशच्चमासधि । ततोऽप्येव क्रमैश्चैव तृतीयादिषु चोद्भवेत् ॥ ९ ॥
एव प्रोक्तमहायन्त्रैर्नीमाद्य विद्यते भुवि । अथ पोडशकोष्ठानां यन्त्राणां च विधिं शृणु ॥ १० ॥
प्राग्प्रत्यग्दक्षिणोदक्च पञ्चशुभ्रनिपातनात् । कोष्ठानि देवि जायन्ते पोडशात्र क्रमास्त्रिषोत् ॥ ११ ॥

व्यञ्जनेष्वन्त्यवर्णानां मस्र मस्र मर्मादिः । आदिमध्यन्त्यवर्णानां दश क्रमगताङ्कम् ॥ १२ ॥
 विपमे विपमाङ्कं स्यात् समे चैव ममाङ्कम् । प्रतिपाङ्कं यथामाम्यमङ्कमकलनं तथा ॥ १३ ॥
 मम्पग्विचार्य मंलेत्थं चतुर्विंशत्समन्ततः । आद्यम्बण्डस्य विज्ञेयं पञ्चविंशच्च ततः परम् ॥ १४ ॥
 अपञ्चिगत् तनथतारिंशदेव क्रमोत्तमम् । द्विवृद्ध्या च द्वितीयादिसण्डानां योजयेत् प्रिये ॥ १५ ॥
 विंशोत्तरं शततमं खण्डं यावच्च वर्धयेत् । एवं साम्भ्येषु यन्त्रेषु सर्वेषु च ममुन्नयेत् ॥ १६ ॥
 द्विव्यादिखण्डमभूतवर्षाङ्कानां च मेलने । स्थूलयन्त्राणि कल्प्यानि फलानि प्राग्मद्वयेत् ॥ १७ ॥
 चतुर्विंशतिमल्यानि सण्डान्याधारणानि च । मृणु वक्ष्ये क्रमैरेव यथागदिरिमंभने ॥ १८ ॥
 एकाद्विचित्रत्पञ्च चैकत्रिद्विचतुःशराः । एकाब्धिद्वित्रिवाणाश्च एरुद्वाब्धित्रिपञ्च च ॥ १९ ॥
 एकत्र्यब्धिद्विपञ्चैव एकवेदात्रियुःशराः । एकाद्वित्रिशराब्धिश्च एकत्रिद्विशराब्धयः ॥ २० ॥
 एकेषुत्रिद्विवेदाश्च एकत्रीपुद्विवेदकाः । एकेषुद्वित्रिवेदाश्च एरुद्वीपुगुणाब्धयः ॥ २१ ॥
 एकाद्विवेदेषुगुणा एकाब्धिद्विशराब्धयः । एकेषुत्र्यब्धिदोपाश्च एरुद्वीपुश्रुतित्रयः ॥ २२ ॥
 एकाब्धीपुद्वित्रयश्च एकैष्वब्धिद्विकालकाः । एकत्र्यब्धीपुपुगलमेकाब्धित्रीपुपुगमकम् ॥ २३ ॥
 एकेषुत्र्यब्धिपुगलमेकत्रीष्वब्धिपुगमकम् । एकैष्वब्धित्रियुगलमेकाब्धीपुत्रियुगमकम् ॥ २४ ॥
 एवं प्रोक्तानि सण्डानि चाचार्यादुद्भवानि च । द्वितीयाख्यंसमुत्थानि सण्डानि मृणु पार्वति ॥ २५ ॥
 श्रेकत्र्यन्त्रिशराश्चैव द्वित्र्येकाब्धिशरास्तथा । द्वित्र्येकशराश्चैव द्वित्र्येकशरास्तथा ॥ २६ ॥
 श्रेकाब्धित्रीपवश्चैव द्विष्वेकत्रिशरास्तथा । द्विष्वेकत्रिवेदाश्च युगैकेषुत्रिमागराः ॥ २७ ॥
 द्वित्रीप्वेकाब्धयश्चैव द्विष्वेकत्र्येकमागराः । द्विचन्द्रत्रीपुवेदाश्च द्विष्वेकत्र्येकमागराः ॥ २८ ॥
 श्रेकाब्धीष्वनलाश्चैव द्विष्वेकत्र्येकमागराः । द्विष्वेकत्र्येकमागराश्च द्विष्वेकत्र्येकमागराः ॥ २९ ॥
 द्विष्वेकत्र्युत्तरीगुणा द्विचन्द्रेष्वब्धिष्वद्वयः । द्विष्वेकत्र्येकमागराश्च द्विष्वेकत्र्येकमागराः ॥ ३० ॥
 द्विष्वेकत्र्येकमागराश्च द्विष्वेकत्र्येकमागराः । द्विष्वेकत्र्येकमागराश्च द्विष्वेकत्र्येकमागराः ॥ ३१ ॥
 एवं प्रोक्तानि सण्डानि द्वितीयाख्योद्भवानि च । तृतीयाख्यंसमुत्थानि सण्डानि मृणु पार्वति ॥ ३२ ॥
 त्रिचन्द्रत्र्यब्धिभूतानि त्रिष्वेकाब्धिशरास्तथा । त्रिष्वेकत्र्येकमागराश्च त्रिष्वेकत्र्येकमागराः ॥ ३३ ॥
 त्रिद्वित्रिवेदेषु त्रिष्वेकत्र्येकमागराः । त्रिद्वित्रिवेदेषु त्रिष्वेकत्र्येकमागराः ॥ ३४ ॥
 त्रिष्वेकत्र्येकमागराश्च त्रिष्वेकत्र्येकमागराः । त्रिष्वेकत्र्येकमागराश्च त्रिष्वेकत्र्येकमागराः ॥ ३५ ॥
 त्रिष्वेकत्र्येकमागराश्च त्रिष्वेकत्र्येकमागराः । त्रिष्वेकत्र्येकमागराश्च त्रिष्वेकत्र्येकमागराः ॥ ३६ ॥
 त्रिष्वेकत्र्येकमागराश्च त्रिष्वेकत्र्येकमागराः । त्रिष्वेकत्र्येकमागराश्च त्रिष्वेकत्र्येकमागराः ॥ ३७ ॥
 त्रिष्वेकत्र्येकमागराश्च त्रिष्वेकत्र्येकमागराः । त्रिष्वेकत्र्येकमागराश्च त्रिष्वेकत्र्येकमागराः ॥ ३८ ॥
 एवं प्रोक्तानि सण्डानि तृतीयाख्योद्भवानि च । चतुर्थाख्यंसमुत्थानि सण्डानि मृणु पार्वति ॥ ३९ ॥
 वेदत्रिष्वेकभूतानि वेदद्वित्रीन्दुमायकाः । वेदैकत्रिभूतानि वेदत्र्येकत्रिमायकाः ॥ ४० ॥

वेदं कत्रिडिभूतानि वेदेष्वेकद्विसाधकाः । वेदेष्विन्द्रमग्नयश्च वेदेषु द्विविधयः ॥ ४१ ॥
 वेदत्रयोपुषाद्विधेयं वेदैकद्वीपुषद्वयः । वेदद्विमापकेन्द्रमिदं देवमोक्षद्वयः ॥ ४२ ॥
 वेदेष्विन्द्रत्रियुगं च वेदेषु त्रियुगमकम् । वेदेषु त्रिन्द्रियुगं च वेदेषु त्रिन्द्रियुगमकम् ॥ ४३ ॥
 वेदैकत्रीपुषुगं च वेदेष्वेकपुषुगमकम् । वेदत्रित्रीपुषुचन्द्राश्च वेदत्रित्रीपुषुचन्द्रमाः ॥ ४४ ॥
 वेदेषु त्रिद्विचन्द्राश्च वेदेषु त्रिद्विचन्द्रमाः । वेदेषु त्रिद्विचन्द्राश्च वेदेषु त्रिद्विचन्द्रमाः ॥ ४५ ॥
 एवं प्रोक्तानि स एहानि चतुर्धा णोद्भवानि च । पञ्चमार्णोत्वर एहानि शृणु वच्ये ममामृतः ॥ ४६ ॥
 इषुपेदात्रियुगमैकं भूतव्यवधिद्विचन्द्रमाः । भूतान्धिद्विचन्द्राश्च भूतव्यवधिद्विचन्द्रमाः ॥ ४७ ॥
 भूतत्रित्रीपुषुचन्द्राश्च भूतत्रित्रीपुषुचन्द्रमाः । भूतान्धिद्विचन्द्राश्च भूतव्यवधिद्विचन्द्रमाः ॥ ४८ ॥
 भूतान्धिद्विचन्द्राश्च भूतव्यवधिद्विचन्द्रमाः । भूतत्रित्रीपुषुचन्द्राश्च भूतत्रित्रीपुषुचन्द्रमाः ॥ ४९ ॥
 इषुव्यवधिद्विचन्द्राश्च भूतत्रित्रीपुषुचन्द्रमाः । भूतान्धिद्विचन्द्राश्च भूतव्यवधिद्विचन्द्रमाः ॥ ५० ॥
 भूतत्रित्रीपुषुचन्द्राश्च भूतत्रित्रीपुषुचन्द्रमाः । भूतत्रित्रीपुषुचन्द्राश्च भूतत्रित्रीपुषुचन्द्रमाः ॥ ५१ ॥
 भूतत्रित्रीपुषुचन्द्राश्च भूतत्रित्रीपुषुचन्द्रमाः । भूतत्रित्रीपुषुचन्द्राश्च भूतत्रित्रीपुषुचन्द्रमाः ॥ ५२ ॥
 एवं प्रोक्तानि स एहानि पञ्चमार्णोद्भवानि च । ॥

इति ॥ अथ चोदशकोट्यन्तरेण्यं प्रश्नः—प्रथमार्णोत्तरं चतुर्विंशतिखण्डानामाग्निखण्डस्य चतुर्विंशत्, द्विती-
 यस्य पञ्चविंशत्, तृतीयस्याष्टाविंशत्, चतुर्थस्य सप्तविंशत्, पञ्चमस्य द्विचत्वारिंशत्, षष्ठस्य चतुश्चत्वारिंश-
 देवं चतुर्विंशति पञ्चासि ह्यद्भ्युत्पत्तिरिति पूर्वन्तमूहानि । ततो द्वितीयाणोत्तरखण्डानामपि ह्यष्टाविंशत्य-
 ह्यद्भ्युत्पत्त्या चतुर्विंशति पञ्चासि ऊहानि । एवमुत्तरोत्तरं फलान्यपि प्राश्नोक्तानि ज्ञेयानि । तथा धाम्म्य-
 कामराजकूटोत्पत्त्यखण्डानामपि प्राश्नोक्तानि ज्ञेयानि कृत्वा विषमसमपञ्चासिमुत्तरं कृत्वा तत्तत्फलेषु योजयानि ।
 इति यन्त्रप्रकरणम् ॥

श्री अथास्मदाराध्यचरौ रूपादिश्री श्रीविष्णुसंहितादिति लिप्यते । तत्र
 ब्राह्मे मुहूर्ते चोत्थाय ब्रह्मन्ध्रे मिताम्बुजे । विष्वन्द्य एहले शुद्धमृदिकासवरामये ॥ १ ॥
 दधानं रक्तया शक्त्याभ्रिष्टं वामाङ्गसंभया । धारयन्त्योत्पलं दीर्घनेत्रत्रयविभूषितम् ॥ २ ॥
 प्रसन्नवदनं शान्तं स्मरेत् तन्नामपूर्वकम् । रक्तशुद्धात्मकं तस्य संस्मृत्य चरणद्वयम् ॥ ३ ॥
 गुणं च गुणपतीं च देवं देवीं विभावयेत् । पादुकामन्त्रप्रवर्षाय यथास्वस्वगुरुकृतः ॥ ४ ॥

पादुकाविद्या प्राग्बोद्धा, तत्तद्विद्यायुक्तेर्गन्धाद्यैरुपचरैः संपूज्य प्रार्थयेत् ॥
 प्रातः प्रभृति सायान्तं सायादि प्रातरन्ततः । यत्करोमि जगद्योने तदस्तु तव पूजनम् ॥ ५ ॥
 इति प्रार्थ्यं स्वगुरो तन्नामपूर्वकं प्रणम्य नमस्कृत्य भूलादिब्रह्मन्ध्रपर्यन्तम्,
 सर्वकोटिप्रतीकाशा चन्द्रकोटिसमममाम् । उद्यद्दिवाकरोद्योता यावच्छ्वासं वृष्टासनः ॥ ६ ॥
 ध्यात्वा तदैकस्मिन् किञ्चित्कालं सुखी भवेत् । ॥

इत्युक्तोत्पत्त्या मूलविद्या विमान्य, तन्नामगायत्रादिस्तकल्पं कुर्यात् । अस्य श्रीअज्ञपानामगायत्रीमन्त्रस्य ० शिरसि
 हंसमूर्त्ये नमः, मुखे अक्षयमगायत्रीमन्त्रे नमः, हृदि परमहंसाय देवतायै नमः, गुह्ये हंशीजाय नमः,
 पादयो मं शक्ये नमः, नामौ सोहं कौलकाय नमः, इति विन्यस्य मम समस्तपापक्षयार्थमद्याहोरात्र-

मध्ये भ्यासोच्छ्वासरूपेण पश्यताधिकैर्कविशतिमहद्वसंस्पर्शाकमजपानामगायत्रीजपमदं करिष्ये, इति संकल्प्य मूलेन प्राणायामं करञ्जिमृद्वृत्तीन्यासं च कुर्यात् । इसां स्यार्धमने हृदयाय नमः, इसां सोमात्मने शिरसे स्वाहा, इत्तं निरञ्जनात्मने शिपायै षण्ण्ड, इत्से निराभासात्मने कषचाय हुम्, इसां अतनुसुदमप्रषोधात्मने नेत्रप्रयाय वीण्ड, हनः अत्र्यन्नप्रयोधात्मने अत्राय फट्, इति कल्पद्रव्यन्यासं विधाय टंमरूपं विभावयेत् ।

आत्मानमग्रीपोमाण्यपचपुष्कं शिवात्मकम् । हकारेण चहियान्तं विशन्त च नकारतः ॥ ७ ॥

इमः सोहामिति स्मृत्वा मोहं व्यञ्जनहीनतः । पचां संहृत्य चात्मानमण्डरूपं विभावयेत् ॥ ८ ॥

तारमन्दस्य षट्ऽह्न्यव्येधं कुर्यात् । ततः पूर्वगुरदोराग्रमध्ये जातभ्यासोच्छ्वासरूपपश्यताधिकैर्कविशतिमहद्वसंस्पर्शाकमजपानामगायत्रीजपं अह्नरन्ध्रे सहस्रदलकमलकर्णिकामध्यवर्तिने श्रीगुरवे निवेदयामाति निवेश, स्थानेन गुरुमुद्रास्य घटिगत्वा यथापेधि शौवाचमनदन्तघावनं च निर्वर्त्य, उत्तराभिमुखो भूत्वा भूमिं गुरुं चाभ्यां मन्त्राभ्यां प्राप्येत् ।

“धारणं पोषणं त्यक्तो भूतानां देवि सर्वदा । तेन सत्येन मां पाहि पाशान्पोचय धारणि ॥

अत्रण्डमण्डलाकारं व्याप्तं येन चराचरम् । तत्पदं दर्शितं येन तस्मै श्रीगुरवे नमः ॥”

पदान्यां नमस्कृत्य वैदिकैश्चानं विधाय मन्त्रज्ञानं कुर्यात् । नामिमाद्ये जले स्थित्वा तीर्थं स्यमण्डलादङ्कुरमुद्रया “हं हृदयाय नमः” इति मन्त्रेणारुण्य तीर्थं क्षिप्या, शक्तिवीजं समुच्चरन् योनिमुद्रया संस्युर्य पादिभ्यां संघ्राद्यामृतेश्वरीं सप्तशो जपित्वा ध्यात्वा ज्ञायात् । तद्यथा ‘पेंडोङ्गीं अमृते अमृतोद्गये अमृतवर्षिणि अमृतं आयय २ सांजूंजुंम’ अमृतेश्वर्यै स्वाहा ।

अमृतामृतरन्मोचमंतीर्षितचराचराम् । भवानि भवशान्त्यै तां भावयाम्यमृतेश्वरीम् ॥ ९ ॥

अन्तः शक्तिमभिधायन्नाधाराद् अह्नरन्ध्रगाम् । तस्याः पीयूषवर्षेण स्नानमन्तः समाचरेत् ॥ १० ॥

इत्युक्त्वा ध्यात्वा निमज्ज्य मूलेन शिरसि पार्श्वयोः संप्रोचय मूलं सप्तवारमुच्चार्य, सप्तघातुस्यकल्पमपं शोधयामाति धिया सप्तवारमुन्मूज्य, कुम्भमुद्रया शिरसि मूलेन त्रिवारमभिपिच्य घशिन्याघाभिरभिपिच्य संपरकर्यां चाभिपिच्य, तीरमागत्य धालया प्रोक्षिते घाते वाससी परिधायावम्य, विभूर्तिं यामहस्ते निधाय दक्षहस्तेन पिधाय, जातवेदसेन० गायत्र्या० इयम्यकेन० अग्निरिति० मानस्तोके० इयायुषं जमदग्ने० इति षड्भिः । ‘अग्निरिति भस्म घायुरिति भस्म जलमिति भस्म स्थलमिति भस्म व्योमेति भस्म सर्वं ह वा इदं भस्म मन पतानि चक्षुषि भस्मानि भवन्ति । ततो मूलविधया सप्तवारमभिमन्त्र्य, ईशान इति शिरसि । तत्पुरुपायेति वक्ष्रे । अघोरेभ्य इति हृदये । वामदेवायेति शुभे । सप्तोजातमिति पादयोः । यीधियया शिरसि । पें वद् वद् वाग्यादिनि पेंडोङ्गीं क्रिप्रे क्रोदिनि क्रोदथ क्रोदय महावामं कुरु कुरु ङ्गीं सौः मोक्षं कुरु हसौ । अनया दापिण्या मुक्षे । ‘ओं नमो भगवते ज्वालामालिनि देवदेवि सर्वभूतसंहारकारिके जातवेदसि ज्वलन्ति ज्वल ज्वल प्रज्वल प्रज्वल ह्रीं ह्रीं ह्रीं रररररर ज्वालामालिनि हुं फट् स्वाहा ’ अनया वदसि । ‘ओं ह्रीं यद्विवास्विन्यै नमः’ इति नामौ । * ‘ओं सहस्रार हु फट्’ इत्युच्यते । ‘ओं त्र्योपमु हु फट्’ इति जह्वयोः । ‘ओं ह्रीं स्फुर स्फुर प्रस्फुर २ घोर घोरतर तनुरूप चट चट प्रबट २ कह २ वम २ वन्धय धन्धय

* सुदर्शनप्यानं यथा सोमाग्रवरवाकरे—
 कहरान्ताकंप्रकारं त्रिभुवनमसिद्धं तेजसा पूषन्तं रक्षाघ पिङ्गवेशं त्रिपुत्रमवर्द्धं भीमदशदृष्टाक्षम् । चक्रं शक्तं गदां च श्चुतमुत्तलं चापपागाङ्कुशात् वै विभ्राणं दोर्भिराद्य मनसि मुरारिणं भावयेत्कर्मणश्चम् ॥

घातय = हु फट्' इति पादयो । 'श्रौतौ वेत्तव्यं नमः' इति दृश्ये । अघोरविधया षष्ठे । मानु-
कया सर्वसधिषु । 'उग्रं वीरं महाधिषु ज्वलन् नजतोमुखम् । नृसिंहं भीषणं भट्टं मृत्युमृत्युं नमा-
म्यतम्' इति वाहो । श्रौतौ नेमो भगवते नृसिंहाय ज्वालामालिने दशदण्डायामिनेत्राय मर्चरक्षोप्राय
सर्वभूतविनाशाय सर्वव्यरविनाशाय वा दृढ रक्ष रक्ष हुं फट् म्नात् । अनया ज्वालानृसिंहविधया च
वाहो । 'श्रौ उज्जितं पुत्राधारं पिङ्गललोम्निनात्त देहि मे ददापय म्वादा' । अनया पद्मानलभरव्या
सर्वाङ्गे (भस्म) स्नानमाचरेत् ॥

एता एव महाविद्या त्रिभूतेरभिमन्त्रणे । कथिताः मर्चरचार्यं सर्वापधिबहापहाः ॥ ११ ॥

इति ज्ञाता विधानेन भस्मस्नान समाचरेत् । सर्वाङ्गेऽप्यथ वा कुर्यात् केवलं मूलविधया ॥ १२ ॥

एवं भस्मघोरणं विधाय मध्याह्नन कुर्यात् । तद्यथा-ध्वस्ममस्ममूलविधया योज्यमात्रेण स्वाहान्तंराम-
तस्वादिभिर्जलं पीत्वा द्विरमृत्यु सष्टत् मृष्ट्वा नासिके नयने शिरो दृश्य दक्षिणे ऋषे संस्पृष्ट्वा, अय-
माचम । एवमाचम्य षोडशस्वरे सविन्दुभिर्माञ्जयित्वा कादिमान्ते स्पर्शजणैर्मूलविद्यामदिनेर्जलं पीत्वा
यादिबर्षैर्देवाभिः पुनर्माञ्जयित्वात्याय 'दं त्रिपुरादेव्यं त्रिष्टे ज्ञौ कामेभ्यं घामाह मौः तत्र क्रिया प्रचो-
दयात्' इति गायत्र्या त्रिरर्ष्यमुक्तिप्याचम्य,

यथाशक्ति जपेदेनां गायत्री त्रिपुराह्वयाम् । प्रातः मध्याविधिं वच्ये मूलाधारस्थपङ्कजे ॥ १३ ॥

वाभयं काञ्चनाकार मध्ये बीजमनुस्मरेत् । दन्तनामापुटपया विनिःसार्याकर्मण्डले ॥ १४ ॥

आवाह्य देवता मन्ध्यां कालरूपां विभावयेत् । पीतालङ्कारवमना पुस्तकान्तसगुञ्जिताम् ॥ १५ ॥

एव ध्यात्वा जपित्वा च गायत्रीं प्रणमेद्द्रुम् । वागीश्वरीं नमस्कृत्य संध्यां स्वस्थानमानयेत् ॥ १६ ॥

अथ मध्याह्नमध्याया मणिपुरे जपारुणम् । कामराजं हृदि ध्यात्वा बहिथेत्यूर्ध्वमण्डले ॥ १७ ॥

वराभययुना रक्षुणां योवनमास्थिताम् । कामेश्वरीं हृदि ध्यात्वा पुनः स्वस्थानमानयेत् ॥ १८ ॥

अथ मायन्नने काले भूमध्ये चन्द्रसनिभम् । तार्तीयं भावपिताय वाहोऽप्यावाह्य पूर्ववत् ॥ १९ ॥

भैरवीं श्वेतवर्णां दृष्ट्वा मुकुटहारिणीम् । पाशाङ्कुशधरा ध्यात्वा पुनः स्वस्थानमानयेत् ॥ २० ॥

अधार्धरात्रममये ब्रह्मरन्ध्रे मदाप्रमम् । तुरीयं धीञ्जुचार्य ध्यात्वाकाशे पराह्वये ॥ २१ ॥

चिञ्चन्मण्डले देवीं ध्यात्वा त्रितयरूपिणीम् । पाशाङ्कुशधनुर्बाणधारिणीं मूलविधया ॥ २२ ॥

ममाराध्य च चिद्रूपे स्वस्थाने च लयं नयेत् । ॥

एवमुक्त्वा कालचतुष्टये मार्जनपूर्वकमर्षदानादिगायत्रीजपं कुर्यात् । संध्यालोपे द्विशुणं जपमाचरेत् ।

जपेन दुरिणं हन्ति सर्वं तत्परमास्तिकः । इति संध्याविधिं कृत्वा ततस्तर्पणमाचरेत् ॥ २३ ॥

७ अघोरामन्त्र—(वी०१०)

सजलधनममान भीमदत् त्रिनेत्र धुवगधरमघोर रतबल्लगृहागम् । परशुदमरवद् भैटक बाणपारां त्रिशिख-
नरकराल विभ्रत भावयामि ॥

८ चन्द्रगाया ध्यानम्—(वी०१०)

सोवर्णाम्बुजमध्याना त्रिनेत्रया सौदामिनीसनिमा शम् चक्रवराधयानि दृषतीमिन्द्रेः कला विभ्रतम् । भैरे-
वाटदंभदुष्टदलघराभावदलघार्थं हनुता ध्यायेद्विष्यविषयमिर्वां तामिमुर्वां वाचंस्वपञ्चानाम् ॥

१ 'नम' इति क लचके गारिण । ० 'इत् क लचके गारिण ।

यथा—जलान्तिके ममुपविश्य प्रादमुप उदङ्मुखो वाचम्योपस्थानमट्टमात्तयोपस्थाय, उपस्थानसहस्राक्षरी-
मत्रे (३६भ्यां०) वक्ष्याम । आर्षेर्होर्थां वसुभ्यः स्वाहा नमः सूर्यायामितरुद्रेभ्यः, ॐ रुद्रेभ्यः स्वाहा नमः सूर्याया-
मितरुद्रेभ्यः, ॐ आदित्येभ्यः स्वाहा नमः सूर्यायामितरुद्रेभ्यः, ॐ आङ्गिरसेभ्यः स्वाहा नमः सूर्या०, ॐ
प्रलणे स्वाहा नमः सू०, ॐ विष्णवे स्वाहा नमः सूर्या०, ॐ रुद्राय स्वाहा नमः सूर्या०, ॐ प्रदेभ्यः
स्वाहा नमः सूर्या०, ॐ नक्षत्रेभ्यः स्वाहा नमः सूर्यायामितरुद्रेभ्यः, ॐ राशिभ्यः स्वाहा नमः सू०, ॐ
योगेभ्यः स्वाहा नमः सू०, ॐ करणेभ्यः स्वाहा नमः सू०, पलाशतुर्धौवाद्रिजायान्तान् देवतीर्थेन तर्प-
येत् ॥ ॐ भ्रूपिभ्यो नमः, ॐ मरीचये नमः, ॐ अत्रये०, ॐ पुलहाय०, ॐ पुलस्त्याय०, ॐ
क्रतये०, ॐ वसिष्ठाय०, ॐ भरद्वाजाय०, ॐ गौतमाय०, ॐ अगस्त्याय०, ॐ लोपामुद्राय०, ॐ ब्रह्-
म्यार्ये०, ॐ अनुसूयार्ये०, । चतुर्थ्यन्तं नमोन्त च प्रत्येकं द्विद्विस्तर्पयेत् । प्राचीनाधीती । ॐ अग्निष्या-
त्तेभ्यः स्वधा नमस्तर्पयामि, ॥ यद्विष्णुभ्यः, ॐ पितृभ्यः, पित्रादिस्वपितृक्रमं तर्पयेत् । “ त्रि स्वधाह्वयान्तांश्च
पितृतीर्थेन तर्पयेत् ” । ततः ॐ भ्रवस्तुप्यन्तु, ॐ क्षेत्रपालास्तुप्यन्तु, ॐ कुमार्यस्तुप्यन्तु, ॐ योगि-
नीगणास्तुप्यन्तु, ॐ सर्वभूतानि नृप्यन्तु, इति तर्पयित्वा, आर्षाहोत्रं सूर्याय नमः, इति
सूर्यायार्घ्यत्रयं दत्त्वा मूलबीजचतुष्टयैः । चतुस्तत्रान्तिकैः शोधयाम्यन्तैः सलिलं पिबेत् ॥ २४ ॥
चतुर्विंशोपाचमोऽयं देहस्तत्रविशोधकः । ॥

ततः श्रीवक्रावरणद्वेषतातर्पणं कुर्यात् । तद्यथा—

सकलीकृत्य तां देवीं चित्तुधारसरूपिणीम् । पञ्चशक्तिचतुर्विद्विद्विपञ्चमिहीतले ॥ २५ ॥

महाचक्रे सावरणां पूजामार्गेण वारिणि । विभाव्य तर्पयेदद्भिः सुधारूपामिरन्वहम् ॥ २६ ॥

यदा भृगुहरेखादिनवयोन्यां प्रतर्पयेत् । पीठदेवीं यथाशक्ति साङ्गां नीत्वा गुरुक्रमम् ॥ २७ ॥

सकृतमयनिद्याश्च दत्त्वा पञ्चोपचारकम् । ततः समाहितो विद्यां जपेत् तर्पणमंख्यया ॥ २८ ॥

निष्कलीकृत्य हृदये देवीमुद्रास्य तैत्कृताम् । सकलीकृत्य संहृत्य तीर्थं मार्तण्डमण्डले ॥ २९ ॥

कृत्वा पङ्कजमुचिष्ठेदक्षपञ्जरमध्यतः । न बाह्यान् भावमानस्तु न स्पृशन् नावलोकयन् ॥ ३० ॥

यागगृहं गच्छेदिति शेषः । अत्र पञ्चशक्तीत्यादि स्पष्टिक्रमेण स्थितिरूपेण च तर्पणमुक्तम् । यद्येत्यादिना
संहारक्रमेणोक्तम् । अत्र येन क्रमेण चक्रपूजा क्रियते तेनैव क्रमेण बन्धमाणावरणद्वेषता न्तर्प्य यथोक्त-
संग्रहं मूलदेवीं तर्पयेत् । इति संध्यावन्दनविधिः ॥

अथ शुचां देशे विधिप्रोक्ते मूद्रासने षोडशकारिणं स्वयंभुवाम्किञ्चिदं कचटतपयशतवर्गाष्टकदलं दिशु
ःसर्गाजसहितं मानृकामण्डले ध्यात्वा, तत्र आधारशक्तिक्रमलासनाय नमः, इति पुष्पात्ततादिसिन्धुर्व्यं,
प्राङ्मुख उदङ्मुखो वोपविश्य भूमिं प्रार्थयेत्

पृथिव त्वया घृता लोका देवि तं विष्णुना घृता । त्वं च धारय मां देवि पवित्रं कुरु चामनम् ॥३१॥

इति भूमिं प्रार्थ्य स्वाशिरसि मानृकाम्बुजं ध्यात्वा दीपनाथं पूजयेत् । तद्यथा—चारणस्यां ॐ वं मेढ आत्मकख-
ङ्गाशाय यणेशानन्दनाथायातिरुक्त्वर्थाय रङ्गद्वादशशक्तियुक्तायास्मिन् क्षेत्रे इमा पूजां गृह्ण गृह्ण स्वाहा, इति

दीपनाधमन्यच्यं गुर्वादिपन्दनं कुर्यात् । तद्यथा—दन्नाभ्यामज्जलिं विधाय ॐ शिवादिगुरुभ्यो नमः इति दत्तवामपाश्वोरंगंधोमागेषु विन्यस्य, अग्रगण्डमण्डलाकारं इति, चरणं परित्रं इत्यादिर्वादिर्कर्मभंगुंगपादुका-विधामुच्चार्य, अमुकानन्दनाथपादुकां पूजयामोति श्रीगुरुं संपूय

अपसर्पन्तु ये भूता ये भूता भुवि संस्थिताः । ये भूता विभक्तारस्ते नरपन्तु शिवात्रया ॥ ३२ ॥
 ओं ह्रीं पशु ह्रु फट् इति पाशुपताख्येण नाराचमुद्रया विग्रानुत्सार्य, सिद्धाधांशतनुमुग्धैः पातालभूनमोलीनान् विग्रान् क्रमेण वामपादपार्थिषात-करास्कोट-ममुदञ्जितवक्त्रैरुन्नापं, उरूपाशुपताग्नेयं यामदस्ततल द्विधा मणिवन्धं समारभ्य संस्पृष्टं दक्षपारिणा । प्रमुञ्च्य दक्षिणं पार्श्वं मरुदेवोक्तमार्गतः ॥ ३३ ॥

एवं पद कटशोषनं कृत्वा आनामेरापादं हृद्देशे नामिपर्यन्तं शिरसो हृत्पर्यन्तं तैर्नयारंगं व्यापयित्वा अन्त-क्तालत्रयं बहिस्तालत्रयं कृत्वा दशदिग्यन्धन विधाय, रं अग्निप्राकाराय नमः मुद्रशंनघोरात्वाभ्या पूर्वा-क्लाभ्या धाद्विरेवाग्निप्राकारत्रयं कृत्वात्सरत्वा कुर्यात् । तदुरु लदमीकौलाद्ये—

त्रिरभिवेष्टनं कृत्वा गणेशं पञ्चमीं ततः । दुर्गा विभ च गरममयोर च मुद्रशनम् ॥ १ ॥
 एताः सनपविद्याश्च जपेत् प्रत्युद्देशान्तये । एवं रत्नां पुरा कृत्वा भूतशुद्धिमथाचरेत् ॥ २ ॥

इति । ओं ह्रीं ह्रीं क्लोमं गणपतये वरवद सर्धजनं मे वश्यमानय स्वाहा, (१) । ऐं लो अं नमो भग-वति धार्तालि र वाटादि २ वराहमुखि २ अन्धे अन्धिन्ये नम रुन्धे रुन्धिन्ये नम जन्मे जन्मिन्ये नमः मोहे मोहिन्ये नमः स्तम्भे स्तम्भिन्ये नम सर्धदुष्टप्रदुष्टाना सर्वेषा सर्वयाकचित्तचक्षुर्मुपागतिजिहान्तस्मं कुट २ शीर्षं वश्यं कुट २ ठ ५ हुं फट् स्वाहा ग्लो ऐं, (२) । उत्पिष्ट पुरुषि किं स्वपिपि भयं मे समुपदिशतं यदि शपयमशक्यं वा तन्मे भगवति शमय स्वाहा, (३) । ओं ह्रीं वां घट्टकाप आपदुद्धार-णाय कुट २ घट्टकाप ह्रीं, (४) । ओं ह्रीं ह्रीं नम शिवाय महाशरभाय, (५) । ओं ह्रीं ह्रीं नमः शिवायै महाशरभ्यै, (६) । अघोरात्त्र-सुद्रशंनखे प्रारुरु, (७) । सनपविद्यास्तु प्रागेवोक्ता अग्रेऽपि वक्ष्याम ।

एता विद्या शाभयपाठत्वेन पठित्वा आत्सरत्वा कृत्वा भूतशुद्धिं कुर्यात् । तद्यथा—कुम्भकयोगेन प्रणव-द्वादशाष्टस्या नाडीशुद्धिं विधाय इदिर्यं चैतन्यं इन इति मन्येण संघट्टमुद्रयोर्धनुषिय, द्वादशान्तरित्यते परे तेजसि लवोग्याख्येण रत्ना कृत्वा भूतानि शोधयेत् । पादादिजातुपर्यन्तं पृथिवीमण्डलं पीतवर्णं चतु-ष्कोणं वज्रलाङ्घिनं ब्रह्मदेवस्य ध्यात्वा, लामिति बीजेन संशोष्याप्तु लयं नयेत् । आन्वादिनाभिपर्यन्तं जलम-ण्डलं धधलवर्णं धनुषाकारं महेतपललाङ्घितं विष्णुदेवस्य ध्यात्वा, वामिति बीजेन संशोष्य तेजसि लयं नयेत् । नाभ्यादिवज्र पर्यन्तं तेजोमण्डलं रक्तवर्णं त्रिकोणाकारं स्वस्तिकलाङ्घितं रुद्रदेवस्य ध्यात्वा, वामिति बीजेन संशोष्य वायो लयं नयेत् । इदयादिभ्युगान्तं वायुमण्डलं कृष्णवर्णं पद्कोणाकारं पद्मिन्दुला-न्दिगतमीश्वरदेवस्य ध्यात्वा, वामिति बीजेन संशोष्याकाम्ये लयं नयेत् । भ्युगादिप्रह्वरन्ध्रान्तमकाशम-ण्डलं नीलवर्णं वर्तुलाकारं नादरेर्वाङ्घ्रितं सदाशिवदेवस्य ध्यात्वा, वामिति बीजेन संशोष्य पराशिवे लयं नयेत् ॥

पटिसंख्या समारभ्य द्वादश द्वादश न्यमेत् । पृथिव्यादीनि भूतानि क्रमेण स्वस्कारणे ॥ ३ ॥

अस्यार्थं—भूताना लयक्रमे पृथिवीशोधनं तद्बीजं पष्टियार जपेत्, तथोत्तरोत्तरं द्वादश द्वादश हित्वा जपेदित्यर्थ । उत्पत्तिरन्ते तथैवाकाशबीजं पष्टिसंख्यं जपेत्, उत्तरोत्तरं द्वादश द्वादश हित्वा जपेत् । अयं क्रम प्राणायामयोगेनेति केचित् । एवं पञ्चमहामूतानि परे तत्त्वे एकीभूतानि विचिन्त्य, प्राणायाम-

१ 'हृत्पन्त' क पाठ । २ 'चतुर्वाङ्गा' ग पाठ । ३ 'जिह्वपर्यन्त' ग पाठ । ४ 'शुद्धवर्णं पद्मलाङ्घितमर्धेवन्द्राकारं' ग पाठ । ५ 'जिह्वादिनाभिपर्यन्त' ग पाठ । ६ 'रेवाञ्चित' क पाठ ।

योगेन योनिमुद्रां पदभ्यां कुलकुण्डलिनोमुत्थाप्य पद्मं सरोजानि भित्त्वा जीवप्रदीपन्नेह रूपिणीं तां मातृका-
समुदायेन सह परे नेत्राणि संयोज्य शोषणादि समाचरेत् । अत्र मातृका तु संहारयमेण त्रारारं लकारे,
लकारं इकारे, इकारं सकारे, पयमाकारमकारं त्रिलाप्य तमकारं नवनीतनिभं कुण्डलिनोद्वारा प्रसरार्धं
प्रापयेदित्यर्थः ।

वामकुचिस्थितं पापपुरुषं वज्रलप्रभम् । व्रह्महत्याशिरस्कं च स्वर्णस्तेयभुजद्वयम् ॥ १ ॥

सुरापानहृदा यत्रं गुरतन्पकटिद्वयम् । तत्संसर्गिपदद्वन्द्वमङ्गप्रत्यङ्गपातकम् ॥ २ ॥

उपपातकरोमाणं रक्षश्मथुविलोचनम् । यद्गर्भधरं कुद्वं कुर्वा पापं विचिन्तयेत् ॥ ३ ॥

ततो वामनामापुटे वायुमण्डले तद्वीजयुक्तं फादिमान्तैः स्पर्शयैः संघातं धूम्रवर्णं ध्यात्वा मात्रा शोडशकेन
संपूर्य प्राणापानवायुभ्यां सह संयोज्य, तदुत्थितेनानिलेन च सह पापपुरुषं संशोष्य, चतुष्पट्टिमात्राभिः
कुम्भापरिधा द्वात्रिंशन्मात्राभिः रेचयेत् । ततो दक्षनासापुटे धादिमण्डलं तद्वीजयुक्तं यादिभिर्दशभिः सतीतं
रक्तवर्णं संचिन्त्य, प्राणापानवायुभ्यां सह संयोज्य तदुत्थितेनानिलेन पापपुरुषं संदह्य प्राग्गत् षोडशमात्राभिः
पूरकं चतुष्पट्टिमात्राभिः कुम्भकं द्वात्रिंशन्मात्राभिः रेचनम् । ततो वामनासापुटे आप्यमण्डलं तद्वीजयुक्तं
षोडशवर्णैः संघातं धवलवर्णं संचिन्त्य प्राग्गत् पूरकादिकं विधाय, मूलाधारगतैः वायुना धादि कुण्डलिनो-
मुत्थाप्य तस्यां ग्वालसमुदायेन विगलप्रसरार्धेन्दुमण्डलादमृतासावनं, पूर्ववत् पूरककुम्भकरेवकाः । एवं
शोषणदहनसाधनानि कृत्वा, परस्मिन् शोभये प्रहास्य स्पर्शरारं तस्सारूप्यप्रतिविम्बितं शुद्धबुदाकारं ध्यात्वा,
पार्थिवबीजेन कठिनीकृत्य, व्योमबीजेन विभेगं भूतोत्पत्तिं विचिन्तयेत् ।

अक्षरान् खं ततो वापुर्वायोस्तेजस्ततो जलम् । जलात् प्रसृता जगती जगत्यां जायते जगत् ॥ १ ॥

इति क्रमेण द्वादशसंख्यां समाचर्य षष्टियन्तं घर्षयन् सोऽहमित्युच्चार्य हसौमिति शिवात्मानं बीजं पद्मि-
शक्तस्वरूपं स्मरेत् । "प्राणप्रतिष्ठां कुर्यात् वयमाणप्रकारतः ।"

अस्य श्रीप्राणप्रतिष्ठामन्त्रस्य० शिरसि प्रहास्यिष्पुण्ड्रेभ्यः ऋषिभ्यो नमः, मुखे ऋग्गुत्तु सामायर्वेभ्यश्च-
न्द्रेभ्यो नमः, हृदि प्राणशक्तये देवनायै नमः, शुद्धे आं बीजाय नमः, पादयोः ह्रीं शक्तये नमः, नामौ
क्रौं कौलकाय नमः इति विन्यस्य मम प्राणप्रतिष्ठापने विनियोगः इति कृताञ्जलिदत्त्वा, अं कं ५ आं
पृथिव्यप्तेजोवाक्वाकाशात्मने हृदयाय नमः । इं वं ५ ईं शब्दस्पर्शरूपरसगन्धात्मने शिरसे स्वाहा । उं टं
५ ऊं त्वक्चक्षुःश्रोत्रजिह्वाघ्राणात्मने शिरसायै वषट् । एं तं ५ ऐं धाकाणिपाद्पायूपस्थात्मने कवचाय हुं ।
आं पं ५ आं वचनादानगतिविमर्गानन्दात्मने मेत्रत्रयाय वषट् । अं यं १० अ. बुद्धिमनोहंकारचित्तात्मनेऽ-
न्वाय फट्, इति हृदादिपङ्क्त्यास । एवं करपङ्क्त्यासं विधाय, यं त्वगात्मने नमः । रं अल्गात्मने
नमः । लं मांसात्मने नमः । घ मेद आत्मने नमः । शं अस्थ्यात्मने नमः । घं मज्जात्मने नमः । सं शुका-
त्मने नमः । हं प्राणात्मने नमः । लं जीवात्मने नमः । छं परमात्मने नमः । इति व्यापकन्यासं कृत्वा,
बीजत्रयेणैव व्यापकं कृत्वा ध्यायेत् ।

रत्नाम्भोधिस्यपोतोद्भवसदरुणमरोजाधिरूढा करान्जैः

पाशं कोटण्डमिच्छुद्भवमलिमुखमप्यङ्कुशं पञ्च धारणान् ।

त्रिभ्राणालकूपालं त्रिनयनलसितापीनवचोऽरुहाद्या

देवीं वालार्कवर्णां भवतु मुखकरी प्राणशक्तिः परा नः ॥ १ ॥

इति ध्यात्वा, श्रीं आ ह्रीं श्रीं हंसःसोहं यरलवशपमहो श्रीमहाप्रिपुरमुन्दर्या प्राणा इह प्राणाः २१ जीव इह स्थित. २१ सर्वेन्द्रियाणि २१ वाइमनश्चलु थोपजिदाप्राणप्राणा इदवागत्य चिरं मुग्ं तिष्ठन्तु स्यादा, इति इदि हस्त दत्त्वा विचार पठेत् । इति प्राणप्रतिष्ठा ॥ अथ मातृकान्यास.—

गुदात्तु ब्रह्मलादध्वं सुपुत्रामूर्त्तभरन्ध्रगम् । वादिवेदार्णलसितं पद्मजं कनकप्रभम् ॥ २ ॥

तत्स्था विद्युल्लताकारा तेजोरूपमणीवसीम् । कुलकुरण्डलिनीमूर्त्तं नयेत् पद्मकमन्दतः ॥ ३ ॥

द्वादशान्तस्य मध्यस्थं पूर्वोक्तं मातृकाम्बुजम् । नवनीतनिर्ममं ध्यात्वा द्रुतं कृण्डलिनीलिपा ॥ ४ ॥

तेजोऽञ्जलौ विनिःसार्य मातृकान्यासमाचरेत् । ॥

अक्षारैरेवञ्च इति पद स्थरान् दक्षवामकरतलतरपृष्ठतलसकरभतद्यातिप्रक्रमेण न्यसेत् । अथशिष्टशस्वरान् अङ्गुष्ठादिकनिष्ठान्तं दशस्वह्रस्वोपु न्यसेत् । दक्षप्रदेशिर्नामारभ्य वामकनिष्ठायपर्यन्तं पर्यन्तप्राप्तेषु चतुरष्टतुर. कादि. सान्तान् षणान् हलायह्रस्वयोरेन्त्यमहुरवप्रेषु न्यसेदिति मातृकाकरजुडि विधाय, अस्या अन्तर्मातृकायाः शिरसि दक्षिणामूर्त्ये श्रूयये नमः । मुने गायत्र्यै ह्रन्दसे नमः । हृदये श्रीमातृकासरस्वत्यै देवतायै नमः । गुह्ये ह्रस्वो पीजेभ्यो नमः । पादयो स्वेभ्य शक्तिभ्यो नमः । नामौ अन्वप्राय कीलकाय नमः । इति विन्यस्य मम शरीरशुद्धयर्थं विनियोत् । इति एताञ्जलिदफ्त्या, अंक ५ आ इदयाय नमः । इत्वं ५ ई शिरसे स्वहा । उटं ५ ऊ शिवायै वपद् । यत् ५ ए कवचाय हुं । औप ५ औ नेत्रत्रयाय धीपद् । अयं १० अ अन्त्याय फद् । इति करपङ्कन्यास विधाय, विशुद्धे पांडशदलेषु स्वरान्, हृदये द्वादशदलेषु कादिष्ठान्तान्, नामौ दशदलेषु ङाविकान्तान्, स्वाधिष्ठाने पद्दलेषु वादिसान्तान्, मूलाधारे चतुर्दलेषु वादिमान्तान् विन्यस्य ध्यायेत् ।

आधारे लिङ्गनाभौ हृदयसरसिजे तालुमूले ललाटे

द्वेषत्रे षोडशारे द्विदशदशदले द्वादशार्धे चतुष्के ।

वामान्ते बालमध्ये डफकठमहिते कण्ठदेशे स्वराणा

हंघं तन्वार्थयुक्त सकलमुनिमतं वर्षरूपं नमामि ॥ १ ॥

अथ वदिर्मातृकान्यास । तत्र प्राग्बुध्यादिक विन्यस्य ध्यायेत् ।

पञ्चाशद्दुर्गभेदैर्विहितवदनदोष्पादयुक्कुञ्चिवचो-

देशा भास्वत्कपर्दाकलितशशिकलामिन्दुकुन्दौवदावाम् ।

अक्षसंरुक्मुम्भाचिन्तालिखितवरकरा श्रीचण्णा पञ्चसस्था-

मन्त्राकल्पामतुच्छस्तनजघनभरा भारतीं तव नमामि ॥ २ ॥

दत्तोर्ध्वकरमारभ्य दत्ताद्य करपर्यन्तमायुधध्यानम् इति ध्यात्वा,

काननवृत्तवृत्तिश्रुतिनासागण्डोष्ठदन्तमूर्धास्ये । दोष्पत्संघप्रेषु च पार्थद्वयपृष्ठनाभिजठरेषु ॥ ३ ॥

हृदोर्मूलापरगलकवेषु हृदादिपाणिपादयुगलेषु । जठराननयोर्न्यापकसज्ञान् न्यसेदचरान् क्रमशः ॥ ३ ॥

अत्र दशधातुषु यादीन् प्राग्बुध् न्यसेत् । अथ मातृकान्यासत्रिविध — शुद्धमातृका विन्दुयुक्ता विसर्गयुक्ता चेति

१ 'लक्षित' क पाठ । २ 'प्रदेशिण्या आरभ्य' क पाठ । ३ 'हृद' ग पाठ । ४ 'देहा' क पाठ । ५ 'ललाटे' पाठ । ६ 'सुनिमतास्य' क पाठ ।

अन्तर्गृही(ष्टा ? : म्या) च कलायुता च श्रीकण्ठविष्णुादिसमन्विता च ।

लज्जारमाकासपृथक्ममूहा प्रपञ्चयागो दश मातृकाः स्युः ॥ ५ ॥

इति क्रमेण मातृकायैभ्यं प्रागेव वर्णितम्, सांप्रतमस्मदाराध्यचरणोपदिष्टक्रमेण संज्ञेपतो भ्रमनिरासाय प्रोच्यते इति ॥

अथ कलामातृकान्यास । अस्य षडङ्गन्यासध्यानानि प्रागेवोक्तानि । ॐ अं निवृत्तिरुत्तराय नमः शिरसि । आं प्रतिष्ठाकलायै नमः मुखे । एवं इं विद्या० दक्षनेत्रे । ईं ज्ञान्ति० वामनेत्रे । उ शिघ्रिका० दक्षकण्ठे । ऊं दीपिका० वामकण्ठे । ऋं रेचिका० दक्षगण्डे । ॠं मोचिका० वामगण्डे । ए सुदामा० दक्षगण्डे । हूं सुदामतीता० वामगण्डे । घं अमृता० ऊर्ध्वोष्ठे । षं शाना० अधरोष्ठे । आं ध्योमरूपा० ऊर्ध्वदन्तेषु । आं श्राप्यायिनी० अधोदन्तेषु । अं व्यापिनी० ललाटे । अं अनन्तरूपा० जिह्वाया । इति विन्यस्य 'विष्णु-यौनिं' जपेत् । ततः ॐ अंआमित्यादि षोडश स्वरान् उच्चार्य मुक्तिमुक्तिप्रदनादजानन्तकलायै नमः इति मुखे व्यापकं न्यसेत् । ततः ॐ कं सृष्टि० दक्षगण्डमूले । चं वृद्धि० कुपरे । गं स्मृति० मणिगन्धे । घं मेघा० अङ्गुलिमूले । ङ कान्ति० अङ्गुल्यग्रे । चं लक्ष्मी० वामगण्डमूले । छं घृति० कुपरे । जं स्थिरा० मणिगन्धे । झं स्थिति० अङ्गुलिमूले । ञं सिद्धि० अङ्गुल्यग्रे । इति विन्यस्य हंसं शुचिपदिति जपेत् । ततः कं १० सृष्टिप्रदाकारप्रमथप्रसन्नकलायै नमः इति भुजयोर्न्यापकं न्यसेत् । ततः ॐ टं जरा० दक्षपादमूले । ठं पालिनी० जानौ । डं शान्ति० गुरुके । ढं ईश्वरी० अङ्गुलिमूले । णं रति० अङ्गुल्यग्रे । तं कामिका० वामपादमूले । थं धरदा० जानौ । दं हार्दिनी० गुरुके । थं प्रीति० अङ्गुलिमूले । नं दीर्घा० अङ्गुल्यग्रे । इति विन्यस्य प्रतद्विष्णुरिति जपेत् । ततः ॐ टं १० स्थितिप्रदोकारप्रमथविष्णुकलाभ्यो नमः इति पादयोर्व्यापकं न्यसेत् । ततः ॐ पं तीक्ष्णा० दक्षपादौ । फं नैत्री० वामपादौ । घं मया० पृष्ठे । भं निद्रा० नाभौ । मं तन्द्री० जडरे । यं लुधा० हृदि । रं श्रोत्रिणी० दक्षांसे । लं क्रिया० वामांसे । वं उत्कारी० ककुब्जि । शं मृगु० हृदादिदक्षपादगन्तम् । इति विन्यस्य त्र्यम्बकं यजामहे इति जपेत् । ततः पं १० संहतिप्रदोकारप्रमथरुद्रकलाभ्यो नमः इति हृदयादिमध्ये व्यापकं न्यसेत् । ततः ॐ पं पीता० हृदादिवामपादगन्तम् । सं श्वेता० हृदादिदक्षपादान्तम् । टं अरुणा० हृदादिवामपादान्तम् । ठं अलिता० पादादिनाभ्यन्तम् । छं सिता० नाभ्यादिमूर्धान्तम् । इति विन्यस्य तत्सवितुरिति जपित्वा , ॐ पं ५ तिरोधा-नप्रदविन्दुप्रमथेश्वरकलाभ्यो नमः इति सर्वाङ्गे व्यापकं न्यसेत् । इति प्रणयोत्पत्तकलामातृकान्यासः ॥

अथ श्रीकण्ठादिन्यास । तत्राद्यै तदङ्गसंक्रियङ्गन्यास — ओं ह्रीं नमो भगवति प्राज्ञे रक्ष रक्ष पद्म-हस्तेन मां रक्ष रक्ष अं कं ५ आं ह्रीं ह्रीं ह्रीं संजावनि हृदयाय नमः । ओं ह्रीं नमो भगवति माहेश्वरि रक्ष रक्ष त्रिशूलहस्तेन मां रक्ष रक्ष इवं ५ इं ह्रीं ह्रीं ह्रीं ऊर्ध्वकेशिनि शिरसे स्वाहा । ओं ह्रीं नमो भगवति कौमारि रक्ष रक्ष शक्तिहस्तेन मां रक्ष रक्ष उं टं ऊं ह्रीं ह्रीं ह्रीं जटिलिनि शिखायै वषट् । ओं ह्रीं नमो भगवति वैष्णवि रक्ष रक्ष चक्रहस्तेन मां रक्ष रक्ष एं तं ५ एं ह्रीं ह्रीं ह्रीं मायात्रैलोन्यरूपसहस्रपरिवर्तिनि कवचाय हुम् । ओं ह्रीं नमो भगवति वाराहि रक्ष रक्ष दं द्राहस्तेन मां रक्ष रक्ष आं पं ५ ओं ह्रीं ह्रीं ह्रीं तारकाक्षिणि नेत्रत्र-याय वीषट् । ओं ह्रीं नमो भगवति ऐन्द्रि रक्ष रक्ष वज्रहस्तेन मां रक्ष रक्ष अं यं १० अ ह्रीं ह्रीं ह्रीं मारय मारय अस्त्राय फट् । ओं ह्रीं नमो भगवति आमुण्डे रक्ष रक्ष पाशहस्तेन मां रक्ष रक्ष अं अं ५ अं अं

पञ्चो आर्द्धैःपञ्चोऽथ द्वाहोर्द्वौ मम सर्वोत्तं रत्न रत्न सर्वोद्ग्यापिनि स्यादा, इति ध्यापकम् । अस्य श्रीकण्ठादिमातृकान्यासस्य शिरसि अम्बरीष ऋषिः, मुखे अनुष्टुप् छन्दः, इदं अर्धनारीश्वरो द्वेषता, न्यासे विनियोग । आर्द्धोर्द्धौ मम सर्वोद्ग्यापिनि रत्नकायं श्रीकण्ठेशपूर्णादरीभ्या नमः, एवं सर्वत्र । आर्द्धान्तेशशिरजाभ्यां । इ सुमेशशाल्मसीभ्यां । ई त्रिमूर्तीशलोलादीभ्यां । उं अमरेशशर्तुलादीभ्यां । ऊं अर्धोशर्तुधौषाभ्यां । ऋं मारभृतीशर्तुधौषाभ्यां । ऋ अर्धार्थशगोमुग्गाभ्यां । लृ स्यार्णारदीवर्जिता । लृ हरेशकुण्डोदरी । ए किरणेशोर्ध्वनी । ऐ मौनिकेशशिरुतमुग्गां । आं भद्रोजातेशशालामुग्गां । आं अनुग्रहेशोत्तमुग्गां । अं अहोर्ध्वार्थमुग्गां । अ महासेनेशविद्यामुग्गां । क प्रोर्धार्थमहाकाली । कं चण्डीशस्त्वस्वती । ग पञ्चान्तेशसर्वसिद्धिगोर्ध्वी । घं शिरोत्तमेशप्रलोभ्यत्रिणां । ङ एककण्ठेशमन्त्रशक्तिः । चूं धूमेशमन्त्रशक्तिः । छ एकनेत्रेशभूतमातृं । ज अंतुरानेशशल्म्योदरी । झं अजेशशिरिणां । ञं शर्वेशनागरी । टं सोमेशनेचरी । ठं साङ्गलीशमञ्जरी । डं द्वाकेशशक्तिः । ढ अर्धनारीश्वरेशवरिणी । णं उमाकान्तेशकामोदरी । त आवादांशपूतना । थं दण्डीशमञ्जरी । दं अर्धेशशोभिनी । धं भीनेशशक्तिः । नं मेषेशजिनी । पं लोहितेशकालगर्भां । फं शिरीशशुर्विनी । बं सुगलाण्डेशरुपिनी । मं हिरण्येशोत्तरी । म महाकालेशजया । य स्वगात्मक-कापालीशसुमुग्गां । रं अरुगात्मक-भुजङ्गीशस्वती । ल मासात्मक-पिनाकांशमाधवी । घं मेदात्मक-गर्वाशमदणी । घं अस्थ्यात्मक-वनेशमाधवी । च मज्जात्मक-श्वेतेशरत्नोपचारिणी । सं शुक्रात्मक-भुगीशमदजा । हं प्राण-त्मक-नकुलीशमहालक्ष्मी । लं शक्त्यात्मक-शिवेशश्यापिनीभ्या नमः । आर्द्धोर्द्धा नमः शिवाय च शिवा-त्मक-सर्वेशमहामायाभ्यां नमः, इति त्रिन्यस्य ध्यायेत् ।

बन्धूककाञ्चननिभं रुचिराक्षमालां पाराङ्कुरां च वरदं निजनाहुदण्डः ।

विभ्राण्यमिन्दुशकलाभरणं त्रिनेत्रमर्धाम्बिकेशमनिशं वपुराश्रयामि ॥

इति ध्यायेत् । दक्षाद्य करमात्रभ्य धामाद्य करपर्यन्तमायुधध्यानम् । इति श्रीकण्ठादिमातृकान्यास ॥

अथ केशवादिमातृकान्यास । अस्य केशवादिमातृकाया शिरसि ब्रह्मा ऋषिः, मुखे गायत्री छन्दः, इदं श्रीपरमात्मा केशवो देवता, न्यासे विनियोग । तस्य कामराजजीवन पद्मार्धयुक्तेन पद्महस्तासं कृत्या ध्यायेत् ।

हस्तैर्दधाना नवनीरताभां शङ्खं च चक्रं च गदां च पद्मम् ।

कीर्त्यादियुक्तामितिमुन्दरीं तां श्रीकेशवीं संततमाश्रयेऽहम् ॥

आं ऐं ह्रीं श्रीं क्रौं श्रीं नमो नारायणाय श्रीं केशवकीर्तिभ्यां नमः । एवं सर्वत्र । आं नारायणकान्तिः । इं माधवतृष्टिः । ई गोविन्दतृष्टिः । उं विष्णुतृष्टिः । ऊं मधुसूदनगोमतिः । ऋं त्रिविक्रमक्रियाः । ऋ वामनदयाः । लृ धीधरमेधाः । लृ हृषीकेशदयाः । ऐं पद्मनाभयज्ञाः । ऐं दामोदरलज्जाः । आं वासुदेवलक्ष्मीः । आं सकार्णसस्वतीः । अं प्रयुज्जमीतिः । अं अनिरुद्धरतिः । कं चक्रिजयाः । ऐं गद्विदुर्गाः । गं गार्ङ्गिप्रभाः । घं शङ्खसत्याः । ङं शङ्खसिद्धिकाः । चं हस्तिर्वाणीः । छं मुसलिविलामिनीः । जं शूलिविजयाः । झं पाशिविरजाः । ञं अङ्गुशिविः । टं मुकुन्दनिन्दनाः । ठं नन्दजसुतज्ञाः । डं नन्दिस्तुतिः । ढं नरचन्द्रिः । णं नरकजितसम्बुद्धिः । तं हरिशुद्धिः । थं कृष्णसुद्धिः । दं सर्वयुद्धिः । धं स्यावतमतिः । लं शैरत्तमाः । पं शूरत्तमाः । फं जनार्दनोगाः । बं मध्वरत्नेदिनीः । मं विश्वमूर्ति-

१ 'मुसुं' क पाठ । २ 'सूक्त्या' ग पाठ । ३ 'चित्रावेश' ल पाठ । ४ 'विरजा' क पाठ । 'महावज्रा' ल पाठ । ५ 'कान्ति' ल पाठ । ६ 'वीर' क पाठ । ७ 'शुद्धि' क पाठ । ८ 'यदि' क पाठ । ९ 'शुक्लमला' क पाठ ।

क्लिन्ना० । मं वैकुण्ठवन्दना० । यं त्वगात्मक-पुरुषोत्तमवसुधा० । रं अग्नात्मक-बलिपरा० । लं मांसा-
त्मक-बलानुजपरायणा० । धं भेदआत्मक-बालमूढमा० । शं अस्थ्यात्मक-वृषभ्रमंध्या० । पं मज्जात्मक-वृष-
भ्रमशा० । सं शुक्रात्मक-हंसप्रभा० । हं प्राणात्मक-वराहनिशा० । ङं शिन्द्रशफलात्मक-विर्मलामोघा० ।
सं परात्मक-नुर्मदवितुताभ्यां नमः । इति केशवादिमातृकान्यास ॥

अथ लज्जारीजादिमातृकान्यासः । तत्र शक्तिऋषिः, देविगायत्री छन्दः, सफलप्रपञ्चमूलरूपिणी शक्ति-
देवता न्यासे विनियोगः । ततः पद्मदीर्घयुक्तमाथार्थजेन करपङ्कं विधाय ध्यायेत् ।

उद्यद्भास्वत्ममाभां विजितनवजपामिन्दुखण्डावनद्धै-

शोतन्मौलिं त्रिनेत्रा विविधमणिलमत्कूणदलतां पद्मगां च ।

हारप्रवेयकाञ्जीमुखमखिवलयार्थविचित्राम्बराढ्या-

मन्त्रां पाशाङ्कुशाद्याभयवरदकरामभ्यिकां तां नमामि ॥

इति ध्यात्वा ह्रींश्रं ह्रं इत्यादिक्रमेशु न्यसेत् । इति शक्तिमातृकान्यासः ॥

अथ रमारीजादिमातृकान्यासः । तत्र भार्गव ऋषिः, गायत्री छन्दः, रमा देवता न्यासे विनियोगः ।
आधीमित्यादिना करपङ्कन्यासं विधाय ध्यायेत् ।

वामे करे तदितरे च तथोपरिष्टात् पार्श्वं मुधारसयुतं वरमातुलुङ्गम् ।

खेटं गदां च दधतीं भवतीं भवानीं ध्यायन्ति येऽखणनिभां कृतिनस्त एव ॥

इति ध्यात्वा श्रींश्रंश्रीमित्यादि न्यसेत् । इति लक्ष्मीमातृकान्यासः ॥

अथ कामरीजादिमातृकान्यासः । तत्र संमोहन ऋषिः, गायत्री छन्दः, कामेश्वरी देवता न्यासे
विनियोगः । क्लृंक्लृमित्यादिना करपङ्कन्यासं विधाय ध्यायेत् ।

त्रिनेत्रां सुसितमूर्त्तीपरुणाभ्यरभूपणाम् । पाशाङ्कुशधनुर्वाणधरां कामेश्वरीं भजे ॥

इति ध्यात्वा क्लृंक्लृमित्यादि न्यसेत् । इति काममातृकान्यासः ॥

अथ त्रिशक्तिमातृकान्यासः । तत्र ब्रह्मा ऋषिः, गायत्री छन्दः, त्रिशक्तिदेवता न्यासे विनियोगः ।
लज्जारमाकामरीजत्रयद्विरावृत्त्या करपङ्कन्यासं विधाय प्राग्वत् ध्यात्वा ह्रींश्रंश्रंश्रं नमः इत्यादि न्यसेत् ।
इति त्रिशक्तिमातृकान्यासः ॥

अथ प्रपञ्चरागमातृकान्यासः ।

अथ प्रपञ्चरागस्य विधानमभिधीयते । येन निर्धूतकलुषो ब्रह्मभूयं समञ्जुते ॥

अस्य परब्रह्म ऋषिः, परमा गायत्री छन्दः, परमात्मा देवता न्यासे विनियोगः । स्वाहा इदयाय नमः ।
सोऽहं शिरसे स्वाहा । हंसः शिखा० । ह्रीं कवचा० । श्रीं नेत्रा० । इन्द्रिन्द्र अस्त्राय० । मूलमन्त्रेशु
त्रिधा व्यापकं कृत्वा ध्यायेत् ।

तारादिपञ्चमनुभिः परिचीयमानं यानैरगम्यमनिशं जगदेकभूलम् ।

भञ्जितसमस्तगमनश्वरमच्युतं तत्तेजः परं भजतं सान्द्रसुधाभ्युराशिम् ॥

इति ध्यात्वा श्रींश्रंश्रं हंस सोहं स्वाहा, श्रींश्रंश्रं हंस सोहं स्वाहा, इत्यादि न्यसेत् । इति प्रपञ्च-

१ 'करिल' ग पाठः । २ 'नदा' क पाठः । ३ 'लक्ष्मी' क पाठः । ४ 'उ नेत्रा' क पाठः । ५ 'मृग्य'
ग पाठः । ६ 'सन्वित्' क पाठः । ७ 'नमत्' ग पाठः ।

यागमातृकान्यासः ॥ इति साधारणतो दशविधमातृकान्यासः सर्वप्रसन्नाधारणः ॥

अथ मातृकाविशेषाः । तत्रादौ बालामातृकान्यासः । तत्र दक्षिणामूर्तिं श्रेणिं, पद्मिनीं, छन्दः, वाताग्नीध्वरीं देवता न्यासे विनियोगः । ततो बालाधिधीजट्टिरातृक्या करपटङ्गन्यासं कृत्वा ध्यायेत् ।

आधारे नरुणाकिंमिन्महचिरं हेमप्रभं वामभवं

बीजं मान्मथमिन्द्रगोपमदृशं हृत्पद्मे संश्रितम् ।

चक्रे बालमये षष्ठाङ्गमदृशं बीजं च तार्तायक

ये ध्यायन्ति पदत्रयं तत्र शिवे ते यान्ति मूर्त्त्यास्पदम् ॥

इति ध्यात्वा ऐंक्रौंमौं च नमः इत्यादि न्यसेत् । इति बालामातृकान्यासः ॥

अथ श्रीत्रियामातृकान्यासः । तत्र शिरसि दक्षिणामूर्तिश्रेणिं, मुखे पद्मिनीं, छन्दः, हृदि महाभि-
पुत्रसुन्दरीं देवता न्यासे विनियोगः । ऐंह्रींथ्रीं संप्रकृत्यायन्त्ये हृदयाय नमः । ऐं क्रौं नित्यवृत्तिताराशक्त्यै
शिरसे रराहा । ऐं सौ अनादिद्योद्योक्त्ये शिष्यायं । ऐं मे स्वतन्त्रताराशक्त्यं कण्ठायं । ऐं क्रौं नित्य-
मल्लुप्तताराशक्त्यं नेत्रं । ऐं सौ अनन्तशक्त्यं अस्त्रायं । इति विन्यस्य ध्यायेत् ।

अरुणा करुणातरङ्गितार्त्ता धृतपाशादुशुष्पगारुवापाम् ।

अशिमामिभिरावृतां मयूरैरहमित्येव विमानये भगानीम् ॥

इति ध्यात्वा मूलविद्यासंपुद्धितमातृकां न्यसेत् । इति श्रीत्रियामातृका न्यासः ॥

अथ परामातृकान्यासः । तत्र हंस श्रेणिं, अव्यक्तगायत्रीं छन्दः, परा देवता न्यासे विनियोगः ।
सौ हृदयाय नमः । सौ शिरसे । इत्यादि करपटङ्गन्यासं विधाय ध्यायेत् ।

अकलङ्कशशाङ्काभां चन्द्रकलापतीम् । मुद्रापुस्तलप्रदाहुं प्रथमामि परा कलाम् ॥

इति ध्यात्वा सौ अलौ इत्यादि न्यसेत् । इति परामातृकान्यासः ॥

अथ कामरतिन्यासः । अस्य मूल श्रेणिं, गायत्रीं छन्दः, परमात्मा देवता न्यासे विनियोगः । बाल्या
पङ्कं विधाय ध्यायेत् ।

रयामङ्गकान् यरान् सर्वान् सर्वपरिणामभूषितान् । मशक्तिकान् स्मरेत् कामान् पञ्चाशद्वर्षभावनैः ॥

इति ध्यात्वा औंपह्रींश्रींक्रौंमौं कामेश्वररतिभ्यां नमः, एवं सर्वैश्च । आं कामप्रोति । इं कामकर्माग्नि ।

ईं काम्तिमग्नेहिनी । उं काममकमलो । ऊं कामघारविलासिनी । ऋं कामिकदलपलता । श्रूं कामि-

कश्यामा । लं कामवर्धनशुचिसिता । लूं वामविस्मिता । एं रीमविशाहाती । ऐं रमणलेलिहाना ।

ओं रतिनाथदिगम्बरा । आ रतिप्रियवामां । अ रतिनाथकुञ्जिका । अ. रमाकान्तकान्ती । कं

रमणनित्या । छ निशाचरकुंठया । गं नन्दकमोहिनी । घ नन्दकामदा । ङ नन्दिशुलोचना । चं

नन्दियुगुलापिनी । छ पञ्चवाणैयार्दिनी । ज रतिलपैकलहामिया । झ पुष्पधन्ववराज्ञी । ञ महा-

धनु मुमुक्षी । टं आमर्षनैलिनो । ठ अमर्षजैदिनी । डं अममाणपालिनी । ढं अमशिवा ।

१ 'अपये नम' इत्येव क पाठ । २ 'सूक्ष्मा गतिम्' ग पाठ । ३ 'युक्तक' ग पाठ । ४ 'कामि क पाठ ।

५ 'कमलाय' ग पाठ । ६ 'रति' क पाठ । ७ 'वामना' क पाठ । ८ 'रतिनाथ' क पाठ । ९ 'धरा'

क पाठ । १० 'कलशायी' ग पाठ । ११ 'नेहिनी' अ पाठ । १२ 'सुरोत्तमा' ग पाठ । १३ 'मत्तवाहनदयन्ती'

क पाठ । १४ 'सरस' क पाठ । १५ 'निवा' क पाठ । १६ 'रक्षनी' क पाठ ।

ॐ भ्रान्तमुग्धा० । तं भ्रामररामो० । यं भृङ्गध्रमो० । दं भ्राम्णचारलोला० । घं भ्रमापहचञ्चला० । नं मोहनदीर्घजिता० । प मोहकरतिप्रिया० । फं मोहलोलोत्तरी० । वं मोहप्रधनभृङ्गिणी० । भं मदनपाटला० । मं मन्मथमदना० । यं मातङ्गमाला० । रं भृङ्गनायकदंसिनी० । लं गायकप्रियतोमुषी० । वं गीतिजगदा-
न्दिनी० । शं नर्तकरमणी० । ष शेलेरुक्रान्ति० । सं उन्मत्तकलकण्ठी० । हं मत्तकृतोदरी० । लं विलो-
मिमेवभ्यामा० । झं लोभप्रधनतोभप्रधनीभ्यां नमः ।

एतान् पाँएडेत्तुकोदएडुप्पपञ्चकमायकान् । रतिभिः स्वर्णवर्णाभिस्तान्मूलं च कुशेशयम् ॥

धारयन्तीभिराक्षिष्टान् सर्वाभरणभूपितान् । सहकारमशोकं च केतकी नमालिका ॥

नीलोत्पलं च पञ्चैते पञ्चनाणस्य सायकाः । ॥

इति कामरतिन्यासः ॥

अथाष्टात्रिंशत्कलान्यासः । तत्रेशानादिपञ्चमहाशु- ईशतत्पुरुषामिवाभिव्यक्तव्यहरा श्रुतयः, अनुष्ठान्गायत्र्यनुष्ठु-
वृत्त्यनुष्ठुमः इन्द्रासि, ईशानादयो देयता- पञ्चमहाशुस्ये विनियोगः । षडैश्यां हसखकू हसां सर्वज्ञाय हृद-
याय नमः । शंजपञ्चकं सर्वत्र । १ अमृते तेजोज्ज्वलामालिने नित्यनृताय शिरसे० । २ ज्वलितशिपिशिख
अनादिगोधाय शिपायै० । ३ यज्ञिणे यज्ञघरायै स्वतन्त्राय कचचाय० । ४ ओं ह्रीं ह्रौं ह्रौं नित्यमलुतश-
ङ्गये नेत्रप्रयाय० । ५ ओं ह्रौं पशुहृ फद् अनन्तशङ्गयेऽत्राय० । ततः हौं ईशानाय नमः । हं तत्पुरुषाय
नमः । हुं अघोराय नमः । हिं धामदेवाय नमः । हं सद्योजाताय नमः । एवं पञ्चमहाशुस्ये ऊर्ध्वपू-
र्ध्वदक्षिणोत्तरपश्चिमवक्त्रेषु चिन्त्यस्याष्टात्रिंशत् कला न्यसेत् । तद्यथा—ओं ईशानः सर्वविद्यानां शशिन्यै नमः
ऊर्ध्ववक्त्रे । ईश्वरः सर्वभूतानां अङ्गदायै नमः पूर्ववक्त्रे । ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोऽधिपति ब्रह्मेश्वदायै नमः
दक्षवक्त्रे । ब्रह्मा शिवो मे अस्तु मरीच्यै नमः उत्तरवक्त्रे । सदाशिवो अंशुमालिन्यै नमः पश्चिमवक्त्रे ।
इति समुद्रपङ्कट्टेन न्यसेत् ॥ तत्पुरुषाय विद्महे शास्यै नमः पूर्ववक्त्राद्य । महादेवाय धीमहि विद्यायै
नमः दक्षिणवक्त्राद्य । तन्नो रुद्र प्रतिष्ठायै नमः उत्तरवक्त्राद्य । प्रबोद्धाय निवृत्त्यै नमः पश्चिम-
वक्त्राद्य । इत्यङ्गुष्ठतर्जनीयोगेन न्यस्तव्या ॥ अघोरेभ्यस्तमाकलायै नमः हृदि । अघोरेभ्यो मोहायै
नमो ग्रीवायां । घोर-क्षमायै नमः दक्षिणे । घोरतरेभ्यो निद्रायै नमो धामांसे । सर्वतः शर्वं व्याधिकलायै नमः
नाभौ । सर्वेभ्यो मृत्युकलायै नमः कुक्षौ । नमस्ते अस्तु लुघायै नमः पृष्ठे । रुद्ररूपेभ्यस्तुष्ण्यायै नमः
वक्षसि । इत्यङ्गुष्ठमध्यमायोगेन न्यस्तव्या ॥ धामदेवाय नमो रजायै नमो गुह्ये । ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय
नमो रक्षायै नमः तिङ्गे । छत्राय नमो रत्न्यै नमः दक्षौर्यै । कालाय नमो मालिन्यै नमः धामोर्यै । फल-
विकरण्याय नमः काम्पायै नमः दक्षजानुनि । विरुरण्याय नमः शशिन्यै नमः धामजानुनि । दक्षविकरण्याय
नमः क्रियायै नमः दक्षजहायां । विरुरण्याय नमः सिद्ध्यै नमः वामजहायां । यलाय नमः शिरायै नमः
दक्षस्त्रिचि । दक्षप्रमथनाय नमो राड्यै नमः वामस्त्रिचि । सर्वभूतदमनाय नमो भ्रामिण्यै नमः कर्त्यां ।
भनोन्मनाय नमो मोहिन्यै नमः दक्षपार्श्वे । उन्मनाय नमो जरायै नमः वामपार्श्वे । इत्यङ्गुष्ठानामिकायो-
गेन न्यस्तव्या ॥ सद्योजातं प्रपशामि सिद्ध्यै नमः दक्षपादतले । सद्योजाताय वै नमः श्रुत्यै नमः वाम-
पादतले । भवे लक्ष्म्यै नमः दक्षहस्ततले । भवे धृत्यै नमः वामहस्ततले । नैतिभवे मेघायै नमः नासि-

१ 'मूढो' क पाठ । २ 'क्षमा' क पाठ । ३ 'रमा' क पाठ । ४ 'मोचक' क पाठ । ५ 'सुख' क पाठ ।
६ 'कपटा' क पाठ । ७ 'कलङ्कङ्गी' ग पाठ । ८ 'विमल' क पाठ । ९ 'कामवर्धनमेपोन्मता' क पाठ ।
१० 'वज्रहस्ताय' क पाठ । ११ 'अनाले' ग पाठ ।

कायां । भयस्य मां प्रतापे नमः शिरसे । ओं भय प्रतापे नमः दत्तयाहो । उद्भवाय नमः सुधापे नमः
घामयाहो । इत्यद्भुष्टकनिष्ठिकायोगेन न्यस्तव्याः ॥

प्रणवाद्याश्चतुर्ध्वन्ताः कलाः सर्वा नमोन्तिकाः । अष्टात्रिंशत्कलाः प्रोक्ताः पञ्चत्रयपरादिकाः ॥
इति त्रिन्यस्तदेहोऽमौ भवेद्भङ्गाधरः स्वयम् । ॥
इत्यष्टात्रिंशत्कलाभ्यास्तः । एवं न्यासान् कृत्वा प्राणायामत्रय एतदा गणेशपञ्चमदुर्गापञ्चकक्षेत्रपालात्रपूर्णा-
श्वारूढामन्त्रान् क्रमेण पठेत् ॥

इति महामहोपाध्यायवर्यप्रभवत्पूज्यपाद्-धीमोविन्दाचार्यशिष्य-धीमतावच्छुद्धरावा-
र्यशिष्य-धीविष्णुशर्माचार्यशिष्य-धीप्रगल्भाचार्यशिष्य-धीविद्यारण्यपतिपि-
रचिते श्रीविद्यार्णवस्य तन्त्रे पञ्चत्रिंशत्तम भासः ॥ ३५ ॥

अथ

षट्त्रिंशः श्वासः ।

अथ मालिनीन्यास । अस्य श्रीमालिनीन्यासस्य परशु श्रुतिः, गायत्री छन्दः, मूलशक्तिमालिनी
देवता न्यासे विनियोगः । नक्षत्रमलवरया हृदयाय नमः, नक्षत्रमलवरयां शिरसे, एवं पद्मेर्धयुक्तेन
करपटङ्गन्यासं विधाय ध्यायेत् ।

रत्नरत्नधरां देवीं पञ्चत्रयधरां शिवाम् । निवृत्त्यादिकलायुक्ता प्रतिवक्तं त्रिलोचनाम् ॥
पाशाङ्कुशधरां देवीं सुधामिक्तकपालिनीम् । इच्छादित्रयसंयुक्तां शूलं दत्तकरे धराम् ॥
रत्नपद्मजम्भस्थां मालिनीं भावयेच्छिवाम् । ॥

इति ध्यात्वा

परामं पुरिटं कुर्यान्मालिनीं भावकामपि । मूलादित्रयवन्तं (हृद्दीर्घं मदननात्मना ॥
त्रयवन्तं प्रादिमूलान्तं) सरेदात्मपरामपि । ॥

सौ श्रे कं ५ श्रौ सौ हृदयाय ॥ सौः इ च ५ ई सौ शिरसे ॥ सौः उ टं ५ ऊं सौः शिखायै ॥ सौः पं तं

५ ऐं सौः फवचा० । सौः आं पं ५ आं सौः नेत्र० । सौः अं यं १० अंः सौः अत्राय० । इति करपटङ्गन्यासं विधाय, सौं न नाद्रिन्यै नमः सौः शिवायां । सौं श्रुं निवृत्त्यै नमः सौः पश्चिमरश्मये । सौं श्रुं प्रतिष्ठायै नमः सौं उत्तरवक्त्रे । सौं ऐं विचार्यै नमः सौं दक्षिणवक्त्रे । सौं ऐं शान्तायै नमः सौः पूर्ववक्त्रे । सौः धं प्रसन्न्यै नमः सौं ऊर्ध्ववक्त्रे । सौः वं चामुण्डायै नमः सौः ललाटेनेत्रे । सौं धं प्रियदर्शनायै नमः सौं नेत्रयोः । सौः ईं गुह्यगह्वरे नमः सौः नामिकायां । सौं यं नारायण्यै नमः सौं कर्णयोः । सौं उं मोदिन्यै नमः सौः दक्ष-कर्णमुद्रायां । सौः ऊं प्रज्ञायै नमः सौः धामकर्णमुद्राया । सौं यं वाङ्मूर्त्यै नमः सौः मुपे । सौः फं कण्ठायै नमः सौः ऊर्ध्वदन्तेषु । सौं य कालिकायै नमः सौः अधोदन्तेषु । सौः गं गिवायै नमः सौः ऊर्ध्वोष्ठे । सौः धं घोरघोरायै नमः सौः अधोष्ठे । सौः ङ विधिरायै नमः सौं (जिह्वोत्रे) । सौः ईं मायायै नमः सौः जिह्वायां । सौः अं वागीश्वर्यै नमः सौं वाक्षे । सौः यं शिपियाहिन्यै नमः सौं कण्ठे । सौं भं भीम्यै नमः सौं दक्षस्कन्धे । सौः यं वायुपेगायै नमः सौः वामस्कन्धे । सौं इं लामायै नमः सौः दक्षभुजे । सौः ढं विनायिक्यै नमः सौं वामभुजे । सौः ठं पूर्णिमायै नमः सौं दक्षयोः । सौः भं भद्र्यै नमः सौं दक्षदस्ताङ्गुलिषु । सौः ञं कुर्नायै नमः सौं वामदस्ताङ्गुलिषु । सौं जं जयन्त्यै नमः सौः शूले । सौः रं दीपिन्यै नमः सौं दण्डे । सौः टं कपालिन्यै नमः सौं कपाले । सौं पं पाचन्यै नमः सौः हृदये । सौः लूं छगह्यै नमः सौं दक्षस्त्रने । सौः लं पूतनायै नमः सौं वामस्तम्भे । सौः आं आमोदन्यै नमः सौं शीरे । सौः सं परमायै नमः सौः आत्मनि । सौं अंः इच्छागह्वरे नमः सौः प्राणात्मनि । सौं इं अग्निर्कायै नमः सौं प्राणै । सौं एं सन्धिकायै नमः सौः उदरे । सौं ञं संहारिकायै नमः सौं नामौ । सौं भं महाकाल्यै नमः सौः नितम्बे । सौं शं कुसुमा-युधायै नमः सौः गुद्रे । सौः अं शुभादयै नमः सौः दक्षोरौ । सौं तं तारायै नमः सौः घामोरी । सौः एं क्षान्शक्यै नमः सौं दक्षजानौ । सौः ऐं क्रियाशक्यै नमः सौं वामजानौ । सौं आं गायत्र्यै नमः सौः दक्षजहायां । सौः ओं सायिन्यै नमः सौः वामजहायां । सौः ऐं दहन्यै नमः सौः दक्षपादे । सौः फं फेद्रायै नमः सौः वामपादे । सौः नफक्षमलवर्यां सौः श्रीमालिन्यै नमः सौं हृदि । सौः ऐं ह्रीं-श्रीं सौं मातृकायै नमः सौः शिरसि । सौः नफक्षमलवर्यां सौः हृदयाय नमः, इत्यादिपद्मदीर्घयुक्तेन मालिनीबीजेन करपटङ्गन्यासं कृत्वा प्राणवत् ध्यायेत् । इति मालिनीन्यासः ॥ ततः प्राणायामत्रयं कृत्वा लिङ्गन्यासं कुर्यात् । ४ ऐं स्वयंभूलिङ्गाय नमः आधारे । ४ ईं बाणलिङ्गाय नमः हृदये । ४ आं इतरलिङ्गाय नमः भ्रूमध्ये । ४ ऐं आं परलिङ्गाय नमः ब्रह्मरन्ध्रे । कनकपटलनिर्भरं तत्समष्टिरूपं तेजो विचिन्त्य घट्टनासापुटाध्वना करा-ल्लौ संक्रम्य, अंब्रासौः इति बीजत्रयं मध्यमानामिकाफनिष्ठाङ्गुष्ठतर्जनीकरतलेषु विन्यस्येत् । इति करशुद्धिन्यासः ॥ नामेरापादं हृदो नामिपर्यन्तं शिरसो हृत्पर्यन्तं तदेव बीजत्रयं बालया या व्यस्तसमस्त-क्रमेण विन्यस्य, ह्रीं ऐं ह्रीं सौं त्रिपुरसुन्दरी आत्मानं रत्न रत्न हृदयाय नमः इति क्रमेण पटङ्गन्यासं कृत्वा, आधारेहृत्-शिरसु चतुर्दलद्वादशदलषोडशदलमण्डलानि विमान्य तेषु क्रमेण बद्धिसूर्यसोमात्मकतया मूल-विद्यासहस्रत्रयं तेजोरूपं विचिन्त्य, करयोर्मूलमध्याग्रेषु मूलहृदिन्द्रियेषु च न्यसेत् ।

मूलविद्यात्रयादृश्या तुयैश्च ब्रह्मरन्ध्रके । द्वादशान्तेन्दुविगलत्पीयूषेणात्मनस्तनुषु ॥

संभाव्य तन्मयां भूत्वा न्यसेत् पश्चान्वासनम् । ----- ॥

४ अंश्रांसौः त्रिपुरामृताणवासनाय नमः । ४ ऐं ह्रीं सौं त्रिपुरेश्वरीरूपोताम्बुजासनाय नमः । ४ ह्रीं ह्रीं सौं त्रिपुरसुन्दरीदेव्यात्मासनाय नमः । ४ ह्रीं ह्रीं सौं त्रिपुरवासिनीसर्ववकासनाय नमः । ४ ह्रीं ह्रीं सौं

हसोः त्रिपुराश्रांसर्धमन्यासनाय नमः । ४ ह्रींक्रौञ्चं त्रिपुरामालिनीनाथामिजामनाय नमः । ५ ह्रींश्रीः
त्रिपुरासिद्धासिताम्युजामनाय नमः । ६ ह्रस्व इमरत्नै-दशौ त्रिपुराम्नापयैर्षीटामनाय नमः । ७ ह्रस्व-
फलदं ह्रस्वत्तदौ-ह्रस्वफलरदौ त्रिपुराभर्योसदाशिवमहाप्रतपप्रासनाय नमः ॥

एतास्तु पादज्ञानरुजयनापानलिङ्गके । नाभिहृद्गर्भरूपेषु त्रिन्यमेत् क्रमतः मुधीः ॥

अथ परान्यासः । ब्रह्मरन्ध्रे ऽष्टाणामुपसदप्रदत्तं क्रमलक्षणिकायामरुणपूर्णाचिबन्धमण्डलं विभज्य तन्मध्ये
उदितदिव्यसंकाशं म्यशिवामूलाग्रं ऽट्टाटं ध्यात्वा, तन्मध्ये अथयादिप्रमेष सममन्त्रारमयमुलासनं
वागमयै ध्यात्वा, तन्मध्ये हस्तपाश्र्वमादिचण्डम्वकं दक्षिणयणैरुपमनुत्तरमनःकरहास्यकं भविन्त्य, तन्म-
ध्यादुद्यन्तौ हाथं कलास्वाम्युत्तकुण्डलिनीं मूलऽट्टाटमध्यपर्यन्तमपिच्छिद्रा त्रिसन्तुतिना त्रिना महाकामक-
लात्मिका ध्यात्वा, मूलाग्रे चतुर्दलपद्मकर्णिकायामपि यद्विमण्डले त्रिकोणस्याप्रवेशे ऽट्टाटं पूर्ववत् ध्यात्वा,
तद्वन्तं कुलासनं, तत्र च वागमय सचिन्त्य, तत्र प्राग्गतं कामकला ज्वलद्विक्रिया ध्यात्वा तन्मध्यादुद्यन्तौ
सपरार्धं कलामयीमिन्द्रकुण्डलिनीं लिङ्गाकारतया योनिरूपसुधाकुण्डलिनीमध्यमार्गमनुप्रवेद्य पद्मप्रान्यसंधयं
मिन्वा तदकुलपदाद्यधूर्त्वं प्राप्ता ध्यात्वा, अतुलाभुचिमध्यगतदण्डाकारतरदण्डलिङ्गं प्रवेशयित्वा तयोत्सृ-
वानलकुण्डलिन्योर्ध्यानिलिङ्गरूपयोर्मधनसंभर्धोर्नरन्तर्गनियदिङ्गदक्षणाश्रुतवर्षरात्मानं सिद्धं ध्यात्वा तयोः साम-
ख्यात् तद्वेकनादरूपिणो परा शक्तिं भाषयेत् । इति परान्यासः ॥

अथ पश्यन्तीन्यासः । स्वशिरसि अकुलपद्मे आत्मारं त्रिकोणं ब्रह्मरसमरितमाद्यर्षकद्वयकं ध्यात्वा
तत्सामरस्यादेकादशशक्त्यात्मकं पश्यन्त्यवस्थासमरितं सचिन्त्य अग्रादिवामात्सेनं त्रिरेणामु धिकं पञ्चकं
चिकं पश्यन्तीकद्वयकं न्यसेदिति । प्रथमरेखाया ५ वामायै नमः । ६ ज्येष्ठायै नमः । ७ रात्र्यै नमः ।
द्वितीयेरेखाया ५ अश्विर्कायै नमः । ६ इच्छायै नमः । ७ ज्ञानायै । ८ क्रियायै । ९ शान्तायै ।
तृतीयेरेखाया ५ अकारात्मिकायै नमः । ६ हकारात्मिकायै । ७ अक्षरात्मिकायै । इति न्यसेत् ।
इति पश्यन्तीन्यासः ॥

७ अथ मध्यमान्यासः । ४ अनन्तकात्मने शक्तिरुतनादाय नमो ब्रह्मरन्ध्रे । ५ अकारात्मने शुभ्यनादाय
नमः ललाटे । ६ विन्दुद्वयात्मने स्पर्शनादाय नमः भूमध्ये । ७ ४ पट्टोणरेखात्मने नादनादाय नमः
लम्बिकाग्रे । ८ अर्धचन्द्रात्मने ध्वनिनादाय नमः विशुद्धौ । वृक्षात्मने विन्दुनादाय नमः अनादते ।
पकारात्मने शक्तिनादाय नमः अग्निपूर्वके । इन्द्रात्मने योजनादाय नमः स्वाधिष्ठाने । इंसरुपात्मने अक्ष-
रनादाय नमः आधारे । इति मध्यमान्यासः ॥

अथ वैश्वीन्यासः । यडाधारं शुभप्रयेण त्रिधा विभज्य वीजत्रयसंगतं कृत्वा धस-यलाऽप्रयोस्तडि-
दानं मूलयामयं, टफ कटाऽत्रयोरलक्षकनिर्मं शुद्धकामपात्रं, स्वरहस्तयो चन्द्रसनिर्मं शुद्धतार्तय शिशुश-
क्तिवीजसगतं कृत्वा न्यसेत् । तद्यथा—मूलाधारे पूर्वादिनतुर्वले (स्वाभादिप्राद्विद्येयं) वेहैः, शंहरं ,

१ 'इसमरित' ग पाठ । २ (मन्मन्त्रालो द्विविधः सूक्ष्मरूपलभेदात् स्थलन्यासां यथा-सिरसि ५ अ इ उ
अ लृ नमः । ललाटे ए यू औं औं नमः । भूमध्ये ५ य र क च ल नमः । लम्बिकाग्रे ५ ड अ थ न म नमः । विशुद्धौ
५ क व ट प नमः । इन्द्रि ५ ल ष्ट व थ फ नमः । नाभौ ५ य ऋ द ध भ नमः । स्वाधिष्ठाने ५ ग व द द वं नमः ।
मूलाधारे ५ य स ह नमः । १) शी- २- । ३ अत्र 'विन्दुत्रिकोणरूपने ध्वनिनादाय नमः शुभप्रये' इत्यधिकं पाठः ग सत्ते ।
२ 'विन्दुद्वयात्मने' ग पाठ । ३ 'हसौ क पाठः अथत सर्वत्र ।

पदमे, सहसे । स्याधिष्ठाने यंदसे, भंदमे, मंदमे, यंदसे, रंदमे, लंदमे । मणिपूरे डंदसां दंदसां, रंदसां, लंदसां, यंदसां, ददसां, धंदसां, गंदसां, पंदसां, फंदसां । अनाहते द्वादशदलेषु पूर्वादि फंदसां, गंदसां, गंदसां, यंदसां, उंदसां, चंदसां, छंदसां, जंदसां, भदसां, प्रदसां, टंदसां, ठंदसां । ततो विद्युद्धौ षोडशदलेषु अहसाः आहसा इत्यादि अं हसौ इत्यन्तं विन्यस्य, आहसा इहसौ, सहसाः इति विन्यसेदिति वैशरीन्याम ॥ (अन्तमुधात्मिकं पद्मरागप्रभं वर्णमन्त्रकं ध्यायेत्)

अथ कामकलान्यामः । तत्र ईकारोर्ध्वगतविन्दुमात्मनो चरत्रं परिकल्प्य षे पराधन्याय नम इति मुने व्यापकत्वेन विन्यस्य, तदध मपराधंरूपं विन्दुद्वययुक्तं स्तनद्वयं ध्यात्वा प्रोक्तं तपराधविन्द्यात्मकस्तनयुग्माय नमः । इति व्यापकं कृत्वा, सौ मपराधामिष्यञ्जकरेस्वात्मयोन्वै नम इति लिङ्गे व्यापकं, नाम्ना ललाट चक्षुर्या फणौ चदने च मुपायिन्द्री, भुजचतुष्टयं घटोजद्वयं स्तनविन्द्री, चरत्रद्वयं योनिविन्द्री ध्यात्वा, समष्टिभूतमकुलात्तरं सर्वाययसपूर्णं परमसौन्दर्यमयं कामेश्वराद्गन्धितमात्मान ध्यात्वायुधन्यासं कुर्यात् । ॐ द्रां द्रीं प्रीं ध्लु न् वा रा ला धा शं जृम्णकामेश्वरकामेश्वरीराज्ञेभ्यो नम स्वदक्षिणाघ करे । ॐ धं (धं) संमोहनकामेश्वरकामेश्वरीचक्षुभ्यो नमः स्ववामाघ करे । ॐ आं आ ह्रीं वशीकरकामेश्वरकामेश्वरीपाशाभ्या नम स्वदक्षिणोर्ध्वकरे । ॐ प्रौं प्रौं स्तम्भनकामेश्वरवामेश्वर्यङ्गुशाभ्यां नमः स्ववामोर्ध्वकरे । एवं तत्तन्मुद्राः प्रदर्श्य पञ्चदश्या त्रिवर्षापकं कृत्वा (मातृकास्थानेषु) कलालिकाभ्यासं कुर्यात् ६- । ॐ अं कामिनो त्रिपुरार्थीपादुषां पूजयामि नमः, एवं सर्वत्र । आ मोदिनी त्रिं । इं मदना त्रिं । ई उग्मादिनी त्रिं । उ द्राविणी त्रिं । ऊं सेवरी त्रिं । अं घण्टिका त्रिं । अं कलायती त्रिं । ल ज्ञेदिनी त्रिं । लूं शिखरती त्रिं । एं सुभगा त्रिं । ऐं भगा त्रिं । ओं विद्येश्वरी त्रिं । ओं महालक्ष्मी त्रिं । ओं कौलिनी त्रिं । अं सुरेश्वरी त्रिं । कं कुलमालिनी त्रिं । खं व्यापिनी त्रिं । गं भगावहा त्रिं । घं धागीश्वरी त्रिं । ङं वपट्टारिणी त्रिं । चं पिङ्गला त्रिं । छं भगसर्पिणी त्रिं । जं सुन्दरी त्रिं । झ नीलपताका त्रिं । ञं त्रिपुरा त्रिं । टं सिद्धेश्वरी त्रिं । ठं अमोघा त्रिं । डं रत्नमालिनी त्रिं । ढं भङ्गला त्रिं । णं भगमालिनी त्रिं । तं नित्या त्रिं । थं रौद्री त्रिं । दं व्योमेश्वरी त्रिं । ध अम्बिका त्रिं । नं अट्टहासा त्रिं । पं आप्यायिनी त्रिं । फं वज्रेश्वरी त्रिं । बं लोभिणी त्रिं । भं शमवी त्रिं । मं स्तम्भिनी त्रिं । यं अनामा त्रिं । रं रक्षा त्रिं । लं

१ यद्दिः कामकलान्यास । तत्र कामकलाभूतस्य सविन्दुतुर्ध्वस्वरस्यादिविन्दुं देवीरूपस्थानेन केराकर्षणेनप्रनामाधवप-
 धसमेत वक्त्र परिकल्प्य तस्याधोविन्दुद्वयं बाहुचतुष्टयाद्यवयवसमेत स्तनद्वयं ध्यात्वा तस्याधो हाथेकला पादद्वया-
 दवयवसमेतां योतिं विधिन्य ॐ वामवक्त्रमुच्चार्य ईकारस्योर्ध्वविन्दुमात्मने श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्याः केराधवयवसमेतव-
 वत्राय नमः । ॐ कामवक्त्रमुच्चार्य ईकारस्योर्ध्वविन्दुमात्मने श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यां बाहुचतुष्टयाद्यवयवसहितस्तनद्वयाय
 नमः । ॐ वृदीवक्त्रमुच्चार्य ईकारस्य हाथेकलामने श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यां पदद्वयाद्यवयवसहितयोनेय नमः इति
 मूर्धादिकथदपर्यन्तं कण्ठादिनाभिपर्यन्तं नाम्नादिवाक्द्वयाप्रपर्यन्तं च व्यापकत्वेन विन्यस्य, ॐ मूलविद्यामुच्चार्य सम-
 स्तकामकलामने श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्यां सर्वावयवभ्यो नमः इति व्यापकं विन्यस्य समष्टिकामकलाभूतपरमाचरमवस-
 र्वावयवसंपूर्णां परमसौन्दर्यवतीं कामेश्वराद्गन्धितया सर्वाभरणसंपन्नां देवीं स्वात्मानं ध्यायेदिति । (सौं २०)
 १ 'सा' क पाठ । २ 'अपमेव भूषणन्यास' स. शब्दोपधिक ३ 'व्यापिनी' क पाठ ।

शुक्रा त्रि० । वं श्रपगाजिता त्रि० । शं संगर्तिका त्रि० । पं त्रिमला त्रि० । सं श्रेयोरा त्रि० । हं पोरा
त्रि० । छ यिन्दुभैरवी त्रि० । सं सर्वोकार्पिणी त्रि० । इति कलातिकान्यास ॥

अथ कामकलान्यास । ऊँ श्रेष्ठायै नम दक्षपादे । ऊँ प्रीत्यै नम जङ्घया । ऊँ रत्ये नम-
जासुनि । ऊँ स्मृत्यै नम ऊरौ । ऊँ कान्त्यै नम वक्षसि । ऊँ मनोरमायै नम राहौ । ऊँ मनोद-
रायै नम मुले । ऊँ मनोरथायै नम मूर्ध्नि । एव दक्षभागे विन्यस्य यामभागे विलोमेन । ऊँ मन्तो-
गन्त्ये नम मूर्ध्नि । ऊँ मोदिन्यै नम आरये । ऊँ दीपिन्यै नम राहौ । ऊँ शोणग्न्यै नमः वक्षसि ।
ऊँ वशोरुयै नम ऊरौ । ऊँ राजस्यै नम जानौ । ऊँ सुभगायै नम जङ्घया । ऊँ प्रियदर्शिन्यै
नम पादे । इति कामकलान्यास ॥

अथ सोमकलान्यास । स पूषायै नम पृष्ठपदे । सा यशस्विन्यै नम शंमपृष्ठे । सिं शुभनभे
नम प्रोवापृष्ठे । सीं रत्ये नम वक्षे । सुं प्रीत्यै नम नेत्रे । सू धृत्यै नम नासायिले । रूं घृद्ध्यै
नम ललाटे । वूं सौम्यायै नम मस्तके । एवं दक्षभागे विन्यस्य यामभागे विलोमेन । स्लूं मरीच्यै नम-
मस्तके । स्लू शंशुमालिन्यै नम ललाटे । सूं अग्निपायै नम नासायिले । मूं शशिन्यै नम नेत्रे ।
सौं छायायै नम कर्णे । सौं सपूर्णमण्डलायै नम प्रांवापृष्ठे । स तुष्ट्यै नम शंमपृष्ठे । स श्मृत्यायै
नम पृष्ठवंशे । इति सोमकलान्यास ॥ "एष सोमकलान्यासस्यैव परिशीलितः ।"

अथ योगपीठन्यास । तत्रासद्वयोः कट्टपकरिपतपादचतुष्टयं मुखनाभिपार्श्वद्वयकल्पितगात्रचतुष्टयं योग-
पीठं निखेदे ध्यात्वा न्यसेन् । मूलाधारे ४ महाकालीय रक्षवर्णांय मण्डूकाधारतय नम । उपरि स्वाधि-
ष्ठानपर्यन्तं ४ पञ्चभ्रमरशमुजाय रक्तहृषणवर्णामरदक्षिणपार्श्वाय कालाभ्रद्राय नम । तदुपरि नाभिप-
र्यन्तं ४ वज्रकराचार्यै मूलप्रकृतये नम । तदुपरि हृदयपर्यन्तं ४ शरच्चन्द्रप्रभायै पङ्कजद्वयधारिण्यै
श्रीधारशङ्खये नमः । तदुपरि हृदय एव कूर्माय० । अनन्ताय० । वराहाय० । पृथिव्यै० । अमृताणवाय० ।
४ शंभ्रां इत्यादिषान्त मातृकामुद्यार्थं भवस्वः षड्विराजिताय नवरत्नमयद्वीपाय नम । तत्रैव नद्यदण्डेषु
नयरत्नानि न्यसेत् ईशानादिमध्यान्तं प्रादक्षिण्यक्रमेण । ३ पुष्परगरत्नाय० । ३ नीलरत्नाय० । ३ वैदू-
र्धरत्नाय० । ३ विद्रुमरत्नाय० । ३ मौक्तिकरत्नाय० । ३ मरकतरत्नाय० । ३ यज्ञरत्नाय० । ३ गोमेद-
रत्नाय० । ३ मध्ये पद्मरगरत्नाय० । तत्रैव ३ सुवर्णपर्वताय० । ३ नन्दनोदानाय० । ३ कल्पकाष्ठानाय० ।
तत्रैव ३ वसन्तादिपङ्कतुभ्यो नमः । पश्चिमे ३ इन्द्रियाश्वेभ्यो नम । पूर्वे ३ इन्द्रियार्थगजेभ्यो नम ।
३ विचित्ररत्नभूमिकायै नम । तत्र पश्चिमादिमध्यान्तं विलोमेन भव चक्राणि न्यसेत् । ३ कालचक्रेश्वरी-
पादुका पूजयामि नम । ३ मुद्राचक्रेश्वरी० । ३ मातृचक्रेश्वरी० । ३ रत्नचक्रेश्वरी० । ३ देशचक्रेश्वरी० ।
३ सुदन्त्रेश्वरी० । ३ तन्त्रचक्रेश्वरी० । ३ ग्रहचक्रेश्वरी० । मध्ये ३ मूर्तिचक्रेश्वरी० । (३
कारणतौयपरिधये० । ३ माणिक्यमण्डपाय० । तस्य नैर्ऋत्यादिकोणेषु ३ देशरूपिणीशक्तिश्री० । ३
कालरूपिणीशक्तिश्री० । ३ आकाररूपिणीशक्ति० । ३ शब्दरूपिणीशक्ति० । मध्ये ३ संगीतयोगिनीरूपि-
णीशक्ति० । तन्मध्ये ३ सप्तस्तुतप्रकटयोगिनीशक्ति० । तन्मध्ये ३ कल्पतरुभ्यो । तद्ध ३ रत्नवेदिनायै० ।

३ भवेत्तद्रूपाय० । ३ रत्नमिदामनाय० । एवं हृदये विन्यस्य रत्नमिदासकथेन स्वदेहं ध्यायन्
सिदासनदेवता न्यसेत् । दक्षिणे ३ रत्नपर्णाय वृषभरूपाय धर्माय नमः । वामांसे ३ श्याम-
पर्णाय मिदरूपाय धानाय नमः । वामोरौ ३ पातवर्णाय भूताकाराय वैराग्याय नमः । दक्षोरौ
३ इन्द्रनीलप्रभाय गजरूपाय वैश्वर्णाय नमः । एते मिदामनपादरूपिणः । मध्ये ३ अधर्माय नमः ।
वामपार्श्वे ३ अज्ञानाय नमः । नाभौ ३ अत्रैराग्याय नमः । वक्षपाश्वे ३ अनेन्द्रियाय नमः । एते
सिदामनगात्ररूपिणः । मध्ये ३ मायायै नमः । ३ विद्यायै नमः । तदुपरि आनन्दहृन्दाय नमः । ३
मंत्रिद्वालाय० । ३ प्रकृतिमयप्रभेभ्यः० । ३ त्रिभूतिमयकेसरेभ्यो० । ३ पञ्चायुद्धर्षीजाट्टमर्षतत्त्वरूपायै
कर्णिकार्ये० । तस्यां ३ अं अहमण्डलाय० । ३ उं मोमण्डलाय० । ३ रं वाह्निमण्डलाय० । ३ सं
नल्याय० । ३ रं रजसे० । ३ तं तमसे० । तदुपरि पूर्वादिदिक्षु मध्ये च ३ ज्ञानतत्त्वात्मने० । ३ मायातत्त्वात्मने० ।
३ क्लान्तत्त्वात्मने० । ३ विद्यातत्त्वात्मने० । मध्ये ३ परतत्त्वात्मने० । तत्र ३ आं आत्मने० । ३ अं
अन्तरात्मने० । ३ पं परमात्मने० । ३ ह्रीं ज्ञानात्मने० । ततः केसरेषु पूर्वाद्यष्टदिक्षु मध्ये च प्रादक्षि-
ण्येन नव शशीर्ष्यमेव । ३ हृन्पर्यन्त्या० । ३ सुन्दर्यन्त्या० । ३ सुसुर्यन्त्या० । ३ विरूपाय्या० । ३
धिमलान्या० । ३ अन्तर्यन्त्या० । ३ यदर्यन्त्या० । ३ पुन्दर्यन्त्या० । मध्ये ३ पुष्पमंदिन्यन्त्या० । तदुपरि ३
ह्रीं मयंशक्तिममलासनाय नमः । इति पीठमन्त्रं विन्यस्य तदुपरि शीवक्रं ध्यात्वा, समस्तप्रकटद्युतगुप्त-
तरमंत्रदायकुलकौलानिगमंरहस्यातिरहस्यपरापररहस्ययोगिनीर्धान्वक्रंदेवतापादुकाभ्यो नमः । इति व्यापकथेन
विन्यस्य, हृदि त्रिकोण विमान्य, तन्मध्ये ३ बालामूलपञ्चदश्याविद्यामुद्यार्थं त्रिकोणरक्तवर्णोऽप्यनपीठश्रीं ।
त्रिकोणस्याग्रे ३ बालामूलयोगमन्त्रद्वयमुद्यार्थं, चतुरस्रपीठवर्णकामरूपपीठश्रीं । दक्षकोणे ३ कामराजद्वय-
मुद्यार्थं, अर्धचन्द्रनिमग्धेतरणजालधरपीठश्रीं । वामकोणे ३ शक्तिवीजद्वयमुद्यार्थं, पद्मविन्दुलाञ्छित-
वृत्तघृष्टवर्णपूर्णगिरिपीठश्रीं । इति चतुर्णां विन्यस्य, पुनर्भवे आग्नेयादिकोणेषु ४ लाङ्का प्रह्वये पृथि
व्यधिपतये नमो ब्रह्मप्रेतात्मनशी० । ४ बाह्यां विष्णवे अपामधिपतये नमो विष्णुप्रेतात्मनशी० । ४ राहू
रुद्राय तेजोधिपतये नमो रुद्रप्रेतात्मनशी० । ४ बाह्यां ईश्वराय धार्यधिपतये नम ईश्वरप्रेतात्मनशी० । ४
ह्रौं त्रियधिपतये पञ्चदशनाय सदाशिनाय नम सदाशिनमहाप्रेतपद्मात्मनशी० । इति पञ्चप्रेतासनं विन्यस्य,
तदुपरि रत्नप्रभकर्णिकायां चतुरस्रगर्भपद्मकोणपीठे पडासनानि विन्यसेत् । ४ अंश्र्वांसौ त्रिपुरासुधाणंशान-
नाय नमः । ४ ऐर्क्ष्वांसौ त्रिपुरेश्वरपोताभ्युजासनाय नमः । ४ ह्रींश्र्वांसौ त्रिपुरसुन्दरीदेव्यात्मासनाय
नमः । ४ ह्रौंश्र्वांसौ त्रिपुरवासिनीसर्ववकासनाय नमः । ४ ह्रौंश्र्वांसौ त्रिपुराश्रीसर्वमन्त्रा-
सनाय नमः । ४ ह्रींश्र्वांसौ त्रिपुरमालिनीमाध्यमिदासनाय नमः । इति पडेषु पडासनानि विन्यस्य,
मध्ये चतुरस्रे चतुर्णां संहितं चतुरासनं न्यसेत् । इयानि ३ वाग्मवद्वयमुद्यार्थं, आग्निवक्त्रे कामगिर्यालये
मित्रेशनाथात्मके जाग्रदशाधिष्ठायके इच्छाशक्त्यात्मरुद्रशक्तिश्रीकामेश्वरीदेवीह्रींश्र्वांसौ त्रिपुरसुन्दरीदेव्या-

१ 'विष्वक्काम्या' क पाठ । २ 'मद्विष्वक्काम्या' क पाठ । ३ 'गमित' ग पाठ ।
४ उक्तानं चतुरस्र स्यात् कामरूप तु वतुलम् । जालन्तर च चन्द्रार्धं न्यक्त्वं पूर्वागिरिभवेत् ॥ इत्याद्यन्तर प्रोक्तम् ।

त्मास्तदाय नमः । वायव्यकोषे ३ वामराजहृदयमुच्चार्य, मूर्यचक्रे जालन्धरपीठे षष्ठेशनाद्यात्मके स्यमदशा-
धिष्ठापके वानशस्यात्मकविष्णुशक्तिधीयञ्जम्बरी देवी हृदयार्द्रामां त्रिपुरवार्तिनामूर्यवामनाय नमः । नैर्धुं
तकोषे ३ शक्तिराजहृदयमुच्चार्य, सोमचक्रे पूर्णगारपीठे उर्द्वेशनाद्यात्मके न्युनिदशाधिष्ठापके त्रियाशफ्या-
त्मरुद्रह्लात्मरुद्रशक्तिधीमगमालिनोदेवी ह्रम ह्रमः ह्रमौ त्रिपुरार्थोममन्त्रासनाय नमः । आग्नेये ३ सम-
स्तहृदयमुच्चार्य, ब्रह्मचक्रे श्रौतमृद्व्यानपीठे चर्यानाद्यात्मके तुरीयतुरीयातीतदशाधिष्ठापके परधत्तशक्त्यात्मक-
श्रीत्रिपुरसुन्दरीदेवी ह्रौं ह्रौं ह्रौं त्रिपुरमालिनामाध्यमिदामनाय नमः । मध्ये त्रितारवालापञ्चदशमुच्चार्य,
श्रौमहात्रिपुरसुन्दरीसर्वमन्त्रासनाय नमः । इति विन्यस्य, ५ ममस्तमानुवामुच्चार्य, शिखरशक्तिमदशिशेखर-
शुद्धिद्या-मायाकलाविद्यारागकालनियमितपुरुष-प्रकृत्यहंकारयुद्धिमनसः उच्च-श्रौत्रजिज्ञासाणव्याहृपाधिपादपा-
द्वृषदश-दृश्यैरूपरसगन्धाशयायुर्वाङ्मयितिलपृथिव्यात्मने श्रौमहात्रिपुरसुन्दरीयोगपीठामने नमः । इति
व्यापकं कृत्वा, मूलमुच्चार्य श्रौमहात्रिपुरसुन्दरीपादुका पूजयामि नमः । इति पदत्रिंशत्तत्त्वात्मके देहमये
महायोगपीठे स्वेष्टदेवता इति विन्यसेत् । "इति देहमये पीठे चिन्त्येत्परदेवताम् ।" इति योगपीठन्यासः ।

अथ वेदान्यास — अस्य गणेशन्यासस्य गणक षडपि, निचन्द्रायर्षा छन्दः, श्रीगणेशो देवता, न्यासे
विनियोगः । ॐ गा शन्त्यानन्दाय हृदयाय नमः । ॐ धीर्मां मुपेन्दुरुपाय शिरसे स्वाहा । ॐ ह्रूं राजशब्दाय
शिखाय० । ॐ ज्ञां गं मद्रोक्त्याय कन्याय० । ॐ श्लौं गं प्रमोदाय नेत्रय० । गंग. सर्वमन्त्रात्मने आमोदाय
अस्त्राय० । इति करपङ्कजन्यासं कृत्वा ध्यायेत् ।

वरुणाहंपमकागाम् गजवक्त्रास्त्रिलोचनान् । पाशाङ्कुशवराभीतिलसत्शक्तिमपन्वितान् ॥
एवं ध्यातव्यं पञ्चाशच्छक्तियुगलपान् न्यसेत् । " ॥
वामोर्ध्वकरमारम्भ वामाधःकरपर्यन्तमायुधध्यान्म् । शङ्गीना वामकरे कमलम् ।

(तास्तु सिन्दूरवर्णाभाः सर्वालंकारशोभिताः । एकहस्तधृतान्भोजा इतरालिङ्गितप्रियाः ॥)

ॐ गंशं विमेशनाथश्रीअम्बान्ना नमः । एष सर्वथ । आ विमराजह्रीभ्या० । इं विनायकपुष्टि० । ईं
शियोत्तमशान्ति० । उ विमरेश्वरस्वती० । ऊ विमरेश्वरति० । ऋ विमरादेस्याहा० । ॠ गणनाथक-
मेघा० । ऌ एकदन्तमूर्ति० । ॡ द्विदन्तकामिनी० । ए गजउन्नमोहिनी० । ऐ निरञ्जनजटा० । औ
कपर्दितीमा० । आं दीर्घमुखरगालिनी० । आं शङ्करुर्णनन्दा० । अं वृषभजयशक्तिनी० । कं गणनाथ-
कामरूपिणी० । खं गजेन्द्रोश्री० । गं शूर्पकण्ठैजेयती० । घ त्रिलोचनसती० । ङ लम्बोदरविमेशी० ।
चं महात्मन्दर्वरूपिणी० । छं चतुर्भुक्तिकामदा० । जं सदाशिवमद्विह्वला० । झ आमोदकान्ति० । ञं दुर्मु-
खधृष्टा० । टं सुमुखासिता० । ठं प्रमोदरमा० । डं एकपादमहिषी० । ढं द्विजिह्वनाथपथजिनी ।
णं शूरविकर्णा० । तं वीरशुक्रटी० । थं परमुखलज्जा० । दं वरददीर्घबोणा० । धं मत्तर्वाहन-
धनुर्बरा० । नं वननुरुदपाशिनी० । पं हिरण्यरावि० । फं सेनानीकामान्धा० । यं ग्रामणीशशिप्रभा० ।
भं मत्तलोलासी० । म धिमत्तञ्जला० । यं मत्तवाहनदिति० । रं जडिभुभगा० । ल मुष्टिदुर्भंगा० । वं
सद्भिश्चिवा० । शं वरेण्यदुर्गा० । षं वृषकेतुमहिनी० । सं मत्तप्रियमोहिनी० । हं गणेशगणप्रिया० । लं
मेघनादकालिका० । स्त गणेशकालजिह्वा० । इति गणेशन्यासः ॥

१ 'यष्टास' क पाठ । २ 'मन्दोदकदाय' क पाठ । ३ 'हृदयमि' ग पाठ । ४ 'विमेश्वरहा' ख पाठ । ५ 'मोहिनी'
ल पाठ । ६ 'गजेन्द्रोमा' ग पाठ । ७ 'विमरमती' ग पाठ । ८ 'नाद' क पाठ । ९ 'गर्मा' ग पाठः ।

अथ प्रह्न्यासः । ॐ अं १६ माण्डिभ्यात्मने सूर्याय भगवते रेवुनाम्नायै नमः हृदयाय । ॐ
 यरंलेंवं मुक्तात्मने चन्द्राय भगवते अमृताम्नायै नमः सलाटे । ॐ कं ७ विद्रुमात्मने लोहिताय मङ्गलाय
 भगवते मेघाम्नायै नमः नेत्रत्रये । ॐ खं ५ यज्ञात्मने शुक्राय भगवते प्रीनान्नायै नमः हृदये । ॐ ङं ५
 मरकतात्मने बुधाय भगवते यशस्विन्यम्नायै नमः हृदयोपरि । ॐ तं ५ पुष्परागात्मने पृष्ठरूपतये भगवते
 शांकर्यम्नायै नमः फलेटे । ॐ पं ५ नीलात्मने शनैश्चराय भगवते शश्वत्यम्नायै नमः नामौ । ॐ शं ४
 गोमेदात्मने राहये भगवते कृष्णाम्नायै नमः मुगे । ॐ ङंलं वैदूर्यात्मिभ्यः केतुभ्यो भगवद्भ्यो धूम्रा-
 म्नायै नमः पादयोः ।

कामरूपधरान् सर्वान् सर्वाभरणभूपितान् । वामोरुन्यस्तदस्तांश्च दक्षहस्ताभयान्हान् ॥

(शक्रयोऽपि तथा ध्येया वराभयकगम्बुजाः । स्वस्वप्रियाङ्गनिलयाः सर्वाभरणभूपिताः) ॥

माघयोषिति शेपः । इति प्रह्न्यासः ॥

अथ नक्षत्रन्यासः । ॐ अंआं अभिग्न्यै नमो भाले । ॐ इइं मरुतै नमः दक्षनेत्रे । ॐ उंजं हृत्ति-
 कायै नमः घामनेत्रे । ॐ ऋऋंलंलं रोहितै नमः दक्षकर्णे । ॐ ऐं सृगशिरसे नमः घामकर्णे । ॐ ऐं
 आर्द्रायै नमः दक्षनासापुटे । ॐ ओंओं पुनयंसये नमः घामनासापुटे । ॐ कं पुण्याय नमः फलेटे । ॐ
 खंगं अश्लेषायै नमः दक्षस्कन्धे । ॐ घंघं मघायै नमः वामस्कन्धे । ॐ चं पूर्वाफाल्गुन्यै नमः दक्षकू-
 परे । ॐ छंजं उत्तराफाल्गुन्यै नमः वामकूपरे । ॐ कंजं हस्ताय नमः दक्षमण्डिपन्धे । ॐ टंटं विशायै
 नमः वाममण्डिपन्धे । ॐ ङं स्याल्यै नमः दक्षहस्ते । ॐ ढंणं विशालायै नमः वामहस्ते । ॐ तंथं
 अनुराघायै नमः नामौ । ॐ धं ज्येष्ठायै नमः दक्षकट्यां । ॐ नंपंफं मूलायै नमः वामकट्यां । ॐ यं
 पूर्वाषाढायै नमः दक्षोरौ । ॐ भं उत्तराषाढायै नमः वामोरौ । ॐ मं अश्लेषाय नमः दक्षजानुनि । ॐ
 यंरं धनिष्ठायै नमः वामजानुनि । ॐ लं शतभिषायै नमः दक्षजहायां । ॐ यंशं पूर्वाभाद्रपदायै नमः
 वामजहायां । ॐ पंसेहं उत्तराभाद्रपदायै नमः दक्षपादे । ॐ अंअं ङंलं रेवत्यै नमः वामपादे ।

ज्वलत्कालानलप्रदया वरदाभयपाणयः । नतिपाणयोऽश्विनीपूर्वा ध्येया मुक्ताविभूषणाः ॥

दक्षायध करयोर्ब्रह्मणे, ऊर्ध्वयोर्नतिमुद्रे । इत्यायुधध्यानम् । इति नक्षत्रन्यासः ॥

अथ योगिनीन्यासः । (१) विशुद्धस्थाने षोडशदक्षकमलकार्णिकायां ॐ आंईं उमलयर्यूं ङाकिनि
 मां रक्त २ मम त्वग्घातुं रक्त २ सर्वसत्त्ववशंकरि देव्यागच्छागच्छ इमां पूजां गृह्ण २ ऐं घोरे देवि ह्रीं
 परमघोरे हूं घोरेरूपे पद्मोद्दि नमः चामुण्डे उरलकसहै श्रीमहात्रिपुरसुन्दरि वरदे विश्वे देवि नमः अं
 १६ विशुद्धपीठस्थे विशुद्धकाकिनि विशुद्धनायदेवयुग्मशीपादुका पूजयामि नमः । इत्यङ्गुष्ठानामिकाभ्यां
 विन्यस्य, तदलोपु ॐ अं अमृतायै नमः । एवं आं आकार्णिक्यै । इं इन्द्रायै । ईं ईशान्यै । उ उमायै ।
 ऊं ऊर्ध्वकेश्यै । ऋं ऋद्धिर्देव्यै । श्रूं श्रृणायै । लं लकारायै । लूं लूपायै । ए एकपादायै । ऐं

१ 'घामाम्नायै' ग पाठः । २ 'शांकर्यम्नायै' ख पाठः । ३ 'ज्ञानरूपाम्नायै' ख पाठः । ४ 'यशस्विन्यम्नायै' ख पाठः ।
 ५ 'भयप्रदाय' क पाठः । ६ 'दक्षमुखे' ग पाठः । ७ 'वाममुखे' ग पाठः । ८ 'दक्षहस्ते' ग पाठः । ९ 'वामहस्ते' ग पाठः ।
 १० 'केरिन्यै' ख पाठः । ११ 'हृदये' ख पाठः । १२ 'द्विषायै' ख लूपायै । १३ 'एकपादिन्यै' ग पाठः ।

पदयोर्निष्कारणे । शो शोकारिण्यै । शो शोपघातिमकार्यं । श श्रियकार्ये । शं शक्तारामिकार्ये । इति प्रादक्षिण्येन विन्ध्यस्य ध्यायेत् ।

श्रीभारुपे निशुद्धे नृपदलकमले रक्षवर्णा त्रिनेत्रा
 सत्सद्गुणं त्रिशूल वषट्कमपि महाचर्म मंधारयन्तीम् ।
 वक्त्रेणैकेन गुह्रं पशुजनभयदा पायमात्रे प्रमत्ता
 लक्ष्म्या चन्द्रेऽमृतार्धं परिशुक्तवपुषं टाकिनीं वीरयन्त्याम् ॥

दक्षोर्ध्वाध शक्तलद्वाङ्गे, चामोर्ध्वाध धेट्चपकं । इत्यायुधध्यानम् ।

अथामृतादिशक्तीनां टाकिनीसदृश वपुः । तत्समानायुधादीनि न्यामपूजनचिन्तने ॥

(०) ततोऽनाहतवज्रेः हृदये द्वादशदलकमलकार्णिकार्यां, ॐ राफोक रमलवर्युं राफिकेण मां रत्न २ मम रक्तधातुं रत्न २ सर्वसत्त्वप्रशकरीत्यादि शेष समाने । क १२ अनाहदनपांडस्थे अनाहतकारिके अनाहतनाथदेवयुग्मशीपाटुका पूजयामि नम । इति विन्ध्यस्य, तद्वलेषु ॐ क कालरात्र्यै नम । एवं छं शक्तीतायै । नं गायत्र्यै । घ घट्टाधारिण्यै । ङ टाणींतिमकार्ये । चं चरुदायै । छं छायार्थै । ज जयार्थै । झं झकारिण्यै । ञं ञाणींतिमकार्ये । टं टक्रुहस्तायै । ठ ठकारिण्यै । इति विन्ध्यस्य ध्यायेत् । अथ ध्यानम्—

हृत्पत्रे भानुपत्रे द्विवदनविलसदप्रिथीं श्यामवर्णा-
 मध्व शूलं कपालं डमरुमपि शुजैर्धारीयन्तीं त्रिनेत्राम् ।
 रक्तस्या कालरात्रिप्रभृतिपरिहृतां शुद्धभक्ते प्रमत्तां
 श्रीमद्दीरेन्द्रवन्त्रामभिमतर्कलदां भावयेद्राकिणीं ताम् ॥

दक्षोर्ध्वकरपर्यन्तमायुधध्यानम् ।

कालरात्र्यादिका रक्ताशतहस्ता नमस्क्रियाम् । टाभ्यां भुजाभ्यां दधतीर्द्वाभ्या हेतिद्वयं क्रमात् ॥
 क्यदस्तायीं वराभीतीं पुस्तकाक्षरपालिके । षष्टासङ्गीं सृष्टिगुणौ सङ्गलेटौ वरामये ॥
 कदलीकलगीं शूलनेतालीं वरदामये । कुठारहरिण्यौ पश्चात् त्रिशूलडमरु अपि ॥

(३) मणिपूरकचक्रे नाभौ दशदलकमलकार्णिकार्यां, ॐ लालीं लं लमलवर्युं लाकिनि मा रत्न २ मम मासधातुं रत्न २ सर्वमस्त्ववशेकरि-इत्यादि शेष प्राग्वत्, ॐ १० मणिपूरकथेऽस्थे मणिपूरकलाकिनि मणिपूरकतायदेवयुग्मशीपाटुका पूजयामि नम । इति विन्ध्यस्य, तद्वलेषु ॐ ङ डामयै नम । एवं छं ङका-

१ 'त्रिशिवमपि' ग षठ । २ 'जनस्त्वियै' ग षठ । ३ 'मधुमदमुदिता' र षठ ।

* मां भाग्यरताकरे—रता रक्तत्रिनेत्रा पशुजनभयवृच्छूलसद्गुणहस्ता चामो लेट दधामा वषकमपि सुरापुरित चैकवक्त्राम् ।
 आयुमानुमदशामोत्रिलमवर्णां पायसात्रे मध्वता कचटस्थानेऽमृतार्धं परिशुक्तवपुष आचयेत् टाकिनीं नाम ॥

† श्यामा शूलान्दहस्ता डमरुकसहित तीव्रकण्ठ चहन्तीं श्यामया रक्तत्रिनेत्रा भुक्तुदिवलिखिलसदृशप्रभाभिः । दीहास्या देवदेवीं हृदयमितवगा रक्तपत्रवैक्रमाया शुद्धाक्षेपु प्रदक्ता पशुमदमुदिता चिन्तयद्दमाद्यर्थीं ताम् ॥ (सां० २०)

रिण्यै० । सं एकारिण्यै० । सं ताम्र्यै० । सं स्वामिण्यै० । सं द्वापिण्यै० । सं दादापण्यै० । सं धार्यै० । सं मार्यै० ।
पं पात्यै० । फं फट्टारिण्यै० । इति विन्यस्य ध्यायेत् ।

नार्भा दिरूपत्रपत्रे त्रिनदनविलसत्त्रीचयां कृष्णगर्णा
शाकिं दम्भोलिदण्डां वरदमपि भुजर्धारयन्ती मटोग्राम् ।
डामर्षाद्यैश्च नीता पशुजनभयदां भांसधातेकनिष्ठां
गांडात्रे मन्त्रचित्तां मरुलसुररुक्तां म्भोरज्जाकिनीं ताम् ० ॥

लाकिन्याः कथितायास्तु दशमरुत्या मरीचयः । कपालशूलधारिण्यः कृष्णाश्च नतिमंयुताः ॥
किरीटहारकेयूरकाञ्चीनूपुरभूषिताः । ॥

(४) स्याधिष्ठानचक्रे षट्दलकमलकर्णिकायां ४ कांकोरु कमलवर्यं साकिनि मां रत्न ० मम मेद्वा-
घातुं रत्न २ शेषं पूर्ववत्, ष ६ स्याधिष्ठानपीठस्थे स्याधिष्ठानसाकिनि स्याधिष्ठाननाथदेवयुग्मधी० इति
विन्यस्य, तद्वलेपु ४ घं यन्धिर्ग्यं नमः । एयं सं मद्रकाल्यै० । सं मायायै० । सं यशस्विण्यै० । सं
रक्षायै० । सं लम्पोट्यै० । इति विन्यस्य ध्यायेत् ।

स्याधिष्ठानात्त्रयपत्रे रमदललमिते वेदचक्रां त्रिनेत्रां
पीतामां धारयन्ती त्रिशिखलंशिकपालाभयान्यात्तगराम् ।
मेदोघातुंपतिष्ठामलिमदमुदितां बन्धिनीत्यादिबीतां
टध्यन्ने मन्त्रचित्तामभिमतफलदां साकिनीं भावयेत्ताम् ॥

दक्षोर्ध्वपरमाख्य दक्षाद्य करपर्यन्तमायुधध्यानम् । "यन्धिण्याद्यास्तु पीतामा यतामीनितिसंयुता." ॥

(५) मूलाधारचक्रे चतुर्दलकमलकर्णिकायां, ४ सांसांत्वं समलवर्यं साकिनि मा रत्न २ मम झन्धि-
घातुं रत्न २ शेषं प्राग्वत्, यशसं मूलाधारपीठस्थे मूलाधारसाकिनि मूलाधारनाथदेवयुग्मधी० इति
विन्यस्य, तद्वलेपु ४ घं यदायै नमः । एयं सं ध्रियै० । सं वृद्धायै० । सं सरस्वत्यै० । इति विन्यस्य ध्यायेत् ।

मूलाधारस्थपत्रे शुतिदललासिते पञ्चरक्तां त्रिनेत्रां
खर्णाभामस्त्रिसंस्थां सृष्टिमपि कमलं पुस्तकं ज्ञानमुद्राम् ।
विभ्राणां बाहुदण्डैः सुललितवरदाद्याभिबीतां मनोज्ञां
मुद्रान्ने सक्त्रचित्तां मधुमदमुदितां भावयेत् साकिनीं ताम् * ॥

१ 'सामिण्यै' ग. पाठ । २ 'स्वामिण्यै' क पाठ । ३ 'नन्दिण्यै' क पाठ । ४ 'स्याधिष्ठानेविद्वचके' ग पाठ ।

५ 'रक्षायै' तथा 'रमायै' एव पाठ । ६ 'लम्पोट्यै' क पाठ । ७ 'शुभ' एव पाठ । ८ 'घातौ' क पाठ ।

७ कृष्णा देवी त्रिवक्त्रा त्रिनयनद्विसता दष्टिशीमुखरूपा यज्ञ शक्ति च दण्डाभयवरददरोर्द्वेषवामे दधानाम् । ध्यात्वा
नामिस्थपत्रे दशदलविलसत्कर्णिके लाकिनीं ता मामस्था गौडमकोमुहदण्डयवतीं विन्यसेत् साधकेन्द्र ॥ दद्यात्पूर्वयोराद्ये,
तदापद्य स्थयोरन्ये, तदद्य स्थयोरपरे इत्यायुधध्यानम् । (सौ० २०)

* देवीं ज्योति स्वरूपा त्रिनयनविलसत्पञ्चवक्त्रां सुदण्डा हस्ताभ्यामिच्छुचाप सृष्टिमपि दधतीं पुस्तकं ज्ञानमुद्राम् । मूला-
धारस्थपत्रे निविलसत्पशुजरोन्मादिनीमन्धिसस्था मुद्रात्रयीतिशुक्ला मधुमदमुदिता भावयेत्साकिनीं ताम् ॥ यामात्पूर्वयोराद्ये,
तदद्य स्थयोरन्ये इत्यायुधध्यानम् । (सौ० २०)

रक्षणीतामितश्वेताश्वस्तो वरदादयः । नत्यक्षमालावरर्दीर्घराजितचतुर्भुजाः ॥

(६) भूमध्ये आलाचक्रे द्विदलकमत्कारिणीया, ४ हा हां ५ हमलयग्युं हाकिनि मां रत्त ० मम मज्जाघातु रत्त २ सर्वसत्त्वैति प्राग्वत्, ह हा आलापीठस्थे आलाहाकिनि आलानाथदेवयुगमधी० इति विन्यस्य, तद्वलेषु ४ हं हं हंसवत्यै नमः । ४ हा क्षमावत्यै नमः । इति विन्यस्य ध्यायेत् ।

भूमध्ये विन्दुपत्रे द्विदलमुलालिति शुक्राणां करान्तरे-

त्रिधाया ज्ञानमुद्रा एमच्छसहितामक्षमालां कपालम् ।

पङ्कजा मञ्जमस्यां त्रिनयनलसितां हसन्त्यादिमुद्रा

हान्दित्रात्रे प्रसक्ता सकलमुपकर्त्री हाकिनी भावयेत्ताम् ॥

दक्षाक्ष्ययोरशये, तदधस्थयोरन्ये । इत्यायुधप्यानम् ।

श्वेता हंसवती ध्येया त्रिशूलवरधारिणी । रक्षा क्षमा वराभैतिततिमुद्रालसत्करा ॥

(७) दक्षरक्षे सहप्रदलकमत्कारिणीया, या यां भू यमलयग्युं याकिनि मा रत्त २ मम युग्मघातु रत्त २ सर्वसत्त्वैत्यादि पूर्ववत्, ४ अ ५० प्रत्तरन्ध्रपाठस्थे प्रत्तरन्ध्रपाकिनि प्रत्तरन्ध्रनाथदेवयुगमधी० इति विन्यस्य, तद्वलेषु ४ अं अमृतवै नमः । इत्यादि क्षमावत्यन्तं न्यसेत् । अथ प्यानम् ।

मुण्डव्योमस्थपत्रे दशस्रतदलके याकिनी भैरवी ताम्

अक्षान्ताढ्यां समस्तायुधलसितकरा सर्वव्यां सपष्टिम् ।

डादीनां सर्ववक्त्रा सकलसुखकरीं सर्वधातुस्वरूपां

सर्वानि सङ्गञ्जिता परशिरसिक्ता भावयेत् सर्वरूपाम् ॥

इति योगिनीन्यास ॥

अथ राशिन्यासः । ४ अं आं इं ईं मेघराशये नमः दक्षपादे । ४ उं ऊं घृषराशये नमः दक्षवृषणे ।

४ अं अं लं लं मिथुनराशये नमः दक्षकुक्षौ । ४ एं ऐं कैकटराशये नमः दक्षोरसि । ४ ओं औं सिंहराशये नमः दक्षकरे । ४ अं अं शं शं सं हं कम्बाराशये नमः दक्षशिरसि । ४ कं ५ तुलाराशये नमः वामशिरसि । ४ खं ५ वृश्चिकराशये नमः वामकरे । ४ टं ५ धनूराशये नमः वामोरसि । ४ तं ५ मकरराशये नमः वामकुक्षौ । ४ पं ५ कुम्भराशये नमः वामवृषणे । ४ रं ५ रं लं लं लं मीनराशये नमः वामपादे ॥

सस्वनामसमाकाराः कन्धाकुम्भौ सभाकृतौ । क्रमाद् रक्षश्चेतहरित्पाटलाधूम्रपाण्डुराः ॥

चित्रकृष्णश्वर्णपिङ्गकपूरसञ्ज्ञकान्तयः । ॥

इति राशिन्यास ॥

अथ पीठन्यास मालुकास्थानेऽप्येव । ४ अं कामरूपपीठाय नमः शिरसि । ४ अं वाराणसी० । ४ नेपाल० । ४ ईं पाण्डुवर्धन० । ४ उं पुराण्विर० । ४ ऊं कान्ठकुम्भ० । ४ अं पूर्णाभिर० । ४ अं अर्धुद० । ४ लं आम्नातकेऽम्बर० । ४ लृं एकाग्र० । ४ एं तिष्ठोत्तपे० । ४ ऐं कर्णकोट० । ४ औं कैलास० । ४ आं भृगुनगर० । ४

१ 'कमले' ग पाठ । २ 'सकलदलपुत्रे' ग पाठ । ३ 'अक्षान्ता' 'आयशास्वता' 'क पाठ । ४ 'परशिरसि' २ 'देवीकोट' ग, पाठ ।

वेदार० । अं चन्द्रपुर० । कं धीपीठ० । गं एकधार० । नं जातधर० । घं मालव० । टं कुला-
न्तक० । च देशीकोट० । छं गोकर्ण० । जं मारुतेश्वर० । झं अट्टानम० । मं विरज० । टं राजगृह० ।
ठं मद्रापथ० । ड फोत्तापुर० । ढं फलापुर० । एं ओंकार० । तं जयन्तिका० । थं उज्जयिनी० । दं
विचित्रक० । धं क्षीरपुर० । न हस्तिनापुर० । पं उद्दीश० । फं प्रयाग० । वं विम्बपुर० । भं माया-
पुर० । मं जलेश्वर० । यं मलयगिरि० । र धीगिरि० । लं मेरुगिरि० । वं गिरिवर० । शं महेंद्रगिरि० ।
पं धामनपुर० । सं द्विरण्यपुर० । ह मद्रालम्बपुर० । लं उटगान० । छं छायाद्वरपीठाय नमः । इति
पीठन्यासः ॥

एते पीठाः समादिष्टा मातृकारूपमास्थिताः । एवं पोदा पुरा कृत्वा श्रीचक्रन्यासमाचरेत् ॥

यः पोदान्वस्तगात्रस्तु स स्वयं परमेश्वरः । पोदान्यासविहीनं यं प्रथमेदेव पार्षति ॥

सौजचिरान्मृत्युमामोति नरकं प्रतिपद्यते । नास्त्यस्य पूज्यो लोकेषु पितृमातृमुखो जनः ॥

(तथा मत्स्यपुराणे—

प्रयागे ललिता देवी विन्ध्ये विन्ध्यनिवासिनी । वाराणस्यां विशालाक्षी तारा किष्किन्धपर्वते ॥
इति पोदान्यासः ॥

अथ धीचक्रन्यासः ।

श्रीमन्त्रिपुरमुन्दर्याश्रकन्यामं शृणु प्रिये । यन्न कस्याचिदाख्यातं तनुशुद्धिकरं परम् ॥

स्वहृत्पीठे विन्दुमयं परितस्त्रिकोणे यथाविधि कामकलोरुप्रकारेण ध्यात्वा, तत्र देवीं मानसोपचारै-
संपूज्य, चाद्मायाकमलाभोजान्ततो वालां समुद्धरेत् । ऐं ह्रीं थीं ऐं क्लीं सौः समस्तप्रकटगुणगुणतरसं-
प्रदायकुलकौतलिनगर्भरुहस्यातिरुहस्यपरापररुहस्ययोगिनीशीपादुकाभ्यो नमः । इति त्रिधा व्यापकं कृत्वा,
आत्मानं कामरुतास्यरूपमेव माषयन् चक्रन्यासं कुर्यात् । ॐ त्रैलोक्यमोहनचक्राय नमः, चतुरस्राधरेस्त्रायै
नमः, इति सर्वाङ्गे व्यापकं । ॐ अणिमामिन्द्रिध्रीपादुकां पूजयामि नमः दक्षासपृष्टे । ॐ लघिमासिद्धिं
दक्षकटाग्रे । ॐ महिमासिद्धिं दत्तजानुनि । ॐ ईशित्यसिद्धिं दक्षपादाग्रे । ॐ वशित्वसिद्धिं धामपादाग्रे ।
ॐ प्राकान्यनिद्धिं वामजानुनि । ॐ भुक्तिसिद्धिं वामकराग्रे । ॐ इच्छासिद्धिं धामासपृष्टे । ॐ रस-
सिद्धिं शिरसि । ॐ मोक्षसिद्धिं शिरःपृष्टे । इति सिद्धिदशकं विन्ध्यस्य, चतुरस्रमध्यरेस्त्रायै नमः, इति
व्यापकं कृत्वा, ॐ आं ब्रह्मापीथी० पादाङ्गुष्ठयोः । ॐ ईं माहेश्वरीथी० दक्षपाथे । ॐ । ऊं कोमारी-
थी० शिरसि । ॐ अूं वैष्णवीथी० वामपाथे । ॐ लूं वाराहीथी० वामजानुनि । ॐ ऐं इन्द्राणीथी०
दक्षजानुनि । ॐ आं चामुण्डाथी० दक्षासे । ॐ अं महालक्ष्मीथी० वामासे । चतुरस्रान्तरेस्त्रायै नमः,
इति व्यापकं कृत्वा, ॐ द्रां सर्वसंज्ञोभिणीमुद्राशक्तिथी० पादाङ्गुष्ठद्वये । द्रां सर्वविधाविर्णामुद्राशक्तिथी०
दक्षपाथे । क्लीं सर्वाकार्पिणीमुद्राशक्तिथी० शिरसि । ध्वूं सर्ववशं करीमुद्राशक्तिथी० वामपाथे । सः सर्वो-
न्मादिनीमुद्राशक्तिथी० वामजानुनि । क्रां सर्वमहाङ्कुशामुद्राशक्तिथी० दक्षजानुनि । इसलभं सर्वखेचरीमुद्रा-
शक्तिथी० दक्षासे । ऐं क्लीं सौः सर्वत्रिध्वजामुद्राशक्तिथी० वामासे । इसौ सर्वबीजमुद्राशक्तिथी० शिरसि ।
ऐं सर्वयोनिसुद्राशक्तिथी० पादयो । एवं विन्ध्यस्य, ॐ अं आं सौ त्रिपुराचक्रेश्वरीनित्याशीपादुकां पूं ।

इति हृदये विन्यस्य, एताः प्रकटयोगिन्य वैश्लोफयमोदने चक्रे समुद्रा' सम्बिन्दय. न्वाधुधाः सत्यादिनाः सपरिवारा सर्वांपचारैः सपूजितास्तनुषाः सन्तु । द्रामिति सर्वसंज्ञोभिर्णामुद्रा प्रदर्शयेत् । इति प्रथ-
मावरणन्यास ॥

अथ द्वितीयावरणन्यास । ॐ सर्वांशांपूरकचक्राय नमः । ॐ पंचशुद्धसकलसत्त्वत्रयाय नमः । इति
व्यापक विन्यस्य, ॐ अं कामाकर्षिणीनित्यावत्तार्था० दक्षशोचपृष्ठे । ॐ आ शुद्धाकर्षिणीनित्या० दक्षा-
सपृष्ठे । ॐ इं अहंकाराकर्षिणीनित्या० दक्षशुपरि । ॐ ई शब्दाकर्षिणीनित्या० दक्षकरपृष्ठे । ॐ उं
स्पर्शाकर्षिणीनित्या० दक्षोरो । ॐ ऊ रूपाकर्षिणीनित्या० दक्षजानौ । ॐ ऋ रन्माकर्षिणीनित्या० दक्ष-
गुल्फे । ॐ ॠ गन्धाकर्षिणीनित्या० दक्षपादे । ॐ ए चित्ताकर्षिणीनित्या० वामपादे । ॐ ऐ धीर्माकर्षि-
णीनित्या० वामगुल्फे । ॐ ए स्मृत्याकर्षिणीनित्या० वामजानुनि । ॐ ॐ नामाकर्षिणीनित्या० वामोरो ।
ॐ ओं बीजाकर्षिणीनित्या० वामकरपृष्ठे । ॐ आं आत्माकर्षिणीनित्या० वामशुपरि । ॐ अं अमृताकर्षि-
णीनित्या० वामासे । ॐ अं शरीराकर्षिणीनित्या० वामशोचपृष्ठे । एय विन्यस्य, ॐ ऐं ह्रीं सौः त्रिपुरेशीच-
क्रेश्वरीश्री० इति विन्यस्य, एता गुह्ययोगिन्य सर्वांशांपूरके समुद्रा इत्यादिना समर्प्य द्रामिति सर्वधिद्रा-
विर्णामुद्रा प्रदर्शयेत् । इति द्वितीयावरणम् ॥

अथ तृतीयावरणन्यास । तत ॐ सर्वसंज्ञोमणचक्राय नमः । ॐ अष्टदलचक्राय नमः । इति व्यापकं
कृत्वा, ॐ कं ५ अनङ्गत्सुमादेवीश्री० दक्षशुद्धे । ॐ ख ५ अनङ्गमेवलादेवी० दक्षजानौ । ॐ ट ५ अन-
ङ्गमदनादेवी० दक्षोरो । ॐ तं ५ अनङ्गमदनातुपादेवी० दक्षगुल्फे । ॐ प ५ अनङ्गरेवादेवी० वामगुल्फे ।
ॐ यं ५ अनङ्गवेगिनीदेवी० वामोरो । ॐ श ५ अनङ्गाकुशादेवी० वामजानौ । ॐ ङ्क्ष अनङ्गमालिनी-
देवी० वामशुद्धे । एय विन्यस्य, ॐ ह्रीं ह्रीं सौः त्रिपुरमुन्दरीचक्रेश्वरीनित्याधी० इति हृदये विन्यस्य, एता
गुह्ययोगिन्य सर्वसंज्ञोमणचक्रेश्वरीः समुद्रा इत्यादिना समर्प्य द्रामित्याकर्षिणीमुद्रा प्रदर्शयेत् । इति
तृतीयावरणम् ॥

अथ चतुर्थावरणन्यास । तत ॐ सर्वसौभाग्यदायकचतुर्देशारचक्राय नमः इति व्यापकं कृत्वा, ॐ
अं सर्वमज्ञोभिर्णीशक्तिश्री० दक्षभागशिर पृष्ठे । ॐ इ सर्वविद्राविर्णीशक्तिश्री० दक्षललाटे । ॐ उ सर्वाकर्-
षिणीशक्ति० दक्षगण्डस्थले । ॐ ऋ सर्वाह्लादिनीशक्ति० दक्षासे । ॐ ए सर्वसमोदिनीशक्ति० दक्षपाश्वे ।
ॐ एं सर्वस्तम्भिनीशक्ति० दक्षोरो । ॐ ऐं सर्वजुम्भिनीशक्ति० दक्षजहाया । ॐ आं सर्वदशकरीशक्ति० वाम-
जहाया । ॐ आं सर्वरज्जनीशक्ति० वामोरो । ॐ इं सर्वोन्मादिनीशक्ति० वामपाश्वे । ॐ य सर्वाधंसा-
धनीशक्ति० वामासे । ॐ र सर्वसपत्न्यपूरीशक्ति० वामगण्डस्थले । ॐ लं सर्वमन्त्रमयीशक्ति० वामल-
लाटे । ॐ व सर्वद्वन्द्वक्षयकरीशक्ति० वामभागशिर पृष्ठे । इति विन्यस्य, ॐ ह्रीं ह्रीं सौः त्रिपुर-
वासिनीचक्रेश्वरीनित्याधी० । इति विन्यस्य, एता संप्रदाययोगिन्य सर्वसौभाग्यदायके चक्रे समुद्रा
इत्यादिना समर्प्य त्वं इति सर्वेशशक्तीमुद्रा प्रदर्शयेत् । इति चतुर्थावरणन्यासः ॥

अथ पञ्चमावरणन्यास । तत ॐ सर्वाधंसाधकबहिर्दशारचक्राय नम इति व्याप्य, ॐ त सर्व-

यवालाश्रीविद्यामुच्चार्य ब्रह्मचक्रे श्रीमदुट्पाणपठे चर्यामन्दनाथात्मके तुर्यपदशाधिष्ठायके प्रथमशक्त्यात्मकरत्-
 प्रज्ञात्मपश्याक्रिधीमहात्रिपुरसुन्दरीदेवीधीं० इति मध्ये । ४ हसकलरटं हसकलरडौ हसकलरडौ. धीमदा-
 त्रिपुरभैरवीचक्रेभ्वरीनित्याधीं० इति हृदये विन्यस्य, एषा परापररहस्ययोगिनी सर्गानन्दमये धीन्द्वे चक्रे
 (सर्वचक्रेभ्वरी-सर्वमन्त्रेभ्वरी सर्वपाठेश्वरी सर्वापिचेश्वरी सर्ववागीश्वरी सर्वसिद्धीश्वरी सर्वजगदुत्पत्तिमा-
 तृका) सत्यममुद्रा ससिद्धिका सायुधा मवाहना सयाक्रिका सालकारा रूपरिवासा सर्वोपयारै- संपूर्णि-
 ता गुप्ता भवतु इति समन्वये यं इति योगिनमुद्रा प्रदर्शयेत् । इति नवमावरणन्यास ॥ इति धीचक्रन्यासः ।
 एवमंतावत्-करणाशक्तौ प्रागुक्तार्थावप्रन्यासरूपव पठत् । अथ तु सदाश्रम ॥ तथा, त्रिन्दुचक्रादिवतु-
 आन्तरेयान्तं न्यसेदिति शृष्टिक्रम ॥

अथ स्थितिधीवरन्यास । स च त्रिधाचक्रचक्रेश्वरीत्यङ्गपयात्मक. चंपद्रायात् । तत्र प्राग्वत् कर-
 शोधनविधया करशुद्धिं त्रिधाय आत्मरत्ताधिप्रयागरता कृत्वा, धीमदात्रिपुरसुन्दरीरूपमात्मानं ध्यात्वा
 स्थितिन्यासं समाचरेत् । तत्राशौ विद्यान्यासः ।

मूर्ध्नि गुह्ये च हृदये नेत्रत्रितय एव च । कर्णयोर्गुणले देवि गुह्ये च भ्रुज एव च ॥

पृष्ठे जान्मौ च नाभौ च मूलविद्या न्यसेत् क्रमात् । ॥

इति कृत्वाक्षरभेदेन व्यस्ताव्यस्ता मूलविद्यां न्यसेत् । ४ चाग्रकृताय नमः मूर्ध्नि । ४ कामराजं गुह्ये ।
 एवं शक्तिकूटं हृदये, चाग्रमय दक्षनेत्रे, कामराजं वामनेत्रे, शक्तिकूटं मालनेत्रे, चाग्रमयं दक्षकर्णे, काम-
 राजं वामकर्णे, शक्तिकूटं मुखे, चाग्रमयं दक्षभुजे, कामराजं वामभुजे, शक्तिकूटं पृष्ठे, चाग्रमयं दक्ष-
 जानौ, कामराजं वामजानौ, शक्तिकूटं नाभौ, ४ चाग्रमयं (समस्ताविद्या) मूर्ध्नि, कामराजं एवं गुह्ये,
 एवं प्राग्वत् न्यसेत् । इति धृढन्यासः ॥

अवासरन्यास । तत्र श्रीविद्याया पञ्चदशाक्षराणि पदैक विन्दन्तं पञ्चदशसु स्थानेषु न्यसेत् ।
 तद्व्या-प्रथम मूर्ध्नि, द्वितीयं गुह्ये, तृतीयं हृदि, चतुर्थं दक्षनेत्रे, पञ्चमं वामनेत्रे, षष्ठं मालनेत्रे, सप्तमं
 दक्षकर्णे, अष्टमं वामकर्णे, नवमं मुखे, दशमं दक्षभुजे, एकादशं वामभुजे, द्वादशं पृष्ठे, त्रयोदशं दक्ष-
 जानुनि, चतुर्दशं वामजानुनि, पञ्चदशं नाभौ । इत्यक्षरन्यासः ॥ ततः “करठस्थाने प्रथिनस्थेप्रित्याम-
 आस्तु पोडश” । इति क्रमेण करठे पोडशवलेषु पोडश नित्या न्यसेत् ॥

अथ बालावीजत्रयेण नवयानिन्यासं कुर्यात् ।

श्रोत्रयोधिवुके देवि शंखास्येषु दृशोर्निमि । अंसडये च हृदये विन्यसेत् करकुक्षिपु ॥

जान्मन्ध्रुक्त्रिपादेषु पार्श्वयोर्हृदयाम्बुजे । स्तनद्वये कण्ठदेशे नवभोनीर्षसेत् क्रमात् ॥

इति नवयानिन्यासः ॥

अथ शृङ्खलान्यासः । चालया शृङ्खलान्यासस्तु “गिष्ठायां चिबुके वक्त्रे, वस्त्रे कण्ठे चिबुके,
 चिबुके हृदये कण्ठे, कण्ठे नामौ तथा हृदि, हृदि लिङ्गे च नाभौ, च नाभौ (मूलाधारे स्थाधिष्ठाने,
 स्थाधिष्ठाने ऊर्ध्वे आधारे, आधारे जानुनो ऊर्ध्वे, ऊर्ध्वे) पादे च जानुनो.” । इति शृङ्खलान्यासः ॥
 ततो वचनमाह “ततः श्रीचक्रमारुढामिति ध्यात्वा” नवमुद्रा प्रदर्श्य श्रृङ्खांसी नम पादयोः । पंक्तींसी-
 नम जह्वयो । ह्रींसीसौ. नम जान्वो । है दक्षौ हसौ नम ऊर्ध्वो । हसं हसकौ हसौ नम-

स्फिचोः (गुदपाश्रयो) । ह्रींक्रोत्रं नमः स्वाधिष्ठाने । ह्रींश्रीसौः नमः मूलाधारे । ह्रं हसकलरीं ह्रसौः नमः पूर्वव्यस्तविद्योपरि । हसकलरदं हसकलरदौ हसकलरदौ नमः सर्वाङ्गे । इति नवचक्रेश्वरीविद्यान्यासः ॥

अथ नवचक्रन्यासः । शैलोक्यसमोहनचक्राय नमः अकुलपत्रे । (गुदमूलाधारमध्यस्थरक्तसहस्रदलरु-
मलचक्रे) । सर्वाङ्गापरिपूरकचक्राय नमः मूलाधारे । सर्वसंक्षोभएचक्राय नमः स्वाधिष्ठाने । सर्वसौभा-
ग्यदायकचक्राय नमः मणिपूरके । सर्वाङ्गमाधकचक्राय नमः अनाहते । सर्वरक्षाकरचक्राय नमः विशुद्धे ।
सर्वरोगहरचक्राय नमः साम्यकापत्रे । सर्वसिद्धिप्रदचक्राय नमः भ्रूमध्ये । सर्वानन्दमयचक्राय नमः ब्रह्म-
रन्ध्रे । एतेषु स्थानेषु प्रागुक्तनवचक्रेश्वरीन्यसेत् ॥ इति स्थापितश्रीचक्रन्यासः ।

अथाष्टादशकन्यासः । ४ प्रयागक्षेत्रे येनिनोपुर्यां कामरूपपीठे घटवृत्ते पद्ममुद्रायां व्योममण्डले मेह-
सन्तानाघल्यां आज्ञा मङ्गलोन्मार्ग्यं नमः, अज्ञं मङ्गलनाथाय, आज्ञां ब्रह्मायै, अज्ञं अलिताङ्गमैरवाय,
क ५ सर्वद्वोपनाथाय सर्वद्वोपनाथाम्बायै मम त्वगाधारचक्रे दिव्यश्रीदारतां पूजयामि धोरऽधारे श्रमेधे
घटे विद्ये नमः इत्याधारचक्रे विन्यस्य, परितोऽष्टदलेषु ४ संज्ञां अक्षोभ्यां नमः, क्षिप्तौ रुक्ताक्षोभ्यां
नमः, कुञ्जं राक्षसाभ्यां नमः, लृङ्गं क्षणभ्यां नमः, ह्रस्वं क्षणभ्यां नमः, लृङ्गं पिङ्गलाक्षीभ्यां नमः,
क्षोभ्यां अक्षयाभ्यां नमः, क्षणं क्षमाभ्यां नमः, इत्याधारे ॥

४ वाराणसीक्षेत्रे शौण्डिनोपुर्यां मलयगिरिपीठे श्रेष्ठातकवृत्ते लिङ्गमुद्रायां वायुमण्डले महेश्वरीवल्यां
इलां चर्चिकान्थायै नमः, इलं चर्चिकनाथाय, इलां माहेश्वरीयै, इलं चक्रमैरवाय, कं ५ सर्वद्वोपनाथाय
सर्वद्वोपनाथाम्बायै मम रत्ननितम्बचक्रे दिव्यश्रीदारतां पूजयामि इति पद्मकार्णिकायां धोरऽधारे घटे
विद्ये नमः इति सर्वत्र, नितम्बचक्रे पद्मदलेषु ३ संज्ञां लोलाभ्यां नमः, लिलौ लोलाभ्यां नमः, लुलं
लुत्याभ्यां नमः, लुलं लुताभ्यां नमः, लल्लं लुताभ्यां नमः, ललं लक्ष्मेश्वराभ्यां नमः, लोलौ लोल-
साभ्यां नमः, ललं विमलाभ्यां नमः, इति नितम्बे ॥

४ कौलापुरीक्षेत्रे कैयतिनीपुर्यां पूर्णगिरिपीठे उडम्बरवृत्ते सुरभिमुद्रायां धर्ममण्डले चन्द्रशिलातला-
घल्यां ऊर्ध्वा योगेशनाम्बायै नमः, उर्ध्वं योगेशनाथाय, ऊर्ध्वा कौमार्यै, उर्ध्वं चण्डमैरवाय, टं ५ सर्वद्वो-
पेत्यादि मम मांसचक्रे नाभिस्थाने दिव्यश्रीदारतां पूजयामि इति नाभिपद्मकार्णिकायां विन्यस्य, तद्वलेषु
३ इहां हुताशनाभ्यां नमः, हिहौ विशालाक्षीभ्यां नमः, हुहं वाडवामुखीभ्यां नमः, हृहं हर्षाभ्यां नमः,
ह्रहं ह्रार्याभ्यां नमः, ह्रहं महाक्रोधाभ्यां नमः, हौहौ क्रोधिनोभ्यां नमः, हंहः स्वराभ्यां नमः,
इति नाभौ ॥

४ अष्टहासनेत्रे कुटिनीपुर्यां कुलान्तकपीठे अश्वत्थवृत्ते क्षोभिणीमुद्रायां सलिलमण्डले शांवरभेदाघल्यां
अज्ञां हरसिद्धाम्बायै नमः, अज्ञं हरसिद्धनाथाय, अज्ञां वैश्वान्म्यायै, अज्ञं क्रोधमैरवनाथाय, तं ५
सर्वद्वोपेत्यादि मम स्नायुचक्रे हृदयस्थाने दिव्यश्रीदारतां पूजयामि इति हृदयचक्रकार्णिकायां विन्यस्य,
तद्वलेषु ३ संज्ञां सन्त्यापीठसिद्धाभ्यां नमः, सिंसां तरलाभ्यां नमः, सुंस्व तासाभ्यां नमः, लुंस्व हृदाभ्यां
नमः, स्लंस्व हृत्सेवाभ्यां नमः, संसं दशकन्दराभ्यां नमः, सौंसौ सारसाभ्यां नमः, संसं रत्नसंग्राहि-
णीभ्यां नमः, इति हृदये ॥

४ जयन्तिकानेत्रे गण्डकीपुर्यां चौहारपीठे विभीतकवृत्ते द्वाविणीमुद्रायां पृथिवीमण्डले श्रम्यर-

१ 'वद्यती' ग. पाठ । २ 'नवहया' क. पाठ । ३ 'मङ्गलादेव्यै' ग. पाठ । ४ 'महेश्वरवत्या' क. पाठ । ५ 'तलवत्या' क. पाठ ।

योगात्रत्यां त्वां भद्रान्यायै नमः, त्वं भद्रनाथाय, त्वां वाराहो, त्वं उन्मत्तनाथाय, पं ५ सर्वद्वी-
पेत्यादि मम अस्थिचक्रस्थाने कण्ठे दिव्यनीडारता पूजयामि इति मण्डपप्रतिष्ठायां, तद्वत्पुं वंया ताल-
ज्जाभ्यां नमः, विषो रक्षावीभ्यां, पुषु विद्युत्त्रिज्याभ्यां, पूषु वरुणाभ्यां, ऋषु मेघनादाभ्यां, वैषं प्रच-
रुडोगाभ्यां, षोषो कालवर्षाभ्यां, षष वलप्रदाभ्यां, इति कण्ठे ॥

४ चारित्र्येभ्यो रजनीपुर्यां जालन्वर्षादि निम्नवृत्ते अद्भुतमुद्राया आग्रिमण्डले कुनिरामेन्द्रावर्षां यंशो
किलिकिलान्यायै नमः, यंशो किलिकिलनाथाय, यंशा इन्द्रावर्ष, पशु कपालिभैरवाय, यं ५ सर्वद्वीपि-
त्यादि मम मञ्जुव्यचक्रे सुवस्थाने दिव्यनीडारता पूजयामि इति मण्डपप्रतिष्ठायां, तद्वत्पुं वंयां शंशो
शन्पाभ्यां, शिशो चम्पावलीभ्यां, शुभु प्रजायोभ्यां, श्शु शुभ्रमादिनाभ्यां, श्शुशु विद्युत्त्रिज्याभ्यां, शंशो
पिरावालीभ्यां, शंशो पिरावालीभ्यां, शश लोलुपाभ्यां, इति मुले ॥

५ एकाक्षेत्रे शिरिपेनोपुर्यां उदगणपठे वरुणवृत्ते लेलिहानमुद्रायां व्यापिकामण्डले वरुणपंक्त्यां श्रीयां
कालराजभ्यायै नमः, श्रीय कालराजिनाथाय, श्रीया चामुण्डायै, श्रीयं भौषट्भैरवनाथाय, शंशंसेहं सर्व-
द्वीपेत्यादि मम शुभ्रचक्रे नामापुटस्थाने दिव्यनीडारता पूजयामि इति नामापुटकर्णिकायां, तद्वत्पुं वंयां वाम-
नामाभ्यां, शिरि वानताभ्यां, बुशु वामनाभ्यां, बुषु विक्रमाभ्यां, वंशु वामुनेगाभ्यां, वैषं वृहत्क-
लाभ्यां, शंशो विक्रमाभ्यां, वंशु दिव्यवर्षाभ्यां, इति नामिकायाम् ॥

६ देवीशेठेभ्यो सदाकापुर्यां देवीशेठपठे वरुणवृत्ते भक्तिमुद्रायां शिरमण्डले लम्पटावर्षां अर्था
विनीपनाभ्यायै नमः, अर्थ विनीपनाथाय, कृया महालक्ष्म्यै, अर्थं सेदारभैरवाय, लंशं सर्वद्वीपे-
त्यादि मम भोपाललादचक्रे दिव्यनीडारता पूजयामि इति ललाटपञ्चकर्णिकायां, तद्वत्पुं वंयां यमजिह्वाभ्यां,
विषो जयन्तीभ्यां, पुषु दुर्जयाभ्यां, पूषु यमान्तिकाभ्यां, वंशु विडालाभ्यां, वैषं रेवतीभ्यां, षोषो
पूतनाभ्यां, वंशु विजयाभ्यां नमः, इति ललाटे ॥ "शान्तिके पीष्टिके चैव बुवांदाष्टकं युष " ॥
इत्ययं न्यासः काम्यः ॥

अथ षोडश्याष्टकन्यासश्चतुष्टयलोकाय. (पृ० ८८) ।

शिरोललाटभ्रमचक्रपट्टशामिगुप्तके । आधारे व्यूहके चैव त्रिशिन्याष्टकं न्यसेत् ॥

इति वयान्तं प्रसेदिति ॥ अथ मूषणन्यासः । ४ ओं शिरिमि, आ भाने, इह भूयते, उरुं करंयुगे,
शुशुं नेत्रयोः, ह नामिकायां, लुषं गण्डयो, ओ ओष्ठयो, आशुं दन्तपंक्तौ, अ-मुले, कं चिषुके,
ने गले, मं कण्ठे, यं शिरोध्यां, वं स्वस्त्युगे, इशुं वामुलयो, मंशुं उपरयोः, उंशुं पाणयोः, उं
पाणिपूष्ठे, उं शिरो, यं गुह्ये, तंशुं उरुं, वंशुं जान्त्रो, मंशुं जह्यो, वंशुं स्फियो, मंशुं पादव-
लये, वंशुं पादाङ्गुलयो, लं कण्ठके, वं कान्ध्यां, शं श्रेण्ये, वं मुकुटे, वंशुं कण्ठपङ्कजयो, लं
हृदये, वंशुं गुह्याय, त्रितामसिनोऽन्त ॥

अथ षडङ्गन्यासः । ४ एं वरुण वान्यादिनि एं हृदयाय नमः, ४ इं क्रिन्ने क्रोदिनि क्रोदय २ महा-
लोमं उच क्रौ शिरिमे स्याहा, ४ सौ मोक्षं कुच २ हसौ- शिरिथे वषट्, पुनस्तैरेव वचचनेत्राखेपु न्यसेत् ।

अथ श्रीविद्याशोडशस्तोत्रचतुष्टयन्यासः । ४ चामुण्डेश्वरमुखायै शान्तवत्याय नमः नामेरापादान्तं । ४

१ 'मंशुं शिरिपे' क पाठ । २ 'वामनाभ्यां' क पाठ । ३ 'वामनाभ्यां' ग पाठ । ४ 'मूषणन्यास' क पाठ । ५ 'शिरिपुषो' क.
पाठ । ६ 'वृहत्कला' क पाठ ।

कामराजद्वयमुद्यार्थं विघातत्वाय नमः हृदो नाभिपर्यन्तं । ४ शक्तिद्वयमुद्यार्थं शिपतत्वाय नमः शिरसो
हृत्पर्यन्तं । ५ समस्तमुद्यार्थं सर्वतत्वाय नमः सर्वाङ्गे व्यापकं न्यसेत् ॥

अध्यामठन्यासः । अस्यामठन्यासस्य सत्त्वमोनास्यस्य ऋषिः कुरुपुं दुन्दुः सर्वजनवशंकरो धीमतात्मनिः
देवता आं यीजं ह्रीं शक्तिं श्रौं कौलिकं नमः सर्वजनपदार्थं न्यासे विनियोगः । ऐं धार्याद्यर्थं नमः फेरास्ते,
ह्रीं पार्वत्यै नमः भूमभ्ये, अं अरुमण्डलाय नमः दत्तनेत्रे, मं धर्ममण्डलाय नमः वामनेत्रे, ठं चन्द्र-
मण्डलाय नमः सुरे, मण्डलीरत्यै तृतीयनेत्रे, धौ धियै नमः जिह्वनेत्रे, स्वां दन्तिन्यै नमः दत्तगण्डे,
हां दन्तिन्यै नमः धामगण्डे, आ पाशाय नमः दत्तकर्णे, फौ अंशुशाय नमः वामकर्णे, लौ कामदेवाय
नमः त्रिवुके । एवमेकादशवारं कर्तव्यः । इति अध्यामठन्यासः ॥

अथोष्वांज्ञायन्यासप्रथमः । आर्द्रा महापोदान्यासस्ततो मन्त्रन्यासः । ऊर्ध्वांज्ञायमन्त्रालु—
चरणं नवनाथाश्च मूलविद्याश्च षोडश । आधारपद्मं देवेशि संविद्देव्य उदाहताः ॥
तथा—

पञ्चाम्बा नवनाथाश्च मूलविद्याश्च षोडश । पडाधारादिविद्याश्च चरणाद्याः क्रमादिह ॥
चरणं विधान्तिचरणं शंभुचरणं वेति । अथोष्वांज्ञायै पञ्चाम्बा दिव्यौघाः, द्विधा नवनाथा आका-
शाप्यनयनाया आम्भानन्दादिनवनाथाश्चेति । तत्राकाशाख्या 'सिद्धौघा', परमात्मानन्दाद्या मानवौघाः ।
ते च चरणगुरुपंक्तिमूलविद्याषोडाधारविद्याख्या बन्धारे मन्त्रन्यासाः । चरणवतुएयीप्रयोर्विंशतिनायषोडश-
मूलविद्या पडाधारविद्या पराप्रामादादृशप्रणयाञ्छ (?)—इत्येकरूपज्ञायोर्ध्वांज्ञायमन्त्राः ॥

तत्र प्रथमं महापोदान्यासः ७ कुलप्रकाशतन्त्रे—
प्रपञ्चो ध्रुवनं मूर्तिर्मन्त्रदेवतमातरः । महापोढाहयो न्यासः सर्वन्यामोत्तमोत्तमः ॥
तत्र प्रथमं शिरसि संघट्टमुद्रया ४ हस्तपङ्कं हस्तत्रयमलवरयुं हंसः शिवः हंसोः सोढं हस्तत्रयमलवरयुं
अमुकानन्दनाथनिजगुदधीपादुका पूजयामि, इति धीगुरपादुकामन्त्रे ब्रह्मरन्त्रे विन्यस्य ध्यायेत् ।

सहस्रदलपङ्कजे सकलशीतरदिमममं
चराभयकराम्बुजं विमलगन्धपुष्पाम्बरम् ।
प्रसन्नवदनेक्षणं सकलदेवतारूपिणं
स्मरे शिरसि हंसगं तदभिधानपूर्वं गुरुम् ॥

इति ध्यात्वा, मानसैरुपचारैः संपूज्य पदङ्गन्यासं कुर्यात् । तदुक्तं यामले—
ईशतत्पुरुषाधोरचाममद्योभवात्मनः । पञ्चाङ्गुलीषु विन्यस्य मूर्ध्नि वक्त्रेषु विन्यसेत् ॥
पराप्रामादवीजेन पडङ्गान्येवमाचरेत् । ॥

अस्य धीपराप्रामादात्मनस्य परशंभुः ऋषिः, अव्यक्तागायत्री छन्दः, मन्त्रेश्वरी परा देवता, हसांस्त्वां
यीजं हसांस्त्वां शक्तिं हसंस्त्वां कौलिकं धीपरादेवताप्रसादसिद्ध्यर्थं विनियोगः । शिरोमुखहृदयगुह्यजानुपा-
देषु विन्यस्य, हसांस्त्वां हृदयाय नमः इत्यादि करपदङ्गन्यासं कृत्वा, औषंधौर्ध्वां हसांस्त्वां हौं ईशानाय

७ पराप्रामादेनोष्वांज्ञायन्यासविधाना महापोदान्यासमात्रेऽधिकारः चरणादिविद्यादीश्रिताना तदादिन्यासेत्वेवाधिकारः ननु
महापोदान्यासे । पदङ्गवशात्प्रवदश्रिताना तद्विषयन्यासेऽधिकारः । विद्यादीश्रिताना सर्वत्रैवाधिकारः इति (सौ- २० १० तरे)

नमः अगुष्टयो । ५ हं तत्पुरुषाय नम तर्जन्योः । ५ हुं अघोराय नम मध्यमयोः । ५ हिं वामदेवाय
नमः अनामिकयो । ५ हं सद्योजाताय नमः कनिष्ठक्रयोः । इति विन्यस्य , ५ हौं ईशानाय नमः ऊर्ध्व-
वक्त्रे , मूर्ध्नि अगुष्टेन न्यसेत् । ५ हं तत्पुरुषाय नम पूर्ववक्त्रे , मुखे तर्जन्या । ५ हुं अघोराय
नमः दक्षिणवक्त्रे , कर्णप्रदेशे मध्यमया । ५ हिं वामदेवाय नम उत्तरवक्त्रे , वामकर्णप्रदेशेऽनामिकया । ५
हं सद्योजाताय नम पश्चिमवक्त्रे , कन्धरोपरि शिर पृष्ठाधोभागे कनिष्ठया । इति पञ्चपद्मन्यासः ॥

अथ मूर्तिपद्धन्त्यासः । ५ हौं ईशानाय हृदयाय नमः । ५ हं तत्पुरुषाय शिरसे स्याहा । ५ हुं
अघोराय शिखायै वषट् । ५ हिं वामदेवाय कवचाय हुं । ५ हं सद्योजाताय नेत्रत्रयाय वीषट् । ५
पञ्चवक्त्राय अस्त्राय फट् ॥

अस्य श्रीमहापोदान्यासस्य परब्रह्म ऋषिः , जगती छन्दः , शिवशक्त्यात्मस्यरूपी सदाशिवो देवता,
न्यासे धिनियोगः । मूर्ध्नि वक्त्रे च हृदि आं नम इति विन्यस्य , तत पराप्रामादपद्दीर्घं पद्धन्त्यासं
कृत्वा ध्यायेत् ।

पञ्चवक्त्रं चतुर्बाहुं सर्वाभरणभूषितम् । चन्द्रसूर्यसहस्रामं शिवशक्त्यर्चनं भजे ॥

अन्तोऽपोदां महेशानि कुर्पादिकृतस्य वैर्त्तना । ततः कुर्पान्महान्यासं महापोदाहृतं परम् ॥

वक्ष्यमाणप्रकारेण देवताभावसिद्धये । यस्य कस्यापि नैनेकं तव स्नेहाद्दत्तम्यहम् ॥

अथ प्रपञ्चन्यासः । ॐ हनी अं प्रपञ्चरूपायै श्रिये नमः स्तौः । आँहोँपँआँ । एवं योजसंपुटं सर्वत्र ।
आं द्रौणरूपायै माँयायै । ई अग्निरूपायै कमलायै । ई गिरिरूपायै विष्णुवल्लभायै । उं पत्तनरूपायै
पद्मधारिण्यै । ऊं पीठरूपायै समुद्रतनयायै । ऋं क्षेत्ररूपायै लोकपीठ्यै । ॠं वनरूपायै कमलवा-
सिन्यै । ऌं आर्धयरूपायै इन्दिरायै । लुं गुहारूपायै मायायै । एं नदीरूपायै रमायै । ऐं चतुररूपायै
पद्मायै । औं उद्भिज्जरूपायै नारपण्ड्रियायै । औं जरायुजरूपायै राजवल्लभ्यै । अं अण्डजरूपायै नारायण्यै ।
अं स्येदजरूपायै सिद्धलक्ष्म्यै । कं लवरूपायै आर्यायै । खं त्रुटिरूपायै उमायै । गं कलारूपायै चण्डि-
कायै । घं काष्ठारूपायै दुर्गायै । ङं निमेषरूपायै शिवायै । चं आत्मरूपायै अपर्णायै । छं घटिकारूपायै
अम्बिकायै । जं मुहूर्त्तरूपायै मल्लैः । झं प्रहररूपायै ईश्वर्यै । ञ दिवसरूपायै शाम्भ्यै । टं संच्यारूपायै ईशान्यै ।
ठ रान्निरूपायै पार्वत्यै । डं तिथिरूपायै सर्वमङ्गलायै । ढ धाररूपायै दातायण्यै । णं नक्षत्ररूपायै दैमवत्यै । तं
योगरूपायै महामायायै । थं करणरूपायै माहेश्वर्यै । दं पत्तनरूपायै मृडान्यै । धं मासरूपायै रुद्राण्यै । नं
शाश्वरूपायै शर्वाण्यै । पं ऋतुरूपायै परमेश्वर्यै । फं अयनरूपायै काल्यै । बं वत्सररूपायै काल्याण्यै ।
भं युगरूपायै गौर्यै । मं प्रलयरूपायै भवान्यै । यं गृध्रिव्यसेजोवाय्वाकाशाख्यपञ्चमूरुतूरुपायै ब्राह्मण्यै ।
रं शब्दस्पर्शरूपरसगन्धतन्मात्ररूपायै वागीश्वर्यै । लं वाक्पाणिपादपायूपस्थाख्यपञ्चकर्मन्द्रियरूपायै धारण्यै ।
वं श्रोत्रत्वक्चक्षुर्जिह्वाप्राणाल्यपञ्चानेन्द्रियरूपायै धाक्प्रदायै नमः । शं प्राणायानन्यानोदानसमानाख्यपञ्च-
प्राणरूपायै नायण्यै । षं सत्वरजस्तम आख्यगुणत्रयरूपायै सावित्र्यै । सं मनोबुद्ध्यहंकारविचिन्ताख्यान्त-
करणचतुष्टयरूपायै सरस्वत्यै । हं जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तनुरीयाख्यावस्थाचतुष्टयरूपायै शारदायै । लं त्वगख-

१ 'श्वत्वारमक' ग पाठ । २ 'अत' ग. पाठ । ३ 'श्ववर्त्तना' ग पाठ । ४ 'रमायै हं जज्ञाधिरुपायै' क पाठ ।
५ 'पद्मरुपायै' क पाठ । ६ 'लोकमात्रे' क पाठ । ७ 'आधम' क पाठ । ८ 'नारायण्यै' क. पाठ । ९ 'पार्वत्यै'
क पाठ । १० 'काल्यै' क पाठ । ११ 'नायण्यै' ग पाठ ।

ग्रांसमेदोस्दिग्मज्जाशुक्राख्यसप्तधातुरूपायै भारत्यै । ४ ङं वातपित्तश्लेष्माप्यदोषत्रयरूपायै विद्यात्रिंशायै
पञ्चभूतध्यापिकाधीशरथ्यै नमः । इति प्रपञ्चादीनि मादृकाख्येभ्यु विन्यस्य, ४ आदितान्तमुक्तस-
कलप्रपञ्चरूपायै पराम्नादेव्यै नमः इति व्यापकं कुर्यात् । इति प्रपञ्चन्यास ॥

अथ भुवनन्यास । ओं ऐं ह्रीं श्रीं ह्र्मौ. श्रं आ इ अतल्लोकनिलयशतकोटिगुणाद्ययोगिनीमूलदेवता-
युताधारशक्त्यम्नादेव्यै नमः स्तौः धाँ ह्रीं ऐं श्रीं पादयो । एवं वीजसंपुटं सर्वत्र । ई उं ऊं वितललोक-
निलयशतकोटिगुणतमयोगिनीमूलदेवतायुतोलितपराशक्त्यम्नादेव्यै नमः गुल्फयो । ऋ ऋं लं सुतललो-
कनिलयशतकोटिपरमगुणतमयोगिनीमूलदेवतायुतौचिन्त्यपराशक्त्यम्नादेव्यै नमः जङ्घयो । लृं लृं ऐं महात-
ल्लोकनिलयशतकोटिमहागुणयोगिनीमूलदेवतायुतस्वारम्भशक्त्यम्नादेव्यै नमः जान्यो । श्रीं श्रीं तलातल्लो-
कनिलयशतकोटिपरमगुणयोगिनीमूलदेवतायुतेच्छाशक्त्यम्नादेव्यै नमः ऊर्जां । श्रंश्रः रसातल्लोकनिलयशतको-
टिरहस्ययोगिनीमूलदेवतायुतदानशक्त्यम्नादेव्यै नमः शुराके । कं ५ पाताललोकनिलयशतकोटिरहस्यतम-
योगिनीमूलदेवतायुतक्रियाशक्त्यम्नादेव्यै नमः मूलाधारे । चं ५ भूर्लोकनिलयशतकोटि-अतिरहस्ययोगिनी-
मूलदेवतायुतडाकिनीशक्त्यम्नादेव्यै नमः स्वाधिष्ठाने । ट ५ भुवर्तोकनिलयशतकोटिपरमरहस्ययोगिनीमू-
लदेवतायुतराकिणीशक्त्यम्नादेव्यै नमः नाभिदेशे । तं ५ स्वर्लोकनिलयशतकोटिपरमरहस्ययोगिनीमूलदेव-
तायुतलाकिनीशक्त्यम्नादेव्यै नमः हृदये । पं ५ महर्लोकनिलयशतकोटिगुणयोगिनीमूलदेवतायुतकाकिनी-
शक्त्यम्नादेव्यै नमः करणदेशे । यं ५ जनलोकनिलयशतकोटिगुणतमयोगिनीमूलदेवतायुतशाकिनीशक्त्यम्ना-
देव्यै नमः आशयायाम् । शं ५ तपोलोकनिलयशतकोट्यातिगुणयोगिनीमूलदेवतायुतहाकिनीशक्त्यम्नादेव्यै नमः
सलाटे । लं ५ सत्यलोकनिलयशतकोटिमहागुणयोगिनीमूलदेवतायुतयाकिनीशक्त्यम्नादेव्यै नमः ब्रह्मरन्ध्रे ।
४ं श्रं ५१ चतुर्दशभुवनाधिपायै श्रीपराम्नादेव्यै नमः । इति व्यापकं न्यसेत् । इति भुवनन्यास ॥

अथ मूर्तिन्यास । ४ं ह्र्मौं अं केशवार्क्षपाभ्यां नमः स्तौः धाँ ह्रीं ऐं श्रीं ललाटे । एवं वीजसंपुटं
सर्वत्र । श्रीं नारायणाद्योभ्या दक्षमुखे । ईं माधवेष्टदाभ्यां दक्षस्कन्धे । ईं गोविन्देशानाभ्यां दक्षकुक्षौ ।
उं विष्णुप्राभ्या दक्षोरी । ऊं मधुसूदनोर्ध्वनयनाभ्यां दक्षजानौ । श्रीं त्रिविक्रमश्रृंङ्गिभ्यां दक्षजहाया ।
श्रूं वामनरूपिणीभ्यां दक्षपादे । लृं श्रीधरलुप्ताभ्यां वामपादे । लृं हृदयकेशलूनदोषाभ्यां वामजहायाम् ।
पं पद्मनाभैकतायिकाभ्यां वामजानौ । ऐं दामोदरंकारिणीभ्यां वामोरी । श्रीं बालुदंघीयवतीभ्यां वाम-
कुक्षौ । श्रीं सङ्कर्षणैर्वाकामाभ्यां वामस्कन्धे । श्रं प्रद्युम्नाञ्जनप्रमाभ्यां वाममुखे । अं अनिरञ्जालिमा-
धराभ्यां वामस्तके । कं मं भवकरभद्राभ्यां दक्षपादे । खं थं शर्वस्वतपलाभ्यां वामपादे । गं कं रुद्रगिरि-
मादिफलप्रदाभ्या दक्षपाश्वे । घं घं पशुपतिघर्मप्रशमनीभ्यां वामपाश्वे । ङं नं उग्रप्रह्निनाभाभ्यां दक्ष-
बाहौ । चं थं महोदयचन्द्रार्धधारिणीभ्यां वामबाहौ । लृं दं भीमचञ्चुन्दोमपीभ्यां करण्डे । जं थं ईशानजगैत्स्या-
नाभ्यां ऊर्ध्ववक्त्रे । ऋं तं तत्पुरुषप्रताराभ्यां पूर्ववक्त्रे । अं खं अघोरज्ञानदाभ्यां दक्षान्ये । टं ङं सद्यो-
जातटङ्कधराभ्यां पश्चिमास्ये । ठं ङं वामदेवठङ्कार्दामरीभ्यां वाममुखे । यं ब्रह्मपतिपीभ्यां मूलाधारे ।
रं प्रजापतिरञ्जनीभ्यां स्वाधिष्ठाने । लं वेधालम्बीभ्यां मणिपूरे । वं परमेष्ठिवज्रिणीभ्यां अनाहते । शं

१ 'युताधारशक्त्य' क. पाठ । २ 'कोटिगुण' क पाठ । ३ 'युतालितपरा' क पाठ. । ४ 'तर' ग पाठ ।

५ 'महारहस्य' ग पाठ । ६ 'शुराभ्या' ग पाठ । ७ 'शाप्राभ्यां' क पाठ. । ८ 'दक्षयुजे' क पाठ ।

९ 'प्रमथाभ्या' क पाठ. । १० 'कोधिनी' क पाठ । ११ 'वामनाभौ' क पाठः । १२ 'गर्भसलाभ्या' ग. पाठ ।

१३ 'टङ्कङ्कधराभ्या' ग. पाठः । १४ 'मणिपूरे' ग. पाठ. । १५ 'स्वाधिष्ठाने' ग. पाठ. ।

पितामहशक्तिधारिणीभ्या विद्युदे । पं विधात्पडाधारलैवाम्यां आशायाम् । सं विरिञ्चिस्त्वतापिकाभ्या
इन्दौ, हं उष्ट्रद्वारिताननाभ्या विन्दौ, ऊं चतुराननललिताभ्यां नादे, छं हिरण्यगर्भतमाभ्यां नादान्ते,
ॐ अं ५१ हरिहरग्रहप्रिभ्यात्मिकायै शोपराभ्यादेव्यै नमः, इति व्यापकं न्यसेत् । इति मूर्तिन्यासः ॥

अथ मन्त्रन्यासः । प्रथमोक्तोऽजसप्तुटं सर्वत्र । ओंपैर्हींशींहसौ अश्रां एफलक्षकोटिभेदप्रणवाधेका-
क्षरात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै एकशूटेभ्यर्म्यादेव्यै नमः स्त्रीं शींहींपैंश्रीं मूलाधारः ।
इंउऊ द्विलक्षकोटिभेददंसादिद्विकूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै द्विशूटेभ्यर्म्यादेव्यै नमः
लिङ्गे । श्रूंश्रूंल त्रिलक्षकोटिभेदजन्त्यादित्रिकूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सफलफलप्रदायै त्रिशूटेभ्यर्म्या-
देव्यै नमः नामौ । नूंवंपैं चतुर्लक्षकोटिभेदचन्द्रादिचतुष्कूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै
चतुष्कूटेभ्यर्म्यादेव्यै नमः हृदये । श्रोंश्रोंश्रं पञ्चलक्षकोटिभेदसूर्यादिपञ्चकूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै
सकलफलप्रदायै पञ्चशूटेभ्यर्म्यादेव्यै नमः कण्ठे । कंगग षडलक्षकोटिभेदस्कन्धादिषडकूटात्मकापिलम-
न्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै षडशूटेभ्यर्म्यादेव्यै नमः सुगे । घटंच सप्तलक्षकोटिभेदगणेशादिसप्तकूटा-
त्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै सप्तशूटेभ्यर्म्यादेव्यै नमः नेत्रयो । छंजंभं अष्टलक्षकोटिभेद-
बहुकापणकूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै अष्टशूटेभ्यर्म्यादेव्यै नमः आशायाम् । छंठंठं
नवलक्षकोटिभेदब्रह्मादिनवकूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै नवशूटेभ्यर्म्यादेव्यै नमः इन्दौ ।
डंढणं दशलक्षकोटिभेदविष्णवादिदशकूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै दशशूटेभ्यर्म्यादेव्यै
नमः विन्दौ । तयंद एकादशलक्षकोटिभेदरद्रायेकादशकूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै एका-
दशशूटेभ्यर्म्यादेव्यै नमः कलाया । धंनप द्वादशलक्षकोटिभेदवाय्वादिद्वादशकूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै
सकलफलप्रदायै द्वादशशूटेभ्यर्म्यादेव्यै नमः उग्नन्याम् । फरम त्रयोदशलक्षकोटिभेदलक्ष्म्याद्वित्रयोदश-
कूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै त्रयोदशशूटेभ्यर्म्यादेव्यै नमः शिरोवृत्ते । मंवंरं चतुर्द-
शलक्षकोटिभेदगौर्यादिचतुर्दशकूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै चतुर्दशशूटेभ्यर्म्यादेव्यै नमः
नादे । लवश पञ्चदशलक्षकोटिभेददुर्गादिपञ्चदशकूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सकलफलप्रदायै पञ्चदशशू-
टेभ्यर्म्यादेव्यै नमः नादान्ते । पंसहं षोडशलक्षकोटिभेदत्रिपुरादिषोडशकूटात्मकापिलमन्त्राधिदेवतायै सक-
लफलप्रदायै षोडशशूटेभ्यर्म्यादेव्यै नमः ब्रह्मरन्ध्रे । ॐ अं ५१ सर्वमन्त्रात्मिकायै पराभ्यादेव्यै नमः,
इति व्यापकं न्यसेत् । इति मन्त्रन्यासः ॥

अथ दैवतन्यासः । ओंपैर्हींशींहसौ अश्रा सहस्रकोटियोगिनीकुलसेवितायै निवृत्त्यभ्यादेव्यै नमः स्त्री-
शींहींपैंश्रीं दक्षपादाहुष्ठे । एव यीजसप्तुटं सर्वत्र । ईंई सहस्रकोटियोगिनीकुलसेवितायै प्रतिष्ठाभ्यादेव्यै
नमः दक्षगुल्फे । उऊ सहस्रकोटितपस्विनीकुलसेवितायै विद्याभ्यादेव्यै नमः दक्षज्वायां । श्रूंश्रूं सहस्र-
कोटिऋषिकुलसेवितायै शान्त्यभ्यादेव्यै नमः दक्षजानौ । खूंलूं सहस्रकोटिमुनिकुलसेवितायै शान्त्यर्ताता-
भ्यादेव्यै नमः दक्षोरौ । पंपं सहस्रकोटिदेवकुलसेवितायै ह्येष्वाभ्यादेव्यै नमः दक्षकठ्यां । श्रोंश्रों सह-
स्रकोटिराजसकुलसेवितायै गगनाभ्यादेव्यै नमः दक्षपार्श्वे । अंश्रं सहस्रकोटिविद्याधरकुलसेवितायै रक्षा-
भ्यादेव्यै नमः दक्षस्तने । कंखं सहस्रकोटिसिद्धकुलसेवितायै महोच्छुष्माभ्यादेव्यै नमः दक्षकले । शंघं
सहस्रकोटिसाध्यकुलसेवितायै करालाभ्यादेव्यै नमः दक्षकरे । टचं सहस्रकोटि अन्तर कुलसेवितायै जया-
भ्यादेव्यै नमः दक्षरन्ध्रे । छंजं सहस्रकोटिगन्धर्वकुलसेवितायै विजयाभ्यादेव्यै नमः दक्षकण्ठे । भंजं

सद्वस्त्रकोटिगुणकुलसेवितायै अजिताम्बादेव्यै नमः दत्ताशिरसि । टंठं सद्वस्त्रकोटियज्ञःकुलसेवितायै अप-
राजितान्वादेव्यै नमः धामशिरसि । डंठं सद्वस्त्रकोटिकिष्करकुलसेवितार्यै वामान्वादेव्यै नमः धामकर्यै ।
एतं सद्वस्त्रकोटिपद्मगुणकुलसेवितायै ज्येष्ठाम्बादेव्यै नमः धामस्करुन्धे । थंठं सद्वस्त्रकोटिपिण्डकुलसेवितायै
रौश्याम्बादेव्यै नमः धामकरे । धंठं सद्वस्त्रकोटिगणेशकुलसेवितायै म्भ्याम्बादेव्यै नमः धामरुन्धे । पंठं
सद्वस्त्रकोटिभैरवकुलसेवितायै कुण्डालिन्यम्बादेव्यै नमः धामस्तने । वंठं सद्वस्त्रकोटिवटुकुलसेवितायै
फाल्यम्बादेव्यै नमः धामपार्श्वे । मंथं सद्वस्त्रकोटिज्ञेशकुलसेवितायै कालरात्र्यम्बादेव्यै नमः धामकरुवा ।
रंठं सद्वस्त्रकोटिप्रमथकुलसेवितायै भगवत्यम्बादेव्यै नमः धामोरौ । थंशं सद्वस्त्रकोटिप्रहङ्गकुलसेवितायै सर्व-
श्रयम्बादेव्यै नमः धामजानौ । पंशं सद्वस्त्रकोटिनिष्पुङ्गुलसेवितायै सर्वशाम्बादेव्यै नमः धामजहाया ।
इंठं सद्वस्त्रकोटिरुद्रकुलसेवितायै सर्वश्रुत्यम्बादेव्यै नमः धामगुरुके । स्तं सद्वस्त्रकोटिवरावरकुलसेवितायै
शक्त्यम्बादेव्यै नमः धामपादाङ्गुष्ठे । ङं अं ११ समस्तदेवनाम्निकायै श्रीपराश्रम्यम्बादेव्यै नमः इति सर्वाङ्गे
व्यापकं न्यसेत् । इति दैवतन्यासः ॥

अथ मातृकान्यासः—
ॐ ऐं श्रीं मू० कं ३ अनन्तकोटिभूवरौकुलसेवितायै आंता मङ्गलाम्बादेव्यै आंतां
प्रह्लादाम्बादेव्यै अनन्तकोटिभूतबुलसहिताय अंसं मङ्गलनाथाय अंसं असिताङ्गभैरवनाथाय नम आघारे ।
शितारमूलं तु सर्वथ । चं ५ अनन्तकोटिषेचरीकुलसेवितायै इहां चर्चिकाम्बादेव्यै इहां माहेश्वर्यम्बादेव्यै
अनन्तकोटियेतालकुलसहिताय इंळं चर्चिकनाथाय (इंळं चेतालभैरवनाथाय*) इंळं रुद्रभैरवनाथाय नमः
स्वर्वाधिष्ठाने । टं ५ अनन्तकोटिपातालचरीकुलसेवितायै ऊंहां योगीश्वर्यम्बादेव्यै ऊंहां कौमार्यम्बादेव्यै
नमः अनन्तकोटिपिशाचकुलसहिताय उंहां योगीश्वरनाथाय उंहां चण्डभैरवनाथाय नमः भणिपूरे । तं ५
अनन्तकोटिदिश्वरीकुलसेवितायै श्रूंसा हरसिद्धाम्बादेव्यै श्रूंसां वैष्णव्यम्बादेव्यै अनन्तकोट्यपस्मारकुलस-
हिताय श्रूंसां हरसिद्धनाथाय श्रूंसां क्रोघराजभैरवनाथाय नमः अनाहते । पं ५ अनन्तकोटिसहचरीकुल-
सेवितायै लूंवां भट्टिंश्याम्बादेव्यै लूंवां धाराह्याम्बादेव्यै अनन्तकोटिप्रहाराजसकुलसहिताय लूंवं भट्टनाथाय लूंवं
उन्मत्तभैरवनाथाय नमः विगुदे । थं ५ अनन्तकोटिगिरिचरीकुलसेवितायै ऐंशां किसिकिलाम्बादेव्यै ऐंशां
इन्द्राण्यम्बादेव्यै अनन्तकोटियटुकुलसहिताय ऐंशां किलिकिलनाथाय ऐंशां कपालभैरवनाथाय नमः आज्ञायाम् ।
थं ५ अनन्तकोटियनचरीकुलसेवितायै आंवां कालरात्र्यम्बादेव्यै आंवां चामुण्डाम्बादेव्यै अनन्तकोटिप्रेतकु-
लसहिताय आंवां कालरात्रिनाथाय आंवां भीषणभैरवनाथाय नमः ललाटे । लंठं अनन्तकोटिकुलचरीकु-
लसेवितायै अंलां भीषणाम्बादेव्यै अंलां महालक्ष्म्यम्बादेव्यै अनन्तकोटिशक्तिनीकुलसहिताय अंलं भीषण
नाथाय अंलं संहारभैरवाय नमः इति व्यापकं न्यसेत् । इति मातृकान्यासः । इति महोपादान्यासः ॥

अथ मूलमन्त्रन्यासः—
तत्रादौ विश्रान्तिचरणन्यासः । शिरसि संघट्टमुद्रां विधाय ॐ ऐं ह्रीं श्रीं हंसः शिवः
हसौ सोऽहं तुरीयविद्यामुच्चार्य सच्चिदानन्दज्योतिरहं, ॐ ऐं ह्रीं श्रीं हंसः शिवः हसौ सोऽहं तुर्यविद्यामु-
च्चार्य सच्चिदानन्दज्योतिरहमेव, ॐ ऐं ह्रीं श्रीं हंसः शिवः हसौ सोऽहं तुर्यविद्यामुच्चार्य सच्चिदानन्दज्योतिर-
हमेवासि । ततः क्षणं विश्राम्य तत्रैव प्रकाशचरणं न्यसेत् । ॐ ऐं ह्रीं श्रीं हंसः शिवः हसौ सोऽहं
योऽहं मसि अहमसि ब्रह्माहमसि सोऽहं स्वच्छप्रकाशपरिपूर्णपरापरमहाप्रकाशपरिपूर्णानन्दनाथश्रीपादुकां पूज
यामि । इति प्रकाशचरणन्यासः ॥

१ 'प्रच्छ' क पाठ । २ 'बिह्ने' क पाठ । ३ 'नामां' क पाठः । ४ 'मङ्गलाम्बा' क पाठ । ५ 'जलचरी' ग पाठः ।

६ 'राक्षसी' क पाठ । ७ 'गुह्य' ग पाठः । ८ 'ओं योहं' ग पाठ । * वन्द्य विद्वान्मूर्तं प्रविष्टं भाति ।

मूलविद्याधी० । (१४) ॐ ह्रीं भगवति विद्ये याग्यादिनि ज्ञां मदाहदमहामानङ्गिनि ऐं क्रिधे ब्लंश्रीं अनु-
त्तरव्याग्नादिनीमूलविद्याधी० । (१५) ॐ हसौ. हसगमं हसकलरौ हसौ अनुत्तरशां करीमूलविद्याधी० ।
(१६) त्रयोदशाक्षरमूलतुरीयविद्यामुद्यार्यं सर्वानन्दमये चक्रे बन्द्वे परब्रह्मस्वरूपिणी परामृतशक्तिः सर्वम-
न्नेद्ररी मर्धविद्येद्ररी सकलजगदुत्पत्तिमातृका सचक्रा मशक्तिः समुद्रा समिद्धि सायुधा सपरिवारा सर्वोप-
चारैः संपूजितास्तु शून्याशून्यत्रिवर्जितशक्तिश्रीमदात्रिपुरसुन्दरीमूलविद्याधी० । इति सयष्टमुद्रया ॐ शिरसि
विन्यसेत् । इति षोडशमूलविद्यान्यासः ॥

अथ पञ्चाधारविद्यान्यासः । ॐ हंस स्वच्छानन्दविभूत्यै स्वाहा मूलाधारविद्याधी०, मूलाधारे । ॐ
सोहं परमहंसविभूत्यै स्वाहा स्याधिष्ठानविद्याधी०, स्याधिष्ठाने । ॐ हंसः सोहं स्वच्छानन्दपरमहंसपर-
मात्माने स्वाहा मणिपूरकविद्याधी०, मणिपूरके । ॐ हंसः सोहं स्वात्मानं बोधय २ परात्मानन्दनाथ
अनाहतविद्याधी०, अनाहते । ॐ सोहं परमात्मानं बोधय २ स्वात्मानन्दनाथ विशुद्धविद्याधी०, विशुद्धौ ।
ॐ हंसः सोहं स्वच्छानन्दैवित्प्रकाशामृतहेतये स्वाहा आशाविद्याधी०, आशायां । इति विन्यस्य पुनः संघट्टमु-
द्रया शंभुचरणमाश्रयिन्यासः । ॐ हंसः शिव हंसा सोहं योहंमस्मि अहमस्मि ब्रह्माहमस्मि सोहं स्वच्छप्र-
काशपरिपूर्णपरापरमहाप्रकाशपरिपूर्णानन्दनाथधी० । इति ब्रह्मरन्ध्रे न्यसेत् । इति पञ्चाधारविद्यान्यासः ॥
(इति चरणादिन्यासः ।)

ततो हसा ह्यमितीत्यादिना धरपङ्कन्यासं विधाय पराप्रासादमन्त्रेण प्राणायामत्रयं कृत्वा दश मुद्राः
प्रदर्शयेत् । तदुक्तं तत्रैव—

ततः संदर्शयेन्मुद्रादङ्कं परमेश्वरि । योनिं लिङ्गं च सुरभिं हेतिमुद्राचतुष्टयम् ॥

धनमालां नमोमुद्रां महामुद्रामिति क्रमात् । ॥

इति । हेतिमुद्रा. कपालप्रानजलपुस्तकाख्या । नमोमुद्रा खैचरीमुद्रा । तथा संघट्टमुद्राया अपि लक्ष-
णमुक्तं " शिवशक्त्यात्मनोयोगे सैव संघट्टमुद्रिका " । शिवशक्त्यात्मनोर्दक्षिणवामयोरित्यर्थः । तयोश्चाङ्गी-
भूतयोर्वा हंसीभूतयोर्वा तत्त्वात्मनोर्वा संप्रदायभेदाद् यथागुरूपदेशं कार्यमिति । अथ ध्यानम्—

एवं न्यस्ततनुर्देवि ध्यायेद् देवमनन्यधीः । अमृताण्यवमध्वाद्यत्स्वर्णद्वीपे मनोरमे ॥ १ ॥

कल्पयुक्त्ववान्तःस्थे नवमाणिषयमण्डपे । नवरत्नमयश्रीमत्सिंहासनगताम्बुजे ॥ २ ॥

त्रिकोणान्तः समसीनं चन्द्रस्यसमप्रभम् । अर्धाभ्यकासमायुक्तं प्रविभक्तविभूषणम् ॥ ३ ॥

कोटिकन्दर्पलावययं मदा षोडशवार्षिकम् । मन्दस्मितमुखाम्भोजं त्रिनेत्रं चन्द्रशेखरम् ॥ ४ ॥

दिव्याम्बरस्रगालेपं दिव्याभरणभूषितम् । पानपात्रं च चिन्मुद्रां त्रिशूलं पुस्तकं करैः ॥ ५ ॥

विद्यासंसिद्धिं विभ्राणं सदानन्दमुखेक्षयम् । महापोढोदिताशेषदेवतागणसेवितम् ॥ ६ ॥

एवं चित्ताम्बुजे ध्यायेदर्धनारीश्वरं शिवम् । पुरूपं वा सरेद् देवि स्त्रीरूपं वा विचिन्तयेत् ॥ ७ ॥

ॐ सयष्टमुद्रा तु—शिवशक्त्यात्मकदक्षिणवामकरयो रूयक अमुष्टरहिताहगुचित्तुष्टयाप्रयोगरूपा युगपदधोमुख शिरसि
निहिता भवति (सौ. २० १० तरङ्ग ।) १ 'स्वानन्द' ख पाठ । २ 'हंस स्वा' ख पाठ । ३ 'न्दनाथ' ख, पाठ. ।
४ ओं योहं' ग पाठ । ५ 'द्वीपोपशोभते' ग पाठ । ६ 'ससदि' क. पाठ ।

अथवा निष्कल ध्यायेत् सच्चिदानन्दलक्षणम् । सर्ववेजोमयं ध्यायेत् सचराचरविग्रहम् ॥ ८ ॥
 इति । अत्र पुरुषध्याये " त्रिकोणान्त. नमामांनं चन्द्रकोटिसमप्रभम्"मित्यादि श्रुत्यर्थत्वं पुंभूयणादिकमूहम् ।
 स्त्रीरूपत्वाने "स्यंकोटिसमप्रभम्"मित्यादि रत्नार्णव्यादिर्ज्ञप्रत्ययान्तपदमृदनीयमिति । आयाध्यादिकं तु समानम् ।
 इति ध्यात्वा मानसोपचारैराराध्य, पराभासादमन्त्र जपित्वा यथाशक्ति चरणशोभशमूलनिघाञ्छाधारधि-
 याश्च जपेत् । ततः शिरसि गुह्य ध्यात्वा तत्पादुकाविद्यां च जपेत् । ततो जपं मन्त्र्यं तदभेदेन
 स्वैष्ट्यदेवता मन्त्र्या " बालार्कमण्डलाभासा"मित्यादि शीमहाधिपुष्टमुन्दरं ध्यात्वा मूलविद्यां यथाशक्ति जपित्वा
 जप सप्तम्यं प्रणमेत् । तदुक्तं—

यथाशक्ति जपेन्मूलमन्त्रं श्रीपादुकामपि । सूर्ध्नि मचिन्तयेद् देवि श्रीगुरुं शिवरूपिणम् ॥

इति । महाभोदान्यासफलं तु प्राशुक्त योष्यम् । " ऊर्ध्वान्नायप्रवेशश्च पराभासादचिन्तनम् । महायो-
 दाहृषो न्यासो नास्त्वस्य तपस फलम् " इति ॥

अथ रत्नामृतान्धिमध्यस्थरत्नद्वये मदनोगमादन नाम पुष्पलताकुलं हृज्जकोकिलपिकयाचालागिपिन-
 गह्वरं जातीपुंनागपाटलोत्फुल्लारोपमुमनोभिरलंरुतं ह्रींकारसुगन्धमदध्रमरकलकलाकुलं मलयपयननर्तितल-
 लाजाल नन्दनोद्यान ध्यात्वा, तदन्तर्गदवितादिव्यसकाशं स्वर्णप्राकारपरिचितरत्नसोपानमण्डित सतीरणद्वार-
 देशं कृष्णागुरधूपोद्धारसुरभितककुम्भ मेवासुमत्सुक्रानेककोटिदेवतागणसेवितं दिव्यमण्डपं ध्यात्वा, तन्मध्ये
 समकालसमुदितसहस्रसोपानमण्डलसंकाशं रत्नचतुस्तम्भसंराजितरूपपटवितानवती कर्पूरशुक्लमध्यवर्तिकाप्रथ-
 र्तिर्तदीपाङ्कुराङ्गितकोणदेशा मणिमयीं चेदिकां ध्यात्वा, तन्मध्ये ऽ अमृतार्णवासनाय नमः । ऽ रत्नदीपाय नमः ।
 मणिमण्डपस्य परितः प्रादक्षिण्येन— ऽ पुष्परागपण्डाय नमः । ऽ वैदूर्यमण्डाय नमः । ऽ शिबुमल्लण्डाय
 नमः । ऽ मौक्तिकण्डाय ० । ऽ मरकतण्डाय ० । ऽ यज्ञपण्डाय ० । ऽ गोमेधण्डाय ० । ऽ एध-
 रागण्डाय ० । ऽ पद्मस्तुभ्यो ० । ऽ इन्द्रियाभ्येभ्यो ० । ऽ इन्द्रियार्थगजेभ्यो ० । मण्डपस्य परितः
 प्रादक्षिण्येन— ऽ कालचक्रेभ्यो ० । ऽ मुद्राचक्रेभ्यो ० । ऽ मातृकाचक्रेभ्यो ० । ऽ देशचक्रेभ्यो ० । ऽ
 शुचचक्रेभ्यो ० । ऽ तत्त्वचक्रेभ्यो ० । ऽ ब्रह्मचक्रेभ्यो ० । मध्ये ऽ मूर्तिचक्रेभ्यो ० । ऽ करुणातोयप-
 रिण्वै ० । ऽ यज्ञालङ्कारस्यार्णवाकाराय ० । सर्ववृद्धारदक्षिण्येनामण्डालयोः । ऽ ष गणपतये नमः । ऽ सां
 होत्रपालाय ० । तद्भूर्भुवःश्यास्यो— ऽ सं सरस्वत्यै नमः । ऽ तुं दुर्गायै नमः । तन्मध्ये ऽ श्रीं शिव्यै
 नमः । ऽ दे देहल्यै नमः । ततो हृत्पादपुट-सरमन्तः शश्वर्य प्राकारस्याग्नेयादिकोणकेषु— ऽ श्रीं श्रीं-
 झ्नीं लीं गणपतये वरवद सर्वजन मे वरमानय स्वाहा ॥ ऐं लीं नमो भगवति यातांति २ धारादि २
 धाराहमुखि २ अन्धे अन्धेभ्यै नमः रुन्धे रुन्धेभ्यै नमः जम्भे जम्भेभ्यै नमः मोहे मोहेभ्यै नमः
 स्तम्भे स्ताम्भेभ्यै नमः सर्वदुष्टप्रदुष्टानां मर्षेण सर्वघातघ्नित्तचतुर्मुखागतिजिह्वास्तनं कुन्द २ श्रीं शश्वर्यं
 कुन्द २ ठ ठ ठ ठ हुंफद स्वाहा श्लोपे ॥ जचिष्ठ पुरुषे किं स्वपिपि भय मे समुपस्थितं यदि शफ्यमशफ्यं
 वा तन्मे भगवति श्रमय स्वाहा ॥ श्रीं श्रीं वा वटुकायापदुक्षारणाय कुन्द २ वटुकाय ह्रीं । इति गणेश-
 पञ्चमी-दुर्गावदुर्गानामेयादिकोणचतुष्केषु पुजयेद् । तदन्तः ऽ कद्मन्वनाय नमः । तन्मध्ये ऽ रत्नम-
 ण्डपाय नमः । तस्य पश्चिमादिवाभाभर्तनं ऽ देशरूपिण्यै नमः । ऽ कालरूपिण्यै नमः । ऽ आकाश-
 रूपिण्यै नमः । ऽ शब्दरूपिण्यै नमः । मण्डपस्य नामदक्षिणशादयो ऽ श्रीं श्रीं विरिगणपतये वरवद

सर्वजनं मे यशमानय स्वाहा ॥ ४१ ॐ ज्ञोसौ श्रौ नमो मगवति धीमातद्देव्यरि सर्वजनमनोदारि सर्वदु-
ष्टमृगयशंकरि सर्वमत्स्यशंकरि सर्वलोकयशंकरि सर्वजनं मे यशमानय स्वाहा सौ-ज्ञोपे श्रीह्रीपे' इति
शक्तिमणेशं मातङ्गी च संपूज्य, तन्मध्ये—दसपदं लं तदमीमैरव्यै नम । इति द्वारलक्ष्मी संपूज्य, दे
देहल्यै नमः । अपसर्पन्तु इति, पाशुपताग्नेय च देहल्यां पुष्पाणि निक्षिप्य, वामपादपुर सरं देहलीमरु-
गन् अन्तःप्रविश्य, तद्द्वारदक्षिणामशाखयो ४१ शं शंघनिधये नमः । ४१ पं पदनिधये नमः । वायवी
दिशमारभ्य नैर्ध्रुव्यान्तद्द्वारमुन्मूज्य पदन्त्या समुपविष्टा षेणावतीर्णान्ताः सरस्वत्यादि-गायिका यजेत् । ४१
सं सरस्वत्यै नमः । ४१ श्रीं धियं नमः । ४१ दुं दुर्गायै नमः । ४१ मं मद्रकाल्यै नमः । ४१ स्वं स्वस्त्यै
नमः । ४१ स्वां स्वाहायै नमः । ४१ गुं शुभकर्यै नमः । ४१ गौं गौर्यै नमः । ४१ लां लोकराज्यै नमः ।
४१ यां यामाश्रयै नमः । मण्डपान्तरभित्त्यां प्रागादिदशदिक्षु—४१ लं इन्द्राय सुराधिपतये पीतवर्णाय साङ्गाय
सायुधाय सजाहनाय सपत्न्याय सशक्तिकाय योषिदूषधराय नमः । ४१ र अग्नये तेजोधिपतये पिङ्ग-
लवर्णाय साङ्गायैत्यादि० । ४१ टं यमाय प्रेताधिपतये रूपवर्णाय साङ्गाय० । ४१ लं निम्बतये रत्नोधि-
पतये धूम्रवर्णाय० । ४१ घं वरुणाय जलाधिपतये शुक्लवर्णाय० । ४१ यं वायवे प्राणाधिपतये धूम्र० ।
४१ सं सोमाय नक्षत्राधिपतये श्वेतवर्णाय० । ४१ ह्रीं रीगनाय विद्याधिपतये स्फटिकवर्णाय० । ४१ आं
मङ्गले लोकाधिपतये पद्मवर्णाय० । ४१ ह्रीं अनन्ताय नागाधिपतये श्यामवर्णायैत्यादि । ततो मण्डपस्यो-
र्ध्वप्राग्दक्षिणोर्ध्वपश्चिमद्वारेषु ४१ ह्रीं शान्त्यतीताकलाद्वारायै नमः । ४१ ह्रीं शान्ताकलाद्वारायै नमः । ४१ ह्रीं
त्रिचाकलाद्वारायै नमः । ४१ ह्रीं निवृत्तिकलाद्वारायै नमः । ४१ ह्रीं प्रतिष्ठाकलाद्वारायै नमः । ४१ ह्रीं नमस्त्रै-
लोत्पमोहनि मद्दामाये सफलपशुजन्मनश्चक्षुस्तिरस्करणं कुरु कुरु स्वाहा, इति तिरस्करिणीं संपूज्य,
शुक्रकेशीं विवसना मद्भूर्धुर्धितलोचनाम् । स्वोनिदर्शानाम्बुद्वयशुवर्गा सराम्भयम् ॥

इति ध्यात्वा, तस्या दूर्वाधनुर्द्वारेषु प्रागादि द्वे द्वे शूलकपालधारिण्यौ इयामवर्णै शक्ती पूजयेत् । ४१ ह्रीं सुन्दरी-
सुसुलीभ्यां नमः । ४१ ह्रीं विरूपाधिमाभ्यां नमः । ४१ ह्रीं अन्तराविनोदिनीभ्या नमः । ४१ ह्रीं पुरन्दरीपुष्पम-
दिनीभ्यां नमः । एवं आजनया मण्डपार्चनं विधाय, ४१ उर्वाह्रीं नमः शिवाय महाशरभाय, ४१ उर्वाह्रीं
नमः शिवायै महाशरभ्यै, इति विप्रशान्तये शरभद्वयमभ्यर्च्य, स्वपुरतश्चन्द्रनादिपीठे कुङ्कुमादिना धीव-
राराजं समुद्वृत्य, अथवा रत्नादिनिर्मित यन्त्रं संस्थाप्य, नमः इत्यभ्यर्च्यांर्च्यादिस्थापनं कुर्यात् । धीव-
राराजमोर्मण्ये बह्वप्राह्मिद्वस्तेन मत्स्यमुद्रया मायाङ्कितभूमिभ्यवृत्तत्रिकोणतामकं मण्डलं विरच्य, सर्वान्कुष्ठे-
नावष्टभ्य वामेन पुष्पाक्षतैर्यालया व्यस्ताव्यस्तक्रमेण संपूज्य, मध्येऽस्त्रप्रक्षालितमाधारं वाग्मवेन प्रतिष्ठाप्य रं
वक्षिणमण्डलाय नमः, इति संपूज्य, कामराजेन शङ्ख संस्थाप्य ह्रं सूर्यमण्डलाय नमः, इति संपूज्य, गन्धा-
दिकं निक्षिप्य तार्तीयेन शुद्धोदकेन पूरयित्वा, सं सोममण्डलाय नमः, इति संपूज्य गन्धादिकं निक्षिप्य,
दसौ वरुणदेव दसौ नमः, इति सप्तगारं जपित्वा तज्जलेन दक्षिणे भूमिभ्यवृत्तपदकोणत्रिकोणतामकं मण्डलं
विरच्य शङ्खमुद्रया दक्षकरेणवष्टभ्य व्यस्ताव्यस्तक्रमेण बालया पदकोणं त्रिकोणं मध्यं च संपूज्य,
भूमिभ्ये अग्नीशासुरवायव्यमध्ये दिक्षु च पदङ्गानि संपूज्य पदासनानि च संपूज्य, त्रिकोणेषु मध्ये पीठ-
चतुष्टयं संपूज्यास्त्रप्रक्षालितमाधारं वाग्मवेन श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्या अर्च्याधारं स्थापयामि नमः, इत्याधारं
संस्थाप्य, ४१ रांतीकं धर्मप्रदशकलात्मने वक्षिणमण्डलाय श्रीमहात्रिपुरसुन्दर्या अर्च्याधाराय नमः इति

सपूज्य, तदुपरि प्रादक्षिण्येन—यं धृत्राचिं नम । रं ऊर्मायै नम । लं ज्वालिन्यै नम । घं ज्वालिन्यै नम । शं विस्कुलिकिन्यै नम । षं मुद्रिये नम । स स्वरूपायै नम । ह फणिलायै नम । लं दृष्यया ह्यै नम । क्षं कल्पवाहायै नम । इति दश यद्विजला सपूज्य, तदुपरि भौषणं राजतं ताम्रं विश्वामित्र(रूपाल)मय पात्रमखप्रदातिनं सुधीपत श्रीमहात्रिपुरमुन्दर्या अर्घ्यपात्रं ग्वापयाभि नम इति संस्थाप्य, ॐ हस्तमलवरयुक्तं वसुप्रदद्वादशरुलात्मने सूर्यमण्डलाय श्रीमहात्रिपुरमुन्दर्या अर्घ्यपात्राय नम. रमलगर्यु इति संपूज्य । तदुपरि प्रादक्षिण्येन—ॐ कम तापिन्यै नम । ॐ तप तापिन्यै । ॐ गंफं धूम्रायै । ॐ घं घं मरीच्यै । ॐ ङं ज्वालिन्यै । ॐ च घ रच्यै । ॐ छं छं सुपुत्रायै । ॐ जं जं भोगदायै । ॐ झं झं विश्वायै । ॐ ञं ञं चोपिन्यै । ॐ टं टं धारिण्यै । ॐ ठं ठं तामायै नम । इति द्वादशरुला संपूज्य, श्रीमहात्रिपुरमुन्दर्या अर्घ्यान्त पूजयामि नम, मूलविपाजितोममानुष्याचर्यमापूर्यं, कामराजेन द्वितीयं नित्ति-प्यामृतेश्वरीत्रिधया त्रिधातरतोऽत्र, तन्त्रयदोपजलि वायुभोजेन सशोष्याग्निभोजेन संहरा, अमृतर्वाजिनामृतीहृत्य, ॐ सासींस्तमलवरयुक्तं स कामप्रदोऽशरुलात्मने चन्द्रमण्डलाय श्रीमहात्रिपुरमुन्दर्या अर्घ्यपात्राय नम., इति संपूज्य, तत्र प्रादक्षिण्येन ॐ अं अमृतायै नम । ॐ आ मानदायै । ॐ ईं पूयायै । ॐ ईं तुष्ट्यै । ॐ उं तुष्ट्यै । ॐ ऊं रत्यै । ॐ ऋं पूर्यै । ॐ ऋं शशिन्यै । ॐ लूं चन्द्रिण्यै । ॐ लूं ज्योत्स्नायै । ॐ एं कान्त्यै । ॐ ऐं शिव्यै । ॐ औं प्रीत्यै । ॐ श्रीं अङ्गदायै । ॐ अं पूर्णायै । ॐ अं पूर्णामृतायै । इति षोडश कला संपूज्य, सर्वासां कलानां प्राणप्रतिष्ठाभाषि विधाय, तत्र क्रममेवभाषि संभाष्य, तत्र अतुर्विद्यु मध्ये च ग्ल गगनरत्नाय नम । स्तूं स्वर्गरत्नाय नम । प्लूं पातालरत्नाय नम. । म्लूं मत्सरत्नाय नम. । न्लूं नागरत्नाय नम । तन्मध्ये अकषादित्रिरेखं हृत्कलगतकोणकं यणकदम्बकं विलिख्य, ऐंकींती अमृते अमृतोद्भवे अमृतेश्वरी अमृतवर्षिणी अमृतं आबयन्नाबयन्नां २ स अमृतेश्वर्यै स्वाहा, इत्यमृतेश्वरीं त्रिशो जप्त्वा, जातयेदसे गायत्रीं व्यम्बकं च जपेत् । तत शंशंशंशंशंशो इति शुकशापविमोचिन्याभिमन्थ्य पुनरमृतेश्वरीं स्मृत्वा,

ॐ अखण्डैकरसानन्दकरे वरसुधात्मनि । स्वच्छन्दस्फुरणार्थाय निषेहमृतरूपिणि ॥

हस्तमलवरयुक्तं आनन्दभैरवाय शौषट्, सङ्घमलवर्यां सुधादेव्यै शौषट्, इत्येवमप्ये अलन्दभैरवमिधुनं तद्विन्दुभिरेव संतप्यं,

ऐं क्लीं अकूलस्थाभृताकारे सिद्धिज्ञानकरे परे । अमृतत्वं निषेहस्मिन् वस्तुनि क्लिन्नरूपिणि ॥
पुनरानन्दभैरवमिधुन संतप्यं,

सौः तद्रूपेशैकरस्य तत्र दन्वाद्यै तैस्वरूपिणी । भूत्वा परामृताकारे भयि चित्स्फुरणं कुरु ॥
पुनरानन्दभैरव संतप्यं, मूलेन सप्तैधामिमन्ध्याख्येण संरक्ष्य कवचेनावगुण्णामृतर्वाजिनामृतीहृत्य धेनुमुद्रां प्रदर्शयेत् । एवमर्घ्यस्थापन विधायान्यान्यपि पात्राणि यथासक्यै संस्थाप्यार्घ्यजलेनात्मानं पूजोपकरणानि चाभ्युक्ष्य, ह्रींवाजेन सशोष्यामपूजां कुर्यात् । तद्यथा—शिरःपीठे सौ शिचशत्रिसदाशिवेश्वरशुद्धविद्या-मायाकलाविद्यारागकालनियतिपुरुषप्रकृत्यहृद्धारुदिमनस्वक्चक्षु श्रोत्रजिह्वाघ्राणवाक्पाणिपादपीयूषस्थशब्दस्पर्शरूपरसगन्धाकाशवायुग्निसलिलभूष्यात्मने शोयोगर्पात्राय नम, इति सपूज्य स्वमूलाधारादिषडाधारेषु

इत्यनुसन्धाय, विगलिनाखिलसन्ध' परमशिरमद्वारको मूत्वा जीवन्मुह' सुधीं त्रिधामयेत् । इति आत्मपूजा ॥

नन पादुकास्मरणं कुर्यात् । ॐ पराश्रीं । श्रीं अपराश्रीं । सौ परापराश्रीं । ॐ ॐ अनह-
नायदेवश्रीं । अनहनायदेवश्रीं । श्रीं प्रपतरनायश्रीं । अघतरनायदेवश्रीं । सौ सिद्धनायदेवश्रीं । सौः
सिद्धनायदेवश्रीं । इति सम्यपपादुका मत ।

ॐ ॐ श्रीं सौ निजगुणनाथमदाशिरनायश्रीं । ॐ अमृतानन्दनाथमदाशिरश्रीं । ॐ ननुलीयनाथ-
मदाशिरश्रीं । ॐ मृगपदंद्नायमदाशिरश्रीं । ॐ चन्द्रार्कनाथमदाशिरश्रीं । ॐ शंभुपालनाथसदाशि-
वश्रीं । ॐ आदिनाथमदाशिरश्रीं । इति सद्देवपादुकाः मत ।

ॐ परमशानन्दनाथश्रीं । ॐ परशियानन्दनाथश्रीं । ॐ परशून्यम्याश्रीं । ॐ कालेश्वरानन्दनाथश्रीं ।
शुनदेव्यन्नाश्रीं । ॐ कुलेश्वरानन्दनाथश्रीं । कामेश्वर्यन्नाश्रीं । इति मत दिव्यीया ॥

ॐ भोगानन्दनाथश्रीं । ॐ क्रिष्णानन्दनाथश्रीं । ॐ महजानन्दनाथश्रीं । ॐ समयानन्दनाथश्रीं ।
इति बत्वार. सिद्धीया ॥

ॐ गगानानन्दनाथश्रीं । ॐ विश्वानन्दनाथश्रीं । ॐ विमलानन्दनाथश्रीं । ॐ मदनानन्दनाथश्रीं । ॐ मुग्धा-
नन्दनाथश्रीं । ॐ लीलानन्दनाथश्रीं । ॐ म्यान्मानन्दनाथश्रीं । ॐ वियानन्दनाथश्रीं । ॐ महजानन्दनाथश्रीं । ॐ
स्वच्छन्दानन्दनाथश्रीं । ॐ प्रकाशानन्दनाथश्रीं । ॐ अमृतानन्दनाथश्रीं । इति द्वादश मानवीया ॥

अयोप्यांज्ञापरुम । तत्र बालया पदङ्ग विषाप पार्थ संशोष्य मुग्धयामानं सानन्दीहृत्य संविद्देव-
तागतं स्मरेत् । "शरणं नवनाथाय मूलबिधाय पोडय । आघारपदकं देवेशि संविद्देव्य उदाहृता ।
तनादौ शरत्विद्या — ॐ श्रीं योऽहमस्मि सोऽहमस्मि अहमस्मि ब्रह्माहमस्मि ब्रह्म सोऽहं स्वच्छप्रकाशप-
रिपूर्णपरापरमहाकाशपरिपूर्णानन्दनाथश्रीं । (ॐ अनादिनाथयोमेश्वर्यन्नाश्रीं) ॐ कुलीयनाथयोमश्यापि-
न्यन्नाश्रीं । ॐ अनामयनाथयोमगान्वाश्रीं । ॐ अनन्तनाथयोमवारिण्यम्बाश्रीं । ॐ चिदात्मज्ञानन्-
नाथयोमक्याम्बाश्रीं । इति दिव्यीया ॥

ॐ हं उम्भनाकाशानन्दनाथश्रीं । ॐ सै समनाकाशानन्दनाथश्रीं । ॐ सं व्यापकाकाशानन्दनाथश्रीं ।
ॐ रं शक्त्याकाशानन्दनाथश्रीं । ॐ लं स्वम्याकाशानन्दनाथश्रीं । ॐ धं ध्यनिमात्राकाशानन्दनाथश्रीं ।
ॐ र नांदाकाशानन्दनाथश्रीं । ॐ यं रिन्दोकाशानन्दनाथश्रीं । ॐ ऊं व्यस्ताकाशानन्दनाथश्रीं ।
ॐ हंः समन्तानाशानन्दनाथश्रीं । इति निव्यीया * ॥

ॐ आमानन्दनाथश्रीं । ॐ परमानन्दनाथश्रीं । ॐ शाम्भवानन्दनाथश्रीं । ॐ वाग्मयातन्दना-
थश्रीं । ॐ नीलकण्ठानन्दनाथश्रीं । ॐ चिदानन्दानन्दनाथश्रीं । ॐ स्वच्छप्रकाशानन्दनाथश्रीं । ॐ निज-
प्रकाशानन्दनाथश्रीं । ॐ अमृतानन्दनाथश्रीं । इति मानवीया ॥

(१) ह्रीं स्वच्छप्रकाशपरिपूर्णपरापरमहासिद्धविद्याकुलयोगिनीह्रींश्रीं । इति कुलयोगिनीमूलविद्या ॥

* उम्भना-समना-व्यापक-शक्ति-ध्यान-ध्यान-अनाहठ-दन्तु-विन्दोकाशात्वा नव भावा इति (सौभाग्यकथनम्) ।

(२) ह्रमो स्यात्मानं बोधय बोधय ह्रमो श्री० । इति शासादपरा ॥ (३) ॐ ऐं ह्रं क्रिं प्रे क्रोदिनि
 मद्दामद्भवे क्रो क्रोदय क्रोक्रो मोहय २ क्रो नमः स्वाहा श्री० । इत्यतिरहस्यविद्या ॥ (४) ॐ हंस स्वच्छा-
 नन्दपरमहंसपरमात्मने स्वाहा ह्रमो श्री० । इति शाम्भवीविद्या ॥ (५) ॐ ह्रं नित्यस्फुरत्तावैतन्यानन्दमयी-
 महाविन्दुव्यापकमात्रन्यरूपिणी ह्रंपैर्ध्रं ह्रं श्रीपा० । इति ह्रस्त्रेधाविद्या ॥ (६) ॐ स्वच्छमकाशात्मिके ह्रं कुल-
 मद्दामालिनि कुलगर्भमातृके ऐं समयत्रिमले श्री० । इति समयविमलामूलविद्या ॥ (७) ॐ ह्रं नित्यप्रकाशा-
 त्मिके कुलपुण्डलनि आभासिद्धिमदाभैरवि आत्मानं बोधय बोधय अग्रे भगवति ह्रं ह्रं श्री० । इति
 परयोधिनो मूलविद्या ॥ (८) ॐ ओं मोक्षं ह्यु श्री० । इति कुलपञ्चाक्षरीविद्या ॥ (९) ॐ नयमी लोपामुद्रा श्रीवि-
 द्या चैतन्याप्रिपुरसुन्दरीश्री० ॥ (१०) ॐ ऐं शुद्धसूत्रनिराकारनिर्घिकरूपरहस्यरूपिणी क्रो परमानन्दशक्तिः सौः
 शाम्भवानन्दनाथश्री० । इत्यनुत्तरपालिनो ॥ (११) ॐ हंसः सोहं स्वच्छानन्दपरमहंसपरमात्मने स्वाहा । इति
 शुक्लतमत्रिमशिनोमूलविद्या ॥ (१२) ॐ अनामात्यव्योमातीतनाथपरापरव्योमातीतव्योमेश्वरेश्वरेश्वरी श्री० । इत्य-
 नामामूलविद्या ॥ (१३) ॐ ऐं ह्रं श्री०, इति संकेतसारविद्या ॥ (१४) ॐ ह्रं भगवति पिषे वाग्वादिनि क्रोक्रो
 महाद्दमायामानादिनि ऐं क्रिं प्रे ह्रं श्री० । इत्यनुत्तरव्याघादिनाथम् ॥ (१५) ॐ ह्रं श्रीं हसपद्मं हसकलशं सौ-
 श्री० । इत्यनुत्तरशार्दूरी ॥ (१६) ॐ ह्रं श्रीं हसकल-हसकहल-सकलह्रं श्रीमदाप्रिपुरसुन्दरी सर्गानन्दमये वैन्दवे
 चक्रे परब्रह्मस्वरूपिणी परमात्मशक्ति सर्वमन्त्रेश्वरी सर्वविघ्नेश्वरी सर्वपिण्डेश्वरी सर्ववादेश्वरी सर्वयोगीश्वरी
 सर्वयोगीश्वरी सर्वासिद्धीश्वरी सकलजगदुत्पात्तमातृका सब्रह्मा सदेवता समुद्रा ससिद्धिः सायुधा सबाहना
 सपरिषात् सशक्तिः कालद्वारा सर्वोपचारैः संपूजिताऽस्तु श्री० । इति श्रीमहाप्रिपुरसुन्दरी मूलविद्या ॥
 एता विद्याः स्वाशरणि संस्मृत्य पडाधारविद्यास्तर्पयेत् । ॐ सं सर्वानन्दविभूत्यै स्वाहा, मूलाधारे ।
 ॐ रं सोहं परमविभूत्यै स्वाहा, स्वाधिष्ठाने । ॐ हंसः सोहं स्वच्छानन्दपरमहंसपरमात्मने स्वाहा, नाभौ ।
 ॐ हंसः स्यात्मानं बोधय बोधय परमानन्दनाथश्री०, अनाहते । ॐ सोहं परमात्मानं बोधय बोधय
 स्यात्मानन्दनाथश्री०, पिशुङौ । ॐ ह्रं श्रीं हंसः सोहं स्वच्छानन्दविरप्रकाशानुत्तरेतवे स्वाहा, आज्ञायां । ततश्चर-
 णनिघां द्वादशान्ते तर्पयेत् ।

अथ चरणविद्या । ॐ क० ह० स० ह्रं हंसः शिवः ऐं ह्रं श्रीं हसपद्मं हसकलशं सद्-
 क्षमलवर्यो हंसः ह्रं श्रीं शुक्लविद्यामहापीठशुक्लपुष्पशुक्लमण्डलमहापीठशुक्लचक्रकमहापीठशुक्लमन्त्रमहापीठशु-
 क्लदीपशुक्लमद्रामहापीठशुक्लतितशुक्लमहाप्रकाशात्मरूपरमशिवश्रीपादुकां पूजयामि ह्रं हंसः हसक्षमलव-
 र्युं हंसः सोहं स्वच्छविदानन्दपरमहंसपरमात्मने स्वाहा, ॐ त्रिपुरसुन्दरीब्रह्मविद्याधित-अमुकशक्ति-
 युक्श्रीपरमोष्ठिगुरु अमुकानन्दनाथासुकशक्तियुक्श्रीपरमशुद्ध-अमुकानन्दनाथासुकशक्तियुक्श्रीगुरु-अमुकानन्दना-
 थश्रीपादुकां पूजयामि नमः । इति शुक्लचरणम् ॥ ॐ क० ह० स० ह्रं सोहं शिवः ऐं ह्रं श्रीं हसपद्मं हस-
 क्षमलवर्युं सद्क्षमलवर्यो सोहं हंस श्रीशुक्लविद्यामहापीठशुक्लपुष्पशुक्लमण्डलमहापीठशुक्लचक्रकमन्त्रमहापीठशुक्ल-
 दीपशुक्लमद्रामहापीठशुक्लतितरुक्रमहाविमशात्मिकपरशक्त्येश्वरीश्री० । ॐ ह्रं सोहं सद्क्षमलवर्यो सद्क्षम-
 लवर्युं हसपद्मं श्रीं ह्रं ऐं ह्रं श्रीं हसक्षमलवर्युं सद्क्षमलवर्यो हंसः सोहं स्वच्छानन्दपरमहंसपरमात्मने
 स्वाहा ह्रं श्रीं त्रिपुरसुन्दरी ब्रह्मविद्याधितासुकशक्तियुक्श्रीपरमोष्ठिगुरु-अमुकानन्दनाथासुकशक्तियुक्श्रीपरमशुद्ध-अमु-
 कानन्दनाथासुकशक्तियुक्श्रीगुरु-अमुकानन्दनाथश्री० । इति रक्तचरणम् ॥ ॐ क० ह० स० ह्रं हंसः सोऽहं

१ 'ह्रं श्रीं' ग पाठ । २ 'श्रीं ह्रं श्रीं' ग पाठ । ३ 'ह्रं श्रीं' ग पाठ । ४ 'ह्रं श्रीं' ग पाठ । ५ 'दिता' क पाठ ।

धीर्हीर्षेर्हीर्धी हसत्समलवरय्युं सदसमलवरयां हस सोदं दशीं सदृशीं मिथयिषामदापीठमिध-
 पुष्पमिधमएलमदापीठमिधचक्रमिधमममदापीठमिधदीपमिधमुद्रामदापीठमिधनतिमिधमदाप्रकाशयिमशा-
 त्मकपरमेशिरपरत्तययग्राथी० । र्हीर्दशीं सोद हसः सदसमलवरयां हसत्समलवरय्युं हसत्समं धीर्ही
 षेर् हीर्धी हसत्समलवरय्युं सदसमलवरयां हस सोदं स्वः नानन्दपरमहमपरमात्मने स्वादा र्हीर्धीं मदात्रिपुरसु-
 न्दरीप्रलविद्याधित-अमुकशक्तिगुरुप्रयोगेष्टिगुरु-अमुकानन्दनाथ-अमुकशक्तिगुरुपरमगुरु-अमुकानन्दनाथ-अमु-
 कशक्तियुक्तीगुरु-अमुकानन्दनाथधीपादुका पूजयामि नम । इति मिधन्तरणम् ॥ एव मयै स्वयिरभि संघट्ट-
 मुद्रया विन्यस्य पीठपूजामारभेत् । ॐ मण्डूकाय नमः । एयं ॐ कालाग्निक्रदाय नमः । मूलप्रवृत्त्यै० ।
 आघारशक्त्यै० । क्रूमाय० । अनन्ताय० । वराहाय० । पृथिव्यै० । इत्यादि परतत्त्वान्तं न्यासोक्तरीत्या
 संपूज्य, ॐ श्रीचक्रराजाय नमः । ॐ तत्र समस्तप्रकटगुप्तगुप्ततरसंप्रदायकुलकौलनिगमरहस्यातिरहस्यपरा-
 पररहस्ययोगिनीधीचक्रप्रेतार्थी० । इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, मूषिन्वष्टुत्तपोर्मध्ये पादध्यादीशानान्तं ॐ मित्रे-
 शनायथी० । ॐ उड्डीशनायथी० । ॐ पट्टीशनायथी० । ॐ चर्यानायथी० । इति युगनाथानभ्यर्च्य, चक्र-
 स्थेयानादिचतुष्कोणेषु—ॐ वा गणपतिनायथी० । ॐ वा यदुक्तायथी० । ॐ वा क्षेत्रपालनायथी० ।
 चतुरथे ॐ योगिनीथी० । ॐ अंबाली त्रिपुरामृताणवासनथी० । पद्मद्वये—ॐ वैर्ज्ञीसौ, त्रिपुरेश्वरीपो-
 ताम्बुजासनथी० । चतुर्दशरे ॐ हीर्ज्ञीसौ, त्रिपुरसुन्दरीदेव्यात्मासनथी० । दशरद्वये—ॐ ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीः
 त्रिपुरयासिनौसर्वचक्रासनथी० । अष्टारे—ॐ ह्रै ह्रै ह्रै ह्रै त्रिपुराधीसर्वमन्त्रासनथी० । त्रिकोणे—ॐ
 हीर्ज्ञीन्तै त्रिपुरमालिनीसाध्यासिद्धासनथी० । एव पञ्चासनानि चतुरथे पद्मद्वये चतुर्वंशारे दशरद्वये अष्टारे
 त्रिकोणे च क्रमेण संपूज्य, ॐ ऐं कामरूपपीठथी० । ॐ ज्ञीं पूर्णगिरिपीठथी० । ॐ सौः जालन्धरीपी-
 ठथी० । ॐ वैर्ज्ञीसौ, उदयाणपीठथी० । इति त्रिकोणापद्रव्यवाममध्येषु संपूज्य, ॐ ह्रां पृथिव्याधिपति-
 प्रलप्रेतपा० । ॐ ह्रीं जलाधिपतिविष्णुप्रेतपा० । ॐ ह्रूं तेजोधिपतिरुद्रप्रेतपा० । ॐ र्हीं वाय्वधिपती-
 शानप्रेतपा० । ॐ ज्ञीं आकाशाधिपतिसदाशिवप्रेतपा० । इति मरुत्पीठस्वाम्नेयादिपादचतुष्टये क्रमे च
 पञ्चप्रेतासनानि संपूज्य, ॐ प्रसन्नतुलिकापा० । ॐ महापद्मवनपा० । ॐ हीर्भीसौः कामेश्वरकामेश्वरीपा० ।
 ततो देव्या मूर्तिं कामेश्वराङ्कोपविष्टा ध्यात्वा—

ध्यायेत् पराशिवाङ्कस्यां पाशाङ्कुशचतुःशरैः । भासमानचतुर्बाहुमरुणांशुकांशुकाम् ॥

इति ध्यात्वा, वैर्हीर्धीं "प्रकटायाश्च योगिन्थो महाधीराः परापराः । सानिर्घ्यं कुलयोगेऽस्मिन् कुर्वन्वद्य
 शिवाह्वया" ॥ इति देवीमूर्तौ पुष्पाञ्जलिं ध्यात्वा त्रिखण्डामुद्रां बद्ध्वा, ॐ ह्रै ह्रै ह्रै ह्रै इति पञ्च-
 कूटविद्यया द्वादशान्ततर्धैतन्यमयीं परा देवीं बह्मसापुटाध्वना पुष्पाञ्जलावानीय,
 एषोहि देवदेवेशि त्रिपुरे देवपूजिते । परामृतमये शीघ्रं सांनिध्यं कुरु सिद्धिदे ॥
 महापद्मवनान्तःस्थे कारशानन्दविग्रहे । सर्वभूतहिते मातरेहोहि परमेश्वरि ॥

अभिमन्त्रणं स्वधिष्यं कुरु नमः । इति पूर्वसंकल्पिते देवीमूर्तौ चैतन्यमावाहायाहन-स्थापन-संनिधा-
 पन-सन्निरोधनमुद्रा प्रदर्शयित्वागहनमुद्रयावगुण्य, शिरसि धेनुमुद्रायामृतांहुत्य, देव्यङ्गे पद्महन्त्रैः सक-
 लीकृत्य परमीकरणमुद्रया परमीकृत्य,

१ 'वर्ही' क पाठ । २ 'ह्र' क पाठ । ३ 'ह्रै ह्रै ह्रै ह्रै ह्रीं ह्रीं ह्रीं ह्रीः' क पाठ । ४ 'सर्वदे' क पाठ ।

मूलमत्रेण दीपिन्या मालिन्याऽऽर्षोदकेन च । त्रिवारं शौचयेदेवं^१ देवशुद्धिरितीरिता ॥
इति क्रमेण संशोध्य ध्यायेत् । तद्यथा—

ततः र्थीचक्रमारूढां ध्यायेत् त्रिपुरसुन्दरीम् । ततः पद्मनिभां ध्यायेद्बालार्ककिरणारुण्याम् ॥ १ ॥

जपाङ्कुमुमसङ्काशां दाडिमीङ्कुमुमप्रभाम् । पद्मरागप्रतीकाशां कुङ्कुमोदरसन्निभाम् ॥ २ ॥

स्फुरन्मुकुटमारिण्यकिङ्किणीजालमण्डिताम् । कालालिकुलसंकाशकुटिलात्तरूपल्लवाम् ॥ ३ ॥

प्रत्यग्राख्यर्षकाशवदनाम्भोजमण्डलाम् । किञ्चिदर्धेन्दुकुटिलललाटमृदुपट्टिकां ॥ ४ ॥

पिनाकिधनुराकारभूलतां परमेश्वरीम् । आनन्दमुदितोन्नोल्लीलानीतान्द्रोलितलोचनाम् ॥ ५ ॥

स्फुरत्तमपूँत्तसंपातविलम्बेमकुण्डलाम् । स्वगण्डमण्डलाभोगजितेन्द्रमृतमण्डलाम् ॥ ६ ॥

विश्वकर्माविनिर्माणचूत्रमुस्पटनापिकाम् । तान्नाविष्टुमविश्यामरत्रोष्ठीममृतोपमाम् ॥ ७ ॥

दाडिमीर्षीजवजामदन्तपद्मिचिराजिताम् । रत्नद्वी(दी)पसमुद्गामिजिह्वां मधुरमापिणीम् ॥ ८ ॥

स्मितमाधुर्यविजितमाधुर्यरममागराम् । अर्नापम्यगुणोपेतचिनुकोदेशशोभिताम् ॥ ९ ॥

कम्बुग्रीवां महादेवीं शृण्वालललितैर्भुजैः । मथिकङ्कणकेयूरभूषणैः परिशोभिताम् ॥ १० ॥

रत्नोत्पलदलाकारमुकुमारकराम्बुजाम् । कराम्बुजनसख्योत्पलाविराजितनभस्तलाम् ॥ ११ ॥

मुक्ताहारलतापेतममृन्नतपयोधराम् । पीनवृत्तोन्नतकुचां तनुमध्येन शोभिताम् ॥ १२ ॥

त्रिवलीवलनापुङ्गमध्यदेशमुशोभिताम् । लाज्यमरिदावर्तकारनाभिविभूषिताम् ॥ १३ ॥

अनर्धरत्नसंचितकाञ्चीपुङ्गनितम्बिनीम् । नितम्बविम्बद्विरदरोमराशिवराङ्कुशाम् ॥ १४ ॥

कदलीलालिवस्तम्बमुकुमारोक्ष्मीश्वरीम् । लाज्यकदलीतुल्यजङ्घायुगलमण्डिताम् ॥ १५ ॥

गूढगुल्फपदद्वन्द्वप्रपदाजितकच्छपाम् । नूपुरैर्विलसत्पादपङ्कजातिमनोहराम् ॥ १६ ॥

ब्रह्मविष्णुशिरोरत्ननिर्घृष्टचरणाम्बुजाम् । तनुदीर्घाङ्गुलीमास्वन्नखचन्द्रविराजिताम् ॥ १७ ॥

शीतांशुशवसंकारां कान्तिसन्तानहासिनीम् । लौहित्यजितसिन्दूरजपादाडिमरागिणीम् ॥ १८ ॥

रत्नचक्षुषरीषानां पाशाङ्कुशक्रोद्यताम् । रत्नपुष्पनिषेधा तु रत्नाभरणभूषिताम् ॥ १९ ॥

चतुर्बाहुं त्रिनेत्रां च पञ्चबाणधनुर्धराम् । कर्पूरशकलोन्मिश्रताम्बूलापुरिताननाम् ॥ २० ॥

महामृगमदोशमकुङ्कुमारुणविग्रहाम् । सर्वनृङ्गारवेपाढ्यां सर्वाभरणभूषिताम् ॥ २१ ॥

जगदाह्लादजननीं जगद्रञ्जनकारिणीम् । जगदाकर्षणकर्त्रीं जगत्स्थापनरूपिणीम् ॥ २२ ॥

सर्वमन्त्रमयीं देवीं सर्वसौभाग्यसुन्दरीम् । सर्वलक्ष्मीमयीं नित्यां परमानन्दनन्दिताम् ॥ २३ ॥

महात्रिपुरमुद्रां तु स्मृतावाहनरूपया । विद्ययावाह्य सुभगे नमस्ताशिष्यपुत्रया ॥ २४ ॥

पूर्वाङ्गया साधकेन्द्रो माहात्रिपुरसुन्दरीम् । चक्रमध्ये तु संचिन्त्य ततः पूजनमारभेत् ॥ २५ ॥

१ 'द्वत' क. पाठ. । २ 'ध्यायेत् पद्मनिभा देवी' क. पाठ. । ३ 'दृक्' ग. पाठ. । ४ 'सुन्द' क. पाठ. । ५ 'सुल' क. पाठ. ।

६ 'संतान' क. पाठ. । ७ 'मण्डिताम्' ग. पाठ. ।

प्रति । शानार्णवे—

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि यजनं चान्तरं महत् । मूलादिवक्षरधान्तं विमतन्तुतनीयसीम् ॥ १ ॥
 उद्यत्सूर्यसहस्राभां निगुत्कोटिसममभाम् । चन्द्रकोटिप्रमाद्रीभां त्रैलोक्यैकप्रभामयीम् ॥ २ ॥
 अशेषजगदुत्पत्तिस्थितिसंहारकारिणीम् । ध्यायेन्मनो यदा देवि निश्चलं जायते तदा ॥ ३ ॥
 सहजानन्दसंदोहमन्दिरं भवति चण्णात् । मनो निश्चलतां प्राप्तं शिवशक्तिप्रभातः ॥ ४ ॥
 समाधिर्जायते तत्र संज्ञाहयविजृम्भितः । स्वयं प्रज्ञातनार्मको एमंप्रज्ञातनामधृक् ॥ ५ ॥
 स्वयं प्रज्ञातभेदस्तु शिवाधिक्वयेन जायते । अमंप्रज्ञातमंज्ञस्तु शक्त्याधिवयेन वै भवेत् ॥ ६ ॥
 स्वयं प्रज्ञातभेदस्तु तीव्रस्तीव्रतरो भवेत् । अमंप्रज्ञातभेदस्तु मन्दो मन्दतरस्तथा ॥ ७ ॥
 हास्यरोदनरोमाञ्चकल्पस्वेदादिलक्षितः । तीव्रस्तीव्रतरो देवि समाधिरुपलक्षितः ॥ ८ ॥
 शांभवेन तु वेधेन सुखीभूयाधिरन्तरम् । अन्तर्यागविधिं कृत्वा ग्रहिर्यागं समारभेत् ॥ ९ ॥
 एवं विन्यस्तदेहः सत् भवार्त्मा साधकोत्तमः । ध्यायेन्निरामय धस्तु जगत्प्रयत्निमोहिनीम् ॥ १० ॥
 अशेषव्यवहाराला साधिनीं संविदं पराम् । उद्यत्सूर्यसहस्राभां दाडिमीकुसुमप्रभाम् ॥ ११ ॥
 जपाकुसुमसंकाशा पप्ररागमणिप्रभाम् । स्फुरत्पद्मनिभा तप्तकाञ्चनाभां परेश्वरीम् ॥ १२ ॥
 रत्नोत्पलदलारूपपादपद्मवराजिताम् । अनर्धरत्नराचितमञ्जीरचरणद्वयाम् ॥ १३ ॥
 पादाङ्गुलीपकस्वर्यतेजोराशिविराजिताम् । कदलीललिचलम्भसुकुमारोरुमण्डलाम् ॥ १४ ॥
 नितम्बविन्मविलसद्रङ्गवस्त्रपरिष्कृताम् । भेदलावज्जमाणिव्यकिङ्किणीनादविभ्रमाम् ॥ १५ ॥
 अलक्ष्यमध्यमा निम्ननाभिपुङ्कोदरीं पराम् । रोमराजिलताभूतमहाकुंचफलान्विताम् ॥ १६ ॥
 सुवृत्तनिविडोतुङ्गकुचमण्डलराजिताम् । नवरत्नप्रमाराजद्वैवैयवरभुषणाम् ॥ १७ ॥
 श्रुतिभूपामनोरम्यकपोलस्थलमञ्जरीम् । उद्यदादित्यमंकाशशतदङ्गसुसुखप्रभाम् ॥ १८ ॥
 पूर्णचन्द्रमुखीं पप्रवदनां मीनलोचनाम् । स्फुरन्मदनकोदण्डसुधुवं एतलोचनाम् ॥ १९ ॥
 ललाटपट्टसंराजद्रत्नाढ्यविलकप्रभाम् । मुक्तामाणिव्यघटितसुकुटस्थलकिङ्किणीम् ॥ २० ॥
 स्फुरच्चन्द्रकलाराजन्मुकुटां लोचनत्रयाम् । प्रवालवल्लीविलसद्गाहुवल्लीचतुष्टयाम् ॥ २१ ॥
 इज्जुकोदण्डपुष्पेपुपाशाङ्गुशचतुर्भुजां । सर्ववेदमयीमम्बां सर्वसौभाग्यसुन्दरीम् ॥ २२ ॥
 सर्वतीर्थमयीं देवीं (सर्वैकामप्रपूरणीम् । सर्वश्रेत्रमयीं दिव्या सर्वदेवस्वरूपिणीम् ॥ २३ ॥
 सर्वशास्त्रमयीं देवीं सर्वागमनमस्कृताम् । सर्वज्ञानमयीं देवीं) सर्वदानचसेविताम् ॥ २४ ॥
 सर्वानन्दमयीं ज्ञानगह्वरां संविदं पराम् । एवं ध्याता परामन्त्र्या वहन्नाडीपुटक्रमात् ॥ २५ ॥
 आग्राह चक्रमध्ये तु मुद्रया हि त्रिखण्डया । संस्थिता पूजयेत् तत्र श्रीपीठान्तर्निवासिनीम् ॥ २६ ॥
 मुद्राः संदर्शयेत् तत्र तर्पणैस्तु त्रिधा यजेते । लयाङ्गं कल्पयेत् देहे देव्यास्तु परमेश्वरि ॥ २७ ॥

गन्धपुष्पाक्षतादीनि देव्यै सम्यग् निवेदयेत् । उपचारैः षोडशभिः संपूज्य परदेवताम् ॥ २८ ॥
 वर्षरानि पुनर्दद्यात् त्रिवारं मूलविधया । ॥

इति । ततो मूलविधान्ते श्रीमहात्रिपुरसुन्दरीनित्याधीपादुकां पूजयामाति त्रिः पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा तर्पया-
 न्यन्तं सन्तर्प्य, यानान्ते श्रीमहात्रिपुरसुन्दरि एतत्ते आसनं नमः । एवं स्वागतं नमः । एतत्ते पादं
 नमः । एव तेऽप्यं स्याद्वा । एतत्ते आचमनीयं मुधा । एव ते मधुपर्कं मुधा । एतत्ते आचमनीयं
 मुधा । इति सम्यं, श्राद्धोद्गीर्णनः इत्यग्रे श्राद्धस्य इति नववीजैर्नव मुद्राः प्रदश्यं, स्वर्णपादुके उप-
 नीयोत्तरतः स्नानमण्डपमानीय, रत्नमहासने संन्याप्याख्यादिवन्दनान्तात् उपचारान् निवेद्य, केशयन्माघनम-
 म्यङ्गं गन्धानस्तकोद्वर्तनमुपोदकशानं पञ्चगव्यस्नानं पञ्चानृतस्नानं मन्नाप्याङ्गप्रोद्घृतं केशसंस्कारं विकुरयो-
 धनं कृत्वा, भगवति एतत्ते स्नानाय नमः । ततः दत्तते वस्त्रयुग्मं नमः । इति वस्त्रयुग्मं परिधाप्य, नीला-
 जनादिमङ्गलाचारान् विधाय मूपरुमंडपे रत्नमहासने समुपवेश्य, मुकुटरत्नवाटङ्गनासामौक्तिकप्रियहारके-
 पूरकद्रुपाहुतीपकरत्नयन्मन्थयन्मन्त्राञ्जलिपादकटकन्तुपुरपादाहुतीपकादिनानाजानीयनातादेशीयविधि-
 यमूपरुमंडपित्वा, सगोत्रे महाभूममदलेपनं कृत्वा, कण्ठे कटारमालां बद्ध्वा, चतुर्षोर्दिव्याञ्जनं रत्नाञ्जनं
 माले आदेशं दर्शनं ध्वजचामरे समर्प्य, पूजामण्डपमानीय, पुनः कामेश्वरादेः समुपवेश्य सर्वोपचारैः संपूज्य
 यपोपचारं प्रथमादिभिः सन्तर्प्य, पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा नैवेद्यतान्मूलान्तालि निवेद्य प्रायेण ॥

संविन्मये परे देवि परामृतरमप्रिये । अनुज्ञां देहि देवशि परिवारार्चनाय मे ॥

इति पुष्पाञ्जलिपुरःसरमनुष्ठां प्राप्य धीचक्रात्मनोमध्ये त्रिकोणवृत्तचतुरस्रमण्डलं विलिख्य, तत्र तिथिम-
 यानिन्याः पूजयेत् । प्रतिपत्तमृतिपूर्णिमापर्यन्तं कामेश्वरादिनित्यां पूजयेत् । त्रिकोणमध्ये प्रधानदेवतात्वेन
 तत्तिथिनित्यां पूजयेत् । तदेषाम् शेषाः पूज्याः, एवं गुरुपते । ह्यणुपते तु प्रतिपदादिदर्शान्तं
 त्रिभ्रादिकामेश्वर्यन्तं पूजनीयम् । एता नित्याः प्रागेवोद्धृता स्मृत्याः । मध्ये धीविद्यामुद्यार्थं श्रीमहात्रिपु-
 रसुन्दरीधीपादुकां पूजयामि० । ततो मध्यत्रिन्दोरमितः अज्ञोशासुरपायव्यमध्ये दिक्षु पञ्चानि संपूज्य,
 मध्यत्रिकोणमाकृत्रिकोणोर्मध्ये देव्याः शृष्टमागे त्रिपत्तया दिव्यीमसिद्धौघमानवौघान् संपूज्य, चरणत्र-
 यविधया मानवौघान्ते स्वशुद्धकर्म संपूज्य, मध्यत्रिकोणरेखाश्रेये पञ्चपञ्च क्रमेण स्वरातुद्गाव्य, प्रागुक्त-
 मन्त्रैः पञ्चदश नित्यां संपूज्य, विसर्गयुक्तमूलविधया मध्ये मूलदेवीं यद्वा तवावरणपूर्णां कुर्यात् ।

तत्र भूमिने प्रथमरेखायां पश्चिमादिदिक्षु शयव्यादिविदिक्षु च अणिमादिदशसिद्धिदेवता यजेत् । तत्रादौ ॐ
 ॐ शैलौष्यमोहनचक्राय नमः । चतुरस्ररेखायै नमः । इति पुण्यं दत्त्वा । * ॐ अणिमासिद्धिदेवीश्री० ।
 ॐ साधिमासिद्धिदेवीश्री० । ॐ महिमासिद्धिदेवीश्री० । ॐ ईशित्वसिद्धिदेवीश्री० । ॐ वशिष्टसिद्धिदेवीश्री० ।
 ॐ प्राक्न्यासिद्धिशी० । ॐ मुक्तिसिद्धिशी० । ॐ इच्छासिद्धिशी० । ॐ रत्नसिद्धिशी० । ॐ मोक्षसिद्धि-
 शी० । इति दशकं संपूज्य, चतुरस्रमध्यरेखायै नमः । इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, † आं ब्रह्मार्णवीश्री० ।
 † मां शिवेश्वरीश्री० । ॐ कामरतीश्री० । ॐ वैष्णवीश्री० । ॐ वाराहेश्री० । ॐ इन्द्राणीश्री० । ॐ सामु-
 द्बायीश्री० । ॐ महालक्ष्मीश्री० । एताः पश्चिमादिद्वारेषु वायव्यादिकोणेषु च पूजयेत् । ततश्चतुरस्रान्तरे-
 खायै नमः । इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, ‡ ॐ श्रां सर्वसंज्ञामणीमुद्रायार्थिणी० । ॐ श्रां सर्वविद्राधिणी० ।

ॐ शुक्लाह्वयपीतवर्णविचित्राक्षरदिते समस्तधरूप चतुरस्रत्रय प्यात्वा—(सौ० २०) । * दशासिद्धी पाराह्नुकपत्र-
 दयका इत्यर्थां शशिशेखरा निधिविवाहनस्थाः ध्यात्वा पूजयेत् । (सौ० २०) । † इत्येत्यत्रपालदस्ता नीलवर्णवज्रा-
 भार्या मान्पूर्वाया पूजयेत् । ‡ पाशाकुशवस्त्रमुद्राङ्कितचतुर्भुजा रक्षा सांबंकारा दशमुद्रादेवीभ्यांवा पूजयेत् ।

ॐ ह्रीं स्वांकारिणीं । ॐ ह्रूं सर्ववशकरिणीं । ॐ सः सर्वोन्मादेनीं । ॐ ह्रौं सर्वमहापुत्रां । ॐ
 हस्रभ्रं सर्वखेचरीं । ॐ ह्रसौं सर्ववीजमुद्रां । ॐ ह्रं सर्वयोगिमुद्रां । ॐ ह्रं सौं सर्वत्रिपण्डिता
 मुद्रां । † अश्रांसौ त्रिपुराचक्रेश्वरीनित्याधीं । एता प्रकटयोगिन्यरैलोक्यमोहनचक्रे समुद्रा सति-
 ष्टप सायुधा सवाहना सपरिवारा सजापचारं सपूजितास्तुष्टा यदा. सन्तु । इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा
 इतिमिति सर्वसंज्ञोभिणीमुद्रां दर्शयेत् । तत श्रीपात्रस्थयिन्दुना विन्दौ प्रधानदेवता त्रिवारं संतर्प्य योनि-
 मुद्रां प्रदर्श्य पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा ।

अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले । मत्पया ममर्षये तुभ्यं प्रथमावरणाचनम् ॥

इति समर्प्य द्वितीयावरणं पूजयेत् । अथ तु श्रीसौम्यमोहनादिवचनत्रये शृङ्गोदकेन सर्वसौभाग्यदायकादिपदचक्रे
 श्रीपात्रस्थजलेनाथवा शङ्खस्थयारिणैवेति सर्वथ संप्रदाय । इति प्रथमावरणम् ॥

अथ द्वितीयावरणम् । * ॐ सर्वांशापूर्वकोऽङ्गदलचक्राय नमः । इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा पश्चिमा-
 दिवामावर्तनं पूजयेत् । ॐ अ कामाकार्पिणीनित्याकलाधीं । एवं ॐ थां युञ्ज्याकार्पिणीं । ॥ ॐ अहंकाराकार्पि-
 णीं । ॐ ईं शन्द्राकार्पिणीं । ॐ उं वृथाकार्पिणीं । ॐ ऊं रूपाकार्पिणीं । ॐ अं रसाकार्पिणीं ।
 ॐ ऋं गन्धाकार्पिणीं । ॐ लृं विसाकार्पिणीं । ॐ लृं धैर्याकार्पिणीं । ॐ एं स्मृत्याकार्पिणीं । ॐ
 ऐं नामाकार्पिणीं । ॐ औं बीजाकार्पिणीं । ॐ औं आत्माकार्पिणीं । ॐ अं अनृताकार्पिणीं । ॐ आ
 शरीराकार्पिणीं । ॐ ॐ ऐं ह्रीं त्रिपुरेश्वरीचक्रेश्वरीनित्याधीं । एता शुभयोगिन्यः सर्वांशापूर्वके चक्रे
 समुद्रा इत्यादिना समर्प्य, इतिमिति सर्वविद्याविणीं मुद्रां प्रदर्श्य “अभीष्टसिद्धिं मे देहिंति द्विती-
 यावरणाचनम्” इति पुष्पाञ्जलिं दद्यात् । इति द्वितीयावरणम् ॥

अथ तृतीयावरणम् । ॐ सर्वसंज्ञोभणापदसवकाय नमः । † अनङ्गकुसुमाद्यास्तु पूर्वादिदिक्षु
 अग्नेयादिविदिक्षु च पूजयेत् । ॐ कं १ अनङ्गकुसुमादेवीधीं । ॐ खं २ अनङ्गमेखलां । ॐ टं ३
 अनङ्गमदनां । ॐ थं ४ अनङ्गमदनातुरां । ॐ पं ५ अनङ्गरेखां । ॐ यं ६ अनङ्गवेगिनीं । ॐ शं
 ७ अनङ्गाङ्गुशां । ॐ लं ८ अनङ्गमालिनीं । ॐ ह्रौं ह्रीं त्रिपुरसुन्दरीचक्रेश्वरीनित्याधीं । एता शुभ-
 तरयोगिन्यः सर्वसंज्ञोभणे चक्रे समुद्रा इत्यादिना समर्प्य, इतिमित्याकार्पिणीमुद्रां प्रदर्श्य “अभीष्टसिद्धिं मे
 देहिंत्यादि तृतीयावरणाचनम्” इति पुष्पाञ्जलिं समर्पयेत् । इति तृतीयावरणम् ॥

अथ चतुर्थावरणम् । पश्चिमादिवामावर्तनं पूजयेत् । ॐ सर्वसौभाग्यदायकचक्रनुदेशारधकाय नमः ।
 इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, ॐ अं सर्वसंज्ञोभिणीधीं । ॐ ईं सर्वविद्याविणीं । ॐ उं सर्वाकार्पिणीं । ॐ
 ऋं सर्वाहादिनीं । ॐ लृं सर्वसंज्ञोदिनीं । ॐ एं सर्वस्ताम्भिनीं । ॐ ऐं सर्वजृम्भिणीं । ॐ औं सर्व-

† अक्षिमसिद्धेरे प्रस्तकाचसूत्रपञ्चदशकरा शक्तिरामा मुवाभरणा त्रिपुराचक्रेश्वरीं प्यात्वा । * षोडशदलं पूर्वं-
 चन्द्रनिर्मं सवर्षीयूपं ध्यात्वा । ॐ षाष्टाङ्गुशास्तुपूर्वशक्तिषष्ठवराङ्कितकरा. श्रवणा शोष्यवर्षिणीप्यात्वा ।
 † षाष्टाङ्गुशवराभयदस्ता शुभ्राभराभरणा रजमुकुटां त्रिपुरेश्वरीं प्यात्वा । ॐ अष्टदलकमत्र जषात्रमुममभ प्यात्वा ।
 ‡ षाष्टाङ्गुशीनोत्पलकरा रक्तवर्णां ध्यात्वा । ॐ रक्तवर्णां सर्वाङ्गकारभूषिता पुस्तकाचमालावराभयकरा त्रिपुरसुन्दरीं
 ध्यात्वा । ॐ चतुर्दशतन्त्रे द्वाविंशोत्सुमममं ध्यात्वा, रक्तवर्णां सर्वाङ्गकारभूषिता. षाष्टाङ्गुशदशषण्णामत्राकरा-
 श्रुतुं शक्तिर्धायेत् ।

यशःकरी० । ॐ आ सर्वरञ्जनी० । ॐ हं सर्वोन्मादिनी० । ॐ यं सर्वार्थसाधनी० । ॐ रं सर्वसंपन्न-
पूरणी० । ॐ लं सर्वमन्त्रमयी० । ॐ घं सर्वद्वन्द्वसत्यकरी० । इति संपूज्य, * यैर्होत्रो हं ह्यहो हसौः त्रिपु-
रवासिनीचक्रेभ्यरीनित्वाधी० । एताः संप्रदाययोगिन्यः सर्वसौभाग्यदायके चक्रे समुद्रा इत्यादिना समर्थ्य,
ॐ सर्वव्यशकरीमुद्रां प्रदर्श्य "अमीष्टसिद्धि मे देहीत्यादि चतुर्थावरणार्चनम्" इति पुष्पाञ्जलिं समर्पयेत् । इति
चतुर्थावरणम् ॥

अथ पञ्चमावरणम् । (पद्मिंदशरचक्रे) पश्चिमादिवाभावर्तेन पूजयेत् । तत्र ॐ सर्वार्थसाधकपद्मिंदशरचक्राय नमः । इति पुष्पं दत्त्वा, ॐ तं सर्वसिद्धिप्रदादेवीधी० । ॐ यं सर्वसंपन्नप्रदा० । ॐ हं सर्वप्रियदुरी० । ॐ घं
सर्वमङ्गलकारिणी० । ॐ नं सर्वकामप्रदा० । ॐ टं सर्वदुःखविमोचिनी० । ॐ ठ सर्वमृत्युप्रशमनी० ।
ॐ डं सर्वविप्रतिनाशिनी० । ॐ ढं सर्वान्जसुन्दरी० । ॐ णं सर्वसौभाग्यदायिनी० । ॐ ह्रं ह्रस्वहो हसौः
त्रिपुराधी ॥ चक्रेभ्यरीनित्वाधी० । एताः कुलकौलयोगिन्यः सर्वार्थसाधके चक्रे समुद्रा इत्यादिना समर्थ्य,
स इति सर्वोन्मादिनीमुद्रां प्रदर्श्य "अमीष्टसिद्धि मे देहीत्यादि पञ्चमावरणार्चनम्" इति पुष्पाञ्जलिं
निवेदयेत् । इति पञ्चमावरणम् ॥

अथ षष्ठावरणम् । अन्तर्दशरचक्रे ॐ पश्चिमादिपिलोमेन पूजयेत् । ॐ सर्वरक्षाकरान्तर्दशरचक्राय नमः । इति
पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, ॐ चं सर्वमादेवीधी० । ॐ छं सर्वशक्ति० । ॐ जं सर्वैश्वर्यप्रदा० । ॐ कं सर्वज्ञान-
मयी० । ॐ खं सर्वव्याधिघिनाशिनी० । ॐ कं सर्वघोररक्षरूपा० । ॐ खं सर्वपापहरा० । ॐ गं सर्वा-
नन्दमयी० । ॐ घं सर्वरक्षास्यरूपिणी० । ॐ ङं सर्वैस्तित्तलप्रदा० । ॐ च्छं ह्रस्वहो हसौः त्रिपुरालिनीचक्रेभ्य-
रीनित्वा० । एताः निगमयोगिन्यः सर्वरक्षाकरे चक्रे समुद्रा इत्यादिना समर्थ्य, ॐ इत्यङ्गमुद्रां प्रदर्श्य
"अमीष्टसिद्धि मे देहीत्यादि षष्ठावरणार्चनम्" इति पुष्पाञ्जलिं निवेदयेत् । इति षष्ठावरणम् ॥

अथ सप्तमावरणम् । ॐ अष्टारचक्रे प्रागादिवाभावर्तेन यशिन्याद्या पूजयेत् । तत्र ॐ सर्वरोगहराष्टारचक्राय
नमः । इति पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा, ॐ अं १६ म्लं यशिनीवादेवताधी० । ॐ कं १ कलहो कामेभ्यरीवाग्देवताधी० ।
ॐ चं १ नयलो मोदिनीवाग्देवता० । ॐ टं १ म्लं विमलावाग्देवताधी० । ॐ तं १ जर्षा अरुणावाग्दे-
वताधी० । ॐ पं १ हसलवयुं जयिनीवाग्देवता० । ॐ यं १ कर्मरयुं सर्वैश्वरीवाग्देवता० । ॐ शं १
कर्षा कौलिनीवाग्देवता० । ह्रीर्हो हसौः त्रिपुरासिद्धाचक्रेभ्यरीनित्वाधी० । एताः रहस्ययोगिन्यः सर्वरोग-
हरे चक्रे समुद्रा इत्यादिना समर्थ्य, हसलचक्रं इति सर्ववेचरीमुद्रां प्रदर्श्य "अमीष्टसिद्धि मे देहीत्यादि
सप्तमावरणार्चनम्" इति पुष्पाञ्जलिं निवेदयेत् । इति सप्तमावरणम् ॥

* रक्तवर्णा पुस्तकापमालावराभयकरा त्रिपुरवासिनीं ध्यायेत् । ॐ बाह्यदशर सिन्दूरवर्णं ध्यात्वा जपाकुसुमवर्णा
पाराकुण्डलाकारपेटीहस्ता सर्वाभयभूषिता दशशक्तीः ध्यायेत् । ॐ उग्रदानुसमानकान्तिं सर्वाभयकारभूषिता मदाधूर्व-
नेत्रप्रया पुस्तकापमालावराभयकरां ध्यायेत् । ॐ अन्तर्दशरचक्र जपाकुसुमवर्णं ध्यात्वा बाह्यकैवर्णा पारादङ्गुलानुमुद्रा
वारकरा मुक्ताभिभूषया सर्वज्ञाया ध्यायेत् । चक्रेभ्यरीं त्रिपुरासिद्धिं रक्तवर्णा पाराकुण्डलापमालाभयधारिणीं ध्यायेत् ॥
ॐ अष्टारचक्र पञ्चराताग्रं ध्यात्वा तत्र रक्तवर्णा रक्तवस्त्राभरणातुलेपवा पञ्चबाणधनुस्तकवरकरा ध्यायेत् । सर्व-
ार्थी त्रिपुरासिद्धा शुभवर्णा पाराकुण्डलापमालाभयधारिणीं ध्यायेत् ।

अष्टमापरणम् । ॐ त्रिकोणाग्रदक्षिणामङ्गेषु तद्गहिरन्तरालचक्रे । तत्र ॐ सर्वमिन्द्रिन्द्रान्तरालच-
 प्राय नम । इति पुष्पाञ्जलिं दद्यात्, द्वात्रिंशोऽक्षरं यात्रांलांशांशं जं जृम्भगेभ्य कामेश्वरकामेश्वरीषा-
 रेभ्यो नम । ॐ द्रां ५ या ५ धेयं समोहनमेश्वरकामेश्वरीधनुष्यो नम । ॐ द्रां ५ या ५ आर्द्धो
 यशोकरणकामेश्वरकामेश्वरीपाशाभ्यां नम । ६ द्रां ५ यां ५ प्रोहो स्तम्भनकामेश्वरकामेश्वर्यङ्गुल्याभ्यां
 नम । ॐ ऐं अग्निचक्रे कामगिर्यालये मित्रेशनायात्मके आग्रदक्षिणाधिष्ठापके इन्द्राशक्तयात्मकगुद्रात्मकश-
 क्रिध्रीकामेश्वरीदेवी० । ॐ ऊँ मूर्धचक्रे जालन्धरपैठे पृथ्वीनायात्मके स्वप्नदक्षिणाधिष्ठापके प्रानशक्त्यात्म-
 कविष्णवात्मकशक्रिधीचक्रे-श्वरीदेवीधी० । ॐ सौ नोमचक्रे पूर्णगिरिपैठे उदडीशनायात्मके सुषुप्तिदक्षि-
 णाधिष्ठापके क्रियाशक्त्यात्मकब्रह्मात्मकशक्रिधीमगमालिनीदेवी० । ॐ ह्रीं ह्रस्वकलरीं ह्रीं त्रिपुराम्बाचक्रे-
 श्वरीनित्याधी० । एता अनिरहस्ययोगिन्यः सर्वमिन्द्रिन्द्रं चक्रं समुद्रा इत्यादिना समर्थं, ह्रमां इति
 सर्वबीजमुद्रां प्रदश्यं "अर्थाष्टसिद्धिं मे देहि इत्यादि अष्टमापरणचर्चनम्" इति निवेदयेत् । इत्यष्टमापरणम् ॥

अथ नवमापरणम् । * ऐं ऊँसां मूलं सर्वानन्दमयैन्द्रचक्रमाय नमः । इति पुष्पाञ्जलिं दद्यात्,
 ब्रह्मचक्रे श्रीमदुज्ज्वलपैठे चर्यानन्दनायात्मके सुरायदक्षिणाधिष्ठापके परब्रह्मात्मकशक्रिधीमहाविपुरसुन्दरीधी० ।
 ॐ ह्रस्वकलरुद ह्रस्वकलरुदीं ह्रस्वकलरुदीः त्रिपुरभैरवाचक्रे-श्वरीनित्याधी० । एषा परापरहृदययोगिनी सर्वा-
 नन्दमये वैश्वे चक्रे सर्वचक्रे-श्वरी सर्वमकोश्वरी सर्वपैठेश्वरी सर्वगिधेश्वरी सर्वगणीश्वरी सर्वसिद्धेश्वरी
 सर्वजगदुत्पत्तिमातुरा सच्चिदा सखिदि सायुधा सदाहना सशक्रिका सालङ्कारा सपरिघाता सर्वोत्पार-
 संपूजिता तुष्टा वरदान्तु इति समर्थं, ऐं इति सर्वयोगिमुद्रां प्रदश्यं "अर्थाष्टसिद्धिं मे देहि शरणा-
 गतवत्सले । भक्त्या समर्पये तुभ्यं नवमावरणचर्चनम्" इति निवेदयेत् । इति नवमापरणम् ॥

ॐ ऐं ऊँसां आर्द्धयारालांशांशं कामेश्वरीच्छाकामफलप्रदे सर्वमस्ययशकरि जगन्मोक्षकरि ह्रीं इ
 द्वात्रिंशोऽक्षरं ह्रमां ऊँ ऐं कामेश्वरीसमयदेवताधी० । इति विद्यया देव्या मूलाधारे पुष्पाञ्जलिं सम-
 र्पयेत् । ॐ ह्रीं सर्वकार्यसाधके चक्रेश्वरि चक्रपञ्जरमध्यगते ह्रीं क्रिये ऐंसां नित्यमद्रष्टे ह्रीं चक्रेश्वरी-
 समयदेवताधी० । इति देव्या इति पुष्पाञ्जलिं समर्पयेत् । ॐ भगमालिनीविद्यानुचार्यं भगमालात्ममयदे-
 वता थी० । इति त्रिन्द्री पुष्पाञ्जलिः । ॐ ऊँ भगवति ह्रस्व नित्याकामेश्वरि ह्रीं सर्वसत्त्ववशंकरि स
 त्रिपुरभैरवि ऐं त्रिसे त्रिपुरसुन्दरीसमयदेवता थी० । इति शिरसि पुष्पाञ्जलिः । ॐ मूलविद्यया सप्तधा
 शिरसि संतर्प्यं, ॐ ऐं ऊँसां श्रीविद्यापोडशाक्षरीमुधार्यं सप्तदर्शीं फला यद्वा प्राशुक्तं कामफलां
 माधयेत् । "क्लारूपमिदं देवि प्रोक्तमेतत् परापरम् ।" इत्युक्तरीत्या स्मृत्या, यद्गुरुयोगिनीगुण-

ॐ अन्तःशिकोषं कण्ठकण्ठमुमाकथं एवा वा तत्र रक्तवर्णां वरामयसुधापात्रकरा नवरत्नविभूषणा स्वस्त्रायुधभूषितहृत्क
 र्पावनेनमस्तविभ्रं प्रायुधदेवता ध्यायेत् । त्रिकोणाकारेण शुद्धा शुभलाभप्रविभूषणामिषुचतु पुष्पवाष्पुष्पकाण्डमाजधरा
 त्रिनेत्रा चन्द्रचूडा कामेश्वरीं शशायेत् । वामकोषे नीलवर्णां रक्तवस्त्रामरणाभिचुचतुपुष्पवाष्पुष्पकराभयकरा त्रिनेत्रा चन्द्ररो-
 टरा वज्रवर्णां ध्यायेत् । दक्षिणकोषे हेमाभा वस्त्राहृत्कण्डजपमालासुन्दकरा त्रिनेत्रा चन्द्ररोमरा भगमालिनीं ध्यायेत् । चचे
 श्रीं त्रिपुरागमुचतु सूर्यसहस्राभा त्रिनेत्रा शशाङ्कमुद्रया रक्तवस्त्रा रक्तकारभूषितां पीनोन्नतधनस्तर्था शोणितविपिन्दुलमा-
 लाधरा पुष्पकामपद्ममालाकरा ध्यायेत् । * त्रिन्दुचक्रं पावनात्मकं ध्यात्वा, साध्यासिद्धासने स्वसमानकामेश्वराङ्गे स्वसित-
 कामनेनेपविष्टा प्रमुद्रिता श्रीसच्चिता यथोक्तरूपा ध्यायेत् । अत्र सर्वोत्पदेवता मुखदेशीमद्योपविष्टाः ॥ (सौ० १०)

पतिशेषपालेभ्यो बलीनुत्सृज्य मर्षभूतर्षानि तन्मन्त्रेणोत्सृज्य, ततो नैवेद्यपात्र साधारं साधं संस्थाप्य धूप-
क्षौपी प्रदर्शयेत्, अन्तेषु संश्रोत्र्य गन्धादिभिरग्न्यन्वयं धेनुमुद्रां प्रदर्श्य "ॐ जेमत्पविमन्ममात्. स्वाहा"
इति षट्पादं संपूज्य यामकरेण गृह्णीया यादयन् नैवेद्यं समर्पयेत् ।

' वनस्पतिरमोत्पन्नो गन्धाट्टो गन्ध उत्तमः । आग्नेयः सर्वदेवानां धूपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ॥
इति षट्पद्या समर्पयेत् ।

मुषकागो महादीपः सर्वत्र तिमिरापहः । सर्वायाभ्यन्तरं ज्योतिर्दीपोऽयं प्रतिगृह्यताम् ॥
इत्युषादीपं समर्पयेत् । ततो नैवेद्यमग्नेः संश्रोत्र्य, त्रिशूलमुद्रया संरक्ष्य, याग्यादिर्धातैः शोषणादिकं
विधाय, सुरामिमुद्रयामृतांशस्य, गन्धाद्यंरत्नस्य मन्त्ररत्नैरेणं स्वाहान्तेन मूलेन समर्पयेत् ।

' नैवेद्यं पद्मोपेतं पञ्चमद्यसमन्वितम् । सुधारममहोदारं शिवेन सह गृह्यताम् ॥

इत्युष्टयिस्मि कनिष्ठानामागोणात् । तत्र यामकरेण विक्रान्तपलानिभ्रां प्रासमुद्रां प्रदर्श्य दक्षहस्तेन प्राणा-
दिमुद्रा प्रदर्शयेत् । प्राणाय स्वाहा, इत्यादिना समर्प्यं स्वयंभूरुत्सृज्येण तस्यत्रयमन्त्रैः आत्मतत्त्वाधिपतिः
भो कामेश्वरी इत्युत् । एवं विद्यातत्त्वाधिपतिः, श्रियतत्त्वाधिपतिः, सत्यतत्त्वाधिपतिः । ततः कामेश्वर-
स्युत्सृज्य इत्यादि ऋतुस्वरैः संतर्प्यं, ॐ परायै धामहात्रिपुरसुन्दर्यै नैवेद्यं स्वाहा । ज्ञौ परायै० । सौः
परायै० । इति नैवेद्यं समर्प्यं, "अमृतोपस्तरणमसि स्वाहा" इत्युक्त्वा प्राणादिमुद्राः प्रदर्श्य, प्राणाय
स्वाहा इत्यादि पञ्चाहुतीनिवेद्य, ज्वलिकाग्रघ कृत्वा मूलमन्त्रं स्मरन् यावत् दक्षिणोत्तमं तापदाकारक-
मायः कणं निधमेत् । अथ यद्गुकादिपालिनेषुघात् पूर्वमित्यस्मत्संप्रदायः । केचित्तु नैवेद्योत्तरं वदेन्ति ।
तद्यु पद्यासंप्रदायं कार्यामिन्त । मध्ये पानीयमुत्तरापोशनं करगुञ्जाविमुक्षयाससमर्पणान्तं कुर्यात् । अत्र
नैवेद्यसमर्पणान्तरं नित्यदोमं कृत्वा बलितर्पणादि कुर्यात् । ततः कुलदीपं निवेदयेत् । शालिगोधूमादिपिष्टेन
गुदेन सर्जारेकेण शालिद्रितायेन साधे त्रिकोणाकारान् डमरकरूपेण नय पञ्च त्रीन् वा विधाय घृतेन
पाचयित्वा, ताभ्यादिभाजनेऽष्टदत्तादि तत्संख्याया मण्डलं विधाय, अष्टदलं वेदशिन्याद्यष्टकं मध्ये देवीं
यद्वा, पञ्च वेत् कामेश्वर्यादि मर्यादयेत् । त्रिकोणं वेत् शुण्ठ्यादिमकां परेश्वरीं यजेत् । शुद्धमालिनी-
विधया फलपुष्पतामूलसुवर्पादीनि निक्षिपेत् । "ॐ महादीपवेत्तयेति अमोघाज्ञाप्रभामालिनि भगा" इयं
शुद्धमालिनी ॥ ततो रवेभ्यांभिर्मन्त्र्य पूजयित्वा दीपभाजनमुद्घृत्य सामयिकश्लोकद्वयं पठन् देव्युपारि
नयथा पञ्चधा त्रिधा वा भ्रामयेत् ।

अन्तस्तेजो बहस्तेज एकीकृत्य निरन्तरम् । अथ ऊर्ध्वक्रमेणैव कुलदीपं निवेदयेत् ॥
समस्तचक्रचक्रेशीयुते देवि नवात्मिके । आरात्रिकमिदं यद्रे गृहाण मम सिद्धये ॥
इत्याभ्यां श्लोकभ्यां लवणनिगम्यपञ्चादिना दृष्टिसुचार्यं चतुस्तन्निष्ठादिभिरपि । ततो मूलेन प्राणायामत्रयं
कृत्वा, अस्याः—शिरसि आनन्दमैरघाय श्रुपये नमः । मुखे पद्मिच्छन्दसे नमः । हृदये श्रीत्रिपुरसु-
न्दर्यै देवताये नमः । गुह्ये वाग्मयकूटर्षाजाय नमः । पादयोः शक्तिकूटशङ्कर्यै नमः । नामौ कामराजकू-
टकौलकाय नमः । इति विन्यस्य मम सर्वामीष्टसिद्धयै विनियोगः इति कृताञ्जलिपन्था, बालावीज-

१ 'जगत्पवि' ख. पाठ. २ 'परेशी' ग पाठ ।

अथद्विरावृत्त्या पञ्चदशोक्तप्रवृत्तिरावृत्त्या महापोडशांशप्रवृत्तिरावृत्त्या च त्रिधा पञ्चन्यासत्रयं विधाय, सर्वथायै हृदयाय नमः इत्यादिमन्त्रैरपि पञ्चन्यासं विधाय मूलविद्यान्यासान् कुर्यात् । शान्तायै—“ततो न्यासादिकं कुर्यात् संनादं तु शरीरे” । इत्यारभ्य “कुमार्यां त्रिपुरेणान्या पञ्चानि च पूर्येत्” । इत्यन्तमुक्त्वा,

अथ वक्ष्ये यद्देशानि श्रीविद्यान्यासप्रवृत्तमम् । मूर्ध्ना चिन्तयेद्विद्यां ब्रह्मन्त्रेऽद्यप्रमाभ् ॥ १ ॥
 स्रवत्सुषोडशाणां महासौभाग्यादां न्यसेत् । वामामदेशे मांभ्यामदष्टिर्नां भ्रामयेत् ततः ॥ २ ॥
 त्रिपुरजिह्वाग्रहां मुद्रां पादमूले प्रविन्यसेत् । त्रैलोक्यस्य त्रैहं कर्ता ध्यात्वा तिलकं न्यसेत् ॥ ३ ॥
 संपूर्णामिह वदने वेष्टनत्वेन विन्यसेत् । पुनः पूर्णां च वदने गलोर्ध्वे विन्यसेत् ततः ॥ ४ ॥
 पुनः संपूर्णया देहे वेष्टनेन च विन्यसेत् । न्यापकान्ते योनिसुद्रां मुखे चिन्तामिवन्य च ॥ ५ ॥
 श्रीविद्यापूर्णरूपोऽथ न्यासः सौभाग्यवर्धनः । ब्रह्मन्त्रे चिपेद् देवि मण्डितन्धे न्यसेत् ततः ॥ ६ ॥
 ललाटेऽनामिकां कुर्यात् पोडशाणां स्मरन् बुधः । त्रैलोक्यस्य तु कर्ता इमिति सम्यग् विभावयेत् ॥ ७ ॥
 संमोहनाल्यो देवेशि न्यासोऽयं चोभकारकः । त्रैलोक्यमरुणं ध्यायन् श्रीविद्यां मनसि स्मरन् ॥ ८ ॥
 पादपोर्जहृद्घोर्जान्त्रोः कव्योरन्युनि मस्तकः । नामां पार्श्वद्वये चैव स्तनयोर्मयोन्मथा ॥ ९ ॥
 कर्णयोर्ब्रह्मन्त्रं च वदनेऽन्युनि पार्ष्वेति । ततः कर्णप्रदेशे तु करवेष्टनयोः क्रमात् ॥ १० ॥
 संहारोऽयं महान्यासो बीजः पोडशभिः क्रमात् । श्रीविद्यायाः पोडशांशं न्यासितं विश्वेश्वरो भवेत् ॥ ११ ॥
 इत्यादिरित्या मन्त्रन्यासान् विधाय प्राग्बद्धं ध्यात्वा, प्रागुक्तकुरुकुल्लादिसंस्मरणपूर्वकं शतादिसंस्मरणा मूलविद्यां जप्त्वा शुक्लातिगुह्येति च निवेदयेत् । भूयोऽपि मुद्रानवक प्रवश्यं सहस्राक्षयां पुष्पाञ्जलिं दत्त्वा स्तोत्रैः स्तुत्या बहुशः प्राणायामादिभिः प्रार्थयेत् ॥

ततः श्रीचक्र चतुरास्त्रायत्वेन त्रिभाम्यं तत्तदास्त्रायविद्यामिद्व्यंस्तस्मत्तत्कालया वा पूजयेत् । तद्यथा—
 चतुरास्त्रपोडशाष्टदलमण्डलं सृष्ट्यात्मकं पूर्वास्त्रायं विभाव्य, तदीश्वरीं द्वादशक्रिं यजेत् । मन्वथं द्विदशारं स्थितिकर्णं दक्षिणास्त्रायं मत्वा तदीश्वरीं द्वादशीं यजेत् । अष्टारं त्र्यथं संहाररूपं पश्चिमास्त्रायं मत्वा तदीश्वरीं कुञ्जिकां यजेत् । चिन्दुचक्रात्मकमनाख्यात्वेन विभाव्य उत्तरास्त्रायं मत्वा तदीश्वरीं कालसङ्घर्षिणीं यजेत् ॥

ततश्च पञ्चदशनामकमनुसन्धाय तैस्तन्मन्त्रैर्बन्धयेत् । भूगोहत्रयं बौद्धजैनचार्याकदर्शनरूपं मत्वा तदीश्वरीं वज्रतारां यजेत् । “ओं तारे तुतारे तुरे स्वाहा” । इयं वज्रतारा ॥ पोडशाष्टदले वैदिकदर्शने मत्वा सचतुर्धपादा सशिखा गायत्रीं यजेत् । मन्वथं सौरदर्शने विभाव्य सौराष्ट्राक्षरेण सूर्यं यजेत् । द्विदशारं वैष्णवदर्शने मत्वा नाटयणाशक्षरेण विष्णुं यजेत् । अष्टारं शाक्तदर्शने मत्वा बालयां यजेत् । त्रिकोणं साम्प्रतारं शैवदर्शनमनुसंधाय “ह्रीं नमः शिवाय हसो नमः” इत्यनेन शिवं यजेत् ॥

ततः श्रीचक्रं सिद्धान्तरूपं मत्वा तत्तत्सिद्धान्तविद्याभिरबन्धयेत् । त्रैलोक्यमोहनचक्रं सृष्टिसृष्ट्यात्मकं मत्वा चार्वाकसिद्धान्तं यजेत् । चार्वाकं चमलवटयू चार्वाकदर्शनाधिदेवतायै श्रीचण्डिकायै नमः ॥ सर्वा-
 शास्त्रकचक्रं सृष्टिस्थित्यात्मकं मत्वा बौद्धसिद्धान्तमर्चयेत् । तद्यथा—४ नवसहस्रलक्षेरीं बौद्धदर्शना-

पिङ्गलादि अक्षरे ज्ञेये लीले लोले सलिले लने लुलिते लम्बिके लङ्गेभ्यश्चि लासे विमले दत्ताशानि विशालाति
 हृदरे वड्यामुपि महारथे महाप्राज्ञप्रोधिनि वराभ्ये सर्वेभ्यो तरले तारे दृष्टिदृष्टे रंगमन्धरे नारसि
 रससंप्रद्विणि तालजङ्घे करद्विणि मेघनादे प्रचण्डोत्रे कालकार्णिके घनप्रदे चरपे चम्पावति प्रन्धये प्रलयान्तकि
 पितृचन्द्रे पिशाचादि पिशुनि लोलुपे वानति वानीर वामाविहताभ्ये वायुर्गणे वृद्धरुक्षिपिठते विध्वरु
 पिणि यमजिह्वे जये दुर्जये पुमन्तकिः पिडालंरजति पूतने विजये अनन्ते प्रन्दिनि नहिष्ट रेकाणि (मर्वमं-
 क्षोभिणि सर्वविद्राधिणि सर्वाकारिणि सर्वशक्तिरि) सर्वोन्मादिनि सर्वमहाकुशे मेघरि (एचक्रधारिणि)
 सर्वयोजरूपे महायोगिनिरूपे त्रिपरदे, अनङ्गनासि अनङ्गमाहेश्वरि अनङ्गकोमारि अनङ्गवेष्यणि अनङ्गयारदि
 अनङ्गहन्त्राणि अनङ्गचामुण्डे अनङ्गमहालासि प्रकटयोगिनीशि चार्वाकदर्शनाङ्कि प्रेतोक्तमोहनचक्रन्यामिनि,
 कामाकारिणि (बुध्याकारिणि अहङ्गराकारिणि शत्रुकारिणि स्वर्शाकारिणि रुपाकारिणि रसाकारिणि गन्धा-
 कारिणि चित्ताकारिणि धर्माकारिणि स्मृत्याकारिणि नामाकारिणि र्थजाकारिणि आत्माकारिणि) अमृ-
 ताकारिणि शरीराकारिणि शुभयोगिनीशि बौद्धदर्शनाङ्कि सर्वाशास्त्ररचनस्वामिनि, अनङ्गकुसुमे अनङ्ग-
 मेघले अनङ्गमदने अनङ्गमदनतुरे अनङ्गरेणे अनङ्गयोगिनि अनङ्गङ्कुशे अनङ्गमालिनि अनिगुप्तयोगि-
 नीशि रौद्रदर्शनाङ्कि सर्वसोभणचक्रस्वामिनि पूर्वाञ्जयेशि सृष्टिप्रदे, सर्वगक्षोभिणि सर्वविद्राधिणि
 सर्वाकारिणि सर्वाहादिनि सर्वसमोहनि सर्वस्तमानि सर्वजृम्भिनि सर्वधशक्तिरि सर्वरज्जनि सर्वोन्मादिनि
 सर्वादीसाधिनि सर्वसम्पन्नप्रदणि सर्वमन्त्रमयि सर्वेन्द्रलक्ष्यदुरि सप्रदाययोगिनीशि सर्वदर्शनाङ्कि सर्वसोमा-
 ष्यदायकचक्रस्वामिनि, सर्वसिद्धिप्रदे सर्वसंप्रददे सर्वप्रियकरि सर्वमहलकारिणि सर्वकामप्रदे सर्वदुःख-
 विमोचनि सर्वमृत्युप्रशमनि सर्वविघ्ननिवारणि सर्वाङ्गसुन्दरि सर्वसौभाग्यदायिनि कुलकौलयोगिनीशि सर्वा-
 र्थसाधकचक्रस्वामिनि, सर्वेण सर्वशक्ते सर्वभ्यर्षप्रदायिनि सर्वज्ञानमयि सर्वव्याधिनिनाशिनि सर्वाधात्स्व-
 रूपे सर्वपापहरे सर्वानन्दमयि सर्वरक्षास्वरूपे सर्वोन्मितकलप्रदे निगमयोगिनीशि सर्वरक्षाकरचक्रस्वामिनि
 दक्षिणाञ्जयेशि सिद्धिप्रदे, पूर्वे यशसि कलह्नी कामेशि न्वले मोहिनि य्लु विमले ज्जो अक्षरे हसलवयु
 जयिनि कमरुं सर्वेश्वरि चर्मा कौलिनि रहस्ययोगिनीशि शारङ्गदर्शनाङ्कि सर्वरोगहृत्चक्रस्वामिनि, द्रा
 ङ्किदे मोहनकामराण द्रौ शोषणकामराण द्रौ नित्य-सदीपनकामराण द्रु मद्-सतापनकामराण स द्रपे
 उग्मादनकामराण द्राष्ट्रीर्ज्ञांधुस जम्भिनि जम्भय २ मोहिनि मोहय २ आ आकारिणि आकर्षय २ स्तम्भिनि
 स्तम्भय २ पं कामेशि द्रौ यज्ञेशि सौ भगमाले अनिरहस्ययोगिनीशि सर्वनिर्दिग्मयचक्रस्वामिनि, कामराज-
 विद्यामहात्रिपुरसुन्दरीमाल परापररहस्ययोगिनीशि सौगतदर्शनाङ्कि सर्वानन्दमयचक्रस्वामिनि पश्चिमाञ्जयेशि
 अम्बानौ त्रिपुरे पेंङ्गोसौ त्रिपुरेश्वरि ह्योङ्गोसौ त्रिपुरसुन्दरि हं ह्योङ्गोसौ त्रिपुरवासिनि हर्महसङ्गोङ्गोसौ
 त्रिपुराधि ह्योङ्गोसौ त्रिपुरमालिनि ह्योङ्गोसौ त्रिपुरामिन्दे हस्र हस्रनलरौ हस्रा त्रिपुराम्ने हस्रकलरङ्गे
 हस्रकलरङ्गे हस्रकलरङ्गे महात्रिपुरभैरवि अं कामेशि आ भगमाले हं नित्यरूपे हं भौरण्डे उ धङ्कि-
 वासिनि ऊ महावज्रेश्वरि ऋ शिवदूति ऋ त्वरिते ह्य कुलसुन्दरि ह्य नित्ये ए शीलपताके पं विजये
 श्री मर्वमङ्गले श्री ज्वालामालिनि अ विचित्रे अ कामेश्वरि विद्यामालिनि अकुले पुलाकुलमहाकुले
 सर्वोत्तरपञ्चाङ्गज्ञानप्रदे सर्वदर्शनाङ्गमयि सर्वदर्शनाचोर्णस्वरूपिणि सर्वाध्यशोधनि कालकालेशरणे नवाक्षरि
 यक्षविद्या षोडशशक्तिः च नवमूढद्वयं महामङ्गं आनन्देश्वरि घोरकालिनि अम्यार्थापादुका पूजयामि हस-
 श्रीहोर्ण ॥ दत्याशुसिदहस्तार्थाविद्या प्रेतोन्मयपूजिता ॥ कुलाण्ये—

अथाभिधास्ये सन्नेपादन्यथागविधिक्रमम् । साधकानां च सिद्धानां दीक्षितानां शिवागमे ॥ १ ॥
 दीक्षितास्त्रिविधाः प्रोक्ता उत्तमाधममध्यमाः । तत्रोत्तमस्य नान्येष्टिः सर्वोत्तीर्णाद् स्वदर्शनात् ॥ २ ॥

१ 'सदग' स पाठ । २ 'माले' न. पाठ । ३ 'सहस्रप्रवृ' ग. पाठ ।

अथमस्यापि नान्त्येष्टिमौचिका मामयं जगत् । पारिशेष्यादधान्त्येष्टिर्ध्वमस्येति नः स्थितिः ॥ ३ ॥
 अथवा श्रद्धया कुर्यात् सर्वेषामुत्तमो गुरुः । स्वात्मशुद्धिर्ध्वमेकत्र -- रूपैव हि (१) ॥ ४ ॥
 नादान् करन्ध्रमध्येन ब्रह्मरन्ध्रविनिर्गतः । उत्तमो मध्यमस्तास्यश्रोत्रनामादिमार्गतः ॥ ५ ॥
 अरमः पायुलिङ्गाभ्यां केवलं नाग्नी हि मः । पेशचलोकमाप्नोति पायुमार्गविनिर्गतः ॥ ६ ॥
 आम्नेन देवलोकस्थो नामया नग्लोकमार । भोत्रेण पितृलोकः स्याद् देवलोकस्तु चक्षुषा ॥ ७ ॥
 करन्ध्रेण शिवस्थानमिति लोकरुम्य निर्गम्यः । मृतानां कृपयान्त्येष्टिः कर्तव्या देशिकेन तु ॥ ८ ॥
 परीच्य कालं विधिवद् देशिको मृत्युद्वान् पुरा । मसादे वाय पञ्चाहे ग्रहं वाय कुशार्पणम् ॥ ९ ॥
 विधाय गात्रमानीय भैरवान् योगिनीस्तथा । ममभ्यर्च्य गुरु पश्चाद्दीर्घानं योगविष्टरे ॥ १० ॥
 वृत्ता च प्रगतिं सम्भर्य पुष्पाञ्जलिपुरःसरम् । इति विज्ञापयेद् दीनो जानुभ्यामवनीं गतः ॥ ११ ॥
 देवदेव महादेव करुणालय शूद्र । नित्यानन्द निराधार निराह्वल निरञ्जन ॥ १२ ॥
 आत्रया तर देवेशि मिद्ध्यत्येव ममोष्पितम् । तथापि गिर सर्वज्ञ यानि दुश्चरितानि मे ॥ १३ ॥
 प्रमादादथवा ज्ञानात् तानि सर्वाणि सर्वदा । क्षमस्य परमेशान टामोऽहं तव चाव्यय ॥ १४ ॥
 इति विज्ञाप्य गुरवे दिव्यागमपुरःसरम् । स्वार्जितद्रव्यजातं यत्तु सर्वं विनिवेदयेत् ॥ १५ ॥
 सदाज्ञपार्जिता येते सदर्धं विनियोजिताः । इत्युक्त्वा प्रथमेद् भूयो गुरुभक्तिपरायणः ॥ १६ ॥
 गुरोः व्याप्ते प्रतिष्ठाप्य पादुकां तस्य पीठतः । समभ्यर्च्य यथान्वायं सर्वं तत्र समाचरेत् ॥ १७ ॥
 पुत्रशिष्यादिभिः कार्यं कारयित्वा विचक्षणः । स्वयं कर्तुमशक्न्येद् सर्वदा तद्दिने पुनः ॥ १८ ॥
 तत्प्रसादं महायज्ञात् स्वीकर्तव्यं मनीषिभिः । अशिक्षितं तु यद्वन्तु चतुर्धा च विभज्य तत् ॥ १९ ॥
 श्रौतमाय स्वपुत्राय दद्याद्भागद्वयं पुनः । गोत्रिभ्य एकमेकं तु स्वस्थान्तेऽर्थमादिशेत् ॥ २० ॥
 श्रीचक्रं पूजयेत् तारद्यावत् पञ्चसमाप्त्यात् । उत्क्रान्तिकाले तत्कर्णे जपेत् तद्रूपादुक्ताम् ॥ २१ ॥
 चरणत्रयमन्त्रं च वदेद्यवमथो गुरुः । तत्तत्समयानिष्टानां तत्तन्मन्त्रं जपेद्गुरुः ॥ २२ ॥
 यस्मिन् निष्ठा परा तस्य तत्कर्णे सर्वथा जपेत् । अनुमन्धाननाहुल्यात् तत्र चित्तलयो भवेत् ॥ २३ ॥
 श्रीभूतिराजलक्ष्म्यानि श्रीशम्भुदनाम्भुजात् । वाक्यानि ब्रह्मविद्यायाः प्रणवैः पुष्टितानि च ॥ २४ ॥
 अथोच्यन्ते ब्रह्मविद्या मयः प्रत्ययकारिका । शिवः श्रीभूतिराजो यां सुविद्यां निन्द्यवेदयत् ॥ २५ ॥
 सर्वेषामेव भूतानां मरणे ममुपस्थिते । यया पठितयोत्क्रम्य जीवो याति निरञ्जनम् ॥ २६ ॥
 या ज्ञानिनोऽपि संपूर्णकृत्यापि श्रुता सती । प्राणविच्छेदजा मृत्युव्यथां सद्यो व्यपोहति ॥ २७ ॥
 यामाकर्ण्य महामोहविशयोऽपि क्रमागतः । प्रबोधं वक्तुसामुख्यमभ्येति रभसात् स्वयम् ॥ २८ ॥
 तारो माया वेदकलो मातृतारो नवात्मकः । प्रतिवाक्यं यदाद्यन्ते योजिता परिपठ्यते ॥ २९ ॥

पौर्णोमीं ह्यसदमलवर्युं इति निष्कलत्रल्लखिव्या ।

एतां तु वक्ष्यमाणेषु आद्यन्ते विनियोजयेत् । ॥
 ओं ह्रीं फँ हसत्तमलवरयू ।

परमपदात् त्वमिहागाः सनातनस्तं जहिहि देहान्तम् ।

पादाङ्गुष्ठादि विभो निरन्धन बन्धन ह्यग्रम् । इमलमलवरयू फँ ह्रीं ओं ॥ १ ॥

५ गुल्फान्ते जानुगतं जवुस्थं बन्धनं तथा मेद्रे ।

जहिहि पुरमुग्रमध्यं हृत्पदात् स्वं समुत्तिष्ठ ५ ॥ २ ॥

५ हंस हयग्रीव विभो मदाग्निवस्त परोऽमि जीवाख्यः ।

रविसोमवद्विमघट् विन्दु देव हहह समुत्क्राम ५ ॥ ३ ॥

५ इममहाप्रमयः सनातनस्तं शुभाशुभौपेदौ ।

मण्डलमध्यनिविष्टः शक्तिमहामेतुकारणमठार्थः ।

कमलोभयनिविष्टः प्रबोधमायाहि देवतादेव ५ ॥ ४ ॥

५ अज्ञानात् तं बद्धः प्रबोधितोत्तिष्ठ देवादे ५ ॥ ५ ॥

५ प्रज तालुमाह्वयान्त ह्यौडुम्बरघटितं महाद्वारम् ।

भाष्य प्रयाहि हं हो हहो वा धामदेव पदम् ५ ॥ ६ ॥ -

५ ग्रन्थीश्वर परमात्मन् सान्त महातालुरन्ध्रमासाय ।

उत्क्राम हे देहेश्वर निरञ्जन शिवपदं प्रयाद्याशु ५ ॥ ७ ॥

५ आक्रम्य मध्यमार्गं प्राणरपानौ समहृत्य ।

धर्माधिर्मां त्यज्या नारायण प्रयाहि शान्तान्तम् ५ ॥ ८ ॥

५ हे ब्रह्मन् हे विष्णो हे रुद्र गिबोऽसि वासुदेवस्तम् ।

अग्नीपोम सनातन मृत्पण्ड जहिहि हे महाकाश ५ ॥ ९ ॥

५ अङ्गुष्ठमात्रमलमानरसं जहिहि हे महामूत्रम् ५ ॥ १० ॥

५ पुरुषस्त प्रकृतिपर्यैर्द्वोऽहङ्कारतन्तुना बन्धैः ।

अभवाभव नित्योदित परमात्मन्स्त्वज सरागमध्वानम् ५ ॥ ११ ॥

५ ह्रीं-मन्त्रशरीरमविलम्बमाशु तपोहि देहान्तम् ५ ॥ १२ ॥

५ तदिदं गुणभूतमय त्यज स्व पादकोशिक पियडम् ५ ॥ १३ ॥

५ मा देहं भूतमय प्रगृह्यता शाश्वत महादेहम् ५ ॥ १४ ॥

५ मण्डलमलमनन्तं त्रिधा स्थितं गञ्ज भित्तवत् ५ ॥ १५ ॥

शक्ति श्रीब्रह्मविद्या ।

ज्ञात चेत् स्वयमेवाध्वन् नियम्य प्रजपेत् तदा । अन्यथा शृणुयाद्वापि तदेकाग्रमना भवेत् ॥ १ ॥

निर्वाग्विधानिरतो निर्वागपदभाग्भवेत् । श्रुततस्मिस्तथान्तेष्टिकर्ता न शिवसपुत्रः ॥ २ ॥
 श्राला भव्यगलंकृत्य नित्यकृत्यं यथाविधि । विधापानन्दसंपूर्णः कृता न्यासादिकं तनौ ॥ ३ ॥
 अभिमन्य जलं पश्चात् पञ्चप्रखण्डगुह्यरितः । पिण्डं मंशोधयेद्विद्वानप वामरपञ्चके ॥ ४ ॥
 अपया टीपिनीभूरता ज्वालामालिन्यनन्तरम् । च्चोमपष्टवराधेन्दुहस्तफडन्तको मनुः ॥ ५ ॥
 मायावीजान्तिरुः शोत्रः शोधकः मयदेहिनाम् । आकृष्य स्थापयेत् प्रेतपिण्डे तु गुरुवात्स्यतः ॥ ६ ॥
 शौद्रो हस्यमर्कं शं हस्यमलगरय्य षो द्वापिनी, ज्वालामालिनी । हृदय- फट् द्वौ हस्यमलगरय्य हस्यमर्कं द्वौ
 शौ । इति शौचिन्यादिविधिः ।

एवं निशोधिते देहे शक्तिचालनयोगतः । नेत्ररन्ध्रादिमार्गेण लोकोत्तरविनिर्मि(र्ग)तः ॥ ७ ॥
 विपद्भिर्मृत्वारुटं बिन्दुमुगार्प्य मोचयेत् । चक्षुरादिपदान्ते तु प्रेतनाम तथोच्येत् ॥ ८ ॥
 आवाहयामीत्यनेन मपञ्चप्रगयेत् ॥ ९ ॥

१६ ः मोक्षदे चक्षुराद्यवयवन्तमायादयामि १६ ।

मन्त्रेपासाहयेत् प्रेतं सर्गादिभ्यो निराकुलम् । अमुप्येन्यादिमन्त्रेण प्रतिष्ठाप्य ममीरणम् ॥ ९ ॥
 अहं संकल्पयेत् पश्चान्मायापट्टदीर्घजातिभिः । एकमुवाभिमन्वीं प्रतिष्ठाप्य घटं पुनः ॥ १० ॥
 अभ्यर्च्योत्रेण मार्गेण पिण्डं संस्थापयेत्ततः । आटाय पूजिता पद्मा (चापो) चार्धानीमस्त्ररूपिणीम् ॥ ११ ॥
 मयतीर्थमनुं स्मृत्वा तनोयैर्गभिवेषयेत् । भक्तस्नानं ततः कुर्यात् परमोष्ठमनुं मरेत् ॥ १२ ॥
 पिण्डं दक्षिणमूर्धानं न्यस्य दर्भास्तरे पुनः । नववस्त्रमगालैर्परलंकृत्याथ भूषणैः ॥ १३ ॥
 तस्मिन् पिण्डे न्यमेत् पश्चान्मधराजमशेषतः । अभ्यर्च्य क्रममुद्रास्य ममास्ति गुरुपादुकात् ॥ १४ ॥
 सम्पन्नित्तमानं संकल्प्य मन्थाप्य तं विचक्षणः । ग्रामं प्रदक्षिणीकृत्य शङ्खभेर्यादितिःस्ननैः ॥ १५ ॥
 प्रेतन्याने प्रविश्याथ दक्षिणोत्तरमायताम् । उपलिप्य समां भूमिं लाजाचततिलानपि ॥ १६ ॥
 विकीर्य मर्षपान् शोच्य विमानं तत्र विन्यमेत् । संस्थाप्य तत्र क्षित्याग्निं परित्तीर्य विलोमतः ॥ १७ ॥
 पात्राण्यामाद्य विधिवद् दक्षिणे विष्णुदेवतम् । प्रयोतापात्रमासाद्य मंपूज्य कुसुमादिभिः ॥ १८ ॥
 दर्भैर्गच्छादितं धीमान् वदिक्रौचे प्रविन्यमेत् । दक्षभागे यजेद् देवं भैरव मण्डले क्रमात् ॥ १९ ॥
 पूर्वोत्तरे विधानेन कृत्वा जिह्वादिक्ल्पनाम् । तिलतण्डुलसंमिश्रं पापमं चरुकं पुनः ॥ २० ॥
 मृत्युञ्जयेन संमन्य पञ्चश्लोकैर्विशेषतः । नाज्येन चरुणा पश्चात् पञ्चरत्नैर्विशेषतः ॥ २१ ॥
 ब्रह्माण्यां न्यामसंप्रोक्तैः स्नाहान्तैः सुममाहितः । मूलविद्याद्वयं जप्त्वा प्रत्येकं सप्तसप्तकम् ॥ २२ ॥
 हुनेत् क्रमात् नावरणं विलोमेन विधानतः । एवं विलोमतो होमानुन्यस्तमन्वान् सुरोस्तनौ ॥ २३ ॥
 क्रमेण विलयं कुर्यात् सूक्ष्मपुष्पैकतात्मनि । हुत्वा चाग्भवमन्त्रेण स्नाहान्तेन विचक्षणः ॥ २४ ॥
 पुनश्च विद्यया हुत्वा ततस्तत्त्वलपात्मिकात् । इष्टिं संस्थासिना कुर्यात् क्रमेण व्याप्तिभाजनम् ॥ २५ ॥
 ततस्त्वचानि सूक्ष्माग्निं विलोमेन विधानतः । तत्रार्धे शेषं संयोग्य सर्वमात्मनि योजयेत् ॥ २६ ॥
 सूक्ष्मरूपेणात्मगतपुण्यपापे सदा ह्ययम् । नाशयेत् कर्म शिष्यस्य भयभक्षिण्यहोमतः ॥ २७ ॥

१६ ः षट्कमलधरय्यं हुं फट् शिशोः षट् पुण्यपापानां नाशयामि स्वाहा १६ ।

एवं स्थूलक्रमं ह्युक्त्वा सूक्ष्मलीनं विभावयेत् । विलोमेन क्रमेणैव सूक्ष्मं चापि परं तथा ॥ २६ ॥
 एवं विभौ समायाज्यं शिष्यं क्षीणमलत्रयम् । पूर्णाहुतिप्रयोगेण योजयेत् परमे पदे ॥ ३० ॥
 शिवशक्त्यात्मके शुद्धे पुनरावृत्तिवर्जिते । मन्थित्सुखमये साक्षात् तत्प्रातीते निजे पदे ॥ ३१ ॥
 इति संयोजिते साक्षाद् गुरुणा परमे पदे । मत्यज्य मलकालुष्यं शुभं वा चावकल्पके (?) ॥ ३२ ॥
 आज्येन जुहुयात् पञ्चश्लोकैस्त्वनैस्पोरतः । अनुलोमविधानेन प्रायश्चित्ताय चास्तिकः ॥ ३३ ॥
 देहमानेन शिष्यस्य शयनं परिकल्पयेत् । महिर्दक्षिणदिग्भागे कुलवृत्तमग्न्यर्धः ॥ ३४ ॥
 शङ्खभिर्दक्षिणावर्तसमिद्धिर्वाथ पिञ्जलैः । दर्भश्च शयनं कृत्वा त्रिगुणीकृत्य तन्तुना ॥ ३५ ॥
 नवकृतो वेषयित्वा चन्दनागुरुपूर्कः । कृत्वा चितिं पुनः कार्त्तुर्नयत्त्रेण वेषयेत् ॥ ३६ ॥
 पद्मं त्रिकोणपदकोणकणिकं साष्टपत्ररुम् । सद्दिरेत विधायान्न पुष्पाणि- विनिर्माणं च ॥ ३७ ॥
 प्रेतं दक्षिणमूर्धानं विन्यस्य जिह्वदृष्टिकः । रक्षा मन्त्रेण सकल्प्य ज्वालामालिनिविधया ॥ ३८ ॥
 प्रज्वालन्याधोरमन्त्रेण तथा पाशुपतेन वा । यावद्दस्तीभवत्येतत् तावद्दोषो विधीयते ॥ ३९ ॥
 प्राप्ता ये गोत्रिणस्तत्र सर्वत्र च समागताः । स्तोत्रं मन्त्रजपं कुर्यात् प्रपुतायुतकर्मणा ॥ ४० ॥
 विभाव्य क्रमतः प्रेत भक्षितं योगिनीगणैः । विद्याद्वयजपं कुर्यान्निश्चलेनान्तरात्मना ॥ ४१ ॥
 स्तुत्या यथायथाशास्त्रं स्वक्रमं सम्यगर्चयेत् । रचयेच्च चितावद्भिः शारदस्त्रिसमुच्चयम् ॥ ४२ ॥
 दिवसे सप्तमे वद्भिः धृतेन पयसाथवा । निर्वाप्यास्थानि पादाद्यं नवधा मस्तकावधि ॥ ४३ ॥
 क्रमाद् संगृह्य निःक्षिप्य पात्रे सवेष्ट्य वाससा । नयेन भग्न्य प्रक्षिप्य नद्या तोयालयेऽपि वा ॥ ४४ ॥
 देवमातृगृहे वायु सगृहे वास्त्रिभाजनम् । सान्ना निधाय तस्योर्ध्वमेतन्नात्रयमंपुतम् ॥ ४५ ॥
 पीठं सकल्प्य शिष्यो वा कनिष्ठोऽणुविधानविद् । त्रिसध्यमर्चयेत् पीठे विधिवद्गुरुमण्डलम् ॥ ४६ ॥
 एकादशे दिने कृत्वा सायमुत्सवमास्तिकः । सम्यक्यात्र प्रतिष्ठाप्य हेतुनापूर्व सादरम् ॥ ४७ ॥
 स्वर्णरत्नादिकं तत्र विनिःक्षिप्य यथाशक्तम् । समयाचारसंपन्नं नित्यपूजापरायणम् ॥ ४८ ॥
 योग्यं माञ्जिकमानीय सपूज्यास्त्रैः निवेदयेत् । पूर्वपूजा मृताहेऽपि प्रतिमासं समाचरेत् ॥ ४९ ॥
 सपूर्णे वत्सरे कुर्यान्मदोत्सवमतन्द्रितः । अस्थिभाजनमुद्धृत्य पश्चाद् देशिकपुङ्गवः ॥ ५० ॥
 नद्या समुद्रगामिन्या निक्षिपन्निस्सनेत् तु वा । नदीतीरेऽथवा अन्यत्र तत्र वृत्तान् प्ररोपयेत् ॥ ५१ ॥
 अथवा प्रतिमां वापि कृत्वा शिल्पिभिरन्वितः । पादुकां वा शुभे देशे मुलत्रे समुहूर्तके ॥ ५२ ॥
 पूर्वोक्तेन विधानेन संयोज्य परमे पदे । याजयेन्मनमा पश्चाद् शशुलं तस्य चान्तिके ॥ ५३ ॥
 ये केचित् पशुमार्गस्था गुप्ताचाराः कुलागमे । तेषामपि मृते कुर्याद् दर्भैः पञ्चाशता गुरुः ॥ ५४ ॥
 विधाय कूर्चमावाह्य तत्र प्रेत विधानतः । पूर्वोक्तेन विधानेन तत्र सर्वं समाचरेत् ॥ ५५ ॥
 जोषयेद्व्यशिक्ष्याणामन्यथा कृपया गुरुः । कुर्याद्वा तेन प्रतिमामन्त्रवेष्टिं कुलशासने ॥ ५६ ॥

१ 'विधौ' ल पाठ. २ 'योगिना' मन्थे. ३ 'ग. पाठ. ४ 'विभाव्यो' म, पाठ. ५ 'आस्तिक.' क पाठ.

सर्वलक्षणमपन्नं शालिपिष्टमयं शुभम् । देहं कृत्वा समावाप्त शिष्यात्मानं विधानतः ॥ ५७ ॥
 तस्मिन् पिष्टे न्यसेत् पूर्वं मंत्रं पूर्ववदेव तु । पञ्चाद्विलोभमार्गेण हुता स्पूलकर्म युधः ॥ ५८ ॥
 परे क्रमे निवेदयाद्य पिष्टदं पिष्टमयं ततः । खुचि निःक्षिप्य जुहुयात् खुवेणाञ्जय देशिकः ॥ ५९ ॥
 पूर्णाहुतिप्रयोगेण प्राणाधरेव पञ्चभिः । गुरुस्युदिरय कर्तव्या शिष्यैर्हुतिभिरेव वा ॥ ६० ॥
 भन्त्येष्टिः सर्वदा कार्या मृतानाममृतेन तु । सादात् शाम्भवादिद्वानामन्ययोगो विधीयते ॥ ६१ ॥
 तथापि कुर्यात् मिद्वार्यमात्मनः सर्वमास्तिकः । अथवा मनसा कुर्यादेकान्ते स्वयमास्तिकः ॥ ६२ ॥
 मानसं परमुत्कृष्टं योगिनामपि न स्थितिः । तस्मात् सर्वप्रयत्नेन मानसं क्रममाचरेत् ॥ ६३ ॥
 इत्यन्त्येष्टिविधिः ॥

श्रीनाथाद्यिमरोत्तकल्पकमहाशास्त्रेकनानाखिल-

श्रीमत्तन्त्रकदम्बकाकलनतो विचार्यवाख्यं परम् ।

विद्यारण्यपतिधकार सुमहत् तथं मतां प्रीतये

श्रीविद्यानगरेऽम्बदेवनृपतौ सर्जातितः शासति ॥

इति श्रीमद्भामहोपाध्यायभगवत्पूज्यपादधर्मगोविन्दाचार्यशिष्य-धीमगवच्छंकराचार्यशिष्य-
 धीविष्णुसुर्माचार्यशिष्य-धीप्रगल्भाचार्यशिष्य-धीविद्यारण्यपतिविरचिते
 धीविचार्यवाख्ये तन्त्रे पदत्रिंशत्तम. श्वास ॥ ३६ ॥

समाप्तोऽयं श्रीविचार्यवः । शुभमस्तु पाठकोपासकेभ्यः ।

१ 'पूर्वमन्त्रे' य पाठः । २ 'चरुयाचार्यदेशिकः' य पाठः । ३ 'गुरु सदिश्य' य पाठः । ४ 'शालिकृतानोऽखिल' य पाठः ।
 "अदृश्यमावान्मतिविभ्रमन्वात्पदार्थहीनं लिखितं मयात्र । तत्सर्वमाद्यै परिशोधनीयं कोपं न कुर्वुः खलु
 लेखकस्य ॥ संवत् १७८२ आश्वयः ।" इति मूलपुस्तकस्यान्तिमपत्रे लिपिकृतोऽयं श्लोकः कालायुज्जेसश्च ।